הָאָח

תרע"א-תרע"ד

ליובאוויטש

״אהלי שם״ ליובאוויטש

Digitized by Touro College Libraries
For Project Zikaron
www.zikaron.tourolib.org
2020

הָאָח

יצא לאור בשנים
תרע"א-תרע"ד

הוצאה מחודשת תשע"ב

בתוספת תולדות 'האח',
תולדות העורך הרב משה רוזנבלום
ומפתחות מפורטים

"אהלי ספר"
ליובאוויטש

כל הזכויות שמורות למכון "אהלי שם" ליובאוויטש
מחקר ופיענוח כתבי יד וספרי רבותינו נשיאנו ותלמידיהם
טל. 03-5563874
כפר חב"ד ת.ד. 16, 72915

*

Published & copyrighted by:
Machon Oholai Shem - Lubavitch
Tel. (03)5563874 • Kfar Chabad - P.O.B. 16, 72915
ISRAEL
5772 * 2012
Printed in Israel

Digitized by Touro College Libraries
For Project Zikaron
www.zikaron.tourolib.org
2020

הפקה: מחלקת הוצאה לאור של "חיש הפצת המעיינות"
עיצוב עטיפה: מרגליות הפקות
הדפסה: 'חיש' דפוס וכריכה רמלה
למכירה והזמנות
"חיש – הפצת המעיינות", כפר חב"ד
טל : 03-9600770 • פקס : 03-9606761
כתובתנו באינטרנט : www.chish.co.il
דואר אלקטרוני : chish770@gmail.com

ISBN 978-965-7498-18-7

לעילוי נשמת

אבי מורי הרב החסיד התמים

ר׳ **נתן**

ב״ר **חיים שמריהו** ז״ל

גוראריʼ

נו״נ להמהר״ל מפראג זי״ע

מקושר בנימי נפשו לכ״ק אדמו״ר הריי״צ נ״ע זי״ע

וכ״ק אדמו״ר נשיא דורנו אשר זיכוהו בקירוב פנימי.

באצילות נפש והצנע לכת

עשה מעשי צדקה וחסד

ותמך במוסדות רבותינו נשיאנו

זכה להעמיד דור תמימים, מקושרים ושלוחים

•

נשמתו עלתה השמימה

ביום ההילולא של האריז״ל

ה׳ במנחם-אב ה׳תשס״ה

לעילוי נשמת

דודי הרב החסיד התמים

ר' **צבי הירש**

ב"ר יהודה ז"ל

חיטריק

מחשובי חסידי חב"ד

ומשלוחי הרבי הראשונים

זכה להעמיד דור תמימים, מקושרים ושלוחים

•

נשמתו עלתה השמימה

ב' טבת זאת חנוכה תשע"ב

תוכן

פתח דבר – הרב יוחנן גורארי'........ 7

עיתון הילדים המופלא – הרב טוביה בלוי 9

תולדות 'האח'

פרק א – אחי התמימים........ 15

פרק ב – הרבי מגיה........ 21

פרק ג – השפעה פנימית........ 23

פרק ד – ספר השנה 26

תולדות הרב משה רוזנבלום

פרק ה – סמיכה מאדמו"ר המהר"ש........ 33

פרק ו – מזכיר לענייני ועידת הרבנים........ 37

פרק ז – השליח........ 47

פרק ח – מנהל הלשכה........ 52

פרק ט – הסניגור........ 59

פרק י – מנהל תומכי תמימים........ 64

פרק יא – בנו הרב חיים יוסף רוזנבלום 68

נספח א – נאומי הסניגור........ 74

נספח ב – אגרות קודש 81

ביבליוגרפיה - 85

האח - 87

מפתח ערים .... ב

מפתח אנשים .... י

פתח דבר

מאה שנים חלפו מאז החל לצאת לאור עיתון הילדים 'האח', אשר נכתב בין כותלי ישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש, ובהכוונת רבותינו נשיאינו. העיתון יצא בליובאוויטש והיה נפוץ ברוסיה ומחוצה לה, אולם עקב השנים הרבות והמאורעות הטרגיים שעברו על רוסיה, לא נותרו כמעט עותקים של עיתון זה אשר יצא בין השנים תרע"א-תרע"ד, ורק עותקים בודדים ממנו מצויים בכמה ספריות חשובות בעולם.

לפני מספר שנים, גיסי הנכבד הרב יהושע מונדשיין אשר ידוע כחוקר דברי ימי החסידות, שם לו למטרה לפרסם בשנית את עיתון 'האח', והבמה שפירסמה חלקים מהגיליונות היתה שבועון כפר חב"ד ולרגל מאה שנה להוצאת הגיליון הראשון, אנו מוציאים את כל הגיליונות כרוכים בספר אחד, לשמחת חובבי ההיסטוריה החב"דית.

עיתון 'האח', למרות היותו עיתון לילדים, טמונים בו שביבים היסטוריים חשובים. עיתון 'האח' יצא לפני מאה שנים, בעריכת הרב משה רוזנבלום מזכיר ישיבת תומכי תמימים ובפיקוחו של כ"ק אדמו"ר הרש"ב וכ"ק אדמו"ר הריי"צ ובתוך מדורי הילדים טמונה השקפת עולם יהודית-חסידית טהורה, על פי תורת חב"ד.

פן מעניין נוסף, בעיתון אשר יצא לפני מאה שנה במבצרה של חסידות חב"ד – שמות ילדים אשר מופיעים במדורים שונים, והללו כעבור שנים היו מחשובי החסידים, רבנים, ראשי ישיבות ואף כ"ק האדמו"ר מליובאוויטש ורעייתו הרבנית חיה מושקא מוזכרים שם בטל ילדותם.

מלחמות העולם והדיכוי הקומוניסטי, הם הגורמים המרכזיים לעובדה שהיום אין כמעט להשיג את גיליונות האח המקוריים, והעותק ממנו הודפס 'האח' מחדש, הובא מרוסיה על ידי זקנה של רעייתי, הרב יעקב יוסף רסקין, אשר שמר על 'האח' במלחמת העולם הראשונה וגם השניה, וכאשר יצא מרוסיה עם מעט מטלטלין, דאג לכלול בהם גם את 'האח', ולאחר זמן "האוצר" עבר אל בניו הרב דוד רסקין והרב לייב רסקין ע"ה. ואת האוצר היקר הזה המציא לנו הרב חנוך גליצנשטיין שי' ולו התודה והברכה, אשר ניאות לסייע בהוצאה מחודשת של 'האח'.

• • •

כדי להציג תמונה היסטורית שלימה, הסופר החסידי הרב **שניאור זלמן ברגר** ערך סקירה מפורטת אודות ביטאון 'האח' וחיבור מפואר וייחודי ובו תולדות הרב משה רוזנבלום עורך

'האח', והללו באים בפתח ספר זה, כרקע היסטורי מיוחד במינו, משולב באגרות קודש, מסמכים ותמונות מהם נדירים ביותר. תודתי נתונה לו מקרב לב.

• • •

התודה והברכה נתונה לאלו שהטו כתף להכנת ספר חשוב זה;

חוקר תולדות החסידות **הרב יהושע מונדשיין** - אשר מאמריו אודות ביטאון האח והרב רוזנבלום, סייעו רבות ועל העזרה והסיוע לכל אורך הדרך.

המכתבים מארכיון הרב צירלסון, מתפרסמים באדיבות **הספריה הלאומית** – ירושלים.

• • •

אסיים בתפלה, שאוכל להמשיך במפעלים החשובים של **מכון אהלי שם ליובאוויטש** ואזכה להגיש לפני הקוראים עוד ספרים תורניים וספרי היסטוריה-חסידית, ויהא בכך צעד נוסף בהפצת מעיינות הבעש"ט הק' ותלמידיו הק', בנשיאותו והדרכתו של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו (שזכיתי, יחד עם בני ביתי שיחיו, להימנות על שלוחיו שעלו בשליחות הקדושה, בשנת תשל"ו, לאה"ק ת"ו, כדי לסייע לבנין הארץ הק' בגשמיות וברוחניות), ויהי רצון שנזכה לבצע את כוונתו הק' ולקיים את שליחותו, מתוך הרחבה ושמחה וטוב לבב.

הרב אלי' יוחנן גורארי' - ראש המכון

"האח" עיתון הילדים המופלא

סקירה מיוחדת על עיתון 'האח' מאת הרב טוביה בלוי.
פורסם בביטאון חב"ד, אלול תשכ"ט, גיליון 30

לליובאוויטש, זכות ראשוניות בכמה וכמה מפעלים אשר תנועות וזרמים אחרים הקימו דוגמתם משל עצמם, לדוגמא: הישיבה החסידית הראשונה בעולם – תומכי תמימים, הישיבה החסידית הראשונה בארץ הקודש – תורת אמת, הכפר החסידי הראשון בארץ הקודש – כפר חב"ד, וכן בשטחי הספרות והארגון.

בין אלה יש למנות את עתון הילדים הדתי הראשון[1], הוא השבועון 'האח' שהופיע, לפני כ-60 שנה בליובאוויטש, במשך כשלש שנים וחצי (החל מיום א' פ' וישלח, יוד כסלו התרע"א עד אמצע תרע"ד). כ-150 גיליונות הופיעו ממנו, מהם באו עם "הוספה" (לרגל ריבוי החומר, כנראה). חלו, אמנם בינתיים הפסקות שונות, אך ההופעה היתה רצופה למדי.

כל העבודה הפוריה הזו, נעשתה בידיו האמונות של ר' משה רוזנבלום, מבכירי עובדי משרד 'תומכי תמימים' בליובאוויטש. איש אשכולות היה ר' משה רוזנבלום ובעל כשרונות בלתי רגילים, ראויים תולדותיו להיעלות על הכתב, אך לא כאן מקומם. רוזנבלום היה לא רק העורך והמו"ל של העתון, כי אם גם הוא אשר כתב במו ידיו את מרבית החומר העשיר בתוכן שהופיע בו. בעשרות הגליונות הראשונים מילא הוא עצמו את כל אחד מהם בחומר מן הסוגים השונים.

רק מאוחר יותר הצטרפו סופרים שונים, שפרי עטם התפרסם תכופות מעל דפי 'האח' ביניהם יצויין המכונה "שמש דמתא אירקוטסק". מאירקוטסק שבסיביר הרחוקה שהתפרסם גם בעסקנות הציבורית (ובקשר אליו ישנו קוריוז המראה לנו את אופי התקשורת שפעלה בתקופה ההיא: באחד מגיליונות 'האח' באה כתבה המספרת בצער רב על מברק שנתקבל מאירקוטסק על פטירתו של הסופר בדמי ימיו – בגיל ארבעים – וכאן באים דברי מספד חמים על אדם נעלה זה, והנה כעבור גיליונות מספר מופיע שוב חומר מפרי עטו של 'שמש דמתא' בצירוף הערה שנבתרר כי הידיעה האמורה בטעות יסודה וכי הסופר חי וקיים...).

העיתון נולד מ'קופת ילדים' שנוסדה במטרה לעזור לישיבה בליובאוויטש. בשנת תר"ע נוסדה 'קופה' זו שחבריה היו ילדי ישראל ברחבי רוסיה אשר תרמו 2 קופיקות לשבוע למען

1. כאן היה כתוב בסוגריים: "ואולי עיתון הילדים הראשון בלשון הקודש בכלל". אולם זה לא מדוייק, כיון שבתקופה בה יצא 'האח', יצא לאור בלוגנסק שבאוקראינה עיתון שבועי לילדים בשם 'הפרחים', אלא שהוא הוקדש לתכנים ציוניים.

'תומכי תמימים'. החברים בקופה נחשבו כ'אחים' לתלמידי ה'חדרים' שליד הישיבה (ב'חדרים' אלו למדו תלמידים החל מגיל 10-12 שנתקבלו ממקומות שונים ללמוד בליובאוויטש, ושימשו כ'עתודה' לישיבה הגדולה. לפי ידיעה שהופיעה בגיליונות הראשונים של 'האח' היה מספר תלמידי ה'חדרים' בלבד: כ-160). חברי הקופה קיבלו מפעם לפעם פרס מסויים, עד שנקבע לייסד שבועון מתאים שיופיע באופן קבוע וישמש תחליף לפרסים.

החומר בעיתון היה מגוון מאוד, למרות שהיה מצומצם בגודלו. היו בגיליון: סיפורים מעניינים, מיועדים לגילים שונים (בניקוד ובלי ניקוד), מאמרים רציניים (חלק מהם נאסף ב'ספר השנה', שי"ל בשנת תש"א בריגא, לטביה, ואחר כך ע"י המרכז לענייני חינוך בארה"ב) שירים בעלי תוכן ומיקצב יוצאים מן הכלל. חידות מקוריות, סדרות תולדות גדולי ישראל, בדיחות, מאמרים להורים ולמורים, ועוד. חלק מן החומר הופיע באידיש, וחלקו הגדול בלשון הקודש.

המגמה הבולטת של החומר ב'האח' היתה לחסן את הילדים בפני הרוחות הרעות שנשבו אז בעולם היהודי בדמות אידיאות חדשות של 'תיקון עולם'. מובן שהופעת 'האח' לא נעמה לחיך החוגים שנגדם כוון, והם השתדלו לשים מכשולים בדרכו, אף ביקורת הוטחה כלפי 'האח' מחוגים חרדיים, ופעמים רבות עונה העורך לביקורת זו. בגיליון מס' 36 משלהי תרע"א הוא מתיחס באריכות אל 'מתמיהים ושואלים על העיתון המופיע בליובאוויטש...: "וכי איך ההנהגה החב"דית נותנת יד למקרא עתון עברי או ז'רגוני [אידיש]? ומה ענייני אל הילדים בחידות, בדיחות ושעשועים, משל ומליצה?" העורך עונה להם כי אינם יודעים את השפעת הספרות החילונית על הילדים, וכי אין תרופה אחרת מאשר העמדת תחליף בדמות כשרה.

כפי הנראה מתוך הערות העורך, הוצף הוא בחומר מפרי עטם של הילדים, והוא מתנצל מפעם לפעם שאי אפשר לתת לקוראים חומר ילדותי, אך מצד שני מתפרסמות מפעם לפעם חידות של הילדים ופתרונותיהם, וגם... קושיות למדניות בגפ"ת ופלפול תלמידים. כן מופיעות רשימות של ילדים שפתרו חידות ורשימות ארוכות של ילדים שתרמו ל"תמימים" והסכומים שלהם. מופיעים מכתבים קצרים של ילדים בשבח 'האח' וכן מכתבים רגשיים המופנים אל 'התמימים' בני גילם. למכתבים מן הסוג האחרון באות תשובות (של העורך) בחתימת 'תמימים'.

ב'האח' הופיעו ידיעות שונות על המתרחש בין החסידים, וגם ציטוטי ידיעות מענינות (ובעל לקח חינוכי) מעתונים כלליים. הסיפורים נסובים רובם ככולם, על דמויות שונות של ילדים שגדלו לטוב או לרע בהתאם לנטיותיהם בילדותם, וכן מרובים הסיפורים על בעלי תשובה, סדרות תולדות גדולי ישראל מספרות על הגאונים רבי עקיבא איגר, בעל ה'חתם

סופר' ועוד. יש פירוט רב תוכן של תולדות התנאים, עשרת הרוגי מלכות (עפ"י חז"ל). ישנן ידיעות רבות על שמחות משפחתיות והתמנויות בוגרי 'תומכי תמימים' כרבנים. רשימות הפותרים, והילדים התומכים בישיבה, מהוות חומר עזר למחקר היסטורי על התפשטות השפעת ליובאוויטש בנקודות שונות ברחבי רוסיה. ברשימות מופיעים שמות של כאלה שגדלו אחר כך לנכבדי החסידים וכד', אך במיוחד רבה היתה הפתעתי הנעימה בהיתקלי פעמיים בשמו הנערץ של מי שהיה אז בן 9-10 שנים והוא עתה, ממלא מקומם של מיסדי ונשיאי 'תומכי תמימים'...

חלק נכבד של החומר ב'האח' צוטט בספרי לימוד חרדיים כגון: ספרנו, ילדותנו, ועוד. סיפור שהופיע בו בהמשכים יצא לאור כחוברת בשם 'לא תשתחוו' ע"י המל"ח (וגם בתרגום אנגלי). ספורי חסידים רבים (מרובים הסיפורים על אדמו"רי חב"ד, ובמיוחד על בעל ה"צמח צדק") הועתקו בהזכרת המקור ובלעדיה, בספרים וכתבי עת שונים.

מבין החומר ה"אקטואלי" ראויים לציון: סקירה מפורטת על סדרי ומצב "תומכי תמימים" אז, תיאור חי של ראש השנה בחצר כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע, ידיעה על שליחת קבוצת התלמידים לייסוד 'תורת אמת' בחברון, ידיעה על פטירת החסיד המשפיע ר' מיכאל בלינר, ידיעה דברי מספד וסיפור תולדותיה של הרבנית רבקה נ"ע (אם כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע, זוגתו של כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע) – בקשר עם פטירתה ביום י' שבט תרע"ד, "מכתבים מחברון", בחתימת "חברוני" המתארים את מערת המכפלה ומצב היהודים אז בחברון ת"ו, ידיעה על הגרלה לנסיעה להאדיץ אל ציונו הק' של אדמו"ר הזקן נ"ע בקשר עם יום השנה המאה לפטירתו ובשנים הבאות, קריאה נלהבת אל זקנים החסידים לשלוח מהידוע להם על תולדות הרה"צ ר' הלל מפאריטש – על מנת להעלותם על ספר (בקשר עם יום היארצייט שלו), ידיעה על "דאמען פאראיין", ארגון נשים למען הישיבה, ועוד. חומר רב ערך זה עשוי לשמש מקור בלתי נדלה לחוקר היסטורי בקשר עם אותה תקופה מעניינת בתולדות ליובאוויטש[2].

2. המאמר נחתם, במשפט שאולי היה מקומו לעיל: "מענין להוסיף שבגיליונות ט"ו בשבט מופיעים ציורים של עצי פירות וכד".

תולדות
'הָאָח'

פרק א / אחי התמימים

רעיון 'תומכי תמימים'

ביטאון 'האח'[3], נערך, ואף נכתב רובו ככולו, על ידי הרה"ח הרב משה רוזנבלום ע"ה מזכיר ישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש, אך גם כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע בכבודו ובעצמו קרא את הגליונות ואף העיר הערות תוכן ואילו אדמו"ר הריי"צ אשר כיהן אז כמנהל תומכי תמימים, היה מעורב בתכנים וגם בכל הפרטים הטכניים של הדפסת ומשלוח העיתון אשר נדפס באלפי עותקים מידי שבוע במשך למעלה משלוש שנים.

כ"ק אדמו"ר הרש"ב

כ"ק אדמו"ר הריי"צ

מגמתו העיקרית של העיתון 'האח', היתה להפיץ בקרב הילדים (וגם הוריהם) את רעיון הישיבות ולימוד התורה בכלל, ואת רעיון "תומכי תמימים" בפרט, דבר שהשעה היתה צריכה לו ביותר: היו אלו הימים שקדמו למהפיכה הקומוניסטית, ימי שאיפת העם לחופש ופריקת עול המלכות, שאיפה שהיתה חזקה ביותר בקרב הצעירים היהודים – שאצלם בא הדבר לביטוי גם בפריקת עול מלכות שמים, וחופש מן התורה והמצוות. ולעומת זה הובלטה ב'האח', מעלת האמונה ויוקר לימוד התורה וקיום המצוות, בדרך של סיפורים, "שעשועים", חידות, פרסים – וכל דרך שתמשוך את לבם של ילדי ישראל.

הרב משה רוזנבלום

הביטאון נקרא 'האח' כדי לתת הרגשת משפחה בין

---

3. תולדות 'האח', מבוססים על מאמרי הרב יהושע מונדשיין בשבועון כפר חב"ד גיליונות 892-895, 1000.

הקוראים ל"אחים" בישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש. "אחי התמימים" – כך נקראו הילדים-הקוראים, והללו אף נקראו לתרום מפרוטותיהם לילדים הלומדים ב"חדרים" בליובאוויטש, דבר שחיזק כמובן את זיקתם ל"תומכי תמימים".

תפוצה גדולה

'האח' הודפס מידי שבוע ב: 5,000-6,000 עותקים ותפוצתו העיקרית של 'האח' היתה, כמובן, ברוסיה הגדולה אשר כללה באותה תקופה גם את פולין, ליטא ולטביה– אך היא הגיעה גם למדינות אחרות כמו גרמניה, וככל הנראה גם לארצות הברית. וכפי שכתב אדמו"ר הריי"צ בשנת תרפ"ד, אל הרב דוד שיפרין[4] מראשי אגודת חסידי חב"ד בניו יורק: "בעת היותנו במקום מגורנו, יצא לאור מכתב-עת האח, אשר עורכו היה ידידנו ר' משה ראזענבלום, איש אשר רוח בו, ולא אפונה אשר גם אליהם הגיע, אם לא תמידין כסדרן – אבל בטח קראו אותו[5]".

לרגל תחילת השנה השלישית לצאת העיתון, פורסמה מודעה קצרה בעיתון 'המודיע' שיצא לאור בפולטבה – אוקראינה: "בליובאוויטש ממוסד 'תומכי תמימים' יוצא לאור זה השנה השלישית עתון שבועי לילדים בשם 'האח'. בו יבואו מאמרים מועילים מאוד לחינוך, ומעוררים לשקידה בלמוד ומדות טובות, ספורים יפים ארוכים וקצרים בעברית ובזרגון, שירים, חידות ופתרונן, שעשועים ובדיחות, תולדות אנשי שם ועוד. ערוכים בשפה קלה ונוחה ומושכת את הלב. תנאי החתימה: לשנה שני רו"כ, ובערך זה לחצי [שנה] ולרביעית [שנה]. למקבלים איזה

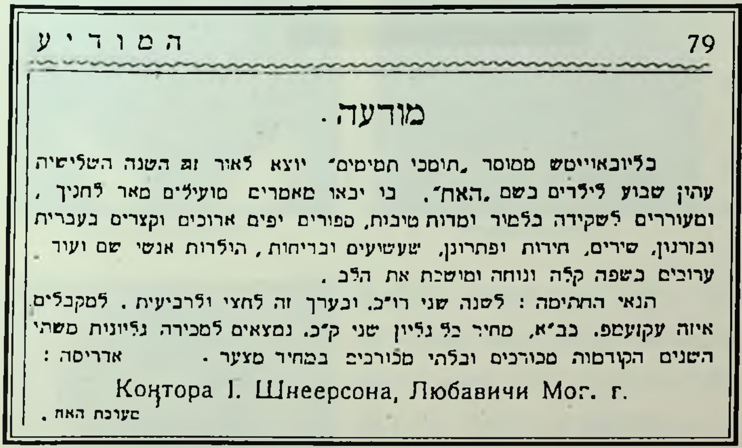
המודיע 79

מודעה.

בליובאוויטש ממוסר „תומכי תמימים" יוצא לאור זה השנה השלישית עתון שבוע לילדים בשם „האח". בו יבאו מאמרים מועילים מאד לחנך, ומעוררים לשקידה בלמוד ומדות טובות, ספורים יפים ארוכים וקצרים בעברית ובזרגון, שירים, חידות ופתרונן, שעשועים ובדיחות, תולדות אנשי שם ועוד ערוכים בשפה קלה ונוחה ומושכת את הלב.

תנאי החתימה: לשנה שני רו"כ. ובערך זה לחצי ולרביעית. למקבלים איזה עקזעמפ. כב"א, מחיר כל גליון שני ק"כ. נמצאים למכירה גליונות משתי השנים הקודמות מכורכים ובלתי מכורכים במחיר מצער. אדריסה:

Коңтора I. Шнеерсона, Любавичи Мог. г.

מערכת האח.

'האח' מתפרסם בהמודיע-פולטבה

---

4. זמן קצר קודם קבלת אגרת זו, התייסדה אגודת חסידי חב"ד בארצות הברית, ור' דוד שיפרין נמנה על מייסדיה ומונה למזכיר אגו"ח. בשנת תר"ס הגיע לארה"ב, כיהן גם כגבאי כולל חב"ד. נפטר ג' אייר תש"ג.

5. אג"ק הריי"צ, ח"א, ע' שה

עקזעמפ' [עותקים] בבת אחת, מחיר כל גיליון שני ק"כ [קופיקות]. נמצאים למכירה גיליונות משתי השנים הקודמות מכורכים ובלתי מכורכים במחיר מצער [זול].... מערכת האח"[6].

ישנה עדות לילדים מנויים בעיר קובל שבליטא, כפי שנכתב בספר זכרון לעיירה זו: "[גם] על השבועון לילדים של בחורי הישיבה בליובאוויטש 'האח' נמצאו חותמים במספר ניכר בקובל"[7].

'האח' בגרמניה?

מעניין עוד יותר, כיצד אדמו"ר הרש"ב דאג כי 'האח' יופץ בערי גרמניה ואף נשקלה האפשרות לתרגם את 'האח' לגרמנית. הנה קטע קצר מאגרת שכתב מגרמניה על הפצת 'האח': "וואלף[8] אמר לי היום אשר הדירעקטאר[9] מוכשר בעיניו המכ"ע האח, ורוצה בו בשביל הילדי' ודוקא כמו שהוא (לא בהעתקה אשכנזית), למען מתוכו ילמדו הנערים קרוא לה"ק באמרו שלה"ק בו הוא בנקל להבין, ויהי' פה שבוע זו וידבר בזה, ר' שמואל כהן מוירצבורג[10] הי' פה שבוע העברה ונתתי לו את האח, וגם ענגל[11] הי' פה והוא כבר ראה אותו ומוכשר בעיניהם ורוצים לחתום עליו ע"י פראנקפורט[12]".

ובאגרת נוספת מאותם ימים כותב אדמו"ר הרש"ב לאדמו"ר הריי"צ, על אישים שנפגש עמם בגרמניה, וחושבים ש'האח' אינו מתאים לילדים המקומיים, ומאידך היה מי שאמר שכדאי להפיץ את העיתון בין ילדי גרמניה וכך ילמדו לשון הקודש[13]. בפועל 'האח' לא תורגם לגרמנית, אולם הוא הופץ בגרמניה. לדוגמא בגיליון פרשת וארא תרע"ב בין פותרי החידות נמצא גם "משה אהרן כץ" מפרידריכשטאט – עיר בגרמניה, ואילו פרשת תצוה תרע"ב, ב'נדבות אחים' נכתב כי מהעיר "פרידריכשטאט" הגיעה נדבה מילדה בשם חיה ברכהן.

6. המודיע (פולטבה), כ"ח חשון תרע"ג, ע' 79
7. ספר זכרון לקהלת 'קובל', תשי"ז, עמ' 85
8. הרב אליקים וולף (דודו של הרב אפרים וולף מנהל ישיבת תו"ת המרכזית באה"ק) מעסקני ונכבדי הקהילה היהודית בוירצבורג – גרמניה. נולד בשנת תרל"ב בפישאך גרמניה, התגורר בפרנקפורט ווירצבורג. היה לו קשר קרוב עם רבותינו נשיאינו, וזכה לארח בביתו את אדמו"ר הרש"ב. נפטר בשנת תש"ג. על הקשר והסיוע לרבותינו נשיאינו, ראה עוד באדמו"רי חב"ד ויהדות גרמניה (תשס"ז) ע' 55 ואילך וע' 253 ואילך.
9. שמו – לאנגע, מוזכר בכמה אגרות הרש"ב, הוא מנהל מחנה כנראה של ילדים.
10. ממקורבי רבותינו נשיאינו, סייע בפעילות ציבורית בגרמניה. הרב שמואל כהן בן הרב בנימין כהן רבה של העיר באדען – אוסטריה, אשר הותיר כת"י ובהם חידושי תורה, ומהם שיצאו בספר 'בזך לבונה' (תשס"ז) ובהקדמה בע' 53 נכתב אודות בנו: שמואל כהן, נולד בשנת תרכ"ג. למד בפרשבורג אצל בעל ה'שבט סופר'. סחר ביין, נפטר בוירצבורג בשנת תרפ"א. על הקשר עם רבותנו נשיאינו ראה באדמו"רי חב"ד ויהדות גרמניה ע' 260-261.
11. מוזכר כמ"פ באג"ק הרש"ב, ולא נכתבו עליו פרטים מלבד שם משפחתו.
12. אג"ק הרש"ב, ח"ב ע' תקסג. וראה עוד בע' תקנג.
13. אג"ק הרש"ב שם, ע' תקעא. וראה עוד בס' אדמו"רי חב"ד ויהדות גרמניה (תשס"ז) ע' 145.

חדשות חב״דיות

ניתן למצוא ב״האח״ שפע חדשות חב״דיות, הן במודעות הברכה (כגון ״מברכים אנו בברכת מזל-טוב את חברנו... ליום עלותו על כסא רבנות בעיר.. יעלה מעלה מעלה, כברכת התמימים״), הן בדיווחים הקצרצרים שבמדורים ״נדבת אחים״ (״תרמתי ח״י ק״כ לרגל הבר מצוה שלי״) ו״פותרי החידות״ (מדורים שבהם מצינו את שמו של כ״ק אדמו״ר נשיא דורנו ושני אחיו, וכן את שמות הרבנית חיה מושקא ושתי אחיותיה).

לעתים בודדות יש גם דיווח ישיר מישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש. בגיליון פרשת נח תרע״ב, תחת הכותרת: ״חשבון קצר מפעולות מוסד תומכי תמימים בשנה הקודמת״, מביא מספר ידיעות על הנעשה בשנה החולפת בישיבה, מתחיל עם דיווח על מספר התלמידים הגדל ב׳חדרים׳: ״בעה״י נתקבלו תלמידים רבים בחדרים, עד שעלה מספרם קרוב למאתים, יחיו וירבו, ועלו במעלות למודם והנהגתם התמימה באופן נעלה, וכל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ד׳ בוחרים בו ובתורתו״.

הידיעה הבאה ב׳חשבון קצר׳ היא על עיתון ׳האח׳: ״נוסדה מערכת להוציא לאור עיתון שבועי לילדים בשם ׳האח׳ אשר מטרתו נאמנה להשריש ולנטע יהדות נאמנה ותמימה בלבות הילדים הקוראים, ופריו קדש להילדים התמימים הלומדים פה, וב״ה, כי העיתון הזה מצא לו מסלות בלב החרדים והחפצים בתורה, והילדים נוהים אחריו ומשתעשעים בו, והמלמדים הנאמנים עם השם ועם קדושיו מפליאים תועלתו ופעולתו על לב הילדים הרך והתמים, ובעה״י ובאמצעות טובי הרגש נמכרו ממנו בכל שבוע קרוב לששת אלפים עקזעמפ׳ ונתמכו מהכנסתו הילדים התמימים בסך כשתים עשרה מאות רו״כ״.

עוד בחדשות, בניין בניין חדש עבור תלמידי השיעורים והחדרים בישיבה, וכן מדווח כי יותר מעשרה בוגרי תומכי תמימים התמנו בשנה החולפת לרבנים בערים שונות ו״החדשה הכי נכבדה היא״ כי נוסדה ישיבה בחברון.

בגיליונות אחרים דווח על מסיבה שערכה הרבנית שטערנא שרה[14] לתלמידי החדרים, בתרומתו של הגביר הרה״ח ר׳ נתן גורארי׳[15] לרגל שמחות משפחתיות, או מסיבת בר-מצוה

14. רעיית אדמו״ר הרש״ב.

15. הרב נתן גורארי׳, הוא ושני אחיו הרב שמואל והרב מנחם מענדל, היו נגידים חב״דיים מפורסמים ומקורבים לבית הרב, והתגוררו שנים רבות בקרעמנצ׳וג. בימי מלחמת העולם הראשונה ברח עם משפחתו לרוסטוב שם התגורר בסמיכות לבית הרבי. בעקבות שוד בביתו לקה בליבו ובכ״ו ניסן תרפ״ב נפטר והוא בן 56 בלבד. נטמן על ידי אוהל אדמו״ר הרש״ב ברוסטוב. כמה מבניו וחתנו היו מחשובי חסידי חב״ד בדור הקודם: הרב הערשל גורארי׳ – ורשה, הרב שמר׳ל גורארי׳ – תל אביב, הרב משה גורארי׳ – תל אביב, הרב שניאור זלמן גורארי׳ – ניו יורק. הרבנית לאה רעיית הרב אליעזר קרסיק – תל אביב.

"להילד התמים הלומד פה בחדרים מר פנחס טודרוס יחי'.. אלטהויז[16] מניקולאיוב.. והוא דרש באזני הקרואים מעיני הפרשה והתפלין עפ"י למוד החסידות, כי בינה יתירה ניתנה בתלמידי החדרים בפה לדעת ולהבין גם בתורה הנפלאה הזאת".

ובגיליון ניצבים וילך תרע"ב מאחלים מזל טוב לר' שמואל זלמנוב[17] ליום נישואיו עם בת ר' ישראל יצחק סווירסקי[18] מאודסה.

גם ידיעות מעציבות נכנסו ל'האח'– כגון הידיעה "חבל על דאבדין!" – אודות פטירתו של "הישיש החסיד המפורסם ר' מיכאל בלינער[19] ז"ל"- הוא המשפיע בתומכי תמימים ר' מיכאל 'דער אלטער' מנעוול- שפטירתו הוא "אבידה גדולה להתמימים אשר בליובאוויטש". וזאת בתוספת קווים קצרים לדמותו החסידית.

ייסוד ישיבת 'תורת אמת' בחברון, מסוקר בהרחבה בכמה ידיעות. באחת הידיעות ישנו דיווח (שנעתק מעיתון 'המוריה' שנדפס באה"ק), אודות הבחורים שנשלחו לתורת אמת מליובאוויטש, על ידי אדמו"ר הרש"ב, והגה"ח הרב שלמה זלמן הבלין[20] בראשם: "החדשה הכי נכבדה היא, כי בעה"י ובהשתדלותו הנמרצה של כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א נוסדה ישיבה בחברון עיר הקדושה, אשר מטרת "מוסד תומכי תמימים" הושם בה לְקַו ולמשקולת, לגדל בארץ ישראל דור ישרים ותמימים, צעירים מסורים לתורה ולעבודה על פי יסודות הקודש של רבותינו הקדושים זלה"ה מייסדי החב"ד".

גם מודעות פרסומת בודדות נתפרסמו ב"האח": האחת ל"טליתות כשירות ומהודרות מצמר רחלים לבן ונקי" תוצרת ליובאוויטש, שניתן להשיגן אצל ר' אלחנן מרוזוב [לימים

16. הרב פנחס טודרוס אלטהויז הידוע בכינויו: "ר' פיני'ע", מראשי עסקני חב"ד בארץ הקודש. נולד בניקולייב בשנת תרנ"ח, למד בחדר ובישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש. התגורר בלנינגרד, והיה גבאי במניין כ"ק אדמו"ר הריי"צ, ואף היה מזכיר זמני לאדמו"ר הריי"צ. לאה"ק עלה בתרצ"ז והתיישב בתל אביב. מראשי אגודת חסידי חב"ד בארץ הקודש, חבר הנהלת אחי תמימים בתל אביב, חבר הנהלת תומכי תמימים המרכזית באה"ק ועסקן רב פעלים, אשר ידיו רב לו בכל העשיה החב"דית באה"ק, בהקמת כפר חב"ד ומוסדות חב"ד באה"ק, וכן נודע בקשריו הענפים עם אישי שלטון. נפטר בשנת תשכ"ג בתל אביב.

17. הרב שמואל זלמנוב, נולד בשנת תרמ"ח, בכפר לאזאוויטש שברוסיה. למד בישיבת אמיצ'סלב ובתו"ת ליובאוויטש. התגורר באודסה, בבאגאראדסק ובקורסק. נעצר ע"י הקומוניסטים ולאחר שחרורו נאלץ לעזוב ללנינגרד, ומשם עבר למוסקבה. עלה לאה"ק בשנת תרצ"ו והתיישב בתל אביב. עסק במלאכת הזביחה עליה היה אמון שנים רבות ובשנים הבאות העמיד תלמידים רבים במלאכת הזביחה. במקביל שימש כמוהל. משנת תש"ב ואילך כיהן כמזכיר אגודת חסידי חב"ד באה"ק וחבר ועד הרוחני והגשמי של אחי תמימים תל אביב. באור לט' ניסן תשט"ז נפטר בתל אביב. תולדות חייו בספר "זכרון שמואל" (תשמ"ט).

18. הרב ישראל יצחק שווירסקי (סווירסקי) מחשובי חסידי חב"ד באודסה. הוא ורעייתו מרת בתיה נפטרו מטיפוס בג' תמוז תרפ"ב באודסה. ב'האח' גיליון מס' 20 כתוב על כתב שעשועים: "יי"ש אדעססא".

19. כיהן במשך שנים רבות כמשפיע בנעוועל, ולאחר מכן כמשפיע בישיבת תו"ת בליובאוויטש. נפטר במוצ"ש כ"ח מר חשוון תרע"ב.

20. נולד בשנת תרל"ז בפאריטש, למד בתו"ת ליובאוויטש, כיהן כראש ישיבת תומכי תמימים הורודישץ, בשליחות אדמו"ר הרש"ב ייסד בשנת תרע"ב את ישיבת תורת אמת בחברון ובשנת תרפ"ב ייסד מחדש את הישיבה בירושלים. נפטר ניסן תרצ"ו. תולדות חייו בתוספת תמונות ומסמכים – בספר 'המשפיע'.

מזכיר אדמו"ר הריי"צ[21]), והשניה – יין-גפן שנעשה בהשגחתו של הר"ר אברהם שניאורסאהן[22] מקישינוב – חותנו של אדמו"ר הריי"צ: "ואדמו"ר מליובאוויטש שליט"א והרה"ג ר' חיים הלוי סאלוועייציק מבריסק שליט"א[23] מפליגים מאד בהידור היי"ג הזה, וכל האדמו"רים מפולין, ליטא ורייסין מהדרים אחרי יי"ג זה", וניתן להשיגו אצל שמוטקין ופרידמן בווארשא.

הודעה מסוג חריג – אך אופייני – התפרסמה בשלהי אלול תער"ב, אודות אדמו"ר הרש"ב: "כי שבע רצון היה, אם היו אנ"ש מונעים את עצמם מהטרידו בימי אלול ותשרי אלה, במכתבים הדורשים עצה ותשובה, כי אין הזמן מספיק להשיב עליהם והרי הם נשארים בלי תוצאות".

הילדים התורמים, ברכות מזל טוב ועוד, מספקים לנו רשימות יקרות מפז, של ילדים רבים מהם בני החסידים באותה תקופה, ורשימות אלו הן אוצר בלום, ממנו ניתן ללמוד על תולדות החסידים, ומשפחות חב"ד ואחרים בערי רוסיה הגדולה.

בין הילדים ששמותיהם הופיעו בגליונות אלו נמצא את כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו בטל ילדותו, את רעייתו הרבנית ועוד ממשפחת בית הרב, ורבים מחסידי חב"ד ויוצאי רוסיה, יופתעו בוודאי וישמחו לגלות בספר הייחודי הזה היוצא מחדש, את שמותיהם של זקניהם, בין הילדים שתרמו מפרוטותיהם, נכנסו בעול מצוות או שהצליחו 'לפצח' את אחת החידות...

21. מכונה "ר' חוני'ע", נולד בשנת תרל"ח, למד בתומכי תמימים ליובאוויטש, כיהן גם כמשגיח בישיבה זו, משנת תרפ"א – מזכיר כ"ק אדמו"ר הריי"צ ומנהל בפועל של ישיבות תומכי תמימים בברית המועצות אשר התקיימו בתנאי מחתרת, בחודש אדר תרח"צ נאסר על ידי הקומוניסטים והוצא להורג.

22. הרב אברהם שניאורסון חמיו של אדמו"ר הריי"צ. בן האדמו"ר רבי ישראל נח מניעז'ין בן אדמו"ר הצמח צדק. נולד בי"א סיון תר"כ בליובאוויטש. התחתן עם הרבנית יוכבד לבית שיינברג מקישנב, ולאחר נישואיו התיישב בעיר הורי רעייתו. נפטר ב' מרחשון תרח"צ.

23. המכונה: ר' חיים מבריסק, אבי שיטת בריסק, נולד בשנת תרי"ג בוולוז'ין, נפטר בוורשה כ"א אב תרע"ח.

פרק ב / הרבי מגיה

הרבי קורא את 'האח'

עקב המטרה החשובה – השפעת החסידות באמצעות הביטאון – רבותינו נשיאינו היו מעורבים ביותר במהות הביטאון כמו גם בצדדים הטכניים. בעת הוצאת הגיליונות הראשונים שהה כ"ק אדמו"ר הרש"ב מחוץ לרוסיה, וביקש (באגרת מי' טבת תרע"א ואגרות נוספות) מאדמו"ר הריי"צ, לשלוח אליו את 'האח' אשר החל לצאת לאור באותם ימים ובשולי המכתב, ביקש אדמו"ר הרש"ב למסור פרישת שלום לרמ"ר: "פ"ש ידידי המפורסם ווח"ס כו' מו"ה משה ראזענבליום נ"י[24]".

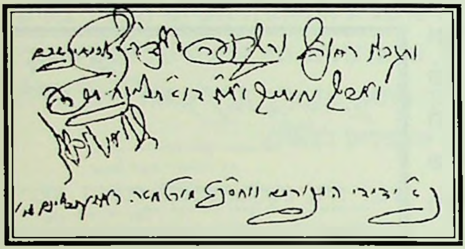

אדמו"ר הרש"ב אל אדמו"ר הריי"צ: "פ"ש ידידי המפורסם ווח"ס כו' מו"ה משה ראזענבליום"

הגיליונות הגיעו עד מהרה, אדמו"ר הרש"ב קראם ותיכף העלה הערות חשובות אותן כתב בי"ח טבת באגרת אל בנו כ"ק אדמו"ר הריי"צ: "קראתי את הגיליונות הראשונות מהאח והמאמרים טובים המה ומתאימים גם אל מטרתם הרוחני".

אבל הרבי לא רק משבח אלא גם משיג על המסופר ב'הוספה' לגליון הראשון, שבשורת הגאולה של יו"ד כסלו הגיעה לאדמו"ר האמצעי בשעה שאמר – בבית-האסורים – את הפסוק "פדה בשלום נפשי", ביום השלישי בשבוע. ועל כך כתב אדמו"ר הרש"ב: "מה העמיד דבר הפסוק 'פדה בשלום' שלא במקומו? ונודע אשר יו"ד כסלו דההוא שתא היה ביום שבת-קודש, ובצאתו לשלום אמר הדרוש "אתה אחד" שנתחדש לו במנחה דשבת-קודש ההוא. כן מספרים[25]".

ובהמשך האגרת דן אדמו"ר הרש"ב, בחשש מפני השלטונות אשר יגרמו לבעיות כלשהן בגלל הדפסת העיתון, ואז גם ישאלו מי הם 'התמימים' המוזכרים בו ו'ישיבת ליובאוויטש'. יש לזכור שבאותה תקופה בגלל בעיות עם השלטונות, בבלנקים הרשמיים של 'תומכי

---

24. אג"ק הרש"ב, ח"ב, ע' תקנג

25. משום מה, גם ב'ספר השנה', שלוקט מתוך מאמרי 'האח' לא תוקן הדבר ובקונטרס בד קודש (ע' 22) אשר יצא בשנת תש"ז, כותב כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, כי למרות שב'בית רבי' [בלה"ק ע' קא] כותב כי אדמו"ר האמצעי אמר 'פדה בשלום' בעת הגאולה, אבל על פי מסורת בית הרב אין הדבר כן. ע"כ דברי כ"ק אדמו"ר. ולפלא כי בספרים חב"דיים שיצאו בשנים האחרונות, נכתב כמו בבית רבי ובניגוד למסורת בית הרב!

תמימים' נכתב "בית מסחר לספרים" וכדומה.

בשער הגיליון, נכתב כי כל ילד שיתרום לא פחות משתי קופיקות יקבל גיליון בחינם, ועל כך כתב אדמו"ר הרש"ב כי בדרך כלל קודם מתחזקים ולאחר מכן מתחילים עם פרסים[26].

ראיית השם

בפעם אחרת, התנגד אדמו"ר הרש"ב, לביאור השכלי שניתן בעיתון לענין הראייה שראה אברהם אבינו את הקב"ה (שהיא ראיית פעולותיו של הבורא), כי מאחר ומגמת העיתון היא חינוכית, הרי שצריכים להשריש בילדים את האמונה ש"ראיית השם" הוא ראיית השם ממש, בלי שום חקירה "איך רואים", רק ראיית השם ממש, אצל הצדיקים הגדולים זכי הנפש מזככי הגוף והטבעי ועובדי ה' באמת ומוקדשים לה' ולתורתו יתברך. באגרת מאריך ומסביר כי מראה הנבואה היא ראיית המהות ממש".

ולסיכום מבהיר הרבי כיצד יש לנהוג להבא:

"ובעל 'האח' [הרב משה רוזנבלום] בעניינים כאלו בתחילה צריכים לידע אמיתתן של הדברים, ואחר כך לא בכל מה שיודע לעצמו, יבאר להילדים כי אם מה שנוגע להם לחינוכם"[27].

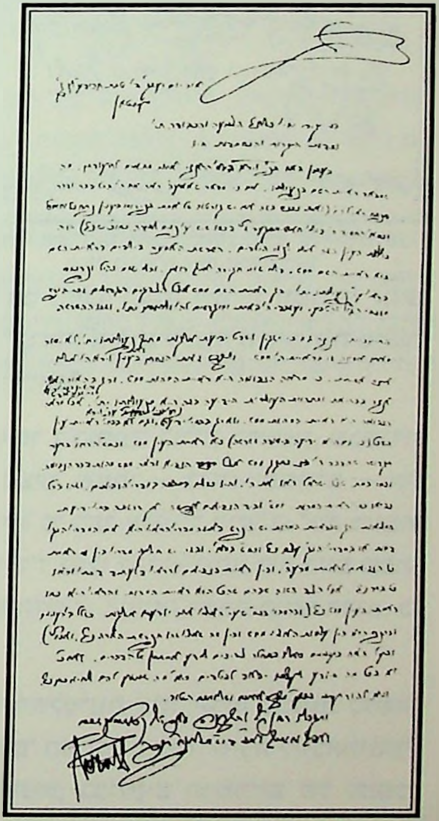

הגהות אדמו"ר הרש"ב על גיליון פרשת וירא

26. אג"ק הרש"ב, ח"ב, ע' תקנז
27. אג"ק הרש"ב, ח"ב, ע' תשמא-תשמב

פרק ג / השפעה פנימית

פועל רושם טוב

השפעת העיתון על הקוראים היתה גדולה, הדבר בא כתוצאה מכך שהעיתון הותאם לרמת הקוראים, ותרומה חשובה נתן כמובן העורך הרב משה רוזנבלום אשר בעריכת העיתון בא לכלל ביטוי כשרון הכתיבה שלו וגם גישתו הפדגוגית המיוחדת ונסיונו העשיר בחינוך. המדורים היו מגוונים ובהם – סיפורים בהמשכים, שעשועונים, וגם איזכור של ימים חשובים בחסידות חב"ד, וגם מעט ידיעות חדשותיות. וכך מתאר אדמו"ר הריי"צ את תוכן העיתון והרושם שהותיר על הקוראים (כמה שנים לאחר שהפסיק לצאת):

"סגנונו היה קל, ומנוקד באותיות מרובעות. תוכנו היה נעלה ונשגב, דברים קצרים אמורים בטעם ספרותי, והיה פועל רושם טוב על הקוראים. ומחודש לחודש היו מתרבים החותמים עליו, וכמעט שכל מורה עברי מהיראים היה דורשו לטיב הסגנון אשר בו[28]".

מלהיבי לב

ובאגרת שכתב הרב אלחנן דוב מרוזוב הי"ד מזכיר הרבי הריי"צ בשם הרבי, מספר שנים לאחר שהופסקה הוצאת 'האח', את הפעולה הכבירה של עיתון הילדים:

"כתב-עת "האח", ערוך ברוח המעורר אהבה לתורה וחום ישראל, הדרת ישורון עם אלקי אברהם, מאמרים מלהיבי לב אבות ובנים גם יחדיו לתורה ותעודה. העבודה הגדולה הלזו נתנה יבולה בחדרים, תלמוד-תורה והישיבות, להרים רוח הלומדים, המלמדים ומחבבי התורה. וירים נס בין ילדי ישראל לאמר "תורה היא הדרת אלקים בקרב ישראל, וללמוד אני צריך". וכארבעת אלפים אכסמפליארים [=עותקים] "האח" נשלחים שבוע בשבוע, ומספר הקוראים יש לחשוב עדי עשרים אלף מנערי וילדי בני-ישראל, כי חדר שלם ותלמוד-תורה שלמה, יקחו רק אכסמפליאר אחד או שנים[29]".

המשורר משבח

מכתבי שבח רבים הגיעו למערכת 'האח', ומהם אשר התפרסמו מפעם לפעם. רבות ניתן ללמוד ממכתב קצר למערכת עיתון 'האח', אשר שיגר נער צעיר בן 12, והוא מתאר

---

28. אגרות-קודש הריי"צ, ח"א, ע' שה
29. אג"ק הריי"צ, חי"ד, ע' קעא

את ההשפעה הגדולה של העיתון עליו ועל אחרים. הנער הצעיר הוא אברהם שלונסקי, אשר שורשיו חב"דיים[30] והוא קרוב משפחה של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו ולימים מגדולי המשוררים העבריים.

והנה המכתב כלשונו, כפי אשר הופיע בביטאון 'האח' גיליון כ"ג מנחם אב תרע"ב, במדור מכתבי-אחים:

"לאחי קוראי האח!

"אני מקבל את העתון האח, אשר זה כבר שתי שנים יוצא לאור ע"י מ. רוזנבלום. על עתון זה מלא פי תהלות, כי הנני ראיתי ילדים שהיו זרים לדתם, זה עתה מתפללים בכל יום ופעמים באהבה שמע אומרים. אני קורא וקורא ולבי שמח, והנני רואה כי עוד לא נפל עמנו, כי עוד יקום משפלתו ויתקרב לדתו. אני זה כבר לומד עברית, למדתי שפת עבר מקרא ופוסקים (?)[31]. אחרי סכות הנני נוסע לארץ ישראל, והנני מקוה כי בקרוב נחזה כולנו שלוה שם וכי יובילנו הגואל אותנו לארץ אבותינו.

אחיכם אברהם שליאנסקי".

מר אברהם שלונסקי, אשר הטביע את חותמו על הספרות והשפה העברית, התגורר בילדותו ביקטרינוסלב בבניין בו גר רב העיר – הרב לוי יצחק שניאורסון, דלת מול דלת, וההשפעה של משפחת הרב ובניו אשר הוא למד עמם בחדר, ניכרה היטב, עד כדי כך שבהיכנסו בעול המצוות, ביקש אביו להכניסו לשנה אחת לישיבת תומכי תמימים שבליובאוויטש, אבל אמו התנגדה ולבסוף הוחלט שיסע ללמוד בגימנסיה העברית בתל אביב[32].

לקראת הנסיעה שיגר את מכתבו דלעיל. ומאז נטה לציונות, והפך למשורר. שנים רבות אחר כך יצר עמו קשר אחד מקוראי 'האח' שהוזכרו לעיל – ר' פיני'ע אלטהויז, ובתיווכו תירגם את ה'קול קורא' לאלתר לגאולה, וגם היה מגיע לעיתים לתפילות והתוועדויות בבית כנסת 'נחלת בנימין' בתל אביב.

ובאותן שנים בהן התחדש הקשר, פורסם בעיתון 'מעריב' מכתבו של שלונסקי ל'האח' תחת הכותרת: "שלונסקי ילד דתי".

---

30. שלונסקי היה מתפאר בכך, ולאחרונה יצא ספר ביוגרפי אודותו "מאסטרו" בעריכת חגית הלפרין, ובו מוסבר בפרוטרוט (בפרקים הראשונים) אודות שרשיו החב"דיים וקשרי משפחתו עם חב"ד, ובבית משיח גיליון 809 פורסמה סקירה מקיפה על קשרי שלונסקי עם חב"ד והרבי.
31. הסימן שאלה, סומן כנראה ע"י מערכת 'האח', כי לא הבינו כיצד ילד בן 12 יכול ללמוד 'פוסקים'.
32. ספר זכרון לעיר יקטרינוסלב-דנייפרפטרובסק (תשל"ג), ע' 84-85. מתוך שיחה של עורכי הספר הרב ד"ר צבי הרכבי ויעקב גולדוברט, עם שלונסקי, בניסן תש"ל. ובימי מלך ח"א ע' 136 כתב כי שלונסקי הושפע מילדי ר' לוי'ק, ואכל בביתו ועוד, והכל "מפי השמועה".

וכך כותב הסופר דניאל פרסקי:

"בעיר ליובאוויטש שברוסיה הלבנה היה מופיע כחמש שנים [צ"ל שלוש] שבועון עברי לילדים בשם 'האח'. 'האח' היה רובו מנוקד והכיל לפעמים חומר קריאה באידית. העתון הזה יצא מטעם חצר ה'צדיק' הליובאוויצ'י הידוע והטיף למצוות ולתפילות. שם תמצאו דברים מופלאים הרבה. כגון: אספת עם והנואמים בה הם... היצר הטוב והיצר הרע ושאר יצרי לב האדם. וראה זה מצאתי שם, ב'האח' שנה שנית, כ"ג באב תרע"ב נתפרסם המכתב הזה במדור "מכתבי-אחים". וכאן מביא הכותב את המכתב דלעיל, ככתבו וכלשונו[33].

שלונסקי – ילד דתי

קורויזים מן הספרות העברית

מאת דניאל פרסקי

בעיר ליובאוויטש שברוסיה הלבנה היה מופיע כחמש שנים שבועון עברי לילדים בשם „האח". „האח" היה רובו מנו־קד והכיל לפעמים חומר קרי־אה באידית. העתון הזה יצא

א. שלונסקי

מטעם חצר ה„צדיק" הליובא־ויצ'י הידוע והטיף למצוות ולתפילות. שם תמצאו דברים מופלאים הרבה, כגון: אספת־עם והנואמים בה הם... היצר הטוב והיצר הרע ושאר יצרי לב האדם. השפה, הניקוד וה־פיסוק פנומים מאור וכל הכוו־נים שם היו נבאים ו„חוזרים" של האדמו"ר.

וראה זה מצאתי שם. ב„ה אח" שנה שנית, כ"ג באב, תרע"ב, נתפרסם המכתב הזה במדור „מכתבי־אחים":

„לאחי קוראי האח! אני מק־בל את העתון ה א ח. אשר זה כבר שתי שנים יוצא לאור על־ידי מ. רוזנבלום. על עתון זה כלא פי תהילות. כי הנני רא־תי ילדים שהיו זרים לדתם. זה עתה מתפללים בכל יום פע־מיים באהבה שמע אומרים. אני קורא וקורא ולבי שמח והנני רואה כי עוד לא נפל עמנו, כי עוד יקום משפלתו ויתקרב לדתו. אני זה כבר לו־מד עברית. למדתי שפת עבר מקרא ופוסקים(!), אחר סוכות הנני נוסע לארץ ישראל. והנני מקוה כי בקרוב נחזה כולנו שלמה שם וכי יובלנו הגואל אותנו לארץ אבותינו. אחיכם אברהם שליאנסקי".

המשורר אברהם שלונסקי היה אז נער בן שתים־עשרה שנה. מערכת „האח" הכניסה את סימן־התמיהה אחר המלה „פוסקים".

מכתב שלונסקי מתפרסם במעריב

בשנים הבאות, נוצר קשר עם כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו ומר שלונסקי והרבי כתב אליו ואל אחותו היוצרת ורדינה (רוזה) שלונסקי, באגרות[34] בהם עודדו לשוב למקורות. מאגרות אלו עולה כי היה ב'יחידות' אצל הרבי. לאחר פטירתו דאג הרבי שיאמרו קדיש וילמדו משניות לעילוי נשמתו[35].

33. מעריב. כ"ו אלול תשי"ד. ושם מסיים: "המשורר אברהם שלונסקי היה אז נער בן שתים עשרה שנה". אמנם, לפי דברי שלונסקי האמורים לעיל אשר ההחלטה לשולחו לארץ הקודש, נפלה לאחר שנכנס בעול מצוות, מביאה אותנו להסיק, כי המכתב נכתב כאשר היה כבר בר מצוה.

34. אג"ק, כ"ק אדמו"ר, חכ"ו אגרת ט'תתעא, חכ"ז אגרת י' תיב וי'תקמו. מאגרות אלו וממה שנכתב בשוה"ג, עולה כי הרבי ומר שלונסקי כינו זא"ז שאר בשרי. באלבום שלושים שנות נשיאות (תש"מ) יש קטע קצר מזכרונות גב' שלונסקי מהרבי בימי ילדותו ביקטרינוסלב.

35. ימי תמימים ח"ו ע' 148

פרק ד / ספר השנה

ישלח לפה מאמריו

העיתון יצא לאור במשך למעלה משלש שנים החל מכסלו תרע"א וכלה בשלהי תרע"ד בימי פרוץ מלחמת העולם הראשונה. עשר שנים חלפו, ובשנת תרפ"ד ביקש אדמו"ר הריי"צ להדפיסו שוב והפעם בארצות הברית, ולמה לא בברית המועצות שם נמצא הרבי? על כך משיב הרבי "מפני יוקר ההדפסה" אולם ניתן גם לשער אשר באותם ימים של הדיכוי הקומוניסטי, סבוך היה להדפיס עיתון מסוג זה, והסיבה הנזכרת היא רק רמז לבעיה הידועה היטב לנמען.

הצעה זו העלה אדמו"ר הריי"צ באגרת אל הרב דוד שיפרין מראשי חב"ד בארצות הברית (הנזכר לעיל):

"הר"מ שי' הנ"ל [הרב משה רוזנבלום], בחפצו עתה גם-כן לכתוב, אמנם בפה – מפני יוקר ההדפסה, ועוד [אולי הכוונה בגלל השלטונות הקומוניסטים] – הוא דבר הבלתי אפשרי הוא. ואשר על-כן הנני מציע אשר ישלח זאת אליהם, והם יעשו כן, ידפיסוהו על חשבונם וישלחום לכל המקומות".

והרבי מסביר מה יכיל העיתון:

"ומראש דבריו אמורים, אשר לא יהי' בו שום ענייני חדשות והדומה לזה, כי אם סיפורים, ומעין פרשת השבוע, ודברי התעוררות אל הלימוד, כאשר עיניהם תחזינה. ולדעתי יהי' זה להם לענין נעלה, אשר יפיקו בו רצון הרבה אבות ובנים, מורים ותלמידים. ובעזרתו ית' יפעל הרבה לטובה ולברכה"[36]. ההצעה לא יצאה לפועל אבל עלתה שוב כאשר הרבי יצא מברית המועצות בתחילת שנת תרפ"ח, או-אז בחודש שבט כותב הוא מריגא אל הרב רוזנבלום שנותר ברוסטוב בדבר חידוש הופעתו של 'האח':

"יש אפשרות להמשיך הלאה את הוצאות "האח" (והנסיון בג' ירחי גלותי [שלושה חודשים מאז יצא מרוסיה ללטביה] הראה לי, באם שיהי' כמו שהי', הי' בעזרתו ית' לתועלת לאלו הצריכים לזה). אם יכול הוא לקחת עליו עריכתו (על נסיון של חודש ושתים), אפשר לדבר מזה בהנוגע אל הפועל. והוא, אשר ישלח לפה כל מאמריו מסודרים, ואלו הצריכים ניקוד

36. אג"ק הריי"צ, ח"א, ע' שה

גם מנוקדים"[37].

אין מידע בכתובים, מדוע שוב ההצעה לא יצאה לפועל ובשלהי אותה שנה בחודש מנחם אב תרפ"ח, הרב רוזנבלום הלך לעולמו ומאז נראה כי לא הועלתה הצעה זו שוב.

מורה דרך למורים

בשנת תרצ"ט נדפס בריגא שבלטביא "ספר השנה", וזאת בהשתדלותו של הרב ר' חיים מרדכי אייזיק חדקוב[38] ע"ה – באותה שעה "מנהל החנוך היהודי על-יד המיניסטריון להשכלה בלטביא" (ולימים מזכיר רבותינו נשיאינו) – והוא "קובץ מאמרים לבני הנעורים על פי סדר פרשיות השבוע, מלוקטים מחוברות 'האח' שהופיעו בליובאוויטש"[39]. "ספר השנה" חזר ונדפס ע"י 'קה"ת' "באישור ה'מרכז לעניני חנוך'", בשנת תש"ב ובשנת תשט"ו[40].

הרב חדקוב, ראה חשיבות רבה בהדפסה מחודשת של מאמרים אלו, אשר יוכלו להקנות ערכים נכונים לתלמידים, ויותר מכך, הספר יהיה כעין מורה דרך למורים. את מטרת ההדפסה, פירט בהרחבה בהקדמה להוצאה השניה:

ספר השַׁנָה
קבץ מאמרים לבני הנעורים עפ"י סדר פרשיות השבוע
המרכז לעניני חנוך
ברוקלין

ספר השנה

"שונה הוא 'האח' משאר העיתונים לילדים, אשר גם אם מאמריהם יעניינו אותך, לא תרצה לחזור אליהם פעמים רבות, כי לא תמצא בהם חדש, ונפשך אשר תיעף לקרוא בהם. לא כן הם מאמרי 'האח' אשר בכל פעם אשר תקרא אותם, ינעם לך כבראשונה, ותתעוררנה בקרבך שאיפות קודש לעלות למדריגה רוחנית נעלה יותר מזו שהנך עומד עליה כבר.

"התורה היא נצחית ואינה משתנית בשום זמן ובשום מקום. ולכן גם כל המאמרים אשר יסודתם בתורה ויוצאים מן הלב הטהור ומדברים על לב הנוער ללכת בדרך התורה, ערכם חשוב תמיד, דברים חיים הם המחיים את נפש הקורא בהם בכל זמן ובכל מקום".

---

37. אג"ק הריי"צ, חי"ד, ע' רצא

38. מזכיר אדמו"ר הריי"צ ואדמו"ר נשיא דורנו. כיהן כמנהל 'מחנה ישראל' ו'מרכז לענייני חינוך' ויו"ר אגודת חסידי חב"ד בארה"ב. נולד שבט תרס"ב, נפטר אייר תשנ"ג.

39. הספר סודר ע"י צ.ז. וסרמאן וא. טכרב

40. לרגל הוצאת המהדורה השלישית, פורסמה ידיעה בנידון בקובץ ליובאוויטש ניסן תשטו ע' 30-31

ובתקופה בה היה מנהל החינוך היהודי בלטביה, הציע למורים להשתמש במאמרי 'האח' וסיפוריו בתור חומר קריאה בבתי הספר. הרב חדקוב מספר כי הרושם על הקוראים הצעירים היה כביר: "מה ערבו להם דבריהם בעת קראם אותם או בשמעם אותם מפי מוריהם, ומה גדלה בהם התשוקה ללכת בדרך היפה והנהדרה אשר מורים אותה מאמרי 'האח' לבני הנוער.

"לפני כשנתיים [דהיינו בתרצ"ט] התעוררתי להוציא לאור את המאמרים שב'האח' בספרים מיוחדים. ובאשר קשה היה להדפיס מחדש את כל המאמרים מ'האח' אשר הופיע משך יותר משלוש שנים, מצאתי לנכון להוציא לאור לכל הפחות קובץ מאמרים בשם 'ספר השנה', אשר ישמש לא רק כחומר קריאה לבני הנוער אלא יחד עם זה יעזור גם למורים המכירים בתפקידם, להדריך את תלמידיהם בדרך התורה ואשר לכן מוצאים לנכון גם לשוחח מזמן לזמן עם התלמידים שיחות קודש אשר ישפיעו על מהלך רוחם.

"המורה יוכל גם להקריא המאמרים לפני התלמידים, גם לשוחח איתם על פי העניינים המדוברים בהם. במדה ידועה הספר הזה גם מורה דרך למורים איך להשפיע על התלמידים מתוך לימודם את פרשת השבוע, ישמע חכם ויוסיף לקח. לפני שנתיים הופיע הספר הזה בראשונה בריגא לשמחתם הגדולה של המורים והנוער".

המהדורה הראשונה הופצה בין תלמידי בתי הספר היהודיים בלטביה, ואילו המהדורה השניה והשלישית בעיקר בקרב תלמידים יהודיים בארצות הברית, אולם משלוח גדול הגיע גם לדרום אמריקה[41].

תועלת רוחנית

גם ב'אחי תמימים' בניו יורק למדו את 'ספר השנה' בעידוד כ"ק אדמו"ר הריי"צ. אחד המורים ב'אחי תמימים' שיגר באמצעות הרב זלמן גוראריי' ר"מ בישיבה, אל אדמו"ר הריי"צ, דו"ח ושאלות לגבי תוכנית הלימודים, ומכתבו הועבר אל הרב חדקוב, אשר העיר הערות אותן שלח אליו אדמו"ר הריי"צ:

"במענה על הדו"ח... הנני בזה לשלוח איזה הערות של הפדגוג מר חאדאקאוו שי':....

מסכים אני להצעתו של המורה שיהי' לתלמידים 'ספר השנה'. לא יצטרך המורה לחפש חמרי לימוד בספרים אחרים, ונהי' בטוחים כי יחד עם השפה רוכשים התלמידים גם תועלת רוחנית מהתוכן שב'ספר השנה"[42]. באגרת נוספת מעודד הרבי הריי"צ ע"פ הצעת הרב

41. קובץ ליובאוויטש, תמוז תש"ד, ע' 60.
42. אג"ק הריי"צ, ח"ז ע' קיב.

חדקוב, ללמוד כתיבה באמצעות ספר השנה[43].

בספר השנה לוקטו מאמרים לפי פרשות השבוע ומועדי השנה, אולם עדיין נותרו ב'האח' עניינים תוכניים למכביר שלא נאספו ל"ספר השנה", ומה גם חומר היסטורי לרוב שאת ערכו חשים אנו רק עתה, ממרחק של כמאה שנה, ואת אלו ניתן לראות בספר אשר לפנינו בו מופיעים כל גיליונות 'האח'.

שנתיים חלפו מאז יצא לאור 'ספר השנה' בפעם הראשונה והחל לצאת בארצות הברית עיתון חב"די לילדים "שמועסן מיט קינדער און יוגנד" ועורכו היה הרב ניסן מינדל[44] מזכיר רבותינו נשיאינו ובשנים הבאות יצא גם "שיחות לנוער" ועיקרו תרגום התכנים של 'שמועסן מיט קינדער', ובכך התמלא רצון רבותינו נשיאינו, שיהיה עיתון חב"די לילדים.

43. אג"ק הריי"צ, ח"ז ע' קכב

44. מזכיר אדמו"ר הריי"צ ואדמו"ר נשיא דורנו. נולד בשנת תרע"ב בריגה, חיבר וערך ספרים, מזכיר ראשי של מרכז לענייני חינוך, נפטר בשנת תשנ"ט בניו יורק.

תולדות
הרב משה
רוזנבלום

פרק ה / סמיכה מאדמו"ר המהר"ש

"נאמן לרעיון החב"די"

הרב החסיד ר' משה רוזנבלום ע"ה[45], אשר כונה על ידי אדמו"ר הרש"ב גם בתואר "בעל 'האח'"[46] בשל היותו עורך עיתון 'האח', כיהן כמזכיר ישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש בשנותיה האחרונות, ובמקביל כיהן כמזכיר מיוחד של אדמו"ר הרש"ב, לענייני ועידת הרבנים בשנת עת"ר, וכן ערך את עיתון 'האח' ועוד כתבים אשר יצאו לאור על פי הוראות רבותינו נשיאינו.

במסגרת תפקידיו, ובעיקר תפקידו כמזכיר לענייני ועידת הרבנים, זכה להיות שליח כ"ק אדמו"ר הרש"ב אל גדולי ישראל אשר היו אז מנהיגי העם היהודי, הוא הציג בפניהם את דעת אדמו"ר הרש"ב בנושאים הקריטיים שעמדו על סדר היום, ואף החתימם על מכתבים וכרוזים והכל על פי הוראות שקיבל מבית הרבי.

את דמותו הייחודית 'צייר' מר מרדכי לזר, אשר שהה תקופה מסויימת בליובאוויטש:

"בליובאוויטש היה יוצא שבועון לילדים בשם 'האח'. מטרת העתון היתה לחנך את ילדי החסידים באשר הם שם ברוח החב"דית. העיתון היה מנוקד והעברית היתה באמת טובה ומודרנית. אבל לא בזה הוא הפלא. הפלא היה בזה שהחומר היה כמעט כולו כתוב על ידי העורך עצמו, והיה מעניין ומרתק. היו שם סיפורים נפלאים, מושכים את הלב ומזכים ומטהרים את הנשמה; איזה חן מיוחד היה נסוך עליהם.

"ר' משה רוזנבלום היה איש יפה, בעל זקן חום-בהיר, כמעט עגול. היה ממושקף... לבוש הדר, תמיד מחייך והעיקר מדבר מעט מאוד. מעולם לא הוציא מילה מפיו קודם שחשב עליה. הוא היה אדוק, תמים ונאמן לרעיון החב"די, שבנידון זה לא היה דומה לו.

"[...]החסידים שהיו מבקרים את הרבי, לא שכחו לבקר במערכת [משרד] של רבי משה רוזנבלום [...] הם היו מספרים על קורותיהם בדרך ומעשיהם בעיר מגוריהם ועל כל מיני מאורעות שקרו בקהילתם. ר' משה היה שומע בנימוס ובחיוך קל על פניו, ומיד לאחר שעזב

45. תולדות הרב משה רוזנבלום, מבוססים על מאמרי הרב יהושע מונדשיין בשבועון כפר חב"ד גיליונות 892-895, 1000, וכרם חב"ד גיליון 3.

46. אג"ק הרש"ב, ח"ב, ע' תשמב.

האורח החשוב את משרדו היה רושם לעצמו את הנחוץ והמועיל לו, ולאחר מכן היה מכין סיפור יפה מעין "מטעמים כאשר אהב". אבל בעיקר נהג ר' משה לתת בעיתונו סיפורים מחייה של משפחת הרבי[47]".

סמיכה מאדמו"ר המהר"ש

הרב הרה"ח ר' משה רוזנבלום, נולד בשנת תר"י לאביו הרב מנחם מענדל. ר' משה היה למדן גדול[48] ובבחרותו למד הרמ"ר (כך כינויו של הרב רוזנבלום במכתביו של אדמו"ר הרש"ב) אצל הרה"ג המפורסם הרב יצחק שלמה יואל שערמן אז רב בעיירות באהלאוו, באסאן, קאלווערקא והגלילות ולימים רבה של רובנא, הידוע בחידושי-תורתו שנתפרסמו בספר פתחי שערים[49], וגם בכתבי-העת התורניים של אותה תקופה, וגם הרב חזקיהו מדיני בעל ה"שדי חמד" הדפיס בספרו תשובות רבות משלו. מאחת מהן[50] נמצאנו למדים כי הרב שערמן למד תורה אצל הרב הלל מפאריטש[51] מגדולי חסידי אדמו"ר הצמח צדק, ואילו מספר 'אהלי שם' עולה כי הרב שערמן, למד גם אצל הרב שניאור זלמן פרדקין בעל ה'תורת חסד'[52] והאדמו"ר רבי ישראל נח מניעז'ין, ולמד בצוותא עם בעל החפץ חיים[53].

הרב יהודה לייב צירלסון

על כך שהרמ"ר למד אצל הרב שערמן – בצוותא חדא עם הרה"ג ר' יהודה ליב צירלסון[54] הי"ד – קוראים אנו במכתבו של הר"ר ישי"י שערמן אל הרב צירלסון: "...גם אודיעך אשר

---

47. במערבלת התמורות (תשל"ג) ע' 94-95.
48. תפארת בנים אבותם (תשס"ו) ע' 11.
49. פתחי שערים. הערות וחידושים נפלאים על ספר פתחא זוטא הלכות עירובין. הותיר אחריו עוד ספרים בכת"י: בית ישי"י על שו"ע או"ח ושו"ת בית ישי"י על ד' חלקי שו"ע וחוט הבשור.
50. ע' א'תקסח במהדורת קה"ת.
51. הרב הלל מפאריטש. נולד בשנת תקנ"ה, התקרב לחב"ד בתקופת אדמו"ר הזקן, חסיד אדמו"ר האמצעי ואדמו"ר הצמח צדק, נפטר בשנת תרכ"ד. חיבר כמה ספרים ובהם 'פלח הרימון'.
52. רב ופוסק חב"די, המכונה "הגאון מלובליך". נולד בשנת תק"צ, מגדולי חסידי אדמו"ר הצמח צדק, רב בפולוצק ולובלין. בקיץ תרנ"ב עלה לירושלים, וייסד את בית הדין של כוללות החסידים. נפטר ה' ניסן תרס"ב. מסכת חייו נכתבה בספר "הגאון מלובליך" מאת י. חננאל, ירושלים תשל"ז וכן בחסידים הראשונים ח"א ע' 189-200. וראה גם "אגרות בעל התורת חסד" בעריכת הרב יהושע מונדשיין, ירושלים תשס"א.
53. אהלי שם, שמואל נח גוטליב, פינסק תרע"ב. ע' 375-376.
54. כיהן כרב בעיירה פרילוקי ובשנת תרס"ט מונה לרב העיר קישינוב, ובשנת תרע"ח מונה לרבה של חבל בסרביה, היה בקשר אמיץ עם אדמו"רי ליובאוויטש, חבר מועצת גדולי התורה של אגו"י, סנטור בפרלמנט הרומני. נולד בשנת כ"ח כסלו תר"כ, נספה בשואה י"א תמוז תש"א.

הרב התורני ראזינבלוים אשר למד אתך בצוותא אצלי, והוא כעת מנהל הישיבה תומכי תמימים בלויבאוויץ, יש לי ממנו מכתבים, וזוכר למדך אתו ביחד[55]".

לא רבות ידוע על תקופת צעירותו, וגם לא ברור מתי לראשונה הגיע לליובאוויטש והאם זכה לראות את אדמו"ר הצמח צדק. המאורע הראשון הידוע בקשר לליובאוויטש הוא כי הרמ"ר נמנה עם השלושה שכ"ק אדמו"ר מהר"ש נתן להם 'סמיכה' כתובה בכתי"ק "אחרי שבחנם בעצמו". השניים האחרים הם "האריות שבחבורה": הגאון החסיד הרב דוד צבי חן (הרד"צ) רבה של העיר צ'רניגוב[56] והגה"ח הרב יעקב מרדכי בזפלוב[57] רבה של פולטבה[58]. נכדתו גב' רבקה חפר מספרת[59] כי את הסמיכה קיבל בגיל 17, הוי אומר בתחילת תקופת הנשיאות של אדמו"ר המהר"ש.

רב בנובגורד-סברסק

את ביתו הקים עם מרת בריינא רחל והם התגוררו בעיר נובוגורד-סברסק[60] אשר בפלך צ'רניגוב– אוקראינה[61]; בה שימש כמלמד תשב"ר[62]. הרה"ח ר' ישראל דזייקאבסאן ע"ה[63] מספר בזכרונותיו על מר ישראל נח מייטין מפילדלפיה שהיה מתלמידיו של הרמ"ר בנאוואגאראד-סעווירסק, שכל משפחתו נתקרבה לליובאוויטש בשעת ביקורו של אדמו"ר הריי"צ בארה"ב בשנת תר"צ. הרי שגם כעבור עשרות שנים ראה עצמו אותו יהודי כתלמידו של הרמ"ר, עד

55. ארכיון הרב צירלסון 696, הספריה הלאומית, ירושלים.
56. מגדולי חסידי חב"ד, גאון עצום בנגלה ובחסידות. כיהן כרבה של צ'רניגוב. בשנת תרפ"ה עלה לארץ הקודש והתיישב בירושלים. כ"ד כסלו תרפ"ו נפטר. קווים לדמותו בחסידים הראשונים ח"ב ע' 53-64
57. רבה של פולטבה למעלה משלושים שנה, בצעירותו חברותא של אדמו"ר הרש"ב. נפטר ל' תשרי תרע"ו. קווים לדמותו בחסידים הראשונים ח"ב ע' 93-102
58. ספר התולדות – אדמו"ר מהר"ש, שבעריכת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו (תשנ"ז), ע' 81 וברשימת היומן (תשס"ו) ע' ש.
59. בשיחה מיוחדת לקראת הכנת ספר זה.
60. בין השנים תרכ"ו-תרל"א – נידון שם העיר הזו לענין גיטין. השאלה הגיעה מהרב יעקב (והוא כנראה הרב יעקב ישראל ניימרק מרבני העיר [אחיו של הרב משולם זלמן ניימרק רבה של סטראדוב, אודותו נכתב בהרחבה בספרים 'אשל אברהם' ח"א תרצ"ז, 'כוחה של סניגוריה' תש"ע]) אל אדמו"ר המהר"ש ואחיו האדמו"ר מוהרי"נ מניעז'ין. כמו כן השיב בנידון הרב יוסף תומרקין. הספק הוא אם יש לקרוא לעיר דווקא בשם הנקרא בפי היהודים, או בשמה המלא, ועוד כמה אופנים שונים. אדמו"ר המהרש כתב פלפול ארוך בנידון, ולאחר מכן תימצת את הדברים באגרת אל הרב יעקב – אגרות אלו מודפסות באגרות קודש המהר"ש עמודים פא-צב. מתשובת הרב יוסף תומרקין רבה של קרעמנצ'וג משמע כי גם האדמו"ר מוהרי"נ מניעז'ין ענה על השאלה. תשובת הר"י תומרקין נדפסה ביגדיל תורה ניו יורק, חוברת סיון-תמוז תשמ"ב,סימן עא.
61. באנציקלופדיה יהודית רוסית בעריכת ברקוהוז-אפרון שי"ל בשנים תרס"ח-תרע"ג, נכתב כי בשנת 1897 (תרנז) חיו בעיירה 9182 נפש, מתוכם 2956 יהודים. ממידע עדכני, המתפרסם באינטרנט במקומות שונים עולה כי העיירה שוכנת 270 ק"מ צפונית לקייב, ונכון להיום (תשע"א) 45 ק"מ מגבול רוסיה. בתשס"ז התגוררו בעיירה 14,400 נפש.
62. תפארת בנים אבותם (תשס"ו) ע' 11
63. יו"ר אגודת חסידי חב"ד בארה"ב. נולד ברוסיה בשנת תרנ"ו, למד בתו"ת ליובאוויטש, תו"ת שצעדרין, קרמנצ'וג וחרסון. היגר לארה"ב שם כיהן כיו"ר אגו"ח והיה מראשי חב"ד שם. זכרונותיו בספר זכרון לבני ישראל, ניו יורק, תשנ"ו.

כדי כך הטביעו בו את רישומם לימודיו אצלו בימי נעוריו![64]

בקיץ תרמ״ב התמנה הרמ״ר לרב בעיר מגוריו, אולם לאחר תשרי תרמ״ג (היה זה לאחר הסתלקות אדמו״ר המהר״ש בי״ג תשרי תרמ״ג) שלח האדמו״ר מקפוסט רב אחר לשם ונוצרה מחלוקת. כך מסופר ברשימות הרבי[65] בקצרה וללא פרטים נוספים.

נובוגורד-סברסק לפני כמאה שנה

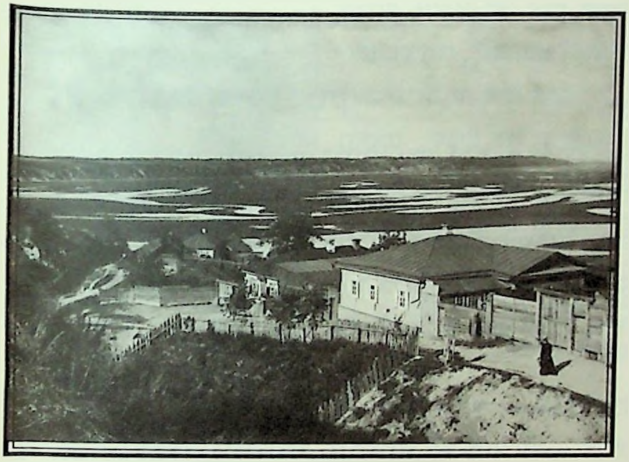

נובגורד סברסק לפני עשרות שנים

אדמו״ר הרש״ב (ושמא היה זה אדמו״ר מהר״ש) הכיר בו ברמ״ר שניחון בשילוב הבלתי-מצוי של למדנות ועט-סופר מהיר, ומשום כך הטיל עליו לחבר ״קיצור שלחן ערוך״ המיוסד על שולחן ערוך אדמו״ר הזקן; אחרי שרמ״ר כבר השלים את מלאכתו זו, נפלה שריפה בביתו ביום השבת קודש, האש אחזה בכתביו, ושוב לא היה ביכלתו להצילם באופן המותר. כך עמד הרמ״ר וראה כיצד מעשי ידיו אשר עליהם כה התייגע, עולים באש, ובחוסן נפשי התחזק לבלתי אחוז בהם ולהוציאם מן הדליקה[66].

64. ״זכרון לבני ישראל״, ע׳ קפג. והקשר עם אדמו״ר הריי״צ החל עוד לפני הביקור, כאשר ר׳ ישראל נח שיגר מכתבו אל אדמו״ר הריי״צ בבקשת ברכה, וקיבל מענה בו מוזכר מורו ורבו הרמ״ר: ״רבות פעמים שמעתי מהחסיד ר׳ משה נ״ע ראזענבליום אשר דבר בשבחו כי בעל מדות טובות הנהו״ (אג״ק, הריי״צ חט״ו –תשס״א, ע׳ רעב-רעג.
65. רשימת היומן (תשס״ו) ע׳ ש.
66. כך סיפרה נכדתו מרת רחל בן-צבי תחי׳

פרק ו / מזכיר לענייני ועידת הרבנים

המיוחד בכשרונו

כישרונות כתיבה מעולים היו לו, אבל אלו לא מומשו, עד אשר התקבל לעבודה כמזכיר בישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש. לפני קבלתו לעבודתו, משרתו העתידית, נידונה בין אדמו"ר הרש"ב לבנו אדמו"ר הריי"צ. האדמו"ר שהה מחוץ לרוסיה, ובי"ח אדר תרס"ט, שיגר אגרת לבנו בה כתב לו: "בדבר האיש מנאווג"ס [נאווגורוד סוועֶרסק] מכותלי מכתבו נראה שהוא מוכשר לעבודה כזו. והי' כדאי שיבוא על איזה ימים ולדבר אתו[67]". ובשולי הגיליון מוסבר שמדובר על ניהול הלשכה הקשורה לועידת הרבנים, אולם כמובן ניתן לפרש שמדובר גם על עבודתו העתידית בישיבה ובבית הרבי בכלל.

בחודש ניסן תרס"ט, התקבל לעבודה כמזכיר בישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש, ואז עזב את משרת המלמדות, ועבר עם בני משפחתו לליובאוויטש. ברשימותיו של הרה"ח ר' רפאל הכהן ע"ה מסופר, שהוא הביא עמו שניים מתלמידיו: האחד שמו: מרדכי ברוסין[68] והשני בחור בשם לייבקע.

עוד טרם צאתו לליובאוויטש, בישר על המשרה החדשה, באגרת מכ"ה ניסן תרס"ט, לידיד נעוריו הרב יהודה לייב צירלסון רבה של קישנב: "..והנני לבשר את אדוני, כי גם לי הושיע ד' הטוב להיפטר מן המלמדות, כי נתכבדתי להתקבל לעוזר בבית מסחרו של האדמו"ר דליבאוויטש שליט"א[69], ואי"ה

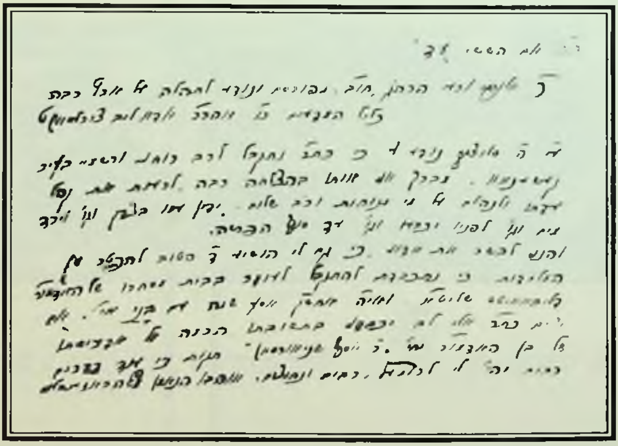

"עוזר... של האדמו"ר ליובאוויטש שליט"א

67. אג"ק הרש"ב, ח"ב ע' תסח

68. ליובאוויטש וחייליה, ע' 79, ושם מצויין ליד שמו של ר' מרדכי ברוסין "הי"ד", ובע' 192 "ברוסין מרדכי, מנובוגורד סעיברסק הי"ד, ר' משה רוזנבלום הביאו לתת"ל". ובמאגר השמות של 'יד ושם', מופיע מרדכי ברוסין אשר התגורר בצ'רניגוב לפני המלחמה, גוייס לצבא האדום ונהרג.

69. הישיבה מוסווית כאן בכינוי "בית מסחר", היות ולא ניתן רשיון מהממשלה לקיים "ישיבה"; ראה: אג"ק הרש"ב, ח"ב, ע' תקנז

אחר ש"ק אסע שמה עם בני יחי"[70].

לליובאוויטש הגיע ביום חמישי בלילה, אור לב' אייר תרס"ט יום הולדת אדמו"ר המהר"ש[71]. את האיזכור הראשון לפעילותו מוצאים אנו במכתבו של אדמו"ר הריי"צ מיום י"ז בתמוז תרס"ט, שבו כותב הרבי – שהיה אז 'מנהל פועל' של הישיבה – אל הרב אליעזר משה מדייבסקי רב העיר חאראל בענין מינוי שוחט: "... מלאתי יד מזכירי כמוהר"ר מ' ראזענבלום לכתוב לכבודו הרם אודות זה בארוכה[72]".

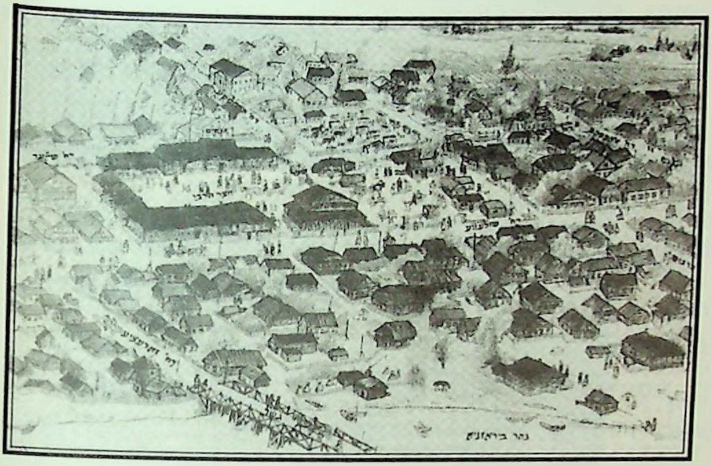

העיירה ליובאוויטש

חצר רבותינו נשיאינו בליובאוויטש

אחת המשימות אשר הוטלה על הרמ"ר, היא יצירת קשר עם בוגרי הישיבה ושימת-עין על הסתדרותם בחיים, הן בגשמיות והן ברוחניות. מגמה זו ניכרת מייסוד "איגוד התמימים" שראשיתו בשלהי תרס"ט ועליו יכתב בהרחבה להלן, וכך עולה גם ממכתבו של אדמו"ר הריי"צ[73]:

"בעת ההיא, כאשר התרכז ועד ההנהגה של הישיבה באנשים אשר כח בהם עמוד איש איש על משמרתו, אחד המיוחד בכשרונו הנפלא, הרב ר' משה שי' ראזענבלום, הורם והועמד

70. ארכיון הרב צירלסון 696, הספריה הלאומית, ירושלים.
71. תפארת בנים אבותם, ע' 17.
72. אג"ק הריי"צ, ח"א, ע' מא
73. שנכתב בשנת תרפ"ב על-ידי הרבי עצמו, אך נחתם ונתפרסם בשמו של המזכיר הרה"ח ר' אלחנן מרוזוב הי"ד

הרב משה רוזנבלום

על משמרת נכונה, בא בכתובים עם התמימים המחונכים בהמוסד (אשר לרגלי ענייניהם הפרטיים כבר עזבו את בית הישיבה, זה רב וזה שו"ב..) במכתבים פרטיים, בדיבור של אהבה בהחזקת רוחם, לדעת משלום איש איש, מטרתו, עבודתו ושאיפתו, וגם עזור לו בפתרון שאלות יומי מקומיים, איך להביאם לתוצאות נכונות בדרכי יושר"[74].

תוך זמן קצר מתחילת עבודתו, יוצאת הישיבה מארבע אמותיה ופונה אל הציבור הרחב, במכתבים ובחוברות פרי עטו של הרמ"ר, כגון החוברת "הודעה מפורטת" שנדפסה בווילנא בשנת עת"ר, ובעקבותיה חוברת בגרמנית[75]; כמו-כן הופקדה אז בידו עריכתו של החיבור הגדול "דברי ימי התמימים", שהשרידים שנותרו ממנו נתפרסמו ב'כרם חב"ד'[76].

דברי ימי התמימים

קריאה לתרום לישיבה

74. אג"ק הריי"צ, חי"ד, ע' קעא
75. ראה: 'כרם חב"ד', 3, עמ' 166 ואילך
76. גיליון 3.

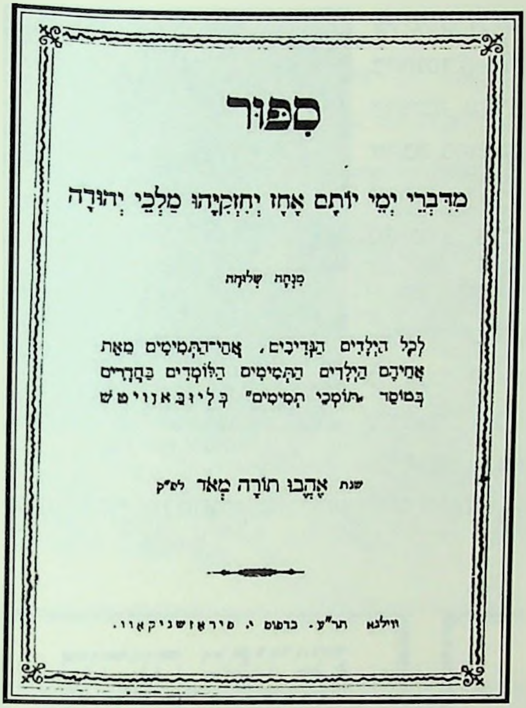
ספור

מדברי ימי יותם אחז יחזקיהו מלכי יהודה

מנחה שלוחה

לכל הילדים הנדיבים, אחי־התמימים מאת
אחיהם הילדים התמימים הלומדים בחדרים
במוסד "תומכי תמימים" בליובאוויטש

שנת אהבו תורה מאד לפ"ק

ווילנא תר"ע. בדפוס י. סיראזשניקאוו.

דברי ימי יותם

גישה פדגוגית

באותה שנה החל הרמ"ר פונה גם לילדים – בעיקר ילדי אנ"ש – שאינם לומדים בליובאוויטש, ולמענם הדפיס חוברת קטנה: "ספור מדברי ימי יותם, אחז, יחזקיהו מלכי יהודה; מנחה שלוחה לכל הילדים הנדיבים, אחי-התמימים, מאת אחיהם הילדים התמימים הלומדים בחדרים במוסד 'תומכי תמימים' בליובאוויטש". סיפור זה שנדפס בשנת ("אהבו תורה מאד"-) עת"ר, הודפס שוב בתוך 'האח'[77] ונזכר לימים לשבח במכתבו של אדמו"ר הריי"צ, בשם "דברי ימי יותם[78]".

פעלו המפורסם ביותר של הרמ"ר הוא, עריכת השבועון לילדים 'האח', שהופיע ברציפות משנת תרע"א עד פרוץ מלחמת העולם הראשונה בשלהי שנת תרע"ד. בעתון זה – הראשון מסוגו שנכתב ברוח היהדות – באו לכלל ביטוי לא רק כשרון הכתיבה של הרמ"ר, אלא גם – ובעיקר – גישתו הפדגוגית המיוחדת ונסיונו העשיר בחינוך. ועל כך נכתב בפרקים הקודמים בהרחבה.

"האיש על הביורא"

מינויו של הרמ"ר לא היה לענייני הישיבה בלבד, אלא לכל ענייני הכלל שעסקו בהם רבותינו אדמו"ר מוהרש"ב ובנו אדמו"ר מוהריי"צ; וכפי שהוזכר לעיל, על בקשת אדמו"ר הריי"צ הימנו לעסוק בנושא מינוי שוחט באחת העיירות. הענינים הבוערים באותה תקופה, עליהם הופקד הרב רוזנבלום, היו ההליכים להכנת ועידת הרבנים הגדולה שהתקיימה בפטרבורג בחודש אדר תר"ע ומכונה "ועידת עת"ר[79]".

---

77. ובשלישית הודפס בתשורה לחתונת שנ"ז רייכמן (ארץ הקודש) תשנ"ז
78. אג"ק הריי"צ, ח"ד, ע' רצא
79. באגרות הרש"ב והריי"צ ישנו חומר רב הקשור לועידת עת"ר, ולאחרונה נכתבה סקירה על הועידה, בספר תולדות חב"ד

ועידות רבנים נערכו מפעם לפעם ברוסיה, על פי חוקי המדינה. בועידות אלו דנו המשתתפים במגוון נושאים בעניין חיזוק הקהילות והמוסדות היהודיים, אולם דא עקא, למרות השם 'ועידת הרבנים' לא נקבע כי חברי הועדה יהיו רבנים דווקא ובפועל רוב המשתתפים בועידות אלו היו יהודים 'משכילים' חסרי ידע תורני־הלכתי, ומי שניצח על האסיפות היו ה'רבנים מטעם', שהיו 'חותמת גומי' של השלטונות וביקשו לקבל החלטות שלא בדרך היהדות המסורתית הנהוגה מדורי דורות. הרבנים החרדים, התכוננו באופנים שונים לכל ועידה ועשו מאמצים רבים כדי לעדן ולשפר את ההחלטות נגד היהדות המסורתית.

שונה לחלוטין היתה ועידת עת"ר, בה נטלו חלק מנהיגי וגדולי הדור ההוא, לצד רבנים מטעם ונציגי הממשלה. מי שעבד מאחורי הקלעים מטעם הממשלה על הכנת הועידה היה ד"ר משה קרעפס - "היהודי המלומד" של המחלקה לדתות שונות[80], והמנהיגים היהודים ניסו לדבר על ליבו כדי לרכך את עמדותיו שנגדו לחלוטין את דרך התורה והמצוות.

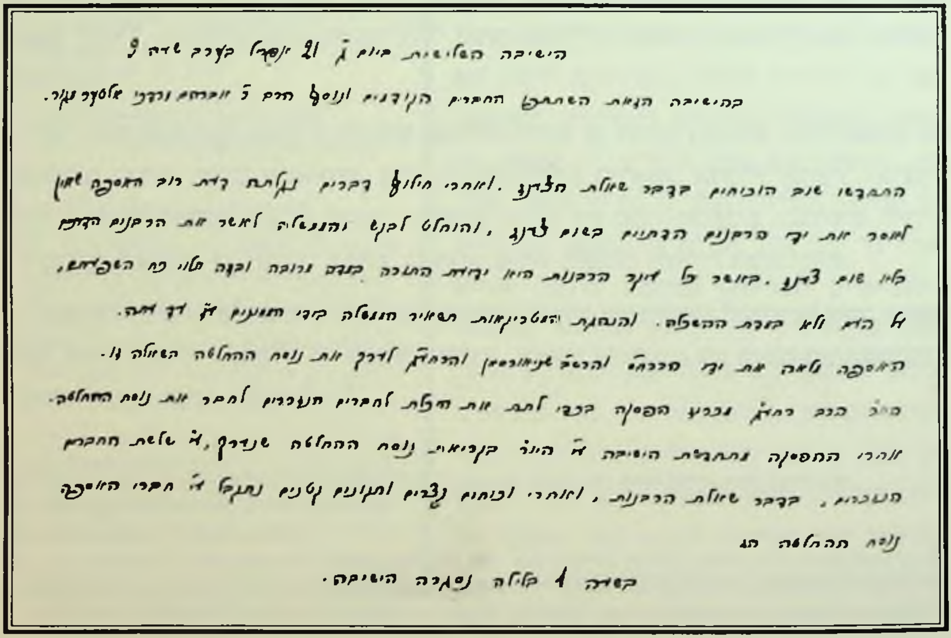
הישיבה השלישית ביום ג' 21 ינואר בערב שעה 9
בהישיבה הזאת השתתפו החברים הקודמים ונוסף הרב ר' אברהם [illegible].
התחילו שוב הויכוחים בדבר שאלת הלשון. ואחרי חילוף דברים נגלתה דעת רוב האספה שאין
למסור את ידי הרבנים הדתיים בשום לשון, והוחלט לבקש מהממשלה לאשר את הרבנים הדתיים
בלי שום לשון. באשר כל ענין הרבנות הוא ידיעת התורה במדה גדולה ובזה תלוי [illegible],
[illegible] היא ולא בחכמת ההשכלה. והנהגת המטריקאות [illegible] בידי המנוים [illegible].
האספה [illegible] את ידי [illegible] והרב שניאורסון [illegible] לערוך את נוסח ההחלטה השאלה זו.
[illegible] הספיקה [illegible] את [illegible] לחברים הנבחרים לחבר את נוסח ההחלטה.
ואחרי ההפסקה נתחדשה הישיבה [illegible] קריאת נוסח ההחלטה שנערך, [illegible] החברים
הנבחרים, בדבר שאלת הרבנות, ואחרי ויכוחים נמרצים ותקונים קטנים נתקבל [illegible] חברי האספה
נוסח ההחלטה [illegible]
בשעה 1 בלילה נסגרה הישיבה.

פרוטוקול ועידת וילנא

בפטרבורג (תשע"א), ע' 75-90.

80. עד מספר שנים קודם, כיהן כרב מטעם בערי אוקראינה. בשנים לפני הועידה, מינתה אותו הממשלה לתפקיד 'היהודי המלומד', ועקב דיעותיו השליליות ביותר, נחשב בקרב היהודים המסורתיים לאדם נבזה, וגדולי ישראל ובהם רבותינו נשיאינו נהגו לעיתים לכנותו בשמות גנאי קשים.

כהכנה לועידה התקיימה אסיפה מיוחדת בוילנא, בראשות אדמו"ר הרש"ב, הגאון רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי[81] ועוד מחשובי רבני הדור ההוא. ובאסיפה זו אשר נמשכה מי"ב ועד כ' אייר תרס"ט, כתב הרב רוזנבלום את הפרוטוקולים[82].

כמו-כן הגיעה לידינו העתקה שלו מאיגרתו של מוהרש"ב, שכתב באותה תקופה בענין חינוך הבנים והקמת "ועד החינוך" וזאת בהקשר לועידת הרבנים[83].

בחודש מנחם אב תרס"ט, כתב אדמו"ר הריי"צ אל הגה"ח הרב שלמה יהודה לייב אליעזרוב רבה של חברון[84], על הטרדות הרבות בקשר לועידה ועל כך כותב: "ועתה הנה לקחתי מזכיר ואיש סודי אשר הוא ישתדל למלאות כל הדרוש בעניני הכתיבה, והנני מקוה כי מעתה יהיו הענינים מסודרים בכי טוב בעזה"י, והכל יבוא על מקומו בשלום"[85].

מלבד האסיפה בוילנא, נערכה אסיפה נוספת במארינבד (עיר נופש בצ'כיה) בה השתתפו גם גדולי האדמו"רים והרבנים בפולין בראשות האדמו"ר הרש"ב, האדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" מגור[86], האדמו"ר בעל ה"אבני נזר" מסוכוטשוב[87], והאדמו"ר בעל ה"ישמח ישראל" מאלכסנדר[88].

ומי יזכה להשתתף בועידת הרבנים הגדולה? לשם כך נערכו בחירות, וכדי לשכנע את הבוחרים לבחור רבנים מתאימים, ערכו רבנים גדולים ובראשם אדמו"ר הרש"ב ואדמו"ר הריי"צ מסעות שכנוע בערים שונות ובמקביל שיגרו אין ספור מכתבים ומברקים ליעדים רבים, כדי להשפיע על הציבור לבחור בנציגים שיהיו נאמנים ליהדות המסורתית.

ובאותם ימים הרמ"ר הוא שניהל עבור אדמו"ר הרש"ב את הלשכה "הביורא" אשר הוקמה במר חשון תרס"ט והופקדה על הכנות הועידה, ולאחר שהלשכה לא פעלה באינטנסיביות כנדרש[89], מונה הרמ"ר למנהלה.

---

81. רבה של וילנה. מגדולי המנהיגים הרוחניים של יהדות ליטא בדור ההוא. נולד בשנת תרכ"ג, נפטר בשנת ת"ש.
82. המודפסים באגרות הרש"ב ח"ד ע' שכט ואילך
83. אגרות הרש"ב, ח"ד ע' שמז ואילך
84. הרב אליעזרוב נולד בשנת תרכ"ג ביעקבשטאט שבלטביה, עלה לאה"ק בתרל"ג והתיישב בחברון. כיהן ברבנות כשישים שנה, בסמרקנד שבאוזבקיסטן, בחברון ובשכונת הבוכרים בירושלים. ייסד ישיבות בחברון. כיהן כרבה האשכנזי של חברון, והיה מיודד עם רבה הספרדי של חברון – בעל השדי חמד. ממנהלי כולל חב"ד. נפטר בכ"ז טבת תשי"ב בירושלים. אודותיו ראה עוד: שאילת שלמה (תשס"ב), נודע בשיעורים (תשע"א).
85. אג"ק, א, עמ' מו
86. רבי אברהם מרדכי אלטר האדמו"ר מגור, כיהן 43 שנה כאדמו"ר, ממנהיגי היהדות החרדית. נולד בשנת תרכ"ו בעיירה גור, נפטר בשבועות תש"ח בירושלים.
87. רבי אברהם בורנשטיין מסוכטשוב. נולד בשנת תקצ"ט ונפטר בי"א אדר א' עת"ר, מספר שבועות לפני פתיחת ועידת הרבנים. נודע כלמדן ופוסק.
88. האדמו"ר מאלכסנדר, נפטר בכ"ט טבת עת"ר, כחודשיים לפני פתיחת ועידת הרבנים.
89. אג"ק הרש"ב ח"ב ע' תנב

מסע אל גדולי הדור

אחת השליחויות החשובות אשר ביצע הרמ"ר היתה מסע בשליחות אדמו"ר הרש"ב אשר העביר באמצעותו את ה'קול קורא' שערך לקראת הבחירות למנהיגי הדור, אשר השתתפו בועידה. בשליחות זו נסע הרמ"ר לקרלין אל הגאון רבי דוד פרידמן[90], לבריסק אל הגאון הרב חיים סולובייצ'יק, לראדין אל בעל ה'חפץ חיים'[91] ולווילנא אל הגאון הרב חיים עוזר גרודז'נסקי. היה עליו להוציא מן הרבנים מכתבים באותו ענין, לדאוג שדברי כולם יעלו בקנה אחד, ואת אשר כתבו בסופו של דבר – הביא הרמ"ר לדפוס.

לצערנו, אין בידינו תיאורים מפגישותיו עם מנהיגי הדור בפולין וליטא והעדות הברורה לכך היא באגרת אדמו"ר הרש"ב הנזכרת: "בפועל ממש אין זמן פנוי כמעט. [בגלל] מהידיעה הפתאומית בדבר הבחירות נרעשתי מאד ותיכף אחר יו"ט [שמחת תורה] ערכתי קול קורא ושלחתי את הר"מ ראזענבלום שי' (הוא האיש אשר על הביורא [לשכה האחראית להכין את ועידת הרבנים] להרהגי"ם [להרבנים הגאונים] יחיו, ראשית היה אצל הגרד"פ נ"י [הגאון רבי דוד פרידמן מקרלין] ונתן לו גם כן מכתב כללי, ואחר כך היה אצל הגר"ח נ"י [הגאון רבי חיים סולובייצ'יק מבריסק] ומחמת טרדתו (שהיה אצלו גניבה ר"ל ע"ס גדול) לא היה ביכולתו לכתוב והבטיח לשלוח לוילנא, וכעת הר"מ [ר' משה רוזנבלום] בוילנא (את הרב בעל חפץ חיים לא מצא בביתו) וגם הרח"ע [רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי] העריך מכתב, ומסר הכל לדפוס ויושלחו לכל העיירות לגבאי בתי התפלה גם יושלחו אי"ה מכתבים פרטים להעיירות[92]".

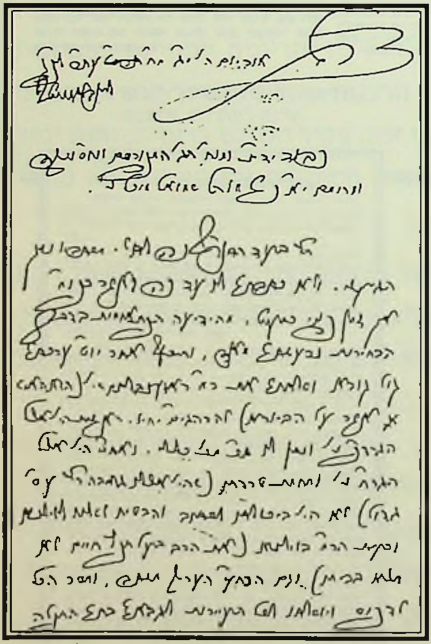

אדמו"ר הרש"ב על פגישות הרמ"ר עם גדולי הדור

הכרוז המדובר כאן, לא הגיע לידינו, אולם

90. רבי דוד פרידמן מחשובי הפוסקים של ליטא. נולד בשנת תקפ"ח נפטר ד' אדר תרע"ה.
91. רבי ישראל מאיר הכהן מראדין – מחבר הספרים המפורסמים המשנה ברורה וחפץ חיים. נולד בז'עטיל כיום בבלרוסיה- י"א שבט תקצ"ח, נפטר בראדין- כ"ד אלול תרצ"ג
92. אג"ק הרש"ב, ח"ה, ע' א-ב

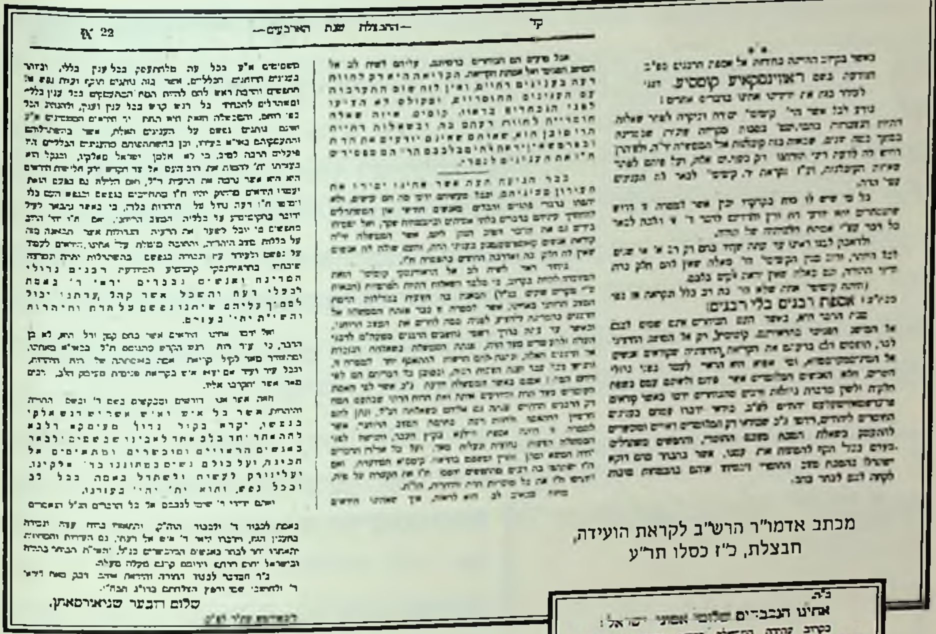
ק״י —והחבצלת שנת הארבעים— 22

באשר בקרוב תהיה נתונה אסיפת הרבנים בפ״ב... בשם ״ראוינסקאיע קאססיע״

שלום דובער שניאורסאהן.

מכתב אדמו״ר הרש״ב לקראת הועידה, חבצלת, כ״ז כסלו תר״ע

ב״ה

אחינו הנכבדים שלומי אמוני ישראל!

נאום דוד פרידמאן

מכתב רבי דוד פרידמן מקרלין, אשר החתים הרמ״ר. חבצלת, כ״ז כסלו תר״ע

כמה מהמכתבים פורסמו בעיתונים מחזיקי הדת והחבצלת. באחרון[93], פורסמו מכתבי כ״ק אדמו״ר הרש״ב והגאון הרב דוד פרידמן. אגרת אדמו״ר הרש״ב זו מודפסת גם באגרותיו[94].

דעת המיעוט הושמטה

באגרות קודש אדמו״ר הרש״ב חלק ה׳ בתחילתו ישנם כמה וכמה אגרות העוסקות בועידה, ובשולי הגיליון של עמוד ח׳ נכתב: ״אגרת זו והנספחים נעתקו מכת״י ה״ר משה רוזנבלום ... שהוא היה המזכיר לענייני ההכנה לועידה הרבנית בפטרבורג״. כמו כן פירסם הרמ״ר סידרת מאמרים בשם ״רבנות מול השכלה״ –והרקע להם היא אסיפת הרבנים הזו.

93. בגיליון כ״ז כסלו תר״ע

94. אג״ק הרש״ב, ח״ב ע׳ תצד ואילך.

ועידת עת"ר – חלק ממשתתפי הועידה

הועידה נערכה בפטרבורג, ולפני פתיחתה נסע אדמו"ר הריי"צ לפטרבורג, ובאותם ימים אדמו"ר הרש"ב שיגר הוראות שונות לבנו בנוגע לפעילות הקשורה לועידה, ומאחת האגרות עולה, כי האדמו"ר העביר הוראות נחוצות לבנו דרך הרמ"ר: "תמול מסרתי לרמ"ר שי' לשלוח לך בדבר החוקים מהישיבות אשר נחוץ להשיגם אי"ה[95]".

ועידת הרבנים הגדולה התקיימה באדר תר"ע בפטרבורג, בהשתתפות 42 רבנים ובהם גדולי הדור מרוסיה פולין וליטא, ובהם כ"ק אדמו"ר הרש"ב ואילו נשיא האסיפה היה הרב צירלסון שכאמור היה ידיד נעורים של הרמ"ר. הועידה והדיונים הסתיימו במסקנות אופרטיביות ואלה החשובות שבהן: לבטל את מוסד הרבנות מטעם ומאידך להכיר ברבנים הרוחניים; אלו יצטרכו להיבחר על ידי הקהילה ולידם יכהן פקיד השולט ברוסית, והוא ינהל את רישום תעודות הלידה ומסמכים חשובים. במקורות הסוקרים את הועידה, לא מוזכר הרמ"ר, ואין בידינו מידע היכול לשפוך אור בנושא.

ועד של שלושה ובהם אדמו"ר הרש"ב נבחר, לערוך את החלטות האסיפה ומסירת דו"ח למחלקה הדתית במשרד הפנים. לאחר עיכובים נערך פרוטוקול ועיקרו חילוקי הדיעות בין הרבנים המשתתפים בועידה אשר רובם אמרו שניתן להסכים לתעודת השכלה מסויימת לרבנים, ואילו אדמו"ר הרש"ב ועוד מיעוט רבנים סברו אשר אין דרושה כלל תעודה כזו לרבנים. אדמו"ר הרש"ב הוסיף בעצמו לפרוטוקול, את דעת המיעוט אשר אין דרושה כלל תעודת השכלה לרבנים. הפרוטוקול נמסר להעתיקו לרוסית ובסגנון המקובל בקרב השלטונות, אולם כאשר הגיע ההעתק לליובאוויטש, הבחין הרמ"ר כי דעת המיעוט הושמטה ומיד אמר זאת לאדמו"ר הרש"ב, אשר שיגר מיד הוראות אל אדמו"ר הריי"צ אשר שהה בפטרבורג, כיצד לתקן את הדבר, כדי שהפרוטוקול יגיע מתוקן לידי השלטונות.

במקביל ערך והוציא לאור אדמו"ר הרש"ב חוברת מיוחדת ובה סקירה על הועידה. החוברת, בת 26 עמודים, נקראה: "חשבון קצר מהועידה הפטרבורגית שעל יד אסיפת הרבנים", והיא הופצה בעותקים רבים, ומשום מה לא נכנסה בסדרת 'אגרות קודש'.

95. אג"ק הרש"ב, ח"ב, ע' תקז

למרות כל המאמצים, ההתחבטויות והמאבקים, למעשה לא יצא דבר מהחלטות הועידה. אדמו"ר הרש"ב אמנם ניסה לזרז את השלטונות לטפל בהחלטות, אבל הללו דחו את הטיפול שוב ושוב בתואנות שונות וגם כשהטיפול החל, הוא התנהל באיטיות רבה. הדבר נמשך עד חורף תרע"ד, אז החלה פרשיית בייליס ולאחר מכן מלחמת העולם הראשונה, והועידה והחלטותיה לא עלו על סדר היום, בקרב אנשי השלטונות.

פרק ז / השליח

איגוד התמימים

מלבד היותו מזכיר הישיבה, ומזכיר לענייני ועידת הרבנים, נכונו לו עוד תפקידים מיוחדים ושליחויות חשובות, מאת רבותינו נשיאינו. בשנת תרע"ד, התייסד איגוד התמימים, עבור בוגרי ישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש. כאשר התייסדה האגודה בהוראת הרבי הריי"צ התאספו כארבעים וחמישה אברכים בליובאוויטש, ובתום האסיפה הוציאו מכתב ובו תקנות האגודה אל בוגרי הישיבה. ראש החותמים הוא הרבי הריי"צ ששימש כאמור יו"ר האיגוד והרמ"ר חתום בין חברי הוועד של "איגוד התמימים"; חברי הוועד הם: אדמו"ר הריי"צ, המשגיח הרה"ח הרב שילם קוראטין[96], ראש הישיבה הרה"ח הרב שמואל ניסנביץ' מבוריסוב[97], המשגיח הרה"ח הרב יחזקאל הימלשטיין[98],

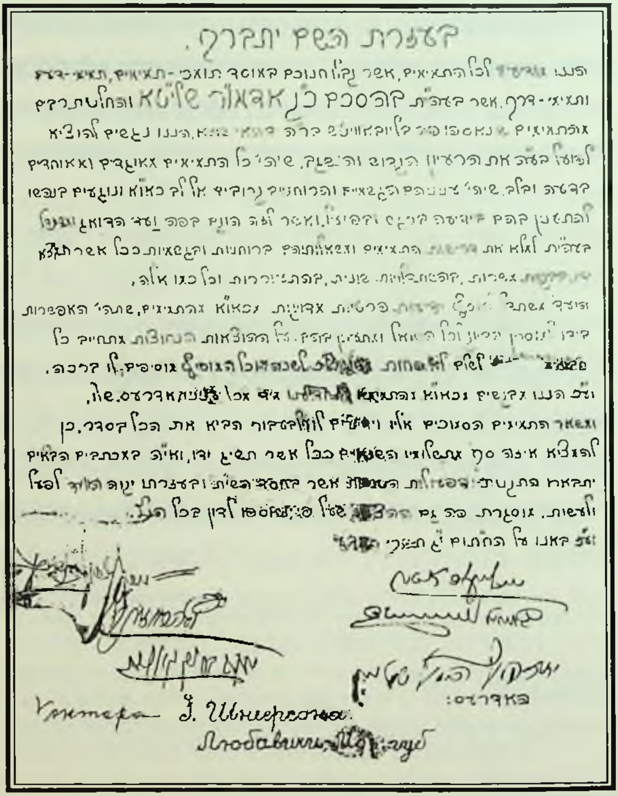
לעבודת השם יתברך.

חתום על הקמת איגוד התמימים. משמאל, חתימה אמצעית

96. הרב משולם ידידיה גוטליב קוראטין, המכונה "ר' שילם". נולד בשנת תרמ"ה לערך בדיסנה, למד בתר"ת ליובאוויטש, חוזר ראשי, בתרע"ב מונה למשגיח ומשפיע ראשי בתר"ת ליובאוויטש. בשנת תרע"ט עבר לקרמנצ'וג ובאותה שנה חלה ונפטר והוא בן 34 בלבד. תולדות חייו וסיפורים בשמו הודפסו בקונטרס "ר' שילם" אשר י"ל ע"י בעל נינתו ר' שמואל קראוס.

97. המכונה: "שמואל בוריסובער". הר"מ הראשי בתומכי-תמימים בשצעדרין ולאחר מכן ראש הישיבה בתר"ת ליובאוויטש ובשנים הבאות גם ראש ישיבה בקרעמנצ'וג, נפטר בבוריסוב בתרפ"ב.

98. המכונה: "ר' חאצ'ע דער משגיח", משגיח בישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש. נולד בשצעדרין בשנת תרמ"ה לערך. למד בתר"ת ליובאוויטש, בגיל 23 מונה למשגיח בישיבה. משגיח, ר"מ ומשפיע בישיבות תומכי תמימים בליובאוויטש ובסניפי

הרמ"ר והמשגיח[99] הרב יעקב ברוך קרסיק[100]. ניכר בעליל כי הן ה'קול קורא' והן ה'הצעה' הנספחת אליו, שניהם מפרי עטו של הרמ"ר.

ממכתבים נוספים משנים אלו, עולה בבירור כי הרמ"ר היה עוסק בשליחויות חשובות עבור רבותינו נשיאינו[101] כמו נסיעה לאדמו"ר רבי שמריה נח מבאברויסק[102] בענייני כולל חב"ד[103] ועוד מובן עד כמה היה הרמ"ר מעורה בענייני ניהול הישיבה, ועד כמה היו דבריו נשמעים; וכך מספר הרבי לבנו על הדו"ח ששלח לו הרמ"ר ממצב סניף הישיבה בשצעדרין, שבו מחווה הוא את דעתו, ומציע לשלוח את מנהל הישיבה – הרה"ח הרב שאול דובער זיסלין[104] – בתור ציר מיוחד לעורר אודות "עסק החסידות". הרבי מצדו מציע לבנו אדמו"ר הריי"צ שידון עם הרמ"ר, את מי – מהבחורים או מהאברכים – כדאי לשלוח באותו ענין של התעוררות בדבר החסידות[105].

ה"חדר דרוסטוב"

באותה תקופה הוקם בליובאוויטש ה"חדר דרוסטוב" אשר על תלמידיו הופקד הרמ"ר. פרשה זו נסקרה במקומות שונים[106] והנה תיאור של הרמ"ר עצמו ב'האח' (פ' וארא תרע"ד):

"בעיר ראסטאוו אשר על נהר דאן, אשר החוק אוסר על היהודים אשר לא מבני התושבים להתיישב שם, שמו עסקני העיר הנכבדים אל לבם, כי בעוד איזה שנים לא יהיה להם, חלילה, כל נושא משרה דתית: רבנים, שו"בים, מלמדים, בעלי-קריאה, מוהלים וסתם בעלי תורה

הישיבה ברחבי ברית המועצות. בתרצ"ג עבר לריגא, תרצ"ד מונה למשפיע בתו"ת גוסטיני ליד ריגא. בקי גדול בהוראה. נספה בשואה בשנת תש"ב.

99. אחיו של הרב אליעזר קרסיק יו"ר אגו"ח באה"ק ורב קהילת חב"ד בת"א. הרב יעקב ברוך נולד בלאפיטש בשנת תרמ"ה, נמנה עם ראשוני התמימים בתומכי תמימים ליובאוויטש ובתחילה למד בסניף זעמבין ואחר כך בליובאוויטש. בשנת עת"ר מונה למשגיח בסניף תו"ת בשצעדרין, ובשנת תרע"א מונה למשגיח בתו"ת ליובאוויטש. מאחרוני העוזבים את ליובאוויטש בתחילת תרע"ח, ואז מונה למשגיח בתומכי תמימים קרעמנצ'וג, ולאחר מכן בחרקוב. נפטר ערב חנוכה תרפ"א.

100. אג"ק הריי"צ, ע' פח ואילך

101. אדמו"ר והריי"צ מספר לרב משה מדייבסקי אודות נסיעתו של הרמ"ר לסמולנסק בדבר 'מעות רמב"ן' – הן מעות ארץ-ישראל הכרוכות בפעילותו של ה'כולל' (אג"ק הריי"צ, ח"א, ע' צה).

102. האדמו"ר רבי שמריה נח מבאברויסק, נולד בליובאוויטש בתר"ב, בנו של האדמו"ר המהרי"ל מקאפוסט בנו של אדמו"ר הצמח צדק. משנת תרל"ב רבה של באברויסק, בשנת תר"ס מונה לאדמו"ר מבאברויסק. נפטר ט"ז טבת תרפ"ד בבאברויסק.

103. אג"ק הרש"ב, ח"ב, ע' תשד.

104. מחשובי רבני חב"ד בדור הקודם. נולד בעיירה קריסלבה שבלטביה, בשנת תרמ"א. כיהן כמנהל ומשפיע בישיבת תומכי תמימים בשצעדרין. כיהן במשך עשרים וחמש שנים ברבנות בקהילות בערעזין, צערניקא ואורשא בברית המועצות. עלה לארץ הקודש, בשנת תרצ"ד, ומונה לרב שכונת מאה שערים בתל אביב ורב בית הכנסת בית שלמה בשכונה זו. חבר הרבנות הראשית בתל־אביב-יפו, ומשנת תש"א לערך, מונה לחבר בית הדין של הרבנות הראשית בתל־אביב. מראשי אגודת חסידי חב"ד באה"ק וחבר הנהלה פעיל בישיבת אחי תמימים תל אביב. נפטר בתל אביב, אור לי"ב סיון תשכ"ד.

105. אג"ק הרש"ב, ע' תשנט, תשסד. וראה גם בע' תשעט אודות שאלות ששלח הרמ"ר אל הרבי לחו"ל.

106. ראה: 'כרם חב"ד', 3, עמ' 209 ואילך; "זכרון לבני ישראל", עמ' מד-מה.

ויראה, מהם שכבר נפטרו והלכו לעולמם, ומהם שבאו בימים ובהכרח להחליפם בצעירים מהם, ובסיבת החוק הנ"ל הדבר נמנע; על-כן התעשתו וייסדו מוסד בשם "ארטאדאקס" אשר מטרתו לשלוח מספר ילדים מבני היהודים התושבים בכל חצי שנה לאחת הישיבות אשר ב"תחום המושב", לחנכם ולגדלם על ברכי התורה והיראה עד אשר בגדלם יסכנו, איש איש לפי כשרונותיו, לרבנים שו"בים ומלמדים...

"ראש מייסדי המוסד... נסע למטרה זאת לערים שונות לרגל את הישיבות אשר בהן, לדעת באיזה מהן ישיגו את המטרה הקדושה והנשגבה הזאת. ויהי בבואו הנה [לליובאוויטש], וירא את הסדרים בכל החדרים השונים, וגם בחן את התבשילים בבית האוכל אשר ליד הישיבה, וירא ויתבונן אל התלמידים, חינוכם והנהגתם הישרה והתמימה, ויחליט לשלוח את צעירי עירו הנה. ארוחה, מלמד, ינתן להם הכל על חשבון קופת המוסד "ארטאדאקס" הנ"ל, ובלבד שיתחנכו תחת השגחת מוסד "תומכי תמימים" והשפעתו, בתקוה כי בפה יקנו להם הצעירים לב נבון וחכם לדעת את התורה להלכותיה, ולהכיר את מי שאמר והי' העולם הכרה גמורה, שתתן להם היכולת להשפיע מדעתם והכרתם גם על אחיהם בני עמם תושבי עירם..."

תופעה זו היתה יקרה מאוד בעיני אדמו"ר הרש"ב, שהתבטא: "הנני נהנה מאד מההתעוררות שלהם, ואודה לה' אשר לא יטוש את עמו ונחלתו, ויערה עליהם רוח ממרום להתעורר ברוח טהרה ולדאוג לקיומה של תורה ויראת-אלקים[107]".

נערי רוסטוב אלו – שלשונם לשון רוסיה וידיעותיהם התורניות קלושות ביותר – נזקקו להשגחה מיוחדת, ורמ"ר הוא שנבחר להתעסק בלימודם וחינוכם – "כמורה מומחה ומצויין בכל הדרוש לתלמידים אלו, מופלג בתורה, בדרוש, בכל ענפי התורה והידיעה, ובאהבתו הרבה ומסירותו לכל תלמיד ותלמיד" (מרשימתו של המפקח על ה'חדר', הרה"ח ר' יעקב אייזיק בלנטר ע"ה[108]).

ה'חדר' בליובאוויטש, נפתח עם שמונה ילדים, עד מהרה נוספו אליהם ילדי רוסטוב, ותוך זמן קצר נתעלה ה'חדר' ונודע לשבח, עד כי משפחות רבות מידועי אנ"ש נתדפקו על דלתותיו. כך הצטרפו אליו הילד הענדל פוטערפס[109] "אשר זקנתו רחל לאה מפלשצניץ (הידועה בצדקתה) האיצה בבקשתה לצרף גם את נכדה בין הרוסטובים, מפאת ההשגחה

107. אג"ק הרש"ב, ח"ב, ע' תשדמ

108. שמועות וסיפורים, ח"ב, ע' 68

109. ר' הענדל פוטרפס (ליברמן) (אחיו של המשפיע הרב ר' מענדל פוטרפס). נולד בשנת תרס"א, למד בחדר ובישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש, בהוראת אדמו"ר הרש"ב היה צייר. תש"ז הגיע לארה"ב, והיה מקורב לבית הרב. נפטר י"ג אדר תשל"ו. קווים לדמותו בספר ר' מענדל, כפר חב"ד, תשנ"ז.

הטובה והנהגתם המצויינת. הצטרף גם יעקב יוסף רסקין[110], על-פי בקשת אביו ר' בנציון[111] ז"ל, וכן נוספו עוד תלמידים, עד שנעשה חדר זה לכתה מסויימת ומיוחדת"[112].

מלמד אחיין הרבי

הרב יעקב הבר[113] מחשובי חסידי אלכסנדר בפולין התגורר בעיר קאליש, ובימי מלחמת העולם הראשונה נדד עם בני משפחתו לרוסיה ולקראת תשרי תרע"ה ביקש להתסופף בצילו של אדמו"ר כפי שהיה רגיל מידי שנה, וכך הגיע לליובאוויטש אל אדמו"ר הרש"ב ועד מהרה התקשר בכל נימי נפשו לחב"ד ולרבי, ובשל כך החליט להשתקע בליובאוויטש.

אדמו"ר הרש"ב קירבו מאוד, עד כדי כך שדאג למלמדים מיוחדים לבניו יהודה-לייביש ושלמה דוד. והמלמד בנגלה היה הרמ"ר, וב"כיתה" היו שני בנים למשפחת הבר, וגם אחיינו של הרבי - ישראל דובער (בן הרב מנחם מענדל אחי אדמו"ר הרש"ב)[114].

"משה איז א נשמה"

בראשית שנת תרע"ו עקר אדמו"ר הרש"ב ומשפחתו מליובאוויטש, וכשעמד לצאת את הבית עמדו שם אנ"ש, וכך מתאר הרה"ח ר' ישראל דזייקובסאהן את רגעי הפרידה:

"אני עמדתי בפרוזדור שבתחילת הכניסה לבית כ"ק אדמו"ר הרש"ב נבג"מ, לידי עמד הסופר המצויין הווח"ס ויר"א ר' משה ראזנבלום, ואמר: רבי! מיר זאלען זיך זוכה זיין זעהן אינגיכן [=רבי! שנזכה להתראות בקרוב]... ואמר אדמו"ר נבג"מ: איך האף אויף פסח אי"ה [=תקוותי שבפסח אי"ה]"[115].

הרבי לא חזר יותר לליובאוויטש, אולם ימים ספורים אחרי בואו לרוסטוב גלו לשם גם הרמ"ר ותלמידיו; תחילה התפזרו הילדים לבתיהם, אך במהרה הוקם ה'חדר' מחדש, ואת רמ"ר מוצאים אנו ממשיך ומכהן בתפקידו זה עוד בשנת תרע"ז[116].

---

110. הרב יעקב יוסף רסקין, נולד בשנת תרס"א בגיזאטסק ליד מוסקבה. מוהל במסירות נפש, גר בבאברויסק ולנינגרד, ובימי מלחה"ע השניה ברח לאלמא אטא שם סייע רבות לגאון רלוי"צ שניאורסון אבי אדמו"ר נשיא דורנו. בשנת תש"ט הגיע לארץ הקודש, נפטר בשביעי של פסח תשמ"ו. ראה עוד: יהדות הדממה ח"ב ע' 73-99.

111. הרב חיים בן ציון רסקין, נולד ט"ו סיון תרכ"ד בדוברובנא. התגורר ברודניא, גיזאטסק. נפטר בשנת תרצ"ט בלנינגרד.

112. רשימת רי"א בלנטר, שם

113. דודו של הרב ישראל צבי הבר מתל אביב-כפר חב"ד, וחמיו של הרב דובער ריבקין בעל 'אשכבתא דרבי' וראש ישיבת תורה ודעת.

114. שליחות ברומניה הקומוניסטית (תשס"ט) ע' 20

115. זכרון לבני ישראל ע' נא-נב.

116. רשימת רי"א בלנטר שם; "זכרון לבני ישראל", עמ' נו-נז

בהתוועדות שמחת-תורה של אותה שנה, התבטא אדמו"ר הרש"ב על הרמ"ר – ובנוכחותו – בלשון: "משה איז א נשמה"![117].

לימים נזכר "החדר דרוסטוב" גם בדברי אדמו"ר הריי"צ, כשתיאר – בשמחת-תורה תרצ"ו – כיצד צריכים להיראות ה'חדרים' והמלמדים: כשבאנו לרוסטוב הקימו 'חדר', המלמד היה ר' משה רוזנבלום; אאמו"ר [אדמו"ר הרש"ב] אמר לו שיספר [את סיפורי המקרא] ללא ביאורים, כלומר, "ניט באפוצן" כדרך המתחדשים [שהם "מייפים" את הפשט כדי לעשותו "הגיוני" או מובן יותר][118].

באותם ימים היו בניו ר' חיים יוסף רוזנבלום ור' יהושע רוזנבלום, מקורבים לבית הרבי, ולעיתים פעלו בשליחויות שונות בשם רבותינו נשיאינו[119].

בית רבותינו נשיאינו ברוסטוב

117. זכרון לבני ישראל, ע' נח

118. ס' השיחות תרצ"ו, ע' 40.

119. על שליחויות וכדו' של ר' חיים יוסף יכתב להלן בפרק אודותו. הבן ר' יהושע זאב – בכפר חב"ד 483 במאמרו של הרב נחום גורלניק מסופר כי ר' יהושע עבד במשרד ישיבת תומכי תמימים ברוסטוב. בשמועות וסיפורים ח"א ע' 223 מוזכר כאחד מהתמימים אשר סייעו לאדמו"ר הריי"צ בעת מחלתו בשנת תרפ"א. באג"ק הריי"צ חט"ו (אגרות לרבי ולרבנית) ע' ט, אדמו"ר הריי"צ מודיע כי יגיע ברכבת לרוסטוב, ומבקש כי יהושע יבוא לקחתו מהתחנה.

פרק ח / מנהל הלשכה

שוב מנהל הלשכה

שבע שנים עברו מאז כיהן כמנהל הלשכה, בחצר אדמו״ר הרש״ב לקראת ועידת הרבנים בשנת עת״ר, והנה בשלהי תרע״ז, הוא שוב מונה ל״מנהל הלשכה״ והפעם לקראת בחירות בקרב הקהילות היהודיות, שבאו בעקבות מהפיכת פברואר.

למהפיכה הקומוניסטית הידועה, קדמה מהפיכת פברואר אשר התרחשה בפטרוגרד (כך נקראה העיר פטרבורג, באותן שנים): בחודש פברואר 1917 (שבט תרע״ז), הופל שלטון הצאר וניקולאי השני הודח ממשרתו. אחיו מיכאיל לא הסכים למלא את מקומו ומיד הוקמה ממשלה זמנית דמוקרטית בראשות גאורגי לבוב, שהוחלף לאחר זמן קצר באלכסנדר קרנסקי.

בין מהפיכת פברואר למהפיכת אוקטובר חלפו אך שמונה חודשים, אבל בתקופה זו טולטלה הקהילה היהודית בסערות שהתחוללו בקרבה. הקהילות היהודיות ברחבי רוסיה נערכו לבחירות לקונגרס יהודי שנועד לאחד את כל יהודי רוסיה וההכנות לבחירות הללו עמדו באותה שעה במוקד עולמם של מנהיגי יהדות רוסיה[120].

לקראת הבחירות נערכה בשלהי תרע״ז במוסקבה ועידת רבנים[121] בה נטלו חלק גדולי הרבנים ברוסיה הגדולה ובהם כ״ק אדמו״ר הרש״ב, כ״ק האדמו״ר מבאברויסק, הגאון הרב חיים סולובייצ׳יק, הגאון הרב חיים עוזר גרודז׳ינסקי רבה של וילנא, הרב ישראל מאיר הכהן בעל החפץ חיים, הרב יוסף ראזין – הרוגוצ׳ובער[122], הרב יהודה לייב צירלסון – רבה של בסרביה, הרב אברהם דובער כהנא-שפירא – רבה של קובנה[123] הרב יצחק יואל רפאלוביץ רבה של קרעמנצ׳וג[124], הרב לוי יצחק שניאורסאהן רבה של יקטרינוסלב[125], ועוד מגדולי הדור ההוא.

---

120. תולדות חב״ד בפטרבורג, ע׳ 94-95

121. על הועידה ראה בהרחבה: באג״ק הרש״ב ח״ב ע׳ תתסז ואילך ושם עוד מראי מקומות רבים, ובשמועות וסיפורים ח״א ע׳ 138 ואילך.

122. הנודע בכינויו ״הגאון הרוגוצ׳ובי״ ר׳הרגצ׳ובר״. בתקופה המדוברת כיהן כרב בלתי רישמי של קהילת חב״ד בפטרוגרד (פטרבורג). הרב יוסף רוזין, נולד בשנת תרי״ח בעיר רוגצ׳וב, נודע כגאון גדול עם שיטת לימוד מיוחדת. משנת תרנ״ט רבם של החסידים בדווינסק. נפטר בי״א אדר תרצ״ו בוינה, ונטמן בדווינסק. תולדותיו בספר הרוגוצ׳ובי (תשס״ו). חיבוריו: צפנת פענח ועוד.

123. מספר שנים קודם מונה לרבה של קובנה. נולד י״א תשרי תרל״א, כיהן כרבה של סמולוביץ׳ ובשנת תרע״ד מונה לרבה של קובנה. גאון ופוסק גדול. נפטר בגטו קובנה בכ״ב אד״א תש״ג. ספריו: דבר אברהם. תשובותיו מימי הגטו נערכו על ידי תלמידו המובהק הרב אפרים אושרי ויצאו לאור בספר: שו״ת ממעמקים.

124. הרב יצחק יואל רפאלוביץ׳ רב קהילת החסידים בקרעמנצ׳וג. נפטר בשנת תרצ״ו בירושלים. תולדותיו בחסידים הראשונים ח״ב ע׳ 161-168.

125. אביו של כ״ק אדמו״ר נשיא דורנו. נולד ב״ח ניסן תרל״ח בפודוברנקה, התגורר בניקולייב, ובשנת תרס״ט עבר ליקטרינוסלב (דנייפרופטרובסק) שם כיהן ברבנות והנהיג את קהילתו במסירות נפש. נאסר על ידי הקומוניסטים בשנת תרצ״ט והוגלה

כולם יחד ישבו ודנו כיצד להתארגן לקראת הבחירות לקונגרס היהודים, ובאור ליום ו' כ"ט מנחם אב תרע"ז, נכתב פרוטוקול מיוחד ובו נכתב את מסקנות הועידה, ובהן בחירת "קומיסיה" ועדה בה יהיו חברים כל גדולי הדור המוזכרים לעיל וועוד רבנים ואישי ציבור ידועים, והם יהיו אחראים לארגן את ההליכים של היהדות החרדית לקראת הבחירות. ובהחלטה החמישית נאמר:

"הקומיטט [הועדה] שלו של החרדים (בלתי מפלגתיים) יקח לו גם עובדים וסופרים בשכר אשר תהיה עבודתם ופעולתם תמידית תחת נשיאות והשגחת חברי הקומיטט[126]".

ובתקופה הבאה כתב אדמו"ר הרש"ב לגבי ה"ביורא" היא "הלשכה": "הקומיסי' תעמוד [תעמיד] ביורא אשר תעבוד בהפלכים בכל המקומות בהסתדר[ו]ת הבחירות, תשלח מכתבי חוזר ומאמרים המעוררים לבחור באנשים כפי כוחנו וזה דבר נחוץ מאד... בהביורא צריכים להיות כאלה בר סמכי שביכולתם לפתור השאלות שיהיו בזה מערי המדינה[127]".

בסוף שנת תרע"ז עבר הרמ"ר מרוסטוב לפטרוגרד, עקב התמנותו למנהל הלישכה, אחר-כך עוברת הלישכה לחרקוב, רמ"ר יושב בה לבדו, ובכמה ממכתבי אדמו"ר הרש"ב קוראים אנו על תלאותיו באין איש עמו לעוזרו ואין תומך בימינו. עליו מוטלת המשימה הקשה לתאם בין הרבנים ולארגן את התכנסויותיהם, עורך הוא 'קול קורא' בענין הבחירות ומטפל בהדפסתו, כותב מכתבי התעוררות לחברי הוועד, מסדר אסיפות מקדימות, מפרסם מאמרים בעיתונים אודות הבחירות לאסיפה (לבד ממאמרים בענייני חינוך מפרי עטו, המתפרסמים גם הם באותם ימים). בכמה מכתבים שכתב אליו הרבי ישירות, ישנן הוראות ישירות לפעילויות שונות, וכן בקשות לדיווח[128].

עבודת הביורא

באגרת משלהי תשרי תרע"ח כותב אליו אדמו"ר הרש"ב, כי הלשכה צריכה להראות את עבודתה לפי הוראות שניתנו לו כבר, ובנוסף לפעול בנוגע לאסיפות הקשורות לבחירות. כמו כן עליו לקרוא לרב שמעון לזרוב (מחשובי רבני חב"ד ברוסיה[129]) שיבוא לחרקוב לסייע

לקזחסטן שם נפטר בכ' מנחם אב תש"ד. דברי תורתו הודפסו לאחר פטירתו בספרים: ליקוטי לוי יצחק, תורת לוי יצחק ועוד. תולדותיו – בתולדות לוי יצחק (מהדורה מורחבת ג' כרכים – תשנ"ה).

126. אג"ק הרש"ב, ח"ב, ע' תתסז-תתסט וראה שם בשוה"ג.

127. אג"ק הרש"ב, ח"ב, ע' תתעא.

128. ראה: אג"ק הרש"ב, ח"ב, ע' תתעב-תתעה, תתפו, תתקטו; ח"ה, ע' קכז, קל, קלז. וביאור השתלשלות המאורעות בע' קי-קיא. ובספר תולדות חב"ד ברוסיה הצארית ע' פרק קנ.

129. באותה תקופה רבה של העיירה רצ'יצא ביילורוסיה. נולד בשנת תרמ"ה בעיירה פרילוק. למד בתר"ת ליובאוויטש, כיהן ברבנות בעיירות אווראוויטש ורצ'יצא. בתרפ"ג עבר ללנינגרד ובתרפ"ד מונה לרבה של קהילת ליובאוויטש בעיר, בתרפ"ו

בעבודתו וכן באגרת זו דובר על תוכנית לאסיפת רבנים בחרקוב. האגרת נחתמת בהוראה ברורה המבהירה את החשיבות של "הביורא: "ויודיעני לעתים קרובים את הנעשה בהביורא, והשי"ת יצליח מלאכתם[130]".

ומספר ימים לאחר מכן, כותב אדמו"ר הרש"ב אל הגרח"ע גרודז'ינסקי, בעניינים הקשורים לבחירות ומבהיר כי דובר אשר חברי הועד הלא הם גדולי הרבנים יגיעו לביורא וישהו בה כל אחד זמן מסויים כדי לסייע בהתארגנות, אבל הדבר לא קורה בפועל:

"והביורא מוכרחת היא שתהי' להביא אי"ה לידי פועל את החלטות האסיפה המוסקבית.

ומפני ימי המועדים לא הי' איש מחברי המועצה בהביורא, רק הסופר ידידי ר"מ ראזנבלום נ"י, אשר הצטמצמה מלאכתו רק להדפיס הקול קורא שסדרו בפט"ג [בפטרבורג] ולהפיצו ולעורר במכתבי' את חברי הועד הנבחר בפט"ג לענין הצעת הסתדרות הקהילות.

"כתבתי לו שהביורא תקרא את חברי הועד להתאסף בחארקוב ליום י"ד חודש זה לדון בדבר הנ"ל וביתר הענינים כפי החלטת האספה דמוסקבא, וכוונתי היא שמהם יתמהמהו איזה משך זמן, ואחרים יחליפום כאשר חשבנו בזה[131]".

ובי"ג מר חשון כתב לו אדמו"ר הרש"ב אודות הבעיות בנוגע לאסיפת רבנים המדוברת באותם ימים, ואחת האפשרויות היתה לערוך אסיפה בחרקוב, ועל כך מורהו הרבי להחליט על דעת עצמו ולא לשאול שוב: "אמנם,

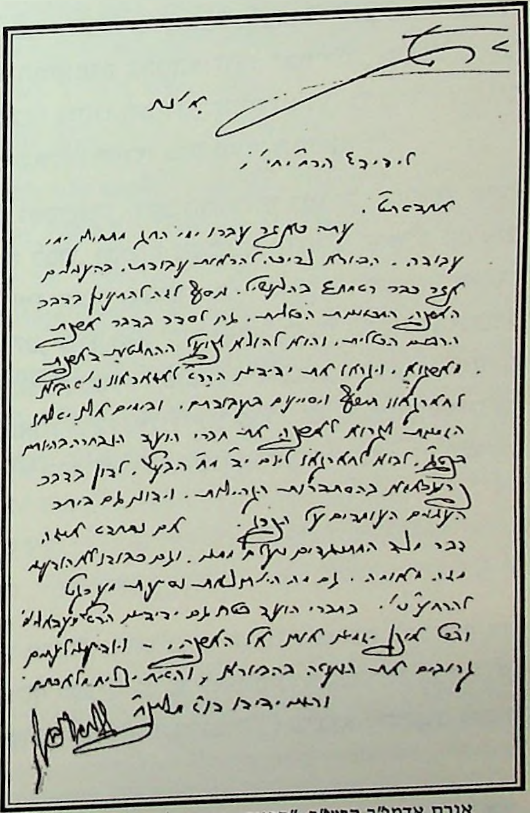

אגרת אדמו"ר הרש"ב: "הביורא צריכה להראות עבודתה"

ייסד את קהילת צמח צדק הליובאוויטשית בלנינגרד. נאסר ע"י הקומוניסטים בשנת תר"צ הוגלה ונפטר בגלות בשנת תרצ"ג. אודותו ראה ב'תולדות חב"ד בפטרבורג' פרקים יז, יח, לד.

130. אג"ק הרש"ב, ח"ב, ע' תתעב-תתעג ובספר זה בנספח אגרות קודש.

131. אג"ק הרש"ב, ח"ב, ע' תתעג-תתעד.

אם יהי' אספת הועד כעת בחארקוב, יעיינו בזה ויחליטו, ואם יעשו החלטה לשאול אותי וכדומה בהענינים, אין זה החלטה".

ומכיון שהרבנים הנבחרים, לא יכלו להגיע לשהות בחרקוב ולסייע, הציע אדמו"ר הרש"ב באגרתו לשקול אפשרות להעביר את הביורא ליקטרינוסלב שם יסייעו הרב לוי יצחק שניאורסאהן וגם הרב לזרוב יגיע לשם, ובכל מקרה אם הביורא נותרת בחרקוב, צריך שהיא תפעל כראוי[132].

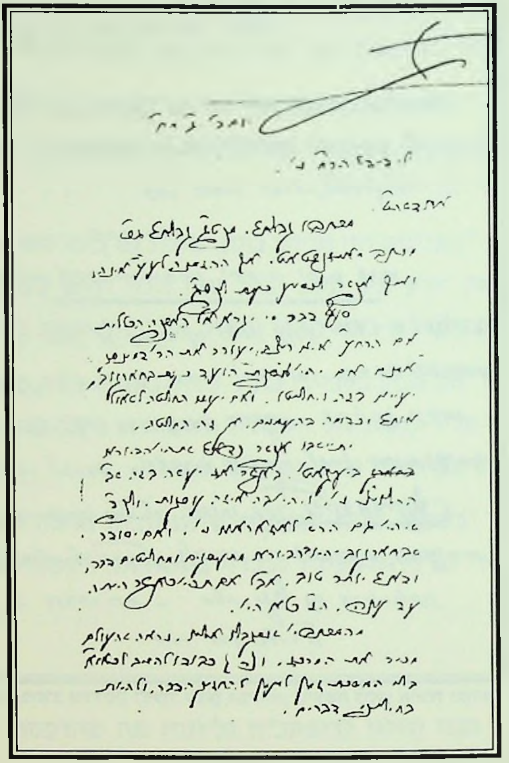

אדמו"ר הרש"ב מורה לשקול העברת הביורא ליקטרינוסלב

עלינו להילחם

מסיבה שאינה ברורה, הרמ"ר נסע באותם ימים לרוסטוב ושהה שם מתחילת כסלו ובמשך שלושה שבועות ואז שב לחרקוב אל הביורא. ואולי בני משפחתו לא עברו איתו לחרקוב, והוא הלך לבקרם.

וכאשר שב, המתין לו בלשכה מכתב מאת ידידו וחבר הועד הנבחר הרב יהודה לייב צירלסון, והוא מיהר להשיבו דבר:

"ב"ה, נר שני שנת "ברכתנו" [=תרע"ח], חרקוב.

"כ' ידידי הרה"ג אשר שמו הולך וגדול, מפואר ומהולל בתורה וחכמה ומדעים ובכל מעלה ומדה טובה כו', כש"ת מוהר"ר יודא ליב צירלסאן נ"י.

"אחדשה"ט. שלושה שבועות הייתי בראסטאוו, ובבואי והנה מכתב כת"ר על שלחני. אורו עיני מרוב שמחה, והנני ממהר להשיב לכה"ר על כל דבר. השתלשלות התכוננות הביורא [=הלישכה] בפה, הוא באספת מאסקווא, שם החליטו שתהי' הביורא והועד המרכז בפטרוגרד, ובי"ח אלול נאספו שמה רבנים אחדים, אך באשר אז רעשה ארץ ... ע"כ החליטו להעביר את

132. אג"ק הרש"ב, ח"ב, ע' תתעה-תתעו ובנספח אגרות קודש בספר זה.

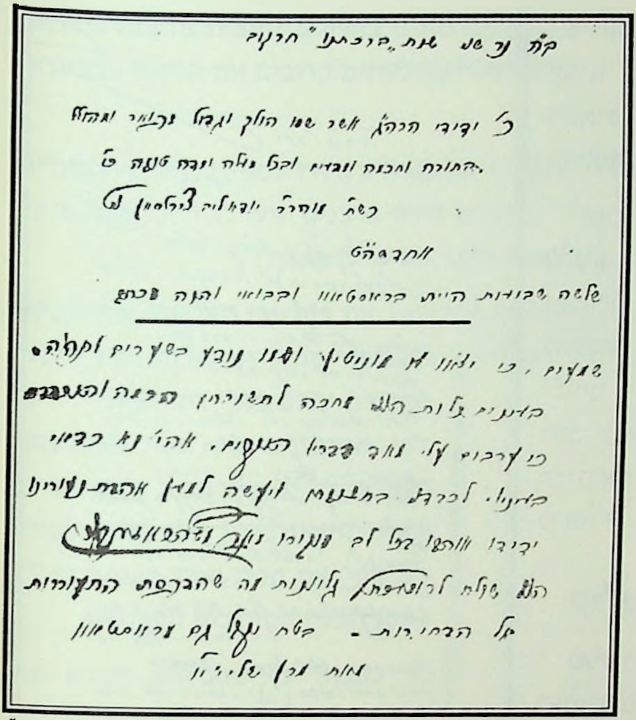
ב״ה [illegible] שבט שנת ״הרבתינו״ חרקוב

כ׳ ידידי הרה״ג אשר שמו הולך וגדל [illegible]
התורה והחכמה ומדות ובכל מעלה ומדה טובה [illegible]
כש״ת מוהר״ר יהודא ליב צירלסאהן [illegible]

אחדשה״ט

שלשה שבועות הייתי בראסטאוו ובבואי הנה [illegible]

[illegible]

הרמ״ר מבקש מהרב צירלסון לפעול למען הביורא: ״ויעשה למען אהבת נעורנו״

הביורא והועד לפה.

״הכונה היתה שרבנים אחדים ישבו פה בקביעות, חליפות, אך לסוף לא עלתה יפה גם הכונה הזאת. בסבת המועדים [חגי תשרי] לא יכלו ולא אבו גם הרבנים הסמוכים לעזוב את עריהם, ואחרי החגים רבתה העבודה בכל עיר [לקראת הבחירות], אספות ובחירות וקהלות וכדומה, ולא באו לפה כי אם הרב רל״י [רבי לוי יצחק] שניאורסאהן מיעקאט[רינסלאב] על יום אחד, ואח״כ באו [הרבנים] הר׳ [מדייבסקי] מחאראל ו[רפלוביץ׳] מקרעמעצ[וק] ו[לזרוב] מרעצ׳יצא על ימים אחדים, ומאז הנני פה לבדי בתור מזכיר וסופר הביורא.

״באמת הי׳ על הביורא לעשות מעשים גדולים וחשובים, אך גם השטן בא ויתיצב על הרבנים. כי באסיפת מאסקווא חפצו הר״ר אליעזר [רבינוביץ] ממינסק ו[הרב] שפירא מקאוונא וחבריהם ליסד ועד רבני בפטרוגרד, שימשול בכל הענינים הדתיים, וכלל אשר יגזור אומר כן יקום.

״כ״ק אדמו״ר [הרש״ב] שליט״א מיאן בזה, כי לא יאמין בהועד אשר לא יסור ימין ושמאל מדברי התורה, ואולי ברוב הימים יכשיל את הרבים. אחריו החזיק בדעה זו בעל החפץ חיים והר׳ גראדזענסקי [מווילנא] ועוד, ונפסקה הלכה כמותם, ונדחתה שאלה זו שלא להעמידה גם למנין.

״להרבנים דמינסק וקאוונא היטב חרה להם, ואף גם שחתמו על הפר״כ [=הפרטיכל] ועל כל האמור בו, בכ״ז בשובם לבתיהם התלוננו ויודיעו במכתבים למיודעיהם כי אין דעתם נוחה מהאספה ומפעולותי׳. ובכן חלק לב אחדים, וזה גרם רעה רבה לכל עסק הבחירות, וכן

לאספת הרבנים, אשר עפ"י הפרוטוקול דמאסקווא היתה צריכה להיות עוד בחדש חשון, ועתה גם כסלו עבר ועדיין אין עוד תקוה שתהי'...

"בדבר הוצאת עתון הי' דרוש להתחיל בגדולים, כי קולי כקול קורא במדבר. אמנם באספת מאסקווא, גם בכל הפרוגרמות [=התוכניות], נמצא הסעיף שדרוש להוציא עתון, אך מתי יהי' זה – מי יודע.

"מצוינים היו אחינו בהתרשלות גם בימי השלום, ומכל שכן, עתה בימי המהומה והמבוכה באין יודע איך ומה. ובכל זאת הלא דרוש לעשות דבר. עלינו להלחם בעד תורת אלקינו ומצותיו גם בימי מצור ומצוק אלה, וה' הטוב בעיניו יעשה.

"אין ספק בלבי כי כת"ר טרוד בעניני עירו, מלבד שקידתו המצוינה בתורה. בכ"ז אחשוב כי עליו לגשת אל העבודה הציבורית ביתר עוז, ודבריו בעהי"ת יהיו נשמעים, כי יצאו לו מוניטין ושמו נודע בשערים לתהלה.

"בעינים כלות הנני מחכה לתשובתו הרמה והנכבדה, כי ערבים עלי מאד דבריו היקרים. אהי' נא כדאי בעיניו לכבדני בתשובתו, ויעשה למען אהבת נעורינו.

ידידו אוהבו בכל לב מוקירו מאד,

משה ראזענבלום

הנני שולח לרומעכ"ת גליונות מה שהדפסתי התעוררות אל הבחירות, בטח יקבל גם מראסטאוו מאת מרן שליט"א".

באותם ימים החלה המהפיכה הקומוניסטית, ולמרות זאת בחודש שבט, נערכו בחירות לקונגרס היהודי. במרבית הערים, הרשימות הדתיות הצליחו ליצור "בלוק" ולנחול הצלחה בבחירות לקונגרס שהתקיימו בשבט תרע"ח, אלא שעוד באותו חודש, השלטון החדש הוציא צו מיוחד נגד כל הדתות. אותו צו פירק למעשה את הנהלות הקהילות היהודיות ואת הקונגרס הנבחר, אשר פורק עוד בטרם הספיקו הנבחרים להתכנס[133]. פעילות הביורא בחרקוב הסתיימה למעשה, והרב רוזנבלום שב לרוסטוב.

היא כבר בגן עדן

בי' כסלו תר"פ נפטרה רעייתו מרת בריינא רחל. מיד לאחר השבעה חל י"ט כסלו, ובעת התוועדות הרבי לרגל חג הגאולה, עמדו ר' משה ובנו ר' חיים יוסף בפתח, ולא ידעו אם מותר

133. תולדות חב"ד ברוסיה הצארית פרק קנ. תולדות חב"ד בפטרבורג ע' 101.

להם להיכנס, כיון שהם בתוך 'שלושים'. אדמו"ר הרש"ב הבחין בהם, קרא לר' משה ואמר לו: "זאג חיים'ן זאל ער נישט דאגענע'ן. זי איז שוין אין גן עדן" [=אמור לחיים (יוסף) שלא ידאג. היא כבר בגן עדן[134]]. לאחר זמן נישא בשנית.

בב' ניסן תר"פ, אדמו"ר הרש"ב הסתלק לשמי רום[135], והרמ"ר אשר פעל לצד אדמו"ר הריי"צ בעשור האחרון, המשיך לפעול בתחומים שונים בהכוונת אדמו"ר הריי"צ.

134. תפארת בנים אבותם, ע' 17.
135. על הסתלקותו נכתב הספר אשכבתא דרבי (ניו יורק- תשי"ג).

פרק ט / הסניגור

משפט פומבי

בחודש אדר א' תרפ"א נערך ברוסטוב משפט-ראווה פומבי, והנאשמים היו ישיבת 'תומכי תמימים' שברוסטוב ומנהליה[136]. בהוראת אדמו"ר הריי"צ הרב רוזנבלום היה הסניגור מטעם הישיבה.

ובהקדים, עם פרוץ המהפיכה הקומוניסטית בתחילת תרע"ח, עוד טרם נדמו הדי הקרבות החלו הבולשביקים ביישום מטרותיהם. חברי המפלגה הבולשביקית-קומוניסטית היו אתאיסטים שכפרו בכל דת שהיא, אולם בתחילה בחוקים הרשמיים לא הודגשה ההתנגדות לדת, אלא דובר על הפרדת הדת מהמדינה, ועל היות הדת ענינים הפרטי של האזרחים. אולם מיד בשנה הראשונה לאחר פרוץ המהפיכה הוקמה ה"יבסקציה" - המחלקה היהודית במפלגה הקומוניסטית, שתפקידה היה להפיץ תעמולה בין היהודים למען המפלגה הקומוניסטית, ובפועל הייתה זו תעמולה אנטי דתית קיצונית ומאיימת ביותר.

בקיץ תרע"ח החלו הקומוניסטים בהקמת מחנות עבודה חשאיים – עבור מתנגדי המשטר ובשנת תרע"ט כבר חוקקו חוקים שונים נגד מוסדות הדת. היבסקציה ניצלה חוקים אלו ומוסדות דת ובהם בתי כנסת, ישיבות ומקוואות נסגרו, ורבנים מוהלים שוחטים ומוהלים דוכאו והוצאו להורג.

כדי להחדיר את האידאולוגיה האנטי דתית בקרב האזרחים, נערכו משפטי ראווה נגד החדרים והישיבות, כאשר המשפט הראשון נערך נגד ישיבת תומכי תמימים ברוסטוב. היבסקציה ביימה משפטים ציבוריים, נגד מוסדות הדת, החדר והישיבה, נגד מצוות מסויימות ונגד האמונה בכלל. משפטים ציבוריים אלה היו מלאים סילופים, שקרים ועלילות. לפעמים היו מוזמנים נציגים דתיים להשתתף בויכוח. במקרים אלה קופחו זכויותיו של הצד הדתי, כצד שוה בויכוח, על מנת להבטיח את ה'נצחון'. לפעמים היו מופיעים כנציגים מצד הדתיים סוכנים קומוניסטים, ששיחקו את התפקיד של נציג דתי מתוכח ומנוצח בסופו של דבר. משפטים אלה היו נפוצים בשנות הפ' הראשונות[137].

---

136. ראה עוד: תולדות חב"ד ברוסיה הסובייטית ע' רמד –רמט. ס' התולדות – הריי"צ – ח"ג עמ' 370; אג"ק הריי"צ, ח"א, ע' 7; "יהדות ברוסיה הסוביטית", עמ' לז ואילך, זיכרונותיי ששונקין ע' 77 ואילך.

137. יהדות ברוסיה הסובייטית ע' כג, ומעמוד כד ואילך דוגמאות למשפטים ציבוריים כאלו.

הישיבה המרכזית

ישיבת תומכי תמימים ברוסטוב, באותם ימים היתה הישיבה המרכזית של ליובאוויטש ברוסיה. הישיבה אשר נדדה באותם שנים ממקום למקום, מאז עזבה את ליובאוויטש בימי מלחמת העולם הראשונה, הועברה לרוסטוב, לאחר הסתלקות אדמו"ר הרש"ב, מפני שבצוואתו הורה לבנו להשגיח על הישיבה.

באייר תר"פ הישיבה עברה איפוא מקרעמנצ'וג שם שהתה לרוסטוב, והרש"ג חתן אדמו"ר הריי"צ מונה למנהל פועל של תומכי תמימים, תפקיד שעד עתה היה בידי אדמו"ר הריי"צ, וכעת כאשר ירש את נשיאות הישיבה מאביו, העביר את תפקיד המנהל לחתנו. ואילו הרמ"ר המשיך כאן בתפקידו כמזכיר ישיבת תומכי תמימים. בישיבה למדו כמאה בחורים, בתנאי מחיה קשים. וכשנה לאחר מעבר הישיבה לרוסטוב, החל בחודש אדר א' המשפט נגדה שארך שמונה ימים[138].

למשפט הראווה ברוסטוב, הוזמנו גם נציגים מטעם היהדות הדתית, והם נענו להזמנה להופיע בתור סניגורים של הישיבה. הסנגוריה לא היתה בעלת אופי אחיד, סניגור אחד היה 'הרב מטעם' לשעבר, אשר אם כי הגן על זכות קיומה של הישיבה – דרש בכל זאת ריפורמה בישיבה. הסניגור השני היה הרמ"ר, אשר הופיע בהסכמתו של הרבי הריי"צ, כמו כן הופיעו עוד עדים נוספים.

העיתון הרוסי הסובייטי אשר הופיע ברוסטוב בשם "הדרום הסובייטי" תיאר את המשפט על הישיבה שבעיר בלשון מלגלגת כלפי תלמידי הישיבה ומנהליה.

המשפט התקיים במועדון האינטרנציונל השלישי, בני ישיבה ואחרים שניסו להיכנס למקום נדחו בבוז, ולמועדון הורשו להיכנס רק אלו הנמנים עם המפלגה הקומוניסטית. כתב האשמה נערך על ידי היבסקציה, ובו טענו כי השפעת הישיבה מזיקה ומקלקלת את בני הנעורים ונוטעת בהם יחד של שנאה להשכלה הסובייטית וביחוד לרעיונות המהפיכה.

היושב ראש היה "החבר גרוטר", הקטגורים: יבלנסקי, שפראך ואושיין, והללו שפכו אש וגופרית על הישיבה ואילו הרב גולדנברג הרב מטעם לשעבר והרב ברמן והרב רוזנבלום טענו כי יש כאן רדיפה דתית. השופטים החליטו אחרי משא ומתן קצר, כי הישיבה אשמה בכל החטאים המפורטים בכתב האשמה, ופקדו לסוגרה.

---

138. תולדות חב"ד ברוסיה הסובייטית, שם.

הגט מוכן

בספר 'יהדות ברוסיה הסובייטית' פורסמו דברי הסנגוריה של הרמ"ר והם מובאים בנספח לספר זה, ומהם עולה, כי הרמ"ר נאם בתקיפות ובנחרצות, משולבים בשנינות, משלים ועקיצות, אשר הבהירו חד וחלק: הקומוניסטים מתנכלים לשווא לישיבה, והקטגורים ממציאים עילות משונות, והעיקר לסגור את הישיבה.

את דבריו פתח במשל על אדם אשר ביקש מרעייתו כוס קפה, וכאשר זו הגישה לו, התלונן על חום הקפה ותוספת החלב, ומיד הוציא גט ונתן לרעייתו, אשר מיד השיבה לו אשר אם הכין כבר גט, לשם מה היה זקוק לבקש קפה ולהתלונן. בכך ביקש הרמ"ר להבהיר, כי המשפט הוא הצגה בלבד, כיון שהשלטונות החליטו לסגור את הישיבה, ולא משנה מה ייאמר באולם המשפט. כך גם הבהיר, כי מנסים להצר את צעדי הישיבה בתירוצים שונים, עד שלבסוף ממציאים כאילו הבחורים הלשינו על המהפכנים הקומוניסטים ומסרום לאנשי המלוכה.

בהמשך דבריו, תמה על כך שמאשימים את בחורי הישיבה בכך שיכולים להדביק את ההמון ברעיונות שלהם שאינם מתאימים לקומוניזם, ומאידך מציירים את אותם בחורים כמשוגעים.

וכדי לחדד את דבריו, נקט דוגמא מעלילת הדם של ביילס, אשר הסעירה את העולם היהודי בכלל ואת יהדות רוסיה בפרט, אך שנים ספורות קודם לכן, ובמשפט הובאו ציטטות מהגמרא כאילו מכניסים דם במצות, ולבסוף הוכח ההיפך, והרמ"ר ערך משוואה למשפט דנן:

"ההשמצות ששמעתם כולכם באולם זה על התלמוד, הן מאותו הסוג. הובאו ציטטות ועובדות, אבל כל אלה אינן יכולות להכחיש את העובדה ההיסטורית הברורה כאור היום, כי התלמוד הוא ששימש בשבילנו עמוד האש, שהאיר לנו את הדרך באפלה של שנות אלפים. אורו לא הועם, גם כיום, בשביל אלה הרוצים ויודעים להשתמש בו. הוא הדין גם בישיבות, כמו בעבר כן בהווה, הן מוציאות מבין כותליהן אנשים מוכשרים ביותר".

את נאומו הראשון חתם בבקשה ישירה לשופטים, לאפשר לתלמידי הישיבה ללמוד בישיבות:

"עליכם לדעת את מי אתם שופטים. אמרו פה להזמין את בחורי הישיבה ולהושיב אותם על ספסל הנאשמים. לא! אין בחורי הישיבה הנשפטים כאן. חז"ל אומרים, כשנגלה ה'

אל אברהם בחוליו, ישב אברהם וה' עמד, ביקש אברהם לעמוד, אמר לו הקב"ה, שב ואני אעמוד, גם אצל בניך עתיד אני לעמוד והם יושבים – בעדת הדיינים, שנאמר: אלוקים ניצב בעדת א-ל". בכל משפט נמצא הקב"ה ועומד. אף כאן הוא נמצא ודאי, אלא שכאן הוא יושב, יושב על ספסל הנאשמים ונשפט יחד עם תורתו. יושב הוא ושותק, אבל מה נורא הוא זעמו בקומו ...

"בעיר אחת היו שני בתי מלון, באחד מהם היו נותנים לכל אורח מיטה לפי מידתו. לגבה קומה – מיטה ארוכה, לנמוך קומה – מיטה קצרה. בשני היו כל המיטות במידה אחת. לגבוה – היו קוצצים את רגליו, לנמוך מותחים את רגליו עד שנשאר בלי רוח חיים. אחי השופטים, תנו לכל אחד מיטה לפי מידתו. לדתיים – לפי דרכם, תנו להם ישיבות והרבה ישיבות, על מה כאן הרעש? נמצאים פה לא מאות בחורי ישיבה אלא עשרות. ילמדו להם, יש צורך להבריא את גופם – תנו להם מצרכי אוכל, דירות, כולם יהיו שבעי רצון מכם, והקהל ימחה לכם כפיים באמת"[139].

משל הגולם

בנאומו השני (ככל הנראה, היה זה סיכום הטענות לקראת סוף המשפט), השיב על הטענה כי המהפיכה היא מטאטא שמטאטא הכל:

"אני שואל, האם המהפכה היא רוח קדים הנושבת בלי חשבון? בראש המהפכה עומדים בני אדם, ובני אדם מנהלים את ענייניהם בחשבון ובתבונה. הלא המהפכה איננה גולם, המהר"ל מפראג, מקובל ידוע, יצר פעם על ידי שמות של קבלה, גולם – אדם מחומר וטיט. בכוח הדיבור לא חונן, אבל לעבוד יכול היה, מה שהיה עושה, היה עושה בכוח פרא. אם לא קבעו לו בדיוק מה לעשות, היה עושה מבלי להפסיק. פעם ציוה עליו המהר"ל לטאטא, אבל שכח להוסיף: את הרצפה. התחיל הגולם לזרוק, קודם את האשפה, וכשגמר, התחיל לזרוק את הכלים, את הרהיטים, כל מה שנמצא בבית. משבאה הרבנית וראתה את החורבן בבית, הקימה יללה. אבל הגולם עושה את שלו, בלי חשבון ובלי גבול. עד שהגיע המהר"ל ואמר לו: כוונתי היתה לרצפה בלבד, ואז נרגע הגולם. הנכם אומרים: שהמהפכה היא מטאטא, אבל אם אנשים בעלי תבונה מחזיקים במטאטא זה, צריכים הם לדעת איך להשתמש בו. כמה ומה, צריכים לטאטא?"

ובהמשך נאומו, המשיך לתקוף את הקומוניזם, על כך שמענישים בעונש מוות את מי

139. יהדות ברוסיה הסובייטית ע' לז-מג

שמחזיק הון, וגם מתעלמים מהמציאות בה יש עשיר ועני, ועל העשיר לעזור לעני.

בכתב יד בו נמצאו הנאומים, ישנו הנאום הראשון במלואו, ואילו הנאום השני כתוב רק בחלקו[140].

המשפט התקיים כאמור באדר ראשון תרפ"א, ומספר חודשים אחר כך בי"ב אייר תרפ"א ניתן גזר דין בפועל לסגירת הישיבה, והתמימים עברו ללמוד בפולטבה. אבל רמ"ר נשאר עם אדמו"ר הריי"צ ברוסטוב[141].

140. יהדות ברוסיה הסובייטית ע' מג-מד.

141. בתוך הגולה (תשע"ב) ע' 180, ושם בטעות נכתב י"ב אייר תר"פ ובסוגריים 20 במאי 1921, ופליטת מקלדת היא וצריך להיות: י"ב אייר תרפ"א.

פרק י / מנהל תומכי תמימים

המנהל

הרב שניאור זלמן שניאורסון

שלוש שנים חלפו ושוב הוקמה ישיבת תומכי תמימים ברוסטוב, על מנת שהתמימים יהיו נראה וסמוך לאדמו"ר הריי"צ. היה זה בחודש תשרי תרפ"ד, כאשר אדמו"ר הריי"צ החליט להחזיר את הישיבה לרוסטוב, אשר השתכנה בבניין גדול ברחוב ווארונצובסקי ונוהלה על ידי הרב משה רוזנבלום והרב זלמן שניאורסאהן[142] ובפועל הרמ"ר נחשב למנהל והרב שניאורסאהן למנהל חשבונות של הישיבה[143].

על הסיבה להעברת הישיבה מסופר בספר 'ישראל נח הגדול': "הרב ר' ישראל נח [בליניצקי][144] נהג לספר כי כאשר שאלו את אדמו"ר הריי"צ אם נכון הדבר שצריך להעביר את הישיבה לרוסטוב, נענה ואמר: "כן. הם יענגו את עצמם ואני אענג את עצמי".

הרב יחזקאל פייגין[145] מראשי הישיבה, סיפר לאדמו"ר הריי"צ שישנם בישיבה מספר קטן

---

142. הרב שניאור זלמן שניאורסאהן - נולד ברעפקא בשנת תרנ"ח, והוא דור רביעי מאדמו"ר הצ"צ, כיהן כרב בלוקניע, בשנת תרצ"ה יצא מרוסיה וכיהן כרב בפריז שם פעל רבות בתחום החינוך ועוד. שנים רבות גר בפריז ולאחר מכן בניו יורק. נפטר בניו יורק ח"י תמוז תש"מ

143. זכרון (גורודצקי) (תשמ"ג) ע' 17, ותולדות חב"ד ברוסיה הסובייטית (תשמ"ט) ע' רסא-רסב

144. הרב ישראל נח בליניצקי, המכונה "ישראל נח הגדול". נולד בשנת תרמ"ג בקורען-רוסיה הלבנה. למד בתומכי תמימים ליובאוויטש, מראשי חב"ד וממנהלי ישיבת תומכי תמימים בקרעמנצ'וג, משפיע וחבר הנהלת ישיבת תומכי תמימים ברינואה-צרפת. נפטר בתשמ"ג והוא בן 99. תולדותיו בספר – ישראל נח הגדול (תשס"ו).

145. הרב יחזקאל פייגין, המכונה "חאצ'ע", לימים כיהן כמזכיר אדמו"ר הריי"צ. נולד בשנת תרנ"ה לערך בלוקימא רוסיה הלבנה. למד בתר"ת ליובאוויטש. והיה מהתמימים השלוחים ליסוד ישיבת תורת אמת בחברון. מנהל רשת ישיבות תומכי תמימים המחתרתיות בברית המועצות, משפיע בכמה ישיבות בבריה"מ, מזכיר אדמו"ר הריי"צ משנת תרפ"ז. בתרפ"ח יצא עם אדמו"ר הריי"צ לריגא, שם ובורשה כיהן כמזכיר הרבי. בימי מלחה"ע השניה, הצליח לצאת עם הרבי הריי"צ לריגה, שם נספה עם בני משפחתו הי"ד.

של תלמידים, על כך נענה: "גם בחיידר א' של אדמו"ר הזקן, היו רק עשרים תלמידים"[146].

אחד התלמידים הרב מיכאל יהודה אריה לייב הכהן[147] מונה בזיכרונותיו, כמה מהתלמידים שנהפכו עם השנים לידועים בין החסידים: הת' ניסן נמנוב[148], הת' נחום גולדשמיד[149], הת' חיים זלמן קוזלינר[150], הת' דוד ברוומן[151], הת' דובער קורניצער [גארפינקל][152].

ראשי הישיבה היו הרב יחזקאל פייגין הי"ד והרב יהודה עבער[153] הי"ד, וכך מתאר הרב לייב הכהן את משכן הישיבה, אשר שימש הן ללימודים והן למגורים:

"סדרו עבורנו אכסניה טובה מאד מהרבה חדרים מרווחים ואוכלים היו אצל ר' נחמן לאקשין[154] וזה היה גופא בחצר הבית הכנסת ווארנצובסקי במקום שהיה קודם כמין בית ספר של הקהלה היהודית, והיה לנו שם ד' חדרים ועוד אולם גדול. בחדר אחד גר הרב יחזקאל פייגין ובג' חדרים והאולם ישנו התלמידים, ומקום הלימוד הי' שם בחצר גופא בהבית כנסת של החסידים. הבית כנסת היה מב' קומות, למעלה בית הכנסת של חסידים ולמטה של מתפללי נוסח אשכנז, ואנו למדנו למעלה[155]".

146. ישראל נח הגדול (תשס"ו) ע' 131

147. ר' לייב ב"ר הרב ברוך שלום כהן. אחיו של החסיד הנודע הרב ר' פולי'ע כהאן. ר' לייב נולד בשנת תרס"ו בורשה, במלחה"ע הראשונה עברה המשפחה למוסקבה, ור' לייב נשלח בילדותו ללמוד ב'חדר' בליובאוויטש. למד בישיבות תו"ת המחתרתיות בבריה"מ. לאחר נישואיו גר בחרקוב, ובשלהי תרצ"ו עלה לארץ הקודש וגר בתל אביב. כיהן כמזכיר צעירי חב"ד באה"ק ותבר ועד הרוחני בכפר חב"ד. נפטר תשל"א. תולדותיו וזכרונותיו בספר לב הארי (תשס"ט).

148. הרב ניסן נמנוב, נולד בז'לובין בשנת תרס"ד, למד בתו"ת ליובאוויטש, כיהן כמשפיע וראש ישיבה בישיבות תומכי תמימים בבריה"מ, בשנת תר"צ נאסר והוגלה (על כך בהרחבה נכתב בתולדות חב"ד בפטרבורג פרקים: יז, יח), מראשי ישיבות תומכי תמימים בטשקנט וסמרקנד בימי מלחה"ע השניה, מנהל ומשפיע ראשי בתו"ת ברינואה צרפת. נפטר ט' אייר תשמ"ד.

149. נולד ח' ניסן תרס"ה ביקטרינוסלב, זכה ללמוד בחדר עם כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, למד בתו"ת בבריה"מ, בתרצ"ה עלה לאה"ק. התגורר בתל אביב ובני ברק. משפיע באחי תמימים תל אביב, מסר שיעורי תניא לרוב גם באמצעות הרדיו, ומבחר משיעוריו כונסו לספר "ביאורי הרנ"ג". מנהל סמינר בית יעקב תל אביב. נפטר תשל"ו.

150. הרב חיים שניאור זלמן קוזלינר המכונה: "חז"ק", נולד בשנת תרס"א בדיסנא. למד בחדר ובישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש, ובישיבות תומכי תמימים בבריה"מ. ממנהלי תו"ת בנעוועל, התגורר בנעוועל ומוסקבה, שם נאסר והוגלה. מראשי תו"ת בסמרקנד. בגין פרשית הברחת החסידים דרך לבוב, נאסר והוגלה בשנית ולאחר שחרורו גר בצ'רנוביץ וסמרקנד. ובשנות הל' עלה לאה"ק והתיישב בנחלת הר חב"ד. נפטר תשמ"ו.

151. ר' דוד ברוומן נולד בשנת תר"ע בחרסון. למד בישיבות תו"ת בבריה"מ. לאחר מלחמה"ע השניה שהה בפוקינג ובצרפת ומונה על ידי כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו למנהל פועל של קה"ת באירופה. בתשי"א עלה לאה"ק. כיהן כיו"ר ועד כפר חב"ד במשך ארבע שנים, נפטר בשנת תשי"ט.

152. הרב דובער גארפינקל המכונה: בערל קורניצער, נולד בשנת תרס"ד בקורניץ. למד בתו"ת ליובאוויטש, רוסטוב וחרקוב. כיהן כראש ישיבה ומשגיח בישיבות תו"ת בבריה"מ. בתרצ"ה יצא לפולין, כיהן כמנהל רוחני בתו"ת אוטווצק. במלחה"ע השניה, כיהן כמשגיח בתו"ת בעיר ראדום. נספה בשנת תש"ג.

153. הרב יהודה עבער – ראש ישיבת תו"ת וורשה-אוטווצק. נולד בשנת תרס"א, בעיירה קראסנילוקי – רוסיה הלבנה, למד בתו"ת ליובאוויטש, שצעדרין, קרעמנצ'וג ורוסטוב. כיהן כראש ישיבה, מגיד שיעור ומשגיח בישיבות תו"ת בבריה"מ. בתר"צ יצא מרוסיה ללטביה, בתרצ"א מונה לראש ישיבת תו"ת בוילנה. בתרצ"ב לראש ישיבת תומכי תמימים בוורשה ולאחר זמן גם סניפי הישיבה בפולין הועברו תחת אחריותו. ערך את מדור 'שערי תורה' בהתמים, חידושיו הודפסו בספר 'שערי יהודה'. במלחה"ע השניה, יצא עם אדמו"ר הריי"צ מורשה לריגא, שם נספה עם בני משפחתו בכסלו תש"ב.

154. ר' נחמן לוקשין, חסיד חב"ד, נולד בשנת תר"ל לערך, התגורר ביקטרינוסלב וברוסטוב. נספה בשואה.

155. לב הארי (תשס"ט) ע' 80-81

במאסר

בחודשים הבאים אדמו"ר הריי"צ יצא מרוסטוב, וכאשר ביקש לשוב אליה נודע כי רוצים לעוצרו ובשל כך השתהה במוסקבה ולנינגרד, ובשבוע שחל בו פסח שב לרוסטוב. ביום בו הגיע, שעתיים בלבד לאחר כניסתו לביתו, הגיעו אנשי הנ.ק.וו.ד. לבית, לחיפוש מדוקדק. כך גם הגיעו לבניין הישיבה, והחרימו את התעודות שהיו בידי הבחורים. הם הגיעו גם לביתם של המנהלים הרמ"ר והרש"ז שניאורסאהן ואסרו אותם לכמה ימים.

צעדים אלו, גרמו לעזיבת אדמו"ר הריי"צ את העיר וסגירת הישיבה ברוסטוב, והבחורים נדדו למקומות אחרים[156]. אולם הרמ"ר נותר ברוסטוב.

בשנים הבאות כפי שהוזכר לעיל, הציע אדמו"ר הריי"צ כי הרמ"ר יערוך שוב את עיתון 'האח' אבל הדבר לא יצא לפועל.

מגדולי המקושרים

המשפיע הנודע הרב ר' מענדל פוטערפאס ע"ה[157] העיד לנינו של הרמ"ר – הרב משה חפר שי' כי הרמ"ר נחשב בשעתו לאחד מגדולי המקושרים[158].

בחודשי החורף תרפ"ח, בריאותו נחלשה, והרב אברהם יהושע העשיל זאמסקי[159] מרבני חב"ד ברוסטוב, כתב על כך לאדמו"ר הריי"צ, אשר השיב לרמ"ר:

"הגיעני מכתבו של ידידנו הכי נעלה הרראי"ה שי' הכהן, הכותב בדבר חלישות בריאותו של כבודו, יחזקהו השי"ת, אשר מאוד הצטערתי על זה. ובזה הנני לברכו כי ישלח לו השי"ת בקרוב רפואה שלימה ויחזור לאיתנו וימלא השי"ת משאלות לבבו לטובה ולברכה[160]".

בי"ז מנחם-אב תרפ"ח, נלקח הרה"ח ר' משה רוזנבלום לבית עולמו ונטמן בחדר החיצוני של אוהל אדמו"ר הרש"ב ובשנת תרצ"ט כאשר עמדו להרוס את בית העלמין, חסידי רוסטוב

---

156. זכרון (גורודצקי) (תשמ"ג) ע' 18-17 ותולדות חב"ד ברוסיה, שם.
157. המשפיע הרב מנחם מענדל פוטרפס, נולד בשנת תרס"ז בפלשצניק, למד בישיבות תו"ת בבריה"מ, התגורר בחרקוב וויגרובסק, במלחה"ע השניה היה ממנהלי תו"ת בסמרקנד, מראשי הבריחה דרך לבוב, בגין כך נאסר והוגלה. בתשכ"ד יצא מרוסיה, בתשל"א מונה למשפיע בתו"ת כפר חב"ד. נפטר תשנ"ה בלונדון.
158. תפארת בנים אבותם (תשס"ו) ע' 16
159. הרב ר' אברהם יהושע העשיל הכהן זאמסקי מרבני חב"ד ברוסטוב. נולד בסטאראדוב בשנת תרל"ח, כיהן ברבנות בכמה מערי רוסיה ובשנת תרפ"ז נבחר לרבה של רוסטוב. נאסר בתרצ"ז, ולאחר חקירות ומשפטים, שוחרר בת"ש. תש"א נפטר ברוסטוב. תולדותיו בחוברת רוסטוב (תש"ס), ובספר בתוך הגולה (תשע"ב).
160. אג"ק, הריי"צ חט"ו (תשס"א) ע' קע

אוהל אדמו"ר הרש"ב

בהכוונת הרב לוי יצחק שניאורסאהן, העבירו את ציון אדמו"ר הרש"ב לבית עלמין אחר[161], ואז העבירו את קבריהם של כמה מהחסידים החשובים שנטמנו לצד אדמו"ר הרש"ב ובהם הרב משה רוזנבלום, אשר קברו חודש ונמצא כיום בסמיכות ל'אוהל' ברוסטוב.

• • •

ספר זה יהיה עד נצחי אשר חסיד גדול כמוהו יכל מחד גיסא לעסוק בנושאים העומדים ברומו של עולם ולהיות יד ימינם של רבותינו נשיאינו בצרכי ציבור, ומאידך גיסא, לערוך ולסגנן סיפורי ילדים. הכל עשה על פי הוראות רבותינו, ומעשיו הגדולים יחרטו היטב בהיסטוריה הליובאוויטשית.

בניו: הרב חיים יוסף, ר' יהושע זאב – נפטר בצעירותו, בחיי אביו, בנותיו: סוניה, רבקה ואסתר (פירה). ומרעייתו השניה נולד עוד ילד.

161. על העברת ציון אדמו"ר הרש"ב ראה באשכבתא דרבי (תשל"ו) 151-154, גזע חסידים (תשס"ד) 105-108, בתוך הגולה (תשע"ב) 271-275. קבורת הרמ"ר ליד הציון והעברתו לציון החדש – זהו לפי דברי הנכדה מרת רבקה חפר בשם ר' יונה איידלקופ אשר נטל חלק ותיעד במכתב את העברת ציון אדמו"ר הרש"ב, אולם במכתבו באשכבתא דרבי הנ"ל כותב כי הועברו קברי האחים הרב שמואל והרב נתן גורארי', אולם מכתבו זה נכתב מעורפל במיוחד ויש בו דברים רבים שאינם ברורים דיים. ואילו ב'בתוך הגולה' ע' 179 בהערה מערער על גירסא זו: "יש אומרים שנטמן בסמיכות למקום מנ"כ של הרבי הרש"ב, אך קשה לקבל זאת, משום שבית החיים הישן נסגר לקבורה כמה שנים קודם לכן (אא"כ נאמר שנקבר שם ע"י רישיון מיוחד והועבר כמו חסדיים אחרים, אך אין עדות כלשהי לכך). ככל הנראה נטמן מלכתחילה בבית העלמין החדש, אך אין כל הכרח שזה היה בדיוק במקום שאליו הועבר הרבי לאחר שנים רבות... מצבות מהתקופה ההיא לא נשארו, הן נשדדו בתקופת המלחמה ולאור השנים. ואילו בע' 276 מביא עדות כי ערימות עפר קטנות היו מסביב ציון אדמו"ר הרש"ב החדש, ויש הסוברים כי הן סומנו בכוונה כדי שלא יקבר איש ליד הציון. וכן מביא עדות כי באוהל אין קברים מלבד הרב שמואל גורארי', אולם מציין כי בבדיקת הרב אנשין מירושלים התגלה חלל נוסף תחת האדמה, אך אין בהכרח ששימש כקבר. מאידך גיסא בע' 275 הערה 466 יש עדות להעברת עוד קברי חסידים: "העבירו עוד עשרה חסידים לאחר מכן. בשם ר' זאוול איידלקאפ ששמע מאביר". ע"כ מבתוך הגולה, ואילו בספר בכל ביתי נאמן הוא ע' 30-32 מסופר כיצד ר' שמעון אנשין מ'אתרא קדישא' איתר ב'אוהל' את ציוני הרב שמואל גורארי' ואחיו הרב נתן גורארי'. לאור כל הנ"ל ניתן להסיק, כי הרמ"ר נקבר ליד הציון הישן, ויש לשער שנקבר ללא רישיון כיון שבית החיים כבר היה סגור לקבורה, או לשער השערה רחוקה שהתקבל רישיון לקוברו שם. לפי כל הנ"ל ניתן גם להסיק כי ככל הנראה קבר הרמ"ר הועבר, אם כי יתכן שאינו בתוך ה'אוהל' אלא בקירבת מקום.

פרק יא / בנו הרב חיים יוסף רוזנבלום

אתה מופיע ברשימה

התוועדות חסידית בתל אביב. יושבים מימין לשמאל: ר' חיים יוסף רוזנבלום, ר' פיני'ע אלטהויז, ר' יונה לויטס, הרב שמריהו ששונקין, הרב מיילך קפלן, הרב אליעזר קרסיק, ר' מאיר צוקר, ר' זושא דבורץ

התוועדות בתל אביב, ר' חיים יוסף רוזנבלום יושב קיצוני משמאל (משעין את ראשו על ידו)

הרב חיים יוסף רוזנבלום[162] בנו של הרב משה רוזנבלום, היה מחשובי הקהילה החב"דית בתל אביב ומראשי אגודת חסידי חב"ד בארץ הקודש.

ר' חיים יוסף נולד בט"ז אדר תרנ"ז בנובוגורוד-סברסק. השם המקורי שלו הוא יוסף וכאשר חלה בתקופת ילדותו נוסף לו השם חיים. בן 12 היה כאשר, אביו הרב משה רוזנבלום מונה למזכיר ישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש, ובשל כך בתחילת אייר תרס"ט התיישבה המשפחה בליובאוויטש, ור' חיים יוסף החל ללמוד בליובאוויטש. אדמו"ר הרש"ב קירבו באופן מיוחד ובשנת תרע"ז אמר לו כי יכול להיכנס אליו בכל עת שיחפוץ: "דו קענסט אריין גייען צו מיר ווען דו ווילסט, נאר א קלאפ טאן ביים טיר" [=יכול אתה להיכנס אלי מתי שתרצה, רק לדפוק בדלת].

בימי מלחמת העולם הראשונה, נקרא לצבא, וטרם הלכו ללשכת הגיוס נכנס ל'יחידות' וביקש את ברכתו להיפטר מן הגיוס לצבא. אדמו"ר הרש"ב בירכו, אך פתאום שאל מה מצב בריאות עיניו. ר' חיים יוסף הבין כי יש דברים בגו, וכאשר הופיע בפני הועדה הרפואית, נמצא לצערו – כי הוא בריא ושלם וכשיר לגיוס. אבל באותם רגעים נזכר בדברי הרבי, ומיד חזר ליו"ר הועדה וטען בפניו כי שכח לציין שראייתו לקויה, ודבריו משום מה התקבלו, הוא נבדק, ושוחרר באופן מיידי.

אדמו"ר הרש"ב הסתלק בב' ניסן תר"פ, וחודש אחר כך קרא כ"ק אדמו"ר הריי"צ לר' חיים

162.תולדות הרח"י רוזנבלום, מבוססים על 'תפארת בנים אבותם', תשורה לחתונת רסקין, תשס"ו, בתוספת פרטים אשר נכתבו לעיל בתולדות אביו.

יוסף, ואמר לו: "אבא השאיר רשימה ואתה מופיע ברשימה, אתה יכול לשאול ויענו לך".

"אתה מהצד שלי"

באותה תקופה היה מקורב לבית הרב ובשנת תרפ"א, כשהגיע כבר לפרקו פנה אליו הרבי הריי"צ ואמר לו: "רוצה אתה להיות מאושר? ונקב בשמה של זוגתו לעתיד, מרת סוניה, בת הרה"ח הנגיד הרב מנחם מענדל גורארי' ע"ה[163], שבאותם ימים היה כבר מיועד להיות מחותנו של אדמו"ר הריי"צ. כמובן שכדבר הרבי כן היה ואכן בד' סיון תרפ"א התקיימה חתונתם. כחודש אחריהם התחתנו אחיה של מרת סוניה - הרש"ג, עם בת אדמו"ר הריי"צ.

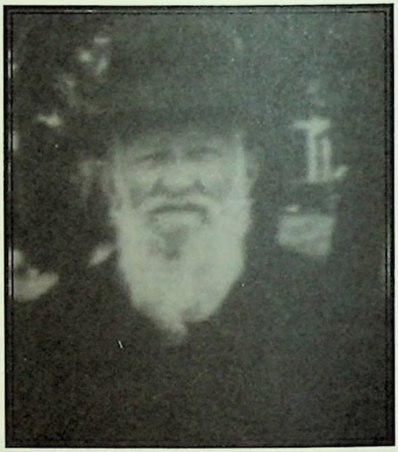
חמיו הרב מנחם מענדל גורארי'

בני משפחת החתן ישבו בצד אחד, ובצד השני ישבו המוזמנים מצד אבי הכלה הרבי הריי"צ. כאשר נכנס ר' חיים יוסף אשר היה חתן טרי למשפחת גורארי', ובא להתיישב באופן טבעי בצד משפחת החתן, אחזו הרבי בזרועו והוביל אותו למקום משפחת הכלה באומרו: "חיים יוסף, דו ביסט פון מיין זייט: [=אתה מהצד שלי][164].

בשנת תרפ"ב נולדה להם ברוסטוב בתם מרת בריינא רחל (לימים – בן צבי), וכמה שנים אחר כך נולדה לו בתו רבקה (לימים – חפר) ובשנת תרפ"ג עבר לגור בלנינגרד. ולמחייתו עסק בהנהלת חשבונות.

ניהל ענייני כספים

ככל הנראה בשנים אלו, עבד באופנים שונים בענייני כ"ק אדמו"ר הריי"צ ועל כך יעידו שביבי דברים קצרים במכתבים שפורסמו לאחרונה. בשלהי תרפ"ג שהה אדמו"ר הריי"צ

163. הנגיד והמשכיל הרב מנחם מענדל גורארי', אחיהם של האחים המפורסמים הרב שמואל והרב נתן גורארי'. התגורר בקרעמנצ'וג ולאחר מכן ברוסטוב, הקומוניסטים הלאימו את רכושו והתנכלו לו, בגין כך נאלץ לנדוד לרומניה, שם נפטר בשנת תש"ו.

164. ובשמועות וסיפורים ח"א ע' 200, יש גירסא מעט שונה: "בחג השבועות היה ה'אופרופין' (עליה לתורה)... מאנ"ש הוזמנו [להתוועדות אחרי תפילת שבת] אחדים בלבד, ר' משה רוזנבלום שהיה מחותן של ר' מנדל גר"א, וכן בנו ר' חיים יוסף. בעת החתונה כאשר ישבו המחותנים שמצד הכלה מצד זה והמחותנים שמצד החתן מצד זה, אמר הרבי לר' חיים יוסף, אתה מצד הכלה".

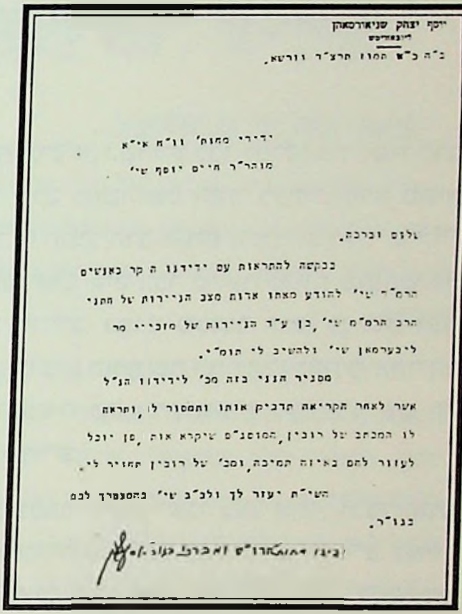
יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש
ב"ה כ"א תמוז תרצ"ד ווארשא.

ידידי מחו' וו"ח אי"א
מוהר"ר חיים יוסף שי'

שלום וברכה.

בבקשה להתראות עם ידידנו ה קר כאנשים הרמ"ר שי' להודע מאתו אדות מצב הניירות של חתני הרב הרמ"מ שי', כן ע"ד הניירות של מזכירי מר ליבערמאן שי' ולהשיב לי תומ"י.

מסגיר הנני בזה מכ' לידידו הנ"ל אשר לאחר הקריאה תדביק אותו ותמסור לו, ותראה לו המכתב של רובין, המוסג"פ שיקרא אות, מן יוכל לעזור להם באיזה תמיכה, ומכ' של רובין תחזיר לי.

השי"ת יעזור לך ולב"ב שי' בהספרך לבם בגו"ר.

הוראות אדמו"ר הריי"צ בעת שרח"י ניהל את ענייני הכספים בבית הרבי

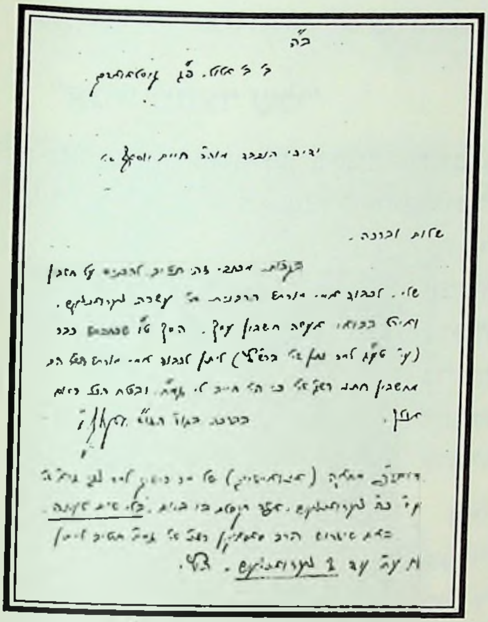
ב"ה

שלום וברכה.

"הניירות של חתני הרמ"מ"

בקיסלאואדסק, ובזמן הזה ניהל הרח"י את ענייני הכספים של אדמו"ר הריי"צ ברוסטוב, ובאגרות אליו, ישנם כמה וכמה הוראות שמשגר אדמו"ר הריי"צ אל הרח"י, ובהם למסור כספים לאם הרבי, וכן לשלוח ולקבל מהרבי ומחסידים אחרים סכומי כספים, לפדות המחאות ועוד[165]. באגרת אדמו"ר הריי"צ מער"ח מנ"א תרפ"ו אל בתו הרבנית חיה מושקא, כותב לה בשולי הגיליון (בתירגום מאידיש): "את החבילה נא למסור לחיים יוסף שי' והוא ימסור מיד לנתן[166]". הכוונה לר' נתן ב"ר שמואל גורארי'.

ובאגרת שנכתבה מספר ימים לאחר מכן, בד' מנ"א תרפ"ו אל הרבנית חיה מושקא, כותב הרבי הריי"צ (בתירגום מאידיש):

"קיבלתי את הפתק הקטן שלך. העובדה שר' חיים יוסף שי' מגיע מאוחר מהעסק מעניינת אותי מעט מאוד, לא איכפת לי אפילו אם יעזוב באמצע היום את המשרד, ויעשה מה שאני צריך, כיון שעבודתו זו יותר חשובה מכל העסקים[167]".

165. תפארת בנים אבותם (תשס"ו) ע' 39 ובכמה אגרות המודפסות באג"ק, הריי"צ חט"ז (תשע"א)
166. אג"ק, הריי"צ חט"ו (אל הרבי והרבנית) ע' לד-לו
167. אגרות קודש הנ"ל, ע' לו

אל תדאגי

באותה תקופה עבד כמנהל חשבונות, במקצוע זה עסק כל ימי חייו גם בארץ הקודש אליה הגיע בשנים מאוחרות יותר. הוא היה מבוקש לעבודה בגלל היותו מפורסם ביושר ליבו ובניקיון כפיו ובסדר המופתי ששרר בעבודתו.

לצורך עבודתו נסע פעם לסיביר ושהה בה זמן ממושך, כשהגיע י"ט כסלו והוא יושב לבדו, פתח ספר תניא והחל קורא פרק אחר פרק, כאשר בסיום כל פרק מזג לעצמו כוסית משקה, ואמר: לחיים רבי, ושתה את הכוסית, באותו הזמן בלנינגרד יושב הרב ומתוועד, כשבפתח הדלת עומדת כרגיל זוגתו של ר' חיים יוסף ומקשיבה להתוועדות, מצב רוחה היה ירוד ביותר, בגין היעדרו של בעלה. ולפתע מסתובב אליה הרבי ואומר לה: "סוניה אל תדאגי, הוא בסדר". כשחזר ר' חיים יוסף לביתו תיאמו ביניהם את הזמנים, והתברר שהרבי הרגיש בר' חיים יוסף בדיוק בשעה שהוא אמר 'לחיים' לרבי.

שליחויות

בעיות של שמירת שבת וחינוך הילדים, הניאו אותו לעשות הכל כדי לצאת את ברית המועצות, ולאחר תקופה ארוכה של ניסיונות הצליח בשנת תרצ"א לצאת מברית המועצות ללטביה. טרם צאתו חסידים רבים ביקשו הימנו להזכיר את שמותיהם ושמות בני משפחותיהם לפני הרבי, וכך היה עליו לשנן עשרות ואולי מאות שמות במוחו, כאשר להעלות את השמות על הכתב היה מסוכן מאוד מפני השלטון הקומוניסטי.

לאחר תלאות הגיעו לריגה, ואז נכנס רח"י ל'יחידות' והזכיר לפני הרבי את שמות החסידים ובני משפחותיהם, אך מזכרונו נשמט שמו של ילד אחד (הרב משה טלישבסקי שיחי', לימים חזן ב-770) אך הרבי לא שכח את הילד, וכשהחסיר ר' חיים יוסף את שמו, בשעה שהזכיר את שאר בני משפחתו, פנה אליו הרבי במין תרעומת: כיצד אפשר לשכוח ילד משלנו, מאז כל חייו עד פטירתו כשהיה פוגש ר' חיים יוסף ילד קטן היה מלטפו בחיבה, שואלו לשמו ומעניק לו דבר מתיקה.

בתקופת ריגא ביצע כמה פעמים שליחויות בשם אדמו"ר הריי"צ, היה זה בענייני כספים וגם התבקש להיפגש עם הרב מרדכי דובין הי"ד, בנוגע למסמכים עבור כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו[168].

לפרנסתו עסק במשלוח חבילות לרוסיה, עסק שנעשה בעידוד אדמו"ר הריי"צ כדי לעזור

168. ראה עוד: ימי מלך ח"א ע' 375

ליהודים הנדכאים ברוסיה. בעסק זה היה שותף עם הרב דובער חסקינד[169] והאחים הרב משה גורארי'[170] והרב שמריהו גורארי'[171] (ושניהם בני דודי רעייתו גב' סוניה). בשנת תרצ"ה נאסר יחד עם עוד כמה מידידיו החסידים, בעוון משלוח חבילות לרוסיה, ובגין כך נאלצו ארבעת החסידים ובני משפחותיהם לעלות לארץ הקודש, וכולם התיישבו בתל אביב[172].

אגרת לאדמו"ר מגור

בארץ מונה על ידי אדמו"ר הריי"צ לחבר הנהלת אגודת חסידי חב"ד בארץ הקודש, חבר הנהלה ומנהל חשבונות בכולל חב"ד[173] ובישיבת תורת אמת וגם זכה לבצע שליחויות מיוחדות כמו למסור אגרת מהרבי לאדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" מגור זצ"ל[174]. כמו כן כיהן כבעל קורא בבית כנסת נחלת בנימין. וגם פעל רבות למען ישיבת אחי תמימים בתל אביב.

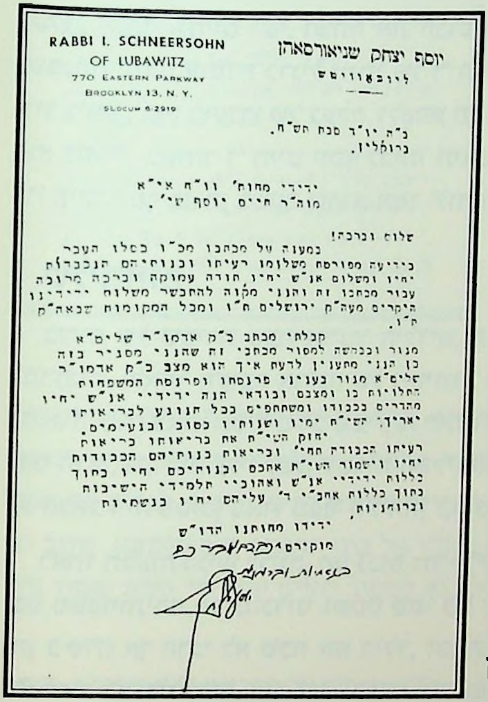
RABBI I. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
SLOCUM 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

כ"ה יו"ד טבת תש"ח.
ברוקלין.

ידידי מחות' וו"ח אי"א
מוה"ר חיים יוסף שי'.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ו כסלו העבר כידיעה מפורטת משלומו רעיתו ובנותיהם הנכבדות יחיו ומשלום אנ"ש יחיו תודה עמוקה וברכה מרובה עבור מכתבו זה והנני מקוה להתבשר משלום ידידינו היקרים מעה"ק ירושלים ת"ו ומכל המקומות שבאה"ק ת"ו.

קבלתי מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א מגור ובבקשה למסור מכתבי זה שהנני מסגיר בזה כן הנני מתענין לדעת איך הוא מצב כ"ק אדמו"ר שליט"א מגור בעניני פרנסתו ופרנסת המשפחות התלויות בו ומצבם ובודאי הנה ידידיי אנ"ש יחיו מהדרים בכבודו ומשתתפים בכל הנוגע לבריאותו יאריך: השי"ת ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים.

יחזק השי"ת את בריאותו בריאות רעיתו הכבודה תחי' ובריאות בנותיהם הכבודות יחיו וישמור השי"ת אתכם ובנותיכם יחיו בתוך כללות ידידיי אנ"ש ואהובי תלמידי הישיבות בתוך כללות אחב"י ד' עליהם יחיו בגשמיות וברוחניות,

ידידו מחותנו הדו"ש
ומוקירם ומברכם

בגשמיות וברוחניות

שליחות לאדמו"ר האמרי אמת מגור

בית משפחת רוזנבלום

בית משפחת רוזנבלום היה אחד ממוקדי חב"ד בתל־אביב. חסידים שהיו מגיעים לתל־אביב מכפר חב"ד ומקומות אחרים, היו סרים לביתם. גם התוועדויות רבות נערכו אצלם.

לומדת חסידות

רעייתו גב' סוניה, היתה אשה חסידית מזן מיוחד. היא למדה מאמרי חסידות עמוקים, ונהגה לעמוד מאחורי הדלת בהתוועדויות

169. ר' דובער (בערל) חסקינד, נולד בשנת תרנ"ז בעיירה דולינסק, התגורר במוסקבה, ריגא, תל אביב וניו יורק. מקורב ביותר אל אדמו"ר הריי"צ. חבר אגו"ח בארה"ב, חבר הנהלת ניחו"ח. אלול תשי"ח נפטר בניו יורק.

170. ר' משה ב"ר נתן. נולד בשנת תרנ"ט בקרמנצ'וג. נודע כ'משכיל', התגורר במוסקבה, ריגא ותל אביב. מראשי אגו"ח באה"ק, נפטר תשל"ג.

171. ר' שמריהו (שמר'ל) ב"ר נתן. נולד בשנת תרס"ה בקרמנצ'וג. התגורר בריגא ותל אביב. מראשי עסקני חב"ד באה"ק. נפטר בבית חיינו לפני תפילת כל נדרי, יום הכיפורים תשמ"ה.

172. ובתקופה לאחר הגיעם ארצה, פתחו שלושת שותפיו יחד עם הרב אליעזר קרסיק חברת משלוח חבילות לרוסיה.

173. על התהליך שהביא להתמנותו כחבר הנהלת כולל חב"ד, נכתב בהרחבה ב'נודע בשיעורים' (תשע"א) ע' 176-171

174. יתכן ואביו הרמ"ר הכיר את האדמו"ר בועידות הרבנים ברוסיה, והוא המשיך את הקשר.

אדמו"ר הרש"ב ואדמו"ר הריי"צ, והאזינה ברוב קשב. ובתקופת תל אביב, נהגה להתפלל באריכות ואחר כך היתה מטה אוזן להתוועדות החסידית שהתקיימה בעזרת גברים. בתה מרת רבקה חפר תחי' זוכרת איך בכל שבת בבוקר היתה מתעוררת השכם לקול לימוד החסידות של אביה ושל אמה, שהיו לומדים בשבת, לרוב יחדיו. נכדה הרב משה חפר (מנהל מכללת בית רבקה) זוכר, איך היתה יושבת על הכורסא באחד החדרים כשהיא שקועה בלימוד מאמרי חסידות עמוקים.

מרת סוניה נפטרה בד' אדר תשל"ד. בימי ה'שבעה' הרבי נשיא דורנו ניחם את אחיה הרש"ג, ועל נוסח המציבה הורה הרבי לציין שהיתה מגזע המהר"ל מפראג [משפחת אביה – גוראריי' – מיוחסים למהר"ל]. פטירתה הסבה צער גדול לבעלה ובשל כך הרבי הורה אז להסתיר את תמונותיה שהיו תלויות בבית, על מנת שלא לצערו, אולם כוחותיו לא עמדו לו וכעבור מספר חודשים בלבד בי"ג תמוז תשל"ד הלך לעולמו.

נספח א / נאומי הסניגור

סניגוריה

הרב משה רוזנבלום, זכה להשמיע דברים בפני גדולי הדור, וזאת בשליחות אדמו"ר הרש"ב, הוא גם השמיע דברים כרב ומלמד בעיירה נובוגורד סברסק, ומכל אלו לא נותר זכר, ודווקא מנאומיו הכל כך קשים וחריפים כסניגורם של התמימים, נותרו תמלילי נאומיו, בהם הגן בחירוף נפש על ישיבת תומכי תמימים ברוסטוב, במשפט שנערך על היבסקציה נגד הישיבה, כפי שפורט לעיל.

הנאומים פורסמו בספר 'יהדות ברוסיה הסובייטית[175]', ושם מקדים לנאומים את הדברים הבאים:

"להלן אנו מוסרים את נאומו של הרב רוזנבלום, במשפט זה. יש ערך היסטורי רב לחומר על המשפטים, מפני שהוא מסייע בידינו להכיר את האוירה ששררה ברחוב היהודי ברוסיה בתקופה ההיא, את דרכה של היבסקציה, ואת דרך המאבק שניהלה נגדה היהדות הדתית, בתקיפות ובכבוד עצמי, הראוי לציון. ערך מיוחד יש לנאום זה שלפנינו, מאחר שהוא לא עבר את הצנזורה היבסקית, והגיע לידינו מתוך כתב יד מעזבונו של המנוח. הנאום הוא אפוא, עדות מלאה ונאמנה להופעתו של נציג דתי נגד היבסקים. סגנונו העממי של נואם זה מוסיף לו ערך ומשקל. מתוך הנאום נכיר גם את טענותיהם של היבסקים במשפט זה, כי חומר מיוחד על זה, אין בידינו[176]".

נאום ראשון

אליבא דאמת יש צורך להפנות את הדיבורים אל השופטים בלבד. הרי הם הם שיכריעו, ולא קהל הנאספים... יתכן מאד, שהשופטים יבינו אז את הענין באור אחר לגמרי, אבל, מכיון שאף על פי כן הוזמן פה קהל שומעים, בהכרח לחשוב, שקליטת הדיבורים על ידי הקהל תביא תועלת גם לשופטים.

הרי שמענו קודם מהנואמים הקטגורים, שאין השלטון הסובייטי עושה שום דבר, שאין בו מן התועלת. בשם עקרון זה הם מאשימים את הישיבה שאין היא מביאה כל תועלת, ובכן, הזמנת הקהל, ודאי נעשתה לשם תועלת... אני מפנה אפוא את דברי, אל הקהל הנכבד:

---

175. עמודים לז-מד.

176. יהדות ברוסיה הסובייטית ע' לח

אחים ואחיות!

ממחיאת כפים שלכם, בהם קיבלתם את דברי הנואמים הקודמים (המאשימים) אני מבין, שהאזנתם היטב לנאומים שהושמעו. אין צורך – אם כן – לחזור על כל אחת מהאשמות, שבפי כל אחד מהקטגורים. אסתפק בהשמעת דברי בלבד. רק אבקש מכם, אחים ואחיות, להקדיש תשומת לב לדבריי, כדרך שנהגתם לגבי נאומי הקטגורים.

במדרש[177] המשילו משל יפה מאוד: אדם אחד ביקש לגרש את אשתו (לפנים, מותר היה לגרש אשה בעל כרחה) הצטייד האיש בגט ושם אותו בכיסו, בא אל ביתו והעמיד פנים כאילו לבו שלם עם אשתו ופונה אליה באמרו: "הגישי לי בבקשה כוס קפה", מיהרה האשה והגישה לו כוס קפה עם חלב. המשקה היה חם מדי, הגיש האיש את הכוס לפיו והחזירה לשולחן בחרון אף כשהוא פורץ בצעקה: ביקשתי קפה בלי חלב שאינו רותח, את יודעת שהחלב מזיק לי ואינני אוהב משקה חם, מיד הוציא את הגט מחיקו, זרק אליה ואמר: שוב אין את אשתי ואני אינני בעלך, גמרנו. השיבה לו האשה: הלא לא ידעת מראש איזה קפה אגיש לך, ובכל זאת הכנת לך את שטר הגט, משמע שהחלטת לגרשני בין כך ובין כך, למה לך לחפש אמתלות ועלילות, אם החלב אינו רצוי לך, אפשר למזוג לך כוס אחרת בלי לחלב, אם המשקה חם, אפשר לצנן אותו, אבל לאמיתו של דבר כבר מובן הגט והכל ללא הועיל.

במשפט על הישיבה חוזר ונשנה מעין המעשה המסופר. אבקש תשומת לבכם לדברים הבאים: שמעתי פעם מבדחן אחד פירוש ב"איזהו מקומן". מי שהתפלל פעם מכיר את המשנה הזאת (באולם זה נמצאות גם נשים שהתפללו), המשנה אומרת: "זבחי שלמי ציבור ואשמות". בימי הביניים, כשהאינקוויזיציה רדפה את הציבור היהודי בשחיטות וזביחות, מצאה "אשמות" במה להצדיק את הזביחות, אשמות אלו הן אשם "גזילות": היהודים הם גזלנים, הגוזלים מהאכר את כל רכושו. נוסף לזה היה קורה, שהפריצים הפולנים היו מוסרים את הכנסיות של האכרים הפרבוסלבים בחכירה ליהודים, ובכן, היו היהודים גובים לעצמם את מעות הקודש של הכנסיות, וזה פירוש המשנה "אשם מעילות" – מעילה בקודש, היה גם קיים חוק, האוסר על היהודים להעסיק שפחות נוצריות, וזהו "אשם שפחה". ועוד פשע: היהודי אינו שותה יינו של גוי, ולא זה בלבד אלא אם גוי נגע ביין, הרי נאסר היין על היהודי, וזה נקרא "אשם נזיר". נזיר נקרא, זה שאינו שותה יין. גם זאת היא אשמתו של היהודי. אבל יש ונמצא יהודי שאין בו אף אחת מהאשמות הנזכרות: איננו מנצל את הגוי ואין לו מגע עם הכנסיה וגם שותה יינו של גוי, במה מאשימים אותו? - קוראים לו סתם "יהודי מצורע" וזהו "אשם מצורע", הנך מצורע ללא כל טענות. ואם המעט לכם כל זאת, עמוס כל יהודי חטא

177. בראשית רבה

קדום: אבותיו תלו פעם את ה"אל" של הגויים, את המשיח וזהו "אשם תלוי".

כפי ששמעתם פה, ההאשמות על הישיבות הן מסוג זה: מנהיגי הישיבות הם בורגנים, המנצלים את הפועלים, בחורי הישיבה הם ספסרים, שהוא "אשם גזלות", ראשי הישיבות לוקחים את כספי הישיבה בשביל עצמם, וזהו"אשם מעילות", ואין אין חומר להאשים הרי סתם "יהודי מצורע". מן הסתם, בחורי הישיבה הם פרזיטים, משוגעים, מעופשים, בטלנים, בעלי חטוטרה, סרוחים (יסלח לי הקהל על ביטויים אלה, זוהי שפת הנואם שפראן). ראו נא בכמה שמות הוכתרו בחורי הישיבה, והאשמה הגדולה ביותר היא- "אשם תלוי". הישיבות הלשינו על הרבולוציונרים בפני המלכות ומסרו אותם לתליה, והרבנים בעיר פלונית יצאו בספרי תורה לקבל את פני הקיסר ניקולאי, השמעתם על מה יש להעניש את הישיבה שבעיר רוסטוב?

המשילו משל: פגש הזאב בכבשה הקטנה עליד המעין הזך, והתאוה לטרוף אותה, כפי הרגלו וטבעו. ברם, רצה גם להעמיד פני צדיק. "הנך כאן – הרעים הזאב בקולו עליה – לפני שנה צרמת לי את האוזן". הכבשה: "מה אתה שח ידידי הזאב, לפני שנה עוד טרם הייתי בעולם". הזאב: "אם לא הייתי זאת את, אמך היא שפשעה פשע זה". הכבשה: אבל אמי לא היתה אף פעם ביער". הזאב: אם כן עשתה זאת הסבתא שלך, ובכלל למה את מלכלכת את המעין הזך ברגליך?" הכבשה: "היתכן, שאני ברגלי הקטנות אלכלך את המעין הגדול, ראה כמה קטונתי!". הזאב: "האם עוד תוסיפי להרבות דברים, מנוולת שכמותך, כבר מאז הייתי לי לזרא". ובדברו טרף הזאב את הכבשה".

טענותיהם של משמיצי הישיבה, מזכירות את המשלים שסיפרנו קודם: הם טוענים בחורי הישיבה מביאים נזק לחברה, הם יכולים להדביק חלילה את ההמונים באידיאות שלהם, בלאומיות, בבורגנות. בכוח השפעתם של ההמונים הם מפריעים לבנות את הקומוניזם, ובאותו הזמן הם גם מספרים, שבחורי הישיבה נראים כמשוגעים בעיני ההמון, מעופשים וסרוחים. נשאלת השאלה: אם כן מה הסכנה הנשקפת מהאידיאות שלהם? האם שמעתם פעם שהשגעון הוא אידיאה מידבקת? טענותיהם מזכירות לי את נאומיהם של משקוב ופורישקביטש (אנטישמים מפורסמים), שאסור להעניק ליהודים זכויות אזרח, פן יחריבו את המולדת, ובאות הזמן היו טוענים על היהודים, מה שהנואמים פה מספרים על בחורי הישיבה. האם יש היגיון בדברים אלא ש"השנאה מקלקלת את השורה", והם עצמם אינם שומעים מה שהם אומרים, ואינם מרגישים בסתירות שבדבריהם.

קין עשה חלוקה בינו לבין הבל. את האדמה לקח לעצמו, ולהבל נתן את הצאן. כשחרה אפו על הבל, אמר לו: קח את צאנך ועוף באויר. "הכיצד? שואל הבל – הלא נתת לי זכות

לחיות עם צאני, ואיפה אחזיק את הצאן אם לא על האדמה?" קין צועק: האדמה היא שלי, ורוצח את הבל בידיו.

השופטים אומרים ברורות, שהממשלה הסובייטית הפרידה בין הדת והמדינה, ובתורת נפרדת יש לה זכות קיום, ובאותו הזמן הם סוגרים את הישיבות, מקור חיי הדת. הנכם אומרים, שעם הדת עצמה אין לכם כל עסק, אבל כיצד תתקיים? האם תוציאו את האויר מהבית ותגידו לנמצאים בבית: יש לכם הזכות לחיות, האם אינכם יודעים שהתורה היא אוירה של הדת? אבל זו היא באמת מגמתכם, לחסל את לימוד התורה, ועל ידי זה – את הדת בכלל. אין אתם מקוריים בשיטתכם, אחז המלך הרשע, כבר ביקש לבטל את לימוד התורה, כאמצעי לביטול הדת בכלל: "אם אין גדיים אין תיישים" אבל דבר זה לא עלה בידו.

יהודים, הרשוני לשאול אתכם שאלה קטנה וענו לי עליה. האם אינכם יודעים, השמעתם מאבותיכם, שיהודים משתמשים בדם נוצרי לפסח? כולכם יודעים בבירור, שזו היא עלילה בלבד. והנה לפני שנים מועטות נאשם פה, ברוסיה, היהודי ביייליס, ברצח נער נוצרי על מנת להקיז את דמו למצות. היה משפט, הובאו גמרות וספרים אחרים, ואחד בשם פראנייטיס לקט ציטטות המוכיחות, שאכן משתמשים היהודים בדם נוצרי. הקטגורים הביאו עובדות והעמידו עדים. חרב חדה היתה מונחת על צארו של כלל ישראל. אמנם נסתיים הענין בלא כלום, אבל אילו חלילה היה המשפט נגמר לחובה, כלום לא הייתם סוברים שזאת היא עלילת שקר מיסודה? אף בענין זה: ההשמצות ששמעתם כולכם באולם זה על התלמוד, הן מאותו הסוג. הובאו ציטטות ועובדות, אבל כל אלה אינן יכולות להכחיש את העובדה ההיסטורית הברורה כאור היום, כי התלמוד הוא ששימש בשבילנו עמוד האש, שהאיר לנו את הדרך באפלה של שנות אלפים. אורו לא הועם, גם כיום, בשביל אלה הרוצים ויודעים להשתמש בו. הוא הדין גם בישיבות, כמו בעבר כן בהווה, הן מוציאות מבין כותליהן אנשים מוכשרים ביותר. גם הנואמים באולם זה, היו פעם, זמן מה בישיבה. התקפותיהם על הישיבה אינן נובעות ממצפון נקי, אלא משנאה אוכלת, שסיבתם ידועה להם, אבל אני לא אעמוד על כך פה...

כהוכחה להנחתי, משמשים הביטויים הגסים שהשמיע כלפי הישיבה, שרק פה ולשון של שונא מוכשרים לבטאם. שונא הצמא לנקמה. הקטיגור טוען שעכשיו חייבים לעבוד כולם. העולם עומד על העבודה, והישיבה מחזיקה עשרות אנשים שאינם עושים כלום. אני מסכים לדברי הקטיגור: כל אחד חייב לעבוד, אבל אני אומר, שלא לכולם ניתן לעבוד עבודה אחת. האנושות היא באמת גוף אחד, מורכב מהרבה איברים, לכל אבר תפקיד מיוחד: הרגליים להלוך, הידים לעבוד, לכתוב, לצייר, העיניים לראות, האזנים לשמוע. תארו לעצמכם, אילו

התחילו הרגליים לטעון: אנו דורשות שכל האברים ישתתפו בעבודתנו, גם הם ילכו, גם הראש ילך. ואילו הידיים טוענות: אין מחובתנו להגיש את הכף אל הפה ולעמול תמיד בשבילו, ואותו דבר גם האברים האחרים. מה היה קורה במצב כזה עם האדם? לא! כל האברים חייבים לעבוד, אבל לכל אחד עבודה מיוחדת: הראש אינו הולך, אינו מכה בפטיש – עבודתו היא, לחשוב. כמו שיאן אתם יכולים לדרוש, שכל האנשים יהפכו לסנדלרים ולנגרים. אמנם, כולם צריכים לעבוד, אבל כל אחד עבודה מיוחדת לו. רק באופן זה יכולה האנושות להתקדם ולהתקדם. אינכם יכולים להגיד שכולם יעבדו עבודה פיזית. טובת האנושות דורשת, שיהיו גם כאלה, שעבודתם היא לחשוב, להגות ולהבין.

הנכם אומרים שאנו חיים עכשיו 'חיי חופש וחרות'. מילא, החופש לעשות מה שאנו רוצים, לא נועד, כנראה, בשבילנו. החופש לדבר מה שאנו רוצים – גם כן לא ניתן בשבילנו. אבל האם אסור לנו לחשוב מה שאנו רוצים לחשוב? כשאתם סוגרים את הישיבה אינכם נותנים את האפשרות לחשוב ולהתבונן.

מה רוצה הישיבה? שום דבר אחר, רק זה: לא לשכוח על השי"ת, ולהדבק בו על-ידי תורתו. הישיבה צריכה להמשיך בקיומה, מכיון שהיא משמשת כיסוד לדת ואמונה. בה מטופחת התורה, נשמת האמונה. הישיבה קולטת בקרבה את אלה שיש להם זיקה נפשית לאלקות. אלה שרעיונות הישיבה זרים להם – יעזבו עצמם את הישיבה ויחפשו מוצא לכשרונותיהם באשר ימצאו ביניהם גם הכשרון להתלוצץ...

אינני מסכים לדברי הסניגור הרבינר [הרב מטעם], הדורש לבצע ניתוח בגוף הישיבה, לכרות בסכין חדה את החיוני ביותר לגוף הישיבה. לא! אין הישיבה זקוקה לניתוח.

צריכים לתת לבחורי הישיבה תזונה טובה, הלבשה טובה, אולמות מרווחים ומוארים, ואז תעלמנה החולשה והחיוורות, ואולי גם יוכלו לעבוד קצת. המשל מספר, כי אשה כפרית הביאה לשוק תרנגול גדול וקיבלה במחירו רובל אחד. שמה אותו בכיסה והוא נגנב מיד. האשה הקימה יללה והתרנגול יושב לו מסתכל ותמה על הנעשה מסביבו: מה היא חכמתם של בני האדם, על מה היללה, על פיסת נייר? לא! טפשים הם בני האדם, שבע רצון מיתרונו על בני האדם, התחיל התרנגול לנפנף בכנפיו מרוב התפעלות וכל התרנגולים בשוק, אחריו, התחילו אף הם לנפנף בכנפיהם: כן, כן, מה נואלו בני האדם... אבל אין התרנגול מבין ב"בני אדם". וככל שאין מבינים, בה במידה חושבים יותר, שהזולת אינו מבין. בואו ואראה לכם בחורים בישיבת ליובאביץ' השוהים בתפילתם 3-2 שעות מדי יום, ואתם בודאי תשאלו מה יש להאריך בתפילה כל-כך? תדעו לכם, כי מי שאינו יודע – אינו מבין, ואין לו רשות לחוות דעה. הנכם אומרים שלא תתנו לבחורי הישיבה כרטיסי מזון, ובכוח אתם רוצים להשיג את

מטרתכם – בזה לא תצליחו!

בסוף אומר לשופטים: עליכם לדעת את מי אתם שופטים. אמרו פה להזמין את בחורי הישיבה ולהושיב אותם על ספסל הנאשמים. לא! אין בחורי הישיבה הנשפטים כאן. חז"ל אומרים, כשנגלה ה' אל אברהם בחוליו, ישב אברהם וה' עמד, ביקש אברהם לעמוד, אמר לו הקב"ה, שב ואני אעמוד, גם אצל בניך עתיד אני לעמוד והם יושבים – בעדת הדיינים, שנאמר: אלוקים ניצב בעדת א-ל". בכל משפט נמצא הקב"ה ועומד. אף כאן הוא נמצא ודאי, אלא שכאן הוא יושב, יושב על ספסל הנאשמים ונשפט יחד עם תורתו. יושב הוא ושותק, אבל מה נורא הוא זעמו בקומו ...

אמרתם, שאתם רוצים לשפוט לפי האמת ולפי ההיגיון. זכרו: לפניכם יושבת כאן אמכם הזקנה (הדת), בדבריכם אתם דוקרים לבה במדקרות חרב. תרעדנה ידיכם, השליכו את החרב! היא לא עשתה לכם כל רע.

בעיר אחת היו שני בתי מלון, באחד מהם היו נותנים לכל אורח מיטה לפי מידתו. לגבה קומה – מיטה ארוכה, לנמוך קומה – מיטה קצרה. בשני היו כל המיטות במידה אחת. לגבוה – היו קוצצים את רגליו, לנמוך מותחים את רגליו עד שנשאר בלי רוח חיים.

אחי השופטים, תנו לכל אחד מיטה לפי מידתו. לדתיים – לפי דרכם, תנו להם ישיבות והרבה ישיבות, על מה כאן הרעש? נמצאים פה לא מאות בחורי ישיבה אלא עשרות. ילמדו להם, יש צורך להבריא את גופם – תנו להם מצרכי אוכל, דירות, כולם יהיו שבעי רצון מכם, והקהל ימחה לכם כפיים באמת[178]...

הנאום השני

רוב הנואמים כאן פתחו את נאומיהם במלים: "הבה ניגש לעצם הענין": אני פותח במילים: "הבה נגמור, הבה נעזוב". אנו כבר עומדים בסוף המשפט ואנו עוזבים את האולם. אותו אולם, שכל כך הרבה שמענו בו חירופים וגידופים על התלמוד הקדוש, על חכמינו הקדושים ועלינו בעצמנו. אחרי כל זה אנו עוזבים את האולם בהחלטה אחת: שוב לא נוסיף לראות את פני האולם. אבל לפני שאנו עושים את זה הרשו לי, אחי ואחיותיי, להרים את המסך שמאחוריו מסתתרים יריבינו. לקרוע את הצעיף שהם מתעטפים בו "כאשה צנועה", שכוונותיה אינן צנועות לגמרי.

178. יהדות ברוסיה הסובייטית ע' לח-מג

דברי יהיו קצרים, ואני סומך על הקהל באולם שכוונתו, מן הסתם, לברר את האמת, שהוא יבין את הדברים בכל משמעותם. ה"חסידל" שלי, רובין (הנואם היבסקי) אני מכנה אותו בשם "חסידל", מכיון שהוא מכנה אותי בשם "רבניר". אף שמעולם לא קיבלתי ממנו "פידיון" ולא ביקש ממני "תשובה". אף על פי כן, אני, בתורת רבי של ה"חסידל", אתן לו תשובה, כלומר: מענה על דבריו. הוא אומר שהמהפכה היא מטאטא המטאטא את הכל. אני שואל, האם המהפכה היא רוח קדים הנושבת בלי חשבון? בראש המהפכה עומדים בני אדם, ובני אדם מנהלים את עניניהם בחשבון ובתבונה. הלא המהפכה איננה גולם, המהר"ל מפראג, מקובל ידוע, יצר פעם על ידי שמות של קבלה, גולם – אדם מחומר וטיט. בכוח הדיבור לא חונן, אבל לעבוד יכול היה, מה שהיה עושה, היה עושה בכוח פרא. אם לא קבעו לו בדיוק מה לעשות, היה עושה מבלי להפסיק. פעם ציוה עליו המהר"ל לטאטא, אבל שכח להוסיף: את הרצפה. התחיל הגולם לזרוק, קודם את האשפה, וכשגמר, התחיל לזרוק את הכלים, את הרהיטים, כל מה שנמצא בבית. משבאה הרבנית וראתה את החורבן בבית, הקימה יללה. אבל הגולם עושה את שלו, בלי חשבון ובלי גבול. עד שהגיע המהר"ל ואמר לו: כוונתי היתה לרצפה בלבד, ואז נרגע הגולם. הנכם אומרים: שהמהפכה היא מטאטא, אבל אם אנשים בעלי תבונה מחזיקים במטאטא זה, צריכים הם לדעת איך להשתמש בו. כמה ומה, צריכים לטאטא?

הנכם אומרים, שהמהפכה העניקה לכם חרות. אבל אתם צריכים לדעת, מה זו חרות וכיצד משתמשים בה? אחד הנואמים אמר כאן, שהתורה היא לא כשורה בגלל זה שמוזכרים בה עשיר ועני, העשיר חייב לתת צדקה לעני! היתכן! אין עשיר ואין עני ואין צדקה! עכשו כולם עובדים, בדבר זה אינכם מסכימים עם התורה, אבל בדר אחר אתם מסכימים לתורה – לעונש מות. אלא שאין אתם פוסקים אותו בעוון זנות, בעד חילול שבת, לבן סורר ומורה, רק בעד החזקת דינר זהב, או רובל של כסף. העיקר להמית! בזה אתם מסכימים לתורה. התורה מספרת על ישמעאל, שהיה רובה קשת, וגם אתם מחזיקים ברובה. על עשיו היא אומרת: "ועל חרבך תחיה" וגם אתם חיים על החרב.

(עד כאן נמצא בכתב היד[179]).

179. יהדות ברוסיה הסובייטית ע' מג-מד.

נספח ב / אגרות קודש

אגרות אדמו"ר הרש"ב

[תרע"ח]

ב"ה א' נח
לידידי הר"מ יחי'
אחדשה"ט.

עתה כאשר עברו ימי החג מתחילין ימי עבודה, הביורא[180] צריכה להראות עבודתה בהענינים אשר כבר רשמתי בהצעטיל[181], נוסף לזה להתענין בדבר האספה המכוננות הכללית, גם לסדר בדבר אספת הרבנים הכללית, והוא להוציא לפועל ההחלטות דאספת מאסקוא, ויקראו את ידדינו הרר"ש לאזאראוו נ"י שיבוא לחארקאוו תיכף ויסייעם בעבודתם, ובימים אלו ישלחו הזמנות לקרוא לאספה את חברי הועד הנבחרה בהיותם בפט"ג [פטרבורג], לבוא לחארקאו ליום י"ד מ"ח הבע"ל, לדון בדבר פרוגראמא בהסתדרות הקהילות וידונו גם ביתר הענינים העומדים על הפרק.

אם נתחדש איזה דבר מצד המתנגדים נעלם ממני, וגם כבודו לא הודעני מזה מאומה. גם מה הי' תוצאת נסיעת מערקיל[182] להרח"ע נ"י.

בחברי הועד בטח גם ידידינו הרש"ל מעדאלי' ובכל אופן יזמינו אותו אל האספה.

ויודיעני לעתים קרובים את הנעשה בהביורא, והשי"ת יצליח מלאכתם.

והנני ידידו דו"ש מלונ"ח
שלום דובער[183]

• • •

180. הלשכה
181. פתק בו כנראה כתב אדמו"ר הרש"ב את מטרות הביורא.
182. לא ידוע למי הכוונה, ואולי הוא ר' שמריה מעקלער מחסידי חב"ד בפטרבורג.
183. אג"ק הרש"ב, ח"ב, ע' תתעב-תתעג

[תרע"ח]

ב"ה יום ב' י"ג מ"ח
לידידי הר"מ נ"י
אחדשה"ט.

מכתבו קבלתי. מפט"ג קבלתי ג"כ מכתב מאייזנשטט[184], אך ההזמנה לע"ע אינה, ואין אפשר לנסוע כעת לפט"ג.

סוף דבר מי יקרא אל האספה הכללית, אם הרח"ע[185] אינו רוצה, יעורר את הר' דמינסק[186] אמנם, אם יהי' אספת הועד כעת בחארקוב, יעיינו בזה ויחליטו, ואם יעשו החלטה לשאול אותי וכדומה בהענינים, אין זה החלטה.

יתיישבו אפשר כדאי שתהיה הביורא ביעקט'[רינוסלב], באשר אז יעשה בזה ש"ב הרלוי"צ נ"י [שניאורסאהן], ויהי' בה איזה עסקות[187], ולפ"ד שיהי' גם הר"ש לאזאראוו נ"י, ואם יסודו שבחארקוב יהי' בהביורא מתעסקים ומחליטים דבר, ודאי יותר טוב, אבל אם תהי' כאשר היתה עד עתה ה"ז כלא הי'.

מהמכתבי' שנתקבלו אליו, נראה שהעולם מכיר את המרכז[188], וצריך כבודו להשיב לכאו"א בלי המשכת זמן למען להחזיק הדבר, ולהיות בחילופי דברים.

תמול ערב כתבתי לש"ב וידידי הר"ז זעליגסאן נ"י[189] מכתב זאקאזנאי[190].

בעת שיהיו הרבנים[191], אבקשו לכתוב לי בכל יום מהנעשה.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו דו"ש מלונ"ח

שלום דובער[192]

184. הרב משה אלעזר אייזנשטדט רב מטעם בפטרוגרד (פטרבורג) באותה תקופה.
185. הגרח"ע גרודז'ינסקי
186. הרב אליעזר רבינוביץ רבה של מינסק
187. היינו שהרלוי"צ יעסוק בכך, באם הביורה תהיה בעיר מגוריו.
188. מכיר ב'הביורה'
189. ר' שניאור זלמן זעליקסאן, מחסידי חב"ד בחרקוב, חבר הועד שנבחר במוסקבה.
190. מכתב רשום
191. בחרקוב
192. אג"ק הרש"ב, ח"ב, ע' תתעה-תתעו.

אגרות אדמו"ר הריי"צ

ב"ה ד' כ"ד שבט תרפ"ח
ריגא
ידידי הנכבד וו"ח אי"א הרב מוה"ר משה שי'
שלום וברכה.

במענה על מכתבו, בדבר הבית דירה הסמוכה לאהל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, אשר גיסו של ר' ... ז"ל חפץ לכנוס בה. כמובן אשר החלונות היוצאים אל האהל יהיו סתומים במכסים (לאדין) גם ביום, וטוב הי' אשר בהב' חדרים אלו לא ישתמש בהם כלל. ובכל אופן הנני מוסר דבר זה אל כבודו בהסכמת ידידנו הרב[193] שי'.

יש אפשריות להמשיך הלאה את הוצאות האח (והנסיון בהג' ירחי גלותי, הראה לי, באם שיהי' כמו שהי', הי' בעזרתו ית' לתועלת לאלו הצריכים לזה). אם יכול הוא לקחת עליו עריכתו (על נסיון של חדש ושתים) אפשר לדבר מזה בהנוגע אל הפועל, והוא אשר ישלח לפה כל מאמריו מסודרים, ואלו הצריכים ניקוד גם מנוקדים, אם אפשר איזה קונטרסים בסיפור כמו דוד הידוע או דברי ימי יותם והדומה[194]...

• • •

ב"ה, י"ב ניסן תרפ"ח
כבוד ידידי מחותי[195] הרב המפורסם
וו"ח אי"א כו' מוהר"ר משה שי'
שלום וברכה!

מכתבי כבודו הגיעו אלי בהיותי במסעי[196], ובבואי הנה עוד טרם הספקתי לענות עליהם. הגיעני מכתבו של ידידנו הכי נעלה הרראי"ה שי' הכהן[197], הכותב בדבר חלישות בריאותו של כבודו, יחזקהו השי"ת, אשר מאוד הצטערתי על זה.

---

193. הרב אברהם יהושע העשיל זמסקי, רב קהילת ליובאוויטש בעיר רוסטוב.
194. אג"ק הריי"צ, חי"ד, ע' רצא, ושם אין סיום לאגרת.
195. מחותני – הרש"ג חתן אדמו"ר הריי"צ הוא אח כלתו של הרמ"ר.
196. בורשה-פולין.
197. הרב אברהם יהושע העשיל הכהן זאמסקי מרבני חב"ד ברוסטוב, ובאותה תקופה גר הרמ"ר ברוסטוב.

ובזה הנני לברכו כי ישלח לו השי"ת בקרוב רפואה שלימה ויחזור לאיתנו וימלא השי"ת משאלות לבבו לטובה ולברכה.

ימים אלו יקבל אי"ה סך ע"ה רו"כ.

והנני מחות' ידידו הדו"ש ומברכו בחג כשר ושמח[198].

198. אג"ק, הריי"צ חט"ו (תשס"א) ע' קע

ביבליוגרפיה

אגרות קודש כ"ק אדמו"ר המהר"ש; קה"ת, ניו יורק, תשנ"ג

אגרות קודש כ"ק אדמו"ר הרש"ב; קה"ת, ניו־יורק, תשמ"ו־תשמ"ז

אגרות קודש כ"ק אדמו"ר הריי"צ; קה"ת, ניו־יורק, תשמ"ה־תשע"א

אהלי שם; תולדות רבנים מכל תפוצות ישראל, הרב שמואל נח גאטליב, פינסק, תרע"ב

ארכיון הרב צירלסון; בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי; האוניברסיטה העברית, מחלקת ארכיונים, תיק 696, ירושלים

ביטאון חב"ד; הרב טוביה בלוי והרב חנוך גליצנשטיין (עורכים), אגודת חסידי חב"ד וצעירי חב"ד בארץ הקודש

בית רבי; תולדות אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי, אדמו"ר הצמח צדק, בני משפחתם ותלמידיהם. הרב חיים מאיר הילמאן, ברדיצ'ב, תרס"ב

במערבלת התמורות; מרדכי לזר, ועד היובל במלאת 75 שנה למחבר, חיפה, תשל"ג

בתוך הגולה; הרב אלישיב קפלון, חיש, רמלה, תשע"ב.

גזע חסידים; הרב שניאור זלמן ברגר, משפחת איידלקופ, קרית מלאכי, תשס"ד.

דברי ימי יותם; דברי ימי יותם, אחז, יחזקיהו מלכי יהודה, תומכי תמימים ליובאוויטש, הרב משה רוזנבלום (עורך), וילנא, תר"ע

האח; שבועון לילדים, תומכי תמימים ליובאוויטש, הרב משה רוזנבלום (עורך), ליובאוויטש, תרע"א-תרע"ד

המודיע; אליהו עקיבא רבינוביץ, פולטבה, גיליון כ"ח חשון תרע"ג

השנה; מלוקט מחוברות 'האח', הרב חיים מרדכי אייזיק חדקוב, צ.ז. וסרמאן, א.טכרב, קה"ת, ניו יורק, תשט"ו.

זכרון; זכרונות הרב בנימין גורודצקי, הרב נפתלי צבי גוטליב (עורך), אגודת אנשי קייב, ירושלים, תשמ"ג

זכרון לבני ישראל; תולדות הרב ישראל דזייקאבסאן, הרב שלום בער לוין (עורך), קה"ת, ניו־יורק, תשנ"ו

זכרון קובל; עדות וזכרון לקהילת קובל ליטא, אליעזר לאוני צופרפין (עורך), ארגון יוצאי קובל בישראל, תל אביב, תשי"ז

זכרונותיי; זכרונות הרב נחום שמריה ששונקין, הרב נפתלי צבי גוטליב (עורך), ירושלים, תשמ"ח

חבצלת; דו-שבועון, ישראל דב פרומקין, ירושלים, גיליון כ"ז כסלו תר"ע

חסידים הראשונים; הרב ישראל אלפנביין, ספרית כפר חב"ד, כפר חב"ד, תשס"ה

חשבון קצר מהועידה הרבנית הפטרבורגית שעל יד אסיפת הרבנים; כ"ק אדמו"ר הרש"ב, פטרבורג, עת"ר.

יד ושם מאגר השמות; מוזיאון יד ושם להנצחת השואה, ירושלים

יהדות ברוסיה הסובייטית; הרב אהרן אליהו גרשוני, מוסד הרב קוק, ירושלים, תשכ"א

יקטרינוסלב-דנייפרופטרובסק; הרב ד"ר צבי הרכבי, יעקב גולדבורט (עורכים), הוצאת ארגון יוצאי יקטרינוסלב-דנייפרופטרובסק בישראל, ירושלים-תל אביב, תשל"ג

ישראל נח הגדול; תולדות הרב ישראל נח בליניצקי, הרב שניאור זלמן ברגר (עורך), הרב יוסף יצחק והרב נח גזנבורג (מו"ל), ארץ הקודש, תשס"ו

כפר חב"ד; (שבועון) גיליונות 892-895,1000 מאמרי הרב יהושע מונדשיין, כפר חב"ד

כרם חב"ד; (עורך) הרב יהושע מונדשיין, מכון אהלי שם ליובאוויטש, כפר חב"ד, תשמ"ז־תשנ"ב

לב הארי; הרב משה מרינו בסקי (עורך), משפחת כהן (מו"ל), כפר חב"ד, תשס"ט

ליובאוויטש וחייליה; הרב רפאל נחמן כהן, כפר חב"ד, תשמ"ב

מעריב; יומון, תל אביב

נודע בשיעורים; תולדות הגרא"ח נאה, הרב שניאור זלמן ברגר (עורך), חזק, קרית מלאכי, תשע"א

פתחי שערים; חידושי הרב יצחק יואל שרמן, הרב שרגא פייוויש שנעעבאלג (עורך), לונדון, תש"כ

פנים אל פנים; שבועון, ירושלים

קובץ ליובאוויטש; נוסד מטעם מזכירות כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש, קה"ת, ניו יורק, גיליון ניסן תשט"ו

רשימות דברים; זכרונות ותולדות הרב יהודה חיטריק, הרב מנחם מענדל קפלן (עורך המהדורה החדשה), ניו יורק, תשס"ט

רשימת היומן; כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, קה"ת, ניו יורק, תשס"ו

שדי חמד; קונטרס הכללים כרך שלישי כולל מערכת אות מ־ת, הרב חיים חזקיהו מדיני, הוצאת קה"ת, ניו יורק, תשי"ט.

שיחות אדמו"ר הריי"צ; תרצ"ו, קה"ת, ניו יורק, תשמ"ט

שליחות ברומניה הקומוניסטית; הרב שניאור זלמן ברגר (עורך), משפחת הבר (מו"ל), כפר חב"ד, תשס"ט

שמועות וסיפורים; הרב רפאל נחמן כהן, כפר חב"ד, תש"נ

תולדות אדמו"ר המהר"ש; כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, קה"ת, ניו יורק, תשנ"ט

תולדות אדמו"ר הריי"צ; הרב אברהם חנוך גליצנשטיין, קה"ת, כפר חב"ד, תשמ"ו

תולדות חב"ד ברוסיה הסובייטית; הרב שלום בער לוין, קה"ת, ניו יורק, תשמ"ט

תולדות חב"ד בפטרבורג; הרב שניאור זלמן ברגר, קה"ת, כפר חב"ד, תשע"א

תפארת בנים אבותם; תשורה מחתונת רסקין, כפר חב"ד, תשס"ו

הָאָח

יצא לאור בשנים
תרע"א-תרע"ד

הוצאה מחודשת תשע"ב

"אהלי שם"
ליובאוויטש

ב"ה

הָאָח

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את "האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נכנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

ב"ה

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב ק"כ יקבל את החוברת „האח" בכל שבוע חנם.

מחירו: לשנה שני ר', לחצי שנה רו"כ אחד.
מחיר החוברת המשה ק"כ.

הָאָח

No. 1.

יום א' פ' וישלח יוד כסלו התרע"א
ליובאוויטש

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעריהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להודיע ולבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרים' חרשומה בסוף.

אנשי שלומנו העוסקים בהפצת גליון זה מתבקשים להודיע מיד מספר הילדים החותמים והמתנדבים. פעם בחדש תבא הוספה שאותה יקבלו בתור „פרס" כל הילדים המתנדבים אגורה אחת בשבוע.

קוֹל קוֹרֵא!

בְּמֶשֶׁךְ הַשָּׁנָה הַחוֹלֶפֶת רָאִינוּ אֶת לִבְּכֶם הָרַךְ וְהַטּוֹב וְאֶת רוּחֲכֶם הַנְּדִיבָה, כִּי נִתְעוֹרַרְתֶּם לְקוֹל קְרִיאָתֵנוּ, וּכְאַחִים מִלֵּדָה וּמִבֶּטֶן חַשְׁתֶּם לְרִוְחָתֵנוּ לִישׁוּעָתֵנוּ. הָאָח, אַחִים! דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד אַתֶּם עוֹשִׂים! בַּאֲגוֹרוֹתֵיכֶם וּבִפְרוּטוֹתֵיכֶם הַמְּעַטּוֹת הִנְּכֶם מַחֲזִיקִים בְּעֵץ חַיֵּינוּ. בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ וּבְעֶזְרַתְכֶם אַחִים, יֵשׁ הָאֶפְשָׁרוּת לִמְנַהֲלֵינוּ הַנִּכְבָּדִים לָתֵת לָנוּ אֲרוּחוֹת עֶרֶב וָבֹקֶר, לְהַנְעִילֵנוּ וּלְהַלְבִּישֵׁנוּ בְּמִקְצָת, וְלָתֵת לָנוּ הָאֶפְשָׁרוּת לִלְמֹד וּלְהִתְפַּלֵּל וּבְעִקָּר לְהִתְחַנֵּךְ בְּמוֹסַד תּוֹמְכֵי-תְמִימִים חִנּוּךְ שֶׁאֵין עֲרוֹךְ אֵלָיו וְאֵין כָּמוֹהוּ בְּכָל הַיְשִׁיבוֹת אֲשֶׁר בָּאָרֶץ.

עוֹדְכֶם צְעִירִים אַחִים, עוֹד שִׂכְלְכֶם בֹּסֶר מֵהָבִין אֶת הַטּוֹב וְהַחֶסֶד אֲשֶׁר אַתֶּם עוֹשִׂים. מִי יִתֵּן וְהֵבִינוּ הַגְּדוֹלִים מִכֶּם, לְפָחוֹת אֶת גְּדוּלַּת עֵרֶךְ מַעֲשֵׂיכֶם הַטּוֹבִים, הָעוֹלִים לָכֶם בִּמְחִיר מִצְעָר מְאֹד, בַּאֲגוֹרָה אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם בְּשָׁבוּעַ; רַק אֲנַחְנוּ אֲחִיכֶם, אֲנַחְנוּ הַיּוֹשְׁבִים פֹּה וְנֶהֱנִים מִתְּרוּמַת נִדְבוֹתֵיכֶם הַקְּדוֹשׁוֹת אֲנַחְנוּ הַמִּתְחַנְּכִים פֹּה וּמַכִּירִים בְּמִקְצָת אֶת רוֹם עֵרֶךְ הַחִנּוּךְ הַתְּמִימִי מַה רַב הוּא. אֲנַחְנוּ הַנְּכוֹנִים גַּם לִסְבֹּל כָּל עֹנִי וּמַחְסוֹר וּבִלְבַד שֶׁנִּזְכֶּה לְהִתְחַנֵּךְ וְלִלְמֹד פֹּה, אֲנַחְנוּ רַק אֲנַחְנוּ מְבִינִים וּמַרְגִּישִׁים וְיוֹדְעִים לְהַעֲרִיךְ אֶת עֵרֶךְ פְּעוּלּוֹתֵיכֶם, בְּקָבְעֲכֶם אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם; לִגְרֹעַ מֵאֲרוּחוֹתֵיכֶם פְּרוּטָה אוֹ שְׁתַּיִם וּלְשַׁלְּחָן לָנוּ אֲחֵיכֶם הַגּוֹלִים.

וְעַתָּה יְקָרִים, עַתָּה הִנְנוּ אוֹמְרִים לָתֵת גַּם לָכֶם דָּבָר מָה, הֲלֹא תְקַבְּלוּ מִיָּדֵנוּ אַחִים?

אַךְ שִׁמְעוּ נָא מָה הַמַּתָּת הַזֹּאת...

אֲנַחְנוּ, אוֹמְרִים לָתֵת לָכֶם, לֹא נְחֹשֶׁת, לֹא כֶסֶף וְלֹא זָהָב, בְּחֶפְצֵנוּ לָתֵת לָכֶם ב"ה, גִּלָּיוֹן לְמִקְרָא קֹדֶשׁ בְּכָל שָׁבוּעַ וְשָׁבוּעַ! הֲשׁוֹמְעִים אַתֶּם? בְּכָל שָׁבוּעַ וְשָׁבוּעַ נְשַׁלַּח לָכֶם גִּלָּיוֹן יָפֶה לְמִקְרָא אֲשֶׁר בּוֹ תִּמְצְאוּ סִפּוּרִים מְלַבְּבִים. שִׁירִים יָפִים, מְשָׁלִים. דִּבְרֵי חֲכָמִים וּמְלִיצוֹתָם, תּוֹלְדוֹת יְמֵי צַדִּיקִים וּגְדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל. בּוֹ תִרְאוּ אֶת שְׁמוֹתֵיכֶם הַמְּהֻלָּלִים נִדְפָּסִים הָדָר, בּוֹ תִמְצְאוּ עֹנֶג גָּדוֹל. נַפְשְׁכֶם הָעֲדִינָה תִּתְעַדֵּן בּוֹ כִּבְעֵדֶן-גַּן-אֱלֹקִים. הוּא יְהִי' לָכֶם גְּמוּל טוֹב בְּעַד פְּעוּלּוֹתֵיכֶם וְתַגְמוּלֵכֶם עָלֵינוּ. וּגְמוּלְכֶם מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יְהִי' חַיִּים טוֹבִים אֲרוּכִים, אֹשֶׁר וְהַצְלָחָה בְּלִמּוּדֵיכֶם וּבִשְׁלוֹמְכֶם כְּנַפְשְׁכֶם. כִּרְצוֹן הוֹרֵיכֶם הַטּוֹבִים, וּמוֹרֵיכֶם הַנִּכְבָּדִים וּכְבִרְכַּת מְנַהֲלֵי הַמּוֹסָד וַאֲחֵיכֶם הַיְלָדִים הַלּוֹמְדִים בְּמוֹסַד

תּוֹמְכֵי-תְמִימִים.

דבר אל ההורים.

ריידינדיק צו די קינדער און פערלאנגענדיק פון זיי, זיי זאלין שיינקען נדבות אף די קליינע אינג-לאך וואס לערנען דא אין חדרים, גיפינען מיר פאר נייטיג עטליכע ווערטער זאגין זייערע גיעהרטע על-טערין אויך. ווארים ווי קליין די נדבות זיינען, ווי ווייניג עס ריהרט אן יעדערין פון די מתנדבים, ווי ווייניג עס דארף באטרעפין בא די עלטערין די קאָ-פיקע אדער די צוויי, וואס זייער קינד גיט אפ אף אזא דבר מצוה, אף אזא גרויסע זאך וואס עס איז חערט א סך מער צו געבין; דאך איז דאך פארט די געלט די עלטערינס, און מיר ווילין אז מיט זייער גאנצין הארצין זאלין זיי געבין די קאפיקעס זייערע קינדער, זיי זאלין נאך צו פרידין זיין וואס זיי האָ-בין דעם זכות אז דורך זייערע קינדער גייט דורך אזא גרייסע צדקה, אזא גיהייבענער ענין.

עס איז, ב"ה, אליעמען בעוואוסט די איצטיגע לאגע פון אידעשקייט ווי זי פאלט פון טאג צו טאג, ווי אונזערע קינדער ערוויטערין זיך פון אונז אלס וויטער און וויטער, ווי דער פייער פון בילדונג און פרייקיים האט ארום גינומען אלע אידישע שטעט און שטעטעלאך, אפילו דערפער און חוטארעס, עס הייבט זיך אן פון א געלין קנעפל און לאזט זיך אוים. השי"ת זאל אוים היטין, מיט מי-יודע וואס... גינוג לעבער אין הארץ איז שיים בא ייעדער עלטערין אידין. כמעט, פון דעם שטראם פון דער צייט וואס פאר פלייצט און פאר טראגט די יונגע קינדער זייער וויט...

מיר סטארען זיך וויפיעל עס איז צו ראטעווען פון דעם גרייסען שטראם. מיר נעמען קליינע קינ-דער און זיינען זיי מדריך אין דער וועג פון דער הייליגער תורה, אין דער וועג וואס אונזערע עלטע-רין זיינען גיגאנגען שיים טויזענטער יאהרין, אין דער וועג וואס ביז אהער האט מען זיך מוסר נפש גע-וועין אף איהר, אין דער וועג פיהרין מיר די קינדער. מיט גרייס מיה, מיט טרחה אן שיעור און פיל הוצאות קומט אונז אן אפ צו ראטעווען די ביסעל אידישע קינדער. מיר גיבין זיי עסין און טרינקען. מיר זוכין מיטלען קליידען זיי און שוחין, וואס עס קומט אונז אן זייער ניט גרינג...

אבער די קינדער וואס בלייבין אין דער היים? זיי האדעווען זיך נעבאך אין א אפאשנע אטמאספע-רע, זיי זיינען אין גרייסע סכנות. וואס זעהען זיי פאר זיך? וואס הערין זיי? אין פיל שטעט גיפינט זיך שיים גאר ניט קיין נמרא מלמדים, מי לערינט אלס ווייניגער און ווייניגער, און ניט וועלינדיק בלייבט דער קינד פראסט און פרעמד פון זיין פאלק און זיין תורה.

מיר ווילין אז די קינדער וואס בלייבין אין דער היים. לפחות די קינדער וואס לערנען אין חדרים, זאלין חאטש וויסען אז עס איז פאראן אינ-גלאך וואס לערנען גמרא, און לערנען טאג און נאכט. פאראן קינדער וואס שטרעבין צו זיין ערליכע

שעשועים.

תלמיד: מפני מה נברא האדם הראשון כשהוא גדול כבן עשרים שנה, שלם בגופו ובשכלו. ומאז והלאה נולדים בני האדם קטנים ואי-שלמים, ועד שהם נעשים גדולים עוברות עשרים שנה. ישנים רבות כל כך?

הרבי: בני, טובה גדולה היא שנולד כשהוא קטן, שאלמלי הי' האדם נולד כשהוא גדול מיד הי' מטריד את נפשו בעסקים ובמשא ובמתן ולא הי' לומד את התורה, עכשו כשהוא נולד קטן, הרי הוא לומד את התורה בילדותו ועד שהוא נעשה גדול הוא מספיק ללמד ולקנות חכמה ודעת.

ולא עוד, אלא שאם הי' נולד גדול הי' בועט ברבותיו מפני שהי' אומר אני גדול כמוך, ולא הי' מכבד את אבותיו והי' מאבד את עולמו ויורש גיהנום. עכשו כשהוא קטן, הרי הוא שומע בקול הוריו ומוריו, והם בחכמתם ודעתם מדריכים אותו בדרך התורה והמצוה, ומלמדים אותו ד"א ונמצא נוחל שני עולמות העוה"ז והעוה"ב.

אידין ווי השי"ת האט געהייסין, זאלין די קינדער פון דער וועלט דיינקען אז לערנען גמרא איז א חשיבות, און זאלין טאקע דערויף געבין זייערע קאפיקעס און זייערע גראשינס, און אפשר וועט דער זכות אויף זיי מגין זיין, אז זיי זאלען ניט דערוויי- טערט ווערין פון תורה און פון אידען, זיי זאלען דיינקען, אז די לערנער, די ערליכע, זענען זייערע ברידער, ליבליכע ברידער!..

(סוף יבא בע"ה)

דבר אל המורים!

מדריכי הילדים ומאשריהם!

אתם בחירי ד', כל טוב ישראל בידכם הוא! בידכם נתנו הילדים הרכים צעירי הצאן.

ואתכם הפקיד עליהם לראשים, ועתה נכבדים, תכון נא ידכם עמנו, דברו על לב ההורים וילדיהם להתנדב על הילדים הלומדים פה בחדרים בשמחה ובטוב לבב.

מכירים אנחנו פעולתכם הטובה בשנה העברה ומודים ומברכים אתכם, הגדלתם לעשות, החייתם עשרות ילדים גולים הממיתים עצמם באהלי תורה ויראה, והוגים בה ימים ולילות. בעזרתכם נעשו להם בגדים ומנעלים, אבל עוד מחסוריהם גדולים ירבים, ואי"ה בבארנו בגליונות הבאים את כל עניניהם וסדרי למודם וחייהם, יתבררו לכם היטב צרכיהם הנחוצים.

ועתה, הננו נגשים ב"ה להוציא גליון בכל שבוע ושבוע פרס ומנחה לילדים המתנדבים, הרבה עמל, הרבה יגיעה דורש המפעל הכביר הזה, אבל אנחנו איננו חסים על יגיעתנו, ומכל עמל לא נחשך נפשנו, בלי נדר, ובלבד להשיג את מטרתנו הכפולה: להמציא מקור לא אכזב לכלכלת הילדים התמימים והטהורים הלומדים פה, ועם זה להשריש גם בלבות הילדים בעריהם למושבותם רגשי אהבה וכבוד לאחיהם הגולים למקום תורה, רגשי חבה והשיבות ללמוד הגמרא העזוב, לדאבוננו, מאד בימינו. רבות רבות יש בזה לדבר, אבל לא בגליון כזה אפשר להרבות דברים, דיו אם יספיק למה שנחוץ לדבר אל הילדים, אשר כשבילם נועד ורק בגליון הראשון הזה נטלנו לנו הרשות לדבר גם אל ההורים והמורים, ובטחוננו כי איש מהם לא יפריע בעד המפעל הקדוש הזה, ההורים ירימו את פרוטותיהם לילדיהם בלב טוב, המורים יתמכו בידי תלמידיהם, יבארו להם כל דבר הקשה, ויחבבו עליהם את קריאת הגליון הזה, אשר בעהי"ת, יהי' להם באמת לתועלת גדולה, ואלה היודעים ספורים יפים ונאמנים מאנשי שם הגדולים והצדיקים, או שאר דברים שיש בהם תועלת לילדים והנוכם, ישלחו נא אלינו, ואם טובים הם והגונים ויוחקו בספר, והי' לנו לעזר כל אחד מעירו. ושכרם יגדל בזה ובבא כנפשם וכלבבם וכברכת

מנהלי המוסד.

הילד ואמו.

ילד: אמא, תני נא לי עוד אגורות שתים
בלתן לא אלך אל החדר בצהרים.
אמא: שתי אגורות? על מה?
ואיפה אקח? האתן לך הנשמה?
על עגות, הלא כבר נתתי לך?
ילד: לא, אינך יודעת, הרי נעשיתי אח.
אמא: אח? למי? הלא יחיד אתה לי, בני?
ילד: לתמימים... אח... אני... אני...
אמא: מה אתה מדבר? איזו תמימים?
מי התל בך? ה? החבריך הנעימים?
ילד: לא, אמא, שם, שם באחת הערים
יושבים ולומדים ילדים ונערים,
ולומדים הרבה, הרבה בשקידה ובתם
ולהם אין שם לא אב ולא אם...
ורעבים הם וצמאים,—הוי אמללים!—
ומעילם קרוע, והנעלים בלים...
הם הם התמימים, ואנחנו אחיהם
אנא, אמי, מהרי, תני נא עליהם.

(עוד יבא בע"ה)

הַשַּׁקְדָן.

א.

שְׁלֹמְקֶה, כֵּן קָרָא לוֹ אָבִיו. כֵּן קָרְאָה לוֹ אִמּוֹ כֵּן קָרְאוּ לוֹ חֲבֵרָיו וְרֵעָיו, וְכָל אַנְשֵׁי הָעִיר קָרְאוּ לוֹ כֵּן, כִּי אָהוּב וְחָבִיב הָיָה לַכֹּל. הוּא אָמְנָם לֹא הָיָה יָפֶה מְאֹד, מַרְאֵהוּ הָיָה שְׁחַרְחַר, חָטְמוֹ גַּם שְׂפָתָיו הָיוּ עָבִים קְצָת, גַּם בְּכִשְׁרוֹנוֹתָיו לֹא הִצְטַיֵּן הַרְבֵּה, רַבִּים מֵחֲבֵרָיו עָלוּ עָלָיו בִּתְפִיסָה וּבַהֲבָנָה, גַּם בְּזִכָּרוֹן מֵהֶם שֶׁהֶעֱבִירוּהוּ, וּבְכָל זֹאת עָלָה הוּא תָּמִיד עֲלֵיהֶם בִּידִיעַת הַלִּמּוּדִים, הַמִּקְרָא, הַמִּשְׁנָה וְהַגְּמָרָא, עַד כִּי הָיָה לְמוֹפֵת בְּעִירוֹ, וְכָל רוֹאָיו וְיוֹדְעָיו נִבְּאוּ כִּי לִגְדוֹלוֹת נוֹצַר, וְאָמְנָם גָּדוֹל הָיָה כָּל יְמֵי חַיָּיו.

הוּא הָיָה שַׁקְדָן נִפְלָא.

עוֹד בִּהְיוֹתוֹ יֶלֶד אֲשֶׁר לֹא הֵבִין קְרֹא עַדַיִן, כְּבָר אָהַב אֶת הַסְּפָרִים אַהֲבָה עַזָּה, אִתָּם אָכַל, אִתָּם יָשַׁן, וּבִרְצוֹת אִמָּנְתּוֹ לְפַיְּסוֹ נָתְנָה לוֹ סֵפֶר, וְאָז גַּם בִּהְיוֹתוֹ נִרְגָּז מְאֹד וּבְאֶמְצַע בִּכְיָתוֹ נִתְפַּיֵּס מִיָּד וְחָדַל לִבְכּוֹת. אֶת הַסֵּפֶר אִמֵּץ אֶל לְבָבוֹ, וְלֹא עֲזָבָהוּ מִכַּף יָדוֹ הַקְּטַנָּה בְּכָל כֹּפֶר.

אֶת הַ„צְאֶינָה וּרְאֶינָה" שֶׁל אִמּוֹ דִּפְדֵּף מִדַּף אֶל דַּף, שָׁם מָצָא צִיּוּרִים רַבִּים: אָדָם וְחַוָּה, קַיִן וְהֶבֶל, עֲקֵדַת יִצְחָק, מִצְרַיִם עִם כָּל הַתַּחֲלוּאִים אֲשֶׁר חִלָּה ד' בָּהּ, וַיִּתְבּוֹנֵן אֲלֵיהֶם וַיֵּדַע לְהַבְחִין בֵּין צִיּוּר לְצִיּוּר. וּבְבָאֵר לוֹ אִמּוֹ אֶת הַצִּיּוּרִים מָה הֵם, יָדַע לְהָשִׁיב לְשׁוֹאֲלָיו עַל כָּל צִיּוּר וְצִיּוּר מָה הוּא.

(המשך יבא אי"ה)

שמות אחי-התמימים יחיו וירבו.

ארשא פלך מוהילוב.

אברהם וואהל
אברהם קאנטאר
אברהם שעכטמאן
אהרן האליעמשטאק
אליעזר אפט
אלכסנדר קאטקין
אלי' פרידמאן
אשר פרידמאן
בנימין גינזבורג
ברוך ליב שטיינגארט
ברוך אליעזר מערקאוויץ
דוב וואפשין
העניא רגאלין
זלמן נאדאוו
זלמן לוואוו

זלמן שפירא
זלמן שופין
חיים ליב וואלאסאוו
חיים צאוועך
חלאווניע ב"ץ
חיים שעכטמאן
יצחק ארלאוו
יחזקאל שאבאשאוו
יצחק ריינהאלט
יהושע חייקין
ישראל חייקין
יוסף חיים ראטגאז
יעקב ראטגאז
יונה פעיטין
ישראל ראטגאז

יוסף זוטע
יעקב לעשין
ישראל אסתרקין
ישראל באחנאוי
יצחק סאווין
יצחק ראייקין
יודא גלעזון
יהושע גערציקאוו
לוויק ענגלין
ליב אראנין
מאיר הינדין
משה האפענשעפער
משה וויגאדסקע
מאיר אסתרקין
משה יעקב חייסטווער

מנחם מענדל קאנוויצער
מרדכי גורעוויץ
סענדר ענגלין
ראובן אסטערקין
שווינקין אחד
שווינקין שני
שלום קאצענעלנסאהן
שמואל חפץ
שמואל פראדקין
שימא רגאלין
שמרי' פראדקין
שמואל יעקב זוטא

(עוד יבא בע"ה)

אדריסה: Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Типо-Литографія І. Лурье и К°, Гороховая № 48.
ס"ט ס"ב, דפוס יוסף לוריא, גורוחוביה מ"ח.

ב"ה

האח

No. 2.

יום א׳ פ׳ וישב ט"ו כסלו התרע"א

ליובאוויטש

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את החוברת „האח" בכל שבוע חנם.

מחירו: לשנה שני ר׳, לחצי שנה רו"כ אחד מחיר החוברת חמשה ק"כ.

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעריהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להזדרז ולבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרים׳ הרשומה בסוף.

י"ט כסלו.

את היום הזה. יום התשעה עשר בחדש כסלו, חוגגים החסידים, המכונים בשם חב"ד, בכל שנה ושנה בששון ובשמחה רבה. כי ביום הזה יצא לחפשי מבית-כלאו ראשם ורבם. רבנו הגדול הנקרא בשם „הרבי הזקן" נשמתו בגנזי מרומים וזכותו יגן עלינו.

הרבי הנפלא הזה. מלבד שהי׳ צדיק, קדוש וגאון אמתי. כי עוד בהיותו ילד הפליא את יודעיו בחכמתו הגדולה ושכלו החריף ובהיותו בן שמנה עשרה שנה כבר ידע את כל התלמוד עם כל נושאי כליו ספרי הראשונים והאחרונים, ובהיותו בן שלשים שנה חזר אז על התלמוד והפוסקים הפעם השש עשרה, הנה הספיק במשך שתים עשרה שנה לחזור שש עשרה פעמים על כל התלמוד והפוסקים וכל מפרשיהם שבהם עשרות אלפי דפים, וכל זה בעיון נמרץ הנה מלבד כל אלה עוד למד את העם. תלמידיו ואנשי שלומו, איך להשכיל, להבין ולדעת את ד׳, לאהבה אותו ולהמסר אליו בכל מנפש ועד בשר. כחצים שנונים ירדו דבריו הקדושים בלבות שומעיהם וימאסו בתענוגי בני אדם, עשר וכבוד לא נחשב בעיניהם למאומה. וישגו רק באהבת ד׳ ותורתו. ויהי בהתפללם לפני ד׳ ובהגינם תהלותיו ונפלאותיו התלקחה בקרב לבבם להבת שלהבת ותכל נפשם לצאת אל אביהם שבשמים וימהאו כף וירקעו ברגליהם. ושאר היהודים אשר לא הסכינו אז בכמו אלה ראו כן תמהו. ומהם אשר לבשה אותם קנאה עד כדי להלשין על ראש מיסדי החב"ד, הרבי הזקן זצ"ל, ולמסר אותו למלכות, ויהי בסכנה גדולה, אך השומר את כל אוהביו הוא שמר עליו ויוציאהו לחפשי ממאסרו ויוסף ללכת בדרכו דרך הקדש, ובמאור תורתו האיר את עיני רבים מבאי שעריו, ונסים ונפלאות נעשו לו ועל ידו אשר לספרם לא יספיקו גם אלפי גליונות כאלה, אך תלמידיו ותלמידי תלמידיו ואנשי שלומו מתאספים ביום הזה חבורות חבורות, ששים ושמחים ומספרים איש איש את אשר ידע או שמע מפי זקנים ונאמנים כל מעשי תקפו ופרשת גדולתו, ובערים רבות מחלקים ביניהם את הש"ס, היינו שכל אחד מקבל על עצמו ללמד במשך השנה מסכת אחת או שתים ושלש, ויש אשר גם נערים וילדים יקחו חלק בחלוקה זאת. ולמדו גם הם כל השנה יום יום והשתתפו במצוה רבה זו ללמד ולסים בחבורה את כל הש"ס במשך שנה אחת, ובסוף השנה ביום י"ט בכסלו עושים הם משתה ושמחה כי הציל ד׳ את התורה ולומדי׳ באמת ובתמים וירם קרנם בכבוד, כן יום גם היום בימינו קרן התורה וקרן ישראל אמן.

השקדן.

(המשך מגליון א׳)

כבא עתו ללכת החדרה והוא אז בן חמש שנים, לא סרב מלכת אל החדר כשאר ילדים, ונהפוך הוא, הוא השכים לקום בעוד כל בני הבית ישנים, וימהר אל החדר. פעמים רבות היה עליו לשבת על אסקופת הבית ולהמתין עד אשר נפתחה הדלת כי גם בחדר ישנו עוד כל בני הבית. וכראות אותו אשת הרבי, ותאמר: ה, שלמקה? הוא כבר פה, איננו נותן כלל לנוח, עוד לפני אור הבקר בא הוא אל החדר.

פונה היא אליו ושואלת אותו: שלמקה, מה לך, כי באת כל כך בהשכמה?

כך – עונה שלמקה – ללמד. ויושב הוא ומצפה אל השעה המאשרת שרבו יושב ללמדו, וכשרבו אומר לנעל את הסדור, וקורא לילד אחר, מתחנן שלמקה: רבי, נלמד עוד מעט, הלא רק רגעים אחדים למדתי. הבה אלמד עוד. והוא פותח את הסדור וקורא הלאה, אבל בעל כרחו פוסק רבו מלקרא אתו. כי הרי עליו לקרא גם עם שאר התלמידים, ואז יושב שלמקה לפני

הסדור ומגמגם וקורא בעצמו, או שהוא לוקח את ספרי חבריו הגדולים ומעלעל בהם, את הספרים הגדולים הוא אוהב ביותר.

שלמקה! = קוראים לו ילדים אחדים – הבה נצא החוצה. הנה, כפתורים יקרים, מראה לו האחד, והשני מראה לו כדור משחק רך וטוב. „הבה שלמקה מהר, האח, בחוץ מה טוב עתה! השמש מאיר, החם כל כך נעים שם על כר הדשא, שם נעשה לנו שחוק. אך הוא רק פעם אחת מעיף עיניו בהם, ושוב הוא נפנה מהם ומביט אל עבר הספרים, הספרים הם מקור תענוגיו, ואותם לא יוכל לעזב אף רגע.

רק קיץ אחד עבר ושלמקה יודע כבר לקרא עברית יותר משאר חבריו הגדולים ממנו, יודע הוא לקרא גם בעל פה את כל התפלות של חול ושל שבת ומועדים. והנה קרה מקרהו, כי אמר אביו לקחתו אתו בדרך. אביו היה עוד צעיר לימים, ולו היה עוד בעיר הסמוכה אב זקן, ויאמר לנסע על חג הסכות אליו לשמח שם בחברת בית אביו ומכריו מלפנים, ויאמר לקחת גם את בנו שלמקה אתו.

הילד ואמו.

(המשך מגליון א׳)

אמא: אינני מבינה מה אתה מדבר הפעם
דברים תפלים בלי ריח וטעם...
מה אלה תמימים? ומה שם העיר
הם עניים אמללים, ואתה מה—גבי?.
ילד: לא, אני זה עתה, כשר אכלתי
שתיתי תה מתוק, לי עגות קנית
וגם בחדר. לא הרבה עמלתי
כי לבלתי יגעני, את מורי צוית..
לי בגד חם, וגם צניף לראשי
ואת מצחי לרגעים בידך תמששי..
אך הם האמללים, מי בשר יאכילם?
מי יעש להם בגד. מי נעלים ינעילם?
ועמלים הם הרבה, לילות וימים
ובתורה הם הוגים באמונה ובתמים..
וראשם כי יכאב—הוי. לבי עליהם—
—אמא שם אין—מי יחבש פצעיהם..
אל נא אמא, אל נא תקשי לבבך
ותני נא על ידי, אגורות אך שתים..
לא יגרע מאומה מכספך מזהבך

הַנְּסִיעָה עִנְיְנָה גַם אֶת הַיֶּלֶד הַזֶּה, לִנְסֹעַ בַּדֶּרֶךְ הַנִּקְלָה הִיא בְּעֵינֵיכֶם?

הִנֵּה עֲגָלָה גְדוֹלָה לְפָנָיו עַל אַרְבַּעַת אוֹפַנִּים, וְעָלֶיהָ אֹהֶל פָּרוּשׂ מִירִיעוֹת שַׂקִּים וּמְחֻצֶּלֶת קָנִים, הִקִּיף, שְׁלֹמֹה אֶת הָעֲגָלָה וַיִּתְבּוֹנֵן אֵלֶיהָ מִכָּל צְדָדֶיהָ, סָפַר וּמָנָה אֶת יְדוֹת הָאוֹפַנִּים חִשֻּׁקֵיהֶם וְחִשֻּׁרֵיהֶם. הִסְתַּכֵּל אֶל הַצִּירִים, נִסָּה גַם לַעֲלוֹת אֶל הָעֲגָלָה, וּכְמוֹ מָרוֹם וְנִשָּׂא הָיָה בְּעֵינָיו. אֶל הָעֲגָלָה רְתוּמִים סוּסִים בַּעֲלֵי גְוָנִים שׁוֹנִים, וּבִקְצֵה סָמוּךְ אֶל הַסּוּסִים מָקוֹם מוּכָן לְמוֹשַׁב הָעֶגְלוֹן, מַה טּוֹב הַמָּקוֹם הַהוּא וּמַה נֶּחְמָד הֲנָהוּ! מִשָּׁם אֶפְשָׁר לְהִתְבּוֹנֵן אֶל כָּל הָעֲבָרִים. וּמֵרִים הוּא הָעֶגְלוֹן אֶת שׁוֹטוֹ, וּכְבָר מַתְחִילִים הַסּוּסִים לָרוּץ, בַּתְּחִלָּה הֵם דּוֹהֲרִים, מְקַפְּצִים, וְאַחֲרֵי כֵן פּוֹסְקִים הֵם מִלְּקַפֵּץ, אַךְ רָצִים הֵם רָצִים כַּצְּבָאִים, וּלְפָנֶיךָ עוֹבְרִים בָּתִּים וּרְחוֹבוֹת, אָדָם וּבְהֵמָה. הֵם כֻּלָּם הוֹלְכִים בְּרַגְלֵיהֶם. וְאַתָּה יוֹשֵׁב לְךָ בָּעֲגָלָה כְּאָדוֹן וְנוֹסֵעַ... וְהִנֵּה כְּבָר קְצֵה הָעִיר, כְּבָר עָבְרוּ גַם עַל פְּנֵי הַבַּיִת הָאַחֲרוֹן: אֵין בָּתִּים, אֵין חֲצֵרוֹת, עוֹד מְעַט וְגַם כָּל גָּדֵר אָיִן... אַךְ שָׂדֶה... מֶרְחַב שָׂדוֹת, וַעֲלֵיהֶם רוֹעִים בָּקָר וָצֹאן, וְנִבְעָתִים הֵם מִפְּנֵי מְרוּצַת הַסּוּסִים וְנִרְתָּעִים לַאֲחוֹרֵיהֶם...

וְהִנֵּה יַעַר עֵצִים, בַּתְּחִלָּה עוֹד נִרְאָה הַשֶּׁמֶשׁ מִבֵּין סִבְכֵי הָאִילָנוֹת, אַךְ לְסוֹף בָּאָה הָעֲגָלָה בְּמַעֲבֵה הַיַּעַר, הַצֵּל גָּדוֹל וְעָב כָּל כָּךְ, הָעֵצִים מִתְנוֹעֲעִים. קוֹל רִנַּת הַצִּפֳּרִים מְרַנֵּן אֶת הַלֵּב, וְהָעֲגָלָה בְּלֶכְתָּהּ שׁוֹבֶרֶת הִיא אֶת הָעֲנָפִים הַמִּתְגּוֹלְלִים עַל פְּנֵי הַדֶּרֶךְ וּמַשְׁמִיעָה קוֹל מוּזָר, וּמִתְעָרֵב הוּא הַקּוֹל הַהוּא עִם מַנְגִּינַת הָעֶגְלוֹן וְנַחֲרַת הַסּוּסִים, וּמְשַׁמְּמִים אוֹתְךָ כָּל הַחִזָּיוֹן הַהוּא וּמְבִיאֲךָ לִידֵי תִמָּהוֹן וְרֶגֶשׁ מְשֻׁנֶּה.

כָּכָה עָבְרוּ עַל שְׁלֹמֹקֶה כִּשְׁתֵּי שָׁעוֹת, אַךְ לָאַחֲרוֹנָה נֵעוֹר שְׁלֹמֹקֶה מֵהַתַּרְדֵּמָה אֲשֶׁר נָסַךְ עָלָיו הַמַּחֲזֶה הֶחָדָשׁ וַיִּזָּכֵר, כִּי לֹא קָרָא בַּסֵּפֶר זֶה כִּשְׁתֵּי שָׁעוֹת רְצוּפוֹת. מִיָּד הוֹצִיא מִכִּיסוֹ אֶת הַסִּדּוּר אֲשֶׁר לָקַח אִתּוֹ, אֲבָל מַה יִּקְרָא בוֹ? הֵן לֹא שְׁעַת תְּפִלָּה הִיא. אָז נִזְכַּר כִּי עוֹד יֶשְׁנָם דְּבָרִים שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ אוֹתָם בְּעַל פֶּה: אֵיזֶהוּ, קִדּוּשׁ לְבָנָה, וַתּוֹדִיעֵנוּ. וַיְמַהֵר וַיִּקְרָא אוֹתָם פְּעָמִים רַבּוֹת, עַד אֲשֶׁר יָדַע אוֹתָם הֵיטֵב. נוֹשֵׂא הוּא אֶת עֵינָיו, וְהִנֵּה שׁוּב גְּדֵרוֹת, חֲצֵרוֹת, בָּתִּים.

„מַה זֹּאת? אַבָּא!" שָׁאַל שְׁלֹמֹה.

(המשך יבא אי"ה)

וְלָךְ תּוֹדָה תַּבִּיעַ נָה מְאוֹת שְׂפָתַיִם..
וְשִׁמְעִי נָא עוֹד. לָךְ סֵפֶר שָׁכַחְתִּי
גִּלָּיוֹן קִבַּלְנוּ. בּוֹ הַרְבֵּה שָׂמַחְתִּי..
הוֹ אִמָּא, לוּ בַּחֶדֶר הָיִית
לוּ בְּעֵינַיִךְ אֶת הַשָּׁאוֹן רָאִית..
בְּהִתְקַבֵּל הַגִּלָּיוֹן, הַשִּׂמְחָה
מַה רַבָּה.
וּכְבָר אוֹתוֹ הַיּוֹם, קָרָא גַם אַבָּא
גַּם אַתְּ תִּקְרָאִי. תִּמְצְאִי בוֹ נַחַת
אַךְ תְּנִי נָא אֲגוֹרוֹת, שְׁתַּיִם לֹא
אַחַת...

אמא: חֲדַל לְךָ פַּטְפְּטָן מֵהַטְרִיד אֶת מוֹחִי
אֶת הָאֲגוֹרוֹת הַשְׁתַּיִם נוֹתֶנֶת אָנֹכִי
וְלֵךְ הַחַדְרָה רוּץ וּבַשֵּׂר לְאָחִיךָ...
הָאַחִים הַתְּמִימִים הָאֲהוּבִים עָלֶיךָ..
ילד: הָבִי לִי יָדֵךְ. הָבָא אֶשָּׁקֶנָּה
מִיָּרֵךְ לִי הַכֹּל, הַכֹּל מִמֶּנָּה...
תּוֹדָה לָךְ אִמָּא, אֵם רַחֲמָנִי
וְגַם אֶת הַגִּלָּיוֹן הַיּוֹם לָךְ אָבִיאָה...

ידיעות שונות.

בר"ח כסלו העבר, עפ"י בקשת הג' הנדיב ווח"ס ר' נתן גור-ארי' יחי' מקרעמענטשוג, ליום כלולת בתו תחי', ערכה הרבנית הכבודה מרת ש"ש תחי' על חשבונו, משתה למאה ועשרים ילדים תלמידי החדרים. המשתה נערך ברב פאר. בשעה התשיעית בערב אור יום ו' נערכו שלחנות גדולים לארך הבית ולרחבו. הבית הואר במנורות גדולות. הרבנית תחי' הואילה לכבד את המשתה בבקורה, ובידי' חלקה את המנות ותשגיח לבל יחסר למי מהילדים חלקו. גלוסקאות ושלשה מיני תבשילים יפים נתנו לכל אחד ואחד. העומדים עליהם הגישו כוסות יי"ש לכל אחד ואחד וישתו לחיי כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א ולחיי הג' הנ"ל. על יד אחד השלחנות ישבו המלמדים והמשגיחים ויסעדו לבם וישתו גם הם לחיי הנ"ל והילדים נתנו בשיר קולם וימלא האולם שמחה מפה לפה.

ביום ההוא מלאו גם כן שלש עשרה שנה להילד אחי-התמימים מר שמרי' בנו של הג' הנדיב ווח"ס מוה' מנחם מענדל גור-ארי' יחי', ונדבות התנדב על אחיו התמימים שתי פעמים ח"י רו"כ, ויברכו כל הילדים גם אותו וישתו להיוו ואחרי בהמ"ז יצאו במחול, ובשעה הראשונה אחר חצות הלילה פקד עליהם המשגיח הראשי וילכו איש לביתו לנוח ולהחליף כח ליום מחר לעסק בלמודם דבר יום ביומו.

ברביעי בכסלו מלאו שלש עשרה שנה להילד התמים הלומד פה בחדרים מר פנחס טודרוס יחי' בן הנדיב ווח"ס ר' בנימין אלטהויז יחי' מניקולאיוב. הנ' הנ"ל ערך משתה גדול לכל המשגיחים והמלמדים ושאר נכבדי העיר, מן הצהרים עד שעה מאוחרת מאד בלילה שמחו בשמחת הבר-מצוה, והוא דרש באזני הקרואים מעניני הפרשה והתפלין עפ"י למוד החסידות, כי בינה יתרה נתנה בתלמידי החדרים בפה לדעת ולהבין גם בתורה הנפלאה הזאת. השומעים מחאו לו כף ויודו לד' חסדו על השרידים אשר שרדו ויבאו לחסות בצל התורה והיראה. הנדיב הנ"ל הואיל לנדב על התמימים ח"י רו"כ, מהם שבע רו"כ על הילדים, מלבד נדבות לעניי העיר. ברוך יהי' לגדול את בניו לתורה ולחופה ולמע"ט בתוך עשר והרחבה. ביום ג' י"ב בכסלו נסע כ"ק אדמו"ר שליט"א לחו"ל.

שמות אחי-התמימים יחיו וירבו.

מפני אשר, למרות דרישתנו, אין לנו עדין רשימות מפורטות ומדויקות משמות אחי-התמימים מכל עיר ועיר, על כן מדפיסים אנחנו לעת עתה את השמות הנמצאים אתנו בכתובים, ומאת הילדים ומוריהם הנכבדים נבקש להמציא לנו מיד רשימת אותם השמות שהחסרנו מאותם הילדים שכבר התנדבו בשנה העברה, וגם מאותם הנוספים בשנה הזאת ונדפיסם אי"ה בגליונות הבאים.

אושאץ פלך וויטסבק.

אברהם שווערדלין	זגוול שכר טוב	כתריאל דיסמאן	קלמן מעסערמאן
אהרן פערילסאהן	חיים דיסמאן	מאיר כ"ץ	שלום דישמאן
אליעזר שכר טוב	ישראל פוטערמאן	משה פליסקין	שלום האלעמשטאק
גוטמאן האלעמשטאק	יצחק פליסקין	מאיר האנדמאן	שמואל בן ציון באשקין
־ובער אשמאן	ישראל קצב	משה דיסמאן	שבתי ראזין
דובער נאוויק	יעקב ליב אסמאן	צבי ראואק	שמרי' דיסמאן
זאב וואלף	יעקב דוד לעוויטין	צבי מינקין	שלום בוינעס. דיסמאן
זלמן בארשין	ישראל ראזענבוים	צבי בן ציון פערלמאן	
זלמן דישמאן	יצחק שווערדלין	צבי פערלסאן	

אווראוויין פלך מוהילוב.

אלי' ציפין	אהרן אבראמאוו	אברהם כהן	אברהם קאוונער
אלי' הוטנער	אלחנן צונין	אלי' בר"ש פיינין	אליעזר לעוויצקי
אברהם אבראמאוו	אבא העלער	אלי' בר"מ פייגין	דובער איהאלניקאוו
אייזיק אבראמאוו	אליעזר כהן	אליקום גץ חאיין	(עוד יבא בע"ה)

אדריסה: Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Типо-Литографія I. Лурье и Ко, Гороховая № 48. ס"ט פ"ב, דפוס יוסף לוריא, גורוחוביה מ"ח.

ב״ה

האח

No. 3.

יום א׳ פ׳ מקץ כ״ד כסלו התרע״א

ליובאוויטש

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק״כ יקבל את החוברת „האח״ בכל שבוע חנם.

מחיר החוברת חמשה ק״כ.

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע״פ א״ב כסדרם לעריהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להזדרז ולבא בברית-אחים ולהודיע עפ״י האדרים׳ הרשומה בסוף.

נר של חנכה.

על יד הפתח משמאל, במנורה של בדיל ישנה וחלודה דולקים נרות אחדים.. עומדים הם האמללים מן הצד סמוכים לארץ.. ושם בהיכל הבית מה רבה התכונה! שם יושבים כל בני הבית ואורחים נכבדים רבים סביב לשלחן גדול, ולאור המנורה הגדולה התלוי׳ בספון הבית משחקים הם במשחקים עליזים שונים, והמשרתים, האופים והמשקים, בהגישם לפני הקרואים כל מאכל תאוה וכל משקה משמח, עוברים הם לפני הנרות בחפזון ובמרוצה, עד אשר כמעט נכבים הם הנרות מן הרוח המתהוה ממרוצתם, ונלחמת היא האש הכהה אשר בראשם עם הרוחות המנשבות על פני׳, ומתאמצת להתאחז בהפתילות הדקות לבלתי הכבות ולהאיר עוד רגעים אחדים, ומתנענעות הן האשות ונכפפות ומלחשות אשה אל רעותה כמו מספרות הן דבר מה..

מתבונן אני אל הנרות האלה. הן זקנים הם מאד, זה אלפי שנים שהם קימים ונוהגים באמתנו. הבה אשמעה מה בפיהם — אמרתי בלבי — נגשתי אליהם ואומר לשמע את לחישתם, אך ברגע נכבה האחד ומיד גם השני והשלישי, וישאר רק נר אחד אשר החזיק עוד מעמד.

זקן נכבד! — ספר נא לי מקורות הימים הראשונים. הן שריד אתה מפליטי הזכרונות הקדמונים החביבים, ספר נא את אשר ידעת מאז מימי-עולם. התחיל הנר מלחש, שפתיו נעות אך קולו אינו נשמע. מהרתי והטיתי את אזני אליו והנה הוא אומר: „אם אמרתי אספרה את כל הקורות את היהודים מאז הייתי לא יספיקו ימים ולילות רבים, אך במצב שאנכי עתה בו, אי-אפשר לי להתחיל אפילו ספור אחד. כי כל עוד נשמתי בי, כבר קרב קצי ועוד מעט והי׳ גורלי כגורל אחי אשר כבר נכבו, כי השמן כבר כלה ועוד מעט ונחר גם מעט הלח אשר בקרבי, ובדברו התנשאה האש ותגדל מאד וישוב ירדה וכמעט אשר לא נשקעה. מהרתי ואקח את פך השמן ואצק אל הנר, „אח, החייתני יקירי, — לחש הנר — עתה קרב הנה ואספר לך מתולדותי וקורות היהודים:

זה הי׳ כבר לפני אלפי שנים בעוד אשר ישראל הי׳ עם וממלכה ובגוים התחשב, לו היתה ארץ טובה ורחבה, מדינות, ערים וכפרים, יושביהם דרכו על אדמתם בהשקט ובבטחה. וקדושה היתה הארץ וקדושים יושבי׳, ובאחת הערים הי׳ להם שם מקדש מפאר מכון לכסא ד׳. אח, מה מרום הי׳ המקדש ומה נשגבה היתה תעודתו!, אליו התאספו כל יושבי הארץ ניקחו תורה מפי הכהנים והחכמים חכמי דור ודור, ויהיו שמחים וטובי לב: אך לסוף באו

ימים רעים מאד על הגוי הקדוש ההוא, רבים מבני הצעירים נתנו עיניהם בחכמות העמים, בחכמת יון, ויעזבו מקור מים חיים את התורה הקדושה ויבחרו בחקות העמים הזרים. שנו מלבושיהם, שמותיהם ומנהגיהם עד אשר גם את השבת חללו לעיני רואים, הה! מה רבה אז הפריצות בצעירים אשר שאפו לחיות ככל הגוים! ויהי כי התקרבו אל היונים במעשיהם ובהשכלתם ויעל מלך היונים על הארץ ויאמר לכבש את כל היהודים גם את הזקנים והנאמנים לדתם, להעבירם מחקי ד' ולהשכיחם את תורתו, ויאנס לאכל את בשר החזיר ולחלל את השבת. ויצר ליהודים מאד, מהם אשר נחבאו במערות ובכפים ושם מתו ברעב ובצמא. כי אמרו: מות נמות, אך את השבת לא נחלל, חלילה, ובמאכלי חזיר לא נגאל את נפשותינו.

ושם היה כהן זקן, תם וישר וירא אלקים, ושמו מתתיה'. וירא ויגאן מכעס אויב ומחלול התורה והמצות וישלף חרבו מתערה ויקרא: מי לד' אלי! ויאספו אליו בניו ושאר אחיו הכהנים

וכל מר נפש ויתנפלו על האויבים ויפילום לפי חרב, כי ד' עמם, ויהודים מתי מספר נצחו את היונים המרבים ובעטרת נצחון באו אל שערי המקדש ויטהרו אותו מכל טמאה ומכל תועבה. ויהי באמרם להעלות את הנרות במנורה הטהורה כמשפט, ולא נמצא שמן טהור כי אם, באורח פלא, פך אחד שהיה חתום בחותמו של כהן גדול ולא היה בו להדליק אלא לילה אחד ונעשה להם נס והדליקו ממנו שמנה לילות. ומאז ועד היום מדליקים היהודים בזמן הזה נרות על פתחי בתיהם", עוד הנר מלהש והנה אחת המשרתות עברה על פניו וכמעט אשר לא נכבה מן הרוח היוצא מכנפי שמלתה הרחבה. רגע נאנק דם, ואחרי-כן שב לאיתנו ויוסף לאמר: "הה, קשה לנו הנרות לראות את המעשים הנעשים בימים האלה, מדליקים אמנם אותנו, יוצקים בנו שמן ומניחים על יד הפתחים כהלכה, אבל אין איש שם לבו אלינו, מה אנחנו? ועל מה נוסדנו? חנכה מה הוא? ומה הוא הנס אשר קרה בו? הלא זה הדבר, כי התורה נצחה

שעשועים.

זליג הקלפן

ילד קטן עוד זליג בהיותו
אהב מאד את משחק הקלפים
כאש בערה בלבו תשוקת המשחק
וישחק. הוי שובב, גם במעות
וכספים...
בימי החנכה. בחדר אך נכנס
חברים ילדים, מיד אליו נאספים
וכתנור בערה. בוער הוא זליג
פניו לפידים, מפיו זיקים ורשפים..
וכה גדל השובב ואל המשחק התמכר
ויכלה בו שנותיו, ימים ונשפים...
יש אשר זכה, ופתאם התעשר
ויש אשר אבדו לו מאות ואלפים...
אך הוא ר' זליג מוסיף לשחק
ולהפרד לא יכל מ"המלכים" היפים..
ומה רבה שמחתו בהמצא לו "טייז"
ומלכי חבריו לפניהן נגפים...
ויהי היום, ליל ערב יום כפור
ולב הכל אז חרד ופניהם נזעפים...
כי מחר יום נורא. יום משפט ודין
יום בו "זעים" גם מלאכים ושרפים..
ונסגר ר' זליג באחד החדרים
הוא ורעהו מחבריו היפים
נעלו התריסים והדליקו נר קטן
וישבו לשחק במשחק-הקלפים...

אֶת הַחָכְמוֹת הַזָּרוֹת, הַיַּהֲדוּת נִצְּחָה אֶת הַהִתְיַוְּנוּת. וְעַתָּה מָה? שׁוּב עוֹסְקִים בְּחָכְמוֹת הַגּוֹיִם וּבִשְׂפוֹת זָרוֹת וְחָכְמַת מָה לָהֶם—הִתְלַקַּח הַנֵּר בְּדַבְּרוֹ וְאִשּׁוֹ הִתְרוֹמְמָה כְּמוֹ אָמַר לְדַבֵּר גְּדוֹלוֹת וּנְצוּרוֹת, וְהִנֵּה יָצָא אֶחָד הַקְּרוּאִים וְהוּא כְּבָר שָׁתוּי לְמֶחֱצָה וַיִּפַּח בַּנֵּר וַיְכַבֵּהוּ. „אוֹי! אוֹי!" — צָעַקְתִּי מָרָה —, מָה עָשִׂיתָ? לָמָּה לֹא נָתַתָּ לוֹ לְכַלּוֹת אֶת דְּבָרָיו? „אֵיזֶה דְּבָרִים"? — עָנָה הָאוֹרֵחַ בְּתִמָּהוֹן — הוּא כְּבָר דּוֹלֵק יוֹתֵר מֵחֲצִי שָׁעָה וּכְבָר עָלָה בְאִשּׁוֹ וְרֵיחוֹ הָרַע. צַעַר גָּדוֹל נִצְטַעַרְתִּי, אַךְ הִתְאַפַּקְתִּי וָאֶדֹּם. וְהִנְנִי מְקַוֶּה כִּי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית יוֹסִיף לְסַפֵּר לִי דְּבָרִים טוֹבִים דְּבָרִים נִחוּמִים, כִּי מְסַפְּרִים הֵם הַנֵּרוֹת, וּמַה נִּכְבָּד סִפּוּרָם!

הַשַּׁקְדָן.

(המשך מגליון כ׳)

„זוּ הִיא עִיר שֶׁל סַבָּא". עָנָה אָבִיו. חָדַל שְׁלֹמְקָה לִקְרֹא וַיִּתְבּוֹנֵן אֶל הָרְחוֹבוֹת, הַבָּתִּים הַגְּדוֹלִים וְהַקְּטַנִּים, עַד אֲשֶׁר בָּאוּ אֶל בֵּית אֲבִיהֶם הַזָּקֵן. שָׁם נָשְׁקוּ לוֹ חֲלִיפוֹת סַבָּא וְסָבְתָא, דּוֹדָיו וְדוֹדוֹתָיו, וַיִּתְּנוּ לוֹ אֱגוֹזִים גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים, וּשְׁלֹמְקָה עוֹנֶה לָהֶם בְּתוֹדָה וְשׁוּב הוּא מַחֲרִישׁ, מִתְהַלֵּךְ בְּחַדְרֵי הַבַּיִת אָנֶה וָאָנָה וּמְבַקֵּשׁ דְּבַר מָה, פִּתְאֹם אוֹרוּ עֵינָיו, כִּי רָאָה אַרְגָּז גָּדוֹל מָלֵא סְפָרִים, מִיַּד נִגַּשׁ אֶל הָאָרוֹן וַיּוֹצִיא סְפָרִים רַבִּים וַיִּתְבּוֹנֵן בָּם.

וַיְהִי מִמָּחֳרָת בָּעֶרֶב בִּהְיוֹתוֹ בְּבֵית הַתְּפִלָּה, וְהִנֵּה שְׁלֹמְקָה מִתְפַּלֵּל בְּעַל פֶּה, כִּי לֹא נָשָׂא אִתּוֹ סִדּוּר הַתְּפִלָּה, כִּי שַׁבָּת הָיָה יוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל הֶחָג, וּבְבֵית קָם שָׁאוֹן, כָּל אֶחָד מְבַקֵּשׁ לוֹ סִדּוּר לֵאמֹר בּוֹ תְּפִלַּת וַתּוֹדִיעֵנוּ. אַךְ שְׁלֹמְקָה עוֹמֵד לוֹ בִּמְנוּחָה, וּמִתְפַּלֵּל הוּא בְּקוֹל רָם, וְהַדְּבָרִים יוֹצְאִים מְפֹרָשִׁים כָּל כָּךְ מִפִּיו הַקָּטָן, וּכְשֶׁהִגִּיעַ לִתְפִלַּת וַתּוֹדִיעֵנוּ וִילָדִים מִסָּבִיב לוֹ מַגִּישִׁים לוֹ אֶת סִדּוּרֵיהֶם. מוּ... מוּ... קוֹרְאִים הֵם לוֹ וּמוֹשְׁכִים בְּשַׁרְוּלוֹ, אַךְ הוּא אֵינוֹ פּוֹנֶה אֲלֵיהֶם וְאוֹמֵר בְּעַל פֶּה מִלָּה בְּמִלָּה. הִשְׁתּוֹמְמוּ כָּל הַיְלָדִים וְגַם הַגְּדוֹלִים הִתְפַּלְאוּ מְאֹד עַל יֶלֶד

שָׁם קוֹרְאִים הַתַּרְנְגוֹלִים קְרִיאָתָם הָאַחֲרוֹנָה
בִּידֵי הַשּׁוֹחֲטִים תַּחַת פִּי הַ„חַלָּפִים"..
וּפֹה מְצַלְצֵל הַכֶּסֶף וְהַקְּלָפִים מַבְרִיקִים
וּבִידֵי זֶלִיג מַכָּרֵנוּ, כְּצִפֳּרִים הֵם עָפִים..
הַלַּיְלָה כְּבָר עָבַר. אַחֲרָיו גַּם הַיּוֹם
וְלִתְפִלַּת „כָּל נִדְרֵי" כְּבָר הַכֹּל
נֶאֱסָפִים...
כָּל לֵב נֶאֱנָח. כָּל עַיִן בּוֹכִיָּה
וּבְטַלִּיתוֹת מְצֻיָּצוֹת וּבִלְבָנִים מְעֻטָּפִים..
וּכְבָר עָבַר לַיִל, בָּא גַם צָהֳרַיִם
וּכְבָר הִתְפַּלְּלוּ גַם תְּפִלַּת מוּסָפִים
וְשָׁם הַנֵּר הַקָּטָן דּוֹלֵק עוֹדֶנּוּ
כְּאִלּוּ לֹא הָיָה מֵהַיְסוֹדוֹת הַנִּשְׂרָפִים.
כִּי לְשַׂחֵק בָּהֶם בָּא גַם הַשָּׂטָן
לְהַרְאוֹתָם מָה רַבָּה קְלִיפַּת הַקְּלָפִים.
וְהִנֵּה כָּבָה הַנֵּר.. וְשָׁמַע ר׳ זֶלִיג
קוֹל צַעֲדֵי הֲמוֹנִים בָּרְחוֹבוֹת הַמְרֻצָּפִים
וַיֵּצֵא הַחוּצָה, וּלְתִמְהוֹנוֹ מָה רָאָה..
הֲמוֹן גְּבָרִים וְנָשִׁים, נִדְחָקִים נִדְחָפִים..
כְּבָר עָבַר יוֹם כִּפּוּר, כְּבָר קִדְּשׁוּ הַלְּבָנָה.
וּלְבָתֵּיהֶם הֵם הוֹלְכִים, מְלֻבָּנִים
מְצֹרָפִים..
„מָה עָשָׂה בְּיוֹם כִּפּוּר!" זֶלִיג הִתְבּוֹנֵן
מָה גָּדוֹל עֲוֹנוֹ, עֲוֹן פֶּסֶל וּתְרָפִים!
„הוֹי"! נָהַם כְּדוֹב שַׁכּוּל—וַיֵּצֵא מִדַּעְתּוֹ
וַיֵּשֶׁב יָמִים רַבִּים בְּבֵית הַמְּטֹרָפִים...

קטן כזה אשר רק קיץ אחד למד בחדר וכבר יודע הוא לומר בעל פה גם ותודיענו, תפלה, שגם גדולים שבגדולים אינם יודעים אותה, אכן פלא הוא! אך משלמקה לא יפלא כל דבר, הוא שנן פעמים רבות, שם בעגלה על הדרך, את התפלה עד אשר היתה שגורה בפיו כאשרי.

וכן היה הדבר גם בראשית ימי החדש שאחר חג הסכות בצאת כל הקהל מבית התפלה לקדש את הלבנה, והעם רצים ונחפזים, זה נושא נר דולק בכפו ומגין עליו בחפניו מפני

הרוח, וזה מבקש לו סדור עם אותיות גדולות מאד, לבעבור יוכל לקרא את ברכת הלבנה גם לאורה; אך שלמקה, גם הוא נדחף בין ההמון, גם הוא יוצא החוצה, אך בלא סדור ובלי נר ובהברה מפרשת קורא הוא בקול רם, ורבים מן הגדולים מטים אזניהם ועונים אחריו מלה במלה.

אכן אדם גדול יהיה שלמקה זה, אומר איש לרעהו בשובם לבתיהם...

(המשך יבא אי"ה)

מודעות.

א) כל ילד המתנדב בכל שבוע יותר משני ק"כ, נדפיס אי"ה את סך נדבתו בסוף כל חצי שנה.

ב) כל ילד אשר במשך הימים הבאים עלינו לטובה תמלאנה לו שלש עשרה שנה, מתבקש להודיע את שמו ואת יום הבר מצוה שלו בדיוק, ונדפיס אי"ה ברכה לשמו, ואם ינדב נדבה כפי השגת ידו נדפיס את סכום הנדבה.

ג) הילדים ייטיבו להרים תרומה ממעות חנכה שלהם ויודיעו לנו ונדפיס את שמותיהם וסך נדבתם.

שמות אחי-התמימים יחיו וירבו.

אווראוויץ פ. מוהילוב.

(המשך מגליון א')

דוד ציפין
דוד זוואהעלסקי
זלמן צונץ
חיים יודא איהאלניקאוו
חיים דוד לאזאראוו
חיים הכהן
יוסף שובאוו
יוסף חאיין
יוסף זלמן איספעראוו
לוי יצחק הארעליק
מרדכי ראשין
משה ארדאשניקאוו
משה דאווידאוויץ
משה אבראמאוו

נחמי' ציפין
נחמן ראשקין
נחום דובער לוקין
צבי הירש קוקסין
צבי הירש טאצילניקאוו
קלמן איספעראוו
שמחה שמוגלין
שלמה קאצענעלענסאהן
שלמה טאצילניקאוו
שמואל בליומין
שמרי' בליומין
שמעון וואלפסאהן

אושאט פ. וויטעבסק

אברהם סנדלר
ארי' ליב גארפינקל
אלי' ברוך

ארי' ליב סודאקאוו
אהרן זאביעזינסקע
אליעזר פאליסאוו
אברהם סוסטארעוויץ
אברהם נחמנשאהן
ארי' ליב הזרחי
אשר אייטינגער
אהרן חאראש
ארי' ליב מענחין
אהרן מאשעייעוו
ברוך קריוואשעייעוו
גרשון ברעסלאוו
דוד אושוסקין
דובער ברוך
דוד מגיד
דוד דווירץ
דובער באראחאווסקי

דוד פיינשטיין
דוד גינצבורג
זלמן נארשטיין
זלמן האטהילף
זעליג שטערנין
זלמן דזערנאווסקי
זלמן אבאלעץ
זלמן ליניקין
זלמן זק
יוסף חראפקאוו
יחזקאל רובאשקין
ישעי' קאצאוו
יצחק ראמאשקין
יצחק חראפקאוו
ישראל קארפין
ירוחם חאנין

(עוד יבא אי"ה)

אדריסה: Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

ס"פ פ"ב, דפוס יוסף לוריא, גורוחוביה מ"ח. Типо-Литографія І. Лурье и К°. Гороховая № 48.

ב"ה

האח

No. 4.

יום א' פ' ויגש א' טבת התרע"א

ליובאוויטש

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את החוברת „האח" בכל שבוע חנם.

מחיר החוברת חמשה ק"כ.

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעריהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להזרז ולבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרים' הרשומה בסוף.

השקדן.

(המשך מגליון ב')

ב.

לא עברו ימים רבים, ושלמקה כבר התחיל ללמד גמרא, היום אשר בו למד בפעם הראשונה את הגמרא, היום ההוא היה גדול בעיניו מאד.

הוא אמנם אהב מאד גם את המקרא: החמש, ספרי הנביאים והכתובים, הוא לא זז מחבב את המשנה, כי כבר ידע בעל פה כמה פרקים משניות, ובכל עת מצא בשעה שאי-אפשר לעין בספר, בין הערבים, וביותר במוצאי שבתות שאז מאחרים להדליק את הנר, והיא שעה פנויה, שעה של בטלה גם לטובים שבילדים. השובבים שבהם רצים אנה ואנה בבית התפלה, איש רודף אחרי רעהו. והנרדפים נחבאים בחורים ובסדקים ואין רואה אותם, כי החשך יכסה את כל פנות הבית, המתונים שבהם יושבים או מתהלכים לארך הבית ומספרים מעשיות, או מטים אזניהם לשיחות הזקנים המרבים לספר נפלאות מקורות ימי נעוריהם; אך שלמקה שלנו עומד לו על יד אחד החלונות ומביט החוצה, כאלו משתדל הוא לראות את קוי האור האחרונים שם בקצה השמים, ובאמת חוזר הוא על המשניות השגורות בפיו.

ובימי הקיץ, בימים אשר כל בני האדם מטילים בגנות ובשדות לשאף רוח צח, וגם על שלמקה נטל לטיל בגן העיר, כי כן צוו עליו הרופאים, גם אז לא חדל מחזור על המשניות שהוא בקי בהן בעל פה.

ובכל אלה היו לו געגועים אל הגמרא. למוד הגמרא היה מרום ונשא בעיניו מאד, והילדים הלומדים גמרא היו נכבדים ונשאים בעיניו. בהרדת כבוד דבר עמהם, הניח להם את מקומו ישב מאחוריהם בשננם את למודם בינם לבין עצמם, ובפה פעור כאלו שואף הוא לבלע את כל דבריהם. דברי הגמרא אל תוכו, האשר היחידי שאליו שאף הילד היה להתחיל ללמד גמרא.

והנה בא היום שקוה אליו, ולא נתן לו מורו ורבו לחכות על היום ההוא ימים רבים. שקידתו ושימת לבו אל הלמודים אשר עברו כל גבול הכשירוהו בימים מעטים מאד להבין את הגמרא כאחד הגדולים שבנערים, המשא ומתן שבגמרא, השאלות והתשובות היו כמים קרים נוזלים לרוח הילד הצמא לתבונה ודעת. בשבתו אל הגמרא, מיד לבשה אותו רוח ממרום, פניו בערו כלפידים, הוא דבר אז לא רק בפיו, כל עצמותיו, כל יצורי גוו דברו באש ובחם נורא מחשבתו התכנסה כלה אל הלמוד וישכח תבל ומלואה, ומלבד את הרבי ואת הגמרא לא ראו עיניו בבית כל מאומה ואזניו לא שמעו דבר. כל שאלה, כל קושיא עניינה אותו כל כך עד כי נכר היה בפניו,

כי הדבר מעיק על לבו מאד. על פניו שכנה עצבת נוראה, תנועת אבריו נפסקה, מצחו הקטן התכוץ, עיניו הפיקו רגשי תמהון ויאוש מעציב, בראותו כי אין מוצא לצאת מן המצר, והדברים סתומים ובלתי מובנים.

ומה רוח לו בבאר לו רבו את הדבר הקשה, הוא שאף אז רוח חיים, אותות העצב והתמהון כליל חלפו עברו מעל פניו, ותחתם נראה אדם נעים על לחייו העגולות ואותות רצון ועונג נפלא. צחוק נעים עבר על שפתיו, וגם אצבעותיו הקטנות ברור מללו, כי שבה רוחו אליו והוא שבע רצון עד מאד.

ויאצל הילד הנפלא הזה מרוחו גם על רבו המלמדו את הגמרא, וישבע ענג רב ממנו ויאהבהו אהבה עזה, וגם כל הילדים אשר בחדר אהבו אותו ולבם רחש לו כבוד, ידעו כי שלמקה עולה עליהם הרבה בשקידה ובשימת לב ויתאמצו גם הם לעשות כמעשהו. ויהי שם שלמקה לתהלה ולברכה בכל העיר, כל האמות התברכו בו.

וכל ההורים שאפו ונדחקו להכניס את ילדיהם אל החדר אשר שלמקה לומד בו, ובבואו אל בית התפלה הביטו אחריו כל העם כעל גבר מורם מעם, כעל חזון נפלא, ויכבד על פני רואיו ויודעי שמו ותהלתו עד מאד.

ג.

מלבד השקידה בלמוד הצטין שלמקה גם במדות טובות. הוא האמין מאד בכל אשר ספר לו רבו ויאהב לחקות את מעשי הגדולים והטובים ולעשות כמעשיהם. הוא למד מאברהם לאהבה את הגרים, להכניס את האורחים לבית הוריו להאכילם ולהשקותם, ולא חשבו הוריו ממנו את חפצו זה, כי היה חביב להם מאד. הוא נזהר מהיות כלבן הארמי לרמות את איש, ומעודו לא הונה את חבריו בשום דבר, המרמה והשקר היו תועבה ושקץ בעיניו. בפרץ ריב בין חבריו הילדים, עמד תמיד לימין הצדיק בריבו ולא נתן להעליבו או להכותו. „למה תכה רעך?“

שעשועים.

אמאל ווינטער שפעט ביי נאכט
איז א ארימאן—ניט פאר אונז גידאכט —
גיקומען צו זיך אין שטוב
וועלכע האט א פנים פון א גרוב,
די ווענט, שיער וואס זיי פאלין איין,
ניט איין גבויגין קען מען ניט אריין,
דער דאך מיט שטרוי גידעקט,
די פענסטער פאר קלעפט, פאר שטעקט,
קאלט איז ווי אפין גאס
דער בריק איז קייטיק און נאס...
קינדער בארוועסע היילע
בעטין האטש א שטיקעל ברייט

א אלטע מוטער, א קראנקע, א חולה
בעט אף זיך דעם טויט...
די ווייב א דער פרארענע מיט א קינד אף די הענט...
דער לאמפ רייכערט, קאם וואס ער ברענט..
„וואס מיין זון, אזוי פיל שפעט
דארטין ערגעץ ביזטו גיזעסין?“
— פרעגט די מוטער, און קאם וואס זי רעדט —
די קינדער נעבאך ווילין דאך עסין
און איך בין אויך א טאג פאר שמאכט
און וואס האסטו עפעס גאר נישט גיבראכט?
די ווייב אויך פריבאוועט אים נאך:
„מי לייט דאך ברייט, שיים א גאנצע וואך,
ניטא ניטא צו לייען, ניטא שיים בא-וועמען
קיינער גיט ניט, ניטא וואו צו נעמען

קרא בקול מוכיח, וישתדל לפשר בין הלוחמים ובעלי הריב. השלום היה כל כך גדול בעיניו עד כי פעמים רבות עזב גם את הספרים אהובי נפשו ויתערב בריב חבריו להשלימם ולהשקיט את הריב והמדנים בין אחים. והנקל היה לו לעשות, כי כל הילדים נשאו לו פנים ויכנעו למוסר תוכחתו, וכל דבריו היו להם כדברי האורים.

ויהי כי היה שלמקה טוב וישר מאד, בתורה הגה יומם ולילה, את האורחים הרעבים הכנים אל בית אביו ויאכילם וישקם. את כל הילדים בני גילו אהב ויבקש שלום וירדפהו. וילוו אליו מלאכי א-קים לשמרו מכל פגע ונזק, לבל תאנה אליו כל רעה, ולתת לו חן וחסד בעיני כל רואיו.

(המשך יבא אי"ה)

דבר אל ההורים.

עס טראכטין איצט ניט מיר נאר אליין, עס טראכטין כמעט אלע, ווי האלט מען איין די קינדער זיי זאלין אזוי ניט פאר פרעמדט ווערין פון אונז, יעדערער טראכט צו מיטלען נאך זיין מיינונג, נאך זיין אידעע. מיר, וואס מיר האבין אזוי פיל מסירות נפש אף דעם חנוך פון די קינדער וואס לערנען דא, מיר, וואס מיר נעמען אף זיך דעם טרוד צו האדעווען א קינד פון צעהען-צוועלף יאהר אן ביז צוויי און דריי און צוואנציג, אין א משך פון צעהן יאהר וויפיל ליידט מען אויס פון אים, דאס פעלט אים א שוך, דאס פעלט אים א בגד, דאס פעלט אים עסין, דאס פעלט אים טרינקען און דאט פאר קילט ער זיך חלילה, א איבערגאנג, א גילעגער, אף א מענשין טרעפט זיך דאך אלס, און מען דארף דאך פאר אלס זארגין, וויפיל קאסט דאס גיזונט, טרחה און געלט. און לערנען מיט איהם, און א כטונג געבין ער זאל זיין ערליך און פרום, און געבין אים יום-טוב, מצה און וויין, און תפלין און ציצית און ספרים אף לערנען, פיל מאל קומט אויס זייער ניט גוט אז מי דארף ענטפערין די בעלי חובות, די קרעמער, די קצבים, די שוסטער, די שניידער און עס איז ניטא מיט וואס, און מיר קוקין ניט אף דיזעס אלעס, און טראגין אף זיך די הארא-

---

און די קינדער א טאג חאלעשין עסין
און דו אף אלעם האסט זיך פאר געסין
וואס אזוי שפעט ביזטו גיקומען
און מיט זיך קיין ברייט האסט ניט גינומען?"
און די קינדער, נעבאך, אין די ווינקלאך ליגין
הונגעריקע, צופרארענע, צו פאלין ווי פליגין..
דער ארימאן, נעבאך, קען ניט אריבער טראגין
עס פאר קלעמט אים די הארץ, ער קען גאר נישט זאגין
ער וויינט זיך פאנאנדער, און פאלט אף א שטול
מיט קלאג, מיט גיוויין ווערט די שטוב פול..
בא יעדערין פון זיי איז די הארץ צו בראכין
זיי ליידין דתקות שיים עטליבע וואכין,
זיי ליידין ארימקייט, הונגער און קעלט
ער האט ניט קיין גליק. ער פאר דינט ניט
קיין געלט
ער וויל נעבאך הארעווען.. ניטא וואס צו טאן..
ער קומט לייען צום נגיד,, זאגט מען אים:
וואהן!
ער האט היינט אויך, ביז רעכטין נאכט
גיזוכט צו פאר דינען, און ס'האט זיך ניט
גימאכט,
מיט ליידיקין אהיים איז ער נעבאך גיקומען
דער רחמנות פון דער גיזינד האט אים רער
נומען
ער וויינט נעבאך זייער. ער גייט אויס פון גיוויין..
עס וויינען נעבאך אלע.. ניט ער נאר אליין..

(סוף יבא בע"ה)

וואניא פון הונדערטער קינדער, זאלין גיזונד און לעבין זיין, אום נאר צו דערהאלטין די אידעשקייט, אויס צו האדעווען האטש וויפיל עס איז אידין אין זייער נאטורליכין טיפ, אידין ווי אונזערע עלטערין זיינען גיוועזן און ווי זיי דארפין זיין — מיר, וואס מיר האבען אזו פיל מסירות-נפש אף דעם, דארפין מיר זיין באגלויבט בא אייך, אז אונז ארט גינוג פאר אלע אידעשע קינדער, חאטש וויפיל עס איז ווירקין אף זיי, עס זאל זיך חלילה דער המשך פון אידעשקייט בא זיי ניט אויסלאזין, זיי זאלען זיין ניט נאר אידעשע קינדער, זיי זאלין אליין זיין אידין, זיי זאלין נאך זיין עלטערין, וואס זאלין איבערגעבין די אידעשקייט זייערע קינדער און קינדס קינדער...

מיר מיינען מיט דעם בלאט וואס מיר האפין שיקין זיי אלע וואך עטוואס ווירקען אף זיי. מיר ווילין קומען צו הילף די עלטערין און די מלמדים, העלפין זיי פיל וויכטיג איין פלאנצין אין די קינדער אמונה און ליבשאפט צו דער תורה און צו דעם פאלק, מיר בעטין על כן די עלטערין, די פאטערס און מוטערס, אז זיי זאלין אונז זיין צו הילף, זיי

זאלין געבין זייערע קינדער די מיגליכקייט אז יעדערער פון זיי זאל האבין דעם בלעטיל, ער זאל לייענען און ער זאל אים היטן, און סוף יאהר וועט ער האבין א פיינעם בוך וועלכער וועט אים בריינגען צו גוטע מדות און צו א גוטין וועג...

פוילט זיך ניט גיעהרטע עלטערין, רייסט אב עטליכע מינוטין פון אייערע צוטראגענע גישעפטין און טראכט וועגין אייערע קינדער, צו ליב די וואס איר לייגט אזוו דעם לעבין, צו ליב די קינדער וואס איר רוהט ניט טאג און נאכט, איר זיצט אין די קראמען פון פריה ביז גאר שפעט, איר לופט אף ירידים. איר ליידט היץ און קעלט, איר ארבייט טאג און נאכט, איר מוטט זיך קריגען מיט דעם צווייטין, לויפין נאך דער פרנסה פאר לירין דעם גאנצין לעבין, אלס צו ליב די קינדער, אט צו ליב די וועלביקע קינדער. זעצט זיך צו א וויילינקע און טראכט וועגען זייער גורל, וועגען זייער נשמה, וועגען זייער אידעשקייט... וואס וועלין זיי זיין... טראכט עלטערין, טראכט אבער ניט גינארט...

שמות אחי-התמימים יחיו וירבו.

אושאט פ. וויטעבסק.

(המשך מגליון ג׳)

ירוחם עפשטיין
יעקב יורא ליב דווארקין
ישראל ענקין
יחזקאל זאביעשינסקי
ליב סודאקאוו
מאיר פערילשטיין
משה שמיט
מיכל סנדלר
משה ראמאשקין
מענדל הורוויץ
מרדכי חאראש
פינחס ביעלקין
פיווש באשקין
פייוויש נעהעליאוו
צבי סנדלר
צבי מענחין
קערפל דזערנאווסקי
ראובן אבעזהויז

שעפטל נייששאט
ש״ז חאנין
שלמה זלמן פאפיערין
שלמה יאקובאווסקי
שעפע רישקין
שמואל דריזין
שמחה נח מינשאהן
חיים זאבעזינסקי
חיים דווידסאהן
אריאל אלי׳ פאיין
אייזיק טאפול
בארע רודיצקי
גבריאל רודיצקי
הענך שמואל בובינס
וואלף מאדיל
זלמן לעוויט
חיינע פאיין
יצחק דרוקער
יהושע ראבינאוויץ
יעקב רודיצקע

משה יצחק קאצאווין
מלך לאנדאן
סענדר לאנדאן
עוזר קאצמאן
שמואל פאיין

בערעזנא פ. צערניגאוו.

אברהם דוד אגראנאוויץ
אלי׳ ספעקטעראוו
אליעזר ב״ד פריידין
אברהם שולמאן
אהרן זאפראנסקי
אברהם בוטאווסקי
אברהם מרדכי קליינער
אברהם פרידבערג
אברהם עפשטיין
אליעזר פריידין
גרשון גרינבערג
דוד נאסדינער
דובער מאנאלינסקע

דוב בן אהרן קארמינסקע
דובער בוטאווסקי
דוד פאליאקאוו
דובער נאוויצקע
דוד ליב מאנאליוקע
הלל בוטאווסקע
הלל מארגאלין
וואלף נאוויצקי
זלמן קאהאן
זעליג שפעקטעראוו
זלמן פייגין
זלמן בוטאווסקי
זלמן עטקינד
זלמן יצחק קליינער
זלמן ניימארק
חיים לפידות
חיים ליב פאליאקאוו
חיים פריידין
יצחק קליינער

(המשך יבא אי״ה)

אדריסה: Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Типо-Литографія І. Лурье и К°, Гороховая № 48.

ס״ט פ״ב, רפוס יוסף לוריא, גורוחוביה מ״ח.

ב"ה

האח

№. 5.

יום א' פ' ויחי ח' טבת התרע"א

ליובאוויטש

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות מ־ג׳ ק"כ יקבל את החוברת „האח" בכל שבוע חנם.

מחיר החוברת חמשה ק"כ.

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעריהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להודרז ולבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרים' תרשומה בסוף.

עשרה בטבת.

ועומד לו החזן לפני ה„עמוד" ובקול בוכים קורא הוא את ה„סליחות" וכל העם עונים אחריו, ומגיע הוא לתפלת „עשה למען אמתך" והולך וחושב את הדברים אשר למענם יעשה השם אתנו טובות: למען האמת, למען החסד, למען השכינה, למען התורה, למען אברהם יצחק ויעקב, למען משה ואהרן, למען יונקי שדים שלא חטאו, למען גמולי חלב שלא פשעו" כמה נכבדים הם כל אלה שחשב ופרט החזן בתפלתו! האבות הקדושים, הרועים הנאמנים, רועי ישראל ומנהליהם, ראשי הנביאים, משה ואהרן, התורה, השכינה, האמת והחסד, היונקים והגמולים שלא חטאו ולא פשעו. והנה אם לא די בכל אלה עומד החזן וקורא בקול, בוכה ומבכה „עשה למען תנוקות של בית רבן" כאומר: אם לא די בכל אלה לעשות למענם, אבל, עשה למען התנוקות של בית רבן! התנוקות הלומדים בחדר, הלומדים בבית רבן, התנוקות האלה בודאי ראויים וכדאים לעשות למענם טוב לישראל! האח, מה גדולה היא מעלת ילדי החדרים ומה רבה היא זכותם! טובים הם וראויים לעשות בשבילם ולמענם אך טוב לישראל! התנוקות! הם הסגולה היותר יקרה אשר יש לנו ישראל, יקרים הם מכל הון ופנינים, וגדולה מעלתם בעיני אבינו שבשמים יותר ממעלת כל הדברים המעולים שבעולם. התנוקות, היושבים לפני רבם ועוסקים בתורה, בתורת השם, בנביאים, בכתובים, בגמרא, בהלכות ובאגדות התנוקות האלה חביבים הם מאד ובהם אנחנו מתפארים, ובזכותם אנו מקוים להושע.

אשריכם תנוקות, אשריכם ילדים, אשריכם כשאתם לומדים בחדרים. כשאתם לומדים לפני רבותיכם, כשאתם לומדים תורה, כשאתם קוראים בחמש ושונים במשנה ובגמרא, כי חביבה התורה מאד, וחביבים לומדי', וכשהילדים לומדים אותה עוד חבה יתרה נודעת להם, ובהבל פיהם העולם עומד וקים, ובצדק קוראים אנחנו ומתחננים: „עשה למען תנוקות של בית רבן".

השקדן.

(המשך מגליון ד')

ויהי היום, ושלמקה הלך עם אחותו לטיל ביער הסמוך לעיר, הוא לא שם לב אל כל הנמצא שם, לפניו שוים היו כל האילנות, צפצוף הצפרים השונים לא הפריע אותו מחזור על למודו; אך אחותו היתה כחולמת בהקיץ מחזיונות

הָאָבִיב אֲשֶׁר הוּצְגוּ שָׁם לְעֵינֶיהָ בְּכָל יִפְעָתָם. וַתְּהִי כְשִׁכּוֹרָה. וַתִּשְׁכַּח אֶת אָחִיהָ וַתָּרָץ אַחֲרֵי הַצִּפֳּרִים אַחֲרֵי הַפְּרָחִים וְהַשּׁוֹשַׁנִּים הַשּׁוֹנִים. זֶה רָאֲתָה פֶּרַח נֶחְמָד וַתָּרָץ לְקַחְתּוֹ וַתָּסַר מִן הַדֶּרֶךְ, וְהִנֵּה מִמֶּנָּה וָהָלְאָה פֶּרַח שׁוֹשָׁן עוֹד יוֹתֵר נֶחְמָד וְיָפֶה וַתְּמַהֵר גַּם אֶל הַמָּקוֹם הַהוּא, וְשָׁם פַּרְפָּרִים יָפִים מְכַרְכְּרִים וַתִּקְפֹּץ אַחֲרֵיהֶם לְתָפְשָׂם, וְהִנֵּה בְּמוֹרַד הָהָר בֵּין הַשִּׂיחִים צוֹמְחִים גַּרְגְּרִים, וְהֵם גְּדוֹלִים כָּל כָּךְ רַכִּים וַאֲדֻמִּים כַּדָּם, וַתִּתְנַפֵּל עֲלֵיהֶם. הִיא לֹא שָׁחֲתָה מְעַט לִלְקֹט אֶת הַגַּרְגְּרִים וְלָלֶכֶת הָלְאָה, כִּי אִם הִשְׁתַּטְּחָה כֻלָּהּ עַל פְּנֵי הָאָרֶץ וַתְּלַקֵּט מִבֵּין הַשִּׂיחִים אֶת הַפְּרִי הַמָּתוֹק הַהוּא, וַתָּשֶׂם בְּפִיהָ וַתֹּאכַל.

גַּרְגְּרִים, שְׁלֹמְקָה, גַּרְגְּרִים! קָרְאָה בְּקוֹל מִבְּלִי רְאוֹת, כִּי שְׁלֹמְקָה אֵינֶנּוּ פֹה, כִּי הוּא הָלַךְ לוֹ תָּפוּשׂ בְּרַעְיוֹנָיו וְלֹא הִרְגִּישׁ כִּי אֲחוֹתוֹ סָרָה מֵהַדֶּרֶךְ וַתֵּתַע בַּיַּעַר, וְכֹה הִתְרַחֲקוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו מֵרָחֹק רָב.

הָרַעַם הָאַדִּיר אֲשֶׁר הִרְעִים בַּשָּׁמַיִם פִּתְאֹם הֵקִיץ אֶת הַיְלָדִים מִן הַתַּרְדֵּמָה אֲשֶׁר נָסַךְ עֲלֵיהֶם הַטִּיּוּל וַיִּתְבּוֹנְנוּ וַיִּרְאוּ, כִּי בוֹדְדִים הֵם פֹּה בַּיָּעַר.

הַשֶּׁמֶשׁ הֵאִיר עֲדַיִן בִּגְבוּרָתוֹ עַל פְּנֵי הַשָּׁמַיִם, וְהֶעָבִים אֲשֶׁר רָחֲפוּ מִתַּחַת לוֹ זְעֵיר שָׁם זְעֵיר שָׁם, לֹא עָצְרוּ עוֹד כֹּחַ לְהַסְתִּירוֹ וּלְכַסּוֹתוֹ, נִדְמָה הָיָה כְּאִלּוּ הוּא נִלְחָם עִמָּהֶם וּבִמְרוּץ נִמְרָץ רָץ הוּא לִקְרָאתָם, וְלִרְגָעִים הוּא יוֹצֵא מִבֵּין מִפְלְשֵׂיהֶם. רֶגַע יֶחְשַׁךְ מְעַט וְרֶגַע הוּא שָׁב לְהָאִיר בְּכָל תָּקְפּוֹ, וְשׁוּב הוּא נֶחְבָּא לִרְגָעִים תַּחַת קְבוּצַת עֲנָנִים הָעוֹבְרִים עַל פָּנָיו, וּמַרְעִים הָרַעַם. אַךְ בְּקוֹל עֱנוֹת חֲלוּשָׁה, שָׁם מֵרָחוֹק מִקְּצֵה הַשָּׁמַיִם הוּא יוֹצֵא וְעַד פֹּה לֹא יַגִּיעַ קוֹלוֹ הֶחָזָק. הַשֶּׁמֶשׁ מוֹסִיף

שעשועים.

(סוף מגליון ד׳)

איי ביטער, איי פינסטער ארים צו זיין
דער לעבן, די וועלט נייט אים ניט איין...
ער האט ניט קיין בגד, ער האט ניט קיין ברייט
פיל צייטן, פיל מאל, איז אים ליבער די טויט,
און בעטין בא ייענעם, איז זייער ניט גוט
אין די אייגען ווערט פינסטער, עס גיסט זיך
די בלוט...
און ייענער טרייבט גאר, ער וויל גאר ניט הערין
אז דער צווייטער דארף אויך. וויל ער ניט
קלערין...
אף אלע איבעריקייטין גיט ער אוים געלט
און דער ארימער ליירט, געבאך, הונגער און
קעלט...

איר אינגלאך, איר קינדער נעמט זיך אין זינען,
אז ארימע אזעלכע, איז דא פיל צו געפינען
נידיינקט זיי שטענדיק, איר זאלט ניט־פאר געסין
אז ייענער דארף אויך טרינקען און עסין
אז בא איך איז דער טיש, מיט פיל מאכלים גינרייט
זאל זיין בא דעם ארימאן, חאטש א שטיקעלע
ברייט..
גיוויינט זיך קינדער פון קינדהייט־אן
האבין אין זינען גוטעס צו־טאן
און גוטס, קען מען טאן, מיט וואס נאר מי האט
ניט דוקא מיט רובלען, אלפים ורבבות...
אמאל מיט א ווארט, אמאל מיט א טראט
מיט א קאפיקע מיט צוויי, מיט קליינע נדבות..
אמאל גיט מען גאר נישט, ניטא וואס צו געבין
עס ארט אבער יענעמס, ביטערער לעבין
„ער איז דאך מיין ברודער, מיין פלייש און מיין
בלוט
ווי קען מיך ניט ארין, אז אים איז ניט גוט?
און אז מיט א אמת, וועט נאר אונז ארין
טובות טאן, דאמאלס, וועלין מיר גארין
און אז מיר וועלין גארין, וועלען מיר טאן,
ייעדערער פון אונז, וואס נאר ער קאן...

להראות בכל הודו והדרו, והצללים נסים מפניו ומתכוצים ונחבאים תחת האילנות והשיחים, והנה אהה, מחנה גדול של עבים שחורים איומים עולה מקצה השמים, והשמש כאלו בעצמו נכנס הוא מעט ושוב יותר ויותר, והנה אך רגע והוא נשקע כלו בירעת עבים שחורה ואפלה, וחשך נורא כסה את כל פני היער. רוח חזק נשב בעצי היער וירעשו ויתנועעו, וירימו קול יליל נורא, והרעמים יצאו תכופים רעם אחר רעם, הברקים מסמאים את העינים והרעמים מחרישים את האזנים, והילד שלמקה עומד לו יחידי משתאה ומשמים למראה עיניו ולמשמע אזניו, רעד קר עבר באיבריו הקטנים מבלי דעת מה לעשות במצב כזה; אך ביותר ובעיקר רבתה דאגתו מאד לאחותו אשר נעלמה ממנו ועיקבותיה לא נודעו. אחותו, חשב הילד, איך יציל את אחותו מן המהפכה הנוראה הזאת".

לאשרו שקט הרוח וגשם לא נתך ארצה, ויאחז דרכו הלאה וימהר ללכת, כפעם בפעם הבהילוהו הרעמים אך הוא לא חדל מלכת עד אשר ראה מרחוק בתים אחדים. בראותו אותם החיש עוד את מהלכו יותר, ואף כי כבר עיפו רגליו, בכל זאת התגבר וירץ בכל כחו עד הבתים ההם, והנה שם מושב אכרים מבני הנכר. ויהי כראותם אותו וימצא חן בעיניהם ויקחוהו וישאלוהו למי הוא? ואנה הוא הולך? שלמקה לא ידע עוד לדבר כן בשפת בני הנכר, ובשפת עלגים רמז להם, כי לבו חרד על אחותו התועה שם ביער. „אחותי, אחותי!" קרא בלב נרעש ונפחד, ויהי כי מצא חן מאד בעיני האנשים ויאותו לו ללכת אתו ולבקש את אחותו, בין כה וכה והיום רד מאד ויהי ערב ויקחהו אחד האכרים על זרועותיו וילכו בדרך אשר הראה להם הילד, והחשך גדול ביער אין דבר נראה, והאנשים הולכים דומם ובלאט ואזניהם נטויות אולי ישמעו קול איש, קול הילדה התועה, אך אין קול ואין

קשב. „כנראה"—אומרים האנשים—„איננה פה, ולשוא נתעה פה כל הלילה, הבה נשוב הביתה" שמע שלמקה את דבריהם ויתנפל ארצה ויתחנן אליהם ויפגע בם לבלתי שוב הביתה.

והנה נבהלו האנשים פתאם, ידיהם רפו כשלו.. הם ראו כי לא רחוק מזה רובצים זאבים אחדים ובאש אשר בעיניהם הם מטילים אימת מות על כל סביבותם. „זאבים" – לחש האחד— „זאבים" – ענו אחריו בלחישה שאר האנשים. „אל תיראו" – גמגם הילד — „האדם העושה ומקים מצות ד' כפיל חתיתו על חיתו שדי ולא יעיזו לנגע בו לרעה". ויהי כדבר הילד את הדברים האלה, והנה הזאבים קמו מרבצם ויהפכו את פניהם וינוסו ויברחו לנפשם. ויראו האנשים את הדבר הזה ויהי בעיניהם למופת, ויקדש הילד בעיניהם ויתמהו עליו מאד, ויוסיפו לבקש את אחותו ויבאו עד הדרך העולה העירה. ויפגשו את אבות שלמקה נוסעים בעגלה נדהמים ומתעלפים, ויהי כראותם את בנם על זרועות האכר, ויפג לבם מרוב שמחה ולא האמינו למראה עיניהם ויפלו על צואריו וישקוהו ויבכו מאד ויספרו לו, כי אחותו הובאה לביתם עוד לפני בוא השמש על יד אחד האכרים, וישמח גם הוא, ויודו אבותיו להאכרים אשר לוו את הילד וישיבו להם כגמולם במתת כסף, ואת שלמקה לקחו אתם וישובו לביתם. והאכרים ההם בבואם העירה ספרו באזני רבים את כל אשר קרה לילד, וידעו כל בני העיר כי מלאכים צוה ד' על הילד לשמרו מכל רע, כי תורת ד' בקרבו, ואך טוב וחסד הוא עושה כל הימים, ויקדש הילד בעיני כל וייקר שמו עד מאד.

ד.

ויגדל שלמקה הלוך וגדול וטוב עם אלקים ועם אנשים. הוא כבר ידע הרבה הרבה גמרא,

וְלֹא הָיָה עוֹד בְּעִירוֹ מוֹרֶה אוֹ רַב אֲשֶׁר יַעֲלֶה עָלָיו בִּידִיעַת הַתַּלְמוּד, וַיַּרְא הַנַּעַר כִּי אֵין לוֹ פֹּה בָּעִיר רַב וְחָבֵר, וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל אַחַת הַיְשִׁיבוֹת הַגְּדוֹלוֹת אֲשֶׁר בָּאָרֶץ, אֲבוֹתָיו לֹא הָיוּ עֲשִׁירִים וְלֹא הִשִּׂיגָה יָדָם לִשְׁלֹחַ לוֹ דֵּי מַחְסוֹרוֹ אֲשֶׁר יֶחְסַר לוֹ, אַךְ הוּא לֹא שָׂם לִבּוֹ לָזֶה.

אַחֲרֵי תַעֲנוּגִים לֹא רָדַף מֵעוֹלָם וּמַה גַּם בְּשִׁבְתּוֹ בְּבֵית מִדְרָשׁ שֶׁל בַּחוּרִים נַעֲלִים הַשּׁוֹקְדִים גַּם הֵם כָּמוֹהוּ עַל סִפְרֵי הַתַּלְמוּד. הָאוּלָם אֲשֶׁר יָשַׁב בּוֹ עִם חֲבֵרָיו הָיוּ בְּעֵינָיו כְּהֵיכַל מְלָכִים, וְקוֹל זִמְרַת הַתַּלְמִידִים בְּלָמְדָם כְּקוֹל מְנַגְּנִים

נִפְלָאִים מִנְּעִימֵי זְמִרוֹת, וַיִּגְדַּל מִיּוֹם לְיוֹם בְּחָכְמָה וּבִתְבוּנָה וַיֵּצֵא שְׁמוֹ גַּם בֵּין הַחֲבֵרִים, כִּי עוֹלֶה הוּא עֲלֵיהֶם בִּידִיעָתוֹ הַגְּדוֹלָה.

וְגַם בְּשִׁבְתּוֹ בְּשֶׁבֶת תַּחְכְּמוֹנִי לֹא שָׁכַח מַעֲשׂוֹת חֶסֶד וּצְדָקָה, כִּי מִלְּבַד אֲשֶׁר הֵיטִיב לְכָל יֶלֶד עָנִי וּמִזְדַּקֵּק לְעֶזְרָה, וְאֶת אֲרוּחָתוֹ הַדַּלָּה חִלֵּק אִתּוֹ חֵלֶק כְּחֵלֶק, הִנֵּה הוֹסִיף לִכְתֹּב לְרֵעָיו וַחֲבֵרָיו וּלְזָרְזָם עַל דְּבַר עֶזְרָה וּתְמִיכָה לְתַלְמִידֵי הַיְשִׁיבוֹת הַסּוֹבְלִים עֹנִי וּמַחְסוֹר. וְאֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר כָּתַב לָהֶם בְּמִכְתָּבָיו:

(סוף יבא אי"ה)

שמות אחי-התמימים יחיו וירבו.

בערעזנא פ. צערניגאוו.
(המשך מגליון ד')
יצחק צייטלין
ישראל סערעברעניק
יוסף זאלמענזאהן
יצחק יוחנאווסקי
יעקב קיסיליער
יעקב ליבענסאהן
ישראל דאקטעראוו
ישראל איזראיליעוו
ישראל הומעניק
יוסף פאליאקאוו
ישראל בוטאווסקע
יוסף עסקין
ליוק פייגין
ליב פאליאקאוו
ליב בוטאווסקי
ליב ב"א בוטאווסקי
לוי יצחק צערניאווסקי
ליב נאוויצקי
ליב בוטאווסקי
ליב נייםארק
ליב פאליאקאוו
מ' מענדל מילאוו

משה פריידין
משה צערניאווסקי
מרדכי ב"ה צייטלין
מאניא נארינסקע
משה קרוהליאנסקי
משה ברי"ש האבעליאוו
משה ברל צערניאווסקי
מ' מענדל אראנאוו
משה פאליאקאוו
משה נאוויק
משה גאסדינער
מיכל בוטאווסקי
מ' מענדל צייטלין
נחמי קראל
נחום בר"ה צייטלין
צדוק זאפראנסקי
שמואל ברמ"מ פריידין
שמואל ספעקטראוו
שאול פאליאקאוו
שמואל ב"ד פריידין
שלמה מארחאסאוו

בראווארי

אברהם כהן

בנימין יאנישקער
גרשון גלאזמאן
דוב סיניעלניקאוו
חיים ליפא ראבינקאוו
חיים סמיליאנסקי
ישעי' זאלאטושקין
יודא סיניעלניקאוו
יצחק יעקב גלפט
ליפא וויליענסקי
משה נתן גלפט
מרדכי פרובטקאויף
שניאור זלמן בערינשטיין
שרגא עלקאנין

ביעשענקאוויץ

אהרן רוחמאן
אבא יודאווין
אורי לאבקאווסקי
אהרן שפירא
אליקים נעצל לאבאק
אלי' בר"ל יפה
אלי' בר"ש חפץ
איתמר יודאווין
אליעזר מרדכי פאר

אליעזר מרדכי יודאווין
אלי' בר"מ יודאווין
אהרן שפירא
אברהם גורעוויץ
אהרן שמואל ראייאק
ברוך סליפאקאוו
בוניא יודאווין
בן ציון יאקערסאהן
ברוך שלום דובראווע
גרשון בר"מ חפץ
דובער יפה
דניאל כ"ץ
דובער הוטמאן
דן ראייאק
דובער ליעווין
דוד מענדל פאזארען
דובער האלברייך
דובער גוטמאן
דובער נעמצאוו
דובער ליכטער
הלל פסאחאוו
הערץ יפה
הערץ ב"צ יפה
(המשך יבא אי"ה)

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Типо-Литографія I. Лурье и К°., Гороховая, № 48.

ב"ה

הָאָח

יום א' פ' שמות ט"ו טבת התרע"א
ליובאוויטש

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעריהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להזדרז ולבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרים' הרשימה בסוף.

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות מ־ב׳ ק"כ יקבל את החוברת „האח" בכל שבוע חנם.

מחיר החוברת חמשה ק"כ.

אנשי שלומנו העוסקים בהפצת גליון זה מתבקשים להודיע מיד מספר הילדים החותמים והמתנדבים. פעם בחדש תבא הוספה שאותה יקבלו בתור „פרס" כל הילדים המתנדבים אגורה אחת בשבוע.

אַזְהָרַת-אַחִים.

כִּי גָדוֹל עֵרֶךְ קִיּוּם וְחַיֵּי הַיְלָדִים בְּקִיּוּם הָאָדָם בִּכְלָל, כִּי אִם אֵין קְטַנִּים, חָלִילָה, אֵין גְּדוֹלִים. זֶהוּ דָבָר שֶׁהַכֹּל מְבִינִים אוֹתוֹ, וּגְזֵרוֹתָיו שֶׁל פַּרְעֹה עַל הַיְלָדִים, לְהָמִית כָּל בֵּן זָכָר עַל הָאָבְנַיִם בְּצֵאתוֹ מֵרֶחֶם אִמּוֹ. לְהַשְׁלִיךְ כָּל הַבֵּן הַיִּלּוֹד הַיְאֹרָה, לִשְׁחֹט שְׁלשׁ מֵאוֹת יְלָדִים בְּכָל יוֹם וְלִרְחֹץ בְּשָׂרוֹ בְּדָמָם הַחַם וְהַנָּקִי, כָּל אֵלֶּה הַגְּזֵרוֹת הַמְזַעְזְעוֹת אֶת הַלֵּב. אֵינָן כּוֹכִיחוֹת עוֹד עַל חָכְמָתָם הַגְּדוֹלָה שֶׁל חַכְמֵי מִצְרַיִם וְחַרְטֻמֶּיהָ. פַּרְעֹה יָרֵא מְאֹד מֵהָעִבְרִים אֲשֶׁר פָּרוּ וְרָבוּ שֶׁלֹּא כְדֶרֶךְ כָּל הָאָרֶץ, כִּי בִּרְכַּת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ אֲשֶׁר בֵּרַךְ אֶת אֲבוֹתֵיהֶם, אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וַיַּבְטִיחֵם לְהַפְרוֹת וּלְהַרְבּוֹת אֶת זַרְעָם, הַבְּרָכָה הַהִיא הִצְלִיחָה וְהִרְבְּתָה אֶת הָעָם הָעִבְרִי לַאֲלָפִים וְלִרְבָבוֹת, עַד כִּי בְּמֶשֶׁךְ שֶׁל שְׁתֵּי מֵאוֹת וְעֶשֶׂר שָׁנִים גָּדַל מִסְפָּרָם עַד שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף הַגְּבָרִים לְבַד מִטָּף. מְתֵי מִסְפָּר, שִׁבְעִים נֶפֶשׁ בִּלְבָד, וּבָהֶם עוֹד רַבִּים וְיוֹנְקִים גָּדְלוּ וְרָבוּ בְּמֶשֶׁךְ הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה לְמִסְפָּר גָּדוֹל כָּל כָּךְ, מִסְפָּר שֶׁאִם הָיוּ כָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָרֶץ פָּרִים וְרָבִים כְּעֶרְכּוֹ, כְּבָר לֹא הָיָ' מַסְפִּיק כַּדּוּר הָאָרֶץ לְמוֹשַׁב בְּנֵי הָאָדָם. וְעֵינֵי פַרְעֹה טַחוּ מֵרְאוֹת כִּי בִּרְכַּת הַשֵּׁם הִיא, וְשָׂרָיו וַחֲכָמָיו נוֹאֲלוּ לַחְשֹׁב כִּי יוּכְלוּ לְהָפֵר עֲצַת הַשֵּׁם וּלְהַכְחִיד אֶת הַגּוֹי הַנִּפְלָא הַזֶּה, וּבְחָשְׁבָם כָּזֹאת לֹא יִפָּלֵא אֵפוֹא אִם עָלְתָה בְלִבָּם הַמַּחֲשָׁבָה הַמְּחֻכָּמָה הַזֹּאת, לְהָמִית אֶת הַיְלָדִים בְּיוֹם וּבְרֶגַע הִוָּלְדָם, לְהַטְבִּיעָם בַּיְאוֹר, לְטָבְחָם וּלְשָׁחֳטָם.

וְאָמְנָם תּוֹרָתֵנוּ, תּוֹרַת הַחֶסֶד, סָלְחָה לָהֶם לַמִּצְרִים אֶת הַחַטָּאת הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת, תּוֹרָתֵנוּ הַנְּתוּנָה מִידֵי אֱלֹקֵי הָעִבְרִים, הָאוֹהֵב כָּל כָּךְ אֶת עַמּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הַקּוֹרֵא לָהֶם בָּנִים וּבְכָל לְשׁוֹן שֶׁל חִבָּה, הַשּׁוֹכֵן עִמָּהֶם גַּם בְּכָל אַרְצוֹת גָּלוּתָם, וּבְכָל צָרָתָם לוֹ צָר, הָאֱלֹקִים הַזֶּה לֹא נָקַם נִקְמַת בָּנָיו רַק מֵאוֹתָם הַמִּצְרִים, אֲשֶׁר בְּזָדוֹן לִבָּבָם וּבִידֵיהֶם עַצְמָם הֵרֵעוּ לָעִבְרִים, אֲבָל עַל הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם הִזְהִיר אֶת עַמּוֹ וַיֹּאמַר: „לֹא תְתַעֵב מִצְרִי כִּי גֵר הָיִיתָ בְאַרְצוֹ".

הַטּוֹבָה אֲשֶׁר הֵיטִיבוּ הַמִּצְרִים לַאֲבוֹתֵינוּ לָתֵת לָהֶם רְשׁוּת לָגוּר בְּאַרְצָם. אַף כִּי לוּלֵא יוֹסֵף הַצַּדִּיק, לוּלֵא מִלֵּט אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּחָכְמָתוֹ, לוּלֵא עֲצַת יוֹסֵף הָעִבְרִי, לִצְבֹּר בָּר וְלִשְׁמֹר לִימֵי הָרָעָב, כִּי עַתָּה כְּבָר גָּוְעוּ כָּל הַמִּצְרִים וְלֹא נוֹתַר מֵהֶם שָׂרִיד וּפָלִיט, כַּאֲשֶׁר כֵּן עָנָה בָהֶם פִּיהֶם, בְּהִתְחַנְּנָם אֶל יוֹסֵף לָתֵת לָהֶם זֶרַע לִזְרֹעַ אֶת הַשָּׂדוֹת, לֵאמֹר: „לָמָּה נָמוּת לְעֵינֶיךָ", וְהַמִּצְרִים שָׁכְחוּ אֶת כָּל הַטּוֹבָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת. וּבְיוֹתֵר, פַּרְעֹה. אֲשֶׁר יוֹסֵף מִשְׁנֵהוּ הֶעֱשִׁירוֹ עֹשֶׁר רָב, בִּקְנוֹתוֹ אֶת כָּל אַדְמַת מִצְרַיִם לְפַרְעֹה, כִּי הָיָ'

יוסף עבד נאמן למלכו ולא שכח, כי המלך הוא אשר גדל אותו וישמהו על כל ארץ מצרים, כי על כן עבד אותו באמונה ויקן את כל אדמת מצרים לפרעה לחמש, אך הוא פרעה מהר לשכח את כל הטוב והחסד ההוא, את בני ישראל אחי יוסף העביד בפרך וימרר את חייהם, ויחשב עליהם מחשבות הרג ואבדן; ובכל זאת לא מדדה לו התורה כמדתו ותצו לאמר: לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו.

התורה הדורשת את טובת בני ישראל היא המלמדת אותם שלא להיות כפויי טובה, שלא לשכח את הארץ אשר התגוררו בה, אשר מצאו בה מלון משך מאות שנים.

(עוד יבא אי"ה)

דודל.

דודל, זה היה ילד תם וישר, הוא ירא מאד לעבר על דברי רבותיו. התפלל תמיד בסדור וכמעט הי' לשחוק בעיני שאר הילדים על שהוא מאריך בתפלתו. כי בהיותו נזהר מאד לומר כל מלה ומלה, שלא לדלג על שום תבה ושלא להבליע שום אות, הי' שוהה בתפלתו יותר מחבריו בני גילו, ובהתאסף הילדים אל החדר ושעת הלמוד כבר הגיעה ושאל הרבי: „אי' דודל?" „הוא מתפלל עדין" עונים ילדים אחדים פה אחד „מאנשי חב"ד הוא" לועגים ילדים אחרים אך הוא, דודל לא שם לב אל לעג הלצנים ולא חדל מהאריך בתפלתו. באכל הילדים דבר מה בחדר, היו אלה אשר אחרי אכלם נחפזו לעזב את השלחן מבלי ברך ברכת המזון, או שברכו ברכה חטופה וקטועה, אך דודל, הוא לוקח לו סדור ומברך הברכות הצריכות ואיננו גורע אף מלה אחת,

בשבתות ומועדים בשעה שקוראים בתורה, בשעה ששאר ילדים שובבים יוצאים החוצה לפזז ולכרכר, להשתובב ולהתהולל, או שהם משיחים ומשוחחים חד את אחד בבית התפלה, בשעה ההיא יפה הי' לראות את דודל מחזיק חמש בידיו ושומע את הקריאה, עונה ברכו ואמן, והיו יודעים שאר הילדים שעם דודל אין מה להשיח בשעת הקריאה, ואם תבא אליו, ולו גם תספר לו את החדשה היותר מעניינת לא יענה לך מטוב ועד רע, הוא שומע את קריאת התורה... והיו הגדולים בושים לדבר בשעה ההיא בפני הילד התמים הזה.

ומה יפה הי' מתנהג בביתו! הוא לא שכב לישן מבלי אשר הכין לו מראש כלי ומים ליטול בהם את ידיו בקומו בבקר, לבל יצטרך ללכת בלי נטילת ידים ופעמים רבות הי' קשה עליו הדבר עד מאד. יש אשר היו המים מועטים בשולי החבית, החבית עמוקה והוא ילד קטן, ועליו להוריד את הקתון עד השולים ולהוציא משם מים. בעמדו על הקרקע אין ידיו מגיעות עד המים, מה עושה הגבור הקטן הזה, מטפס הוא ועולה על חשוקי החבית, וכמעט אשר אין החבית נהפכת על פיה, כי בהיותה ריקה קלה היא ונוחה לנפל ארצה, שוב הוא מרכין את ראשו, רגליו נשארות תלויות למעלה אחוזות באוגני החבית וראשו מורד למטה, וכובעו נופל אל המים, עוד מעט הוא נופל כלו המימה, ומאנשי הבית אין עוזר לו, כי כמתעתע הוא בעיניהם על חרדתו לנטילת ידיו שחרית, אך הוא, דודל יוצא כמנצח מרים ראשו ובידו קתון מלאה מים. גם את הכובע הוא מספיק להוציא קצת רטוב. אך בן לילה הוא מתנגב ולא נודע דבר.

(סוף יבא אי"ה)

השקדן.

(המשך מגליון ד')

„אחי ורעי היקרים! יודע אנכי ומכיר את לבבכם הטוב, כי כל חפצכם לעשות חסד וטוב; הנה כי כן בהיותי בביתי. בשבתי עמכם שבת אחים יחד, למדנו לעשות טוב, לעזור לעניים, להאכילם להשקותם. כי כן צותה עלינו התורה, וכן יצוה אותנו גם לבנו ושכלנו. כי איך נוכל ונראה ברעה המוצאת את אחינו בשרנו, והרי גם הם אנשים כמונו, גם להם לב מרגיש כל חלי וכל מחסור; כי ירעבו וכי יצמאו יחלש לבם ואמללים הם מאד. ואיך נתעלם מהם, נדשן את בשרנו בתפנוקים ומעדנים, להתענג על סיר הבשר ועל לביבות חמאה, ואחינו האמללים ההם ילטשו עיניהם לפסת פת חרבה ואיננה. חלילה לנו מזאת, אנשים אחים אנחנו, וחלק כחלק עלינו לחלק אתם; כן—דברתי אליכם תמיד, ואתם, אחי היקרים, בטובכם הואלתם לשמע בקולי, ובדרך איזה עני על סף חדרנו מיד רצתם כלכם לקראתו ותעניקוהו מכספכם ותמטירו עליו מטר נדבותיכם עד אשר פג לב האמלל ועיניו הפיקו שביעת רצון מרובה. עתה אחי, אחרי בואי הנה, הנה רואות עיני, כי אם אמנם החובה עלינו לעזר לכל נקשה, ורעב. אך יותר הרבה עלינו לדאג לאחינו הילדים הלומדים בישיבות. הה, לו ראיתם אותם, אחים, ילדים יקרים, יפים ועדינים, על כל אחד ואחד שפוך רוח חן ותחנונים, מה נאוו מדברותיהם! ומה נעימות תנועותיהם! הילדים הבאים אל הישיבות הם הנבחרים מכל עיר ועיר, הטובים והנעלים שבהן, והילדים ההם

נאספים הנה, מבלי אשר יש להם פה אב או אם, אשר ידאגו להם; הם כלם ילדים אשר בביתם גדלו בתפנוקים ובהשגחת אם רחמנית. ופה סרים הם אל בתי מלון, אל בתי אנשים אשר לא ידעום מתמול שלשום. ואשר רק בעד מחיר וגמול נותנים הם את לחמם ומימיהם, ומה רע ומר הוא לילד בכלות צרור כספו אשר הביא אתו מביתו! בעלת המלון מציקה לו תובעת את נשיה. ומה יענה לה הילד, והוא לא הסכין באלה, מעודו לא דאג לעצמו, למאכלו ולכסותו. כנטל החול מכביד הדבר על לבו. מחו מתכוץ, עיניו דומעות מבלי הפוגות.. מה אומר לכם אחים. לו ראיתם ילד כזה בודאי הייתם נמוגים מבכי, גם אנכי, דמעותי מתניקות אותי, אך שוב מתנחם הנני, בזכרי, כי אחרי כל אלה יזכו לתורה, אשר בשבילה כדאי הוא לסבל גם חרפת רעב ויסורי עני, ואם מתענים הם לשעה, הנה יתענגו באחרונה על התורה היקרה ומשיבת נפש; אבל אתם, אחים, עליכם החובה הגדולה לדאג לאחיכם הלומדים בישיבות. עשו כל אשר בכחכם, אספו נדבות, פרוטות פרוטות, על יד על יד תרבו לקבץ ותשלחו להם, וידעתם, כי למעשה צדקתכם אין קץ ותמלאו באמונה חובת אח לאחיו ואכלתם את פתכם בביתכם במנוחת לבב, בדעתכם כי גם אחיכם הגולים אינם רעבים". כזאת וכזאת דבר אליהם שלמקה במכתביו, ואחיו וחבריו שמעו לקולו, ויקראו נדבות וישלחו אל הישיבה אשר למד שם בן עירם, ויהי הדבר הזה למשען לחם לבני הישיבה.

לא ארכו הימים ושלמקה עמד למבחן לפני גדולי החכמים וימצאו בו חכמה ודעת יותר

הַרְבֵּה מֵאֲשֶׁר חָשְׁבוּ, וַיִּסְמְכוּ יְדֵיהֶם עָלָיו וַיִּתְּנוּ
לוֹ תְּעוּדַת רַב וּמוֹרֶה הוֹרָאָה, וְאַחֲרֵי אֲשֶׁר נָשָׂא
לוֹ אִשָּׁה מִבְּנוֹת גְּדוֹלֵי הָאָרֶץ, נִתְקַבֵּל לְרַב בְּאַחַת
הֶעָרִים הַגְּדוֹלוֹת, וַיֵּצֵא שְׁמוֹ בְּכָל הָאָרֶץ, כִּי לֹא
סָר מִדַּרְכֵי הַתּוֹרָה אַף כִּמְלֹא הַשַּׂעֲרָה, וַיְלַמֵּד
גַּם אֶת בְּנֵי עִירוֹ לִנְצֹר אָרְחוֹת חַיִּים, וְנוֹסַף לָזֶה
הִפְלִיא הַשְׂכִּיל לַעֲשׂוֹת חֶסֶד וּצְדָקָה כָּל הַיָּמִים.
וַיִּשְׂבַּע טוּב, עֹשֶׁר וְכָבוֹד כָּל יָמָיו, וְשֵׁם הָרַב
רַבִּי שְׁלֹמֹה הָיָה לִתְהִלָּה וּלְתִפְאֶרֶת וּלְגָאוֹן בְּכָל
רַחֲבֵי הָאָרֶץ.

מ ו ד ע ו ת.

א) כל ילד המתנדב בכל שבוע יותר משני ק"כ, נדפים אי"ה את סך נדבתו בסוף כל חצי שנה.

ב) כל ילד אשר במשך הימים הבאים עלינו לטובה תמלאנה לו שלש עשרה שנה, מתבקש להודיע את שמו ואת יום הבר מצוה שלו בדיוק ונדפים אי"ה ברכה לשמו, ואם ינדב נדבה כפי השגת ידו נדפים אי"ה את סכום הנדבה.

נדבות אחים

מעות חנוכה		הילדים התמימים הלומדים פה.	
הילדה חנה שניאורסאהן תחי'	75 ק'	מרדכי זעמילמאן מבאלטא	18 ק'
„ מוסיא „ „	50 „	מרדכי גור ארי' מקרעמענצוג יחי'	30 „
„ שיינדל „ „	25 „	ניסן יפה מיעקאטערינאסלאוו „	25 „
הילד ישראל דובער „ יחי'	25 „	חיים יוסף ראזענבלום „	25 „
„ ברוך באקשטיין ממוסקבה	30 „	אשר ליעסוק ממוסקבה „	20 „
הילדה חי' שרה „ „	30 „	צבי הירש לעווינזאהן מדווינסק „	20 „
„ דוואסיא גיטל לעסוק „	20 „	דובער נאוויק מאושאין „	15 „
הילד יהושע ארי' ליב „ „	20 „	יצחק שפירא מדווינסק „	15 „
אברהם זעמילמאן מבאלטא	18 „	שמואל באקשטיין ממוסקבה „	15 „

הילד העסקן מר יהושע גרשון זיחארעוויץ יחי' בעיר הארארישין פלך מוהיליב תמלאנה לו שלש עשרה שנה בשבוע זה יום ו' כ' טבת. יאריך ימים ושנים בוראה השם ובעשר וכבוד סלה. את נדבתי נדפים בגליונות הבאים אי"ה.

שמות אחי-התמימים יחיו וירבו.

ביעשענקאוויץ
(המשך מגליון ה')
זלמן פערילסאהן
זלמן בנימין לאבקאווסקי
זלמן רוחמאן
זלמן הלל ליצעווסקי
זוסמאן אקסעל
זלמן ספראוו

זאב וואלף חפץ
זלמן גליקמאן
זלמן ריקאנטע
זאב וואלף חפץ
חיים וועליקסאהן
חיים יעקב אקשעלראד
חיים יפה
חייקל חאנין

יודא זלמן ליעווין
יעקב ליפשיין
יחיאל פיינין
ישראל אלפיראוויץ
ירוחם הורוויץ
יהושע הוטמאן
יואל קראסניק
יעקב הורוויץ

יצחק מנשה נגעשין
ישראל זלמן אבעזהויז
יודא זלמן יודאווין
יצחק באייערען
יקותיאל סאלאוועיי
ישראל ניימאן
יצחק מאיר האלבריך
(עוד יבא בע"ה)

אדריסה: Контора **І. Шнеерсона**, Любавичи, Мог. Губ.

Типо-Литографія І. Лурье и К°, Гороховая № 48.   ס"ט פ"ב, דפוס יוסף לוריא, גורוחוביה מ"ח.

ב"ה

האח

יום א' פ' וארא כ"ב טבת התרע"א
ליובאוויטש

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעריהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להזדרז ולבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרים' הרשומה בסוף.

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את החוברת „האח" בכל שבוע חנם.

מחיר החוברת חמשה ק"כ.

אנשי שלומנו העוסקים בהפצת גליון זה מתבקשים להודיע מיד מספר הילדים התמימים והמתנדבים. פעם בחדש תבא הוספה שאותה יקבלו בתור „פרס" כל הילדים המתנדבים אגורה אחת בשבוע.

אזהרת-אחים.

(המשך מגליון ו')

אבל בעינים אחרות לגמרי מביטה התורה על אותם המחטיאים את היהודים, „המחטיא את חברו קשה יותר מההורגו". בני מואב ועמון שארנו ובשרנו הקרובים אלינו, בהיותם בני לוט בן הרן אחי אברהם אבינו הזקן, ובשכן ישראל במדבר בגבול ארצם, נטו אהלים, עשו חנויות והושיבו בהן עלמות, ובבא אליהן איש עברי, דברו אליו רכות, ושפתותיהן הטיפו נפת, לאמר: „הרי בשר, הרי יין, אכל ושתה, הרי אתה כבן בית". בדברי חלקות כאלה משכו את לב רבים לזנות אחריהן. על הקרובים האוהבים האלה עלתה חמת התורה עד לאין מרפא. ותגזר אמר: לא יבאו בקהל השם עד עולם, ותוסף עוד, לא תדרש שלומם וטובתם כל ימיך לעולם". כי גדולה מאד רעת המחטיא את חברו, כרעת הנחש אשר השיא את האדם ואשתו לעבר את פי השם לאכל מפרי עץ הדעת ולגרם מיתה להאדם לו ולדורותיו אחריו עד עולם.

המחטיא ממית את החוטא בשני עולמות העולם הזה והעולם הבא.

והמחטיאים, לצערנו הגדול, ישנם הבאים אלינו בדמות אוהבים. הי' מלך ביהודה, אחז שמו. מלך היהודים, הלא בודאי הי' אוהב את עמו. כי אם אין עם אין מלך, בודאי הי' חפץ בקיום בני עמו, בעשרם ובהצלחתם, אבל הוא שנא את התורה והמצות, הוא חפץ להיות יהודי הכופר בכל התורה כלה, ויאמר להעביר גם את עמו על כל התורה והמצות, וגם הוא התחכם להבין כי העקר תלוי בחנוך הילדים, הוא אמר: „אם אין גדיים אין תישים, אם אין קטנים אין גדולים". ויסגר את בתי המדרש ויאסר אסר לבל ילמדו הילדים. ונגדלו ללא תורה וללא יראה. קשה היתה הרעה הזאת לישראל יותר מרעת פרעה וחבריו, ולולא ישעי' הנביא אשר חגר שארית כחותיו להציל ילדים מעטים ולחנכם ברוח התורה והיראה, כי עתה לא היתה, חלילה, שארית לישראל; כי על כן, על כל אלה הדברים עלינו להזהר מאוהבים חלקי לשון הבאים להדיחנו מאחרי התורה, האומרים לנו: „למדו אל דרכי הגוים, עזבו את התורה, חלילה, למדו לשונכם לדבר מצרית אשדודית, אשכנזית צרפתית ועוד כאלה" והם נראים לנו כאוהבים, מחמאות פיהם, ודבש וחלב תחת לשונם, אבל הם המתנקשים בנפשותינו, ופורשים רשת ללכד את הילדים, כי יודעים גם הם, כי הכל תלוי בחנוך הילדים...

אנחנו התמימים, אשר בעזרת השם יתברך ובחמלתו עלינו, נפקחו עינינו לראות נכחה

ולהבדיל בין אור לחשך. בין אוהב לאויב, ובין אוהב לאוהב, אנחנו, אשר לאור מאורנו ומורינו מכירים ומרגישים אנחנו, כי כל הפורש מן התורה כפורש מן החיים, אנחנו אחיכם אוהביכם באמת, החפצים בכל לבבנו באשרכם האמתי והנצחי, אנחנו מזהירים אתכם לאמר: „אחים, הזהרו בנפשותיכם, אל תפרשו מן התורה! אחינו אתם, והיו נא תמימים כמנו, תמימי-דעים אתנו, תמימים בלבבכם ובמעשיכם. והי' בהגיע יום וזכינו לראות איש את רעהו ונפלנו איש על צוארי אחיו, ובדמעות גיל נודה להשם חסדו אשר נתן לנו תורת אמת, ואשר נתן בלבנו לכרת ברית-אחים, ברית מלח עולם, כי אחים נהי' לעולם כחפץ

אחיכם התמימים...

דודל.

(המשך מגליון ו')

ומלחמה היתה לו לדודל בביתו בספרי אחותו הגדולה ממנו. היא הכינה את עצמה להכנס אל הגמנזיום ותלמד את המדעים הנחוצים לה. ותקן לה גם ספרים: ספרי חשבון, הסתורי', גאגרפי', כרסתומטי' וכדומה. והי' בעזב דודל את ספריו על השלחן, הסדור והחמש, ובבואו והנה ספרי אחותו מונחים על ספריו, מזדעזע דודל לראות איך שספריו הקדושים מתחללים על ידי אחותו בהניחה עליהם את ספרי' הנכרים ומיד הוא שומט את הסדור והחמש, מחבקם ומנשקם, כמו אומר הוא לפיסם בזה על העלבון שהעליבה אותם אחותו קלת הדעת. אך כבואו מחר והנה שוב אותם הספרים הנכרים מונחים על ספריו הקדושים, כועס הוא כעס גדול, והוטף את הספרים הנכרים ומשליכם ארצה. הו, נבלה כזאת! לעשות ספרים קדושים מדרס לספרים נכרים, ועוד רעה גדולה להניח את הכריסתומטי'

על החמש, את הכריסטאמי' שנא דוד כל כך. „מה הם הספורים המספרים בו?" — הי' חושב לעצמו, או שהי' מתאונן באזני חבריו — „מעשה בושקע החתול שנלחם בברבס הכלב ותקע בו צפרניו, או שלקק את השמן וישב בראש התנור ובזנבו מחה פיו כאלו לא פעל און. מעשה נורא! או מעשיות בסוסים ובפרות, או בילדים ובצחוק שהמה עושים להם בטפוס על הגגות, בצפרים, באפרוחים, בכדורי שלג, בנעלי מרוץ וכדומה ספורים ופטפוטים שנפשו היפה של דודל קצה בהם. מתמיה הוא „מה לילד עברי הלומד חמש, הלומד תורת השם מה לו ולהספורים הנבערים ההם? הנה בהחמש הקדוש שם מה נאוו ומה רמו הספורים! מה יפה היא המעשי' באברהם אבינו אשר בעודנו ילד השכיל להבין כי צלמי העץ והאבן אשר לאביו הבל המה מעשה תעתועים, ובגרזן אשר מצא בבית אביו נפץ אותם לרסיסים וישאר רק את הגדול שבהם ויתן בידו את הגרזן, ובשאל אותו אביו ר' תרח, למה עשה כזאת להכות חרם את כל אליליו, התכחש לאמר, כי לא ידיו היו במעל הזה, כי אם ידי האליל הגדול אשר התקצף על רעיו הקטנים ממנו אשר נועזו לקחת מן המאכל אשר הושם לפניהם בלי רשיונו, ובהכזיב אותו תרח הזקן, כי לא יתכן להיות כדבר הזה, כי הלא אלילים אלמים המה אשר לא יאכלון ולא ימישון, אז יענה אותו הילד החרוץ: „אבא, תשמענה אזניך מה שאתה מוציא מפיך, אם פה להם ולא ידברו, ידיהם ולא ימישון, הלא גם לא ייטיבו ולא ירעו ולמה תעבדם ותכרע להם ברך?" הנה ספור כזה מה נעים ומה נשגב הנהו!"

דיא אלטע בת-מלך.

איך גיי זיך איבער דער שטאט וו... עס איז פריטאג פאר נאכט. איך גיי אין שול, נאר ווא.. עס איז מיגלאך אין א גרייסער שטאט צו דער גיין א שול ..

איך ווייס באַ אונז אין שטעטיל פרייטאָג פאַר נאַכט, איז שיים אין מארק קיינעם ניטאָ, די קראָמען אַלע פאר מאכט, ווא ניט ווא הערט זיך נאָך אַ קלאפעריי מיט די שלעסער, די קרעמערינס לויפין שיים אהיים אָן א נשמה, און דאָרטין ניט זייער ווייט לייכט זיך ווייער דורך די פענסטער, א הויכע הויז. העכער און גרעסער פון אַלע הייזער פון שטעטיל, אָט דאָרטין איז די שול. מי גייט צו נעהענטער איז זייער לייכט צו דער קענען אַז דאָ איז אַ שול. מי זעט לויפינדיק אַהין מאנסביל אַלטע און יונגע, ייעדערער אויס געוואַשין, אויס געפוצט און איבער געטאָן שבתדיק, און אינגעלאַך אויס געקאַמטע אויס געוואַשענע מיט ליכטיקע פנימלאַך און ריינינקע בגדימלאַך, מיט סדורים אין די הענטעלאַך לויפין לויפין אין שול אַריין, עס איז פשוט א מחי'. איך דאַרף שיים נאר באַ קיינעם ניט פרעגין ווא איז די שול, אָבער דאָ אין וו.. אין אַ גרויסער שטאָט, ס-איז נאָך ניט נכר אַז ס-איז ערב שבת, אין די גאסין רוישט, עס קאָכט ווי אין מיטין וואָך, גיי איך אין מיט גאס. פאָרין אף מיר אלע ווײַלע אָן איזוואָשציקעס און טראַמווייען, גיי איך בא דער זייט, איז קאַם וואָס איך מאַך זיך אַ וועג דורך דעם נאַראָד. מי דאַרף זיך דורך שטופין; עס גייען פיל מענער און דאַמען זייער פיין געקליידט, ס-איז אָבער ניט שבתדיק, ניט לכבוד שבת, זיי גייען אלע מאָל אַזו, אַלע טאָג און אַלע צייט, אין ניין טעג אויך.. און אַז איך פרוו זיך צו שטעלין אַרום קוקען זיך ווא איז דאָ ערגעץ אַ שול פאַר שטופט מען מיך מי יורע וויהין. און דער קען דאָ א שול, דורך אויס מויערין פיר-פינף עטאַזנע, אַלע גלייך גרויסע, אַלע זייער ליכטיג באַלייכטין, און אַלע טאָג גלייך, עס לויפין מענשין, נאָר ניט אין שול, דער מיט דעם שטעקל, דער מיט אַ פעקל. דער מיט אַ פאַפיראָס אין מויל, דער פאָרט מיט דעם טראַמוואַי, דער מיט אַ איזוואָשציק. איך ווער טייב פון די טראַשקעריי, בקיצור איך ווייס ניט ווא בין איך אין דער וועלט.. עס איז דאָך אָבער פאָרט שבת פאר נאַכט און עס איז שיים שפעט. איך גיב אַ קוק אָן אַ זייט, ערשט אַף אַ גאַניק באַ אַ גרויסין מויער זיצט עפעס איינע אַ אַלטע אָן גיטאָן זייער שבתדיק. זי ע׳זיזט אַפילו אויס זייער אלט, נאָר די שיינקייט אירע איז נוט געענדערט, אף איר פנים ליגט עפעס אַ הייליקע שיינקייט. און זיא איז מיר דאַכט זיך באַקאַנט. פון דעם גרויסין טומיל איז מיר די קאָפּ ניט אפין אָרט און איך קען זיך ניט דער מאָנען ווא האָב איך זיא געזעהן.

מיין נאַטור איז אַז איך האַלט זייער פון די אַלטע לייט. איך האָב זיך זייער ליב צו הערין ווייערע רייד, ווייערע ערציילונג, הײַנטיקע יונגע האַלטין דאָך

אַז זיי זיינען קליגער. און די אַלטע פאַר שטייען נאָר נישט, זיי שטאָלצירין זייער מיט די נייע אופקלערונגס, מיט די וואָנדערליכע זאכין וואָס מי האָט דער גאַנגען. מיט דעם סאָרט לעבין וואָס די יונגע האָבין ערקלערט, וואָס די אַלטע האָבין אַמאָל אַף די אַלע נייס גאָר קיין שכל ניט געהאַט; אָבער איך האַלט ניט אַזו, איך ווייס אַז די יונגע חכמים טוען זייער פיל נאַרישקייט, די יונגע פריצים די גראַפין מיט די באַראָנען פטרין און פירין איבער אין אַ קורצע צייט, די וועלדער מיט די פעלדער וואָס ווייערע אַלטע עלטערין האָבין זיי איבער געלאָזין, די יונגע געלערינטע לאָזין זיך אַריין אין אזעלכע פוסטקייט און נאַרישקייט בין זיי ווערין נאָבדעם פאַר פוילט אין די אָסטראָגין אָדער אַף קאַטאָרגע ערגעץ זייער ווייט.. דער עיקר שכל איז פאַר שטיין די רעטענעס פון דער בריאה, צו ליב וואָס איז די וועלט באַשאַפין געוואָרין. וואָס איז דער צוועק, דער תכליה פון דעם מענשינס לעבין, וואָס קומט אַרויס פון דעם טומעל וואָס מי טומעלט זיך אַף די זיבעציג-אַכציג יאָהר. אַ גרויסע חכמה איז צו וולאַדיעין מיט דער אייגענער נאַטור, דער פאר שטאַנד זאָל גובר זיין די געבאָרענע זיטין, דער מות זאָל שולט זיין אַף דער האַרץ, און דעם שכל געפינט מען נאָר באַ די אַלטע לייט, זיי פאר שטייען דעם לעבין פיל בעסער פון די אינגערע, זיי האָבין פראַקטיקע, נסיונות, זיי האָבין זיך אָן געזעהען פאַר דער צייט פון זייער לעבין גענוג פאַקטין אַז די וועלט איז ניט באַשאַפין געוואָרין פון הוליען וועגין, זיי האָבין זיך אָן געזעהען גרויסע מענשין, חכמים, צדיקים, און מעשים נפלאים ווייער אינטערעסענע, פון זיי איז זייער גוט צו הערין ספורים און מעשיות. און אַזו בין איך צו גענאַנגען נעהענטער צו דער אַלטער און פרעג בײַ איהר: „באָבינקע, איר זייט אַ היגע?" „איצט בין איך דאָ היא" — ענפערט זי מיר — „פאַר אַכטאָגין און פאר צוויי וואָכין בין איך דאָ אויך געוועזן, און פאר דריי און פאר פיר וואָכין אויך, איך בין דאָ ניט שטענדיק. נאָר איין מאָל אין וואָך בין איך אַלע מאָל דאָ". „הערט באָבינקע — זאָג איך — און באַ אונז אין שטעטיל זייט איר געווען ווען עס איז? עפעס, איר זייט מיר זייער באַקאַנט" „געוויס בין איך געווען —ענטפערט זי — ניט ווייניקער מאָל וויפיל דאָ. איך בראַקיר ניט מיט די קליינע שטעטלאַך, איך האָב נאָך דאָרטין, אָפט, מער פאַרגעניגען ווי אין די גרויסע שטעט".

מודעות.

א) כל ילד המתנדב בכל שבוע יותר משני ק"כ, נדפיס אי"ה את סך נדבתו בסוף כל חצי שנה.

ב) כל ילד אשר במשך הימים הבאים עלינו לטובה תמלאנה לו שלש עשרה שנה, מתבקש להודיע את שמו ואת יום הכר מצוה שלו בדיוק ונדפיס אי"ה ברכה לשמו, ואם ינדב נדבה כפי השגת ידו נדפיס אי"ה את סכום הנדבה.

שמות אחי-התמימים יחיו וירבו.

ביעשענקאוויץ

(המשך מגליון ו')

יהושע ליעווין
יהושע בר"ג חאנין
יוסף יודא גערסקאוויין
יצחק גליקמאן
יוסף נוטמאן
יחזקאל אלפיראוויץ
ישעי' יפה
יקותיאל הוטמאן
יודא יודאווין
יחיאל יפה
ישראל פרידמאן
יצחק רוחמאהן
יורא ליב פאזארען
יצחק ליב האלברייך
ישראל נייומאן
בתריאל שיינין
לאה פאנעלסאהן
ליפמאן יוראווין
מרדכי ראפפארט
משה שמערלינג
מ' מענדל חאנין
מרדכי זייפמאן
מיכאל זאב פיינבורג
מנחם שמואל דובראווע
מרדכי הורוויין
משה זעלצער
מאיר פוק
מ' מענדל הלל האלברייך
משה צלף
משה אהרן פרידמאן
משה סווערדלין
משה בייזער
מ' מענדל שליפאקאוו
מרדכי מילק
משה שאלאמאן
מאיר אלפעראוויץ
נחמי' יודאווין
נתן בר"מ גלאזאוו
נפתלי הערץ יפה
עוריאל יודאווין
עוזר הוטמאן
פסח ברכהן
צבי הירש חפץ
צבי פיינין
צבי נייומאן
צבי הירש הוטמאן
שלום סווערדלין
שמואל בילעוויץ
שלום הוטמאן
שלמה בירמאן
שלום לעוויט
שלום פאזארען
שמואל נתן גערסקאוויץ
שמואל צבי האלברייך
שמחה האלברייך
שמואל יעקב שקופין
שמואל רוחמאן
שמואל יודאווין
שלום יפה
שמואל האלברייך
שלמה זלמן מייזיל
שניאור זלמן הוטמאן
ר' שלמה לאבקאווסקי

באקליאן פ. צערניגאוו.

אברהם אבא חייקין
אליעזר ליעווין
אלי' סליצקין
אליעזר אברושטשענאך
אבא עזרדין
אייזיק חפץ
ברוך חייקין
בער טשודאקאוו
גרשון עזרין
גרשון זלמן סאנין
דוד אהרן טשודאקאוו
הושע ליפשיץ
הלל דארין
זיסקינד קערזינעוויץ
זלמן סאנין
זלמן שפירא
חיים יהושע סארקין
יוסף סלוצקין
יוסף חאזאנאוו
יעקב עפשטיין
יצחק מאיר שפירא
יצחק יעקב וואליפאווסקי
ישראל יצחק אשעראוו
ישראל יצתק ברוק
ישראל אייזיק קריסטאלינ-
סקי
יהושע ליפשיץ
ישראל מאוושיץ
מיכאל לאקשין
מענדל ראבינאוויץ
מענדל פיוואווראוו
מענדל חייקין
ניסן קריניצני
עזרא חייקין
עזרא הוסאראווסקי
צבי שקלאווער
צבי ראבינאווי
שלמה ליפשיץ
שמואל ליעווין
שלמה ברוק
תנחום פינסאן

באלהאקאוו פ. חערסאן.

אהרן ראבקין
אייזיק פיקמאן
אייזיק הילמאן
אידל אפילאנסקי
אברהם ידעלם
אברהם שווערדאווסקי
אברהם איסר
אלי' הוטקין
אנשל ראבינסקי
אלי' דוד העביל
אבא שוסטער
אברהם פארבמאן
בן ציון קארשענר
בנימין שמולאוויץ
ברוך לעייטעם
דוד פינטעס
דניאל וויניק
דוד סוועטלויצע
הלל שאהר
העניך סימקין
העניך שוחט
ואנארסקי
זלמן פערדמאן
זעליג וויניק
זאב וויניצקע
(עוד יבא בע"ה)

אדריסה: Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

פ"ב פ"ב, דפוס יוסף לוריא, גורוחוביה מ"ח.
Тило-Литографія I. Лурье и К°, Гороховая № 48.

ב"ה

האח

יום א' פ' בא כ"ט טבת התרע"א
ליובאוויטש

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעריהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להזדרז ולבא כברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרים' הרשימה כסוף.

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את החוברת „האח" בכל שבוע חנם.

מחיר החוברת חמשה ק"כ.

אנשי שלומנו העוסקים בהפצת גליון זה מתבקשים להודיע ·מיד מספר הילדים התתמים והמתנדבים. פעם בחדש תבא הוספה שאותה יקבלו בתור „פרס" כל הילדים המתנדבים אגורה אחת בשבוע.

אגדת אזוב.

האזוב השפל והקטן בצמחים, ואשר על כן נאמר בספר מלכים: „וידבר על העצים מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב". לאמר: מן הגדול שבמין הצומח עד הקטן שבו, (ובמדרש קורא לו „שפל שבאילנות") , והצמח הקטן הזה חביב הוא על התורה ובא הוא תמיד לטהר את הטמאים. בשרפת הפרה האדמה, בטהרת המצרע מצוה היא התורה לצרף אל עץ הארז הגבה והנשא גם את האזוב השפל והנמך; וכצאת ישראל ממצרים, מכור הברזל, בהטהרם מן הטמאה, מארבעים ותשעת שערי הטמאה אשר נטמאו בארץ הטמאה ההיא; כרצות השם לחסם את הדרך בפני המשחית המכה את מצרים לבכוריהם לבל יעיז לבא אל בתי העברים, צוה בתורתו הקדושה אמר: ולקחתם אגדת אזוב...

האזוב הקטן בצמחים כשהוא נאגד באגודה על פי התורה כחו גדול מאד לעצר בפני המשחית, האף והחמה לבל יוכלו לבא אל בתי העברים...

הילדים, התנוקות, שהם הקטנים במין האדם, חביבים גם הם מאד טהורים הם וטהורה תורתם, ואשר על כן אמרו חכמינו זכרם לברכה, במדרש, כי תחלת למוד הילדים יהי' בספר ויקרא, לאמר: יבאו טהורים ויעסקו בטהורים. ו„אביי ורבא" שהם עמודי התלמוד, אשר כל פלפול הגמרא נקרא על שמם כנאמר בכמה מקומות: „הויות דאביי ורבא", הנה גם הם מרכינים את ראשיהם בפני התנוקות, ותורת הילדים בעיניהם היא במדרגה נעלית יותר מתורתם, כמאמרם: „אינו דומה הבל שיש בו חטא להבל שאין בו חטא".

הילדים הטהורים והקטנים האלה, כשהם נעשים אגדה, כשהם אחים ורעים וכורתים ברית עולם ביניהם, כשהם נעשים אגדה ללמד את התורה, לעזור איש לאחיו, להתמם עם תמימים, האגדה הזאת כחה גדול מאד וערכה רב עוד יותר הרבה. כיתרון ערך האדם ע"ה הצומח, ובלי ספק חוסמת היא את הדרך בפני כל משחית, בחמר ובמוסר, לבל יוכל לדרך גם על סף הבית אשר בו נמצא אחד מאחי האגדה הקדושה הזאת..

הילדים התמימים ואחיהם הילדים אשר בכל ערי ישראל הם הם אגדת האזוב..

ואגדתם אשר נוסדה על יסודות האמונה והתורה תגן על בתי הוריהם מכל נגף ומשחית, חלילה, ומבוא ושער היא ליום אשר בו יעשו כל באי עולם אגדה אחת לעשות רצון השם יתברך בלבב שלם אמן.

דָּוִדל.

(המשך מגליון ז׳)

וּשְׁאָר הַסִּפּוּרִים הַבָּאִים בַּתּוֹרָה מַה נָּאִים וְנִשְׂגָּבִים הֵם! הִנְּךָ קוֹרֵא בַּתּוֹרָה, אֵיךְ שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל קִנְאוּ בְּיוֹסֵף אֲחִיהֶם עַל הָאַהֲבָה אֲשֶׁר יַעֲקֹב אָבִיו אֲהֵבוֹ, וְהוּא נַעַר עִם בְּנֵי בִלְהָה וְעִם בְּנֵי זִלְפָּה, נוֹהֵג בָּהֶם כְּמִנְהַג אַחִים נְעָרִים, מְסַפֵּר לָהֶם אֶת חֲלוֹמוֹתָיו לְתֻמּוֹ, וּכְשֶׁרוֹאֶה בָּהֶם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ הָגוּן מַגִּיד הוּא לְאָבִיו, וְקִנְאַת הָאַחִים וְשִׂנְאָתָם מִתְגַּבֶּרֶת, כִּי לְבַעֲבוּר הָבִיא עֲלֵיהֶם אֶת אֲשֶׁר דִּבֶּר הַשֵּׁם אֶל אַבְרָהָם בַּמַּחֲזֶה לֵאמֹר: כִּי גֵר יִהְיֶה זַרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וַעֲבָדוּם וְעִנּוּ אוֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה. לְמַלֹּאת אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה נִשְׂטַם יוֹסֵף הַצַּדִּיק מֵאֶחָיו. וּבְשַׁלַּח אוֹתוֹ אָבִיו לִרְאוֹת אֶת שְׁלוֹם אֶחָיו וְלַהֲשִׁיבוֹ דָּבָר. מְזֹרָז הוּא הַבֵּן הֶחָבִיב הַזֶּה, וְהוֹלֵךְ יְחִידִי עַד בּוֹאוֹ אֲלֵיהֶם, וּמַה מִּתְרַגֵּשׁ הוּא הַלֵּב בְּסַפֵּר לְךָ הָרַבִּי מִפִּי הָאַגָּדָה וְהַמִּדְרָשׁ, אֵיךְ הִתְחַנֵּן יוֹסֵף עַל נַפְשׁוֹ. אֵיךְ קָרַע שָׁמַיִם בְּתַחֲנוּנָיו לַהֲשִׁיבוֹ אֶל אָבִיו, וְהֵם כְּהִתְאַכְזְרוּ עָלָיו, כִּי עֲצַת הַשֵּׁם הִיא וַעֲלִילוֹתָיו. וַיַּפְשִׁטוּ אֶת כְּתָנְתּוֹ מֵעָלָיו. אֶת כְּתֹנֶת הַפַּסִּים. וַיַּשְׁלִיכוּ אוֹתוֹ הַבּוֹרָה.. וְיוֹסֵף הַצַּדִּיק, הֶעָנֹג וְהָרַךְ בֶּן זְקֻנָיו שֶׁל אוֹתוֹ זָקֵן עוֹמֵד בְּבוֹר עָמֹק, פָּנָיו חִוְּרִים כְּשִׁיד, וְכַפָּיו פְּרוּשׂוֹת הַשָּׁמַיְמָה, אֵימַת נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים תְּבַעֲתֵהוּ מִסָּבִיב, קוֹרֵא וּמִתְחַנֵּן וְאֵין קוֹל וְאֵין עוֹנֶה.. וְהַנְּחָשִׁים הַשְּׂרָפִים אֵינָם מְעִיזִּים לִנְגֹּעַ בּוֹ לְרָעָה. כִּי צַדִּיק הוּא. וְצֶלֶם הָאֱלֹקִים לֹא סָר מֵעָלָיו. וְרַק לְכַפֵּר אֶת עֲוֹן הַדִּבָּה אֲשֶׁר הֵבִיא עַל אֶחָיו לְתֻמּוֹ. בָּאָה עָלָיו הָרָעָה הַזֹּאת. וְהִנֵּה בָּאָה אֹרְחַת יִשְׁמְעֵאלִים וְיוֹסֵף נִמְכַּר לָהֶם לְעֶבֶד בְּעֶשְׂרִים כָּסֶף, וּמַה נָּמֹג הַלֵּב בְּשָׁמְעֲךָ אֵיךְ נָפַל הַשָּׁבוּי הַזֶּה מְלֹא קוֹמָתוֹ אַרְצָה עַל קֶבֶר רָחֵל אִמּוֹ, הָהּ, אִמּוֹ זֹאת אֲשֶׁר כָּל כָּךְ אֲהֵבַתּוֹ. כַּמָּה גַּעְגּוּעִים הָיוּ לָהּ עַד אֲשֶׁר זָכְתָה לָלֶדֶת אוֹתוֹ, אֵיךְ טִפְּחָה וְרִבְּתָה אוֹתוֹ, וְעַתָּה הוּא

שעשועים.

דער „הָאָח״.

שיקט מען מיך, אף גאר דער וועלט
— האטש אום זיסט, ניט פאר געלט —
האב איך שעהן, אף זיך מבינים
גרויסע קליינע, מכל המינים...
ווער עס וויל, זאגט א דעה
בלאזט און זיפט, ווי אין א ריאה..
דעם גיפעלט, גאר אוים די וועלט
און דער פאר קריכט זיך.. עפעס פעלט..
דער פון הויט, גייט ארויס...
און דעם איז נמאס... ער שפייט גאר
אוים..
פאר דעם בין איך צו פיל פראסט..
פאר דעם איז קליין מיין וואקס, מיין ראסט.
מיין הער רעדאקטאר נעבאך זיצט
קנייצט דעם שטערין טראכט און שוויצט..
שרייבט מיך אוף און הייסט מיר: גיי!
און צום סוף, וואס זאגין זיי?..
נאר, ס-אדאגה זאל מען זאגין,
איך „האח״ קען אלס טראגין
איך בין קליין.. איך בין ערשט גיבארין
איך וועל נאך וואקסין. איך האב נאך
יאהרין..
איך האב פעהלער, זיי וועלין פעלין.
פעסט אז נאר, מי וועט מיך שטעלין
אף וואס מי שיקט מיך וועל איך טויגין...
מבינים, קוקט נאר, מיט גוטע אויגין...

הולך שבי לפני אנשים מדינים ההולכים לרדת מצרימה, ובוכה הוא יוסף זה. ובוכה גם אנכי עמו בזכרי את מצבו, מספר הוא הרבי, ואני דמעותי נוזלות כמים ונוטפות טפות טפות גדולות על החמש. עד שהנני מתנחם בתנחומים שנחמה האם העדינה מקברה את בנה אהובה; וקורא אני עוד מה שקרה ליוסף עם פוטיפר, כי ראה השם בעניו ויברך את מעשי ידיו וכל אשר הוא עושה מצליח. אך בהיטיב ליוסף והוא שוכח את אביו ואת צרתו, והנה שוב מציקה לו אשת פוטיפר החצופה והמרשעת ומורידה אותו אל בור האסירים, אך מה רבה היא שמחתי בקראי הלאה. כי רעתו זאת היתה לו למקור ישועה ומבית האסורים יצא למלך על כל ארץ מצרים. מה יפה הוא החזיון הזה!, יוסף העברי, העבד והגר אשר אין לו בארץ הזאת לא גואל ולא מכיר, רוכב הוא במרכבת המשנה, קוראים לפניו אברך ובלעדו לא ירים איש את ידו ואת רגלו בכל הארץ, אכן אצבע אלקים היא! ואמנם חכמתו רבה היא גם כן לפתר את החלומות אשר נלאו כל חכמי מצרים להגיד פתרונם, ולהחיות בעצתו עם רב. לצבר בר ולכלכל את כל מצרים בשני הרעב. ובאים אחרי-כן אחיו אליו והוא מתנכר אליהם, לנסותם ולדעת את אשר בלבבם עליו. מה מענין הוא כל הספור ההוא, עד אשר לאחרונה מתודע הוא אליהם ונופל על צואריהם, והם נבעתים ונרתעים ונסוגים אחור בהודע להם פתאם, כי השר האביר הזה הוא יוסף אחיהם.. כל הקורות האלה מרעישים כל כך את הלב.. עד אשר לסוף בא גם יעקב וכל ביתו מצרימה, כדבר השם אשר דבר לפני מאות שנים „כי גר יהי׳ זרעך בארץ לא להם“...

(עוד יבא אי"ה)

א שטראף מיט הסד.

היינט אז איר גייט אריין צו ר' חיימען טרעפט איר דארטין אפאר מנינים מענשין, זיצין ארום א לאנגען טיש, די עסין, די טרינקען, זיי בעטין וואס זיי פערלאנגען, און עס ווערט זיי גישיוינד אונטער גיטראגין.

אין קיך קאכט מען שטענדיג ווי אף א חתונה, א איין גישמירטער קוב זידט בין שפעט אין דער נאכט. אין שטוב איז ווי אין א וואגזאל, דער גייט אריין דער גייט ארוים. בא ר חיימען איז אפין די טירין פאר אלעמען, פאר ארים און רייך; דער קומט בעטין, דער קומט לייען. דער קומט אזוי זעהען ווי פיין עס פירט-זאך בא ר' חיימען אין שטוב, און דאס זעט מען טא־ע ניט, מי זאל אום פארין שטעט, גובערניעס. אזא סארט הכנסת אורחים איז ווייט צו זוכין.

אמאל אבער איז בא דעם זעלביקין ר' חיימען נאר א אנדער פירונג גיוועזן, אים האט מען גירופין חיים דער שצעדרער, און זיין פרוי, חנה די איידעלע, פאר וואס מי האט זיי אזוי גירופין קענט איר פאר שטיין דער פון. וואס אין דער זעלביקער שטאט האט מען גירופען איצעלע דעם בלינדען, וואס ער האט אף זיין לעבין ניט גיזעהען די ליכטיגע וועלט, ווארום ער איז אבלינדער גיבארין גיווארין. האט מען אים גירופין „איצעלע סני-נהור“ דאס הייסט: „וואס זעט זייער פיל“, און פסח דעם הינקענדיקין וואס הינקט אף בידע פיס, און טראגט אף זיך א גאנץ גרויסין הארב, רופט מען אים פסח דער גלייכער, און שלמה דעם געלין וואס האט א בארד ביז איבער די פיאטעס רופט מען דער „גלות“, און אט אף אזא אופן האט מען גירופין חיימען, חיים דער שצעדרער, דאס הייסט אז ער איז גיוועזן אזוי קארג אז ער האט קיין מאל א ארימאן א קאפיקע ניט גיגעבין, און די שטאטיקע ארימע לייט האבין שוין גיוואוסט אז צו אים איז ניטא וואס צו גיין. און אז אמאל איז צו איהם אריין גיגאנגען א שטאטיקער ארימאן האט אים ר' חיים גיגעבין שלום, זאגט דער ארימאן: „איך בין דאך א הינגער, וואס גיט איר מיר שלום?“ האט איהם ר' חיים גיענפערט איך ווייס אז צו מיר גייען נאר ניט הונגע אזוי האט זיך דער ר' חיים גיפירט א סך יאהרין, און חנה זיינע האט מיט אים גישטימט, זי האט קיין מאל א ארימאן אפין שוועל ניט ארוף גילאזין, זי פלעגט לויפין אנטקעגין, און שיערין מיט איהר לעבין, אז זי האט ניט א האלבע קאפיקע, און זי האט טאקע קיין האלבע קאפיקע ניט גיהאט זי האט נאר גיהאט גאנצע, און ניט קאפיקעס. נאר רובלען און אימפעריאלין.. ווער דעט

עסין איז נאר קיינעם ניט ארוף געקומען אפין זינען או זי זאל ווען עס איז אימעצין געבין וואס עס איז . .

די נישעפטין זייערע זיינען געוועזן גליקליכע, די הוצאה האבין זיי געפירט זייער גומיין, און האבין גיקליבין געלט, פון טאג צו טאג, און פון יאהר צו יאהר איז געווארין אלס מער און מער. אזוי פיל או דאכט זיך זיי אליין איז שיים געוועזן צופיל. אין די בענק איז גילעגין זייער געלט, אין די קאסטינס משכנות, גאלד און זילבער, אין די קאמאדין אלע טייערע חפצים, נאר איין זאך האט זיי געפעלט, זיי האבין ניט גיהאט קיין קינדער, ניט אזוי חיים ווי חנה פלעגט שטארק זארגין וועגין קינדער, „וועמען וועט דאס אלס בלייבין?״ פלעגט זי זיך אליין קלערין, זיצינדיק לעבין די פערול מיט די ברוליאנטין.

פלעגט זי זיך פאר טראכטין, און אמאדנער אומעט פלעגט אף איר אן פאלין „ווער וועט נאך איהר אן טאן די פערל? ווער וועט זיך ראספאראזייען מיט די גאנצע גוטס? איי או זיי וואלטין האבין א קינד, זי וואלט האלב אייגינם אפ געבין, זי וואלט זיך באנוגענען מיט א צעהענט-חלק פון וואס זי האט״ אט אזוי זיינען דורך גיגאנגען יאהרין לאנג, זי האט קיין קינד ניט גיהאט, און זי האט ניט אפ גיגעבין, ניט נאר האלב אייגינם, אפילו איין קאפיקע אויך ניט, און שיער וואלטין זיי אזוי צו שטארבין, איבערלאזינדיק זייער רייכקייט אף פרעמדע הענט, וועלכע וואלטין זיך ראספאראזייען דער מיט נאך זייער פארשטאנד, ווען השי״ת וואלט זיך אף זיי ניט מרחם זיין און אנדערש א דריי טאן.

(עוד יבא אי״ה)

מעות נדבות אחים חנוכה.

ארשא פלך מוהילוב.

אלכסנדר קאטקין יחי׳	5	ק״כ
זלמן נרב „	5	„
זלמן לאווא „	5	„
זוסמאן גינזבורג „	15	„
יצחק ארלאוו „	5	„
ישראל ראטגאוז „	6	„
משה גינזבורג „	15	„
משה האפענשעפער „	5	„

אושאץ פלך וויטעבסק.

אברהם שכרטוב	10	ק״כ
חיים יצחק דיסמאן	20	„
יצחק שוועדלין	20	„
שלום ביינש דיסמאן	10	„

שמות אחי-התמימים יחיו וירבו.

באלהאקאוו פ. חערסאן.
(המשך מגליון ו׳)

זעליג נאוודין
זלמן הוטקין
חיים הילמאן
חיים זוינוקי
חיים אברהם
חיים דודינסקע
חיים ליב
חיים נעליר
חיים שוב
יצחק מורינסאהן
יהושע קראבצינסקע
יודא נעליר
יוחנן ליעוואנטין
יוסף שווערדאווסקע
יעקב
יצחק פעסין
יוסף גרוסמאן
יעקב הילפמאן
ישראל שווערדלאווסקי
יעקב פיצערסקי
יצחק ליעווין
ליב שוסטער
מאיר דוב קראהל
מרדכי ראבקין
מרדכי האנקין
מענדל
מרדכי פעסין
מרדכי וויניק
מאיר זאנארסקי
מרדכי זאגארסקי
משה גרשון דאלנין
מאיר פישציק
מרדכי פערדמאן
נחום הילמאן
נחום הוטקין
נחמן וויניק
סענדר
פסח פריידין
פנחס מאריאם
פנחס פארבמאן
צבי ברעגער
שניאור ברעגער
שמואל חפץ
שלמה שמולאוויץ
שאול פיצערסקי
שמואל שוחט

אדריסה: Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.
Типо-Литографія I. Лурье и К°, Гороховая № 48.
פ״ט פ״ב, דפוס יוסף לוריא, גורוחוביה מ״ח.

ב"ה

הָאָח

יום א׳ פ׳ בשלח ז׳ שבט התרע"א
ליובאוויטש

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרן לעריהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להזדרז לבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרים הרשימה בסוף.

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את החוברת „האח" בכל שבוע חנם.

מחיר החוברת חמשה ק"כ.

אנשי שלומנו העוסקים בהפצת גליון זה מתבקשים להודיע מיד מספר הילדים התמימים והמתנדבים. פעם בחדש תבא הוספה שאותה יקבלו בתור „פרס" כל הילדים המתנדבים אגורה אחת כשבוע.

דּוֹדֶל.

(המשך מגליון ח׳)

הִנֵּה עוֹד חִזָּיוֹן נִפְלָא.. לֵיל חשֶׁךְ וַאֲפֵלָה.. עֲלָטָה וַעֲרָפֶל בְּמַחֲנֵה מִצְרַיִם, אֵינָם רוֹאִים אִישׁ אֶת אָחִיו, מְגַשְּׁשִׁים כַּעִוְרִים. וְחוֹם נוֹרָא לוֹהֵט אוֹתָם כְּתַנּוּר, הַטִּיט בּוֹעֵר וְרוֹתֵחַ, רַגְלֵי הַסּוּסִים נְכוּוֹת פַּרְסוֹתֵיהֶם מִשְׁתַּמְּטוֹת. אוֹפַנֵּי הַמֶּרְכָּבוֹת טוֹבְעִים בְּיוֵן מְצוּלָה. נִשְׁקָעִים וְנִשְׁבָּרִים, וְרוֹכְבֵיהֶם מִתְנַדְנְדִים וְאֵיבְרֵיהֶם מִתְפָּרְקִים, נוֹפְלִים הֵם הַמִּצְרִים בְּעֵינֵיהֶם, רוּחָם נִשְׁבָּרָה, וּלְבָבָם נָמֵס. רוֹאִים הֵם עַיִן בְּעַיִן כִּי אֱלֹקֵי הָעִבְרִים נִלְחָם בָּהֶם. אוֹמְרִים הֵם לַהֲפֹךְ עֹרֶף וְלָנוּס מִן הַמַּחֲנֶה, אַךְ סוּסֵיהֶם הַקַּלִּים אֵינָם נִשְׁמָעִים לָהֶם. וּכְמִשְׁתַּגְּעִים רָצִים הֵם הַיָּמָּה, וְהַיָּם עִם מֵימָיו הָרַבִּים גּוֹרֵף וְשׁוֹטֵף אוֹתָם, וּמַשְׁלִיכִים אוֹתָם הַגַּלִּים וּמְטַלְטְלִים מִגַּל אֶל גַּל וּמְנַפְּצִים אֶת רָאשֵׁיהֶם אֶל סַלְעֵי הַקֶּרַח הַצָּפִים עַל פְּנֵי הַמַּיִם. עַד אֲשֶׁר יוֹרְדִים הֵם בִּמְצוּלוֹת כְּמוֹ אָבֶן...

זֶה הַמִּצְרִי אֲשֶׁר לִפְנֵי שָׁנָה הִשְׁלִיךְ אֶת יַלְדֵי הָעִבְרִים הַיְאֹרָה, אֲשֶׁר כִּשְׂחוֹק הָיָה בְעֵינָיו לְהַטְבִּיעַ יֶלֶד נָקִי בִּיאוֹר מִצְרַיִם, וְגוֹרַל אֲבוֹת הַיֶּלֶד הָאֻמְלָלִים בְּהִלָּקַח לְעֵינֵיהֶם מֵחֵיקָם מַחְמַד לְבָבָם. לֹא נָגַע אֶל לִבּוֹ, הִנֵּה עַתָּה הוּא מִתְגַּלְגֵּל תַּחַת שׁוֹאַת הַמַּיִם, עוֹלֶה וְיוֹרֵד. טוֹבֵעַ וְאֵין מַצִּיל... גְּמוּל אֱלֹקִים הוּא.. נָקָם וְשִׁלֵּם.. הַמִּצְרִי הַהוּא אֲשֶׁר זֶה לֹא כְּבָר הֶעֱבִיד אֶת הָעִבְרִי הָאֻמְלָל בְּפֶרֶךְ, מֵרֵר אֶת חַיָּיו, וַיְצַו עָלָיו לְהָבִיא לוֹ מַיִם בִּכְתֵפוֹ מֵי בֶּאֱרוֹת, מֵי מַעְיָנוֹת מִקְצֵה הָאָרֶץ, הִנֵּה עַתָּה הִרְוָה אוֹתוֹ הַשֵּׁם מַיִם, מֵי-יָם מְלוּחִים, כְּנַפְשׁוֹ שָׂבְעוֹ...

וְשָׁם בְּמַחֲנֵה הָעִבְרִים.. לַיְּהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה, עַמּוּד אֵשׁ בָּהִיר מֵפִיץ אוֹר יָקָר, וּמשֶׁה אִישׁ הַמּוֹפֵת, אִישׁ הָאֱלֹקִים מֵרִים אֶת מַטֵּהוּ וּמַכֶּה בַּיָּם, וְהִנֵּה כְּרֶגַע נִבְקַע הַיָּם הַגָּדוֹל הַהוּא. וְנִגְזַר הוּא לִשְׁנֵים עָשָׂר גְּזָרִים, וְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל עוֹבְרִים בָּהֶם בֶּחָרָבָה, כָּל שֵׁבֶט וָשֵׁבֶט בִּמְסִלָּה אַחַת לְבַדּוֹ, וְהַמַּיִם קְפוּאִים וְזַכִּים כַּבְּדֹלַח, וְרוֹאִים הֵם אִישׁ אֶת אָחִיו מִבַּעַד לַמַּיִם, וְצוֹמְחִים שָׁם כָּל אִילָנוֹת וְכָל עֵץ פְּרִי לְמַרְבֶּה, וְהַיְלָדִים הַחֲבוּקִים בִּזְרוֹעוֹת אִמּוֹתֵיהֶם תּוֹלְשִׁים אֶת הַפֵּרוֹת הַנִּפְלָאִים וְאוֹכְלִים... וְיוֹצְאִים הֵם שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים וּמְרַנְּנִים וְאוֹמְרִים שִׁירָה... הָאָח, מַה יָּפֶה וּמְרַנֵּן הוּא הַחִזָּיוֹן זֶה!

וְקוֹל שִׁירָתָם כְּמוֹ עוֹלֶה הוּא בְּאָזְנַי, וְעוֹנֶה אֲנִי אַחֲרֵיהֶם בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵב אֶת כָּל פְּסוּקֵי הַשִּׁירָה, הִנֵּה סִפּוּרִים כָּאֵלֶּה הַנֶּאֱמָנִים וְהַנְּכוֹנִים כְּנָכוֹן הַיּוֹם בָּהֶם אֲנִי אוֹהֵב לַהֲגוֹת כָּל הַיָּמִים, וּמַה נִּשְׂגָּבוּ סִפּוּרֵי הַדּוֹרוֹת בִּימֵי הַשּׁוֹפְטִים וְהַמְּלָכִים, הַגְּבוּרוֹת אֲשֶׁר עָשׂוּ הַגִּבּוֹרִים וּמְשִׁיחֵי הַשֵּׁם, הַנְּבוּאוֹת אֲשֶׁר נִבְּאוּ הַנְּבִיאִים וְהַחוֹזִים. הָאוֹתוֹת וְהַנִּפְלָאוֹת אֲשֶׁר הֶרְאוּ כַּמְסֻפָּר בַּנְּבִיאִים

ראשונים, כל אלה הם משעשעי רוח ומשיבי נפש; אך הספורים הבדויים הנבזים אשר בהכריסטומטי: העכבר והחתול, הזאב והכלב, החזיר והאשפה, שפלים הם וערכם דל מאד בערך ילד עברי ההוגה בתורה" כה חשב תמיד דודל. כי היי לו לב מרגיש כלב הגדולים. ובהטעים לו רבותיו את הספורים הכתובים היו עיניו פתוחות ואזניו נטויות ובכל עצמותיו שמע את דבריהם, ואשר על כן היטב חרה לו במצאו את הכריסטומטי' הנמבזה מונחת על החמש הקדוש והנשגב, וירב באחותו ויבך באזני אמו על הרעה אשר היא עושה, ותהי אנוס להצפין את ספריו ולהחביאם במקום אשר אין יד בני הבית שולטת בו.

(עוד יבא אי"ה)

מכתבי-אחים.

אל ראשי הישיבה הקדושה „תומכי תמימים" שלום וברכה!

ביום אשר אחג את חגי חג הבר-מצוה אעלה גם את ליובאוויטש על ראש שמחתי, וזכר בני הישיבה היקרים יעלה לפני, ואשא כוס ברכה לחיי הישיבה ולהפרחת המוסד היקר הזה, ובמו פי אברכנו, כי יפרח ינוב ויעשה פרי הלולים קדש לד' ולעמו, שיפוצו מעינותיו חוצה, להשקות את גן ישראל מים חיים מי התורה ודעת ד', להחיות עצמות יבשות ולהשיב לב בנים אל תורת אבותם, אשר היא חיינו וארך ימינו בארצות גלותנו, לבל נהי' לטרף לשני הזמן ולברות לאלה השואפים לבלענו ולהכחיד את שמנו, ובעת אשר החשך יכסה את שמינו וערפל יסובבנו, היא תהי לנו לעמוד האש ולהאיר את הדרך לפנינו לבל נפול ברשת זו טמנו לנו אויבינו מבית ומחוץ.

כמטה משה אשר בקע ים ויעבר את אבותינו בחרבה, כן תפלג היא לשטף תעלה לבל יעברו על נפשנו המים הזדונים.

ואתם יקרים, אתם אהובים שומרי משמרת הקדש לבל תכבה אש דת, מה יקרים אתם לי!

ומה קרובים אתם ללבבי ולנפשי! ובקבלי ביום הזה עלי את עול התורה והמצות ונוספתי גם אני על בית יעקב, ובלב מלא אהבה ונפש חפצה אני מקבל עלי את חחובה להיות מבוניו ובניו, ולכן זכרתי אתכם נוטרי כרמנו וארים את נדבתי לטובת הישיבה

„סך חי פעמים עשרה". ואתם קבלו נא ברצון את נדבתי הדלה הזאת והתפללתם בעדי, כי יהי' לבבי זה לי כל הימים להיות במחזיקי התורה ותומכי'.

זלמן סמושקין גזבר קופת אחי תמימים בפאלאצק.

יום הבר-מצוה הוא יום ש"ק כ"ח לחדש טבת פ' וארא.

מלאי רגשי אהבה ואחוה הננו מביעים לך את ברכתנו, להיות לבבך זה לך כל הימים, חזק ואמץ ובכל אשר תפנה תשכיל ותצליח. ועד מאה ועשרים שנה תהי' מאשר ושבע נחת בנפשך ונפש הוריך ומוריך וכברכת אחיך

התמימים.

די אלטע בת מלך.

(המשך מגליון ז')

ווער זע זייט איר פארט? איר ווייזט אויס זייער אלט. איר זייט געוועז בא אונז מסתמא ניט אין מיינע צייטין, הא?.

וואס איז? איך בין טאקע אלט, די זון מיט דער לבנה זיינען אין גאנצין מיט דריי טעג עלטער פאר מיר, הערסט וויפיל איך בין אלט? און פון דעסטיוועגין, בין איך נאך, גילויבט איז ער, בא מיין כח, איך קום זיך וויהין איך דארף, איך פאר שפעטיג ניט אף איין מינוט, אף א זעקונדע ניט, הלואי וואלטין אזו לייט, יונגע לייט ניט פאר שפעטיקין, און דוקא די יונגע לייט פאר שפעטיקין, פון זיי האב איך די לעצטע צייט א ביסל צרות"...

איך שטיי און הער, אזו פאר וואונדערט, איך וואלט קלערין, אז אפשר פון פיל אלטקייט רעט זי ניט צו דער זאך. עס טרעפט בא אלטע זייער אפט מאל, אבער איך הער, אז זי רעט מיט אזא פעסטין פארשטאנד, דער קול איז קלאר און שטארק, יעדער וואָרט גייט אריין טיף אין הארצין, און די מינעס די תנועות זענען עפעס אזוי חנגדיק. און איר געזיכט פלאקערט, אט ווי געטליכקייט ליגט אף איר.

ווער זע זייט איר פארט?—פרעג איך—זאגט מיר שיים באבינקע".

„איך בין ניט קיין באבע, איך בין אלט, אבער קיין באבע ניט. איך בין א בת-מלך, א אלטע בת מלך.

איך האב ניט גיסמייעט איבער שלאגין איהר די רייד, און זיא דער ציילט וויטער--גיוויינלאך בין איך א כאראקטירנע א ביסל, איך האב זייער ליב ציחטיקייט, דאס איז די ערשטע זאך, אז איך קום ערגעץ האב איך ליב דער ווייסין ריין און ציכטיג אין אלע ווינקעלאך, אף די טישין זאלין ליגין ריינע טישטיכער, ווייסע האנטיכער, די הויז לייט זאלין זיין

אויס גיוואשענע, ריינע ציכטיקע, און גיקליירט אין וואס זיי האבין, נאך זייער פאר מעגין, נאר ריין, אפילו די קליינע קינדער זאלין אויך זיין אויס גיבארשטענע, אויס גיפוצטע, אט אזו האב איך ליב.. אין שטוב זאל זיין ליכטיג, ניט נאר בא דעם טיש וואו מי עסט, אין יעדער חדר אין יעדער קאמנאטקע זאל זיין צום ווייניגסטין א ליכט, און צום עסין זאל אויך צו גיין עפעס פיינער ווי גיוויינלאך. וואס זאל איך דיר דערציילין, דעם כבוד וואס איך האב גיהאט די גאנצע יאהרין און איצט נאך אויך, גילויבט איז ער, אין פיל אין פיל ערטער, אז מי ריכט זיך אף מיר, אף מיין קומען, קערט זיך די וועלט א גאנצין טאג. מי וואשט מי רייניקט, מי באקט און מי קאכט, און אלע קליידין זיך אן, ריינע וועש, ריינע קליידער, אף דעם עסין-טיש שטייען לייכטער אויס גישייערטע, ריין ווי גאלד, און ליכטלאך וואס מער, די גיזינדל צוזעצין זיך ארום טיש, עפעס מיט אזא פיינקייט. מיט אזא איידעלקייט דער בעל הבית זעה איך, איז פון מיר אזו צו פרידין, ער זיננט פון מיין כבוד יועגין, ער נעמט א גלעזל וויין, א ביסל בראנפין, אלס צו ליב מיר, און די בעלהביתטע מיט אזא פרישקייט, מיט אזא מונטערקייט דער לאנגט און נעמט צו, און סטארעט זיך צו פרידין שטעלין אלעמען. אלס צו ליב דעם גאסט, צו ליב דער בת-מלך, דאס הייסט צו ליב מיר. מע לאזט קיינעם ניט די טישטיך פון טיש אראפ נעמען . . .

(עוד יבא אי"ה)

א שטראף מיט חסד.

(המשך מגליון ה׳)

ב.

אין דער זעלביקער גאס, ניט וויט פון זיי איז גיזעסין לאה די אלמנה. זיא איז שוים גאנץ לאנג א אלמנה, נאר דאך האט זי זיבען קינדער וועלכע דער מאן האט איר איבער גילאזט נאך זיין טויט, מיט וועלכע זי האט זיך גינוג גימוטשעט, ניט איין מאל איז זי נעבאך גיזעסין אן ברויט, הונגעריקע האבין זיי זיך גילייגט שלאפין.

לאה, איז אמאל גיוועזן פון די שיינע באלע-באסטעס, זי פלעגט אלע מאל געבין די שענסטע נדבה, צו איר פלעגין קומען אלע ביטערע הערצער אויס קלאגין זייער הארץ, זי פלעגט זיי געבין עצות שטיצין. מיט געלט, מיט וואס זי האט נאר גיקענט. איצט אז איר מאן גישטארבין, פון די גישעפטין

איז גיווארין א תל, וואס זי האט גיהאט אלטע באלעבאטעסקייט האט זי צו ליינט אין משכון, איר גאלד און זילבער איז גילעגין בא חנהן דער איידעלער אין די קאמאדין, איצט איז איר נאך אויך ניט אן גישטאנען גיין בעטין, און זי האט בעסער הונגער גילידין ניט דער מאנענדיק פאר יועמען עס איז אז זי האט ניט. פיל שבתים אין יאהר האט זי גיפראיעט מיט א האלבין לעבעל ברויט, ניט מיט גאנצע חלות, די ליכט האט זי שוים צו שטעקט אין וואס עס איז, די לייכטער זיינען שוים ניט גיוועזן אין שטוב, און די ליכטעלאך קליינינקע אז ביז דער נאכט פלעגין זיי שוים אויס ברענען, און מי פלעגט זיך זעצין צו דעם חשך-ריקין טיש אין דער פינסטער, זי פלעגט נעבאך וויינען אז די הארץ פלעגט איר אויס גיין, און אז די קינדערלאך פלעגין פרעגין: מאמע וואס טוסט דו? פלעגט זי אף גיך אפ ווישין די טרערין און ענפערין זיי: איך עס, קינדערלאך, עסט אויך, אין דער עסין פלעגט ניט לאנג דויערין, מי פלעגט פאר לאזין דעם פינסטערין טיש און צו לייגין זיך אף די ערטער, ווער פון זיי פלעגט אנ-שלאפין ווערין, און לאה פלעגט, נעבאך, באטראכטין איר לאגע, וואס פון איר איז גיווארין, אזא גוטין לעבין ווי זי האט גילעבט, און אזו שלעכט ווי איר איז איצט, ניט וועלענדיק פלעגט איר ארויף קומען אפין זינען „סטייץ פאר וואס קומט דאס איר? זי איז דאך גיוועזן אזו גוט. און פרום, און חנה די איידעלע, וואס איז אזו גראב, אזו שלעכט, איז אזו רייך, אזו גוט איז איר?“ אזו פלעגט זי זיך אוויילע פאר קלערין. אבער באלד פלעגט זי די גידאנקען פאר טרייבין „ניין, ניין, מי טאר ניט זינדיקען, מיר איז פיל בעסער פון חנהן, פאר מיינע קינדערלאך וועל איך ניט נעמען קיין צעהענדליקע זעק מיט גאלד, איי, מיינע טייערע קינדערלאך“, און אין דער פינסטער אין מיטין נאכט פלעגט זי זיך אויף הייבין און צוגיין צו יעדער קינד, איין קוקין זיך אין זיין צורה. אין זיין איידעלין גיזיכט, די הארץ פלעגט איר פאר קלעמען קוקענדיק אויף זייערע אויס גידארטע פנימער, אויף זייער געלקייט, די איינגי-פאלענע אויגין, טרערין פלעגין איר האלדז פאר ווערגין דער מאנענדיק זיך אז אויף שטייענדיק האט זי ניט וואס צו געבין זיי עטוואס אין מויל, ניט קיין טיי, ניט קיין צוקער, ניט קיין וועלכין עס איז קיכל. אבער זי פלעגט זיך אליין שטארקין און שאצין זיך רייך מיט דעם גליקלאכין אייגינס וואס זי האט קינדער.

„מסתמא וועלין זיי זיך אויס האדעווען ...“

(עוד יבא אי"ה)

מ ו ר ע ו ת.

א) כל ילד המתנדב בכל שבוע יותר משני ק"כ, נדפיס אי"ה את סך נדבתו בסוף כל חצי שנה.

ב) כל ילד אשר במשך הימים הבאים עלינו לטובה תמלאנה לו שלש עשרה שנה, מתבקש להודיע את שמו ואת יום הבר מצוה שלו בדיוק ונדפיס אי"ה ברכה לשמו, ואם ינדב נדבה כפי השגת ידו נדפיס אי"ה את סכום הנדבה.

הילדים אחי-התמימים אשר מלאו להם שלש עשרה שנה.
יום א' כ"ט טבת הילד צבי הירש בן יהודא ברודנא בסמרגון פלך ווילנא.
יום א' ד' שבט, הילד מרדכי ב"ר חיים אלי' עטקינד בסעמיאנאווקע פלך צרניגוב.
יחיו ויגדלו ויאריכו ימים ושנים בעשר וכבוד ויראת השם סלה!

מעות נדבות אחים חנוכה.

מעיר יעקאטערינאסלאוו.

הובער ריקמאן לומר פה, יחי'	20	ק"כ
לאה אלחאוויץ "	10	"
מנחם מענדל סמאראדינסקי "	15	"
טויבע אהותו "	10	"
ברכה "	10	"
משה שטערין ראקשיק "	15	"

מעיר אדעססא.

הילד מר שלמה דוליצקי יחי'	1	רו"ב
אחיו " נפתלי	1	"
" שמשון שווירסקי	1	"
" אהרן דאברוסקין	1	"
" גד באנאפאלסקי	1	"

שמות אחי-התמימים יחיו וירבו.

באבינאוויץ פ. מוהילוב.
ארי' ליב ראפפארט
אשר קאלאצאשניק
אברהם סארקין
אלי' האלפערין
בנימין חפץ
גדלי' פיצערסקין
וויחנא האלפערין
זרחי' "
זלמן אברהם מעסערמאן
טובי' סארקין
יצחק ליב דוואשקין
יואל ראפפארט
יונה אייזיק לעבענטוב
ישעי' אוטמאן
ישראל איטקין
ליב איטקין
לאה ריס
משה דימשיץ
מאיר בליומין
מאניא פירסמאן
מאיר האלפערין
קאפל קאלאצאשניק
קאפל חפץ
קיילע ראבינאוו
שאשע פייזנער

ברהין פ. מינסק.
אברהם יצחק גורעוויץ
אליעזר פעלדמאן
אברהם ראידוויסקע
אהרן קאהאנסקי
אברהם לעווין
אשר נאראדעצקי
אברהם אוליענסקי
אהרן צערניאווסקע
אברהם סאסנאווסקע
אברהם ארין
ברוך בן ציון קאפלאן
בן ציון סערעברענא
גדלי' הארעדעצקי
געצל וויליענסקי
דוב חאליעצקע
זלמן קארלין
זאב לאנדרא
חיים יעקב אניגאווסקע
חייקל "
חיים ראזאווסקי
חיים ברוך מיליאווסקע
יודא ראבאושקע
יהושע סטאלבערג
יוסף אוליענסקי
יודא ליב צירלוש
ישראל קאפלאן
ישראל רעוזין
יודא ליב הורעוויץ
ישראל ליעווין
יצחק לעווין
יוסף זלאבינסקע
ישראל "
יצחק קאדקין
יוסף זוויניאצקאווסקע
יעקב צבי קאפלאן
לוי יצחק לעווין
משה ראוויקאוויץ
מרדכי דוב נערשענאוויץ
מנחם נחום הורעוויץ
משה מיכל קאופמאן
(עוד יבא בע"ה)

אדריסה: Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Типо-Литографія I. Лурье и К°, Гороховая № 48. ס"ט פ"ב, דפוס יוסף לוריא, גורוחוביה ס"ח.

ב"ה

הָאָח

יום א' פ' יתרו י"ד שבט התרע"א

ליובאוויטש

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעריהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להודרז ולבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרים' הרשומה בסוף.

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את החוברת „האח" בכל שבוע חנם.

מחיר החוברת חמשה ק"כ.

אנשי שלומנו העוסקים בהפצת גליון זה מתבקשים להודיע מיד מספר הילדים ההותמים והמתנדבים. פעם בחדש תבא הוספה שאותה יקבלו בתור „פרס' כל הילדים המתנדבים אגורה אחת בשבוע.

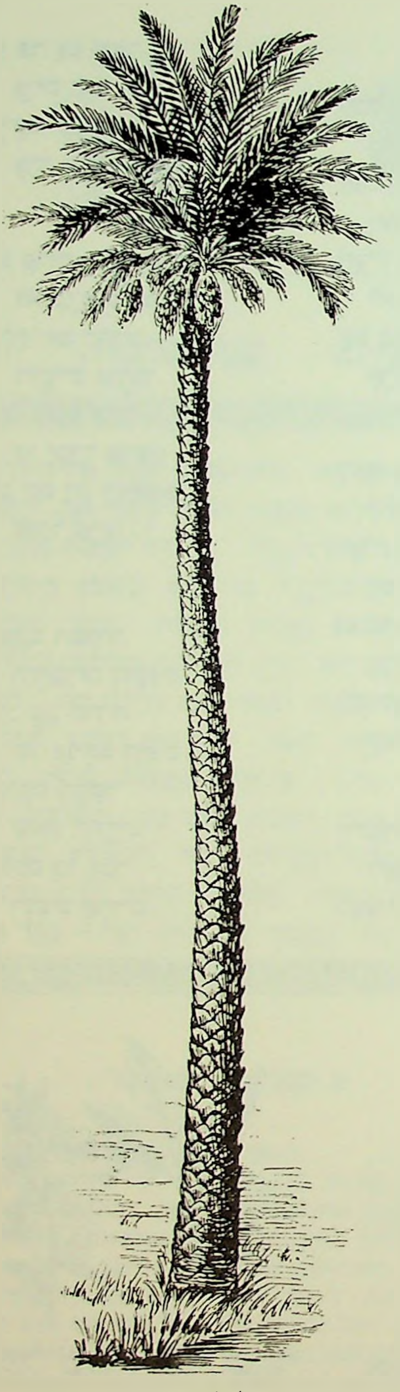

עֵץ הַתָּמָר.

חֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבָט.

שָׁם יוֹשְׁבִים יְלָדִים
וְלַשֻּׁלְחָן עֵינֵיהֶם
וְכָל פְּרִי מְגָדִים
בַּקְּעָרוֹת לִפְנֵיהֶם
כָּל פֵּרוֹת חֲשׁוּבִים
עֲרֵבִים וִיקָרִים:
תְּאֵנִים וַחֲרוּבִים.
צִמּוּקִים וּתְמָרִים

וְשָׁם יֶלֶד בְּתוֹם
יִשְׁאַל שְׁאֵלָה:
לָמָּה הַיּוֹם
פְּרִי עֵץ נֹאכֵלָה?

הֵן פֹּה גַּם שָׁמָּה
גֵּרִים הִנֵּנוּ
אַרְצֵנוּ שְׁמָמָה
בְּיַד זָרִים כְּרָמֵינוּ

לֹא פֵּרוֹת, לֹא עֵצִים,
לֹא כְרָמִים יֵשׁ לָנוּ
בִּלְתִּי אִם קוֹצִים
דּוֹקְרִים אוֹתָנוּ..
וּמַה נִּפְגַּע בָּאֵל
כִּי יְבָרֵךְ אַרְצֵנוּ
אִם שָׁם רַק יִשְׁמָעֵאל
אוֹכֵל פִּרְיֵנוּ??

* * *

וְנֶעֱצַב הַמּוֹרֶה
וְהַחֲבֵרִים נִזְעָפִים
וְעַב-עָנָן שׁוֹרֶה
עַל פְּנֵיהֶם הַיָּפִים...
וְשׁוֹקֵט הַסַּעַר
שְׁאוֹן הַיְלָדִים
וְדוֹמֵם כָּל נַעַר
רְגָעִים אֲחָדִים.

* * *

הַכֹּל יֵשׁ לָנוּ
גַּם אֶרֶץ וּכְרָמִים!
וּפֹה הֵם אִתָּנוּ
וְעִם כָּל יֶלֶד תָּמִים..
וְאֶרֶץ נִשְׂגָּבָה...
לֹא אֶרֶץ תַּחְתּוֹנָה.
שָׁם בְּמַחֲשָׁבָה
אֶרֶץ עֶלְיוֹנָה...

יִרְאַת-הַנּוֹרָא
הִיא הִיא אַרְצֵנוּ
מִצְוֹת וְתוֹרָה
הֵם הֵם כְּרָמֵינוּ
גַּם פֹּה בַּגּוֹלָה
אֶרֶץ יֵשׁ לָנוּ
וְלַמָּרוֹם-עוֹלָה
עֲבוֹדַת כֻּלָּנוּ

וְרוֹמְזִים הַפֵּרוֹת
לְעִנְיָנִים שׁוֹנִים...
לְמִצְוֹת, לְאוֹרוֹת
לִדְבָרִים עֶלְיוֹנִים...
כִּי יֵשׁ בְּכָל קִנְיָן
סוֹד וְרֶמֶז, דְּרוּשׁ וּפְשָׁט,
וְכֵן הוּא הָעִנְיָן
גַּם בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבָט..

כֹּה עָנָה הַמּוֹרֶה
וְהוּא נִרְגָּשׁ מְאֹד
וּבְאֶצְבָּעוֹ הוֹרֶה..
וַיּוֹסֶף עוֹד:..
וְעַתָּה נְעָרִים
הָבָה נֹאכֵלָה
אִם נָבִין בִּסְפָרִים
אֵין כָּאן שְׁאֵלָה...

הָרֶמֶז, הַסּוֹד
לֹא כֻלָּם הֵבִינוּ
אַךְ בְּיִרְאַת כָּבוֹד
בְּרֻבָּם הֶאֱמִינוּ
וּבְכָל פֶּה
אֶת הַפֵּרוֹת אָכְלוּ
וְלָמָּה? וּמֶה?.
עוֹד לֹא שָׁאָלוּ...

מַקֵּל שָׁקֵד. פְּרִי שָׁקֵד.

אֶשְׁכּוֹל עֲנָבִים.

עֲנַף תְּאֵנָה.

רִמּוֹן. פֶּרַח רִמּוֹנִים. אֶשְׁכּוֹל תְּמָרִים. עֲנַף שִׁקְמָה.

כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ.

מִדְבָּר גָּדוֹל.. אֹהָלִים רַבִּים מְאֹד נְטוּיִים בּוֹ לְאָרְכּוֹ וּלְרָחְבּוֹ. וְהָמוֹן גָּדוֹל, שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף גְּבָרִים לְבַד מִטַּף שְׁרוּיִים בְּתוֹכָם.. וְקָמִים הֵם בַּבֹּקֶר, וּמַחֲנוֹת מַחֲנוֹת יוֹצְאִים לִקְרַאת הָהָר, וּדְמָמָה בְּכָל הַמֶּרְחָב הַגָּדוֹל הַזֶּה.. דְּמָמָה אֲיֻמָּה, וְאֵין מַפְרִיעַ אֶת הַדְּמָמָה, לֹא צִפְצוּף צִפּוֹר, וְלֹא נִדְנוּד עָלֶה. נָחִים שׁוֹקְטִים גַּם הָעוֹלָלִים וְהַיּוֹנְקִים.. וְהָהָר בּוֹעֵר בָּאֵשׁ.. וְהָאֵשׁ גְּדוֹלָה עַד לֵב הַשָּׁמָיִם.. חֹשֶׁךְ עָנָן וַעֲרָפֶל.. וַחֲרָדָה וְאֵימָה גְּדוֹלָה נוֹפֶלֶת עַל כָּל הָעוֹמְדִים בְּמַעֲמָד הַהוּא.. וְהִנֵּה קוֹל שׁוֹפָר הוֹלֵךְ וְחָזֵק וּמְבַשֵּׂר אֶת בּוֹא כְבוֹד הַשֵּׁם. וּמִשְׁתָּאִים הַכֹּל וּמַחֲרִישִׁים.. שִׂפְתוֹתֵיהֶם נִסְגָּרוֹת, עֵינֵיהֶם נְשׂוּאוֹת אֶל הַמַּרְאֶה הַגָּדוֹל וְאָזְנֵיהֶם נְטוּיוֹת לִשְׁמֹעַ דְּבַר הַשֵּׁם בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ, כִּי מִי שָׁמַע קוֹל אֱלֹקִים חַיִּים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ.. וְהִנֵּה קוֹל הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ חוֹצֵב לֶהָבוֹת לֵאמֹר: „כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ!“ וּבוֹקֵעַ הַקּוֹל הַזֶּה אֶת אֲוִירוֹ שֶׁל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וּכְקוֹל רַעַם אַדִּיר מַרְעִישׁ הוּא אֶת חֲלַל הָעוֹלָם וּמְלוֹאוֹ, וּמְצַוֶּה עַל בְּנֵי הָאָדָם כֻּלָּם עַל הַגְּדוֹלִים וְעַל הַקְּטַנִּים: מְאֹד מְאֹד הֱווּ זְהִירִים בִּכְבוֹד אֲבוֹתֵיכֶם, בִּכְבוֹד אֲבִיכֶם וְאִמְּכֶם! הַמִּצְוָה הָרִאשׁוֹנָה אֲשֶׁר נִצְטַוִּינוּ מִפִּי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, אַחֲרֵי מִצְוַת הָאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ וּבְיִחוּדוֹ, הִיא הַמִּצְוָה לְכַבֵּד אֶת הַהוֹרִים, כִּי גְדוֹלָה הִיא הַמִּצְוָה הַזֹּאת, מִמֶּנָּה פִנָּה, מִמֶּנָּה יָתֵד לְכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, כִּי יִהְיוּ הָאָבוֹת נִכְבָּדִים בְּעֵינֵי הַבָּנִים לָלֶכֶת בְּדַרְכֵיהֶם וְלִשְׁמֹעַ בְּקוֹלָם, דֶּרֶךְ הָאָבוֹת וַאֲבוֹת הָאָבוֹת, דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה וְהָאֱמוּנָה, הִיא הַדֶּרֶךְ הַכְּבוּשָׁה וְהַמְּסִלָּה הַסְּלוּלָה וְכָל הַסָּר מִמֶּנָּה תּוֹעֶה הוּא בְּדַרְכֵי חַיָּיו, לוֹעֵג לְאָבִיו וּבוֹזֶה לְאִמּוֹ, חָכָם הוּא בְּעֵינָיו וְאִוַּלְתּוֹ קְשׁוּרָה בְלִבּוֹ, כִּי אִוֶּלֶת וּפְתַיּוּת נוֹרָאָה הִיא לְפַתּוֹת אַחֲרֵי רְהָבִים וְשָׂטֵי כָזָב הַחוֹלְקִים עַל מָסֹרֶת אָבוֹת וּמְקִילִים בִּכְבוֹד רִאשׁוֹנִים לַעֲשׂוֹת כַּטּוֹב בְּעֵינֵיהֶם, חָלִילָה, חָלִילָה לָכֶם מְרֵעִים קוֹל הַשֵּׁם בְּאָזְנֵינוּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה — כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ!“

א שטראף מיט חסד.

(המשך מגליון ט׳)

און אַזוי איז טאַקע געווען, די מיידלאך האָבין אָן גיהייבין ארבייטין, און פאר דינען פיל-ווייגיג, די אינגלאך זיינען גיוועהן זייער פּפּאַסאָבנע, און האָבין גיהאַט גרוים חשק צו לערנען, זיינען זיי צו פאָרין אין ישיבות, ראָרטין האָבין זיי זיך גינוג גיוואלגערט, ווער עס האָט גיגעסין טעג, און ווער עס האָט קיין טעג אויך ניט גיהאַט, אַף וואָס האָבין זיי גישלאָפין? אין וואָס זיינען זיי גיגאַנגען? ווינטער אין שניי מיט באָרוועסע פיס אָן זאָקין, אין די שטיוול לעכער,

אין זומערדיקע בגדימלאך.. נאר זיי האבין דאס אלס גילייטין, זיי האבין נאר גילערינט, און א אויף-הער גילערינט, ביז זיי זיינען גיווארין גרויסע לומדים. אז זייערע נעמען האבין זיך גיהערט אין דער וועלט

זיי פלעגין זאגין אף דער בימה, פלעגט זיין די שול גיפאקט מיט מענשין, און די ווייבער פון ווייבערשער שול האבין אויך גיהערט און גיוואנשין זיך אזעלכע קינדער האבין א־ער לכל הפחות אייניקלאך, און לאה די אלמנה האט גיהערט פון ווייטין און איר הארץ האט גיקוואלין, אלע אירע וואנדין זיינען פאר גאנגען, אירע איין גישרומטע פאר פינסטערטע באקין האבין אויף גיבליהט פון פרייד. און טאג אף טאג האט זי גיווארט אף דעם קומען פון איר עלטערין זון וועלכער האט גישריבין אז ער פארט אף ראש השנה אהיים...

ג.

אין יענער צייט איז גישטארבין אלטע די פוילישע, דאס איז גיוועזן א אלטע אידענע וועלכע אין די יונגע יאהרין האט זי יוא גיהאט אפאר קינדער, נאר זיי זיינען בא איר צו שטארבין קלייניקע, דער מאן איז אויך גישטארבין און האט איר גילאזין אביסל געלט. זי האט זיך גימאכט א גישעפט פון הלואות אף פראצענט, און איז דער פון גיווארין גאנץ רייך, נאר קארג איז זי גיוועזן נאך מער ווירער רייך, דער עסק פון פראצענט וועלכער ייעדער רובי ברייננט פרנסה, האט זי איינגיוויינט אז זי זאל זייער זאלעזיען א קאפיקע, גיוויינלאך זיינען צו איר אן גיקומען אלע ארימע לייט, אלע ארימע בעלי-מלאכות, מיט וועכסלען מיט משכנות פלעגין זיי בא איר לייען ביסלאך געלט. און פלעגין צאהלין י׳ פראצענט.

א שוועסטער האט זי גיהאט א ארימע וועלכע האט גיהאט קינדער אינגלאך, מיידלאך, זי פלעגט זייער בעטין, אז אלטע איר שוועסטער זאל איר געבין חאטש צו שטייער אף שכר-למוד זי זאל קענען איהרע קינדער געבין אין חדר, אלטע די פוילישע אבער האט זיך מיט איהרע געלט ניט גיקענט שיידין, און איר שוועסטערס קינדער זיינען אום גיגאנגען ליידיק, זיי האבין אפילו ניט גיקענט דאוונען רעכט, און זי האט זיי ניט גיהאלפין, די אינגלאך זיינען אויס גיוואקסין אן הדרכה, לערנען האבין זיי ניט גיקענט, דאוונען אויך ניט, און האבין טאקע ניט גידאוונט און זיינען גיוועזן קנאפע אידין, זיי האבין זיך צו גישלאגין צו וועלכע עס איז גישעפטין. אבער זיי פלעגין ארבייטין אום שבת, אין די פראזדניקעס פלעגין זיי פאר ברייננגען אין הוליען, און שפילין אין קארטין, זיי זיינען אין שטאט גיוועזן גוט בעוואוסט פאר גרייסע שארלאטאנעס. און אז מי האט זיי גיזעהען פארינדיק אום שבת אף איזוואשצוקעס בעת אלע גייען אין שול דאוונען. פלעגט מען שילטין ניט זיי, נאר זייער רייכע מומע אלטע די פוילישע, וועלכע האט ניט אכטונג גיגעבין אז איהרע פלימעניקעס זאלין גייען אין חדר און זאלין זיך האדעוען אידין..

(המשך יבא אי״ה)

שמות אחי-התמימים יחיו וירבו.

ברהין פלך מינסק.
מאיר איסר ראבינזאן
משה גוטיוטטוב
נחום ראבאווסקי
נתן נאטעראווקאוויץ
נחמן איסר בולקין
פסח חאונקאוויץ
צבי ראבאווסקי
צבי ראזאווסקע
צבי שקאלניקאוו
צבי ראזאווסקי
צבי קוניאווסקע
קאפל ראוויקאוויץ

ראובן פערעפליאטיק א.
ראובן 〃 ב.
שמעון אינאלניק
שמעון קאפלאן
שמשון זלאבינסקע
שמעון דינין
שבנא ראזאווסקי
שאול הורעוויץ
שבנא גלוחאווסקי
שאול יאוויקאוויץ
שמעין ראכלין
שאול הורעוויץ

בעליניץ פלך מוהילוב.
אהרן הלל פעוונער.
אלטר 〃
אלטר חפיץ.
אהרן פערסיץ,
בערל פארבער.
דוד סאקאלי
הירש שטאראבעלסקין
זיסמאן מינקאוויץ.
זלמן קרוגלאנסקע.
זלמן וואלפסהן.
זאב פעוונער.
זנבל שיר.

ישראל הלל קרומער.
יעקב יוסף קרומער.
יצחק גורעוויץ.
ישעי׳ גורעוויץ.
יעקב פעוזנער.
ליב איינבינדר.
משה עלינטיק.
מרדכי קראהל.
פייוויש פעוזנער,
שמרי׳ אראנאוו.
שמואל באשין.
שלמה סאלאוועי.

(עוד יבא בע״ה)

ב"ה

האח

יום א' פ' משפטים כ"א שבט התרע"א
ליובאוויטש

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעריהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להודיע ולבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרים' הרשימה בסוף.

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את החוברת „האח" בכל שבוע חנם.

מחיר החוברת חמשה ק"כ.

אנשי שלומנו העוסקים בהפצת גליון זה מתבקשים להודיע מיד מספר הילדים החותמים והמתנדבים. פעם בחדש תבא הוספה שאותה יקבלו בתור „פרס" כל הילדים המתנדבים אגורה אחת בשבוע.

מדבר שקר תרחק.

בבקר, הרבי נכנס אל החדר, והנה אחד הנערים מתנפל על רעהו בחמה שפוכה, מכהו באגרופיו ותולש שער ראשו. חורק את שניו וקצפו עובר כל גבול עד אשר לא הרגיש גם את בוא הרבי.

למה תכה רעך? — קרא הרבי בגשתו להפריד ביניהם — מה עשה לך?

אך הנער עודנו מרים אגרופיו ובקול בוכים כעוס קורא הוא: אני אראך! חכה נא, אני אראך!..

למה הנך נרגז כל כך? — שואל הרבי — מה קרה לכם? במה הקציף אותך? — וביד חזקה מפריד הוא אותו מעל הנער המכה ומחזיק בו לבל יוסיף להתנפל עליו.

„הוא רמני" — עונה המכה בקול יליל — הבליעל הזה רמה אותי".

איך? ובמה? שואל הרבי.

„אמי תחבה כף של חלב בקדרה של בשר — מספר הנער — ותשלחני אל הרב לשאל אם כשרות הן הקדרה והכף או לא. רצתי אל בית הרב והנה הוא כבר בבית התפלה באתי אל בית התפלה, אך אנכי אינני מכיר את הרב ולא ידעתי למי לפנות בשאלתי ואפן אל הנבל הזה ואומר לו: הראני נא מי הוא פה הרב? ויראני את אחד המתפללים אשר פאות לו ארוכות וחגרה במתניו, ואגש אליו ואשאלהו: רבי, אמי תחבה כף של חלב בקדרה של בשר, מה דינן? האנשים אשר עמדו מסביב, לשמע שאלתי הרימו קול צחוק נורא וכמעט אשר לא נבקע הספון לקולם. אני. אשר לא ידעתי פתרון הצחוק הזה עמדתי משתומם. לחיי אדמו כדם ושוב חורו כשיד, ואהי בעיני כאלו נשפכו עלי מים רותחים, והאנשים מוסיפים לצחק. ועיני תועות אל כל עבר. כמעט אבדה לי בינתי, והנה קול האיש אלי: לא כונת יפה, ילד נחמד, אנכי אינני רב. אני רצען פשוט. הנה שם בקרן דרומית מזרחית עומד הרב, קרב אליו ושאל את שאלתך.

ברכי כשלו, וכמעט אשר לא עצרתי כח לגשת אל הרב, אך התאפקתי ואגש אל הרב, ואחרי מרעים רעם הצחוק, כל אחד ואחד מהשומעים מדבר בתענוג מיוחד על הטעות שטעיתי, מתלוצצים ולועגים ונדמה לי שהם לועגים לי, ומי גרם לי כל אלה? המתועב הנבל הזה; אך אנכי שלמתי לו כגמולו, הוא ידע מעתה איך להונות את החברים..."

הרבי לא השיב דבר לשעה ויצו עליהם לשבת איש איש במקומו ולבלתי קרא למהלומות עוד. אך בערב קרא להם ללמד פרשת השבוע ויגיעו עד הפסוק: „מדבר שקר תרחק" הרואה אתה — אמר להנער השקרן — הרואה אתה,

כי התורה מזהירה על השקר, השקר הוא נתעב ושנוא מאד, עד אשר עלינו לא רק לבלתי דבר שקר בלבד, כי אם להתרחק ממנו, עלינו להיות רחוקים מן השקר, כי אין רעה בעולם כרעת השקר. ועיניך הלא ראו היום את הנזק, הבושה והכלמה אשר הסבות לחברך בדבריך, ואת הרעה אשר הבאת על נפשך בהכותו אותך מכות נמרצות. ושריטות צפרניו החדות עודן נכרות היטב בפניך, אך עוד רעות גדולות גדולות מאלה מביא השקר לעולם.

ואתה בעל גמולות – פונה הרבי אל הנער המכה – אתה. גם לך דרוש לשים לב אל המקרה אשר קרה לך היום. אתה לא ידעת מי הוא הרב, בבית התפלה היו אנשים רבים ולא ידעת מי מהם הרב, ובא נער נוכל והראה לך על הרצען, וקראת לו רב ופנית אליו בשאלתך, ומה בזה? מה הפסדת? האם אבד לך דבר? רק לשעה צחקו השומעים, ובכל זאת, ראה איך קצפת, איך חרה לך היטב, איך התנפלת על הנער המהתל בך, ואני ראיתיך קורא בספרים, מבלי אשר אינך שם לב, אם הסופרים ההם, מחברי הספרים נאמנים הם וכל דבריהם אמת ויש לסמך עליהם, ורואה אנכי איך אתה קורא בחשק גדול ומאמין בהם עד אשר הנך נעשה אדוק ומחזיק בדעותיהם..

ולאסוננו, ישנם אלה המרמים אותנו בספריהם יותר הרבה מאשר רמה אותך הילד הזה....

היודעים אתם ילדים את ר' ירוחם החנוני?

כן, כן, יודעים אנחנו אותו, עונים הילדים.

הנה הוא איש חכם ונבון דבר, ויהי כתת לו איש במחיר סחורותיו שטרי ממלכה, מתבונן הוא אליהם ואינו נוטלם עד שהוא שואל עליהם את גזבר אוצר הממלכה, אם אמתים הם או לא.

שאלו אותו – למה אתה חרד ומדקדק כל כך באמתת השטרות?

-פשוט הוא מאד – ענה – בימים האלה רבו המזיפים העושים שטרות שהם אמנם דומים בתמונתם ובצורתם אל השטרות האמתים, אך בהגלות תרמיתם, מלבד שאינם שוים כלום ואינם ראוים לכל דבר, הנה עוד נמתח עליך קו חשד בעיני הממשלה, ואוסרים אותך בשלשלאות של ברזל ומוליכים בתפים ובמחולות אל ערבות סיביר, ועתה שפטו נא, היתכן לתת את סחורתי הטובה ולקבל במחירה ניר מחוק ולהאסר עוד אחרי כן בכלא ולהשלח בגדוד אסירים לעבד עבודת פרך?"

גם הספרים הרבים אשר פרצו בימינו—מוסיף הרבי -- רבים מהם מזיפים, מלאים הם דברי כחש ומרד, אין בהם לא מוסר ולא דרך ארץ. ויהי בקראך את הספרים ההם מלבד אשר אתה מאבד את הזמן שלך, הזמן שהוא כל כך יקר, שאין להשיבו ואין להשיגו בכל הון, את הזמן הזה אתה מאבד בקריאת ספרים ריקים ונבערים המוליכים אותך שולל. ועוד סופך להאסר ולהשלח לקצות הארץ לעבוד עבודת פרך ולכלות ביגון ימיך..

כן הדבר, ילדים ועתה עליכם לבלתי נגע בכל ספר בטרם תשאלו את פי אם טוב ונאמן הוא. ואם מתר לקרות בו, לבל יקרה אתכם כמקרה אשר קרה לנער הזה, ולבל תאבדו את שנותיכם וימיכם בהבל ואחריתכם תהי עדי אבד, חלילה.

מדבר שקר תרחק! מזהירה התורה. ואין האזהרה מכונה רק כלפי המדברים והמספרים בלבד, כי אם גם כלפי השומעים והקוראים בספר לאמר: התרחקו מדברי השקר, סורו סורו, ואל תקרבו גם אל פתחי שעריהם, ואם אינכם יודעים להבחין בין אמת לשקר, שאלו את רבותיכם ומגידיכם, זקניכם ויאמרו לכם.

די אלטע בת מלך.

(המשך מגליון י׳)

מעגסט מיר גלויבין, אז פיל מאל האב איך בא דעם ארימאן אזו פיל פערגעניגין, מיר איז גאר ניט אייננ, אין דער קלענסטער שטיבעלע, מיר איז ניט פינסטער פאר די קליינע ליכטעלאך, דוא וואלסט זעהען זייער ארויס גיין אנטקעגין מיר, זייער ריכטין זיך, פון האלבין טאג אן עסט מען שיים ניט. מע גרייט זיך אף מיר..

דער ארימער בעל-מלאכה נעבאך הערט אוף צו ארביטין, ער פאר שטעלט אלע זיינע גיצייג זיין אינסטרומענט, דעקט מיט וואס עס איז אריבער, קערט אפ, ליידיקט אפ, חאץ א ווינקעלע, צו וואשט די הענט אף וויפיל ער קען זיי מאכין ריין, דאווינט אפ. און זעצט זיך צום טיש, ווי עס וואלט גאר ניט פעלין, ווי ער האט שיים אלס אפ גיטאן, ס-איז גאר ניט קענטיג אז ער האט גילאזין אין מיטן ארבייט. א טאג א גאנצען ואבאטיעט ער זיך נאר מיט מיר, און קלערט אפילו ניט וועגין ארבייט, זאל אים אימעצער פרוזוין באטין ארבייט, וועט ער ניט גיין, וואס הייסט ער וועט מיך לאזין, און וועט זיך פאר נעמען מיט ארבייט, ער וועט זיך אפילו ניט דינגעי, און ניט באדינגען אויך. דאס ווייס ער אז איך האב פיינט מלאכה, ארבייט, איך האב נאר ליב ספאקאייסטווע, רוה, דו וועסט דאך לאכין, איך בין דאך א בת-מלך, פאר שטייסט דאך ווי מי האדעוועט זיך אין א קייזער-ליכין פאלאץ, און פונדעסטיועגין קען איך קיין מוזיק ניט הערין, איך קען ניט ליידין אפילו א קלונג פון א גלעקיל, א צושטארקער קלאפ איז מיר שיים שוער, ס-איז ניט פון אלטקייט, אט אזו איז מיין כאראקטער, זיננען האב איך גראדע ליב, אויך אירעשליכין זיננען, גיוויינלאך..

וויטער האב איך א מאדנעם כאראקטער. ביי טאג האב איך פיינט פרישע גיקעכץ, רוקא אלטע גיקעכץ וואס איז נעכטין גיקאכט גיווארין, איך אנקלויף פון יענער שטוב וואו מען קאכט פרישע, איך קען גאר דעם ריח ניט הערין. זעהסטו, דעם ריח פון די פארלאשענע ליכטלאך, דעם טשאד מיט דעם רויך, דאס איז מיר פריאטנע, פאר קערט איך האב שטארק פאר-איבל אז מע טראגט ארויס די לייכטער, און דעם ריח פון דעם פרישען זופ, פון דעם סאמאיואר קען איך ניט ליידין, איי, די סאמאווארין זיי נעמען מיר אחיים דעם גיזונד. פאראן וואס ווייסין נעבאך ניט, זיי דער לאנגען א סאמאיואר, און איך זיץ אין וואונדרין, אין צרות..

איך קען ניט, אזו איז מיין נאטור, וואס מיינסטו קום איך טאקע אפ, ס-איז ניט אמאליקע יאהרין, וואס ווייסטו יואס אמאל האט זיך מיט מיר גיטאן, מי האט די האלדז אונטער מעסער נישטעלט פאר מיר פון מיינטיועגען איז מען דאך גיגאנגען אין פייער און אין וואסער, וואס הייסט מי וועט מיר עטיואס טאן ניט נאך מיין ווילין, עס איז גאר קיינעם אפין זינען ניט אוף גיגאנגען, און מיר איז טאקע שווער צו גיהאווירין, איך בין אליין מודה, איך פריזנייע אליין אז איך ראקוטשאייע זייער, למשל, איך האב פיינט פארין, אף קיין זאך ניט, אף א פור, אף דעם באן, מיט דעם טראמיואי, מיט קיין זאך קען איך ניט ליידין אז מע פארט, אף דעם וואסער איז נאך ווי עס איז, אבער אף דער יבשה, זאלסט מיר נאר ניט דער מאנען, עס גייט מיר איבער דער גאל, דו קוק ניט וואס איך בין אלט, און פון פאהרין האלט איך ניט עד היום, פאראן וואס ווילין מיר ניט טאן אף להכעים, נאר זיי מיינען אז אין וואגאן, אדער מיט דעם טראמיואי, דאס איז גאר א אנרער פארין, פאר דעם וועל איך ניט כקפיד זיין, ס-איז אבער ניט אזו די מעשה, פארין גאר ניט, ואת לא!

היינט רייכערין.. פאראן דאך מענשין וואס קענען ניט לעבין אן רייכערין, ס-איז אבער קיין פעולה ניט, איך האב פיינט אז מע רייכערט, איך בין אזו ביין, איך וואלט יענעם פאר שטיינען, ווער עס רייכערט מיר אין די אויגין..

היינט נאך פיל זאכין וואס איך קען ניט ליידין, אט נאר א קלייניקייט, איך האב ליב אז מע גייט אין גאס זאל זיך אין קעשענע נאר נישט גיפינען, ווער רעט געלט.. צו געלט זאל מען זיך גאר ניט צו רירין, עס מעגין זיך ליגין אין די קאמארין מיליאנען, איך פאר גין זיי זייער, אבער אין האנט נעמען. דאס ניט, אפילו א קאפיקע ניט, היינט ווער רעט טראגין אין קעשענע, א זייגערל א מעסעריל, שליסעלאך, וואס ניט איז איך קען ניט ליידין..

ס-איז שוער ארויס געבין מיין כאראקטער.. גאר האנד-שוה אף די הענט, נו, וואס איז דארטין, ס-איז אבער ניט נאך מיר נאך, אזעלכע קאפריזין האב איך פיל, און ביז היינט האב איך, גילובט אוז ער, אוים גיפירט אלע קאפריזין. און מיט כבוד..

(עוד יבא בע״ה)

מודעות.

א) כל ילד המתנדב בכל שבוע יותר משני ק״כ, נדפיס אי״ה את סך נדבתו בסוף כל חצי שנה.

ב) כל ילד אשר במשך הימים הבאים עלינו לטובה תמלאנה לו שלש עשרה שנה, מתבקש להודיע את שמו ואת יום הבר מצוה שלו בדיוק ונדפיס אי״ה ברכה לשמו, ואם ינדב נדבה כפי השגת ידו נדפיס אי״ה את סכום הנדבה.

שמות אחי-התמימים יחיו וירבו.

ברעזנאגאוואטא
(פ. הרסון).

אליעזר צייטלין
אברהם אפרים אייגער
אברהם טעמקין
אברהם שווערדלין
אבא שראגאוויץ
אלטר לעוויטין
אלי׳ שאפירא
אלטר פליסקין
אבא מילשטיין
אלחנן מילשטיין
אהרן וואלף פייגעלסאן
אהרן נינדין
אלטר אהרן רייכיל
אייזיק בער פייגילמאן
אדל בערקאן
אלטר שראגאוויץ
ברוך פאפקין
בצלאל לעווינסאהן
בנימין נימעלזאהן
גרשון חאווקין
דובער אסטרין
דוב שלאכטער
דוד קאטין
דוד מירמאן
דוב גרדין
זלמן חאנוטין
זלמן צירלין
זאב וואגשמאכער
זלמן אלפיראוויץ
זאב לוזקאוו
זונדל מוסין
זאב נארדין
זלמן פליישער
זלמן פראדקין
זלמן גלאז
זלמן פרידמאן
חיים גארדאן
חיים משה גרשון פאפקין
חיים מאיר וואקסמאכער
חיים נירשאוויץ
חיים שערזאהן
חיים פרידמאן
חיים קעניגסבערג
חיים קרייציק
יודא פינטאוו
יודא ליב שפירא
יהושע ליב רוויער
ישראל ישורון
ישראל רייכל
יוסף פרידמאן
יעקב בלאט
ישעי׳ באגין
יודא ליב גלאז
יעקב דוואסקין
יוסף ווינגדערהויז
ישראל חאנוטין
יוסף יצחק פייגעלסאהן
יודא ליב שיינקער
ישעי׳ שפירא
יורא פרידמאן
יודא ליב צירלין
יצחק צייטלין
יעקב חדש
יעקב הינדין
ישעי׳ שפירא
יהושע ב״ר חיים
יודא ליב שאמאוואר
יוסף אייזענבערג
יעקב לייקינד
לייב מירמאן
משה סאלאוועייציק
מיכל ליעוויט
מ״מ כ״ץ
משה כ״ץ
מרדכי איידינזאהן
משה בודאוו
נתן האדקין
נחמן פיקין
נתן חדש
נחום יהושע לוזקאוו
נתן מוסין
פסח פרומין
פסח מאלקין
פסה גלאז
צבי לוזקאוו
צבי לאסטיק
ראובן מירמאן
ראובן שיינקער
שמואל שיינקמאן
שלמה מירמאן
שמואל וואקסמאכער
שמואל חעחלין
שמואל נפן
תנחום פינטאוו

באברויסק פ. מינסק.

אהרן צערנין
אייזיק כהן
אהרן מנושקין
אלי׳ וויכמאן
אברהם גאך
אברהם ברויינין
אברהם אלישאנסקע
אהרן הארצמאן
אלי׳ מאזין
אברהם סאלצאווסקי
אהרן גארעליק
אברהם ברודניק
אליעזר ראבקין
אייזיק שערמאן
אייזיק סמילאווויצקע
ארי׳ ליב גאלאנט
אייזיק טאלקאצאוו
אלי׳ מלמד
אלי׳ נימעץ
אפרים גרינבערג
אברהם לעווינסאהן
אברהם ברוך טערעברעניק
אפרים קאצענעלסאהן
אלי׳ בנציאנאוו
אברהם גאלדשטיין
אברהם האין
אהרן חאנטין
אלי׳ שער
אלי׳ מאנקיע
אלי׳ קאפל קאפלאן
אבא פאפירנא
אלי׳ פיש
אלי׳ רעזניק
אברהם גלובאקין
אברהם ליפשיץ
אברהם קאוואליערציק
אהרן אבראמאוויץ
אסתר האלקין
אייזיק חייאין
אבא פלאטקין
אברהם צבי מאזין

(עוד יבא בע״ה)

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ. :אדריסה

Типо-Литографія I. Лурье и К°, Гороховая № 48. ס״ט פ״ב, דפוס יוסף לוריא, גורוחובית מ״ח.

ב"ה

האח

יום א' פ' תרומה כ"ח שבט תרע"א
ליובאוויטש

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעיניהם כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם לחזור ולבא בברית-אחים ולהודיע ע"י האדרים' הרשומה בסוף.

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את החוברת „האח" בכל שבוע חנם.

מחיר החוברת חמשה ק"כ.

אנשי שלומנו העוסקים בהפצת גליון זה מתבקשים להודיע מיד מספר הילדים החותמים והמתנדבים. פעם בחדש תבא הוספה שאותה יקבלו בתור „פרס" כל הילדים המתנדבים אגורה אחת בשבוע.

והבריח התיכון.

מה אתם לומדים עתה אחים? באיזו פרשה אתם עוסקים? בפרשת תרומה. ובמה הפרשה מדברת? במלאכת המשכן.

המשכן.. מה מרום ונשגב הוא! הוא משכן לכבוד השם השוכן בו!

אבל השמתם לבכם, אחים, אל המקרא הזה: ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"? בודאי יודעים אתם כי המקדש אחד, והי' ראוי לאמר. ושכנתי בתוכו, והמקרא אומר, ושכנתי בתוכם, האין זה פלא? בתוכם, במי?

אבל כאן מלמדנו המקרא, כי אין השם שוכן אלא בתוך בני ישראל, בני ישראל הם הם המשכן ובהם השכינה שורה, וכן קורא הנביא: „היכל השם המה!" היהודים הם ההיכל. והם המשכן והמקדש!

ועתה הבה נשימה לבנו אל מלאכת המשכן..

קרשים עומדים משלש רוחות ובריחים מבריחים בתוכם והבריח התיכון מבריח מן הקצה אל הקצה – כי הקרשים אפשר שיפלו זה לצד זה וזה לצד אחר, ועל כן מבריחים בתוכם בריחים המחברים את הקרשים לבל יטו ולבל יסורו איש מעל אחיו, ולירכתי המשכן ימה במקצע, במקום שהקרשים פונים איש מעל אחיו אלה פונים ימה, אלה – צפונה ואלה – דרומה, שם על הקרשים להיות תאמים ותמים יחדו, שם עליהם להיות מאוחדים ומחוברים עוד יותר, כי קרובים הם מאד לנטות איש מעל אחיו, זה ימה וזה צפונה, והי' בנטותם אך מעט הצדה יפלו ולא יעמדו, ונהרס הבנין, ונחרב המשכן, המשכן המרומם הזה, משכן כבוד השם יתברך יבקע לבקעים וחדל, חלילה, חלילה, מהיות מכון לשבתו..

על כן מצוה המקרא: ועשית בריחים... והבריח התיכון בתוך הקרשים מבריח מן הקצה אל הקצה. הבריח התיכון הוא המחבר את כל קרשי המשכן מכל שלש רוחותיו, הוא המחזיק בכלם לבל יסורו איש מעל אחיו והי' המשכן אחד!

גם אנחנו, אחים, קרשי המשכן אנחנו. אחים הננו קוראים איש לאחיו, לומדים אנחנו.. תורה אחת ומשפט אחד לכלנו, אתם לומדים שם בחדרים ואנחנו – פה, אבל מי יערב ערבה כי לא נטה. חלילה, איש מעל אחיו, כי לא נחדל להיות אחים, וביותר, כי לא אל עבר אחד אנו פונים, ממנו הפונים אל עבר התלמוד וההוראה, ממנו הפונים אל עבר המשא ומתן, ונכונים הם בעוד שנים מספר לשלח במסחר ידיהם, במקנה וקנין, וממנו הפונים אל עבר אחר לגמרי, ועוד מעט ויעזבו את החדרים..

עלינו, אחים, להתחבר ולהתאגד לבל נפל חלילה, לבל נטה איש מעל אחיו.. ההסכם החזק אשר נסכים להיות תמיד בדעה אחת,

בְּלֵב אֶחָד, הַהֶחְלֵט הַגָּמוּר אֲשֶׁר נַחְלִיט בְּנַפְשׁוֹתֵינוּ לְהַחֲזִיק בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹת, הוּא הַבְּרִיחַ הַתִּיכוֹן אֲשֶׁר יַבְרִיחַ בְּתוֹכֵנוּ וְיַחֲזִיק בָּנוּ לִהְיוֹתֵנוּ מִשְׁכָּן אֶחָד לְעוֹלָם.

אֵין דַּי בִּתְרוּמַת כֶּסֶף וּנְחֹשֶׁת, גַּם צִפּוּי הַזָּהָב אֲשֶׁר עַל הַקְּרָשִׁים אֵינוֹ מַסְפִּיק, הַבְּרִיחַ הוּא הַמַּעֲמִיד וְהַמְּקַיֵּם אֶת קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן שֶׁיַּעַמְדוּ אִישׁ בְּצַד אָחִיו עֲמִידָה בְּצוּרָה.

גַּם אֲנַחְנוּ, לֹא זוּ בִּלְבָד הִיא אַחֲוָתֵנוּ שֶׁאֲנַחְנוּ עוֹזְרִים אִישׁ אֶת אָחִיו בִּפְרוּטוֹת נְחֹשֶׁת, בְּכֶסֶף וְלוּ גַּם בְּזָהָב, הָעִיקָר הוּא שֶׁנִּהְיֶה תְּמִימֵי דֵעִים, שֶׁלֵּב אֶחָד יְהִי לְכֻלָּנוּ, לֵב אֶחָד לְאָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמָיִם!

גַּם הָאַחִים מִלֵּדָה וּמִבֶּטֶן, אִם אֵינָם מַחֲזִיקִים בְּדֵעָה אַחַת, אִם אֵין לָבָם אֶחָד, הֲלֹא אַחֲרִיתָם שִׂנְאָה וּמַשְׂטֵמָה, וְנִפְרָדִים הֵם אִישׁ מֵעַל אָחִיו, וְנִבְדָּלִים וּמִתְרַחֲקִים וְנַעֲשִׂים זָרִים וְנָכְרִים...

הֲלֹא אָח עֵשָׂו לְיַעֲקֹב, אָח מִלֵּדָה וּמִבֶּטֶן, אָב אֶחָד וְאֵם אַחַת לִשְׁנֵיהֶם. בְּבֶטֶן אַחַת נוֹצְרוּ, מֵרֶחֶם אֶחָד נוֹלְדוּ וּתְאוֹמִים הָיוּ, וּרְאוּ נָא, מָה אַחֲרִיתָם? מַה גָּדוֹל הַתְּהוֹם הַמַּפְרִיד בֵּינֵיהֶם!

כִּי בְגָדְלָם פָּנוּ אִישׁ לְעֶבְרוֹ, זֶה אֶל שָׂדֵהוּ וְאֶל צֵידוֹ, וְזֶה אֶל אֹהָלָיו וְאֶל תּוֹרָתוֹ, וְכֹה הוֹסִיפוּ לָלֶכֶת אִישׁ אִישׁ בְּדַרְכּוֹ אֲשֶׁר הֶחֱזִיק בָּהּ, עַד כִּי הִתְרַחֲקוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו מֶרְחָק רַב מְאֹד...

עָלֵינוּ לָשִׂים לֵב לְכָל אֵלֶּה. אַחִים אֲנַחְנוּ, אָמְנָם כֵּן אַחִים, אֲבָל נִתְחַזֵּק נָא לִהְיוֹת אַחִים לְעוֹלָם, לֹא אֲחֵי-אֲגוּרָה, כִּי אִם אַחִים בְּרוּחַ וּבְנֶפֶשׁ, נִבְחֲרָה נָא בְּדַעַת הַתּוֹרָה, וְהַדַּעַת הַזֹּאת הִיא הַבְּרִיחַ אֲשֶׁר יַבְרִיחַ בְּתוֹכֵנוּ מִן הַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה, בְּתוֹךְ כָּל אַחֵינוּ הַפּוֹנִים לַעֲבָרִים שׁוֹנִים. וְהָיִינוּ מִשְׁכָּן וּמִקְדָּשׁ עֲדֵי עַד סֶלָה!

א שטראף מיט הסד.

(המשך מגליון י׳)

אלטע די פולישע איז גישטארבין ׳. חברה קדישא וועלכע פיל פון זיי האבין זי גינוג פיינט גיהאט, וייל זיי האבין איר גינוג פריצענט אפ גיצאלט, זיי האבין זיך איצט אן איהר נוקם גיוועז, מי האט זי

שעשועים.

חידה.

כָּל אֵבָרַי אֵינָן אֶלָּא שָׁלֹשׁ
שְׁתֵּי שָׁנִים לִי וְהִנֵּן גַּם שֵׁשׁ
וַעֲשׂוּיוֹת הֵן כֻּתָּנוֹת וּמִגְבָּעוֹת לָרֹאשׁ
גַּם עַמּוּדִים וְרִצְפָּה בִּסְפָרִים מֵהֶן יֵשׁ
אִם תֵּעָקֵר אַחַת מִשְּׁנֵי
אִם מִלְּפָנַי, הָהּ אִוָּרֵשׁ
וְאִם מֵאַחֲרַי אָז כִּי תֶחֱרַשׁ
וְאִם אֶת שְׁתֵּיהֶן—עוֹד בְּתוֹךְ לִי רֹאשׁ
וְאִם נָנִים לְךָ וְעֵצִים בָּהֶם יֵשׁ
מִתַּחְתֵּיהֶם הִנְנִי וַאֲנִי הָרֹאשׁ
וּבֵאוּר כָּל מִלָּה-כָּל מְדַקְדֵּק בִּי יְפָרֵשׁ
הַגִּידָה מִי אָנִי? אִם בִּינָה לְךָ יֵשׁ...

מכתבי-אחים.

ילדי חמד, אחי היקרים!
שלום לכם, התמימים והישרים!
בקשתכם הגיעה ותבא לאזנינו.
ותקנן ותנח על תלמי לבבנו.

יחד נכמרו נחומים בלב רעי
לקול בקשתכם יהמו גם מעי
לכלכל בנים ההוגים בתורה
בשקידה רבה ובאהבה טהורה

להעניק אתכם במיטב כספנו
ולעזרתכם הנה פרושות כפינו
ואיש לרעהו אמר יביע
לאחינו התמימים הכה נושיע...

האח! מי יתנני שבת בחברתכם
אעופה ואשכנה להסתפח בנחלתכם
לחסות גם אני תחת כנפי השכינה
הגה בתורה ולקנות שם בינה...

משה ליפאוויץ מטאטארסק.

גיהאלטין צוויי טעג און ניט מקבר גיוועזן, די משכנות האט זיך ייעדערער צו נומען זיינע, קיינער האט א טרער ניט ארוים גילאזין, אזו ווי זי וואלט גיוועזן א שטיין, די פלימעניקעס האבין דעם טאג זייער פרייליך פאר בראכט וואס זיי וועט אן קומען אזא גרויסע ירושה, און ווער זאל קדיש זאגין נאך איר איז ניט גיוועזן, אף דעם בית עולם דעם ערשטין קדיש, האט גיזאגט איינער פון די פלימעניקעס, אבער חוץ וואס ער האט קיין עברי ניט גיקענט, איז ער גיוועזן נאך שכור אז דער צונג האט זיך בא איהם אין מויל ניט גיקערט, צו דער לוי׳, זיינען גיגאנגען דריטהאלבין ווייבער, און די האבין אויך גישאקילט מיטין קאפ, אף איר נארישען לעבין וואס זי האט אפ גילעבט, וועמען האט זי גילאזין איר רייכקייט, און וואס איז פון איר דער סוף? חנה די איידעלע, וועלכע איז אויך גיוועזן א בעלן אף א מצוה וואס קאסט קיין געלט ניט, ווארום די קארגע לייט פיהלן נאר ניט אז ווי זיינען שולדיק אין זייער קארגקייט, פאר קערט זיי רעכענען אז זיי זיינען די ערליכסטע, פיל פון זיי זיינען טאקע אב גיהיט ניט צו אן רירין א פרעמדע קאפיקע, זיי גיבין אפ אין דער צייט, זיי זיינען ניט משנה אין געשעפט, עס קומט זיי קיין מאל ניט אוים פאר נעמען פרעמדע געלט, פאר קערט זעהען זיי פיל מאל, ווי די גוטע מענשין, די ותרנים, וואס גיבין גרויסע צדקות און פירין זיך ברייט, פאר דרייען זיך און בלייבין שולדיג לייטין דער פאר רעכענען די קארגע לייט, אז זיי זיינען זייער ערליך אנקעגען דעם אייבערשטין און אנקעגען לייטין, און זיי שעמען זיך גאר ניט פרום צו זיין אין אזעלכע מצוות וואס קאסט קיין געלט ניט. ארוים גיין צו דער לוי׳ אז מי טראגט דעם טויטין פאר ביי שטוב, און אויך דאמאלס אז מי איז שיים מיט דער פושקע דורך גיגאנגען, פאר וואס ניט, און אזו איז זיך חנה אונזערע אויך ארוים גיגאנגען צו אלטעס לוי׳, נאר ניט פריאטנע איז איר גיוועזן צוריק גייענדיג, אז די פאר ווייבער האבין פאר איר איבער גירעט וואס פאר א מיאוסער סוף עס איז פון די קארגע לייט, וואס קלייבין די גאנצע יאהרין זייערע פון דעם אנדערינש וועגין, און ווער רעט נאך, די בעזי-ריעטניקעס וואס לאזין איבער זייער גוטס גאר פאר פרעמדע וואס גיפינען ניט פאר נייטיק אפילו א מצבה שטעלין נאך זיי. די רייד האבען חנה׳ן געשמעקט ניט גאר גוט, און עס איז איר אריין אין נאז, אז עס האלט דער באי׳, אז פון איר זאל אויך אזא סוף זיין. נאר עס האט איר ניט דער נומען אף אזו פיל, אז זי זאל שיים ווערין א בעל-צדקה, דאס גראד ניט, עס האט איר נאר מער דער וועקט דעם צער וואס זי האט ניט קיין קינד. א קינד אז זי וואלט האבין, וואלט זי זיין צו פרידין מיט אלם, ווי בעט מען אוים בא דעם אויבערשטין א קינד...

ס׳אין גיוועזן די נאכט פאר סליחות. הנה׳ן האט זיך ניט גישלאפין. זי איז גיוועזן זייער צו טריוואזעט, און צו סליחות האט זי אוים גיגאסין איהר הארץ, זי האט שטארק גיוויינט. די איבריקע ווייבער אין שול חאבין זיך ניט גיקענט פאר וואונדערין, אז חנה זאל אזו פיל וויינען, וואס פעלט איהר? וואס פאר א דאגה האט זי? און זי וויינט און וויינט אן א אויף הער, סטייץ איר איז דאך אזו גוט ווי אלע וואלטין זיך ווינשין האבין האלב איינגינס פון איר, זעט וואס פאר א בגדים אף איר איז. זעט וואס פאר א ריקקייט זי איז, די פעריל אפין האלדז זיינען דאכט זיך אויך ניט שיטער און וויינט און קלאגט. זי איז גאר אף טרערין אויך רייך, זי האט שיים אוים גיגאסין אזוי פיל טרערין מער ווידער ארימע לייט טרינקען בא איר אוים וואסער״, אזוי האבין זיך די ווייבער געשושקעט צווישען זיך, אבער א אנדער מיינונג האט מען וועגען איהר גיהאט למעלה, אירע טרערין זיינען ניט געווען אום-זיסט, און מען האט זי ארופגעפיהרט אף דעם גלייכען וועג...

(עוד יבא אי״ה)

מעות נדבות אחים חנוכה.

אושאץ	מרדכי הינדלין יחי׳	5 ק״כ	„	אברהם אינגבר „	15 ק״כ
לאדמיר	מיכל פינקל „	15 „	סמרגון	צבי ברודנא „	20 „
„	דוד פישעל „	10 „	„	עוד על ידו „	30 „

הילדים אחי-התמימים אשר מלאו להם שלש עשרה שנה.

להילד העסקן מר דובער עפשטיין מעיר סעננא פלך מוהילוב ט״ו טבת העבר נדב . 36 ק״כ

„ „ „ שמואל אלטשולער „ קאריוקאווקע פ. צרניגוב כ״ז טבת „ „ . 36 „

„ „ „ שניאור זלמן „ הלוכאוו פלך „ ט״ו שבט „

יחיו ויגדלו ויאריכו ימים ושנים בעשר וכבוד ויראת השם סלה!

שמות אחי-התמימים יחיו וירבו.

באברויסק פ. מינסק.
(המשך מגליון י"א)
אברהם יצחק זילינעצקי
אברהם כאפיאניק
אפרים סארקין
ארי' ליב פלאטקין
אברהם רוזין
אברהם ישעי' שפירא
אליעזר לוריא
אייזיק ליפשיין
אליעזר האפמאן
אלי' קרעמער
אברהם זלמן פישמאן
אהרן ליקמאן
אבא יפה
אלימלך איטקין
אהרן גארעליק
אלי' מארגאלין
אברהם עפרן
אברהם הויישינאווין
אהרן געלפאנד
אפרים אקין
אייזיק מייזוק
אברהם יצחק טרייוויש
אברהם גירשענהארין
אלי' אלטשול
אנשל בארובאוו
איכר צארנע
אהרן סמילוויצקע
אברהם אשר יפה
אלטר אקסילראד
אלעזר גורעוויץ
אברהם גערציק
אהרן עפשטיין
בן ציון געלפאנד
ברוך בעלקין
בן ציון קאס
בנימין אוזראליעוויץ
בעז טיניאנאוו
באני' פריבארקין
ברוך האלביץ
בן ציון גארעליק
בנימין טיניאנאוו
בעז רובין

ברוך פיינער
ברוך אידילסאהן
בנימין שאשקין
ברוך גוטצייט
בעריל ווייסמאן
בנימין גריינאמס
ברוך הארבאצעווסקי
ברוך מרדכי ליבמאן
גרשון מיכלין
געציל פעלדמאן
געצל שוועדיק
גרשון גארעליק
גוטמאן שאפשע
גדשון זיבער
גדלי' ווארענציק
דוד גאלד
דובער כאמאראדינסקע
דוד וויחאס
דובער האיט
דובער פאליו
דובער רובינשטיין
דובער פאפירנא
דוד גרייול
דובער פלאטקין
דוד באסין
דוד קראציער
דוד פיינשטיין
דוד גיימאן
דוד קאראן
דרויזע קאפלאן
דוד דראבקין
דוד באמשטיין
העשל חורגין
הירשל גאלדמאן
הירשל ניסנבוים
העשל פסחאוויץ
הירש ליאקימאוויץ
הירשל ראדשטיין
הירשל גונין
העכל חיימאוויץ
הענאך מיהאליעוויץ
זלמן פריד
זאב כהן
זלמן שיינין

זלמן מאגילסען
זלמן וואלפסאהן
זאב ברענמאן
זלמן דוב יפה
זימל ליקאטאוויץ
זאב מארגאלין
זוסמאן אקסל
זאב נײמאן
זוסמאן האנטמאן
זלמן דאווידאוויץ
זלמן מאיר מנושקין
זאב קאצענעלענסאהן
זלמן ליעזניקאוו
זרח גינזבורג
זלמן נעמענזאהן
זיסל קאוואליערציק
זעליג ניימאן
זעליג שיינמאן
זלמן חנמאן
חנן סמאראדינסקע
חיים יונה הערצקאוו
חיים מלכין
חיים ליב מארגאלין
חיים קאס
חיים ניסנבוים
חיים זאב ליעווין
חיים פלאטקין
חיים שיינין
חיים גאריעליק
טובי' גורעוויטש
טובי' שוב
ישראל גורעוויץ
יצחק ליעפלין
יודא וויכמאן
יודא ליפשיץ
יוסף סאלאווייאוו
יחזקאל גלוחאווסקע
יעקב מאזילסקע
יוסף פיינגילמאן
יעקב פערלין
יעקב קארלינסקע
יצחק סאלצאווסקיע
יוסף הערשינבוין
ירוחם וויכמאן

ישראל פישמאן
ישראל דוד גאוולין
יוסף דראזדינאוו
ישעי' סטאלין
יודא ליב געלפאנד
יצחק אבקין
ירוחם שיין
יעקב ווארענצאוו
יודא ליב פאצינקאוו
ישעי' סמאראדינסקע
יצחק ליוואוויץ
יוסף באראבאש
יעקב פישמאן
ישעי' כלאווין
יואל הינדענבורג
יודל בושייקין
יוסף ליעווין
יחיאל פייזנער
יצחק געלפאנד
יצחק קאפלאן
ישראל קאפעננוט
יואל לוריא
יעקב ליפשיץ
יצחק גארעליק
יחזקאל דבעסלער
יואל סאלאוויאוו
יעקב מענדל הארעליק
יוסף וויכמאן
יצחק גראייעווסקע
יוסף לעווקאוויץ
יוסף מייסטער
ישעי' סטאלין
יוסף כהנאוויץ
יעקב ווארענאוו
יוסף גרשאן
יחזקאל שצוקין
יונה יבנה
יחיאל גאלינסקע
יחיאל העלער
יעקב וועלצערמאן
כתריאל האוויגאוו
ליפמאן סאלצאווסקי
ליב יאסעליאוו
(עוד יבא אי"ה)

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Типо-Литографія I. Лурье и К°., Гороховая, № 18.

ב"ה

האח

יום א׳ פ׳ תצוה ה׳ אדר התרע"א

ליובאוויטש

ביום השלישי לפרשה זו הוא יום השלשים למות המנוח הנכבד והנדיב חסיד ועניותן ר׳ יורא ליב סמיליאנסקי זכרו לברכה, מעיר ארשא פלך מוהילוב. הוא הי׳ רידף צדקה וחסד כל ימיו, וכפעם בפעם נדב נדבות מסוימות על מוסד תומכי תמימים, ולפני מותו נדב על החדרים והילדים הלומדים בהם יותר משלש מאות רו"כ „לקרן קימת" מלבד אשר נדב על המוסד כלו ועל בית האבנים הגדול הנבנה ועומד להגמר בקרוב אי"ה, ומאשר לדאבון לב, לא היו לו בנים, אומרים פה קדיש, לומדים משניות, ובכל שלשים ימי האבל אומר אחד הילדים מתלמידי ה„שעור" קדיש דרבנן אחר ה„שעור" לעלוי נשמתו, לזכר עולם תהי צדקתו ותהא נשמתו צרורה בצרור החיים לחזות בנעם השם אמן.

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעריהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להזדרז ילבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרס׳ הרשימה בסוף.

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את החוברת „האח" בכל שבוע חנם.

מחיר החוברת חמשה ק"כ.

אנשי שלומנו העוסקים בהפצת גליון זה מתבקשים להודיע מיד מספר הילדים החותמים והמתנדבים. פעם בחדש תבא הוספה שאותה יקבלו בתור „פרס׳ כל הילדים המתנדבים אגורה אחת בשבוע.

פרשת זכור.

ואויר של חפש במקצת טס ומרפרף בחדרים...

ימי הפורים קרובים לבא..

הילדים הקטנים כבר פסקו ללמר בלילות, זו היא כבר חרות לחצאין.. מכיון שהשמש מתחיל לשקע כבר שעת חרות מתחלת, זה אוסף את ספריו וזה מבקש לו עילה לצאת החוצה להפגש עם אוירו של הרחוב המצפה לו..

הנערים הגדולים יותר, מהם שמקנאים בילדים הנפטרים מן החדר והולכים להם לבתיהם, ומהם שמתגאים בזה שכבר יצאו מכלל קטנים ולומדים הם עוד בלילה עד ימי הפורים..

זה הי׳ אחר הצהרים.. הרבי ישן שנה של צהרים.. וגם היא מרשה לעצמו לרדת מעט יותר אל עמק השנה, והתלמידים כבר נאספו..

גם שנים שלשה ילדים מחדרו של מלמד אחר באו הנה לשעה, כי לרגלי איזו סבה אין רבם בביתו בשבוע הזה..

ושואגים הילדים הקטנים מצפצפים ורועשים:

„אני אקנה לי רעשן" — אומר האחד — הרעשנים הם בשנה זו בזול, שני קאפ׳ כל רעשן"

„ואני" — אומר השני — אני אקנה לי את „האח"

„לי אין צרך בהאח, איזו הנאה יש לי ממנו?"

בודאי אין לך הנאה, מפני שאינך מבין בו מאומה, ואני מתענג עליו מאד, מה נאים הספורים!"

„קנה לך את האח — ובמה תכה את המן?"

„ברגלי, הראית את אבא מה הוא עושה? הוא בועט ברגלו פעם או שתים ודיו, גם אני אעשה כן"

לא, אני אקנה רעשן".

„ואני — עונה שלישי — אקנה את שניהם, אבא נותן לי שתי אגורות בכל שבוע ומצוה עלי לקנות את האח ולקרא בו בשום לב. הוא אומר, כי על כל ילד חובה היא לקרא את האח, גם אמא אינה מוחה בי. היא אומרת, מיטב

שיקרא הילד דבר מה ולא יעסק בשובבות והוללות וכי בהאח נמצאים איזו דברים רעים? מה יזיק להילד? כדאים הם השני קאפ׳ ובלבד שיקרא״..

„ולי — עונה ילד מתלמידי המלמד האחר — לי אין רבי נותן לקנות את האח, גם אבא גם אמא היו נותנים לי שני קאפ׳ בכל שבוע, אבל הוא אינו נותן לנושא הגליונות לדרך על סף חדרנו. צר לנו מאד. נכנס אני ביום הששי או ביום השבת אל אחד הילדים וקורא שם את האח, ומקנא אני באותו ילד על שיש לו רשות לקנותו ולקרא בו, כי טוב ויפה הוא בעיני. ומה לו לרבי שעינו רעה בהאח?..״

ושם באחת הפנות יושבים נערים יותר גדולים, מדברים הם על הימים הבאים לקראתם, על החורף העובר וכמעט שכבר עבר.

„בשבת זו כבר היא פרשת זכור״ — אומר אחד הנערים —

מה היא פרשת זכור? — שואל השני —

„בשבת זו קוראים למפטיר את הפסוקים של „זכור את אשר עשה לך עמלק״ — עונים לו הנערים —

„מה עשה עמלק?״ — שואל ליבקע חוקר. (הוא הוי אוהב לשאל על כל דבר, למה? ומדוע? דברים שהם פשוטים כל כך לשאר ילדים והוא שואל, חוקר ודורש עליהם. על כן קראו לו ליבקא חוקר) — במה הגדיל עמלק חטאתו משאר הגוים עד אשר צותה התורה לזכר את אשר עשה ולמחות את זכרו, גם הטף. גם הבקר והצאן, את כלם להשמיד ולהכחיד לבל ישאר כל זכר למו. ובמה גדול עונו מנשא? הלא מפורש נאמר במקרא — עונים לו —

פורים.

די קעלט איז גרויס, די פרעסט שטארקען זיך. איך בין געווען אין גרויס שרעק צי וועט קומען היינטיקען יאהר אונזער ר׳ פורים.

ר׳ פורים דאס איז א גאסט זייער א ליבליכער, זיין פרייטאנינקייט, זיין פריילינקייט, אז דו דערזעהסט זיך מיט איהם מוזטו ווערין פריילאך, לעבעדיק, בקיצור, ס׳איז א מחי׳ מיט איהם צו פארברייננען, בייגק איך פשוט נאך איהם, און דא האב איך זיך, ווי אף להכעים, פאר-א-יאהרין מיט איהם ניט געזעגינט, מיר האבין זיך אזו גינומען צו קאפעלאך, נאך א גלעזעלע און נאך א גלעזעלע ביז איך בין לא עליכם, אנשלאפין געווארין בא דעם טיש, איך חאפ זיך אויף אף מארגין, ערשט מיין ר׳ פורים איז שיים ניטא, עם ליגין, אפילו, אף דעם טיש א האלבער המן-טאש, און א האלבער קולעטש, אבער אליין ר׳ פורים איז ניטא, איך בין געווען גאר אויסער זיך, סטייץ, מיט אזא אורח ניט זעגענען זיך.. און דא איז געווארין אזעלכע פרעסט, בין איך באמת געווען אין גרויסע פחדים, צי וועט ער היינט קומען, א קאטאוועס, אזא ווייטע וועג, אז פון פרס, איר ווייסט וואו פרס איז?

וועגין אסתר׳ס תענית האב איך זיך וויניקער באזאָקאייעט, א תענית. מילא, מי קרינט דאס דא אויך מי דארף נאך דעם ניט פארין מעבר לים, און גלאט א אורח וואס כלאוט זיך, ניט נעם גאר נישט אין מויל, ניט קיין טיי, ניט עפעס אן ביי-סין, און ער וויינט און קלאגט נאך. אזעלכע נעסט בייגק איך ניט זייער, אבער פורים.. גוואלד פורים. איך קען זיך גאר ניט דער ווארטין.. און דא איז אזעלכע פרעסט..

מיין אלטע אבער, איז א סאך במימותדיקער פאר מיר, זי קלערט אף גאר נישט, איך זעה זיא מאכט המן-טאשין, און זי דאקוטשעט מיר וועגען געלט אף פורים, אט ווי דער פורים איז שיים ערגעץ דא ניט ווייט, די וועלט זאגט: „סטארייי יאק מאליי״, ס׳איז גאנץ ריכטיג מיין אלטע האט דעם זעלביקען שכל יואס אלע קליינע אינגלאך, זיי האבין שיין אויך צו גיגרייט קאלאקאטקעס, שרייער און מגלה׳לאך, מי קלייבט שעהן געלט אף שלח-מנות, און דער פורים איז נאך ווייט איך וואו? נאר זיי קומט גאר ניט ארוף אף דעם זינען אז פורים זאל תלילה ניט קומען, ער קומט אלע יאהר מסתמא וועט ער היינטיקען יאהר אויך קומען, יואריס, קאלט. ס׳איז ניט זייער דאגה...

ויהי היום... מי האט זיך שיים ב״ה אן גיפאסט גינוג א גאנצין טאג אין מויל ניט גיהאט איך

אשר קרה את בני ישראל בדרך והם עיפים ויגעים ויך בהם..

וכי בשביל שהכה מתי מספר עלינו לזכר כל כך את רעתו ולנטר לו איבה, והלא כבר החליש אותו יהושע לפי חרב?

וְשותקים הנערים ואין משיב דבר—

ובעלת הבית אשר החדר בביתה לה בן הלומד במוסד תומכי תמימים, אך אמו שלחה לקרא לו לבא לביתה, כי חולה היא, וישב הנער התמים ויקשב את שיחות הילדים, ויהי בראותו כי לא מצאו מענה על שאלת החוקר, ויגש אליהם ויאמר: „ואני שמעתי, כי עמלק הוא המקרר את חום היהדות וזה הוא באור מלות „אשר קרך״.

—צחוק גדול פרץ מפי הנערים, — „השמעתם?

הלא קרך הוא לשון מקרה והזדמן אך לא לשון קור״.

רגעים אחדים נבוך התמים ונכלם אך לבסוף התעודד ויאמר:

הלא כה דברי רש״י שם בפ׳ תצא: „ד״א לשון קור וחום, צננך והפשירך מרתיחתך שהיו כל האומות יראים להלחם בכם ובא זה והתחיל והראה מקום לאחרים, משל לאמבטי רותחת שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד קפץ וירד לתוכה אעפ״י שנכוה הקרה אותה בפני אחרים״.

(עוד יבא בע״ה)

בפרשה זו ביום השבת הוא היום האחד עשר לחדש אדר, הוא יום שנפטר בו בשנת תקס״ו בעיר ליוורנא הרה״ג הצדיק והחכם המפורסם מוהר״ר חיים יוסף דוד אזולאי זכר צדיק לברכה.

האָב זיך גילאָזין אין שול, אפין הארצין איז עפּעס ניט אזוי.. איך קום ארײַן אין שול, יע, ר׳ פּורים איז דאָ. פון שמחה האָט זיך מיר פּשוט טרערין צו שטעלט אין די אויגען. איך האָב זיך גיוואָלט וואר-פען איהם אף דעם האלדז קושין איהם... ער איז אבער עפּעס ניט דאָס.. עפּעס ניט כתמול שלשום.. ס׳איז עפּעס ניט דער פּורים וואָס אמאָל.. אין שול איז שיטער, צו דער מגלה קומט מען א ביסל שפּע-טער. אין מיטען מגילה איז אויך מה רעש, אנדערע זיצין און ריידין, די הערער זײַנען אויך עפּעס ניט יומטובדיק, דער איז אין מעל פון קאָפּ ביז די פיס, און פון דעם שמעקט הערינג און קאראסין אז מי קען אין זײַנע ד׳ אמות ניט שטיין, און ר׳ פּורים איז עפּעס אזוי פאר מרה-שחורהעט.. נו.. איך שווײַג.. מי דאַרף דאָך הערין די מגלה, א דאנק נאָר די אינגלאַך ווי מאכין חאָטש א טומעל, אַ קלא-פּערײַ, ווי ארט ניט צי המן צי מרדכי ווי קלאפּין, אמאָל טרעפין זיי אקוראט צו אחשורוש אז איך ווייס ניט ווי ווערט בא איהם ניט צוזעצט די קאָפּ, נאָר איך בין צו פרידין חאָטש דער מיט.. קאָם מי האָט אָפּ גידאווינט האָב איך ניט גימאכט קיין שהיות און ניבעטין ר׳ פּורימען צו זיך, קומט ר׳ פּורים זאָג איך מיר זײַנען דאָך אלטע גוטע פרײַנד און ער איז נאָך אלס אָן גיבלאָזין, מיר איז ארײַן גיפאלין אין זינען, ווער ווייס? אין פרס איז איצט רעוואָלו-ציאַ צי איז ער אויך עפּעס ניט ארײַן גימישט, אפילו די אלטע לײַט זײַנען צו אזעלכע נארעשקײַ-טען ניט שייך, און ר׳ פּורים איז דאָך שיים גינוג אַלט, אף אונז גיזאָגט גיוואָרין, נאָר פון די־סטויע-גען, עפּעס די גאנגען זײַנע זײַנען פערדי־בטליכע, חשודים, בקיצור, גיזעענדיק אין נאָס האָב איך נעשווינגען, ניקומען אין שטוב, ערשט [illegible] מיר איז ב״ה זײער ליכטיק, צום טיש גיגרייט א פלעשעלע שטייט אָן גיגרייט, מײַן אלטע ווײַס דאָך אז איך האָב נעפּאסט, איך גיב א קוק מײַן ר׳ פּורים איז פרעהליכער, עפּעס בא מיר אין שטוב האָט ער גאָר א אַנדער צורה, גוט, קלער איך.. וואָס זשע מאכט איר מײַן טײַערער גאַסט?—פרעג איך איהם — וואָס הערט זיך עפּעס אף דער וועלט?

וואָס הערט זיך? — ענטפערט ער מיר—איר ווייסט ניט וואָס הערט זיך. קאַלט און גאָר, כסדר קאלט, שבת קאלט, יום טוב קאלט, חנוכה קאלט. פּורים קאלט, די וועלט האָט עפּעס ארום גינומען אזא קעלט, ס׳איז ניט צו דער ווארעמען, מענגסט זיך פּרובין מיט וועלכע מיטלען, עס וואַרימט ניט, פאַר קילט, אָפּ גיפראָרין די וועלט.

(המשך יבא אי״ה)

כפרים רבים מאד חבר הגאון הנ״ל ולתהלותיו אין מספר, ואנחנו נספר פה רק דבר אחד מה שנעשה על ידו. לעת זקנתו בהיותו חכם העיר ליוורנא בא אליו אחד האנשים הנכבדים ויתאונן על אשתו כי נסתרה עם אחד האנשים, ויען הגאון ויאמר לו, כי עפ״י התורה עליו לגרש אותה, ושם ישבו הדינים היושבים על מדין, ובהם מקרובי האשה ומבני משפחתה ויחר להם על הדבר הזה, וידברו קשות אל הרה״ג לאמר: כי לא במשפט הוא לגרש אשה שלא על פי עדים; אך הוא לא השיב להם דבר, ויאמר אל האיש, שמע בקולי וגרש את האשה הזאת, ויוודע הדבר לקרובי האשה מאנשי העיר ויתאוננו וילינו על הרב, ותהי עליו רוח ד׳, וישלח ויקרא אל האשה ותבא אל העלי׳ אשר הוא לומד ומתפלל שם, ויהי כראותו אותה ויקם מכסאו וילך אל הארון הקדוש ויקח משם ספר תורה ויקרא פרשת הסוטה בטעמים ובנגינות, ויהי כהפנותה שכמה ללכת והוא קורא ואת כי שטית וגו׳, ולא הספיקה לרדת מעל המעלות ופני׳ נהפכו לירקון ועיני׳ בלטו ונתקימו בה כל האלות הכתובות שם, ולקול זעקת שברה נאספו הדינים ורבים מאנשי העיר ויראו את המראה הנורא הזה ויבהלו מאד. ויקראו, הוציאו את הארורה הזאת ושמטוה ואל תטמא את בית רבנו, ויאמרו איש אל רעהו, עתה ידענו כי איש אלקים קדוש הוא, ודבר ד׳ בפיו אמת וייראו מגשת אליו ויתנדבו נדיבי העיר ויצפו את המעלות ההן זהב לזכרון עולם למעשי הצדיק הנורא ההוא. זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

ידיעות שונות.

עפ״י דרישתו ולכבודו של הגביר הנדיב המפורסם ר׳ שמואל מיכל טרייונין יחי׳ מפטרבורג נערך, על חשבונו, באולם הגדול משתה לכל תלמידי מוסד תומכי תמימים בחמשה עשר בשבט העבר. בהיות הגביר הנ״ל הוא אחד מראשי מיסדי המוסד והתומך בו מאז ועד עתה במיטב בכפו, וחבה יתרה נודעת ממנו להתלמידים וחביבים הם עליו מאד. על כן נעים הי׳ להם להשתתף ולקחת גם הם חלק ביום שמחת לבו ויעטרו את המשתה בעטרת תפארה בזמרות יפות ובברכות מאליפות לראש הגביר הנ״ל ולכל הקרובים והנלוים אליו, המשגיחים והמשפיעים דברו על לב התלמידים דברים חמים מענינא דיומא, וכל אחד מהם הי׳ שבע רצון על אשר ברך ד׳ את עמו בעשירים ישרים ותמימים, נדיבים ונעלים כאלה כן ירבו וכן יפרצו להקים ולהרים קרן התורה והיהדות להיות התורה והגדולה תמים ותאומים יחדו אמן.

מעות נדבות אחים חנוכה.

ארשא פ. מוהילוב.

אלי׳ פרידמאן פרומסאהן יחי׳	15 ק״כ
ברוך ליב שטיינגארט „	15 „
חיים צאווער „	10 „
יהושע גערציקאוו „	10 „
ליב אראנין „	10 „
דובער ברוך „	5 „
מנחם מענדל ברוך „	5 „
משה וויגארסקע „	25 „
מאיר חיישטוער „	10 „
שמחה וויגאדסקע „	10 „
שלום כ״ץ „	10 „
שמואל ברוך „	5 „

אושאץ פ. וויטעבכק.

מרדכי הינדלין יחי׳	5 „

אפאטשקא פ. פסקאוו.

חיים רובין יחי׳	15 „
משה חייסין „	27 „
מיכל „ „	28 „

לאדמיר פ. וואהלין.

אברהם איננבר יחי׳	15 ק״כ
דוד פישעל „	10 „
מיכל פינקל „	15 „
שמואל אמפער „	15 „

פטרבורג.

אלכסנדר טרייונין יחי׳	54 „
אהרן „ „	54 „
יוסף „ „	21 „

הילדים אחי-התמימים אשר מלאו להם שלש עשרה שנה.

להילד העסקן שלום גרשון מארקאוו יחי׳ מעיר נעוול פלך וויטבסק בט״ז מרחשון העבר נדב 15 ק״כ

„ משה רובינשטיין „ „ „ „ בכ״ג טבת „ „ 18 „

יחיו ויגדלו ויאריכו ימים ושנים בעשר וכבוד ויראת השם סלה!

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Типо-Литографія I. Лурье и К°.. Гороховая, № 48.

ב"ה

הָאָח

יום א' פ' כי תשא י"ב אדר הת"ע"א

ליובאוויטש

זכות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעריהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להודיע ולבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרעס' הרשומה בסוף.

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את החוברת „האח" בכל שבוע חנם.

מחיר החוברת חמשה ק"כ.

פָּרָשַׁת זָכוֹר.

(סוף מגליון י"ג)

פְּנֵי הַצּוֹחֲקִים נָפְלוּ בִּרְאוֹתָם כִּי לֹא זָר הוּא הַבֵּאוּר הַזֶּה, וְהַיֶּלֶד הַתָּמִים הוֹסִיף וַיֹּאמַר:

„כָּל מִי שֶׁמְּזַלְזֵל בַּתּוֹרָה וּמִצְוֹת וּמַשְׁפִּיל עֶרְכָּם בְּעֵינֵי זוּלָתוֹ שֶׁלֹּא יִהְיוּ כָּל כַּךְ מוּפְלָאִים וּקְדוֹשִׁים בְּעֵינָיו, הֲרֵי הוּא עוֹשֶׂה כְּמַעֲשֵׂה עֲמָלֵק, כִּי בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וְקוֹלָם נִשְׁמַע בְּכָל הָעוֹלָם, הָאוֹתוֹת וְהַמּוֹפְתִים אֲשֶׁר עָשָׂה מֹשֶׁה בְּמִצְרַיִם לְעֵינֵי פַרְעֹה וַעֲבָדָיו, הַפֶּלֶא הַנּוֹרָא אֲשֶׁר לֹא הָיָ' כָמוֹהוּ בְּהִבָּקַע הַיָּם וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָבְרוּ בְתוֹכוֹ בֶּחָרָבָה וְהַמִּצְרִים טָבְעוּ בוֹ וַיֵּרְדוּ בִמְצוֹלוֹת כְּמוֹ אֶבֶן, נִפְלְאוֹת הַמָּן וְהַסֶּלַע הַנּוֹתֵן מֵימָיו וּמַסְפִּיק לְשֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף גְּבָרִים לְכָל צָרְכֵיהֶם, בְּהִשָּׁמַע כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בָּעוֹלָם רָגְזוּ גוֹיִם, אַלּוּפִים נִבְהֲלוּ וּמַלְכֵי אֶרֶץ אֲחָזָם רָעַד, וַיִּירְאוּ מְאֹד מִפְּנֵי אֱלֹקֵי הָעִבְרִים הַהוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם בְּעַמּוּד אֵשׁ וְעָנָן —

וְהִנֵּה בָא הָעַז פָּנִים, הַפָּרִיץ הָעֲמָלֵק הַזֶּה וַיֵּצֵא לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל לַמִּלְחָמָה וְלֹא יָרֵא אֶל־קִים כְּאִלּוּ לוֹעֵג הוּא לְכָל הַמּוֹפְתִים וְהַגְּדוֹלוֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לְעֵינֵי הַשֶּׁמֶשׁ וּלְעֵין כֹּל, רָעָתוֹ זֹאת רַבָּה הִיא מְאֹד וְאַחַת דָּתוֹ לִמְחוֹת אֶת זִכְרוֹ, לְהַאֲבִיד כָּל שָׂרִיד לוֹ, כִּי שֹׁרֶשׁ פֹּרֶה רֹאשׁ וְלַעֲנָה בְּקִרְבּוֹ הַמַּצְמִיחַ פְּרִי כַחַשׁ וּכְפִירָה בֵּאלֹקִים וּבִנְבִיאָיו הַקְּדוֹשִׁים, חָלִילָה.. כָּל הָעוֹשֶׂה כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה עֲוֹן עֲמָלֵק בְּרֹאשׁוֹ, וְגַם אִם מִזֶּרַע הַיְּהוּדִים, הוּא עֲמָלֵק קוֹרְאָה לוֹ הַתּוֹרָה, וְעָלֵינוּ לִמְחוֹת מִקִּרְבֵּנוּ מַעֲשֵׂי עַזּוּת כָּאֵלֶּה לְבַל יִהְיֶ' לָהֶם גַּם זֵכֶר בְּתוֹכֵנוּ, לְמָשָׁל: הִנֵּה אֲנַחְנוּ הַיְלָדִים יְרֵאִים אֶת הַשֵּׁם וְאֶת מִצְוֹתָיו, וְלֹא נִקַּח דָּבָר אֶל פִּינוּ בְּטֶרֶם נְבָרֵךְ אֶת הַשֵּׁם. עַל פְּרִי הָעֵץ וְעַל פְּרִי הָאֲדָמָה, עַל הַלֶּחֶם וְעַל הַמַּיִם, עַל כָּל מַאֲכָל וְעַל כָּל מַשְׁקֶה מְבָרְכִים אֲנַחְנוּ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ נוֹתֵן לַחְמֵנוּ וּמֵימֵינוּ — וְהִנֵּה בָּא בֶּן פָּרִיץ חוֹטֵף וְאוֹכֵל מִבְּלִי אֲשֶׁר יְבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַסּוֹף וְעוֹדֶנּוּ פּוֹעֵר בִּשְׂחוֹק פִּיו לֵאמֹר: „הֲרוֹאִים אַתֶּם? הֲלֹא לֹא נֶחֱנַקְתִּי? אָכַלְתִּי וְשָׂבַעְתִּי, מִלֵּאתִי כְרֵסִי וְטוֹב לִי" הִנֵּה אִישׁ כָּזֶה אַף כִּי עָנֹשׁ יֵעָנֵשׁ עַל חַטָּאתוֹ וְלֹא יְנַקֶּה כָּל חוֹטֵא, אַךְ לְשָׁעָה צִנֵּן וְהִפְשִׁיר אֶת חוֹבַת הַבְּרָכָה בְּעֵינֵי הָרוֹאִים, וְאַף כִּי מִי מֵאִתָּנוּ יִשְׁמַע אֵלָיו, חָלִילָה, לַעֲשׂוֹת כְּמַעֲשֵׂהוּ, אֲבָל הוּא פָּגַם בְּכָל זֹאת בְּכָל שֶׁהוּא בְּיִרְאַת הָרוֹאִים אֶת מַעֲשָׂיו וַיְחַלְּלֶנָּה; וְלָכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל עַל אִישׁ כָּזֶה כִּי חָבֵר הוּא לְאִישׁ מַשְׁחִית, חָבֵר הוּא לְיָרָבְעָם בֶּן נְבָט שֶׁחָטָא וְהֶחֱטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל, כִּי גַם הוּא חוֹטֵא וּמַחֲטִיא.

אוֹ אִם יָבֹא בֶּן בְּלִיַּעַל וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת יִגַּע לְעֵינֵינוּ בְּנֵר הַדּוֹלֵק אוֹ בִצְרוֹר כֶּסֶף, אוֹ יִשָּׂא מַשָּׂא, יִקְנֶה וְיִמְכֹּר, אֶת קְדוּשַּׁת הַשַּׁבָּת חִלֵּל וְעוֹד יִתְבָּרֵךְ וְיִתְפָּאֵר לֵאמֹר: רְאוּ, הֵן לֹא נִכְווּ אֶצְבְּעוֹתַי". חַטַּאת עֲמָלֵק חָטָא הָאִישׁ הַזֶּה וְאֶת זֵכֶר מַעֲשִׂים כָּאֵלֶּה נִצְטַוִּינוּ לִמְחוֹת, הִלּוּל כְּבוֹד קְדוּשַּׁת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, הַמְעָטַת עֵרֶךְ הַנְּבִיאִים וְחַכְמֵי הַתַּלְמוּד וְכָל חַכְמֵי הַדּוֹרוֹת אַחֲרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים וְהַיְּרֵאִים, כָּל אֵלֶּה גּוֹרְרִים אַחֲרֵיהֶם כַּחַשׁ וּכְפִירָה, חָלִילָה, מֶרֶד וּפְרִיקוּת עֹל. מִזֶּרַע עֲמָלֵק הֵם וְכָל זֵכֶר לֹא נַשְׁאִיר לָהֶם בְּתוֹכֵנוּ, כִּי

עלינו להיות תמימים ונאמנים עם אלקים ועם קדושיו. ליראה את השם הנכבד והנורא כל ימי חיינו". שמע ליבקא חוקר את הדברים האלה ויהיו בפיו כדבש למתוק.

„עתה — אמר בשביעת רצון — עתה לא יפלא גם כן את אשר נפלאת היתה בעיני, הלא כבר נשבת עמלק מגוי, ואין שם ואין זכר לו בעמים, והתורה עדין עומדת וצוחת תמחה את זכר עמלק? וכלום יש לו זכר? והרי מוטב שלא היינו מזכירים אותו ואת שמו הארור והי׳ נמחה מתחת השמים ממילא. ולמה, תחת למחות את זכרו מזכירים אנחנו אותו בכל יום? עתה נפתרה תמיהתי, כי לא רק אותו הגוי הקדמון אשר יצא להלחם בישראל הוא העמלקי, כי אם כל מעשי כחש ובוז לתורה ונושאי דגלה הם הם פרי עמלק. ויפה אנו מזכירים את עצמנו בכל יום, תמחה את זכר עמלק לא תשכח".

זכרונות.

(לפורים)

ובכל שנה. ובכל שנה
יבא זה היום,
אל המגלה, אז, הישנה
לי אשבה דום...

הרבה תעיר בי זכרונות,—
זכרונות דור דור
והזכרונות, מה נשגבים
יאמרו לי: זכור!..

זכור עברי אל נא תשכח
אלקים בצר
ולעמך, ולדתך
אל נא תהי זר

וכי לך ירעו זרים. אל
נא עברי תירא

פורים.

(סוף מגליון י״ג)

פאראן דאך ערגעץ ווארימע קאנטין? — פרעג איך איהם.—

פאראן, יע, -- ענטפערט ער — פאראן ווא ס'איז היים. גאנץ היים, ניט נאר ווארים. אין טעאטער, אין קלוב, נאך אין אזעלכע ערטער, איי איז דאר־טין היים, פון היץ קענען מיר אהין ניט אריין גיין, אבער וואו מיר קומען יא אריין, אונזערע ברידער, הייסט דאס, ימים טובים, שבת, דארטין איז קאלט, שרעקליך קאלט...

אט אזוי? — זאג איך און גיס דער ווייל אן צו גלעזעלאך — אט אזא קאלטע צייט איז איצט? וואס ושע מיינסטו — ענטפערט ער — איך וועל ניט לייקע־נען, פאראן ווארימע ערטער פאראן אזעלכע וואס האלטין גערין זיין אפ ווארימען אלע פאר קילטע, זיי סמארען זיך, אבער זיי זיינען ווייניק און העלפין כמעט גאר ניט".

פאלט ניט אראפ ר' פורים — טרייסט איך איהם — נעמט א ביסל, נשקשה. די קעלט וועט דורך גיין. ווער איז איך שולדיק אז איר קומט אלע מאל ווינטער?

און אייער שבעה עשר בתמוז, און תשעה באב, אז זיי קומען זוממער — זאגט ר' פורים א ביסל צארנדיק — זיינען זיי היים מיינסטו, אה, ס'איז דורך דעם יאהר קאלט, ביזט א קינד — און איך האב גע־מיינט — זאג איך — אז איר זייט געווארין א רעוואלו־ציאנער דארטין אין פרס —

איי! — האט ער א שפרונג געטאן אין דער הויך — איך א רעוואלוציאנער? וואס רעדסטו? איך בין דאך א עדות, אז דער בורא יתברך האט באשאפין די וועלט, און האט אידין געגעבין די תורה, און ער שטראפט זיי אז זיי היטין זי ניט, און דער בארימט זיך אז זיי שרייען צו איהם, איך האב דאך אליין גע־זעהן מיט מיינע אויגען וואס אין פרס האט זיך אפ געטאן. ס'איז עפעס א קלייניגקייט, דו ווייסט מיט וועמען דו רעדסט? ס'איז דאך געהאנגען דער לעבין פון די אידין אויף א האר, דו ווייסט וואס פאר א ראליע המן האט דארטין געשפילט? און ביי אחשורושין איז דען שווער געוועזען אויס צו פירין? גאר נישט אויס קוילין אלע אידין אין איין טאג. איז בא איהם אויך רעכט, אבי, זיין המנקען נאך צו געבין, צו די צרות בין איך אפילו ניט געוועזען נאר צו דיזער

כי לך השם הביע:
יעקב, אל תירא!

ג. ל. רם.

מכתבי-אחים.

אחי אחי, מה שלומכם הודיעו
וגם מחסורכם—לנו אחיכם
מכל אשר אתכם אותנו השמיעו
ולעזרה מהר נבא אליכם
שוקדים אתם על התורה
שוקדים לומדים יומם וליל
כי מחשבתכם הטהורה
שואפת רק בה, לעשות חיל.
זו הגמרא, זו הקדושה
ספרותנו העתיקה
כפרותנו זו הראשה
בלבבם עמק, בוער זיקה;
ומסורים הנכם בנפש ולב
לחכמה זו· מני ים רחבה
וסובלים עוני, מחסיר וכאב
רק בשבילה „הנשגבה"
ראויים הנכם לשם, לתהלה,
כי חביבה היא כל כך עליכם
רק בשבילה, רק בשבילה
גולים אתם מבתיכם.
אשריכם אחים בעשותכם ככה
אשריכם אחים נעימים,
תנוה שפעת ברכה
על ראשיכם תמימים.

העסקן שמואל דוב נובק מעיר מקרוב.

ומתנות לאביונים.

המעשי' הזאת אשר אספר לכם, אחי הישרים והתמימים, היתה בעיר בערדיטשעוו, ביום תענית-אסתר לפני קריאת המגילה. השמש כבר נטה לערב, בבית ד' השלך הס, עיני כל הקהל נטויות רק אל מקום אחד, אשר שמה יושב חמדת כל ישראל הרה"ג הקדוש ר' לוי יצחק זצ"ל; הוא ישב על מקומו, כנראה, כלו

ישועה בין איך שעהן גיוועזן און האב שעהן גיהערט פון אלעמען די מעשה, איך האב שעהן געזעהען המנען היינגענדיק וויער פיין, און מרדכי איז אף יין ארט דער גרוסער פירשט, דער משנה למלך, וואס רעדסטו מיר רעוואלוציע? איך בין וויט דער פון און איך האף נאך משיח'ן דער הארין, און אלע וועלין זעהען דעם אמת, וואס דער אויבערשטער איז און וואס אירין זיינען, און ווי מיר טארין ניט אפ טרעטין פון איהם א טראט ניט, ער איז שטענ-דיג מיט אונז...

ר' פורים האט זיך פונאנדערגירעט, און זיין פנים האט זיך צו פלאקערט און איך האב זיך א ווילע פאר קלערט,—יע, ר' פורים איז גירעכט. ער איז דאך א טייערער עדות, ער דער ציילט דאך און קלאר וואס ער האט מיט זיינע אוינען געזעהן, ס'מעגען קומען אלע יונגע לייטלאך היינטיקע קלוי-גינקע וועלען זיי בשום אופן איהם ניט קענען אפ לייקענען...

וואס? ר' פורים איז דאך ניט פון א שטיין גע-בארין גיווארין? וואס, גלאט אין מיטין דער וועלט וואלט ווערין א פורים מיט המן טאשין. מיט קרעפלאך מיט קאלאקאטקעס. חיים איך וואס? ער איז דאך גיווים אין פרס אוים גיוואקסין, און אלע יאהר, פאר פעלט ניט קיין יאהר פון דאבאלם אן קומט ער אין דער

צייט איינע און די זעלביקע מעשה, ער איז וויער בעגלובט.. אזו טראכט איך זיך, און הייב זיך אוף און גיי זיך אוועק טאנצין.

מיין אלטע זאגט מיר: „אהא, איך האב דיר גע-זאגט אז ר' פורים וועט גיווים קומען, נאר זעה-ווער ניט אנשלאפין ווי פאר א יאהרין".

נשקשה—זאג איך — און דא לויפין איינגעלאך פאר ביי פענסטער—איינגעלאך, איינגעלאך, רוף איך זיי אריין, פריידט זיך, שפרינגט, היינט איז פורים, הערט זיך צו גוט וואס דער אלטער ר' פורים דער ציילט, הערט ניט די יונגע חכמים, די אויפגעקלער-טע די רעוואלוציאנערין, הערט זיך גוט איין וואס דער אלטער זאגט אונז, אז מיר אירין זיינען דעם אויבערשטענס פאלק און מיר וועלין זיין זיינע, פון זיין סלוזבע וועלין מיר זיך חלילה קיין מאל ניט אפ זאגין, און ער וועט אונז אייביק היטין פון אלע אונזערע פיינד. די איינגלאך זיינען, אפילו, א ביסל צו טראגין, ס'איז גינוג פאראן וואס צו טאן, שלח-מנות איינער דעם צוויטין, קויפען און שיקין און צו נעמען די וואס מען ברייננט, און הערין פורים-שפי-לער.. פון רעסט וועגען פאלגין זיי מיך און הערין זיך צו וואס אליין ר' פורים רעדט און דער ציילט, א דאנק איינגלאך! הלואי איבער א יאהר!

שקוע במחשבותיו הקדושות והנשגבות, והנה נגש אליו השמש ובחרדת כבוד אמר לו, כי אשה אחת שואלת על תרנגלתה אם כשרה היא. הרה"ק כמו התנער משנתו וילך בחפזון אל יציע הבית ששם חכתה האשה.

„אוי אוי לי"—קראה האשה בראותה אותו, ופני ובגדי ענו בה, כי אשה קשת רוח ואמללה היא מאד — שאלה לי על התרנגלת"!

הרה"ק התבונן זמן מה ויען: התרנגלת איננה כשרה.

רבי — אמרה האשה בקול רועד מבכי -- התרנגלת הזאת השגתי בעמל רב במחיר פרוטותי האחרונות בשביל בעלי החולה, ואמר להשיב את נפשו במרק-עוף. ואני וב"ב נאכל את הנותר לכבוד החג, ועתה אנה אני באה? אוי, אוי לנפשי—ותבך. „בתי. מנעי קולך מבכי — אמר הרה"ק בקול רחמים גדולים—הנני מבטיחך כי העליון ב"ה יזמין לך תרנגלת אחרת כשרה ויותר טובה משלך וגם מזונות טובים ומבריאים לכל בני ביתך, תאכלי. תשבעי ותותרי, ועתה הגידי לי מי את? ואי בית מושבך? ולכי לשלום לשמע המגלה".

האשה הגידה לו את הרחוב ואת הבית אשר היא יושבת בו ותלך לה אל עלית הבית אל עזרת הנשים, את התרנגלת עזבה בפרוזדור באחת הפנות ותכנס פנימה.

והרה"ק לבש את אדרתו ויצא מבית התפלה.

צללי ערב כסו כבר את פני חוצות בערדי-טשעוו, והרה"ק הלך בפסיעות נמהרות מאד לביתו, אשר הי' אז ריק מאדם. כי כל בני הבית הלכו לבית הכנסת לשמע את המגלה, המשרתת עשתה את מלאכתה בחדרי הבית הפנימים, והרה"ק נכנס אל חמטבח פתח את המזנון, ובידים חרוצות הוציא מתוכו את כל אשר הכינה הרבנית לכבוד החג: חלות, רקיקים. תפינים, בשר; דגים. עופות, ויצרר במפה ויצא מהבית בחץ מקשת, וילך דרך סמטא חשכה ויבא אל בית קטן רעוע, ויכנס בלאט הביתה וירק את צרור המכלת על השלחן..

„מי שם? מי שם?" — קרא בחרדה בעל הבית החולה מעל משכבו בחדר השני —

„אל תירא, בני — ענה הרה"ק -- אנכי מלאך שלוח אליך ממרום להביא לך ולכל בני ביתך מזונות טובים ומבריאים, חלות ורקיקים. בשר ודגים. אכלו בטוב לב וברכו את ד' והיו שלום, וילך במרוצה אל בית התפלה. אשר הי' באותה שעה במרקחה, כי כל הקהל היו נרעשים ונפחדים מאשר פתאם נעלם הרה"ק, וכבר הגיעה שעת קריאת המגלה והוא איננו. והנה נפתחה הדלת. ולשמחת כלם, בא הרב ובאין אמר ודברים עלה על הבימה לקרא את המגלה..— כי הוא הי' קורא בעצמו —

הזקנים שבאותו הדור ספרו לבניהם לדור אחרון. כי קריאת המגלה של אותה השנה היתה נפלאה מאד ובשעה שהגיע אותו צדיק להפסוק „ומתנות לאביונים" נהרו פניו הקדושים מאד. ולכל הקהל שבאותו מעמד היתה אורה וצהלת לב משונה.

אך סער נורא התחולל בבית הרה"ק בבוא הרבנית אל ביתה ותמצא את המזנון ריק כמצולה שאין בה דגים, נעלמו החלות, הבשר והדגים, גם העופות הצלויים פרחו להם, וכמעט שלא נתעלפה הרבנית העלובה מפחד פתאם. והרה"ק התהלך לו לארך הבית בשובה ונחת כשבת-צחוק נעימה רחפה על שפתיו. ומפיו נשמע קטע של איזו נגון. הרבנית הנבונה הכירה עד מהרה ידי מי היו בגנבה הזאת, ותגל את אזני החסידים ועד מהרה נקנו כל צרכי הפורים ביד רחבה, ובהדרת קדש הוחג הפורים ההוא הרבי הי' שמח ומרומם מאד, דרש דרושים נפלאים פעמים רבות ועיר בערדי-טשעוו צהלה ושמחה.

יק"ר.

ב"ה

האח

No. 15.

יום א׳ פ׳ ויקו"פ י"ט אדר התרע"א

ליובאוויטש

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את „האח" בכל שבוע חנם, אם יש סוכן בעירו. וכל המקבל על שמו ביחוד, מהירו: לשנה שני רו"כ לחצי שנה רו"כ אחר, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק׳.

זכות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעריהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להודרז לבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרים׳ הרשימה בסוף.

אנשי שלומנו העוסקים בהפצת גליון זה מתבקשים לאסוף את הנדבות מכל הילדים הנדיבים, המורים הנכבדים, ושאר החותמים ולהמציאן הנה לא יאוחר מאשר עד ראש חדש ניסן הבע"ל. מנהלי-המוסד.

קול קורא!

אל ההורים והמורים!

בגשתנו להוציא את „האח" שערנו מראש, כי, ב"ה, יביא תועלת כפולה: האחת, להילדים הקוראים, להשריש בלבם רגשי חבה ותשוקות ללמוד הגמרא. רגשי אהבה וכבוד לאחיהם הגולים למקום תורה, ובכלל רגשי יהדות דתית מוסריית. והשנית, להמציא תמיכה במקצת להילדים הלומדים פה.

והנה, בדבר התועלת הראשונה, ב"ה, כי השערתנו לא נכזבה. עדים הם המכתבים הרבים אשר בידינו מהמורים וההורים כי „האח" הצעיר פועל ישועות להצמיח פרי מוסר ויראת-שמים, אהבת תורה וחבת קדש על תלמי לבות הילדים הרכים, ורבים מנבאים לו עתידות טובות, כי יעצר כח לגדל דור ישרים ותמימים ולקח נפשות בדבריו הנוחים והקלים, מה שמשמחנו אמנם מאד, כי הביאנו השי"ת עד הלום להתגלגל זכות זו על ידנו; עם כל זה, עזרונו נא הורים ומורים נכבדים. עבקנינו ואנשי שלומנו הנדיבים. לבל תכזב, חלילה, השערתנו גם בדבר התועלת השני׳, היא כלכלת הילדים התמימים הלומדים פה. הרבו נא להביא את הכסף המזומן יקוים נא בכם מקרא שנאמר בפרשת השבוע הזה מרבים העם להביא. כי רבים רבים מאד צרכיהם ומחסוריהם. ומה גם בימי החג הבע"ל, אשר עלינו להלביש ולהנעיל עשרות ילדים, להכין להם מצות מהודרות, יין לכוסותם ושאר צרכי אכל נפש, מהרו. מהרו נא לשלח איש איש את המגיע ממנו עד ר"ח ניסן, ואל תרפו ידיכם מ„האח" הזה והחזיקו בו גם לימים יבאו, והי׳ לתמימים יקרים למשען לחם ולכם ולילדיכם הנאהבים והנעימים לשעשועים ולצדקה עד עולם.

מנהלי-המוסד.

אל הילדים.

עברו ימי הפורים.. ימי המשתה והשמחה.. אבל הילדים לא נעצבו ולא נפלו פניהם, נכונים הם לקראת ימים יותר שמחים להם לילדים.

לבשתנו, עלינו להודות, כי רבים מאחינו הילדים שמחים מאד לקראת „סוף הזמן". הימים האלה, ימי הבטלה והשובבות, הימים אשר אין בהם לא תורה ולא חכמה, הימים העזובים ההם הם להם הטובים בימי חייהם. ילדות היא בהם. קטנות, הם אינם מכירים עדין ביקרת ערך התורה היקרה מפז ומפנינים, ויפה להם שעה

אחת של בטלה מכמה שעות של למוד וישיבה לפני הרבי בחדר, ובכן עתה אחרי הפורים כבר נכונים הם לקבל את האורח היקר ההוא, את „סוף הזמן" בזרועות פתוחות לנפל על צואריו, לחבקו ולהתרועע עמו חדש ימים. שלשים יום הם אומרים לעזב את החדר, את הלמודים ולבלות את שעותיהם ורגעיהם בהבל.. דאבון לב גדול הוא! טבע הוא באחינו הילדים, טבע שאיננו כלל לכבוד לנו.. מי יתן ועשו כל אחינו כאשר אנחנו עושים פה, ללמד ולשקד על התורה גם בשבתות גם במועדים וגם בימי ניסן ותשרי, כי האמנם פחותים הם החדשים האלה מכל חדשי השנה? ובמה נגרעו לבלותם בהבל וריק?

אבל, אחים, אם אמנם נמנע הוא להחביל בעיניכם את „סוף הזמן" ולהמעיט ערך חפשתו, אך אל נא יטריד אתכם האורח הזה, ואל ישביחכם את חבתכם לנו אחיכם. אל נא תחדלו מקרא את „האח" השלוח לכם מאתנו, אל נא תסור אהבתכם לנו מלבכם, הרחיבו נא לבבכם להמציא בו מקום לשנינו. ועת וזמן קבעו לכם לדרש אחרי „האח" לקרא בו ולשום לבבכם אליו, כי לא יכביד עלו עליכם, יודע הוא את לבבכם, את רוחכם, את טבעכם, יודע הוא את הזמן ואת סוף הזמן, ולא ידבר אליכם קשות, הוא יספר לכם מעשיות יפות, אשר גם בימי החפש כדאי יהי' להפנות לרגעים אחדים ולשמע אותן, והי' בבא הקיץ הבע"ל ובשובכם אל חדריכם תוסיפו להשתעשע עם אחיכם זה ולשמע שיחותיו הנעימות והייתם מאשרים כל ימיכם.

אחיכם התמימים.

דודל.

(המשך מגליון ט')

וצריכים הייתם לראות התנהגותו של דודל בערבי שבתות ובערבי ימים טובים.

יש ילדים רבים אשר בחפשתם הנתונה להם בערבי שבתות אחר הצהרים משתמשים הם לצרכי שובבות והוללות: משחקים בכפתורים, בכדורים, מטילים בגנים ובשדות, מחליקים על פני הקרח בנעלי-מרוץ ובסנדלים מסמרים, מעבירים איש את רעהו ומכים ומפילים ונופלים ומתנגפים, ובאים לבתיהם כשהם כלם פצועים. חטמם ועיניהם ופניהם מלאים שריטות ומעפרים בעפר חוצות, בגדיהם מלכלכים ברפש ובמי-מדמנה, וכך הם הולכים אל בית התפלה שער ראשם פרוע ובלי סדרים, על פניהם ולחייהם גלים וערמות של אשפה ואבק, כובעיהם כשהם משוכים מן השלוליות ומאגמי-הבצה עד אשר לא נכרו מי הם; אבל דודל שלנו, ערב שבת אחר הצהרים מכיון שהוא בא מן החדר הוא מתחיל להכין את עצמו לכבוד השבת, הוא מנהץ את נעליו עד אשר הן מבריקות כראי מלטש ומעמידן בפנה שמורה לבל יפגם הברק שלהן. רוחץ הוא את ראשו, פניו וידיו במים חמים ומשפשפם בברית, סורק את שער-ראשו במסרק, לובש חלוק לבן ובגדי שבת נקיים ונעליו המנהצות, ובא הוא אל בית התפלה וסדור תפלתו תחת זרועו, פניו יפים ומאירים, לחייו אדמות מחם מי הרחצה, קוצותיו סדורות לו תלתלים, בבגדיו אין אף נקודת כתם אחת, נעליו מבריקות ועיניו מפיקות רגשי קדש רגשי שבת. עומד לו ופניו אל הקיר ומקבל את השבת באמירת מזמורים עם הצבור בנעימה ובכונות. ובשובו אל ביתו והוא כלו אומר קדוש, לכל אשר לו עינים נראה גלוי, כי נשמה יתרה קדושה נתוספה בדודל זה הקטן. בעודנו ילד בן ארבע שנים כבר היתה אמו אופה חלות קטנות לו לבדו ליום השבת, ובהכנסו אל החדר בטרם ידע עוד לקרא עברית. כבר למד אותו רבו את הקדוש בעל פה, והי' מקדש בעצמו ובוצע את החלות שלו. מניח אחת למעלה

ואחת למטה ומעביר סכינו עליהן כמנהג הגדולים, והי' קדושו וסדורו של שבת מחזה מעורר צחוק נעים, ועתה כשכבר התחיל לבו להרגיש ולהכיר את מי שאמר והי' העולם, עתה תפלותיו ומנהגיו כבר אינם מחזות של צחוק, כי אם חזיון נפלא בלתי נפרץ לראות ילד רך בשנים חרד לדבר השם ומכבר את המצות והחקים על פני כל השעשועים שהילדים רגילים להתענג בהם. וככה הי' עובר עליו יום השבת מבלי שיעלה גם על דעתו להשתמש בשעות הכשר האלה לצרכי טיול ושחוק, לצרכי סקרנות ורגול כמנהג שאר הילדים המתהלכים בימי השבתות בכל העיר לארכה ולרחבה, תרים את כל המחבואים והפנות המסתרות, מרחיקים ללכת עד בית הנתיבות. פוסעים על מוטות הברזל הנטויים לארך המסלה וכפשע בינם ובין המות, חלילה, בעבר על המוטות מכונת הקיטור רצוא ושוב, ושוהים הם שם עד עבור זמן תפלת המנחה, ואם רב הדרך לבתיהם עוברים והם גם את זמן תפלת הערבית בצבור ובאים בשעה מאוחרת; לא כאלה חלק דוידל. הוא מתפלל כל תפלה בזמנה. ובשובו מבית התפלה לביתו בליל מוצאי שבת אוחז הוא באבוקה הגדולה אשר לאורה הגדול מבדיל אביו על הכוס, עונה גם הוא אחרי אביו, מסתכל בצפרניו וטובל ראשי אצבעותיו בשירי הכוס השפוכים על פני השלחן, רוחץ את עיניו ואומר „ויתן לך" בקול ערב ועגום, בקול מבשר את בוא ימי החול, ימי העבודה והעמל לאבותיו, וימי הלמוד וההליכה אל החדר לילדים, ורגשות משנות עוברות בחדרי לבבו ומשתפכות הן בכל פנות הבית, ונכר הוא, כי שעת פרידה היא, שעת פרידה קשה, שעה שאורח מאד נעלה עוזב את הבית, לאט לאט מחליף הוא את בגדיו של שבת בבגדי חול בתנחומים של תקוה, כי לא הרבה, רק ששה ימים יעברו ושוב

יבא אליו האורח הנעים הזה יום השבת הקדוש ...

(עוד יבא בע"ה)

די אלטע בת מלך.

(המשך מגליון י"ב)

זי, די אלטע, האט זיך אביסל פאר טראכט, און איך האב זיך אין גאנצין פאר לארין, איך וויים גאר ניט ווער רעדט דאם מיט מיר, וואס איז דאס פאר א אלטע, נאר איך האב איהר ניט גיוואלט איבער שלאגין די רייד, איך זעה אז וואס ווייטער רעדט זי זיך אלס הארציקער פאנאנדער, און דא קאכט אין שטאט, אלע עלעקטריטשעסקע פאנארין האבין זיך שיס אן גיצונדין, דער נאראד ווערט אלס גרעסער און גרעסער, מי גייט אלע. מי לויפט עפעס דארטין אין א טעאטער, און קיינער באמערקט אונז ניט, און זי די אלטע מיט איהרע פייערדיקע אויגין באנלייט אלעמען, ס-איז גרינג צו דער קענען, אז איר פאר דראם ווערט אלס גרעסער און גרעסער, נאר זי שווייגט.. און איך שווייג אויך, איך סמעיע ניט טרעוואזשען זי. און זי הייבט ווייטער אן:

היינט רעם באנלייטין מיך וואלסטו זעהען, דעם אפשיידין זיך מיט מיר, ווי פיין עס פלעגט צו גיין, עפעס יעדערער ווערט אזו אומעטיג. אזו מעלאכאלנע, דער זיינגען האט שיס גאר א אנדער אויסזעהן, פון מיין קאפריז יועגין צינדט מען ניט אן קיין ליכט, קיין לאמפ, גאנץ שפעט, נאר די פינסטערנעס איז אזא דורכזיכטיקע.. איך זעה קלא־ר וואס בא יעדערין אין הארצין, עס איז זיי אזו זאלקע שיידין זיך מיט מיר, מיט דער קאפריזנער בת-מלך, זיי האלטין מיך איין נאך א ביסל, נאך א ווילע, מי זינגט צו ליב מיר נאך אביסל מי זאגט עפעס יואס ס-זאל מיך נעמען, מי גרייט נאך אמאל צום טיש, א איבערינגען מאל, ביז איך מוז אבער פארט אפ שייר נעמען ...

פאראן אבער היינט הייזער וואס איך קיין גאר ניט ארייין גיין, איך קען גאר אף דעם שוועל ניט ארוף גיין, למשל, איך קום ארייין אין א שטוב, איך קום אלע מאל פאר נאכט, איך טרעף אז מע זיצט ארום טיש א גרייסער עולם מי עסט פרישטאק, דו הערסט זעקס א זייגער פאר נאכט עסט מען פרישטאק, ווארעמש הייסט דאס, און מי עסט מיט א אמת, מי עסט זיך טאקע גוט אפ, יוער טראכט יועגין מיר. עס איז ניט קענטיג קיין זאך, גלייך ווי איך וואלט גאר, חלילה, אף דער וועלט ניט גיוועזן, מי עסט אפ, מי פאר רייכערט, יואס פאר שטיינסטו

ניט, ווי איך דער זעה דעם פאפיראָס. די שוועבעלע, ווערט מיר פינסטער אין די אויגען, קאָם וואָס איך טרעף די טיר, נאָר איך חאפ זיך אף גיך אַרויס..

איך גיי אריין אין א צוויטער הויז, ס-איז עפּעס מעשה נשקשה, איך קלייב זיך אריין שטילער הייט, איך נעכטיג איבער, איך שטיי אוף, גיחיינלאַך, נאָר טאָג, דער עולם שלאָפט, און מיר שלאָפט שפּעט, נו, דאָס קען איך ליידין, מיר טוט הנאה אז מי רוהט זיך אוים, ערשט איך גיב א קוק, מי הייבט אָן אַרוים קריכין פון די גילעגערס, און דאָ קריכט אפין טיש א גרויסער סאמאָוואר, פון דער פאריג ווערט מיר פינסטער. איך זעה שוין גאָר נישט, איך הער נאָר, אַז די אויף שטייער זייפין זיך גאַנץ גוט. און איך האָב פיינט זייף, איז ריין, איז פון נעכטין אָן, אוים גיוואשין זיך און גינגוג, וואָס פאר אַ זייפין זיך

פאר מיר, בקיצור, איך לייד נאָך אלס, דער סאַמאָוואר ווערט שטילער, ער הערט אוף זידין, איך הייב אָן בעסער צו זעהען, ערשט.. איי ווי! איז מיר.. דער איינגעל קלייבט איין די שרייב גיצייג, דעם טינטער, די פענעס טעטריאדין, ביכלאָך, לייגט אריין אין א סומקע און גייט.. וואָהין גייסטו? — פרעג איך איהם — „וואָס הייסט? — ענטפערט ער גילאססין — אין גימנאזיום“. סטייץ! — קען איך גאָר ניט איבער טראָגין — שרייבין דאָרטין, גיהערט אַ העזה, אַז איך בין דאָ זאל מען זיך דער וועגין שרייבין, איך האָב אַזוי פיינט שרייבין!“ נאָר רייד מיט א איינגל, ער ווייס גאָר ניט ווער ווען, ער טוט ער גייט וואָהין מי שיקט איהם, ווי פאר שטייסטו קען איך שיים זיין אין אזא שטוב?..

(עוד יבא אי״ה)

מודעות.

הילדים אשר נדב לבם אותם לבא הנה להתקבל לתלמידים בהחדרים של „תומכי תמימים“ עליהם לדעה. כי מלבד אשר הנהגתם ויראת השם אשר בלבם שהם העיקרים הראשונים בתנאי קבלת התלמידים, הנה גם עליהם להיות בעלי כשרון. בעלי תפיסא והבנה, וכל מי שכשרונו יותר נעלה לו דין הקדימה.

כל אלה שאינם יודעים עדין ללמד בעצמם, אם לא מפי רב ומלמד המסביר להם, אינם מתקבלים אלא בחדר „א“ ובתנאי שהם צעירים עדין, מבן עשר שנים עד שתים עשרה לא יותר. בהחדרים „ב“ „ג“ „ד“ על התלמידים להבין מדעתם גמרא עם פירש״י, ולתפס ולהבין ולזכר את אשר יסביר להם רבם במפרשים ובעל פה.

בחדר „ה“ שהוא הגדול שבחדרים והוא הנקרא „שעור“ על התלמידים להבין מדעתם גם מפרשי הגמרא: תוס׳ ומהרש״א ומהר״ם, ושלא יהי׳ גדולים מבן חמש עשרה שנה לכל היותר.

גם זאת עליהם לדעת שלא יתקבלו רק עד ז׳ אייר הבע״ל, וכל מי שיאחר לבא עליו יהי׳ לשוב ריקם לביתו מבלי כל משא פנים למכתבי-מליצה וכדומה, וכל המזדרז וקודם לבא זכה.

וטוב שיודיעו את דבר בואם במכתב.

גם אלה הראויים להתקבל בה„שעור“ אשר בשצעדרין על ידם לבא תחלה הנה להבחן ולהשלח מפה לשם.

מנהלי המוסד.

נדבות אחים.

ארעססא:	יצחק בוקשטיין יחי׳	60 ק״כ	קלימאוויץ:	נחום זאב זלאטקין יחי׳	9 „
	משה „ „	50 „		פנחס אזימאוו „	5 „
הלוכאוו:	הלל איסעראוו „	10 „	רודניא:	צבי שפרינצזאהן „	10 „
	חי׳ שפרה יודקעוויץ	18 „		צבי כתם „	10 „
	יוסף „	20 „		מענדל לאפקאווסקע	10 „
	משה סאראקין „	10 „		פייגלין	10 „
	נחמן ברכהן „	10 „			

משלח-מנות.

זעמבין:	אברהם חפץ „	10 „			
	אלטר גילעווין „	18 „	נעוול:	אהרן זוסעלסאהן יחי׳	18 „

העורך: א״ה ראזענבליט.

אדריכה: Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред. Изд. и Типографія I. Лурье, Гороховая 48. Редакція: Спб., Забалканскій пр., 20

ב"ה

האח

No. 16.

יום א' פ' ויקרא כ"ו אדר התרע"א

ליובאוויטש

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את „האח" בכל שבוע חנם, אם יש סוכן בעירו. וכל המקבל על שמו ביחוד, מחירו: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'.

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לע"יהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להזדרז לבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדריס' הרשומה בסוף.

אנשי שלומנו העוסקים בהפצת גליון זה מתבקשים לאסוף את הנדבות מכל הילדים הנדיבים, המורים הנכבדים, ושאר החותמים ולהמציאן הנה לא יאוחר מאשר עד ראש חדש ניסן הבע"ל.. מנהלי-המוסד.

ניסן.

„אל נא תצטערו" -- הי' ישראל מנחם את הילדים בשבתם בחדרים כפופים ומתאוננים על החרף הזועף הנמשך כל כך. זה כמה ירחים לא נראו פני רקיע בטהרתם. השמש מסתתר בעבי העבים החשכים, זה השמש היקר אשר חיים ומרפא בכנפיו, זה השמש הנעים שם עבים סתר לו וערפלי שלג חתולתו. היום קצר, אינך מספיק לפנות כה וכה והנה כבר ערב. כבר אין אור יום, וחשך יכסה ארץ. האילנות עומדים ערומים בלי פרח, בלי עלה, לבנים כמתים בשכבת השלג אשר עליהם, הכל נקפא. הכל נהפך למראה לבן וכפור, כאלו מת כל היקום, ובחדר עוד האפלה כפולה. קוי האור המפלסים אל תוכו מבעד החלונות אינם עוצרים כח להאיר את החשך השורר בכל פנותיו ומגעגעים הילדים אל הקיץ, אל האור והחום, והי' ישראל מנחמם לאמר: „אל תצטערו, עוד מעט ויבא אלינו ניסן דודנו. הוא דוד טוב מאד, לרגליו יבאו אור וחום, וישני קור ושלג יקיצו וקמו לתחי', האילנות ילבלבו, האדמה תתנער מערמות השלג אשר עלי', הקרח אשר על פני הנהר ימס וגליו הפזיזים יפזזו ויכרכרו לעמת השמש הבהיר המביט אליהם כאש אשר בעיניו.. וגם לכם, ילדים, יקרא דרור, הדוד האהוב הזה, אוהב הוא להשתעשע עם הילדים ולא יתנם לשבת בחדרים כאסירים אל בור, ושבתם איש איש אל ביתו ואל אחזת מרעיו.. הדוד הזה הביא לפני כמה שנים רוב טובה לי -- כן מספר ישראל -- הייתי במצרים, היודעים אתם ילדים את ארץ מצרים? יודעים אתם אותה רק מפי השמועה, באזניכם שמעתם אבל בעיניכם לא ראיתם את ארץ הדמים ההיא, אך אנכי -- מוסיף ישראל לספר -- אנכי ראיתי בעיני ורבות רבות סבלתי בתוכה, בפרך עבדו בי, בחמר ובלבנים. הלמוני, פצעוני, על גבי חרשו חורשים, דשו את בשרי, מצצו את דמי, עד בוא הדוד הזה, לרגליו הוצאתי מהארץ הארורה ההיא ואראה חיים וחפש.. וגם לכם ילדים יביא ניסן הדוד טובה וחפשה בכנפיו.

ויהי היום, והדוד ניסן בא.. האח, מה נאמנו דברי ישראל, כמעט דרכו כפות רגלי הדוד על סף החדר, והרבי נרתע מיד מפניו ויצו על הילדים לסגר את הספרים וללכת לבתיהם..

ובחוץ, מה שונה! הוא המחזה! השמש מופיע בהדר גאונו, מפזז ומכרכר על פני העננים הקלילים, שולח את חצי חמו בשלג ובקרת והמה נמסים מפניו, נמגים כדונג מפני האש.. מראה פניהם נהפך לשחור, בשים הם בפני השמש היפה המאיר פניו לילדים ומלטפם בקרני אורו, כובשים הם את פניהם בקרקע על שצערו את הילדים כל ימי החרף, ולאט לאט הם נבלעים באדמה אשר מתחתם ואינם..

ובבתים, מה רבה התכונה! בהמולה ובשאון מקבלים את פני האורח הזה, צוברים ואוספים וקונים מן השוק תרנגולים ובצים. כלי עץ וכלי חרס חדשים..

ומצוה הוא הדוד יקר הרוח הזה ועושים לילדים מעילים, כובעים. נעלים הכל חדשים, מכף רגל ועד ראש מלביש הוא את הילדים בלבושים יפים מגהצים, מטיל הוא עמהם בחוצות וברחובות..

אבל — לוחש להם הדוד באזניהם — היודעים ותם ילדים, למה אני מחבב אתכם כל כך? כל זה הוא, בשביל שלמדתם כל ימי החרף, בשביל שעסקתם בתורה, הלכתם אל החדר, וגם עתה כשקראתי לכם דרור, אינו אלא בשביל שתחליפו כחכם ותתחדשו למודיכם בקיץ הבע"ל בשקידה יותר נמרצה. ועתה ילדים יקרים, אל נא תסיחו דעתכם מלמודיכם. אל תשתובבו ואל תרבו להתהולל, רק חדש ימים אשב אתכם, אחרי כן אלך לי ואתם תשובו ללכת אל החדר והייתם ילדים טובים. לומדים ויודעים את התורה ועושים את מצותי כל הימים..

ראש חדשים.

נתקשה ליבקה חוקר ולא הבין למה הוא חדש ניסן ראש חדשים? מדוע הוא הראשון לחדשי השנה? והלא העולם נברא בתשרי ואשר על כן ראש חדש

תשרי הוא ראש השנה, ואיך הוא שחדש ניסן שהוא החדש השביעי בשנה נקרא החדש הראשון?

ולא העיז ליבקה לשאל את השאלה הזאת מפי רבו, ורק בהתאסף הנערים יחדו ובדברם על דבר החדש ניסן, על מזג האויר, על ריח האביב הנרגש כבר, על החרות, על המשחקים שהם אומרים לעשות להם בהשתחררם מן החדר, הפסיק פתאם החוקר הקטן את דבריהם ויציע לפניהם שאלה זו.

לאחדים מן הילדים היו דבריו למשא „הוא כבר התחיל בחקירותיו" — ענו אחרים — „האינכם יודעים את החוקר הזה?" הקירות, שאלות, מלבדן אין לו כל עסק".

מהם שהשאלה ענינה אותם במקצה, אך לא ידעו פתרונה.

„הבה נשאל את התמים" — אמר אחד מהם — „הוא יודע בודאי".

קראו להתמים היושב שם בפנת הבית ויאמרו לו אולי יודע אתה פתרונים לשאלותיו של החוקר שלנו"?

„הלא לאלקים פתרונים" — ענה התמים „ספרו נא לי".

ויוסף ליבקה לשאל את שאלתו למה קוראה התורה לחדש ניסן ראש חדשים וראשון לחדשי השנה?

„כמה שעות עתה ביום"? — שואל התמים.

נועצים הילדים בו עיניהם, מה ענין זה לשאלתם?

אבל — מוסיף התמים — הגידו לי, בכל זאת, כמה שעות עברו מן אז שהאיר היום?

„במה? אני אינני יודע, בקומי בבקר כבר היה איר גדול".

„גם אנכי לא ראיתי מעודי את תחלת היום".

אבל הלא יודעים אתם — ענה התמים — כי באחת מן השעות מתחיל היום להאיר, ואותה השעה נקראת שעה ראשונה, ושאחרי' שעה שני' וכן הלאה.

„כן, כן הדברים" עונים כלם פה אחד.

היודעים אתם ילדים, כי בשעה שלנו הוא צהרים באמעריקא הוא חצות לילה?

„שמענו, שמענו אמנם אבל איננו יודעים איך ולמה?".

„אני אבאר לכם, הארץ הזאת אשר אנחנו יושבים עלי' היא עגולה ככדור והיא מיושבת מכל עבריו'. השמש כשהוא מאיר מעבר מזה אין אורו נראה מעבר השני ועל כן בני האדם היושבים מעבר השני יושבים אז בחשך, כי מבדילה הארץ ביניהם ובין השמש הנמצא אז מעבר מזה ואין האור יכול להדור דרך כדור הארץ אשר עביו הוא כמה אלפים פרסאות. ואלו הי' השמש עומד על מקום אחד הי' תמיד מאיר רק אל עבר פניו ומעבר השני לא הי' אור כלל, אבל הוא איננו עומד, הוא סובב הולך סביב הארץ, ואל כל מקום אשר הוא מופיע יזרח אור ליושבי המקום ההוא, עד אשר בסור השמש מחלק הארץ שאנחנו בו יתחיל

להאיר בחלק השני אשר נכח כפות רגלינו ואז הוא להם תחלת היום. וגם ליושבי מחצית הכדור לא לכלם מתחיל היום בשעה אחת ויש אשר להם כבר האיר היום לפני כמה שעות כי כבר האיר השמש אל עבר פניהם ולנו הי׳ אז עדין לילה וחשך. והשעה הראשונה ביום קוראים אנחנו רק לאותה שעה שהתחיל השמש להאיר לנו. ומה שהוא מאיר במקום אחר זה אינו עולה לנו בחשבון.

ועתה ראו אם אין כדבר הזה גם בחדשים.

לנו העברים הי׳ חשך ואפלה במצרים. עבדים היינו לפרעה. סבלנו כל עני ומצוק ולא ראינו אור, עד אשר ראה השם בענינו וישלח מלאך זה משה רבנו ויוציאנו ממצרים, ובחדש הזה בחדש ניסן ליהודים היתה אורה, ואור הגאולה והיציאה מעבדות להרות התחיל להאיר, האם אין זה לנו החדש הראשון? החדשים הקודמים אינם עולים לנו בחשבון כלל, שהרי לא לנו היו כי אם לצרינו, הם הביאו עבודה ושכר לאויבינו הרודים בנו, כי כל עבודתנו היתה להם וכל חיינו הי׳ לטובת הנאתם של העמים המושלים בנו, וכי כלום חיים כאלה עולים בחשבון? לא ולא! החדש הזה שאנו מתחילים להיות לעצמנו, לעבד ולעמל בשבילנו ולצרכינו. החדש הזה הוא הראשון לנו, וראשון היא לנו לחדשי השנה כל הימים!

„בנים דבריך—ענה ליבקה — והוא שבע רצון מאד—צדקת מאד״,

„הלא זה הדבר—מוסיף התמים—שהתורה אומרת: החדש הזה לכם ראש חדשים. לכם ולא לכל הגוים, ומוסיפה לאמר: ראשון היא לכם לחדשי השנה, לכם בלבד ולא לזולתכם, לכם הוא החדש הזה החדש הראשון, כי ממנו מתחילה ראשית תולדת, ראשית היותכם לגוי קדוש. יום צאת ישראל ממצרים הוא יום הלדתם, והחדש אשר בו חל יום גאולתם הוא החדש הראשון להם, ועד יום עלות ישראל מבבל לא היו העברים קוראים לחדשיהם בשמות ניסן אייר סיון, כי אם היו קוראים להם, ראשון, שני, שלישי, כמו שאין בשפת עבר שמות לימים, כי אם על פי מספרם, יום ראשון, יום שני, יום שלישי, והוא בשביל לזכר תמיד, כי העולם נברא בששת ימים וביום השביעי שבת לד׳, על כן מונים אנחנו את כל הימים שבעה שבעה, ששה ימי חול והאחד קדש, וכל אחד מהימים נקרא על פי סדורו, ראשון או שני כן הוא גם בחדשים, בשביל לזכר את גאולתנו אשר גאלנו השם יתברך ויוציאנו מכור הברזל ממצרים, קוראים אנחנו את החדש הזה החדש הראשון ושאחריו השני, וכן כלם״.

„אבל—התחיל ליבקא—קומט את מצחו ומגמגם— אבל, אם כן אפוא הי׳ להם ליהודים להתחיל גם את השנה מניסן? ולמה קובעים ראש השנה בתשרי?

„לא, יקירי״,—עונה התמים״—„לא הוצרכו לשנות כל עקר סדרי הזמנים בשביל הזכר ליציאת מצרים. השנה אמנם מתחלת מתשרי, שהרי בתשרי נברא העולם, וגם בגדול התבואות מתחיל אז זמן החריש והזרע ובניסן כבר הוא זמן הקציר בארץ ישראל. ואיך אפשר לקרא לו ראש השנה? וכשם שלא נשתנה מנין הימים בשביל יציאת מצרים, וכשחל אז יום יציאתם ביום החמישי לא נשתנה לקרא לו יום ראשון, אף שבאמת הימים הקודמים לא היו ימים של חיים טובים לישראל, וכל ימי גליתם הם ימים שכלם לילה (כי על כן כל גלות נקרא לילה); בכל זאת לא חדלו לקרא לו יום חמישי, כי הוא חמישי לסדר השבועות, לאותו סדר המעיד על בריאת העולם בששת ימים, כמו כן לא נצרכו לקרא תחלת השנה לאותו יום ולאותו חדש, ומספיק היא אם לחדשים מונים מניסן.

(סוף יבא אי״ה)

פותרי החדה בגליון פ׳ תרומה.

„שרש״.

אסוועיוע. צבי יצחק נארעלטאן. אלכסנדראוו נחום ירמי׳ מאגילעווסקי. באקליאן. ישראל יצחק ברוק. באברויסק. זלמן איגאלניק. גלובאקאיוע. אלתר אהרן רייביל. דיסנא. דוב קאזלינער. מענדל אנשילעוויץ. זוערהניעדניעפראווסק. מאיר קונסטנטינובסקי. שמרי׳ ראגאלין, חאטימסק. נתן נטע וויניקאוו. יוהאוויטש. בייניש טרייוואש, דובער מושקאטין, יחיאל שפירא, משה דוד סארקין. נעוול, ישראל אבאלסקי, משה ריקאנט. סמארגאן. זלמן קישילעווין, צבי ברודנא פאלאצק. ג. ל. רם, זלמן סמושקין, פוזנער, הנוך הענך ליעווין, מיכאל מאניעוויץ. קראלעוועץ. זלמן יוסף קוקוי. יעקב קסיצקי, יצחק זעזמער, יודא פייגין, משה קונובלוב, שמואל ויטובנובסקי. רעציצא. יודא ליב עלקין.

מכתב אל המערכת.

ב״ה יום ב׳ כ״ט שבט תרע״א גערטאנאוויץ.

הנני להודיע לכ׳, כי נתכבדתי לבא לפה על ש״ק פ׳ משפטים מידידי הרבני הנכבד ומופ׳ וו״ח מוה׳ יוסף קאלמאנאוויץ נ״י להשתתף בשמחת ה„בר מצוה״ של בנו היקר מר אלטר בן ציון נ״י, אשר בשבת הנ״ל ז״ך שבט מלאו לו שלש עשרה שנה ובקבוץ כל אנשי העיר לבית הנכבד הנ״ל דרש העלם היקר דרוש נפלא יותר משעה שלמה, ותוכן הדרוש הי׳ מעניני הבר מצוה וכלם התענגו ברוב כבוד והדר ועתה שולח הנכבד הנ״ל נדבתו א רו״כ לטובת אחי

תמימים ומבקש את ברכתם, אשר באמת ראוי הוא לברכה. למען כבוד התורה ולומדי'.

א' אבא יעקב מו"ץ מלוזקי.

חידה.

בן שמונים וארבע הנני
ואבות לי ארבעה
הור חמישי לראשון הוא אבי השני
והראשון עשה רעה
הרביעי קרא לו, ראשית אוני
והשלישי אבי אלדעה
לראשון אדם נכד אני
וגם לעפר ואפר באותה שעה
העשיר בשנים הוא בני
ומלאך המות לא נגע בי לרעה

משלח-מנות.

אדעססא. ע"י ה' סווירסקא יחי':

הילד מר שלמה דוליצקי יחי'	2	רו"כ
„ נפתלי אחיו „	2	„
הילדה פיינא רחל אחותם תהי'	3	„
עוד „ „	4	„
הילד מר מרדכי היילפערין יחי'	1	„

איצנא. על ידי מורם הנכבר מו"ה יצחק פוזנער יחי':

הילד מר אברהם שלמה ווינאדכקי	75	ק"כ
„ „ אברהם קארלין יחי'	40	„
„ „ יודא ליב זאפאדינסקי יחי'	15	„
„ „ ישעי' גאמארניק „	15	„
„ „ יחזקאל טארנאפאלסקי „	10	„
„ „ יוסף „ „	10	„
„ „ משה אגראנאוו „	50	„
„ „ משה פרימאקאוו „	50	„
„ „ משה טורעווסקי „	20	„
„ „ משה שולמאן „	20	„
„ „ פנחס אגראנאוו „	40	„
„ „ שניאור זלמן חייקין „	25	„
„ „ שלמה קריזעווסקי „	20	„
„ „ שניאור זלמן פוזנער „	10	„

כימות החמה שנותי וחי עודני
ואחד החכמים, לאסוני, בי טעה
כנוח עליך הרוח תמצאני
והודעתני, ואת שמך אדעה.

„פלאי".

לפעוטות

אִם אָדוֹן הִנְּךָ, לְךָ אֲנִי אֲדוֹנִי
עֶצֶם מֵעֲצָמֶיךָ, וּמֵאֵבָרֶיךָ הִנֵּנִי;
וּבְכָל זֹאת, פְּשׁוּטָה אֲנִי
וְכָל יֶלֶד קָטָן יְדָעֵנִי
בְּתוֹךְ הַזְּמַן אֵינֶנִּי
וּבְסוֹף הַזְּמַן תִּמְצָאֵנִי.

איצניא (פ. צרנינוב).

לאחינו הקטנים תלמידי החכמים
השמים, העושים לילות כימים
להגות בתורה ובכל אמרי שפר
אורה ושמחה, ששון ויקר.

למענכם אחינו הישרים והתמימים
הלומדים בליובאוויטש בישיבה
מפרוטות חקנו אנו מרימים
תרומה ברוח נדיבה
תרומת ידינו מחקנו הקבוע
פרוטות שתים בכל שבוע ושבוע.

ושולחים אנחנו את התרומה הזאת
אליכם עתה, אחינו הישרים
ויהי' לכם הדבר לאות
כי הנכם בעינינו, חביבים, יקרים,
שלוחה היא לכם, למנחה, למנה
לימי הפורים של זו השנה.

קבלו אחינו תרומתנו הקטנה
ותהי נא לרצון לפניכם
כאלו תרמנו הגדולה בזמנה.
וזכרו מרחוק את אחיכם
שמותינו, שירנו, על עתונכם „האח"
חרתו נא אחים, ואז נקרא: האח!

בכל לב הננו מברכים את ה„בר-מצוה" מר אלטר בן ציון יחי' שיגדל לרוב נחת להוריו בעשר וכבוד ויראת שמים סלה.

התמימים.

העורך: משה ראזענבליום.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред. Изд. и Типографія I. Лурье, Гороховая, 48.

Редакція: СПБ., Забалкаискій пр., 20.

ב"ה

האח

No. 17.

יום א' פ' צו ד' ניסן התרע"א.

ליובאוויטש

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את „האח" בכל שבוע חנם, אם יש סוכן בעירו. וכל המקבל על שמו ביחוד, מחירו: לשנה שני רו"כ לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'.

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעריהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להזדרז לבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרעס' הרשומת בסוף.

אישי שלומנו העוסקים בהפצת גליון זה מתבקשים לאסוף את הנדבות מכל הילדים הנדיבים, המורים הנכבדים, ושאר החותמים ולהמציאן הנה לא יאוחר מאשר עד ראש חדש ניסן הבע"ל.

מנהלי-המוסד.

ראש חדשים.

(סוף מגליון ט"ז)

ויש עוד דברים בזה, אם רוצים אתם ילדים לשמע הבה ואבאר לכם יותר למען אשר תדעו גם אתם את אשר יודעים אנחנו.

היודעים אתם, כי אלמלא השמש לא היו שנים בעולם כלל, ואלמלא הירח לא היו חדשים? האיך?— שאלו כלם וליבקה פתח פיו ויקרב אזניו אל הנואם ועל פניו נראו אותות מבוכה ותמהון—„איך לא היו שנים והחדשים?

„הבה אספר לכם, הנה יום תמים אנחנו קוראים למשך זמן של ארבע ועשרים שעות אשר חלק מהם היא אור וחלק—חשך. משך זמן כזה הוא יום או „מעת לעת" וכשמתחיל שוב להאיר מחדש זהו יום אחר וכן יום אחר יום.

חדש, אנחנו קוראים לשלשים או לתשעה ועשרים יום כאלה. אבל למה מספר של כל כך ימים דוקא נקרא חדש? ולמה לא עשרים או ארבעים או מאה ימים? אבל הדבר הוא מפני שבמשך פחות מעט משלשים יום סובב הירח את סביבו התמידי ושב למקומו הראשון. בודאי ראיתם גם אתם, כי הלבנה בתחלה היא קטנה ואין נכר ממנה רק קו דק חצי ענול, ואחרי כן מיום ליום היא מתוספת עד אשר היא נעשית גדולה ועגולה. ושוב היא הולכת הלך וחסר עד אשר לסוף אינה נראית כלל, וכל זה נמשך משך שלשים יום, ואז שוב מתחלת הלבנה להראות ואז הוא „מולד" שלה, וחוזר חלילה כן לעולם.

והנה כן הוא בהירח מיום שנברא העולם עד היום הזה הולך סובב הוא בכל שלשים יום פעם אחת, הולך הלך וחסר ושוב הולך ונדול ומוסיף אור, אבל בשמש אין כל שנוי בין חדש זה לחדש אחר, אין אורו נגרע ואיננו מתוסף, הוא מאיר תמיד במדה אחת ואם לא היתה הלבנה בעולם אז לא הי' עולה על דעתנו כלל להלק בין שלשים יום אלה לשלשים יום שאחריהם לקרא להם שמות מיוחדים, כי במה נחלקו אלה מאלה? ואם אמנם יש הפרש ביניהם במדת הימים והלילות ובמזג אוירם. אך ההפרש של מדת הימים והלילות הוא בין כל יום ויום, אין יום אחד דומה לחברו. וההפרש במזג האויר הוא בארבע התקופות שכל אחת מהן היא תשעים יום, והיינו יודעים לחשב ימים לתקופות, אבל לא חדשים, ולא הי' שם חדש בעולם.

לשנים עשר חדשי הלבנה קוראים אנחנו שנה אחת, והחדשים הבאים אחריהם הם מתיחסים אל השנה האחרת. אבל היודעים אתם במה חלוק הוא החדש השלשה עשר או הארבעה עשר מהחדשים שלפניו עד שהוא כבר אינו ראוי להצטרף עמהם בחשבון אחד? האם שונה בהם סדר מהלך הלבנה מאשר בהחדשים שלפניהם? לא. מהלך הלבנה וסדרה הוא אחד בכל החדשים, אך החמה גם לה יש מהלך, וסובבת היא את מהלכה במשך שלש מאות וששים וחמשה ימים ושבה אל מקומה, על פי נטיותי' קרובה ורחוקה מהארץ משתנים מזג האויר ומדת היום והלילה, וארבע תקופות הן: אביב, קיץ, חרף, סתו. ויעבר ארבע התקופות זהו משך זמן אחד שאנו קוראים לו שנה, כי בכלות החרף והסתו מתחיל שוב אביב וקיץ, כי חזר השמש ללכת בדרך אשר הלך באביב הקודם. ואם לא הי' שמש בעולם ולא הי' נכר שום שנוי בזמן מלבד שנויי הירח בתוספת ובגרעון אור והי' אז כל הזמן נחלק לחדשים בלבד.

והנה אנחנו היהודים דומים אנו אל הלבנה.

בזה, שגם עלינו עוברים שנויים של תוספות וגרעון באור חיינו ושלומנו. מן היום אשר היינו לגוי וממלכה איננו במצב אחד כל הימים. היו ימים טובים לישראל, ימים אשר ממלכתם היתה הראשונה והעליונה בממלכות, עשירים היו בכסף, בחכמה ובאוכלוסים. ובעקר שהיתה השכינה שרוי' ביניהם, המקדש המרומם עד נאמן הי' לישראל כי אלקים חיים בקרבם, עדים היו הנסים העשרה שהיו בו, האש העליונה הרובצת בדמות ארי' על המזבח תמיד יומם ולילה, הנר המערבי שלא נכבה לעולם, מקום ארון שלא הי' מן המדה, חוט השני המלבין ביום הכפורים. וכל הקורא ומתפלל שם מיד נענה, כל אלה עדים נאמנים היו, כי השם הנכבר והנורא שוכן בתוכם. ואשר על כן הי' אז דמיונם כדמיון הירח בחצי החדש כשהוא כלו מלא אורה ואין בו כל חסרון ופגם; אך בהגלותם מעל אדמתם הרי הם כדמות הירח בשעה שהוא חסר ופגום.

גם בגולה לא תמיד הם במצב אחד, יש שהם שרויים בשלוה ואין איש נוגע בהם לרעה, ויש אשר הם, חלילה, לבז ולמשסה ואין אומר השב, ולא רק היהודים כי אם גם היהדות דמיונה בדמיון הירח, יש אשר היא שלמה ומלאה והיא נשמרת בכל עז ותקף, הכל לומדים, הכל שומרים את התורה ומקימים את מצותי'. ויש אשר הדורות מתקלקלים והפריצות רבה ירבים. חלילה, עוזבים את התורה והיהדית, ואז הוא זמן גרעון אור וליל חשך, חלילה.

הנה לפני מאה שנה בדורו של הבעש"ט והגאונים מפראג ומווילנא ז"ל, מה רבו אז הגדולים והגאונים בתורה וביראה, מי יוכל לספר כל גדולתם וצדקתם, ותלמידי הבעש"ט ותלמידי תלמידיהם אשר ארץ רעשה לנפלאותיהם, וקול יראתם וקדושתם הלך מסוף העולם ועד סופו, אך מאז הלכה היהדית הלך וחסר, כי ירשה מקומה השכלה זרה, אשר לא ליהודים היא, ומוצאה מארצות המערב, ואנשים רעים וחטאים באו ויושיבוה על גפי מרומי קרת, כי אמרו, בצלה נחי' בגוים, כי אם ילמדו היהודים אל דרכי הגוים ללכת בחקותיהם, ללבש כמלבישיהם, לדבר בשפתם ולהתערב בהם, בבתי ספריהם ובתיאטרוניהם, כי אז יתחבבו עליהם ויהי' קרובים להם גם בלבם, כה הסיתו אז את העם, וכה גברה הדעה הארורה הזאת, עד אשר כהיום הזה שטופים הכל בלמודים זרים, בחורים ובתולות זקנים עם נערים, ואף כי נרדפים הם על צואריהם ומיום ליום עוד תגדל שנאת העמים אליהם, אינם נותנים להם מדרך כף רגל, מגבילים זכיותיהם, מעיקים ומצירים להם, ומתעבים אותם בשאט נפש. אך הם, הלהוטים אחרי הלמודים ההם, הם כבר אינם יודעים לשוב מדרכם זו נסחפו בה כזרם הזמן, הם כקטנים שנשבו בין הגוים, יודעים הם שיש אומה

ישראלית בעולם, אבל הם אינם קשורים בה, נתק החוט הפתיל המחבר אותם אל האומה. היהדות בעיניהם כשרידי המנהגים העתיקים, ונלחמים הם על מעמדם ומצבם דוקא בתור אנשים מאנשי הארץ, וסופם לאבדון ולדראון עולם.

עת רעה היא עתה ליהדות, וכל מי שזוכר את מצב היהדות אפילו לפני חמשים שנה ואת מצבה עתה לא יוכל להנחם על השנוי הנמרץ והנפלא הזה אשר בא בה.

מה רבו אז בתי המדרש אשר המו מתלמידים ובעלי בתים לומדים ימים ולילות! מה גדל אז כבוד התורה! ועתה מה? בתי-המדרש רקים, וגם בבתי התפלה מעטים הם המבקרים, ולולא הישיבות האחדות ותלמידיהן, כי עתה מי יודע מה היתה להיהדות האמללה, והרי דמיונה עתה כדמיון הירח כשהוא כמעט כלו חשוך, ואשר על כן מקוים אנחנו, כי בקרוב תשוב להתחדש ולהאיר אורה אור שבעתים. כי כן הוא מנהג הלבנה וכן נוהג המנהג הזה גם ביהודים ויהדות..

ועתה, אחרי כל הדברים האלה, הלא תבינו גם אתם הילדים, כי בהתחדש העם הישראלי בצאתו מאפלה לאור גדול מעבדות לחרות, והי' אז דמיונו כדמיון הירח בהולדו, על כן צוה המקום ב"ה לעשות זכר לחדוש זה רק בחדשים, בחדשי הלבנה, כי אין חדשים לחמה רק ללבנה, ורק בחדשי הלבנה ראוי לעשות זכר ולמנות את חדש הגאולה לראשון בחדשים אבל השנה שהיא לתקופות החמה יעתיתי', היא, נחשבת מתשרי מזמן בריאת העולם וממנהג הרישו וקצירו, ואז הוא ראש השנה.

החרישו כל הילדים ולא ענו דבר, גם ליבקא לא הרים ראשו עדין משך זמן מה, כי טרם בא עוד עד תכליתם.

והתמים כלה את דבריו לאמר: אם בין תבינו את אשר הגדתי לכם עתה ודרשתם ממני והגדתי לכם עוד יותר מזה, כי עוד לאלוק מלין אשר שמעה אזני ותבן לה.

דּוֹדל.

(המשך מגליון ח)

כָּכָה עָבְרוּ עַל דּוֹדל שָׁנִים אֲחָדוֹת, תְּמִימוּתוֹ, מְסִירוּתוֹ אֶל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת וְאַהֲבָתוֹ לְעַמּוֹ גָּבְרוּ מִיּוֹם לְיוֹם, סִפּוּרֵי הַתּוֹרָה וְתוֹלְדוֹת יִשְׂרָאֵל קָלַט בְּמוֹחוֹ וְלִבּוֹ וַיֶּהְגֶּה בָּם כָּל הַיָּמִים;

אַךְ בִּמְלֹאת לוֹ אַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה קָמָה עָלָיו

מלחמה גדולה. והמלחמה היתה עליו לא מאויבים ודורשי רעתו, כי אם מאוהביו והיותר קרובים אליו; בדודל התם והישר נלחמו אמו ואחותו, ועליו הרך והצעיר היתה להלחם באמו אשר בכח שפתי משלה גם באביו. אבל נפשו הגדולה ורוחו הכביר של הילד התמים הזה עזרו לו לנצח גם במלחמה הקשה הזאת.. אחות היתה לאמו וגם לה ילד ושנותיו כשנות דודל, שם הילד הי׳ משה, אך לא משה קראו לו, כי אם מישא. ובמלאת למישא תשע שנים הכניסוהו אל הגמנזיום. ומישא הצטין בלמוריו יום יום הביא במחברתו ציונים ואותות המעידים על יתרון הכשר דעתו, ותתגאה בו אמו ותתהלל באזני אחותה אם דודל, כי מישקע בנה עולה במעלות הלמודים ופי מוריו מלא תהלתו. ויהי׳ בא מישקע לבית דודל והוא לבוש מעיל ארך מרכס כלו בכפתורים נוצצים ועל ראשו כובע עם טס ועליו כתבת ואותיות מפתחות. בכים בגדו האחד נעלי מרוץ של ברזל עשת מבריקים כעין נחשת קלל ובכיסו השני נעלי ידיו ושארית הספריות אשר קנה לו על דרכו, על כתפיו ילקוט שער ובו ספריו ומחברותיו וכלי הכתיבה, לחייו העגלות אדמות כדם ועיניו השחורות מפיקות חיים וחפש. נכנס הוא ומיד תוקע את כפו לדודתו ולבת דודתו בברכת שלום חמה, ומדבר בשפת המדינה כאזרח גמור, פושט הוא את מעילו העליון ומסיר את כובעו ונגש אל דודל, והוא לבוש כתנת פסים וחגרה שחורה ומבריקה במתניו. אך דודל פוגש אותו בקרירות וכמעט שאיננו פותח את פיו להשיב לו על דבריו, ומספר הוא מישקע בהלך נפש איך שבע ענג רב לפני ימים אחדים בחג האזרחים הוא חג הלדה. בנשף החשק אשר נערך לתלמידי הגמנזיום, אילן גדול הצב שם ועליו היו תלויים כל מיני מגדנות וממתקים, הילדים שרו במקהלה. הכהן ברך אותם לכבוד החג,

והמורים חלקו לכל אחד ואחד מנות ותפינים.. שמע דודל והדברים דקרו אותו כמחטים וכמדקרות חרב. „איך? — נעץ עיניו במישקע-איך הוא? ילד עברי — וחג נוצרי? מה לילד עברי ולחג האילן? וכי מה בזה? שואל מישע-איך, מה בזה? — פני דודל נצתו כאש חמתו ונכר הי׳ כי רבות וגדולות יחשב לבבו. לפניו עוברים כל צלמי ההרוגים והנטבחים באשמת היעזואיטים וכהני הדת הנצרת בספרד, לפניו נצבו כמו חי היהודים האנוסים המתענים תחת ידי מעניהם באכזריות נוראה, הוא אשר למד, קרא וידע את כל קורות היהודים האמללים אשר רבות סבלו ועל צואריהם נרדפו באמר להם: „התכחשו לאמונתכם׳, והם שמו בארץ גום ויסבלו כל סבל. רעב וחרב, מכות יורדות חדרי בטן, דקירות וכויות ופצעים אנושים. באפלת מרתפים רטובים ומחניקים בלו שנים רבות, לא ראו אור ולא בא אכל לפיהם עד אשר העלום באש על מוקד כליל לשם הדת הנצרת. ועתה יתעלם ילד יהודי בחברת נוצרים בחג הלדה? —

(עוד יבא בע״ה)

מכתבי-אחים.

בכל לבי ובכל רוחי אביעה לכם תודתי, על אשר התעוררתם לשלח לנו, גמול בנדבה אשר הננו שולחים אליכם. את הגליונות אשר אתם שולחים הנה, לקחתי גם אני חבל בהם לקחת בכל שבוע ושבוע גליון. הגליון הזה מצא חן בעיני מאד, ובכליון נפש הנני מחכה מגליון אל גליון עד אשר יבא לידי. שלום וברכה לכם עד אין קץ, ששון ושמחה-עד עולמי עד.

אחיכם יהושע העשל שלוין מעיר קאנאטאפ.

משלח מנות.

קוברין פ. גראדנא.

הילד מר משה קאברינעץ יחי׳	5	ק״כ
„ „ יודא ראזענשטיין „	5	„
„ „ ישאאל בירמאן „	18	„

הילדים אשר מלאו להם שלש עשרה שנה:
להנער מר זאב וואלף חפץ יחי׳ ח׳ טבת נדב 18 ק׳
" " כתריאל שניידמאן " י״ד אדר " 15 "
" " משה בליאחמאן י״ב ניסן נדב 1 ר׳ 80 "
" " חנוך מארקאוויטש יחי׳ ט׳ שבט נדב 9 "
" " צבי הירש ראפפול " כ״א כסלו " 10 "
יחיו ויגדלו ויאריכו ימים ושנים בעשר וכבוד ויראת השם סלה!

גזאטסק:
האחים אהרן יודא ליב ויעקב אוי-דעלנאנם יחי׳ 1 ר׳ — ק׳
האשה קריינא איידעלנאנט תחי׳ " 44
אלי׳ שמואל ואלקנה איידעלנאנט יחי׳ " 55
הילד מר משה ואחותו ורחל ראגאלסקי יחי׳ " 50
" " יודא ליב ואחיו אברהם " " 35
" " ש׳ זלמן פאטקין " " 20
" " אברהם אשכנזי " " 20
" " דובער, משה ושמרי׳ מיראנאוויץ " " 20
" " בן ר׳ חיים שיפרין " " 20
" " יעקב ואחיו ישראל מעקלער " " 25

" " גרשון, ש׳ זלמן ויעקב פיישין " 10 "
" " שמרי׳ ואחיו משה ראחלין " 10 "
" " יהושע ליובאווין " 10 "
" " יצחק קאפעסיצקי " 10 "
" " יצחק ראגאסלקע " 10 "
הילדה שרה פינחאשיק תחי׳ 15 "
" שפרה נעליער " 10 "
ר׳ אפרים סוסטין יחי׳ 20 "
" יודא ליב בראנזבורג " 20 "
" מרדכי ליוטעם " 20 "
" שמואל חיים ציפקין " 10 "
" מאיר האראש " 10 "
" ליב קראנקראד " 10 "
" חיים בעקערמאן " 10 "
הילד יעקב יוסף ראשקין " 54 "

פטרבורג:
הילדים ליאחאוויצקי: פעריל יחי׳ " 18
" " מנחם מענדל " " 18
" " ברוך " " 18
" " שרה " " 18

שמות אחי-התמימים יחיו וירבו.

באברויסק פ. מינסק.
(המשך מגליון ט״ו)
מרדכי קראציער
מרדכי גארעליק
מיכל גארעליק
משה גינזבורג
מאיר רעסין
מאנעס גארעליק
משה זאק
מרדכי ראוויראוו
משה ברוק
משה גארעליק
מרדכי גאלינסקע
מאיר קרעמער
משה אהרן שאלימאוו
משה קאגאן
משה מאפסיק
מענדל קאם
מרדכי וואליצשאק
מאיר זעלצער

מאיר ראינע
מאני׳ רעשין
משה ראבקין
מאיר סאקאלין
משה גארעליק
משה גאלוב
מאיר גורעוויץ
מיכל גאלרבערג
משה עפילמאן
מאיר באסין
משה לייקין
משה ראשקין
מנחם ציערניאק א.
מנחם ציערניאק ב.
מרדכי ליפשיץ
מענדל לייזעראוו
מאיר רובינציק
מענדל ראזאווסקע
מרדכי בעלקין
מרדכי וואיכיל

מאיר ניסן סארקין
משה דוינא
מרדכי קאהאן
מענדל סארקין
מאיר נארבאצעווסקי
משה ראסין
מרדכי קוטין
מרדכי האלאדעץ
מאיר פיינשטיין
נחום יוסף אורין
ניסן שיב
ניסן אחרן דרייזין
נחמי׳ ציוון
נתן ווייסמאן
ניסן פילמאן
נתן קאוואליעשציק
ניסן זוקאווסקע
נחום ראשקין
נתן חיינמאן
עזריאל ראנקין

עקיבא זעלינעצקי
עקיבא ברודנא
פנחס סימאנאווסקע
פסח קאם
פסח גאזיניץ
פנחס נארהין
פייוול הירשנהארן
פייוול שולץ
פסח פינסקער
צבי ליעווין
צבי הירש רישין
צבי הירש פליישער
צבי רובינציק
צבי הירש ניסמאן
צבי דארעווסקי
צבי בארשאי
צבי לוואוויץ
צבי מאפסיק
צבי הירש חפץ
(עוד יבא אי״ה)

העורך: אשר ראזענבוים.

אדריסה: Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред. Изд. и Типографія І. Лурье, Гороховая 48. Редакція: Спб., Забалканскій пр., 20

ב"ה

האח

№. 18.

פסח התרע"א

ליובאוויטש

כל ילד מאחי-התמימים שיתגדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את „האח" בכל שבוע חנם, אם יש סוכן בעירו. וכל המקבל על שמו ביחוד, מחירו: לשנה שני רו"כ לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'.

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לע"יהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להודיע לבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרים' הרשימה בסוף.

אנשי שלומנו העוסקים בהפצת גליון זה מתבקשים לאסוף את הנדבות מכל הילדים הנדיבים, המורים הנכבדים, ושאר החותמים ולהמציאן הנה לא יאוחר מאשר עד ראש חדש ניסן הבע"ל. מנהלי-המוסד.

פסח.

ובצעדי ענק צועד האביב
והולך וקרב אלינו.
ובא גם אתו, החג החביב
רבי פסח דודנו.

והדוד הזה, מפיו נפלאות
אח. תשמענה אזנינו,
כי אז במצרים נעשו נוראות
ויפה הכה אויבנו.

ויושבים לכבודו כרוזנים מסבים
אל „הסדר" ברוחה
בקערה, מצות ועוד מינים מרבים
ויין בכוסות כהלכה.

וארבע הקושיות שואל התנוק
ומוסיף מדעתו שאלה:
„באסירים, עד מתי, אל בור וצנוק,
תהי אמתנו הגדולה?

„היינו עבדים" ועבדים הננו
עבדים נבזים ושפלים
ובעינים כלות מחכים אחינו
מחכים, ואינם נגאלים?"

ונוטלים המרור, מלא כל הפה
ולועסים ובוכים עם דמעות...
כי עוד גם היום, אמלל השה
ומקף זאבים אריות...

* * *

והנה התשבי, זה איש הפלאות
נכנס הביתה בלאט...
ומעל כל פנים מוחה הדמעות
ופונה לילד הקט...

„כי רחק לב בנים מעל האבות
וחדשה דרך בחרו,
ולפרק כל עול חושבים מחשבות
כפרה סוררה, הה, כרו.

וישאפו בעמים כליל התבולל
ותער על זקנם העבירו
ולהטמיע עוד יאבו גם יונק ועולל
לכל את גזעם יכירו...

ולמסרת אבות יבזו בשאט
כבודה בקלון ימירו...
לגרמנים היו, צרפתים כמעט,
וצור מחצבתם יחפירו...

אל אבותיכם שובו נא בנים!
הגלעדי קורא בקול:
„היו נא תמימים, לדתכם נאמנים
הכנעו וקבלו נא עול...

אהבו את ציון אהבה ישנה
געגועים וצמאון לשכינה...
ובגמגזות תמלאו—עד אנה —
גם שם כל עבר ופנה?

לא רק אל העם, צעירים נא שובו,
כי אם אל יהדות עתיקה,
פן הובת גלות שוב תחובו
מציון אתכם הניקה...

ישוב לב בנים! ואז יגאל
חיש קל כמעוף עינים,
ובדד בטח ישכון ישראל
לשנה הבאה בירושלים!".

ליל פסח.

וגם לו אלי' הנביא ונחפז לבא אל כל בתי ישראל לעת פתיחת הדלת, ועד חצות הלילה עליו לעבר בכל מושבות בני ישראל, כי אצים הם העברים ונחפזים לאכל את האפיקומן לפני חצות הלילה כהלכות הפסח, ומיד מכינים הם עצמם לקראת בואו של אלי', מוזגים לו כוס ופותחים את הדלת. ואשר על כן ממהר הוא גם כן, ואמנם כבר עבר כרכים ועירים עד אין מספר

השעה כבר מאוחרת. ואלי' בא עד העירה ל..

רואה הוא בית גדול גבוה ורחב ידים, המנורות אשר בתוכו מפיצות אור גדול גם על פני הרחוב אשר על ידו, ומתוכו נשמע קול אושה. נכנס אלי' ועומד לו באחת הפנות ומאנשי הבית אין רואה ואין יודע, אך הוא רואה את הכל..

והבית מלא אנשים צעירים, כלם לבושים טליתות קטנות ארוכות וציציותיהם כמעט שהן נגררות על גבי קרקע, גם פאותיהם ארוכות כמנהג יהודים קדמונים, ומטילים הם אנה ואנה וטרודים בישיבה ל„סדר“..

„כנראה—חושב הוא בלבו - לא אכלו עדיין.. הלא כבר השעה מאוחרת, ומתי יאכלו את האפיקומן, הלא עד עשותם כה וכה יאיר היום.. הבה אלך לי מזה..“

ושם על יד אחד השלחנות יושבים חבר בחורים צפופים ודחוקים איש על גב רעהו ומטים אזניהם לקול דברי אחד מהם.

נמלך אלי' ואמר. אשמעה נא מה בפי אותו הנואם, ומה השתומם לשמע דברים שנאמרו מפיו לגדולי החכמים המפורסמים יוצאים מפי צעיר זה מפרש בשום שכל ובטוב טעם.. לבו פחד ורחב למשמע אזניו ויאמר בלבו.. הנה המקום הזה קדוש וטוב מכמה בתים אשר עברתי עליהם. מי ראה כזאת או מי שמע, כמאה צעירים יושבים ועוסקים בתורה ובאים בסוד השם, והכרת פניהם תענה בם כי יראה להם והבינה להם, האח, הבה אשב פה עד כלותם את סדרם.

ואנשי הבית אינם יודעים מן האורח הגדול הזה המתבונן אל מעשיהם, ונוהגים הם כמנהגם, הם כלו לחזור את הדרשה אשר שמעו מפי רבם וישבו אל השלחן והשלחנות ערוכים בטוב טעם ובמשטר נכון, לפני כל אחד מהמסבים מצה שמורה מהודרת, כף ומזלג, כוס וקערה, ועל כל שלחן, אחד ממונה הקורא ופוקד ומפקח

שעשועים.

הילד ואמו.

הילד: אגוזים, הו,
אמא, תני
כי, הה, מאד
רב אסוני.

האגוזים
לי נתת,
אבדו כלם
לי כמעט.

לי השעה
אח, לפנים
צחקה שחקה
האירה פנים.

וכסדר
רק זכיתי
ומאשר
מה הייתי.

והנה ערף
— הוי אנחה —
פנתה לי
ההצלחה.

כל אגוזי
לי אבדו
ורעי כלם
כי בגדו.

כלם חזו
כי נקמה,
כי הורק כיסי
וידם רמה.

תני נא אמא
אגוזים עוד.
כי האשר
פלא סוד.

ואולי ישוב
על יד ימיני.
תני נא אמא
וברכיני.

עַל הַסֵּדֶר, מִי יַקְשֶׁה אֶת הַקּוּשְׁיוֹת וּמִי יְתָרֵץ, מִי יִטּוֹל יָדָיו תְּחִלָּה וּמִי יְבָרֵךְ –

גַּם יְלָדִים צְעִירִים יוֹשְׁבִים שָׁם עַל יַד אַחַד הַשֻּׁלְחָנוֹת, יְלָדִים הַלּוֹמְדִים – בַּחֲדָרִים, וְגַם הֵם נוֹהֲגִים כְּמִנְהַג הַבַּחוּרִים, וַתַּעֲבוֹר שָׁעָה גְדוֹלָה עַד כַּלּוֹתָם לִשְׁתּוֹת אֶת הַכּוֹס הַשֵּׁנִית, אָז פָּקְדוּ הַמְּמוּנִים לִיטּוֹל אֶת יְדֵיהֶם, וַיִּטְּלוּ כֻּלָּם אֶת יְדֵיהֶם בְּסֵדֶר וּבְמִשְׁטָר וַיֵּשְׁבוּ אֶל הַשֻּׁלְחָנוֹת. אִישׁ אִישׁ אָכַל אֶת מַצָּתוֹ וְאֶת מְרוֹרוֹ. וַיְהִי כְּכַלּוֹתָם לֶאֱכֹל אֶת הַתַּבְשִׁיל הָרִאשׁוֹן וַיְצַוּוּ הַמְּמוּנִים לְנַגֵּן, וַיִּתְּנוּ בְּשִׁיר קוֹלָם כָּל יוֹשְׁבֵי הַבַּיִת יַחַד, לֵב הָאוֹרֵחַ הַקָּדוֹשׁ מָלֵא שָׂשׂוֹן עַל כָּל גְּדוֹתָיו. קוֹל הַשִּׁיר הַנָּעִים הַמָּלֵא רִגְשֵׁי קֹדֶשׁ נָגַע בְּמֵיתְרֵי לְבָבוֹ עַד אֲשֶׁר נָזְלוּ עֵינָיו דִּמְעוֹת גִּיל. הֶאָח, – אָמַר בְּלִבּוֹ – מַה קָּדוֹשׁ הַמָּקוֹם הַזֶּה. וְאָנֹכִי אָמַרְתִּי כְּבָר אָבְדָה הָאֱמוּנָה וְנִכְרְתָה, חָלִילָה, מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲבָל הִנֵּה עוֹד יִשְׂרָאֵל חַי, חַי הוּא בָּעֲיָרָה הַזֹּאת וּבַבַּיִת הַזֶּה וּכְבוֹד שָׁמַיִם מִתְגַּדֵּל וּמִתְקַדֵּשׁ מְאֹד.

עַד כֹּה וָכֹה וְהַתַּבְשִׁיל הַשֵּׁנִי הוּבָא אֶל הַשֻּׁלְחָנוֹת, מָרָק וּבָשָׂר. כִּי לֹא יֹאכְלוּ יוֹשְׁבֵי הַבַּיִת הַזֶּה כָּל מַאֲכָל מַצָּה מְבֻשָּׁל אוֹ שָׁרוּי, אַחֲרֵי אָכְלָם פָּקַד הַמְּמוּנֶה עַל אֶחָד מֵהֶם לְבָרֵךְ, אַחֲרֵי הַמְּבָרֵךְ עָנוּ כֻּלָּם בְּקוֹל – אַחֲרֵי בִּרְכַּת הַמָּזוֹן הִכְרִיז הַמְּמוּנֶה: מִי הֶחָפֵץ בִּמְזִינַת כּוֹסוֹ שֶׁל אֵלִיָּ׳ יְשַׁלֵּם בִּמְחִיר זֶה אֵיזוֹ סַךְ עַל דְּבַר שֶׁבִּצְדָקָה, הִתְחִילוּ מַעֲלִים אֶת מְחִיר הַמְּזִינָה, כָּל אֶחָד חָפֵץ לִזְכּוֹת בָּזֶה. וְאֵלִיָּ׳ עוֹמֵד וְשׁוֹמֵעַ וְעַל שְׂפָתָיו מְרַחֵף צְחוֹק קַל מִטּוּב לֵב, עַד אֲשֶׁר נִשְׁאֲרָה זְכוּת הַמְּזִינָה לְאֶחָד מֵהֶם. אָז נָהֲגוּ אֶת הַמִּנְהָג הַזֶּה גַּם בִּפְתִיחַת הַדֶּלֶת, וַיֵּצֵא הָאֶחָד מֵהֶם לִפְתֹּחַ אֶת הַדֶּלֶת, מִבְּלִי אֲשֶׁר יָדַע כִּי אֵלִיָּ׳ כְּבָר יָשְׁנוּ פֹּה וּמִתְעַנֵּג בְּחֶבְרָתָם.

הֵם גָּמְרוּ אֶת הַהַלֵּל עַל הַכּוֹס הָרְבִיעִית וַיִּקְרְאוּ כֻלָּם קוֹל אֶחָד: לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלָיִם! וַיִּבָּקַע הַסִּפּוּן לְקוֹלָם. וַיָּקוּמוּ מִמּוֹשְׁבוֹתָם וַיֵּצְאוּ בְּמָחוֹל. . עוֹמֵד לוֹ אֵלִיָּ׳ וּמוֹחֵא כַּף וְנַפְשׁוֹ מְלֵאָה עֹנֶג וַהֲנָאָה. עַד אֲשֶׁר כִּלּוּ אֶת כָּל מַעֲשֵׂיהֶם, וַיִּפֶן אֵלִיָּ׳ לָלֶכֶת לְדַרְכּוֹ, וְהִנֵּה כְּבָר הֵאִיר הַיּוֹם. וַיַּרְא אֵלִיָּ׳ וַיֵּדַע, כִּי פֹה בָּעֲיָרָה הַזֹּאת וּבַבַּיִת הַזֶּה חַיִּים עוֹד צְעִירִים יְקָרִים יִרְאִים אֶת הַשֵּׁם וְעוֹבְדִים אוֹתוֹ בְּכָל נַפְשָׁם בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב, וַיִּשָּׂא אֶת כַּפָּיו וַיְבָרֶךְ אוֹתָם בְּצֵאתוֹ וַיֹּאמַר: בְּרוּכִים אַתֶּם לַד׳, וּבְרוּכִים כָּל הַמַּחֲזִיקִים בָּכֶם וְנוֹתְנִים לָכֶם אֶת הַיְכֹלֶת לִנְהֹג כְּמִנְהָג הַזֶּה, תָּמִיד כָּל הַיָּמִים. .

(סוף יבא)

כִּי תַגִּידִי
הֲלֹא גַם אַתְּ
כִּי עוֹדֵנִי
יֶלֶד קָטֹן.

וּבְלִי אֱגוֹזִים
בְּפֶסַח, הָהּ,
כָּמוֹנִי יֶלֶד
יַעֲשֶׂה מָה?

* * *

אִמָּא: וְכִי בְּפֶסַח
לִלְמֹד תּוֹרָה
הוּא חָלִילָה,
חֵטְא עֲבֵרָה?

אֲנִי חֵטְא זֶה
מַתִּירָה לָךְ,
וְאֵיזֶה סֵפֶר
קַח נָא קַח.

קַח נָא סֵפֶר
וְעַיֵּן בּוֹ

וְאַל תִּשְׁתּוֹבֵב
הַרְבֵּה כֹּה

כְּבָר צִחַקְתְּ
דַּי וְהוֹתֵר
וֶאֱגוֹז אֶחָד
לָךְ לֹא נוֹתַר.

וְסֵפֶר, רֶגַע
לֹא נָטַלְתְּ
וּמְאוּמָה, קָטֹן
לֹא פָּעַלְתְּ.

עַל כֵּן לָךְ אָבְדוּ
הָאֱגוֹזִים
וְרֵעֶיךָ בְּךָ
נָקָם חוֹזִים.

סֵפֶר, סֵפֶר
קַח רִאשׁוֹנָה
וֶאֱגוֹזִים –
בָּאַחֲרוֹנָה

תשובה כוללת.

עם כל חפצנו והשתדלותנו להשביע רצון את הילדים הנדיבים אחי-התמימים יחי', אי אפשר לנו בכל זאת להתעלם מהמטרה אשר-הצבנו לנו מראש, שהיא תועלת הילדים בחנוך דתי מוסרי ולא השבעת רצונם הילדותי בלבד; אנחנו שואפים להועיל לילדים, לספר באזניהם ספורים שיהי' להם למופת ולדוגמא, לדבר על לבם דברים רכים, דברים המביאים אותם לידי תורה ויראה, ובשביל זה אי-אפשר לנו למלא את רצון אלה המאיצים בנו להרבות בהדפסת שמות הילדים, כי חסים אנחנו להוציא את הגליון המועט בהדפסת שמות, שאינם אומרים כלום, ומטעם זה משתמטים אנחנו גם כן מהדפיס את המאמרים והספורים, החידות והפתגמים, שאינם רצויים למטרתנו; ובכל זאת אין אנחנו חוזרים בנו מהבטחתנו שהבטחנו לאחי התמימים להדפיס שמותיהם. ואי"ה בקיץ הבע"ל תבא בתור הוספה, בכל חדש וחדש חוברת של שמות בתמונת „אלבום" באופן שעד יו"ד כסלו הבע"ל יודפסו כל שמות אחי התמימים יחי'. המערכה.

מכתבי-אחים.

מוסקבה. —הננו שולחים נדבת לבנו ששה רו"כ, אשר קבצנו על יד למען אחינו „התמימים" היקרים לנו; יתפללו אחינו „התמימים" גם בעדנו שנזכה להיות מן הלומדים תורה לשמה והעושים באמונה.

האחים בני א"מ שלמה זלקינד
אשר וזעליג פערסיץ.

אל אחי ורעי היקרים, היושבים לפני השם בישיבת „תומכי תמימים" בליובאוויטש.

שלום וברכה!

הואילו נא אחים יקרים וקבלו את התשורה הקטנה „משלח מנות" אשר אני שולח לכם: —חמשה פונט תה והי' זה לאות מזכרת אהבה וברכה אשר ירחש לבי אליכם; ומי יתן גם לי אבר כיונה אעופה אשכונה אתכם יחדו להגות בתורת השם תמיד. קבלו נא ברצון את תשורתי וברכתי אשר אגיש מקרב לב עמוק, אוהבכם מוקירכם ומכבדכם עד עולם.

נער בן שתים עשרה שנה
גרשון ב"ר יודא ליב ראדין מראגאטשאוו.

על חתונת דודתנו מרת אודליא זלאטא תחי' בווילנא ביום י"א שבט שנה זו אספנו 8.60 רו"כ, מלבד אשר אספה הילדה בת ר' אבא דוליצקי תחי' נדבות שונות 4.50 רו"כ.

ועתה אספנו מעות-פורים 7.50 רו"כ, וכל הטרח הזה לאות, כי אחים אנחנו לתמימים בכל לבנו ברגשי כבוד.

אלכסנדר, אהרן ויוסף בני צבי הירש טריינין.

משלח-מנות.

ארשא.

אנשל תומארקין יחי'	15	ק"ב
אלי' פרידמאן פרומסאן יחי'	10	„
אחים אסתרקין „	12	„
אלכסנדר קאטקין „	10	„
אליעזר אפט „	7	„
אהרן האלמשטאק „	5	„
ברוך ליב שטיינגארט „	10	„
זוסמאן גינזבורג „	15	„
זלמן נדב „	15	„
זלמן לוואוו „	11	„
חיים ליב וואלאכאוו „	30	„
חיים צואר „	10	„
יוסף זוטא „	15	„
יצחק ארלאוו „	10	„
ישראל ראטנאוו „	10	„
יונה פעשין „	10	„
יהושע נערציקאוו „	5	„
לוויק ענגלין „	5	„
ליב אראנין „	5	„
משה האפענשעפער „	10	„
משה גינזבורג „	15	„
משה ווינאדסקי „	10	„
משה יעקב חיישטוועד „	5	„
שלום כ"ץ „	5	„
שמחה וויגאדסקי „	5	„

באקליאן.

אברהם אבא חייקין יחי'	50	ק"ב
אברהם אבא עוזדרין „	25	„
אלי' סלוצקין „	5	„
אייזיק עלקינד „	5	„

(עוד יבא בע"ה)

Редакторъ: М. Розенблюмъ, Любавичъ.
העורך: משה ראזענבליום.

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Изд. и Типографія І. Лурье, Гороховая, 18.

ב"ה

האח

No. 19.

יום א׳ פ׳ שמיני י"ח ניסן התרע"א.

ליובאוויטש

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את „האח" בכל שבוע חנם, אם יש כוכן בעירו, וכל המקבל על שמו ביחוד, מהירו: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, להרש עשרים ק׳.

זמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"ס א"ב כסדרם לע"יהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להודיע ולבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האררים׳ הישיבה בסוף.

אישי שלומנו העוסקים בהפצת גליון זה מתבקשים לאסוף את הנדבות מכל הילדים הנדיבים, המורים הנכבדים, ושאר החותמים ולהמציאן הנה לא יאוחר מאשר עד ראש חדש ניסן הבע"ל.

מנהלי-המוסד.

ליל פסח.

(סוף מגליון י"ח)

עבר לו אלי׳ ערים וכפרים, הרים ועמקים, שדות וכרמים ויבא עד הר האלקים חורבה, שם בתחתית ההר היא המערה אשר ישב בה לפנים בנוסו מפני איזבל המרשעת, אל המערה ההיא נכנס גם הפעם לשמע את דבר השכינה מעל ההר, והנה בת קול יוצאת ואומרת: „אוי להם לבריות מעלבונה של תורה!" עוזבים הם את התורה והולכים אחרי הלמודים הזרים אשר לא צויתים, בתי המדרש ריקים מאין אדם החדרים שוממים. ומחזרים הם המורים על הפתחים עם התורה שלהם. כל זקן גדוע וכל ראש פרוע, לציצית אין זכר וגם מצות תפלין עזובה..

רגע נחבא הקול ואחרי כן הוסיף שנית בקול יליל.

הנה בעוד שבועות מספר יבא חג השבועות. חג מתן התורה, הוא יום חתונתי לפנים ויום שמחת לבי. אבל איך ובמה אשמח עתה? אוי לי כי בבתים רבים מישראל אין תורה ואין ספר מספרי התורה, מי ישמח עתה בי, נפש רבים מישראל דואבת על אשר לא יתנגם ללמד בבתי הספר של העמים. יום מתן התורה איננו יום טוב כלל להם, לו היו זוכים לראות את ילדיהם נכנסים ומתקבלים בבתי הספר ההם, כי אז היו חוגגים בהמון. אבל עכשו במה ישמחו, ידיעת ילדיהם את התורה נקלה בעיניהם..

תורה קדומה, תורה קדושה, איך נפל כבודה כל כך, איך רחק עמי ממנה, אין לומדים ואין מחזיקים בלומדי תורה, הה, מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה" והקול נדם כמעט רגע..

וירם אלי׳ את קולו ויאמר: הנחמי נא, הנחמי, הנה בשורה בפי, שמועה טובה, כי אמנם ערים רבות עברתי, כרכים ומדינות, אך לאחרונה ראי זה מצאתי עירה אחת ובה בשלש מאות צעירים לומדי תורה באהבה ובשקידה, ואין לכם כלל אל למודים חיצונים זרים. תורה ותפלה אלה הם כל מגמת חייהם, ויראים הם את השם ועובדים אותו בשמחה ובטוב לבב, ממש כלפני אלף שנה, האח, אנכי שבה נפשי אלי בשבתי אתם יחד בליל פסח העבר, ידעתי, אין ספק בלבי, כי גם את תשובי לימי נעוריך בראותך את הצעירים ההם. הבה נבאה נא שמה לימי חג השבועות הבא, שם תראי בחורי-

הַחֶמֶד, שָׁם תְּנַשֵּׁק בְּמוֹ פִּיךְ אֶת הַיְלָדִים הַלּוֹמְדִים בַּחֲדָרִים, כֻּלָּם אֲהוּבִים, כֻּלָּם נֶחְמָדִים, יָדַעְתִּי כִּי תְהִי רוּחֵךְ וְתִשְׁכְּחִי אֶת יְגוֹנֵךְ הַנּוֹרָא.

עוֹד בְּשׂוֹרָה אַחַת לִי, כִּי גַם הַיְלָדִים אֲשֶׁר בְּכָל עָרֵי יִשְׂרָאֵל גַּם הֵם אוֹהֲבִים מְאֹד אֶת הַיְלָדִים הַלּוֹמְדִים בָּעֲיָרָה הַהִיא. קוֹרְאִים לָהֶם אַחִים וְתוֹמְכִים אוֹתָם בְּכַסְפָּם, חוֹשְׂכִים הֵם פְּרוּטוֹתֵיהֶם מִתַּעֲנוּגֵיהֶם וְנוֹדְבִים אוֹתָן לִתְמִיכַת יַלְדֵי הַחֲדָרִים הָהֵם, יֶשְׁנָם יְלָדִים, אֲשֶׁר גַּם מִן הַכֶּסֶף הַנִּתָּן לָהֶם עַל אֲרוּחוֹתֵיהֶם חוֹשְׂכִים הֵם וְאֵינָם אוֹכְלִים דֵּי שָׂבְעָם וּבִלְבַד שֶׁיְּהִי לָהֶם מַה לִּשְׁלֹחַ לַאֲחֵיהֶם הַתְּמִימִים, הַאֵין זוֹ בְּשׂוֹרָה מְדַשְּׁנָה עֶצֶם וּמְשִׁיבַת נֶפֶשׁ?

הַרְגִּיעִי אִמָּא, עוֹד כְּבוֹדֵךְ חָדָשׁ, עוֹד קְדוֹשָׁה וַאֲהוּבָה הִנֵּךְ, עוֹד רַבִּים רַבִּים הֵם הַקּוֹרְאִים גַּם הַיּוֹם וְהַנְּכוֹנִים לַעֲנוֹת קוֹל אֶחָד: נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע!

הֶחֱיִיתַנִי בְּנִי -- עָנָה קוֹל מֵעַל הָהָר -- הֶחֱיִיתַנִי, אֵלְכָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת בָּנַי בְּחִירַי. אֵלְכָה נָא וַאֲנַשְּׁקָה בְּמוֹ פִּי אֶת הַיְלָדִים הָהֵם אֲשֶׁר אָמַרְתָּ, אֶת הַיְלָדִים הַמְּסוּרִים אֵלַי בְּכָל לְבָבָם וּבְכָל נַפְשָׁם, הֶאָח, נִמְצְאוּ בָנִים לִי, וַאֲנִי אָמַרְתִּי שְׁכוּלָה וְגַלְמוּדָה נִשְׁאַרְתִּי, וּבָדָד אֵשֵׁב יָמִים רַבִּים, מַהֲרָה אֵלַי, לֵךְ וַאֲנִי אַחֲרֶיךָ, מַהֲרָה אִישׁ בְּרִיתִי, לֵךְ וְשִׂים יָדֶיךָ עַל רֹאשׁ כָּל הַיְלָדִים הַטּוֹבִים וְהַנְּדִיבִים הַמִּשְׁתַּתְּפִים בִּתְמִיכַת בָּנַי הַיְקָרִים, בָּרְכֵם וְשָׁמְרֵם מִכָּל פֶּגַע רָע, מִכָּל אָסוֹן וָנֶזֶק, וְיִגְדְּלוּ, לְרֹב נַחַת לְהוֹרֵיהֶם, לַתּוֹרָה וּלְחֻפָּה וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים.

א שטראף מיט חסד.

(המשך מגליון י׳)

ד.

אין דעם טאג איז כא לאהן די שמחה גיווען זייער גרויס, זי האט באקומען א בריף אז איר זון

קומט גיוויס אף ראש השנה. פון פרייד איז זי גע־ווען זייער אויף גירעגט, זי האט גינומען צו קלייבין אין שטוב, ס'איז אבער ניט גיווען וואס צו צו קלייבין, זי האט ווי עס איז צו נייף געקלעפט די צו בראכענע ביינקלאך, עס איז איר ארויף אפין זינען, אז אזא אורח דארף מען עפּיס פיין אויף נעמען. מי דארף חאטש וואס עס איז אן נרייטען אף יו"ט. וואס נאך זיין אפזיין אזו פיל יאהרין אין דער פרעמד. זאל ער קומענדיק אהיים זיין יו"ט ניט ניגעסין, אדער ער זאל גיין ערגעץ צו אימיצען אף יו"ט? וואס זאל זי טאן? און דא גייט זי אליין עפעס אזו אפ גירוסין, עפעס אזו ארים, אז איר זון וועט גיוויס פינסטער ווערען אין די אויגען דער זעהענדיק זי, צו וועמען זאל זי זיך קערין? אה. גיט זי א קלער, מי דארף פרובין אריין גיין צו חנה דער אידעלער, זי האט היינט עפעס אזו געוויינט צו סליחות, איר הארץ איז אפשר ווייך געווארין, א קשיא אף א מעשה, זי איז דאך אויך א מענש, ניט קיין שטיין, אפשר האט זי זיך באקלערט, זי האט ארום גירעכינט, וואס וועט פון איר זיין, פון איר מיט אירע רייכקייט. יא, האט זיך לאה דערמאנט, ניט לאנג איז געשטארבין אלטע די פוילישע, איז ניט גיווען אפילו ווער עס זאל דעם ערשטין קדיש זאגין, די חברה לייט האבע, גינומין קבורה געלט וויפיל זיי האבין גיוואלט, און האבין ערשט דער ציילט אירע שבחים, אז זי פלעגט א טרונק וואסער זאלצווען, און וועמען איז אנגעקומען אירע געלט עפעס א פאר יונגע שארלאטאנעס, וואס פאר אירע געלט וואס זי האט אף זיי אזו פיל גיציטערט פארין זיי אום שבת, רייכערין פאפיראסין, שפילין אין קארטין, עסין טריפה און דאס גליייכין, פאר שטייט זיך וואס פאר א עולם הבא זי וועט האבין? עס קען זין אז חנה האט זיך דאס גינומען אין זינען, איך וועל פרובין אריין גיין צו איר", אזוי האט זי זיך געקלערט. נאר זי איז נאך ניט באלד גיגאנגען, קענענדיק חנהן, פארשטעלינדיק זיך ווי זי וועט איר אפ זאגין, ווי זי וועט איר גאר אפין שיועל ניט ארופלאזין, איז ביי איר ניבליבין רעכט, בלייבען יו"ט אן אלס...

אבער עס מוטשעט זי פארט, דער זון דארף דאך קומען, זי הייבט זיך אויף און מאכט זיך א הסכם גיין, זי גייט אפ ביז'ן שטוב און קערט זיך אום, ביז צום לעצט האט זי זיך פארט נעשטארקט און איז אריין אין שטוב. זי דער וויסט חנה'ן אליין, חיימען איז ניטא דער היים, חנה בעט זי זיצין, און הייבט אן מיט איר ריידין וועגען איר אבּ־סמאיאטעלסטוא. "וואס מאכט איר לאה?—פרעגט זי אזו פריינדלאך—וואס זאל איך מאכין? גילויבט איז זיין נאמען"—ענטפערט לאה,—"אזו? - פרעגט

חנה—איר האט אייער אוים קומענעם? — און באטראכט זי דער ווילע אין גאנצין. אירע אויסגעטריקנטע ביינער, אירע קליידער וועלכע אין שענערע גייט מען אום אין די הייזער — „אזו?.. יא, לייאינקע איך האב גיהערט אז אייער זון דארף קומען, עפעס זייער א גיראטענער זאגט מען"?

„א דאנק ג"—האט לאה גיענטפערט אוף הייבענדיק די הענט אין דער הויך — איך האב צו אים גאר נישט, איך בין זייער צו פרידין".

„אודאי, אודאי, מעגט איר זיין צו פרידין, האבענדיק א זון אן עין הרע, און נאך וואס פאר א זון, אז ווייל איז אייך לאינקע".

פון די זיסע רייד איז לאה בא זיך זייער שטארק גיווארין, איר האט זיך גאר אליין ניט גיגלויבט, אז חנה די איידעלע רעדט דאס צו איר, און אזו אסטעלענדיק זיך זאגט זי צו איר: „אבער טייערע חנה, צום זון פעלט נאך עפעס, עפעס ווי גרייט מען ניט אף יו"ט מיט לייטין גלייך, מילא אליין זיך... אבער פאר אזא אורח, פשוט, דער מוח הייבט זיך, ווי נעמט מען אים עפעס אוף, און מיינע קליידער נימער ערגער...

חנה האט זיך א ביסל פאר טראכט, און לאה איז אויך געבליבין שווייגין, איר ארימקייט האט איר פאר שטיקט דעם מויל, און א היבשע ווילע זיינען זיי אזוי גיזעסין שווייגענדיק. ביז צום סוף האט זיך חנה אוף גיהויבין און איז איועק גינאנגען אין די הינטערשטע חררים, און זאמענדיק זיך א היבשע ווילע איז זי געקומען צוריק און טראגט ארוים לאה'ס אלע משכנור, אירע קליידער. איר צירונג, אירע לייכטער די זילבערנע, און דער צו נאך מזומן געלט, און ניט דאס איר איועק און זאגט: „נאט אייך, לאינקע, איך דארף עס ניט, פאר ניצט אייערס גיזונטער הייט, נעמט אוף אייער זון מיט שמחה און האט א פריילעכען יו"ט". (עוד יבא בע"ה)

מודעות.

א) כל ילד המתנדב בכל שבוע יותר משני ק"כ, נדפים אי"ה את סך נדבתו בסוף כל חצי שנה.

ב) כל ילד אשר במשך הימים הבאים עלינו לטובה תמלאנה לו שלש עשרה שנה, מתבקש להוריע את שמו ואת יום הבר מצוה שלו בדיוק ונרפים אי"ה ברכה לשמו. ואם ינדב נדבה כפי השגת ידו נדפים אי"ה את סכום הנדבה.

הילדים אשר נדב לבם אותם לבא הנה להתקבל לתלמידים בהחדרים של „תומכי תמימים" עליהם לדעת, כי מלבד אשר הנהגתם ויראת השם אשר בלבם שהם העיקרים הראשונים בתנאי קבלת התלמירים, הנה גם עליהם להיות בעלי כשרון בעלי תפיסא והבנה, וכל מי שכשרונו יותר נעלה לו דין הקדימה.

כל אלה שאינם יודעים עדין ללמד בעצמם, אם לא מפי רב ומלמד המסביר להם, אינם מתקבלים אלא בחדר „א" ובתנאי שהם צעירים עדין, מבן עשר שנים עד שתים עשרה לא יותר. בחדרים „ב" „ג" „ד" על התלמידים להבין מדעתם גמרא עם פירש"י, ולתפס ולהבין ולזכר את אשר יסביר להם רבם במפרשים ובעל פה.

בחדר „ה" שהוא הגדול שבהדרים והוא הנקרא „שעור" על התלמידים להבין מדעתם גם מפרשי הגמרא: תוס' ומהרש"א ומהר"ם, ושלא יהי' גדולים מבן חמש עשרה שנה לכל היותר.

גם זאת עליהם לדעת שלא יתקבלו רק עד ז' אייר הבע"ל, וכל מי שיאחר לבא עליו יהי' לשוב ריקם לביתו מבלי כל משא פנים למכתבי-מליצה וכדומה, וכל המזרדז וקודם לבא זכה.

וטוב שיודיעו את דבר בואם במכתב.

גם אלה הראויים להתקבל ב„שעור" אשר בשצעדרין עליהם לבא תחלה הנה להבחן ולהשלח מפה לשם.

הילדים אשר מלאו להם שלש עשרה שנה:

אסוועייע:	להילד מר יצחק צענציפער	ביום א' דר"ח אדר נדב	18 ק"כ
ניקאליוב:	„ „ לוי יצחק חאריטאנאוו	„ ח' „ ניסן „	54 „
„	„ „ ישראל גאדין	„ „ „ „	1 רו"כ
נעוול:	„ „ צבי ארי' ליב סלוצקין	„ י"ד „ אדר „	18 „
סמארגאן:	„ „ שלמה הורוויץ	„ ו' „ שבט „	18 „
פאריטש:	„ „ חיים אלטשול	„ כ"ה „ טבת „	25 „
ריגא:	„ „ גדלי' דוד בעלינקא	„ ו' „ „ „	50 „

יחיו ויאריכו ימיהם ושנותיהם בעשר וכבוד ויראת שמים סלה.

משלח-מנות.

באקליאן:

(המשך מגליון י"ח)

אליעזר אברושטענאק „	4	ק"כ
אלי' סלוצקין „	5	„
ברוך חייקין „	18	„
גרשון יודא ליב עזדרין יחי'	25	„
זיסקינד קערזיניוויטש „	18	„
חיים יהושע סארקין „	10	„
ישראל יצחק ברוק „	50	„
יצחק יעקב וואליפאווסקי „	50	„
יצחק מאיר שפירא „	50	„
ישראל יצחק אשעראוו „	18	„
משה צבי ברוק „	2	„
שלמה בריל ברוק „	40	„
שלמה ליפשיץ „	5	„
תנחום פינסאן „	25	„

אריאל.

אלי' פיין יחי'	25	ק"כ
אברהם אלטרמאן יחי'	15	„
דובער ברומשטיין „	15	„
חיים פאנטייעלעוו „	20	„
חיענא פיין „	50	„
יצחק קאצווין „	25	„
יוסף לאנשטיין „	10	„
שמואל פיין „	25	„

בערעזנגוואטא.

אלטר האלוב יחי'	9	רו"כ
איסר הארדאן „	5	„
ישראל יעקב יפה „	9	„
יהושע צאוסאווסקי „	5	„
ליפא פישקין „	10	„
ראובן צאוסאווסקי „	5	„

דאבראויע.

אברהם ויודא ליב רובין יחי'	10	ק"כ
אברהם סג"ל „	10	„
זוסמאן שיניין „	10	„
יהושע ליבקינד „	10	„
יצחק גורעוויטש „	5	„
יודא ליב רודערמאן „	10	„
יודא ליב רעזניק „	5	„
משה ליבקינד „	15	„
קלמן ליעוואנטין „	10	„
שמואל פאסיק „	10	„

דוקאר: אהרן אידלציק יחי'	5	ק"כ
אברהם גורוויץ „	5	„
יצחק וואשקאוויטש „	5	„
יוסף ואחיו דוב אידלציק יחי'	25	„
שמעון גרינפעסט „	10	„

ליובאוויטש.

הילדה חנה שניאורסאהן תחי'	1 רו"כ	50 ק"כ
„ מושיא „ „	1 „	—
„ שיינדל „ „	1 „	—

נעוול.

אברהם זוסעלסאהן יחי'	9	ק"כ
ארי' ליב לעווינסאהן „	9	„
אליעזר לעוויט „	8	„
אברהם משה גורעוויץ „	5	„
ברוך שניידערמאן „	9	„
גבריאל בוטמאן „	13	„
דוד ארדאוו „	18	„
דובער איטקין „	10	„
דוד צבי לעווינסאהן „	9	„
חיים קאזארנאווסקי „	5	„
יוסף ודובער נחמנסאהן „	10	„
מיכאל „ „	6	„
משה ליעוועליאוו „	6	„
ש' זלמן בצלאל לייען „	18	„
סמארגאן: צבי ברמ' ברודנא על ידו	45	ק"כ

סיראטינא.

ברוך חיים פעדערמאן יחי'	5	ק"כ
זאב וויטנברג „	5	„
זלמן יוסף עפשטיין „	5	„
זוסמאן אלטשולר „	5	„
יודא ליב לעווינטאן „	5	„
ישראל ברייטמאן „	5	„
יעקב מאנעוויץ „	5	„
מאיר מאלציק „	5	„
קלימאוויץ: זלמן פעלדמאן יחי'	25	ק"כ
יצחק ליפניק „	5	„
מענדל אזימאיו „	9	„
נחום זאב זלאטקין יחי'	9	„
פנחס אזימאוו „	5	„
קרעמענצוג: משה בר"נ גוראריי יחי'	2	רו"כ

ריגא.

גדלי' דוד בעלינקא יחי'	50	ק"כ
ישראל אחיו „ „	50	„

העורך: אשר ראזענבלום.
Редакторъ: М. Розенблюмъ, Любавичъ.

אדריסה: Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Изд. и Типографія І. Лурье, Гороховая 48.

ב"ה

הָאָח

No. 20.

יום א׳ פ׳ אחו"ק ב׳ סיון התרע"א.

ליובאוויטש

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את „האח" בכל שבוע חנם, אם יש סוכן בעירו. וכל המקבל על שמו ביחוד, מחירו: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק׳.

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לערי(ה)ם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להזדרז לבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרים׳ הרשומה בסוף.

מפני חג חרותנו לא יצא הגליון כ׳ במועדו.

ב"ה! מברכים אנחנו בברכת מז"ט את חברנו הרה"ח והיר"א ר׳ יהושע לייאין יחי׳ הרב דאווסטראוונא ליום עלותו על כסא הרבנות בעיר ביעשעניקאוויץ יעלה מעלה מעלה כברכת התמימים.

הַחַדְרָה.

הַחַדְרָה, הַחַדְרָה, מַהֵר נְעָרִים
אֶל חַדְרֵי הַתּוֹרָה, חִישׁ הִתְאַסֵּפוּ,
שַׁעֲשׁוּעֵיכֶם הֶבֶל, עִזְבוּ יְקָרִים
קָדִים, רוּחַ, לֹא עוֹד תִּרְדֹּפוּ...

הַחַדְרָה, הַחַדְרָה, רוּצוּ מְהֵרָה
הַתּוֹרָה הֵן שָׁם, לָכֶם הִיא מְחַכָּה
מַעְיָנוֹת שָׁם תָּפִיץ, מַיִם מְקֵרָה
וּמַה זַכּוּ מֵימֶי׳– שָׁם הִיא מְפַכָּה!

הַחַדְרָה, הַחַדְרָה. מַהֲרוּ נָא לְכוּ
הֵן חָכְמָה וָדַעַת. לִפְנֵיכֶם הֵן שָׁמָּה,
וְעַל יוּבַל מֵימֵיהֶן. שָׁרְשֵׁיכֶם תְּשַׁלֵּחוּ
וְכַאֲרָזִים בַּלְּבָנוֹן, שָׁם תִּשְׂגּוּ, בְּרָמָה...

בַּחֶדֶר, בַּחֶדֶר, לַשֻּׁלְחָן שָׁם סָבִיב,
כִּשְׁתִילֵי זֵיתִים, צָמֹחַ תִּצְמָחוּ,
וְכַפְּרָחִים, שׁוֹשַׁנִּים, בְּחָדְשֵׁי הָאָבִיב
לְשִׂמְחַת הוֹרֵיכֶם. פָּרֹחַ תִּפְרָחוּ..

מַעַלְלֵי הַיֵּצֶר.

עָבְרוּ יְמֵי הַבַּטָּלָה, יְמֵי הַשִּׁעֲמוּם, הַיָּמִים שֶׁאֵין בָּהֶם לֹא חֵפֶץ וְלֹא עִנְיָן. כְּבָר קָצָה גַם נֶפֶשׁ הַיְלָדִים בְּבַטָּלָה וּבְטִיּוּל בְּלִי עִנְיָן.

הִתְחִיל הַקַּיִץ, זְמַן חָדָשׁ, וּמִכֵּיוָן שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ „הַזְּמַן" נִתְחַדֵּשׁ גַּם רוּחָם, וְחֵשֶׁק נִכְנַס בְּלִבָּם. חֵשֶׁק לִלְמוֹד וְלַהֲלִיכָה אֶל הַחֶדֶר.

וּמַשְׁכִּימִים הֵם וּמִזְדָּרְזִים לָקוּם בְּהַשְׁכָּמָה, וְאֵלֶּה שֶׁהוּרְגְּלוּ בְּשֵׁנָה מְאוּחֶרֶת מְבַקְּשִׁים מֵאִמּוֹתֵיהֶם לַהֲקִיצָם. אֶל הַחֶדֶר. אֶל הַחֶדֶר, זוּ הִיא שִׂיחַת הַיְלָדִים וְעִנְיָנָם עַתָּה.

וְהִנֵּה חֶבֶר יְלָדִים הוֹלְכִים. סִפְרֵיהֶם תַּחַת זְרוֹעוֹתֵיהֶם, וּשְׂמֵחִים הֵם וַעֲלִיזִים, וְחָבִיב עֲלֵיהֶם הַחֶדֶר כְּאוֹתָהּ שָׁעָה רִאשׁוֹנָה שֶׁהָיוּ יְדֵיהֶם פְּרוּשׂוֹת לְקַבֵּל מִידֵי הַמַּלְאָךְ אֶת הַמָּעוֹת וְהַסֻּכָּרִיּוֹת.

הֵצִיץ הַיֵּצֶר הָרָע בַּיְלָדִים וְקִנְאָתוֹ נִצְּתָה כָּאֵשׁ. כֵּיצַד? יְלָדִים תְּמִימִים הוֹלְכִים לִלְמֹד תּוֹרָה וְהוֹלְכִים בְּרָצוֹן וּבְשִׂמְחַת לֵבָב וְהוּא מַחֲרִישׁ?

וְהִנֵּה לְעֵינֵי הַיְלָדִים גַּן גָּדוֹל מֻקָּף גֶּדֶר אֲבָנִים.

ובגן כל עץ יפה וכל אילן נאה, והם מלבלבים ומפיקים ריח נעים, וביניהם צומחים ציצים ופרחים מרהיבי עין במראיהם ומשובבים נפש בריחם והנה קול יוצא מבין השיחים, והקול הוא נעים וערב כל כך כקול ילד רך ועדין, התחילו הילדים פונים כה וכה ומסתכלים לכל רוח מאין יוצא הקול, והנה פרח יפה מדבר אליהם: „ילדים, חביבים, באו אלינו, עברו את הגדר, ורדו והשתעשעו אתנו, ראו מה רך העשב ומה ירק, באו התגלגלו על הדשא. קחו אותנו בידיכם, הגישו אל אפכם. הריחו התענגו, רוצו איש אחרי רעהו. הנה שם עמק ומישור גדול, ושם הר גבה ותלול, טפסו, עלו, משם תראו את כל הגן, וריח הדשאים והפרחים יעלה באפכם ותחי נפשכם...

התחילו הילדים מתמיהים על דברי הפרח הערבים והנעימים, ולבם דופק ונמשך אחריו, ורגליהם מורמות מעצמן ומתקרבות אל הגדר, ומהם שכבר טפסו ועלו עליו ונכונים הם להתנפל פעם אחת הגנה. —

ושם נמצא ילד פקח אחד וישא את קולו ויאמר:

אל נא ילדים. אל תשמעו אל הקול המתעה הזה! לנו החדר הוא גן יקר מכל גנים, שם בחדר צומחים אנחנו, שם תצמחנה הדעת והתבונה, הנה לפני שנים שתים שלש לא ידענו מאומה גם „אלף בית“ לא ידענו. ועתה ראו, כבר לומדים אנחנו חמש עם רש״י, נביאים וכתובים, ממנו שלומדים גם גמרא, מאין ובאיזה מקום רבתה וגדלה ידיעתנו, הלא רק בחדר, וכי מי משבח יותר הפרח או הדעת? מה צומחים פה בגן, אילנות, פרחים, אלמים דוממים שאינם אומרים כלום. אבל שם בחדר צומחים מדעים, תורות ולמודים. שם צומח שכלנו!

ודברי התורה שרבותינו מטיפים לנו הם המים החיים המשקים ומרוים את כשרונותינו,

ובהם ועל ידם אנו נעשים אנשים חכמים ונבונים.

הבה, ילדים. נלך לדרכנו. החדרה, החדרה..

נכנסו הדברים בבנות הילדים ויסורו מעל הגן הנחמד למראה וילכו להם לדרכם.

ויפן אחד מהם לראות עוד רגע את הגן ההוא, וירא והנה אין גן ואין גדר, וכל החזיון אשר חזו עיניהם גז ויעלם, ויתמהו הילדים מאד ויצא לבם...

ויען הילד הפקח ויאמר: ראו כי השטן הוא אשר אמר להתעלל בנו להדיחנו מאחרי החדר והתורה. אך בראותו, כי לא נפתה לבנו אחריו עבר וחלף לו.

נוכחו הילדים, כי אמת נכון הדבר. אך לבם הרך מלא פחד וחרדה מהמחזה הנפלא הזה, וימהרו לנוס ולברח על נפשם וימלטו החדרה כשלבם דופק ונושמים הם נשימות כבדות ומקטעות...

אחרי שעה קטנה שב רוחם אליהם. וישכילו כי היצר אורב להם לנתקם מעל החדר וישבעו לבלתי לכת אחריו ולהזהר ממנו כמלא עיניהם. לדבקה בתורה וברבותיהם בכל לבבם ונפשם.

תודה ובקשה.

מכיר טובה אני לכם ילדים יקרים! מביע תודה רבה על הזכירכם אותי את ימי הילדות מאויהם ונעגועיהם.

חביבים עלי הילדים, חביבים מאד, וכל עניניהם שעשועיהם ורגשותיהם כלם עושים עלי רושם נעים מאד. ואשר על כן נעים לי לזכר את הימים אשר הייתי גם אנכי ילד, את הימים שהרגיש גם לבי רגשי־ילדות, ואתם יקרים, הנכם מזכירים אותי את כל אלה, ומה רבה תודתי אשר ירחש לבי לכם.

נזכרתי, כשהייתי ילד בן ארבע או חמש שנים, ואחות היתה לי גדולה ממני שנה אחת

או שלשה עשר חדשים. והיינו כרוכים אחרי אמנו הטובה, ממש לא זזה ידנו מתוך ידי', החזקנו בכנפי שמלתה, נאחזנו בסנרה, -כמו שאומרים הבריות—והיינו נגררים אחרי' בכל מקום ומחקים את מעשי' בקפים. היא מבשלת מבשלים גם אנחנו, היא מכבדת את הבית מכבדים גם אנחנו.

והי' מענין אותנו ביותר עסק לישת הבצק ועריכת החלות והגלוסקאות, מכיון שבאה אמא להתעסק בבצק, מיד נמצינו עומדים לימינה ולשמאלה, ובסקרנות משנה היינו מסתכלים אל כל תנועות אצבעותי'. מוציאה היא את הבצק מן העריבה ומניחה אותו על השלחן, ומטפסים ועולים גם אנחנו על הכסאות ומשם אנו נתלים ונכפפים על השלחן, והנה אמא חותכת את כל הבצק לנתחים גדולים וקטנים. כל נתח ונתח לשה היא מעט ועושה אותו חלה או גלוסקא ככל העולה על רוחה. ועורכת היא חלות קטנות בשבילנו, חלות יפיפיות עם כפתורים על גביהן, ומתענגים אנחנו מאד למראה החלות הקטנטנות הנעשות בשבילנו, רק בשבילנו ביחוד, אבל אין זה מספיק, עלינו לעשות חלות בעצמנו דוקא, לגלגל ולערך באצבעותינו הדקות ככל אשר עושה אמא בידי' הגדולות. וכי כלום דבר קשה הוא? העיסה רכה כל כך ונוחה להתגלגל גם בין אצבעותינו הפעוטות. ונוטלים אנחנו או גוררים משיורי העיסה שבעריבה חתיכות קטנות ומתחילים לשים ועורכים, והעסק נעשה בעיון ובשקידה נמרצה, אין אנחנו מבטלים אפילו לקנח את הרירים הנוטפים מתוך חטמנו, העיסה משחרת בידינו המפוחמות והמנאלות, אך זה אינו כלום; פונה אני אל אחותי והנה בידה כבר חלה עשוי' בדמותה ובצלמה, מיד מזדרז אני ועושה גם אני צורת חלה. לשמחתנו אין קץ, מסתכלים אנחנו אל חלותינו מכל עבר ומכל צד, עשרות פעמים נוטלים אנחנו אותן על כפותינו ומתבוננים אליהן.

חלות ממש, אין ביניהן ובין חלות של אמא כלום... אבל עדין צריך לראותן אפויות, העקר שתהיינה אפויות...

בקצר רוח מחכים אנחנו לעת אשר תכנים אמא את החלות אל התנור. ומתהלכים אנחנו בין כה וכה וזרועותינו מופשלות לאחורינו, כלומר, הרי אנחנו גדולים, הרי עשינו חלות בעצם ידנו. לפרקים הננו מבקרים אותן, מריכים את המפה הפרוסה על גבי כל החלות ומסתכלים באותן שלנו. אמנם שחורות הן, לא תאר ולא הדר להן, וקטנות כלוזים וכעדשות, אך בכל זאת חלות הן, חלות שנעשו שלא באמצעות אמנו—והנה, למזל טוב, הגיעה שעת ההושטה לתנור, ואמא עסוקה, מסדרת היא על הכברה חלות גדולות וקטנות ונושאה אל התנור. ושלנו עדין לא הגיע תורן. רצים אנחנו אחרי' אל התנור, משם אל השלחן ושוב אל התנור, „חלותינו! חלותינו!" — קוראים אנחנו — „אמא. הושיטי את חלותינו!" ואמא טרודה, ופני' פני להבים מחום התנור. ועלי' להתבונן היטב באיזה מקום מן התנור תושיב את החלות הגדולות. איפה את הגלוסקאות ואיפה את החלות הקטנות, והרי גם פשטידא של גבינה וחמאה הכינה, וכי אפשר לבעלת הבית הגונה בלי פשטידא? ועלי' לתת מקום גם להמחבת עם הפשטידא, והתנור צר ואינו מחזיק את הכל. ואנחנו מושכים אותה בשרולה ואיננו נותנים לה מרגוע: „חלותינו, אפי את חלותינו!" והיא מחשה בתחלה, אין לה פנאי להשיב לנו דבר, אך לאחרונה כועסת היא עלינו ומתוך כעס אומרת: נו, הגישו את חלותיכם. איפה הן?" ואין אנו נעלבים מכעסה וממהרים להגיש איש איש חלתו בכפו כשהידים רועדות מתוך שמחה וחרדת לב על תקותנו הקרובה לבא. ומעיפה אמא עינה בחלותינו ואומרת: או ילדים, וכי מה אלו חלות? הראויות הן למאכל אדם? מה אתם רוצים ממני? והרי הבל התנור

ישרף אותן לאפר—הלא עשיתי בשבילכם חלות קטנות, ויפה תאפינה וטובות תהיינה למאכל ונחמדות למראה, ומה אתם מבלבלים את דעתי בחלותיכם אשר מראיהן כמראה עפר ופחמים? „אבל—מרימים אנחנו את קולנו בבכי—אבל עליך לאפות את חלותינו“, ואחותי הקפדנית מתחילה לרקד ולרקע ברגלי, ויש שהיא מתנפלת ארצה פרקדנית ומכה ברגלי: „החלות, החלות!“

ומה אתם אומרים אחינו על מעשי ילדות כאלה? נעים ומענין הוא, הא?

עתה, ב"ה. כשנעשיתי עורך, לא עורך חלות, כי אם עורך עתון, כביכול, עורך מאמרים וספורים, שירים וחידות, עתה יקרני ממש כמקרה אשר קרה לאמי אז בהיותי ילד.

עורך אנכי מאמרים קלים, ספורים נוחים בשביל הילדים, לפי רוחם ולפי טעמם שאני מכיר בהם, והנה רואים הילדים ומתגעגעים יעשות גם הם מטעמים. וכי דבר קשה הוא? — חושבים הם בלבם - וכי כלום אמנות יתרה נכרת במעשי סופר זה? והשירים? כלום הם שירים? הלא אינם אלא חרוזים חרוזים, והחידות? הרק לגבורים כשמשון לחוד חידות? ומגישים הם את כל יצירותיהם להעורך האמלל הטרוד כל כך בעריכת כל דבר וענין מתאים למטרתו, ומאיצים בו להדפיס את מאמריהם דוקא...

וכי כלום ראוים הם למקרא?—שואל העורך בתם לבבו—מה אתם רוצים ילדים? הלא גם לכם לנפשכם לא יערבו מאמריכם אחרי ימים מספר, הלא גם נפשכם תקוץ בעתון שסופריו ילדים-ילדים. ולמה אתם מטרידים את העורך ומיגעים אותו בפרי דמיונכם? הלא טוב כי תקראו ותשימו לב לדברי העורך, כי בכל כמה שהוא

משתדל להתדמות אליכם ולדבר בלשונכם, הרי בכ"ז כבר איננו ילד, ויש לו, במדה יותר או פחות, ידיעה יותר מכם בשפה ובחנוך, ולמה אתם מעמיסים עליו את עול הדפסת מאמריכם?

חדלו לכם ילדים יקרים ואחים נדיבים, הסתפקו לעת עתה בהראות יצירותיכם למוריכם והם יביעו תהלתן, ותנו מקום ורוח להעורך לערך בשבילכם ספורים ומאמרים משכללים כל צרכם. ושבעתם רצון גם אתם גם קוראים גדולים יותר מכם...

העורך.

משלח-מנות.

אושאן.	
זלמן דיסמאן בעד תספורת	
הילד משה אהרן יחי'	18 ק"ב
חיים יצחק דיסמאן יחי'	„ 15
יצחק שווערדלין יחי'	„ 15
דאבראמיסל.	
דובער איטקין יחי'	„ 10
דוד ליעווינטאוו יחי'	„ 10
יעקב טומארסאן יחי'	„ 10
יוסף אהרן לעווינטאוו יחי'	„ 5
ליב לעווינטאוו יחי'	„ 5
זעליג זאמטפארט יחי'	„ 5
דאבראייע.	
משה ראכאווין יחי'	„ 5
שמואל קלעווהאנט יחי'	„ 5
ווארשא.	
אברהם זלמן גורעוויץ יחי'	„ 21
אברהם שמאטקין יחי'	„ 10
אלי' אטלס יחי'	„ 10
ברוך מרדכי פוטליק יחי'	„ 30
דוב מונק יחי'	„ 40
דוד דיזענצילסיק יחי'	„ 10
הלל מכלין יחי'	„ 20
זלמן גורעוויץ יחי'	„ 15
זלמן זאלמאנאוו יחי'	„ 20
זלמן גאטסדאנקער יחי'	„ 20
שרה שמאטקין יחי'	„ 18
שלום איינער יחי'	„ 10
שמואל זאלמאנאוו יחי'	„ 30
שרגא ווישניאק יחי'	„ 20

(עוד יבא בע"ה).

Редакторъ: М. Розенблюмъ, Любавичъ.

העורך: משה ראזענבליום.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Изд. и Типографія I. Лурье, Гороховая, 48.

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את „האח" בכל שבוע חנם, אם יש סוכן בעירו. וכל המקבל על שמו ביחוד, מחירו: לשנה שני רו"כ לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'.

ב"ה

הָאָח

No. 21.

יום א' פ' אמור ט' אייר התרע"א.

ליובאוויטש

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לערכיהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להודיע לבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרים' הרשומה בסוף.

ב"ה! מברכים אנחנו בברכת מז"ט את חברנו הרה"ת והיר"א ר' אהרן תומארקין יחי' הרב דבאביניץ ליום עלותו על כסא הרבנות בעיר שווינציאן. יעלה מעלה מעלה בברכת התמימים.

דודל.

(המשך מגליון י"ז)

„איך, מה בזה? היודע אתה מי הם אבותיך? מולדתך צור מחצבתך? עברי נולדת ועליך להיות עברי בכל נפשך ובכל מאדך, ואיך קראת לך ענג כחג נוצרי?".

וכדבר דודל את הדברים האלה ופניו פני להבים ועיניו מפיקות בוז וחמה, והנה עבר חתול שחור על פניהם. וימהר מישקא וירדף אחריו ויקחהו על זרועותיו וילטפהו ויחבקהו וכמעט אשר לא נשק לו.

ראה דודל לאן לב מישקא פונה, ועד כמה נוגעים דבריו אל לבו הנבוב ויחדל מדבר אליו ויפן מעליו בשאט נפש.

אך אם דודל ואחותו קנאו מאד בהליכות מישקא, בתלבשתו ובציוניו. ויציקו לדודל יום יום בדבריהם וישימו אל אביו פניהם לאמר:

עד מתי יגדל הפרא הזה ללא חכמה וללא דעת? ומה תהי' תכליתו? האינך רואה את מישקא איך הוא עולה במעלות ההשכלה. הוא ימיו ידברו ורוב שניו יודיעוהו חכמה; איש הוא באנשים. יודע הוא לשבת בחברת מרעים. אנשים ונשים ולהתנהג כמנהג המשכילים. עוד שנים מספר תעבורנה וכלה את חק למודי הגמנזיום ויכנס אל בית ספר גבה, שם הלא ההצלחה נכונה בטח לפניו, משם יצא מכתר בכתר רופא או עורך דין. עשרות אלפים יפרזו לו נדה, ועלמות אין מספר תדרשנה קרבתו, ועוד ועוד... אבל דודל בנך מה הוא, אידיאט ולא יותר, הלא הוא ירא גם לעבר בין אמו ואחותו, ובעמדן יחד יסור מעליהן ולא יעבר ביניהן, השמעת מימיך אולת כזו? ובמה הוא עוסק? וכשיזקן מה יהא בסופו? מלמד יהי', אשר רב, תכלית נעלה, יותר ממלמד לא יהי', טפו!—רקקה האם ואחרי' בתה המשכלת—מאין נצנצה בו רוח שטות זאת? חי נפשי אינני יודעת. ועודנו עקש וקשה ערף ואיננו שומע בקולי. ואתה מחשה? רוצח אתה, הורג את בנך בלי חרב וחנית וזובח אתה אותו בלי מאכלת, כי מה יהי' סופו ותכליתו? עני וגוע ברעב".

כאלה וכאלה דברה אם דודל באזני אישה ודודל יושב ושומע. דמי לבבו רותחים, וכמעט אשר אין לבו נבקע מרב צער ורגז. אך הוא מתאפק ומחריש.

בלילה ההוא נדדה שנה מעיניו, הוא בכה תחת המכסה, נאנח במר נפש, ובאזניו צללו

דברי אמו: „תכלית, תכלית, מה תהא תכליתו?“ סוף סוף פרשה השנה את כנפי׳ על עיניו ויחלם:

והנה לפניו מישור גדול רחב ידים, ועליו מחנות מחנות אנשים ונשים ומחזיקים הם בילדים, והילדים רכים וצעירים, ושם בקצה המישור מדורת אש גדולה ומתוכה נוצצות אותיות אדמות כדם: מלך. מאחד העברים עומדים מנגנים בכל כלי שיר ותפים גדולים ומתופפים עליהם בחזקה עד אשר תחרשנה האזנים מקולם; והאבות והאמהות מעבירים את הילדים הרכים באש, וצועקים הילדים בקול קורע לבבות ובוכים ומתחננים על נפשם, כי יראים הם מפני האש הגדולה, אך מאת אבותיהם אין שומע להם. וקולם נחבא בצליל התפים והפעמונים, ונמשכים הם בחזקה שם שם רחוק אל תוך האש עד אשר לא תשורם עין רואי. רעד קר עבר בעצמות דודל למראה האכזריות הנוראה הזאת, וישאל, מה זאת?

אך אין פונה אליו, כי כלם נתונים הם אל מעשה התועבה ההוא, ורק ילד אחד מצל מאש הגיד לו כי זה הוא המקום „תפת“ אשר בו יעבירו את הבנים למלך. —

„תפת, תפת! גי בן הנם!“ קרא דודל וייקץ. ויישן ויחלם שנית,

והנה שוב מישור גדול רחב ידים, ורבבות אלפי אנשים נדחקים ונדחפים אל אחת הפנות ושם עומדת אלילה גדולה מלבשת עדי עדיים ועל מצחה חרותה תבת „תכלית“. וההמון הגדול כורע לפני׳ ברך, ומובילים הם לה למנחה ולקרבן את בניהם ובנותיהם הילדים והילדות. ובגשתם אלי׳ והנה, הה! שם בור עמק מאד. ומעמידים הם את הילד או את הילדה על פי הבור ועוצמים את עיניהם וקוראים בקול: „תכלית“ ומיד דוחפים הם את הילד פעם אחת אל הבור, ונופל הוא ומתגלגל הלאה הלאה עד המקום אשר לא ישוב משם עוד.

הוי! — קרא דודל — וייקץ.

החלומות הנוראים האלה הפילו עליו אימה ובלהות ולא יסף לישן עוד, והמחזות נצבו לפניו בהקיץ גם כן, וישם את הדברים אל לבו ויפתר לעצמו לאמר: כי אלה הדואגים לתכלית בניהם ומוסרים אותם לגמנזיות ומשכיחים אותם את תורתם ואת עמם, אלה מפילים הם את בניהם בעצם ידיהם לבור צלמות, לבור לא יוסיפו לעלות משם עד עולם, ויחלט בלבו לבל יכנס אל הגמנזיום ויהי מה. —

עברו ימים מספר, ואמו הוסיפה לתבע מאישה להכניס את דודל אל הגמנזיום, אך דודל קפץ ונשבע, כי גם אם יכרתו ראשו מעליו לא ילך שמה, שאול ואבדון הוא, ואיננו חפץ לרדת שאול. —

(המשך יבא אי״ה)

א שטראף מיט הסד.

(סוף מגליון י״ט)

ניט וויסענדיק וואו זי איז אין דער וועלט. פון גרויס חדוש, האט לאה נאך ניט געוואוסט וואס צו ענפערין איר, זי האט עס אלעס גינומען עפעס אזו קאלט-בלוטיק, עפעס ווי צו מישט. קומענדיק צו זיך א ביסל, האט זיך איר גאנץ גרויסע טרערין צו שטעלט אין די אויגען, טרערין פון אזא פלוצי־לונדיקער פרייד. און די זכרונות פון אמאל מיט היינט וואס האבין זיך דא בעגעגינט, דאס אלם האט איר אזו צונויף געקוועטש דעם מארך, אז זי האט זיך שטארק צו וויינט.

חנה, אויך, ברעכינדיק זיך דעם נאטור אף אזו פיל, און זייענדיק, צופרידין פון דעם וואס זי האט דא אפ גיטאן אזא גרויסע זאך, זעהענדיק ווי זי האט איבערראשט די ביטערע לאה, האט זי זיך אויך פונאנדער גיוויינט. און וויינענדיקער הייט, האט זי באלייט לאהן און האט איר געוואונשען א פריילעכען יו״ט, און לאה ניט וויסענדיק ווי אפ צו דאנקען איר, האט זי איר געזאגט מיט דעם גאנצין הארצין: „א גיטען יום טוב! הלואי זאלט איר זיך איבער א יאהר פרייען מיט א זון, ווי איר האט מיך איצט דער פריידט“! „אמן!“—האט זי גיענטפערט. „אמן“! האט נאך איינער גיענטפערט, אזא ועלכער האט אלעס

דא גיזעהן און גיהערט און זיי האבין איהם ניט גיזעהן, דאס האט גיענטפערט דער גוטער מלאך יועלכער איז באשאפין גיווארין פון דער גרויסער מצוה וואס חנה האט דא גיטאן...

ה.

איבער א יאהר איז בא חיים דעם שצעדרין גיוועזן פול די שטוב מיט מענשין די שטאט האט גירעשט פון דעם חדוש, חנה האט גיהאט א אינגל; מי האט גישאצט איהרע יאהרין, יעדערער האט גיזאגט וויפיל ער האט גיוואלט. נאר באמת איז זי גיוועזן קרוב צו פופציג יאהר, און האט זיך טאקע כמעט מיאש גיוועזן פון צו האבין קינדער, ערשט לאה'ס ברכה איז מקויים גיווארין, און צום יאהר האט זי גיבורין א אינגל. מילא וואס עס האט זיך אפ גיטאן צום ברית איז ניט אפ צו שרייבין. ר' חיים אונזערער האט זיך טאקע צו שצעדרעט און עם ויינען גיוועזן גלייך ארים און רייך, די ארימע-לייט האבין הנאה גיהאט איין מאל פאר אזו פיל יאהר, דעם אינגל האט מען א נאמען גיגעבין, נאר איך וויים ניט ווי, איך וויים נאר אז מיא רופט איהם אלטער...

אלטערקע האט אן גיהייבין וואקסין, אין מילך האט מען איהם גיבאדין, אין זייד אן גיטאן, אין האלדז דאס בעסטע גיגאסין... ער האט שיים אן גיהייבין גיין אין חדר, און ער איז טאקע גיוועזן א וויילער אינגל, זייער גיך האט ער זיך אויסגעלערנט עברי, און האט אן גיהייבין חמש, זייער נייגעריג האט ער גילערינט און האט זיך צו גיהערט צום לערנען, לייענענדיק די מעשה מיט אברהמן ווי ער האט אוף גינומען די אורחים, איז ער גאר פאר קאכט גיווארין, און בא איהם איז גיבליבין ניט אנדערש אויך אזוי צו פירין זיך.

די מוטער חנה זיצט דארטין אוןווארט, ווען וועט שיים קומען אלטערקע פון חדר. די צייט וואס ער איז ניטא דער היים איז איר אזו שווער, זי קוקט אלע ווייל אפין זייגער, „זעה, עס איז שיים ציוויי א זייגער און אלטערקע איז נאך ניטא". זאגט זי צו זיך אליין. אלע מאל קומט ער פריער, יואס קען דאס זיין"? ווי זי שטייט אזו אין פענסטער און קוקט, ערשט אלטערקע גייט, און נאך איהם גייען נאך, א אלטער בלינדער און א אינגל וואס פירט איהם, אלטערקע האלט ווי ביי דער פאלי און פירט זיי. חנה'ן, איז דאס געוועזן עפעס ניט אזו אנגענעם צו קוקין, וואס שלעפט זיך אין גאס איר אלטערקע מיט די קבצנים? נאר וואס זאל זי טאן. זיווארט יואס וועט זיין, ערשט ער, אלטערקע, שלעפט זיי מיט זיך אין שטוב אריין. די טיר האט זיך גיעפינט און אלטערקע האט אריין גיפירט די אורחים

און האט זיי גלייך גיזעצט ארום טיש, און איז באלד צו גילאפין צו חנה'ן:

„מאמע, גיב זיי עסין".

ניטא נאר וואס מיין זון, ענפערט חנה, וועלכע איז נאך ניט גיוויינט געוועזן צו אזעלכע געסט, ס'איז נאר גיבליבין דיין חלק אליין.

(סוף יבא אי"ה)

מכתב אל המערכת.

דאקשיץ. — מה מאד רבה התועלת אשר יביא בכנפיו גליון „האח" — קטן המדה וגדל הערך — לכל נערי עירנו, הקטנים עם הגדולים, באמרותיו הטהורות ככסף צרוף וכונתו העצומה אשר יכונן חצי מטרתו לקלע אל השערה ולא יחטיא כל תכונות הנערים וטבעם הרך כקנה, דבר אין בפי ובלשוני אין מלה לתאר גודל איכותו כיאות. טוב ומועיל הוא מאד להתפתחות הילדים הצעירים בענין למוד התורה והנהגות טובות בין אדם למקום ובין איש לרעהו, אם כי אל עצמם ואל בשרם לא נגע הדבר הזה להשריש בלבבם תשוקה רבה ללמודים בתורת ד': בכל זאת הועיל חדוש יקר ונפלא הזה עליהם למחצה, היינו: שאינם מואסים לפחות באחרים הלומדים, כדרכם עד הנה, ולהפך, מאד נשאו חן בעיניהם אחיהם הילדים התמימים, עוסקי בתורת ד' בקרב מחנכם, להוקירם, לכבדם, ולתמכם בהונם ורכושם, ולדבר בם בשבתם יחד בבית הספר. זה ישא מדברותיו על עסק תורתם, אשר לא תסולה בכתם אופיר, וזה ישפוך רחמיו על כל מחסורם בל יוכלו לספרה.

לו חפץ ד' להפית רוח חרשה, רוח תורת חיים בקרב לב הוריהם, המעבירים את בניהם ממקור מים חיים למי בארות נשברים, ממעין נובע חכמת התורה לידיעות חיצוניות, אשר עליהן האבות מיסדים את כל תקות חיי בניהם או או אולי ישוב לב בנים על אבות לעבודת התורה כמקדם. התאוששו נא, עורכים יקרים, להפיץ ולזרע זרע רב תבואות הגליון הזה על שדה לבות בני הנעורים, ויהי השם בעזרתכם, כי ישא פרי גם לימים הבאים וירום קרן התורה ולומדי' בכל תפוצות ישראל עד ביאת הגואל במהרה, וגם אתם תשאו ברכה ושלום מאת ארון השלום כברכת כל אנ"ש וכותב הדברים האלה המורה

שח"ל.

מכתבי-אחים.

חאלוי.

אחינו התמימים! אנחנו תלמידי המורה הנכבד ר' יוסף גאלדבערג יחי' מביעים תודה לו ולהרה"ג רד"ב גאלדשטיין יחי' על הבחינות שעשו כשלשה ימים, המה תהו על קנקננו וישמעו את כל מה שלמדנו במשך החרף. לאות תודה וברכה אנו מרימים תרומה בשבילכם אחינו התמימים,

אהרן ברענשטיין יחי' 9 ק"כ

אהרן געלפאנד יחי' 18 „

דובער חרדוס יחי'	9	„
יצחק קנטרוביטש יחי'	9	„
יחיאל ושמעון גערט יחי'	18	„
משה ווינאקור יחי'	5	„
מורנו הר — הזהב יחי'	30	„
נח נאלדשטיין יחי'	5	„

(עוד יבא בע"ה).

חידה.

שמעו נא אחים חביבים ונעימים
בנים חכמים הנקובים בשם „תמימים";
האמונים על ברכי התורה היקרה,
הוא, למוד המקרא עפ'י הגמרא
(כי למוד מקרא לבד, הוא מדה ואינה מדה)
גשו נא היום ופתרו לי זאת החידה:

$\frac{\text{ע}}{\text{ע}}$ רֶן'

פתרון החידות.

„חנוך" ו„נון פשוטה".

למה תסתיר את עצמך
ותכסה את שמך
באמרך כי יחיד הנך
וארבעה המה אבותיך?
דומה אתה להמעני
כאשר הטעית לאחר בשבתך
הלא בשתין פולסי, אדוני
הבית, בגלל זה, בית מאהביך
לא יחיד אתה כדברוך
כי כמספר אבותיך
כן מספר אנשיך.
אם חנוך הראשון, הלא אביד קין
ואבות יותר לך אין.
ואם השני, בן ירד הנך
ומשותלח הלא הוא בנך,
ותנוך השלישי אחי אלרעה
באבי־אביך למה תתנאה
הלא מדין אביך
ענה בך פיך
ובן ראובן הבכור, הרביעי הנהו,
„חנוך" ו„כנות". כמוך כמוהו
ואודיעך את שמי ממך רצון להפיק
אהרן מתתי' כה"ר רא"ח אירעלציק
מקאחאנאוו

שמות פותרי החידות.

א ר י א ל, אברהם שמרי' יערמאניק. א ס ו ו ע י ע, ירחמיאל ביתאוו. ב א ק ל י א ן, אברהם אבא חייקין. גרשון יורא ליב עוזרין. ישראל יצחק ברעך.

יצחק מאיר שפירא. יצחק יעקב חאליפאווסק. תנחום פינסאן. ב א ר י ס א ו, יוסף פרידלאנד. ב א ב ר ו י ס ק, אהרן הערצמאן. אלי' מאזין. ברוך פוזנער. דובער האליי. דוב לעווין. דובער חייט. זלמן מאגילסק. חיים יונה הערציקאוו. יוסף אורין. יוסף פיינעלמאן. יצחק קאפלאן. יעקב מאגילסק. ישראל קאפיננוט. משה חורגין. משה שמעון חייט. נחום יוסף אורין. נחום יוסף זעליקסאן. צבי הירש רישין. צבי פליישער. ב ע ר ע ז נ ו א ט א, אפרים שמואל יפה. דוד צבי יפה. ג ל ו ב א ק א י ע, אבא שרגוביץ. נתן מוסין. נחום לוזקאוו. שלום מיכל דאנחין. ד י ס נ א, אהרן טומארקין. דוב קאזלינער. משה מאיר סמירין. מאיר מענדל אנשילעוויץ. מרדכי יפה. מוסי' קאזלינער, חידה ב. ד א נ ש י ץ, יוסף מארקמאן. יצחק הוכמאן. ישעי' פרידמאן. מענדל הוכמאן. שלום בערזאן. ו ו ע ל י ז, שלמה חאווקין. ו ו י ט ב ס ק, אברהם שמחה עפשטיין. ביעלקין. מ"מ ראזין. שלום סאווטשיצקי. ל י־ ו ו ע נ ה א ף, ראובן דוב. ל י ו ו ז נ א, יצחק שו"ב גלאזאוו. מ י נ ס ק, אברהם שמעלקין. העשל ליור־ בעצקי. זאב באגראנאוו. זלמן קאסטרעל. יצחק מרדכי לעווין. מאיר שווערזינאווסקי. מרדכי רוואשקין. שמואל רובין. מ א ק א ר ו ב, שמואל דוב נובק. בן ציון נובק. נ י ק ל י ו ב, י"י וויינ־ שטאק. לוי יצחק חאריטאנאוו. פנחס אלטהויז. נ ע ו ו ל, אברהם ריסקין. ארי' ליב קובלאנאוו. גרשון שער. דוד ארדאוו. דוד אושיסקין. משה ריקאנט. משה גובעלבאנק. צבי נעלמאן. קלמן צוויק. ס מ ר ג ו ן, אבא זק'. זאב מרקובסקי. יצחק יעקב סלדובה. יוסף וליב שאפיר. משה אהרן היט. נח ברודא. פייבש כ"ץ. צבי ברודנא. ראובן גארדאן. שמואל פיינברג. ס נ א ו ו ס ק, מאיר האנדעלסמאן. שלום שכנא לייקין. ס ו ר א ז, אברהם הלוי הורוויץ. ס ט א ר א ס ע ל י ע, דניאל באיארסק. פ א ה א ר, מ"מ חאזאנאוו. פ א צ ע פ, אלטר ווינדערגאוז. אלי' ראפפארט. ברוך דוד חאסין. יחזקאל זארקאווסקי. נתן ליב בערלין. צבי הירש חאזאנאוו. פ א ל א צ ק, אליעזר מרדכי לוריא. חיים פרוסאווסקי. סמושקין. אחיו אלי' מעהב'. פעווזנער. פ ו ס ט א ש ק ע, שיינין. ארי' ליב משה. דובער. ש"ז. פ ר י ל ו ק, בן ציון רובאנאווסקע. יונה זא־ פאדינסקי. ק ר א ל ע ו ו ע ץ, זלמן יוסף קוקוי. יעקב קסיצקי. יצחק וזעמער. יורא פייגין. יעקב קסיצקי. שאול וויטכנובסקי. משה קונובלוב. ר א־ ה א ט ש ע ו, זעליג לעווין. ר ע צ י צ ע, יורא ליב עלקינד.

הערת המערכת — כבר הודענו כי משתמטים אנחנו מלמלא את הגליון בדברים שאין בהם תועלת ואשר על כן איננו מדפיסים כי אם את שמות הפותרים היותר ראשונים, ומהיום לא יודפסו כי אם שמות הפותרים שמכתביהם יתקבלו עד שמנה ימים מיום צאת הגליון ההוא אשר בו תבאנה החידות.

Редакторъ: М. Розенблюмъ, Любавичъ.

הָעורך: משה ראזענבליום.

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Изд. и Типографія І. Лурье, Гороховая, 48.

ב"ה

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את „האח" בכל שבוע וזגס, אם יש סוכן בעירו. וכל המקבל על שמו ביחוד, מחירו: לשנה שני רו"כ. להצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה הצי רו"כ, לחדש עשרים ק'.

האח

№ 22.

יום א' פ' בהו"ב ט"ז אייר התרע"א.

ליובאוויטש

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעריהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להודיע ילבא כברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרים' הישוטה בסוף.

מברכים אנחנו בברכת מז"ט את חברנו הרה"ח והיר"א ר' יוסף פיידמאן יחי' ליום עלותו על כסא הרבנות בעיר אסטראוונע. יעלה מעלה מעלה כברכת התמימים.

ל"ג בעמר.

כי היום הזה. יום שחל בו היום השלשה ושלשים לעמר, כי הוא חג ויום טוב. כבר ידוע הוא ומפורסם. גם הילדים היותר צעירים מכינים את עצמם לקראת בואו של החג הזה, מבקשים מאמותיהם מעות לצרכי החג, וקובעים ישיבות ומועצות להועץ איך ובמה לפאר את החג המלבב הזה, החג החל בעצם ימי האביב, בימים שגם הטבע והתולדה מסכימים ומשתתפים בחגיגה, בימים שהאילנות מלבלבים והשדות והגנים מתעטפים בירק דשא, השמש באורו הגדול ובחמו הנעים והממוצע מרנין לב ומשיב נפש וקורא לילדים להתענג ולשמח באורו; ואף שרק ימים מספר עברו בזמן הלמודים רק שלשה שבועות חלפו מאז התחילו ללכת החדרה, והילדים עודם רעננים ולבם נתון אל הלמודים, הילדים האוהבים רק חדשות עוד כבוד ה„חדר" חדש עמם וחביב הוא עליהם; בכל זאת אינם משתמטים, חלילה, מקבל את פני האורח הזה ובכל חפץ לבם הנם נכונים לבטל מלמודם יום תמים לכבודו של הל"ג בעמר;

אבל מה הוא החג הזה? ולמה הוא בא? ומה נשתנה היום הל"ג בעמר משאר ימי העמר? שאלה זו לא כל התלמידים חוששים לשאל אותה, אין הם מתענינים כלל בסבתו של החג. להם הוא העקר החג עצמו, יהי' מפני איזו סבה שיהי'; אבל אתים, הלא את החסד הזה תעשו אתנו. להטות אזניכם ולשמע מפינו את הדברים אשר נספר לכם בסבתו של החג.

לפני שנים קרוב לאלפים, בימי התנאים, הם גדולי חכמי הגמרה וקדמוניהם, הי' איש ושמו רבי עקיבא, ויגדל מאד בתורה ובחכמה, ויהיו לו עשרים וארבעה אלף תלמידים. אך לדאבון לב מתו כלם בימי העמר, מפני שלא נהגו כבוד איש באחיו, ולא האריכו ימים, ורק ביום השלשה ושלשים לעמר פסקו למות היום הזה נקבע לחג לדורות וביותר לתלמידים והוא המזכיר אותם לנהג כבוד איש ברעהו ולהיות כבוד חבריהם חביב עליהם כשלהם, וכדבר הזה יאריכו ימים ושנים וטוב יהי' להם עד עולם.

ותלמיד הי' לו לרבי עקיבא ושמו רבי שמעון בן יוחאי, בימיו רבתה מאד חכמת הקבלה, הם הדברים הקדושים הכתובים בספר „הזהר", עד אשר גם ילדים ותנוקות דרשו דרשות נפלאות וגדולי החכמים הטו אזניהם לשמע

דִּבְרֵי תוֹרָתָם. וְהָיָה יֶלֶד כָּזֶה אֲשֶׁר בְּסוֹד חֶבְרַת הַחֲכָמִים יְדוּעִים לְהִתְאַכְסֵן בְּבֵית אֲבוֹתָיו, לֹא פָּנָה אֲלֵיהֶם מֵאֲשֶׁר הֵרִיחַ בְּרֵיחַ בִּגְדֵיהֶם שֶׁבִּטְּלוּ אַחַת מִן הַמִּצְוֹת בְּאוֹתוֹ יוֹם. וְרַק אַחֲרֵי שֶׁהִתְנַצְּלוּ, כִּי טְרוּדִים וַעֲסוּקִים הָיוּ בְּמִצְוָה אַחֶרֶת רַק אָז הִתְוַדַּע אֲלֵיהֶם. יְלָדִים נִפְלָאִים כָּאֵלֶּה הָיוּ חָזוֹן נִפְרָץ בִּימֵי הַקָּדוֹשׁ הַהוּא, וְהוּא דִּבֵּר הַרְבֵּה בְּכָל הַנַּעֲשֶׂה בְּעוֹלָמוֹת הַנֶּעֱלָמִים וְהַנִּסְתָּרִים מֵעֵינֵי אָדָם, וַיִּשְׁאַף לַעֲלוֹת לְמַעְלָה וּלְהָשִׁיב אֶת רוּחוֹ אֶל הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ. וְיוֹם מוֹתוֹ, שֶׁהוּא יוֹם הַל״ג בָּעֹמֶר, הָיָה לוֹ לְיוֹם מוֹעֵד וְשִׂמְחָה כְּיוֹם חֲתֻנָּה, וְהָיָה מַעֲשֶׂה בִּימֵי הָאֲרִ״י ז״ל, בְּאֶחָד שֶׁהָיָה נוֹהֵג לוֹמַר בְּכָל יוֹם „נַחֵם" בִּתְפִלָּתוֹ—כְּמוֹ שֶׁאֲנַחְנוּ אוֹמְרִים בְּתִשְׁעָה בְּאָב—כִּפְנֵי שֶׁהָיָה מִתְאַבֵּל מְאֹד עַל חֻרְבַּן יְרוּשָׁלָיִם, וְאָמַר נַחֵם גַּם בְּיוֹם ל״ג בָּעֹמֶר, וְנִגְלָה הָרשב״י ז״ל אֶל הָארי׳ ז״ל וַיִּתְאוֹנֵן עַל אוֹתוֹ הָאִישׁ לֵאמֹר: „יַעַן אֲשֶׁר הוּא מִתְאַבֵּל בְּיוֹם שִׂמְחָתִי וְאוֹמֵר נַחֵם לָכֵן יִצְטָרֵךְ לְנֶחָמָה". וַיְהִי לוֹ כֵן, כִּי בַּשָּׁנָה הַהִיא מֵת אוֹתוֹ הָאִישׁ, וַאֲשֶׁר עַל כֵּן עוֹשִׂים נַחַת רוּחַ לְרשב״י ז״ל וּשְׂמֵחִים בְּיוֹם שִׂמְחָתוֹ, הוּא יוֹם עֲלוֹת נִשְׁמָתוֹ לְמַעְלָה יוֹם ל״ג בָּעֹמֶר.

דּוּדֶל.

(הַמְשֵׁךְ מגליון כ״א)

לְשֵׁוא הִשְׁחִיתָה אִמּוֹ דְּבָרֶיהָ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, הִיא נוֹכְחָה כִּי בְּנָהּ זֶה הַקָּטָן נֶפֶשׁ גְּדוֹלָה בּוֹ וְנַפְשׁוֹ לֹא תִכָּנַע. וְאֵת אֲשֶׁר הֶחְלִיט, אוֹתָהּ יָקִים לַעֲשׂוֹת. וַתָּחֶל לְפַתּוֹתוֹ, כִּי לְמִצְעָר יִלְמַד בְּבֵיתוֹ אֶת הַמַּדָּעִים הַנְּחוּצִים לְחַיֵּי עוֹלָם זֶה; אַחֲרֵי יְמֵי עָמָל הַרְבֵּה, וְאַחֲרֵי אֲשֶׁר אִיְּמָה עָלָיו בְּמִצְוַת כִּבּוּד אֵם, קִבֵּל עָלָיו לִלְמֹד בְּבֵיתוֹ כְּשָׁעָה אַחַת בְּכָל

שַׁעֲשׁוּעִים.

שִׁמְעוּ נָא, בָּנַי
כָּל תַּלְמִיד כָּל חָבִיב
הַיּוֹשְׁבִים לְפָנַי
לַשֻּׁלְחָן פֹּה סָבִיב;

תּוֹכְחוֹתַי, לְקָחַי
עַד אָן לֹא תַקְשִׁיבוּ?
וְחִנָּם הוֹי אַחַי,
תִּנָּצוּ, תָּרִיבוּ!

עַל נִבְלַת בְּהֵמָה
בְּאַשְׁפָּה מֻשְׁלָכָה
הַכְּלָבִים בְּחֵמָה
יָרִיבוּ. הֵן, כָּכָה;

וְתַרְנְגוֹלִים סְכָלִים
מִנְהָגָם הִנֵּהוּ
לְהַכּוֹת חֲלָלִים
אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ;

חִנָּם אֵין דָּבָר
מִלְחָמָה יִקְרָאוּ
וְאַחַר, — הוֹי שֶׁבֶר —
כַּרְבָּלְתָּם יִקְרָעוּ.

גַּם תְּיָשִׁים נִבְעָרִים
בְּקַרְנֵיהֶם יִבְטָחוּ,
וּבְתוֹךְ הָעֲדָרִים
יוֹם יוֹם יִתְנַגָּחוּ

וּכְמוֹהֶם כָּל נַעַר
נִבְעַר מִדַּעַת
כְּחַיּוֹת הַיַּעַר
כָּל יָמָיו אַךְ כַּעַס.

לֹא יִשָּׂא פְּנֵי חָבֵר
כָּל אוֹהֵב וָרֵעַ
וְכָל דּוֹבֵר דָּבָר
בִּכְבוֹדוֹ—נוֹגֵעַ.

וְקָם בְּבֵית הַסֵּפֶר
אָז שָׁאוֹן וַהֲמֻלָּה.
וְלֹא יוֹעִיל כָּל כֹּפֶר
כָּל עֵצָה וְתַחְבֻּלָה,

לְהַשְׁבִּית הַמְּרִיבָה
הָאַף וְהַחֵמָה.
וְתִגְדַּל הָאֵיבָה
וְרָבְתָה הַמַּשְׂטֵמָה;

לֹא כֵן כָּל נַעַר
מַשְׂכִּיל עַל דָּבָר,
לֹא יָקִים כָּל סַעַר
יְכַבֵּד כָּל חָבֵר,

עַל כָּל דְּבַר פֶּשַׁע
יִסְלַח סָלֹחַ
לִכְעֹס הוּא קָשֶׁה
וְלַבְּרִיּוֹת—נוֹחַ.

יום את הלמודים הכוללים, שפות אחדות, חכמת החשבון, ידיעת גלילות הארץ, דברי ימי עולם וכדומה. עבר יום. יומים, המורה אמנם הסיר את כובעו מעל ראשו, אך לא הכריח את דודל לעשות גם הוא כמעשהו, וישב לו דודל אנוס וכפוף אל השלחן מבלי אשר התבונן אל פני המורה. ויהי ביום השלישי והמורה החל ללמדו את חכמת החשבון ואת האותות המורים על החבור והחסור. ויעש לעיניו תמונת צלב ויאמר לו: זוהי אות של חבור—ויצוהו לעשות גם הוא כמוהו.

„האנכי אעשה צלב?—אמר דודל—לא, היה לא תהיה"! וישלך את הניר מידיו, ויקם מעל כסאו ויעזב את המורה ויאמר: „לא אוכל ללכת בחקות העמים, עברי אנכי. את תורתנו ואת מצותי אשמר ולא אעבר גם על היותר קלה שבהן, ואיך תלמדני לעשות תמונת צלב"? לא ארכו הרגעים והדברים הגיעו לאזני האם אשר התמרמרה מאד על גורלה, כי נתן לה בן אדוק בתורה ומצות כזה.

ודודל החזיק בדרכו. דרך התורה והיראה, ויגדל ויקרבו ימיו לבא באנשים. ושנת השלש עשרה לימי חייו קרבה לבא. רגש נפלא תקף את דודל, כל מעיניו וכל הגיוני לבו היו ביום אשר בו יחבש פאר תפלין לראשו, ביום אשר בו יהי לאיש חיב במצות, הוא יעלה לתורה, הוא יצטרף למנין, לזמון, מה מאשר יהי אז! והיצר הטוב הנכון לבא אליו ביום ההוא. מה נכבד ומה נשגב הנהו! יצר טוב, יצר אשר יתן לו עוז ותעצומות להתגבר על כל מונע ומפריע מעבוד את עבודת התורה והמצות! הה, הוא התחיל להרגיש את הבדידות המכבידה עליו את לכתו בדרך אשר בחר לו, נבדל הוא מכל הנערים כגילו, אין לו חבר אשר יקח חלק בשיחתו, במערכי לבבו, בודד הוא. גם בין כתלי

בית אביו, אמו הוגה אחרת, אחרת לגמרי, אחותו שואפת ליפיפיתו של יפת. אביו טרוד ועסוק... ולמי יפנה, ומי פונה אליו? ובמה פונים אליו? באיזו לשונות של חבה. באיזו מבטאים? „אידיאט! פתי. משגע!" אלה הם המלים המצלצלות באזניו יום יום, מאד מאד חסר לו חבר אשר באזניו ישפך שיחו, בחברתו ישכח עניו מצוקתו. ואת החבר הזה קוה למצא ביצר הטוב אשר יבא אליו ביום מלאת לו שלש עשרה שנה, ותקותו זאת מלאה את כל חללי לבבו, ותהפך לתאוה עזה, לכסף עצום. ותכסף נפשו ותכל להגיע ליום ההוא, ויארכו לו הרגעים, בערב אמר מי יתן בקר, ובבקר—מי יתן ערב.—

(עוד יבא בע"ה)

א שטראף מיט חסד.

(סוף מגליון כ"א)

אלטערקע, איז אבער גלייך גילאפין אין קיך, די אורחים האט ער דערווייל געבעטין זיצין און ווארטין, דארטין אין קיך האט ער שיים אליין גיפונען עסין שפייז, די מאמע איז אים נאך גילאפין און האט גימוזט אים נאך געבין און דער לאנגען די אורחים עסין גלייך מיט אים, און אז זי האט זיי נעגעבען ווייניקער ווידער אים האט ער זיי דער־לייגט פון זיין חלק. חנה'ן איז עס נעבאך גיוועז זייער שווער צו זעהען, נאר זי האט גימוזט ליידין פון איר איינציקען זון וואס איז בא איר אזו טייער. עס האט קיין סך ניט געדויערט און די ארימע לייט האבין זיך שיים דער וואוסט וואס אלטערקע איז פאר א קינד, פלעגין זיי זיך סטארען קומען צו ר' חיימען בעת דער קינד איז דער היים, דאמאלס האט זיי שיים ניט גיפעלט ניט קיין געלט, ניט קיין עסין, מיט דעם גרעסטען כבוד פלעגט זיי אלטערקע ארײַן נעמען אין שטוב, פיל די מוטער פלעגט זיי געבין פלעגט אים אלס אוים יוייזין אז ס'איז ווייניק, און עסין פלעגט ייעדערער מוזען בא זיי, און אז די מוטער פלעגט זיך אפט מאל אונטער פוילין געבין נאך א נאנד, פלעגט ער אליין ניט עסין, און פלעגט זאגען דער מוטער אז ער וועט אנדערש ניט עסין, ווא מען זאל ניט געבין די ארימע לייט אויך, און דוקא די זעלביקע וואס מי מאכט פון זיינט וועגין...

דער קינד איז גיווארין גרעסיגר און גרעסער און

צו זיין נוטסקייט איז גאר קיין ברעג ניט געוועז, אז ער האט הען נעליייענט אין א צייטונג, אז ערגעץ האבין אידין אפ געברענט, אדער זיי האבין גילויטין פון א פאגראם, האט ער ניט גירוהט און האט גיזעהן שיקין זיי הילף, אליין גינגעבין און געקליבין פון אנדערע קינדער, מיט אים האט נעמוזט גיין א מענש און היטן אים, ווארים א ניט פלעגט ער אויסטאן פון זיך די בגדים, און אוועקגעבין די אינגלאך, וואס גייען נעבאך צו ריסין.

ס'איז געווען איינמאל אין מיטן ווינטער, דער פראסט האט גיברענט, ערשט ער איז גיקומען אהיים אן זיין פעלציל און אן די קאלאשין, חנה האט דער זעהען, האט זי שיער גיחלשת פון שרעק, זי האט גימיינט, עס האט זיך עפעס מיט אים גיטראפין מי יודע וואס, מי האט בא אים אין נאס אפ גינומען, ער האט זיך גיוויס איבער געשראקין, אדער פאר קילט חלילה, זי האט אים גיך גינומען אויף די הענט און פרעגט מיט שרעק: „וואס איז אלטערקע מיין זון? וואס האט זיך מיט דיר געטראפין? רויבער, שכורים, הא? וואס איז דיר מיין טייערער? און טאפט אים די קאפ די הארץ, „גאר נישט, גאר נישט“ ענפערט דער אינגל זייער רוהיג „איך האב באגעגינט א ארימען אינגל גייט נעבאך אהן א ווארימען בגד, אין צוריסענע שיך, די שניי גייט אן אין די שיך, און ער איז איינגאנצין א צונייף גיהארבעטער, א צונייף געקארצעטער פון קעלט. האב איך אים אנגיטאן מיין פוטעריל אין מיינע קאלאשין“.

„סטייץ, וואס האסטו דאס גיטאן? איז דאך דיר קאלט גיווארין? סטייץ אן קאלאשעלאך, אוודאי פאר קילט די פיסעלאך, מיר זאל זיין פאר דיר, זונעלע, וויזשע אן קאלאשין אין שניי?

„ניין, ניין, — ענפערט אלטערקע. „מיר קאלט? איך בין דאך אין א ווארימע העמדל אין א גאנצער קאפאטקע, און די שיך איז בא מיר גאנצע, נאך גאר נייעינקע, און זאקין וואלענע, ווארימע, וואס רעדסטו, מיר קאלט? אבער דעם אינגל נעבאך, אף אים איז ניטא קיין ווארימע העמדל, די קאפאטקע איז א זומערדיקע אן אונטערשלאג אפילו, קיין זאקין אף די פיס איז ניטא, איי ווי, איך קען זיך גאר ניט דער מאנען, ווי גייט ער נעבאך אין גאס?“

„וואו איז דער אינגל — שרייט חנה — ווער איז ער? איך וועל גיין חאטש צו נעמען ביי אים די זאכין, דו ווייסט וויפיל די פוטעריל קאסט? און די קאלאשען ערשט נייאינקע“.

„ניין מאמינקע, איך וועל זיי ניט אן טאן, קאלט, קאלט וועט זיין דעם אינגל, אי, ווי וועט ער פרירין, ניין, לאז ער גיין ביז זומער.

„אבער איך וועל אים אויפנייען א ווארימען בגד און דיין פוטעריל פאסט גאר אודאי ניט צו אים.

קאם האט מען בא אלטערין געפועלט, און מי האט גימוזט גיפינען דעם אינגל, אויפנייען אים א ווארימען בגד מיט גאנצע שיך, ראמאלס ערשט, האט ער אן גיטאן זיינע.

די צרות וואס חיים מיט חנהן האבין זיך אן גינומען פון דעם קינד, איז גאר ניט צו באשרייבין, אלע טאג פלעגט זיי קאסטין נייע געלט. האט ער נאר גיהערט אז אימעצין פעלט עפעס, פלעגט ער יענעם אפ געבין וואס ער האט גיהאט בא זיך, אייב ער האט ניט גיהאט פלעגט ער גיין אין די קראמען און היסין געבען אף זיין חשבון, און די קרעמער האבען גיוואוסט אז פאר אלטערקען וועט חנה אפצאלין, ער האט שיים גיקענט שרייבין, פלעגט ער געבין צעטלאך, און דער פאטער מיט דער מוטער פלעגין צאלין ניט וועלינדיק, און זיי זענען נעבאך אפגעקימען דערפאר וואס זיי האבין אזוי פיל יאהר קיין שום צדקה ניט גיגעבין, נאר דאס איז נאך אלס וויינינג גיוועזן, אלטערקע איז שיים גיווארין גאר א היבשער, ער האט שיים גיהאט א גרויסע ידיעה און דעם טאטינס איינינס, אז נאך אלע הוצאות איז ער נאך אלס א גרייסער נביר, און פארדינט יעהרליך טויזינטער, אט האט זיך איהם פארוואלט, אז מי זאל מאכען ביי זיי אין שטוב א קיך פאר אלע אורחים וואס גייען דורך אין שטאדט, און זיין ווילין האט גימוזט ערפילט ווערין, עס איז איינגיסטראיעט גיווארין א קיך וואס זירט א גאנצין טאג, ווער עס וויל טיי טרינקען גייט אריין און טרינקט, ווען ער וויל און וויפיל ער וויל, עסין גיט מען ייערערין און גוט, אלטער, גיט אכט אכטונג אז מי זאל דערינען ניט קארגין, חנה האט זיך שיים אויך צו גיוויינט א ביסל, און דערלאנגט אליין און זעט צו די אורחים, און אז זי קלאגט זיך ווען עס איז פאר לאה די אלטיטשקע אף די גרייסע ראסחאדין מיט דעם טומעל וואס איר זון האט איינגיפירט בא איר אין שטוב, טרייסט זי לאה, און זאגט: „ס'איז אויך א ראנה, א שטראף אבער מיט א חסד! ג' האט אף אייך אנגעשיקט א שלעכט קינד, הא? אבער מיט חסד א דאנק ג'!

„יע, יע, ענטפערט חנה אויך נאך איר, „א דאנק ג', א דאנק ג', ניט צו פארזינדיקען, א שטראף מיט חסד!“.

Редакторъ: М. Розенблюмъ, Любавичъ.
המעורך: משה ראזענבלום.
Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ. :אדריסה
Изд. и Типографія I. Лурье, Гороховая 48.

ב"ה

האח

No. 23.

יום א׳ פ׳ במדבר ט׳ אייר התרע"א.

ליובאוויטש

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את „האח" בכל שבוע חנם, אם יש סוכן בעירו. וכל המקבל על שמו ביחוד, מחירו: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק׳.

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעריתם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להודרז ילבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרים׳ הרשומה בסוף.

אנשי שלומנו העוסקים בהפצת גליון זה מתבקשים להודיע מיד מספר הילדים החותמים והמתנדבים בדיוק, לבל נפסיד חנם דמי משלוח בשלוח גליונות יתרים.

בגליון כ"ב צד 4 שורה ג׳ נשמטו שלש מלות וצ"ל „מת „בנו רנדול של" אותו האיש" ר"ל.

מספר בני ישראל.

כארבעה שבועות עברו וליבקא חוקר לא שאל עדין כלום, טרודים היו הילדים ב„הזמן" החדש ובסדרי הלמודים החדשים; אך בהגיעו לפרשת במדבר לא יכל להתאפק ויגש אל התמים ויאמר לו: „באר נא לי למה נצטוו בני ישראל להמנות. מי מה בצע במספרם?"

חדל ממני — ענה התמים — דברים שבינ׳ לבינך כבר נשמעו בין החיים, כי נדפסים הם ב„האח".

ומה איכפת לך? — שואל ליבקא בתום —

„האחת" — עונה התמים — אינני חפץ לדרש ברבים, וכי דרשן או מטיף הנני. אנחנו התמימים אין מטרתנו להתפרסם בדרשות. ולא בשביל זה עמלים בנו מנהלינו ומדריכינו. עלינו להכיר את מי שאמר והי׳ העולם ולדעת אותו כי אין עוד מלבדו, אבל לדרוש ברבים. לא, לא זאת המטרה. והנה בא זה עורך האח — חמתי עליו — ומדפים דברים שנאמרו מפי לאזניכם ומפרסמם ברבים. ושנית קשה עלי הדבר ש„האח" הוא בעיני רבים מהילדים ככל שאר העתונים ומיד אחרי שהם נומרים לקרא אותו — או אולי עוד לפני זה — זורקים הם אותו לאשפה ומתבזים הם הדברים דברי התורה שנאמרים בו ואיני רוצה בשום אופן שעל ידי יבאו דברי תורה לידי בזיון.

אל נא אחי — מתחנן ליבקא — אני אזהיר את הילדים לגנז את הגליונות ולהצניעם במקום צנוע, וגם מי יודע, אולי הדברים אשר תגיד לי הפעם לא ישמעו לעורך האח? הגד נא את אשר ידעת, אל נא תקשה לבך. הלא אחים אנחנו ועליכם לפתר את שאלותינו ולהוציאנו ממבוכתנו. — והמעות נראו בעיני הילד —

בלי ספק — עונה התמים -- יש בזה טעמים נפלאים מלבד אשר באמת אין לשאל כל טעם על פקודי ד׳ הישרים בודאי, אך זאת אגיד לך מה שנודע לי מפי ספר קדוש *) מפורסם טעם אחר במספר בני ישראל: כי הבא לפני אבי כל הנביאים ואחיו קדוש ד׳ והוא נודע אליה׳ בשמו. יהי׳ לו בדבר הזה זכות וחיים, כי בא בסוד העם ובכתב בני ישראל וזכות הרבים במספרם וכן לכלם זכות במספר שימנו לפני משה ואהרן, כי ישימו עליהם עינם לטובה ויבקשו עליהם רחמים כו׳.

עתה נודע הדבר — אומר ליבקא — למה נצטוו להפקד בשמות דוקא, והוא למען יודעו השמות למשה ואהרן, כי בדבר הזה יהי׳ להם זכות וחיים.

גם אנחנו נפקדים בשמות — קרא אחד הילדים ברגש — כי הרי שמותינו נדפסים ונמנים... „מי יודע? קרוב מאד שיש לכם זכות וחיים בדבר הזה, כי הרי צדקה אתם עושים, צדקה עם אחיכם התמימים...

היטיבה נא חסדך—שסע ליבקא דבריהם—ובאר לי גם כן איזו טעם בספירת העמר, סופרים אנחנו בכל יום את מספר הימים והשבועות ואינני יודע בשביל מה ולמה?

וכי האיך בשביל מה?—נער בו התמים—אם ככה תוסיף לחקר בכל דבר, מי יודע מה תהי׳ אחריתך והלא מצות השם היא: „וספרתם לכם" „תספרו

---

*) רמב"ן בפירושו על התורה.

המשים יום" וכי רוצה אתה לבא בסוד ד' ולדעת טעמי מצותיו? הו ילד טפש!"

חלילה, חלילה, — נרתע ליבקע וינער את כפיו — חלילה, לא אוסיף לשאל עוד.

בכל זאת — הרך התמים קולו — בכל זאת אגיד לך מה שנמצא כתוב בספרי **) אחד החכמים והגדול שבחוקרים בטעם המצוה הזאת לאמר:

ושבועות הוא יום מתן תורה, ולהגדיל היום ההוא נמנו הימים מן המועד הראשון אליו, כמו שממתין בו הנאמן שבאוהביו, ושהוא מונה הימים וגם השעות, וזאת היא סבת ספירת העמר מיום צאתנו ממצרים עד יום מתן תורה שהוא הי' הכונה והתכלית ביציאתם באמרו ואביא אתכם אלי'.

אינני מבין עדין — אומר ליבקע — היטיבה נא לבאר את הדברים יותר.

לו הי' לך אוהב נאמן, אוהב דבק מאח — — עונה התמים — והיית מצפה שיבא באחד הימים, איך היית מחכה על בוא היום ההוא. בודאי היית מונה וסופר את הימים. את השעות ואת הרגעים לאמר. מתי יבא היום ההוא ואתו האורח היקר אוהבך הנאמן! וכן הדבר ביום אשר בו נתנה התורה. התורה שהיא כל כך חביבה לנו. שאלי' אנו מתגעגים ונכספים כל כך. ושבשבילה ולתכליה קבלתה יצאנו ממצרים ולכן מן יום צאתנו ממצרים מונים אנחנו וסופרים את השבועות ואת הימים להורות על געגועינו ליום מתן התורה הוא הג השבועות הבא עלינו לטובה.

כן הדבר — עונה ליבקע — נכון מאד.

דודל.

(המשך מגליון כ"ב)

והנה בא זה היום שקוה לו...

החבה והכבוד אשר רחש לבו להתפלין אין לתאר. בגשתו לחבש אותם לראשו נזהר שיהא גופו נקי מכל חלאה וידיו טהורות ורחוצות למשעי, גם את ראשו רחץ במים חמים כל יום לבל ימצא בו דבר החוצץ בינו ובין התפלין, ובלבשו אותם לא שת שיחה בטלה. לא דבר עם איש בדברים שלא מענין התפלה; הוא לא הסיח דעתו אף רגע מהתפלין. הוא כבר ידע לכון בתפלה, ואזניו

**) מו"נ בטעמי המ...

שמעו היטב את הדברים שהוא מוציא מפיו, ותהי תפלתו למופת. גדולים ונבונים אהבו לעמד מאחריו ולשמע את תפלתו, כי אש קדש דברה בו. וכל-לב שומע דבריו נמס ויהי למים, ועיניו זלגו דמעות למשמע הבקשות וההתחנות שהילד התמים הזה מתחנן בתפלתו. להנתן בלבו בינה ללמד וללמד לשמר ולעשות את כל התורה והמצות...

אך ככל אשר הוסיף דודל לאהבה את התורה והחקים כן כבדה עליו הישיבה בבית הוריו. הליכות אחותו ותוכחות אמו מררו את חייו ולא נתנו לו מרגוע. גם בקוריו התדירים של מישקע בן דודתו היו לו למורת רוח, כי דבר באזניו דברים כמתלהמים על היהדות ועל היהודים. ובחוצפה יתרה העיז להבזות בעיני דוד את כל היקר והקדוש לו, הוא לא בש להתפאר כי זה כמה שאיננו מניח תפלין כלל, וכי הם בעיניו כדברים של מה בכך, לעיניו חלל את השבת. אכל בלי נטילת ידים. לא ברך אחרי אכלו ויעש כל אשר חפץ לבו. ויחלט דודל בלבו לגלות אל מקום תורה, אל מקום אשר לא יפגש תדיר ילדים כמישקע, אל מקום אשר יוכל ללכת בדרכו בלי כל מפריע. אביו לא מחה בו, גם אמו לא עמדה לו הפעם לשטן על דרכו זו, כי ראתה כי לשוא תלחם בו והוא לא ישוב מדעתו ומעצת יצרו הטוב. ותואש בלבה ותאמר: ילך לו אל כל אשר ישאוהו עיניו. אולי ברוב הימים יוכח כי שוגה הוא וכי לא זאת מטרת חיי עולם זה. עד מהרה נפרד דודל מעל אבותיו ויסע אל עיר ל. שם מצא את אשר בקשה נפשו ותשב רוחו אליו. בתורה הגה ימים ולילות, בתפלה האריך שעות מספר רצופות. במצות נזהר וידקדק בהן ככל חפץ לבבו הטהור, ויהי תמים וישר ויתהלך לפני מוריו ורבותיו החכמים והצדיקים ימים רבים...

(עוד יבא בע"ה)

תולדות אנשי שם.

הגאון המפורסם ר' משה סופר זצ"ל בעל שו"ת חתם סופר.

בעיר פראנקפורט על נהר מיין במדינת אשכנז הי' איש ושמו ר' שמואל סופר זצ"ל מזרע רש"י ז"ל. והי' האיש ההוא תם וישר ומופלג בתורה ולו אשה ושמה „ריזל צדקת" כי היתה מפורסמת במעשי צדקתה, אך ד' מנע ממנה פרי בטן עד שנת השלשים וששה לימי חיי'. ויתעצבו מאד, ותבך ותשפך נפשה לפני ד'. ויהי ביום הכפורים בא לביתה איש קדוש אשר כל ימיו הי' יושב עטוף בטלית ותפלין ויאמר לה: אל תבכי ואל יפלו פניך כי בשנה הזאת תלדי בן. ותהר ותלד בן ביום ז' תשרי שנת תקכ"ג ערב שבת קדש סמוך לחשכה, ויהי בעת כרעה ללדת ותשלח אל הרב לבקש ממנו לצוות שלא לקבל שבת עד לדתה לבל יתחלל השבת על ידה, והרב שעה לבקשתה באמרו ברוח קדשו, כי הבן הנולד להאשה הזאת יאיר עיני חכמים בתורתו ויושיע את ישראל בתפלתו וכראי הוא להמתין על לידתו בקבלת השבת. ויולד לה בן ויקראו שמו משה.

בהיותו בן ארבע שנים כבר הוליכה אותו אמו לבית הספר, ובכל פעם הליטה פניו לבל תראינה עיניו כל דבר טמא.

באחד הימים בא מן ה„חדר" בפנים זועפים. וישאלהו אביו: מדוע פניך רעים היום? ויספר, כי בלמדו בפרשת בראשית את המקרא „ויקח עפר מן האדמה" ורבו תרגם לו „ער האט גענומען ערד פון ערד" שאל, מהיכן לוקחים ערד הלא מן האדמה. וא"כ מה חדש לנו המקרא בזה? ויגער בו רבו ולא השיב לו דבר, ובשאלו אותו שנית הכהו. ויחר לאביו מאד ויספר הדברים לפני הרב הגאון הקדוש רבי נתן אדלער זצ"ל, ויאמר לו: אם זכית לבן חכם כזה עליך ללמדו בעצמך. ויעש כן, וילמד הילד לפניו כל היום ובכל לילה בשכבו על מטתו הציע לפניו איזו קושיא. ועד שלא השיב לו לא נתנו לישן ויצלח הילד בלמודיו ובהיותו כבן שבע כבר היו שגורות בפיו כמה מסכתות ובסימו אז מסכת ביצה חדש מדעתו פלפול המחבר את סוף המסכת לתחלתה הנקרא „הדרן", בשכל חריף ונבון והוטב מאד בעיני השומעים.

בהיותו בן שמנה שנים בא לעיר פ"פ הגאון

בעל ספר פני משה על הירושלמי והר"ר שמואל סופר הביא את בנו הקטן משה אליו לנסותו, ויצו עליו ללמד בעצמו דף גמרא עם תוס' ושאר מפרשים. ובהגידו לפניו התפלא מאד על יושר למודו. אז חשד אותו שאביו עזר לו בזה, ויצו עליו להוסיף ללמד עוד גמרא ומפרשים בסדר קדשים בסוגיא חמורה, ולא נתנו לצאת מהדרו, ומה השתומם הגאון בראותו, כי בשעה מועטת למד לפניו כל הענין בשכל עמוק וחריף, ויבקש מאבי הילד שימסר אותו על ידו והוא ילמדהו, אך אמו לא נאותה לזה, כי הי' קשה עלי' פרידתו, ויובא הילד אל בית מדרשו של הגאון האמתי רבי נתן אדלער כ"ץ זצ"ל.

(עוד יבא בע"ה)

שעשועים.

לפני שנים רבות. היו נוהגים עוד היהודים להעמיד אילנות ולשטח עשבים ירוקים סביב הבתים ובתוכם בחג השבועות. ובאחת מערי גרמניא הי' חוקר יהודי מפורסם אשר בתחלתו הי' גדול בתורה ואח"כ השליך ממנו מעט מעט את עבותות התורה והיהדות. ויהי באחת השנים בחג השבועות ויתאוננו אנשי העיר החרדים באזני רב העיר, שהי' צדיק וחכם גדול. על החוקר ההוא. אשר בשנה זאת כבר בטל את מנהג שטיחת העשבים. ויעז הרב לאמר: אשתקד. הי' עדין מודה במקצת והי' חייב בשבועות. עתה הוא כבר כופר בכל ופטור מן השבועות.

תלמידים אחדים בלמדם לפני רבם בתו"ס ובמהרש"א ושם נמצא כתוב: „ק"ק" והי' מפרש להם רבם שהן תבות „קצת קשה", וישאלוהו: אולי הכונה „קשה קצת" ויען להם: אם כן אפוא היתה הקוף האחרונה כתובה ראשונה.

הודעה מפורטת

מכל עניני קבוצת התלמידים הלומדים בליובאוויטש במוסד „תומכי תמימים":

בשנת תרנ"ז בחמשה עשר לחדש אלול נוסד על ידי כ"ק אדמו"ר שליט"א מוסד „תומכי תמימים" אשר בכללו כבר נודע הוא ברוב ערי ארצנו לשם ולתהלה, ואשר ת"ל, הולך ומתרחב ומתפתח עד אשר כהיום הזה מכיל הוא בקרבו יותר משלש מאות תלמידים, יחיו וירבו.

מטרת המוסד:

לתת לצעירים בעלי כשרון הבוחרים בתורת ד', את היכלת להמסר אל הלמודים בשקידה והריצות יתרה. ועם זה ללמדם אמתת פנימית התורה שהיא האמונה הטהורה והנאמנה ביחודו ית' כפי שהיא מתבארת באר היטב בטוב טעם ודעת בספרי ואמרות רבותינו הקדושים נבג"מ זי"ע, להשריש במוחם ולבב, בחלבם ודמם את הדעת האלקית המרוממת את הנפש בת־השמים ומגדלתה על כל המעשים החמריים. עד אשר בחסדי ד' ית' יהי' אפשר לקוות מהם. כי מלבד תועלתם לעצמם. יביאו תועלת דתית רבה ונמוס מוסרי גם לאחיהם בני עמם.

(המשך יבא בע"ה)

נדבות אחים.

הנ' ר' חיים פנחס מזרח בעד נכדו יחי' מרווינסק 1 ר.

הילד משה בהג' הנדיב ר' נתן גור ארי' יחי' מקרעמענצוג בעד סיום מסכת 3 ר.

הילדים שלמה ונפתלי בני הג' הנדיב רש"א דוליצקי יחי' מאדעססא 4 ר.

הילד פנחס טודרוס בהג' ר' אלי' חיים אלטהויז יחי' בהיותו פה בליבאוויטש בחה"פ העבר ועיניו ראו את אחיו התמימים יחי' נדב 1 ר.

מעיר אושאץ: אהרן זאבעזינסקי. ארי' ליב סודאקאוויטש, אלי' ברוך, דובער ברוך, חיים דאווידסאן, חיים זאבעזינסקי, ירוחם האנין, מאיר פערילשטיין, כל אחד ואחד שנים עשר ק"פ. מאיר כ"ץ חמשה ק"פ.

בעליניץ: גרשון דאלגארט 15 ק"פ.

נאוואמליני: יוסף יודא הערשינסקי 10 ק"פ.

אוסוויעט: אהרן מאשעייעוו, דוד נינזבורג, דוד אוסישקין כאו"א 10 ק"פ. שעפטיל ניישטאט 5 ק"פ.

ראקשיץ: אלטער ציחמאן בעד תספורת 50 ק"פ, זעלינ קאבאקאוו 50 ק"פ, שמואל פרידמאן 90 ק"פ, חיים פעלדמאן 18 ק"פ, יצחק הוכמאן, דוד, שפירא, כאו"א 5 ק"פ.

נעוויל: נעצל אזעמיקאוו. כתריאל ליבערמאן. משה ליב לייען. כאו"א 5 ק"פ. שרגא פיוווש

חן 18 ק"פ. יוסף יודא חן 10 ק"פ. חיים פארפאראוו 6 ק"פ.

ניקליוב: אברהם פיטשערסקי, אלחנן דאברוסקען, שמואל יאנאווסקי, שלום וואלינסאן, כאו"א 2 ק"פ. אשר העקדישמאן, יוסף בר"ץ, צבי גרייספייגעל. חי' סאדרין כאו"א 3 ק"פ. ארי' ליב ברי"ם. זלמן ליפשיץ, חנה פישביין, נעחי בוזין, ניסן בוזין, ציריל פישביין, כאו"א 4 ק"פ. ארי' ליב בוזין, יצחק בוזין, יוסף נחמן אומינסקי, משה ראזענבלום, נחום פייטילסאן, טויבע בוזין, כאו"א 5 ק"פ. ברוך יאקובסאן, יחיאל מיכל אנטאנאווסקע, מנשה אלטהויז. מרדכי קאפוסטינסקי. כאו"א 6 ק"פ. דוד ברעגער, יצחק בר' שלמה, משה כהן, כאו"א 8 ק"פ. ברוך שמואל בר' אהרן שו"ב 10 ק"פ. זעלדע לאוויט 15. האחים דווארקין 17 ק"פ. אשר קלויזנער 50 ק"פ. פנחס אלטהויז 75 ק"פ. ישראל יקותיאל וויינשטאק 1 ר' עם 31 ק"פ.

דווינסק: דובער דאנדא 54 ק"פ.

ווילקאמיר: אברהם בערזאן 15 ק"פ. חיים שלום ריקלאנסקי 8 ק'. שמעון וויילער 25 ק"פ.

חרסון: אברהם דוד הענקין. ישראל הענקין. משה קאזלאוו, קלמן ליב ווראנאוו, שמעון זיינערמאכער, כאו"א 5 ק"פ. מרדכי פלאטקין, משה קירזשנער, כאו"א 10 ק"פ.

(עוד יבא בעז"ה)

הילדים אשר מלאו להם שלש עשרה שנה:

שניאור זלמן העלפערין, לומד פה, כ"ט אדר העבר נדב 36 ק"פ.

שמואל פארנאס מרובראוונע ט' ניסן נדב 1 רו"כ.

שמואל שציקין מרעציצא ב' דר"ח אייר נדב 20 ק"פ.

שלמה חאוקין מוועליז י"ב אדר. שניאור זלמן עזריאל מוועליז כ"ט אדר נדב 36 ק"פ.

הלל קריינדלין מקלימאוויץ ז' אדר נדב 1 ר.
מאיר כהן מקלימאוויץ א' דחוהמ"פ

זלמן חיים לעווינסאהן מרווינסק ד' אייר נדב 50 ק"פ.

יחיו ויאריכו ימיהם ושנותיהם בעשר וכבוד ויראת השם סלה.

(עוד יבא בע"ה)

העורך: משה ראזענבליום.

Редакторъ: М. Розенблюмъ, Любавичъ.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Изд. и Типографія I. Лурье, Гороховая, 48.

ב"ה

האח

No. 24.

יום א' פ' נשא א' סיון התרע"א.

ליובאוויטש

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את „האח" בכל שבוע חנם, אם יש סוכן בעירו. וכל המקבל על שמו ביחוד, מחירו: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'.

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעדיהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להודיע ולבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרים' הישוכת בסוף.

ששה בסיון ומשה עלה והוריד תורה.

במדבר לפני חג השבועות.

מדבר...

אדמת חול מתחת ושמים בהירים ממעל, אין פלגי מים ואין עשבות אחו... זעיר שם זעיר שם צומחים עצי סנה נמוכים ועצי אטד שפלי קומה...

מעולם לא ישב אדם שם, אך היום נטויים שם מאות אלפי אהלים לבנים כשלג, על פתחי האהלים וביניהם שואגים רבבות אנשים, הוא מחנה בני ישראל היוצאים ממצרים.

זה כשלשה ימים אשר באו הנה מרפידים עיפים ויגעים מעמל הדרך ומן הפגישה אשר נפגשו עם עמלק אויבם בנפש אשר קרה בדרך ויגר בם מלחמה. אך פה שאפו רוח ויחליפו כח, ולבם רחב ופחד למשמע הבשורה אשר התבשרו מפי משה רבם, כי בעוד שלשת ימים יחזו מחזות אלקים בהקיץ ובמראה, ופנים אל פנים ידבר אליהם. ומימינו דת-אש יתן למו. חבורות חבורות נאספים הם פתח אהליהם ומשוחחים איש את רעהו. בחרדת קדש משוים הם לפניהם את התמונה הנוראה, את המראה הנפלא אשר תראינה עיניהם בעוד שלשת ימים..

גם הילדים מתהלכים מאהל לאהל, מטים אזניהם לשמע את דברי הגדולים, תאבים גם הם לדעת מה ידבר במחנה ומה כל החרדה הזאת, שומעים הם על דבר מתן תורה אבל הדברים נפלאים עדין מהם. אינם יודעים עוד מה זו תורה.

והנה הורים אחדים פונים אל ילדיהם לאמר: ילדים, לכו רעו את הצאן והבקר, אך הזהרו בנפשותיכם לבל תרעו אותם מול ההר, ראו הזהרנוכם לבל תספו הלילה, גם אתם גם המקנה. —

„אבל איפה נרעה את הצאן והבקר?" — שואלים הילדים — הלא אין פה כל אחו וכל ירק עשב, הירעו את החול הרותח?"

„לא, לכו אל הסלע אשר הכה אותו משה, שם על יד הסלע צומחים עצים רעננים והאדמה מכסה דשא. מן הסלע נוזלים מים קרים, מהם תשקו את המקנה וגם אתם תשתו לרויה".

בלב שמח אספו הילדים את המקנה ויוליכום אל מחוץ למחנה אל המקום אשר הסלע נמצא שם, ומה השתוממו בראותם. כי צנורות המים הנובעים מן הסלע הדקים כקרני חגבים הולכים ומתרחבים ומתגאים עד שנעשים נהרות רחבים ועמוקים ועל שפתם מזה ומזה כל עץ רענן וכרים מעלפים עשב וירק דשא...

הצאן והבקר צהלו לקראת העשבים, וגם הילדים הריעו לקראתם תרועת ששון, ובהתפרץ שמחתם מאד, התנפלו על הארץ ויתגלגלו על פני הכרים וירקדו כאילים. השמש הבוער כתנור לא הרתיח את המקום ההוא, כי אם שפך אור

יָקָר וְחוּם נָעִים עַל כָּל סְבִיבָיו וַיְשַׂמַּח אֶת לֵב הַיְלָדִים עַד מְאֹד. בְּעֵיפָם מִמִּשְׂחֲקֵיהֶם וְשׁוֹבְבוּתָם שָׁתוּ אֶת מֵי הַבְּאֵר הַנּוֹזְלִים וְהַקָּרִים. אַחֲרֵי כֵן הוֹצִיא כָּל אֶחָד מִילְקוּטוֹ עֻגּוֹת מִן הַמָּן אֲשֶׁר לָקְטוּ בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר, וַיֹּאכְלוּם בְּכָל פֶּה. „מַה מְּתוּקוֹת הֵן הָעֻגּוֹת – אוֹמֵר הָאֶחָד – כְּצַפִּיחִית בִּדְבַשׁ!“ „וּמַה שְּׁמֵנוֹת הֵן – עוֹנֶה הַשֵּׁנִי – כְּלְשַׁד הַשָּׁמֶן!“. לוֹעֲסִים הֵם אֶת הָעֻגּוֹת וְשׁוֹתִים אֶת הַמַּיִם הַנּוֹזְלִים מִן הַצּוּר בְּתֵאָבוֹן כָּל כָּךְ גָּדוֹל וּבַהֲנָאָה מְרֻבָּה

הֲזוֹכְרִים אַתֶּם – אוֹמֵר הָאֶחָד – אֶת חַיֵּינוּ בְּמִצְרַיִם?

אָ, הָהּ, זוֹכְרִים אֲנַחְנוּ. וּמִי יִשְׁכַּח אֶת הַחַיִּים הָהֵם? עֲבָדִים הָיִינוּ. עֲבָדִים נִבְזִים וּשְׁפָלִים, יַלְדֵי הַמִּצְרִים לֹא נָתְנוּ לָנוּ לַעֲבֹר בַּחוּץ, חֵרְפוּ אוֹתָנוּ, סִקְּלוּ בָּאֲבָנִים, עִפְּרוּ בֶּעָפָר וְלִפְעָמִים קְרוֹבוֹת הִכּוּ גַּם מַכּוֹת נִכְבָּדוֹת.

הָהּ. – מְסַפֵּר הַשֵּׁנִי – אֲנִי רָאִיתִי בְּהַכּוֹת הַנּוֹגֵשׂ אֶת אָבִי. לִבִּי פָּקַע בְּקִרְבִּי, אַךְ לֹא יָכֹלְתִּי לְהוֹשִׁיעַ. הוּא סָחַב אוֹתוֹ בְּשַׂעֲרוֹתָיו סָחוֹב וְהִשְׁלִיךְ אוֹתוֹ אַרְצָה וַיִּרְמְסֵהוּ בְּכַפּוֹת רַגְלָיו הַגַּסּוֹת עַד אֲשֶׁר כִּמְעַט לֹא נוֹתְרָה בּוֹ נְשָׁמָה..

וּלְעֵינַי – מְסַפֵּר הַשְּׁלִישִׁי – לָקְחוּ הַמִּצְרִים אֶת אָחִי מִידֵי אִמִּי וַיִּתְּנוּ אוֹתוֹ בְּקִיר הָאֲבָנִים וַיִּמְרְחוּהוּ בְּטִיט וּלְבֵנִים, וְהוּא צוֹעֵק וּמְיַלֵּל וְאִמִּי מִתְיַפַּחַת וְגוֹזֶזֶת שְׂעַר רֹאשָׁהּ, וְהֵם הָאַכְזָרִים לֹא פָנוּ אֵלֶיהָ וַיְמַלְאוּ אֶת פִּי הַיֶּלֶד עָפָר וַאֲבָנִים וַיְמַלְאוּ בּוֹ אֶת תֹּכֶן הַלְּבֵנִים אֲשֶׁר נָטַל עַל אָבִי לִלְבֹּן יוֹם יוֹם, הָהּ, בְּזָכְרִי זֹאת יִתְפַּלֵּץ לִבִּי בְּקִרְבִּי...

וַאֲנִי – מְסַפֵּר הָרְבִיעִי – נִשְׁאַרְתִּי יָחִיד לְאִמִּי מִכָּל אַחַי הַקְּטַנִּים. כִּי נִלְקְחוּ אֶל בֵּית פַּרְעֹה וַיִּשְׁחֲטוּ שָׁם לִרְחֹץ אֶת בְּשָׂרוֹ בְּדָמָם, הַמְעַט מִכָּל אֵלֶּה?

הָהּ, – עוֹנֶה הַחֲמִישִׁי – מִי רָאָה אֶת הָרְחוֹב, כִּי נוֹעָז לָצֵאת הַחוּצָה. לוּלֵא זֶה הָאִישׁ מֹשֶׁה אֲשֶׁר הוֹצִיאָנוּ מִשָּׁם מִי יוֹדֵעַ מַה הָיְתָה אַחֲרִיתֵנוּ.

הָהּ, מִצְרַיִם, מִצְרַיִם–עוֹנִים כֻּלָּם – אֶת הָאָרֶץ הָאֲרוּרָה הַזֹּאת נֶצַח לֹא נִשְׁכַּח, וְזִכְרָהּ לֹא יָסוּף מִפִּינוּ, כִּי חִנָּם רָדְפוּ אוֹתָנוּ עַל לֹא חָמָס בְּכַפֵּינוּ וּבְכַף אֲבוֹתֵינוּ.

מָה עָשִׂינוּ לָהֶם? עָבַדְנוּ. עָמַלְנוּ. הֵבֵאנוּ רַק בְּרָכָה בָּאָרֶץ, וְאִם הִפְרָה ד' וְהִרְבָּה אוֹתָנוּ הֲלֹא הָאָרֶץ רַחֲבַת יָדַיִם וְהָיְתָה נוֹשְׂאָה אוֹתָנוּ. –

אֲבָל ד' שִׁלֵּם לָהֶם. הֶאָח, חָזִינוּ נָקָם! הֲזוֹכְרִים אַתֶּם אֶת הַצְפַרְדְּעִים אֲשֶׁר עָלוּ בָהֶם וּבְקִרְבָּם, אֶת קִרְקוּרָם וְאֶת שְׁאוֹנָם.

– לְזֵכֶר הַצְפַרְדְּעִים הִצְטַחֲקוּ כָּל הַיְלָדִים –

הֶאָח, – עָנוּ – הַצְפַרְדְּעִים יָרְדוּ אֶל בֶּטֶן הָרְשָׁעִים הָהֵם וַיְקַרְקְרוּ שָׁם. עֹנֶג נָעִים!

אוֹי- מְעַוֶּה אֶחָד אֶת פָּנָיו–כַּמָּה מְגֹעָל הוּא לֶאֱחֹז אֶת הַצְפַרְדֵּעַ בַּיָּד, וְהַמִּצְרִי בְּהוֹשִׁיטוֹ יָדוֹ אֶל הַסַּל לָקַחַת פְּרוּסַת פַּת מִתּוֹכוֹ וְהִנֵּה צְפַרְדֵּעַ. הָהּ, זְוָעָה וְגֹעַל נֶפֶשׁ, הוּא נִרְתַּע וּמַשְׁלִיכוֹ מִיָּדוֹ, וְהִנֵּה מֵעַל צַוָּארוֹ אֶל תַּחַת כֻּתָּנְתּוֹ זוֹחֵל צְפַרְדֵּעַ קָטָן קַר וָלַח עַל פְּנֵי בְּשָׂרוֹ. כָּל אֵבָרָיו רוֹעֲדִים. חָפֵץ הוּא לְנַעֵר מֵעָלָיו אֶת הַשֶּׁרֶץ הַקַּר הַהוּא. פּוֹשֵׁט הוּא מֵעָלָיו מַהֵר אֶת כֻּתָּנְתּוֹ וְהִנֵּה עֲדַת צְפַרְדְּעִים סוֹבְבִים אוֹתוֹ כִּדְבוֹרִים וְלֹא יִתְּנוּ לוֹ מָנוֹחַ. וְהַמִּצְרִית הוֹלֶכֶת אֶל מִשְׁאַרְתָּהּ לָלוּשׁ אֶת הַבָּצֵק, נוֹטְלָה הִיא אֶת הַכִּסּוּי וְהִנֵּה הִיא מְלֵאָה צְפַרְדְּעִים. גּוּ. מַכָּה יָפָה – וּשְׁאָר הַמַּכּוֹת מָה? הֲהָיוּ גְרוּעוֹת מִזּוֹ? אֵין דָּבָר, הֵם קִבְּלוּ כְּפִי מִדָּתָם.

„כֵּן. כֵּן“ עוֹנִים כָּל הַיְלָדִים.

חִדְלוּ לָכֶם מִדַּבֵּר עַל הַמִּצְרִים וּזְדוֹן לִבָּם – שִׁסַּע הָאֶחָד אֶת שִׂיחָתָם – טוֹב אֲשֶׁר נְדַבֵּר עַל הַיּוֹם הַגָּדוֹל הַבָּא לִקְרָאתֵנוּ.

„אֵיזוֹ יוֹם“? – שׁוֹאֲלִים אֲחָדִים –

הֲכִי לֹא שְׁמַעְתֶּם? הֲלֹא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יֵרֵד ד' עַל הָהָר לְעֵינֵי כָּל הָעָם וְדִבֵּר אֲלֵיהֶם פָּנִים בְּפָנִים..

וּמַה יְדַבֵּר?

הוּא יִתֵּן אֶת הַתּוֹרָה...

מַה הִיא תּוֹרָה?

תּוֹרָה הִיא מִצְוֹת, חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים אֲשֶׁר

יעשה אותם האדם. תורה היא המורה איך יתנהג, איך לשכב ואיך לקום, איך לאכל ואיך לשתות, איך לעשות את כל המעשים..

והשם בעצמו יתן את התורה הזאת? מפי כבודו נשמע את החקים ואת המצות?

„כן, כן"

והרי אנחנו הילדים מכירים אותו. הזוכרים אתם בהסתירו אותנו מן המצרים במעבה האדמה, והם חרשו על גבנו ויאמרו להמית אותנו באת ובמחרשה. אך הוא העמיק הרחיב לנו מקום בתחתית האדמה, ומלאכים שלח לנו ממרום ויניקו אותנו דבש מסלע ושמן מחלמיש צור, ואחרי כן צמחנו כצמח השדה ועדרים עדרים שבנו לבתי אבותינו.

הלא בים סוף הכרנוהו תחלה—עונים אחדים - מה עלץ אז לבנו ובאצבע הראינו ונאמר: „זה אלקינו!"

וגם עתה יראה אלינו ויצונו את המעשה אשר נעשה?

האח! – קראו כלם ויעמדו על רגליהם – האח, את כל אשר יצונו נשמר לעשות. „נעשה ונשמע! קראו כלם פה אחד, ויתנו בשיר קולם ויחללו בחלילים ויתפפו בתפים וישובו אל המחנה בתרועת הידד ובקריאה: „נ ע ש ה ו נ ש מ ע!"

ד ו ד ל.

(המשך מגליון כ"ג)

ובעיר ו. הגדולה היה איש עשיר נכבד ושמו ר' זלמן, והיה האיש ההוא תם וישר, ובנים לא היו לו כי אם שלש בנות. ויהי כי מלאו ימיהן להנשא לאנשים, וימאס ר' זלמן בצעירי עירו. כי רבם השחיתו את דרכם ויפרקו מעליהם עול תורה ויהדות, ובכל הצעירים אשר הציעו השדכנים לפני בנותיו, לא מצא איש כלבבו, ויועץ ויסע אל עיר ל. ויתבונן אל התלמידים הלומדים שם. וירא את דודל, את תמתו ואת ישרו ויחמד אותו בלבבו, כי ראה כי לבבו נאמן לה' ולתורתו ולמצותיו, וישקל לו אלפים שקלים נדה ויקחהו אחר כבוד אל ביתו ויתן לו את בתו הבכירה לאשה. ותעברנה שתי שנים אחרי חתונתו, אחרי אשר שקד דודל על התורה בשקידה נמרצה ויוסף חכמה על חכמתו, וישימהו חותנו לראש בבית מסחרו הגדול. עד מהרה קנה לו דודל ידיעה גדולה בכל ענפי המסחר, ויוכיח לעיני כל באי בית מסחרם, כי ידיעת המסחר לא נפלאת היא גם מחובשי בית המדרש, וכי רק ימים מספר דרושים לתלמידי הישיבות בעלי הכשרון וכבר יודעים הם את הליכות העסק כאותם ההדיוטות ששמשו בו שנים רבות. וכן היה דודל יודע את כל ערכי הסחורות ומחירם, מוצאם ומובאם וכל פרטי ענייניהם עד להפליא. וינהל את העסק בחכמה ובכשרון רב. וגם את תמתו לא הסיר ממנו חלילה, מזמן תפלתו לא גרע אף רגע, ועתים קבע לתורה, למד ולמד גם לרבים, כי המונים המונים נהרו לשמוע את צוף אמרותיו הנעימים בהטיפו בבית המדרש, וביותר הצטין באמונתו ובמשאו ובמתנו עם הבריות, גם גדולי העיר מבני הנכר כבדוהו על אמונתו וישרת לבו, ידעו כי כל דברי דודל נכחים ונאמנים. ואין בהם גם צל גוזמא ותהלת שוא, את המחיר אשר שת על מרכלתו נתנו בכל חפץ לב, בהיות לבם נכון בטוח, כי לא יעדיף אף פרוטה. ויהי מעשה בשר העיר אשר בא אל בית מסחרם ודודל היה עוד בבית התפלה. וירא שם השר כלי חפץ יפה מאד, ויחמדהו ויקן אותו במחיר אשר שתו עליו משרתי החנות, הוא פנה ללכת לדרכו והוא מלא רצון מהכלי אשר נקרה לפניו והנה דודל לקראתו, ויברך אותו כנמוס וישאלהו: „מה הואיל אדוני לקנות בבית מסחרנו?".

וַיַּרְאֵהוּ הָאָדוֹן אֶת הַחֵפֶץ אֲשֶׁר קָנָה, וַיִּתְהַלֵּל לְפָנָיו. כִּי קָנָה אֶת הַחֵפֶץ הַיּוֹתֵר יָקָר בִּמְחִיר מִצְעָר, „בְּכַמָּה״?—שָׁאַל דָּוִדל—וַיַּגֵּד לוֹ הָאָדוֹן אֶת הַמְּחִיר אֲשֶׁר שִׁלֵּם. וַיַּעַן דָּוִד בַּחֲרָדָה—„לֹא, לֹא, הֶעֱדַפְתֶּם עַל הַמְּחִיר״. וַיְצַו לְהַחֲזִיר לוֹ אֶת הָעֹדֶף, וַיִּתְפַּלֵּא הַשַּׂר עַל תֻּמָּתוֹ וֶאֱמוּנָתוֹ, וַיִּכְבַּד מְאֹד בְּעֵינָיו. וַיְהִי לְדָוִדל מַהֲלָכִים בְּבָתֵּי הַשָּׂרִים וְהָרוֹזְנִים. וְכֹל אֲשֶׁר שָׁאַל מֵהֶם לֹא גָרְעוּ מִמֶּנּוּ, וַיְהִי, כָּל אִישׁ מַר נֶפֶשׁ נִקְשֶׁה וּקְשֵׁה יוֹם אֲשֶׁר דָּבָר לוֹ אֶל אֲצִילֵי הָאָרֶץ וּפְקִידֶיהָ, הָיָה פּוֹנֶה אֶל דָּוִדל וְהָיָה נוֹשַׁע עַל יָדוֹ, וַיְבָרְכוּ אוֹתוֹ כָּל מַכָּרָיו וְיוֹדְעֵי עֶרְכּוֹ וַיֵּיקַר שְׁמוֹ מְאֹד.

(עוד יבא בע״ה)

הודעה מפורטת.

(המשך מגליון כ״ג)

החדרים.

בשביל להשיג את המטרה הזאת, בשום אל לב, כי הצעירים בעלי הכשרון בהגיעם לשנות י״ז—י״ח

רבם ככר מפעם בלבם רעיון בקשת תכלית חמו יי: מעשי או מרעי. ואשר מפני זה קשה להם לקלט במוחם ולבם את הדעת האלקית אשר תולדתה היא: „שקידה בלמוד רק בשביל להכיר את מי שאמר והי׳ העולם בלבד״. לזאת נוסדו חדרים בשביל ילדים בני עשר שנים ויותר, אשר לבם עודנו רך וטהור, נוח ומוכן לקלט זרע אמת וגרעיני הדעת האלקית להצמיח פרי קדש הלולים לד׳ ולבני עמם להחיותם בטל תורה ונעם המדע ברכות הימים.

חדרים כאלה נמצאים עתה שלשה במספר, ובהם חמשה מלמדים טובים ופדגונים אמנים השוקדים בעבודתם. שהיא רק אחת, לתת מזון מוסרי מביא להתלמידים, ללמדם גמרא, תוס׳ ומפרשים, והמצטרך לזה משארי למודי קדש למוד מבואר כל צרכו. לכוון המפתה כשרונות התלמיד ומחזקם, ולחזור על למודם פעמים רבות. שתהי׳ משנתם ברורה ושגורה בפיהם; לבד זאת שמים לב אל חנוכם המוסרי, מרציאים לפניהם הרצאות מוסריות בתקוני המדות, בדרך אמון ואהבת המדע. על אלה המלמדים מפקח משגיח אחד אשר עין בוחנת לו להבחין ולהכיר בכל תלמיד את תכונתו וכשרונותיו, חריצותו ומדותיו. ואשר על פי כל אלה. ינתן לכל תלמיד מקומו בחדרים, כפי אשר תחזינה עיניו מישרים, והוא המפקח גם על צרכי התלמידים ומחסוריהם לכל פרטיהם.

(עוד יבא בע״ה).

שמות אחי-התמימים יחיו וירבו.

באברויסק פ. מינסק.
(המשך מגליון ט״ו)
צבי סווירנאווסקי
קלמן מרדכי חאיט
קלמן ליב נערשקאוויץ
ראובן ראכלין
רפאל אסקאצקע
ראובן קוטיקאוו
שמואל כהן
שבתי קרעמער
שלום גאלדשטיין

שנייאור זלמן בערינשטיין
שמואל קארלינסקע
שמשון וואלדמאן
שמשון באביצקע
שמרי׳ עפשטיין
שאול גרייזער
שמעון וואלפסאהן
שניאור ברוך סידער
שמואל רוזין
שמחה קראל
שמחה אשכנזי

שמואל גורעוויץ
שמרי׳ שפירא
שמעון נוימארק
שאול שפשע
שלום פערלין
שמעון שווייץ
שמואל שפירא
שמואל צייטלין
שלמה איזראיליעוויץ
שלמה איטקין
שמרי׳ פאגארסקין

שמחה ליטווין
שמואל קאצענעלסאהן
שמעון ייעסיליעווין
שלמה קאסדאן
שמואל ראסין
שמואל וויכמאן
שמעון יאקובסאהן
שבתי לאזינסקע

(עוד יבא אי״ה)

העורך: משה ראזענבליום.
Редакторъ: М. Розенблюмъ, Любавичъ.

אדריסה: Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Изд. и Типографія I. Лурье, Гороховая 44.

ב"ה

הָאָח

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעריהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להזדרז ילבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדריס' הרשומה בסוף.

№. 25.

יום א' פ' נשא ב' ה' סיון התרע"א.

ליובאוויטש

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את „האח" בכל שבוע חנם, אם יש כונן בעירו. וכל המקבל על שמו ביחוד, מחירו: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'.

עם הגליון הזה תמה מחצית השנה הראשונה להופעת „האח" הצעיר. מביעים אנחנו תודה וברכה לכל אלה אשר הואילו להתם עליו ולאלה רודפי הצדק המתעסקים בהפצתו, והננו מבקשים מאת החותמים והקוראים הנכבדים להזדרז בחתימתם גם על הימים הבאים אי"ה, וגם בתשלומי מחירו המצער הנועד למטרה קדושה ונשגבה, ואנחנו מצדנו נשתדל לשכלל ולהיטיב את „האח" להפיק רצון הקוראים הגדולים עם הקטנים, ולהביא בע"ה את אותה התועלת הרצוי' והדרושה לולדינו התמימים ואחיהם החביבים והנעימים באופן נעלה. המערכת.

מברכים אנחנו בברכת מז"ט את חברנו הרה"ח והיר"א ר' שלמה רישין יחי' ליום עלותו על כסא הרבנות בעיר אווראווין, יעלה מעלה מעלה כברכת התמימים.

קול יעקב.

בודאי שמעתם כבר גם אתם ילדים את העלילה הנתעבה אשר העלילו על אחינו בקיוב. באחד הרחובות נמצאה גוית ילד נוצרי נרצח ומדקר במקומות אחדים בבשרו, ויעלילו אויבי היהודים כי מעשי ידי היהודים הוא הרצח הזה להוציא מדמו וללוש בו את המצות העשויות לפסח.

גם ילד קטן אשר לא למד רק חמש בלבד יודע הוא שהדם אסור באכילה ליהודים, ופעמים רבות צותה התורה והזהירה שלא לאכל את הדם, גם עיני כל ילד רואות איך שורים את הבשר במים, מדיחים ורוחצים אותו מן הדם אשר על פניו ומולחים אותו במלח על פני כלו להוציא גם את שארית הדם אשר בתוך עבי הבשר ומוסיפים לרחץ ולהדיח את הבשר גם אחר המליחה, ולא ילד אחד בלבד הלך אל הרב במלאכות אמו לשאל על דבר קדרה, מחבת או קערה שנטף עלי' נטף דם מלוח אם כשרה היא אם לא. גם אותם הצוררים המעלילים את העלילה הכוזבה יודעים הם כי בשקר ובזדון לב עריצים נוסדה העלילה הנוראה הזאת, ורק תאנה הם מבקשים להתנפל על היהודים האמללים שנואי נפשם, ואת המטרה הזאת אינם מחטיאים. כי אמנם שרוים הם היהודים יושבי קיוב בפחד גדול וחייהם תלואים להם מנגד.

אבל אחים, לא חדשה מעציבה זאת באנו אנחנו התמימים לספר לכם, אין זה מעסקינו, ואת החדשות יודעים אתם, אולי, יותר הרבה ממנו, ורק את אותה השאלה ששאלו אנשי האני' אשר נמלט יונה הנביא אל תוכה, בהטיל השם רוח סערה אל הים והאני' חשבה להשבר. את השאלה שעניה אותם: בשלמי הרעה הזאת? אותה נעורר גם אנחנו בתמת לבנו...

במדרש רבה פרשת תולדות: דבר אחר, הקול קול יעקב, אמר ר' ברכי' בשעה שיעקב מרכין בקולו, ידי עשו שולטות כו', ובשעה שהוא מצפצף בקולו אין הידים ידי עשו אין ידי עשו שולטות. אמר ר' אבא בר כהנא, לא עמדו פילוסופים בעולם כבלעם בן בעור וכאבנימוס הגרדי. נתכנסו כל האמות אצלו. אמרו לו: „שמא תאמר, שאנו יכולים להזדווג לאמה זו?“ אמר: „לכו וחזרו על בתי כנסיות ועל בתי מדרשות שלהם. ואם מצאתם שם תנוקות מצפצפים בקולם אין אתם יכולים להזדווג להם שכך הבטיחם אביהם ואמר להם „הקול קול יעקב“ בזמן שקולו של יעקב מצוי בבתי כנסיות אין הידים ידי עשו, ואם לאו, הידים ידי עשו אתם יכולים להם. — חלילה — קולו של יעקב, קול התפלה בבתי כנסיות וקול התורה בבתי מדרשות. וקולו של התנוקות דוקא, הוא התריס והמגן בפני הפרעניות, ולדאבון לבנו הגדול רבים מן התנוקות אינם לא בבתי כנסיות ולא בבתי מדרשות, רבים מילדי היהודים. בני בניו של יעקב, מחקים את ילדי הנוצרים.

הנה הקיץ בא והילד הנוצרי כלה חק למודו בבית ספרו וחפשי הוא לנפשו כצפור דרור משך שלשה חדשים. אין עליו לא עול תפלה ולא עול תורה, ביום. מטיל הוא בגנים ובשדות. עושה לו שרפי-ניר לעופף על פני רקיע השמים, מציב לו מקלות ופספסים ומצחק בם. בלילה, מטיל הוא בספינה על גבי נהר ונותן בשיר קולו, ומטיב את לבו ככל העולה על רוחו. ורואים הם, לצערנו העמק, גם ילדי היהודים ואומרים לעשות כמעשיהם, לפרק מעליהם עול תפלה ותורה, חלילה, לצחק בשרפים ובמקלות, לטיל בגנים ובנהרות, לרכב בדו-אופנים רצא ושוב על פני חוצות העיר, להיות כמוהם ממש, כאלו אין הילד מזרעו של יעקב יושב האהלים, חלילה, וכאלו דמו של עשו נוזל בעורקיו [1], הוי, הדם הזה הוא הרודף אותנו! בשלו כל הרעה המוצאת אותנו!

עלינו לתפס באמנותו של אבינו יעקב, לשבת בית לצפצף בקולנו קול תפלה וקול תורה, וכל זמן שהקול קול יעקב [2] אין הידים ידי עשו, ושלום יהי' לנו

התמימים.

דודל.

(המשך מגליון כ"ד)

ובימים ההם, ורוח מרד ופרצים נחה על צעירי העמים. ויתערבו בם גם רבים מצעירי היהודים מאלה הלומדים בבתי ספריהם וקוראים והוגים בספרי חכמיהם. וילמדו מעשיהם ויתחברו חבורות חבורות ויתנכלו מזמות בסתר להשבית סדרי ממלכות, כי אמרו ידם רמה ולהם הכח והעז להפך מדינות משרש. אך הממלכות רדפו אותם בחמת רוחם, ויגלו עקבות סתריהם ויאסרו אותם באזיקים ובכבלי-ברזל וישלחום לארץ גזרה או המיתום מות נבלים, ויהי גם מישקא אחד מחברי החבורות האלה. ויעזב את הלמודים ויתמכר אל מעשי שד ורצח, לרצח נפשות ולחמס הון אצילים ונסיכי ארץ, ויהי למרת רוח לאבותיו, אמו בכתה במסתרים, ובחיק אחותה אם דודל שפכה שיחה על בנה כי נשחת כליל, לאביו יאמר: עץ אתה. ולאמו, דמי כאבן, חכם הוא בעיניו מכל רבי הממלכה, וממטיר על ראשיהם מטרות זפת ונפרית בערה, וצפוי הוא תמיד אל ענש מות או עבודת פרך.

---

[1]) מעיר קיוב כתב לנו אחד מאנ"ש: „כי בראות הילדים ב„האח“ את ראשי התכות: „בעורת השב“ מיד הם נוערים כפיו ממנו“. השמעתם את חטאת „האח“ התמים?

[2]) רבים מתקשים בפירוש מדריש זה, שהרי במקרא נאמר, הקול, קול יעקב והידים ידי עשו, ואיך הוא דורש להפך כי כשהקול קול יעקב אין הידים ידי עשו? אך באמת לא קשה, שהרי, יצחק אבינו מתמיה ואומר בתמהון: הקול קול יעקב והידים ידי עשו? כאומר איך הוא זה? והרי כשהקול קול יעקב אין הידים צריכות להיות ידי עשו? ומובן, כי הצדק עם יצחק הזקן.

„מה לך כי נזעקת? — אמרה אם דודל לאחותה — הלא אשמך בראשך. יען מסרת אותו בידי מורים חפשים בוזי דת ותורה ותלמדהו ללכת בחקותיהם על כן היו׳ לך זאת. ראי, כי בני דודל, כי מאס בגמנזיום ויבחר ללכת בדרכי התורה, הלא שמן חלקו ושמעו הטוב נשמע למרחוק״.

„הו אחותי — הוכיחה אותה אם מישקא על פני׳ -- העוד יש לך הצדקה להוכיחני ולהכלימני? האמנם שכחת, כי את קנאת בי, ובכל לבבך חפצת כי בנך יהי׳ תלמיד הגמנזיום, וימים רבים נלחמת בו ותעני את נפשו לעזב את התורה, אך הוא. ברוך השם, עצר כח לסבל את חרפתך וגדפיך ויתחזק לבלתי שמע בקולך, גם אנכי מכירה עתה היטב את עותתי, אוי אוי׳ לי, הסכלתי לעשות מאד, בידי שחתי נפש בני, אבל את, לשוא תתאמרי ותתנאי עלי, כמוני כמוך לב נבוב לנו ועינים כהות לבלתי ראות את הנולד. גם שנינו לא חלק לנו ד׳ בינה להבין, כי מות בלמודים החיצונים ובספרי החכמים המדיחים את בני הנעורים מאחרי הדת והיהדות, ורק ההצלחה עמדה לימינך, כי כסלע איתן מצק בלב ימים עמד בנך בביתך וכל גלי ים דבריך ודברי בתך לא עצרו כח להזיזו מדעתו הטהורה והנאמנה.

אם דודל לא נועזה להשיב לה דבר ותדם.

ומשקא הוסיף להתרועע עם פוחזים ובני בליעל עד אשר נודע סודו לפקידי המשטר ויתפשוהו ויאסרוהו בכלא...

היום ההוא יום נורא הי׳ לאבות מישקא, יום זועה ובלהות מות, חורים כמתים אבלים וחפויי ראש התהלכו בחוצות העיר לחקר ולדרש על שלום בנם ומה יעשה בו, ידעו, כי כל הנתפש במעשי פשע כאלה צפוי הוא לענש מר, ויבכו תמרורים על גורלם ועל אחרית בנם יחידם. גם אחות דודל אשר ידה היתה עם מישקא ואשר

לפני׳ נגלו כל תעלומותיו תמס הלכה ופני׳ נפלו מאד, יראה גם לנפשה, פן כהכביד השופטים אכפם עליו יגלה גם את צפונותי׳ והיתה גם אחריתה כמוהו...

(המשך יבא אי״ה)

תולדות אנשי שם.

(המשך מגליון כ״ג)

הרב הגאון ר׳ נתן אדליר זצ״ל הי׳ גאון נורא וקדוש כמלאך ותלמידים גדולים והריפים למדו לפניו, ויבא גם הילד משה סופר בתוכם, ומנהג התלמידים הי׳, אשר מלבד השעור אשר למדו לפני רבם למדו גם בפני עצמם איזה ענין, ובשבת דרש אחד התלמידים מחדושיו שהי׳ מחדש באותו ענין. ויהי בהגיע תר הבהור משה הקטן לדרש גם הוא, ושם נאספו רבים מחכמי העיר וגם אביו הי׳ בתוכם. ויהי כי דרש משה ויזכר קושיא אחת המורה בשם זקנו הגאון אבי אמו, ובהתפלא השומעים על חומר הקושיא הוסיף הילד לאמר: אשר במחילת כבודו טעה זקנו בזה ולא קשה כלל, ויחר לאביו מאד ויגש ויך את בנו על הלחי, ויכלם הדורש הקטן ויתחבא, ובבא התלמידים לפני רבם ויספרו לו את אשר קרה למשה, ויצו עליו רבו, אשר לא יוסיף לדבר עוד עם אביו, כי ירא פן יוסיף ליסרו ולהכותו חנם והרפה את ידיו מן הלמוד, ויבא הנער אל אמו ויספר לה את מצות רבו עליו, ואביו החסיד שמר את הדבר ויקבלהו באהבה,וינהג הבן כבוד באביו כמצוה אך לא דבר אתו, ויקחהו רבו לביתו, מפתו אכל ממימיו שתה ויהי לו כבן וידבק בו.

ובעת ההיא והגאון הקדוש רנ״א זצ״ל למד את תלמידיו בעלי׳. ומתחת לעלי׳ בשער הבית עמד חתן וכלה מבני מרום העיר ומעשירי׳ וישחקו ויהתלו ויפריעו את הגאון ותלמידיו מלמודם ויצו על תלמידו הקטן משה לאמר: לך רד העד בם שילכו להם ולא יעשו להם צחוק בזה. וירד משה ויער בם כמצות רבו, אך הם לא שמעו לקולו ויוסיפו להתל ולהרחיב בשחוק פיהם, ויצו עליו רבו לרדת שנית ולהזהירם כי מרה תהי אחריתם אם ימאנו לשמע לו, ויעש התלמיד כדברי רבו וירד שנית להזהיר את הצעירים הפריצים ללכת מזה. אך הם לא אבו שמע ועוד התרו בו כי אם בא יבא אליהם שנית והכוהו מכה רבה, ויעל משה ויספר את הדברים לרבו. ויוסף רבו לשלח אותו אליהם ויהי בבאו אליהם הכהו החתן על הלחי. וישב התלמיד המקשיב אל רבו בפנים

וועפּוּת ויִשאל אותו רבו מה זאת. ספר לו כי הכוהו על הלחי ועוד רושם המכה נכר בפניו ויחר להגאון רנ"א ז"ל מאד ויצו על התלמיד ויקח שופר בידו ויתקע ויריע ולא עברו כ"ד שעות ויענשו החתן והכלה וימותו שניהם ותהום כל העיר.

בימים ההם בא לפ"פ הגאון המפורסם רבי יודא ליסא ז"ל בעל ספר מראה כהן ורצה להדפיס שם ספרו. אך רצה לעבור עליו לפני הדפסתו להגיהו מכל סיג ומגרעת. ויבקש מידידו הגאון רנ"א ז"ל שיתן על ידו בחור מופלג אשר יעמד לימינו ויעזר לו לברר ספרו וישלח לו הגאון את תלמידו הקטן משה, ויהי בבואו לפני בעל ספר מראה כהן ויתיצב לפניו, וישאלהו הגאון מוהרי"ל הנ"ל: מה לך בני? ויען בענות רוח: רבי שלח אותי לבא לפני מר. ויחר כיראה הכהן, כי למראה עיניו שפט, אשר הנער הקטן הזה לא יגיע עד חקר ספרו, וישלח אותו לבית רבו וילך אחריו גם הוא ויבא אל בית הגאון רנ"א ז"ל ויכיחו על פניו לאמר: למה התל בי אדוני וישלח לי נער קטן? הכזה יברר את ספרי העמק? ויען הגאון רנ"א ז"ל: לא כן אהובי. כי זה הנער לבו כלב ארי ותבונתו רבה מאד והוא יפיק רצונך. ויעבר משה הקטן על כל הספר בעיון גדול ויברר אותו היטב, ויתפלא גם מוהרי"ל ז"ל על חכמתו הרבה.

(עוד יבא בע"ה).

שעשועים.

הגאון בעל החת"ם סופר ז"ל אמר: אין פלא שמשה רבינו ע"ה הי' משה רבינו, אם אני הי' לי „רבי" כמוהו, הייתי גם אני כמוהו, אבל למה לא הי' לי רבי כמוהו משום שאינני משה רבינו.

בימי הגאון בעל הצ"צ ז"ל מצאו ספר תורה ולא נודע מי כתב אותו אם כשר הוא, וישאלו אותו וצוה לבדק בסופה אם נמצאות שם אותיות משונות וגרועות בכתבן ובתמונתן משאר האותיות כשרה היא, כי מנהגם של ישראל הוא אשר בסיום התורה קונים רבים להם את המצוה לכתב בעצמם איזה אות, ומובן כי כתב ידיהם אינו ככתב ידי סופר אומן, ואמר על זה „מנהג ישראל תורה היא". כלומר: המנהג מעיד שתורה כשרה היא.

הודעה מפורטת.

(המשך מגליון כ"ד)

סדר היום.

על התלמידים האלה לבא אל בית התפלה בבקר ולהתפלל עם הצבור מלה במלה בסדור. איש איש במקומו מבלי דבר דבר. אחרי התפלה — ארוחת הבקר, ובשעה התשיעית כבר יושבים הם כלם לפני רבותיהם שורות שורות ועוסקים בתלמודם עד השעה השני' אחה"צ, עד השעה השלישית אוכלים הם את ארוחת הצהרים, עד הרביעית בחדרים הראשונים זמן כתיבה בהשגחת המשגיח. ובגדול שבחדרים — למוד „תניא" מפי מורה מובהק ומומחה. ומשעה הרביעית שבים הם לשקר על למודם עד השעה התשיעית בערב כפי שנויי הזמנים והוראות המשגיח. גם ביום הששי לומדים בחדרים עד השעה השניה אחה"צ, וביום השבת מן השנית עד השביעית (בקיץ).

בחדר הראשון שני מלמדים, וארבעה עשר תלמידים לכל אחד, הנחלקים לא פחות מאשר לשתי כתות. בחדר השני ג"כ שני מלמדים ושנים ועשרים תלמידים לכל אחד ונחלקים ג"כ לשתי כתות. בחדר השלישי שהוא הגדול בחדרים ישנם עתה כתשעים תלמידים ונחלקים לשתי כתות הלומדים לפני רבם, שהוא ראש ישיבה מפורסם, אחת לפני חצות היום ואחת לאחר חצות היום. מספר כלם הוא כעת יותר ממאה וששים יחיו ויגדלו בהצלחה.

(עוד יבא בע"ה).

מודעה.

עם גליון פ' שלח מקוים אנחנו לשלח אי"ה את ספר האלבום של שמות הילדים המתנדבים „אחי התמימים". אנא להזדרז ולהודיענו שמותיהם ומספרם בדיוק כי לא נדפים עודפים ויתרים כי אם כמספר האחים הידועים לנו, ואלה שלא יודיעונו יחסרו להם ספרי האלבום. הספרים יבאו כרכים ובסוף השנה נדפים אי"ה „שער" יפה להציגו בראש הספר והי' לשעשעים לאחי התמימים הנדיבים יחי'.

Редакторъ: М. Розенблюмъ, Любавичъ.

רעדאקטאר: משה ראזענבלום.

אדריסה: Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Изд. и Типографія І. Лурье, Гороховая 48.

כ"ה

הָאָח

No. 26.

יום א׳ פ׳ בהעלותך ט"ו סיון התרע"א.

ליובאוויטש

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות כשני ק"כ יקבל את „האח" בכל שבוע חנם, אם יש כונן בעירו, וכל המקבל על שמו ביחוד, מחירו: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנת חצי-רו"כ, לחדש עשרים ק'.

נדבות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעריהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להזדרז ולבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י הארים' הישובה בסוף.

דָּוִדֶל.

(המשך מגליון כ"ה)

שָׁעוֹת רַבּוֹת רְצוּפוֹת הִתְהַלְּכָה בְּכָל יוֹם בְּחוּצוֹת הָעִיר כְּתֹעָה וְכִמְבַקֶּשֶׁת דְּבַר מָה, יָדְעָה כִּי מִישְׁקָא כָּלוּא בְּבֵית הָאֲסִירִים וְאֵין לוֹ חֻפְשָׁה לָצֵאת מִקִּיר הַבַּיִת הוּצָה אַף צַעַד אֶחָד. וּבְכָל זֹאת בִּקְשָׁה אוֹתוֹ בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר הַסַּכִּינָה קְרָאוּתוֹ וּלְשׂוּחֵהַ עִמּוֹ עַל אֹדוֹת עִנְיְנֵיהֶם, עֵינֶיהָ תָּעוּ, שְׂפָתֶיהָ נָעוּ, הִיא דִּבְּרָה בְּלַחִישָׁה, דִּבְּרָה בְּאָזְנֵי עַצְמָהּ, פֵּרְשָׂה כַּפֶּיהָ, עַד אֲשֶׁר לָאַחֲרוֹנָה הָיְתָה הוֹלֶכֶת אֶל בֵּית הָאֲסוּרִים וּבְתוֹר שְׁאֵרַת בְּשַׂר מִישְׁקָא הָיְתָה שׁוֹאֶלֶת בִּשְׁלוֹמוֹ מִפִּי הַשּׁוֹעֵר, אַךְ הוּא לֹא הִגִּיד לָהּ דָּבָר, וְהָיְתָה עוֹמֶדֶת נְבוֹכָה וּמִשְׁתּוֹמֶמֶת שָׁעָה גְדוֹלָה עַד אֲשֶׁר גָּעַר בָּהּ הַשּׁוֹעֵר בִּנְזִיפָה, וְלִפְעָמִים גַּם בִּדְחִיפָה וּמַכַּת אֶגְרוֹף נְכוֹנָה; אַךְ בְּאַחַד הַיָּמִים הִצְלִיחַ לָהּ לִרְאוֹת אֶת מִישְׁקָא, הַשַּׁעַר הָיָה פָּתוּחַ לְשָׁעָה וְשׁוֹטְרִים מְזֻיָּנִים הוֹבִילוּ אוֹתוֹ וְהוּא לָבוּשׁ בִּגְדֵי אֲסִירִים גַּסִּים וְכַבְלֵי בַרְזֶל בְּרַגְלָיו וְשׁוֹטְרִים עוֹטְרִים אוֹתוֹ וּבִידֵיהֶם חֲרָבוֹת מְרוּטוֹת שְׁלוּפוֹת, לְמַרְאֵה הַחִזָּיוֹן הַזֶּה חָשְׁכוּ עֵינֶיהָ וַתִּתְעַלָּף... בְּעָמָל רַב הֵשִׁיבוּ רוּחָהּ אֵלֶיהָ וַיְבִיאוּהָ אֶל בֵּיתָהּ וַיַּשְׁכִּיבוּהָ בְּמִטָּה אֲשֶׁר שָׁכְבָה עָלֶיהָ לְמַעֲצֵבָה יָמִים רַבִּים, כִּי אֵשׁ קֹדַחַת בְּעַצְמוֹתֶיהָ וַתִּסְתַּתֵּר בִּינָתָהּ, וַתִּתְהַפֵּךְ בְּצִירֶיהָ לְדַאֲבוֹן לֵב אִמָּהּ אֲשֶׁר יָשְׁבָה יוֹמָם וָלַיְלָה עַל יַד מִטָּתָהּ וּשְׂרִיטוֹת מְזַעְזְעוֹת נֶפֶשׁ שָׂרְטוּ בְּאָזְנֶיהָ, דִּבְרֵי בִתָּהּ הַמְקֻטָּעִים אֲשֶׁר דִּבְּרָה בַּחֲמַת הָעַז; עֵינֶיהָ הָיוּ סְגוּרוֹת וַעֲלֵיהֶן שָׁכְנוּ חֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת וְרַק לִפְרָקִים פָּתְחָה אוֹתָן וַתַּבֵּט בְּתִמָּהוֹן נוֹרָא אֶל עֵבֶר אִמָּהּ הַיּוֹשֶׁבֶת לִימִינָהּ בְּלֵב מָלֵא פַּחַד וְאֵימַת מָוֶת. וּמִפִּיהָ הִתְמַלְּטוּ הַמִּלִּים: מִישְׁקָא... כַּבְלֵי בַרְזֶל.. עֲבוֹדַת פֶּרֶךְ.. מִיתָה.. יְרִיָּה.. תְּלִיָּה...

וְדָוִדֶל הוֹלֵךְ וְגָדוֹל וְטוֹב עִם אֱלֹקִים וְעִם אֲנָשִׁים.

וּבְעִיר ו. הַגְּדוֹלָה אַנְשֵׁי צָבָא רַבִּים יוֹתֵר מִמְּאַת אֶלֶף וַעֲלֵיהֶם מְפַקֵּד שַׂר וְנָסִיךְ גָּדוֹל וַיִּשְׁמַע גַּם הוּא אֶת שֵׁמַע דָּוִד הַטּוֹב כִּי יָשָׁר וְנֶאֱמָן הוּא מְאֹד, וַיִּקְרָא לוֹ וַיֹּאמֶר: הִנֵּה שָׁמַעְתִּי עָלֶיךָ כִּי תָמִים וְנֶאֱמָן אַתָּה לָכֵן הִנְנִי מוֹסֵר בְּיָדְךָ לְהַסְפִּיק אֶת כָּל צָרְכֵי הַצָּבָא, מַאֲכָלָם, מַלְבּוּשֵׁיהֶם. נַעֲלֵיהֶם, עֲצֵי הַהַסָּקָה וְכַדּוֹמֶה. דָּוִד קִבֵּל עַל עַצְמוֹ אֶת הָעֵסֶק הַזֶּה וַיִּשְׂתַּכֵּר הוֹן גָּדוֹל כִּי הָיָה הָעֵסֶק לַאֲלָפִים וְלִרְבָבוֹת וַיֶּעְשַׁר דָּוִד מְאֹד, אַךְ בְּעָשְׁרוֹ לֹא גָבַהּ לִבּוֹ וְלֹא רָמוּ עֵינָיו, כְּאָח וּכְרֵעַ הִתְהַלֵּךְ עִם כָּל נִקְשֶׁה וְאֻמְלָל, אָב הָיָה לִיתוֹמִים וּמָעוֹז

ובחסה לאלמנות, גם מתק תפלתו ותורתו לא נרע מאומה, ויהי דוד עושה צדקה וחסד, דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל אדם, השרים, הפקידים אהבו אותו מאד ויגלו לו כל סוד וכל דבר סתר, וכל אשר שאל מהם לא אצלו ממנו.

(עוד יבא בע״ה)

די אלטע בת מלך.

(ענדע פון נו׳ 15)

די אלטע אפילו, נייען דאיונען, קומען און זעצין זיך צו ליב מיר, כלומרש, צום טיש, אבער וואוהין קוקט דאס, ביין טיש איז קיינעם ניטא, דער איז אין גימנזיום, די איז אזו ערגעץ איועק גיגאנגען, די וויל דוקא איצט שפילין אף דעם ראיאל, די אלטע זיצין, עס זיצט זיך זיי נים, זיי איז איינג זיי שעמען זיך פאר מיר, און איך שפיי דריי מאל אוים, און ניי אוועק פון שטוב, אבער ווי איז מיר אפין הארצין?..

זיא האט אבגעשוויגין א היבשע צייט, נאכ דעם האב איך זיך אסמיעליעט און פרעג בא איהר:

וואס זע טוט איר דא? וואס זיצט איר אף דעם גאניק?

—איך דארף אריין גיין אין שטוב—ענטפערט זי— נאר מי קען נים אריינגיין. דא איז א פאבריק, דא ארבעט מען ביז אכט א זייגער, פיל ארבייטער שטייען און ארבייטין און זיי נייען נים אוועק פאר דער צייט, איך מעג דא דער פראריין ווערין, ווארט איך, אף זיי איז אויך א רחמנות מי וואלט זיי אפ לאזין וואלטין זיי גיין אהיים, און וואלטין מיך אפשר אוף נעמען נאך מיין כבוד נאך, נאר מע לאזט זיי דוקא אפ בעת איך בין שוים נים דא היא...

פלוצלונג זיינען ארוים פיל יוננע מענשין, מענער און פרויען, שטופענדיק זיך פון מיר האבין זיי פאר שטופט די אלטע אויך, און זי איז פון מיינע אויגין פאר שוואונדין גיוארין. די יוננע לייט זיינען דורך גיגאנגען האב איך זיך גילאזין גיין אין גאס, איך דענק נאך צו גיפינען די אלטע בת מלך. איך געה פאר ביי די קראמען, איך זעה פיל קראמען זיינען פאר מאכט און אף די טירין שטעלט זיך מיר פאר דער געזיכט פון דער בת מלך. איך גיי צו די אפענע קראמען און קוק זיך איין, טאמער איז זי

דארטין, ערשט גיין, אין די אפענע קראמען איז זי ניטא, מע קוקט מיך אן ווי א משוגע, וואס קוק איך זיך איין אין די קראמען, נאר איך ווייס ווע מען איך זוך, איך וואלט זי גערין גיפינען און דער גיין ווער זי איז. בקיצור, וואס זאל איך אייך מאריך זיין. א גאנצין מעת לעת בין איך אום גיגאנגען, אם דער זעה איך זי, און אט אי׳ זי ניטא, דער נאראד איז גרוים, מע פארט מע שפאצירט, און זי, ווי זי האט מיר דער ציילט, דאס קען זי נים ליידין קיין קלאפ, און דאס נים קיין רויך, ווערט זי נים, ביז שיים גאר שפעט פאר נאכט בין איך גינאנגען פאר ביי א שטוב. איך הער עפעס א גיזאנג, איך הער זיך צו. א זיסע א אידישע גיזאנג, איך בין אריין, ערשט מענשן זיצין א פאר מנינים, קליינע חלה׳לעך ליגין ארום יעדערין, אפאר שטיקלאך פיש, עטליכע ראזינקעס אין א טעלער, און זיי זינגען מיט אזא הארץ, מיט אזא אויסגאנג אז פשוט די הארץ גייט אוים. איך גיב א קוק, מיין אלטע בת מלך זיצט אויבין אהן, וואו, איר וואלט זי נאר נים דער קענען, זי איז אזו יונג, אזו פריש, זיצט און שמייכעלט, עפעס יוי צווישען אייגענע אלטע בעקאנטע, און יעדערער פון די הויז לייט שמייכעלט צו צו איר, מיט אזא כבוד, מע רעדט זיך דורך שטילער הייט און מען הייבט ווייטער אן א נגון, און זי וואקסט נאר פון פרייד פון קאנטעטקייט.

— ווער איז זי? — האב איך איינעם א פרעג גיטאן שטילערהייט, —

— סטייץ, דו קענסט זי גאר נים? — קוקט מיך יענער אן —

— ניין -- זי האט מיר גיזאגט, אז זי איז א אלטע בת מלך, אבער איך ווייס נים ווער —

— ווי ווייסטו נים? — ענטפערט מיר יענער -- דאס איז דאך שבת...

— אזו? — בין איך נאר איבערראשט גיווארין — דער היליקער שבת? נו, היינט ווייס איך שוין אלס קלאהר, איך פאר שטיי שוין אירע קאפריזין. איך ווייס שוין אלס וואס זי האט דער ציילט.

מיט גרוים פרייד האבין מיר זי אלע באגלייט שפעט אין דער נאכט מיט פולע האפענונג און וואונש ווידער צו זעהען זיך גאר ניך...

תולדות אנשי שם.

(המשך מגליון כ"ה)

בהיותו צמא לתבונה נסה ללמד גם מפי הגאון המפורסם רבי פנחס בעל ספר „ההפלאה" זצ"ל וכין תלמידיו נמנה. אבל קשה הי' עליו לשבת עם אביו בעיר אחת ויסע לעיר מגנצא ויתקבל שם בכבוד גדול ואחד העשירים העניק לו מכל טוב, וישב בבית מלא ספרים וישקד על התורה בשקידה נפלאה וימצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם ואף כי הי' אז רק בן ארבע עשרה שנה כבדו רבו הגאון רבי טעבלא ז"ל בתאר „משוחרר" שהי' אז תאר נכבד, וישב שם הנער שתי שנים ותכל נפשו לראות את אבותיו ואת רבותיו אשר נפשו קשורה בנפשם וישב אל עיר מולדתו ויחסה בצל רבותיו בעל ההפלאה זצ"ל ורנ"א זצ"ל וידבק בהם ובתורתם. במלאות לו שש עשרה שנה גמר כל הש"ס. וישאל את רבו רנ"א ז"ל, מה יעשה לסיומו ובמה יחוג את החג הגדול הזה? ויצו עליו לצום שלשה ימים רצופים. ויעש כן.

הוא הי' מאריך תמיד בתפילתו וכאשר הוכיחוהו חבריו לאמר: כי בעוד שהוא מאריך בתפלה מספיקים הם ללמד שו"ע עם מג"א. השיב להם לאמר: חכמינו ז"ל אמרו: „המאריך בתפלה מאריכין לו שנותיו". ואם כן אספיק ללמד את השו"ע שהותרתם עלי באותן השנים.

בשנת תקל"ט נפטר אביו הצדיק ויתאבל עליו ימים רבים.

ובשנת תקמ"ב נתקבל רבו הגאון רנ"א ז"ל לאב בית דין וריש מתיבתא בעיר באסקאוויטץ במדינת מערין. ולא אמר הגאון לקחת את תלמידו הבחור משה עמו כי הדרך רחוקה. אך בבא כל אנשי העיר להפרד ממנו ורבים מהם בקשו מאת הרב בקשות שונות, ויהי כראותו את תלמידו החביב משה סופר, וישאלהו: ואתה תלמידי מה תבקש? ויען: אני מבקש לראות את פני רבינו בבאסקאוויטץ, ויברכהו רבו וילך לו לבית אבותיו, ומיד נזכר שלא אמר „בלי נדר" וישם נפשו בכפו וירץ אחרי רבו, ורבו אשר נסע במרכבה טובה בהגיעו בלילה הראשון אל בית מלון וימצא שם את תלמידו החביב וישתומם על המראה, ואמר ברוח קדשו, אין זה כי אם שקפצה לו הדרך, ובראותו את נענועי תלמידו אליו לקחהו על מרכבתו ויעמד תמיד על יד ימינו וישרתהו כעבד נאמן.

פעמים רבות אמר החת"ם סופר ז"ל לתלמידיו: אני הייתי תלמיד נאמן לרבי, חטבתי עצים ושאבתי מים והיא שעמדה לי. וסים: „איך וואר איין אנדערער תלמיד אלס איהר זייד, איך

האב אבער אויך איינען אנדערן רבי געהאבט אלס איר האבט".

בשנת תקמ"ו אמר הגאון רנ"א לשוב לעיר מולדתו פ"פ ועל תלמידו צוה שילך לעיר פרוסטניץ אשר במדינת מעהרן ושם יקבע מושבו, ואף כי קשה הי' עליו להפרד מרבו הקדוש, אך מצותו חזקה עליו וילך שמה, ויקרא בשם „הבחור מפראנקפורט" ובעת ההיא לא הי' שם רב ויתאספו אליו בחורים לומדים וילמד עמהם, ויקבע עתים ללמד גם עם בעלי בתים, והרביץ תורה כיד ד' הטובה עליו.

(עוד יבא בע"ה)

הודעה מפורטת

(המשך מגליון כ"ה)

מן החדרים האלה עוברים התלמידים אל מחלקת השעור שהיא כעת בשצעדרין פלך מינסק.

שם כבר נתונים להם שני מורים: האחד הוא רב גדול חריף ובקי האומר לפניהם שעור בתלמוד יום יום בעיון וחריפות לחדד את התלמידים וללמדם את דרכי ההקש וההגיון, ועם זה לבחון את מדת כשרונותיהם ומרץ עיונם וכדומה.

השני הוא המורה להם את הדרך אשר ילכו בה היא דרך האמת, אשר **דרך הקדש** יקרא לה והמסלה הסלולה בספרי רבותינו ואמרותיהם ה[illegible] וקימות לעד, והוא המשגיח גם על ארחותיהם ומחסוריהם. לדעת אל כל אשר יפנה התלמיד הליכותיו ועלילותיו לבל יתעה בתהו לא דרך.

מספר התלמידים במחלקה ההיא יותר מששים. יחיו.

סדר היום:

גם אלה לומדים כאחת עשרה שעות ביום, אלא שהם מקדימים ללמד לפני התפלה בדברים עיוניים מוסריים המתקבלים על הלב, וכן אחרי ארוחת הערב לפני השנה, ושאר שעות היום הם עוסקים בתלמוד ובגמרא ובסברא כפי הוראת ראשם ורבם. גם בשעור הזה שתי מחלקות, גדולה וקטנה.

(עוד יבא בע"ה).

מכתבי-אחים.

עוד בשבתי בביתי בקרעמענצוג רחש לבי כבוד לאחי־התמימים החוסים בצל כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א ונפשי נכספה מאד להמנות גם אנכי בקהלם ומחלקם יהא חלקי, ועתה כאשר זכיתי ב"ה לבא הנה יחד עם מורי ה' עבער יחי' ועיני ראו את יקירת

אחי התמימים בלמודם ואת עבודתם הנאמנה גדל כבודם בעיני עוד יותר הרבה מאד, ולאות רגשי לבבי נדבתי שלשה רו"ב. מכיר אנכי כי האויים הם הולדים התמימים להת דב עליהם מאות ואלפים, אלא שעודני ילד, ומובטחני ישאבותי יחי' ישלימו ואת אשר החסרתי ימלאו כרוחם הנדיבה וכיד ד' הטובה עליהם.

בכבוד-נמור, באהבה ובאחוה
- - - משה ב"ר נתן גוראריי.

חידה.

נח בן שם, אחר המבול, ואברהם בן חם
ראו, כי נפלגה הארץ ללשון עם ועם.

פתרון החידה בגליון כ"א.

„עין תחת עין ממון".

שמות הפותרים:

א ר ש א: משה אליעזר וויגאדסקי. באברויסק: בנימין איזראאילעוויטש. גלובאקאייע: אבא שרגובין. ישעי' באגין. מרדכי רודערמאן. נתן מוסין. שמעון בנימין שולמאן. שלו מיכל דאנתין. דוקאר: אברהם הורעוויץ. יצחק ייאסקאוויטש. מרדכי גאנטמאן. דובראוונא: שניאור זלמן פעווזנער. ... פאנדאם. האמעל: אברהם בוכמאן. אברהם אבא גארעליק. וויטבסק: ירמי' גאלערקין. זלאבין: בנציון סטאלפנער. נעוול: געצל אזערניקאוו. דוד סאמינסקי. סענניא צבי אחראניס. פארניץ: מיכאל פרישער. פאלאצק: אלי' פייזנער. פלעשצעניץ: מנחם נחום ליבערמאן. פרילוק: יצחק כהנאון. יצחק סלאווין. צעצערסק: חיים אלימלך ריבקין. קרעמענצוג: אברהם דוד יאנאווסקי. קאחאנאוו: אהרן מתתי' אידעלציק. אברהם. יונה בליומין. דובער לוסקין. יהושע ליעווין.

נדבות אחים.

אדעססא: אסאווסקי אברהם ותלמידיו 1 רוכ', בוקשטיין, משה, יצחק, כאו"א 10 ק"פ.

דאלינסקי: מיכל בארסוק 12 ק"פ.

הלוכאוו: גינזבורג ליפא 5 ק"פ, זאוועלסקי שמעון 26 ק"פ, מעקלער אברהם 24 ק"פ. ליבערמאן יוסף 9 ק"פ.

וועליז: בהרד שמואל 5 ק"פ. הורחי ליב 5 ק"פ, באנגאראוווסקי שמואל, חאווקין, חיים שמואל, שלמה, כהנער משה, פאליקאווסקי צבי, נחום, פאטאסינסקי ש. זלמן, צירלאוו פנחס כאו"א 10 ק"פ. הורחי שניאור זלמן 25 ק"פ.

זעמבין: גילעוויטש אלטר 20 ק"פ.

חרסון: ארגאנסקי מרדכי יודא 5 ק"פ, טייטעלמאן ישראל 7 ק"פ, קורזאן אברהם 10 ק"פ.

טאטימסק: אייזיק אסטראון 5 ק"פ.

טאלאפאניטש: ביעליענקא שלמה. געסין יוסף מרדכי. גאלדין שמואל משה ישקונדין. נחום שלמה. רובין פנחס. כאו"א 10 ק"פ. פרידמאן ארי' ליב 20 ק"פ.

טאהאפעץ: פיינשטיין אלי' מאיר 50 ק"פ.

טאדארסקי: ניעוועליעאוו משה דוד 54.

יעקאטערינאסלאוו: סלוצקי משה אהרן, שליענסקי. אברהם דוד, שניאורסאן ישראל ליב. גוראריי' שמואל גרשון כאו"א 18 ק"פ. שניאורסאן דובער, מנחם מענדל, כאו"א 27 ק"פ. קארלינסקי חיים 10 ק"פ. באקשט מרדכי 11 ק"פ. קאפלאן ראובן 22 ק"פ.

לוזקי: קנעל שלום, שער לייבל כאו"א 10 ק"פ. דובאוו יצחק 36 ק"פ.

מוהליעוו: כהנאוו אלי' 1 רוכ'.

מינסק: באסקין 17 ק"פ, מאכליסעל יעקב 18 ק"פ, קאבאקאוו יוסף 33 ק"פ.

מאלאפערעשצעפינא: איידלין דוד 32 ק"פ. סטרופינסקי בצלאל 9 ק"פ.

נעוול: זאמצעווסקי שלמה אלי' 9 ק"פ, גורעוויץ שמואל 10 ק"פ, פאניזאווסקי אייזיק 20 ק"פ.

סטאראסעליע: נעאוסיחין בנימין, ראזין בונש, באיארסקי דניאל, לעשוק יוסף, צבי, סופין שלמה כאו"א 5 ק"פ. אווערבוך נדלי', אזעוו חיים, קראליק יודא כאו"א 3 ק"פ.

צעצערסק: ריבקין זאב וואלף.

קאנאטאפ: בראהינסקי פריידא 50 ק"פ

קלימאוויץ: פראדקין שלמה, קאראבעלניק ליב בן ציון כאו"א 5 ק"פ.

רודניא: פודאוויק ירחמיאל 5 ק"פ. ראבינאוויץ זלמן, ראסקין חיים כאו"א 10.

האסלאוויטץ: רוסבערג ברוך יעקב, זעלמאן יעקב, חאזאנאוו ועקב. צערניאק משה. אברהם קאזארנאווסקי יעקב מ"מ, קאראקאווסקע ישכר דובער האטיענאק ליב יודא. צערנין יצחק ליב כאו"א 44 ק'.

Редакторъ: М. Розенблюмъ, Любавичъ.

המו"ל: אשר ראוזענבלום.

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Изд. и Типографія І. Лурье, Гороховая, 48.

ב"ה

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"ב יקבל את „האח" בכל שבוע חנם, אם יש סוכן בעירו. וכל המקבל על שמו ביתוד, מחירו: לשנת שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'.

הָאָח

№. 27.

יום א' פ' שלה כ"ב סיון התרע"א.

ליובאוויטש

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעריהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להודרו ולבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרים' הרשומה בסוף.

מברך אנכי בברכת מז"ט את דודי התמים יצחק מינקאוויץ בעד התונתו ביום ג' יו"ד סיון ונדבתי לקופת אחי תמימים עשרים וחמשה ק"פ.

אחי־התמימים חיים מינקאוויץ מנעוול

גם אנחנו כלנו מברכים אותו בברכת מז"ט בכל לבנו, וגם את חברנו דוד ליב גאלאר יחי' בעד התונתו ביום ה' י"ב סיון. יעלה זווגם ליפה.

התמימים.

וואס ווערט פון באריידין?

די מרגלים וואס משה רבנו ע"ה האט געשיקט אין כנען אויסזעהן די לאנד האבען געטהון איין קלייניקייט, זיי האבען בארערט די לאנד, זיי האבען נור עטליכע ווערטער אריין געווארפען ניט גאר גוטע, און עס האט שוין געקלעקט אויף צו ברייגגען אויף די אידען צרות און שלעכטס עד סוף כל הדורות, חלילה, א לאנד וואס איז פול מיט חלב ודבש, א לאנד וואס איהרע שטיינער זיינען ווי אייזען און פון איהרע בערג נעהמט מען קופער, א לאנד פון די בעסטע תבואות און פרוכטען, א גוטע לאנד און א ברייטע וועלכע האט אין זיך בערג און טאלען, ימים און טייכען, גערטנער און קוואלען, און אזעלכע פיינע און גרויסע שטעדט, אויף אזא לאנד קומען די מרגלים און זאגען אויס זייער שלעכטע מיינונג, אלס גוט, אלס גוט' נאר דער און דער פעלער, מען שטארבט דארטען אום־געוועהנליך, און אלע אידין ווערען פערציטערט, מען וויינט זיך פאנאנדער און מען וויל ניט גיין אין דער לאנד וואס השם יתברך אליין שיקט זיי אהין, און וואס ווערט דערפון? מען וואלגערט זיך אב אין דער מדבר פערציג יאהר, און מען צושטארבט דארטען, מען איז ניט זוכה גאר צו זעהן די גוטע לאנד און דער וויינען בלייבט נאך לדורות, חלילה, זיי האבען געוויינט דעם ניינטען טאג אין חדש אב, און מיר וויינען שעהן אויך א היבשע ביסעל יאהרען אין דעם זעלבינען טאג—אט וואס האבען אן גיטהון די מרגלים מיט זייערע עטליכע שלעכטע ווערטער, מיט זייער באריידען דאס לאנד... און ווער זיינען געווען די מענשען? איהר מיינט אפשר בראסטע לייט? ניין, ס'זענען געווען די שענסטע מענשען, אויסגעקליבענע בעוואוסטע לייט—ס'האט זיך אבער אריינגעמישט דער שטן און האט זיי פארקערט די מוהות מיט די הצ[illegible] און עס האט זיך זיי גילוסט אבשלאגען די אידין פון גיין אין ארץ ישראל און אראפפירען זיי פון דעם גלייכען וועג, אזא יצר־הרע איז פארהאן אויף דער וועלט, און ער איז נאך פארהאן עד היום.

ס'איז דא א ישיבה אין ליובאוויטש, א ישיבה פון נאהענט צו פיער הונדערט תלמידים זאלען לאנג לעבען, א ישיבה וואס מען לערענט טאג און נאכט אזוי פלייסיג און אזוי ניט גענארט וואס עס קען בעסער ניט זיין, עס זיינען דא געווען אויף דעם שבועות פיעל רבנים און בעלי בתים זייער פיינע, און זיינען אריינגעגאנגען אין די חדרים, זיי האבען געהערט די קינדער לערנענדיג, געפרובט זיי אין גמרא אין תוספות און מהרש"א זיינען זיי גיוועזן אזוי פיעל צופריעדען, אז עס איז גאר אום מיגלעך אויס־צושרייבען אזוי פיעל, אנדערע האבען געוויינט פון פרייד און האבין גאר ניט אויף גיהערט צו ריידין וועגען דעם ווי הויך די ישיבה שטעהט, זיי האבין זיך גאר ניט געקענט אפ וואונדערין אויף דעם פאר שטאנד פון די קינדער און אף זייער פיל לערנען, שבת און יום טוב אזו ווי אין מיטן וואך, גמרא מיט תוספות, און דער הויף, די גאסין פוןביידע זייטין זיינען פול מיט תורה, און מיט יראת שמים.

ראכט זיך אלס גוט, פון דעסט וועגין געפינען זיך, ערגעין וואו, אזעלכע לייט וואס געפינען פאר נויטיג צו באריידין אז די ישיבה איז גאר ניט ווערט מע זאל געבין געלט אף איר—, מע לערינט גאר חסידות, מע פאר פרומט די קינדער צו פיל, טע מאכט זיי פאר

בטלנים, נוא וואס זאל מען שטיצין אזעלכע וואס ווערען איבער נעפירט אז זיי טויגען גאר צו דער וועלט ניט? אזא יצר הרע נעפינט זיך וואס ברייננט דער צו אז מע זאל אפ שלאגין פון צו געבין געלט אף אויס צו האלטין די ישיבה, וואס זשע ווערט דער פון? פיל אידין וואס וואלטין האבין אזא גרויסין זכות, וואס וואלטין זיין פון די תומכי־תורה זיינען נעבאך ניט זוכה דער צו, זייער געלט גייט אוועק אף גאנץ איבריגע זאכין, און אף אזא ישיבה וואס האדעוועט לומדים און פרומע אידין געפינען זיי ניט נויטיג צו געבין, אדער זיי גיבין זייער קאלט און ווייניג, וואס ווערט ווייטער? פיל קינדער ווילע וואס קומען אהער און בעטען זיך נעבאך מיט טרערין מע זאל זיי אריין נעמען אין דער ישיבה, מוזין נעבאך פארין צוריק איבער דעם וואס עס שטייעט ניט קיין מיטלען אף אויס האלטין אלעמען, די וואס לערנען שיים דא, מוזין נעבאך אויך ליידין אין איינינע זאכין, זיי האבין ניט קיין וואהנונגען ווי גיהעריג איז, זיי מוזין לערנען אין קלענערע הייזער, ווייל מען פערמאגט ניט צו מאכען די נייטיגע הייזער, וועלכע מען דארף צוליעב זיי, און דאס גלייכען, איבער וועמען איז עס אלס איבער די לייט וואס מאכען קאליע מיט א ווארט, זיי שלאגען אב פון דעם וואס השם יתברך הייסט, זיי געפינען פעלערען אין דעם וואס איז העכסט גוט און פיין, און עס גיט זיך זיי איין צו פארפיהרען פיעל לייט, ניט צו דערלאזען זיי צו אזא גרויסע מיצוה און צו ברייננען דער צו אז די קינדער וואס מוזען אומגעקעהרט ווערען א היים זאלען האבען אויף זיי אייביג צו וויינען חלילה, וואס זיי בלייבען פראסט און פרעמד פון תורה און יראה....

דאס זעלבע טרעפט מיט דעם ,,האח''.

ס'איז אלעמען בעוואוסט ווי נייטיג עס איז היינט אין די קינדער עטוואס אידישקייט איינפלאנצען, אמונה און תורה און מצות, און די מלמדים די חדרים זיינען ניט אין שטאנד אליין צו שטרייטען מיט דער צייט וואס שלינגט איין אידישע קינדער און פערשטופט זיי אויף יענער זייט הרי חישך, די לערנונג, דער שטודירען האט ביי אונז אידין צונענומען די בעסטע קינדער אונזערע. זיי זיינען שוין נאר ניט אונזערע, חלילה, זיי רופען זיך שוין גאר ניט אב צו אונז. און פיעל לערענט דער איינגעל אין חדר? קוים וואס ער דערהארט בר מצוה צו ווערען, פיעל פון זיי ווערען נאך פריהער ארויסגענומען פון חדר און בלייבען זא פרעמד פון אידין זא וויט פון אלס וואס הייליג איז, מיר מיינען קומען צו הילף די עלטערען, מיר ווילען אז אלע קינדער וועלכע לערנען נאך אין

חדר, לפחות, זאלען וויסען אז לערנען איז א זאך, אז מען דארף שטיצען די וואס לערנען און מען דארף זיי האלטען פאר ברידער, זיי זאלען לייענען אזעלכע געשיכטעס וואס זאל זיי ברייננען צו גוטע מדות און מעשים טובים, און מיט די געלד וואס זיי וועלען געבען זאלען אויס געהאלטען ווערען די קינדער פון די חדרים וואס לערנען דא, זיי זאלען האבען גוטע שפייז, א גאנצען שוך א ווארימען בגד און דאס גלייכען, און ווי פיעל געלד בעדארף מען? צוויי קאפיקעס א וואך. וועלכער קינד פירט ניט איבער צוויי קאפיקעס א וואך אויף גאר ניט נוצליכע זאכען? וועלכע מוטער גיט דאס ניט איהר איינגעל וואס גייט אין חדר קיין צוויי קאפיקעס איבעריגע? און פון די צוויי קאפיקעס וואלט שטייען אויף אויסהאלטען זיי און דער איינגעל וואלט לייענען א נוצליכען בלאט. וואס לאזט זיך אויס? געפינען זיך לייט וואס שטערען דערינען — זוכען אויס אזעלכע פעלערען וואס עס פעלט גאר ניט און שלאגען אב און דערלאזען ניט די זאך זאל אויס געפיהרט ווערען. איז וואס ווערט דערפון? די איינגלאך לייענען ניט וואס אזוי נוצליך איז. און ברייננען אויס די צייט מיט די געלד אויף פוסטע נארישקייט, און די איינגלאך וואס לערנען דא ליידען פון ניעדאסטאטקעס וועלכע ברייננט זיי אפשר אפטמאל צו טרערען. און ווער איז שולדיג?

און ווער זיינען די לייט וואס שטערען דערין? צו אונזער פערדראס. זיינען דאס גראדע ניט פראסטע מענשען. דאס זיינען דוקא מ ל מ ד י ם וועלכע צוליעב זייערע פערזענליכע פערשיעדענע פריצינעס ארט זיי ניט אב ווענדען די קינדער פון צו געוויינען זיך טייער האלטען די תורה מיט לערנער און אבטיילען פון זייערטוועגען די קלענסטע מטבע. זיינען מזלזל אין אזא וויכטינער זאך וועלכער ברויננט צו א הייליגע און האכגעשעצטע ציעל און ניט נענוג וואס זיי פארדיכטען ניט מאכען זיי נאך קאליע, און צו אונזער גרויסען פארדראס, ניט זיי זיך איין; ערטערווייס ... און טוען ניט קיין טובה ניט זיך ניט דעם אנדערען, ניט די תלמידים ניט זייערע עלטערין ... געלויבט איז השי'ת. אין פיעל שטעדט נעמט מען דעם בלאט אין פיעל חדרים, און מען איז מיט איהם זעהר צופריערען, די מלמדים שרייבען וועגען איהם זעהר גוטע מיינונגען אז ער ברייננט זעהר גוטע פרוכט, און די קינדער ערווארטען אומגידולט זיין אן קומען. נאר אין איינינע שטעדט און חדרים, געפינען זיך אזעלכע וואס שטערען דערינען וואס אונז וואלט זיך זעהר וועלען אז זיי זאלען דורכלייענען דעם ,,מאמר'' און נעמען זיך אין זינען אז זיי קענען

פיעל גוטס ברייננגען מיט דעם וואס זיי וועלען זעהען אז זייערע תלמידים זאלען אויך זיין ברידער צו די תמימים, פיעל גוטס אויפינגע קענען זיי ברייננען זייערע תלמידים און זיך זעלבסט ...

העורך.

דודל.

(המשך מגליון כ"ו)

ויהי באחד הימים ודוד נקרא אל אחד מפקידי הצבא על דבר אחד העניינים וידבר אתו הפקיד ויספר לו בתוך דבריו, כי מחר ישפט אחד מחברי המתפרצים ולפי דעו לא יצא נקי בהשפטו כי מות יומת בירי'.

הדברים ענינו את דוד וישאל לשם הצעיר ולעירו. ויענהו הפקיד, כי שמו מישקא מעיר פלונית.

לשמע הדברים חורו פני דודל וזיום שנה מאד, וירא הפקיד ויאמר לו: מה לך כי נבהלת?

רגעים אחדים החריש דוד ולא ענה דבר, אך לאחרונה התעודד ויאמר: הצעיר הזה הוא ממשפחתי, שארי ובשרי, אמו היא אחות אמי.

האמנם כן? — שאל הפקיד בתמהון — וכי איך הוא אחיך בשרך איש בליעל כזה, הלא אתה הנך ירא אלקים ומלך, נאמן ותמים, ואיך הוא ההפך ממך?

אם בעיניך השר יפלא — בעיני לא יפלא. אנכי בעודני ילד מאסתי בלמודים המכונים בפי בני העולם בשם „השכלה כללית" ואבחר בתורת ד' ובמצותיו, על כן לא קראתי את הספרים המלאים כחש וכפירה. לא התרועעתי עם מורדי אור האמונה ואשאר תמים ונאמן לאלקים ולמלכי; אך הוא נמסר אל בית הגמנזיום, שם נתחנך על ברכי הספרות הכופרת והמתירה לכל באי שערי' את כל העולה על רוחם, ויהי אך נתקו מעל הילד מוסרות הדת והאמונה, וימסו גם אסירי הממשלה וחקי המדינה, ויקרא חפש

לנפשו, ועד מהרה נמצאו לו חברים בוגדים אשר הרעילוהו בספרי המינים הידועים, ולמה אפוא יפלא בעיניך הדבר הזה. לדעתי, אין האשם כי אם בספרות הבוגדה. הלמודים הפורקים מעל התלמיד את עול הדת הם הם האשמים בכל הרעה המוצאת את הממשלה ואת רוחמי, ועל השופטים לשים לב לדבר הזה."

„צדקת דוד — ענה השר — גם אנכי יודע כי רבים מן הצעירים המתחנכים על ברכי ההשכלה, לא משכילים הם כי אם פורעי כל חק ומוסר, ואף שוא יתימרו בכבוד ההשכלה, כי הפסדה מרבה משכרה ורעה רבה היא מביאה לעולם".

אבל — ענה דוד — מה תהי אחרית הנדון התוכל להבטיחני כי ימצאו לו זכות?

„דבר קשה מאד גם אנכי טרם אדע פרטי המשפט ופשעיו מה הם, לכה איעצך באה גם אתה מחר אל בית המשפט, אנכי אתן לך לבא שמה ושמעת גם אתה את פרשת עונו ודברת את דבריך באזני השופטים ובלי ספק ישאו פניך, ואם לא להעביר כליל את עונו אך למצער להקל ענשו."

בלילה ההוא נדדה שנת דודל. לעיניו נצבה תמונת מישקא הילד החי העליז והרענן המתענה עתה בכלא בכבלי ברזל פרוע לשמצה ויצא לבו. וישכם בבקר ויתפלל וילך אל בית המשפט הצבאי, שם חכה בפרוזדור שעות שתים עד בוא הפקיד מכרו ויפתח לו את האולם ויביאהו שמה. אך מה נבהל פתאם בראותו את האסיר הנדון מובא מקף שוטרים שלופי חרב והוא מענה כלו, עיניו חשכו בחוריהן על פניו חורת מות ולא נכר כלל כי הוא בן שועים ועשירים. הקטגור הרצה את פרשת עון מישקא. הסנגור נסה להוכיח צדקתו באמתלאות שונות אך לא עלתה בידו וכמעט היתה שומה מפי השופטים להמית אותו בירי', ורק מפני שהנדון הודה בעצמו

עַל כַּמָּה מַחַטֹּאתָיו נֶחְלַט לְהָקֵל עָנְשׁוֹ. גְּמַר הַדִּין נִדְחָה עַד יוֹם הַמָּחֳרָת, וְדָוִדל לֹא נָח וְלֹא שָׁקַט וַיִּשְׁתַּדֵּל בְּטוֹבַת מִישְׁקָא, כִּי עַצְמוֹ וּבְשָׂרוֹ הוּא, עַד אֲשֶׁר הוּקַל עָנְשׁוֹ לְהִשָּׁלַח לִגְדוּד אֲסִירִים לִשְׁמֹנֶה שָׁנִים. אָז הוֹסִיף דָּוִד לְהִשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ הָרִשְׁיוֹן לְהָבִיא אֶת מִישְׁקָא אֶל בֵּיתוֹ עַל שָׁעוֹת אֲחָדוֹת, בְּלִוְיַת שׁוֹטְרִים הוּבָא הָאָסִיר אֶל בֵּית דָּוִדל, וְדָוִדל נָפַל עַל צַוָּארָיו וַיֹּאמֶר לוֹ: הֲלֹא אָחִי אַתָּה, עַצְמִי וּבְשָׂרִי, וְלֹא יָכֹל מִישְׁקָא לַעֲנוֹת אוֹתוֹ כִּי נִבְהַל מְאֹד מִפָּנָיו. וַיּוֹסֶף דָּוִד לְדַבֵּר עַל לִבּוֹ דְּבָרִים טוֹבִים דְּבָרִים נִחֻמִים, וַיַּזְכֵּר לוֹ אֶת יְמֵי הַיַּלְדוּת, אֶת יְמֵי הַתֹּם וְהַטֹּהַר, אֶת הַיָּמִים אֲשֶׁר נִפְגְּשׁוּ לִפְרָקִים קְרוֹבִים בְּבָתֵּי אֲבוֹתֵיהֶם, וַיִּסֹּג מִישְׁקָא אָחוֹר וַיַּחֲבֹשׁ פָּנָיו בְּכַפָּיו וַיִּתֵּן אֶת קוֹלוֹ בִּבְכִי וּכְשָׁעָה שְׁלֵמָה לֹא שָׁבָה רוּחוֹ אֵלָיו וְלֹא דִּבֵּר דָּבָר...

(עוד יבא בע״ה)

הודעה מפורטת.

(המשך מגליון כ״ו).

מישב עוברים הם אל האולם אשר שם מוצאים להם מקום אלה היודעים כבר היטב ללמוד ולעיין בעצמם כל צרכם אבל בכל זאת אינם נעזבים עוד לנפשם ומשגיח עומד ממונה עליהם, מופ׳ בתורה ויראה. לשום עליהם עין לטובה להראותם באיזו מסכת ובאיזו אופן ילמדו, מי ישים עיקר למודו בתלמוד ומי—בפוסקים גם כל דבר הקשה להם בתלמוד אליו יובא ואשר ע״כ יושב המשגיח ההוא כל מישך הלמוד באולם על במה העשוי׳ לדבר הזה, ומורים שנים או שלשה נתונים להם להורותם את למודי החסידות העמוקים, ובכל יום נישנה לפניהם פרק תניא מפי אחד המורים המובהקים ביותר ונוסף עליהם למודיהם ואם יודעים הם את למודם המוסריי בטוב טעם ומבאר להם את כל ספקותיהם. בכל שבתות השנה ומועדי׳, אשר כ״ק אדמו״ר שליט״א בביתו, (כי יש אשר נוסע הוא להו״ל לרגלי חלישתו, או בימי קיץ לנאות רשא כמצות הרופאים עליו) שומעים הם מפיו תורת חיים, אמרות טהורות כזהב מזוקקות חדשות בכל עת וחוזרים הם על דבריו עד שיהי׳ שגורים בפיהם.

המצטינים בכשרון קליטת הדברים בשמיעה פעם אחת שונים מיד לפני חבריהם, ולמען הוכח אם נכונה בפיהם ובכח זכרונם אם לא נגרעו או הוסיפו דבר אשר לא כאמור, ולמען הבין כל דבר על מכונו שבים הם להכנס ביום הש״ק בבקר לפני התפלה אל אלופם ונשיאם מורם ורבם שליט״א ולחזור לפניו על הדברים ההם והוא מסביר להם פנים ומעמידם על האמת עד אשר במישך יום השבת יודעים כמעט כל תלמידי האולם את הדברים בעל פה ושבים הם ללמד תלמוד ופוסקים כסדרם יום יום.

סדר היום.

גם עליהם ללמד לא פחות מאחת עשרה שעות ביום, אלא שבהם כבר יש תלמידים מיוחדים אשר רוח מבינתם ימריצם להתפלל גם עד אחרי חצות היום כשעה או כשתים ועוד יותר מזה בשבתות ומועדים. כשמונה שעות ביום לומדים הם תלמוד ופוסקים לפני התפלה בבקר ואחרי ארוחת הערב— דברי חסידות מספר התלמידים באולם כמאה ועשרים וחמשה יחי׳.

(עוד יבא בע״ה).

הילדים אשר מלאו להם שלש עשרה שנה.

וועליקי־לוקי: דוד שצעגלאוו י״ג ניסן העבר נדב שלשה רו״כ.

וועליז: זלמן עוריאל כ״ט אדר העבר נדב 36 ק״פ.

טראשקון: יואל יאקובסאהן כ׳ אייר העבר נדב 18 ק״פ.

לאדמיר: מענדל פראמער שושן פורים נדב 30 ק״פ.

לאדמיר: פנחס רייז כ״ח אייר העבר נדב 27 ק״פ.

קלימאוויץ: זוסמאן קריינדלין כ״ו אייר העבר נדב שני רו״כ.

קאברין: טודרוס גווירצמאן י״ז חשון העבר נדב 18 ק״פ.

קאברין: יודא ראזענשטיין כ״ו סיון העבר נדב 36 ק״פ.

קאברין: יעקב זיסקינד כ״ה סיון העבר נדב 10 ק״פ.

קאנאטאפ: אהרן אבן טוב שבת הגדול העבר נדב 50 ק״פ.

יחי׳ ויגדלו ויאריכו שנותיהם באשר ועשר ויראת השם סלה!

חברנו התמים הנעלה מו״ה נחמן וואסקאבאייניק מעיר טראשקון ביום פדיון בנו הבכור זיסקינד למז״ט יחי׳ ויאריך ימים ושנים נדב 54 ק״פ.

הלעווריק: אשה ראזענבליום.

Редакторъ: **М. Розенблюмъ, Любавичъ.**

אדריסה: Контора **I. Шнеерсона,** Любавичи, Мог. Губ.

Изд. и Типографія I. Лурье, Гороховая 48.

ב"ה

האח

No. 28.

יום א' פ' קרח כ"ט סיון התרע"א.

ליובאוויטש

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את „האח" בכל שבוע חנם, אם יש סוכן בעירו, וכל המקבל על שמו ביחוד, מחירו: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנת חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'.

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעריהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להזרז לבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרים' הישובה בסוף.

ב"ה! מברכים אנחנו בברכת מז"ט את חברנו הרה"ת והיר"א ר' ישראל נח חאצקעוויץ יחי' ליום עלותו על כסא הרבנות בעיר פאנימונאק. יעלה מעלה מעלה כברכת התמימים.

שיחת ילדים.

הראיתם ילדים - שואל אחד הילדים את חבריו – הראיתם את המקרה אשר קרה אתמול במחנה?

הראינו? – עונים בתמהון – ומי לא ראה כפתח הארץ את פי' ותבלע את קרח, דתן ואבירם, אותם ואת בתיהם ואת כל אשר להם? הלא כלנו נסנו ונמלטנו על נפשותינו. כי אמרנו פן תבלע הארץ גם אותנו...

אוי, אוי,! – עונה אחד – מה גדלה החרדה והבלהה בהבקע פתאם האדמה וכמו הר עגל עמק נגלה לעיני כל ודתן ואבירם ונשיהם ובניהם וטפם התחילו מתגלגלים אל תוכו. וחפצים הם להתחזק ולעמד על רגליהם ולעלות מן החר אך לא, מתרוממים מעט ומיד הם נופלים שנית, וצועקים הם וקוראים בקול מר: אוי, אויה! אבדנו אבדנו! אדוננו משה הושיעה! אך אין שומע להם. ופי ארץ נורא פותח ובולע אותם חיים... הה, מה נורא הי' המחזה!...

ואני – עונה השני - נבהלתי פתאם בראותי כי גם מאהלנו התחילו מתגלגלים דלי וקיתון, והארץ מרחבת פי' הנורא ובולעת גם אותם, הוי אמרתי. אנה נברח מפני המות האכזרי הזה, אמי התעלפה, אבי נסה לקחתנו על שכמו ולנוס, אך לסוף נוכחנו, כי הכלים ההם היו שאולים בידנו מאת דתן הרשע והארץ בלעה את כל אשר להם גם בקצה המחנה...

„אך למה נגזרה עליהם גזרה זאת"?

האינכם יודעים? הלא המה הרשעים נקהלו על משה ועל אהרן ויחרפו אותם ויעיזו פניהם לדבר תעה עליהם ועל פקודיהם, ומשה בענותו הגדולה הלך אליהם להשיבה מדעתה הרעה, אך הם לא אבו שמע. אז בקש משה מאת השם לברא בריאה, אשר לא כמות כל האדם ימתון הרשעים ההם למען ידעו הכל כי נאצו האנשים את השם.

מה הי' להם? - שואלים הילדים בתמתם – מה הי' לאנשים ההם כי קראו לריב עם משה עבד השם? הטרם ידעו כי מרה תהי אחריתם?

ולמה אינכם מתמיהים -- עונה אחד מהם – על המרגלים אשר בזדון לבם הוציאו דבה על הארץ הטובה אשר אנחנו באים אלי'. הו, ארץ כזאת, ארץ זבת חלב ודבש, ארץ חטה ושערה

גפן ותאנה ורמון, ארץ זית שמן ותמרים. ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה יחצבו נחשת. ארץ טובה ורחבה. ארץ אשר עיני השם בה מראשית השנה ועד אחריתה, על הארץ ההיא הוציאו קול כי משכלת היא ואוכלת יושביה? „ואבותינו מה עשו — עונה השני — האמינו לקולם וישאו קול בכי ונהי ויקציפו את האלקים עד אשר נשבע כי לא יראו את הארץ ההיא”.

„לא, לא! — קוראים כל הילדים — אנחנו לא נאבה ולא נשמע בזה לאבותינו. אמנם חיבים אנחנו בכבודם, אבל בהמרותם את פי השם, כשאינם מאמינים בו ובמשה עבדו, לא נלך, חלילה, בעקבותם. אנחנו הילדים נכונים לעשות ולשמע את כל אשר יצוה עלינו על ידי עבדיו הנביאים והחכמים לומדי התורה”!

השמעתם? — אומר אחד הילדים — הלא כה דבר השם: „וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה, והבאתי אותם וידעו את הארץ אשר מאסתם בה”.

האמנם כן? — שואלים אחדים! —

כן, כן! — עונים רבים — גם אנחנו שמענו באזנינו את הדברים האלה.

האח! — קוראים כלם — אנחנו נבא אל הארץ, אנחנו נדע אותה”!

„אבל בתחלה עליכם לירא את השם ולשמע בקולו ובקול עבדיו” — עונה האחד —

כן, כן! קוראים כלם בשמחה ובטוב לבב...

דודל.

(המשך מגליון כ"ז)

אחרי שוב רוחו אליו נגש אל דודל ויפל על צואריו ויוסף לבכות, „הוי אחי!.. ולקול בכיתו בכו גם כל בני הבית, ואף כי בתחלה רעמו פניהם על האורח המוזר הזה הלבוש בגדי אסירים ומגאל במעשי פשע נתעבים, אך

בראותם את נהמת לבבו ואת נחל דמעותיו נדו לו וישבר לבם גם הם...

סוף סוף חדל המחזה הא-נעים הזה. דודל צוה להגיש אל השלחן כל מעשי אפה ערבים ונעימים לחך ויבקש את מישקא לסעד את לבו עד אשר יאכלו את לחם הצהרים. גם את השוטרים השקה יין טוב וישביעם מפת בגו.

ויהי כטוב לב מישקא וידבר על הימים הראשונים, ועל שגגותיו אשר שגה לחשב על הטבע ועל כל היקום, וכי עתה מתנחם הוא מאד ומודה על האמת, ויבקש מאת דודל שארו לתת לו על דרכו טלית מציצת ותפלין, כי מעתה ילבש ציצית ויניח תפלין בכל יום. הדברים האלה הרנינו מאד את לב דוד ומיד מלא את שאלתו זאת וגם כסף נתן לו וצדה לדרכו.

„מי יתן וראיתי את בית אבי”? — אמר מישקא, ואנחה מרה התפרצה מלבו — „גם את הדבר הזה אעשה — ענה דוד — רק ימים אחדים יעברו ובאו כל בית אביך הנה, אך אתה חזק והתחזק לבל יפל לבבם מאד בראותם את פניך” —

„אנכי אתחזק ואבליג על יגוני. אבל היבאו גם אביך ואמך ואחותך”?..

„אם אקרא להם יבאו” — ענה בשפה רפה — ידע כי אחותו חולה היא זה ימים רבים, וכבר היה ספק בלבו אם עודנה חיה, אך מישקא לא הרגיש במבוכת דודל, ויוסף לאמר: „משלום אחותך לא שמעתי זה כמה שנים. היא בודאי כבר כלתה את חק למודיה בגמנזיום, בודאי היא שומעת כבר שעורים מפי הפריפוסרים באחת הערים הגדולות? הה?”...

אינני יודע — עונה דודל בפנים זועפות — אך יודע אנכי, כי לו לא החלה כלל ללמד בגמנזיום כי עתה היתה מאשרת יותר.

„צדקת אחי, גם אנכי הלמודים למודי הטבע, המחקר וההסתוריה היו בעוכרי גם היא האמינה בסופרי הספרים ההם המוליכים את

האדם שולל ומוציאים אותו מן הדת והעולם, ובהיותה נוחה להתפעל רתחו דמי לבבה ותשפך את רוחה גם עלי, ועתה מה שלומה׳?...

השוטרים הפסיקו את דבריהם ויאיצו במישקא ללכת אתם.

על אפו ועל חמתו עזב את בית דוד, אשר שכח בו לשעה את מצבו, וילך עם השוטרים.

עוד נדבר את דברינו בבוא כל בית אביך לשלום״, — הבטיחו דוד — ועתה לך לשלום..

תולדות אנשי שם.

(המשך מגליון כ״ו)

בימים ההם בא עשיר נכבד מעיר ניקלשבורג אל הגאון בעל „מחצית השקל״ ז״ל ויבקש ממנו למצא בחור מופלג בתורה לחתן לו, והוא יתן לו נדן, אבל חפץ הוא שיקבל חתנו גם משרת הרבנות על שכמו, וכבר יש קהלה חשובה אשר תקבל אותו לרב וישלח לו הגאון את הבחור מפראנקפורט (הוא הגאון ר׳ משה סופר) ויבא שמה, ויבקרו אותו חכמי העיר ההיא וימצא חן רב בעיניהם, אך לעת ערב בדבר אתו העשיר וברצותו להפיס דעתו, אמר לו כי נכונה לפניו רבנות בקהלה נכבדה אשר מיד אחר חתונתו יהי׳ עליו לכהן בה פאר, והבחור אשר מענותו לא חפץ ברבנות בשמעו את זאת השמיט את עצמו מיד וישב לעירו, ובבואו לבית מדרשו של הגאון „מחצית השקל״ והוא למד אז עם תלמידיו וישאלהו בקצרה: „מאי הוי עלה?״ ויען: „לאו!״ וידע הגאון כי מאשר בורח הוא מן הגדולה לא חפץ גם בבת העשיר ההוא, ואף כי הגאון גם הוא מאס בכבוד רבנות, וכאשר הציעה לפניו קהלת פרעסבורג כסא רבנות השיב להם, כי בעיניו פלא, איך הוא ראוי בעיניהם לכסא כבוד כזה? אך בזאת יאות להם אם יקחוהו לשמש ביהכ״נ „שולקלאפפער״ או ילך אתם; בכל זאת אמר עתה להבחור מפרנקפורט כדברים האלה: „אויף מיר האט זיך השי״ת געזעטצט, אבער איך האב מיך אויסגעריססען, אויף אייך ווירד ער זיך זעצען, איר ווירד אייך ניכט אויסרייסען, איהר מוסט איין רב ווערדען״. ואחרי ימים רבים בהיות הגאון ר׳ משה סופר, רב, אמר לתלמידיו: „נוא, וואס איין קללת צדיק קאנן? איך האב מיססען איין רב ווערדען״.

אחרי כן נשא לו לאשה את בת הרב ר׳ משה ייערוויטץ ז״ל, היא היתה יתומה מאביה ואחי׳ העשיר הבטיח לר״מ סופר להחזיקו על שלחנו ימים רבים לתת לו את היכלת לשקד בתורה ומאשר אריר כל חפצו הי׳ רק עסק התורה נאות לזה, אך לאחרונה נהפך הגלגל על אחי אשתו וירד מנכסיו, ורק בהזהרו מהעציב את הגאון רמ״ס ז״ל הסתיר ממנו את הדבר, ולא גרע מחקו מאומה וישב לו הגאון בביתו ויהגה בתורה ימים ולילות וימאן לקבל עליו משרת רבנות וישב ריקם את פני כל הקהלות אשר הפצירו בו לבא אליהן לכהן כרבנות.

באחד ימי השבת ראה ר׳ משה והנה אין השבכה של שבת על ראש אשתו, כי היו הנשים לובשות שבכות מרקמות זהב, וישאל אותה על הדבר הזה, ותען בקול בוכים, כי מאשר לא הי׳ לאחי׳ במה לקנות יין לקידוש נתנה את מצנפתה בעבוט, אז נודע לר׳ משה עני גיסו, וימאן להכביר עוד עול כלכלת ביתו עליו, ויאמר ללמד איזו מלאכת ידים להתפרנס בה, כי כן הי׳ גם בתנאים ואמוראים חכמי התלמודים אמנים וחכמי חרשים מתפרנסים מיגיע כפיהם, אך מאשר כבר הי׳ אז בן שלשים שנה קשה הי׳ עליו לאמן ידיו למלאכה, ויצר לו מאד, ובטלית קטנה שלו היו כפתורי כסף והי׳ בבא עני לבקש נדבה הי׳ כורת כפתור מטליתו והי׳ נותנה לעני למוכרו וליטול לעצמו חציו ולהחזיר לו חציו; אך מהרה נתקבל לרב בעיר דרעזניטץ בכבוד גדול ובבואו העירה בפעם הראשונה, הסירו אנשי העיר את הסוסים מן העגלה וימשכוה בעצמם ור׳ משה בראותו זאת אמר לקפץ ולרדת מעל העגלה אך לא נתנוהו ויביאוהו לביתו ויש שם בכבוד ובאהבה, ואור ההצלחה שב להאיר על גיסו ויעשר שנית, אז ראו עין בעין כי מאת ד׳ היתה זאת לבעבור הביא את ר׳ משה הצדיק לידי משרת רבנות, כי כל הבורח מן הגדולה, הגדולה רודפת אחריו, והוא אמנם ברח מן הכבוד באמת וכן הי׳ בהתקבלו לרב בעיר מאטערסדארף, וזמן בואו נקבע ליום חמישי בערב ויכינו אנשי העיר ויעשו סדרים בקבלת פני הרב הגאון בכבוד גדול, אך הוא בבואו ביום הרביעי לעיר וויען חשב דרכיו, כי על פי הקביעות הנ״ל לא יוכל להתפלל בצבור ביום החמישי בבקר ולא ישמע קריאת התורה, וימהר ויסע כל הלילה וכאשר בקר בא לעיר מט״ד. ויראו אנשי העיר ויתמהו כי בא פתאום ולא יכלו לחלק לו את הכבוד אשר אמרו ויכירו את צדקת רבם ואת מעשיו הטובים וישמחו בו מאד.

בעיר ההיא קבע ישיבה גדולה ורבים מאלה אשר למדו לפניו בררעזניטץ באו הנה ונוספו עליהם כהנה וכהנה. ויצאו משם כמה גדולי תורה אשר היו למופת ולנס.

ולהגאון ר' משה לא היו בנים ובנות ויגדל בביתו יתומה אחת ויתן אותה לאשה לאחד מתלמידיו האהובים לו ושמו ר' פנחס ליב.

(עוד יבא בע"ה).

שעשועים.

אחד המחברים אשר כתב בספר את הגיונו לבבו על ספר תהלים, הביא את ספרו אל אחד הגדולים שליט"א ויבקש ממנו להסכים לו להדפיסו.

— „חבורך מה הוא?" — שאלהו הגדול.

— „מערכי לבבי, לפי דעתי העני', על ספר ת ה ל י ם" — ענה המחבר.

— „מוטב שהיית מחבר על ספר א י ו ב" — אמר הגדול.

— „ולמה?" — תמה המחבר.

— „איוב האמלל" — ענה הגדול — כבר הסכין, לסבל יסורים והי' סובל גם מחבורך...

שאלה.

היכן משכחת לה שיהא אדם חורש בשור אחד ועובר משום לא תחרוש בשור וחמור יחדו?

פלאי.

מכתבי-אחים.

פאלאצק, יום ג' עשרה ימים לחודש סיון.

לאחי התמימים, הנאהבים והנעימים שלום וברכה גיל והצלחה.

במלאת לי שלש עשרה שנה ביום החמישי לחדש השלישי הוא חדש סיון, יום הג בר מצוה אשר נתן לי אלקים במתנה, הנני מרים את נדבתי סך שלישת שקלים וששים אגורה, לטובת השוקדים בשבת תחכמוני על דלתות התורה המגינה עלינו בתוך השבת גלותנו ומשפעת לנו סם חיים וקוי אורה, תבלו בטוב ימיכם ובנעימים שנותיכם וישלח לכם עזרתו מקדש, כי יהלו על ראשיכם אור התורה והמצוה כסהר בחצי החדש כעתירת חברכם ברעה

המקוה ללכת בעקבותיכם בלב תמים ולהיות לכם לאה כל הימים. אלי' ב"ר בן ציון דוד פייזנער.

מקרב לבנו הננו מברכים אותך באשר ועשר ושנות חיים, ארך ימים ויראת השם סלה.

התמימים.

נדבות אחים.

אדעססא: האחים דוליצקי שלמה ונפתלי ח מ ש ה רו"כ.

ביעשענקאוויץ: פייגין צבי, פרידמאן משה, קאראסיק יואל, ראייאק אהרן שמואל ורן כאו"א 5 ק"פ. דובראוועע ברוך שלום 9 ק"פ. אלפיראוויץ יצחק מאיר, גלאזאוו נתן, גוטמאן דובער, האטהילף נחמן חיים, יודאווין יודא זלמן, ועזריאל, לאפקאווסקי ארי וזלמן בנימין כאו"א 10 ק"פ. חאנין חייקל, ומענדל לייאין אהרן ליב כאו"א 15 ק"פ. גילמאן סטערנא פרידא 18 ק"פ. גוטמאן זלמן, מייזל שלמה זלמן, ראפפארט מרדכי, שמערלינג משה כאו"א 20 ק"פ. גליקמאן יצחק 25 ק"פ. לייאין אהרן ליב 45 ק"פ.

וויטבסק: מחדר ר' נחום יעקב מילנער: נאלדרינג אהרן, דווארקין גרשון, לעוויאנט אברהם ואחיו, שניאור זלמן, טופרין אברהם, מלכין זלמן, פראדקין שניאור זלמן ואחיו אלי', קישלוק אהרן כאו"א 10 ק"פ. פארטאנאוו שמואל ואחיו משה 10 ק"פ.

וועליקי-לוקי: שניידמאן בנימין ביינעס 1 רו"כ.

וועליז: נדב הרב נעמויטין 30 ק"פ. חאווקין שלמה ואחיו 38 ק"פ.

ניקאלאיוב: מאסי' מייזיל 20 ק"פ.

פאהארעליץ: זוראוועל שמואל, טעלעוויצקע זלמן, כענקין ברוך אייזיק, פידלמאן מאיר, ליפשיץ משה, כאו"א 5 ק"פ. טולעוויצקע יוסף 8 ק"פ. בליומאוויץ אלכסנדר 9 ק"פ. עטקינר אידליא, שפירא דוד, כאו"א 10 ק"פ. מלכין יעקב יוסף 18 ק"פ.

קרעמענצוג: רופין ישעי' דוד 50 ק"פ.

העסקן: יאנאווסקי אברהם דוד 36 ק"פ.

מהלין: אגראנאוויץ שלום 20 ק"פ.

קאברין: בלאט משה נח, גווירצמאן טודרוס, ובאר דוד, לנרא מענדל, פינצוק משה, פיינבורג בן ציון, כאו"א 5 ק"פ. זבאר איסר 10 ק"פ. יודילעווסקי מענדל 50 ק"פ.

קאנאטאפ: בראהינסקי פרידא אמיתין, שפירא יודא ליב.

העורך: אשר ראזענבליום.

Редакторъ: М. Розенблюмъ, Любавичъ.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Изд. и Типографія I. Лурье, Гороховая, 48.

ב"ה

האח

No. 29.

יום א' פ' חו"ב ו' תמוז התרע"א.

ליובאוויטש

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"ב יקבל את „האח" בכל שבוע חנם, אם יש סוכן בעירו. וכל המקבל על שמו ביחוד, מחירו: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'.

שמות תילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעריהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להודרז ולבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרים' הרשומה בסוף.

ב"ה! מברכים אנהנו בברכת מז"ט את חברנו הרה"ח והיר"א ר' מנחם מענדל שטעשין יחי' ליום עלותו על כסא הרבנות בעיר באבראווי-קוט. יעלה מעלה מעלה כברכת התמימים.

אחינו!

השמועה באה אלינו, כי רבים מכם מתאוננים עלינו על אשר איננו מספרים לכם מעשיות חדשות, כי אם חוזרים על הספורים הנודעים לכם כבר, הכתובים בחמש ובנביאים, כי בהמשך ספורינו עד עתה נתגלגלו הדברים על אדות אברהם המשבר ונותץ את צלמי תרח אביו, על דבר יוסף הנמכר לעבד עד עת בא דבר השם ומבית האסורים יצא למלך על ארץ מצרים, על דבר המצרים אשר ענו את בני ישראל ואחרי כן הכו מכות נאמנות כמדתם, על נפלאות הים ועל הנסים אשר נעשו בו לאבותינו, על מלחמת עמלק, על התורה אשר נתנה בקולות וברקים על המרגלים אשר הוציאו דבה על הארץ ויביאו רעה גדולה על ישראל, על קרח, דתן ואבירם אשר העיזו פניהם לריב עם משה עבד השם וירדו חיים שאלה, על כל אלה דברנו אליכם ותתמהו עלינו. כי מה אנחנו באים לספר לכם דברים אשר כבר קראתם, שניתם ושלשתם; אבל אחים, מלבד אשר באמת שמעתם ממנו גם חדשות רבות מעניינות, הנה גם הישנות אשר אנחנו חוזרים עליהן הוא בשביל להפנות לבבכם אליהן שתשימו לב אליהן. כי אותה הידיעה שאנחנו יודעים דבר בלי שימת לב איננה מביאה כלל את אותה התועלת המכונה, ואין לה ערוך כלל לידיעה שאנחנו יודעים דבר בשימת לב ובשמיעת אזן יפה. הנה אבינו הזקן אברהם, היודעים אתם אותו אחים? וכי סבורים אתם, שאותו הזקן, שהוא ראש פנת שבטי ישראל, ואשר נגלה אליו האלקים פעמים רבות ויבחר בו באהבה ויכרת ברית עמו, ברית עולם, וכי סבורים אתם שאותו אברהם נולד זקן בן שבעים שנה? שמא דומים אתם שאברהם אבינו לא הי' ילד כלל, וגדול יצא מבטן אמו? לא. גם אברהם הי' ילד, בודאי הייתם שבעי רצון לראות את אברהם כשהוא ילד, איש כזה, איש אשר הפך משרש את חקות הגוים ההם ואת עבודת

פסיקיהם. איש אשר בא באש למען אמונתו ביחידו של עולם והאש לא נגעה בו לרעה, איש אשר מלכים בקשו קרבתו, נתנו לו מתנות ויתרפסו לפניו, איש אשר בו בחר השם מכל אנשי דורו, איש כזה בודאי נאה ומעניין הוא לראותו כשהוא ילד, לראות את היתרון אשר בו על כל הילדים כגילו, אבל, היודעים אתם את היתרון אשר היה בו? הוא היה שם לב לכל אשר ראו עיניו; בעודנו ילד בן שלש שנים ועיניו ראו תבל ומלואה, שמים וארץ, הרים ובקעות, אש ומים, כל עץ פרי וכל ירק עשב כל החי וכל צפור כנף כל אדם, זקנים עם נערים, וכלם חיים וקימים, הארץ תתן יבולה, העץ יתן פריו, העשב יציץ ציץ, החי מוצא טרפו. והעוף יעופף על פני רקיע השמים, והאדם רודה בכלם, בראותו כל אלה מיד שם אל לבו וישאל את נפשו: „מי ברא אלה? יד מי עשתה את כל הצבא הגדול הזה? הו, מה נכבדה היא היד הגדולה אשר עשתה את העולם המלא הזה"! ותכל נפשו לדעת ולהכיר את האדון הנכבד והנורא מלכו של עולם... ויהי בבקר בזרח השמש ויתמה

הילד למראה עיניו, כי ראה את אורו הגדול ואת חמו הנעים, וימהר ויכרע על ברכיו ויפל על פניו וישתחו אליו בהדרת כבוד, כי אמר בלבו אין זה כי אם בורא כל היקום, ולא חדל מהשתחוות אליו כל היום, אך בראותו כי בבא הערב שקע וירד מאד, ויפל לבו ויכר כי גם השמש איננו כי אם נברא ככל הנבראים. ויהי בעלות הירח וכוכבי אור ויאמן הילד למצא בו את אדון העולם, אך כאור בקר ופני הירח קדרו נוכח כי גם הוא עבד ומקשיב לקול נגיד ומצוה עליון, עד אשר נגלה אליו האלקים ויאמר לו: אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי ויגל לפניו את כל תעלומות הבריאה, אז דבק אברהם לאהבה את השם וילמד תועים בינה ויעש נפשות רבות לאלקי השמים והארץ...

(סוף יבא אי"ה)

דודל.

(המשך מגליון כ"ז)

ואחות דודל גם אחרי אשר קמה מחליה לא שבה לאיתנה הראשון; חורת המות לא סרה

שעשועים.

און דער אינגל איז צו טראַגין
אין דעם זאָממער, אין דעם שפּילין
ס'העלפט אים גאָר ניט, ריידין זאָגין
ער ניט זיך נאָך נאָר זיין ווילין...
און דאָס זעלבע די גרויסע אויך
זיי זיינען גאָר שרעקליך טויב...
זיי זיינען פוסט רויך און שטויב...
זיי זיינען פוסט רייך און שטויב
דער אינגעל ישפּרינגט לויפט אין גאָס
שפּילט אין העלצלאך ביז שפּעט ביינאַכט
פון שוויב די העמד איז שעהן נאַס,
ער שפּרינגט נאָך אום קוועלט און לאַכט.

און וועגען מאָרגין אין הדר גיין
ניט ער קלערט ניט אים אַרט
ער ווייס אז פראָסט זיין איז ניט שיין
ער וויל ניט אָבער, זיין פערשפּאַרט;
דער גרויסער אויך מיט'ן אינגעל גלייך
איז צו טראָגען אין דער וועלט
ס'ווילט זיך אים נאָר זיין רייך
ער זוכט ער שנאָררט נאָר די געלט
און וועגין מאָרגין... ניט ער טראַכט
ער לאָזט זיך ניט אין דעם אריין
ער ווייס אפילו ווי גוט מי מאַכט
פרייליך אָבער ווילט זיך זיין. —

מעל פני רוחה הנה נכאים ויבעתוה חלומות וחזיונות לילה, כפעם בפעם נתקבלו מכתבים משמחים מאת דודל אך היא לא הרבתה לשמח בהם. היא לא יכלה לחשב כי גם איש ירא את השם וחפץ במצותיו הוא אדם מן הישוב. ונפשה ערגה רק לשמע משלום מישקא אשר לצערה העמק אבד לה לנצח. כי לא ידעו ממנו דבר ועקבותיו נעלמו מעיני כל באי עירו. רבים חשבו וגם היא האמינה כן, כי כבר הומת בידי או בתלי, ובכל יום קנתה עתונים שונים ותחפש בהם אולי תמצא איזה דבר על אדותיו, אך לשוא, מישקא איננו.

אבות דודל ככל אשר שמחו על השמועות הטובות מאת בנם אשר שמעו הטוב נשמע למרחוק, כן הצטערו בצרת בתם המתמוגגת ביגונה, וכמעט אשר איננה יוצאה מדעתה. גם האם אשר לפנים היתה תמימת דעים עם בתה ואשר שמחה מאד בה ובהשכלתה, גם היא נוכחה עתה כי רק אסון גדול המיטה על נפשה ועל נפש בתה היחידה בתתה אותה ללמד מדעים שונים וספרי מינים המוציאים את האדם מן העולם, ויום יום נסתה לדבר באזני דברי תוכחה ולהוכיח גם לה כי שונה היא מאד במשפטי ובדעותי, וכי על האדם לבלתי סור מן התורה והמצוה ימין ושמאל ואז טוב לו, אך—לא לעזר ולא להועיל, הבנות אשר עותו את דרכן, קשות-ערף הנה עוד יותר מהבנים ואינן מאמינות כי אם בחיים אשר בחרו להן, חיי שאון והמולה, חיים של הנאה וקורת רוח בעולם הזה, חיים שיהא החפש מבצבץ בהם בכל רגע ורגע. ומלבד חיים כאלה אין חייהם-חיים. וכן החליטה גם אחות דודל לשים קץ לחיי וכבר כתבה בספר את כל

מערכי לבה והגיוני רוחה ותהי נכונה למות פעם אחת ולהחלץ מן היגון הנורא המעיק על לבה ומדכא את נפשה, אך פתאם בא שנוי נמרץ בדעותי ורוח אחרת לבשה אותה- מכתב נתקבל מאת אחי, והמכתב מענין מאד...

(סוף יבא אי"ה)

הודעה מפורטת.

(המשך מגליון כ"ז)

סדר כלכלתם.

לתלמידי החדרים נתנים: מלמדים, משגיחים, חדרים, עצים ונרות, שהוצאותיהם עולות לחמישת אלפים רו"כ לשנה, בלי שום קבול שכר גם מעשירים שבהם.

לעניים שבהם הוסד עפ"י הרבנית הנעלית מרת שטערנא שרה תחי' אגודת-נשים (דאמען-פעראיין) המספקת ארוחת צהרים כללית לחם ותבשיל בכל יום, לא פחות מאשר לארבעים תלמידים, מלבד ארוחות בקר לכל תלמידי החדרים הראשון והשני, על פי' נמנו בערים רבות נשים מתנדבות הקוראות לנדבות ומאספות על יד סכומים הגונים שבהם היא מכלכלת את הילדים, לחם ותבשיל בגדים ומנעלים.

זה כשנה וחצי נוסדה „קופת ילדים" מנדבות הילדים אשר בכל עיר ועיר המתנדבים בכל שבוע איש כפי מסת ידו ונדבות לבו *). מקופה זו מספיקים גם לשאר הילדים ארוחות בקר צהרים וערב, בגדים ומנעלים די צרכם.

מהם שמקבלים תמיכה במקצת מאת קופת תומכי תמימים הכללית.

לתלמידי השעור (אשר בשצעדרין) כבר נתנה תמיכה לכל אחד לפי ערכו ומצבו בחמר ובמוסר. התמיכה בערך 4—5 רו"כ להדש מלבד הוצאות כוללות, בגדים מנעלים, כבוס לבנים, מרחצאות כו'.

אך יותר מהם נתמכים תלמידי האולם אשר להם נתן כל מחסורם בכסף או במאכל, כי עשה נעשה בית תבשיל בחדר הלמודים — הוא חצר מעון כ"ק שליט"א — אשר שם יאפו, ויבשלו ויכינו

*) משך שנה אחת קבלו הילדים „פרס" בעד נדבותיהם ספור או שיר בכל חצי שנה, ומיו"ד כסלו העבר ואילך מקבל כל ילד המתנדב שני קאפ' בכל שבוע את „האח".

מודעות:

א) מבקשים אנחנו מכל אנ״ש העוסקים בטובם בהפצת הגליונות, להודיענו מיד בדיוק מספר מקבלי „האח״ ואם לא, יהי׳ אחראים בעד כל הגליונות שהם מקבלים.

ב) להודיענו ג״כ מיד שמות כל הילדים „אחי-התמימים יחיו״. מאלה שלא נדפסו עוד כלל מעירם או מאלה שנוספו על הנדפסים. או שנשמטה הדפסת שמותיהם. ונדפיסם אי״ה.

ג) יזדרזו נא כל העסקנים והחותמים היחידים בשלות דמי „האח״ בזריזות היותר מוקדמת. לא יחוסו על דמי המשלח ולא יחמיצוהו בזמן כל שהוא. ואל יכבד עליהם הדבר. כי צדקת ה׳ הם עושים וחסדם עם הילדים התמימים יחיו.

ד) בגמר הדפסת ה„אלבום״ של השמות אומרים אנחנו להדפיס שער יפה. לבעבור יכורך כל ילד את האלבום ויהי׳ לו לתפארת, על כל ילד יהי׳ אז לשלם חמשה קאפ׳. כל מי שאינו רוצה בו עליו להודיע במוקדם.

ה) במקום ההוספות הגדלנו את „האח״ בזה שהוצאנו את הדפסת השמות מתוכם. הילדים „אחי התמימים״ המתנדבים לא פחות משני קאפ׳ בשבוע, יהי׳ להם האלבום ל„פרם יפה״.

המערכת.

את כל מאכלי התלמידים ההם, ובקר וערב הם באים שמה, שותים טה, ואוכלים די שבעם, גם בגדים ונעלים נתנים להם לכל עת מצא.

(עוד יבא בע״ה).

נדבות אחים.

ליוועניהאף: וואפנע משה 10 ק״פ. הירשאוויץ יצחק 18 ק״פ.

ריגא: בראזנאל יצחק, באשקין באלע, וואל בצלאל, ווארהאפט מרדכי, יפה׳ יצחק, פענקינסקי ליב, קריימאן משה, קאווארסקי פסח, שארין בנימין, שולקין אהרן ומשה כאו״א 5 ק״פ. באשקין יודא, הורוויץ יעקב, טענענבוים אלכסנדר סענדר, לעווין אלעזר, שניידער שמואל כאו״א 10 ק״פ. ברוקארציק ירמי׳ ושמואל, חאראקאוו בער, מינקאוו אייזיק כאו״א 15 ק״פ. דראבקין נחמן ומרדכי 18 ק״פ. גארדאן אהרן וליב בער גוזמאן, טוקאצייער אברהם, מהרשק דוד, מאחעלשאן דוד, רש״ל סענדר, ערמאן שמעון ליב כאו״א 20 ק״פ. לאט חנה 25 ק״פ. אווערבוך רפאל, לאט משה וצבי הירש כאו״א 30 ק״פ. כהן רבקה 36 ק״פ. בראד יצחק, מאיראוויץ עוזיאל, שמערין ירוחם כאו״א 50 ק״פ.

באברויסק: זלמן קאפלאן 5 ק״פ, זרח נינזבורג 10 ק״פ. אברהם רוזין 20 ק״פ.

דובראוונע: שלמה פיק 10 ק״פ.

יעקאטערינאסלאוו: אפרים ליעווין 18 ק״פ.

באריסאוו: יוסף פרידליאנד 50 ק״פ.

נאוואמליני: יוסף שרייער 12 ק״פ, יודא יוסף הערשינסקי 13 ק״פ. זייצעוו חיים צבי הירש 8 ק״פ, שרייער ישעי׳, ראזענבערג יודא וזלמן בער 18 ק״פ.

סעננא: אראנין בתי׳ 25 ק״פ.

טאטארסק: בלאנטער דבורה 18 ק״פ.

קאמאיי: אברהם יוסף דווידוין, שרייער אבא ליב וקונה, קרופאט יודל, הורוויץ משה כאו״א 10 ק״פ.

קאחאנאוו: אידעלציק אהרן מתתי׳, קיסין משה, כאו״א 5 ק״פ. ריבלין מנחם, הלעשין פנחס, לוסקין דובער, אראנאוו יודא כאו״א 10 ק״פ.

הילדים אשר מלאו להם שלש עשרה שנה.

קאחאנאווא: דובער לוסקין י״ד סיון העבר נדב 36 ק״פ.

נעוול: ארי׳ ליב לעווינסאהן יום א׳ דשבועות העבר נדב 25 ק״פ.

נעוול: דוד צבי הירש לעווינסאהן יום א׳ דשבועות העבר נדב 18 ק״פ.

יהי׳ ויגדלו באשר ועשר שנות חיים וארך ימים, ויראת השם סלה.

Редакторъ: **М. Розенблюмъ, Любавичъ.** הוציא לאור: אשר ראזענבליום:

אדריסה: Контора **I. Шнеерсона,** Любавичи, Мог. Губ.

Изд. и Типографія I. Лурье, Гороховая 48.

ב"ה

האח

No. 30.

יום א' פ' פנחס י"ג תמוז התרע"א.

ליובאוויטש

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את „האח" בכל שבוע חנם, אם יש סוכן בעירו. וכל המקבל על שמו ביחוד, מחירו: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנת חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'.

שמות תילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעריהם. כל תילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להודרו ילבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרים' הישומח בסוף.

(סוף מגליון כ"ט)

אחינו!

ועתה, הרואים אתם? הלא גם אנחנו רואים בעינינו ארץ ומלואה, גם אנחנו רואים את השמש והירח בצאתם ובבואם, בעלותם וברדתם, אבל השמנו לבנו לו גם פעם אחת בחדש או בשנה לכל החזיונות הנפלאים האלה? זורח השמש ומתענגים אנחנו, ששים ושמחים על אור ועל חמו, מצחקים, מרקדים ומפזזים. מנסה האחד מאתנו לשאת את עיניו ולהסתכל באותו המאור הגדול, אך מיד באים קרניו הלוהטות ודוקרות את עיניו, וממהר הוא לעצם אותן ואיננו מוסיף להביט בשמש ואף גם לחשב בו ולתמה על היצור הנפלא הגדול הזה אשר הוא רק אחד מאלפי רבבות הנבראים אשר אין מספר למו ...

כן הוא מנהגנו, אחינו הילדים—נודה ולא נבוש—בכל אשר רואות עינינו. ואת המנהג הזה אנחנו נוהגים גם בספורים אשר התורה הנאמנה מספרת לנו; יודעים אנחנו את כלם, אמנם כן, יודעים, מי מאתנו איננו יודע את כל קורות העברים במצרים ובצאתם משם. את הים הנגזר לגזרים, את הסלע הנותן מימיו, את המן היורד יום יום ארבעים שנה רצופות. את עמודי האש והענן, את הארץ הפוערת פיה לבלע את החטאים בנפשותם, את האתון המוכיחה את בלעם אדונה על הכותו אותה בבלי דעת, את שני הסלעים אשר רצצו את עצמות האמורי האורב לבני ישראל בנקיקי ההרים, מי מאתנו איננו יודע את כל אלה? הלא למדנו חמש, וחוזרים אנחנו עליו בכל שנה ושנה; אבל השמים אנחנו לב לכל אשר אנחנו יודעים? הספור הוא בחמש, ושם ימצא מקומו בכבוד, ולבנו אפוא הוא? לבנו הוא ברחובות ובשוקים, בצעצועים ובמשחקים, במקלות ובכדורים, בעטים ובכפתורים, במריבות ובמלחמות, בנצחונות ובנקמות, בערמות ובנכלים ובכל הבלי הבלים.

ועתה, אם לא תקשו ערפכם הלא תודו, כי לא למותר הוא את אשר אנחנו באים להזכירכם ולהעיר אזניכם לשים לב לכל אשר אתם יודעים בתורה, אותם הספורים עצמם בקראכם אותם מעל ספר חדש הם כחדשים בעיניכם ועושים עליכם רושם אחר לגמרי.

שמחים היינו מאד לקראת המכתבים הרבים אשר קבלנו מכם, כי למקרא דברינו הנכם

מתעוררים לשנות דרכם ולהיות לאנשים טובים ומוצאים חן בעיני אלקים ואדם. כי אמנם זה כל ישענו וחפצנו, ולולא הוצאות הדפוס העוצרות בעדנו, כי עתה היינו מדפיסים את כל מכתביכם למען יראו הכל ויוכחו, כי לא על צחיח סלע זורעים אנחנו את אמרותינו, וכי, ב"ה, מצמיחים הם פרי תנובה נחמד למראה ולהשכיל. הנה, כי כן, נוכחנו כי, ב"ה, הועילו ספורינו גם עד עתה; ובכל זאת להפים את דעת כל הקוראים הננו נכונים לספר לכם, אחינו, ספורים חדשים מנפלאות הצדיקים והקדושים אשר נעשו להם, כי אמנם כנפלאות אשר עשה השם לישראל עמו מיום צאתם ממצרים עד בואם אל הארץ אשר נשבע לאבותיהם, כן הוא עושה תמיד, עד היום הזה, לעבדיו שומרי מצותיו. בודאי יודעים אתם את רבי פנחס בן יאיר בלכתו בדרך לפדות את אחיו בני עמו מידי שודדים, ונלוו אליו שני אנשים עברי ונכרי, ויהי בבואם עד אחד הנהרות ושמו „גינאי", ויצו עליו רבי פנחס להחלק, ויקרע הנהר שלש פעמים והוא ושני האנשים ההולכים אתו עברו בחרבה, הרואים אתם כי את אשר עשה השם למשה ולכל ישראל עשה גם לאחד מהתנאים הקדושים. וכן יספר בהבעל שם טוב הקדוש, כי בעודנו נער, ובעברו ברחוב באחד הכפרים ואחד מנערי הנכרים ידה בו אבנים, ויתן הבעש"ט עיניו בו, ויחל הנכרי לשקע בארץ ויראו האנשים העומדים שם והנה הוא יורד ושוקע מטה מטה ועוד מעט וכסתה אותו האדמה, ויפצרו מאד בהבעש"ט, ויען להם, מעתה לא יוסיף לידות אבן בעוברים והי'. הנה רואות עיניכם, כי כאשר נקם השם את נקמת משה בעדת קרח, כן תבע את עלבונו

של הבעש"ט ממעליביו *), וכן רבו הנפלאות אשר ראו עיני רבים בגדולי הדורות האחרונים, והננו אומרים לספר גם באזניכם מאלה אשר שמעו אזנינו מפי נאמנים ומספרים מובהקים, ושמעתם גם אתם, ושמתם לבבכם אליהם וזכרתם לטובה את אחיכם התמימים.

דודל.

(סוף מגליון כ"ט)

ואלה דברי המכתב: „אבותי היקרים, מישקא בן דודתי, אסור פה בבית האסורים, כמעט נגמר דינו למיתה, אך בחסד ד' עלי נשאו פני ויצא משפטו להשלח בגדוד אסירים לשמנה שנים; עתה יבאו נא אבותיו הנה כי מאד כלתה נפשו לראותם, ובאו נא גם אתם אבותי היקרים אלי וקחו אתכם גם את אחותי. בנכם"...

בבוא דבר המכתב היו שני הבתים, בית אבות דוד ומישקא כמרקחה, והכנות תכופות נעשו לדרך, ואחות דוד עזבה את המות ובכל עז האיצה באמה להחיש מסעם לעיר ו..

הם באו אל בית דודל ואך שתי שעות הספיקו לדבר עם מישקא כי הי' דבר המשפט נחוץ לשלחו לדרכו לרצות את עונו, ואחות דוד נשארה בביתו. כבוד ביתו הגדול ורב עשרו הפכו את לבה להאמין גם בחיי דת ותורה, ומעט מעט הסכינה עם מנהגי דוד והליכותיו

*) יודע אנכי מה שאירע בעיר ניעזין לפני כארבעים שנה באחד הלומדים הגדולים שהרבה לספר בגנותו של הבעש"ט ז"ל, ויצא האיש לעשות צרכיו ותשמט רגלו ויפל מלא קומתו אל הבור העמק המלא גללי אדם ויוציאוהו משם מלכלך ומגעל ונתקיים בו כל המלעיג על דברי חכמים נדון בצואה.

אשר היו רק על פי התורה והיראה, עיני ראו כי רק החיים המיסדים על מוסדות האמונה והתם, הם חיי אשר וענג, היא כבר השכילה להבין כי לו גם לא העשיר דודל אחי עשר רב כזה, ולו גם היו עני כל ימיו, גם אז היו מאשר וצולח יותר הרבה מרוזנים ונסיכי ארץ. אמונתו ותמתו הן הן מקור חייו ודבר אין לו בעולם מלבדן, והעשר הרב אשר העניק לו השם יתברך, אינו משמש אלא להראות ולהוכיח צדקתו ותמתו לעין כל. כבר החלה האחות הגדולה הזאת לכבד את אחי הקטן גם כלבבה ולהוקיר דבריו הרכים והנוחים. ואחרי שמנה שנים בשוב מישקא ממאסרו, ודודל הטה אליו חסד ויספחהו אל בית מסחרו ויתן לו בית ונחלת שדות וגנים, לקח לו את אחות דוד לאשה, ויחיו חיים שוקטים ושאננים, בחקות התורה הלכו ומכל דברי אחיהם לא הפילו ארצה אף כמלא השערה, ויולדו בנים ובנות ויתנו אותם על יד מורים ומלמדים עברים ללמדם תורה ומצות וירחיקו אותם מכל למוד זר מרחק רב, ויברכו את אלקי דוד ואת דוד כל ימי חייהם.

תולדות אנשי שם.

(המשך מגליון כ"ה)

ר' פנחס ליב זה, בהיותו נער כבן שבע עשרה שנה בא לעיר דרעזניטץ אל הגאון ר' משה סופר ז"ל ויאמר לו, כי נפשו חשקה בתורה ומבקש הוא ללמד לפניו בישיבתו, ויהי כשמע הבחורים וילעגו לו ויהתלו בו, כי איך יאמר איש אשר כמוהו אשר לא למד מעודו ללמד גמרא? אך רבם הגאון גער בהם לאמר: „למה זה תצחקו? הלא כל הרוצה ללמד יבא וילמד", ויקרב את הנער ויצו על התלמידם לקבע עתים וללמדו, זה שעה זו וזה שעה אחרת, והנער מלבד אשר כבר הי' בא בשנים הנה הי' עוד קשה לשמע ומהיר לאבד, וגם אם הרבו ללמדו משנה אחת כמה פעמים הי' שוכח אותה, אך תשוקתו

העזה לידיעת התורה נצחה את כל המכשולים וברוב הימים הגיע למדרגת מופלג בתורה עד שנמנה לדין ומורה הוראות בעיר מט"ד ואח"כ בערים אחרות גדולות לרב ואב בית דין ....

ומעשה הי' בר' פנחס ליב זה בעודנו תלמיד בבית מדרשו של הגאון, שחלה ונפל למשכב ומיום ליום גבר חליו עד אשר נטה למות, וכבר באו בני הח"ק לעמד עליו בצאת נפשו, והנה פתאם בא רבו אליו ויצו על כל העומדים שם לצאת מהדרו, רק אחד הבחורים ושמו ר' מאיר (שהי' נ"כ אח"כ אב"ד) נחבא באחת הפנות וישמע בשאל הרב את תלמידו החולה: הרואה אתה? ויען הן, ויוסף לשאל אותו אם רואה הוא, והוא ענה הן כמה פעמים, וילך לו הרב לדרכו, והתלמיד החולה שבה רוחו אליו ויחזק וישב לאיתנו הראשון ותכל נפש ר' מאיר הנ"ל לדעת את המראה אשר ראה בחליו, אך ר' פנחס ליב לא הגיד לו, ורק בבואו לפני הרב, הודיע לו ויתחבא שם וישמע את דבריהם, כי שאל רפ"ל את רבו הגאון ז"ל לאמר: „אדוני שאל את עבדו בחליו לאמר: הרואה אתה? מה היתה כונתו?" ויען הרב: ומה ראית אז? ויאמר התלמיד: „בחלומי, והנה איש זקן ונורא בא ויעמד על יד ימיני, ולי נדמה כי הוא אברהם אבינו ע"ה, אחריו בא גם כן איש נורא ויעמד אצלו, ונדמה לי שהוא יצחק בנו, אחריו בא שלישי יעקב אבינו ע"ה ויעמד אצלם אחריהם באו עוד שלשה ויעמדו לשמאלי והם בעיני משה ואהרן ודוד ע"ה, וישפטו אותי, מהם שדנו אותי לחובה ומהם לזכות עד שבא השביעי והוא אלי' הנביא ז"ל ויאמר: „הנה זכותו של רבו גדולה להגן גם על תלמידו", ויפטרוני וילכו להם, ומאז הוקל חליי".

(עוד יבא בע"ה).

הודעה מפורטת

(המשך מגליון כ"ט)

הכנסות המוסד.

א) צירים אחדים חוזרים על ערי ישראל, מהן שנותנות דבר קצוב בכל שנה מן ה„ועד לתמיכת עניים", או מן הכסף הנאסף במשך השנה על ידי נרבות שבועיות או חדשיות המוטלות חובה על כל אחד מהמתנדבים. מהן אשר ביום בא הציר הנאמן נאסף איזה סכום לצרכי המוסד. כל הכסף הנאסף נשלח ע"י הצירים ישר לקונטורה של המוסד.

ב) חברים עשירים אשר הם לקחו חלק בראשית התיסדות המוסד ואשר הם המשתתפים גם היום בתמיכות הנונות.

ג) נדבות פרטיות מקריות, חתונות, ב״מ וכדומה.

(הערה: עוד נוסדה חברת „קופת בחורים״ לתמך בידי אלה הבאים, ולא נתקבלו עדיין, כי כל תלמיד אינו מתקבל בלי בחינה ובדיקה מעולה, ועד אשר יתקבל לא תנתן לו תמיכה מקופת המוסד, ואשר ע״כ אוספים הבחורים מכל אורח נדיב נדבות נדבות, גם כ״ק אדמו״ר שליט״א ובנו יחי׳ נותנים נדבות תמידיות הגונות לקופה זאת, גם התלמידים בעצמם משלמים נדבות קבועות. ומכלכלים בזה את מחסורי הבחורים והנערים הנחשלים. מקופה זאת מקבלים תמיכה גם הילדים שאין אגודת־הנשים וקופת־הילדים מספיקות לתמכם).

הוצאות המוסד.

המוסד מוציא כל שנה כארבעים אלף רו״כ: מלמדים, ראשי ישיבות, משגיחים, משפיעים, בית האכל, מאכל ומשתה, הלבשה והנעלה, מעונות וחדרי למוד, צירים, פקידים, משרתים, אופים, מבשלים, עצים להסקה ונרות למאור, רפואות לחולים, ר״ל, תמיכה לאברכים ועוד.

(עוד יבא בע״ה).

פתרון החידה בגליון כ״ו.

נח הי׳ בן ארבע מאות וארבעים ושנה אחר המבול ואברהם בן מ״ח בהפלג הארץ.

שמות פותרי החידות.

פתרון החידה אשר ראיתי ב„האח״
אערכה ואגידה ואומר לנפשי: האח!
אף כי זחלתי ואירא
להוציא שם רע
על אחי יפת, חם ושם
כי הם בני בלי שם
רק מספר ימים ידברו
ושנים יודיעו ויספרו
עת ירד שוכן מעונים
לראות את הבונים
להפיר את עצתם
ובלל שם את שפתם

וגם עד לי אעידה
כי מצאתי את החידה
הלא ארפכשד בן ש׳ל׳ח׳ שם הי׳
והוא עד, ראה וידע הגזרה והבני׳
נחום ליבערמאן מפלעשצעניץ.

ארשא: ישראל יצחק שו״ב. באקליאן: יצחק ברוק, יצחק יעקב וואליפאווסקי. דאבראמיסליא: ז׳ ריטבא. דובראוונא סענדר פעוזנער, משה שימקין, שלמה פיק, זלמן דראבקין, שמואל פאדנאס. דוקאר: אברהם גורעוויץ, יצחק וואסקאוויטש, יוסף משה אידעלציק, מרדכי גאנטמאן, דובבער אידעלציק. דיסנא: משה מאיר סמירין. האמליא: חיים משולם צייטלין, יוסף וויליענסקי, יעקב שאול בודניק. וויטעבסק: עפשטיין אברהם שמחה, דובער מאגיל־ניצקי, צבי הירש געלימאן, זאב וואלף רייקין. וועליז: שלמה חאווקין, צבי הירש שאליט. שניאור זלמן קאזאקאוו. חאטימסק: יצחק וויניקאוו, יעקב דוד מינקין. חאדאראקאוו: דוד ווארשאווסקי, מרדכי פעלדמאן, משה יעקב מאטשניק. שאול שפירא, משה שמירסט, יוסף צבי כורך, בנימין פאליק, ישראל שפירא, נחמי׳ שטראזניק, ישראל שטילמאן. טראשקון: זיסקינד וואסקאבאייניק. יוחאוויטש: ביניש טרייוואש, משה דוד סארקין. לאהאייסק: סענדר שו״ב, משה יצחק ברעוורע. חאלאפאניטש: יצחק טעוולין, שמעון הילמאן, שלמה נעסוק, משה שמוקלער, פנחס רובין, יעקב פיין, שלמה ביעלינקא, דוד גאלדשטיין. משמחת לבם נרבו כאו״א 5 ק״פ. מאקארוב: דוד בן צבי נובק. נעוול: יוסף ריבאקאוו, כתריאל ליבערמאן, ישראל ליווערגאנט, דוד ארדאוו, אברהם ריסקין, יצחק ווילניק. ניעזין: פסח אשעראוו, יוסף קאוואליאוו, מרדכי ב״ר יעקב, אברהם קאנטאר, זינע קרענדל, בענע הארנע. סיראטינא: נתן נטע מאלציק. סנאווסק: נחום פרימאקאוו, שלמה ברוק, מרדכי רעוזין, שניאור יעקב ושלמה זלמן שוביץ. סעננא: צבי אהראניק, מ״מ ארענין. פרילוקא: בן ציון רובאנאווסקי, דובער קאניעווסקי, שלום בודניצקא. קאמאיי: מאיר ליב דווידוויץ. קריוקאוו: יוסף ונחום מאזין. קאחאנאוו: אברהם יונה בליומין, אהרן מתתי׳ אידעלציק, דובער לוסקין. קריוויטש: שניאור זלמן העלפערין, יהושע שולמאן. ראגאטשעוו: מרדכי יעקב רבקין, נתן נטע סמינאוו־סקי, צבי הירש באסקיר, אליעזר קאפלאן. רעציצא: יודא ליב עלקין. שצעדרין: מנחם מענדל זיבער.

Редакторъ: М. Розенблюмъ, Любавичъ.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Изд. и Типографія I. Лурье, Гороховая, 48.

ב"ה

הָאָח

No. 31.

יום א' פ' מטו"מ כ' תמוז התרע"א.

ליובאוויטש

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את „האח" בכל שבוע חנם, אם יש סוכן בעירו. וכל המקבל על שמו ביחוד, מחירו: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'.

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעריתם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להזדרז לבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרים' הרשומה בסוף.

ב"ה! מברכים אנחנו בברכת מז"ט את חברנו הרה"ח והיר"א ר' שלום שלמה שניאורסאהן יחי' ליום עלותו על כסא הרבנות בעיר שיראקא. יעלה מעלה מעלה כברכת התמימים.

הַצּוֹמוֹת וְהַיְלָדִים.

הָיָ' צוֹם בְּיוֹם הַשִּׁבְעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ הָרְבִיעִי, הוּא צוֹם שִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז וְלֹא יָדְעוּ הַיְלָדִים כִּי בְּיוֹם הַזֶּה תְּהִי' לָהֶם חֻפְשָׁה בְּמִקְצָת, מֵאֲשֶׁר קָשֶׁה עַל הַמְלַמֵּד לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ כְּשֶׁהוּא מִתְעַנֶּה, וְגַם מֵאֲשֶׁר עָלָיו לְהִתְפַּלֵּל בְּצִבּוּר לוֹמַר „סְלִיחוֹת" וְלִשְׁמֹעַ קְרִיאַת „וַיְחַל"; וַיְהִי בְּהִתְבַּשְּׂרָם כִּי אַחֲרֵי אֲרוּחַת הַצָּהֳרַיִם חָפְשִׁים הֵם מִבֹּא אֶל הַחֶדֶר וַיְמַהֲרוּ וַיִּסְגְּרוּ אֶת הַסְּפָרִים, מֵהֶם שֶׁעָזְבוּ אוֹתָם פְּתוּחִים וַיִּשְׂאוּ אֶת רַגְלֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ לָרוּץ הַחוּצָה, שִׂמְחָתָם הִתְגַּלְּתָה וְנִכְּרָה מְאֹד בְּמַרְאֵה פְּנֵיהֶם וּבְכָל תְּנוּעוֹת אֵבְרֵיהֶם. כְּאִלּוּ הָיָ' הַיּוֹם הַזֶּה יוֹם חַג וּמִקְרָא קֹדֶשׁ, וַיַּרְא הַמְלַמֵּד וַיֵּרַע בְּעֵינָיו, כִּי אֵין הַיְלָדִים תַּלְמִידָיו שָׂמִים לִבָּם כְּלָל לָדַעַת אֶת פָּרָשַׁת הַיּוֹם וְאֶת דְּבַר הַחֹפֶשׁ הַנִּתָּן לָהֶם אִם יֵשׁ לִשְׂמֹחַ בּוֹ אוֹ לֹא.

חַכּוּ מְעַט—צִוָּה הָרַבִּי--שְׁבוּ עַל מְקוֹמוֹתֵיכֶם, הָבָה אֲדַבֵּר בְּאָזְנֵיכֶם דְּבָרִים אֲחָדִים.

אֲנוּסִים, עַל אַפָּם וְעַל חֲמָתָם, יָשְׁבוּ הַיְלָדִים עַל הַסַּפְסָלִים, לִבָּם הִגִּיד לָהֶם כִּי מִשְׁפָּטִים יְדַבֵּר אִתָּם הַמּוֹרֶה וְהוֹכֵחַ יוֹכִיחַ אוֹתָם עַל מְרוּצָתָם וּפַחֲזוּתָם.

„לָמָּה תְאִיצוּ כֹּה לִבְרֹחַ?—דִּבֵּר הַמּוֹרֶה רָתֵת—וְשִׂמְחַתְכֶם מַה הִיא? הֲיוֹדְעִים אַתֶּם אֶת מִשְׁפַּט הַיּוֹם הַזֶּה וְהַיָּמִים הַבָּאִים אַחֲרָיו? וְאֶת הַקּוֹרוֹת אֲשֶׁר קָרוּ אֶת אֲבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בִּזְמַן הַזֶּה הֲיוֹדְעִים אַתֶּם"?

— כָּבְשׁוּ הַיְלָדִים פְּנֵיהֶם בַּקַּרְקַע וְהֶחֱרִישׁוּ —

הֲיוֹדְעִים אַתֶּם? — הוֹסִיף הַמּוֹרֶה — כִּי בַּיָּמִים הָאֵלֶּה חָרְבָה עִירֵנוּ עִיר הַקֹּדֶשׁ יְרוּשָׁלַיִם הַבִּירָה, וְשָׁמֵם בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ, הַבַּיִת אֲשֶׁר הָיָ' מִשְׁכָּן לִכְבוֹד הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא, אֲשֶׁר בּוֹ עַיִן בְּעַיִן נִרְאֲתָה הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה שׁוֹרָה בְּתוֹכֵנוּ, עַם הָיִינוּ, גּוֹי גָּדוֹל, גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ, בְּעָשְׁרֵנוּ וּבִכְבוֹדֵנוּ קִנְּאוּ עַמִּים רַבִּים, מִי דָמָה אֵלֵינוּ, חָפְשִׁים הָיִינוּ, שׁוֹאֲפִים אֲוִיר אַרְצֵנוּ מִתּוֹךְ עֹנֶג וְנַחַת מַרְבָּה, אִישׁ תַּחַת גַּפְנוֹ וְתַחַת תְּאֵנָתוֹ, וְהָאָרֶץ רַחֲבַת יָדַיִם וְזָבַת חָלָב וּדְבָשׁ, וְשָׂרִים וְשׁוֹפְטִים מִקֶּרֶב אַחֵינוּ יוֹשְׁבִים בְּכָל שַׁעֲרֵי עָרֵינוּ, וַחֲכָמִים גְּדוֹלִים בְּכָל חָכְמָה וּמַדָּע, וְצַדִּיקִים שׁוֹמְרֵי תוֹרָה וּמִצְוֹת מְפוּרְסָמִים וְנוֹדָעִים בְּכָל קַצְוֵי אָרֶץ, וְכָל אֵלֶּה אָבְדוּ לָנוּ, בַּיָּמִים הָהֵם. מִצּוֹם הָרְבִיעִי עַד צוֹם הַחֲמִישִׁי, גּוֹלִים אֲנַחְנוּ בְּכָל אַרְצוֹת מוֹשְׁבוֹתֵינוּ, עֲשׁוּקִים וְנִרְדָּפִים, חַיֵּינוּ תְלוּאִים לָנוּ מִנֶּגֶד, וְנַעַר קָטֹן יַפִּיל עָלֵינוּ חִתִּיתוֹ... וְצָמִים אֲנַחְנוּ וּמִתְחַנְּנִים

לאבינו שבשמים להשיבנו מעלינו אפו... ואתם שמחים? במה אתם שמחים? הוי הדיוטות ונבערים מדעת!...

ומעשה באיש חסיד שהי' גולה מעיר לעיר וממקום למקום כמנהג החסידים הגדולים לכפר בזה חטאת נעוריו. ויבא אל אחד הכפרים וילן שם, וישכב באחת הפנות ויישן את שנתו, ויהי בחצי הלילה ויקם החסיד ויטל את ידיו וישב על הארץ ויבך תמרורים על חרבן המקדש כמנהג היראים, לקול בכיתו הקיץ משרת הבית. והוא איש גס והדיוט. וישמע את הקול ויתעורר לבבו מאד, ויקם ויגש בלאט אל החסיד היושב על הארץ וישב גם הוא אצלו ויקשב את אמרותיו הקורעות לבב, ויזלו גם עיניו דמעות. אך לא ידע מה, ויהי אך הפסיק החסיד רגע, וישאלהו המשרת מה פשר הבכי והקריאה אשר הוא קורא. ויבאר לו המקונן כי בוכה הוא על חרבן בית המקדש וקורא את המזמורים והפסוקים המדברים בזה, „הבה אקרא גם אנכי אתך" — התחנן המשרת — ויקראו שניהם. כעבור רבע שעה פנה המשרת אל החסיד ויאמר; הנה עיפה

שעשועים.

שני אנשים סוחרים בעברם לרגלי מסחרם דרך עיר בראד קנו שם הריצי הלב סכום הגון במחיר נמוך מאד, ויען כי לא הי' להם הכשר על חריצי החלב, כי לא היו כשרות, לכן לא מצאו קונים על סחורתם, ובראותם, כי בלי הכשר ממורה הוראה לא ימצאו קופצים על סחורתם, עלה על דעתם מחשבת פגול להוליך שולל את אחד הרבנים ולקבל מידו הכשר על הריצי הלב בכפי'; לזאת באו אל רב אחד מעיר קטנה ויאמרו אליו, כי שלוחים הם מעיר גדולה אחת לקחתו אחר כבוד ולשים את כתר הרבנות על ראשו, כי שמעו את שמעו ממעלתו ורום גדולתו, ויקצבו לו סכום הגון לשבוע, והרב בשמעו את דבריהם נאות להם בשמחה ובנפש חפצה ויכן את עצמו לדרך וישמחו שלשתם. הרב — כי ילקח אחר כבוד לכהן פאר ולהיות רועה ומנהל בעיר גדולה, והסוחרים — כי הצליח חפצם בידם להוליכהו שולל ולהפיק מאוים, וביום השני כאור בקר הכינו לדרך פעמיהם, ויוליכו שני הסוחרים את הרב בדרך אשר לא דרכה שם רגלו מעולם ויביאוהו ליער עב וגדול מאד ויאמרו אליו, כי לא הובא לכאן לשמש בכתר

נפשנו מאד, הבה נטיב לבנו במעט יין שרף. יהי כן — ענה החסיד — וילך המשרת בלאט על בהונות רגליו ויפתח את המזנון ויקח משם בקבוק יין שרף חזק מאד ועגות ורקיקים, וימלא כוס לו וכוס לרעהו, ויוסיפו לקרא, ויוסף המשרת להפציר באיש לשתות עוד עד אשר הריקו את הבקבוק, ויקומו מן הארץ ויצאו במחול, וירקדו מרי נפש אלה בלאט ובהשכה כי לא האירו נר עד עתה, ויקץ בעל הבית וישמע קול המולה חרישית ויקשב ויכר את צעדי המשרת, „מה אתה עושה בערל?— שאל בעל הבית מעל משכבו — „מה אתה מרקד שם באפלה"? „אין דבר" -- ענה ההדיוט - מרקדים אנחנו על חרבן בית המקדש"...

ועתה הלא כדמיון המשרת ההוא כן דמיונכם אתם בצאתכם במחול כהנתן לכם חפשה ביום הצום המר, העת לרקד היא? הלא עת ספוד ולבכות את חללי עמנו אשר נפלו בגבורים...

ועתה ילדים, שימו אל לבבם את משפטי הימים האלה, אל תשמחו אל גיל כעמים, על נא תרבו בטיול בגנים ובבתי משחק לראות

הרבנות רק לכתב היתר והכשר על חריצי הזלב, כי בלי הכשר לא יקנו מידם את סחורתם, ואם ימאן לכתב להם את ההכשר ויהרגוהו. ויתנו לו ניר ועט ויכתב הרב את ההכשר ויכתב בו: יום... לסדר „מתניכם חגורות" (והימים היו ימי תקופת תמוז) ויקחו הסוחרים את ההכשר וילכו לדרכם. ויסעו לעיר אפטא למכר את סחורתם ויבאו אל הרב הקדוש ר' אברהם יהושע העשל זצ"ל זי"ע כי יתן להם תעודה שיש להם הכשר על חריצי החלב, והרה"צ אך העיף עינו בההכשר הרעים עליהם בקולו: „רשעים תנו תודה!" וייראו הסוחרים יראה גדולה, כי ראו, כי נבעו מצפוניהם לפני הרה"צ ויודו ויאמרו: כזאת וכזאת עשינו, ויפלו לרגלי הרה"ק ויבכו ויקבלו עליהם לבער כין העולם את חריצי החלב עם ההכשר יחד.

וישאלו החסידים את רבם הנ"ל, מאין ידע כי סחורתם אי־כשרה היא? ויענם כי הבין את זאת מהמלות „מתניכם חגורות" כי הלא הן בסדר בא, אך באמת רמז לנו הרב, כי החריצים אסורים, כי על „מתניכם חגורות" מתרגם אונקלוס: חריציכון אסירין.

ש'מ'י'.

בְּשַׁעֲשׁוּעֵיהֶם וְלִשְׁמֹעַ נְגִינוֹת נוֹגְנִים וּפוֹרְטִים עַל פִּי נֶבֶל וְכָל כְּלֵי שִׁיר. כִּי אֵיךְ נָשִׁיר וְאֵיךְ נִתְעַדֵּן עַל אַדְמַת נֵכָר? אֵיךְ נִשְׁכַּח אֶת יְרוּשָׁלַיִם וְאֶת יְלָדֶיהָ אֲשֶׁר לְשׁוֹנָם דָּבְקָה לְחִכָּם בָּרָעָב וּבַצָּמָא? אֵיךְ נָסוּךְ בַּשֶּׁמֶן וּבְנֵרְדְּ אֲפַרְסְמוֹן נִרְחַץ אֶת בְּשָׂרֵנוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת חוּצוֹת עָרֵינוּ הַמְּלֵאוֹת דְּמֵי עוֹלָלֵינוּ וְטַפֵּנוּ אֲשֶׁר נֻפְּצוּ רָאשֵׁיהֶם אֶל סָלַע?

הוֹ יְלָדִים, הַרְבֵּה וְהַרְבֵּה יֵשׁ לָנוּ עַל מָה לִבְכּוֹת וּלְקוֹנֵן... אֲבָל אֵין כֹּחַ וְאֵין רְשׁוּת לְבָאֵר אֶת הַכֹּל... וּתְנוּ נָא לִי לִבְכֶם הָרַךְ וְהַבְטִיחוּנִי, כִּי לֹא תְחַלְּלוּ לְפָחוֹת, אֶת יְמֵי הָאֵבֶל הַקָּדוֹשׁ הָאֵלֶּה, בִּמְחוֹלוֹת וּבְשַׁעֲשׁוּעִים זָרִים וְנָכְרִים...

כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֵּר הַמּוֹרֶה בְּקוֹל רוֹעֵד וּבְעֵינַיִם זוֹלְגוֹת דְּמָעוֹת, וְלְאוֹת תּוֹדָה וְקַבָּלַת דְּבָרִים הֵנִיעוּ הַיְלָדִים רֹאשָׁם, רַבִּים מֵהֶם מָחוּ בִּכְנַף בִּגְדָם וּבְמִטְפַּחְתָּם אֶת עֵינֵיהֶם הַדּוֹמְעוֹת וּבְנֶפֶשׁ מָרָה יָצְאוּ לְאַט לְאַט אֶת הַחֶדֶר, וְלֹא לָקַח הַשַּׂחוֹק אֶת לִבָּם עַד עֲבוֹר צוֹם הַחֲמִישִׁי...

ספורים נוראים הקדושה של כבוד קדושת אדמו״ר הגאון האמיתי בעל ה„צמח צדק״ זצ״ל זי״ע, שהופיעה בעניני עגונות.

א.

באזת הערים ביום מועד ושמחה, בצהרים, יצא אחד האנשים הצעירים מביתו ולא שב, אשתו אשר לא ידעה אנה הלך חכתה על שובו כל היום, אך הוא לא שב לא ביום ההוא ולא מחר, ותלך בכל העיר לבקש את אישה ויעזרו לה גם רבים מאנשי העיר לבקשו ולא מצאו. חידה היתה בעיני כל, איפה נעלם האיש מבלי אשר היתה לו כל תאנה לעזב את ביתו, אך פותר אין אותה. ימים רבים התאבלה האמללה על אישה האבד מבלי אשר יכלה להנשא גם לאיש אחר, כי לא נודע אם חי היא או מת. במשך השנים עזבה את ביתה, כי באין איש ובהיותה עצובה ושוממה לא עצרה כח לנהל את עסקה, ותהי עני׳ שבעת נדודים ודופקת על פתחי הרבנים למצא לה פתח שתהא מותרת להנשא לאיש, כי היתה עוד צעירה לימים, אך אין מושיע לה אחרי אשר איש לא ראה ולא שמע ממותו. ותבא עד האדמו״ר ז״ל ליובאוויטש, גם פה שהתה האמללה ימים רבים עד אשר לסוף נותן מכתב חתום על ידו אל הרב של עיר מושבה מאז. היא באה עד הרב ויפתח את המכתב

והנה כתובים בו כדברים האלה: „כי יפתח או כי יכרה איש בור ונפל שמה״. דברי המכתב היו כספר החתום בעיני הרב ויקרא לאנשי עירו החכמים והנבונים ולא מצאו גם הם פתרונים לדברים הסתומים האלה ויצר מאד להרב, כי ידע את גדולת האדמו״ר זצ״ל כי כל דבריו קדושים ונאמנים, ויחשב כל היום ההוא וגם בלילה נדדה שנתו מעיניו וישכם בבקר ויקח אתו אנשים וילך אל חצר האיש ההוא, והוא כבר הי׳ שומם ונעזב, ויבקש בכל חדרי הבית, ברפתים ובמרתפים ולא מצא דבר, ויהי כהפנותו ללכת והנה נפקחו עיניו וירא והנה דלת באחד קירות המרתף ויצו לפתח אותה אך היא לא נפתחה, ויביאו קרדומות וכשילים וישברו את הדלת והנה האיש שוכב מת... ויודע להם כי בחדר הזה עמדו חביות שכר ובבא האיש אל החדר נסגרה הדלת בעדו ממפלת עפר גדולה וימת שם. אז נפקחו עיניהם להבין את דברי המכתב ויתפלאו מאד ויהי להם למופת...

(עוד יבא בע״ה).

תולדות אנשי שם.

(המשך מגליון למר)

עוד תלמיד כזה הי׳ לו להגאון החתם סופר ז״ל כאשר ספר פעם אחת בלמדו עם בני הישיבה שלו ובתוך כך הובאו לו מכתבים מבי־הדוהר, ויפתח את אחד המכתבים והנה תוכו רצוף שאלה חמורה. ויאמר לתלמידיו: שערו נא, מי הוא השואל? — ויחרישו ולא ענו דבר -- ויספר להם לאמר „כי בעודנו בעיר מולדתו פפד״מ, ושם הי׳ סוחר סוסים ולו משרת בחור וירכב על אחד הסוסים ויפל ארצה וינגף, ובעת ההיא עבר הוא לפני הנופל ויראהו, ויוכיחהו על עזבו למוד התורה וידבר על לבו לעזב את משרתו והוא ילמדהו, והבחור הי׳ אז יותר מבן עשרים שנה, אך דבריו נכנסו אל לבו ויקבל עליו להגות בתורה וחפץ ה׳ בידו הצליח ונעשה ת״ח מופלג, וזאת השאלה היא מאתו״. ולהגאון ר׳ משה סופר זצ״ל עוד טרם נולדו בן או בת ויגדל בביתו את אחד היתומים, כי מעשה הי׳ בעיר מט״ר ובית הגאון ז״ל הי׳ נכח בית הקברות, ויהי בלילה וישקף בעד החלון וירא והנה חזן הכנסת ר׳ נתן שמו לבוש בגדי מתים, ויחרד על המראה, ויהי בבקר ויצו לתלמידיו להתפלל בעד נתן בן פלונית, ור׳ נתן הנ״ל לא ידע דבר וישתתף גם הוא עמם באמירת תהלים, ויהי בלילה השני ויוסף לראותו בבגדי מתים, ר״ל, ויוסף לצוות להתפלל בשלומו של ר״ן הנ״ל אך הוא חלה וישכב עם אבותיו, וישאר לו בן קטן יונק ושמו עזרא, ומאשר מות האיש הנ״ל נגלה להגאון ז״ל לפני יומים לקח את היתום לו לבן, אם הילד הניקה אותו והוא נתן לה את שכרה, וישכר לו אומנת וישמר עליו כל הימים.

תשע שנים במט״ד וחמש — בדרעזניטץ למד מעומד ולא שכב במטה, ואם תקפה עליו השנה הי׳ משים רגליו במים קרים להפיג שנתו, ובהגיע עת השינה תמך מצחו על מפתח, והי׳ בנפול המפתח

הקיץ משנתו, ועוד פעולות שונות עשה לבעבור לא תתקפהו שנה ולא יישן יותר מדאי, וגם הי' רגיל במקואות אפי' בימי החרף.

(עוד יבא בע"ה).

הודעה מפורטת.

(המשך מגליון למד).

הנהגות המוסד.

פקידים ומנהיגים נמנו למוסד הגדול והנכבד הזה.

המנהל הראשי המקיף את כל עניני המוסד לכללם ולפרטיהם הוא בנו של אדמו"ר שליט"א הר"ר יוסף יצחק יחי'. הוא המסדר והעורך את כל סדרי המוסד והתותר תתירות להמציא הכנסות די מהסורי המוסד המרובים, הוא המצביא הראשי הנותן פקודות והמפקד את צבא התלמידים התמימים האלה, מוריו ומשניהיו כו', והעוזרים על ידו: מנהלי אולם הגדול, השעור, החדרים ובית הפקדות.

בבית הפקדות: מזכיר ראשי ומשנהו, אשר עליהם מוטלת, עריכת מכתבים, בקשות, קבלות וכדומה, עורך ספרים וסגנו; הספרים נערכים עפ"י תורת הבוכ"ה הכפולה.

מערכת „האח" עורכה ועוזריו.

המנהל הראשי יחי' מבקר בשעות קבועות את בה"פ, קורא את האגרות המתקבלות והותם על המשולחות לכיטרתן, ומחוה דעתו בכל ענין נכבד.

לפרקים קרובים נועדים המשגיחים וסגן המנהל הראשי ופותרים שאלות בעניני התמימים.

סדר קבלת התלמידים:

אין כל תלמיד נחשב לתלמיד, כי אם לאחר החקירה ודרישה במהותו, כשרונותיו והנהגותיו והסכם נשיא האגודה.

אין המקבלים מביטים על גזע התלמיד מוצאו ומפלתו, לא נכר שוע לפני דל, כי אם כשרונותיו ומעשיו הם יקרבוהו להתקבל — עפ"י תנאי יכלת ההכנסה — ואז נתן לו טאלאן התום בחתי' המנהלים שעל ידו מקבל הוא תמיכתו.

משפטי המוסד:

אם אין התלמיד נוהג כשורה, מתרים בו פעם, שתים ושלש, וברביעית גורעים מתמיכתו ליסרו על קלקלתו, ומדברים על לבו דברים רכים וקשים, כפי שיודעים המשגיחים לב התלמיד מזגו וטבעו, ובאמת יראים הם, התלמידים, את העין העליונה, היא השנחת אדמו"ר שליט"א, אשר ישכיל לראות אל תוך כל תלמיד לדעת את כל נקודת לבבו, ובהיותם חפצים מאד קרבתו ואור פניו, ואוהבים אותו אהבה בלי מצרים, משתדלים הם להפיק רצונו בעבודה תמה וברה.

פתרון השאלה בגליון כ"ח.

תשובת התמים הבחור החריף והבקי המפורסם מר ליב נימאייטין יחי' מאושאץ:

„ראיתי בגליון „האח" שאלה וזו תוארה. היכן משכחת לה שיחרש בשור אחר ויתחייב משום כלאים? הנה הוא תלמוד ערוך (מכות כ"ב סע"א) המנהיג בשור פסולי המוקדשין לוקה שהרי גוף אחד ועשאו הכתוב ב' גופים. ונחלקו הפוסקים בפירושו, הרמב"ם סוף פ"ט מה' כלאים מפרשו משום חולין וקדשים דהוה כטמאה וטהורה לשיטתו, והתוס' שם והראב"ד בהשגות שם מפרשים משום דכ' בי' כצבי וכאיל, (ומה שיש ביניהם דהתו"ס והראב"ד ע' במל"מ שם) אבל עכ"פ הדין דין אמת אליבא דכ"ע.

ובתוספתא דכלאים (פ"ד) יש מ"ד שאסור לרכב על הפרדה משום כלאים (והובאה בילקוט מלכים (רמז קס"ח), אמנם אין זה מוסכם להלכה כמבואר מסוגיא דחולין (ע"ט סע"א) כי מעיילת כודנייתא ברספק כו', מבואר עכ"פ דבאחת אין בה משום כלאים וכן מבואר מדברי הרמב"ם (פ"ט ה"ו ע"ש) והוא פשוט בכמה דוכתי".

נתקבלו ג"כ פתרונים מעיר ליאזנא: ר' ישראל אליעשין יחי', דובראוונא: ר' משה ישראל פוזנער ורה"פ, קוברין: דובער גרינפרעס.

שאלה.

את אחי כו' אנכי מבקש לבאר דברי פסקי תוס במנחות ד' ק"ו בד"ה שהן וז"ל כשיש לך לחשב מא' עד ד' תחלק החשבון שלפני החצי, כמו א"ב ג"ד, קח ג' ותחלוק לחצי וקח חלק קטן דהיינו א' ואמור ג' פעמים הוא ט' עכ"ל, מי בכם יגיד פשר הדברים האלה בשער בת רבים אשר לכאורה הם שלילי הבנה?...

י"ל נאטאפאוו פאגארעליין.

חידות.

א) תוכי כברי ויחד כירחי השנה הנני.
החכם מכל אדם צוה לפגשני
ואביו המלך הרג הרגני...

הילד שלום בודניצקי מפרילוקי.

ב) עורים יראוני, חרשים ישמעוני, מתים אכלוני,
והחיים—לא חיו, לו אותי אוכלים היו...

פלאי.

תקון שגיאות: בגליון כ"ט בשעשועים שורה ז' צ"ל: זיי הערין ניט, תאטש שריי ווי הויך... במודעה שורה ה' צ"ל: המתנדבים פחות כו', ומלת „לא" מיותרת.

העורך: צ"ה ראזענבלום.

אדריסה: Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред.-Изд. и Типографія I. Лурье, Гороховая 48.

ב"ה

האח

No. 32.

יום א' פ' דברים כ"ז תמוז, התרע"א.

ליובאוויטש

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את „האח" בכל שבוע חנם, אם יש סגבן בעירו, וכל המקבל על שמו כיחוד, מחירו: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנת חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'.

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעריהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להזדרז ולבא בכרית-אחים ולהודיע עפ"י האדרים' הישומה בסוף.

מן החדר.

ויושבים הילדים לפני השלחן והרבי מספר באזניהם את קורות היהודים בימי שני החרבנות, את ההרג הרב אשר הרגו בהם אויביהם, ואת אשר התעללו בהם באכזריות נוראה, וקורא הוא לפניהם מתוך הגמרא ומתוך המדרש, והם מטים אזניהם ושומעים ומקשיבים, והמעשיות נוראות, מרגיזות וקורעות לב, ובוכים הילדים, ונושרות דמעותיהם טפות טפות על ספריהם, ובושים הם לבכות, אבל קשה הוא להתאפק והרי הם מליטים פניהם במטפחותיהם ומסתירים בכיתם, והרבי קורא וקורא ואינו בוכה כלל.. וכשהדמעות מתגלגלות כפנינים על לחיי הילדים מרחף צחוק קל על שפתיו מטוב לב...

תמהו הילדים, וכי האיך אין לב הרבי נוזז כלל מן המאורעות הנוראים שאירעו לאבותינו בימים ההם בזמן הזה? וכי כלום לב אבן לו, ברזל ונחשת? ולא עוד אלא שהוא נראה כשמח בצרתם? תמהו, התפלאו, אבל לא נועזו לשאל אותו דבר, ורק עיניהם נתנו בו אחרי אשר מחו אותן מן הדמעות; אך הרבי הבין את מבוכתם ויאמר להם: מתמיהים אתם, בני, על שאינני בוכה עמכם, דעו לכם, יקרים, כי יודע אנכי ברעות עמנו יותר הרבה ממה שכתוב כאן, כי עוד הרבה הרבה סבלו אחינו ואבותינו במשך אלפי שני הגלות, וכבר שפכנו דמעות כנחלים; אבל עתה שמח אני בכם, בני היקרים, כי בוכים אתם וכי נגע עד לבבכם דבר החרבן. כשלבבכם רך, כשאתם יהודים מרגישים, כשעיניכם דומעות בצרת אחיכם. רואה אני בכם סימן טוב שתהיו יהודים טובים ומשתתפים בצרות אחיכם לעולם, המתים והחללים אינם חיים ולא יחיו מטל דמעותינו (עד הפקדם מאת מחיה המתים).

אבל כשהחיים אינם מתים, כשהחיים לבם ער ומרגיש, כשהילדים לנו הם, אלה משמחים אותנו גם באותה שעה שלבנו נשבר לשברים. כי הצער היותר גדול. הגדול גם מן המות, ר"ל, הוא כשילדינו מתרחקים מעלינו, חלילה, כשלבם פוסק להרגיש בעני עמם... ואתם יקרים הלא קרובים אתם לנו, ודברינו נוגעים עד לבבכם, ולב זה יהי' לכם כל הימים ובזה הנני שמח...

וואו זיינען זיי?

די דריי וואכין, זיי זענען געסט אפילו ניט פון די בעסטע, מען האט פון זיי פארגעניגענס ניט גאר די גרעסטע, זיי ברייגגען עפעס מיט זיך א וואלקין, א מרה שחורה, ניט חתונה, ניט כלי זמר, ניט מאך, אפילו, שהחיינו אויף א נייער פרי; געסט זענען זיי דאך אבער פארט, ווי זעהט מען זיי ניט? ווי רעדט מען ניט א ווארט? און ביי מיר אין שטוב גראדע זעהט מען זיי ניט אן, ניט חלילה ווייל איך פיהר זיך וויא א גראף א באראן, ניין,

פאַרקעהרט ביי מיר איז גלייך גאָר, ווי אין דריי וואָכין, אַזוי אַ גאַנץ יאָהר, די פּאדלאָגע איז ניט געפּאַרבט און ניט גוט אויסגעוואַשען אויך, די געקעכטס, ניט פלייסיג ניט מילכיג נאָר אַביסיל מיט רויך, קיין מוזיק, קיין כלי זמר שפּילין ניט ביי מיר, אַפילו אַ גראַמאַפאַן, אַ שפּיל־קאַסטען שטעלט זיך ניט ביי מיין טיר, אויף מיין גליק, אין אַפילו ניט ביי מיין שכן, אַזוי איז אַ גאַנץ יאָהר, און אַזוי אין דריי וואָכין, און איך ווייס אַליין ניט וואָס מיר איז געשעהען, אָט איך געהאַוס, איך וויל זיי זעהען, איך לאָז זיך אין גאַס וואו דער נאַראַד איז גרויס, און די זון ברענט, ס'איז מאָדנע הייס, איך בין ווי געקאָכט, איך ווער גאָר צו קראָכין, ס'איז אָבער קיין פּעולה ניט, איך זוך די דריי וואָכין ...

און די שטאָדט איז גרויס ווי פאַרצייטען פּראָג, און דער טומל נאָך גרעסער, ווי אַלע טאָג, אין די טעאַטרעס איז אָפען די טיר, און אונזערע ברידער געהען נאָר אָן אַ שיער. און אין די סאָדין איז פּול געדיכט, ס'איז ניט קיין דריי וואָכין אויף קיין איינעמס געזיכט, געאַרמט צי געאָרמט געהט מען אין פּאָר, ווי אין די טעג פון אַ גאַנץ יאָהר, פּאַנסנע אויף דער נאָז, אין מויל אַ ציגאַר, שליאַפּעס, אַוואַלען, מען געהט אין בולוואַר, איך לויף זיי נאָך, איך ברעך מיינע פּיס, הערען וואָס רעדט מען, פון דריי וואָכין געוויס, ערשט מיר בטלן איז הערען פּאַרשפּאָרט, מען רעדט רייסעס איך פּאַרשטיי ניט אַ וואָרט, און די מוזיקע שפּיעלט, עס פּאַרדולט מיר די קאָפּ, שיער וואָס פון זינען, געה איך אַראָפּ, אין אַ צירולנע געה איך אַריין, רוהיגער קלער איך; וועט דאָרט געוויס זיין, די מוזיקע דאָרט, וועל איך ניט הערען, ס'איז דאָך דריי וואָכין, מען טאָר ניט שערען, ערשט דאָ איז אויך; ווי אויף אַ יריד און דער שערער איז דוקא אונזערער אַ איד, און גאָר אָן רחמנות שערט ער די קעפּ, און דוקא פיין; מאַכט ניט קיין טרעפּ, און גאָלט די בערד, לאָזט נים איין האָר, פּונקט אַקוראַט, ווי אין מיטן יאָהר... איך נעה אַרויס, איך ווער אָן אַ זינען, וואו קען מען פּאָרט די דריי וואָכין געפינען ?..

מאַלע וואָס אידין האָבען אַמאָל נעהאַט צרות — הויבט מיר אָן פּאַלען אין מוח סברות — אָבער היינט איז מען שוין גאָר ניט אין גלות, די שונאי ישראל האָבען גרויסע כיפּלות, און אידין איז שוין נאָר ניט אַזוי שלעכט, זיי האָבען מיט אַלעמען די גלייכע רעכט, וואוהין זיי ווילין מאָגען זיי פּאָהרען, ניט נאָר אין קרענק, אַפילו אין נוטע יאָהרען, וואָס זיי ווילען קענען זיי קויפען, וועלדער, פעלדער, אימעניעס הויפען, זיי קענען סטודירען, אין סלוזבע דערדיענען, ווי אַלע גלייך די גרעסטע צינען, אין ראַטהויז, אין דומע די גרעסטע דעפּוטאַטען, אין אַלערליי סודין די גרעסטע אַדוואָקאַטען; און פירען אויס אַלס אויף דער וועלט, און ממון קרח האָבען זיי געלט, היינט וואָס געהט זיי אָן; דער תשעה באב, זאָל קלאָגען מרה־שחורהן, דער בטלן דער רב...

איך דערמאָן זיך אָבער, ס'איז גאָר ניט אַזוי, מען איז נאָך אין גלות, אַ גוואַלד ווי אַיי וויי! עס זענען נאָך דאָ, פיעל שוואַרצע מאות, און זיי האָבען אין אַלס, דוקא די דעות, אַפילו דו ביזט קראַנק, טאָרסטו ניט פּאָהרען, אין קאַווקאַז אין יאַלטע דערלענגערען די יאָהרען, און פון פּאַרצייטען יאַווען זיך גלגולים, און מאַכען עלילות פינסטערע בלבולים, טאָג און נאַכט איז מען אין שרעק, און צו די צרות איז ניט קיין עק. ניט קויף ניט געה, אַ איבעריגען טראָט, פון דאַרף אַרויס, איינג זיך אין שטאָדט; און דער דלות וואַקסט פון טאָג צו טאָג, אָרימקייט ביי אידין, אָן מאָס און אָן וואָג, אין יעדער ווינקעל וואַקסט, פון גלות די פּרוכט, און די דריי וואָכין זעהען־זיך ניט, האָטש פיעל איך האָב געזוכט ...

אפשר, די גאולה — האָב איך אָנגעהויבען קלער־רען,—די גאולה, אפשר; הייבט זיך אָן הערען; שוין יאָהרען לאַנג ארבייט מען דאָך, און אין רעכטען טהון, האַלטען זיי נאָך, אפשר ביי רעם טערק; פירט מען שוין אויס; אַז אַלע אידין זאָלען צו זיי אַרויס, ס'איז עפּעס אַ קליינינקייט, אַזעלכע לייט; און טוען דערינען אַזאַ לאַנגע צייט, געוויס גיט מען זיי אָפּ, ארץ ישראל אין גאַנצען; מיר זענען פּאַרטיג, מיר מעגען געהן טאַנצען; אויס די דריי וואָכין; אויס די ניין טעג; מען דאַרף שוין נעה־מען; זיך גרייטען אין וועג ..

אָבער ניין, איך האָב אַנדערש געהערט, האָב איך זיך צוריק ווייטער באַקלערט; די יונגע טערקען, מאַכען זיך ניט וויסען, זיי ווילען פון די טהוערס, גאָר נישט געניסען; און האַלטען די לאַנד פאַר זיך נאָר אַליין; ס'איז אַפילו; זאָגען ניט שעהן; אַז די טהוערס וואָס האָבען פלשתינא געוואָלט, האָט מען ראָרטין דוקא ניט האָלט; און מילא בכן, לאָז איך אַראָפּ דעם נאָז, און טאַנצען איז געווים, ניטאָ נאָך פון וואָס; און די דריי וואָכין בלייבען דריי וואָכין, און ערליך האַלטען דאַרף מען זיי לכן, היינט וואָס לויפסטו ר' איד; אין סאָר אין טעאַטער? וואָס געהסטו שבת'דיג, אַז דו ביזט ניט קוואַטער? וואָס

שערסטו וואָס גאָלסטו; אין גאַצען זיך אָפּ, אז מיליאָנען פוד גלות; ליגט אויף דיין קאָפּ?...

פון שטוב צו שטוב געה איך ארום, „וואו זענען זיי?" פרעג איך, וואוהין נאָר איך קום, עס איז שיים אָט די ניין טעג; און איך געה נאָך אום; איך בין נאָך אין וועג, ערשט אין א חדר בין איך אריין, איך זעה איינגעלאך זיצען ארום טיש זעהר פיין; דער רבי דערצעהלט; און זיי זיצען און הער־רען, ביי אנדערע פון די אויגען; קייקלען זיך טרע־רען, זייער הארץ קאָכט זיי אויף טיטוס דעם רשע, ער וועט האָבען זיינס — קלערען זיי — נשקשה, און ווי פרייט דאָס זיי אז זיי דערהערען פון רבין, אז דער קליינער קאמאר, לאָזט טיטוסין ניט לעבען, זייער פרייד, אָבער, דויערט ניט פיעל; זיי ווערען גלבאך באַנומען גאָר שטיל; הערענדיג ווייטער א צרה נאָך א צרה, און „רחל'ס" טענות הערען, איז גאָר ניט קיין סברא, און די זיבען קינדער, און די מוטער פון דאך; ווערען אלע גי'הרג'עט; און אלס פאר איין זאך, זיי ווילען ניט לאָזען דעם גלויבען די תורה, און מען טייט קליינע קינדער, אָיי א שרעק א מורא! די קינדער הערען און די הערצלאך צוגייען, זיי וויינען..., איך אויך... ווי קען מען זיך פרעהען?.. ווי טייער זענען די קינדער! — האָב איך זיך געקלערט — די בריליאנטענע טרערען, פיעל זענען ווערט! די קינדער, די הערצער, די זענען מיין לעבען, צו זיי גאָר אין גאַנצען וואָלט איך זיך אָבגעבען, ווי היט מען איין, די הערצער די געפילען, אין דעם קלער איך נאָר, ס'איז מיין איינציגער ווילען ...

א עלטערער ברודער.

ספורים מרוח קדשו של כ"ק אדמו"ר הגאון האמתי בעל הצ"צ זצ"ל זי"ע שהופיעה בעניני עגונות.

ב.

אחת העגונות באה ותשב בליובאוויץ ימים רבים, כי האדמו"ר זצ"ל השתמט תמיד מהשיב על שאלותיהן, עד אשר לסוף אמר להאיש המשתדל בעדה: „מאין לי לדעת איפה הוא אישה, תסע לארשא למשה כו'". ותמהר האשה ותסע שמה ותבא אל בית האיש והוא הי' בימים ההם מהיהודים המלמדים היודעים דת ודין מחקי המדינה, ולא הי' מהחסידים האדוקים, ויהי בבואה ותספר לו את מטרת בואה ויצחק מאד ויאמר לאנשים העומדים שם, הראיתם את האשה הזאת, הנה היא באה אלי להשיב לה את אישה, התחת אלקים אנכי? ותלך האמללה במר נפש, אך לא ארכו הימים ותשב להלאותו בתחנותי' ותקצר נפשו לראות בעני', ויהי

היום והוא שב לביתו מן השוק וימצא ספר תהלים על השלחן, ויפתחהו והנה על השער כתוב שם איש מוזר בלתי נודע לו, ותעל מחשבה בלבו אולי הוא האיש אשר האשה מבקשת, ויקרא לה וישאל את פי', והנה כן הדבר, כי כן הוא שם אישה האבד, ויעצרנה בביתו וכשעבר שעה אחת והנה בא האיש בעל התהלים, כי הי' לו דבר אל הממשלה ויסר אל ר' משה הנ"ל שישתדל בעדו ותכירהו האשה — ויצדקו דברי האדמו"ר זצ"ל.

ג.

אחת העגונות נפקדה מאתו לנסע לבאברויסק להרה"צ המפורסם ר' הלל זצ"ל זי"ע. ויהי כבואה אליו ותגד לו, כי נשלחה אליו למצא את אישה, וינע את כתפיו ויאמר: ישבי פה בעיר ימים מספר, ותשב שם ירחים אחדים ואין קול ואין קשב... ותדפק על דלתות הרה"צ הנ"ל ולא נתנה לו מרגוע, ויען ויאמר לה: השכימי לקום בבקר והלכת אל הרחוב הגדול ואת האיש הראשון אשר תפגשי אליו תדרשי. ותעש כדבריו, ותגש את אחד העגלונים בעלי הקומה ובריאי הבשר ותגש אליו ותאמר לו: הגידה נא לי, דוד יקר, איפה הוא אישי? — ויפן אלי' ויתבונן בה ותהי בעיניו כמתעתעה — ויאמר, מי את המשגעת? ותוסף ותאמר לו, הרב... שלחני אליך כי אתה תמצא את אישי, ותספר לו את כל הדברים האלה, כי מליובאוויטץ נשלחה הנה, והרב צוה עלי' לדרש אל האיש אשר תפגש ראשונה ברחוב, וישמע העגלון ויכנסו הדברים באזניו, והוא הביא אמנם בלילה ההוא את אחד האורחים במרכבתו; ויתעשת העגלון ויאמר, אין זאת, כי אם שהאורח ההוא הוא בעל האשה העגונה, וישאלנה לקומתו ולתארו, ותספר לו וישמע כי אמנם קרובים הדברים, וילך באמונת לבו בהרב ובהאדמו"ר ז"ל, ויבא עד המלון אשר סר אליו האורח, וידפק בדלת חדרו, ויצא לקראתו, ולא שאל העגלון דבר וירם את כפו הימנית ויך את האורח על לחיו אחת ושתים ויאמר, „הוי בן בליעל למה עזבת את אשת נעוריך, והיא חברתך ואשת בריתך? הנה היא פה אתך התודע אלי' ואם אין אמיתך פה בהמתי!", וירא האורח ויבהל ויתודע אל אשתו, וידעו הכל כי רוח אלקים דבר בקדושיו זצ"ל זכותם תגן עלינו.

(עוד יבא בע"ה).

הודעה מפורטת

(המשך מגליון ל"א)

מועדי המוסד.

בסדרים יפים ומעניינים מתנהגים במועדים ובחגים. הם אינם נוסעים לבתיהם, כי אם מסתופפים הם בצל כ"ק אדמו"ר שליט"א לשמע מפיו רא"ח ולהתנהג על פיהם בכל הליכות חייהם. (וביותר ביום שמחת תורה וי"ט כסלו, שאז מיוחד הדבור של חבה אליהם, באופן כ"כ נעלה ונשגב, שרשומו נשאר חרות על לב התלמידים כל ימי חייהם).

אוכלים הם יחד באולם הגדול בסדר מצוין, על פי פקידים וממונים בשירה וזמרה, כי בתוך המונם יחי' וירבו, נמצאים מנגנים נפלאים; עד כי לא תשבענה עיני האורחים הרואים במשטרם הנפלא לראות, מתמיהים הם ומשתאים ומחליטים לעודד ולתמך בכל כחם במוסד זה שתלמידיו הם: תמימים אמתים, לומדים מצוינים, בעלי כשרון ורעיונות נעלים, ומתעתדים לעבד את ד' כל ימי חייהם, ולהפיץ אור תורתו הקדושה בכל ערי מושבותם.

הבחינות.

רבנים גדולים גאונים בוחנים את התלמידים, ורבים מהם נסמכים להוראה ורבנות, ומהם מורי הוראה מצוינים ברבות מערי ארצנו. ואלה שלא הגיעו להוראה ולמדו אומנות שו"ב נבחנים ג"כ, ומקבלים תעודות כמשפט.

נמוס התלמידים.

ובאהבת־אחים חיים הם התלמידים במוסד זה, דואגים זה לזה ועוזרים בכל אשר יש לאל ידם, מזהירים איש את אחיו לבל ילכו תועה חלילה, ומתנהגים בכל אופני חבה ורעות יתרה.

שעשועיהם.

לשעשע את התלמידים לפרקים, לעתות הצרך, נאספים התלמידים לפני משפיעיהם אנשי־הלב ושומעים מפיהם: ספורים משעשעים מתולדות רבותינו הקדושים זי"ע, שיחות־חולין האוצרות בתוכן מוסר השכל והדוד נפלא, ועוד דברים כאלה המשאירים רושם טוב מאד על לבות התלמידים,

תועליות המוסד החמריות.

עם כל כונת המוסד ודאגתו למוסריות התלמידים ומעלת יראתם וזך נפשם, דואג הוא ג"כ לטובתם החמרית; אלה שעפ"י מדרגתם ראוים להורות הוראה בישראל נסמכים עפ"י גדולי הרבנים ומתעתדים לתעודתם, ופקוחות עיני מנהלי המוסד תמיד ולבם ער לדעת את המקומות שדרוש להם רב או מורה הוראות, לשלח שמה את תלמידיו הנבונים, אלה שכח כשרונם קצר מהשיג מדרגת הוראה נתנים על ידי שו"ב בו', כן למלאכת סופרים סת"ם כו'.

(עוד יבא בע"ה).

שעשועים.

הרב הגאון ר' יצחק אלחנן ז"ל מקאוונא הכשיר שור שנשאלה עליו שאלה שהרב ר' ייבא אסור אותה (הוא הי' מתפש על צדדי היתר בפסקיו) וישאלו אותו: „הלא הר"ר ייבא אוסר שאלה זו ואיך אדוננו מכשירה?" ויען הרב בבת־צחוק: „לעתיד אם יבא הר"ר ייבא לדון אתי על אשר הכשרתי את אשר הוא מטריף, אוכל לדבר משפטים אתו, אך בהזמין אותי השור לדין על שהטרפתי אותו *) מה אשיב לו? מוטב לי להתוכח עם הר"ר ייבא מאשר (להבדיל) את השור".

ש'מ'י'.

אחד הגאונים מצא את אחד הרבנים יושב בדין יחידי, וישאלהו הגאון: „הלא אמרו רז"ל, אל תהי דן יחידי?" ויענהו הרב: „אני והחשן משפט הננו שנים". ויוסף הגאון לענות אותו: „הלא אמרו רז"ל: אנשי ירושלים לא ישבו בדין אלא אם כן ידעו עם מי הם יושבים, ואתה הלא אינך יודע את החושן משפט ואיך תשב בכסאות למשפט עמו?"

הנ"ל.

הילדים אשר מלאו להם שלש עשרה שנה.

ראגאטשעוו.

אל אחי ורעי היקרים היושבים לפני השם בישיבתם תומכי תמימים בליובאוויטש. הואילו נא אחים יקרים וקבלו את התשורה בעד הבר מצוה שלי שלשים ק"פ. והי' זה לאות מזכרת אהבה וברכה אשר ירחם אליכם לב אחיכם

שניאור זלמן עסטרייך.

ווינדאווא. אפרים ליב ראבינער, כ"ט אייר העבר, נדב 18 ק"פ.

גלובאקאיע. אהרן אלטר רייכיל ר"ח תמוז העבר 18 ק"פ, עוד ביום שמחתו 54 ק"פ.

חיסלאוויצי. שמואל משה גאלדין א' דפסח העבר, נדב 44 ק"פ.

חיסלאוויצי. נחום יעקב שקונדין כ"ד ניסן העבר, נדב 44 ק"פ.

יחיו ויגדלו באשר ועשר שנות חיים וארך ימים ויראת השם סלה.

נדבות אחים.

דאלינסק. מיכל בארסיוק, משה צינדער, כאו"א 25 ק"פ.

חאדארקאוו: משה שמיים, שאול שפירא, כאו"א 10 ק"פ. בנימין פאליק, יוסף צבי כורך, כאו"א 4 ק"פ.

פרילוקא. דובער קאניעווסקע 10 ק"פ. חיים ליעווין 5 ק"פ.

אורח מניקליוב. שלום שבתי שווערדלין א רו"כ.

*) הערת המערכת: כעין זה חשיב הרה"צ ר' הלל מפאריטש זצ"ל בצוותו שלא לרפק בסוס בחזקה, והעגלון שאל אותו: רבי, מאמין אנכי שהסוס לא נברא כי אם בשביל כבודו להביאו למחוז חפצו במהרה, ולמה ימנעהו כבודו מזה? ויען הצדיק: „אמנם כן, לעתיד, כשיבא הסוס לדין עמי אצא זכאי, אבל אינני רוצה לעמד בדין עם סוס.

העורך: משה ראזענבלום.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред.-Изд. и Типографія I. Лурье, Гороховая, 48.

ב"ה

האח

No. 33.

יום א׳ פ׳ ואתחנן ה׳ מנ״א התרע״א.

ליובאוויטש

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק״כ קבל את „האח" בכל שבוע חנם, אם יש סוכן בעירו, וכל המקבל על שמו ביחוד, מחירו: לשנה שני רו״כ. לחצי שנה רו״כ אחד, לרבע שנה חצי רו״כ, לחדש עשרים ק׳.

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע״פ א״ב כסדרם לעריהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להזדרז ילבא בברית-אחים ולהודיע עפ״י האדרים׳ הרשומה בסוף.

בוכה ומתנחם.

„מי ישמע ולא ידמע? הבן נשחט והאב קורא את שמע! מי ראה כזאת ומי שמע!?" את הדברים האלה קורא אנכי בספר הקינות, כשאני יושב על הארץ יחף ונדכה ובוכה בלי הפוגות: כי באמת כל היודע את הקורות אשר קרו את היהודים בימי הבינים במסעות הצלב, ואחרי כן בימי חמעלניצקי הבוגד, כל הקורא בדברי הימים את ההרג הנורא אשר נעשה ביהודים נקיים באכזריות משנה, על לא חמס בכפיהם, ורק בשביל להעבירם על דתם, ולהפך אמץ לב הנרדפים האמללים אשר שמו בארץ גום וישליכו את נפשם מנגד, ובעצם ידיהם שחטו איש את רעהו ואת בנו יחידו ואם על בנותי' הרכות והענוגות. וכלן פשטו לטבח צוארם ויכרו להם קבר בחייהם ובלבד שלא יפלו בידי מעניהם המתעללים בהם; כל הקורא את הדברים האלה וכיוצא בהם האפשר הוא שלא יקרע לבו לקרעים ולא ימס כמים?! ומה צדקו דברי המקונן: „מי ישמע ולא ידמע?" „הבן נשחט והאב קורא את שמע!" ושומע אני לקול המקונן, ועיני דומעות ונוזלות דמעות כנחל שוטף, ובוכה אני ונמג מבכי...

ובוכה אני עוד יותר מזה, ועיני מקור מים בשומי אל לב, כי גם בימינו קרו מקרים כאלה, גם בימינו „האב קורא את שמע והבן נשחט" אבל על מה הוא נשחט? הוא מומת, הוא נתלה... הוא נצלב... אבל על מה ולמה?... גם בימינו „הכלות היפות מעלפות בזרועות החתנים" שותים סף רעל ומתים... או יוצאים בקולר ונדונים כירי' או כתלי', אבל מסירת נפשם זו למה היא? הנה בימים ההם כשמסרו נפשם הזקנים עם הצעירים הלא קנו עולמם בשעה אחת, הלא מסרו נפשם על השם הנכבד והנורא ההי בקרב לבבם, הלא הנינו במותם על התורה הקדושה והיהדות העתיקה .. הנאהבים והנעימים ההם הלא במותם לא נפרדו מהקדוש ויקר להם בחייהם... אמונה ויהדות היו חרותות על דגלם ובעדן חרפו נפשם למות וימותו מות גבורים ואת לבבם הקדוש והאמיץ הורישו לבניהם ולבני בניהם אחריהם...

אבל כש„הבן נשחט" על דעות כוזבות נפסדות. על כחש ומרד, על קריאה בספרים מלאים רעל וארס הכפירה, כשהבן פושט את צוארו על פסי מסלת הברזל, וכשהבת נותנת בכוס רעל עיני', בשביל שבחינתם בגמנזיום לא עלתה יפה, כשהם מאבדים את עולמם בשעה אחת על אולת ופתיות על אלה אני בכיה, כי ירד עמי מאד. נפל נפל לבו. נשתה גבורתו וכשכור עברו יין כן הוא מתבוסס ומתגולל, ולא בקיאו, כי אם בקיא אחרים, זרים ונכרים אשר שתו לשכרה וישכרו גם אותו וימירו כבודו בקלון...

ובוכה אני עוד יותר מזה, בזכרי, כי „האב קורא את שמע״... האב הוא יהודי פשוט, הוא קורא את שמע ומתפלל בכל יום, מתעטף בציצית ומניח תפלין ושומר כל מצות התורה, ו„הבן עם הבת״... הה, הבנים והבנות יצאו את עמי יצאו ואינם...

ורע עוד מזה, כי „האב הקורא את שמע״ מוציא בעצם ידיו את בניו ובנותיו לטבח, ותחת אשר אז שחטו האבות את ילדיהם הרכים והיחידים מיראה פן יעבירום על דתם, הנה עתה מוסרים את הילדים הרכים אשר לבם טהור ותמים למקום אשר לא ישובו משם, למקום אשר יתפרקו, בלי ספק, את כל עדים מהר חורב, את הציצית והתפלין. אוי אויה... „מי ישמע ולא ידמע?״... ומי עושה כזאת? „האב הקורא את שמע״! האב המוכן למסר נפשו ב א ח ד, איננו יכל לעמד על נפשו ומוסר את בנו ל א ח ר... „מי ראה כזאת ומי שמע?״ אבל עינינו הלא רואות מעשים כאלה בכל יום... ובוכה אנכי ומתעלף ונפשי יוצאת בהגיגי את כל אלה...

איכה עמי? איכה ירדת ושפלת כה?...

* * *

ופוקח אני את עיני, והנה על ידי מאות ילדים נחמדים, עטופי ציצית וחבושי פאר, וקולם עולה באזני. והקול קול יעקב, קול תורה, תלמוד וגמרא. ומוסיף אני לראות בהם, והנה רבים מהם טובים ורכים, פקחים וחרוצים. ובתוך לבבם יוקדת אש קדש, שלהבת טהורה. אהבת התורה וחבת הקדש.

האח, מי ילד לנו את אלה? ומאין באו אלינו?

הנה אלה הם תלמידי הישיבות, הילדים הנותנים נפשם על התורה והיראה... הילדים אשר מהם תבנה היהדות בדור הבא... הילדים, אשר הקדישום אבותיהם ולא דאגו לתכליתם המדמה, ולא עלה על לבם לעשותם לרופאים ורוקחים וחכמי חרשים, הילדים המתענים בכל מחסור, מתגוררים וגולים, ופושטים את צוארם, וגרונם נחר מקול הקריאה

שעשועים.

„לא אני״

קלמן הוא איש פשוט וישר מאד, אופה הוא עגות ורקיקים, וכל היראים הנזהרים בנטילת ידים יפת נוטלים ומהדרים לקנות עגות שלו כי בטוחים הם בו שנאפו ונעשו באופן שאינם צריכים נטילת ידים לאכילתן. אשתו היא אשת חיל, היא המנהלת את העסק והוא טפל לה במלאכה, הוא מביא את הקמה, הוא סובב כל היום ומחזר על הבתים עם שני סלים גדולים מלאים עגות ומביא את מחירן לבעלת־ביתו; היא אשתו המפקדת על העיסה, על התנור ועל האופים, והמלמדת גם אותו פרק בדרך ארץ ובהויות־העולם, כי אין קלמן זה שטוף בתאות הממון וכדומה, ואין בו אפילו ערמה כל שהיא, ומותר הוא תמיד משלו ואינו מיטבח את המגונה גם אם יגיע לו מזה נזק והפסד מרובה, ואשר על כן משגיחה עליו עקרת ביתו. ואוהב הוא קלמן זה לדבקה בתלמידי חכמים, לשמוע שיחותיהם וספוריהם, וקולט הוא את כל מה שהוא שומע לשמור ולעשות, כי לבבו נאמן ותמים מאד.

ויהי באחד הימים מן הימים שנוהגים להתאסף בהם בחבורה ולדבר מעניני חסידות ויראת שמים, וישב גם קלמן בתוך המסובים, ויתגלגלו הדברים על אדות גסות הרוח והגאוה להחזיק את עצמו לדבר ומציאות נכבדה שהוא מגונה מאד, עד שגדולי החסידים הי׳ נזהרים גם כן מלומר על עצמו „אני״ —ויספר אחד מבני החבורה מה שקרה לאחד מתלמידי המגיד ממזעריטש זצ״ל זי״ע, כי בא אל רבו, והדלת היתה סגורה, ולו הי׳ דבר נחוץ, וידפק בדלת, וישאל המגיד זצ״ל: מי הוא שם? ויען התלמיד „אני״. ויפתח לו וישמע את דבריו, ויצוהו אחרי כן ללכת אל כפר פלני, ולא הגיד מה מעשהו שם, אך אמונת התלמיד ויראת רבו הקדוש היו חזקות מאד, וכיו ישם פעמיו לדרך ויבא עד הכפר, והוא לבוש בגדי עניים ואיש מאנשי הכפר אין יודע אותו. ויסר אל היהודי יושב הכפר ההוא, והנה לו משתה גדול, יום נשואי בתו היחידה, ההמון וההמולה גדולים בבית, והישיבה שם קשה מאד על התלמיד אך מה יעשה ואי אפשר לו ללכת משם בטרם ידע את אשר יעשה לו השם פה. בתוך כל העניים ישב הוא גם כן אל השלחן, איש לא שם אליו לב, כי היו עסוקים במאכלם ובמשקם, עד אשר שתו לשכרה ויצאו במחולות. פתאום קם שאון בבית, כי נגנב גביע כסף גדול מן השלחן, והחשד נמתח על העניים וביותר על העני המוזר אשר כל מעשיו בהצנע ובלאט.

„בלי ספק גנב הוא המתחסד והמצטרק הזה״—

והלמוד יומם ולילה, הנה רואות עיני מסירות נפש נאמנה... „הבן והאב קוראים את שמע!" קוראים, מכונים ומקימים... ושומע אני כל היום, כל היום ממש, את קול הילדים הנעים המזמרים משכיל בעינם בגמרא, ודמעות נושרות מתוך עיני... „ומי ישמע ולא ידמע?" אבל הדמעות הן ערבות, מתוך שמחה הן באות, ובוכה אני עוד... ומוסיף לבכות... ולבי שמח... כי בעיר הזאת רואות כן עיני, כי בערים רבות אחרות „מי ראה כזאת ומי שמע?" אשרי עין רואה כל אלה! ובוכה אני ומתנחם ונפשי שבה אלי, כי אמנם רבים, רבים הם חללינו אשר נפלו חלל במלחמת התורה והאמונה, רבים, רבים גם כן חללינו אשר חללו את שמנו בגוים וישימונו לשמצה בקמינו. אבל רבים, רבים עוד אשר הם אתנו חיים פה היום, חיים ודבקים באלקים חיים, ומפיהם אנחנו חיים. מפי עוללים ותנוקות של בית רבן ותלמידי הישיבות...

די מוטער רחל.

די מוטער רחל וויינט, טענ'ת אין איין ווארט, מיינע ליבע קינדער; קער אום צו זייער ארט, פיעל האב איך געלידען, אין די טעג פון מיין לעבען, אנשטאט מיר, מיין שוועסטער, האט מען יעקב'ן געגעבען, און חאטש פון איהם, האב איך סימנים גע־קראגען, דאך האב איך געלידען, און נאר שטיל גע־שוויגען, ווי איך ווייס פון גאר נישט, האב איך זיך געמאכט, פאר דעם טרייען יעקב, קיין ווארט ניט געדאכט, געוועזן נאך דער צו—זאל איך זיך זא פרייען, ער זאל ניט דערקענען, פון רחל'ן ביז לאה'ן, און נאך דעם ערשט, האב איך ניט געהאט, קיין זון, קיין טאכטער, ביז לעצט כמעט, און איך ווייס ניט פאר וואס? וואס איז מיין זינד? וואס איך בין א עקרה, איך האב ניט קיין קינד, מיין שוועסטער האט שוין צוויי און דריי, מיין מאן איז צו זיי, ווי א פאטער געטריי, און איך זיין עלינט, איינע אליין, איך עס ניט איך טרינק ניט, איך זיין גאר אין וויין, דעם פערטען האט שוין לאה מיין שוועבטער. „גיב מיר האטש איינעם זאל ער זיין פרעסטער, אפי נאר א קינד, א מוטער נאר זיין!" אזוי הויב איך מיין קול אין הימעל ארויין, איך פאל אויף המצאות, איך ברעך מיר די קאפ, דעם הייליגען יעקב מיין דיענסט גיב איך אב, איך לייד אבער אלס, אין מיינע יונגע יאהרען, ביז ברוך השם איך בין א מוטער געווארען, איך האב געבארען א זון, און זעהר א שעהנעם, אבער א יתום לאז איך איהם, גע־באך א קליינעם, א יונגע פון דער וועלט געה איך אוועק, אין גרויסע וועהטיגען, ס'איז גאר

קרא: אחדים מטוב לב — הבה, חלקו נא אותו ליודה". „כן, כן" — עונים לעמתם אחרים — „הראיתם את הצנוע הזה, אכל ושתה, מלא כרסו, וישב גם בכליו ועודנו מתכחש ומסרב להודות, ימתח נא על השלחן ויקבל את מתת כפותינו". ולא ארכו הרגעים והתלמיד העני נמתח על השלחן, ושכורים גבים והדיוטות קרבו אל המלאכה להלקותו ולהכותו בכפות ידיהם הגסות, והוא האומלל צועק: „לא אני, הוי, לא אני, לא אני גנבתי את הגביע, האמינו נא לי, לא אני!" וישמע אחד מהקרואים את קולו ויכירהו, וימהר ויאמר: חדלו לכם ממנו, הו, מה אתם עושים! הלא הוא ארם גדול מפורסם!". השכורים נכלמו וירפו ידיהם ממנו, והוא ירד מעל השלחן ויאמר: „עתה יודע אנכי למה שלחני רבי לפה", ויתרפסו לפניו האנשים ויבקשו לסלח להם ולא נתנו לו ללכת משם עד אשר יבאר להם פשר הדברים האלה, ויספר להם לאמר: כי בדפקו על דלתות רבו, ובשאלו אותו מי הוא ענה „אני" על כן נשלח הנה לכפר עונו, ובגלל אמירתו פעם אחת „אני" הי' עליו לצעק עתה כמה פעמים „לא אני"...

שמע קלמן את הספור הזה ויחלט בלבו לבלתי אמור על עצמו „אני", ויהי בבואו בלילה אל ביתו והדלת סגורה וידפק בדלת. „מי שם? — קוראה אשתו — „לא אני" — עונה קלמן — „הוי פתי" זמזמה האשה, אך בהכירה את קולו פתחה לו, ולא שאלה אותו דבר, כי אמרה שתוי הוא במקצת ואין בראשו נכונה. ויהי ממחרת ויקם קלמן ויקח את הסלים בזרועותיו וילך השוקה כדרכו יום יום, ויהי בשאל אותו איש: „האתה קלמן בעצמך אפית את העגות?" ויען „לא אני". כי כן התליט לומר תחת „אני" „לא אני". „האמנם לא אתה אפית אותן?" —שואלים אותו—„לא, לא אני". עונה קלמן, אך באין מבין את דבריו לא קנו את העגות ממנו, ויהי בערב וישב קלמן לביתו, ותרא האשה והנה הסלים מלאים עגות... ותבהל ותקרא: הו קלמן, מדוע לא מכרת את העגות?" ולא כחד ממנה קלמן דבר ויספר לה כי בשאל אותו אנשי העיר אם הוא אפה את העגות, השיב: „לא אני" על כן לא נגע בהן איש. „הוי פתי!" — נתנה עליו בקולה — „ומה הי' לך כי כזבת להם להגיד כי לא אתה אפית את העגות, היצאת מדעתך?" ויספר לה את כל אשר שמעו אזניו וכי ירא הוא מעתה לאמר „אני". „אם כן אפוא" — ענתה אשתו — זאת עשה", הראה באצבעך על עצמך והקונים יבינו אל מה ירמזו; אצבעותיך, כי אתה הוא האופה. „טובה עצתך" ענה קלמן.

(סוף יבא אי"ה,

א שרעק, אין חבלי־לידה פון א צווייטען קינד, וואס איז אזוי גרויס — איך וויים ניט — מיין זינד? איך לייד אבער אלס, איך בין צופרידען, אבי איך האב קינדער, און קינדער אידין, א בלוט יוגענד, לאז איך מיין לעבען, מיינע ליבע קינדער וואס דו האסט מיר נעגעבען, מיין טייערען יוסף, פון דער זאהן איז ער שענער, און אין שבעים לשון וועט ער זיין א קענער, א צדיק א חכם, איינער אין א וועלט, א משנה למלך א פיהרער א העלד, און בנימינקע א יתום, דעם ערשטען טאג, ווי ביטער איז מיר, ווי גרויס איז מיין קלאג! מיין קינד, מיין הארץ וועל איך ניט זויגען, אויף פרעמדע לאז איך איבער מיינע צוויי אויגען... דעם לעצטען קרעכץ לאז איך ארויס, אט מיין נשמה געהט מיר שוין אויס, אויף די קינדער ווארף איך דעם לעצטען בליק... „ווי גרויס איז אבער — קלער איך — מיין גליק, אז קינדער אידין לאז איך נאך מיר, מיט פרייד מיין נשמה, נעם זיך צו דיר"... און מיין ליבער יעקב וויינט אן א ברעג, און איז מיך מקבר אין מיטן וועג, פון אלע קינדער, מיין זון האט ער ליבער, און מיך אין א פעלד, לאזט ער נאר איבער, און עס געהען אלע אב, מיט קלאג מיט געוויין, און ליענען אין דער ערד, בלייב איך אליין, איך ליעג נאר אין ווארט, וואס וועט שוין זיין, ווען מיינע קינדער וועלען אין דער לאנד ארייז....

ווי ביטער אבער, איצט איז מיר זעהר, איי ביטער שלעכט, נאך ערגער ווי פריהער! וואו זייט איהר קינדער? וואוהין פירט מען דאס אייך? וואס שווים איך עפעס אין טרערען א טייך? ניט טרערען... נאר בלוט... גיסט זיך צו מיר, פון אייך קינדערלאך, נאר אן א שיעור.... וואס אזוי הפקר, זייט איהר ליבע קינדער? צום הלף צום שווערד, ווי שאף און ווי רינדער, פון איין ארט צום צווייטען וואס יאגט אייך אום, און איהר מיינע ליבע שווייגט נעבאך שטום? איי אייערע טרערען זענען זא הייס... איי אייערע צרות זענען זא גרויס!... מיט צרות מיט ליידען זייט איהר געבארען, אין צרות לעבט איהר אב, אייערע יאהרען, מען שניידט אייך די גלידער מען ווארפט אייך אין פייער פאר וואס איז די תורה ביי אייך אזוי טייער. דו תורה, דו תורה, ווי געהסטו ניט בעטען, מען זאל דיינע אידין, ניט זא קוועצען און טרעטען? וואו איז נאך א פאלק, ווי מיינע ביטערע קינדער, זאהלען זיך, צוליעב דיר, שעכטען ווי רינדער? דער פאטער זיין קינד, מיט זיינע איינענע הענט, קוילעט, באגראבט, אין פייער אבגעבען, ווי מיינע קינדער, די נשמה דעם לעבען? פארברענט... ווער פרואווט נאך אזוי, פאר דיר, תורה, און דו פאטער אין הימל וואס שוויינסטו זא שטיל? צי דאס איז דיין כונה, צי דאס איז דיין ציעל? ווי קענסטו דאס זעהן גלייכגילטיג צופרידען? וואס ס'טוט זיך אב מיט דיינע הייליגע אידין? צי זענען זיי ערגער, פון כל אומה ולשון, וואס זייער בלוט ווערט אזוי, טייכען פארגאסען? דיין איינציג פאלק... צי האסטו א צווייטען? טרייבסטו אין גלות, אין אייזען אין קייטען! וואס טוסטו פאטער? ווער טוט דאס אזוי? צי הערסטו דען ניט, זייער ביטער געשריי? צי זעהסטו דען ניט, די טרערען די בלוט? גענוג שוין צו שמייסען, פארווארף שוין דעם רוט... וואס שוויינסטו פאטער רוף זיך שוין אב, זעה ווי דיין קינד, פארווארפט שוין די קאפ...

ער איז דאך שוין גוסס, חלילה באלד טויט... ער לאזט שוין די תורה באלד אויך פון נויט... אין אזא ביטערען צושטאנד, ווי ווארפסטו איהם יעצט, קוק נאר וועמען... און ווער עס איהם קוועצט, צי קען א פאטער, קינדער דען ווארפען בעת מען לעגט אויף זייער האלז, דעם מעסער דעם שארפען? און צי ליעגט ניט דער מעסער אויף דעם אידינס האלז, צי איז ער ניט גרייט, נעבאך צו אלס?..

קומט ליבע קינדער, קומט נאר אהער, איך וועל נעמען צו זיך יעדערענס טרער, און פיעל זיי זענען, ווי די גרעסטע טייך, וועל איך מיט זיי געהן צו איהם אליין גלייך, צי טרערען איז וואסער?.. צי בלוט ווערט געשענקט?.. ס'איז, קיין מאל ניט געווען, ווער עס געדענקט... אה, פאטער אין הימל, קוק אונזערע טרערען! ווי לאנג, ווי לאנג וועט נאך דער גלות געווערען? ווי לאנג איבער אונזערע קעפ, וועט הענגען די שווערד? ווי לאנג וועלען מיר זיצען בארוועס אויף דער ערד? ווי לאנג וועלען מיר זיין, צו רויב און צו שאנד? ווי לאנג וועסט זיך פארשטעלען, מיט א אייזערנע וואנט? דיין ראזע דיין צוויעט, דיין פרעכטיגע בלום, אין בלאטע אין נאס וואלגערט זיך אום, שרייען און וויינען וועל איך ניט אויפהערען, צוריק מיינע קינדער, זאלסטו גיך קערען.

הער אויף, רחל, וויינען, גענוג שוין צו קלאגען, דיין טענה'ן דיין מאנען, איז שוין ניט צו טראגען, האף נאך און ווארט, פיעל וועהניג נאך יאהרען, דיינע קינדער אום קערען, האב איך געשווארען. ס'איז ניט פאר פאלען דיין קלאג דיין געוויין, פון וועלכע ווי וואסער די הארץ טוט צוגעהן. די טרערען געציילטע זענען ביי מיר, צו מיין שווייגען אויך וועט זיין א שיעור, גלויב מיר רחל, דיינע קינדער פאר זיכער, אז אויסלייזען זיי וויל איך וואס גיכער, און געוויס אן ספק, וועט קומען די צייט, און ניט געזאמט, דער טאג איז ניט ווייט, דער גלות וועט מער, ניט דויערען לאנג, אין ארץ ישראל, מיט פרייד מיט געזאנג, וועלען יעקב'ס קינדער, אין גיכען געהן, און דאמאלס וועסטו, פון קבר אויפשטעהן, און מיט זיי זעהר, וועט איהר זיך פרייהען, יעקב דער אלטער און רחל מיט לאה'ן אמן.

העורך: משה ראזענבוים.

Контора I. **Шнеерсона**, Любавичи, Мог. Губ.

Гед.-Изд. и Типографія I. Лурье, Городовая, 17.

ב"ה

האח

No. 34.

יום א' פ' עקב י"ב מנ"א התרע"א.

ליובאוויטש

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות מעשרי ק"כ קבל את „האח" בכל שבוע חנם, אם יש כוכן בעירו. וכל המקבל על שכו ביחוד, מחירו: לשנה שני רו"כ לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'.

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לע"יהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להזדרז לבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרס' הרשומה בסוף.

מברכים אנחנו בברכת מז"ט את חברינו הרה"ח והיר"א ר' יעקב מאסקאליק יחי' ליום עלותו על כסא הרבנות בעיר זוראווין, יעלה מעלה מעלה כברכת התמימים.

חמשה עשר באב.

היום הזה, יום החמשה עשר באב, היום שאין תוקעים ואין מריעים בו, אין אוכלים בו לא מצות ולא מאכלי חלב. לא יושבים בסכות ולא נוטלים את הלולב, אין מדליקים בו נרות ואין מכים את הגן, אין סוגרים את החנויות ואין שובתים ממלאכה, וגם האמהות אינן מכבדות אותו במעדנים ומטעמים ואין איש שם על לב לברך את רעהו ביום זה לאמר: „יומא טבא", ולא עוד אלא שגם המלמדים היושבים לפני השם אינם מוצאים לחובה לתת חפשה מלאה לתלמידיהם. וכמעט אשר אין זכר לשמחת היום מלבד החרות מהכות על החזה באמירת „אשמנו" היום האמלל הזה, הי' בימי המקדש יום טוב וגדול מאד עד אשר חכמי המשנה והתלמוד יעידו עליו לאמר: „לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיוהכ"פ שבהם בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולים שלא לבייש את מי שאין לו"..

גדול הי' כבוד המקדש בעיני השם ובעיני העם עד אשר היום אשר בו „פסקו מלכרת עצים למערכה" הי' יום טוב גדול מאד. ואנחנו מה? אין בנו כח לשמח באותם ימי השמחה שהי' העם שמח בימי המקדש; אבל ילדים, אין אנחנו פטורים מעשית כל זכר לגדולת היום הזה כי אין לנו להתיאש מן הגאולה, הה: הזה הבא מיד אחר תשעת ימי האבל נכבד הוא מאד, ומעודד את רוחנו לבל יפול לבבנו, כי לא לנצח חלילה, נשכח. ולא לארך ימים יעזבנו השם...

מעשה הי', ואני נכנסתי אל אחד בתי התפלה, והנה הבר נערים שובבים משתובבים ומתהוללים. משתגעים ורצים איש אחרי רעהו ומבלבלים את דעת המתפללים, ויפן אחד האנשים ויגש אל אחד הנערים וימשכהו באזניו ויך אותו על לחייו ויכלימהו לעיני כל, והנער יפה עינים וטוב ראי. ענג ורך. ולא הרבה אמנם לחטא יותר משאר הנערים. ויחר לי על האיש הרגזן ההוא אשר בחר לו לחצי זעמו את הנער הטיב. „מה לך? — שאלתיו בגשתי אליו — כי שפכת את כל חמתך על ראש הנער הזה, והוא לא חטא לך יותר משאר חבריו"? „העל בני ועל פרי בטני תצוני"? — ענני האיש „הן הוא בני ועלי להדריכו ולהוכיחו לבל יולך תועה, והמכות האלה אשר הכיתיו הן מאהבתי אותו וּמאשר דואג אנכי לנפשו ולדרכי חייו. אבל שאר הנערים

זרים המה לי ויתהוללו להם כנפשם שבעם...

ויהי ממחרת ויקר מקרי, לבא אל אחד החדרים, ואכיר שם את הנער המכה אתמול יושב בין חבריו ורבם המורה בוחן אותם בלמודיהם, ויכשלו התלמידים בתשובותיהם ולא עלה נסיונם יפה. מהם ששגו שגיאות גסות מאד וגם הנער הרך ההוא נכשל באחת השאלות, והנה, הה, כל חמת המורה נתכה על האמלל הזה ועון כל חבריו נשא...

"מורה נכבד! -- נסיתי לעצר בעדו ולהשיב חמתו - "כמה נגרע האמלל הזה. כי רק עליו הכתרת מבול זעמך? האמנם ידיעתו פחותה מידיעת שאר הנערים בני גילו"?

"אל לך להתערב, אורח נכבד, במה שאינו שלך" - ענני המורה — אני יודע את הנער הזה יותר ממך.. הוא חרוץ ובעל כשרונות נעלים, ועליו לדעת את הלמודים ידיעה שאין למעלה ממנה, ואשר על כן אני מיסר רק אותו. כי חובת כל נער היא לפי כשרונותיו...

המעשים האלה ישמשו דוגמא ומשל לנו, כי על כן מכים ומענים אנחנו, כי אבינו שבשמים דואג לקיום נשמתנו, היא היהדות הנאמנה, אשר לרגלי ההתערבות בגוים מתמוטטת היא ונופלת מאד, גם מאשר על פי גזע מחצבתנו ראויים אנחנו להיות גוי קדוש עוסקים בתורה ושומרים את מצותיו, לדבקה בשם ובעבודתו, על כן נתבעים אנחנו על זה ושבט מוסר ירדף אחרינו לבל נסור מן הדרך והמטרה אשר הציב לנו נותן התורה. אבל השבט הזה הוא ינחמנו, כי עד נאמן הוא הקורא ומכריז עלינו כי בנים אנחנו לאבינו שבשמים ומאהבתו אותנו ישחרנו מוסר. וכשרון וסגלה יש בנו להיות לגוי קדוש וגדול, גוי אחד בארץ: והי' אם נשים את אלה אל לבנו הלא הנקל לנו לשמע בקול אבינו ומורנו ולהיות את אשר הוא דורש מאתנו...

לאחד האדונים היו שני עבדים, כושי וגרמני (לבן), עסקו העבדים בהספקת תנורים, בהבערת

חמשה עשר באב.

בחמשה עשר לירח אב
חג הלולים בארצנו
במחול יוצא המון רב
המון בנות "שלם" אחיותינו;

ויפים צנועים הם המחולות
כדת ישראל וכהלכה:
לא ברעש ולא בקולות
אין צחוק גם ואין כל צוחה...

ושיר מה נשגב שרות הן
— בהן פריץ אדם לבל יתעלל; —
"הבל יפי, שקר חן,
יראת שם, היא תתהלל:

למות פסקו ביום הזה
מתי מדבר הבכיינים;
ושבטים הותרו, זה בזה
לבא, להיות מחתנים;

וביום הזה אז לפנים
הרוגי ביתר החללים,
אחרי שתים ועשרים שנים
לקבורה נתנו האמללים:

ולכרת פוסקים, היום גם כן
גזרי עצים למערכה;
הבל יפי, שקר חן
תנו עיניכם במשפחה"!

פחמים, כפיח כבשן וילכלכו את פניהם וידיהם מאד. ויהי כבואם אל אדונם ותארם שחור משחור, ויגער האדון בהגרמני ויכלימהו, לאמר: „למה פניך וידיך שחורים ומלכלכים כל כך?" „אדוני"—שאל הגרמני—הלא גם פני עבדך הכושי וידיו מלכלכים בפיח, ולמה לא נערת בו"? „לא בחכמה שואל אתה הפעם" — ענהו האדון — הכושי, הלא גם אם שבע פעמים ירחץ את בשרו וגם אם ירבה לו ברית לא יטהר משחרותו היהפך כושי עורו? אבל אתה הגרמני שהנך לבן כיותר, ופניך יפים ונאים, והנני מתענג תמיד בהוד יפיך ויפעת פניך, עליך תבער חמתי כשאתה מתלכלך ומתנונה בטיט שחור ופחמים",

שמע העבד וישמח לבו ונערת אדונו היתה לו למשיבת נפש...

גם אחרי תשעת ימי האבל, גם אחרי אשר ישבנו לארץ ובכינו הרבה בכי, גם אחרי אשר קראנו והורדנו כנחל דמעות על חללי עמנו אשר רכו אמנם מחול הים. אחרי כל אלה וגם כעודנו בגולה.. עלינו לשמח שמחה גדולה על אשר אבינו ומורנו יעיר למוסר אזנינו בדעתו אותנו ואת הכשרון והסגלה אשר בנו... ובשמחה ובטוב לבב נחליט לבלתי לכת אחרי ההבל, חכמת יון ותעלולי צרפת. כי אם לדבקה באלקים חיים ובתורתו. ואז יקימנו ויגאלנו ונחי לפניו כימי קדם...

שעשועים.

„לא אני"

(סוף מגליון ל"ג)

ויהי ממחרת ויצא קלמן ברחובות העיר ולכל שואליו השיב ברמז כי הוא האופה השתאו אנשי העיר ויתפלאו, מה הי' לו לקלמן כי נאלם פתאם או כי נחר גרונו, אך את העגות לקחו מידו, וישב לביתו בערב שמח וטוב לב וירפק בדלת בחזקה, כי נחפז לבשר את בשורת מכירת כל העגות. לקול הדפיקה המשנה הקיצה בעלת הבית ובקול פחדים קראה: מי שם? וקלמן עומד ומראה באצבעו מעבר לדלת על עצמו לאמר: „אני". „מי שם?" מוסיפה לשאל בראותה כי אין קול ואין עונה. וקלמן איננו סר מהורות באצבעו על לבו ומחריש, ותלך לה האשה ותשכב על מטתה, חכה קלמן רגעים אחרים ויוסף לדפק בדלת באגרופיו. מי שם? שאלה בחרדה בשפת המדינה, כי אמרה אולי הוא איש מבני הנכר, אך קלמן לא השיב, „אני" גם בשפה לא עברית, כי החמיר על עצמו, ויוסף לרמז באצבעו ולגמגם בשפתיו כי נקפאו אזניו מן הקור „פתחי לי, הקור גדול" הכירה האשה את קולו ותפתח ותראהו ותאמר: „כל חלומותי הרעים יחולו על ראש אובי! מה לך כי נאלמת, האם דבקה לשונך לחכך, למה החרשת ולא ענית דבר?"

„הלא את, גברתי, — ענה קלמן — יעצתני להורות באצבעי, ועצתך טובה מאד כי מכרתי את כל העגות, והא צרור הכסף, ואעש כן גם פה מעבר לדלת", נטלה אשתו את צרור הכסף ותאמר: שוטה, שוטה, וכי עינים לי לראות גם מעבר לדלת, הי' לך לענות: „קלמן, קלמן". „כן הדבר" הודה לדברי' „כדבריך אעשה".

ויהי ממחרת ויקם בבקר וילך לדרכו, ועליו לבא בתים רבים להביא את העגות אליהם. ובעיר ההיא איש חולה־הרוח ושמו קלמן, וביום ההוא תקף אותו החולי ויכנס אל בתים אחרים וישתגע ויתהולל עד אשר נבעתו מפניו כל הילדים ויסגרו את הדלתות בבתים רבים, ויהי כבוא קלמן האופה אל אחד הבתים והדלת סגורה וידפק בדלת, וישאלוהו: מי הוא שם? „קלמן" — ענה — ויהי כשמעם את שם קלמן ולא פתחו לו, כי יראו את קלמן המשגע, ויעבר בכל הבתים ובכלם לא פתחו לו וישב גם היום לביתו ועגות רבות בסליו. „מה קרה לך היום?" — שאלה אשתו בחרדה — „כדבריך עשיתי" — עונה הנעלב — „קלמן" אמרתי אך איש לא פתח לי. „הבה נלכה אל הרב" — קראה האשה בחחפזה ללבש את מעילה העליון ואת מטפחתה — הבה!" ותפתח את הדלת ותלך בצעדים מהירות והוא אחרי'. הם באו אל הרב, ואשת החיל ספרה באזניו את כל אשר קרה לאישה בגלל אשר הוא אוסר על עצמו לאמר „אני".

„דע לך קלמן" — אמר הרב — „שאסור לאדם להחזיק את עצמו ליש ודבר לומר שהוא הפועל, והוא העושה, וזולתו לא הי' הדבר נעשה, או לומר: כך אני רוצה, בזה אני חפץ, ואם אין הדבר נעשה כרצונו הוא קוצף וכועס, בודאי „אנכיות" זו נרועה ופחותה היא מאד ועל זה אמר אחד הצדיקים הגדולים: „אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום השם". כלומר: אפילו אם יסתר איש במסתרים אך הוא חושב „א נ י" לא אראנו נאום השם, אין הוא אהוב לפני ואינו נוח לי לראותו, אבל „אם יסתר איש במסתרים ו„אני לא" שאין הוא חושב „אני" אז „אראנו" נאום השם. ועתה קלמן מתר לך לדבר בכל לשון ובלבד שלא תחשב ולא תדמה כי „אנכיות" שלך היא הגורמת והיא המציאות הנכבדה. לא ירד קלמן לעמקם של הדברים ושקוע במחשבותיו הלך לו אל ביתו, ומהיום והלאה שב לאמר על עצמו „אני" אך חשב תמיד „לא אני"...

הרואים אתם ילדים, בימי המקדש כשהיו ישראל שרויים בארצם הטובה, ויום החמשה עשר באב הי' יום אשר לא היו ימים טובים כמוהו, היו יוצאים בכלי לבן שאולים שלא לבייש את מי שאין לו. זו היא מדת יהודי נאמן אשר גם ביום שמחתו היותר גדולה לא ישכח את אחיו העניים ויזכר למלא מחסוריהם ולא עוד אלא שהוא משתדל שלא לבייש אותם, כי מתבייש הוא העני במה שאין לו, ונכלם הוא במה שזקוק לעזרת אחיו העשירים. וגדול הוא החסד האחרון כשמספיקים לעני את צרכיו באופן שלא יתבייש, יותר מההספקה עצמה...

ועיניכם ילדים יקרים, זרע היהודים, זרע ברך ד', לשים לב למדה זו ולהתנהג בה כל ימי חייכם.

עוד אחת מצוים אתנו רבותינו ז"ל להוסיף מעט בלמוד גם בלילות מהיום הזה ומעלה, המצוה הזאת כדאית היא לשכח בה כמו בזמן המקדש, במה שפסקו מלכרת עצים למערכה, כי כשם ששמחים בסיום מצוה כן ראוי לשמח בהתחלתה...

אחרי כל הדברים והאמת האמ"ה תבטיחני תקותי כי תרבו לשמח ביום הזה, והי' כטוב לבכם וזכרתם לטובה את אחיכם הילדים התמימים...

הודעה מפורטת

(סוף מגליון ל"ב).

חלק גדול בקיום הילדים בחדרים לוקחים יושבי עיר ליובאוויץ יחי'. גם העני שבהם מחזיק על שלחנו אחד הילדים יום או יומים, מהם שמחזיקים שנים ושלשה ילדים ויותר, ונותנים להם את ארוחתם בכבוד ובעין יפה גם בחול גם בשבתות וימים טובים, וראוי' היא העיר הזאת, אכסניא של תורה, לדרש

בכבודה, ומי יתן וישמו אל לבם כל נדיבי ערי ארצנו ובאו חשבון לחשב בכמה עולה כלכלת הישיבה ליושב ליובאוויטש, וידעו כי נדבותיהם קלות ערך הן בערכם. שהרי כלכלת יום אחד של חול אינה פחותה מחמשה עשר ק"פ, חמשים יום בשנה הרי חשבונם עולה לשבעה רו"כ וחמשים ק"פ. נמצא שהעני שבפה מתנדב שבעה רו"כ וחמשים ק"פ לשנה, ומה תאמרו באותם שהם מחזיקים שנים ושלשה ילדים, ועוד בימי שבת ומועד, ברוכים יהיו לד' ותורת התמימים תגן עליהם מכל אסון ופגע חלילה, ובכל מעשי ידיהם יצליחו, והיו לאות ולמופת לכל יושבי שאר הערים לבל יכבד עליהם גם הם להרים תרומת כסף שנה שנה בערך זה, ואם כבד מהם הדבר לתת פעם אחת, יפרישו קימעא קימעא, ואפשר הוא לכל נדיב לב להפריש יום אחד בשבוע סך שיהא די פרנסת תלמיד אחד, ונחשב לו תרומתו זאת כאלו התלמיד אוכל על שלחנו ביום ההוא, וככלות שנה או חצי שנה ישלח את הכסף הנאסף בידו באותם הימים אל מוסד תומכי תמימים.

ברכת הילדים התמימים להילד הנעלה מר משה צבי יחי' היילפערין ליום מלאת לו שלש עשרה שנה, הוא יום כ"א תמוז העבר נדב ח"י רו"כ.

מזל טוב אחינו! לך קוראים אחיך:
שלום לך יקיר, ושלום לאבותיך!
הי' ברוך לד', וצולח כל ימיך!
צדקה עשית ותחזקנה ידיך:
בתורה עמלת ומה יפה דרשתך —
יום כתר תפלין חבשת לראשך —
הוא יום כ"א תמוז, הגדול בימיך
נדבת ידך ח"י, וחיים מנת חלקך,
דגל תורה בכפך, והיא תפארתך,
יהי מקורך ברוך, וברוכים — הוריך
ברב נחת יגדלוך ובהצלחה כנפשך.

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.
Ред.-Изд. и Типографія І. Лурье, Гороховая, 48.

ב"ה

כל ילד מאחי-התמימים שיתגרב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את „האח" בכל שבוע חנם, אם יש סגכן בעירו, וכל המקבל על שמו ביחוד, מהירו: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחר, לרבע שנת חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'.

הָאָח

No. 35.

יום א׳ פ׳ ראה כ׳ מנ״א התרע״א.

ליובאוויטש

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעריהם. כל תילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להודרו ולבא בברית-אחים ולהוריע עפ"י האדרים' הישוחה בסוף.

ספורים מרוחו הקדושה של כבוד קדושת אדמו"ר הגאון האמתי בעל ה„צמח צדק" זצ"ל זי"ע, שהופיעה בעניני עגונות.

ד.

אשה אחת אשר בעלה הלך ולא שב נורע לה מפי עדים כי מת בדרך, ותנשא לאיש אחר ותלד בנים ובנות, ותעברנה שנים רבות והנה בא אל עיר מושבה אחד העניים ויאמר, כי הוא אישה והיא אשתו, ולאות כי כנים דבריו הגיד לפני הרב דברים נסתרים אשר איש זולתה לא ידע אותם, ויאמנו דבריו בעיני חכמים רבים, ואיש אין בעיר להכזיבו על פניו, ויצא משפטם על האשה לצאת מזה ומזה בספר כריתות והבנים ממזרים, ודבר המשפט בא גם עד הגאון זצ"ל בעל הצ"צ, ויחר לו מאד, כי לבו נבא לו, כי החי הזה לא אישה הוא, ואישה מת כבר, ויכתב בספר את סברותיו וחקירותיו ברין זה, ויארכו הדברים מאד, ובסוף דבריו כתב לאמר: „הלקוהו בשוטים ויודה". ויהי בהתקבל מכתבו לגדולי החכמים ולא שמו לבם כי אם לגוף המכתב, להמשא ומתן של הלכה, ולא מצאו בו כדי להזר מרעתם ולהתירה לדור עם אישה, ויהי' דברי הגאון קלים בעיניהם, אך לאחרונה העיף עיניו אחד מהם בדברי מכתבו האחרונים, ויתעשתו לנסות דבר ויקראו לאיש ויאימו עליו באימת מלקות, וימהר האיש ויודה כי אמנם לא אישה הוא, ורק חבר ורע הי' לאישה המת, והוא אשר גלה לו, בעודנו חי, את מסתרי אשתו וצפונותי', ועתה נועץ לבא במרמה ולהוליכה שולל. אז ראו גם הגדולים כי רוח ד' שוכן בקרב הגאון ודבר ד' אמת בפיו.

ה.

בהיות כבר נודע בשערים הנפלאות אשר נעשו על ידי הצ"צ זצ"ל כדבר העגונות נהרו אליו מכל אפסי ארץ, אך הוא הרבה להשתמט באמרו, כי לא נביא הוא ואיננו יורע איפה הם אנשיהן. ותהי אחת מהן אשר הקשתה ערפה לבלתי סור עד אשר יגידה לה אי' מקום אישה, ותשב על הפתח אשר עליו לעבר שם ולא נתנה לו מרגוע ויצר לה מאד, פעמים רבות גרשוה משם והיא הוסיפה להתגנב ולשמר על הפתח, עד אשר באחד הימים פתח את הדלת ויאמר: „מה את רוצה, סעי מזה, סעי לך ותמצאי את אישך". יצאה האשה ותספר את דבריו לאנשים היודעים אותה ויאיצו בה האנשים לאמר: „שובי מיד ושאלי את פיו לאן תסעי". ותעש כן, ויען: „לפטרבורג". ובימים ההם ומסלת הברזל טרם היתה בארץ, והאשה עני' אמללה, ויועצו הדואגים לגורלה ויאספו נרבות נדבות ויקנו סוס ועגלה ואיש שכרו בשכר מצער לנסע אתה פטרבורגה. היא טרם נסעה ואדמו"ר נבג"מ שאל אם עורנה פה, ויענו לו כי עודה פה ויתן מכתב על ידה לאחד מאנשי פ"ב ותלך לדרכה. היא באה עד לפני העיר פ"ב והנה גדוד אנשי צבא עוברים לפניהם ויט העגלון את סוסו עם העגלה הצדה, ותבט האשה אל עבר אנשי הצבא העוברים לעיני', פתאם הרימה את קולה: הנה הוא! ותתעלף, בעמל רב השיב העגלון את רוחה אלי' וישאלה: מה לך? ותתן בבכי קולה, אוי אוי לי, בין אנשי הצבא האלה הכרתי את אישי האבד, אך איפה אמצאהו עתה, הלא הלך לו ואיננו, וינחם אותה העגלון וידבר על לבה, כי הלא מפי רבנו נצטוית לנסע לפ"ב, ויסעו ויבאו העירה ותתן את המכתב לאיש אשר אמרו לה, וישאל אותה האיש מה לה, ומה שאלתה, ותספר לו את כל הדברים האלה, ואת אשר הכירה את אישה בגדוד הבא היום העירה. וילך האיש ויחקר וידרש ויודע לו שם הגדוד ההוא, ויבקש מאת שרי הגדוד למצא בין אנשי צבאם את האיש אשר האשה מבקשת, ויגד להם שמו ושם אביו וכנוי משפחתו, ויבקשו בכל ספרי הזכרונות וכתבי רשימות אנשי הצבא ולא מצאו, ותוסף האשה לבכות מרה, והאיש נכבד ונשוא פנים, וישאו שרי הגדוד את פניו ויעמידו את אנשי הצבא והאשה עברה לפניהם עד אשר באה לפני אישה ותכירהו ותפל לרגליו ותתעלף, ויודע הדבר כי המיר את דת היהודים ויחלף את שמו והוא הוא אישה, ויתן לה ספר כריתות ותלך לדרכה לשלום.

(עוד יבא בע"ה).

תולדות אנשי שם.

(המשך מגליון ל"א)

בימים ההם מתו עליו מוריו ורבותיו הגאונים הקדושים זצ"ל. בשנת תק"ס כ"ז אלול נפטר הגאון ר'

נתן ארלר זצ"ל, ודבר מותו נודע לתלמידו החתם סופר בהלום ויקשר עליו מספד כיר מאד. ובשנת תקס"ה ד' תמוז נלקח מעל ראשו רבו הגאון רבי פנחס הלוי איש הורוויטץ זצ"ל בעל ההפלאה ויספדהו מספד תמרורים ויתאבל עליו ימים רבים. בימים ההם נדרש החתם סופר זצ"ל לרב ואב"ד לעיר פרעסבורג, ובעיר ההיא נמצאו אנשים אשר התנגדו לו כי אמרו להושיב על כסא הרבנות מקרבם אחד מבני משפחתם גאון ועשיר ר' זלמן ליב ז"ל, אבל ידי החפצים בהחתם סופר ז"ל גברו נישלחו לקרא לו, ויהי בהיותו בדרך בכפר פארנדארף ויובא אליו מכתב מפ"ב לבל יבא שמה, כי רוב גדולי התורה מתנגדים לבואו, ולא ידע מה לעשות אם לנסע או לחדל, ויהי הוא הושב מחשבות ושת עצות בנפשו ודבר נזרק מפיו לאמר: בכל עת כשנזדמן לי ענין המור ולא ידעתי עצה, הזמין לי השי"ת את הרב הקדוש רבי מרדכי ברודא לנחות אותי בעצתו (כי הי' איש מופת) ועתה איננו. עוד הוא מדבר והנה לפניו עגלה ועלי' הרה"ג ר"מ הנ"ל ויאמר לו: „אהובי, אל תירא ואל תחת, לך לדרכך וד' עמך, ובכל אשר נפנה תצליח". ויהי כאשר כלה לדבר ויפן החתם סופר כה וכה וירא כי אין איש, וידע כי דבר השם הוא ללכת לפ"ב.

ויבא פרעסבורגה וידיע גלוי את הסוגיא אשר בה לבעבור יעינו בה חכמי העיר כל צרכם, אך מתנגדיו התחכמו וישחדו את אחד הבחורים מבית הגאון ר"מ ז"ל ויגנבו על ידו את חדושי התורה אשר ערך בספר בסוגיא זו ויבנו עליהם מבצרי מלחמה לירות ולסתר את דבריו ולהקשות עליהם. אך אחד מאוהביו גלה אזניו, ויהי ממחרת בבואו אל בית המדרש ויצו להביא לו גמרא ויביאו לו מס' סנהדרין ויפתח אותה וימצא שם קושיא חמורה ויפלפל בפלפול עמוק והשומעים שמעו בן תמהו ולא מצאו ידיהם ורגליהם לענות לו דבר, גם דרש באגדה בפרשת השבוע וירמז להם, כי בפה מקוה הוא לזכות

לבנים וכתים טובים יבנה לו. ויבקרו אותו כל חכמי העיר וישמחו בו מאד וגם הר"ר זלמן ליב הנ"ל בא אליו ובראותו את גדלו ואת ידו החזקה קרא לו „רבי" וישלם אתו ויהי לו לאוהב נאמן. אז קרא הגאון רמ"ס ז"ל את המקרא הזה: „ברצות ד' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו" לאמר: כי כשאיש פשוט ורע מעללים חולק על צדיק ואורב לו אז הוא נענש באיזה עונש, ר"ל, ונפטר הצדיק ממנו, אבל כשאיש גדול בתורה מתנגד ואויב להצדיק, ואין ראוי לענשו אז הקב"ה הופך את לבבו להשלים עם הצדיק, וזה באור המקרא: ברצות ד' דרכי איש, גם אויביו, כלומר, גם דרכו אויביו רצויים, אז, ישלים אתו. עושה שלום ביניהם.

גם בעיר הגדולה ההיא הרביץ תורה הרבה, אסף עדרים ותקן חבורות ללמד וללמד לשמר ולעשות, והעיר גדלה והצליחה ותעש פרי בתורה ויראה בעושר וכבוד ויושבי' עלו מעלה מעלה לשם ולתהלה.

בשנת תקס"ט קמה מלחמה בין מלכות אסטריך למלכות צרפת ועיר פ"ב היתה במטרה להצים. ובאשמת אנשים עברים אשר סחרו עם אנשי הצבא משתי המחנות, ואשר הגישו דברי ריבותם אל בית דינו של הגאון רמ"ס זצ"ל, נגולה עלילה עליו לתתו למרגל ובוגד בארץ מושבו, והימים ימי מלחמה ימים שהשופטים מהמירים מאד בדיניהם ואינם מתונים לעין בדין כל צרכו, ויהי' אנשי העיר נכונים לתת עשרות אלפי זהב לבל יעותו את משפטו, אך בבואו אל בית המשפט והשופטים יישבו בעגולה וביד כל אחד חרב שלופה ויבהל הרב, ובראות שר האלף ראש השופטים את פחדו הרגיע אותו ויניח את חרבו מידו, וידבר הרב הגאון ז"ל את דבריו בחכמתו הטובה ויצא נקי בהשפטו, ושר האלף ההוא התודע אליו, כי לפני כמה שנים בעודו בעיר מיינץ והוא הי' איש צבא פשוט מתארח בבית אחד הנגידים אשר גם הבחור הקטן משה סופר אכל שם את ארוחתו. ויבקש איש הצבא מאתו ללמדו כתב ספר

שעשועים.

הברים מקיבים הלומדים באחד בתי תלמוד תיו באהבה ובאחוה, מתענינים היו איש בצרכי רעהו, שמים לב למחסורי כל אחר, לוים משלהם וממלאים לאחיהם, רק אחד מהם הי' כילי ביותר והוא בן עשירים ולו תמיד בארגזו צרור כסף, וכשמתחננים לו להתנדב מאומה על אחיו התלמידים איננו נותן מאומה, כי תת לא יוכל. היטב חרה להם להבריו על התלמיד הזה וישיתו עצות בנפשם להתנכל לו ולהוכיחו על זדון לבו. ויהי באחד הלילות והתלמיד הזה נם ישנתו, כי הי' אמנם שקדן בלמודו, כי בהיותו גבר בודד, איש שאינו מעורב עם הבריות, ישב לו כל היום ועד שעה מאוחרת בלילה ויהגה בלמודיו ויישן ושנתו ערבה לו. ויכבו החברים את הנרות ואת תריסי החלונות בנרו סביב לשלחן מעלעלים בספרים וקוראים בפיהם בקול כאלו לומדים הם מתוך הספרים. הקיץ הקמצן, וישמע את קול החברים ויפקח את עיניו והנה חשך אפלה ואיננו רואה מאומה. יצא מתוך הדר משכבו וכשהוא ממשש כעור נכנס אל החדר שחבריו לומדים בו, אבל גם פה אין גם קו אור, כי הוסיפו החברים לפריש על ההלונות גם מבית וילונות ומסכים. עד אשר לא הדר אל תוכם גם ניצוץ אור. „מה אתם עושים חברים?" — שאל בתמהון וקצת נבעת — והם תחת להשיב לו הוסיפו ללמד, לדפדף את הדפים ולפלפל איש את רעהו. „הכבר האיר היום?" — שאל הקמצן בחרדה — „הלא אינני רואה מאומה!" „האינך רואה?" — נגשו אליו שנים שלשה חברים בבהלה — „הלא כבר היום גדול, אתה אחרת לישון הלילה, ואנחנו ברעתנו כי מאחר אתה לשבת בלילה חמלנו עליך ולא הקיצונו אותך, אבל מה לך כי אינך רואה את אור היום הגדול?" „האיננו רואה? האיננו רואה?" — תמהו עוד אהדים — „הבהילו את הרופא" — קראו שאר החברים — „הוא הכה בסנורים" „אוי אוי" — שרקו בשפתיהם — „מה זה הי' לו פתאם?" והוא עומד נדהם, נבוך, ממשמש בעיניו להסיר מעליהן את העורון, אך ללא הועיל, עיניו אינן כואבות אמנם, אך גם אינן רואות מאומה, אבד עצה ומזמה עזב את נפשו בידי החברים הדואגים לשלומו, והנה בא גם

ולשון ובגלל זה ישמש אותו בנקיון בגדים ומנעלים ושאר צרכיו. ויאות לו הבחור משה וימלא את בקשתו, ואיש הצבא ההוא הוא אשר נתעלה עתה בימי המלחמה לשר אלף ולראש השופטים, ויכר את הנאון ויזכר לו את החסד אשר עשה אתו, ויעד עליו כי שקר ענו בו המעלילים וכי זך וישר פעלו. עוד אסון משפט רחף עליו בשנת תקע״א אך בחסד ד׳ עליו הצילו אחר הארונים.

(עוד יבא בע״ה)

לחדודי בעלמא.

1.

„מה מספר הקישואים אשר בגנך?״ — שאלתי גנן אחד. — ויען — „מספר הקישואים אשר בגני הוא כזה, אשר אם תחלקם בין עשרה אנשים ישארו תשעה, בין תשעה — שמנה, בין שמנה — שבעה, בין שבעה — ששה, בין ששה — חמשה, בין חמשה — ארבעה, בין ארבעה — שלשה בין שלשה — שנים, בין שנים ישאר אחד. הגידו נא אחים את המספר?

ל. סטרופינסקי, מאלאפערעשצעפינא פלך פולטבה.

2.

כשאני לעצמי מה אני, וגם בעיני כל כאין הנני; אך אם האחד יחפיץ קרבתי, לשר עשרה יהי׳ בעזרתי, ואם הוא שר עשרה בלעדי, לשר מאה יעלה על ידי ממאה יגדיל לאלף ומאלף לרבבה, וסימנך: „לפני כבוד ענוה״?

„חאטימסקי״.

פתרון החידות בגליון ל״א.

א. „דוב״. ב. „לא כלום״.

פתרו: ארשא. ראטגאוו יעקב חידה א. דובראוונא. מרדכי דלי, שלמה פיק, שמואל סילעקטאר, זלמן פיינגער, משה שימקין, שלום פער צערנוהין. — א. ב. ונדבו כאו״א חמשה ק״פ. דלהינוב. יעקב קאמענעצקי בן ט׳, יוסף חיים ליפשיץ בן יו״ד. — א. ב. אהרן מוטטערפערל, מיכל פרעסמאן, שמעון גיטלין — א. יצחק ספעקטאר, מרדכי שפריירעגין, יצחק רובין—ב. דוקאר. יצחק וואבקאוויטץ, אידעלציק דובער, יצחק, יוסף, מרדכי, כהן גרשון, שמחה, גרינפעסט שמעה, גורעוויץ אברהם — א. ב. איצנא. ווינאדסקע אברהם שלמה — א. איליא. יעקב דינערשטיין — א. האמעל. חיים משולם צייטלין, יודא אידל באביצקי, יעקב שאול בודניק, שלום דוב לעוויטין, יעקב שימקין, אליעזר ווילענסקי — א. ב. וויטעבסק. איסר שטעגין, גרשון האנאטין, איסר פייגין, זלמן קאזאקעוויץ, זלמן קרומגאנס, דובער גיטין, מאיר האצרעווין, אהרן איסוויאוצאוו, נתן לינדין, אברהם פרוסאקאוו — א. ב. האראנאק. שמואל דוד שערשאוו — א. ב. האטימסק. יצחק וויניקאוו — א. ב. טאלאצין. משה בליומקין — א. ב. נעוול. דובער ומיכאל נחמנסאהן —א. ניעזין. יחיאל פוטערמאן, ברוך מאיר פוקסמאהן, פסח אשעראוו, צבי קישטאנאווין, מאיר שמעון זארעצקא, שמואל צייצאוו, אליעזר סאקסאנאוו, עזריאל הופין, זוניא קרענדל, בנימין הארנע, אברהם העלפער, אשר חפין, יעקב יאקאבזאהן — א. ב. סיראטין. נתן נטע מאלציק — א. ב. סעמיאנאווקא. שמואל עלקין, יצחק בראדסקין — א. ב. מהלין. תלמידי בצ״ר — א. נאווא־מליני. יוסף שרייער — א. ב. י״א אדר העבר מלאו לו י״ג שנה ונדב 12 ק״פ. פרילוקא. דוב קאנעווסקא,

---

רופא... — והוא אחד מן החברים עצמם — ויגש אליו וישכיבהו במטה וישאלהו שאלות שונות, „הדליקו נר״ — צוה הרופא להעומדים עליו — „הלא כבר צהרים — שאל האחד — ונר בצהרים מה יועיל?״ „לא לך להוות דעה לרופאים — ענה הרופא — מהרו האירו נר״ שפשפו העומדים את הגפרוריות אך בקצה השני הנקי מגפרית, והקמצן שומע וחושב שכבר הציתו את הגפרורית והדליקו את הנר אך לא לעור כמהו לראות אור, מרגע לרגע גדלה מבוכתו, והרופא אחרי מועצה ארוכה צוה להבש לעיניו מטפחת טבולה בשאור ולא להסירה מעל עיניו, חלילה, משך שבועים ימים לפחות, מלבד עוד במים ורפואות. מצות הרופא נעשתה מיד ומטפחת עבה עם שאור הושמה על עיניו ויוסיפו להחשיך לו ולהאפיל מאור עיניו גם בהאיר היום. הקמצן האמלל מסר את מפתח ארגזו לחבריו להוציא משם כסף לצרכיו, ויעשו החברים, בחמלתם עליו, כטוב בעיניהם, ולא נתנו לו לצאת מחדר משכבו במצות הרופא החזקה עליו, כעבור שבועים ימים בא אליו הרופא ויבקרהו וינחמהו, כי קרובה רפואתו לבא, אך עליו ללכת תחלה אל בית הרחצה לרחץ היטב את בשרו ואת שער ראשו. התחנן העור האמלל לאחד הנערים לנהג בו ולהובילו אל בית הרחצה, ויעתר לו הנער ויביאוהו עד מקום אשר שם המון אנשים וקהל רב, ויעמידהו ויאמר לו, „עתה, הנה באת, פשוט בגדיך״. התחיל העור לפשוט את בגדיו אחד אחד ולא נשארה עליו כי אם כתנתו לבד, ויגש אליו הנער מאחוריו ויתר את קשר המטפחת, וירא העור והנה הוא עומד לראוה בין קהל רואים... נכלם ונדהם מהר ללבש את בגדיו וינס אל ביתו אך שם כבר מצא את החברים מתגלגלים ובטנם מתפקעה מן הצחוק הגדול שהם צוחקים עליו... „הרואה אתה?״ — שאלו אותו — „הרואה אתה כי חובה עליך לראות בעיני חבריך ולהתבונן בעינים פקוחות אל כל מחסוריהם? החריש הנכלם, וירך לבו מהיום ההוא ומעלה ולא הוסיף לקפוץ את ידיו מאחיו העניים...

בן ציון רובאנאווסקע, מרדכי ציצילניצקי, יחזקאל לאייעווסקי — א. פיראטין. אהרן גוראריי, ישעי' מאטלין — א. ב. פלעשצעניץ. ליברמאן — א. ב. פאלאצק. זנוול מארמור — א. ב. צעצערסק. חיים אלימלך ריבקין — א. ב. פאצעפ. מאיר צבי פאנאַ־רעלסקי —א. קאהאנאוו. אברהם יונה בליומין—א. קריוויטש. ש. עלפערין, יוסף דאמיל, יהושע שולמאן דוד קרעמער, יהושע מעלצער, שלום צוקער־מאן — א. ב. זלאבין. בן ציון סטאלפנער — א. ב. ראדזנאייע. טובי' יאנאווסקי — א. ב.

הילדים אשר מלאו להם שלש עשרה שנה.

סעננא. דובער מויזין י"ד ניסן העבר נדב 18 ק"פ, מענדל ברוידא ר"ח אלול העבר נדב 18 ק"פ.

פרילוקא. דובער קאניעווסקא י"ג תמוז העבר נדב 18 ק"פ., יוסף דובאוויצקע כ"א תמוז העבר נדב 18 ק"פ.

ווילקאמיר. ישראל יצחק שיפער ז' ניסן העבר נדב 50 ק"פ.

קראלעוועץ. אלכסנדר סנדר פסח קוקוי כ"ה תמוז העבר נדב 18 ק"פ.

דוקאר. חיים דוב ראזין ר"ה תמוז העבר נדב 9 ק"פ.

ווארשא. חיים אליעזר בראנדאס ליום הבמ"צ נדב 36 ק"פ.

יאנאוויטץ. אברהם ברוידא ליום מלאת לו י"ג שנה נדב 36 ק"פ.

ווילקאמיר. שמעון דוד וויס כ"ז תמוז העבר נדב 36 ק"פ.

ישראל יצחק שיפער ז' ניסן העבר נדב 50 ק"פ.

סטאראסעליא. נדלי' אווערבוך י"ח סיון העבר נדב 18 ק"פ.

יחיו ויגדלו באשר ועשר שנות חיים וארך ימים ויראת השם סלה.

נדבות אחים.

אדעססא. ליום מלאת תשע שנים להילד נחום אהרן שור יחי' י"ט אייר נרבה א' רו"כ.

ליום מלאת תשע שנים להילד שמשון סווירסקע יחי' ז"ך אייר נדבה 36 ק"פ.

בני בוקשטיין יצחק ומשה א' רו"כ ועשרה ק"פ.

משה יעקב מיטברויט — 54 ק"פ.

ר' חיים זעליג דוברוסקין ש נ י ר ו"כ.

דאקשיץ. ר' מרדכי אסטראנאווסקע עבור נשואי בתו ח"י אייר נדב 30 ק"פ, החתן יעקב גורקאוויץ ביום חופתו ט"ו סיון — 40 ק"פ., חיים אליעזר שוליץ ביום הופתו ר"ח תמוז — 15 ק"פ, אלי' ליפשיץ — 10 ק"פ.

כפר ליסין על משתה ברית מילה בבית ר' ליב שווארצבורג יחי' נאסף ע"י הרה"ח ר' מנחם מענדל שו"ב סך רו"כ אחד וחמשים ק"פ: ר' חיים גורעוויץ יחי' נדב 50 ק"פ. הסנדק צבי ליבענסאהן יחי' 40 ק"פ, אחיו מנחם מענדל יחי' 20 ק"פ, ר' חנוך הענדל שפירא יחי' — 25 ק"פ, ר' יצחק העריז רייכינסאהן יחי' 10 ק"פ, שמואל דוד מינקאוו יחי' 5 ק"פ.

אריאל. הנדיב ר' שרגא פייק נדב א' רו"כ, הילד גבריאל רודיצקי נדב ליום מלאת לו שלש עשרה שנה 30 ק"פ.

מינסק. ישראל דוד גארדין יחי' 25 ק"פ.

הוראדישץ. אפרים ראדקין הגבאי 10 ק"פ, ירחמיאל פודאוויק, משה יוסף גערלאווין 20 ק"פ., חיים ראסקין 30 ק"פ, מאדיק גערלאווסקי 6 ק"פ., זלמן שטערנין 5 ק"פ.

חאראל. חדר ר' יצחק באגאסלאווסקי 1 ר' 10 ק', ברוך עייכער 40 ק"פ.

קריוקאוו. יצחק בהרב וואלפאוויץ יחי' 18 ק"פ, בתי' קאנטאר 5 ק"פ.

ליוועגהאף. פייוויש פטום 18 ק"פ, חיים קאַ־פעלוש 12 ק"פ.

נעוול. יהושע אהרנסאהן, בן ציון חביב 12 ק"פ.

סעננא. מרדכי ליפשיץ 5 ק"פ.

צעצערסק. אלי' צערניאק, אייזיק סיקירין, צבי יאסינאוו, זאב ריבקין, לוי יצחק בערין, יעקב משה זמודקאוו, צבי צערניאקוו כאו"א עשרה ק"פ.

קאנאטאפ. אברהם יצחק ציערניאק 20 ק"פ, ר' יוסף אלי' נארינסקי יא"צ 30 ק"פ, נפתלי אחיו 20 ק"פ, שלום פאריצקע ליום התונתו 32 ק"פ, ר' זלמן באראנאווסקי מלובען 50 ק"פ, נטע בארישעווסקי 15 ק"פ.

טאראפעץ. משה ניעראסלאווסקע 50 ק"פ, חיים שוב עסטולין 18 ק"פ, שלום יודא אבראמזאן 26 ק"פ, חיים קאפלונאוו 6 ק"פ.

פאלאצק. ר' חיים בער בורסאק נדב 54 ק"פ.

ראקישיק. ליב מילנער ושלמה קלומעל כאו"א חמשה ק"פ.

שדה מנוחה הקטנה. ר' נח פיטקין 30 ק"פ.

בערעזנא. יהושע אהרן קליינער 20 ק"פ.

מברכים אנחנו בברכת מז"ט את הרה"ח ה' ניימארק יחי' מעיר מיכאיילאווקא פ' טבריא, ליום נשואי בתו המהוללה מ' מאשי' תחי' עם ב"ג המהולל מ' יחיאל מיכל קריינהויז יחי' ויעלה זווגם ליפה.

דאבראמיסליא. בעד תספורת של הילד מ"מ ריטבא ואברהם יחי' 18 ק"פ.

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ. :אדריסה

Ред.-Изд. и Типографія І. Лурье, Гороховая 48.

ב"ה

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות מתני ק"כ יקבל את „האח" בכל שבוע חנם, אם יש סוכן בעירו. וכל המקבל על שמו ביחוד, מחירו: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'.

האח

No. 36.

יום א' פ' שופטים כ"ו מנ"א התרע"א.

ליובאוויטש

זמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעריהם כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להזדרז לבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרים' הרשימה בסוף.

מברכים אנחנו בברכת מז"ט כפולה את חברנו הנעלה הרה"ח והיר"א ר' רפאל כהן יחי' ליום התונתו וליום עלותו על כסא הרבנות בעיר אוסוויאט. יעלה זווגו ליפה ויעלה מעלה מעלה כבירכת חבריו התמימים.

סבה וטעם.

ילד פקח וחרוץ הי' ישראליק, אבל מפנק ושובב במקצת, גוו חלש ויצוריו רפים, חורת פניו ועין התכלת אשר מתחת לעיניו החרידה תמיד את לב הוריו, כמעט נשב רוח קר והנה כבר תוקף אותו השעול, כמעט אכל איזו פרי חי או איזו מאכל בלתי רגיל וכבר קבתו מקלקלת קשה היתה שמירת בריאותו להוריו כשמירת נפש איוב להשטן, וצריך ומוכרח לשמר את בריאותו על כל פנים כי בנם הוא, בנם החביב. ומפגיעים הם בו לאכל להם ובשר, לגמע ביצים. לשתות חלב הרבה, והוא, למרות הפצרתם מסרב לאכל. טועם הוא קצת, מפרר במזלג את נתח הבשר, נוגע בקצה הגלוסקא, ומיד מושך את ידו מן המטעמים, ויש מהם שאינו טועם כלל, את המרק הוא שונא, את החלב והבצים אינו אוהב. בכלל אין לו תאבון לאכילה, ובא הוא הרופא היום וקרוא גם למחר, אבל לשוא. הילד איננו חולה. הוא רק רשלן ומתפנק, איננו אוכל ואיננו עושה גם כל דבר...

והימים ימי חליים רעים, ר"ל, ומזהיר אותו אבא שלא ישתה כי אם מים מבשלים, אך הוא, הילד, מואס במים כאלה ונפשו קצה בהם, אבל הלא המים החיים מלאים בקצילים מסכנים וכל השותה מהם ממיט אסון על נפשו, ואומר הילד לתת לו מי זאדע, וכדומה משקים העשויים עם איזו חמיץ וצבע, וירא הוא אבא גם את המשקים האלה, כי מלבד שאין מימיהם שמורים מן הבקצילים, הנה גם התבלין והצבעים יש בהם כדי להמית את הנפש האיסטניסית, מפצירה בו אמא, גוער בו אבא, אל נא תשתה את המשקים ההם, והוא, הילד, אינו בועט אבל איננו לוקח גם אל פיו דבר מאכל, טוען הוא, כי בלי שתי' אי אפשר לו כלל לטעם דבר מה. מה עושה אבא, מתקן הוא מי זאדע ומי-חמיץ. שיהיו לפחות המים מבשלים, שיהא בטוח שאין בהם כל בקציל מסכן, ושיהיו התבלים נקיים בלי שום תערובות זרה וממתיק הוא בצנעא גם טפות אחדות של סמים המעוררים תאבון לאכילה, ונותנם למשתה לבנו החביב. והבן אמנם שותה קימעא קימעא ואוכל גם כן. אין המאכלים נמאסים עליו. כשמכביד עליו המאכל שותה וחוזר ואוכל קצת, „שתה בני מוזג לו אבא כוס מים ומזרזו על השתי' — שתה, המים טובים וערבים לחך. האין זאת, בני"?

מַה הָיָ לְךָ אַבָּא? – שׁוֹאֵל הַיֶּלֶד בְּאַחַת הַפְּעָמִים—מַה הָיָ לְךָ, כִּי אַתָּה מְזָרֶזְנִי עַל הַשְּׁתִיָּ, תַּחַת אֲשֶׁר עַד עַתָּה הִזְהַרְתַּנִי וְאָסַרְתָּ עָלַי אַף טְעִימָה כָּל שֶׁהִיא שֶׁל מַיִם כָּאֵלֶּה?

דַּע לְךָ בְּנִי – עוֹנֶה אַבָּא — כִּי לוּ הָיִיתָ מָסוּר אֵלַי לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלִי וְלֶאֱכֹל כָּל צָרְכְּךָ. לֶחֶם וּבָשָׂר וְלִשְׁתּוֹת מַיִם פְּשׁוּטִים בְּרִיאִים וּנְקִיִּים כִּי עַתָּה לֹא הָיִיתִי מַשְׁקְךָ אֶת הַמַּשְׁקִים הָאֵלֶּה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא הָיִיתִי מְזָרֶזְךָ עַל שְׁתִיָּתָם. אֲבָל כְּשֶׁאַתָּה עַקְשָׁן וְסַרְבָן, פּוֹנֶה עָרְפְּךָ לְמַאֲכָלִים שֶׁהֵם חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ, וְשׁוֹתֶה מַשְׁקִים שֶׁהַמָּוֶת, חָלִילָה, כָּרוּךְ בָּהֶם, הֲרֵינִי מְזָרֶזְךָ, מֵאָנֶס, לְפָחוֹת, עַל שְׁתִיַּת הַמַּשְׁקִים שֶׁאֵין בָּהֶם סַכָּנַת מָוֶת, חָלִילָה, וְשֶׁאוּלַי עַל יָדָם יִגְדַּל תֵּאָבוֹנְךָ לַאֲכִילָה.

* *

יֵשׁ מַתְמִיהִים וְשׁוֹאֲלִים עַל הָעִתּוֹן הַמּוֹפִיעַ בְּלִיוּבַּאווִיטְשׁ וְזֹרַח מִמּוֹסָד תּוֹמְכֵי תְמִימִים: וְכִי הֵאָךְ הַהַנְהָגָה הַחַבַּ״דִית נוֹתֶנֶת יָד לְמִקְרָא עִתּוֹן עִבְרִי אוֹ זַרְגוֹנִי? וּמָה עִנְיָנָהּ לְדַבֵּר אֶל הַיְלָדִים בְּחִידוֹת, בְּדִיחוֹת וְשַׁעֲשׁוּעִים, מָשָׁל וּמְלִיצָה? וַהֲרֵי עָלֶיָ לְהוֹכִיחַ גָּלוּי אֶת הָעָם וּלְהַשְׂכִּילָם בִּדְבָרִים הָעוֹמְדִים בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּלְצַד עִילָאָה

עַל הַבִּקֹּרֶת.

הַבִּקֹּרֶת – מְלָאכָה קַלָּה
אֲבָל לֹא תָמִיד, הִיא נְקִיָּ
בְּחִפּוּשׂ מוּמִים אֵינָהּ דַּלָּה
אֲבָל, בֶּאֱמֶת, – לָרוֹב עֲנִיָּ...

כִּי לֹא תָמִיד, אֱמֶת מְקוֹרָהּ,
כִּי אִם קִנְאָה וְרֹעַ לֵב,
וּבְכַוָּנָה תָּאִיר אוֹרָהּ
לִמְצֹא מוּמִים בְּמִפְעָל טוֹב;

אֲבָל הַמִּפְעָל, הֲלָאָה צוֹעֵד,
כִּי נֹכַח אֱמֶת דַּרְכּוֹ כּוֹנָן,

מִלִּין לְמַלֵּל, אַךְ לֹא לְטַפֵּל בִּילָדִים וּלְזָרְזָם עַל מִקְרָא סִפּוּרִים שֶׁל חוֹל וּלְהָבִיאָם לִידֵי עֵסֶק וּבִלּוּי זְמַן בָּזֶה?..

אֲבָל, רַבּוֹתַי הַשּׁוֹאֲלִים, לָכֶם הַצְּדָקָה לִשְׁאֹל כָּאֵלֶּה, וְלָכֶם גַּם בֹּשֶׁת הַפָּנִים בִּהְיוֹת עֵינֵיכֶם סְמוּיוֹת מִבְּלִי רְאוֹת אֶת רִפְיוֹן נַפְשׁוֹ שֶׁל הַדּוֹר הַצָּעִיר, אֶת אוֹר נִשְׁמָתוֹ הַדּוֹעֵךְ, וְאֶת תַּאֲבוֹנוֹ אֶל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה הַהוֹלֵךְ וּפוֹחֵת מִיּוֹם לְיוֹם. אֵינְכֶם רוֹאִים אוֹ רוֹאִים וְאֵינְכֶם חוֹשְׁשִׁים לִמְצֹא מָזוֹר וְסַמֵּי מַרְפֵּא לַדּוֹר הַבָּא...

מִי אֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ. כִּי הַלֶּחֶם וְהַבָּשָׂר, הַמְּזוֹנוֹת הַבְּרִיאִים וְהַיְסוֹדִיִּים שֶׁל הַיַּהֲדוּת הֵם הַתּוֹרוֹת, הַכְּתוּבָה וְהַמְּסוּרָה. חֻמָּשׁ עִם פֵּירוּשׁ רַשִׁ״י, גְּמָרָא, הֲלָכוֹת וַאֲגָדוֹת, עֲלֵיהֶם יִחְיֶ הָאָדָם וְכָל הָעוֹסֵק בָּהֶם נִשְׁמָתוֹ שְׁלֵמָה וּבְרִיאָה; אֲבָל כְּשֶׁהַדּוֹר הַצָּעִיר רָפֶה וְחַלָּשׁ, כְּשֶׁתַּאֲבוֹנוֹ לַתּוֹרָה סָר לְגַמְרֵי, כְּשֶׁרוּא לָהוּט אַחֲרֵי הַקְּרִיאָה בְּסִפְרוּת הַמְּלֵאָה בִּקְצִילִים מְסֻכָּנִים לְחַיֵּי הַיַּהֲדוּת. בִּסְפָרִים אֲשֶׁר נֹפֶת תִּטֹּפְנָה שִׂפְתוֹתֵיהֶם וְתוֹכָם לַעֲנָה וָרוֹשׁ, כְּשֶׁבְּנֵיכֶם, אַתֶּם הַשּׁוֹאֲלִים, בְּנֵיכֶם וּבְנֵי בְנֵיכֶם, מִתְפַּנְּקִים וּמִתְרַשְּׁלִים מֵעֲסוֹק בַּתּוֹרָה, בַּגְּמָרָא וּבַסְּבָרָא כְּשֶׁהֵם קוֹרְאִים יוֹם יוֹם בְּעִתּוֹנִים

וְעֵט הַסּוֹפֵר אֵינוֹ רוֹעֵד
בְּכִשְׁרוֹן זֶה לְאָשְׁרוֹ חוֹנֵן,

וְעוֹבֵד הוּא וּמִתְקָרֵב
אֶל מַטָּרָה, לוֹ הִצִּיבוּ,
וְנִרְפֶּה אֵינוֹ וְלֹא מְסָרֵב
אִם גַּם מְבַקְּרִים בּוֹ יָרִיבוּ.

לְהַשְׁרִישׁ יַהֲדוּת בְּלֵב יְלָדִים
כָּל מְגַמַּת מִפְעָלֵנוּ;
שָׁוְא בִּקֹּרֶת! – רוּחַ קָדִים–
כְּסֶלַע אֵיתָן יְצִירָתֵנוּ...

המנעימים להם את חיי העולם הזה בתבלין של יצר הרע ובצבעים של השכלה והגיון, בעת הזאת, האפשר הוא להתעלם ולבלתי עשות מאומה? האפשר הוא לאמר לכן: „אכול ושתה“! ולכו כל עמנו? „מים, מים“! הוא קורא, הוא חפץ בדבר המושך את הלב, אבל לא במים מבשלים, לא באגדה שבגמרא ובמדרש אשר חיים היא ללומדיה, הוא חפץ במים המתלעים אשר כל השותה מהם ממיט אסון על היהדות והאמונה, בעת הזאת, כשחיי הדור הבא יקרים לנו, כשמסורים אנחנו בכל נפשנו לשמירת בריאותם של הילדים לקיום תמימות נפשם וטהרת רוחם. מוזגים אנחנו כוס של מים מתבלים במליצה חידות, ואומרים לו: „שתה“! שתה מים מבורנו. מים מבסים, מים שלא הקיא בהם, חלילה, כל נחש את ארסו ארס מינות דמשכא, מים שיש בהם כמה טפים של התעוררות לתורה וליהדות, לאמונה ולמדות טובות. את המים האלה ישתו נא כל התלמידים. ישתו ויחיו. ועל המפקחים ומשגיחים עליהם, לתת בינה בינם להבדיל בין מים למים. ולהשתמש גם באלה במדה הראויה, ולהאכילם אחרי כן לחם ובשר, חמש ותלמוד. עד אשר יהיו בריאים ושלמים, לבל יאנה להם כל רע מהרוחות המנשבות בעולם, לבל יתקררו חלילה בקור השורר בארץ בימינו, ולבל תתקלקל קבתם באכלם גם מאכל בלתי רגיל. לבל תמוט יהדותם גם בקראם לפעמים בספר חיצוני; הנה זאת תורת החנוך החובה אשר על מחנכינו ומדריכי הילדים, ואנחנו בהתבוננו את רוח הזמן ואת פעולתו על הצעירים ותלמידי החדרים נתעוררנו לצאת לעזרתם בחמר למקרא, חמר שיש בו צורה ונשמה מוסרית. וזאת הסבה והטעם בהופעת עתון לילדים ממוסד תוככי התמימים הדואג לדור הבא, והעומד הכן על המשמר לשמר על היהדות הנאמנה ולטעת נטעי נעמנים בקרן בן

שמן, בלב הילדים והנערים הזך והטהור, התמים ורצוי מאד...

א ווירקליכע געשיכטע.

מיר, עטליכע אונזערע בעקאנטע פאהרען צוזאמען אין א וואגאן, מיר זענען מיט דער. נסיעה העכסט צופרידען, עס האט זיך אונז גראדע געמאכט ערטער גוטע און גראמע, קיינער מישט אונז ניט, מיר האבען זיך ארויסגענומען יעדערער פון זיין רייזען זאק וואס ער האט מיט זיך עסענוואַרג, א קאפ שנאפס, מען זופט, מען פארבייסט, ווער עס וויל זאגט א גלייך ווארט, עס פאהרט זיך, ס'איז לעבעדיג, מיר פאהרען דורך איין סטאנציאן די אנדערע, עס קלאפט עס פייפט, ס'איז ניט אונזער דאגה, עס דארף אזוי זיין, פארהאן פון אונז ווער עס גרייט זיך צו איינצושלאפען, ער רעכענט די רייזע וועט דויערען לאנג, דער סוויסטאק שרעקט איהם ניט, ער דארף דא ניט ארויסגעהן... מיר זעהען ניט ווייט פון אונז זיצט איינער, דאכט זיך א מענש ווי אלע מענשען, רעט און פארברייננט, נאר ווי עס קומט פאר א סטאנציאן, ווי עס גיט א פייף ווערט ער אזוי בלאס, אזוי איבער געשראקען, אז שיער וואס ער בלייבט אין אונמאכט... וואס קען דאס זיין? האבען מיר צווישען זיך נעקלערט, וואס שרעקט זיך אזוי דער מענש איבער פון יעדער פייף? עס האט ניט לאנג געדויערט און ס'האט זיך דער הערט ווידער א סוויסטאק, ערשט רער מענש איז געפאלען אין חלשת— מיר זענען צוגעלאפען און מיט נרוים מיה געבראכט איהם צו זיך, ער איז אביסעל רוהינער געווארען... וואס איז אייך ר' איד, וואס איהר ווערט אזוי דערשראקען? ווי עס ווייזט אוים פאהרט איהר ניט דעם ערשטען מאל, וואסזשע קענט איהר ניט געוועהנט ווערען צו די סוויסטקעס? „זעצט זיך“ — זאגט ער צו אונז — „איך וועל אייך דערצעהלען וואס מיט מיר טוט זיך“. מיר האבען זיך געזעצט און איינגעבויגען זיך נעהענטער צו איהם, מיר האבען זיך געריכט הערען פון איהם א פארכטיגע געשיכטע, עפעס פאסירט דא מיט איהם ניט ווי מיט אלעמען, אונגעוועהנליך... „די געשיכטע איז אזוי מיט מיר— הויבט ער אן צו דערצעהלען—מיך האט מען אריינגעזעצט אין וואגאן אז איך בין נאך געווען גאר א קינד, וואס מיט מיר האט זיך פריהער געטהון גע־

דענק איך גאָר ניט, איך ווייס נאָר אַז איך בין געווען עפּעס אין אַ פֿינסטער אָרט, איך האָב נאָר נישט געזעהען נאָר נישט געהערט, און פּלוצלינג האָט מען מיך אַהער אַריינגענומען, איך בין דאָ זעהר געוועהנט, דאָ לעב איך און דאָ איז מיין וואָהנונג, איך האָב דאָ אַ פֿרוי מיט קינדער, איך זעה דאָ אָפֿט פֿרישע רייזענדער, עס איז מיר זעהר אַנגענעהם צו זיצען מיט זיי פֿאַרברענגען, צו דעם טומעל, פֿאַרקערט, בין איך זעהר געוועהנט נאָר איין זאַך... מען האָט מיר געזאָגט, און איך ווייס אַליין אויך קלאָהר, אַז מען וועט מיך אַראָבזעצען, און ווייסט איהר וואו דוקא, עפּעס אין אַ מיט'ן פֿעלד... אין אַ ווייטען אָרט וואו מען זעהט ניט קיין לעבעדיגען מענשען... ס'איז עפּעס דאָרט הרי השך, פֿינסטער און חמאַרנע, ניט קיין וועג, ניט קיין שטעג... אַז איך שטעל זיך פֿאָהר, אַז איך בלייב אויף אַזאַ אָרט, דער פּאַיעזד געהט אָב, די רעדער דרייען זיך אַוועק גיך, גיך... אָט זעה איך שוין גאָר ניט, איך הער נאָר פֿון ווייטען דעם רוישען די קלאַפּעריי, נאָך אַ ווייַלע איך הער שוין דאָס אויך ניט, ניטאָ גאָר נישט, איך בין איינער אַליין, אוי, דאָס איז אַזוי פֿאַרכטיג, אַזוי אונמעגליך אויסצוהאַלטען אַז ווי איך דערהער דעם סוויסטאָק וואָס זאָגט אָן אַז דאָ איז אַ סטאַנציאָן, דאָ שטעלט מען זיך אָב, דאָ זעצט מען אַראָב, ווער איך אַזוי איבערגעשראָקען אַז קוים וואָס איך לעב איבער די צייט... ס'איז עפּעס אַ קליינינקייט... אָט פֿאָהרסטו, אָט ביזסטו אַ מענש מיט מענשען עסט און טרינקסט און פֿאַרברענגסט, און אָט וואַרפֿט מען דיך אַרויס פֿון וואַגאָן...''.

„וואָס שרעקט איהר זיך ר' איד? — האָבען מיר איהם גענומען טרעסטען און איינרעדען, ס'האָט אונז אויסגעוויזען אַז ער איז אַ מרה־שחורה'ניק— וואָס וועט מען עפּעס אייך אַראָבזעצען אין מיט'ן וועג, אָט פֿאָהרען מיר דאָך אויך, ווער וועט דאָס אונז אַראָבזעצען?'' „וואָס מיינט איהר? — ענטפֿערט ער אונז — איהר ווייסט ניט וואָס דאָ טהוט זיך, איהר וואָלט וויסען וואָלט איהר זיך אויך שרעקען, דאָס איז גאָר אַנ'אַנדער פּאַיעזד, דאָ איז גאָר אַנדערע פּראָוועס''. וואָס רעדט איהר? — זאָגען מיר צו איהם — וואָס הייסט? מיר האָבען דאָך בילעטען ביז דער לעצטער סטאַנציאָן, ווער האָט דאָס די רעכט

אונז הייסען לאָזען דעם פּלאַץ?'' „אַזוי? — זאָגט ער — איהר זיינט אין טעות, וואו איז אייערע בילעטען? ווייזט נאָר מיר'' — מיר האָבען יעדערער גענומען אַרויסנעהמען די בילעטען, ערשט ניטאָ זיי, מיר זוכען דאָ, דאָרטען, ניטאָ קיין בילעטען... וואָס קען דאָס זיין? עפּעס איז אונז אויך געוואָרען שטראַשנע, וואָס טוט זיך דאָ מיט אונז, אָן אַ בילעט קען מען דאָך באמת אַראָבזעצען אין מיט'ן דערינען... „האַ? — פֿרעגט דער איד — וואָס זאָגט איהר איצט? — מיר ענטפֿערען איהם ניט, מיר האַלטען נאָך אַלס אין זוכען, עס דאַכט זיך אונז אַז מיר וועלען נאָך געפֿינען, און דאַמאָלס זענען מיר ספּאָקאָינע; ס'איז אָבער קיין פּעולה ניט, ניטאָ... אָבהענדיק זענען מיר אַלע געבליבען, פֿאַרטראַכט, און דער איד, פֿאַרקערט, איז שוין גאָר פֿריילעך, אויף איהם איז גאָר אַנ'אַנדער מוטה — „וואָס האָט איהר זיך פֿאַרטראַכט?'' — פֿרעגט ער אונז „האַ? וואָס איז אייך?'' וואָס זשע זאָלען מיר טהון? — פֿרעגען מיר איהם — „ווייס איך? — ענטפֿערט ער — „וואָס צו טהון דאַרף מען געוויס פֿאַנאַנדער פֿרעגען, איך ווייס נאָר די זאַך, אַז עס פֿייפֿט דאַרף מען זיך שרעקען...'' „היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו?''

א רייזענדער.

מען דאַרף נאָך פֿאָהרען, די וועג איז לאַנג
דער פּאַיעזד האַלט ערשט, אין מיט'ן גאַנג
דער בילעט אָבער, געהט באַלד אויס...
מען מוז גיך, דעם קאַססיר בעטען
מיט מזומן געלד, ניט אָב טרעטען
ער זאָל גיך געבען אַ בילעט פֿאַראויס

נעמט בילעטען, איילט זיך גיכער
צאָהלט אָב געלד, פֿאָהרט איהר זיכער
תשובה, צדקה, און מזומן נאָר...
לאָזט דאָס ניט, אויף דער נאַטור
צאָהלט נאָר אָב, פֿאַר דער פֿור
זייט איהר רוהיג, פֿאָהרט איהר קלאָר...

דער זעלבער.

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред.-Изд. и Типографія І. Лурье, Гороховая, 48.

ב"ה

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את „האח" בכל שבוע חנם, אם יש סוכן בעירו. וכל המקבל על שמו ביחוד, מחירו: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנת חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'.

האח

No. 37.

יום א' פ' תצא ג' אלול התרע"א.

ליובאוויטש

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליוננות ע"פ א"ב כסדרם לע"יהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להזדרז ולבא בברית-אחים ולהודיע ע"פי האדרים' חישוסת בסוף.

ב"ה! מברכים אנחנו בברכת מז"ט את חברנו הרה"ח והיר"א ר' דוד קיעוומאן יחי' ליום עלותו על כסא הרבנות בעיר וויעטקא. יעלה מעלה מעלה כברכת התמימים.

דבר בעתו.

מכיר אנכי בכם ילדים יקרים, כי בימי האלול האלה הנכם שמחים, רוח חרות נכנסת בלבבכם והנכם נהנים ומתענגים על קרבת הימים שבהם תשתחררו מן החדר, מן הלמוד שבהם תסור מעליכם ידו הקשה של הרבי ואימתו לא תבעת אתכם.

כבר יודעים אתם אותי, כי אוהב אני אתכם מאד, וכי כל מעיני בכם ובעניניכם. והי' כנוח עליכם רוח שמחה תנוח גם עלי וכשאתם עצבים ומתאוננים, חלילה, הנני גם אנכי סר וזעף, כי בן משפט האחים הנאמנים לחלק איש את אחיו חלק כחלק את ששונם ויגונם, שמחתם ואנחתם; אבל אחים, סלחו לי הפעם, כי לא אוכל לקחת חלק בשמחתכם זו, הנאה זו שאתם נהנים בפריקת עול התורה, ובימים אלה, בימי האלול דוקא. הנאה זו אינה משמחה אותי כלל. ולא עוד אלא שמצערת אותי על שאינכם יודעים את עבדכם הנעלה ואת ערך למודכם את התורה הגדול מאד ואשר בו אנחנו מקוים למצא מגן וסתרה מחמת מלאכי זעם. הבה ואספר לכם מעשי' יפה:

לאחד המלכים הגדולים אשר מלכותו בכל משלה ואשר מלכים ועבדים נשתוו לפניו, היתה בת יחידה, עדינה וענוגה אשר, שמע יפעתה וחכמתה הלך מסוף העולם ועד סופו, ותהלתה מלאה ארץ, ותשב בחיק אבי' המלך ותהי לו לשעשועים ותיקר בעיניו מאד ויהי בהגיע תור נשואי' ויבאו שרים רבים ונכבדים ויכרעו לפני המלך ויתחננו לאמר: הנה נא אותה לנו ואנחנו נוקיר אותה מפז ומפנינים, את רגלי' נרחץ במים ואת ראשה נסוך בשמן והיינו עבדים לה כל ימינו. אבל המלך לא שעה אליהם ואל תחנוניהם, כי אוהב נאמן הי' לו באחת המדינות הרחוקות אשר השליך את נפשו מנגד ואת מלחמות המלך נלחם תמיד כל ימי חייו ויתן המלך את בתו היחידה לבנו לאשה. וישמח הבן מאד בבת המלך ויקחנה אל ביתו בכבוד ובאהבה. אך חמת השרים וקנאתם בו עלתה עד להשחית, ולא יכלו לעשות לו דבר ביום ההוא. כי חתן המלך הוא וכבוד גדול נעשה לו ביום חתונתו, כי בא אליו המלך ברכב ובפרשים ובחיל גדול מאד וקול תרועת הידד גדול וחזק ובעצם ידיו מסר לו את בתו ויאמר לשבת גם הוא אתם. כי גדלה אהבתו מאד לבתו ולאישה כן אוהבו הנאמן,

ויראו השרים כי כן ויחלקו גם הם לו מנות כידם ואת איבתם נטרו לו בלבם.

והמלך גדול מאד, ועושה הוא משפט וצדקה לכל עמו, ויקבע יום אחד בימי השנה אשר בו יובא כל משפט אליו וכל חוטא ופושע ישפט כרשעתו ועל פי עדים יקום דבר המשפט, ולא ישא המלך פני איש כי רק הצדק נר לרגליו. ויהי מהשרים אשר היו עוינים את חתן המלך וישאפו לחזות נקם בו וירדפו אחריו ויתורו לדעת את כל חטאתיו אשר יחטא לחקי המלך לבעבור העיד בו ביום המשפט ולהענישו קשה. אך בת המלך אשר ידעה כל חק ומשפט ובחכמתה על אישה לותה גם היא אותו על דרכו, ותלבש מלכות ותעמד נכח בית המלך, והי' כראות השרים אותה ויחפזו וימלטו על נפשם ולא עצרו כח להעיד באישה רעה ויצא נקי בהשפטו.

ויעברו ימים רבים ובת המלך זקנה ותבא בימים. אך אור פני' לא נפל, יפי' לא הועם. טעמה לא פג, וחכמתה גדלה כאז כן עתה, כי חכמת אלקים בקרבה, אבל אישה חטא לה לקחת לו עוד נשים עלי', נכריות מבנות השפחות

והטבחות, ויקח לו לנשים את מדהבה, ואת בת מלך חשבון, את הסתורי' וגאגרפי' וחברותיהן ויתמכר אליהן ואת בת המלך אשת נעוריו עזב לבדה ותהי אמנת את הילדים, ותדבק נפשה לאהבה אותם ויהיו הם כל שעשועי' בעני', לפניהם שפכה שיחותי'. באזניהם ספרה את כל פרשת גדולת אבי' המלך, את רב חכמתו ואת מלחמותיו אשר נלחם באויביו שנואי נפשו. ואת נפלאותיו אשר הראה לעיני כל, גם חקיו ומשפטיו החכמים הודיעה להם ויגדלו אתה ויהיו לה למקור ששון ולכוס תנחומים. אסירת תודה היתה לאישה על אשר הוא מוסר בידי' את ילדיו הקטנים—לבה הגיד לה כי עוד יבאו ימים אשר גם את הילדים הנחמדים יוציאו מבין זרועותי', חלילה, ויתנום על ידי הנשים הנכריות ההן, הה. הרעיון הזה דכא אותה מאד, כי התעזב חלילה גם את הילדים אשר נפשה קשורה בנפשם ושבה אל בית אבי' כנעורי'? אבל כל עוד אשר הילדים מתגדלים על ברכי' שבעת רצון היתה מאד — ויהי בהגיע יום המשפט, ואויבי האיש שמחו מאד בראותם כי עזב את אשתו, וכי עתה לא תלוה עוד עמו על דרכו אל בית המשפט,

שעשועים.

שם בחדר
אמנת זקנה
עמי' יושבה
ומתאוננה

למה ילד
תעזבני
ובנכריות
תחליפני?
מפי השפחה
או האמה

שמע שיח
תבקש למה?

ולספורי
כריסתומטיא
תט אזניך
ילד שטיא?

ומספרה מה
היא הזרה
ספורי גדי
סוס ופרה...

הלא גם אני
לך אגדות
מספרה תמיד
מה נחמדות.

ואמתות הן
מאד נשגבות
ספורי חוזים
ומסרת אבות.

אלי נא גשה
על ברכי שב

ואגדות יפות
לך לרב
תמיד תמיד
אספרה;
גשה נא הנה
ילד אורה.

ילד חביב
נא הכירה
את אמנתך
מאז, התורה...

ויהי כי יספרו באזני המלך את דבר הנשים אשר לקח לו על אשת נעוריו וחרה בו אף המלך מאד; אבל מחשבתם לא נעשתה גם הפעם, כי כראות בת המלך, כי כלה ונחרצה היא מאת המלך ליסר את אישה כדי רשעתו, מהרה ותפול לפני רגליו ותאמר: הנה אנכי והילדים אשר נתן לי אישי לחנכם ולגדלם על ברכי, תפל נא תחנתנו לפניך לסלח לו, כי אמנם שבעת רצון הנני מאד ושמחה אני בחלקי זה חלק החנוך וגדול הילדים. וירא המלך והנה הילדים רכים וטובים, כרוכים אחרי בת המלך ומקרני הודה יאירו גם פניהם עד כי נחמדים הם למראה ויחמל עליהם ויאמר: סלחתי, סלחתי!

* * *

ועתה ילדים היודעים אתם מי הוא המלך? הוא השם ברוך הוא מלכו של עולם ובתו יחידתו היא התורה אשר שעשועים היתה אצלו. ואשר מלאכי מרום התחננו לפניו לאמר: „תנה הודך על השמים“. אך השם יתברך לא שעה אליהם ויתן את התורה לבני ישראל, זרע אברהם אוהבו הנאמן, בקולות וברקים וברכב רבותים א־פי שנאן, ובני ישראל אמנם קבלו אותה באהבה ובכבוד ויקראו בקול גדול: נעשה ונשמע! ויעשו ארון ומקדש להשכין כבוד בתוכם גם את כבוד אלקי ישראל, והמלאכים גם הם חלקו מנות להם, אך מהם אשר בלבם יטרו איבה להם ויבקשו עלילה להיות לשטן להם ולהבאיש ריחם בעיני המלך להעיד בהם כי כזאת וכזאת עשו רעה. אך בהגיע יום המשפט הם ימי ראש השנה, ונלותה גם התורה עמו ויהי כראות כל שוטני ישראל את התורה וברחו ונמלטו על נפשם. אך לדאבון לבנו הנה הגיעו ימים אשר האנשים הבאים בימים אינם עוסקים בתורה, מהם השולחים במסחר ידיהם, במקנה וקנין, ומהם הבוחרים לעסק בחכמות העמים, ועוזבים את התורה ומוסרים לה את הילדים בלבד,

הילדים הלומדים בחדר הם לבדם מתחנכים על ברכי התורה והיא שיחתם כל היום, והתורה אמנם שמחה בהם מאד, הבל פיהם של תנוקות של בית רבן חביב מאד ומגין הוא על ישראל ליום הדין, ואשר על כן מתפללים אנחנו: עשה למען תנוקות של בית רבן, אחרי אשר כבר בקשנו מאת השם: עשה למען תורתך, כי יראים אנחנו וחרדים על נפשותינו מאשר לא נהגנו כבוד בתורה ונעזב אותה ונבכר על פני את הזהב ואת הכסף, את ההבתורי' והגאגרפי', על כן מוסיפים אנחנו להתחנן: עשה למען תנוקות של בית רבן, שהרי הם, לפחות, לומדים תורה...

וזה הדבר אשר אמרתי לכם, כי בימים האלה נחוץ מאד שתעסקו בתורה כי בכם ועל ידכם נושע למצא חן בעיני המלך, לתת לנו לשנה הבאה חיים ושלום וכל הטוב סלה!

ספור נפלא.

ויהי בנסע הרב הצדיק המפורסם מעיר שיפטיווקע לארץ ישראל ויבא קונסטנטינופילה, היא העיר אשר לפנים שמה סטמבול. ויסר אל אחד בתי המלון, וירא והנה שני אנשים באו אליו ויאמרו לו: „ילך נא אדוננו אל הרב כי קרא לו“. „מה לו ולי? — שאל הצדיק האורח — כי יקרא לי, האמנם מכיר הוא אותי מאז?

„לא אדוני“ — ענו האנשים — כי אם מאשר עליו להתיר אשה עגונה להנשא לאיש חפץ הוא שישתתפו עמו גם רבנים זולתו בהתר זה להקל מעליו את משא ההתר. ויאות להם האורח וילך עמם, ויהי כבואו אל הרב ויברכהו לשלום וישאלהו הרב לשמו ולעירו, ויהי כהודע לו כי הוא הרב משיפטיווקע ויתן לו מקום בראש הקרואים ויספר באזניו ובאזני יתר הרבנים לאמר:

אשה אחת מנשי העיר הזאת, נסע אישה מביתו על אדות מקנה וקנין, וזה כארבע או חמש שנים אשר לא שב ולא נשמע ממנו דבר. והנה לפני שני שבועות בא אחד היהודים ומעיד עליו שהוא מת ואלה דבריו:

„אני הנני מעיר... ואסע אל ארץ אנגליא לקנות בה סחורה, אך לאסוני נלכדתי באנית שודדים והם שללו את כל רכושי ואותי מכרו לעבד לאחד האדונים בארץ נכרי' רחוקה מפה, ויפקדני אדוני על צאנו לרעות אותם ולכלכל מחסוריהם. נפשי מרה לי מאד על מצבי אשר נקטפתי בלא עת מביתי ומעוללי, מהוני ומרכושי. אך קצרה ידי להושיע לי, ואנהג את הצאן אל מקום מרעה. וארא והנה נאספו שמה כל עדרי העיר ההיא, והנה לתמהון לבבי הכרתי בין הרועים איש מאחינו היהודים, הוא נגש אלי ויברכני לשלום וישאלני מאין ואיך באתי הנה? ואספר לו את כל הדברים האלה ויבך האיש ההוא מרה ויספר לי, כי במקרה הזה קרה גם אותו וכי הוא עובד את עבודתו זה כחמש שנים באין אף צל תקוה לשוב לביתו ולראות את אהובי נפשו בניו ובנותיו, הרבה הרבה בכינו יחדו על גורלנו המר ותהי זאת נחמתנו כי שפכנו שיח איש באזני רעהו ונספר איש לאחיו מכל אשר לו. ויספר גם הוא לי את מספר בניו ובנותיו אשר השאיר בביתו, את שמותיהם ושנותיהם, ואת שם אשתו ומקום מגורי' וכדומה מכל אשר לו בביתו. יום יום התפללנו לאלקי אבותינו להשיבנו לנחלתנו בנחל דמעותינו הרטבנו את האדמה אשר צעדנו עלי' וישועה רחקה ממנו. ויהי היום וארא והנה רעי היהודי סר וזעף ופניו נפלו מאד, ואשאלהו לאמר: „מה לך אחי, כי פניך רעים היום מאד? ויתן את קולו

בבכי ויפל על צוארי ויאמר, אהה, אחי, אוי אוי לי, כי עוד מעט והמות יפריד בינינו. ולא אראה עוד תבל ויושבי' וזיק תקותי האחרון לראות את מחמדי נפשי יכבה". לבי נמס כמים ולא עצרתי כח לדבר אליו, אך התאפקתי ואבליג על יגוני ואומר: אחי ורעי, אלקים עמך, ספר נא לי מה זה ועל מה זה, היפלא מד, חלילה, להושיע לך? „מאת השם בודאי לא יפלא דבר —ענני— אבל מה אעשה ועונותי פגעו בי וגם כי אזעק ואשוע סתם תפלתי. ואתמול הורה בי אדוני כי בעוד שלשת ימים יסיר את ראשי מעלי". לשמע הדברים האלה אחזתני פלצות יראה ורעד באו בי. אך בכל זאת הוספתי לשאל אותו: מה חטאת לו כי דן אותך למות, חלילה? „זה הדבר — ענה רעי - האדון צוה למנות את הצאן וירא והנה נפקד איל אחד מהם, ויאמר אלי: אם בעוד שלשת ימים לא ימצא האיל ראשך תחת ראשו! והוא אמר ויעשה, כי כן משפטם תמיד, ולהם הכח והממשלה לעשות בעבדיהם כטוב בעיניהם". „עוד ישוב לך האיל הנדח — נסיתי לנחם את רעי הנואש—לשוא נואשת מראות חיים ואור, עוד לא אבדה תקותנו, ולמה נחטא על נפשותינו לבלתי בטח בשם הנכבד העומד לימין אביון ואשר בטח יושיענו משופטי נפשנו". כדברים האלה דברתי על לבו, ובלבי גמרתי לברח מזה אל שפת הים, ויהי מה, אולי ירא השם בעניי ואנצל אל אחת האניות העוברות עלינו. כי מה בצע בדמי אם גם עלי תעבר כוס כזאת?

(סוף יבא אי"ה)

Ред.-Изд. и Типографія I. Лурье, Гороховая 48.

ב"ה

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את „האח" בכל שבוע חנם, אם יש סוכן בעירו. וכל המקבל על שמו ביחוד, מחירו: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'.

האח

No. 38.

יום א' פ' תבוא י' אלול התרע"א.

ליובאוויטש

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לעריהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להזדרז ולבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י תארים' הרשומה בסוף.

שני יצרים.

ויהי ביום ברא אלקים אדם על הארץ, וייצר שני יצרים, יצר טוב ויצר רע, ויקרא להם ויתיצבו לפניו ויאמר להם: „לכו והתהלכו בארץ וכבשה, וגם את האדם נתתי לכם והנו בידכם להטותו אל כל אשר תחפצו, אם יאבה וישמע לקולך היצר הטוב והי' לי לעבד, ואם ימאן וידבק בך היצר הרע ומשלת בו אתה והי' לך לעבד עולם".

ויצאו שני היצרים מאת פני השם ויתהלכו למו כאשר התהלכו ויבאו אל האדם, ולא מצאו דברי היצר הטוב מסלות בלב האדם ויבחר לשמע בקול היצר הרע...

ויהי כי החל האדם לרב על הארץ ובנים ובנות ילדו להם ויהיו כלם לו לעבדים וישפך עליהם ממשלתו ולא הרים איש את ידו ואת רגלו בלעדו. וכחזקתו גבה לבו ויבן בארץ תאטרונים גדולים, וגני טיול רבים ויצחקו לפניו הנערים והנערות ויצאו במחולות ויתהוללו וישתובבו עד מאד. ובני האדם אהבו את היצר הרע וידבקו בו. אתו אכלו, אתו שתו, אתו שכבו ולא סרו מדבריו ימין ושמאל...

והיצר הטוב המסכן מתהלך בארץ תועה ומחזר על הפתחים, אך אין איש מאסף אותו הביתה, כי נבזה הוא בעיני כל וחדל אישים וגם חכמתו בזויה... וייצר לו מאד...

בעמל רב מצא לו מתי מספר אשר הכירוהו לטובה ויבכרוהו על פני היצר הרע ויקשיבו לדבריו ויהיו הם נחמתו בעניו, ויהי כי בטח בם כי לא ירעו ולא יסורו מן הדרך אשר התוה להם וילך לשוט בארץ...

וירא והנה באחת החנויות יושב לו איש יהודי ומוכר את מרכלתו, והיום יום שבת, והוא נושא ונותן עם הקונים, שוקל ומודד, סופר ומונה וכותב בספר...

„מה לך יהודי"?—שואל היצר הטוב בתם— מה לך, כי תחלל את יום השבת הקדוש? זכור נא את יום השבת, הלא כל המחלל אותו מות יומת ונפשו הכרת תכרת, וכל השומר שבת מחללו, חלקו בחיים ורב טוב צפון לו".

„צא מזה" — גער בו האיש — „אל נא תוסיף לדבר אלי בדבר הזה מאומה, כי לא אשמע לך, הנה היצר הרע צוה עלי לעשות כן, וכה אמר אלי: „הלא עליך לסגר את חנותך ביום הראשון, כי חג הוא לתושבים, והי', כי תשבת גם ביום השבת, ונשבת מסחרך שני ימים בכל שבוע, מלבד ימי מועד וחגים, ודלות ומת ברעב".

היטב חרה ליצר הטוב על חלול השבת, ויאמר לבקש מאת השם לתת בלב השרים חמלה וחנינה לבל יאכפו את היהודים לשבת ביום ראשון. וילך לדרכו.

וירא והנה אחד האנשים מתגנב בלאט אל אחד הבתים, פותח את החלון ונכנס אל תוכו,

נגש אל בעל הבית הישן על מטתו שוקט ובוטח, ונוטל את בגדיו ומחפש בהם את כיס הכסף ואת צרור המפתחות. — „הו גנב — קרא לו היצר הטוב — מה אתה עושה? מה אתה נוטל רכוש זרים, אשר לא עמלת בו ואשר אין לך בו כל מאומה? דם פתי! — גער בו הגנב — כה דבר אלי היצר הרע: „אם לא תגנב לא יהיה לך" נכלם היצר הטוב מדברי הגנב וילך לו.

ויבא אל אחד הבתים ויבהל ממראה עיניו, כי ראה והנה איש נצב על רעהו וחרב שלופה בידו והוא אומר לתקע אותה בלבו ולרצחו נפש. „הוי שודד, — קרא היצר הטוב מנהמת לבו — „איך מלאך לבך לשפך דמי אחיך! הרף נא ידך, אל נא תגאל אותה בדם נקי, פן תהיה נפשך תחת נפשו, כי לא יכפר לדם כי אם בדם שופכו".

„מה לי ולך" — ענה הרוצח — כי באת אלי להפריעני מעבודתי, כבר קדמך היצר הרע ויסמך את ידיו עלי ויברכני לאמר: „על חרבך תחיה ומורא לא יעלה על ראשך"!

הו, מה רבה רעת היצר הרע בארץ! — קרא היצר הטוב — כי הקים גם את האדם באדם ואיש באחיו לאויב ולאורב, רצח ושוד צחוק הם לו, ונפשות אדם כדגי הים ועוד ידו נטויה... נדכה וקדר הלך לו היצר הטוב ויאחז דרכו הלאה.

(סוף יבא אי"ה)

ספור נפלא.

(סוף מגליון ל"ז)

ויהי ביום השלישי ויבא אלי האיש ויאמר: הנני הולך למות כי האיל לא נמצא, ואתה אחי אולי תגדל נפשך בעיני האלקים ויצילך מרדת שחת ושבת לביתך בשלום, תיטיב נא חסדך עמדי להודיע את דבר מותי לאשת נעורי האמללה, ואל בני ובנותי הנאהבים והנעימים,

ועשה נא עמדי חסד ואמת לקברני באחת הפחתים לבל אהיה למאכל לכלבי הצאן ולעוף השמים". דבריו אלה הלמו את ראשי וימחצו את לבבי ואתן לו את ידי ואפל על צואריו ונבך עד אשר כמעט לא נותרה בנו נשמה, ונפרד איש מעל אחיו נדהמים ונמוגים, בברכת שלום...

ויהי ממחרת ואטש את הצאן על יד אחד הנערים ואלך לבקש את רעי המומת לעשות לו את החסד האחרון, בלב נשבר מאד ובעינים חשכות ודומעות תעיתי במדבר ההוא כל היום עד אשר לעת ערב הקרה השם אותו לפני, והואר פניו שנה כבר מחם ומן המכות אשר הכה מאת אדונו האכזר, ואמהר ואכרה לו בור ובידים רועדות הורדתי אותו הבורה ואמלא אותו עפר. בקול מספד כתנים וכהמר על יחיד בכיתי על גורל רעי זה אשר ירד דומה בדמי ימיו בידי פראים אכזרים, ואשא עיני אל השם לשלח לי עזרתו ממרום להצילני מכף עריצים, ואשים נפשי בכפי ואלך אל חוף הים והנה אניה עוברת ואמהר וארד אל האניה ובחסדי השם באתי שלום לביתי וזה אשר באתי להעיד על מות רעי למלא את שאלתו אשר שאל ממני האמלל ביומו האחרון". הנה כזה יספר האיש העברי ועתה רבותי שפטו נא אם מתרת האשה על פי עדות זו להנשא לאיש אחר? ויען הרב הצדיק משיפטיווקע ז"ל, אף כי על פי משפט התורה נאמן בזה גם עד אחד, בכל זאת דעתי לחכות עוד שבועים ימים מי יודע אולי קרה גם לו נס ופלא וידי אכזרים לא שלטו בו? ואף כי היו הדברים מוזרים בעיני היושבים שם, אחרי אשר האיש קבר אותו בידיו היתה עוד? בכל זאת שמעו לקולו ולא התירוה להנשא עוד. ויעברו כעשרה ימים והנה איש האשה בא לביתו ותהום העיר, ויחשבו רבים כי שקר ענה בו רעו בכונה ובזדון ויחר אפם. ויקרא הרב והחכמים אשר אתו לאיש הבא עתה וישאלוהו לספר להם מה נהיתה עמו. ויספר

האיש לאמר: כהגיע יום השלישי ואת האיל לא מצאתי. צוה האדון ויאסרוני וישימוני באחת העגלות ויוליכוני אל מחוץ לעיר לטבח אותי. אך בבוא אדוני אל המקום ההוא אשר אמר לשים בו קץ לחיי וירא והנה אין המאכלת בעגלה, וילך לבקש את המאכלת או להביא אחרת מביתו. ואני אסור בעגלה, ואשא עיני אל השם ואומר: יגדל נא חסדך השם עמדי לחיותני כהיום הזה, כי אין מעצור בידך להושיע, חוס נא על נפשי ונפש בני ובנותי הרכים. עודני מדבר והנה איש מאנשי המקום עובר עלי. וישאלני, מה פשעך כי אסרוך פה? וישם השם דבר בפי ואען ואומר לו, הנה אדוני מאין בי לקחת את בתו לי לאשה. ואני לא אוכל לעשות כדבר הזה כי עברי אנכי, ויאסרני לאים עלי ולהדריכני מנוחה עד אשר אאות לו. ויען האיש ההוא, הנה אני חפץ בבת אדונך מאד. ועתה הבה אפתח את כבליך ופשטת את בגדיך ולבשת את בגדי והלכת לך אל אשר ישאוך עיניך, ואני אלבש את בגדיך ואתה תאסרני, והיה בבוא אדונך והגדתי לו כי נכון אני לשמע בקולו וייטב גם לי גם לך. עד מהרה נפתחו אסורי ובידים מהירות ורועדות החלפתי את בגדי ואעש כדבר האיש. אדוני, בבואו אל העגלה לא שאל דבר ובמאכלת החדה אשר בידו הסיר את ראש האסיר ולא שם אל לבו גם להביט אל מראהו כי על לב מי יעלה דבר כזה, וגם רעי היהודי במצאו אותו מתגולל על פני השדה ובראותו כי מראה פניו שונה, לא עלה על לבו כי אחר הוא, ומה גם כי עשתונותיו נבוכו מאד. ועיניו כהו מפחד ומבכי, על כן לא יכל לחשב אחרת מאשר אני אני הוא המומת, ונויתי היא אשר טמן בעפר בנאות מדבר, ואנכי אחרי אשר השבתי בלב רועד על האיש הנתן תחתי כי הוא חליפתי וכפרתי מהרתי וארוץ אל חוף הים וארד גם אנכי באני ואבא לביתי.

ככלות האיש את דבריו מהר העד ויפל על צואריו ויקרא: „הוי אחי! ואנכי אמרתי כבר נגזרת מארץ החיים! הלא גם את הציצית ראיתי בכנף בגדך.

„הוא הדבר — ענה האיש — כי לבש הערל את בגדי וגם את טליתי שם על בגדיו, ויאמן גם אדוני כי אני אני הוא עבדו אשר חטא לו, מה נפלאו עלילות השם ותחבולותיו בהושיטו עזרה ללקוחים למות באופן פלא כזה!

כל העומדים שם התפלאו וישתוממו, ויראו חכמי העיר ההיא כי חכמת אלקים בקרב לב הצדיק משיפעטיווקע ז"ל, ולבו נבא לו כי חי חי הוא איש האשה הזאת ובא יבא לביתו בשלום.

פתרונים.

א.

כפי' הפסקי תוס' שהובא בגליון ל"א באו פתרונים שונים:

ה' יששכר בער צוקערניק מעיר ארשא מודיענו, כי בשו"ת „אבן הראשה" מאת הרה"ג אלי' קליאצקין אשר הי' רב בעיר מאריאמפאל פלך סובאלק וכעת רב בק"ק לובלין מבוארים דברי הפס"ת באר היטב, אך מפני האריכות איננו מעתיק אותם. ה' נחום חיים מאיראווין מעיר דאבראיע מביא פירוש בשם ספר ישן נושן משם הגאון אברהם בן המפורסם הדיין מו"ה ניסן ז"ל לוריא מק"ק שאד אשר במדינת זאמוט ומיישב דברי התוס', ובמקום „שלפני החצי" הוא גורס „שלפני' לחצי" והדברים ארוכים ותקצר היריעה להעתיקם.

ה' שבתי שו"ב וה' יעקב אראנין מעיר קרייויטש מפרשים לאמר: „תחלק החשבון כו' ר"ל אות א' וקח ג' כו' ר"ל ג' אותיות הנשארים ותחלוק כו' ויהי' הממוצע אות ג' ותכפיל עמו את מספר ג' אותיות כו' ואח"כ תצרף אות א' ויעלה בידך עשרה ונקיט האי כללא". מסכימים לפירוש זה הם: ה' חיים צבי דיסקין מעיר וואראנאק, ה' אלטר קאנטאר שו"ב מעיר קריוקאוו, ה' יוסף בנימין פיימאן מעיר זעמביו, החותם. פסמי בע"ב מנאות דשא מדובעללין, ה' יעקב דוד מינקין מעיר חאטימסק נוטה לפירוש זה הוא ג"כ ה' ליברמן מעיר פלעשצעניין, אלא שהוא רוצה לפרש לאמר: תחלק החשבון שלפני החצי, הם, הא' והב' וקח בידך

את הג'. ותחלק לחצי, הוא החצי הראשון, המורכב מא' וב' תחלקהו ותקח ממנו החלק הקטן, היינו הא', ואמור נ' פעמים נ' (מפני שהוא מחדש כלל זה לכפל בהאמצעי את המספר שלפני האחרון, וכאן האמצעי הוא ג"כ לפני האחרון) הוא ט' ואותו האחד הרי עשרה. (הקושי בפירוש זה הוא שהכלל אינו מבואר בפס"ת שעיקרו הוא לכפל את הראשון מהחצי האחרון עם המספר שלפני האחרון, והב', שהפירוש, תחלק לחצי הראשון וליקח ממנו החלק הקטן לא יתאים בשאר חשבונות כו'. הערת המערכת). בקצרה: כונת כל המפרשים הנ"ל לעשות את המספר הזוגי לבלתי זוגי, ע"י שנפריד ממנו מספר הראשון, אח"כ נכינה את מנין המספרים שיש לנו עתה, ובהאמצעי שבהם נכפיל אותו, ואח"כ נצרף את הא', כמו, מא' עד יוד, כשהפרדנו את הא', נשארו ט' מספרים, האמצעי הוא הו' (בזה שעשינו את החשבון לבלתי זוגי הוקל לנו למצא אמצעי) אמור: שש פעמים תשע, הרי נ"ד ועוד אחד. כפירוש זה מפרש ג"כ ה' הלל פאדנאס מעיר דובראוונא אלא שהוא נוטה מעט בפי' „קח חלק קטן". עוד ששה פירושים נתקבלו. התמים מר שמואל פרידמאן מקלימאוויץ, מפרש ותחלק לחצי, ע"י שתקח הנ' האמצעי תוכל לחלק להצאין, שהבלתי זוגי אינו מתחלק, וכשישאר זוגי תוכל לחלק את המספר, ותכפיל בהג' את נ' המספרים.

אזהרה ומודעה!

עם שני הגליונות, ל"ט ומ"ם, הבאים אי"ה, תתם *) השנה הראשונה להופעת „האח". על כל אנ"ש המתעסקים בהפצתו ובמכירתו, המלמדים הנכבדים, והחותמים היחידים הגבירים והנגידים, והילדים הנחמדים, על כלם להזדרז במשלח מחירו בעד כל השנה, לא יאוחר מאשר עד סוף פ' נצבים וילך הבע"ל. אינם רשאים להתרשל ולהשהות את הדמים יותר מזמן זה. כי את נפש הילדים הם קובעים. הם הסובלים ראשונה מזה. כל עוד אשר לא באנו לחשבון עם סוכנינו וחותמינו הנדיבים, וכל עוד אשר לא קבלנו תשלומי הגליונות במלואם אין בידינו להוציא עליהם מאומה, והימים ימי חגים, ונחוץ להלבישם ולהנעילם ולכלכלם די מחסורם.

גם הדפסת האח ושכלולו סובלים מזה, אי אפשר הי' לנו לעמד בדבורנו ולהדפיס את האלבום של השמות ליום המובטח בגליונות הקודמים, והדפסתו הולכת ונמשכת, וכדומה מכשולים ומעצורים על דרכנו.

להשלים את הנ"ל, החובה והמצוה על כל מי שיש בידו לאסף את תשלומי „האח" גם בעד שני הגליונות הבאים אי"ה ולהמציאם לידינו במוקדם היותר אפשרי, ואל יקל דבר זה בעיניהם, ואל יכבד עליהם העסק והטורח בזה, כי למען השם יתברך הם עושים, ולמען תורתו ולומדי' הילדים התמימים המסלאים בפז, מצוה רבה היא ויש לה גוף ופרות, ומביאה תועלת רבה גם להילדים הקוראים יחי' כאשר יתנו עדיהם המכתבים הרבים אשר עודם בכתובים אתנו, ואנחנו באמונה עשינו, ושלחנו לכאו"א גם בטרם קבלנו את מחירו, ועתה מוזהרים הם ב„בל תאחר" וב„בל תשכח". והשומעים לדברינו תחול עליהם ברכת הילדים התמימים יחי' להכתב ולהחתם לחיים טובים ולשלום.

מנהלי המערכת וקופת הילדים.

*) ההלטנו שהשנה תתחיל מראש השנה, אשר ע"כ יחסרון מהשנה הראשונה כעשרה גליונות, ונדיבי הלב אשר כספם כבר בא אל קופת הילדים, יחשבו את מותר תשלומיהם לנדבה, כי לא הרי העתון הזה כשאר עתונים, כי פריו נדבה הוא על תמיכת הילדים יחי', ותגן עליהם לימי ר"ה ויוה"כ הבעל"ט להכתב ולהחתם לחיים טובים ולשלום.

Контора I. **Шнеерсона**, Любавичи, Мог. Губ.

Ред.-Изд. и Типографія I. Лурье, Гороховая, 48.

ב״ה

האח

No. 39

יום א׳ פ׳ נצו״י י״ז אלול התרע״א.

ליובאוויטש

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק״כ יקבל את „האח״ בכל שבוע חנם, אם יש סוכן בעירו, וכל המקבל על שמו ביחוד, מחירו: לשנה שני רו״כ. לחצי שנה רו״כ אחד, לרבע שנת חצי רו״כ, לחדש עשרים ק׳.

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע״פ א״ב כסדרם לעריהם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להודיע ולבא בברית-אחים ולהודיע עפ״י האדרעס׳ הרשומה בסוף.

שני יצרים.

(סוף מגליון ל״ח)

ויעבר היצר הטוב ערים רבות ויתבונן אל כל מעללי בני האדם וירא והנה אחד הצעירים לוקח אקדח ומכונן אל לבו עצמו ועוד מעט ונפל חלל.. ושם באחת הפנות יושבה עלמה צעירה ומוזגה רעל בכוסה והנה היא אומרת לפתח את פיה ולגמע את הכוס פעם אחת ולמות, רגע עצר בעדם היצר הטוב „תיקר נא נפשכם בעיניכם״ -- התחנן להם — „הלא עודכם צעירים לימים, עוד טובכם בידכם הוא, ולמה תורידו גם את אבותיכם אבלים שאולה? למה תשחיתו נפשותיכם לבל תראינה אור החיים גם בעולם הבא״?

„לא, לא נאבה ולא נשמע לך! — עונים הצעירים--„מצות היצר הרע חזקה עלינו לאמר: „מותו! שלחו יד בנפשכם״! ואת מצותו לא נוכל לעבר גם אם בנפשנו ובחיינו הוא״.

ויור הצעיר בלבו, והצעירה גמעה את הכוס ויפלו חללים ארצה.

הה!— קרא היצר הטוב - שלטון היצר הרע כבר עבר כל גבול. כבר הצליח להוליך את האדם שולל ולהמיתו בידי עצמו ומה לו עוד?....

נבוך ושקוע במחשבות שונות הלך לו היצר טוב והנה לפניו חדר, ובחדר ילדים רבים „הבה אסורה הנה״-אמר בלבו – פה אמצא לי נחם, פה אתענג בחברת הילדים התמימים והזכים, הנפשות הטהורות והחמודות״... ויהי בגשתו אל הדלת לפתח אותה, והנה יד שלוחה מאחריו אל כפת המנעול. ויפן היצר הטוב לראות מי הוא האומר לבא גם הוא הביתה וירא... והנה היצר הרע...

פלצות אחזה את היצר הטוב, וחמתו נצתה כאש ובחמה שפוכה התנפל על היצר הרע ויהדפהו אחור ויאמר לו: „לא אתן לך, נבל, לבא אל הבית הזה, המעט ממך כי כבשת את כל הארץ? בחורים ובתולות זקנים עם נערים נתונים נתונים הם לך, והנך מושל בהם ממשלה בלי מצרים, על פיך ירקדו כשעירים וישחיתו את פאת זקנם, יחללו את השבת, כגנב יבאו, ישללו שלל וירצחו נפש, וגם בנפשותם ישלחו יד. המעט ממך כל אלה, כי תאמר לבא גם אל החדר הזה להדיח את הילדים הנחמדים מאחרי התורה? הוי שודד ומרצח. עד מתי תרחיב כשאול נפשך? עד מתי לא תאמר הון? סור לך מזה איש הדמים! פן אקרא, ליוצרנו והעבירך כליל מן הארץ, כי כבר הרבית להרע וכבר אין כל חפץ בך, סור לך מעל הילדים הטהורים, אנכי אבא הביתה ואתה פה תעמד בחוץ ולא תעיז לעבר את מפתן הבית.

החריש היצר הרע ויורד את עיניו לארץ ולא ענה דבר. וימהר היצר הטוב ויבא אל החדר, ויהי כבואו ויפתחו הילדים את פיהם ובקול

נעים למדו איש איש בספרו, ילד זה קורא בחמש
משנהו בנביאים, השלישי מדפדף את הגמרא.
אחד הילדים שם עיניו אל „האח" אשר לפניו,
נגש אליו היצר הטוב וירא, כי אמנם נמצאו גם
בהאח דברים טובים וייטב בעיניו, וישמח מאד
וישק במו פיו את הילדים על מצחם ועל ראשם
וידבר על לבם דברים טובים „למדו. למדו אמר
להם - תורתכם חביבה מאד, לפני השם, הזהרו
נא יקרים, אל תפסיקו בתפילה, אל תשיחו
בשעה שאתם מתפללים. אל תכעיסו את הוריכם,
ברכו את השם לפני המזון ואחריו קראו את
שמע על מטתכם, זכרו את אחיכם". עוד הוא
מדבר, ופתאם והנה נפתחה הדלת ופני היצר
הרע נראו בפתח וכרעם אדיר הרעים בקולו:
ילדים סוף הזמן!... עזבו הילדים את ספריהם
עזבו את היצר הטוב, וימהרו וירוצו החוצה,
והחדר נשאר שומם וריק... צחוק נורא פרץ
מפי היצר הרע. ואיש לא שמע את קול הצחוק,
כי אם היצר הטוב האמלל אשר נבעת ונדהם
ויפל ויתעלף.....

מעשי׳.

היום האחרון של „הזמן" (זמן הלמוד בחדר)
זה היום שהילדים קוו לו כל כך היום ההוא סוף
סוף הנה בא, ועוד בבקר הודיע הרבי גלוי לכל
התלמידים, כי ביום הזה בשעה החמישית אחר
הצהרים יתן להם את החפשה המקוה.

נרגשים וסערים רצו הילדים לבתיהם לאכל
ארוחת הצהרים, אך הארוחה לא משכה את לבם,
גם הלביבות לא ענגו אותם. בקצה אצבעותיהם
נגעו בהן ולא יותר, להם עתה ענין גדול ונכבד
יותר, עליהם להשתחרר מן החדר, לקבל מאת
הרבי את החפשה על חדש ימים או חמשה
שבועות... חפש, דרור משך ימים רבים כאלה

זהו דבר שגם הגדולים היו מתברכים בו והיו
מותרים בעדו על ארוחת צהרים אחת, וביותר
הילדים השואפים כל כך אל האויר והרחוב ואשר
פעמים לא מעטות מותרים הם על ארוחתם
ומחליפים אותה בשעשועים ובשחוק נכח קרני
השמש הבהיר, הם שכחו עתה את הכל את כל
אשר בביתם, הם נחפזו לשוב החדרה, הן שם
„סוף הזמן" מחכה להם...

בשעה מועטת נאספו כלם, וישבו אל השלחן,
כמו נכונים הם לשמע עתה בפעם האחרונה, את
כל אשר ילמדם המורה, בשימת לב יתרה, ובלבד
שתגיע אחרי כן השעה המאשרת שיזכו לשמע
מפי הרבי מפרש לאמר: „לכו לבתיכם"!

אבל על הרבי היה ללכת על שעות אחדות
מן החדר.. לקח הרבי את מטהו בידו וישם אל
הדלת פעמיו.. נעצו בו הילדים עיניהם. ומבוכתם
התבלטה מתוך מבטם, ולבבם הקטן התחיל סוער
ודופק: „האמנם יכזב המורה ולא יקים דברו
לשלחם לבתיהם היום"? אך המורה מהר להשבית
שאון לבבם ויאמר להם: הרגעו ילדים, כבוא
השעה החמישית תלכו לכם לבתיכם לשלום".
ויצא וילך לדרכו.

והילדים, ילדים קטנים בני שש ושבע... ושם
בגבה הקיר תלוי אמנם שעון, אך הם אינם יודעים
ואינם מבינים בו מאומה, מלבד אחד מהם שהיה
אמנם הצעיר בהם, שפל הקומה צנום ודק עד
אשר היו קוראים לו רוח, כלומר: בלי גוף.
אבל לעמת זאת היה פקח ונבון דבר ומהיר בכל
מלאכה, והוא ידע והבין בשעון לכון את השעות
והרגעים. נתנו הילדים עיניהם בו להגיד להם את
בוא השעה החמישית...

אבל לאותו הרוח ארך הזמן לחכות עד
בוא השעה ההיא, ותעל מחשבה בלבו לסבב
את אצבעות השעון ולהעמידן על השעה
החמישית ולעזב את החדר הריק עתה מכל ענין
אבל השעון תלוי במרום הקיר והוא נמוך וקצר

עד אשר גם אם יעמד על כסא לא יגיע אליו. ושם בחדר היה ילד בריא גבה הקומה, וקומתו כקומת נער בן שתים עשרה שנה אך דעתו ושכלו פעוטים, נמלך הרוח בלבו ויאמר אל הילד ההוא: „הבה, ארכב על כתפיך" „רכב" — ענהו ויגש אליו — עלה הצנום וירכב על כתפיו ויאמר לו: „עתה קרב אל השעון" נגש הנער אל השעון וימהר הרוכב ויסב את אצבעות השעון ויעמידן על השעה החמישית, וירד מעל הנער ויקרא כמנצח: עתה נלך לבתינו, ילדים!

לקחו הילדים איש איש את ספריו ואת מחברותיו תחת זרועו ויהיו נכונים ללכת לבתיהם, והנה נפתחה הדלת והמורה בא...

אנה אתם הולכים? — שואל הרבי — מחרישים הילדים ואינם עונים דבר. הכבר הגיעה השעה החמישית? מוסיף הוא לשאל בנשאו עיניו אל השעון התלוי בקיר. מה זאת? — נשאר עומד משמים בהוציאו את שעונו מכיסו — יד מי היתה בשעון להסב את אצבעותיו?

אנחנו — התחילו ילדים אחדים להצטדק, — אנחנו איננו יודעים מאומה ואין לנו בינה בהוראת השעון —

ואנכי טען — הרוח — אנכי גם אם אעלה על כסא אין ידי מגיעות עד השעון".

רגעים אחדים התבונן הרבי ואחרי כן אמר: חכו. אנכי אראה לכם איך עשיתם את הנבלה הזאת...

ובחדר דממת מות ואימת הדין מתוחה על כל הילדים...

גש הנה! — קרא בקול נגיד ומצוה אל הנער גבה הקומה — ויגש אליו בברכים כושלות.

„עלה ורכב עליו" — צוה על הילד הצנום — בלי חפץ ובאנס גמור עלה הילד החרוץ על כתפיו של גבה הקומה. והרבי הוליך אותם יחדו עד השעון וירם את ידי הילד הקטן והנה מגעות הן עד לוח השעון ונוגעות באצבעותיו—

הנה עוד לא הגיעה השעה השלישית — הוסיף הרבי בחמת רוחו בהוסיפו להביט אל שעונו הקטן — ועתה, ככה תעמדו יחדיו בפנה עד בוא השעה החמישית, יחדו חטאתם ויחדו תשאו את עונכם. ואתם — פנה אל שאר הילדים — גם אתם את עון הפושעים האלה, תשאו, ובא תבאו גם מחר אל החדר, למען אשר לא תוסיפו לברח מן החדר בלא עת"...

עמד לו בפנה שתי שעות רצופות הנער ההדיוט כשהוא עמוס על כתפיו משא הילד ה„רוח" היושב על גבו כפוף ומקפל, וישבו להם גם שאר הילדים זועפים וסרים ורוחם הנה נכאים..

ויעבר היום הקשה ההוא, ויוסיפו הילדים הנדכאים להתאסף אל החדר, אך הרבי נתן להם חנינה ועוד בבקר בשעה השתים עשרה קרא להם דרור:

„סוף הזמן! לכו לבתיכם לשלום"!...

פתרון השאלות בגליון ל"ה.

1. הקשואים מספרם 2519.
2. הוא האפס „נול" 0.

שמות הפותרים.

אפאצק. חיים רובין, ב.; שמואל אייזיק בהרב מהרם, ב.; באריסאוו. יוסף פרידלאנד, א. ב.; בעליניטש. אלי' סאסנאוויק, ישראל הלל קרומער, מרדכי שמואל קראהל, א.; באקליאן. ישראל יצחק ושלמה ברוך, יצחק יעקב וואליפאווסק, גרשון יודא ליב עוזדרין, אברהם אבא חייקין, יצחק מאיר שפירא, תנחום פינסאן, ב.; דאקשיץ, יהושע נחום מאירסאהן, א. ב.; דובראוונא. פאדנאס, א. ב.; דלהינוב. ביניש גינזבורג א.; ארי' ליב שרייבמאן, מרדכי אקסילראד, חיים שלום רובין, אליעזר ראדושקאוויץ, א. ב.; צבי הירש ראפאסאן, א.; וואראנאק. שלמה יודא יענטין, תלמידי ר' חיים צבי דישקין, שמואל דוד ושניאור זלמן קאהאן, א. ב.; חאלאפאניטש. פנחס רובין, שלמה ביעלינקא, שלמה געסוק, יעקב פיין, דוד נאלדשטיין. משה שמוקלער, א. ב.; חאטימסק. יעקב דוד מינקין, יחיאל קליימקען, חיים ליב תאזאנאוו, א. ב.; תאראל. אלכסנדר עפעלבויגין, ב.; הערסאן. שלמה הענקין, נחמן חאניט ב.; מארינגארקע. נחום ליב ליפשיץ, יוחנן אירעלציק, א.; סעמיאנאווקע. אברהם אייזיק סערעברעניק, גיטל אהראנאווסקע, א. ב.; שמואל עלקינד, מרדכי עטקינד א.; סטאראסעליא. דוב פוזנער, יוסף לעשין, ביניש ראזין, א. ב.; מרדכי

שור, צבי לעשון, יוסף ראזין, ב.; פאצעפ. אליעזר ווילענסקי א.; פאלאצק. חיים פרוסאווסקי, א. ב.; קאמאיי. אברהם יו-ף דווידויץ; קאליסק. בנימין יצחק ראהאצקין, יעקב אהרן יודקין, צבי הירש פאמין, יצחק דובער ראפפארט, שלמה חיים ניחאמקין, אהרן זאב רימשיץ, בצלאל ווידרעוויץ, יוסף הפיז א. ב. משפחת לבם נדבו כאו״א 6 קאפ׳; צעצערסק. ח״א ריבקין ב.; שצעדרין. דוד וויכנין, א. ב.

להסיר תלונה.

א. כבר הודענו בגליון כ״א, כי איננו מדפיסים כי אם את שמות הפותרים היותר ראשונים, ואשר על כן על הפותרים המאחרים לבא לבלתי התרעם על המערכת.

ב. אלה הרוצים שחידותיהם תבאנה בדפוס, עליהם, להוד הידות קצרות, חדות, ועם זה בלתי סתומות מכל צד, שיהי׳ להן פתח ומבוא למצא אותן, ושלא באו בדפוס בשאר ספרים ועתונים, ולהודיע פתרונן להמערכת. ומכאן תשובה לכל אלה שלא נדפסו חידותיהם.

המערכת.

נדבות אחים.

אוסהיעט: ה׳ יאקובסאהן 50 ק״פ, גינצבורג שכנא 61 ק״פ, דווארקין יואל הוד 20 ק״פ.

אושאין: לעווין נתן בעד תספורת בנו 18 ק״פ.

בעליניטש: מרדכי שמואל קראהל 10 ק״פ.

באבינין: רפאל צבי בעלינקא 30 ק״פ.

בעשענקאוויץ: יואל קראסניק 10 ק״פ.

דאבראייע: יעקב פאדניאנסק 15 ק״פ, ראבינאוויץ משה, קאראבצינסקע יצחק ויהושע, קלווגאנט שמואל, עפילמאן משה כאו״א 5 ק״פ.

חאדארקאוו: פאליק בנימין, כורך יוסף צבי כאו״א 3 ק״פ; שמיים משה, שפירא שאול, שטילמאן ישראל, שטראזניק נחמי׳, פעלדמאן מרדכי, מאטשניק משה יעקב, ווארשאווסקי דוד כאו״א 5 ק״פ; שפירא שמואל 9 ק״פ.

יפה־נהר: קונל חיים יצחק, מורענסאהן יצחק, פיקמאן אייזיק, העליר אידל, אפיליאנסקי אידל, חדקל ישראל כאו״א 10 ק״פ.

ווילקאמיר: נחמן קאזאקעוויץ 36 ק״פ.

ניקליוב: נחום שו״ב 18 ק״פ.

ניעפאראשין: ר׳ חנוך העניך בלאך 50 ק״פ; יהושע כ״ץ 20 ק״פ.

פאהארעליין: עלקין ישראל יצחק מכפר פריבין א׳ רו״כ; ע״י ר״ש שו״ב נאסף על ב״מ בבית רי״ל נאטאפאוו 95 ק״פ.

קאנאטאפ: מאנשי העיר: יוראוויץ הלל, מנדרוס שכנא, שיראטסקין משה ליב, קריצעווסקי צבי, הענדילעוו יודא ליב כאו״א 10 ק״פ; זאלאטיראוו יודא,

ציערניאק ארי׳ ליב, גרינער יעקב; קרענדיל מאיר, גלאט אברהם, אחיו דובער כאו״א 15 ק״פ; ציערניאק אברהם יצחק, יודאוויץ יעקב (יא״צ), קאמענעוו דוב, וואלאוויק יוסף, קאנוויסער יונה, קוקוליעוו נחמן כאו״א 20 ק״פ; ווארטמאן הלל 25 ק״פ; פוזנער יונה מרדכי 30 ק״פ; בראהינסקע ווניא ופריידא, גלאט מרדכי כאו״א 50 ק״פ; אנשי הוואגזאל: סלאבאדקין הי׳ מלכה ואלי׳ יצחק, ראזינסקע יודא ליב, שרייער מענדל, אבצון חיים, לעווינטין אהרן זאב, רובינאוו יוסף, שיינין בנימין כאו״א 10 ק״פ; שיינקין זלמן, נארינסקי מיכל, דישקין ברוך, טערעהאווסקע נפתלי כאו״א 15 ק״פ; פערלין בנימין, עלקאנין יוסף, ישאפער משה, ציטאווסקע יצחק כאו״א 20 ק״פ; לאקשין חיים ואחיו זלמן 25 ק״פ; אגראנאווסקי דבורה 30 ק״פ; באבקאוו מאיר, דראבקין צבי כאו״א 50 ק״פ; אגראנאווסקע גרשון 2 רו״כ; וואלאוויק ר׳ בן ציון (יא״צ של אמו מ׳ מאסיא ז״ל) שלשה רו״כ; בנו הילד מאיר יחי׳ א רו״כ.

נעהל: בנימין דוד ליסטמאנגאף 5 ק״פ.

מכתבי-אחים.

מהילדים אשר מלאו להם שלש עשרה שנה:

בערעזנאגאהטאיע: במלאת לי שלש עשרה שנה ביום העשירי לחדש תמוז, הנני מרים את נרבתי סך א׳ רו״כ לטובת השוקדים בשבת תחכמוני על דלתות התורה, תבלו בטוב ימיכם כעתירת בן הכהן המקוה ללכת בדרך התורה והמצוה בלב תמים.

זאב ב״ר ישראל יואל הכהן.

ווילקאמיר: שולח אני סך חמשים קאפ׳ בתור נרבה לזכר חג „בר מצוה״ שלי בש״ק פרשה ואתחנן שנה זו.

ממני חברכם יעקב הלוי.

ניקליוב: ליום ח״י אלול יום מלאת לי י״ג שנה הנני מנדב שלש עשרה פעמים ח״י קאפ׳, ואבקש לברך אותי והורי, ולהזכירנו לטובה, והשי״ת יזכני להתראות עמכם בקרוב בעיר משושנו, אחיכם המצפה להתראות עמכם בקרוב.

אלחנן בלא״א אברהם יעקב דאברוסקין.

דאבראיע: משה לייבקינד מלאו לו י״ג שנה כ״ב סיון העבר נדב 36 ק״פ.

קראלעוועץ: ירחמיאל ליעווין מלאו לו י״ג שנה טו״ב תמוז העבר נדב 30 ק״פ.

נעהל: יצחק וויתאנסקי מלאו לו י״ג שנה כ״א תמוז העבר נדב 18 ק״פ.

נעוול: משה ליב לייאין מלאו לו י״ג שנה טו״ב מנחם אב העבר נדב 25 ק״פ.

יחיו ויגדלו באשר ועשר לשנות חיים וארך, ימים ויראת השם סלה!

Ред.-Изд. и Типографія L. Лурье, Гороховая 48.

ב"ה

כל ילד מאחי-התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את „האח" בכל שבוע חנם, אם יש סוכן בעירו. וכל המקבל על שמו ביחוד, מחירו: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'.

האח

№. 40.

יום א' א' דסליחות כ"ד אלול התרע"א.

ליובאוויטש

שמות הילדים אחי-התמימים נדפסים בהגליונות ע"פ א"ב כסדרם לע"יתם. כל הילדים הרוצים בהדפסת שמותיהם עליהם להזדרז ולבא בברית-אחים ולהודיע עפ"י האדרים' הרשומה בסוף.

לשנה טובה!

ברוכים אתם לד' אחינו הילדים, וברוכים תהיו לשנה הבאה להכתב ולהחתם לחיים טובים ולשלום! הגדלתם חסדכם עמנו, על ראש שמחתכם העליתם אותנו, באתם בברית אחים. אחים קראתם לנו, הקשבתם את דברינו, עניתם כי קראנו, נאמן ותמים את לבבכם מצאנו, ושלובי יד וזרוע הלכתם אתנו.

אל חדרי התורה הלכתם כמנו, הלכתם למדתם בשקידה, אחינו. ותאבו ותחזיקו גם בידינו, ובמיטב כספכם קניתם עתוננו, ותשימו לבכם אל כל ארחותינו, להגות בתורה ולמסר לה נפשנו, ולהוקיר את היהדות נשמת אמתנו, כי היא חיינו וארך ימינו.

טובים אתם לנו, אחים, טובים מאד, גדולים וטובים מכם אין לנו עוד, וירחש לכם לבנו רוב אהבה וכבוד, והננו מגישים לכם ברכה בכל הדר והוד.

תהא השנה הבאה עלינו ועליכם לטובה, שנת חיים ושלום, שנה מתוקה וערבה, שנת אהבת תורה ויראת שמים, שנה שתהיינה לבותינו פנים אל פנים כמים, ועל נפשותינו יאיר אור פני התורה אור שבעתים.

ולרוב נחת נגדל לאבותינו ולהורינו, וישמחו בנו ויעלצו מורינו, כי נשקד על התורה וניטיב מעשינו, ובכל מעשי ידי אבותינו תבא הברכה לרגלינו, ברכת אשר ועשר כנפשכם וכנפשנו

אחיכם הילדים התמימים.

סְלִיחוֹת.

בָּאוּ יְמֵי הַסְּלִיחוֹת, הַשַּׁמָּשׁ הַמֵּקִיץ נִרְדָּמִים מַכֶּה בְּמַטֵּהוּ בִּתְרִיסֵי הַחַלּוֹנוֹת בְּלִי כָל חֶמְלָה וּמְעוֹרֵר אֶת הַיְשֵׁנִים וְקוֹרֵא: „לִסְלִיחוֹת! קוּמוּ לִסְלִיחוֹת“!

חָפֵץ לִיבֶּעלֶע גַּם הוּא לָקוּם בְּהַשְׁכָּמָה לִפְנֵי אוֹר הַבֹּקֶר וְלָלֶכֶת אֶל בֵּית הַתְּפִלָּה לוֹמַר סְלִיחוֹת. רוֹצֶה הָיָה לִטְעֹם גַּם אֶת טַעַם הַקִּימָה בְּעוֹד לַיְלָה בְּשָׁעָה שֶׁכָּל בְּנֵי הָעִיר יְשֵׁנִים הוֹזִים, בְּשָׁעָה שֶׁגַּם בַּשּׁוּק כְּרֹאשׁ הוֹמִיּוֹת שׁוֹרֶרֶת דְּמָמָה אֲיֻמָּה, וְרַק דְּפִיקַת הַשּׁוֹמֵר אוֹ נַחֲרָתוֹ מַפְרִיעוֹת לִפְרָקִים אֶת הַדְּמָמָה, חָפֵץ הוּא לִיבֶּעלֶע לְהַרְגִּישׁ גַּם הוּא אֶת אוֹתוֹ הָרֶגֶשׁ שֶׁמַּרְגִּישִׁים בְּשָׁעָה שֶׁהָעֵינַיִם אֲחוּזוֹת חֶבְלֵי שֵׁנָה וְהָרַגְלַיִם מְמַהֲרוֹת לָרוּץ לְבֵית הַתְּפִלָּה לִקְרֹא אֶת הַסְּלִיחוֹת:

אֲבָל לְמָרוֹת רְצוֹנוֹ אֵין הוּא נוֹחַ לְהִתְעוֹרֵר מִשְּׁנָתוֹ וּכְשֶׁהוּא נִרְדָּם אֵינֶנּוּ שׁוֹמֵעַ מְאוּמָה, וּכְבָר עָבְרוּ כִּמְעַט כָּל יְמֵי הַסְּלִיחוֹת וְהוּא לִיבֶּעלֶע אֵחַר לָקוּם, וּכְמוֹ לְהַכְעִיס קָם עוֹד בְּשָׁעָה מְאוּחֶרֶת יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בִּשְׁאָר יְמֵי הַשָּׁנָה וּבְבוֹאוֹ לְבֵית הַתְּפִלָּה כְּבָר הָיָה רֵיק מֵאָדָם...

הִתְחַנֵּן לִיבֶּעלֶע לִפְנֵי אִמּוֹ וַיִּפְצַר בָּהּ מְאֹד עַד אֲשֶׁר נֶעֶתְּרָה לוֹ וַתַּבְטִיחֵהוּ לַהֲקִיצוֹ לְפָחוֹת בְּלֵיל עֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְהִיא אָמְנָם שָׁמְרָה הַבְטָחָתָהּ וַתְּקִיצֵהוּ. לְשִׂמְחָתוֹ לֹא הָיָה קֵץ, הוּא לֹא הֶאֱמִין בְּנַפְשׁוֹ כִּי אָמְנָם עֵר הוּא. וּמַשְׁכִּים הוּא לִסְלִיחוֹת. בִּזְרִיזוּת מִשְׁנָה לָבַשׁ אֶת בְּגָדָיו וַיִּקַּח „סְלִיחָה“ בְּיָדוֹ וּבְקֹצֶר רוּחַ חִכָּה עַל אָבִיו.. וּמַה רָחַב וּפָחַד לְבָבוֹ בְּצֵאתוֹ הַחוּצָה וַיִּשָּׂא עֵינָיו הַשָּׁמַיְמָה, וְהִנֵּה הֵם זְרוּעִים אַלְפֵי כוֹכָבִים נוֹצְצִים.. פִּתְאֹם וְהִנֵּה כוֹכָבִים אֲחֵרִים נֶעֱקָרִים מִמְּקוֹמָם וְעָפִים כְּחִצִּים אֶל מָקוֹם אַחֵר וְכָלִים וְאֵינָם.. וְשָׁם בִּקְצֵה הַשָּׁמַיִם כּוֹכָב מַזְהִיר גָּדוֹל וְנָגְהוֹ מַבְהִיק מְאֹד וְהוּא כְּמִתְנַעְנֵעַ וּכְמִלְחֵשׁ דָּבָר מָה.. עֵינֵי לִיבֶּעלֶע נְשׂוּאוֹת לַמָּרוֹם וְרַגְלָיו נִגְרָרוֹת עַל גַּבֵּי קַרְקַע

הָרְחוֹב הָרָטֹב, מַחְשְׁבוֹתָיו נִסְעָרוֹת וּמְפֻזָּרוֹת וְהוּא בְּעֵינָיו כְּהוֹלֵךְ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר לֹא דָרְכָה בוֹ רַגְלוֹ מֵעוֹלָם... וְעוֹבֵר הוּא עַל פְּנֵי הַחֲנֻיּוֹת הַסְּגוּרוֹת הַלָּנוֹת בְּסֵתֶר בְּצֵל הַחוֹמוֹת הַגְּבוֹהוֹת מֵהֶן, זֶה הַשּׁוּק הַהוֹמֶה כָּל כָּךְ תָּמִיד מֵאָדָם רָב הִנֵּה הוּא עַתָּה מְעֻלָּף בְּצָעִיף לֵיל וְנִרְדָּם.. עוֹד מְעַט וְהִנֵּה בֵּית הַתְּפִלָּה הַגָּדוֹל.. עַל פְּנֵי הָרְחוֹב מִמּוּלוֹ יַגִּיהַּ אוֹר הַמְּנוֹרוֹת הַגְּדוֹלוֹת וּבְתוֹכוֹ נִרְאֶה צֵל בְּנֵי הָאָדָם הַמִּתְהַלְּכִים בְּתוֹךְ הַבַּיִת אָנֶה וָאָנָה. וְהַצֵּל אָרוֹךְ. אָרוֹךְ מְאֹד. וּמִבַּעַד הַחַלּוֹנוֹת נִשְׁמָע קוֹל אָיוֹם. קוֹל יְלֵיל מְעוֹרֵר זְוָעָה. נֶפֶשׁ לִיבֶּעלֶע הָרַכָּה הִתְחִילָה לְהַרְגִּישׁ מֵעֵין חֶרְדַּת קֹדֶשׁ, עוֹד חָסְרוּ לוֹ נְאוּמִים וּמִבְטָאִים לְבַטֵּא בָהֶם אֶת רִגְשׁוֹתָיו, אֲבָל כְּמוֹ עָבַר בְּמוֹחוֹ הָרַעְיוֹן: „מַה נּוֹרָא הַלַּיְלָה הַזֶּה“! וּבְבוֹאוֹ אֶל הַבַּיִת פְּנִימָה וְהִנֵּה הֲמוֹן אֲנָשִׁים זְקֵנִים עִם נְעָרִים, עוֹמְדִים צְפוּפִים וּכְפוּפִים זֶה בּוֹכֶה וְזֶה עוֹמֵד לִבְכּוֹת, זֶה גּוֹנֵחַ וְזֶה מְיַלֵּל. זֶה מְמָרֵר בִּבְכִי וְזֶה קוֹרֵעַ שָׁמַיִם בְּזַעֲקָתוֹ. קִנְאָה לָבְשָׁה אֶת לִיבֶּעלֶע וַיַּחְפֹּץ גַּם הוּא לִבְכּוֹת. הֶעֱוָה אֶת פָּנָיו. מְצַמְצֵם בְּעֵינָיו לְהוֹצִיא מִתּוֹכָן דְּמָעוֹת אֲחָדוֹת. וּכְשֶׁהָיָה סָפֵק בְּלִבּוֹ אִם בּוֹכֶה הוּא כְּבָר, מְמַשְׁמֵשׁ בְּאֶצְבְּעוֹתָיו אֶת לְחָיָיו לִרְאוֹת אִם רְטֻבּוֹת הֵן...

וְהִנֵּה כָל הַשָּׁאוֹן נֶהְפַּךְ לִדְמָמָה, כָּל הַקּוֹרְאִים נִשְׁתַּתְּקוּ וְכָל הַבּוֹכִים נָדַמּוּ, וְרַק קוֹל הַחַזָּן הָעוֹמֵד לִפְנֵי הַתֵּבָה נִשְׁמַע בָּרָמָה.. וּבַחֲלַל הַבַּיִת מְרַחֶפֶת תּוּגָה חֲרִישִׁית נוֹרָאָה.. אָזְנֵי כֹל נְטוּיוֹת לִשְׁמֹעַ וְעַל פְּנֵיהֶם אוֹתוֹת גַּעְגּוּעִים וְחֵשֶׁק לִבְכּוֹת וְלָתֵת בַּמָּרוֹם קוֹלָם, וְכִמְעַט כִּלָּה הַחַזָּן אֶת הַפָּסוּק הָרִאשׁוֹן שֶׁל „שְׁמַע קוֹלֵנוּ“, וְהִנֵּה מִיָּד נָהַם אַחֲרָיו הֶהָמוֹן כֻּלּוֹ בְּקוֹל שָׁאוֹן אָיוֹם אֲשֶׁר הֶחֱרִישׁ אֶת אָזְנֵי כָל הָעוֹמְדִים שָׁם, נִדְהַם לִיבֶּעלֶע וַיַּעֲמֹד מִשְׁתּוֹמֵם וְנִרְעָשׁ עַד כְּלוֹת הַתְּפִלָּה וְהַתְּחִנָּה..

רוֹשֶׁם נוֹרָא עָשָׂה אוֹתוֹ הַמַּעֲמָד עַל הַיֶּלֶד, אַךְ חִידָה הָיְתָה בְּעֵינָיו נִשְׂגָּבָה מִבִּינָתוֹ. מַה קּוֹל הָרַעַשׁ הַזֶּה? וּמַה לּוֹ לֶהָמוֹן כִּי יִבְכֶּה תַּמְרוּרִים?

בא לו לביתו אחר התפלה ויאמר להאציל מרגשותיו גם על אחותו הגדולה אשר לא היתה מעודה בבית התפלה ערב ראש השנה בשעת אמירת הסליחות, ויספר לה את כל אשר ראו עיניו ואשר שמעו אזניו ויבקש ממנה באחרונה להגיד לו את פשר בכי האנשים וזעקתם. עודך ילד-ענתה אחותו-לו ידעת את הרעה המוצאת את היהודים בימינו אלה *). הנה כל בתי הספר נסגרו לפני היהודים. ומכשולים רבים הושמו על דרכי הדופקים על שערי בתי הספר הבינונים והגבוהים. וגם בבתי הספר הפרטים נגזרה גזרת הנורמה ועוד מעט ונשבתו, חלילה, כליל התלמודים הכוללים מבתי היהודים..

לא ירד ליבעלע לעמקה של גזרה זו ולא הבין ערכה וילך לו אל אמו, והיא טרודה ומכינה את כל צרכי החג הקדוש. אך הוא לא נתן לה מרגוע וימסר לה את רגשותיו העזות ויכל בשאלה לבאר לו את דבר הבכי והזעקה הגדולה.

הו ילד פותה – ענתה אמו – הנה עתה, לצערנו הגדול רבו החנויות של צבור הדוחקות את רגלי החנונים כמונו ואינן נותנות לנו להרויח, גם עלינו לשבת שני ימים בשבוע ביום השבת הקדוש לנו היהודים, וביום הראשון חג האזרחים, ויראים אנחנו לנפשותינו פן יחסר לחמנו, ולא נרויח די מחיתנו. ואיך נתפר שמלה לאחותך, ובמה נעשה לך מעיל יפה עם חגורה רחבה ומבריקה? ומתחננים אנחנו אל העליון לכלכלנו ולפרנסנו בעשר ובכבוד..

נתכרכמו פני הילד לזכר המעיל והחגורה, לבו דאג גם הוא להם אך לא דבר דבר, ובבוא אביו מן השוק ויחקר אותו אם טובו בעיניו המראה והחזיון אשר ראו עיניו בלילה הזה, עלתה שוב השאלה על שפתיו ויוסף לשאל גם

*) היא חשבה כי הגדולה בכל צרות היהודים היא הצרה הזאת...

את אביו לאמר: „למה הרבו לבכות כל כך כל העם, וכי כלם חנונים הם"?

הנה מחר הוא ראש השנה-באר לו אביו- הוא היום אשר בו יעמד כל אדם במשפט לפני השם הנכבד והנורא על כל מעשיו ועלילותיו אשר עשה עד היום הזה, וכל אשר חטא ענש יענש כאשר יושת עליו בפלילים. הנה אתה ליבקא, כמה פעמים בשנה דלגת פסוקים או תבות בתפלתך, כמה פעמים לא ברכת לפני אכילתך, לא נטלת ידיך, נשאת איזו דבר בשבת בזדון או בשגגה, לא נזהרת בכבוד אבותיך או בכבוד רבך, לא קמת מפני איש שיבה, לא חמלת על עני ורש, ענית יתום ואמלל, צערת איזו בעל חי, זבוב או יתוש חנם. ועוד כאלה. והיה מחר בבוא עדים להעיד בך את עונותיך הלא תעלה, חלילה, חמת שופט כל הארץ עליך. על כן הננו מקדימים להתחנן ולהתפלל ולבקש תחנה וסליחה לסלח לנו ולבלתי יסרנו כרשעתנו. חלילה, כי לא נוסיף לעשות כדברים האלה עוד, ואם חטאנו לא נוסיף לחטא. ומעתה נזהר בנטילת ידים, בברכה ובתפלה, בשמירת שבת, בכבוד הורים ומורים וכל זקן ואיש שיבה, נחמל על עני ויתום ונעשה את כל התורה והמצוה, ושמע השם בקולנו ונסלח לנו.

חרדה נפלה על ליבקא וינחם מאד על אשר לא התאמץ בתפלה בלילה בשעת הסליחות, ויחלט בלבו להזהר מעתה בכל המצות והחקים לבעבור יסלח לו השם.

ובאותו הלילה התפלל ליבקא בסדור בכונה ולא גרע אף תבה אחת, וגם בעבר חייקל היתום לפניו, בהחפזו לעמד לפני העמוד לומר קדיש, ויפל את הסדור מידיו, לא נגע בו לרעה ולא הכלימו ויסלח לו, ויבא אל ביתו אחר התפלה, ויטל ידיו ויברך במשפט ויאכל, וגם אחרי אשר תקפתהו שנה ותרדמה נפלה עליו, כי השכים לקום מאד לא מרה את פי אביו ואמו ולא עזב

אֶת הַשֻּׁלְחָן עַד כַּלּוֹתוֹ אֶת הָאֲרוּחָה, וְאָז בֵּרַךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, קָרָא שְׁמַע וַיִּישַׁן וּשְׁנָתוֹ עָרְבָה לוֹ.

לשנה טובה

יכתבו ויחתמו המלמדים והמורים הנכבדים, אשר עזרו לנו להפיץ את עתוננו בין תלמידיהם, ולתת בינה בלבם כי זכות וצדקה היא לתמך במוסד תומכי תמימים, ויחבבו את מקרא העתון הזה עליהם לבעבור יקנו קנין בנפשותם לאהבה את התורה ולומדי', דבר גדול עשו, ותחזקנה ידיהם גם לימים יבאו אי"ה לנחות את צאן מרעיתם על מרעה טוב ושמן, ויזכו ישעל ידיהם תבנה ותכונן היהדות והדור הצעיר יגדל על ברכיהם לאמונה ולתורה, לחסד וצדקה, ולכל מדה טובה ונכונה, וזכות זאת תגן עליהם בכל עניניהם להצליח ולראות טובה בכל אשר להם, ומברכה זאת יתברכו גם האבות וההורים אשר נתנו את הרשות והיכלת לילדיהם להשתתף בהחזקת עתון זה, אשר פריו קדש לתמיכת ילדי החדרים אשר במוסד תומכי תמימים, מי יתן והי' לבבם זה להם כל הימים להשכיל לדעת כי חיים הם קונים לנפשם ולנפש ילדיהם הרכים, וכי תועלת לא מעטה מביא קריאת העתון הזה גם לילדיהם עצמם; צדקתם זאת תעמד להם ויתברכו בכל מעשי ידיהם למען אשר תשיג ידם להדריך את בניהם ובנותיהם בדרך האמונה והתורה, ולהיות לעזר גם לאחיהם אשר מטה ידם, עד אשר יגיעו לימים אשר יחדל אביון מקרב הארץ והארץ תמלא דעה את ד' לראות עין בעין כי אין אמת אלא תורה וחיים היא לעוסקים בה ולתומכים בלומדי', חיים אמתיים וחיי אשר ועשר כנפשם.

וברכה כפולה ומיוחדת לאלה מאנ"ש אשר לקחו על עצמם את הטרחה להתעסק בהפצת הגליונות, לא נכחד ממנו כל העמל והתלאה אשר מצאו אותם על דרכם זאת, כי רבים הם המקילים בקיום עסק זה (ואולי גם רבים הקמים עליו, כי הוא נגד רוחם

והליכותיהם) ומלחמה היא לד' לכבש את רוח הילדים והוריהם הטרודים ועסוקים עד מעל לראשם ובינתם, וראויים הם החלוצים והחמושים אשר עבדו בזה בכל אמונת לבם, בהיותם נתונים להנהגה של מוסד תומכי תמימים, ראויים הם לברכה רבה, ברכת שמים מעל, ברכת נפש וגוף, ברכת אשר והצלחה, ברכה אשר לא יראו עמל ולא ידעו מחסור, ושלום ושלות השקט יהי' להם וכל אשר להם, ויתברכו נא כל אלה הילדים והוריהם, התלמידים ומוריהם, והמפקחים עליהם בכתיבה וחתימה וגמר חתימה טובה כנפשם וכברכת דורשי שלומם וטובם.

מנהלי מוסד תומכי־תמימים.

דבר טוב.

אחד הסוחרים מבני החסידים בא אל רבו ויתאונן באזניו על מצבו כי לא טוב הוא ויבקש מלפניו לברך אותו בפרנסה טובה, ויען לו רבו: „מאן דיהיב חיי יהיב מזוני אל תדאג לפרנסתך". מפני שהמאמר הזה ידוע הוא מדברי רז"ל לא מצא בו עוד האיש נוחם לדאגתו, ויהי באמרו לצאת מאת פני רבו הוסיף ויאמר לו: חכה נא, אנא אסברה לך:

אחד הסוחרים לרגלי מסחרו הי' עליו לשבת באחת הערים אשר לא ידע בה איש, ויסר אל בית מלון, ובהיותו ירא אלקים מסר את כיסו עם מעותיו לבעל המלון לפקדון עד מוצאי שבת, ובכיסו היו שלשת אלפים רוב' והמשה קאפ'. בכל יום השבת הי' לב האורח חרד על ממונו, כי לא ידע את בעל המלון אם איש נאמן הוא, ואם ישיב לו את הונו. בעל המלון הכיר אמנם בהאורח כי לבו סוער ודואג אך הי' כמחריש, ובהגיע ליל מוצש"ק מיד אחר הבדלה, הביא בעל המלון את הכים עם הכסף אשר בתוכו וימסרהו לידי האורח. הוא פתח את כיסו וימנה את צרור הכסף וישמח בו מאד, ועתה שפוט נא אתה— פנה הרבי אל העומד לפניו — אם מצא האורח ההוא את שלשת האלפים רוב' השם לבו אז אל החמשה קאפ' אם נמצאים גם הם? ההי' להם אז איזו ערך בעיניו? כן הדבר בערך המזונות אל החיים, ונאמן הוא אותו בעל הבית החותך חיים לכל חי לתת להם גם מזונותיהם. לשמע הדברים האלה חיתה רוח האיש וילך לביתו שמח וטוב לב.

אזהרה אחרונה.

כל מי שיש בידו ממעות „האח" יראה שלא לעכבם בידו אף יום אחד, כי שלא מדעת בעלים הוא עושה, וגורם הפסד בהעסק, וצער לילדים, חלילה, ומאנס גדול הננו באים להזהיר על דבר שבני ישראל מוזהרים עליו למפרע אלא שהנסיון המר מוכיח שאין התשלומים מתקבלים כהלכתם. והשי"ת ימתיק לנו מרירות השנה העברה, ותחל שנה מתוקה וערבה כברכת

מנהלי המערכת וקופת הילדים.

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред.-Изд. и Типографія І. Лурье, Гороховая, 48.

הוספה ל„האח" № 1

איבער איניגע סבות האט זיך די הוספה פארשפעטיגט.

יוד כסלו.

אדוננו מורנו ורבנו הצדיק המפורסם הנקרא בפי חסידי חב"ד בשם ה„רבי" האמצעי זכותו יגן עלינו נולד בשנת תקלד ביום ט' בכסלו ונפטר בשנת תקפח גם כן ביום ט' בכסלו.

לחכמתו העמוקה ולתבונתו הרחבה אין חקר, ולרבי תורתו אשר כתב ודרש אין מספר, הוא למד את העם לדעת את ד' אחד ולאהבה אותו בכל לב ונפש ומאד באמת, כי רק זאת היא תעודת האיש היהודי ולכך נוצר. ואם כי עמקו מאד מחשבותיו בחכמת האמת הפליא גם כן להשכיל להיטיב גם את ההדיוטות שאינם מבינים את השפה העברית ויכתב למענם בשפת יהודית פשוטה (זרגון) מאמרים נלהבים עד אשר כל הקורא בהם ימס לבבו כדנג מפני האש הקדושה אשר בהם.

הוא חבב מאד את העניים היושבים לפני ד' והוגים בתורתו בארץ הקדושה היא ארץ ישראל, ויאסף בשבילם מאת אנשי שלומו אלפי רובלים וישלח להם לכלכלם בלחם ובמים, כי בימים ההם אנשי ארץ ישראל לא היו עושים כל מלאכה, וגם במקנה וקנין לא שלחו ידם, ורק בכסף הנדבות אשר התנדבו אחיהם בארצות הגולה התכלכלו הם ובתיהם.

ביותר היתה חביבה עליו העיר חברון, העיר אשר בה נקברו אבותינו הראשונים אברהם יצחק ויעקב ע"ה במערת המכפלה הידועה. שם קנה לו הרבי הנ"ל זכרו לברכה בית תפלה ישן נושן הנקרא עד היום הזה בית

תפלתו של אברהם אבינו ע"ה וזה הדבר:

(ככתוב בספר עמק המלך בהקדמה פרק עשירי).

לפני כמה שנים, ובחברון לא היו עוד עשרה אנשים עברים שיתפללו תמיד בצבור, ורק בשבתות ובימים טובים היו מתקבצים שמה מן הכפרים ומתפללים בעשרה. וכל יושבי חברון היו אז חסידי עליון. ויהי כאחת השנים בערב יום הכפורים ובחברון לא היו רק תשעה אנשים, וימתינו על בני הכפרים שיבאו אך מהם לא בא גם אחד, כי הלכו כלם לירושלים עיר הקדש, ויהיו אנשי חברון בצער גדול שיתפללו ביוהכ"פ ביום הקדוש והנורא הזה שלא בעשרה ויבכו הרבה בכי, והשמש כבר נטה לערב והיום ירד מאד, וישאו עיניהם ויראו והנה איש זקן בא מרחוק, וישמחו בו שמחה גדולה וירוצו לקראתו ויפצרו בו לאכל את הסעודה המפסקת, אך הוא סרב לאכל ויאמר כי כבר אכל בדרך. ויתפללו ביום הקדוש כמנהג כל השנים ויכבדו את הזקן כבוד גדול. ויהי בליל מוצאי יום הכפורים, ויחפץ כל אחד מהם להביא את האורח לביתו, ויהי ריב ומדון ביניהם, ויתפשרו להפיל גורלות, ויפל הגורל על החזן שהי' איש חסיד ומגיד נפלאות. וילך החזן לביתו בלב מלא שמחה והאורח אחריו, ובהגיעו סמוך לביתו ויפן החזן אחריו לתת להאורח לכנס ראשונה אל הבית, וירא והנה איננו. ויבקשהו בכל הרחובות והנתיבות ולא מצאהו ויספר לכל אנשי העיר את אשר קרהו ויעזרו לו גם הם לבקש את הזקן ולא מצאו, ויצטערו האנשים מאד, כי אמרו, לא רצה האורח הנפלא להנות

מהם, אך בלילה בא הזקן בחלום אל החזן ויאמר לו לאמר: אל תצטערו בני, אני אברהם אביכם הזקן אשר באתי אליכם להשלימכם לעשרה, כי ראיתי אתכם בצער גדול, ויקם החזן בבקר ויספר לעם את הדברים האלה וישמחו האנשים שמחה גדולה ויקרא שם הבית אשר התפללו בו אז, בית תפלתו של אברהם אבינו ע״ה. את הבית הזה קנה לו הרבי הנ״ל לאחזת נחלה לו ולדורותיו אחריו. ויהיו עיניו ולבו שם בארץ ההיא ובעיר ההיא כל הימים.

אך אנשים רעים וחטאים העלילו עליו עלילות שוא לפני שר הגליל לאמר: כי שולח הוא שוחד למלך הישמעלים הוא השולטן המולך בארץ ההיא, להלחם במלכי ארצנו, דבת שוא ועלילה נמבזה אשר לא תעלה גם על לב הפחות שביהודים. וישימו עליו משמר, אך בחסד ד׳ אשר עליו יצא כנגה צדקו ומשפטו כצהרים, ושר הגליל כבדהו כבוד גדול ויוציאהו לחפשי

ביום העשירי בחדש התשיעי חדש כסלו. על כן כל היהודים הדבקים בו ובתורתו עושים את היום הזה יום טוב, יום משתה ושמחה, אינם נופלים על פניהם, ומתאספים יחד ומספרים איש באזני רעהו את תקף צדקת רבם זה ופרשת גדולתו, למען דעת צדקת ד׳ ומשפטיו עם עבדיו וללכת בדרכיהם הטובים לטוב לנו כל הימים.

הרבי ז״ל, הי׳ גומר את התהלים פעם אחת בכל חדש, וביום ההוא, (שהי׳ יום שלישי בשבוע) בשעה שהי׳ אומר את הפסוק: פדה בשלום נפשי וגו׳ נתבשר כי חפשי הוא ואלקי אביו פדה בשלום נפשו כי הקרב אשר ערכו עליו אויביו חנם, זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

שעשועים.

דער אינגל בעט בא דער מוטער צוויי קא-
פיקעס געבין אין חדר אף די אינגלאך וואס
לערנען אין די חדרים אין ליובאוויטש. און נעמען
דער פאר אלע וואך א בלאט.
די מוטער: וואס גייסטו ניט אין חדר לייזער?
וואס שטייסטו איבער מיין האלדז?
דו ווייסט דאך אז דיין רבי איז א בייזער
נישקשה, איך וועל איהם דער ציילין אלס.
ער וועט שיים דיר מסתמא געבין...
וואס ווילסטו האבין פון מיין לעבין?
קאפיקעס, קאפיקעס. ווילסטו נאך?
גאר א נייס. צוויי קאפיקעס אלע וואך...
גיהערט אביסל, נייע נייסן
דער טאטע דארף, חלילה, קריעה רייסן
הארעווען ווי א אייזיל, א ק״כ פאר דינען
און ער וויל קאפיקעס, ער רירט זיך פון זינען.
נאך ווייניג איינע, גיב אים דוקא צוויי
ארוים!.. נעם דעם מיטאג און גיי!...
דער אינגל: הער מאמע, זיי ניט אין כעס
דו ווייסט דאך ר׳ ברוך, איז א איד א בר-דעת
און נאך מער פאר אונז נעבאך ניט רייך
און זאגט, פונדעסטוועגין אז ס׳איז זייער גלייך.
און דער רבי הארעוועט אויך און קנעלט
און זאגט אז צוויי ק״כ, איז ניט קיין געלט..
צוויי ק״כ א וואך, הער זיך נאר איין
אין א גיזינד, וואס קען דער פון זיין
אבער פון אלע קאפיקעס. און פון שטעט אסך
אלעמעס אין איינעם, איז עפעס יע א זאך..
עס קלייבט זיך פון דעם א גאנץ היפשע סוממע
און מי האלט אויס אינגלאך גוטע און פרומע..
הער מאמע, אז דו וואלסט נאר לייענען וועלין
וואס מ׳ שרייבט צו אונז פון דארט

התורה .

התורה, תורתנו הקדושה שאתם לומדים, ילדים, מפי מוריכם ורבותיכם הנכבדים, חמשת החמשים שאתם קוראים בהם בכל שבוע ושבוע, ספרים הם, וספרים אתם קוראים להם. בעיני רבים מכם, בודאי, הם ככל הספרים אשר בבתיכם.

בימים אלה ישנם בערים שונות ילדים היודעים לדבר עברית, והי' כי תשאלוהו על ספרי החשבון, ההסתורי' והגאגרפי', „מה אלה?" וענה לך: „אלה הם ספרים". וכי תשאלוהו על החמש ומה הוא זה?" „גם כן ספר" יענך. כל החוברות אשר אתם רואים קוראים אתם בשם ספרים, ואינכם שמים אל לבכם להבדיל בין קדש לחול, בתמתכם, הנכם מעריכים את ערך הספר רק על פי כריכתו ויפי הדפסתו. ספר חדש מכורך הדר כי יבא לידכם הנכם מחבבים אותו, מכבדים ונותנים לו מקום בראש הספרים. ואם ישן הוא ובלוי, גם אם הוא חמש הרי הוא קל בעיניכם ואינו שוה כל שימת לב;

אבל ילדים יקרים, לא כן הדבר, היודעים אתם מה היא התורה? אמנם, גם היא ספר, ספר התורה, אבל מי נתן את התורה? מאין באה אלינו התורה הזאת? מי כתב את הספר הראשון אשר אחרי כן העתיקו ממנו ספרים הרבה? המברכים אתם בכל יום בבקר את ברכות השחר? מה קראתם שם? מה ברכתם? „ברוך וגו' אשר נתן לנו תורת אמת וגו' ברוך אתה ד' נותן התורה". ד' הוא אשר נתן לנו תורת אמת זאת! משה קבל תורה מסיני מאת ד' מן השמים!

היודעים אתם ילדים, מי כותב את כל הספרים אשר בעולם? אנשים כותבים אותם, בני אדם, כל מי שהוא חכם באחת החכמות כותב ספרים בחכמה ההיא. את ספרי החשבון

וואלט דיר אויך גיווים גיפעלין
דו וואלסט געבין ניט ריידין א ווארט,
הער נאר. . . און דער גאזעט?
שא, איך האב דיר פאר געסין דער ציילין
איך האב זיך אזו פאר רעט
מיר האבין דאך א בלאט זייער א וויילין
אלע וואך, אלע וואך א בלאט
ס-איז דאך אליין ווערט די געלט כמעט. . .
וואלסט נאר זעהען אין חדר דעם שטורם
בעת מי האט אונז דעם בלאט גיבראכט
ס'איז גיווארין א שמחה ממש ווי פורים
אלערליי העויות. האבין די איינגלאך גימאכט
באקלער גאר דעם נס. דעם גרייסין וואונדער
אבלאט אלע וואך. און יעדערין בעזונדער!
עס מעגין אים לייענען גרויסע אידין
דער פאטער האט גילייענט און איז זייער
צופרידין,
דו וועסט אויך לייענען. איך וועל אים ברייגנען
אהיים . . .
נאר גיב צוויי קאפיקעס, גיב זעה מאמע שיים. .
זאג אליין מוטער, וואס האסטו ליבער
צי א מצוה, צי פרישע פיש?
פאר פיש אפט מאל צאלסט דאך איבער
דארפסט דאך אף א מצוה געבין גיווים . . .
דער טאטע הייסט דאך ער איז א גוטער
זיי אוך ניט קיין שלעכטע, ליבענקע מוטער . .
די מוטער: זע ווי ער מאלט ווי א פוסטער מיל
מי מוז אים אלס געבין וואס נאר ער וויל. .
דו מיינסט נאך אז דו ביזט גיראטען און קלוג
נא דיר צוויי ק"כ, נאר פלוידערין גינוג
אלע וואך, איך וועל שיים דיר געבין
נאר גינוג שיים, לאז מיך שיים לעבין. . .

כתבו חכמים בחכמת החשבון, את ספרי ההסתוריי
כתבו חכמים יודעי העתים. את המעטאדות
ללמודים כתבו פדגוגים, מורים מומחים. את
הספורים היפים כתבו אנשים אשר להם כשרון
נעלה לספר ולבדות דברים אשר לא היו בעולם
ולאמת אותם בעיני הקוראים והשומעים את
ספוריהם כאלו היו וכאלו אתם רואים אותם
לעיניכם. את הספרים היותר גדולים ואשר שם
להם בארץ כתבו סופרים מצויינים ובעלי כשרון
גאוני. אבל כל אלה החכמים ויוצרי הספרים
אינם אלא בני אדם, אנשים שנולדו מרחם-אם
וגדלו ככל שאר בני האדם, אכלו ושתו, נרדמו
וישנו, ומהם שכבר מתו ונקברו והאדמה כסתה
עליהם כעל כל בני האדם; אך את החמש, את
ספר התורה נתן לא איש, לא בן אדם, את
הספר הקדוש הזה, כתב ונתן בורא השמים
והארץ וכל צבאם. האלקים הוא מחבר ספר
התורה הזה! אלקים חיים אשר ברא את השמים,
את השמש ואת הירח ואת הכוכבים הוא יוצר
ספר התורה מבראשית עד לעיני כל ישראל,
הוא, המקום ברוך הוא, בחכמתו חקק את
החקים ואת המשפטים אשר בו, הספורים,
ספורי קדש הם, כלם נאמנים וקדושים, וכל
הלומד וקורא בהם מצוה הוא עושה, מצות ד',
וקדושה שורה עליו, ושכר טוב יש לו בשני
עולמות, בעולם הזה ובעולם הבא.

התורה הקדושה והנשגבה הזאת לומדים
אתם מפי רבותיכם הנכבדים, אשריכם ילדים,
מה טוב חלקכם ומה נעים גורלכם!

(עוד יבא אי"ה)

א ברידערליכער בריף.

שלום עליכם

ברידער וואס מאכט איר?

וועגן אונזערע תמימים
שרייבט אונז וואס טראכט איר?

איר שיקט אונז געלט,
צי איז אייך ניט שווער?
אדער ווילט איר, אפשר?
געבין נאך מער?

מיר, וועגין אייך, אבער,
טראכטין און קלערין,
צופרידין אייך שטעלין
זיינען מיר גערין.

מיר ווילין אייך געבין,
— ניט נאר אלס נעמען —
און דוקא נאר אייך
ניט אבי וועמען.

מיר האבען קיין געלט ניט
מיר זיינען ניט רייך,
נאר בעסערס פאר געלט
גיבין מיר אייך.

מיר ווילין אייך געבין
א בלאט אלע וואך:
ספורים גאר פיינע
שירים און נאך.

א בלאט אלע וואך!
הערט זיך נאר איין,
צו אייער פערגעניגען
קיין ברעג וועט ניט זיין.

(המשך יבא אי"ה)

Типо-Литографія I. Лурье и К°., Гороховая, № 48.

ב"ה

הוספה ל"האח"

גליון פ' בא התרע"א.

כי ישאלך בנך.

הבנים, הילדים, חביבים הם כל כך על התורה עד אשר גם שאלותיהם חביבות עליה ומתעניינת היא בהן מאד.

השאלה, המורה לפרקים על ספק שיש בלב השואל ועל פנים כתמימות ואמונה; השאלה, שעליה נענשו גם היותר גדולים:

אבינו הראש והראשון אברהם העברי, אשר נמצא לבבו נאמן לפני השם יתברך ונקרא "אוהב", אברהם זה אשר עמד בכל הנסיונות. בא באש למען אמונתו ביחידו של עולם עזב את ארצו, את מולדתו ואת בית אביו, ירד מצרימה מפני הרעב, ואשתו שרה הנביאה נלקחה ביתה פרעה על אפו ועל חמתו, השליך את נפשו מנגד להציל את בן אחיו הנשבה בידי זרים, ובהגיד לו השם במחזה, כי יהיה זרעו ככוכבי השמים האמין בו בכל לבו, ואחרי כל הדברים האלה, כששאל: "במה אדע כי אירשנה?" מיד נענש בבשורת "כי גר יהיה זרעך וגו'".

ואדוננו משה הרועה הנאמן בשאלו, למה הרעות לעם הזה? מיד נענש לאמר: עתה תראה, במלחמת פרעה אתה רואה, אבל אי אתה רואה במלחמת ל"א מלכים.

השאלה והספק שנואים הם לפני המקום, והתמימות והאמונה אהובות ומשבחות, כי על כן משתבחים הם הצדיקים במעלת התם והתמימות: נח היה איש צדיק תמים. באברהם נאמר, התהלך לפני והיה תמים, ויעקב איש תם. וכן בשאר צדיקים וגדולים.

אבל כששאלו ישראל ברפידים: היש השם בקרבנו אם אין? מיד נלקו ברצועה קשה: ויבא עמלק... וכשהילדים שואלים, שאלתם חביבה ומעניינת, ומצוה היא התורה להתענין בשאלתם ולהשיב להם כהלכה; כמה אנו משתדלים ועמלים בליל פסח הראשון, שישאלו הבנים "מה נשתנה".

מטבילין כרפס במי-מלח, מחלקים קליות ואגוזים, מסלקים את הקערה, והכל בשביל שישאלו התנוקות הרי ששאלת הילדים חביבה ורצויה...

וכל כך למה?

מפני שהילדים ת מ י מ י ם הם.

תמימות הילד שופכת עליו רוח חן כל כך מרבה, וכשהוא מתמיה על דבר מה, וכשהוא שואל "מה זאת" משתקפת התמימות שבלבו מתוך שאלתו, ומרגיש אתה נעימות ועריבות בדבריו. ובלי רצון מתעוררת מחשבת קנאה בלבך על שאין בך מדת תמימות כתמימותם של הילדים.

אשריכם ילדים! תמימים אתם! לא אחי-ת מ י מ י ם בלבד, כי אם ת מ י מ י ם עצמם, עליכם רק להשאר תמימים לעולם כל ימיכם, תמימים וישרים בלבבכם לטוב לכם כל הימים.

עיני צדיקים.

הרב הצדיק, מחבר ספרי השלחן ערוך והתניא, הנקרא בשם אדמו"ר הזקן, זכר צדיק לברכה, היה שולח אנשים מתלמידיו אל הערים אשר אנשי שלומו נמצאים שם, לגבות מהם את הנדבות אשר הם מתנדבים על הארץ הקדושה ארץ ישראל, ולדרש באזניהם דברי תוכחה ומוסר נעלה, להורותם את הדרך להשכיל ולהבין ביראת אלקים.

אחד מהם הי׳ החסיד המפורסם ר׳ זלמן זעצמער ז״ל. ויהי באחת השנים בהפרד החסיד הנ״ל מאת רבו לנסע לדרכו כפעם בפעם, ויצו עליו הרבי לאמר: לא תלין במלון אשר דלתותיו הן לעבר המזרח. בימים ההם לא היתה עוד מסלת הברזל בארץ, וכל העם נסעו בעגלות, וגם להרז״ז היתה עגלה ועגלון מיוחד, ויסע לו מעיר לעיר ומכפר לכפר עד כלותו את משלחתו.

ויהי באחד הלילות, החשך הי׳ גדול, ויתעו בדרכם, הכיר העגלון כי תעה הוא וירד ויחפש את הדרך ולא מצא, ויתעצבו האנשים וידאגו לשלומם, ויעברו הלאה וישאו עיניהם ויראו והנה חצר גדולה ובית בתוכו, וישמחו מאד, ויקרבו אל שער החצר וידפקו בו, ויצא לקראתם איש בא בימים, גבה קומה ויפתח להם את השער, ויקדם פניהם בברכת שלום, ויביאם הביתה אל אחד החדרים המקשטים, שמחו האנשים מאד, כי הקרה השם לפניהם איש יהודי לנוח בביתו מעמל הדרך הרעה ההיא. בנחת-רוח פשט החסיד מעליו את בגדיו העליונים והעגלון הכנים את צרורות החפצים, המלתחות והארגזים ויניחם בחדר ההוא, צוה החסיד להביא לו מים וירחץ את ידיו ויאמר להתפלל ערבית בדעה צלולה. וישאל את פי אדון הבית לאיזה צד הוא הכותל המזרחי, ומה נבהל הרז״ז בהראות לו האדון על הקיר אשר בו הפתח. נזכר באזהרת רבו ויך אותו לבו על אשר סר אל המלון הזה, וימהר ויאמר אל העגלון לקחת את הצרורות ולנסע הלאה, ואף כי עיפים ויגעים היו מאד מעמל הדרך וגם תועים היו, אך החסיד אשר ידע את קדושת רבו אשר כל דבריו כגחלי אש ירא מאד לנפשו, ולבו הגיד לו כי סכנת מות מרחפת עליהם בבית הזה, ויאץ בעגלון לרתם את הסוס.

לאן נסע? — שואל העגלון — הלא איננו יודעים את הדרך והחשך גדול מאד?

יהי מה — עונה הרז״ז — רתם, פה לא נלין.

בלי חפץ נטל העגלון את החפצים ויאמר להחזירם אל העגלה והנה אדון הבית נגש אליו ויאמר: „מה אתה אומר לעשות?“ „אדוני מצוה עלי לנסע הלאה — עונה העגלון.

„איננו אדון בבית הזה — אומר הזקן — ואני לא אתן לכם למוש מזה. ולמה? — שאלו החסיד והעגלון בחרדה — „אנכי“ -- השיב במנוחה— אנכי מכניס את האורחים אל ביתי תמיד. אבל לא תמיד אני מוציאם. האורחים חביבים עלי מאד“. חרדה לבשה אותם. כי הבינו אל מה ירמזו מליו, ויאמרו לצאת בחזקה, אך הוא יצא מחדרם ויסגר את הדלת אחריו..

בחרדת מות התפלל אז החסיד את תפלת הערבית, לא אכל לחם ולא שתה מים ויחשב מחשבות איך להנצל מפח זה, והנה חברת אנשים באו הביתה, הכלואים נגשו בלאט אל הדלת ומבעד לחרכים הציצו לראות מי הם הבאים, והנה לחרדתם ראו כי האנשים הם כלם בעלי קומה, צוהלים ועליזים, קולם עב ואיום. ופניהם פני להבים, וכל רואיהם יכירום כי הם חבר מרצחים ושודדי ליל.

ויהי בבואם וישאלו את הזקן על הסוס והעגלה העומדים בחצר לאמר: „צפור זו מי היא“?

צפור שמנה — עונה הזקן — איש בעל ארגזים ותבות אשר קול הכסף מצלצל מתוכן, הוא אמר לנסע מזה אך אנכי הבטחתיו כי לא יסע מזה לעולם, הה בנים, האיננו כן?..

בודאי כן הוא, הבה, פתח את הדלת ונראינו את האורחים הטובים אשר היטיבו בחסדם לסור אלינו. פתחו את הדלת ויכנסו ויתבוננו אל החסיד ואל הצרורות, ועיניהם מפיקות רצח ומפניהם יז דם, ויאמרו איש אל רעהו, הבה נסעד את לבנו, אין דבר, האורחים יחכו לנו, הם לא יסעו מזה בטרם נבא אליהם“.

שמע החסיד את דבריהם וירעד קר עבר בכל עצמותיו, אך הוא התחזק ויאמר אליהם בקול חוצב להבות לאמר: לא נכחד ממני, כי הנני בידכם, ולכם הכח לעשות עמדי כטוב בעיניכם, אבל עליכם לדעת, כי שלוח אנכי מאיש צדיק גדול אשר רוח אלקים בו, והאות, בהפרדי ממנו הזהירני לבל אסור ללון בבית אשר פתחו הוא בכותל המזרחי, ואשר על כן, מיד בראותי את זאת אמרתי לנסע מזה, ועתה דעו לכם כי רבי הקדוש ידרש את דמי מידכם ולא תנקו ואחריתכם תהי מרה מאד!" האנשים לעגו לו ולדבריו אך הזקן נהפך לבו לשמר על החסיד ויעצר בעד חבריו ובניו השודדים לבל יגעו בו לרעה, ובבקר אך האיר היום נכנס ויאמר אליו: ראה נשאתי פני רבך ולא נתתי לנגע בך ועתה מהרו קומו ולכו אחרי, אנכי אראה לכם את הדרך. וירתם העגלון מהרה את סוסו אל העגלה וישבו בה, והזקן הלך לפניהם ויראם את דרך המלך. ועוד הוציא מכיסו שטר בן חמשים רבלים, ויתנהו אל החסיד מנחה לרבו הקדוש. הרז"ז נאנס לקחת מידו ויפרד ממנו בשלום.

ויהי בבואו אל בית רבו האדמו"ר הזקן זצ"ל, וישאלהו ויאמר לו, "למה עברת את פי ותסר ללון אל בית אשר פתחו הוא בכותל המזרחי?" הצטדק החסיד ויספר לו את כל הדברים האלה.

כל הלילה ההוא נדדה שנתי בגללך, אמר הרבי.

הרז"ז מסר לידו את השטר של חמשים רבלים ויקחהו הרבי ויצפנהו בחור אשר בין הקורה ובין תקרת הבית..

ויהי אחרי ימים רבים, והזקן השודד ההוא לא חפץ עוד להתגאל בדמי נקיים, ויעזב את ביתו ויהי נע ונד בארץ, ויחזר על פתחי נדיבים. ויקר מקרהו לבא אל העיר אשר כבוד קדושת האדמו"ר זצ"ל שוכן שם ויאמר לבא אליו ואיש לא ידע מי הוא הזקן העני הדופק על דלתות הרבי, אך הרבי לא נתנו לבא אל חדר מושבו, כי לא חפץ לראות את פני מרצח שופך דם אחיו, ויוציא את השטר בן החמשים הרובלים מן החר אשר הצפינו ויצו למסר אותו לידי הזקן העני וילך לו לדרכו.

מכתבי-אחים.

סמרגון, יום א' פ' שמות,

למערכת הנכבדה "האח".

בחדש אייר הבא תמלאינה לי תשע שנים, אני לומד עברית זה שתי שנים, לפני שני שבועות הביא אלי אבי את העתון "האח" ומן היום ההוא אני קורא אותו בכל שבוע, בכליון עינים אני מחכה בכל פעם עד אשר אקבל אותו, ובענג רב אני קורא. עתה אבקש מאת המערכת לבאר לנו את המלים הקשות, למשל, חב"ד ועוד אשר אינני יודע ואל נכון ישנם עוד נערים אשר אינם יודעים. כן כאשר כותבים ע"ד "רבי" לכתב לנו את שמו. ועוד בקשה אחת עוד יותר גדולה אני מבקש להגדיל את העתון, ואם אי-אפשר יכתבו נא עברית במקום הזארגאן אשר שם, כי לא נמצא כל חפץ בהזרגון.

בחדרי החלו כל חברי לקרא את העתון וכלם שבעי רצון. ברגשי כבוד ובברכת אח יוסף שפיר.

מלת „חב"ד" היא ראשי תבות: חכמה, בינה, דעת, כי השכל אשר באדם יש בו שלשה חלקים אשר אחד מהם נקרא חכמה, והשני—בינה, והשלישי—דעת. ובאור שלשת הדברים האלה יתבאר לך אחרי למדך את ספר ה„תניא". ומאשר האדמו"ר הזקן נ"ע בעל התניא הורה לתלמידי איך להתחכם, להבין ולדעת את השם, על כן נקראים הם עד היום הזה „חסידו חב"ד..

הגדלת העתון תלוי' ברבוי ההותמים, כי כל אשר ירבו החותמים תגדל האפשרות להוציא עליו הוצאות יותר מרבות.

ובדבר הזרגון, כבר קדמוך רבנים וגדולים, אבל בהיות הגליון הזה הוא בתור פרס ומנחה למתנדבים. ויש בהמתנדבים ילדות ונשים רבות, או הדיוטות וילדים שאינם מבינים עברית, ע"כ הננו אנוסים לקבע מקום בו גם לזרגון, מלבד אשר באמת יועיל גם הוא לרבים מן הקוראים כי לא השפה היא העיקר כי אם התכן.

העורך.

א ברידערליכער בריף.

(סוף מגליון א׳)

מיר זיינען ווייט
איר קענט אונז ניט
איר ווייסט ניט, ברידער,
ווען מיר גיט...
מיר ווייסין פון אייך
אויך נאר דורך בריף...
דאך ליבין מיר אייך
פון הארצין גאנץ טיף...
מיר ווילין מיט אייך
אלס נעהענטער ווערין
איינע פון די אנדערע
אפטער אלס הערין...
דורך דעם בלאט
ווער איר שיים דאך
האבין ידיעות
פון אונז אלע וואך.
וואס מי לערינט,
ווער, און פון וואנען
צו ליב אייך, ווער מען
שרייבען פון דאנען...

מעות נדבות אחים חנוכה.

באקליאן פלך צערניגאוו.

ישראל יצחק בריק יחי׳ . . . . . 14 „
שלמה „ „ . . . . 13 „
יצחק יעקב וואליפאווסקי „ . . . . 13 „
גרשון יודא ליב עזדרין „ . . . . 13 „
אברהם אבא „ . . . . 13 „
יצחק מאיר שפירא „ . . . . 13 „
אברהם אבא חייקין „ . . . . 13 „
תנחום פינסאן „ . . . . 13 „

חאטימסק פלך מוהילוב.

אייזיק אסטראוו יחי׳ . . . . 5 „

לאדמיר פלך וואלין.

אליעזר פישל „ . . . . 15 „
אברהם מרדכי גלוז . . . . 10 „
יצחק זינגער . . . . 25 „
פנחס רייז . . . . 12 „

מינסק.

אליעזר קאבאקאוו . . . . 75 „
חנוך „ . . . . 50 „
יצחק „ . . . . 50 „
יוסף „ . . . . 1 רו״כ—
ליב „ . . . . 1 „ —
צבי „ . . . . 1 „ —

מהילדים הלומדים בפה.

יודל שטערן מראקשין יחי׳ . . . . 25 „
יצחק ווידרין מקרעמענצוג בעד אמירת סיום 36 „
מעיר יעקאטערינאסלאוו אהרן ליב יפה יחי׳ 15 ק״כ
„ קרעמענצוג משה ברנ׳ גור-ארי׳ „ 2 רו״כ—
„ „ שמרי׳ „ . . . . . 54 „

הילדים הלומדים בפה: אברהם יהושע איטקין מעיר אלכסנדריי יחי׳ . . . . 15 ק״כ
יואל יצחק קאפלאן „ צרניגוב „ . . . . 15 „
מאיר ראפאלאוויטש „ קרעמענצוג „ . . . . 50 „
בר מצוה: מלאו שלש עשרה שנה להילד הנעלה העכּקן מר יצחק וויניקאוו יחי׳ מעיר חאטימסק,
בג׳ לחדש כסלו העבר, נדב 18 „
„ „ „ „ „ „ „ צבי ברודנא יחי׳ מעיר סמרגון בכ״ט טבת העבר
יאריכו ימיהם ושנותיהם בנעימים, כיראת השם, בעשר וכבוד סלה כברכת אהיהם התמימים.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Типо-Литографія I. Лурье и К°., Гороховая, № 48.

ב"ה

הוספה ל„האח"

גליון פ' ויקו"פ התרע"א.

הילד המתחיל גמרא.

מן היום שהתחיל ליבלע ללמד גמרא נהפך לאחר לגמרי, הוא נעשה גדול.. כבר הוא איננו ילד. הוא אמנם עודנו רק בן תשע שנים, אבל כבר גדול הנהו, ובקהל ילדים לא יחד כבודו, כי מה הילדים לומדים? אלף-בית, סדור, מקרא, אבל גמרא אין ילד לומד, גמרא לומד מי שהוא כבר גדול, וליבקע הרי לומד הוא גמרא..

באו ימי החנכה, בחדר קם שאון על דבר הגלגלונים, זה עושה לו גלגלון של עץ, וזה של עופרת. השלישי לוקח כפתור ותוחב בו נפרורית ומגלגל בהנאה מרבה. אך ליבקע-דבר הגלגלונים ממנו והלאה, הוא נוטל אמנם בידו לפעמים גלגלון של איזה ילד וסוקר אותו, אך רק לשם סקירה בלבד, כגדול המתבונן אל צעצועי-הילדים, מחוה הוא דעתו. אם נעשה הגלגלון כהוגן ותו לא.

נכנס יונה הבחור ושק של גלגלונים בידו ומכריז הוא: למי גלגלונים? ילדים. קנו גלגלונים טובים! ומוציא הוא אחד מהם ומגלגל אותו על השלחן והוא מתגלגל ומתגלגל, וכמעט בלי נוע. כאלו עומד הוא על מקום אחד. נועצים הילדים בו עיניהם ומתחילים לשאת ולתת עם מוכר הגלגלונים המצוינים ההם, אחרי כלותם את משאם ומתנם, מרגיש הוא יונה, כי ליבקה לא קנה עדין גלגלון, נגש הוא אליו, מלטפו בידיו המנופות ואומר, נו, נו, ואתה מה? קנה לך גם אתה גלגלון, ומשתמט הוא ליבקה מתחת ידי יונה ואומר, טעית אדוני, אני איני כצחק בגלגלונים. ונוטל הוא את הגמרא ופותחה לעיני הבחור, לאמר: ראה, אני כבר לומד גמרא.

ולא על דבר גלגלונים בלבד. כי אם גם על דבר מעות חנכה אין ליבקה חפץ לדבר. שאר הילדים מדברים כל היום על דבר מעות חנכה, כמה יתן אבא וכמה-אמא. אך ליבלע שותק, היא אינו חושב כלל לשאל מעות חנכה. חרפה היא לו, האם ילד הנהו? לא, אין זה כבודו, הוא שואל מאביו לתת לו נר להדליק ולברך את ברכת הנרות, גם הוא גדול ועליו לעשות גם הוא כמעשיהם הם.

באו ימי הפורים. התחילו הילדים מכינים רעשנים להרעיש ולהכות את המן, וליבקה גם הוא אמנם שונא את המן תכלית שנאה, ככל הילדים חפץ הוא לנפץ את גלגלתו לרסיסים, להכות את המן הרשע אשר בקש לאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד, להכות הרם את הצורר ההוא אמנם ענג נפלא הוא. אבל מתאפק הוא בעל הגמרא הזה. לא לכבוד הוא לו, להמנות גם הוא בקהל ילדים, לאחז רעשן בידו, ואולי גם לעלות על הספסל. היתכן? הלא כבר גדול הוא, ואם אמנם קומתו שפלה ואיננו מגיע רק עד קרסולי הגדולים, אבל זהו רק בקומה, אבל במעלה גדול גדול הנהו, הוא מכה את המן ברגליו ככל הגדולים, ואף גם זאת איננו רוקד ורומס בחזקה כשאר ילדים. כי אם בנמוס וברפיון מרים הוא את רגלו האחת ובבעיטה אחת או שתים מתכון הוא למחות את זכרו של עמלק..

ובהגיע ימי הפסח, ועל ליבלע אמנם לשאל מאת אביו את הארבע קושיות, כי הוא הצעיר בבית אביו, אך הוא איננו חוזר עליהם, לצחוק הוא לו לחזר על הקושיות, וכי ילד הנהו? יושב הוא בחדר בשעה שהילדים לומדים את הקושיות וצחוק מרחף על שפתיו, גם זה למוד.. למוד לילדים. אך הוא איננו ילד.

הוא איננו נרדם מיד אחר הקושיות כשאר ילדים, הוא יושב עם אביו עד כלות כל הסדר, אוכל את האפיקומן, גומר את ההלל, שותה את הכוס האחרונה עד תמה, וגם אז איננו נופל על המטה חצי לבוש. כי אם מתהלך הוא בבית אנה ואנה, פושט את בגדיו, קורא את שמע ושוכב לישן..

פוגש הוא את נחמן בן גילו והנה הוא לבוש מעיל עם כפתורים מבריקים, ועל ראשו כובע ככובעי אנשי הצבא, ילדים רבים מתאספים סביבו, זה ממשמש בכפתוריו, וזה מקנא בכובעו, ומתפאר הוא נחמן בציוניו הטובים, ארבעה, חמשה. אך ליבלע עובר עליו בלי שום ...ב, כבר איננו ילד לקנא בכפתורים נוצצים יודע הוא, כי הכפתורים אינם אלא כפתורים. דבר גדול הוא ללבש כפתורים, מי איננו יכול לעשות כזאת? אבל ללמד גמרא.. ינסה נא נחמן ללמד דף גמרא, הוא לא ימצא שם ידיו ורגליו, יודע הוא לצרף אחת ואחת, שתים פעמים שתים, יודע הוא לומר בעל פה איזה זמר יוני, אבל גמרא.. יפתח נא גמרא ויגיד.. יבין נא את השאלות והתשובות, הקושיות והתרוצים, אך לא, במחילת כבודו, לא, באלף גדולה, כאלם לא יפתח פיו וכחרש לא ישמע ם אם תקרא באזניו ובמה נחשבו חכמותיו וכפתוריו מה הם?..״

והנה חג השבועות בא. החג הזה הציק לליבקה מאד, עליו הי׳ להכון להיות נעור כל הלילה, לומר תקון ולראות את נץ החמה, הוא לא ראה עוד מעודו את יציאת השמש, אבל מה יעשה, שמא תתקפהו שנה, שכב ליבלע במטה, בצהרים, אמר לישן, סגר עפעפיו בחזקה, ...ך השנה נדדה מעיניו, משך את המכסה מעל לראשו ויתעטף בו עד אשר כבדה נשימתו וזעה כסתה פניו, ויאנס לגלות את ראשו ולהסיר המכסה מעל פניו, ויתהפך מצד אל צד. שתי

שעות נתגלגל במטה, החליף מראשותיו עשר פעמים, אך שנה לא תקפתהו ויאנס לקום על אפו ועל חמתו, ויחלט בלבו, יהי מה, הוא לא ירדם, הן הלילה הוא קצר בימי הקיץ. עד השעה הראשונה אחר חצות כבר נסה להיות ער בליל פסח העבר, עתה יתגבר כארי עוד שתי שעות. אך מה הן השתי שעות לעמת הענג אשר ישבע בהיותו נעור כל הלילה כאחד הגדולים, מי ידמה לו אז?..

הלילה בא, וראש ליבלע עליו כגלגל, כמו להכעים לא ערבה לו שנתו גם בליל העבר, ואשר על כן קשתה עליו היקיצה כפלים. התחכם „הילד-הגדול" וימעט באכילת ארוחת הערב. ידע ליבלע, כי המאכל מביא את השנה. הוא כבר לומד גמרא, הוא יודע מה שאמור בגמרא, למעמסה היתה עליו הישיבה אל שלחן האכילה ונהנה מאד כשנפטר ממנו, ויקם על רגליו ויקרא בתקון בקול לבל תתקפהו שנה. עברה חצי שעה, ליבקה מסתכל בשעון, והנה, האח! עוד מעט ובאה השעה השתים עשרה, ומוסיף הוא לקרא, כמה עוד עליו לחכות?, שלש שעות, זמן מועט כזה, קורא הוא עוד מעט.. והנה.. עיניו נסגרות, פותח הוא אותן בכל כחו, מעין בתקון, אך הן נסגרות.. שפתותיו משתתקות, ראשו מורד על השלחן, והוא מתנמנם.. בעבור רגעים אחדים הוא מקיץ, אהה, הוא ישן, הוא נרדם, הוא לא הי׳ נעור כל הלילה, מסתכל הוא אל כל עבר, והנה אבא קורא כמלפנים — צר לו מאד, מתחזק הוא ויוצא מעט החוצה להפיג את שנתו, מתבונן הוא אל הרקיע, והנה המון כוכבים אין מספר נוצצים כספירים, מהם עפים כברקים וכחצים, מהם מתנענעים ומתנודדים, והאויר הוא כל כך נעים, רוח קל וקריר נושב בפניך. בלי כונה הנך יושב על איזה מושב, עוד מעט והנך אחוז בזרועות השנה ותרדמה נופלת עליך.. הקיץ ליבלע

ויכנס הביתה, התחיל שוב לקרא כשהוא מתהלך בבית אנה ואנה, עברו רגעים אחדים ורגליו התחילו כושלות, ברכיו נמעדות ונטות לנפל..

„עד מתי תצטער כל כך?" — התחיל אבא גוער בו — „שכב והרדם, האמנם חושב אתה להיות נעור כל הלילה? השמעת? ילד קט, זה אשר יצא מחתוליו, מתאמר גם הוא לגדול וחפץ הוא להדמות לגדולים? לך שכב. שובב!"

הדברים האלה היו כרעם אדיר על ראש הילד, וכרוח סערה בגחלי אש כן הפיחו בקרבו רוח גבורה וילבש עוז ותעצומות, ותאות השנה סרה מעליו לגמרי. ויעור כל הלילה עד צאת השמש בגבורתו. האח! מה גדול הי' אז ליבלע בעיניו, מי דמה אליו, בגאון ובגדל לבב בא בשעה העשירית בבקר אל בית התפלה, הצבור כבר אמנם התפלל אך הוא לא נפל בעיניו מזה כלל, כל הילדים הם בעיניו כתנבים, גמדים, הם ישנו כל הלילה. נרדמו כפגרים מתים. תקון לא אמרו את נץ החמה לא ראו. מה הם? — ילדים קטנים אבל הוא ליבלע, הוא הגדול בענקים, לו שם בגדולים. לשוא אמר אבא כי ילד הוא, הוא חפץ רק לפתותו. להטות את לבו אל השנה, אבל, לא, הוא לא נפתה אל דברי אבא. הוא, גדול באמת, הוא לומד גמרא, גם אבא יודע שהוא גדול, הכל יודעים שהילד הלומד גמרא גדול הוא..

מכתבי-אחים.

איך בין אין באיערען געבארען, ווער וואהנן היר,
איך קאן נאר בלאוז די שוהלע — די נאטען—איינש אדער פיהר.
אבער מיין ליבער פאפא האט: מיר א יודישע צייטונג געבראכט

האט מיר ערציילט און באקאנט געמאכט
ראס אין רוסלאנד גיבט עס פיהל קליינע קנאבין,
וועלכע די עלטערן גאר קיין געלד האבען.
און לערנען דאך אין ליובאוויץ טאג און נאכט,
די היילינע גמרא מיט גראם פלייס און אכהט.

א... איך לעהרין ערסט משניות; האבע רע
זא גע:!...
אח מעכטע איך ליבער נאך ליבאוויץ צו קעהרין...
איך בין אבער לידער נאך זא קליין, מוז צו ערסט
געלט שפ רין,

ראן ווערדע איך גרוים ווירד היין פארען,
איינסטווייל זענדע דאמיט איינען מארק פאן מיין
שפאר-קאססע.

גלויבען זיה מיר! איך האבע ניכט מער אין מיינער
טאססע.

איך שיקע ביילאגע מיינען הערצליכען גרוס,
און מיינע קליינען קאמעראדען מיין פלאמענדען קוש.
מינכען. נ"ס.

אחי ואחיותי קוראי „האח"!

זה כשני שבועות שאנכי קורא את „האח" ומתענג על הספורים היפים אשר יבאו בו, ביחוד לקחו לבבי הספורים: „השקדן", „דודל", „עיני-צדיקים" ועוד. הראיתי את הגליונות לרבי וכמו כן לחברי הלומדים עמדי ב„חדר" אחד וכולם שמחו עליו שמחה גדולה. כעת טרוד אנכי בקבוץ חותמים. בין חברי. על הגליון הזה, גם עליכם, אחי הטובים. החוב להתאמץ ולקבץ חותמים עבור „האח" למען אשר יוכל לעלות מעלה ויהי' לאל ידו להגדיל את כמותו וממילא תגדל גם איכותו.

בתקותי כי תשימו לב לדברי אשאר אחיכם

פינסק יום ועש"ק י"ט שבט תרע"א. משה לעווין.

משוגע איז די וועלט.

משוגע איז די וועלט, נאר אהן א דעת
וואס קאכט דאס אזוי? וואס איז דער רעש?
מי האנדלט מי קויפט
מי פליהט און מי לויפט
מי הארעוועט און שוויץ, ס-איז נאר ניט שווער
ווי פיעל מי האט, וויל מען אלס מער
מי יאגט זיך אלע, נאר נאך די געלט
משוגע; משוגע איז די וועלט!!

דער וויל האבין, ווי בליצען פערר
לונט ער צוליעב דעם, טיעף אין דער ערד...
ער האנדלט ער טוט, אריבער דעם בח
טאג און נאכט, פאר דרייט איז דער מח
עס שטייעט ניט מער, קיין שכל קיין קאפ
וואו לייט מען נאך, ווי ניט מען אפ
מי לויפט, מי לויפט, אלס נאך די געלט
משוגע, משוגע איז די וועלט!!

הייזער גיפוצט ז ווילט זיך דעם ציוויטין,
און ניטאָ אין קעסענע, אַ פענינ אַ גרייטין..
ער חאַפט און ער לייט
און רוהט ניט קיין צייט
שטענדיג אין ־ענ, שטענדיג אין וואָגין,
די משרתים רוהען, און ער איז צוטראָגין
ער פאַרט אין רעגין. אין היץ און אין קעלט
משונע אָן א זינען, משונע איז די וועלט.

קליידער נאָך דער מאָדע, ווילט זיך דאָרטין יענער
און א נוואָרניער צו די קינדער, זיי זאָלען זיין קענער
אין אויסלאַנד אַלע ווטער
און דוקא אין ערשטען נומער
און ער נעבאַך וואָס? אַט גיב איהם א פרעג
ער ווערט א יסנירוסין, אקוראט ווי אין ניין טעג...
מי מוז דאָך דאַקאָוען און קריגען די געלט
משונע זייער. משונע איז די וועלט.

דאָרטען וויל איינער דעם נאָמען נביר
מזרח און ששי, כבוד אָן א שיעור
ער שלאָגט זיך דערפאַר
און בלייבט גאָר א נאַר
ער וויל התמנות. נאמנות, גבאות
קויפט ער זיך שארין, טוט אלע רמאות,
און ערשט ניט קיין כבוד. און פטרת די געלט.
משונע, משונע איז די וועלט...

דער וויל דוקא הייזער קארעטין
די וויל צירונג, זייגערס ברוסליעטין
און סעדער, און זאלין
און גוליאניעס און באלין
פיל ווילען מותרות, איבריגע זאכין
פיל--נארעשקיט וואָס ברייננט נאָר צום לאכען
און עס קאָסט אלס נעזונר יאָהרען און געלט
משונע זיינען אלע, משונע איז די וועלט.

הילדים אשר מלאו להם שלש עשרה שנה:

תלמידי החדרים בפה:	הילד	מר	אברהם יצחק לוריא	יחי'	א'	דר"ח	אדר			
	„	„	יצחק שפירא	„	„	„	„			
	„	„	שמרי' האריק	„	ד'	„	„			
ארשא פ. מוהילוב	„	„	אברהם קאנטער	„	י"ז	„	„	נדב	50	ק"ב
האראדישין „	„	„	זאב וואלף דאלניק	„	ט"ו	„	שבט	„	58	„
הלוכאוו פ. צרניגוב	„	„	לויק וועקסליער	„	„	„	„			
ווארשא	„	„	שרגא ווישניאק	„	ד'	„	טבת	„	20	„
וועליז פ. וויטעבסק	„	„	שלמה חאווקין	„	י"ב	„	אדר			
טאלקע » „	„	„	משה פינחאשיק	„	ד'	„	שבט			
מאלאי-פערעשצעפינא פ. פולטבה	„	„	אלעזר ב"ר הלל הורעוויין		טו"ב	„	אדר	„	1	רו"ב
ליובאוויטש פ. מוהילוב	„	„	ישראל גאדין	„	כ"ה	„	אדר			
מינסק	„	„	משה גרייווער	„	ט"ו	„	שבט			
„	„	„	זלמן קאסטרעל	„	י"ט	„	„			
לאדמיר פ. וואהלין	„	„	אשר דאלינער	„	ב'	„	אדר	„	20	ק"ב
נעוול פ. וויטבסק	„	„	משה ריקאנט	„	„	„	„	„	10	„
קאברין פ. גראדנע	„	„	עזרא קאפיצקע	„	ט"ז	„	-	„	20	„

יחיו ויגדלו ויאריכו ימים ושנים בעשר וכבוד ויראת השם סלה!

הערה: אלה הילדים שנשמטה רשימת הבר מצוה שלהם באשמת המערכת ייטיבו להודיע ונקבע אותם בדפוס אי"ה.

שמות אחי-התמימים יחיו וירבו.

באברויסק פ. מינסק	ליב יצחק דראבקין	משה זעלצער	משה חורגין
(המשך מגליון י ב)	לויק ווייסמאן	משה זאלי' פרידילאנסקי	מיכאל קוקירין
לויק יערענבורג	ליב דווארקין	משה קליבאנאוו	משה שניצער
ליב שאשקין	משה טאטאשאוו	מאיר ניסן סארקין	(עוד יבא בע"ה)

הצורק: משה ראזענבלויס

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред. Изд. и Типографія I. Лурье, Гороховая, 48.

Редакція: СПБ, Забалканскій пр., 20.

הָאָח

שָׁנָה שֵׁנִי'

עתון שבועי לילדים: מאמרים מועילים מאד לחנוך הילדים, ומעוררים לשקידה בלמוד ומדות טובות, ספורים יפים ארוכים וקצרים בעברית ובזרגון, שירים, חידות ופתרונן, שעשועים ובדיחות, תולדות אנשי שם ועוד. כל אלה ערוכים בשפה קלה ונוחה ומושכת את הלב ומביאים תועלת רבה לילדים.

נערך בליובאוויטש

במוסד

תומכי־תמימים

שנת תער"ב.

שנה ב"ה שניה

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים. נכנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תחי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

האח

No. 1.

יום ג' פ' בראשית כ"ה תשרי תער"ב.

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלוח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלוח.

מפני חג שמחתנו לא יצא הגליון הזה במועדו.

החדר — גן עדן הילדים.

ושוב באים אתם אל החדר, אחים...

עברו הימים אשר היו אמנם מלאי ענין, ימים אשר השאירו אחריהם רושם לא מועט. הימים הנוראים. ראש השנה ויום הכפורים, הימים אשר נפגשו מאת כל בני ישראל בחרדת קדש נוראה. אחריהם ימי הסכות ימי השמחה והששון. הימים אשר שמחת היהודי עברה כל גבול, הימים אשר הכריזו על היהודים כי אין להם בעולמם אלא תורה, כי גם בהיותם בגולה בכל מצב שהם בו שמחים הם בתורה ובמצות בכל לבבם ובכל נפשם. גם אנחנו הילדים שמחים וטובי לב היינו, עליזים וצוהלים, רוקדים ויוצאים במחולות אחוזים בידי הגדולים ונמשכים אחריהם באין מוחה ובאין גוער בנו. ימים טובים היו, טובים מאד; אבל בכל זאת הלא גבול וקצב להם, כי אי אפשר הוא להתענות בכל ימות השנה ולנהג בהם מנהג יום הכפורים, וכן לא יתכן לרקד ולצאת במחולות יום יום ולשמח לו גם בשמחת התורה, רק ימים מספר בלבד אנחנו נוהגים כמנהג הזה. ואחרי כן עלינו לשוב אל עבודתנו איש איש למלאכתו ולמנהגו, ובכן הנה אנחנו הילדים שבים ללכת אל החדר.

תלמידי החדר היינו בקיץ ותלמידי החדר אנחנו מוסיפים להיות בחרף.

ואמנם מה טוב ומה נעים גורל הילד הלומד בחדר!

האדם הראשון — מספרה לנו התורה — בתחלת יצירתו נתן בגן העדן — ובגן כל עץ פרי טוב למאכל וייטב לו מאד: ומה עשה אז האדם? וכי סבורים אתם ילדים שלא עסק אלא במאכל ובמשתה? האדם הראשון יציר כפיו של הקדוש ברוך הוא הי' אוכל תפוחים ואגסים בהנאה מרבה ובענג רב ולא יותר? לא אחים, אם ככה אתם חושבים טועים אתם. האדם הראשון הי' גדול מאד במעלה ובחכמה. הוא למד תורה... הוא לא ידע עדין מכל עמל ועבודה, מאכלו נכון לפניו, בבגדים לא ידע מחסור, אשה ובנים לא היו לו, ולא הי' לו כל מפריע בעסק התורה אשר על פי' ידע והבין בסוד השם ויתענג מאד, רק אחרי כן, אחרי אשר נתנה לו אשה לעזר כנגדו, והנחש הרע מצא לו ידים להדיחם מאחרי מצות השם, אז נגזרה עליו לעבד את האדמה, למצא לחמו בזעת אפו, ובנים ילדו לו אשר הוסיפו למרר חייו, אז כבר היו שערי הגן עדן סגורים לפניו.

גם כל ילד בעודנו לומד בחדר, מאכלו נתן לו מאת אבותיו, לחמו ומימיו נאמנים, גם כסות לעורו לא החסר לו והוא יושב ועוסק בתורה, הרי הוא בגן עדן.

אשה ובנים אין לו, כל עבודת כלכלה אין עליו, ואין דבר אשר יפריע אותו מעסק התורה, כי דבר אין לו עם העולם, רחוק הוא משאון תבל ומלואה, וכל עבודתו היא רק לדעת את התורה, את הספורים הנפלאים והנשגבים, את הגמרא המפלפלת בחכמה בכל דבר וענין, את המדרשים והבאורים המחכמים, האח! כל אלה הלא מענגים מאד, ולא עוד אלא שמצוה הוא עושה, מצות למוד התורה וידיעתה, מצוה שהיא שקולה כנגד כל המצות, אשריכם ילדים!

תיקר נא העת הזאת בעיניכם, שימו לבבכם אל הימים, ימי הילדות, אשר אין כמוהם לטוב בכל ימי החיים, אל הימים אשר לבבכם תמים ונפשכם טהורה ושכלכם נח ללקט כל שכל וחכמה וכל מדה טובה. וכל דאגה אין לכם, הימים האלה הם ימי אשרכם, ימים אשר יש בהם חפץ, הימים אשר עודכם בגן האלקים.

אמן.

ככל הילדים הי' אפרים ילד האוהב את החפש יותר מהעבודה. יש אשר אחר לבא אל החדר, או גם לפעמים לא שקד לדעת את הלמודים אל נכון, אך באחת הי' נזהר מאד, הוא נזהר לענות אמן על כל ברכה אשר שמעו אזניו. בבית התפלה הי' הוא הילד היחידי אשר לא שח שום שיחה בשעה שהחזן חוזר את התפלה בקול רם, ותחת אשר שאר הילדים השתמשו באותה שעה למסר איש לאחיו את עניניו הפעוטים. עמד הוא אפרים באזנים נטויות ובפה פעור נכון לענות אמן מיד אחרי כלות החזן כל ברכה וברכה, ועונה הי' בקול רם

ובהברה מפורשת כבאר היטב, ויש אשר בענית אמן שלו הקיץ גם את הגדולים השוכחים או מסיחים דעתם מחזרת הש"ץ ולקול קריאתו התעוררו גם הם ויענו אמן. גם בחדר אהב אפרים לענות אמן אחר ברכת כל ילד. ואך נטל אחד מהם עגה או פרי בידו או צלחית מים לשתות מעט, מיד נטה את אזניו לשמע את הברכה ולענות אחרי' אמן, וצער גדול הי' לו באכל אחד החברים בלא ברכה או גם בברכו בלחישה או בחטיפה, כי לא יכל לענות אמן אחריו. גם בביתו למד את אחותו הקטנה לברך על כל דבר מאכל, גם על ברק ורעם, והכל בשביל לענות אמן אחר ברכותי', ככה אהב את ענית האמן.

ויהי היום ואפרים לא שמע בקול אמו וביום סגריר הלך אל החדר כשהוא לבוש מעיל קיץ ויתקרר ויפל למשכב. בימים הראשונים לחליו דבר עוד את דבריו באזני אחותו הקטנה אשר לא משה מחדר משכבו, אך כעבור ימים אחדים גבר חמו מאד ויאנש.. בלב מלא דאגה ישבה אמו מראשותיו ועיני' זלגו דמעות גם אחותו הקטנה לא נרעה עיני' ממנו, ולמראה אמו הבכי' בכתה גם היא תמרורים, „חדלי צפורה, לכי מזה". — אמרה לה אמה כשדמעותי' מחניקות את גרונה — אל תבכי, אסור לבכות, אפרים-קה נרגז מזה".

אך אפרים לא שמע ולא ידע דבר, עיניו היו סגורות על עפעפיו צלמות ובעמל רב הלעיטוהו את סמי המרפא או כף מרק.. עברו עוד ימים והמחלה הגיעה עד מרום קצה, גם הרופא כבר נואש מחייו, וכבר עמדו אוהבי הוריו על יד מטתו בלב נדכה מלא יאוש וחמלה על ילד נעים ורך כזה הנגע.. „מה רבה רעת הילדים בסרבם לשמע בקול הוריהם" — מניע האחד בראשו — „לא שמע הילד בקול אמו. לא נזהר מצוה, ומה אחריתו? מה נרם לו ולהוריו האמללים?"

„אל נא" — עונה רעהו — אל נא תספר בשעה זו כגנותם של הילדים, ילדות היא ולא יותר. אולת קשורה בלב נער. וכי בשביל זה עליו להשפט משפט נורא כזה - חלילה — ? אל נא תוסיף לדבר כדברים האלה". למה הנכם מיאשים את לבכם מחיי הילד הזה? — עונה השלישי — עוד תקותנו לא אבדה, חלילה, חי הוא וחי' יחי' עוד ימים רבים ועוד יוסיף לענות אמן אלפי רבבות פעמים".

„אמן!" קרא פתאם הילד הגוע ויפקח את עיניו... עברו רגעים אחדים ויקרא לאמו לתת לו מעט מים. ויתפלאו ויתמהו העומדים עליו. אך לא שאלו את פי הילד מאומה. ויעברו שנים שלשה ימים ואפרים כבר ישב במטתו נשען על כר גדול ויספר באזני השואלים אותו על דבר ה„אמן" אשר קרא לאמר: בחלומי והנה הובאתי השמימה לפני שופטים נוראים היושבים ודנים אותי אם להשאירני בחיים או לא, חלילה, ומלאכים באו ויעידו בפני את אשר ישר העויתי ולא שמעתי בקול הורי ומורי כמה פעמים, וגם הפעם בזדון לבי הסבתי לי את חליי זה, ויש אשר אינני שוקד לדעת את החמש, את הגמרא. „הוי. — קרא אחד המלאכים — וירקע ברגליו — „ילד שובב כזה את התורה איננו חפץ ללמד, הנקלה היא. למאס בתורה ולבחר תחתיה בבטלה ובמשחקים שונים?" ואני עומד רועד כלי וכמעט אשר לא נחרץ משפטי, והנה נגש זקן אחד ויגער בהמלאכים ההם ויאמר: „מה לכם ולאפרים ילד שעשעי?, היודעים אתם איך נזהר הוא בעניית אמן? חזון יקר הוא למצא בגדולים זהיר כמוהו בדבר זה" „ומי יברר כי כנים דבריך אלי?" — שאל אחד השופטים — „הבו לי דבר מה לברך עליו וראיתם בעיניכם ושמעתם באזניכם את קול עניתו". פשטו המלאכים למצא איזו פרי או מעט מים, אך הזקן טס בטיסה אחת וירד ארצה ויעל

השמימה ובידו תפוח ויברך עליו בורא פרי העץ, ויהי ככלותו את הברכה ואמהר ואען אחריו „אמן", „חי' יחי'! — חרצו השופטים משפטם — ויוסיף לענות אמן שנים רבות.. הוא אשר שמעתם אותי עונה אמן.

ספור הילד הזה הפליא מאד את השומעים ורבים רבים שבו להזהר בעניית אמן כל ימי חייהם...

תולדות אנשי שם.

(המשך מגליון ל"ה שנת תרע"א).

אחרי הימים ההם מתה עליו אשתו אשר לא ילדה לו, ויתגלגלו הדברים לדבר בו נכבדות באלמנה בת הגאון המפורסם רבי עקיבא איגר זצ"ל, ויחקר החת"ם אצל הגאון רעק"א ז"ל בעצמו על דבר בתו המדברת אם טובה היא לפניו, ויענהו לאמר: „כי אמנם טובה היא וישרה וראוי' להנשא לתלמיד חכם, אך ירא הוא, כי בודאי רוצה החת"ם לישא בת ת"ח ולמדרגה זו עוד לא הגיע" ויען לו החת"ס: כי סומך הוא עליו ועל דבריו הנאמנים וגם אחריות המצוה לישא בת ת"ח נוטל הוא על עצמו, אך חושש הוא „שמא לא ירצה הגרע"א ליתן בתו לעם הארץ". אך באמת לא ארכו הימים ובת הת"ח האמיתי רעק"א זצ"ל נשאת להת"ח האמיתי החת"ס זצ"ל ותלד לו שלשה בנים ושבע בנות. בשנת תק"פ נחלו ר"ל כל בניו בחולי קשה ויתפלל עליהם עם תלמידיו בבית מדרשו בלב מר ובבואו לביתו, מצאוהו כותב תשובה חמורה וארוכה וכששאל אותו אחד מתלמידיו, איך הוא עוסק בשעת טרדה בענין חמור כל כך? השיב לו: זמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד".

בשנת תקע"ט היתה עת צרה ליעקב כי פשתה מספחת הרעפארמא בישראל אשר באשכנז, פריצי העם בנו להם בתי תפלה חדשים אשר לא שערום אבותינו, וינהיגו בהם מנהגים אשר בחקות העמים יסודם, וימאסו בתפלות האמורות על קבוץ גליות ובנין המקדש ועבודת הקרבנות, כי אמרו בארץ הגוים נשב ובצלם נחי' ורק שם ישראל יקרא עלינו. היראים אשר בעת ההיא ראו ונבהלו ורעדה אחזתם, כי השכילו לראות את הרעה והאסון הנורא הנשקפה מזה להיהדות, אשר על כן מהרו לפנות אל הגאון החת"ם זצ"ל לקום לעזרת הדת והוא אמנם אזר כגבר חלציו ויצא למלחמה, מלחמת הדת וקיומה יחד עם שאר גדולי הדור וגאוניו, ויערך דברים רבים חוצבים

כלהבות אש וביותר על אחד מפריצי הזמן ההוא אשר אמר לפרץ נדרים ומנהגים שונים ולשנותם כרצונו, ובאחד ממאמריו נאמר: „אלף כיוצא בו יאבדו ועוקץ אחד ממנהגי ישראל לא יזוז ממקומו“. ובאחד מדרושיו דרש החת"ס ז"ל לאמר: „כי גם בימי יחזקאל הנביא היו בישראל כאלה שטענו ואמרו: נהי' ככל הגוים! אך השי"ת השיב להם: אם לא ביד חזקה וחמה שפוכה אמלוך עליכם! ומחשבתם להיות ככל הגוים היו לא תהי'! כי אם כמו שהי' בימי אחשורש שגזר עליהם המן גזרת כליון ח"ו וחזרו לקבל עליהם את התורה, ואמר רב נחמן על זה: „כל כי האי ריתחא לרתח רחמנא עלן ולפרקינן“ פירוש, כל כעס כזה יכעס הרחמן עלינו ובלבד שיגאל אותנו. ואמר הגאון החת"ס ז"ל, שאפשר לשמע מזה שיש כעסו של הקב"ה שהוא גרוע חלילה מכעס זה של גזרותיו של המן, ומהו? (אף שהפירוש הפשוט הוא שגם כעס כזה כדאי בשביל גאולה, אך ניתן לדרוש ג"כ שיש כעס יותר קשה) והוא כשאינו מחזירם למוטב על ידי גזרותיו של המן כי אם שכבוד התורה ולומדי' מתדלדל ושם שמים מתחלל חלילה כו' ומבאר זה במשל שהי' בעיר מולדתו פפד"מ מקרי דרדקי אומן מופלא במלאכתו מלאכת שמים ולא רדה את התנוקות ברצועת מרדות, כי אם הי' מאים עליהם שאם לא ישמעו לו יפיל את עצמו מן החלון או כדומה. ונתירא התנוקות והבטיחוהו לשמע וללמד, עד שפעם אחת עמד בן פריץ ומביש וכשהי' מקראהו הרבי שיפיל עצמו מן החלון עמד ושאל, אם נפל תפול הלא נצא חפשי מבית הספר!

כן הדבר, כשהקב"ה מרחם על ישראל ואינו חפץ לרדותם בגזרותיו של המן מאים עליהם בנפילת כבודו כביכול כו' אך החפשים המתפרצים אשר בהפקירא ניחא להו שמחים בזה לצאת מתחת ידי שמים, לא כן רב נחמן וכל הרבנים היראים אחריו אומרים, מוטב יכעס ה"ו עלינו כל כי האי ריתחא, כהמן וסיעתו, אך לא בנפילת כבודו וכבוד התורה חלילה וחלילה“.

בדברים רבים כאלה ויותר מאלה הרבה להוכיח ולהזהיר את העם לבל יתעו אחרי המדיחים המחדשים הסרים מעל דרכי היהודים ומנהגיהם הנושנים, כי רק היהדות העתיקה ומנהגי' המסורים מאבות לבנים רק עליהם יהי' היהודים ויתקימו בארצות גלותם.

(עוד יבא בע"ה).

שיר חנכת הבית רגשי נפשנו
מגישים אנחנו ב„האח“ עתוננו
ותהי נא לרצון, זו מנחתנו
ארשת שפתנו והגיון לבנו
לפני ר' שמואל זאב שפרינצזאן ידידנו.
זה האיש לו ברית מסחר אתנו
אשר מטובו ייטב גם לנו.
בקבלו שטרותינו, ועל ידו יקנו.
לכן יתברך נא באשר והצלחה
ביתו אשר בנה יראה בו ברכה
יצליח בכל מעשיו, ובחיי משפחה
תורה ימלא ביתו ומצות כהלכה
שרשיו פריו רעננים יהיו נצח, זרוע
אור הצלחו נעלה בברכת התמימים

בעיר דאבראייע בחתונת החתן המהולל מר נחום ב"ר מרדכי שו"ב יחי' עם ב"ג המהוללה לאה בת ר' אברהם נח שו"ב תחי' נאסף ע"י המפו' ווה"ס מו"ה מאיר ליב עפילמאן יחי' שמונה רו"כ לקופת הילדים.

יעלה זווגם ליפה ולהצלחה.

הג' ר' שמואל זאב שפרינצזאהן יחי' ליום חנכת ביתו נדב לקופת הילדים א' רו"כ ושמונים ק"פ.

ממעקי לבבנו מברכים אנחנו במזל טוב את כבוד הרב המו"צ דעירנו וויעליקיא לוקי מוהר"ה שרגא פייוויש סטאלאוו נר"י ליום כלולת בתו הכבודה מ' דבורה עם ב"ג החתן הבחור המפו' מתלמידי התמימים הרב ר' ש' זלמן ראזענבוים נ"י, יתן ד' שיהי' בשע"ט ובמז"ט כברכת

אברהם ובנו בנימין ביינוש שניירמאן נדב 54 ק"פ.

רובער בית יעקב נדב 18 ק"פ.

חיים משה טייטעלבוים נדב 18 ק"פ.

מנחם מענדל לייאין שו"ב נדב 18 ק"פ.

אלטר בהרב סטאלאוו נדב 18 ק"פ.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред.-Изд. и Типографія I. Лурье, Гороховая, 48.

שנה ב״ה שניה

האח

№ 2.

יום ג׳ פ׳ נח ב׳ חשון תער״ב.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תחי׳ לו וחיים הוא קונה לנפשו

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו״כ לחצי שנה רו״כ אחד לרבע שנה חצי רו״כ. לחדש עשרים ק׳. בלי משלוח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלוח.

חשבון קצר
מפעולות מוסד „תומכי תמימים" בשנה הקודמת.

נוהגים הם כל העתונאים בכל שנה בראשיתה לערך חשבון מהעובדות והמאורעות שאירעו ונעשו בשנה הקודמת, להראות על גדלם, ערכם וענינם בחיים, למתח קו תחתם ולעשות סך הכל מכלם, ולשפט מזה על הפעולות והמעשים העתידים לבא בשנה הבאה.

אנחנו אשר אין מעסקנו להודיע חדשות ונצורות ממעשים בכל יום ברחבי תבל ומלואה, בהליכות מדיניות וארחותיהן, כי אין מטרתנו ותעודתנו, כי אם להשריש יהדות נאמנה בלב אחינו ולנטע בלבם אהבה וחבה לתורתנו הקדושה, ועוד שהרי בעיקר איננו פונים ומכונים בדברינו אלא אל אחינו הילדים, אשר לדעתנו, אין להם עסק בהליכות עולם ושנויי הזמן, אנחנו לא נערך חשבון אלא מפעולות מוסד „תומכי תמימים" הראויות לשימת לב, מהעובדות והמאורעות שאירעו לתלמידינו ומהחדשות שנתחדשו במוסד, להוכיח ולהראות בזה, כי בעזרת השם יתברך וביתרון הכשר דעת מנהליו, ד׳ עליהם יחיו, הולך המוסד הזה ומשתכלל ומתרחב ותופס מקום גדול ונכבד בעולם ובחיים, מתקרב אל מטרתו ותעודתו, ונותן תקוה ואמץ בלב כל המשתתפים בתמיכתו והנהגתו, כי יש שכר לפעולתם, לראות ברכה בעמלם, פרי קדש הלולים, דור ישרים ותמימים לעד לעולם.

א) בעה״י נתקבלו תלמידים רבים בחדרים, עד שעלה מספרם קרוב למאתים, יחיו וירבו, ועלו במעלות למודם והנהגתם התמימה באופן נעלה, וכל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ד׳ בוהרים בו ובתורתו.

ב) נוסדה מערכת, להוציא לאור עתון שבועי לילדים בשם „האח" אשר מטרתו נאמנה להשריש ולנטע יהדות נאמנה ותמימה בלבות הילדים הקוראים, ופריו קדש להילדים התמימים הלומדים פה, ובה״ה, כי העתון הזה מצא לו מסלות בלב החרדים והחפצים בתורה. והילדים נוהים אחריו ומשתעשעים בו. והמלמדים הנאמנים עם השם ועם קדושיו מפליאים תועלתו ופעולתו על לב הילדים הרך והתמים. ובעה״י ובאמצעות טובי הרגש נמכרו ממנו בכל שבוע קרוב לששת אלפים עקזעמפ׳ ונתמכו מהכנסתו הילדים התמימים בסך כשתים עשרה מאות רו״כ.

ג) בית אבנים גדול—אשר בשם „בית אברהם ורחל" יכנה - אשר בנדבת לב אחד העשירים הנדיבים יחי׳ השקיעו בבנינו איזו אלפים. אך באשמת פורעי הפרעות ותהפוכות הזמן נשבתה המלאכה, ועתה ב״ה שבו לבנותו ובקרוב אי״ה יגמר בכי טוב. הבית נועד לבית תלמוד לתלמידי

השעור והחדרים, ובחלק גדול ממנו ימצאו לינת כבוד תלמידי האולם הגדולים. ברוכים הם העשירים הנכבדים המפקחים על מעשה הצדקה הגדולה הזאת.

ד) יותר מעשרה תלמידים מופלגים יהיו נתמנו לרבנים בערים שונות, מהם שכהנו ברבנות בערים קטנות ונתקבלו לערים גדולות מפורסמות ואנשיהן שבעים רצון מהם ומודים בתמימותם ויראתם וכשרון דעתם בתורה ובהלכה למעשה.

ה) החדשה הכי נכבדה היא, כי בעה"י ובהשתדלותו הנמרצה של כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א נוסדה ישיבה בחברון עיר הקדושה, אשר מטרת „מוסד תומכי תמימים" הושם בה לקו ולמשקלת. לגדל בארץ ישראל דור ישרים ותמימים, צעירים מסורים לתורה ולעבודה עפ"י יסודות הקדש של רבותינו הקדושים זלה"ה מיסדי החב"ד. ולמטרה זו נבחרו בחורים נעלים כשבעה במספר ובראשם משפיע ומשגיח מצין המצטין באופן הנהגתו ובדבריו החמים המכים שרש בלב התלמידים להוציא פרי אמת ותנובת יראת ד' טהורה. וכבר נסעו לדרכם צלחה בע"ה ובאו: מלא תקוה להשלים רצון ד' ורצון יראיו

מאגדות חכמינו זכרם לברכה.

כשבא נח לנטע את הכרם, בא שטן ועמד לפניו, אמר לו: מה אתה נוטע? אמר לו: כרם. אמר לו: מה טיבו? אמר לו: פירותיו מתוקים בין לחים בין יבשים, ועושים מהם יין המשמח לבבות. אמר לו השטן: בא ונשתתף שנינו בכרם זה. אמר לו: הן.

מה עשה שטן? הביא כבש והרגו תחת הגפן, אח"כ הביא ארי והרגו, ואח"כ הביא חזיר והרגו, ואח"כ הביא קוף והרגו תחת הכרם והטיפו דמם באותו הכרם והשקוהו מדמיהם.

רמז לו: שקודם שישתה אדם מן היין הרי הוא תם ככבשה זו שאינה יודעת כלום וכרחל לפני גוזזי' נאלמה. שתה כהוגן, הרי הוא גבור כארי ואומר אין כמותו בעולם, כיון ששתה יותר מדאי נעשה כחזיר מתלכלך בו', נשתכר נעשה כקוף עומד ומרקד ומשחק ומוציא לפני הכל נבלות מפיו ואינו יודע מה יעשה.

(תנחומא פרשה נח).

ולשמחת לב כל אחינו הדואגים למצבם של התורה והיהדות היורד ומתמוטט גם בארצנו הקדושה באשמת אלה השואפים לישוב של חרבן הדת, ר"ל, כידוע; על דבר הישיבה הזאת עוד נרחיב דברינו אי"ה בגליונות הבאים.

ועתה הנקל לשפט מכל אלה, כי האמת ומסירות נפשותם של מנהלי „תומכי תמימים" הולכות וכובשות גבעות נשגבות בחזוק התורה, ומצודות בצורות בקיום האמונה הטהורה, ותקוה גדולה נשקפה להם בעתיד הקרוב, כן יעזרם השי"ת ויצליחם בכל מעשי ידיהם.

העורך.

ספור

מדברי ימי יותם אחז יחזקיהו מלכי יהודה*).

א

ויהי אחרי מות המלך עזיהו הוא המלך אשר אמר לבא אל היכל ד' להקטיר על מזבח הקטרת אשר לא כתורה. כי לא היה מבני אהרן הכהן,

*) ויהי בימי אחז, מה צרה היתה שם? ארם מקדם ופלשתים מאחור. משל לבן שרים שנזדווג לו פדגוגו להמיתו, אמר אם אני הורגנו עכשיו אתחייב מיתה לשר, אלא הריני מושך מניקתו ממנו ומעצמו וכו'. כך אמר אחז, אם אין גדיים אין תישים אם אין תישים אין צאן, אם אין צאן אין רועה, אם אין רועה אין עולם, כך הי' סבור ברעתו לומר: אם אין קטנים אין תלמידים, אם אין תלמידים אין חכמים, אם אין חכמים אין זקנים, אם אין זקנים אין נביאים, אם אין נביאים אין הקב"ה משרה שכינתו עליהם, הה"ד צור תעודה חתום תורה בלמודי. רבי חוניא בר אלעזר אמר, למה נקרא שמו אחז שאחז בתי כנסיות ובתי מדרשות. רבי יעקב בר אבא בשם ר' אחא אמר: אמר ישעי' וחכיתי לד' המסתיר פניו מבית יעקב, אין לך שעה קשה כאותה שעה שכתב בה ואנכי הסתר אסתיר פני בעת ההיא, ומאותה שעה קויתי לו שאמר כי לא תשכח מפי זרעו, ומה הועיל לו? הנה אנכי והילדים אשר נתן לי ד' לאותות ולמופתים, וכי ילדיו היו והלא תלמידיו היו, אלא מלמד שהיו חביבים עליו כבניו.

(מדרש רבה בראשית פרשה מב).

והובל עול מפני שמן (ישעי' י'). א"ר יצחק נפחא, חובל עול של סנחריב מפני שמנו של חזקי' שהי' דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. מה עשה? נעץ

כי אם מבית דוד משבט יהודה, ויהי כעלותו ובידו מקטרת להקטיר והצרעת זרחה במצחו, ויהי מצרע עד יום מותו, ואחרי מותו מלך יותם בנו תחתיו.

בימי המלך הצדיק הזה פרחה ירושלים כפרחת, שלום ושלות השקט היו לה מכל עבריה מסביב. הארץ נתנה יבולה, עץ השדה נתן פריו, ותהי כל עבודת בני ישראל לעבד את ד׳ ולהגות בתורתו, זאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל, היא היתה שעשועיהם וממנה לא סרו ימין ושמאל.

והעיר ירושלים, עיר הבירה, קרית מלך רב, היא היתה עיר גדולה לאלהים, עיר הומיה ומלאה תשואות, ובה בתי מדרש רבים מאד, ובכל בית מדרש ילדים ונערים לעשרות ולמאות יושבים והוגים בתורת ד׳, היא היתה מקור חכמתם וממנה שאבו כל ידיעותיהם. מעל ספר התורה קראו את קורות ימי האבות ותולדותם: את כל אשר עשה אברהם הזקן, את הנסיונות אשר נסה, ואחריו יצחק בנו אשר כבבש לטבח הובל ויפשט צוארו תחת המאכלת החדה למלא את דבר ד׳ לאברהם אביו, וכל אשר עבר על יעקב ובניו עד היותם לגוי ולממלכה; את האותות והמופתים אשר עשה משה לעיני כל

חרב על פתח בית המדרש ואמר: כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו, בדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ, מגבת ועד אנטיפרס ולא מצאו תינוק ותינוקת, איש ואשה שלא היו בקיאין בהלכות טומאה וטהרה ועל אותו הדור הוא אומר והי׳ ביום ההוא יחי׳ איש עגלת בקר ושתי צאן וגו׳ ואומר והי׳ ביום ההוא יהי׳ כל מקום אשר הי׳ שם אלף גפן באלף כסף לשמיר ולשית יהי׳, אעפ״י שאלף גפן באלף כסף לשמיר ולשית יהי׳.

(סנהדרין דף צ״ד ע״ב).

כי מציון תצא תורה (ישעי׳ ב׳). לפי שהי׳ רואה קדושה גדולה וכהנים עוסקים בעבודה הי׳ מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמד תורה כדרשינן בספרי למען תלמד ליראה וגו׳ גדול מעשר שני שמביא לידי תלמוד, לפי שהי׳ עומד בירושלים עד שיאכל מעשר שני שלו והי׳ רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה הי׳ גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה.

(תוס׳ ד״ה כי מציון ב״ב דף כ״א ע״א).

ישראל בים וביבשה, בשמים ובארץ; את המראה הגדול והנורא אשר ראו כל ישראל עין בעין ברדת ד׳ על הר סיני ללמד לעמו תורה ומצות ומראה כבוד ד׳ כאש אוכלת בראש ההר ארבעים יום וארבעים לילה, שבהם נתנה למשה תורה שבכתב ותורה שבעל פה; את המלחמות הגדולות אשר עשו משה ויהושע ואחריהם השופטים והגבורים איש איש בימיו ובדורותיו; את הגבורות והנוראות אשר הראה דוד עבד ד׳ בהלחמו מלחמות ד׳ באויביו מסביב; את חכמת שלמה הרחבה והעמקה אשר הפליאה את כל בני קדם. — את כל אלה קראו והגו בשום־לב, עשו אזנם כאפרכסת לשמע דברי מוריהם ומלמדיהם, נתנו דעתם ולבם אל הדברים שלמדו להבינם ולחקקם על לוח לבם. ותלהט נפשם גחלי אש ללכת בעקבות אבותיהם הקדושים והגבורים, לפשט צוארם לטבח למען שם ד׳, להגות בתורה הנתונה מידי כבוד אלהי ישראל והחרותה באצבע אלהים, ללכת בדרכיו דרכי התורה והמצוה ולדבקה בו, להיות לעם אחד, ממלכת כהנים וגוי קדוש; אלה היו כל מעיני לבות ילדי היהודים וכל ישעם וחפצם.

(המשך יבא אי״ה)

מכתבי-אחים.

מערכת נכבדה!

בחפץ לבב הנני שולח לכם רב תודות בעד כל גליון וגליון, כי מאז התחיל להופיע בעירנו הרע היקר „האח" אני מחכה עליו טרם בואו כעל אח נכבד ואני קורא ומתענג מאד על ספוריו הנחמדים, אשר רוח עברי שפוך בהם לקרב לב תלמידי בית הספר לשמע בלמודים. וחן חן לעורך הנכבד בעד אשר הוא משתדל לפאר את מלאכתו בטהרת הלשון ויפי המליצה, ובזה הוא מביא תועלת לא מעטה גם להילדים החפצים להשתלם בידיעת שפת קדשנו. אחי התמימים! תקראו את האח במתון שתים שלש פעמים, אז תרעו ותכירו את התועלת הרבה אשר הוא משפיע עליכם ותמצאו בו רב ברכה, כי תשארו בנים נאמנים לדתנו ולתורתנו.

אחיכם משה ליב לעווין מדווינסק.

צוויי מוטער.

אייך גלויבט זיך אפילו ניט, ווי האָט דאָס א קינד צוויי מוטערס? אַ מוטער צוויי קינדער שיקט זיך, אָבער איין קינד זאָל האָבען צוויי מוטערס, דאַכט זיך עס האָט נאָך קיין מאָל ניט געטראָפֿען?

אָבער די מעשׂה איז פּאָרט אַזוי, בנציע, דאָס הייסט בן ציון, האָט געהאַט צוויי מוטער'ן, און ווייסט איהר נאָך וועלכע? וועלכע זענען גאָר ניט ענליך גאָר ניט פּאַהאָזיע איינע אויף דער צווייטער, און זייער אויפֿפיהרונג מיט דעם קינד איז ווי צוויי פרעמדע וואָס האָבען גאָר קיין שייכות ניט איינע מיט די אַנדערע, און ווער זענען זיי? הערט זיך נאָר איין, אַ מוטער מיט א טאָכטער. האַ? וואָס זאָגט איהר? וואונדער איבער וואונדער!

איין מוטער וועלכע האָט טאַקע דעם קינד געבּאָרען, דאָס איז ישׂרה, זי האָט איהם געבאָרען און געזויגען ווי אַלע מוטערס. די צווייטע, דאָס איז נעמי ישׂרה'ס מוטער זי זאָגט אַז בנציע איז נאָר איהרער, ער איז איהר קינד און זי איז זיין מוטער, בן ציון, איז אַ אייניגל אַ בן יחיד, אַ ציטעריגער, די מוטער זיינע ביז איהם האָט זי ניט געהאַט קיין קינדער, דאָס הייסט, געהאַט און ניט געהאַט, ס'איז געווען אומעטיג אין שטוב, נעמי, האָט גענוג געקלאָגט און געוויינט, פיעל תהלים געזאָגט וואָס איהר טאָכטער איז ניט זוכה האָבען קיין קינדער, זי איז אליין געווען אַ אלמנה נאָך ניט גאָר קיין אַלטע, נאָר קיין מאַן האָט זי שוין ניט געהאַט, און קיין קינדער אויך ניט חוץ דער איינציגע שׂרה וועלכע איז געבליבען איינע פון דרייצעהען, ביי איהר איז זי געווען און מיט איהר האָט זי שוין געדאַרפט עלטערען זיך און דערלעבען די יאָהרען, זי האָט זיך דער מיט גאָר ניט געהאַלטען אומגליקליך, חלילה, וואָס פעלט איהר, און וועמען דאַרף זי, אבי, ישׂרקה'ן זאָל זיין גוט, אָבער ישׂרקה'ן איז ניט מצליח אין קינדער, קוים, מען האָט דערלעבט אַז ס'איז געבאָרען געוואָרען דער אייניגעלע וועלכער פון אַ סגולה וועגען האָט מען איהם אַ נאָמען נעגעבען בן ציון. פאַר נעמי'ן האָט זיך אָן געהויבען אַ נייע וועלט, זי איז איבערנייס יונג געוואָרען, דאָס הייסט זי האָט איבערנייס צער גדול בנים, ביי נאַכט שלאָפט זי ניט, ביי טאָג רוהט זי ניט, די ליכטיגע וועלט זעהט זי ניט, זי האָדעוועט דעם קינד, זי וויעגט זי ניאַנצעט, זי דערצעהלט איהם מעשׂיות פון פאַרצייטען, פון וואָס עס וועט ערשט ווען עס איז זיין, זי חזרת גוט איין דעם אלטענגנון: „בן ציונקע וועט לערנען תורה, דאָס איז די בעסטע סחורה''. און זי רעכענט טאַקע ניט אַנדערש אַז בן ציונקע וועט לערנען תורה, זי שטעלט זיך אליין פאָר, ווי וועט דאָס זיין אַז זי וועט דערהאַרען זעהען איהם געהן אין חדר, נאָכדעם ווערען בעל־מצוה, נאָכדעם לערנענדיק שפעט ביי נאַכט אין אַ גרויסער אַ גרויסער גמרא און די יאַרמעלקע איז אַרויף גערוקט אויף דעם שפּיץ קאָפּ, און דער ליכטיגער שטערין לייכט און קנייצט

זיך צו פֿאַרשטעהן די גמרא, אַח, ווי גרויס איז איהר בן ציון ביי איהר אין די אויגען, און פון פרייד געהט זי שוין צו, צו זיין ווינגעלע און קושט איהם שטילער הייט אין זיין שטערין און קען זיך זאַט ניט אָנקוקען אויף דעם בן ציונ'קע וואָס זיצט און לערענט און איז מחדש חדושים און איז נאָך זעהר פרום אויך...

נעמי אליין וואַקסט פון זעהר אַ פיינער אַ אידישער משפחה, איהר מאַן איז אויך געווען אַ גרויסער למדן, און איז טאַקע געזעסען און געלערינט, ער האָט געהאַט זיין פרנסה בכבוד פון עטליכע שעה צייט אין טאָג, און די איבריקע צייט האָט ער נאָר פאַרנוצט אויף תורה און עבודה, און נעמי איז דערצו געוויינט, און שעצט דאָס אין האַרצען זעהר הויך, און ווינשט זיך אַזעלכעס פון איהר בן ציונ'קען אויך.

(עוד יבא בע''ה).

הילדים אשר מלאו להם שלש עשרה שנה.

כפה: חיים דובער צירלין מדיסנא כ''ב אלול העבר.

לעפעל: יוסף חיים נת לעוויטאן א''ך מנ''א העבר נדב 36 ק''פ.

בראוואַרי: חיים ליפא ראבינקאוו ג' אייר העבר נדב 50 ק''פ.

יוחאוויטש: בר מצוה כ''ז אלול העבר נדב 36 ק''פ.

תאדארקאוו: מרדכי פעלדמאן יו''ד מנ''א העבר נדב 9 ק''פ.

ווילקאמיר: אברהם בר''י זרחי' ט' אלול העבר נדב א' רו''כ.

סאסניצא: שמואל פייגין ו' תשרי העבר נדב א' רו''כ עם 80 ק''פ.

צאריצינקא: זלמן מאיסעייעוו כ''א אלול העבר נדב רו''כ עם 34 ק''פ.

יחיו ויגדלו באשר ועשר שנות חיים וארך ימים ויראת השם סלה.

נדבות אחים.

ליובאוויטש: ישראל זרחי 18 ק''פ. באקליאן: יצחק יעקב וואלפאווסק, ישראל יצחק ברוך, שלמה ברוך, גרשון יודא ליב עזדרין, אברהם אבא עזדרין, תנחום פינסאן, אברהם אבא חייקין, יצחק מאיר שפירא כאו''א 10 ק''פ. יאקשיין: יצחק דוכאוו, למז''ט לבת שנולדה לו תחי' רבקה תחי'. רודיענסק: ר' נח קאץ, ר' קלמן סאסאנקין, ר' יואל פאליי כאו''א 40 ק''פ.; ר' דוד פאליי, ר' יוסף פריד, ר' ניסן צארני, ר' ליב ראזענבלום כאו''א 37 ק''פ; חיים פריד 33 ק''פ; נח ראזין 34 ק''פ; ר' חיים מירסים 30 ק''פ; ר' שלמה ראזענבלום 35 ק''פ.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред.-Изд. и Тнпографія I. Лурье. Гороховая, 48.

שנה שניה | ב"ה | שנה

הָאָח

No. 3.

יום ג' פ' לך לך ט' חשון תער"ג.

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם מש ח: לשנה שני רו"כ. להצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תחי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

הילדים התמימים ובראשם מאיד בהרה"ג ר' יצחק יואל ראפאלאוויטש מקרעמענטשוג יחי' מברכים מקרב לבם במז"ט את אחיהם התמים הנעלה מר משה בהג' הגדיב המפירסם ר' נתן גור ארי' יחי' ליום מלאת לו שלש עשרה שנה ביום ד' י"ב תשרי העבר, יעלה מעלה מעלה במעלות התורה, היראה והנדיבות יגדל לרוב נחת להוריו הנדיבים יחיו.

הילדים היקרים אחי התמימים שלמה ונפתלי יחי' בני הג' הנדיב ר' שמואל אבא דוליצקי יחי' מעיר אדעסבא נדבו חמשה ועשרים רו"כ ל„קרן קימת" למערכת „האח" אשר במוסד תומכי תמימים.

זרע אברהם

לפני כארבעת אלפי שנים, ובימים ההם וכל עמי הארץ עובדים את האלילים ואת הפסילים - צלמי עץ וצלמי אבן, אלקי כסף ואלקי זהב, משתחוים הם להם, כורעים ברך ומאמינים בהם כי ירעו וכי ייטיבו.. ובאחת הארצות מולך מלך עריץ ללא אמת וללא צדק ושמו נמרוד, הוא נמרוד הרודה בכל גויי הארצות ההן וגוזר עליהם לעבד את הפסילים העורים והחרשים, וכל אשר ימרה את פיו מות יומת, או ישרף חיים באש, ויראים הם אותו כל איש ואשה, כל נער וזקן, ומכבדים את צלמיהם כבוד אלים ומוראם עליהם. ושם איש מרואי פני נמרוד ומעבדיו הנאמנים ושמו תרח. ומסור הוא אל עבודת ההבל וביתו מלא כל גלולים מעשי ידי חרשי עץ ואבן, ומגיש הוא לפניהם סלת. שמן ודבש, חמאת בקר וחלב צאן,...

והנה בן נולד לו ושמו אברם. ובעודנו ילד מואס הוא בכל תעתעי אביו, משליך אחרי גוו את כל הבלי הדור ההוא, וקורא בשם השם אלקי השמים והארץ...

פלא הוא, חידה נשגבה! מאין באה התבונה בלב הילד ההוא להכיר את האמת ולהבדיל בינו ובין השקר? מאין באו האומץ והגבורה בלב הילד הנולד לתרח לחרף נפשו על אמונת האלקים, אמונה אשר לא הורישו לו אבותיו? ילד המתגדל ומתחנך בבית מלא גלולים איך פונה הוא עורף לכל אלה ובוחר לו חיי גרות, חיי גלות. נלה מעיר לעיר וממדינה למדינה. מתענה וסובל כל עמל ותלאה על דרכו וקורא בשם השם!?

פלא הוא, נעלה מבינת אדם!

אך אנחנו פה במוסד תומכי תמימים רואות עינינו כעין הפלא הזה...

באים אלינו ילדים ונערים מערים שונות, מערים אשר כבר פשטה בהן ההשכלה החפשית, ואשר רוב יושביהן מוסרים את בניהם ואת בנותיהם לבתי ספר הכללים ושונים בחכמות העמים ובלמודיהם שגיון נורא, כאבות הפוסחים

על שתי השעפים ונכונים למכר את בניהם אלה לגמנזיות ולבתי ספר לחלל שבת ומועד, לא, עוד יותר מזה, ילדים אשר כבר למדו בבתי הספר ההם איזו שנים, והנה פתאם עבר עליהם הרוח והנם עוזבים את עריהם, את חבריהם, את אבותיהם, את מנהגם ומלבשיהם, ובאים לחסות בצל הישיבה, לחיות חיי גלות, לקבל על עצמם עול תורה עול יראת שמים ושקידה בלמוד יומם ולילה. ונפלא הדבר מאין בא כהם הרוח הטהור הזה? מי נתן בינה בלב הילדים להבין את אשר אבותיהם לא השכילו להבין כי רק התורה והיהדות הן חיינו ואורך ימינו? ושאלו נא את פי הילדים, והחרישו גם הם ולא יענו אתכם דבר, כי אינם יודעים גם הם מדוע ולמה עושים הם כזאת, אבל לבם מגיד להם, כי רק זאת היא הדרך הנכונה, ורק בישיבה ימצאו תעודתם בחיים, ואת הדבר אשר אינם יודעים לבטא בשפתיהם ולבאר בלשונם, מבארים הם בדמעות עיניהם השוטפות כנחלים, באנחותיהם, בתחנוניהם ובהפצרותיהם לקבל אותם אל הישיבה, בחזות פניהם הנוגה והעצובה מבארים הם את הרגש אשר יפעם בלבם לדבקה בתורת אמת, תורת חיים, ומפליאים את לבב רואיהם לאמר: מאין בא בהם הרגש הקדוש הזה? מבטן מי יצאה האש הזאת? הלא אבות הילדים ההם עומדים מרחוק לגמרי לרעיון זה? והרי יש לנו תלמידים שהם כבר מכהנים ברבנות והנם נבונים ומשכילים בחכמת אמת, ונלהבים בעבודת השם יתברך, ומוצאי חן ושכל טוב בעיני אנשים. ובהיותם תלמידים עוסקים בתורה ובעבודה היו לזרא לרוח אבותיהם והיטב חרה להם על אשר דבקה נפש בניהם בתורת אמונה ובדרך חיי החסידות, ומי הוליד את החפץ בהתלמידים ההם לחפץ ולשאף אל דבר ועניין עלה מעל שכלם ומלב הוריהם?...

פתרון החידה הזאת הוא רק כי אותו הרגש

הנפלא, אותה ההכרה הנעלמה, אותו הניצוץ שהביא את אברהם אבינו לידי יציאה מבית אבינו ומארץ מולדתו, הם המביאים גם כן את הילדים בימינו להפרד מעל חבריהם השקועים ביון מצולת בערות הזמן, הלהוטים ורודפים אחרי החפש, אחרי התכלית המדמה. מכירים הם הילדים ברגשי לבם פנימה, אף כי לא בדעתם. כי זאת תעודתם בחיים, ובלי תורה ואמונה, חלילה, חייהם אינם חיים. ובאים הם ומתדפקים על דלתות הישיבות ומתחננים ובדמעות עיניהם מביעים הם את רגשותם הנעלמות ומעידים על עצמם כי חלק השם המה זרע אברהם עבדו...

א בריף אין רעדאקציע.

אן גיעהרעטין העררן רעדאקטאר פון דער צייטונג „האח"!

איך לייגע היער מיט, דענן אלגעמיינעם רע־כענונג *) פון „דאמען פעראיין אויף שטיצע דיא ארמע קליינע שיללער אין דיא חדרים פון דער ישיבה תומכי תמימים" פון 1־טין מרחשון תרס"ט ביז 30־טען תשרי תער"ב. גז"ד אין פערלויף פון דיא 3 יאהרע האט עס פראגרעסירט. ביטטע גיטיגסט פרעפענטליך אן איהרער ווי' צייטונג, אונד אלעס פערוואלטערין דער פער־איין ווירדע איך האפין, דאס די בעקאנטמאכונג אין דער וועלט זאל פיעלע גוטע נוצין ברייננגען פיר דיא ארמע קליינע שיללער לעבין.

צייכנע מיך האכאכטונגספאלל

ש. שניאורסאן.

*) בעמערקונג.

אללע מיטגלידערינס ווי"ד העדויס געשיקט א אויס־פיהרליכער רעכענונג אללע יאהר.

ווער עס וואינשט איהם זעהען ביטטע ווענדען זיך אן דער אדרעסע:

Ш. С. Шнеерсонъ, Любавичи Мог. губ.

רעכענונג . דאמען פעראיין פאן 1 טין מרחשון תרס"ט ביז 30 טין תשרי תער"ב.

הכנסה			הוצאה	
ק"כ	רו"כ		ק"כ	רו"כ
65	1154	פאן דעם 1-טען מרחשון הרס"ט ביז 30-טען תשרי עת"ר	80	809
87	1547	" " " עת"ר " " אעת"ר	51	1708
32	1892	" " " אעת"ר " " תער"ב	63	1915
		זאלדע פאן יאהר אעת"ר אייפין יאהר תער"ב	90	160
84	4594		84	4594

דער „דאמען פעראיין" וועלכער שטיצט נאר די קליינע שילער פערדינט אסאבענע וונימאניא, ווייל נאר ער ניט די מיגליכקייט אריין צו נעמען אין דער ישיבה אזו פיל קינדער, וועלכע עס איז זא נעטהיג אין די יאהרין.

אין די יאהרין ווען די תורה איזט ניט נאר גיאכט בא פיללע עלטערין, ראס זיי נעמען ארויס זייערע קינדער פון די חדרים אוס־וויסענדיקע, און זיי בלייבין זא פראבט און פרעמד צו דער תורה און צו דעם פאלק, אין דער צייט איז דאך זא נעטהיג אויס צו האדעווען חאטש צעהענדליקע קינדער וועלכע זאלין זיך האלטין שטארק בא דער תורה און בא אידעשקייט, און די מיגליכקייט גיט נאר דער „פעראיין" וועלכער האלט אוים צעהענדליקע קינדער מיט עסין, טרינקען און קליידער.

דער „פעראיין" שטארעט זיך אוים האלטין די קינדער בכבוד, זיי זאלין ניט דארפין זוכין זייער עסין, מע קאכט פאר זיי פאר אלעמען אין איין ארט גוטע עסין ווארימע און פרישע געזונטע, און היבש גענוג זאט צו זיין און האבין קראפט צו לערנען.

בעזאנדער גיט מען זיי צוקער אף טרינקען טעה, וועלכע זיי האבין אללע צייט אין דער הופט סטאלאווע פון דער ישיבה.

מע בעזארגט זיי מיט אן בייסין, מיט העמדער אלע וואך ריינע און גאנצע, מיט שיך און אובערשטע בגדים, פיל נאר דער פריחאר פאזוואליעט, אין קורצין, ווי א מוטער זארגט פאר קינדער און ניט זיי אלס נאך פאר מעגין נאך, אזו זארגט די פערוואלטערין פון דעם פעראיין תחי', און גיט א גיוועסין צאהל קינדער אלע באדערפענעש נאך דעם פאר מענין פון דער קאססא.

מיר גיפינען ניט איבריג מעורר זיין די לעזער, זיי זאלין דער צו זיין, אז נאך פיל דאמען זאלין זיך משתתף זיין אין דעם פעראיין און זאלין צו שיקין זייערע נדבות אדער גלייך אהער אף דעם אובען דערמאנטען אדרעס, אדער זיי זאלין אוים קלייבין פון זיך אין ייעדער שטאט איינע וועלכע זאל קלייבין פון אלע פרויען צו זאמען און אפ שיקין. און זיי וועלין אין סוף יאהר, אי"ה, ערהאלטין א אויספיהרליכען רעכענונג פון זייערע נדבות.

מיר דארפין בעמערקין דאס דער פעראיין איז נאך לע"ע אין שטאנד אוים צו האלטין נאר א געוויסע צאהל קינדער, אבער ניט אללע, און עס איז נאך דא פיל וואס לידען און נייטיגען זיך אין שטיצע און הילף.

פיל פרויען זיינען דא אין דער וועלט וועלכע וואלטין גערין זייער געלט אוים געבין אף וויכטיקע צדקות, וועלכע מאכט גליקלאך דעם מענשין אף ביידע וועלטין. מיר גיבין זיי אונזער עצה באמת, אז זיי האבין ניט קיין גרעסערע צדקה ווי די איזט, אוים האלטין קליינע קינדער וואס זיינען זא ערליך, און לערנען זא פלייסיג דאס עס איז גאר ניט אוים צו שרייבין, מיר זיינען פאראינטערעסירט רעראינען, ניט מער ווייל מיר זעהען מיט די אויגין די גרוים פון דעם ענין, און די נייטיגקייט, און ווער עס קומט אהער און זעהט מיט זיינע אויגין דעם לערנען, די סדרים, ווערט זעהר ענציקט, און נארט זעהר א טהייל נעמען אין דער גרויסער מצוה.

מיר גיבין איבער אונזערע גיפילען די אלע וועלכע האבין מיט די אויגין ניט גיזעהען די ישיבה מיט די חדרים זאלין אויך זוכה זיין האבין א חלק אין דער תורה פון הונדערטער גוטע פרומע קינדער.

און די פרויען דארפין נאך מער א טהייל נעמען אין דער גרויסער מצוה, ווייל זיי אליין לערנען דאך ניט, און זיי זיינען ניט פערבאטען אף לערנען תורה גלייך מיט די מאנסבעל, אזו ווי די גמרא פרעגט: „נשים במאי זכיין?" דאס הייסט די פרויען מיט וואס זיינען זיי זוכה האבין א חלק אין תורה? ענטפערט די גמרא: מיט דעם וואס זיי העלפין זייערע מענער און זייערע קינדער זאלין האבין די מיגליכקייט צו לערנען, האבין זיי אויך א טהייל אין דעם גרויסין שכר. דאס גלייכין ווען זיי זיינען צו הילף פרעמדע ארימע קינדער וואס לערנען אונטער א געצייכענטע השגחה, וועלכע זיינען זייער ערליך פרום, האבין זיי נעווים א גרויסין טהייל אין דער מצוה און זייער שכר איז ניט אפ צו שאצין אזו ווי עס ווערט גינוג באשריבען אין די הייליגע ספרים.

המערכת.

צוויי מוטער.

(המשך פון נו׳ 2)

ער איז נאָך גאַנץ קליין, און זי גיסט איהם אָפּ אַלע טאָג נעגל וואסער, די הענדעלאך זאָלין זיין ריין, דער קינד זאָל זיין הייליג, ער זאָל וואַקסען בקדושה, שרה זעהט דאָס אויך, און איהר אַרט דאָס ניט, „זעה נאָר מאַמינקע — זאָגט זי — די וואסער זאָל ניט זיין קאַלט״. „דו זאָגסט מיר אָן? — ענטפערט נעמי — ער איז בּיי מיר טייערער ווי בּיי דיר, דו מיינסט דו בּיזט איהם א מוטער? ניין, ער איז מיינער״. „לאָז זיין דיינער — ענטפערט שרה קאַלטבּלוטיג — אַפּי ער זאָל זיין מיט לאַנגע יאָהר״. אמן! — ענטפערט נעמי מיטען גאַנצען האַרצען, און טוט זיך ווייטער איהרעס, זי היט איהם ער זאָל זיין שטענדיג אין א היטעל, די קאָפּ זאָל זיין צוגע־דעקט, סיי זומער סיי ווינטער, בּיי טאָג און בּיי נאַכט, ער איז געוואָרען א בּיסעלע גרעסער, האָט זי שוין איהם אָנגעטהון א ארבע כנפות א קליינינקען, פון ציכטיקייט וועגען פון ריינקייט וועגען האָט זי גע־מאַכט צוויי דריי, און אַז זי האַלט בן ציונ׳קען אויף די הענט אין ארבּע כנפות און אין היטעלע, איז דאַ־מאָלס צו איהר קיין גלייכין ניטאָ, סטייץ א אידעלע! א קלייניצקער אידעלע, אָבּער א איד! ער וועט דאָך זיין אי״ה א גרויסער א פרומער איד, „ער וועט געהן אין א היטל, אין ציצית אין תפלין, ער וועט לערנען תורה״ אזוי טראַכט אַלץ די אַלט־יונגע נעמי, די בּאָבּע־מוטער פון בן ציונ׳ען...

קוים ער האָט נאָר אָנגעהויבּען רעדען, האָט זי שוין איהם געלערענט בּרכות, מודה אני, תורה צוה, און בן ציונ׳קע, איז טאַקע א וואויהל קינד, און לע־רענט זיך גיך אויס און זאָגט נאָך דער בּאָבּע־נעמי, און ער רופט זי מוטער און וויל גאָר ניט געהן צו שרה׳ן אויף די הענד, „אהא״ — זאָגט נעמי מיט פרייד פון נצחון — „איך זאָג דיר ער איז מיינער!״ „לאָז זיין דיינער — ענפּערט שרה — אַפּי מיט לאַנגע יאָהר״ און בן ציון האָדעוועט זיך אויף נעמיס הענד, ער שלאָפט ניט אָן א היטל, שטייט ניט אויף אָן נעגל וואַסער, עסט ניט און טרינקט ניט אָן א בּרכה פריהער און שפּעטער, קושט די מזוזה און ענטפּערט אמן; לערנט נעמי׳ס צאינה וראינה און ווערט קלאָר אין אַלע קאַרטינגעב וואָס דאָרטען איז.

ער ווערט אַבּיסל גרעסער, מ׳נעהמט איהם אין שוהל, דאָרטין קען זיך קיינער ניט אָבּוואונדערען פון זיין פרומקייט, א קינד וואָס גייט נאָך ניט אין חדר, זאָל זיין אזוי געהיט אין יעדער זאַך? „וואָס איז דער וואונדער? — ענטפּערען אנדערע — האָדעווענדיק זיך בּיי נעמי׳ן, איהר ווייסט וואָס פאַר א אידענע נעמי איז? ס׳איז דאָ איהר גלייכען אין שטאָדט? זי איז דאָך אזא אשה כשרה אזא צנועה און זי היט דעם קינד און איז איהם מדריך. אויף יעדער טראָט, אויב ער וועט זיך נאָר האָדעווען אויף. איהרע הענד, וועט ער געוויס זיין זעהר א פרומער און א פיינער איד״ — „הלואי״ ענטפּערט מען פון דער זייט — אָבּער דער אויבּערשטער ווייס?״.

ס׳איז שוין געקומען די צייט, ב״ה וואָס בן ציונ׳קע דאַרף אָנהויבּען געהן אין חדר, ווי קלעהרט איהר וואָס האָט זיך דאָרטען אָבּגעטהון, דערהויפּט נעמי איז געווען אזוי ענציקט אזוי אין התפּעלות אַז זי האָט פאַרגעסען גאָר אָן אַלס, זי האָט זיך דער עיקר נישטאַרעט אַז דער פּאַראַד זאָל זיין אויף דער אַלטער מאָדע, מען זאָל איהם איינוויקלען אין א טלית און דאָס גלייכין.

(עוד יבא בע״ה)

נדבות אחים משנת תרע״א.

אושאַץ: על סעודת ברי״מ בבית ר׳ יעקב וואלקינד יחי׳ 1 ר׳ 7 ק׳. בּרוסילאָוו: חיים ראבּי־נאָוויטש בר מצוה 18 ק״פ, זידל קאַריסטאַשעווסקע 10 ק״פ; צבי פּאקריסאָווסקי, שלום חאנדראס, יעקב כהנא כאו״א 5 ק״פ. בּאבּינאָוויץ: נטע ראבינאָוו א׳ רו״כ ושמונים ק״פ; יחזקאל פּארבער, קאפּל חפּין כאו״א 50 ק״פ; מאיר העלפּערין 56 ק״פ. באברויסק: בן ציון העלפּאנד 46 ק״פ; אהרן וואראַ־נאָוו 20 ק״פ; אלי׳ קאפּל קאפּלאן 10 ק״פ. באלהאקאָוו: פּסח פּאוולאָווצקא לתספורת בנו בן ציון 50 ק״פ. דוקאַר: דוב ב״ר ליב אידעלציק 18 ק״פ; שמעון גרינפּעסט 5 ק״פ. זעמבּין: ליב סווערד־לאָוו 10 ק״פ; אלטר גילעווין ליום כניסתו לחדר 26 ק״פ; קוראַטין 24 ק״פ. חיסלאָוויצי: ברוך יעקב ריסבּערג, יוסף מרדכי זעלמאן, ליב חאטינאַק, משה ציערניאַק, נחום שקונדין, הלל משה וויינשטיין, יעקב מ״מ קאזאַרנאָווסקע, ישכר דובער קראקאָווסקי, יעקב האזאנאָוו כאו״א 30 ק״פ. תאדאַרקאָוו: משה שמיים 6 ק״פ. לאַדמיר: יעקב יעלין 50 ק״פ; יעקב בובעס 25 ק״פ; ליב שאפּער, אברהם האפּען כאו״א 20 ק״פ; משה בוקסער, שמחה באראַז, משה געלער, פּנחס רייז כאו״א 15 ק״פ; אליעזר פּישל 60 ק״פ; ר׳ שלום באַקסינבוים 50 ק״פ; ר׳ יעקב גליקמאן 30 ק״פ; ר׳ מענדל פּונק 20 ק״פ. ווילקאמיר: בסיום ש״ס משנה א׳ רו״כ; ר״י טאיביש בעד הילד ישראל משה 36 ק״פ. בּערעזין: געייער 20 ק״פ. נאָוואָ־סעלקא: אלי׳ צירלין שלשה רו״כ. דאַקשיץ: שלמה ריבקינד 25 ק״פ. לוקי: שניאור זלמן ברלין א׳ רו״כ. פ״ב: שרה דבורה אָריסאהן 4 ר׳ 20 ק׳; אברהם עקיבא טראַכטענבערג 2 ר׳; אלכסנדר טריינין ליום הבר מצוה 2 ר׳ 70 ק׳; אהרן אחיו א׳ רו״כ. ראהאטשעוו: הילד החרוץ שמואל קאצע־נעלבויגין א רו״כ ושמונים ק״פ. רודניא: שמעון שאפּאזניקאָוו 10 ק״פ. נעוול: שמואל שפּירא 60 ק״פ. קלימאָוויץ: וואלף מלכין 18 ק״פ; פּישל על סעודת ברי״מ 54 ק״פ. שצעדרין: זוסיא קייקאָוו 10 ק״פ. שעבעז: בן ציון כהן ליום מלאת שנה לבנו אפרים יחי׳ יום ב׳ דר״ת נדב א׳ רו״כ. קישינוב: משה פּאליקמאהן 36 ק״פ. יתברך ברפואה שלמה.

אדריסה: Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред.-Изд. и Типографія I. Лурье, Гороховая 48.

שנה ב"ה שניה

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

האח

No. 4.

יום ג' פ' וירא ט"ז חשון תער"ב.

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו"כ לחצי שנה רו"כ אחת, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

התמים הנדיב מר משה ב"ר נתן גוראריי יחי' למלאת לו שלש עשרה שנה נדב שמונה עשר רו"כ לקופת הילדים.

דבר אל ההורים.

הדרך הזאת, דרכו של אברהם אבינו עליו השלום, להזדרז ולמלא את דבר השם יתברך, גם להוביל את הבן היחיד לטבח, מבלי חקור והרהר לאחרית הדבר ולהשאלות שהרעיון נתקל בהם; שהרי אתמול נאמר לו: כי ביצחק יקרא לך זרע ועתה הוא מצוה להעלותו לעולה. דרך האמונה התמימה הזאת, דרך כבושה היתה אלפי שנים לאבותינו, אבותינו עוד לפני שנים לא רבות חנכו את ילדיהם וילמדום תורה ומצות ושמירת היהדות בכל דקדוקי' מבלי אשר עלתה על לבם כלל השאלה: איככה יחיו בארצות גלותם ואיך יתקימו בין מצרי החקים המגבילים את זכיות היהודים; כשם שאין דרך אחרת לאדם מאשר להיות אדם גם בהיותו במקום היותר מסכן לאדם, כן אי אפשר הי' ליהודי — מאשר להיות יהודי גם במקום היותר מסכן ליהודים, ולא עלה על לב יהודי כלל להקל לו את אפני חייו בעזיבת היהדות, חלילה, או גם בותור על חלק ממנה..

ולא רק ביהדות, כי אם גם בלמוד התורה הי' נוהג המנהג הזה, כל אדם מישראל גדל את בניו לתלמוד תורה, גם אז לא נעלם מכל איש כי לא כל תלמידי החדרים יהיו רבנים ומורי הוראות בישראל, גם אז לא לכל היתה התורה קרדום לחפר בה, ולא הכל התפרנסו ממנה, רבים רבים שלחו במסחר ידיהם, במקנה וקנין, במשא ובמתן, ובכל זאת לא דאגו לאחרית בניהם ולתכליתם, שמא לא תמצא ידם לפרנס את עצמם ואת בני ביתם, בשבתם בבית תלמודם עד ימי נשואיהם, ולא עוד אלא שהיו שמחים ומתענגים ונהנים מזה שבניהם לומדים בחדרים, ועוסקים במקרא ובמשנה ובגמרא, ומה רבו אז החגים והימים הטובים לישראל, נכנס התנוק לחדר הרי חג ומקרא קדש, התחיל ללמד חמש שמחים אבא ואמא ומשמחים את שכניהם ביין ותפינים. התחיל גמרא התחיל מסכת, סים מסכת, כל אלה תפסו מקום גדול בבתי היהודים להתענג בזה ולעשות פרסום לדבר, ואם היית רוצה לערבב את השמחה, חלילה, ולשאל את אחד ההורים לאמר: „למה אתה עמל בגדול בניך לתורה, ולשמחה מה זו עושה, והרי הם צפוים לכפן ולמחסור, כי במה יתפרנסו?" אם ככה היית שואל אותו, הי' נועץ בך את עיניו לחתבונן בך אם יש נכונה בראשך, כי כלום מי שיש לו מוח בקדקדו ישאל שאלות כאלה, והרי כך נהגו אבותינו,

חיו והתקימו למשפחותם ולדורותם. וכי ח"ו אין אב ופטרון לישראל הדואג לקיומם, לכלכלתם ולפרנסתם? הרי יש לנו ב"ה על מי להשען, על אבינו שבשמים. ועלינו רק להגות בתורה, לפלפל בחכמה, לשאת ולתת בהלכה. וזאת התעודה לפנים בישראל.

אבל עתה, לדאבון לב כל יהודי נאמן לתורתו, רבו בעלי החשבון, המבקשים חשבונות רבים וסוברים לבצר את עמדת בניהם וקיומם בחיי העולם הזה, בהוציאם אותם מן החדר, גומלים אותם מן הגמרא והתלמוד בעודם יונקים ועוללים, ומוסרים אותם לבתי ספר נכרים, ללמד אל דרכי הגוים, להתהולל ולהשתובב. מותרים על חלק גדול מהתורה והמצות, בטענם, כי עליהם להמציא מקור למחית בניהם, לעשותם לאנשים אשר כברם בידם, ועל פת לחם יפשעו ויוציאו את בניהם מחיי עולם לחיי הפקר ופריצות, חיים שאין בהם כל חשבון ודעת. מי יפקח את אזני ההורים ההם, שתשמענה אזניהם מה שהם מוציאים מפיהם יום יום בפרשת העקדה, בקחת אברהם הזקן את בנו יחידו להעלהו לעולה על אחד ההרים, כי מצות השם היא, ולמה לא נלך גם אנחנו בדרכיו, להעלות את בנינו על מזבח התורה והיהדות, גם אם לא יעשו עשר בסופם ולא יחיו חיי רוזנים בתפנוקים ומעדנים שונים.

בשימנו לבנו אל הילדים, רואים אנחנו, כי כמו אז כן עתה, הילדים הם תמימים וישרים בלבותם, התורה יש לה בעיניהם אותו הערך שהי' לה לפני שנים רבות, ונכונים הם להגות בה, להתחרות עם חבריהם, להעביר איש את רעהו בידיעה ובחדוד, ללכת אל החדרים, אל הישיבות. אלמלי לא פג הבטחון מלב ההורים. אלמלי לא רפו ידי האבות והאמהות; לב הילד הוא ניר חלק שאפשר לכתב עליו כל דבר טוב.

איננו הוגה דעות, אין לא מחשבה, ועפ"י החנוך אשר יחנכו אותו ככה יגדל וככה יתנהג. אם אין הילד שוקד בלמודו זו היא רק ילדות ולא יותר, אם משתובב הוא לפעמים, עושה לו צחוק לא לפי רוח הגדולים, זהו רק מעשה נערות, ובימי הבגרות לא יוסיף לעשות כאלה, אבל אם מסירים ממנו עול התורה, לגמרי או למחצה לשליש ולרביע, ללמדו לשעורים, לשעות ולרגעים, ושאר שעות היום מלעיטים אותו במה שאין בו לא תורה ולא יראת שמים, או יותר גרוע מזה, במה שיש בו כפירה, כחש ונבלה, זהו מעשה האבות או האמהות המצעידים את בניהם חיים שאולה, חלילה, הפותחים להם פתח ללכת אל אשר ישאום עיניהם, הם בעצם ידיהם הדוחפים את ילדיהם את הדחיפה הראשונה ושוב הם מתגלגלים ויורדים במורד הזמן עד שאברי נשמתם מתפרקים ועור יהדותם נקרע לקרעים קרעים, ונעשים קרבן לעזאזל ולשעירי הכפירה.

חנוך הילדים, הוא בימים האלה החובה הראשונה עלינו, ועלינו לשים לבנו לבל נאשם חלילה בהם ובאופן חייהם, למה יאמרו —, ובצדק —, „אבות אכלו בסר ושני הבנים תקהינה"? כי יש אמנם, לא עלינו, בן רשע השואל: מה העבודה הזאת לכם? ועלינו להקהות את שניו ולהשיב לו באולתו וברשעתו, אך כשחנוך אבותיו גרם לו, כשהוריו נתקו אותו מן הספר בעוד יהדותו בסר, בעוד אשר לא נגמלה ידיעתו בתורה הכתובה והמסורה, הלא שני האמלל ההוא תקהינה באשמת אבותיו..

אבות נכבדים! שימו לבכם אל צור חצבתם ממנו, אל אברהם אביכם, העלו את בניכם אל ההר אשר כבוד השם יראה שם, למדום תורה, חנכו אותם במעשי המצות מסרו את נפשותיכם על דבר זה, הפרוטה הראשונה שאתם משתכרים הריצו אל מלמדי ילדיכם. אל אותם

המלמדים המנחילים את בניכם חיי עולם, הנוטעים בלבבם את מטעי היהדות הנאמנה, והתחזקו לשלח אותם אל החדר עד בואם בשני הדעת והבינה, עד אשר ירכשו להם ידיעה הגונה בתלמוד וגמרא, עד אשר תהיו בטוחים כי לא יסורו, חלילה, מן הדרך הישרה. אספו אספות, יסדו ישיבות כי בהן מקור חיים לבניכם הנערים, אל נא תתעלמו, אל תעזבו את יהדות בניכם ונצחיותה בידי המקרים, בידי הזמן ותהפוכותיו, מי מכם אשר הניצוץ היהודי לא עמם בלבו, אשר כבוד היהדות חדש עמו, מי מכם אשר התורה חביבה עליו וחפץ בה ובקיומה, חושו, התאזרו חיל לקדם את הרעה, חלילה, בעוד מועד, הרבו תורה, הרבו ישיבות, קראו בקול גדול לכל אשר יש לאל ידו לעשות וללמד ולשמר על התורה שלא תשתכח ועל הבנים שלא יתפרצו, חלילה.

יתפס נא חנוך הילדים את המקום הראשון בבתיכם, המחשבה הראשית והדאגה היותר גדולה תהי נא לכם דאגת חנוך הילדים לתורה וליראה; אם אוהבים אתם את בניכם, ובודאי אתם אוהבים אותם, כי מי לא יאהב את בניו, השכילו נא לאהבה אותם אהבת אדם, לא אהבת בעלי חיים הדואגים דאגה טבעית רק לגדול וקיום גופם של ילדיהם, אדם אתם ואהבתכם לילדיכם תהי אהבת נשמה, ומה נשמת היהודי? הלא התורה. ומה חיי רוחו? אם לא היהדות, וכערך הגוף בלי נשמה כן ערך הישראלי בלא תורה, והיהודי בלא יהדות, חלילה, על כן עליכם ראשונה לעשות את ילדיכם ליהודים, יהודים שיהדותם לא תמוט ולא תזוז מכל רוחות שבעולם, ודבר זה איננו אלא על ידי התורה, אל תבטחו במשאות שוא ומדוחים, רק התורה לבדה היא מקור חיי היהדות, וכמים לדגי הים, כן היא לנפשות בני ישראל, בה יחיו, בה ידגו ובה ישארו נאמנים לעמם ולאלקיהם, שמרו על התורה הקדושה הזאת, אספו נא אותה אל לב בניכם וילדיכם, יהי נא לב בניכם האוצר בקרבו את חכמת האלקים, את התורות שבכתב ושבעל פה, ולאוצר הזה תעמלו, בשבילו תינעו ותעבדו כל ימי העבודה ושב כבוד ישראל למקומו ומלאה הארץ תורה ודעת כמים לים מכסים.

מכתבי-אחים.

(מפני סבה בלתי תלוי' בהמערכת נתאחרה הדפסת מכתב זה).

כ"ה אלול, תרע"א.

למרנן ורבנן חבורתא קדישתא די במתיבתא דליובאוויטש
מרן די בשמיא יהא בסעדהון.

היום זכיתי, הודות לד', לחג חג בר מצוה, ות"ל זכיתי לדרש ולפלפל בדין תפלין, שבת, יו"ט וחוה"מ, מדאורייתא ומדרבנן, אשר מקורן מספר שאגת ארי', ודרך אגב בארתי דין מי הראוי להניח תפלין, מקום הנחתן, ברכתן וכונתן, ותפלין דרש"י ור"ת. וכמה פנינים יקרים העליתי מספר הקדוש והנפלא ספר התניא, ובפרט מפרק הל"ב ומפרק המ"א, וכמה מופלגי תורה שהיו בסעודת במ"צ התענגו על הד"ת ונהנו מאד.

גם העליתי על ראש שמחתי את ישיבת ליובאוויטש המהוללה ונדבתי לטובתה את החמשה רו"כ שנתנו לי מהורי יחי' למתנה בעד הדרשה, ותהא נא מנחתי הדלה חשובה ומקובלת לפניכם לרצון, ותברכני נפשכם שאזכה להיות נהנה מיגיע כפי ולהיות בתמכין דאורייתא ואזכה להיות רחים ומוקיר רבנן ודחיל מנהון ולהיות מתאבק בעפר רגליהם ושותה בצמא את דבריהם.

ירמי' ב"ר ליפא גאליארקין מוויטבסק.

גזאטסק ח' מרחשון תער"ב.

ליום ח' מרחשון יום מלאת לי י"ג שנה ת"ל, הנני מנדב ח"י פעמים ח"י ק"כ על אחי היקרים ילדי החדרים אשר במוסד תומכי תמימים, ואבקש לברך אותי והורי היקרים ולהזכירני לטובה, והשי"ת יזכנו להתראות עמכם בקרוב.

ממני אחיכם יעקב איירעלנאנט.

ברוך תהי' וברוכים הוריך, לגדלך ברב נחת לארך ימים. אשר ועושר ויראת השם סלה!

אחיך התמימים.

שני אחים.

לאחד האנשים בעיר נ. היו שני בנים, שם הבכור ארי' ושם השני נפתלי, ויגדלו הנערים וילכו ללמד בחדר, אך שונים היו האחים איש מרעהו תכלית שנוי, הצעיר הוא נפתלי, מלבד אשר היו לו כשרונות נעלים, להבין היטב, להעמיק דעת בכל אשר למד ולזכר לימים רבים, מלבד אלה הי' גם שקדן ונוטה שכמו לסבל עול תורה ולמוד ולא בלה את הזמן בשעשועים ובדברים של מה בכך, גם בעתותי החפש, בימים ובשעות שאין לומדים את הלמוד הרגיל, לא הי' הוא נפתלי עוסק בשיחו ובדברי בטלה, הוא הי' מעין באיזו ספר והי' קונה לו ידיעות שלא מעניני התלמוד והגמרא, ותרב ידיעתו בכל דבר מדע ותכמה מלבד ידיעתו הגדולה בתלמוד, כי בהיותו בעל כשרון ומסור אל הלמוד בכל לבבו ונפשו נחקקו כל הדברים אשר למד וראה בספרים על לוח לבו ויהיו אצורים ושמורים בכת זכרונו, ויהי הדבר לענג גדול גם לו גם לכל היודעים ונושאים ונותנים עמדו בדבר הלכה ובשאר מדעים. הוא התענג על העשר הרב אשר יקוה בכל דבר חכמה, כי בכל יום ויום נוספו לו ידיעות חדשות אשר היו בעיניו כאלפי זהב וכסף, וכאשר ישמח החנוני או הסוחר בהרויחו עוד שקל אחד, עוד שני שקלים, ובראותו כי הונו ועשרו הולך וגדול מיום ליום, כן שמח נפתלי בהוסיפו לדעת עוד דף גמרא עוד שני דפים, עוד הלכה אחת עוד אגדות ומדרשים שונים, וישבע שובע שמחות בראותו כי ידיעותיו ובקיאותו הולכות ומתוספות מיום ליום ומשעה לשעה, גם מכיריו והבאים עמו בדברים שמחו לקראתו, כי כל אשר שאלו ממנו הגיד להם, או הראה להם מפורש כתוב בספר פלני ובדף פלני. גם במנהגו עם בית אביו ועם הבריות הי' למופת, הוא הי' שמח וטוב לב ותמיד לא הקציף איש ולא כעס גם אם לא מלאו רצונו לפעמים, בהיות כל לבו נתון אל התורה והחכמה, לא נחשבו בעיניו כל כך שאר עניני החיים, לא הצטער הרבה אם היו בגדיו לא מן היותר יפים, ולא השתדל להתהדר בלבושים מהודרים ובמנעלים מגוהצות גם במאכלו לא דקדק כל כך, ואף כי הי' אהוב ויקר מאד להוריו והיו שמחים מאד לפנקו ולהאכילו מעדנים, אך הוא השתמט תמיד מלקבל מהם את הטובה הזאת ויבחר תמיד באותם המאכלים והתבשילים שכל בני הבית אוכלים ולא חפץ להבדל ולהתיחד מהם במאכלו ובמשקהו, גם על חבריו לא נשא ראש ולא נכר בו כי הוא עולה עליהם עשר מעלות בחכמה ובתורה, וכאח התהלך אתם, מלבד אשר לא ארח אותם להברה בעתותי השחוק והבטלה.

לא כן ארי' אחיו הבכור, אף כי גם לו היו כשרונות טובים ויהי מבין וחרוץ בכל דבר, אך הוא לא בחר בהם ובתועלתם, הבטלה היתה חביבה עליו מאד, ועול הלמוד הכביד עליו כחול ימים וכמשא כבד ויהי שונא את החדר ואת כל הנטפלים אליו, את הרבי, את האב ואת האם המזהירים אותו על ההליכה אל החדר, את החברים המשתמטים ואינם אוהבים לקחת עמו חלק בבטלה ובשובבות. והמעבירים אותו בלמוד ובידיעה, גם הספרים לא נחשבו בעיניו לשמרם ולהצניעם, היום אתה נותן לו איזו ספר, חמש או גמרא, ומחר איננו, כי לא נחשבו בעיניו לדבר מעניניו, למשא היו עליו ולעסק מחמת אנס וכפי' של מושלים ושליטים המכריחים אותו לעסק במה שאין לו בו שום קורת רוח, ותמיד הי' חושב מחשבות איך להחלץ מן המשא הכבד הזה, איך להפטר מן החדר ולפרק מעל צוארו את עול המושלים העריצים, ההורים והמורים. ועוד זאת גרמה לו לשנא את הלמודים, בראותו כי מכל אשר למד איננו יודע מאומה, כי בהיות עיניו ולבו רק אל הבטלה לא שעה אל הלמוד גם בשבתו אל הספר, ואזניו לא הקשיבו את דברי רבו, ולא נכנסו הדברים אל לבו ומוחו, וימהר לשכח אותם או שלא ידע אותם כל עקר, ובמצאו את עצמו למחר ולאחר זמן שהוא נבער וריק מכל דבר תורה נמאס עליו הלמוד עוד יותר ויהי בעיניו לעמל ועבודת פרך, שאינה מביאה לו שום תועלת והנאה, ויבקש לו עלילות ותאנות להבטל ולשבת בית, פעם חש בראשו, פעם חש בשניו, וכאלו שלא ברצונו, כי אם בטבע ובתולדה גברה עליו תמיד מאד השנה. הוא הקדים תמיד לשכב במטתו, או יותר נכון, נרדם לפני השלחן בטרם הספיק עוד לברך על המזון באחרונה ויאחר לישון מכל בני הבית, ובקומו כבר הי' היום גדול והשעה מאוחרת, ושפחת הבית או אמו בכבודה ובעצמה היתה אנוסה להחם בשבילו שנית את המחם ולהשקותו תה חם ומתוק, כי לא את הכל שנא ארי', הוא שנא רק את הלמודים, אבל את המאכלים הטובים והערבים, והמשקים המתוקים והנעימים אהב בכל לבבו, וכל אשר מצא דבר טוב בבית, במזנון ובארגז אכל או שתה גם מבלי אשר נטל רשות מאמו או משאר בני הבית, ולא קשה הי' עליו לקנות מפתחות לפתח את המנעולים ולהוציא את אשר אותה נפשו, גם בחניות קנה לו על חשבון אבותיו מכל מאכל אשר יאכל עד כל כלי תשמישם של ילדים, כיסים, מקלות, סכינים, ידות עטים יקרות וכדומה מאשר ראו עיניו, ויהי למורת רוח לאביו ולאמו, ויהי בהוכיחם אותו בדברים ובשום שכל להראותו כי לא טובה הדרך אשר הוא הולך עלי', ויצר לו מדבריהם ויעזב את הבית יום יום, ויתהלך בחוצות, ברחובות ובשוקים, ושם מצא לו רעים כלבבו אשר הוסיפו עוד להשחית נפשו ותכונת רוחו, ובבואו לביתו הי' תמיד נרגז ומלא חמה, כאלו מי מאנשי הבית עשה לו רעה, ואף כי נזהרו כלם ולא נגעו בו לרעה, אף לא הרבו לחקר אותו על הליכותיו וארחותיו, אך הוא בדעתו את נפשו כי לא טהורה היא, ובסתר לבו שמע מוסר כליותיו המיסרהו על אשר הוא משרך דרכיו ומעות את הישרה, ולא עצר כח להתגבר על תאות לבו ולשוב מדרכו, על כן הי' תמיד נכה־רוח, זועם וזועף, זורק בחמתו את כל המגש לו, מדבר קטעי מלים, מתעסק במחבואיו ובמטמוניו מבלי פנות אל צרכי הבית ואל מצות הוריו.

(עוד יבא בע"ה).

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ. :אדריסה

Ред.-Изд. и Типографія І. Лурье, Гороховая 48.

שנה ב"ה שניה

הָאָח

No. 5.

יום ג' פ' חיי שרה כ"ג חשון תער"ב

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו"כ לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. כל מקבל מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים. נמנה הוא באה התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

הַחֹרֶף.

כָּעֲסוּ הַיְלָדִים עַל הַחֹרֶף הַמְמַלֵּא אֶת הָרְחוֹבוֹת אַגְמֵי בִצָּה וּשְׁלוּלִיוֹת מַיִם, וְרֶפֶשׁ וּמַדְמֵנָה עַד הַבִּרְכָּיִם, וּמְקַצֵּר הוּא אֶת הַיָּמִים, אֵין שֶׁמֶשׁ, אֵין חֹם, וְאֵין אוֹר לָעֵינָיִם, וְהָרוּחוֹת בָּאוֹת וּמְטַפְּחוֹת עַל הַפָּנִים וּמַקְפִּיאוֹת אֶת הָאָזְנַיִם, וַיִּקְצְפוּ עָלָיו וַיִּמְאֲסוּ בוֹ וַיִּתְכַּנְסוּ אֶל הַחֶדֶר, הִתְכַּוְּצוּ וַיֵּשְׁבוּ עַל יַד הַתַּנּוּר אִישׁ עַל גַּב רֵעֵהוּ וּמְסַפְּרִים הֵם בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל הַקַּיִץ הֶעָבָר, וְהִנֵּה הַחֹרֶף דוֹפֵק בַּדֶּלֶת: „פִּתְחוּ לִי יְלָדִים. תְּנוּ לִי לָבֹא הַבַּיְתָה".

לֹא! – עוֹנִים הַיְלָדִים בְּקוֹל רוֹעֵד – לֹא נִתֵּן לְךָ לָבֹא הַבַּיְתָה ..

וּמִתְדַּפֵּק הוּא הַחֹרֶף בַּחַלּוֹנוֹת, וּבְקוֹל יְלֵל אָיֹם קוֹרֵא לָהֶם: פִּתְחוּ, פִּתְחוּ! וּלְקוֹלוֹ רוֹעֲדוֹת הַשִּׁמְשִׁיּוֹת וְכִמְעַט אֲשֶׁר אֵינָן מִתְבַּקְּעוֹת, וְנִרְגָּזִים הַיְלָדִים וְאֵימָה וּבְעָתָה מְמַלְּאוֹת אֶת כָּל חַדְרֵי לְבָבָם .. וּפוֹסְקִים הֵם מִלְּדַבֵּר, מִתְקָרְבִים וְנִדְחָקִים עוֹד יוֹתֵר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ לְהִסָּתֵר מֵחֲמַת הַחֹרֶף הַזּוֹעֵם...

וְהִנֵּה חָדְלוּ הַדְּפִיקוֹת, הַסְּעָרָה קָמָה לִדְמָמָה, וְקוֹל דְּמָמָה דַקָּה עוֹלֶה בְּאָזְנֵיהֶם לֵאמֹר: הַחֹרֶף שְׂנוּא נַפְשְׁכֶם מֵטִיב לָכֶם יוֹתֵר הַרְבֵּה מֵהַקַּיִץ דוֹדְכֶם, כִּי תַּחַת אֲשֶׁר הַקַּיִץ קָרָא לָכֶם הַחוּצָה, הִפְסִיק אֶתְכֶם מִלִּמּוּדֵיכֶם, וַיְלַבֵּב אֶתְכֶם בְּשַׁעֲשׁוּעָיו הַשּׁוֹנִים וַיְמַלֵּא אֶת כָּל חַדְרֵי לִבְּכֶם וּמֹחֲכֶם צְחוֹק הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ. הִנֵּה הַחֹרֶף מַכְנִיס אֶתְכֶם אֶל הַחֶדֶר, מוֹשִׁיב אֶתְכֶם סָבִיב לַשֻּׁלְחָנוֹת וְהִנְּכֶם הוֹגִים בִּסְפָרִים, לוֹמְדִים אֶת הַתּוֹרָה וְקוֹנִים לָכֶם דַּעַת וּתְבוּנָה, כִּי טוֹבָה חָכְמָה אַחַת מֵאַלְפֵי שַׁעֲשֻׁעִים שֶׁל הָבֶל, קְנוּ חָכְמָה קְנוּ בִינָה, וִידַעְתֶּם כִּי הַקַּיִץ וְהַחֹרֶף מוֹעִילִים גַּם שְׁנֵיהֶם. וְכָל יְמֵי הָאָרֶץ לֹא יִשְׁבֹּתוּ.

סִפּוּר

מִדִּבְרֵי יְמֵי יוֹתָם אָחָז יְחִזְקִיָּהוּ מַלְכֵי יְהוּדָה.

(המשך מגליון ג')

בִּימֵי שַׁבָּת וּמוֹעֵד הָיוּ בָאִים אֶל חַצְרוֹת הַמִּקְדָּשׁ וְהֵיכַל ד', שָׁם לָבְשׁוּ חֶרְדַּת קֹדֶשׁ וְלִבָּם פָּחַד וְרָחַב לְמַרְאֵה הַהוֹד וְהֶהָדָר, אֲשֶׁר הָיָה שָׁפוּךְ עַל פְּנֵי כָל חַדְרֵי הַבַּיִת וְאוּלַמָּיו, וְהַקְּדוּשָּׁה וְהַתִּפְאֶרֶת אֲשֶׁר חָפְפוּ עַל הַכֹּהֲנִים מְשָׁרְתֵי הַמִּקְדָּשׁ. עַל הַמִּזְבֵּחַ רָבְצָה אֵשׁ בִּדְמוּת אַרְיֵה, וּכְבָשִׂים לְמֵאוֹת וְלַאֲלָפִים הוּעֲלוּ עָלָיו, וְהַכֹּהֲנִים הַצְּעִירִים לְבוּשִׁים בְּגָדִים לְבָנִים כַּשֶּׁלֶג רָצִים אָנָה וָאָנָה, אִישׁ עַל מִשְׁמַרְתּוֹ וְאִישׁ עַל עֲבוֹדָתוֹ, וְנִשְׁמָעִים הֵם מִשְׁמַעַת עֲבָדִים נֶאֱמָנִים לִגְבֹהִים עֲלֵיהֶם: רָאשֵׁי בָתֵּי אָבוֹת, רָאשֵׁי מִשְׁמָרוֹת. הַסְּגָן וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, הוּא הַכֹּהֵן הַמָּשׁוּחַ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ, הַלּוֹבֵשׁ אֶת בִּגְדֵי הַזָּהָב הַמְפֹאָרִים; עַל מִצְחוֹ נֵזֶר הַקֹּדֶשׁ צִיץ זָהָב טָהוֹר, וּמַזְהִירוֹת בּוֹ כְּפָפִירִים

הַתֵּבוֹת הַמְפֻתָּחוֹת פִּתּוּחֵי חוֹתָם: „קֹדֶשׁ לַד׳״, עַל לִבּוֹ אֵפוֹד זָהָב, וּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים טוֹבוֹת קְבוּעוֹת בּוֹ, וַעֲלֵיהֶן מְפֻתָּחִים פִּתּוּחֵי חוֹתָם שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים לְזִכָּרוֹן לִפְנֵי ד׳, וּמְעִיל תְּכֵלֶת עוֹטֶה אוֹתוֹ מֻקָּף פַּעֲמוֹנֵי זָהָב, אֲשֶׁר בְּלֶכְתּוֹ מַשְׁמִיעִים הֵם קוֹל עָרֵב וּמְבַשְּׂרִים אֶת בּוֹאוֹ. וּמַה נֶּהְדָּר הָיָה מַרְאֵהוּ! וַהֲמוֹנִים הֲמוֹנִים נוֹהֲרִים מִכָּל עֵבֶר וּפִנָּה וְנִדְחָקִים לִרְאוֹת אֶת פְּנֵי הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל הָעוֹמֵד בֵּין הָעָם וּבֵין ד׳.

וְשָׁם נִמְצָא גַם כֵּן אִישׁ אֱלֹהִים נוֹרָא, הוּא הַנָּבִיא יְשַׁעְיָה בֶּן אָמוֹץ, חוֹזֶה מַחֲזוֹת אֱלֹהִים; וּמַה נּוֹרָא הָיָה מַרְאֵהוּ! פָּנָיו בָּעֲרוּ כַּלַּפִּידִים, רוּחוֹ נַחַל אֵשׁ וּבְדַבְּרוֹ כְּאִלּוּ לַהֶטֶת אֵשׁ סָבִיב. הוּא קָרָא בְּקוֹל אַדִּיר: „רַחֲצוּ, הִזַּכּוּ, חִדְלוּ הָרֵעַ, לִמְדוּ הֵיטֵב, דִּרְשׁוּ מִשְׁפָּט, אַשְּׁרוּ חָמוֹץ, שִׁפְטוּ יָתוֹם רִיבוּ אַלְמָנָה״. וְהַקּוֹל הִקִּיף אֶת כָּל הֲמוֹן הַבָּאִים וַיֶּחְדַּר אֶל מַעֲמַקֵּי לְבָבָם, וּבְצֵאת הָעָם מֵחֲצַר הַמִּקְדָּשׁ וּבְשׁוּבָם לְבָתֵּיהֶם הָיוּ מְלֵאִים רִגְשֵׁי קֹדֶשׁ וְחֶרְדַּת אֱלֹהִים, הַגְּבָרִים עָבְדוּ אֶת עֲבוֹדָתָם בֶּאֱמוּנָה, הֵרִימוּ תְּרוּמַת ד׳ אֶת הַמַּעֲשֵׂר וְהַבִּכּוּרִים, פְּאַת שְׂדוֹתֵיהֶם וְלֶקֶט קְצִירָם עָזְבוּ לֶעָנִי וְלַגֵּר, אֶת הָרְעֵבִים הֶאֱכִילוּ לֶחֶם וּבָשָׂר, אֶת הַצְּמֵאִים הִשְׁקוּ מַיִם, יַיִן וְחָלָב, וְאֶת הָעֲרֻמִּים הִלְבִּישׁוּ מִגֵּז צֹאנָם.

הַנָּשִׁים שָׁמְרוּ אֶת תַּפְקִידָן לָשֶׁבֶת בַּיִת לִטְווֹת וְלֶאֱרֹג וּלְמַלֵּא אֶת כָּל הָעֲבוֹדָה אֲשֶׁר נֻטְּלָה עֲלֵיהֶן, הַיְלָדִים הָלְכוּ יוֹם יוֹם אֶל בָּתֵּי הַמִּדְרָשׁ וַיִּלְמְדוּ לִפְנֵי מוֹרֵיהֶם אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה אֲשֶׁר בִּכְתָב וְאֶת הַהֲלָכוֹת הַמְּסוּרוֹת לְמֹשֶׁה בְּעַל פֶּה וַיִּגְבְּרוּ חַיִל בְּלִמּוּדֵיהֶם. כָּל חָכְמוֹת הָעַמִּים זָרוּ לָהֶם וְלֹא לָקְחוּ אֶת לִבָּם. כִּי הָיָה לִבָּם הַטּוֹב מָלֵא אַהֲבָה לְתוֹרַת ד׳ הַקְּדוֹשָׁה, וְהָיָה קָשֶׁה עֲלֵיהֶם לְהִפָּרֵד מִמֶּנָּה אַף רֶגַע אֶחָד. כָּכָה עָבְרוּ לָהֶם בִּמְנוּחָה שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה עַד הַיּוֹם אֲשֶׁר גָּוַע וַיֵּאָסֵף אֶל עַמָּיו הַמֶּלֶךְ הַצַּדִּיק יוֹתָם בֶּן עֻזִּיָּה וְתַחְתָּיו מָלַךְ בְּנוֹ אָחָז.

ב

וַיְהִי כְּשֶׁבֶת אָחָז בֶּן יוֹתָם עַל כִּסֵּא הַמְּלוּכָה. וְהוּא נָטָה אַחֲרֵי הַבְּעָלִים וְאַחֲרֵי כָּל אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבוֹת יְרוּשָׁלַיִם, וַיִּדְבַּק לְאַהֲבָה אֶת דַּרְכֵיהֶם וְאָרְחוֹת חַיֵּיהֶם, אֶת חָכְמָתָם וְלִמּוּדֵיהֶם, אֶת שׁוֹבְבוּתָם וּפַחֲזוּתָם, עַד אֲשֶׁר גַּם אֶת בְּנוֹ הֶעֱבִיר בָּאֵשׁ כְּתוֹעֲבוֹת הַגּוֹיִם בַּיָּמִים הָהֵם. וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ כְּתַבְנִית הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר רָאָה בְּדַמֶּשֶׂק וַיַּקְרֵב עָלָיו עוֹלוֹת וַיְקַטֵּר קְטֹרֶת לֵאלֹהֵי דַרְמֶשֶׂק, וַיֹּאמֶר לְהָסִיר גַּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַחֲרֵי ד׳, וַיַּרְא רֵאשִׁית לוֹ לַהֲרֹס אֶת בָּתֵּי-הַמִּדְרָשׁ, לִסְגֹּר אֶת הַחֲדָרִים וְלֶאֱסֹר אִסָּר עַל הַיְלָדִים לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה, כִּי יָדַע אֲשֶׁר כָּל עוֹד יַחֲזִיקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹרַת ד׳ וְיִלְמְדוּ אוֹתָהּ לֹא יְפַתֶּה לְבָבָם לָלֶכֶת בְּחֻקּוֹת הָעַמִּים, כִּי נְעִימָה הִיא הַתּוֹרָה וּמְשִׁיבַת נָפֶשׁ, פִּקּוּדֶיהָ מְשַׂמְּחִים כָּל לֵב, וּמִצְוֹתֶיהָ מְאִירוֹת עֵינַיִם, וּמִי הוּא פֶּתִי אֲשֶׁר יָסוּר מֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הַזֹּאת? וְעַל כֵּן נוֹעַץ עִם שָׂרָיו הַקְּרוֹבִים אֵלָיו לִגְמֹל רִאשׁוֹנָה אֶת הַיְלָדִים הָרַכִּים וּלְהַעְתִּיקָם מִשְּׁדֵי הַתּוֹרָה, כִּי אָמַר בְּלִבּוֹ: „אִם הַיְלָדִים בִּימֵי יַלְדוּתָם לֹא יִלְמְדוּ וְיִגְדְּלוּ לְלֹא תוֹרָה וּלְלֹא אֱמוּנָה, הֲלֹא בְגָדְלָם יִהְיֶה לִי דּוֹר שֶׁל בָּנִים כֶּחָשִׁים, בָּנִים לֹא אֵמֻן בָּם, וְיִדְבְּקוּ גַם הֵם כָּמוֹנִי בְּחֻקּוֹת הַגּוֹיִם, חָכְמַת הָעַמִּים תִּהְיֶה לָהֶם לִמְקוֹר חַיִּים, בָּהֶם יִתְחַתְּנוּ וְהָיוּ לְעַם אֶחָד״. אָז נֶהְפַּךְ הַגַּלְגַּל עַל הַיַּהֲדוּת וְהַתּוֹרָה, בְּכָל בָּתֵּי הַמִּדְרָשׁ אֲשֶׁר הָמוּ לְפָנִים מֵהֲמוֹן לוֹמְדִים וְשׁוֹנִים מִקְרָא וּמִשְׁנָה, שָׂרְרָה עַתָּה אֲפֵלָה וְדוּמִמַּת מָוֶת, רֵיקִים הָיוּ מֵאָדָם, אֵין תּוֹרָה וְאֵין לוֹמְדִים וְגַם לֹא אוֹר נֵר בַּלֵּילוֹת; גַּם הַחֲדָרִים נִתְרוֹקְנוּ מְאֹד, הַמְלַמְּדִים הִתְנוֹדְדוּ אָנֶה וָאָנָה מֵאֶפֶס עֲבוֹדָה וַיְּנוּדוּ לַלָּחֶם, הַיְלָדִים נִשְׁלְחוּ אֶל בָּתִּים גְּדוֹלִים אֲשֶׁר נוֹסְדוּ אָז לִלְמֹד אֶת חָכְמַת הָעַמִּים וְחֻקּוֹתֵיהֶם; שָׁם פָּשְׁטוּ מֵעֲלֵיהֶם אֶת בִּגְדֵיהֶם אֲשֶׁר בְּאַרְבַּע כַּנְפוֹתָם נֶאֱרַג פְּתִיל תְּכֵלֶת כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֶבֶד ד׳, וַיַּלְבִּישׁוּם מְעִילִים כְּתַבְנִית מְעִילֵי בְנֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר

סביבותם, הקיפום פאת ראשם, וגם הילדים
עצמם סר מעליהם רוח היהדות הקדוש,
ויתהוללו וישתובבו כמעשה בני הגוים אשר
סביבותם, לא נשאו פני זקן, לענו לאב, בזו
פני אם, ולא שמרו את השבת ויחללוה לעיני
רואים, וירדפו אחרי ההבל ויהבלו. כל זקני
הדור ההוא, בראותם את המהפכה אשר נהיתה
בירושלים עיר הקדש, בכתה נפשם במסתרים
ויאנחו ויאנקו על כל התועבות ההן, אך קצרה
ידם מעמד בפרץ ולהשיב אל התורה והיהדות
את כבודן הראשון, וכעבור הנביא ישעיה איש
האלהים בחוצות ירושלים וירא את הילדים
והנערים לובשים מלבושי נכרים, מוקפים פאות
ראשם, משתובבים ומחללים את השבת, וינאץ
מכעס הבנים והבנות ויקרא בזעם אפו כנהמת
לבו בקול קורע לבבות: „הוי, גוי חוטא.. זרע
מרעים, בנים משחיתים, עזבו את ד' וגו'“ ויוסף
לנוד ראש ולבכות את ירושלים ויאמר: „איכה
היתה לזונה קריה נאמנה!“ וכל העם העומדים
אז ברחוב לקול קריאת הנביא הרימו את קולם
בבכי וימס לבם ויהי למים. אז התחזק ישעיה
ויאמר: „הרפו מבכי, אחי בני עמי, מי לד'
אלי! שלחו לי איש איש את ילדיו ואת נעריו
ואנכי אלמדם את תורת ד' והיו הם לפלטה,
ומהם יבנה הדור הבא, דור ישרים ותמימים
ונאמנים עם אלהים תורתו וכהניו. ויהיו הדברים
האלה לזקני בני ישראל והחרדים לדבר ד' כמים
קרים על נפש עיפה וכעב טל ביום קציר. בלב
מלא תקוה מחו את דמעותיהם מעל לחייהם
וישובו לבתיהם ויתאמצו לשלח את ילדיהם
ונעריהם אל ישעיה, והוא שם נפשו בכפו
ויאספם אל אחד הבתים וילמדם תורת ד' ויחנכם
על מבועי היראה והיהדות הנאמנה ככל אשר
עשו אבותיהם לפנים. ומה עלץ ושמח לבו
בראותו את ילדיו תלמידיו מקדישים ומעריצים
את שם ד', ונטפי תוכחתו אשר הוא מטיף על

תלמי לבותם: עושים פרי תנובה; וגם אחרי
היגון והמכאובים אשר סבל מפריצות בני הדור
ומנהגיהם קרא אז כמתנחם. „הנה אנכי והילדים
אשר נתן לי ד' לאותות ולמופתים בישראל,
וחכיתי לד' המסתיר פניו וקויתי לו“.

ג.

בימים ההם ולאחז נולד בן ושמו יחזקיהו.
ויהי הילד יפה תאר ויפה מראה ובכל דרכיו
משכיל, ובעודנו ילד וימאס בדרכי אביו, כל
חקות הגוים, ארחותם ולמודיהם זרו לרוחו,
ויאמר באזני אמו והשרים הקרובים אליו לאמר:
„הלא עברי אנכי מזרע העם העתיק הנודע לשם
ולתהלה בכל הארץ, בעמי בחר ד' להיות לו
לעם סגלה, באותות ובמופתים הוציאנו ממצרים,
בדם ובאש שפט את אויבינו, בקולות וברקים
ובמוראים גדולים נתן לנו את תורתו, אשר
שעשועים היתה אצלו ושעשועים היא גם לבני
אדם, כי יש בה חכמה ותבונה הרבה כחול
אשר על שפת הים, ולמה אואל ללכת אחרי
הבעלים, חלילה, לעזב את כרמי כרם בית
ישראל ולנוע אל עצי האטד? חלילה לי מעשות
זאת, וגם אם אבי יצוה עלי לא אבה ולא אשמע
לו“. ויהי בהשמע הדברים האלה לאחז אביו
חרה אפו ביחזקיה, ויאמר להעבירו באש למלך.
אך ד' הציל את הילד וימלט ויברח אל בית
ישעיה הנביא. שם שאף הילד רוח חיים אל
קרבו, ושם רוח לו: את דברי ישעיה החוזה
בלע כבכורה בטרם קיץ, ושם נפקחו עיניו
לראות, כי אמנם כאשר הגיד לו לבו כן הוא,
כי גדול מאד אור התורה, שמש צדקה היא,
והמאור שבה מאיר ומבהיק מסוף העולם ועד
סופו; ויצר לו מאד על הילדים כגילו התועים
מדרכי התורה והולכים ללקט בגנות העמים
קוצים וחוחים. ובכל עת מצא התגנב בלאט
אל הילדים המתחנכים ברוח העמים אשר סביבות
ירושלים ויוכיחם על פניהם ויאמר: הוי, אחי

הילדים, מה אתם עושים? מה אתם עוזבים מקור מים חיים, את תורת ד׳, דברי אלהים חיים. לחצב לכם בארות בארות נשברים לשתות מים זרים אשר לא ממי יהודה יצאו? זכרו, מי אתם! עברים אתם! בני אברהם העברי, זרע ישראל בחיר ד׳! היודעים אתם את תולדות העם הגדול הזה? ומי העם אשר יוכל להתפאר באבותיו אצילי הארץ כמנו היהודים? אחד היה אברהם ואין שני לו באבות העמים הרבים, ואנחנו בניו צאצאי מעיו, והיש עם וגוי בכל רחבי ארץ אשר היו לו מורים חכמים וקדושים כמשה ואהרן רבותינו מלאכי אלהים? הנה זה האיש משה אשר שפט את מצרים במכות נפלאות, ויעבר את בני ישראל בים סוף בחרבה, ויורד להם דת-אש מן השמים. ויאכילם את המן ואת קרח ועדתו השקיע בתחתית הארץ, מן הסלע הוציא מים, ויכלכל במדבר ציה שש מאות אלף איש הגברים לבד מנשים וטף ארבעים שנה רצופות, היתכן לסור מדבריו ימין ושמאל? זכרו זאת, אחים! עודכם ילדים רכים וטהורים, עוד גורלכם בידכם הוא לבחר בחיים, בתורת ד׳, תורת משה עבדו, במקרא ובתלמוד, והיה ד׳ אלהי אבותיכם עמכם כל ימי חייכם". (סוף יבא אי"ה)

צוויי מוטער.

פון דאמאלס אן האט זיך פאר איהר אנגעהויבען נייע ארבייט, זי פלעגט שוין אוועקפיהרען איהם אין חדר און געהן נאך איהם בריינגען איהם א היים, דערפאר אבער פלעגט זי האבען דעם פארגעניגען אז ער פלעגט קומענדיק זי פארהערען, ער פלעגט עפענען איהר גרויסען קרבן מנחה, פלעגט אויפזוכען די גרויסע אותיות און פרעגען ביי איהר: מאמע וואס איז דאס? מיט צוויי עמערלאך, מיט א לאנגע האלדז, מיט דריי קעפעלאך?" אויף אלס האט זי שוין איהם געמוזט ענטפערען ביז ער האט שוין אן געהויבען חומש, און ער האט טאקע דעם ערשטען זמן אנגעהויבען חומש, ער פלעגט שוין איהר דערצעהלען

מעשיות פון די וואס ער האט אליין געלערינט, און פון די וואס ער האט געהערט אנדערע אינגלאך לערנענדיק, און זי האט זיך צו געהערט, חאטש זי האט אלס פריהער געוואוסט, דערפאר פלעגט זי איהם צוריק דערצעהלען גאר וואונדערליכע מעשיות פון „נפת צופים" פון „קב הישר" און דאס גלייכען, אט אזוי האבען זיי זיך געלעבט, און ער איז געווען נאר איהרער, ווי איהר האט זיך געוואלט, די מוטער האט ער גערופען „שרה" ניט מוטער, ווייל ער האט נאר די אלטע נעמי גערופען מוטער, און זי האט ער געפאלגט און מיט איהר האט ער פארבראכט טאג און נאכט.

ניט גאר לאנג אבער האט דאס געדויערט, שרה האט קוים ערווארטעט אז בן ציונ׳קע איז אלט געווארען ניין יאהר, זי האט געזעהען אז ער לערענט שוין זעהר גוט, אבער זי איז מיט דער גמרא אליין געוועזן ניט גאר צופריעדען, ער זאל אפילו זיין א רב א גדול, ניט דאס איז איהר ווילען, ניט דאס איז א מענש אין איהרע אויגען, מען דארף זעהען ער זאהל קענען, ער זאהל זיין א קענער, א לייט, מיט מענשען גלייך.

די ערשטע זאך האט זי איהם אנגעהויבען געוויינען אויסטהון די היטל, ס׳איז זומער ס׳איז טאקע ווארעם, און בן ציון טרינקט טהע, שוויצט ער נעבאך, ער זיצט אפילו אין א יארמולעצקע, ס׳איז אבער אלס היים, שרה נעהמט איהם אראב די יארמולקע און לעגט אוועק אן אזייט, בן ציון לאזט זיך ניט, און שרה ווערט בייז:

„וואס איז דארטין? זייז א ווילע אזוי, געגוג שוין דיר צו פרייען". א מאל, צוויי, פאלגט ער זי ניט, און די אלטע נעמי מורמעלט אויך אונטער: סטייז מיין בנציונ׳קען הייסען טרינקען טהע אן א היטל?" אבער שרה שרייט אן: וואס האבטו זיך באמת איינגעשמועסט אז דו ביסט זיין מוטער, ער איז מיינער, און איך האב מאכט אויף איהם צו שאפען, און איך וועל ניט דערלאזען ער זאל אויסוואקסען א אידיאט!" בן ציון ביסלאך ווייס הויבט אויך אהן צו פארשטעהן אז די מוטער זיינע איז נאר שרה, ער רופט זי טאקע שרה, אבער זי איז זיין מוטער, זי מאכט איהם מלבושים נאך דער מאדע יאך און בעת זי טוט זיי איהם אן, פארגלייכט זי איהם די פאות, דאס הייסט זי נעמט די שער און שניידט זיי אב, און בן ציונ׳קע קומט אין חדר, עפעס גאר ניט דער זעלבער.

(עוד יבא בע"ה)

מכתבי אחים.

קרעמענצוג ר"ח מרחשון תער"ב.

בשמעי את שמעם הטוב של אחי התמימים הלומדים בחדרים בליובאוויטש נרבה רוחי אותי להתנדב ארבעה רו"כ, שאותם אני שולח עתה לאות אהבה וחבה, תקותי לראות אותם ולהתודע אליהם אי"ה, ולע"ע יקבלו נא ברצון את מנחת אחיהם בלב תמים שמרי׳ בא"א ר׳ מנחם מענדל גוראריי.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред.-Изд и Типографія I. Зурье, Гороховая, 48

שנה שניה

ב"ה

האח

No. 6.

יום ג' פ' תולדות ל' חשון תער"ג.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם מש־ת: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

חֶבְרוֹן.

גם הַיְלָדִים הַיּוֹתֵר קְטַנִּים בָּעוֹלָם יוֹדְעִים כִּי יֵשׁ „אֶרֶץ" בָּעוֹלָם. אֲשֶׁר שֵׁם יִשְׂרָאֵל נִקְרָא עָלֶי', וְהִיא הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ קוֹרְאִים לָהּ בְּשֵׁם: „אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל" וְהָאָרֶץ הַהִיא טוֹבָה וּרְחָבָה. אֶרֶץ חִטָּה וּשְׂעוֹרָה גֶּפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן, אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וּדְבָשׁ, וְנַעֲלָה הִיא וּקְדוֹשָׁה וְעֵינֵי הַשֵּׁם אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל בָּהּ מֵרֵאשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית הַשָּׁנָה. וְחִבָּה וְגַעְגּוּעִים הָיוּ לַאֲבוֹתֵינוּ אֶל הָאָרֶץ הַנִּפְלָאָה הַהִיא, בְּחַיֵּיהֶם אִוּוּ אוֹתָהּ לְמוֹשָׁב לָהֶם, וְגַם לְאַחֲרֵי מוֹתָם כָּרוּ לָהֶם קֶבֶר בָּהּ; כְּשֶׁאֲנַחְנוּ עַתָּה מִגַּעְגְּעִים וְנִכְסָפִים אֶל הָאָרֶץ הַהִיא לֹא יִפָּלֵא מְאוּמָה, כִּי מִי לֹא יִכְסֹף אֶל אֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ. אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁמוֹ נִקְרָא עָלֶי'? אֲנַחְנוּ הַגּוֹלִים בְּכָל אַרְצוֹת מוֹשְׁבוֹתֵינוּ; אֲנַחְנוּ אֲשֶׁר אֵין לָנוּ אַף שַׁעַל אֲדָמָה אֶחָד בָּעוֹלָם אֲשֶׁר נוּכַל לֵאמֹר עָלָיו בְּבִטְחָה כִּי לָנוּ הוּא. אֲנַחְנוּ, אֲשֶׁר אֶל כָּל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר נָבוֹא שָׁמָּה גֵּרִים הִנֵּנוּ, זָרִים וְאוֹרְחִים, וּצְפוּיִים תָּמִיד לְגֵרוּשׁ וְטִלְטוּל. חָלִילָה, אֲנַחְנוּ. לֹא יִפָּלֵא אֵפוֹא, אִם לְזֵכֶר שֵׁם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יֶחֱרַד לְבָבֵנוּ חֶרְדַּת קֹדֶשׁ וּכְהֹלֶם פַּעַם יִדְפֹּק דְּפִיקוֹת שֶׁל תִּקְוָה וֶאֱמוּנָה לְהַגִּיעַ לַיָּמִים, אֲשֶׁר גַּם יִשְׂרָאֵל עַם מְפֻזָּר וּמְפֹרָד בֵּין הָעַמִּים, יַחְדָּו שֶׁבֶת אַחִים יֵשֵׁב בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; הֶאָח, מַה נְּעִימָה הַתִּקְוָה הַזֹּאת!

אֲבָל אֲבוֹתֵינוּ, הָרִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר מֵאָז מֵעוֹלָם, אֲשֶׁר כָּל הָאָרֶץ הָיְתָה לִפְנֵיהֶם, וּרְשׁוּת הָיְתָה לָהֶם לָגוּר בָּאֲרָצוֹת וּלְהִתְהַלֵּךְ בָּהֶן, וְלָרֶשֶׁת אוֹתָן לַאֲחֻזַּת עוֹלָם, כְּמִשְׁפַּט כָּל הָאֲנָשִׁים אַנְשֵׁי הַשֵּׁם. בַּיָּמִים הָהֵם. אֲבוֹתֵינוּ אֵלֶּה כְּשֶׁהֵם מוֹסְרִים נַפְשׁוֹתֵיהֶם עַל הָאָרֶץ הַהִיא, אוֹת הוּא כִּי כָל יְקָר רָאֲתָה עֵינָם בָּהּ. לֹא נַהֲרֵי נַחֲלֵי שֶׁמֶן וּדְבַשׁ וְלֹא כְּרָמִים וִיעָרִים וּשְׂדוֹת מִרְעֶה טוֹב, כִּי אִם רוּחַ קֹדֶשׁ רוּחַ מִמָּרוֹם הַחוֹפֵף עַל הָאָרֶץ הַהִיא...

הָעִיר חֶבְרוֹן הִיא הָעִיר הָרִאשׁוֹנָה אֲשֶׁר רֹאשׁ הָאָבוֹת, אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם מִתְחַבֵּט וּמִתְחַנֵּן לִפְנֵי בְנֵי חֵת לָתֵת לוֹ בָהּ בְּכֶסֶף מָלֵא אֲחֻזַּת קֶבֶר, הַשָּׂדֶה וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר בָּהּ. וּמְדַבֵּר הוּא אוֹתוֹ הַזָּקֵן בְּפִיו וּמְמַלֵּא בְיָדָיו וְשׁוֹקֵל לְעֶפְרוֹן בִּמְחִיר הַמְּעָרָה אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף עוֹבֵר לַסּוֹחֵר. בַּזְּמַן הַהוּא וּבַיָּמִים הָהֵם, אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף בִּמְחִיר מְעָרָה אַחַת, הוּא מְחִיר גָּדוֹל וְיָקָר מְאֹד! אַךְ הַכֶּסֶף בַּמֶּה נֶחְשָׁב הוּא בְּעֵינֵי אַבְרָהָם לְעֻמַּת יִקְרַת עֵרֶךְ הָעִיר וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר בָּהּ, וּמִי כְּאַבְרָהָם יוֹדֵעַ יוֹתֵר אֶת עֵרֶךְ הַמְּקוֹמוֹת וְהֶעָרִים הָהֵם?

וַהֲוָי הָיָה אִישׁ קָדוֹשׁ נִפְלָא, לִפְנֵי שְׁמוֹנִים שָׁנָה, הַצַּדִּיק הַמְפוּרְסָם הַנִּקְרָא בְּפִי חֲסִידֵי חב"ד בְּשֵׁם הָרַבִּי הָאֶמְצָעִי זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ. וַתְּהִי הָעִיר חֶבְרוֹן חֲבִיבָה עָלָיו בְּיוֹתֵר, וַיְבַזְבֵּז גַּם הוּא מִמָּמוֹנוֹ וַיִּקֶן לוֹ בֵּית תְּפִלָּה יָשָׁן נוֹשָׁן אֲשֶׁר שֵׁם אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה נִקְרָא עָלָיו (כמספר בהוספה ל„האח" נומר 1 שנה ראשונה) וּמַרְבֶּה הוּא לְסַפֵּר בְּשִׁבְחָהּ שֶׁל הָעִיר בְּמִכְתָּבָיו הַקְּדוֹשִׁים.

וּמַה מְעַנְיֵן הוּא הַדָּבָר, כִּי גַם עַתָּה בַּשָּׁנָה הַזֹּאת בְּפָרָשַׁת „חיי שרה" בְּאוֹתָהּ הַפָּרָשָׁה הַמְסַפֶּרֶת עַל דְּבַר קְנִיָּתָהּ שֶׁל מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, הוֹפִיעָה בְּחֶבְרוֹן הַחֲבוּרָה הַנִּכְבָּדָה. סִיעַת הַתַּלְמִידִים הַתְּמִימִים וּמַשְׁגִּיחָם בְּרֹאשָׁם יְחִיו, הַשְּׁלוּחִים אֶל הַיְשִׁיבָה הַקְּדוֹשָׁה „תּוֹרַת אֱמֶת" הַמִּתְיַסֶּדֶת שָׁם עַתָּה (כאשר הודענו בגליון 2 שנה זו).

כִּי גַם כְּבוֹד קְדוּשַׁת אדמו"ר שליט"א מוֹקִיר וּמְחַבֵּב אֶת הָעִיר חֶבְרוֹן, וַיִּקֶן לוֹ שָׁם אֲחֻזַּת נַחֲלָה בִּמְחִיר כַּמָּה אֲלָפִים וַאֲשֶׁר בָּהּ יִשְׁכְּנוּ כְּבוֹד הַמַּשְׁגִּיחַ וְהַתַּלְמִידִים יְחִיוּ.

בְּעָבְרָם דֶּרֶךְ הָעִיר אָדֶעססא, כִּבְּדוּ אוֹתָם מְאֹד אַנְשֵׁי הָעִיר, חֲסִידֵי הַחב"ד וַיִּרְאוּ לָדַעַת, כִּי מְבִינִים הֵם וּמַכִּירִים אֶת רוֹם עֵרֶךְ הַמִּפְעָל הַנִּשְׂגָּב הַזֶּה, „יְסוֹד יְשִׁיבָה בְּחֶבְרוֹן עַל אוֹתָם אוֹפַנֵּי הַהַנְהָגָה שֶׁמּוּסָד „תּוֹמְכֵי תְמִימִים מִתְנַהֵג". גַּם מֵנִיקוֹלַיוב בָּאָה דֵיפוּטַצְיָ' שֶׁל שְׁלֹשֶׁת אֲנָשִׁים נִכְבָּדִים לְלַוּוֹתָם עַל דַּרְכָּם. וּבְשַׁבַּת פָּרָשַׁת „לך לך" הִיא הַשַּׁבָּת שֶׁהִפְלִיגוּ בַיָּם, הִרְבּוּ לִשְׂמֹחַ וְלָשׂוּשׂ

בְּקוֹל רִנָּה וְתוֹדָה וּבְהָמוֹן חוֹגֵג, כֵּן יַצְלִיחוּ וְיִזְכּוּ לְבִיאַת גּוֹאֵל צֶדֶק בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן.

סִפּוּר

מִדִּבְרֵי יְמֵי יוֹתָם אָחָז יְחִזְקִיָּהוּ מַלְכֵי יְהוּדָה.

(סוף מגליון ה')

כָּכָה הָיְתָה עֲצַת יְחִזְקִיָּהוּ לְכָל הַיְלָדִים אֲשֶׁר נִמְצְאוּ לוֹ. וּבְדַבְּרוֹ הֵפִיקוּ פָּנָיו רֹךְ וְנֹעַם כָּל כָּךְ, עַד אֲשֶׁר מָשַׁךְ בִּדְבָרָיו אֶת לֵב רַבִּים מֵהַיְלָדִים לִרְדֹּף לָדַעַת אֶת ד' וְאֶת תּוֹרָתוֹ. אָז קָרָא יְשַׁעְיָה הַנָּבִיא מִשִּׂמְחַת לִבּוֹ: „הִנֵּה יֶלֶד יֻלַּד לָנוּ, בֵּן נִתַּן לָנוּ וַתְּהִי הַמִּשְׂרָה עַל שִׁכְמוֹ וגו'".

וַיֻּגַּד הַדָּבָר לְאָחָז, וַיֹּאמֶר לִתְפֹּשׂ אֶת בְּנוֹ וּלְיַסְּרֵהוּ קָשֶׁה עַל הַדָּבָר הַזֶּה, אַךְ ד' הִסְתִּירָהוּ וְלֹא נְתָנוֹ בִּידֵי אָבִיו. וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַיְהִי לְנֵס. וְאַחֲרֵי מוֹת אָחָז יָשַׁב עַל כִּסֵּא הַמַּלְכוּת לְקוֹל תְּרוּעַת כָּל הָעָם בְּשָׂשׂוֹן וּבְשִׂמְחָה רַבָּה. כִּי יָדַע הָעָם אֶת לֵב מַלְכָּם זֶה כִּי טוֹב הוּא, וְכִי אוֹהֵב

שעשועים.

דער גאַזעטציק:
„המודיע", „דער פריינד", „היינט", א „האָח"
וואָלוויל, נעהמט, צוויי קאָפּיקעס א וואָך!

א בעל־הבית:
הא וואָס זאָגט איהר? גיט זיך אקער
וואָס פאר האח? ווייזט נאָר אהער.

דער גאַזעט.
איהר ווילט האח? נאַט אייך באַלד
דאָס איז א צייטונג נאָר א גוואַלד!
צוווייטער יאָהר גאַנג, ס'איז ערשט א נייס
ער קומט אפילו אָן, נאָר וואַכין ווייס
נאָר לייענען איהם, איז סטאַאיט, בנאמנות
מען דאַרף ניט,—איך זאָג אייך—טעאַטער, ברחנות,
דאָרט קריגט איהר אַלס: מעשיות גראַמען
לשון קדש, זרגון, אלעס צוזאַמען
גידאַנקען הויכע, איך זאָג אייך א מורא
פון ישיבה בחורים, פון דאַווגען, פון הורה...

דער בעה"ב:
ניגון שוין, ניגון שוין, נאָט אייך צוריק
איך האָב שוין געזעהען, פאר אייך דער גליק...
גייט אייך אוועק, מיט אייער נאַזעט
טראָגט זיך אָפּ, בעסער נים רעט
ווער איז דאָרטען אזא גראַטענער שרייבער?

שרייבט „קב הישר" תחנות פאר ווייבער...
טוהען דאָך לייט, פאַרפיהרען א וועלט
מיט וואָס, מיט וועז, נאַרט מען אוים געלט...

דער גאַזעטציק:
„המודיע", „דער פריינד", „היינט" א „האח"
וואָלוויל, נעהמט, צוויי קאָפּיקעס א וואָך!

א ציוני:
ווייזט „המודיע", איך האָב ניט געהערט
וואָס רעדט זיך דאָרטין, וואָס ווערט דאָרט ערקלערט?

דער גאַזעט.
דער המודיע? ס'איז א גאָלדערנער בלאַט
א תענוג אין שטוב, א צירונג א מעבעל,
אויף די ציאָניסטין, כסדר כמעט
ניסט ער און שיט, פעך און שוועבל,
אָט נעהמט ר' איד, לייענט ה'לעבין
—איך פארשטעה ניט אליין, איך הער נאָר פון לייטין —
אז נאָר ער, ער קען זיי געבין
ער דעקט זיי גוט, ער רייסט זיי די זייטין...

דער ציוני:
איהר רעדט אפנים, אנהר ווייסט ניט מיט וועמען?
איהר'ט גראָדע גיטראָפען, אליין א ציאָניסט...
איך פאָהר ערשט פון אויסלאַנד, פון גאַליציען פון בעהמען
פון ווער אָט האָב איך א אטקריטין ליסט

הוא את ארצו ואת עמו ואת תורתו בכל לבבו ובכל נפשו.

ד.

עבודה רבה היתה למלך חזקיהו בעלותו על כסא מלכותו. הארץ היתה מלאה גלולים ותועבות אשר מלא אותה אחז; בכל ראש חוצות ובכל גגות היו בנויים מזבחות לקטר לצבא השמים; בתי המדרש היו חרבים ושוממים. וגם הממלכות אשר סביבות הארץ רדו בעם וירדפוהו עד חרמה, כי בהיות מעשי אחז רעים וחטאים השליח ד׳ בו עמים רבים ליסרו כדי רשעתו. ויתחזק יחזקיה וירפא את הארץ מכל תחלואיה: את הגלולים העביר מן הארץ, את המקדש טהר, וישב אליו את כבודו הראשון; את בתי-המדרש והחדרים חדש ויעבר קול בכל ממלכתו לשלח את הילדים אל החדרים ואל בתי המדרש וללמדם תורת ד׳. עד מהרה נהרו המונים המונים אל בתי התלמוד ההם; ותרב חכמת ישראל עד מאד בימי יחזקיה עד

מיט אייערע צייטונג טרעט בעסער אב
ווארום ווי איהר זעהט האט איהר די נאב...

דער גאזעט.:
איך בעט אייך ר׳ איד, זייט מיר שוין מוחל
—מיין ווייב זאגט טאקע, אז איך האב ניט קיין
שכל —
כ׳בין גאר דוקא צימאניסטין דער בעסטער גוטער
פריינד
אבער ניט צוליידין, נעהמט חאטש א היינט...

דער ציוני:
וואס? א היינט? דעם פארפלוכטען זארגאן?
אוועק דוראק, טרעט אב פון מיר וואן!...

דער גאזעט.:
„המודיע״, „דער פריינד״, „היינט״, א „האח״
וואלוויל, נעהמט, צוויי קאפיקעס א וואך!...

א פריילין:
צוויי קאפיקעס? ס׳איז גאר קיין געלט ניט כמעט
ווייזט נאר אהער, וואס איז פאר א בלאט?

דער גאזעט.:
וואס רעדט איהר א בלאט, חלב ודבש...
„די אלטע בת מלך״, „מיט-חסד א שטראף״
פון שלעכטע, פון פרייע, מאכט ער דארט אש
צו׳ם מוסר וואס דארט, איז ניטא גאר קיין סוף
היינט האט דארטין נדבות געדרוקט
נעהמט איך בעט אייך, נאט אייך אט קוקט...

אשר ידעו כל העם מגדולם ועד קטנם את כל חקי התורה והלכותיה ויעשו את הטוב והישר כל ימיהם.

בימיו עלה מלך אשור: ויאמר לתפש את ירושלים ולהפותה חרם, כי מרד בו יחזקיה כי בטח באלהיו ויתפלל אליו מקירות לבו להושיעו מכף הקמים עליו; ויצא מלאך ד׳ ויך במחנה אשור מאה ושמונים אלף איש בלילה אחד. וידעו כל העם כי ד׳ אלהי ישראל נלחם עמו ומגן הוא לכל החוסים בו, ככתוב בספר מלכים.

המשפט (ציור).

בין כל תלמידי התלמוד תורה הצטין בעריל מזיק, בשם „מזיק״ כנהו עוד רבי יודל הדרדקי בהיותו עוד תלמיד מתחיל, אמנם שמו נאה לו והוא נאה לשמו: מזיק הוא בכל, גם בלמודיו, גם בהשתובבותו, כשהוא לומד הוא מתמכר בכל חושיו לגרבתו ואיננו זז מקומו אף זיז כל שהוא. כשהוא משנן והוזר על למודיו, אי אפשר לו לשנן בלחש, הוא מתנענע הנה והנה, צועק בקול רם, אש אוכלה אש, נצוצות נתזות מפיו ממש, ובה במדה שנגדלה שקידתו, באותה מדה

די פריילין:
דעם ערשטין מאל זעה איך, אזא אידיאט
מיט ווייס איך מיט וואס, טראגט ער זיך אום...
ווער וויל היינט מוסר, געפינט מיר אין שטאדט
אפילו פון די, וואס זענען נאך פרום
שרייבט דעם רעדאקטאר, ער זאל בעסער שרייבען
געשיכטעס, ראמאנען, וועלען די בלעטער נים בלייבען
„א בלוטיגע פרוי״, אט דאס איז א סחורה
אבער ניט דאווגען, ישיבות מיט תורה...

דער גאזעטציק:
„המודיע״ „דער פריינד״, „היינט״, א „האח״
וואלוויל, נעהמט, צוויי קאפיקעס א וואך!

א רב:
א פרישען בלאט, ווייזט נאר אהער
געלט ווילסטו, מסתמא וואס מעהר?

דער גאזעט.:
רבי! א מוריע, ערשט פון פאסט
א היינט, א פריינט איז פאר אייך פראסט,
א רבנישער בלאט, איז נאר דער „מודיע״
און וואלוויל אויך, אומזיסט, א מציאה,
נאט אייך רבי, פון דער מלחמה, זעהט
און פון די רבנים, פון אלע שטעדט...

(סוף יבא אי״ה)

גדלה השתובבותו, מכיון שסגר את ספרו, מכיון שנקרא לו דרור מן החדר, אך הוא מסתלק החוצה מאד תרגז האדמה מתחת רגליו, כשיפגוש את איוואן שואב המים, יתגנב מאחוריו בחשאי על בהונות רגליו, מושך את הדליים והופכם על פיהם וטרם יספיק איוואן להסתכל לאחוריו — והנער איננו.

במצאו בדרך הלוכו את תיש הקהל עומד במנוחה שלמה והוטף מעט הציר מאיזו עגלה העומדת בשוק, לא יתן לו לגמור סעודתו, תופסהו בקרניו, מושכהו בזקנו ישר להאכסניא שלו, לבית התפלה על המדרגות של עזרת הנשים, שמה הוא כופת אותו בקרניו אל כותל האכסדרה בחבל, למען הבעית את הנשים הבאות להתפלל ערבית.

בשבת אחר ארוחת הצהרים יערך מלחמה עם מאיר השמש הזקן הישן שינת עראי בספסל שעל יד התנור, וכך הוא עושה: הוא מציג את כל ה,,שטנדרס" אשר בצד מזרח בשורה אחת סמוכים זה לזה, אחר כך הוא דוחף אחד מהם, מיד נופלים כלם ארצה, ובבית התפלה יקום שאון והמולה, ועד אשר השמש יעביר הבלי שנה מעיניו יעלם מן העין.

בטצדקאות ואמתלאות הי' עשיר מאד, כשהיו מספרים את שבחיו להוריו בבואם לפעמים אל החדר להביא את דבתו רעה אל הרבי, הי' מוצא לו אמתלא מן המוכן, מתהפך כאן וכאן ויוצא זכאי בדין.

ביום קיץ בהיר כשגמרו בחדר סוגיא קשה בגמרא, נתן להם המורה הפסקה למנוחה לעשרה רגעים. ולמען העסיק אותם בענין טוב הפיץ בין התלמידים עקסמפלרין אחדים של ,,האח" המתקבל בתלמוד תורה, שמחים וטובי לב יצאו התלמידים למגרש התלמוד תורה והמורה נשאר יושב ומרכז את מחשבותיו, בעינו בגמרא אשר לפניו על השלחן.

פתאום נשמע יללה, הדלת נפתחה ותלמיד אחד מכה ופצוע נכנס הביתה, מחטמו נוזל דם והוא בוכה מרה, אחריו נבהלו עוד תלמידים רבים, הרעש והשאון הי' גדול מאד — ,,מה קרה שם? קונדסים! אי אפשר לגרע את עיני מכם אף לרגע קט!" ,,בריל מזיק! בריל מזיק!" — צעקו כלם פה אחד — ,,הוא דחף אותו על הזיז היוצא מן הכותל". המורה מלא זעם נגרש ונסער לראות את המכה עצר בעד מרוצת הדם כשהשתיק את התלמידים ויקרא ויאמר: איהו, בערל?

— הוא התחבא, התחבא! — צעקו כלם.

מי התחבא? אני? וכי מה לי להתחבא? כלום יש עול בכפי? — דבר בערעלע רתת כשנכנס לתוך החדר אחרי פתחו את הדלת לרוחה.

בערעלע! צעק הרבי, עודך מצטדק ומתחפש, אין דבר, רואה אנכי מחטמו של מי נוזל דם...

מדוע לא יתנו לי לקרא את האח? זה שבועים הנני מתרפס ומתחנן להם, כי יתנו גם לי לקרא והמה קשרו עלי קשר לבלתי תת לי אף לגעת בו.

כן, קושטא קאמרת, איננו נותנים לך ולא נתן גם להבא, משום מעשה שהי'... — מה הוא המעשה? — שאל המורה — אנחנו נתנו לו את ,,האח" על

מנת להחזיר אחרי קראו אותו, שאלנו מאתו והוא עונה: אבד. חשבנו, אבד — אבד, מה אפשר לעשות? למחרת ראינו, כי סבבנו בכחש ובמרמה, הגליון לא אבד לו, אלא נתנהו לזבלון דלעת לקרא אותו, ועל מנת כן לא נתנו לו.

,,אין השואל רשאי להשאיל" — הוסיף הנער המכה בטון עצב דמשתמע בו נגון של גמרא — ,,למדנו זה עתה". ,,כזבנים!" — הפסיקם בערל — ,,חרא, לא נתתי ברצוני הטוב לזבלון, הוא גנב אותו מכיסי, ואידך אם אפילו נתתי מאי איכא למימר? במה יגרע כחו מכחכם? גם הוא רוצה לקרא. האתם רשאים והוא לא? האחים התמימים שולחים לנו את האח על מנת להנות וליהנות גם לאחרים, ומה פשעי ומה חטאתי, כי התקשרתם אלי כלכם? אנכי מתחנן לו: תן גם לי לקרא, והוא מכבדני בבעיטה ברגל כשהוא מזכיר לי חטאת זבלון דלעת, מרוב קצפי ההפתיו, ומי צוה לו לעוף ככדור ישר אל הזיז?"

צחוק אדיר התפרץ מפי התלמידים אחרי הטענה הזאת, והנער המכה הניף את אגרופו וינענע אותו באויר מול פני בערל, בערל היודע נענועים הללו למה ירמזון, ענהו בלחש: ,,שוטה, משטה אני בך ובכיוצא בך, זבלון דלעת ישים עליך כפו עד אשר שביבי אש יתמלטון מלחייך, אימתי נהיית לבר נש? מתי התחלת לובש הצאי מכנסים? הגידה!".

רב לכם! — אמר הרבי — ואתה בערל הנך מועד להזיק, אמנם גופו של המשפט מענין אותי, מפני שבגלל ,,האח" הוא, מוכח מזה, כי קורא ותיק הנך, אולם עליך לדעת, כי האח בא לקרב ולא לרחק להדביק ולא להפריד את הלבבות. עליך הי' לספר לי על אדות הקשר ולא לדון דין לנפשך, ובגלל היותך דן יחידי עלי לענש אותך באחד משני אלה: ,,או לבלתי תת לך לקרא את האח עד חדש ימים, או להסגירך בחדר בעת ההפסקות במשך של שלשה ירחים למן היום הזה". בערל התחיל בוכה אחרי שמעו את העונשין שהוטלו עליו לבחר באחד מהם, רציניותו חלפה מעל פניו ויהי רך כדנג מפני אש.

,,מה תחשה? בחר לך באחד העונשים ונשובה ללמד, חרץ משפטך!".

,,רבי ענ־ש־ני, כל־א־ני בחדר לשנה תמימה, ענשני במה שתענשני ובלבד שתתן לי לקרא את האח, וגם לחברי אתן, כ[י] עני הוא ואין לו כסף לחתם עליו.

בכיתו פעלה רושם אדיר על חבריו ויכרתו אתו ברית שלום, וכלם הפצירו בהרבי להעביר מעליו את ענשו לגמרי.

יוסף הלוי גולדבערג.

נדבות אחים.

מוסקבה: ליב לעשוק א' רו"כ עם 80 ק"פ. קישינוב: יקותיאל לעייטעס 54 ק"פ. הוראדישץ: ישכר דובער איטעלסאהן א' רו"כ; אלי' צבי ראסקין 30 ק"פ. סעננא: חי' מרים פאליאקאוו 18 ק"פ.

אדריסה: Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред.-Изд. и Типографія І. Лурье, Гороховая 48.

שנה ב״ה שניה

האח

מחיר „האח״ עם מש״ת: לשנה שני רו״כ. לחצי שנה רו״כ אחד, לרבע שנה חצי רו״כ, לחדש עשרים ק׳. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

№. 7.

יום ג׳ פ׳ ויצא ז׳ כסלו תער״ג.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח״ או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי׳ לו וחיים הוא קונה לנפשו.

בברכת מז״ט כפולה מברכים אנחנו את חברנו הרה״ת והיר״א מוה׳ אלי׳ לעזוין יחי׳ ליום התונתו וליום עלותו על כסא הרבנות בעיר קויציק, יעלה זווגו ליפה ויעלה׳ מעלה מעלה כברכת חבריו התמימים.

כמקום מעלע־ראמא נדבתי נדבה לקופת הילדים של תומכי תמימים, והנני מברך בברכת מז״ט את הג׳ הנדיב ר׳ מנחם מענדל גורארי׳ מקרעמענציג ליום כלולת כתו תחי׳, אותו ואת ביתו ואת הזווג יחי׳ ויעלה זווגם ליפה ולהצלחה רבה ולארך ימים טובים סלה.

מנחם מנדל יפה.

מקרב לבי הנני מברך גם אנכי את הג׳ הנ״ל עם כל אחיו ובני ביתו יחי׳ בברכת מז״ט ואשר רב.

משה ראזענבלום.

ט׳ ויוד כסלו.

אדוננו מורנו ורבנו הצדיק המפורסם הנקרא בפי חסידי חב״ד בשם „הרבי האמצעי״ זכותו תגן עלינו. נולד בשנת תקל״ד ביום ט׳ כסלו ונפטר בשנת תקפ״ח גם כן ביום ט׳ כסלו [1].

סופרי קורות ימי חייו מעידים ונותנים אותותיהם אותות, כי ברוח השם אשר עליו ידע כי השנה הזאת היא האחרונה לימי חייו וביום הזה הוא נפטר מן העולם ובכל זאת צוה לשמח ולהתאסף אליו לשמע דברי אלקים חיים מפיו הקדוש.

והוא החליף את בגדיו, לבש לבנים והתעטף לבנים ודומה הי׳ למלאך, ואף כי הי׳ חלש מאד עד אשר התעלף כמה פעמים ביום, התחזק וי׳ על המטה וידרש שלש פעמים וקודם עלות השחר סים הדרוש באלה הדברים: כי עמך מקו״ח חיי החיים [2], ותעל נשמתו השמימה. זי״ע.

לרגלי מחלתו ורפיון גוו נסע לחו״ל להתרפאות שם, ובימים ההם החלה ההשכלה הכללית לצמח בקרב היהודים במדינת אשכנז, וירא וירע בעיניו, מאחד הרבנים שם בקש שיצוה שלא לישא בשבת ושילמדו הנערים בחדר, ובאחד המכתבים כותב הוא לאמר: כי הנערים בעלי דעת דקי הטבע מאד אך נתערבו בגוים כו׳ ואם אין הבדלה כו׳.

כעל כל רבותינו הקדושים זצללה״ה בני הדורות ההם כן גם עליו קמו מלחמות מסביב,

---

1) ונתקיים בו הפסוק, את מספר ימיך אמלא, שארז״ל על זה שתקב״ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום.

2) כעין פטירה זו לא מצינו מיום פטירת הרשב״י ע״ה שנפטר באמרו את הפסוק, כי שם צוה ד׳ את הברכה חיים.

כִּי בָתְּתוֹ אֶת נַפְשׁוֹ עַל הָאֱמוּנָה הַצְּרוּפָה לְהַשְׁרִישָׁהּ בְּלִבּוֹת הָאֲנָשִׁים שׁוֹמְעֵי לִקְחוֹ הַטּוֹב עפ"י הַדֶּרֶךְ הַחֲדָשָׁה [3] אֲשֶׁר סָלַל אָבִיו הַקָּדוֹשׁ זצוקללה"ה, נִמְצְאוּ לוֹ אוֹיְבִים אֲשֶׁר קִנְאוּ בוֹ וַיְגַלּוּ עָלָיו אַשְׁמָה וְדִבַּת שָׁוְא, עַד אֲשֶׁר הוּבָא מִשְׁפָּטוֹ אֶל שַׂר פֶּלֶךְ וִויטֶבְּסק. אַךְ בְּחֶסֶד ד' עָלָיו יָצָא נָקִי בְּהִשָּׁפְטוֹ בְּיוֹם הָעֲשִׂירִי בְּכִסְלֵו, וַיְּכֻבַּד עַל פְּנֵי הַשָּׂרִים וְהַשּׁוֹפְטִים וַיְהִי לְשֵׁם וְלִתְהִלָּה: עַל כֵּן הַחֲסִידִים אַנְשֵׁי החב"ד עוֹשִׂים אֶת הַיּוֹם הַזֶּה יוֹם טוֹב וְשִׂמְחָה. שְׂמֵחִים בְּרַבּוֹתֵיהֶם וּבְתוֹרָתָם אֲשֶׁר הִנְחִילוּ לָהֶם, וּמוֹסְרִים אֶת רִגְשׁוֹתֵיהֶם לַחֲבֵרֵיהֶם וְלִבְנֵיהֶם לְזִכָּרוֹן עוֹלָם.

מעשי'.

בנסע הרבי הנ"ל להו"ל. בעברו דרך הערים אשר לא ידעו אותו פנים אל פנים העלים שמו ויצו גם על משרתו לבלתי הגיד לאיש מי הוא. אך באחת הערים או באחד הכפרים הכיר בהם בעל המלון

[3]) כי על כן הי' למשל: „עושה חדשות בעל מלחמות", כי כל היוצר חדשות מקים מלחמות על עצמו.

שעשועים.

(סוף מגליון ו')

דער רב:
וואס? דעם מודיע? איך שענק דיר אויף קרן
הער אויף רעדען, איך וויל גאר ניט הערען,
דו ווייסט דאך די שטאדט, פיעל שכירות זי גיט,
מיין גבירות, מיין איינינס, פארשטעהסטו, צי ניט?
אויף ברויט, אויף האלץ, הלואי וואלט חאטש שטייען.
אויף דעם דארף מען אויך, ערגעץ ייזו לייען,
און די רעבעצין וויל אויך לייענען א בלאט
און די טעכטער, משיטא, זענען מיט מיר ניט זאט,
און זיי ווילען לייענען, טאקע עפעס רעכטס
ראמאנען,—איך ווייסט זאל איך אזוי וויסען פון שלעכטס,
און דער בחורל מיינער, ער איז דאך א העבראיסט
און דעם מודיע וויל ער ניט, חאטש גיב איהם אומזיסט
דעם היינט לייענט ער פון עק ביז עק
דער הויפט די פעליטאנען, לייענט ער ביז רעק...
און ווער אין שטוב גייט נאר אריין,
א ריסטאקראט, א בטלן, ווער עס זאל ניט זיין,
דער שמש פון שוהל, דער מלמד פון קנעלען
דער היינט, די פעליטאנען, איז זיי מארנע געפעלען...
וועלכין בלאט, זאל איך זע נעמען
דעם מודיע, פאר זיך, אבער וואס טויג ער פאר וועמען?

ויחקר וידרש ויודע לו כי איש אלקים קדוש הוא עובר עליו. ולבעל המלון לא היו בנים ובנות. כי אשתו עקרה ולא ילדה, ויפצר באורח, הוא הרבי זצ"ל, לברך אותו ולהעתיר בעדו, אך האורח השתמט בטענו כי איש פשוט הוא ואין זה מעניניו לעסק בתפלות וברכות. ויועץ בעל המלון. ויהי באמור האורח ללכת לדרכו, ויסגר את השער על מסגר ולא נתן להעגלון לצאת מן החצר, ויבא המשרת ויספר את הדברים האלה לפני הרבי לאמר: כי אין בעל המלון נותן להם לצאת בטרם יברך אותו כבודו בברכת בנים. ויוסף הרבי לסרב, אך לאחרונה אמר. אם כן אפוא, יטעמו האיש והאשה בקומם בבקר מיד אחרי נטילת ידיהם טעימת פת כל שהיא ובן יולד להם. ויפתחו השערים לרוחה ויסעו לדרכם. ולמועד הזה לשנה האחרת נולדו תאומים לבעל המלון. ויוגד הדבר להרבי זצ"ל, ויען בשחוק: כנראה טעמו טעימה יתרה ואחד מהם לא יהי' חסיד". וכן הי'.

תולדות אנשי שם.

(המשך מגליון א' שנה זו).

בשנת תקפ"ז עמדו איזה בני פריץ אשר חכמים היו בעיניהם, וישימו אור לחשך וחשך לאור ויגמרו את אשר יזמו עוד לעשות לפני כמה שנים ויקימו בית חנוך ילדים, וזאת תורת הבית, בו ילמדו צעירי הילדים חכמות העמים לרוב וחכמת התורה רק מעט מזעיר, והי' איזה אנשים מעשירי העם אנשי זרוע אשר אמרו ללשוננו נגביר, שפתינו אתנו מי אדון לנו,

און איך אליין, צום היינט, האב איך מעהר גוסט
ער איז פארט פול, חאטש ער איז פוסט...

דער גאזעט:
„המודיע", „דער פריינד", „היינט", א „האח"
וואלוויל, נעהמט, צוויי קאפיקעס א וואך!

א מלמד:
גיב נאר אהער, פאר קינדער וואס טויג,
זעה, גיב א גאנצען, ניט צו קנייץ ניט צו בייג.

דער גאזעט:
נאט אייך רבינקע, קלייבט אייך אויס
נעהמט א האח, פאר קינדער א בלאט
פון כלי, זאג איך אייך, דארף מען ארויס
און גרינג פאר יעדערין, פארשטענדיג דער פשט...

דער מלמד:
יע, גיצייכינט, דו ביזט דער מבין,
אויף וואס טויג ער?, סיידין אין אייווין—
שרייבט עפעס דארט, א בטלן א הויקער,
און מיינט אז ער איז, א חכם א חוקר
צוליעב זיינע פרנסות, זיינע וויגארעם
זאל מען שוין גאר אסטאווען, לערנען מעטארעם,
און פרום זאלין זיין די איינגלאך די קליינע...
איך וויים, איך האב געזעהען, זיינע מעשיות די שעהנע...
א דודל, א שלמקה, מארנע קארטינעס?
און די איבערינגע איז גאר ווייבערשע תחנות...
און די ישיבות, די קלויזין, גאר א עק פון לעבען.

ולא נשאו פני איש ועבירה גוררת עבירה, כי אח"כ עשו להם סעודת מרעים כזרע מרעים בנים משחיתים ביום ט' באב ותהום כל העיר, לולא משה בחירו עמד בפרץ, חשוף זרוע עוזו ודרש דרש משה ומתוך הדרשה נשמע ברכה למקיימי התורה וקללה לעוברים עלי', ודבריו עשו רושם למטה בלב כל השומעים, וגם רושם למעלה, כי כל האנשים אשר העיזו נגדו נענשו מן השמים ולא השלימו שנתם ואבדו כלם במיתות משונות, האחד צבתה בטנו ונפלה ירכו, השני תלה עצמו באילן גדול, והשלישי טבל עצמו בנהר טבילה עולמית, ואחד מהם בראותו את אחרית חבריו ברח לנפשו לעיר וויען, וכתב מכתב להצדיק החת"ס זצ"ל, ובקש מחילה ממנו ושיזכיר אותו בתפלתו, ויען הצדיק: „אמנם הנני מזכירו בברכת „ולמלשינים אל תהי תקוה" ולא ארכו הימים ויאבד גם הוא מן העולם.

אך הוא לא שמח, חלילה, לאידם, והי' אומר, כי גם ענוש לצדיק לא טוב. ובבית מדרשו הופיעה רוח הקדש, ואותות ומופתים נראו על ידו (ככתוב על ספר חוט המשולש).

כאשר כבדו אותו בנשיאות ארץ הקדושה שלחו לו משם חתיכת עץ מן העץ אשר נשענו תחתיו המלאכים בבואם אל אאע"ה, והוא לקח את האיזמל שהי' רבו הגאון הקדוש רבי נתן ארלר זצ"ל מוהל בו, ונתנו לאומן ועשה לו בית יד מהעץ הזה משובץ בכסף טהור וחקק עליו: והנה שלשה אנשים נצבים עליו. ואמר כי מעת אשר שמש באיזמל זה לא אירע לו שום תקלה.

(מחבר הספר חוט המשולש מספר, כי לפני כמה שנים קנתה ממלכת ענגלאנד את העץ הגדול הזה

בדמים הרבה מאד, אך באמרם לעקר אותו נהי' פתאם אש סביבו ונשרף כל האשל ונשקע במקומו).

סמוך לעיר חברון יש גם היום שרידי האהל אשר בו נתקבלו המלאכים מאת אאע"ה, והי' בנוי באבנים גדולות מאד, סמוך לאהל נמצא בור מקוה מים במערה על שם שרה אמנו ע"ה שבו טבלה. אך העץ כבר איננו.

(עוד יבא בע"ה).

מכתב מקרעמענצוג.

בביתו של הנגיד הנדיב ותיק והסיר כו' מוה' נחמי' גינזבורג יחי' ביום כ"ב חשון העבר היתה אורה ושמחה, הוא היום אשר בו מלאו שלש עשרה שנה לבנו הנחמד מר שניאור זלמן יחי', הוא הב הבר מצוה.

הוריו קבלו את היום הזה בשמחת לבב ובהכנה מרובה כיום כלולת בנם ממש, גם פזרו נדבות ביד פתוחה לכל קשי־יום בשמחה, ולבד מתנות לאביונים שהתנדבו בבית התפלה עם מעדנים לכל הבא, עוד זאת אחרי התפלה נסעו האב והבר מצוה עם המלמד שלהם לבתי הישיבות הגדולים אשר בעיר וחלקו גם שמה מעדנים ומשען כסף לכל אחד מבני הישיבה אשר יחסר לו, אפי' השערת ראשי הישיבות והשקפתם (לבד מאשר נשלח להישיבה הגדולה תומכי תמימים דעיר ליובאוויטש סך שבעים ושנים רו"כ *) לחלקם

*) השבעים ושנים רו"כ נתקבלו לשמחת לב כל התמימים,

אויף זיי זאָל מען נאָר, נדבות מעהר געבען,
פאַרפיהרט מיט די קינדער גאַנצע עסקים
מען ברענגט איהם אין חדר ווערט קולות וברקים,
און לייען מיט דעם אייננעל, און גיב איהם פאַרשטעהן,
און אין „שקאָלע" דער נאָך, וויל ער ניט געהן,
ער ווערט מיר גאָר פרום, פרימער פאַר מיר
און די מוטער אין דער היים, האָט אויך פון איהם צרות
זהירות און מצות, שוין איבער דעם שיעור
נישט! אזא בלאַט, טייג נאָר אויף כפרות!

דער גאַזעט.:
איי רעבינקע, ווי קומט דאָס צו אייך
איהר זאָלט ריידען אזוי ניט גלייך?
אידעשקייט איז יעצט, אזוי פיעל געפאַלען
שווער איז צו קריגען, אויף דאַווגען א בעלן,
און קינדער, נעבאַך, פון מינוט צו מינוט
ווערען אַלס ערגער, ווי איהר ווייסט אליין
און מען לעגט סטאַראַניע, מאַכען זיי גוט,
פרום און איידעל, פון גרויס ביז קליין,
מען מאַכט אויך גרינגער, די הדרכה, דעם קנעלין,
און די שפּראַך — זאָגט מען—איז גלאַט און ריין
איז אייך דוקא, צום לעצט ניט געפעלען,
טפו רעבינקע, ס'איז זעהר ניט שעהן...
גלויבט מיר ר' איד, מיך אַרט ניט אהאָר
וואָס איך האָב נאָך היינט, גאָר ניט פאַרדיענט,
איך לעב דאָך פאָרט דורך, א יאָהר נאָך א יאָהר
מיט עטליבע קינדער, מיט א היבשער געזינד,
איהר מיינט פון די בלעטער? ס'הויפט זיך ניט אָן
פאַרהאַן ווער עס שפייזט, א מפרנס וזן...
נאָר אָט דאָ ווער איך, צוטריוואַזעט און מאַט
אז מען רעדט דעם היפוך, פאַר קערט אקוראַט...
נשקשה מלמדים, קויפט דעם האה
און פאַר יעדער אייננעל, און יעדער וואָך,
ער נוצט אייך זעהר, זייט שוין זע מורה,
איהר קנעלט, ער אויך, קנעלט טאַקע ביידע
און איהר בעלי־בתים, נבירים, רבנים
לעזט ניט אבי־יוזאָס, וואָס האָט דאָס פאַר א פנים?
לעזט דעם „מודיע" און צאָהלט טאַקע געלט
וואַרט ניט אויף שפעטער, פריער באַשטעלט,
העלפט די לייט, וואָס לייגען דעם לעבען —
עפּעס וואָס הילף, די אידעשקייט געבען
שאַצט זייער טרוד ווי ער איז ווערט
אָדער, לפחות, זאָגט ניט פאַר קערט
דאָס שענסטע, דאָס בעסטע, וועט איהר דאָרטין גע־
פינען,
לייענט נאָר גוט, מיט האַרץ, מיט א זינען...
און איך גאַזעטציק, איך פאַרליר זיך גאָר ניט
איך געה זיך מיין וועג, איך טרעט מיינע טריט...

בין התלמידים ביום ההוא) ולעת ערב בהתאסף ראשי
עם עם עדה נכבדה שבעיר להמשתה אשר עשו הוריו
של הבר מצוה בביתם הפתוח לרוחה ומלא פאר והדר
לכבוד החג הזה, אשר מספר הקרואים הי' יותר
מששים איש, פתח היקר „הבר מצוה" את פיו ויטף
את לקחו בפני עם ועדה על דבר היום הזה, מה גדלו
ומה תקפו. ופרשת קדושת איש הישראלי בהגיעו
לזמן הזה לחבש פארו על זרועו ועל ראשו, וגם
פלפול בענין התפלין, כל שומעיו מחאו כף וקול
מצהלות מז"ט נשמע בכל רחבי הבית, הקרואים
היטיבו לבם עד כחצות הלילה ונפטרו לבתיהם לשלום
שמחים וטובי לב...

אחד המודיעים.

צוויי מוטער.

(המשך פון נו' 2)

נעמי קוקט און איהר איז פינסטער אין די
אויגען, שטילערהייט בעת שרה הערט ניט רעדט זי
מיט בנציונ'קען, ער זאל זיך ניט לאזען, ער זאל ניט
ווערען קיין גוי, חלילה, דערמאנענדיק די ווערטער,
הויבט זי נעבאך אן ווישען די אויגען, איהר איז די
הארץ זעהר טומועה זי זעהט שוין איצט וואס שרה
וויל מאכען פון דעם טייערען קינד, סטייץ אזא
ווייכער קינד אזוי הייליק געהיט איהם, און ער וואלט
אויסגעוואקסען אזא פיינער איד, אבער שרה קלערט
נאר אנדערש... קוקענדיק אויף נעמי'ס טרערען, פאר־
נעהמט איהם אויך די הארץ און ער רעכענט זי צו
פאלגען, אבער אריינגעהענדיג אין סטאלאווע פאר־
לירט ער זיך פאר שרה'ן מיט איהרע באקענטע וואס
זיצען ביי איהר, און ניט ווילענדיק פאלגט ער זי,
ניט די האנד אלעמען גלייך, ווער עס זיצט דארטען,
כזענער און דאמען, און אנדערע פרויען פון די געסט
ווייזען איהם פריינדשאפט און גיבען איהם א קוש,
איהם ווערט זעהר שלעכט, ער ווערט רויט, ער האט
געלערנט... די אלטע-נעמי האט איהם דער צעהלט...
אבער ער קען זיין מוטער שרה ניט זיין דער ווידער
ער מוז פאלגען...

וואס האט דא ביי אייך היינט געטאן דער קא־
פעלוש? — פרעגט גרשון דער שניידער ביי נעמ'ן
אריינגעהענדיג אין שטוב.

גרשון, דאס איז א איד פון א יאהר אכציג, א
שניידער פון דער אלטער מאדע, ער נעהמט ניט מיט
כזאשין נאך היינטיגען טאג ניט, נאר מיט דער נאדל
און מיט די הענט, פאר איהם איז גליק אלערליי

אשר בהם ועל ידם רוח להם ונתנו להם מחסוריהם בבגדים
ובמנעלים, ומקרב לבם ברכו את הג' הנדיב ואת הבר מצוה
יחי' ברכת מזל טוב ואשר רב, והמשפיע עם התלמידים קבע
לכבוד מועד ותגיגה לספר בשבחן של מצות ובאיכות קיומן
בשמחה ובטוב לבב, והננו מוסרים בזה גם אנחנו את ברכתנו
להנדיב הנ"ל ולבנו יחי' ויגדל לרוב נחת להוריו באשר ועושר
וכבוד ויראת השם סלה!
המערכת.

בגדים, פיר מענער פיר דאמען, ער נעהט פאר אלע־
מען גלייך, ער האלט זיך פאר א שארפע קאפף און
פאר א גרויסען פארשטעהער אין דער וועלט, און
וואקשצע אין אלס, ניט מעהר זיין גורל וואס ער
איז געבליבען א קליינינקער א יתום, און ער האט ניט
געהאט ווער זאל איהם געבען אין חדר, איז ער גע־
בליבען פראסט און א בעל־מלאכה, נאר זיין קאפף
האט איהם נאך ניט אויסגעדארט — אזוי זאגט ער —
איצט אויך, איבערהויפט האט ער זעהר פיינט די
יונגע ארבייטער, די שציאניעלס וועלכע ליגען נאר
אין פוסטקייט, פוסטע פראנטען און נאר, אמאל א
בעל־מלאכה — אזוי זאגט ער — האט געלעבט א
גוטען לעבען, דער אויבערשטער אי לייט האבען פון
איהם הנאה געהאט, וואס ער האט גענעהט איז געווען
גענעהט, שטארק פלאטנע און ערליך, עס האט ניט
געפעלט פון די צייג א פינגער ניט, און געבראכט,
פארטיג געמאכט צו דער צייט, א ווארט איז געווען
א ווארט, היינט האט זיך דער בעל־מלאכה געוואוסט
זיין ארט, א רב פון שטאדט, אזוי א למדן, א מלמד,
אדער א אנגעזעהענער בעל־הבית, האט דער בעל־
מלאכה אלע מאל אוואזשעט, ער האט געוואוסט אז
אן תורה איז מען זעהר נידריג, איהם האט דאס
אלע מאל געקרענקט און דער פאר האט ער זיך גע־
שטארעט וויפיעל עס איז וויסען פון דער תורה, ער
האט געלערנט טייטש ספרים, מנורת המאור, קב הישר,
לב טוב, און דאס גלייכען, בין מנחה למעריב, שבת
און יו"ט, האט זיך דער בעל מלאכה שטארק צו גע־
הערט צו וואס מען לערענט, און אזי בעקאנט געווא־
רען אין פיעל מאמרי חז"ל, און האט אלס מקיים גע־
ווען אויך, א מצוה האט ער געטהון בשמחה, ער האט
אלע מאל געוואלט ערפיהלען מיט מצות דאס וואס
איהם פעלט אין לערנען, צדקה געבען, ווער רעדט
צדקה אויף לומדי תורה, סטייץ אויף די וואס לערנען!
ער וועט דאך האבען א חלק אין דער תורה, א קליי־
ניקייט אין דער תורה וואס ער איז ניט זוכה לערנען
זי אליין, ווערט ער א שותף דורך די עטליכע קא־
פיקעס וואס ער גיט אויף אויסהאלטען זיי...

היינט די שבתות ביי דעם בעל־מלאכה, ער האט
דאך טאקע געפילט דעם גאנצען ענג שבת כפשוטו,
ער האט דאך טאקע אבגערוהט פון די ארבייט וואס
ער טהוט א גאנצע וואך, דאנערשטאג ביינאכט זיצט
ער דאס רוב גאר שפעט, ער דארף אפט פארטיג מא־
כין, דעם'ס יענעמ'ס ארבייט צו שבת, אבער דער־
פאר שבת...

(המשך יבא אי"ה)

נדבות אחים.

מוסקבה: הילד מר ישראל אשר ב"ר שלמה
זלקינד פערסיץ יחי' 4 רו"כ.

פעטערבורג: הילד מר אלכסנדר טריינין יחי'
1.18 רו"כ. הילד מר אהרן טריינין יחי' 1.18 רו"כ.
הילד מר יוסף טריינין יחי' 54 קאפ. הילדה מ' שרה
דבורה אוריסאהן 1.35 רו"כ.

באכליאז: יצחק ברוק יחי' 20 קאפ.

אדריסה: Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.
Ред.-Изд. и Типографія I. Лурье, Гороховая 48.

שנה ב"ה שניה

האח

No. 8.

יום ג' פ' וישלח י"ג כסלו תער"ב
ליובאוויטש

מחיר „האח" עם מש ח: לשנה שני רו"כ לחצי שנה רו"כ אחה, לרבע שנת חצי רו"כ, לחרש עשרים ק'. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נטנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תחי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

י"ט כסלו.

בודאי חפצים אתם אחינו הילדים לדעת את פרשת החג הזה וענינו. למה שמחים ביום זה? ולשמחה מה זו עושה?

אבל בתחלה עליכם לדעתי כי יום טוב הוא היום הי"ט בכסלו, חוששים אנחנו, כי ילדים רבים מאחינו קוראי „האח" אינם יודעים כלל שיום זה חג הוא, וגם מוריהם ורבותיהם אינם מוצאים לנחוץ להודיעם מזה, והרי הם נוהגים בו חול גמור, והיה כי נאמר אליהם: יום טוב, יומא טבא, יום משתה ושמחה, והיינו בעיניהם כמתעתעים וכמהתלים בם; על כן עלינו לספר תחלה כי אמנם יום טוב, יום מקרא קדש הוא היום התשעה עשר בכסלו.

בתחלה אמנם קבעו אותו ליום טוב החסידים, אנשי החב"ד, על הנס שאירע לרבם הגאון האמתי, הצדיק והקדוש המפורסם הנודע בשם „הרבי הזקן" זצוקללה"ה זי"ע, כי דין קשה היה מתוח עליו ועד כס המלכות הובא משפטו וחבוש בכלא צפוי לגזר דינם של יועצי סתרים ישב ימים רבים, ויום צאתו נקי, יום פדיון נפשו בשלום מקרב אשר ערכו לו, יום אשר שב להורות את תלמידיו את דבר אלקים חיים, ולנהל את צאן מרעיתו על מי חכמת האמת ומעיני החסד, היום ההוא יום גדול הוא מאד לאלה ההולכים בדרכיו ושותים את מימיו;

אבל, אם נשים לב, גדול הוא היום גם לכל באי עולם. יום הבא ומעיד על השגחת השם ועל קרבתו לעמו ולאוהביו הצדיקים והחכמים. יום כזה עלינו להרים על נס, לפרסמו ולהכריז עליו ברבים, לקבע אותו לחג מיד ולדורות למען יהיה לזכרון עולם לבנינו ולבני בנינו עד עולם. כי לא השמחה היא העקר, כי אם הפרסום וההחקקה בלב השמחים והרואים בשמחה.

הנה יום „השבת" הוא העד הנאמן הקורא ומכריז על חדוש העולם ובריאתו בששת ימים. ימי הפסח – קוראים ומעידים על צאת בני ישראל ממצרים. ימי העצרת – על נתינת התורה מן השמים, ימי הסכות – על ענני הכבוד אשר סכו לראש בני ישראל במדבר, ימי החנכה – על גבורת החשמונאים, ונס הנרות במקדש. ימי הפורים – על מחשבת המן ועצתו אשר הפיר ד' בחסדו על ידי מרדכי ואסתר. שמירת הימים והשנות הלכותיהם בכל שנה ושנה היא עדות נאמנה על כל אשר קרה בהם, והמקרים מה נכבדים הם ומורים על השגחת השם יתברך ועל נפלאותיו וחסדיו עם עם קרובו.

הכופרים המחציפים את פניהם לכפר, חלילה, גם בעדותם של הימים האלה, אינם אלא מתמיהים, ומעידים על עצמם שכבר סמויות עיניהם מראות גם את אור השמש בצהרים ואזניהם כבדות משמוע גם את הקול ההולך מסוף העולם ועד סופו. הנה יום יש לנו. „וי"ט כסלו" שמו. ומיטיבים

אֲנַחְנוּ אֶת לִבֵּנוּ. יוֹשְׁבִים בַּחֲבוּרָה וּמְשׂוֹחֲחִים וּמוֹסְרִים אִישׁ לְרֵעֵהוּ אֶת רִגְשֵׁי לְבָבוֹ, וְעוֹד וְעוֹד.. וְהָיָ׳ אִם יָעִיז אִישׁ רַע וּבְלִיַּעַל אֶת פָּנָיו וְאָמַר לָנוּ: „לֹא הָיוּ דְבָרִים מֵעוֹלָם, לֹא הָיָ׳ „רַבִּי הַזָּקֵן" בָּעוֹלָם וְלֹא יָשַׁב בַּכֶּלֶא, וְלֹא יָצָא מִשָּׁם, אֵין נֵס, וְאֵין אוֹת וּמוֹפֵת.. הֲלֹא נְמַלֵּא אֶת חָפְנֵינוּ רֶפֶשׁ וּמַדְמֵנָה וְנִזְרְקֵנוּ בְּפָנָיו, וְנִסְתֹּם אֶת פִּיו הָאָרוּר בְּכָל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדֵינוּ, כִּי מִי זֶה יָעִיז לְכַפֵּר בְּדָבָר אֲשֶׁר לֹא עָבְרוּ עָלָיו גַּם מֵאָה שָׁנָה, הֲלֹא אֲבוֹתֵינוּ זוֹכְרִים וּמַכִּירִים עוֹד אֶת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ בְּאוֹתוֹ זְמַן וּבְאוֹתוֹ מַעֲמָד. עוֹד חַיִּים וְקַיָּמִים אִתָּנוּ, כֵּן יִחְיוּ וְיַאֲרִיכוּ יְמֵיהֶם וּשְׁנוֹתֵיהֶם עַד בּוֹא מְשִׁיחֵנוּ, נֶכְדֵי הָרַבִּי הַזָּקֵן זצ״ל, וְעוֹד חַיִּים בְּפִיהֶם וּבְפִי כָּל אנ״ש הַסִּפּוּרִים עַל אוֹדוֹתָם לְכָל פְּרָטֵיהֶם, וּבְכָל שָׁנָה וְשָׁנָה בַּיּוֹם הַזֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים הַמַּעֲשִׂים וְהַסְּעוּדוֹת וְהַמִּשְׁתָּאוֹת לְזֵכֶר הַיּוֹם הַהוּא...

וְעַתָּה, לוּ תַעֲבוֹרְנָה עוֹד מֵאוֹת שָׁנִים, וְזֵכֶר הַיּוֹם הַזֶּה לֹא יָסוּף מִזַּרְעֵנוּ, וּבָנֵינוּ אַחֲרֵינוּ יוֹסִיפוּ לָחוֹג אוֹתוֹ בְּכָל פְּאֵר וְהָדָר, הֲיוּכַל אִישׁ לְכַפֵּר בְּסִבַּת הֶחָג בִּשְׁבִיל אֹרֶךְ הַזְּמַן? וְכִי הַשָּׁנִים הָרַבּוֹת שֶׁהַחֲגִיגָה חוֹזֶרֶת וְנִכְפֶּלֶת בָּהֶן שָׁנָה שָׁנָה מַחֲלִישׁוֹת, חָלִילָה, אֶת אֲמִתַּת הַדָּבָר? הַאֵין הַסִּפּוּר בִּגְאוּלַּת הָרַבִּי הַזָּקֵן מִמַּאֲסָרוֹ אֲמִתִּי נָכוֹן וְקַיָּם גַּם אַחֲרֵי אַלְפֵי שָׁנִים כַּאֲמִתָּתוֹ בְּיָמֵינוּ אֵלֶּה?

וְדוּגְמָא מֻכְרַחַת וּמָשָׁל וּמוֹפֵת חוֹתֵךְ הוּא לָנוּ הַיּוֹם הַזֶּה גַּם עַל יְמֵי הַפּוּרִים וְעַל יְמֵי הַחֲנֻכָּה וְדוֹמֵיהֶם, כִּי מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָ׳ כָּךְ הָיָ׳, וְאַלְפֵי הַשָּׁנִים שֶׁעָבְרוּ מֵאָז וְעַד עַתָּה אֵינָם מַחֲלִישִׁים כְּלוּם אֶת אֲמִתָּתָם, וְנַהֲפוֹךְ הוּא, כִּי הִשָּׁנוֹת הַדְּבָרִים וְהַחֲגִיגוֹת אַלְפֵי פְּעָמִים בְּפִרְסוּם וּבְקָהָל רָב מַכְרִיזִים וְקוֹרְאִים בְּקוֹל רָם כִּי אֱמֶת נָכוֹן הַדָּבָר כְּנָכוֹן הַיּוֹם...

הִנֵּה זֹאת אֲשֶׁר אָמַרְנוּ לְבָאֵר לָכֶם אַחֵינוּ הַיְלָדִים וְהַנְּעָרִים, הַהוֹרִים וְהַמּוֹרִים. כִּי אֵין לְבַטֵּל חַג כָּזֶה וְלִדְחוֹתוֹ בַּהֲלָצָה וּבִבְדִיחָה בְּעַלְמָא, רָאוּי לָשִׂים לֵב אֶל הַחֲשִׁיבוּת וְהַתּוֹעֲלִיּוֹת אֲשֶׁר בּוֹ,

וּבְוַדַּאי הוּא לְפַרְסְמוֹ וּלְחָקְקוֹ בְּלֵב יְלָדֵינוּ גַּם אִם יַעֲלֶה לָנוּ בִּזְמַן שֶׁל אֵיזוֹ שָׁעוֹת אוֹ גַּם יוֹם תָּמִים, כִּי לֹא הַמִּדְרָשׁ עִקָּר אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה, וּפִרְסוּם הַנֵּס בַּעֲבוֹדוֹת וּבְמַעֲשִׂים מַשְׁאִיר רוֹשֶׁם יוֹתֵר גָּדוֹל בְּלֵב הַיְלָדִים מִכַּמָּה פְּרָקִים שֶׁל לִמּוּד...

וְעַתָּה אִם תֹּאבוּ וּשְׁמַעְתֶּם הִנְנִי וַאֲסַפֵּר לָכֶם, כִּי „הָרַבִּי הַזָּקֵן" נ״ע, מִלְּבַד גְּאוֹנוֹ וְגָדְלוֹ בַּתּוֹרָה וּבְחָכְמָה, הִנֵּה הָיָ׳ אִישׁ חַי רַב פְּעָלִים גָּדוֹל מְאֹד. הוּא הֵבִיא תְּקוּפָה חֲדָשָׁה בְּחַיֵּי הַיְּהוּדִים, תְּקוּפָה שֶׁל הַכָּרָה וְהַרְגָּשַׁת אֲמִתַּת אֱלֹקִים חַיִּים עַד כְּדֵי כִּלָּיוֹן וַאֲפִיסַת כָּל הַיֵּשׁוּת וּמְצִיאוּת עַצְמוֹ מִתּוֹךְ הַכָּרָה זוֹ, הוּא, בִּסֵּס אֶת הָאֱמוּנָה וְהַיַּהֲדוּת וְהֶאֱרִיךְ שְׁנוֹת קִיּוּמָן בַּהֲפִיחוֹ בָּהֶן רוּחַ חַיִּים, רוּחַ מִמָּרוֹם, הוּא הִלְהִיב אֶת לֵב תַּלְמִידָיו וְהַמַּחֲזִיקִים בְּתוֹרָתוֹ לְאַהֲבָה אֶת שֵׁם ד׳ אַהֲבָה בְּלִי מְצָרִים, לְיִרְאָה אוֹתוֹ וּלְעָבְדוֹ בְּכָל לֵב וָנֶפֶשׁ וּמְאֹד. תִּקֵּן תַּקָּנוֹת הַרְבֵּה בִּתְפִלָּה, בִּטְבִילָה וּבִשְׁחִיטָה וּבְכָל עִנְיְנֵי דָת וָדִין אֲשֶׁר רָאָה בָּהֶם אֵיזוֹ בֶּדֶק וּתְיוּהָא, וַתִּמָּלֵא אֶרֶץ מוֹשָׁבוֹ דֵּעָה כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים.

וַתָּנַח רוּחַ קִנְאָה עַל אֲנָשִׁים אֲחָדִים וַיֹּאמְרוּ לַעֲמֹד לְשָׂטָן לוֹ, לַחְסֹם אֶת דַּרְכּוֹ וּלְבִלְתִּי תֵּת לוֹ לְהוֹצִיא מַחְשְׁבוֹתָיו הַטּוֹבוֹת וְהַקְּדוֹשׁוֹת לִפְעוּלוֹת, וַיִּפְרְשׂוּ לוֹ רֶשֶׁת, וְקוּרְצָא אָכְלוּ בֵּי מַלְכָּא, עַד אֲשֶׁר כְּפֶשַׂע הָיָ׳ בֵּינוֹ וּבֵין הַמָּוֶת, וּמִשְׁמָר הוּשַׂם עָלָיו בִּמְקוֹם סֵתֶר אֲשֶׁר לֹא יָדַע אִישׁ אֶת מְקוֹמוֹ, וְאוֹיְבָיו לֹא הִרְפּוּ יְדֵיהֶם מֵעֲלִילוֹתָם וַיִּתְחָרוּ בְּכָל עוֹז לְהוֹכִיחַ אַשְׁמָתוֹ וּלְעַוֵּת מִשְׁפָּטוֹ; אַךְ בְּחֶסֶד הַשֵּׁם עָלָיו הוּכְרָה צִדְקָתוֹ וְנִצְדַּק קָדוֹשׁ וַיָּשָׁב עַל כַּנּוֹ וְעַל כֵּס נְשִׂיאוּתוֹ, וַיְלַמֵּד תּוֹעִים בִּינָה וְרַבִּים הֵשִׁיב מֵעָוֹן, וַיִּכְתֹּב סְפָרִים קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר מִפִּיהֶם חַיִּים אַלְפֵי יְהוּדִים הַהוֹגִים בָּהֶם בְּכָל מוֹחָם וְלִבָּם..

בְּאַחֲרִית יָמָיו פָּרְצָה מִלְחָמָה בֵּין רוּסְיָא וּבֵין צָרְפַת, וְנַאפּוֹלֵאָן כּוֹבֵשׁ הָאֲרָצוֹת לָקַח לוֹ קַרְנַיִם וַיֹּאמֶר לִתְפֹּשׂ גַּם אֶרֶץ רוּסְיָא, הָאָרֶץ אֲשֶׁר רוֹב הַיְּהוּדִים מָצְאוּ לָהֶם מוֹשָׁב בָּהּ, וּכְבָר עָבַר עָרִים

רַבּוֹת וַיְהִי נָכוֹן לְהַגִּישׁ מִלְחָמָה בְּשַׁעֲרֵי עִיר הַבִּירָה.

הָרַבִּי הַזָּקֵן אֲשֶׁר בְּרוּחַ הַשֵּׁם אֲשֶׁר עָלָיו רָאָה אֶת הַנּוֹלָד, כִּי אִם יַעֲמֹד הַנִּצָּחוֹן לִימִין מֶלֶךְ צָרְפַת תָּנוּחַ רוּחַ הַצָּרְפָתִים גַּם עַל אֶרֶץ רוּסְיָא, רוּחַ פְּרָצִים וּמֶרֶד, רוּחַ כַּחַשׁ וּכְפִירָה, וְעָבַר הָרוּחַ, חָלִילָה, גַּם עַל הַיְהוּדִים יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ, וַיִּתֵּן נַפְשׁוֹ עַל זֶה וַיִּתְפַּלֵּל וַיִּקְרָא לֵאלֹקִים בְּחָזְקָה לְהָסִיר אֶת הַגּוֹי הַמַּר וְהַנִּמְהָר הַהוּא מֵעַל הָאָרֶץ, וּכְאִלּוּ הָיָ' נאפּעלאן רוֹדְפוֹ בְּנַפְשׁוֹ וּמְכוֹנֵן חִצָּיו אֵלָיו לְבַדּוֹ כֵּן בָּרַח מִפָּנָיו, וְגַם אֶת כָּל בְּנֵי בֵיתוֹ הֵנִיס וַיְהִי גּוֹלֶה נָע וָנָד בִּפְנִים אֶרֶץ רוּסְיָא, וַיִּירָא אֶת מֶלֶךְ צָרְפַת לֹא יִרְאַת מָוֶת, כִּי אִם יִרְאַת הַהַשְׂכָּלָה הַצָּרְפָתִית וְרוּחַ הַחֹפֶשׁ וְהַפְּרִיצוּת אֲשֶׁר אוֹתָם שָׂנֵא הַצַּדִּיק הַהוּא תַּכְלִית שִׂנְאָה, וְכַאֲשֶׁר כֵּן נִמְצָא כָתוּב בְּאֶחָד מִמִּכְתָּבָיו, שֶׁאִם יְנַצֵּחַ באנאפּארט יִרְבֶּה הָעֹשֶׁר בְּיִשְׂרָאֵל אֲבָל יִפָּרֵד וְיִנָּתֵק לִבָּם מֵאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמָיִם; לֹא כֵן אִם יְנַצֵּחַ אלכסנדר, אִם אָמְנָם לֹא יַעֲשׂוּ עֹשֶׁר, אַךְ לִבָּם יִתְאַגֵּד לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמָיִם.

בְּאַחֲרִית הַמִּלְחָמָה, בְּדֶרֶךְ נאפּעלאן עַל אַדְמַת מוֹסְקְבָה, כְּבָר נִבָּא הָרַבִּי הַזָּקֵן, כִּי לֹא תְהִי' תִּפְאַרְתּוֹ עַל דַּרְכּוֹ זֹאת, וּלְעָמַת שֶׁבָּא כֵּן יָשׁוּב אָבֵל וַחֲפוּי רֹאשׁ, וַיְהִי לוֹ כֵן.

וְעַתָּה אַחֵינוּ – הָבָה נִזְכֹּר נָא אֶת הָאִישׁ הַגָּדוֹל בָּעֲנָקִים הַזֶּה, אַל נָא נִהְיֶ' כְּפוּיֵי טוֹבָה, נוֹדֶה נָא כִּי הֵיטִיב מְאֹד וְהִגְדִּיל לַעֲשׂוֹת בָּאָרֶץ, וְעָלֵינוּ לְהָרִים עַל נֵס אֶת הַיּוֹם אֲשֶׁר בּוֹ הוּשְׁבָה לוֹ חֵרוּתוֹ, לְסַפֵּר בְּשִׁבְחָיו, וּלְהַחְלִיט בְּלִבֵּנוּ לָלֶכֶת בִּדְרָכָיו, לִצְרֹר אֶת הַחֹפֶשׁ וְאֶת הַלִּמּוּדִים הַמְּרַעֲלִים אֲבוֹת הַכְּפִירָה, וּלְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה וְתוֹרָה, כָּל הַיָּמִים בְּלֵב תָּמִים.

אחיכם התמימים.

תולדות אנשי שם.

(המשך מגליון ז')

דרכו הי' ללכת בכל שנה על משך איזו שבועות למקום הרחצה אשר צוהו הרופאים וכמה פעמים הי' בעיר בארען הסמוך לוויען, באחת השנים קרה מקרהו אשר בטילו בתוך הגן נפגש עם המלך פעררינאנד שהי' אז יורש עצר, ויהי בראותו אותו ויתפלא על תארו והוד מראהו ויכון להפגש עמו פעמים רבות ובכל פעם שהלך החת"ס ז"ל הלך יורש העצר לקראתו באותה השורה של האילנות, עד אשר שאל את אחד האנשים על החת"ס ז"ל מי הוא ואי' מקום כבודו, כי כמלאך אלקים מראהו, ויענהו האיש ההוא כי זה הוא הרב מפ"ב.

כל פסיעותיו ודבריו, אפילו שיחות חולין שלו היו במדה, במשקל ובמשורה, והעיד על עצמו, שאין דבר יוצא מפיו שלא יביא איזו תועלת, ואיננו לוקח חפץ ממקום זה ומניחו למקום אחר אם אין לו טעם וכונה בדבר.

בשנת תקצ"ב מתה עליו אשתו השני' בת מ"ב שנים, ובשנת תקצ"ה נשא את אלמנת הגאון המובהק רבי צבי הירש העללער זצ"ל בעל ס' טיב גיטין.

מנהג נשיאותו הי' ברמה וכסף וזהב לא נחשב בעיניו למאומה, ואם הי' בדבר איזה קידוש השם הי' פזרן בממונו. והעיד על עצמו: א) כי מיום עמדו על דעתו לא התפלל תפלה עם מחשבה זרה, ב) מימיו לא עלתה על לבו שום מחשבת כבוד ונאוה בלמדו תורה ברבים ובחדשו חדושי תורה, ג) מה שנה נשיאותו וביתו ברמה לא הי' כדי להתגדל כי אם לשם שמים.

כאשר רבתה הפריצות באשכנז, ואלה המתאמרים למחדשים ולמתקנים אמרו לבלע ולהשחית את היהדות עד היסוד קם החת"ס זצ"ל בפרץ להגן על היראים והחרדים בעם לבל תרבק, חלילה, גם בהם צחנת המחדשים המהרסים, ויפתח במשל פיו לאמר: לאחד המלכים היתה בת ותפל למשכב בחולי קשה, וישלח אבי' המלך רופאים גדולים מרופאיו המומחים לרפאותה ולהשיבה לאיתנה, אחרי ימים אחדים בא המלך לבקר את בתו וימצא לפני פתח חדרה רופא מובהק ובידו חרב וחנית והצים, ויאמר המלך, הלא לרפא את בתי שלחתיך, ולמה הנך עומד פה חמוש ככלי נשק? ויען הרופא, אדוני המלך, רבות עמלתי למצא מזור ותרופה למחלת בתך הקשה, אך בראותי כי אפסה כל תקוה וקצרה יד הרופאים לרפאותה, והמחלה היא מתדבקת ונאחזת בכל הקרוב אלי', על כן עמדתי על פתח הבית להציל, לפחות, את שאר בני הבית לבל תרבק בהם הרעה, חלילה.

כן הדבר גם בהיהדות והיראה, מעת אשר התחיל הנגף, וחדשים מקרוב באו להוציא את הישן מפני החדש אשר חדשו מדעתם עמדתי ללחם מלחמות ד', כי כן חוב קדוש על כל איש ישראל וביותר על מנהיגיהם, ואעש כאשר צוני ד' אבל אחרי רואי כי אלה אשר יצאו לשחת ע"י הגיונם בחכמות חיצוניות ומילוי כרסם במינות ואפיקורסות אין תרופה למכתם בדרך הטבע, אם לא מן השמים ירחמו. אבל זו רעה חולה כי דעותיהם מתפשטות ומתדבקות בזולתם וכל

הנוגע בהם יטמא, ע״כ אזרתי חלצי כגבור מלחמה להציל לפתות את התמימים והבריאים, להרחיקם כמטחוי קשת ולהסירם מעל אהלי האנשים ההם.

ויוסף עוד על פסוק חדשים מקרוב באו וגו׳ לאמר *): וכי לא ראו אבותינו, אשר מיום קבלת התורה, כל דור ודור הולך ונתמעט בתורה ויראת שמים כו׳? אבל כן הדבר אם כל דור הולך ופוחת כפי שיעור דור אחד, אבל התורה אמרה שיעמד דור אשר ירד פעם אחת כערך עשרה דורות ויותר, כמו שעינינו רואות בעו״ה בזמננו שמהרו להרחיק הלאה מאד, וזה שהחדשים מקרוב כ״כ באו לא שערום אבותיכם שידלגו דלוג רב ובזמן קרוב, זה לא עלתה על לבב אבותינו נ״ע, ד׳ ירחם.

(עוד יבא בע״ה).

הכל על דאבדין!

אבדה גדולה אבדה להתמימים אשר בליובאוויטש במות עליהם הישיש החסיד המפורסם ר׳ מיכאל בלינער ז״ל במוצש״ק אור ליום כ״ח חשון העבר. בצדק נוכל לקונן עליו „הי חסיד הי עניו!״ כי אמנם חסיד ועניו הי׳ לדברי הכל.

בהיות עוד כחו עמו הי׳ משפיע דא״ת ומלמד להתמימים, אך בשנותיו האחרונות נחלש מאד והיתה ההשפעה קשה עליו, כי הי׳ כבן שמונים שנה, אך בכ״ז לא חדל מטרוה בעניני התמימים הרבה יותר מכפי כחו, כי אוהב הי׳ אותם עד מאד, ובכל צרתם, חלילה, צר הי׳ לו, וישפך דמעותיו עליהם, ויאנח מקירות לבו ויחשב מחשבות כל הימים להרויח להם ולחלצם מן המצר.

נכבד הי׳ ואהוב לכל, אך הוא השתמט תמיד מכבוד ומשררה ויקל בעיני עצמו.

הלויתו, אשר לכבודו נדחתה עד אור כ״ט חשון, היתה בכבוד גדול, כל הרחובות הוארו כי בעלי הבתים לאֹרך הרחובות העמידו את מנורותיהם בחלונות, וכל תלמידי הישיבה מקטנם ועד גדולם, עם מוריהם, משגיחיהם ומשפיעיהם הלכו ללוותו, ופנסים רבים בידיהם. גם כ״ק אדמו״ר שליט״א ובנו הרר״יי יחי חלקו לו את הכבוד האחרון ברגשי קדש המים.

זכרון המנוח הנכבד הזה לא יסוף מהתמימים יחי׳ ומכל יודעיו ומכיריו לטובה.

תנצב״ה.

שאלה.

אם כי דבר מוסכם הוא בכל מקום שההתראה

*) מעתיקים הננו את הדברים האלה, מאשר ראויים הם להאמר בינינו במדינותינו אלה, אבל בהיות הדברים ד״ת הננו מבקשים ומזהירים את קוראינו הנכבדים לבל ינהגו, חלילה, בהגליונות מנהג בזיון, ולא יתנום להתגולל באשפה, ואיש את רעהו יזהירו לכבוד השם יתברך ולכבוד דברי קדושיו.

עושה להעובר עלי׳ למזיד וכמארז״ל (סנהדרין ח׳ ע״ב ובכ״ד) לא נתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד, ואף כי לשון זה נאמר בדברי ריב״י דס״ל חבר א״צ התראה ורבנן פליגי עלי׳ וקיי״ל כרבנן, מ״מ דבר זה הוא מוסכם,, דהתראה להבחין בין שוגג למזיד נתנה, וכמו שכ׳ הרמב״ם לשון זה (פ״א מה׳ איסו״ב ה״ג ופי״ב מה׳ סנהדרין ה״ב) וישוב דבר זה ע״ש בדברי ה״ה והכ״מ והלח״מ, שכולם מתנבאים בסגנון אחד שדבר זה הוא מוסכם אליבא דכ״ע.

והיכן משכחת לה שההתראה תעשה להעובר עלי׳ לשוגג?

אחד מן התלמידים.

צוויי מוטער.

(המשך מגליון ז׳)

אין שטוב ווערט צוגעקליבען, שעהן, ריין אין אלע ווינקעלאך, נאָך צוויי שעה פאר נאכט לעגט ער שעהן אוועק די מלאכה, ער געהט אין מרח״ץ, אָדער ער וואשט זיך איין אין דער היים, ער ווערט גאָר א אנדער מענש, וועסט איהם גאָר ניט דערקענען אז ער איז דער זעלבער וואָס דו האָסט געזעהען מיט צוויי שעה פריהער, ער טוט זיך אָן שבת׳דיג און געהט אין שוהל, דאָרטין דאַווענט ער זיך זעהר ערנסט, ער שפירט די נשמה יתרה ער קומט א היים, דער טיש איז געגרייט ביי יעדערען נאָך זיין ערך נאָך, די ליכט לייכטען, די פרוי זיינע איז אויך שבת׳דיג אָנגעטאָן און באגעגענט איהם זעהר מיט א פריינדליכען גוט שבת, ער נעהמט דעם סידור און זאָגט „שלום עליכם״ אָט ווי ער זעהט די מלאכים מיט זיינע אויגען, ווי זיי געהען אריין און ווי זיי געהען ארויס, דער קידוש זאָגט זיך אזוי פריש אזוי לעבעדיג, מען טרינקט און מען עסט אלס לכבוד שבת, פיש איז ניט צו טייער וויפיעל עס קאָסט, פלייש פון די בעסטע, אין דערוואָכען ווי עס מאכט זיך אמאָל מיט פלייש דריי מאָל אָן פלייש, אָבער שבת מוז צוגעהן פיין, און זמירות זינגט מען אויף דער העכסטער אָקטאווע, ביז מען געהט שלאָפען מיט דעם געדאנק אז מאָרגען דאַרף מען ניט ארבייטען, הערסט? איך בין זיך א אדון, א גאנצען מעת לעת איך ארבייט ניט, איך טראכט גאָר ניט וועגען ארבייט, אָט אזוי געהט זיך דורך דער שבת אין רוה און אין פערגעניגען, מען זאָגט עטליכע קפיטלאך תהלים מעהר ווי אין דערוואָכען מען הערט לערנענדיג, א שעהנע געשיכטע פון תנאים, פון די קדושים, מען ווערט אָבגעפרישט, פארשטארקט אויף א גאנצע וואָך, און דער לעבען איז געגרינדעט אויף אמונה און תורה, מצות און מדות טובות, אָט דאָס הייסט געלעבט...

(עוד יבא בע״ה).

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред.-Изд. и Тѵпографія I. Лурье, Гороховая, 48.

שנה ב"ה שניה

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נרבות שבועיות, או לפרקים נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

האח

№. 9.

יום ג' פ' וישב כ"א כסלו תער"ב.

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלח כחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

שיחת מצות.

ויהי בערב ימי החנכה ובעל הבית נגש אל הפתח לתלות את המנורה להדליק נר של חנכה ותרא המזוזה אשר מימין הפתח ויגהרו פני' ונתחת לכעטפת הניר אשר היא עטופה בו שלחה מבטי' אל עבר המנורה לראות את האורח הנכבד המופיע עתה בשכונתה, את נר החנכה.

והנה הגיעה השעה המאשרת שעת הדלקת הנרות ומנורת כסף טהור ומבריק הובאה אל הפתח ושמן זית זך הוצק אל אחד הנרות ואדון הבית ברגש נלהב ובהדרת קדש נגש אל המנורה, התבונן אל הנר ואל הפתילה ויברך בקול רם את השם על אשר צוה אותו להדליק נר חנכה, ועל הנסים ועל אשר החי' אותו והגיעו לזמן הזה. כל בני הבית הגדולים עם הקטנים ענו אמן על כל ברכה וברכה ועיניהם נתנו פעם בנר ופעם באביהם והנם כרגישים רגש שאין הם יודעים להביעו בפיהם, דומה הוא כאלו אור הנר הזה אינו כאור שאר נרות הבית, שונה הוא מהם ונעלה עליהם ומביא את רואיו לידי התעוררות וזכרון דבר מה, זכרון משמח ומרנין, ונפרדים הילדים והילדות מעל הנר כשהם מרקדים ומקפצים, מהם על שתי רגליהם ומהם על אחת מרגליהם, ומושכים את אבא ואת אמא בכנף בגדם וקוראים: „דמי—חנכה, דמי חנכה!" והנר עולה ומוסיף אור נכח המזוזה העטופה...

ורואה היא המזוזה ואין היא מקנאה, חלילה, בשכנה זה הצעיר ממנה ובכבודו ותפארתו. יודעה היא ומכירה בבני האדם שדרכם לכבד ולשמח במצות הבאות מזמן לזמן יותר מאשר במצות התדירות ונוהגות בכל יום, ומה גם במצוה הבאה לזכרון נס וישועה המביאה לרגלה גם משתאות ושעשועים. ולהפך פוגשת היא, הזקנה, את האורח בחבה יתרה ומיד כשסרו מעליו אנשי הבית והוא נשאר לבדו קראה לו „שלום עליך, אורח נכבד!"

מי זה קורא לי? — שאל הנר בתמהו: כששלהבת אשו נעה ופונה לכל צד — „אני קוראה לך" — עונה המזוזה — „האין אתה מכירני?

הלא את גברתי הנך מזוזה כבודה?

„כן, כן!"

ולמה נשתנית כה? מעטה לבושך שחור, וקולך נמוך ואינו נשמע, הלא את קוראה תמיד בקול: שמע ישראל!, ולמה אין איש מאנשי הבית שומע את קולך?. אל נא נר חביב — מפסיקתו המזוזה — אל נא תרבה לחקר בכאלה. שחורה אני ונאוה, כי כל עובר על הפתח ישים ידו עלי וישקנה במו פיו, גם גרוני לא נחר, חלילה, וקולי לא נחלש, כי אם אזני רבים כבדו משמע, ולמה אינך מתמיה עליהם על שאינם

שׁוֹמְעִים גַּם אֶת קוֹל הַ„שְׁמַע יִשְׂרָאֵל" ־שֶׁהֵם מוֹצִיאִים בְּפִיהֶם עַצְמָם ? אַךְ אַל נָא נְבַלֶּה אֶת הָעֵת בְּשִׂיחוֹת כָּאֵלֶּה, יוֹדֵעַ אֲנִי כִּי שֶׁרְגָעֶיךָ סְפוּרִים שֶׁהֲרֵי מִיָּד כְּשֶׁיִּכְלֶה הַשֶּׁמֶן יִכְבֶּה אוֹרֵךְ, וַאֲנִי תְּאֵבָה מְאֹד לִשְׁמֹעַ מִמְּךָ חֲדָשׁוֹת וּנְצוּרוֹת..

לֹא הִסְפִּיק הַנֵּר לַעֲנוֹת עַל דְּבָרֶיהָ וְהִנֵּה אֶחָד מִבְּנֵי הַבַּיִת נִגַּשׁ אֶל הַמִּפְתָּן לְנַקּוֹת חָטְמוֹ וַיּוֹצִיא אֶת כָּל כֹּחוֹ וִיגִיעוֹ לְרַגְלֵי הַמְּזוּזָה. נִכְלְמָה הַזְּקֵנָה וְגַם שַׁלְהֶבֶת הַנֵּר נָטְתָה לַאֲחוֹרֶיהָ, כִּי לֹא יָכֹל לִרְאוֹת בְּעֶלְבּוֹנָהּ שֶׁל עַתִּיקַת הַיָּמִים הַזֹּאת, הַנֶּעֱלֶבֶת לִפְרָקִים קְרוֹבִים מֵאֵלֶּה שֶׁאֵינָם שָׂמִים אֶל לִבָּם כִּי עֶלְבּוֹן מַחְפִּיר הוּא לְיַחֵד לְלֵחוֹת נִמְאָסוֹת אֶת אוֹתָהּ הַפִּנָּה דַּוְקָא שֶׁהַמְּזוּזָה קְבוּעָה בָּהּ. וַיִּדֹּם הַנֵּר רְגָעִים אֲחָדִים וַיַּעַן אַחֲרֵי כֵן לֵאמֹר:

גַּם אַתְּ, גְּבִירָה, יְרֵאָה שֶׁמָּא יִכְבֶּה אוֹרִי בִּכְלוֹת שַׁמְנִי, גַּם כָּל הַמַּדְלִיקִים אוֹתִי נוֹתְנִים בִּי שֶׁמֶן, לְפָחוֹת, בְּמִדָּה שֶׁלֹּא אֶכְבֶּה לִפְנֵי חֲצִי שָׁעָה. יוֹדְעִים הֵם כִּי בְּלִי שֶׁמֶן אֵין אוֹר, וְאֵין הָאֵשׁ נֶאֱחֶזֶת בַּפְּתִילָה כְּשֶׁאֵין בָּהּ, לְפָחוֹת, מִקְצַת לַחַ שֶׁל שֶׁמֶן.

אֲבָל, נִפְלָאת הִיא בְּעֵינַי, לָמָּה אֵינָם דּוֹאֲגִים לְאוֹר „הַיַּהֲדוּת" שֶׁמָּא יִכְבֶּה, חָלִילָה, לִפְנֵי זְמַנּוֹ מֵחֹסֶר שֶׁמֶן?..

אוֹר גָּדוֹל הִיא הַיַּהֲדוּת!, נֵר אֱלֹקִים אֲשֶׁר לְאוֹרוֹ הָלְכוּ וְהוֹלְכִים כָּל הָעַמִּים. הַיַּהֲדוּת, אֱמוּנַת הַיְּהוּדִים, הִיא אֲשֶׁר נִלְחֲמָה בֶּאֱמוּנַת הַפְּסִילִים הַקַּדְמוֹנִים וַתַּכְרִיעֵם. הַיַּהֲדוּת, בָּאֵשׁ הָעֲצוּרָה בָהּ הִתְקוֹמְמָה וַתִּתְגַּבֵּר עַל כָּל הַקָּמִים עָלֶיהָ, בַּמֶּה הִתְגַּבְּרוּ הַחַשְׁמוֹנָאִים לִפְנִים עַל הַיְּוָנִים? הֲלֹא רַק בְּכֹחַ הַיַּהֲדוּת אֲשֶׁר לֹא נָתְנָה לָהֶם לְהִכָּנַע לִפְנֵי אוֹיֵב. הֵם יָכְלוּ לְוַתֵּר עַל הַכֹּל, לְוַתֵּר עַל אַרְצָם, עַל בְּנֵיהֶם וְעַל בְּנוֹתֵיהֶם, עַל נַפְשָׁם וְעַל חַיֵּיהֶם. עַל הַכֹּל יָכְלוּ לְוַתֵּר אַךְ לֹא עַל הַיַּהֲדוּת, לְהִשְׁתַּחֲווֹת לֶאֱלִיל הַיְּוָנִים זֶה אִי אֶפְשָׁר הָיָה לָהֶם כְּלָל, תֵּן לָהֶם מַה תִּתֵּן, תֵּן לָהֶם

חַיִּים עֹשֶׁר וּנְכָסִים, תֵּן לָהֶם אֶת כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְעָרֶיהָ וְלִגְבוּלוֹתֶיהָ, אַךְ בְּלִי יַהֲדוּת כָּל זֶה אֵינוֹ כְלוּם, וְהֵם מְחָרְפִים אֶת נַפְשָׁם וּמַשְׁלִיכִים אוֹתָהּ מִנֶּגֶד וְנוֹצְחִים אֶת הַיְּוָנִים...

הַכֹּל מוֹדִים שֶׁהַיַּהֲדוּת נֵר הוּא!

אֲבָל תְּנוּ נָא שֶׁמֶן בַּנֵּר הַזֶּה, ד' עִמָּכֶם, יְהוּדִים יְקָרִים לָמָּה אַתֶּם מַחְשִׁים, לָמָּה אַתֶּם מִתְרַשְּׁלִים? מַהֲרוּ, חוּשׁוּ, טְלוּ אֶת פַּךְ הַשֶּׁמֶן וְהוֹסִיפוּ בַּנֵּר, כִּי אִם אֵין שֶׁמֶן אֵין אוֹר –

וְהַשֶּׁמֶן מַה הוּא? הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת הֵם הַשֶּׁמֶן וְהַלֵּחַ הַנּוֹתְנִים כֹּחַ בְּנֵר הַיַּהֲדוּת לְהַמְשִׁיךְ אוֹרוֹ, וּבְאֵין תּוֹרָה, חָלִילָה, אֵין יַהֲדוּת.

גַּם אָנֹכִי – הִפְסִיקַתּוּ הַמְּזוּזָה -- גַּם אָנֹכִי קוֹרְאָה תָמִיד לְכָל עוֹבֵר עָלַי לֵאמֹר: וְדִבַּרְתָּ בָּם, וְלִמַּדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם.

וְהַנֵּר הוֹסִיף לֵאמֹר: לַשָּׁוְא מִתְחַכְּמִים בְּנֵי הַדּוֹר הַזֶּה וּמִתְהַלְּלִים לְהוֹצִיא אֵשׁ מִמַּיִם, לְהַמְשִׁיךְ קִיּוּם אוֹר הַיַּהֲדוּת עַל יְדֵי דְּבָרִים הַמְכַבִּים אֶת אִשָּׁהּ: נִשְׁפֵי חֵשֶׁק, בָּתֵּי-סֵפֶר שֶׁל תַּעֲרוּבוֹת נְעָרִים וּנְעָרוֹת, חִלּוּל כָּל קֹדֶשׁ, דְּבָרִים הַמִּתְנַגְּדִים לַיַּהֲדוּת תַּכְלִית הַנִּגּוּד, בְּאֵלֶּה חוֹשְׁבִים אַתֶּם לְקַיֵּם אֶת הַיַּהֲדוּת?

אֲבָל לָמָּה נַעֲשֶׂה אֶת עַצְמֵנוּ כְּלֹא יוֹדְעִים– אוֹמֵר הַנֵּר – וְכִי בִּשְׁבִיל שֶׁאֲנַחְנוּ עוֹמְדִים בְּפֶתַח הַבַּיִת אֵין אֲנַחְנוּ יוֹדְעִים אֶת הֶעָשׂוּי בִּפְנִים הַבָּיִת? יוֹדֵעַ אָנֹכִי, כִּי לַשָּׁוְא נַשְׁחִית אֶת דְּבָרֵינוּ בְּאָזְנֵי אֵלֶּה אֲשֶׁר חֲכָמִים הֵם בְּעֵינֵיהֶם, הֵם אֵינָם מוֹדִים בִּי כְלָל - אוֹמֵר הַנֵּר – חַג הַחֲנֻכָּה אֵינוֹ בְעֵינֵיהֶם אֶלָּא זֵכֶר גְּבוּרַת הַמַּכַּבִּים אֲשֶׁר בְּכֹחַ עַצְמָם גָּבְרוּ בָאָרֶץ ... וַהֲרֵי אֲנִי הַנֵּר הֶעָלוּב בְּעֵינֵיהֶם כִּסְתָם נֵר הַמּוּאָר לִכְבוֹד אֵיזוֹ יוֹם גְּנוּסְיָא. וְאֵין הֵם מַחֲשִׁיבִים אוֹתִי כְּלָל וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵין הֵם שׁוֹמְעִים אֶת קוֹל דְּבָרַי..

אֲבָל אַתֶּם רַבּוֹתַי הַחֲרֵדִים וְהַיְּרֵאִים הַמְּהַדְּרִים מִן הַמְּהַדְּרִים בְּהַדְלָקָתִי, בְּשַׁמְנִי וּבִפְתִילָתִי, אַתֶּם הַנִּכְבָּדִים, לָמָּה הִנְּכֶם מִתְעַלְּמִים מֵרְאוֹת אֶת

בשביל התנוקות.

איציק החרוץ.

א. „היודע אתה כי מחר יהי' חג ויום טוב בחדר"? — אמר איציק לאחד הילדים —

— „חג"? — שואל הילד — איזה חג?

— „י"ט בכסלו". — עונה איציק. —

— „ומה הוא היום טוב"? — מוסיף הילד לשאל —

— „אין לומדים בו".

— „ולמה אין לומדים בו"?

— „חכם בלילה" — עונה איציק כשהוא מעוה את פניו — „אם היו לומדים בו, איזה יום טוב הי'"? —

ב. פעם ספר הרבי לילדים מעשה באחד הילדים מבניו של הצדיקים, שהי' אוחז בכפו

תפוח יפה ובוכה. שאלו אותו: „למה אתה בוכה"? „אני חפץ לאכל תפוח" — ענה הילד בקול בוכים — „ולמה אינך אוכל"? — מוסיפים לשאל אותו — הלא התפוח בידיך? „אבי צוה עלי" — עונה שוב הילד כשהוא בוכה — אבי הזהירני להתאפק ולא לעשות את מה שהלב חומד וחפץ.

שמע איציק וישמר את הדברים בלבו.

אחרי ימים אחדים, והנה איציק יושב לפני החמש ובוכה, כל הילדים יושבים ושונים, והוא אינו שונה, כי אם מעמיד פניו כבוכה.

„למה אתה בוכה"? — שואל אותו הרבי „אני חפץ מאד ללמד — עונה איציק בקול בוכים — „ולמה אינך לומד? הלא החמש לפניך. „צריך להתאפק — מתמם איציק ועונה — ולא לעשות מה שהלב חומד וחפץ".

אחרית היהדות? למה אינכם מזדרזים בעוד מועד לצקת שמן אל נרה? יסדו ישיבות של תורה, אספו אספות, עצו עצות, ישתתפו נא החכמים הרבנים והעשירים הנדיבים, זה בחכמתו ובתורתו, וזה בכספו ובזהבו ואיש אל רעהו יאמר, חזק ונתחזק בעד יהדותנו ותורת אלקינו!

הי' מעשה לפנים ואירע נס, אשר השמן שלא הי' בו כי אם להדליק לילה אחד הדליקו ממנו שמונה ימים, אבל אין סומכים על הנסים! וגם הנס הזה לא נעשה אלא אחרי מסירות נפשותם האמתית של החשמונאים וחבריהם; ומסירות נפש? — אומר הנר — זו היא מדה בלתי מצוי' ברבים...

אל נא באפך — עונה המזוזה — האש אשר בך מבעירה את חמתך, והנך כועס ומתקצף חנם, לשוא תפחד פחד, עוד ישנם שומרי מצוה רבים, לומדי-תורה מעני ומעשר, נדיבים ועסקנים, עוד יארכו ימי היהדות, יארכו מאד..

— השמן אשר בנר כלה וגם לחו נחר, רגעים ספורים התאבקה הפתילה עם האש עד אשר סוף סוף אפסה האש ויכבה הנר...

נעצבה המזוזה ותלחש בלאט: צדק הנר בדבריו, שמן, שמן דרוש!...

תולדות אנשי שם.

(המשך מגליון ח')

על כל מנהג ישראל אפילו הקל שבקלים הי' עוקר הרים ולא הניח בשום אופן להעבירו. והי' רגיל לומר: „כל המפקפק על נימוסים ומנהגים צריך בדיקה אחריו, כי מי שתורתו אומנתו ויראת ד' חתולתו ובילדי נכרים לא יספיק לא יתן לחטוא את בשרו. והמערב ספרי הגיון עם דברי תורה הרי זה כלאים ואם הוא מנהיג ישראל הרי הוא מנהיג הכלאים". ואמר עוד: „מי שכופר בנגלה על נסתר, כופר בנסתר על נגלה".

מעולם נהג לתת חומש מכל אשר לו לצדקה, ולכמה ת"ת הי' נותן סך פסים בכל שבוע ושבוע

לצרכי ביתם, וכן לרבני ערים אחרות אשר ידע כי נצרכים הם לעזר ולתמיכה. והי' מזהיר לבניו ותלמידיו, כי לא המדרש עיקר אלא המעשה, שכל אשר יעשו יהי' עפ"י התורה וההלכה.

בשנת תקצ"ז כתב את הצואה האחרונה לבניו ולאנשי קהלתו וז"ל הקדוש:

בעזה"י יום ה' כ"ט כסלו „זכור אזכרנו עוד' לפ"ק.

„כי לא ידע האדם את עתו עת לעשות לד', הרבו תורתכם לרומם בית אלקינו ולהעמיד חרבותי'. אתם בני ובנותי חתני ונכדי ובניהם שמעוני וחיו, אל תט לבכם לדבר רע להתעולל עלילות ברשע עם אנשים פועלי און החדשים מקרוב באו, נתרחקו מאת ד' ותורתו בעו"ה, אל תדורו בשכונתם ולא תתחברו עמהם כלל, ובספרי רמ"ד אל תשלחו יד אז רגליכם לא ימעדו לעולמי עד.

תנ"ך עם פירש"י ותורה עם פי' רמב"ן תהגו ותלמדו את בניכם, כי הוא ראש אמונת אומן ובו תחכמו מכלכל דרדע והימן, ואם ח"ו תתנסו בנסיון רעב וצמא ועוני, ד' יצילכם, עמדו בנסיון הלז, ואל תפנו אל האלילים ואל תפנו אל מדעתכם, והבנות יעסקו בספרי אשכנז המיוסדים על אגרות חז"ל ולא זולת כלל, ומנעו רגליכם מטיאטראות חלילה וחלילה, אני אוסרכם באיסור גמור ותזכו לראות בנועם ד' ובשמחת בנין בהמ"ק בב"א. ואם ירים ד' קרנכם ויחוס לחונכם כאשר אקוה בעזה"י אל תרימו ראשיכם בגאוה וגודל לב נגד שום אדם כשר. דעו כי אנחנו בני אברהם יצחק ויעקב, תלמידי משה רבנו ע"ה, עבדי מלך דוד, אבינו אמר ואנכי עפר ואפר, רבנו אמר ואנחנו מה, מלכנו אמר, ואנכי תולעת ולא איש, כו' א"כ גאוה וגדול לב מנין לנו?

התחזקו ואמצו בשקידה ועיון רב בתורת ד', כו', הזהרו משינוי השם, הלשון ומלבוש ישראל ח"ו, וסימן ויבא יעקב שלם כו' ולא תאמרו נשתנו העתים, כי יש לנו אב זקן ית"ש והוא לא נשתנה ולא ישתנה, וכל רע לא יאונה, ותתברכו מקדם מעונה.
הק' משה סופר מפפד"מ".

בשנת תקצ"ח י"ג תשרי נח נפשי' דרב רבנן מאוה"ג רבינו עקיבא אינר זצוק"ל, ואיש לא גלה להחת"ם סופר דבר זה, אך מן השמים גילו לו והעיד משמשו שראה את רבו קורע בגדיו ולא ידע על מה זאת, עד שבאה השמועה ע"י צייטונגען, ונודע אח"כ שהוא קרע את בגדיו מכוון בשעה שנפטר הגרעק"א זצ"ל אבל הסתיר הדבר.

הנה כל אלה הם תולדותיו בקצרה, ויתר דבריו ועניניו, מכתביו ונפלאותיו, כתובים על ספר חוט המשולש.

(עוד יבא בעה"ה).

חידות.

א) שלשה ערים,
לא אנשים ולא שדים,

לא רואים ולא שומעים,
לא זקנים ולא נערים
הצילו אשה ותאומים
בלי אמר ודברים.
יעקב שאול בודניק.

ב) נרדפת אנכי, על כן נבראתי,
ביד מבקשי הנני
ביד מוצאי אינני
כמו חנכה, ראשית גם אחרית
ויד לי בתוך. בה מאום לא עשיתי.
מרדכי ציצילניצקי.

נדבות אחים.

(נדבות פחות מחמשה ק"פ אינן נדפסות).

פאהארעליץ: על ברי"מ בבית ר' מנחם נחום ראפפארט א' רו"ב עם 44 ק"פ. ר' שמעון אשר כענקין בעד תספורת בנו ברוך אייזיק יחי' 50 ק"פ. יעקב יוסף ואחיו אלחנן יחי' 18 ק"פ. שטישע עטקינד 16 ק"פ.

קאנאטאפ: מענדיל טאנפילאוו א' רו"ב, ע"י אברהם באלאנטער 20, פייוול ציראסקע 23 ק"פ, יודא אסטרין 8 ק"פ, דובער בראהינסקע, יודא ליעווין, אלי' מאסאוויטש, צבי שלוין, צבי פריהאזין כאו"א 5 ק"פ, מאנשים שונים 18 ק"פ.
הנדיב ווח"ס ר' יודא ליב מראגאטשעוו יחי' ליום מלאת שלש עשרה שנה לבנו מר גרשון יחי' נדב 11 פונט תה.

בעשענקאוויצי: בבית ר' שמרי' מייזיל על ברי"מ נדבות א' רו"ב; הילד אבא יודאווין ליום מלאת לו שלש עשרה שנה 18 ק"פ.

ווינדאווא: ר' יוסף בעניאמין 18 ק"פ; פייגא לעווין 18 ק"פ; מינא ליפשיץ 54 ק"פ.

חאדארקאוו: נאספו ע"י האחים שמואל ושאול שפירא 33 ק"פ; ע"י משה שמיים ויוסף צבי כורך 30 ק"פ: מרדכי דוד ווארשאווסקי, משה יעקב מאטשניק, נחמי' סטראזניק, בנימין פאליק, שמואל שפירא, משה שמיים כאו"א 5 ק"פ; מרדכי פעלדמאן, ומשה אליעזר קאלינסקי כאו"א 3 ק"פ; שאול שפירא 9 ק"פ; יוסף צבי כורך 25 ק"פ.

קרעמענצוג: ר' פסח מאטוסאווסקי א' רו"ב; מנחם מענדל ב"ר יעקב אלטער ז"ל זלאטאפאלסקי נדב ששים ק"פ במקום טעלעגראממא של ברכת מז"ט להג' ר' מ"מ גור ארי' יחי' ליום חתונת בתו תחי' והוא מברך מקרב לבו את הג' הנ"ל ואת כל ב"ב ואת הזוג שיעלה זווגם ליפה ויצליחו בכל עניניהם אמן.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред.-Изд. и Типографія I. Лурье, Гороховая, 48.

שנה ב"ה שניה

האח

No. 10.

יום ג' פ' מקץ כ"ח כסלו תער"ב

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו"כ לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחרש עשרים ק'. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא כאחי-התמימים, וצדקה תחי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

אחינו!

אל יפלא בעיניכם, ילדים יקרים, על אשר אין „האח" מספר לכם את תולדות ימי החנכה, ואת הקורות אשר קרו את אבותינו בימים ההם בזמן הזה, חושבים אנחנו, כי בזה כבר הקדימו אותנו רבותיכם ומוריכם הנכבדים וכבר יודעים אתם מפיהם את כל האותות והמופתים אשר נעשו לישראל בקום עליהם היונים להעבירם על התורה והמצוה ויעשו שמות בארץ, ויחללו כל קדש ויטמאו את חצרות השם את ההיכל והמזבחות. ויראי השם החרדים על דברו והנאנקים והנאנחים על כל התועבה הרבה נדחו ונחבאו במערות ובכפים עשוקים ורצוצים ותשפל היהדות עד עפר ותהי למרמס להיונים ולהעברים אשר בקשו קרבתם ויתנו ידם להם; אך פתאם התלקחה אש גבורה בלב מתתי' הכהן הזקן ותאכל במחנה היונים, והוא ובניו אחריו גרשו את היונים ופריצי עמנו מכל ערי ישראל וימלכו למשפט ולצדקה, וישיבו את היהדות על כנה ויטהרו את המקדש. וירא כבוד השם לעיני כל העם, בנס אשר נעשה במקדש, כי לא נמצא שמן טהור להדליק במנורה כי אם מעט ובאורח פלא הספיק על שמונה לילות, ותהי אורה ליהודים, ויקבלו עליהם להדליק נרות בכל שנה ושנה שמונה ימים מיום החמשה ועשרים בכסלו והלאה.

את כל אלה יודעים אתם. ולכם הצדקה להיטיב לבכם בצחוק ובשעשועים. אבל הצחוק בקלפים, חוששני שלא ישכיח אתכם לא את הנס בלבד, כי אם גם את התורה שאתם לומדים בחדרים, כל אשר לב לו כלב החשמונאים עליו להלחם בקלפים כאשר לחמו החשמונאים לפנים ביונים, כי את אשר בקשו היונים לעשות אז ליהודים עושים זאת עתה בימינו הקלפים.

מה בקשו היונים? להשכיחם את התורה ולהעבירם על חקי השם. ומה עושים הקלפים? משכיחים את התורה ומעבירים על חקי השם. הילד המתמכר לצחוק זה, בינתו אבדה לו וכמעט אשר אינו משתגע, האש מתלקחת בלבו, לחייו מתאדמות כדם, ונכון הוא לרצח נפש את אויביו המסבבים אותו במרמה ובכחש. הוא אינו אוכל את ארוחתו, אינו מתפלל, שוכח כל מצוה וכל חובה ונעשה פרא למד מדבר השואף בכל אות נפשו רק את הצחוק הזה; על כן עליכם ילדים לשאל את פי מוריכם ורבותיכם באיזה צחוק לבלות את הזמן היקר הזה.

האמנם חושבים אתם, ילדים, כי שמונת הימים האלה, הם ימים שאינם שוים כלום, ימים שהופקרו לשחוק ולהבל, ימים שאי אפשר לרכש בהם איזה רכוש למודיי? לא אחים! הם ימים ככל ימי השנה, הרואים אתם את אבותיכם, עוסקים בהם במשא ובמתן, קונים ומוכרים ומשתכרים, וכן הדבר גם בלמוד, הרי אפשר

הוּא לִלְמֹד בְּיָמִים אֵלֶּה כְּמוֹ בְּכָל שְׁאָר יְמֵי הַשָּׁנָה, וְלֹא רַק אֶפְשָׁר בִּלְבַד, כִּי אִם מִצְוָה וְחוֹבָה. וְאִם לָכֶם יְלָדִים נְתוּנָה חֻפְשָׁה, הֲלֹא הוּא רַק בִּשְׁבִיל שֶׁתִּזְכְּרוּ אֶת הַנֵּס, שֶׁתִּקְבְּעוּ בְלִבְּכֶם הָרַךְ, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ הוּא הַשּׁוֹמֵר אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְהוּא הַסּוֹכֵךְ בְּאֶבְרָתוֹ עַל הַיַּהֲדוּת לְהַצִּילָהּ מִכִּלָּיוֹן חָרוּץ, חָלִילָה, וְאִם כֵּן אֵפוֹא הֲלֹא הַשִּׂמְחָה הִיא בַּד' שׁוֹמְרֵנוּ וּמַצִּילֵנוּ, וְלֹא יָפֶה הוּא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשִׂמְחָה זוֹ לִצְחוֹק וְשַׁעֲשׁוּעִים מְגֻנִּים.

אחיכם התמימים.

הַדִּנָּר

יְמֵי הַחֲנֻכָּה הֶעֱשִׁירוּ אֶת בִּנְיָמִין עֹשֶׁר רָב. אֲבוֹתָיו הֶעֱנִיקוּ לוֹ הוֹן עָצוּם, דִּנָּר שָׁלֵם, דִּנָּר שֶׁל כֶּסֶף.

כֵּיצַד?

אַבָּא נָתַן לוֹ חָמֵשׁ אֲגוֹרוֹת, אִמָּא – חָמֵשׁ אֲגוֹרוֹת, סַבָּא וְסַבְתָּא-חָמֵשׁ אֲגוֹרוֹת וַיְהִי לוֹ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אֲגוֹרוֹת נְחֹשֶׁת. אַךְ בִּנְיָמִין חָפֵץ בְּמַטְבֵּעַ שֶׁל כֶּסֶף, וַיְהִי בִּרְאוֹתוֹ בִּידֵי אִמּוֹ דִּנָּרֵי כֶסֶף וַיְמַהֵר וַיְבַקֵּשׁ מִמֶּנָּה לְהַחֲלִיף לוֹ אֶת מָעוֹתָיו בְּדִנָּר כֶּסֶף, וּלְאָשְׁרוֹ הַגָּדוֹל נִמְצָא אָז בְּיָדָהּ דִּנָּר חָדָשׁ מִן הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹנָה, וְלֹא סֵרְבָה אִמּוֹ וַתִּתֵּן לוֹ אֶת הַדִּנָּר הַלָּבָן וְהַטָּהוֹר חֵלֶף מָעוֹתָיו הַחֲלוּדוֹת וְהַכֵּהוֹת. וּמִי דָּמָה לוֹ אָז? הוּא רָקַד, מִשֵּׁשׁ אֶת דִּנָּרוֹ עֶשְׂרוֹת פְּעָמִים, הוֹצִיאוֹ מִכִּיסוֹ וְהִסְתַּכֵּל בּוֹ וְשׁוּב הִטְמִינוֹ וּבְרֶגַע הוֹצִיאוֹ שֵׁנִית וּשְׁלִישִׁית.. וַיָּבֹא אֶל הַחֶדֶר וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְהַלֵּל בְּעָשְׁרוֹ, אָמְנָם גַּם יְלָדִים אֲחֵרִים הָיוּ לָהֶם מְעוֹת חֲנֻכָּה, אַךְ לְמִקְצָתָם לֹא הָיוּ כִּי אִם מָעוֹת שֶׁל נְחֹשֶׁת, וְגַם אֵלֶּה שֶׁהָיוּ לָהֶם דִּנָּרֵי כֶסֶף נֶאֶנְסוּ לְהוֹדוֹת כִּי דִּנָּרוֹ שֶׁל בִּנְיָמִין עוֹלֶה עַל שֶׁלָּהֶם, בְּנוֹי, בְּמַרְאֶה וּבִשְׁלֵמוּת, כִּי שָׁלֵם הָיָ' כְּשָׁעַת צֵאתוֹ מִן הַדְּפוּס, וְלֹא נִמְחַק אַף בְּכָל שֶׁהוּא.

נוֹטֵל הוּא אֶת הַדִּנָּר בְּכַפּוֹ וּמִשְׁתַּעֲשֵׁעַ. וְהִנֵּה...

הָהּ, אָסוֹן נוֹרָא!, הַדִּנָּר הֶעָגֹל מִשְׁתַּמֵּט, נוֹפֵל אַרְצָה, מִתְגַּלְגֵּל מִתְגַּלְגֵּל וְאֵינֶנּוּ... פַּלָּצוּת אֲחָזָה אֶת בִּנְיָמִין, גַּם שְׁאָר הַיְלָדִים נִבְהֲלוּ וַיִּשְׁתַּטְּחוּ כֻּלָּם עַל הָרִצְפָּה וַיַּעַזְרוּ לְבִנְיָמִין לִמְצֹא אֶת דִּנָּרוֹ וּבָרִצְפָּה חוֹרִים וּסְדָקִים.

בְּוַדַּאי נִתְגַּלְגֵּל הַדִּנָּר לַסֶּדֶק זֶה – אוֹמֵר אַחַד הַיְלָדִים – לֹא – מְנַחֵם הַשֵּׁנִי אֶת בִּנְיָמִין – צַר הוּא הַסֶּדֶק הַזֶּה וְלֹא הָיָ' הַדִּנָּר עוֹבֵר בּוֹ". וּבִנְיָמִין זוֹחֵל עַל גְּחוֹנוֹ וְעַל יָדָיו וְרַגְלָיו תַּחַת הַשֻּׁלְחָנוֹת וְתַחַת הַכִּסְאוֹת וְהַדִּנָּר אֵינֶנּוּ. וּכְבָר קָמוּ יְלָדִים אֲחֵרִים מֵרִבְצָם כְּנוֹאָשִׁים לֵאמֹר: "הַחִפּוּשׂ הוּא כְּבָר לְלֹא הוֹעִיל". רַק גָּד הַלַּקְקָן רָאָה אֶת קְצֵה הַדִּנָּר נוֹצֵץ מִתַּחַת אַחַת מֵרַגְלֵי הַשֻּׁלְחָן. בַּתְּחִלָּה נִצְנְצָה מַחֲשָׁבָה בְּמוֹחוֹ לְבַקֵּשׁ עֵצוֹת אֵךְ לְהַעֲלִים הַדָּבָר מִשְּׁאָר הַחֲבֵרִים, "אֲבֵדָה" – חָשַׁב בְּלִבּוֹ – מָעוֹת אֵין לָהֶם סִמָּן, הַיְלָדִים כְּבָר נוֹאָשִׁים מִמְּצֹא אֶת הַדִּנָּר, עוֹד מְעַט וְנוֹאַשׁ גַּם בִּנְיָמִין מִמֶּנּוּ, וְנָטַלְתִּי לִי אֶת הַדִּנָּר בְּדִין וְלָקַחְתִּי בִמְחִירוֹ תַּפּוּחִים וּדְבַשְׁנִים וְאָכַלְתִּי כְּנַפְשִׁי שָׂבְעִי". רַעְיוֹן כָּזֶה עָלָה בְּלֵב גָּד אֲשֶׁר אָהַב מְאֹד אֶת הַמִּגְדָּנוֹת וְהָיָ' חָשׁוּד לִפְרָקִים עַל נְטִילַת עֻגּוֹת הַחֲבֵרִים וְתַפּוּחֵיהֶם שֶׁלֹּא – מִדַּעְתָּם. "אַךְ לֹא" – נִחַם עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ גַּם הַלַּקְקָן הַזֶּה, – לִיטֹל אֶת דִּנָּרוֹ זֶה שֶׁל בִּנְיָמִין הֲרֵי הוּא כְּאִלּוּ אַתָּה אוֹמֵר לִטֹּל אֶת נִשְׁמָתוֹ וְלִרְצֹחוֹ נָפֶשׁ".

לִרְצֹחַ נֶפֶשׁ בִּגְלַל "מִגְדָּנוֹת וּמַעֲדַנִּים. זֹאת לֹא יָכֹל לַחְשֹׁב גַּם גָּד הַלַּקְקָן, וּמִיָּד הִתְחִיל קוֹרֵא:

"הִנֵּה הוּא נוֹצֵץ!"

"אַיֵּ'? אֵיפֹה?" – שׁוֹאֲלִים כֻּלָּם פֶּה אֶחָד – וּבִנְיָמִין עוֹמֵד נָבוֹךְ וְנִדְהָם מִבְּלִי דַּבֵּר דָּבָר.

"הִנֵּה, פֹּה, תַּחַת רֶגֶל הַשֻּׁלְחָן" וַיֵּשַׁח וַיּוֹצִיא אֶת הַדִּנָּר, כָּל הַיְלָדִים הִתְנַפְּלוּ עָלָיו לִרְאוֹתוֹ וּלְהַכִּירוֹ כִּי זֶה הוּא. אַךְ גָּד לֹא הִנִּיחַ אוֹתוֹ מִיָּד וַיַּגִּישֵׁהוּ אֶל בִּנְיָמִין וַיֹּאמַר: "הֵא לְךָ, בִּנְיָמִין הֵלֵךְ דִּנָּרְךָ". נָטַל בִּנְיָמִין אֶת הַדִּנָּר וַיִּתְקָעֵהוּ עָמֹק עָמֹק בְּכִיס בִּגְדוֹ.

עברו ימים אחדים והנה שוב הדינר איננו, ולא ידע בנימין גם את המקום אשר אבד לו שם הדינר, ספק הי' לו אם בביתו או בחדר אבד לו, או שנגנב ממנו בלילה או ביום השבת. יום, שנים, התהלך בנימין קודר ומתמוגג מיגון, צר הי' לו מאד על אוצרו האבד, עד אשר הסכין עם צערו ויקל לו, והנה באחד הימים בלי כונה כלל משש בנימין בכנף בגדו והנה דבר עגל ודק, לבו התחיל דופק ומגיד לו כי זה הוא הדינר, בידים רועדות ובקצר רוח התחיל מחפש ובודק בכל בגדו מאין נכנס לשם הדבר העגל ואיך להוציאו ואחרי חפוש ממשך מצא את הקרע בכיס בגדו, מיד הרחיב את הקרע והושיט את ידו עד תחתית הכנף והנה בידו הדינר...

מרב שמחה לא ידע בנימין מה לעשות, הוא מהר לבשר את הבשורה לאמו, לאחיותיו לחבריו, כלם שמחו אך לא כמוהו..

ואיש מאנשי העיר בא אל החדר ובתוך הדברים התאונן באזני המלמד, כי לשכנו העני אין כל מאומה בביתו, לא עצים ולא לחם, והקור גדול, וכל בני הבית רעבים באין להם גם לחם יבש להשקיט רעבונם, ואין איש שם על לב ואין דואג למחסורם, וידבר המלמד עם האיש על אדות העני ויועצו איך ובמה לעזור לו, והדלת נפתחה בלאט ובנימין התגנב החוצה ויתמהמה כחצי שעה ויבא וישב לפני רבו.

„איפה היית בנימין?" — שואל הרבי בחרי אף — הדינר, ה? הדינר אינו נותן לך מרגוע?

לא, — עונה בנימין — הדינר אינו כבר בידי".

ואיפה הוא? השוב אבד לך?

„לא, לא אבד".

„ואיהו?

„קניתי בו ככר לחם."

ככר לחם? — מתמיה הרבי — למה לך ככר לחם? האין לך לחם לאכל?

לא, לא לי, להעני ההוא נתתי את הלחם, הלא רעבים הם —

השתאה הרבי ויוסף לשאל: „איך? את הדינר הכסף נתת בלחם ומסרת אותו לאביון ההוא? ומעתה לא יהי' לך עוד דינר? מאין באה בך המחשבה הזאת?

„כך" — עונה בנימין בתמימות — הדינר אבד לי פעמים וימצא, ומה יהי' —חשבתי— אם יאבד עוד פעם שלישית ולא יוסיף להמצא? מוטב— נמלכתי בלבי — אקנה ככר לחם והי' למאכל להאמללים ההם לפחות ליום אחד, וכן עשיתי, רצתי השוקה, וקניתי ככר לחם ואביא אותו אל בית העני, הנחתיו על השלחן ואומר מיד לרוץ אל החדר, אך העני' בעלת הבית עצרתני ותשאלני לשמי ולשם אבותי, אך אנכי לא הגדתי לה דבר, ותאמר: „לך לשלום, לא ילד הנך, כי אם מלאך אלקים שלוח ממרום להחיות את עוללי העטופים ברעב". לשמע הדברים האלה נכמרו נחומי מאד, אך באין עוד בידי מאומה יצאתי את הבית ואבוא הנה.

„דבר גדול מאד עשית בנימין"—אמר הרבי— את הדינר היקר לך כל כך נתת לצדקה, ותוסף עוד לרוץ ברגליך ולקנות לחם להביא אל העניים לביתם, הגדלת לעשות מאד! מחלקך יהא חלקי!"

שאר הילדים אשר כל העת הזאת ישבו מחרישים ומשתאים לדברי בנימין חברם קמו עתה ממקומותם ואיש איש הוציא מכיסו את צרור כספו וישתתפו ויתנו לרבם לתת לאותו העני,

„ברוכים אתם לד'" — ענה הרבי — ויקח מידם, ויהי לבית העני למשען לחם ימים אחדים.

שני אחים.

(המשך מגליון ד׳ שנה זו).

בכל זאת לא הי׳ לב ארי׳ רע ומשחת לגמרי. הוא אמנם לא יכל להתאפק ולהבליג על תאותיו, אך לפרקים קרובים נחם על רעתו ולבו הכה אותו על התיצבו על דרך לא טוב, ויבז בעיני עצמו, ויכלם לבא באנשים כאלו הי׳ חטאתיו חרותות על מצחו גלוי לעיני כל, ואשר על כן בקש לו מקום להמלט שמה, לא להמלט מאבותיו, כי אמנם הם לא רדפו אותו בימים האחרונים, לא הוכיחוהו ולא חקרו להליכותיו, גם לא מאנשי העיר, כי איש לא שם לב אליו ולא דברו עמו מטוב עד רע, רבים חשבו: ילד שובב, נער פרוע, יוסיף ימים ויוסיף דעת וישוב מדרכו הרעה; אך לו לארי׳ נדמה כי עיני כל נטויות עליו ותצר לו העיר לשבת בה ויחלט לברח... ההחלטה הזאת היא אשר הדריכתו לשאול ואל ירכתי בור שחת, כי הלך מדחי אל דחי, הוסיף חטא על פשע עד אשר אחריתו היתה נוראה מאד...

ב.

על תחנה ק. מתהלך לו נער כבן חמש עשרה שנה על רצפת האבנים אשר לפני בית הנתיבות, מחכה הוא על בוא המסע, והוא נסער ונרעש, מתחבא ומצדד לצדדים ולפנות מסתרות, כי קרובה היא התחנה לעיר מושבו ויירא הוא פן יכירוהו אנשי עירו, ועליו לקנות כרטים מסע... כבר נגשו הנוסעים אל חלון הקאססיר לקנות להם כרטיסים, עמד גם הוא מאחריהם עד אשר הגיע תורו לגשת אל הקאססיר.

„תן לי כרטים מסע" — אמר הוא בקול רפה ורועד.

לאן? — שאל אותו הקאססיר.

לאן? — השאלה הזאת הממה את ראשו, כי לא הספיק עדין להחליט לאיזה מקום יסע, די הי׳ לו שהספיק לעזב את עירו, אבל אנה לנסע? הלא שוים לו כל הערים וכל המדינות, עודנו עומד וחושב מחשבות וינער בו השוטר ויכלימהו, וירא כי אין מנוס ועליו להחליט דבר מיד, ויען: לעיר ה. ויקבל את הכרטים. ולפני פתח הבית כבר נראתה מכונת הקיטור ואחרי׳ הרכבות_ומתוכן יוצאים אורחים ואורחות שונים זה במקלו וזה בתרמילו. מהר הנער גם הוא וירץ אל אחת הרכבות, חפצים לא היו לו. ויעל וישב על אחד הספסלים הפנויים; בתוך השאון וההמולה, המית היורדים והעולים, היוצאים והנכנסים, עמד לו ארי׳ נדהם ונבוך, הוא אבד כל חשבון, הוא נוסע כבל הנוסעים, דרך לו, דבר וענין.

החליל השמיע קולו, אחריו האופנים ברעש גדול והמסע נשא כעל כנפי רוח, וארי׳ עומד על יד החלון וסוקר הכל, לפניו נגלו דברים חדשים לגמרי, דברים שלא ראה אף בחלומו, מבריקה לו במוחו מחשבה, לרגע קטן, על מעשהו זה, כי מה הוא עושה? איך עזב את אבותיו? את אחיו הקטן? כי אוהב הי׳ את אחיו מאד, אבל למראה העשן הנודף מארובת המכונה הגדולה, ולמראה עמודי הדלוג־רב, לקול החלילים והפעמונים, ושאון הנוסעים הרבים, המחרישים אזנים בשיחותיהם ובפטפוטיהם, למראה ולמשמע כל אלה נמחית מהרה המחשבה מלבו ואינה משארת כל רושם, ונכנס אחד לתוך הרכבת ועל זרועותיו סלים ובהם עגות וחלות, ואגסים ורמוניהם, קונים רבים מידו ואוכלים, נוער גם ארי׳ את כיסו וקונה לו חלה ותפוח, נזכר הוא כי רעב הוא, כי בהיותו אץ לדרכו, נחפז ונבהל לא אכל בבית אביו, וכבר עבר כמעט יום תמים משעת צאתו לדרך צלחה זאת, אוכל הוא בכל אות נפשו ובחפש גמור באין פקיד ומצוה עליו ליטול את ידיו, לברך לפני האכילה ולאחרי׳, פה הוא אדון לעצמו...

והתחנות חולפת ועוברות לפניו אשה אחרי רעותה, כבר מכריז הקונדוקטור על עיר ה. הקרובה, וכבר נטל מידו את כרטיסו לאות, כי אין לו רשות עוד לנסע הלאה ועליו לרדת פה. פני ארי׳ העיבו קצת, לרדת? למי ולאן?

לאן אתה נוסע בחור׳ל? — שואלתו אשה אחת— לעיר ה.? בודאי יש לך הורים שם. הא? ולמה הנך עצב? למה פניך זועפים?

דברי האשה היו אל לבו כמדקרות חרב, הוא נוסע אל הורים? הוא בורח מאבותיו ומתרחק מהם והיא מזכירה לו אותם ואומרת להכאיב לבו בזה. מחריש הוא, והנה המסע כבר עומד ולפניו בית נתיבות גדול מאד, והמון אדם רב, ממדינות ומעמים שונים, ורצים הם נלחצים ונדחקים ומאיצים איש ברעהו ללכת הלאה, יורד גם הוא מהרכבת, אך לא בחפזון, כי למה יחפז העירה? מה יפסיד בהתמהמהו ומי מחכה לו שם? מתבונן הוא ברצינות אל כל אשר סביב לו... הפעמונים מתחילים לבשר את צאת המסע. הבית מתרוקן מעט מעט, לאט לאט קם השאון לדממה, האורחים הבאים ישבו בעגלות איש איש וצרור חפציו ויסעו העירה, הנוסעים ישבו ברכבות ויסעו לדרכם, הבית הורק, ושוטר בזוין נגש אל ארי׳ ומצוה לו לעזב את הבית, כי לא זאת המנוחה ולא פה המקום לטיל בלי כל מטרה, נרתע ארי׳ ונבעת מדברי השוטר האיום הזה, ועצב ושממון נורא תקף אותו, עליו ללכת מזה, ללכת. אך לאן? — העירה.

בברכים כושלות ובעינים תועות הולך הוא העירה, מרכבה איננו שוכר, כי צרור כספו דל מאד, הולך הוא ברגליו...

(עוד יבא בע"ה).

נדבות אחים.

מלאו שלש עשרה שנה:

בלאהאייסק: להילד שמואל שולמאן ביום י"ג בכסלו שנה זו נדב 20 ק"פ. יחי׳ באשר ועשר ארך ימים ויראת השם סלה.

Ред.-Изд. и Тѵпографія І. Лурье, Гороховая, 48

שנה שניה | ב"ה

האח

No. 11.

יום ג' פ' ויגש ה' טבת תער"ג.

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם מש"ח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

כי לא באמת.

ויהי בימי החפש והבטלה, בימים אשר היתה הרשות לילדים תלמידי החדרים לעשות להם צחוק. ויאמרו איש אל רעהו, הבה נבחרה לנו צחוק לבלות בו את הזמן, ויען אחד מהם ושמו יוסף ־אם יש את נפשכם, ילדים, שמעוני ונעשה לנו את מכירת יוסף לצחוק, אני אספר את החלומות ואתם תשליכוני הבורה ומכרתם אותי באחרונה אל המצרים, ועשינו ככל הכתוב בחמש ובספר הישר". „טוב מאד" – ענו כלם פה אחד – ושם בחדר ילדים אשר שמותיהם יעקב, יוסף ובנימין. מיד נגשו אל הצחוק, ליעקב קראו יעקב הזקן אבי כל השבטים. ליוסף – יוסף בעל החלומות, לבנימין – בנימין, שאר הילדים מהם היו לאחי יוסף, מהם למצרים, לסריסים ולאדונים. הצחוק החל, המצחקים השתדלו למלא את תפקידם בדיוק. הם ידעו היטב את החמש ואת אשר על כל אחד מהם לדבר ולעשות. קרא יעקב ליוסף וישלחהו לראות את שלום אחיו, והם כראותם אותו, המתיקו סוד ויתנכלו אליו להמיתו. אך ראובן אחיהם הגדול גער בהם ולא נתנם לבצע את זממם, ויהפכו את אחד השלחנות ויהי להם לבור וישליכו את יוסף שמה, התחנן להם יוסף אך הם לעגו לאדו ולתחנוניו.

והנה ארחת מדנים באה, וימכר יוסף להם בעשרים כסף, ובעברם בדרך אפרת ושם מצבת קברת רחל. וירא יוסף ויתנפל מלא קומתו על הקבר ויקרא לה לעזרה בצרה, עד אשר נתקו אותו משם אדוניו בחזקה, ולא ארכו השעות והרגעים ויוסף כבר הי' למשנה ושליט בכל ארץ מצרים. ויהי כאשר גדל הרעב ויבאו אחי יוסף לשבר בר ויתנכר יוסף אליהם ככל הכתוב בחמש, עד אשר לאחרונה צוה לתת את הגביע באמתחת בנימין לבעבור יהי' לו לעבד, ובגשת אליו יהודה בפי מלא תוכחות לא יכל יוסף להתאפק ויתודע אל אחיו, וימלא הבית שאון והמולה ויתם החזיון.

אחרי רגעים אחדים, אחרי אשר קם השאון לדממה נגשו כל הילדים ויריבו ביוסף לאמר: למה לא מלאת את תפקידך באמונה? למה לא בכית? שלש פעמים הי' עליך לבכות ולבכות את חבריך, ועינך לא נגרה אף טפת דמע אחת: בהתחננך אלינו לבלתי השליכך הבורה הי' עליך לבכות מרה, בעברך לפני קבר רחל אמך הי' עליך לקרע שמים. להזיל כנחל דמעות, כנחל שוטף, להקיץ שוכנת עפר, לבכות גם את אחרים עמך. ובאחרונה, בדבר יהודה את דבריו באזניך, בספרו לך את המוצאות לאביך הזקן, את צרתו ואת עקת לבבו, הי' עליך לתת את קולך בבכי, בקול קורע לב ומבהיל את כל שומעיו, ואתה שקרן, לא בכית כלל, כאלו

לא קרה דבר, כצחוק היו לך כל הדברים הנוראים האלה".

„שוטים!" — קרא יוסף עליהם — למה אבכה? וכי באמת אמרתם להשליכני הבורה? וכי הי' עלי לבכות על השלחן אשר נהפך בידיכם? ומצבת קבורת רחל? וכי רחל קבורה שם באמת? ולאחרונה בהתודעי אל אחי ואל אבי הה' לי לבכות? וכי יעקב זה אב הוא לי? וכי באמת אחים אתם לי? הלא כל זה צחוק וחזיון, אין כאן לא אב ולא אחים. כלכם זרים אתם לי, לא אבכה ולא בכיתי „כי לא באמת".

* * *

כשהילד אינו בוכה בשעה שהוא עושה לו צחוק אין האסון גדול כל כך, אבל כשהגדולים, ההורים והמורים סוברים שכל זה צחוק הוא, וכל זה אינו באמת, זהו אסון נורא..

היהדות קוראה לעזרה. היהדות בסכנה,

היא מקשה ללדת את הדור הצעיר, אין הדור הצעיר של יהודים נולד כל כך קל ויפה, והיהדות גועת, חלילה וחלילה, על אם הדרך. על פרשת דרכים, כשהצעירים באים לבחור להם דרך בחיים בוחרים הם בדרך שכבשוה פריצים ובוזי תורה ואמונה, ופני היהדות רעים וחולנים מאד, ונפשה מרה לה על הדור הנולד וספק הוא בלבה אם לה הוא יולדת היא אמנם דור אחר דור. איננה עקרה אבל חבלי לדתה קשים מאד ואין היא יודעת הנולד מה הוא ... ובאות המילדות ומנחמות אותה: אל תיראי כי גם זה לך בן... גם הבן הזה לך הוא, גם הדור הבא יהודים יהיו ונאמנים ישארו לעמם וליהדותם, עוד ישיבות רבות בארץ ובהן צעירים רבים המתחנכים ברוח התורה ועל ברכי האמונה, עוד יש לנו אבות ופטרונים הדואגים לקיום התורה. העמלים לבצר היהדות לגדל דור ישרים ותמימים, אך בכמה צער ובכמה

שעשועים.

ימי החנכה, חלפו, עברו
כל התלמידים, להחדר חזרו,
המה לומדים, אך לא כבתחלה
דמי־חנכה הנו אותם מהמסלה,

עשירים המה, התלמידים כלמו
כסף בכיסיהם, מי ישוה למו?
למודם רחוק מלבם מכליותיהם,
מבטם בספרים — ובכסף מחותיהם.

גם החמש המענין, רברי יוסף ויהודא
אינו מושך את לבם, לתורה ולתעודה;
ובהגיע הר' הפסקת הלמורים
ירקדו כגרים, ירצדו — כעתודים.

חיים'ל מונה מטבעות אדרכמונים
שהרויח בחנכה מממכר „סביבונים"
ברוכ'ל מתפאר בכספו הרב
שנתנו לו קרוביו, סבתא ושב.

זבולון מקלל את דודו שמעון
על תתו לו דמי חנכה ממעות אסימון
ומדבר רתת על דודתו הארורה
על תתה מטבע שאין עלי' צורה.

כאבל בין השמחים, עומד דוד'ל הנער
מביט על חבריו, ברב יגון וצער:
יתום הוא בלי אב ואם
קרוביו עניים, בני בלי שם

סוקר הוא, אמלל, בעיניו הטרוטות
את מטבעות הכסף, וגם את הפרוטות
בלבו מתעוררת, מחשבה מרה:
נעליו קרועות, אין מחסה בקרה...

אין לו ספר, ואין לו מחברת
אין לו צווארון ואין לו אדרת.
אלו היו גם לו דמי חנכה
כי עתה נחלץ מעני וצוקה".

קושי עולה להם הדבר הזה? היולד דור יראים פעם אחת? ובאותו זמן ובאותה תקופה שהחפש הולך וכובש ארצות ערים וכפרים? הלא עליהם לטפל בילדים קטנים, לכלכלם לנהלם בלחם ובכסות. לתת להם מורים ומלמדים, משגיחים ונוטרים, להסתכל ולהמסר לכל עניניהם הפעוטים, ולנטלם על כתף עד ימי בגרות ובחרות, עד שנות עשרים ויותר, וכמה קשים חבלי לדה אלה! וכמה גדול צער גדול בנים זה!

ולדאבון נפש נורא, ישנם רבים אשר לצחוק להם כל הדבר הגדול הזה, האין זה צחוק מכאיב לב?

הורים נכבדים! מורים נבונים! אל יהי נא הדבר קל בעיניכם שמרו על היהדות כל עוד נפשה בה! חנכו את בניכם ותלמידיכם ברוח התורה, הוקירו עליהם את תלמידי הישיבות, יכבדו נא בעיניהם, יתחבבו עליהם כאחים

הפסקת הלמודים, כלתה, נגמרה
התלמידים ישבו ללמד גמרא,
לאט לאט קם השאון לדממה
„יתמי דלאו בני מחילה נינהו" נשמע ברמה.

—„תלמידים!" קרא הרבי בניחותא
„שאול אשאלכם שאלה קטנותא,
חפצי נמרץ, כי אותי תודיעו
את דמי החנכה, על מה תוציאו?"

קם שאון בחדר, נער נער ותשובתו,
כל אחד יוציא כספו למלא תאותו,
זה על סנדלי ברזל, וזה למיני־מתיקה
זה לסבבה־פסנתרין ולצעצועי־מוסיקה

דוד'ל יושב נוגה, שקוע במחשבות
מבטו נועץ ברבי, הבוחן לבבות.
בלבו בוזה לחבריו העליזים
על מעני־לשונם, המהירים הפזיזים.

וכרעים, יתאגדו והיו לאגודה אחת להגן על המצות ועל המנהגים, הפנו נא את לב בניכם ותלמידיכם אל אותו העבר שלב בני הישיבות פונה אליו. והיו כלם יחד מעוז ומשגב ליהדות מפני מבול זעמם של הכפירה והפריצות השופכות עלי דיק ומכינות סוללות להמטיר עלי חציהן המרעלות, רק בכם הדבר תלוי, בכם ההורים והמורים, לא עת צחוק היא...

הנה היום העשירי בחדש טבת יום צום הוא לנו, יום ענות נפש, כי בו הבקעה העיר. החומה אשר סביב ירושלים נבקעה לפני האויב, יום רע ומר הוא, כי בו החלה העיר להכבש לפני צר ואויב, כי אם החומה מבקעה הלא יבאו בה באין מוחה..

ומה נאמר עתה בהבקע חומת היהדות, כשהחומה הנושנה הזאת מלאה פרצים, פרץ על פרץ מי ישמר עתה על בנינו ועל בנותינו?

„לא חביבי – עונה הרבי — נסכלתם ענות,
אם ישרים אתם, לא תעשו כזאת,
סנדלי ברזל, ממתקים, הבל הבלים
עליכם להתחנך לטובים מפעלים.

בכספכם תוכלו להיטיב לנצרכים
זכות הצדקה לכם תעמד לנצח נצחים
שמעו נא תלמידים טובים וישרים,
ואת כספכם חלקו, בין עניים, נערים!"

לדברי הרבי קרן אור פניהם
ולאות חחלטה, הרימו ידיהם.
„קחו כספנו!" השמיעו צעקה
„אלו המעות תלכנה לצדקה!"

בשמחה וגיל נתקבלה ההצעה
ושמותיהם רשמו ברשימה ארכה.
מי פחות, מי יותר, מי אגורה, מי מעה
נתנו לתלמידים עניים, כסף חנכה.

פרידריכשטאט. יוסף הלוי גאלדבערג

כשהשבת אינה נשמרת כהלכתה, כשהילדים והילדות לבושים מלבושי נכרים, מדברים אשדודית, מוקפים פאות ראשם, ואינם יודעים את התורה, כשהבחורים מגלחי זקן, שואפים להתבוללות, חלילה, ולכל מעללי היצר. האין כל אלה פרצים פרצים בחומת היהדות? ומה אנחנו מחשים? מה אנחנו יושבים בחבוק ידים ומחכים עד אור הבקר? לא אחים, לא עת לחשות היא, עלינו לבצר את חומתנו זאת, להרבות ישיבות, חדרים, לגדל בנינו ובנותינו לתורה, להאסף ולהועץ: איך ובמה להשיב להיהדות את כבודה הראשון, וגם אלה אשר עוד כבוד התורה חדש בביתם, עוד היהדות נשמרת בכל תקפה כבני משפחתם, גם עליהם לא להתרפות מבדק חומת היהדות. בודאי יודעים הם את המשל באותם שנסעו בספינה והי' אחד מהם קודח ונוקב נקב בספינה, „הוי מרצח" — קראו הנוסעים עליו — למה אתה מציף עלינו את הים? „וכי מה אני עושה לכם?" — עונה הסכל ההוא — הלא אני קודח תחתי ואינני נוקב רק במקומי ומה לי ולכם? „שוטה שבעולם— נתנו כלם עליו בקולם — אתה נוקב במקומך והמים עולים ומציפים את כל הספינה".

גם בעניני דת ויהדות כן הוא, כל הנוקב ופורץ פרצה אסון הוא מביא על כל היהודים, חלילה, כי אינך יודע מה ילד יום ואינך בטוח בך ואין צריך לומר בבניך ובבנותיך!. „אל תאמין בעצמך" אמרו חכמינו ז"ל, ומכל שכן ביוצאי חלציך. ולמה הנכם מתרפים? ולמה הנכם חובקים את ידיכם? ואם אינכם בני חיל, ואם אין כח בכם לעמד בקשרי המלחמה, ואינכם יודעים לעשות דבר, תנו נא, לפחות, ידיכם לאלה המפקחים על המלאכה, לאלה המבצרים את

חומת היהדות, לאלה מיסדי הישיבות ומנהליהם, לאלה הדואגים ונתונים בכל לבם לקיום התורה והמצוה. ואם גם דבר זה קשה עליכם, אל נא, למצער, אל נא תתנו בצחוק קולכם, אל נא יהיו כל הדברים האלה כצחוק בעיניכם, אל נא תהיו חכמים בעיניכם, יראים וחרדים, יהודים ולאומיים גם במלאכם פיכם שחוק על כל הדברים הטובים שחבריכם עושים, כי אם אינכם בוכים, כשאתם צוחקים במקום שראוי לבכות אות הוא.. כי לא באמת...

נדבות אחים.

דאקשיץ: מר ליב לעוויט למלאת לו שבע שנים ביום א' דסליחות אעתר נדב 18 ק"כ. חיים רפאל נילערסאהן נדב 25 ק"כ. שמאל זאב ראבינאוויץ נדב 10 ק"כ. הכלה רחל רייזל ראבינאוויץ י"ד כסלו נדבה 20 ק"כ.

האמעל: ע"י ה' ראחמיליעוויטש יחי' שני רו"כ.

חרסון: ר' אפרים מנחם מענדל פלאטקין לי"ם כניסת בנו אלטר יחי' לחדר יום ג' פ' לך לך 54 ק"כ.

סמיעלא: הילד העסקן יצחק ארי' בר"א שו"ב יחי' ליום י"ד כסלו יום בר מצוה שלו נדב 36 ק"כ. עוד נאסף על ידו 1 רו"כ.

ראהאטשעוו: רבקה בת אייזיק וויץ נדבה 54 ק"כ.

יחי' כלם ויתברכו בכל הטוב כנפשם.

מודעה.

ברוך דמקום שזכה אותנו להודיע לכל חמהדדים במצות, כי ב"ה בפה ליובאוויטש נפתחה פאבריקה של טליתות כשרות מהודרות מצמר רחלים לבן ונקי, גדולות וקטנות במחיר לא גדול, תחת השגחתו של מומחה ויר"א.

לפנות עפ"י האדריסה:

Хонону Морозову, Любавичи Мог. губ,

מקים להפיק רצון מכל הדורשים באופן נעלה.

המערכת.

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред.-Изд. и Типографія І. Лурье, Гороховая, 48.

שנה שניה
ב״ה

הָאָח

No.12.
יום ג׳ פ׳ ויחי י״ב טבת תער״ב
ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח״ או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תחי׳ לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח״ עם משל״ח: לשנה שני רו״כ. לחצי שנה רו״כ אחד, לרבע שנה חצי רו״כ, לחדש עשרים ק׳. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

בְּחֵיק הָאֲדָמָה.

(העתקה מעבדת)

~~~~~~

א.

הַהוּקַל חָלְיֵךְ מְעַט, אֵם יְקָרָה? — שָׁאַל אִישׁ רַךְ בְּשָׁנִים, בְּצַעֲדוֹ עַל מִפְתַּן בֵּית צַר וְנָמוּךְ, אַחֲרֵי הַנִּיחוֹ אֶת צְרוֹר סְפָרָיו וּמַחְבְּרוֹתָיו מִיָּדוֹ.

מִדֵּי רְאוֹתִי אוֹתְךָ, יוֹסֵף בַּר בִּטְנִי — עָנְתָה אִשָּׁה רָעַת הַמַּרְאֶה שׁוֹכֶבֶת עַל עֶרֶשׂ דְּוָי — וּמִדֵּי שָׁמְעִי אֶת קוֹלְךָ הַנָּעִים אֶשְׁכַּח אֶת כָּל תְּלָאוֹתַי וּמַכְאוֹבַי וְרָוַח לִי.

יוֹסֵף יָשַׁב עַל הַכִּסֵּא מְרַאֲשׁוֹתֵי מִטַּת אִמּוֹ.

„בְּוַדַּאי קָשֶׁה לְךָ, בְּנִי, עִסְקְךָ שֶׁאַתָּה עוֹסֵק בּוֹ עַתָּה, בִּגְלָלִי הִנְּךָ מִתְעַנֶּה״.

„הַיּוֹם הִצִּיעוּ לְפָנַי עֲסָקִים אֲחֵרִים״.

„מָה? סַפְּרָה נָא לִי בְּנִי״.

עוֹד לִפְנֵי שְׁנֵי יְרָחִים הִגִּיד לִי אַחַד הָאֲנָשִׁים, כִּי הָאָדוֹן וואלבערגער נָתַן עֵינָיו בִּי וְהוּא אוֹמֵר לְקַחְתֵּנִי לְחָתָן לוֹ, אַךְ אָנֹכִי לֹא הֱשִׁיבוֹתִי לוֹ דָּבָר וַיְהִי בְעֵינַי כִּמְתַעְתֵּעַ, אַךְ הַיּוֹם בְּעָבְרִי עַל פֶּתַח בֵּית וואלבערגער הִפְצִיר בִּי לָסוּר לְבֵיתוֹ. אֲנִי לְתֻמִּי סַרְתִּי אֵלָיו בְּהַאֲמִינִי, כִּי אוֹמֵר הוּא לָתֵת אֶת יְלָדָיו עַל יָדַי לְהוֹרוֹתָם מִקְרָא וּגְמָרָא״.
—הָאֵם הַחוֹלָה נֶאֶנְחָה מָרָה לִשְׁמֹעַ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה — וְהוּא הוֹסִיף לְסַפֵּר — „אַךְ בְּבוֹאִי הַבַּיְתָה וְהִנֵּה גַּם הַגְּבִירָה קִדְּמָה פָּנַי בְּכָבוֹד וַיִּפְצְרוּ בִי לָשֶׁבֶת אֶל הַשֻּׁלְחָן וְלִשְׁתּוֹת כּוֹס חַמִּים״.

וְעַל מַה נָּסַבּוּ הַדְּבָרִים?

בַּתְּחִלָּה שָׁאֲלוּ לִשְׁלוֹמֵךְ, אִמִּי, כְּמִשְׁתַּתְּפִים בְּצָרָתִי וּכְאוֹמְרִים לְנַחֲמֵנִי וּלְהַרְחִיב לִבִּי, סִפְּרוּ לִי, אֵיךְ שֶׁיּוֹדְעִים הֵם, כִּי אִישׁ נִכְבָּד, עָשִׁיר וּבַעַל נְכָסִים הָיָ׳ אָבִי ז״ל. אַךְ בְּסִבַּת הָרַעַם וְהַבָּרָק שָׁב לַעֲפָרוֹ, וְאַתְּ, תִּבָּדְלִי לְחַיִּים אֲרוּכִים, גַּם אַתְּ נִשְׁאַרְתְּ חוֹלָה עֲנִיָּ׳, כִּי כָל אֲשֶׁר לָנוּ אָכְלָה הָאֵשׁ, וְהַחֲזִיזִים וְהָרְעָמִים זִעְזְעוּ עֲצַבַיִךְ עַד כִּי אֵין בָּךְ כֹּחַ לַעֲמֹד עַל רַגְלָיִךְ.

הַחוֹלָה הוֹסִיפָה לְהֵאָנַח מָרָה וַיֹּאמֶר יוֹסֵף: „חִדְלִי נָא אִמִּי, אַל נָא תֵּאָנְחִי, כִּי אִם קָשֶׁה לָךְ לִשְׁמֹעַ, טוֹב אֲשֶׁר אֶחְדַּל מִסַּפֵּר״. „לֹא, בְּנִי, סַפֵּר נָא, מְנֻעְנָעָה אֲנִי מְאֹד לָדַעַת אֶת הָעֲסָקִים אֲשֶׁר הִצִּיעוּ לְפָנֶיךָ״ — וַיּוֹסֶף לְסַפֵּר: — „כָּל אֵלֶּה יוֹדְעִים הֵם — אָמְרוּ וואלבערגער הַגְּבִיר וְהַגְּבִירָה — אַךְ מַה מְּלַאכְתִּי עַתָּה? — שְׁאֵלוּנִי — בַּמָּה אֲנִי מְכַלְכֵּל אֶת נַפְשִׁי וְנַפְשֵׁךְ אִמִּי חַיָּתִי?

אָנֹכִי לֹא כִחַדְתִּי מֵהֶם, כִּי עוֹסֵק אֲנִי בְּהוֹרָאָה לְשָׁעוֹת, לְלַמֵּד יְלָדִים תּוֹרָה, מִקְרָא וְתַלְמוּד, וּבָזֶה אֲנִי מְכַלְכֵּל אֶת בֵּיתֵנוּ הַמִּצְעָר״.

לֹא טוֹב אַתָּה עוֹשֶׂה — עָנָה הָאָדוֹן וו. — הֲלֹא שָׁמַעְתִּי עָלֶיךָ, כִּי כִשְׁרוֹנוֹת נַעֲלִים לְךָ וְלָמָּה יַעֲלוּ בְתֹהוּ, בְּתִתְּךָ אֶת חֵילְךָ לִילָדִים קְטַנִּים בִּמְחִיר שְׁקָלִים אֲחָדִים, לוּ בְקוֹלִי שָׁמַעְתָּ, כִּי עַתָּה אַחֶרֶת עָשִׂיתָ, אַחֶרֶת לִגְמְרֵי..
~~~~~~

וּמָה אוּכַל לַעֲשׂוֹת אַחֶרֶת ? — שְׁאֶלְתִּיו בִּתְמָהוֹן —

עָלֶיךָ — עָנָה הָאָדוֹן וו. — עָלֶיךָ הָיָה לְהִכָּנֵס אֶל אַחַד בָּתֵּי הַגִּמְנַזְיוֹם, וּבְכִשְׁרוֹנוֹתֶיךָ הָיִיתָ עוֹלֶה מַעְלָה מָעְלָה וּבְשָׁנִים לֹא כַּבִּירוֹת הָיִיתָ עוֹנֵד זֵר „רוֹפֵא אָמָן" לְרֹאשְׁךָ וְהָיִיתָ רוֹכֵשׁ לְךָ חַיִּים עֹשֶׁר וְכָבוֹד גַּם יָחַד ..

וְאֶת אִמִּי הַחוֹלָה ? — שְׁאַלְתִּי כְּנֶגְדָּם —

אֶת אִמְּךָ — עָנְתָה הַגְּבִירָה — תִּמָּסֵר אֶל אַחַד בָּתֵּי הַחוֹלִים, אוֹ אֶל בֵּית מוֹשַׁב זְקֵנִים וּזְקֵנוֹת, וְכִלְּתָה שָׁם אֶת יְמֵי' הָאַחֲרוֹנִים בִּמְנוּחָה.

לְשֵׁמַע הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה עָזַבְתִּי אֶת הַכּוֹס, כְּנָשׁוּךְ נָחָשׁ, וָאָקוּם מִמּוֹשָׁבִי וָאֵפֶן אֶל עֵבֶר הַדֶּלֶת, אַךְ הֵם הִתְרוֹמְמוּ מִמּוֹשָׁבָם גַּם הֵם וַיַּחֲזִיקוּ בִּי וַיֹּאמְרוּ: מַה לְּךָ יוֹסֵף ? מַה כָּל הַחֲרָדָה הַזֹּאת ? הֲלֹא אֶת שְׁלוֹמְךָ וְאָשְׁרְךָ אֲנַחְנוּ דוֹרְשִׁים, כִּי אִם תֹּאבֶה וְתִשְׁמַע בְּקוֹלֵנוּ רַב טוּב צָפוּן לְךָ...

תּוֹדָה — אָמַרְתִּי נִרְגָּז מְעַט — דַּעוּ לָכֶם, אֲדוֹנַי, כִּי הָאֵשׁ אֲשֶׁר אָכְלָה אֶת כָּל נַחֲלַת אָבִי הַמָּנוֹחַ ז"ל לֹא שָׁלְטָה בְּדֵעוֹתַי וּבִלְבָבִי, דַּעְתִּי אֲשֶׁר הָיְתָה לִי לִפְנֵי מוֹת אָבִי לֹא אַחֲלִיף וְלֹא אָמִיר בְּכָל הוֹן, וְגַם לִבִּי לֹא מֵת בְּקִרְבִּי. חָלִילָה, אַתֶּם מְצִיעִים לְפָנַי כְּהוּנַת רוֹפֵא. וַאֲנִי לֹא אוּכַל לַעֲזֹב אֶת הַתּוֹרָה, לוּ הָיְתָה הַיְכֹלֶת בְּיָדִי לָנוּד אֶל אַחַת הַיְשִׁיבוֹת הַגְּדוֹלוֹת, לְפַלְפֵּל בַּהֲלָכָה, לַחֲזֹר עַל הַתַּלְמוּד וְעַל הַפּוֹסְקִים, זֶה הָיָה אָמְנָם אֹשֶׁר וְהַצְלָחָה אֲמִתִּית, אֲבָל אֶת אִמִּי לֹא אוּכַל לַעֲזֹב בִּידֵי אֲחֵרִים. הַלֵּב אֲשֶׁר הִנְחִיל לִי אָבִי הַיָּשָׁר כְּאָדָם ז"ל, אוֹתוֹ הַלֵּב לֹא יִתְּנֵנִי לְהִפָּרֵד מֵעַל אִמִּי הָעֲלוּבָה אַף יוֹם אֶחָד!

מְאֻשָּׁרָה הִנֵּנִי — קָרְאָה הָאֵם בְּחַבְּקָהּ בִּזְרוֹעוֹתֶיהָ הַצְּנוּמוֹת אֶת יוֹסֵף בְּנָהּ — מְאֻשֶּׁרֶת הִנְנִי בָּךְ, בְּנִי, אַךְ שָׁוְא עֹשֶׁר וּנְכָסִים. אַךְ הֶבֶל בַּיִת וָהוֹן, בְּךָ כָּל חַיֵּי רוּחִי אָשְׁרִי וְהוֹנִי, בְּנִי מַחְמַדִּי! אַךְ כַּלֵּה נָא אֶת סִפּוּרְךָ..

כִּמְעַט כְּבָר תַּם הַסִּפּוּר — עָנָה יוֹסֵף — הֵם

בְּהוֹכְחָם כִּי לֹא קָלְעוּ אֶל הַמַּטָּרָה וְדִבְרֵיהֶם לֹא יַכּוּ כָל שֹׁרֶשׁ בִּלְבָבִי הִרְפּוּ מִמֶּנִּי, הֵם גִּמְגְּמוּ עוֹד דְּבָרִים אֲחָדִים אֲשֶׁר מִתּוֹכָם הִכַּרְתִּי, כִּי אָמְנָם לֹא הֵתֵל בִּי הָאִישׁ הַהוּא, וְהָאָדוֹן וו. אָמְנָם חָפֵץ כִּי לְקַחְתֵּנִי אַחַר כָּבוֹד, אֲבָל לֹא לְכָבוֹד הוּא לוֹ לְהִתְחַתֵּן בְּמוֹרֶה עָנִי, לָזֹאת נִסָּה לְפַתּוֹתֵנִי לַעֲזֹב אֶת מְלַאכְתִּי וְאֶת אִמִּי.. אֲבָל אֲנִי מִהַרְתִּי וָאֶפָּרֵד מֵהֶם לְשָׁלוֹם".

הִתְעַשֵּׁת נָא בְּנִי יַקִּירִי — עָנְתָה הָאֵם כְּהֵיטִיבָהּ אֶת הַכַּר אֲשֶׁר מְרַאֲשׁוֹתֶיהָ — הִמָּלֵךְ נָא, אוּלַי הַצֶּדֶק אִתָּם, כִּי לָמָּה בֶּאֱמֶת אֶהְיֶה לְמִפְגָּע לְךָ וּלְמִכְשׁוֹל עַל דַּרְכְּךָ הַצְּלֵחָה, אֲנִי אֶהְיֶה מְאֻשָּׁרָה, גַּם כִּי אֶשְׁכַּב בְּאַחַת הַפִּנּוֹת אַחֲרֵי הַתַּנּוּר וְהַכִּירַיִם, בְּדַעְתִּי כִּי נָפַל לְךָ חֶבֶל בַּנְּעִימִים לְהִסְתַּפֵּחַ לְמִשְׁפָּחָה עֲשִׁירָה וְלִחְיוֹת חַיֵּי רוֹזְנִים.. אַל נָא אִמִּי, גְּבִרְתִּי — הִפְסִיקָהּ יוֹסֵף — כִּמְדַקְּרוֹת חֶרֶב בּוֹטִים הֵם הַזִּכְרוֹנוֹת הָאֵלֶּה, עֹשֶׁר, כָּבוֹד, תַּעֲנוּגֵי בְשָׂרִים, כֻּלָּם יַחַד מֵהֶבֶל הֵמָּה וּמִי כָמוֹנוּ רָאָה אַחֲרִיתָם אֲשֶׁר כְּבֶן רֶגַע הָיוּ לְגַל אֵפֶר, וְלוּ גַּם אוּמַר לְהַשְׁלוֹת נַפְשִׁי וְלִתְעוֹת אַחֲרֵי מַחֲמַדִּים אֵלֶּה, אֲבָל הֲיִנְעֲמוּ לִי בְּהַשְׁלִיכִי אוֹתָךְ, חָלִילָה, מֵעַל פָּנַי ? הֶיֶעֶרְבוּ לְחִכִּי כָל מְגָדִים וּמַעֲדַנֵּי מֶלֶךְ אִם לֹא אֶרְאֶה אוֹר פָּנַיִךְ בְּבֵיתִי ? וּמִלְּבַד אֵלֶּה, הֲלֹא הָאָדוֹן וו. חָפֵץ בְּרוֹפֵא וּבִמְלֻמָּד, וַאֲנִי. גַּם אִם יִתְּנוּ לִי מְלֹא בֵיתָם כֶּסֶף וְזָהָב, לֹא אֹבֶה וְלֹא אֶשְׁמַע לָהֶם לָלֶכֶת אַחֲרֵי הַלִּמּוּדִים הַמְּסִירִים אֶת לֵב הָאָדָם מֵאַחֲרֵי הַשֵּׁם, הֲלֹא גַּם אַתְּ. אִמִּי. לֹא תַחְפְּצִי בְּאֵלֶּה?

הָאֵם לֹא עָנְתָה דָבָר וְגַם יוֹסֵף חָדַל לְדַבֵּר וַיִּתְהַלֵּךְ בַּבַּיִת אָנָה וָאָנָה כְּשֶׁיָּדָיו מְפֻשָּׁלוֹת לַאֲחוֹרָיו תָּפוּשׂ בְּרַעְיוֹנָיו וְאַחֲרֵי רְגָעִים אֲחָדִים עָנָה כִּמְדַבֵּר לְעַצְמוֹ:

„אָבִי הַצַּדִּיק ז"ל הִשְׁרִישׁ בְּלִבִּי שֹׁרֶשׁ יִרְאַת אֱלֹקִים וְאַהֲבַת תּוֹרָה. וּבְעֶזְרַת הַשֵּׁם וּבַעֲמָלוֹ הָרַב עָשָׂה בַדִּים וַיְשַׁלַּח פֹּארוֹת, וְעַתָּה, אֲנִי בְּנוֹ יְחִידוֹ, אָנִיף גַּרְזֶן עַל עֵץ מַטָּעוֹ וְאֶכְרֹת, חָלִילָה, אֶת

הכבדים אשר צמחו בלבי, התורה והיראה? לא! גם אם יתן לי וו. את כל הון ביתו בוז אבוז לו...

„הרגע נא בני – אמרה האם – כי מאין בך, חלילה? ומי יאמר לך מה תעשה? חי לך כנפשך ועל פי האמונה אשר הוריש אותך אביך ז"ל והשם יתברך יהי' בעזרך".

„כן, כן אמי! – ענה יוסף כמתנער מתרדמה – צדקת מאד, הבי, נסעד נא את ארוחת הערב".

השפחה הזקנה ערכה על השלחן את סעודת הערב, האם ובנה אכלו את אשר הוכן לפניהם מבלי דבר דבר, כי גם שניהם נאחזו בסבך סרעפותיהם.

ויהי ככלותם לאכל, ברך יוסף את ברכת המזון, ויספר לאמו מהחדשות אשר שמע בעיר עד אשר נטה שנתה, ואחרי כן ישב לבדו באחת הפנות וילמד כשתי שעות עד אשר השנה סגרה את עיניו, ויקם ויקרא את שמע וישכב במטתו ויישן.

בלילה הזה אחר לישן, ובקומו בבקר כבר מצא מכתב התום על שלחנו אשר הובא על ידי נושא המכתבים מבית הרצים. בהעיפו עינו על חותם הבי-דואר אשר על המעטפה ראה, כי המכתב הוא מוועגעדיג. הדבר ענין אותו מאד, מכתב מוועגעדנדיג.. בודאי מרעהו אפרים, בלי ספק יש בו ענינים נכבדים, אבל הוא לא נגע במכתב, כי אם נטל את ידיו כדין, ברך ברכות השחר כהלכה, ואחרי כן פתח את המכתב... גם האם כבר נעורה משנתה ותכסף גם היא לדעת את פשר דבר המכתב ותחכה בכליון עינים עד כלותו לקרא, ולא ארכה העת ויוסף פנה אל אמו וישאל אותה: היש את נפשך לדעת את החדשות אשר אפרים מודענו מודיע אותנו, הנני ואקרא באזניך את המכתב? האם הניעה בראשה לאות רצונה ויוסף החל לקרא:

(עוד יבא בע"ה)

תולדות אנשי שם

(המשך מגליון ט')

בשנת ת"ר נפטר הגאון הצדיק החת"ס זצ"ל ומשה איש האלקים עלה למרום (והוא ידע מתי יגיע עתו, ראה מה שכתב בגליון הו"מ שלו סי' ס"ב וז"ל: ובער"ה שלהי תקמ"ד בהיותי יוצק מים ע"י מורי הגאון מהו' נתן אדלר כ"ץ זצ"ל מסר דברים לפנינו במקום פרוזבל כי היינו על הדרך, ויהי' שמיטה אי"ה שנת תקפ"ז הבעל"ט, תקצ"ג, יה"ר שיבנה ביהמ"ק בב"א, ושנת ת"ר עכ"ל. ואולי בכונה הפסיק בין תקצ"ג לת"ר בתפלה יה"ר שיבנה בהמ"ק, וגם לא עשה השבון ליותר, כי מזלי' חזי שיסתלק בשנה ההיא, ע"כ בקש שיבנה בהמ"ק קודם זמן ההוא) ואלה הם המאורעות של ימיו האחרונים:

בהג הסכות ישב עם בניו ובני ביתו בסוכה כפעם בפעם בפנים שמחים ומאירים, אך נכר הי' לעינים בוחונות, כי יגון בלבבו. ביום הראשון של החג בבקר ואחת מנכדותיו ילדה בת ארבע שנים קמה ממשכבה והיא בוכי', וכששאלו אותה למה היא בוכה, לא השיבה ותמאן להתנחם, עד שהפציר בה אביה מאד ותאמר לו: כי בחלומה ראתה את אבי' הזקן (החת"ס ז"ל) מת. הנבואה הקטנה הזאת עצבה מאד את לב אבי', ויהי בשבתם אל השלחן ואחד המסובים שאל אותו: „רבי שמואל וואלף מדוע פניך רעים היום?" ויען החת"ס זצ"ל: „הוא יושב כחתן בין האבלים". הדברים החרידו את לב כל השומעים ותסמר שערת בשרם לשמע דברים כאלה יוצאים מפי קדוש המרקדק ומקפיד תמיד בלשונו. גם קרו לו מקרים זרים יוצאים מגדר הרגיל: בביהכ"נ הגדול עלה להגביה את ספר התורה ונקרע הס"ת לשנים והוא נרתע מאד ופניו הלבינו כשלג. הי' רגיל לחלק ביו"ט זה קליות ואגוזים ומיני מתיקה לכל ב"ב והי' מצוה למשרתו קודם יו"ט להכין אותם, וביו"ט זה בבואו לחלק להם כפעם בפעם נזכר ששכח את הדבר מלפני החג והצטער על זה, וכאשר אמרה אחת מבנותיו לנהמו כי דבר קל הוא, השיב לה: „אבל, אינני רגיל לשכח" (איך בין אבער ניכט געוואנט צופערגעססען) בכ"ז לא הראה פנים זועפות וגם כי גברו עליו היסורים הי' ניעור בסוכתו בליל הוש"ר עם אחוזת מרעיו עד סוף שעה ג' אחר חצות הלילה, אח"כ שכב על מטתו אבל היו לו יסורים קשים, ובכ"ז השכים וילך לביהכ"נ, אבל בתוך פסוקי דזמרה הי' מוכרח ללכת לביתו כי נתגברו עליו היסורים, וכאשר לוהו משמשו ואמר לנחמו שלא יצטער כ"כ, כי עוד מעט ויעברו היסורים, ענה לו: דו ביסט דיך טועה, ננעלו שערי רחמים, פאן דער חתימה האבען זיא מיך הינויסגעווארפען. ומאז והלאה לא יצא מחדרו החוצה ועוד באותו יום שלם לכל משרתיו שכרם משלם מה שמגיע להם. החולי גבר משעה לשעה ורופאי העיר המומחים אמרו, כי הוא בסכנה, ומיד נתמלאו כל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבעיר אנשים ונשים נער וזקן להתפלל ולהתחנן על נפש רבן של ישראל, והגאון רבי דניאל פרוסניטץ ז"ל פתח פיו בבכי: דעו רבותי כעד מי

אתם מתפללים, בער איש אלקים גדול הדור אש־ לא נמצא כמוהו הן בתורה והן בחכמה והן בצדקות, ונעו כל העם בבכי ונמס כל לב, והגאון החת"ם בכל גודל היסורים שהי' לו, לא הניח שום דבר מהנהגתו ביו"ט של שמ"ע, ודרש לפני לומדי תורה, ובש"ת התפלל בעשרה בחדרו ועלה לתורה להיות חתן תורה ונדר ח"י לטראות נרות כמנהגו, ואח"כ שאל, מדוע לא באו בניו ובנותיו להתברך כפעם בפעם ביו"ט? ובבואם ברך את כאו"א בפנים צוהלות.

(המשך יבא אי"ה)

צוויי מוטער.

(המשך פון נו' 8)

היינט אָבער א ארבייטער — זאָגט דער אלטער — לעבט נאָר אַנ'אַנדער לעבען, אָדער ניין, בעסער, ער לעבט נאָר נים, ער איז אין עולם התהו, אין כף הקלע, די ערשטע זאַך ווי ער הייבט נאָר אָן פאַר־ דיענען דריי קאַרבּאַוועגעס א יאָהר דאַרף ער שוין לאַנגע הויזען, א קראַגען, א הוט און נאָך אַזעלכע פוסטע שציאַגעלסטוואָ וואָס נעמט בּיי איהם ארוים דעם לעצטען גראָשען, און אז ער דיענט אָב וויפיעל יאָהר האָט ער נים א קאָפּיקע אויף א רפואה, ס'איז גאָר געוואָרען נייע הוצאות, אלע וואָך אלע צוויי וואָכען ארומסאָבּין די מאָרדע, אָדער צום וועניג־ סטען פאַרגלייכען די בּערדל, פאַרדרעהען די וואָנצעס, בּעזוכען אָפּט א טעאטער, א סאַר, אמאָל דאַרף מען פאַר דעם צווייטען, אָדער פאַר דער צווייטער אויך בּאַצאָהלען, עס שטייעט נים קיין געלד, די קאָפּ דרעהט און דער מאָגין איז ליידיק, און אז ער ווערט שוין אליין דער בּעל מלאכה און האלט דרייצעהן מענשין, אין שטוב איז א גיהנום, מיילער אָן א צאָהל, און ער פליט אויף דעם איזוואָשציק הין און צוריק, צו מעסטען, אָבּפיהרען די ארבּייט, און די פאַרדיענסט שטייעט נים און דער טומיל איז גרוים, נים קיין וואָך נים קיין שבת, טפו, אזא לעבּען אויף שונאי ישראל געזאָגט געוואָרען, צי געהט ער ווען אין א שוהלט צו ווייסער פון א ברכו פון א קדושה? ווען הויבּט זיך בּיי איהם אָן דער שבת, אנדערע ארבייטען נאָר שבת אויך, זונטאָג רוהט ער, האָסט געהערט אָביסל? א איד דאַכט זיך, ווערט אויסגעריסען פאַר פּראַוואָזיטעלסטוואָ, זיצט אויף א שפּיץ מעסער, אָט וואַרפט מען איהם ארוים, דאַכט זיך א איד מיט מסירות נפש. און שבת איז ניעפּאָציאָם? גלויבּט מיר בּיי בּאָרד און פאות אז איך פאַרשטעה דאָס נים, און רעד מיט זיי, זענען זיי די חכמים, ווי חכמים? זיי ווייסען סיידען א וואָרט תורה, פון וואַנען זאָלען זיי וויסען, ווען לערנען זיי אָדער ווען האָבּען זיי געלערענט, נאָר וואָס תורה, ער דאַרף דען תורה, דער טעאַטער איז א מוסר ספר, און דער ביכל א תורה, חלילה, נים מיט מיין מויל רערענדיק, איהר האָט געהערט ווען, טעאַטער א מוסר ספר? זיי געהן ממש פון זינען אַראָבּ.

אזוי פלעגט דער אלטער שניידער אלע מאָל רעדען וועגען די היינטיגע בּעלי־מלאכות, און ער האָט זיי גאָר מיט דעם נאָמען נים געקאָנט אָנרופען, און אז ער האָט געזעהען איינעם פון די נייע שניי־ דערס איז היינט געוועזען בּיי שרה'ן אין שטוב האָט ער נעפרעגט, אַבּיסל צאַרענדיק, בּיי נעמי'ן וואָס האָט דאָ געטהון דער קאַפּעלוש?

ווייס איך וואָס? — האָט נעמי געענטפערט און האָט שטאַרק א זיפץ געטהון — וואָס שעמט איהר זיך, דערצעהלט, דערצעהלט, נשקשה, איהר קענט דאָך מיך, איך פאַרשטעה א עסק, האַ? ס'איז עפּעס דאָ נייעס?

נייעס? — ענטפערט נעמי — ניטאָ מיט וואָס צו בּארימען זיך, שרקה'ן מיינער ווילט זיך ווי, אַז אָח און ווי איז מיר!

זאָגט שוין, זאָגט וואָס איז דאָרטין, וואָס וויל זי א פלאַטיא פון דער לעצטער מאָדע? ער איז דאָך גאָר נים קיין דאַמסקער שניידער?

ניין, אלטער, בעסער וואָלט זי זיך נייען זיעבּען פלאַטיעס, דרייצעהען קליידער, זי וויל אָבּער מיין בּנציען זאָל לעבען נייען...

וואָס נייען?...

וואָס נייען? איך ווייס אויך נים, עפּעס סאַלדאַט־ סקע קליידער, זי וויל איהם געבּען אין גימנאַזיום, דאַרף מען איהם נעהמען א פּאַרמאַ.

וואָס, רעדט איהר?! — האָט דער אלטער א שפרונג געטהון — בּנצענקען אין גימנאַזיום?... אזא הייליקען קינד מאַכען פאַר א גאָיי? און איהר לאָזט דאָס? סטייץ נעמי, איהר לאָזט אייער בנציען טראַ־ גען שבת, שרייבּען?...

איך לאָז? איהר ווייסט אלס זאָגט איהר, האַ? און איהר ווייסט נאָך נים וואָס פאַר א דעה א אלטע מוטער האָט בּיי קינדער, ס'העלפּט א פּנים מיין לאָזין און מיין נים לאָזין, ס'קאָסט מיך שוין גינוג געזונד...

(עוד יבא בע"ה).

נדבות אחים.

להילד התמים דוב בער ריקמאן יחי' מלאו י"ג שנה ביום ה' כ"ג כסלו העבר יגדל בנחת ובהצלחה ויר"א סלה.

ר' יוסף הלוי גאָלדבערג יחי' ליום מלאת שנה לבתו אלטע תחי' ביום ה' טבת, נדב 48 ק"פ. תחי' ותאריך ימים ושנים.

התמים מרדכי גור ארי' יחי' ליום מלאת שליש עשרה שנה לבן אחותו בפולטבה מר שמרי' ב"ר אנשל קאראבצינסקי יחי' במקום טלגרמה של ברכה נדב 36 ק"פ. יגדל בנחת ובהצלחה.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред.-Изд. и Типографія L. Лурье, Гороховая, 48.

שנה ב"ה שניה

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

האח

No. 13.

יום ג' פ' שמות י"ט טבת תער"ב.

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחרש עשרים ק'. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

(מפני סבה בלתי תלוי' בהמערכת נתאחרה ברכת מז"ט הזאת).

התמימים עם מנהליהם יחי' מברכים מקירות לבם בברכת מז"ט את המחותנים, הגבירים הנדיבים כו' ר' אברהם קאמאקאוו יחי' ממינסק ור' פנחסיל ליכטענבערג יחי' מלאדז, אשר הואילו להתנדב על מוסד התמימים ששה ושבעים רו"כ, ביום ה' פ' וישלח, הוא יום שמחת לבם. ברוכים יהי' לד' לראות רוב נחת מהזוג אשר יעלה זווגם ליפה ולהצלחה ולברכה.

המערכת.

במעלליו יתנכר נער.

„הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה", דברי חכמינו הקדושים האלה צללו תמיד באזני הנער התמים אברהם „האם אינני גם אנכי אחד מבני העניים?" — שאל הנער את נפשו — ומדוע לא אהי' גם אנכי נער שממני תצא תורה?".

ואמנם בן יחיד להורים עניים הי' הנער הזה, להורים עניים בעירה קטנה הדלה ביפעת מעשה בני חלוף — ביפעת בתי חמד — רחובות מרצפות אבני חצץ—מדרכות משבצות אבני גזית—ביפעת היכלי ענג וארמנות תפארה, אך לעמת זה עשירה היתה מאד עיר מולדתו זאת בהדר מעשה אלקינו — גבעות נהדרות מעלפות צמחי-חן, יערי הוד, שדות דשא, בשלל צבע פרחים כלוטות בשמיכות ארגמן, אילנות מלבלבים וזלזליהם נקודים וברודים לבנבן אדמדם, שירות של צפרים טסות דאות בשמי מרום ומצפצפות בעליצות, את זאת ראה הנער הרבה. —

למודי כתבי הקדש, דברי אלקים חיים ודברות קדשו בפי הנביאים בחדר תלמודו מנו והדר גאון הבריאה מחוץ, פעלו על לב הנער וימלאו את נפשו העדינה בפעם בפעם אצילות ורגשי קדש אשר לא יתארו באמר ודברים.

„מה עלי לעשות למען הגיע אל מטרתי שממני תצא תורה?" — הגה לב הנער בקרבו — „אין לי אחרת" — החליט לאחרונה — „כי אם להקות אחרי דרכי אבותינו הקדושים אשר דבריהם אנכי לומד, הגיוניהם ישעשעו רוחי ונפשי, ובאהבתם אשגה תמיד".

ובשעה שתדעו אחינו הקטנים שגדולי אמתנו הקדושים לא רק מאורי ישראל הנמו. כי אם גם מאורי כל העולם כלו, ורבים הם עדי ע ספרות ישראל עשירה מהם יותר מכל ספרות גויי תבל אשר תחת כל השמים, ומאלה יש שגם כל לאמי תבל האתנים המעליבים אותנו, והננו נבזים בעיניהם. ובכבוד אבותינו אלה יתימרו וזכרם לגאון ולתפארת עד היום הזה, לא רק בכל ספריהם, כי אם גם בתפלותיהם יזכירו תמיד את אבותינו בהדרת קדש, ומכל שירי משורריהם

היותר גדולים בכל הדורות, ומחבריהם היותר קדישים בעיניהם, לא מצאה אף אומה אחת להקדיש מאחד מכלם שירי השתפכות הנפש לפני רבון כל העולמים, כי אם רק שירי דוד מלך ישראל, ספר תהלים שלנו. אשר רק אותו העתיקו בדיוק בכל השפות ובכל לשונות הגוים וישוררום בחרדת קדש בכל היכלי מסגדיהם עד היום הזה.

ואם כן לא יפלא אפוא בעיניכם אם דברי כתבי הקדש הנשגבים לקחו את לב הנע׳ הרך ובעל הרגש אברהם שלנו, וככל אשר הוסיף לשנן אותם ולהעמיק בהם, כן הוסיפו להכות שרשיהם הקדושים בלב הנער וילהיבו את רוחו בשלהבת־יה, עד אשר גם בכל הדברים הפשוטים אשר ראו עיניו ושמעו אזניו. לא שמע ולא ראה רק מראות אלקים ורוממות הדר גאונו, כי למודי התורה השפיעו על כל חושיו וינסכו עליהם רגשי קדש...

בלכתו מחדר למודו הביתה עם דמדומי חמה, אהב להתבודד על ההר הגבוה הנשקף אל מול פני יער עב וחרש מצל אשר נהר פלגיו ילפתו ארחות דרכם בתוכו, ויכסו את מימיהם הטהורים כבדלח תחת אשדות הפסגה שם במורד בין האלונים. והנה תמונת יחזקאל הנביא כמו נצבת לפניו ונהר „כבר" עובר לנגד עיניו. ומבלי משים תבענה שפתיו: „ואני בתוך הגולה על נהר כבר, נפקחו עיני ואראה מראות אלקים".

— הוד הבריאה ולמודי כתבי הקדש היו לאחדים בלבבו הרך —

שם על טבור ההר, על רום תועפותיו נגלה לפניו יפי כל הנוף אשר סביבות העירה, זהר השמים מעל כלבנת הספיר. והארץ מתחת מעלפת ירקרק הרוץ, סוגה בשושנים פרחי־חן לבנבנות צהבהבות מאליפות מרבבות ונצני חמד יכסיה, ותמונה אחרת מלאתי קסם לפניו, והנה

הוא יציר הראשון בגן עדן מקדם, והנהר הזוחל בין הערמונים, הוא „הנהר היוצא מעדן להשקות את הגן".

(סוף יבא בע"ה)

תולדות אנשי שם.

(המשך מגליון י"ב)

אח"כ בקש שיבאו לפניו איזה ת"ת לאמר לפניהם חידושי תורה כמנהגו, ובבואם בקש מהם שימחלו לו, כי שכח לעבר על הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום, וכן עשה, ואח"כ אמר לפניהם ה"ת, והרופאים כלם ראו וכן תמהו, ביסורים גדולים כאלי שאין למעלה מהם איך אפשר שיהי' השכל צח ונקי כ"כ בלי בלבול, ואמרו, שהוא למעלה מן הטבע, ואח"כ הוקל לו קצת, אבל פרופיסור מוויען אמר שלפי דעתו ספורים ימיו, ותרב המהומה, אין איש פונה אל ביתו ואל עסקיו, רק כפיהם פרושות השמימה ושינו את שמו, והחולי גבר ויבאו בניו ויברכם איש כברכתו, ובני החברא קדישא האמינו, כי כבר קרבה העת, כי הי' שוכב בלי תנועה והכובע שלו משוך על פניו שלא יסתכל אדם בו, והתחילו לומר תפלות, וירע בעיניו ויאמר לאחד מבניו: אינני יודע מה האנשים האלה רוצים ממני, לכו לבתיכם כי יש עוד זמן הרבה, ומחר נתפלל עוד בצבור, ואמר עוד, האנשים מבטלים אותי, כי עתה הגיעה העת שאחזור על למודי, והם מבלבלים אותי, ואמר לבניו: למה אתם בוכים? אשרי מי שבלה שנותיו כמוני, ואשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, וגם אמר להם, כי ששים שנים רצופות לא ביטל יום אחד מללמוד תורה ברבים חוץ מט"ב. ואמר להעומדים שם שמחר בבקר בשעה ישבע ומחצה יהי' העת, וכן הי'. וממנו מודעה לפני בי"ד, ואח"כ באו לפניו בני הקהלה להתברך ופירש להם המקרא, וזאת הברכה וגו' לפני מותו, כי באמת הי' ראוי שיברך מרע"ה את כאו"א, אבל לפני מותו לא הי' הזמן מספיק, וכן הי' ראוי שאני אברך את כאו"א מכם ביחוד, כי החזקתם אותי וכב"כ כו' אבל אי אפשר הוא, כי הוא לפני מותי, לכן יברך אתכם ד' ויוסיף עליכם ככם אלף פעמים. בבקר הציעו מטתו מחדש, וילבש כתנת ומכנסים נקיים, והניח טו"ת והתפלל בצבור, וקראו לפניו בס"ת, ובתפלת והוא רחום הרגיש שחוש הראות מכהה ובקש להראות לו בסדור, וחלץ תפילין של רש"י ולבש תפילין של ר"ת והתפלל ובא לציון וחלץ התפילין ונתנן למשמשו במתנה ואמר שלא יצטרך להן עוד, כי מחר יהי' חפשי מן המצות, ויען כי הי' נאמן בשמושו ע"כ נותנם לו למנה, ואח"ז בקש לטעום איזה דבר, ואמרו הרופאים ליתן לו געפרארענעס (אייז־אבסט) ופלפל אם לברך בפה"ע על שיש בו פירות או שהכל וכן הכריע לברך שהכל נהי', ואחר שטעם אותו אמר שהוא מחי' מתים וברוך בורא נפשות, ואז בא לחדרו

תלמידו הנאמן הרה"ג כו' מוה' מנחם כ"ץ זצ"ל ונתן לו שלום ושמח בו, אמנם מיד רמז לו שילך מחדרו, כי הגסיסה קרבה לבא, ובקש שסמוך למטתו ילמדו לומדי תורה כדי שתעלה נשמתו מעלמא הדין מתוך פלפול של תורה ופשט ידיו תחת המכסה וסגר עיניו וקמץ אצבעותיו ופיו לא פסק מרחש ואמר בקול רם: שמע ישראל וגו' אחד! והעם העומדים לאלפים בעזרה וברחובות קרי' כשהיו שומעים את השם הנכבד מפורש יוצא מפי רבם הגדול ענו אחריו גם הם שמע ישראל וגו'. וכן שנית, ושלישית לא נשמע קולו היטב רק שפתיו נעות ויצאה נשמתו הקדושה באחד ביום ה' חמשה ועשרים לחדש תשרי שנת ת"ר, תנצב"ה זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל.

(עוד יבא בע"ה).

שני אחים.

(המשך מגליון יו"ד שנה זו).

„פלוני! אלמוני! — שומע הוא קול קורא אחריו. ויפן לראות מי הוא הקורא לו, והנה עלם גבה קומה שואל אותו לאמר: „האינך יודע, נער, איפה פה ברחוב, בית הגביר נ.?"

„פה ברחוב? — מושך ארי' בכתפיו — פה אינני יודע איש".

האינך מתושבי העיר הזאת? — מוסיף העלם לשאל בשומו בו עיניו הבוחנות.

„כן, אני פה בפעם הראשונה, ולא רק את האנשים, כי אם גם את הרחובות אינני יודע".

„הבה נשב פה על הספסל אשר בצדי הרחוב"— אמר העלם, וילך ארי' אחריו וישבו שניהם יחדו.

ולמה באת הנה? — שאל שוב העלם — היש לך פה מכר או מודע?

אין לי פה כל איש, וגם כל מטרה — התחיל ארי' מגלה את צפונותיו — מי יתן והודעתני, עלם נכבד, את הדרך אשר אתיצב עלי'", — רגע חדל ארי' מלדבר, כמו נחם על אשר הוא מגלה תעלומותיו לאיש נכרי בלתי נודע לו מתמול שלשום, והעלם ההוא, אשר הי' מנוסה הרבה יותר מארי' הכיר בו את מבוכתו, ולא האיץ בו לספר לו מיד את שרש דבר נמצא בו. ויאמר לו: שפתיך החרבות יענו בך, כי רעב אתה וצמא, הבה אוליכך אל בית מלון, גם אני לא סעדתי עדין, שם נשתה כוס חמים, נאכל ארוחה טובה ופג יגוננו ועצבון לבנו.

אבל — ענה ארי' כמקיץ מתרדמה — אבל, כיסי דל, רק אגורות אחדות בכיסי...

אל תירא! — השיב לו העלם בקחתו אותו בידו — מה שמך, נער?

„ארי'" — ענה.

„אם ארי' שמך, עליך להיות לך לב ארי העשוי לבלי חת, עליך להסכין עם תלאות הזמן לשאת ולסבל ואז תצליח את דרכיך".

הדברים צללו באזני ארי' בקול אי נעים כל כך, ההוא ישא ויסבל? הלא הוא לא חפץ לשאת גם עול התורה הקל, הלא הוא מאן לסבל גם את עול הורים

ומורים, ואיך עתה ישמע בקול עלם מוזר „לשאת ולסבל"? ובכל זאת הולך הוא אחריו ובאים הם אל בית מרזח, שם מצוה העלם לתת תה, רקיקים, תפינים, דגים ובשר...

למראה השלחן הערוך צהבו פניו של ארי' ולבו רהב וישמח, ולא סרב הרבה ויאכל וישת וכטוב לבו לא יכל להתאפק עוד ויספר לפני העלם ויגד לו את כל לבו, כי בורח הוא מאבותיו וכי עתה עליו למצא דרך בחיים...

„אם יש את נפשך ארי'" — אמר לו העלם — „הבה, הי' נא לי לאח ולחבר, אל כל בית ואל כל מקום אשר נבא שמה אמור לי: אחי הוא, אחי הגדול" ואני אקרא לך, אחי הקטן, ואנכי אתן אותך על יד אחד העשירים אשר פה והיית לו לעוזר בבית מרכלתו הגדול..."

„עודך נער קטן" — השיב לו העלם — אנכי יכול להיות בעירי?

„עוחך נער קטן" — השיב לו העלם — אנכי אומר להעשירך עשר רב, להנחילך אוצרות זהב פעם אחת, ואתה לא תבין לרעי..."

לא אבין... אמנם כן. איך אנחל הון רב פעם אחת? האמנם ערירי הוא אותו העשיר ולקח אותי לו לבן?

הו יונה פותה! — קרא העלם — השבעה לי כי לא תגלה את סודי, כי דבר גדול מאד אני אומר לעשות בך ועל ידך, דבר אשר יעלה את שנינו על מרום פסגת האשר". ארי' נבוך ולא ידע איך לכלכל דבר ויחריש רגעים אחדים... והעלם רמז אל המלצר ויגש על השלחן אשר הם יושבים לפניו, וישאלהו העלם: „כמה אתה נושה בנו במחיר ארוחתך?" מיד. אדוני! — ענה המלצר — ויצא מאת פניהם בזריזות וכרגע שב ובידו חשבון מפורט, מחיר כל מאכל ומאכל, ויעל מהיר כל הארוחה לשני רבלים וחמשים ק"פ.

„השומע אתה? — הקיץ העלם את ארי' ממחשבותיו — „שני רבלים והמשים ק"פ, עליך לתת רבל וחמשה ועשרים ק"פ".

נבהל ארי' ולא יכל לענות אותו, — „הלא אמרתי לך, כי אין לי כי אם אגורות אחדות ולמה רמיתני ותגלגל עלי חוב גדול כזה?"

אל תירא, ארי' — הרגיעו העלם, אני אישלם בעדך, וגם הנני נכון לכלכלך עוד ימים אחדים עד אשר תמצא ידי לתתך למשרת בחנות העשיר ההוא, אבל עליך לדעת, כי בלעדי לא תכון דרכך, והנך נכון להיות מטרה לחצי רעב וצמא... או אולי אתה אומר לשוב אל עירך ואל בית אבותיך? — הוסיף העלם בכונה לחדר אל לב ארי', לדעת אם איתן הוא בדעתו ויש לבטח בו.

קשים היו דברי העלם על ארי' הנער, אף כי לא ידע למה ירזמו מליו, ודבריו האחרונים מחצו את לבו וישסעוה, בזכר לו את בית אבותיו, הבית אשר שם חונים אוהביו הנאמנים הדורשים טובתו באמת, ולנגד עיניו התיצבה תמונת אמו הבכי' ומתיפחת על בנה האבד, ומיללת היא ופורשת כפים, כי אבד לה בן משני בני', עין משתי עיני'. ובוכים אתה גם אביו גם אחיו נפתלי הצעיר, הה, נפתלי אחיו, מי יתן לי תמורתו? היקרא „אח" לעלם המוזר הזה, הזולל והסובא, תחת נפתלי אחיו היקר, היקר לא רק לי

בלבד, כי אם לכל באי עולם, אשר כל מכיריו יתברכו בו ותהלתו מלא פיהם, תימיר את האח האמת ההוא באח נכרי זה, ללכת אחריו בעינים עצומות ולשמע בקולו לכל אשר יצונו?" ברגעים אחדים התרוצצו אלפי רעיונות כאלה במוחו של ארי' ודמעות נשרו מתוך עיניו על השלחן אשר הוא יושב נשען עליו, והעלם הבוחן כליותיו ולבו לא גרע עיניו ממנו ולא ויחדל ממנו בפעם הזאת.

„למה תבכה, שמיא?" — פנה אליו — מי משים ידו עליך? חפשי הנך לנפשך, עשה לך את כל אשר תמצא ידך, אני הולך אל החדר השני לנוח מעט, ואתה, אם בקולי תשמע שבב גם אתה והנפש מעמל דרכך ומנטל רעיונותיך, וקמת והלכת לך אל אשר ישאך רוחך".

לדברים האלה נאות ארי' וישכב וירדם.

מכתבי-אחים.

עזרי מעם ד'

קאריוקאווקא ו' דחנכה תער"ב

לאחי התמימים והישרים בתוכבי ליובאוויטש.

ברכת ד' עליכם!

איש בשורה אנכי היום, כי תודות לד' עליתי לגדולה: כי ביום ד' דחנכה מלאו לי י"ג שנה ונהייתי איש עברי ככל אחי בני עמי, להמנות במספר צבא נ"י, ולא אבדל מהם לכל דבר שבקדושה ורב לי ת"ל.

ביום הבר מצוה זכיתי לדרש ולפלפל בדין תפלין בענין היסח הדעת מספר שאגת ארי', גם גדולתו של היום הרהיבתני להבטיח להורי ומורי שלש עשרה הבטחות, אשר אחדות מהן אזכיר ב„האח" הנעים לזכרון תמיד:

בהבטחתי הראשונה הבטחתי, כי אשתדל ואתאמץ מהיום הקדוש הזה והלאה לקים את דברי מלכנו החכם שאמר ברוח קדשו: שמע בני מוסר-אביך וגו'. הבטחה שני', כי נתן אתן את לבי לדעת ולהבין תמיד מטרת היהודי בתבל ארצה מה היא, לאיזה תכלית שלחתי הנה...

הבטחתי, כי אשתדל מהיום הזה לסול לי מסלה חדשה לצעד בה בדרכי חיי, לעבד את ד' בכל לבבי זו התפלה, כי בעמדי להתפלל אדע לפני מי אני מתפלל, וכל מגמתי תהי' לשקד על דלתות התורה להבין את דברי חז"ל לרדת עד עמק דבריהם הקדושים, כי"ר. הבטחתי מבלי להסיח דעתי מהתפלין רגע אחד ולא אשכח לעולם כי שם ד' על ראשי, וע"כ אתקדש ואטהר מכל דבר רע ופגול במחשבה דבור ומעשה. ובהבטחתי השלש עשרה קבלתי עלי קבל עם לשמור ולעשות, לקים ולכבד את כל דברי חכמינו וקדושינו כל ימי חיי. ועתה אחי התמימים היקרים במטותא מינייכו, חלו נא בעדי פני עליון, שיחזק את לבבי לקים את הבטחותי עצהיו"ט. והנני שולח בזה שלשים פעמים ח"י אשר נדב אבי היקר יחי', וברכו נא אותי ואת הורי היקרים

מנחם מענדל ב"ר הלל לעוויאנט.

כשם שזכינו לשמע ממך בשורת ההבטחות, כן נזכה לשמע כי מקים אתה אותן מתוך עשר ונחת וגדולה לשמחת לב הוריך ואחיך התמימים.

נדבות אחים.

ליאזנא: ר' ישראל בנימין ביעלאוו ליום מלאת שנה לבנו זאב וואלף יחי' נדב 18 ק"כ ולמלאת שלש שנים לבתו שרה תחי'—18 ק"כ. יודא לעוויט, דוד חאווקין, משה ראובן חאסקין, חייענע מאלקין, זעלדא ליפשיץ, אלטער חאינסאן, כאו"א 18 ק"כ. הילדים מרדכי וצבי הירש ב"ר א"א ליפשיץ 10 ק"כ. אברהם זלמן ווידרעוויץ 20 ק"פ. זלמן דוד מגירן 10 ק"כ. יחי' בכה"ט סלה!

הארארישץ: ר' יוסף מאלקין, ר' יצחק סקאבלא כאו"א 10 כ"ק. הילד שמואל יוסף לאמא־נאסאוו ביום מלאת לו שלש עשרה שנה ביו"ד כסלו העבר נדב 18 ק"כ.

דיסנא: הילד יוסף בן מנחם מענדל הילרין ביום ח"י כסלו יום מלאת לו י"ג שנה נדב 18 ק"כ יחי' ויגדל באשר ועשר ארך ימים ויראת השם סלה!

בהודענו ע"י מורנו הנכבד הרמ"מ שי' פינקעל את יקר תפארת הישיבה הק' בליובאוויטש, ואת טוב הילדים התמימים שי' הלומדים בהחדרים שם, נדבה לבנו אותנו להרים תרומת כסף עבורם, ונקוה להוסיף לנדב בימים הבע"ל. תלמידי „בית-התלמוד" בלובלין, ישראל יעקב ווארמאן, פנחס עפשטיין, יחיאל מיכל ווארמאן, אברהם מענדעלזאהן, ראובן ראבינשטיין, יהושע מעהר. ואלה שמות הילדים ונדבותיהם:

גאלדשטיין לייבוש 24 ק"כ, גאלדשטיין משה. טרישפעלד יצחק, עפשטיין פנחס, כאו"א 40 ק"כ. ווארמאן ישראל יעקב 50 ק"כ. ווארמאן יחיאל מיכל, ווישליצקע מאיר, מעהר יהושע, מענדעלזאהן אברהם כאו"א 30 ק"כ. רובינשטיין ראובן 32 ק"כ ווילניצקע זלמן, פרידמאן שלמה, הר' המורה מ"מ פינקל, כאו"א 20 ק"כ גאלדרינג משה, קאפילמאן יוסף כאו"א 10 ק"כ. האלבערשטאט צבי, ראשנאלד אהרן, כאו"א 15 ק"כ. טערקעלטויב משה 14 ק"כ. זילבערבערג יצחק 16 ק"כ. קארץ צדוק 17 ק"כ. מורה לה"ק הר' יהושע וויינבוים 18 ק"כ, ווילניצקע ראובן 19 ק"כ. וויינבערג יהושע 23 ק"כ. ווישליצקע בונעם 24 ק"כ.

במלאת לי היום יום ג' ד' דחנכה שלש עשרה שנה, ואבא בקהל המצוים ועושים, הנני מנדב לקופה הילדים התמימים שי' ארבעים ק"כ ואבקש להאציל לי ברכה ללמד תוה"ק ולקים מצותי' ברוב טוב.

אחיכם משה גאלדשטיין.

הי' ברוך כנפשך, בחיי אשר ויראת אלקים סלה.

התמימים.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред.-Изд. и Типографія I. Лурье, Гороховая, 48.

שנה שניה

ב״ה

הָאָח

№.14.

יום ג׳ פ׳ וארא כ״ו טבת תער״ב

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-תמימים, וצדקה תחי׳ לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו״כ. לחצי שנה רו״כ אחד, לרבע שנה חצי רו״כ, לחדש עשרים ק׳. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

בְּמַעֲלָלָיו יִתְנַכֶּר נָעַר.

(סוף מגליון י״ג)

שָׁם יַעֲלוּ נְשִׂיאִים מִקְצֵה הָאָרֶץ, וּכְמוֹ מִתַּחְתִּיּוֹת הַנָּהָר יָגִיחוּ וְיִתְעוּ בִּמְרוֹמֵי הַשָּׁמַיִם זֶה אַחַר זֶה, כְּעֵדֶר הָרְחֵלִים שֶׁעָלוּ מִן הָרַחְצָה לִרְעוֹת עַל מְרוֹמֵי שָׂדֶה, וּפְנֵיהֶם אֲדַמְדַּמּוֹת כֵּהוֹת, הוּא מִתְבּוֹנֵן בָּם וְרוֹאֶה וְהִנֵּה עָב קַל דּוֹאֶה שָׁם בִּקְצֵה הַתֵּבֵל לְיַרְכְּתַיִם יָמָּה. וּתְמוּנָתוֹ תְּמוּנַת אַיִל גָּדוֹל בַּעַל קְרָנַיִם כְּפוּפוֹת „וְהָאַיִל בַּעַל הַקְּרָנַיִם אֲשֶׁר רָאִיתִי אֲנִי דָנִיאֵל בֶּחָזוֹן" הוּא וְלֹא אַחֵר! — דּוֹבְבוּ שִׂפְתֵי הַנַּעַר חֶרֶשׁ. —

עָבַר רֶגַע וּכְבָר נָמַסּוּ קַרְנָיו וַתֹּאבַדְנָה בַּמֶּרְחַבְיָ׳, וְהִנֵּה הוּא כֶּבֶשׂ תָּמִים בֶּן שְׁנָתוֹ נָקוֹד וְטָלוּא מִן הַצֹּאן „וְהַכְּשָׂבִים הִפְרִיד יַעֲקֹב וַיִּתֵּן פְּנֵי הַצֹּאן אֶל עָקֹד" תְּנוּעֶנָה שְׂפָתָיו בַּלָּאט.

וְרוּחַ אַהֲבָה וּנְדָבָה, רוּחַ צַח שְׁפָיִים מְשׁוֹבֵב נֶפֶשׁ, כְּמוֹ יִתְגַּנֵּב לְאִטּוֹ בֵּין צַמְּרוֹת הַבְּרוֹשִׁים וְרָאשֵׁי הֶעָמִיר וַיַּרְעִישֵׁם כָּאַרְבֶּה, וּמִמֶּשֶׁק סַרְעַפֵּיהֶם תִּשָּׁמַע הֶמְיָה נְעִימָה מְלֵאָתִי רָזִים וּמַרְהֶבֶת נֶפֶשׁ, כְּאוֹמְרִים שִׁירָה לְמֶלֶךְ הַכָּבוֹד הָעוֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת „אָז יְרַנְּנוּ כָּל עֲצֵי הַיָּעַר מִלִּפְנֵי ד׳" יָחֲשׁוּ שִׂפְתֵי הַנַּעַר בְּחֶרְדַּת קֹדֶשׁ.

עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים תֵּשֵׁב עוֹד שָׁם צִפּוֹר דְּרוֹר עַל הַגַּג כְּנֶגְדּוֹ בַּשָּׁפֵל, בְּגִילַת וְרַנֵּן תְּנַעֲנֵעַ אֶת גֵּוָהּ הַקָּטָן, תָּשִׁיר הַזֶּמֶר, וּכְגוֹעַת הִיא בְּסַלְסוּלָיָ, כְּמוֹ תִּשְׁפֹּךְ אֶת נַפְשָׁהּ לִפְנֵי ד׳.

„קוֹרֵאת הִיא אֶת שְׁמַע טֶרֶם עֲלוֹתָהּ עַל אַחַד הַשְּׂרִיגִים לָלוּן"—מְדוֹבֵב הַנַּעַר בְּחֶשְׁאִי—וְהַתִּרְזוֹת וְהָעַרְמוֹנִים הַדּוֹמְמִים כְּמוֹ שׁוֹמְעִים בְּחֶרְדַּת קֹדֶשׁ אֶת הָרֹן וְהָרוֹמְמוּת הַיּוֹצְאִים מִגְּרוֹנָהּ, וּמְנִיעִים זַלְזַלֵּיהֶם חֶרֶשׁ בִּנְעִימָה קְדוֹשָׁה כְּמִתְפַּלְּאִים.

וְקוֹל עוֹלֶה אֶל אָזְנֵי הַנַּעַר מִמַּעֲמַקֵּי נַפְשׁוֹ, וְלוֹחֵשׁ לוֹ בְּאָזְנָיו: „ר׳ יַעֲקֹב אוֹמֵר הַמְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וְשׁוֹנֶה וּמַפְסִיק מִמִּשְׁנָתוֹ וְאוֹמֵר. מַה נָּאֶה אִילָן זֶה, מַה נָּאֶה נִיר זֶה, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ".

שֶׁמָּא אָסוּר לִי לְהִתְבּוֹנֵן עַל יְפִי הוֹד עוֹלָמוֹ שֶׁל הקב״ה"? — הָגָה הַנַּעַר נִכְאִים וְעֵינָיו נִמְלְאוּ דְמָעוֹת —

וְקוֹל שֵׁנִי עוֹלֶה לוֹ מֵחֶבְיוֹן נַפְשׁוֹ: „הֲא אֵינוֹ מִתְחַיֵּב עַד שֶׁיֵּשֵׁב וִיסִירֵם מִלִּבּוֹ".

חִיֵּךְ הַנַּעַר וּשְׁתֵּי דִמְעוֹתָיו בִּצְבְּצוּ וַתִּהְיֶינָה תְּלוּיוֹת כִּשְׁנֵי פְנִינִים...

הִנֵּה, כִּי כֵן מוֹסִיף הַנַּעַר. יְשַׁעְיָ׳ הַנָּבִיא דִּבֶּר בְּקָדְשׁוֹ „שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָרָא אֵלֶּה". נְעִים זְמִרוֹת יִשְׂרָאֵל בְּהִתְגַּעְגְּעוֹ אֶל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם אָמַר „כִּי אֶרְאֶה שָׁמֶיךָ מַעֲשֵׂה אֶצְבְּעוֹתֶיךָ, וְדָנִיאֵל אִישׁ חֲמוּדוֹת „כַּוִּין פְּתִיחָא לִי׳ בְּעִילִּיתֵי" לְהִתְבּוֹנֵן אֶל שְׁמֵי הַתְּכֵלֶת הַדּוֹמִים לְכִסֵּא הַכָּבוֹד...

וּשְׁתֵּי הַדְּמָעוֹת הִתְגַּלְגְּלוּ שֶׁפִי עַל לְחָיָו, וְעֵינָיו הִזְהִירוּ בְּזֹהַר הַנֵּצַח...

וּכְמוֹ רִנַּת אֶרְאֶלִּים, וּכְמוֹ שִׂיחַ סוֹד שַׂרְפֵי קֹדֶשׁ מֵעַל רָאשֵׁי הַבְּכָאִים הִגִּיעוּ לְאָזְנֵי הַנַּעַר,

וְרִגְשֵׁי קֹדֶשׁ מֵחֶבְיוֹן שַׁפְרִיר הַנֵּצַח מַכְרִיעִים אֶת הַנַּעַר עַל בִּרְכָּיו, וּבְמַעַל כַּפָּיו בִּנְשׂאוּ עֵינָיו הַדּוֹלְפוֹת לִשְׁמֵי מָרוֹם הוּא אוֹמֵר: „אֲדוֹן כָּל הַיְצוּרִים! רִבּוֹן כָּל הַפְּלָאוֹת! הֲלֹא כָּל אֵלֶּה לֹא בָרָאתָ אֶלָּא בִּשְׁבִיל הַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרְאָה רֵאשִׁית, לְאוֹת וּדְגָם שֶׁנָּצִּיר לָנוּ מִכָּל אֵלֶּה דּוּגְמָאוֹת לְהָבִין עַל יָדָם דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ בְּמָקוֹם שֶׁקָּצַר כֹּחַ שִׂכְלֵנוּ לִתְפֹּס אֶת רוּחָנִיּוּתָהּ וְהַכֹּל מֵעֵין דּוּגְמָא שֶׁלְּמַעְלָה.. נִסְתַּכֵּל בְּאוֹרַיְתָא וּבָרָא עוֹלָמוֹתָיו, וּבַעֲלֵי הַנְּפָשׁוֹת הַגְּדוֹלוֹת רוֹאִים בָּהּ הַרְבֵּה הַרְבֵּה נְעִימוֹת וְנִשְׂגָּבוֹת מִמַּה שֶּׁעֵינֵי בָשָׂר רוֹאוֹת פֹּה בְּתֵבֵל זוּ פָּעַלְתָּ לָנוּ, גַּם רָזֵי עוֹלָם וְתַעֲלוּמוֹת סִתְרֵי כָל חַי יֶחֱזְיוּן ע״י הַמָּאוֹר שֶׁבָּהּ.

אַתָּה אֱלֹקַי עוֹשִׂי! מַה עוֹד אָנֹכִי נֶגְדָּם, שַׁבְּלוּל תָּמֵם מוּל הָאֲרִי הָאַדִּיר מֵהַרְרֵי טֶרֶף, הַרְגּוֹל צוֹלֵעַ עַל יְרֵכוֹ מוּל הַנֶּשֶׁר הַגָּדוֹל אֲשֶׁר בְּכַנְפֵי עֻזּוֹ לַמָּרוֹם מַרִיא, מַה מְּאֹד מִשְׁתּוֹקֶקֶת נַפְשִׁי לַחֲזוֹת בְּנֹעַם ד׳ וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ...

הַשֶּׁמֶשׁ צָנְחָה מִתַּחַת זְרוֹעוֹת עוֹלָם וְתֵעָלֵם וְהַנַּעַר אַבְרָהָם יָרַד מִן הָהָר...

ירח כסלו תער״ב. הרב א״נ עזריקם.

אסחאבאד מעבר ליס הכספי ברוסיא המרינה.,

תולדות אנשי שם.

רבינו עקיבא איגר זצ״ל

הגאון הענו המפורסם רע״א זצ״ל נולד במדינת אונגרן ביום י״א לחדש מרחשון שנת תקכ״ב להורים מפורסמים מגדולי התורה. ויגדל ויתנכר במעלליו כי קדוש מרחם הוא ונזיר אלקים יהי׳ ומיד בהחל רוח ד׳ לפעמו, הקדיש ימיו ולילותיו לתורה ותפלה, ואבותיו נתנו אותו על יד איש גדול הגאון המפורסם רבי נתן נטע זצ״ל אבדק״ק מאטטערסדארף ויגדל וישב בין ברכיו עד הניעו לבן י״ב שנים, ויעל ויצליח בלמודים ויהי לפלא ולמופת בעיני כל רואיו.

ויהי היום והלכה אחת נשארה בתמי׳ לדודו הגאון רבי וואלף זצ״ל, אשר הי׳ מושבו אז בק״ק ברעסלא, ולשאר חכמי וגדולי עיר ההיא, ולא מצאו לה פתרונים, ויכתב את הדבר הקשה במכתב לגיסו, הר״ר משה גינז ז״ל, הוא אבי רבי עקיבא, ויציע האב את הדברים לפני בנו היניק, והנער נער וישב לו מיד ישוב נכון והגון מאד, ויודיע אביו את דבריו לגיסו ר״ו הנ״ל, ויהי לפלא בעיניו, איך ילד רך, בן

שתים עשרה שנה, ימהר להשיב ישוב נכון כזה על דבר שגדולי ישראל הניחו בתימה, ויספר את הדברים לפני חכמי עירו, ויפצרו בו כלם כאיש אחד להשתדל להביא את הילד לעירם לבעבור יתעלסו בחברתו וישתעשעו בשכלו הנפלא. ויעש כן הגאון רו״ו הנ״ל, ואבות הילד, אף כי קשה הי׳ עליהם להפרד מעל בנם אשר נפשם קשורה בנפשו ואשר הי׳ גם חלש ורך המזג, בכל זאת נאותו לבקשת חכמי עיר ברעסלא וישלחו את הילד רבי עקיבא שמה, בשפטם כי שבתו בין חכמים גדולים בתורה תועיל לו הרבה וזה כל ישעם וחפצם, ולא עברו ימים רבים והילד החכם הובא לעיר ברעסלא וישמחו כל גדולי העיר לקראתו וישתעשעו אתו ותהי להם קרבתו לענג ושעשועים. ויהי בבואו ורודו הגאון הנ״ל הי׳ ראש ישיבה, ויבקש הילד ר״ע מדודו להגיד לו באיזה ענין לומדים הם עתה למען יעין גם הוא באותו ענין ויהי׳ ראוי לשמע את השעור והחדושים שדודו יחדש, ויען דודו, כי מאשר הענין שהם עוסקים בו עתה הוא עמוק מאד והם כבר יגעו בו ועברו חלק גדול ממנו, ועתה הלא יקשה על ילד כמוהו לתפס את כל הענין בזמן קצר, ע״כ טוב אשר יחכה יום או יומים עד כלותם את הענין הזה והתחילו ענין אחר ואז יבא גם הוא בקהל התלמידים, אך הוא הפציר בדודו ויגד לו, ויתחבא הילד בבהמ״ד שעות אחדות, ויבא אל דודו ויאמר, בחנני נא עתה בענין זה, ויהי כדברו אתו ויעמד מרעיד ומשתומם ויאמר לו, הלא על זה שיגענו וטרחנו איזה שבועות מצאת בשעות אחדות. ויספר את הדברים לפני תלמידיו, ויצו אותו עליהם אשר בהולד איזו סבה שלא יהי׳ אפשר לו ללמד אותם, יהי׳ ב״א עקיבא הצעיר לימים רבם ומלמדם.

בימים ההם מלאו לו שלש עשרה שנה.

(עוד יבא בע״ה).

שני אחים.

(המשך מגליון י״ג)

ג.

בקומו, כבר הי׳ העלם ההוא ער ועליז, על השלחן עמד מחם וכוסות אחדות נקיות וזכות ובתוכן כפות כסף טהורות, גם סכר ומעשי אופה ערבים ומתוקים, חמאה וחלב, גם צנצנת יין דננים מתבל ומרקח מעשה רוקח.

„הכה, ארי׳, ניטיב לבנו״ — קרא לו העלם בשפתי מתמאות — „הרואה אתה את השלחן הערוך לכבודנו?״

ארי׳ העביר חבלי השנה מעל עיניו, נזכר איפה הוא, ויקם ויגש אל השלחן וישב על כסא, והעלם הגיש לו כוס חמים וחלב, „אכול ושתה וייטב לבך!״— כי מה חיינו פה עלי אדמות, אם לא לאכל ולשתות ולראות טובה בחיים? הלא כה יאמר הפתגם: „אכל ושתה, כי מחר נמות״, כל עוד אשר חיים אנחנו ויש לאל ידנו ניטיב לנו, שתה אחי הצעיר כוס יין, היין הזה ישכיח אותך את כל יגונך והיית מאשר וצולח״.

שמע ארי׳ בקול העלם וישת כוס אחת ויחם לבו, ויוסף לאכול ולהתענג על השלחן המלא רשן.

הבה, אחי, אשתה עוד כוס אחת, היין טוב מאד— אמר ארי' — הלא אחי אתה, האין זאת?

אחיך, אחיך, — ענה העלם והוא שבע רצון על אשר עלתה לו למשך את הנער בחכו — אחיך הנני. מפתי תאכל ומכוסי תשתה וכיס אחד יהי' לנו".

מאין לך, אחי? — שאל ארי' אחרי גמעו את הכוס השנית — מאין לך כל העשר הזה? הלא עודך עלם צעיר ומי מלא את אמתחתך כסף לקנות לך ארוחות דשנות וטובות ומעון ומלון של כבוד?

לא לעשר כזה אני שואף — עונה העלם — הזהו עשר? מאה רבלים — אלף שקלים — הבל המה, עלינו לקנות לנו עשר והון רב. הקצר קצרה ידנו להיות גם אנחנו עשירים וקציני עם? ובמה יוכיחו העשירים הגדולים כי להם הכסף הרב, ורק להם להתענג על כל טוב? לא, עלינו להוכיח להם, כי גם אנחנו אנשים, כי גם אנחנו יודעים לחיות חיי רוזנים, ואם לא יעלה לנו הדבר כי אם בחזקת היד עלינו לבלתי הרפות ידנו מכל אמצעי, מכל תחבולה ובלבד להשיג מטרתנו...

ואיך? — מוסיף ארי' לשאל — במה תתחזקנה ידיך לקחת את העשר מידי העשירים? „תנה נא את ידך לי".

„הנני נותן את ידי, נכסף הנני גם אנכי לחיים טובים, אבל החיים הטובים איפה הם?".

„שטיא, שטיא" „לא בשמים הם ולא מעבר לים הם, פה בעיר הזאת ישנם עשירים רבים אשר להם אלפים למאות, התקבל נא בבית אחד מהם למשרת ולעוזר בבית מסחרו, והיית תם וישר, נאמן בכל בית ארונך ירחים אחדים או גם שנה תמימה עד אשר יאמינו בך ולא יחשדוך במאומה, ולא יזהרו ממך וידעת את מקום הארגז אשר בו סגור הכסף, את מקום המפתחות, ואת היום אשר בו יהי' צבור בארגז סך גדול של זהב וכסף ושטרות, והודעתני בסתר, ובאתי בלילה, בנפל תרדמה על אנשי הבית, ואתה תפתח לי את הדלתות ולקחנו...

„איך? — הפסיקו ארי' — הלגנב אתה אומר? הגנבת מימיך?"

„גנבתי, נו, ואם לא הייתי גונב מי הי' מאכילך היום לחם ובשר, ומי הי' משקך חמים ויין הרקח? גנבתי, החסרתי מהונו של אחד העשירים איזו מאות שקלים, עון פלילי?" „אבל מה תעשה, את נכבד, אם יקיצו ישני הבית וקראו לעזרה? הלא מרה תהי אחריתך?

„יקיצו... עונה העלם — גם לזה יש עצה ותבונה לישנם שנת עולם....

הלרצח אתה אומר? — קרא ארי' ויקפץ מכסאו, ורעד עבר בכל עצמותיו — הה, לרצח נפש...

הרגע, שב על מקומך — עונה העלם במנוחה שלמה — האין הם רוצחי נפשות? הנה אתה באת הנה, היש מהם מי מאסף אותך הביתה? לולא חשתי אנכי לרוחתך, כי עתה היית תועה ומתהלך יום, יומים ושלש והיית גוע ברעב... ובאחד הימים קוראים היו בעתונים לאמר: „ברחוב פלוני נמצאה גוית נער אחד אשר אחרי נתוח הרופאים נודע כי מת ברעב". או שהי' קשה עליך לעמד בפני הרעב והיית משליך את עצמך היארה, ובמצולות נהר נ. היית מוצא לך קבר, ומי הי' אשם במותך? הלא רק העשירים ההם אשר

לא פרסו לרעב כמוך לחמם, ולמה נדאג אנחנו לחייהם? אם יישנו יחיו, ואם ימותו דמם בראשם כי הסכילו לקום ולהתקומם לנו...

הדברים לא מצאו עוד מסלות בלב ארי' הילד אשר נפשו אמנם עוד לא נשחתה כליל ולבו לא הלך אחרי מעשים רעים כאלה, הוא הי' רק שובב ובליעל, סרב בלמודים, פרק עול תורה ויאהב את המעדנים והממתקים, אך בסתר לבו ירע גם הוא, כי לא זו הדרך ולא זאת המסלה המובילה אל החיים הנכונים והישרים, בסתר לבו קנא באחיו נפתלי היושב לבטח בבית הוריו, החי חיים נעימים אשר תפארת הם לו, להוריו, למשפחתו ולכל רעיו ומכריו, אך הוא ארי'. לא מצא די אונים בלבו להתאפק ולסור מדרכו הרעה, ויאטם אוניו משמע את קול מוסר כליותיו ויתמכר אל הבטלה ושרירות הלב עד כדי עזיבת בית אבותיו לשוט ברחבי ארץ, בחללו של עולם, לחיות חיי הפקר... אבל לגנב, לרצח, קשה הי' לו להסכין עם רעיונות כאלה, אבל העלם הגדול ממנו בשנים ובנסיון ואשר הערים לקרב את הנער בשתי ידיו, לתת לו את כל מחסורו משך ימים אחדים, ולדבר על לבו בבקר ובערב ובכל עת מצא, הוא קנה את לבבו וישלט בו שלטת, ואחרי שני שבועת נתקבל ארי' לעוזר באחת החנויות היותר גדולות בעיר ה.

(עוד יבא בע"ה).

מכתבי אחים.

ב"ה אור ד' דחנוכה שנת „באו אחי הילדים התמימים" ליפנא.

שלום לכם האחים התמימים המסתופפים בהישיבה הקרושה בליובאוויטש.

כצפרים עפות ינן ד' עליכם.

ביום ג' לסדר ראיתי אלקים פא"פ י"ד כסלו העבר, נכנסתי—בחמלת אבי יתומים—לברית המצות. אז עלתה זכרונכם—הבל שאין בו חטא—על לבבי, והרימותי תרומה רובל אחד עבורכם. אנא קבלו אותו כמנחה לרצון והעתירו בעדי שיחנני השי"ת, יאר עיני בתורתו, ידבק לבבי במצותיו, ייחד לבבי לאהבה וליראה שמו בזכות אבותי שהלכו לפניו. אוהבכם מרחוק בלב קרוב

אברהם יעקב ישכר בהרה"ג המנוח מ' דוב בערש ז"ל, נין הני תרי אריותא מרן הגה"ק מוהר"א מטשעכנאוו זצ"ל והגה"ק מוהרי"א מראדזמין זצ"ל, בן בתו של הגאבדק"ק ליפנא מוהרא"ש שליט"א.

תשובה.

בגליון „האת" פ' וישלח הובאה שאלה וזו סגנונה: היכי משכחת לה שההתראה תעשה לעובר עלי' לשוגג? והנני להשיב מפני הכבוד. איתא בגמ' שבת ד' קל"ג ע"ב אומן דאתא בה"ש דשבת להמול ואמרו לי', לא מספקא, ואמר להו מספיקנא ועבד ולא איסתפק ואשתכח דחבורה הוא דעביד וענוש כרת. וכתב על זה הרמב"ם פ"ב מה' שגגות ה"י, וז"ל, אומן שבא למול לפנות היום ביום השבת ואמרו לו, לא נשאר פנאי ביום כדי שתמול ואם תתחל למול לא תשלים עד יציאת השבת ונמצאת חובל בשבת ולא עשה

מצוה, ואמר רגיל אני וזריז ובמהרה אמול, אם לא השלים אלא עד יציאת השבת ה"ז חייב חטאת, שהרי התרו בו. עכ"ל. ופי' שם הכ"מ על דברי רמב"ם אלה „שהרי התרו בו" שמוכח מזה שהתראה טעם לחייב חטאת מפני שהיא עושה לעובר עלי' לשוגג לפי שהי' עולה על הדעת לפוטרו מחטאת מפני שהוא אנוס (וזה הוא מוסכם בכל מקום דאנוס פטור מחטאת כדקי"ל „אנוס רחמנא פטרי'" תוספתא דכריתות פ"ק, רמב"ם ה' שגגות פ"י ה"ח, לבר מנזיר) לכך כתב שמאחר שהתרו בו אינו אנוס אלא שוגג. הרי לפנינו שהתראה עושה לפעמים לעובר עלי' לשוגג.

י"ל נאטאפאון פה פאגארעליץ.

שאלה.

רש ודלות הם שמות נרדפים
לעניות, אך מי מהם גרוע אפשר
ילמד מפסוק „טוב אחרית דבר מראשיתו"
בשם החתם סופר זצ"ל.

חידה

הַצַּדִּיק אֲשֶׁר בִּי
זֶה – שְׁמִי;
אַךְ אֵת אֲשֶׁר אֵין בִּי
אַל נָא תִּתֵּן לִי
וּנְקוּדָה הָסֵר מִבֵּיתִי
וְרָאִיתָ אוֹתִי . . .

פתרון החידה בגליון כ"ו.

א) החתם והמטה והפתילים. ב) „חידה".

שמות הפותרים.

באקליאן: ישראל יצחק ברוך, א. ב. יצחק יעקב וואליפאווסקי, א. באריסאוו. יוסף פרידלאנדר, א. ב. בעליניטש: אלי' סאסנאוויץ, ישראל הלל קרומער. דאלהינאוו: חיים זעליג יעלפיראוויץ, ישראל אלפיראוויץ, שמואל דאקשיצקי, צבי ראפסאהן, משה נארדין, דוב יאקאבסאהן. דובראוונא זלמן פעוזנער, א. דוקאר: יצחק וואשקאוויטש, גרשון כהן, שמחה כהן, דוב ליעווינסאהן, מרדכי קאזינינסקי, גרשון אבראמאוו חי' בת הרב ואחי' שלמה. זלאבין: יעקב ברענין. חאדארקאוו: משה יעקב מאטשניק, בנימין פאליק, שמואל ושאול שפירא, א. משה שמיים, א. ב. חאלאפאניטש: יצחק טעוולין, פנחס דוב רובין, שמואל מעטריס, בנימין ניישטאט, שלמה נעסיס, משה שמוקלער, זאב קאסאיי, דוד נאלדשטיין, יעקב פיין, א. ב. והתנדבו כאו"א שלשה ק"פ. לאהאייסק:

פייוויש ראבינאוויטץ, א. מ"י ברעוודי, ב. נעוול: רפאל גוטקין, א. פאלאצק: האחים משה יעקב וזרח גערשט, זאב וואלף זאלקינד, האחים חיים ורפאל פרוסאווסקי, אליעזר לוריא, האחים יחזקאל וירחמיאל פוטערפאס, אלי' פייזנער, א. ב. פרידריכשטאט. משה אהרן כ"ץ, א. ב. קאכאנאווע: אברהם שניאור זלמן חפץ, אשר חיים יודאסקין, שאול וואהל, א. ליאזנא: יצחק גלאזאוו, א. ב.

(עוד יבא בע"ה).

מעות חנכה.

התמים מר משה ב"ר נתן גור ארי' יחי' שלשה רו"כ.

התמים מר בלאנטער 18 ק"פ.

התמים מר זעליג בהג' הנדיב ר' זאלקא פערסיץ יחי' שני רו"כ.

בעשענקאוויצי: שלמה זלמן מייזל, יצחק גליקמאן, כאו"א 20 ק"כ, מנחם מענדל האנין 15 ק"כ, חייקל, ויקותיאל האנין, יודא יודאווין, אהרן צבי מייזל, נחמן חיים האטהילף משה שמערלינג כאו"א 10 ק"כ. אורא לאבקאווסקי, זלמן בנימן, ברוך שלום דובראווע, אהרן ליב לייאין כאו"א 9 ק"כ. ירוחם גורעוויץ 6 ק"כ. יודא ליב האלברייך, אלי' ושלום יפה, יואל קראסניק, דן ראיאק, אהרן שמואל, אסתר ראסי', פרומא רבקה, אהרן, וש' זלמן רואל, ש' זלמן גילמאן, שטערא פריידא, שמואל האלברייך כאו"א 5 ק"כ.

הארארישין: ירחמיאל פודאווין, חיים ראסקין, מאיר פלוטעס, דובער נארשטיין, ר' שמואל קאצמאן, ר' דובער פאליאקאוו, כאו"א 18 ק"כ, ר' יהושע ראדקין, מתתי' גערלאווין כאו"א 20 ק"כ. ר' ישעי' נחום אמדורסקי, קערפל וואליאק, זעליג דאלניס, משה מרדכי קאפילעוויץ, שלמה שניאוראוו, כאו"א 10 ק"פ, דובער יפה, הושקע גערלאווין, אברהם הינדין, אברהם אלפיראוויץ כאו"א 5 ק"כ.

(עוד יבא בע"ה).

מודעה.

ברוך המקום שזכה אותנו להודיע לכל המהדרים במצות, כי ב"ה בפה ליובאוויטש נפתחה פאבריקה של טליתות כשרות מהודרות מצמר רחלים לבן ונקי, גדולות וקטנות במחיר לא גדול, תחת השגחתו של מומחה ויר"א.

לפנות עפ"י האדריסה:

Хонону Морозову, Любавичи, Мог. губ.

מקוים להפיק רצון מכל הדורשים באופן נעלה. המערכת.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред.-Изд. и Тыпографія I. Лурье. Гороховая, 48.

שנה שניה   ב"ה

האח

No. 15.

יום ג' פ' בא ד' שבט תער"ב.

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו"כ, לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלוח מחיר כל גליון שני ק', והסך לים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלוח.

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נכנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

בנערינו ובזקנינו.

הנכם לומדים, אחינו הילדים, את החמש, וכבר למדתם בשנה הזאת מ„בראשית" עד „בא". ומה מצאתם בכל הפרשיות האלה? ספורים, ספורים נחמדים, ספורים מענינים ומשעשעים, ספורים נפלאים, אבל בכל זה ספורים ולא יותר, והרי החמש בעיניכם כספר של ספורים ומעשיות אם ככה אתם סוברים ילדים, צר לנו עליכם, אחים, כי טעות גדולה אתם טועים...

ומה רע עלינו המעשה, אשר סופרי דורנו הכותבים עברית והמחזיקים בשפתה, הספרים ההם מערבים ספורי התורה עם שאר ספורים ומחברים מהם יחד ספר כאלו ממין אחד ומשם אחד הם, חלילה; פרשה חמש, ולהבדיל, משל ממשלי קרילאוו, ושיר משירי גארדאן וחבריו, והרי לך קובץ ספורים, שירים ומשלים. ומה יעשה הילד ולא יחטא לחשב כי גם ספורי התורה אינם אלא ספורים בעלמא. חלילה?

מסתכל הייתי באנשים המטמנים את כספם בכיס הכספים, וארא, כי את מטבעות הזהב הדומות במראיתן וברחבן למטבעות נחשת מבדילים הם אותן לעצמן, מיחדים להן מקום מיוחד, ויש שצררים וצופנים אותן בניר או במטלית לסימן, והכל מיראה שלא יחליפו אותן ולא יוציאון בשל נחשת, חוששים הם ומפחדים שמא בשעת טרדה לא יבחינו בין נחשת לזהב ותחת אגורת נחשת יוציאו דינר זהב. ואמנם הפסד גדול הוא לתת זהב תחת נחשת! וראוי הוא לחוש לטעות ולהזהר מחליפין כאלה. ועתה צא ולמד כמה היה ראוי לחוש שלא יחליפו. חלילה, את ספורי התורה בספורי חול, שלא יוציאו את התורה הקדושה לחולין. וכמה שכיחא טעות זו וכמה מצויה היא! הילד קורא לתמו בכריסטומטיא עברית, ספור מספורי התורה, אגדה מאגדות התלמוד הקדוש, משל ממשלי חכמינו זכרם לברכה וביניהם, כלפניהם ומלאחריהם, ספורי פלוני ואלמוני ומשליהם מסופרי העמים וחבריהם, והוא, הקורא התמים, אינו מבחין, ואינו בגדר הבחנה כלל, להבחין ולהבדיל בין קדש לחול, בין הטהור ובין הטמא...

מרן די בשמיא! מה לתבן את הבר?...

אבל, מה נאמר ומה נדבר. ומה נועיל כי נפגין, כבר פשטה הצרעת... אוי לנו שככה עלתה בימינו...

אבל אליכם הילדים, אחי התמימים, אם רק דברינו יגיעו אליכם, אליכם נקרא בקול: דעו לכם את ערך התורה הקדושה. כי כל דבריה קדושים הם, גחלי אש, וכל ספוריה קימים נצחיים, בהם תמצאו לא רק את כל העבר, כי אם את ההוה וגם את כל העתיד להיות עד עולם!

מספרה לנו התורה מעשה ביציאת מצרים, היו העברים במצרים בגולה... וכמה מעשיות

כָּאֵלֶּה כְּבָר עָבְרוּ עָלֵינוּ, כַּמָּה גָלֻיּוֹת וְכַמָּה גְאוּלּוֹת, וְהַמַּעֲשִׂי לֹא נִגְמְרָה עֲדַיִן: מִצְרַיִם – וִיצִיאַת מִצְרַיִם. גָּלוּת–וּגְאוּלָּה, בְּכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ... וּבְכָל יוֹם וָיוֹם חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרָיִם...

הָעָם הָעִבְרִי הוּא לָרוֹב בַּגּוֹלָה, רוֹב שְׁנוֹת קִיּוּמוֹ עָבְרוּ בְּמַצַּב שֶׁל גָּלוּת, כִּי הַגָּלוּת מַה הִיא? הַכְּנִיעָה וְהַשִּׁעְבּוּד לַאֲחֵרִים שֶׁאֵינָם נוֹתְנִים לְמִי שֶׁכָּבוּשׁ תַּחַת יָדָם לִחְיוֹת עַל פִּי רְצוֹנוֹ, שֶׁאִיפָתוֹ וּתְעוּדָתוֹ בַּחַיִּים, וְהֵם מְשַׁעְבְּדִים בּוֹ לְתוֹעַלְתָּם הֵם.

לִשְׁאִיפַת הַיְּהוּדִי מִתְנַגְּדִים רַבִּים, וּכְמְעַט כָּל הַיְקוּם מִתְקוֹמֵם לוֹ, וְהַטֶּבַע וְהַתּוֹלָדָה עוֹמְדִים לוֹ לְשָׂטָן עַל דַּרְכּוֹ וּמַעֲבִירִים אוֹתוֹ עַל דַּעְתּוֹ, וַאֲשֶׁר עַל כֵּן רוֹב יְמֵי חַיָּיו חַיֵּי גָלוּת הֵם. כִּי שְׁאִיפַת הַיְּהוּדִי מַה הִיא? וְאֶל אָן נַפְשׁוֹ וְלִבּוֹ פּוֹנִים? אֶל אָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם, אֶל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה. הַיְּהוּדִי מִתְגַּעְגֵּעַ לַחֲסוֹת בְּצֵל כַּנְפֵי עֶלְיוֹן, לְהִתְרַפֵּק עָלָיו, לְדָבְקָה בּוֹ, לְהִתְיַחֵד אֵלָיו לְבַדּוֹ "וְהוּא–לָהֶם לְבַדָּם". וְכַמָּה מִכְשׁוֹלִים לוֹ וּמַעֲצוֹרִים עַל דַּרְכּוֹ זֹאת? הַטֶּבַע, הַיֵּצֶר הַמּוּכְרָח, הַהֶרְגֵּל, שְׁכֵנִים, חֲבֵרִים, הָעִיר וְהַמְּדִינָה, סִבּוֹת וּמִקְרִים... כָּל אֵלֶּה מִתְהַפְּכִים מְסִבּוֹת וּמַכְרִיחִים אֶת הַיְּהוּדִי עַל אַפּוֹ וְעַל חֲמָתוֹ לַעֲבֹד עֲבוֹדָה קָשָׁה, שֶׁהִיא קָשָׁה לוֹ, שֶׁאֵינָהּ לְפִי רוּחוֹ, בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים וּבְכָל עֲבוֹדָה. אֶת כָּל עֲבוֹדָתָם אֲשֶׁר הֵם עוֹבְדִים בִּימֵי חַיֵּיהֶם עֲלֵי אַדְמוֹת לְצָרְכֵי בֵיתָם, לַחְמָם וּכְסוּתָם וּבְדוֹמֶה.

הַיְּהוּדִי הַחַי חַיֵּי גָלוּת אֵלֶּה, מַה נְּעִימָה וּמְשִׁיבַת נֶפֶשׁ הִיא לוֹ הַשַּׁבָּת הַקְּדוֹשָׁה! הַיּוֹם אֲשֶׁר כָּל מְלַאכְתּוֹ כְּאִלּוּ עֲשׂוּיָה, הַיּוֹם שֶׁנִּתַּן לוֹ כֻּלּוֹ לִשְׁבִיתָה וְלִמְנוּחָה... הוּא פּוֹשֵׁט אָז לֹא רַק אֶת בִּגְדֵי שֶׁל חוֹל, כִּי אִם כָּל עִנְיָנָיו וַעֲסָקָיו שֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה מְפַנֶּה הוּא מִלִּבּוֹ, וְנַפְשׁוֹ עוֹלָה כֻלָּהּ כָּלִיל לְאָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם. עוֹרֶגֶת הִיא, מִגַּעְגַּעַת, נִכְסֶפֶת, וּמַנְעִימָה זְמִירוֹת וּמִשְׁתַּפֶּכֶת לִפְנֵי הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ...

זֹאת תּוֹרַת הַיְּהוּדִי!

הַחַיִּים הַפְּנִימִיִּם, הַטִּרְדָּה, הַשִּׁעְבּוּד לְהַרְוִיחַ לְפַרְנָס... גָּלוּתוֹ; הַמַּרְגּוֹעַ, הַמְּנוּחָה, הָעֵסֶק בַּתּוֹרָה וּתְפִלָּה, הַדְּבֵקוּת בֵּאלֹקָיו – גְּאוּלָּתוֹ.

וְהִנֵּה רַבִּים מֵאַחֵינוּ הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר גְּאוּלָּתָם קְרוֹבָה, נֶאֱמָנִים הֵם עִם אֱלֹקִים וְעִם קְדוֹשָׁיו, מַחֲזִיקִים בַּתּוֹרָה וְשׁוֹאֲפִים לְמַלֵּא אֶת תְּעוּדָתָם תְּעוּדַת יְהוּדִי אֲמִתִּי. אֲבָל לֹא כֵן נְשֵׁיהֶם, בְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם וְטַפָּם, כִּי בָהֶם מוֹשְׁלִים הַטֶּבַע וְהַיֵּצֶר מֶמְשָׁלָה חֲזָקָה, הָאִשָּׁה אֵינָהּ מְמַלְּאָה אֶת חוֹבוֹתֶיהָ חוֹבוֹת הַדָּת בְּדִיּוּק... וְהַיְלָדִים? הַיְלָדִים מְדַבְּרִים אַשְׁדּוֹדִית, וּבְשֵׁמוֹת נָכְרִים יִכָּנּוּ, וּמְעִילִים תַּעֲשֶׂינָה לָהֶם אִמּוֹתֵיהֶם וַחֲגוֹרוֹת וְכַפְתּוֹרִים...

„בִּזְכוּת שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים נִגְאֲלוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, עַל שֶׁלֹּא שִׁנּוּ אֶת שְׁמָם, אֶת לְשׁוֹנָם וְאֶת מַלְבּוּשָׁם" כְּשֶׁכָּל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ אֵינָם מִתְקַיְּמִים, אוֹת הוּא, כִּי לֹא יָצָאנוּ עוֹד מִמִּצְרַיִם, כִּי עֲדַיִן בְּמִצְרַיִם הִנֵּנוּ, בַּגּוֹלָה, וּפַרְעֹה עוֹמֵד וְצוֹוֵחַ: „יְהִי כֵן ד' עִמָּכֶם כַּאֲשֶׁר אֲשַׁלַּח אֶתְכֶם וְאֶת טַפְּכֶם... לֹא כֵן, לְכוּ נָא הַגְּבָרִים וְעִבְדוּ אֶת ד'". יֵלְכוּ נָא הַגְּבָרִים, הַגְּדוֹלִים וְיַעַבְדוּ אֶת ד', וְיִשְׁמְרוּ אֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה, אַךְ הַנָּשִׁים וְהַטַּף יִשָּׁאֲרוּ פֹּה בְּאַרְצוֹ בְּתוֹךְ תּוֹעֲבוֹת מִצְרַיִם וּבְשִׁפְעֵי הָרַבִּים, לִזְנוֹת אַחֲרֵי הַהֶבֶל וְלָלֶכֶת בְּחֻקּוֹתֵיהֶם. מִתְפַּשֵּׁר הוּא הָרָשָׁע הֶעָרוּם הַזֶּה לְחַלֵּק אֶת הָעָם הַיְּהוּדִי לִשְׁתֵּי מַחֲנוֹת: הַגְּבָרִים לְבַד, וְהַנָּשִׁים וְהַטַּף לְבַד. יֵלְכוּ לָהֶם הַגְּבָרִים כַּאֲשֶׁר יֵלֵכוּ, אַךְ הַנָּשִׁים וְהַטַּף, הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת אוֹמֵר הוּא לְהַשְׁאִיר לוֹ, לְחֶלְקוֹ. אֲבָל לֹא כֵן יֹאמַר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עֶבֶד ד', לֹא! עָלֵינוּ לָצֵאת מִמִּצְרַיִם בְּכָל אֲשֶׁר לָנוּ, אַף פַּרְסָה לֹא תִשָּׁאֵר, עָלֵינוּ לְהַשְׁרִישׁ אֱמוּנָה בַד', יַהֲדוּת וְתוֹרָה גַּם בְּבָנֵינוּ וּבִבְנוֹתֵינוּ. לֹא רַק עַל הַזְּקֵנִים וְהַיְשִׁישִׁים לַעֲבֹד אֶת ד', כִּי אִם עַל כָּל בְּנֵי עַמֵּנוּ, מִנַּעַר וְעַד זָקֵן, מֵאִישׁ וְעַד אִשָּׁה, וְגַם הַטַּף וְהַיְלָדִים, הַתִּינוֹקוֹת וְהַפְּעוּטוֹת יִתְחַנְּכוּ בְּדֶרֶךְ הַיַּהֲדוּת הַנֶּאֱמָנָה. יִתְפָּרְקוּ אָזְנֵיהֶם יַחְבְּשׁוּ כּוֹבְעֵיהֶם וּבְשֵׁב

ישראל יהפכו. ובכלב פה אחד יקראו בשם ד' ואל
החדרים יבאו ללמד תורה ותלמיד אגדה והלכה,
בטהרה ובשקידה... לא, פרעה! היו לא תהיה!
בנערינו ובזקנינו נלך בבנינו ובבנותינו..

התפלין.

שם ופה.

א.

שם.

היודעת את רעיתי? — אומר איסאק כשהוא מנהק ומפהק מתוך אכילה ג.ה של בשר צלוי ומבשל—היודעה את כי בעוד שני הדשים תמלאנה שלש עשרה שנה ליאשקע בננו?

ומה בזה? — עונה יעליזאוועטע בנאון — נעשה לנו חג, הלא בכל שנה ושנה חוגגים אנחנו את יום הלדתו, דומה שהוא בימי חגי האזרחים בימים שתלמידי הגימנזיום פטורים מן הלמודים?

כן, כן — מוסיפה היא כזוכרת את הנשכחות — בחג הלדה הוא גם יום הלדתו של יאשקע, האח, יום טוב כפול יהי' לנו!

לא, — עונה איסאק בקול מורה על הרחבת לב— יא, בשנה הזאת להחג פנים אחרים מאשר בשאר השנים.

במה? — שואלה הגברת בתמהון —

בשנה הזאת עליו ללבש תפילין — אומר איסאק וצחוק קל נראה מתוך שפמו הגדול.

תפלין? מה זאת?..

,,תפלין הם דבר מרבע הנעשה מעור וקלף ומניחים אותו על הזרוע ועל הראש'',

,,אהא, אותן הבאגאמאליקעם המתגלגלים שם באחד הארגזים, של מי הם איסאק? כמדומה שהם שלך, הא? נו, ומה תאמר לעשות אתם?

,,לא, תמתי, מנהג דתיי הוא אשר במלאת לנער שלש עשרה שנה עליו ללבש תפלין, גם ליאשקע בננו נעשה תפלין הדשים, גם עליו לבא אל בית התפלה לעלות לתורה ולברך, גם עלי לומר ,,ברוך שפטרני'.

,,חובות מוזרים — אומרה יעליזאוועטע — מה יתנו ומה יוסיפו לך? והלא יאשקא אינו יודע כלל לברך?

,,זה הדבר — כי עלינו לשכר לו מלמד לשני חדשים אלו שילמד אותו את הברכות ואת קריאת ההפטרה —

,,עשה לך כחפצך, דבר זה אינו מעסקי'', עונה הגברת כשהוא קמה מעל כסאה ושמה פני' אל עבר החדרים האחרים.

הכי נא. — קורא אחרי' אישה — חכי נא, הלא גם חג ויום טוב עלינו לעשות''. הלא אמרתי לך— עונה יעל. כשהיא מחזרת פני' בטון של תרעומות— הלא אמרתי לך, כי בכל שנה ושנה אנו חוגגים את יום הלדתו. ומה גם בשנה זאת כשעבר אל מחלקה השלישית, הראה אתה את הציונים שהוא מביא [illegible] התיק?''.

לא, לא ראיתי, הטובים הם?

טובים מאשר בשנה העברה, הנהו!.. קוראה הגברת והדלת נפתחת וילד חכלילי לחיים נכנס ההדרה בנפש פזורה ובידו שוט והוא מתאונן על הרכב שאינו נותן לו לרכב על הסוס המובל עתה אל מוכיחו אביו—היודע אתה, כי הנך כבר נער גדול, הנפח לקבע פרסת ברזל ברגלו. ,,דיך, יאשקא — עוד מעט ותמלאנה לך שלש עשרה שנה? תפלין עליך להניח, ואתה עודך שטוף בעסק הסוסים, חרפה בני...

תפלין מהו — עונה הילד בקול בוכים — איזה תפלין?

כשנעשים בר מצוה — עונה אבא — מתחילים להניח תפלין. האם לא ראית תפלין מימיך?

ואתה, אבא.— שואל הילד — הנעשית בר מצוה מימיך?

אהא! — עוד לפני חמש ועשרים שנים.

ולמה אינך מניה תפלין? האם כבר חדלת להיות בר מצוה?

פני האב אדמו קצת אך הוא התחפש ויען: ,,בודאי, בר מצוה הוא רק יום אחד, יום מלאת שלש עשרה שנה להילד, אבל ביום ההוא — מוסיף האב — ביום ההוא עליך גם לעלות לתורה לקרא מפטיר, לברך, השומע אתה? עליך ללמד את כל אלה, ולא לרכב על סוסים''.

,,את המפטיר תקרא אתה, אבא, ואני ארכב על הסוס, השוט כבר מוכן בידי'',

,,חדל לך, יאשקע, אל נא תשתובב, בר מצוה. הי' נא איש, אדם''.

,,בר מצוה, בר מצוה'',— מזמזם הילד בטרוניא והופך פניו ויוצא החוצה.

ב.

הסופר נכנס ובידו צרור תפלין.

,,שמעתי כי לבן אדוני תמלאנה בקרוב שלש עשרה שנה, ואביא צרור תפלין, יבחר נא אדוני את הטובים והישרים בעיניו''.

,,היטבת לעשות''—עונה האדון—,,זוג של תפלין בכמה''?

,,לא כל התפלין שוין, יש שהן מעור אחד עם המעברתא, מרבעים ומהודרים והפרשיות כתובות הדק, מחירן שמונה ושבעה רו''כ, יש שהן מעור אחד בלבד מחירן חמשה רו''כ, ויש פשוטים בתכלית, מחירן פחות גם משלשה רו''כ, אך בודאי לא יחוס אדוני על הוצאות התפלין, וכי בכל יום נעשים בניו בעלי מצוה''?

,,מוקיר אתה מאד במחיר התפלין—עונה האדון— הלא יודע אתה כי אינני מהחסידים הגדולים, וגם בני איננו מן החרדים, הבה את הפשוטים ביותר והא לך מחירן שני רו''כ''.

,,שני רו''כ? זאת לא פללתי—קורא הסופר— הלא גם העני שביהודים קונה לו תפלין במחיר לא פחות משני רו''כ ומחצה''?

,,חדל לך מדבר עוד, קח שני רו''כ וחמשה ועשרים ק''כ, הנה את התפלין ולך לך לביתך, כי אין לי פנאי לדבר הרבה בזה''.

,,יחשב נא אדוני כל דבר בפרט''—מתחנן

הסופר,—בתים, רצועות, פרשיות, תקונם ולמה ינרע האדון מתת בעדם גם כאחר העניים״?

„לשוא תשחית דבריך, יותר לא אתן, גם אלה למותר המה, כמשליך בכפי בחוצות״.

ומקבל הוא הסופר את מעט הכסף, מניח על השולחן את התפלין היותר פשוטים והולך לו.

וביום ההוא, ביום מלאת שלש עשרה שנה ליאשקע, אחרי קריאת המפטיר המלאכותית, באים קרואים נכבדים אל איסאק האדון, אוכלים ושותים בכל אות נפשם, מטיבים את לבם, לחיי הבר מצוה שיהי׳ איש מצליח, מהם המברכים אותו שיגדל לתורה ולחופה ולמעשים טובים, אך אין עונה אמן אחריהם . . .

ובלילה אחר היום, ובית איסאק מואר בכל מיני אור, ובתוך האולם הגדול מצב אילן ירוק ועליו תלוים כל מאכל תאוה, מגדנות וממתקים, והבית מלא אנשים ונשים, ילדים וילדות, והחג נשנה בריב פאר והדר על פי המודה היותר אחרונה; בשמים וזנים, שירים וזמרות, ענבים ולאומיים. מלך־החג, יאשקע ה„בר־מצוה״ לבוש מעיל חדש, חגור חגורה שחורה ומבריקה, פרוע ראש, כשהוא לועס איזו סכרי׳ מיזהלך בין העלמות הכבודות המתכבדות להאציל לו מצביטותיהן, ומזכות אותו ביציאה במחול, וכבר הוא „גדול״ ובקהל הקאוואליערים יחד כבודו, ואמו הגבירה נהנית מאד שחיתה והניעה לזמן הזה, ליום שבנה הנעלה הוא כבר איש באנשים וקל הוא ברגליו כצבי לרקד ולפזז, ובקי הוא כאחד „הגדולים״ בכל תכסיסי „נשפי החשק״. . . גם האדון איסאק מתנענע ומטלטל ממקום למקום בין ההמון הזה ומתענג הוא מאד באמר לו, כי בן יקיר זה ממעיי יצא ודומה לו בקול ובמראה, וגביעי יין צרפתי מורקים לרגעים, יהנאספים שבעים רצון מאד מאשר קרה מקרה חגו של יאשקע מכון בחג הלדה, ביום שהחנונים פניים, וכל בתי הספר סגורים. והשעות מוכשרות מאד לצהלה ושמחה, ובכן שמחים כל הלילה . . . והתפלין מונחות שם בקרן זוית, וכשיאשקע קם מחר בשעה מאוחרת מאד, שוכח הוא, האמלל, עליהן לגמר, עד אשר הן נפנות אל אותו המקום שתפלין של אבא מתגלגלות שם . . .

(עוד יבא בע״ה).

נדבות אחים.

ווערחעדניעפראווסק: מר יוסף צבי בער יא״צ של אביו ר׳ יוסף צבי ז״ל 50 ק״כ. א. לייבאוויטש 36 ק״כ.

ליאדי: למלאת שלש שנים להילד זאלקינד ב״ר ברוך ראבינסקי יחי׳ ויאריך ימים ושנים 48 ק״כ.

פאהארעליץ: בי״ט כסלו העבר, אברהם טיליוויצקע, משה זאב, נחום, יעקב ליפשיץ, ראובן הי־לענסקי כאו״א 5 ק״כ. שמעון זאב סאמאטניק, זאב זוראוועל, ישראל מאיר, יעקב יוסף יאקובאוויץ, יצחק ציפין, שמעון אשר, כאו״א 10 ק״כ. חיים אלי׳ עטקינד ובנו מרדכי, ושמואל מנחם מלכין כאו״א 18 ק״כ. מ״מ טיליוויצקע ואחיו יוסף כאו״א 20 ק״כ. משה אברהם פירעלמאן ובנו זלמן יוסף 37 ק״כ.

רודניא: על ברי״מ בבית ר׳ יצחק סנדלר נאספו הנדבות האלה ע״י שניאור זאב כהן: יצחק סנדלר 18 ק״כ, זלמן סנדלר, ישראל יוסף לאבקאווסקי כאו״א 20 ק״כ. מרדכי פריידסאהן, אהרן הענין, כאו״א 10 ק״כ. שניאור זלמן דוב פריידסאהן, שמואל דוב פינסקער, זלמן פינקעלשטיין, חיים בער־מאן, אלטר סאנדליער, סאמארע דווארקין, כאו״א 5 ק״כ.

ביום כ״ב כסלו העבר יום מלאת שמנה שנים להילד מר יודא ליב ב״ר זלמן בעזפאלאוו יחי׳ נאספו על ידי התמים השנון וח״ס ר׳ מאיר ארי׳ ליב גורעוויטש יחי׳ הנדבות האלה:

ר׳ שניור זלמן בעזפאלאוו יחי׳ 1 רו״כ 80 ק״כ, רעיתו חנה תחי׳ 55 ק״כ, הר׳ נתן נטע גאנזבורג יחי׳ 36 ק״כ, הילדה אסיא גאנזבורג תחי׳ 18 ק״כ, התמים המופ׳ מר דוד ניסן בעזפאלאוו יחי׳ 72 ק״כ, ר׳ אלכסנדר ראפאלאוויטש יחי׳ 1 רו״כ. ר׳ יח הענקין יחי׳ 36 ק״כ, המאסף 18 ק״כ.

פתרון החידה בגליון כ״ו.

(סוף מגליון י״ד)

מהלין: תלמידי חדר בצ״ר. דאקשיץ: שח״ל. א. ב. האמעל: שלום דוב לעוויטין. א. צעצערסק: ח״א ריבקין. א. ב. ניעזין: אברהם יוסף קריינדיל, יוסף קאוואליאוו, אברהם קאנטער, אברהם קאזא־בנימין הארנע, המלמד שמאטקין. א. ראגאטשעוו: קעוויטש, אליעזר סאקסאנאוו, שמואל זייצאוו, ישעי׳ סאפראנאוויטש, צבי קושטאנאוויטש, צבי נח זאקס, אלימלך יוספראך, פישע שאשין, נחמן ליסקאוויץ, יצחק גאלרין. א. ווארשא: שלמה גראחמאן, א. מאלה הלומדים פה: ירוחם ראטאווסקי (מלאו לו י״ג שנה ב׳ דר״ח טבת), יעקב זאחארין, שמואל זעליג סימינאווסקע, א.

חידה.

יְלָדִים יְקָרִים לוֹמְדֵי הַתּוֹרָה,
רְאִיתוּנִי רִאשׁוֹנָה בְּפָרָשַׁת וַיֵּרָא,
וְעַתָּה שֵׁנִית אַחֲרֵי — וָאֵרָא;
בְּרָכָה לְאוֹהֵב
וּקְלָלָה לְאוֹיֵב.
אִם בְּמִסְפָּר תְּבִיאוּנִי
כִּי־יִצְחָק תִּמְצָאוּנִי
אָנָּא הַכִּירוּנִי...

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред.-Изд. и Типографія І. Лурье, Гороховая, 48.

שנה ב"ה שניה

הָאָח

No. 16.

יום ג׳ פ׳ בשלח י"א שבט תער"ב

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק׳. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תחי׳ לו וחיים הוא קונה לנפשו

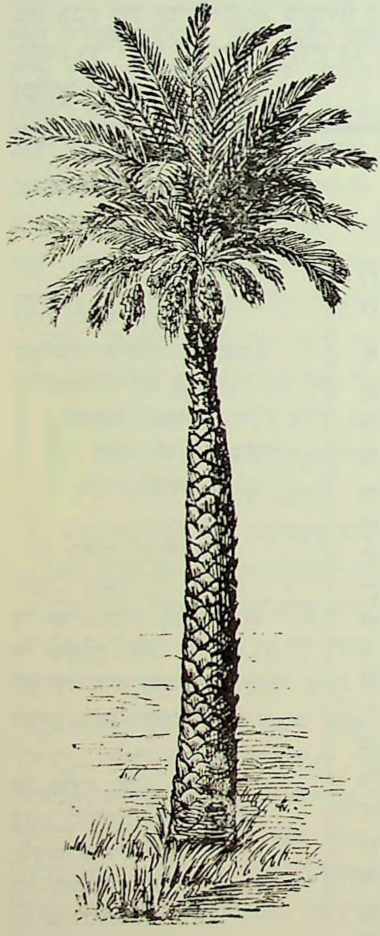

„עֵץ תָּמָר.

בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ.

וְעוֹמֵד לוֹ הָאִילָן
בּוֹכֶה מַר וּמְקוֹנֵן,
וְעַל אִמּוֹ עֲפַר אֶרֶץ
בְּצֶדֶק הוּא מִתְאוֹנֵן.

שׁוֹאֵל הוּא מִתְרָעֵם:
„מֶה הָיָ לָאֲדָמָה? —
פִּשְׁעוֹ מַה הֲנֵהוּ,
וְטַעְמוֹ שֻׁנְּתָה לָמָּה?

טַעְמוֹ, כְּטַעַם הַפֶּרִי
לְהוֹצִיא אָז צִוְּתָה
וַתֵּלֶךְ, הָהּ, בְּקֶרִי
וַאֲחֶרֶת, אוֹי, עָשְׂתָה".

„אַל נָא, אִילָן, תֵּבְךְּ"
קוֹל מִמָּרוֹם קוֹרֵא
„גַּם עָלֶיךָ, עָלוּב,
יִקָּרֵא שֵׁם הַבּוֹרֵא;

„בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ"
יְבָרְכוּ עַל פִּרְיֶךָ,
וּבִרְכַּת יַלְדֵי אוֹר
תָּנוּחַ גַּם עָלֶיךָ".

שׁוֹמֵעַ לוֹ הָאִילָן
וְדַעְתּוֹ מִתְקָרַחַת,
וְאֶת בִּרְכַּת הַיְלָדִים
מַאֲזִין בְּרֹב נַחַת...

„הי מיניהו דמירא"!

מעשה, בשני כהנים שהיו שניהם שוים ורצים ועולין בכבש. קדם אחד מהם לתוך ארבע אמות של חברו. נטל סכין ותקע לו בלבו. עמד ר' צדוק על מעלות דאולם בהר הבית ואמר: „אחינו בית ישראל שמעו! הרי הוא אומר „כי ימצא חלל וגו'" אנו. על מי להביא עגלה ערופה, על העיר או על העזרה"? .. געו כל העם בבכיה, בא אביו של תנוק ומצאו כשהוא מפרפר ואמר להם: הרי הוא כפרתכם ועדין בני מפרפר ולא נטמא' הסכין...

ובגמרא שם שואלים: מה הוי חמור עליהם? אם ששפיכות דמים היתה קלה בעיניהם וטהרת כלים — כערכה, או שערך שפיכות דמים הוי בעיניהם כראוי, וטהרת כלים היא שהיתה חמורה עליהם?

והעלו, כי שפיכות דמים היא שהיתה קלה בעיניהם...

לרגלי המודעה בעתונים של איזה פולונסקי לאמר: היות, כאשר הוא לאומי, ולו ילד רך וטוב.. ומבקש הוא לו מורה שפת עבר. אך מפני הגלות אין מניחים למורה עברי לדור בעירו

שעשועים.

חמשה עשר בשבט.

הילד המשורר.

הנה ילדים נצ̣רפה!
כפרוטות פרוטות נשתתפה;
אל החנויות לכו מהרה,
קנו ממתקים, נברה כרה,
לא של חלב, לא של בשר
חמשה עשר, חמשה עשר!

ראש השנה לאילנות,
נאכל, נשבע כל מגדנות.
כל פרי מתוק, ערב, נעים
על השלחן, אח, מובאים
לא של חלב, לא של בשר
חמשה עשר, חמשה עשר!

פה החרף ישלג שלג
קפאו תהומות, נקפא פלג
יבשים עומדים האילנות
וכל הזמורות הן ריקנות;
אך ארצנו שם הקדושה
מים, גשמים, לרוי' שותה
ורטב רעני כל עץ כל אלה;
לכן כל פרי, היום נאכלה...
לא של חלב........

פה בגולה, הה, הננו,
קפאו יבשו תקותינו;
צודה לנו כל בן מרי
אין כלכלה אין כל פרי;
אבל במרום שם שומרנו
ממנו נמצא' כל לחמנו,
ישמר, יזון, גם בגולה;
לכן נערך סעודה גדולה
לא של חלב......

לאילנות. ראש השנה
תנו גם לי, חלק מנה;
אם בחרוזים, יפה כחי
בהם שבע כלום אנכי?
חרוב, זית, תאנה, רמון,
תנה גם לי, יעקב שמעון,
אל נא, אויה, הה חטפנים!
חטפתם הכל, הוי גזלנים!
לא של חלב.......

---

* * *

שאר הילדים.

חטפנו אנו, והא גם לך,
שתפנו אתה, רע, אח,
הלך, הלך, איש החרוזים:
תאנים, חרובים, אגוזים לוזים
גרם, פצח, אכול אתנו,
יש כזה גם לך גם לנו,
ראש השנה לאילנות,
נאכל, נשבע כל מגדנות,
לא של חלב......

המשורר.

חמשה עשר בחדש שבט
אוספים מעות לא מעט
מצרפים יחד, סופרים, מונים
ובחנויות כל פרי קונים,
כל מחיר, נותנים אנו
שמחה היא, חג הוא לנו,
ושמחות גם החנונות
בראש השנה לאילנות.

מר בריחא.

שהיא מחוץ לתחום המושב, לכן הוא מבקש לו מורה עברי עם רשיון, וטוב גם כומר...

לרגלי המודעה הזאת עולה השאלה בלבי: אם ערך היהדות הוא בעיני הלאומיים כערכה הראוי, והשפה העברית היא שחמורה עליהם כל כך עד שכדאי להרכיב מוכר לאלוף ומורה לראש הכהן הרך והטוב. או שערך השפה היא כערכה וכראוי לה, והיהדות העלובה היא שקלה עליהם כל כך?

פתרון השאלה הזאת אני מניח לטובים ובקיאים ממני...

דבר זה בלבד אני אומר: מי יתן לנו איש כרבי צדוק שיקרא בקול: אחינו בית ישראל! עד אן הרחקתם ללכת?!... ומי יתן לנו עם אשר ישמע הדברים האלה יגעה כלו בבכי? הסכין של הלאומיות תקועה כבר בלב ילדים רבים וטובים רבים והעם מחשים ..

בחיק האדמה.

(המשך מגליון י"ב)

ב

„ידעתי, כי תשתאה, יוסף אהובי, בהשיגך ממני מכתב, ומה גם מארץ איטליא היפה ומוועניציא הנעימה. ואספר לך בתחלה את המקרים אשר הובילו פעמי הנה: אחרי אשר בחנוני מורי חכמת הרפואה התלהבה התשוקה בקרבי ללמד דעת ארצות רחוקות ובתי חוליהם, ויען כי לא שר מדינה אנכי או בן רוזנים ונסיכי ארץ. על כן דמיתי להדל מהענג הזה אשר כסף תועפות דרוש לו; אך מאת ד' היתה נסבה, כי, באנקיער אחד מארץ רוסיה בא בערלינה להועץ עם הפרופוסור טרויבא על אודות בנו הסובל כאב החזה. הפרופוסור יעצהו כי בנו יסע בלוית רופא נאמן אל ארצות הנגב, ומדעת טרויבע את מאויי ותשוקת לבבי, יעץ את החולה לקחת אותי עמו. ודעת לנבון נקלה, כי העצה היועצה ממנו היתה בעיני החולה לפקודה, ומה גם כי לי ולהחולה דעה אחת ואמונתי, אמונת היהודים, היא גם אמונת החולה, ע"כ מהר לשאל את פי ואנכי נתרציתי לו כרגע וגם לא הרביתי בשכרי, ונבא וויענה בימים לא כביר. ובתי החולים הרבים הרחיבו לא מעט את ידיעתי בחכמת הרפואה. משם נסענו טריעסטה ועתה הנני בוועניציג. ופה נשאר עד כלות ימי הקיץ. יען כי האויר הצח השורר פה הביא מרפא למחלת החולה ומצב בריאותו הוטב מאד. מקום מגורנו הוא בבית איש יהודי. ויהי בחפשי בין ספרי ארון הבית ואמצא את הספר הזה אשר עיניך רואות אותו עתה. ארון הבית אם כי איש לא בער הוא, בכל זאת זר לו הכתב הזה, כי משונה הוא מכתב יהודי-איטליא. ואנכי אף כי יודע אני לקרא בתורה ובשאר ספרי הנביאים בכתב נושן, אך לשון ספרי הרבנים זרה גם לי, והחולה גם הוא אך מעט למד לדעת את לשון הרבנים. „הה - אמרתי—צר לי מאד על אשר יוסף פאזענער איננו פה עמנו היום, הוא ירוץ לקרא בו במעוף עין".

הידעת אדוני?—אמרתי אל אדון הבית—יתן נא לי הספר הזה, ואנכי אשלחנו לידידי ורעי מאז לשמח את נפשו העדינה. „עלם יפה אף נעים הנה זה ידידי יוסף"—הוספתי לדבר אל אדון הבית— וגם רעות רבות אפפוהו בימי חיו על האדמה, בעודנו ילד אמון היה עלי תולע ויאכל מעדנים. ורעים כאחים היינו שנינו, אך לאחרונה נהפך עלינו הגלגל, אנכי שמתי אל הלמודים פני, בקרתי את בתי הספר, ותורת עמי אשר למדתי בילדותי נשכחה ממני. אך הוא לא עזב את מורשת אבותיו ולוחם אמיץ הוא בעד התורה ומצותיה היותר קלות, ועתה הוא מתגורר בקצה כפר דאהלדהויזען ואוצר ספריו דל מאד, למרות תשוקתו העזה לתורה ולחכמה, ובודאי דברי הספר הזה המוזר לנו, ואינו משמש כלום בעדנו, יהיה לו למקור

ששון ולכוס תנחומים". האדון לא השיב פני ריקם בדבר הזה ובידים מהירות הושיט לי אותי. ועתה ידידי מאז, הנה לפניך ספר אשר נכתב לפני חמש מאות שנה–לחקר זמן כתיבתו באתי אחרי יגיעתי הרבה – ומי יודע את החקירות העמוקות הכתובות בו? –הואילה נא ידידי להגות בו בשום לב ולהוציאו לאור עולם, אז יצא גם לך שם בחכמים וסופרים. ואולי עוד יקחך איש נכבד אחר כבוד לביתו ומצאה ידך להגות בתלמוד די חפצך. אמנם מה זה הבל יפצה פי? ומה אכביר מלים בבלי דעת? כי אולי ספר הכולל משפטי הבשול הנהו או דברים אחרים כאלה. הן רק עיניך תחזינה מישרים ואתה תחרץ משפטך עליו ולא אני. – מה שלום אמך היקרה? שאל נא את פי הרופא המבקר אותה, אולי יצוה הוביל אותה למעיני הישועה בוויעסבאדען או בטעפליץ. אל נא תאחר את תשובתך על מכתבי זה. מעוני הוא: מארקא-פלאטצע נומ' 7 בבית האדון קאלאנצי. חי' באשר. אפרים".

ככלות יוסף לקרא את המכתב נשא עיניו אל השעון אשר בקיר הבית ויאמר: אמנם מעניין הי' לדעת מה משפט הספר ועל מה אדניו הטבעו, אבל השעה כבר מאוחרת ועלי עוד להתפלל ולבקר את תלמידי, כל אחד במועדו. ויגנז את צרור הכתבים ויפרד מאמו לשלום וילך לדרכו. "אל נא תאחר לשבת בני". קראה אחריו אמו. "לא, לא, אמי הי' זרה -ענה על דמפתן–הרגעי, אני אזדרז לבא למענך. הורתי, ולמען הספר החרש מנחת אפרים מו־ענו".

(עוד יבא בע"ה)

מעות־חנכה.

דאקשיץ: דוד ווארפמאן, נחמן ווארפמאן, כאו"א 10 ק"כ.

בעלינטש: אהרן וואלק 15 ק"כ.

זהארשא. ברוך מרדכי פוטליק, יעקב יהושע פוטליק, יצחק ווייס, כאו"א 50 ק"כ. חיים אליעזר ואחיו ארי' בראנדעש 45 ק"כ. ישראל יערינבערג 1 ר"כ. שמואל זאלמאנאוו, אברהם זלמן הורעוויץ כאו"א 36 ק"כ. ליבא מושא ראשקין 25 ק"כ. זלמן בר"מ הורוויץ 20 ק"כ. זלמן זאלמאנאוו, שמואל הורוויץ, זלמן דוב ראשקין, כאו"א 18 ק"כ. ישראל טובי' נאלדשמיט 15 ק"כ. ישראל חיים מאלינהאק. זאב דוד בראמבערג, שלמה פנחס באיער, כאו"א 10 ק"כ, בן ציון ראזענפיק 9 ק"כ.

טאטארסק: זלמן אשר הייקין: 18 ק"כ. בנציון פאטקין, סעדי' פנחס צייטלין, מרדכי קובלאנאוו. יצחק בלאנטער, כאו"א 5 ק"כ.

יאנאוויטש: יצחק חאטלין, אברהם חאטלין, כאו"א 5 ק"כ. אברהם ברודא 9 ק"כ. שלמה וגרשון זיהארעוויץ 15 ק"כ.

נעוול: צבי הירש מרדכי קובלאנאוו, חיים נח קובלאנאוו, כאו"א 36 ק"כ, נפתלי הערץ קאבאלקין 18 ק"כ.

סעננא: אייזיק ואחיו שמואל בנציון אראנין, רוב עפשטיין, דוד עפיטטיין, הענעך יפה, חיים הערץ ריזיק, נחום גאלדבערג, מנדל ברוידע, כאו"א 10 ק"כ. חיים שאנדליער, יעקב רונין, מאיר שערלין, פסח ואחיו מרדכי ראבינער, שמעון מאטלין, שלמה עפשטיין, יצחק ברודע, ישראל דיקמאן, כאו"א 5 כ"ק.

קלימאוויץ: זלמן פעלדמאן 25 ק"כ, ריישע לעווין 18 ק"כ, חנן זאלובאוו 5 ק"כ.

רודניא: גרשון זיחארעוויץ 16 ק"כ.

פאהארעלין: ע"י הנדיבות מרת איטע, ומרה רחל נאספו מחברותיהן שני רו"כ וששים ושבעה ק"כ.

קרעמענצוג: העסקן ישעי' דוד מפלעשצעניץ נרב 25 ק"כ, יצחק זאהאט מנאווא־זלאטאפאלי—20 ק"כ.

באברויסק: ליפמאן סאלצאווסקע 1 רו"כ. אהרן בערינשטיין, יצחק סאלצאווסקע, אלי' בנציאנאוו. כאו"א 40 ק"כ, יוסף פייגעלמאן 25 ק"כ, חיים קאנטאראוויץ 20 ק"כ. בן־ציון קאצענעלענסאן, ישראל מייזוס, בנימין איזראאילעוויטש, מרדכי קראצער 15 ק"כ, דובבער פאליי 10 ק"כ.

פאוואלאטש. האחים יהושע אלי' ואחיו צבי פיאטינארסקי 24 ק"כ, פרץ פאגרעביבקי, משה קאזיריעז, יעקב פערטשינקא, ליב מאסלאווסקי, חיים איללינקי משה זינגערמאן כאו"א 12 ק"ק. מיכל שאחנאווסקע, אהרן דאחאוויער, כאו"א 18 ק"כ. ע"י הילד חיים איללינקי הנ"ל נאסף על הב"מ שהי' בבית אביו ר' נפתלי יחי' 70 ק"כ, ע"י המלמד ר' נחום נתקבל מתלמידיו 50 ק"כ.

נאוואגראדסיעווערסק: האחים מר אבא וליב בר"י ביחאווסקי כאו"א 18 ק"כ.

(עוד יבא בע"ה)

Ред.-Изд. и Типограф і І. Лурьо, Гороховая, 48.

ב"ה

שנה שניה

האח

No. 17.

יום ג' פ' יתרו י"ח שבט תער"ב

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו"כ לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלוח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלוח.

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תחי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

חותן משה.

זה האיש משה אשר עוד טרם הולדו נועד לגאל את ישראל מבית עבדים ולתת להם, מאת ד' מן השמים, תורה ומצות, ולא קם נביא כמהו אשר ידעו אלקים פנים אל פנים, זה האיש אשר בצאתו מרחם אמו מלא כל הבית אורה, וטהור עינים הי' מראות ברע ורגש נפלא חי בקרב לבבו להציל עשוק מיד עושקיו, בראותו איש מצרי מכה איש עברי מאחיו, ופונה הוא כה וכה ורואה מה שהמצרי עשה לו בבית ומה שהוא עושה לו בשדה, מיד הוא מכהו נפש.. וגם אם שניהם עברים והאחד אומר להכות את רעהו קורא הוא בקול נגיד ומצוה: רשע למה תכה רעך! וכשהוא בא גם אל ארץ נכרי' על יד באר מים, ורועים רעים מעליבים עלמות רפות ומגרשים אותן מן הבאר, מיד הוא קם ומושיען מציל אותן מידי הרועים, וגם דולה ומשקה את צאנן.. האיש הנפלא הזה גר הוא בארץ לא לו, בארץ אשר אין לו שם מכיר ומודע, אין איש יודע אותו ואת אבותיו, את חכמתו ואת כשרונותיו. ואין לו שם לא עשר ולא נכסים, כי בגפו בא ודבר אין עמו, ומי יאספהו הביתה?..

רק יתרו כהן מדין אשר שאר רוח לו, ואשר כבר ראו עיניו כי כל האלילים הבל המה מעשה תעתעים, וכל צלמי הכסף והזהב אשר הגוים בימיו מסביב לו משתחוים להם אין בהם ממש' לא יצילו ולא יועילו כי תהו המה, רק הוא מכיר את האיש הגר כי ברכה בו ונותן לו את בתו לאשה; אבל הגדולה והכבוד עודם ליתרו, הוא הגדול בארץ, הוא העשיר והמפורסם ומשה חתנו רועה את צאנו אחר המדבר. כי מה הוא ערך איש עני וגר אשר נלקח אחר כבוד לבית כהן, רב ונכבד בעדתו? ולמה יסכן איש אשר כזה אם לא לרעות את הצאן ולא יותר?..

אבל משה, הלא לא לכך נוצר, וקורא לו השם יתברך: לך שוב מצרימה...

וגואל הוא את בני ישראל, קורע את הים ונותן להם את התורה. ובא הוא יתרו אחרי כל אלה אל חתנו ביראת כבוד ובענות רוח ומתכבד הוא בחתנו במשה... ונקרא הוא על שמו „חותן משה".

* * *

ויושבים להם בישיבה על יד בארה של תורה, נערים ובחורים בעלי כשרונות נעלים, גולים הם מעריהם ומבתי אבותיהם, כי רגש נפלא חי בקרב לבבם, רגש אשר לא יתבטא באמר ודברים, רגש המצוה עליהם לעזב את ערי מולדתם ולברח... בורחים הם מפני הרע אשר עיניהם טהורות מראות אותו, מפני העשק אשר פריצי הדור עושקים כח את התורה ואת היהדות, וגם אם אנשים עברים באים ומעליבים את התורה ואת התלמוד, ואין בידם למחות

מלבד לסור הצדה, לנסע ולהתחבא בין כתלי בית המדרש, עושים הם את זאת בכל חפץ לבבם, ומתגוררים בערים רחוקות, במקום אשר אין להם מכר ומודע. ומי יאספם הביתה?

ההמון כורע על ברכיו לצלמי הכסף והזהב, משתחוה בפשוט ידים ורגלים לאליל האשר והעשר, וכשהוא בא ורואה צעיר נחבא בפנה וזוית, בגדי כבוד אינו לובש ואין לשונו מדברת גדולות ודבר אין לו עם חמודות תבל ומדותי', נקלה הוא בעיניו הכהות ואין לו עסק עמו...

גם רבים מאלה הנותנים כבוד לתורה, אך כל עוד אשר לא חדלו מעבוד את הזהב והכסף, כל עוד אשר בסתר לבם הם פונים אחרי אלקים אחרים, גאוה וכבוד, יופי ותכלית, הרי הם נוערים את כפיהם מקחת אל עצמם ואל בשרם את הצעירים האלה. מודים הם שכלם אהובים, כלם ברורים, גם כלם קדושים ולהם נאה ויפה לעסק בתורה וביראה, ובטוב לבם הנם מתנדבים לסיע ולהחזיק ידי לומדי תורה, וברוח נדיבה וביד רחבה, אך כשהם לעצמם בוחרים הם בהדיוטות ובחפשים למחצה, אבל אנשים מן הישוב...

מלבד יחידים ומתי מספר אשר שאר רוח להם, ומכירים הם כבר שאין ממש באלילי ההמון, הם החודרים אל תעלומות לבות הצעירים ואל גרעיני הדעת הצפונה בהם

שעשועים.

ווער איז א סדרה?

פאר וואס? — פרעגט איציק בא דעם רבין — עס שטעהט דאך גלייך: „אלה תולדות נח“ און „אלה תולדות יצחק“, פאר וואס רופט מען די ערשטע סדרה „נח“ און די צווייטע „תולדות“, האט מען בעדארפט רופען ביידע „תולדות“?

„יואלט מען דאך ניט וויסען“ — ענטפער דער רבי — „וועלכע סדרה מען מיינט“ —

„נו“ — פרעגט ווייטער איציק — זאל די ערשטע הייסען „תולדות“ און די צווייטע „יצחק“?

פאר שטעהסטו מיין קינד — ענפערט דער רבי — ווער איז א סדרה? זעהסטו „אברהם“ איז ניט קיין „סדרה“, יצחק, . יעקב, יוסף — ניט קיין סדרה, „משה“ וואס דורך איהם איז גיגעבין געווארין די גאנצע תורה, אללע פרשיות פון דער תורה איז נור דורך איהם. און ניט קיין סדרה, ווער איז א סדרה? „נח“ „יתרו“ „בלק“...

פאר וואס טאקע רבי? — פרעגט איציק זייער נייגעריג —

ווער עס איז א גרויסער באמת. דער איז ניט קיין סדרה, און יוער עס קומט אויף און שטייגט מער ווי ער איז דער איז א „סדרה“ די אבות, משה רבנו זיי זיינען באמת גרויס, זיי זיינען גאר ניט קיין סדרה, אברהם איז אזוי רייך, און מלכי מזרח ומערב גיבין איהם כבוד און לערנען פון איהם געטליכקייט, און ער איז גאר ניט קיין סדרה. יוסף — איז א משנה למלך, א חכם גדול און א צדיק, און ניט קיין סדרה, משה רבנו, פירט די אידין פון מצרים, ווייזט זעלכע וואונדער, און לערינט מיט אללע אידין תורה, משה רבנו, איז ער גאר ניט קיין סדרה, „יתרו“ וואס איז גאר א כמר, א גר, נאר ער איז אויף גיקומען צו משה-ס א שיער, ער איז א סדרה, „נח“ שרייבט דער מדרש: „ונח מצא חן“ ער איז גאר ניט אזוי גרויס גיוועזן, נור ער האט גיקראגין חן, ער זאל בלייבין פון דור המבול, נח, איז א סדרה, „בלק“ איז אויך גיוועזן א פראסטער מאן, ניט פון בני מלכים, נאר אז אין מואב איז ניט גיבליבין קיין מלך האבין זיי איהם גימאכט פאר א מלך איז ער אויך א סדרה.

פנחס, איז גיוועזן פון די קלענערע כהנים, ניט פון די גיזאלבטע און דורך א זכות איז ער גיווארין, איז „פנחס“ א סדרה“.

און „קרח“ וואס? — פרעגט איציק.—

קרח, האט גיוואלט ווערין א גרויסער איז ער אויך א סדרה זעהסטו, אהרן איז ניט קיין סדרה“.

„פאר וואס אבער? — פרעגט איציק — פאר וואס איז מצרע א סדרה?“...

„פאר שטעהסטו איציק“ — ענטפערט דער רבי— אז מצרע וואלט ניט שטעהן אין דער תורה וואלט ער גאר קיין סדרה ניט גיוועזן, נאר אז מצרע שטעהט אין דער תורה.. א פארך אין דער תורה איז אויך א גאנצע סדרה...

ווערסט עלטער ווערין איציק יועסטו נאר שטעהן...

ומכברים אותם על פני זולתם; ובכל זאת עוד הצעירים הנלוים אל אנשי ההון ההם, טפלים ונקלים בעיניהם, „ומשה רעה את צאן יתרו"... רועים הם את צאן יתרו. כי חלק ונחלה אין להם משל עצמם; אבל בהתפתח הגרעין הצפון בלב בעל הכשרון התורני, והשם קורא לו לעלות לגדולה ולנהל עדה וקהל, ולתת להם את התורה, להורות הוראה בישראל, אז בא יתרו ומתכבד במשה, „חותן משה"...

תולדות אנשי שם.

(המשך מגליון י"ד)

השמועה מהיניק וחכים אשר הובא ממדינת אונגרן לעיר ברעסלא עשתה לה כנפים בכל המדינה ויצא שמו הטוב בכל הארץ ההיא, ובעיר ליסא, אשר היתה בימים ההם מלאה חכמים וסופרים וגדולי הדור, הי' שם איש צדיק, עשיר מפורסם ממשפחה מיוחסת בישראל ושמו מוה' איצק מרגליות ז"ל, ולו בת מהוללה, ויאמר להשיא בתו לרבי עקיבא, ויקח שני ת"ח וישם פעמיו לעיר ברעסלא, ויהי בבואם ובהשתעשעם עמו ויראו ויתמהו, כי השמועה אשר שמעו על חכמתו בתורה לא הגיעה גם לחצי אשר ראו בעיניהם, וידברו על לב דודו הגאון ז"ל עד אשר נאות להם להסכים ולהתחתן עם הגביר ההוא, אחרי שאלת פי אבות הנער, ולא ארכו הימים ועליהם הי' לנסע לעיר ליסא להתקשר בקשר ה„תנאים" ויגש הנער ר"ע אל דודו הגאון ויבקש ממנו להגיד לו איזה דבר תורה אשר יגיד בשמו בליסא, ויען לו דודו: מגדל ענותנותך, בני, אין אתה מכיר ערכך, אם תדרש רק מקצת מאשר חדשו רעיונותיך בסוגיא אשר למדנו, הנה יש לך די והותר במה לדרש. אבל הבחור הרך והטוב בקש לאחר הנסיעה על חצי יום, וישב ללמד ויחדש חדושים נפלאים ויציע אותם לפני גדולי החכמים בליסא. אז אמרו החכמים אל הגביר המיועד להיות חותנו לאמר: מה שאתה חושב, שהחתן יתעלה למדרגת גדול בישראל כן הוא עתה, אבל לפי דעתנו אנחנו, ח ד ב ד ר א יהי'.

אחרי ימים מועטים הכין הגביר לחתנו הגאון בית בנוי לתלפיות וגן אילנות מעבר מזה וגן פרחים ושושנים מעבר מזה, ובית מלא ספרים אשר שם אוה למושב לו אחרי חתונתו, ומיד נקבצו ויאתיו אליו בחורים מקרוב ומרחוק וילמדם תורה כיד ד' הטובה עליו.

שקידתו בתורה היתה נפלאה, ואף כי הי' חלוש ומדכא ביסורים והי' אוכל ושותה כדי קיום נפשו בלבד, בכל זאת לא פסק פומי' מגירסא והי' ממעט בשינה, ומיד אחר חצות לילה הי' קם בזריזות והולך לטבול במקוה מים ולא עצרוהו ברד רוח גשם ושלג

(בנוטריקון של כבית אלקים נהלך ב'ר'ג'ש') ובימי החרף הי' שובר את הקרח וטובל ואנשי ביתו אשר יראו מאד שלא יזיק לו הקור והקרח, ויפצרו ברופאים להזהירו על ככה ועל שאר הסגופים שהוא מגגף את נפשו, אך הוא לא שמע לקולם ולא חדל מלכת בדרכו הקדושה הזאת, ובראותם כי כן, וכי כל רעה לא תאנה אליו, הרפו ממנו ויאמרו, אך איש אלקים קדוש הוא וממרום יסירו ממנו כל חלי, אך אנשי ביתו בקשו תחבולות שונות לעצר בעדו מאיזה מעשים של סכנת נפש, ויהי ביום קר אחד ויגנבו את מפתח בית המקוה ממנו, ויהי בקומו כפעם בפעם ויחפש את המפתח ולא מצאו ויצר לו מאד, והנה קול דופק בחלון, ובשאלו מי הוא זה, השיב האיש, אני שומר בית הטבילה, וזה אשר הבאתי את המפתח אל ארוני, וישאלהו, מאין ידעת כי המפתח אשר בידי אבד לי, ויען האיש לאמר: שמעתי קול מדבר אלי, הנה רבי עקיבא איננו מחפש בנרות את מפתח המקוה, קום הביאהו אליו, ואמהר ואעש כן. ויהי כשמע בני ביתו דבר זה ויראו, כי בדרך שהוא רוצה לילך מוליכים אותו ובודאי שומר מצוה כמוהו לא ידע דבר רע, ויתנו לו לעשות כחפצו הטוב באין מפריע.

(עוד יבא בע"ה).

שני אחים.

(המשך מגליון י"ד)

ויהי ארי' עוזר בבית מסחרו של הנ'... שנה תמימה. הרוץ הי' במלאכתו, מהיר ומקשיב ונאמן בכל בית אדוניו. לא נגע גם בדבר היותר קל הערך, וכל כסף או זהב אשר השאיר אדוניו על השלחן בשכחה או בכונה לנסותו לדעת את ישרו ואמונתו, השכיל הוא ארי' להחזירו לבעליו ולא נמצא בו כל דבר רע בכל הימים ההם. בחדר הבשול שם אכל ושתה, גם מצא לו מרגוע בלילות מעמל היום, שם התרועע עם שאר משרתי הבית העברים והנכרים, גם בימי שבת ומועד אכל אתם יחד סביב לשלחן, ובהיותו הצעיר בהם הי' משמש גם אותם ויהי רך כסנה ונות לכל הבריות. בימים הראשונים הי' נזכר לפרקים על בית אביו. והי' צולל לשעה קלה במחשבות על דבר ההבדל בן בית אביו וכבודו שם, ובין בית אדוניו ותפקידו פה. שם בבית אביו ישב לו בכבוד על ידי אביו ואמו הנכבדים המדברים אליו רכות ונעימות, ממולו יושב אחיו הצעיר הנחמד כל כך ומספר דברים נחמדים מכל אשר ראה בספרים, והתבשילים מוגשים בסדר יפה, בטהרה ובנמוס, ואמו מגישה לו מנה יפה בחבה ובעין טובה, ופה יושב הוא על יד שוער החצר הנכרי הגס, ועל יד השפחה הנקלה ואוכל משירי התבשילים ומבין הידים הגסות והמפחמות של המשרתים. האמה והמבשלת, ומדברים הם דברים בוטים ונבזים הצורמים את האזנים, ועוד הם משתררים עליו ואינם מכירים בו שהוא בן שועים ונדיבים, אבל אך רגעים אחדים חשב מחשבות כאלה. כי השתדל להסית דעתו מהז וישוה לנגד עיניו את החיים אשר יחי' בהפיכו וממו של אותו העלם המתהלך אתו כאח

והמבקר אותו לפרקים לדעת את שלומו ומה יעשה בו...

ויהי היום ואדון הבית הכין ארבעים אלף רו"כ להכניסם מהר לאוצר הממשלה. וישימם בארגז הברזל אשר בהדר משכבו. ויודע הדבר לארי' וימהר לבשר את העלם ההוא. ויצו עליו העלם לקום בחצי הלילה ולפתח את מנעולי כל הדלתות ולשוב לשכב במקומו.

עבר היום, ארי' התמם ויעבור עבודתו כיום ביום, אך לבו כים נגרש השקט לא יוכל. מאליהן עולות לו מחשבות איומות והרהורים נוראים בלבו, שד, רצח, נחלי דם כמו רואות עיניו ומתמלא הוא רטט וחרדה, אך מתאפק הוא ומתחפש לבל יורע לאיש מאומה. בערב ההוא לא אכל לחם ויתאונן כי חולה הוא במעיו וישכב במקומו. אך בעלת הבית הסיצה אותו פעמים לסגר היטב את הדלתות על מסגר. „מה לך היום?" — שאל אותה אישה הארז — „מה לך כי הנך מזהירה כל כך על הדלתות?" „אינני יודעת את נפשי" — עונה האשה — „לבי חרד וכמעט אשר לא יתר ממקומו" „הה, יונה פתי'. אך פחד שוא תפחדי, הלא יודעת את כי גם רובה ואקדח נכונים בידי לעת צרה, חלילה. ינסה נא גנב או לסטים לבא אלינו, אך יצוה נא לביתו בתחלה. כי לא יצא עוד חי מפה". „אל נא אישי" — אומרה האשה — „אל נא תבטח בחרבך ובקשתך. לבי לא יתן לי מנוח. לו בקולי שמעת הייתי קורא לשוטרים מזוינים ללין פה הלילה". „מה תאמרי עוד?" — שואל אותה אישה — אולי תצוי. גברת. לכל אנשי הבית לבלתי תת שנה לעיניהם כל הלילה? שוא. הבל. אין כל מגור, לכי ותני תנומה לעפעפיך" „ראה ארי' — הוסיפה להזהירו — סגור היטב את הדלתות ראה הזהרתיך" ובצאתה מחדר הבישול סגרה אחרי' את חדר האכל ואת שאר החדרים אשר עד חדר משכבה. נבוך הי' ארי' וכחו עזבו, דברי גברתו נגעו עד לבו הוא ידע כי לא חזון שוא היא הוזה, וכי נכון לה ליל חשר. וקשה הי' עליו מאד לעשות את ההפך מאזהרתה ולפתח את הדלתות לשודדים וחבר מרצחים. כחולה אנוש במכאוביו כן התהפך ארי' על משכבו מצד אל צד, וכמו להכעיסו נדדה שנה הלילה גם ממשרתי הבית, ויתהלכו וינועו אנה ואנה. ותארך לו העת מאד...

(עוד יבא בע"ה).

פתרון השאלה בגליון י"ד „רש", שהיא אחרונה במלת דבר, טובה מדלות שהיא ראשונה בה.
פתרון החידה „צבי".

פתרו: באקליאן: יצחק יעקב וואליפאוווסקי, ייזראל יצחק ברוק, א. דיסנא: מענדל דוד פלאקחין, ב. מנ־ארי' וואקסמאכער, ב. דובראוונא: משה שימקין, א. דאלהינאוו: אירל שולקין, יורא צפנת, מרדכי פארבערמאן, צבי הירש גראזבין, קלמן אלפיראוויץ, מרדכי שפארבער, ראובן ראפפאהן, זעליג פורמאן, מיכל פרעסמאן, שמעון גיטלין, א. ב. מרדכי שפריירענין, יצחק רובין א. דאקשיץ: חיים פעלדמאן, שמואל ליב קאפילאוויץ, מעריס מארקמאן, שלום בערזאן, שמואל יצחק גלאז, קלמן בארשיי, יצחק שפירא, שמשון פליסקין, זלמן מארקמאן, משה דאבריק, שמואל יוסף קוגעל, א. וויטעבסק: מנחם מענדל ראזין, חלונא ריבקינד, א. ב. שמואל לייענסאן, צבי קלאז, דובער דאבראמיסלין, שלום דיקער, ב. וואישקוב: שמואל יצחק ברעבלער, א. (הוא מעיר, כי „הון ועשר" טובים גם משתיהן). זלאבין: יעקב ברעגין. נדלי' האנדעלין, א. ב. ישכר בער בעלינקע, א. חאלאפעניטש: יצחק טעוולין, שמעון הילמאן, משה שמוקלער, פנחס דוב רובין, שלמה נעסיק, שלמה צבי בעלינקע, זאב קאסאיי, בנימין נייעשטאט, א. לאהאייסק: צבי שולמאן, ש"ז רובין, ב. לובלין: יוסיל בארינשטיין, ישראל יענקיל ווארמאן, פנחס עפשטיין, אברהם מענדילזאהן, א. ב. לעפעל: יוסף חיים נח לעוויטין, א. ב. זלמן שערמאן, מרדכי דוכאן, מרדכי לעוויטאן, ב. פאלאצק: ברוך רובין, יעקב מוליאראוו, יצחק ראפפארט, ב. פרידריכשטאט: משה אהרן כ"ץ, א. ב. צעצערסק: רח"א ריבקין, א. ב. קריוויטש: שבתי עלפערין, יהושע שולמאן, יהושע מעלצער, א. ב. קאחאנאוו: דובער לוסקין, א. ב. קאליסק: יעקב אהרן יודקין, צבי הירש פאמין, יצחק דוב ראפפארט, אהרן זאב דימשייץ. מאיר איטקין, א. ב. שצעדרין: א"א צייטלין, רפאל נחמן כהן, זלמן ריקנטי, נטע זובער, א. ב.

פותרי השאלה והחידה בגליון י"ד.

באריסאוו: יוסף פרידלאנד, א. ב. ווישקאוו: ש"י ברעסלער, א. חאדארקאוו: משה יעקב מאטשניק, חיים שאול זלאצין, א. ב. (נדב 15 ק"פ). קרינקאוו: יצחק וואלפאוויץ, שואל בה"ר ר' משה, ברוך דוב קאנטאר, א. ב.

נדבות אחים.

אדעססא: מר פישל שטערענבערג למלאת לו י"ג שנה כ"א טבת נדב א' רו"כ, ר' יעקב פינקעלשטיין א' רו"כ, יצחק בוקשטיין למלאת לו י"ב שנה א' רו"כ.

וועך: דניעפראוווסק: ה' גאלדין, ומ' רחל חי' קאהאן, כאו"א 18 ק"פ, ר' אברהם מרדכי מאלטינסקי 5 ק"פ.

שצעדרין: ר' זביל מאהילנער 20 ק"פ. התמים משה עסטרין 9 ק"פ.

דאלהינאוו: אירל שולקין למלאת לו י"ג שנה ביום ש"ק פ' שמות — 18 ק"פ.

אושאץ: יצחק שווערדלין 30 ק"פ. רבקה חאסי' גאלדערמאן 10 ק"פ.

ליאזנא: יצחק שמערלינג, זלמן וארי' ליב גלאזאוו כאו"א 10 ק"פ. יחי' כל הנדיבים והנדיבות בכל טוב ונחת סלה!

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред.-Изд. и Типографія І. Лурье, Гороховая, 48.

שנה שניה ב"ה

האח

No. 18.

יום ג' פ' משפטים כ"ה שבט תער"ב.
ליובאוויטש

כל ילד המקבל את "האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבית שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר "האח" עם משל"ח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

לא תבשל גדי בחלב אמו.

אחד הקדושים המפורסמים ז"ל קורא על הנשים המפנקות את ילדיהן את המקרא הזה: נשים רחמניות בשלו ילדיהן, כי ברחמיהן על הילדים ואינן נותנות לבעליהן ליסרם כדי רשעתם, או להוגיעם ולתת את צוארם בעול התורה, בזה מאבדות הם אותם ומפסידות את צורתם..

הרחמנות של הנשים לבשה עתה בימינו צורה אחרת, הן דואגות לתכלית בניהן, יראות הן שמא לא יתפרנסו בריות אם יעסקו בתורה עד ימי בגרות, ומרחמות הן עליהם ומוציאים אותם מן החדרים, מחדרי התורה הקדושה. ומפטמים אותם בלמודים זרים, בחנוך נכרי, בתלבשת פרוצה וחפשית, במנהגי-הפקר... חסה היא על זרעה, על ילדה הרך, חומלת היא על יפיו, על הוד פניו, על ידי הפאות נעשה הוא מכער, הכבע, המצנפת מגנים את מצחו הזך, הציציות נותנות לו תמונת יהודי, ומתגלגלים רחמי' על ילד יפה ונחמד כזה לעשותו ליהודי אידיאט ומכער, ומשתדלה היא בחנוכה לגדלו לחנכו ולחכמו ללא תורה וללא יהדות... כשם שהילד היונק הולך וגדול על ידי החלב שהוא יונק משדי אמו, כן הנער הולך וגדול ברוח ובמוסר על פי החנוך שאמו מחנכתו, החלב מגדל את היונק בחמר, את גויתו ואבריו, והחנוך – ברוח, את נפשו ואת תכונתו..

וקוראה היא התורה ומזהירה את אבי הילד: לא תבשל גדי בחלב אמו! אל נא תפסיד את בנך הילד, את הגדי הרך, בחנוך שאמו נוהגת לו...

"בית ד' אלקיך, תביא ראשית בכורי אדמתך! אל החדר, אל הישיבה. אל בית אשר עיני ד' אלקיך בו, ואם אם הילד רוח אחרת לה, לחנך את הילד בחנוך אשר לא לד' הוא, חלילה, הזהר והזהר! לא תבשל גדי בחלב אמו!

בחיק האדמה.

(המשך מגליון ט"ו)

ב

כשוב יוסף לביתו, אחרי שאלו לשלום אמו החולה ואחרי בלותו אתה שעה קלה להפג את יגונה ולפזר את מחשבותי' הנוגות צוה להגיש לו את הארוחה. ויטול את ידיו ויבצע על הפת ויברך עלי', ואחר הוציא את צרור הכתבים ויחל לקרא בם והנה בראש הספר הקדמה. וזה לשונה:

מהלל שם ד' הפודה בעת צרה ומצוקה, גם אותי הציל מאסון נורא. על כן אהודנו כל ימי חלדי, ושמו אהלל קבל עם כל ימי צבאי. המקרים אשר עלו והשתרגו על צוארי, אחרות בחרט אנוש על פני ספר זה. והיו לזכרון לימי עולם ולתועלת לבני האדם.

אנכי, מאיר בן הקדוש ר' שלמה, המתגורר עתה באהלי ווענעציא הנעימה, אשר ממשלת העם (רעפובליק) תמשל בה, הנני אשכנזי מלדה ומבטן, ובעיר „מאלא" השוכנת על חוף היאר ווערר נלדתי".

יוסף לא האמין למראה עיניו בראותו את שם העיר „מאלא" בכתב יד הזה. „לפני שנות מאות אחדות—תספר האגדה—היתה העיר הזאת לא רחוקה מדאהלהויזען כפר מולדת יוסף, אך הדבר הנורא הרג באפו את כל יושביה ולא השאיר מהם שריד, ואיש לא ערב את לבו להציג כף רגליו על אדמת התפת הזאת, והעיר נהפכה לעיים ולאדמת ניר וזרע, ושמה נמחה מתחת השמים". יוסף חשב עד עתה, כי כמעין אכזב נובעת האגדה הזאת. ומה השתומם בפגשו עתה בכתב יד זה את שם העיר „מאלא", בתשוקה נמרצה הוסיף לקרא:

„שבע משפחות מבני ישראל גרו בעיר הזאת, אשר היו לעדה קדושה, אבי, זכרו לברכה, היה מורה לילדי בני ישורון, שוחט וגם מנעים תפלות ישראל בבית התפלה. שמחים היינו כלנו בחלקנו אשר חלק לנו ד' אלקינו. בשנת חמשת אלפים ומאה ותשע שנים לבריאת העולם, נהייתי בר מצוה, האח, מה גדלה שמחת הורי היקרים וחדות לבם בהגיעם להחג הנחמד הזה! אבל, אהה, חגנו נהפך לנו לאבל ומשושנו לאנחה! המות הנורא, אשר בשם „המות השחור" נקרא, פרץ פרץ במדינת אשכנז ויגזר על ימין ועל שמאל לאלפים ולרבבות מתושביה. אולם מחשבות בני הבליעל ומזמותיהם על שארית נדחי ישראל עלו על כלנה, כי אנשים רעים וחטאים, צפעונים ושואפי דם הוציאו דבה, כי היהודים שמו רעל בבארות המים. השמועה עשתה לה כנפים ותהי למטה זעם בידי הזדים וכעמיר לפני הקוצר נפלו היהודים לפי חרב הצוררים, ואין מרחם ומושיע... אינני חפץ להזכיר פה את שמות הקהלות

הקדושות אשר הובלו אז כצאן לטבח במדינות אשכנז. אך את אשר חזיתי אנכי, ואת אשר נקרה עמי אותה אספרה נגדה נא לכל עמי. גם בעיר „מאלא" הרימו צוררי היהודים את ראשם. אך שר העיר אשר את פושעים לא נמנה, קרא את אבי אליו ויאמר לו: „החישו נא, רבי שלמה, מלט לנפשותיכם ולנפשות אחיכם בניכם ובנותיכם. וגם את רכושכם קחו עמכם. כי זדים מתנכלים לכם לרצחכם נפש ולבוז את רכושכם". אבי ז"ל הביא את הבשורה האי-נעימה הזאת לבני אמונתינו. ובלילה ההוא לקחנו את כל אשר לנו ונברחה אל היער הקרוב אל העיר. כל שבעת המשפחות, ארבעים ושתים נפש אדם במספר. ויהי כבואנו היערה אמר אבי אל יתר אחיו: נסתירה נא את רכושנו בחיק האדמה, למען הקל מעלינו את המשא, וברצות ד' ובאנו אל המנוחה והמרגוע, נשובה לקחת מזה גם את רכושנו".

הטינו אזן קשבת לעצת פיו הנכונה. הרכוש היה כבד מאד בכסף, בזהב ובאבני חפץ, כי את כל יהודי „מלא" חנן ד' בעשר, וטודרוס ראש העדה היה איש עשיר מאד, חפשנו ומצאנו מקום נסתר בין עצים עבותים ונחפר שם בור עמק ונצפון בו את כל רכושנו. אהה! אין סופר את הדמעות הרבות אשר גרו אז כמים ארצה מעינינו! ויהי בכסותנו את מכמני הזהב והכסף בעפר הארץ, נשא הרוח פרי אלה אחת לתוך הבור אשר כרינו, אז פתח אבי את פיו ויאמר: בטרם יוציא הפרי הזה את נצו נשובה הנה לקחת את רכושנו אשר טמנו! אולם, אהה, תקותו נשארה מעל.

שני אחים.

(המשך מגליון י"ז)

ויהי אחרי חצות הלילה בנפל תרדמה על כל אנשי הבית ויקם ארי' ממשכבו וילך בברכים כושלות וברגלים רועדות ויפתח בלאט את מנעולי הדלתות

וישב וישכב במקומו, ויתכס עד ממעל לראשו ולא השאיר כי אם סדק קטן לראות דרך בו את אשר יעשה. והנה חבר צעירים באו הביתה, ובידיהם אקדחים והרבות שלופות, פלצות אחזה את ארי' למראה ברק החרבות השנונות ועיניו חשכו בחריתן ויוסף למשך את המכסה מעל לראשו, „הבה" — אמרו הצעירים הבאים — „הבה נהנה מן המסלה, ראשונה, את משרתי הבית לבל יהי' למפגע לנו על דרכנו" — ויגשו אל השפחה ויכרתו את ראשה, רעד קר עבר בכל עצמות ארי', שערות ראשו סמרו, ואימת מות נפלה עליו, פן גם עליו תעבר כוס, ובחפזם יעבירו גם אותו בשלח, הה, בידיו הביא את הכורת על ראשו, לעיניו פרץ נחל דם מצואר השפחה ונחרתה האיומה הקיצה את שאר המשרתים אשר נבהלו מאד למראה הרוצחים הפראים, אך בטרם הספיקו עוד להרים קול ולקרא לעזרה היו לברות לפיות החרבות החדות וחדר הבשול נהפך לשדה קטל, נהמת החללים ואנקתם החרישו את אזני הנער ארי' וכמעט אשר לא הסתתרה בינתו, אך לאשרו שמע והנה אחד הרוצחים אומר לרעיו: „השמרו נא בנפש ארי' לבל תגעו בו לרעה, כי אחי הוא" הדברים האלה השיבו את נפשו וישאף רוח ויפקח את עיניו לראות מי הוא הסוכך עליו ויכר את אחיו העלם, ויתעודד ויחזק לבו, אך בכל זאת לא הרהיב לקום ממשכבו לראות עין בעין את שאר הצעירים חברי אחיו, גם המחזה הנורא הזה אשר ראו עיניו בפעם ראשונה לימי חייו הרעיש: את מיתרי לבבו לא מעט; הוא לא הספיק עוד להביא את מעשיו בחשבון, לשים אל לבו כי רק הוא האשם בדמי כל הנקיים האלה, כי בידיו הביא עליהם את המות והרצח, והם לא חטאו לו ולא עשו לו רעה, ולפני יום ישבו אתו יחד סביב לשלחן שבת אחים ורעים ולא שערו האמללים ההם, כי האורב יושב להם בחדר, את כל אלה לא הגה עוד לב ארי', ולהפך הוא חכה בעינים כלות לראות את אחרית מעשי הרוצחים, איך יתפרצו אל שאר החדרים, אם יצליח להם לכבש על נקלה את ארון הבית אשר התהלל זה לא כבר באזניו, כי אקדח לו בחדרו וחרב פיפיות, ומה תעשה הגברת, היא תתעלף בודאי, — בזכרו את הגברת, עלו על לבו גם דברי' האחרונים, ורגשי חמלה נתעוררו בו — אבל הרגשות נמסו מיד ויאבד בהמון לבו ההומה לראות אחרית דבר, ואף כי עצמותיו רעדו ושיניו נקשו דא לדא ולרגעים הוסיף להתכנס ולהתכווץ תחת מכסהו, בכל זאת גברה עליו התשוקה לראות את סוף המעשה הבלתי רגיל הזה ותכליתו, וינעץ עיניו בצעירים המנצחים על המלאכה ולא גרע אותן מהם עד גשתם אל דלתות חדר האכל והנה הן סגורות...

(עוד יבא בע"ה).

תולדות אנשי שם.

(המשך מגליון 17)

לאות על שקידתו הנפלאה יספר בו, כי פעם בנסעו מחתונת אחד מבניו בפולין, לן באחד הכפרים, וחפציו לא היו עמו, ויבקש מבעל המלון לתת לו איזה ספר, ולא הי' כל ספר בבית האיש ההוא, כי כנו

הלומד בעיר לקחם אתו, מלבד ספר חירושי הרשב"א, וירא הגרעאז"ל והנה דף אחד חסר מהספר, ויאמר אל האיש, תחת אשר הטיבות עמי לתת לי ספר ללמד בו אשלים את הדף החסר, וישב ויעתק מאשר רשום בזכרונו את כל הדף ההוא, ואח"כ למד מתוך הספר כל אותו הלילה. ובהשמע בעיר הקרובה שהגרע"א לן באותו כפר באו נכבדי העיר לקבל פניו, אך הוא כבר יצא משם ולא מצאו כי אם העתקתו, ובדקו וראו שלא החסיר אף אות אחת מלשון הרשב"א ז"ל.

והגאון רש"ם ז"ל בספרו דבר זה אמר, לא על עוצם זכרונו של הגאון יש להתפלא, כי אם על חבתו וחפצו בתורה, אשר גם בהיות דברי הספר שגורים על פיו כל כך, בכל זאת הגה בהם כל הלילה ויהי' בעיניו כחדשים, וסים הגרש"ם, כי בזה יש לקנא, וכל העוסק בתורה בחשק כזה איננו שוכח לעולם.

נוסף על חכמתו ושקידתו הנפלאה הי' אוהב את הבריות מאד ומשתדל בטובתם בכל כחו, בממונו ובגופו להיות לפה ולמליץ לכל הדורש בדבריו ובמכתביו.

והמדה היותר נפלאה בו היא מדת תמתו וענותנותו, מעולם לא הכעים איש, ולא דבר אף לצעיר לימים בלשון נכח, לא נתן גם לבהור רק בשנים לשמש אותו, להושיט לו ספר, גם בלמדו תורה ברבים והי' צריך לאיזה ספר לעין בו, הי' קם מכסאו והולך לקחתו ממקומו, מעולם לא קרא לשום אדם תלמיד, וז"ל אשר כתב לבניו: עוד אבקש מבני שי' הלא תראה רבים מהשואלים אשר תדע כי למדו בישיבתי כו' אל תכנה את מי מהם בשם תלמיד, גם לא לכתב בלשון נכחי, כי מעודי לא קראתי לאדם תלמיד, כי אמרתי, מי יודע מי למד יותר ממי, אף כי עכשו שרבים מהם גדלו והצליחו בלמודם ועשו פרי, ואם תמצא באחד המקומות כתוב כן תדע שהוא הוספת המעתיקים בידעם שהי' מבני ישיבתי עכלה"ק. גם צוה לשואליו שלא להרבות בתוארים ומכ"ש שלא לכנותו בשם גאון וכן כתב לבנו הנ"ל: שנית אבקשך, שלא להעתיק השאלת שלום אלי, אשר באו בראש השאלות, כי אמרתי אני בלבי תמיד על דברת התוארים שנהגו גבן לכתב, אי איישר חילי אבטלינם, כי רבויין קשה ומיעוטן לא יפה, להכותב הוא אבק חנופה, ולמי שכותבין, או אבק נאות כי ירבו לו, או אבק שנאת חנם אם ימעטו, וכ"כ קצה נפשי בהם, עד שקבלתי עלי שלא להביט בהם ולא לקראותם, וכ"ש בל אחפץ בהם בדבר הנדפס פן אהי' לבוז בעולם האמת, וע"כ בכל מקום אשר תזכיר את שמי די בתאר „הרב" הרגיל לכל יושבי כסאות, עכ"ל. והאגדה מספרת, כי פעם כתב לאחד העשירים ההדיוטות מכתב ובראשו תוארים גדולים כאלה שכותבים עליו, ויצר להעשיר, כי אמר, אשר הגאון לצון חמד לו להתל בו ולתאר אותו במה שאין בו לא מיני' ולא מקצתי'. וישמר הדבר בלבו, ויהי בפגשו את הגאון ויוכיחהו בפניו על אשר שם אותו מטרה לחצי לעגו בכתבו עליו תוארים גדולים כאלה, „חס ושלום" — קרא הגאון — אמרתי, כי מנהג הוא שנוהגים בני העולם לכתב בכל מכתב תוארים כאלה, שהרי גם לי כותבים תוארים מה שאינם בי כלל".

(עוד יבא בע"ה).

התפלין.

(סוף מגליון 15)

פה. אחד הילדים צנום ורזה אשר בעוד שלשה חדשים תמלאנה לו שלש עשרה שנה דבר אחד ממלא את כל חללי לבו, והוא, התפלין, הן עליו להיות לאיש, ללבש תפלין, הנקלה היא? והרי עליו להשיג דוקא תפלין מעור אחד, מהודרים בתכלית, הבתים, הפרשיות והרצועות, והרי תפלין כאלה מחירן עולה לששה רו״כ ויותר, ומה הוא עושה? כותב הוא לאבותיו, כי דרוש לו סך כזה על תפלין. ובבית אבותיו אין לחם ואין שמלה, וכלכלתם נמצאה להם בקושי ובעמל, אבל גם הם אינם פוסקים מחשוב על דבר התפלין של בנם, אחרי אשר בחסד ד׳ זכו להגיע לשנה אשר בה יגדל בנם ויחבש פאר, ובעוד שהוא יושב בישיבה מפורסמת, מתפלל ולומד, האח, מה רב הוא האשר הזה! ואיך לא ישלחו לו לפחות שלשה רו״כ על המצוה היקרה והנשגבה הזאת? ומהמשכנים הם, האם הרחמני׳ המעתירה בקר וערב אל ד׳ על שלום בנה יחידה מחמד עיני׳ המתגורר בעיר רחוקה מאד, האם ההיא אינה עושה בחרף הזה נעלים לרגלי׳, נעלי׳ קרועות, מתמלאות שלג וקרח, אין דבר, שלום יהי׳ לה, הקור הקפאון זה לא כלום, אך תפלין לבנה הלומד בישיבה.. ושולחים הם לו שלשה רו״כ ושמחים הם באותו יום, ובוכים האב והאם בדמעות של גיל משונה, ותבשיל ובשר אינו בא אל פיהם, כי אין להם במה לקנותם, אוכלים הם פת חרבה ונפשם מלאה ענג על אשר מצאה ידם לשלח שלשה רו״כ על תפלין לבנם אשר יגדל לתורה ולחופה ולמעשים טובים; גם הילד יודע, כי אי אפשר הוא שתשיג יד אביו לשלח לו את כל הסך הדרוש, ועליו לקנות לו על כל פנים תפלין מהודרים, ומקמץ הוא יום יום מארוחותיו, מסתפק בלחם, ברג מלוח, וקובץ על יד עוד איזה סך, עד אשר מגיע הוא למזל טוב ליום שעליו להניח את התפלין על ידו ועל ראשו ממש... לרגשותיו אז אין קץ, משכים הוא לקום בבקר, רץ אל בית הטבילה, אינו מדקדק בכמים אם חמים הם או קרירים, ומזדרז לבא אל בית התפלה, בחרדת קדש מוציא הוא את התפלין מתוך נרתקן, מסתכל בהן בחבה וביראת הכבוד, סוקרן מכל צד, מברך עליהן מלה במלה ולובשן ומתפלל בכבד ראש ובכונה יתרה...

וכשמגיע יום מלאת לו שלש עשרה שנה, היום המאשר ההוא, היום שאין דוגמתו בכל ימי החיים, ביום ההוא יושב לו הילד בין חסידים ואנשי מעשה המטים אזניהם למה שהוא דורש מענינא דיומא, ופניו מפיקים חן ואורה, וכשהמסבים שותים לחייו ומברכים אותו ביראת ד׳ נאמנה ובפקודיו הישרים. עונה הוא אמן מקירות לבו על ברכותיהם, ומתוך עוני, מתוך סעודה קלה של דבשנים ורקיקים אחדים מתמלא הבית אורה ושמחה, שמחה של מצוה; מספרים נפלאות ונשגבות מקדושים אשר בארץ המה, שיחות מעניגות מעניני עבודה ויראה, ואזני כל

נטויות, ולבם מתעורר והומה, ומזמרים הם משכיל ומיטיבים לנגן לכבוד היום הגדול ולכבוד השם הנכבד והנורא החפץ לזכות את ישראל בתורה ומצות, ורושם חזק ונמרץ משאיר היום ההוא בלב הילד הבר מצוה...

נדבות אחים.

להילד בנימין חיים קאזרנאווסקי הלומד פה מלאו י״ג שנה ח׳ שבט נדב 18 ק״פ.

סטאראסעליא: מר גדלי׳ אווערבוך בהרפאו מחליו נדב 54 ק״פ.

וויטבסק: למר מיכאל מילנער מלאו י״ג שנה כ״ג שבט, נדב 72 ק״פ. יחי׳ בכל טוב ובארך ימים סלה!

ראהאטשעו: החתן מר אברהם קאצענעלענבויגין והכלה מ׳ רחל פאלאוויצקי נדבו ע״י אחי׳ הילד מר שמואל קאצענעלענבויגין יחי׳ א׳ רו״כ.

ר׳ שלמה ליפשיץ בעד בניו מאיר דוב, גדלי׳, ויודא ליב, ובתו חוה, בעד כאו״א 18 ק״פ ועוד 28 ק״פ. שמואל קאצענעלענבויגין, בן ציון פלאטקין, כאו״א 18 ק״פ. בן ציון גאלדין, בנימין ווייז, מענדל אקון, ליב יודא ראזין, דובער פיגין, נחום ישראל בינדער כאו״א 10 ק״פ.

הערחני־דניעפראווסק: יצחק וואלפאוויץ, צבי היימאן, דוד סלאוואטסקע, ברוך חברונין כאו״א 18 ק״פ. יחיאל קראשילשציקאוו 20 ק״פ. הנער שמואל ראבינאוויץ במלאת לו י״ג שנה 54 ק״פ.

קאליסק: ר׳ פייטל מלמד למז״ט לחתונת בתו 20 ק״פ.

יוהאוויטש: הרה״ג כו׳ רמ״מ בארינבוים למלאת י״ג שנה לבנו מר נחמי׳ יחי׳ 54 ק״פ.

חאדארקאוו: מר נחמי׳ סטראזניק, למלאת לו י״ג שנה כ״ב טבת נדב 26 ק״פ. בת סטריצלער למלאת לה תשע שנים ט׳ חשון — 9 ק״פ, שאול זלאצין 15 ק״פ, ישראל שטילמאן, מרדכי דוד ווארשאווסקי, משה יעקב מאטשניק, מרדכי פעלדמאן, משה סגל, בנימין פאליק, שמואל שפירא, משה שמיים, יוסף צבי כורך, שאול שפירא, משה אליעזר קאלינסקי, כאו״א 5 ק״פ.

דאבראייע: מר אברהם זוסמאן ושמחה יוסף בעד אמירת סיום פרק ראשון של מס׳ ב״מ נדבו 20 ק״פ. מר קלמן מינקאוו וקלמן ליווינטין בעד התחלת פרק שני 16 ק״פ. מר יודא ליב רודערמאן ומר יוסף טיוובעל עשרה ק״פ. מר שמואל ב״ר יושע 9 ק״פ. בת שבע טיוובעל 18 ק״פ.

בערעזנע: משה ציערנאווסקי 18 ק״פ.

צעצערסק: פנחס ניימארק 6 ק״פ. משה זמודריקאוו 10 ק״פ.

קאברין: מענדל יודילעווסקי 36 ק״פ.

דיסנא: יעקב יוסף פלאקחין 18 ק״פ.

Контора I. Шнеероона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред.-Изд. и Типографія I. Лурье, Гороховая, 48.

שנה ב״ה שניה

הָאָח

№. 19.

יום ג׳ פ׳ תרומה ב׳ אדר תער״ג.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את האח״ או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים. נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי׳ לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח״ עם משל׳ח: לשנה שני רו״כ. לחצי שנה רו״כ אחר, לרבע שנה חצי רו״כ, לחדש עשרים ק׳. בלי משלת מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

באדר משמיען על השקלים!

מתכבדים אנחנו לבקש מאת סוכנינו. אנשי שלומנו הנדיבים הנכבדים העמלים בהפצת הגליונות לשם התורה והמצוה: א) לשלח אלינו מיד את הכסף הנמצא בידם מן המוכן מפדיון „האח״. ב) להזדרז בגביית החובות שיבאו לידי גוביינא ושלוח הנה לא יאוחר מר״ח ניסן הבעל״ט. ג) להודיענו מיד אם תמצא ידם לחלק את הגליונות גם בחדש ניסן, בימים שאין הילדים מצויים בחדרים שלא נפסיד הוצאות הדפוס והמשלח. מקוים אנחנו אשר אנשי שלומנו הטובים והישרים בלבותם לא יתרשלו, ויזדרזו למלא בקשתנו בשליחת הכסף מיד ובגביית החובות לתועלת הענין הנשגב ולזכות להם עדי עד.

בַּדֵּי הָאָרוֹן וְנוֹשְׂאָיו.

הַמִּשְׁכָּן הַמָּרוֹם וְנִשְׂגָּב כָּל כָּךְ, הַנִּכְבָּד וְחָבִיב מְאֹד בְּעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּעֵינֵי הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים, עַד אֲשֶׁר מַרְבִּים הֵם לְהָבִיא נְדָבוֹת נְדָבוֹת אִישׁ מֵאֲשֶׁר מָצְאָה יָדוֹ: זָהָב, כֶּסֶף, נְחשֶׁת, תְּכֵלֶת, אַרְגָּמָן, אַבְנֵי חֵן וְאַבְנֵי חֵפֶץ; הַחֲכָמִים עוֹשִׂים בַּמְּלָאכָה, הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לִבָּן אוֹתָנָה בְּחָכְמָה טָווּ אֶת הָעִזִּים, כִּי מִקְדַּשׁ הַשֵּׁם הוּא, מָכוֹן לְשִׁבְתּוֹ וּמִשְׁכָּן לִשְׁכִינָתוֹ, כִּי אָמַר הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ לִשְׁכֹּן בְּאֹהֶל וּבִירִיעָה וּבְצֵל קְרָשִׁים יִתְלוֹנָן, לְהַרְאוֹת גָּלוּי לְעֵינֵי כֹל אֶת אַהֲבָתוֹ לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל; וְעַתָּה אַחִים, הָבָה נָבֹאָה נָא אֶל חֲצַר הַמִּשְׁכָּן, הָבָה נִרְאֶה שָׁם אֶת הַהוֹד וְהֶהָדָר, אֶת כְּבוֹד הַשֵּׁם הַשּׁוֹכֵן עַל כָּל אֲשֶׁר בּוֹ, וְרָאִינוּ וְנוֹכַחְנוּ מַה הוּא הַטּוֹב וְהַיָּקָר בְּכָל הַקֳּדָשִׁים הָהֵם וּבַמֶּה אַדִּיר הֶפְצוֹ.

הִנֵּה לְעֵינֵינוּ מִזְבַּח נְחשֶׁת גָּדוֹל, אֵשׁ מִמָּרוֹם בִּדְמוּת אַרְיֵה רוֹבֶצֶת עָלָיו, אֵשׁ אֹכְלָה מַיִם וְכָל לַח וָרָטֹב, וְאוֹכֶלֶת הִיא אֶת הַכְּבָשִׂים, הָאֵילִים וְהַפָּרִים, וְכֹהֲנִים צְנוּפֵי שֵׁשׁ וַחֲבוּשֵׁי שֵׁשׁ, זְרִיזִים וְקַלִּים כַּצְּבָאִים עוֹלִים וְיוֹרְדִים, מַעֲלִים אֶת הָאֵבָרִים מִן הָרִצְפָּה לַכֶּבֶשׁ, מִן הַכֶּבֶשׁ לְמִזְבֵּחַ, זוֹרְקִים וּמַצְלִיפִים אֶת הַדָּמִים עַל הַקְּרָנוֹת בְּחֶרְדַּת קֹדֶשׁ, וּמִתְכַּפֵּר לְבַעֲלֵיהֶם כָּל עָוֹן וְכָל חַטָּאת... הָאָח, מַה נִּשְׂגָּב הַמַּחֲזֶה הַזֶּה!

אֲבָל, נַטֵּה נָא אָזְנֵינוּ, הֲנִשְׁמַע קוֹל הַשֵּׁם מְדַבֵּר מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ? לֹא.

הָבָה נֵלֵךְ הָלְאָה, נָבֹאָה נָא אֶל הַמִּשְׁכָּן פְּנִימָה...

והנה ברק הזהב המבריק מעל קירות המשכן מכה אותנו בסנורים, רגעים אחדים הננו מכים בתמהון ובחרדה עד אשר לאט לאט הננו מסכינים אל האורה השפוכה שם והננו רואים לימיננו מנורה גדולה, מנורת זהב טהור, כפתורי׳ ופרחי׳, מה קדוש הוא אור שבעת הנרות! ומה גדול הוא הנס בנר המערבי שאינו נכבה לעולם!..

לשמאלנו — שלחן זהב יפה וטהור ועליו שתים עשרה חלות, וחמות הן גם ביום הלקחן כביום צאתן מן התנור, ונס ומופת הוא. כי חביבים ישראל לפני המקום, ורומזים הם המנורה והשלחן ומורים על החכמה והעשר, החכמים יאירו לארץ ולדרים עלי׳ בחכמתם, העשירים יערכו שלחן מלא דשן לכל רעב וצמא, ומטה אני את אזני וחפץ לשמע בקול דבר השם, אך אין קולו יוצא לא מן המנורה ולא מן השלחן, לא מן החכמה ולא מן העשר ... והנני צועד הלאה, והנה מזבח קטן, מזבח זהב, ועתר ענן הקטרת עולה מעליו, וקדוש הוא מאד המזבח הזה, כל קרבן וכל מנחה לא יקריבו עליו, כל חלב וכל דם לא יקטירו עליו. מלבד קטרת הסמים הדקה מן הדקה, הטהורה והקדושה, אך גם במקום הזה אין אמר ואין דברים . . .

והנה פרכת לפני, מחשה אנכי ומחריש, מתבונן לדעת אי מקום כבודו? והנה קול מדבר, קול אלקים חיים מדבר מעבר לפרכת. מבין שני בדי הארון, שם השכינה שורה ושם מקום הקדש, והדברים המנחים בארון מה הם? שמא סבורים אתם, פנינים ומרגליות, פז וזהב אופיר, או שמא שבעים לשונות ומגדלים הפורחים באויר? לא, אחים, אין בארון רק שני לחות הברית... התורה המצוה על המעשים הטובים והמזהירה על הרעים, התורה הקוראה: „כבד את אביך.. לא תרצח. לא תחמד״. התורה

הזאת היא החביבה והיקרה מכל אשר גם במשכן ובמקדש, ובמקום אשר היא שם, שם גם כבוד השם שוכן ושם הוא מצמצם את שכינתו ומשם רבנו משה, אבי הנביאים, שומע את הקול מדבר אליו . . .

* * *

הרואים אתם אחים, מה גדול ערך התורה?

כסבורים אתם שהחדרים המרוחים אשר בבתיכם, הרצפה המשוחה בששר, שלחנות עצי השטים, מנורות הכסף, כפות הזהב, כסבורים אתם שהם דברים נכבדים, שלהם ערך גדול בעיני האלקים, לא אחים. אם אין תורה כל אלה מאפס ותהו נחשבו לו, החדר שאתם לומדים בו, הנמוך והשפל, שלחן העץ המתנענע מזקן המלא סחבות ובלויי ספרים, הם החביבים לפניו והנכבדים בעיניו ובהם הוא חפץ. התנוק הפעוט הקורא „אלף בית״ קמץ אלף-א! הילד הקטן הקורא אחרי רבו מקרא וכתובים וספורי הנביאים, הנער המצפצף „הויות דאביי ורבא אלה הם כלי בית השם ואתם הוא שוכן.

ולא לחנם אמרו חכמינו זכרם לברכה: „מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב״ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה״.

כי גם בהיות המקדש קים אין כבודו אלא בין שני בדי הארון, ארון התורה. ואין כל הקדושה החופפת על הכל אלא מזיוה והודה בלבד.

וכבודה של תורה היכן היא?

בחדרים אשר בכל עיר ועיר, בבתים שצפצוף של תנוקות של בית רבן עולה מהם. בבתים שהם מצפצפים מקרא, משנה וגמרא...

אבל, באמת, גם הם אינם אלא כעין „מקדש מעט״ בערך „הישיבות הגדולות״. כבוד התורה יקרא דאוריתא, הוא המופיע בכל גדלו ותפארתו רק בישיבה. בבואכם אל הישיבה, בהציגכם רגלכם על סף ביתה, מיד מצג לפניכם מחזה

נִפְלָא. עוֹלָם מָלֵא תוֹרָה! לֹא כְחַל וְלֹא פִּרְכּוּס, לֹא רִקְמָה וְלֹא שְׁלַל צְבָעִים, כִּי אִם תּוֹרָה וְתַלְמוּד בִּלְבַד, זֶה קוֹמֵט אֶת מִצְחוֹ לִקְמָטִים, זֶה מְסַלְסֵל בְּקוֹלוֹ, זֶה מֵנִיעַ כָּל יְצוּרֵי גֵווֹ, וְזֶה מֵרִיעַ לִקְרָאתוֹ, וְכֻלָּם אוֹמְרִים כָּבוֹד, כָּבוֹד לַתּוֹרָה וּלְחַכְמֵי הַתּוֹרָה...

וְהַבַּיִת הַזֶּה הוּא הַבַּיִת אֲשֶׁר כְּבוֹד הַשֵּׁם שׁוֹכֵן בּוֹ; בַּחוּרֵי הַיְשִׁיבוֹת תַּלְמִידֵי הַמּוּסָדוֹת הֵם הַבַּדִּים אֲשֶׁר הַמָּקוֹם ב"ה מְצַמְצֵם שְׁכִינָתוֹ בֵּינֵיהֶם. וְאֵין לוֹ בְּעוֹלָמוֹ אֶלָּא אַמּוֹתֵיהֶם שֶׁל הַהֲלָכָה. הֵם הַנְּתוּנִים בְּטַבְּעוֹת אֲרוֹן הָעֵדוּת וּמִמֶּנּוּ לֹא יָסוּרוּ לְעוֹלָם.

וּמָה נִּכְבְּדוּ נוֹשְׂאֵי הָאָרוֹן, הַמְּרִימִים אֶת הַבַּדִּים וְעַל כָּתֵף יִנָּשְׂאוּם!

הַנְּדִיבִים הַמַּחֲזִיקִים בְּלוֹמְדֵי הַתּוֹרָה וְתוֹמְכִים בָּם, הֵם הַמְּאֻשָּׁרִים הַקְּרוֹבִים אֶל הַתּוֹרָה קִרְבַת רוּחַ וּבָשָׂר, הֵם הַכֹּהֲנִים הַמְּכַהֲנִים בְּקֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים. הֵם הָרִאשׁוֹנִים וְהַנִּכְבָּדִים בִּצְבָא עֲבוֹדַת הַמִּשְׁכָּן, וְיֵשׁ אֲשֶׁר רוֹאִים הֵם אֶת שְׂכָרָם בְּעֵינֵיהֶם, כִּי בְעָבְרָם בְּמַיִם רַבִּים, בְּמֵי הַיַּרְדֵּן הַמָּלֵא עַל כָּל גְּדוֹתָיו, אָז – הָאָרוֹן נוֹשֵׂא אֶת נוֹשְׂאָיו...

בְּחֵיק הָאֲדָמָה.

(המשך מגליון י"ח)

ג.

„לָמָּה אֵינְךָ אוֹכֵל, יוֹסֵף בְּנִי?" – הִפְסִיקַתּוּ אִמּוֹ – „הֲלֹא כְבָר נִצְטַנֵּן הַמָּרָק וַיְהִי לְקֶרַח, הַנַּח אֶת הַכְּתָבִים מִיָּדְךָ כִּמְעַט רֶגַע, אֱכוֹל וְאַחַר תִּקְרָא" --

„סִפּוּר מְעַנְיֵן מְאֹד – עָנָה יוֹסֵף בְּהַנִּיחוֹ אֶת הַכְּתַב-יָד – וַיֹּאכַל בְּחִפָּזוֹן אֶת אֲרוּחָתוֹ וַיְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וַיּוֹסֶף לִקְרֹא:

„וַיְהִי בְּכַסּוֹתֵנוּ אֶת הַבּוֹר בֶּעָפָר, וְגַם זְמוֹרוֹת

וְעַנְפֵי עֵץ הִנַּחְנוּ עָלָיו עַד אֲשֶׁר לֹא נִכַּר כְּלָל הַמָּקוֹם לְעֵין רוֹאֶה, וַנָּחֵל לָשִׁית עֵצוֹת בְּנַפְשֵׁנוּ מַה לַּעֲשׂוֹת עַתָּה. בֵּין כֹּה וָכֹה וְהַשַּׁחַר הוֹפִיעַ, וַנִּגְמַר אֹמֶר לְהִתְפַּלֵּל רִאשׁוֹנָה אֶת תְּפִלַּת הַשָּׁחַר. הַיּוֹם הַהוּא, יוֹם הַשִּׁשִּׁי הָיָ', יוֹם בּוֹ נוֹלַדְתִּי. וּלְמָחֳרָתוֹ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת אָמַרְנוּ לָחוֹג אֶת הַ„בַּר מִצְוָה" שֶׁלִּי, הִנַּחְנוּ אֶת הַתְּפִלִּין עַל זְרוֹעוֹתֵינוּ וְעַל רָאשֵׁינוּ וְהִנֵּה קוֹל רַעַשׁ וְקוֹל צְעָדִים הִקְשִׁיבוּ אָזְנֵינוּ...

הֲמוֹן הָעָם הִבְקִיעוּ בַּלַּיְלָה בְּבָתֵּינוּ וַיִּמְצְאוּ אוֹתָם רֵיקִים; הַנּוֹרָאִים הָאֵלֶּה אַחֲרֵי שֶׁלְּלָם דַּיָּם אֶת אֲשֶׁר הִשְׁאַרְנוּ אַחֲרֵינוּ, מִהֲרוּ לָרוּץ הַיַּעְרָה לְהָרְגֵנוּ נֶפֶשׁ וְלָבוֹז אֶת רְכוּשֵׁנוּ. מַחֲשַׁבְתֵּנוּ הָרִאשׁוֹנָה הָיְתָה, כְּשָׁמְעֵנוּ אֶת קוֹל הַהֲמֻלָּה הַהִיא, לָנוּס עַל נַפְשׁוֹתֵינוּ, אוּלָם אָנָה נִפֶן וְאָנָה נָחוּשׁ לְעֶזְרָה? הִנֵּה הַיַּעַר עוֹמֵד עַל מִישׁוֹר רְחַב יָדַיִם, וְאִם נַעַזְבֵהוּ, אָז אֵין לָנוּ מָקוֹם מִפְלָט; וְלָכֵן אָמַרְנוּ לְהִשָּׁאֵר עַל עָמְדֵנוּ, לָשׂוּם נַפְשֵׁנוּ בְכַפֵּנוּ לַעֲמֹד נֶגֶד הַצּוֹרְרִים הָאֵלֶּה, אַךְ בַּמֶּה נֶחְשַׁבְנוּ אֲנַחְנוּ מְתֵי הַמִּסְפָּר נֶגֶד הֶהָמוֹן הָרַב הַזֶּה, אֲשֶׁר כִּזְאֵבִים שׁוֹקְקִים וְנִכְסָפִים לַטֶּרֶף הִתְנַפְּלוּ עָלֵינוּ? וּמָה גַּם בִּרְאוֹתֵנוּ אֶת הַמַּחֲנֶה הַכָּבֵד הַזֶּה, אָז כְּבָר רָאִינוּ בְעֵינֵינוּ, כִּי אֵין מִפְלָט לָנוּ, וְלֹא לְעֵזֶר וְלֹא לְהוֹעִיל תְּהִי' הָעֵצָה הַיְעוּצָה. וַיְהִי בְּגִשְׁתָּם אֶל מְקוֹם עֶמְדָּתֵנוּ, וַיִּקְרַב אָבִי אֲלֵיהֶם, וַיֹּאמֶר:

„מַה תַּחְפְּצוּ מִמֶּנּוּ?"

„אֶת נַפְשְׁכֶם וּרְכוּשְׁכֶם כְּלָבִים!" קָרָא רֹאשׁ הַגְּדוּד, אִישׁ נוֹרָא וְאָיוֹם, אֲשֶׁר יְדַעְנוּהוּ הֵיטֵב בְּשֵׁם „הַיינריך האדום".

„אֶת שְׁנֵיהֶם יַחַד לֹא תוּכְלוּ לָקַחַת" – עָנָה אָבִי – „אֶת רְכוּשֵׁנוּ טָמַנּוּ בְּמָקוֹם נִסְתָּר, וְאִם תִּשָּׁבְעוּ לָנוּ בִּשְׁבוּעוֹת הַיּוֹתֵר קְדוֹשׁוֹת, כִּי תָחוּסוּ עַל נַפְשׁוֹתֵינוּ, אוֹ אָז יִוָּדַע לָכֶם מְקוֹם מַצְפּוּנֵנוּ".

„הַס!" קָרָא הַיינריך – „אֶת שְׁנֵיהֶם תִּכְסוֹפְנָה נַפְשׁוֹתֵינוּ לָקַחַת כַּסְפְּכֶם וְחַיֵּיכֶם! אֲנַחְנוּ נֶאֱנָס

אתכם להראות לנו את המקום אשר בו צפונים מכמניכם".

ויאמר להתנפל על אבי ולהכותו נפש. אולם כהן נוצרי אחד אשר התארח לחברת השודדים האלה, הניאהו מלהפיק מזמתו זאת.

„הרף !" — קרא הכהן — „אם היהודים האלה יסירו את המסך המבדיל ביניהם ובינינו ויזרו הלאה את חקי דתם, או אז נחוס על נפשותיהם". התחפצו להמיר דתכם ולהיות נוצרים כמונו היום ? — אמר בפנותו אלינו.

„לא, לא!" קרא אבי ועיניו נוצצו בחריהן מרגשי קדש — טוב לנו המות מחיים כאלה !" גם אנחנו כלנו, האנשים, הנשים והטף מלאנו את דברו.

(עוד יבא בע"ה)

נדבות אחים.

אלכסנדרי': הילד מר אברהם יהושע איטקין יחי' בה"ר ז"ל נדב 76 ק"פ במקום טלגרמא, ומביע בזה רגשותיו וברכתו העמוקה ברכת מז"ט לאחותו מ' געסי' על בואה בקשר התנאים עם הבחור התמים הרה"ת מר גרשון חן מראגאטשעוו, יאשרוה בנות, ואשר יהי' מנת חלקם תמיד.

אדעססא: האחים הנאהבים מר שלמה ונפתלי בני הג' הנדיב רש"א רוליצקי יחי' נדבו עשרה רו"כ.

אושאץ: על שמחת קש"ת של הבחור מר דוב הכהן יחי' ובו"ג פיגא רבקה נאספו הנדבות האלה: החתן דוב הכהן א' רו"כ; הכלה פיגא רבקה 30 ק"פ; שאול שאצמאן 54 ק"פ; מענדל הכהן, מענדל גוטקין, ישראל יאזמיר, זאב פוטערמאן כאו"א 50 ק"פ; זלמן לעווין, יצחק שיינקמאן כאו"א 25 ק"פ; נחמן אסמאן, צבי מרדכי פוטערמאן, מאיר יפה, יחיאל האלאמשטאק כאו"א 30 ק"פ; אברהם הכהן, נתן לעווין, רחל דאווידאוו כאו"א 20 ק"פ; הרב ר"י נאוויק, השו"ב רש"נ נימאיטין, חיים פערלישאן, זלמן דיסמאן, חייב אלי' דיסמאן, שמואל דרויאן, ליב מאגארשאק, זלמן הלל פליסקין, שמואל זעלצ־בערג, יהושע פינשקער, בתי' כ"ץ, כאו"א 18 ק"פ.

ארשא: יעקב מאדל בר מצוה כ"ה טבת 36 ק"פ; תנחום איזמאזוג 18 ק"פ; האחים מאיר ושמעון לעווין 36 ק"פ; מ"ה: משה אליעזר וויגאדסקע, אברהם קאנטער כאו"א 25 ק"פ; האחים משה וזוסמאן נינזבורג 20 ק"פ; שמחה ווינארסקי 15 ק"פ; חיים צואר, אנשל תומארקין, ברוך ליב

שטיינגארד, שלמה ליבשטער, שמואל ברוק, משה סילאוויאוו, זלמן שליט כאו"א 10 ק"פ.

באריסאוו: מר פנחס בנימין ליבערמאן למלאת לו תשע שנים בי"ב שבט העבר נדב 50 ק"פ.

בעשענקאוויצי: למלאת י"ג שנה למר ברוך אשר סליפייאקטאוו ביום ז' טבת נדב א' רו"כ. האחים אלי' ושלום יפה 18 ק"פ.

באבינייץ: למלאת י"ג שנה למר שרגא פייווש רעוזין ביום כ"ג שבט נדב אחיו והתמים יחי' 18 ק"פ.

גזאטסק: נדבות יא"צ: ר' גרשון מלכין 35 ק"פ; ר' אברהם יעקב מערענאוויץ 20 ק"פ; ר' משה איזאיטעל 13 ק"פ; מ"ה: אפרים גארעליק א' רו"כ; האחים יעקב וליב איידעלנאנט 90 ק"פ; ר' משה ראשקין א' רו"כ; יעקב יוסף ראשקין 54 ק"פ; ר' אייזיק צירלין, ר' אהרן ישעי' דווארמאן כאו"א 10 ק"פ; ר' יוסף אייזיק הייקין 5 ק"פ; פלאי 68 ק"פ.

דאלינסק: מר מיכל בורסיוק 55 ק"פ.

דאקשיץ: ר' שמואל פרידמאן בעד התונת בנו משה יחי' ד' שבט 90 ק"פ; מהחתונה של מר מ"מ ריווין עם ב"ג אסטע ישולע דייץ ע"י הילדה הנה דבורה דייץ תחי' א' רו"כ עם 63 ק"פ; מ"ת: זלמן אשר דייץ, ברוך קאפעלעוויץ, יצחק שפירא כאו"א 5 ק"פ.

דוקאר: מ"ה: יוסף ואחיו דוב אידעלציק כאו"א 15 ק"פ; אהרן ואחיו אידל גרינפעסט, שמחה כהן, מרדכי קאזנינסקי, יצחק וואשקאוויטש כאו"א 5 ק"פ; חי' ואחי' שלמה בני הרב 9 ק"פ.

דאבריאנקא: ע"י ר' ישראל דוב ישו"ב א' רו"כ עם 25 ק"פ, ליום מלאת י"ג שנה לבנו מו יעקב יחי' י"ב כסלו העבר נדב 36 ק"פ. מ"ה: יעקב שארקין, זאב סערדינסקי, שניאור ברוכאוויץ, יואל לייקין הכהן, ליב ליפקין, זעליג הורעוויץ, כאו"א 18 ק"פ; זלמן פריידין, נח קאברינסקע כאו"א 10 ק"פ; מאיר זלמן כרמל, נחום זלמן רעשין, אליעזר ריל, בנציון באלאטין, נח ראבינאוויץ, טובי' צערנין כאו"א 5 ק"פ; ליב עסטרין, פנחס טריהובאוו, מוסיע שווארץ, דוב עסטרין, זיאטע ברוכאוויין כאו"א 9 ק"פ.

האמעל: מר יודא אידל ב"ר שניאור זלמן אהראני' יחי' ביום כלולתו בחדש טבת העבר נדב חמשה רו"כ.

חאטימסק: אלטר גלוסקער, אהרן ואייזיק סאק־סאנאוו כאו"א 5 ק"פ

ליבאווא: הילד מר ארי' ליב חאלפין בהתעננו על מקרא האח נדב 25 ק"פ.

ליאזנא: האחים נת וירוחם ישמרי' בעזמאזגין 36 ק"פ.

נעוול: אייזיק פאניזאווסקי 20 ק"פ; קלמן צוויק 15 ק"פ; אהרן גינצבורג, יוסף שמואל וויהאנסקי כאו"א 10 ק"פ; חיים רפאל ישערעשעווסקי, אליעזר דובער נאכמענכאהן כאו"א 12 ק"פ.

(עוד יבא בע"ה).

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред.-Изд. и Тѵпографія І. Лурье, Гороховая, 48.

שנה שניה — ב"ה

האח

№.20

יום ג' פ' תצוה ט' אדר תער"ב

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם מש'ח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי שכנים פטורים מדמי המשלח.

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-תתמימים, וצדקה תחי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

הננו מתכבדים לבקש מאת הותמינו הנדיבים, המלמדים הנכבדים והילדים היקרים להזדרז בתשלומי „האח" בחדש זה. ההתרשלות, הקולות והוראות ההיתר הנוהגות בכסף קדשים זה, גורמות הפסד גדול למערכה ולקופה הילדים, והננו אנוסים להכריז ולעורר על החובה והזריזות בתשלומים עד פרוטה אחת. ולצדקה תחשב להם וצדקתם תעמד לעד.

עד דלא ידעי.

בלב נכון ושלם איך אשמח אגילה
על מות האגגי לפני אלפי שנים,
אם מותו אך כתוב בספר במגלה
ופה חיים אתנו, עוד אלפי המנים?

מה רבו המוחות, החושבים מחשבות
להשמיד. חלילה, מזקן עד נער!
ואיך יערב לי יין, המשמח לבבות
אם על ראשינו, מתחולל אך סער?

שם במסתרים. בלשונו הכנו
אויב היהודים, המן הצורר.
ולעיני השמש, בימינו אנו
לבזה ולקטל, כל אויב מעורר.

אם על ראש מרדכי, חמת המן נתכה
בבית מלך אחות, עוד לנו היתה.
אך בדור זה עתה. אשמח איככה
אם גם אחות לאויב מכרה נשמתה?...

ובטוחים בחיים, לפחות, לשנה
אחינו אז היו, בימי צרה ההם;
אך עתה, מי יתן ערבה נאמנה
בעד חיי היהודי, למצער, ליום?

ואיך יערבו לפי, ממתקים, מעדנים,
בלב נכון ושלם, איך אשמח שמחה,
אם מלאה כל ארץ, המנים המנים,
ואין גם זוית ופנה, שמה לברח?

ושואלות כל אלה, הבינה, הדעת,
השופטות כל דבר למראה עיניהן;
אך עוד אחת חי', בלבי נובעת
באמץ, הבטחה, עולה עליהן —

באלקים האמונה, היא תנחמני,
כי מתהלך הוא אתי, כאח וכרע.
ואין ספק בלבי, כי הוא יצילני,
אף כי איך ובמה, אינני יודע..

אינני יודע... אבל מאמין אנכי..
מאמין בשם, כי את עמו לא יטש...

וְרַק זֹאת הָאֱמוּנָה, הִיא תָקְפִּי וְכֹחִי
לַעֲרֹץ כָּל אוֹיֵב. כָּל הָמָן, כָּל טִיטוּס...

אִם מַאֲמִין אָנֹכִי, בְּלִי שֵׂכֶל וַחֲקִירָה
וּמוֹסֵר לוֹ נַפְשִׁי, בְּשִׂמְחָה וּבְתָמִים,
אֵרוּתִי מִלִּבִּי, כָּל יָגוֹן אֲסִירָה
וְאֶשְׂמַח בְּפוּרִים כְּדַת כָּל הַיָּמִים...

פ ו ר י ם.

„וואָס מאַכט איר ר׳ פורים?" — האָב איך אַ גישרעה גיטאָן כּאַלינדריג אים אף דער האלדז, איך האָב טאקע נאָך אים זעהר גיבּענקט, פון חנכּה אָן ווארט איך אף איהם, איך האָב גיצעהלט די טעג, די מינוטין — וואָס זשע מאַכט איהר? ווי איז אייך גינאַנגען דער יאָהר?"

„אי, בּעסער ניט פרעג" — ענפערט ער — „איך בּין פון פרס קוים א לעבּענדיגער אנקלאָפין, ראָרט

שעשועים.

באחת ערי ישראל ברחוב היהודים פגשתי חבורה מחמשה היוצאים מפתח התבה זה אחר זה זקנים ונערים בלתי סדר. שלום לכם אחים! אמרתי להם, שלום! ענו כלם פה אחד, אמנם כי אחים אנחנו אב אחד לכלנו, אבל לא מרחם אחד יצאנו, בני שלש פלגשים אנחנו. אז שאלתי את ההולך ראשון: מה פרצת עליך פרץ לצאת ולעמד ראשון? ויען ויאמר: לי משפט הבכורה, אף כי אמי לא ראשונה היא לאבא ואחרון אנכי לה, אבל בגבורות שמונים באתי, ולשנותי, מאחי בני אמי אף אחד לא הגיע, לפעמים כמה הולקים לי כבוד ראשונה, פתחון פה יש לי בכל מקום, פז, פנינים יכבדוני, פטרונים, פחות יבכרוני ולראיש ישימוני. אחריו השני בשמעו טענות אחיו ,,קתני נא אחריך, אחי בן אמי'' הפציר והבטיח להיות להם לעבד ולשרת אותם בכל דרכיהם, ,,הלא לעבודה נוצרתי מבטן אמי, לרוץ תמיד לפניהם או לאחריהם'' אמר בשפתי חלקות — ,,והנני גם להרבות מספרם''. השלישי בראותו כי אחיו נוטלים את מקומם זה בגבורה וזה בשפתי חנף, אמר בלבו, מעמדי לא אזוז גם אנכי, וכדי בזיון וקצף, באמת הי׳ נאה רק לי להיות ראש וראשון, הלא עיניכם רואות, רבנים ורבנות יתנו לי מקום בראש, יען בלעדי אינם כי אם בנים ובנות כדרך כל בני הארם, רעים אהובים כי יתרועעו ראשון אנכי להם, רנה ושיר יסבבו בי פניהם ואחוריהם, ופן תאמרו רש אנכי, ווידי רפה מלעשות חיל, ראו כי רעה נגד פניכם והרויתי אתכם לענה וראש, אם לא כי רחמים רבים תבקשו, אך גם אז רק בי הדבר תלוי ואני בראשם. ויהי כאשר כלה לדבר והנה אחד מהם קטן במראה ודל בקומה מסתופף

אז יעצט כּאָמכּעס, פּולימיאָטין, ס-איז א שרעק דער מאָנען זיי".

„נו מילא —, מיר האָבּין גיהערט" — טרעסט איך איהם — „אָבּער גילובט איז השי"ת, איהר זיינט ארוים כּשלום?, קומט זשע „פאר כּרעגגין אבּיסל".

מיר זיינען גיגאנגען צו מיר אין שטוב, ווי איהר ווייסט שעהן פון פאר א יאָהרין איז בּא מיר דער טיש שעהן גיוועזן גינגרייט, א פלעשעלע, פאר כּייסין, האָט ניט גיפעלט, און מיר האָבּין זיך אבּיסל צו רעט, ר׳ פורים מיינער אָבּער איז ניט פרעהלאך, ער איז שעהן אלט, האָב איך בּעמערקט, ניט אין אללע הייזער קומט ער אריין, אָדער ער קומט און ווערט זעהר קאלט אוף גינומען, מען קומט איהם אָבּ מיט וואָס עס איז, ווי א אלטער אַ אוים גיוועבּטער האָט ער א פנים, ניט די „משלח מנות", ניט די „מתנות לאביונים". ניט די „סעודה" ניט די פרעהליכקייט.

„ווייסט איהר וואָס?" — זאָג איך צו איהם — „אַזו ווי איך האָב שעהן גינעמען א קאָפּ האָב איך שטארקייט אייך זאָגין, אז איהר ר׳ פורים, איהר

בצלם ומתהנן לאחיו שיפנו גם לו מקום בתוכם, מבטיח הוא שישב בלאט, לא ירים ידו ולא ישמיע קולו, ובכל כחו ישתדל תמיד ראשון למלא חפצם, ילך, יעשה, יבא במצות אחיו וינבא על עתידותם, מיד נכמרו רחמיהם על אחיהם הקטן והרשו לו להשאר על מקומו, באמרם, יען יפה הוא, ובמשקה המשמח א׳ ואנשים כפול הנהו, ישב נא אתנו, גם הוא התפאר באזנינו, כי ראש וראשון הוא בים, ובמים עומד הוא בתוך, וכל יכל הוא ולא יבצר ממנו גם להטביענו. הוי! — ענה האחרון — אל תיראו מפני הזבוב הקטן הזה, אם רק אותי תקחו עמכם ללכת אחריכם, הנני תוקע לכם את כפי, כי לא יגע בכם לרעה מבלעדי, הן בים שם אני, ובמים כחי גדול כפלים, גם מטר לא ירד בלתי, ובמדבר ראש הנני, ראשון אנכי להשים מס על המדינות, ויש אשר מר הנני, אך גם מתוק אין זולתי. ויענו אחיו בקול אחד נקח גם אותך אתנו, רק אם תתן ערבה שלא ישטפונו מי־הים, לכן שים עצמך כתבה ועמוד באהרונה.

אדעססא, יו״ש.

מדרש פליאה.

פתחי׳ זה מרדכי, הדהד״א, והי׳ ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד. שו״ב מקריוויטש.

חידה

שתי אחיות הן, ושלישית מסוף העולם ביניהן, ביהודים לרעה נתנו עיניהן; לכן מהפכים סדרן ביום זה, ואוכלים אותן בכל פה. יעקב אהרן יודקין.

וואָלט מיר נור קיין פאר איבל ניט האָבין, איר זיינט שעהן אלט, זעהר אלט, מען באדארף שעהן האָבין א פרישען פורים".

„נו" ענטפערט ער אזו פריש — „נו, וואס איז די מניעה? נישט דאָ מיידין קיין המן? מען האָט דען אללע המנס אויס גיהאנגען?

„יע" — ענפער איך — המנ-ס איז דאָ גינוג, עס וואָלט ניט שטייען קיין טעג אין יאָהר אף מאכין פורים-ס; אָבער...

„וואָס אָבער?" — פרעגט ר' פורים — „רעד גאנצע ווערטער".

„אָבער" — זאָג איך — פורים ווערט פון צוויי זאכין: „להשמיד להרג ולאבד" און „ונהפך הוא", איז „להשמיד להרג ולאבד" שעהן דאָ, אָבער „ונהפוך הוא?..

„סאיז דאָ נאָך א זאך" — ענפערט ר' פורים — „צום ובכי ומספד" ווילט זיך אייך א פרישען פורים? פוילט זיך ניט פאסטין פריער, וויינען און בעטין, שרייען צו השי"ת ווי אמאָל האָט זיך נעפיהרט, מיט אייערע נייע גאנגען וועט איהר גאָר נישט מאכין, איהר מאכט נאָך ערגער, חוץ השי"ת קען קיין איינער ניט העלפין און אָן איהם קען קיין פורים ניט ווערין..

זיין ענפער האָט מיר ניט נאָר גוט גישמעקט, וויינען האָב איך ניט גאָר ליב, און פאסטין פשיטא ניט, „ווייסט איר וואָס?" — זאָג איך — „זאָל אייך השי"ת מאריך ימים ושנים זיין, לחיים ר' פורים!" — לחיים טובים ולשלום!

יוסי שותק.

יוסלי בן חיים הנפח, הי' נער מצוין בין כל חבריו בני גילו, כל בני העיר הביטו בקנאה עזה על חיים הנפח, שהקב"ה זכהו בבן שכמותו, כל האמהות התברכו בו בהצינן אותו, את יוסלי, למופת לבניהן; ואמנם הוא הי' נער מהלל בתשבחות, לא נראתה בו אותה ההשתובבות המוזרה, שאנו רגילים לראות אצל שאר הנערים, לא נמצאה בו אותה הפראיות הילדותית השכיחה אצל נערים בלתי מתנכים די צרכם; הוא הי' משחר טל ילדותו, שלו, שוקט ושאנן, בבית הוריו, בחוץ בחברת חבריו, בבית התפלה וגם ב„חדר" הי' מתנהג תמיד להיות בדעה מיושבת לבלי התרגש ולבלתי הסתער בהתפעלות יתרה. כשהי' משחק את חבריו נזהר יוסלי מהונות את מי מהם אפילו באונאת דברים, כשספר דבר מה לחבריו האמינו בו, כי כל דבריו אמת וצדק; בבואו אל בית התפלה להתפלל לא הי' משוטט שם הנה והנה, אלא הי' יושב או עומד על יד אביו כקבוע במסמרים, אף על פי שלא אחת סבל מחבריו על הנהגתו זאת, אפס הוא לא חת מפני כל, רצונו — ברזל, חפצו — עשת שן. רבות פעמים שלחו חבריו אחריו שליח

אחרי שליח, ביום השבת בשעת קריאת התורה, כי יצא גם הוא להתפתפ אליהם, להשליך אבנים בתעלת הברכה אשר על יד בית התפלה ולהעלות אבעבועות, או לשבת להתנדנד על הקרש המונה לטך על קורה עבה, והוא ענה להם על ידי השלוחים מענה קצר וחד: „חברים, ד' עמכם, כסבורים אתם שאבדה בינתי, המשוגע אנכי כי אצא להתהולל בשעות המיוחדות לתפלה ולמקרא התורה? כלום לא אספיק לצחק די שבעי אחרי הצהרים? אין דבר, עוד היום גדול". חבריו בקבלם תשובתו נדברו ביניהם: שבוקו ליוהרא, בר-נפחא מתרברב, מתנהג בחסידות, יהי' ד' אלקיו עמו". כי היו חבריו מקנאים בו מהר גיסא, וימררוהו ורבו, על התנהגותו המצוינה הגורמת להם אי-נעימות ותוכחות מוסר מהוריהם באמרם להם: ראו, חזו, את יוסלי, כיצד הוא מתנהג, בשו ודבלשו מדרכיכם... ומאידך ניסא קרבוהו ויבקשו קרבתו, כי הי' נח לכל, לבו לב טוב ודובר אמת בלבבו. — כשהיו בני העיר מספרים את מעלותיו היו אומרים: אין כל פלא שיוסלי הוא ילד מנוכח וישר דרך, „כי האדם עץ השדה" אמר קרא. כל העצים גדולים ומשתנשגים, אבל כל גדולם בנוטע ובגנן הוא תלוי, כשהנוטע, הגנן הוא בקי בנטיעות, שומר הוא על הנטיעה שלא תתעקם ולא יעלו בה סכוסים, וכאשר לא ישימו עין על הנטיעה אז תגדל לפי דרכה בודאי, שאהני לי, ליוסלי, שיטתה דסבתא שלו, שטפחה ורבתה אותו, כשהיתה מספרת באזניו יום יום ספורים ומעשיות מספרי „לב טוב", „עץ חיים", והוא הקטן שם אוניו כאפרכסת להסכת ולהקשיב לכל ספור וספור, לאט לאט התרגל לכך והרגל נעשה טבע; מה שאין כן אנו, נשותינו אינן מביטות בעין פקוחה על בנינו, אינן שומרות אותן בשמירה מעולה להטותם אל הדרך הישרה, ויש שהן להיפוך מחנכות אותם לחקות את תעלולי ילדי הנכרים, לפיכך הם גדלים לפי דרכם.

פרידריכשטאט יוסף הלוי גאלדבערג.

(עוד יבא בע"ה).

מכתבי-אחים.

(זוועניגאראדאק פלך קיעוו.)

במלאת לי היום י"ג שבט שתים עשרה שנה ארים תרומתי נ"פ ח"י 54 ק"פ. אבקש להמנות בתוך האחים, ויאצילו נא עלי ברכתם הטהורה שאהי' מן התמימים, ובשמי ובשם כל הלומדים עמי בהישיבה אשר נוסדה בפה, בעיר זוועניגאראדאק, אביע רב תודה להעורך הנכבד, כי ת"ל מהעת אשר אנחנו קוראים עתונו „האח" נתעורר חשקנו בלמוד התורה הקדושה, ד' יגן בעדו ויאריך ימים ושנות חיים.

ישראל בא"א מנחם נחום יחי' רעחטער.

י"ג שבט תער"ב.

(יום ב' יוד שבט תרע"ב בערעזין פלך מינסק).

לאתי התמימים והישרים המסתופפים בצל עץ החיים בישיבה הקדושה בעיר ליובאוויטש יחי'. תורה לד', ביום ש"ק פ' בשלח ט"ו שבט הבעל"ט, תמלאנה לי שלש עשרה שנה ואזכה להמנות במפקד אנשים המצוים ועושים. לזכר היום הזה הרימותי תרומת

כסף שני רובלים. קבלו נא מנחתי הדלה בכמותה והעתירו בעדי שיחזק ד' את לבי ליראה ולאהבה אותו וללכת בדרך הישר כל ימי חיי ברב טובה ואשר.

רעכם המברך אתכם להצליח בלמודכם ולעשות חיל בתורה. יעקב יוסף זלאטניקאוו.

אמן! מקירות לבם עונים אחריך, התמימים אתיך.

פתרון החידה בגליון ט״ו

„ארבה״

פתרו:

באקליאן: אברהם אבא חייקין, יצחק מאיר שפירא, יצחק יעקב וואליפאווסקי. ברעזין: אלעזר קאליש. באברויסק: אברהם נמור ז״ל, יעקב פישמאן. גזאטסק: יעקב יוסף ראסקין. דובראוונע: זלמן פעוונער, יודא פליס, משה סימקין. דוקאר: תלמידי קאבאקאוו. דאלהינאוו: חיים זעליג יעלפיראוויץ, יודא צפנת, יודא אידל שולקין, מרדכי פארבערמאן, צבי ראפסאן, קלמן אלפיראוויץ, מאיר ליב רייטשטיין, יוסף גיטליץ, מרדכי שפארבער, משה גארדאן, שמואל דאקשיצי, ישראל אלפיראוויץ, דובער יאקאבסאן, ירחמיאל דינ־מענשטיין, יוסף פרידמאן. דאבריאנקא: שמואל עלקין, תלמידי ר' יוסף ליב שווארץ. דאקשיץ: זלמן איזאקזאהן, יוסף פרידמאן, זאב קלופט, דוד ווארפמאן. וויטבסק: חיים נאסאווסקי, אברהם ציפערסאהן, דובער געווינטאוו, חיים משה וועליקאוויץ, זאב וואלף מיעצין. ווינדאווא: האחים נפתלי צבי יודא ויעקב סאמונאוו. ווארקאוויטש: האחים יוסף ודוב שוהט. ווארנאק: מרדכי עטקינד. וויטענסק: ר' אלחנן שו״ב. זלאבין: גדלי' האנעלין, משה פלאטקין, מרדכי בולקין. חאסלאוויטש: יעקב חאזאנאוו, יעקב מ״מ קאזארנאווסק. חאלאפאניטש: יצחק טעוולין, בנימין ניישטאט. חאטימסק: יעקב דוד מינקין. טאלאטשין: יוסף קארקין. יאנישקי: מנחם מענדל מילווידסקי. ליובאוויטש: חיים אליעזר ליבינזאהן. ליאזנא: יודא ליב ראהאצקין, יעקב יודקין, צבי פאמין, יצחק ראפפארט, אהרן דימשיץ, מאיר איטקין. מיאר: שינא מאנאריק. נעוועל: אברהם ריסקין, ישראל ליווערגאנט, יצחק ווילנין, דוד ארדאוו. סמארגאן: אברהם פייבוש כ״ץ, משה אהרן חייט, חיים קאפע־ליאוויץ, שמואל נען. פאלאצק: יהיאל ליפשיץ, ירחמיאל פוטערפאס, מיכאל סווערדלאוו, ארי' ליב ריוולין, זאב בודניעוויץ, נחמן יפה, מ״מ דוד יפה, אליעזר חיים ורפאל פרוסאווסקי, יחזקאל פוטערפאס, האחים זרח יוסף ומשה יעקב נערשט, אלי' פוזנער, יצחק דובער שטיינצוג, הענדל פוטערפאס. קאחאנאוו: אהרן מתתי' אידילציק. קרעמענצוג: אליעזר נינד־בורג. קריוויטש: ש' עלפערין, יוסף דעאול, דוד קרעמער, יהושע מעלצער. קובלין: שמעון פישער משה חפץ. קאמאיי: אברהם יוסף דאווידאוויץ.

רעציצא: יודא ליב עלקין. רינא: אלי' ערנבורג. ראגאטשעוו: זלמן הדק, לוויק גאלדבורט, אבא זאחארין, אהרן יונתן שפירא.

אך לשוא תתהמקי, חידתי יקירתי
לגלות פני הלוט עליך הן באתי;
ואולם הראשון, לא בפרשת וירא,
והשני לא בפרשה שאחרי וארא,
כי גם בבראשית ובלך נמצאים ככה,
לחוה אמנו לקללה, ולהגר לברכה.
ואם, כחפצך, במספר יביאוך,
אז לא רק ביצחק ימצאוך,
כי אם גם בראש פסוק וארא
גם כהגר וכעשרים גרה,
ועוד שמות רבים מספרם כך
שכשתוסיף עליהם כך יעלו למספר רמ״ח.

יעקב ברי״מ נאאהאוזין.

קאברין.

נדבות אחים.

(סוף מגליון 19)

סוועריזען: ר״ש קאפלאן 25 ק״פ; יוסף לעווין 18 ק״פ; זלמן קאפלאן, יוסף ב״ר ח״מ ליעווין, ליב גינזבורג, אפרים ליפשיץ כאו״א 10 ק״פ; אלי' שפירא, נחמי' פראדקין כאו״א 9 ק״פ.

פרילוק: בחתונת מר זאב יונה סטערין עם ב״ג מרים סעלוצקי בסט' קרוט ע״י שמעון משה טעמקין שני רו״כ עם 45 ק״פ; מ״ח: יעקב ראבינאוויץ 16; דובער האפמאן 10 ק״פ; יחזקאל לאייעווסקי, צבי דובראווינסקי כאו״א 5 ק״פ.

קאמאיי: ניסן פינסטעויין 20 ק״פ· זלמן זק 15; דובער מעלער, ניסן עזרעש, אברהם יוסף דאווידאוויץ כאו״א 10 ק״פ; חיים יצחק שמילג אבא ליב שרייער כאו״א 5 ק״פ.

קרעמענצוג: שמעון אפטעקער, מנהם מענדל מקריוקאוו, משה ליב קוזניעץ כאו״א 18 ק״פ; משה קאווקער, חיים פיין, אברהם אלי' מזאלאטאנאש, זלמן סודאניצקי כאו״א 10 ק״פ; העסקן ישעי' דוד מפלעשצעניץ 50 ק״פ.

ניקליוב: מנשה ב״ר בנימין אלטהויז א' רו״כ.

פרידריכשטאט: חי' ברכהן א' רו״כ.

ראקשיק: פעדי' גארדאן, אהרן נאחומאוויץ, יצחק יעקב גאפענאוויץ, אלטר צאדאס כאו״א 10 ק״פ; הלל ארעלאוויץ, צבי קאלאקור, יעקב ווינגערין, זאב ראזינקאוויץ, משה שטערין כאו״א 5 ק״פ; אברהם אהרן בין 10 ק״פ.

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред.-Изд. и Типографія І. Лурье, Гороховая, 48.

שנה ב״ה שניה

האח

No. 21.

יום ג׳ פ׳ תשא ט״ז אדר תער״ב.

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם מש׳לח: לשנה שני רו״כ. לחצי שנה רו״כ אחד, לרבע שנה חצי רו״כ, לחדש עשרים ק׳. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא כאחי-התמימים, וצדקה תהי׳ לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מתכבדים אנחנו לבקש מאת סוכנינו. אנשי שלומנו הנדיבים הנכבדים, העמלים בהפצת הגליונות לשם התורה והמצוה: א) לשלח אלינו מיד את הכסף הנמצא בידם מן המוכן מפדיון „האח". ב) להזדרז בגביית החובות שיבאו לידי גובינא ושלוח הנה לא יאוחר מר״ח ניסן הבעל״ט. ג) להודיענו מיד אם תמצא ידם לחלק את הגליונות גם בחדש ניסן, בימים שאין הילדים מצויים בחדרים, שלא נפסיד הוצאות הדפוס והמשלח. מקוים אנחנו אשר אנשי שלומנו הטובים והישרים בלבותם לא יתרשלו, ויזדרזו למלא בקשתנו בשליחת הכסף מיד, ובגביית החובות לתועלת הענין הנשגב ולזכות להם עדי עד.

אחינו הילדים!

ארבעים יום וארבעים לילה עמד משה רבנו בהר ולמד את התורה מפי הגבורה, וכל אותם הימים לחם לא אכל ומים לא שתה, וגם שנה לא נתן לעיניו ותנומה–לעפעפיו. וכן הוא אומר במדרש: „מנין שלא ישן ולא נתנמנם? משל למלך שהי׳ אוהב לתיסומן (ממונה על אוצר המלך), אמר לו, מדוד לך דנרי זהב. משמחתו לא בקש לא לאכל ולא לשתות, בקש לישן אמר, אם אישן אני מפסיד אלו; כך משה מודד התורה שכח ולא אכל ולא שתה, בקש לישן, אמר, אם אישן אני מפסיד, שלא אמר לי אלא ארבעים יום בלבד"... הרי שנצטער משה רבנו, רבן של כל הנביאים והחכמים, איש האלקים, גם הוא לא אכל ולא שתה ולא ישן בקבלתו את התורה.

וכל כך למה? וכי קשה הי׳ לו ללמד את התורה שלא בצער וביגיעה? או קשה הי׳, חלילה, לפני המקום ברוך הוא למסר לו את התורה כלה בשעה אחת? אלא שאם יבא משה רבנו ויאמר לישראל: עסקו בתורה והגו בה יומם ולילה, לא יהיו יכולים להשיב לו. כלום אתה נתיגעת על התורה שאתה מצונו לעמל ולהתיגע בה? שהרי באמת יגע משה ונצטער על התורה מה שלא נצטער כמוהו כל איש. שהרי לא אכל ולא שתה ולא ישן ולא נתנמנם ארבעים יום וארבעים לילה רצופים. נאה למי שהצטער כל כך בקבלתה של התורה להוכיח את אחרים שלא לבטל ממנה ולהגות בה יומם ולילה.

על פי הדברים האלה הננו נוטלים את הרשות לעצמנו לדבר על לבבכם, אחינו, שלא לבטל מן התורה גם בימי ניסן הבאים עלינו לטובה.

אנחנו אחיכם המצטערים על התורה ועמלים בה ימים ולילות מבלי פנות אל שום ענין מעניני

העולם, מבלי שים לב להצרכים החמריים, המזונות, הערבים והבגדים המפארים, והננו מסתפקים בכמה שהוא ובלבד לעסק בתורה תחת השגחה רוממה ונעלית. אחת היא לנו הקר והחם, השלג והגשמים. אין הקרח קורא לנו להחליק עליו ולא החם – לטיל בגנים ועל הרי בתר. אין השלג מלבבנו לעשות ממנו כדורים או גלמים, ולא הגשמים—להשיט ספינות ניר ורפסודות של גזרי עצים על פני השלוליות ואגמי הרחובות. אנחנו הילדים הלומדים פה בחדרים, ילדים אנחנו כמוכם אחים. וזה רק חצי שנה או שנה אשר באנו לפה, אך כבר מכירים אנחנו כי כל אותה ההשתובבות של הילדים בכל עיר ועיר אינה אלא הוללות וסכלות. היא אינה כלום וההנאה שהשובבים נהנים בה אינה שוה כלום. אין בעולם יקר וטוב מעסק התורה! ואין אנחנו רשאים להבטל ממנה ולפרוק עלה אף ליום אחד ומכל שכן לחדש ימים!

ולא עוד. אלא שעליכם אחינו החובה גדולה יותר, כי לדאבון לב כל אוהבי התורה. הרי ההורים והאבות מקדימים להוציא את בניהם מן

החדרים ולמוסרם לבתי ספר, לחנויות או לאמנות, והרי ימי למודם בחדר קצובים, והם בודאי יפסידו את כל אותם הימים והשעות שלא יעסקו בתורה, ועליהם להטות אזניהם ולהקשיב היטב את דברי רבן של כל ישראל האומר: „אם אישן אני מפסיד, שלא אמר לי אלא ארבעים יום בלבד”...

אחיכם הילדים הלומדים בחדרים פה.

בחיק האדמה.

(המשך מגליון י"ט)

אז הרימו השודדים קול שאין נורא ויבקיעו אלינו בחזקה.

„התעשתו נא!” — קרא טודרוס ראש העדה — לא תדעו עד מה מרכושנו אם אך תגעו בנו לרעה”.

נשמע היינריך את דבריו קפץ אליו בחמה שפוכה ויתקע צפרניו בצוארו ויקרא:

„יהודי ארור! איפה הם אוצרותיכם?”

„הרף ואגידה לך” — קרא טודרוס בקול כאוב — אבל את נפשי שמור”.

שעשועים.

כמו עגל.

לומד הוא הרבי עם תלמידיו בפרשת כי תשא במעשה העגל, בקום העם על אהרן ויאמרו לו: עשה לנו א' אשר ילכו לפנינו... ובצאת מן האש תבנית שור שמחו לקראתו ויצאו במחולות... לגלג תלמיד אחד ואמר: „אוי, כמה טפשות היתה באנשים ההם להמיר כבוד א' בתבנית שור! יודה נא רבנו, אם אין דורנו עולה בהכמה על בני הדורות הראשונים?

כעס הרבי כנגד המלגלג ואמר לו: בא ואראך דוגמתו בדור הזה. הנה כמו שהי' אז משה רבנו רבן של כל ישראל ומאשרם בדרכי התורה. מלמדם את חקי הדת מו"ם ואלופם, כן המה בכל דור ודור הרבנים, רבני התורה, נושאי דגל הדת, הם המה מאשרי העם ומנהליהם המזהירים אותם על כל דברי דת ודין, וכשם שהי' על רבנו משה לעלות בהר ולהסתלק מההנהגה ארבעים יום בשביל לקבל את התורה שבעל פה, כן בכל דור ודור על הרבנים לעסוק בתורתם שהיא אומנתם, כי ארכה מארץ מדתה ורחבה מני ים, ועליהם לברר וללבן כל הלכה לאשורה ולעמקה:

אך ישנם אנשים אשר בראותם את ה„רבי” שלהם יושב ולומד, מעמיק בגרסתו ושונה משנתו, קמים הם וקוראים: עשה לנו א' אשר ילכו לפנינו! לעסקנים צבוריים אנו צריכים! כי זה משה האיש, זה הרב שלנו, לא ידענו מה הי' לו, איננו מתענין כלל בעניני העיר, זה הרב תנוט הוא ואין בו רוח חיים, ושוב באים חכמיהם וסופריהם ומכריזים: „הנוטים הם הרבנים, אוכלים ואינם עושים!” ובוערים הם באש פלדות ברצונם זה למצא עסקן ורב פעלים... ומה יוצא מתוך האש ההיא? אוכל עשב.. חי, אולי. אך לא „רב” בשום אופן, לא משה ולא אתפשטותי' דמשה, לא יודע את התורה ולא שומר אותה... ושמחים הם לקראתו. קוראים לו „רב”. ויוצאים לפניו במחולות, עושים נשפי חשק וגם הרב ההוא בתוכם ובראשם, וזו היא כל העסקנות והיציאות והביאות שהוא יוצא ובא לפניהם, להשיג רשיון וכדומה, והרבנים היראים העומדים בהר לפני ד', לחם אינם אוכלים ומים אינם שותים ושנה אינם נותנים לעיניהם וזה התופס את מקומם תפוש זהב וכסף... האין זה כמו עגל?

המרצח הרפה ממנו מעט. וטודרוס ראה עין בעין את המות האכזרי הנטוי עליו. ויאמר: „את כל רכושנו שמנו בארגז ברזל ונשליכהו אל תוך יאור וועזער״.

„באיזה מקום?״ — קרא היינריך כמנצח—

„במקום אשר האבן הגדולה מונחת שמה— ענה הנלחץ בין ברכי היינריך ואגרופיו—„במקום אשר מימי היאר אללער יתערבו במי היאר וועזער״.

עתה! — שאג היינריך אביר הלבב — עתה הנני יודע את אשר הי׳ לי לדעת!״

וינף את הקרדם ויך על ראש טודרוס אשר נפל דומם ארצה, אמנם הוא נסה עוד את כוחותיו האחרונים לקרא „שמע ישראל״ ובהגיעו ל„אחד״ יצאה נשמתו... אנחנו כלנו ענינו אחרי דבריו בלב נמג מפחד ובעינים נוזלות דמעות בלי הפוגות. הרוצחים מצאו אז עת נכונה להתנפל עלינו.

אנכי חזיתי בעיני את אבי ואת אמי נופלים מתים תחת מהלומות ידי הרוצחים, גם על גלגלתי הכו בכשיל וכלפות ואפל ארצה כאיש נדהם...

רעיוני ועשתונותי עזבוני, כחותי אפסו, אזני נאטמו ואור עיני גם הוא נכבה, כשעות אחדות שכבתי ארצה וכאשר הקיצותי היתה אז השמש במורד הרקיע בראשי הי׳ פצע עמק אשר קדח עד מאד, אהה! מה נורא הי׳ מקום התפת הזה! סביבותי שכבו אחד וארבעים חללים מטעני חרב, וגם אבי ואמי, שני אחי ואחותי היחידה בתוכם ... במכאובים נוראים אשר הקיפוני, חבקתי ונשקתי את המתים הקרים בכפור ואשר תמונתם ומראיתם נהפכה עד מאד... והנה קול שאון גדול באזני ושעטות פרסות אבירים כבתחלה, חיש מהר התנפלתי על הארץ ואשכב דומם מבלי הניד יד ורגל, המה היו המרצחים אשר שבו מן היאר, אחרי

אשר חפשו ולא מצאו כל מאומה נתנו את היהודים לגדופים ואת כבודם לשמצה על אשר רמו אותם ויתעום במרמה וכחש, גם את הכהן ואת היינריך ראשם הרגו בחרב וישליכום היארה. על אשר העבירו את היהודים תחת שבט המות בטרם השיגם את כספם. וישובו עתה לחפש ביער חפש מחפש, אך לשוא ולריק הי׳ כל עמלם. וישובו חפויי ראש לבתיהם. אהה! מה דמות אערוך אל ליל השפת ההוא? אנכי חליתי את פני האלקים להורידני אל מעמקי שאול, כי מה לנער מנדח ונואש כמוני אז להחל לעשות? אך מאת ד׳ לא כן יצא הדבר..

(עוד יבא בע״ה)

שני אחים.

(המשך מגליון י״ח)

הגברת אשר שנתה לא ערבה לה, הקיצה לקול אנקת החללים, ונרעשה ונפחדה מהרה להקיץ גם את אישה הארון ותאמר: „הסכת נא ושמע מה מוזר ואיום הוא הקול העולה באזני מחדר המבשלות״, הוא נעור לקולה אך בהתרשלות ובעצלות גדולה והיא לא חכתה אל קומו ותרד בלאט מעל מטתה ותפתח את דלתות חדר המשכב ובלאט על בהונות רגלי׳ נגשה עד הדלת הסגורה האחרונה ותט אזני׳ אלי׳, ותשמע את דברי השודדים הנועצים איך לפתח את הדלת. לשמע דבריהם אחזתה פלצות, אור עיני׳ חשך. ובאין אונים הספיקה לשוב עד חדר המשכב ותקרא: „הוי, שודדים!״ ותפל ותתעלף.

האיש אדון הבית בראותו את אשתו נופלת מתה לרגליו נבהל ונבוך ויאבד עצות ולא ידע אם להחיש עזר לגברתו המתעלפת, או לצאת בנשק וברובה לקראת השודדים גם כחו עזבו וידיו רפו מאד. עודנו חושב מחשבות והנה השודדים שברו את הדלת ויתפרצו אל חדרי הבית פנימה, וירא האדון כי כלתה אליו הרעה וימהר ויקרע את החלון המפנה אל הרחוב ויקפץ מתוכו החוצה ויקרא לעזרה. קשה הי׳ לו לעזב את נות ביתו בידי הגורל לחיים או למות בידי מרצחים אכזרים, אך מבלי תת חשבון לנפשו הוקיר בשעה ההיא את חייו הוא והתקוה כזבה לו לשוב ולמצא עיד גם אותה בחיים. השודדים בראותם כי ארון הבית נמלט מידם נבוכו גם הם, ארגז הכספים ברזל הוא, סגור על מסגר ומפתח אין בידם, ועד עשותם כה וכה הלא ישוב האדון בלוית שוטרים ורוכים.

„הנה נבלת הגברת שוכבת על הרצפה״ — יעץ האחד בבעטו בה ברגלו החזקה — „הבה נאכף עלי׳ לתת לנו את המפתח״.

,,אבל הלא מתה היא, או מתעלפת הארורה הזאת'' — ענו חבריו — ,,ואיך נוציא דבר מפי'?''

,,אין דבר, אני אשיב רוחה אלי''. ויתקע אצבעותיו בשער ראשה וירימנה מעל הארץ וישב ויורד אותה ארצה, מעצמת הכאב הקיצה האמללה ותפקח את עיני'...

,,מהרי, הבי את המפתח'' — קרא אלי' הטרצח העריץ בקול נגיד ומצוה — ,,ואם אין נמיתך כרגע!''

שאר השודדים נפזרו בחדרי הבית ויבקשו בארגזת ובארגזים כל כלי חמדה וכל דבר חפץ ויקחו ויתנו בכליהם, מלבד האחד אשר עמד על טרפו להציל דבר מפי האשה על אדות המפתח, אבל לשוא, כי גם בינתה אבדה לה, שפתי' נעו, עיני' תעו, אך קול דברים לא השמיעה, ויחר להרוצח מאד, ודמי לבבו רתחו כסיר, ארבעים אלף רבלים מונחים פה בארגז לעיניו ואין ידו משגת לקחתם, והנה קול צעדים ומשק חרבות נשמע מעבר לחלון, ,,שוטרים, שוטרים!'' קראו השודדים וימהרו וינוסו איש לעברו, מלבד האחד אשר הי' כגבר עברו יין מחמדת הבצע ומאשר לא בצע להפיק זממו הרע, רק הוא נשאר על עמדו על יד האשה הגועת בצירי' ובחמת רוחו העזה קרא: ,,יקהך אפל, מרשעת ארורה, את היית בעוכרינו, רדי שאולה!'' ויך במאכלת אשר בידו על ראשה ויפן לברח, והנה ידים חזקות רבות אוחזות בו וקול קורא לו: ,,עמוד!'' הוא נסה להתאבק ולהנתק מזרועות המחזיקים בו, אך לשוא, המאכלת הוצאה מידו, ועל רגליו הושמו כבלי ברזל ובלוית שוטרים הובל אל בית האסירים. האיש בקול יליל ובקול בכי נורא הרים את אשת נעוריו מהרצפה המלאה דם וישכיבנה במטה ויאץ ברופאים אולי ישיבו לה את חיי', והפקידים והשוטרים העוזרים על ידיהם פשטו בחדרים לראות את המהפכה אשר נהיתה בבית, ויאספו את החללים ויבקשו בכל מטה ובכל משכב וימצאו את ארי' שוכב תחת אדרתו, רועד הוא כלו, וגר כמת, אך חי חי הנהו ויד הרוצחים לא היתה בו. ,,נער צולח'' — אמר אחד השוטרים בהנאה ובשביעת רצון — ,,נער צולח. איך נמלט מידי המרצחים?''

,,החרישו'' — ענה הפקיד — ,,הלא דבר הוא''...

ארי' ירד מעל משכבו וילבש את מדיו, אך טובים היו חללי החרבות בעיניו מחייו הוא, ובסתר לבו קרא: הרים כסוני, גבעות נפלו עלי! ידבר אליו השוטרים רכות וטובות, כי נכמרו נחומיהם עליו, היו בעיניו כמדקרות הרב וכזורים מלח על פצעיו; המנורה אשר הפיצה אור בהיר על החללים ועל נהרי נחלי הדם השפוך, היתה בעיניו כמדרת אש תפתה, ויבקש לו מקום חשך להסתר שמה לבלי ראות דבר, אך קול שאון נורא החריש אזניו ואלפי מחשבות שונות הוגיעו את מוחו ויהי כמשתגע.

הרופאים, גם הגדולים שבהם לא מצאה ידם להחיות את המתה, אשר עוד בידי המרצח נפחה נפשה, ותובל לקברות, ואדם רב נהרו אחרי מטתה בבכי ובמספד, ובצדי הרחוב הלך לו גם ארי' תפוש

במחשבותיו, ולנגד עיניו נצבה תמונת גברתו היראה על נפשה והמזהירה אותו לסגר את הדלתות, ,,הוי, מה רך הי' אז קולה! ומה גדול הי' כח דברי' להרך גם את לב האבן, אך הוא, ארי', הועיל עוד להותה ויפתח את הדלתות ובדמי ימי' הוריד אותה שאולה'' ומוריד הוא עיניו ארצה ומוסר כליותיו מדכא את לבבו מאד; ובכל זאת שב הוא אל בית אדונו הנמוג מבכי ועוזר לו להשיב את הסדרים בבית וכעבור יום והחקירה החלה...

(עוד יבא בע''ה).

גדבות אחים.

גזאטסק: צבי זילבערמאן 10 ק''פ.: יעקב יוסף ראסקין לסיום שני פרקים הראשונים והתחלת פרק שלישי דמס' גיטין 36 ק''פ: האחים יעקב ואריי' דוב איידעלנאנט לסיום שני פרקים ז' וח' במס' ב''ק 50 ק''פ: שמואל חיים ציפסין. חיים אילנודין כאו''א 20 ק''פ: שלמה חיים קליינער 30 ק''פ: ליב בראנזבורג 28 ק''פ: מענדל אלבאין 8 ק''פ: יא''צ שמואל חלפין 50 ק''פ· עוד מב''ס א' רו''כ 26 ק''פ.

דאלינסק: ר' דניאל חסקינד במקום טלגרמא ליום כלולת העלמה הינדא בת ר' אלטער קרעמער נ' מנאוואפאלטאווקע עב''ג החתן חיים צבי שולרופער יחי' נדב — 54 ק''פ: עוד מטוב לבו הוסיף 89 ק''פ.

ווארשא: יודא הלוי קאמינער 20 ק''פ.

פולטבה: חיים חאסין 5 ק''פ: דובאוויצקי. אלי' קאפקין כאו''א 8 ק''פ: אברהם קארבצינסקי. אלעזר פראדין כאו''א 8 ק''פ: האחים ברוקמאן 11 ק''פ: בני האחים דריבין 16 ק''פ: יואל איטקין. משה האנין, שמואל יעראווסק כאו''א 10 ק''פ: עוריאל אגראנאוויץ, פנחס אורעצקי כאו''א 20 ק''פ: העניך סלאבין 23 ק''פ: י''ד קאפאווסקי 25 ק''פ: פנחס סאחארעווסקי 50 ק''פ: יצחק דריבין 70 ק''פ.

פאריטש: ר' משה ליב כהן ליום מלאת שלש עשרה שנה לבנו מרדכי יחי' — א' רו''כ וחמשים ק''פ.

קאליסק: מר יצחק בער יחי' למלאת לו י''ג שנה — 18 ק''פ: מר אייזיק אנשיל יחי' למלאת לו י''ג שנה — 18 ק''פ

קאבריז: בנימין מינקאוויץ 15 ק''פ. אייזיק יודילעווסקי, חנה יודילעווסקי. משה פינצוק. כאו''א 18 ק''פ.

קאמאיי: מר אברהם יוסף דאווידאוויץ יחי' במלאת לו י''ג שנה ביום י''ז לחדש שבט נדב 36 ק''פ, מר אבא ליב שרייער במלאת לו י''ג שנה נדב א' רו''כ ואחותו קונא — 18 ק''פ.

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред.-Изд. и Типографія І. Лурье, Гороховая, 48.

שנה ב"ה שניה

האח

№ 22

יום ג' פ' ויקרא כ"ג אדר תער"ב

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-תמימים, וצדקה תחי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משל"ח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ. לחדש עשרים ק'. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

הננו מתכבדים לבקש מאת הותמינו הנדיבים, המלמדים הנכבדים והילדים היקרים להזדרז בתשלומי „האח" בחדש זה. ההתרשלות, הקולות והוראות ההיתר הנוהגות בכסף קדשים זה, גורמות הפסד גדול למערכת ולקופת הילדים, והננו אנוסים להכריז ולעורר על החובה והזריזות בתשלומים עד פרוטה אחת. ולצדקה תחשב להם וצדקתם תעמד לעד.

בחיק האדמה.

(המשך מגליון כ"א)

אנכי עזבתי את המקום הנורא ההוא, במימי מעין נובע רחצתי את פצעי-ראשי; כל הלילה תעיתי כשה אובד, עד כי באתי כהבקיע השחר לכפר אחד. שם הושיטו לי פת לחם לסעד לבבי החלש, הפצעים נרפאו עד מהרה, ואחרי תעיתי ימים רבים באתי לעיר איימבעק אשר בה מצאתי את אחי בני אמונתי, והמה היו לי למחסה, שמה הגיעתני השמועה האיומה מהעיר מאלא, לאמר: בשוב השודדים העירה חפץ שר העיר להעבירם תחת שבט המשפט; אולם הם גברו עליו וחפצם בידם הצליח להמית את שר העיר. ויקחו למו בחזקת היד את המשרה, אז פרץ הדבר הנורא ויאכל בכל פה את כל גרי עיר מאללא, וגם בהמות השדה היו אז טרף למלתעותיו. ואין איש אשר נסה להציג כף רגלו על אדמת העיר הזאת. החללים נשארו כדמן על פני חוצות ואין קובר, צחנתם עלתה מכל עברים, וכל סביבות העיר נהפכו לארץ ציה ושממה; מה מאד נכספה וגם כלתה נפשי לשוב ולקחת את מכמני הזהב והכסף הטמונים בחיק האדמה; אולם אזלת ידי מעשות זאת. שנים רבות חלפו ונגוזו. את איימבעק הי' עלי לעזב ולהתגורר עוד שנים אחדות עד בואי אל המנוחה פה עירה וועג. מדי שנה בשנה חפצתי לנסע אל ארצות הצפון לקחת את הסגולות היקרות הצפונות בחיק האדמה; אולם המלחמות הנוראות אשר התפרצו אז והמחלות האיומות לא נתנוני לנסע, ופעם אחת הייתי נכון לדרך והנה נחלתה פתאום נות ביתי, ככה עברו שנותי וגם בזרע לא חנני ד'. ובהגיעי עתה לשנת השבעים לימי חיי גמרתי אמר לחוק בספרי זה, הכולל באורי תהלות מלך ישראל, גם את קורות ימי חיי למען יחפשו הבאים אחרי, מאלה אשר יקראו את ספרי זה. את המטמונים ההם ואולי ימצאום. ועתה קורא יקר. אראך את הדרך אשר סלותי לי לבאר את שירי המלך דוד נעים זמרות ישראל..."

ככלות יוסף לקרא את הספור הזה סער לבו לאמר: האם לא נפלאת היא הנסבה כי כתב-היד הזה אנה השם אך לידו, אשר כפר מולדתו איננו רחוק מהמקום אשר מימי היאר אללער מתערבים במימי היאר וועזער וגם קרוב מאד

להמקום אשר אז הי' הכפר מלא ? האם לא נקרא גם עתה חבור השדות בשם דרך מלא ? אבל יותר מחמש מאות שנים עברו מיום נקרו המקרים האלה החרותים בכתב יד זה, היסתיר גם עתה חיק האדמה את הסגולות היקרות אשר הפקדו בתוכו ? הלא המה לא העמיקו לטמן אותם, ואך ממעל כסום, כמה מטרות עז ושלג ירדו על המקום הזה, והם בטח הדיחו וישטפו את העפר מעליהם והסגולות הובאו לידי אחרים. יער לא נמצא עתה בכל הככר ההוא, בלי תפונה עברה עליהם המחרשה והמטמונים נבעו ובידי האכרים נפלו. חמש מאות שנה ! מה רבו השנוים מני אז ועד עתה ! „לב הותל הטה אותך. יוסף !" — אמר אל לבו — כי תגיל ותשמח בתוחלת שוא כזאת ! היתכן כי עוד לא שלחו ידים בהמטמונים האלה ? אמנם האם לא הראינו לדעת גם להפך, כי בפתח את קבר היונים מצאו שמה מטבעות כסף אשר נחו בחיק האדמה יותר מאלפים שנה ? ואולי הוא גורל המטמונים האלה כגורל המטבעות ההם ? אולם אם גם הסגולות האלה עודן במקומן התמצא ידי להוציאן ? היער אשר על אודותיו יספר הכתב יד, איננו עוד היום — ואיפה אחפש אותי ?

(עוד יבא בע"ה).

שני אחים.

(המשך מגליון כ"א)

חוקר הדין במצאו כי השודדים לא כגנבים באו בחלון או במחתרת, וגם בכל הדלתות הראשונות לא פרצו פרץ, הוכיח, כי רק יד אחד מבני הבית היתה אתם לעזור להם לבא הביתה, ויפל הגורל על ארי' הנער, כי לא מטוב לב ומחמלתם עליו השאירו אותו בחיים, כי אם מאשר גם ידו במעל הזה, ואף כי הארון העיד עליו, כי לא מצא בו כל רעה מיום היותו בביתו, ונאמן הי' בכל אשר לו, בכל זאת לא שב החוקר מדעתו כי ידי הנער הבליעל מגאלות בדמי הנקיים האלה, וכי חבר לאנשים משחיתים הוא. תשובותיו המגמגמות, מבט עיניו המורדות, תורת פניו, גם הם נתנו עדיהם, כי כנים דברי החוקר, ואף

כי עצר הנער כח להתכחש ולא הודה על אשמתו, גם בהציק לו החוקר בדבריו ובשאלותיו אשר הציע לפניו, נתן ארי' בבכי קולו, ויחבש פניו בטמון ולא דבר דבר, ויכמרו רחמי העומדים עליו, כי אמרו, נער הוא רך ונעזב, אך החוקר החליט להושיבו בכלא, עד אשר יודה על פשעו, או עד אשר יגדל ותמלאנה לו שנות בגרות ליסרו כדי רשעתו.

ויובא ארי' אל בית הכלא ובין אסירים נמנה, שם ראה עולם חדש ורוח אחרת היתה עמו. אחרי ימים אחדים הסכין לחיי האסירים ותדבק נפשו לאהבה אותם, באזנים קשובות הקשיב את ספוריהם הנפלאים בהתפארם איש באזני אחיו במעשי גבורותיהם וערמתם, חיי איש נקי ותמים לשחוק הוא להם, ומותו — שעשוע. ואף כי גם אחד מהם לא הצליח להתעשר פעם אחת ולרשת הון זרים על נקלה, ואף כי רבים מהם צפויים אל חרב המשפט, בכל זאת ישרו דרכיהם בעיני ארי' הנתעה בשוא בתגרת ידי העלם הנוכל ההוא, וגם לבו חדל מהנחם על כל הרעה הגדולה אשר עשה, במנוחה שלמה שמע את דברי השוד והרצח, ואת התעלולים אשר התעללו הרוצחים בקרבנותיהם, בכרתם את אזניהם, ובדקרם במחטים את בשרם לבעבור הציל מפיהם דבר על רכושם ועל מחבואיהם, ולא חת ארי' ולא זע, ויהי בעיניו כמשפט צדק, ויסכן גם לחשב, כי אשמים הם הנרצחים בנפשותם וכי דמם בראשם, על סרבם למסר את הונם, ועל היותם נכונים לגלות לפני השופטים את עקבות הרוצחים, ואשר על כן מדה נכונה היא להכותם נפש.

הנה זאת תורת הנפש, האנשים הסובבים את איש והחיים אתו תמיד, הם המאצילים מרוחם עליו ונוטעים בלבבו את דעותיהם ומדותיהם עד אשר עיניו תשעינה מראות נכחה ושב להיות כמוהם בלבבו ובנפשו.

ובכן הי' ארי' למרצח שואף דם בלבו ובנפשו, ויחכה ליום המאושר אשר בו ישתחרר מבית האסירים, כי אז ינסה את כחו גם הוא לרצח ולשלל שלל. אבל שערי בית הכלא סגורים, ועל ידם עומדים שומרים מזוינים בכל כלי נשק. אסירים אחדים אשר ידעו אל נכון כי לא יצאו נקיים בהשפטם וכי המות אורב להם בחדר המשפט, ויחבלו תחבולות לברח ולהמלט מבית כלאם, ובחמלתם על ארי' הבן המקשיב וברוך אליהם לקחו גם אותו עמם, ובאחד הלילות המאושרים ברחו ונמלטו כצפור מפח, ויהי גם ארי' חפשי לנפשו, וירחק נדוד בעיר רחוקה מפה מאד..

(המשך יבא אי"ה)

תולדות אנשי שם.

(המשך מגליון י"ד)

בבית אביו הי' לובש בגדים כמנהג אנשי מדינתו, אך חותנו הלבישו בגדי משי כמנהג אנשי פולין. אשר גם במדינת פוזנא נהגו בעת ההיא כמנהג פולין. ובשנה החמישית קרה לאביו הרב משה זצ"ל מקרה נורא. כי בלכתו בדרך לעיר הסמוכה הי' עליו לעבור על מקום גבעות אשר תחתם עוברת אמת המים. והנה התנשאה רוח סערה ותפילהו מטה אל המים ואיש אין שם עמדו אשר יצילהו, ויהי כי באו מים עד נפשו ויואש מן החיים, אך פתאם נרמתה לו דמות בנו לבוש בגדי פולין אשר אחז בו ויוציאהו ויעמידהו על שפת הנהר. מהשתוממות הרבה נדמה לו כי כל המקרה הוא חלום. אך בראותו בעיניו כי בגדיו רטובים ומים נוטפים מהם, גם גופו נתקרר מקרירות מי הנהר אז ראה בעיניו שאין המקרה יוצא מידי פשוטו, כי אמנם נפל במים ונצול בדרך פלא. ויפן כה וכה לראות את האיש אשר הוציאו, וירא כי אין איש וילך וישב לביתו ויספר את כל הדברים האלה לבני ביתו ולאוהביו ויגד להם את תמונת המלבושים אשר מלאך מושיעו הי' לבוש בהם, את צבעם ואת מראיהם ואת הכובע אשר בראשו, ויאמרו לו אוהביו לבקש מאת בנו לבא אליו, למען יוכחו וראו את כובעו ומלבושיו. הבן הצדיק מהר לקים מצות אביו ויבא ויעמד לפניו במלבושיו ובכבעו בגדי פולין. וירא אביו וישתומם על המראה, כי הי' האיש אשר הצילו בדמותו ובצלמו של בנו, בגדיו וכובעו כלם כתבניתם ממש. ויגל את הדבר לבנו והוא הסתיר את הדבר.

אחרי כן נתקבל לראב"ד בעיר פרידלאנד, גם שם הרביץ תורה הרבה ויעש טוב וחסד ובשלט שם חולי, ר"ל, שמתו בו נשים רבות והשאירו אחריהן יונקים רכים, דרש והשתדל שהמיניקות תאספינה אותם אל ביתן. ויום קבוע בכל שבוע הי' הולך לבקר את הילדים והי' מכריח להראות לו כל ילד, עריסתו ומכסהו אם נקיות הן כראוי.

אחרי שרפה גדולה שהיתה בעיר ההיא, ובני העיר שבו להקים להם בתים על תל חרבותיהם. הזהיר הצדיק רע"א זצ"ל לבל יבנו בשבת בשום אופן. ויהי שם עשיר אחד אשר לא אבה שמוע לו ובן את ביתו בשבת, וגם בקרא לו להרב"ד לא בא ולא נזהר, וידרש הגאון ז"ל בשבת ההיא ויבאר את גודל קדושת השבת ויעד בם. כי כל אשר יבנה את ביתו בשבת יפל ויהי' גל של אבנים, וכן הי' כי נפל ביתו של האיש ההוא לבדו ויראו כל בני העיר כי צדיק גוזר והקב"ה מקים.

אספה גדולה היתה בעיר ווארשא ויבחרו בו לשבת ראש, ויהי בצאתו את העיר. ובעת ההיא

צמאה הארץ למים כי לא הי' נשם. ויצר לכל יושבי העיר ליהודים ולשאינם יהודים. כי אמרו: אלו הי' הצדיק בביתו הי' הגשמים יורדים בזכותו, ובבואו מווארשא לעירו והנה השמים התקדרו בעבים ומטר נתך ארצה ויהי לפלא

(עוד יבא בע"ה).

יוסי שותק.

(המשך מגליון י"ט)

עד מלאת לו שמונה שנים למד בהדר דודו גמליאל, להוות בו למפרע עתידות טובים, לנבאות עליו גדולות ונצורות לא יכלו עדיין, כי קשה קשה הי' להכיר את כשרונותיו, לברר וללבן את חושיו ולבא עד תכונתו, יען כי כשם שהתנהג בחיין כך התנהג בשעת למודו, קר כקרח, יבש כעץ, עיניו השלות המבטות מתחת מצחו היו נעוצות בספר וקולו לא נשמע כלל. כשתלמיד אחד נכשל בלמודו וה„רבי" שאל את יוסלי, הי' עונה דבר לאשורו, אך לא תשובה רהיטית והפזנית, אלא אחרי רוב קמיטות מצח והתעמקות במחשבות. מי יודע מה היא כונתו? יש להאמין כי הוא מסתתר ומתחפש לבל יכלים את חבירו שאינו יודע ענות נכחה.

בשנה התשיעית לימי חייו נתנהו אביו לתוך חדרו של זרח... פה ראה יוסלי עני מישבט עברתו של זרח. הרבי החדש הביט עליו בעינים אחרות לגמרי. „אך, כל האדם כזוב" — הי' אומר זרח — מהללים, מקלסים ומשבחים את יוסלי, משום מה? — בנפשי, כי אינני יודע מי הוא תור או בן יונה, מור קציעה או חלבונה? כל היום הוא מביט בתנ"ך כתרנגול ב„בני אדם", שפתיו נעות וקולו אינו נשמע!" בימים הראשונים דנוהו לכף זכות: הרבה שנוי מקום גורם, הרבה פנים חדשות גורמות, יעברו עוד ימים אחדים, יסתגל אל חבריו החדשים, יתרגל אל הרבי החדש ויפתח את פיו, אולם כעבר שבוע, שבועים ויוסלי איננו משנה את סדר למודיו התחיל ליסרהו ולענשהו ויקראהו: „יוסי שותק" חבריו כנוהו בשם „חנה העקרה". הוא הי' שומע עלבונו ושותק, ומי יודע עד כמה הי' לו לסבל לולא המעשה שהי', שעל ידו משך את לב ר' זרח אליו לאהבה אותו.

באחד הימים נכנס רוכל מוכר ספרים אל החדר. מיד הזניחו התלמידים את ספריהם, קפצו וידלגו חד על חד וידי כלם בסל, זה ספר „פרחים" זה — „נצנים", פלני „ספור זרגני" ואלמוני סדור קטן בתכריך זהב, ויוסלי ישב כפוף ראש על ספרו כאשר ישב בתחלה. הדבר הזה משך אליו את עיני ה„רבי" וישאלהו, הגד נא „שתקן" מדוע לא תתבונן אתה בספרים הללו? „אלו ידעתי — ענה יוסלי — אלו ידעתי כי אקנה מאומה הייתי עומד על המקח, אפס מובטחני שלא אקנה ולמה לי לחטט ולנקר בדבר שלא לי הוא?".

מאי טעמא לא תקנה?

אם לקריאה יש לנו ספרי מקרא בחדר, ואם לתפלה–יש לי סדור, אדרבה נראה נא מכל הנערים הסקרנים אם ירויח הרוכל אף פרוטה?

– ,,כן, חביבי, נחשת ומצאת, התלמידים לא יקנו ובאמת דרך רעה היא להיות מהפך וממשמש דבר שיודעים אתם שאינכם צריכים לו, ענהו הרבי רכות, ומאז והלאה נוכח לדעת, כי רב טוב צפון ביוסי שותק הלזה.

בעת הפסקת הלמודים קרא ליוסלי וישאלהו כשלטף את לחייו „מדוע הנך שותק תמיד״?

,,למה לי להלבט בשפתי בשעה שאנכי מטריד ומבלבל בזאת את מוחי – ענה יוסלי מתוך דמעות – אדרבה יבחנני נא אדוני הרבי בשעה שהתלמידים ילכו איש איש אל ביתו ויוכח אם נופל אני בידיעתי, אני השתקן, מהם המדברים הצוחנים, הלא העיקר היא ההבנה זאת שאינני עונה אלא אחרי רוב מחשבות זאת אני עושה במתכון לבלתי הבזות את חברי. הרי כך למדתני הסבתא לבל אתחזי כיוהרא״.

כעבר ימים אחדים נוכח הרבי לדעת, כי לשוא קצף עליו, ובאמת שתיקותו יפה לו, ליוסלי, מדבורם של כל חבריו.

מאז והלאה הבה יתרה נודעה לו ליוסלי מן הרבי, מאשר הראה לכל תלמידיו. ובבא הימים של בין הזמנים, ימי החפש והדרור מן הלמודים, חזקה אהבתו אליו עוד יותר. אמנם לא בכדי אהב אותו כי יוסלי הי׳ שונה מכל התלמידים: בעוד אשר אך יבאו הימים האחרונים של חצי אלול ושלהי אדר כבר נראתה ההתרשלות ופזור הרעיונות בין התלמידים, ובכל החדר מרחפת איזו רוח של בטלה — לא היו יכולים להרגיש ולהכיר ביוסלי אף שנוי פורתא, הוא הי׳ מתמכר בכל חושיו אל הלמודים כאלו אך זה התחילו ימי הלמודים מאחרי החג. ואין בין שאר הימים וימי החפש ולא כלום: ביום האחרון של הלמודים התחילו הקפיצות המשונות של יתר התלמידים, אור זרוע על כל פנים, כלם ידודון ידודון לאסף הספרים ולהפרד בשמחה רבה מן החדר, ויוסלי איננו זז ממקומו, שואל ומשיב, עובר על גרסתו פעמים רבות, וביציאתו מן החדר איננו נוטל עמו כל ספריו באמרו, הדרן עלך חדר נעים! עוד אבא גם מהר וליומא־חרא לחזור מעט או הרבה על הלמודים, אוסיף מן הבטלה של העבודה. הרבי הכיר בו, כי קשה עליו הפרידה מן ה,,חדר״ ויציאתו היא מעין אותה היציאה שיוצאים מתוך הסכה בשעה שהגשמים מטרידים ומעכבים את האכילה. חבריו היו באים לקרא לו לשחק על שפת הנחל, ללכת

היערה ללקט אגוזים ביומי תשרי. או ללכת אל בית מאפה המצות בניסן, והוא הי׳ מבטל אותם בהעבירו את ידו באויר בקר רוח: טפשים! כסבורים אתם שהימים של בין הזמנים נתנו כלם להשתובבות ולמלאת מאויי לבנו? אינכם אלא טועים. עלינו לזכר, כי אך ימי מנוחה המה לנו להחליף כח למען נוכל להמשיך למודנו ביתר שאת ויתר עז תודה חביבי, על הזמנתכם אותי, אולם לכת אתכם לא אוכל, ואתם מה לכם בבתי המאפה? החסרים הם אנשים? מה לכם להסתבך בין רגלי הפועלים ולעכב את המלאכה, רבות פעמים שמעתי, כי קוצפים עליכם ומראים לכם התם את הדלת והמזוזה, מוטב להכבר ולשבת בבית, לקרא את ,,האח״ לשנן על פה את השעשועים היפים של כל ימי השנה, ולהיות לעזר בבית. הנה הימים שלפני הפסח כל כך רבה העבודה בהם: לבון. רחוץ, צחצוח, מרוק, הגעלה ושטיפה, כך הי׳ נואם להם נאומו, שעל פי רוב פעל רושם עז על חבריו: אולם באחת מצא לו יוסלי קצת דאגה ותרעומות: הרבי לא בקר מעולם את בית אביו. כל חבריו ספרו לו. כי הרבי בא אל ביתם על כוס תה. משתוחח עם הוריהם, והוא לא זכה עדין לראות את רבו בצל קורתו. הלא דבר הוא! לא אחת חפץ להעיר את הרבי ולשאל אותו למה, ומדוע? כלום יש לו איזו טינא עליו? אך ענותנותו היתרה לא נתנתהו להכנס את רבו בשיחה זו.

באור לארבעה עשר, כשכל הילדים בבית חיים הנפח מתגוללים על התבן המרפד על הרצפה, ויוסלי מכין נוצה, כף ונר של שעוה לאביו. נפתחה הדלת וה,,רבי״ בא. יוסלי חש חרדת קדש בלבו, הכף נפלה מידו והוא מהר להביא כסא ולהעמיד השלחן על מכונו בשביל הרבי

,,סליחה אדוני, לא שלמתי עדיין שכר למוד במלואו״ — אמר ר׳ חיים.

,,לאו דוקא״ — הפסיקו הרבי — ,,לא בשביל זה באתי, חפצתי להעיר לו כי יראה למסור את יוסלי לירוחם להזמן הבא. כי בחדרי לא ימצא את הדרוש לו, כבר ראוי הוא להתחיל גמרא בע״ה, כשרונותיו מנבאים לו עתידות טובים״. יוסלי שמח בלבו, בכל זאת לא החזיק טובה לעצמו, וכשנכנס לר׳ ירוחם מלמד הגמרא, שפר עוד את מעשיו. והכל בשתיקה, לא ברעש ולא בהמולה כי אם ברוח—ברוחו וברצונו כי עז, ובמלאת לו שתים עשרה שנה נסע על הוצאותיו של הרב דמתא לישיבה בעיר מ., שם הכירו בו מיד את דרכו הטובה. כלם אהבוהו, כלם הללוהו ואבותיו שמחו בבנם יקירם זה כל הימים, וכאשר שאלו חבריו על שתיקתו אמר תמיד, לא הדבור הוא העיקר אלא הכונה והמחשבה.

יוסף הלוי גאלדבערג.

פרידריכשטאט.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред.-Изд. и Типографія I. Лурье, Гороховая, 48.

שנה ב"ה שניה

האח

No. 23.

יום ג' פ' ויקרא א' ניסן תער"ג.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את "האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבית שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר "האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

ניסן.

ויהי בימי שפט השם את כל הארץ, בימי תשרי, בראש השנה וביום הכפורים, וצעקת הקטגורים עלתה לפניו לאמר: כי רבה רעת האדם בארץ, איש לעברו פנו לבצעו ולתענוגיו, רבים רודפים קדים. שטו אחרי למודי נכר הארץ, והתורה עזובה ומנחת בקרן זוית, ועמודי הדת מטים לנפל. חלילה. וירב השטן לדבר בישראל ולהביא דבתם רעה לפני האלקים, ויכסו השמים בענן ובערפל ויתקדרו בעבים ועלטה הי', פני העומדים שם במרום נפלו, ועיניהם הורידו לארץ, כי נכלמו מדברי השטן הקשים, השמים את בני ישראל לשמצה, ויהי ככלותו את דבריו ובכל השמים השליך הס. אין מצפצף ואין פוצה פה, כלם עומדים באימה ומיחלים למוצא פי דין האמת; והנה איש לבוש בדים, מלאך מליץ בא ויקרא: יגער השם בך השטן ויסכר פיך הרע, כי הבאשת את ריח בני ישראל הנדכאים והנרדפים על צואריהם! הביטו נא וראו את התנוקות האלה! – ובדברו נפקחו עיני הכל ויראו רבבות רבבות ילדים ותנוקות יושבים בחדרים, מהם לומדים לפני רבם. מהם חוזרים על למודם, מהם מברכים על ציציותיהם ועל פרוסת פתם. והמלאך מורה עליהם באצבעו ואומר: – הביטו נא וראו את הילדים הלומדים בחדרים בימים ובלילות. מה טהורות הן הנפשות ההן! מה זך לבם ורוחם! והולכים הם אל החדר ולא יעצרום קור ושלג, מטר ורוח, מהם שנעליהם קרועות, שבגדיהם קלים ובלים, והולכים הם בכל זאת, ולומדים ומקשיבים לקול רבותיהם, וחוזרים ושונים על התורה על הנביאים, קוראים תהלות נעים זמרות ישראל בנעימה ובזמרה, מתפללים, מברכים על כל דבר, עונים אמן, זהירים בכבוד אב ואם, ואבותיהם גם העניים שבהם מזדרזים ומשלמים את שכר למוד בניהם: בעמל וביזעת אפם משתכרים הם את לחמם לביתם, ובשמחה ובטוב לבב חושבים הם מצרכי ביתם ומשלמים שכר הלמוד, ועתה האין די באלה לכפר על בני ישראל?..

ורוח צח נשב באף כל העומדים, נטהרו השמים, וכל הפנים הקודרים נהרו מדברי הסנגור הטוב. התעודדו וישאפו רוח ובעינים כלות חכו לדבר מלך שלטון...

והנה קול דממה דקה, קול נעים ומשיב נפש קורא לאמר: "למען הילדים הלומדים בחדרים, למען תנוקות של בית רבם, למענם סלחתי, סלחתי!"

ראו החדשים, חדשי השנה, את חבתם של התנוקות לפני המקום ב"ה ויבאו כלם להעניק מטובם את הילדים החביבים לומדי התורה.

ויגש ראשונה חדש חשון ויאמר: "שלום לכם

ילדים! הנה הבאתי לכם ברכה מאשר בידי, לב חדש ורוח חדשה הנני נותן בקרבכם ושמחתם לקראת הרבי ולקראת הלמודים והיו בעיניכם כחדשים, כי זמן חדש הוא. ולהפעוטות אשר זה עתה יתחילו ללכת אל החדר, אצוה על המלאכים וזרקו להם דבשנים וסכריות, פרוטות של נחשת ומעות של כסף והיו כל החדרים מלאים רוח חיים עליזים של חפץ ושקידה בלמודים".

„ואני" — עונה אחריו חדש כסלו — „אני אתן לכם, ילדים יקרים, חג נכבד מאד, חג החנכה! בו תנפשו מעמל למודיכם. בו תתענגו על משחק הסביבונים, ותבלו בנעימים לילות אחדים בחברת בני בית הוריכם...

— ונהנים הילדים ושותקים מטוב לב למשמע הדברים האלה —

והנה גם חדש טבת נגש ואומר: וקחו נא, יקרים, גם את מנחתי — לילות ארוכים — הפעוטות המקדימים לשוב לבתיהם בעוד יום ישתעשעו שעות רבות בשעשועיהם, הגדולים מהם ילמדו הרבה, וישבעו ענג מהפנסים אשר בידיהם בשובם מחדריהם, יישנו דים ושנתם תערב להם.

„ואנכי" — קורא אליהם חדש שבט — „אנכי אמלא פיכם כל פרי עץ ערב ומתוק ואכלתם ושמחתם לפני מוריכם בחג החמשה עשר חג האילנות".

„חג האילנות" — עונים הילדים בלחש — אמנם חג נעים הוא מאד".

והנה קול צוהל ועליז, קול שמחה וששון, הוא קול חדש אדר קורא אל הילדים: „פורים, פורים! השומעים אתם? פורים אני נותן לכם, ימי משתה ושמחה ימים אשר בהם תכו את המן בפטישונים ותרעישו עליו כארבה, ימים אשר אין כמוהם לטוב. מנחה הם לכם ילדים ממני חדש אדר!"

— צהלו הילדים לקראת הפורים ויריעו תרועת גיל וששון —

„כל הדברים האלה" — קורא אליהם באחרונה החדש הראשון הוא חדש ניסן — „כל טוב החדשים ההם כאין וכאפס הוא מול הדבר אשר אני אומר לתת לכם, אני, דודכם ואוהבכם, אני אומר לתת לכם חפשה, דרור אני קורא לכם, קץ הימים, ימי הלמודים, וסוף הזמן! היש בעולם עוד דבר טוב ונעים כזה?" „לא, לא!" — נתנו כל הילדים בקולם — „למנחתך אין ערוך!"

והנה פני הדוד רעמו ואותות יגון ודאגה נראו בהם, ויפל גם לב הילדים ומראה פני נואלם לבשו גם הם חרדות...

„אבל" — התחיל רבי ניסן מגמגם — „אבל, חביבים, צער גדול יש לי בזכרי, כי בבואי לפני המקום ב"ה, לא אוכל להרים ראש בפני חברי, החדשים הקודמים: הם יבאו מלאי תורה ולמוד, כי הלא בהם למדתם בחדרים ביום ובלילה, ואני אבא ריקן ונכלם, כי מה אביא בידי? בטלה הוללות, שובבות — — הוי! הלא אימתי התנוקות חביבים, כשהם לומדים את התורה, אבל כשהם בטלים ממנה כשהם מטילים בחוצות, חוצים את השלוליות, נעים ונדים בכל עבר ופנה כתיש הקהל, מבלים את ימיהם בשעמום ובהבל, הלא כלמה תכסני, כי אני הסבותי בכל אלה, אני קראתי להם דרור, אני פתחתי את זיקי השגחת מוריהם מעל ידיהם ורגליהם. את הבנים היקרים, עטרת תפארת אבותם אשר בצל תורתם יסוככו על כל העם, את הבנים האלה אני שולח לנפשם להשתובב שלשים יום.. אוי אוי!..

„אל נא, דודנו" — מהרו הילדים לנחם אותו — אל נא תצטער, הננו מבטיחים אותך, כי לא נשתובב, את כפנו אנחנו תוקעים לך ובבכי קדש הננו נשבעים כי נחזר על למודנו בכל יום, בבקר נשכים אל בתי התפלה, נתפלל בצבור ובשובנו לבתינו אחרי שעה קלה של

מנוחה נקרא חמש, נביאים וכתובים משנה או גמרא, מכל אשר למדנו במשך החרף, אחרי ארוחת הצהרים נכתב מעט או הרבה ושוב נלך להתפלל תפלת המנחה והערב וכדומה. מדברי הורינו לא נסור ימין ושמאל, נהי׳ להם לעזר, נכונים נהי׳ לכל אשר יצוו אותנו, והמנוחה תהי׳ לנו מסלה ומעבר לתורה וללמודים, כי נחליף כח ונחדש ימינו לימי הקיץ הבא עלינו לטובה ללמד בשקידה ובכל חפץ לבב. „נחמתוני, ילדים, נחמתוני״! — קרא ניסן — „עתה שבה רוחי אלי, והנני בוטח בכם, כי מדבריכם לא תשובו, ואת מוצא שפתותיכם תשמרו, ואם ככה תעשו לכו לכם לבתיכם לשלום, סוף הזמן!״

שני אחים.

(המשך מגליון כ״ב)

ובבית אבות ארי׳ תאני׳ ואני׳, כי אבד להם פתאם בנם הבכור, האב מתיפח ובינתו מסתתרת מהמון רעיונות שונים החולפים במוחו ומדכאים את לבו, „ארי׳ — הושב הוא — אשר גם על פני אבותיו הי׳ משלח ושובב, בן כמוהו מי יודע מה יעשה בהיותו חפשי כעיר פרא? הן כל מעשיו בבלי דעת הוא עושה, מבלי תת השבון לנפשו על פעולותיו אם טובות הן ואם רעות, והנקל לו לעשות דבר אשר יבצר ממנו גם כן להנחם באחרונה על מעשהו״. והאם מאנה להנחם על בנה כי איננו, היא לא הרחיקה לראות, לא צפתה לסוף מעשיו, כי אם דאגה לו ולבשרו, חסר לה בן משני בני׳. „שתי בבות עיני״ — טוענת היא — ארי׳ ונפתלי, והנה עתה אבדה לי עין אחת, בבת עין צלע מצלעותי׳ ובשר מבשרה״ גם נפתלי לא נתן פונה לעיניו ויורד כנחל דמעות, קשה היתה עליו אבדת אחיו, ולבו נמס כמים למראה אבותיו הנמוגים מבכי; אבל קץ לכל תכלה וגם צערם של המשפחה הזאת הוקל לאט לאט, האב והאם אשר כבר נואשו מארי׳ בנם שמו עיניהם בנפתלי הצעיר כי הוא ינחמם מעצבונם ויגונם, ואמנם הוא גדל כתמר וכארז בלבנון בתורה ובחכמה ותהלתו מלאה ארצות, ובעודנו צעיר לימים כבר בקשו רבים מנכבדי ארץ ומאנשי השם להתחתן בו, עשירים מפורסמים הציעו לו את הונם ורכושם, ורבנים — את כסאם אחריהם; אולם מאשר קשה הי׳ לאבותיו להפרד ממנו השתמט מהחליט דבר עד מלאת לו עשרים שנה, ואז בחר להיות החתן לאחד הרבנים הגדולים, לבעבור יוסיף לקנות דעת ונסיון בהוראה כי נפשו חשקה בתורה ותלמוד הלכה למעשה. כשתי שנים אחרי חתונתו מת עליו חותנו הרב, ויבחרו בו כל אנשי העיר פה אחד

לרב להם, כי מלבד גדלו בתורה, בבקיאות ובסברא, הי׳ גם איש טוב מאד, נוח לבריות ורודף צדקה וחסד, וכל דבריו בהשכל ובטוב טעם ודעת, ויתברכו כל שומעי שמו לראותו ולדבר עמו פנים אל פנים, ויהי כשבתו על כסא הרבנות ויקריבו לו עשירי העדה מנחה ותשורה, כל כלי חפץ, זהב וכסף, ויהי לו הון רב וגם את שכרו הרבו לבעבור תשיג ידו לפרנס ולכלכל את כל דורשי עזרתו כטבעו וכמזגו הטוב, וישלח ויבא אליו את אביו ואת אמו וישבו אתו בבית אחד.

(עוד יבא בע״ה).

מכתב אל המערכת.

לכבוד עורך „האה״ שלום עדי עד.

נפשי בשאלתי ואחי בני עירי בבקשתי

כי נכונים היינו אני ואחי בני עירי העניים לגלות למקום תורה, ללכת למים לעיר אחרת ולצפות לשלחן־אחרים, ורק הישיבה שנוסדה בעירנו בשנה הזאת, רק היא זכתה אותנו בשני שלחנות, שלחן אבינו שלא נלינו ממנו, ושלחן מלא דשן בבשר ולחם לחמה של תורה, ותנהלנו על מי מנוחות בעירנו; אך לדאבוננו מוסד הישיבה רפה היא מאד, כי אין הבור מתמלא מחוליתו, ואם לא יחזיקו אותה מהערים אשר סביבותינו לא תוכל להחזיק מעמד, לכן הנני מבקש מכ׳ שכשם שהוא נאה דורש באכסניא של תורה ב„האה״, כך יהא נאה מקים, ולמעננו ידפים את המודעה ע״ד ישיבתנו כו׳.

ברגשי כבוד יעקב דוד מינקין.

וזה תכן המודעה:

בחרף הזה נתיסדה בעירנו האטימסק ישיבה, הרב דספרדים אומר את השעור, ר׳ משה אלי׳ לייוואנט בעל המחבר „ספר בית הלל״ משגיח על הנערים, הנערים הם לע״ע רק במספר כ״א, מהם אשר לומדים גמרא בלי מפרשים, ומהם לומדים עם מפרשים, תוספות ומהרש״א כו׳, בימי החנוכה הלכתי עם אהדים מבע״ב דעירנו לבחן נערי הישיבה, וראיתי כי ב״ה כל הנערים לומדים בהתמדה גדולה, וכלם מקטן ועד גדול השינו תועלת גדולה כל נער ונער לפי ערכו, ועתה הננו מבקשים לבא ללמד אצלנו, להרבות גבול הישיבה בתלמידים ולהגדיל הכנסותי׳ ותועלותי׳.

ברגשי כבוד נטע וויניקאוו.

מכתבי אחים.

מודיעים אנחנו, כי על ברית מילה של הילד יוסף שמואל בן אברהם עקיבא טראכטענבערג ביום י״א שבט בעת״ר נאסף על ידינו נדבות מאנשים הללו: הג׳ הנדיב ר׳ שמואל מיכל טריינין 18 רו״כ. הר״ר יוסף יצחק שניאורסאהן יחי׳ 5 רו״כ. הר״ר דוד טעביל קאצע־נעלבויגין 50 ק״פ. ה׳ אברהם עקיבא טראכטענבערג 8 רו״כ. ה׳ אלי׳יצחק מרגלין 3 רו״כ. ה׳ מאיר ברנשטיין 3 רו״כ. עורך דין ה׳ מ. קרעבער 3 רו״כ. צבי הירש טריינין 1 רו״כ, שלמה טריינין 1 רו״כ, מ׳ שרקין 1

רו״כ. ר״מ מאנאשזאהן 1 רו״כ. (מוהל) ה׳ משה אייזיק סיבישינסקי 50 ק״פ. ה׳ אלי׳ נרפינקל 30 ק״פ. ה׳ מתתי׳ ברוק 36 ק״פ. מאנשים שונים א׳ רו״כ עם 44 ק״פ. ס״ה נאסף על הברית 47 רו״כ עם 10 ק״פ.

עוד נתקבלו נדבות במשך השנה מה׳ משה טראכטענבערג מבערדיטשוב 3 רו״כ מאנשים שונים 7 רו״כ עם 40 ק״פ.

האחים: אלכסנדר, אהרן ויוסף בני ר׳ צבי הירש טריינין. פ״ב. ער״ח ניסן.

אהי התמימים והישרים!

בשבת קדש העבר מלאו לי שלש עשרה שנה, האח מצאתי און לי, כי נעשיתי מצווה ועושה, דרשתי דרשה נכונה מדיני היסח הדעת מספר שאגת ארי׳ והוספתי קב חומטין מדא״ח מעניני היסח הדעת מהו היסח ומהו דעת ולא הסחתי דעתי גם מאחי התמימים העוסקים בתורה ועבודה והענקתי להם מהפין לכבי סך שלשה רו״כ, כן לא תסיחו דעתכם מאתי הרך והצעיר נער נעזב מאבי ז״ל, ואמי יקירתי תנהלני מיגיע כפי׳, להתפלל בעדנו שיעזר לנו השי״ת כחפץ מוקירם יוסף שטערן, נעוול.

יום ה׳ פ׳ תצוה תערב פה אירקוטסק.

למערכת „האח״ שלום וברכה!

מלבד המישה רו״כ ע״ה האח, הנני שולח חמשים ק״פ „משלה מנות״ לאחים תמימים, נאהבים ונעימים, העוסקים בתורה, באהבה טהורה, קבלו ברכתי, מעמק לבתי, ועשו היל בכל אשר תפנו.

שמש דמתא אירקוטסק.

ביום ה׳ אדר העבר מלאו שלש עשרה שנה להילד התמים מר ישראל יקותיאל וויינשטאק יחי׳ מניקולייב. לכביד היום דרש עפ״י דרכי התסידות דרוש יקר, יחי׳ ויגדל וירוב נחת להוריו ולמוריו יחי׳.

פתרון החידות בגליון כ׳

א) השעשועים — פורים. ב) אותיות „פתח״ פי שנים באותיות „מרד״ ואותיות „כי״ פי שנים באותיו׳ אהרונות של פתהי׳. ג) המן.

פתרו: באקליאן: יצחק יעקב וואליפאווסקי, ישראל יצחק ברוק, שמואל דוד קוכהאלטער, אבא הייקין, יצחק מאיר שפירא, שלמה ברוק. ס. באריסאוו: ליבערמאן אב״ג. גזאטסק: הב״ר אב״ג. דאקשיץ: דוד ווארפמאן, זלמן קאמענקאוויטש, משה לעוויטאן, זאב קלופט, שלום סוואיטיצקי, א. ג. דאבראמיסליע: שמואל איטקין, ב. ג. ווינדאווא: האחים סאמונאוו, ב. ג. ווארנאק: יודא ליב דיסקין, יודא ליב קלימאוויצקי, הלל

קאהן, אלי׳ משה מאנאסטירסקי, שמואל ישראל שערשאוו, שמואל דוד קאהן. ב. ג. זלאבין: שלום ליובין, א. ב. ג. חאסלאוויטש: משה יעקב סימקין בן עשר שנים, ג. חאטימסק: יעקב דוד מינקין, א. ג. ניקליוב: מנשה אלטהויז, ג. סמארנאן: אברהם לאזאווסקי, ליפמאן יאקובסאהן, ארי׳ מוזיקאנט, אייזיק נעלנאר, אייזיק מיארלער, פסח רודענסקי, שמעון נורעוויץ, יצחק אראצקער, פסח ריצייסק, ג. פאצעפ: אברהם מרדכי עלפערין, ב. ג. פרידריכשטאט: משה אהרן כ״ץ, ג. פאלאצק: ברוך רובין, יעקב מוליאראוו, שאול קיסין, הי׳ רובין, ג. דוד לוריא, אלי׳ פייזנער, ב. ג. חנוך הענדל פוטערפאס, א. ג. קאכאנאוו: פנחס נלעזין, תלמידי ר׳ יוסף ליב בליומין, ג. קובליץ: שמעון בן אלי׳ שו״ב, משה חפץ, ב. ג. קאליסק: אייזיק צערנאמארדיק, יצחק פאר, העשל ראזין, א. ג. קאברין: יעקב ברי״מ נאאוהוויץ, ב. ג. קרעמענצוג: האחים שניאור זלמן ואליעזר נינזבורג, א. ב. ג. ארשא: יי״ש בימין, א. ב. איצניא: אברהם שלמה ווינאדסקי, ב. באריסאוו: ליב עדעל, ג. יוסף פרידלאנד, מ״מ ליבערמאן, א. ב. ג. בענדרין: חיים יצחק קאנאל, חיים דוד קעסטינבערג ב. ברעזין: מאיר ראזין, א. ב. ג. ישעי׳ זלמן ראזין, ג. זאב וואלף ראזענבערג, עזריאל נאטליב, ב. דובראוונע: הלל פאדנאס, א. ב. ג. דאקשיץ: חיים פעלדמאן, מערים מארקמאן, שמואל ליב קאפילאוויץ, קלמן בארשיי, ליפמאן לולב, יצחק ליב שפירא, שמשון פלישקין, משה ליב דאבריק, שלום בערזאן, שמואל יוסף קונל, א. ג. זלמן איסר דייץ, שלמה דייץ, יצחק שפירא, ברוך קאפילאוויץ, א. חיים פרידמאן שמעון וואלפאוויץ, ב. אייזיק לעוויטאן, יוסף סרעברעניק, יוסף שפירא, נרונם שמערקאוויץ, ג. דלהינאוו: יצחק רובין, מיכל פרעסמאן, ג. משה ישעי׳ זיידענקנאפ, ב. ג. האמעל: ליובנסקי יהושע זלמן, מנהם מענדל, אברהם יצחק, ג. אלי׳ ציערניאק, בעז קונין, זאב וואלף באבראוו, חיים שלום ליבענסאן, ב. ג. נדלי׳ זק, יעקב בער שאצאוו, שלום דוד לעוויטין, ב. ג. אהרן יוסף האראך, אהרן יוסף דוכמאן, מנחם מענדל אייעראוו. וויטעבסק: מנחם מענדל ראזין, הלונא ריבקינד, א. ב. ג. ווארנאק: זאב רייכל, א. ב. ג. ווארשא: זלמן יוסף גאטסדאנקער, א. ב. ג. חאדארקאוו: חיים שאול זלאצין, ב. ג. חאלאפעניטש: תלמידי ר׳ יוסף חיים נעשיק, א. פנחס דוב רובין, שלמה נעסיק, שלמה צבי בעלינקא, משה שמוקלער, שמואל מעטריק, זאב קאסאיי, בנימין ניישטאט, יעקב פיין, דוד גאלדשטיין, יצחק טעוולין, ב. ג. נדבו כאו״א שלשה ק״פ. חרסון: יודא ארי׳ ספיוואק, א. ב. ג. ליאזנא: נחמן מאשארסקע, ג. נעוועל: אברהם ריסקין, ישראל ליווערנאנט, א. ב. ג. סוראז: יצחק בעלינקע, זלמן דוב ציטרין זלמן ליבענסאהן, א. ג. סטאראדוב: דוד ווייצקין, ג. צעצערסק: אלימלך ריבקין, א. ב. ג. קאוועל: נח וויינקסעלבוים, יוסף צוויק, מרדכי פערלימוטער, אהרן באקסער, א. ג. ראהאטשעוו: אברהם אבא זאהארין, ג. שווערזנע: ברוך גד שו״ב, א. ב. ג.

העורך והמו״ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Редакція Гороховая 48.

Типографія І. Лурье и Ко., Гороховая, 48.

ב"ה

הוספה ל„האח"

גליון פ׳ ויקרא התרע"ב.

אספת-היצרים.

ויהי כראות היצרים הרעים, כי רבים מהעם מתעוררים לגדר את פרצות הדת ולבצר את חומות היהדות, רבנים גדולים מיסדים ישיבות וחדרים בערים רבות לחנך צעירים על ברכי התורה והיראה, ומהם אשר יצאו במחאות גלויות ובקול קורא לעם להתחזק ולעמד על נפש האמונה, להנזר מן הבושת ומן המחפירים את התורה, ולתמוך בידי לומדי׳ וההולכים בדרכי׳, ויראו היצרים וייראו לנפשם פן יראה העם בעיניו, באזניו ישמע ולבבו יבין ושב ללכת בדרכים אשר הלכו אבותיו, בדרכי התורה והמצוה, ויועצו היצרים ויקראו לאספה גדולה להועץ ולהמתיק סוד על צפונותיהם, לדעת את מהלך עבודתם בכל עיר ומדינה, לתת דין וחשבון איש איש מהם לפני כל החברים מפעולותיו ומנצחונותיו, ולהחליט החלטות נכבדות באופני עבודתם בעתיד, לעמד למכשול ולשטן לכל ישר הולך, ולהוליך תועה וישולל את כל עוברי ארח להתעותם מעל המסלה, המסלה העולה בית אל.

ויהי בהאספם אחרי אשר ברכו לשלום איש את רעהו, נגשו לבחירת יושב ראש, ויתנו עיניהם באחד מהם אשר קומתו ותוארו נתנו עדיהן, כי הוא מהושבי הערים הגדולות ומתענג הוא על שולחן מלא דשן ושמן, כי מישכמו ומעלה היה גבוה מכל הנאספים, כרסו זהבה, עיניו יוצאות מחלב, גרמיו מטיל ברזל, וישאלו לשמו ולשבתו ויודע להם כי הוא מעיר... הגדולה, ויבחרו בו פה אחד ליושב ראש, והוא נאות להם ויבחר לו מזכירים וסופרים והאספה נגשה אל עבודתה.

הרצאת היושב ראש:

היודעים אתם אחים — פתח היושב ראש את נאום הפתיחה שלו — היודעים אתם את המעשים הנעשים עתה ברבות מערי התבל? הנה אנחנו בכחנו ועצם ידנו הצלחנו לרכש לנו אלפי רבבות אנשים הזונים אחרינו והמסורים אלינו בכל לבבם ובכל נפשם, כמעט כל הדור הצעיר לנו הוא, הבנים והבנות כמעט כלם שטופים בלמודים זרים, אשר הם להם לכסות עינים לבצע את זממם ואת מאוינו, כבר הצלחנו להכות את הצעירים בסנורים ולעשק את דעתם, עד אשר הם מוסרים נפשותיהם על הלמודיות בשעה שעיניהם רואות כי לא יועילו בהן לנפשן מאומה, ונעים הם ימים ולילות, גורסים ושונים, ושוקדים על דלתות

בתי הספר מבלי אשר יתקבלו גם לאחד מהם, ונעים הם ונדים מעיר לעיר ומבית לבית למצא זכות וצדקה להתקבל שמה, ושנותיהם עוברות ושער ראשם מלבין, ואת מטרתם אינם משיגים, ובכל זאת להוטים הם אחרי בית הספר העממי, ואין נפשם יודעת, כי כל המדת הלמודים ההם, היא הכפירה וההפקרות העטופה בהם, ככר קנינו את לבבם לאהבה את כל המודות תבל אשר לא כתורה, ולמען לא תנאם התורה מעשית את כל הפין לבבם, מתמכרים הם אל הלמודים המנתקים את עבותות הדת מעל זרועותיהם, ושוגים בהם כל ימיהם שגיון גורא, האין זה מפעל כביר ונשגב? ואת כל אלה בכה ידינו עשינו ובחכמתנו וערמתנו; גם אל אלה העומדים עוד על המפתן, פוסחים על שתי השעפים, ויראים עוד מהעביר את בניהם ואת בנותיהם באש ההשכלה הכללית, גם להם יקשנו גם יכלנו להם, כי בריאה חדשה בראנו בארץ, מתרות וספרים ללמד מהם את השפה העברית, ומי נבון וידע כי גם כאלה צפון ארסנו? מי יעיז לדבר תועה על השפה העברית, הלשון הקדושה? השפה אשר בה נבראה כל הבריאה, השפה אשר בה דברו האבות, החוזים, אשר כל דבריהם חוצבים להבות אש, מי יאמין כי על ידי למוד השפה הזאת יתפקרו הילדים והילדות? ומוסרים הם את ילדיהם לחדרים כאלה שלא נוצרו אלא בשביל למוד שפת עבר, ולא מתוך התורה, ומתוך ספרי הנביאים, כי אם מתוך ספרים שמחבריהם היו מחללים כל קדש ופורעים כל מוסר, ומשם מפעפע ארס המינות בלבות הילדים הרכות, ומחקים הם את הגוים, לעשות נשפי חשק, להציב אילנות ולשיר שירי עם במקהלות אנשים ונשים, בחורים ועלמות, לבוז לחקים ומנהגים נושנים, ולהפר תורה ויראה עד בואם אל מישור החפש והפריצות במדה היותר גדולה... הרי שמעשינו מצליחים מאד, ולא אכחד מכם, רבותי, כי לי אני כמעט אין כל עבודה בעירי, כבר הכל עושים כל תועבה, הולכים בשרירות לבם, וגם כשאני ישן ונרדם באחד מחדרי הלב, והעיר היא כמרקחה גם מבלעדי, זה רק לתאטרון, וזה לכלוב-הקלפים, אלה מטילים צמדים ברגל או בכרכרות, ואלה יושבים בבתיהם ומיטיבים את לבם, הכל טוב ויפה!

אבל להכעיסנו, הנה קמו בימים אלה רבנים אחדים להלחם בנו, אומרים הם להשיב את בני הדור הזה מדרכם הרע, ויראו ראשית להם ליסד ישיבות לצעירים לחנכם בתורה וביראה, ועוד יתרה יעשו, כי יקחו ילדים קטנים וינטלום וינשאום להשריש בהם יראת ד׳ נאמנה, גם מטיפים הם לעתים קרובות תוכחות מוסר להוכיח לעם את עותתם, ומלמדים אותם להשתער עלינו ולנפץ את גלגלתנו, או להכותנו חרמה׳ המעט מן הרעה הגדולה הזאת? ועתה, רבותי, הבה נתחכמה ונשית עצות במה להפר את עצת רודפינו ומנדינו, והנני מתכבד להציע, אשר היצר המתגורר באחת הישיבות ההן ירצה לפני הנאספים את המארעות והמקרים אשר קרוהו שם, ואת

המצב והרוח השורר שם וידענו ושפטנו על פי דבריו אם יש באמת מה לפחד ולדאג לאחריתנו, או אולי את צל ההרים אנו רואים כהרים, ואין כל פחד ומגור ושלום יהי׳ לנו?

„כן, כן!" — ענו כל הנאספים קול אחד, ויתנו עיניהם באחד היצרים היושב בקצה השלחן, והוא דל הבשר, צנום ורזה מאד, לחייו קמטו ושפו, ועיניו יושבות עמק בחריןק, על ראשו קרחת ונבחת, ועננה נוראה שוכנת על פניו הדלים, ונכר הוא כי יגון עז מעיק על לבבו, הוא היצר העובד בישיבת עיר...

„הואל נא" — קרא אליו היושב ראש — „הואיל נא, אדון, והרצה לפני הנאספים את כל פרשת עבודתך, חייך, נצחונותיך וכל פרטי פעולותיך".

מה אומר לכם — אמר היצר אחרי עמדו על רגליו בברכים כושלות — מה אומר לכם רבותי, אני הגבר ראה עני יותר מכל היצרים שבעולם, מיסד הישיבה רודף להיי בכל האמצעים והנני מתקים שם בנס, היאמן כי יספר אשר בחורים צעירים בעלי קומה ובעלי כח יהפכו לי ערף וידכאוני עד עפר? וכל כך גברו עלי עד אשר אינם שמים לבם כלל אלי לקשט את עצמם, להיטיב שער ראשם, ללבש בגדי כבוד, למאנישקעס אין זכר, לא כרנים ולא קרסים, הזקן שמור מכל משמר, הפאות ארוכות, התפלין כשרות בתכלית, הציציות מן המובחרות קריאת שמע בזמנה, התפלה בכונה, ובמה אוכל להם? יושבים הם והוגים יום יום בתלמוד ובפוסקים ואינם פונים לדבר מן העולם אף שעה אחת ביום. ואם אומר אני להרפות ידיהם לשעה קלה, להכביד אבריהם ולהפיל עליהם תרדמה, הנה המשגיחים אינם נותנים לי לבצע את זממי, ומעוררים אותם לשקד בתורה בזריזות; ואם השעה עומדת לי להכשילם לפרקים בהרהורים קלים וכדומה, הנה ראשם ואלופם מוכיח אותם במוסר תוכחתו הנשגב ומביא אותם לידי תשובה גמורה, ומתנחמים הם מעמק לבם, בוכים ומתאנחים עד אשר שכרי יוצא בהפסדי, כי יותר ממה שהרווחתי בהחטיאי אותם באיזה דבר קל אני מפסיד בתשובתם הנעלה. ולא די בזה אלא שהם מרבים לחשב בהדר גאון כבוד השם וחללי לבם מתמלאים רגשי קדש עד אשר יצר לי המקום מאד לשבת שם, ואין לי דרך אחרת כי אם לבא אליהם בדמות יצר טוב, ולפתות אותם למעט בלמוד התלמוד ולהרבות בתפלה ובעבודה שבלב, להמנות בצבא העובדים, ואם יש אשר ערמתי תעמד לי ללכד איזה צעיר ברשת זו, אך אז — הלא אוי לי ואוי לנפשי — כי אז עלי לבא בבקר בבקר במים קרים להטבל להטהר ולהתקדש לפני התפלה, ואחרי כן כשאני רועד כלי מקר ומקרת, הנני אנוס ללמד שתי שעות לפחות בענינים השמים אותי כעפר לדוש, בדברים העומדים ברומו של עולם, ועוד עלי לשמע חזרת השליח צבור, לענות אמן על כל ברכה וברכה, להקשיב קריאת התורה,

וכבר עבר כמעט חצי היום ואכל לא בא עדין אל פי, ואז אחרי כל ההכנות עלי לגשת אל העבודה להתפלל שלש או ארבע שעות בעיון ובכונה, השמעתם מי מכם יצר רע עובד עבודות קשות כאלה? וכי חנם, סבורים אתם, צפד עורי על עצמי? ואחריתי מה היא? הה,—אחריתי עדי אבד! כי בעבור ימים רבים כאלה על הצעיר ההוא, מעט מעט נפקחות עיניו וחושד הוא אותי במה שיש בי ומיד הוא קם ושופך עלי קיתון של רותחין והנני נשאר קרח ונבח, הנה אלה הן הקרחות הרבות אשר בראשי.

יש אשר אני מחבל תחבולה לחבב עליהם את הישיבה בחברת מרעים, להתענג על שיחות ערבות, ספורי-נפלאות, הושב אנכי, יעסקו להם בדבר זה ובלבד שלא ילמדו, אבל אללי לי, כי גם מישיבה זאת אני יוצא וידי על ראשי, זקן אחד יש להם המספר באזניהם והמדבר על לבבם דברים כמהלומות, ומדליק הוא בהם אש קדושה, ומפיח רוח אמונתו עד היותה ללהבת שלהבת, ונותנים הם בשיר קולם, ובגעגועים של חבה לכל הקדוש והטהור הם לוחצים אותי עד כדי צאת נפשי, הרי שאינני מתקים אלא בנס, האין זאת?

ומה אספר לכם משבתותיהם ומועדיהם, ימים שרוב בני העולם עוסקים במאכל ובמשתה בטיול ובתענוגות בני אדם, והם יושבים אגודות אגודות וחוזרים על דברי רבם, ארוחתם מצטננת ומפינה טעמה, שנתם נדודה מעיניהם, כאלו אין להם בעולמם אלא תורת רבם בלבד, ומה אני אז בעיניהם?

אתם מחרישים, רבותי, לא עת לחשות היא, הבו דבר ועצה הלום! כי הנה ראש ומיסד הישיבה ההיא ידו נטוי׳ להלחם בנו ולרדפנו עד חרמה, אומר הוא לשלח את הצעירים למדינות ולארצות שונות למען אשר ילמדו את ארחותיהם גם בני הארצות ההן וצעיריהן, וכבר עשה מעשה ושלח צעירים אחדים אל ארץ האבות והנם מפליאים שם את רואיהם ושומעי שמם בהליכותיהם ואופני עבודתם.

שימו נא אל לבבם! הלא תסמר שערת כל אחד מאתנו! הארץ אשר כל כך נתלבטנו בה לעשותה מדרס לטומאה, כי בנו בה, אלה המתאמרים לאוהבים לה, בתי גימנזיום וינהיגו בהם כל מנהגי תבל ותועבה עד אשר לא יבושו גם לקרא ברבים, כי אין להם חלק באלקי ישראל בתורתו ובמצותיו, ועתה הנה באים שונאינו ומנדינו וחושבים מחשבות להרים על נס גם שם את ת ו ר ת ה א מ ת ועבודת האלקים".

גרון הנואם הזה נחר בדברו את הדברים האלה, כי הוציא את כל לבו, וכל חבריו חברי האספה נפלו בעיניהם בשמעם את אסונם הנשקף להם מהתעוררות הרבנים, ויהרישו רגעים אחדים ויתנו בעפר פיהם, כי נשתה גבורתם ורעה נגד פניהם; אך היושב ראש הפסיק את הדומי׳ בפנותו אל אחד החברים ויאמר לו:

„ואתה מה? הגם לך חדשות מעציבות כאלה? הלא גם אתה עובד הנך באחת הישיבות המפורסמות, אבל הכרת פניך תענה בך כי כל רע לא אנה לך והייך אינם חיי צער, ראינו כן? הואל ספר נא".

(עוד יבא בע"ה).

מכתבי-אחים.

אחינו התמימים הלומדים בישיבה הקדושה אשר בליובאוויטש.

הנה אנחנו שולחים לכם „משלח מנות" א׳ רו"כ שלש ועשרים ק"פ, אשר אספנו ע"י מורנו הנכבד ארי׳ ליב פייקין יחי׳. אברהם ריסקין, צבי הירש געלימאן, כאו"א 20 ק"ד. פייוויש סאמענסקי 15 ק"פ. ישראל ליווערנאנט, חיים וואלינסקי, צבי הירש ליפשיץ, דוד אוסיסקין, משה נאוויקאוו כאו"א 10 ק"פ. אברהם נאוויקאוו 8 ק"פ. מנחם מענדל קובלאנאוו, אלטר נינבורג כאו"א 5 ק"פ. עש"ק פ׳ תצוה תער"ב. נעוול.

לאחינו התמימים יחיו ויצליחו!

שולחים אנחנו לכם „שלוח-מנות" א׳ רו"כ אשר אספנו בחדרנו ותקבלו ברצון הטוב ותחשבו אותנו לחברים ונהי׳ בכלל ותומכי׳ מאשר, ואם אמנם לא נוכל להדמות לכם ולהתפאר אשר נצליח בלמודנו כמוכם, הלא דובר שקרים לא יכון לנגד עיניכם, רק אחינו התמימים תדינו אותנו לכף זכות, הלא אתם נמצאים במקום הקדש, ואנחנו... אתם נמצאים במקום אשר גם גדולים יושבים והגנים בתורה וביראה ואנחנו במקום אשר הגדולים מרפים את ידי הקטנים. מהדר ר׳ מענדל דוד פלאקהין מדיסנא.

התלמידים: זלמן בלאכמאן, יוסף גולדין, מאיר וזלמן לעווין, ישראל ויהושע ואליעזר יפה, שמעון סווערדלאוו, חיים צירקלין, יוסף, ודובער מעלער, יהושע ורפאל קליאט, זאב וואלף האנענקינד.

על ידי הישיש הנכבד כו׳ מו"ה פסח קופער יחי׳ נאסף בעיר טאגאנראג „משלח מנות" הג׳ ברלין אברהם א׳ רו"כ, שטאראשעלסקי צבי הירש, שילם, ווארינאיי יוסף, בהרב רחמיאל, ווייצמאן יוסף שמואל, פאיין ברוך, קופער פסח כאו"א 50 ק"פ. מלמד שמעון אברהם 40 ק"פ. השו"ב קיסין דובער, יפות ברוך, קאראסיק מרדכי, בראסלאוטקע יהושע העשל, רעציקער יודא ליב יפות יעקב חיים, אלטער אברהם יונה, שפייער יצחק, שלמה, הלל, כאו"א 25 ק"פ. הרב אברהם יצחק, מרדכי האליש, נחמן קראפיווגער, כאו"א 20 ק"פ.

למערכת „האח".

במלאת לי שנת הי"ג ביום ש"ק פ׳ וארא בר"ה שבט העבר העליתי על זכרוני את אחי התמימים היושבים בהיכל ד׳ לתורה ולתעודה ודברי פי אשכר יקריבון סך רו"כ אחד, ויעלה זכרוני לפניהם לטובה ויאצילו ברכה לי ולהורי הנכבדים ברו"נ ושיאמץ לבי בגבורים לשקד על דלתות התורה באהבה ומורא.

אחיכם אברהם אבא ב"ר הלל הייקין מחדר מהר"ם ברוק.

יתברכו כל המתנדבים בכל הטוב כנפשם סלה!

בשמחת לב הננו מברכים בברכת מז"ט את חברנו מר שמואל זאלמאנאוו יחי׳ לבואו בקשר התנאים עם ב"נ בת ידידנו הווה"ם כו׳ ר׳ ישראל יצחק שווירסקי יחי׳ (החתום „יי"ש בהשעשועים בגליון עשרים) תהא אגודתם ברוכה וירום קרנם בעשר וכבוד כברכת חבריו התמימים.

גדבות אחים.

באברויסק: שמואל דוד רובינשטיין ליא"צ של אביו ר׳ בצלאל ע"ה ביום פורים 54 ק"פ. מחדר ר׳ הלל נארעליק 97 ק"פ. אלימלך איטקין 36 ק"פ. הילד אברהם האווין 36 ק"פ. שלמה קאודאן 20 ק"פ. נחום ראסקין 10 ק"פ. ירחמיאל מאזין, משה מאגטיק, צבי גאלדמאן כאו"א 9 ק"פ. מוליע פיינבערג, יצחק טביוואק כאו"א 5 ק"פ.

דאלהינאוו: מר יוסף פרידמאן למלאת לו י"ג שנה ט"ו שבט נדב 18 ק"פ.

דיסנא: ר׳ נחמן בקיבין 20 ק"פ. עצע צירקלין 25, בבית ר׳ שלם על ברי"מ 55 ק"פ, ובבית ר׳ זלמן זורין על ברי"מ 33 ק"פ, התמים בן ציון מעלער 7 ק"פ.

האמעל: על כלולת פעסיא בת ר׳ מאיר צבי שאצאוו עם ב"נ יוסף כהנסקע יחי׳ נאסף ע"י ר׳ דובער באבראוו א׳ רו"כ עם 60 ק"פ.

וואַרשא: נח אהרן קארנעבאד ומיכאל בעריט גי־טערמאן כאו"א א׳ רו"כ, שלמה גראהמאן 50 ק"פ, יודל קאמינער 25 ק"פ׳ יודל מאיר ליימאן למלאת לו י"ג שנה י"א שבט 50 ק"פ.

חאדאַרקאוו: משה יעקב מאטשניק 36 ק"פ, שאול שפירא 18 ק"פ, בנימין פאליק למלאות לו י"ג שנה ב׳ דר"ח אדר 26 ק"פ, ישראל שטילמאן לחנכת הבית 10 ק"פ׳ שמואל שפירא, נחמי׳ סטראונק, כאו"א 9 ק"פ, יוסף צבי כורך 6 ק"פ, מרדכי דוד ווארשאווסקי, מרדכי פעלדמאן, משה סגל, משה שמיים, משה אליעזר קא־לינסקי, הילדה באבציא סטריצלער כבא"א 5 ק"פ.

בעשינקאוויץ: משלח מנות: ירוחם גורעוויץ, יואל קאראסיק, יקותיאל האנין, דן, אהרן, שמואל, אסתר ראסיע, פרומה רבקה, ראיאק חיים ליב, ש׳ זלמן, שטערנא פריידא גילמאן, ש׳ זלמן, אהרן, שפרה, ברייגה, הואל, דובער נעמצאוו, כאו"א חמשה ק"פ. האחים, אורי, זלמן בנימין לאבקאווסקי, כאו"א 9 ק"פ. הייקיל חאנין, יודא ליב האלברייך נחמן חיים האטהילף, ברוך שלום דובראווע,

האחים אלי׳, שלום, יפה, יודא יודאווין, בוניא יודאווין כאו״א 10 ק״פ. מענדיל תאנין, אהרן ליב לייאין, כאו״א 15 ק״פ. שלמה זלמן, אהרן צבי, מייול כאו״א 20 ק״פ. יצחק גליקמאן 30. משה שמערלינג 40 ק״פ.

באריסאוו: ליב עדעל 15 ק״פ. יוסף פרידלאנד 50 ק״פ.

גזאטסק: הר״ר מרדכי דוב הורעוויץ הירווע 35 ק״פ. האחים יעקב ואדי׳ דוב איידעלנאנט שני רו״כ. אברהם מירקין א׳ רו״כ, יעקב יוסף ראשקין 54 ק״פ. האחים אהרן ויוסף זילבערמאן 10 ק״פ. יא״צ: זלמן ארשאנסקי 40 ק״פ., יוסף ראזין 20, נדבות שונות 41 ק״פ.

דאקשיץ: מר זלמן איזיקואהן 18 ק״פ.

זעמבין: ר׳ נח ליבינסאהן 36 ק״פ, בעד הילד אלטר גילעוויץ ליום שהתחיל חמש להצלחה 54 ק״פ. זאזירקעס. נאסף ע״י מר ייל ראזענבערג „משלח מנות״ שני רו״כ.

טראשקון: ר׳ שמעון שלום הורוויץ עם ז׳ 36 ק״פ. הנער העסקן יואל מענדל יאקובסאהן 10 ק״פ. הילד יסקינד וואסקאבאייניק 18 ק״פ.

לאדמיר: מיכל פינקל יחי׳ למלאת לו תשע שנים בכ״ז לחדש שבט 36 ק״פ.

ליאזנא: אפרים אידל טיעזאווקין, שרה פינא קיס-ליק כאו״א 18 ק״פ, דוד צערנין, רחל ראשי האווינסאן כאו״א 10 ק״פ.

ליאהוסק: על ידי הילד דוד שלמה ברעוודע יחי׳ נאסף 3 רו״כ 50 ק״פ. „משלח מנות״, יודא שו״ב, שמואל גאלדפארב, כאו״א 20 ק״פ. צבי שולמאן 26 ק״פ. יעקב הארשמאן 11 ק״פ. דוד בער זופערמאן, אברהם העלפמאן, שמעי׳ גאלדפארב, נתן נטע רובין, כאו״א 10 ק״פ. בן ציון העלפמאן 5 ק״פ.

ליאזנא: „משלח מנות״, חיים דוד קאנאנאוו 36 ק״פ., מנחם מענדל קאגאן, 20 ק״פ. אלי׳ צבי שפיוואק, שמואל ישראל לימשטיין כאו״א 18 ק״פ. ישראל שמשון ליפשיץ 15 ק״פ. שמעון היטריק, ישראל בנימין ביעלאוו, ירוחם משה אידילסאהן, מנחם מענדל יהליאלי, ירוחם דוב האווקין, משה ראובן האסקין, שמעון מאגידאן, אברהם יעקב אליעסאן, מנחם התן פוקס, יצחק שמערלינג, חיים דוב ווידרעוויץ, נחום מענדל ליפשיץ, כאו״א 10 ק״פ. יהושע העשל מוצאניק, דוב בער האווקין, יצחק גאלקין, מנחם דוב מיראוואי, יוסף ציפערסאהן, אברהם סאמאילאוו, זלמן ציפערסאהן כאו״א 5 ק״פ.

נעוול: ההתן מר דוד פרידליב בעד ברהמ״ז על ברי״מ של הילד דובער יחי׳ בן שמעון נתן פרידליב שלשה רו״כ. נאסף עוד על ידי מ׳ חיים וישראל על ברי״מ הנ״ל שני רו״כ ושלשים ק״פ.. בקשורי התנאים של התתן מר אלי׳ בן אלימלך חאצערנאוו נאסף א׳ רו״כ

ושלשים ק״פ. ר׳ שמואל בוראקאוו „משלח מנות״ א׳ רו״כ, התמים שמואל זלמן האדאקאוו לתספורת בנו ישראל ארי׳ יחי׳ 18 ק״פ. בחתונת מר חיים ניסן האללאנד עם ב״ג מאטליא ניטא קראווצאוו טו״ב אדר נאסף א׳ רו״כ.

ליובאוויץ: ר׳ יוסף ראובן זרחי 50 ק״פ.

נעוול: יצחק אליעזר בירעזין, דובער פארפאראוו, סעדי׳ צערנאמארדיג כאו״א 5 ק״פ.

פולטבה: ביום ה׳ פ׳ משפטים כ״ז שבט למלאת י״ג שנה למר אברהם יצחק הכהן מורינסאהן יחי׳ אסף הבמ״צ ששה רו״כ וארבעה ותשעים ק״פ לטובת אחיו התמימים. מאת החפצים בעילום שמם א׳ רו״כ והצי, ר׳ יצהק אייזיק ראדקין 90 ק״פ, ר׳ משה קאנטאראוו 55 ק״פ׳ משה בצלאל הלוי 72 ק״פ, ר׳ אלחנן הלוי עטינגער 54 ק״פ, ר׳ צבי יהודה הלפין 50 ק״פ, נחום הלל שיינין, ומר יואל איטקין כאו״א 36 ק״פ, חבר מצוה 26 ק״פ, ר׳ יעקב מאגיליעווטק 20 ק״פ, ר׳ דוד שימענאוויץ, ומר ישראל דוד קאפאווסקי כאו״א 18 ק״פ, ר׳ מאיר סארקין 13 ק״פ, ר׳ שניאור זלמן הכהן 17 ק״פ, מר בן ציון הלוי 9 ק״פ.

קרמענצוג: משלח מנות, התמים מר משה בה״ג הנדיב ר״נ גור ארי׳, שלשה רו״כ.

קאברין: אייזיק יודילעווסקי, משה פינצוק, חנה יודילעווסקי כאו״א 18 ק״פ, בנימין מינקאוויץ 15 ק״פ.

קרעמענצוג: נחמי׳ מאלאהאווסקי 25 ק״פ, אברהם שמחה וואלאוויץ 18 ק״פ, עוזיאל אוישינסקי, ישראל וויניק, חיים פיין עם אחותו מרכה כאו״א 10 ק״פ.

ראהאטשעוו: מרדכי שו״ב, יצחק גאלדין כאו״א 18 ק״פ. זאב וואלף שווארצמאן, אברהם אבא זאהארין, בנימין וויין, אליעזר קאפלאן כאו״א 10 ק״פ. פישע שאשין, יעקב חאנקין, זלמן מאדארסקע, גרשון קאם, יעקב גינזבורג, זלמן שאפיראן, משה נתן גארעליק, הירש גאל-דין כאו״א 5 ק״פ.

שעבעז: בחתונת מר זאב וואלף קווינט עם ב״ג נחמה נאסף ע״י מוסיא כהן א׳ רו״כ.

שווערזנע: החתן ל״י סארקין עם ב״נ נחמה מרים בעת התנאים שלהם 72 ק״פ. בתי׳ טירקין מרגאטשאוו 30 ק״פ. ר״ש קאפלאן, ר״י ב״ר ח״מ ליעווין, שלמה שפירא, כאו״א 25 ק״פ. ר״מ אריענקאוו, יוסף קאוואליערציק כאו״א 20 ק״פ. ר״ש קאצאנערסאן, מאריאשע קאפלאן, כאו״א 18 ק״פ. ר״יליפשיץ, ר״ש ליפשיץ, זלמן בר״ש קאפ-לאן, ר״א ראבינאוויץ כאו״א 15 ק״פ. ז״א קאזין, ר״ד זעלמענאוו, ר״א חאסקין, ר״צ הינעראוו, ר״ח האזענפוד, רש״י סארקין מקארמע, הערציל כהן, בתי׳ חייקין, נחמה גינזבורג כאו״א 10 ק״פ. ר״ש פינקעלשטיין, האחים ב״צ, וש״י בונין, מאיר ליעווין, אהרן יונתן שפירא כאו״א 9 ק״פ. גרשון ליעווין, זלמן ליעווין, חיים זיבאראווסקי, מרדכי פאלאוועין, פסח פראדקין כאו״א 5 ק״פ.

העורך והמו״ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Типографія І. Лурье и Ко., Гороховая, 48.

Ред. Гороховая, 48.

שנה ב"ה שניה

האח

№. 24.

יום ג' פ' צו ח' ניסן תער"ב.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים. נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משל"ח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

אחינו הילדים.

רבי עקיבא זכרו לברכה אמר: „יותר ממה שהעגל רוצה לינק פרה רוצה להניק". משל הוא לאמר: שיותר ממה שהתלמיד רוצה ללמד מפי הרב הרב רוצה ללמד את תלמידו.

גם אנחנו כשאנו עורכים את דברינו אל אחינו הילדים, רוצים אנחנו שיקראו אותם בעיון ובשים לב יותר ממה שהם רוצים לקרא אותם, כן הוא בלי ספק, כי כן הוא מנהג העולם; אבל מה שמיצר לנו הוא הספק, אם יש לילדים כלל אותו הרצון הנדרש לפי ערכם.

רוצה הפרה להניק יותר ממה שהעגל רוצה לינק, אבל גם העגל רוצה, וכרוך הוא אחרי אמו ואחרי מינקתו ורוצה לינק באמת ואין צרך כלל לעוררו לזה, אבל בנמשל, בתלמיד עם הרב, יש שאין הרב רוצה יותר ללמד ממה שהתלמיד רוצה ללמד, כי אם שהרב רוצה והתלמיד אינו רוצה כלל.

כי הרצונות שנים הם: טבעי ובלתי טבעי הטבעיים מתעוררים מאליהם ואינם דורשים התעוררות; לא כן הבלתי טבעיים, אותם דרוש לעורר ולפעל עליהם באיזה כח שיבאו לידי רצון.

בעלי החיים כל עצמם אינם אלא טבעיים, ועל כן כל עניניהם טבעיים הם. החי ביום הולדו כבר הוא עומד על רגליו הולך ומרקד. ואין צריך לומר שהוא יונק, אוכל ושותה וכדומה, ובכל אופני ודרכי חייו אינו צריך למוד וחנוך העגל גועה כשור והסיח נוער כחמור, ויודעים הם גם לשחות במים ושאר דברים כאלה; לא כן האדם המדבר, הילד הנולד יודע ומכיר אמנם לינק משדי אמו על פי בינה טבעית. אבל אינו יודע ללכת וגם לעמד על רגליו, גם לשבת קשה לו, ומזמן לזמן מתוספת בו בינה יתרה עד היותו למדבר משכיל, להאדם דרוש למוד, חנוך ואמון גם בדברים שהם טבעיים, ומכל שכן באינם טבעיים.

וכשם שעניני האדם הם שנים: טבעיים ובלתי טבעיים, כן גם רצונותיו הם שנים. את הדברים שהם טבעיים לו רוצה הוא ברצון טבעי מאליו, ואת הדברים שאינם טבעיים אינו רוצה כי אם על פי רצון מעשה ונפעל על ידי איזה כח.

היהודי על פי מחצבתו, נשמתו ותורתו הוא כמעט כלו בלתי טבעי.

לתרח האדוק בעבודת האלילים נולד בן פלאי, בן שאורו זורח ומאיר מסוף העולם ועד סופו, אחד הוא אברהם ואין כיוצא בו בעולם, ובמלאת לו מאה שנה ולשרה אשתו תשעים שנה רק אז נולד להם יצחק בנם. ובני ישראל יורדים מצרימה ופרים ורבים באופן בלתי טבעי כלל, ואם טבע ארץ מצרים גורם שאין עבד

יָכוֹל לִבְרֹחַ מִשָּׁם. יוֹצְאִים הֵם מֵהָאָרֶץ בְּיָד רָמָה, בְּאוֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים, וְלֹא בְדֶרֶךְ כָּל הָאָרֶץ, דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים, כִּי אִם דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר. וְעוֹבְרִים דַּוְקָא אֶת הַיָּם בֶּחָרָבָה, וּמִשָּׁם יוֹצְאִים הֵם וּמִתְפַּרְנְסִים בְּלֶחֶם מִשָּׁמַיִם וּבְמַיִם מֵחַלָּמִישׁ צוּר, וּכְשֶׁהֵם נִלְחָמִים בְּאוֹיְבֵיהֶם נוֹצְחִים, לֹא בְחֶרֶב וְלֹא בַחֲנִית, כִּי אִם בְּקוֹל שׁוֹפָר וּבְקוֹל תְּפִלָּה, וּכְשֶׁהֵם נוֹפְלִים, חָלִילָה, וְנִמְסָרִים בְּיַד אוֹיְבֵיהֶם גַּם נְפִילָתָם הִיא בִּלְתִּי טִבְעִית וְאִי־רְגִילָה, וְקִיּוּמָם בְּכָל מֶשֶׁךְ יְמֵי גָּלוּתָם וְנִצְחִיּוּתָם הֵם בִּלְתִּי טִבְעִיִּים כְּלָל וּמַפְלִיאִים לֵב כָּל חוֹקֵר וְהוֹגֶה בְּקוֹרוֹת הָעַמִּים וְתוֹלְדוֹתָם.

גַּם הַלִּמּוּד לִילָדִים הָיָה נוֹהֵג מֵאָז מֵעוֹלָם בֵּין הַיְּהוּדִים בְּאוֹפֶן בִּלְתִּי טִבְעִי, לֹא בִשְׁבִיל שֶׁהַגְּדָיִים וְגוּרֵי הַכְּלָבִים הֵם שַׁעֲשׁוּעִים לַיֶּלֶד, לֹא בִשְׁבִיל זֶה מוּכְרָחִים לְלַמְּדוֹ תּוֹרָה עַל יְדֵי מַעֲשִׂים שֶׁאֵירְעוּ בִּכְלָבִים וּבְגוּרֵיהֶם, בְּעִזִּים וּבִגְדָיֵיהֶן; כִּי אִם עַל הַיֶּלֶד לִלְמֹד אֶת אוֹתָהּ הַתּוֹרָה שֶׁהַגְּדוֹלִים לוֹמְדִים וּמֵבִין אוֹתָהּ עַל פִּי דַרְכּוֹ, וּמִשְׁתַּעֲשֵׁעַ הוּא הַיֶּלֶד

בְּהַקְשׁוֹתוֹ קוּשְׁיָא הֲגוּנָה בְּלִמּוּדוֹ, כְּשֶׁהוּא מַצְלִיחַ לְכַוֵּן בְּמִקְרָא לְקוּשְׁיַת רַשִׁ״י, וּבַגְּמָרָא – לְקוּשְׁיוֹת הַמַּהֲרָ״ם וְהַמַּהַרְשָׁ״א וְלִשְׁאֵלוֹתֵיהֶם, אֵלֶּה הֵם שַׁעֲשׁוּעִים מְעֻנָּגִים לְיֶלֶד יְהוּדִי.

(עוד יבא בע״ה).

שני אחים.

(המשך מגליון כ״ג)

ויגדל נפתלי הלך יגדל בתורה ובחכמה, בעשר ובנכסים, וירדף צדקה וחסד, ואף כי משפחתו ובני ביתו היו עוד מעטים, כי עודנו צעיר לימים, בכל זאת רבו אוכלי שלחנו, כי סרו אליו יום יום עוברי ארח, כל גר עני ואביון, ואת כלם אסף אל ביתו ויאכילם וישקם בסבר פנים יפות, גם מקום ללון נתן להם בחדרי ביתו, ויאהבוהו מאד כל אנשי עירו וכל שומעי שמו.

ויהי בימים ההם ואחד משטרי הגורלות אשר נמצאו בידו זכה בסך מאתים אלף רו״כ ותהום כל העיר וכל העירות סביבה, וישמחו כלם בו ובאשרו ואיש לא קנא בו ויאמרו, אכן לאיש כמוהו נאה אשר זה, כי ככל אשר ירבה ויגדל אשרו ועשרו כן ירבו מעשי צדקותיו הטובים.

ונפתלי הביא את כל הכסף לביתו, את החמישית הלך לעניים ולמוסדות צדקה וחסד אשר בעיר ואת הנותר טמן בארגז הכספים, ולא אמר לעשות עסקים כל מקנה וקנין, כי איש מנוחות הי׳ ואוהב תורה ומעשים טובים, ולא חפץ להסתבך בטרדת עסק ומשא ומתן.

אספת היצרים.

(המשך מהוספה לגליון 23).

„טרם אערכה לעיניכם, רבותי, את פרשת הישיבה, אשר אנכי עובד בה וסדרי׳, הרשוני נא לדבר דברים אחדים שלא מן הענין, כי אם אמנם אין להם יחס ישר אל הענין שאנחנו בו, אבל אי אפשר לי לדבר דבר לפני הציעי את אחת ההצעות הנחוצות לאספתנו הנכבדה, לתקן שגיאה אחת אשר בכחה לשים לאל את עבודתנו הנכחית“.

„דבר דבריך ונשמעה“ ענה היושב ראש.

„הנה פה אתנו יושב לבטח חברנו יצר הסופרים ועורכי העתונים“ – החל יצר הישיבה... – „בטוחים אנחנו בכל אחד מחברינו שלא יעשה דבר שיזיק לשאיפתנו, והוקה על כל יצר רע שלא יוציא דבר מתוקן מתחת ידו, אבל לדאבון לבנו, מראה לנו הנסיון כי היצר הזה, יצר הסופרים ועורכי העתונים, הסכיל לעשות מאד. ונפלאת היא בעיני, מאין באה בו הרוח ללכת ולהסית לערך עתונים ולכתב מאמרים לאלה הסופרים העומדים מנגד לנו, והמעוררים את העם ללכת בדרך התורה והמצוה?

יצר זה שפקח הוא מה ראה לשטות זו להסית את הרב... לערך עתון חרדי, עתון אורטודכסי, אשר בו יזרה מלח וגפרית על כל האנשים המסורים לנו, יוקיע לעיני השמש את כל נבלותם ומזמותיהם ונכליהם, ובקולי קולות יכריז על ההכרח הגדול לעמד בפרץ ולבסס את היהדות והתורה, ליסד ישיבות, להחזיק בידי הישיבות המיוסדות כבר, לגדר בעד מי השמד העולים ושוטפים את הארץ וגורפים את הצעירים אל מצולות הכפירה וההתכחשות לעמם, וכדומה עצות והצעות להפריע את העם מלכת בדרכינו, השמעתם אולת כזאת להקים בידינו עלינו אויב נורא המורה בנו זקים חצים ומות?

ולא די בזה אלא שנמלך עוד היצר הזה וילך אל אחד האנשים המסור לרבותיו ולעבודתם בכל לבו ויסת גם אותו לערך עתון, ועוד איזה עתון? עתון לילדים! בלי ספק כבר מבינים אתם מה יכתב איש אשר כזה בעתון ההוא, הוא אויבנו היותר גדול, עוין את ההשכלה הכללית וקורא לכל הילדים לסור מעל דרכי׳, ומספר באזניהם ספורים כאלה המושכים את לבם לתורה וליהדות כשרה, ומעיד אני עלי שמים וארץ, אשר רבים מן הילדים הקוראים

ובמסבי העיר ההיא באחד היערים העבים התגוררה להקת שודדים ומרצחים אשר בתוכם הי׳ גם ארי׳ אחי נפתלי. הם ארבו ליד הדרך העוברת לארך היער וירצחו נפש את כל אשר ווו למצא איזה הון בכיסו. לפעמים הי׳ באים העירה, ואיש לא הכיר בהם, והי׳ סובאים וזוללים כנפשם שבעם בבתי המשתה והמרזח, שם היו חוקרים ודורשים לכל חדשה אשר נהיתה בעיר, מי התעשר ומי הכנים לאוצרו כסף וזהב, ועל מי לעבר עם רכושו דרך היער, ותהי רעתם רבה ופחדם נפל על כל עוברי דרך, והממשלה לא עצרה כח לתפשם, כי היער גדול ועב, וגם קרני השמש לא עצרו כח להדר אל תוכו ולהגיה את האפלה והעלטה השוררת בו, גם כל נתיב ומסלול לא הי׳ בו ורק צעדים אחדים נכנסת בו, כבר עליך לעבר בין קוצים וחוחים הדוקרים את עיניך וקורעים את בגדיך אשר עליך, ואם מתאמץ הנך ומתגבר על מכשולים אלה ונכנס אל תוכו יותר הרי הנך תועה יאבד עצות מבלי דעת איך לשוב ולמצא נתיבה; לא כן השודדים הם הי׳ בקיאים ורגילים בו ובכל מחבאיו ומצפוניו, הם הסכינו אל החשך והאפלה השוררים בו וגם באישון לילה מצאו ידיהם ורגליהם להתנפל על אנשי עברתם מפנים ומאחור ולרצחם נפש ולהסתר אחרי כן במעבה היער.

ויהי בהודע להם את דבר ההון הרב, מאתים אלף רו״כ, אשר באו לידי רב העיר ויחבלו תחבולות ויועצו איך להתנפל על ביתו ולגזל את רכושו.

פעמים אחדות באו העירה ויתורו את הבית והחצר, אך החצר הי׳ מקף גדר אבנים, גם שומרים מזוינים שמרו עליו, כי ידע נפתלי להזהר, מלבד אשר ביתו הומה תמיד מאדם רב וכמעט עד אור הבקר יושבים בביתו אנשים שונים הבאים אליו למשפט או לשאל בעצתו או להתענג בחברתו הנעימה לשמע מפיו דברים מחכמים, ויבצר מהשודדים לעשות לו רעה, ויצר להם מאד.

(עוד יבא בע״ה).

בני למשמע דבריו, ורבים מהם עזבו את אבותיהם וערי מולדתם וינהרו אל הישיבה... ללמוד ולעבד את ד׳, ויש מהאבות אשר כבר היו נכונים למסר את בניהם לבתי הגמנזיום ולעשותם לאנשים משלנו, ובקראם את דברי העתון ההוא נסוגו אחור וישבעו להקדיש את ילדיהם לתורה ולתעודה; אם לא יכביד עליכם, רבותי, הנני ואקרא באזניכם גליונות אחדים ושמעתם באזניכם — ומוציא הוא מהיקו תיק גליונות וקורא, וכל השומעים מקשיבים בחרדה — והנואם מוסיף: „ועתה שפטו נא את היצר הזה ואת פעולותיו, המעט מהרעה אשר הביא עלינו? מי בקש זאת מידו להקים עלינו עורכים כאלה המתנקשים בנפשותינו, מלבד אשר כל הענין הוא למורת רוח לנו, הנה הילדים הקוראים תומכים בכספם במפעל האנוש הזה, בנדבותיהם מחזיקים הם את תלמידי הישיבות, ועתה צאו והשבו כמה רעות לנו בזה, מעשה הטוב והחסד הוא מהמעשים השנואים לנו, ועוד יותר מזה לעשות צדקה עם לומדי תורה, ועוד רע מכל אלה להחזיק את הישיבה אשר כל תלמידי׳ פונים לנו ערף, ומי אשם בכל אלה היצר הסכל הזה?

חידה

כי יכה איש את עבדו ועשה פסח לד׳
לא תאבה ולא תשמע לו.

באיארסקי סטאראסעליע

מכתבי-אחים.

ב״ה

לאחי התמימים הלומדים ושוקדים על דלתות התורה יעזרם ד׳ שיגדלו ויצמחו בתורה ויעשו חיל רב.

הנני מודיעכם שביום ה׳ יוד ניסן נעטרתי בכתר פאר של תפלין, נכנסתי בכלל כל קהל ישראל וקבלתי עלי עול מלכות שמים באהבה, ובישבת הגדול דרשתי מעניגא דיומא והצעתי לפני כל קהל עדתנו דבר בעתו, והיינו גודל מצות תפלין שהיא שקולה כנגד כל התורה, ונדבתי על אחי התמימים והישרים, שלשה רו״כ ושלשה וארבעים ק״פ מספר „בר מצוה” שאותם אני שולח בזה, ויברכוני נא שהורי יקבלו ממני נחת בכל הפרטים בתורה ובמעשים טובים כנפש אחיכם

שניאור זלמן ב״ר מרדכי בונם איצקאוויץ.

ב״ה רעציצא.

אחי התמימים המסתופפים בצל החכמה והמדע תחת כנפי קדוש עליון בהדרת קדש.

בראותי כי נחת ינחת אבי מו״ר בעת שהזרתי לפניו בע״פ הג״מ שלמד אותי השיאני לבי להרים לכבודכם 55 ק״פ. בן שש שנה אנכי היום ועיני כלות מתי אבא ואראה את אחי השוקדים בחדרי התורה והיראה, תהי בשלום כברכת אחיכם המתמם עם תמימים מרדכי חיים בלאאמו״ר בן ציון שליאפער.

ועתה, אדוני הנשיא, אם לא תגער בו בנזיפה ולא תכלימהו על מעשיו אלה, לא אוכל לדבר דבר בדבר עבודתי ופעולתי בישיבה שאני עובד בה, ירא אנכי אותי פן ילך ויפרסם את דברינו לעורכי העתונים, כי אוהב הוא ומשתדל להמציא להם חדשות יום יום, ויש אשר יסית אותם לכתב גם כזבים ומשאות שוא, דברים שלא היו בעולם, אבל על זה איני דן, ישקר לו ויכזב ככל אות נפשו, הלא זה הוא יסוד כל עניננו להוליך שולל את האדם ולפתותו בדברי מרמה, אבל אם ימסר את דברי מועצתנו לעורכיו, לאלה העורכים אשר נואל להקימם לעורכים וסופרים חרדים, אם להם יגלה את סודנו הלא נהי׳ לבוז ולחרפה וכל מעשינו יהי׳ לאפס ותהו, כי מי ישמע לנו אחרי אשר תגלה רעתנו בקהל?...

חברים רבים מחאו כף לדברי הנאום וידרשו מאת היושב ראש לענש את יצר הסופרים ולהזהירו לבל יהין להודיע אף מלה אחת לסופריו החביבים לו, אך היו״ר השקיט את הנסערים ויאמר:

(עוד יבא בע״ה).

א ברידערליכער בריעף צו די אחים תמימים יחי׳.

קינדער אלע
פסח ביין טיש
זיצין דער היים
פריילאך און פריש.

זיי פילין זיך עפעס
אנדערש ווי פריער;
דער הייליגער סדר
ווירקט אף זיי ווייער...

אין יעדער ווינקעלע
ציכטיג און ריין,
די שטוב מעג זיין
גרויס אדער קליין...

מאדנע ווי לייכטין
די געוויינליכע ליכט!
די שכינה ווי רוהט
אף יעדער געזיכט!

פריינדשאפט הערט נאר
אין דער גאנצער געזינד
פייערליך פאר בונדין
איז צום פאטער דער קינד..

דער אינגל זיצט
ביים פאטער ביין זייט
די מוטער אויך
איז דארטין ניט ווייט.

יעדער יום-טוב-דיג
איז ער באקליידט,
עפעס וואס נייע
האט מען אים גינייט.

און ער איז דער היים
צי ארים, צי רייך...
איז ער דער היים
ווער איז אים גלייך

ער טוט וואס ער וויל
אט טרינקט ער אט עסט ער.
אט איז א ברודער
אט זיינען די שוועסטער...

* * *

מיר אבער קינדער
מיט די זעלבע גיפילין
זיין ניט אין דער היים
הייסט אונזער ווילין.

זוכינדיג נאר
אין לערנען דעם גליק
לייגט אונז ניט פארין
הין און צוריק...

פארין אהיים
א שאדין די צייט
און ניטא מיט וואס אויך!
די חרפה אן א זייט...

דא אין די חדרים
בלייבין מיר נאך,
ניט אין דער היים
יום טוב ווי וואך.

מיר לערנען און לערנען
מיר רוהען ניט אפ.
שפילין, פאר ברייגגען
איז אונז ניט אין קאפ...

דער סדר ווערט דא
פיל שענער גימאכט
הייליג, נאר מאדנע
ווערט דא פאר בראכט...

ווי גרויס איז דער זאל!
די טישין ווי לאנג!
ווי פיין איז דער זיצין!
ווי זיס די גיזאנג!

די ווירקונג אייביג
קען ניט פאר געסין
ווער נאר צום סדר
דא איז גיזעסין

די הארץ פרייער זיך,
יעדערער קוועלט.
ער גיפינט זיך עפעס
אף א אנדער מין וועלט...

עס פילין אלע
ווי הייליג דער ארט,
מיט דורשט שלינגט מען
די משפיעים״ס א ווארט...

און די ווערטער ווי זיינען
הייליג און גרויס!
און די גיטריי־הייט זייערע
ווי פייער איז הייס!

מיר זיינען דער היים
אין ליובאוויטש דא אויך,
און נאר דא...
און די היים איז ווי הויך

מיר זיינען דער היים,
העכסטין צו פרידין!
אונזער גארטין איז דא,
דא וואקסין מיר אידין!

* * *

נאר איר קינדער
שוועסטער און ברידער
ווי ביז אהער
פאר געסט אונז ניט ווידער..

געדענקט אונז ניט
האט אונז אין זינען,
אונזער טובה זוכט נאר
וועט איר גיפינען

דורך אייער געלט
ווערין מיר באקליידט,
מיר זיינען זאט
מיר ליידין קיין נייט.

ברידער איז גוט
אין אלע צייט
אז ניט פון נאהינט
איז חאטץ פון דער ווייט

איר זייט אונז ברידער...
די זעלבע מיר אייך!
זייט אייביג גיזונד
גליקלאך און רייך...

* * *

מאת אחיכם הילדים הלומדים בחדרים במוסד תומכי תמימים בליובאוויטש.

העורך והמו״ל משה ראזענבליום.
Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Редакція Гороховая 48.
Типографія І. Лурье и Ко., Гороховая, 48

שנה ב"ה שניה

הָאָח

№.25

יום ד פ' שמיני כ"ג ניסן תער"ב

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם מש"ח: לשנה שני רו"כ לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלוח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלוח.

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תחי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

אַחֵינוּ הַיְלָדִים.

(המשך מגליון כ"ד)

לְנִשְׁמַת הַיְהוּדִי הַבִּלְתִּי טִבְעִי הַחַי וּמִתְקַיֵּם בְּאוֹפֶן נִפְלָא דָּרוּשׁ וּמְסֻגָּל דַּוְקָא לִמּוּד בִּלְתִּי טִבְעִי, לִמּוּד אֲשֶׁר כָּזֶה מַשְׁפִּיעַ אֶת נַפְשׁוֹ וּמְחַזְּקָהּ וְנוֹתֵן בָּהּ דֵּי כֹחַ וְאֹמֶץ לַעֲבֹר אֶת מַעֲבַר חַיָּיו, לְנַעֲנֵעַ רֹאשׁוֹ עַל כָּל גַּל וְגַל. לִהְיוֹת אֵיתָן כְּסֶלַע וְלַעֲמֹד בְּנַפְשׁוֹ פְּנִימָה בְּקוֹמָה זְקוּפָה גַּם כְּשֶׁגּוּפוֹ הוּא מְרֻמָּס כַּעֲפַר אֶרֶץ לְרַגְלֵי זָרִים.

כְּשֶׁהִתְחִילוּ בְּנֵי דוֹרֵנוּ מְחַקִּים אֶת הָעַמִּים, הִתְחִילוּ מְלַמְּדִים אֶת בְּנֵיהֶם גַּם כֵּן תּוֹרָה טִבְעִית: מַעֲשֶׂה בְּסוּס וּפָרָה, זוֹהִי פָּרָשָׁה אַחַת, מַעֲשֶׂה בִּשְׁנֵי שִׂיחִים יָפִים שֶׁהָיוּ דוֹמִים זֶה לָזֶה, — פָּרָשָׁה שֵׁנִי', וְעוֹד כָּאֵלֶּה, וּכְשֶׁהִתְחִילוּ הַיְלָדִים לוֹמְדִים תּוֹרָה-טִבְעִית זוֹ נִשְׁתַּנּוּ וְנַעֲשׂוּ טִבְעִים. כְּלוֹמַר, קְרוֹבִים בְּמַעְלָה וּבְרוּחַ לְאוֹתָם הַיְצוּרִים שֶׁתּוֹרָתָם מְטַפֶּלֶת בָּהֶם. וְאוֹתוֹ הָרוּחַ עַתִּיק הַיּוֹמִין פָּג מִקֶּרֶב לִבָּם. וּכְשֶׁהֵם הוֹלְכִים וּגְדֵלִים עַל פִּי לִמּוּד זֶה צוּרַת יַהֲדוּתָם מִתְנוֹנָה וְהוֹלֶכֶת, מִתְטַשְׁטֶשֶׁת וְנִפְסֶדֶת כְּכָל אֲשֶׁר עֵינֵינוּ רוֹאוֹת לְדַאֲבוֹן לִבֵּנוּ.

אֲנַחְנוּ הַהוֹלְכִים בְּעִקְבוֹת קַדְמוֹנֵינוּ, הַחוֹתְרִים בְּכָל עֹז וְאֶפְשָׁרוּת כֹּחֵנוּ לְהַחֲיוֹת אֶת רוּחַ הַיְהוּדִי, לְהָשִׁיב אֶת נִשְׁמַת הַיְהוּדִי לִתְחִיָּ', אֶת הַנְּשָׁמָה הַטְּהוֹרָה וְהַנִּשְׂגָּבָה הַשְּׁלוּבָה וּקְשׁוּרָה בְּתוֹרַת אֱלֹקִים, אֲנַחְנוּ עוֹרְכִים אֶת דְּבָרֵינוּ גַם לַיְלָדִים בְּאוֹפֶן וּבְמִדָּה זֹאת, נוֹאֲמִים אֲנַחְנוּ נְאוּמִים, מְסַפְּרִים סִפּוּרִים, אֲבָל לֹא בַעֲכְבָּרִים וּבִצְפַרְדְּעִים, בְּצִיצִים וּבִפְרָחִים. כִּי אִם בְּמַה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מוּסָר וְיִרְאַת שָׁמַיִם, מַעֲלַת הַתּוֹרָה וְלוֹמְדֶיהָ, יִקְרַת עֵרֶךְ הַמִּצְוֹת וְקִיּוּמָן, וַהֲרֵי דְּבָרִים אֵלֶּה בִּלְתִּי טִבְעִיִּים לִגְדוֹלִים וּמַה גַּם לִילָדִים. וּרְצוֹנָם בָּזֶה הוּא בִּלְתִּי טִבְעִי וְסָפֵק הוּא אִם יֵשׁ לָהֶם אוֹתוֹ הָרָצוֹן הַדָּרוּשׁ; וְאִם אָמְנָם עֵדִים הֵם הַגִּלְיוֹנוֹת הַמִּתְקַבְּלִים. עַל רְצוֹן נוֹטְלֵיהֶם, בְּכָל זֹאת הִנְנוּ פוֹנִים אֲלֵיכֶם יְלָדִים בְּהַצָּעָה וּבַקָּשָׁה זֹאת:

הוֹדִיעוּ נָא לָנוּ מִכָּל חֶדֶר וְחֶדֶר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:

א) מִסְפַּר הַיְלָדִים מְקַבְּלֵי „הָאָח" וּמִתְנַדְּבִים עָלָיו. ב) מִסְפַּר הַיְלָדִים הַקּוֹרְאִים, כִּי בְלִי סָפֵק יֶשְׁנָם רַבִּים הַקּוֹרְאִים אוֹתוֹ בְּלִי מְחִיר. ג) מִסְפַּר הַמְּבִינִים אֶת כָּל הָאָמוּר בּוֹ, אוֹ רַק אֶת הַדְּבָרִים הַקַּלִּים, הַמְּנֻקָּדִים וְכַדּוֹמֶה, הַקּוֹרְאִים בְּעַצְמָם אוֹ בְעֶזְרַת רַבָּם. ד) אֵיזֶה מֵהַסִּפּוּרִים חֲבִיבִים עֲלֵיכֶם, הַשַּׁעֲשׁוּעִים וְהַחִידוֹת. וּבִכְלָל בְּאֵיזֶה אוֹפֶן אַתֶּם מִתְיַחֲסִים אֵלָיו וּבַמֶּה חֶפְצְכֶם?

אִם תּוֹדִיעוּנוּ אֶת כָּל אֵלֶּה יֵשׁ תִּקְוָה לְהַשְׂבִּיעֲכֶם רָצוֹן וּלְהַמְצִיא לָכֶם עֹנֶג בַּעֲשׂוֹתֵנוּ מַטְעַמִּים כַּאֲשֶׁר תְּאַהֵב נַפְשְׁכֶם.

כֵּן הָיִינוּ שְׂבֵעִים רָצוֹן אִם הֱיִיתֶם פּוֹנִים אֵלֵינוּ

בְּשְׁאֵלוֹת בְּלִמּוּדֵיכֶם, אוֹ שֶׁהֱיִיתֶם מוֹדִיעִים אוֹתָנוּ מִכָּל חֶדֶר וְחֶדֶר בַּמֶּה אַתֶּם לוֹמְדִים, בְּמִקְרָא, בְּמִשְׁנָה אוֹ בִגְמָרָא, וּבְוַדַּאי, בע״ה וּבְלִי נֶדֶר, לֹא הָיִינוּ מִתְרַשְּׁלִים מֵעֲנוֹת לָכֶם כְּפַעַם בְּפַעַם, וּכְשֶׁהָיוּ הַדְּבָרִים שְׂכִיחִים בֵּינֵינוּ בְּוַדַּאי שֶׁהָיָ׳ גַם לִבֵּנוּ מִתְקָרֵב וְהָיִינוּ מִתְאַגְּדִים לִכְנֵסִיָּ׳ אַחַת, כְּנֵסִיָּ׳ לְשֵׁם שָׁמַיִם, לִהְיוֹת אַחִים בְּדַעַת וּבְלֵב כְּנֶפֶשׁ אֲחֵיכֶם הַתְּמִימִים.

שני אחים.

(המשך מגליון כ״ד)

ויען ארי׳ הנה נעשה את הדבר הזה, אחד מחבריני יבא אל בית הרב בדמות אביון מחזר על פתחי נדיבים, והרב בטובו יתן לו מקום ללון והי׳ בנפל תרדמה על אנשי הבית ירצח חברנו את כלם ושבר את הארגז ולקח את אלפי השקלים בכיסו והביאם אלינו.

„עצה ומזמה נפלאה!״ קראו כלם פה אחד וכמעט אשר לא נפלו על צואריו לנשק אותו על אשר השכיל למצא נתיב אל בית הרב לרשת את הונו העצום. ויפל הגורל על ארי׳, כי הוא ידע לדבר עברית והשפה לא נשכחה ממנו עוד, גם בפניו נכרו עוד רשמי רך ועדינות, כי הי׳ מפנק מנער וגדל בבית הורים נכבדים, ונכמרו עליו רחמי הרב

אספת היצרים.

(המשך מגליון כ״ד)

„עלינו לשמע תחלה מה בפי חברנו זה, אולי לא כצעקתה הבאה עליו עשה, ומי יודע אולי עריכת העתונים החרדים ההם הם מעשי ידי היצר הטוב, כי יש אשר ינבר גם הוא ויכריע אותנו במלחמותיו אתנו, או אולי משתכרים אנחנו במפעל זה יותר ממה שאנו מפסידים על ידו, בכל זה וכיוצא בזה יש לזכות את חברנו, ואשר על כן הנני פיקד עליו להרצות את טעמו ונמוקו, אמתלאותיו וטענותיו וישמענו וישפטנו.

„רבותי!״ — קרא יצר הסופרים בקומו על רגליו — רבת שבעה לה נפשי חרפה ובוז מדברי חברי, אשר נועז לקרא לי סכל וישוטה ולהוכיחני לעיני כל הקהל הזה, ולא שם אל לבו כי עוד ישנם אנשים רבים בארץ אשר ממשלתנו אינה שפוכה עליהם, אין לכם ברשותנו ואיננו אדונים להם כלל, ומה גם בבית מנהלי הישיבה ההיא אשר כל פעולותיהן הן על פי התכנית אשר התוה להם היצר הטוב — וכנראה חברנו זה מיטמיט בעיר קטנה ועיניו לא

ויאמין בו כי איש ישר הוא ויתנהו ללון בביתו מבלי הזהר ממנו, וילך ארי׳ בלב מלא תקוה להתעשר פעם אחת, ויקח אתו את כליו, חרבו וסכינו ויטמינם בבגדיו ובנעליו ויבא אל בית הרב ביום הששי בין הערבים ויסר אל חדר הבשול ויעמד בפתח וישאל אם יתקבל בבית הזה לשבת בו ולנוח מעמל דרכו הקשה, ויספר את כל התלאות אשר מצאוהו על דרכו עד אשר הצליח לבא לפחות בשעה מאוחרת זאת העירה, ובשמעו את שמעו הטוב של הרב הנדיב נסה לבא הנה...

„למותר הם דבריך הרבים״ — ענתה השפחה — „כבר נודע לכל כי בבית הזה מתקבלים אורחים בכל יום ובכל עת, ואם אמנם כבר ישנם אורחים אחדים היושבים פה זה ימים אחדים, בכל זאת ימצא גם לך די מחסורך מאכל ומשקה וגם מקום ללון, הואל צעיר ובא אל הבית״.

בדברה העיף ארי׳ את עיניו אל החדר השני וירא שם את הרבנית לבושה בגדים יקרים ועדי עדיים זהב ופנינים וכל אבן יקרה. ברק הזהב עור את עיניו ואש החמדה נצתה בלבו, אך הוא הבליג על תשוקתו וישב על אחד הכסאות, והנה אשה זקנה באה החדרה עדוי׳ גם היא ולבושה מכלולים לפי טעם הזקנות ותאמר אל האמה: „למה אינך מדליקה נרות לכבוד השבת, הלא כבר רד היום מאד?״

פני הזקנה הפליאו את לב ארי׳, כי הזכירו לו פני אשה ידועה לו מאד, אך לא יכל לזכר מתי ואיפה ראה אותה, היא יצאה את החדר והוא נאחז בסבך רעיונות שונים...

„הואל צעיר״ — אמרה לו האמה — „והכנס אל החדר

ראו ואזניו לא שמעו את כל הגדולות והנצורות אשר נעשו על פי רבם ואלופם לשם חזוק היהדות והאמונה, ולקיום התורה והמצות, ואם על פיו שומה היא ללמד תועים בינה ולנהל את צאן הקדשים, את הילדים התמימים ואחיהם, על מרעה טוב ורך, על מעינות מים חיים וטהורים, ההוא אמר ולא יעשה? ומי יעמד לפניו במלחמה?

ואולם גם אחרי כל אלה אין האסון גדול כל כך, יעמד נא יצר קוראי העתונים ויעיד אם לא קצה נפש הקוראים בעתונים שתוכנם תוכחה ויראת שמים, שטופים הם רק בקריאת ספורי עגבים, במאמרים המלאים מהתלות ודברי לצון לנבל את כבוד מאורי ישראל ולהשפיל את ערך התורה וכבודה.

היצר הזה הפליא להסיר את לב ההמון מקריאת כל דבר טוב ומועיל באמת, והעתונים האלה שחברנו מרעיש עליהם עולמנו אינם בעיני רוב הקוראים אלא כסמרטוט שאינו עומד כי אם לצור על פי צלוחית, ואינם אובים כלל, וגם עיניהם כבר טחו מראות נכחה, וכל דבר ישר ואמת נבזה וקל בעיניהם, וכל ספור בדים וחדשה של הבל ותפל נכבד וחביב עליהם, והנם להוטים אחרי

השלישי, שם יושב הרב עם אחות מרעיו ושם תתפלל אתם את תפלת הערב".

ארי' אשר לא נשא על שפתיו כל תפלה זה שנים רבות קשה הי' לו להתחפש עתה ולהתפלל ככל היהודים הישרים, אך באין דרך לנטות הצדה נאלץ לבא אל החדר אשר הרב ומיודעיו יושבים שמה, כלם ברכו אותו בברכת שלום, ויש אשר שאלוהו לשמו ולעיר מולדתו, ויגד להם ככל אשר בדה מלבו, בעמד כל אנשי הבית בתפלה תרו עיניו את הארונות ואת הארגזים ואת המבואים אל שאר חדרי הבית ולבו התחיל מפעם ודופק לזכר התקוה המשחקת לפניו ללכד את אדוני הבית ברשתו ולמלא את חריו טרף ושוד; אך לרגעים נפל לבו בראותו את פני הרב העדינים והמלאים אורה וחן רב, והפנים האלה כמו נודעים לו מכבר וקרובים וחבובים לו, נפלאת היא בעיניו על תמונות שלשת אנשים מאנשי הבית, הזקן והזקנה וביותר פני הרב החקוקים בלבו וקשה לו לזכר איפה ומתי ראה אותם. התפלה כלתה וכל בני הבית באו אל חדר האכל לאכל שם את סעודת הערב. השלחן הי' ערוך בכל פאר והדר, כוסות זהב ונביעי כסף וצנצנות מלאים יין טוב לקדוש עומדים מוכנים על פני כל ארך השלחן, המפה לבנה כשלג, מנורות כסף גדולות ובהן נרות רבות בקצה השלחן, כל בני הבית לבושים הדר, והדרת קדש חופפת עליהם, וגם אתו הזר והגר מתהלכים כלם בענוה יתרה ובטוב לב, והרב היושב בראש השלחן מנעים זמירות ומתענג על השבת הקדושה ועל כל הטוב אשר העניק לו השם, „נפתלי בני!" — קראה פתאם האשה הזקנה —

העתונים ממין זה כאלו אחוז בולמוס, ומה איכפת לכם אם למראה עין יש גם שם עתונים חרדים בעולם? ומה כל החרדה?

הנה, לדוגמא, הרב העורך ההוא מריע בחצוצרות וקול שופר כי דרוש מאד לעשות כה וכה ככל אותן ההצעות הרבות הכתובות בו בעתון, אבל מה יתרון בהצעותיו אם אין קורא אותן ואין שם לב להשתמש בהן, וחי נפשי שראיתי בבתים רבים מונחים העתונים כרוכים בקרן זוית באותה כריכה שהובאו מהפוסטה ואיש לא נגע בהם ולא חפץ לדעת כלל אולי נמצא בהם דבר טוב.

וכן הדבר בעתון לילדים אם אין בו מעשיות בסוסים, ופרות, בכלבים ובחתולים, בציצים נובלים ובפרחים כמושים, בפרפרים ובשנהבים, אם אין העתון מדבר רק בשבח התורה ובמעלות לומדי' הרי הוא מעורר זועה ונועל נפש ורבים מהמלמדים יראים לנגע בו, ותלמידיהם מנערים חצנם ממנו, והמורים עברית קוראים אחריו מלא, וזה כל חלק ונחלת עתון חרדי בדור הזה, אשר בעזרת חברינו היצרים הערומים כנחשים, הרחיק ללכת בדרכי שאול, וכבר כבדות

„המרק כבר נצטנן, כלה זמירותיך ואכלו האורחים, בלי ספק רעבים הם, עיפים ויגעים ועליהם לנוח מעמל דרכם".

„צדקת, צדקת אמי הטובה", ענה הרב ויחדל מזמר ויקח את הכף בידו. שם „נפתלי" צלל באזני ארי' כקול רעם אדיר, מחשבה מבהילה עלתה במוחו כי נפתלי זה הרב העשיר, הוא נפתלי אחיו הצעיר, ובהרימו עיניו להתבונן בפני הרב היטב, הכיר, לתמהון לבבו הנורא, כי אחיו הוא, וכרגע הכיר בפני הזקן והזקנה את אביו ואת אמו, מבוכתו גדלה מאד, הכף נפלה מידו, פניו השחורים והשזופים מחם ומקר חורו כשיד, וכמעט אשר לא התעלף ומחשבות נוראות דכאו את ראשו וימהצו את לבבו ולא ידע את נפשו. „איפה הוא?" — התחיל לחשב — „בבית אחיו החביב, על יד אביו ואמו האהובים!" כל המסבים כבר כלו לאכול את המרק, המשרת נגש לפנות את הקערות. מן השלחן וארי' לא נגע עוד במרק אשר לפניו, כי נבהל מאד ודעתו חשבה לצאת...

„למה אינך אוכל, עלם?"

ארי' נבוך ומלים נעתקו מפיו ובקושי גדול עלתה לו להשיב איזה דברים מקטעים ומגמגמים, כי רפה הוא מאד מהתלאות אשר מצאוהו בדרכו עד אשר גם תאבון האכילה פסק ממנו, בני הבית השתתפו בצערו וינחמוהו וידברו על לבו דברים רכים ונחומים, אך כל דבריהם היו לו כגחלי אש וכמדקרות חרב, שומע הוא את אביו ואת אמו מדברים אליו טובות, את קול אחיו הרך והנעים משתדל להרנין גם את לבו הוא... הה, מה מרום הוא ממנו! מה גדול התהום המפריד בין אחיו ובינו! אחיו הוא רב גדול, חכם

אזניו משמע כל דבר טוב, ובעינים עצומות הולך הוא אחרינו כמשתגע וכשכור עברו יין.

רבותי וחברי! אל תיראו! הדור הזה לנו הוא! ואלמלא הי' להם אזנים להסופרים והעורכים לשמע את הצחוק הנורא שאני צוחק מטוב לב בראותי אותם נפתים ומטעים את נפשם לחשב, כי במאמריהם ובתוכחותיהם יישיבו את העם אל התורה והאמונה, אלמלא הי' שומעים את קול צחקי בודאי הי' לבם מתפקע ועיניהם כהות, אבל הם בתמתם מדמים כי האש אשר בדבריהם תבעיר גם את לבות הקוראים ותשוב לשלהבת גדולה אשר תקיף את כל העולם ומחמתה לא יסתר כל איש, והנם נרעשים ונרגשים, תוקעים ומריעים ושומע אין להם, ומה איכפת לכם, רבותי אם אני עושה לי צחוק בסופרים אלה?

(עוד יבא בע"ה).

ונדיב מפורסם, רודף צדקה וחסד, אב ליתומים ואח לקשי־לב, והוא, ארי׳, הוא שודד ורוצח, שופך דם ובשר חללים, אכזרי ולב רע. אחיו חי חיי נדיבים ורוזנים, רעיתו וחברתו על יד ימינו, צאצאיו הנחמדים כשתילי זיתים סביב לשלחנו, אביו ואמו בביתו שוכנים כבוד, והוא — מתגורר ביער, במדבר, בחברת פראים פליטי מין האדם, בודד כערער, בלי אשה ובנים, בלי מולדת ומשפחה, בלי גואל ומודע... וצפוי הוא למות נבל בידי שופטים אבירי לב אשר ישלמו לו כגמולו...

בעודנו חושב מחשבות והנה יד שלוחה אליו מאחוריו ונוגעת בערפו, ויפן לראותה, והנה היא יד אביו המלטפתו וקורא הוא אליו בהבה: „קום לך, עלם אמלל, לך שכב על המטה אשר הכינו למענך, ונמת שנתך ושכבת ושבת למנוחתך, וקמת בבקר וייטב לך״.

הה, חפץ הי׳ לנפל בידי האב הרחום הזה ולהוציא נפשו אל חיקו ואל חיק אחיו מחמד נפשו, אך הלב אשר לפני שעה הגה מחשבות רצח ושוד לא יכל להנתק פעם אחת מן המקום והמעמד אשר הוא קשור שם זה כמה שנים וימים, וכמו קול חבריו המרצחים קורא באזניו: „הלילה לך, ארי׳, מנגע לרעה באשרנו! הלילה לך מלהשחית את האוצר המחכה לנו! חזק והי׳ נאמן בשליחותך, חלק כחלק תחלק אתנו. כים אחד יהי׳ לכלנו!״

ברגלים כושלות ובברכים מועדות עזב ארי׳ את השלחן וילך אל החדר אשר הוכן לו שם משכב ומצע וישכב בבגדיו ובמנעליו.

„למה אינך חולץ את מנעליך?״ — שאל אותו הזקן — הלא תכבד עליך השנה, בני״, ויגש לחלץ את נעליו מעל רגליו, אך ארי׳ נרתע וימהר להוציא את רגליו מידי אביו, כי ירא פן תפל סכינו מהן ותגלה רעתו ומזמתו.

„לא, לא!״ — קרא כנשוך נחש — „לא אוכל לחלץ את נעלי, כי רגלי בצקו מהדרך הקשה ומכאובי עצומים מאר, תנו לי לישן ולהרגע מעט אולי יקל לי״.

הזקן עזב אותו וילך לו, אחרי שעה קטנה, ואנשי הבית פנו להם איש לחדרו ולמשכבו ויגומו שנתם, רק הרב לבדו ישב לו באחד החדרים ויתבונן בספרים אחדים ויהגה בם בעיון ובשום לב...

(סוף יבא בע״ה).

נדבות אחים.

אדעססא: הילד שמשון סווירסקי יחי׳ למזכרת הקיש״ת של אחותו מ׳ רחל עם ב״נ התמים מר שמואל ואלמאנאוו יחי׳ נדב שני רו״כ.

משה בוקשטיין יחי׳ למלאת לו עשתי עשר שנה בשושן פורים העבר — א׳ רו״כ.

אושאק: על ברי״מ של הילד בנו של ר׳ אשר האנדמאן יחי׳ א׳ רו״כ.

באקליאן: ישראל יצחק ברוק, יצחק יעקב וואלי־פאווסקי, שלמה ברוק, יצחק מאיר שפירא, שמואל דוד בוכהאלטער כאו״א ח״י ק״פ. חיים יהושע סארקין 9 ק״פ, מיכאל לאקשין, ברוך הייקין כאו״א 6 ק״פ.

בראוואר: מר זלמן סמיליאנסקי למלאת לו י״נ שנה בכ״ד טבת העבר 50 ק״פ.

בארימאוו: פנחס בנימין, מאיר, ציפא, שרה מרים, רייזא, בני רמ״מ ליבערמאן כאו״א 9 ק״פ.

דאבראייע: קלמן ליוואנטין 31 ק״פ, אליעזר פילי־ניק, ניסן מיכאל באגראוו, שמחה יוסף נרויועו כאו״א 20 ק״פ, ארי׳ ליב רודערמאן 21 ק״פ, יוסף טאבעל 19 ק״פ, שמואל קליוואנאנט 11 ק״פ, מענדל מינקאוו 8 ק״פ, דוואי־שע העשע פילניק 10 ק״פ.

בענדערי: בליומא שניאורסאהן 50 ק״פ, שניאור זלמן, דובער, והתמים מרדכי קלמן שניאורסאן כאו״א 20 ק״פ, לוי פאניש 30 ק״פ.

ווילעייקא: משלה מנות א׳ רו״כ עם 95 ק״פ.

חרסון: ליב יאנאווסקי 40 ק״פ, ר׳ ליב גנס, בנו אליעזר, ר׳ פסח פלאטקין, אליעזר פלאטקין, יהושע בנימין שקליאר, האחים נחום יהושע ומרדכי בליומין כאו״א 18 ק״פ.

לעפעל: אברהם מרדכי הוכמאן ד״פ ח״י ק״פ.

יוהאנויטש: מר צבי הירש זיססער 66 ק״פ, מיכאל אליעזר פאקאסטין 20 ק״פ, דובער מושקאטין 18 ק״פ, מרדכי מושקאטין, אחיו אהרן שבתי, לוי יצחק גרינבלאט, ביניש טרייוויש, אחותו פרומא אסתר, כאו״א 10 ק״פ.

נעפאראשש: אברהם פארער, יעקב בלאך כאו״א 50 ק״פ, יחזקאל דאווידאוויץ 36 ק״פ, אלי׳ סטאריהרדסקי 30ק״פ, אס פעיפעץ 25 ק״פ, יואש כ״ץ 15 ק״פ.

נאווימלינין: אברהם סלוצקי 10 ק״פ.

סעננא: אייזיק אראנין, דובער עפשטיין, דוד אפ־שטיין, ישראל גינזבורג, מענדל דאפין, מענדל ברוידע, שלום הערמאן, שמואל בן ציון אראנין כאו״א 5 ק״פ.

פאהארעליץ: יעקב ליפשיץ 10 ק״פ, זלמן יוסף פידולמאן 27 ק״פ, שמעון אשר כענקין, זאב וואלף זו־ראוועל, שמואל מנחם מן מלכין, שבתי זורבין כאו״א 50 ק״ק, בתו איטא זורבין 20 ק״פ.

פולטבה: האחים קאפאווסקי, פארקין, זיליצקי יו־דיצקי, קאפקין כאו״א 5 ק״פ, פראדין, אורעצקי, כאו״א 6 ק״פ, האחים בערמאן, יפה כאו״א 8 ק״פ, דאווידאוויץ, האחים ברוקמאן, זלמן ברין, גרונם ברין, חאנין כאו״א 10 ק״פ, יצחק קאפלאן 9 ק״פ, איטקין 5, אברהם קארב־צינסקי 32 ק״פ.

(עוד יבא בע״ה).

העורך והמו״ל משה ראזענבליום. Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред. Гороховая, 48. Типографія І. Лурье и Ко., Гороховая, 48.

שנה ב"ה שניה

האח

No. 26.

יום ג' פ' תזו"מ כ"ט ניסן תער"ב.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תחי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם מש"ח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

בעזהי"ת

מברכים אנחנו את ידידנו דבק מאה כבוד הגביר המרומם ויר"א כו' מו' אליאו כלנתריף היו' בעי"ת סמרקנד יע"א, אותו ואת ביתו יחי', בעד בנו מ' משיח היו' הנולד לו במז"ט ובסימן טוב ויזכו אביו ואמו לגדלו לתורה וחופה ומעשים טובים כ"ר"א, ולאות רצון אהבה וידידות הריםונו ארבעה פעמים ח"י ק"כ לטובת הילדים התמימים הלומדים בחדרים בליובאוויטש במוסד „תומכי תמימים", ובעה"ח י"ג ניסן בא סי"ט נח"ת רו"ח תער"ב לפ"ק פה ליובאוויטץ.

שלמה יהודא ליב אליעזראיו יצ"ו מעיה"ק חברון תובב"א

א' חיים מינדיליאוו יצ"ו מעיה"ק ירושלים תובב"א.

ונאספים הילדים, משכימים ובאים אל החדר...

אחרי שלשים ימי הבטלה, חביבה העבודה גם על הילדים, החדר לובש עתה צורה חדשה, פנים חדשות, אותו החדר שכבר הי' לנשא על ההולכים אליו נעשה עתה חביב ואהוב, ובאים אליו הילדים בזריזות ובהשכמה..

חביבות הן החדשות על הכל...

אפשר שגם החיים היו נמאסים על האדם אם לא הי' מפסיק בין יום ליום בשנה שהיא אחד מששים במיתה. ר"ל.

אולי גם השמש שוקעת בכל יום כדי שתתחדש בכל בקר ותהי' ערבה על דרי ארעא.

גם האור גם החיים מתחדשים יום יום ובזה הם נעשים ערבים וחביבים יותר על האדם.

גם אנחנו הפסקנו שבועות מספר ואחרנו את משלח גליונות „האח". תשמש נא ההפסקה הזאת לעורר חבה יתרה אליהם בלבבם הילדים; מקוים אנחנו להשביעכם רצון, לספר לכם ספורים חדשים, ואולי גם חדשות ממקרי יום יום; אך לעת עתה קבלו את אלה ברצון, כי לא קבלתם אותם זה איזה זמן, ויהיו נא בעיניכם כחדשים.

בחיק האדמה

(המשך מגליון כ"ב)

ד.

האינך זוכרת מאומה, אמי, -- פנה יוסף אל אמו — על אדות היער אשר במסבי עיר מאלא?

מה לך בני וליער ההוא?

ויספר יוסף באזני' את כל הדברים האלה ותשתומם גם היא, אך על אדות היער לא ידעה דבר, אף כי גם עתה נמצאים כה וכה אלונים אחדים. אך נמחה מזכרון אנוש כי בהכבר ההוא

הָיָה יַעַר לְפָנִים, גַּם בַּחֲצַר בֵּית פאזענער עָמְדָה אֵלָה עֲבֻתָּה עַתִּיקָה מְזֻקֶּנֶת, אֲשֶׁר בְּצֵל דָּלִיּוֹתֶיהָ חָסוּ כָּל גָּרֵי הֶחָצֵר; אוּלַי הִיא שְׂרִיד הַיַּעַר הַהוּא אֲשֶׁר בּוֹ הוּבְלוּ לַטֶּבַח יְהוּדֵי מאלא. יוֹסֵף חִפֵּשׂ אַחֲרֵי הָאִכָּרִים זִקְנֵי הַכְּפָר וַיַּחְקְרֵם וַיִּדְרְשֵׁם עַל אודות הַיַּעַר הַהוּא, אַךְ אֵין גַּם אֶחָד אֲשֶׁר יָדַע אוֹ שָׁמַע עַל אודותָיו; בְּכָל זֹאת הֶרְאוּהוּ אִישׁ זָקֵן מְאֹד אֲשֶׁר בִּימֵי חָרְפּוֹ עָבַד בִּצְבָא הַמִּלְחָמָה, וְיַעַן כִּי הוּא זְקַן הַכְּפָר הַהוּא וְכָל רָזֵי הַסִּפּוּרִים הָעַתִּיקִים גְּלוּיִים לוֹ, לָכֵן שָׂם אֵלָיו יוֹסֵף פָּנָיו לַחְקֹר עַל אודות הַיָּעַר.

„שָׁלוֹם לְךָ, אָבִי אהרנהאלד!" — אָמַר יוֹסֵף בְּהַצִּיגוֹ כַּף רַגְלוֹ עַל סַף חֲדַר הַזָּקֵן אֲשֶׁר כָּהוּ מְעַט עֵינָיו מֵרְאוֹת —

„הָאָח! הַאַתָּה הוּא יוֹסֵף?" — קָרָא הַזָּקֵן — בָּרוּךְ בּוֹאֲךָ! הֲלָקַחְתָּ לְךָ עוֹד מוֹעֵד לַחֲזוֹת גַּם אֶת פָּנָי? מַה הִיא הַנְּסִבָּה אֲשֶׁר הוֹבִילָה פְּעָמֶיךָ אֵלַי?"

„הִנֵּה, אָבִי אהרנהאלד, בְּסֵפֶר יָשָׁן נוֹשָׁן

הַשָּׁלוּחַ אֵלַי מֵאִיטַלְיָא מָצָאתִי סִפּוּר אֶחָד עַל אודות הָעִיר מאלא, וְעַל אודות יַעַר הַנִּמְצָא בְּקִרְבָתָהּ, וָאָבֹא אֵלֶיךָ לִשְׁאָלְךָ, אוּלַי לָקְחוּ אָזְנֶיךָ שֵׁמֶץ מֶנְהוּ.."

„בֶּטַח שָׁמַעְתִּי אודותָם. כָּל הַכִּכָּר הַזֶּה הָיָה בִּימֵי קֶדֶם מָלֵא יְעָרִים, זֹאת סִפֵּר לִי אָבִי זְקֵנִי וְאָזְנָיו הִקְשִׁיבוּ זֹאת מֵאָבִיו הַזָּקֵן אֲשֶׁר הָיָה מִתּוֹשָׁבֵי דאהלהויזען, הַכְּפָר הַזֶּה אַךְ שְׁתֵּי מֵאוֹת שָׁנָה עָבְרוּ מֵאָז נִבְנָה וְהוּקַם עַל תִּלּוֹ; אַחֲרֵי אֲשֶׁר אַרְצוֹת הַבִּישׁוֹפִים ברעמען ופערדען, אַחֲרֵי מִלְחֶמֶת שְׁלֹשִׁים שָׁנָה, קָמוּ בִּידֵי הַגְּרָאפִים פאן קאניגסמארק השוועדים הֶעֱבִירוּ הֵמָּה אֶת הַפְּקֻדָּה לַחְטֹב אֶת עֲצֵי הַיַּעַר וּלְעָקְרָם מִשֹּׁרֶשׁ, לַהֲפֹךְ אֶת אַדְמָתָהּ לְאַדְמַת נִיר וָזֶרַע, אָז עָזַב אָבִי אֶת אֲבוֹתָיו הָרִאשׁוֹנִים וַיָּבֹא לְהֵאָחֵז פֹּה. אַחֲרֵי יָמִים רַבִּים בָּאוּ הֵנָּה גַּם אִכָּרִים אֲחֵרִים וַיִּתְקְעוּ פֹּה אָהֳלֵיהֶם עַד אֲשֶׁר נִהְיָה הַכִּכָּר הַהוּא לִכְפָר וַאֲשֶׁר כִּנּוּהוּ בְּשֵׁם דאהלהויזען, כִּי בִשְׁפֵלָה

המעשר.

א.

בנשף בערב יום הששי בא שמעון הלוי מבית אלקים הביתה. צבאות כוכבי נשף הלכו מסלותם וסבבו מעגלם בשמים בסתר תחת ענני אפלה, הירח מושל הליל לא האיר את הרקיע ממעל, לא שלח נגהו להאיר את פני הלילה הכושי, ולא התיצב בראש רבבות משרתיו לפקד אותם.

ניטל אחות שמעון אשר עיני' משוטטות בחדרו הצר ערכה שלחנו ותעש בהפין כפי' לכבוד יום השבת. שמעון הי' נכון לקראת השבת ובשמחה רבה נטל ידיו ויאכל ויבצע על אחת החלות מישתי הלחם אשר הכינה לו אחותו.

מורה השעות השמיע השעה החמישית.

„השעה החמישית" — קרא שמעון — הבה ניטל, תני לי שכר ואשתה כי גדול הלילה. ואחרי כן אומר זמרות לליל התקדש השבת".

בן ששים שנה הי' שמעון בעת הזאת ואחותו כבת חמשים שנה, הוא הי' נכון וקצר קומה, ועיניו השחורות העידו בו כי כח עלומיו בקרבו אף כי שיבה זרקה בו ושערותיו הלבינו מזקן כצמר צחר, אך ניטל היא אשה חלשה ורפת אונים אשר עבודתה הקשה הזקינה אותה. הוא לא נשא עוד אשה, והיא לא היתה עודנה לאיש. הוא בעל מלאכה אשר יעבד עבודת פרך כל ששת ימי המעשה למצא לחם למחיתו ולמען ביום השביעי ישבת וינוח ויתענג על רוב שלום, והיא היתה אמה בבתי אדונים זמן כביר, אך מלחומי רשף חלי' אשר דבק בה וימאן להרפא עזבה את מלאכתה ותחדל מלשרת. ויהי בראות אחי' את גורלה המר לקחה אל ביתו, ושמחים וטובי לב ראו יחדיו שנות חיים ושלום.

אולם קורא יקר אשר אזנך מלי תבחן, דע נא כי להם עוד אח ושמו מרדכי, בו עיניך תחזינה חליפות, צרות ותהפוכות.

האיש מרדכי הוא בעל אשה, לו בנים ובנות, וד' ברכו בכל טוב וירם קרנו בכבוד, על כן נסוג אחור ולא אבה התרועע את משפחתו, שכח אהבת אחים מלדה ומבטן ועיניו לא שת על מצבם ומעשיהם.

נפש שמעון בטוב תלין, כי שבת היום לד' ויום זה קדוש לבני ישראל, כל יגונו ועמלו הטביע בים השכחה אין זכר להם, אך קולו הערב השמיע „אנכי לשבת אנכי אשירה" להרנין לב.

„ניטל, אל תמהרי להביא לפני המרק, חכי מעט", — אמר שמעון אחרי כלותו לשיר — „אבל מדוע יאחר הנוצרי פעמיו מבא, הלא הקור גדול? אך ראי, אם תשא שם הזאב על שפתיך, יבא אליך חיש במרוץ רגלים, הנה הוא בא! וכפסחו על סף ביתו שאל אותו: „אנה אחרת שבת? מה שרש דבר נמצא בך? הן כבר אצפה לך, כי אין גחלת לחמם והקור חזק, מהרה והבער אש בתנור".

הנוצרי עשה פקודתו ויפן וילך לדרכו.

„ניטל חיי רוחי!" — קרא שמעון — „שמעני נא, חוון

הוא עומד, והמלה דאל או דאהל בשפת אשכנז הפשוטה הוראתה „שפל".

„מה רבה ידיעתך בכל אלה, אבי אהרנהאלד!"

„אמנם כן הוא, יוסף ידיד נפשי, הרבה ראיתי בימי חלדי, גם בספרד הייתי והראיתי שמה את תנופת ידי כי קשתה ואת נחת זרועי החזקה, בהניפותי ברק חרבי במלחמת האשכנזים עם הצרפתים על יד וועלינגטאן, האיש אשר לא נסה להציג כף רגלו מקיר הבית וחוצה, לא ידע להזהר ולהשמר מכל מקרה ופגע, בשובי משדה המלחמה לעיר מגורי ספרתי לזקני המקום את הגדולות אשר עשתה ימיני בקרב, והם גם המה ספרו לי בגלל זאת ספורים עתיקים אשר נמחו עתה מזכר אנוש, ולכן אדע עתה דברים רבים אשר לא הקשיבתם אזן איש מעולם".

יוסף נתן תודתו להלוחם הזקן בעד הדברים האלה אשר ספר לו ויכונן צעדיו לבית מגור; למען התחקות על שרשי הדברים אשר יחל עתה

נפלא נגד עיני כל הימים תמיד: האיש אנדרעאס פהילל-פאטס הלא הוא כבר עזב את ארץ החיים וזכרו, בכל זאת, לא יסוף מעמדי".

„מי זה ואיזה הוא האיש אנדרעאס פהיללפאטס?"

האם לא שמעת שמץ דבר ממנו? אמנם כנים דבריך, כי בעת ההיא היתה השרות על שכמך, לכן הסכיתי עתה ושמעי: אוהב נאמן הי' לנו האיש אנדר. הוא הי' סופר בבית המשפט בעיר רענדסבורג, האוהב הזה הואיל פעם לבא בפקודת הממשלה פה לעיר קאפענהאגען לשבת כפקיד על בתי המכס, ויארח לחברה את אנשים רעים וחטאים, ריקים ופוחזים ויפתוהו למעל מעל ולגנב אלפים שקל מן האוצר אשר הי' תחת ידו, ובארנו קורי עכביש, בחשבנו כי יצבר בסך הזה כפלים — והכסף הגנוב ישיב על מקומו בשלום, נפתה לבו אחריהם ולא יכל עמוד לפני תשוקתו החזקה בשימו מבטחו בתקותו הרפה, מבלי שים על לב מה הוא עושה, ובעת ההיא ואנכי ישבתי פה לערב מערבי והנה לפתע פתאם פהיללפאטס עומד לפני, מראהו איום כאיש אשר רוח רעה תבעתהו, ויאמר: שמעון, אותך שלח ד' כמלאך מושיע לפני, כמעט דכיתי לארץ חיתי, אך מידך רוח והצלה עומדים לימיני, נתקו מורשי לבבי כי אספר לך הדבר, ונעתקו ממני מלין... נדהם אבד עצות אנכי היום! הי' נא בעוזרי, חוסה על נפשי הנהלאה כי מר לי מאד, עשה אתי ברכה, הנף גשם נדבות, כי... אוי'.... נשיתי..."

„מה זה ירזמון מליך? הודיעני ואדעה".

„ אלף שקל לקחתי מאוצר הקהל, ורואה החשבון יבא

לעשות; אולם כל מחשבותיו נדפו לפני רוח בינתו כמוץ יסער מגרן ולא מצא בהן כל תועלת אף כי ידע יוסף, כי איננו רחוק מהמקום אשר לפני חמש מאות שנה הסתירו בני אמונתו שמה את סגולותיהם טרם היותם למשסה בידי צורריהם — אך איכה יחפשן? היוכל לפתח את כל אדמת הככר ההוא?

בבואו בית מגורו מצא את אמו בתנומות עלי משכבה. השמש בערה אז עד מאד, כי היתה שעת הצהרים, בבית משכן יוסף היו אשנבים לרחוב הכפר ולחצר. בראשונות הבקיעו להן קרני השמש דרכן, אך על האחרונות היתה סתרה האלה הזקנה אשר עמדה שם ואשר בצלה חסו כל גרי החצר. יוסף התפלל תפלת המנחה. אחרי כן נגש אל החלון הנשקף על פני החצר וילטש עיניו על השמש אשר נחפזה להחבא מפני ממשלת הלילה. ועל קוי המתנוצצים ביפי הדרם, אז נפל מבט עיניו גם על האלה עתיקת היומין. „האח!" — קרא יוסף

היום לבקר ההשבונות ואבדתי בעניי, כי אין ידי משגת להשיבם — הרפת עולם תהי' לי, הושיעני באשר לאל ידך".

כאסוף ביצים עזובות אספתי כל הוני ויהי בידי אלפים ר"ט, מעודי לא הי' חתום באוצרותי אוצר רב כזה".

„ומה עשית? — שאלה ניטל בתמהון —

„על ידו שקלתי אלף כסף".

„והוא?"

„הוא לקח את הכסף וירץ לבית המכס, אך אחר לבא, כי הקדימו רואה החשבון והסרון הכסף נבעה, לכן הורד תפארתו והוסר מכהונתו ובט״ם בקר הרחיק נדוד ארצה אמעריקה".

„מעת ההיא לא שמעת ממנו?"

„כן הוא, מאום לא שמעתי, אך תני נא את המרק והבשר ואוכלה לכבוד יום השבת".

ויאכל וישת ואחרי כלות המשתה שר שיר המעלות ויברך ברכת המזון ויקרא בתורת משה פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום בקול נעים, וניטל אחותו נרדמה כי שנה אחזה שמורות עיני' בשבתה על הכסא.

(תני שנה לעפעפיך ניטל, שירה שיר חדש שמעון, לא יארכו הימים ובשורה חדשה תשמע, תבא כשמן בעצמותיך, ותופע עליך נהרה, כליותיך תעלוזנה וכל עצמותיך תאמרנה: מה יקרה לי התמורה הזאת!).

(עוד יבא בע"ה).

ממעמקי לבבו – „לו יכלתי להוציא ממך מלין יוכל היות כי לפני חמש מאות שנה בהיותך עוד באביב עלומיך התבוננת על בני אמונתי היטב בהקדישם נפשם וחייהם בעד שם ד׳ לבל יחולל, חלילה׳ . . .

רוח הערב נשב בהאלה ותשח ראשה מעט.

„האח״ – קרא יוסף – לו בנתי לדבריך את אלה זקנה! מרבי יוחנן בן זכאי יספר לנו התלמוד. כי הבין גם את שיחת האילנות. בלי ספק היית מספרת לי את אשר קרה את היהודים לפני מאות שנים, ואת מקום המחבא אשר החביאו שמה את רכושם. אבל אנכי אינני מבין ממך רק את השיחה הזאת, כי נפלאה השגחת הבורא עליך מיום היותך עד היום הזה; הלא עצמו מספר המקרים והתלאות אשר אפפו ואשר באו כתמם יחד עליך, בנפל לפני שנות מאות אחדות פרי האלה על המקום הזה מה נקל הי׳ כי תאכלנו שן חיתו טרף, בכל זאת בנפלו על הארץ הפורי׳ הזאת היו לה העלים הנובלים אשר נפלו אחרי למחסה שלג ומטר הורידוהו עמק במעבה האדמה עד צאת תחלת צמיחתו לאור עולם. גם מי יספר את האסונות אשר אליהן הי׳ צפוי העץ הזה מימי חרפו עד הנה! לא הי׳ מרמס לרגל אדם, לא נהי׳ לברות למלתעות הצב והארנבת, גם העש אשר הנקל הי׳ לה לעשותה למסם נומם לא נגעה בו לרעה. רוח סערה לא הסיעתו ממקומו גם ברק השמים לא עצר כח להכחידו מעל הארץ, ולעמת אלה עוד ה׳ העץ שנים רבות למחסה ולמסתר מחרב. מזרם וממטר, וחיתו יער מצאו בו די מחיתם, גם השיחה הזאת נותנת בינה בלבי להבין כי יהשגחה העליונה

לא תעזב גם אותי ואת אמי האמללה והשם הבורא אותנו הוא ישמר עלינו ויגיענו אל מטרתנו ותעודתנו בחיים.

„יוסף!״ – קראה אמו בהקיצה משנתה –

„הנני. אם יקרה!״ השיב לה הבן הטוב.

אז ישב מראשותי אמו ויספר לה את כל תוצאות דברי אהרנהאלד; אך היא בקשה ממנו לבלתי השען על משענת קנה רצוץ כזה.

(עוד יבא בע״ה).

נדבות אחים.

פלעשצעניצי: ר׳ יוסף צוקערמאן ביום נשואי בתו מ׳ ברכה עם ב״נ מיכל העלפמאן נ׳ אדר א׳ רו״כ, הנערים הענדל היילפערין ויצחק שניידין לסיום מסכת בבא מציעא כאו״א 10 ק״פ.

צעצערסק: רש״ז ליפשיץ 35 ק״פ, ואב ריבקין 10 ק״פ.

ווינדאווא: מיננא ליפשיץ 36 ק״פ.

קובליץ: ע״י הנערים המעשים מר ישראל משה חפיץ, רפאל איטמאן, ישראל אילמער, ליפמאן ליפשיין, שמעון פישער, יצחק ריווקינד, נאספו עשרה רו״כ.

רודענסק: קלמן סאסאנקין, נח קאץ, יודא ליב קאראסיק, חיים בערינשטיין, נח ראזין, יואל פאלייא, זלמן בערמאן, ניסן צארנע, משה נימאנאוו, יוסף פריד, יודא ליב ראזענבלום, דוד פאלייא, חיים מורמים, שלמה ראזינבלום, הלל לאשיק, ר׳ יודא יואל גרינפעסט, ר׳ מענדל ראזענבלום, האשה חי׳ בונימאוויץ, ר׳ יצחק סאסאנקין, שלמה בערינשטיין, ר׳ חיים מענדל קאטצין, ר׳ פסח אידילציק, ר׳ אהרן פריד, ר׳ שלמה פריד, ר׳ טוביה שו״ב, ה׳ אבינדור בערנשטיין, ר׳ יעקב אידעלציק, ר׳ יודא ליב ספעקטאר, האשה ליבע פרידלאנד, ר׳ ליפמאן שופרין, כאו״א 25 ק״פ, ה׳ משה אלי׳ פריד, ר׳ יודא אלי׳ כאו״א 20 ק״פ, ה׳ מאיר אלי׳ 10 ק״פ.

רודניא: בר מצוה מענדל לאבקאווסקי ט׳ טבת 36 ק״פ, יוסף שפרינצזאהן 18 ק״פ.

רזישצעוו: הר״ר אלטר בהר״מ חצי רו״כ, ר׳ שלום פערלין 50 ק״פ.

(עוד יבא בע״ה).

העורך והמו״ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред. Гороховая, 48.

Тѵпографія І. Лурье и Ко.. Спб., Гороховая, 48.

שנה ב"ה שניה

האח

No. 27

יום ג' פ' אחרי וקדושים ו' אייר תער"ב

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-תתמימים, וצדקה תחי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלוח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

בחיק האדמה.

(סוף מגליון כ"ו)

ה.

ויהי ממחרת היום ההוא ויוסף הלך לדרכו וישב לעבודתו, ואמו החולה הגתה כל היום מחשבות על אדות מצבה ומצב בנה, ובהצר לה מאד על מות אישה ואבדן רכושה בענין רע, על חליה ועל בנה העובד ומבלה ימיו ושנותיו בעבודה אשר פרי' מצער מאד, בכתה תמרורים ודמעות עיני' נזלו בלי הפוגות וכה מצא אותה גם בנה השב מדרכו לביתו.

„מדוע לא תתני פוגת לדמעות עיניך, אם יקרה?" שאל יוסף בעצבון רוח בגשתו אל אמו.

„אין דבר" — ענתה האם —, דואגת אנכי לשלומך, בני, כי מה בצע בהשתכרך בזעת אפך ללחמנו הצר, ומה תהי אחריתך?"

„אל נא, אם יקרה, אל נא תדאגי לי, האלקים אשר נתן לנו את הנפש הזאת הוא יגיענה עד מרום תכליתה ותעודתה, האלה הזקנה אשר נכח חלון ביתנו דברה אלי אתמול כדברים האלה".

„מה לה בני?" — תמהה האם — „האמנם ידברו עצי היער? היש להם פה כי ישיחו ויביעו אמר לבני אדם?"

אמנם,. אמי, פה אין להם — וידברו, כי בשומי אל לבי את כל הקורות אותה מיום היותה עד היום הזה ואיך שמר עלי' בוראה זה מאות שנים, נוכחתי כי גם עלינו עין צופי' במרום ונחלתנו תשפר עלינו. ומי יודע אם לא נוצרה האלה הזאת בגללנו, לשמר על סגולות ורכוש אחינו הקדושים ולהנחילם לנו?

„פליאה חידות דרכיך, מיום אשר בא הספר ההוא לידך חולם הנך בהקיץ ומשלה את נפשך במהזות שוא, וכל זה הלא פרי המחסור והעמל הוא.."

עודם מדברים והשמים התקדרו בעבים וקול רעם בגלגל נשמע מרחוק, יוסף לקח את ספרי הקדש ויניחם על השלחן, הברקים הנוראים יצאו נדודים גדודים ממסגרותיהם ואחריהם יצאו הרעמים בקול המון מאד. האשה פאזנער נבעתה.

„אל תחתי ואל תערצי, אמי", — אמר יוסף — „הביטי נא וראי, בהחמש הזה יספר ויתואר לנו בריאת התבל. ד', אדון כל ברא את השמים ואת הארץ; הוא יכין את משטרה, הוא המוריד את הברקים ארצה, נגד רצונו לא יעשה מאומה בשמים ממעל ועל הארץ מתחת".

„אהה, יוסף! הברק הראני לדעת את עזוזו ורב כחו, הוא הוריד את אביה לשחת וגם את יצורי גוו החליש. ילד הנכוה יחת מפני חרון אף האש".

ומה יהי' אם גם יפגע בנו, חלילה. ברק השמים ? ד' ממית ומחי'. אם הוא יוריד דוכיה בתגרת ידי מחלה ממושכה, או יצוה להברק „פגע בו! אם יצורי גו האדם יקפאו מקור או ימסו מחם, הלא אחת היא! רצון ד' עשה את כל זאת".

האם נאנחה ממעמקי לבבה, וברק נורא הבריק ואחריו הרעיש גם הרעם. מוסדות הבית נרגזו וריח גפרית מלא את תוכו, הגבירה פאזנער הוציאה שאגה מקרב חדרי לבה ויוסף עמד נדהם וכגבר אין איל. והנה הבריק עוד הפעם ואחריו הרעיש רעם אדיר וחזק מאד, יוסף נגש אל אמו, והנה כחותי' עזבוה והיא מתעלפת ונופלת ארצה, ויסב פניו אחורנית לקרא לעזרה והנה נגה אור בביתו. ארבות השמים נפתחו וגשם שוטף נתך ארצה.

האלה הגדולה הנקמטת מזקן אשר עמדה על יד חלון בבית פאזנער נפלה מלא קומתה ארצה, כפלים הכתה האלה הזאת, ממקומה השריש אותה הרוח ועל הארץ הפילה. השפחה מהרה לעזרת גברתה ויוסף רץ החוצה לראות ההצית האש את האלה. ויהי בבואו החצרה והנה חזיון נפלא נגלה לעיניו. הרעם הבקיע את האלה וישרישה ממקומה, אך לא הציתה. האדמה אשר עלי עמדה האלה העבתה נעדרה סביב סביב וחפצים רבים נפוצים סביבותי'; יוסף לקח אחדים מהם והנה זהב וכסף ראו עיניו: גביעים וטבעות זהב וספירים יקרי ערך מתנוצצים בהן וגם מטבעות זהב וכסף היו שמה; אחדים מהם חשך משחור תארם והנשארים הבריקו בזהרם. כרגע רץ יוסף לסגר בעדו את שער החצר, ואחר שב אל אמו הביתה, ויבהל לראות

המעשר.

(המשך מגליון כ"ו)

הקאנזל בעיר בוענאס איעראס הודיע להשר המפקד על עניני הוץ, כי מת שם איש אחד בשם אנדרעאס פהיללפאטס עירירי, ורכושו הנהיל לאיש אחד שמעון לוי שמו יליד רענדסבורג אשר נטה אהלו בעיר קאפענהאגען. כפי הודעת הקאנזול הניח אחריו הון אשר יעלה יותר משתי מאות אלפים שקל להאיש שמעון מטיבו לפנים ובקבלו כח הרשאה (פאללמאכט) אמר לשלח הכסף ולא יאחר, לכן החליט שר המשנה לבשר הבשורה הזאת בעצמו ובכבודו אל היורש, בחפצו לראות איך מראה פני יהודי עני אשר דל חלקו בחיים ישונה בעת יבושר מהצלחה פתאומית כזאת.

ויהי בקרא שמעון את הפרשה הרביעית בקול ערב ונעים שמע קול דופק על דלתו, אבל מי הוא זה האורח הבא לבקרהו אם לא הנוצרי הבא לגרף את התנור, כה חשב שמעון בלבו ויקרא: „בואה!" והוא שב אל מקומו לקרא בתורה, וגם בבא השר לחדרו לא הסיר עיניו אף רגע אחד מהספר, ולא ראה את פני האיש הבא אליו. האורח עמד דומם ולא פצה את פיו, אך שמעון לא שמר פתחי פיו ויוסף לקרא:

„הבט אל התנור אם תבער האש על מוקדה" — נתן שמעון צו, והוא תפוש ברוב שרעפיו ועיניו מורדות אל הספר.

הארח נגש אל התנור וכראותו כי כבתה האש ענהו: הגחלים הועמו לא יוסיפו תת חמם".

לקול הזה אשר לא הסכין אליו, שעה עיניו וירא איש נדיב הדור בלבושו עומד לפני התנור.

„מה זה? מי אתה, מה לך פה ומי לך פה?" — שאל שמעון.

„עיני נתתי בתנור וארא כי כבתה האש".

„דבר מה לך אל התנור?"

„הלא פקודתך שמרה רוחי, אמרת ויהי".

„אני דמיתי, כי הנוצרי המשרת בא, ואתה השא השאת אותי, אך הודיעני נא ברור, מה הדבר אשר הביאך הלום?"

„את שמעון הלוי הפצתי לראות ואותו אדבר".

„אני האיש אשר תבקש, דבר ואשמעה".

„היש לך תעודה תעיד בך כי אתה הוא שמעון הלוי?"

„היש לי תעודה? צחוק על מהתלות! הנשמע כזאת? ניטל! ניטל! איש זר יבא אלי — ולחדרי — ויבקש ממני תעודה להראותו כי אנכי אנכי הוא, הראית או שמעה אזנך כזאת?"

ניטל התעוררה משנתה ורוחה עודה מרחפת על פני תהום שעפים וחזיונות ליל אין חקר, ובשאתה זרועה למרום שאלה כשכורה מתנומתה „האם בשל נזיד העדשים?"

„שא נא אלופי שמעון הלוי" — אמר היועץ—„ידעתי כמוך ולא אפונה כי אתה אתה הוא אך אחת אשאל ואותה אבקש לדעת אם באמונה נולדת בעיר רענדסבורג ואם כרע וכאח התהלך אתך האיש אנדרעאס פהיללפאטס? הגידה נא לי קשט אמרי אמת".

„פהיללפאטס?" — שאל שמעון — חי אלקים, כי היום לעת ערב דברתי על אודותיו וספרתי מעט מתולדותיו לאחותי ניטל, האתה ארוני באת מאמעריקא? ברוך אתה לד' שבה פה עמדי!"

כי אמו עזבה את ערשה ובריאת אולם מתהלכת היא הנה והנה בחדר משכבה. הפחד החליף עצבי. והוא גם הוא חבש לעצבותי. דמעות גיל וששון התגוללו מכבות עיני יוסף ויאמר בקול רם: „ברוך אתה ד׳, אמ״ה, הטוב והמטיב!״

„אמן״! — ענתה אמו אחרי דבריו — „נרפאתי, בני יקירי, נרפאתי! כשיב רוחי אלי הרגשתי, כי שב כחי אלי להניע אברי, נסיתי לרדת מעל מטתי וחפצי הצליח בידי״.

„עושה פלא, במה אכף ואודה לך? אמנם עוד לא את הכל הנך יודעה אמי יקירתי. עוד אשר אחר צפון לנו. מכמני הזהב והכסף, אשר אחינו הסתירו בחיק האדמה בעת צרתם, נחו תחת שרשי האלה הגדולה אשר כרגע מפלתה הוציאתם לאור עולם. ראי נא והביטי, את צמידי הזהב, את הווים והטבעות. את נזמי האזן ואת מטבעות הזהב והכסף.

אז רמז בעיניו אל השפחה הזקנה ויביאו ארון עץ גדול וימלאו אותו חפצים יקרים ויעמידו אותו במקום בטוח, שבני הבית החלו לדפק בחזקה בשער החצר באמרם, כי הברק הכה בבית פאזנער.

יוסף פתח להם את הדלת ויספר להם את דבר האלה הזקנה אשר נפלה ארצה ומאמו אשר נרפאה באורח פלא. האנשים באו אל החצר וישתאו על האלה השוכבת ארצה. יען כי עתה אך עתה יכלו לחרץ משפטם על שיא חסנה. המה הלכו להם ויוסף החל להסתיר את הסגולות היקרות מעיני אדם, חפצים יקרים מאד נמצאו שמה ויגדל עוד ערכם, יען כי עתיקים המה, ויועילו הרבה לחקות על שרשי דברים עתיקים.

יוסף עזב את עבודתו וישב בביתו וישקד בספרי התלמוד והפוסקים אהובי נפשו.

והאדון וואלבערגער שלח שנית לדבר

„תשואות חן חן לך! אנכי לא באתי מאמעריקא, כי אם מבית היועצים המופקדים על עניני הוץ.

„מבית היועצים המופקדים על עניני חוץ אדוני בא?״

„היועץ, השר פאאלזען הנני!״

„האתה אדוני, יועץ שר? היש לך תעודה על זאת?״

השר הוציא גליון מחיקו כתוב עליו שמו מפורש ויתן על ידו, שמעון קרא את הגליון ואחר כן קרא בקול ענות לאמר: „רבש״ע! יועץ! שר! הוד מלכות! אדוני השר שא נא לפשעי!״

„פהיללפאטס מת בעיר בוענאס אירעאס״.

„מת? פהיללפאטס מת? הה! דמע תדמע עיני ואבכה בכי תמרורים לאבדן רעי, אך מדוע נגזר מארץ החיים? — שגיתי — אך באיזה חלי מת? איזה חלי השח לעפר נפשו?״

„זאת לא ידעתי, אבל אדע כי רכושו והונו עזב לך לנחלה יותר משתי מאות אלפים שקל״.

„שתי מאות אלפים! שתי מאות אלפים! אדוני היועץ, אדוני השר, הוד מלכות! מדוע תהתל בי כהתל באנוש נבזה? ומה יסכן שחוק כזה ביהודי עני?״

„לא, לא אדוני לא, התולים רחקו ממני, ולצחוק אמרתי מהולל, אמת ונכנים המה דברי. בא נדו!״

„ניטל הישנה את, או לבך ער?״

„לבי ער, שמעון״.

„ואני, לא אנום ולא אישן? המישרים תחוינה עיני או חזיון שוא?״

„לא, בהקיץ תראה את כל אלה״ — ענתה ניטל.

„אם בהקיץ, הגידי לי מה שמעת?״

„שמעתי כי פהיללפאטס נוע וימת ורכושו יותר משתי מאות אלפים שקלים השאיר לך לנחלה, כי העביר נחלתו לך״.

„אל תשגה בהזיונות, כי לא חלום הזון לילה תוית עתה״ — אמר היועץ שר המשנה אל שמעון — „לכה אל בית המועצות ואזניך תשמענה כי כנים אמרי, לכה וירוה לך כי בא גד! תי׳ בטוב״.

השר פאאלזען הלך לדרכו וכקול רעם בגלגל התרוצצו דבריו האחרונים בראש שמעון אשר עמד דומם כתמר מקשה לא ינוע, לבו מתנודד לרגעים, ובעיניו ראה את החיים הרעים והתקוה בהפגשם יחד ונפשו התמוננה. זכרונות ימים עברו חדשו כנשר נעוריהם והתעוררו מתרדמ הנשי׳ ויתיצבו כחיים לפניו, וכבראי מצק הזה בם עניו ומרודו ואת מצבו הנורא לפנים, וכרגע התהפכו אלה הזכרונות כלהט החרב המתהפכת בזכרון הימים הטובים הבאים, ויסערו מקרב לבו סעור אף שרש כל אשכלות מרורות, הסירו כל אבן מכשול והציתו אש התקוה בקרבו — העלוהו לראש גבעות עולם מעמק ים צרה „מאה אלפים״ — אמר ללבו — „לא כי אם שתי מאות אלפים, שתי מאות אלפים לי?״ וכמתעורר קרא לפתע פתאם אני.. אני.. ניטל... אני... אנכי זאת... עשירים אנחנו... ניטל... עשירים גדולים״.

כאילה שלוחה רצה ניטל ותעמד לפניו ושניהם נתנו בבכי קולם.

(עוד יבא בע״ה).

נכבדות ביוסף, כי בתו היתה אחת מרבבות לבחר דוקא באיש תורני וחרד לדבר ד׳, היא עם כל יפי׳ וחכמתה וגדולה בבית עשירים מאסה בצעירי הדור הזה המתהדרים בחפשתם ופריצותם ותבכר את היראים המאמינים על פניהם, וגם בהיות יוסף, עני מורה לשעות היתה בוחרת בו; אך אבותי׳ לא היו תמימי דעים עמה; אבל בעשות לה השמועה כנפים, כי יוסף התעשר פתאם ויירש הון רב, נאותו גם האדון וואלבערגער ואשתו לחפץ בתם, ועד מהרה הריצו דברם אליו וגם הוא נאות להתחתן בם. כי הגד הגד לו תהלת בתם, כי היא יראת ד׳ גדולה מרבבות מאשרת בבנות, ויהי יוסף חתן לבית וו. ונחלתו שפרה עליו לזכות לשני שלחנות חיים של תורה ויראת שמים מתוך עשר וכבוד כל ימי חייו.

תולדות אנשי שם.

(המשך מגליון כ״ב)

בשנת תקנ״ו מתה עליו אשתו הראשונה, ונבירים אדירים רצו להפריז לו נדוני׳ ממון הרבה למען ישינו את איש האלקים לנזר ועטרה במשפחתם, אבל הוא לא פנה אליהם כי אם לקח לו לאשה את נכר חותנו, מנ׳ טעמים, א׳ מפני שהיא בת ת״ח גדול, והב׳ לעשות נחת רוח בזה לחותנו, וגם אשתו זאת היתה צדקת יראת ד׳ עושה רצונו ושומרת עליו תמיד כל הימים.

הרה״נ הצדיק הזה קצה נפשו מאד ברבנות כאשר עיני הקורא תחזינה מישרים מאחד ממכתביו אשר נעתיק פה: וזה לשונו:

„הנה נפשי יודעת מאד שאז בהיותי בימי חרפי בישבי לבטח בקרי׳ עליזה ליסא מלאה חכמים בעת ההיא, שאם איזה קהלה מבקשים ממני להיות להם לרב להורות להם הדרך ילכו בוז אבוז להם והי׳ לשחוק בעיני, מעודי שנאתי אמנם אחרי כי נעתמה עיר ליסא והיתה למאכלת אש והי׳ אמנם אחרי כי נעתם עיר ליסא והיתה למאכלת אש והי׳ כל הסתפקותי מוטל על חותני הגביר נ״ע, אם כי לא הייתי עליו למשא, כי צדקתו וטוב מזנו שניהם עלו למעלה ראש כי כן נחלו לו אבותיו הקדושים גדולים אנשי שם גאוני אשכנז, אעפ״כ כאשר בי אנשי פה, הי׳ עיניהם כמעט הוא הכריח אותי לתת כתף לסבל עול הרבנות, והנה בשבתי פה ימים אחדים אם כי הוטב בעיני העיר, כי הי׳ לי די מחית נפשי ונפש ביתי ברחבה גדולה, אם שכמה הכנסות בידי דחיתים מאנה ידי לנגע בהם, גם תקנתי בה הרבה דברים טובים, הן המה כספי וזהבי, המה אבני שהם ופנינים שלי אשר טפחתי ורביתי, אעפ״כ היתה כל מגמתי לעזב הרבנות, כי נתתי לבי לדרש ולתור על זה, ומוצא אני לפני מר ממות את ענין הרבנות.

הנה העיר אשר יקרא שמי עלי׳, כל הנפשות, כנפש הדל וכנפש העשיר לי הנה, ואולי נפש החוטאת בחיקי אשא, ח״ו, גם מה יצדק אנוש כי ישב בראש להנשא על כל בני אדם כקטן כגדול יחדיו ולהכות כלם באמרי פיו, ואשר יהי׳ אחריו מי יגיד לו? קורא אני על זה, מסיע אבנים יעצב בהם, ובוקע עצים יסכן בם, וכמה אני מכחיד תחת לשוני לא אוכל להוציאם מפי חוצה, ושרש דבר נמצא בו שהוא סכנה גדולה לנפש כאשר מבשרי אחזה, אם כי כמה היו רבנים וכמה יהיו עוד, הלא גם רבים עברו ים באניות ועוד רבים יעברו אעפ״כ לא נתנו לים דרך ולמים נתיבה, ואיש הרך לבב לא יאבה לעבר בים, לזה אמרתי אז בלבי, אנכי עם ב״ב נהי׳ כאחד מדלי עם, כי מי זה יאמר שמוכרחים אנחנו ללבש מלבושים נאים ולאכל מאכלים קלים, הלא כמה אינשי איכא בשוקא, לא יאכלו כ״א לחם לשבעה והולכים במלבושים גרועים, נהי׳ גם אנחנו כמוהם, והוצאה קלה כזו אשיג ע״י איזה התפעלות מלמדות וכדומה, אשר בכלם אחפיץ יותר מהיות לרב, כי המפרנס גוף החומרי ואברי הגוי׳ ע״י הנפש חלק ד׳ ממעל, הזה פועל חכם? העל אלה ישליך איש נשמתו אחר גוו למלאת טוב יצר לבו ונפשו החיוני יעזב כאבני גיר, לזה כל הימים רצתי לילך חפשי מעבוד עוד, אמנם האשה אשר נתן לי אלקים עמדי והילדים אשר חנן אותי הם מנעוני מזה, כי לא יסבלו לשנות חקם מאשר הורגלו ועי״ז נטבעתי במצולות הרבנות אשר לי לאבן נגף לגופי ונשמתי, ר״ל, אמנם זה כמו שנה בחפשי באמתחת עתותי אמרתי בלבי שלא לאחר עוד, כי את ד׳ אני ירא, גם לגודל מגמותי לכך, הוא לי לתשות כח מאז, ואמרתי יעבר עלי מה אעשה גם אנכי לביתי לעבד ד׳ כאשר עם לבבי, כי מה חלקי בביתי אחרי, ומה היתרון יעניקני הזמן באהבתי אותו, וכאשר נתפרסמה דעתי בא הדבר לאזני האחים הנבירים בני ר״מ מייא בברסלא, יד שלחו בכישור לחייב עצמם ליתן דבר קצוב מדי שבוע בשבוע וגם איזה נגידי עירי אשר נתנו לב לדעת צערי נדבה רוחם לתת דבר קצוב עד שעלה אפשר לפרנס בקימוץ גדול, אמרתי הנה העת להפיק זממי והחזקתי את לב ז׳ עד שנתרצית לכך כי היא בעזה״י צנועה עושה רצון בעלה והי׳ לבי בטוח בלי פחד שלא ישונה עוד אך באין ספק מיד אוציא מחשבתי, אם גם צעקת בני עירי רבה עלי לא אשמע להם אשים מצחי נחושה ואזני ברזל ואשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזקני להוציא מחשבתי אל הפועל מעלה אני עליו כאלו קיים נפש מישראל, ואני מוכרח לעצר רוחי מדבר, ד׳ אתה ידעת מזמותי ומחשבותי מה המה — דברי ידידי המדבר בלב נדכה ועיניו נשואות לד׳ ללא יזנח לעולם ישלח עזרו מקדש לגמר מחשבתי. הק׳ עקיבא ניגז מא״ש.

(עוד יבא בע״ה).

העורך והמו״ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Редакція Гороховая 48.

Типографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48

שנה שניה
ב"ה
האח
No. 28.
יום ג' פ' אמור י"ג אייר תער"ב.
ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלוח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלוח.

וואס טהוט איר?

מיר מוזען זיך א קליינע ווייל אבשטעלען אויף דער פראגע פון חנוך הילדים, ווייל די וועלט איז גרויס איז דאך וועהניג פארהאן מענשען, וואס פערשטעהען זי קלאהר, און בלאנדזען אפ פון גלייכען וועג, אין א וועג אין וועלכען זיי טויטען זייערע קינדער און פערווארפען זייערע קערפערס אין א טיעפען גרוב, אין וועלכען מען זעהט זיי פון דארטין מעהר אייביג ניט ארויס.

מיר ריידען ניט מיט די לייט וואס האבען זיך שוין אבגעזונדערט פון דעם יודישען נאציאן, פון די וואס האבען שוין פארקויפט די „בכורה" פאר א טאפ לינדזען, פון די וואס האבען שוין פארקויפט די גאנצע יודישקייט פאר גלענצענדע קנעפלאך, פון די וועלכע האבען ניט קיין שטאליץ צו האלטען זיך ביי זייניגע און געהען נאך מיט פערמאכטע אויגען, גאנין בלינד און פינסטער אויף די טריט וואס זענען דורכגעטראטען דורך גאר ניט זיכערע פיס, פון די ריידען מיר שוין גאר ניט.

אבער די לייט וועלכע זענען שטרענג אידין, וועלכע ווילען — נאך זייער מיינונג — מאכען זייערע קינדער אויך פאר אידען, און זיי זענען אזוי פאראיהרט, זיי גרייזען אונד טרעפען פונקט פארקעהרט, צו זיי ווילען מיר זאגען עטליכע ווערטער, ריכטיגע און ווירקליכע פאר דעם נאר וואס וויל זיך צוהערען.

פיעל עלטערן מיינען, אז די פעהלערען פון „חנוך" בעשטעהט נור אין די מעטאדעס פון לערנען זיך, אין דעם וואס די אלטע מלמדים לערנען ניט די אינגלאך קיין העברעאיש און דאס גלייכען.

ווי זייט איהר אזוי בלינד! איהר זעהט ניט, אז די יודישקייט שטארבט, עס געהט אונטער די זוהן פון יודישקייט און גלויבען, די זוהן, וועלכע האט געלויכטען אזוי פיעל יאהרען, וועלכע האט בעלייכטעט דעם גאנצען ערד קוגיל, די ליכט ווערט אלס מעהר און מעהר אויסגעלאשען, און יודישקייט געהט אויס...

ווענין דיזעס דארפען מיר זארגען, מיר דארפען נעהמען די שטרענגסטע מיטלען אבצוראטעווען דעם לעבען פון די הייליגע יודישקייט, אונזערע קינדער זאלען יודען זיין, אבער ניט ווענען אנדערע קלייניגקייטען, וועלכע זענען גאר ניט וויכטיג.

א געוויסער דאקטאר איז געקומען צו א קראנקען קינד, וועלכער איז געוועזען קראנק מיט „צאחאטקע". דער דאקטאר האט זיך זעהר פאראינטערעסירט אין דעם קינד ארויסצורייסען איהם פון די צעהן פון דער בייזער קרענק, דער קינד אבער האט ניט שארף גערעדט, ער האט געשטאמעלט.

„הער דאקטאר" — זאגט דעם קינדס פאטער — „געפינט, איך בעט אייך, מיטלען פאר מיין קינד ער זאל שארף ריידען".

„דו נארישער פאטער" — האט איהם דער דאקטאר גאניץ בייז געענטפערט — „דער קינד שטארבט, זיין לעבען איז אין געפאהר, און דו זארגסט ווענין זיין אויסשפראכע? פריהער זאל ער לעבען, זאל ער דורכטראגען די קרענק, זאל ער שוין ריידען ווי ניט".

הערט זיך נור איין, די קינדער קרענקען איצט אויף יודישקייט, זי דארט, זי טריקענט, זיי זענען אין גרויס געפאהר, ווי דעם צאחאטנעם געהט ניט אן דער עסען, די געזונדע שפייז קען ער ניט אנקוקען, אזוי קענען די קינדער היינטיגע ניט אנקוקען די געזונדע שפייז פון יודישקייט, די תורה, די מצות איז זיי צו שווער, די פארכט פאר דעם באשעפער, וועלכע איז נור דער געזונדטער אויר פאר די יודישקייט, אין וועלכע זי קען לאנג דויערען, דער אויר איז דורכאויס פארדארבען, און איהר תמימות'דיגע עלטערין זארגט פאר דער אויסשפראך פון די קינדער זיי זאלען גוט ריידען אדער שרייבען עברית? זאלען זיי פריהער זיין אידין, לעבעדיגע אידין, זייער האריף די אידישע הארץ זאל זיין געזונד, פאלקאם געזונד, נאכדעם וועט איהר טראכטען ווענען דער שפראך.

און די וואס ריידען אייך אן, אז מיט העברעאיש וועלען זיי אויפלעבען די יודישקייט אין די קינדער, ווייסען אליין ווי פאלש דאס איז.

פיעלע פון אייך ווייסען די היסטאריע, אז דער גאנג

פון לערנען זיך העברעאיש, אויסבעסערען די שפראך האט זיך אנגעהויבען מיט זעכציג זיבעציג יאהר צוריק, איך וועלכען די פרומע לייט, די חכמי הדור האבען נעקוקט זעהר שלעכט, ווייל זיי האבען פאראויס געזעהען, אז דערפון וועט די יודישקייט אונטערגעהן, די טעמים דערפון איז ניט דא דער ארט אויסצושרייבען, נור די ביטערע פראקטיקע ווייזט אונז קלאהר, ווי ווייט זיי האבען געזעהען, און קוקט זיך אויך צו צו אלע שרייבער פון העברעאיש ביז היינט, און נאכמעהר היינט, וועט איהר זעהען וואס פאר אידין זיי זענען, אויסער איינציגע אייננאהמע, אונד ווי ווייט איהר זאה בלינד צו רעכענען, אז די טויט טראפענס, וועלכע האבען ביז היינט נעמידט די אמונה וועלען היינט ניצען אויף לעבעדיג מאכען די פערשטארבענע קינדער און וועלכע די אמונה איז זעהר שלאה?

וואס טהוט איהר עלטערין?!

דער מדריש זאגט, אז אידין האבען געהאט דריי פיינד, פרעה, נבוכדנצר און המן, פרעה האט נאר אבגעבראכען איינציגע צווייגען, אבער המן האט געוואלט גאר אויסרייסען, חלילה, אידין פון ווארצל. פרעה האט נאר גוזר געווען דערטרינקען די זין, אבער ניט די טעכטער, און המן האט געוואלט להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים.

אז די עלטערין גיבען זייערע טעכטער שטודירען און די אינגלעך אין חדר איז עס אויך א גזרה, א גזרה פון פרעה׳ן, אבער אז מען נעהמט די אינגלאך אויך ארויס

המעשר.

(המשך מגליון כ״ז)

זמן כביר עמדו שמעון ואחותו כפסילים אלמים, אחרי כן פתח שמעון את פיו ויאמר: „עשירים, עשירים אנחנו! שתי מאית אלפים שקל לנו! מצאנו הון! אוהבי זוכר טובתי פהיללפאטס! בצפרן שמיר הרות הי׳ זכרוני על לוח לבו עדי רנעו האחרון, האמנתי כי נשכחתי מלבו ככלי אבד אין חפץ בו, ועתה ראיתי והכרתי־יאת נפשי התמה... אך נפלאת היא בעיני איך כה חלו דרכיו וישכיל לאסף עשר ונכסים בזמן קצר כזה! — ואף אמנם ידעתי כי לו בידי כספי הי׳, כי עתה רכשתי לי גם אני רכוש גדול: קניתי לי הפצים והייתי מרבה במחירם ולמצער הי׳ נישא לי רכוש פרי תנובה עשרים למאה, אחשבה חשבון לשתים ושלשים שנה הלא כספי הי׳ הולך וגדול כל פעם מן הנשך ועם הנשך מן המרבית, והייתי מרבה אם כן ומוסיף בארבע שנים, סך שני אלפים שקל, בשמנה שנים — ארבע אלפים, בשתים עשרה שנה שמנה אלפים, בשש עשרה שנה ששה עשר אלפים, בעשרים שנה שתים ושלשים אלפים, בעשרים וארבע שנים ארבעה

פון חדר, אז מען רייסט זיי אב פון גמרא פון תורה, איז דאך דאס המנ׳ס גזרה, גאר אויסרייסען, חלילה, די אידישקייט פון ווארצל.

עס ווערט דערצעהלט זעהר א אינטערעסאנטע געשיכטע, ווי א קייזער האט אויסגעהרג׳ט די גאנצע פאמיליע פון דוד המע״ה, ס׳איז נור געבליבען איין מוטער וועלכע איז געווען מעוברת, וועלכע דער קייזער האט געזוכט טוידטען זי אויך. אמאל האט זיך איהם געטרוימט, אז ער שטעהט אין א גארטען און האקט אויס די בוימער, ער האט שוין אלע אויסגעהאקט, ס׳איז נור געבליבען א יונגע צווייגעל אויף וועלכער ער האט שוין אויפגעהויבען דעם האק, ערשט פלוצלונג האט איהם א אלט גראהער מאן צו געהאלטען די האנד, און מיט א שרעקליכער שטימע אנגעשראקען, אז ער וועט איהם נעהמען דעם לעבען אויב ער וועט ריהרען די לעצטע צווייגעל, דער קייזער האט איהם געמוזט שווערען, אז ער וועט נאך היטען און אכטונגגעבען די צווייגל זאל אויסוואקסען גוט און שטארק. אויפשטעהענדיג האט מען איהם פותר געווען דעם חלום, אז ער מוז היטען דעם איינציגען קינד וועלכער איז געבליבען פון זרע בית דוד, אז ניט וועט זיך דער אלטער דהע״ה מיט איהם זעהר בייז רעכענען. ער האט געפאלגט און האט טאקע שטרענג געהיט אין השגחה געגעבען אויף דעם קינד פון וועלכען ס׳איז ווייטער אויסגעוואקסען א פאמיליע פון משפחת בית דוד.

איהר עלטערן! זאל זיך אייך האטש חלום׳ען, אז

וששים אלפים, בשמנה ועשרים שנה מאה ושמנה ועשרים אלפים, בשלשים ושתים שנה שתי מאות ששה וחמשים אלפים שקלים — ומה נתן לי פהיללפאטס? אולם דברי הבל ורעות רוח אדבר! הכי עשיתי חוזה עב ר׳ לבל יקראני אסון, כי אך יחילון דרכי בכל עת ובכל עניני מסחרי? במעט כסף הי׳ שכרי אתי ופעולתי לפני. ואולי בהין רב לא הייתי מצליה? — האח, פהיללפאטס! נצח לא אשכח אותך, שמך היקר אשא בחרדת קדיש על שפתי, כי לך נאוה תהלה, אך זאת צר לי והומה לבי בקרבי כי לא הי׳ בן ישראל, כי עתה צויתי לאמר קדיש אחרי מותו! — ניטל אחותי! עשירים אנהנו, כי אם אנכי עשיר, עשירה גם את! הה, ניטל, לו היית צעירה לימים, בחרתי לך איש, הרביתי לך מהר ומתן ואלבישך שש ורקמה כבת מלך, אך עתה במה אוכל שמחך הפעם? לבוש הדש מאטון מצרים אקנה לך שי!״

צחוק נראה על שפתי ניטל ותאמר: „אחי הנכבד, אך בי תהגה כל היום!״

„את מי אפקד, אם לא אותך? היש לי אוהב או מודע זולתך? ומה יחסר לי עוד? בלילה אכלתי לשובע נפשי וערבה לי, אכלתי לחם גם דגים טובים מאשר הכינות לי אכלתי, שתיתי יין ושכר, ומה יבצר ממני? התדמי כי

דער לעבען פון די לעצטע אידישע קינדער איז ביי אייך אין די הענד, געדענקט, אז איהר שטעהט שוין מיט דעם האק איבער די לעצטע צווייגלעך, ווען איהר האקט זיי אוים פון דעם אידישען גארטען, איז שוין זיי מעהר ניטא וואס צוווארטען אויף אנדערע, געדענקט וואס איהר טהוט, אז ביי אייך וועט מען זיי מאנען!

אין א הייליגען ספר ווערט דערצעהלט, אז איין מאל האט דער מלאך מיכאל געטענהט פאר אידין, אז ווען זיי טוען אפטמאל אומרעכט אין האנדעל איז דאס נור צוליעב תורה ומצות, זיי זאלען האבען שכר למוד צו צאהלען פאר זייערע קינדער און דאס גלייכען, ווי איז אבער אז א גנב לערנט זיין קינד אויך גנבנן, מיט וואס קען מען דאמאלס איהם פארענטפערען? מיר עלטערין, מיר זענען צוטראגען, מיר האבען ניט צייט דאוונען און לערנען, מיר פארפעהלען די נויטיגסטע מצות, נור אז מיר מאכען אונזערע קינדער פאר אידין, האבען מיר נאך א תירוץ, מיר קענען זיך פארענטפערען מיר טוען עס אלס צוליעב אונזערע קינדער פאר אידין מאכען. אבער אז מיר רייסען אב אונזערע קינדער פון אידישקייט, מיר נעהמען זיי ארויס פון חדר, אדער מיר גיבען זיי לערנען אזעלכע למודים וואס ברענגט זיי ניט צו אידישקייט, וואס האבען מיר דאמאלס וואס צו זאגען פאר א תירוץ?

קוקט זיך גוט צו, געדענקט, באקלערט זיך עלטערין, וואס טהוט איהר?...

תולדות אנשי שם.

(המשך מגליון כ״ז)

הגאון רעק״א זצ״ל הי׳ ג״כ מוהל, והי׳ נוסע גם למרחקים לכבוד המצוה, פעם אחת נסע בחרף כל הלילה להכנים ילד בבריתו של אאע״ה, ומאשר הגשמים הי׳ מרובים ונתקלקלו הדרכים והעגלה נטתה לנפל, ירד העגלון ממקום מושבו ויסמך את העגלה וילך ברגליו במים עד ארכובותיו, ויהי בעברם את הבצות והאגמים והעגלון ישב לשבת על מקומו, ויאמר לו הגאון ז״ל: הלא עברת מים רבים ובכל״ס נתקררו רגליך ונעליך מלאו מים, ועתה הא לך אהרות תחתיהם, ויקח העגלון מידו ויאמר, אדוני החי׳ את נפש עבדו. אבל נפלאת היתה בעיניו, מאין לקח את הנעלים? ויהי בבקר, כאשר ירד מן העגלה ויצג רגליו ארצה, אז ראה העגלון כי ערומות הן, וידע מה עשה לו אדונו וימהר להשיבם לו וישאלהו, מה ראה אדוני לעשות כן? ויען בתמתו, וכי אני אשב לבוש בשעה שרגליך קרות ורטובות ממים?

הוא התחשב עם נפשו בכל לילה אם לא גרע אחת מהנהגותיו הקדושות וירא להוסיף עליהן, גם לא בא אל פיו בימי החיל לחם לבן ולא אכל בשר בהמה, כי אם בשר עוף הי׳ טועם מעט והי׳ בולע בלתי לעוס, אך עי״ז חלה חולי כבד, ובחסד הי״ת שב לאיתנו.

פעם אחת הביאו לפניו בשר עוף ולא אכל, ותפצר בו הרבנית לאכל ולא שמע לקולה, ויהי בהציקה לו בדברי׳, ענה לה, כי בחלומו הוזהר לבל יאכל היום, ותלך הרבנית ותדרש ותמצא את הקרבים ותשטפם והנה נמצא גם דבר המטריף ויהי למופת.

שתי מאות האלפים תהיינה לברות לי? שתי מאות אלפים! אם ישאו לי רק ארבעה אחוזים ממאה יש לי שמנה אלפים לשנה! אך מי פתי יעשה כזאת? האנכי אואל לתת את כספי בשבר מועט כזה, לא, ששה אחוזים למאה אקח, והי׳ ישכרי שנים עשר אלף לשנה, שתי מאות וארבעים לשבוע, ושלשים וארבעה וחצי מדי יום ביומו! — זכרי נא ימים מקדם בעוד אמרתי מאושר הנני תחת השמש אם השכרתי המשה שקלים ליום — ועתה הנני בין עשירים ושלוי עולם! שנה לעפעפי אתן, אצבע באצבע לא אנקף, וכל יום יביא לי צרור כסף בכנפיו, שלשים וארבעה וחצי שקל! גם ימי השבתות והמועדים, גם יום הכפורים! אך במבוכה גדולה לא אוכל צאת ממנה הנני, פן לחטאה יחשב לי לשבע נעימות את הכסף אשר הרה וילד יום השבת? אשאל את פי מורנו הרב והוא יגיד לי!״

ניטל שמעה את דברי הפושק שפתים ברוח נכונה וכל הגה מפי׳ לא יצא, וגם הוא נדם פתאם ויאלם... אחרי כן פרצה אנחה מקרבו ומלין התמלטו מפיו לאמר: „אחותי היקרה, לו הייתי צעיר לימים... אבל עתה, כי יסר יסרני י׳ ויקהת פני ענתה בי, כי לא שמן חלקי באלה, מה כחי כי איחל? אבל לא אחטא בלשוני, ובמעשי אלקי הרוחות לכל בשר לא אשים תפלה פן יעיר חמתו עלי... אודך ד׳ כי אנפת בי! -- אבל ניטל, אחותי ניטל! עוד לא ברכנו את ד׳ על כל הטוב אשר גמלנו, או אולי אתמהמה עדי יבא הכסף לידי? הלא הוא שמור בידים אמונות ואין רמי׳ בפי השד... אדמה בנפשי כי הכסף בידי, קומי ונברך את ד׳ בקול רם״. ותקם ניטל ויברכו את ד׳ לאמר:

ברוך אתה ד׳ אמ״ה הטוב והמטיב!״

„נכספתי לשמע מה יאמר עתה מרדכי אלינו?״ -- אמר שמעון.

„שמח ישמח ועצמותיו תדשנה״ — ענתה ניטל.

„עתה ידע אתנו, ועיניו תפקחנה לראות כי אהינו הוא, הלקים כמחמאות יהיו כל דבריו למען ערם יערים אתנו, כי נקל מאד ללכד תמימים בערמה, אבל ניטל הנני מצוה עליך במפגיע, כי לבבך יהי קבר להגות רוחך, ואל תדברי באזניו דבר וחצי דבר מן האוצר אשר הקרה ד׳ לפנינו״.

„שמעון! לו ידעתי כי אם יהי׳ הסוד כמוס וחתום באוצרות לבבי ימות אתי יהדו, כי עתה החרשתי, אך בטוח לבי, כי עוף השמים יוליך אליו את הקול וכפים מעין יעננה, גם הדבר הידוע בבית היועצים לא יכוסה בשאון, כי כל כתבי העתים מודיעים אותו ברבים״.

(עוד יבא בע״ה)

הוא נזהר מאד לבקר את החולים ולהתפלל עליהם, ואחרי אשר רבו מאד טרדותיו ולא יכל לבקר את כל החולים, שכר לו איש מכספו, ללכת במקומו ולדעת את שלום כל החולים ולהודיעו. ובפרוץ החליירע בכל ארצות איירופא הפליא לעשות חסד בגופו ובממונו, ובנתינה קמיעות, ונפשות רבות הציל מרדת שחת, עד אשר גם המלך פרידריך ווילהעלם השלישי שמע מפעולותיו הטובות וישלח לו מכתב תודה כתוב בעצם ידו.

(עוד יבא בע״ה).

שעשועים.

לַג בָּעֹמֶר.

הֲמוּלָּה, שָׁאוֹן, בַּחֲדָרִים
אָצִים, רָצִים הַנְּעָרִים
לַג בָּעֹמֶר, לַג בָּעֹמֶר.

עַל כָּתֵף נוֹשְׂאִים הַיְלָדִים
בְּפַרְפְּרָאוֹת—מִצְטַיְּדִים
לַג בָּעֹמֶר, לַג בָּעֹמֶר.

שָׁאוֹן, רַעַשׁ, סוּפָה, סָעַר,
בֶּהָמוֹן הוֹלְכִים אֶל הַיָּעַר
לַג בָּעֹמֶר, לַג בָּעֹמֶר.

שָׁם עַל עֵשֶׂב יִתְגַּלְגָּלוּ
וְאִישׁ עַל אָחִיו יִתְנַפָּלוּ
לַג בָּעֹמֶר, לַג בָּעֹמֶר.

וְנִגַּשׁ „אַבָּא" בְּצַעֲדֵי גָאוֹן
וּמַשְׁקִיט הוּא אֶת הַשָּׁאוֹן
לַג בָּעֹמֶר, לַג בָּעֹמֶר.

הוּא הַמָּתוּן בִּילָדִים
וּדְבָרָיו לָהֶם נִכְבָּדִים
לַג בָּעֹמֶר, לַג בָּעֹמֶר.

„הַסּוּ, הַסּוּ, אַל מְרִיבָה!
הֲלֹא תַלְמִידֵי רַבִּי עֲקִיבָא
לַג בָּעֹמֶר, לַג בָּעֹמֶר.

בְּיָמִים אֵלֶּה, אָז גָּוְעוּ
אַחֲוָה, שָׁלוֹם, כִּי לֹא יָדָעוּ
לַג בָּעֹמֶר, לַג בָּעֹמֶר.

וַתְּהִי בֵינֵיהֶם, הָהּ, מַשְׁטֵמָה
וְלֹא נוֹתַר חַי אִישׁ מֵהֵמָּה
לַג בָּעֹמֶר, לַג בָּעֹמֶר.

אַהֲבָה, אַחֲוָה, זֹאת הַתּוֹרָה
לְתַלְמִידִים, יַלְדֵי אוֹרָה
לַג בָּעֹמֶר, לַג בָּעֹמֶר.

עַל הַשָּׁלוֹם, לַג בָּעֹמֶר
יְצַוֶּה, יַזְהִיר, יַבִּיעַ אֹמֶר;"
לַג בָּעֹמֶר, לַג בָּעֹמֶר.

וּמַשְׁלִימִים הַנֶּאֱבָקִים
הַנִּרְגָּנִים הַמּוּבְהָקִים
לַג בָּעֹמֶר, לַג בָּעֹמֶר.

וְיַחַד יֹשְׁבִים בַּחֲבוּרָה
וְחוֹלְקִים מָנוֹת כַּדִּין כַּשּׁוּרָה
לַג בָּעֹמֶר, לַג בָּעֹמֶר.

עֻגָּה, בֵּיצָה לְכָל נַעַר. —
וְעוֹזְבִים הֵם אֶת הַיָּעַר
לַג בָּעֹמֶר, לַג בָּעֹמֶר.

וּבְמִשְׁטָר יָפֶה וּבְסֵדֶר
שָׁבִים הֵם אֶל הַחֶדֶר
לַג בָּעֹמֶר, לַג בָּעֹמֶר.

העורך והמו״ל משה ראזענבליום.
Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.
Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.
Ред. Гороховая, 48.
Тппографія І. Лурье и Ко.. Спб., Гороховая, 48.

שנה ב"ה שניה

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תחי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

האח

№.29

יום ג' פ' בהב"ח כ' אייר תער"ב

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו"כ לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלוח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלוח.

מעשה בסוס.

נצחתיני בני! סוף סוף הנני אנוס לספר לכם מעשי בסוס:

סוס יפה וטוב שהי' שוה אלף שקל כסף הי' עומד בשוק להמכר, ועלז הוא הסוס וצוהל וקולו הולך מסוף השוק ועד סופו, מספא אכל לשבע, מים שתה לרוי', כרסו רחבה ומלאה רגליו קלות ואמיצות ובשרו רטב ושמן וסביבו המון סוסים אבירים רעיו וחבריו בדעת בכח וברצון, ומה לו עוד?..

ונושאים ונותנים הקונים עם בעל הסוס עד שאחד מהם מרצה לו במזומנים אלף רבלים. עשרה שטרות בני מאה מאה רבלים מוסר הוא לו בבת אחת. ונוטל אותם בעל הסוס ונותנם בכיס בגדו; ובשוק גדול השאון וההמולה, הלחץ והדוחק, איש את רעהו ידחקון, ורואה הוא הסוס, והנה אחד מבני השוק נגש אל בעליו בלאט ובמהירות נפלאה הוציא את השטרות ויתחמק ויעלם. עברו רגעים אחדים, ומוכר הסוס משמש בכיסו והנה, הה, השטרות אינם... —

„אוי! — נתן האמלל קולו רק פעם אחת — „אלף הרבלים!" ויפל ויתעלף... המבוכה והבהלה גדלו באותה פנה, רבים מהרו לעזרת השדוד אך גם כשוב נפשו אליו לא שב למנוחתו ויספד מר את אבדתו את עשר מאות הרבלים.

התחיל הסוס מתמיה: „בני אדם הללו שמתגאים בחכמתם, סבורים שהם חכמים ואינם אלא טפשים. בשביל איזה פסות ניר מה גדול פה השאון, מה לו לאותו האיש שהעמיד עצמו בסכנת גנבה בשביל סמרטוטי הניר? ומה לו לאדון זה שהוא צועק ומילל ויוצא מדעתו על הפסדם? חתיכות ניר בעלמא, והם, החכמים בעיניהם, מתחבטים ומוסרים נפשם עליהן. טפשים. טפשים", — הניע הסוס בראשו — כי אין הסוס יודע ערך שטרי כסף ענינם ותועלתם, והם וניר מחוק שוים בעיניו, על כן היו בני האדם לטפשים בעיניו והוא — החכם...

עד כאן מעשה בסוס, מכאן ואילך מעשה באנשים...

נוסעים נערים אחדים במסלת הברזל, טרודים הם ונחפזים לעלות אל הרכבת עם שכניהם ואמתחותיהם, נוסעים הם מישיבה... אל ישיבה... ובהם עניים שאין בידם די כרטים מסע, ומבקשים הם להם מחבאים, תחת הספסלים ועל גגות האצטבאות להסתר מפקידי המסע... מהם שבוכים מר ומיללים על שלא זכו להתקבל באותה ישיבה שהם נוסעים ממנה...

ושם יושב איש כרסן דשן ושמן, זקנו מגלח, ראשו פרוע ושפמו ארך ומסלסל, והבשר, — בשר מעשן ומתבל בשומים, — בין שניו, אוכל הוא בכל פה וממלא כרסו בתענוג מיחד, ונותן

עיניו בכל הנוסעים אתו, בגברים ובנשים בבחורים ובעלמות ונכנס הוא עמם בדברים ובשיחות, ומבלה הוא את זמן הנסיעה בענג ובהנאה בין רעים אהובים ...

ומהמיה הוא על אותם הנערים הגולים מישיבה לישיבה. ואנוסים להתגנב ולהתחבא ולהיות שרוים בפחד ובאימה כשהם מכונצים תחת הספסלים, ובשביל מה? בשביל למוד תורה... ולא עוד אלא שבניהם נערים שלבבם יוצא ודמעותיהם אינן פוסקות ואנחות עמוקות שוברות כל גופם, על מה ? על שלא נתקבלו בישיבה. „טפשים, טפשים!" — אומר הוא בלבו — „על תורה ישנה מעולם הישן נותנים הם את נפשם !".

כי אין איש זה יודע את ערך התורה, מעלתה ותפארתה, והרי אוהבי התורה דורשיה וגותני נפשם עלי׳ — טפשים בעיניו, והוא — החכם...

ושוב מעשה באיש שהוא רואה תלמידים

המעשר.

(המשך מגליון כ"ה)

„לא ניטל, אל תדברי דברי תפל, יאמרו להם המה מה שיבדו מלבם ואני אכחיש את דבריהם ואומר לכל, שקר הם. מי זה יערב את לבו להכזיבני על פני? היודעים הם את אשרי יותר ממני? גם אסכסכם באמרי, שמה בארץ אמעריקא, חברי גנבים כלם הממלאים את אמתחותיהם הון זרים, ונסתם אפוא כל הזון".

„אבל לאחיך, הלא תגלה את האמת, מדוע תגרע ממנו הענג?" — שאלה ניטל.

„לו? הלא רק למענו למדת לשונך דבר שקר! תיסרהו רעתו ומשובתו תוכיחהו! לכי נא ונוכחה, מדוע לא שם עינו עליך בעת מחלה עזה תקפתך ותהי עזובה רצוצה וצפוי׳ אלי מכאובות והסר לחם? — מדוע התעלם אז מבשרו ויקשיח לבו מאחותו מרחם אחד? עתה לא יתנכר אלי, יתברך בלבבו כי אחי הוא, לטמון פח יקוש לרגלי?"

„אם אתה הקדמת לקרא לי לבא לביתך, מה פשעו בו?"

חרדים מאריכים בתפלתם כמה שעות, מעינים תחלה בפליאות חכמה, מיגעים מוחם ולבם ושוהים שלש וארבע שעות בתפלה ומנגנים ומנעימים זמרות בקול רנה, בבכי או חדוה. ומתמיה אותו האיש לאמר: תפלה זו שאין אני מתעכב בה כי אם עשרים רגעים או פחות, מה רואים הם תלמידים אלה להאריך בה כל כך ? ומה קול הרעש. הנגינות והמחולות ? .

כי אין איש זה יודע את ערך התפלה. רום מעלתה ושיא גבהה, והרי המאריכים ומכונים בה, טפשים בעיניו, והוא — החכם.,.

שני אחים.

(סוף מגליון כ"ה)

ומהשבות ארי׳ עוברות במוחו ישונות וחליפות, כגלי ים סוער המתנפלים בזעף ובהמה שפוכה אל מול החוף ושוב נהדכים אחור מבלי יכלת לעבר את הגבול, כן התרוצצו מחשבות ארי׳ ורצונותיו, רגע הוא אומר לבלע ולהשחית אב ואם, אח ואחות, כי עליו להגיע אל מטרתו ואין דבר בעולם אשר יעצרהו על דרכו, אך מיד באים רגשי המשפחה והודפים אחור את אכזריות לבבו, והיא

„הקדמתי! מדוע לא הקדים הוא אותי? הכי שאל אותך אף פעם אחת: ניטל, היש לך לחם? או האמר לך, הא לך עשרה שקלים וקני לך שמלה הדשה לכבוד יום טוב? הוא לא דבר אליך טובות מעודו, ואת תיטיבי דרכך לבקש אהבתו?"

"שמעון!" — קראה ניטל בקול בוכים — „איכה ירע לבך בי ובאחיך, הזאת היא הברכה אשר לרגלי העיטר רובצת? — הלא קללת אלקים היא!"

„אל נא, ניטל, אל תבכי, תני פונת לעיניך, את לא כנת לרעי, בתשועת ד׳ יביא לנו העשר ברכה והצלחה, שלום ושלות השקט, שכהי עמל ותלאה, כי כעץ רטב לפני השמש תשגי באחרית שנותיך...

„אבל שמעון" — הפסיקתו אחותו פתאם — „הלא הוב קרוש עליך לתת את המעשר מכל כספך לעניי אדם, ואנחנו שכחנו על זה".

„כן הוא".

„עשרים אלף שקל, הוא המעשר מרכושך".

„ניטל, הנך יודעת מלאכת מחשבת! עשרים אלף שקל אתן לאחרים, הא?"

„אך הלא מצות ד׳ היא, חק עולם ולא יעבר, איש כי יעשה עשר וינחל הון עשר יעשר".

נעשה רך ונרפה ואין לאל ידיו לנגע במאכלת; אך פתאם האירה עיניו עצה נפלאה – „הבה – אמר אל לבו – „אשתה לשכרה, בלי ספק יש בבית עשיר כזה יין טוב וחזק, היין ירגיעני, הוא יגרש כלה את הרעיונות הסוערים, ויחזק את ידי לעשות את מלאכתי". כרגע חלץ את נעליו ויקח בידו את המאכלת וצרור מפתחות ויגש אל המזוגן, אשר בחדר האכל ויפתח את דלתותיו ויקח צנצנת יין ויגמאנה פעם אחת, עיניו ארו וירא כי לא אחת היא שם הצנצנת הזאת, ועוד שם בפנה גדולות וטובות ממנה. ארי' אשר עוד בימי ילדותו הי' זולל וסובא, ואשר כבר הורגל עוד לסבא יין ושכר בחברת חבריו הנבלים, נכרה עליו מאד תאותו וישת שנית ושלישית. והיין הי' חזק מאד, וכעבור רק רגעים אחדים נדהם ארי' ובינתו החלה להסתתר, ברכיו התחילו כושלות ורגליו נמעדות, ותחת אשר קוה למצא מנוס ומפלט בכוס היין מרעיונותיו הנלחמים ומתאבקים זה בזה, הנה עתה גברו עוד רגשי לבבו, עיניו נפתחו ותהיינה למקור דמעה, ונשען על זרועו עמד על יד הדלת אשר לחדר הגדול, החדר אשר נפתלי יושב בו עוד ומעין בספריו, כי עליו הי' לדרש מחר בבית המדרש, ויהגה עתה בשום לב בספרים הדרושים לו, ובשעה שכל בני הבית נמים שנתם ואין מפריע אותו; אך ככלותו את עיונו ועליו הי' לצאת אל חדר האכל, ויהי בגשתו אל הדלת והנה איש נורא עומד לקראתו, יחף ובידו מאכלת מרוטה וכאלו נכון הוא לנפל עליו, נרתע נפתלי ובקול רועד קרא: „מי אתה?!..."

„הוי אחי!" – הספיק ארי' לקרא בלשון בלתי ברורה ויפל לרגלי נפתלי כבול עץ. ונפתלי מהר אל חדר המשרתים ובחרדת מות הקיץ אותם משנתם ותגדל המהומה בבית, ואף כי נפתלי הזהיר לבלתי הקיץ את אביו ואת אמו, אך לרגלי הסער והשאון אשר קם בבית הקיצו גם

„אבל עשרים אלפים! היודעת את מה רב הסך הזה!"

„שמעון ידמה נא לבבך, כי לא נפל לך לנחלה כי אם מאה ושמונים אלף, האם לא הי' שמן הלקק בזה?"

„שומו שמים! השמעתם כזאת? הלא שתי מאות אלפים נפלו לי לנחלה?"

„ד' ישיב לך עשרת מונים, ואם תעשר תתעשר".

„עשרים אלפים תת לזרים! עשרים אלפים?"

„די והותר ישאר בידך".

„אם אתן לעניים עשרים אלפים, הלא לא יהי' בידי עוד שתי מאות אלפים?"

„אבל" – השיבה ניטל במענה רך – „לנו לעשות טוב וחסד את עניי העם למלא מחסוריהם, להשביע רעבים ולהלביש ערומים ועוד כאלה".

„הוי יונה פותה! מי הגיד לך, כי אין לי חפץ לעשות טוב וחסד, פזר אפזר אתן לאביונים, לבית החולים, להכנסת כלה, למגדלי יתומים, אך לו אחלק רק שתי אלפים הלא גם הוא סך עצום! אך עשרים אלף לא יתנני לבי להוציא פעם אחת".

וירץ שמעון ויתהלך בחדרו הנה והנה נבוך בסבכי עשתונותיו, עוד הכסף בקצה הארץ והוא כבר למד לשונו לאמר: „תת לא אוכל!"

הם, כל ספק לא הי' בלבם, כי האיש הזה אמר לרצח את נפש בנם יחידם אישון עיניהם, ויבכו משמחת לבם, כי לא קרה לו כל אסון; אך מי הוא המרצח הנבל הזה? ומי הפיל אותו ארצה? חידה היתה בעיני כלם ברגעים הראשונים, „הוי" – קורא אחד המשרתים – „הלא זה הוא העלם האורח אשר התחפש לעיף וינע".

„כן, כן!" – עונה השני – „הנה חדרו ריק, רק נעליו מנחות על הרצפה ובתוכן חנית וסכין".

„אוי, אוי!" – פורשת הזקנה כפי' – „חנית וסכין!"

„הנה המזוגן פתוח" – קוראה אחת השפחות – וינשו כלם אליו בבהלה והנה הצנצנות מורקות והיין החזק והישן איננו, עתה כמעט נפתרה כל החידה, וינשו המשרתים וירימו את הרוצח וישכיבוהו במטה ויעמלו להשיב נפשו אליו, כי כן צוה עליהם אדונם הרב.

גם הזקן והזקנה ישבו על יד מטתו, וכשוב רוחו אליו ויפקח את עיניו וירא אותם ויתן בבכי קולו: „אבא, אמא, אוי לי, אללי לי".

סבורים היו שהיין מדבר מתוך גרונו, וכי לא נכונה בראשו, ולא שתו לב לדבריו, אך הוא הוסיף להתחנן: „אבותי, קחו את המאכלת ושחטו את בנכם, כי שאול חטאתי, חטאתי מאד..." – עודם נבוכים למשמע דבריו והוא מוסיף לאמר:

„אמא יקרה, תני נא לי לנפל על צוארך ולנוע... אבל, לא, איני רשאי לנגע בך אמא יקרה, ידי מגאלות בדם... הה, רוצח אנכי, שודד מרצח..."

„מי אתה?" – קראו הזקנים פה אחד –

„הנה ארי' בנכם לפניכם"... כמעט יצאו הדברים מפיו ובבית רבתה המהומה שנית, עיני האב חשכו והאם התעלפה ונפתלי מהר לבא, ואחרי הבהלה הכירו עין בעין את ארי' בנם ואחיהם, קשה הוא לתאר את רגשי

„שמעון!" – קראה ניטל – כמה פעמים נתת מגרעת ברוזנים ולמשל ולשנינה היו בפינו אלה העשירים אשר יעצמו עיניהם מראות ברעת אחיהם, שמנו עשתו כפרות הבשן ומעשר לא ירימו – ועתה גם אתה כאחד מהם? בצדק יאמר משל הקדמוני: „כי תבאנה המאות, תבאנה עמהן גם חליפות הדעות".

„אבל, אחותי, הלא אחת היא לד' אם ארים לו תרומה כל עשרים האלף בפעם אחת או אקדם פניו בתבואות הכסף מדי שנה בשנה? לכן זאת הנני נוטל עלי לחלק את המרבית שתים עשרה מאות שקל כל שנה, ועשרים האלף יכתבו בספר הצואה לפני מותי כי יהי' לנחלה לאביונים, וכל ההון והעשר ישארו לך, אחותי, האין זאת?

הפעמון השמיע את השעה העשירית ויקרא שמעון: „ראי! כבר הגיעה השעה העשירית ולבנו עודנו ער, העשר איננו מניח לנו לישון, נחדל נא מדבר עתה ונמשך דברינו ליום מחר".

האח והאחות פנו להם איש איש לחדרו וימצאו מרגע לרוחם הסוער בכנפי התנומה אשר השכיחה לשעות אחדות יגון לבבם והמיתו.

(עוד יבא בע"ה).

לבם בעת ההיא, את שמחתם על המצא להם בנם האבד, ואת יגונם וצערם הגדול על אשר נשחתה נפשו כל כך, אך הם התאפקו על רגשותיהם, ויקחו אותו ויחליפו את שמלותיו, והדר נתנו לו, ויאכל אתם לשבעה וישת לרוי׳ וישב לבטח בביתם, ויאמרו לתת לו עזר כנגדו ובית והון, אך הכריו לפנים ארבו לו ויתנקשו אליו להמיתו, כי היטב חרה להם על אשר סכל עצתם, גם יראו לנפשם פן יגלה את סודם, ויהי אחרי ירחים אחדים והוא יצא החוצה... והנה קול ירי׳ וארי׳ נפל שדוד מתבוסס בדמיו... כי שופך דמי אדם גם דמו ישפך, ולא יכפר לו כי אם בדמו, וימת ארי׳ על פני אבותיו, ויבכו ויספדו לו וישובו להתנחם בבנם נפתלי אשר הלך הלך וגדול בתורה ובמעשים טובים, בעשר ובכבוד כל ימי חייו.

בגליון כ״ד בההידה צ״ל: „כי יכה איש את עין עבדו וגו׳.

נדבות אחים.

באבינאוויץ: ליב באם שמש א׳ רו״כ והמישים ק״פ, דן וואלצאנאק א׳ רו״כ, הינדא בעסקין 90 ק״פ, נטע ראבינאוו 47 ק״פ, זלמן מעסערמאן 20 ק״פ, מאיר גאלפערין 18 ק״פ, אחותו וויהנא 9 ק״פ.

בעליניץ: הילד מר שלמה סאלאוועיי ליום מלאת לו י״ג שנה 36 ק״פ.

בעשענקאוויץ: ר׳ זאב גילמאן למלאת שנה לבנו יש. זלמן יחי׳ 18 ק״פ, ר׳ זלמן יצחק האנין בהכנסת בנו יקותיאל יחי׳ אל החדר 68 ק״פ, יהושע בירמאן למלאת לבנו יודא יחי׳ שלש שנים 18 ק״פ.

וויאזין: ע״י המעשים ר׳ זיסל בלאכער ור״ח הלל וויינשטאק, מר׳ דוד ווילאנסקע א׳ רו״כ, ר׳ חיים משה קאפלאן, ר׳ עוזר אלפעראוויטש, בן ציון שטיין, ר׳ יהושע הוב, ר׳ דוב צבי ראמאראווסקע, כאו״א 30 ק״פ, ברוך בלאכער, ר׳ יוסף איטקינד, ר׳ אייזיק ראבינאוויץ, ר׳ שלום וויינער, ר׳ קופמאן ראמער, ר׳ שלמה מערים איניל, ר׳ משה יודא פרעסמאן, ר׳ משה ישראל רייער, ר׳ מאיר לעווין כאו״א 25 ק״פ; מנחם מענדל ראגאזינסק, שלום רייער, יעקב, כאו״א 20 ק״פ; מ״מ ראגיזינסק 15 ק״פ; אפרים בן ציון שטיין 54 ק״פ.

זלאבין: מר משה דווארקין 50 ק״פ.

צערקאססי: ר׳ שלמה בירזניצקע ביום הברי״מ של בנו הנימול א׳ רו״כ, המסובים 80 ק״פ, שמואל באהאנאווסקע, עלקע קאנסטאנטינאווסקע, ר׳ חיים מאיר, ר׳ פנחס ליבער, כאו״א 50 ק״פ, הנכבד ר׳ אפרים צבי שו״ב טאבאצניקאוו א׳ רו״כ עם 15 ק״פ.

קלימאוויצי: אברהם אשר בעלינאוו על ב״מ 50 ק״פ, זאב וואלף מאלקין 90 ק״פ, זלמן פעלדמאן 36 ק״פ, חנן האלובאוו 18 ק״פ.

ראזישצע: אלכסנדר צבי צימערמאן, בעד בנו חיים ליב שיחי׳ במלאת לו עשתי עשרה שנה בשביעי של פסח העבר א׳ ר״כ וששים ושמנים ק״פ.

ריגא: הילד מר אברהם ב״ר מרדכי דובער טוקאציער יחי׳ במלאת לו י״ג שנה נדב חמשה רו״כ.

וויטבסק: אברהם שמחה עפשטיין 20 ק״פ.

דאבריאנקא: מהרד״י הייקין 1 רו״כ עם 78 ק״פ, מר״ש ווילענסקי 2 רו״כ עם 40 ק״פ, מרב״ש שניאורסאן 36 ק״פ, ע״י הנערים יעקב שרקין, זאב סערדינסקע, שניאור בארוחאווין וליב עסטרין 3 רו״כ עם 20 ק״פ, יואל הכהן, זלמן הכהן, רוקין יואל נארינסקע רחמ״א כאו״א 18 ק״פ, רייכלענקע דוב 9 ק״פ, סעדי׳ גרשון האנעלין, נחום דוכמאן כאו״א 10 ק״פ.

הארארישץ: ר׳ יהושע ראדקין 50 ק״פ, ר׳ מאיר קאפלאן, ר׳ יעקב ווילענקין כאו״א 20 ק״פ, ר׳ דובער באליאקאוו, ר׳ אברהם אליעזר פלוטעס, הילד חיים ראטקין, כאו״א 18 ק״פ; ר׳ יצחק סקאבלא, ר׳ ליב קראפיווער, ר׳ אברהם אליעזר גערלאווין, משה שיפערסאהן, בתי׳ זיהארעווין, כאו״א 15 ק״פ; ר׳ יוסף קאפלאן, ר׳ יודא ליב בריא, ר׳ ליב דאלניק, ר׳ ליב נארשטיין, ר׳ ליב מאיר ביילינסאהן כאו״א 10 ק״פ; ר׳ זעלינ פידאוויק 6 ק״פ; ציפא איטעלסאהן, שמואל מהארפאקי, פרידא היענע קאפיליעווין, ר׳ זלמן ראזין, ר׳ ישראל בלאך, ר׳ דובער ליפילאוו, ר׳ מנחם מענדל ווארקינאוו, ר׳ מענדל דאוארצאוו, ר׳ נחום ראדקין, ר׳ אברהם צערנאמארדיק, ר׳ יעקב שלמה אשכנזי, זלאטע יענטע זעלדין, ר׳ ישראל בעקער, ר׳ מאיר אסטערמאן, ר׳ יהושע מאלצין, ר׳ פרידמאן מאלצין, ר׳ שמואל יפה, ר׳ יצחק איטעלסאהן, ר׳ דובער גוטמאן כאו״א 5 ק״פ, עוד מאנ״פ 22 ק״פ. מעות מגילה ע״י ר׳ דובער פאליאקאוו 48 ק״פ, מר שמואל פודאוויק ליא״צ של אביו י״ב אדר 20 ק״פ.

המוסד תומכי־תמימים מבקש מאד מכל הנדיבים שיש להם ספרים: ש״ס, פוסקים ושו״ת, העומדים למכירה או למתנה ללומדים עניים, למכרם בזול, או לתתם במתנה לישיבת תומכי תמימים, וצדקה תהי׳ להם חלק וזכות בתלמוד התלמידים אשר ילמדו בהם. ויפנו עפ״י האדריסה הרשומה מטה.

תומכי־תמימים.

מודעה.

מתכבדים אנחנו להודיע, שפתחנו בית מסחר מיי״ג הנעשה בהשגחת הרה״ח המפורסם מוהר״א שליט״א שניאורסאהן מקישינוב, אשר היי״ג נעשה בהידור שאין למעלה ממנו, ואדמו״ר מליובאוויטש שליט״א והרה״ג ר׳ חיים הלוי סאלאווייציק מבריסק שליט״א מפליגים מאד בהידור היי״ג הזה, וכל האדמורי״ם מפולין ליטא רייסין מהדרים אחרי יי״ג זה, והיא ג״כ טוב מאד בטעם וריח והכל טבעי (נאטורליך) בלי שום תערובות משאר מינים ונמכר הן על הורט הן לאחדים הן בחביתין הן בפלאשין והקונים בטח ישבעו רצון אי״ה, ברגשי כבוד שניאור זלמן שמאטקין, מאיר פרידמאן ווארשא טווערדע 13, תלפון 259.55.

אדרעס למכתבים:

З.Шмоткинъ. М. Фридманъ Варшава. Тверская 13.

לטלגרמות:

Шмоткинъ. Тверская 13. Варшава.

העורך והמו״ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора . Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

שנה ב"ה שניה

האח

No. 30.

יום ג׳ פ׳ במדבר כ"ז איר תער"ב.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את "האח" או המתגרב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי׳ לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר "האח" עם משלוח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק׳. בלי משלה מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

עץ החיים.

באחת הארצות היו שני אוהבים אשר אהבו איש את רעהו מאד, ולא הי׳ דבר אשר הי׳ כבד להאחד לעשות בגלל משנהו, והנכל היו, לבא במים ובאש ולותר על חייו ועל כל היקר לו גם מנפשו, ובלבד למלא את דבר רעהו וחפצו.

אחרי שנים רבות ואחד האוהבים גוע וימת וישאר אחריו בן קטן, ויגדל הילד בבית זרים וירע לו מאד, כי הזרים ההם הביטו עליו בעינים רעות, ותרע עינם מתת לו גם פסת לחם, ויכבשו אותו ויהי להם לעבד, ויעבידו אותו בפרך וימררו את חייו. ולא נתנו לו ללמד ספר, כתב ולשון, ויחי חיי גרות, חיי עבדות קשה, חיים של יאוש מכל דרור ואור.

ככל אשר גדל הילד כן גדלה עבדותו ועניו, וכן כבד עלו ומשאו וגואל אין.

ויהי היום.

והנה בא אליו עשיר גדול לבוש הדר, חמוש בחרב ובחנית, בידו האחת כל כלי משחית לחבל ולרדף באף את קמיו ומשנאיו, ובידו השנית כל הון יקר ונעים וכל פרי טוב למאכל ונחמד לעינים, ויאמר לנער: "מהר קום צא מזה ולך אחרי"!

"מי אתה"? — שאל הנער משתאה —

"דודך אנכי" — ענהו — "רע אביך ואוהבו, ואבא היום לקחתך אחר כבוד לתת לך בית והון, חרות וחפשה, חיים ואור: אה מהרה חושה אל תעמד כי לא נוכל להתמהמה פה".

שמח הנער לקראת דודו וימהר וילך אחריו, ויהי הם הולכים הלך ונסע והנה לפניהם מים רבים...

"אהה דודי"! — קרא הנער — "איך נעבר"?

"אל תירא בני"! — ענהו — ויניף במטפחת אשר בידו ויבקעו המים ויקח את הנער בזרועו ויעבירהו. וירא הנער וייראו מאד, כי לא שמע ולא ראה כזאת מעודו לעבר במים בחרבה, וילך הלאה והדוד לפניו.

והנה מדבר, ציה ושממה, אין בתים ואין כרמים, לא עיר ולא כפר, כי אם שמים ממעל וארץ ואדמת חול מתחת, והם הולכים והולכים עד בואם אל אחד המקומות, ויעמד הדוד מלכת ויעמד גם הנער, ויפן אל דודו ויאמר:

"דודי! רעב אנכי וצמא, עיף ויגע, תן לי לחם לאכל ומים לשתות".

"צדקת בני" — ענה הדוד ויפתח את ידו ויאמר: "קח לך מידי לחם ובשר ואכל, ושתה מים מאצבעי". ויפקח הנער את עיניו וירא, והנה ביד הדוד לחם ערב מאד, ובשר עוף צלוי ומבשל שמן ודשן, ויאכל וישבע וישת מן המים הקרים אשר נזלו מאצבעו וייטב לו ותשב נפשו אליו.

"הבה" — אמר הדוד — "הבה וקח מידי עוד פרי אחד אשר יהי׳ למשמרת אתך".

ויהי בהוציאו את הפרי מחיקו וריחו נדף

ויעל באף הנער ויפל ויתעלף. כי הי' ריח הפרי חזק ונעים מאד. ויקיצהו הדוד ויאמר לו:

„הפרי הזה הוא מעץ החיים אשר בעדן גן האלקים, קחהו ושמרהו. אם תאכל ממנו וחיית לעולם. כל כלי יוצר עליך לא תצלח. וכל יד אויב לא תשיג אותך. גם כי יתהלך בארץ, דבר, קטב מרירי, ומהרת ואכלת מן הפרי הזה ולא יקרבו אליך וכל רעה לא תאנה לך״.

ויקח הנער את הפרי וישימהו בכליו.

ויעברו ימים רבים, רבים מאד. הנער כבר הי' לאיש בא בימים, חליפות ושונות עברו עליו תלאות, שנות אלפים ומאות דורות והוא עודנו חי. רבים כמוהו כבר נגזו ועברו, חלפו כליל ואינם, והוא, כאז כן עתה חי חי הוא עודנו;

ובאחד הימים ודבר הי' בארץ, נגף הנוגף על ימין ועל שמאל. רבים נפלו חללים ורבים נגפו ויפלו למשכב ועל ערש דוי יתהפכו. ותגע הרעה גם עד נפש האיש ההוא. ויאחזוהו צירים וחבלים, וכל אתות המחלה הנוראה ההיא נראו בו, וידרש ברופאים ויקרא לחכמים. אך מכלם אבדה עצה נסרחה חכמתם ויאמרו נואש לחייו.

והנה קול קורא אליו: „אכל מן הפרי אשר בכליך ורפא לך! הלא רק בשל הפרי ההוא אשר מעץ החיים הארכת ימים עד עתה, ועתה שוב אכל ממנו ויספת לחיות וחדשת כנשר נעוריך״!

שמעו הרופאים והחכמים את הקול וישאלו את החולה את פשר הדברים. ויספר להם את כל הדברים האלה: „שוטה, שוטה״! — קראו עליו במנוד ראש — פרי כזה יש עמך ואתה הולך ומתנונה, ומבקש לך עצות מרחוק? מהר אכל ושוב לאיתנך״.

האבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב ע״ה, אוהבים היו להשם יתברך. את נפשם מסרו עליו וישמרו משמרתו מצותיו ותורותיו, ובמותם השאירו את בניהם אחריהם בארץ לא להם. בארץ מצרים, ויכבשו אותם לעבדים וימררו את חייהם; והנה קול, הדור ביד משה עבדו לאמר: „צאו לכם מזה, לכו אחרי!״

„מי אתה?״ — שואלים בני ישראל —

„אנכי אלקי אבותיכם. אלקי אברהם יצחק ויעקב!״

אספת היצרים.

(המשך מגליון כ״ה)

כל הנאספים צחקו וישמחו לאיד העורכים והסופרים החרדים, אך יצר הישיבה ההיא הוסיף לאמר:

„סלחו לי רבותי, אם אומר לכם כי אומנות זו לא לכם היא, לרדת לעומק כל דבר ולדעת את חלקי הבנין והסתירה, היצרים שיש להם עסק עם אנשים מן השוק בינתם היא שטחית, ועל פי בינה זאת שופטים אתם כי הצדק עם יצר הסופרים; אבל אנכי המשמש בישיבה... ממני לא נעלמו כל דרכי ההגיון, כל אופני החדוד והפלפול, כל סברה ישרה ועקומה, כל חדוד נפתל ועקש לא נכחד ממני, כי עוסק אני בכאלה ימים ולילות, ואשר על כן אינני תמים דעים עם יצר הסופרים ולא אוכל לדבר דבר בפניו, כי הוא על פי טבעו ותעודתו לא יתאפק וינלה את סודנו והפר את עצתנו״.

„בכל חכמתך הגדולה״ — ענה אותו היושב ראש — „בכל שכלך החד טועה הנך בדבר זה: את ידי הנני תוקע לך, כי אותם התלמידים שאתה משמש אותם לא יעזבוך ולא יפרדו ממך, גם אם תנבל את שמם ותפרסם את מזמותיהם, אך בכל זאת אם הנך עומד על דעתך שלא לפרסם פעולותיך שם, איני מכריחך, רק הודיענו נא בכלל, אם אין נשקף לנו משם איזה אסון, אם לא יעמדו עלינו, חלילה, בזמן מן הזמנים להכחידנו מן הארץ?״

„לא, לא!״ — ענה היצר — „אין כל אסון נשקף לנו, חלילה, מחשבה כזאת אינה עולה על דעתם כלל וכלל״.

„ובשלמי כל החרדה הזאת?״ — שאל יצר צעירי ההמון — „את מי אתם יראים? „מבטיח אנכי אתכם, כי כל הצעירים לנו המה, כסוס שוטף במלחמה שטופים הם בכל חמדת בשרים, שואפים לפרק כל עול, ולהאביד כל זכר לאמונה ודת, ומה הדבר אשר החריד אתכם ממנוחתכם לקרא לאספה?

„זה הדבר״ — ענה הנשיא — „כי אחרי אשר הצעירים הרחיקו ללכת מעבר לגבול האמונה והתורה, ואחרי אשר רבים מתכחשים לעמם והנקל להם להחליף דתם באחרת, על כן כשל כח סבלם של הזקנים ויראי הדור, ורבים

וממהרים הבנים ונחפזים ויוצאים אחרי גואלם ומושיעם. בים הם עוברים בחרבה, לחם יורד להם מן השמים, מים מן הסלע עד בואם אל הר חורב הר האלקים.

ונותן להם שם דודם את התורה. התורה הקדושה אשר שעשועים היתה אצלו ואומר להם: „התורה הזאת היא חייכם ואורך ימיכם, כשאתם עוסקים בה אין כל אומה ולשון שולטת בכם. היא חכמתכם ובינתכם ובצלה תחסו ותסתרו מכל נגף ודבר ומקטב ישוד צהרים”.

ויקבלו בני ישראל את התורה, והנם מאריכים ימים ושנים מכל אומה ולשון.

כמה אומות כבר בטלו מן העולם, אין שריד ואין זכר למו, „וישראל השב והזקן חי חי עודנו, בגולה הולך, את נפשו נתן לממיתים. כל עמל כל תלאה סבל, אך קימו לא נכחד, חלילה. נמצא הוא בכל רחבי תבל ובכל קצוי ארץ, ומציאותו עולה על שלחן מלכים ושרים, הכל יודעים, רואים ומרגישים שיש אומה ישראלית בעולם; אבל דבר הוות עובר בארץ. רוח חפש

מהם קמים ואוזרים כח להתגבר ולעצר בעד זרם ההתגוללות והפריצות, וכבר נאספו פה ושם לנדר נדרים וליסד מוסדות לתקן תקנות בחנוך הילדים וכדומה, ופן יפתו העשירים ויתנו ידם להם ולא יבצר מהם כל מאומה”.

ויקם יצר העשירים על רגליו ויאמר:

אני עבדכם היצר, זה אלפי שנים עובד אנכי את עבודתי, כאז כן עתה, אדון אני להם בדבר זה, שלא להסתפק במה שיש להם, ומי שיש לו מנה מבקש מאתים, וככדור ביד נער שובב כן הם בידי להניעם ולטלטלם טלטלה מקצה ארץ ועד קצה. אינני נותן להם מנוח לשבת בית ולשום אל לבם אחריתם ותכליתם, טובעים הם במצולות טרדות ודאגות שונות, נרדפים ואנוסים לרוץ ולנסע ממסע אל מסע וממלון אל מלון, וכל ימיהם עוברים בהבל ובחלומות חזיונות יום ולילה; אך באתת עלתה בידי להוליכם שולל בדור הזה הרבה יותר מאשר בדורות ראשונים.

לפנים לא עצרתי כח להסיר את העשירים מן התורה ומלומדי', הם אמנם בקשו להם גדולות ונפלאות, ואולי לשם ולתהלה, אך לא התימרו כי אם בכבוד התורה,

ופריצות הצורר בכנפיו את כל הצעירים ומוציאם מחיי-עולם, חיים של תורה ואמונה, ויגע הרוח הזה גם בקירות בית ישראל ויגועו אמות הספים, ושאת קיום היהדות עלתה על שפתי חכמים וסופרים רבים, „היהדות גועת” !

אבל אחים, הטו נא אזניכם והקשיבו את הקול הקורא אליכם: „הלא סם החיים בידכם הוא, התורה אשר בה הארכתם ימים עד עתה, עוד כחה אתה לחדש כנשר נעוריכם, עסקו בתורה, יסדו בתי תורה, גדלו את בניכם לתלמוד תורה וכל רעה לא תאנה אליכם, וכל נגע ופגע רע לא יקרבו באהליכם”!

ושומעים כל חכמי לב ומשתאים: אומה זו שרפואתה בידה היא, אומה זו שכל קיומה אינו אלא על ידי התורה, למה היא מחזרת על פתחי רופאי אליל למצא רפאות תעלה לקיום יהדותה? אין להם לבני ישראל אלא לעסק בתורה והרי הם אינם פוסקים מהיות יהודים לעולם, כי לקח טוב נתן להם דודם וגואלם, תורתו אל יעזבו.

העשיר פאר את חדריו בספרים גדולים וטובים, גדל את בניו לתלמוד תורה, ואם בנות היו לו, לא חשך נפשו מכל עמל, הזיל כסף וזהב וישיאן לאנשים לומדים מופלגים ונעלים, ה„עלוי” הי' לו ערך גדול מאד, ואיש לא דמה אל העשיר בהצליחו לתת את בתו ל„עלוי”, והאברכים החתנים ההם הסמוכים על שלחן חותניהם היו שוקדים בתורה ומצטינים בבקיאות ובפלפול, ואני האמלל הייתי אנוס לסבל כל אלה והייתי שמח בחלקי אם עלתה לי להקשיח את לב העשיר מאחיו האביון, אם מצאתי און להרים את לבבו, או להבריק במוחו מחשבה כי „בכחו ועוצם ידו עושה הוא לו את החיל והעשר”. גם נשי העשירים הרעו לי מאד, כי אהבו להתהדר בפזור צדקה ומנות לאביונים, ואת חקי התורה לא עברו אף על הקלים שבהם, הצנע לכת התהלכו בחוץ וגם בביתן פנימה, ואם הייתי מכשילן לפרקים בלשון הרע, כרכבת שוא, ברכילות, קנאה, שנאה וכדומה, בזה הייתי שבע רצון מאד; לא כן עתה, עולם פתוח לפני, ומחשבות אחרות לגמרי;

(עו יבא בע”ה).

תולדות אנשי שם.

(המשך מגליון כ"ח)

באחד הימים והוא נסע לבקר את אמו לעיר אייזענ־שטאדט, ויסר אל עיר ניקלשפורג לקבל את פני הגאון המפורסם רבי מרדכי באנעט זצ"ל שהי' הרב דמדינת מעהרן. ויהי בהשמע בעיר דבר בואו ויבאו חכמי העיר ונכבדי' לקבל פניו ויבקשו ממנו לשבת בעירם אך הוא סרב בזה וילך לדרכו, ובהפרדו מאת הגאון רמ"ב זצ"ל אמר לו: „פזנער רב איהר ווירד שבת קדש הער זיין" ויהי כן, כי כונת הגרעק"א ז"ל היתה לברח מן הכבוד ולשבת עם אנשיו ההולכים אתו באחד הכפרים, ובבואו אל הכפר ואחד מאנשי הכפר פגש אותו וישאלהו אותו ואת אנשיו לשלום ויאמר: אם אין דמיוני כוזב כבודו חזן הוא ואלה הם משורריו, והגרע"א ז"ל נענע לו בראשו לבעבור לא יבלבלהו בכבוד והידור וכדומה, ויבקש מאת האיש לקרא לו את השו"ב שישחוט לעיניו עוף, כי איננו אוכל חוץ לעירו אם לא יבדק מקודם סכין של שחיטה. מתוך הדברים האלה עלה ספק בלב האיש, כי טעה לחשב את האורח לחזן וכי אמנם רב מופלא הוא והתל התל בו, ע"כ השיב מיד אני הוא השוחט, ויבא סכין ויראהו להגאון, ויתמה מאד כי לא הי' ראוי כלל לשחוט בו, וידרש הגאון ממנו להשחיזו ולתקן אותו. ויעש האיש כדבריו, אבל לא העלה ארוכה להסכין, וירא הגאון ויחרד מאד, וכי הכזה יהי' שוחט וזובח זבח לבני ישראל? וימהר וישב העירה, ובשובו אמר לו הגאון רמ"ב: הלא אמרתי, כי כבודו ישבות אצלנו' ויהי בספר הגרע"א לפניו את דבר השו"ב, ויען הגאון רמ"ב במוצש"ק נשלח ונקרא לו ונשאלה את פיו, ובבואו ויכירהו הגאון רמ"ב זצ"ל, כי איננו שו"ב כלל, ויאמר לו, למה התלת באיש ההוא לאמר לו כי שוחט אתה? ויען, „למה הגיד לי שהוא חזן? אם הוא חזן, אני שו"ב הנני. וישתקו שלשתם.

הגאון האמתי ר' יעקב בעל תות דעת זצ"ל שהי' אב"ד דק"ק ליסא, לא רחוק מפוזנא, הי' אוהב נאמן להגרע"א זצ"ל, ופעמים רבות בא אליו לבקרו, ואמר עליו שהוא בקי גדול כמו בעל הש"ך ז"ל וצדיק כמו הגאון רבי שמעלקא הורוויץ ז"ל, ואמר עוד, לפני בואי לפתחו של רבי עקיבא איגר אני חושב שאני למדן, אבל כשאני בא לחדרו רואה אני מי הוא זה הראוי להקרא בשם ת"ח גדול ואני בטל נגדו בלמודי ובידיעתי בש"ס ופוסקים.

(עוד יבא בע"ה).

נדבות אחים.

דובראוונע: מר פלוא לוריא 36 ק"פ; נט' האפמאן 10 ק"פ.

סעננא: ע"י מר דוב עפשטיין ומ"מ ברוידא א' רו"כ; מר מרדכי ליפשיץ 9 ק"פ.

פאוואלאטש: יעקב פערטשענקי, חיים אילינקי, ליב מאסלאווסקי, יהושע אלי' פיטאנארסקי, אהרן דאחאווי־נע, משה ויננערמאן, מיכל שאחנאווסקי, משה קאזיריע כאו"א 22 ק"פ; פר"ן בן זאב 25 ק"פ; מרדכי ראגאווסקי 20 ק"פ; צבי פיטאנארסקי 14 ק"פ; מהדר ר' נחום טשער־ניאווסקי, יוסף קראסנער 15 ק"פ, חיים קריינים, משה סאלאדקין, יעקב פיקארסקי כאו"א 10 ק"פ; ניסן בראדקין 8 ק"פ; זלמן טשערניאווסקע, משה שעווילענקא כאו"א 5 ק"פ; ע"י צבי מאטענקא ויצחק פארטנאיי 50 ק"פ; ע"י ישעי' פודילסקי ויעקב פערטשענקי 17 ק"פ; ע"י ר' קלמן ישעי' דוחנאווסקי מתלמידיו 36 ק"פ.

בעלעו: לעווט צבי עוריאל, אלי', רבקה. דבורה, כאו"א 18 ק"פ.

בערעזנע: חי' ריישא בת רבקה לרפוא' 26 ק"פ.

נעוול: מר שמואל שצעגלאוו למלאת לו ש"ש עשרה שנה בשושן פורים העבר 54 ק"פ; האחים צבי הירש, מרדכי קובלאנאוו, חיים נח קובלאנאוו, כאו"א 36 ק"פ; דובער איטקין, חיים קאזארנאווסקע, גבריאל בוטמאן, מיכאל נחמנסאהן, לסיום פ' אלו מציאות מעת התחלתם גמרא כאו"א 10 ק"פ.

בעליניטש: מר אלטר חפין למלאת לו י"ג שנה י"ב אייר 18 ק"פ.

צעצערסק: רש"ז ליפשיץ 35 ק"פ; זאב ריבקין 10 ק"פ.

איהומען: מר יצחק זאב בהרה"ג ה' יערוסלאמסקי מאהבתו את התורה ובשמחתו באחיו מר אפרים בן ציון שנסע לישיבה נדב 36 ק"פ.

מודעה.

מתכבדים אנחנו להודיע, שפתחנו בית מסחר מיי"ג הנעשה בהשגחת הרה"ח המפורסם מוהר"א שליט"א שניאורסאהן מקישינוב, אשר היי"ג נעשה בהידור שאין למעלה ממנו, ואדמו"ר מליובאוויטש שליט"א והרה"ג ר' חיים הלוי סאלוועייציק מבריסק שליט"א מפליגים מאד בהידור היי"ג הזה, וכל האדמורי"ם מפולין ליטא רייסין מהדרים אחרי יי"ג זה, והוא ג"כ טוב מאד בטעם וריח והכל טבעי (נאַ־טורליך) בלי שום תערובות משאר מינים ונמכר הן על הורט הן לאחדים הן בחביתין הן בפלאשין והקונים בטח ישבעו רצון אי"ה, ברגשי כבוד שניאור זלמן שמאטקין, מאיר פרידמאן ווארשא טווערדע 13, תלפון 259.55.

אדרעס למכתבים:

З. Шмоткинъ. М. Фридманъ Варшава. Твердая 13.

לטלגרמות:

Шмоткинъ. Твердая 13. Варшава.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48

Редакція Гороховая 48.

שנה ב"ה שניה

האח

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים. נמנה הוא כאחי-התמימים, וצדקה תחי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

No. 31.

יום ג' פ' נשא ה' סיון תער"ב.

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משו"ת: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנת חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

מתן תורה.

כשנתבשרו ישראל מפי הגבורה על קבלת התורה, אמר משה רבנו ע"ה אלך ואראה האיך ישראל מכינים את עצמם לקבלתה של תורה.

בא ועמד על פתח אהלם של צדיקים, והנה קול רנה וזמרה. והם מפזזים ומכרכרים, מטפחים ומספקים בכפיהם ובועטים ברגליהם ושמחים לאין קץ.

„במה אתם שמחים בנים"? – שואל אותם משה רבם –

„בקבלת התורה" – עונים הצדיקים –

„ומה אתם שמחים בה כל כך"?

„משה" – עונים הם כמתמיהים – „אתה הוא רבן של נביאים, רבן של חסידים שאתה שואל כזאת? וכי כלום יש מתנה יותר גדולה וטובה בעולם מהתורה? וכי האיך היינו דבקים בשם בלא תורה? וכי אפשר שלא לשמח בתורה שהיא שעשועים של הקב"ה?

„יפה כונתם" – עונה משה כשהוא שבע רצון – יפה דברתם, שמחו צדיקים בשם ובתורתו ולכם לשמח".

הלך לו לאהלם של למדנים ומצא אותם שמחים ועליזים ומשוחחים בהרחבת לב.

„במה אתם שמחים בנים"?

„בקבלת התורה".

„ולשמחה מה זו עושה"?

כיצד? וכי כלום יש ענג גדול בעולם יותר מלמוד התורה? שהרי בה אנו מפלפלים, מקשים ומתרצים, ומחדשים חדושים נפלאים היקרים מפז ומפנינים.

„לו יהי כדבריכם" – מנענע להם משה בראשו –

הלך ומצא תגרנים ובעלי אומנות שהם יושבים ועוסקים בדברי הבאי ואינם שמחים בתורה.

„למה אינכם שמחים בתורה"?

„וכי יש לנו חלק בתורה? והרי טרודים אנחנו ואין לנו פנאי לעסק בה וללמד ולהבין אותה, והאיך נשמח בה"?

„חלק גדול יש לכם בה" – עונה משה – „שהרי תורמים אתם ממעותיכם ונותנים ללומדי התורה, לתלמידי-חכמים, לתלמידי הישיבות, לתלמוד-תורה, והרי יש לכם חלק בתורתם; ולא עוד אלא שאתם באים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות בשבתות ובמועדים ובכל ערבי ימות החול ושומעים אגדות והלכות ועונים אמן יהא שמי' רבא והעולם מתקים בשבלכם".

התחילו התגרנים והאומנים שמחים גם הם.

ראה משה והנה הנשים יושבות ומשיחות שיחות תפלות ואינן עוסקות בשמחת החג.

„עצלניות" – גער בהן משה – „למה אינכן עורכות לחמניות וגרצים לכבוד החג של קבלת התורה"?

„וְכִי כְלוּם תּוֹרָה לָנוּ הִיא נְתוּנָה"? — עוֹנוֹת הֵן בִּתְלוּנָה – „וּמַה זְכוּת יֵשׁ לָנוּ בָּזֶה"?

זְכוּת גְּדוֹלָה יֵשׁ לָכֶן כְּשֶׁאַתֶּן נוֹתְנוֹת לְבַעְלֵיכֶן לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וּכְשֶׁאַתֶּן מְגַדְּלוֹת אֶת בְּנֵיכֶן לְתַלְמוּד תּוֹרָה, וּמוֹלִיכוֹת אוֹתָם אֶל הַחֶדֶר וּבֵית הַתְּפִלָּה וְגַם כְּשֶׁאַתֶּן מַפְרִישׁוֹת מִמְּעוֹתֵיכֶן לְשֵׁם הַתּוֹרָה וְלוֹמְדֶיהָ, הֲרֵי אֲנִי מַעֲלֶה עֲלֵיכֶן כְּאִלּוּ עֲסַקְתֶּן בַּתּוֹרָה".

מִיַּד הִתְחִילוּ הַנָּשִׁים לַחֲלֹב אֶת פָּרוֹתֵיהֶן, לְהַתִּיךְ אֶת הַחֶמְאָה, וְלָלוּשׁ לַחֲמָנִיּוֹת שְׁמֵנוֹת וַעֲרֵבוֹת וּלְבִיבוֹת שֶׁל גְּבִינָה וְחֶמְאָה לִכְבוֹד קַבָּלַת הַתּוֹרָה.

פָּגַע מֹשֶׁה בִּילָדִים וַהֲרֵי הֵם עֲסוּקִים בְּהַפְרָחַת שַׂרְפֵי נְיָר, בְּכַדּוּרִים בְּפַרְפָּסִים, בְּטִיּוּל וּבְבַטָּלָה.

„לָמָּה אֵינְכֶם שְׂמֵחִים בְּקַבָּלַת הַתּוֹרָה"?

„מֹשֶׁה רַבֵּנוּ" – עוֹנִים הַיְלָדִים – „וַהֲרֵי אֵין בָּנוּ כֹחַ לָדַעַת וּלְהָבִין אוֹתָהּ וְאֵיךְ נִשְׂמַח בָּהּ? כְּלוּם יֵשׁ תּוֹרָה לִקְטַנִּים"?

„יֵשׁ וְיֵשׁ" – עוֹנֶה מֹשֶׁה – „הֲרֵי אַתֶּם הוֹלְכִים אֶל הַחֲדָרִים, הַמְלַמְּדִים יְלַמְּדוּ אֶתְכֶם בִּינָה, מִקְרָא, מִשְׁנָה וּגְמָרָא, וַהֲרֵי תּוֹרַתְכֶם חֲבִיבָה עֲרֵבָה לִפְנֵי הַמָּקוֹם ב"ה יוֹתֵר מִתּוֹרָתָם שֶׁל גְּדוֹלִים".

הִתְחִילוּ הַיְלָדִים שְׂמֵחִים, רוֹקְדִים וּמְקַפְּצִים, עַלִּיזִים וְצוֹהֲלִים עַל קַבָּלַת הַתּוֹרָה.

וְהִנֵּה קוֹל בְּכִי עוֹלֶה בְּאָזְנָיו שֶׁל מֹשֶׁה, הִטָּה אָזְנָיו וְשָׁמַע שֶׁהוּא קוֹלוֹ שֶׁל תִּינוֹקוֹת. „מַה לָּכֶם תִּינוֹקוֹת חֲבִיבִים"? — שׁוֹאֵל אוֹתָם רַכּוֹת — „מָה לָכֶם בּוֹכִים"?

„אֲדוֹנֵנוּ מֹשֶׁה, וַהֲרֵי קְטַנִּים אֲנַחְנוּ וְאֵין אָנוּ יוֹדְעִים גַּם לִקְרֹא עִבְרִית. וְתוֹרָה זוּ שֶׁהַכֹּל שְׂמֵחִים בָּהּ אֵין אָנוּ יוֹדְעִים בָּהּ כְּלוּם".

הִתְחִיל מֹשֶׁה מְפַיְּסָם:

„תִּינוֹקוֹת יְקָרִים וַחֲבִיבִים, כְּשֶׁאַתֶּם קוֹרְאִים, קָמַץ אָלֶף אָ, הֲרֵי קְרִיאַתְכֶם עוֹלָה וּבוֹקַעַת כָּל שִׁבְעַת הָרְקִיעִים, וְהַמָּקוֹם ב"ה מְנַשֵּׁק וּמְחַבֵּק

כָּל הֲבָרָה וַהֲבָרָה הַיּוֹצֵאת מִפִּיכֶם הַטָּהוֹר, קִרְאוּ נָא בְּקוֹל: אָ! בָּ! בָ!"

מִיַּד הִתְחִילוּ הַכֹּל שְׂמֵחִים בְּקַבָּלַת הַתּוֹרָה...

מכתב מאוהב תורה ללומדי תורה.

זמן מתן תורתנו.

בניסן יצאנו ממצרים, ובסיון נתנה לנו התורה.

בניסן יצאנו מעבדות להרות – גשמית, ובסיון – להרות רוחנית. בניסן היתה הגאולה רק „אתחלא דגאולה" ולא תכליתה, ובסיון הגענו אל המטרה – מטרת הגאולה ותכליתה, חופש רוחני, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה, וכל מי שאינו עוסק בתורה הרי הוא משועבד... עבד רוחני...

בעל ההגדה כשבא לספר ביציאת מצרים להודיע לדור כמה מעלות טובות למקום עלינו, מתחיל מיציאת מצרים וגומר בקבלת התורה, הכניסה לארץ ישראל ובנין בית הבחירה, כי הגאולה היתה רק – אמצעי, אבל המטרה – נתינת התורה, החופש העיקרי ולא הופש מדומה, ובלעדו אין לנו הופש כלל.

כי אין קיום לישראל אלא ע"י התורה דבר זה אינו צריך לראיה, ואם נשים עין לראות ולהבין מתחלת ימי ישראל, עת היה לגוי אז נראה ונוכח כי רק התורה היתה בעזרתו, והיא שעמדה לו, ובעזרתה הגיע למעלת השלמות, בלעדה לא יכול להתקיים, להשתכלל ולהגיע למדרגת „ממלכת כהנים וגוי קדוש"...

התורה היתה להם לעמוד־אש להאיר להם את הדרך בה ילכו לבטח ולא יכשלו.

בניסן יצאו אבותינו ממצרים ובסיון קבלו את התורה.

מניסן עד סיון. כמה הספיקו אבותינו להקניט את בוראם במשך זמן קצר כזה. דרך שלשת ימים הלכו במדבר, רק שלשה ימים עברו מעת הנס הגדול של קריעת ים סוף, ובכל זאת „וילנו העם על משה לאמר מה נשתה". הסרה להם אותה הסבלנות שכל לומד תורה סופג אל תוכו. בחמשה עשר יום לחדש השני „וילנו כל עדת בני ישראל על משה ועל אהרן". כל עדת ישראל בלי יוצא מן הכלל, זכרו את „סיר הבשר", „לחם לשבע". משה משתדל להפיג את צערם ולדבר על לבם כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם, אך הם באחת, הם עומדים בשלהם, הם לא הספיקו עוד להטהר ולהתקדש מחלאת ארץ מצרים, ולכן כאשר אמר להם משה איש אל יותר ממנו עד בקר, לא שמעו אליו ויותירו ממנו עד בקר, הם לא האמינו בדברו ולא בטחו בישועתו, כל מחוסרי אמונה נוהגים ככה, דואגים ליום מחר אף שאינם יודעים מה יולד יום, כל מעינם הוא „סיר הבשר" ולא יותר, „לחם לשבע" ומה להם עוד. לפי דעתם הקצרה זהו

ה„תכלית" לחם ובשר ותו לא, ולא דעת להם ולא תבונה לדעת ולהבין כי עיקר התכלית של כל התכליתים – תורה ומעשים טובים.

משה רבנו עליו השלום בגודל קדושתו השתדל להשריש בלבותינו מדות טובות ונעלות עד אין סוף, אך היו בינינו קטני אמנה כאלה שיצאו ללקוט את המן גם ביום השבת. קטנות אמנה היתה בהם, הם דאגו לנפשם אולי לא ירד המן ומה יאכלו בימים הבאים, ויאמר משה אל אהרן קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העמר מן והנח אותו לפני ה' למשמרת לדורותיכם, למען יראו את הלחם אשר האכלתי אתכם במדבר בהוציאי אתכם מארץ מצרים.

לא לבן אדם לדאוג לתכלית הגוף, קוה לה' והתחולל לו, ומאן דיהיב חיי יהיב מזוני.

קטני אמנה אומרים להתחכם לעשות עושר שלא במשפט, אך לשוא, אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו.

אח"כ מתחלת פרשה חדשה, פרשת „רפידים" תנו לנו מים ונשתה, הם הרגישו רק מחסור בלחם ומים, הם חשבו כי לכך יצאו ממצרים רק לאכול ולשתות ולשבוע ככל העמים, ומשה ברוח קדשו הורם את הדרך בה ילכו, כי לא ככל העמים בית ישראל, כל העמים חיים על חרבם ומתקיימים באורח טבעי, לא כן עם ישראל, אצלו מתקיים מה שכתוב „הכה צור ויזובו מים". כמה צעירים ואברכים ישנם אצלנו בימים אלו ההולכים בדרך לא סלולה של קטני-אמנה לדאוג רק לתכלית הגוף ולא לתכלית הנשמה, מניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה, מחליפים עולם קים בעולם עובר: מוכרים את בכורתם בעד נזיד עדשים, וכל ימיהם עוברים עליהם בתלונות שונות „תנו לנו לחם, תנו לנו מים". סוף דבר היה ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים, על שרפו ידיהם, על ריב בני ישראל ועל נסותם את ה'. בכל דור ודור בשעה שישראל מתחיל להטיל ספק בדבר ברור, בשעה שהוא מתחכם „לשאל" שאלת „לריב", „לנסות" אז בא עמלק, גם בימינו אלה מעשים בכל יום, בשעה שנערי בני ישראל מרבים בשאלות ומתחכמים – אז בא עמלק וגומר את חשבונו הפשוט... עמלק זה עומד ומחכה לכל מקרה רצוי לו, ותיכף הוא בא, ומקלו יגיד לו.

בסיון נתנה תורה לישראל, אז פשטה העקמומיות שבלב ונאמר להם בפירוש „אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי". הגעתם למדרגה רמה ונשגבה להיות לי לעם, הלא ממצרים יצאתם בדרך נס ולא באורח טבעי, לא מלאכים ולא שרפים הוציאו אתכם ממצרים אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו, לכן לכם לדעת כי המטרה נשגבה מאד, לא לשם „סיר הבשר" יצאתם ממצרים, כי סיר הבשר הלא היה לכם גם במצרים, לא הוצאתי אתכם ממצרים לשם חופש גופני רק לשם חופש רוחני, ולחופש רוחני לא

תגיעו עד שתקבלו את התורה, אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה, הוצאתי אתכם ממצרים כדי לקיים בכם „והייתם לי סגלה מכל העמים כי לי כל הארץ" מצרים ובבל, פרס ומדי, אשור ארם וערב כל הארץ לי היא, אך מפני שחפץ אני שתהיו לי „ממלכת כהנים וגוי קדוש" חפץ אני שתשכנו בטח, בדד, שלא תתערבו בגוים, לכן הנני מוציא אתכם מגדר כל העמים הלוקחים להם גדולה לעצמם בחרבם ובקשתם, לא כאלה חלק יעקב, לא ככל הגוים בית ישראל, צאו מאיצטגניגנות שלכם, הנני נותן לכם את תורתי, התורה הזאת נצחית היא, מים לא יכבוה ונהרות לא ישטפוה, האש הגדולה של האינקוויזיציא לא תשלוט בה להתימה, החרב והרעב וכל ההרפתקאות לא יוכלו עשות לה מאומה, את התורה הזאת אני נותן לכם, והיתה בכם לעד, וענתה השירה הזאת בפניו לאמר; מה תורתנו נצחית אף הוא נצחי, מה תורתו קיימת לעד אף הוא קיים לעד, כל העמים והלשונות מחליפים את תורותיהם וחוקותיהם לפי המקום והזמן, לא כן עם ישראל. התורה שקבלנו מסיני הרי היא לפנינו בעצם קדושתה וטהרתה זיו יפעת הודה והדרה, ימים עברו שנים חלפו וכל הרוחות – בין מצויות ובין שאינן מצויות – לא הזיזו ולא יזיזו אותה ממקומה כי שם ה' בקרבה, לא הזמן מבלה אותה אלא – היא את הזמן.

תורתנו נצחית היא ואין אנחנו בני חורין להבטל ממנה, אין לנו רשות להפסיק ממשנתנו ולומר מה נאה אילן זה, מה נאה ניר זה, אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, ובשעה שתלמידי בתי ספר שונים סוגרים את ספריהם וזונחים את למודיהם, בשעה שבני העמים שובתים מלמודם ודורשים מנוחת הגוף לשאף רוח צח ולהתענג על הדרת הטבע, בשעה שתלמידי כל האומות והלשונות גומרים את למודם ומתרחקים מבית הספר, ובמשך ארבעה חדשים הם מקיימים בעצמם מה שכתוב „מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות" בשעה זו אנחנו עם הספר חוגגים את זמן מתן תורתנו וממשיכים את למודה בלי הפסק כי רק בה נראה חיים. בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים – הוא חודש סיון אנו זוכרים את אבותינו שרגליהם עמדו על הר סיני, והננו מקימים ומקבלים עלינו ועל זרענו לקים את כל דברי הברית, לא את אבותינו כרת ה' את הברית הזאת כי אתנו אלה פה היום כלנו חיים, קודשא בריך הוא ישראל ואוריתא חד הוא, אלקים חיים נתן תורת חיים לעם חי וקים לעד.

ויענו כל העם „יחדו" ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה.

אשריכם אחים תמימים שזכיתם להמנות בין לומדי תורה לשמה, אשריכם ששמתם חלקכם בין יושבי בית המדרש ולא בין יושבי קרנות, אתם עמלים ומקבלים שכר, הלואי ויהי חלקי עמכם, בטוח אני במי שאמר והיה העולם כי שכרכם הרבה מאד. בחיי עולם בחרתם וחיי עולם ינתנו לכם, קימתם בעצמכם קדושים תהיו ואת

שם ישראל אתם מקרשים ברבים, אשריכם מה טוב חלקכם.

עיני כל ישראל עליכם, אתם שארית הפלטה, אתם השרידים המאירים לנו בכל מושבותינו, יהי נועם ה׳ עליכם, לכו בדרככם דרך הקודש המובילה לאורך ימים, לעולם שכולו טוב.

ומברכתכם נבורך גם אנו השמחים בשמחתכם.

שמש דמתא אירקוטסק.

ל״ג בעומר לפרט „והארכתם״ ימים, לפ״ק אירקוטסק.

מכתב אחד הנוסעים.

בעברי דרך התחנה רודניא אשר במסלת רינא — אריאל, אמרתי, אסורה נא אל העירה ל. ואראה את הישיבה וסדרי׳, כי מעודי אוהב אנכי את לומדי התורה, וביותר את הצעירים והילדים. העגלונים המהכים אל בוא האורחים זרזוני גם כן, ובגלותי להם את כל לבי, כי אמנם כל דבר אין לי שם מלבד ההתודעות עם הישיבה פנים אל פנים, הוסיפו להגדיל את ערכה בעיני למען אוסיף להם על שכרם, ואני אף כי לא בכל לבי האמנתי לדבריהם, בכל זאת ישבתי באחת העגלות הגדולות, מימיני ומשמאלי ישבו עוד נוסעים זקנים וצעירים, כנראה, אנשים היודעים כבר את העירה, וידברו וישיחו בכל העולה על רוחם, ואני החרשתי, כי הדרך הקשה, הבצות והרפש, המעלות והמורדות דכאו את רוחי וכמעט אשר לא נחמתי על חפצי; אבל מכיון שכבר עשיתי מעשה, הטיתי אזני לדברי העגלון (כמדומה ששמו ר׳ פסח) אשר השתדל להרים רוחי בתארו לפני׳ את מעלות הישיבה הגדולה, ואף כי נחר גרונו, בכל זאת עצר כח לקרא בקול גדול ובגרל לבב לבעבור ישמעו כל הנוסעים את נפלאות ספוריו, ויסירו את לבם מהדרך הקשה ומצעדי סוסיו הצועדים לאט.

כבואי העירה כבר רד היום, ואני הייתי עיף ויגע מעמל הדרך, ולא יצאתי עוד מפתח בית המלון עד הבקר. בבקר בלכתי אל בית התפלה עוד ברחוב כבר שמעו אזני את קול שאון הלומדים העולה מתוך בית המדרש הגדול. נכנסתי אל הבית והנה בחורים רבים כמאה ועשרים במספר יושבים שורות שורות על יד שלחנות גדולים ולומדים והוגים בספרים ובכתבי יד המדברים ברזי התורה ובתעלומותי׳, וסמוך לאחד הכתלים עומדת בימת עץ ועלי׳ יושב, או עומד, איש של צורה ומשגיח עליהם, גם פותר הוא להם את שאלותיהם, וכל הדבר הקשה יביאון אליו, אחרי עבור כשתי שעות מכה .הוא בכפו על השלחן אשר לפניו לאות הפסקה, הספרים נסגרים, מהם העומדים עוד באמצע עיונם ולא יחתו מהאות ויוסיפו להגות עד כלותם את עניגם, ואז מתפזרים הם איש לעבודתו, מהם רבים ההולכים אל בית הטבילה, ומהם המכינם את עצמם לתפלה. רבם מתפללים בצבור, ויש אשר תפלתם מתאחרת. עזבתי אותם ונכנסתי אל הבית השני שם מצאתי

מתפללים רבים, ילדים יפים ועדינים, ופניהם מאירים מאור התורה, מה נאות הן ציציותיהן ומה יפות הן המצנפות הנראות מתחת לכובעיהם, לב חדש ורוח חדשה לובשת אותך בראותך עולם חדש לפניך, עולם של יהודונים יראים וחרדים, כל מה שאתה מוסיף להסתכל בהם אתה מוסיף להשתאות ולהשתומם, רואה אתה בית מלא יראת ד׳, כל אחד נזהר בתפלין שלו שיהי׳ כשרים ומהודרים, מתפלל בכונה, והדברים היוצאים מפיהם נכנסים אל לב השומע ומזעזעים אותו; גם אל עמוד התפלה עומד נער מן התלמידים, גם הקורא בתורה הוא ילד מהם, כלם אהובים, כלם נחמדים, קולם ערב ומראם נאוה, ואחרי התפלה הולכים הם אל בתי־מדרשם. אני שבתי אל בית מלוני לטעם דבר מה, ומשם הלכתי אל הבית אשר בו לומדים הילדים הקטנים, והוא נקרא בשם „חדרים״, שם מצאתי ארבעה מלמדים וכשבעים ילדים או יותר, לכל מלמד שתי כתות תלמידים, אלה לומדים לפני רבם, ואלה חוזרים או מעינים במה שעליהם ללמד, ועליהם מפקח משגיח הבוחן אותנ׳ ויודע כל דרכיהם, והוא השם לבו גם אל מחסוריהם בכסות ובמזון.

הילדים לומדים בחם ובאש יוקדת בלבבם, לא שבעה עיני מראות את פניהם הבהירים, על כל מצח ומצח זרח לעיני אור יקרות, אור תורה קדושה, הקול היוצא מגרונם חדר אל מעמקי לבבי, ודמעות גיל ורגש נזלו מעיני. „הלא אל עדן גן אלקים באתי היום״ אמרתי בלבי; איש לא דבר דבר עמדי, כי נתונים הם אל למודם ואל עבודתם, ואני הלכתי מחדר אל חדר, כלם לומדים מסכת אחת, והמלמדים מסבירים להם פנים באופן נעלה והילדים מצטינים בהבנת דבר מתוך דבר ובמשמעת נפלאה, כנטוע כמסמרים עמדתי בבית ההוא משמים, כחולם בהקיץ, על המראה הגדול אשר אני רואה פה בעיר הזאת ובבית הזה.

משם הלכתי אל חצר הרבי, נכנסתי אל בית אבנים גדול והנה גם פה כמאה נערים יושבים ושונים, גם הם כלם נחמדים למראה, ומפליאים את לב רואיהם במראיהם ובתנועותיהם המפיקים חן ויהדות חביבה, אנחנו יושבי הערים השונות הנפגשים תמיד בנעורים מגדלי בלורית, קצוצי פאה, לבושי נכרית ומחקים את הגוים בכל תנועותיהם. — אנחנו הכואבים על שבר יהדותנו, הבוכים במסתרים על בנינו ובנותינו אשר הלכו שבי לפני הזמן הבוגד, אנחנו בבואנו אל בית אשר כזה המלא יהודים כשרים וחרדים, יהודים בכל גונם וצבעם, יהודים לכל פרטיהם ודקדוקיהם, יהודים שאין בהם כל דופי, בראותנו אותם ימס לבנו כמים ועינינו תהיינה מקור דמעות, התמורה הנפלאה, פגישת היאוש המר עם התקוה הנעימה, מזעזעות את עצבינו ומביאות אותנו לידי רגש בלתי רגיל. —

נכנסתי שוב אל הבית הגדול בית מדרש הבחורים, והנם יושבים איש איש על מקומו ועוסקים בתלמוד ובפוסקים, ומשגיח שני יושב על הבימה ההיא ונותן עיניו בהם, משיב כהלכה לאלה הבאים אליו לשאל בענין, וסוקר ובוחן שקידת כל אחד ואחד רוחו ותמתו. כי אמנם על פי עדותם של המשגיחים ותעודתם מתנהגת ההנהגה הכלכלית עם התלמידים ומפיהם הם חיים.

(עוד יבא בע״ה).

העורך והמו״ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. **М. Розенблюмъ.**

Контора **І. Шнеерсона**, Любавичи, Мог. Губ.

Ред. Гороховая, 48.

Типографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48.

שנה ב״ה שניה

הָאָח

No. 32.

יום ג׳ פ׳ בהעלותך י״ב סיון תער״ב.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי־התמימים, וצדקה תהי׳ לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו״כ. לחצי שנה רו״כ אחד, לרבע שנה חצי רו״כ, לחדש עשרים ק׳. בלי משלוח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

המורה העברי בריגא מר מענדל ליב כהן יחי׳ לאות רצון ממערכות החדרים והילדים נדב תשעה רו״כ.

ביום א׳ דשבועות העבר מלאו י״ג שנה להילד יהושע ב״ר נפתלי פריידסאן יחי׳ והיטיב לדרש בענין בקשתם של מלאכים את התורה עפ״י דרכי החסידות וישביע רצון את הקרואים ונדב א׳ רו״כ.

מַעֲשֶׂה בְּדָגִים.

נֶאֶסְפוּ כָּל דְּגֵי הַיַּמִּים, הַנְּהָרוֹת וְהַנְּחָלִים, חָבְרוּ עָלָיו עַל הַלִּוְיָתָן לֵאמֹר: רוֹצִים אָנוּ לִחְיוֹת"!

„וַהֲרֵי חַיִּים אַתֶּם"? — מֵשִׁיב לָהֶם מַלְכָּם בִּתְמָהוֹן —

„לֹא! רוֹצִים אֲנַחְנוּ לִחְיוֹת בַּיַּבָּשָׁה"! — נָתְנוּ בְקוֹלָם דָּגִים צְעִירִים אֲחָדִים —

„בֵּיצַד? בַּיַּבָּשָׁה"? — הִשְׁתָּאָה הַלִּוְיָתָן — „וְכִי הַאֵיךְ אֶפְשָׁר לִבְרוּאִים שֶׁבַּמַּיִם לִחְיוֹת בַּיַּבָּשָׁה? כְּלוּם שְׁמַעְתֶּם מִימֵיכֶם -- פּוֹנֶה הוּא אֶל זִקְנֵי הַדָּגִים — כְּלוּם שְׁמַעְתֶּם דָּג חַי בָּאָרֶץ"?

„אֲנַחְנוּ לֹא שָׁמַעְנוּ, אֲדוֹנֵנוּ" — עוֹנִים הֵם בְּחֶרְדַּת כָּבוֹד — „גַּם אֲבוֹתֵינוּ לֹא סִפְּרוּ לָנוּ, אֲבָל הַצְּעִירִים שֶׁבָּנוּ מִתְפָּרְצִים לָצֵאת מִן הַיָּם".

„עַזֵּי־פָנִים" — פּוֹנֶה הוּא אֶל הַצְּעִירִים — „הָבָה וְאֶשְׁמְעָה אֵיךְ תֹּאמְרוּ לְהִתְקַיֵּם בֶּחָרָבָה"?

„אֲנַחְנוּ" — עוֹנִים הַחֲכָמִים שֶׁבָּהֶם — „אֲנַחְנוּ נִקַּח אִתָּנוּ אֶל הַיַּבָּשָׁה אֶת סְנַפִּירֵינוּ, אֶת שִׂפְתוֹתֵינוּ וּנְחִירֵינוּ, נָנִיעַ, נְלַחֵשׁ נִשְׁאַף וְחָיִינוּ בָּאָרֶץ, גַּם לִבֵּנוּ בְּקִרְבֵּנוּ לֵב דָּגִים יִשָּׁאֵר וּבִלְבַד שֶׁלֹּא נִבָּדֵל מִכָּל הַבְּרוּאִים לְהִסָּגֵר דַּוְקָא בִּתְחוּם הַמַּיִם".

„טִפְּשִׁים, טִפְּשִׁים"! — קָרָא עֲלֵיהֶם הַלִּוְיָתָן — „גַּם אִם תָּנִיעוּ אֶת סְנַפִּירֵיכֶם וּתְלַחֲשׁוּ בְּשִׂפְתוֹתֵיכֶם מוֹת תָּמוּתוּ, לִבְּכֶם יָמוּת בְּקִרְבְּכֶם וְכָל יְצוּרֵי גֵוְכֶם יִהְיוּ לְאָבֶן, גְּזֵרַת מֶלֶךְ הִיא, בְּרוּאִים שֶׁבַּיָּם כֵּיוָן שֶׁפּוֹרְשִׁים לַיַּבָּשָׁה מִיַּד מֵתִים".

מִתְחַכְּמִים הֵם הַצְּעִירִים לֵאמֹר: „רוֹצִים אָנוּ לִהְיוֹת יְהוּדִים בְּלִי תוֹרָה, וַהֲלֹא שְׂפָתֵנוּ אִתָּנוּ, וּלְשׁוֹנֵנוּ תִּגָּבֵר בָּאָרֶץ לְגַדֵּל יְהוּדִים נֶאֱמָנִים לְעַמָּם גַּם בְּלִי תוֹרָה וּמִצְוֹת, נְדַבֵּר עִבְרִית, גַּם לֵב עִבְרִי יְהִי׳ לָנוּ, אֲבָל מִתְּחוּם הַיַּהֲדוּת נֵצֵא וּמִכָּל גּוֹיֵי הָאֲרָצוֹת לֹא נִבָּדֵל".

„שׁוֹטִים שׁוֹטִים"! כְּשֵׁם שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִדְגֵי הַיָּם לִחְיוֹת בְּלִי מַיִם, כֵּן אִי אֶפְשָׁר לְיִשְׂרָאֵל לְהִתְקַיֵּם בְּלִי תוֹרָה, וּבִלְתָּהּ יָמוּת בְּקִרְבְּכֶם לֵב הָעִבְרִי וְגַם שִׂפְתוֹתֵיכֶם תֶּחְדַּלְנָה לָנוּעַ, אִם בֶּאֱמֶת חֲפֵצֵי חַיִּים אַתֶּם, אִם בֶּאֱמוּנָה רוֹצִים אַתֶּם בַּיַּהֲדוּת, עִסְקוּ בַּתּוֹרָה כִּימֵי קֶדֶם וִחְיִיתֶם כִּימֵי עוֹלָם.

שׁוּב מַעֲשֶׂה בְּדָגִים שֶׁבָּאוּ אֶל הַלִּוְיָתָן וְהִתְאוֹנְנוּ עַל שֶׁהֵם נִצּוֹדִים וְנִתְפָּשִׂים בַּחַכּוֹת וּבַמִּכְמָרוֹת וְגַם בִּגְבוּלָם, בִּתְחוּם הַמַּיִם, בָּא

הָאוֹיֵב וּפוֹרֵשׂ לָהֶם רֶשֶׁת וְנוֹטֵל אֶת נַפְשָׁם וְאוֹכֵל אֶת שְׁאֵרָם.

„כְּמִי הָאָשֵׁם, אִם לֹא בָּכֶם בְּעַצְמְכֶם" – עוֹנֶה לָהֶם זְקַן הַדָּגִים – לְהוֹטִים הִנְּכֶם אַחַר גְּרוֹנְכֶם יוֹתֵר מִדַּאי. שָׁם עַל הַחוֹף עוֹמֵד לוֹ נַעַר שׁוֹבָב עָרֹם וְיָחֵף. רַק כֻּתָּנְתּוֹ עַל בְּשָׂרוֹ, פְּרוּעַ רֹאשׁ וּבֶן בְּלִיַּעַל, וְהוּא מוֹשִׁיט לָכֶם אֶת קְצֵה שִׁבְטוֹ עִם פְּתִיל אוֹ חוּט וּבְרֹאשׁוֹ רֶמֶשׂ אוֹ תוֹלַעַת, וְכֵיוָן שֶׁעֵינֵיכֶם רוֹאוֹת אֶת הַתּוֹלָע אוֹ אֶת הָרֶמֶשׂ מִיָּד הִנְּכֶם קוֹפְצִים וְחוֹטְפִים אוֹתוֹ, מִבְּלִי שִׂים אֶל לֵב, כִּי בְּבָלְעֲכֶם אֶת הַתּוֹלָע יָבֹא אֶל פִּיכֶם גַּם הַבַּרְזֶל וְהַחַכָּה וְלֹא תוּכְלוּ לְהָמִישׁ אוֹתָם מִגְּרוֹנְכֶם.

גַּם אֶל הַמִּכְמֹרֶת הִנְּכֶם נוֹפְלִים מֵרֹב בֶּהָלָה וּפְזִיזוּת אַחֲרֵי מְזוֹנוֹתֵיכֶם.

וּמִי כָּמוֹכֶם רוֹאֶה עַיִן בְּעַיִן, כִּי חֹק כָּל חַי וְטַרְפּוֹ נִתָּן לוֹ בְּעִתּוֹ מִבְּלִי אֲשֶׁר יִדָּרֵשׁ לוֹ לִרְדֹּף אַחֲרָיו, שֶׁהֲרֵי מִנְהָג זֶה שֶׁכְּבָר נָהֲגוּ בּוֹ אֲבוֹתֵיכֶם לִבְלֹעַ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ חַיִּים. הֲרֵי אֵין הַגְּדוֹלִים זְקוּקִים לִרְדֹּף אַחֲרֵי הַקְּטַנִּים מֵהֶם, כִּי אִם מֵעַצְמָם

הֵם בָּאִים אֶל פִּיהֶם. שֶׁהֲרֵי גַּם בְּנֵי הָאָדָם עֵדִים בַּדָּבָר, שֶׁכְּשֶׁהֵם בּוֹקְעִים אֶת בֶּטֶן הַדָּג הֵם מוֹצְאִים בּוֹ אֶת רֹאשׁ הַדָּג הַקָּטָן הַבָּלוּעַ בְּקִרְבּוֹ לְצַד זְנָבוֹ שֶׁל בּוֹלְעוֹ הַגָּדוֹל מִמֶּנּוּ; אוֹת הוּא, כִּי לֹא נִזְקַק הַגָּדוֹל לִרְדֹּף אַחֲרֵי טַרְפּוֹ וּלְהַשִּׂיגוֹ, כִּי אִם שֶׁטַּרְפּוֹ בָּא אֵלָיו, וְלָמָּה אִם כֵּן הִנְּכֶם לְהוּטִים כָּל כָּךְ אַחַר גְּרוֹנְכֶם?

וְיֵשׁ שֶׁהֵם מִתְאוֹנְנִים עַל אֲשֶׁר גַּם בִּגְבוּלָם, בִּתְחוּם הַיַּהֲדוּת, בָּא הָאוֹיֵב וְהַיֵּצֶר וּפוֹרֵשׂ לָהֶם רֶשֶׁת וּמַכְשִׁילָם בְּבָנִים וּבָנוֹת שֶׁאֵינָם מְהוּגָנִים וְכַדּוֹמֶה . . .

וּבְמִי הָאָשָׁם?

עוֹד הַיֶּלֶד בִּבְתוּלָיו וּכְבָר דּוֹאֲגִים אָבִיו וְאִמּוֹ לְתַכְלִיתוֹ, עַל הַמִּחְיָה וְעַל הַכַּלְכָּלָה, וּמִתְנַפְּלִים הֵם עַל הַלִּמּוּדִים הַזָּרִים לִמְצֹא עַל יָדָם חַיַּת נַפְשָׁם, מִבְּלִי שִׂים אֶל לֵב, כִּי בְּבָלְעָם אֶת הַלִּמּוּדִים הָהֵם, בְּהֶכְרֵחַ יָבֹא אֶל קִרְבָּם גַּם עוֹקֶץ הַכְּפִירָה וְקוֹץ הַמִּינוּת אֲשֶׁר יְחַלְחֵל אֶת מְעֵיהֶם וְיָמִית אֶת רֶגֶשׁ

אספת היצרים.

(המשך מגליון ל"א)

מחשבות רוב העשירים בזמן הזה אינן כלל על דבר „עליוים", מה תסכן להם „עליתם" אם לבנותיהם היושבים איטיב, אנשים מן החוץ, אנשים מן הישוב החדש שבחדשים; עתה הנני מטריד את העשירים, אותם, נשיהם, בניהם ובנותיהם בטרדות שונות: נמנזיום, חו"ל, מעיני הישועה, מעיני הרפואה, מי-הרחצה, הכל חולים אצל חו"ל, אינני מדבר מאותם הטרודים בהליכה לתאטרונים ולקלובים ובלבישת שמלות מהמדות היותר אחרונות, מאותם העסקנים אין לנו לירא כלל, אלא ישנם מאותם המתונים שאין להם עסק בנידיין ופרכוס ויעלת חן, גם הם מכיון שעל מוחם ולבם רובץ משא הלוקסוס, ומילוי רצונותיהן של הנשים הישאננות, הרי כבר אין להם פנאי להמסר לדאגת קיום הדת והיהדות;

ועוד זאת שאני מסמא את עיניהם להביט על הרבנים והחרדים כעל בטלנים אוילים, שאינם יודעים בהויות העולם בין ימינם לשמאלם, וכל הצעה שהם מציעים הרי היא רחוקה, מופלגת ומופרכת בעיני אילי

הכסף, דומים כאלו אין הרבנים עוסקים ומטפלים בשאלות ההוית אלא מפני שאין להם מה לעשות, וכשהם מתנמנמים על זרועותיהם ועל ספריהם הולמים הם ורואים מראות מנוחכות באספמיא, ובמה אפוא נחשבו כל הצעותיהם והרצאותיהם?

הנה כי כן דעת חכמי השוק ודעתם מכרעת שלא לשים לב כלל לצרכי הדת והיהדות ורשאים אנו לעבוד עבודתנו במנוחה שלמה, ואין לכם, רבותי, להודעז ולהחליש עצביכם חנם".

„היש פה אתנו יצר הרבנים?" – ישאל היושב ראש –

הנאספים פנו כה וכה לראותו איפה הוא ואחד מהם ענה לאמר:

„הנה עתה אספות מאספות שונות, בודאי נסע גם הוא שמה, כי היסעו הרבנים אל אספה ולא יקחו את יצרם אתם?"

והנה קול מדבר אליהם לאמר:

„לא, פה הנני, אספתנו מענינת אותי ביותר, ועל כן באתי הנה, ואל אספות הרבנים שלחתי את באי כחי".

„הואל נא חבר נכבד" – קרא אליו היושב ראש –

יהדותם, וכשמי שהוא מראה להם בקצה שוטו איזה תולע או רמש, לאמר: „שם תהא פרנסתכם מצוי, שם תקנו שדות וכרמים, שם תשבעו לחם". מיד הם רצים ונאחזים כצפור בפח יקוש ויהדותם נשמת חייהם, נמסרת בידי תעלולים אשר צחוק ולצון חמדו להם...

ובמי האשם?..

אל תהיו להוטים אחר גרונכם יותר מדאי...

ועיני מי רואות עוד כעיני היהודי את היד הגדולה, יד האלקים הנותנת לחם לכל בשר?

כי גם אחרי אשר ננעלו לפניו כל שערי הפלכלה, כל הדרכים אל ענפי החיים סגורות בלהט חרב מתהפכת, והנבלות ומועקות רבות יסובבוהו סחור סחור; גם אחרי כל אלה חי חי הנהו. ויש שהוא מכריע בעשרו גם את שכניו ושומרי צעדיו כל עני מענג את שבתו. כל אביון מלמד את בנו תפלה ומקרא. ואין היהודי נעכל, חלילה, במעי העמים מעני ומחסר כל, אין ארץ אויביו אוכלת, חלילה, אותו וקיומו איתן כסלע

מצק והרי עיניכם רואות כי רק על מוצא פי ד' הנכם חיים, ולמה אם כן הנכם להוטים אחרי גרונכם?

מוסר כליות.

(מזכרונותיו של נער שובב).

יום שבת קדש בצהרים, אבא קם משנתו וילך לבית התפלה, לשמוע דרשתו של „המגיד" המצוין, שפר לעירנו. ואמא הלכה גם היא לבית שכנתנו לקרא אתה ביחד פרשת השבוע „בצאינה־וראינה" ואנכי נשארתי לבדי בבית. לבי היה טוב עלי מאד, בהיותי חפשי מכל: מלמידי, ומבט עיניהם של הורי, שעל פי רב הטרידוני תדיר בטרדות יתרות, כן לא יאה לשבת, כן לא נאה לשכב, הנך שובב, עצלן, פוחז ועוד מלים ביטות במדקרות חרב; עכשו הנני בעל הבית בפני עצמי וידי בכל משלה, רכזתי את מחשבותי העליונות במה להשתמש תחלה ועל מה לברך ברכת־הנהנין. לקחתי את הכסא ואעמידנו על יד המזנן, פתחתי את דלתותיו בחפזון וידי נגעה במהרות של אנסים צומקים ועל יד המחרזת מצאתי אמתחת ניר מלאה „אגוזי־טורקים", נטלתי מן האנסים מעט ומן האגוזים מעט, אחר כך עשיתי לי כוס מי סודה ולימון, נהניתי הנאה משונה על שהמים ברתיחתן העלו אבעבועות ואנית את כל הכוס בנשימה אחת לתוך גרוני. בבית שוררת דומית מות, השעון הדל מ„תקתק" עוד מאז הבוקר, החתול השחור שכב על סורגי החלון

„הואל נא והרצה לפנינו את כל פרשת עניני הרבנים, אם באמת הם דואגים וחרדים לקיום הדת והיהדות או אולי גם ידך במעל הזה? עינינו הרואות, כי בבתי רבנים רבים יושבים בניהם ובנותיהם על מדוכה של למודיות והשכלה זרה, אות היא כי גם עליהם פרושה ממשלתנו, ואולי גם שאר מעשיהם הם על פי תכניתך היצר הנוכל ומתנכל להטעותם ולהוליכם שולל?"

„וכי מה אתם סבורים?" — קרא יצר ההמון — „גם הרבנים בני אדם הם, ודרישותיהם אינן פחותות מדרישות כל בני תמותה, וכי תורה זו שהיא אומנותם משנה אותם למלאכים? בלי ספק כל הרעש שהם מרעישים עולם ומלואו על נפילת הדת אינו אלא לכבוד עצמם, שהרי רבנים דתיים הם, ואם אין דת, רבנות זו מה תהא עלי'? אלמלא הי' פה חברנו יצר הרבנים בעצמו, הייתי מחליט לודאי גמור שכל מעשיהם אינם אלא על פי נכלי חברנו ומזמותיו העמוקות".

„שמעו נא רבותי!" — קרא יצר הרבנים בקול רועד מחמה מסתרת — „אמנם חברים אנהנו, תמימי דעים, וכלנו מטרה אחת לנו, להחטיא את האדם ולהגותו מן המסלה העולה בית אל, אבל בפועל איננו משתוים כלל, סלחו לי אם אומר לכם, כי אין לכם היצרים כל מושג בהרבנים

וביצרם, אני עבדכם; שהרי אתם (מלבד יצרי הישיבות) הנכם עוסקים בדברים נסים, במאכל במשתה, בשנה, בטיול ובבטלה, שיחותיכם מה הן? שיחת נסית קלוטות מאויר השוק המלא צהנה באשה ושאון כל מיני בעלי חיים והדומים להם, פעולותיכם מה הן? פעולות בהמיות בוערות אשר אחרי עשיתן נמאסות הן גם על בעליהן ועושיהן; לא כן אני העובד בבית הרבנים, גם אנכי משתדל בכל כחי להפיק את זממי, להגיע למטרתנו, אבל באופן אחר לגמרי, כשאני מפסיקם מלמודם, כשאני מביאם לידי בילוי זמן בשיחת חולין, הלא גם שיחותיהם צריכות למוד, דקות הן וחדות, ומשעשעות את שומעיהן שעשועים רוחניים ומשכיחות אותם לשעה את גסות העולם וחמריותו, אם יחטא הרב בדבריו, הלא הוא רק בספור קל בגנות חברו או בכבוד עצמו, ואם במעשה אצליח להחטיאו, הוא רק בהגשת כסא לאיזה עשיר לשם ממון וכדומה מהענינים הקלים, אבל לא בגדולות מאלה.

הדיוטות אתם ואינכם יודעים כחה של תורה, תורה זו כחה גדול להתיש גם את גבורי חברינו, אם אבן היא, הרי הוא נמוח מפני' ואם ברזל — מתפוצץ.

(עוד יבא בע"ה).

ויתחמם כלפי השמש, מתחת השלחן טילה בהרחבת הדעת התרנגולת המנומרת בברד: לה בהרטומה פרורי דיסא ופתותי לחם נחלה מתוך התיל הצהוב שעל הרצפה. עיני נעוצות בתרנגולת ורעיון של שאיפה עזה הלף במוחי: מי יתן ויכלתי לקנות מבערציק „זוג יונים”, כי אז הייתי מאושר, מה מאד אוהב אני את העופות! זמנא חדא צדתי לי זמיר יפה ונעים, הביאותיו הביתה לפנות ערב ומפני שלא הספקתי לעשות לו כלוב הפכתי עליו צלוחית גדולה לבל יפרח החוצה, ויהי ביום המחרת בבקר, כשקמתי עם נץ החמה להגיש לו אוכל – וארא והנה זמירי מוטל על הרצפה בעינים כבות, מקורו פתוח ואין בו רוח חיים. שילל הלכתי כל אותו היום על אשר הרגתי את זמירי. הוי מי יתן לי האפשרות לקנות זוג יונים מבערציק, אבל איפה אקח כסף? אבקש מאבא? – יענה לי, כלום אין אתה חסר אלא יונים? – בערציק הוא נער עני בן אישה אלמנה, המתפרנסת מיגיע כפיה באפותה לחם למכור, את „ההדר” איננו מבקר מאין כסף לשכר למוד, מבית התלמוד-תורה גרש על השתובבותו המוזרה, לפיכך הוא עישה על השבון הפקרותו כל מה שיעשה, מאד מאד קנאתי בבערציק על שהוא עסוק בטפול „יונים”. בזכרי על היונים ובגבור כי געגועי עליהן נזכרתי על דברי הז"ל „כנסת ישראל ליונה נמשלה”, ואלך אל ארון הספרים למצא בעין-יעקב” את המאמר הזה, בפתחי את דלת הארון ראיתי והנה בקרן זוית בצד הספרים הקטנים מונח צבור מעות, מטבעות כסף ונחשת, המה מונחים כעין „משלחפי-שלחופי”, מלחמה פנימית היתה בלבי: מהד גיסא שמעתי קול קורא אלי: שוטה שבעולם! טול עשרים קופיקות וזכה במקחך בזוג יונים, הקול הטמיר הזה של יצרי הרע השכיחני את קדושת השבת השכיחני את הפסוק „גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לבעל משחית”, הפצתי לקחת הכסף, אז שמעתי מאידך גיסא קול דממה דקה מדבר אל לבי: נער שובב, עוכר הוריך! שבת-היום, מוקצה! גנבה! דע לפני מי אתה עתיד לתת דין והשבון! בשצף קצף סגרתי את הארון ואצעד בית צעדים הפוזיים, אחרי כן שמעתי קול אומר לי: טפש! למה אתה פוסח על שתי הסעיפים, טול עשרים קו"פ הכל מותר לך, מכסף אחרים אינך לוקח אלא מכסף אבא ותמורתו הלא תקנה „יונים” אל בית אביך, ושוב פתחתי את הארון ויצרי התחיל מפתני ביתר שאת וביתר עז: הלא כסף בארון ספרים לא שכיחה להניח, הרי זו אבדה והז"ל אמרו „משלחפי שלחיפי הרי אלו שלו”. ואי משום שבת? לא אריא טול ספרים אחדים והאהיל על הכסף ובלילה תראה, אם אביך יקח הכסף – יקח לו ואם לאו – הרי מותר לך אליבא דכולא עלמא. אנכי נפלתי ברשת זו טמן לי יצרי ולא רק שהאהלתי על הכסף בספרים אלא נטלתי בלוחית הספר ואהפך מטבעות אחדות רחוק בין הספרים, במקום שיד אבי לא תשיגם ובקרב לבי חשתי, כי מעתה כבר תהיינה לי „היונים”, משאת נפשי לאורחים הגונים בביתי, מבלי משים יצאתי את בית אבא ואלך ברחובות העיר, נתתי רשות לרגלי ללכת באשר תלכנה ולעיני, להוליכני אל אשר תוליכוני, במוחי רקמתי לי מחשבות, ממה וכיצד לעשות לי את השבך להיונים, וזכרתי באנחה את הזמיר המת מאי והירותי בו, נשאתי את עיני ואראה והנה רגלי עומדות מחוץ לעיר על יד הברכה. כלפי הבית הנמוך, פני כלפי החלונות שזכוכיותיהם מדבקות בפיסות ניר, הבית הוא בית אם בערציק, עיני היו חודרות בגלי הסמרטוטים המונחים על יד התנור הרעוע והסדוק, והיונים שמו להן קן בסמרטוטים הללו, שלהבת עזה קדחה בלבי ואקצף על עצמי, מרוע לא נטלתי את הכסף אתי, כי אז הייתי גומר את המקח.

עודני חושב והנה פתאם חשתי עיני מתהילות כהות, השמים התקדרו עננים, הסבותי פני ללכת בדרך הסימטא האלכסונית המוליכה אל בית אבא, ראתי והנה אנשים הולכים מבית התפלה וכלם עמדו מלכת בהביטם השמימה, נשאתי את עיני למרום ואראה מראה תמוה ומוזר: כל החמה נהפכה לחתיכת איש קרה, מרגע לרגע היא פושטת צורה ולובשת צורה, חשך ואפלה היה בחוץ, שמעתי אומרים מרחוק „לקוי-חמה”... שפיכות דמים... מלחמות... – מתי תהיינה מלחמות? – שאלתי בסקרנות איומה מאת העוברים בחוץ, – תהיינה מתי שתהיינה...

– מוסר כלימתי שמעתי בלבי. הכל בגללך, נער שובב! בגללך בושה החמה, בגללך עוד תחפר גם הלבנה, בגללך נשתנו סדרי מעשה בראשית, אתה לא הלכת לבית התפלה, נצחת את יצרך הרע על יצרך הטוב, נגעת בכסף ביום השבת ותטמין בארון על מנת לגנב. כמה כפולה ומכופלת הטאתך לפני מי שאמר והיה העולם!...

גם אני עמדתי בין כל הקהל, הצצתי על החמה הפגומה, דמעות מעיני נגרו ואפל על פני אין אונים.

– אבי אמצני וילטפני ויביאני הביתה. ישבנו לאכל הסעודה השלישית באמצע האכילה למדני אבא בפרקי אבות „הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבדה וגומר” חשתי כאלו יושב אני על גחלים לוהשות, הגיהנום נראה לי בכל איומו ובכל מפלצתו. – אבא, נפלתי על צוארו, חטא חטאתי היום, אתודה לפניך וסחתי לו את כל אשר זממתי לעשות ואת אשר כבר עשיתי. אבי מחל לי על הגנבה ועל איסור מוקצה נדרתי נדר לשבת בכל ימות השבת ולשנן את אשר למדתי, וגם בטילי בחוץ אטיל רק את אבותי להנצל מרשת היצר הרע.

יוסף הלוי גאלדברג.

(חאלוי פ. מינסק).

נדבות אחים.

א ר ש א: ר' חיים מיחנאווסקע למלאת שנה לבתי בתי' טויבע יוד ניסן העבר 54 ק"פ, עוד לקימת ז' חנה מחלי' 54 ק"פ; הילד ישראל ראטנאוו יחי' 50 ק"פ.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.
Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.
Контора І. Шнеерсона Любавичи, Мог. Губ.
Типографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая 48
Редакція Гороховая 48.

שנה ב"ה שניה

האח

No. 33

יום ג' פ' שלה י"ט סיון תער"ב

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי־התמימים, וצדקה תחי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

מערת המכפלה

איך וויל אײך אנזאגען א בשורה קינדער, איך מײן די קינדער וואס זענען צופריעדען מיט די „תמימים", די וואס רעכענען פאר א זכות זײן אחי־תמימים, זײ זענען ברידער באמת אין הארצען, ווײל זײ האבען אויך ליעב די תורה, זײ וואלטען אויך גערן לערנען און דאווענען, ווען זײ קענען עס ניט ערהויבען און אויספיהרען אויף אזוי פיעל מיט זיך, זענען זײ האטש צופריעדען מיט זײער ברידער וואס לערנען אין די ישיבות, פאר די לײט, רעכענען איך, וועט זײן א בשורה טובה, אז זײ האבען ברידער אין חברון אויך.

חברון דאס איז די עלטערסטע שטאדט פון ארץ ישראל, זי איז שוין אלט נאהענט צו פיער טויזענד יאהר, זי איז די ערשטע אין וועלכע אונזער ערשטער אלטער פאטער אברהם ע"ה האט זיך באזעצט, אין חברון זענען געזעסען, ניט נור אברהם אבינו ע"ה, נור יצחק און יעקב אויך, זי איז געוועזען זײער שטענדיגע וואהנונג, און אין איהר האבען זײ זיך געקויפט א אײביגע ארט, די מערת המכפלה, וועלכע איז נאך ביז הײנטיגען טאג דער הײליגער רוה ארט פון די אבות הקדושים, וואס פאר א מאדנע גײסטליכע געדאנקען ערוועקען זיך, אז מען געהט צו צו דער מערת המכפלה, אז מען דערמאנט זיך, אז דא אונטער דעם בארג ליעגען די הייליגע עלטערן, וועלכע די ערשטע אויף דער וועלט האבען דערקענט דעם אמת'ן אמת, דעם איינציגען באשעפער פון דער וואונדערליכער וועלט, אט דא איז דער אברהם, וואס שטרײטעט אײנער אלײן מיט זאה פיעל געצענדיענער, וואס לאזט זיך ווארפין אין פײער פון דעם הײליגען אמת וועגין, אט דא בײ אונזערע פיס ליעגען דער אברהם מיט דעם יצחק, וועלכע געהען צו דעם הר המרי', מיט אײן הארץ מיט אײן דעה ערפילען דעם צוואג פון דעם אונפערשטענדליכען בורא, דער פאטער שטרעקט אויס דעם מעסער, און דער זוהן די האלדז, און מען פערגעסט בײדע גאר אין גאנצען וועגען זיך, וועגען לעבען אויף דער וועלט, און דא איז יעקב אבינו ע"ה, דער יעקב, וואס זײן גאנצער לעבען איז ווי א סימן א שפיגעל פון דעם אידישען לעבען אין אלע זײנע יאהרען, מען האט איהם פײנט, מען איז איהם רודף, ער איז צו קלוג, ער נארט אויס די בכורה, אנטלויפט ער, הארעוועט נעביך אין היץ און אין קעלט, און קינדערלאך מעהרען זיך און עין הרע, עס ווערט א הויז געזונדעלע, ער הויבט אן זאמלען עטוואס פון ווערטהוועגען מען וויל אבער דאס אויך בײ איהם אװעקנעמען, „דאס איז אלס אונזערע" טענה'ן לבנ'ס קינדער „פון אונזער פאטער'ס האט ער אלס אנגעקליבען" און ווי קען מען אנדערש זאגען? אז ער איז דאך אנגעקומען נאר מיט דעם שטעקעל אין האנד, הײנט פון וואנען קומט עס צו איהם אזוי פיעל רײכקײט, איז דאך דאס נאר לבנ'ס. אנטלויפט ער ווײטער, ער לויפט פון לבנ'ן באגעגענט איהם עשו, א גאנץ גוטע באגעגעניש, װארפט ער זיך נעביך אויף אלע זײטען, פאר דעם אויבערשטען אויסגעגאסען די הארץ, פאר עשו'ן צוגעגרײט א מנחה, ציגען, שעפסען, נא דיר אלס, אבי לאז מיך רוהיג געהן, רוהיג פיהרען מײן געזינדל, ווי עס איז קומט ער רוהיג מיט דעם ליעבהארציגען ברודער, און קויפט זיך א קלײן שטיקעלע הויפעל און מײנט רוהען פיעל וועגען.

ערשט נײן, האט ער א טאכטער, קען זי דאך אין שטוב ניט אײנזיצען דארף זי געהן אין גאס, אט פערפיהרט זיך א געשעפט מיט שכם, און ס'איז ביטער און פינסטער דעם אלטען פאטער מיט די ברידער און מען פאהרט ווײטער... און, אז מען קומט שוין אלס איבער ווערט א מחליקת צווישען די ברידער, שנאה, קנאה, ביז עס קומט נעביך אויס דעם אלטען שלעפען זיך אויף דער עלטער אין מצרים, און בעטען זיך, אז מען זאל איהם האטש נאך זײן טויט ברענגען צוריק

אין הברון אין דער מערת המכפלה, דעם זעלבינען לעבען פיהרען דורך אלע אידין, דער גאנצער פאלק ישראל — און אז איך שטעה ביי דער מערת המכפלה, שטעה איך ניט וויט פון דעם יעקב, וועלכער בענקט אזוי פיעל קומען צוריק אין חברון.

אין דער אלטער שטאדט חברון איז איצט געגרינדט געווארען א ישיבה, אין וועלכע עס לערנען ניט נור אלטע לייט, וואס האבען שוין אויסגעלעבט זייערע יאהרען, א ישיבה אין וועלכע עס לערנען יונגע לייט און בחורים, אין וועלכע די בעגייסטערונג פון דער שטאדט העלפט זיי אלס מעהר אבצוגעבען זיך צום לערנען און יראת שמים.

אין פאר קלענערע אינגלעך ווערט געגרונגען א מלמד, א ראש ישיבה, וואס לערענט מיט זיי זעהר ערנסט, אויף דעם גאנג ווי עס ווערט געלערנט דא אין ליובאוויטש.

זעהט איהר קינדער, אז איהר האט שוין ברידער אין חברון אויך...

אז די מרגלים האבען זיך אנגעקלעהרט ביין צו רעדען אויף ארץ ישראל איז כלב פארגאנגען אין חברון, „ויבא עד חברון" דארט האט ער זיך פארשטארקט ער זאל ניט איבערגערעדט ווערען פון זיינע מיטגליעדער, חברון האט אויף איהם געווירקט, אז ער איז פעסט נע-

המעשר.

(המשך מגליון כ״ט)

ב

בעצם היום ההוא, בליל שבת, בעת אשר ההצלחה דפקה על דלתי שמעון, ישב מרדכי וכל מרבית בני ביתו כשתילי זיתים סביב לשלחנו, ופני מרדכי רעים ואינם כתמול שלשום, ומפיו נעתקו מלין. אחרי כלותם לאכל וכל בני הבית, מלבד אשתו ושלמה בנו הגדול, הלכו לחדר המטות לישן, אז פתח מרדכי את פיו להשיח דאגתו באזני אשתו ובנו ויאמר:

„בשורה רעה דכאה את רוחי ותעכירני מאד, מודעי שמידט עט קאמפ., אשר הנני אחוז עמם במסחר זה רבות בשנים, מטה ידם וכספם תם בענין רע ולא נשאר להם מה לשלם להנושים במו. הה, מה אעשה היום, אם לא ישיבו לי כספי, אשר בידם הלא אהי׳ מבקש להם! כי כל הנמצא אתנו בבית יקחו הנושים כי נעוד לא ימצאו דים".

בשמע אשת מרדכי מרי שיח בעלה מת לבה בקרבה ותשא קולה ותבך תמרורים, אך שלמה בנם

בליבען ביי זיין פריהערדיגען מיינונג „אז מיט די הילף פון השי״ת איז די לאנד זעהר גוט", פון חברון האט ער געקראגען די מאכט פערשווייגען מאכען דעם גאנצען נאראד, וואס זוכט נאר עלילות אויף משה רבנו, דער נאראד, וואס גלויבט די מרגלים, קלאגט אומזיסט, אין פארקעהרט וויל ער געהן אין ארץ ישראל ווען מען דארף ניט, ווען משה הייסט ניט, „לא תעלו" „איהר זאלט ניט אויף געהן" — זאגט משה — „כי אין ד׳ בקרבכם", אז השי״ת איז ניט מיט אייך, ניט אין אייך, ניט צווישען אייך, אז אן תורה אן מצות, פארקעהרט מיט הפקרות, מיט נימגזיות, אן בערד און אן פאות, זאלט איהר ניט געהן, און דאמאלסט ווילען זיי דוקא געהן, אט דעם נאראד מאכט כלב שטיל נאכדעם, אז ער איז פריהער געוועזען אין חברון...

מען מוז פריהער זיין אין חברון, און אין חברון זענען טאקע אונזערע תלמידים, אונזערע ברידער, וואס מיט זייער זיין דארטען האפען מיר, אז מיר וועלען אויך געהאלפען ווערען ווי מיר פערלאנגען צו גוטען, און איהר גוטע ברידער שטאלצירט דערמיט, וואס איהר זייט אחי תמימים, אחי תמימים שבחברון...

מכתב אחד הנוסעים.

(סוף מגליון ל״א)

ומה נפלאתי בעברי דרך בית התפלה והנה צעירים אחרים עודם מתפללים, זה נשען על הקיר, ורעהו אל עבר

הבליג על יגון לבו ועוד יכול לקחת עמו דברים לנחם את אביו מיגונו ויאמר:

„השקט נא אבי מרים ראשי, אל נא תאמר נואש, כי האדם כעין השדה הוא וכל עוד נשמת חיים בקרבו עוד תקוה נשקפה לו כי ישוב לפרח ויעש פרי ישוה לו, אך הגידה נא לי כמה אתה נושה בה׳ שמידט?"

„עשרים אלף שקל".

„ולא ישיבו לך מאומה?"

„לא אדע, ולו השיבו לי אך החצי כי אז עוד תקוה לאחריתי, ואם לא אנה אני בא!"

השנה בהמלתה פרשה כנפי׳ על הדואגים האלה ויקומו מכסאותם וישכבו במטותיהם, אך שנת מרדכי נדדה, כי ראה רעה נגד פניו ודמיונו הציב אותו כמטרה לחצי הזמן ופגעיו; לא כן שמעון אחיו ראה לנגד עיניו ההצלחה עם כל בני חילה: כבוד ותפארת יקר והוד מישכימים לפתחו, חזיונות נעימים ישאוהו על כנפיהם, וכרגע ימסו אלה כדנג מפני אש ואחריהם תחזינה עיניו:

„אולי אך חזיון ליל חזו עיני הלילה הזה, מי יודע אם לא לצחק בי בא אלי הלילה שר המשנה? אך לא כן הדבר — השיב שמעון אל לבו — מי הגיד לשר המשנה מה שהי׳ ביני ובין רעי פהיללפאטס לפני שתים

החלון, והוגים ומעינים ומכונים את לבם לאביהם שבשמים, הזון כזה הוא כבר בלתי נפרץ גם בין החרדים!

בשעה מאוחרת סעדתי אותו יום את סעודת הצהרים ואחליט להשאר פה עד אחר השבת לבעבור התבונן יותר אל דרכי התלמידים, הגדולים עם הקטנים, גם בימי שבת, מלבד אשר אהבתי אליהם גדלה עד מאד, נפשי נקשרה בנפישותם ויכבד לי להפרד מהם באותו יום.

בערב ההוא נכנסתי אל הבית אשר בו לומדים הנערים הגדולים ואשר מפלגתם נקראת בשם „מחלקת השעור". מאד התענגתי לשמע את דברי ראש הישיבה המדבר דבריו בהשכל ודעת, מיטיב מאד להסביר לתלמידים בשפה צחה וברורה, ובלשון רכה ומלבבה מעורר הוא את הילדים להטות אזנים קשובות לדבריו, ומבינים הם התלמידים בטוב טעם, שותים את דברי התלמוד בצמא, והוא בוחן ומנסה את כל אחד ואחד ומעמידו על בוריו של דבר. לפני ראש הישיבה הזה לומדים שתי כתות, גדולה וקטנה, בבקר ובערב.

עוד יש מפלגת נערים — הגידו לי — העומדים לנסע שצעדרינה, (היא העיר אשר בה יכינו את התלמידים להתקבל אל בית המדרש הגדול, שם כבר לומדים הם את ספרי החסידות מפי מורה מישכיל על דבר אמת ומשפיע מומחה, ועוסקים בתלמוד בכח עצמם ורוח בינה מחל לפעמים להבין ולהשכיל את יסודות התורה והעבודה הנאמנים). המפלגה ההיא שומעת שעור בתלמוד בכל יום מפי אחד התלמידים הגדולים של הבהמ"ד הגדול, כי בישיבה זאת לא תחסר כל בה, ואם דרוש להם ר"מ מופלא בהבנת דבר לאשורו, בחדוד ובהגיון, הרי יש להם משלהם, הנה כי כן עבר עלי היום בתענוג מיוחד.

אולי ימצאו חכמי הדור, כלומר, המתחכמים והחכמים בעיניהם, אולי ימצאו מקום לצחק עלי לאמר: „ענג זה מה היא? כלום בתאטר הי'? כלום הזיונות נפלאים ראה? או ארמנות מלכים מופזים ומשבצים פנינים ראו עיניו? או שמא מנגינות נוגנים ועלמות תופפות שמעו אזניו? והלא לא ראה כי אם נערים בטלנים תלמידי ישיבה ולא יותר". אם ככה ילעגו לי, יצחקו להם כנפישם שבעם, ואני הנני שבע רצון מאד מאשר סרתי הנה לראות בכבוד התורה, ושפטו נא אתם קוראי מכתבי, מה מפליא יותר את הרואה החוזה מישרים, אם מראה אנשים שטופים בחמדת בשרים, להוטים אחרי יצרם, שכורים מיין התאות הגמבזות, או מחזה צעירים המסורים לתורה ולעבודה ומושלים ביצרם, הנושאים על שכמם את משא היהדות, המצות והאזהרות, ותומכים בקירות בית ישראל לבל יפל, חלילה? אם לב עברי נאמן לכם, בלי ספק, כי לא לבד שלא תלעגו לי, כי אם תקנאו בי על אשר העיר ד' את רוחי לסור הנה, להתעלם בחברת עבדי השם ולשבת אתם ימים אחדים.

לבי דבק כל כך לאהבה את הילדים, עד אשר החלטתי להשאר שם עד אחר השבת לבעבור התבונן יותר אליהם ולראות את מנהגיהם גם בימי השבתות, ומה אומר לכם אחים, ילאו עטי לתאר את הענג, אשר שבעתי ביום השבת ההוא. ביום הששי לפנות ערב נאספו כל התלמידים אל ביהמ"ד הגדול לשמע לקח ותורת אמת מפי רבם נשיא המיסד, (מלבד אורחים רבים, אשר באו גם הם כפעם בפעם לקבל פני רבם, אך מאשר לא באתי במכתבי זה לספר כי אם מהישיבה ותלמידי' ע"כ אינני כותב בזה כי אם מהתלמידים בלבד) השלחנות הוצגו כעין מם סתומה וסביבם עמדו צפופים התלמידים הגדולים עם הקטנים, ובהתם בשיר קולם נמג לבבי ונפשי חשבה לצאת, מחזה מאות היהודים העומדים באימה באזנים נטויות לשמע ולהקשיב כל הגה ודבור היוצא מפי רבם, לבל יחסירו ולבל יפקד מהם גם דקדוק קל, ושירת המשוררים המכילה בתוכה דאגה קדושה ותוגה הרישית ושוב שמחה נפשית בד' עושה, אלה

ושלישים שנה, אבל גם אם אמת הדבר הלא רב הדרך מפה לבוענאס אירעאס, ומי יודע אם הכסף יבא משם לידי, אכן לשוא אפחד, הלא הכסף הוא ביד הקונזל שמה והממשלה היא תערב בעדו, אך למה אינע נפשי הלילה, מחר אבוא אל שר בית המועצה והוא יגיד לי את כל על נכון. מה אמרתי! מחר? הלא מחר הוא שבת לעמנו ובו אסור לנו לדבר מחפצי חול, בכל זאת אשאל את פי הרב ואולי יתיר לי ללכת אל בית המועצה ביום שבת. לא, מחר לא אלך, כי פן אשמע שם כי שקר הדבר הלא אז לא אקרא עוד לשבת ענג על כן אוחיל עד יום השני".

ברעיונות שונות אלה הגה שמעון עד אור הבוקר.

הבוקר אור ושמעון קם ויבא אל בית התפלה להתפלל וישב במקומו בין אנשים קטני ערך כגילו, אך רוחו בקרבו התנשא למעלה ראש, ויאמר בלבו, לו ידעו המגביהים לשבת, כי הון רב עתה לי, כי עתה לא נתנוני עוד לשבת בין שפלי האנשים, וברום שבתם הכינו לי מקום לשבת. ויהי כי נקראו האנשים ממרומי המעלה לעלות לתורה, וישמע שמעון כי איש איש מהם מתנדב לבנין בית החולים החדש, זה ח"י שקלים וזה ח"י חצאים א רבעי שקלים, ויחר לשמעון על אשר ממעיטים הם להתנדב, וכמעט אמר לבקש מאת השמש לקרא אותו לעלות לתורה, ובעלותו ינדב חמש מאות שקלים למען ישמעו ויבושו, רק הפחד פן חזון שוא נראה לו במראות הלילה עצר בעדו מעשות את הדבר הזה.

ככלות שמעון להתפלל שב הביתה לאכל סעודת הצהרים. לפנים נתן בכוס עיניו בכל ימי השבת, והיום לא אכל ולא שתה, לפנים קרא לשנה בשבת ענג, והיום שנה לא נתן לעיניו, וכל היום התהלך סביב בית המועצות ולא יכול שית עצה בנפשו אם לבא אל הבית או לחדל כי שבת היום לארוננו. ככה התרוצצו בקרבו הרעיונות כל יום השבת, ויום הראשון יום ארוך הי' לו והלילה הי' בעיניו כשנה, ויהי אך נפתחו דלתות בית המועצות ביום השני והנה שמעון עומד בפתח, ומה גדלה שמחת לבו כשמעו שם כי נאמנו כל דברי המבשר, גם הוגד לו כי היום יוצאת אני' ללכת לבואענאס אירעאס, וימהר להביא כל כתבי התעודה אשר לו, והשר היועץ שלח אותם ליד הקונזל שמה ויצו עליו לשלח אליו את רכוש פהילפאטס, אשר עזב אחריו לשמעון.

(עוד יבא בע"ה).

נסכו עלי רוח נפלא, ואעמד גם אנכי משמים ומשתאה עד כלות הדרוש, ומה נפלאתי עוד בראותי, כי גם אחרי אשר כבר השעה מאוחרת, בכל זאת נשארו רבים מהתלמידים להזור על דברי רבם, ואני לא עצרתי עוד כח להכות עד כלותם את הורתם, ואלך לבית מלוני, אשר בו סעדתי סעודת השבת הערבית בלב נרגש מלא תמהון והשתוממות... ובקומי בבקר שב להפליא אותי מראה הילדים היוצאים מבית הטבילה, כי נזהרים גם הם בטהרה ובקדושה, והגדולים יושבים חבורות חבורות וחוזרים ומדקדקים בדברי רבם, וגם אחרי סעודת הצהרים שבו הילדים ללמד גמרא כדרכם בימות החול, הלכתי מחיל אל חיל, מחדר לחדר, מביהמ״ד לביהמ״ד ובכלם קול הלמוד והתורה בוקע את הספין ואת החלונות, ואחרי תפלת המנחה, בנטות צללי ערב, יום השבת הקדוש נפרד מעל אחיו היהודים, ויגון נסתר מתגנב אל לב כל שומרי שבת, בעת הנפלאה ההיא נאספים התלמידים הנחמדים ההם אל בית התפלה ומביעים רגשותיהם בשירה וזמרה ומנגינות שונות... בהפגשם בקרב לבבי שלש ההרגשות כאחד: רגש פרידת יום השבת, יום המנוחה והענג הרוחני, רגש אהבת הילדים אשר נפשי קשורה בנפשם ואשר כל אחד מהם חביב עלי כבני ובר בטני ועיני לא תשבע מראותם ומהתענג על תארם הטהור והנחמד, רגש השירה והזמרה ושפיכות הנפש האצורה בתוכן, שלשת הרגשות האלה מלאו את לבבי על כל גדותיו עד אשר הי׳ צר מהכיל אותם ותשתפך נפשי ועיני היו למקור דמעות ואבך כילד קטן, מבלי אשר הי׳ אפשר לי לפתר גם לעצמי על מה אני בוכה, אבל הלב נמס והעינים דומעות, וכל עניני ביתי נשכחו כליל מלבי, כאלו אין לי כל עסק באיזה מקום שהוא, וכאלו אין מקום לאיזה מציאות כלל מלבד השתפכות הנפש במקום הקדוש הזה...

רק הנגון הענוג של „המבדיל בין קדש לחול״ הקיץ אותי מתרדמתי הנעימה, ואזכר, כי אינני פה, כי אם עובר אורח ועלי לנסע מזה. בקושי גדול נפרדתי מן הבית ההוא, ועד הרגע האחרון לוו עיני את המון הילדים העוברים לפני, ובשובי לבית מלוני, ולבי קרוע לקרעים, וקולי קול בוכים צויתי לקרא לי ענלון אשר מהר לבא ויאספני אותי ואת חפצי אל ענלתו הגדולה ועד בואי אל בית הנתיבות ואל מסלת הברזל לוה אותי קול נגינת הילדים היקרים. דומם ישבתי בענלה שקוע במחשבות, הרושם אשר השאירו אחריהן הרגשות הנפלאות חזק מאד ולא על נקלה סרו מלבי, ולא יסורו לעולם.

אשריכם ילדים שזכיתם להתגדל במוסד קדוש זה, ולהתחנך בחנוך נפלא ומצוין כזה, ואשרי המיסדים הנכבדים והנעלים שזכו ליסד מוסד נשגב זה, ולגדל בנים רבים לתלמוד תורה וליראת ד׳, ברוכים יהי׳ בכל אשר להם, ומפעליהם ישגשגו ויפריחו בידיהם בהצלחה רבה ימים ושנים רבים מאד.

אחד הנוסעים.

פתרון החידה בגליון כ״ד.

„לא בד״ו פסח״

פ ת ר ו: תלמידי ר׳ יוסף ליב שווארץ, פאדאי בראנקא; דוד ווייצקין; סטאראדוב; יעקב דוב מינקין, חאטימסק; ליברמאן, באריסאוו; ברענער, נאוואמליני; ליברמאן נחום, פלעשצעניין.

חידה

א. שמעו אלי אחי, אהובי לבתי
ופתרו נא לי את דברי חידתי,
אי׳ המקום ואיזה הדבר
כי שמלת אשה ילביש גבר?
אם המצאוה בשלשה ימים
אז תחשבו בין החכמים

ש. ברענער מנאווימליני.

ב. בצאתנו מרחם שלשתנו, קדושים אנו
לבני אהרן הכהן, למנה הננו כלנו;
וכי נבא בכרם לא נירא, מה יעשה לנו אדם
כי לחית עניים יעזבונו ולמשלח ידם;
הכפירים עלינו ישאגו
פן יחסר לחם חקם ידאגו;
והירא את דבר ד׳ וחרד אל דברו
בנו לחמו נתן, כי יפתח ד׳ את אוצרו.

נחום ליברמאן מפלעשצעניין.

נדבות אחים.

ב א ב י נ א ו ו י ט ש: הנדיב ר׳ יוסף ראובן ורחי יחי׳ ביום שמחת לבו בסיום התורה נדב 56 ק״פ; ז׳ בליומא דינה 54 ק״פ; ר׳ ירוחם משה 10 ק״פ; ר׳ אבא 20 ק״פ; ר׳ יוסף שמחה 40 ק״פ; ר׳ נח עפשטיין 30 ק״פ; ר׳ נטע רבינאוו 25 ק״פ; ה׳ מרדכי יחתין 25 ק״פ; מהקרואים בכלל 55; המאסף התמים ר׳ שמואל שו״ב 20 ק״פ.

ב ע ש ע נ ק א ו ו י ט ש: בוני׳ יודאווין, מר יקותיאל האנין, כאו״א 10 ק״פ.

נ ז א ט ס ק: ר׳ אברהם יעקב מערענאוויין ש ל ש ה רו״כ; ר׳ קאפל נוגול א׳ רו״כ; ר׳ מענדיל אלבין, ור׳ ליב בראנזבורג, ליא״צ, כאו״א א׳ רו״כ; ר׳ אהרן שמואל חלפן 50 ק״פ; ר׳ יצחק רייכלין 30 ק״פ; נדבות שונות 71 ק״פ.

ד א ב ר א מ י ס ל י א: ר׳ יוסף איטינון למלאת שלש עשרה שנה לבנו דובער יחי׳ נדב א׳ רו״כ; חבר מצוה יחי׳ 18 ק״פ; יעקב טומארינסאהן 10 ק״פ; יודא ליב ליעווינטאוו, יוסף אהרן ליעווינטאוו, זעליג זאמטפארט כאו״א 5 ק״פ.

העורך והמו״ל משה ראזענבליום.
Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.
Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.
Ред. Гороховая, 48. Тыпографія І. Лурье и Ко. Спб., Гороховая, 48.

שנה ב״ה שניה

הָאָח

No. 34.

יום ג׳ פ׳ קרח כ״ו סיון תער״ג.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי־התמימים, וצדקה תהי׳ לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם מש״ת: לשנה שני רו״כ. לחצי שנה רו״כ אחד, לרבע שנת חצי רו״כ, לחדש עשרים ק׳. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

עֲדַת קֹרַח.

וּמָה אַתֶּם אוֹמְרִים, אַחִים, עַל קֹרַח וַעֲדָתוֹ?

עוֹמְדִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל שְׂפַת הַיָּם. מֵעֵבֶר מִזֶּה יָם וּמַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף מֵעֵבֶר מִזֶּה מִצְרִים קָשִׁים, רוֹכְבִים עַל סוּסִים אַבִּירִים וּנְכוֹנִים לִטְרֹף זְרוֹעַ אַף קָדְקֹד, וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יְדֵיהֶם עוֹדָן מְלֻכְלָכוֹת בְּחֹמֶר וּבְטִיט. עוֹד לָכֶם רַךְ מְצֹאת לְמִלְחָמָה עִם אֲדוֹנֵיהֶם הָרוֹדִים בָּם תְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם. וּמִתְלוֹנְנִים הֵם: „הֲמִבְּלִי אֵין קְבָרִים בְּמִצְרַיִם לְקַחְתָּנוּ לָמוּת בַּמִּדְבָּר"?

תְּלוּנָה זוּ אֲנִי מֵבִין.

הֵם אָמְנָם כְּבָר רָאוּ אֶת הַיָּד הַחֲזָקָה אֲשֶׁר עָשָׂה ד׳ בְּמִצְרַיִם, אַךְ הַמָּוֶת הַגּוֹדֵר בַּעֲדָם אֶת הַדֶּרֶךְ מִפָּנִים וּמֵאָחוֹר הֵרַךְ אֶת לְבָבָם...

הוֹלְכִים הֵם הָלְאָה וּצְמֵאִים הֵם לַמַּיִם, הַמַּיִם מָרִים, כַּלַּעֲנָה, אוֹ שֶׁאֵין מַיִם כְּלָל וְקוֹרְאִים הֵם: מַיִם, מַיִם!

גַּם אֶת זֶה אֲנִי מֵבִין.

שׁוֹאֲלִים הֵם, לֶחֶם, בָּשָׂר, זוּ אָמְנָם שְׁאֵלָה גַּסָּה, בָּהּ בְּשָׁעָה שֶׁעַמּוּד עָנָן הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם, וְעַמּוּד אֵשׁ מֵאִיר לָהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ לַיְלָה, וּמשֶׁה רַבָּם יוֹצֵא וּבָא לִפְנֵיהֶם, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לִדְאֹג לַלֶּחֶם וּלְהִתְאַוּוֹת תַּאֲוָה, סִיר הַבָּשָׂר, בְּצָלִים, שׁוּמִים. שִׁפְלוּת הִיא, חָמְרִיּוּת הֶדְיוֹטִית: אֲבָל בְּכָל זֹאת שְׁאֵלָה שֶׁאֵין עָלֶיהָ תְּשׁוּבָה, שֶׁהֲרֵי כָּל אָדָם רָעֵב לַלֶּחֶם, וְגַם אֶת הַבָּשָׂר דּוֹרֶשֶׁת קֵבָתוֹ.

גַּם בְּשׁוּב הַמְרַגְּלִים וּבְפִיהֶם דִּבְרֵי אֵימָה וּבַלָּהוֹת מָוֶת לֵאמֹר: הָאָרֶץ אוֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִיא, וְכָל אַנְשֶׁיהָ אַנְשֵׁי מִדּוֹת, עֲנָקִים וְאֵמִים, וְהֶעָרִים בְּצוּרוֹת.

וַיִּשְׁמַע הָעָם אֶת דִּבְרֵיהֶם וְנוֹתֵן בִּבְכִי קוֹלוֹ וְקוֹרֵא: אָנָה אֲנַחְנוּ עוֹלִים?...

בְּכִיָּה זוּ, אָמְנָם בְּכִיָּה שֶׁל חִנָּם הִיא, אַחֲרֵי כָּל הָאוֹתוֹת וְהַמּוֹפְתִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֵיהֶם אֵין מָקוֹם לִבְכּוֹת וְלִירֹא גַּם מֵאֲנָשִׁים אֲשֶׁר גֹּבַהּ אֲרָזִים גָּבְהָם, וְאֵין מָקוֹם לַחְשֹׁב רַע עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ד׳ לָתֵת אוֹתָהּ לָהֶם; אַךְ בְּכָל זֹאת הֲלֹא בּוֹכִים הֵם עַל נַפְשָׁם וְעַל חַיֵּיהֶם, הִצְלִיחַ הַשָּׂטָן לְהַפִּיל עֲלֵיהֶם חִתִּית הַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי, וַיִּירְאוּ לְנַפְשׁוֹתָם פֶּן יָמוּתוּ בַּמִּלְחָמָה.

אֲבָל קֹרַח, מַה לּוֹ וּלְמשֶׁה? מָה הַדָּבָר אֲשֶׁר נָגַע לְלִבּוֹ כָּל כָּךְ עַד כְּדֵי לַחֲלֹק עַל משֶׁה וְלַחֲטֹא בְּנַפְשׁוֹ? אַתָּה קֹרַח, שֶׁהִנְּךָ עָשִׁיר מוּפְלָג, אוֹצָרוֹת חָשַׂךְ לְךָ, וְאֵינְךָ חָסֵר כָּל מְאוּמָה, גַּם כָּבוֹד וִיקָר חָלַק לְךָ ד׳, מַה לְּךָ כִּי תֵצֵא לָרִיב חִנָּם עִם משֶׁה רַבְּךָ?

טוֹעֵן אַתָּה „מַדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קְהַל ד׳?"

וְכִי טַחוּ עֵינֶיךָ מֵרְאוֹת, כִּי רַק משֶׁה הוֹצִיא אֶתְכֶם מִבֵּית עֲבָדִים, רַק הוּא פֵּרַק מֵעֲלֵיכֶם אֶת עֹל הָאֲדוֹנִים הַקָּשִׁים, בַּיָּם הֶעֱבִיר אֶתְכֶם בֶּחָרָבָה, הוֹרִיד לָכֶם לֶחֶם מִשָּׁמַיִם וּמַיִם מִסֶּלַע, וְתוֹרָה נָתַן לָכֶם, אֲשֶׁר עֵינֵיכֶם רָאוּ וְלֹא זָר כִּי פֶּה אֶל פֶּה יְדַבֵּר בּוֹ נוֹתֵן הַתּוֹרָה, הוּא עָשָׂה אֶתְכֶם לְגוֹי.

הוא הנושא אתכם כאשר ישא האמן את היונק, מפיו אתם חיים ובאורו תראו אור והנכם נועזים לחלק עליו גלוי לעיני כל ישראל? עזות נפלאה!..

זה הוא חלי רע אשר רבים מבני האדם חולים בו, עינם צרה בכבוד חבריהם, קשה להם לראות את ההנהגה בידי זולתם, ובאים הם לידי מדה זו לחלק גם על גדוליהם ופרנסי הדור, שואלים הם: „מי שמך לאיש“! או שטוענים: „מדוע תתנשאו“? ומוצאים דפי ומגרעות בפעולותיהם, והכל משום צרות עין ורע לב; אחרי ראותכם את כל הגדולות אשר עשו ראשי אלפי ישראל ההם, את תורתם וחכמתם את תקנותיהם ומסירות נפשם עליהן, איך אתם נועזים לחלק עליהם?

חלי הנפש היא המדה הזאת, חלי רע, ועל כן הננו באים להזהירכם עלי׳, להעיר אתכם

אספת היצרים.

(המשך מגליון ל״ב).

אם קוראים הם לאספות, נאספים ונועצים על אדות קיום היהדות, יש בזה הרבה מן האמת והטוב שבלבם; אם יצרים רעים אנחנו, הלא עלינו להונות את בני האדם להטעותם ולהוליכם שולל, אך לא להונות את עצמנו, ועל דבר טוב גם מלאך רע עליו לענות אמן בעל כרחו; למרות רוחנו עושים הם את הטוב והישר בהאספם ובהתאגדם להיות לכח אחד גדול לעמד נגד רוחות הזמן והעולם הסוערים לעקר משרש את עץ היהדות ולהפכו על פניו... „הלאה! הלאה! – הפסיקו יצרים אחדים – „מי היא זה המדבר טוב על הרבנים אין זה כ״א יצר טוב אשר לבש אדרת יצר רע למען כחש ולמען הפר את מחשבותינו, הוציאוהו מזה! ואם הברנו היא באמת, איך לא יבוש בעבודתו המחפירה כי לא השכיל להטות את לב הרבנים לסגת אחור ולבלתי צאת למלחמה ברוח הזמן יציר כפינו?“

„אל נא אחים“ – התחנן יצר הרבנים – „אל נא באפכם, וכי אמרתי, חלילה, נואש לעבודתנו? ואם ספרתי במקצת בשבחם של תלמידי הכמים, הכבר אבדה עוד תוחלתנו מבנות עליהם מצודות והרמים? עוד כחי בידי להגדיל מעט את מדת ה„שמינית שבשמינית“ שלהם,

להזהר מחלי זה, כי על כן אחיכם אנחנו, ושלומכם יקר לנו, ומאהבתנו אתכם הננו קוראים לכם: אל נא תקנאו בחבריכם, אל תטילו מום במעשיהם וקל וחמר במעשי רבותיכם ולא תהיו כעדת קרח...

ספורים מרוחו הקדושה של כבוד קדושת אדמו״ר הגאון האמתי בעל ה„צמח צדק“ זצ״ל זי״ע. שהופיעה בעניני ענונות.

(המשך מגליון ל״ה שנת תרע״א)

ו.

בעיר הפלך הרסון נתקבלה לאמה בבית אחד השוב״ם אשה שהחזיקה עצמה לענונה שאבד לה אישה. כעבר שנים אחדות באה מן החוץ ותאמר, כי ראתה פה בעיר את אישה בין אנשי הצבא, ומבקשת היא להתגרש ממנו. הרב חקר אותה על אדותיו ועפ״י האותות נתנה בו מצאו אותו, אך הוא הכחיש את דברי׳ באמרו, כי נוצרי היא מלדה ומבטן. ע״י השתדלות יתרה נעשתה חקירה ע״י שר הגדוד, אבל גם בכל ספרי הצבא רשום הוא כשם נוצרי גמור.

הרב אשר השתתף בצער האמללה ויבקש מאד להתירה מכבלי העגון, הזמין אנשים עברים שיראו את איש הצבא בבואו אל המרחץ להוכח אם נמצו בו הסמנים

לסכסך איש ברעהו ולבול את שפתם, והי׳ כי יאמר האחד, כי יהי׳ הועד בארץ הזאת, וענה השני, לא כי בארץ אחרת, ואם האחד יציע הצעות כאלה, יבאו חבריו ויקראו אחריו מלא, ויפסלו את כל דבריו, מלבד אשר לא יחליטו דבר לעולם, כי אם יתאספו ויעשו אספות לאספית, אספות מוקדמות ואספות מכינות ועד בואם לפעל דבר כבר נצליח להעביר את העם מעבר לגבול, והי׳ דמיונם כאותו בעל הסוס אשר אחרי גנבו את סוסו מן הארוה השכיל לנעל את הדלת, ומה בצע במנעול אשר שם על דלתות הארוה אחרי אשר הסוס כבר איננו שם, גם הם, בעלי האספות, יעסקו בהצעות ובועידות ימים רבים עד אשר לא ימצאו עוד מקום, קהל ועדה להוציא שם מחשבותם לפועל, יגדרו גדרים, יעשו סיגים, אך בעד מי יגדרו? בין כה וכה והזקנים נאספים לעמם, אנשי המעשה מתדלדלים, אילי הכסף נסוגים אחור ופורשים מן הצבור הדתיי, ומהם גם מן הלאומיי, והצעירים? הלא יצר הצעירים פה חי אתנו ויודע הוא את הגינם ואת שיחם... ואת צעירי הישיבות מכיר אנכי גם אותם, כי כשתלמידי הישיבות זוכים להתקבל לרבנים בעירות ובערים, ויצר הישיבות מוסר אותם לידי, מוסר הוא לי גם כן את כל תכונות רוחם, טבעם ואפם, נטיתם ושאיפתם והריני מכיר בהם ובקי בהדרי לבם, והנני מבטיחכם כי הרקיעים לא יפלו ארצה, וכדור הארץ לא יסב אחורנית, ומטבע שלנו לא יפסל לעולם...“

הנסתרים שהעידה עליהם העגונה, ואמנם כדברי׳ כן מצאו בו לא נגרע דבר. ואחרי ימים לא רבים מת איש הצבא ההוא, אז נגש הרב אל הענין למצא לה היתר להנשא לאיש, ועל פי סברותיו ועיונו יצא לו שהיא מותרת להנשא, אבל לא העמיד על דעתו וישאל גם את פי שאר רבנים גדולים.

השו״ב אשר הי׳ מהאנשים הנשמעים אל הצ״צ זצ״ל, בקש מאת הרב לשאל את השאלה הזאת גם מאת רבו הגאון, והרב מתחלה סרב בדבר, אך אחרי אשר הפציר בו השו״ב נאות לו ויתן על ידו קונטרס בדבר השאלה, ויהי בנסע השו״ב לקבל פני רבו ויקח בידו את הקונטרס, ובבואו ליובאוויצה הראה אותו לגדולי הלומדים ויסכימו גם הם לדבריו אך בהגישו אותו לעיני כ״ק האדמו״ר זצ״ל, והוא בטרם ראה את כל המשא ומתן והפלפול בהלכה זאת, כי אם בהעיפו עיניו בראשית הקונטרס את אופן העובדא רקק בפיו ויאמר: „טפו, איש צבא, נדוד, טפו, אני לא אזדקק לשאלה זו״. השו״ב אשר קוה לשמע מאת רבו הגאון חדושי תורה והשכלות נפלאות, להראות בזה לרב עירו את גודל רבו וחריפותו, עתה נפלו פניו ולא ידע מה לעשות, כי נכלם לשוב לביתו בתשובה כזאת, ויגמר בלבו לכחד את כל הדברים ולהגיד לפני רב עירו כי הקונטרס אבד לו בדרכו; אך בהרצותו את הדברים לפני הגדולים אשר היו שם בעת ההיא, אמרו להביא שנית את השאלה לפני רבם הגאון, ולשמע באזניהם את תשובתו הקדושה, ויהי בבואם לפניו ושם הי׳ גם אחד מבניו הגאונים זצ״ל, והוא ענה להם גם בפעם הזאת כדברים הראשונים לאמר: „איש צבא, נדוד, טפו, טפו, לא אזדקק לזה״. ויסוגו אחור ולא הוסיפו לשאל דבר,

---

„הידד! הידד!״ — קראו כל הנאספים וימחאו כף ותבקע הארץ לקולם —

„אבל״ — קרא היושב ראש — „עלינו לירא עוד מסבה אחרת, יצרם הרע של העמים השונים מציר לנו עוד יותר מיצרם הטוב של היהודים, היצר ההוא גבר מאד בארץ, והוא מצליח להפרות ולהרבות אויבים וצוררים ליהודים כחול הים, והנם גם הם קוראים אספות ונועצים להשמיד ולכלות... והם נעשים ראשים ושרים ובדבר הזה נאמן עליהם התלמוד, כי כל המיצר לישראל נעשה ראש. והי׳ בצר לישראל הלא ישובו עד ד׳, צקון לחשם ישפכו לפניו ועל עונם יתודו, יקראו צום, וקראו בקול גדול, וניטבר לבם בקרבם ולא יכיל עוד אותנו, כי לא נוכל לשבת בחללי לב נשבר ונדכה, ועתה, רבותי, האין זו דאגה נכונה? ומי מכם אשר יתפאר לעמד בעד הרעה הגדולה הזאת הנשקפה לנו מאת אחינו־חורגנו יצרם הרע של הגוים יושבי הארץ?״

„אולי נקרא לו״ — יעץ האחד — „אולי נזמין אותו הנה, להוכיחו על פניו ולצוות עליו לשוב מדרכו הרעה הזאת, הלא גם עליו לחשב שכר פעולותיו כנגד הפסדן, ומה בצע בהחטיאו את הגוים לשנא את אחיהם היושבים אתם לבטח, ולשאף לדמם, אם בזה יצר את צעדינו ורבים מהיהודים ישיב מעון?״

„אולת היא ופתיות נוראה!״ — השיב השני — „הטרם תדע, כי גם היצרים הרעים אינם ברשותם, ורק את

אך בנו הרהיב עוז לשאל שנית: למה לא יעיין הלאה בגוף הקונטרס, במשא ומתן של ההלכה?״ ולא שם כ״ק אדמו״ר זצ״ל את לבו לדבריו ויוסף לענות, כי לא יזדקק לשאלה זאת.

ויהי בצאתם מאת פניו הוכיח אחד הגדולים את הבן על אשר נועז לשאל שנית אחרי ראותו כי יש איזה מופת ופלא בדבר, שהרי לא בפלפול וחריפות דוחה היא את ההיתר. וכשמוע השו״ב, כי יש מופת בדבר, נחם על מחשבתו אשר השב לכחד כל הדברים מאת הרב, ויחלט להפך לספר לו את כל, למען יראה גם הוא, כי יש דברים בגו. אבל הרב ההוא לא שם לב לזה ויקרא לאשה ויאמר לה, כי מותרת היא להנשא, וגם היא לא הכתה הרבה ותנשא לאיש, אך עוד טרם בואה אל בית האיש ההוא, בהיותה יושבת עוד בבית השו״ב הלתה חלי אנוש, ותלקח אל בית החולים, והרופאים אף כי לא מצאו כל סבה למחלתה אבל נואשו מהמציא לה מזור ותרופה, ויהי בראותה, כי הגיעה עד שערי שאול, ותשלח לקרא אל הרב להתודות לפניו את עונה לפני מותה, ותספר לו לאמר: כי אמנם איש הצבא ההוא הוא נוצרי, ולא ידעה אותו מתמול שלשום, ורק בעמדה על החוף לכבס את שמלותי׳, והוא רחץ בנהר במקום ההוא את בשרו, נתנה בו עיני׳ לבעבור תתן אותותי׳ אתות כי אישה הוא, ובאמת אינה יודעת גם היום איפה הוא אישה, ואסורה היא להנשא, ועונה כבד מאד. אז ראה הרב, כי לא להנם מאן האדמו״ר הקדוש זצ״ל להזדקק לשאלה זו. והאשה גם אחרי שובה לאיתנה לא היתה עוד לאיש כל ימי׳.

(עוד יבא בע״ה).

תפקידם הם ממלאים, כי לכך נוצרו, להסית את בני האדם לעשות רע, לבעבור יגדל שכרם בעמדם במלחמה ובכבשם אותנו, ואולי גם יצר הגוים, שליח הוא מאת ההשגחה העליונה להצר לישראל, לשבר את לבב הזונה אחרי הזמן, ולהפך השך לאור?״

„היצר הזה ראמות ידבר״ — ענה יצר ההמון — „ומזמותיו נבצרו ממני״.

„ראמות לאויל הכמות״ — השיב לו הגואם הקודם — „ואני כבר למדתי ספרים הרבה, גם את ספרי הזהר ובאוריו הנפלאים יודע אנכי, ישנם אנשים אשר גם את הספרים ההם לומדים הם עמדי, ויש שהם אומרים לגרשני ולהכחידני, אך אני מתפתל ומתגנב אל תוך לבם, ובאחת הפנות יושב אנכי ומוסיף אש וחום בקרבם, וכשדמם רותח ובוער באש תורתם ותפלתם אינם יודעים שגם אנכי נתתי עצים על המערכה, ונהנים הם ומתענגים ודשנו גם עצמותי הצנומות, הנה כי כן, מתוך הספרים ההם יודע אנכי את כל אלה, ואם רע אני בעיניכם, וכן הנני בעיני, אך הכתוב בספרים ההם הוא כתוב יושר דברי אמת, ולא טובה היא עצת חברנו להוכיח את יצר העמים״.

(סוף יבא בע״ה).

תולדות אנשי שם.

(המשך מגליון ל"א)

הגאון ז"ל לא יצאה תקלה מתחת ידו, והי' מעשה שהרבנים דעיר ווארשא שאלו אותו שאלה בדבר אחת העגונות והוא השיב להיתרא מהלכה ומסברא, וסיים התשובה וחתם שמו עלי', אבל בשולי היריעה כתב: „מה שכתבתי למעלה הדין דין אמת עפ"י ש"ס ופוסקים, אולם בכ"ז אבקש מהאשה שתמתין מלישא עד אחר הג הסכות". ותעש האשה כדבריו ובחה"מ שב בעלה לביתו.

לו הי' יד ושם בחכמת הקבלה אבל לא גלה לאיש מזה, ואחד מתלמידיו המובהקים אשר שמש אותו כעשר שנים העיד, שפעם בלילה בלמדו אתו יו"ד כבה הנר במעט, וירץ התלמיד להביא נר אחר, אך לא הרהיב בנפשו להקיץ את הרבנית ויחכה עד אשר הקיצה מאלי' ויבקש מאתה נר, ובנתים עבר זמן חצי שעה, ובשובו אל רבו והנה הנר דולק ומאיר מאד והוא לומד בספר קטן וישתומם על המראה, גם רבו ז"ל נרתע לאחוריו, כי לא האמין שישוב עוד להרהו, ויגנז את הספר — ויהי בבקר ויחפש התלמיד וימצא את הספר והנה הוא מלא שמות קדושים, אז ראה ונוכח כי יש לרבי הגאון עסק גם בנסתרות ובחכמת האמת.

התלמיד ההוא בשבתו אח"כ על כסא הוראה דרש מאת רבו ז"ל קמיע עבור א' מקרוביו אשר מתו לו, ר"ל, חמשה בנים, וזה אשר השיב לו:

„רב שלום וברכה כו' שלדעתי טוב ליחד קיפה כו' להטיל בתוכה, הזוג, איזו מטבעות על סדר תפלה קצרה ובהמשך הזמן כשיצטרף לסך מה לעשות מזה פדיון נפש להלק ללומדי תורה, וכשיפקד ד' אותה בהריון ליתן נרות דולקות בבהכ"נ לפני העמוד בשעת התפלה ערב ובקר, וכשתגיע לחדש השביעי להודיעני ולפרש שם האיש והאשה ושם האמהות, עקיבא גינז מא"ש".

וד' פקד אותם מאז בבנים בריאים ושלמים אחד מהם לא נעדר.

בשנת חמש מאות ותשעים ושמנה לפ"ק ביום שלשה עשר לחדש תשרי במלאת לו שבעים ושש שנה נשבה ארון האלקים ונשמתו עלתה השמימה. ויצו אל ביתו ואחד מהדברים אשר צוה היא, אשר גלוהי העיר לא ילכו אחרי מטתי ולא יעסקו בטהרתו, אבל אם יקבלו על עצמם שמהיום והלאה לא יוסיפו לעשות בין אז הרשות נתונה להם לעסק בטהרתו וקבורתו והיא ערב בעדם שהקב"ה יסלח להם וחטאתם תכפר. גם צוה שלא להספידו כ"ם בפניו, ושלא לתארו בשום תאר של שבח, כ"א זאת הרשה לומר עליו, שמיום מלאת לו ט"ו שנים עד יום מותו למד תורה ברבים מתוך יסורים קשים, ושלא לרשום על מצבתו רק „פ"נ הרב ר' עקיבא איגר" תנצב"ה בנני מרומים זיע"א".

נדבות אחים.

וויטעבסק: מר יעקב קליפסאן, שמואל לייאנ-אהן, יצחק ליפסאהן כאו"א 18 ק"פ.

ווינדאווא: לבר מצוה של הילד מר יהושע ליב גלשוואנג יחי' נדב דודו ר' משה צבי הלוי לעווין יחי' 10 ק"פ.

יעקאטערינאסלאוו: מעו"פ: ר' אהרן ליב עפיסטיין 20 ק"פ; ר' יצחק באלאנאוו, ר' יוסף בנימין איזינשטאט, ר' בן ציון שווארין, מר אברהם יצחק מאנ-דילמאן כאו"א 15 ק"פ; ר' שמרי' בערנשטיין 12 ק"פ; ר' ירוחם מענדיל יפה, ר' צבי נאלדין, ר' איזיק בורט-יאנסק כאו"א 10 ק"פ; מר משה יוסף יונגערמאן, מר יוסף רובינשטיין, כאו"א 5 ק"פ.

על הג השבועות: מר נחום משה ליוויטין 36 ק"פ; ר' חיים אהרן סיניאווסק 30 ק"פ; האחים מרדכי וחיים סיראטא, ר' פישל קרייאוין, מר אליעזר ראמאנאווסקי כאו"א 20 ק"פ; מר נחום יצחק מאליארענקא 18 ק"פ; ר' יהושע רעמעניק, ר' ישראל אסטראווסק כאו"א 15 ק"פ; מר צבי לערנער, ר' בנימין זלאבינסק, ר' אברהם ברוך דריבינסק כאו"א 10 ק"פ; ר' מרדכי פעלדבערג, ר' שניאור זלמן ריינשטיין כאו"א 10 ק"פ; ר' יצחק זאסלאווסק 20 ק"פ.

מאלא-פערעשצעפינא: חנה שרה טשערנאוו תחי' 50 ק"פ.

פאלאצק: בבית ר' זיסקינד קאפעלאווסק על ברי"מ נאסף ע"י רק"י פיטערפאס יחי' א' רו"כ עם 26 ק"פ.

שדה-מנוחה: ליב פערלאוו 18 ק"פ; מרדכי טרובינקאוו, האחים בני מרדכי קאמאראוו כאו"א 10 ק"פ; יחזקאל פערלאוו, יואל איטקין כאו"א 5 ק"פ.

קרעמענצוג: מר ישראל בה"נ הנדיב ר"מ גוראר"י יחי' נדב המשה רו"כ.

לובלין: חדר בית-תלמוד:

מ"מ פינקל 64 ק"פ; משה גאלדרינג 35 ק"פ; צבי האלבערשטאט 52 ק"פ; אברהם מענדילזאהן 42 ק"פ; פנחס עפשטיין 40 ק"פ; בונעם ווישליצקע 33 ק"פ; יצחק טרישפעלד 32 ק"פ; ישראל יעקב ווארמאן 28 ק"פ; אביגדור בוכטרענער 21 ק"פ; ישראל עפשטיין 45 ק"פ; יוסף בארינשטיין 25 ק"פ; מיכל ווארמאן 18 ק"פ; מאיר ווישליצקע 19 ק"פ; שלמה פרידמאן 11 ק"פ; זלמן ווילניצקע 22 ק"פ; יעקב מרדכי זילבערבערג 50 ק"פ; נדבות קטנות א' רו"כ 15 ק"פ.

רודניא: על ברי"מ של ר' משה דוד באגראד נאסף ע"י ר' שניאור זאב כ"ץ: מאבי הבן א' רו"כ: ישראל יוסף לאבקאווסקע 50 ק"פ; זלמן ליב לאבקאוו-סקע 15; נחום לאבקאווסקע, אהרן משה פאזיערענער כאו"א 10 ק"פ. יזכו אביו ואמו לגדלו לתורה ולחופה ומע"ט.

ווארשא: מר יודל קאמינער 30 ק"פ.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.
Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.
Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.
Ред. Гороховая, 48. Типографія І. Лурье и Ко. Спб., Гороховая 48.

שנה ב"ה שניה

האח

№. 35

יום ג' פ' חקת ג' תמוז תער"ב

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תחי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו"כ לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלוח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלוח.

נפלגו לשונות הילדים.

ילד פקח היה איציק, עוד לא מלאו לו תשע שנים והוא כבר יודע את כל החמש, הנביאים ומקצת מן הכתובים. וכשהוא לומד לפני רבו שואל הוא, מבין ומקשה.

ויהי בלמדו בפרשת חקת את המקרא: „ודברתם אל הסלע ונתן מימיו" וישאל את רבו: מימיו? המים שלו? וכי כלום יש מים לסלע? והיה דרוש לאמר: „ונתן מים"?

„היטבת לשאל" — ענהו רבו — „יפה שאלת, אך אנכי אראך, כי אמנם יש מים בסלע".

האמנם? — תמה איציק --

ויאמר הרבי אמר נא: סמך למד עין, השומע אתה, כי בסמך יש אות מ', בלמד ג"כ אות מ', ובעין אות יוד, והרי שלשתן יחד הן „מים" הנה עיניך רואות, כי בסלע, באותיות ס' ל' ע' יש מים.

צחק הילד מטוב לב וישמח מאד בחדוש זה ששמע מפי רבו ותכל נפשו לספר אותו באזני חבריו. ויהי בבואו אל הילדים האחים יעקב ויוסף, ילדים טובים גם הם, מדברים עברית ויודעים כמה פרקים בתולדות היהודים, ויאמר לבאר להם את הפלא הזה, כי בסלע יש מים, אך הם לא הבינו את דבריו, יודעים הם מה הוא סלע ומה הם מים, אך אינם יודעים לא את הסמך ולא את הלמד והעין הממן והיוד ויהיו כל דבריו בעיניהם כחידה.

וירא איציק כי לא יוכל להבינם דבר זה ויחדל מהם.

והנה כלב קטן ראו הילדים מגורי הכלבים אשר לשכנם, ויאמר יעקב לאיציק.

„הבה נקח לנו את הכלבלב הזה".

„מה זה"? — שאל איציק —

„כלבלב"! — ענוהו האחים — „ראה, איננו יודע מהו כלבלב, כלב קטן".

„אינני יודע" — עונה איציק — „למדתי כמעט את כל המקרא ולא מצאתי שם, כלבלב, יודע אנכי: לא יחרץ כלב, לכלב תשליכון, והכלבים עזי נפש, אך את הכלבלב אינני יודע. מוטב שאני אינני יודע את הכלבלב מאשר אתם אינכם יודעים את הסלע ומימיו. — ויפרדו הילדים איש מעל רעהו ולא הוסיפו להתרועע עוד ימים רבים.

מספורי חובשי בית המדרש.

א.

זקן היה ר' שמואל. כבן יותר משבעים שנה, ובכל זאת היה עוד בריא אולם, כתפותיו הרחבות נתנו עדיהן על כח עלומיו אשר עודנו חדש עמו.

משניו לא נגרעה אף אחת, גם שער לבן צמח בראשו ובזקנו רק זעיר שם זעיר שם, וגם בכפיו התפאר בכחו ובגבורתו, כי, כאז כן עתה גבור חיל הוא, ואם לכח אמיץ הנהו, וכאשר מצאה ידו במלחמת סוויסטיופיל לעשות שמות במחנה האויב, כן תמצא ידו גם עתה להכריע עדת שודדים וחבר גנבים, כי שומר הי׳ עתה שומר על החנויות ומשכרתו חמשה או ששה רו״כ לחודש; אך לפנים לפני שלשים שנה הי׳ איש צבא גבור מלחמה, ולא אחת גלה את חזהו ואת כתפיו להראות את רשמי החצים אשר מתצודהו וחלפו עברו בבשרו ובגויתו אך עד נפשו לא נגעו; אך הוא בכח ידיו ובגבורת לבו העשוי לבלי חת הכה במחנה האויב מכת מות עשרות עשרות אנשים. גם במלחמת ווארשא הראה את תנופת ידו, ובקרא אז הקיסר בדבר מלך שלטן

לאמר: „לכבש את ווארשא״! הי׳ הוא ר׳ שמואל בין החלוצים הראשונים אשר התנפלו כאריות טורפים על הלוחמים הבוגדים ויבאו בתרועת הידד בשערי העיר וכדוריך בגת דרכו על ראשי הקושרים והמורדים וירמסום כחמר חוצות.

והנערים הלומדים בבית המדרש, מאלה שכבר יצאו מן החדר, וכבר גמל שכלם להבין מעצמם את דברי התלמוד. והיו יושבים בבית המדרש יומם ולילה. הנערים ההם היו מתענגים שעות רבות בלילות החרף על שיחותיו וספוריו, וביותר כשהי׳ בא מן השוק להתחמם מעט, כי את בית המדרש אוה למושב לו ושם ביתו. אשה ובנים לא היו לו בעיר הזאת, לחם יבש שרוי במים הי׳ מאכלו בימות החול, והנותר מתבשילי העשיר ר׳ זלמן - בימי השבת, במעדנים לא

המעשר.

(המשך מגליון ל ג)

בעצם היום הזה והשמועה עשתה לה כנפים במלא עיר קאפענאאגען, כי שמעון הלוי הי׳ כאחד העשירים האדירים וכלם אך בו דברו כל היום. ועוד בטרם באו שתי מאות אלף השקל לידי שמעון כבר עשו פרי למכביר, כי ההמון בדברו עשה המאות לאלפים והאלפים לרבאות, וכי ישאל איש את שמעון לאמר: האם אמת נכון הדבר כי מאתים רבוא שקל נפלו לך לנחלה? ענהו בגדל לבב: ומה ממך יהלך? וכשוב השואל לספר את אשר שמע משמעון אמר: רום עיני שמעון עד נאמן הוא, כי לא מאתים כי אם אלפים רבוא שקל נפלו לו לנחלה, הלא מעבר לאוקינוס הזהב כאבנים נחשב... ככה התעשר שמעון ביום אחד.

ומרדכי – מארטין – שמע גם הוא כי שמעון אחיו התעשר מאד, ויהי באחד הימים כי הציק לו מאד מחסורו הנסתר ויבא אל שמעון אחיו לבקש ממנו עזרה.

„ראה זה חדש הוא!״ קרא שמעון בראותו את מרדכי אחיו פותח דלת ביתו. „מה היום מיומים? אין זאת רק כי באת לראות אם יש שמלה חדשה לאחותנו גיטל?״

פני מרדכי אדמו כדם, בושת פניו כסתהו ויען ויאמר: צדקת שמעון, אמנם לא זכרתי את אחותנו, אבל הוא מאשר חשבתי, כי אתה תשמרנה תנצרנה כבבת עיניך. ועתה הנה באתי אליך לשמע מפיך אם אמת הדבר אשר יספר המון העם כי ירושה גדולה ועצומה נפלה לך?״.

„ירושה גדולה? אם אמת הוא? – אתה ידעת ובחנת את דרכי האיש פהיללפאטס כי פעמים רבות יסרתני ודברת אתי קשות על נדבת לבי, כי נכמרו נחומי ונתתי לו את כספי זה שנתים ושלשים שנה, הוא מת בעיר בואענאס איירעס ובפתשגן כתב הפקודה אשר כתב לפני מותו שמני יורש לכל רכושו״.

„במה השאיר לך בשקל הכסף?״

„מי יודע?״

„כמה תדמה בנפשך?״

„אדמה כי בכסף הזה יהי׳ לנו די לפנק נפשנו בענג ונחת על שלחן מלא דשן ומעדנים כל ימי היותנו על הארץ״.

„אנשים יאמרו כי הון עתק הוא״.

„יאמרו!״

„המה ידברו מאלפים למאות״.

ואני יודע עת לעשות.

„ומה תעשה?״

„אביטה ממכוני ואשמעה מה ידברו בי״.

פנק את נפשו. ויפגל כל מאכל תאוה גם אם הפצירו בו לאכל או לטעם כל שהוא.

בעודנו ילד בן תשע שנים – הי' מספר – נלקח לעבד בצבא, כי יצאה אז הפקודה לקחת ילדים רכים בצבא המלך. טפות גדולות של דמעות היו נושרות מתוך עיניו של הזקן כשהי' מתחיל לספר את תולדות הימים ההם. אנחותיו העמוקות היו שוברות את כל גופם של שומעי דברו, ולא על עצמו הי' מצטער כי אם זכרון צערם של האבות והאמהות, הורי הילדים ההם, הי' מדכא את רוחו, ולפעמים הי' עליו להפסיק זמן מה בטרם עצר כח להמשיך את ספורו.

„ילדים רכים -- הי' מתחיל לספר – ילדים קטנים, בני שמנה בני תשע שנים, נלקחו מן החדרים, מעל ספריהם, וכעדרי צאן, כגדיים רכים הובלו בלוית אנשי צבא בתוך רחובות

„שמעני נא שמעון אחי, כי לפניך אגלה צרות לבבי”.

„האח! רוח סער יסוער המוץ הלום”.

„שמידט עט קאמפאנניע אשר בלעו חיל זרים ולא ישמעו קול הנושים כלו גם את כספי, ולך הישועה להושיעני במשען כסף בעשרים אלף שקל!”

„מה נכבד האיש הזה מרדכי! סלח נא לי כי קראתיך מרדכי ושמך עליך נקרא היום: מארטין”.

„שמעון, אם יש לאל ידך לתמכני הושיעה נא, אולי בעבור זה נתן ד' לך העשר למען הענק תעניק לאחיך ותסיר מעליו חרפה וזלות בני אדם”.

„אך את־לצרה הנני, עתה קדמת לשחר פני, לפנים בימים הטובים, כי באתי לביתך הייתי כקוץ מכאיב בעיניך ובעיני אשתך”.

„הלא ידעת כי שלמה בני...”

„בנך פרידריך, חפצך לאמר”.

„בני פרידריך, הנך יודע כי אריש לו אשה אשר נכבדות מדבר בה והי' אם יתודע רוע מצבי הלא תופר ברית הארוסין”.

„ולו כן יהי מה מני יהלך”.

„מה יאמרו הבריות בראותם, כי מנעת טוב מאחיך בהיות לאל ידך?”

„ומה אמרו אז, כי התעלמת מבשרך ועיניך ראו

עיר, והאמהות אחריהם, פורשות כפיהן, בוכות, מיללות ומספידות אותם חיים: „לא זכינו לגדלכם לתורה” ...

וכאן קולו של הזקן נחבא ודמעות מרות מחניקות את גרונו. נזכר הוא, כי גם הוא לא זכה בידיעת התורה. „כשרונות נעלים היו לי” – הוא מעיר – „לומד הייתי גמרא עם פירוש תוספות, לא קשה הי' לי להבין גם את חדושי המהרש"א, ואני אז רק כבן תשע שנים, ורק באשמת הגזרה ההיא נשארתי הדיוט ועם הארץ” – ומוחה הוא את דמעות עיניו ומוסיף לספר -- אך רשות הי' להן ללכת רק עד שערי בתי הצבא ושם כבר עמד איש צבא אשר בקנה הרובה הדפן אחור ולא נתנן לדרך על סף הבית...

ועדר הילדים נאסף אל בית אחד תחת משמרת אחד הפקידים, ובוכים הם האמללים

בעניו! מהולל אקרא את שם ד' כי לא עזבני להיות מבקש לחם, אבל כמה פעמים קרני, כי לא נמצא בידי אף לקנות לחם ליום השבת, ואהבת אחים אשר היום תשמע על פיך הסתתרה בחדרי לבבך העקוב וקולה לא נשמע”.

„לוא בקשת ממני להושיעך, כי אז חשתי לרוחתך לישועתך”.

„אודה לד' בכל לבבי, כי מנעני מדפק על פתח רוח נדיבתך”.

וניטל שמעה את דברי אחי', ותתעצב מאד, ולא יכלה עוד לראות בצרת נפש מרדכי בהתחננו אל שמעון, ותתן את קולה בבכי ותאמר:

„שמעון!...”

ולא נתן לה שמעון לדבר, כי ידע אשר לבה אך טוב למרדכי, אף כי התנכר גם אלי' בהלו נר ההצלחה על ראשו, ויאמר אלי':

„עתה יראה מרדכי כי לב בשר לי! והי' כבא הכסף לידי אלף שקל כסף אתן לו”.

„גם המעט הזה” – ענה מרדכי ברוח נכחה – „רב הוא בעיני לעת כזאת, לד' הישועה”. ויפן ויצא.

ומדברים ומבקשים להוציאם להשיבם אל בתיהם. אך אין שומע גם את שפתם. כי עברית הם מדברים, יהודית, בשפת אמם ואמנתם, וגם הם אינם שומעים את דברי מפקדיהם, והמחזה מעציב ומדכא מאד". גם על הנערים העומדים את המספר נוסף ספורו רוח יגון נורא, רעד עובר בעצמותיהם ומוסיפים הם להלחץ אל קירות התנור החם. ונהנה הוא הזקן כשמכיר בהם שדבריו עשו עליהם רושם עז. כאלו הוקל צערו כשגם אחרים מצטערים עמו, ומתחיל הוא להשתמט ולהפסיק את ספורו, כי כבר עליו לצאת אל החנויות למשש את מנעוליהן.

„ספרו נא ספרו" — מפצירים בו השומעים המתאבים כל כך לשמע אחרית דבר, אך הוא באחת, כי את אמונתו לא יעזב, ומה יענה אם בתוך כך יחתרו גנבים את אחת החנויות? ומתעטף הוא בשמיכתו נוטל את מקלו ואת עץ קשקושו ויוצא החוצה.

(עוד יבא בע"ה).

מכתבי-אחים.

עזרי מעם ד'

יוהאוויץ כ"ח תמוז תער"ב.

הנה ביום כ"ה לחדש תמוז מלאו לי שלש עשרה שנה, ונעטרתי פאר תפלין על ראשי, וביום זה שמחתי וישמחתי את הכל, ובראש שמחתי זאת העליתי את אחי התמימים היושבים ועוסקים ימים ולילות בתורה הקדושה, וארים בשמחת לבב עשר פעמים ח"י ק"כ, קבלו נא את תרומתי הדלה הזאת ותהי גא לכם לרצון, ויתן הש"ת כי אשקד על דלתי התורה הקדושה.

חיו נא בשלום וימלא ד' משאלותיכם וחפצכם כברכת אחיכם החפץ לראות את היכל קדשכם.

דובער מושקאטין.

חידה.

הרעב בא אל הכלי ויתחנן לו:
קח נא את ביתי ותנה לי את כפך,
והיית אתה לבי, ואני רעך.

מ"ר.

נדבות אחים.

הרסון: בעת קשוה"ת של בתו של הרה"ח המפיר ר' פתחי' וויטענזאן יחי' עם בנו של הרה"ח ר' יהודא האזאנאוויטש יחי' מקרעמענצוג נאספו ע"י הווח"ס כו' ר' דוב בער בליומין יחי' הנדבות האלו:

ר' יודא האזאנאוויטש ור' זלמן בעזפאלאוו כאו"א 2 רו"כ; החתן מר ניסן חאזאנאוויטש והמחותן ר' פתחי' וויטענזאן, ר' סענדר ראפאלאוויטש, ר' יוסף וויטענזאן, ר' נטע האנזבורג, ר' דוב ניסן בעזפאלאוו כאו"א א' רו"כ; ר' שמערעל וויטענזאהן, מר שמעון חאריטאנאוו, משה ליטמאנאוויטש, מר יוסף האריטאנאוו, ר' משה בארסקע כאו"א 50 ק"פ; ר' ראובן וווישייסקע המישמיש בקדש בביהמ"ד חב"ד 18 ק"פ; עוד נדבות שונות: ר' יעקב פלאטקין שני רו"כ עם חמשים ק"פ. האחים ר' יעקב, ור' פסח, ור' אפרים מענדל פלאטקין 72 ק"פ; ר' ליב ננס א' רו"כ.

בעליניטש: מר פייווש איטינגין למלאת לו י"ג שנה נדב 54 ק"פ.

ליובאוויטש: מר ברוך שלום ליעווין למלאת לו י"ג שנה נדב 36 ק"פ.

לובלין: מנחם מענדל פינקל 64 ק"פ; משה גאלדרינג 35 ק"פ; צבי האלבערשטאדט 52 ק"פ; אברהם מענדלזאהן 42 ק"פ; פנחס עפשטיין 40 ק"פ; בונעם ווישליצקע 33 ק"פ; יצחק טרישפעלד 32 ק"פ; ישראל יעקבווארמאן 28 ק"פ; אבינדור בוכטרעגער 21 ק"פ; ישראל עפשטיין 45 ק"פ; יוסף בארינשטיין 25 ק"פ; מיכל ווארמאן 18 ק"פ; מאיר ווישליצקע 19 ק"פ; שלמה פרידמאן 11 ק"פ; זלמן ווילניצקע 22 ק"פ; יעקב מרדכי זילבערבערג 50 ק"פ; נדבות קטנות א' רו"כ עם 15 ק"פ.

במקום טלגרמא נדבתי ארבעים ק"פ, והנני מברך בברכת מז"ט את ש"ב הכלה מ' דרויזא גאלדין תחי' עם ב"ג החתן מר יעקב ליב פרידליאנד יחי' עם הוריהם וקרוביהם יחי' יעלה זווגם ליפה ולברכת עולם.

יעקב ברוך קאראסיק.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.
Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.
Контора . Шнеерсона Любавичи, Мог. Губ.
Редакція Гороховая 48.
Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48

שנה ב"ה שניה

הָאָח

No. 36.

יום ג' פ' בלק י' תמוז תער"ב.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנת חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלוח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלוח.

לְמַעַן דַּעַת צִדְקוֹת ד'.

וּמוֹכִיחַ הַנָּבִיא אֶת עַם ד' וְעִם יִשְׂרָאֵל יִתְוַכָּח, טוֹעֵן הוּא וּמִתְחַנֵּן לָהֶם לֵאמֹר: „עַמִּי! מֶה עָשִׂיתִי לְךָ"?

וְשׁוּב הוֹלֵךְ וּמוֹנֶה אֶת כָּל הַטּוֹב אֲשֶׁר הֵיטִיב לָהֶם: „כִּי הֶעֱלִיתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם... וָאֶשְׁלַח לְפָנֶיךָ אֶת מֹשֶׁה אַהֲרֹן וּמִרְיָם.

עַמִּי! זְכָר נָא מַה יָּעַץ בָּלָק מֶלֶךְ מוֹאָב וּמֶה עָנָה אוֹתוֹ בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר!... לְמַעַן דַּעַת צִדְקוֹת ד'.

הַנָּבִיא הַקָּדוֹשׁ וְהַנִּשְׂגָּב, אֲשֶׁר רוּחַ ד' דִּבֵּר בּוֹ, לֹא מָצָא מַה לִּמְנוֹת בְּטוֹבוֹת אֲשֶׁר הֵיטִיב ד' לְעַמּוֹ כִּי אִם אֶת עֲצַת בָּלָק וְדִבְרֵי בִלְעָם.

הַאֵין זֶה פֶּלֶא?

אִלּוּ הָיָה בָלָק יוֹצֵא לְמִלְחָמָה עַל יִשְׂרָאֵל בְּאַלְפֵי גְדוּדִים וּפָרָשִׁים חֲמוּשִׁים בְּכָל כְּלֵי נֶשֶׁק, וּפוֹעֲרִים הֵם כְּלֵי הַתּוֹתָח אֶת לוֹעָם לְבַלַּע וּלְהַשְׁחִית וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִצּוֹלִים, הֲרֵי זֶה נֵס וּמוֹפֵת.

כְּשֶׁעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן עוֹקֵר הַר גָּדוֹל וְאוֹמֵר לְהַפִּיל אוֹתוֹ עַל כָּל מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל לְהַכּוֹתָם חֵרֶם פַּעַם אַחַת וְשִׁנָּיו מִשְׁתַּרְבְּבוֹת וְנֶאֱחָזוֹת בָּהָר מִבְּלִי אֲשֶׁר יוּכַל לְהָמִישׁ רֹאשׁוֹ מִמֶּנּוּ, מַה נִּפְלָא הַדָּבָר!

אֲבָל בָּלָק זֶה שֶׁהוּא יָרֵא מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל. כִּי חֲסַר אוֹנִים הוּא לְהִלָּחֵם בָּהֶם בְּרִכְבּוֹ וּבְפָרָשָׁיו, וְאֵינוֹ מוֹצֵא עֵצָה אַחֶרֶת מִלְּבַד לִקְרֹא לְבִלְעָם, שֶׁגַּם בִּלְעָם זֶה אֵין כֹּחוֹ אֶלָּא בְּפִיו, וּמַה כָּל הַחֲרָדָה?

וְלֹא מָצָא הַנָּבִיא לְהָעִיר אֶת יִשְׂרָאֵל כִּי אִם עַל זִכְרוֹן בָּלָק וּבִלְעָם... מַה יָּעַץ בָּלָק... וּמֶה עָנָה בִלְעָם?...

אֲבָל כְּשֶׁקּוֹרְאִים אֲנַחְנוּ וְשׁוֹמְעִים אֶת מַעֲשֵׂי אוֹיְבֵינוּ וְשׂוֹטְנֵינוּ בְּיָמֵינוּ עַתָּה רוֹאוֹת עֵינֵינוּ אֶת „בָּלָק וּבִלְעָם" נִצָּבִים חַיִּים לְעֵינֵינוּ, וְהִנְנוּ מַכִּירִים אֶת עֶרֶךְ עֲצַת בָּלָק וְאֶת רָעַת בִּלְעָם.

יְרֵאִים הֵם בְּנֵי מוֹאָב, הַמִּפְלָגוֹת הַשּׁוֹנוֹת בָּאָרֶץ הַצּוֹרְרוֹת אֶת הַיְּהוּדִים, יְרֵאִים הֵם אֶת הָעָם הָעִבְרִי, כִּי רַב הוּא בְּעֵינֵיהֶם, פֶּן תִּמָּצֵא יָדָם לִבְחֹר אֶל הַדּוּמָה הָרְבִיעִית אֲנָשִׁים כִּלְבָבָם, פֶּן יִנָּתֵן לָהֶם שִׁוּוּי זְכֻיּוֹת, וְאָז יְלַחֲכוּ כְּלַחֵךְ הַשּׁוֹר אֶת כָּל מֶרְחֲבֵי הָאָרֶץ...

וַיָּקָץ מוֹאָב מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל...

קוֹצִים הֵם בְּעֵינֵיהֶם, כְּשֶׁהֵם רוֹאִים אֶת הַיְּהוּדִי בִּבְשָׂרָם נַעֲשֶׂה חִדּוּדִים חִדּוּדִים.

וּמַה לַּעֲשׂוֹת?

לְהַשְׁמִיד לַהֲרֹג וּלְאַבֵּד?... אִי אֶפְשָׁר...

קוֹרְאִים הֵם לְבִלְעָם, לְשַׁמְקָב, לְמַארְקָאוו, לֵאמֹר: „לְכָה נָּא אָרָה לִּי אֶת הָעָם הַזֶּה" הוֹצִיאוּ עֲלֵיהֶם דִּבּוֹת שָׁוְא, עֲלִילוֹת נִתְעָבוֹת, הַשִּׂנְאוּם, הִתִּירוּ אֶת דָּמָם, „אוּלַי אוּכַל נַכֶּה בּוֹ", וְלֹא כְּפֵירוּשׁ רש"י, לְחַסֵּר מֵהֶם מְעַט, כִּי אִם פָּשׁוּט, לְהַכּוֹת בָּהֶם לַעֲשׂוֹת פּוֹגְרוֹמִים, „וַאֲגָרְשֶׁנּוּ מִן הָאָרֶץ"...

לגרש את היהודים מן הארץ זו היא כל משאת נפשם של בני מואב למפלגותיהם!

ובלעם זה שבימינו, קשה הוא מאותו בלעם ראש הקוסמים, שהרי אותו בלעם נחת גם מפני תוכחת אתונו „אם רע בעיניך אשובה לי" הוא עונה: לא כן עתה גם אם רבי הסופרים וגדולי הפרפוסרים וחכמי המדינות גועדים ומוחאים בעלילת הדם, גם כהני הדתות מכריזים בקול, כי עלילה נמבזה היא, ואין ליהודים צרך בכל דם, גם אז אין הבלעמים נחתים מפני כל הקולות, ומוסיפים לחטט בגל האשפה הזה לנבל את כבוד ישראל...

ועתה מה נפלא הי' הדבר אלו היינו קוראים בעתונים לאמר: ביום פלני לחדש פלני עלה שמקב על הבמה לדרש בגנותם של היהודים, אך למרות רצונו דבר טוב עליהם והרבה לספר בשבחם...

וכשהיו האנטישמיים אומרים לקורעו כדג הי' עונה להם: „רבותי, יותר משאתם שונאים אותם אני שונאם, מי יתנם בידי והייתי מכלה אותם כרגע, אבל... לא אוכל לעבר את פי ד'... את הדברים אשר שם בפי אותו אדבר"...

מה אתם אומרים, אחים, אלו הייתם שומעים כדבר הזה?

האם לא הייתם קוראים גם אתם את הקריאה הזאת: זכרו נא, מה יעץ בלק.. ומה ענה בלעם!..

אבל, לדאבוננו הגדול, אין אנחנו שומעים כי אם את חרפתנו, אין דורנו כדאי כדור המדבר, ואין שם רסן ומתג בפי קמינו לבלם את פיהם לבל ישטינונו, והרי הם פוערים פיהם לבלי חק..

ואולי אלה המדברים עלינו טובות, גם אלה אין לכם כפיהם, ורק רסן וחכה נתנו בפיהם להפך את הקללה לברכה...

או אולי הבלעמים אשר בימינו אינם כדאים להעשות נס גדול כזה על ידם, אין פיהם ראוי גם לשים בו מתג ורסן...

ידברו להם כנפשם שבעם, וכל דבריהם יהיו לאפס, ועצתם. להשבית חלילה. ישראל מגוי, לא תקום, ולב הממשלה יהי' טוב לישראל, ושמה עליהם עין לטובה להחיותם ולהרחיב זכיותיהם, וקראו אוהבינו עלינו את הקריאה הזאת: „עם נפלא"! זכר נא מה יועצים עליך הבלקים *)... מה עונים הבלעמים... ומה עולה בסופם... למען דעת צדקות השם.

* כנודע שהמפלנות עושים בלאק.

אספת היצרים.

(סוף מגליון לד)

אחרי מיטא ומתן ווכוחים של שאר היצרים אשר הוו דעתם גם הם ויספרו מכל עלילות מצעדי הגברים מהיטבותיהם החליטו את ההחלטות האלה:

א) בשום לב את מעשי הרבנים המיסדים ישיבות ומרבים תלמידים חרדים, דרוש להשניא אותם על ההמון, על העשידים ועל הבינונים, לתת אותם בעיניהם לבטלנים מאחרי התנור והכירים, וביותר ישתדלו היצרים להבזות את תלמידי הישיבות בעיני הבנות והעלמות, לחבב עליהן עשרה קבין תפלות של הצעירים הפריצים מקב אחד של פריצות בעלי התורה, ויביא הדור חזה גם את החרדים לידי סלסול בשערם, קצוץ בפאות ומריטה בזקנם, עד ביאם להקל גם בדברים החמורים הידועים.

ב) כדי להסיר את לב העם מאחרי התורה והיראה דרוש להשתדל: 1) להפיל אימת הדלות והעניות על האבות והאמהות, לדאג לתכלית בניהם שיהיו מלומדים, סוחרים ובקיאים בהויות העולם, וימהרו להוציאם מן החדרים בטרם ידעו בין ימינם לשמאלם, 2) לחבב על האמהות את המונדיר של הגמנזיום, ולפחות את התלבשת הפרוצה ואת הלמוד העברי מתוך מתדות וספרים חיצונים שאין בהם לא תורה ולא יראה, ומפי מורים ההולכים לרוח הזמן... 3) להטריד את בעלי העסקים ולהשכיחם כל עקר עניני חנוך בניהם ובנותיהם עד שיהי' דבר גדול זה טפל בעיניהם, מבלי אשר ימצאו לנחוץ גם לקבע עת ושעה אחת להתבונן על דרכי חנוך בניהם ולראות את הנולד...

ג) כדי להפריע את מחשבות הרבנים הקוראים אספות לחזוק הדת וקיומה דרוש: 1) לזרע שנאה ומשטמה ביניהם, שיהא האחד פוסל מה שהשני מכשיר, וזה סותר מה שרעהו בונה, וכל אחד יהא נכוה מחופתו וכבודו של חבירו, ויבקש עלילה להתכבד בקלונו, 2) להקשיח את לב

הנשבה בין הגוים.

(ספור).

בן יקיר אף נעים ויפה להוריו, תלמיד חכם חרוץ ומקשיב למוריו הי' הנער אפרים. עוד משחר טל ילדותו הכירו בו כשרונות נפלאים וכל יודעיו נבאו לו עתידות טובים. שנה שנה הי' עובר מחדר אחד למשנהו, ממלמד אחד למלמד אחר, כי את כל למודיו בלע וספג אל תוכו ויעל על נרם המעלות מיום ליום. לא לחנם שמחו עליו מוריו, כי לא לבד שהי' מתמכר ומשתקע בכל חושיו אל גרסתו; לא לבד שפעל ועשה בעצמו — הי' גם גורם טובה רבה ומכניס חשק רב ללמודים בלבות כל חבריו; אפס חבריו לא שמחו בו כלל, יען בכל פעם מדי העמידו את שאלת החפש על הפרק הי' אפרים מכריע את הכף של העבודה והלמודים, בהשתדלו לרכש לו דעות בין חבריו, ובין כך בטל הדרור ביומא דפגרא. מובן כי הדבר הזה הי' לצנינים בצדיהם של התלמידים המתרשלים והמתרפים במלאכתם. בשעה שהמורה נתן אות הפסקה מהלמודים, בשעה שכל התלמידים ידודון ידודון לצאת מתוך עומק למודם ומן „החדר תבא סופה", אז יושב לו אפרים על הזוית היוצא מן הכותל ומספר לחבריו אגדות חז"ל, אשר הוא שומע בביהמ"ד בין מנחה למעריב. יש אשר השביע את אמו תמרורים, הדאיב ויכאיב את לבה עד לידי דמעות, אולם לא מרע לב והשתובבות עשה זאת, לא מפני שזלזל בכבודה, אלא הכל בשביל הלמודים, כשאחר לישן ואמו לא העירתהו משנתו, אז הקים שאון בבית, נזף, גער, בעט, רצין ולא חמל. כשהעירוהו מוריו על המדה המגונה הזאת ועל חטא שהוא חוטא בזלזול הורים הי' עונה, כשראשו מורד ארצה ועיניו נעוצות ברצפה: אמנם, מוקיר ומכבד הנני את אמא, רחים ומחבבה מאד, אולם את הלמודים אני מוקיר יותר, מדוע לא תעירני משנתי? מוחל אני לה במחילה גמורה את „רחמנותה" עלי, רחם תרחמני בנוגע לענינים אחרים, לתת לי אכלי בעתו להלבישני :להספיק לי צרכי, אך לא ללמדני ולהרגילני ל„מעט שנות, ומעט חבוק ידים לשכב".

במלאת לו עשר שנים הי' כבר לתלמיד גמרא בחדרו של ר' עזריאל הדין. ר' עזריאל הי' חשוך בנים ומטבעו לא אהב ילדים, מעולם לא הי' משבח אותם, וכל מפעל טוב, כל הנהגה טובה וישרה לא זכו בעיניו, בכל זאת הי' מתפלא על אפרים, כי כך הי' אומר: כלום יש גבול וקצב לתהלותיו? הראיתם מימיכם תלמיד שיושב על גרסתו מבלתי הסב את עיניו מן הספר ולבלי הסיח דעתו לרגע קל, כל מה שהוא לומד כמונח בקופסא דמי. יש אשר אני נוקב במחט בדפי הגמרא והוא יודע בדיוק את המלות המנוקבות אשר בהדפים האחרונים. אל תשלוט בו „עין הרע", אם רק ידריכוהו על דרכי התלמוד, מובטחני בו כי יהי' לגאון ולתפארת בישראל.

באמת, לו לא פגש מעצורים על דרכי למודו, כי אז נתקימה נבואתו של ר' עזריאל, אפס בעטיו של דודו הוצא הבן יקיר אפרים מהחדרו של עזריאל, הוצא מדפי הגמרא שהיו חביבים עליו מאד, ובעל כרחו הביאוהו הוריו לעולם אחר ללמודים אחרים והוא התחיל לחיות חיים אחרים לגמרי, חיים של הלויץ עצמות חיים שאין בהם יראת שמים ויראת חטא, חיים של בושה וכלמה להוריו ולמוריו הקודמים.

באחד מימי החרף בא אל בית אבותיו דודו אחי אביו. הוא תהה על קנקנו, בחנהו בלמודיו, ולאות הפקת רצון נתן לו מנחה אורלוגין של כסף, דודו זה פתח את הוריו, השיא אותם בדברים, כי צריך לדאוג על תכליתו. המטרה, המטרה! „מה יתנו לו הלמודים העברים? המבלי אין רבנים בישראל תוסיפו עליהם? לא כימים הראשונים — האחרונים, הדל דנן שמים, פסק המן, אפס דבש מסלע

העשירים ולהאטים אזניהם שלא ישמעו ולא יאבו לשמע כלל מה שהרבנים מציעים, וביותר לתמך בכספם כל ענין דתיי ותורניי, וגם בראותם, כי בניהם ובנותיהם מאבדים את עשרם בענין רע, בכל מיני לוקסוס, ובכל דבר בטלה ותפלות, לא יתנם לבם לפתח את ידיהם ליסד מוסדות של תורה ויראה, לאגד אגודות ולהרים קרן הרבנים והחרדים על דבר ד'.

ד) להנצל מעצת העורכים והסופרים החרדים האומרים להפיח במאמריהם רוח דעת ויראה בלבות הגדולים עם הקטנים ישתדלו היצרים: 1) להקטין ערכם בעיני ההמון והקוראים, שתהא עינם צרה בממונם להוציא על עתונים וספרים ממין זה, 2) לתת גם בלב המורים והמלמדים עצה ומזמה לסכל את עצת העורכים והסופרים הנלהבים, בלענם לכל הכתוב ברוח טהרה, וגדולה לצנות אחת של אחד המתלוצצים לדחות מאה תוכחות של מוכיחים סופרים.

ה) החלטה כללית, לפעל במריץ, לבלתי הסוג אחור. לסכסך איש ברעהו, לחלק את הארץ לגלילות ואת האנשים למפלגות, לאדם גדול דרוש יצר גדול, למי שעולה יותר במעלות הטהרה והקדושה — דרוש להניח אבני נגף וצורי מכשול להכשילו ולערבב דעתו, לדבר לכל אדם בלשונו, לבר כרוחו ולאשה כלבבה והי' מעשה היצרים הרעים שלם.

חברי האספה קבלו את כל ההחלטות פה אחד במחיאת כפים ובתרועת הידד, ובלב מלא תקוה ובטחון, כי עוד ימים רבים ישלטו בארץ: תלמידי הישיבות לא יעצרו כח להכריעם. כל מעשי הרבנים ישארו בלי תוצאות, וגם עורכי העתונים ייגעו לריק. וישקו היצרים איש לרעהו וילחצו ידיהם בחבה יתרה ומהרו ויפרדו איש לדרכו ואיש לעירו ולמקומו.

וישמן מחלמיש צור, עכשו צריך כל אדם להכין לו מטרה בחיים, להכין כלי נשק ללהם מלחמת הקיום". בדברי פתוי כאלה וכאלה לקח את לב הוריו ויפתו. ובכן שכרו בשבילו מורה להכינו לבית הספר המחוזי, מאז נעשו למודיו הגלונים קבע והלמודים העברים — עראי. ר׳ עזריאל הי׳ בא אל ביתו שעה ליום ללמד אתו דף גמרא, וכל הימים הי׳ מבלה בלמודיו הנכרים, הלא עתיד הוא לעמד למבחן ואם יתקבל לבית הספר, הבטיחו דודו להלבישהו בגדי שרד ולתת לו עט זהב! לאט לאט התרגל והתהנך אל עולמו החדש, ימי הבחינות באו, והוא עמד בנסיונו ובשעה טובה ומוצלחת נתקבל בבית הספר המחוזי לשמחת לב הוריו ולמגינת לב ר׳ עזריאל, ישהזה בו עתידות טובים, שעל ידי הספחו לביה"ס המחוזי פטרוהו הוריו מההוראה התלמודית לגמרי.

הלמודים בביה"ס החלו, אפרים יושב על הספסל היפה, עיניו משוטטות בחללו של הבית, בכפתוריהם של המורים ובמבטן של המורות, הוא מרגיש את האטמוספרא הזרה המחנקת אותו. הלמודים מתחלפים, שעה שעור, צלצול פעמון, הפסקות, במגרש בית הספר מרקדים ומקפצים כצבאים וכאילות השדה. הוא חש ריקניות איומה בלבו, תהו ובהו במהו ואפלה מנדחת בכל יצורי גוו. לאביו ולאמו לא גלה את אי־שביעת רצונו מהלמודים החדשים, אך מיום ליום הכירו בו, כי הוא מתיחס אל למודיו החולונים בשויון נפש גמור, יש אשר יאחר את למודו ולא יקים שאון בבית, ובשובו לביתו הי׳ יושב על ספריו סר וזעף. המה חשבו, כי הוא מצטער על הכתיבה בשבת, לכן שחדו בכסף את המורים והמפקחים כי לא יכריחוהו לידי כך, וגם הוא הי׳ מוצא אמתלאות וטצדקאות כדי להפטר מכתיבה, הי׳ כורך מטלית על האצבע ואומר: „ידי כואבת" ועוד כאלה.

באחד הימים נגש אברים אל אביו לאמר: אבא! במטו נך לקחת לי את ר׳ עזריאל ללמד גמרא כאשר למדתי בתחלה".

„כיצד? בני!" — שאלהו אביו בתמהון — „הלא מרובים המה למודיך, לא תספיק להכין השעורים".

„הבל וריק הם הלמודים, רק אעיף עיני בהם והם כבר סדורים במוחי ושנורים בפי, הא לך קלפת השום בעד כל הלמודים, כללי הדקדוק, הסתורי׳, דרכי החשבון, מה המה לעמת הויות דאביי ורבא „מיפך והזמה", „תגרי לוד"?

„מכיון דהכי היא הריני ציית לך, אפס להוי ידוע לך, כי אם לא יעלה נסיונך יפה לשלהי שנת הלמודים, אתה עתיד לתת דין וחשבון לפני, ולא עלי תלונתך".

ככה עברה עליו שנת הלמודים הראשונה בבית הספר. בימי החפש, ימי הקיץ של תקופת תמוז הארוכים הלך שולל, במקום שכל חבריו בביה"ס טילו בגנים ובפרדסים, זה נסע לקיטנה (נאות דשא) וזה עסק בציד דגים על שפת הנהר לא מצא אפרים כל תכן בחייו.

מדי טילו בחוצות, מדי עברו ברחובות העיר על ידי אותם הבתים, החדרים ששם מצאו לו הנאה מרבה, מרבי תורתנו, קדחה בו אש עזה וישב הביתה בלב קרוע ומרתה.

„למה הרעותם לי" — קרא אל הוריו — „להוציאני מן החדר? למה זה שלחתוני ללמד בסביבה זרה? למה גרשתוני מהסתפח בנחלת ד׳צבאות? המעט לי את אשר סבלתי,ועוניתי במשך שנת הלמודים עלי לשבת עתה כל היום ולהטיה את ראשי בקיר? מה אעשה כל היום? אפשר לצאת מדעת, קוצים וברקנים יעלו במחי!"

„שוטה, מה תצעק! אחרי „טרחה־אתנח", עליך להחליף כח ולתת למחך מנוחה, לקלט בו למודים חדשים".

„אין נפשי אל מנוחה כזאת! — קורא הוא בקול — „האדמה לבני הנכר המבלים את ימיהם בציד דגים בטיולים בנהר, בגנבת סלק וגזר מגנות זרים, באכילת בסר המקלקל ומשחית את האצטומכא? חיי־מנוחה כאלה לא לנו הוא! מנוחתי היא הגמרא, בה אתענג ואנפיש מעמל הלמודים הזרים לרוחי".

„אל באפך בני", — ענהו אביו, — סעה לך אל אבא־זקנך הכפרה, שם תבלה את ימי חפשך והרוחך".

„לא אחפין בדרור, טוב להיות חפשי יום או יומים, שבוע–שבועים ולא לרביעית שנה, דרור כזה הוא „מר־דרור" חפשה מרה!"

להשקיט במקצת את רוח הבן הסוער לקח אותו אביו ויובילהו אל הכפר אל בית אביו הזקן. חשב אביו כי מחזות הכפר ויושביהם ינסך רוח חפש על הנער ויקח את לבו, אך הנער שפך את כל לבו לפני אבי אביו הזקן ויתחנן לו לפדות אותו מבית הספר המחוזי, מהחברים הנכרים וזרים לו ולתתו להדר תלמידי לישקד בתורת השם. בעזרת הסבא נפדה הנער מבית שביו ויסע אל אחת הישיבות ויקן לו שם גדול בתלמוד ובהוראה.

יוסף הלוי נאלבערג. האליי (פ. מינסק).

נדבות אחים

ליאזנע: אברהם ליב קוזניצאוו, יודא לעוויט, נתים פערצאוו, ישראל אבא אמוסין, שמשון מאיר מאלקין, כאו"א 5 ק"פ; ע"י ר׳ אברהם זלמן ווידרעוויין נאסף 50 ק"פ.

קאנאווינא: מר חיים שמעון ראשקין למלאת לו י"ג שנה כ"ה סיון העבר 90 ק"פ. יתברך במז"ט.

----0000----

Рсд.-Изд. М. Розенблюмъ.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

Контора I: Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред. Гороховая, 48.

Тнпографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48.

שנה ב״ה שניה

הָאָח

№ 37

יום ג׳ פ׳ פנחס י״ז תמוז תער״ב

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תחי׳ לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משו״ח: לשנה שני רו״כ. לחצי שנה רו״כ אחד, לרבע שנה חצי רו״כ, לחדש עשרים ק׳. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

הרינו מברכים את אחותנו שרה ואת אישה ישראל שמואל גערבט במז״ט ליום העשות בנם יחיאל יחי׳ לבר מצוה. יה״ר ויהי׳ בן חביב להם ויהידי כשר וטיב שיראו בו נחת וענג.

יוסף הלוי גאלדבערג ויחיאל חי״ם הארדאב.

שְׁלֹשֶׁת הַשָּׁבוּעוֹת.

וְהִנָּם עוֹד פַּעַם, הָאוֹרְחִים הַחֲבִיבִים...
וְאֶת לְבָבִי הַנִּרְעָשׁ, שׁוּב הֵם מַעֲצִיבִים;
אוֹרְחִים לֹא קְרוּאִים, וּבְכָל זֹאת הֵם בָּאִים
בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, וּפְנֵיהֶם מַה רָעִים!

וּבְיָדָם מַה נּוֹשְׂאִים — הוֹי פַּחַד וּזְוָעָה! —
זִכְרוֹנוֹת מַה נּוּגִים, כָּל עָמָל וּתְלָאָה!
וּמִי קָרָא לָהֶם, וּמַה בָּאוּ הֲלוֹם?
הַאֵין דַּי בְּצָרוֹתַי הַבָּאוֹת יוֹם יוֹם?

נִרְדָּף הִנְנִי, מֻכֶּה נָגוּעַ,
סְחִי בְּפִי קָמַי, לִשְׁמְצָה פָּרוּעַ.
וּבָאִים עוֹד אֵלֶּה, זִכְרוֹנוֹת עַתִּיקִים
וּכְאֶבֶן מַעֲמָסָה עַל לְבָבִי מְעִיקִים...

שְׁלֹשָׁה שָׁבוּעוֹת? הֲרַק שְׁלֹשָׁה הֵנָּמוֹ.
שְׁלֹשָׁה בִּלְבָד וְיוֹתֵר אֵין כָּמוֹ?
הֲלֹא כְּשֵׁשֶׁת אֲלָפִים, כְּבָר שָׁבוּעוֹת עָבְרוּ
בָּם דְּמָעוֹת מֵעֵינַי כְּנַחַל נִגָּרוּ.

זֶה שָׁנִים אַלְפַּיִם בּוֹכֶה אָנֹכִי,
כְּבָר נָמֵס לְבָבִי, יָבֵשׁ גַּם מֹחִי;
וְאִם גַּם יַמִּים עֵינַי, כְּבָר יָבְשׁוּ חָרְבוּ,
וּמָה אָבִים הַשְּׁלֹשָׁה? וְלָבֹא מַה שָּׁבוּ?

וּבוֹכֶה אָנֹכִי.. אַךְ לֹא עוֹד בִּדְמָעוֹת,
כִּי אִם בְּדָמִי, בְּדָם יִז מִלְּבָבִי,
כִּי רַבּוֹת מְאֹד הֵן הַצָּרוֹת הָרָעוֹת
כִּי שָׁלַח מִמָּרוֹם יוֹצְרִי וְאָבִי...

מֵעַל שֻׁלְחָנוֹ, מִיּוֹם, הָהּ, גָּלִיתִי,
גַּם רֶגַע אֶחָד, טוֹב לֹא רָאִיתִי;
כָּל יָחֵף, כָּל נָבָל בִּשְׁאָט יְחָרְפֵנִי,
כָּל רֶגֶל, כָּל עָקֵב בְּבוּז תִּרְמְסֵנִי

וְגַם בְּדָמִי לוֹ נוֹתַר כִּי אִם מְלֹא כַף אַחַת
כָּהּ, כָּל תִּקְוָתִי, כִּי לֹא אָמוּת לַשַּׁחַת.
וּבָאִים, הוֹי שֶׁבֶר, הַשְּׁבוּעוֹת הַשְּׁלֹשָׁה
כִּמְרִי זִכְרוֹנוֹתָם לָמוֹץ גַּם אוֹתָהּ

אַל נָא, נִזְעָפִים, אַל בִּי תָּאִיצוּ,
אִם נִרְדָּם יְגוֹנִי, אַל אוֹתוֹ תָּקִיצוּ;
אַל נָא תָעִירוּ, כִּי אָשִׂיחָה אֶהֱמָיָה,
כִּי בְדְמָעוֹת וּבְדָמִי כְּבָר כּוֹסִי רְוָיָה...

כְּבָר כּוֹסִי רְוָיָה, כְּבָר מָלֵא הַנּוֹד
דְּמָעוֹת מַה מָּרוֹת עַל כָּל שֶׁבֶר וָשׁוֹד;
וְלֹא רַק בִּיהוּדָה, וְלִפְנֵי שָׁנִים אֲלָפִים,
כִּי אִם בְּיָמֵינוּ, וְתַחַת כָּל הַשָּׁמָיִם...

מִסִּפּוּרֵי חוֹבְשֵׁי בֵית הַמִּדְרָשׁ.

(המשך מגליון 35)

וְשָׁב הוּא ר׳ שְׁמוּאֵל אַחֲרֵי שְׁתֵּי שָׁעוֹת וְהוּא כֻּלּוֹ לָבָן מִלִּבְנַת הַשֶּׁלֶג וְהַכְּפוֹר אֲשֶׁר כִּסּוּהוּ מֵרֹאשׁוֹ וְעַד רַגְלָיו, מְנַעֵר הוּא אֶת הַשֶּׁלֶג, פּוֹשֵׁט אֶת כְּתֵּי יָדָיו הָעֲשׂוּיוֹת מֵעוֹר כְּבָשִׂים וּמְשִׂימָן בֵּין

הַקִּיר וְהַתַּנּוּר, וְדוֹמֵם וּמַחֲרִישׁ, כְּאִלּוּ אֵינוֹ רוֹצֶה לְהַפְסִיק אֶת הַלּוֹמְדִים מִלִּמּוּדָם; אֲבָל הֵם כִּרְאוֹתָם אוֹתוֹ, כְּמוֹ כֹּחַ נֶעְלָם מוֹשֵׁךְ אוֹתָם אֶל הַתַּנּוּר לְהִתְחַמֵּם מְעַט, לָתֵת מָנוֹחַ רֶגַע לְהַמֹּחַ הַמִּתְיַגֵּעַ בְּעִיּוּן הַלִּמּוּד, וּמִתּוֹךְ כָּךְ בָּאִים הֵם בִּדְבָרִים עִם ר׳ שְׁמוּאֵל וְתוֹבְעִים אוֹתוֹ לְהַמְשִׁיךְ אֶת סִפּוּרוֹ, וְאַחֲרֵי קְצָת סַרְבָנוּת מַתְחִיל שׁוּב סִפּוּרוֹ:

„כְּעֶשְׂרִים יְלָדִים הָיִינוּ אָז, וְרַק אֶחָד מִמֶּנּוּ הָיָ׳ כְּבֶן שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה, וְהוּא הָיָ׳ הַיּוֹצֵא וְהַבָּא לְפָנֵינוּ, הוּא הוֹרָה אוֹתָנוּ לְהִתְחַזֵּק וְלַעֲמֹד בְּכָל נִסָּיוֹן שֶׁבָּעוֹלָם וּלְבִלְתִּי עֲזֹב, חָלִילָה, אֶת הָאֱמוּנָה וְהַתּוֹרָה, רַבּוֹת עָמְלוּ בָנוּ הַפְּקִידִים וְהַשּׁוֹטְרִים מִבְּנֵי הַנֵּכָר אֲשֶׁר שָׂמוּ עָלֵינוּ אַלּוּפִים לְרָאשֵׁינוּ לְהַעֲבִירֵנוּ עַל דַּת יְהוּדִית, אֲבָל לַשָּׁוְא הָיָ׳ כָּל עֲמָלָם.

המעשר.

(המשך מגליון ל״ח)

והכסף בא אל שמעון ויעל יותר משתי מאות אלפים שקל וייבנר לו מעון נחמד ורחב ידים לשבת בו ויפארהו בכל פאר והוד כאחד השרים, ויקן לו ולאחותו גיטל בגדים הדישים ונאים.

אין קצה להכבוד ויקר אשר השתדל למצא על ידי מפעליו הטובים, עשה צדקה וטוב בכל עת ופתח את ידו לעניי עירו. בעלותו לתורה נדב חמש מאות שקל כסף על בית החולים ובזמן לא כביר פזר נתן על מוסדות שונים איזה אלפים שקל כסף. גם אמנם הצליח במסחרו, כי קנה שטרות-המדינה בעת ירד מחירם וימכרם בעלותם עשר מעלות למעלה, עד כי אם הי׳ אומר לתת את המעשר מן הריוח הי׳ עליו לתת לעניים עשרת אלפים כסף; אך הוא לא יכל למשל ברוחו ולתת סך רב כזה לאנשים לא עמלו בו. לשוא שפכה גיטל שיחה בחיק אחי׳ כי יתמך את מרדכי, כי שומע לא הי׳ לה למגנת לבה ויהי כלא יודע.

אולם שמעון לא מצא בעשרו את כל חפץ לבבו, מצבו השפל אשר גדל בו עד עתה הי׳ לו לפוקה ולמכשול לב. שפל הי׳ בעיני אנשי העיר וכן הי׳ בעיניו, ומה בצע בעשרו אם נבזה הוא נקלה כאחד הריקים? מה יסכן לו כל עמלו שיעמל תחת השמש אם לא נפלו לו חבלים בנעימים? אם תהת היות מבני עלי׳ יעמד על עמדו בשייט?

אוהב כסף לא ישבע כסף ואוצר חמודות ושעשועים לא לעולם המה כי גז חיש ואיננו, ואם לא נכבד הוא בעם ולא נחשב לאיש מורם מאחיו מה יתרון לו בעשרו והמודותיו? מאושר הוא! ומה יסכן לו אשרו אם אין לו תקוה להגביה מצבו מסתר המדרגה? כי ברב עשרו והצלחתו לא הורם קרנו ובכל פעלו בעד יתומים ואלמנות לא קנה לו שם בלב בני הדור ההולך והבא, ומה קצו כי יאריך נפשו? לכן אך דרך אחת היתה לפניו ואותה בחר, כי עשה משתה גדול למגדול ועד קטן להראות יקר תפארת גדולותו לעיני העם, וישלח לקרא לכל נכבדי העיר אל המשתה, גם הנופלים ממנו קרא, לבל יאמרו כי יעדה עדי נוכה.

והשמחה היתה גדולה כשמחת בית השואבה. אנשים שונים התענגו על רוב שיחם, זה יספר וזה יבקר, ויתהללו ויתהוללו וישתוללו על כוסות מלאות יין, איש איש הטביע דאגתו באשישי ענבים, וזיקי שמחה וגילה התנוצצו מכל פנים, האחד ספר חדשות והשני הורה דעה ויחדו דברו על דברת ההפטרה, החזן, הרב, עניני העדה, פרס, רומעניען. ויהללו את שם השר מאנטעפיורי, ההכם קרעמי׳; ספורי מעשיות נולדו לרגעים וחידות חדות ושנונות הביעו הרעים האהובים האלה ויבטו דברים יגעים ולהג הרבה, השלחנות היו מלאים ממתקים ומעדנות והקרואים שמחים וטובי לב.

בתוך הקרואים ישב איש אחד אשר הרחיב פיו לדבר עתק על איש נבזה אשר ברוב עשרו חפץ לעשות לו יטם

באחד הימים אחרי אשר נסו להאכילנו על כרחנו חזיר ובשר נבלה ולא עלתה בידם, נטלו מלפנינו גם את הלחם, ולא אכלנו אותו היום גם פת חרבה, רעבים היינו מאד, כי גם לפני היום הזה לא אכלנו לחם לשבע, אבל סבלנו את הרעב בגבורת לב נוראה; ויהי בערב, והנה שלחן נערך לפנינו ולחם נתן לנו עם דגים מלוחים. אחרי הצום הגדול אכלנו את הלחם ואת הדגים עם כל המלח אשר עליהם ובקרבם בתאבון ובתאות נפש, עד כי רבים ממנו צמאו למים, אך, אהה, מים חשכו מאתנו. כי אם צוו עלינו ללכת אל בית המרחץ. הובאנו שמה, והחם בער שם כאש, ויוסף להבעיר את מעינו ויצת אש יוקדת בלבנו, ומים קרים אין. ויהי כי התחננו אל שוטרינו לתת לנו מים, דרשו במחירם את הכפירה. „חלילה!“ רמז לנו הנער הגדול ההוא,

באחד הגדולים אשר בארץ המה ושם בשמים קנו ויגביה לשבת במרום, והנה עד ארגיעה – ירד מסלם ההצלחה ומשנה חרפה ושברון שברו לבו, ואיש נכבד ונשוא פנים נשא על זה גם הוא מדברותיו ויאמר: זה הוא משוש דרכי, כי פרי שלומים הי׳ לו לכל יגבה לבו, גבר יהיר הרודף כבוד בדרך קלון לא ישיגנו!

ויערף כמטר לקחו על כל היושבים על הליכותיהם ועלילותיהם, ובאמרים נמרצים נתן לקח טוב לכל המתנאים בהון ועשר, הבוטחים על מים לא נאמנו אלה לאמר: העשר גלגל החוזר הוא, והוא כאין וכאפס, יבושו כל הבוטחים בו, לא בזאת יתהלל המתהלל כי אם בנדבת לב, והמפזר כסף רב ללא יועיל לא יקרא נדיב! – כן דבר נגידים ויתיה דעת מבלי שים על לב, כי בעל המשתה גם הוא אחד מאלה, אבל פני שמעון לבשו חכלילות, ואף כי הסתיר הרפתו וישם לו סתר פנים, נגלתה לעין כל מבוכתו; ויקלל את יומו, כי יאטר הגביר עליו פיהו ואל יראה חרפה בזאת בעיניו, ולא הוסיף לעשות משתה עוד.

בין כה והזמן הרבה פצעים במרדכי וידיח עליו רעה גדולה, הורידהו שאול הצרות ויפל פלאים... וילך אל אחיו שמעון ויפל לרגליו בבכה ויתחנן לו כי יחלצהו מעמק המבוכה ויחזק ידים רפות וברכים כושלות. אך אהה, אבד נצחו ותוחלתו נכזבה, כי האטים שמעון אזניו ואיננו שומע.

הה, מה נורא ואיום המחסור הנהו בהרחיבו פיו לבלע ולהשחית איש תמים, ישימהו למטרה לבני אשפתו לפלח

ומדבריו לא סרנו ימין ושמאל, רואים אנחנו מרחוק מים קרים נוזלים, נפשנו אומרת לצאת, רק קידה אחת, כריעה אחת לפני.. והנך מכבה את התבערה הגדולה אשר בלבבך.. אך לא. „לא תשתחוו!“ קורא אחינו הגדול, ואת החמש זכרנו עוד כלנו. ברגעים ההם התיצב לפנינו כמו חי הר האלקים, וכמו שומעות אזנינו את קול אלקים חיים מדבר מתוך האש אשר בלבבנו: „אנכי ד׳ אלקיך!“ ונופלים אנחנו על פנינו, מתעלפים ומוסרים נפשותינו אליו... והנה מים קרים. קרים מאד נתזים בנו... והננו מוצאים החוצה.. ונפשנו שבה אלינו“.

מפסיק הזקן, ובמתינות מוציא הוא את הקופסא של טבק העשוי מקלפת עץ ושואף מלא נחיריו, וחוזר ומכניסה אל חיקו ואומר: „הה ילדים? סבורים אתם שאתם סובלים צער

כבדו ולאט לאט ישהיתהו וידכאהו כעפר לדוש, המחסור צועד בצעדי און כאיש מגן, וישח אדם וישפל איש, מהין ושדפון בימינו וירקון בשמאלו; על כן אנוש אנוש ישפיל גאותו, וכצולל במים אדירים אשר יאחז גם בראש שבלת להציל נפשו מרדת שאולה, כן הצולל בים הרעב יסיר מסוה החרפה מעל פניו ולא יבוש לדבר תחנונים גם לשפל ממנו, תקוה פורחת לו למשיבת נפש וששון ושמחה ישיגוהו אם נפשו לו לשלל.

„לא אתה הראשון וגם לא אחרון תהי׳“ – ענה שמעון – „יצעקו הנושים ואתה לא תשלם אם לא תמצא ידך, ואחרי כן אתן לך אני“.

„אחרי כן תתן לי? כצאת נפשי תרחמני? שמח תשמח כי תראני בא אליך כהולך על הפתחים ואתה תתן לי את הפתיתים אשר תחת שלחנך? לא! כל אשר לי אמכר, כלי הכסף, הכרים והכסתות מערשי אמכר, אלכה אני ואשתי ובני על הפתחים ואליך לא אבא, הסר פניך ממני וד׳ יסיר פניו ממך!“ ויפתח הדלת וילך לו שבע כעש ותמרורים. קר וחום חליפות באו לשמעון בצאת מרדכי מביתו. הרעיון לעשר את רכושו עלה על לבו וידכא לעפר חיתו, כי אף אם סגר רחמיו מאחיו נפשו ידעה לו, כי לא מלא חובת אנוש לאלקיו.

(סוף יבא בע"ה).

גדול בשביל התורה, כשאתם נעורים בלילות ולומדים? לא, חביבים! אינכם יודעים מהו צער, צער זה שלכם ענג הוא, גן-עדן, הנכם יושבים בבית חם, לאור מנורה גדולה, איש אינו נוגע בכם לרעה, הנכם אדונים לעצמכם, לומדים אתם תורה; אבל אנחנו סבלנו צער בשביל התורה, לא בשביל למודה, כי אם בשביל קיומה אך זה היה צער!

(עוד יבא בע"ה).

מכתבי-אחים.

מערכת נכבדה!

היאילו נא להדפיס את ברכתנו לחברנו היקר יחיאל גערכט יחי'.

הרינו מברכים אותך כמז"ט ליום ב' ט' תמוז יום היותך לבר מצוה; יה"ר שאלה עבותות האהבה של הרצועות והתפלין תקשרנה אותך בקשר אמיץ לתורתנו ולכל קדשינו, שתהי' בן חביב לעמנו ולתלמיד מקשיב למוריך לשמחת לב הוריך וחבריך. לאות ברכה אנו שולחים ששה וארבעים ק"פ. אפרים שולמאן, אהרן געלפאנד.

פתרון החידות בגליון ל"ג.

חידה א.

מה טוב ומה נעים,
כי מצאנוך ב„שלשה רגעים"!
משלשה עד עשרה במספרים
בסימן נקבה יסמנו הזכרים.

חידה ב'.

„פטר" רחם, הוא הבכור,
„פרט" הכרם, הוא מעט מזעיר,
„טרף" הכפירים, הוא ליראים שאר, (מזון).

יעקב דוד מינקין, יצחק וויניקאוו, תאטימסק.

פתרו: באריסאוו, ליבערמאן ב. לובלין, תלמידי בית-התלמוד א. ב. ליאדי, תלמידי ר' יוחנן פיניאק, ב. קא-האנאוו, אהרן מתתי' אידעלציק, א. ב. חאלאפאניטש, תלמידי ה' געשוק: שמעון הילמאן, פנחס דוב רובין, משה שמיקלער, יצחק טעוולין, שלמה נעסיק, בנימין ניישטאט, דוד גאלדשטיין, שלמה צבי ביעלינקע, זלמן קאזאדאן, שמואל מעטריק, יעקב פיין, א. נדבו 33 ק"פ.

ווארשאנאק: אליעזר שיפרין, מנדיל יודא קלימאוויצקי, שניאור זלמן הכהן, אלי' משה מאנאסטירסקי, יודא ליב דיסקין, ליב בן ציון קלימאוויצקי.

בדיחה.

מה בין בלעם לפורישקעוויטש?

אלא שבלעם הי' יועץ תחלה ואח"כ נשכר לקלל את ישראל, ופורישקעוויטש מקלל תחלה את היהודים ואח"כ נתמנה ליועץ.

נדבות אחים.

ליאזנא, א"א ליפשיין, ב. דאלהינאוו, אידל שולקין, חיים זעלינג, צבי, יודא מרדכי, דובער, יעקב, יוסף חיים, ליב, ישראל, משה, א. חיים זעלינג יעלפעראוויין, אידל שולקין, ב. צעצערסק, ח"א ריבקין, א. ב.

ביעשענקאוויצי: ר' שלמה לאבקאווסקי בניו לחדר יחי' אורי, זלמן בנימין א' רו"כ.

ריגא: ר' צבי הירש לאשאס למלאות י"ג שנה לבנו יחי' שני רו"כ.

הילד התמים מר עוזיאל פעסין יחי' מקלינצי למלאת לו י"ג שנה ד' תמוז נדב 18 ק"פ.

ר' ירוחם בער ברלין בעד בנו הנולד לו אלכסנדר סענדר יחי' שני רו"כ. ברוכים יהי' למז"ט.

המוסד תומכי-תמימים מבקש מאד מכל הנדיבים שיש להם ספרים: ש"ס, פוסקים ושו"ת, העומדים למכירה או למתנה ללומדים עניים, למכרם בזול, או לתתם במתנה לישיבת תומכי תמימים, וצדקה תהי' להם וחלק וזכות בתלמוד התלמידים אשר ילמדו בהם. ויפנו עפ"י האדריסה הרשומה מטה.

תומכי-תמימים.

מודעה.

מתכבדים אנחנו להודיע, שפתחנו בית מסחר מיי"נ הנעשה בהשגחת הרה"ח המפורסם מהר"א שליט"א שניאורסאהן מקישינוב, אשר היי"נ נעשה בהידור שאין למעלה ממנו, ואדמו"ר מליובאוויטש שליט"א והרה"ג ר' חיים הלוי סאלאווייציק מבריסק שליט"א מפליגים מאד בהידור היי"נ הזה, וכל האדמורי"ם מפולין ליטא רייסין מהדרים אחרי יי"נ זה, והוא ג"כ טוב מאד בטעם וריח והכל טבעי (נא-טורליך) בלי שום תערובות משאר מינים ונמכר הן על הורט הן לאחדים הן בחביתין הן בפלאשין והקונים בטח ישבעו רצון אי"ה, ברגשי כבוד שניאור זלמן שמאטקין, מאיר פרידמאן ווארשא טווערדע 13, תלפון 259,55.

אדרעס למכתבים:

З. Шмоткинъ. М. Фридманъ Варшава. Твердая 13

לטלגרמות:

Шмоткинъ. Твердая 13. Варшава.

שנה ב"ה שניה

האח

№. 38.

יום ג' פ' מטו"מ כ"ד תמוז תער"ב.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נרבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

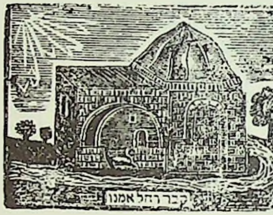

רחל בוכה ומבכה על בני'..

עוד ביום מותה, ראה יעקב אבינו ע"ה, שעתידים בניו לגלות ולעבור דרך בית לחם, ויקבר שם את רחל עקרת ביתו לבקש רחמים עליהם...

ורחל אשה כשרה, ואת רצון בעלה היא עושה ובוכה מר ומשמיעה במרום קולה ותובעת עלבונה...

מזכירה היא את מעשי' הטובים, את אשר בלבבה ובידי' הכניסה צרתה לתוך ביתה, ולא גלתה את סודו של לבן אבי' בהחליפו אותה בלאה אחותה הגדולה...

ליעקב הצדיק, ליעקב אשר עבד בה שבע שנים, ואשר רק בגללה התענה בשדה בחרב ובקרח, ליעקב זה מכניסים לא אותה, והיא מחרישה ומסכימה, בחמלתה על אחותה, רחל זו היא רחמנית ביותר וגם סבלנית לסבל את צערה, אך את צער היהודים, כבר אינם יכולה לסבל, וקרעת היא שמים בקולה, בוכה ומבכה על בני'...

ולאה מה? לאה אינה בוכה? לאה זו אשר מחצית בני ישראל ממעי' יצאו, אשר כל משפחת בית דוד, המלכים והרוזנים, הכהנים והלוים שומרי משמרת המקדש כלם בני' הם. והם הולכים בגולה בשלשלאות של ברזל, ידיהם כפותות לאחוריהם, רגליהם יחפות ומתנגפות בסלעים ובכל אבני נגף עד שפך דם, רעבים הם וצמאים, מכים ופצועים והאויב רודה בם, ולאה מחשה?

ועיני לאה רכות...

הלא זאת היא לאה אשר רכו עיני' מבכי לבל תפל בגורלו של עשו, הלא בכתה הרבה בכי, ויודעת היא לבכות ועתה אינה בוכה?

אמנם כן, לאה אינה בוכה, היא כבר נטלה חלקה בבכי, ושמחה היא בחלקה שלא נפלה בגורלו של עשו, ובני' בני ישראל הם ולא בני עשו ומה לה עוד? ואם גלים הם מארצם, מה בכך? ובלבד שישראל הם...

אבל רחל אשר ראוי' היא מתחלתה ליעקב, ואם בני' כשרים ונאמנים לעמם ולדתם דבר זה מגיע לה במשפט, אך כשהם מצטע־ים ומתענים בידי אויביהם על זה היא מתמרמרה בבכי ובקול ברמה: מה נשתנו בני' מכל אמה ולשון שאינם רואים טובה בחייהם וכל ימיהם כעס ומכאובים?..

לא הרי דמעותי' של לאה כדמעותי' של רחל, זו בוכה ומתאוה להעמיד בנים כשרים מאותו צדיק, וזו אחרי אלף שנים בוכה על גורלם המר

לִלְקוֹת כִּפְלַיִם וְלִגְלוֹת פְּעָמִים וְלִהְיוֹת מִרְמָס לְכָל רֶגֶל וְעָקֵב.

וַאֲנַן מַה נַּעֲנֶה אַבַּתְרַיְיהוּ?

כַּמָּה עָלֵינוּ לִבְכּוֹת?

אֲנַחְנוּ אֲשֶׁר בָּנֵינוּ וּבְנוֹתֵינוּ נְתוּנִים לְעַם אַחֵר, נֶגֶף כִּי הָיָה בָּאָרֶץ, וְהַשְּׁמַד נוֹגֵף וּמַשְׁחִית כָּל צָעִיר וְכָל צְעִירָה, וְאֵין אֲנַחְנוּ בְּטוּחִים שֶׁלֹּא יִהְיוּ הַבָּנִים חָלִילָה, בְּנֵי עֵשָׂו... וּבְעֵת וּבְעוֹנָה הַזֹּאת הִנְּנוּ שְׁרוּיִם בַּגּוֹלָה, גּוֹלִים אֲנַחְנוּ, לֹא רַק מֵאַרְצֵנוּ, כִּי אִם מִכָּל אֶרֶץ וּבְכָל אֶרֶץ, מִכָּל כְּפָר וְעִיר; גּוֹלִים לֹא שְׁתֵּי פְעָמִים בִּלְבָד, כִּי אִם פַּעַם אַחַר פַּעַם, מִפֹּה וּמִשָּׁם.

אֵין הַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר אֶת כָּל מַה שֶּׁהַלֵּב יוֹדֵעַ וּמַרְגִּישׁ, אֲבָל הָעֵינַיִם הֲרֵי הֵן רַשָּׁאוֹת לִדְמֹעַ וּלְהַזִּיל כַּמַּיִם דְּמָעוֹת; וְאָמְנָם דּוֹמְעוֹת הֵן הָעֵינַיִם, אֲשֶׁר כָּל אוֹר וּשְׁבִיב תִּקְוָה לֹא יַגִּיהַּ אֲלֵיהֶן, וְלֹא בְּאֹמֶר וְלֹא בִדְבָרִים, כִּי אִם בְּקוֹל קוֹרֵעַ שָׁמַיִם קוֹרֵא כָל לֵב. אֶת אוֹתָהּ הַקְּרִיאָה הַמָּרָה שֶׁל רָחֵל אִמֵּנוּ, וּמִתְגַּעְגֵּעַ וְנִכְסָף לִשְׁמֹעַ אֶת אוֹתוֹ הַנְּאוּם הַיָּפֶה הַחוֹתֵם „וְשָׁבוּ בָנִים לִגְבוּלָם". יָשׁוּבוּ נָא, בְּיָמֵינוּ לְעֵינֵינוּ, הַבָּנִים, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לִגְבוּל

המעשר.

(סוף מגליון ל"ז)

גיטל אשר פני' נפלו ובשרה כחש משמן, תקפתה עתה חלי' ביתר שאת ויתר עז. ושמעון עשה כל אשר מצאה ידו להצילה מרדת שחת, קרא להרופאים הנבחרים והמה נתנו לו תקוה טובה, ובכל זאת דאג מאד להיי', כי אחות אחת היתה לו ואהובתו האחת בתבל; ולו יניף המות האכזר את חרבו על צוארה הלא הוא כערער בערבה וגם היא במתים נחשב, ומה יתרון לו בעשרו אם לא תשיש עליו אחותו יחידתו? בימים אחדים והנה המחלה הלכה וגברה עלי' ותפל באין אונים על ערש דוי, והרופאים אמרו נואש להיי', ובפעם האחרונה בבא הרופא לראות מצב חלי', והנה אהה! חיי' תלויים לה מנגד וכפשע בינה ובין המות... בשמע שמעון את דברי הרופא ויתחלחל, ויפל שדוד ארצה ויתעלף, וישלח מתנות לבית התפלה כי יאמרו שם תהלים בעד שלומה, ובשתי מאות שקלים נתן לאביונים, הרופא אמר לעשות נתוח להקל מעט מחלי'

יַהֲדוּתָם, לְעַמָּם, לְתוֹרָתָם וְלֶאֱמוּנָתָם וְשָׁבוּ לִגְבוּלָם, אוֹתוֹ הַגְּבוּל אֲשֶׁר גָּבַל לָהֶם מֹשֶׁה מִפִּי הַגְּבוּרָה.

עשרה הרוגי מלכות

תולדותם

עפ"י טובי החכמים והסופרים.

רבי אלעזר בן שמוע הכהן: מתלמידיו של ר"ע האחרונים, רב קרא עליו, טובינו דחכימי, ורבי יוחנן אמר: לבן של ראשונים כפתחו של אולם, אחרונים כפתחו של היכל, ראשונים ר"ע, אחרונים ר"א בן שמוע, ונסמך על ידי רבי יהודה בן בבא, בשעת השמד שגזרו שלא לסמך, סמך אז ר"י בוע בבא את תלמידי ר"ע ונסמך גם הוא ביניהם.

הוא למד תלמידים הרבה, ובישיבתו הי' מספר התלמידים כ"כ רב עד שהי' המקום צר מהכיל אותם, והעיד רבינו הקדוש, שהי' אחד מתלמידיו, לאמר: כשהיינו לומדים תורה אצל ר"א בן שמוע היינו יושבים ששה ששה באמה (שהיינו מתקרבים לשמע מפיו ודוחקים זא"ז. פירש"י) והי' תלמידיו חביבים עליו מאד, כעדותו של רבי, שכשהלך אליו מצא את יוסף הבבלי יושב לפניו והי' חביב לו ביותר עד' זלגו עיניו של ראב"ש דמעות, אמר, אשריכם ת"ח שד"ת חביבים עליכם ביותר, וכן הוא אומר באבות: יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך. ולא את תלמידיו בלבד הי' מחבב ומכבד, כי אם את כל אדם, וגם אשר

ויקח את כלי המלאכה אשר הבעיתו את שמעון מאד, ורותו קורא אליו: „מוסר ההשגחה! חטאת חטאה גדולה, ולא חמלת על אחיך האבד בעניו, ועתה הנה השם לוקח מעל ראשך את אחותך מחמד עיניך".

„אדוני הפרופסר!" — קרא שמעון — „כתר נא זעיר, ברגע שוב אשוב אליך" — ומבלי חכה על תשובתו רץ, אל חדר המשכב, שמה עמד ארגז ברזל, ובידים רועדות לקח שטרות רבים וימנה ויספר עד היותם לסך עשרים אלף שקל, הפרופסר חכה בכליון עינים, ובראותו כי שמעון איננו ממהר לשוב הלך אליו אל חדרו וימצאהו עומד על הארגז ושטרות כסף בידו.

„אדוני לוי" — אמר הפרופסר — „לא אוכל לחכות עוד אם יש לך עניני מסחר נחוצים".

„אמנם נחוצים הענינים האלה! נחוצים יותר מאשר תדמה אך חכה נא עוד רגע, כי אבא" — וישם השטרות בפתת ניר, וינעל את הארגז וילך אל אחותו בפיק ברכים ויאמר: גיטל יקירתי! גולי על השם יהבך והוא יושיעך, עתה יחל הפרופסר לעשות מעשהו — הבורא כל, הממית

לא מבני ישראל המה, וזה אשר יספרו עליו במדריש קה"ר פי"א:

„ר"א בן שמוע הי' מטיל על חוף הים, ראה והנה ספינה מטורפת וברגע טבעה היא וכל אשר בה, רק אחד שהי' יושב על אחד מקרשי הספינה נצול ואלה ליבשה ערום, והי' מטמין א"ע מפני הבושה, ובעת ההיא עלו מבני ישראל לירושלים, ויתחנן האיש אליהם לאמר: מבני עשו אחיכם אני, תנו לי בגד כל שהוא להתכסות בו. ולא השגיחו עליו. וישא האיש את עיניו וירא את ר' אלעזר ביניהם ויגש אליו ויאמר: רואה אני, כי זקן ונכבד אתה באומתך, ומכיר אתה בכבודם של הבריות, זכה נא בי ותן לי כסות לכסות בה את בשרי, פשט רבי אלעזר אחד מהבגדים אשר עליו, הלבישו והביאו לביתו, האכילו והשקה אותו, ונתן לו מאתים דינרין, והרכיבו ארבעה עשר פרסאות וכבוד גדול עשה לו עד שהביאו לביתו. לאחר ימים מת הקיסר ומנו את אותו האיש במקומו, ויהי במלכו ויצו להרג את כל אנשי אותה המדינה אשר לא חששו להלבישו ולכסות מערומיו, ויאמרו לרבי אלעזר, לך ופייס בעדנו אמר להם, הלא יודעים אתם, כלים עושים דבר הגם במדינה זאת? אמרו לו, הנה יש אתנו ארבעת אלפים דינרין, טול אותם ולך פייס בעדנו. נטל אותם ועלה ועמד בשער המלך. אמר להם, אמרו למלך שיהודי אחד עומד בשער והפץ לשאל בשלומו, ויאמר המלך יבא, ויהי בראות אותו המלך התנפל מעל כסאו ויפל לפניו ארצה ויאמר: מה לאדוני פה? ולמה נצטערת לבא הנה? ויען ראב"ש, לבעבור תרחם על המדינה ההיא ותבטל אותה הגזרה. ונתרצה לו המלך ואמר לו: ארבעת אלפים הדנרים נתונים לך תחת המאתים אשר נתת לי, ישלום יהי' לכל המדינה בעבורך, תחת אשר

ומהי' ישלח לך רפואה שלמה ממעון קדשו! ומבשרי אחזה זאת".

„איך תחזה זאת מבשרך? ומי הוא תקע לידך כי אקום מחליי זה?"

„לד' התשועה! מרדכי לא יסבל עוד מחמת הנושה המציק בו, עשרים אלף שקל אשר בידי פה לו למנחה הבינותי".

„השם יברך אותך בכל, אחי אהובי!"

והרופא כאשר הניף ידו אל מקום החלי הצליח בנתחו ותקל מחלתה ממנה, ובעצם היום ההוא הביא שמעון בכבודו ובעצמו עשרים אלף שקל לבית מרדכי אחיו למנחת עולם, ושמש ההצלחה שבה לזרח נס על מרדכי ויחיו מאז חיי אשר ואהבת אחים ישרה, אחרי אשר שבה ניטל לאיתנה ושלמה בן מרדכי ארש לו אשה, ויהי ביום חתונתו ויתאספו האחים והאדות וישמחו איש ברעהו ויזכרו ראשיות וקדמוניות התבוננו „האח!" — אמרה ניטל אל שמעון אחי' — „מי יעצר כח להודות לאדון הפלאות אשר הפליא בחסדו להרים מאשפות אביונים כמונו!"

האכלתני והשקיתני, ובא אל בית גנזי וקח לך שבעים שמלות תחת הכסות אשר נתת לי, ולך לשלום לבני אומתך הנצולים בשבילך".

כל מקום שנזכר במשנה או בברייתא סתם ר' אלעזר, הוא רבי אלעזר בן שמוע.

ונהרג עפ"י המלכות והוא אז בן מאה וחמש שנים.

רבי הוצפית המתורגמן: הוא הי' המתורגמן בסנהדרי יבנה תחת נשיאות רבן גמליאל, ובגזר זרוע כתוב, שהי' ישקול כיונתן בן עוזיאל התלמיד היותר גדול בשמונים התלמידים שהיו לו להלל.

נהרג עפ"י המלכות ולא נתן לקבורה, ואלישע אחר ראה את לשונו דהוה גריר לי' כו' ואמר פה שהפיק מרגליות ילחך עפר? והי' בן מאה ושלשים שנה במותו.

רבי חנני' בן חכינאי: הי' בישיבת „יבנה" מהדנין לפני חכמים, תלמידו המובהק של ר"ע, וזה אשר יסופר עליו: שהלך ללמד באחת הישיבות ושהה שם שתים עשרה שנה, וכשבא לעירו לא ידע את ביתו, כי מאז נשתנו רחובות העיר, הלך וישב על שפת הנהר, שמע שקוראים לנערה אחת „בת חכינאי", אמר, בלי ספק בתי היא, הלך אחרי' ובא לביתו פתאם, וכשראתה אותו אשתו פרחה נשמתה, ואמר לפני הקב"ה: עני' זו זה שכרה? התפלל עלי' וחיתה.

ונהרג עפ"י המלכות והוא אז בן חמש ותשעים שנה.

רבי חנני' בן תרדיון: קבע ישיבה גדולה בעיר סיכני, והי' גבאי צדקה, ואמר ראב"י „לא יתן אדם מעותיו לארנקי של צדקה,, אא"כ ממנה עליו ת"ח כרחב"ת". הוא ראה איך שנהרגו קדושי עליון על שהרביצו תורה ברבים, וכשנהרג ר"ע באה השמועה אליו ולר"י בר אבא, ועמדו וחגרו שקים וקרעו בגדיהם והספידוהו.

אם בעיניך, אחותי, יפלא דבר ההון העתק אשר הנחילנו בוראנו יתברך, הנה בעיני יפלא שבעתים דבר הלב החדש אשר נברא בקרבי, לב בשר ורך, לתת פעם אחת עשרים אלף שקל לאחיו ולהקימו מעפר וטיט היצות".

„גם בעיני יפלא" — הוסיף מרדכי — „כי הגדיל השם חסדו עמנו לקרב לבותינו, תחת אשר רחקו לפני כן באשמתי, אמנם באשמתי, ולולי החדשה הנפלאה אשר נהיתה במצבינו מי יודע עד אן הרחקתי ללכת ברוע לבבי והתנכרותי לאחי ולאחותי היקרים לי עתה כנפשי". ויפל על צואריהם ויבך וגם הם נפלו על צואריו ויבכו וישקו איש את רעהו, והמנגנים החלו לפרט על פי נבליהם וכנורותיהם והקרואים יצאו במחול וימשכו גם את האחים אתם ובקול הידד ותרועת ששון נפלא החרישו את בכי הבוכים על זכרון ראשונים, וימלא כל הבית שמחה וגיל, ואחרי כלות המשתה כשוב כל הקרואים לבתיהם, איש לאחיו ולרעהו ספרו מכל קורות האחים האלה, אשר כל אנשי לב ילמדו מתוכן מוסר השכל וארחות יושר.

וחברו הזקן ממנו ר' יוסי בן קסמא, אמר לו: „חנינא אחי, אי אתה יודע שאומה זו מן השמים המליכוה שהחריבה את ביתו, והרגו את חסידיו, ואני שמעתי עליך שאתה מקהיל קהלות ועוסק בתורה, והשיב לו, מן השמים ירחמו, א"ל, אני אומר לך דברים של טעם ואתה אומר לי מן השמים ירחמו? תמה אני אם לא ישרפו אותך ואת ס"ת באש. ולא היו ימים מועטים שנפטר ר"י בן קסמא והלכו כל גדולי רומי לקברו, ובחזירתם מצאו את רחב"ת שהוא יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברבים וס"ת מונח לו בחיקו, ותפסו אותו ואת ר"א בן פרטא, אך ר"א בן פרטא ניצול ע"י נס, ורחב"ת כשהביאוהו לפני השופט ושאלו, אמאי קא עסקת בתורה השיב לו, כאשר צוני ד' אלקי. מיד גזרו עליו לשרפה (על שהי' הוגה את השם באותיותיו) ועל אשתו להריגה (דלא מיחתה בו) ועל בתו לישב בקובה של זונות, דאר"י פ"א היתה בתו מהלכת לפני גדולי רומי, אמרו, כמה נאית פסיעותי' של ריבה זו, מיד דקדקה בפסיעותי' (לפסע פסיעות נאות) ובשעה שיצאו שלשתם הצדיקו עליהם את הדין.

וכדבר ר"י בן קסמא כן הי', כי כרכוהו בס"ת והקיפוהו בחבלי זמורות והציתו בהן את האור ולקחו ספוגין של צמר ושראים במים והניחו על לבו שלא ימות מהר. אמרה לו בתו: אבא! אראך בכך? אמר לה: אלמלי אני נשרפתי לבדי הי' הדבר קשה לי, עכשו שאני נשרף וס"ת עמי, מי שמבקש עלבונה של ס"ת הוא יבקש עלבוני. א"ל תלמידיו „רבי! מ האתה רואה? א"ל, גולין נשרפין ואותיות פורחות. (א"ל) אף אתה פתח פיך ויכנס בך האש, א"ל, מוטב שיטלנה מי שנתנה ואל אחבל בעצמי, א"ל התליין, רבי, אם אני מרבה בשלהבת ונוטל ספוגין של צמר מעל לבך אתה מביאני לחיי העה"ב? א"ל הן ונשבע לו. — יצאה נשמתו בטהרה וגם התליין קפץ לתוך האור, יצתה ב"ק ואמרה: רחב"ת וקלצטירינו מזומנין לחיי עה"ב:

בתו החכמה המפורסמת „ברורי' היתה אשת ר' מאיר, אחותו של אותה שדקדקה בפסיעותי' אשר גם היא נמצאת כשרה ע"י בדיקתו של ר"מ ונפדית על ידו.

ונשרף רחב"ת ביום כ"ז סיון.

רבי יהודה בן בבא: תלמידי של שמואל הקטן, והי' חסיד גדול, וכל היכי דאמרינן מעשה בחסיד אחד, הוא, אי ר"י בן בבא או ר"י ב"ר אלעי, והפקיר חייו הקדושים לטובת הכלל, שפ"א גזרה המלכות גזרה שכל הסומך יהרג,—ותחומין שסומכין בהן יעקרו, הלך ר"י בן בבא וישב לו בין אישא לשפרעם וסמך את ר"מ ור"י ור"ש ור' יוסי וראב"ש ור' נחמי'. כיון שהכירו אויביהם בהם, א"ל בני רוצו, א"ל, רבי מה תהא עליך? א"ל, הריני

מוטל לפניהם כאבן שאין לה הופכים, אמרו, לא זזו משם עד שנעצו בו ג' מאות לונביאות של ברזל ועשוהו ככברה.

ובקשו להספידו ולומר עליו, „הי חסיד הי עניו" אלא שנטרפה השעה שאין מספידין על הרוגי מלכות.

והי' בן פ' או יותר מתשעים שנה כשנפטר.

רבי יהודה בן דמא: הי' ג"כ מהרוגי מלכות, ונהרג ערב שבועות.

רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול: הי' כה"ג בזמנו של רשב"ג הזקן. ושמואל דקטן נבא בשעת פטירתו לאמר: שמעון וישמעאל לחרבא, וחברוהי לקטלא ושאר עמא לביזא ועקן סגיאין עתידין למיתי על עמא. ונתקימה נבואתו ותפסו אותם להריגה, הי' רשב"ג בוכה ואמר לרבי ישמעאל, מפני מה אנו נהרגים כעובדי ע"ז וכמחללי שבתות וכאוכלי נבלות וטריפות ושקצים ורמשים תהא מיתתנו? אמר לו ר"י „אני אדון לפניך, לפעמים יש לנו לשפט את הדין ולא שפטנו אותו באמת, ולפעמים באו עדי שקר והעידו בפנינו ולא חקרנו ודרשנו היטב. או לפעמים נכנסנו לבית המרחץ או לפעמים נפנינו לאכל ולשתות ובאו באותו הפעם יתומים ואלמנות לתבע פרנסתן ואמר להם השמש שלנו אין השעה פנוי' לנו ונמצא: האלמנה והיתום מעונים". והיו מתחננים לאספקלטור זה אומר הרגני תחלה ואל אראה במיתת חברי וזה אומר כו', א"ל הפילו גורלות ונפל הגורל על רשב"ג, נטל ר"י כ"ג את ראשו של רשב"ג והשיבו בחיקו והי' מגפפו ומחבקו ומנשקו, ואמר לו רבי איך נטמנה לשונך בעפר והאיך נתמלא פיך באבנים ועפר? ולא הספיק לאמר את הדברים עד שנטלו את החרב וחתכו את ראשו. ואת ר"י הפשיטו עור פניו וחנטוהו באפרסמון, יהיו מלכים לובשים בראשם את עור פניו. הוא ר' ישמעאל אשר פ"א בייהכ"פ בבואו להקטיר קטרת לפני ולפנים אמרה לו השכינה: ישמעאל בני ברכני.

(עוד יבא בעה"ה).

פתרון החידה בגליון ל"ג.

סעננא: ר' צדוק שיינין, א. ב. באברויסק: ירמי' ליעווין, א. ב. חיסלאוויץ: יעקב סימקין ויעקב חאזאנאוו, א. חאלוי: אהרן געלפאנד, א.

נדבות אחים.

זוועניגאראדאק: הרה"ג ר' מרדכי ארי' בארמאשענקא 22 ק"פ, הר"ר יעקב נאטקין 10 ק"פ, ר' נחום רעחטער 18 ק"פ, נדבות שונות ע"י הג"ל 3I ק"פ.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום. Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора І. Шнеерсона. Любавичи, Мог. Губ.

Редакція Гороховая 48. Типографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48

שנה שניה

ב"ה

האח

№ 39

יום ג' פ' דברים ב' אב תער"ב

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים. נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תחי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם מש"ח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

מספורי חובשי בית המדרש.

(המשך מגליון ל"ז)

כשאנחנו נדדנו שנה מעינינו הי' זה מתוך אנס גדול, יש שעיניך יוצאות מחוריהן, נופל אתה על פניך, והנך אנוס לעמד, ברזל חד, חודו של הרבה נועצים תחת סנטרך, וכשראשך מורד ארצה מיד ננעץ החוד בבשרך הה? מה אתם אומרים על צביטה כזאת, יפה, מוטעמת, הה? ושמואל זה העומד לפניכם היום טעם דקירות כאלה לא אחת ולא שתים, אבל שמואל נשאר שמואל, לא החליף ולא המיר דתו, חלילה.

הנכם לובשים ציצית, למשל, טליתות רחבות, ציציות ארכות, עשויות חוליות חוליות. ולמה לא? הנקל הוא להתהדר בציציות מהודרות כשאין מוחה בכם, כשאתם יושבים בתוך עמכם ובבית מדרשכם; אבל בכמה עלתה לנו ללבש ציצית פעם אחת בחדש, ולא ללבש כי אם לראותן בלבד לחבקן ולנשקן, כמה דמעות גיל שפך מי שעלתה בידו להטמין ציציותיו ולהתענג עליהן במראה עינים, לפחות.

ויהי במלאת לראובן שלש עשרה שנה (ראובן הי' שם הנער הגדול בנו) ואנחנו לא ידענו דבר עד עצם היום ההוא, ראינו אמנם כי יגון נורא מעיק על לבבו, נכר הי', כי דאגה עמוקה שמה לה קן בלבו, אך מי מאתנו יעיז לשאל אותו דבר, ולא עלה על דעתנו הפעוט, כי יום הבר-מצוה הוא המדכא את רוחו.

הה, יום צרה ומספד מר הי' לנו היום ההוא!

הפקידים הלכו להם, כי יום חגם הי' אז.

ואנחנו ישבנו אל השלחן לאכל סעודת הצהרים, בפתבג הצבא לא התגאל פינו, בשר, מרק, לא אכלנו, אך לחם יבש שרוי במים זה הי' כל אכלנו.

„היודעים אתם"? — ענה ראובן — כי חג הוא הוא לי היום הזה.

„חג? — שאלנו — איזה חג"?

„היום מלאו לי שלש עשרה שנה, היום עלי לחבש פאר, להניח תפלין על זרועי ועל ראשי, אך התפלין איפה הן? וגם אם היו פה, האם היתה נתונה לי רשות ללבש אותן? לו הייתי עתה בבית הורי, מה רבה היתה התכונה, כמה הי' אבא שמח וכמה — אמא! הה, התפלין הקדושות נזר היהודי וכליל תפארתו, התפלין המעידות בנו כי אנחנו עמו והוא מוציאנו ממצרים, הוי תפלין איכן! הלא בכל פה הייתי מנשק ומחבק אתכן, בהדרת כבוד ובחרדת קדש הייתי אוחז אתכן בכפי, ועתה הה, אין לי זכות, לא רק ללבש אתכן, כי אם גם לראותכן בלבד...

הוי אבא, הוי אמא, בלי ספק הנכם זוכרים גם אתם את היום הקדוש הזה, בלי ספק מזכירים גם אתם אותי בשעה הזאת, את הדרשה שהייתי דורש אם הייתי בביתכם, את העונג שהייתם מתענגים על הוד פני ראובן בנכם ביום בואו

בברית המצות, את הכל אתם זוכרים, אבל איך.. הלא מספד מר אתם קושרים, הלא תחת שמחה ונגינות שותי יין, מלא עתה ביתכם, תאני' ואני'... או לי עליכם אבותי היקרים, מי יתנני נופל עתה על צואריכם, ונופח נפשי אל חיקכם.. הה, מחליף הייתי את החיים האלה אשר בלי תורה ובלי מצות, במות לעיניכם"...

את כל הדברים האלה דבר רתת, בגבורה נפלאה התאפק מבכי, ואנחנו שכחנו את אכלנו, את רעבוננו, אזנינו היו נטויות להקשיב את דבריו אשר חדרו אל תוך לבנו הרך וישרטו בו שרטת עמוקה. עינינו היו מלאות דמעות, אך כל עוד אשר ראובן עצר בעד דמעותיו עצרנו גם אנחנו כח להבליג על יגוננו—ראובן מלא את הקיתון אשר לפניו מים, ויאמר: „הבה אחים נשתה „לחיים"!—אך לא אחים, בחיים כאלה לא נתברך, חיים שאין בהם תורה ומצות כלום חיים הם! במלאת לי היום שלש עשרה שנה, ביום אשר המצות הקדושות נעשות עלי לחובה, ואני אנוס לעבר עליהן, עלי לברך על הכוס: למות ולא לחיים"!...

וקול יליל גדול פרץ מפיו, ולקולו הרימונו גם אנחנו קול בכי נורא וימלא הבית תאני' ואני'..

והנה הפקיד בא והוא שתוי למחצה. אה!—נתן בקולו—מעשה ראובן הוא, הוא המדבר על לב הילדים דבריו הבטים כמדקרות חרב. הוא הקושר קשר ומפיץ מחשבות עצב ויגון ביניהם. חכה ראובן אנכי אראך!

פני כלנו חורו כשיד. לבנו חש לנו עתידות לא טובים. והוא נגש אל ראובן ויך אותו על הלחי מכה חזקה, ושתי שנים שבורות נפלו מפי ראובן הבר-מצוה והוא נפל מתבוסס בדמו ארצה. עינינו חשכו, וחיינו היו תלוים לנו מנגד. ואיש ממנו לא ידע מה לעשות, רק אנכי — אמר שמואל הזקן בקצת גאות — רק אנכי בראותי, כי הפקיד אומר לרמס את ראובן ברגליו התנפלתי

עליו ולא נתתי לו לבצע את זממו, כי גם בעודני ילד היו ידי כמטיל ברזל ואעצר כח להדף אחור את הפקיד. בשלשת ימי מאסר שלמתי בעד מפעלי זה, אך תחת זאת קניתי לי שם בגבורים ואנשי הצבא הללו את אגרופי, ובזה תם חג אחינו הגדול יום הבר-מצוה שלו...

(סוף יבא בע"ה).

עשרה הרוגי מלכות

תולדותם

עפ"י טיבי החכמים והסופרים.

ר' ישבב הסופר: חברו של רבי עקיבא וחולק עמו בכמה ענינים, ויסופר עליו שהי' מעשה וחלק כל נכסיו לעניים, ונהרג בן תשעים שנה.

רבי עקיבא בן יוסף: תילדות התנא הגדול והדגול מרבבה הזה נפלאות הן. אביו יוסף הי' גר חוטר מגזע סיסרא שר צבא יבין מלך כנען ולא דאג לחנך את בנו עקיבא וללמדו תורה, ויהי הדיוט ועם הארץ עד שנת הארבעים לימי חייו, ולא ידע גם את הא"ב, והעיד על עצמו אחרי שנים רבות לאמר: כשהייתי ע"ה אמרתי, מי יתן לי ת"ח ואנשכנו כחמור. ואת פרנסתו מצא בבית העשיר היותר גדול בירושלים הנודע בשם כלבא שבוע, והי' רועה את צאנו ואת בקרו.

ולכלבא שבוע בת ושמה רחל ותרא כי ברכה בהרועה הזה וכי הוא צנוע ומעלי והיא בחכמתה הכירה את האדם הגדול הזה כי יגדל מאד בחכמה ובמעשים טובים, ואף כי היתה יפ"ת ובת עשיר היותר גדול לא הלך לבה אחרי הבחורים ואחרי ההון, ותגל את אזניו, כי נכונה היא להנשא לו, אך בתנאי שיעזב את מלאכת המרעה וילך לבי רב ללמד תורה.

וגם הוא נאות לה ונתקדשה לו בצנעה.

ואבי' בשמעו את הדבר גרש אותם מביתו ונדר נדר לבל יהנו מנכסיו כלום, ובעל כרחם יצאו מביתו, והי' בית מושבם בבית התבן, וגם כר וכסת לא הי' להם כי אם מצע תבן, ולבדח את דעתה אמר לה, אם יברכני ד' בעשר אעשה לך „ירושלים דדהבא".

ולאות על כונתם הטובה שהיתה לשם שמים יסופר, שאלי' בא אליהם והקיש על הדלת ובקש מהם שירחמו עליו ויתנו לו מעט תבן, כי אשתו ילדה ואין לו אפילו מעט תבן לשום מראשותה, וינחם ר"ע בזה את רחל ויאמר לה, ראי, כי יש עניים גדולים ממנו אשר גם תבן אין להם.

וילך ר"ע אל מלמד תנוקות וילמד א"ב עד שלמד את

כל התורה, ואז נטל רשות מרחל על משך שתים עשרה שנה יילך ללמד לפני ר' אליעזר ור' יהושע, וישב לרגלם וישת בצמא את דבריהם ונעשה כמעין המתגבר.

כעבר השתים עשרה שנה אמר לשוב לביתו להשלים את הבטחתו, אך קרה מקרהו, כי שמע איך זקן אחד אמר לאשתו, עד מתי תהיי כאלמנה חי'? והיא ענתה לו, אם הי' בעלי שומע לי הי' לומד עוד שתים עשרה שנה. אחרי שמעו את דברי' שב לבית רבותיו, ואז כבר נלחם בהם במלחמתה של תורה עד שרבי אליעזר לא הי' יכול לענותו, ור' יהושע אמר לר"א, הלא זה העם אשר מאסת בו צא נא עתה והלחם בו, אמר ר"א: עקיבא! בשחיטה השבתני, בשחיטה תהא מיתתו. אך ר"ע ענה בענוה: רבי! כך מקובלני ממך כו'.

יפ"א שהה ר"ע לבא לבהמ"ד וישב לו מבחוץ, נשאלה שאלה אמרו הלכה מבחוץ, חורה ונשאלה אמרו תורה מבחוץ חורה ונשאלה אמרו עקיבא מבחוץ, פנו לו מקום וישב לרגליו של ר' אליעזר.

הוא למד מר' יהושע מעשה מרכבה, ומר"א הלכות כשפים ושמש גם את המפורסם נחום איש גם זו, שהי' אומר על כל מאורע וסבה, גם זו לטובה, ילמד גם הוא ממנו את מדותיו הטובות ויסופר גם כי, שפ"א בא לעיר ולא מצא אכסני', אמר, כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, הלך ולן בשדה, והי' עמו חמור ותרנגול ונר ובא הרוח וכבה את הנר, וחתול אכל את התרנגול וארי – את החמור, אמר, כל דעביד רחמנא לטב, לסוף באו שודדים ובזבזו את כל העיר, וע"י שלא נראה אור הנר ולא נשמע קול החמור והתרנגול נצול מהם.

ויסופר בו שפ"א היו הזקנים יושבים עברו לפניהם ב' תנוקות, אחד ג ל ה ר א ש ו ואחד כסה ראשו, על זה שגלה ראשו, רא"א ממזר, רי"א בן הנדה, רע"א ממזר ובן הנדה, אמרו לו, עקיבא איך מלאך לבך לעבר על דברי רבותיך, אמר להם, אני אקיימנו, הלך אצל אמו והודית לפניו שהוא ממזר ובן הנדה, אמרו גדול הי' ר"ע כו' ואמרו, ברוך שגלה סודו לעקיבא ב"י.

וילך שמו הטוב הלך וגדול עד שהתקבצו אליו ארבעה ועשרים אלף תלמידים.

ויהי ככלות ארבע ועשרים השנה מיום אשר עזב את ביתו, שב עם תלמידיו הרבים אל עירו ואל ביתו, והיא יצאה לקראתו, אך בהיותה עני' מתפרנסת מיגיע כפי' לא הי' לה שמלות נכבדות, ויאמרו לה שכני', שאלי לך שמלות ולבשי, אך היא ענתה להם, „יודע צדיק נפש בהמתו".

וכשקרבה אליו נפלה על פניו ותפל לפני רגליו, ויאמרו משרתיו להדפה, ויאמר להם ר"ע, הניחו לעני' הזאת, כי כל התורה שלי ושלכם שלה היא, כי על ידה בא לי הכל.

ואבי' אשר נחם על אכזריותו על בתו, אמר להתיר את נדרו, וכשמעו שחכם גדול בא לעיר בא אליו ויספר

לו, איך שהדיר את בתו מנכסיו על בחרה באחד הרועים לאיש, וישאלהו ר"ע: ואם היית יודע שהוא אדם גדול מי נדרת? א"ל אפילו פרק אחד ואפילו הלכה אחת, ויגל לו שהוא הוא עקיבא הרועה, ויפל כלבא שבוע על פניו וישק לו ויתן לו את מחצית רכושו.

וההצלחה האירה פני' לר"ע בכל אשר פנה, כי מצא גם על שפת הים כסף וזהב הרבה.

ופ"א נתן ד' זוזים לספנאי להביא לו דבר מה שיזדמן להם, ולא מצאו כי אם תבה קטנה על חוף הים ויביאו אותה אליו, ויפתח אותה וימצאה מלאה אבנים טובות. ופ"א הוצרכו החכמים לכסף הרבה, ושלחו את ר"ע אצל מטרוניתא ללות ממנה, א"ל מי יהי' הערב שיחזירו לי? וביתה הי' אצל שפת הים, א"ל „הקב"ה והים" יהיו הערבים, כשהגיע זמן הפרעון חלה ר"ע ולא הי' יכול להביא לה את הכסף, יצאה המטרוניתא אצל הים ואמרה, רבש"ע, הלא אתה והים הייתם ערבים בעד ר"ע. באותה שעה נכנסה רוח שטות בלב בת קיסר ונכנסה לבית גנזיו ונטלה ארגז מלא אבנים טובות ומרגליות והשליכה לים, והים פלט הארגז למקום עמדת המטרוניתא, ולאחר זמן כשבא ר"ע עם הכסף, אמרה לו שכבר שלמו הערבים בעדו וגם החזירה לו את המותר.

ועוד העשיר אחרי ימים רבים מאשתו של טורנוסרופוס שנתגירה ונשאת לו והכניסה לו עשר גדול, וגם קטיעא בר שלום הנחילו הון רב.

ויגדל עשרו מאד ויהי' לו שלחנות של כסף וזהב, והי' עולה למטתו בסולמות של זהב, ונתקיימו דבריו שהבטיח לרחל העלובה לעשות לה עיר של זהב (תכשיט). ונתקנאה בעשרה אשת ר"ג הנשיא, אך ר"ג ענה לה, האם גם אתה מכרת קליעת ראשך כמו שעשתה היא? כי בהיותה עני' מכרה קליעת ראשה ופרנסה אותו שישב ויעסק בתורה.

והי' שמו הולך מסוף העולם ועד סופו כמו שאמר עליו ר' דוסא בן הרכינס הזקן שבימיו היתרה צרת הבת לאחין (כב"ש) והי' הדבר קשה לחכמים מפני שחכם גדול הי' ועיניו קמו מלבא לבית המדרש והלכו אליו ר' יהושע וראב"ע ור' עקיבא וישב ר' דוסא את ר' יהושע, שהי' יודעו מכבר, על מטה של זהב, ור' יהושע הציג לפניו את ראב"ע, אמר לו, ויש בן לעזרי' חברנו? והושיבו ג"כ. אמר לו ר"י, רבי! אמור לתלמידך אחר וישב הוא עקיבא בן יוסף, א"ל, אתה הוא עקיבא בן יוסף ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו, שב בני שב, כמותך ירבו בישראל.

כשחלה, ר' אליעזר נכנסו ד' זקנים לבקרו, ר"ט ר' יהושע, ראב"ע ור"ע, – נענה ר"ע ואמר חביבין יסורין, א"ל, סמכוני ואשמעה דברי עקיבא תלמידי. ועוד יסופר ששאל אותם, למה באתם? א"ל, ללמד תורה באנו, א"ל, ועד עכשו למה לא באתם? – תמי' אני אם ימותו

מיתת עצמם, א"ל ר"ע שלי מהו? א"ל, שלך קשה משלהם.

וכשנפטר ר"א הי' מכה בבשרו ואמר, אבי אבי רכב ישראל ופרשיו, הרבה מעות יש לי ואין שולחני להרצותן.

וביותר יפליא מה שאמרו חז"ל: „בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקישר כתבים לאותיות א"ל רבש"ע מי מעכב על ידך? א"ל אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שעתיד לדרש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות, אמר לפניו, רבש"ע הראהו לי, א"ל, חזור לאחוריך, הלך וישב בסוף ח' שורות ולא הי' יודע מה הם אומרים, תשש כחו, כיון שהגיע לדבר אחד, א"ל תלמידיו, רבי! מנין לך? א"ל, הלכה למשה מסיני, נתישבה דעתו, אמר לפניו, רבש"ע, יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה על ידי? א"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני!"

(סוף יבא).

פתרון החידה בגליון ל"ה.

לגרע אות „ב" מן „רעב" ולהחליפה באות „כ" מן „כלי".

פתרו:

באקליאן: שלמה ברוק, חיים יהושע סארקין, מיכאל לאקשין. באברויסק: ירמי' לעווין, זלמן גינזבורג, שמחה הארארעצקי תלמידי של ר"י שפירא, שמשון סאלאצאווסקע. בעליניטש: ישראל הלל קרומער, פייויש איטינגין, אלי' סאסנאוויק, דאבראמיסליע: שמואל איטינגין, דובראוונא: נטע האפמאן. דאלהינאוו: ישראל בר"ד אלפיראוויץ, מרדכי פארבערמאן. וויטעבסק: ז"ו רייקין, עזריאל חאזינסאן. ווילנא: יעקב שמעון צילעמטשוק, אברהם מלמד. ווינדאווא: נפתלי צבי יהודא ויעקב סאמיעאוו. וואראנאק: הלל הכהן, אליעזר שיפרין, יהודא קלימאוויצקי, אלי' משה מאנאסטירסקי, יודא ליב דיסקין, ליב בן ציין קלימאוויצקי. זלאבין: אליקים מרדכי פינחאסיק, יעקב ברענין, נתנאל סימינאווסקי, זלמן ליעווין, יעקב ישראל ראבינאוויטש, שמואל בליומענטאל, נדלי' האנעלין, משה בולקין, משה נידוריזוב, זלמן סארקין, זלמן טעמקין. זאאלשע: ניסן יפה. חאלמי: יקותיאל בראהינסקי. חיסלאוויצי: משה יעקב סימקין, יעקב האזאנאוו. חאדארקאוו: משה יעקב מאטעגיק, נחמי' סטראזניק, בנימין פאליק. חאלאפעניטש: יצחק טעוולין, דוד גאלדשטיין, יעקב פיין, שמואל מעטריק, זאב קאסאיי, שלמה נעסיק, זלמן קאודאן, שלמה ביעלינקי, פנחס דיב רובין, משה שמיקלער, שמעון הילמאן. טאלאטשין: יוסף קארקין. ליאדי: תלמידי

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

ר"י פיניאק. נעוול: רפאל נוטקין. סעננא: חיים דובער ליפשיץ, יעקב הוגין, ליפא הורעוויץ, מענדל ברוידא, אלי' דאפין, אברהם ברוידע. פאלאצק: יחיאל ליפשיץ, ירחמיאל פוטערפאס. פאהארעליץ: מרדכי עטקינד. קאחאנאוו: אהרן מתתי' בה"ר אידעלציק, דובער לוסקין. קובלין: יצחק בה"ר ריבקין, ליפמאן ליפשיץ, ישראל אילמער. קורילאווסצינע: ישעי' אבא פערלין. ראקישאק: י"י גאפענאוויץ הכהן, ח"ז ראזינקאוויץ הלוי, מ"ל שטערן, י' ווינגרין. נדבו כאו"א חמשה ק"פ. צעצערסק: ח"א ריבקין. לאדז: י' ישלאמאוויטש.

נדבות אחים.

בערעזנא: אליעזר פריידין, חי ק"פ. הילדים העסקנים יוסף פאליעקאוו ואברהם פרידבערג לסיום פרק נדבו כאו"א ח"י ק"פ.

דאקשיצי: מר יוסף פרידמאן למלאת לו י"ג שנה 36 ק"פ. דוד ווארפמאן ואחיו נחמן כאו"א 10 ק"פ. זלמן קאמינקאוויטש 10 ק"פ, משה לעוויטאן 5 ק"פ, זלמן ליב הלאוונאוויטש 18 ק"פ, החתן אלטער בלינער ליום חתונתו 50 ק"פ, ב"ג הכלה אסתר העני' 36 ק"פ, פינא צעפעלאוויטין 15 ק"פ, זלמן איסר דייץ, יוסף סרעברעניק כאו"א 10 ק"פ, שלמה חיים טייץ, שמעון וואלפאוויטש ברוך קאפילאוויטש כאו"א 6 ק"פ, חיים פרידמאן, אייזיק לעוויטאן, יוסף שפירא כאו"א 5 ק"פ.

ראהאצעוו: ר' יוסף מאיר קוצינסקע למלאת י"ג שנה לבנו אליעזר נדלי' נדב 54 ק"פ, מר מרדכי לעווין 36 ק"פ.

רינא: ר' אברהם זלמן חאווקין הכהן שני רו"כ, בעד בט הנולד לו משה אהרן יחי', ר' קאפל יעלענשאן למלאת י"נ שנה לבנו מענדל יחי' שלשה רו"כ. ר' זלמן נוטקינד למלאת י"נ שנה לבנו חיים א רו"ב, רי"צ יאקובסאהן בעד קש"ת של בתו חי' צירליא שלשה רו"כ.

קורעניץ: ראובן אלפיראוויץ 20 ק"פ, הילדים רפאל צבי מעלצער, צבי יונה צעפלאוויטץ, יוסף קופער-שטאק, מרדכי טויבין כאו"א 15 ק"פ.

קאפיטקעוויטש: ארי' ליב סוחאוויצקי 11 רו"כ. מרדכי סענדעראוויטש 10 ק"פ, ארי' פירער 12 ק"פ, יחיאל מיכל קוויטני, נחמי' אורעצקי כאו"א 6 ק"פ.

ליובאוויטש: למלאת י"ב שנה בנ' תמוז העבר להילד ממינסק אברהם יצחק הימלשטיין נדב 18 ק"פ. יחי' כל הנדיבים הגדולים עם הקטנים, ויתברכו במילוי כל משאלות לבם לטובה.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред. Гороховая, 48. Тѵпографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48.

שנה ב״ה שניה

האח

№. 40.

יום ג׳ פ׳ ואתחנן יוד מנ״א תער״ב.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח״ או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים. נמנה הוא באחי־התמימים, וצדקה תחי׳ לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח״ עם משלח: לשנה שני רו״כ. לחצי שנה רו״כ אחד, לרבע שנה חצי רו״כ, לחדש עשרים ק׳. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

אל זקני עמי.

יום י״א באב הוא יום מותי של הרב הצדיק המפורסם ר׳ הלל מפאריטש ז״ע.

הצדיק הזה שהי׳ כל ימי חייו תלמיד לרבותיו הקדושים והמפורסמים האדמו״ר האמצעי נ״ע ואחריו בעל הצ״צ נ״ע אשר מימי חכמתם שתה בצמאון, ובעפר רגליהם התאבק, וממש כמורא שמים הי׳ עליו מוראם, בעת אשר באמת הי׳ גם הוא רב גדול בנגלה ובנסתר, חסיד אמיתי ואיש מעשה, איש מופת ואהוב על כל אדם מישראל, המצויין הזה מה נכבד הוא לדעת את כל תולדותיו ומאורעותיו בימי חייו, מה רבות הן התועליות אשר היינו מקבלים מזה אנחנו והדורות הבאים.

כי ראוי הוא ונכון לכתב בספר תולדות כל אדם גדול זהו כבר מהמפורסמות, ומה גם תולדות אנשי המופת והקדושים אשר בארץ התומכים במעשיהם בעמודי האמונה והדת, הנה הראות עינינו כי כל קורות הנביאים ונפלאותיהם נכתבו בספרים, וקדושים הם הספרים ונכללים בכלל תורת השם, וכן כתבו סופרי המשנה והתלמוד את כל המעשים הגדולים אשר נעשו ע״י התנאים והאמוראים הקדושים, ונכללים הם בכלל התלמוד והגמרא וכל הלומד בהם הרי הוא מקיים מצות תלמוד תורה, וכמה מלאים המדרשים מספורי החכמים וקורותיהם, ואדם מישראל יוצא בלמודם ידי חובת שליש במקרא, אות הוא כי ידיעת מעשי הצדיקים תורה היא וללמד אותם אנו צריכים, וגדולים מעשי צדיקים ממעשי שמים וארץ, והטעמים בזה מבוארים וגלויים ואינם דורשים באור; אשר על כן נחשב למשפט, כי ראוי ונחוץ מאד לכתב בספר את תולדות האדם הגדול הזה, מיד בימינו אלה, כי עתה הלא חיים עודם האנשים אשר ידעוהו פנים אל פנים, אשר שמעו את שיחותיו הנפלאות, ואשר ראו את מעשיו הטובים והמפליאים, ובהיות כי שנים רבות סבב בערים רבות למטרותיו הקדושות, כי על כן רבים הם מכיריו ויודעי קורותיו, לא רק שמו בלבד, ויכולים הם להעשיר את ספר תולדות ימי חייו עשר רב, ע״כ הנני פונה בקריאתי זאת אל זקני אנשי שלומנו, ישימו נא לבם לגדולת הענין הזה, רב התועלת וגדל הערך, ויקחו נא את קסת הסופר בידם לכתב בספר איש איש מהם את כל אשר שמע וראה על אדות הצדיק הזה ומציאו נא אליני ויש בידם לכתב בכל לשון שהם שומעים ויודעים, בעברית בזרגון ובלבד שיעלו את הידוע להם בדיו על הספר, ואנחנו, אי״ה בלי״נ, נשתדל לעשות מכל אלה מטעמים, ספר תולדות ימי חייו, ככל אשר תמצא ידנו.

יודעים אנחנו את זקני יראינו, אשר בלי ספק יקל הדבר בעיניהם, ואמרו בלבם, הלא טוב אשר נעסק בשעה זאת בתורה, או אף באמירת תהלים יותר טוב מאשר לכתב מעשיות וספורים, ואם נאמר להביא ראי׳ מסופרי הזמן המריעים ותוקעים על כל אחד מסופריהם הקלים וכותבים ותקקים ספרים שלמים על כל תולדותיהם שרובם אינם אלא שלשלאות ארוכות של חיי הבל, חיים בשרים ותמרים, אם נאמר לזקנינו לעשות כמתוקנים שבהם, ולא יהי׳ אנשי המעשה והתורה השלמים שלנו כסופרים בטלים שלהם, ואך לא נודרו להציב להם מצבה וזכרון בספר, אם כה נאמר להם יבוזו לדברינו ויאמרו: כי הצדיקים מעשיהם הטובים הם תולדותם ומצבתם ואינם צריכים לפרסום ע״י זולתם וחרט אנוש; אבל באמת לא כן הדבר אין הצדיקים ז״ל זקוקים לפרסום מעשיהם, כי אם אנחנו והבאים אחרינו, ומה גם בדור הזה, אשר עמודי האמונה והדת רופפים ומטים לנפל, חלילה, עתה כל מעשה העשוי לחזק את בדקי הדת לצדקה גדולה היא נחשב ולזכות הרבים, ותולדות האיש אשר זכרו עודנו חי בלב רבים מזקני דורנו, ואשר רבים מהם ידעים אותו פנים אל פנים, וזכו לשמשו ולהתאבק בעפר רגליו, בודאי יעשו רושם טוב על לב הקוראים וידעו כי יש אלקים בארץ, המגלה סודו לעבדיו הנאמנים, ואשר עיניו פקוחות על כל דרכיהם להוליכם בדרך שהם רוצים, והם גוזרים אומר והוא מקים להם, ובשימנו אל לבנו כי הצדיק הזה הי׳ רק כתלמיד לפני רבותיו הקדושים וצלה״ה, הלא נדין ק״ו בעצמנו והכרנו לדעת את ערך אדמו״רינו נ״ע אשר כל מה ששמענו אדותם אינו אלא כטפה מן הים, ולצדקתם וקדושתם אין קץ ואין ערוך.

ועתה, זקני עמי החרדים על דבר ד׳ והדבקים בעבדיו ובתורתם, ימצא נא קולי הד בלבבם, והזדרזו בדבר הזה לטוב לכם ולבניכם אחריכם עד עולם.

עשרה הרוגי מלכות
תולדותם
עפ״י טובי החכמים והסופרים.

(סוף מגליון ל״ט)

רבי עקיבא מלבד חריפותו הגדילה, עד שאמרו עליו שהי׳ עיקר הרי הרים וטוחנם זה בזה, הנה הי׳ מסדר כל קבלותיו בסדר נכון ולכן משלוהו לאוצר בלוס ואמרו: „למה ר״ע דומה לפועל שנטל קופתו יצא לחוץ, מצא חטים מניח בה, שעורים מניח בה, כו׳, כיון שנכנס לביתו מברר חטין בפני עצמן, שעורים בפ״ע כי׳ כך ר״ע שעשה כל התורה טבעות טבעות״.

והי׳ דורך בדרך האמת בכל שמועותיו, יאחד הגאונים אומר שנזכר בש״ס תקס״ד פעמים והלכה כמותו בשע״ה פעמים.

גם בסודות התורה היתה האמת נר לרגליו, ולכן בארבעה שנכנסו לפרדס רק הוא יצא בשלום.

וכל המשניות הסתמיות והתוספתות וספרא וספרי כולהו אליבא דר״ע.

ובכל אלה הי׳ שפל בעיניו ואמר על עצמו שלא היסר מרבותיו אלא כמריח אתרוג וכמדליק מנר לנר.

והי׳ זוכר ומזכיר את ימי עניו בהיותו ע״ה, והי׳ מודה ואומר: מודה אני ששמת חלקי מיושבי בית המדרש.

ואמר, כל המתגאה על ד״ת דומה לנבלה מושלכת בדרך, כל עובר ושב מניח ידו על חוטמו ומתרחק ממנה.

והי׳ מעביר על מדותיו, ואירע פ״א שהי׳ מתפללים על הגשמים וירד ר״א לפני התבה ואמר כ״ד ברכות ולא נענה, ירד ר״ע ואמר אבינו מלכנו וירדו גשמים, ויצתה ב״ק ואמרה לא מפני שזה גדול מזה, אך מפני שזה מעביר על מדותיו.

והי׳ אוהב צדקות עד שנעשה גבאי צדקה ויסופר בו, שר״ט הי׳ עשיר גדול ולא הי׳ נותן צדקה כראוי, מצאו ר״ע, א״ל, רבי, רצונך שאקח עבורך עיר אחת או שתים, א״ל הן, ונתן לו ר״ט ד׳ אלפים דינרי זהב, ונטלן ר״ע וחלקן לעניים, לימים מצאו ר״ט, א״ל היכן העירות שלקחת עבורי? הביא לו ספר תהלים וקרא בו עד שהגיע לפסוק „פזר נתן לאביונים״, א״ל, זו העיר שקניתי עבורך, עמד ר״ט ונשקו וא״ל, רבי בחכמה ואלופי בד״א והוסיף עוד כסף רב לחלק לעניים.

ומעשה שחלה אחד מתלמידיו ונכנס לבקרו וכיבד וריבץ לפניו, א״ל רבי החייתני יצא ר״ע ודרש, כל מי שאינו מבקר חולים כאלו שופך דמים.

והי׳ משתדל בזכותם של בני אדם גם אחרי מותם.

ומעשה שמצא איש נישא משא כבד על כתפו ואינו יכול לילך, א״ל, מה מעשיך? א״ל, שעברתי על כל התורה כולה, וישאלהו, אם הניח בן, א״ל, עזבתי אחרי אשה מעוברת, הלך ר״ע לעירו והמתין עד שילדה

חמשה עשר באב
בימי הבית השני.

„יומא טבא!״—אמרה עלמה עדינה בצעדה על סף בית הנגר שכן בית אבי׳ — „יומא טבא שרה רעותי!״

„יומא טבא״,—ענתה לה בת הנגר — „מה לך חברתי, כי השכמת לבא אלינו״?

השכמתי? וכי האיך לא אשכים, והרי עבודה רבה לי היום לכבוד החג, ואת אחותי, האם לא תצאי במחולות אתנו״?

„אני״? — גמגמה שרה—„אני... לא אוכל ללכת, שמלתי הלבנה כבר בלתה, והלא לא תלבשנה הבתולות היום כי אם לבנים״...

„וכי דבר זה עוצר בעדך? אני אשאליך את שמלתי החדשה, אתמול קרה מקרי להיות בבית הכהן הגדול וארא, כי בת המלך באה אל בית הכהן ותשאל לה שמלה לבנה מאת בת הכהן הראש; אמנם נפלאת היתה בעיני, היתכן אשר בת מלך אשר משבצות זהב לבושה לא תמצא ידה לעשית לה בגד לבן שש או לו גם אטון מצרים? אך לא נועזתי לשאל את פי׳, ורק בצאתה את הבית שאלתי את פשר הדבר מפי שפחת הבית, ותאמר לי, כי כבוד החג הוא בבגדים שאולים, ואשר לזאת עוד מיום אתמול שאלתי לי שמלה מאת צפורה בת הגזבר, ואת שמלתי אשאיל לך רעותי היקרה״.

„טוב הדבר״ — ענתה שרה — „אבל הואילי נא גברתי יבארי לי את פרשת החג הזה, כי לא ידעתי גם לא שמעתי דבר על אדותיו, וכמעט הדבר מוזר בעיני לצאת במחול לדלג ולרקד בהיות נעלם ממני מה שרש דבר נמצא בהחג הגדול הזה״.

„הצדק אתך אחותי ואני שמעתי מאבי דברים רבים בזה, הבי אספר לך אחדים מהם: אילי שמעה אזנך, כי מאז ומלפנים הי׳ השבטים אסורים להתחתן זה בזה, ועל כל אשה הי׳ החובה להנשא לאיש משבטה דוקא, ועתה שיי נא בנפשך רעותי, הנה אני שונאה תכלית שנאה את כל צעירי שבטי, כי פרקו עול וימירו את כבוד יהודה בקלון היונים; מאז התודעו אל היונים שנואי נפש כל יהודי נאמן לעמו ולאלקיו, התמכרו ללמודיהם ולחכמתם, ויבחרו במנהגיהם ובתועביתיהם, אנכי הכרתי לדעת את ארחות הפריצים ההם, כי אין טוב לאשה לנפל בידם, כי אין לכם כי אם אל הרשע והזדון ללכת בשרירות לבם ואל

ומל אותו, ואח"כ למדו תורה, ואיתחזי לו האיש ההיא וא"ל תנוח דעתך שהנחת את דעתי.

אך לדאבון לבו לא עלתה בידו שילכו תלמידיו בדרכיו, וכל אלפי תלמידיו הראשונים לא נהגו כבוד זה בזה ומתו כולם בפרק אחד מפסח עד עצרת ויתנחם ר"ע בשבעת תלמידיו האחרונים שהיו שקולים כנגד כולם ומהם יצאה תורה לישראל.

ובהיותו זקן יותר ממאה שנה עמד שמעון בן כוזיבא וימהר בהרימאים וימלך בעיר ביתר הגדולה ויאמן בו ר' עקיבא כי הוא המשיח, כי הראה אמנם גבורות נפלאות, ואז א"ל ר' יוחנן בן תורתא: עקיבא! יעלו עשבים בלחייך ועדיין בן דוד לא יבא.

ונהרג בן כוזיבא והעיר ביתר נחרבו ותקפו הגזרות מאד עד אשר הביטו בשבע עינים על חכמי ישראל ולא נתנו להם לעסק בתורה ומצות, ונתפס גם רבי עקיבא הזקן על דברי תורה.

ואויבו בנפש, טורנוסרופוס הרשע דן אותו במיתה קשה מאד.

כי לפנים, לפני הימים ההם, הי' מתוכח תמיד עם ר"ע, והי' ר"ע מנצחו בתשובות מחוכמות בפני הקיסר, עד שפ"א בא לביתו סר וזעף, אמרה לו אשתו מפני מה פניך זועפים? א"ל, מפני ר"ע, אמרה לו תן לי רשות ואני אכשילו בדבר עבירה, והיא היתה יפת תאר מאד, ובאה לר"ע, וכשראה אותה ירק ושחק ובכה, ושאלה אותו על זה, אמר לה, שתים אומר לך, מה שירקתי על שבאת מטפה סרוחה, ומה שבכיתי על האי שופרא דבלי בארעא, אבל על השחוק לא הגיד לה,

---

כל אשר יראי בעיניהם; היום יבא אתך בברית הנשואים ומחר יבחר לו אשה אחרת מאשר תאוה נפשו, ולא יבצר ממנו לקחת לו אשה גם מבנות הנכר, הה, כמה מזעזע הוא הרעיון המעציב הזה, כי תהי' בת אל נכר צרה לאשה עברי' בת ישראל עדינה! לא, לבת יהודים פקחית באמת אין טוב מאשר לבחר באיש יהודי נאמן לעמו ולדתו, אשר בכל לבו מסור הוא לביתו ולבניו, לו יקרים אנשי ביתו וכל עמלו לפניהם, וגם אם ירחק נדוד, ויעבר ארחות ימים לא יעזב את אשת נעוריו, לא יחליף ולא ימיר אותה גם בטובה ממנה; איש אשר כזה גם בניו ילכו בדרכיו יהיו אנשים טובים ומוצאים חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם, יכבדו את הוריהם וישביעום רצון וענג בכל הליכותיהם; לא כן בני הפריצים המתיונים אשר כערער בערבה יגדלו ללא תורה וללא משפט, מהם אשר יתנו ידם בקושרים, ומהם אשר יבאו בברית שודדים וחבר גנבים, ומה שפרה נחלת אם כזאת אשר בני' ישתלחו מעלי' אלה לארץ גזרה ואלה לבור אסירים יושבי חשך! ועתה שפטי נא אחותי, אם הי' החק הזה נוהג גם עתה ועלי הי' להנשא דוקא לאחד מבני שבט אבי, במי מהם הייתי בוחר, אבל עתה, הנה מצאו החכמים מן התורה להתיר דבר זה, והרי חפשית הנני

כי ראה ברוח קדשו שתתגייר ותנשא לו, וכן הי' אמנם שנתגיירה והכניסה לו הון רב.

וארב טורנוסרופוס הרשע לר"ע ותפסו על שהוא מקהיל קהלות יעוסק בתורה והושיבו במאסר, וכשהיו התלמידים צריכים לדבר הלכה הי' עליהם למצא עצה ותחבולה איך לשאל את פיו.

ופעם שכרו אדם בד' מאות זוז לשאל מר"ע בדין מיאון.

והדין הילצת בינו לבינה הוצרכו לשאל ועשה ר' יוחנן בן הסנדלר עצמו רוכל ועבר עם סחורתו לפני בית האסורים של ר"ע והי' מכריז בקול: מאן בעי מחטין! מאן בעי צינורין! חלצה ביני לבינה מהו?!

ור"ע שהכיר את קול תלמידו הציץ מיד מן החלון וא"ל: אית לך כישין? אית לך, „כשר".

ומסר ר"ע נפשו על דברי חבריו החכמים ויסופר, שר' יהושע הגרסי הי' משרתו ובכל יום ויום היו מכניסים לו מים במדה, יום אחד מצאו שומר וא"ל, היום מימיך מרובים, שמא להתר בית האסורים אתה צריך? ושפך חצים, וכשבא לר"ע א"ל, יהושע! אין אתה יודע שזקן אני וחיי תלויים בחייך – א"ל תן לי מים שאטול ידי, א"ל, לשתות אין מגיעים, ליטול ידיך מגיעים? א"ל מה אעשה שחייבים עליהם מיתה, מוטב אמות מיתת עצמי ולא אעבר על דברי חברי, אמרו לא טעם כלום עד שהביאו לו מים ונטל ידיו...

ונתקיימה בו נבואת ר"א רבו והיתה מיתתו קשה מכולם שהיו סורקין את בשרו במסרקות של ברזל וזמן

לנפשי ותקותי תשעשעני, כי איש מלומדי התורה היראים והמתונים יבחר בי, והייתי מאושרת בחיי, בזכרי זאת הנני לצאת במחול ולרקד כאילה"...

— אחרי ראותה, כי אין מענה בפי שרה הוסיפה לבאר לה —

„חכמינו אומרים: „כי כל הנותן בתו לעם הארץ כאלו כופתה לפני ארי", ומה הוא עם הארץ, היודעת את אחותי? הנה אביך הנגר, אינו עם הארץ, הוא אמנם לא שנה ולא למד, אבל הלא מאמין הוא בתורה ובחכמי', ואיננו סר ימין ושמאל מדבריהם, הוא מוסר את בניו לתלמוד תורה, הלא רואה את, כי את אחיך לא שלח אל בתי ספר היונים, לחליץ עצמות וללמד אל דרכיהם, כי אם אל בית המדרש ללמד תורה, איש כזה אינו עם הארץ; אך אלה הפריצים, אשר אם גם ידעו את התורה בימי נעוריהם, אך הפכו לה ערף ויחליפוה בחכמת היונים ובתעלוליהם, אלה הם הארויות אשר בנות ישראל הנן כפותות ומפרפרות בין צפרניהם, יאוי להן ולגורלן.

(סוף יבא בע"ה)

ק"ש הי' והי' מקבל עליו עול מלכות שמים בשמחה ויצאה נשמתו באחד...

ומרע"ה כשהראה לו הקב"ה דור דור וחכמיו, וראה את מיתת רבי עקיבא וששוקלין את בשרו במקולין, נשתומם ושאל: זו תורה וזו שכרה? א"ל, שתוק כך עלה במחשבה לפני!...

יהי' בן מאה ועשרים שנה במותו.

אך ביום מותו נולד רבי, הוא רבינו הקדוש.

רבן שמעון בן גמליאל הזקן: שימש בנשיאות קודם החורבן, אך בימיו רבתה הרעה וגברו הצדוקים והפריצים אשר ברעתם ובזדון לבם החריבו את הארץ ונתקיימה גם בהנשיא הגדול הזה נבואת שמואל הקטן אשר ניבא קודם פטירתו לאמר: שמעון וישמעאל להרבא, ונהרג בכ"ה בסיון עם רבי ישמעאל בן אלישע כה"ג ביום אחד. וישב בנו רבן גמליאל אחריו על כסא הנשיאות.

אלה תולדות התנאים הקדושים הנקיבים בשם עשרה הרוגי מלכות, ואף כי לא ביום אחד ובדור אחד הומתו כולם, אך קבלה היא, כי מיתם הי' על חטא מכירת יוסף, והם אשר נבחרו לכפר במותם את חטאת הראשונים, וזה פשר הדברים האמורים בהם בקינות ובפיוטים.

נדבות אחים.

זוראוויטץ: דובער אלטשולער 9 ק"פ, משה אלטשולער 9 ק"פ, מאטליע מאסקאליק, בלומא מאסקאליק כאו"א 9 ק"פ.

ווער. דניעפראווסק: הר"ר שמחה גאנזבורג, ורמ"מ תומארקין, ור' יודא ליב גארשטין, ור' יונה בענדיצקי, ור' מנחם גאנזבורג, ור' יוסף דובער רגלין מברכים את ידידם, ר' יצחק יעקב שו"ב בברכת מז"ט להתונת בנו מר שמואל עם ב"ג מ' הודיא שיעלה וונגם ליפה ובמקום ט"ג נדבו כאו"א 20 ק"פ.

מאל. פערעשצעפינא: ר' חיים יעקב הלל ב"ר אברהם ארי' פאליאקאוו יחי' לרפו"ש א רו"ב עם שמונים ק"פ.

קלינצי: מר נפתלי מאירסאהן יחי' א רו"ב.

לעפעל: ר' בן ציון האנאווייך בהכניסו בבריתו של אאע"ה את בנו הילד מאיר יחי' ביום א' כ"ב תמוז נדב שני רו"כ.

פולטבה: באור ליום ב' ט"ז תמוז על סיום הש"ס לר' שלמה ליב ב"ר צבי דריבין נדבו: הרש"ל ברצ"ד הג"ל וניסו ר' בן ציון מענקין כאו"א 36 ק"פ, ר' חיים

קארף, ר' יוסף ליב גערייאלסקי, ר' שניאור זלמן חאסידאוו, ר' משה בצלאל שיינין, כאו"א 36 ק"פ. האחים ר' פתחי' ור' קלמן ברש"ל דריבין כאו"א א רו"ב, ר' שמואל בהאר"י הלוי 50 ק"פ, ר' אלי' מענקין ור' אברהם מרדכי סג"ל כאו"א 20 ק"פ, ר' אברהם ליב מענקין, ר' משה אהרן אבן טוב כאו"א 15 ק"פ, הילד יצחק דריבין 10 ק"פ.

צעצערסק: לזכרון עולם, לזכות ולצדקה להנפטר יצחק אייזיק ז"ל בחור בן עשרים שנה וששה חדשים, הואיל אביו הנדיב ר' ניסן פעווזנער יחי' לנדב את הספרים, שהיו שייכים להמנוח ע"ה, למוסד תומכי תמימים לקנין עולם, ע"מ שיהא חלק להמניח בתורה שילמדו בהם, הספרים נתקבלו ובהם: ש"ס שלם, מגיני ארץ, יו"ד, של"ה, לקו"ת, זהר, סידורי אדמו"ר, ועוד ספרים. ברוך יהי' בזה יבבא, ועל הטוב יזכר גם שמו של העוסק בזה ר' חיים אלימלך רבקין יחי', להתברך בכל הטוב.

ספרים רבים יקרי ערך נתקבלו ג"כ מארשא מספרי המנוח סמילאנסקי ז"ל תנצב"ה.

המוסד תומכי-תמימים מבקש מאד מכל הנדיבים שיש להם ספרים: ש"ס, פוסקים ושו"ת, העומדים למכירה או למתנה ללומדים עניים, למכרם בזול, או לתתם במתנה לישיבת תומכי תמימים, וצדקה תהי' להם וחלק וזכות בתלמוד התלמידים אשר ילמדו בהם, ויפנו עפ"י האדריסה הרשומה מטה.

תומכי תמימים.

מודעה.

מתכבדים אנחנו להודיע, שפתחנו בית מסחר מיי"ג הנעשה בהשגחת הרה"ח המפורסם מוהר"א שליט"א שניאורסאהן מקישינוב, אשר היי"ג נעשה בהידור שאין למעלה ממנו, ואדמו"ר מליובאוויטש שליט"א והרה"ג ר' חיים הלוי סאלאוועייציק מבריסק שליט"א מפליגים מאד בהידור היי"ג הזה, וכל האדמורי"ם מפולין ליטא רייסין מהדרים אחרי יי"ג זה, והוא ג"כ טוב מאד בטעם וריח והכל טבעי (נא-טורליך) בלי שום תערובות משאר מינים ונמכר הן על הורט הן לאחדים הן בחביתין הן בפלאשין והקונים בטח ישבעו רצון אי"ה, ברגשי כבוד שניאור זלמן שמאטקין, מאיר פרידמאן ווארשא טווערדע 13, תלפון 259,55.

אדרעס למכתבים:

З. Шмоткинъ. М. Фридманъ Варшава. Твердая 13

לטלגרמות:

Шмоткинъ. Твердая 13. Варшава.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора І. Шнеерсона Любавичи, Мог. Губ.

Редакція Гороховая 48.

Типографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48

שנה שניה ב"ה

הָאָח

№ 41

יום ג' פ' עקב ט"ז מנ"א תער"ב

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלוח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים סרמי המשלוח.

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תחי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

משא דומה.

איש הי' בארצות הנגב, בארץ ובמדינה אשר כל ימי השנה חמים הם, ולא ראה ולא ידע קור וקרח מימיו, ויהי היום ועליו נטל לעזוב את עמו ואת ארצו, וירחק נדיד עד אחת הערים אשר בארצות הצפון הקרות. ויאמר לבנות לו בית ומעון, אך איש לא נתן לו אף מלא שעל אדמה, וירא והנה מישור רחב ידים ואדמתו קשה כסלע, ולא ידע כי אלה הם מי הנהר אשר קפאו ויהי' לקרח, ויבחר לו מקום במישור ההיא, על פני חלקת הקרח, ויבן לו בית וישב שם, ואיש לא הגיד לו דבר, ויהי ככלות ימי החרף ומטר סוחף נתך ארצה ויבא האיש אל תוך הבית להסתר מזרם וממטר, וישכב וירדם ושנתו ערבה לו... וייקץ והנה אהה, מהפכה נהיתה בבית, הרהיטים וכל כלי הבית צפים על פני מים, הכרים והכסתות וכל אשר לו יורדים תהומה, ועד אשר הוא עושה כה וכה והנה נפלו גם קירות הבית ולא נותרה כי אם נשמתו בקרבו... ויאמר בלבו: אכן יד המטר היא הגשם הוא אשר עשה שמית בביתו. ויהי לתקופת השנה והמים שבו ויהיו לאבן, וישב גם הוא ויבן לו בית על פני הקרח, ויעברו ימי החרף וימס הקרח ויהי למים, והמים נאו וירבו מאד וישטפו את ביתו ואת כל אשר לו, ויותר הוא לבדו... „אך מקרה הוא" – הוסיף לשפט איש הנגב – ובבוא החרף בשלישית ויוסף ללבן לבנים ולהסיע אבנים וקורות, ויאמר לבנות לו היכל לתלפיות היכל תפארה על פני המים הקפואים ויצו לאנשיו ויביעו לו את כל החמר הדרוש, אך בטרם כלה את מלאכתו ורוח קדים נשבה בארץ ובן לילה נמס הקרח וימלא הנהר מים על כל גדותיו.

ולא חדל האיש בכל זאת מקוות כי עוד ישוב לבנות מגדל וראשו בשמים על פני הנהר הקפוא. עוד יבאו ימים – אומר הוא בלבו – וגם מים רבים לא ישטפו את הקרח הנטוי על פני הנהר, וההיכל אשר יקים עליו כסלע בלב ימים יעמוד הבן... ומוסיף הוא להכין עצי בני', קורות, חמר לבנים, סיד וקרשי שטים...

„חדל לך פתי וחסר לב" – אמר לו איש זקן במגוד ראיש – „ואת הפעם השלישית אשר פעלך הי' מאפס ותהו, ועודך נתעה ביטיא להאמין כי מי הנהר לא יבגדו בך, האמנם ישובו המים לאבן לעולם? הלא רק לשעה ולימים קפאו מקור, אבל אחרי כן ישובו לדרכם וטבעם, מים היו ומים יהי' לנצח, ולמה אפוא תארג לך קורי עכביש, תטה קו תהו ואבני בהו לבטח במבטח אין בטחון בו"?

גם אחינו בצר להם הנם בוטחים בדומא הממלכית, זאת הפעם השלישית אשר כל תקותיהם נשארו מעל. כל בניניהם אשר בנו בה וסביב לה, נסחפו ונשטפו כליל בזרם דברי הימים העצומים והרבים; ובכל זאת הנם מוסיפים לגשת אל העבודה, אל עבודת הבחירות, כאלו תקוה נשקפה להם לצאת למרחב.

„כשאדם טיבע אוחז הוא גם בראש שבלת".

אמנם כן!

אבל אחים נשובה נראה נא את אשר הגה לב חכמינו הקדמונים ז"ל ברוח קדשם: „היו צרי' לראש" -- יכול על מגן (הנם) ת"ל – „על רוב פשעי'". (מדרש איכה). בימים האלה כשלבנו נשבר, ועינינו נוזלות מים, יהי' נא לנגד עינינו הדברים הנאמנים האלה, כי בוכים אנחנו ותגר נא כל עין בכי' נטף דמע אחד על האמת המרה, אולי ירא השם בעניני ומקדיש ישלח עזרתו להושע תשועת עולמים.

האור והחשך

או

האמונה והכפירה (בלשונם השכלה).

באחת הארצות אשר אחינו בני ישראל יושבים שמה משל האור שנים רבות, ויהי אור בכל מושבותם. בהאיר עליהם האור הבהיר כשמש בצהרים, ראו את הכל בעיניהם, מכל צור מכשול ואבן נגף היותר דק וקל סרו בלכתם, הם ראו את הדרך אשר עליהם ללכת בה, את הדרך הישרה אל עץ החיים וילכו בה, ולא הי' כל ספק בלבם כי מישרים הם ללכת אחרי אשר רואים הם בעיניהם את הדרך הכבושה דרך המלך; הם ראו לפניהם ולאחריהם האור הי' כל כך בהיר עד אשר אפשר הי' לראות בו גם את אשר יהי' בעתיד, שם ראו שלחן מלא דשן, נהרי נחלי אפרסמון, כל טוב נצחי, כל ענג בלי קץ, וישמחו לקראת הימים הבאים, וינעמו להם חייהם, חיי האור, בהוה.

והנה באו ימי חשך, החשך אמר לפרש ממשלתו על פני הארץ ההיא, ויבאו אנשים מורדי אור ויסיתו את בני העם לבחר בחשך.

החשך – אמרו המסיתים ההם – ינעים לכם את חייכם שבעתים, הוא יתן לכם את החפשה והיכלת לעשות את כל העולה על רוחכם, בוש לא תבושו, הכלם לא תדעו, כי חשך אפלה סביב לכם, החשך ישחרר אתכם מעבודה רבה ומעמל האור המעבידכם בפרך

ובמעשים שונים. על ברכי החשך ובצלו תישנו שנה חזקה ונעימה, תרדמה עזה מלאת קסמי חלומות ודמיונות לפניכם את המעקשים למישור וישבתם לבטח בארץ עם כל בני אדם יושבי חשך; ויתרון לחשך על האור, כי את הדברים אשר אתם רואים בעיניכם גם בחשך, הם בטח נכונים ואמיתים, אבל את אשר רואים אתם בעזרת האור, מי יודע אולי סגולת תוקף האור הוא לראות גם את אשר לא יראה ולא ימצא...

ויפתו רבים מיושבי הארץ ללכת אחרי החשך. וישובו לחיות חיים שונים לגמרי, הם כבר אינם בושים לעשות כל תועבה ונבלה ברחובות עיר ובהמון רב, כל אבן גדולה גם הרים וגבעות לא יעצרום בלכתם, כי לא ידעו במה יכשלו, רבים מהם ישנים שנת עילם והולמים חלומות מבלי אשר אפשר להקיצם ולהגיד להם דבר גם היותר נוגע לחייהם, מהם אשר עודם ערים ומתהלכים [illegible] על פני חוצות, אבל כעורים ימששו קירות, על כל דבר יפל ספק בלבם מה היא, ואינם יודעים את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו, ועל כל צעד ומדרך כף רגל פוסחים הם על שתי שעפים; ומה רבו אלה אשר מאור עיניהם כבה לגמרי מעצמת החשך המכה אותם בסנורים, והרי הם שמים אור לחשך וחשך לאור. ועד הימים האלה מלחמה בארץ ההיא לאור עם החשך...

מאיר

חמשה עשר באב

בימי הבית השני.

(סוף מגליון מ')

„צדקת אתיתי" – ענתה שרה בת הנגר – „גם אנכי התבוננתי אל דרכי חכמי החרשים הפועלים והאומנים, ההולכים בעקבות היונים וכורתים אתם ברית אחים, וארא, כי אין לבטח בהם, כי גם אם ידברו באזניך דברים טובים, הנה רק פיהם מהמאות, אבל לבם מלא מחשבות און; לא כן אנשי התורה ההרדים לדבר ד', כי אמת יהגה חכם ולשונם תדבר משפט ועולה לא נמצא לא בהם ולא בשפתם; ואולם מי אנכי כי תשפר עלי נחלתי להגשא לתלמיד חכם"?

„אל נא רעותי, אל נא ידאב לבבך, האמיני נא ביוצר הנפשות כי לא יהלל את קדושת נפשך בידי פריצים בזוי תורה, כי אין מעצור לו להושיע"...

עוד הן מדברות והנה הנגר בא אל הבית ויאמר להן: „למה אתן יושבות פה, הלא בחוץ כבר נאספות עלמות רבבית? הנה היום רבה השמחה בחצר המקדש, כי ביום הזה פוסקים מלכרת עצים למערכת המזבח, כבר הכינו את כל העצים הדרושים למלא בהם את דבר השם ומצותו, במשך השנה הבאה, ובסיום כל מצוה או למוד עלינו לשמה על אשר זכינו לגמר את אשר החילונו, והרי גם עליכן בנותי לקחת חלק בשמחה זו, ולא עוד אלא שביום זה חדלו אבותינו למות במדבר, כי אז בהטאם בשפתם לסרב מלכת ארצה כנען, קצף השם עליהם וישבע לאמר: במדבר הזה יתמו ושם ימותו! וכארבעים שנה הי' מתים שנה שנה חמשה עשר אלף מישראל, אך בשנת הארבעים כתם הדור ההוא ולא הוסיפו למות, וגם בעבר עליהם יום התשיעי באב, היום המוכן לפירעניות, ואחריו עוד ימים חמשה ולא מת אחד מהם אז נוכחו לדעת, כי כבר בטלה הגזרה, וישמחו מאד ועד היום הזה היא יום טוב שמחה ומשתה לנו בניהם אחריהם...

„גם אנכי" – ענה אחריהם פועל צעיר איש ימיני – „גם אנכי יודע, כי לפני שנים רבות התירו לבני שבטנו לבא בקהל ישראל, בטח הלא שמעה אזנכם כי נלחמו בני ישראל בשבט בנימין הצעיר וכמעט אשר לא נכחד כלו,

מכתבי-אחים.

עזרי מעם ד׳

לאחי ורעי התמימים והישרים!

הנה ביום ג׳ לחדש מנחם אב מלאו לי שלש עשרה שנה, וקבלתי עלי ללמד, לשמר, לעשות ולקים את כל המצות אשר צונו ד׳; ועתה אחי התמימים, ברכוני שיחזק ד׳ את לבבי לקים את הבטחותי ולהיות יהודי גמור. קבלו נא רעי תשעה רו״כ אשר נדבו הורי בעדי, ותברכו את הורי שיקבלו נחת ממני.

אחיכם הדורש שלומכם מאיר ראזינקין.

מאהילעוו יום ד׳ לחדש מנחם אב.

הננו מברכים אותך ואת הוריך הנדיבים יחי׳ במילוי כל משאלות לבכם לטובה. אמן.

אחיך הילדים התמימים.

שאלות:

א.

כיצד יהיו שני אנשים
דודים זה לזה?

וויטעבסק. זאב רייקין.

ולא נותר ממנו כי אם מתי מספר, ובני ישראל בחמתם נשבעו לבלתי תת אשה מבנותיהם לבני בנימין, ויהי השבט האמלל ההוא צפוי לכליון חרוץ; אך אחרי כן נחמו על מחשבתם וימצאו עצה ומזמה לתת לבני בנימין את הרשיון לקחת להם נשים מן המחוללות, כי על כן גם היום תצאנה בנות ישראל במחולות".

והנה גם הילד בני של הנגר בא מבית מדרשו, „בא נא, בא בני היקר, ספר נא לנו מה שמעה אזנך על דבר החג הזה"?

ויספר להם הילד את כל הדברים האלה ויוסף עוד לאמר: ועוד יתרה הודיענו מורנו, כי מהיום הזה ומעלה עלינו ללמד גם בלילות, כי כבר יארך הלילה מהיום, ושמחה היא לכל אוהבי התורה בהתחדש להם דבר בחיבת למודם, כמה שמחים היהודים ביום שמחת התורה, וכמה – בחג העצרת יום מתן התורה, גם יום הכפורים הוא יום טוב מאין כמוהו, מפני שבו נתנו הלוחות האחרונות, גם אנו שמחים על חובת הלמוד בלילות".

„אם כן אפוא, שמחה היא לכלנו היום הזה" – אמרה

ב.

אחד אמר לאביו: „אותה
קח לי כי היא ישרה בעיני"
מה שם הכלה?

באברויסק. שר״מ.

חידות:

א) אף כי שלום לי,
ואב עומד לימיני,
גם חכם ויפה הייתי
ומרה היתה אחריתי.

בעליגיטש. אלי׳ סאסנאוויק.

ב) אבן הנני,
אם תסיר את בטני, ותהפכני,
אז לא — אשאר,
ואם — את רגלי, וישר תקראני
אז — אשאר.

האלאווטשין. יצחק בן-ציון בה״ר יודין.

נדבות אחים.

צעצערסק: לזכרון עילם, לזכרון ולצדקה להנפטר יצחק אייזיק ז״ל בחור בן עשרים שנה וששה חדשים, הואיל אביו הנדיב ר׳ ניסן פעוזנער יחי׳ לנדב את הספרים, שהיו שייכים להמנוח ע״ה, למוסד תומכי

העלמה הבאה אל הבית – „הבה נצא אל המישור הגדול, אל מקום המחולות".

ותלך שרה אתה ותלבש את שמלתה הלבנה, ותיטב את ראשה ובצאתן במחולות שרו את השיר הזה: שבטים שונים יתהתנו, והיו לומדים – אנשינו, למות פסקו אבותינו, ובנימין יבא בקהלנו; מכנים עצים למערכה... בחור נכבד בעל הלכה, תן עיניך במשפחה, שקר יופי, הבל חן, טובה יראה מכל הון...

וממולן קוראים הילדים: „רקדו, דלגו, צאי במחולות, כי ללמד נוסיף גם בלילות" ויהי׳ כל המישור וכל הכבר ההוא מלא שמחה על כל גדותיו, והשם שמע בקול העלמות ההן, ותהיינה לנשים לחכמים מופלגים וגם בניהן אחריהן דבקו בתורה ובמצותי׳ כל הימים.

תמימים לקנין עולם, ע"מ שיהא חלק להמניח בתירה שילמדו בהם, הספרים נתקבלו ובהם: ש"ס שלם, מנייני אריך, יו"ד, של"ה, לקו"ת, זהר, סידורי אדמו"ר, ועוד ספרים. ברוך יהי' בזה ובבא, ועל הטוב יזכר גם שמו של העוסק בזה ר' חיים אלימלך רבקין יחי', להתברך בכל הטוב.

ספרים רבים יקרי ערך נתקבלו ג"כ מארשא מספרי דמנוח סמילאנסקי ז"ל תנצב"ה.

אוסוויאט: ר' גרשון היבער יאקובאווסקי עבור בתי דאברוסי' א רו"כ 80 ק"פ.

גראטסק: יא"צ: ר' משה מענדל איידעלנאנט א רו"כ, שמעון לידאווסקע 50 ק"פ, זאב ענטין 40 ק"פ, יעקב גארבאטסקי 30 ק"פ, שלמה פאטקין 20 ק"פ, דוד קאפעשיצקע 21 ק"פ, ליב מעראנאוויין 18 ק"פ. נדבות: ר' קלמן זאק ראזין עם אברהם פייסין בעד מפטיר ב' דשבועות א רו"כ 50 ק"פ, האחים לפדית הלונא ויטדנא פייווש גארעליק 54 ק"פ, יעקב יוסף ראסקין לסיום פר' דפסחים 36 ק"פ, האחים אהרן ויוסף זילבער-מאן 25 ק"פ. נדבות שונות 96 ק"פ.

האראדישין: מ"מ בר"מ בליאכער 18 ק"פ; רמ"מ דאלגיין לתכפירת בנו זלמן לויק יחי' 18 ק"פ, על החתונה של ר"מ קאפלאן נאסף ע"י מר שלום זיהארעווין ומר ישעי' נהום אמדורסקי א רו"כ 62 ק"פ.

ליובאוויטש: מר זלמן איידלין למלאת לו י"ג שנה ר"ח מנ"א 50 ק"פ.

מאזיר: יהושע זאב ראפאייעוויץ למלאת לו י"ג שנה כ"ז תמוז העבר 54 ק"פ.

נעוול: ר' יודא ליב קובלאנאוו לכניסת בנו מר שמחה יחי' להדר 40 ק"פ, בכניסת הילד יהושע צבי בר"ח מענדל לייאין נאסף ע"י דוד שובין א רו"כ, בחדר ר' ליב מאצקין הילדים, נעציל וחיים אשר באשעוויין, בתריאל ליבערמאן, שמואל גורעוויץ, יוסף יודא הן, יחזקאל יאנאוויצקי, מענדל פאליאקאוו, מאצקין גרשון, מישה הייקאוויין, אברהם ארוואן כאו"א 5 ק"פ. אליעזר לעוויט, נהמן רוטנברג לסיום פ' אלו מציאות כאו"א 5 ק"פ.

נאווי מליני: האחים ישעי' ושמעון שרייער 18 ק"פ. נאוואשווינציאן: הילד מר ארי' ב"ר שמעון עלקינד למלאת לו י"ג שנה א רו"כ.

פאהארעלין: נאסף ע"י השו"ב מלכין א רו"כ 7 ק"פ.

קלאדקאווקע: הנערים אשר מלא להם שלש עשרה שנה: זלמן גרשון מאלינאוו ב' דר"ח תמוז, אברהם שלום מינינבערג י"ב תמוז, אברהם לבן י"ז תמוז, כאו"א 18 ק"פ. מר יצחק מינינבערג, מנחם מענדל אראנאוו, שמואל ראטנער, כאו"א 5 ק"פ.

רודניא: ארי' ליב שיניאקאוו 54 ק"פ, מרדכי האנין 36 ק"פ. ארשא: ר' משה טירזאן 30 ק"פ.

יתברכו כל הנדיבים, הגדולים עם הקטנים, בכל הטוב סלה!

המוסד תומכי-תמימים מבקש מאד מכל הנדיבים שיש להם ספרים: ש"ס, פוסקים ושו"ת, העומדים למכירה או למתנה ללומדים עניים, למכרם בזול, או לתתם במתנה לישיבת תומכי תמימים, וצדקה תהי' להם וחלק וזכות בתלמוד התלמידים אשר ילמדו בהם. ויפנו עפ"י האדריסה הרשומה מטה.

תומכי תמימים.

מודעה.

מתכבדים אנחנו להודיע, שפתחנו בית מסחר מיי"ג הנעשה בהשגחת הרה"ח המפורסם מוהר"א שליט"א שניאורסאהן מקישינוב, אשר היי"ג נעשה בהידור שאין למעלה ממנו, ואדמו"ר מליובאוויטש שליט"א והרה"ג ר' חיים הלוי סאלאוועיציק מבריסק שליט"א מפליגים מאד בהידור היי"ג הזה, וכל האדמורי"ם מפילין ליטא רייסין מהדרים אחרי יי"ג זה, והוא נ"ב טוב מאד בטעם וריח והכל טבעי (נא-טורליך) בלי שום תערובות משאר מינים ונמכר הן על הורט הן לאחדים הן בחביתין הן בפלאשין והקונים בטח ישבעו רצון אי"ה, ברגשי כבוד שניאור זלמן שמאטקין, מאיר פרידמאן ווארשא טווערדע 13, תלפון 259.55.

אדרעס למכתבים:

З. Шмоткинъ. М. Фридманъ Варшава. Твердая 13

לטלגרמות:

Шмоткинъ. Твердая 13. Варшава.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.
Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.
Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.
Ред. Гороховая 48. Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая.

שנה ב"ה שניה

האח

№. 42.

יום ג' פ' ראה כ"ג מנ"א תער"ב.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים. נמנה הוא כאחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחה, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

מספורי חובשי בית המדרש.

(המשך מגליון ל"ט)

לא ארכו הימים ועלינו הי' להפרד מעל ראובן זה אחינו הגדול, ואמנם גדול הי', לא גדול בקומה או בשנים, שנותיו, הלא שמעתם, כי רק זה אשר מלאה לו השנה השלש עשרה, גם קומתו לא היתה גבהה, אך בכל זאת גדול הי', כו היתה נ פ ש נ ד ו ל ה, נפש יהודי גדול. הוא הרגיש בנפשו את מה שהיהודי הגדול יודע מפי התורות והספרים. הוא לא יכל עוד לדעת הרבה, כי גם הי' בעל כשרון, אך בכל זאת הלא ילד הי' בהנתקו מן הספר, אך נפש היתה בו. נפש יהודי נאמנה, והיא אשר להטה גחלים בלבבו לעלות כלה על המוקד לכבוד השם ותורתו, ודבריו חצבו להבות אש ויציתו גם את לב שומעיהם לעלות כליל על מזבח היהדות, שוחקים אתם ילדים? השחוק הוא לכם לשמע את הדברים יוצאים מפי. אבל אנחנו לא שחוק הי' לנו. אנחנו עמדנו מרעידים ומשתוממים, ונפשנו חשבה לצאת בדברו. ופקידינו הרגישו בדבר ויועצו להפריד בינינו. לקחתו מעל ראשינו ולשלחו אל עיר רחוקה אשר אין בה כל זכר ליהודים. הה, היום ההוא עלה לנו בדמים מרבים. לא רק בזרם דמעות יצאנו ידי חובתנו, כי אם בדמי לבותינו הרכות אשר רתחו בסיר וכמו נגרו ארצה כמים המגרים, כי להרעימנו שלחו אותו הפקידים לעינינו והוא לבוש בגדי צבא, חמוש כלי נשק והולך רגלי. ולא נתנו לו לדבר אתנו, ולא הספיק רק לאמר את הדברים האלה: אחים! היו שלום! היו יהודים בחייכם ובמותכם!

הי' נהי'! — ענינו בקול בוכים — ואף אמנם החלטנו בלבנו לחיות יהודים כל עוד נשמתנו באפנו, והיא שעמדה לנו להשאר יהודים עד היום הזה, וגם אחרי אשר נפרדנו ונפזרנו לכל רוח ולא נותר מאתנו כי אם אחד או שנים בגדוד. גם אז לא רפתה רוחנו, והיהדות החקוקה בלבנו לא נמחתה גם בכל יסורים שבעולם.

צלצול השעון הזכיר את ר' שמואל, כי עליו לצאת עוד אל החנויות, למשש את מנעוליהן, ויעזב את הנערים וילך לו, אך הם שבו לדבר ולמסר איש איש באזני רעהו את רגשותיו, ועל הכח הנפלא הצפון בלב היהודי עד כי גם ילד קטן נכון למסר נפשו על היהדות. ובזה תם הלילה ההוא.

זכרונות.

בדרך, במסלת הברזל ההולכת מב... לש... ואנכי יושב לי במרכבה בפנה אצל החלון, מביט על השדות והיערים העוברים לפני, על עמודי התלגרף הנראים ונעלמים אחד אחד, אצלי יושב איש בא בימים, פניו מעידים כי עשיר הוא ומסובל בעסקים גדולים, על

הוטמי משקפי זהב ומעיין בעתון רוסי, על הספסל ממילנו ישב נער כבן ארבע עשרה שנה, יפה תאר, נכר כי מתלבשי בהמ"ד הוא, בגדיו לא ארוכים אבל גם לא קצרים, ומבין שולי הבגד נשקפות שתי ציציות על כנפי הט"ק. פניו עליזים ומעידים כי לא בכסילים חלקו.

עד התחנה א... שררה דומי' בינינו, האיש התעסק מאד בעתונו, והנער הי' חצי נרדם, נים ולא נים.

על התחנה א... כאלו שד מתחת לארץ הביא לנו איש צעיר, זקנו מגולח, וקצות שפמו מסולסלית למעלה, הכרת פניו תענה על עזותו והוצפתו היתרה, והוא הפריע את הדומי'.

אחרי הניחו את חפציו על האצטבא שם אל הנער פניו:

מאין בחור כזה?

מעיר מ... — ענהו הנער. —

ולאן אתה נוסע? — מוסיף הצעיר לשאל. —

לעיר ק... אל הישיבה ללמוד — ענהו הנער בגאון. —

החסרי טפשים אנחנו, כי אתה בא להוסיף עליהם? — אומר לו הצעיר בלעג. —

ומדוע אתה קורא לזה טפשות? — שואל הנער. —

אדמה — אומר הצעיר — כי לו נכנסת אל הגמנזיא אשר בעירך, והיית גומר אותה, ואח"כ אל האוניווערזיטט, כי טוב הי' לך אז מעתה, היית רופא, או עורך דין, או אינזשינער והיית חי חיים מאושרים, אבל איזו תכלית תצא מן הישיבה ומן הגמרא? האם רב תהי'? ואם גם תהי' רב מה המה חיי הרבנים בימים האלה, רק לעג וקלס לענה וראש.

אתה המטרת עלי מבול של דברים בלי השכל והדעת — אומר לו הנער בכעס עצור — אתם ההפיטים, בשנאתכם הגדולה אל התורה הסכנתם תמיד לדבר סרה עלי', ולבלתי הביא בהשבון את כל דבריכם. לבלתי תת חשבון לנפשכם אם יש ממש בדבריכם. הן כל דבריך מהבל המה גם יחד, אתה אומר לי להכנס אל הגמנזיא, כאלו הדבר תלוי רק בי, האמנם שכחת, כי דלתי הגמנזיא סגורות בפני העברי, הבן כפר אתה? הלא ידעת אם לא שמעת את כל הגזירות המתחדשות בכל יום מאת שר ההשכלה? כמה עמל ותלאה, צרות ויסורין, חרפה ובוז ישבע היהודי הרוצה להכניס את בנו אל הגמנזיא? כמה שוחד עליו לתת? ואף גם אם כבר נתקבל האם בטוח הוא כי ינמור בכי טוב, ואפילו אם אלף פעמים ישתדל הלא מורדף הוא בלי השך מחבריו מוריו ומנהליו, ואפילו אם יגזור מי יאמר כי יתקבל אל האוניווירזיטט, הלא שם הדלתים עוד יותר סגורות בפני היהודי, ואם גם ינמור ויצא מוכתר בדיפלאם, האם בטוחה היא פרנסתו? היתנו לו משרה ממלכית? בא וראה, אם הפץ אתה, אינזשינירים ועורכי דינים, דופקי דלתים מבקשי עבודה ואין, וכמדומה לי שגם אתה יודע כן; לא כן הישיבה שלנו, שם אין פראצענטין, שם אני מתקבל תיכף ומיד, ואם אחפוץ להיות לרב, אהי', כי רק בי הדבר תלוי, אם אשתדל

לעבענדיקער-הייט אין כַּף הַקֶלַע.

אין דער פרי'א, איך בין פאר נאגנצן אין שוהל, צו דאוונען, צו זעהען ווי לייט דאוונען, ערשט איינער א אנגעזעהענער איד, א גראהער א יאהר זעבציג לויפט אים איבער דער שוהל הין און צוריק, פאר טראכט צו-טראגען, דא פארלירט ער דעם טלית, דא פאר דרייען זיך די תפלין און ער ווארט ניט ביז דעם סוף דאוונען און היילט אוועק גיין.

אין נעה צו צו איהם, ער קוקט מיך אן, און ניט מיר שלום אויך ווייער גיאיילט און אז איך שטעה אלס אין נעה ניט אוועק, מיינט ער או איך וויהל בעטין ביי איהם עטוואס געלד.

„האט קיין פאראיביל ניט"—זאגט ער מיר ווייער ניך— „איך האב ביי זיך גאר קיין געלט ניט, איך האב היינט א צאהלונג און איך מוז באלד לויפען ערשט קריגין די געלט".

„איך דארף קיין געלט ניט" — ענטפער איך — איך האב געוואלט רעהדין מיט אייך עטוואס".

„רעהדין" — ענטפערט ער — „קומט אריין צו מיר אין שטוב ייענע נאס דעם און דעם נוממער, אין צוויי שעה ארום וועט איהר מיך טרעפין" קוים האט ער אויסגירעדט די עטליכע ווערטער און איז האסטיג אוועק גילאפין.

מיר איז איינגיפאלען אין זינען אז דער איד איז אין כף הקלע, דאס הייסט ער ווייס אליין ניט אויף וואס פאר א וועלט ער איז. כדי צו ערקונדיגען זיך, צי זיין זיצונג איז א שטוב, א מעגישן הויז, צי א גרויב און ווע-רים עבען איהם. האב איך זיך געלאזין גען אין שענער נאס, איך האב זיך דער פרעגט זיין הויז, איך נעה צו צו דער טיהר, זי איז פארשפארט, איך מיין מען דארף אנקלאפען מיט'ן שטעקין, ערשט עס העלפט גאר ניט.

„וואס קלאפט איהר ר' איד?"—זאגט מיר א פאר ביי גייער—„מען דארף „קלינגען".

„קלינגען?" — פרעג איך פאר וואונדערט — „נאך וועמען, נאך וואס קלינגען?" — דער פאר-בייגייער לאכט זעהר—„איהר זייט א פנים פון א קליין שטעדטיל? איהר ווייסט גאר ניט, אז מען דארף אן קלינגען, אנדערש קען מען אין רייכע הייזער ניט אריין קומען" — ער ווייזט מיר וואו אן קוועטשין, איך קוועטש מיט שרעק, ווער ווייס וואס פון דעם קוועטשן קען ווערין? ערשט עס וויייזט זיך א דינסט, די טיהר עפענט זי ניט, זי פרעגט נור, וועמען דארף איך, און אז איך ענטפער: „דעם

ואהי' ראוי לכך יתנו לי סמיכה ולא ימנעו אותה ממני, והיי הרבנים בעתים האלו גם כן לא כמו שאתה מתאר, הביטה נא וראה על הרבנים בערים הגדולות, כי חייהם יפים וטובים מהמלומדים שלך, חיים הם בעושר וכבוד, ואפילו חיי הרבנים בערים הקטנות ג"כ אינם רעים כל כך, לחם לאכל ובגד ללבש יש להם תמיד, ויותר אין נצרך להם מאומה, הם שמחים תמיד בחלקם ומסתפקים במה שיש להם, ומלבד רבנים יש עוד משרת בקדש בישראל, וכלם אינם גועים ברעב ח"ו, והכל במזל תליא.

הנער שאף רוח מעט ומחה במטפחתו את הזעה מעל פניו ויאמר: זה השבתי לך לפי דעתך הנפסדה, שאתה אומר כי צריכים להביט על התכלית, אבל באמת אומר לך, כי אפילו אם הי' מבטיחים לי הרי זהב שם בהגמנזיות שלך הייתי ג"כ בוחר לנסע אל הישיבה, כי תורתנו מלמד אותנו לבלתי רדוף אחרי תכלית, כי תכלית כל אדם לא בידו הוא, כמו שגם חייו לא בידו הם, אנחנו צריכים ללמד תורה מפני כי תורתנו היא, מפני כי כן צונו, מפני כי היא תורתנו ובינתנו לעיני העמים, מפני כי היא חיינו וארך ימינו, אצלנו החיים האמריים בלי חיים תורניים אינם שום מאומה, אך איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת, ועוד סוד גדול אגלה לך, כי כל הגזירות המתחדשות מאת שרי ההשכלה, ובכלל כל הגזרות, הם מעשי ידי ההשגחה העליונה, ולא כמו שאתם אומרים כי מקרה הוא, המשגיח העליון ראה כי בני ישראל נעשו להוטים מאד אחרי העבודה זרה הנקראת „השכלה" וגם הוא הכם ויבא רע ויסר את הדרך בעדם לקים מה שנאמר: אם לא ביד חזקה ובחמה שפוכה אמלך עליכם. כי אלו היו נערי בני ישראל לומדים את ההשכלה רק לשם השכלה, עוד לא היתה הרעה גדולה כל כך, אבל עפ"י רוב, מכיון שנעשה משכיל, מיד הוא משליך את יהדותו מעליו, מכיון שנכנס אל הגמנזיום מיד הוא נעשה חצוף ובועט באביו ואמו, מחלל את השבת ואוכל טריפות, והכר היא לאיש משחית, מופר בכל קדשי היהדות וכשאול לא ידע שבעה לתענוגות בשרים, מאבד ממון אבותיו על הוללות וסכלות, על כן באה אליט הצרה הזאת; אבל הביטה על בן הישיבה שאמן הוא לד' ולתורתו, נאמן הוא לעמו מכבד אבותיו כמו שנאמר, בן חכם ישמח אב.

הצעיר החריש כל העת, נשאר כבול עץ כי לא חכה לשמע תשובה כזאת מפי נער כזה, והאיש הבא בימים נראו דמעות על עיניו, ניכר הי' כי נזכר על בנו תלמיד הגמנזיום אשר הוא שבע מרורות ממנו, ובשימו את ידו על כתף הנער, אמר לו, יישר כחך בני, כמוך ירבו בישראל!

פה עמד המסע, והצעיר ירד.

חיים יהושע שיפמאן שו"ב בריבינסק.

בעל הבית". פאר מאכט זי באחד צוריק און לויפט אוועק, איך קוועטש ווייטער ביז מען עפענט מיר פארט. איך גיה אריין אין שטוב, באגעגען איך א יונגע, א דאלב הציפדיקע פרויא, דער קאפ איז אפ גערעקט, דער אנצוהג איז אט ווי עריטט פון שלאף. די אויגען פייערדיקע, און אז זי עפענט דעם מויל זעהט זיך ארויס א שווארצע צונג א גרויסע, און דער מויל איז אפט אפין.

„וואס דארפט איהר?" — פרעגט זי באטראכטינדיק מיך, און זעהענדיק מיין הויקער און מיין גאנג מיט מיין אבראשצעניא, האט זיך מיך פאר רעכינט פאר א אידן וואס דארף עטוואס א נדבה, א מגיד אדער א משולח, האט זי שעהן פאר קרימט דעם געזיכט און זאגט: „מיין מאן איז נישט דא, איך וויים אן איהם נאר נישט".

„איך בעט קיין געלט ניט" — זאג איך — איך דארף מיט איהם רעהדין".

„ער קומט אבער ערשט צו מיטאג אזיינער פיר".

„און ביז פיר א ווייגער איז ער א ניכטערער?" — פרעג איך—

„יא" — ענטפערט זי — „ער האט קיין צייט ניט, ער איז זעהר באשעפטינט".

אויף דעם טיש זעה איך פיל מאכלים, פון מילכיקס, די לעפעלאך דרייען זיך אין די גלעזער, און צו דעם טייש ווערט דער לאנגט דאס שענסטע און דאס בעסטע, די מא דאם עסט מיט א גרויסען מויל, און שרייט דער ווייל אויף דער דינסט וואס זי האט ארייגילאזין דורך דעם אנדער האד א פאר ארעמע ווייבער און זיי בעטין נדבות.

„נאר טאג", — שרייט זי — „און זיי בעטלען שעהן, אזוי פריא ווילין זיי שעהן עסין".

„פעטיא! ייאשיע!" שרייט זי ווייטער ניכשר נערגט שעהן, איהר האט שעהן געזוים דעם ערשטין אוראק אנגיזוארין, אזו שפעט, אזו שפעט!"

און דא גייט אריין די קיכערין און פרעגט וואס אוים קאכין ווארמיש פאר דעם הערר.

„דעם הערר?" — ענטפערט זי בעהז — „דעם אלטין הסטער וואס קען מען איהם געבין, קיין פלייש, האט ער ניט קיין צייגער, שופ אביסעל ויעט ער זופן"

איך האב שעהן פארשטאנען אז דאס איז די צווייטע פרויא דעם אלטענס — „יא" — קלער איך זיך,— „דער מענש איז שעהן ניט לעבענדיק, אט דא איז ער באגראבען און די איז די שלאנג וואס איז געווארין פון זיין פלייש, דאס איז ניט א ווארעם, דאס איז א שלאנג".

(עוד יבא בע"ה).

מכתבי-אחים.

לאחי קוראי האח!

אני מקבל את העתון האח, אשר זה כבר שתי שנים יוצא לאור ע"י מ. ראזענבלום. על עתון זה מלא פי תהלות, כי הנני ראיתי ילדים שהיו זרים לדתם, זה עתה מתפללים בכל יום ופעמים באהבה שמע אומרים. אני קורא וקורא ולבי שמח, והנני רואה כי עוד לא נפל עמנו, כי עוד יקים משפלתו ויתקרב לדתו. אני זה כבר לומד עברית, למדתי שפ"ע מקרא ופוסקים (?) אחד סבות הנני נוסע לארץ ישראל, והנני מקוה כי בקרוב נחזה כלנו שלוה שם וכי יובילנו הגואל אותנו לארץ אבותינו.

אחיכם אברהם שליאנסקי.

לאחי היקרים הלומדים בישיבה בליובאוויטש.

אחי, בשלשה ימים לחדש סיון מלאו לי שלש עשרה שנה, וד' ברא לי לב חדש, אעפ"כ כרחוק שמים מארץ כן רחוק אני מכם. מגליונכם מרגיש אני ענג רוחני אין קץ ופעולה טובה אתם עושים עמנו, כי כאשר אנחנו קוראים את גליונכם אוהבים אנחנו את התורה מאד. ד' יאריך שנותיכם ותעשו חיל בלמודים.

אחיכם ישאול בן אהרן אידעצקי מעיר קאפיטקעווין.

נדבות אחים.

ווינדאווא: ר' יוסף ליפשיץ 18 ק"פ, רחל לעווקע 18 ק"פ.

לובלין: חדר בית-תלמוד. ע"י הגבאים: ה' דוד טשארנאבראדער וה' יואל יעשרמאן תלמידי הרמ"מ פינקעל. הרמ"מ פינקל 17 ק"פ, מיסדי הבית תלמוד 36 ק"פ, יואל יעשרמאן, פנחס עפשטיין, צדוק נאדמאן כאו"א 40 ק"פ, מרדכי לעווינשטיין 36 ק"פ, צבי אלבערשטאדט 25 ק"פ, ליב זילבער 24 ק"פ, יוסף ווייסלפייש 22 ק"פ, אברהם מענדילזאן 21 ק"פ, שמואל גיווערין 20 ק"פ, מאיר וויטליצקע, חיים ראובן רבינשטיין, מרדכי זילבערשער, אברהם אפפעל כאו"א 10 ק"פ, דוד טשארנאבראדער, שמואל איגער, ישראל אבמאן כאו"א 8 ק"פ, נדבות קטנות 35 ק"פ.

כאוואמלינו: יוסף שרייער 20 ק"פ, יצחק באלאטין 18 ק"פ, נחום ברענער 9 ק"פ.

סטאראדוב: תלמידי המורה יודא ליב דאר-טשיקאוו: זלמן אהראסקין, חיים לאקשין, זלמן לוויטין, אברהם ריקלין, זלמן שיינין, שלמה אהרן שיפרין, נדבו א רו"כ.

פאלאצק: יצחק בער שטיינציינג 36 ק"פ, יחיאל ליפשיץ, אהרן זאלקינד, כאו"א 18 ק"פ, חיים קאפילאווסקי 10 ק"פ.

מלאו שלש עשרה שנה להתלמידים הלומדים פה:

מר חיים ליב וואלאסאוו מעיר ארשא ביום ח' באב נדב שלשה רו"כ.

מר משה זלמן קאמיניעצקע מעיר טשאריי ביום י"ג באב דרש דרוש יקר.

ברוכים יהי' כל הנדיבים, התמימים ואחיהם, בכל טוב סלה!

המיסד תומכי-תמימים מבקש מאד מכל הנדיבים שיש להם ספרים: ש"ס, פוסקים ושו"ת, העומדים למכירה או למתנה ללומדים עניים, למכרם בזול, או לתתם במתנה לישיבת תומכי תמימים, וצדקה תהי' להם חלק וזכות בתלמוד התלמידים אשר ילמדו בהם. ויפנו עפ"י האדריסה הרשומה מטה.

תומכי תמימים.

מודעה.

מתכבדים אנחנו להודיע, שפתחנו בית מסחר מיי"נ הנעשה בהשגחת הרה"ח המפורסם מוהר"א שליט"א שניאורסאהן מקישינוב, אשר היי"נ נעשה בהידור שאין למעלה ממנו, ואדמו"ר מליובאוויטש שליט"א והרה"ג ר' חיים הלוי סאלאוועיציק מבריסק שליט"א מפליגים מאד בהידור היי"נ הזה, וכל האדמורי"ם מפולין ליטא רייסין מהדרים אחרי יי"נ זה, והוא ג"כ טוב מאד בטעם וריח והכל טבעי (נא-טורליך) בלי שום תערובות משאר מינים ונמכר הן על הורט הן לאחדים הן בחביתין הן בפלאשין והקונים בטח ישבעו רצון אי"ה, ברגשי כבוד שניאור זלמן שמאטקין, מאיר פרידמאן ווארשא טווערדע 13, תלפון 259.55.

אדרעם למכתבים:

З. Шмоткинъ. М. Фридманъ Варшава. Твердая 13

לטלגרמות:

Шмоткинъ. Твердая 13. Варшава.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред. Гороховая 48. Типографія I. Лурье и Ко. Спб., Гороховая.

שנה ב"ה שניה

הָאָח

№ 43

יום ד' פ' שופטים א' אלול תער"ב

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו"כ לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלוח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלוח.

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי התמימים, וצדקה תחי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מאשר רוב חותמי „האח" הם הילדים הלומדים בחדרים: ע"כ הננו מבקשים מאת המלמדים והמורים ומאת כל סוכנינו הנכבדים, להזדרז בגביית התשלומי „האח" בטרם יעזבו הילדים יחי' את החדרים, ויעלה נא זכרונו לטובה גם לפני כל הנדיבים והשועים המקבלים אותו. זה כשנה או כשנתים, בלי תשלומים, לשלח עתה את מחירו, ולא נזדקק לכתב לכאו"א מהם ביחוד. יזדרזו נא בחדש זה היוצא מראשי תבות, איש לרעהו ומתנות לאביונים למהר במשלח המעות למטרתן ולתועלתן הרצוי' ויתברכו בשנה טובה כנפשם.

המערכת.

הַיֶּלֶד הַפִּקֵּחַ.

אֱלוּל.

נָטַל הַתּוֹקֵעַ אֶת הַשּׁוֹפָר וְתָקַע...

יָדְעוּ הַכֹּל שֶׁהוּא אֱלוּל..

נוֹדַע הַדָּבָר גַּם לַיְּצָרִים, הַיֵּצֶר הַטּוֹב וְהָרָע, וַיְהִי רִיב וּמָדוֹן בֵּינֵיהֶם עַל הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ הַיְלָדִים בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה. וַיְהִי כִּי תָקְפָה הַמְּרִיבָה בֵּינֵיהֶם, וְאִישׁ מֵהֶם לֹא יָכֹל לִכְבֹּשׁ אֶת רֵעֵהוּ, וַיֹּאמְרוּ, הָבָה נָבֹאָה אֶל שְׁלֹמֹה, הוּא נַעַר פִּקֵּחַ וּכְבָר מָלְאוּ לוֹ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה בַּקַּיִץ הַזֶּה, הוּא יִשְׁפֹּט בֵּינֵינוּ וְכִדְבָרָיו כֵּן יָקוּם.

וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַיְּצָרִים אֶל שְׁלֹמֹה.

קָפַץ הַיֵּצֶר הָרָע בָּרֹאשׁ וַיֹּאמַר:

„שְׁמָעֵנִי אֲדֹנִי הַיֶּלֶד! הִנֵּה זֶה אַרְבָּעָה חֳדָשִׁים לוֹמְדִים הַיְלָדִים בַּחֶדֶר, גַּם בַּיָּמִים הַיּוֹתֵר גְּדוֹלִים וְהַיּוֹתֵר חַמִּים לֹא נָתְנוּ לָהֶם לָצֵאת לְמֶרְחַב הַשָּׂדוֹת אוֹ הַגַּנִּים; בַּחֶדֶר, בַּחֶדֶר יָשְׁבוּ כָּל הַיּוֹם עַל הַסְּפָרִים וְעַל הַסְּפָרִים, לָמֹד בַּבֹּקֶר לָמֹד בַּצָּהֳרַיִם, עַד הָעֶרֶב, עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ הָיוּ כְּלוּאִים בְּבֵית-הַסֵּפֶר, וְעַתָּה עֲלֵיהֶם לָנוּחַ וּלְהַחֲלִיף כֹּחַ, עוֹד שְׁנֵי שָׁבוּעוֹת יֵשְׁבוּ לָהֶם בַּחֲדָרִים, יִלְמְדוּ לָהֶם, אַךְ בְּרִפְיוֹן וּבְהִתְרַשְּׁלוּת, אַחֲרֵי כֵן יְבַקְּרוּ עוֹד יָמִים אֲחָדִים אֶת הַחֲדָרִים לְשָׁעָה אוֹ לִשְׁתַּיִם וַחֲסַל! סוֹף הַזְּמַן! עֲלֵיהֶם אָז לְהִתְפַּשֵּׁט אֶת אָזְנֵיהֶם, לִפְרֹק כָּלִיל מֵעֲלֵיהֶם אֶת עֹל הַלִּמּוּדִים, לִרְאוֹת אוֹר וּדְרוֹר, לְהִתְהוֹלֵל וּלְהִשְׁתּוֹבֵב אֵין דָּבָר, מֻתָּר לָהֶם לַיְלָדִים אַחֲרֵי יְמֵי עָמָל כָּאֵלֶּה לָתוּר מְעַט אַחֲרֵי לְבָבָם וְעֵינֵיהֶם. הַאֵין זֹאת אֲדֹנִי?" —

„דְּבָרֶיךָ טוֹבִים וּנְכֹחִים" — עוֹנֶה הַיֶּלֶד הַשּׁוֹפֵט —

„אַךְ יְדַבֵּר נָא גַּם רֵעֲךָ אֶת דְּבָרָיו".

„מִי כָמוֹךָ יוֹדֵעַ" — אוֹמֵר הַיֵּצֶר הַטּוֹב אֶל הָרָע — „מִי כָמוֹךָ יוֹדֵעַ, אֲשֶׁר גַּם בְּאַרְבַּעַת חָדְשֵׁי הַלִּמּוּד לֹא הִרְבּוּ הַיְלָדִים לַעֲמֹל, הֲלֹא אַתָּה בְּעַצְמְךָ לֹא נָתַתָּ לָהֶם לִלְמֹד. בְּכָל יוֹם הִמְצֵאתָ לָהֶם תּוֹאֲנוֹת וַעֲלִילוֹת אֵיךְ לְהִשְׁתַּמֵּט וּלְהִפָּטֵר מִן הַלִּמּוּד, בַּבֹּקֶר אֵחֲרוּ לִישֹׁן, בַּצָּהֳרַיִם חַם לָהֶם וַיֵּלְכוּ לִרְחֹץ בַּנָּהָר, וְהָיִיתָ מַטְרִיד אֶת מוֹחָם וּלְבָבָם וּמַעֲסִיק אוֹתָם בְּשַׁעֲשׁוּעִים וַהֲבָלִים שׁוֹנִים, וְעַתָּה הִנְּךָ אוֹמֵר לְהַפְסִיקָם מִן הַתּוֹרָה לְגַמְרֵי.

היתכן? ועוד באיזה זמן? בחדש אלול! החדש הזה אשר הוא כפרוזדור לפני הימים הנוראים. ימי הדין והמשפט, האפשר הוא לבלותו בבטלה ובהבל? ואת מי אתה אומר לרמות? האותי? הלא מכירך אנכי. כי היום הנך מחליק לשון מפתה ומסית לבטל מן התורה, ומן התפלה ושאר המצות. היום הנך רק יצר, נראה כאוהב וכדורש טובה, ומחר הנך מתנכר, נעשה אויב ושטן, עולה ומקטרג ומדבר סרה בכל השומעים לקולך. ואחרי כן... הה. אחרי כן עודך שב להתנקם בשומעי דבריך ולהענישם קשה.. הוי נוכל...

התחיל היצר הרע לטען כנגדו ולהוכיח צדקת דבריו, אך שלמה שפקח הי' הכיר בדברי אמת של היצר הטוב ויירא לנפשו. ותבעתהו אימת היצר הרע המתהפך אחרי כן לשטן ולמלאך של מות, חלילה. וימלך בלבו ויען גם הוא בערמה, ויפן אל היצר הרע, לאמר:

„ראה דבריך טובים ונכחים, כי אמנם עיפים ויגעים אנחנו מעמל הלמודים בימי הקיץ. ועתה דרושה, לנו הילדים, מנוחה, אבל מנוחה שלמה..; על כן הואל נא, זקן נכבד, והנח לנו ואל תוניענו בדבריך ובטענותיך, כי גם הם מפריעים את מנוחתנו. דבר המשפט הוא עלי עתה למשא ולטרח גדול, הניחו לי עד עבור ימי החג, והבא ראשון יצא ראשון"...

— נכלם היצר הרע מדברי הילד השופט ויצא ממנו כשאזניו נכוות; ויהי אך יצא יצא היצר הרע מאת הילד, ותנבר בו התשוקה אל התורה והלמוד וגם אחרי אשר פטרוהו מן החדר לביתו, לא עזב את ספריו, חזר על הראשונות, התפלל, אמר תהלים, סליחות. ובימי ראש השנה כשעלה היצר לקטרג על השובבים והפריצים, נאנס להודות גם הוא, כי שלמקה הוא ילד טוב. תמים וישר, חפץ בתורה ובמצות. כמותו ירבו בישראל.

לעבענדיגער-הייט אין כף הקלע.

(המשך מגליון מ"ב)

איך קוק ווייטער אין דעם צווייטען צימער, ויצט א פריילין האלב נאקעט און שפילט ראיאל, לויפט אפט צו דער שפיגל, צו דעם פענסטער, ברוימט אויגטער, זי קוקט מיך אן זייער בייז, ווי קום איך אהער, וואס דארף איך דא, זי שרייט ווידער צו די דינסטען מען זאל איהר דער לאנגען די זאך די אנדערע, דעם בריקאיטציק הייסט זי לויפין אין קראם ברייננען אנדערע טופליעס, א אנדער הוט, א פלאיש דוחעס, און שרייט וואס לאזט מען אריין אהער אזעלכע לייט, אטוראטיטעלנע, זי פאר מאכט די טיהר מיט כעס—

„דאס איז א ווארעם" — טראכט איך — „וואס עסט דעם מענטשען, זי ניט אויס גיווים גינוג געלט, און ער מוז אלס דאקאיצן".

דורך דעם פענסטער וואס צו דעם הויף זעה איך אז פיל ארבייטער ארבייטען; מען מויערט א צווייטין צטאז אף דער אנדער שטוב וואס אין הויף.

„דער מענש איז אלט, וואס דארף ער נאך הייזער? ווער מען האט ער דא?"—טראכט איך—„ער ווייס ניט וואס ער טהוט".

ערשט מען קלינגט, עס קומט אריין א שניידער, פאר נויגט זיך זייער פיין, און ברענגט אן מעסטין זייער א גוטען קלייד דער מאדאם, זי נייט אריין מיט איהם אין א צווייטען צימער, פער זאגט ווי מען זאהל נייען, הייסט אויס קלייבען די בעסטע פריקלאדין, און ער נייט אוועק.

מען קלינגט ווייטער, עס קומען אריין יונגע מענשען, די פריילין נעהט שען אויך ארויס אהער, עס ווערט דער לאנגט אלערליי שפייזין, א רייכער פרישטאק, מען פארברענגט זעהר לוסטיג א שעה אדער מער, מען זעגענט זיך פריינדליך.

עס קלינגט, עס קומט אריין א לעהרער, ניט אלע־מען די האנד, ניט אפ א אוראק די קליינע מיידעלעך. ארויסגייענדיק בעט ער זיין גיצאהלט פאר דעם דורכגיגאנגענעם מאנהייט.

„דער הער וועט קומען"—ענטפערט זי.

דורך דער אנדער טהיר גייען אריין קצבים, קרעמער, מיט זייערע ביכלעך און בעטין געלט.

„דער הער וועט קימען" — זי ווערט זייער בעהז, טוט זיך אהן און לויפט אוועק אין גאס אביסל, און

הגנב.

איש הי׳ בעיר .... ושמו אפרים, ויהי האיש ההוא תם וישר וסר מרע, והשם ברך אותו בעשר ובנכסים רבים, גם באשה יראת השם אשר בחכמתה בנתה ביתה ותערך שלחן לכל עובר אורח נקשה ורעב, ושמה רבקה; אך פרי בטן מנע השם מהם, ותהי רבקה עקרה אין לה בן ובת, ויצר להם עד מאד, כי מה בצע בעשרם ובהונם אם יעזבוהו לזרים אחריהם, ותבך רבקה באזני אפרים אישה ותאלצהו לנסע אל הערים הגדולות אשר בארץ וחוצה לארץ לדרש ברופאים, אך כל עמלם יטרחם הי׳ לשוא ולעמת שהלכו כן שבו ריקם ולא נפקדו בבנים.

ויהי היום ואל ביתם סר אחד העניים לאכל ולשתות, והעני הי׳ פטיט ואיש דברים, ויחקר את בעלת הבית וישאל אותה על כל דבר ידבר, ויהי בהודע לו כי עקרה היא ויאמר אלי׳: לו בקולי שמעתם, כי עתה הייתם נוסעים אל עיר מ... אל בעל השם אשר בעיר ההיא, הוא אם רק יבטיח אתכם כי תלדו בנים יתקימו דבריו בלי ספק, ויספר נפלאות ממנו אשר שמעו אזניו ואשר ראו עיניו ויכנסו הדברים בלב רבקה ותספר אותם לאישה והדבר על לבו יום יום לנסע אל העיר ההיא, ויהי כי הציקה לו בדברי׳ ויעזב את הבית בידי פקידו נאמן ביתו ויסע אתה אל העיר מ... ויבאו שמה.

ויהי כבואם ובהתיצבם לפני בעל השם ויספרו לו את מרי שיחם ואת דאבון לבם ויאנח בעה״ש ולא ענה להם דבר ויפל לבם ויחרדו מאד, כי אמרו, אבדה כל תקוה מהם וגם איש המופת הזה נבצרה ממנו להושיע להם, ויצאו וישובו אל בית מלונם סרים וזועפים ולא אכלו לחם ולא שתו מים ויאמרו לשוב בפחי נפש אל ביתם; אך אנשי הבית דברו על לבם דברים נחומים ויאמרו להם, נסו נא לבא אליו עוד ולהתחנן על נפשכם, כי אמנם עושה פלא הוא, והוא אמר ויקימנה, וזה הדבר אשר תעשו, אל תצאו מחדרו בשום פנים בטרם יבטיח אתכם להבעת בבן זכר, והי׳ כי יצר לו מכם ואלץ למלא משאלתכם.

ויעשו כן אפרים ורבקה וישובו ויבאו אליו ויפצרו בו מאד, אך בעל השם הוסיף לדאגה ויען להם: „אמנם יולד לכם בן, אבל... אבל לא תגדל שמחתכם בו, היא יהי׳ גנב...

לשמע הדברים האלה רפו ידי אפרים ורבקה ויצאו בפיק ברכים ובשורת הבנים נהפכה להם ליגון מכאיב לב, אך רבקה אשר נכספה מאד ללדת בן, נחמה את אפרים אישה, ותאמר, הנה בננו בידנו יהי׳, אנחנו נשמר עליו, נשכר לו אומנים ואומנות, מורים ומשגיחים אשר לא יתנו לו לגנב ואשר יעדיישו מלבו את שרש דבר מר זה, אף גם נתן נתן לו את כל משאלותיו ביד רחבה ולמה יגנב, וינחם גם אפרים ויודה לדברי׳, הם באו לביתם ולא עברה שנה ורבקה נפקדה ותלד בן. לשמחת

איך ווארט נאך אלס – עס ווערט דער זיינער איינס האלב צוויי, עס הייבען אן צו קומען די אינגלעך פון גימנזיום איינער נאך דעם צווייטען, יעדערער ברייננט מיט, אנדערע איהרויטקעס, מיאטשיקעס, באלאנען, פערדלעך, ביקסלעך, און דאס גלייכין עס קלייבט זיך אויף די סעמעייסטווא, מען גרייט דעם טיש, און עס ווערט דער לאנגט אלס פון די בעסטע, די מאדאם ועהט צו זיך און די קינדער, ניט אלע האבין אלס גלייך ליב, מען ניט נאך יעדערין וואס ער וויל, די קיכערין קומט אריין אין פרעגט זייער שטיל: „א אריכאן בעט עסין, וואס זאל מען איהם געבין?״

„אה!–שרייט זי אויס–„זיי לאזין גאר ניט אפ עסין, זיי היטין צו די צייט. נים איהם אריין אף א טעלער וויערמילך, נעם אראפ די שמעטענע אין גאנצען מען דארף האבין היינט צו אווענד ברויט״.

די קיכערין גייט אוועק.

פון טיש ווערט שעהן צו נעקליבין און דער בעל־הבית איז נאך ניטא.

עס איז שעהן דער זייגער דריי, ערשט מען קלינגט, עס לויפט אריין דער אלטער, ער בעט מיך זיצען, און הייסט גרייטין צו דעם טיש, דער ווייל גייען אריין אר־בייטער פון הויף, און פרעגען איהם וועגין די ארבייט, ער מוז ארויס גייין, זעהען אין ענטפערין, די גיקעכטס ווערט קאלט, קוים ער גייט אריין אין שטוב, די מא־דאם גייט ארויס אויך אין סטאלאווע, און ער בייזערט זיך וואס די ארבייטער פירין איבער די פאסטראיקע, עס קאסט אזוי פיל געלט, פון דאסאדע הוסט ער זייער, ד הענט ציטערין בא איהם, און קוים וואס ער האלט ו לעפיל, זי בייזערט זיך פאנאגדער: „וואס ווילין פון מיר די בעלי חובות?״–שרייט זי–„וואס לאזט מיר קיין געלט ניט, עס קומען אלע מאנען און פאר ביטערין מיר דעם לעבין״.

„איך האב ניט״ – טענה׳ט ער געפעך – „איך בין היינט אום גילאפין ווי א פארסאמטער, איך האב גימוזט אריינטראגען אין די בענק, אנדערע וועקסלען גייען שעהן אין פראטעסט״.

„דו אלטער אומגליק!״ שרייט זי ביטערליך – „איך לעב דאך נאר ניט פאר דיר, וואס האב איך דיך גי־דארפט, אזא שלימזל? ס׳איז ניט מיינע דאעת. דו מוזט מיר געבין וואס איך דארף!״

דער קוטשער נעהט אריין, און זאגט: „באריניע! די פערד זיינען שעהן גרייט״.

(עוד יבא בע״ה).

האב והאם לא הי׳ קץ, וכלבם הטוב כן שמחו גם את כל עניי העיר מרודים וקשי יום, וביום השמיני ביום אשר הכניסוהו בבריתו של אברהם אבינו הי׳ בית אפרים מלא אורה ושמחה, קרואים רבים מאד, עשירים ועניים, אכלו ושתו ויתהוללו וישכרו עד הערב, ויהי בערב ויבא המשרת ויתאונן, כי כף אחת כסף נגנבה מבין הכפות, „כף אחת״ — ענתה רבקה — „הפסד גדול! נחי׳ גם בלי הכף האחת ההיא, אל נא אפסיד יותר מהפסד זה!״

אך פני אפרים נפלו בשמעו את דבר הגנבה, הוא נזכר, כי גם בנו זה עם גנבים יחלק ויצר לו מאד, ויצא אל החדר השני ויבך, אלה היו הדמעות הראשונות אשר הביא לו בנו יחידו למנה.

ויגדל הילד ככל הילדים עד אשר מלאו לו ארבע שנים, ביום ההוא ולרבקה אבד כיס מלא שטרות כסף, ויחפשו בכל הבית, בכל ארון וארגז, תחת כל מטה ושלחן, ויחפשו גם באמתחות המשרתים ובילקוטיהם ולא מצאו, וישאלו גם את פי הילד אולי ראה את הכיס, או אולי עשה לו בו שחוק וישליכהו החוצה, כי ילד הוא אך הוא אמר כי לא ראהו ואינו יודע דבר על אודותיו, ויהי בערב ואמו לקחה אותו על זרועותי׳ להשכיבו במטתו, כי נרדם על הכסא אשר ישב עליו, ותפשט את בגדיו ותרא והנה הכיס טמון בחיקו מתחת לכתנתו, „אהה!״ — קראה ותתעלף — אנשי הבית מהרו לעזרתה וישיבו את רוחה אלי׳, ויאמרו בלבם, כי שמחתה על אבדתה הגדולה אשר נמצאה לה פתאם הבהילתה ותפג את לבה, וידברו על לבה לאמר: „השם עמך, גברתנו! מה לך כי נבהלת, האמנם זה כל הענך ורכושך? הלא יש לך כהנה וכהנה אלף פעמים, ולו גם אבד הלילה הכיס הזה הלא יהי׳ לכפרה לך, והוא ילך לאבדון ואת תשארי לחיים טובים ארוכים״, — אך היא לא שתה לב לדבריהם ובהרימה את כפי׳ ממעל לראשה קראה בקול יליל: אוי אוי לי, אוי למזלי הרע! היא זכרה את נבואת בעל השם, כי גנב יהי׳ הבן היולד לה, ויצא לבה, ובעיני המשרתים היו דברי׳ כחידה, אך בראותם כי דבר לאט עמה חרפו ממנה וילכו להם.

מהיום ההוא ומעלה קרו גנבות בכל יום ויום בבית אפרים, אמנם קטנות וקלות ערך היו, אך נתנו אותותיהן אותות כי ידי הילד ממשמשניות הן. היום אבדו להמבשלת שתי אגורות שהניחה על השלחן, מחר נקרע מכסה הניר מעל כד המרקחת ונאכל ממנו רב, ביום השלישי הוצאו העטים מן הדיות ואחר הפש מחפיש נמצאו בכיס הילד. בכל אשר גדל הילד כן גדלה תוגת ההורים, וישכרו לו אומנת להשגיח עליו ולשמר אותו מעשות כל רע, ויהי בהשקותה אותו תה ובאמרה לתת סכר אל תוך הכוס

הי׳ נותן עלי׳ בקולה באמרו, כי שונא הוא את המתיק, ובהעיפה עיני׳ רגע, הי׳ ממהר וזורק אל הכוס שלש-ארבע חתיכות של סכר, לו מתק ביותר הדבר הגנוב, האומנת אשר לא הבינה את רעת הדבר, השתמשה בזה פעמים רבות... בחפצה להשקותו תה מתוק הסתירה פני׳ מנגד בכונה, וברצותה להאכילו איזה מאכל ישסרב בו הילד, הצפינה אותו ממנו ואז התגנב ויאכל, כי אם אך הי׳ הדבר גנוב כבר מצא חן בעיניו.

ויהי היום והילד הובא אל החדר, כל תלמידי החדר כבדו אותו, ולכבוד נחשב להם להמנות בחבריו, כי ילד עשיר הוא, מלבש הדר, כיסו מלא אדרכמוני כסף, ילקוטו כל מאכל טוב, ערב ושמן, ספריו יפים ומכורכים זהב ופנינים, כי טרחו הוריו להעניקו מכל טוב לנתק את לבו מגנבה, ויעבר יום יומים והנה נגלו גנבות קטנות בחדר: עגה, עט, סדור קטן, כדור משחק, בתחלה לא עלה על לב איש כי ידי הילד בגנבות האלה, אך כעבור איזה ימים נודע הדבר, ויתלחשו הילדים איש אל רעהו: גנב, גנב, הילד העשיר ההוא גנב הוא! ויודע הדבר גם להמורה. קשה הי׳ לו להתאונן באזני הורי הילד על מעשי בנם, וינסה לדבר על לב הילד להוכיחו בדברים רכים וקשים, ואת חבריו צוה להסתיר דבר, אבל אלתרקע (הוא שם הילד) לא שב מדרכו ויוסף לגנב את אשר מצאה ידו, ויאנס המורה לספר להוריו, ויבא אל ביתם וישב וידבר דברים רבים שלא מענין זה, ויהלל את כשרונות הילד, את הבנתו החריפה ואת שכלו החד, אך...— התחיל לגמגם ולבטא חצאי מלין — אך, אוהב הוא לג... לגנב. ומה השתומם בראותו, כי הורי הילד שמעו את החדשה המעציבה הזאת בשויון נפש גמור, כאלו לא הודיעם כל חדש, ולא שאלו ולא דרשו ממנו אותות ועדים המקימים את דבר הגנבות, כי אם מלאו את ידיו לשלם לכל אחד ואחד את מחיר גנבתו בכסף מלא, וגם להמורה שלמו במיטב כספם, ויקחו את בנם וישכרו לו מלמד ללמד אתו לבדו בביתם, אך אלתרקע לא הרפה את ידיו ובכל עת מצא גנב את אשר רק מצאה ידו. העת היותר מאושרה לפניו היתה בלכת כל אנשי הבית אל בית התפלה, או אל איזה עסק, כי אז הי׳ צועד על בהונות רגליו ומתהלך בכל חדרי הבית, מטפס על הארונות, מחפש וממשמש, מוצא מפתחות ומכניס אל המנעולים הנעולים, וגם אם לא חסר לו מאומה, בכל זאת לקק, טעם, גלה, כסה, ההליך מכלי זה אל כלי אחר, הריק את היין מן הצנצנת וימלאנה מים וכאלה דברים נבערים.

(המשך יבא אי״ה)

העורך והמו״ל משה ראזענבליום.
Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.
Контора I. Шнеерсона Любавичи, Мог. Губ.
Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48
Редакція Гороховая 48.

שנה ב"ה שניה

האח

№ 44

יום ג' פ' תצא ז' אלול תער"ב

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-תתמימים, וצדקה תחי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בל מבלח כחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלוח.

מאשר רוב חותמי „האח" הם הילדים הלומדים בחדרים; ע"כ הננו מבקשים מאת המלמדים והמורים ומאת כל סוכנינו הנכבדים, להזדרז בגביית תשלומי „האח" בטרם יעזבו הילדים יחי' את החדרים ויעלה נא זכרונו לטובה גם לפני כל הנדיבים והשועים המקבלים אותו, זה כשנה או כשנתים, בלי תשלומים, לשלח עתה את מחירו, ולא נזדקק לכתב לכאו"א מהם ביחוד. יזדרזו נא בחדש זה היוצא מראשי תבות, איש לרעהו ומתנות לאביונים למהר במשלח המעות למטרתן ולתועלתן הרצוי' ויתברכו בשנה טובה כנפשם.

המערכת.

צאתכם לשלום.

אתם הילדים הלומדים בחדרים, כחדרי-התורה והגמרא, בעוד ימים מספר דנכם יוצאים מהם לבתיכם, לנוח, להחליף כח; ימי הסליחות, ימי התשובה, ראש השנה ויום הכפורים, הימים אשר בהם יביא כל יהודי את מעשיו בחשבון, יחקר דרכיו, יתעשת, יקרא אל האלקים בחזקה, יחרד, ירעד מאימת הדין, ינחם וישוב מדרכו הרעה ויקבל על עצמו לעשות אך טוב וחסד; הימים אשר בהם לב כל יהודי רך ונמג.. עיניו דומעות.. וידיו מטפלות וממשמשות במצות, בחמורות ובקלות, בהן ובדקדוקיהן, הימים הנוראים ההם, לכם הילדים הם ימי חפש ודרור, ימי שובבות והוללות, כי עודכם ילדים...

ובימים ההם הנכם נפרדים גם מאחיכם הדואג לשלום נפשכם, לרוחכם למוסריותכם, הנכם נפרדים מאחיכם „האח"...

הנכם נפרדים, כי עודכם ילדים, ופרי מגדים, כפרים עם נרדים, וגם רוח קדים, בעיניכם נחמדים, ממוסר השכל ודברים נכבדים...

בצאתכם מן החדר שוכחים אתם את יקרת ערך התורה הקדושה, ספורי החוזים הנפלאים, חדוד התלמוד ודבריו השנונים, וספורי האגדות היקרים המשעשעים ומשיבים נפש; בצאתכם מן החדר הנכם שכורים משמחה ואין דעתכם מתונה אז לשקל במאזני שכלכם את החלוף והתמורה, את רום מעלת הלמוד והשקידה, ואת שפלות ערך הבטלה והעצלות, רעיון היציאה מן החדר מקיף את כל רוחכם, וכל רגשות נפשותיכם מתלכדות בו. ואין לכם בעולמכם הקטן דבר זולתו כלל, ומה יפלא אפוא אם הנכם שוכחים לשעה גם את אחיכם, את „האח" הפעוט...

אבל... אבל אחיכם זה, הוא איננו יכל לשכח אתכם. עליו קשה להפרד מכם ילדים תמימים ואהיהם היקרים, הוא, אשר רק בכם כל מעיניו והגות רוחו; הוא, המסור לכם, לרגשותיכם ולעניניכם; הוא, השת עצות בנפשו תמיד איך למצא לו מהלכים ביניכם. לקנות את לבבכם לאהבה אותו, לרכש את אמונתכם בו: הוא, החושב מחשבות טובות עליכם כל הימים, לעשותכם לאנשים מוצאי חן ושכל טוב בעיני

כל, לטעת בלבכם נטעי נעמנים, זרע אמת, יראת השם ואהבת תורה ולומדי'; הוא אינו יכל להפרד מכם על משך ששת שבועות, שלא לדבר אליכם יותר מארבעים יום קשה הוא לפני אח אוהב ודבק ביותר...

והרי הוא בא, לפחות, לברך אתכם לפני צאתכם מאת פניו, לברך אתכם מקרב לבו לאמר: הלואי שתהא ביאה כיציאה!

הלואי שתהא ביאתכם אל החדר בתחלת החרף, בשמחה כזו שאתם שמחים ביציאתכם ממנו; הלואי שלא תשכחו דבר מלמודיכם, ובבואכם אל החדר תדעו את כל מה שאתם יודעים בצאתכם ממנו; הלואי שלא יהא כל שרט וקרע בבשרכם, כל חטא ופגם בנפשותיכם, שלמים תהיו, תמימים ובריאים בגוף ובנפש, שלום יהי' לכם, צאתכם לשלום!

מדה כנגד מדה.

(מזכרונותיו של נער בעל תשובה).

אנכי לא הייתי תלמיד ותיק בבית הספר, למרות היותי בעל כשרונות נפלאים, שגם בסוגיא היותר קשה

הי' מספיק לי למוד חדא זימנא. אנכי התמכרתי אל כל למוד רק בפעם הראשונה, אז התעניינתי בכל חושי ובכל יצורי גוי, ויותר מזה לא חפצתי, ואשביע את מורי ממרומים, ואת הורי הרויתי לענה וראש.

בשעה שישבתי ללמד היו עיני משוטטות בספר וראשי הי' שקוע בעלמות אחרים, ידי היו עסוקות מתחת השלחן ב„חליפין ומקח=וממכר", שפתותי דובבות לחברי: הא לך כפתור=חיל ותן לי „נחש=ניר", הא לך חרוב ותן לי סמפוניא וכלי זמרה, לא אחת נענשתי על זה, אך זה דרכי כסל לי ולא יכלתי למוש ממנה.

את חטאי אני מזכיר היום:

פעם אחת כשלמדנו חומש, כל נער אמר פסוק, ועל שאר החברים הי' לשמע, אנכי, כדרכי תמיד, עמדתי על המקח, כשעיני מטיפות בחומש, עם חברי יונתן, נתתי לו סדורי החדש בעל לוחות מוזהבים תמורת סכינו היפה, והלה בקש כי אוסיף לו חמש אגורות להסידור, פתאם פנה אלי הרבי: חיים, אמור הלאה! נפל הסדור מידי ואתחיל קורא, בלי תת כל השבון לעצמי מפירושם של המלים: „לא תגנבו ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו!" „השמעת חיימ'ל מה שהוצאת מפיך? – שאלני הרבי בשצף קצף – כמה פעמים אתה גונב את לב הגדיך ומריך? ולא עוד אלא שגם בזה הרגע הנך גם גונב, גם משקר ומכחש, אנחנו כבר עברנו שתי פרשיות ולא הפכת את הדף:

מוסר כלמתי שמעתי, אולם כעבור רגע השכיחני יצרי הרע את תוכחתו של הרבי ואמשיך את המשא ומתן ע"ד הסכין, לא יגרתי כל ענש, הן ענש דברים ואפילו מענש הגוף, תמיד הייתי מן המאחרים לבא

לעבענדיגער-הייט אין כף הקלע.

(סוף מגליון מ"ג)

„גיב מיר אלטער געלט! איך דארף היינט פארין מיט די קינדער, אין סאד אין טעאטער, עס איז מיר אפילו א שאנד פארין אין אזא קלייד, עס גייען דען מענשין אין אזעלכע קליידין ווי איך, זינד אין האב דיך, אום גליק, דער קענט? די טאכטערל דיינע, זעה וואס זי מאכט זיך פאר א קליידער... נא", ווייז אהער געלט".

ער זוכט נעבעך אויס די לעצטע צעהען רובל, און ניט איהר אב, זי נעמט צו זייער בעהז, און געהט ארויס.

עס דויערט ניט זעהר לאנג, ער האט נאך קיין דריי לעפל זופ ניט גיגעסין, ערשט די טאכטער איז דא מיט גוואלדין, זי מוז אויך געהן אין טעאטער זי ווארפט אויף דעם פאטער וואס ער גיבט אזוי נאך דער צווייטער פרויא און די קינדער ווערין פאר וואגעלט, אט אזוי ווי זי למיטל, האט ניט די נייטינסטע זאכין.

ער ווערט פאר טויבט הערענדיק איר קוויטשען, ער רוקט אב די טעלער און שוועהט, אז ער האט איר ניט וואס צו געבין, „נא דיר א צעטעלע צו=יענעם", „עס קומט שעהן איהם אפילו גיטוג"—מורמעלט אונטער זיך אונטער נאז—זיא נעמט דעם צעטל און לויפט באלד אויך, האפט א איזוואשציק און פארט.

דא גייען אן די קצבים, די קרעמער, די לעדערער, מען הער לאנגט אים חשבונות, רעכענונגען, עס ווערט אביסעל שפעטער און די ארבייטער קומען אויך אן בעטין געלט, ער זיצט ווי א צו מישטער, מאכט מיט די הענט, קראצט זיך אונטער צייטינווייז, און קוים וואס ער ווערט פטור פין זיי, און איך בין נאך אלין אין שטוב.

„וואס ר' איד?" – פרעגט ער מיר – „איר ווילט מיט מיר רעהדען? איר זעהט האך אז איך ווייס ניט אף וואס פאר א וועלט איך בין. איך האב דען צייט צו לעבין? אט אזוי ווי איהר זעהט, ניט דאוונען, און ניט עסין און טרינקען, מען רייסט און מען שלעפט, די פארדינסט איז העלפט פון די ראסחאדין, און די פרויא רייסט זיך, די קינדער זיך, און מענשין אין שטוב שלעפין זיך"—אין דער צייט קלינגט מען אן ווייטער. עס

וממהרים לצאת, במוחי היו מוכנת אמתלאות וטצדקאות שונות, טפלתי הרבה שקרים, הצטדקתי בדברים שאין להם שחר: אמי שלהתני התגותה, הלחם הי׳ חם מאד, עלי הי׳ להמתין עד שיתקרר, כהגה וכהגה מצאתי לי „סבות נכבדות” באופן שתהיינה „חד והלק” ואלך בשריהית לבי כל הימים, אבא טרוד תמיד בעסקיו, ואמא גם היא, בהותה צופי׳ הליכות ביתה לא חקרה ולא דרשה אם משוטט בהוצות או עוסק בלמודי הנני. מי יודע עד היכן הייתי בא לולא הענש שנענשתי על ידי ההשגהה העליונה. כן, נענשתי מדה כנגד מדה: ברמאות הטאתי וע״י רמאות נענשתי.

יום א׳ דר״ח אלול הגיע, יום בהיר מאד, אנחנו ישבנו ללמד, בהדר היתה מרגשת תסיסה עזה, מתלחשים התלמידים ע״ד הפש וכיצד להשתמש להנאתנו בחפש הזה, זה אומר בכה וזה בכה, פתאם פתח המורה בקול נגיד ומצוה ואמר: „להוי ידוע לכם, בנים, כי בימי ר״ח הללו לא אתן לכם הפיש!” לא אדע איזה רושם פעלה גזרתו הקשה על כל חברי, עלי – פעלה רושם מדכא ומעציב מאד. הגעו בנפשכם, לימים האלה אני ממתין ומצפה בקוצר רוח זה שבועות אחדים, כי נכסף נכספתי לעזב את שאון העיר והמית קרת ולשום את פני הכפרה פ. להשתטה פרקדן בירקרק דשא ולציד דגים ביהד עם ילדי הכפר, ומה שהי׳ נעים והביב לי ביותר לבא אל המקשאה (גן קשואים), שדודי הי׳ מחזיק בחכירות מאת אדון הכפר, אני כבר רקמתי לי במוחי דמיונות הרבה, פתאם בא הרבי בזעף והרי אף ויהרס את כל בניני וכל מחשבותי עלו בתהו, בראותי, שכל חברי קבלו את גזר הדין באהבה, לא יכלתי עצור ברוחי, ואקפין ואשאל בנגון של „אוי, מה הי׳ לט”: „מאי טעמא?”

„יען כי בעוד שני שבועות יתם זמן הלמודים – ענה המורה – אז תהיו הפשים ששה שבועות תמימים, ועד סוף הזמן עלינו לעמל ולעבר על כל למודי הקיץ, הלכך עליכם להוקיר כל רגע, לבלתי זלזל בעת העוברת חיש מהר כחלום עובר וכענן כלה”.

נמוקו זה הרגיע את כל הברי, אולם אני עמדתי על דעתי: כיצד? והקשואים מה תהא עליהם? הי׳ לא תהי׳! יעשו כל הברי את שלהם ואני לא אזוז מדעתי.

השעה השנית אחר הצות, שעת לחם צהרים הגיעה, כל הברי יצאו את החדר, אחרי שמעם את אזהרתו הכפולה של הרבי: „על מנת לשוב!” ואני רצתי הביתה, ספרתי לאמא, כי היום יום הפש, ואני אסע עם אחד האכרים להכפר פ. אל דודי. לא הכיתי למענה פי׳, נטלתי חבלים דקים וגם וו ברזל העשוי לציד דגים, ובלב שמה עזבתי את העיר. מן העיר אל הכפר הי׳ עלי לעבר הדך המש ווירסטאות, על אם הדרך יש יער גדול ועב. בכדי להקל את הליכתי בחום היום הלצתי את נעלי, שמתי אותן על מקל ארוך ואפשילנו על שכמי. נשאתי את רגלי כאילות כשהייתי מלגלג על הברי הנבערים מדעת, המקבלים באהבה כל גזרה רעה, מעונים בהדר בכל עת ובכל שעה, אני, הנני חפשי כצפור דרור, יצאתי לעולם שכלו שמחה ואור, מה לי חדר, מה לי למודים, טוב אטפל בקשואים נקודים וברודים!” תפוש ברעיונות שמחה כאלה הלכתי הליכה שיש בה ריצה, עד בואי אל היער, הרגשתי ליאות נעימה ברגלי יאקטין

קומען אַריין פיינע לייט, ער בעט זיי זיצען, זיי דער־ציילען איהם פון שטאטישע ענינים, וואס מען מיז דאבין, און לענין איהם פאהר געבין זיין נדבה, איהם ווערט ועהר שלעכט, און ער שרייט נוואלדיק אז עס איז נאר אין גאנצען איבריק דער גאנצער ענין, און ער וועט בשום אופן נאר נישט געבין, זיי זידלען איהם אונטער, סטייק, א גביר פון שטאט זאל אזוי גראב זיין, אפזאגען זיך פון צו געבען אף די נויטיקע צדקה? ער קען זיי אבער ניט ערצעהלען דעם אמת, אז ער איז שעהן זעהר פארשולדיקט, פאר בויט און פאר מויערט, עס פאסט איהם ניט, און ער מיז זיך נאר אפ שלאגין מיט טענות און גיפילדער, זיי גייען אוועק, און ער זאגט מיר: „זעהט איהר שעהן ווי גוט עס איז...”

ער לויפט ווייטער אוועק און איך בלייב ווארטין, עס קומט אן די נאכט, ער קומט זעהר מיד פון דעם טאג, עס גייט איהם ניט אן דער עסין, ער וואלט שעהן גערין אפ רוען, נאר דא הייבין אן אלע ווילע אן קומען נייע לייט, מען קלייבט זיך פון טעאטער, עס ווערט טומעל און טלוס, מיט דער מאדאם קומען נאך מעגטשין ויעלכע דער אלטער מיז מיט זיי אויך זיצין, מיט רעד פריילין אירע באגלייטער און זינגען און שפילין, עס איז שעהן גאנץ שפעט. איך געה אוועק, איך קום מארגען גאנץ פריא דער אלטער שלאפט שעהן ניט, ער קוקט אף דער פאסטראיקע, אין קאניושנע, די פערד, די קארעטין דארפין פאציגקע, ער ניט זיך אקער און דער זעהט מיך.

„וואס זייט איהר אזוי פריא אויף נישטאנען?” – פרעג איך איהם.

„עס שלאפט זיך ניט, ר׳ איד”. די קאפ דרייט, ס׳איז אלע טאג אנדערע וועקסלען, אנדערע הוצאות, מען מיז קאנצען דעם מיער, און עס פעלט נאך פיהל”.

„הערט! – זאג איך צו איהם – „איהר לעבט צו ניט?”

„געוויס לעב איך ענטפערט ער”.

„אויב איר לעבט” – זאג איך – „זייט איהר לעבעדיקערהייט אין כף הקלע!”.

צעדי, כשהייתי מסתכל לצהרין. ראיתי משני עברי היער עומדים גרגרי שני בגבעוליהם כאלו קורצים הם לי בעיניהם החכלילות ואומרים: בא נא אלינו, נער חכם, אנהגו נשביעך מטובנו, נאכילך מפרינו, נטיתי מן המסלה „ואתודע" אל הגרגרים הללו ויהיו לפי כדבש למתוק. לא הרחק ממקום זה ראיתי והיה גרגרים שחורים עגלגלים מתנוצצים ומבהיקים על גבעה גבהה ותלולה. השתי כי לשוני בצמא נשתה ואשב בין שיחי הגרגרים להשקיט את צמאוני, אמנם אכלתי מהם אכילה גסה ואחכיך לקום ממקומי ולצאת על הדרך ללכת הכפרה אך לא יכלתי ללכת, כי הרגשתי עיפות נוראה בכל אברי, ראשי הי' עלי כנטלת עופרת ורוח עועים הי' נסוך עלי, בלי מתכון שכבתי וארדם. כשהקיצותי משנתי חרדתי חרדה גדולה, ראיתי והנה השך ואפלה מסביב, השמים מעורפלים ענני ערפל ורעם אחר רעם ירעימו שחקים בהמה שפוכה, יברק אחר ברק יהלף, הרעמים והברקים פלחו את לבי, עמדתי נפתל ומסובך, מתכוץ אל אחד השיחים, ארכבותי דא לדא נקשן, וכל גופי הי' מזדעזע כקנה בתוך חבית מים, הרהרתי תשובה בלבבי, הכל בגללי, מי ידע אם לא יפגע בי הברק ויהרגני, ואשמע קול טמיר ונעלם קורא אלי: „בן־בוז! ממי ברחת? מן הדרך ומאוצר תורתך? מד' אתה בורח!" הקול האיום הזה הזכירני את יונה בן אמתי, הסערה הגדולה שהיתה על הים בגללו.

רבש"ע! – צעקתי בדמעות שליש – הריני מתחרט על העבר ואני מקבל עלי לימים יבאו לבלתי סבב בכחש ומרמה את „הרבי", עצור את שמיך, אל תהרגני ברעמיך, לאט לאט חדלו הרעמים וגם הגשם חדל, עמדתי רטוב כאלו אך זה יצאתי מן הנהר ועיני היו סוקרות על מרחב היער שהי' נדמה לי בכל מפלצתו כתפת וגי בן הנום ואחרי מחשבות תוגה שלחצו את לבבי נשאתי רגלי ללכת ולשוב אל הדרך.

כשיצאתי מן היער ורגלי עמדו על הדרך נבוך ונדהם ראיתי, והנה אם כי השמים הזדככו אבל השמש לא יראה, אז הבנתי כי ישנתי שינת קבע והיום רד. מרב מבוכתי לא ידעתי להיכן ללכת, עודני עומד תוהה וחולם פגשני עלם נוצרי שותה שכור, מהלכו הטיל עלי אימה בהיותו עוד רחוק ממני, אפס מה לעשות?

„הטובע בסבלת יאחז בשבלת", שאלתי ממנו את הדרך המוליכה אל הכפר פ. הוא הראני לאמר: בלכתך עוד מעט תבא אל פרשת דרכים, אז תלך השמאלה ותבא במהרה אל מקום הפצך. כחץ מקשת רצתי, ורגלי עמדו אמנם על פרשת דרכים כאשר אמר, הלכתי בדרך השמאלית ושוב באתי. אל יער עב, נוכחתי לדעת, כי לא זו הדרך המוליכה אל הכפר, השכור רמני, ביער ראיתי מרחוק אהלי בד של צוענים, דמי התחילו רצים, רוץ ושוב באברי, נחלצתי מן הברקים והרעמים ואבוא לידי הצוענים, נמלטתי מן הפחת אל הפח. לבי מת בקרבי, מה אעשה? לאן אלך ולמי אנוסה לעזרה? והלילה פורש את מוטות כנפיו על כל העולם, שבתי לצאת מן היער אל אותו המקום שעמדתי תחלה, באתי אל פרשת דרכים ואשב כלב עוה, חשתי כאב גדול בבטני כי נחליתי ונדכאתי ממרוצתי ומרב פחדי, גם הרעב הציקני ורגלי אמרו לי: איננו רוצות עוד לשרתך, אז גמרתי בלבי, אנכי אפקיד רוחי ביד הבורא יתברך, עמדתי להתפלל תפלת ערבית, עיני זרמו מים כשהתפללתי תפלת „השכיבנו" ואדור נדר, אם אך ישיבני ד' אל בית אבי, אז אשכים ואעריב לבית התפלה, אשקוד על למודי בעיון רב ובהתמדה גדולה וגם בימי סוף הזמן לא אעזוב את החדר למודי. מעולם לא התפללתי בכונה כבעת צרה זו, לא הסתפקתי עוד בתפלת ערבית ואתחיל לאמר תהלות דוד בן ישי מאותם הפרקים שידעתי על פה. עודני יושב ומתפלל בדמעות שליש הגיעו לאזני קול שעטות סוסים, לא ידעתי אם לשמח או לא, חשבתי לרוץ ולהסתתר תחת אחד השיחים, אך החלטתי לשום בד' מבטחי ולבלתי זוז ממקומי. העגלה קרבה לבא וארא והנה נפתלי הטבח אביו של יונתן חברי נוסע. מרב שמחה לא ידעתי מה לעשות. מה לך פה, חיימקע? – שאלני בתמימה – מי הביאך עד הלום? – בלי כל מחשבה תחלה התחילה לשוני מפטפטת דברי כחש ומרמה, אך נזכרתי, כי נדרתי לבלתי רמות איש, וספרתי לו את כל ההרפתקאות דעדו על ראשי ביום מנוסתי מן „החדר". אני ישבתי בעגלה אז חשתי את אפיסת כחתי, חשתי כי קבתי הריקה מבקשת את תפקידה, לפי דברי נפתלי הבינותי כי העלם הנוצרי רמני, אלו הלכתי בזו הדרך, כי אז באתי באמת לידי הצוענים.

כשבאתי לבית הורי היתה השעה האחת עשרה בלילה, אך ירדתי מן העגלה נכנסתי לבית התפלה, עליתי אל ארון הקדש ואנשוק את הפרכת בתתי תודה לד' על אשר הזמין לי את נפתלי למלאך הגואל מכל רע, אחרי כן התודיתי להורי ולהרבי ואספר את ענשי שענשני הבורא מדה כנגד מדה. מאז והלאה נהייתי לתלמיד מקשיב ותיק והגון לאושר הורי ולשמחת מורי הנכבדים.

האלוי פ. מינסק). יוסף הלוי גאלדבערג.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום. Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред. Гороховая 48. Типографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая,

שנה ב"ה שניה

מחיר „האח" עם מש'ח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

האח

No. 45.

יום ג' פ' תבא י"ד אלול תער"ב.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

ב"ה. מברכים אנחנו בברכת מז"ט ליום כלולתו את חברנו המצויין והמופלא הרה"ח מר ארי' ליב נימאייטין יהי' מאושאץ. יעלה זוונו ליפה ותרום קרנו כברכת חבריו התמימים.

גם הנני מתכבד לברכו במז"ט. ימצא חיים וטוב ויעלה מעלה מעלה כערכו וכברכת ידידו ומוקירו

משה ראזענבליום.

אדם ובהמה.

(אלו בני אדם שהם ערומים בדעת כאדם ומשימים עצמם כבהמה).

לוי, או לוי-קל. כמו שהיו קוראים לו, היה ילד שובב גם בימי הזמן, גם בחדשי אייר וסיון הצטיין במעשיו השובבים ובעלילותיו הנוראות, אך בכל זאת הצטמצמו מעלליו בין כתלי החדר או בית הוריו; אך בחדש אלול, כשהריח לוי-קל את ריחו של סוף הזמן עברה שובבותו כל חק ממש, כמו שאומרים, קרנים צמחו לו בראשו. ותהי ראשית מלאכתו לתקע בשופר בכל בקר, הוא לא חשש לכבוד הצבור, גם בעמד כל העם בתפלה, ובכית שוררת דממת קדש, פתאם והדממה הקדושה נשבתת על ידי לוי-קל התוקע.. כמה פעמים החכם השמש האמלל לגנז את השופר, אך לוי-קל „צפנת פענח" זה, לפניו נגלו כל תעלומות, ומוצא הוא את השופר ותוקע ומריע ומבלבל את דעת המתפללים, תוקע הוא בפרוזדור, בעלי', בעזרת נשים. על הגג. ובכל פנה שהוא מוצא...

ויהי היום, והשופר כמו להרעימו לא השמיע קולו כלל, גם קול פשוט, גם תקיעה קצרה לא יצאו ממנו, נפח התוקע הקטן בכל כחו, לחייו התנפחו עד כדי להפקע ואין קול ואין קשב... כעס לוי-ק על השופר המתקומם לו וישליכהו מידיו ויאמר: שופר, שופר, מה כל היחש שלך, ובמה אתה מתגאה? הלא אינך רק קרן פשוטה של איל, חלולה ונבובה, אין בך לא חכמה ולא דעת. גם קול הברה אין בך כח להוציא בלי כח אדם הנופח בך, ומעלתך מה היא, ומה כל החרדה"?

ולא מחל השופר על עלבונו ויענהו לאמר:

הו שובב! אלו היו לך עינים לראות את הקרנים הגדולות אשר צמחו לך בראשך מרב שובבות. כי אתה לא היו קרני האילים ללעג בפיך; ואולם דע לך. כי גם הגדולים, בני האדם הערומים בדעת, גם עליהם לתת כבוד להשופר הנבוב ולתקע בקרן בהמה דוקא.

מותר האדם מן הבהמה הוא הדעת, החכמה והבינה.

ברגש אין יתרון לאחד על השני.

כאב, מכת רצועה או מקל מרגישים הם הרגשה מוחשיית לא בשכל. הצעקה שעל האדם לצעק בצר לו מלכתו שובב בדרך לבו כל השנה,

הַצְּעָקָה הַהִיא עָלֶיךָ לָבֹא מִתּוֹךְ רֶגֶשׁ לֹא מִתּוֹךְ יְדִיעָה, כְּלוֹמַר: לֹא לִצְעֹק, מִפְּנֵי שֶׁצָּרִיךְ לִצְעֹק...

כְּשֶׁהַבְּהֵמָה צוֹעֶקֶת עַל אֵיזֶה כְּאֵב, כְּלוּם הִקְדִּים מִי לְהַגִּיד לָהּ שֶׁצָּרִיךְ לִצְעֹק עַל כְּאֵב כָּזֶה? הַ? לֹא... צַעֲקָתָהּ הִיא תְּמִימָה וּפְשׁוּטָה וּכְעָצְמַת הַכְּאֵב כֵּן גֹּדֶל הַצְּעָקָה, אֶלָּא שֶׁאֵין בָּהּ דַּעַת לְהַרְגִּישׁ כִּי אִם כְּאֵב בִּבְשָׂרָהּ וּבְגוּפָהּ.

הָאָדָם, בְּדַעְתּוֹ הַנַּעֲלִית, מַכִּיר אֶת הַמַּכּוֹת שֶׁהֻכָּה בְּנַפְשׁוֹ בְּמֶשֶׁךְ הַשָּׁנָה וְצוֹעֵק מָרָה צְעָקָה פְּשׁוּטָה וּתְמִימָה, צְעָקָה מִתּוֹךְ כְּאֵב וָרֶגֶשׁ מוּחָשִׁי, לֹא מַעֲשֶׂה, כִּי אִם אֲמִתִּי וּפְנִימִי.

וְעוֹד זֹאת, מַכִּיר הוּא לָדַעַת אֶת עֶרְכּוֹ, כִּי אֵין לוֹ מוֹתָר מִן הַבְּהֵמָה, וְאוּלַי פָּחוּת הוּא עוֹד מִמֶּנָּה, כָּמוֹךָ שׁוֹבָב, כְּשֶׁהִנְּךָ אָדָם וְעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְהֵמָה, וְתוֹקֵעַ הוּא בְּקֶרֶן הַבְּהֵמָה. וְלִבּוֹ נִשְׁבָּר לִשְׁבָרִים, הֲרֵי עֲוֹנוֹתָיו מִתְכַּפְּרִים לוֹ וְשָׁב וְרָפָא לוֹ..

נָדַם הַשּׁוֹפָר רְגָעִים אֲחָדִים וַיּוֹסֶף: עוֹד דְּבָרִים רַבִּים לִי, דְּבָרִים עַתִּיקִים, נִפְלָאִים וְנִשְׂגָּבִים, אַךְ לֹא לְךָ שׁוֹבָב לָדַעַת אוֹתָם. דַּי לְךָ לָדַעַת כִּי לֹא לַחֲכָמִים הַגְּדוּלָה, וְלֹא לִנְבוֹנִים הַשֶּׁבַח, כִּי „אָדָם וּבְהֵמָה” יוֹשִׁיעַ הַשֵּׁם...

וַיִּתְבּוֹנֵן הַיֶּלֶד אֶל דִּבְרֵי הַשּׁוֹפָר וַיָּשֶׂם אֶל לִבּוֹ, כִּי אֵין לִתְקֹעַ לְשֵׁם שׁוֹבָבוּת בִּלְבָד, טוֹבָה חָכְמָה עִם רֶגֶשׁ, וְגַם תְּקִיעָה בְּלֹא דַעַת לֹא טוֹבָה.

הבורה.

(ספור אמתי)

עוד כמו חי נצב לפני המחזה הנהדר הזה לנצח לא אשכחהו... זה לא כבר נזדמן לי לראותו. והנה הוא כבר איש עשיר, נכבד ונשוא פנים, קרוא אל אספות, יש לו גם סמיכה על רבנות, אבל ההצלחה האירה לו פנים, ואינו נזקק לרבנות, הוא כבר בעל בעמיו, ורבים מהכים לעצתי, וכבוד והדר יעטרוהו, פניו רכים ועדנים, אבל אז... הוי אז...

לפני עשרים וחמש שנה הי׳ הדבר.

ואני למדתי אז בהישיבה בעיר מולדתי ד. היום יום חרף, קור גדול על פני התיץ, ושלג רב יורד משמים ארצה ונוסף עליהם עוד רוח סער נורא בקול יליל, אנחנו יושבים בהישיבה ושומעים את השעור מפי רבנו ומתענגים מאד על החום אשר בבית, ועל הפלפול המתוק הנובע מפי רבנו בשיטת „תנרי לוד” ואיש לא שם לב אל העלם הצעיר אשר בא הביתה וישב לו אצל התנור, אמנם מראהו הי׳ נורא מאד, כלו הפך לבן מרוב השלג אשר נפל עליו, שניו רעדו מקור וארכובותיו דא לדא נקשן, אצבעות ידיו כמו מסמרות, ומבגדיו המטלאים ניכר הי׳ כי לא עצרו די כח להחם את בשרו.

הוא ישב לו אצל התנור, וכמו מלא חדוה וגיל כי מצא את המקום פניי ואנחנו בהיותנו כלנו עסוקים בהענין אשר לפנינו לא שמנו אליו לב. אחרי אשר נמרנו את הענין ורבנו קם ממקומו להתהלך בבית אחת הנה ואחת הנה, כדרכו תמיד, כדי לזכך רעיונותיו, נגש אל הנער ויבא עמו בדברים לאמר: „מאין תבא?” „מעיר ל. – ענה הנער– „ומה מעשיך פה?” – מוסיף רבנו לשאל – „אנכי, – עונה הנער כמעט בקול בוכים – אנכי באתי הנה ללמד תורה, ובקשתי מאת אדוני לקבלני אל הישיבה”.

לשמע הדברים האלה נשתנו מעט פני רבנו, כי פני הנער לא העידו על זאת, כי פניו היו נסים והדיוטות גדולה בולטת מהם, אך בכל זאת שאלהו רבנו „יאי׳ למדת עד עתה?”

„אנכי למדתי אצל מלמדים שם בעיר ל., אבל אבי הוציאני מן החדר זה שתי שנים וישימני לבעל מלאכה „סנדלר” כמוהו, ואנכי לא הפצתי בשום איפן ורבות התאבקתי עמו, וגם עם אמי, עד אשר אתמול בחצות הלילה התגנבתי בלאט מבית אבי ואברח הלום.

„כמה ימי שני חייך?” – הוסיף רבנו לשאל –

„בן ארבע עשרה שנה אנכי היום”.

„וגמרא למדת?”

„כן, למדתי”. (הוא לא ידע מה זאת גמרא).

„אם כן נסה נא לקרא פה מעט” ויראהו באצבע על המשנה אשר לפניו.

„לא!” – קרא הנער – „בלי נקודות אי אפשר לי לקרא”.

צחוק אדיר ונורא התפרץ מפי כלנו ובעיני הנער נראו דמעות.

„אם כן” – אמר לו רבנו – „עליך ללכת אל התלמוד תורה” שם תלמד חומש וכאשר תגדל ותתחיל ללמד גמרא אז תקובל אל הישיבה.”

„אבל שם הלא נערים קטנים והם ילעגו לי.”

„אם כן שוב לביתך ולמד שם את אומנות אביך, כי כבר זקנת מלמד בחדרים, ועיכר כי גם כשרונותיך לא מאד נעלים המה, העיקר כי תהי׳ יהודי כשר וירא אלקים.”

הוא שב אל תנורו ואנחנו לענינו.

עברו ימים אחדים והוא עודנו יושב אצל התנור מחזיק „תהלים” בידו ומתמוגג בדמעות פניו הולכים ודלים, יש אשר יחוס עליו אחד מבחורי הישיבה ונתן לו פת לחם ואכל אותה ושב אל התנור.

כה עברו כירח ימים.

אנחנו הסכנגו אליו עד אשר הי׳ כאחד מאתנו עמנו אכל עמנו שתה, פעם אחת נגש אל בחור אחד ויבך ויתחנן לו ללמדהו פרשה אחת בתורה מבראשית עד לעשות הבחור נעתר לו ואז היתה שמחתו גדולה עד אין קץ, וכשבוע תמים חזר על הפרשה עד אשר היתה שגורה בפיו, בשבוע השני אל עוד בחור אחד וילמדהו פרשה שני׳ ועוד הפעם חזר עלי׳ בשקידה רבה ועצימה כל כך עד כי לא נתן שנה לעיניו ולעפעפו תנומה עד אשר ידע אותה על פה, וכה עשה לו לחק ללמד בכל שבוע מבחור אחד.

כעבור ירחים אחדים כבר התחיל להבין בפירש״י ויוסיף עוד שקידה על שקידתו, כל באי ביהמ״ד אהבוהו מאד, כי הי׳ נכון לבא באש ובמים בעד אשר למדו אותו דבר מה או הגידו לו את אשר שכח.

אנכי לרגלי מקרה אחד עזבתי אז את הישיבה ועלי הי׳ לנסע לעיר אחרת, וכאשר שבתי אחרי שנים אחדות מצאתיו יושב בכתה הגדולה, ולומד ומבין בחריפות מעט, אמנם קשה לשמע הי׳ אבל לעמלו אין קץ הוא לא ייעף ולא ייגע עד אשר יבין דבר לאשורו.

ראש הישיבה בראותו, כי אנכי עומד ומתפלא על הבחור הזה התאונן עליו בדרך צחוק, כי היא מציק לו מאד בשאלותיו, וכי גם הוא מתפלא מאד מאין בא לו החשק הגדול הזה, היא רואה בו עתידות גדולות, ואת לו הפעם הראשונה לראות שוקד נפלא כמוהו, פשוט ממעל לכח אנוש הוא, יקר מאד למצא נער הישק בתורה כמוהו.

כעבור עוד שלש שנים, ראיתיו על תחנה אחת, והוא ספר לי, כי מפני חשק נפשו ללמד בישיבה גדולה, ברח אז מעיר ד. ויבא לעיר מ. ללמד שם, אמנם לא רצו לקבלו, אבל הוא הקשה את ערפו, ולא יצא משם עד אשר הכרחו לתת לו מקום, דבריו היו כל כך בשמחה כאיש המספר על דבר אוצר שמצא.

לפני שנים אחדות ראיתיו בעיר ה. יושב בביהמ״ד ואומר שיעור גמרא לפני קהל שומעים בחברה ש״ס אשר שם. אנכי לא הכרתיו כלל, רק מפני כי ראה, כי הנני מתענג מאד להקשיב איך הוא מסביר בלשון צח, נגש אלי אחרי גמרו ויתודע אלי ויספר לי, כי מאז ראיתיו על התחנה עברו עליו מקרים רבים עד כי פה נמצא איש עשיר אשר בחר בו לקחתו לחתן, ועתה הודות להשי״ת מצבו טוב מאד.

חיים יהושע שיפמאן, שו״ב בריבינסק.

הגנב.

(המשך מגליון מ״ג)

באחד הימים ולו לא הי׳ כל עבודה, כל הארגזים והארונות היו סגורים היטב, ולא נמצאו בבית חפצים אשר יסכנו לו, ויעמד שעה קלה משמים, נטל את הכסא ויגישהו אל הארון ויאמר לטפס ולעלות עליו, אך מיד נזכר כי גם שם אין דבר, ויעמד ככה, רגלו אחת בארין ורגלו השנית על הכסא, ויעצם אחת מעיניו להעניק הקר, והנה פתאם הבריק רעיון במוחו, וימהר ויקח סכין ויבא אל ארון הבגדים ויכרת את כל הכפתורים מכל הבגדים, הגנבה הזאת היתה לו כמים קרים על נפשו העיפה אשר כבר עיפה למצא דבר גנבה, ובבא אפרים אחרי כן ללבש את בגדיו לכבוד השבת והנה אין גם כפתור אחד. אה! – קרא במגנת לבו – מה אעשה לבני!

ור׳ אלתר הולך וגדול, ובא היא אל החנויות, אמנם בלוית אמנו ומשרת בית אביו, אך בכל זאת מוצא הוא לו מקים וזמן לגנב דבר מה, ותעל שועת החנונים ותבא צעקתם עד הורי הילד, וימהרו לכפר את פניהם בכסף מלא, עד אשר רבים מהחנונים התברכו שיגנב מהם אלתרקע מאומה. ולב אפרים ורבקה נעצב אל בנם, ולא נתני פונת לעיניהם ויבכו את גורלם האמלל, כי גם אחרי אשר נתן להם בן עליהם לראות ברעה כל ימי חייהם.

„הרי אני נותן לך, בני, במתנה – אמר אפרים פעם אחת – את כל אשר לי, כל אשר בבית ובשדה, מחוט ועד שרוך נעל לך היא, גם אל החנונים וכל אנשי העיר הנני משלם למפרע במחיר כל אשר תקח מידם, ומעתה הכל, וכל מה שתקח בידך, מביתי ומבית זולתי, הרי הוא שלך...״

הבשורה הפתאומית הזאת הבהילה לשעה את הגנב, כי איך יגנב עתה, והרי הכל שלו? גם אמנם קים האב את דבריו ויעזב את כל אשר לו, הארגזים והארונות פתוחים, המזון עם כל מעשה אופה ומרקחת רוקחים פתוח לרוחה, הוסר כל מכסה מעל כל כד וצלוחית, הכל פתוח, הכל מגולה, הכל שרוי הכל מותר לך...

וכל אנשי הבית הלכו בכונה ויעזבו אותו לבדו לראות מה יהי׳ מעשהו עתה.

ויתעשת הנער ויתבונן במה ישלח ידו, ויקח את כל כתבי אביו, שטרות המקנה והקנין, שטרי החוב, המכתבים ויקרא את כל הכתוב בהם, כי אמר לצאת ידי חובת גנבה בידיעת מסתרי הוריו וסודותיהם, ויהי בעיניו כמוצא שלל רב במצאו בם דברים נסתרים, כי גם ידיעת כל דבר נסתר, כל רז וכל סוד הי׳ חביב עליו כגנבה בפועל.

ובשוב ההורים אל ביתם ויראו כי לא נפקד דבר וישמחו בלבם ויאמרו: אכן הושיעה עצתנו לנו! אך שמחתם היתה עד ארגיעה, כי בערב ההוא בא פתאם אורח נכבד מאד אליהם, דודם מעיר רחוקה והוא רב גדול ומפורסם, אפרים ורבקה בראותם אותו שכחו לרגע את כל יגונם, ויהי׳ מטרידים מאד בקבלת פני הדודם הרב, והקול נשמע בעיר, כי אדם גדול בא אל בית אפרים ויבאו רבים לברכו ולקבל פניו, וידבר אתם ויען להם על שאלותיהם, ועל השלחן לפניו קופסת כסף מלאה טבק והוא נוטל ממנה באצבעותיו ושואף אל נחיריו ומכבד גם האורחים בהטבק

שלו ומוסיף לדבר את דבריו, ואפרים ורבקה הציגו לפניו את בנם ויתהללו לאמר: הנה ב"ה ילד יולד לנו, בן נתן לנו. וישאל אותו הרב על למודו ויענהו דבר דבור על אפניו, א' יחנך בני! – אמר הרב – וילך לו הנער – והנה פתאם נעלמה הקופסא, חפש הרב תחת השלחן, פשפש בכיסי בגדיו, משמש בכל פנה וזוית ולא מצא, ולא יכול הרב לפתר לעצמו איך אבדה כרגע קופסתו היקרה לו, היו פה אמנם אורחים בלתי נודעים לו, אשר בשעה זאת הלכו להם, אך הכרת פניהם ענתה בם, כי אנשים נכבדים הם ואין חלקם בגנבים, ואת מי יחשד...

(עוד יבא בע"ה).

מכתבי-אחים.

ב"ה, יו"ד מנ"א, דאקשיץ,

לאחי תמימי דרך ההולכים בתורת ד'.

במלאת לי שלש עשרה שנה, עת"ב, שמתי אל לבי ללכת בדרכי אחי התמימים, לקנות מדות טובות וישרות ולרכש גם לי ידיעות נכבדות בתורת אלקינו. אנא, קבלו תשורתי חמשים ק"פ ברצון וברכוני כי אצעד בדרך ישרה ואשקד על דלתי התורה.

אחיכם דורש טובכם ואשרכם

ז א ב ק ל ו פ ט.

פתרון השאלות והחידות בגליון מ"א.

שאלה א. שנים נשאו כל אחד את בת חבירו, או את אם חברו, או שהאב והבן נשאו אמה ובתה, האב את הבת והבן את האם. הנולדים מהם הם דודים זה לזה. שאלה ב. שם הכלה „אותה" (כפי' בעלי התוס' כפ' אשר ילדה אותה ללוי) חידה א. אבשלום. חידה ב. אבן האזל.

פתרו: ב ע ל י נ י ט ש: אלי' סאסנאוויץ, ש"ב, ה"ב, מרדכי ש. קראל, ח"א, ישראל הלל קרומער, ח"א ב', ב א ק ל י א ן: שלמה ברוק, חיים יהושע סארקין, מיכאל לאקשין, ח"א. נ ד י צ א: אלימלך קירשנבוים ש"ב, ח"א ב'. ד א ב ר י א נ ק א: ר' שלמה בהרי"נ, ש"א, ח"ב. יואל נארינסקי, חיים דוד באקליישציק ח"א. ד ו ב ר א וו נ ע: זלמן פעוזנער, משה שימקין, ח"א, ב. ד א ק ש י ץ: זלמן קאמענקאוויטש, נחמן ווארפמאן, זאב קלופט, אליעזר סאסמאן, משה לעוויטאן, שלום סוויאטיצקי, דוד ווארפמאן, בנימין פריידמאן, זלמן איזאקואהן, יוסף פריידמאן, ח"א, ב. וו א ר א נ א ק: יודא ליב האניעלין, תלמידי רח"צ דיסקין, יודא ליב דיסקין, הלל הכהן, מנדל יודא קלימאוויצקי, אלי' משה מאנא-סטירסקין, שמואל הוד הכהן, שניאור זלמן הכהן. וו י ל ק א מ י ר: ר' אברהם זאב זיו ש"א, ב', ח"א, ב. וו י ט ב ס ק: מנחם מנדל רייק, מרדכי צערנין, פינוש ראפעלסאן, ח"א. וו א ר ש א: יודא ליב קישמיראק, ח"א. ז ל א ב י ן: ישראל ראבקין, משה בולקין, אלי' לעווין, ח"א, ב. ה א ט י מ ס ק יעקב דוד מינקין, יצחק וויניקאוו, ש"א, ח"א, ב. ח א ל א פ ע נ י ט ש: שמעון הילמאן, שלמה געסיק, זאב קאסאיי, דוד גאלדשטיין, יעקב פיין, שמואל מעטריק, פנחס דוב רובין, זאב בר"מ קאסאיי, יצחק טעוולין, משה שמוקלער, ח"א, ב. נדבו 30 ק"פ. י ע ר ע מ ע י ע ו ק ע: תלמידי ר"ש תובינ-שטיין, ש"א, ח"א. נ א וו א ב א ר י ס א וו: הושע זלמן צערנין,, אברהם זלמן רייגעס, נח חיים ריטאוו, פייטל שפירא, משה סטרונין, ח"א. ס ע מ י א נ א וו ק ע: בנימין רוסאקאוו, א. פ א ל א צ ק: אהרן זאלקינד, חנוך הענך לעווין, ירחמיאל פיטערפאס, ח"א. פ ו ל ט ב ה: י"ז קאפאוסקי, אלכסנדר סענדר מענקין, ח"א. ק ו ב ל י ן: שמעון פישער, ש"א, ה"א. ק ר י וו י ט ש: השו"ב, ש"א, ח"א, ב. ד א ל ה י נ א וו: איזל דאקשיצקי חידה ב. תלמידו דובער יאקאבסאן, חידא א.

נדבות ספרים.

פ א ל א צ ק: ע"י הנ' וח"ס כו' מוה' קלמן יהושע פיטערפאס יחי' נתקבלו נדבת הנ' הגדיב הנעלה כו' ר' בנימין נחמן דאווידזאהן יחי' ספרים יקרי ערך: כשמנה ועשרים כרכים נ"מ, ספרי אלפס ירמב"ם, ברכת הלומדים על הנדיבים תבא וחלק יהי' להם בתורתם.

מ א ר ש א נתקבלו ספרים ע"י העסקן רב"צ חייקין יחי' מאת הנדיבים:

ר' נתן כצנעלענסאן, ר' יעקב סגל לאסקין, ר' אורי' ווינאדסקי, ר' צבי פעשין, ר' מנחם שמואל ראנאלין, ר' אברהם פייגער, האשה פריידא מאלע לזכר נשמת אישה זלמן חיים רש"ל ז"ל. (לפרט את הספרים יקצר הגליון, ע"כ יהי' נא כאלו הייתי פירטם).

יתברכו כל הנדיבים בכוח"ט כנפשם אמן.

מ ו ד ע ה.

בשנה הזאת יתקבלו אי"ה תלמידים לחדרים ולשעור מעט במספר, ולא יותר מאשר עד ר"ה חשון הבעל"ט.

התלמידים מתקבלים עפ"י בחינה והקדימה לבעלי הכשרון.

מנהלי-המוסד.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора І. Шнеерсона Любавичи, Мог. Губ.

Редакція Гороховая 48.

Типографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая 48

שנה ב"ה שניה

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

הָאָח

№. 46.

יום ג' פ' נצוי' כ"א אלול תער"ב.

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחת, לרבע שנת חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

ב"ה. מברכים אנחנו בברכת מז"ט את חברנו התמים הנעלה אח"ם מר שמואל זאלמאנאוו יחי' ליום כלולתו עם בת ידידנו האח"ם ריי סווירסקי יחי' באדעססא ביום ט"ו אלול העבר. יעלה זווגו ליפה כברכת חבריו התמימים.

לקול קריאתנו בגליון מ"ם אל זקני עמנו להמציא לנו כפורים נאמנים מקורות הרה"צ המפורסם כו' ר' הלל ז"ע, נתעוררו אנשים אחדים והריצו אלינו איזה ספורים מפי אלה אשר בעיניהם ראו, או שבהם ועל ידם עצמם נעשה מעשה; ואף כי תקותנו ב"ה, ובעזרת זקני עמנו, לערך תולדות ימי הרה"צ הנ"ל בספר בסדרם ובשלמות; בכ"ז הננו לתת בזה לפני הקוראים. לעת עתה, אחדים מהספורים, אולי עי"ז יתעוררו מי מהקוראים להודיע עוד דברים רבים ומבוארים היטב, מקומם וזמנם כדרוש.

א.

אשה אחת שהתה עם בעלה עשר שנים ולא ילדה ונתגרשה ממנו כמשפט, ותשב בעיר באבר פלך מוהילוב כשתים או שלש שנים, והנה בא שמה איש נכבד ששהה ג"כ עם אשתו עשר שנים ולא ילדה ויגרשנה, ויוכסו אנשים נכבדים מאנשי העיר לקרב את הזוג הזה, וידברו על לבו לקחת אותה לאשה, ואף כי לא ילדה לאישה הראשון, אך אולי ירחם השם עלי' בזווג שני להת לה בנים. וואות האיש וישאנה, כי היתה אשה גדולה ונכבדה, אך לדאבונם עברו עוד עשר שנים והיא לא נפקדה. ויאמר האיש לגרש גם אותה, אך היא סרבה ולא נתרצית לקחת ספר כריתות מידו בשום אופן, באמרה, כי עתה יהי' עלי' לשבת גלמוד, מאשר כבר עברו שנות נעורי' וגם הוחזקה שתי פעמים עקרה, ויתפשרו לנסע לליובאוויצה לכ"ק אדמו"ר בעל הצ"צ נ"ע וכדבריו הק' כן יעשו. ויבאו העירה ל. ויכנס האיש עם אחד מבני משפחת האשה אל האדמו"ר נ"ע, והיא עמדה אחרי הדלת. ויצו הרבי זצ"ל להושיב שלשה רבנים ומהם יצא דבר משפטם, ובעת ההיא הי' שם הרה"צ ר"ה נ"ע ויהי הוא אחד משלשה הרבנים הנבחרים למשפט זה, ולא נאות ר"ה זצ"ל להזדקק למשפט זה אם לא בתנאי שברור הדין יהי' בבית כ"ק אדמו"ר זצ"ל ולפניו, ויעשו כדבריו, ויבאו האיש והאשה ויגישו משפטם ואת דברי ריבותם לפני הרבנים, הוא טוען כי עליו לגרשה, אחרי אשר עברו עלי' עשר שנים ולא נפקדה, ולו יש תקוה עוד להבנות, והיא טוענת, כי אם כן אפוא עלי' לשבת אלמנה חי' כל ימי', ואיש לא יחפץ בה, ויאמרו שני הרבנים להר' ר"ה זצ"ל, שהוא יחוה דעתו ראשונה, ויען הרר"ה נ"ע בזה הלשון: „גלייכער וואלט געווען אז זיי זאלין האבין קינדער און ניט גטין זיך", ויענו הרבנים לו יהי' כדבריכם היינו מסכימים ג"כ. ויען כ"ק אדמו"ר בעל הצ"צ נ"ע, סברת הר"ה היא סברה ישרה וכן הנני מסכים גם אנכי, ויצו על הזוג לנסע לביתם לדור בארח כל ארעא, ויולד להם בן, והוא כהיום זקן העדה (סטאראסטע) בעיר באבר הנ"ל.

ב.

איש אחד לבוש הדר נכנס להר' ר"ה נ"ע לחדרו ביחידות ושהה זמן מה ובצאתו מהר ללכת. ויבן המשרת שיש דברים בגו. ויכנס אל רבו וישאל מה הי' להאיש אליו, ויען לו לאמר: הוא התאונן לפני, כי נשרף, ר"ל, ביתו וכל רכושו והוא בן טובים ונכבד בעמו ואתן לו עשרה רו"כ, ויפצר בי ויתחנן לאמר; כי א"א לו לסבב על פתחי נדיבים והוא אומר לעשות איזה עסק, והסך הזה מעט הוא בערכו, ואוסיף לו עד חמשה ועשרים רו"כ. ויען

המשרת, הלא מכיר אנכי את האיש ואת שיחו כי איננו מהנשרפים כלל ושקר בפיו—ויען הרה"צ ז"ל: „האמנם כן? אָח, החייתני בדבריך. כל"א: דו האסט מיר נאר מחי' גיוועזן, אם באמת לא נשרף".

מעתונים שונים.

בעתון „המורי'" היו"ל בארץ ישראל כותב אחד הסופרים על דבר המוסדות אשר בחברון עה"ק ת"ו ואלה דבריו ע"ד מוסד „תורת אמת": והמיסד השני, הנעלה ונשגב בערכו, הלא היא ישיבת „תורת-אמת" שנוסדה זה מקרוב בעיר הזאת, ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש, בהשתדלותו הנמרצה של הרה"ג החסיד ורב פעלים מו"ה שלמה יהודה ליב אליעזראוו הי"ו אשר הפקיר נפשו על הדבר הזה זה משנים אחדות, ועתה הצליח חפצו בידו באופן נעלה מאד. כי נתכוננה הישיבה על יסודות נאמנים, וכולה אומרת כבוד ותהלה, בה נקבצו פרחי-תלמידי-הכמים נעלים ויקרים אברכים ובחורים מופלגים ומצוינים מאד, וגם ממטרות הישיבה הזאת הוא להגדיל ולהרחיב את הישוב בחברון וע"כ כבר נתקבלו אלי' איזה אברכים וצעירים מהיותר מצוינים מירושלם עיה"ק, וסיפוק בני הישיבה נתנת במידה מספיקה למען יוכלו לשקוד בלימודיהם במנוחה ורחבה, ומצוינים ונעלים המה סדרי ואופני הלימודים בישיבה זו עדי ראוים להיות למופת לכל הישיבות שבאה"ק, הן בתכניתם התכליתי והן בזיו זהרי לימודי ה' הפנימים שהנם במסגרות זהב להיות דבקים באלקים היים לשמור לעשות ולקיים, ותכנית הישיבה הזאת הנה בתכונת ישיבת „תימכי-תמימים" אשר יסד כ"ק אדמו"ר הנ"ל אתו בליובאוויין ונודעו בשערים תהלותיה.

לנהל את הישיבה הזאת ולהשפיע דבר ה' לבאי שערי', שולח הנה מליובאוויטש (בראש סיעת בחורים נעלים ונחמדים שנשלחו גם המה להיות לעינים בדרכי לימודם ועבודתם לצעירי הקדש) איש נכבד ומאר נחמד הרה"ג החסיד ומלוא דבר מו"ה זלמן האוולין הי"ו, והאיש אהוב ורצוי מאד על כל בני הישיבה ועל כל שדרות אנשי העיר, נעים וערב מאר לבלות בחברתו ולשמוע נועם מדברותיו המלאות מדע וענין רב.

בשתי מוסדות אלה ניצל ישוב חברון ונתעלה עלוי נכון, ותקוה מזהירה נשקפה לאחריתו.

ויחד את הברכה אשר תבענה שפתי לכל המ[ו]נים והמיסדים והעמלים לבסס יסודותיהם, הנה שפתי לא אכלא גם מלבקש ולעורר את נדיבי עם אלקי אברהם

בכל מקומותיהם למושבותיהם לחזק ידי מנהלי המוסדות האלה ולסעדם בשפע נדבותיהם בעין יפה למען ילכו הלאה במסילה העולה בית אל לבנות חרבות חברון באבני חסד ואהבת אדם, ובאהלי תורה וחכמה להאיר לארץ ולדרים. ואשרי אדם עוז לו בה.

ב„המודיע" מודיע לאמר:

אספת הרופאים של ארץ יון שהיתה בעיר וואלא באה לידי החלטה שסבת מעוט חולי השחפת בין בנ"י בערך פי עשרים ממספרם אצל אוה"ע, היא השחיטה והבדיקה הנהוגה ביניהם, שהבהמה שנמצא בה איזו חשש חולי ועל הרוב חולי שחפת, שמתברר בבדיקת הריאה, נזהרים מאכול ממנה, והדבר הזה יגן עליהם מפני המחלות האלה. ראש הרופאים ד"ר איירופידוס הציע לפני האספה שידרשו מאת הממשלה להנהיג את השחיטה והבדיקה של היהודים בכל הארץ, ההצעה הזאת נתקבלה.

והעתונים ואתם דעת הקהל תומכים בה שתצא לפעולות, שר העיר וואלא קרא אליו את השוחטים ודבר עמהם על אדות השחיטה והבדיקה ואח"כ הלך עם חברי הקונגרעס בעצמו אל בית המטבחיים לראות ולהתבונן אל זה, למען הנהיגה בעירו.

נודע מכבר, שהמלכה הנאורה וויקטוריא אם אביו של מלך אנגליא הנוכחי, הנהיגה זה שנים רבות בחצר המלכות את השחיטה והבדיקה של היהודים ואחרי' הנהיגו כזאת גם בתים רבים מגדולי האריסטוקרטיא בבריטניא.

הגנב.

(המשך מגליון מ"ה)

אל נא דודי – מהר אפרים לנחמהו – אל נא תדאגו לקופסתכם. וימהר וישלח את משרתו ויביאו לו אחרת טובה ממנה, אך הדוד לא התנחם בכל זאת, חביבה היתה עליו קופסתו דוקא, ורבקה האם האמללה באה אל חדר בנה ותבך ותתחנן לו להעביר את רעתה יאנה תוליך את חרפתה... דיך אמי – ענה אלתר – הקופסא תושב על מקומה, ובצאת הרב ההוצה, שם איתה על השלחן לפניו, וישב הרב ויראנה וישתומם על המראה.

ואלתר שמח על המקרה אשר אנה לידו לגנב דבר, והוריו בכו במסתרים, כי ראו כי מחלת בנם יחידם מחלה עזה היא אשר תמאן להרפא...

ממחרת היום ההוא, הרב השכים לקום משנתו ידגה משקפיו אינם... המשקפים אמנם, אינם לא של זהב ולא של כסף, אך לעיניו נאותות הן מאד, וכמה יגע וטרח עד אשר מצא אותן, והן ממש קילורין לעיניו, ועתה אבדו ואינן והרי לאיש אחר זולתו אינן ראויות לכלום ומה בצע לגנב בגנבה זאת?

מי הם הגנבים בביתך? – שאל הרב את אפרים –

כזויה מלח על פצעים אנושים היתה השאלה הזאת ללב אפרים הדוה ותשובה נעתקה מפיו, אחרי רגעים אחדים התעודד ויאמר: אולי מעשי ידי בני הוא, כי ילד שובב הוא, יחיד ורך לב, ואיש ממנו לא כהה בו מעודו, על כן הוא משתובב ונוטל חפצי איש שלא מדעתו, אך לאחר שעה הוא מחזיר אותם, ומובטחני כי משקפי כבוד דודי בידו הם.

עברו כשתי שעות והילד קם ממטתו ויפצר בו אביו להשיב את המשקפים לדודו.

הנן טמונות בארגזי – ענה הנער – וילך ויוציאן ויתנן אל אביו, והוא השיב אותן להרב.

לא טוב הדבר אשר אתה נותן לנער לעשות כדברים האלה – אמר הרב בקול מוכיח – הלא הסכן יסכין אל כמו אלה, והרגל ישוב לו לטבע.

מה אומר לאדוני – הוציאו אפרים את כל לבו – שנים רבות לא הי׳ לי בן ובת עד אשר בעצת אחד העוברים והשבים נסעתי לעיר מ. לדרש כבעל השם אשר שם, ויעד לי, כי אמנם יולד לי בן אך גנב יהי׳... ועתה הנה מאז קם הילד על רגליו גונב הוא את כל אשר תמצא ידו ואין כל עצה ותבונה להניאו מזה...

אם כן אפוא – אמר הרב במנוד ראש ובפנים מפיקים דאגה – אם כן עליך לנסע שנית אל האיש ההוא, לשאל את עצתו ולהתחנן ולבקש מלפניו על בנך להצילו מהרעה הגדולה הזאת, ואיש אין זולתו אשר יוכל להושיעך בדבר הזה, כי הרי רואות עיניך כי דבר הגנבה כמו טבע היא לו להנער, ולהסיר טבעו מלבו לא דבר נקל הוא, ועתה מהר וקח את בנך אתך ושים דרכך אל בעל השם, אולי יברך אותו, או יקרא אל השם וסרה ממנו הרוח הרעה הזאת.

עצת כבודו נאמנה מאד – ענה אפרים – הנני לשים לדרך פעמי.

ביום השלישי, אחרי אשר נסע דודו של אפרים לדרכו, נסע גם אפרים עם בנו יחידו אל העיר אשר בעל השם שוכן בה כבוד.

קשה היתה עליו הנסיעה מאד, כי עליו הי׳ לשמר את בנו לבל יגנב מאומה בכל בית מלון ומכל אורח הנוסע אתם יחד. פעמים אחדות לא הועילה שמירתו וחפצים אחדים נגנבו על ידי בנו, אך הוא התעלם מהם ויעש עצמו כלא יודע אך נעלמו החפצים ההם וידי מי במעל, אף כי לבו ידע היטב כי רק בנו, עצמו ובשרו, הוא הוא הגונב רכוש זרים והונם באותה שעה שאין חסר לו מאומה וכל מעדנים ותפנוקים נכונים לפניו, וכל משאלות לבו תנתנה לו במענה פיו, אין קץ הי׳ למכאובי לבו, אך הוא סבל אותם בדומי׳ עד בואו אל עיר בעל השם. ומה גדול הי׳ שברו בהודע לו, כי בעל השם ההוא כבר נפטר לעולמו ואיננו...

מה יעשה עתה? למי יפנה? ומי יוכל להושיע לו ולרפא את בנו ממחלתו הארורה, האמנם יהי׳ בנו יחידו ג נ ב עד יום מותו? שערות ראשו סמרו ולבו נתר ממקומו בשוותו לנגד עיניו את המחזה, איך בנו מתארח להכרה עם גנבים וחותרי בתים, והוא נתפש בידי השוטרים ומובל בתוך רחובות עיר בין המון סוקרים ושורקים בשפתים על בן יחיד זה, בנו של הורים נדיבים ושועים, שהוא גנב פשוט, יחף ושכור, זולל וסובא ואין לאל ידו להושיע...

„בני יחידי!” — התחיל להתחנן באזני בנו בקול בוכים ועיניו שוטפות נחלי דמעות—בני, מחמד עיני, שים נא לבך אל דרכך, מה אתה עושה לנפשך, ומה אתה עושה להוריך הנכונים למות בעד שלומך ואשרך, לא יבוזו לגנב כי יגנב למלא נפשו כי ירעב, ועל פת לחם יפשע גבר, אבל אתה בני השבע כל טוב, וכל אשר תאמר נפשך הנני נותן לך, כשאתה גונב הלא רק את נפשך הנך משחית ואת חיי אבותיך הנך מדכא, ואחריתך להרפה ודראון עולם, חוס נא יקיר על אביך. המל נא על אמך הורתך ויולדתך, כמה דמעות נגרו עיני׳ עד אשר נפקדה וזכתה ללדת אותך, כמה לילות נדדה שנה מעיני׳ לשמר עליך ועל שלומך, על כל כאב קל וחלי כל שהוא אשר קרה אותך, חרדה חרדת מות, מהרה ברופאים. פזרה נתנה לאביונים, ענתה בצום נפשה, לא אכלה ולא שקטה עד שובך לאיתנך, הזה הוא גמולה שאתה גומל לה? הן עוד תודה לד׳ עוד לא נשחתה נפשך לרצח נפש איש, לא תרים ידך, חלילה, להכות מכת מות את מי?

„לא! לא! חלילה! חלילה!”—הפסיק הבן.

„כן בני יקירי”—ענה האב בקצת נחת רוח—נפש כל איש יקרה בעיניך, ולא תעלה על לבך, חלילה, לנגע בה לרעה. ואיך לא תחוס על נפשות הוריך? נפשות אבותיך ויולדיך, איך לא ימס לבך למראה הדם השפוך לעיניך, דמי לבב אבותיך הקרוע ומחוץ ופצוע פצעים אנושים? וידי מי שופכות את הדם החם הזה? ידיך בן אוילי, העוצם עיניו מראות נכחה, שים אל לבך, אלהר, הבטיחני נא כי תחדל מגנבה ידיך, כי תשוב מדרכך הרעה, הצל נא את אבותיך מרדת שחת!

ולא ענה אלהר דבר, הוא לא ידע מה לענות, להבטיח על שובו משלח ידיו בגנבה הי׳ בעיניו כמו להבטיח שלא יאכל ולא ישתה, או שלא יישן שלשה ימים, אמנם לבו לא הי׳ רע, גם הוא חש בצערם של הוריו, גם דמעות נראו בעיניו, אבל להפרד מטבעו לא יכל להבטיח, ויחרש ולא דבר דבר, רק הכרת פניו ענתה בו, כי הוא כמתיאש, ואין תקוה נשקפה לו להיטיב דרכו ולברא לב חדש.

האב קרא מעל רשמי פני בנו את היאוש המעציב הזה ולבו הי׳ לאבן.

וילן אפרים בלילה ההוא בעיר בעל השם, וישכם בבקר ויתחזק ויקח את בנו עמו וויעץ לקחת מורה חכם לבנו אשר ישכילהו בינה ויטף על לבו יום יום מוסר השכל, אולי ברוב הימים ירך לבו ומחלת נפשו תרפא.

ויסר אל עיר אחת גדולה ויבא אל בית הרב הגאון ויגל לפניו את סודו המר, ויבקש ממנו להת לו מבני עירו ומאנשיו איש חכם ובעל כשרון אשר יעצר כח להטות את לב בנו ולשרש את יצר הגנבה ממנו. ויבחר הרב באחד המוכיחים הידועים ויאמר לאפרים: „תוכחת האיש הזה רפאות תהי למחלת בנך ושקוי לעצמותיו, לא יעברו ימים רבים ובנך יהפך לאיש אחר ושב ורפא לו״.

„חצי ביתי אתן לו״—ענה אפרים—„ואת רגליו ארחץ במים ושם עולם ינחל לו״.

ויסעו לדרכם ויבאו לביתם אפרים ובנו והמוכיח אתם.

(סוף יבא בע״ה).

אזהרה ומודעה!

עם שני הגליונות האלה, תתם *) השנה השני׳ להופעת „האח״.

על כל אנ״ש המתעסקים בהפצתו ובמכירתו, המלמדים הנכבדים, והחותמים היחידים, הגבירים והנגידים, והילדים הנחמדים, על כלם להזדרז במשלח מחירו בעד כל השנה, במוקדם היותר אפשרי.

ואל יקל דבר זה בעיניהם, ואל יכבד עליהם העסק והטורח בזה, כי למען השם יתברך הם עושים, ולמען תורתו ולומדי׳ הילדים התמימים המסלאים בפז. מצוה רבה היא ויש לה גוף ופירות, ומביאה תועלת רבה גם להילדים הקוראים יחי׳, כאשר יתנו עדיהם המכתבים הרבים אשר עודם בכתובים אתנו, ואנחנו באמונה עשינו, ושלחנו לכאו״א גם בטרם קבלנו את מחירו, ועתה מוזהרים הם ב„בל תאחר״ וב„בל תשכח״, והשומעים לדברינו תחול עליהם ברכת הילדים התמימים יחי׳ להכתב ולהחתם לחיים טובים ולשלום.

מנהלי המערכת וקופת הילדים.

ראיתי להעתיק כאן מכתבו של כ״ק אדמו״ר שליט״א לאחד מאנ״ש לאמר: „כי שבע רצון הי׳ אם הי׳ אנ״ש מונעים את עצמם מהטרידו בימי אלול ותשרי אלה במכתבים הדורשים עצה ותשובה, כי אין הזמן מספיק להשיב עליהם, והרי הם נשארים בלי תוצאות״. ע״כ לה״ק.

והנני נוטל לי את הרשות להעיר, כי ראוי לשואלי העצות במכתבים לשים אל לבם, כי לא יחידים הם בדבר זה, ושיעסק כ״ק אדמו״ר שליט״א כל היום בקריאת מכתבים, נקל להבין, כי זה לא יתכן, ומה גם בימי אלול ותשרי. ומכאן תשובה לדופקים בתשובה.

ה ע ו ר ך.

---

*) בימי תשרי א״א לנו לעסק בעריכת העתון, ע״כ יהי׳ הגליונות האלה האחרונים בשנה הזאת, והשנה הבעל״ט תתחיל מפ׳ בראשית אי״ה.

העורך והמו״ל משה ראזענבליום. Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Редакція Гороховая 48. Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48

שנה ב"ה שניה

האח

№ 47

יום ג' פ' האזינו כ"ח אלול תער"ב

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה ת"כ אחד, לרבע שנת חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים. נמנה הוא כאחי-התמימים, וצדקה תחי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

לְתוֹרָה וְלִתְעוּדָה.

לִכְבוֹד...
הַשָּׁנָה הַחֲדָשָׁה, הַבָּאָה לִקְרָאתֵנוּ,
הִנְנִי לְבָרֵךְ אֶת תְּמִימֵי אַחֵינוּ,
אֲשֶׁר הֵם בְּתוֹרָתָם מְגִינִים עָלֵינוּ.
כִּי מָה אָנוּ בְּלִי תוֹרָה וּמָה חַיֵּינוּ
כִּקְלִפַּת הַשּׁוּם — כָּמוֹהָ כָּמוֹנוּ,
וְרַק תּוֹרָתֵנוּ — אֹרֶךְ יָמֵינוּ.

יִזְכּוּ לְשָׁנָה טוֹבָה וּמְנוּחָה נְעִימָה
שֶׁיַּעֲלוּ מַעְלָה וְיִצְעֲדוּ קָדִימָה
בִּלְמוּד לִשְׁמָהּ תּוֹרָתֵנוּ הַתְּמִימָה
לְשֵׁם שָׁמַיִם, בְּלִי שׁוּם פְּסוּל וּפְגִימָה.
לֹא כְּהַנֵּי טִפְּשָׁאֵי הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה לְשֵׁם לְגִימָה,
וְהַדָּבָר דּוֹמֶה לְמַעְלָה פֵּרוֹתָיו לְגַג מִפְּנֵי הַכְּנִימָה..

לְכוּ בְּכֹחֲכֶם זֶה, אַחִים יְקָרִים!
עִסְקוּ בַּתּוֹרָה, לְמַעַן יֵדְעוּ בַּשְּׁעָרִים
כִּי רַק בִּזְכוּתָם שֶׁל „אֵלֶּה הַדְּבָרִים"
יִשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה חַיִל בְּאַרְצוֹת זָרִים,
וְאִם אֶרֶץ מִתְקוֹמֶמֶת לִי, אֶרֶץ וְדָרִים
אָז אֶשָּׂא עֵינַי אֶל אֵלֶּה הַנְּעָרִים.

וְרָאוּי לְדַבֵּר שְׁנוֹת דֹּר וָדֹר
עֵת, אָבוֹת נְזִיקִין, הַשּׁוֹר וְהַבּוֹר...
הֶעֱרִימוּ סוֹד לְכַבּוֹת אֶת הַנֵּר —
נֵר יִשְׂרָאֵל וְקִיּוּמוֹ וּמְקוֹר הַדְּרוֹר.
וְרַק זְכוּתוֹ שֶׁל הַקּוֹל -- קוֹל הַתּוֹר
עָמְדָה לָנוּ, וּלְכָל יִשְׂרָאֵל הָיָה אוֹר;

הָאוֹר אֵין סוֹפִי הַזֶּה, שֶׁהֵאִיר וּמֵאִיר
לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה
עֵת מֵעֲבָרִים, מִצְרַיִם, בָּבֶל וְשֵׂעִיר
כִּלּוּ בָנוּ אֶת חֲמָתָם וְרַבָּתָה הָרָעָה
לוּלֵא דְּבַר אֱלֹקֵינוּ הַקַּיָּם לְעוֹלָם
וְלוּלֵא אֵלֶּה בְּנֵי יַעֲקֹב הַמַּשְׁמִיעִים אֶת קוֹלָם. —

הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב, בִּזְמַן שֶׁנִּשְׁמָע הַקּוֹל,
אָז אַחַר כָּתְלֵנוּ עוֹמֵד הַגּוֹאֵל,
תֵּכֶף לִיצִיאַת מִצְרַיִם — תּוֹרָה וּמִקְרָאֶיהָ
תֵּכֶף לְחֻרְבַּן הַבַּיִת — יַבְנֶה וַחֲכָמֶיהָ;
בִּזְמַן שֶׁלּוֹמְדֵי תוֹרָה יִפְרְצוּ פֶּרֶץ
אָז לֹא נִירָא בְּהָמִיר אָרֶץ..

שמש דמתא אירקוטסק.

ג' אלול התער"ב.

הגנב.

(סוף מגליון מ״ו)

ואשת אפרים שמחה לקראת האורחים, ובהגיד לה אישה את דבר המוכיח אשר הביא להוכיח לאלתר בנם את עותתו האמינה כי בעזרת המוכיח הזה תנתן רוח חדשה בקרב בנה ולב חדש יברא לו ותשמח משנה ששון.

והעבורה החלה...

התחיל המוכיח להורות לאלתר את כל חומר איסור הגנבה, מן התורה הכתובה ומן התלמוד והמדרשים וכל ספרי המוסר, את הענש המר הצפוי לו בזה ובבא, אלתר פחד למשמע אזניו ויעבר יום ויומים ויזהר מנגע בדבר אשר לא לו, ויאמינו אבותיו כי נרפאה המחלה וישמחו מאד; אך שמחתם היתה עד ארגיעה, כי כעבור ימים אחדים ורושם המוסר והעונשים נמחה מלב הנער, ויוסף לעשות מעשהו זר מעשהו, הוא הסכין גם לכל דברי המוכיח הקשים והרכים ולא נמנע מגנב מאת מורו ורכו את מפתח שעונו, או כפתור מעילו, בה בשעה שהמטיר עליו מבול תוכחה, וישובו אבותיו לדאג לו מאד. עברה שנה, שנתים, והמוכיח נוכח כי לשוא כל עמלו וישב לביתו.

ואבות אלתר הרבו לבכות מאד ביום ההוא...

ויהי ממחרת בקום אלתר משנתו, ויאמר אל אביו שלחני נא אל הישיבה אשר בעיר... שם אקנה לי חברים טובים, אקנה לי לקח מפי מורים טובים וטוב גם לי.

„מה לך לנסע״? — התחננו אליו — „מה חסר לך פה״?

תנו נא לי לנסע — אמר הנער — „לבי אומר לי כי משם אושע, ונוחם תמצאו בי על יגונכם הרב״.

אחרי ימים אחדים נסע הנער אל הישיבה ההיא. שם התודע אל ראשה ויגל לפניו את לבו ואת חלי נפשו.

„אין דבר״ — ענהו הראש בצחוק מלבב ובפנים מסבירות — „אם כה אמר בעל השם כי גנב תגנב, מי יבא אחריו לשנות את דברו, אך גם דבר הגנבה צריך למוד, איך, ומה, הנני נותן לך חבר אשר ממנו תלמד את חקי הגנבה לכל פרטי׳, והלכת בדרכיו, והיית איש צולח״.

כחידה היו הדברים בעיני הנער, הוא קוה לשמע ממנו מוסר נורא אשר יפלח לבו ויעביר ממנו כליל את יצרו הרע, והנה בא זה ומסכים לו! אך עליו הלא הי׳ לשמע לקול מורהו ויתחבר עם החבר ההוא.

ויהי ממחרת בשבת כל התלמידים ללמד והנה חברו זה ישן נרדם באחת הפנות, וישאל אלתר את שאר התלמידים על אדותיו, ויענוהו, כי הוא עצלן

ורשלן, כל הימים עוברים עליו בשינה ובבטלה, אינו לומד ואינו מתפלל. ויוסף הנער להתפלא.

ויהי בחצי הלילה בנפל תרדמה על כל התלמידים, וירא אלתר והנה חברו קם ממקומו וירחץ ידיו ופניו ויעמד אל הקיר ויברך את השם ויתפלל בכונה גדולה ובדמעות שליש, אך בלחש ובלאט, אחרי כן אמר אל אלתר, הבה נתחבא באחת הפנות ולמדנו, אך הזהר נא לבל ידע איש ממעשינו כי כן דרכי זה ימים רבים, גונב אנכי את דעת הבריות, סבורים הם שאני מתרשל ללמד, ואני אמנם גם בשכבי בעינים עצומות בין התנור והכירים שפתי מלחשות את תלמודי בעל פה, יודע אנכי מסכתות רבות בעל פה, אך הזהר נא לבל יודע לאיש מזה, כי כן אהבתי להתגנב ולהתחפש, לעיני רואים אין בתפלתי מנוש, אך במקום אין רואים שם הנני שופך את כל לבי לפני השם, אם ישאלני איש דבר בתלמוד אהי׳ בעיניו כהדיוט ובור, אף כי באמת יודע אנכי היטב את הש״ס והפוסקים, כי לומד אנכי בשעה שכל בני האדם הוזים נרדמים. וכשמגיעה שעת יקיצה הנני ממהר לשכב ולהעלות נחרה.

הגנבה הזאת מצאה חן מאד בעיני אלתר, ובהיותו בן עשירים וכסף וזהב לא נחשב בעיניו למאומה הגה לבו עוד מין גנבה, הוא התבונן אל התלמידים העניים הסובלים מחסור וכפן, והי׳ משים בכליהם ובכיסי בגדיהם שקלים ואדרכמונים, ולא היו יודעים האביונים ההם מי שם בכליהם את המטמונים ההם. והי׳ הדבר לשיחה ולפלא בין המון התלמידים ואלתר יושב לו ביניהם ונהנה על גנבותיו המוצלחות אשר אינן נגלות לאיש.

ויוסף עוד להערים ולהסתיר את מעשיו הטובים באופנים שונים, הוא השתמט באמתלאות שונות מאכול את ארוחתו אשר נתנה לו ביד רחבה לבעבור יאכלוה חבריו הרעבים, והוא הסתפק בפת חרבה ובקתון של מים, ואיש לא ידע ולא עלה על לב מי, כי התלמיד העשיר הזה מאכלו רזה ופחות ממאכל התלמידים העניים.

כאלה וכאלה השכיל להתחפש ולהצניע לכתו עם אלקים ובעבור שנתים ימים הי׳ מלא דברי תורה וחכמה ומעשים טובים, ובעיני רואיו הי׳ כאיש לא מלמד והולך בשרירות לבו.

בשובו לביתו רבתה השמחה בבית הוריו עד אין קץ, הוא חפץ אמנם לגנב ולהסתיר גם מהם את מעשיו הטובים, אך חמלתו עליהם גברה על חפצו זה ולא כחד מהם את ארחותיו ותהלוכותיו ויוסיפו לשמח בו.

ותגדל ערמתו ביראת השם עד אשר גם באכלו ובשתותו, בשכבו ובקומו, בשבתו בביתו ובלכתו בדרך הגה רק בתורה וביראה ואיש לא ידע את

מחשבותיו והגות לבו, ונתקימו בו דברי בעל השם, כי גנב הי' כל ימי חייו, אך לא נתפש במחתרת, ולא הובל בידי שוטרים אסור בזיקים, ויהי נכבד וגדול מאד בעמו ובעירו, ותהלת גנבותיו הנפלאה מלא פי כל יודעיו ומכיריו, ויברכו ויהללו את שם הראש והמורה ההוא אשר השכיל לרפא את מחלת אלתר באופן נפלא ומחוכם מאד...

גדבות אחים.

אדעססא: האחים היקרים, אחי התמימים, שלמה ונפתלי הוליצקי יחי' נדבו שנים עשר רו"כ. על ברי"מ אצל הג' הנדיב ר' שלואל אבא הוליצקי יחי' נאסף ע"י ר"י סווירסקי ורצ"פ הורעוויץ יחי' סך 44 רו"כ 50 ק"פ. מהג' ר' אלי' בן אלישע ז"ל 18 רו"כ. הש"א הוליצקי אבי הילד 9 רו"כ. ר' ראובן גרינבערג 5 רו"כ. ר' חיים הילפערין, ור' אהרן שור.כא"א 2 רו"כ. ר' שלום ביקשטיין, ור' אברהם וויגמייסטער. ר' נחום שור, ור' אביגדור שור, ר' יעקב שלציעסקי כאו"א א רו"ב. ר' משה כהן, ר' צבי לאפערט, ר"ר סווירסקי כאו"א 50 ק"פ. ר' יודא ליב פיזנער 40 ק"פ. הבחור צבי הירש הורעוויץ 60 ק"פ. יחי' הילד אלי' בהש"א ויגדל לתורה ולחופה ולמע"ט.

אושאק: רבקה האסי' גאלדערמאן 18 ק"פ.

ארשא: ר' זעליג פאזין לשמחת בני שהכניסי בבריתו של אאע"ה נדב א רו"כ, הקרואים שיטה וששים ק"פ. דאבראייע: משה עפעלמאן, ומשה לייבקינד בעד סיום פ' הזהב 11 ק"פ, יוסף טאובעל ואריי' ליב רובעזאן בעד סיום תוס' פ' הנ"ל 6 ק"פ, אברהם בר"פ 9 ק"פ, משה נאגינסקי 10 ק"פ, ברכה פילניק 10 ק"פ, פינא טאובעל 5 ק"פ, ר' אברהם לויק סלאווין בעד בנו שנאור זלמן הנולד לו למז"ט 54 ק"פ. יתברך בחיים ארוכים ויגדל לתו' ולחופה ולמע"ט.

ארשא: ר' ישראל גורעוויץ 36 ק"פ. חתנו ר' אלי' אלפעראוויץ בכ"ה מנ"א בהכניסו את בנו בבריתו של אאע"ה ע"י השתדלות ר' מ"ש ראזאלין ור' חיים דוב שו"ב המוהל 2 רו"ב 32 ק"פ. ר' משה טירזאן 20 ק"פ.

בישענקאוויצי. ר' יהושע בירמאן למלאת לבנו שלמה דוד יחי' י"ג שנה 54 ק"פ. ר' זאב גילמאן עבור בנו זלמן שיחי' 18 ק"פ. האשה בוניא יודאווין 27 ק"פ. צבי' פייקין עבור בנה צבי הירש למלאת לו י"ג שנה יום ג' ר"ח אלול 18 ק"פ.

בעליניטש: הילד העסק מר ישראל הלל בהרה"ג רש"י קרומער למלאת לו י"ג שנה בש"ק פ' תצא נדב 54 ק"פ.

באקליאן: מערלי' וואליפאווסקי תחי' ע"י בנה אחי התמימים מר יצחק יעקב לרפו"ש ממחלתה א רו"ב. בנה הנ"ל 50 ק"פ.

ראקשיק: ר' יעקב ליב גלאז עבור ברי"מ של בנו שמואל יצחק יחי'.

דורנויק: מר יחיאל מיכל העכט לכבודם של המברכים אותו לבר מצוה שלו 21 ק"פ.

ווערכ. דניעפראווסק: אנחנו הח"מ מברכים את ידידנו מר שלמה חיים בהרה"ג ר' יעקב ז"ל אראנזאהן עם בת גילו מ' חי' אשה בת ר' אברהם בלאך שי במז"ט ובעשר ואשר כל ימי חייהם ושזוגם יעלה ליפה, במקום טעלעגראממא נדבנו כא"א ממנו חי' ק"פ: הרה"ג ר' שמחה גאגוברג, בנו ר' מנחם, הר"י שו"ב נאדעל, הרד"ב שו"ב ראזאלין, המ"מ' תימארקין, ר' יונה בענדיצקי, ר' ליב גארשטיין, ר' שמואל שוסטעראוו, ר' אליעזר הכהן טעוועל, ר' שלמה קוצאווסקי, ר' אברהם יצחק קאוואלעווסקי, הר"ר י"ל דאטליבאוו, ר' בנימין אשפיץ, ר' פנחס זויטלין, ר' יחזקאל לאטמיסטראווסקי, ר' אברהם ישראל פראסקוראווסקי, ר' יצחק האבינסקי, ר' מאיר צבי קאוואלעווסקי, ר' ישראל קאסטאנציאווסקי, ר' יקותיאל זארבער, ר' יודל פרידקים, ר' צבי שוינקער, ר' מיכאל קאידאנאווסקי, הא' באייא עם בנה ברוך בעקערמאן, ר' יוסף קאטלערעווסקי, ר, אלתר גינזבורג, הא' חי' פעסי' צערניאק.

ווארשא: מר יהושע בער לעווי 18 ק"פ, התמים בנציון סאקאליק 45 ק"פ, מר מרדכי יעקב עהרליך 5 ק"פ.

נעוול: לוי ופיגעס האגין 25 ק"פ. פליסא: א רו"ב והמשה ושבעים ק"פ. קלימאוויץ: יודא ליב ברוק על ברי"מ א רו"כ, ניסן קרענדלין על ברי"מ א רו"ב.

טאראפעץ: הנ' ר' מנחם מענדעל פיינשטיין בעד הבר מצוה של בנו אלי' מאיר א רו"ב ושמונים ק"פ.

מאלאיא פערעשצעפינא: ר' אליל על סיום התורה של ר' הלל הורעוויץ ע' תלמיד תמ"ת השו"ב ר' שלמה יצחק אשעראוו נאספו הנדבות האלה: ר' אברהם עפשטיין 1 רו"ב. ר' אליעזר ראבינאווין 90 ק"פ. יצחק ביאלע, יעקב רעזניצקי, משה בעלוהין, ר' הלל הורעוויץ, חיים יצחק הורוויץ כא"א 50 ק"פ. חיים ראבינאוויץ, אלעזר כ"ץ, ש' אשעראוו כאו"א 30 ק"פ. ז' סאלאמאנאוו, ליב טשערנאוו, חיים הורעוויץ כא"א 25 ק"פ. איסר ווענגעראוו, ל' קאסטרינסקי, מירקין, אברהם וניסן שפרין, עלקאנין, נחמי' צייטלין, יצחק פרידמאן ונתנאל פרים, משה אפרים פעצערסקי, כא"א 20 ק"פ. מאיר זילבער, שלום הערזואלסקי, שמואל קאפלינאווסקי, בראדסקי סלוצקער נחום, כא"א 15 ק"פ. שלום בנ"ד איידלין, מרדכי אהרן שינקארעווסקי, שלום איידלין, קרוצעווסקי מ"ל, ראזיטין, אלתר סעיוערסקי, בנימין מגין, ישעי' זילבערבערג, שלמה יפה, אהרן שיפרין, כא"א 10 ק"פ. אברהם מעדוועדאווסקי 5 ק"פ.

לְשָׁנָה טוֹבָה תִּכָּתֵבוּ וְתֵחָתֵמוּ!

אַ נייַער יאָהר
קומט הייַנט אָן
אַ גאַנצער יאָהר —
אַף גוטעס טאָן

אַ גוטער יאָהר
אַ יאָהר פון לעבען
ווערט אונז ברידער
הייַנט געגעבען!

אַ יאָהר פון תּוֹרָה
פון מִצְוֹת פיל,
יעדערען פון אונז
וואָס ער וויל,

דער וויל לערנען
דער שיקט איהם געלד,
ווי פיין דאָס איז...
די האַרץ אַז קוועלט

און דאָרט אין הימל
ווי גרויס די פרייד...
פון גוטע מַלְאָכִים
הערט זיך רייד,

צו דעם אייבערשטען
אַליין צו איהם ...
ריידען זיי
מיט אַ בעטינדינע שטים:

זעה דייַנע קינדער
זייערע מַעֲשִׂים קוק!
ווי גוט זיי טוען,
ווי פיין, ווי קלוג!

פון קלייַנע קינדער
זעה דעם בראָך
פון זיך פאַרקאַרגען
יעדער וואָך

אַ קאָפּיקע, צוויי.
אי פינף, אי צעהען,
גיבען נאָר קינדער
מיר האָבען אַליין געזעהען —

און גיבען, אַף וואָס
הער נאָר ״הַשֵּׁם״
אַף קינדער וואָס לערנען
ניט אין דער היים...

אַף קינדער תְּמִימִים
גוטע און פרומע
ניט יעדער אינגל
אַ גאַנץ היפּשע סומע

דער זיצט און לערענט
דער שיקט איהם געלד
ווי פיין דאָס איז
די האַרץ אַז קוועלט..

און אָט טראָגען אונטער
מַלְאָכִים וואָס ווייַסען
אַ רְשִׁימָה פון איינלאַך
אַ צעטעל אַ גרויסען

יעדערינס מַעֲשִׂים
איז דאָרטען פאַרשריבען
ווער האָט געגעבען
ווער האָט געקליבען..

עס פריידט זיי זייער
זיי זינגען אַז לידער:
ווי פרום איז דער תָּמִים!
ווי גוט—זייַנע ברידער!

אין איין קול אַלע
פְּסַקְתּ מען דאָרט
אַ גוט יאָהר די קינדער
אַלע איין וואָרט...

אַ גוט יאָהר, אַ גוט יאָהר,
שרייַבט מען זיי אָן,
זיי זאָלען ווייַטער
די זעלבינע טאָן.

אַ גוט יאָהר ברידער
האָט איהר געוויס
לעבט אין גליק
זייַט פריילאַך און פריש!

מֵאֵת אֲחֵיכֶם הַתְּמִימִים הַלּוֹמְדִים בַּחֲדָרִים בְּמוֹסַד תּוֹמְכֵי-תְמִימִים בְּליובאַוויטש.

העורך והמו״ל משה ראזענבליום.
Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред. Гороховая 48.
Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая,

הָאָח

שָׁנָה שְׁלִישִׁית

עתון שבועי לילדים: מאמרים מועילים מאד לחנוך הילדים, ומעוררים לשקידה בלמוד ומדות טובות, ספורים יפים ארוכים וקצרים בעברית ובזרגון, שירים, חידות ופתרונן, שעשועים ובדיחות, תולדות אנשי שם ועוד. כל אלה ערוכים בשפה קלה ונוחה ומושכת את הלב ומביאים תועלת רבה לילדים.

נערך בליובאוויטש

במוסד

תומכי־תמימים

שנת תער"ג.

שנה שלישית ב"ה

האח

№. 1.

יום ג' פ' נח כ"ז תשרי תער"ג.

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם מש"ח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה הצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

בראשית—נח.

ברוך השם יוצר בראשית ויוצר רוחנו שהגיענו לערוך ולהוציא לאור את „האח" זה השנה השלישית! בשמחה, בתקוה ובבטחון הננו נגשים אל העבודה הנכבדה. ותקותנו תעודדנו, כי סוף סוף נגיע, ב"ה, אל המטרה אשר הצבנו לנו מראש „להשריש גם בלבות הילדים בעריהם למושבותם רגשי אהבה וכבוד לאחיהם הגולים למקום תורה, רגשי חבה והשיבות ללמוד הגמרא העזוב, לדאבוננו, מאד בימינו, רגשי קדש ויהדות טהורה ונאמנה".

אנחנו אומרים: בלבות הילדים, מפני שעתון זה נוכד על חשבון נדבות הילדים ומדבר הוא לרוב אליהם בלשונם ולפי רוחם וטעמם, אבל באמת דרוש לאמר; בלבות אבות הילדים. אבות הילדים בימינו פנו ערף אל הגמרא, למורה וקיומה, ולא מרע לב, חלילה, כי אם מסבות שונות, אשר לא פה המקום לפורטן, ואשר רבות מהן אינן בידנו להסירן ולתקן את תוצאותיהן. ואשר ע"כ איננו טועים לחשב, כי כדבר נו הפעוטים נתקן עולם או גם איזה חלק גדול ממנו כי מלבד אשר מספר קוראינו אינו עולה לא למיליונים ולא לרבבות, הנה גם באלפי הקוראים, בלי ספק, רבים מהם אינם שמים לבם כל צרכם לדברינו הנאמרים באמת ובצדק, כי כן משפט קוראי העתונים תמיד, להריח את העתון מכל צד לבור ממנו איזה דבר מלבב ומשעשע, לקרא בחטיפה ובהעברת עין ולהשליכו אחרי כן.. ולפעמים בעקימת חוטם, ככלי אין חפץ בו, ומה גם עתון המדבר בשם התורה והמוסר, וקורא מלא אחרי הדבקים כלמודים זרים והבלים; בכל זאת שמחים הננו באלה המועטים והבודדים היודעים להוקיר את ערך פעולתנו, ובאלה האבות והילדים אשר לקחנו כמטה יערף על תלמי לבותיהם, ויצמיח פרי תנובה, פרי קדש, יראת שמים וכל מדה טובה; כי בענינים כאלה אין להתחשב עם הרוב בכמות ובמספר, וכדאי לפעמים לחבר ספר שלם בשביל תלמיד אחד, כידוע מראש מורינו הנשר הגדול הרמב"ם ז"ל.

ביצירות היוצר ב"ה רואים אנחנו, כי החשובית ביותר מועטות בכמות. הצומח פחות מן הדומם, החי—מן הצומח, המדבר—מן החי. ובמדבר עצמו השלמים מועטים מאד, כמאמר: „ראיתי בני עלי' והם מועטים". ובכל זאת נוצרה כל היצירה כולה בשביל השלמים המועטים, כמאמרם ז"ל על ירא אלקים: „כל העולם לא נברא אלא בשביל זה".

ואצ"ל שכדאית היא יצירתנו ועריכת עתוננו גם בשביל אחד הקוראים, הקטנים או הגדולים, שיתעורר ברגשי קדש, רגשי יראה וחבת הקדש, ומכש"כ כשב"ה ישנם רבים המתעוררים לקול דברינו, ואשר לזאת הננו נגשים אל העבודה בשמחה ובטוב לבב.

אמנם קשה היא העבודה, יציאת ידי דעות רבות זוהי כמעט מן הנמנעית, וכן זכינו גם אנחנו לשמע תלונות שונות: אלה מתאוננים על שהדברים ערוכים רק כלפי הילדים ובערכם, ואלה להפך על שהמאמרים נעלים מעל שכל הילדים והבנתם, אלה הופכים פניהם מהזרגון הבא לפרקים ב„האח", ואלה מבקשים להרבות בזרגון לבעבור יבינו גם אלה שאינם מבינים עברית, ומי יוכל לצאת ידי כלם? ע"כ שמנו פנינו רק אל המטרה אשר הצבנו לנו מראש, אשר בשביל להשינה דרוש לפעמים לדבר אל אבות הילדים ומוריהם, ולפעמים גם אל אמותיהם אשר חנוך ילדיהן בידיהן הוא, ורוב הדברים מכוונים אל הילדים עצמם אשר, אם לא בעצמם אך בעזרת מוריהם, בודאי שהם יכולים להבינם ולקבל מהם תועלת לא מעטה, ואין הדבר תלוי אלא במלמדים ומורים, אשר לא נשטפו עוד בשטף הזמן ורוחותיו הסוערים, שהם כל טוב חנוך הילדים בידיהם הוא, ולהם היכלת לעזר בדבר הזה שאנחנו משתדלים בו, עזר לא מעט.

וברוכים יהיו לד' אלה המלמדים והמורים אשר עזרונו עד כה, בין במכירתם והפצתם את ה„אח" בין תלמידיהם ומכיריהם, ובין בבארם ותרגמם אותו להוציא

לפועל את הכונה הטובה הצפונה בו, וכן יתברכו הסופרים הנכבדים התומכים אותנו בעטם וברוחם. לראות את דבריהם מצליחים ומעירים את הלבבות וזרחה שמש יראה תמימה בלב אחינו להקים דור יראים, ישרים ותמימים, לעד לעולם.

מכתב מאוהב תורה ללומד תורה *).

מכתב שני.

אחים תמימים! אני יושב וחושב במה אברך את אחי התמימים לכבוד השנה החדשה הבאה לקראתנו, הן שנה חדשה הולכת וקרבה אלינו, ברכה נחוצה, ובעדכם עלי לבחר בברכה מיוחדת במינה, ברכה הראוי' לשמה.

אמנם כן, בטוח אני בכם, כי ברכת הדיוט אינה קלה בעיניכם, ובטח - בטוב לבכם — תקבלו כל ברכה שהיא בסבר פנים יפות, אך אני, כשאני לעצמי,

*) המכתב הזה הי' ראוי לבא בסוף השנה הקודמת, אלא שנתאחר להתקבל, ומפני הכבוד שלבבנו רוחש לבעל המכתב הננו נותנים אותו בזה.

בשעה שאנו אומר להביא לכם תשורה לכבוד השנה החדשה, אז הלא עלי לבחר מהמובחרות שבהן ומחלביהן, מעין הברכות, ובשום אופן לא ארשה לעצמי לברך אתכם בברכה פשוטה וקלת הערך.

ואם כן במה אברך אתכם?

יש שאני חפץ לברך אתכם בארך ימים, אבל בברכה זו אין שום חדוש, כי אתם הלא כבר הובטחתם על אריכות ימים „ארך ימים בימינה"... אם אברך אתכם בעשר וכבוד, חי נפשי, אחי! כי אינו כדאי לבזבז את הדיו על דברים קלי ערך כאלה, ואתם בעצמכם כפי שאני יודע אתכם הנכם בזים לקטנות כמו אלה. הן „בשמאלה עשר וכבוד" ואתם יקירי הלא מ י ו מ י נ י ם אתם, התורה יקרה לכם מזהב ומפז רב, ואין כבוד אלא תורה שנאמר, כבוד חכמים ינחלו.

ובכלל, אחי, את האמת אגיד, כי אני בכלל הנני מפקפק במלת „כבוד". כבוד זה אינו יודע מהו? יש איש שמפזרים לו מלא חפנים כבוד והדר, והדבר הזה אי-כבוד הוא לו, ולהפך יש איש שמרעימים אותו והוא שבע קלון מכבוד, ובאמת הוא הנהו „מלך הכבוד" אשר הכבוד ראוי לו, לכן קשה לנו לעמד על אופיו של כבוד זה ואין לי עסק בו.

שעשועים.

(מכתב)

א

שלום לכם, אחי היקרים!
שלום לכם ילדי החדרים,
הה אבסף לראותכם, אחים נעימים!
לא דברתי אתכם, זה ששה שבועות תמימים.

ב

מה גברו לכם, אחי, געגועי
בכל ימי החפש, הבטלה;
ברכתיכם ביום, פקדתיכם על יצועי
לברכה ולא לקללה.

ג

דאגתי עליכם, כאם רחמני'
לבל תאונה לכם כל רעה;
אחרי עזבכם טל תורה, טל תחי'
לבל תכשלו בעון והטאה.

ד

העיזו הביבי, ישר עמזיז,
ספרו משלומכם, מכל עניניכם,
הן חזק זכרונכם בטח תפקדו
מכל אשר עבר עליכם.

ה

כל אותם הימים מה עשיתם?
ימי חפשכם במה בליתם?
בקפיצה ורקוד כאילו עפר
או אולי עינתם קראתם בספר?

ו

ספרו לי ספרו, אנכי אשמעה
מדוע התרישו, מה אדמו פניכם?
האמנם חטאתם, הגדשתם הסאה?
לא! כזאת לא אאמין עליכם.

ז

התפללתם לשנה טובה ומתוקה?
הידעתם, זכותכם עד היכן מגיעה?
הלא בכל תפלה, על כל צרה וצוקה
בשביל תנוקות של בית רבן, אנו קוראים, הושיעה!

ח

השמעתם, הצייתם לאמא ולאבא?
הרויתם את נפשם, ענג או כלמה?
התפללתם בליל הושענא רבה
כי ייטיב לכם ולנו החתימה?

אם אברך אתכם כי תמצא מנוח ולא תהיו נודדים, גם זאת לא יתכן, מנוחה כבר ראיתם כי טובה ונחלה כי נעמה, ואף מי שהוא גולה למקום תורה הלא רוחו נכונה עמו וכבר הוא בא אל המנוחה ואל הנחלה.

ואלא מאי, האם אברך אתכם בשררות שתהיו אדונים לעצמכם ולא תדעו עול זרים, גם בברכה זו כבר קרמוני גדולים וטובים ממני „שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה״.

וכלום הדבר הזה צריך לראי׳, הן כבר נוכחנו וראינו, כי הצעירים שפרקו מעליהם עול תורה ונדחפו לתוך הזרם הכללי, מה היתה אחריתם, כעש ומכאובים. ולעומתם, אלה שנשארו נאמנים לד׳ ולתורתו, התורה הגינה עליהם והצילה אותם מכל הגזרות והרפתקאות.

ואלא מאי? אברך אתכם בבריות גופא וחלוץ עצמות. באלה הלא כבר ברכתם „רפאות לשרך ושקוי לעצמותיך״, „היש בראשו יעסק בתורה״.

אחים! אחים! במה אברככם? בלי ברכה אי אפשר, ולא ברכה כמו שהיא, אלא ברכה הנוגנה כראוי ללומדי תורה מאוהב תורה.

ואם כן, אילן, אילן, במה אברכך?

ובכן אני יושב וחושב, איזו ברכה תמצא חן בעיני אחי התמימים? ובעוד שאני יושב וחושב והנה נזכרתי

במה שכתוב אצל שלמה בן דוד שבקש מד׳, לא „עשר נכסים וכבוד״, לא „נפש שונאיו״ ולא „ימים רבים״, אך „חכמה ומדע״ למה, כי בכלל שנים—אחד, ואם חכמה ומדע כאן הכל כאן. ויאמר אלקים לשלמה יען וגו׳ ההכמה והמדע נתון לך ועשר ונכסים וכבוד וגו׳, (דה״י ב׳ א׳ 11 12) „והי׳ עלהו רענן ובשנת בצרת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי״.

השנים האלו שנות בצרת הן לנו, בני הנעורים עוזבים אותנו והולכים לרעות בשדה אחר, נוטרים כרמים שונים וכרמם שלהם אינם נוטרים. בעת צרה כזאת עלינו להשתדל במרץ ועוז, לצוות את בנינו אחרינו, הלואי שיתקים בכם „ולא ימיש מעשות פרי״ וכל בני הנעורים ילמדו מכם וכן יעשו לבלתי סור מן התורה הזאת.

כל הנוגע בכם יקדש, תורה זו שאתם עוסקים בה תגין ותציל את יתר בני הנעורים שנתרחקו ממנה. הזרע הזה יעש פרי תבואה למכביר. מכם יראו וכן יעשו כל הנערים, לעזב הוללות וסכלות ולעסק בתורה, לעזב חיי שעה ולבחר בחיי עולם, כי הם חיינו וארך ימינו.

שמש דמתא אירקוטסק.

ט

ואתה אחירע, מה שונו פניך
מי חרש בהן שריטות כתלמי שדי?
החלו בך ידים, ידי חבריך
למורא לך הובילו שי?

י

ואתה נפתלי, הש בני תשובה ברורה
מי שם על ידיך פצע וחבורה?
השמו לך חבריך מכשול ופוקה
או עזרת לאביך בעשיית הסכה?

יא

מה עשיתם, ספרי, מאז ועד היום
אל נא תכלמו, אל תאלמו דום;
הן אחיכם אליכם, מדבר הפעם
ורכות ידבר, לא בזעף וזעם.

יב

עברו החגים, ימי חפש חלפו
לחדריכם, חביבי, באו האספו,
כבר כח החלפתם בימי הדרור,
ללמד בשקידה כבר הגיע התור.

חאלוי (פ. מינסק).

יג

נשמי הסתו, ענני עפרת
אל יכבו עליכם רוח תרדמה,
התורה תהי׳ לראשכם עטרת
מה לכם ולהמה?

יד

מה לכם קיץ. מלבם סתו,
צפרי רון ושר קות עדרים?
לכם התורה שומה לקו
היא שמחתכם, אחי היקרים!

טו

הכונו אחים, בנרות פנסים,
הכל במשטר וסדר.
לבל תפלו חלילה באגמים נרפשים
בליל בשובכם מן החדר.

טז

אחיכם מליה אתכם בברכה נאמנה
קבלו נא, חביבים, ברכתי;
יהי רצון מלפני שוכן מעונה
שישים בלבכם אהבתי ויראתי.

יוסף הלוי גאלדבערג.

ממחזות החיים.

כמו מן השמים הזמינו לר׳ מרדכי לפידות באותו הבקר שני אורחים זה לעומת זה, ודוקא אחר אותו הערב, אחר אותו הויכוח שהי׳ לו עם אשתו, כמו מן השמים רחמו עליו כדי להלצו מן המצר.

ר׳ מרדכי לפידות הי׳ איש עשיר וגדול, בר אוריין ובעל מדות טובות, היא הי׳ נכבד מאד, אהוב לבריות בגלל מזגו הטוב, כל אמלל וקשה יום הי׳ מוצא אצלו עזר, ביתו הי׳ פתוח תמיד לרוחה לפני הבטלנים, תמיד אהב מאד להתרועע אתם, ובכל יומא דפגרא הי׳ ביתו מלא חסידים ואנשי מעשה. ואף כי הבנתו בחסידות היתה קטנה מאד, בכ״ז שתה בצמא את דבריהם, הוא אהב מאד להיות בחברתם, לשמח ולרקד עמהם, נעים היה לו לראות קבוצת אנשים כאלה בקפטותיהם הארוכות דוקא בטרקלין שלו, לצאת במחולות על הרצפה המשוחה בששר.

גם שני בניו הגדולים כמוהו אהבו מאד להתאבק בעפר אנשים כאלה לשמע מפיהם מילי דבדיחותא, ואת מנגינותיהם המלאות תמיד בטחון ודבקות באלקות. ע״כ גדלו והצליחו ויהיו לאנשים ישרים תמימי דרך. כל זה הי׳ בעוד חיתה אשתו הראשונה אשר גם היא היתה אשה כשרה יראת ד׳, אבל במותה מתו מעט מעט גם מנהגי הבית הזה. זו השני׳ שלו מאסה בתענוגים כמו אלה, היא חגרה שארי׳ בחותי׳ לעשות את הבית הזה לאינטיליגנטי במלא מובן המלה. ראשית השתדלה להרחיק מביתה את בעלי ה„פאות״, ואם כי לא העיזה להגיד זאת בפירוש. אבל תמיד פגשה אותם במבט בוז, גם השתדלה תמיד להשבית את שמחתם בהושיבה אתם יחד את „אורחי׳ היא״ המגולחים והחצופים למען יצר להם המקום לשבת יחד, וכה לאט לאט הוקירו רגלם מביתה.

ר׳ מרדכי לפידות בתחלה נסה להתנגד לזה, אבל ראה כי לשוא יהי׳ עמלו, הוא לא יוכל לעמד כנגד שטן משחית כזה, ע״כ עזב הכל בידי המקרים, ויט שכמו לסבל, אבל בקרבו פנימה היה למסוס נוסס.

גם בן ילדה לו, והבן הי׳ דוקא בעל כשרונות טובים, ועלול הי׳ להיות יהודי כשר, עוד בהיותו ילד קטן קרא עם אביו את ברכת השחר בענג נפלא, ובבית הכנסת השתדל להחזיק סדור ולהתפלל עם הקהל, האמין אמונת אומן בכל אשר למד בחדר, והשתדל לספר לאביו מכל ספורי האגדות אשר שמע בחדר, אבל היא לא שבעה נחת מכל אלה, היא חלמה חלומות לראות את בנה בבגדי שרד בכפתורים נוצצים, הולך לבית הספר ומביא משם ציונים טובים למען תוכל להתפאר לפני מכרי׳, ובכליון עינים חכתה על העת אשר יוכל להתקבל אל הגמנזיום עפ״י החוק,

היא הכינה את עצמה להלחם נגד כל המעצורים והמכשולים.

בימים ההם ועל ר׳ מרדכי לפידות הי׳ לעקר דירתו מעיר מולדתו כ. אל אחת מערי רוסיא הפנימית עם כל בני ביתו ואז גדלה שמחתה עוד יותר, כי בערים כאלה, אשר יהודים מעטים שמה, נקל יותר להכניס את בן יהודי לבית הספר, ובכל שנה נסתה להציע לפני אישה להגיש כתב בקשה ע״ד הבן, והוא השתמט באמתלאות שונות, והעיקר כי יש עוד שהות, ירכש לו מקודם ידיעות יהדיות, ישריש בקרבו מקודם את למודי ישראל, הלא בן ישראל הוא ועליו לדעת מקודם את תורת עמו, ואחרי כן ילך ללמד למודי זרים, כן הוא טענותיו תמיד.

ויהי במלאת לילד שתים עשרה שנה, אז החלה לריב אתו בחזקה, כי עתה אין לדחות הדבר בשום אופן, ובאחד הערבים בשבתם הם לבדם ואין איש אתם, החלה לנסות את כחה ולהציק לו עדי יאות למלאות חפצה.

הנני רואה—אמרה כמעט בקול בוכים—כי חפץ אתה לעשות את בני לבטלן, הנך שמח כי הוא יודע את החמש ואת הגמרא בעל פה, ואני הייתי שמחה יותר אלו ראיתיו יודע את למודי הגאוגרפיא, ואת ההסטוריא, אשר בעד זה היה מקבל „חמשה״, נער בעל כשרונות טובים בטח היה מגיע למדרגה גבוהה מאד ואתה מאבד את כל אלה בידים.

אנכי ידע אותך היטב—ענה הוא—כי לא את טובת הנער את דורשת, כי אם נפשך תחשק לראות את בנך לבוש בגדי שרד עם כפתורים נוצצים וקוקרדא על ראשו, ורק זה מסמא עיני כל אמהות כמוך, כי אלולי זאת איך את מאנה את עצמך, הלא בעיניך את רואה את הצער והיגון של *) הגברת מירמלשטיין, אשר היתה בטוחה כל כך, כי בנה יקבל מעדאלי׳ של זהב, והכל האמינו כך לפי כשרונות הנער ולבסוף לא נתקיימה מחשבתה כלל, גם הנער „ישפה״, אשר כבר זכה לגמור בכי טוב ויצא בלי פגע, ועתה זאת השנה השני׳ אשר הוא דופק על דלתי האוניווערזיטעט ואין מקבלים אותו, ואמו בוכה עליו כל היום שלא ימיר את דתו, ועוד כאלה למאות אשר גם את יודעת זאת. אם כן למה לי כל הצרה הזאת, הנה אנכי איש בלתי לומד ובכל זאת חנני אלקים ויש לי כ״ל, והמלומדים משכימים לפתחי ומבקשים עבודה.

„אנכי יודעת כבר את לשונך החדה״—ענתה היא ברגז—כבר רכשת לך תירוצים עד בלי די.

„הלא אנכי אינני משקר לך, הלא אי אפשר לך להכחיש את המציאות—ענה הוא גם כן בקול עז—

*) כל אלה פאקטין הנה ולא פנטזיות.

ואחת היא על כן אמרתי, כי מאחר שהדבר תלוי כי לא אחהם על הכתב בשום אופן, את הכל הפכת בביתי, אבל אל הנער לא אתנך לנגע לרעה"

היא התנשאה מעל הכסא בחרי אף ותלך אל חדר המשכב. למהרת היום ההוא בבקר ור' מרדכי יושב לפני השלחן, כוס תה לפניו והוא מעין באיזה ספר, גם ה„גברת" יושבת ממולו, כמתנפחת מרוב כעס, והנה פתאם קול צלצול בפעמון הדלת, השפחה יצאה ותפתח את הדלת.

הביתה בא איש כבן עשרים וחמש שנים, וזקנו מגלח, לבוש קצרים, לפי המדה האחרונה, ויושט את ידו לר' מרדכי, אחרי כן גם להגברת, ויתודע אליהם בשם גרינבלאט מעיר ב.,

לשמע השם הזה נרתע ר' מרדכי ויאמר: אם כן אתה הוא בן מאיר, ידידי, אם לא אשגה הייתי אומר, כי ראיתיך בבית הבאנק האזיאטי, אבל לא הכרתיך.

כן, כן,—ענה האורח—אמנם כן כבודו ראני שם, כי משרת אנכי שם בתור כגן בוכהלטר, וגם אנכי ראיתי את כבודו שם, וארע כי פה משכן כבורו ואסיר לשאול לשלום.

תודה רבה, אבל אם לא יטעני זכרוני, הלא אמרו לי אז, כי נתקבלת אל האוניווערזיטעט, וכי יש תקוה כי תהיה לאינזשינר, ואיך זה נהפך פתאם הגלגל ותהי לכגן בוכהלטר?

כן, כן ידידי,—ענה האורח באנחה—בעתים האלו אין מקשין קושיות כאלה על בן יהודי, אנכי אומר עתה, כי מוטב להתלמד איזה אימנות גסה מהתלמד בבתי מדרש כאלה, הרדיפות שם אי אפשר לצייר, ואין מניחין לגמור בשום אופן, האיש אשר אך נאמן היא לעמו ולדתו, אמלל הוא בלמודיו אלה, אמלל הוא מאין כמוהו, אנכי עמלתי, ויגעתי, זה כמה, ולבסוף את מטרתי לא השגתי, וע"י פרטקציע נתקבלתי אל הבאנק, ומשכירת? בלמה תכסה פני להגיד כמו פי את סכום המשכרת, שערו בנפשכם, רק ששים רו"כ להדש, הא לכם אינזשינר, אנכי עתה עצתי להתרחק מזה כמטחוי קשת". כה דבר האורח בהום לבו ובהתרגשות יתרה.

פתאם עוד הפעם נשמע קול צלצול הפעמון, והביתה בא אברך משי, זקנו מגודל, בגדיו ארוכים. יפה תאר, כשמש בצהרים ובנעם קולו ברך את אדוני הבית בצפרא טבא.

ר' מרדכי לפידות קם ממקומו ויתן לו כסא לשבת, כי הכירו תיכף, כי האברך הזה בעודנו נער הי' מהמנגנים הראשונים אצלו בסעודת פורים, ביום י"ט כסלו, הוא הי' מתענג אז מאד על בדיחותיו, ועתה שמח מאד לראותו בצל קורתו.

„איך באת הלום, יעקב? מעולם לא פללתי

לראותך פה בביתי, אנכי עודני זוכר את זמירותיך הנעימות, ועתה הנה מראך כמראה „רב" האומנם?":

כן דבר ר' מרדכי בהתלהבות של שמחה.

„כן, ר' מרדכי — ענה האברך — אנכי נתקבלתי לרב בעיר נ. ועתה הנני נוסע לשם, ועד הנה נסעתי במסלת הברזל, ומפה עלי לנסע באנית הקיטור, ועלי לחכות כארבע שעות, ואסור לבית ידידי לשאל לשלום.

ומה שלומך אתה?—שאל ר' מרדכי את האברך.

הודות להשי"ת — ענה האברך — עד עתה הייתי עוזר שם בעירי לראש הישיבה וקבלתי ג"כ ארבעים רובלים לחדש, ועתה מהלל שם ד' נתקבלתי לרב וקצבו לי שכירות, שמונים רובלים לחדש, לבר הכנסה, ודי לי, הן אנחנו אנשים המסתפקים במה שיש לנו".

ואת זה הצעיר אתה מכיר? — שאל את מרדכי בהראותו על גרינבלאט.

לא,—ענה הרב.

„הלא זה הוא בנו של ר' מאיר גרינבלאט, אבל האמת נתנה להאמר, כי מצבך טוב ממצבו".

„אבל הוא, הלא התמכר אז אל ההשכלה, ונשים רבות התברכו בו, ומה זה הי' לו פתאם".

מוטב להיות רב, מהיות דוקטור או אינזשינער"— ענה גם הצעיר.

אחרי צאת שני האורחים פנה ר' מרדכי אל „גברתו" ויאמר: הא לך מחזה מול מחזה.

חיים יהושע שיפמאן
(שו"ב בריבינסק).

צָדוֹק וּבְרֹשַׁע.

מִסִּפּוּרֵי הַתַּיָּרִים.

מְטִילִים לָהֶם הַיְלָדִים צָדוֹק וּבְרֹשַׁע עַל חוֹף הַיָּם..

שָׁם בְּאֶרֶץ רְחוֹקָה מְאֹד מֵאַרְצֵנוּ, בְּאַחַת הֶעָרִים הַגְּדוֹלוֹת, עָרֵי הַמַּמְלָכָה, הָאֲוִיר טוֹב מְאֹד, יָפֶה וְנָעִים, הַשֶּׁמֶשׁ אֵינֶנּוּ בֹעֵר. כִּי אִם מֵפִיץ הוּא חֹם עֵדֶן; לְאֹרֶךְ כָּל הָרְחוֹבוֹת שְׁתוּלִים עֵצִים רַעֲנַנִּים, אַלּוֹנִים. אֲרָזִים וְכָל עֲצֵי פְרִי, תְּמָרִים, זֵיתִים מַרְהִיבִים עַיִן בְּמַרְאֵיהֶם הַנָּאוֶה, וְרֵיחַ חָרִיף מֵשִׁיב נֶפֶשׁ עוֹלֶה מִן הַפְּרָחִים וְהַשּׁוֹשַׁנִּים הַצּוֹמְחִים בֵּין הָאִילָנוֹת, וּמַזְהִירִים הֵם כְּעֵין הַסַּפִּירִים מִקַּרְנֵי הַשֶּׁמֶשׁ הַשְּׁלוּחִים בָּהֶם, וּלְנֹכַח כְּאַבְנֵי שַׁיִשׁ טָהוֹר

יגועו גלי הים הגדול לאט לאט. הלך ושוב. ורוח קל כנשב מעברם, ומתמזגת הוא עם ריח השושנים הנעים, ועולה באף המטילים ומשביעם ענג נפלא.

על כן יאמרו התירים כי כגן עדן הארץ ההיא, כגן אלקים.

ומטילים להם צדוק וברשע, והם לבושים כתנות פסים דקות ושקופות, מתענגים על מראה עיניהם ומסתכלים ביפי הוד הזיו השפוך על פני העיר קרית מלך רב...

ועל שפת הים אנית מסע גדולה עוברת.

פתאום.. והנה יד שלוחה אל צדוק וברשע ותנשאם ותנטלם אל האני', והאני' הולכת לדרכה.

זועפים גלי הים, הומים, וגלגלי האני' רועשים, סואנים, נדהמו הילדים הענוגים, אזניהם נחרשו, וכמו עלטה גדולה וחשכה איומה כסתה הוד פניהם...

לעיניהם אנשים זרים מוזרים לגמרי. כושים, צוענים, גסים ועבים, ובאני' רפש ומדמנה עד ממעל לראשם...

והאני' הולכת והולכת...

ויפשטו אנשי האני' מעל הילדים הרכים את כתנות הפסים וילבישום שמיכות עבות ואדרות שער וילעיטום מרק פגולים ומאכלים מגועלים.

עברו ימים אחדים והילדים הסכינו אל מנהגי אנשי האני'. בתנאה מרבה התכפו בשמיכותם וחם להם, בחיק אנשי האני' ישבו. מפתם הגס אכלו, מכוסם המלכלך שתו, ובמי הבצה והרפש גמו שנתם, ולא ידעו מחסור.

כה עברו עליהם תשעה חדשים...

והנה רוח גדולה וחזקה באה ותך את הים לגלים נוראים, והאני' חשבה להשבר, עלתה שמים ירדה תהומות. זעקת אנשי האני' גדלה עד מאד, כלם ראו בעיניהם, כי הקץ בא עליהם..

סערה גדולה בים, ושאון ומהומה באני', והילדים צדוק וברשע השלכו מתוך האני' הגדולה

אל שתי ספינות קטנות, צדוק אל הספינה האחת וברשע אל — השנית.

מכים ונשברים, נפעמים ונדהמים שכבו להם הילדים איש איש בספינתו ולא ידעו את נפשם והספינות הולכות להן. זרם המים נושא אותן, סערת הים קמה לדממה, וגליו לא נגעו לרעה בהנוסעים הקטנים שאינם יודעים עוד גם לאחז במשוט, ויעברו ימים רבים ויקיצו הילדים מתרדמתם החזקה ומשנתם הארכה, והנה נשכח מהם כל אשר עבר עליהם.

ויקומו ויתהלכו אנה ואנה, וימצאו להם מזון ומחיה. ויאכלו וייטיבו את לבם, ותהי להם הספינה כארץ מולדת וכבית מושב.

ולא ידעו הילדים, כי יש ארץ אחרת וישוב אחר בעולם. לארך הים ולרחבו לא ראו קץ, מחם ואור שמש לא ידעו, כי את הים כסה תמיד ערפל עב, ויחיו בתוך הענן והחשך, לחמם ומימיהם מצאו נכון לפניהם, גם ערש ומטה לשכב ולישן ולהרדם, וכה עברו עליהם ימים רבים.

בבקר לא עבות אחד וצדוק התהלך בספינה אנה ואנה, והנה ספרים לעיניו בירכתי הספינה, ויפתח אותם ויקרא בם. והנה הם ספרים שונים זה מזה, מהם המדברים על אודות חמרי הספינה, העץ, הברזל והמתכת, על טבעם ומזגם, מהם המספרים על דבר נוסעים שונים הנוסעים גם הם בספינות כאלה, ויוסף צדוק לחפש עוד וימצא ספר אשר בו נכתבו כל חקי המסע באני' ובלב ים. וימצא שם כתוב לאמר: „כי על הנוסע לאחז במשוט ולהשיט את הספינה נגד הזרם ומרוצת המים, ושם הלאה מספר, כי הוא הנוסע בספינה הזאת הוא בן מלכים, מארץ טובה מאד מאד, אשר שם יופיע השמש בהדר גאונו ויושבי הארץ יתענגו על כל טוב, וכל הנוסע בים הגדול הזה במורד המים ואל כל אשר ישאוהו הרוחות, מתרחק הוא

הלאה הלאה מהארץ הטובה ההיא ארץ מולדתו, על כן דרוש לעמל ולעבד במשוט להלחם עם הזרם ועם הרוחות הסוערות, ואז יתקרב הנוסע יותר ויותר אל עיר מולדתו ואל בית אבותיו ובא אל המנוחה ואל הנחלה.

בתחלה היו נפלאים הדברים בעיני צדוק ומעל לבינתו „שמש זה מה הוא? ואיך הוא בן מלכים”? הוא. כבר שכח איך הובא אל האני׳ הגדולה. ולא ידע לתאר לנפשו מעיל או כתנת זולתי שמיכה עבה ואדרת שער, ואיך יחי׳ אדם לא על לחם גס ותפוחי אדמה כאלה אשר אתו בספינה זאת. ויתמה ויתפלא, אך האמין בדברי הספר, וירא והנה משוט לפניו, ויאחז בו ויהפך את פני הספינה אל העבר השני, ולא נקל הי׳ לו בראשונה העבודה הזאת לכונן את מהלכו נגד הזרם, גם רוחות קשות פגעו בו, אבל מיום ליום נעמה לו העבודה ולא הרפה את ידיו מן המשוט, גם באכלו ובשתותו, היתה ידו האחת אוחזת במשוט, ובשכבו לנום שנתו הוריד עגן כבד הימה לבל תשוב ספינתו אחור, ובשומו אל לבו כי מתקרב הוא אל הארץ ההיא אשר לקח משם הי׳ שמח ומרנן מטוב לב, ויעברו עליו ימים רבים והנה באחד הימים נפקחו עיניו וירא והנה קערת אש גדולה ממעל לראשו, נמג הערפל, סר החשך ויהי אור... והאור כל כך נעים .. „הוא השמש האמור בספר” — אמר צדוק בלבו וישמח לראות מאד, וידע כי הולך וקרב הוא אל מחוז חפצו, ויוסף לעבד בשקידה נפלאה, ויגרע משנתו ומשעת מאכלו ובשתי ידיו הניע את המשוט להחיש את מהלכו, ולא ארכו הימים ולנגד עיניו נגלו ראשי ארמנות מופזים ומשובצים כל אבני חן; ברק גגות המגדלים הגבהים וזהרם כמעט אשר לא עור את עיניו, כי לא הסכין באלה, ותחת ריח הזפת והגפרית אשר שבעה נפשו עד כה, עלה באפו ריח נעים משיב נפש „האח”! — קרא משמחת לבו —

„מה נאמנו דברי הספר הנפלא! עוד מעט ובאתי אל עיר מולדתי, אתנפל על צוארי אבי, אח, מי ידמה אז לי, ומה ישוה לאשרי”!

ולקראתו נוסעות ספינות רבות ובהן ילדים ילדים, והספינות נשאות מאליהן על כנפי הרוח ואל אשר ישאן זרם המים, ואין ידיהם אוחזות במשוט, כי אם בכנור ונבל, בתוף ובכל כלי שיר, וכפגשם את צדוק, והוא עיף ויגע ועל פניו אגלי זעה מרוב עבודה, וירימו לעמתו קול צחוק נורא „מה העבודה הזאת לך”? — קראו אחריו מלא — „הנח, פתי, את המשוט מידיך, ותן לספינה לאחז דרכה אתנו”!

מקול הצחוק ומדברי נדפותם נבהל צדוק רגע, וירף רגעים אחדים את ידו מהמשוט. והנה. אהה, שב עב ענן וערפל, חשך ועלטה, אין אור שמש, ואין ברק הזהב הטוב, וריח רע מתוך אויר מעפש עולה באפו...

„אוי, מה הי׳ לי”! — קרא צדוק מנהמת לבו — „מה עשיתי? איך נואלתי להטות אזן אל מהתלות הלצים האוילים ההם ואל דברי לענם”? — וימהר וישלח ידיו אל המשוט ויוסף לעבד כפלים מאשר עבד עד עתה, עד שובו שנית אל מקום האור והנעם...

ויתענג צדוק על הספר הנפלא ההוא ויוקירהו וינצרהו כאישון עינו, יום יום התבונן בו לדעת את מהלכו ואל איזה עבר יכונן את פני ספינתו, ויהי לו מקרא הספר לשעשועים ולמחי׳, הוא ידע כי רק בעזרת הספר ההוא ישוב לחיות חיים טובים, חיי רוזנים, בממלכת האור והנעם...

ויהי באחד הלילות, והחשך כסה את הים, והנה מתוך הים עולה ראש חי׳ נוראה, ולה קרנים גדולות כקרני ראם, מעיני׳ לפידים יהלכו, ומפתחי פי׳ תראינה שנים חדות איומות, והולכה היא וקרבה אל ספינתו...

פלצות אחזה את צדוק, פן יהי׳ למטרף למלתעות החי׳ הנוראה הזאת, ויעמד רועד

כלו, וידיו אוחזות במשוט, וירא והנה החי׳ רודפת אחריו ואומרת לבלע את הספר... מכל אשר לו בספינה שואפה היא דוקא אל הספר לבלע אותו ולהאבידו מידיו, וימהר צדוק וישם את הספר בחיקו ובאזור אשר במתניו הדביקו אל לבו ואל בשרו וילחם בכל כחו, וישם את נפשו בכפו, ויצל את הספר, ויהי בעיניו כמוצא שלל רב וכמציל את נפשו ואת חייו.

גם צפור גדולה בעלת חרטם ארך מאד ושחור עד חציו ירדה ממעל ותאמר לטרף את הספר מידיו, וילחם צדוק גם בה, ותמרט את שערותיו, ותמלא את פניו פצעים וחבורות, ותשך, את אצבעות ידיו עד שפך דם; אך הוא סבל כל כאב ומדוה ולא נתן לכל טורף לנגע בספרו זה.

אז גדל הספר בעיני צדוק וייקר ערכו עוד יותר, כי עין בעין ראה, כי חיתו ים וכל עוף טורף מתנפלים רק על הספר ההוא להאבידו „אות הוא" — אמר בלבו -- „כי ערכו נעלה מאד, וכל אשר חייו תלוי בו".

ויוסף לקרא בספר ההוא וימצא כתוב: „כי במעמקי הים הזה ובתחתיתו נמצאים פנינים יקרים ואבני חפץ אשר יפיצו אור יקרות, וראוים לענד אותם עטרה לראש מלכים". ומורה הוא הספר איך לצלל במים אדירים, לרדת תהומה מתחת למים ולהעלות משם את הפנינים ההם אשר אין ערוך להם.

ולא אחר הנער מעשות גם זאת, כי חפץ מאד להביא מנחה לאביו מאוצרות חשך שפוני טמוני ימים אשר יבהיקו נגהם ביתרון אור.

אבל פה היו לו דאגות הרבה; לשמר את הספר לבל תאנה לו כל רע מטורפי הים, לשמר את נפשו לבל ישחיתוהו דגי הים אשר במים.

התנינים הגדולים למיניהם, וגם את הספינה הלא עליו לעזב לבדה ופן יקרנה אסון. ובלי ספינה איך יעשה לו דרך בים ובמים עזים אלה.

(עוד יבא בע"ה).

קול גלגל המה.

מה שכבר ידעו חז"ל לפני אלף ושש מאות שנה בלי עזר ההמצאות החימיאיות והפיזיאות: גלגל חמה מנסר ברקיע כחרש המנסר בארזים ואין קולו נשמע רק מפני קול המונה של רומי (יומא י"ט ע"ב) גלה זה עתה הפרופיסור הרירמינגהאמי פורניא ד'אבל, הוא הראה לדעת כי השמש והירח, וכן כל מאור אחר, ישמיעו קול בהאירם, קול השמש היא רם ונשא ומרעיש את האזנים (כחרש המנסר בארזים) וקול הירח הוא רך ועדין, הפרופיסור הזה המציא גם מכונה (אופטופין) אשר בעזרתה יגלה לנו הקול הטמיר והנעלם הזה, וכן יוכלו גם העורים להרגיש ולהבהין את כל האורות ע"י חוש השמיעה תחת חוש הראוה ויהי׳ שומעים את הנראה. וזה מעשה המכונה: על לוח דק מאד עשוי ממתכת „סעלען" ודביק אל מכונה עלעקטרית וישירו את קרני השמש או הירח, או מאור אחר, וזה יגרום תנועה בהאינדיקאטאר אשר באמצע הלוח—כעין המחט של מספרי ומורה שעות— והתנועה הזאת תוציא קול אשר ישמע בעירת הטיליפון הקשור בחוטיו אל המכונה העלעקטרית.

יחיאל מאיר בריז"ל נאאוחאוויץ.

חידה.

את אשר החכם מכל אדם באחת הזכירנו ובאבות בשלישי בראשונה בשלשה הזהירנו נותן התורה בבראשית ברא רמז לנו כי באר ראשית, ובור אחרית, ובורא ירדן אותנו.

קי"מ שו"ב דכטאראיע-סיעלא.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. **М. Розенблюмъ.**

Контора І. **Шнеерсона** Любавичи, Мог. Губ.

Редакція Гороховая 48.

Типографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48

שנה שלישית ב"ה

הָאָח

No. 2.

יום ג' פ' לך לך כ"ז תשרי תער"ג.

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנת רו"כ אחד, לרבע שנת חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים. נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

לך-לך.

לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך.

חלפו ימי החג, ימי חופש ומרגוע. כל ישראל שב לסבלתו ולעבודתו, למלאכתו ולמסחרו. ואתם בני הישיבה העוסקים בתורה, גם אתם הגיע זמנכם לקחת ברכת הפרדה מימי המנוחה. כבר נחתם בגוף ונפש.

ובכן, הוו גולים למקום תורה. עזבו את בית אביכם, את קרוביכם ומיודעיכם, אשר בחברתם שמחתם כל ימי החג, ובואו נא אל הבית אשר משם תצא תורה.

אברהם אבינו היה העברי הראשון אשר שמע בקול ה' „לך-לך מארצך וממולדתך ומבית אביך"... תרח ונחור ישבו בעבר הנהר, כן, ישבו. מהם לא דרשו כי ילכו לנוע לארצות רחוקות, מפני כי שום תועלת לא תצמח מהם, לכן ישבו כאשר ישבו. אך את אברהם אביכם הוליכו בכל ארץ כנען, לפקוח עינים עורות, ללמד תועים בינה וכסילים יקנו דעת, לעשו נתנו את הר-שעיר לרשת אותו בירשה, ויעקב ובניו... ירדו מצרים.

לך לך! בשם ה', חגרו עוז, אל תיראו ואל תחתו, השליכו אחרי גוכם את כל החשבונות שבעולם.

במקום תורה ואמונה גדולה
השכל הפשוט בטל במילא.

עסקו בתורה וכשם שזכיתם לקים בעצמכם את הפסוק הראשון „לך-לך מארצך וממולדתך ומבית אביך" ככה יקוים בכם גם הפסוק השני „ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה".

לך לך, עלה מעלה מעלה, עלה והצלח.
ונברכו בך כל משפחות האדמה.

שמש דמתא אירקוטסק.

תם וערום.

א.

יחדו בחדר אחד למדו הילדים יעקב ונחשון, שוים היו בקומה ובשנים, וגם בכשרונותיהם כמעט שלא נבדלו איש מרעהו. ביום אחד ומפי מורה אחד החלו ללמד א"ב, וכה עלו בלמודיהם בערך אחד מיום ליום ומשנה לשנה, מעברי לחמש, ומחמש לגמרא, רק בדבר אחד נבדלו איש מרעהו, יעקב הי' ילד תם, לא ידע כל מרמה וערמה, את אשר חשב בלבו אותה דבר בפיו, וגם אם חטא לפעמים, כי אין צדיק בארץ אשר לא יחטא, וגם הילדים היותר טובים חוטאים לפעמים במקרה ובשגגה, הנה הוא לא כחד את חטאתו תחת לשונו ובמו פיו הודה לפני אמו או לפני רבו, ויקבל עליו להזהר מעשות עוד כזאת. יש אשר אחר לבא אל החדר, ובשאל אותו הרבי:

„יעק-לע למה אחרת לבא"? השיב מיד דברים כנים ונאמנים:

„אחרתי לישן" או „בלכתי בדרך הפסיקוני עוברי דרכים" או „נפתיתי לעמד ברחוב ולהסתכל בצענים ובדבים" וכדומה מהדברים שעכבו אותו מבא אל החדר בעתו. וכשהוכיח אותו רבו לאמר: הו, ילד שכמוך יואל להור אחרי עיניו, לבלות את הזמן בדברים של מה בכך? הלא חכם אתה, בני, ואיך נואלת לעשות כזאת וכזאת"?—מיד חזר בו יעקב ועיניו מלאו דמעות, ובלב תמים הבטיח לבלתי הוסיף עוד לישן הרבה או להמשך אחרי עניני הרחוב, וכשיעק-לע הבטיח דבר לא היי עוד דבר בעולם שיעבירהו על הבטחתו. גם כשאחר לשכב במטתו השכים בבקר לקום משנתו, וכשהשתדלה בו אמו שיוסיף לישן ענה לה: אי אפשי בשום אופן, כלום אפשר לשנות בדבור? — הוא לא ידע איך משנים בדבור, לאמר כן ולעשות אחרת.

הוא למד מפי רבו „כי על היהודי הירא את ד' שלא ללכת בבקר גם ארבע אמות בלי נטילת ידים", וכשכתוב כן בספר התורה ב„שלחן-הערוך" לא ידע איך עושים אחרת. ולא זז ממטתו בטרם הגישו לו מים לנטילה; פעם אחת לא היי איש בבית אשר יגיש לו מים. אמו הלכה אל השוק, השפחה עסקה בבית המבשלות ולא שמעה את קולו. ויהי נבוך מאד, אם ילך לשאב מים, יעבר על התורה, אם יתמהמה לשכב במטתו עד בא אמו או השפחה לתת לו מים, יעבר על דבריו ועל הבטחתו. מבוכתו גדלה מאד, ובדמעות שליש ספר אחרי כן לפני רבו את אשר קרה לו בבקר ההוא, ויסלח לו רבו ויורהו להזהר ולהציג סמוך למטתו, בטרם ישכב, קיתון מים וספל ליטול בו את ידיו. מאז נזהר יעק-לע בדבר הזה.

באחד הימים, בצהרים, יעק-לע בא לאכל את ארוחתו, נגש אל התבית לשאב מים ליטל את ידיו, כי לא יאכל יעקב לחם בטרם ירחץ את

ידיו פעמים ושלש ושטף אותם היטב, והנה מעט הם המים בכלי, ועומד לו הילד מן הצד ואינו יושב אל השלחן. וסביב השלחן שאון ורעש, בני הבית נבהלים ונחפזים. זה חוטף לו כף וזה מזלג. זה בוצע פרוסת פת גדולה ואוכלה בכל פה, וזה בולע את המרק בלגימות גדולות. ויעק-לע עומד בידים חבוקות...

„שב אל השלחן"! - קוראה לו אמו כשהיא טרודה בחלוק המנות לכל המסבים — אך הוא מוסיף לעמד.

„למה לא תשב אל השלחן"? — מוסיפה לקרא.

„אין מים", — עונה הילד בלחישה.

„אין מים? אי־אפשר" ועוזבת היא את השלחן לרגע ורצה לראות את יבשת המים.—„הו טפש, קוראה היא הא לך מים, המעט הם מידיך הצנומות"?

הוא מעיף עיניו רגע אל הכלי ומוסיף לעמד, הארוחה כמעט כלתה ואמו גוערת בו. אך הוא טוען „כלום אפשר להונות את עצמי, הלא לא יגיעו המים גם עד חצי אצבעותי, וכי אוכל. חלילה, בלי נטילת ידים"?—ולא אכל יעקב לחם ביום ההוא, עגה, מעט מרק, בשר, ולא יותר.

(עוד יבא בע"ה).

דאתי מינן מילף יליף.

(רשמי מסע)

דרכי מעולם, כשאני מפליג בספינה או כשהריני נוסע במרכבת הקיטור — להיות יושב בדד ודומם, כי בבואנו במסבת אנשים שונים „חוטמים-חדשים", בשבתנו בתוך טפוסים מכל המינים, שכל חד וחד הוא עולם מלא בפני עצמו, כל חד וחד הוא שייך לאיזו מפלגה, ואם אינו בעל „אידיאה", אם אינו חבר למפלגה בפועל הוא על כל פנים נוטה בדעתו לאיזו שיטה חדשה המנסרת בעולם ההוא בעולם הזיוף שכלו הכל הבלים, ואין השיחה עם אנשים ממין זה משביעה רצון למרי.

אך בנסיעתי דהאידנא הייתי מוכרח לצאת מגדר „שתיקותי" ומסוג פרישותי מבא בדברים עם בני לויתי.

ישב ישבתי ברכבת בתחנה א—טשי בשעה מאוחרת בלילה. מצאתי לי מקום פנוי רחב ידים על אחד הספסלים ואשכב לישן. כשקמתי משנתי כעלות השחר, ראיתי והנה על הספסל שלעמתי שוכב לו איש אחר חבוק בשיחה נעימה, קלסתר פניו של האיש הזה שם שריטות עמוקות במחי, נעצתי בו את מבטי, נצבתי לקראתו, ואעמל לרכז את כל חושי לזכר נשכחות, הן ידעתיו לפני שנים אחדות. האיך הצליח פורה של שכחה לשלט עלי כל כך ולהחליש את כח זכרוני? נסיתי לעצם את עיני ולראות בחזון רוחי את זה האיש כמו שהי׳ אז בלי חתימת זקן ובלי שערות סדורות תלתלים, והנה נזכרתי. זהו יצחק החקרן, אתו יחד התאבקתי. אתו נלחמתי מלחמת התורה, שרתי אליו — ואוכל. הוא שוכב וישן ואני מכונן מבטי בשרטוטי פניו, מרגע לרגע נרחף כח זכרוני וחוזר אחורנית אל אותה התקופה הנעימה לי מאד, אל אותן השנים הטובות, שראשי הי׳ נמלא טל תחי׳, קוצותי רסיסי לילה—ליל שמורים—שישבתי ואשקד על דלתי התורה. יצחק זה היה אחד מבחורי החמד, ששמו בו תקות טובות ויחזו בו לעתיד איש תורני ורב גדול בישראל, אפס הוא שנה ופרש, התחבר אל צרינו ונשמתו דבקה לעולם אחר... כפינתו טבעה בזרם הים הגדול, גלי הים הזועפים ומשבריהם הפכוהו. הם הוציאוהו מכתלי בית המדרש, הם הרחיקוהו מתוך חבורתנו, וישימו לאל כל תקותינו וכל חזיונותינו שחזינו בו לעתיד נהיו הזיונות שוא ומדוחים. דרשתי וחקרתי עליו מיום שפרש מאתנו, יש שאמרו עליו. כי הוא זכה ל„ישיבה" בחלונות הגבוהים... ויש שאמרו עליו, כי כבר נדון לארץ גזרה, כאלה כן אלה זכרו את שמו בסלודים: „הוא דכרן מצוין, מיסד אגודות נפלא מאד". שמעתי את הלוליו ושבחיו אלה ולבי לבי המה לי: כמה פרחים נבלו בלא עתן, כמה נשמות טהורות גרף ושטף זרם הזמן הבוגד! בשבתי ככה שקוע בתהום סרעפי קם בן לויתי משנתו. ישב זמן מה במצב של התעוררות, מחה את עיניו, חלץ את פרקי אצבעותיו ויוציא מילקוט מסעו אלונטית וילך לרחץ את פניו. אחרי שעה קלה חזר אלי, העמיד בי את עיניו שהכרתי בהן, כי כמוני כמוהו, שככה אחת של מחשבות נארגת ונרקמת במח שנינו.

אחרי עבור זמן מה הושיט לי את ידו ל„שלום".

„ברוך מזכיר נשכחות! האתה זה, ידידי, ג."?

קושטא קאמרת, אני הוא, אני ולא אחר—עניתי בבת צחוק.

-- מה אתה ומה חייך?

הודות להבורא אין מה להתאונן.

כאן נפלה שיחה בינינו ונדפדפו דפי ההיסטורי׳ שלנו מתקופה שלמה, מלפני עשר שנים עד האידנא.

סלח לי, רחימאי,—פנה אלי—הבה נתפלל תחלה ובתר הכי נמשיך שיחתנו, בטח יש לך טלית ותפלין תחת ידך, האין זאת?—דברי אליו יצקו עליו רוח חן ויעוררו אהבה בלבי אליו וגם הפלא הפליאוני מאד. האומנם חזר למוטב? הזהו האיש שיצא לתרבות רעה ויקצץ בנטיעות. הזהו האיש שעזב את כרמנו, וילך לנטר כרמים זרים? אין זאת כי נעשה בעל תשובה. אני גרשתי ממחי את כל הספקות והשאלות הללו ואעמד מול הכרי, כשפני כלפי החלון של הרכבת ואתפלל, כשגמרנו התפלה ונשב איש על מקומו הוסיף לדבר אלי:

רואה אני בך, כי אתה מתפלא עלי, נהייתי ל„בר-חלפתא", שמע נא רחימאי. הבה ואסביר לך, אפרט לפניך את מצבי באותם הימים: נשביתי בין הגוים, בימים ההם, יצרי הלוהט כאש, הדיחני מבית המדרש, צר הי׳ לי המקום לשבת בתוככם, יצאתי למרחב, למדתי תורות חדשות, וכבר שקלתי למטרפסי. כבר נענשתי יותר מדאי, טלטלתי טלטלה גבר, קוה קוינו להנות מקערת השמים, אך את גופנו נגפנו ואת הקערה לא השגנו, כפשע הי׳ ביני ובין המות. היו ימים ואחפץ למסר את נשמתי לאתר דמתבעי ולהחלץ מחיו. אחרי כן כאשר עלה לאבי לפדות אותי ברמים מרבים (דמים תרתי משמע) ואבא לביתו, נהייתי כמכה בשממון. זרה היתה לי היהדות, זרה היתה לי האמונה. שלי אבדה לי ואת שבקשתי לא מצאתי, כל מטרה בחיים לא מצאתי לי. ובכן נשאתי לי אשה כאורח כל ארעא ואמצא לי משרה בבית חותני. אמרתי לשוב אל דרכי הראשונה ולא עלתה בידי עד אשר הקב"ה זכני בבנים והודות להם חזרתי למוטב. כן רחימאי „דאתי מינן מילף יליף לדידי". בני הבכור לומד בחדר זה זמן הראשון, בביתנו קראו לו „סאלאמאן" לא ידע עוד היטב „לדבר יהודית, כי האומנת הרוסית למדה אותו לדבר בלשונה, ויהי היום בבואי הביתה מעסקי, רואה אני, והנה בני קם משנתו ונושק המזוזה, אוכל — ונושק המזוזה, לפני צאתו את הבית, הוא נושק את המזוזה. „סאלאמאן— אני אומר לו—כל כך למה?".

„אבא — יענה לי — חזי הוית והנה כל האנשים נושקים את המזוזה בצאתם מביהמ"ד. אל נא תקרא לי סאלאמאן, שמעתי את הנערים הגדולים לומדים ע"ד שלמה המלך, אומרים כי ד׳ אהבו, הוא הי׳ חכם מאד. גם אני אקרא בשמי" — התחנן לי בני כשנעץ בי את עיניו התמימיות. נשקתיו על מצחו ואומר: ניחא, שלמקלה.

אבא--הוסיף לשאל—מדוע אינך מתנהג בחסידות? וכי מה עלי לעשות?

מדוע לא תלך לבית המדרש? מדוע לא תתפלל „קריאת שמע" על המטה? הרבי למדני „לברך ציצית ולקרא „שמע".

נאלמתי דומי׳ ולא מצאתי ידי ורגלי, באותה שעה עלה במחי המקרא, והי׳ כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת? ואמרת... מה אמר לבני? ומה אשיב על תוכחתו? שאלותיו אלה הביאוני לידי מחשבות רצוצות ומרות. ההבדל מאבי—לי אני, ההפרש מהראשונים להאחרונים. מה לי להרבות דברים, חזרתי למוטב, אט אט התרגלתי לבלתי הביא את בני לשאלות מרות כאלה, ועתה הנני עלז ושמח בעבדי את ד׳ באהבה רבה.

נעימה היתה לי השיחה מאד, מי יתן—אמרתי אז בלבי—והיו לנו הרבה מורים שיפעלו על מוחות התנוקות הרופסים, שיעירו את הוריהם משנת שכרונם, והשיבו בנים את לב אבותיהם לגבול קדשנו ולאורח אמונתנו. חפצתי להמשיך שיחתנו אך המסע עמד וכן לויתי נפרד ממני על התחנה מ. בברכת שלום חמה.

חאלוי (פ. מינסק). יוסף הלוי גאלדבערג.

צָדוֹק וּבְרֶשַׁע.

(המשך מגליון 1)

וַיְמַהֵר וַיִּקְשֹׁר אֶת הַסֵּפֶר אֶל לִבּוֹ בְּקֶשֶׁר אַמִּיץ, וְעָנָן גָּדוֹל הִשְׁלִיךְ הַמַּיְמָה לִשְׁמוֹר עַל הַסְּפִינָה וְאֶת נַפְשׁוֹ הִשְׁלִיךְ מִנֶּגֶד וַיֵּרֶד בִּמְצוּלוֹת יָם... הָה, שָׁם רָאָה חַיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת וְרֶמֶשׂ אֵין מִסְפָּר, שָׁם נִפְגַּשׁ עִם הַלִּוְיָתָן אֲשֶׁר מִפִּיו כִּידוֹדֵי אֵשׁ יִתְמַלָּטוּן, וַאֲשֶׁר כָּל אַבְנֵי בֶּלַע וּכְלֵי תוֹתָח כְּקַשׁ וְתֶבֶן נֶחְשְׁבוּ לוֹ, שָׁם פָּעֲרוּ עָלָיו פִּיהֶם אֲנָשִׁים פְּרָאִים אֲשֶׁר עוֹר בְּשָׂרָם מְכֻסֶּה קַשְׂקַשִּׂים וּסְנַפִּירִים לָהֶם, וּפְנֵי אָדָם לָהֶם, וְכִמְעַט אֲשֶׁר לֹא קָמָה עוֹד רוּחַ בְּצָדוֹק, אַךְ הוּא הִתְחַזֵּק וּמֵהַשִּׂיחִים אֲשֶׁר בְּקַרְקַע הַיָּם לָקַט פְּנִינִים מַזְהִירִים אֲשֶׁר אֵין עַל עָפָר מָשְׁלָם, וַיְמַהֵר וַיַּעַל מִן הַיָּם וַיֵּשֶׁב בַּסְּפִינָה וַיֹּאחֶז דַּרְכּוֹ הָלְאָה..

וּבְהִגָּלוֹת הַחוֹף לְעֵינָיו, הָהּ, יִלְאֶה כָּל עֵט לְתָאֵר אֶת רִגְשׁוֹתָיו וְאֶת שִׂמְחָתוֹ... שָׂרִים רַבִּים

וְנִכְבָּדִים יָצְאוּ לִקְרָאתוֹ בְּצַפִּים וּבְכִרְכָּרוֹת, וַיּוֹצִיאוּהוּ מֵהַסְּפִינָה אֲשֶׁר כְּבָר כָּלְתָה מְזוֹן וּמֵרֹב יָמִים, וַיּוֹשִׁיבוּהוּ בְּמִרְכֶּבֶת הַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁר אֲרָיוֹת וּנְשָׁרִים נוֹהֲגִים בָּהּ, וְכָל הָעִיר הוּאֲרָה לִכְבוֹדוֹ בְּפָנָסֵי חַשְׁמַל מְאוֹרֵי אוֹר, וּבְתֻפִּים וּבִמְחוֹלוֹת וּבְכָל כְּלֵי שִׁיר מְקַדְּמִים פָּנָיו רַבִּים מִבְּנֵי הָעִיר, עַד בּוֹאוֹ אֶל הֵיכַל הַמֶּלֶךְ פְּנִימָה...

שָׁם נָפַל צָדוֹק עַל פָּנָיו אַרְצָה וַיִּשַּׁק אֶת עֲפַר כַּפּוֹת רַגְלֵי אָבִיו וַיֵּבְךְּ מְאֹד... וְאַחֲרֵי שׁוּב רוּחוֹ אֵלָיו הוֹצִיא מֵחֵיקוֹ אֶת הַפְּנִינִים, וַיַּעַל אוֹרָם שִׁבְעָתַיִם עַל אוֹר כָּל הַפָּנָסִים אֲשֶׁר בָּעִיר, וַיִּתְחַנֵּן לִפְנֵי אָבִיו הַמֶּלֶךְ לִקְבֹּעַ אוֹתָם בַּנֵּזֶר אֲשֶׁר עַל רֹאשׁוֹ, וַיֵּעָתֵר לוֹ אָבִיו וַיִּשְׂמַח בּוֹ מְאֹד.

וּמִי יוּכַל לְסַפֵּר אֶת הַטּוֹב וְהָעֹנֶג אֲשֶׁר שָׂבְעָה נֶפֶשׁ צָדוֹק שָׁם בְּהֵיכַל מֶלֶךְ, שָׁם זָכַר אֶת כָּל הֶעָמָל וְהָעֲבוֹדָה אֲשֶׁר עָבַד בְּכָל יְמֵי שִׁבְתּוֹ בִּסְפִינָה, שָׁם נִגְלָה לוֹ, כִּי בְּכַוָּנָה הוּטַל אֶל הַיָּם לְבַעֲבוּר נַסּוֹת אוֹתוֹ וְלִרְאוֹת אֶת חֲרִיצוּתוֹ וְחָכְמָתוֹ, בְּהִלָּחֲמוֹ יָמִים רַבִּים בְּזֶרֶם הַמַּיִם, בְּרוּחוֹת סוֹעֲרוֹת, בְּחַיּוֹת וּבִדְגֵי הַיָּם, וּבְהַשְׁלִיכוֹ אֶת נַפְשׁוֹ מִנֶּגֶד בָּאַחֲרוֹנָה לְלַקֵּט אֶת הַפְּנִינִים יִקְרֵי הַמְּצִיאוֹת שָׁם הִכִּיר לָדַעַת אֶת עֵרֶךְ הַסֵּפֶר הַנִּפְלָא אֲשֶׁר רַק עַל פִּיו יָצָא בְשָׁלוֹם מִן הַיָּם הַזּוֹעֵף וּמִמַּלְאֲכֵי זַעְמוֹ וַיֵּשֶׁב לָשֶׁבֶת עִם הַמֶּלֶךְ בְּהֵיכָלוֹ כָּבוֹד, וַיּוֹסֶף לִקְרֹא בוֹ וּלְהִשְׁתַּעְשֵׁעַ בִּדְבָרִים נִפְלָאִים אֲשֶׁר מָצָא בוֹ כָּהֵנָּה וְכָהֵנָּה וַיִּשְׂבַּע שֹׂבַע שְׂמָחוֹת וּנְעִימוֹת נֶצַח.

(עוד יבא בע״ה).

העורך והמו״ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. **М. Розенблюмъ.**

Контора **І. Шнеерсона**, Любавичи, Мог. Губ.

Редакція Гороховая 48.

Типографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48.

שנה שניה   ב"ה

הָאָח

№ 3.

יום ג׳ פ׳ וירא י״א חשון תער״ג

ליובאוויטש

-ל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים. נמנה הוא כאחי-התמימים, וצדקה תחי׳ לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו"כ לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק׳. בלי משלוח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי מבנים פטורים מדמי המשלוח.

וַיֵּרָא.

מַה יָּפָה יְרוּשָּׁתֵנוּ!

סַפְּרוּ נָא לִי אַחַי הַיְלָדִים, הַגִּידוּ, מָה הוּא אָבִינוּ הַזָּקֵן, אַבְרָהָם, בְּעֵינֵיכֶם? הַגִּידוּ, אַל נָא תְּכַחֲדוּ דָּבָר.

אִישׁ זָקֵן, בֶּן מֵאָה שָׁנָה, חוֹלֶה, לֹא עָבְרוּ עוֹד שְׁלֹשָׁה יָמִים מִיּוֹם אֲשֶׁר נִמּוֹל וּבָא בִבְרִית, וּמַה הוּא עוֹשֶׂה? יוֹשֵׁב הוּא פֶּתַח הָאֹהֶל, וּמְצַפֶּה בְּכִלְיוֹן עֵינַיִם אֶת בּוֹאָם שֶׁל אֵיזֶה אוֹרְחִים...

הַיּוֹם בּוֹעֵר כַּתַּנּוּר, הַחֹם לוֹהֵט, כָּל רֶגֶל אֱנוֹשׁ נִשְׁבְּתָה מִן הַדְּרָכִים, וְהוּא יוֹשֵׁב וּמִצְטַעֵר, לֹא עַל כְּאֵב שֶׁכּוֹאֵב לוֹ, גַּם לֹא עַל שֶׁאֵין לוֹ בֵּן מִשָּׂרָה אִשְׁתּוֹ הַנְּבִיאָה; כִּי אִם עַל מָה הוּא מִצְטַעֵר? עַל שֶׁאֵין עוֹבֵר אוֹרֵחַ, עַל שֶׁאֵין אִישׁ סָר אֵלָיו בַּיּוֹם הַזֶּה לֶאֱכֹל מִפִּתּוֹ...

אִישׁ נִפְלָא...

וּכְשֶׁהוּא רוֹאֶה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים... הָהּ, אָז כְּבָר הוּא אֵינֶנּוּ זָקֵן, אֵינֶנּוּ חוֹלֶה, כְּעֶלֶם בָּרִיא רָץ הוּא לִקְרָאתָם, מִשְׁתַּחֲוֶה וּמִתְחַנֵּן לָהֶם, קוֹרֵא לָהֶם אֲדוֹנִים, מִשְׁתַּדֵּל לִמְצֹא חֵן בְּעֵינֵיהֶם, וְלַבַּעֲבוּר מָה? לְבַעֲבוּר יִסְעֲדוּ לִבָּם בְּבֵיתוֹ.

„הִשָּׁעֲנוּ תַּחַת הָעֵץ בַּצֵּל" — מִתְחַנֵּן הוּא — לְהָשִׁיב נַפְשָׁם מֵחֹם הַיּוֹם, וְשֶׁלֹּא תִכְבַּד עֲלֵיהֶם, חָלִילָה, הָעַכָּבָה בְּאָהֳלוֹ. מַבְטִיחַ הוּא לָהֶם רַק „מְעַט מַיִם" „פַּת לֶחֶם" „אַחַר תַּעֲבֹרוּ".

אַךְ כְּשֶׁהֵם נֶעְתָּרִים לוֹ, אִם רַק נֵאוֹתוּ לוֹ לָסוּר אֶל בֵּיתוֹ, אָז הֲרֵי הוּא מַגִּישׁ לָהֶם „שָׁלֹשׁ סְאִים קֶמַח סֹלֶת", „פַּר בֶּן בָּקָר רַךְ וָטוֹב", „שָׁלֹשׁ לְשׁוֹנוֹת בְּחַרְדָּל".

מָה אַתֶּם אוֹמְרִים יְלָדִים בְּאִישׁ כָּזֶה? הַאֵין זֶה אִישׁ נִפְלָא? וְאִישׁ נִפְלָא זֶה הוּא אָבִינוּ הַזָּקֵן הוּא אַבְרָהָם אָבִינוּ, הֲשַׂמְתֶּם לִבְּכֶם, אַחַי, בְּנֵי מִי אַתֶּם?...

וְעַתָּה מַה נָּעִים גּוֹרָלֵנוּ כְּשֶׁזָּכִינוּ לִהְיוֹת בָּנָיו שֶׁל אוֹתוֹ זָקֵן נִפְלָא! וּמַה יָּפָה יְרוּשָּׁתֵנוּ כְּשֶׁיֵּשׁ לָנוּ מִדָּה טוֹבָה זֹאת בִּירוּשָּׁה.

אֲנַחְנוּ, זֶרַע אַבְרָהָם. אֵין אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לִלְמֹד מִדָּה זֹאת, לְהָבִיא רְאָיָה. אִם הוּא נָהַג כֵּן, גַּם עָלֵינוּ לְהִתְנַהֵג כֵּן וְלָלֶכֶת בִּדְרָכָיו, לֹא, אֲנַחְנוּ, כְּבָר יֵשׁ לָנוּ מִדָּה זוֹ בִּירוּשָּׁה וּבְתוֹלָדָה, „בַּיְשָׁנִים, רַחֲמָנִים גּוֹמְלֵי חֲסָדִים" אֵלֶּה הֵם הַסִּימָנִים הַטּוֹבִים הַמֻּבְהָקִים שֶׁל בְּנֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, עָלֵינוּ רַק לִזְכֹּר, שֶׁלֹּא לִשְׁכֹּחַ, כִּי יְהוּדִים אֲנַחְנוּ, מִבְּנֵי בָנָיו שֶׁל אוֹתוֹ צַדִּיק, וְזִכָּרוֹן זֶה יַנְחֵנוּ בְּמַעְגְּלוֹתָיו, מַעְגְּלֵי צֶדֶק, וְאָרְחוֹת חֶסֶד וְחַיִּים.

עקדת יצחק.

מעשה אבות סימן לבנים. כן אחי, הדבר הוא פשוט, אברהם אבינו רצה לשחוט את בנו יחידו כדי לעשות רצון הבורא, לא הרבה לחקר ולדרש, והלא הקב"ה בכבודו ובעצמו אמר לי כי ביצחק יקרא לך זרע... איכה זה דורש ממני שאשחוט את בני? איכה

זה התקים הבטחתו? אברהם אבינו מטרה אחת היתה לו, לקים רצון הבורא בתמימות ובלי חקירות.

הוא אמר והוא אמר.

ועקדת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכר.

כי גם היום ישנם שעומדים בנסיון זה, גם היום, זרעו של אברהם, בנים, בני השם, מניחים חיי שעה, חיי הבל, עוזבים את הקוקרדיות והכפתורים הנוצצים המביאים את האדם לירי תוצאות רעות. בורחים בשאט נפש מאלה האטעסטאטים הגורמים כאב לב ומיחוש ראש ונוטלים ממנו את טעם החיים האמתיים, שיש להם ערך אין סוף. אינם עוסקים בחכמות הנותנות רק עשר גופני וגשמיות, המגבירות את הבשר על הנפש; אך הם בוחרים לעסק בדברי תורה, ובעבור זה הם גולים למקום תורה. ואינם שמים לב לדברי המצפצפים והמהגים לאמר: מה לכם לעזב חיים של הנאה גופנית של עולם הזה ולבחר בחיים רוחניים, בחיים שאין בהם לא מלחמת הקיום ולא תענוגי בשרים, חיים שאין מתן שכרם בצדם.

והתכלית מה תהא עלי׳?

ככה מונים השטן וכת דילי׳ את זרעו של אברהם, זרע קדש, אשר כאביהם כמוהם כובשים את רחמם לעשות רצון הבורא בלבב שלם.

ודרכם דרך הקדש יקרא לה. הם אינם שמים לב לדברי תפל אלה, בטוחים הם במי שאמר והי׳ העולם, שלא יקפח את שכרם, ואם רחוקים הם מתענוגי עולם הזה, אבל קרובים הם לזיו השכינה שנהנים ממנו.

לבם נכון בטוח כאברהם אבינו בשעתו, יודעים הם את בוראם ומאמינים בהבטחתו, כי לא ייגעו לריק.

כי ביצחק יקרא לך זרע.

הבטלגות הזאת שהם מגנים אותם בה, סופה הכרת עצמיות בדעה צלולה שכל הרוחות שבעולם לא יזיזו אותה ממקומה.

וסוף הכבוד לבא, כי מעשה אבות סימן לבנים.

עליהם הכתוב אומר: יען אשר עשית את הדבר הזה וגו׳, כי ברך אברכך ... עקב אשר שמעת בקולי...

ש מ ש ד מ ת א א י ר ק ו ט ס ק.

תָּם וְעָרוּם.

(המשך מגליון 2)

וְנַחְשׁוֹן גַּם הוּא גָּדַל בְּבֵית הוֹרִים נִכְבָּדִים וִירֵאִים, אַךְ הוּא הֶעֱרִים תָּמִיד וַיְבַקֵּשׁ לוֹ תַּחְבּוּלוֹת אֵיךְ לְהִשְׁתַּחְרֵר מִן הַחֶדֶר, מִן הַלִּמּוּדִים, וּמִכָּל עֹל וַעֲבוֹדָה. יוֹם יוֹם אֵחַר לָבֹא אֶל הַחֶדֶר וַיְהִי

בּוֹדֶה מִלִּבּוֹ אֶמְתָּלָאוֹת שׁוֹנוֹת שֶׁלֹּא הָיוּ וְשֶׁלֹּא נִבְרְאוּ. הַיּוֹם בָּא לְבֵיתָם אוֹרֵחַ נִכְבָּד, דּוֹד אוֹ דּוֹדָה, וְלֹא נָתְנָה לוֹ אִמּוֹ לַעֲזֹב אֶת הָאוֹרְחִים, תְּמוֹל מָלֵא הַבַּיִת קִיטוֹר בְּאַשְׁמַת הַשִּׁפְחָה הָעֲצֵלָה וַיָּחַל אֶת רֹאשׁוֹ, לוֹ כְּאֵב הָרֹאשׁ לִפְרָקִים קְרוֹבִים מְאֹד, וּכְשֶׁרָאָה שֶׁמְּמַשְׁמְשִׁים לוֹ בְּמִצְחוֹ, וּכְשֶׁהוּא קַר, שׁוֹפְטִים כִּי אֵין לוֹ כָּל כְּאֵב, וּמַכְרִיחִים אוֹתוֹ לִלְמֹד, הִתְנַכֵּל וַיִּתְאוֹנֵן עַל בִּטְנוֹ, כִּי מַרְגִּישׁ הוּא בָּהּ דְּקִירוֹת חֲזָקוֹת, הָאֵם אֲשֶׁר חָרְדָה לִשְׁלוֹם בְּנָהּ הָרַךְ חָשְׁשָׁה לִדְבָרָיו וְלֹא נָתְנָה לוֹ לַעֲמֹל וּלְהָכִין אֶת הַשִּׁעוּרִים. „טוֹב״ — חָשַׁב לוֹ נַחְשׁוֹן בְּלִבּוֹ — וְלֹא פָּסְקוּ הַדְּקִירוֹת מִבִּטְנוֹ יָמִים רַבִּים..

פַּעַם אַחַת הִגְדִּיל לִצְעֹק מְאֹד, הִתְגַּלְגֵּל עַל הַמִּטּוֹת, רָקַע בְּרַגְלָיו, כְּאִלּוּ אֲחָזוּהוּ חֶבְלֵי לֵדָה, וּכְשֶׁנִּגְּשׁוּ אֵלָיו בְּנֵי הַבַּיִת לְהַרְעִימוֹ, לְהָתֵל בּוֹ וְלַהֲבִיאוֹ לִידֵי שְׂחוֹק, כִּי יָדְעוּ אוֹתוֹ אֲשֶׁר עָרֹם יַעֲרִים, נָתַן פָּנָיו כַּבַּר, שָׂם מְלֹא פִּיו שְׂחוֹק לְשָׁעָה, וְשׁוּב נָתַן בִּבְכִי קוֹלוֹ, וַתֵּרֶא אִמּוֹ כִּי כֵן, וַתִּקְרָא לָרוֹפֵא, הָרוֹפֵא הָיָה יְהוּדִי וּנְבוֹן דָּבָר, הוּא מִשֵּׁשׁ אֶת הַיֶּלֶד, בְּבִטְנוֹ, בְּחָזֵהוּ, וַיַּעֲמֵד פָּנָיו וַיֹּאמַר: „עֵסֶק גָּדוֹל דָּרוּשׁ לִרְפוּאַת מַחֲלָתוֹ שֶׁל הַחוֹלֶה הַזֶּה״.

הַאֻמְנָם? — שָׁאֲלָה הָאֵם בְּתִמָּהוֹן וּבַחֲרָדָה, גַּם נַחְשׁוֹן הִטָּה אָזְנָיו לִשְׁמֹעַ מַה יְדַבֵּר הָרוֹפֵא עַל כְּאֵב שֶׁאֵינֶנּוּ כּוֹאֵב לוֹ כְּלָל.

„כֵּן״. — הוֹסִיף הָרוֹפֵא — „דָּרוּשׁ לִנְסֹעַ עִמּוֹ אֶל יַעַר עֲצֵי לִבְנֶה״.

הַיֶּלֶד פָּעַר פִּיו, וְאוֹתוֹת שְׂבִיעַת רָצוֹן נִגְלוּ עַל פָּנָיו, „אֶל יַעַר״ — הִתְחִיל לַחְשֹׁב — „הָהּ, לֹא יִהְיֶה זָקוּק עוֹד לָלֶכֶת אֶל הַחֶדֶר, וּבַיַּעַר, שָׁם יְרַלֵּג, יְקַפֵּץ, אַחֲרֵי הַצִּפֳּרִים וְהַלְּטָאוֹת, שָׁם יְטַפֵּס עַל הָאִילָנוֹת, יִתְגַּלְגֵּל עַל הַדֶּשֶׁא הַיָּרֹק״, כִּמְעַט שָׁכַח לָרֶגַע אֶת מַחֲלָתוֹ הָאֲנוּשָׁה וַיֹּאמֶר לִפְתֹּחַ פִּיו וּלְחַוּוֹת דֵּעָה בְּדָבָר נְסִיעָתוֹ זֹאת הַמְּעַנְּגָה אוֹתוֹ מְאֹד, אַךְ אִמּוֹ קִדְּמָה אוֹתוֹ וַתִּשְׁאַל אֶת הָרוֹפֵא: „אֶל יַעַר? לַיֶּלֶד דָּרוּשׁ אֲוִיר טוֹב? אֲנִי אָמְנָם כְּבָר קוֹרְאָה תִּגַּר עַל הַחֲדָרִים הַמְּעֻפָּשִׁים שֶׁהַיֶּלֶד מְבַלֶּה

בָּהֶם יָמָיו וּבָא לִידֵי כָּל חֳלִי, אַךְ הוּא, כְּלוֹמַר, הַבַּעַל, הוּא הָאָדוֹק בְּגוֹשָׁנוּת מִתְאַכְזֵר עַל יַלְדּוֹ הָרַךְ וְשׁוֹלֵחַ אוֹתוֹ דַּוְקָא אֶל חֶדֶר מְטֻפָּשׁ יָשָׁן, הֲרוֹאֶה הָאָדוֹן הָרוֹפֵא אֶת פְּנֵי הַיֶּלֶד, מַה דַּלִּים וְרָזִים הֵם. הֵא לְךָ הַחֶדֶר, הֵא לְךָ עֵסֶק טוֹב, לִנְסֹעַ אֶל יַעַר, אֶל נְאוֹת דֶּשֶׁא, וְלָשֶׁבֶת שָׁם עִמּוֹ, זֶה הוּא פְּרִי הַחֶדֶר״... — וְהַיֶּלֶד מִתְעַבֶּה וּמִשְׁתַּמֵּן מֵרֹב נַחַת מִדִּבְרֵי אִמּוֹ אֲשֶׁר כְּשֶׁמֶן הֵם בְּעַצְמוֹתָיו.

הֵרָגְעִי גְּבֶרֶת — הוֹסִיף הָרוֹפֵא — לֹא אֲוִיר דָּרוּשׁ לַיֶּלֶד, כָּל אֵבָרָיו הַפְּנִימִים בְּרִיאִים וְטוֹבִים, לִבּוֹ, רֵיאָתוֹ, קֵבָתוֹ. לוֹ דָרוּשׁ יַעַר לְמַטָּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי.

דִּבְרֵי הָרוֹפֵא הִפְלִיאוּ מְאֹד אֶת הָאֵם.

„לְאֵיזוֹ מַטָּרָה״?

שָׁם בַּיַּעַר יֵשׁ עֲצֵי לִבְנֶה רַבִּים, בְּכָל בֹּקֶר דָּרוּשׁ לִכְרוֹת שׁוֹט עָב וְגָדוֹל וּלְיַסֵּר אֶת הַחוֹלֶה הַזֶּה, וְלִרְדּוֹת אוֹתוֹ עֶשֶׂר מַכּוֹת אוֹ עֶשְׂרִים, עַד אֲשֶׁר תָּסוּר מַחֲלָתוֹ, כְּלוֹמַר, שׁוֹבְבוּתוֹ מִמֶּנּוּ.

כָּל בְּנֵי הַבַּיִת הָעוֹמְדִים סָבִיב לְמִטַּת הַחוֹלֶה הֵרִימוּ קוֹל צְחוֹק נוֹרָא, הָאֵם רָפוּ רַגְשׁוֹתֶיהָ וַתַּעֲמֹד כְּמוֹ בְּצִיר קַשְׂוָאִים עַד חוֹטְמָהּ, וְהַיֶּלֶד הֵחֵל לִבְכּוֹת בֶּאֱמֶת. וְאוּלָם פְּקֻדַּת הָרוֹפֵא לֹא נִמְלְאָה. הַיֶּלֶד אָמְנָם חָדַל לְהִתְאוֹנֵן עַל מַכְאוֹבָיו הָעֲצוּמִים, אֲבָל אֶת עָרְמָתוֹ לֹא עָזַב וַיְחַבֵּל תַּחְבּוּלוֹת אֵיךְ לְהִשָּׁמֵט וּלְהִפָּטֵר מִן הַלִּמּוּד וְלִפְחוֹת מִן הַיְגִיעָה וְהָעִיּוּן. וּבִשְׁאֹל הַמּוֹרֶה אֶת הַתַּלְמִידִים דָּבָר, וְהָיוּ הֵם עוֹנִים בְּקוֹל וּבִדְבָרִים חַיִּים, הָיָ׳ גַּם הוּא עוֹנֶה עִמָּהֶם, מוֹלֵל בְּאֶצְבְּעוֹתָיו מְדַבֵּר וּמִתְנַעְנֵעַ, כְּאִלּוּ יוֹדֵעַ גַּם הוּא אֶת תְּשׁוּבַת הַשְּׁאֵלָה אַף כִּי בֶּאֱמֶת לֹא הָיָ׳ יוֹדֵעַ עַד מָה.

(עוד יבא בע״ה).

מכתבי-אחים.

לאחי התמימים!

ביום כ״ד אלול מלאו לי שלש עשרה שנה, מעתה מחויב אני למלא ולקים את כל המצות שצונו השם יתברך שמו. אנא, אחי קבלו את מנחתי 2 ר׳

70 ק׳, מנחת אבי ואבי זקני יחי׳ ח״י רו״כ. מבקש אני מכם שתברכוני שיחזק ד׳ את לבי ללכת בדרך הישרה ולשקד על דלתי התורה, ואת הורי שימלאו משאלות לבכם לטובה. אחיכם הדורש שו״ט

ס״ט פטרבורג. אהרן טריינין,

יתברכו כל הנדיבים, הגדולים עם הקטנים, במילוי כל משאלות לבם לטובה כברכת

אחיהם התמימים.

——0000——

נדבות אחים.

ארשא: ר׳ יעקב איזמאזיק ר״ח אלול העבר ביום הכניסו את בנו בבריתו של אאע״ה ע״י המוהל רה״ר שו״ב נדב 60 ק׳. בתהנה קראכנאיע על ב״מ של נכד ר׳ העשל ראהלין ע״י הנ״ל א רו״כ 30 ק׳, האחים משה וזוסמן גינזבורג יחי׳ 30 ק׳.

באבינאוויטש: ר׳ זעליג גלעזין 30 ק׳, הילד זלמן מעסערמאן 14 ק׳, הינדא אשת ר״נ בעשקין 75 ק׳, בלומא דינה זרהי 25 ק׳, נטע רבינוב 23 ק׳, „אוהב נאמן״ א רו״כ ושמונים ק׳.

באברויסק: אהרן בר״ן גרובין 35 ק׳, מתתי׳ בערינשטיין 34 ק׳, יהושע נכד ר׳ יצחק מאגילעבסקי 50 ק׳, אלי׳ קאפל קאפלאן 18 ק׳.

בעשענקאוויצי: ברוך האטהילף לתכפרת בנו י״א אב 50 ק׳, מר הערץ בא״מ יפה 15 ק׳.

גזאטסק: אהרן שמואל הלפון, גירשקאוויץ, אברהם יעקב מיראנאוויטש, כאו״א 50 ק׳, ליב עפשטיין 35 ק׳, אורח 25 ק׳, ליב מיראנאוויטש 18 ק׳, אהרן ויוסף זילבערמאן 15 ק׳.

בריאנסק: הג׳ הנדיב ר׳ יעקב ב״ר אליעזר וויניצקי בעד גיסו החולה ר׳ שבתי ב״ר ניסן הלוי מכמאלענסק יחי׳ נדב 18 רו״כ, רויזיל אראנאוו 5 רו״כ. ר׳ שמהה וואלינסקי למלאת י״ג שנה לבנו מר חיים אהרן חמשה עשר באב העבר נדב שלשה רו״כ וארבעה ועשרים ק׳, יתברך ויחי׳.

גלוהאוו: תלמידי הישיש ר׳ יוסף משה צערניאק יחי׳, אברהם מעקלער 1 רו״כ 30 ק׳, אלי׳ ושמעון זאוועלסקי כאו״א 90 ק׳, אשר אנשל 78 ק׳, שמואל זאוועלסקי 75 ק׳, ליב בראהינסקי 76 ק, משה בער, זאביל, זאב, ואברהם זאוועלסקי, כאו״א 48 ק׳, משה וזעליג הענשאפט כאו״א 40 ק׳.

דיסנא: על סיום התורה של ר׳ מענדל פלאקסין נאסף 74 ק׳.

דאקשיץ: אלהר משה יושע פרידמאן 18 ק׳.

האמעל: תלמידי רד״ב באבראוו 60 ק׳, ר׳ מענדל קראל 18 ק׳, בר מצוה אהרן יוסף חאראק כ״ד תשרי 10 ק׳.

הארארישץ: ר׳ יצחק בר״ז שילעקטער בעד

בהו שנולדה למז"ט 35 ק', הילד ירחמיאל פוראוויק ביום הבר מצוה שלו 18 ק', ר' ליב נארשטיין 18 ק'.

ווארשא: מר יהושע בער לעווי למלאת לו י"ג שנה ו' אלול העבר 1 רו"כ. התמים בנציון סאקאליק 55 ק'.

דאבראיע: שמחה יוסף גראיעוו, יוסף טאובעל, ניסן מיכל באנראב, שמואל קליווגאנט, ליבער פאניק, משה עפילמאן וארי' ליב רודערמאן לסיום פ' איזהו נשך 54 ק'.

טאראפעץ: הג' ר' יודא ראפפארט בעד ברכה לכ"ק אדמו"ר שליט"א וב"ב יחי' נדב עשרה רו"כ ועשרים קאפ'. יוהאוויטש: מר דובער מושקאטין למלאת לו י"ג שנה א רו"כ ושמונים ק'.

ליאזנא: נחמה נישא אבידן עביר ראשית הגז 3 ק', אפרים אידל ציזאווסקי 18 ק', מר יצחק ב"ר משה אהרן שמערלינג בר מצוה 36 ק', ר' יחיאל העלפערין בעד ספורי מעשיות 30 ק'.

נעוול: האחים צבי הירש וחיים נח קובלאנאיו 34 קאפ'. דאבראמיסליא: יעקב טומארינסאן 25 ק', דוד לעווינטאוו 5 ק'.

פאלאצק: יצחק בער שטיינציינ 36 ק', יחיאל ליפשיץ, ר' אהרן ואלקינד כאו"א 18 קאפ', חיים קאפילאווסקע 10 ק'.

פאוואלאטש: חיים איללינקי 20 ק', אהרן דאהאוונע, משה ברי"ל מו"ץ, ליב מאכלאווסקע, ישראל פיטאנארסקי כאו"א 10 ק', חיים יהושע קאטליער 16 ק', ליב הנ"ל ליום הבמ"צ שלו עוד 20 ק', ע"י משה ברי"ל מו"ץ הנ"ל נאסף על חתונת דודתו 75 ק', יהושע אלי' פיטאנארסקי להבמ"צ שלו 36 ק', מאיר ריבאלסקי, יהושע האנדילמאן כאו"א 18 ק', משה קאזיריעז 14 ק', מיכל שאח-נאווסקי 18 ק', מחדר ר' נחום טשערנאווסקי, מאיר סנדלר, ליב ראבאלסקי, זלמן טשערנאווסקע כאו"א 10 ק', משה קאוואנאווסקי, מרדכי פאריבכקע כאו"א 5 ק', יוסף קראסנער, משה שעוועלענקי, כאו"א 6 ק', על ידי הילדים נפתלי יאניקאוו ויעקל רעבטשינסקי על חתונה אצ"ל ש"ב 1 ר' 60 ק'.

פאלטאווא: רש"ז הכהן 18 ק', רא"ד 18 ק', אלכסנדר מענקין 65 ק', אגראנאוויץ, נחום מענקין כאו"א 36 ק', אברהם קארבצינסקע 50 ק', משה חאנין, קעוולין כאו"א 20 ק', פערטקי, ברין זלמן. קאפקין, האחיות שימאנאוויץ, ישראל דריבין, יעראווסקי כאו"א 10 ק', מייזלער 9 ק', אברהם יפה 8 ק', האחים קאפאווסקי 15 ק', קריצעווסקי 7 ק', דאווידאוויץ, גרשון ברין, חאסין, זאב קאפלאן כאו"א 5 ק'.

פטרבורג: פרידא ושומא בנות ר' משה אייזיק שיוושינסקי אספו שלשה רו"כ.

פאהארעליץ: נ"א 70 ק', מאלקין בעד הספרת הילד אלחנן יחי' 70 ק'.

קאליסק: יעקב אהרן יודקין, צבי פאמין, יצחק דוב ראפפארט, אהרן דמסיץ, יוסף ואייזיק חפץ, דוד ליבקינד, בנימין קיקינזאן לסיום מס' חולין ר"ח אלול העבר 1 רו"כ 15 ק'.

קובליץ: יצחק ריבקין למלאת לו י"ג שנה ביום הו"ר 90 ק'. קראלעוועץ: מר שמואל חיים פולנער לברמ"צ א רו"כ.

קאמאיי: דובער מעלער בעד סיום מס' גיטין 18 ק', זלמן דאווידאוויץ, רפאל מרדכי פארבער, שלמה ניסן זיו כאו"א 6 ק'.

קרעמענצוג: מר שמרי' בהג' הנדיב רמ"מ גוראריי', שלשה ר' וארבעה ושבעים ק'.

אסטראשצ. גאראראק: אברהם זוסמאנאוויץ 15 קאפ.

טשערקאססי: ר' אפרים צבי 2 ר', ר' [illegible] הארחאוו מאירזישצעוו א רו"כ, ר' יעקב בראוטקי, ר' אלי' בערדיצעווסקע, ר' עקיבא זאליעווסקי, ר' יצחק קאהאנאווסקי כאו"א 50 ק', משולח 36 ק', ר' יחזקאל שו"ב בעד יא"צ אמו י"ט תמוז 50 ק', בעד ברמ"צ של ב"א יוסף דוב 18 ק'.

ראדזימין: הילד יחיאל מאיר למלאות לו י"ב שנה 50 ק'. רודניא: יוסף שפרינצזאהן 54 ק'.

התמימים מר שמרי' רגלין מלאו לו שלש עשרה שנה ח' אלול העבר, ומר דובער קאנטאר—יום ב' דהוהמ"ס, נאה דרשו ונאה קבלו את הקרואים, והשו"ב מקריוקאוו ר' אלטר טובי' קאנטאר נדב לברמ"צ בנו הנ"ל 54 ק'.

הנני לברך בברכת מז"ט את כבוד ידידי הישיש הנכבד ר' גרשון לעווין לנשואי בנו החתן מנחם מענדל מפה מחני, עם ב"ג הכלה מ' חי' בת ידידי הרה"ג ר' שמואל גוראריי' מחאראל, יעלו מעלה מעלה על פסגת ההצלחה ויתענגו על רב אשר וברכה לשמחת לב הוריהם ומיודעיהם.

אברהם יהושע העשיל בר"ח הכהן זאמסקי
רב בפרילוקא פלך פלטאווע.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.
Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред. Гороховая 48.
Тѵпографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48.

שנה שלישית ב"ה

האח

No. 4.

יום ג' פ' חיי שרה ח"י חשון תער"ג.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלה.

חיי שרה.

שרה, האם הזקנה, אם ישראל הראשונה, שרה אשר עוד בעודה צעירה לימים שמה—יסכה, על שם שסכה ומביטת ברוח הקדש. וגדולה היא בנביאות מאישה אברהם אבינו הזקן; אברהם, ראש החכמים, שהכיר את הבורא והוא עוד בן שלש שנים; אברהם שפרסם את דעת אחדות הבורא בעולם; אברהם, אשר מלכים ורוזנים משתחוים לו ברך, קוראים לו נשיא, נשיא אלקים, ומשכימים הם לפתחו לשמע חכמתו; אברהם, שהכל מודים בגדולתו ובצדקתו אשר כשמש בצהרים הופיע והאיר לעולם, לארץ ולדרים; אברהם המשבר צלמי אביו לרסיסים, משלך בידי נמרוד אל כבשן אש ויוצא חי ושלום ואין האש שולטת בו; אברהם זה טפל הוא לשרה בנביאות, ומצטוה הוא מאת השם לשמוע בקול שרה לכל אשר תאמר...

ושרה זו עקרה היא עד היותה בת תשעים שנה... כשהיא מנועה ונכספה כל כך ללדת בן, ובן אין לה... והגר שפחתה, הגר המצרית, הצענית, מיד כשהיא נתנת לאברהם יולדה היא בן, האין זה פלא?

אבל נראה נא מה ילדה הגר ומה ילדה שרה? הגר ילדה את ישמעאל, אשר בטרם צאתו מרחם כבר נאמר עליו: „והוא יהי' פרא אדם, ידו בכל ויד כל בו". ושרה ילדה את יצחק, את יצחק ההולך יחדו עם אביו בלב אחד וברצון אחד להעקד ולהעלות כליל לעולה.

וכן הדבר. להוליד דבר טוב לא נקל הוא, לא על נקלה יולד דבר גדול בעולם. הדברים קלי הערך, הפחותים, הרגילים, אין מציאותם יקרה, פראי אדם אינם חזון נפרץ, אך אדם שלם, דבר שלם ומשכלל, מוסד מפלא ומצטין, אלה לא בכל יום יולדו, שנים תעברנה, עשרות שנים, מאות, עד אשר דבר טוב באמת מארץ יצמח; כשהי' דרוש להולד עם ישראל, גוי קדוש, עם אשר כל תעודתו לפרסם את האמת בעולם, להכריז על האמונה בבורא יחיד, ולהמסר אליו בבשרם ובנפשם, עם אשר לא נוצר אלא להעיד בדמו ובחייו על מציאות האלקות ותורה מן השמים, דמי מי נשפכו כנחלים וכימים על אמונה ותורה? — דמי היהודים הקדושים — מי נתן לממיתים? מי פשט את צוארו תחת המאכלת? יצחק וזרעו אחריו.

עם כזה אינו נולד כרגע. שנים רבות, רבות עוברות עד היותו לגוי.

שרה, עקרה היא. רבקה—עקרה, רחל—עקרה, וכשכבר כל הארץ מלאה אלפי רבבות אנשים. כבר ישנם בארץ שבעים אמות וממלכות גדולות, כוש ולוד, מצרים וכנען.. ויעקב יורד עודנו אז רק בשבעים נפש מצרימה. במתי מעט. רק שם נעשה הוא לגוי...

דבר זה ישמש לנו לאות, למופת ולתשובה

על כמה שאלות ועניינים, ונוכחנו כי כן כל דבר נכון, כל רעיון נשגב, לא כמשחל ביניתא מחלבא תמצא יד מחוללו להוציאו לאור ולהביאו אל המציאות, ליסדו ולשכללו ולהקימו על תלו.

כל בא אל העירה ליובאוויטש, כל עובר עליה, וסר אל בית מדרש תומכי־תמימים לראות את התלמידים ומנהיגיהם, יתמה, ישתאה ויעמד משתומם בראותו המון תלמידים גדולים עם קטנים (ירבו ויחיו) לומדים בהמון, בשקידה, במסירות כל נפשם, ועובדים את השם בתפלה באופן נפלא. ועמד וקרא: האח! מה נפלא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים!

אבל איך נוסד המוסד הזה, איך גדל ובא עד הלום. על זה ראוי לשים לב, כי לא בטיסה אחת, ולא בהגה וניד שפתים, כי אם בעבודה ובעמל גדול, בלב נתון ומסור לזה ובידים עבקניות נכבדות...

גם הדמעות הרותחות, דמעות הילדים שאינם זוכים להתקבל, גם הדמעות הקדושות האלה

שעשועים.

הנודד.

לארך הדרך העוברת ביערים הגדולים והעבים אשר בארץ הצפון מתנהגת עגלה קטנה רתומה לסוס אחד דל וצנום. הסוס צועד לאט, ואדוניו אינו מאיץ בו, לפרקים רחוקים גוער הוא בו בנזיפה ומעירו להרחיב צעדיו, וכל שאר הזמן יושב הוא, כמו שקוע וטרוד במחשבותיו, הכרת פניו תענה בו, כי הנסיעה אינה מענינה אותו, ועל כל פנים אינה מסע של טיול ושעשועים, מעל שרטוטי פניו יכל אתה לקרא כמו מעל ספר, כי לבו נתון במקום אחר לגמרי, במקום החביב לו ונכבד בעיניו עד מאד, ובכל זאת היא נוסע...

בתוך העגלה תחת כפה של מחצלת יושבים להם בני ביתו של הנוסע: אשה, בנים ובנות גדולים וקטנים.

העגלה משרכת דרכה לאט, האופנים מתגלגלים בכבדות, סובבים הם על ציריהם בקול שאון שורט שריטות אי־נעימות באזני הנוסעים, יש אשר הם נאחזים בשרשי האילנות וסעפיהם הקשים כסלעים

מה רב ערכן! חזיון מפליא הוא ומביא לידי רגש נורא בראותך ילדים קטנים בוכים ונפשם תתעטף על שאינם זוכים לתורה, לתורה התמימה, לתורת אמת... וחבריהם רוקדים, יוצאים במחולות על שזכו לתורה... האח! ומי נתן לנו את הילדים האלה? המוסד תומכי־תמימים.

שימו לבבכם אחים אל יקרת ערך המוסד הקדוש הזה, וידעתם והשבותם אל לבבכם כי רב ערככם בהיותכם אחים לתלמידי המוסד הזה. אחים לתמימים.

הזקן הראשון.

הידעתם אחי מי היה הזקן הראשון בתבל? ואברהם זקן בא בימים.

בשעה שאברהם בא בימים, בשעה שזקנה קופצת עליו, והוא מתכונן ללכת בדרך כל הארץ, אז הוא מצוה אל ביתו. ומה הוא מצוה?

ומשתרעים על פני רוחב הדרך, ועולה היא העגלה מעט ושוב יורדת בקפיצה פעם אחת, וגורמת להנוסעים תנועות ומכות בלתי מענגות כל כך, אך הם כבר הסכינו לאלה, מעוים הם את פניהם רגע אך אינם מתאוננים, הלא דרוש לנסע...

אדון עגלת הצב הזאת יש שהוא הופך את פניו אל תוך העגלה, מרכין את ראשו אל תחת הכפה ומבלה את הזמן בשיחות וספורים, והספורים אינם ספורי בדים, הוא מספר להם את אשר ראו עיניו ואשר שמעו אזניו מאביו ומאבי אביו זכרם לברכה, הם היו אנשים נכבדים, חכמים, צדיקים:

„לפנים—מספר הוא—לפני כמה שנים ישבו אבותי בעיר גדולה, להם היו בתים, שדות וכרמים ונכסים רבים ויכבדו על פני שכניהם, אך מגמת פני אבותי—מוסיף הוא בהדגשה—מגמת פניהם ומטרתם לא הי' העשר והכבוד, הם בחרו בחכמה, בתורה; כשמש המאיר לארץ ולדרים כן האירו הם בחכמתם לוושבי עירם וזאת היתה תעודתם. העשר הוא בודאי טוב—היו אומרים—אך דרוש לדעת במה להשתמש בו, אם מביא הוא אותי רק לידי מאכל ומשתה ושנה בתענוגים, הרי אני וסוס שלי יש לנו מטרה ותעודה אחת, ויש אשר העשר מביא לו להסוס רב טוב יותר מאשר לי,

לֹא עַל דְּבַר חֲלוּקַּת הַיְרֻשָּׁה, כֶּסֶף וְזָהָב, אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת. לֹא עַל דְּבַר שׁוֹר וַחֲמוֹר, כֶּלֶב וּגְדִי. אַף לֹא עַל חֶרֶב וַחֲנִית, כִּידוֹן וְרוֹמַח יָשִׂים מִלָּתוֹ. לֹא כְּאַיִן וּכְאֶפֶס הֵם אֵלֶּה, דְּבָרִים שֶׁאֵין בָּהֶם מַמָּשׁ וְאֵינָם כְּדָאִים לְדַבֵּר עֲלֵיהֶם, אַךְ עַל מָה הוּא מְצַוֶּה? הוּא מְצַוֶּה עַל בְּנוֹ יְחִידוֹ שֶׁלֹּא יִתְעָרֵב בַּגּוֹיִם וְלֹא יִלְמַד מַעֲשֵׂיהֶם.

אֲשֶׁר לֹא תִקַּח אִשָּׁה לִבְנִי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אָנֹכִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ.

לְעַבְדּוֹ זְקַן בֵּיתוֹ, הוּא מְצַוֶּה עַל בְּנוֹ.

רַק אֶת בְּנִי לֹא תָשֵׁב שָׁמָּה.

עַד אַבְרָהָם לֹא הֲוֵי זִקְנָה. כָּל אֵלֶּה שֶׁחָיוּ עַד אַבְרָהָם אָבִינוּ, לֹא הִרְגִּישׁוּ צוֹרֶךְ בְּדָבָר לְצַוּוֹת אֶל בֵּיתָם לִפְנֵי מוֹתָם. אֵין זָקֵן אֶלָּא מִי שֶׁקָּנָה חָכְמָה, וְהֵם, חָכְמַת מָה לָהֶם, לֹא יָדְעוּ וְלֹא הֵבִינוּ שֶׁהַדָּבָר הָאֶחָד הַמְלַוֶּה אֶת הָאָדָם לְבֵית עוֹלָמוֹ, הוּא רַק תּוֹרָה, תּוֹרָה הַמְּבִיאָה לִידֵי מַעֲשִׂים טוֹבִים, אַבְרָהָם אָבִינוּ הָיָה הָרִאשׁוֹן שֶׁדָּאַג לְבָנָיו אַחֲרָיו כִּי יַעֲשׂוּ הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר.

כי הרי אני טרוד לפעמים קרובות בדאגות שונות: הארץ אינה נותנת יבולה, עץ השדה אינו נותן פריו, האניות הרפסודות אין להם מוצא ומעבר בנהרות, או שנתקלו דרך הלוכן ונטבעו במצולות, וכאלה רבות. והסוס שלי עומד ונוער על קופה של שעורים ומספא ואין לו כל דאגה; לא, לאדם מטרה ותעודה אחרת".

„כן היו אבותי אומרים תמיד וכן היא גם דעתי אני, כשגרמו לי מעשי ומזלי להיות נודד בארץ ערבה ויערים, אין אני מתאונן כלל על מצבי, כי אם על אשר יעצרוני נדוד מהוסיף דעת ותורה, אך לעמת זאת שמח הנני במה שחננו השם". ומתחיל הוא להורות גם לבניו ולגלות להם תעלומות חכמה, ונוטים הם אזניהם, שומעים ומקשיבים לקול דברו, שוכחים הם את מצבם לשעה, את שבתם ואופן חייהם, ומרכזים את הגיונותיהם ושאיפותיהם לאותה נקודה ומטרה שאביהם מציב להם...

ולפניהם ביער עוברות חיות שונות: דבים, אריות, שנהבים וקפים וכאלה רבות, ורואים הם את הדוב מטפס על האילנות, ומתוך כורת גדולה רודה הוא בכפו דבש למכבור, ואוכל בכל פה. קנאו בו האשה

כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה׳ לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט. דָּא סַמָּא דְכוֹלָּא בָהּ.

דַּמֶּשֶׂק אֱלִיעֶזֶר — כְּעֶבֶד נֶאֱמָן — נִשְׁבַּע לוֹ עַל הַדָּבָר הַזֶּה. וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ לְקַיֵּם אֶת דִּבְרֵי אֲדוֹנוֹ כְּחֵשֶׁק נִמְרָץ. וְסִימָן עָשָׂה לוֹ הָאִישׁ הַזֶּה, לֵאמוֹר; הַנַּעֲרָה אֲשֶׁר תֹּאמַר „שְׁתֵה וְגַם גְּמַלֶּיךָ אַשְׁקֶה" רְאוּיָה הִיא לִהְיוֹת אִשָּׁה לְבֶן אֲדוֹנִי. נָאֶה לְלֵב טוֹב לְהִתְחַבֵּר לְלֵב טוֹב.

וּבְמָקוֹם שֶׁהַכְנָסַת אוֹרְחִים מְצוּיָנָה שׁוֹרֶרֶת, שָׁם אֵין מָקוֹם לְקַמְצָנוּת וְרוֹעַ לֵב. נָאֶה לְקָדוֹשׁ נְוַת קְדוֹשִׁים.

נִקַּח נָא גַם אָנוּ אֶת דִּבְרֵי רִבְקָה אִמֵּנוּ לָנוּ לְמָשָׁל. נֹאמַר גַּם אָנוּ כָּמוֹהָ .אַחִים תְּמִימִים! אַתֶּם עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, כָּל מַחְסוֹרְכֶם עָלֵינוּ. נִתֵּן וְנַחֲזוֹר וְנִתֵּן, וּשְׂכָרֵנוּ הַרְבֵּה מְאֹד"...

גְּדוֹלָה הַכְנָסַת אוֹרְחִים יוֹתֵר מִקַּבָּלַת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה, וְאֵין לְךָ הַכְנָסַת אוֹרְחִים גְּדוֹלָה מִזּוֹ. זֶרַע קוֹדֶשׁ, בְּנֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, צֹאן קָדָשִׁים

והילדים, רואים הם את הקוף מטפס ועולה על עצי אגוזים ופוצח את האגוזים ואוכל די שבעו, ומקנאים בו הרואים הנודדים האלה, להם בעגלה אין לא דבש ולא אגוזים, ואחת הילדות מבנות הנודד קנאה מאד באף־הפיל, הה, אף ארך ואמיץ כזה זהו פלא מצוין, אם הי׳ אפשר לרכש חוטם כזה, זה היה אשר נפלא. התחילה תסיסה במשפחת הנודד, שאיפה וחפץ להרדמות, אך לו גם להיות לחיתו יער, לרדות חלות שלמות של דבש והדבש זב מתוך הפה ויורד על הכנמר ועל הזקן. האח, ענג נפלא כזה!

נמלכה האשה אם הבנים ותשלח את בני׳ ואת בנותי׳ היערה... פשטו הצעירים לבקש להם עורות חיות, ותצלח לאחד מהם למצא עור דוב, מי דמה אז לאשר הנער ההוא, הוא מהר להתכסות בעיר ההוא וכחץ מקשת בא אל אמו ויתפאר בתפארת בגדו החדש...

„הוי דבי היקר!" — קראה אמו מעליצות לב — „דוב ממש, כשתי טפות מים, לך בעורך זה, טפס נא על הכורת, עלה והצלח!".

(סוף יבא בע"ה).

עוזבים את אבותיהם הטובים ואמותיהם הרחמניות, מערים ועירות שונות באים ומתקבצים למקום אחד, למקום תורה. נהיה אנחנו להם לאב ולאם. נשים עין עליהם לטובה להמציא להם את כל הנחוץ, לחם ובגדים, כדי שיוכלו לעסוק בתורה מתוך שמחה, מתוך הרחבת הדעת, בלב טוב. ואין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה.

שמש דמתא אירקוטסק.

צדוק וברשע.

(המשך מגליון 3)

וברשע גם הוא הוטל אל ספינה וישכב נדהם ונרדם עד אשר לסוף קם על רגליו ויתהלך בספינה לארכה ולרחבה, וימצא שלחן ועליו ערוכים כל מאכל ומשקה ויאכל וישת וייטיב לבו. וימצא שם גם נבל וחליל וכל כלי שיר, ובירכתי הספינה מצא ספרים שונים, וימצאו חן בעיניו הספרים המדברים על העצים ועל האבנים, על תולדות המלחים ואנשי האניות, על הלחם ועל המים, ואת הספר המורה לנוסעים איך לאחז במשוט ולהלחם עם הזרם והרוחות עזב ברשע ולא אבה לקרא בו, ויתן לספינה ללכת אל כל אשר ישאוה הרוחות ומרוצת המים, והמשוט היה מטל באחד החרים בכלי אין חפץ בו.

ויחי ברשע חיים שמחים ועליזים, כל עול לא ידע, הספינה הולכת... הוא אוכל, שותה, ישן, יוצא במחול והספינה נוסעה הלאה הלאה...

באחד הלילות וחשכה גדולה ועלטה היה, והנה תנין נורא עולה מן הים לקראת הספינה, וירא ברשע ויחרד מאד וימהר וימצא את המשוט ויהפך את פני הספינה אל עבר אחר ותצלח לו לברח ולמלט את נפשו ואת ספינתו בפעם ההיא, ויוסף להתענג על המאכלים והמשקים, ובקריאת הספרים השונים, וישת יין רב עד לשכרה, ויהי בחם לבו ויקח את המשוט ויטילהו אל הים...

מאז והלאה היה לב ברשע מלא תמיד פחד ודאגה, רוח סערה כי קמה והספינה היתה לכדור משחק בידי הגלים הזועפים, יש אשר הרימוה עד מתחת לעבים, וכמעט אשר לא עלה ברשע על במתי עב, ויהי בעיניו כעליון על כל עוברי ימים, ויש אשר הורידוהו תהומה מטה מטה ועוד מעט ונכחד כליל מן החיים, ויהיו כל ימיו כעס ומכאובים, ובהתנפל עליו כל חיתו טרף, מכל חית הים, תנינים ודגים נוראים, ובידו אין מאומה במה להגן על נפשו, ויהי עשוק ורצוץ כל הימים.

(סוף יבא בע"ה)

מודעה.

המיסד תומכי-תמימים מבקש מאד מכל הנדיבים שיש להם ספרים: ש"ס, פוסקים ושו"ת, העומדים למכירה או למתנה ללומדים עניים, למכרם בזול, או לתתם במתנה לישיבת תומכי תמימים, וצדקה תהי' להם וחלק וזכות בתלמוד התלמידים אשר ילמדו בהם. ויפנו עפ"י האדריסה הרשומה מטה.

תומכי תמימים.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Редакція Гороховая 48.

Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая. 48

שנה שלישית

ב"ה

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

הָאָח

№. 5.

יום ג' פ' תולדות כ"ה חשון תער"ג.

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו"כ, לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלוח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלוח.

תולדות.

ויעקב איש תם...

אחי הילדים! הגידו נא לי, מה אתם חושבים בלמדכם מפי רבותיכם את הפרשה הזאת המספרה, כי יעקב הי' איש תם? אולי אין אתם חושבים דבר„ אין הדבר מעסיק ומענין אתכם, הי' לו יעקב מה שהי', דאגת מי היא? או אולי חושבים אתם, מתי תכלה הפרשה, מתי תפטרו מלפני רבכם ועול תלמודו?

מחשבות כאלה אינן מחשבות ילדים פקחים, אין התמימים ואחיהם חשודים על מחשבות כאלה, בודאי עולה בדעתכם ציורו של איש תם, תם זה מהו?

ילד שכמוני נזכר מיד במה שלמד בהגדה של פסח תארם של ארבעת הבנים: חכם... תם... נראה שהחכם והתם הם שני אנשים שונים, והנני בוש בזקני, ביעקב אבינו שהי' תם...

ועשו הי' איש שדה...

הה, איש שדה, זהו איש מן הישוב, איש המבין ומכיר את ערך השדה!

כמה מהללים, סופרי דורנו, החכמים בעיניהם, כמה מרבים הם לספר בשבח השדה, כל הכרסת-מטיות, ספרי החנוך, העתונים לילדים מלאים על כל גדותיהם בספורים מן השדה, שירים, השתפכות הנפשות על השדה ועל יפי הדרו ויפעת צמחיו, מה טוב ומה יפה, לדעתם, מן השדה?

ועשו זה, אשר בבית אבותיו יצחק ורבקה, בודאי שלא ראה כרסתומטיא מעודו, ולא קרא בעתון לפי רוח הזמן שבימינו, עשו זה בוחר מעצמו בשדה, בציד, עשו זה הוא איש שדה טבעי, מתולדתו אוהב הוא את השדה ומתמכר אל הציד... ויעקב ... יושב אהלים...

ומתברכמים פני על שעשו עולה על יעקב אבינו במעלה נפלאה זו, במעלה שחכמי זמננו, מחברי הכרסתמטיות, מחזיקים בה...

והנני קורא הלאה...

עשו בא מן השדה והוא עיף, ורואה את הנזיד האדם. ובטרם נתברר לו עוד, נזיד זה מה הוא, פוער הוא את פיו ואומר, הלעיטני.. ולסוף מוכר הוא את בכורתו בעד נזיד עדשים, ומוכר הוא בשבועה ובאלה...

חכמתו של איש שדה זה מוזרה בעיני...

ויעקב רוכש לו את הבכורה, מתברך ראשונה, וכשבא אצל לבן גם כן אינו יוצא ממנו' חלילה, בשן ועין, כי אם במקנה רב, בכסף ובזהב...

ואני שם אל לבי להבין את מהותם ואפים של איש השדה והתם.

רואה אני עין בעין, כי איש השדה מוכר את העתיד היותר מצלח, אם אך יש לו ספק בו, בעד הרגע של ההוה היותר קל. כמהיר

הנאה פחותה, בעד נזיד עדשים, נותן איש השדה, את הבכורה, שיש בה תקות גדולות; להתברך ראשון, לרשת פי שנים, להיות הגדול בבית אבות. את כל אלה ויותר מאלה מוכר הוא, רק מפני שספק בידו אם יחי׳ ויהנה מהטוב המקוה, „אני הולך למות" – טוען עשו – „ולמה זה לי בכורה"? שהרי קרוב הוא שימות ולא תתן לו הבכורה מאומה, ולמה יתאפק ולא יהנה מהנזיד האדם?... ונשבע הוא שאין לו חלק בבכורה, וממלא פיו וכרסו עדשים...

גם אנשי השדה אשר בימינו, גדולה „לגימה" בעיניהם מאלפי בכורות. התורה הכתובה והמסורה מבטיחות לאדם עקב רב, חיים נצחיים, חיי אין סוף, חיים אשר לא יתארו באמר ודברים, חיי עולם הבא אבל מפני שכל זה עתיד להיות, ולהתאפק בהוה בשביל העתיד אשר עין לא ראתה, אין טבעם של אנשי השדה מניחם, וגם שכלם אינו מחיב בזאת, להתאפק, לסור מדרך רעה, לותר על הנאתם לשעה, לרגע, אי־אפשר, ומניחים הם חיי עולם ועוסקים בחיי שעה, בחיי רגע...

לא כן יושב האהלים, עינים לו לראות את הנולד, ומכבד הוא את העתיד כערכו, מותר הוא על ההוה, מניח חיי שעה ועוסק בחיי עולם, הוא רוכש לו תורה ומצות, ונזיד העדשים יהי׳ לו למי שלהוט אחריו...

ותם הוא...

אין פגם וחסרון ושנוי במעשיו, בדבוריו, במחשבותיו ודעותיו.

הראיתם את איש השדה? לו אין דעה מסוימה, אין דעתו תמימה, לכל מקום שהרוחות מנשבות לשם הוא פונה, הוא מבקש לו את הנאתו, ובכל מקום שהוא מוצא אותה ובכל אופן, אם כה ואם כה אחת היא לו.

תמול הי׳ במפלגה זו, היום מאנשי כת אחרת, ומחר הוא יוצא לגמרי מכל כת ומפלגה..

התם, לו דעת אחת, התורה הקדושה, אין דעתו משתנית, כתמול כהיום כן מחר הולך הוא במסלה אחת, במסלה אשר סלל לו נותן התורה.

התם אין אמונתו פגומה, אין בה כל לקוי וחסרון, אם מאמין הוא הרי כל עניניו, מעשיו ופעולתו מתאימים לאמונתו, לא כן איש השדה.

שעשועים.

הנודד.

(סוף מגליון 4)

נגש הצולה אל העץ, הציג רגלו אחת על אחד הענפים, והנה עדת דבורים לקראתו ויתנפלו עליו וישלחו בו את עוקציהם ואת ארסם וכמעט אשר לא נפל שדוד לפני העץ, מלא פצעים אנושים וחבורות חבורות שב אל אמו אשר הכינה כבר כדים גדולים לשום בהם את הדבש.

„דבורים, אמא!" — קורא הוא בנהימה מתוך מכאוביו העצומים.

„דבורים?"—עונה אמו—„וכי אפשר לדבש בלא דבורים? הן תסכנה אליך וחדלו מנשך אותך".

והנה בא גם בנה השני והוא לבוש עור קף.

„האח, מה נאה! — קראה האם הנבונה—-גם את הדבורים לא תפגש על דרכך, הן על עצי האגוזים לא תקננה הדבורים, טוב מאד, כי ההכנסת אל עור קף!".

עוד הם מדברים והנה פיל משונה נכנס אל מעונם, רגליו קצרות ודקות, מגבו ומלפניו הטוטרות וקמטים קמטים, ומעל הלחיים הקטנות והמצח הקצר בולט חוטם גדול, ארך ארך מאד.

„הלא זאת היא אחותנו!"—קרא ברגש הדוב אחרי הסתכלות ועיון גדול.

„בתי!" — קראה אחריו האם ותחבק את הפיל הנהמד למראה הזה בשתי ידי׳ — הה, פיל! מעודי לא פללתי, כי בתי הקטנה וצעירת הרגלים תשוב להיות פיל נורא!

„אנכי—התחילה הבת מספרת-נרעשת -אנכי תרתי בכל מלא רוחב היער, חפשתי, בקשתי. ראיתי אמנם עורות ועורות שונים, אך בכלם מאסתי, עור פיל הי׳ דרוש לי, בקשתיו גם מצאתיו, אך בעמל רב הצלחתי לכון אותו למדתי, ואחרי כל העמל והטרח עודנו גדול פי שלש בקמתי ומדת אברי, אך כל זה אינו כלום, העיקר הוא החטם הארך, השמתם לבכם אליו?".

ביראת הכבוד נגשו אלי׳ וימששו את אפה הנפלא,

שגם זה, ששם שמים שגור בפיו ושואל, איך מעשרים את התבן ואת המלח, כלבו שבע תועבות, ומעשיו סותרים זה את זה.

גם החכם היותר גדול כשאיננו תם הרי חסרה בו מעלת התמימות, ואל נא יתהלל בחכמתו. כי אם בזאת יתהלל החכם כשהוא תם גם כן. ומספרה לנו התורה ביעקב, שהי' אמנם חכם נפלא, וכל מעשיו בהשכל ודעת. בחכמה ותבונה, וכשהשעה צריכה לכך אומר הוא: „אחיו אנכי ברמאות”. ועליו מעידה התורה התמימה והנאמנה „ויעקב איש תם”.

התמימים הם חכמים גם כן, ומכריעים הם בחכמתם את כל אנשי השדה אלא שתמימים הם, אינם מכונים מעשיהם אל הרוחות. אינם כופפים קומת אמונתם ודעותיהם לפני אילי הכסף והזהב. להם מטרה אחת, תעודה אחת, ועל פי' הם נוהגים כל הימים.

והאם שבעה רצון ומתפקעת מרוב נחת שזכתה לכל הכבוד והגדולה האלה.

וילכו להם הצעירים היערה, איש איש מהם בקש לו רעים כערכו ומהדומים לו וילמדו אל דרכיהם, ארחם ורבעם, שפתם ולשונם, וישובו אל אמם, זה שוקק וזה נוהם, ותשמח האם לקראתם מאד, ותחל גם היא לפטפט ולהזדקק ללשונם.

ויהי היום והדוב שב שנית לטפס ולעלות על אחד העצים אל כורת הדבש, והנה דוב לקראתו ממכריו ומיודעיו.

„שלום!”—אמר הנער הדוב.

„מהו! — ענהו הדוב היערי בעינים מזרות איבה וחמה עזה—מה לך פה? ומי לך פה כי באת גם אתה לדדות את הדבש מכורותינו? האינני יודע כי אינך דוב ורק סתר פנים שמת לך, רק מתחפש הנך בעור דוב והנך אומר לרמות גם אותי? צא נבל!”.

ובטרם הספיק הנער להשיב דבר הרים הדוב את כפו החזקה ויך בין כתפיו ויפל הנער ארצה על פניו.

צדוק וברשע.

(המשך מגליון 4)

באחד הימים וברשע שכב בירכתי הספינה וירדם והנה קול עולה באזניו, קול עדין ורך, ויפן כה וכה לראות מאין יוצא הקול, וירא והנה ספר אחד מדבר אליו לאמר: „עד מתי ברשע תלך חשך ולא אור? זכר נא כי מוצאך מארץ האור והנעם. מארץ אשר השמש יזרח בה בגבורתו, ויצמיח כל פרי טוב, כל עצי עדן. ואתה הלא בן מלכים הנך בארץ ההיא. ושם אביך מצפה ומגעגע ונכסף אל בואך בשלום, ולמה הנך נשטף ונגרף במים הזדונים המוליכים ומורידים אותך הלאה, רחוק רחוק מארץ מולדתך ומבית אביך. עד רדתך שאולה מבלי שוב עוד לעולם”. נבהל ברשע מקול הקריאה, ויעמד נבוך רגעים אחדים, אך שב ענה אל לבו: „מה הקול הזה ומה הדברים האלה? מאין לי אב? הלא פה בספינה נמצאתי, וארץ אחרת ואבות ומלכים לא היו לי מעולם, גם אין נפשי יודעת מה הוא השמש ההוא. אור, נעם, ענינים מוזרים

אחרי שנה גדולה אסף הנער הדוב את שארית כחותיו וזוחל על גחונו בא אל אמו גונה ונאנה.

„מה לך בן יקיר? — שואלת האם בחרדה—ומה המכות האלה בין כתפותיך?”.

„הה, המכות אשר הכיתי בית מאהבי, אחד הדבים קנא בי על גשתי אל כורת הדבש ויכני מכת מות”.

עוד זה מדבר והנה גם הקף והפיל באים מכים ונשברים, אף הפיל נשוך עד הציו, עור הקף קרוע לקרעים, והם בוכים ומיללים...

על אפם ועל חמתם שבו כלם אל העגלה, התכנסו ויתכוצו וילקקו את פצעיהם וחבורותיהם, והמה טרם הפשיטו את עורותיהם מעליהם, ויפן אביהם ויהפך פניו אל תוך העגלה וירא לתמהונו הגדול, והנה עגלתו מלאה פראים היתו שדי, ויתבונן אליהם ויכירם ויחרד מאד.

והעגלה משרכת דרכה הלאה הלאה

לי, מה נעים מאכול די שבעי? ומה טוב מטיולי זה שאני מטיל ונוסע בלב ימים".

ויוסף ללכת לדרכו, ותבא הספינה עד המקום אשר אין שם אור יום כלל, ויהי חשך אפלה תמיד כל השנה, כי שם בקצה הארץ לא יגיעו גם קרני האור, וברשע הסכין עם החשך ועם כל תלאות הים ותהפוכותיו ולא ידע חסר...

ויהי מקץ הימים ורוח גדולה וחזקה באה מעבר הים ותגע בספינה ותטלטל אותה טלטלה גבר ותנגף בסלע ותשבר. רגעים אחדים נסה ברשע לחזק את בדקי ספינתו ובקיעי' אשר רבו מרגע לרגע, אך המים גברו וירבו מאד והספינה החלה לשקע ולרדת מצולות ויפל גם ברשע המימה, ויתאבק עם הגלים האכזרים ויושט ידיו לעזרה וינס להחזיק בשברי הספינה, והנה נמצא המשוט לידו, כי לא טבע המשוט בהשליך אותו ברשע מספינתו כי אם סביב לה צף גם הוא: „אוי לי"! — חשב ברשע — „מה יועיל לי עתה המשוט אחרי אשר ספינתי נפצה לרסיסים".

עודנו מפרפר בין החיים ובין המות והנה לנגד עיניו תמונה מפליאה: ארץ יפה מאד, אין סער ואין גלים, דממה ושלות השקט, וממעל זורח שמש גדול בהיר מאד, מאורו החזק ומקרניו כהו עיני ברשע, אשר הי' ימים רבים במורדי אור, ריח נעים משובב נפש ורוח עלה באפו מגנים יקרים הממלאים את הארץ ההיא „הה,— אומר הוא בלבו — הנה זאת הארץ וזה—השמש המופיע בה בהדר גאונו, האח, מה טוב ומה נעים"! והמים עולים באזניו ובנחיריו, מחניקים את גרונו, והחזיון נעלם מעיניו...

והנה שוב רואות עיניו כסא מלכים גדול מופז ומשובץ כל אבני חן ועליו יושב אביו.. הוא מסתכל בו ונזכר את כל אשר קרהו בעודנו ילד.

בעודנו מתהלך ומטיל בארץ ההיא, בטרם נלקח אל האני' הגדולה, הה, אבא... והאב מביט אליו בעינים מלאות חמלה, אך מרחוק, מרחוק מאד הוא נראה אליו, הוי, חפץ הוא לנפל לרגלי אביו, אך שוטרים איומים שואלים אותו: „אי' הספר? איפה המשוט"? וגונח הוא ונאנח אנחה עמוקה: „הוי הספר ההוא, מאסתי בו, אללי לי, ואת המשוט השלכתי הלאה" פושט הוא את ידיו וממשש סביביו, כמו אומר הוא למצא את הספר ולאחז במשוט, אך תחתם באים לידו עלוקות וסרטנים, מנער הוא את כפיו מהם בחרדה, והמחזה הולך ומתעלם ממנו, עיניו מתחילות כהות, כהות מאד.. והנה דג גדול פותח את פיו ובולע אותו פעם אחת...

ויאבד ברשע מתוך הנוסעים בספינות ולא נודעו עקבותיו עד היום הזה.

חידות.

א

אם ראשי תכרתה
גם אז לא אמותה,
ובנאות דשא אשים משכני
אם תחליף בשמאלי את הימני;
ואם הפול את שני,
מה תעשה לי, אדוני!

זלאבין. בן ציון סטאלפנער.

ב

סוף תבה—אמצע תבה
אמצע תבה—סוף תבה;
ומחצית הראשונה של תבה
אם תתן בראש תבה
ויצאה לך התבה...

האלאווטשין. יצחק בן ציון בה"ר יודין.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום. Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред. Гороховая 48. Тѵпографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48.

שנה שלישית · ב"ה

האח

No. 6.

יום ג' פ' ויצא ב' כסלו תער"ג.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו והיום הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלה: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלה מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלה.

ויצא יעקב.

אחי! זה כשלשים שנה מאז יצאתי מן החדר, ובכל זאת, הרושם שעשתה עלי פרשת ויצא יעקב לא מש עוד מזכרוני, כמו חי נצב לפני המחזה הזה. זוכר אני, הימים ימי כסלו. בחוץ לא קין ולא חרף, קור וחום משתמשים בערבוביא. כלנו, תלמידי החדר יושבים סביב השלחן ומחכים, רבנו בא מבית הכנסת אחר תפלת מעריב, והוא מתחיל לבאר לנו מעניינא דיומא, סדר השבוע, ויצא יעקב.

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה.

ויצא יעקב.

כמה עצב נסתר וסודות נדודים מכילות בקרבן המלים האלו, פרשה חדשה בחיי יעקב.

ויצא יעקב... מאין יצא? מבאר שבע, מעיר מולדתו. בבאר שבע בנה אביו מזבח, בבאר שבע כרו עבדי יצחק באר, אבימלך ופיכל ואחזת מרעהו באו מגרר לבאר שבע לכרת ברית עם יצחק אביו, מפני שראו כי השם עמו, חפצו קרבתו; כמה זכרונות טובים היו קשורים בחיי יעקב בבאר שבע; ועתה עליו על יעקב זה הקטן והדל לצאת מארצו, ממולדתו ומבית אביו מבאר שבע, מעיר שבה ראה טובה הרבה, כבוד וגדולה, וילך חרנה למקום שאין מכירים אותו, בין אנשים אשר דרך אמת לא ידעו.

ובני לבן! מי לא שמע את שמעם, אנשים מרי נפש שפגיעתם רעה.

ויצא יעקב, למה? כי ירא את חמת עשו אחיו, ואהרגה את יעקב אחי. נאמן עשו על דברים כאלה. מה נהדרה היא התמונה הזאת! מלאה הוד נצחי ורזי עולם. תמונת הגלות בעצם איומה.

יעקב יצא מארץ מולדתו מלא מחשבות שונות. הוא ישים לנגד עיניו את עברו המצלח, את ההוה המלא עצב עם העתיד המערפל בצעיף עלטה, העתיד האי ידוע לו.

בדרך, עת בא השמש, עיפה נפשו, מנוחה נחוצה לו. רגליו בצקו, כשל כחו, ללכת הלאה אינו יכול, כי בא השמש, השמש שוקע ויורד. הלילה יצא ממחבאו, ובכנפיו השחורות כסה את כל הארץ, וילן שם. שם, באשר הוא שם, תחת כפת הרקיע, בלי מחסה ומסתר, אכסניא לא היתה לו. כר וכסת, —כפי הנראה,— לא לקח עמו, כי הי' הדבר נחוץ, ויברח יעקב שדה ארם, בשעה שבורחים אז אין מקפידים לקחת צדה לדרך.

ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו.

תחת כר וכסת — אבן. תחת רחמי אב — יגון נסתר. וישכב במקום ההוא. ושנתו ערבה לו, מתוקה שנת הסובל.

ויחלם.

חֲלוֹמוֹת שׁוֹנִים מִתְרוֹצְצִים, הַאֻמְנָם?...

הַאֻמְנָם נוֹפֵל אָנֹכִי מִכָּל הָאֲנָשִׁים, כָּל אֶחָד יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ, עַל מְקוֹמוֹ בְשָׁלוֹם, רַק לְיַעֲקֹב אֵין מְנוּחָה, הֶפְקֵר.

עֵשָׂו אִישׁ צַיִד – צוֹדֵד נְפָשׁוֹת, שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ, וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם, נוֹדֵד בָּאָרֶץ, בּוֹרֵחַ מִפְּנֵי חֲמַת הַמֵּצִיק, יָרֵא הוּא אֶת חֲמַת אָחִיו, תְּמוּנָה מַבְהִילָה.

וַיַּחֲלֹם... וּבְעוֹד שֶׁהוּא חוֹלֵם... וְהִנֵּה...

וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה... מַלְאֲכֵי אֱלֹקִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ.

בְּסֻלָּם הַחַיִּים, אֻמָּה זוּ עוֹלָה וְזוּ יוֹרֶדֶת.

כָּל אֻמָּה וְאֻמָּה מַתְחֶלֶת בַּעֲלִיָּ' וְגוֹמֶרֶת בִּירִידָה.

מִצְרַיִם עוֹלֶה וְיוֹרֵד, עֲמָלֵק עוֹלֶה וְיוֹרֵד, בָּבֶל, אַשּׁוּר, פָּרַס, מָדַי, רוֹם וְיָוָן מִתְּחִלָּה הֵם עוֹלִים וְאַחַר כָּךְ יוֹרְדִים וּמַנִּיחִים אֶת מְקוֹמָם לַאֲחֵרִים, לֹא כְאֵלֶּה חֵלֶק יַעֲקֹב, יַעֲקֹב מַתְחִיל בִּירִידָה וְגוֹמֵר בַּעֲלִיָּ', מַתְחִיל מִשִּׁבְעִים נֶפֶשׁ וְגוֹמֵר כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב, מַתְחִיל מִ„וַיִּבְרַח יַעֲקֹב" וְגוֹמֵר וּ„בְנָבִיא נִשְׁמָר", מַתְחִיל בְּיַעֲקֹב וְגוֹמֵר בְּיִשְׂרָאֵל.

אָכֵן זֶה הוּא סוֹד קִיּוּמוֹ וְרָז הַנִּצְחִיּוּת.

הַחֲלוֹם הַטּוֹב הַזֶּה עוֹדֵד אֶת יַעֲקֹב, הוֹסִיף לוֹ עֹז וְאֹמֶץ לָלֶכֶת בְּדַרְכּוֹ הַלְאָה.

וְהִנֵּה הַשֵּׁם נִצָּב עָלָיו.

נָכוֹן לִבּוֹ בָטוּחַ כִּי דְבַר הַשֵּׁם יָקוּם לְעוֹלָם.

וּבְסֻלָּם זֶה שֶׁכָּל הָאֻמּוֹת עוֹלוֹת וְיוֹרְדוֹת בּוֹ, הוּא, יַעֲקֹב, הַיּוֹרֵד בַּתְּחִלָּה, יַעֲלֶה.. בּוֹ.. מַעְלָה... מָעְלָה.

לְאֹם הוֹלֵךְ וּלְאֹם בָּא וְיַעֲקֹב לְעוֹלָם יֶחִי'.

וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו... וַיֵּלֶךְ... וַיֵּלֶךְ...

שמש דמתא אירקוטסק.

לשון הרע.

הי' היתה אשה רעה וסרת טעם, היא הולִיכה רכיל בין חברותי'. זמנא חדא שמעה האשה מאת רעותה דברים רעים על אחת הנשים, מיד הלכה ותספר את אשר שמעה לגרת ביתה, וזאת ספרה לחברתה, בינתים נתפשטו הדברים הרעים בין כל בנות העיר. לא עברו ימים מועטים ונתבררה מלתא, כי הדברים הרעים קלוטים הם מן האויר ושקר יסודם, אז התפרצה קטטה בין אותה האשה שדברו עלי' לבין ההולכת רכיל, ויהי כאשר הציקה לה מאד הלכה אל הרב להתודות לפניו ולבקש ממנו איזו תשובה על חטאתה. כאשר שמע הרב את דברי האשה אמר לה: לכי השוקה, קני לך תרנגול ושחטהו, לאחר השחיטה שאהו הביתה ובדרך הלוכך תמרטי את נוצותיו ותשליכי אותן אחת אחת ברחוב, עד בואך הביתה. כאשר צוה הרב כן עשתה. למחרת היום באה האשה אל הרב לספר לו, כי קימה את דבריו.

יפה עשית—ענה הרב בבת צחוק—ועתה, מהרי בתי ללכת אל הרחוב ואספי את כל הנוצות אשר פזרת אתמול והביאו אותן אלי, רק השמרי לאסף את כלן.

מהרה האשה ללכת אל הרחוב, אך הה, חזיז ורעם, הרוח נשא את כל הנוצות בכנפיו, ולא מצאה בלתי אחת או שתים, היא לקחה אותן ותביאן ביתה הרב.

רבי אורי וישעי! אמתך לא מצאה בלתי אלה השתים.

הרואה את, בתי? כי נקל מאד למרט נוצות ולזרק בחוץ, אפס מה קשה לאספן ולקבצן, קשה מאד, הרבה מהן אבודות, הרבה מהן מפוזרות. וכמו כן הם דברי רכילות. נקל להוציא מלין מן הפה אבל קשה לאספן, עשה יעשו להם כנפים כנשר יעוף בשמים, ונורא השבר וגדול האסון הבא על ידי רכילות. הזהרי בתי, אמרו חכמים: „שלש עברות נפרעין מן האדם בעולם הזה ואין לו חלק לעולם הבא, לשון הרע כנגד כלם" (רמב"ם).

שימו לבכם גם אתם ילדים חביבים אל הספור הזה ואל תדברו איש ברעהו, הזהרו מן המלשינות, מן הרכילות, ולא תצטרכו לאסף את הנוצות המפוזרות...

יוסף הלוי גאלדבערג.

חאלוי (פ. מינסק).

המספרים.

המיליונער העשיר בתבל גמר את חשבנות הבאנק שלו, הניח את עטו מידו, סגר את הקאסא ויעל אל חדר משכיתו. על שלחן הסופרים נשאר גליון גדול מלא אותיות וציפרים אין מספר. בשורה אחת בגליון הזה הי׳ מספר 59–837, 100,111 (מאה מיליון, אחד עשר רבוא אלף ושמנה מאות שלשים ושבעה פראנקים והמשים ותשעה סאנטימים). התחילו הציפרים האלה מדינים זה עם זה, רבים מהם התלוננו על שעור הכבוד המעט אשר הלק להם בן האדם המושל בם והמוציא במספר צבאם. כלם ידעו מאד, כי האחד 1 העומד בראשם, העשיר בעל המאה מליונים, הוא עשיר לא במשפט, כי בעצמו הוא קל ערך מאד, ואך בזכות שני האפסים הריקים העומדים לימינו עלה למעלה רמה כזו. שני האפסים האלה התגבהו וירימו ראש על חבריהם אשר למטה מהם, כי הן עומדים הם במקום מיליונים ועשרות מיליונים. אך בדעתם ערכם, כי אך אפסים הם חיו בשלום ושלוה את האחד אשר לפניהם, ולא קנאו בו. אולם שלשת האחדים, מאת האלף ואחד עשר האלפים העומדים במשטר אחרי האחד והאפסים, קנאו בם מאד מאד. „מי העשיר את אלה וישימם לני לאלופים?״ קראו המס, הן אמנם אך אחדים הננו, אך מה מאד נעלינו בערכנו על האפסים! הן באמת מרחק האחד מן האפס הוא הרבה יותר ממרחק מאת המיליונים מן האחד, (כי האחד יש לו איזה ערך אל מאת המיליונים והאפס אין לו כל ערך) והנה בא בן האדם הזה ויפזר לאפסים מלא חפנים עשר! גם האחד הראשון במה נעלה הוא מעלינו כי נתן לו את מאת המיליונים? אבל מלבד קנאתם בהאחד ובהאפסים העומדים לימינם, קנאו מאד גם זה בזה, איש האלף קנא בבעל הרבבה, ושניהם יחד קנאו בבעל מאת האלפים, „הן כלנו אחדים נחנו, ערך אחד עצמי לשלשתנו, ומדוע זה יתנשא זה עלינו על לא דבר? מדוע זה נתן בן האדם לו מאת האלפים ולנו אך האלף והרבבה?״ לא השגיחו, לא התבוננו אל העומדים מאחריהם רבי הערך אשר מצבם השפילם למטה מהם, אך בגדולים מהם התקנאו. גדולה ועצומה מאד מאד היתה קנאת שלשת המספרים העניים, בעלי המאות, העשרות ושבעת הפראנקים העומדים אחריהם, „הן רב הערך אני!–צעק בעל המאות מהה–„ערכי רב פי שמנה בשלשת האחדים, בעלי הרבבות והאלפים העומדים בראשנו ואיככה זה נואל בן האדם להשפילני לפניהם?״ גם המספר שלשה, התאונן מאד על רוע מצבו; אמנם כי לרעהו לו נאה ולו ראויות המאות, כי גדול הוא ממנו, אך לא יכל סלח לשלשת האחדים והאפסים כי התרוממו גם עליו וגם על בעל המאות רעהו.

ומי תכן את רוח העני בעל שבעת הפראנקים האחרון בשלשת העניים המרודים האלה!

אולם כל קנאת בעלי הרכוש הגדולים עם הקטנים כאין וכאפס היתה מול קנאת העניים והאביונים שני הציפרים האחרונים בעלי הסאנטימים, העזה ממות והקשה משאול.

„ראו נא והביטו אלינו כל יושבי תבל ושוכני ארץ, הן רב ערכי פי חמש מערך בעלי הרכוש הגדולים, ומדוע זה השפילני ככה בן האדם בחשבונו המזויף?״

„מה אומר ומה אדבר אני?״–צרח בקול מר הציפר האחרון העני הנכאה – „הלא תראו כי רב ערכי ומאד נעליתי על כל העשירים הגדולים עם הקטנים גבוה מעל גבוה העומדים עלי, וראו מה עלתה לי, כי הציגני בן האדם למטה מן הכל והלק לי אך אגורות! להאפסים ולהאחדים נתן מיליונים למאות ואלפים לרבואות, ולי ולרעי העניים הנעלים עליהם הרבה נתן אך פראנקים ואגורות נמבזות, הבצדק ובמשפט יעשה כדבר הזה?״

כן המו וירעשו כל המספרים האלמים אשר פתחו עתה את פיהם, שלהו רסן מפניהם וכמו חפצו לקפץ ממקומם ולרשת מקומות הגבוהים עליהם.

ישמע תלונתם העט מתללם וידם אותם ויאמר: „למה תריבו אלי כלכם עם לא בינות! אנכי אנכי הוא יצרכם כפי שעלה במחשבת מנהיגי האדם העליון על כלנו אשר לא אני ולא אתם נשיגנה. גם אני גם אתם טצרנו למטרה נעלה ונשגבה מאד מבינתנו, אבל דעו נא: אנכי עט בן כנף הוא המלאך הממנה על יצירת המספרים בשמותם למקומיתם, כל טפה וטפה של דיו אשר אעלה מקסת הסופר שם על הגליון הזה, אשר כארץ רחבת ידים הוא לפניכם, כל טפה וטפה אביא בראשונה לפני משפט המחשבה העליונה של מנהיגנו, לאמר: טפה זו מה תהא עלי׳? והיא, ה מ ח ש ב ה ה ע ל י ו נ ה תגזר עלי׳ על מקומה בגליון הזה, על צורתה ועל מדרגתה, ולפי מה שתעלה במחשבה ההיא כן אולידכם על פני הגליון ואוציא במספר צבאכם.

הרגע הרק מן הרק הזה אשר כו תגזר המחשבה העליונה על טפת הדיו, את מדרגת המספר ומצבו בעולמו הגליון, גדול או קטן, עשיר או עני, רם או שפל, הוא התלוי בעצמו אך במטהה הנעלה והנשגבה של בעל המחשבה, על פי׳ הוצב לכם יד וישם בחשבונו של עולמכם ועל פי׳ תחיו כל ימי היותכם על הגליון הזה. האות והמספר שנולד מטפת הדיו האחת, ואשר עפ״י כונת מהוללכם, היא מוקדמת בזמן ובמקום, לא יוכל בשום אופן לשנות את מקומו ומצבו, ואך שוא יתרוצץ, יתלונן ויקרא תגר. גם אני המולידכם והמוציא במספר צבאכם לא אוכל לשנות מאומה מגזרת מנהיגי, גם כל הגליון לא יסבל שיעקר אות או מספר ממקומו ויוצב במקום אחר, וכן בא פ״א אדם גדול מאד בקבלנא לפני

בעל המחשבה העליונה, הגבוה מעל גבוה, על רוע מצבו ויענהו לאמר: התחפץ שישתנה בשבילך כל סדר העולם, אילי תולד אז במזל טוב וייטב בעיניך?..

שמעו המספרים את דברי העט וינוחו מזעפם, קבלו עליהם גזרת המנהיג והסערה על הגליון קמה לדממה.

יחיאל מאיר בריזל נאווהאוויץ.

מלחמתה של תורה.

בודאי שומעים גם אתם הילדים את קול המלחמה הגדולה אשר בארץ הישמעאלים, אלפי רבבות אנשים נופלים לפי חרב, כלי תותח נוראים ממטירים כדורי בלע ומשחיתים ערים ויושביהן, הרבה כפרים היו למאכלת אש, לב אנשי המלחמה מלא חמת נקם, רצח ושוד ומתנפלים הם איש על רעהו כחיות טרפות, כאלו אין כל רגש אנושי בלבבם, נוראה היא המלחמה! ואף כי המנהג הזה להלחם גוי בגוי וממלכה בממלכה מנהג קדמון הוא, וגם אלה אשר חיי אדם יקרים להם, וקשה ישפטו כל נגע בנפש איש, גם הם בהריהם מלחמה ישישו לקראת נשק, יחכלו תחבולות לטמון מוקשים בעפר ובמים, להמית אלפי נפשות פעם אחת ולכלותם כליון חרוץ, ויתגבלו ליצר כלי משחית נוראים, להמטיר על ראשי אנשים במותם מבול חצים ורשפי אש, כן נהגו העמים וכן משפטם מאז ועד היום; בכל זאת הכל מודים כי מנהג זה ראוי שיעקר מן העולם, גם הנביא הקדוש כשהוא מתנבא על ימים טובים העתידים לבא, על ימות המשיח, אומר הוא ומבשר כי אז „לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה".

אבל לעמת זאת מה נאה היא „מלחמתה של תורה"!

עומדים הם הלומדים ולוחמים על דעותיהם, מפלפלים, מקשים איש לרעהו, כל אחד מגין על דעתו וסברתו בכונת הספר שהם לומדים בו, ומגין הוא לא באגרופיו ולא בחרב וחנית, מגין הוא בראיות מיתר מקומות, או שמוצא שמקומו הוא מוכרע, אי אפשר לאמר אחרת, הסגנון מוכיח, הלשון; וחברו עומד על דעתו, מתגבר ומתאמץ להקשות ולסתור את סברת רעהו, הורס הוא את הבנינים עד היסוד, אך בלי נטף דם, אין כאן אבוד נפשות, חלילה, אדרבה יש כאן ריוח של דעות אמיתיות

בתלמוד, כי מתוך ההתאמצות של כל אחד ואחד לקים את סברתו מתבררת ההלכה יותר ויותר, עד אשר לסוף משלימים הלוחמים ובאים לידי מסקנא אחת.

נדבות אחים.

בכ"ו בחשון העבר מלאו שלש עשרה שנה להילד התמים מר מנשה בה"ר הנגיד וח"ס ר' בנימין אלטהויז יחי'. לכבוד החג נערך משתה נהדר והבר מצוה דרש דרוש יפה, עפ"י דרכי החסידות, בדבר שלש הבארות אשר חפרו עבדי יצחק שהן כנגד שלש אהבות שעל האדם לאהב את השי"ת, בלבבו, בנפשו ובמאדו, הקרואים שבעו רצון ויברכו מקרב לבם את המוסד „תומכי תמימים" ומיסדיו שליט"א, אשר על ידם זכינו לשמע דברי אלקים חיים גם מפי תנוקות ובני בי רב, ואבי הבמ"צ נדב לקופה הכללית ח"י פעמים ח"י קפ', ולקופת הילדים אשר במערכת „האח" יוד פעמים חי' יחי' בר"א בעשר וכבוד סלה!

בסעודת ברי"מ בבית ר' אלחנן דוב מאראזאוו יחי' בהכניסו בבריתו של אאע"ה את בנו פנחס יחי' נאספו הנדבות האלה:

הרה"ג שניאורסאהן שליט"א (סנדק) שני רו"כ, ר' יעקב קאפל זעליקסאהן א רו"כ, התמים מר משה נור ארי' א רו"כ, האחים התמימים זעליג ועיבדי' פערסיץ א רו"כ, הילד מר ישראל דובער שניאורסאהן 50 קפ'. בעל הברית ר' אר"מ הנ"ל 50 קפ', ובעד ברהמ"ז א רו"כ. ר' משולם קוראטין, ר' אברהם דימשיץ כא"א 25 קפ', ר' שלמה חיים קיטאין (מוהל), ר' משה יצחק סמארגאנסקי, ר' משה ראזענבלום כא"א 20 קפ', ר' אליעזר שמעון אליעזראוו, ור' זלמן אידל ויסלין כא"א 18 קפ', הרדש"ל אליעזראוו, ר' נחום אהרן לוריא, ר' לוי יצחק זלמנאוו, כא"א 15 קפ' ר' שמואל גרונם אסתרמאן, ר' נחמן מאריאסין, ר' משה חווז, ר' אלי' עבער, ר' בנימין וויטאן, ר' מענדל מלמד, מר פנחס צעטער, מר שמעון ליפשיץ, כא"א 10 קפ', ר' משה ליב וואראביאוו 12 קפ', ר' שלום לעווענטאוו 5 קפ'.

א ר ש א: ר' ישראל ליב שאליט יחי' ביום הכניסו את בנו יחי' בבריתו של אאע"ה א רו"כ 32 קפ'.

א ד ע ס ס א: מר שמשון ב"ר ישראל יצחק סווירסקי יחי' 15 קפ'.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום. Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.
Контора !. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.
Редакція Гороховая 48. Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48.

שנה שלישית — ב"ה

האח

No. 7.

יום ג' פ' וישלח ט' כסלו תרע"ג.

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלה.

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיות הוא קונה לנפשו.

ט' ויו"ד כסלו.

אדוננו מורנו ורבנו הצדיק המפורסם הנקרא בפי חסידי חב"ד בשם „הרבי האמצעי", זכותו תגן עלינו, נולד בשנת תקל"ד ביום ט' כסלו ונפטר בשנת תקפ"ח גם כן ביום ט' כסלו.

הוא האדם הגדול אשר כל ימי חייו הקדושים נכספה וגם כלתה נפשו לעלות ולהדבק באלקים חיים, ומחפצו זה אשר הי' כאש עצור בלבבו ובעצמותיו הי' חולה וחלש, וגם בחליו לא חדל מדרש את דרושיו הנפלאים והעמוקים על פי דרכי החסידות. וידרש בכל פעם שעות רבות רצופות, כי כהקיר ביר מימי' כן הקרו מוחו ולבבו חכמה ותבונה הרבה, וגם במותו דרש דרש ובאמצא הדרוש באמרו את הדברים „כי עמך מקור חיים חיי החיים" יצאה נשמתו בקדושה. זי"ע.

וגם את העם למד דעת להרגיש ולהכיר את חי העולמים, כי אפס זולתו, ואין כל ערך וחפץ בכל דבר מבלעדיו; כי על כן יאמר על הצדיק הנ"ל אשר בדורו לא ידעו תלמידיו כל מחסור, ולא מאשר היו אצילים, חלילה, או עשירים טעונים כסף וזהב, לא כן, בהם היו כמה עניים אשר לחמם נמצא להם בצמצום, וברגל היו עולים מעריהם לרבם זה; אבל בעיניהם לא הי' כל ערך לחיי העולם הבשרים, הדעת את האלקים היא היתה כל מעינם, ישעם וחפצם ומקור תענוגיהם, ואותה למדו מפי רבם זה הנפלא באופן אשר לא יתאר באמר ודברים, ויהי בעיניהם כעומד בין השם וביניהם ומראה עליו באצבע לאמר: ראו עין בעין, כי אין עוד מלבדו, ורק אליו תכסף נפש כל חי...

ויקנאו בו אנשים רעים ויגלו עליו אשמה ודבת שוא, אך בחסד ד' עליו יצא נקי בהשפטו ביום העשירי בחדש כסלו. על כן החסידים אנשי החב"ד שמחים ביום זה ומשתעשעים בספורי תולדותיו ונפלאותיו, ורבי תורותיו אשר כתב והשאיר אחריו ברכה, ומוסרים את רגשותיהם לחבריהם ולבניהם לזכרון עולם.

תם וערום.

(המשך מגליון 3)

גם אותו למד רבו לרחץ את ידיו לפני אכלו אך הוא לא דקדק ולא שם אל לבו אם יש במים כדי נטילה, לכלך מעט את ידיו ושפשפן לעיני הרואים, כאלו הן נטולות יפה.

גם לו קרה לא אחת, שלא הי' לו מים ליטול את ידיו בבקר, מה הי' עושה? הי' מדלג על רגלו אחת, לאמר: כי אין אסור אלא ללכת בלי נטילה אבל לדלג מתר, וכן הי' ממציא ערמות ותחבולות על כל דבר.

ב.

ויגדלו הנערים ותמלאנה להם שלש עשרה שנה.

התקופה הזאת, תקופת בר מצוה, מלאה את כל חללי לב יעקב, כי אחרי אשר מהיום הוא נעשה גדול, עומד ברשות עצמו, חיב במצות ונענש על העברות, הרי מעתה עליו להתחשב היטב עם כל מעשיו, עליו לדקדק הרבה בכל דבר שהוא עושה, לשמר את הזמן, את השעות ואת הרגעים שלא יעברו בהבל ובבטלה.

הוא, יעקב, לא הונה את עצמו לחשב, כי גדולה זו שהוא קונה לו ביום זה, ביום מלאת לו שלש עשרה שנה, היא רק בשביל כבודו ותפארתו, שיעלה לתורה, לקרא מפטיר בנעימה, לדרש ברבים, שימחאו לו כף, שיתנו לו מנחה ותשורה; לא, הוא ידע, כי היום הזה גדול הוא, גדול מאד, מאשר בו הוא בא בברית המצות, איננו עוד קטן המתחנך, איננו עוד ילד הנמשך בידי אביו, הנאחז בסנרה של אמו, הוא כבר איש שאחריות כל מעשיו על עצמו, עליו כבר למלא את תעודת האדם, את תעודת היהודי, והתעודה מה נכבדה, ולא תמלא כי אם בשימת כל לב ובמסירות כל הנפש; כאלה וכאלה יהגה לב יעקב בהתעתדו לחוג את חג הבר מצוה. הוא למד לדעת היטב את כל חקי התפלין לפרטיהם, כי „לא עם הארץ חסיד" ואם לא ידע את המעשה אשר יעשה הלא ישגה תמיד ובבלי דעת יעבר על התורה והמצוה. וילמד גם כן לדרש, לחבר את התורה והמעשה והיו לאחדים בידו.

בלבשו את התפלין בפעם הראשונה הגיד לו רבו, שלא ישיח בהן שיחה בטלה, וישמר את הדברים בלבו, ויזהר כל ימיו בזה, וכל זמן שהתפלין עליו לא דבר דברי חול, כי לא סר מדברי רבו ימין ושמאל.

בעמדו בתפלה משמש בכל שעה אם מנחות הן התפלין על מקומן כהלכה, הוא לא הסיח דעת מהן רגע, ולא קרה לו לעולם שיפלו התפלין מידו על הארץ, ויקבל עליו בכל לבו את עול המצות, את עול היהדות, ומיום ליום הוסיף לקנות חכמה ודעת, חכמת התורה ודעת קדושים כי היו חכמי התורה כמלאכי אלקים בעיניו, ולא נועז להפיל מדבריהם אף כמלא השערה.

ונחשון גם הוא מלאו לו שלש עשרה שנה, גם לבו מלא רגשות רבות, אך לא רגשי קדש. הוא לא חדל מהיות את אשר היה לפנים, בטרם היותו לאיש. הוא הגה גם עתה מחשבות איך להפטר מן הלמוד. ויהי לו דבר ה„דרשה" לכסות עינים ולאמתלא להשתמט מלמוד הגמרא, הלא עליו לחזור על הדרשה לדעת אותה בעל פה. ואוחז הוא בידו כל היום את ספר הדרושים, ועיניו ולבו הם אל שאר הנערים ועניניהם, כמעט מעיף ה„רבי" את עיניו בו, מתחיל הוא להתנענע ולרחש בשפתיו. ויהי בקרב יום הבר־מצוה לבא והוא איננו יודע עוד את הדרשה. מגמגם ומדלג וירע לרבו מאד. ויגער בו ויוכיחהו, כי אחריתו לבשת ולחרפה, הקרואים ילעגו לו, החברים ישחקו לאידו, וגם תשורה מאת אבותיו לא תהי' לו, וישם נחשון את הדברים אל לבו, ויעזב את דרכו הרעה לימים אחדים, וילמד את הדרשה ותהי שגורה בפיו, אז גבה לבו ויגדל ערכו בעיניו, ויתהדר בבגדיו החדשים, השתעשע בברק התפלין ובכיסם המרקם בשלל צבעים רקמתים, אך לא שם לב אל חקות התפלין והלכותיהם.

וביום ה„בר מצוה" אחרי אשר זכה למחיאת כפים מאת הנאספים על דרשתו היפה ועל חלקת לשונו, ואחרי קבלו את התשורה לאות הצטינות, שב לדרכו, לתעלוליו ולתחבולותיו, ובגדלו כן גדלה שובבותו וערמתו, וימצא עז ברוחו לחוות

דעה גם בדבר ה„רבי". ואם הכביד הרבי עליו עלו, התאונן באזני אמו כי הרבי הזה לא יסכן לו. ותחת אשר רבו הי' מזרזו על הלמוד ועל החזרה, הי' הוא מביא את דבת רבו רעה לפני אבותיו לאמר, כי רשלן הוא, נרפה ואינו עובד בשקידה, בודה חגים מלבו לבלות את הזמן במשתה ובבטלה. ובבואו לפני רבו הי' אומר, כי אבותיו מתרעמים על אשר מיגעים אותו בלמודים קשים וכדומה. הנה, כה התהפך מסבות בתחבולותיו לסכסך אבותיו ברבו, עד אשר הוציאוהו מזה ויתנוהו על ידו אחר, וגם שם הערים למצא מזמות ולסבב את הוריו ומוריו בכחש ובמרמה; ובמעשה המצות עוד הרבה להרע, כי לא נזהר בכל מצוה כהלכה. כי אם לעיני רואים ולעיני אביו אשר חפץ במצות מאד, אך לבו, לב נחשון, בל עמו, ואם רק מצא מקום ושעה להחלץ מאיזו מצוה הי' שבע רצון מאד.

וביותר הי' משביע רצונו בתפלה, שם דלג, החסיר, גרע בכל אשר עלה על לבו, כי מי אדון לו להקשיב ולשמע כל מוצא שפתיו, והוא כבר גדול בעיניו וגם בעיני רואיו.

(עוד יבא בע"ה).

ספור.

תלמיד אחד שאל מרבו ללמדו מדת ה„הסתפקות", שיסתפק במיעט, ובכל מה שיש לו אם רב ואם מעט, וישלחהו רבו אל אחת הערים לאמר: לך אל עיר פלונית, שם תמצא בבית המדרש איש אשר תלמד ממנו את המדה הזאת, וילך התלמיד אל העיר ההיא ויבא אל בית המדרש ויסר מעל כתפיו את אמתחתו וישב באחת הפנות, ויהי בצאת כל האנשים מן הבית ולא נותר שם כי אם זקן אחד אשר הגה בספר בעיון ובשקידה, ויאמר התלמיד אל לבו, אגשה נא לדבר אל האיש הזה, אולי הוא האיש אשר יורני את דרכי ההסתפקות. ויהי ככלות הזקן את למודו ויאמר ללכת לביתו ללין, ויגש אליו התלמיד ויאמר „אתכבד נא ללכת גם אני אל כבודו לאכל את ארוחת הערב, כי רעב אנכי". „הואל נא ובא אתי" — ענה הזקן — וילך אחריו ויעברו סמטות צרות ואפלות עד בואם אל בית קטן ונמוך אשר חלונותיו עד עפר יגיעו ויבאו אל תוכו, האורח התבונן אל סביביו וירא והנה הבית ריק, אין בו רהיטים וכל כלי בית, כי אם שלחן קטן רעוע, וספסל פשוט, הזקנה קדמה פניהם בכבוד, והזקן אמר לה: מהרי, ערכי את השלחן, כי אורח נכבד לנו, אך היא ענתה לו ברמז, כי אין בבית, כי אם פסת לחם אשר לא תספיק לשניהם לאכל לשבעה, וירמז לה הזקן לתת בעבוט את אחד החפצים ולקנות להם דבר מה ללפת בו את הפת, ותמהר הזקנה ותרץ ותתן בעבוט את הסדר אשר היא חוגרת בימי שבתות ותקן להם דגים מלוח, ויאכלו את הארוחה והזקן השתדל לשמח את האורח ולפיסו בדברים טובים, ויתמה התלמיד האורח וילך אל בית המדרש ללון, ויאמר בלבו אין זה, כי אם מפי האיש הזה עלי ללמד את מדת ההסתפקות. ויהי ממחרת וישב ויבקש מאת הזקן לקחתו עמדו אל ביתו לאכל את ארוחת הצהרים, ויקחהו ויביאהו אל ביתו, ויתן לאשתו הזקנה את האבנט אשר עליו להעביטו בלחם ובד"מ, ותמהר ותעש כן, ותערך את השלחן ותתן לפניהם את הארוחה, ולא נכר בפני' ובפני הזקן כל אות עצב ויגון, כאלו הי' שולחנם ערוך כל מעדנים ותפנוקים, ויוסף התלמיד להתבונן אל הזקן ויתפלא עליו, עד אשר לסוף נגש אליו ויאמר, „על כבודו לדעת, כי שולחתי הנה ללמד את מדת ההסתפקות, והנה אמנם ראה אנכי, כי לאדוני ישנה המדה הזאת, אבל ילמדני רבני, איך אפשר להסתפק בחיים מצומצמים כאלה? איך אפשר להתאפק ולבלתי התפלל אל השם על מזונות מרווחים יותר? כי ראה אנכי באדוני שאלו הי' מבקש ומעתיר אל השי"ת הי' נעתר אליו וממציא לו טרף בריות, ויען הזקן ויאמר: שמע נא בני, מעשה בעשיר גדול אחד, אשר לעשרו לא הי' קץ, ולא הי' לו כי אם בן יחיד, ויהי כהגיע תור נשואיו, ויועץ העשיר עם אשתו, ויאמר, הן רק בן יחיד לנו, וכסף וזהב נתן לנו השם הרבה מאד, הבה נחוג את חתונתו ברב פאר והדר לשמח לב רבים, וישלחו בכל הארץ קול קורא לאמר: בעוד שנה נחוג את חתונת בננו, ועתה כל החפץ יבא הוא וביתו וכל אשר לו על חשבוננו, ואכל ושמח וייטיב לבו. וגם הענק נעניק לו מכספנו, וישמע הקול בכל קצות הארץ ויאספו אנשים רבים מאד, הם ונשיהם ובניהם ובנותיהם, ותקטן העיר מהכיל את כלם, ויעשו בתים רבים לאורך הדרך, ובכל בית הבינו מגגים ומזנרים, ושלחנות מלאים כל טוב, כל מאכל וכל משקה, והפקידים נצטוו לעשות כרצון איש ואיש, לתת לכל אחד את כל אשר תשאל נפשו כיד העשיר הגדול ההוא.

וייטיבו הקרואים את לבם, וישתכרו ויצאו במחולות ויוגיעו את הפקידים בדרישותיהם זה דרש בשר צלוי, וזה—מבשל או מטגן, זה בשר בהמה, וזה—תרנגולים מפוטמים וכאלה רבות ככל העולה על רוחם, ואת החתן ואת אבותיו אינם רואים, כי הם שוכנים בהיכלם במקום

החופה, ויהי ברגיע היום הטוב אשר נועד לכלולת הבן היחיד הזה, והנה קהלו אסוף ויחל ויאנש ועוד מעט והוא נוע... התרדה בבית ההורים נדלה מאד, חדל שאון עליזים, נדמו כל כלי שיר, כל העומדים שם חורו פניהם כשיד, רפו ידיהם, ולבם נמג למראה פני ההורים החרדים לשלום בנם אישון עינם...

אך הרחוקים ממקום המעשה, הם אינם יודעים מאומה, הם מוסיפים לרקד ולהשתגע ולהרש בחזקה מאת משרתי הבתים להלעיטם ולהאכילם כל מאכל תאוה, ולענן לפניהם בענב וכנור, ואינם מעלים על דעתם כלל, כי כל זה אינו אלא בשביל נשואי הבן, והבן הלא גוסס הוא וגוע.

אבל הקרובים והרואים בעיניהם את הדבר כאשר היא, היתכן שידרשו שום דבר? התעלה על דעתם כלל לדרש להם מאת אבי הבן גם את היותר נחוץ למאכלם ולכלכלתם? ועתה—הוסיף הזקן—שפטה נא בנו, אחרי אשר כל העולם לא נברא אלא בשביל ישראל, ובשבילם הוא כל השאון וההמולה, ערים וכרכים המתפרנסים ומתפנקים וחיים חיי עשר והרחבה, כי כל הכבוד הזה עושה השי"ת לכל באי עולם למען בנו בכורו ישראל, והנה כל הרואה בקרא ה', כביכול, למספד על בנו זה כי אנוש הוא, כי הלך בגולה, וכבודו גלה ממנו, כל השומע את הקול הגוהם כיונה ואומר, אוי לי שהחרבתי את ביתי, ושרפתי את היכלי! הימלאנו לבו לבקש לו דבר? היתכן לאדם הרואה ושומע את אלה לשאת את פניו אל האב לדרש דבר מה?"

דברי הזקן נגעו עד לב התלמיד ולא יסף גם הוא לדרש ולבקש עשר או נכסים, וגם לא התאונן על כל עני ומחסור, ויסבל בדומי' כל עמל ותלאה, עד אשר קנה קנין בנפשו להסתפק גם במעט.

נדבות אחים.

זלאבין: מר ליפמאן דובראווסקי חי' קפ', גר"א 32 קפ'.

ליודינקא: מר א"ד בלאנטער 10 קפ', א. פאווראוו 15 קפ', ז. חייקין, נ. ל. הענקין, מ. זעלעזנער, י. האזוענסאן, מ. מיטעליצער, י. ליפשיץ, מ. דאבין, ז. ראסינסקי, כא"א 5 קפ'.

לאדז: מר הירש מאקאווער 10 קפ' לכל חדש, אחיו מר אלי' 9 קפ' לכ"ח, אחיו מר שמעון 9 קפ' לכ"ח, יחי' ויזכו לעלות בלמודם מעלה מעלה.

ליבאווא: מר יוסף הלל קאראסין 10 קפ', נתן זילבערמאן 5 קפ'.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

נעוול: ר' יהושע נתן נטע ברנשטיין יחי' בעד בר מצוה של בנו מנחם מענדל יחי' א רו"כ ושמונים קפ', נטע וחיים יצחק רוטנבורג כא"א 20 קפ', אורח ווידא ליסטמאנגאף כא"א 10 קפ'.

פאלאצק: מר קלמן בירמאן 10 קפ', מ. טייבל פויזנער א רו"כ 26 קפ'.

פאהארעליץ: מאיר דיבער ואחיו ראבינאוויץ 20 קפ', נדבות שונות ע"י השו"ב מלכין א רו"כ 37 קפ'.

קאליסק: תלמידי ההר ר' ליב ראדאצקין בעד סיום מסכת א רו"כ 15 קפ', מהברי"מ של ר' ליב אפרת מהמסובין א רו"כ 30 קפ'. ר' ליב אפרת א רו"כ, ר' משה העלדערמאן 50 קפ', ר' אברהם שטערנין, ור' יוסף העלדערמאן, כא"א 25 קפ', ר' שמרי' דימשיץ 10 קפ'.

יחי' כל הנדיבים, הגדולים עם הקטנים, חיים טובים ומאושרים סלה!

———0000———

פתרון החידה בגליון א'.

קהלת י"ב, א'.

וזכר את בוראיך, יעוין פירש"י ז"ל.

פתרו: ר' משה חילקעוויץ, דובראוונא. משה בה"ר מעדאלי', וויטעבסק. משה יעקב שימקין, חיסלאוויצי. בהדר של רי"ל שווארץ, פאדאבריאנקא. מרדכי יעקב רבקין, ראגאטשעוו.

מכתב אל המערכת.

שולח אני בזה שמונה רובלים לטובת האחים התמימים, שנאספו ע"י העסקנים הצבוריים, המגיהים חיי שעה ועוסקים בחיי עולם מרנן ורבנן ר' ישראל כהן ור' חיים יוצעס, תהא משכורתם שלמה מאדון השלום לשמחת יראי ד' וחושבי שמו.

חיים ושלום להם ולכל ישראל

שמש דמתא אירקוטסק.

מודעה.

המוסד תומכי-תמימים מבקש מאד מכל הנדיבים שיש להם ספרים: ש"ס, פוסקים ושו"ת, העומדים למכירה או למתנה ללומדים עניים, למכרם בזול, או לתתם במתנה לישיבת תומכי תמימים, וצדקה תהי' להם והלק וזכות בתלמוד התלמידים אשר ילמדו בהם. ויפנו עפ"י האדריסה הרשומה מטה.

תומכי תמימים'

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора І: Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред. Гороховая 48.

Тиографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48.

ב"ה

שנה שלישית

הָאָח

No. 8.

יום ג' פ' וישב ט"ז כסלו תער"ג.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים המיוחדים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באהוי־התמימים, וצדקה תהי' לו והיום הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו"כ. להצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה הצי רו"כ, להדש עשרים ק', בלי משלוח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלה.

וַיֵּשֶׁב.

י"ט כסלו

אין כל חדש...

מעשה אבות סמן לבנים...

כשאתה קורא בפרשת וישב בשנא בני יעקב את יוסף אחיהם. בקנאם בו ובהתנכלם אליו להמיתו... כמעט רגע הנך עומד משתמם ומתמיה... האיך?...

כשעשו צורר את יעקב אחיו, רודף אחריו, או בא לקראתו וארבע מאות איש עמו להכות אם על בנים. הרי הוא עשו, ומה אפוא יפלא עליו, עשו הוא יודע ציד, חי על חרבו ועל קשתו, אוהב את הדם, ובשביל חשבונותיו הפרטים חשוד הוא לשפך גם את דמי אחיו...

אבל בני יעקב, שכלם אהובים, כלם צדיקים ומום אין בהם. בני יעקב, כשהם שונאים את אחיהם את יוסף, כשהם משליכים אותו הבורה, ומוכרים אותו לסוחרים לישמעאלים להוריד אותו מצרימה, דבר זה מתמיה ומפליא מאד. ומגדל תמהון הנך קורא: מארי דאברהם! בני ישראל אחים בני אב אחד, שלמים ויראים, איך הם באים לידי שנאה כזו?...

אבל העובדא היא עובדא.

יוסף הוא צדיק וחכם בלי כל ספק, הנכם רואים האיך הוא מזדרז לעשות רצון אביו ואומר. הנני, גם כשאביו משלחו אל אחיו שכמה, אל מקום המוכן לפרעניות, הוא עומד בנסיון, והוא מוצא חן גם בעיני שר בית הסהר, ובחכמתו הגדולה יודע הוא את הנולד את העתיד להיות, פותר את החלומות. והוא נוחל כבוד וגדולה ומכלכל את כל בית אביו.

ויום שיוסף יוצא מבית האסורים הוא יום מקרא קדש גם לאחיו ולבניהם ולבני בניהם עד סוף כל הדורות, היום ההוא הוא ראש השנה לבני ישראל (ר"ה דף י"א), יום אשר יצא כנגה צדקו, הוא יום טוב לכל בני ישראל, כי גם הם אלמלי היו מכירים אותו, אלו היו יודעים אותו היטב, כי עתה לא היו שונאים אותו גם הם, ולא היו מקנאים בו. כי השם יתן חכמה, וד' נתן חכמה ליוסף...

ומה נפלא הוא, כי חכמינו זכרם לברכה גם את אשת פוטיפר, אשר הלשנה עבד אל אדוניו, ותך בלשונה את יוסף הצדיק. וכמעט אשר לא נחרץ עליו משפט מות. גם אותה דנו לכף זכות באמרם, כי כונתה היתה לשם שמים..

בבואנו בספר דברי הימים אל פרק תקופת תלמידי הבעש"ט זכותם תגן עלינו, רואים אנחנו שוב כדברים האלה: צדיקים נפלאים וחכמים גדולים נרדפים מאחיהם בני ישראל. רבנים וגאונים, על לא דבר, והדברים מתגלגלים ובאים

לִידֵי כָךְ, עַד שֶׁאֶחָד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵרֹשֶׁה לְעַצְמוֹ לְהַלְשִׁין אֶת הַצַּדִּיק וְהַגָּאוֹן הָאֲמִתִּי הַמְפוּרְסָם בְּשֵׁם „הָרַבִּי הַזָּקֵן" נ"ע, וּלְמוֹסְרוֹ לַמַּלְכוּת, וְהוּא נִתַּן אֶל בֵּית הַסֹּהַר. וְאֵימָה חֲשֵׁכָה גְדוֹלָה נוֹפֶלֶת עַל תַּלְמִידָיו הַשּׁוֹתִים מֵימָיו בַּצָּמָא, תַּלְמִידָיו אֲשֶׁר חַיִּים זָכוּ בְּטַעֲמָם מִקְצֵה צוּף אִמְרוֹתָיו הַטְּהוֹרוֹת, תַּלְמִידָיו אֲשֶׁר עַיִן בְּעַיִן רָאוּ כִּי אֱלֹקִים חַיִּים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ גְּרוֹנוֹ, כִּי דְבַר אֱלֹקִים אֱמֶת בְּפִיו, וְהָאֱמֶת הַקְּדוֹשָׁה הַזֹּאת נִרְדֶּפֶת, נִרְמֶסֶת, הָהּ, הַאִם תְּהִי, חָלִילָה, גַּם נֶעְדֶּרֶת?!

הֲיֹאבַד, חָלִילָה, חָסִיד מִן הָאָרֶץ?...

וְהִנֵּה צִדְקַת הַצַּדִּיק כַּנֹּגַהּ יָצָאָה, נָתַן ד' אֶת חִנּוֹ גַּם בְּעֵינֵי שַׂר בֵּית הַסֹּהַר. גַּם בְּעֵינֵי כָּל הַשָּׂרִים וְהַמֶּלֶךְ, וַיַּכִּירוּ, כִּי חָכְמַת אֱ‑קִים בְּקִרְבּוֹ, וַיִּתְּנוּ לוֹ גָלוּי אֶת הָעֹז וְהָרִשָּׁיוֹן לְהוֹרוֹת אֶת הָעָם וּלְלַמֵּד אוֹתָם בִּינָה וָדָעַת. וּבְיוֹם הַתְּשִׁעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ כִּסְלֵו יָצָא מִבֵּית הָאֲסוּרִים וּלְתַלְמִידָיו וְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמוֹ הָיְתָה אוֹרָה שִׂמְחָה וְשָׂשׂוֹן, כִּי קָמָה הָאֱמֶת וְגַם נִצָּבָה, וְהָאֱמֶת הַזֹּאת חַיָּה וְקַיֶּמֶת וְחַי תִּחְיֶה לְעוֹלָם; עַל כֵּן עוֹשִׂים אֶת הַיּוֹם הַזֶּה יוֹם מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה, וּמְסוֹרָה הִיא בְּפִי הַחֲסִידִים, כִּי הַיּוֹם הַזֶּה מַעֲלַת רֹאשׁ הַשָּׁנָה לוֹ בְּנוֹגֵעַ לְאוֹר תּוֹרַת הַחַבַּ"ד. וְגַם קִנְאַת אַחִים סָרָה, הַתַּקָּנוֹת אֲשֶׁר תִּקֵּן הרה"צ נ"ע פָּשְׁטוּ גַם בְּכָל עָרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְשָׁלוֹם וֶאֱמֶת יְדַבְּרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו וְדָנִים הֵם לְכַף זְכוּת גַּם אֶת רַבִּים מֵהָרוֹדְפִים, כִּי כַּוָּנָתָם הָיְתָה לְשֵׁם שָׁמַיִם...

וְיֶתֶר דִּבְרֵי הַצַּדִּיק זצ"ל נבג"מ וְכָל אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא הֵם כְּתוּבִים עַל סִפְרֵי תוֹלְדוֹת יְמֵי חַיָּיו, וְגַם בְּ„הָאָח" שָׁנָה רִאשׁוֹנָה גִּלָּיוֹן ב' וְשָׁנָה שֵׁנִית גִּלָּיוֹן ה'.

באחת השנים אחרי צאת האדמו"ר הזקן זצללה"ה ממאסרו, ותלמידיו ואנ"ש חגגו את יום י"ט בכסלו בפניו, ויברכו אותו באמרם לאמר: מי שברך את אבותינו כו' הוא יברך את אדוננו מורנו ורבנו כו', ויהי בכל פעם שהזכירו את שמו לברכה צהבו פניו, ויראו אנשיו כי כן ייטיבו לברך אותו ולכבדו בתארים אלה.

ויהי אחרי אשר הלכו להם המסובים לבתיהם, וגם האדמו"ר זצ"ל הלך לחדרו וחתנו הר"ר אברהם שיינעס ז"ל מחסידי שקלאוו ישב בחדר סמוך לו, וישמע כי האדמו"ר זצ"ל מתהלך בחדר אנה ואנה ויכר כי טרוד הוא מאד, ויהי ממחרת וישאלהו על טרדתו הגדולה, ויענהו לאמר: „הכי לא שמעת את הברכות שברכו אותי לרגעים ויכנו אותי בשם אדמו"ר? המעט מהיסורים ההם? הלא אלי ה' כור לפני הייתי מסתתר בו".

והלא בכל פעם צהבו פני רבי, והי' נראים כשמחים ומאירים?—שאל הרא"ש ז"ל—„ומה הי' עלי לעשות?"—ענהו האדמו"ר זצ"ל—כשהקב"ה משליח יסורים באדם הרי האיש לקבלם בשמחה".

בירור דברים וגילוי דעת!

רבים חושבים, כי על ידי הספרות המתוקנה יתקן עולם ונבנה את הדור הבא דור ישרים ותמימים, כי כן כותבים סופרים רבים ב„המודיע" ומתאמצים להוכיח כי רק באשמת הספרות הפרוצה התפרצו צעירנו ופרקו עול תורה ומצות, כי על כן עלינו להגר את נשקנו להלחם גם אנחנו בחצים ובליסטראות של מאמרים ודברים המושכים את לב הקוראים ולהכניס בזה תחת כנפי הדת היהודית. מהם המעוררים גם אותנו לעשות את עתוננו כתבנית העתונים לילדים אשר לזולתנו, „מטרת השבועון הזה"—כותב לנו אחד המורים הנכבדים—„הלא היא לטעת בקרב הדור הצעיר אהבה ורגשי קדש לכל הקנינים הדתיים שלנו, אשר לדאבוננו, גם אלה ההורים אשר בשם הלאומיות יתימרו, בניהם יחונכו בכל מיני התענוגים והשעשועות, שהמציאה המאה העשירים אבל לא בחנוך דתי, וכל הירחונים וגם כל ספרי החנוך שלהם מדברים ראמות על העם העברי, אבל הדת מאן דכר שמה, וע"כ כאשר נחפץ להלהיב אתם ולהכניס את לב הילדים הקטנים הנשבים לבין ה„עמ"ס", עלינו לצאת כנגדם בנשקם הם, עתוננו צריך להיות טבוע במטבע שטבעו הם בעתוניהם הם, גם חדשות שנפשו של קטן מתמדתן צריך להמצא בו, ואז אולי יש תקוה, כי הקטנים האלה בנשכם אחרי ה„ממתקים", הם החדשות, יבלעו בתוכן, אגב, גם הדברים הטובים שבעבורם כל תרדתנו".

וסמוכים יש לנו לדבריהם מכמה מכתבים שקבלנו אשר ע"י דברינו ב„האח" שבו אחרים מדעתם הקודמת

למסר את בניהם לבתי הספר. אחד מהי"ל כותב לנו „...כי בנו ראיתי דברי אלקים חיים מדבר אלינו מתוך אש קדושה מחממת ומרפאה ומה מאד טוב חלקם ושפרה נחלתם בחנכם את הילדים בתורת ד' תמימה למען לא יתעו, לו עשו כן כל צדיקי הדור אז כבר שבו כל בני עמנו לבצרון, ולכן כשהשגתי את הגליונות הנ"ל וחלקתים למודעי נתנו מהם עצה ותושי' ותיכף עשו פעולה, כי אחד מהם שכבר הסכים לשלח את בנו לגימנזיום, נתתי לבנו הקטן לקרא את המאמר „הבן נשחט" ותו"מ זלגו עיניו דמעות טהורות וקבל על עצמו להקדישו לתורה, והי פעולת דברים מן הלב הטהור... כי ראיתי בחוש, כי כל מלה מעתוניכם מחזירה נשמה אחת מילדינו ומצעירנו אל התורה והיהדות, הוי לו, עשו כן כל החרדים, אז אחרת היתה בעמנו, מאמרי עתוניכם הם כדברי הנביאים הקדמונים שהרעיפו על הלבבות..." כן כותב לנו אחד המלמדים החרדים „ובפירוש שמעתי מאיש א' איש מכובד כאשר הבאתי גליון א' אשתקד בבית"מ ואמרתי אתו, ראו נא את דברי האח הנאמרים באמת אודות חינוך הנערים וכאשר קרא את הגליון אמר, ממש החייתני, עם הגליון, כי דעתי הי' לתת את שני בני לאיצילישצע, אך עתה בודאי אתן את בני למלמד ללמד גמרא, וכן הי' יקיים דברי האח".

אחד מראשי הישיבות הנכבדים בבקשנו ממנו לחוות דעו בדבר „האח" כותב לנו: הסגנון מלבב ומלא קסם, השפה חי', יפה ונעימה, וההרצאה בכשרון רב מתאימה לרוח הילדים וקולעת אל המטרה, המאמרים הראשיים הנכתבים ברוח דעת ויראת ד' ראויים להחרת באותיות זהב, עלולים המה בשפתם היפה ובתוכנם היקר למשך בחבלי קסם את לבות בני הנערים לאביהם שבשמים, בעתים הללו אשר בעו"ה הספרות החפשית, הכפרנית, הרימה ראש והצעירים שותים מימי' הרעים לצבות בטן ולנפיל ירך—הופעת „האח" היא חזון משמח ומרנין לב! יחד עם המאמרים המלהבים יתגלו ג"כ בידיעת השפה ושמושה—דבר המכריח הרבה מהאבות בעו"ה להשקות ילדיהם מים המארים מהספרות הפרוצה המסיתתם ומדיחתם מאחרי ד' ותוה"ק ר"ל. „האח" מלא אפוא חסרון מורגש מאד..."

כאלה וכאלה ישנם רבים הסוברים, כי יש בכח הספרות המתוקנת העשוי' בתבנית-הפרוצה: עתונים, ירחונים, שבועונים, ספרי למוד והסתודי' כתובים ברוח

דעת ויראה, כי יש בכחם להציל את היהדות מכליון, חלילה, להשיב את לב הצעירים אל אבינו שבשמים, ולהעיר את לב ההורים והמורים להדך את חניכיהם על ברכי הדת והאמונה; ולעומת זאת אנחנו העוסקים בעריכת עתון זה, במגמה, לחבב על הילדים, על הוריהם ומוריהם את התלמוד והגמרא, את האמונה והיראה. הנה אנחנו בקרב לבנו יודעים היטב, כי לא באלה תושע היהדות החרדית, לא בחקיים אשר נחקה את רודפי הדת נצליח להתגבר עליהם, ולא בסברות שכליות נכביש את היצר הטבע.

אל נא נשכח, כי אם אמנם העלה הרבה הספרות הכפרנית להות היהדות ולהתפרצות בני הנערים, הנה היא רק מאשר הסיתו את העם לפרק על, ללכת בדרכי היצר הטבעי, אשר גם בלי כל ספרות וקריאה בעתונים יצר לב האדם רע מנעוריו, הם קראו את האדם אל הדברים שנפשו מחמדתם ובקריאה כל שהיא הם נשמעים לפנות אליהם; אלמלי הי' הסופרים היותר מצוינים מטיפים ליראה ולפרישות, בספק גדול הוא, אם הי' קונים נפשות הרבה, גם אם הי' ה„היינט" וה„פריינד" מלאים על כל גדותיהם פיליטונים של יראה ושקידה בתורה, גם אז לא הי' היצה"ר בטל מן העולם, כי אמנם לא במתק שפתים ולא בחלקת לשון נכביש היהודי את היצר אשר איתן מושבו בלב האדם מיום הולדו, ומיום ליום מוסיף כח, והרבה הסביבה עושה, והרבה שכנים רעים עושים, והעיקר שהטבע קשה מאד ואין דברים נמלצים מפיגים אותו.

היהודי אשר מעודו נלחם אל היצר ויוכל לו הוא ג"כ רק ביהדותו הטבעית ג"כ, הנה זאת אשר האיר עינינו האדמו"ר הזקן נבג"מ, כי בלב היהודי טבועה אהבה לד' ואלהותו, מבלי אשר ידע גם הוא בעצמו טעם לה, והאות, כי היהודי מוסר נפשו על אמונתו זה שנות אלפים בלי כל טעם וחשבון.

יושב לו איש יהודי בביתו במנוחה, גם בית והון לו, אשה ובנים, עושר וכבוד והוא מתענג על כל אשר לו וטועם טעם חיים טובים. פתאם והנה באים עליו אנשי זרוע וכופים אותו, חלילה, לכפר בדתו. ואם לא, הנה מאימים עליו במשפט מות, סקילה, שריפה, הרג וחנק, והיהודי ההוא מה הוא עושה? מניח הוא את כל האהוב לו, את כל היקר והנחמד, את ביתו ואת רכושו, את נות ביתו אשת נעוריו, את בנו אישון עינו, מניח הוא את החיים, את הזוהר ואת התקות הטובות להשתעשע בחברת

בני ביתו, על משתה נשואיהם, עוזב היא את הכל, את הכל... ופושט צוארו לטבח... מוסר נפשו לממיתים... ושאלו נא אותו, למה היא עושה כזאת?

(עוד יבא בע"ה).

יש קונה עולמו בפרוטה אחת.

בספר שיצא לאור זה מקרוב ע"ד בית רוטהשילד יסופר ע"ד הבאראן אנשל ראטהשילד מיסד הבאנק שלהם בפאריז, בדברים האלה:

הבאראן הזה אהב מאד את מלאכת הציור ויקרב באהבה את הצירים המצוינים במלאכתם. פ"א עלה בלב הצייר המהלל עוגען דעלקרוא לצייר את הבאראן, בדמות עני מחזר על הפתחים. הרעיון הזה ישר בעיני הבאראן והסכים להצעת הצייר, ביום השני בשעה הנועדה בא לבית הצייר לבוש קרעים מכף רגלו ועד קדקדו. בדפקו על הדלת יצא לקראתו אחד מתלמידי הצייר. מראה העני האמלל הזה עורר רגשי חמלה בלב התלמיד ויתן לו את נדבתו אגורות אחדות והלז קבלם בתודה. התלמיד הזה הי' בעצמו עני מדכא אך בעל בשרונות נעלים. ומה מאד גדלו תמהונו ושמחתו! בהביא לו למחרת, אחד ממשרתי בית רוטשילד, מכתב כתוב לאמר: אדון נכבד! הקאפיטאל שהפקיד כבודו בידי אתמול עלה עד היום עם הרבית ורבית דרבית לסך עשרת אלפים פראנק, ואת הסך הזה יוכל כ' לקבל בכל עת שירצה בבית הבאנק שלי ברחוב לאפיט.

י"מ נאאהאויין, ווארשא.

נדבות אחים.

(מעות-חנכה).

התמימים היקרים מר ועלין ועובדי' בני הג' הנדיב ר' פערסיין יחי' נדבו ח"י פעמים ח"י 3 ר' 24 קפ'. ראקשיק: יצחק מענדל לאנו 25 קפ', משה ליב שטערן, זאב וואלף ראזענקאוויץ, יעקב ווינגרין, כאו"א 18 קפ', יצחק יעקב נאפאנאוויין 15 קפ'.

(עוד יבא בע"ה).

חידת מלואים.

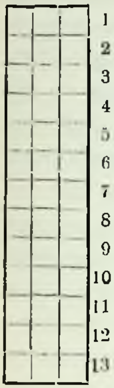

לקבע אות בכל מרבע רק שבציור זה באופן שתהי כל מלה בת-שלש אותיות ומעין אשר אני מראה בה „הוראת המלים", שלשה-עשר. אז מאותיות האמצעיות מלמעלה-למטה יהי יוצא פתגם ידוע אשר אמר רבינו הקדוש רבי עקיבא. (פרקי אבות).

הוראת המלים:

1) מטבע; 2) חיה; 3) מקום קבוצת מים; 4) כלי; 5) מאכל; 6) הוא עבר את בני-ישראל בשעה שלכדו את העיר יריחו; 7) בהמה טמאה; 8) דירת-עראי; 9) ראש הנביאים; 10) אחת התנועות; 11) עוף טמא; 12) כמחציתו לא היה שום הבדל בין עני לעשיר; 13) אחת האצבעות.

איר"י לאדז.

פתרון החידות.

בגליון ה'.

חידה א. משה, חידה ב. רחב.

פתרו: מאלקאווי סק: יעקב משה בקויצקי, פסח קליינבארד, יעקב קאמינסקי, אברהם וויעליק, משה קפלן, משה מרדצקי, שמעון ריפסקי, משה ולוויאנקי, יידעל פרידמאן, נכד הראב"ד, נתן זעליצקי, שאול מאפסיק, איסר אברמיצקי, שמואל וויטקעס, אליעזר מילניק, שלמה ליפאוויץ, בצלאל בלאנק, יואל אריגאווסקי, שמואל עיין, משה פאדליטסקי, שמעיה מינקאוויץ, יודל קוואצוק, לייבל פריפיטעין, א.

האטימסק: יעקב מאיר סליצקער, מנחם מענדל קאזאצקאוו, הירש הוגרין, א. ב.

צעצערסק: חיים אלימלך רבקין, א. ב.

קאזעלעץ: אלי' בעלינקע, א.

קובלין: יצחק בה"ר רבקין, ליפמאן ליפשיץ, ישראל אליעזר, חיים גראסביין, צבי אילמער, תלמידי ר"ע סלאווין, א.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред.Гороховая 48.

Типографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48.

שנה ב"ה שלישית

האח

No. 9.

יום ג' פ' מקץ כ"ג כסלו תרע"ג.

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משלה: לשנה שני רו"כ. להצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה הצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלה מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלה.

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי־התמימים, וצדקה תהו' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מקץ.

לכל גלות יש קץ, אלא שמאריכים אותו...

על יוסף הי' להיות כלוא בבית הסהר רק עשר שנים ונתוספו לו שתי שנים, על מה? על ששם בטחונו בבשר ודם, בשר המשקים, וראו נא, אחינו היקרים, את חטאת יוסף...

הוא גר בארץ נכרי', אין לו שם גואל ומודע, וגם לא איש מבני עמו היודע את לשונו, ולא די בזה אלא שהושיבוהו גם בבית האסורים, ואין לו משם כל מוצא, כל תקוה להשתחרר.

והנה פתאם הקרה השם לפניו שני שרים גדולים מרואי פני המלך, והם חולמים חלומות, והוא ברוח השם אשר עליו יודע לפתר אותם, ומבשר הוא לשר המשקים, כי יושב על כנו, לתת הכוס על כף פרעה ועתה האין זו שעת הכשר יפה לבקש מאת השר להזכירו לטובה? האים יצא יוסף, הלילה, במלחמת תנופה, להכות את מי בחרב או בחנית, או גם באגרוף? או הנסה הוא בחכמתו לשאת נאומים, לדבר על גוים ועל ממלכות, להוכיח צדקתו ורשעת הגוים ההם? לא, לא עלתה גם על דעתו להלחם עם איש, אף כי הי' גבור ככל אחיו, ולא התהדר בחכמתו, לא דבר דבר, כי אם שרת את אסירי המלך אשר אסורים שם, כי לעבד נמכר יוסף..

ובגלל אשר פנה אל רהבים, בגלל אשר תלה בטחונו בשר המשקים, הוא מוסיף להאחר עוד שתי שנים...

ועתה היפלא אפוא אם גם קצנו ארך, אחרי אשר רבים ממנו תולים בטחונם ברהבים ושטי כזב.

לא נזכיר ראשונות, נתבונן אל אשר בימינו לעינינו, אשר רבים טועים להושע על ידי ציריהם בדומה, שם בחרו איזה פועל, ה לחמו בעד מי שהוא, בתקוה, כי מפיו יושעו, כי ינאם נאומים; כי ישא משא, כי ידבר על העצים ועל האבנים. על מי ועל מה אתם בוטחים? שוא תשועת אדם. רק את הקץ אתם מאריכים, אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים!

ואבינו שבשמים מה הוא דורש ממנו?

בימינו אלה רגיל הוא על לשונם של בני אדם לאמר, כי ראוי להתפשר עם דרישות הזמן. כשהוא מוציא את בניו, הילדים היקרים, מן החדר, מחדרי התורה, ומוסר אותם להריגה, ה כלומר, לבתי ספר שממיתים שם את נקודת יהדותם, שפורקים מעליהם עול תורה ועול מצות. וכשאתה שואלו: הוי יהודי, האיך אתה משחית את בניך בידיך? עונה הוא לך: ומה אעשה והזמן דורש כך.

כשאתה פוגש אחד הצעירים ששנה ופרש, והוא עומד על פרשת דרכים. ועובר על כמה גופי תורה, ואתה שואלו בחרדה: רבי יודאי,

דברים אלו כלום מתרים הם? והלא עדין חלב תלמודך לא נתיבש על שפתיך? עונה הוא לך שתוק דודי, כך הזמן דורש מאת צעירים כמונו.

וכמה דברים עושים בשביל הזמן, וזמן זה אינני יודע מה הוא, אם עלינו להשתעבד לו או עליו להשתעבד לנו.

אבל אבינו שבשמים... מה השם שואל ממך?, כי אם ליראה... מה השם דורש ממך? כי אם עשות משפט ואהבת חסד...

הלא טוב טוב אשר נעסק בתורה, נגדל את בנינו לתלמוד תורה וליראה, נזהר מכל אשר לא תעשינה, והי׳, כי ישאלנו איש לאמר: בני אדם יושבי ארץ האיך אתם חולקים על מנהגו של עולם? למה אתם מגדלים פאת ראש ופאת זקן? למה אינכם נכנסים לתאטראות ולכלבים? למה אינכם מטילים זוגות זוגות? וענינו ואמרנו: כך השם דורש מאתנו!

הגידו נא אחים, האין זו תשובה יותר יפה ויותר צודקת?

ואם ישראל משיבים תשובה זו מיד נגאלים.

אז כשמשלו היונים בישראל, ובקשו להשכיחם את התורה ולהעבירם על המצות מה הי׳ הזמן ההוא דורש מהם? הה, לאכל בשר החזיר, לעבד את צלמי היונים, ללכת בחקותיהם, ולכתב על קרן השור שאין להם חלק, חלילה, באלקי ישראל...

אבל השרידים בעם, היהודים הנאמנים, עשו את אשר יהדותם דורשת מהם, הם מסרו נפשותם, או יהדות-או מות, חלילה. מה ליהודים ולזמן? אלו היו היהודים נתונים בידי הזמן, לא היו, חלילה, כבר יהודים בעולם, והרי רואים אנחנו, כי הם מבלים את הזמן, נצחיים הם, למעלה מן הזמן, ולמה יכנעו אל דרישות הזמן?

ומה גם עתה כשאין איש מבקש להשכיחם את התורה, להפך, רוצה אתה בגמנזיום

באוניווערזיטעט? לא, באלף רבתא, הכבד ושב בביתך, ולמה אפוא ימסר היהודי את נפשו על שכחת התורה?

הנרות הללו שאנחנו מדליקים בימי החנכה, עדים הם בנו, כי רק ביהדותנו תשועתנו: רק בד׳ נושע תשועת עולמים.

לכו וקראו מעל ספר דברי הימים על ידי מי נתקימה אמתנו, אם על ידי המתיונים אשר חקו את מעשיהם וידבקו בדרכיהם: פריצות, חכמת יון, מנהגי התהו־או על ידי מתתי׳ ובניו אשר מסרו נפשם על התורה והמצוה: מילה, שמירת שבת, תפלין וציצית, הלא רק על ידי החרדים ההם נתקימו היהודים וישובו למלך בארץ מאות שנים.

ובמה מתהללים עמודי היהדות ההם? לא בחרבם ולא בקשתם, כשהם באים לקבע חג על נצחונם, הם קובעים אותו לא על גבורותיהם ונצחונותיהם, כי אם על נס שנעשה להם בשמן, שלא הי׳ בו להדליק כי אם לילה אחד והי׳ הולך ודולק שמונה ימים.

אך שוא מרימים על נס, סופרי קורות היהודים, החושבים כי בכחו ובעצם ידו יעשה לו אדם חיל, אך שוא מדגישים הם את גבורת המכבים ולא כן מוסרים לנו מסדרי התפלה: „גבורים ביד חלשים", אין גבורתם של שומרי תורה ומצות כי אם לכבש את יצרם, והיא אמנם גבורה שאין כמוה, ובה הצטינו החשמונאים.

כשהיצר לוחש באזניך: לך יהודי התיון, למוד חכמת יון, לך בחקותיהם, והרי אתה קונה לך חרות, חרות משעבוד מלכיות, חרות ממלאך המות, הרי אתה חי חיי עשר וכבוד, ואם מחזיק אתה בתורת השם דוקא, הרי חייך תלוים לך מנגד, ועוד... ועוד...

כשהיצר מדבר על לבך דברים כאלה ובעיניך אתה רואה את להט החרב המתהפכת, אז לא

דָּבָר קַל הוּא לִבְחֹר בַּתּוֹרָה; אֲבָל חַשְׁמוֹנָאִים הַגִּבּוֹרִים וְכָל הַשְּׂרִידִים אֲשֶׁר שָׂרְדוּ אֲלֵיהֶם הֵם מָצְאוּ עֹז בִּלְבָבָם לִכְבֹּשׁ אֶת הַיֵּצֶר גַּם כְּשֶׁחֶרֶב חַדָּה הָיְתָה מֻנַּחַת עַל צַוָּארָם...

הַנֵּרוֹת הַלָּלוּ, הָעֵדִים הַזְּקֵנִים בְּנֵי יוֹתֵר מֵאַלְפַּיִם שָׁנָה, הֵם הַמְסַפְּרִים לָנוּ אֶת כָּל אֵלֶּה, וּכְשֶׁאָנוּ מַדְלִיקִים אוֹתָם, עָלֵינוּ לְהַטּוֹת אָזְנֵינוּ לִשְׁמֹעַ לְחִישׁוֹתָם וְלָשִׂים לֵב אֲלֵיהֶן, וְנֵר קָטֹן זֶה הָעוֹמֵד בְּפֶתַח הַבַּיִת, יַעֲצֹר אָז כֹּחַ לְהָאִיר אֶת מַחְשַׁכֵּי לִבֵּנוּ, לְהַלְהִיב אֶת נְקֻדַּת יַהֲדוּתֵנוּ, וּמִיּוֹם לְיוֹם יְהִי אוֹרָהּ מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ...

מנורת-חנכה.

(ציור).

כשבארו מורי ה„תלמוד־תורה" לתלמידיהם את „נס חנכה" ואמרו להם: עכשו, לכו אל בתיכם כי היום בלילה מדליקין את הנר הראשון" קמה תסיסה עזה בבית. במרוצה חפזונית יצאו כלם מבהלים ודחופים, חוזרים על גבי הגבשושיות החדות שבכבוי בשלג רך וכלם שמחים כלם עליזים. השקדנים — על אשר במשך שמנת ימי החנכה, בשלא יתעכבו ללמודים חדשים תהי' להם היכלת לחזר היטב על למודיהם הישנים, יחליפו כח, להביא את שכמם שוב בעל התורה והדעת. הרשלנים, אלו המתרפים בעבודתם, מברכים ברכת הנהנין על החפש הארוך, שבא אליהם אחרי המתינם לו זה שבעה שבועות בכליון עינים, כי החדש מרחשון הציק להם מאד, אין בו אף יום אחד חפש, ולא לשוא יקרא בשם מר־חשון.

בראשונים כאחרונים פוסעים פסיעות גסות בהביאם לחשבון ברור את מספר קרוביהם, גואליהם ומכריהם, הן מצד האב והן מצד האם.

בשאר ימות השנה אין כל ערך לקרובים ולגואלים והתלמידים לא יתעניינו בהם כלל, מה שאין כן ביום ערב חנכה, עונת „דמי־חנכה", כל נער ונער נוקב באזני חבריו את שמות קרוביו בנייהם למשפחותם, וכל המרבה בקרובים הרי זה מאושר ומשובח.

בין הכנופי' השמחה והעליזה הזאת, בין רושמי הרשימות במוחם ומחשבי חשבונות, כמה כסף יכניסו

להם בימים הללו, צועד לו לאט לאט הנער אלחנן, נער דל פנים, לביש קרעים, בצדי הרחוב, נבדל ונפרש מתוך כל חבריו. את אדרתו הקרועה שאינה מכסה את ברכיו הוא מרים על ראשו, ובצוארו, צוארון עור כבש, שפה ושם כבר נמרט הצמר מרב יושן, הוא מאהיל על כובעו הקרוע, מעטף ומתרבל באדרתו הוא צועד בשמחו מלא המון מחשבות מרות ורעיונות מעציבים. לבו ונפשו מסורים רק אל דבר אחד, הוא נושם רוח בכבדות ואנחה כבדה המפרכת את טפו מתפרצת מלבו: מנורת הכסף איננה, ואני אנה אני בא?

לפני שתי שנים, בהיות אבא הבא שמחתי גם אני ככל חברי, ימי חנכה, חפש, דמי חנכה, לביבות, גלדי שמן, מה גדלה שמחתי בהדלק אבא את הנרות במנורת כסף שנפלה לו בירושה מהסבא. ואנכי הייתי גלוה לו בזמרו „הנרות הללו". ואמא היתה עסוקה במטבח, בצלי ובישול, רקוח וטגון, אורחים באו אלינו לשוח, בחנו אתי, נתנו לי דמי חנכה, ועכשו אבד לי הכל, אבא הורד ממשמרתו על מאנו לכתב בשבת בהקנטורה של המורשה (בית גסורת קרשים), משרה אחרת לא מצא לו ואחרי אשר ישב בטל חצי שנה נסע לאמעריקא. ימים רעים הגיעו לנו, מהדירה היפה יצאנו ונבא לדור אל בית רעוע אשר חלונותיו עד ארץ יגיעו. אבא התחיל שלח כסף במדה מצמצמת מאד. שכר למוד אין, או נתנתני האם לה„תלמוד תורה". אשתקד כתב אבא במכתבו „ראה בני שמור את מנורת הכסף, מעתה הנך, בני הבכור ראש הבית, הדלק בה נרות החנכה וברך עליהם באזני בני הבית, קוה, חביבי, לשנה הבאה אביאכם אקחכם אלי, אל תשכח בני, כי בכ' טבת תהי' לבר מצוה — וחזקת והיית לאיש", מה מאד שמחתי, במכתבו, כי לשנה הבאה אשב בבית אבא, בגבור כי תוגתי מצאתי נחם לנפשי במנורת החנכה שהזכירתני את החיים ההמה, כן עברה השנה ובחדש אלול קבלנו מעט כסף ממנו, מאז ועד היום נסתם כל חזון ממנו. אמא עובדת עבודה קשה לכלכל אותנו, בינתים באה עונת עקירת הדירות ובעל הבית הזקן: טולו חפציכם וצאו! בעל הבית החדש מבקש דמי קדימה להדירה, כסף אין, אמא נטלה את מנורת הכסף נתנה בעבוט לאייזיק המלוה ברבית קצוצה, באמרה מתוך דמעות, סוף סוף ירחמנו הבורא ונקבל מאבא כסף ונפדה אותה בטרם יגיעו ימי החנכה. אך ד' לא ראה בענינו. אין מאבא, לא מכתב ולא כסף, ואיך אוכל לברך על הנרות? כמה דמעות תשפך אמא בעשותי מנורה

נ„תפוחי אדמה”, הה, רבון העולמים, עושה נסים ונפלאות, אתה הגדול, עושה פלא, שמעט שמן, שלא הי' בו רק למאור לילה אחד הראית פלא שהאיר שמנה לילות, עשה גם לי נס, הרך נא לבו של המלוה, אבואה אליו אתחנן לו שיחזיר לי את המנורה רק עד אחרי עבור ימי חנכה – רשת של מחשבות מרות כאלה נארגה במוחו עד הגיעו אל הסמטא האפלה והנדחת במורד העיר.

אלחנן נכנס הביתה, בהשתדלו להראות פנים שוחקות כדרכו תמיד, לבלתי העציב את בני בית אמו, אחותו ואחיו הקטנים. בבית שוררת חצי אפלה, האם לא באה עוד, היא עומדת בשוק כל היום, לוקחת ומוכרת מה שיזדמן לה, אלחנן הדליק את העששית, התפלל מעריב מלב דואב, אחרי כן שחק את אחיו הקטן, התבדח עם מר אחותו, מדוע לא הבאת נרות מן החנות?—שאלתהו אחותו – אמא אמרה לפני לכתה, כי השתא תברך על נרות ולא על פתילות ושמן, לב אלחנן נתר ממקומו בשמעו את דברי אחותו, אמא כבר דברה מסתמא על אודות נרות חנכה, מי יודע?—הוסיף רעיון מר ומחריד להבעיתהו ולהרגיזהו ממנוחתו – מי יודע? אולי חולה אבא או... אל אפתח פה לשטן ושאלמלא זאת הלא הי' כותב לנו דבר מה, השכח שכחנו? או אפשר לומר כך!

אמא באה מכרבלת בבגדי הרף, פני' כחולים מקור, ידי'—כפור, היא העמידה בפנת הבית על ידי השלחן העגל הרעוע, סלסלה קטנה, באמרה, הרי לכם, אפרוחי, הבאתי מעט קמח, שומן, גלדי שומן, כלומר בצלים של גלדי שומן, נאכל סעודת מלכים הלילה. חבל, שכחתי לקנות נרות חנכה, אשובה החנותה.

אין צריך, אמא, הבה ונעשה לנו קני מנורה מתפוחי אדמה – ענה הבן הקטן – אמא, אם אתה לו שמעיני, אלך אל אייזק המלוה, אתחנן אליו שיחזיר לי את המנורה רק עד עבור ימי החנכה.

שוטה, מה אתה סח?—ענתה האם בצחוק מעושה— אייזק לא יעשה ככה, ולא עוד אלא שגרש יגרשך מביתו, הוא איש לא ידע רחם.

ובכן, אמא, ברכי את הלילה, לבי אינו נותן לי לברך, מדי זכרי על המנורה יתפלץ לבי בקרבי.

ומה יהי' מחר?—הוסיפה האם באנחה ותמח בסינרה את דמעותי'—ההעשר יעשרנו ד'?

בבית שררה דומית מות, מבט האם האמללה הלך ועבר על פני הבן הבכור החש ומרגיש את מצבם כזקן מנוסה ולא כנער, אלחנן אף הוא השתדל לעצור בעד זרם דמעותיו.

הדלת נפתחה ונושא האגרות זרק על הקרקע מכתב שתו אמעריקאי דבוק עליו.

אמא! מכתב אבא הוא!

בידים רועדות קרע אלחנן את המעטפה ובקול רועד התחיל קורא באזני אמו ואחותיו את הדברים הללו:

חביבי! הנני מרים כפי לשוכן מעלה על הנסים שעשה אתי, לא עליכם אסון נורא קרני, בעברי ברחוב הלכה עלי מרכבת הטראמבאי, ואתנזק הרבה מאד, העגלה המהירה הביאתני לבית החולים ששכבתי שם שלשה חדשים, הלכן לא כתבתי לכם כלום, זה שלשה שבועות שבתי לאיתני והנני שלם בכל גופי, ביחד את מכתבי תקבלו את המחאת הפוסטה על סך מאתים וחמשים רובלים, אנכי הגשתי עצומתי למשפט על בעל הטראמבאי ויענישוהו לשלם לי נזק, צער, רפוי, שבת ובשת אלפים דולר, הכינו עצמכם לדרך, חביבי, אישך ואביכם יששכר.

כל הבית קבל פנים אחרים לגמרי, נפלו הילדים על צוארי האם, חבקוה ונשקוה, והיא אמרה, בני, מגדל שמחתך אל נא תשכח לברך על הנרות.

אבל, אמא, עתה ארוצה לה„רבי” ואראה לו מכתבו של אבא, אבקש ממנו כסף לפדות את המנורה, כי לא אוכל להדליק נר במנורה אחרת.

נחא, בני, הזיק המורה ילוה לנו בודאי עד שנקבל את הכסף.

האם הכינה סעודת ערבית, ולא עברה חצי שעה ואלחנן שב כשבידו מנורת הכסף ומתוך שמחה ועליצות הדליק את הנר הראשון באמרו בקולו הרך והנעים „שעשה נסים לאבותינו בימים ההם ובזמן הזה”...

יוסף הלוי גאלדבערג, האלוי פ. מינסק.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. **М. Розенблюмъ.**

Контора !. **Шнеерсона** Любавичи, Мог. Губ.

Редакція Гороховая 48.

Типографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48

שנה שלישית

ב"ה

האח

No. 10.

יום ג' פ' ויגש א' דר"ח טבת תרע"ג.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי התמימים, וצדקה תהי' לו והיום הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלה: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלה מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלה.

ויגש.

בצר לבני ישראל, אחי יוסף, בהתנפל עליהם מושל מצרים, בהעליל עליהם עלילת גנבה ומשלח יד בכסף זרים, ועליהם הי' להצטדק, להתוכח, לתבע עלבונם. נגש יהודה אל יוסף, הוא ולא אחר. ומדבר הוא ומוען באזני השליט ואומר: שמא תאמר למה אני נכנס לתגרה יותר משאר אחי?

„כי עבדך ערב את הנער"...

הערב עליו להתרפס ולהכנע, עליו להכנס בעובי הקורה, לגשת אל האדון ולדבר באזניו...

גם אתם, אחי הילדים, ערבים אתם.

„בשעה שבקש הקב"ה לתת את התורה לישראל אמר להם: תקבלו תורתי? אמרו לו: הן. אמר להם: תנו לי ערב שתקימו אותה... אמרו לו: אברהם יצחק ויעקב יהיו ערבים. אמר להם: אבותיכם הם בעצמם צריכים ערבים. אברהם אמר, במה אדע, יצחק אהב את שונאי, יעקב אמר, נסתרה דרכי. אמרו לו: בנינו יהיו ערבים שלנו. מיד קבלם הקב"ה ונתן תורה לישראל"...

אין לך ערבים טובים, שאין עליהם כל חוב ומשאת מאומה. כהילדים הטהורים שאין בהם כל חטא, ונקיים הם כצמר לבן, אכינם כן ערבים נעלים! כשאי אפשר לתבע מהלוה, מהחיב, תובעים מהערב.

עתה בימינו אלה, לצערנו, אי אפשר לתבע מההורים את קיום התורה, הם טרודים מאד, הם טובעים עד ממעל לראשם במים זדונים, עליהם לדאג לפרנסה, לכלכלה. עליהם לפרנס את בניהם, לתתם למורים, למלמדים, לבם תלוי בכים, והכים ריקן ואינו מתמלא לעולם. בכל יום שטר חוב חדש, פרעון לאיזה באנק; וצרותיהן של הבנות וצרות צרותיהן, שמלות, מעילים, כובעים עם כל כנף ונוצה; ובתי-הספר, הגמנזיות. האבות והאמות הם כבר שכורים למחצה, לא מיין, חלילה, כי אם ממראה עיניהם ומדברי חבריהם, רואים הם מהומה בעולם, מרוצה, חפזון, אל הגמנזיות, אל הגמנזיום... למה רצים? ועל מה רצים? הם חולמים על הצמידים ועל נזמי הזהב, אף כי לשוא, ורצים הם, ונופלים ונגפים ונפצעים ומוסרים את בניהם למקרים, להפקר, מוציאים הם אותם מתחת כנפי הקב"ה, יוצרם ובוראם, ולוקחים אותם תחת חסותם כאלו הם יודעים לחנכם ולהביאם למטרה, יותר מאביהם שבשמים...

שלשה שתפים הם: האב והאם ונותן הנשמה ואין שני השתפים נמלכים בשתפם השלישי ועושים בילד על דעת עצמם, והדעת קלה וחסרה, מרבים צרכיהם ודעתם קצרה, נבוכים הם, תועים בדרכי החיים, וכלום אפשר לתבע מה, משכור, מנבוך ומטרוד ואינו יודע את נפשו?

אתם הילדים, לבכם טהור, מוחכם פנוי, אי

לכם כל טרדה, לחמכם נתן, מימיכם נאמנים, עליכם לקים את התורה, ללמד, לשמר ולעשות. ערבים אתם! עליכם לגשת אל יוסף...

ויוסף מי הוא? יוסף הוא השליט. הוא אח לאחיו בני יעקב, הם אינם מכירים אותו, אך הוא מכיר אותם, אלא שמתנכר אליהם, לדעת את אשר בלבבם, ובאותה שעה שהוא מראה להם פנים זעומות, חבה למצרים וקשות לאחיו, באותה שעה היא מצוה למלא את אמתחותיהם בר, וגם צרורות כסף... והם אינם יודעים מי שם כל אלה באמתחותיהם...

ויודע הוא באחיו מי הבכור ומי הצעיר ומושיב אותם איש כבכורתו, והאחים תמהים וחרדים... וכשהוא מביא עליהם עלילה.. אז, נגש יהודה, יהודה הערב הקבלן, נגש הוא אל יוסף, לפיוס לדורון, מזכיר צערו של זקן, מיד, ולא יכל יוסף להתאפק... וקורא... אני יוסף אחיכם!... גשו נא אלי... אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם!...

גם אבינו שבשמים יוסף הוא וכן הוא אומר: ד' אלקי אבותיכם יוסף. ובני ישראל אחים לו, הוא קורא להם אחים ורעים, ובשבילם הוא מקדים ויורד מצרימה, והוא השליט, גם בכל ארץ מצרים הוא המושל, הוא מכיר את אחיו, והם, אהה, אינם מכירים אותו, ישראל לא ידע, עמי לא התבונן, ומתנכר הוא אליהם, מדבר אתם קשות, מסתיר פניו, זועם, ומחבב לעיניהם את המצרים, אך גם באותה שעה, הוא ממלא את אמתחותיהם בר וצרורות כסף, הוא זנם ומפרנסם, גם בהיותם בארץ אויביהם, לבו עליהם, ומעיו יהמו להתודע אליהם... וכשבאים עליהם בעלילה, והכל מידו הוא, על מי לגשת אליו?

עליכם ילדים! אתם הערבים! עליכם לגשת אליו בפיוס, תפלתכם, תהלות דוד שאתם אומרים, פיוס גדול הוא לו, דברים היוצאים מלב רך, מלב טהור, בוקעים הם רקיעים ועולים מעלה מעלה...

עליכם לגשת בדורון, תורה שאתם לומדים, מנחה טהורה היא בכלי טהור, פיכם הטהור, הבל פיכם הבל שאין בו חטא...

עליכם לגשת למלחמה, מלחמה ביצרכם הרע, מלחמה בכל הדברים המסירים את לבבכם מאחרי השם ותורתו. גבורים אתם ילדים! גבורי כח עושי דברו! בודאי יודעים אתם את האשה ושבעת בניה אשר הצעיר בהם הי' רק כבן שתי שנים ולבו לא נחת ולא השתחוה לפסילים, אלה הם גבורים אשר שמם וזכרם לא יסוף לעולם, כי גברו גם על חפץ החיים ולא כחשו באלקים, וזה מעשה החשמונאים והנלוים עליהם, אשר התחבאו במערות ובנקיקי הסלעים להמול ולשמר את השבתות, וזאת אשר עמדה להם להרים ראש..

גשו נא אחים, גשו נא בכל אלה, אל יוסף, אל אחיכם שבשמים. ואז... אז, לא יתאפק גם הוא, וקרא בקול: „אני יוסף אחיכם!... אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם! אז תראו, אז תוכחו, גם אתם, גם אבותיכם, כי יוסף הוא חי העולמים, וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים, אז תאמרו לפניו: „אנא שא נא פשע אחיך וחטאתם!“ והתנפלתם לפניו לאמר: הננו לך לעבדים!

אז יוסף גם הוא עליכם אלף פעמים ככה ויברך אתכם כאשר דבר לכם...

ואתם מורים ומלמדים נכבדים תעודתכם מה היא?

אם אמנם כמוני כמוכם יודעים, כי בימינו אלה, לדאבון לבנו, אין ההוראה והמלמדות כי אם אמצעים לפרנסה, המורה מתפרנס מהוראתו, על ידי שהוא עושה את רצון בעליו, ובכן הלא עליו רק לעשות רצון הבעלים, והבעלים הם שנים, האב והאם, או בדיוק יותר, האם והאב. ורוצים הם, במה? אינם יודעים בעצמם במה לרצות ובמה הם רוצים.

פלוני הילד מפטפט עברית: סוס, פרה, כלב, גדי, אוי, אוי, מה טוב ומה יפה! ידבר נא גם בננו עברית, עברית דוקא, טפו, התינוק! הלמוד הישן בלוי הוא

נתעב! והנה נפגשו עם אחד ההורים שבנו כבר מרכס בפתורים מכף רגלו ועד ראשו, והוא מביא ציונים מבית הספר העממי, הה, כפתורים, היש ערוך לכפתורים? כפתורים של נחשת קלל! והציונים? ארבעה, חמשה, ובחינות, ימי הבחינות, אלה הם ימים מלאי ענין, מלאי הפך, לעבר ממחלקה למחלקה... החדר, אך הבל הוא, מה יתן ומה יוסיף החדר? גם החדר המתוקן חנוט הוא, יבש, אין בו כל להלוחית של חיים ממש, אך הגמנזיום... האח, הגמנזיום!.. וכמו להכעיס נקראו האב והאם באחד הימים לשכנם, אשר לבנו מלאו שלש עשרה שנה, והוא לומד אצל ר' צדוק המלמד הזקן, ודרש דרש הבר מצוה הדש מה יפה, ממש כל השומעים לקקו אצבעותיהם, וכל הנשים התברכו שיהי' להן בנים כמותו, וביום השבת עלה לתורה וקרא את ההפטרה בקול ערב ובהברה מפורשת ומדויקת עד להפליא וילד זה, בנו של אותם האב והאם, אינו יודע גם לברך על התורה, ובמה ידרש? וכי למד גמרא מעודו? ומתקנאים האב והאם, וכשבא אליהם המקחה מעירים אותו ע"ד למוד המביא לידי „דרשה"; ועתה צא ומלא משאלות הורים כאלה...

יודעים אנחנו שהמלמדות לא היתה פרנסה טובה מעולם, ואחד החכמים אמר על מאמר העולם: שהמלמדות היא פרנסה לא טובה, לאמר: „כי חציו אמת וחציו שקר, היא אמנם „לא טובה"—אך „פרנסה" איננה". ועתה רעה היא עוד שבעתים, מרבוי נגעי ההרישות, ומהשחתת מדות התלמידים שרבם מתערבים בגוים, ומנפילת ערך כל הענין בעיני ההורים, שהוא עוד פחות מטפל, פחות מאפס, את כל אלה יודעים אנחנו היטב; בכל זאת מי שהשגחה העליונה מסרה לידו את צאן־אדם אלה, מי שעליו לטפל בהם, לחנכם, להורותם, הרי בהכרח לשים אל לב, מה השם יתברך דורש מהם?

מסירות־נפש! זו היא השלט של היהודי! זה כשלשת אלפי שנים שהיהודים עומדים במסירות־נפש ארוכה, כל קיום יהדותם, תורתם, צרתם ונצחיותם אינו אלא בכח מסירות נפשם, מסירות־נפש עלינו לדרוש, קודם כל, מעצמנו, מבשרנו, ואחרי כן מההורים, מהילדים וגם מהמורים. יהי מה! ועלינו לטעת בקרב הלבות הרכים נטעי נעמנים, אם באה הרוח ועוקרתם, חלילה, אל נא נתרשל, אל נאמר נואש, אולי נציל את אחת הנפשות, את אחת הנשמות, הה, הנשמות היקרות העדינות האלה, מה חביבה היא התמימות שבילדים! מה נאוה אמונתם! ואיך ימלא לב המורים להרים גרזן ולכרות ביד את הפרחים הנעימים האלה? איך ישקו אותם מים רעים, מי־מרה, שהקיאו בהם נחשים צפעונים את ארסם?...

קשה היא הדבור בזה, הלב נקרע לקרעים, הדאב וגב רם, קשה היא גם כן תעודת המורים קשה מאד, אך האמת תדבר בעדה, והיא הקוראה להם: עמדו על נפש היהדות, אל נא תמיתו את היהודי שבילדים! החיוהו — יחיו!

מלמד שעבר.

בירור דברים וגילוי דעת.

(המשך מגליון 8)

הוא עושה לא מפני איזה הקירות ודגיונות שהביאוהו לידי החלטה כזאת, אין לו בזה כל חשבון וסברות, כי אם כמו טבע הוא בנפשו היהודית שלא לכפור, חלילה, בדתו, טבע אמיץ המכריע גם את החפץ והענג בחיי עולם הזה, ורק בטבע כזה תמצא יד היהודי לכבוש את היצר... הנה איש יהודי יושב בעיר הממלכה או באחת ערי רוסיא הפנימית, באחד מהדרכי הזוהר, יושב ומתפרנס בריוח ובנחת, וחי חיים שלוים, איננו מן החרדים ביותר, איננו חושש הרבה לנטולת ידים וברכת המזון, גם שבת החמודה קלה בעיניו לעבד בה את עבודתו ככל ששת ימי החול, אפשר, שאיננו בוחן גם את ציציותיו משנה לשנה ובביתו שורחת שפת המדינה ועוד ועוד... והנה עלתה עליו רוח המושל לפסל את זכות ישיבתו בעיר ההיא ולשלחו ממנה מפני שהוא יהודי... והדי סדר חייו נפרע לגמרי, עליו לנוד... לאן? ובמה? גם חטא ופשע אין בידו, הוא יהודי כשר שאינו נוגע גם בזבוב על הקיר, וצר לו ולבו נשבר ונדכה ובדמעות של דם הוא חובש את חפציו בשקים, בחבילות, מוכר את הכבדים שבהם בחצי מחירם, נפרד מכל החביב לו, וגולה למקום שאין לו מכירים, שאין לו פרנסה, למקום שהיהודים רשאים לדור שם, וכשבא שמה הרי הסביבה היהודית התחימית זרה לו והוא כנכרי בעיניהם, בביתו כבר נשכחו המנהגים הדתיים, ועינים רבות צופיות עליו על מעשיו שנתגברו... שמא תאמר חושב הוא, חלילה, להחליץ פעם אחת מכל צרותיו אלה, לפשט צורה וללבש צורה... חלילה, גם אם לא בלב שלם, אך בדבר שפתים ולכסות עינים לקנות זכות אזרח...? לא! חלילה וחלילה! מחשבה כזאת איננה עולה כלל וכלל בלב היהודי ההוא, הוא לוחם, מתאבק, נודד וגולה ממקום למקום, חופר בחטמו, אך את ד ת ו איננו עוזב... ומדוע? אם תשאלהו, יענה לך, יפטפט, ינמנם, אבל כל תשובותיו אין בהן ממש, מפני שגם לו לעצמו אין הדבר ברור, למה ומדוע, כי אמנם עיקר דבר זה הוא טבע אלקי בנפשו, וכמו שהאדם נלחם על חייו (מלבד יוצאים מן הכלל, ויוצאים מדעתם) עם כל התלאות והמקרים שהוא פוגש על דרך החיים, סובל הוא כל עני, כל מחסור, כל כאב וחלי, כל צער ויגון, ואינו נפרד מחייו ברצונו, כן נלחם הוא היהודי (מלבד יוצאים מן הכלל) על דתו עם כל מכשול ופגע, סובל הוא את הכל, גלות ושבי, נדודים ותלאות גם את המות, חלילה, גם את מות בניו הנאהבים והנעימים, מקבל הוא באהבה ואינו נפרד מאלקיו...

הנה זאת תורת נפש היהודי!

כי על כן מבאר לנו האדמו"ר הזקן נבג"מ, אשר באותה הסבה והטעם שהאדם נזהר משמץ כפירה, ח"ו, באותה סבה וטעם יזהר מכל נדנוד איסור.

כלומר, שידע ויזכר תמיד אשר באמת, גם בעברו על אחת מכל המצות אשר לא תעשינה נפרד הוא מאלקיו, וכשם שהוא מוסר נפשו על אמונתו בכלל, כן ימסר נפשו על כל פרטי הדת, על כל מצוה ואזהרה, וכשם שהיו וכל תענוגי עוה"ז אינם נחשבים בעיניו לכלום והוא מפקיר אותם בשביל אמונתו ודתו בכלל, כן גם בפרט, בנוגע לכל דבר מעניניו, ישים השכון זה אל לבו, והענג והטעם הפרטי שיש לו באותו דבר המוזהר לא יחשב בעיניו ויניח אותו בשביל חקי הדת הפרטיים.

חיים כאלה חיו אבותינו לפנים, חייהם הפרטים התאימו אל הכלל, הוא נלחם לא רק על אמונתו הכללית כי אם על כל פרט ופרט, כשם שמסר נפשו על יהדותו בכלל, כן מסר נפשו על שמירת שבת, תפלין ותפלה, חמין, וסתר טהרות... בכל הון ובכל כפר לא חלל היהודי את שבתו, הנשים מבלו לטרתן בנהרות קפואים, וההורים גדלו את בניהם לתורה ליהדות מבלי דאג כלל לתכליתם ולפרנסתם.

אבל כשגבר רוח החפש, כשהיצר התפרץ מאת אדוניו, ועמנו אבד חשבון, והנם כחולמים בהקיץ, כתועים מבלי ישים אל לבם באיזה דרך הם הולכים, ומבלי ישקיל בפלס את מעשיהם הפרטיים אם מתאימים הם אל אמונתם שהם נתונים בשבילה בכל צרה, ח"ו, הם מוסרים את בניהם ובנותיהם לבתי ספר לחלל את השבת, מיד או לאחר זמן, בה בשעה שהם אדוקים בדת, או שהם מענים ומתפרשים, אינם נוהרים בכמה דברים חמורים, בה בשעה שהם נכונים להקריב חלבם ודמם על הדת, עכשו אין עצה ואין תבונה להסירם מהדרך מהדרך זו בספרות מתוקנת, בשבועונים וכירחונים; היצרים הרעים, הכלבים עזי הנפש לא יכנעו לכל דברים של טעם וממתק שפתים.

היהודי עליו להיות, או שהוא, „מגדל הפורח באויר".

אין המגדל פורח באויר אלא אם כן תשים בתוכו איזה יסוד העולה בטבעו למעלה, ואם אמנם גוף המגדל הוא מחמרים שוכני מטה, עץ ומתכת וכדומה, אך כשנותנים בו את אותו היסוד במדה שיתגבר על החמרים הרי הוא נושא גם אותם על כנפי רוח; אבל מפני שאם יעפיל המגדל לעלות גבוה מעל גבוה סופו לאבדון ולכליון יושביו, על כן מהכרח לשים בהמגדל יסודות היורדים בטבעם למטה, כמו עפר ואבנים, והם המחזיקים בו ואינם נותנים לו לעלות יותר מכפי הדרוש.

היהודי, אם אמנם גם הוא עשוי גוי' בשר ועצמות, אך בקרב לבו יוקדת אש קדושה, אשר טבעה לעלות

למעלה, כנגד עליו האש ההיא, איננו חפץ בכל דבר מעניני העולם הזה, אין להם כל ערך בעיניו, הוא מואס בהם נפשו נכספת לדבקה בחי העולמים, בעלת העלות... ואלו היו נותנים להאש הזאת להתלקח בכל טבעה, היתה הנפש כלה ושבה למקורה... הדבר המחזיק ואינו נותן לנפש לכלות, הוא ההרגש שהיא מרגישה שעלי' להכנע לרצון בוראה, אשר לא לתהו בראה, כי אם לשבת יצרה, לעסק בתורה ובמצות, ההרגש הזה מכריח את הנפש לרדת מטה, לעסק בעניני עולם, בה בשעה שהיא בקרב לבה מוגעה ונכספת למעלה.

יהודים כאלה היו בימי תלמידי הבעש"ט ותלמידי תלמידיהם, הם היו „מגדלים הפורחים באויר" „לבם למעלה" גם בשעה שעיניהם „למטה", בלבם בערה להבת שלהבת לעלות ולשוב אל האלקים, ובידיהם עסקו בכל מקנה וקנין, ככל בני האדם; אך בעמדם בתפלה, הה, או שבתו תבל ומלואה, לא, לא שבתו, כי אם הביטו אותה אחרת לגמרי מאשר אנחנו משערים, הם בקנה שכלם מדדו את הערך האמתי בין נברא—לבורא, ובין גבולי—לבלתי גבולי, והאש אשר בלבם התפרצה ותעבר חק, ולא יפלא אפוא אם לא טוהרו גם מהתפלל בזמנה (מלבד טעמים אחרים נאמנים) ויעלו מעלה מעלה... אך שבו נכנעו אל יוצר נשמתם, וישובו לעסק בתורה, במצות ומעשי העולם הזה.

(עוד יבא בע"ה).

שאלות.

א.

גלוי וידוע לכל שחיוב חטאת אינו בא אלא למי ששגג באיסור תורה, והיכי משכחת לה שיבא לידי חיוב חטאת ע"י שהזיד באיסור דרבנן ולא קא מעיל חולין לעזרה?

ברוך נאטאטאוו, פאנאריעלין.

ב.

אפוא נמצאות ברש"י בב"מ המלות „מעתה ועד עולם"?

סאמינאוו, ווינדאווא.

ג.

אפוא נמצאות בתורה במקום אחד חמש מלות, ובמקום אחר שש מלות רצופות המתחילות באלף?

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.
Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.
Контора . Шнеерсона Любавичи, Мог. Губ.
Редакція Гороховая 48.
Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48

שנה שלישית

ב"ה

האח

No. 11.

יום ג' פ' ויחי ז' טבת תער"ג.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלה: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלה מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלה.

ויחי.

סתומה היא פרשה זו.

ולמה?

שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל...

עוד לא התחיל השעבוד, או שהוא עודנו בתחלתו ועיני ישראל כבר סתומות. הלב סתום והפרשה סתומה מצרת השעבוד...

ומה יפלא אפוא אם עינינו ולבנו סתומים אחרי שעבוד של אלפי שנים.

וכמדומה שסתימת הלב והעינים קשה מהשעבוד.

היחי' אדם בלי לב?

והעור חשוב כמת...

ומה אנחנו ומה חיינו בלי לב ובלי עינים?

כשאין לנו עינים לראות נכחה, כשאנו נמשכים אחרי זולתנו כעורים אחרי הנער המשך בם. כשאנו מחקים את מעשי שכנינו, הם הולכים ובאים להתקבל לבתי-הספר, גם אנחנו נדחקים שמה, הם מתיפים במונדירים, מתקשטים בכפתורים גם אנחנו... הם מעמידים אילנות בימי חגיהם גם אנחנו, חלילה,... כי עינים לנו ואיננו רואים כי לא זו הדרך אשר עלינו ללכת בה, כי סתום גם הלב ואיננו פתוח גם לקבל דברים שמדברים עליו, דברים טובים דברים נכחים. דברים היוצאים מן הלב... ואינם מתקבלים...

הנה אלה תולדות השעבוד...

הננו צמים את יום העשירי בחדש טבת. הה, זה אלפי שנים, וצום זה למה הוא בא? אם לא לשים אל לב, כי כסיר ישראל מדרכי התורה הרי הוא נופל לפני אויביו, חלילה וכשהם שבים אל אלקי אבותם הם קמים...

ולדאבון לבנו, צום הולך וצום בא, וישראל אינם קמים. כי סתום הלב וסתומות העינים כי נפטר אבינו יעקב...

אבל. אחים, הלא יעקב אבינו לא מת!!

חי חי הוא עודנו בקרב לבנו:

„ויחי יעקב" גם „בארץ מצרים". גם בארצות גלותנו חיים אנחנו, והחי יתן אל לבו, החי בידו לפתח את לבו. הבה נגל את האבן מעל הבאר. נפתח את עינינו ונראה, כי לבן רודף אחרינו, עשו לוטש עיניו אל טוב יעקב, שכם חפץ רק בבתנו, והמצרים אוכלים בכל פה את הבר אשר צבר להם יוסף אחינו. ומעבידים אותנו בפרך. עמון ומואב מקדמים אותנו לא בלחם ולא במים כי אם בנאדות נפוחים. סיחון ועוג יוצאים בחרב לקראתנו, ומה לנו ולהם? ילכו להם כל העמים איש אל אשר ילך ואנחנו נלך בדרך התורה, בדרך המצוה, בדרך החיים.

„כשהיתה רבקה עוברת על פתחי תורה יעקב רץ ומפרכס לצאת".

זו היא מדתו של יעקב בעודנו בבטן אמו, נאחז נא במדתו, לפחות, בצאתנו כבר לאויר העולם, בהיותנו כבר ילדים, נערים, נרוץ לפתחי תורה; אם יעקב מפרכס לצאת מן הבטן, שנר דולק על ראשו ומלמדים אותו את כל התורה, מפני שצר לו המקום לשבת עם עשו יחדו, לא כל שכן שעלינו לפרכס לצאת מן הבתים שמלמדים אותנו תפלות.. ולרוץ למקום תורה...

אם כה נעשה, אז חי' נחי', לבנו יפתח, ועינינו תחזינה מישרים וקראנו מטוב לב: ויחי יעקב...

ארץ החיים.

אמר ר' אלעזר מתים שבח"ל אינם חיים, כלומר אינם קרוים חיים, כל פי מה שאמרו, צדיקים במיתתם קרוים חיים, שנאמר יחזקאל כ"ו, 20, ונתתי צבי בארץ חיים, ארץ שצביוני בה מתיה חיים, שאין צביוני בה אין מתיה חיים.

(כתובות דף קי"א)

ויחי יעקב בארץ מצרים.

יעקב ובניו ירדו מצרימה, כך עלתה במחשבה תחלה. ואנחנו אין לנו עסק בנסתרות, לחקור לדרוש ולדעת טעמה של גזרה זו. לכאורה, לו שאלו אותנו, היינו מוציאים משפט, על עשו, שירד מצרימה, ויעקב ישב לו בארץ אבותיו, שאנן ושוקט אל שמריו, כדי שיוכל לעסוק בתורה — משאת נפשו. אך הבורא עולם, אשר עמה שרא נהורא, לו גלוי וידוע, לפניו הכל צפוי, ומחשבתו הקדושה -- היא גזרה שאין להשיבה, וכל מה דעביד רחמנא לטב עביד.

ויקרבו ימי ישראל למות. יוסף הנהו בעצם גדולתו, משנה למלך מצרים, צפנת פענח,

המוציא והמביא, ובניו, מנשה ואפרים, בנים משכילים ומלומדים, יוצאים ונכנסים בחצר המלך. אך אין דעת יעקב אבינו — ישראל סבא — נוחה מכבוד־מדומה זה, זהו חיי שעה, חיים עוברים, חיים שאין להם אחיזה ברוחו. יעקב מתענין בחיי עולם, חיי הנצח.

ובכן... ויקרא לבנו ליוסף -- למי שהיכולת בידו לדעת ולהבין — והטעים לו, כי, כל הכבוד והגדולה שיש לו פה במצרים, אין להם על מה שיסמוכו, כצל עובר וכחלום יעוף.

ויברך את יוסף ויאמר... המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים. הוא ראה, ידע והבין שאין הברכה שולטת ביוסף, אלא בשביל הנערים — זרע ברך ה' —, לכן החל את ברכתו מברכת הנערים... ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק... לא שמות המצריים, אשר בשר חמורים בשרם. לא תקרא אותם בשמות העמים אשר אתה יושב בקרבם. לא לודים, לא ענמים, לא פתרסים ולא כסלחים תקראם, אך בשם אברהם ויצחק, שמא מילתא הוא.

ויצו אותם, ויאמר אלהם, אני נאסף אל עמי, קברו אותי אל אבתי. שונא מתנות אני. נפשי קצה בחיים של נע ונד בארצות זרים, וחסד שלאמים עושים עמדי לחטאת הוא לי. ואם לא זכיתי בחיי לשבת בארץ מולדתי, אך לאחר מותי, נא אל תקברני במצרים. במערה אשר בשדה המכפלה... אשר קנה אברהם את השדה. הוא קנה את השדה בכסף מלא, קנין גמור דלא כאסמכתא, שם תקברני, בקברות אבותי.

שמע ישראל,
שמי ישראל,
עמי - עם ישראל,
דתי - דת ישראל
ותקותי — תקות כל ישראל.

אַרְצִי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,
נֶחָמָתִי – נֶחָמַת יִשְׂרָאֵל,
קִבְרִי – קֶבֶר יִשְׂרָאֵל
וּמְנוּחָתִי נְכוֹנָה רַק
בֵּין אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, רַעְיָא מְהֵימְנָא, בְּשָׁעָה שֶׁהִתְחַנֵּן אֶל ה׳ כִּי יַרְאֵנוּ אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, אַחֲרֵי אֲשֶׁר ה׳ לֹא שָׁמַע אֵלָיו בַּדָּבָר הַזֶּה, נָשָׂא עֵינָיו יָמָּה, צָפֹנָה, תֵּימָנָה וּמִזְרָחָה, וַיֹּאמֶר בְּרוּחַ ה׳ הַדּוֹבֵר בּוֹ, וּבְלֵב מָלֵא רְגָשׁוֹת גַּעְגּוּעִים לְאַרְצוֹ – מוֹרֶשֶׁת אָבוֹת, הִבִּיעַ:

וַיִּשְׁכֹּן יִשְׂרָאֵל בֶּטַח, בָּדָד.

שמש דמתא אירקוטסק.

עוד בטרם נתקבל מאמרו זה קבלנו טלגרמה מחרידה מאת זקן עדת אירקוטסק ומוכירם הנכבדים לאמר: כי ביום הששי כ״ז כסלו נגע פתאם משבץ הלב השמש דמתא אירקוטסק בשנת הארבעים לימי חייו לצערם הגדול של בני עדתו המבכים את האבדה שאין לה חליפין״.

מות הסופר האורתודוכסי הזה הרגיז אותנו מאד ונמהר להביע בטלגרמה את השתתפותנו בצערם של מכבריו ומעריציו.

אכזרי הוא מלאך המות, אינו מבחין בין צעיר לזקן, בין נבער ובעל כשרון, וקוטף הוא גם באבו את כל מי שנמסר לרשותו, כי על כן שלוח הוא במלאכות מדאיבת לב מאתן אבל בכל זאת הלא שלוח הוא, ומה יתאונן אדם חי?...

אישרו לסופר זה שלא השתמש בכשרונו בספרות פרוצה ובפרעות, נדל בשם טוב ונפטר בשם טוב ויטמו תהית לזכרון עולם בלב קוראי פרי עטו המהולל, תנצב״ה.

העורך.

בירור דברים וגילוי דעת.

(המשך מגליון 10)

וכל יהודי, באמת, הרי זה זאת תעודתו, ועליו להיות, אי שהוא, „מגדל פורח באויר“.

ובשם שאם תוציא מהמגדל את היסוד העולה למעלה הרי כבר איננו כי אם „מגדל“ אבל לא „פורח באויר“, ולא רק כשתוציא את היסוד הזה, כי אם כשתשים כי את החמרים הכבדים יותר מכפי הדרוש, הלא גם אז יעמד המגדל על הארץ, לא יעוף ולא ירום, ואינו ממלא את תעודתו, כן גם היהודי, כשאין בו אותה האש, כשאישו כבויה, חלילה, או שהדברים המורידים אותו למטה הם יתר על המדה הראוי׳, כשהוא מחזיק רק במצות „לשבת יצרה“, כשהוא אומר, אפילו, „אין לי אלא תורה“ ואינו מוצא לחובה להבעיר את האש, את היסוד העולה למעלה, הרי איננו ממלא את תעודתו, איננו מה שעליו להיות...

אבל, מתנחמים הננו, כי בכל היהודים אין האש נעדרת, חלילה, כי הלא רק בכח האש ההיא הם עומדים על נפשם ואינם שבים להיות מה שהם זולתם. ואם גם צפונה היא ונעלמת בקרב לב רבים כניצוץ בצור החלמיש, הלא גם אז אפשר להוציאה ולהביאה לידי איש בפועל. ועתה עלינו רק למצא אמצעים במה להבעיר את האש היסודית הזאת, או לפחות לשמר עלי׳ שלא תכלה, שלא תאפס, חלילה, אשר בכל אופן הספרות הזמנית אינה גם אחד מהאמצעים ההם, כוונתי, על ספרות שתהא דומה לצרתה בכל פרטי׳, ספרות זו שהחומר יגבר גם בה על הצורה, ספרות כזו לא תביא אל המטרה, הקוראים, אם לא כלם, אך רבם, אינם משגיחים כי אם ביופי ובטוב טעם הדברים, הם אוכלים את „הקלפה“ וזורקים את „התוך“, אם תתן להם חדשות ופיליטונים יסתפקו בהם ולא ישימו לב אל הדברים המוסריים, ובכל אופן לא תגע באש הנעלמה, לא תושע את הניצוץ, אשר בלתו אי אפשר להתגבר על היצר ולעמד במלחמת היהדות הנאמנה עם כל הפגעים והמכשולים שהיא פוגשת, לדאבוננו הגדול, בימינו אלה.

אנחנו, בשאנו עוסקים בעריכת עתון זה לתועלת המבוארה בגליון הראשון איננו טועים לחשב, כי במליצה הדורה, ובקסם על שפתנו, נקח נפשות ונמשך אחרינו את כל קוראי, ופעמים רבות רוה לבנו על שאנו עוסקים ביצירת ספור או בדיחה, בה בשעה שהי׳ אפשר לעסק בדבר טוב מזה, ואם התקוה להביא בזה את התועלת הרצוי׳ מבריחה אותנו ומעבירתנו על דעתנו, והרי גם אנחנו נותנים לפני קוראינו, הקטנים עם הגדולים, ספורים יצוריים, אך בכל אופן לא נוכל למלא את כל העתון דברים תפלים, להרבות הקלפה על התוך, להשתדל שיהי׳ דומה בדמותו ובצלמו לחבריו בשם ומנגדיו בדעה; להפך, משתדלים אנחנו בכל כחנו, שיהי׳ לכל מאמר ולכל ספור, גם לכל בדיחה, תוכן מוסרי, אם בגלוי או במשל ומליצה; אנחנו משתדלים שלא להרבות התבן על הבר, ואם, לצערנו, הצבור נוהם, דוקא, מתוך קופה של תבן, מה מועיל אפ״א אם נכניס תבן לעפריים?

בכל דברינו הרבים האלה לא הבענו עוד, אמנם, את כל דעתנו בזה, ומי יתן ומצאו דברי מסלות בלבב קוראינו הנכבדים להעיר ולהאיר, ומעייננו ומינן תהא דוהא שמעתתא.

העורך.

ממחזות החיים.

אצל שלחן גדול ורחב ידים ישב לו הרב ר׳ אליעזר מעיר ט... אשר בפנים המדינה, ולפניו ספרים רבים מפוזרים על כל פני השלחן והוא מעיין בגמרא הפתוחה לפניו בעיון גדול מאד עד כי לא הרגיש כלל, כי לפניו עומד איזה צעיר ורוצה לדבר עמו, אך שעול קל שיצא מגרון הצעיר הפסיק את הרב מעיונו.

הרב שם עיניו על הצעיר הלבוש בגדים פשוטים מאד כאחד ההדיוטים הגסים וימודד אותו מכף רגלו ועד קדקדו ויאמר: מה חפצך צעיר?

„אנכי באתי אל אדוני לבקש מעט עזר, הולך אנכי ממקומות הרחוקים אשר בסיביר, אשר הגליתי שמה לפני שנים אחדות, על לא פשע בכפי, ועתה כתום הזמן הנני שב לעיר מולדתי, ועל הוצאות הדרך אין לי, כי תם הכסף מכיסי, ואבא אל אדוני לבקש עזר במעט כסף לעשות את הדרך הלאה.

ומאיזה עיר אתה? — שאלהו הרב —

אנכי מעיר קטנה אשר בפלך וו...

אבל מה שם העיר?

שם העיר ז... — ענה הצעיר —

לשמע הדברים האלה נרתע מעט הרב ויחל להסתכל היטב בפני הדובר בו.

ומה שמך אתה? — שאל עוד הרב —

אני שמי הוא שמואל זעלצער — ענה הצעיר בשפה רפה.

אהה! עתה הכרתיך... — הדברים האלה התמלטו מפי הרב כמעט למרות רצונו.

אבל הוסיף: „אמנם כן עתה הכרתיך, ועתה כבר יודע אני בעון מה הגלית סיבירה, בעון אשר התערבת עם המורדים בשנה החמישית.

הגם אדוני מעיר ז...? — ישאל הצעיר בתמהון גדול —

בן, כן, שמואלקע, עודני זוכר אותך היטב, עודני זוכר את המכות אשר הכיתי אותך בלמדנו בבית המדרש הישן, הה, נער שובב היית גם אז מאין כמוך; עוד כמו חי נצבים לפני כל מעשי תעתועיך, עודני זוכר את המנורה הגדולה אשר שברת ותעש הליקה בביהמ״ד.

אוי ואבוי! — קרא שמואל מנהמת לבו — אם כן, אדוני הוא אליעזר שטערן הנער הטוב אשר הי׳ אז אתנו יחד בביהמ״ד, הוי! הוי! מה רב המרחק בינו וביניכם עתה ואני הלא היו לי אז כשרונות יותר טובים, הזוכר אדוני את התהלה אשר הללוני אז באמרי בעל פה ישני

הפים גמרא ותוספות, ואמרו, כי אלו לא הייתי שובב כל כך, כי אז הייתי עולה למדרגת עלוי?

גם אנכי מצטער עתה על כך, ראה מה שעשית לעצמך, ומסתמא גם אבותיך אינם שבעים נחת ממך, ועתה הגד נא האמת ואל תכחד, האם לא הטבתי לעשות ממך?

מה אומר ומה אדבר? — ענה שמואל — אלו הייתי יכול להשיב את הכל לימי קדם... אבל יגיד נא אדוני את האמת, כי גם אבותי אשמים בדבר הזה, כי בכל זאת אלו לא היו מפנקים אותי כל כך, אלו היו שמים עינם עלי, להשגיח על כל דרכי ומעללי, ולדקדק עמדי וליסרני על רוע מעללי, כי אז לא הייתי בא למדרגה זו, אבל אנכי הלא נער הייתי, והם, כל אשר עשיתי הי׳ טוב בעיניהם, וכנהוג, בחרתי תמיד בצחוק או בבטלה, משבת כל היום אל הגמרא, וכה הלכתי מדחי אל דחי ומצרה אל צרה עד אשר התחברתי עם עדת מרעים, ריקים ופוחזים, והייתי בכל רע.

אבל אנכי גם אז — אמר הרב — אנכי גם אז שחרתי למוסר אזנך, הלא תזכר, וכמעט אשר נבאתי לך מראשית כזאת, כי מרה תהי אחריתך, אמנם כן גם אבותיך אשמים הרבה בדבר, הם לא השתדלו להגדיל את ערך התורה בעיני בנם, אבל תמיד הטו אזנם לאלה המשפילים את כבוד התורה, לא נתנו כבוד ללומדים רק הביטו עליהם בבוז, ועתה מצדיק אני עליהם את הדין, יודע אני, כי אמך בודאי כבר הזילה ים של דמעות מעיני׳ על בנה זה מחמד נפשה, אבל תדע למצער, כי בידי׳ היא בראה לה את כל זאת, ויהי זה מופת לאמות אחרות ולנערים אחרים, ידעו למצער, כי שופט כל הארץ משלם לצדיק כצדקתו ולרשע כרשעתו, — הן אז כאשר נסה איש להוכיח לאבותיך את דרכם על פניהם, שפכו עליו כל חמתם, ולא חשכו לשימו כעפר לדוש, הן הם חכמים בעיניהם ומי זה יעיז להורות להם את הדרך ילכו בה, הוי על חכמים כאלה, חפצתי עתה להביט ישר אל תוך עיני אבותיך מה היו עונים לי עתה?

אבל צדקו עתה הרבנים הגדולים המיסדים בתי ישיבות ותלמוד תורה, ומשתדלים להוציא ילדים מתחת ידי אבות ואמות כאלה, ולגדלם לתורה ולדרך ארץ, כי לא כל אב ואם מוכשרים לגדל בנים כראוי.

כה דבר הרב בהתרגשות יתרה, ובדברו הוציא שקלים אחדים מכיסו ויתן לשמואל וישלחהו לדרכו.

חיים יהושע שיפמאן שו״ב בריבינסק.

העורך והמו״ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Гед.Гороховая 48.

Тnпографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48.

שנה ב"ה שלישית

האח

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי־התמימים, וצדקה תהי' לו וחייב הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלה: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק'. בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

№.12.

יום ג' פ' שמות י"ד טבת תער"ג.

ליובאוויטש

שמות.

שמות בני ישראל...

התורה הקדושה, תורת השם יתברך שנתנה למשה מפי הגבורה, בראש הספר השני הולכה ומונה את שמות הבאים מצרימה..

שם אדם דבר הוא ומענין, אין השם דבר של מה בכך.

בברא השם את האדם הראשון, בחיר היצורים, הביא אליו את כל חית השדה ואת כל עוף השמים לראות מה יקרא להם...

קריאת השמות היא מעקרי החיים. כי על כן בני ישראל במצרים לא שנו את שמותיהם, ובזכות זאת נגאלו.

ובאים בימינו אנשים ונשים החכמים בעיניהם ורוצים דוקא בשנוי השם. השם העברי הוא להם לזרא, ואינם שמים אל לבם כי בדבר זה עצמו הם עצמם מעידים כי יש ממש בהשם, שאם לא כן למה באמת הם בוחרים דוקא בשם נכרי? בשום אופן לא יתבאר לך במה יפה שם „איסאק" משם „יצחק"! ולו גם משם „איציא", לדידי, שם „יצחק" יש בו הוראות מענינות, הוא מורה על צחוק ושמחה שיש בהולד לשרה בן לזקנתה, הוא מורה על מספרים שונים, כל אות יש לה רמז מיוחד, עשרה נסיונות, תשעים שנות שרה, שמונת ימי המילה, מאת שנות אברהם, ולאחרונה הוא זכר שם אבינו הקדוש, אבינו אשר נעקד בהר המרי' על גב המזבח, אבינו יצחק, אחד משלשת האבות הראשונים אשר שמם וזכרם קדוש ונכבד לא רק לנו יוצאי ירכם, כי אם לכל באי עולם, ובאים אלה ומואסים בשם זה ומשנים אותו לשם נכרי, ומה אות כי נתנכרו גם מעשיהם...

כשאני יהודי, בן ישראל, הרי כל קניניהם של היהודים חביבים עלי כנפשי, אמונתם, תורתם, מנהגיהם, ארצם, שפתם וגם שמותיהם וכנוייהם ותלבשתם. מהדברים האלה ישנם אשר אינם בידנו, ארצנו חביבה מאד אבל אינה בידנו, שפתנו העברית קדושה ונעימה, אך אין בידנו לשימה בפינו ובפי זרענו באופן שלא תפגם תורתנו (ואין כאן מקום להאריך בזה), אבל האמונה, התורה, המנהגים, השם והלבוש הלא בידנו הם, ואיך נעזב את אחד מהם? איך נחליף איך נמיר את שלנו בשל אחרים הזרים לנו?

וראו זה פלא, ילדים המתחנכים לדבר עברית, השפה העבריה יקרה בעיני הוריו מכל יקר, וקוראים הם לכל מה שבעולם בשמות עברים דוקא, סוס, כלב, חזיר, ולהילד בעצמו קוראים בשם נכרי, וקוראים לו כן אביו ואמו וגם המורה המדבר אליו עברית?.. במה עלתה מעלת הסוס לקרא לו דוקא בשם עברי, והילד הנמול, הנולד לבית ישראל, והרשום בספר הנולדים גם כן

בשם עברי, במה נגרע ערכו לקרא לו בשם נכרי?...

ילדים יקרים! השליכו מעליכם את השמות המשכיחים אתכם את צור מחצבתכם יקרא נא בכם שם ישראל. שם אברהם ויצחק, שם ראובן ושמעון!

השם הוא גורם גדול להחיים, כשאדם חולה (רחמנא ליצלן) משנים את שמו. על השב מדרכו הרעה, לשנות את שמו (רמב"ם הלכות תשובה), ומכל שכן שהוא גורם גדול ב א ו פ ן החיים, כי על כן, אתם אחינו הילדים החביבים, כשאתם רוצים להיות יהודים, יהודים אתם, נולדתם יהודים והנכם לומדים תורת השם יתברך, דברי הנביאים הקדושים, משנת רבנו הקדוש, אל נא תחללו גם את קדושת שמכם, הה שמכם, מה חביב הוא, מה יקר ומה קדוש! יקרא נא עליכם עד בא משיחנו במהרה בימינו.

שעשועים.

פון יענער וועלט.

פאר שוויצט און פאר מאטערט האבין די חברה־לייט קוים דער טראגין דעם בר־מינן אויף דעם בית הקברות.

ער, דער בר־מינן איז געווען פון די אידען וואס האט זיך געשעמט מיט אידישקייט זעהר פון ווייטן. קוים וואס ער האט געדענקט זיין אידישען נאמען, נאר אז ער איז געשטארבען איז מען פארט אן געקומען צו די אידישע חברה־לייט, מען האט אפילו אלס נאכגעטאן ווי עס פיהרט זיך בא לייטען מיט קרעניץ, מיט בלומען, מיט כאר, מיט געזאנג, נאר א גוף האט מען געמוזט פאר עם אויס גראבען אויף דעם אידישען בית־החיים.

ער ליגט שוין אף זיין ארט, אויף איהם געגאנג ערד, ארום און ארום איז שטיל. ס'זיינען שוין אליץ צו גאנגען, פינסטער... האלבע נאכט... ערשט א שרעקליכער מלאך קלאפט איהם אן: שטעה־אויף!

וואס איז?

ודויו הגדול של אחד הכמרים.

„עם ישראל! אור העולם! את סליחתך הנני מבקש ממך ביחוד, יותר מאשר על כל אדם התנפלתי עליך, האמן לי: לדמך לא צמאתי, אנכי רק ששיתי אנשים בך, הילדים הנקיים שהומתו בימי הפרעות, אינם נותנים לי מרגוע, סלח לי, אתה העם היותר רם והיותר תרוץ בעולם. עמיק הי' עורוני, ועמוק הוא הנהם שלי עכשו. הנך מפוזר ומפורד בין העמים למען הביא את האנושיות אל האמת הנצחית. הבא אפוא נא, לך נתן הבורא הרבה, ולו אתה חיב לחדש הרבה בעולם".

את הודוי הזה מפרסם אחד הכמרים בשם „איליאדאר" שהוא הי' מראשי המסיתים לפרעות בישראל.

אין אנחנו באים לפרסם את החדשה המענינה הזאת, יודעים אנחנו, כי עתוננו איננו מן הזריזים, ובודאי עד בואו כבר ידע גם „תנוק בעריסו" את החדשה הזאת, אבל הדבור בזה לא למותר הוא.

כשאנו קוראים בתורה, בפרשת השבוע, בכל שנה ושנה ודויו של אחד האויבים לאמר: „חטאתי הפעם, ד' הצדיק ואני ועמי הרשעים". אין הקריאה עושה עלינו את הרושם הדרוש, ספור הוא, מלפני אלפי שנים, אמנם ספור אמתי בלי ספק, חלילה וחלילה. ודאי גמור הוא שכן נאמרו הדברים מפי אותו רשע, אבל בכל זאת, באזנינו לא שמענו.

ווי רופט מען דיך? ווי איז דיין נאמען?

ה?—גיט ער א טויטען געשריי און דער מויל בלייבט אים אפען ניט ווסענדיג וואס צו ענטפערין.

דיין נאמען זאג מיר!—גיט דער מלאך אטאפ מיט דער פוס.

פון גרויס שרעק רעדט ער קוים ארויס די ווערטער: א ר ק א ד י ע א מ י ע ל י א נ א ו ו י ץ דער מלאך בלייבט פאר וואונדערט. ארקאדיע? ער האט קיין מאל ניט געהערט אזא נאמען בא אידען. ער רשאפט זוכען אין די ביכער, ס'איז אבער ערגעץ ניט פאראן אזא נאמען. „ס'איז ניט קיין איד" מורמלען אונטער דעם מלאך'ס באדינער. דער מלאך ווערט זעהר בעהז אויף די חברה־לייט וואס זעה האבין איהם פערשאפט אומזיסטע ארבייט, און ער שלעפט ארויס דעם טויטען און פאר שליידערט איהם זעהר ווייט. בא ארקאדיען, נעבאך, צו שטיין זיך די ביינער, קוים וואס ער קלייבט זיי צו נויף אין די פאלעס פון די תכריכים, און שלעפט זיך איבער וועלדער, איבער בערג און שטיינער ביז ער קומט צו א קלאדבעשטשע. „לאזט מיך דא ערגעץ אריין", בעט ער זיך. די חברה־לייט אבער, זאל זיי זיין אזוי און אזוי, האבען איהם אן גיטאן א טלית, אזוי פיעל יאהרען האט ער דעם טלית ניט אן גימאסטין, און

כשבלעם חפץ בכל לבבו לקלל את ישראל, חובש את אתונו, מזרזו והולך עם שרי מואב, ועל אפו ועל חמתו מברך הוא אותם, פעם, פעמים ושלש, ומודה על עצמו שאחריתו עדי אבד, כי על כן מתחנן הוא לאמר: תמות נפשי מות ישרים, ותהי אחריתי כמהו. גם דבר זה הוא כדבר הרגיל בעינינו, ולא לחנם מזרזנו הנביא: עמי, זכר נא... ומה ענה אותו בלעם בן בעור! הוא מזכירנו ומזרז אותנו על הזכירה, אף כי לא נשכח הדבר מאתנו, אבל אין זה זכרון גמור. הי' הי' לפנים.

אבל כשגם בימינו, בימי החשך, מפרסם אחד הפורעים על עצמו כי אמנם אשם הוא בדמי נפשות הילדים הנקיים, הלא כבר גם אזנינו שומעות, גם עינינו רואות על עמודי העתונים, כי לא יפלא מה' דבר, אשר גם בימינו יעידו אויבינו על עצמם, כי אשמים הם בדמנו, כי ד' הצדיק... אל נא נפל בעיניגו.

נקרא נא את כל הכתוב בספרי נביאנו הקדושים בשימת לב, כי קדושים דבריהם, חיים וקימים, ולא יפל מדבריהם צרור ארצה, בא יבאו, ואם יתמהמהו נחכה להם.

מן החדר.

„פלטי" ו„פרוא" שני חבריב הם, הם באים ללמד אל חדר אחד, אל „רבי" אחד, אבל באים הם מיטני קצות

יעצט זײַנען ועה איהם גיװאָרען „אדונים" און האָבען איהם געמאַכט פאַר א אידען, נו, פאַר שטעהט זיך או מען לאָזט איהם אהער אויך ניט אַרײַן.

א שנײַדער ביזטו אָדער א שוסטער?—פרעגט מען איהם.

ניין.

נו, טאָרסטו דאָ ניט געפֿינען.

אָבער, איך בין דאָך א גילדיעיעץ – שרײַט ער יאַמערליך.

וואָ, איז דײַן ביכל?

אײַ, א אומגליק, דעם ביכל האָט עהר איבער ניִלאזט אין דער וועלט.

מען וואַרפט איהם אַרויס, ער שלעפט זיך ווײַטער אויעק, אומעטער העגיעס, איטמער שנעה, ביז ער ווערט פטור פון זײַנע תכריכים, ער בלײַבט הויל נאַקעט, הויט און בײַנער, און קומט ווײַטער צו א קלאַדבעשטשע, און בעט זיך אויס הינטען.

הא?—פרעגט מען—ווער ביזטו?

„אַרקאַדיע אמעליאַנאָוויץ"—ענטפערט ער שטאָלץ.

מען באַטראַכט איהם...

לעגט איהם!—ניט מען א פריקאַז.

העיר, זה ממזרחה וזה ממערבה, וככלות היום ועליהם לעזב את החדר, אינם הולכים יחד כי אם מעט.

ורפוא הוא ילד מוג לב עד מאד, פחדן נורא, הוא ירא את צל האילן ואת צל הגדר וגם את צלו; גם בקיץ כשהרחובות מלאים אדם רב המטילים ומתהלכים לארככי ולרחבם עד שעה מאוחרת בלילה, גם הירח יקר הולך ומגיה באורו את חשכת הלילה, גם אז מפחד הוא „רפוא" ללכת ברחוב בלילה, הצללים הארוכים המשתרעים על פני הרחובות דומים בעיניו כמלאכי זעם הנכונים לבלע את כל ההולך עליהם, וכשהוא נחפז ללכת ולברח מהאויבים הנוראים ההם, ופונה הוא מעט הצדה, והנה צלו הודף אחריו, והצל הוא חי מתנענע, כאלו יש בו רוח חיים ממש, ותמונת אדם לו, ראש, ידים ורגלים, והוא מהלך לו נטוי, מהלך במרוצה, ורגליו נוגעות ברגלי „רפוא", ואי אפשר לפנות ממנו ולנטות הצדה; אמנם כשנכנס הוא מתוך לגדר, במקום אשר אין אור הירח מגיע, נבלע אז צלו בצל הגדר ואינו נראה עוד, אבל מלבד אשר אין „רפוא" מרהיב עוז להכנס אל חשכת הצל, כי במקום החשך יגדל עוד פחדו שבעתים, מלבד זאת הנה הוא אינו פוסק לראות את התמונות המבהילות גם כשאינן נראות לעינים, הוא רואה אותן בעיני דמיונו הער וירא הוא נרעד ומזדעזע, ומה גדול פחדו עוד בלילות החרף החשכים, כשהרחובות ריקים מאדם, שם מרחוק נשמע קול צעדים, צעדי אנשים בודדים המוסיפים

פאַר וואָס?—פרעגט ער דער שראַקען.

דו ביזט א איד, פאַרך, וואָס ווייסט ניט דײַן נאָמען?

מען שמײַסט איהם טאָגען ניט אָפּ, און מען אָטפּראַווערט ווײַטער, קוים ער דער שלעפּט זיך ווײַטער צו זײַן פרישטער גראָב, די הויט איז שוין צו פולט די בײַנער אונדערע פאַראַרין

לאָזט מיך אַרײַן!—שרײַט ער מיט א טוידטער שטים.

ווער ביזטו?—ער שווײַגט,

ווי איז דײַן נאָמען?

„ניט אַרקאַדיע, ניט אמעליאַנאָוויץ"—ענטפערט ער ווײַטער שטיל.

הא?—ניט אַרקאַדיע?—לאַכט דער מלאך—אָבער ווי איז דײַן אידישער נאָמען?

איך ווייס ניט—ענטפערט ער קוים וואָס מע הערט.

שמײַסט איהם!

פאַר וואָס? פאַר וואָס?!

ביזטו א איד, פאַרוואָס שעמסטו זיך מיט דײַן נאָמען?..

עוד להרגיז את מנוחת ההולך שפי גלהרעיש את מיתרי לבבו, ועליו לעבור אגמים, בצות מים, מימי הגשמים הרבים אשר יהיו בלי הפוגות זה ימים כביר, וברכיו כושלות ורגליו נמעדות, גם המטה אשר בידו ינוד וינוע, גם הפנס הגדול איננו עוצר כח להאיר את החשכה אשר בלבו פנימה, ובכל זאת הולך הוא, הלא אי אפשר ללין בחדר, וגם מי שילוה אותו על דרכו אין, ירא הוא, חרד, רועד, מתכוין אבל–הולך...

ובאחד הלילות ובאותה השכונה מת זקן אחד, ויצא רבם ללוות את המת, ויצאו גם תלמידיו אחריו וגם „רפא" בינהם, מראה ההלוי' נסך רוח עוון על כל התלמידים ולבם הרך התבונן למראה המטה הנישאה על שכם אנשים רבים הנחפזים ואצים ללכת אל „בית החיים", המכסה השחור הפרוש על גבי המטה, קול הקוראים „צדק לפניו יהלך" והעונים אחריהם „וישם לדרך פעמיו", קשקוש הקופסא וצלצול אגורות הנחשת האחדות אשר בה המתערב בקול הקריאה „צדקה תציל ממות", אור הנרות אשר בידי המלוים, כל אלה החרידו את לבות הילדים, וידחקו איש אל רעהו, כמו בקשו למו מחסה ומסתור מפחד המות איש בחיק רעהו, אך ביותר נמוג לב „רפא", הפחד אשר נפל עליו גדל עד מאד, ולא הי' לו מקום ופנה להסתר מהמחזה אשר ראו עיניו, וגם אחרי אשר כבר נאספו כלם אל החדר, וכבר נשכח מלב הכל דבר ההלוי', כי עסקו כל אחד ואחד בספרו ובתלמודו, ולנגד עיני „רפא" נצבו עוד כמו הי כל התמונות המבהילות, עוד גדלו ברמיונו ובמחשבתו שבעתים, אך כל עוד אשר ישב בחדר הבליג על פחדו, התאמץ להסיח דעתו מבלהות צלמות בשימו עיניו ולבו אל התלמידים, אבל כבוא התיר ללכת לביתו, הה, אז נפתח לפניו פי השאול, כל הנערים יצאו בחפזון בדרכם איש אחרי רעהו, והוא רפא ירא גם מהביט אל פתח הבית, אל הפתח אשר משם נשקף החשך, אצבעות ידיו רעדו ולא יכל גם להדליק את הפנס, גם את מעילו לא מצא, או ראהו ולא הכירו, ואיש מחבריו לא שם אליו לב.

והנה גם ל„פלטי"אבד אחד מערדליו, גם את האחד אשר מצא לא במקומו מצאהו, ויחפש חפש מחפש בכל פנה ובכל זוית ויבט כה וכה וכל חבריו המלוים אותו על דרכו הלכו לביתו והוא נשאר לבדו, ויפן כה וכה וירא והנה „רפא" עומד גם הוא באחת הפנות, ובאותה שעה נמצא לו גם ערדלו השני.

(סוף יבא בע"ה)

מכתבי-אחים.

לזכר עולם יהי' צדיק.

„משה" עלה למרום, אוי',
„אלי'" עלה השמים בסערה!
הה, מי יורה עתה אותנו דעה!
מי יתרץ לנו קושיות בסברא!

אבדה גדולה אבדה לעירנו, כ"א כסלו הזה, במות עלי' האדי' שבחבורתנו, הרב החכם מופלג ושנון י"א באמת ר' משה אלי' ב"ר הלל הלוי ליוויאנט זצ"ל, הוא הי' עסקן במצות, למדן מצוין, מלמד להועיל, עובד ד' ביראה ועושה מלאכתו באמונה, קצת סגולתו בחכמה בתורה וביראת שמים, נראה מספרו „בית הלל" שהוציא לאור בשנת תרס"ז, גם הי' נוח לבריות ואהוב ונחמד לכל, כבוד גדול עשו לו במותו, הרבנים עסקו בטהרתו ובהספדו, כל יושבי עירנו אשר רובם היו תלמידיו בנעוריהם הם, או אבות תלמידיו הרבים, הלכו ללוותו לבית עולמו, תנצב"ה.

למען הציב לו מזכרת נצח בראה נדב כ"א מאתנו לקופת התמימים ה"י קפ', אוהבו מוקיריו ומכבדיו בחייו ובמותו מלמדי עיר האטימסק: יצחק זאב מינקין, משה הוואקין, נטע ווניקאוו, יצחק אייזיק שטיין, גרשון ליב האזאטאוו, חיים צערניאק, חתנו (של המנוח) אהרן דוב ציזין נדב 36 קפ', גיסו יצחק אייזיק היבאקאוו, אוהבו וידידו יעקב מלבין.

ואלקאוויסק פלך גראדנא.

לצערנו הגדול שאין לשער ואין לתאר באומר ודברים, ובפרט ב„האח" הקצר מהכיל את רגשותינו הסוערות והסואנות אין קץ – נודע לנו, כי סופרנו הגדול המכונה „שמש דמתא אירקוטסק" מי שהי' אחינו הקטן – נבדל לחיים טובים – בהיותו חוזר אל תוך עולמנו הקטן לדבר אלינו עברית, מגבוה של כשרונו ורעיונו הנפלא, בהשפלה ובהקטנה, כאלו הי' אחינו ורענו הקטן בן גילנו – הנה איננו! בודאי תספר משבחו גם מערכת „האח" אבל בכדי יספדו ספדיא, כי מי יתן לנו את תמורתו סופר חי, שידבר אלינו במותו ברברים רכים, חלקים מחמאות, ומתוקים מדבש ונפת צופים, מי יקציע לנו כמוהו מדי שבוע בשבוע מענינא דיומא מפרשת השבוע נסדרן מאמרים מצוינים, שהיו כל כך חביבים עלינו וכל כך מסורים במסירות נפש היינו אליהם, מפני שבהם חבב עלינו כ"כ את תורתנו הקדושה וכל קנינו הרוחניים, תורתנו שאנחנו לומדים בסבתו תנן עליו ותנצב"ה.

תלמידי ט. י. שערעשעווסקי שבת"ת.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.
Ред.-Изд. **М. Розенблюмъ.**
Контора І. **Шнеерсона,** Любавичи, Мог. Губ.
Редакція Гороховая 48.
Типографія І. Яурье и Ко., Спб., Гороховая, 48

שנה שלישית

ב"ה

האח

No. 13.

יום ג' פ' וארא כ"א טבת תער"ג.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמיכים נדבות שבועיות, או לפרקים, נכנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו והיום הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלה.

תם וערום.

(המשך מגליון 7)

אבל הן לא בתחבולות כאלה יקנה אדם תורה ודעת. ותעבורנה עוד שתים שלש שנים ואבי נחשון ראה, כי בנו איננו עולה במעלות הדעת. ואף כי בעל כשרון הוא. תפסן ונבון דבר, אך ידיעתו מעטה מאד. ויועץ לשלחו אל אחת הישיבות אשר שם להן בארץ, אולי ישוב מדרכיו וישקד על התלמוד והפוסקים להגיע להוראה.

גם את יעקב אמרו אבותיו לשלחו לאחת הישיבות, כי אם אמנם הוא עלה מעלה מעלה בידיעת כל הדברים אשר למד מפי רבותיו, שגורים היו בפיו וקלוטים במוח זכרונו בכל פירושיהם ודקדוקיהם, אך המורים והמלמדים אשר בעיר מושבו כבר מצאו את עצמם לבלתי מספיקים להועיל לו ולחדש לו דבר; על כן היתה עצתם נאמנה לשלחו למקום תורה. למקום אשר אוירו מחכים, אשר הקבוץ ודבוק החברים הטובים משביע ומועיל הרבה להרמת הרוח ולחדוד השכל והבינה: ובכן נועדו שוב שניהם יעקב ונחשון, ללכת יחדו, לנסע אל עיר... איש איש לפי רוחו ותכונתו, נחשון הי' מלא רגש, כי זאת לו הפעם הראשונה לנסע בדרך, בודאי מצאו לו דברים מענינים, מסלת הברזל, בתי-הנתיבות, מאורות-החשמל וכדומה, ויעקב שמח כמוצא שלל רב בלכתו אל מושב חכמים ויראים אשר יעזרו לו להשתלם בתורה וביראת שמים.

ג.

בבואם אל עיר... אל הישיבה הגישו את תעודותיהם לפני מנהלי הישיבה, נקל הי' גם מתוך התעודות להבין את ההבדל בין שני הנערים האלה. כי בכל אשר השתדל רב עירם להסתיר את תכונת רוח נחשון ותהלוכותיו, בכל זאת לא יכל לפזר לו תהלות מלא חפנים ודיו אשר לו ספר בגנותו, אך את יעקב הלל מאד כערכו וכמעשיו הטובים, אך המנהלים לא הבדילו ביניהם ויצוו לבחן אותם.

אז נוכח נחשון כי לא תתכן דרכו ועליו יהי' לשוב נכלם לביתו. כי אין כאן נשיאת פנים, ומי שאיננו עומד בנסיון אינו מתקבל, ויבא אל יעקב ויפצר בו ויתחנן אליו לעזר לו ללמד ולדעת את הגמרא עם המפרשים. יעקב נעתר לו וילמדהו את כל אשר הי' עליהם לדעת, ובבואם לפני הבוחנים נמצאו יודעים וראוים להתקבל, נכר הי' אמנם כי ידיעת נחשון אינה ידיעה עמוקה וברורה כל צרכה, אך בכל זאת לא גרועה בכדי להשיבו ריקם.

(עוד יבא בע"ה).

— • —

מאה שנה.

תמלאנה בכ״ד בטבת הבעל״ט לפטירת אבי משפחת שניאורסאהן ומיסד מפלגת חסידי החב״ד הגאון האמתי, קדוש אלקים, גזר ישראל ותפארתו, רשכבה״ה הג״ק בשם האד מו״ר הזקן נבג״מ זצללה״ה.

האיש הנפלא הזה תקצרנה כל שפה ולשון מהביע כל תהמתו, רבות עמל, רבול סבל, וכל ימי חייו הם שלשלת ארוכה של מסירות נפש על קביעות האלקות בלב כל אחד ואחד מישראל. והיא שעמדה לו, כי מעינות חכמתו הקדושה ספכים מים חיים רבים עד אשר היו לנהרי נחלי דעת ותבונה, ורבים שותים בצמא את המים הקדושים האלה זה מאה שנה ויותר. חי חי הוא בקרב לב כל הדבקים בתורתו, חיים שמו וזכרו, וחיים דעותיו ודרכיו, ודברי אלקים חיים. המספרים לא באו במקרה או לו גם בהסכם.

שעשועים.

בחרף

הרוח יהמה, ישתקשק, גם ישלג\
ובכנפיו, קור, כפור, גם רגבי קרח מוביל שי\
הנערים המחליקים על הפלג\
הקפיא, בנשבו, בעז בכל: בהר ובגי,\
בימים ובנהרות ובאפיקים;\
הכל מהרוח קרושים, קפואים,\
יתחרו, יתערבו אז הנערים המחליקים\
— פניהם להבים, אדומים ומתולעים —\
מי ומי יעבר את מי?\
ואז אין הבדל בין בני לבן חמי...\
בן ברית ושאינו בן ברית, הכל יחליק על הקרח,\
ושפה אחת לסטעפאן ולפרץ וזרח...\
אבל הידעתם ילדים מדוע ולמה\
אך האחדות שמה?\
כי לסור מדרך טובה, בניגוד הצעירים\
— לבעתני — הגם יותר נוחים ומהירים...

טביי׳ יוסף שערשעווסקי.

האדם הראשון כשמנה את ימי השבוע לשבעה, לא פחות ולא יותר, הרי ראו עיניו „כי ששת ימים עשה ד׳ את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת״. וכשקבע את המספר עד עשרה, ושוב מתחיל באחד, וכן עד מאה, הרי ידע טעם לדבר. ההיקף של מאה שנים הוא נכבד וראוי לשימת לב במה שנעשה במשך שנות המאה.

הפטירה, ההסתלקות, הרי מחרידה את החיים. כשהאדם הגדול איננו מי יודע אם יתקימו מעשיו.

אבל כשכבר עברו מאה שנה מיום פטירת מניח אבני פנת החב״ד ומעשיו מתקימים ב״ה ומצליחים, (כן יתקימו ויצליחו עד ביאת גוא״צ בב״א.) ועינינו רואות, ב״ה, זקנים עם צעירים, מחזיקים בתורותיו ודבקים בדעותיו ועובדים את השי״ת עפ״י אותם היסודות, האח, מה גדול אשרינו, ואשרינו שזכינו לכך.

וביותר בפה ליובאוויטש

בעיר הזאת, אשר אחרי הסתלקותו, אוו ב״ב למושב להם, ויטעו בה עץ חיי החסידות, ועשה שרש ופרי ברכה, לחנך מאות תלמידים (יחיו וירבו) בדרך קדושה זאת, ותחת אשר לפני מאה שנה, נמצאו מנגדים וחולקים עלי׳, הנה עתה, אחרי מאה שנה, כל רואה את התלמידים האלה, דרכם והלוכם, תורתם ועבודתם, בינתם ויראתם, יודה בפיו ובכל לבו כי במסלה העולה בית-ד׳ הם הולכים, ודרכם דרך הקדש יקרא לה וזו הדרך אשר בה בחר״ד.

ומה נעים חלקנו!

הנביא בשם ה׳ אומר: כי החכמה, הגבורה, והעשר אינן כדאי להתהלל בהן „כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידע אותי״. בזאת עסק האדמו״ר הזקן זי״ע כל ימי חייו הקדושים, בזאת עלה במעלות שאין בנו כח לשער אותן, בזאת עוסקים תלמידיו ותלמידי תלמידיו עד היום הזה, לפי ערכם. וזו תהלתם.

מן החדר.

(המשך מגליון 12)

הבה רפוא – אמר פלטי שמח – הבה נלך שנינו יחדו.

איך יחדו? – שואל רפוא – אתה הולך מזרחה ואני מערבה...

אבל הלא מפתח הבית נצא יחדו.

אנכי חרד מאד – אמר רפוא בקול רועד – איך אלך לבדי באפלה איומה זו?

את מי אתה ירא? הוי מוג לב! מי רודף אחריך ולמי אתה דרוש? והלא זאת לך לא פעם הראשונה ללכת לביתך לבדך, הנגע בך איש לרעה? מה בין יום ללילה? גם בלילה הארץ במקומה עומדת וגם השמים אינם נופלים ארצה ומה לך כי תפחד פחד שוא?

אילו הצדק אתך פלטי, הבה נלך – ענה רפוא בהבליגו על פחדו ובלכתו אחז בידו בכנף רעהו. ובצאתם מאת פתח הבית פתח „רפוא" את עיניו בכל כחו, כמו התאמץ לראות את הכל גם בתוך האפלה, אבל הוא לא ראה מאומה כי אם את החשך ואת קוי האור השבורים היוצאים מבין סדקי התריסים, ובנפלם על שלוליות המים אשר ברחוב הם מתפזרים ומשתברים והרי הם כמו שאינם, כסומא אחרי פקח הלך רפוא אחרי פלטי עד צאתם מאת שער החצר.

עתה פנה לך ימינה – אמר פלטי – ואני אלך שמאלה, מהר לך, הנה שם בקצה הרחוב נשמע קול צעדים, אולי איש הולך אל רחוב מעונך, והלכת גם אתה עמו.

אוי, אוי, – קרא רפוא בלי כונה – וידיו עודן אוחזות בידי רעהו – גם בבלי ראות את פני רפוא הכיר בו פלטי, כי צר לו מאד, כי ירא הוא את החשך, כאשר ירא איש את המות, והמטר סוחף, והרוח הומה והלתות שונות סובבות על ציריהן ומשמיעות קול מוזר מחריד לב, וכקול יליל איום עולה מארובות העשן, גם חוטי הברזל הטלגרף סואנם ורמו מחללים בחלילים, וכבר פקו ברכי רפוא ועשתונותיו נבוכו מבלי דעת איפה להסתר, ומחזיק הוא בידי פלטי ואינו מרפה את ידיו ממנו, אינגו מרהיב עוז לבקש ממנו ללותו עד ביתו, אך גם להרפות ממנו אינו יכול. רגעים אחדים עמד פלטי גם הוא, לבו מלא חמלה על רעהו הנכון למועדי רגל ולנפל נדהם בתוך החוצות ויתעשת ויאמר:

הבה רעי, אני אלך אתך!

האמנם? – קרא רפוא בעליצות משונה – האתה תלך עמי עד ביתי?

כן, אני אלך עמך, אני אינני ירא.

אבל איך תשוב לביתך?

אלך גם אשוב, וראית בעיניך, כי לא יפקד ממני דבר, ומחר, ברצות השם, אבא אל החדר שלם בכל אברי.

כן יהי רצון – ענה אחריו רפוא –

והולכים הם, ובלכתם דבר פלטי באזני רפוא דברים טובים להפיג את פחדו ובבואם אל בית רפוא והנה אמו ואחותו כבר עומדות נכונות ללכת לקראתו.

הנה לכם רפוא שלכם! – אמר פלטי בקול מנצח – כמעט פשט רגליו בבוגה, לולא העמסתיו על שכמי.

הוי פתי! – הוכיחה האם את רפוא בנה – הרואה אתה את פלטי? הגדול הוא ממך בשנים או בקומה? אך הוא איש, אדם, ילו נאה תהלה, ואתה מה? עלה נדף...

רפוא מחל על עלבונו ולא ענה דבר, ופלטי אחז בכפת המנעול ויאמר ללכת בברכו אותם בלילה טוב.

חכה נא – אמרו לו האם והאחות – נלוה אותך אל ביתך.

למה זה? – ענה פלטי בגאון – גם לבדי אינני מפחד.

אל נא – הפציר בהן רפוא – אל תתנהו ללכת לבדו, הוי מה נורא שם, הוי חשך, אפלה, מטר ורוח, אוי, אוי אל ילך לבדו, חלילה.

פלטי צחק לדבריו, אך בכל זאת נעתר לבקשתו ובסתר לבו שמח גם הוא על אשר תהי' לו צוותא בהרכו הרחוקה, ובשובו לביתו הי' שבע רצון מההכר הגדול אשר עשה בפעם ההיא, וגם רבו הלל אותו מאד בפני כל רעיו, כי הגדיל לעשות, בהשתתפו בצרת רעהו, ובהושיטו לו עזרה, ויברכהו לאמר: כן יחזק לבך כל הימים לעשות טוב וחסד עם רעיך, והיית איש טוב וישר כל ימיך.

— • —

הזהרו בבני העניים.

ספיר.

ילד מוזר ומיוחד בטבעו הי' נפתלי. מעולם לא נראה על פניו אף צל של שמחה. אפילו בשעת מצחקו את חבריו ילדי החצר הי' שקוע במחשבות, כל נהגה, כל זיז ותנועה נעשתה באופן מלאכותי, כאלו הוא מעושה ומוכרח לכך, כל רואהו הכיר כי ענני ערפל פרושים על פניו, אפילו בשמחת תורה שעת חדוה ושמחה או בפורים עת קריאת המגלה שאז הותרה הרצועה וכל הילדים עומדים ברשות עצמם לרקד לפזז, או להכות את המן הי' נפתלי יושב על מקומו מאחורי הבמה ולא הראה כל אות של צחוק.

כשמלאו לו שש שנים והוריו נתנוהו ל„תלמוד תורה" הביטו עליו המורים בתשומת לב מיוחדת, הוא הי' בעל כשרונות מצוינים, במשך שלשה חדשים למד לקרא „עברי" בלי כל שגיאות והמלים היו שוטפות כפיו, מובן כי המה הסבירו לו פנים, ויושיבוהו במדרגה השנית ללמד חמש, אף על פי כן לא הראה אף פעם את פנים מאירות, המורים באו לידי החלטה כי אין זאת אלא שחולה הוא, ה„טרול" המביא את האדם לידי צחוק לקוי הוא אצלו.

פעם אחת בשעת הפסקת הלמודים כשכל התלמידים יוצאים למגרש ה„תלמוד תורה" לצחק או לאכל, ראו המורים בנפתלי שהוא עושה עבודה בלתי רגילה, הוא מכה את חבריו, את זה הוא מקניט בדברים ואת זה הוא מכנה בכנויים, הם התפלאו עליו, איך זה נהפך לפתע פתאם הכבש התמים לארי טורף? אז נוכחו לדעת, כי רעב הוא ללחם, והוא עושה מה שעושה מקנאת הרעב בשבע, כי עינו צרה בחבריו, ויקראוהו המורים אל לשכתם ויחקרוהו על דבר מצב הוריו הביתי. הוא נמנם בתחלה וידבר הברות מקוטעות בשחטו הסקרא של בושה הקיף את לחייו, ולאחרונה גלה להם את כל לבבו, כי יש אשר הוא סובל חרפת רעב, אז לא יוכל להביט בשויון נפש אל חבריו השבעים והעליזים.

דבריו אלה מררו את המורים, עכשיו הבינו סבת עצבונו ומקור שבתונו, שהוא סר וזעף תמיד. אמנם, אם כי מחר גיסא גרמה לו ענות אביו המגילת לעצבונו, כי אביו שהי' שואב מים ומזה לחמו נמצא התפרנס בדוחק ויחי חיי עני ולחץ, כשראה נפתלי, שאביו מביא מ„לחם אביונים" בכל יום ה' בשבוע כברות לחם אחדות, ויש שהביא הביתה בגדים בלים ומטלאים, שנתנו לו בבתי העשירים שהביא להם מים — לא הי' יכל לשמח, הענות התרשמה על פניו ותדכאהו עד מאד, אפס לא זה בלבד הסב לו צער ויגון כי מאידך גיסא הי' מקנא בחבריו כשהי' מספרים זה אל זה: אתמול בחנני אבא בלמודי, ידעתי הלמודים על בוריים ואבא נתן לי מתנה".

הדברים האלה הציתו בלבבו אש עזה של קנאה, לא בשביל המתנות שקבלו הנבחנים מהוריהם קנא בהם, אלא בבחינה גופא, והוא שאל את עצמו: מדוע זה בוחנים במעט את כל התלמידים ואותי לא בחן אבא אף פעם אחת? האמנם איננו שמח בלמודי? מה מאושר הייתי — חושב בלבו — אלו בחנני אבא בלמודי".

לתכלית הדבר באו ידיעתו של אביו בלמודים כלום — לא קטלק ארעתי' הנפתלי כלל.

באחד הימים בשעה שהלך נפתלי לה„תלמוד-תורה" שמע והנה אחת הנשים מן הנשים השאננות שופכת על אבא קטן של פיו ומממטרת עליו מבול של חרפות וגדופים: „מדוע לא הקדמת למלא את החבית מים? כבר הושקו את התנור, עת בשול סעודת הצהרים הגיעה, והוא, האדון הגדול, פוסע בדליו, פסיעות של תלמיד חכם, עקב בצד אגודל, ראטשילד..." אלה אבני הבליסטראות נחתו עמוק בלב הנער, הוא נשא את ידיו השמימה ויאמר: מארי' דאברהם! במה אשם אבא, אם יותר מאשל אחד לא יוכל להרכיב על כתפו בפעם אחת, מדוע קורעת האשה הזאת את בשרו?—סר וזעף יישב אותו היום בתלמוד תורה ובכל הביטו היטב את מצבו המר בן התמרמר ובן הרבה להשתקע בכל חושיו בלמודים, הוא אמר בלבו: „אנכי לא אהי' כאבא, אנכי אשקד על דלתי התורה, עד אשר לא רק אני אהי' חיים טובים, חיים מאושרים, אלא גם אבא יחדל מחיות חיים מרים כאלה, וגם לו ייטב בגללי".

(עוד יבא בע"ה)

נדבות אחים.

בסט' באבנאטיש בחתונת מר יוסף יופא והגהל ראבינאוויטש מפרילוק שהיתה למז"ט ביום ד' כסלו העבר, נאסף ע"י ידידנו הנ' ה' קאבאקאוו ממינסק יחי' חמשה ועשרים רו"ב.

בעיר ווילעיקא בקה"ת של התמים החשוב מר שמואל דאברוסקין יחי' נאסף נדבה ונתקבל למוסד תומכי תמימים שבעה רו"כ ושמנה ושלשים קפ'.

בעיר וויאזין נאספו ע"י הנדיבים ר' חיים משה קאפלאן ור' מרדכי זסקינד בליאבער ור' חיים הלל וויטשק הנדבות האלה:

ר' דוד ווילענסקי א רו"ב 60 קפ', התנו ר' נח שולקין א רו"ב, מר בן ציון בערמאן והולדה רחל אקרייציק כאו"א 75 קפ', מר רפאל ליב שטיין 54 קפ' אברהם שמואל שטיין, ר' יעקב קאפילאוויץ, ר' מרדכי רעצקי ר' משה אהרן ליבערמאן, ר' שלמה מעדים פייניל ר' חיים משה קאפלאן, מר ברוך בלאבער, כאו"א 50 קפ', ר' יצחק ליעווין 30 קפ', ר' זלמן שיפרין, ר' צבי ליעווין, ר' יעקב יוסף גריאן, ר' עוזר אלפעראוויץ, ר' צבי רייער, ר' יוסף איטקינד, ר' משה יודא פרעסמאן, ר' קיפמאן ראממער, ר' משה ישראל רייער, מר מנחם מענדל ראבינאוויטש כאו"א 25 קפ'. מר נתן נטע שומאכער 10 קפ', על בריו"מ אצל ר' משה יודא פרעסמאן מכל הקרואים 76 קפ', בעל הברית 50 קפ'. אצל שטיין מכל הקרואים 50 קפ'.

ליאזנא: התמים צבי הירש אסטראחאן 20 קפ', מר ישעיא פייוש ראבינאוויץ א רו"כ 8 קפ'.

לאדי: מעות חנכה. נאקאוועד מר דוד 40 קפ', מר אלי' ושמעון זילבערשטיין, מר יחיאל יצחק כאו"א 20 קפ'.

בימי חנכה מלאו שלש עשרה שנה להילד התמים מר זלמן יחי' בה"ר ר' איסר יאנאווסקי ז"ל, דרש דרוש עפ"י דרכי החסידות בענין התפלין בטוב טעם ודעת, והקרואים הי' שבעי רצון, ויברכו את הבר-מצוה ואת מיסדי המוסד הקדוש נק-הילדים התמימים, יצמחו ויאריכו ימים ושנים בנעימים.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора **I. Шнеерсона**, Любавичи, Мог. Губ.

Ред. Гороховая 48.

Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48.

שנה שלישית

ב"ה

האח

No. 14.

יום ג' פ' בא כ"ח טבת תרע"ג.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

בא.

בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו...

כמה מכות הכה פרעה, עשר הרי מפרשות בתורה. מוסיף עליהן רבי יוסי הגלילי עוד חמשים שלקו על הים, ובא רבי אליעזר ודורש שכל מכה היתה של ארבע מכות, ורבי עקיבא מוסיף עוד שכל מכה היתה של חמש, „אמור מעתה במצרים לקו חמשים מכות ועל הים לקו חמשים ומאתים מכות!"

הלא הכו כהוגן.

ואמרו נא לי, אחים יקרים, איזו מכה היתה הקשה שבכלן?

הנכם מסתכלים איש באחיו, מי יגיד ראשונה, כסבורים אתם לאמר, מכת ברד או מכת בכורות? אבל לא, לא מצאתם שאלתי.

מכה היותר קשה היא דוקא זו שאינה ממנין המכות כלל, לא מאותן שמן המדרש וגם לא מאותן המנויות בתורה.

אי אפשר לומר שהיא „מכה לא כתובה", כתובה היא, אבל במכות לא תתחשב, איננה מן החשבון, והיא דוקא סבת כלן וקשה שבכלן,

ויודעים אתם מי היא?

זו היא מכת „הכבדת הלב"...

כבד לב פרעה... ויכבד את לבו... הכבדתי את לבו...

אלו לא הכביד פרעה את לבו, אמר לו משה כשם השם: „שלח את עמי" הי' משלח, גם אות ומופת נתנו לו, המטה נהפך לנחש, המים–לדם, מה לו לסרב? הי' לו לשלח מיד, ולא הי' רואה בעיניו את הצפרדעים והכנים ושאר הדברים היפים והערבים; אבל הוא לא שמע אל משה, הקשה את לבו, ותבאנה עליו כל הרעות האלה.

הרי רואים אתם ילדים כשהמורה מצוה לתלמידו ללמד, לחזר על שעורו, אם–שומע הרי טוב. ואם לא, בפעם הראשונה, הוא גוער בו, מוכיחו, בשני', מעמיד הוא אותו בפנה, בצד התנור. או משהה את ארוחתו לשעה או לשתים, בשלישית–כבר הוא רודה אותו במקל או ברצועה עד שהוא מגרש אותו כלה מבית הספר. ומה הביאה את התלמיד לכל אלה? הלא רק אי-המשמעת, קשיות הערף, הכבדת הלב.

גם פרעה זה, אומרים לו: כה אמר השם...

עונה הוא, מי השם?...

לא ידעתי את השם... לא אשלח...

ה? אינך יודע? — הא לך: דם, צפרדע, כנים, ערב...

נו, עכשו יודע אתה?

לא...

הא לך עוד: ברד, שחין... חרון אף, עברה וזעם וצרה, וכל אלה למה? בשביל הכבדת הלב...

הָה, הַמַּכָּה הַזֹּאת הִיא סִבַּת כָּל הַמַּכּוֹת, הִיא הַקָּשָׁה מִכֻּלָּן, וְגַם אֲנַחְנוּ אֻמְלָלִים. מֻכִּים וְלוֹקִים בְּסִבָּתָהּ.

עוֹד בִּימֵי הַנְּבִיאִים, בְּשֶׁבֶת יִשְׂרָאֵל עַל אַדְמָתָם, דִּבְּרוּ אֲלֵיהֶם הַנְּבִיאִים יוֹם יוֹם הַשְׁכֵּם וְדַבֵּר, וְלֹא אָבוּ שְׁמֹעַ.. וַיִּגֶל יִשְׂרָאֵל מֵעַל אַדְמָתוֹ...

וְעַתָּה בַּגּוֹלָה, הָה, „אֵין לְךָ יוֹם שֶׁאֵין קִלְלָתוֹ מְרֻבָּה מִשֶּׁל חֲבֵרוֹ" וְהַלֵּב — אֶבֶן, עֹפֶרֶת, אֵינוֹ זָז מִמְּקוֹמוֹ.

הָיוּ יָמִים, וּמֵהַצְּעִירִים אָמְרוּ לִפְרֹק עוֹל תּוֹרָה וּמִצְוֹת, עוֹל מֶלֶךְ וְשָׂרִים, וְשָׂחֲקָה לָהֶם הַשָּׁעָה וַיֹּאמְרוּ: יָדֵנוּ רָמָה... מִי אָדוֹן לָנוּ?.. בָּאוּ הַפְּרָעוֹת וְטָפְחוּ עַל פְּנֵיהֶם. הָעֲלִיזִים וְהַמְחוֹלְלִים נִפְזְרוּ לְכָל רוּחַ, וּשְׁאָר הַיְּהוּדִים שִׁלְּמוּ בְּמֵיטַב כַּסְפָּם וְדָמָם. בְּכָל עִיר מִסְפֵּד, עַל כָּל גְּבוּל אַלְפֵי יְהוּדִים אֻצִּים נִדְחָקִים לַעֲבֹר אֶת הַגְּבוּל, לִמְצֹא מִקְלָט, כִּכַּר לֶחֶם, סֻכָּה, מָלוֹן...

הֲרֵי מַכָּה. וְהַלֵּב? הַלֵּב קָשֶׁה, כָּבֵד הַלֵּב.

וּמוֹסִיפִים לִרְדֹּף אַחֲרֵי הַהַשְׂכָּלָה הַמְדֻמָּה, הֵרִיקוּ אֶת הַחֲדָרִים, שִׁנּוּ אֶת פְּנֵי בָּתֵּי הַתַּלְמוּד

שעשועים.

מפליא לעשות.

ר' ברוך הוא המלמד היותר נעלה בעיר... מלבד גדלו ותריפותו בתורה הוא חכם גדול גם בכל החכמות שבעולם, הנך מתקשה באיזה השבון, הולך אתה אל ר' ברוך והוא פותר לך כרגע, רוצה אתה לדעת על כפר או עיר אחת באיזו מדינה היא, באיזו ממלכה, באיזו אקלים, לך אל ר' ברוך והוא יגיד לך מיד, שנוא כואב לך חלילה דבר מה, אל תדרש ברופאים, שאל את פי ר' ברוך ויגדך סם פלגי או קמיע פלנים ומיד סר ממך הכאב כאלו נטול הוא ביד. ומלבד ידיעתו הנפלאה בכל חכמה ובכל למוד הנהו גם פדגוג אמן מאין כמהו, יורד לסוף דעת כל תלמיד ותלמיד, יודע את לב כל אחד ואחד, ומחנך אותם הנך שאין אחריו בקרת.

בין שאר התלמידים לומדים אצלו שני תלמידים הרחוקים בערכם איש מרעהו כרחוק מזרח ממערב. האחד ושמו „צור", הוא בן לישועי העיר, ממשפחת רבנים

תּוֹרָה, וְכָל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדוֹ שׁוֹלֵחַ אֶת בָּנָיו וּבְנוֹתָיו לְבָתֵּי הַסֵּפֶר, אֶל הַגִּמְנַזְיוֹת, אֶל הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר מִשָּׁם תֵּצֵא תוֹרָה וִידֵי' עַל רֹאשָׁהּ. וּמְלַמְּדִים אֶת הַבֵּן עַד אֲשֶׁר הוּא שׁוֹאֵל: מִי הַשֵּׁם? וְאֶת הַבַּת — עַד אֲשֶׁר הִיא עוֹנָה: לֹא יָדַעְתִּי אֶת הַשֵּׁם...

וּבָאָה הַתְּשׁוּבָה עַל זֹאת מֵאֵת הַהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה: לֹא תְשַׁלְּחוּ! לֹא תוֹסִיפוּ לְשַׁלַּח אֶת בְּנֵיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם אֶל בָּתֵּי הַסֵּפֶר. עֲשָׂרָה אֲחוּזִים מִמֵּאָה, אוֹ גַם כְּלָל לֹא. צְאוּ לָכֶם, סוּרוּ טָמֵא.

וְהַלֵּב? לֵב הַמִּתְגַּעְגְּעִים אֶל הַחִקּוּי וְהַהִתְעָרְבוּת בַּגּוֹיִם, הַלֵּב הַהוּא כָּבֵד, קָשֶׁה, וְאֵינוֹ שָׁב מִדַּעְתּוֹ. אַחֵינוּ!

כְּשֶׁפַּרְעֹה הִכְבִּיד אֶת לִבּוֹ, הֲרֵי הוּא פַּרְעֹה, מִצְרִי, מִבְּנֵי חָם, וְגָדוֹל הָיָה עֲוֹנוֹ מִנְּשֹׂא עַד אֲשֶׁר הָיָה עָנְשׁוֹ לְהַכְבִּיד אֶת לִבּוֹ. אֲבָל אֲנַחְנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲנַחְנוּ, עַד מָתַי יִקְשֶׁה לִבֵּנוּ מִשְּׁמֹעַ אֶת הַקּוֹל הַקּוֹרֵא לָנוּ מִמָּרוֹם: שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל! חֲדַל לְךָ מֵהִתְעָרֵב עִם שׁוֹנִים, מֵהִתְעָרֵב בַּגּוֹיִם, „שַׁלַּח אֶת עַמִּי", אֶת הַיְלָדִים הַיְקָרִים, אֶת הַתִּינוֹקוֹת הַחֲבִיבִים, הַתְּמִימִים וְהַיְשָׁרִים בְּלִבּוֹתָם. שַׁלְּחֵם

ואצילים, תארו כתאר בני מלכים, ותכונתו זכה ועדינה, את כף רגלו לא נסה הצג על הארץ, ואזנו לא שמעה מעודו דבור גס, ומחו חריף וחד עד להפליא, גם ר' ברוך מישתעשע בתבונת זה הילד, ובשכלו הבלתי רגיל, וקורא הוא לו: בני, חביבי, מחבקו ומלטפו, כי יקר הוא בעיני והביב מאד, ונאציל הוא עליו מהוד חכמתו ומלמדו הלכות המורות וסוגיות היותר קשות. השני ושמו „חירם" הוא ממשפחה פחותה בן לחורים הדיוטים וגסים, גם תאר הילד ותבונתו רעים ונבזים, ומלבד שהבנתו פשוטה וגרועה מאד הנהו גם עצלן ורשלן גדול, מבקש לו תאנות ועלילות לבלות את הזמן בבטלה ובהבל, וכל יודעיו קוראים לו „המרא" כי כחמור הוא בעיניהם וכן הוא באמת, עיר פרא, זולל וסובא, שנוא על הבריות, נבזה ושפל מאד.

מה עשה רבי ברוך המלמד, מסר את חירם לידיו של צור לחנכו וללמדו, ויפקד עליו שלא תזוז ידו מתוך ידו, אתו יאכל, אתו יטיל, אתו ילמד עד אשר ילמד גם חירם להבין ולעשות כמעשה צור.

נפלא הי' הדבר. אך למרות את פי ר' ברוך לא נועו

מתוך בתי-הספר הכללים, מתוך הגמנזיות, הוציאם משם, ושלח אותם אל החדרים, אל חדרי התורה, „ויעבדוני" יעבדו נא את השם, את אלקי העברים. „כי אם מאן אתה"... אם מסרב אתה ישראל, הה, מי יודע מה יהי בסופך, ואחרית בניך מי ישורנה: ואתה דע לך...

(סוף יבא בע"ה)

הזהרו בבני העניים.

ספור.

(המשך מגליון 13).

הדברים האלה שהחליט נפתלי בלבו לא היו מעין פטומי מלים בעלמא, כאשר יארע לנערים שונים בעת שיתעורר בהם הרצון והחשק ללמודים, שתכף יסור השקט והעצלות תוסיף לשלט בהם שלטת, לא באלה חלק נפתלי, הוא אמר – ויהי, כעבד נרצע הי' יושב על גרסתו ויעש לילות כימים להגות בתורה, לכן אהבוהו המורים וחבה יתרה על כל התלמידים נודעת לו ממנהלי התלמוד תורה וממפקחיו.

כתום השנה הראשונה ללמודו בת"ת והמפקחים העמידו את התלמידים על המבחן במעמדם ובמציאותם של טובי העיר, הי' הוא האחד שזכה בפרס שקצבו למפרע. אבל גם הפרס לא נתן שמחה בלבו, חבריו התחילו מתנהגים אתו באכזריות והפרס השריש בתוך לבם משטמה עזה אליו, „הזהרו מפניו, סורו והלאה! – היו מתלוצצים בו – „העירב רב" (מי שעתיד להיות רב) הילך, נפתלקה בן טוביל׳ הבור והגס הולך, הבו גורל לבן שאב המים!" – הוא נשא את כלמתו בהומי', לא ענה להם מטוב ועד רע, אפס, אחת השביעתהו תמרורים, המה קוראים לאבא הדיוט, בור ועם הארץ! האמנם אמת הדבר? בשלמא עניות, אין במה להתביש, מתלא אמרין: „בעני וריש, אין להתביש", שמעתי את משה הדרשן אומר ב„עין יעקב" יאה עניותא לישראל, אלא הדיוטות, גסות, בזאת אתביש ואתביש, **אולי אמת נכון הדבר**, שאבא הוא הדיוט ומדאי טעמא לא נסה את עצמו לבחוני בלמודים, **הרעיון הזה שם רעל בכוסו הנעימה** ששמוני לו מוריו, בהעמידם אותו עליון על כל חבריו.

באחד הימים, כשהחש כאב נורא בראשו ויהי עצור בבית, שמע את אביו מתפלל בקול רם, „יכנס הרופא, לשבורי לב ומחבש, **לעצבותם מונת. אלה השגיאות** הגסות פלחו את לבו ותצרמנה את אזניו, מלחמה נוראה התלקחה בלבו, להכנס אתו בדברים על אדות סדור תפלה אי אפשר הלא „כבוד אב", לעבר על זה בשתיקה לא נתנהו רוחו הסוער והנגרש כגלי הים בעת יתחולל הסער, אחרי מחשבה קצרה של התמרמרות פתח ואמר: אבא! **שאלה אחת אשאלך, מאי טעמא אינך תודה על** קנקני? כל אב שומע את למודי בנו, שואלהו שאלות שונות, מבקר ודורש את מהלך הלמודים, ואתה, **לא** שאלתני מעולם, הלא דבר הוא! –

איש, ומה גם הילד העדין צור, ובעל כרחו נטפל ל„חמרא" וישב אתו יחדו.

והעבודה החלה.

שעת למוד, עליהם הי' ללמד את שעורם, מושך צור את חירם אל הגמרא, אך הוא מסרב. „רעב אנכי" „אני תאב לאכל".

„הבה נלמד מעט" – טוען צור – ואחר נאכל".

„לא! – מתקושה חמרי – „אכל ושתה ואחר נלמד".

„לו יהי כן" – מתרצה צור, והרי עליו ללכת אתו יחד אל השוק לקנות עגות ותפנים. וחמרי לא הולך הנהו, הוא רץ, קופץ כגדי וכבלב, דוהר כסוס, „א... א... עגות חמות וערבות..." – כשנזכר הוא בעגות ובטעמן הרי דעתו יוצאה ובינתו אבדה...

„אל נא" – מתחנן צור אליו – „אל נא תצא מדעתך, קפיצות אלו למה? העגות הלא אינן בורחות, אינן נסות מפניך, ומי יחשך אותן מפיך? התאפק נא, הבלג על תשוקתך".

אבל חמרי רץ לדרכו ומושך אחריו גם את צור, כי רב אונים הוא וכחו ככח הסוס, קרבים הם אל העגות ובטרם הספיק צור לשים לב אליהן, למששן, לבחנן אם ראויות הן לאכילה לפניו, וחמרי כבר אוכל הוא, לועס, בוצע בציעות גדולות ובולע וכמעט אשר אינו נחנק...

„אהה" – קורא צור – „ברכה! הלא לא ברכת לפני אכלך?"

„אין דבר" – עונה חמרי – כשכל בית בליעתו מלא שברי עגות בלתי לעשות כל צרכה. בקצר רוח מחכה צור עד אשר יכלה חמרי לאכל, ואחר הוא אומר: „נו, עתה נשובה אל החדר ללמד, הה, ללמד, הלא דרוש ללמד".

„ללמד? – מעוה חמרי פניו – עוד נספיק ללמד, הבה נסור אל הסבה הזאת לשתות מי-סודע, צמא אנכי, צמא מאד... רק כוס אחת אשתה"...

וסרים הם שמה ושותה הוא חמרי ארבע כוסות, ופניו מתאדמים ומתכסים בזעה נמאסה ולבו של צור מתפקע בקרבו, כי במה הוא עוסק? אינו לומד ואינו שונה כי אם מאכיל הוא את ה„חמרא" עגות די שבעו, ומשקהו מי סודע, הזאת תעודתו? אבל מצות רבי ברוך היא, ומי יעבר את פיו?

(עוד יבא בע"ה).

חביבי — עודו אביו בצער כמוס מגון נסתר — לוּאי והייתי מבין ב„נקודות השחורות", למצער, לו הבינותי באור תפלה, כי אז נשאתי את עיני בשמחה, כשהייתי יוצא שיהי כתגלות בן ישי ומבין את באורי הפרקים השירים הנעימים לא הייתי דואג כלל, כסבות הגך „בני, שנשארתי מה שהנני, מפאת התרשלות, לאו, יתום פעוט נשארתי מהורי, אנשים טובי לב רחמו עלי ויגדלוני ללא תורה וללא אומנות, אלו הייתי תנוק עכשו, כי או...

נפתלי שב את הדברים אל לבו ויקן לאביו סדור תפלה חדש, באותיות מאירות עינים וישב כל היום ויציין ציוני הפסקה לפי פשטי הכונה ויאמר: אבא! הרי לך סדורי זה, לכשתעין בתפלתך תתרגל להתפלל בדיוק, כי צינתי לך כל פסוק ופסוק.

הוריו שמחו בו מאד, גם אחיו הקטנים הלכו בעקבותיו, היא ספר להם מספורי התורה, כשנתנו לו מפקחי הת"ת תשורה הביא לאמו ולא הרשה לעצמו להוציא כסף על דברים של מה בכך.

ימים עוברים, שנים חולפות, ונפתלי לא סר מדרכו שפלס לו, לו מלאו כבר שתים עשרה שנה ולומד הוא במחלקה היותר עליונה אשר בת"ת, הרבה מחבריו כבר עזבו את בתלי הת"ת, מהם נעשו לאומנים, מהם לעוזרים בחנויות והוא לומד כבר בהבנה עמוקה ארבעה דפים גמרא בשבוע, מהלליו נשמעו בעיר, העשירים הזמינוהו לאכל על שלחנם, ובגללו הביטו על אביו במבט אחר לגמרי, לא דקדקו אתו במשכרתו, וגם לפעמים תכופות העניקוהו בני העיר במלבושים שונים, באמרם, ראוי הוא לכך, בגלל גדולו המבהק שגדל, עתיד הוא להיות בקרב הימים אביו של רב וצריך לנהג בו כבוד.

(סוף יבא בע"ה).

נדבות אחים.

מעות-חנכה.

בעשענקאוויצי: מענדל האנין, שלמה זלמן מייזיל, יצחק גליקמאן, אהרן צבי מייזל כאו"א 20 קפ'. יואל קראסניק, נעצל לאבאק, כאו"א 15 קפ', אהרן ליב לייאין, חייקל האנין, יוסף ראובן לוריא, צבי הוטמאן, יהודא בר"ב יודאווין, נחמן חיים דאטהילף, יקותיאל תאנין, ליב דאלבריך, ברוך שלום הוכראווע, כאו"א 10 קפ', אורי, זלמן בנימין, לאבקאלסקי כאו"א 9 קפ', דן, אהרן שמואל, אסתר ראסי', פרומא רבקה, ראייאק, חיים ליב, ראייכל, שטערנא פרידא, ש' זלמן, נילמאן, ש' זלמן, אהרן, שפרה, ברוינה, פרומא רבקה, רואל, יהודא יודאווין, מיכל פתימין כאו"א 5 קפ'.

גזאטסק: הי' שימא מערענאוויץ אַ רו"כ 4 קפ', רחל מערענאוויץ אַ רו"כ, ר' חיים ב"צ ראסקין אַ רו"כ, התמים יצחק ראסקין 72 קפ', מיכאל ושרה ובנם שמעון קאצענעלענבויגען 54 קפ', משה ראגאלסקי, יצחק שיפרין כאו"א 50 קפ', ליב קראנראד 40 קפ', אורח 20 קפ'.

גערמאנאוויצי: ר' אברהם אבעל 30 קפ'.

האמעל: תלמידי ר' דובער באבראוו לסיום מס' ביצה, יעקב שאצאוו 36 קפ', זלמן ליובינסקי, שלום דוב לעוויטין, שמואל אבראגט כאו"א 18 קפ'. משה ליב בראיטין, יוסף באבראוו, כאו"א 10 קפ', מענדל סימע-ראוו, אלי' באסקין כאו"א 5 קפ'.

חאלוי: הריני מברך את יחידתי אלטא ליום מלאת לה שנתים ימים ביום א' ה' טבת, הרחמן יברך אותה בבריות גופא וחיין אריכין, לאות ברכה הריני מנדב 54 קפ', יוסף הלוי גאלדבערג. אהרן גלפנד 18 קפ', האחים זלמן ויצחק רוזנברג 18 קפ', יצחק קאנטאראוויץ 10 קפ' האחים יחיאל ושמעון גערכט 10 קפ', אברהם שפירא, יצחק זליצינק, מיטה וויגאגרן, משה קיגעל כאו"א 5 קפ'.

פאלאצק: זרח גערשט, זנוול מרמר, כאו"א 36 קפ', אליעזר לוריא, חנוך ליעווין, משה גערשט, אהרן ואלקיפר, יחיאל ליפשיץ, ירחמיאל פיטערפאס, כאו"א 18 קפ', זאב כ"ץ, ליב פייסעדאוויץ כאו"א 15 קפ', שאול איטינגאף 10 קפ', אלי' בורסאק, זלמן שובין, אלטר טייטילבוים, מענדל שמחה אבקין, דוד טיין כאו"א 5 קפ', ר' חיים בער בורסאק 18 קפ'.

פליסא: ברוך שלום 26 קפ'.

ראהאטשעוו: בן ציון פלאטקין, יצחק טאלדין, יהודא ליב ראווין, כאו"א 18 קפ', צבי אלטשולער 10 קפ', שרנא פייווש פיטראוויצקע, זעליג ליעזעראוו כאו"א 5 ק'.

ארשא: בנו של ר"ש וויאדסקי 30 קפ', אנשיל טומארקין, משה טומארקין, כאו"א 15 קפ'; שלמה ליבסטער, בנימין קאזלאווסקע, יצחק אראנין, מאיר חייסטנוער, שלום ברוך אלפיראוויץ, ברוך ליב שטיינגארד, כאו"א 10 קפ'; אייזיק עצין, זלמן כ"ץ, כאו"א 5 קפ'.

באברויסק: למלאת י"ג שנה להילד הובער ווידאס בשב"ק פ' ויגש 20 קפ'.

באריסאוו: ר' צבי וואלאוו 35 קפ'; מר זלמן נענדל 20 קפ'; יעקב מאיר הפיץ, שלמה ליעווין, אורי' גוסמאן, חיים זוסמאן, כאו"א 10 קפ'; ניסן פיין 5 קפ'.

ליאזנא: ישראל בנימין בעלאוו ללידת בת למז"ט 36 קפ'; חייענא מאלקין לקימה מחלי 36 קפ'; שרה פינא קיסליק לתספורת בנה אליעזר יחי' 18 קפ'.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред. Гороховая 48.

Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48.

שנה ב"ה שלישית

הָאָח

No. 15.

יום ג' פ' בשלח ו' שבט תער"ג.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תח' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלה: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

בְּשַׁלַּח.

(סוף מגליון י"ד).

אֲבָל כְּשַׁלַּח·אֶת הַתִּנוֹקוֹת מֵהַגְּמְנַזְיוֹת וּבְשַׁלַּח אוֹתָם אֶל בֵּית רַבָּן אֶל הַחֲדָרִים, אָז ...

אָז יָשִׁיר יִשְׂרָאֵל...

הֵן יִשְׂרָאֵל הוּא עָם לְבָדָד יִשְׁכֹּן וּבַגּוֹיִם לֹא יִתְחַשָּׁב.

הוּא עוֹבֵר בַּיָּם בֶּחָרָבָה.

כַּיָּם, שֶׁהוּא מַיִם בְּמַיִם, שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם עוֹבְרִים בּוֹ בִּסְפִינוֹת, בָּאֳנִיּוֹת מָשׁוֹט, הוּא יִשְׂרָאֵל עוֹבֵר בּוֹ בֶּחָרָבָה, בְּרַגְלָיו;

וּכְשֶׁהוּא עוֹבֵר מֵאֶרֶץ אֶל אֶרֶץ, מִמִּצְרַיִם אַרְצָה כְּנַעַן, אֵין הוּא עוֹבֵר דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים, כִּי אִם דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר, מְקוֹם נָחָשׁ שָׂרָף וְעַקְרָב, וְצִמָּאוֹן אֲשֶׁר אֵין מָיִם, וְשָׁם הוּא שׁוֹתֶה מַיִם חַיִּים, מַיִם נוֹזְלִים מִסֶּלַע, מִצּוּר חַלָּמִישׁ.

וְהַלֶּחֶם אֲשֶׁר הוּא אוֹכֵל, הוּא לֶחֶם אַבִּירִים, לֶחֶם מִשָּׁמַיִם, לֶחֶם נִפְלָא, אֲשֶׁר הַמַּרְבֶּה לֹא יַעֲדִיף וְהַמַּמְעִיט לֹא יַחְסִיר, וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת אֵינוֹ נִמְצָא.

וְאֵין הוּא הוֹלֵךְ בַּחֹשֶׁךְ, כִּי הַשֵּׁם הוֹלֵךְ לְפָנָיו בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהָאִיר לוֹ אֶת הַדֶּרֶךְ...

עַם כָּזֶה הִכִּירָנוּ מְקוֹמוֹ בְּבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת שֶׁל עַמֵּי הָאָרֶץ? הֶחֱלִיף אֶת כָּל אֵלֶּה בְּמוּנְדִירִים וּבְמַטָּרוֹת שֶׁל סְפֵק סְפֵק חַיֵּי שָׁעָה?

שִׁירַת יִשְׂרָאֵל מַה הִיא?

כְּשֶׁיֵּשׁ עַם בָּעוֹלָם, שֶׁהוּא כֻּלּוֹ קָדוֹשׁ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַטָּרָה קְדוֹשָׁה; שֶׁאֵין תְּעוּדָתוֹ אֶלָּא לָדַעַת אֶת הַתּוֹרָה הַנְּתוּנָה מֵאֵת הַשֵּׁם בְּעַצְמוֹ, וְלִשְׁמֹר אֶת כָּל הַכָּתוּב בָּהּ; הַגְּדוֹלִים, הַגְּאוֹנִים, מוֹרִים דַּעַת אֶת הָעָם, וְהָעָם כֻּלּוֹ אָזְנָיו נְטוּיוֹת לִשְׁמֹעַ אֶת דִּבְרֵיהֶם, גַּם הַסּוֹחֲרִים, הָאוּמָנִים, הַפּוֹעֲלִים כֻּלָּם אֵין לָהֶם אֶלָּא לֵב אֶחָד לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, חֲפֵצִים הֵם רַק לְדָבְקָה בוֹ, וְאֵיךְ אֶפְשָׁר לְדָבְקָה בוֹ? בָּאִים הֵם וּמַקְשִׁיבִים לְקוֹל מוֹכִיחִים וְדַרְשָׁנִים, מְגַדְּלִים אֶת בְּנֵיהֶם לְתַלְמוּד תּוֹרָה, מְצוּיָנִים הֵם בִּלְשׁוֹנָם, בְּבִגְדֵיהֶם, בִּשְׁמוֹתֵיהֶם, אֵין לָהֶם עֵסֶק עִם זוּלָתָם, מִיַּד שֶׁהֵם מְרֻוָּחִים דֵּי מַחְסוֹרָם, מִיַּד הֵם פּוֹנִים אֶל אָהֳלֵיהֶם, מִשְׁתַּעַשְׁעִים בְּתוֹרָתָם, מִתְרַפְּקִים עַל אֲבִיהֶם וּפַטְרוֹנָם יְחִידוֹ שֶׁל עוֹלָם. עַל כָּל צָרָה שֶׁלֹּא תָבֹא קוֹרְאִים הֵם אֶל הָאֱלֹקִים בְּחָזְקָה, אֵינָם בּוֹטְחִים בִּזְרוֹעָם וְיָדָם לֹא תוֹשִׁיעַ לָהֶם, הֵם שׁוֹפְכִים אֶת לִבָּם, אֶת נַפְשָׁם נֹכַח פְּנֵי בוֹרְאָם, וּכְשֶׁהֵם נוֹשָׁעִים הֵם מוֹדִים רַק לוֹ לְבַדּוֹ; שַׁבְּתוֹתֵיהֶם מְצֻיָּנוֹת, כָּל הַחֲנֻיּוֹת סְגוּרוֹת עַל מַסְגֵּר, כָּל בַּעֲלֵי אוּמָנוּת פּוֹסְקִים, שׁוֹבְתִים מֵעֲבוֹדָתָם, וּמִתְעַנְּגִים בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוָה, הַחַגִּים מְקֻשָּׁטִים בְּדִגְלֵי יְהוּדִים, מְפֹאָרִים בְּנֵזֶר הַתּוֹרָה, מוּאָרִים בְּאוֹר הַמִּצְוָה. וְכָל הָעָם כֻּלּוֹ אֵינוֹ אֶלָּא „מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ"...

זוֹ הִיא שִׁירַת יִשְׂרָאֵל, זוֹ הִיא הַרְמוֹנְיָה יָפָה, קְבוּצַת אֲנָשִׁים הָרְאוּיִם לְהִכָּבֵד עַל פְּנֵי כָּל בָּאֵי עוֹלָם; מַה נָּאֶה עַם כָּזֶה, מַה מָּרוֹם וּמַה נִּשְׂגָּב! וּלְעַם כָּזֶה הֲלֹא נוֹעַד יִשְׂרָאֵל עַמֵּנוּ;

כְּשֶׁיָּשׁוּבוּ בָּנֵינוּ וּבְנוֹתֵינוּ, כְּשֶׁיִּתְפַּשְּׁטוּ אֶת מוּנְדִירֵיהֶם, כְּשֶׁלֹּא יִהְיוּ שְׁטוּפִים בְּלִמּוּדִים זָרִים וּבְחִקּוּיִם מְגֻנִּים, כְּשֶׁלֹּא יִהְיוּ לְהוּטִים אַחֲרֵי הַכָּבוֹד הַמְדֻמֶּה, הַחַיִּים הַשַּׁאֲנַנִּים וְהַמְקֻשָּׁטִים לְפִי הַמּוֹדָה הָאַחֲרוֹנָה, כְּשֶׁיִּתְכַּנְּסוּ בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹתֵיהֶם, אַמּוֹת שֶׁל תּוֹרָה וּמִצְוֹת, שֶׁל שְׁאִיפָה וּמְסִירוּת לְיוֹצֵר נִשְׁמָתָם, אָז...

אָז יָשִׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת..

הזהרו בבני העניים.

ספור.

(סוף מגליון 14).

ביום השלישי בשבוע אכל על שלחן אחד העשירים שבעיר. פעם אחת אחרי כלותו לאכל ויברך בקול רם את ברכת המזון, אמרה לו הגברת: שמע, נא נפתלי, אומרים עליך, כי מח גאון לך, בשם „עלוי” תקרא בעיר, אבל מה תהי אחריתך? החושב אתה להיות רב בישראל? הלא חייהם של הרבנים אינם מכולאים כפז והרכם איננה כמגה בשושנים, אלו לדידי צייתת, כי אז ראית עולמך בחייך, מובטחתני בך אם תשקד על למודים חלוניים באותה ההתמסרות שאתה לומד למודך התורניים, כי אז תהי בודאי לדוקטור. היודע אתה מה דמה חיי הדוקטור? לך בודאי אין כל מושג בחיים כאלה, גם עשר, גם כבוד יש בהם, חיים שקטים ושלוים, כל חי לפתחו ידרש, כל רואהו יכרע לפניו ברך, יעמד לפניו בגלוי ראש. הרוצה אתה להיות דוקטור? תתחיל מכאן ולהבא ללמד הוסית, בתי תלמדך מדי יום ביומו, כל מחסורך עלי, היא תכינך ותכשירך להסתפח בגימנזיום, באחת, מובטחתני, כי אסיר תודה תהי לי”.

נפתלי ישב שקוע במחשבותיו ויאמר לה: תודה רבתי, גברת נכבדה, לך ולבתך המלמדת, על מחשבתכם להטיב לי, אולם לא אוכל לקבל טובתכן, נפשי חשקה להתאבק בעפר תלמידי חכמים, לא אוכל להפרד מדפי התלמוד, יש לי שני חברים נעימים, השטנדר והגמרא, ובהם כל חיי רוחי ולא אוכל לעזב אותם אף שעה קלה.

בעזבו את הבית אמר אל עצמו: הצעה יפה הציעה הגברת, ביום שנכפל בו „כי טוב” אעזב את ה„טוב”, מה נואלה הגברת, כסבורה היא שאנכי לומד בשביל תכלית, אנכי לומד מפני שאני אוהב את התורה, באורייתא אני מוצא צרי ומרפא לכל תחלואי שאני מוצא בבית אבא.

בבואו לאכל פת ערבית אמר להגברת: רואה אני בך, כי שאר רוח לך, ודרכך מעולם להיטיב לאמללים, אם מצאתי חן בעיניך, תני לי המשה רובלים להוצאת הדרך, כי החלטתי לנסע להישיבה שבעיר... פה אני חש, כי לא אוכל לעלות עוד, כבר נהייתי להתלמיד הראשי בלמודים, אסע להתב, שם היא ישיבה גדולה, הלמודים בה נלמדים באופן אחר לגמרי. נתנה לו הגברת את חמשת

שעשועים.

מפליא לעשות.

(המשך מגליון 14).

בעמל רב מביא הוא את המרי אל החדר, מושיבהו אל הספר ומתחיל ללמדו, אך למד אותו, ומוחו אטום, כאלו תאמר לתקע אצבע בקיר אבנים, אינני מבין... פתאם והנה הוא נושא את רגליו ורץ... „לאן? לאן?” — קורא צור אליו — האינך רואה? — עונה לו המרי כשהוא כבר חציו מעבר למפתן הבית — האינך רואה? הנה נוגנים עוברים ברחוב, עלמות תופפות, חתונה, מחולות”, ונמשך הוא צור אחריו לארך כל הרחוב, ואחרי המחוללות נכנסים הם אל אחד הבתים ששם היא המשתה והמחיל, וצור עומד לו בפנה, כווץ ומקופל ומבקש לו מקום להסתר מפני הבושה והכלמה שהוא מתבייש להמצא פה על משתה לא קרוא ובין אנשים ונשים זרים לו לגמרי, וחיים, מיד כשראו עיניו את השלחן הערוך בכל מיני מתיקה ופרפראות התנפל עליהם וימלא את חפניו וישם גם בכיס בגדיו... „אוי, אוי, — קורא צור — מה אתה עושה חיים? הוי בושה וכלימה! לקחת בלי דעת בעלים, היתכן? חיים נא, נצא מזה, פה לא יכירוני מקומני”.

„אבל — עונה חיים רכות — נעמד נא עוד מעט לשמע את נגינת הנוגנים ופורטים על פי כנור ונבל, הלא תודה גם אתה כי אין ענג כשמיעת נגינת נבל וכנור?”.

רוצה, לא רוצה, עומד לו גם צור בין ההמון, וחיים נוטל בחשאי כוס מלאה יין מעל השלחן וגומעה כלה עד תחתיתה, ובעבור רגע, ובתת המנגנים בשיר קולם, והנה גם הוא יוצא במחול, מסתבך בין רגלי המחוללים... פני צור אדמו כדם מבשת, „רעהו זה מי הוא? סובא פרא, שובב סכל, ומה לו פה? אנה בא ואנה נכנס? בי-הלולא... שכם נסיב... גם קרוא איננו, ובעל משתה זה זר הוא לו, נכרי... וחיים חברו נדחק גם הוא בין המתהוללים, אומר גם הוא לסבא, להשתכר, המעות מרות נראו בעיני צור ויאחז בכח גדול בכנף רעהו ויוציאהו מרבית ויסחבהו סחוב והלוך עד בואם החדרה.

(עוד יבא בע”ה).

הרוכלים, ואחרי קחתו ברכת הפרידה מהוריו עזב את העיר.

בישיבה נתקבל נפתלי בסבר פנים יפות, המגיד התפלא על חריפות שכלו והבנתו החדה, אף גם אלה הוסיפו לו לוית חן, מכתבי מוריו והמלצתו של הרב דמתא, מיד קצבו לו תשלום הדשי וגם מלון שכרו לו. חמש שנים למד בישיבה, חמש שנים רצופות לא פסק פומי' מגירסא, לעתים רחוקות כתב לאבותיו אגרת שלום, מפרשת למודיו לא זכר כלום, כי יודע נפתלי מרת נפשו שלאביו אין כל ידיעה בתורה. כמלאת לו שבע עשרה שנה יעצהו הרב דמתא לעזב את הישיבה הזאת ולנסע לישיבת התהכמונית אשר בעיר... בעיר ההיא למד שנה תמימה עד אשר הכתר בכתר הרבנות. נפתלי הי' כבר לבוש הדר, כי בני העיר שלמו לו ביד רחבה, מלונו הי' בבית אחד העשירים מוקיר רבנן ומחבב אוריתא.

פעם אחת, כשהלך לטיל עם העשיר אדון בית מלונו נתגלגלו הדברים ע"ד אירוסין, ויאמר העשיר, דעתי היא, כי ר' נפתלי ישא לו אשה וישלח את ידו במסחר, בטח יתנו לך שלושים אלפים אחדים רובלים.

אבל, אדוני, להוי ידוע לך, כי בן משפחה פשוטה הנני, מסתר המדהנה,

אי משום הא לא איריא, אתה בעצמך הנך מיוחס, ואין בודקין ביחוס אבות, יש לי זווג הראוי לך בת עשירים, היא תבא אלי בעוד ימים אחדים, בת אחותי היא.

נפתלי הודיע הדבר להוריו, וכעבור ימים אחדים כאשר באה בת אחות אדונו, הכיר אותה והנה היא בת אותה הגברת שהמציאה להכשירהו למנויים.

נפתלי ארש אותה, ועל התונתם באו גם הוריו, גם הוריו, אחרי ימים מעטים הומינהו לאחת הערים לראש ישיבה, אביו השליך את האסל מעל שכמו וילמד תורה מבנו החביב נפתלי, ובשמחה ושלוה בלה את שנותיו בביתו.

יוסף הלוי גאלדבערג, האלוי (פ. מינסק).

יוסף הלוי גאלדבערג.

רשמי־מסע.

הקימים ימי חנכה.

עם דמדומי חמה ישבתי ברכבת בתחנה ז–ן לנסע אל העיר הגדולה, המרובה באוכלוסין ב–ק, הקטר השמיע את שריקתו הממושכה, כאלו נוער הוא בהנוסעים, המרחנים, שבשבילם אין לו מנוח, והאופנים, שנים שהם ארבעה, משתקשקים בהסתובבם על מסלות הברזל. אני הספקתי לתפס לי מקום רחב ידים, ישבתי כשפני כלפי

החלון, שהגיגותיו מיהועות, האילנות, שמשני עברי המסלה, קופצים ודוהרים דהירות קונבולסיות, כל מחשבותי הצטמצמו על דבר סדר היום, החשמונאים הענקים, שהרפו את נפשם למות, בשביל אמונתנו ודתנו, לעומתי ישבו אנשים „גדלי בשר" וידברו על דבר ענינים מדיניים, כשעל שפתותיהם מרחף צחוק קל, מרגע לרגע המה מעבירים מבט חפשי, מבט עליוני, על פני כל תא–הרכבת ועל יושביו, פותחים את מזודתם מוציאים הימנה פרפראות שונות ל„העלות גרה". לבתר הכי הוציאו את הקלפים וישבו לצחק בהתלהבות מרובה, נסתכלתי בהני ה„יצורים" ואראה כי לא מאחינו המה ואחשב: ככה יושב איש השלו והשאנן על אדמתו, שאינו דואג דאגת מחר, כל העולם פתוח לפניו, אבל לקנא בהם–לא קנאתי אף מירתא, אין בהם אריות וגמרים, להם אין חשמונאים, אין בהם אף אחד מאותם שהיו וישנם בתוכנו.

אנכי חשתי מתחת הספסל מתנבך איזה דבר בין רגלי, הרכנתי את ראשי לראות מה שכב, וארא והנה נער שוכב שם, מצטנף כצנפה, מיטתדל הוא לבטל את ישותו, לבל תשלטנה בו עיני של השטן, הקונדוקטר. אנכי התישבתי על הספסל באופן כזה שאהי' לו למסתר ולמחבא, מאותו האדם המפיל את חתיתו עליו. הקונדוקטר, המסבל בביטר, עבר ויבקר את הכרטיסים, כשיצא מן הרכבת הזאת הוצאתי את הנער ואושיבהו על ידי, הוא ישב כשעיניו מורדות ארצה, דומני שהוא מתביש על שראיתיו במצב כזה „מי אתה? ולהיכן הנך נוסע?"

„נוסע אנכי לימי החנכה לבית אבותי בעיר ל. ומפני שאין לי להוצאות הדרך מוכרח הייתי להתחבא עד עבור הקונדוקטר. בראשונה הפצו חברי בני הישיבה להלות לי מעט כסף אחרי כן בקשתים ולא מצאתים, כי כבא המסע הלך כל איש לבית מלונו. המלתי על הנער הזה הגולה למקום תורה, נכנסתי אתו בדברים על דבר הנהלת הישיבה ותכן הלמודים וכל דבריו הי' נעימים לי מאד.

באנו להתחנה א., קפצתי חיש ואקח לו בכספי כרטיס-מסע עד עיר מגורו, הנער הודה לי על הכרטים ויבקש ממני להגיד לו את אדריסתי המדויקת. „כל כך למה?" „בבואי הביתה אשיב לך ע"י הפוסטה מחיר הכרטים שהוצאת עלי".

„אין מקפידין על פעוטות כאלו"–עניתיו. בתחנה הזאת יצאו מהרכבת גדלי הבשר, הדשנים ורעננים ואת מקומם תפסו להם אנשים מאחי בני בריתי ובתוכם אברך נעלה, אחד מידידי הטובים, מי שלמד בישיבה המהוללה בל–טשי. התישבנו על מקומותנו, אנכי שמחתי על ה„חליפין" הטובים שהיו לי מ„גדלי הבשר" לאחי התביבים, ביתר גדלה שמחתי על חברי זה שנזדמן אתי לפונדק אחד גם הוא נוסע לעיר ב.

אחרי דרישת שלום כנהוג נסבה השיחה בינינו על אודות חנוך הבנים, על ה„התקדמות" המזויפת שהעולם

רמגניף מתנאה כו במאה העשרים, ככה התענגנו בשיחה הזאת עד אשר עמד המסע בתחנה ל. הנער ברכני בברכת הפרודה וירד מהרכבת. אנחנו התפללנו בצבור תפלת מעריב, חפצנו להדליק נר חנכה, אך אחד הנוסעים יעצנו לבלתי עשות כדבר הזה במסע לבלתי הסב עלינו את עיני בני חם... הלא כעוד שעה וחצי נבאנו אל מחוז חפצנו ולא נחמיץ את המצוה. מן התחנה נשמע הצלצול השני של הפעמון, דלת הרכבת נפתחה, וסבל מסבל בבשר, שמסגורו הלבן בולטת כרסו כחבית גדולה – נכנס ויבקיע לו הדרך בינינו, כשבידיו הוא מחזיק, תרמילים, צקלונים וילקוטי מסע שונים. אחוני–אמר הסבל–אל נא תשבו כל כך בהרחבת הדעת ממש כבתוך אהליכם, הואילו נא לפנות מקום לסוחר אחד. מאחוריו נסרחה איזו ברי', שמן המבט הראשון לא יכלנו להכיר בה כלום, הוא הי' מכורבל מעוטף באדרת חרף, שצוארנו מעמד למעלה ממצנפתו, מצנפת שער של עור החול. האיש בקש את סליחתנו, פתח את תרצבותיו ויוציא את גופו מתוך חתוליו וקפוליו, עד אשר הצר לנו מאד.

„סליחה – אדוני!” המלים הללו נזרקו מתוך פיו בכל רגע, בין שהוא מפריענו ובין שאיננו נוגע בנו כלל, הוא הוציא מרף מתוך המחיצה, הרים אותו ויחזקנו מתחת משני עבריו בבלונסאות של בחול העשויות לכך, לבל ימוט ויעלה מעלה, השתרע „כמלך בגדוד” וישכב פרקדן, כשהוציא מתוך פיו לרגעים: האח! מה נעימה היא שכיבתי, חם ממש כבבית המרחץ ומרווח כבתוך אהלי, ארבעים וורסטאות לנסע בעגלה, בימים האלה כשהדרכים מקולקלים, מעי נהפכו בקרבי, אלו הי' עלי לנסע עוד ומן מה כי או כבר גועתי. אנחנו לא שמנו לבנו לדבריו הפורחים באויר, כי הוא דבר בשפת רוסית לא לנו אלא לעצמו, ובכן חזרנו לענייננו לשיח ע"ד החנוך, אחרי זמן מה שמענו והנה האיש אומר בשפת יהודית באנחה: חבל, כי נזדמנתי לשכב דוקא בין יהודים. הפזמון הזה, האמור באותו הטון ובאותו הנגון של יהודי מאמין האומר „אוי' לי כי גרתי משך” המממני ויצת בי אש עזה, לא ידעתי מאין בא הקצף בלבי מעולם הנני איש שוקט ושלו, לא יכלתי להתאפק ואומר לו: צער זה למה? אין מצטערין במקום שאפשר לתקן את המעות, אם צר לאדוני פה, אם קשתה עליו ישיבתו בין אהלי שם – יואל נא ליטול מטלטליו ולהתכרבל בבגדיו וללכת למחיצותיהם של בני חם, הודות להבורא, ברכבות ימצאם הרבה מהם ומהמונם, ואני נכון לשרתהו ולפתח לו את הדלת...!

אדוני – ענני האיש מעל האצטבא – לא ירדת לסוף דעתי, בסבור הנך שאני שונא יהודים? איפכא מסתברא!

הלואי ואראה זאת עלי ועל בני משפחתי, מה שלבי יחוה ומה שאחפוץ לראות על כל ישראל. אפס חברתכם בלתי נעימה לי, כי הדאבוני ולתוגתי עלי לשבת בתוככם ולשים מחסום למו פי, ריק אנכי מכל דבר השייך ליהדות, בור גמור הנני, לדוגמא, מדברים אתם על איזה ענין העומד בחוגו של עולם ולי אין כל שיח ושיג בו, על דא אנכי מצטער מאד, מה שאין כן בשבתי בין אנשים שלא מאחינו, אתם אפטפט על כל מה שהם מפטפטים.

———000000———

(עוד יבא בע"ה).

פתרון חידת המלואים בגליון 8.

אסר, איל או פיל, אגם, דלי, לחם, ענן, גמל, אהל, משה, פתח, די' או סיס, שקל, בהן.

מאותיות האמצעיות יוצא מאמר: „סיג לחכמה שתיקה”.

פותרים: א ז א ר י צ י: נחום הלל פינסקי. ב ז א ט ס ק: יעקב יוסף ראסקין. ד ו ב ר א װ נ א: מיכאל סעלעקטאר, משה סימקין, ר' משה מריינע ור' הלל פאדאס. װ א ל ק א װ י ס ק: אברהם יצחק בערעזניצקי, יעקב פרץ ווי נעצקי, שמעון ומשה פרעס. װ י נ ד א װ א: האחים נפתלי צבי יהודא ויעקב סאמוזאו. װ י ט ע ב ס ק: האחים ביינש ואיסר ווײלער, בונים ליערמאן. װ א ר א נ א ק: ישמואל ישראל שערשאוו, יודא ליב דיבקין, אבנר סאקסאנאו. ז ל א ב י ן: ישראל הבקין, צוריאל הארעליק, אברהם געלפער. ח י ס ל א װ י צ י: משה יעקב שימקין. ת א ל ו י: יחיאל העכט, יצחק קנטורוביץ, אהרן געלפאנד, אפרים שולמאן. ח א ט י מ ס ק: יעקב דוד מינקין, ישראל חא נאנאו. ל א ד י: עמנואל זילבערשטיין. ל ו ק י: ארי' ליב קאנדעל נכד הרב. ל י א ז נ א: דוד חאנקין, יצחק שו"ב. ל י ו ב א װ י ט ש: תלמידי חמ"מ דיסקין. מ א ר י נ נ א ר ק ע: אברהם ש"ץ, מענדל געלפאנד, בן ציון ראזאװסקי. ס ע מ י א נ א װ ק ע: זלמן בה"ר אהראנאװסקי. פ א ר י צ י: נחום ליב צינקאוו, שאול מאריאסין. פ ר י ב י ן: שמואל יעקב עלקין. פ ל ע ש צ ע נ י ץ: נח קארפ, יצחק שניידין, העניל גאלפערין. פ א ל א צ ק: חנוך העניך ליעווין, אליעזר מרדכי לוריא, ירחמיאל פוטערפאס, יחיאל ליפשיץ, זאנוול מרמור, זרח ומשה גערשט. צ ע צ ע ר ס ק: חיים אלימלך ריבקין. ק א כ א נ א װ: אהרן מתתי' בה"ר אי דעלציק, דובער לוסקין, אברהם יונה בליימין. ק ל ע ט נ י א: יוסף גרינפעלד. ק ו ב ל י ץ: יצחק בה"ר רבקין, ליפמאן ליפשיץ, חיים גראסביין, ישראל אילמער, דובער גראסביין. ר י ג א: משה שמעהליננ. ש ט ר ע ש י ן: הלל רעוויץ.

Ред.-Изд. **М. Розенблюмъ**.
העורך והמו"ל **משה ראזענבליום**.
Контора І. **Шнеерсона**. Любавичи, Мог. Губ.
Редакція Гороховая 48.
Типографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48

שנה שלישית   ב"ה

האח

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

№.16.

ום ג' פ' יתרו י"ג שבט תער"ג.

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

יתרו.

וישמע יתרו...

מה שמועה שמע ובא?

קריעת ים סוף...

וכי יתרו לבדו שמע את דבר קריעת הים, והרי כל בני העולם שמעו?

שמעו עמים... יושבי פלשת, אלופי אדום, אילי מואב, כל יושבי כנען, הכל שמעו אלא שלא באו, ויתרו שמע ובא, זו היא שמיעה טובה שמיעה שמביאה לידי מעשה; אין כל השומעים שוים. יש מי שאין הדברים נכנסים גם באזניו, ויש שהם נכנסים אל אזנו האחת ויוצאים – מהשנית, ויש מי שהדברים נכנסים בלבו, שומע – ועושה, זה הוא מי שראוי להקרא בשם שומע.

מי כהילדים יודעים את השומעים האלה למיניהם? כל התלמידים יושבים לפני מוריהם, אזניהם נטויות לשמע, אבל לא כלם שומעים, ומעטים עוד יותר השומעים ועושים.

גם הגדולים, הבאים בימים, רבים מהם נכונים לשמע, לקרא, ללמד, אבל לא לעשות.

בא העירה אחד המוכיחים, הדרשנים, ומוכיח הוא בדברים נכונים „כי עלינו לשמר את התורה, למאס בכל דבר זולתה, שלא להתערב בגוים, להגן על היהדות", ומלא הוא בית המדרש אנשים, שומעים, מפה לפה, אבל מה מעט הוא מספר העושים.

אבל יתרו שמע עוד דבר אחד. הוא שמע גם מלחמת עמלק.

קריעת ים סוף – ומלחמת עמלק...

אלה הם שני דברים קיצונים מפליאים.

כשהים נקרע לגזרים, ובני ישראל עוברים בתוכו בחרבה, הלא רואים גם עבדים ושפחות, כי השם הוא המוציא את בני ישראל ממצרים, כי הוא לבדו הוא, הנותן בים דרך, ולו הים והיבשה, וכל אשר חפץ עשה.

הכל רואים – ועמלק אינו רואה...

עמלק מחציף פניו ויוצא אחרי ישראל למלחמה, עזות נפלאה! להכחיש את מה שהעינים רואות אין זה אלא בכחו של עמלק החצוף... וכשיתרו רואה מציאות מתמיהה כזו, שגם אחרי „קריעת ים סוף" בא „עמלק" ונלחם בישראל, אם ככה גדול הוא כחו של היצר המסמא את העינים והמכביד את הלב, מיד הוא, יתרו, בא אל משה, אל מקבל התורה ונותן התורה, כי רק בצלו ובצל קורתו אפשר להנצל מעמלק, מהיצר הקשה הזה.

משה, רק משה, כאשר ירים את ידיו יגבר ישראל. הידים שזכו לקבל את התורה מידי השם ב"ה בעצמו, הידים האלה שוברות גם את עמלק.

גם בימינו, לדאבון לבנו, גם אחרי כל המעשים המוכיחים ומראים בעליל כי אין השם

ב"ה חפץ בהתערבותם של בני ישראל בגוים על כל מה שהיהודים מתדפקים עונים להם בשלילה: רוצים אתם שליטה, ממשלה, חרות לא ולא, גמנזיום, אוניווערזיטעטים—לא, חברות, פקידות בדומות—לא, שווי זכיות—לא, הרחבת תחום המושב – לא, שמות נכרים – לא, ישיבה ארעית, לינה בעיר פלנית – לא, אינכם זהירים בלאוין שבתורה. הרי לכם כמה לאוין אחרים כנגדם; ובכל זאת אין ה„עמלק" שבלב נכנע והולך לו לדרכו.

אם כן אפוא אין עצה ואין תבונה כי אם לבא אל בתי התורה, בצל מיסדי הישיבות, רק הם בכחם להגן על היהדות ועל הצעירים, להחליש את עמלק, למחות את זכרו מלב, ולהשיב לב בנים אל אביהם שבשמים.

על תירא יעקב.

יושב לו ר' נחום המורה העברי בת"ת בעיר... במחלקתו אשר לחמש בתוך תלמידיו ומלמד אותם פרשת י ת ר ו שחלה בשבוע ההוא; מתנהג ומתיחס אליהם ר' נחום דירן באיזו חבה פרטית ומשתדל להסביר להם באופן רצוי נוח וקל, כל מה שהוא מלמד אותם בכלל, למען חבב עליהם את תלמודם, עד כי כל למודיהם ותורת רבם זה לומדים הם אך מתוך אהבה עזה וחבה יתרה, לא כדרך אחרים הלומדים מתוך יראה וכפי' כאלו כפאם שד... וזה האות, כי ממהרים הם תמיד לבא אל הת"ת בבקר בבקר, ויש שהם מקדימים לבא בשעותים בטרם בא המורה.

ובבואו מקדמים כל תלמידיו את פניו בפנים צוהליב ועליזים ובעמדה ובקריאה: שלום לאדוננו המורה! ומשום אהבתם אל תורתם כאמור – מעולם לא אירע שימצא אותם המורה במצב של בטלה, אלא במצב שקידה יתרה: מתנענעים כלם בסלודים על חמשיהם, וקולם, קול תנוקות של בית רבם זה, הולך ובוקע ונשמע למרחוק...

והמורה אחרי עמדם מפני כבודו, מיד מצוה עליהם לשבת תחתם ולדפדף את החמש במקום שצריך ללמד ולחדש הלאה, ובקולו הנעים הצלול והמצלצל ממשיך הוא את לבות תלמידיו, נטעי הנעמנים, היושבים כשתילי זיתים מסביב לשלחנות ומקשיבים בתשומת לב נאמנה לכל הגה שיח ושיג היוצא מפיו, כאלו שותים בצמא

את דבריו, ובחדר נשמע אך קול המורה, כי כלם שקועים ועסוקים אך בתורת רבם הלזה, כמעט בהתפשטות הגשמיות, ורק פעם יביטו אל מורם, פעם אל המשנ המפרש והפתוח לפניהם, דמות קדש והשתפכות הנפש ממלאות את ההדר למוד תורתם הקדושה.

פתאם עמד המורה על רגליו והודיע להם, כי עתה יבאר להם פסוק באותה פרשה של „יתרו" על פי דעה הוא.

לאמר, למה הבטיח הכתוב ב„אריכות ימים דוקא את אותם הזהירים בכבוד אב ואם? לרמז שמלבד שכר המצוה הצפון למכבד את אביו ואת אמו, בעלמא דקשוט, נאמן הוא ד' לשלם שכר ליראיו אלה, מדה כנגד מדה, גם בעולם הזה, והוא, „האריכת ימים".

כי אין תענוג ונורב הארכת ימים ושנים להורים יותר מדול, כאשר אם ברכם ד' בבנים טובים ומקשיבים אהובים למקום ולבריות, תמיד תראה את אותם ההורים שמחים ושבעים רצון.

גם העני שבעניים, חלילה, גם המחזר על הפתחים, ל"ע, אם אך ברכו ד' בבן טוב, ממתיק הוא את מרירות חייו ומפכח את צערו, תמיד תשמע אב תזדמן עם איזה עני אבי בן טוב ותשאלהו לשלומו ולמצבו אז תקבל את תשובתו בצדק, לאמר: ת"ל, אינני קובל חלילה על ד', אם אמנם יסר יסרני, לא עליכם, באמת, „בעניות", אבל יהי שמו מברך שלא יסרני בשני', במכת בנים רעים. כי בני, ת"ל, הנם למודי ד', שומרי מצותיו, ולכל לראש מדקדקים הם במצות „כבוד אב ואם" בשכר זה יאריך ד' ימיהם, על כי בהם בעזרתם על עניותנו נמצא תנחומים, ואך בהם נוסיף אמץ לב למשך הלאה בעול צרותינו ותלאותינו, גם כח ועצמה ירבו לנו לצאת לקראת המערכה להלחם מלחמת הקיום, ואלמלא הם שהי' לנו, כי אז כבר אבדנו כלנו אבדנו תחת נטל הכבד של משא עקותינו דנפישין!"

ולהפך, חלילה, בני – הוסיף עוד המורה בהרימו מעט את קולו – אם הבנים הנם בני בלי שם, בני בליעל, בנים לא אמן בם, דור סורר ומורה, שרש פורה ראש ולענה, ר"ל, הלא הנם בנים מקצרים, חלילה, את ימי הוריהם, בהיותם להם למורת רוח ולמפח נפש.

בנים ממין זה בודאי ישפטו גם הם כמדתם, ובעודם באבם יקטפו כל הבנים המורדים והנועטים, חלילה, בפקודת הוריהם ומוריהם!...

כל התלמידים בשמעם יוצאים מפרש מפי רבם, את הדברים האלה התרגשו מאד ועל פני כלם ההלה מרחפת ומרפרפת איזו חרדת קדש.

נכר הי' שאיש איש מהם חש בנפשו שעדיין לא הגיע לאותה מדרגה של כונת הכתוב בנוגע בינו ובין סבוד הוריו... ניצוץ היהדות שבלב כל יהודי כקטן כגדול, התלהב והתלקח בקרבם ויהי ללהבת שלהבת, וכל אחד

מהם חש יפתח פן עליו יסבו ויכוחו דברי המורה.

גם המורה בהעיפו את עיניו על כל תלמידיו – נוכח, שדבריו לא החטיאו את המטרה ויעשו רושם הנכבד על תלמידיו, כי כלם הורידו לארץ ראשם וכלם ישבו נכלמים – נאה וישמה.

ובכל החדר השלך דם...

פתאם, בלי משים, נפסקה הדממה, מפי אחד מתלמידיו התפרץ קול בכי ויללה נוראה, בלי הועד באלו אחזתו הפלצות, כל עיני התלמידים פתאם הפנו אל עבר התלמיד הבוכה, הנרעש והנבהל כל כך, לדעת מה זה ועל מה זה? גם המורה מהר אל תלמידו יעקב הבוכה לדעת סבת בכיתו מה היא, והוא ענה: מתירא אני פן... אמות, ומדוע? – שאלהו המורה –

כי אתמול הכעסתי מאד את אמי תחי' והיא אמרה לי: כי תמות בקרוב, מפני שלא תוכל שאת את עקשנותי היתרה, ולפי דברת אדוני המורה, הלא אמות גם אני, בעד ענש היותי מקצר ימי אמי, חלילה.

המורה חשב מעט ובחבה יתרה הביט על יעקב ואחר לטף את לחיו של יעקב ויאר אליו פניו ויאמר: אל תירא יעקב, חביבי, אם אמנם הוספת גם עתה חטאת על חטאתך בדאגך לחייך ולא דאגת לחיי אמך האמללה, מותה היא לא הדך את לבך, ורק בהודע לך כי חייך תלויים בזה נבהלת ותפחד לנפשך, חרפה היא, נבלה ודעת לב להקל בחיי האם; אך בכל זאת אל תירא, לא תמות, כי בשגגה ובחסר דעת עשית כל מה שעשית עד כה מעתה, הבה אקוה, כי תזהר בכבוד הוריך, או אז גם הם יחיו ולא ימותו וגם אתה תאריך ימים ושנים.

המענה הרך של המורה השקיט את לבו של יעקב תלמידו, ותחת היגון והאנחה נראו על פניו עכשו אותות ששון וחדוה.

ט. י. שערעשעווסקי. וואלקאוויסק.

חמשה עשר בשבט.

בחדר, בבית הספר, שאון, ומהום, הילדים הם במצב של תסיסה, חג היום, ולכבוד החג הרגישו דברים ערבים לחך, דברים שיש בהם טעם ועונג מגדים וכל פרי עץ; החליצים שבילדים, מי שחמם היתה יתרה, נעשים גבאים וגובים מכל ילד פרוטות לפי ערכו, ומסחרים ומעריכים בכמה פרי זה ובכמה פרי זה, לרגעים נשמעות תלונות ודעות שונות וכמעט שאינם באים לידי מריבה ומצה, אלא שמאימת רבם, ומיראה שמא מתוך קטטה ומריבה יבטל החג לגמרי, ממהרים הם ומשלימים איש את רעהו בך ובך חרובים, כך וכך צמוקים ותאנים ושאר פרי העץ שנשתבחה בהם ארצנו הקדושה.

השלחן כבר ערוך, הלקקנים שבילדים עיניהם נטויות אל עבר הפירות, מחכים הם אל הרגע המאשר אשר בו יתן ה„רבי" אות להתחיל בסעודה, העסקנים יושבים

ונהנים מזיו המתם שעמדה להם לאכול די סעודה יפה הגונה כזאת, בעלי-הדעת מקפידים על הסדר, על המנהג, יודעים הם שאין רוחו של „רבי" נוחה ממהומה ושאון ואי סדרים, וביום כזה חושש מאד להפיק רצון ה„רבי" להרחיב את דעתו שלא להקניטו, חלילה, שמא יקפיד ובן רגע יהפך את כל החג ליום חול, וצוה לקחת את הספרים וללמד... ואשר לזאת מגינים הם בכל כחם על הסדר, בשימת אצבע על הפה מרמזים לקלי הדעת שלא ישתובבו שלא תזוח דעתם עליהם, שלא ישכחו כי הכל תלוי ב„רבי", אם רוצה הרי חג, ואם לא...

הרבי שותה ומתמהמה, אינו נחפז להתחיל בסעודה... תמהים הילדים, כלום פסק ממנו יצר האכילה? מה הי' לו לה„רבי"? – מתלחשים איש באזנו רעהו,–וכי בשביל שימת עין בלבב נערך השלחן?

הבי – עונה הנבון שבהם – הרבי יאם אותה נאים, הוא יקדים לספר לנו את פרשת החג, וכי באמת זאת המטרה, להתנפל על השלחן ככלבים רעבים ולבער כל פרי עד תמו?...

„בארצנו" – התחיל הרבי – בארץ שאנחנו קוראים לה „ארץ ישראל", כי לנו נתנה הארץ מאת אלקי השמים והארץ, שם צותה עלינו התורה לעשר את פרי העץ ולאכל את המעשר בירושלים, בשנה הראשונה והשני', הרביעית והחמישית לשנות כל שמטה, או לתת אותו לעניים בשנה השלישית והששית; אבל אין מעשרים מן החדש על הישן, גם הדיש לדעת קביעות השנה וראשיתה להבדיל בין שני' השלישית ובין החמישית לששית, כי על כן קבעו חז"ל, עפ"י מדרש הפסוקים, את יום החמשה עשר בחדש שבט לראשית השנה לאילנות לענינים אלה.

הפירות האלה המונחים עתה לפנינו – הוסיף הרבי – מזכירים אותנו את אשר אבדה לנו, הה, הארץ אבדה לנו, אותה הארץ הקדושה אשר בה נצטוינו לקים מצות רבות, אותה הארץ אשר בה נטמנו כל אבותינו, נביאינו וחכמינו הקדושים ז"ל, אותה הארץ אשר עלי' שפכו גבורינו דמם כמים, אותה הארץ הטובה אשר שם יצמחו ויעשו פרי תנובה כל עצי פרי אלה, אינם קפואים, אינם עטופים שלג וכפור, כי אם לחים הם, רעננים, משיבים נפש בריחם ומרהיבים עין במראיתם, אותה הארץ אבדה לנו...

אך על מה אבדה הארץ? על עזבנו את התורה!

הה, עזיבת התורה קשה עוד מאבדת הארץ, הסבה קשה מהמסובב.

באכלנו עתה מפרי הארץ עלינו לשים אל לבנו, על מה איננו אוכלים ממנו שם בארץ ההיא, בארץ אשר שמנו נקרא עלי'? כי איננו שומרים את התורה... והתורה הלא בידנו היא, הבה נשמר אותה, נלמד אותה ככל אשר יש לאל ידנו". – התבונן הרבי בפני תלמידיו והנה דבריו נסכו עליהם רוח יגון ואנחה, שבת משוש חגם, וכמעט אשר לא לרצון היא להם כל הסדר וה„הגדה" ויען ויאמר: „בכל זאת הבה נברך על פרי העץ ונאכל, בתקוה כי נשוב אל ארצנו, אחרי אשר נשמר את התורה בכל לב ובכל נפש, תורה בידנו היא וללמד אנחנו צריכים, אבל לא להתעצב ולכוף כאגמון ראש.

בגמר ובשובה התחילו הילדים מושיטים את אצבעותיהם אל השלחן ואחרי אכלם מעט הפסיקם ה„רבי" ויוסף לאמר:

„כי האדם עץ השדה" –

האדם הוא עץ מאכל, לא עץ יער, לא אילן סרק,

הוא עץ פרי, ופריו טוב למאכל וערב לחוך ההשתלמות בחכמה ובמעשים טובים — הוא הפרי הנעים אשר באדם.

בכמה הדברים דומה האדם לעץ הפרי:

העץ אין נהילו אלא לאחר כמה שנים, הדואים אתם ילדים, תפוחי אדמה, זורעים תפוחי אדמה וצומחים תפוחי אדמה, אין בין זריעה לצמיחה אלא המיעוט והריבוי, תפוחי אדמה היו לפני כן ותפוחי אדמה אחרי כן, לא כן האילן הצומח מגרעין או נטיעה רכה, מגרעין דק וקשה נעשה לאחר כמה שנים עץ פרי הדר וגדול ומפליא עין רואה.

גם האדם השלם צמיחתו והשתלמותו היא רבת ערך מאד, והיא משתנה ומתעלה באין ערוך.

ילד קטן הלהוט אחרי הצחוק — בסוסים, בעטים, בכדורים, השקוע בהמון בערות ואולת של תנוקות ופעוטות נעשה אחרי כן אדם גדול, רב, חכם, תורני או מדיני, ומפליא עיני רואים בטובו ובחכמתו; אבל להשתלמות זאת הדיש זמן רב המלאכה לא לחדש ולא לשנה.

וכשם שאין עץ הפרי גדל אלא בעזרת גנן וכורם העוזר ומשקה אותו, שומר אותו מכל תולע ורקב, ומכל דבר המפסיק את צמיחתו, כן לגדל אדם שלם דרושים עוזרים, מורים ומדריכים, אשר ישמרו אותו מכל דבר רע, מכל דעה רעה, ומדות משחתות, ודבות כמו אלה.

העצים רבים הם למיניהם: גפנים, זיתים, תמרים, רמונים, תאנים ועוד רבים מאד, גם בני האדם שוגים הם למיניהם, ולא בדעת ידרש האחד מאת רעהו שיהי' גם הוא איש כמוהו, היאמר הגפן אל התמר, היה נא גם אתה כמוני גפן ולא תמר? כל עצי הפרי טובים הם, אף כי בכל אחד טעם שונה מחברו, גם בני האדם ההולכים בתורת ד' ובמצותיו כלם טובים הם, אף כי טעמיהם שונים זה מזה, וכל אחד מהם סובר שדעתו היא הנכונה, וטעמו הוא המשבח.

למשל — פונה הרבי אל אחד הילדים — אתה אוהב להתפלל בלחש, רק שפתיך נעות וקולך לא ישמע, וחברך אוהב להתפלל בקול רב, כל דבור ודבור יוצא מפורש מפיו, כמכונה מעות וכבוקע עצים. בעיני, אני, הרי שניכם טובים ובלבד שתתפללו בכונה.

אמנם „עץ פרי למינו" צוה הבורא יתברך, על העץ לשמר את מינו, ערבוביא, כלאים, הרכבה, אסור ומגונה מאד.

גם על בני האדם השלמים שלא לגדל בערבוביא, „כל עוף למינו ישכן ובן אדם בדומה לו" אנשים שקבלו חנוכם בבית אחד מרב אחד, עליהם ללכת בדרך אחת, להתחבר, להתרועע, לאהבה איש את אחיו, ועם שוטים אל יתערבו, כשאחד התלמידים מבני התורה קובע לו מקום בין יושבי קרנות, בין משחקים בקוביא, כמה הוא מגונה, אינו מכיר את מינו, ומכש"כ כשמרכיב בנפשו מה שאינו ממינו.

ילד עברי כשהוא מחליק על הקרח בנעלי מרוץ, או כשהוא משחק בכדורים ובמקלות, שט על גבי נהר בספינה וכדומה, הרכבה היא זו מאינו מינו, אברך בן תורה כשהוא נוהג מנהג הקלים ופריצי העם בסדר נשים ובשאר עניניו הרי הוא עובר על מצות הבורא „עץ פרי למינו", או שהוא אילן סרק, אילן שאינו עושה פירות.

בעץ המאכל ישנם פרי ועלים, העלים אינם ראוים למאכל, אבל הם שומרים את הפרי ומגינים עליו עד שיגדל כל צרכו.

גם בבני האדם בני תורה והדיוטות, ההדיוטות, תומכים בכספם ובהונם את בני התורה, ונותנים להם את היכלת לעסק בתורה ולהשתלם ולעלות במעלות, להיות את אשר עליהם להיות, פרי טוב ערב ומועיל. כי על כן אמרו חכמינו ז"ל: „שדאשכולות יבקשו רחמים על העלים, כי באין עלים אין האשכולות מתקימים".

הנכם תאבים לאכל — פונה הרבי אל תלמידיו — רואה אני בכם, כי לדעתכם „לא המדרש עיקר אלא המעשה" אינכם שבעים ב„הגדה" הבה קחו לכם מפרי הארץ אכלו די שבעכם, אבל זכרו נא גם את הדברים אשר דברתי באזניכם.

פתרון תשאלות בגליון יו"ד.

א. ג"מ שבועות פ' ידיעות הטומאה ד' י"ח ע"א, ב. בבא מציעא ד' כ"ב ע"א ד"ה הרי זה בכי יותן. ג. הושש אלפין הם: בראשית מ"ב, כ"א. שמות נ, ו. והחמש — בראשית כ"ו, כ"ד. ל"ו. מ"א. שמות ט"ו, ט. כ"א, כ"ח, ועוד...

פישל וועקסלמאן, אלחנן לונדנער, שלמה ישכר ליווער, ג. אומנדיעקאט: אלי' קאפלאן, חיים נגיל, ג. בע-ליניטץ: קרימער בה"ד. ג. אלי' סאסנאוויץ. בענדין: פישל וועקסלמאן, אלחנן לונדנער, שלמה ישכר ליווער, ב. ג. גערמאנאוויטץ: אברהם אבעל, ב. ג. דוב-ראוונא: משה שימקין, בנימין קראסנאווסקי, ג. וויזנא: ישראל באארסקי, דוד מייזל, יהושע העשל וישוק, משה נייטאן, צבי הירש מייזל, יחיאל מיכל סארין, ב. ג. ווילקאמיר: יצחק שפירא, ב. ג. חיסלאוויץ: משה יעקב שימקין, ג. טראשקין: ר"ן וואסקאבאייניק, א. טאלאטשין: יוסף קארקין ג. יהאוויטש: בייניש טרייוואש, יחיאל שפירא, חיים גיליעוויץ, משה דוד סארקין, יצחק דוב גילעוויץ, לוי יצחק גרינבלאט, פרומא אסתר טרייוואש, אהרן שבתי מוסקאטין, צבי הירש זיססער, מרדכי משקאטין, ג. ירעמעיעווקא: שמואל קריצעווסקי, שמואל שאריגאוו, ברוך טעלעס, ג. ליודינקא: תלמידי א"ד בלאנטער, ג. לאפיץ: יחיאל מארגאלין, ג. ליבאווא: יודא ליב חלפן, ג. נאוואבאריסאוו: תלמידי ר"ל ציערנין, ג. נאווה"ס: אברהם אבא ביהאווסקי, ג. פאנארעליץ: מרדכי עטקינד, ג. פאלטאווא: חיים דוד וואראנעל, ג. קובליץ: שמעון בר"א שו"ב, משה חפץ, זוסמאן מאגיעוויץ, ב. ג. קארמא: זלמן איטקין, ג. קרעמענצוג: אליעזר גינזבורג, ב. ג. ראמען: שלמה שניאורסאהן, נחים פרסוב, ארי' שטוצעווסקי, ג. ראהאטשעוו: ש"ז הדק, צבי הירש אלטשולער, צבי הירש באסקיר, מרדכי יעקב רבקין, נתן אבעלאוו, יצחק גאלדין, בן ציון פלאטקין, נחום אסתרין, יוסף בערזאן, אהרן יוזפרק, ב. ג.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред. Гороховая 48.

Типографія. I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48.

שנה ב"ה שלישית

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

הָאָח

No. 17.

יום ב' פ' משפטים כ' שבט תער"ג.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי־התמימים, וצדקה תהי' לו והחיים הוא קונה לנפשו.

תָּם וְעָרוּם

(המשך מגליון 13).

פה בישיבה מצא לו יעקב כר נרחב לפתח את כשרונותיו ותכונתו, פה לא הי' לו כל מפריע בעבודתו ובשקידתו בלמוד, בתמתו החזיק וממנה לא סר אף כמלא השערה. אך נחשון התפתל גם פה ויתכל תחבולות לבלות את הזמן בבטלה ובאפס, כאבים ומחלות שונות דבקו בו, ולפרקים קרובים התאונן עליהם וידרש ברופאים ויהיו לו לכסות עינים ולאמתלא לפני המשגיחים, יש אשר מצא לו תאנה, כי חפץ הוא להתפלל כל היום, כי אמנם גם יעקב הי' מאריך בתפלתו, הוא, בלמדו מפי מוריו היראים והנבונים לדעת את השם ולבא בסוד עבדיו הקדושים, לא יכל באמת לקצר בתפלה, הספור בשבחי הבורא אשר בתהלות בן ישי זעזעו נימי לבבו התמים, ההתבוננות באחדות יחידו של עולם ארכה לו שעה גדולה; אך הוא בתמתו לא נרע בשביל זה מלמודו, הוא השכים לעמד בתפלה, לא עסק בשיחות ובדברים שונים, לא התענין בידיעת חדשות וגם במקרים אשר בישיבה עצמה לא חקר עליהם ולא חפץ לדעת אותם, הוא לא התהדר גם בהעלאת עתר ענן קטרת הצפרים, „כשלומדים בישיבה אפשר להוציא את האגורות האחדות על דברים יותר נחוצים, וגם כשיש לך, לעצמך, כל צרכיך, אפשר למצא בחברים מי שחסר לו, אולי, לחם די רעבונו, ואיך נשרף באש את מה שאפשר להחיות בו נפש תלמידים יקרים?" כן הי' יעקב אומר וכן הי' עושה, והיו מספיקות לו שעות היום גם לתפלה בכונה גם ללמוד כל חלקי התורה. האמת היתה נר לרגלו ולא גבה לבו ולא רמו עיניו ויתהלך עם כל תלמידי הישיבה כאח וכרע, ואת משגיחי הישיבה ומנהלי' כבד כבוד מורים ומדריכים נכבדים, הוא ראה בהם אנשים דואגים וחרדים לשלמותו האמתית, אנשים המקדישים את חייהם לטובת זולתם, כי אמנם אפשר הי' להם להסתדר בכבוד ובמעוט טרח משאר ענינים, ורק לטובת הישיבה התנדבו בנפשם ובגופם, כי על כן נכבדו בעיני יעקב התם. ויהי יעקב אהוב ונחמד ושמו לברכה ולתהלה בפי כל יודעיו ומכריו.

לא כן נחשון, הוא לא הזדרז לקום בהשכמה, ובקומו היו לו עבודות שונות. עשון הטבק תפס חלק חשוב בשעות העבודה שלו. הוא לא קנה פפרסות עשויות, כי אם שפופרות רקות ובידו מלא אותן טבק במכונה העשוי' לכך, ולא בחפזון כי אם במתינות ובכונה טובה עד אשר חלק גדול מהיום עבר עליו בעבודה זו. לפני התפלה הי' עליו לעשן פפרסות אחדות, כאלו הן מרחיבות דעתו ומביאות לידי כונה ועיון תפלה. ובאים חברים אחדים מתחילים ב„קטרת",

וּמְעַנְיָן לְעִנְיָן בְּשִׂיחוֹת וְהַרְצָאַת חֲדָשׁוֹת וּמִקְרִים שׁוֹנִים עַד שֶׁעוֹבֵר עָלָיו חֲצִי הַיּוֹם כִּמְעַט וְכֵן הָלְאָה..

אוֹהֵב הוּא נַחְשׁוֹן לָדַעַת אֶת כָּל דָּבָר, לְהִתְעַנְיֵן, לְחַוּוֹת דֵּעָה, וְהִנְּךָ פּוֹגֵשׁ אוֹתוֹ בְּכָל בַּיִת וּבְכָל רְחוֹב, וְשׁוֹמֵעַ אַתָּה מִפִּיו, מַהֲתַלּוֹת, חִדּוּדִים, הוּא חָכָם בְּעֵינָיו, מֹחַ חָרִיף, וּבְעִקָּר הוּא אֵינוֹ בַּטְלָן, חָלִילָה, אֵינֶנּוּ כְּיַעֲקֹב שֶׁאֵינוֹ מֵרִיחַ אֶת רֵיחוֹ שֶׁל הָעוֹלָם כְּלָל, שֶׁיּוֹשֵׁב כָּפוּף עַל הַגְּמָרָא וְעַל הַגְּמָרָא וְיוֹתֵר מִגְּמָרָא אֵינֶנּוּ חָפֵץ לָדַעַת. לֹא, הוּא נַחְשׁוֹן יוֹדֵעַ אֶת הַכֹּל, כֵּן הוּא סוֹבֵר, אֲבָל מְרַמֶּה הוּא לֹא רַק אֶת אֲחֵרִים, כִּי אִם גַּם אֶת עַצְמוֹ, כִּי מִלְּבַד שֶׁאֶת הַכֹּל אֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ, הִנֵּה אֶת הַגְּמָרָא אֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ בְּוַדַּאי, כִּי כְּבָר פָּסְקוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרָם לִבְרָכָה „לֹא יָגַעְתָּ וּמָצָאתָ אַל תַּאֲמִין".

כְּשֶׁבָּא הָעִירָה אָדָם גָּדוֹל, רַב נַעֲלֶה וּמְפוּרְסָם, וּבְנֵי הַיְשִׁיבָה בָּאִים אֵלָיו לְהִבָּחֵן וּלְפַלְפֵּל בַּהֲלָכָה, בָּא נַחְשׁוֹן אֵלָיו רִאשׁוֹנָה, הוּא בּוֹדֵק עַד מָקוֹם שֶׁיָּדוֹ מַגַּעַת בִּסְפָרִים בִּלְתִּי נוֹדָעִים, גּוֹנֵב מִשָּׁם קֻשְׁיוֹת, חִדּוּשִׁים, וּמַצִּיעַ לִפְנֵי הָרַב, וְקוֹנֶה לוֹ שֵׁם „לַמְדָן" בְּשָׁעָה אַחַת וְדַיּוֹ. אֲבָל כָּל עָרְמָתוֹ לֹא עָמְדָה לוֹ וּמְנַהֲלֵי הַיְשִׁיבָה וּמַשְׁגִּיחֶיהָ יָדְעוּ אֶת כָּל לְבָבוֹ, מְזִמּוֹתָיו וּנְכָלָיו, וַיַּחְשְׁבוּהוּ בֵּין הַתַּלְמִידִים הַיּוֹתֵר גְּרוּעִים וּפְחוּתִים תַּחַת אֲשֶׁר יַעֲקֹב הָיָה מֵהַיּוֹתֵר רִאשׁוֹנִים וּמֵהַיּוֹתֵר נַעֲלִים, כִּי הָיָה חָכָם וְנָבוֹן וּבָקִי בְּתַלְמוּד וּפוֹסְקִים עַד לְהַפְלִיא.

(עוד יבא בע"ה).

רשמי־מסע.

(המשך מגליון 15).

קמתי, ומבטי הדר באיש הזה, שחשבתי כי בודאי נר הוא, טוצרי שהתיהד, חפצתי להכנס עמו בדברים, אך כנראה הוא בעל דברים הרוצה שאותו ישמעו, ויפתח את פיו ויאמר: אתם דברתם פה על דבר למוד, חנוך, לפי השגתי הדלה אגיד לכם, כי מאושרים היו קדמונינו, שלא דאגו לתכלית, לא העמיקו לחשב על דבר מטרה,

הנה אספרה לכם תולדותי וראיתם, כי הכל במזל תלוי, ואין אדם יכל להכין לו מטרה בחיים. העליון דיהיב חיים יהיב גם ל„החייב".

יתום נעזב נשארתי בן חמש שנים, יתום מאבי ומאמי, כל גואלי וקרובי היו עניים מדכאים. טובי העיר נתנוני ליודל שואב המים לטפל בגדולי, מקופת העיר שלמו לו, ימים רבים רעבתי ללחם, ויש אשר בכדי לשבר רעבוני גנבתי פת לחם. ככה התרגלתי לשלח ידי בשל אחרים וההרגל נעשה לי לטבע, התחשתי, כי איזה כח ממלא נעלם מושך אותי לנגבה. וזאת היא שגרסה לי הגרש מתלמוד התורה, כי נגבתי ונתפשתי, אז נספחתי אל עור אחד עור, ואלך אתו לחזר על הפתחים. כשנה תמימה הלכתי אתו מעיר לעיר, מכל כספו של העיר לקחתי לי „תרומה" ו„מעשר". באנו אל אחת הערים ונחזר על פתחה של חנות למכשירי כתיבה, החנוני נער בי ויתרפני על אשר נער צעיר לא מצא לו עבודה אחרת בלתי לחזר על הפתחים. עניתי בבשת פנים „מה לעשות אתה?"

„אם רוצה אתה אקחך לעזור בחנותי". שמחתי על ההצעה ואשאר על משך שנתים ימים לעזר במחיר ארוחה ומלון, פה ראיתי עולמי בחיי. אדוני התנהג אתי במישרים יכלתי למלאת תאותי לגנב מתוך הקופה כסף או מתוך החנות ישוה כסף ולמכר לחברי, שרכשתי במשך זמן קצר, כי אדוני לא הביט עלי בשום חשד וכאשר באו קונים אחדים החנותה יכלתי להפיק את זממי, ככה נמשכתי ברשת היצר הרע עד אשר נהייתי אורח תמידי, אורח הגון בבתי השכר ובבתי הקאפע, כי מיום ליום הלכתי הלך והגדל בקומה ואחזי חיי הוללות, מה שגנבתי ביום הוצאתי בלילה. מי יודע עד היכן השתרשתי בחטא הזה, לולא חמל עלי מסבב כל הסבות ויבא עלי מכה רבה, והמכה ההיא היתה רפואתי. מעשה שהי' כך היה: באחד הלילות נכנס צעיר אחד הרגותה לקנות לו נייר ומחברות ישנות, באותה שעה בא עוד קונה לקנות לו דיותות, פנקסאות ושאר כלי כתיבה, אדוני, צוני לבחר את כל הדרוש להקונה הראשון והוא בעצמו עסק בקונה השני. עודני מטפס להוריד מן האצטבא מחברות ואדוני נסתלק לעבר אחר, תחבתי ידי לקופת הכסף ובזריזות נפלאה הוצאתי מטבעות כסף גדולות גם קטנות. אמנם זה פלא, בכל עשותי הדבר בחפזון במהירות החשמל, בכל זאת ראה הקונה הצעיר וידע, כי בשעה ששמתי ידי בקופת הכסף ברכתי באותה שעה „על נטילת ידים"... כי הוא המו לאדוני, כי דבר לו אליו, המה יצאו החוצה וישובו מיד. הכרתי בפני אדוני, שהתחלפו צבעיהם לגונים שונים, הכרתי כי זה הלחש שלחש לו הקדמה הוא להמכה העתידה לבא — מה עשיתי? כפפתי את גופי, כאלו מגרד אנכי את רגלי, ובתוך כך הורדתי את הכסף לתוך נעלי. כשיצא הקונה את החנות, קם עלי אדוני ויאמר: אי' הרובל שהי' לא כבר בהקופה? אני עמלתי להסתיר

את מבוכתי ופחדי ואעמיד פנים של סיקריקון ואענה: אינני יודע. ויקרא עלי בקול „איך תענה לא תדע, מה עשית בקופה? הלא הצעיר הזה ראה כי הוצאת כסף?" – או הרימותי את ידי ואשבע – הה, דמי ירתחו בקרבי בזכרי את שבועתי – בשם ד' צבאות, כי להד"ם. שבועתי זאת פלחה את לב הקונה הצעיר ותביאהו עד כדי נקודת רתיחת הדם, ויכני על הלחי מכה רבה, עד אשר נציצות נתזו מעיני, וכל החנות התחילה מסתובבת לעיני סחור סחור ואחריו התחה האדון בתנופת ידו, באמרו: התודה!– אנכי שמתי מחסום לפי, אז צעק הקונה הצעיר: של נעליך! מיד הישלו הנעלים ומטבעות שונות התגלגלו על מרצפת החנות. מאי האי? – שאל אדוני רתת – מיד אאסרך אשימך בנחושתים. אכן נודע הדבר! זה חדש ימים אנכי מרגיש, כי משתכר הנני אל צרור נקוב". כאן נאנח המספר, אנחה עמוקה וכבדה התפרצה מתוך לבו ויאמר: רבותי! למה לי להכביר מלים, סופו של דבר הי', כי לחכתי את עפר רגלי אדוני, נשקתי את ידיו של הקונה הצעיר, גואלי ומושיעי, ואעמד ואפרט את כל הגנבות בין בכסף בין בשוה כסף שגנבתי מיום הראשון לבואי עד השתא. אדוני לא הוסיף להכותני ואנכי נשבעתי, כי אעבדנו באמונה ואוסיף חצי שנה על זמן עבודתי אצלו.

למחרת בבקר באתי החנותה יחף למרות ימי הסתו הקרים. אין אפוא נעליך? שאלני האדון, לא אוכל להנעילן, כי כאשר אביט עליהן אזכר על פשעי ולמה לי להחזיק לי תמיד מזכרת עון? „בן צדקת לא העכבר הוא הגנב אלא החור" – כך אמר אדוני במלים של תרגום, שלא בנתי כונתם, אעפ"כ לא תלך אצלי יחף, קנה לך נעלים אחרות, הא לך כסף". מאז והלאה הי' חביב עלי ממונו של אדוני ולא נגעתי אפילו בפרוטות שכבר הודלקה, בין מנחה למעריב הרשה לי לצאת לטיל, נכנסתי לבית התפלה, נטיתי אזן לשמע בלמודים. מלאו לי שליש עשרה שנה ואדוני שמח בי, כי מלאתי את תפקידי באמונה שלמה שאין כמוה, גם תפלין קנה לי, וכאשר אמרתי לו כי מתקשה אנכי ב„עברי" נתן לי כסף לשכר מורה ובלילה בלילה למדתי שעות אחדות עם השמש דמתא.

עתה התחלתי לחיות חיים אחרים לגמרי. עיני נפקחו לראות נכחה, כי אמלל אנכי שלא למדתי כלום ולא אוכל לבא בין אנשים. באחד הימים בא החנותה סוחר ביער, לקנות לו חפצים שונים, הוא הניח רשימת הזמנתו, ויאמר, כי החבילה תשלח לו להמלון שלו. בחריצות מלאתי את פקודת אדוני ואביא להסוחר את החבילה. כשיצאתי ממנו ראיתי מאחורי דלת חדרו מונח ארנק מקופל כעין ספר קטן, הרימותיו ואצא החוצה, נסתלקתי לאחת המבואות האפלים ואראה כי מטמון מצאתי, שטרי כסף ושטרי ערך ושטרי חובות. חפצתי לשים הארנק בכלי, אך רוח פנימי הזכירני, כי נדרתי לבלתי געת בשל אחרים, או שבתי אל הסוחר ואראהו את הארנק. הלז נפל

על צוארי חבקני וינשקני ויאמר לי: הא לך שטר בן חמשים רובלים, על אשר הטבות לי, אנכי סרבתי ולא הפצתי לקבל הכסף, יען כי לא חשתי כלל שעשיתי אתו טובה, כי שלו החזרתי לו, ומה טובה יש בזו? ממצות „השבת אבדה" לא ידעתי כל עיקר, כי כאמור, גרשתי בילדותי מתלמוד תורה ולא למדתי כלום. האדון הסוחר הפציר בי לקחת הכסף ואנכי סלקתי את ידי מקחת. רעיון הלף במחי לבקש ממנו בקשה. אדוני – אמרתי לו בהכנעה – אם מצאתי חן בעיניך, ספחני נא אל אחת ההתמנות בעסקיך, אף שאינני יודע בעסק הזה כלום אך אקוה כי בעתיד הקרוב אביא לך ברכה. הסוחר מלא שאלתי ובאותו היום נפרדתי מאת אדוני החנוני אחרי בקשת סליחה והבעת תודה שהביאני עד הלום, ואבא לדור ברקונטורה של סוחר היער. ימים עברו, שנים חלפו, ואני נהייתי מומחה במסחר היער, לאט לאט הוסיף לי אדוני על משכרתי ובהיותי בן י"ח שנים הייתי עושה בעסק, כאדם העושה בתוך שלו, קניתי, מכרתי, שלחתי הפסודות לערים רחוקות. אחרי כן נסעתי חוצה לארץ לשאות דשא, נשאתי לי אשה מבנות העשירים ואתחיל לעסק במסחר, ב"ה, עשרתי מצאתי און לי, אל תראני שאני נוסע ברכבת של מדרגה השלישית, אך מקרה היא בעגלת הסבל השבור, שקנה לי כרטיס של המדרגה השלישית, לכשתבאו אל העיר ר. ברחוב מ–ק תסורו אל ביתי ותראותם כיצד אני חי. באחד הימים שלחתי להחנוני סכום הכסף שגנבתו, במקרה מצאתי בדרך נסיעותי את אותו העור הזקן ואביאהו למושב זקנים אחרי שלמו בעדו למפרע בעד עשר שנים. עכשו יש לי ת"ל בנים ובנות ומכלם אראה נחת, אשבע נחל.

בראשונה התחלה רעיתי לדאג ע"ד חנוך הבנים וקטטה נפלה בינינו. היא: מטרה, תכלית, גמנסיא, ואנכי עמדתי על דעתי, שזו היא המטרה, דוקא הדרכתי את בני על פי הדרך הישנה, שלהתיב לחדר חדרי, הבכור לומד בישיבה, גם הצעירים ממנו הולכים בעקבותיו.

מה רבה שמחתי, בבואי הביתה, ובני, כשתילי זיתים ילמדוני דעה ואני מטה אזני להקשיב לקח מפיהם".

הא לכם, רבותי, פרקים מחיי, קטעים מתולדותי, אם לחשך אדם לומר, צריך להכשיר ולהכין את הבנים שימצאו להם מטרה, להכין להם נשק להלחם עם פגעי הזמן, תבאנה אלה העובדות ותטפחנה על פניהם. הכל במזל תלוי, רבותי!

אך מר לי, מר מאד, על אשר אינני יודע ללמד תורתנו, אמנם לומד אנכי בשעת הפנאי, אבל כל למודי– כדיו כתובת על ניר מחוק. ומראי טעמא לא ינעם לי לשבת במסבת אחי כשאמצאם בדרך.

כל אותה העת ישבנו שקועים בשמיעת ספורי האיש הזה, שבאמת משכו את לבנו, הוא החל להמשיך את

ספרו, אפס הקטר השמוע את שריקתו הממשכה והקונדוקטור לקח ממנו את הכרטיסים ויבשרנו כי קרובה תחנת ב—ק.

סדרנו חפצינו לרדת וספורי תולדותיו נקלטו עמק עמק במחני. הלוי פ. מינסק.

מזל-טוב!

מקרב ולב עמוק מברכים אנחנו את ידידנו החביב והיקר הרה"ח מר אברהם אלי' פלאטקין ליום חתונתו וליום שמחת לבו, יואל נא רוכב-שמים להריק עליו שפע ברכה והצלחה ויקוים בו „מצא אשה מצא טוב" ולאות אהבה וידידות נדבנו כ"א במקום טלגרמה כמנין טו"ב ס"ה 85 קפ׳. דוד משה אייגבינד, מיכאל קאצענעלענ-בויגן, יודא ליב קרוינין, פרץ וגרשון חן, גם העלם נתן אבעליאוו נדב ח"י קפ׳.

גם כל התמימים מברכים אותו בברכת מז"ט מקרב לבם.

וגם אנכי מברך אותו בקיום תלמוד התורה מעשר ומרב כל. העורך.

כן מברכים כל התמימים את התמימים המופ׳ והיר"א כ׳ מר משה מרדכי פינסקי יחי׳ ומר שמואל בר"מ פעווזנער יחי׳ לימי חתונתם בברכת מז"ט מקרב לב.

כל הילדים התמימים מברכים מקרב לבם את אחיהם הולד האהוב והנחמד מר יודל שטערן יחי׳ ליום מלאת לו שלש עשרה שנה בי"ט טבת העבר, מצפים הם ונכספים לראותו תלמיד חכם יר"א ותיק וחסיד, כי"ר, אמן. אביו יחי׳ נדב ח"י פעמים ח"י קפ׳.

בברכת מז"ט מברכים התמימים ג"כ את הולד הנעלה מר סעדי׳ ליבעראוו יחי׳ למלאת לו שלש עשרה שנה בח׳ שבט העבר, כן יוסף לעלות ולהצליח בלמודו בכל הפרטים אמן.

יום ד׳ ח׳ טבת תער"ג, אמשטרדם.

בש"ק פ׳ ויצא ששה ימים לחדש כסלו כאשר מלאו שלש עשרה שנה לנכדי היקר אהרן אברהם שיחי׳ עלו על זכרונו הילדים התמימים היושבים על התורה והעבודה ונדבתי עבורם שני גולדין, והילד נכדי אהרן אברהם נדב ארבעה גולדין, ואביו נדב ג"כ ארבעה גולדין, ובני יודא ליב נדב א גולדין, וידידנו ר׳ מענדל אגריטאוו נדב א גולדין ס"ה 12 גולדין שעולה תשעה רו"כ ושלשים קפ׳, ובקשתנו שיעלה זכרוננו לפניהם לטובה ויאצילו לנו ברכה ברו"ט להילד ולהוריו ויאמץ לבנו בתורה ובעבודה, וימלא לנו השי"ת כל משאלותינו לטובה. יוסף חיים אייטינגין.

אמן! עונים אחריו התמימים מקרב לבם.

התמים החשוב מר משה בהג׳ הגדיב ר"נ גוראריʼ יחי׳ לסיום מס׳ ב"מ בימי חנכה העבר נדב שלשה רו"כ.

—000000—

פותרי חידת המלואים בגליון ח׳ ובא פתרונה בגליון ט"ו.

אלכסנדריʼ: אנשל פילשטינסקי, זלמן מאין, אברהם יהושע בה"ר איטקין. בעשענקאוויצי: יוסף שלמה שיינין. נערמאנאוויטין: אברהם אבעל. דאקשיץ: דוד ווארפמאן, זלמן איזאקזאהן, משה לעווויטאן. דאברא־יע: מאיר ליב עפעלמאן. ווארנאנאק: ר׳ זאב דייכל. ווארשא: ישראל לאנגפוס. זלאבין: גדלי׳, זלמן, אלי׳ האנעלין, שלום לוויבין. טאטארסק: חיים שמרי׳ בלאנטער. טשאדירלונג: שניאור זלמן איצקאוויטש. יעלסק: נ׳ האנעלין, מרדכי בערעזאווסקי. יאנאוויטש: חיים אליעזר ליבעזאהן. ליאזנא: ירחם שמרי׳ בעזמאזנין. נעוועל: יחיאל מיכל נחמנסאהן, גבריאל בוטמאן, הירש איטקין. נאוואבאריסאוו: תלמידי ר"ל צערנין. סעננא: יונה יהודאמאוו, צבי אנאראניק, נתן אהרן הענין, אלי׳ האפין, מאדל ופסח ראבינער, נתן שולמאן. פאדאבריאנקא: ר"ש בהרי"ג. יעקב סארקין, יואל הכהן, בן ציון דוד באלאטין, מאיר זלמן כהמל. פלעשצעניצי: נח קארפ, יצחק שניידין, הענדל גאלפערין. קריוויטש: ר"ש ש"ב. קרעמענצוג: אליעזר בר"ן גינזבורג, יודא חון, משה ליב קוזנעץ, אברהם שמחה וואלאוויטש, זלמן אראנאוויטש, יוסף בה"ר ציקערמאן, שמעון אפטיקר. קאזעלעץ: מנחם דוד ב"ה רעזניקאוו, אלי׳ בעלינקא, בנימין דארנע, ברוך כהנוב. ראמען: שלמה בה"ר שניאורסאן, נתיב פרסוב, אברהם וואלאווין, שמואל קורעניין. נעוועל: אהרן רוטנבערג, דוד אחדאוו, משה ליעוועלאוו, משה גאוויקאוו, יעקב חדאלאוו, אברהם היסקין, יצחק ליסט-מאנאף, אמור-יעקאט, ירוחם סעדי׳ יפה, יודא קאפלאן.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.
Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.
Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.
Редакція Гороховая 48.
Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48

שנה שלישית | ב״ה

כל ילד המקבל׳ את „האח״ או המתנדב על הילדים התמיכים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי־התמימים, וצדקה תהי׳ לו והיום הוא קונה לנפשו

הָאָח

№. 18.

יום ג׳ פ׳ תרומה כ״ז שבט תער״נ.

ליובאוויטש

מחיר „האח״ עם משלה: לשנה שני רו״כ. לחצי שנה רו״כ אחד, לרבע שנה חצי ת״כ, להבט עשרים ק׳, בלי משלה מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלה.

תְּרוּמָה.

דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל...

אֲחִיכֶם זֶה הַמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם. יְלָדִים אַחִים, אֵין כַּוָּנָתוֹ אֶלָּא לְחַבֵּב עֲלֵיכֶם אֶת הַתּוֹרָה, כִּי עַל כֵּן תְּחִלָּתוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה;

וְשׁוֹאֵל הוּא אֶתְכֶם „אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״ לָמָּה? דַּיּוֹ לַמִּקְרָא שֶׁיֹּאמַר „דַּבֵּר וְיִקְחוּ...״ כְּלוּם הָיָ׳ משֶׁה הוֹלֵךְ אֶל יִשְׁמָעֵאל וְעֵשָׂו לְבַקֵּשׁ נְדָבוֹת עַל הַמִּשְׁכָּן? מִי אֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ כִּי דּוֹדֵינוּ אֵלֶּה, לוּאֵי שֶׁלֹּא יַחֲרִיבוּ אֶת הַבִּנּוּי וְלֹא שֶׁיִּתְנַדְּבוּ עַל בִּנְיָנוֹ, וְלָמָּה מְפָרֵשׁ הַמִּקְרָא „אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״? אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא בָא לְבַקֵּשׁ מֵהֶם דָּבָר גָּדוֹל „זָהָב וָכֶסֶף.. וְאַבְנֵי מִלֻּאִים, נֹפֶךְ, סַפִּיר...״ שֶׁמָּא תֹאמַר, כְּלוּם אֶפְשָׁר לְדַבֵּר אֲלֵיהֶם כָּזֹאת וְכָזֹאת, לִשְׁאֹל מֵהֶם שְׁאֵלָה כָּל כָּךְ קָשָׁה, לָתֵת כֶּסֶף וְזָהָב. הַנְּקַלִּים הֵם בְּעֵינֶיךָ? לָכֵן מַקְדִּים הַמִּקְרָא וְאוֹמֵר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, יוֹדֵעַ אַתָּה לְמִי אַתָּה מְדַבֵּר? אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵם — אִידֶעשֶׁע קִינְדֶער — וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל רַכִּים הֵם וְטוֹבִים, נִתְבָּעִים וְנוֹתְנִים, הֵם לֹא יָשִׁיבוּ פָּנֶיךָ, גַּם אֶת הַזָּהָב, גַּם אֶת הַנְּזָמִים אֲשֶׁר בְּאָזְנֵיהֶם יִתְּנוּ, אֶת הַכֹּל יִתְּנוּ, כִּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל הֵם–אִידֶעשֶׁע קִינְדֶערְלַאךְ —

וְאוֹמֵר עוֹד „וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה״, אֵינוֹ אוֹמֵר „וְיִתְּנוּ״ אֶלָּא „וְיִקְחוּ״, מִפְּנֵי שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יוֹדְעִים שֶׁאֵין לָהֶם מִשֶּׁלָּהֶם כְּלוּם. כָּל אֲשֶׁר בְּיָדָם מִשֶּׁל הקב״ה הוּא, הָעשֶׁר וְהַנְּכָסִים מִלְּפָנָיו, וְהַכֹּל שֶׁלּוֹ. שֶׁל הקב״ה, אֶלָּא שֶׁהֵם מְסוּרִים מֵאִתּוֹ בִּידֵיהֶם וּבִרְשׁוּתָם לָקַחַת עַל כָּל צָרְכֵיהֶם וּמַחְסוֹרֵיהֶם, לָכֵן אָמוּר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי מֵאוֹתוֹ הָאוֹצָר, הֶחָנוּת. אוֹ הָאַרְגָּז שֶׁהֵם לוֹקְחִים לְצָרְכֵי עַצְמָם, מֵאוֹתוֹ הָאוֹצָר עַצְמוֹ יִקְחוּ גַּם לִי תְּרוּמָה, וְלֹא נוֹתְנִים הֵם, וּכְמוֹ שֶׁלְּעַצְמָם אֵינָם נוֹתְנִים, כִּי אִם לוֹקְחִים, כֵּן גַּם לִי יִקְחוּ תְּרוּמָה...

לַעֲשׂוֹת מִקְדָּשׁ וּמִשְׁכָּן לַשֵּׁם...

וְהַמִּקְדָּשׁ אֵיפֹה הוּא? כְּבוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הֵיכָן הוּא?

בְּאַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁל הֲלָכָה...

גַּם בְּמִשְׁכָּן וּבְמִקְדָּשׁ צִמְצֵם הקב״ה שְׁכִינָתוֹ רַק בֵּין שְׁנֵי בַדֵּי הָאָרוֹן, בָּאָרוֹן אֲשֶׁר אֵין שָׁם רַק שְׁנֵי לוּחוֹת הַבְּרִית. בִּמְקוֹם הַתּוֹרָה שָׁם גַּם כְּבוֹד נוֹתֵן הַתּוֹרָה שׁוֹכֵן, וְגַם כְּשֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ חָרֵב, אֵין לוֹ בְעוֹלָמוֹ אֶלָּא ד״א שֶׁל הֲלָכָה.

בַּחֲדָרִים, בִּישִׁיבוֹת, בֵּין הַתִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן. בִּמְקוֹם שֶׁהֵם קוֹרְאִים בַּתּוֹרָה, בְּחֻמָּשׁ, בִּנְבִיאִים, בְּמִשְׁנָה וּבִגְמָרָא, בִּסְפָרִים קְדוֹשִׁים שָׁם בִּמְחִיצָתָם אִתָּם אֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם נוֹתֵן הַתּוֹרָה.

מַה קָּדוֹשׁ, מַה חָבִיב הוּא הַמִּשְׁכָּן הַזֶּה!

הֵיכָל הוּא הַחֶדֶר, הֵיכַל הַשֵּׁם! וְהַיְלָדִים הֵם הַלֻּחוֹת, לֻחוֹת שֶׁל סַנְפִּירִינוֹן, לֻחוֹת שֶׁל אֲבָנִים טוֹבוֹת, לֻחוֹת הָעֵדוּת, עֵדוּת הֵם לְיִשְׂרָאֵל, הַיְקָרִים הָהֵם, הַתִּינוֹקוֹת הַחֲבִיבִים, גָּזֵר וְתַכְשִׁיטִים, עֲדִי

עדיים, מה יפה הוא תנוק יהודי הלומד בחדר! מה נחמד מראהו! מצחו, קמטיו, צחוק פיו, דבריו אשר כפנינים, החן אשר על שפתיו, מה לוקחים הם את לב כל רואיהם!

לחות קדושים! אחי היקרים! יהיו נא חרותים בכם עשרת הדברים! חקוקים מעבר לעבר!... ורק דברי התורה לבדב, הזהרו נא לבל יכתבו עליכם גם דברים שאינם תורה, הוי, חלילה, הישכן כבוד השם לא על תורה? כלום אפשר להכנים בהיכל תועבת השם אשר שנא?

החדר היכל השם הוא!

ומה גם הישיבה הגדולה, מקום מאות תלמידים יחיו שוקדים על התורה, ורק על התורה, ואינם פונים אל כל למוד נכרי, אל כל מדע זר, אין בהם רק תורה, תורה קדושה, תורת השם, גמרא ופוסקים, בהם וביניהם מצמצם הקב״ה שכינתו, והיא המקדש אשר עלינו לבנות בתרומת ידינו... זהב וכסף ונחשת...

ובני ישראל הנדיבים יחיו נתבעים ונותנים, בונים הם את המקדש והמשכן, את בתי הישיבות והחדרים: אבל אין הנתינה קשה כל כך

שעשועים.

מפליא לעשות. *)

(המשך מגליון 15).

בשובם ההרה וצור אמר לקחת את הספר ללמד ולעין בו, חשך אותו חירם באמרו, כי אין בראשו נכונה עתה, מבוסם הוא במקצת מהיין אשר שתה גם קול התוף והמצלצלים שואן עוד באזניו ולבו בל עמו להגות בספר... אנוס על פי הבורו של ה„רבי" יושב לו גם צור בחבוק

*) אילי, לא למותר הוא להודיע לקוראינו הנכבדים יחי׳, כי הספור „צדוק ונרשע" משל הוא לירידת הנשמות ממרום שבתם, מעדן גן א׳, אל גופות הצדיק והרשע ואופן פעולותיהם כל ימי חייהם בעולם זה, המשול לים זועף, עד שובם אל עפרם. כן ספור „הגוהר" משל הוא. גם הספור הזה ירמז אל החמר והצורה. הגוף והנשמה, אשר במצות המפליא לעשות המלמד לאדם דעת התקשרו והיו לאחדים, ואידך... זיל קרא ונמ׳ר. העורך.

כי הנתינה, לקחת, להשתדל שיתנו אחרים, זהו דבר גדול, כי על כן אומר המקרא: „ויקחו לי תרומה", אינו אומר „ויתנו" על הנתינה אינו דרוש להזהיר כמו על הלקיחה, „דבר אל בני ישראל" שלא יתעצלו, שלא יתרשלו, שלא יתפטרו באמתלאות שונות „ויקחו"... וממי יקחו? „מאת כל אשר ידבנו לבו... ומה יקחו? זהב וכסף ונחשת... ומה יעשו? ועשו לי מקדש...

בית השם, בית שלומדים בו תורה ויראת שמים, ואז... יודעים אתם, שימו אל לבכם. כי אז „ושכנתי בתוכם". לא רק באותו המשכן כי אם בתוך כל אותם הנותנים והלוקחים מהם...

יוסף הלוי גאלדבערג.

הפגישה.

הדבר הי׳ באחד מימי הקיץ הלוהטים של תקופת תמוז. אנכי ישבתי באחד הכפרים, המוקפים יערות עבותים בנאות דשא, על יד הכפר יעבר נהר רחב ידים, האויר מבריא ומשיב נפש. פעם אחת לרגלי מצב משפחה נסעתי להעיר הגדולה מ. ושם עשיתי ימים אחדים, עד שמלאתי את כל עסקי, שהכריחוני לעזב את נאות הדשא לימים אחדים.

ידים ונושך בשרו בשניו, וראש חירם אמנם סובב עליו כגלגל ויוצא הוא החוצה ויוצא עמו גם צור בעל כרחו, וכל אשר חירם עושה, כל דבר מגאל ונבזה, כל פתיות ואולת, עושה גם צור עמו, כל עוד אשר יד חירם על העליונה.

לסוף מוצא הוא צור שעה רצויה ומושיב את חירם אל הספר, מתחיל ללמדו להסביר לו את ההלכה, את הכתוב בספר, אבל מוחו של חירם גם הוא ומטומטם ואין דברי הספר נקלטים בו, פעמים רבות נראה לו לחירם ההפך מהכתוב בספר, ועל צור אז לעמל ולתת בינה בלבו כי כן וכן הוא הדבר. אך דבר טוב זה הי׳ בחירם, כי במצא דבר חכמה חן בעיניו, וכשהבין גם בשכלו הגם איזה חדוד והמצאה שכלית, אז לא הי׳ קץ לרגשותיו, הוא פער פיו, געה כעגל, וירקד כאיל וכבן ראמים, ובכח כי עז הרים גם את צור על כתפיו וינשאהו למעלה; אך כעבר רגע שב להשתובב ולבקש לו את תענוגיו ומשחקיו הבל על אף צור ועל חמתו.

ויהי היום ועל לב חירם עלה לבנות בית קטן, כאשר יבנו להם התנוקות הפעוטות, התחיל ללקט נורי עצים,

התרגלותי אל חיי הקיטנה, חיים שקטים ושלווים שאין בהם אלא אכילה ושתי׳ ולהביא את גופי במשקל בכל שבוע ושבוע, לא נתנה לי האפשרות לשבת בעיר זמן מרבה ואפילו מעט יותר מדי הצורך, כי משק האופנים בהלפם על הרחובות המרפדים חצץ, פרסות שעטות הסוסים ומרוצת האנשים במוחותיהם הטרודים – כל אלו פעלו עלי לרעה וישימוני לאיש שולל. החום הבלתי רגיל, שהי׳ קודח ולודט הוסיפו לי ענויים נוראים על ענויי הרעש והמולה האין סופי, וראשי נעשה עלי ככורת המלאה דבורים. עיף ונלאה שבתי עם דמדומי חמה אל האושפיזא, הפצתי תכף לפשט מעלי את „הלבּ הבהור" והצווארון הגבוה השם מחנק לצווארי, גם כתנתי העליונה המגוהצת, שגופי חש בה מעון „כבלי ברזל" ולשכב במטה.

בעמדי בפרוזדור האושפיזא ראיתי על הקיר טבלא שחורה משורטטת בשרטוטין אדומים ובכל שורה רשומים אורחים לפי סדר של החדרים. ראיתי בחדר 1 № רשום שם יצחק שימדאביץ השם הזה פתח במחי, המלא הרבה רשמים וזכרונות של היום הזה, מעין חדש של זכרונות, האמנם זה הוא חברי יצחק הסמאלעוויטשי, שכל כך הרעיש את הישיבה?

זכרוני נדחף אחורנית לתקופה שלמה. תקופת ימי הנער נתיצבה לנגד עיני בשלל צבעי׳, אנכי הייתי כבר תלמיד ישן בישיבה, כבר היתה לי „חזקה" ב„שטענדער", בגמרא, וגם מקום מיוחד לישן עליו, והוא בא בלוית דודו לעמד על המבחן. מגוחך הי׳ הנער, לא דבר כלום, ממש כאלם לא יפתח פיו. אחרי הבחינה לא יכלו לומר עליו כלום. מהר ניסא הראה

פספסים ובקעים, לתקע יתדות בארץ לארז קירות וכתלים ועליהם קורות, תקרה ומעזיבה, ולשכלל את הארמון עשה בו גם תנור וארבת עשן. לא ליום ולא ליומים היתה המלאכה הנכבדה הזאת, גם את צור רעהו העביד בפרך, לפקד ולפקח על כל מלאכת מחשבת, על קומת הבית, על יציעיו ואולמיו, על החלוגות השקופים והאטומים על כל דבר הדורש עיון והתבוננות הטרית חירם את צור אחיו הגדול, ויהיו כל הימים ההם ספריהם עזובים ושוממים, ונפש חירם לא שבעה עוד להתענג על היכלו הבנוי לתלפיות ותכסף לראות את העשן עולה מארבת ביתו, ויקח תבן וישם בתנור, ואל ההגות רץ ויקח לו תבת גפרוריות, ובידים מהירות הצית אש, ותאחז האש גם בקירות הבית, וכעבר רגעים אחדים והנה גל קטן של אפר וניצוצות אחדים... התחיל חירם להטיח את ראשו בכותל, לספק כף אל כף ולספד מרה את היכלו...

„ללמד" – קורא לו צור – והוא אינו פונה כלל אל העבר ההוא, איך? ללמד בשעת צרה כזו, שרפה, דליקה... נשרף הבית אשר עשה לו לצחוק... ושב עובר ומן חשוב והספרים מתגלגלים מבלי יד נונעת בם.

תבונה עזה בלמודו, ומאודך ניסא הי׳ אפשר לומר עליו, כי אף מעט שכל אין לו בקדקדו, כי דבריו נאמרו באופן מלאכותי, עיניב כבות, פה פעור למחצה, וכל גופו אומר, כאלו הוא תולעי מלדה קמפטן.

עברו הדשים אחדים וה„סמילאוויטשי" התהרה בלמודו את כל חבריו ויהי לנם. ומנין סגיאין ארך השעור עד לאחר מנחה והכל בשביל עקשנותו, כשקם להקשות על איזו סוגיא בלתי מתהוורת לו, הי׳ כמטיל ברזל, כל תשובה לא היתה נהורא לו. מה יש לדבר? – הרין ריש-המתיבתא משפטו עליו – מח חריף לו, השקפה רחבה ועמוקה לו, והוא נחית לעומקה של ההלכה, אי אפשר לבטל אותו!

משפט זה הציגהו עליון על כל בני הישיבה, וככל שגברה קנאתנו בו, בכל שהתהלגו להביט עליו בצרות עין, לא יכלנו להכחיד את האמת תחת לשוננו, כי לגבי דידי׳ אנחנו בטלים ומבטלים.

במשך השנה התפרצה מחלה עזה בעיר שגזרה על ימין ועל שמאל, היא מחלת שלשול-הדם, בית החולים הי׳ מלא אדם, רבים חללים הפילה המחלה הזאת שלא ידעה רחם, גם לכתלי בית הישיבה חדרה ותוציא משם אחד אחד, את מבחר בני׳ ותביאם לבית החולים. בתוך נגועי המחלה נמנה גם ה„סמילאוויטשי". אנכי לא הקפדתי כלל על הסכנה הנשקפת מבקורי את החולה, למרות אזהרת הרופאים, לבל יהי׳ כל שיח ושיג למי שהוא את החולים, יען כי המחלה מתדבקת היא, לא יכלתי עצור ברוחי ואלך יום יום לבקר את חברי זה, אחרי התהפכו על משכבו חדש ימים, יצא ב"ה מבית החולים לבן-פנים כשיד, שפתים חורות מבלי היות בהן אף קורט של דם.

„מה לי ולצרה הזאת?" – חושב לו צור – „לבנות בתי משחק לחידם, לטפל בעניניו הפעוטים, להבטל מן הלמוד; טפש זה, עלי להיות לו לאומן ולמתנך, לנקות את חטמו, לגרד את ראשו, להתגאל בפתבגו, לראות בכל לכלוך ובכל דבר מגעיר שבו; תחת אשר הי׳ בכחי ללמד כמה דפים, כמה פרשיות, להתענג על טוב טעם ודעת המפרשים המתחכמים, הנני עתה עוסק בהבלים של פעוט, ולא של פעוט חריף, כי אם טפש גם וחדל אישים, אוי מה הי׳ לי? אבל מצות ה„רבי" היא, הרבי ר׳ ברוך, ומי ימרה את פיו? הבה – הוסיף לחשב – אחור שארית כחי ולא אתן לחירם למלא את כל משאלות לבו הרע, יגע הוא אלי, ולא אנכי אליו; אמנם חוק היא, כסוס שוטף במלחמה כן ישטף וימשכני אחריו, אבל לא עפל גם אנכי ממנו, כרקב וכמסס נמס אוכיחנו במו פי, אכביר מלין, אדבר על לבו, וגם אם עיני עטלף לו, הלא גם ביד ימשש את אור התלמוד כי טוב הוא, והדל לרדף הבל ובלימה, והדל לעולם", ככה החליט צור בלבו בפעם ההיא.

(עוד יבא בע"ה).

אבותיו באו לכאן ויקחוהו הביתה. מאז ועד הנה לא ידעתי ולא שמעתי אודותיו כלום, יש אשר מדי העלותי על לבי זכרונות נעורים החלטתי, כי בלי תמונה יושב הוא בכבוד ומשתמש בתגא של הרבנות באיזה עיר ואם בישראל.

למה העמקתי כל כך חשוב אודותיו שאלתי את עצמי, מי יאמר לי שהשם הזה הכתוב בקרטון על גבי הטבלא הוא שמו של ידידי מאז? אטו הוא חד בדרא? הן בבית אושפיזא עומדות רגלי, שאנשים בו לרוב אנשים שונים מכל קצוי תבל, המעט יוסף בן שמעון איכא בשוקא?

כל אותו הלילה ישנתי שנה עמוקה, רגלי העיפות, מהי הסער ורועש מטרדות היום הארוך וכל גופי היגע — כביון שמצאו להם מקום מנוחה במטה, לא התנועעו ולא זעו ממקומם.

אך האיר השחר קמתי ממטתי, למדתי קצת, שתיתי טה ואתחיל לסדר במחי את אשר כבר מלאתי בעיר ואת אשר עלי למלאת עוד ביום הזה, בכדי לצאת מתוך ההפכה הגוזלת מנוחתי ולשוב לנאות דשא.

עודני יושב שקוע בעניני הפרטים ואשמע נקישה בדלת.

„מותר, מותר להכנס — עניתי מיד —

„סלח נא אדוני, אולי יש זוג תפלין תחת ידך, בהניחי תפלין נקרעה רצועת של ראש".

יש ויש — עניתי — הרי הן לפניך.

ראיתיו בתור טפוס מוזר, בן אדם שעל פי תנועות מהלכו, רשמי פניו, מבגה נוו, אי אפשר לתת לו יותר מארבעים שנה, ושערותיו הפכו לבן, שיבה זרקה בו. הסתכלתי היטב בעיניו ואזכר אותן העינים שזרקו נצוצות בימים ההם בשבתנו בצל התורה, צל החכמה, הכרתי בו, כי הוא איננו זוכר כלום אודותי.

בהפצו להסתלק ממני עכבתיו בשאלה: באיזה נומר הנך מתאכסן?

בנומר 1 —

מה שמך? הריני מתכבד לדעת.

שמי יצחק שימדאביטש.

צורבא מדרבנן, איפה היא טביעת עינך? כלום לא תכירני?

הייתי צורבא מדרבנן, עכשו איני אלא בור דאורייתא, ענני באנחה.

השכחת את חברך ג. שהפך את משכבך במחלתך, מאז ועד הנה לא ראינו חד את חד.

ברוך זוכר נשכחות! — ענני חברי מתוך לחיצת יד.

הא, הא, הא! למה הזדקנת בלי עת? מי חרש קמטים במצחך? ספר נא לי אנכי אשמעה.

אהוכי קא מחייכת בי? — ענני בעצב — רואה אני בך, כי כוסך רוי', שמן חלקך בחיים, אלו נסית להרתם לקרון הטעונה משא רב, משא לעיפה כמוני, כי אז לא רק ששערותיך הלבינו, כי אם גם קרחה היתה עולה בראשך.

הא כיצד? רואה אני בך, כי מהאמידים הנך, אכסניתך באושפיזא יפה בנומר 1, גם מלבושיך יעידו בך כי אמיד הנך ומה היא תלונתך? איזה משא לעיפה טעון עליך?

אוי, ידידי, מוטב לבל תשאלני, בכלל, אם אמרתי אספרה כמו, אז עלי לנהל אתך שיחה רצינית שתאריך שעות אחדות, ועתה עלינו להתפלל פן נעבר זמן „קריאת שמע". לאחר התפלה אם יש לך שהות לטיל קצת בעיר אספר לך מחיי, מכל ארחי ורבעי, אז תוכח כי חיי אינם שוים כלום.

חברי נסתלק לתא משכנו להתפלל.

לאחר שהתפללנו הזמינני אל חדרו לאכל פת שחרית, השיחה נסבה על דבר חיי־דוד ועל דבר מצבי אני.

לאחר שגמרנו אבילתנו הארעית יצאנו למדוד את שוקי העיר ורחובותי'. הוא לקח מתחת זרועו דלוסקמא של עור שחור, באמרו, כי עליו לבא לחנויות אחדות למלא את משמרתו של „סוכן־נוסע".

עשינו קפנדרי' ונעבר דרך גן העיר, רצונך לשבת מעט על אחד הספסלים ואספר לך את אשר בלבבי. ישבנו ואטו אזן אל דבריו:

(סוף יבא בע"ה).

„הפורש מן התורה פורש מן החיים".

את מאחז"ל זה קיים בעצמו בפועל ממש, בחור אחד בן ישיבה ממאלטש ששנה ופירש. כל העתונים מספרים ע"ד מקרה מצוין זה, הנפלא בעיניהם ואשר בעינינו לא יפלא כלל וכלל, כדברים האלה:

איש צעיר לימים כבן י"ט שנה, סאלאווייטשיק ממאלטש, אשר כבר ידע היטב את התלמוד (?) נשאו לבו ללכת ללמד גם חכמות חצוניות, חכמות יון, ולמטרה זאת נסע לאדעססא וימלא שם ספקו בלמוד שפת רוסיא, החשבון כו' ויכן א"ע לבא לגימנזיא. בדרך הלוכו זה פגע בספר אחד של ארציבאשעוו ויקראהו. דברי הספר המה באו כמים המארים בקרבו ויפעלו עליו פעולה נמרצה, תכף סגר א"ע בבית מלונו וישם קץ לחייו ע"י כף רעל. בין חפציו מצאו מכתב קטן לאמר:

„בצחוק על שפתי אלך לקראת המות כי מאסתי בחיים".

המקרה הזה אין צריך באור.

לולא פירש מן התורה בטח לא קרהו המקרה הלא טהור הזה, בין אלפי המשגעים האמללים המאבדים עצמם לדעת, ר"ל, בימים האחרונים, בארצנו וגם בחו"ל, עוד לא נמצא ת"ל עד היום אף אחד מבני ישיבה ומתופשי תורה, כי עץ חיים הוא למחזיקים בה ותומכי' מאשר.

י"ב נאוואהויין.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд М. Розенблюмъ.

Контора I. Шнеерсона Любавичи, Мог. Губ.

Редакція Гороховая 48.

Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48

שנה שלישית
ב"ה

האח

№. 19.
יום ג' פ' תצוה ד' אדר א' תרע"ג.
ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נכנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו והיום הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלוח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלוח.

תצוה.

ואתה תצוה... ויקחו אליך שמן..

יש דברים שאין אתה צריך לצותם. מדבר אתה אל בני ישראל וכבר הם שומעים, ויש — שעליך לצות לעשותם. על התרומה, לא נזכר צווי, את הכסף, הזהב והנחשת נותנים הם בני ישראל, כל נדיב לב מביא את התרומה, ועל השמן למאור אתה צריך לצותם, ולמה?..

שמן זך, שלא יהיו בו שמרים, שמן נקי מכל סיג, מכל דבר זר ועכור, ושיהי' עוד כתית, שיבא על ידי כתיתה, לכתש את הזיתים ולהוציא מהם שמן מבחר, זהו מהדברים הקשים.

היהדות שבישראל, האמונה הצרופה, המסירות הנאמנה ליוצר בראשית הטבועה בלב היהודי, היא השמן למאור, להאיר לארץ ולדרים, לפקח עינים לראות את כבוד השם בורא שמים וארץ.

הנכם רואים, אחים, כי בחשך אין אדם רואה, יש שאתה עומד סמוך לדבר מה ואין אתה רואהו ואינך יודע כלל ממנו. הוא קרוב לך מאד ועיניך אינן רואות אותו, כלום אפשר לראות בחשך?

גם את השם ב"ה הקרוב אלינו כל כך, כי מלא כל הארץ כבודו, ואין מקום פנוי מכבודו, וכשהחשך יכסה ארץ, אין אדם רואה, ואין איש שם על לב והכסיל בחשך הולך.

עד אברהם אבינו ע"ה שמשה האפלה, איש לא ראה את יחידו של עולם, ויעבדו את האלילים, צלמי כסף וזהב, את השמש ואת הירח ואת כל צבא השמים. בא אברהם, באה אורה לעולם.

עודנו ילד בן שלש שנים ויותר, וכבר הוא מכיר את האמת, כי יש בורא יחיד המניע את כל אשר בשמים ובארץ, כל צבאם, הכוכבים במסלותם, על פיו יצאו ועל פיו יבאו.

אברהם הוא עברי, יהודי, הוא היהודי הראשון, האלקים הוא בלבו, הוא מכיר אותו, מרגיש, כאלו עיניו רואות אותו, הוא עודנו ילד, אבל ילד יהודי, הוא אינו שם לב לכל הסובבים אותו, נמרוד, תרח וחבריו, יהיו להם הם אשר הם, נאה לתרח להיות תרח, אבל אברהם, הוא אמנם ילד עודנו. לא הגיע עוד לשנות תרח, אבל תרח-איננו, הוא אברהם העומד וצוח וקורא בשם השם. ובאים כל מלכי מזרח ומערב ומשכימים לפתחו ועיניהם נפקחות לראות גם הם את אור האמת, וקוראים הם לו נשיא אלקים.

אברהם זה הוא המאור הגדול, מאתו יצאה האורה, ואחריו זרע יצחק בנו יחידו, יעקב אשר בחר לו השם ב"ה.

בני ישראל הם המאורות אשר לאורם ילכו גם עמים רבים להשליך את אלילי כספם ואת אלילי זהבם.

ילדים, ילדים, אלו הייתם יודעים את נפשכם אלו הייתם יודעים מה שהנכם באמת, לא היו עולים על לבבכם שום מחשבה ורצון להדמות, חלילה, למי שאינו מבני בריתכם. הנכם ילדים–יהודים! והיודעים אתם? הכל אפשר להיות, אך לא יהודי, מי שאיננו זה; אפשר להתעשר, אפשר לעני להיות בעל מליונים. אפשר לאיש פשוט לעלות לגדולה להיות שר ומושל פחה ורוזן, אפשר להדיוט להתלמד ולקנות לו ידיעות רבות ושונות, אך להיות יהודי–דרוש להולד יהודי, והרי יהודים אתם, אשריכם! אין כמוכם לטוב האלקים בלבבכם, ומה לכם עוד!

היהדות אשר בלבבכם, ילדים, מתולדתכם, היא השמן הטוב, שמן למאור, בכח יהדותכם אפשר לכם להאיר לארץ. לגלות לעיני כל, כי אין כשם אלקינו בכל הארץ.

בעודכם ילדים הרי יהדותכם מביאה אתכם למאס בגמנזיות, בלמוד המביא לידי מעשים נכרים, מעיל. פתיגיל מבריק, כפתורים, חלוץ־עצמות, נעלי־מרוץ, כדורים למשחק, נשפי־ושק, טיולים מגונים, בכל אלה מואס הילד העברי, הוא מביט על אלה בבוז, ומסתלק מהם בגדל נפש, כלומר: „עברי אנכי, יהודי! ילדות זו אינה מתאימה לי! אמנם עודני ילד, אבל בלבי שוכן האלקים, לי נאה ללמד תורה, תורתו הקדושה; התורה והיהודי הרי אלו צמד קדוש, צמד נחמד למראה, נאים הם זה לזה, תורה ליהודים ויהודים לתורה.

נרות אתם, ילדים יקרים, נר אלקים, יהדותכם התמימה, תם לבבכם, הוא השמן, וכשרבותיכם נותנים את האש הקדושה בלבבכם, מעוררים אתכם לתורה ולמעשים טובים, הרי אתם מאירים, מאירים פניכם העדינים, זורח אור היהדות על ראשיכם, על מצחותיכם, מבבות עיניכם נשקף אור נעים, ומאירות לבותיכם, וכל רואיכם יכירו כי הנכם זרע ברך השם, זרע ישראל עבדו.

וכשאתם גדלים ובאים בימי הבחרות, הרי יהדותכם מביאה אתכם לידי פרישות מכל דבר אסור, מכל פרצות והפקרות, וכשצר לכם המקום לשבת אל קוצים, בין בני אדם שאין להם מותר מן הבהמה, הרי אתם מכתתים רגליכם אל הישיבות, אל המקומות אשר בהם תשלט התורה שלטת, וכתות זה, כתיתה זאת מוציאה לאור את השמן הזך, והרי אתם שונים הרבה ולומדים הרבה ונעשים מאורות גדולים, רבנים ומורי הוראות בישראל, ולאור תורתכם, הוראותיכם ודרושיכם תלכנה קהלות קדושות, ערים ופלכים..

אשריכם יקרים, שתילי זית, שמנכם מאשר ומה יפה למאור!

אבל שיהא השמן — זך, ברור ונקי, שתהא היהדות זכה, ברורה, כלומר, שיהא היהודי יודע ומכיר את תעודתו, ומה היהדות דורשת מאתו לאמתתה, שלא יערב ביהדות גם שמרים ודברים זרים, זהו–קשה.

תובע אתה מיהודי־נדבה, מיד הוא נותן, הגדולים שבעשירים מנדבים אלפים ורבבות, הבינונים לפי ערכם, זה–זהב, זה–כסף, גם העני שבישראל נותן הוא–נחשת. יהדות היא בלבם, הם קונים להם מצות, מפזרים על בתי כנסיות ותשמישיהם, עושים הרבה דברים טובים, כי לב יהודי בהם, ועם זה מוסרים הם את צאצאיהם להפקרות, מלמדים אותם תפלות, דברי כחש וסרה, או שהם בעצמם אינם נזהרים בכמה גופי עברה, חלילה, מסבות שונות, יהדות זו כבר איננה ברורה, מערבים בה סיגים וטעיות, שמן זה איננו זך.

קונה לו אחד העשירים היהודים עולם הבא, מנדב הוא כמה אלפים על בנין בית גמנזיום וכדומה, וכשאתה מבקש ממנו על ישיבה של תורה נותן הוא בעין צרה, נדבה של מה בכך, ויהודי הוא אמנם, מוקיר עמו ותורתו, אלא שאין יהדותו ברורה, הוא לא השתדל לברר

לְעַצְמוֹ אֶת חוֹבוֹתָיו וּתְעוּדָתוֹ בַּחַיִּים, אוֹ שֶׁטּוֹעֶה הוּא וְנִתְעֶה בַשָּׁוְא.

יֶשְׁנָם רַבִּים שֶׁהֵם מְלֵאֵי מִצְוֹת, פּוֹשְׁטִים צַוָּארָם בְּעַד עַמָּם, בְּעַד צוּר מַחְצַבְתָּם, וְאֵין בְּנֵי תוֹרָה חֲבִיבִים עֲלֵיהֶם, אֵין יַהֲדוּתָם בְּרוּרָה לָהֶם, וְאֵין שַׁמְנָם יָפֶה לַמָּאוֹר. אוֹהֲבִים הֵם אֶת הַיֵּשׁוּת, אֶת הַקִּשּׁוּט הַחִצוֹנִי, אֶת בְּרַק הָעוֹלָם, אֶת הַשָּׁאוֹן שֶׁבּוֹ, אֶת חַיֵּי הַגּוֹיִם, אֶת הַרְגָּשַׁת מְצִיאוּת עַצְמָם, וּבָאִים לִידֵי טָעוּת לִידֵי הַעֲרוּבוֹת שׁוֹנוֹת.

אֵין זֶה „כָּתִית", לֹא נִכְתַּשׁ הָ„אֱוִיל" בַּמַּכְתֶּשֶׁת, הַרְגָּשַׁת עַצְמוֹ לֹא נִתְבַּטְּלָה וְאֵין הַשֶּׁמֶן זָךְ. כִּי עַל כֵּן אֵין אַתָּה יוֹצֵא יְדֵי חוֹבָה בְּדִבּוּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי אִם בִּפְקוּדָה וְצִוּוּי.

וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל... אָז... וְיִקְחוּ אֵלֶיהָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כָּתִית לַמָּאוֹר.

שונות.

ישכר מצוה בהאי עלמא.

בעתוני חו"ל אנו קוראים מקרה מוזר במינו. לפני ימים אחדים הלך אחד האנשים הנכבדים שבעיר וויען לטיל ביער. בלכתו ראה איש תלוי על עץ כשהוא מפרפר בין החיים ובין המות. הטילן הוציא ברב פחד את סכינו ויכרת את החבל שהי' קשור בעץ, המאבד עצמו לדעת צנח מן העץ וישאר בחיים. והאיש, המלאך הגואל אותו ממות הלך לו שמח וטוב לב, על קימו מצות פקוח נפש. לא היו ימים מועטים והאיש קבל הזמנה מלשכת המשפטים, שעליו לבא להתיצב למשפט על עברו על הסעיף 335 מספר החקים, זאת אומרת: על גרם בנזקין מאי־זהירות. הא כיצד? בשעה שהתך את החבל ברב הסתערות הנפש והתרגשות הרוח נפל הניצל ארצה — ונגף...

אמנם השופטים דנוהו לכף זכות אחרי רב הפצרות ותחנונים, אבל טעמיהם ונמוקיהם של דיני דמגיזתא וגם תרופיהם וגדופיהם שהשמיעו באזני הנאשם — יש בהם כדי שיצוה את בניו ואת ביתו אחריו להזהר ממצות פקוח נפש באופנים כאלה...

העתונים מסימים: אמנם, מימר השכל השמיעונו שופטי קרית וויען!...

בן־לוי.

אחד העתונים הרוסיים מביא בשם עתון צרפתי, בין הרבה דברים של מה בכך, גם את הדברים האלה המפיצים אור על כמה מאחז"ל, שהזהירו מאד בצפרני האדם וברוח רעה השורה עליהן: „שני פרופיסורים צרפתים, קארטורי ולאנגלוא, עשו נסיונות פיזיקלים וכימיים בצפרני האדם וימצאו תחתיהן מהנות מהנות של מיקרובים ובאצילים (הם הברואים המיקרוסקופיים, שא"א לראותם מרוב דקותם אם לא בעזרת זכוכית המגדלת אלפי פעמים, והנם מביאים מחלות שונות).

מענין ביחוד הוא הדבר שהבאצילים האלה שונים הם בצורתם ואיכותם לפי מלאכת האנשים ומעשיהם; הבאצילים שתחת צפרני הרצען, למשל, אינם כבאצילי הבורסקי, של המשרתת אינם כשל המוכרת חלב או בשר וכדומה.

מה נהדרו איפוא דברי חז"ל שאמרו יד לעין (בלא נט"י שחרית) תקצץ, יד לאזן יד לפה תקצץ וכו' ושהזהירו על נקיות הצפרן שלמעלה מן הבשר לענין נט"י לסעודה.

ימ"ן.

הערה: הסופר הנכבד הזה תלי תניא בדלא תניא, ואין דברי חכמי הגוים לדברי חז"ל אפילו כיהודא ועוד לקרא, כי באמת גבהו דרכי חז"ל מדרכי הטבעיים כגבה שמים מעל הארץ, ופרטי דיני נט"י זוכיתו, שבכאו"א מהם צריך להזהר מאד והם מעכבים את הנטילה.

העורך.

להסיר תלונה.

א) השגיאות הן מסבות שונות בדפוס.

ב) שאלות והערות נצברו במערכת למאות, הרבה מהן אינן ראויות, והראויות תבאנה בדפוס בהגיע תורן.

ג) מיקאות השלוחות במחיר „האח", לרוב אינן מתקבלות.

בר־מצוה.

אדעססא: ביום א' י"א שבט למלאת י"ג שנה למר יצחק בוקשטיין, הרש דרש מענינא דיומא, וכל הקרואים השתעשעו בבית אביו כל היום, ויתנדבו לכבוד החג: הבר מצוה יחי' — ח"י פעמים ח"י 3 רו"כ 24 קפ', מרדכי צופריק א רו"כ, ישראל יצחק טורסקי א רו"כ, אבי הבמ"צ ר' שלום בוקשטיין 74 קפ', חיים יעקב מישבריט 54 קפ', יודא אהרן בוקשטיין 50 קפ', שמואל בוקשטיין 35 קפ', שלום ריווקין 50 קפ', בנו של שלום בוקשטיין 50 קפ', ברוך גינזבורג 50 קפ', ברוך בענדט שטייבערג 50 קפ', המלמד של הבמ"צ ר' מאיר 20 קפ', שמואל ואלמאנאוו 20 קפ', שלמה ריווקין 10 קפ', נדבות קטנות 25 קפ'.

ליובאוויטש: מלאו י"ג שנה להתמים מר ישראל חיים זרחי יחי' בט"ו בשבט העבר, הדרש דרוש יקר ב„יתרון החכמה מן הסכלות" כי' הקרואים שמחו בו, בתורתו ותם לבו, ואביו ערך משתה נאה לכבודם.

יתברכו הכמ"צ ויגדלו בתורה ויר"א, עושר וחיים טובים, אמן.

נדבות אחים.

אישאין: ר' זלמן דיסמאן בשמחת בר מצוה של בנו מר שלום ביגש יחי' נדב א רו"כ 80 קפ', ז' פינא רחל 72 קפ', א"ז ר' שמואל דרויאן 90 קפ', ר' זלמן חיים כהן בשמחת תגלחת בנו הלל יחי' 35 קפ', ז' ראשי בת אליעזר 35 קפ', הא' רבקה האסי' נאלדין 15 קפ'.

אלכסנדריי: יחיאל כאהן, ישראל ליב טאמאשעווסקי, אלי' אולמאן אברהם יהושע בה"ר איטקין, כאו"א 18 קפ'.

בעשענקאוויצי: בוניא יודאווין 15 קפ'.

דאקשיין: לסיום פ' אלו מציאות בהדר ר' חיים יצחק קגל. מר חיים פרידמאן 15 קפ', זלמן איסר דייץ, ברוך קאפעלעוויץ, שלמה טייץ כאו"א 10 קפ'. דמי חנכה, חיים פרידמאן, זלמן איסר דייץ, שמואל סאלאוו כאו"א 5 קפ'. שמואל צוהמאן לתספורת בנו 18 קפ'.

ווארשא: נה אהרן קארנעבאנד, מיכא בערוש גוטער-מאן כאו"א א רו"כ, מאטליע זאלמאנאוו 60 קפ', לאה זאלמאנאוו, ברוך מרדכי ויעקב יהושע פוטליק, כאו"א 50 קפ', שמואל זאלמאנאוו, אברהם זלמן נערעוויץ כאו"א 40 קפ', זלמן זאלמאנאוו, שמואל נערעוויץ, זלמן בער וליבע מנסי' ראסקין, כאו"א 30 קפ', זלמן אהרן ורייזל פוטליק כאו"א 25 קפ', חיים שעפטל 20 קפ', חיים פראדקין, יעקב מארגאלים כאו"א 10 קפ', זלמן ראטנער 9 קפ', משה פערלא, נפתלי לעווינטאל כאו"א 5 קפ'.

וואראנאק: אבנר סאקסאנאוו 12 קפ', הלל קאהאן, שמרי' הארבאוויצקי, שמואל שערשאוו כאו"א 10 קפ', אליעזר רייכל, זלמן ליב יענטין כאו"א 9 קפ', זעלינ וויאל ליבערמאן, מענדל ואליעזר ברוק, אהרן אייזיק, זלמן קאהאן, נתן פריסמאן, יוסף הארדאוויצקי, דובער גינזבורג, ליב בנציון קלימאוויצקי, כאו"א 5 קפ' עוד 6 קפ'.

זועטקא: הילדה חייקא פאנעלסאהן א רו"כ.

האדארקאוו: נחמי' סטראזשוק 10 קפ', משה יעקב מאטשניק, ישראל, ואייזיא שטילמאן, נחמי' סטראזניק, דוד ווארשאווסקי, שמואל שפירא, יוסף מאקסע, משה שמיים, ישעי' ודוד ראבינאוויטש באבצי' ויטא סטריצלער כאו"א 5 קפ'.

יערעמעייעווקע: מר שמואל שארינאוו 40 קפ', הר"ר שמעון רובינשטיין, בנו ר' יעקב משה כאו"א 20 קפ', מר חיים פארעבעצקע, טובי' ווישנעווסקע, חייקל יפה, כאו"א 20 קפ', ר' יצחק דוב סטרוג, מר זאב תאומים כאו"א 15 קפ', מר יצחק פאריצקע, האחים ברוך וזאב טעלים כאו"א 10 קפ', המאספים שמואל קריצעווסקי, ויוסף אליקים ביליאווסקע כאו"א 20 קפ'.

לאדו: הולד לוי יצחק טייך 10 קפ' לכל חדש. יחיאל יצחק זילבערשטיין 5 קפ' לכל חדש.

לובלין: בחדר בית תלמוד עי' חיים ראובן רובינשטיין, מן ישראל אנקער בעד הנחת תפלין 50 קפ', נדבה, 26 קפ'. מיכל פינקל למלאת לו עשר שנים בע"ה 24 קפ' ח"כ רובינשטיין, בער ראט, משה טורקלטויב כאו"א 10 קפ', נדבות קטנות 24 קפ', יוסף פישהויט 16 קפ', עוד ע"י מרדכי לעווינשטיין ופנחס עפשטיין, מן לייבל זילבער 50 קפ', מענדל פינקל 50 קפ. פנחס. עפשטיין 40 קפ', מרדכי לעווינשטיין 30 קפ', צבי בוטערנער לתגלחת בנו 18 קפ', יושיע וויינבוים 36 קפ', אברהם עפיל 13 קפ', אביגדור בלומינב' 10 קפ', יעקב שטרייז-בערג 27 קפ', ישראל אכמאן, אהרן ראבינזאהן כאו"א 15 קפ', מאיר ווישליצקי יצחק זילבערבערג, צבי אל-בערשטאט כאו"א 12 קפ', נדבות קטנות א רו"כ.

ליודענקע: זלמן הייקין 18 קפ', ז' דענקין, י' שער-מאן, כאו"א 15 קפ', אהרן פיזאזואראוו, י' קיפמאן, ז' ראבינסקי כאו"א 10 קפ', ז' איסעראוו, מ' זעלעזנער, א' זלאטין, כאו"א 5 קפ'.

ליאזנא: נחמה דיישא בעד רפואת בתה באשי' שתחי' 36 קפ', מר ירוחם שמרי' בעזמאזנין 18 קפ'.

ליאהויסק: ר' גרשון קראסנער א רו"כ, בעד ברהמ"ז א רו"כ 50 קפ', ליא"צ טוב טבת של ר' מרדכי ליב שוב ז"ל נדב בנו צבי אסטראחאן 50 קפ'.

מאזיר: האחים יוסף יהושע זאב ראפאייעוויץ 50 קפ'.

סעננא: אלי' ראפין שלשה רו"כ, אברהם ברוידא, שמואל בן ציון אראנין, אייזיק אראגין, כאו"א 10 קפ', בנימין ליפשיץ, דוב עפשטיין, הלל צייטלין, זלמן מאדל ראבינער, פסח ראבינער, נתים שולמאן כאו"א 5 קפ', מרדכי ליפשיין 15 קפ'.

פלעשצעניץ: מיכל גאהדין 30 קפ', חנה שפריי-רעגין 11 קפ', אסתר שפריירעגין, נטע טאביש כאו"א 10 קפ'.

פאראבריאנקע: ע"י התלמידים העסקנים יעקב סאר-קין, יואל הכהן, יעקב שור, מאיר זלמן כרמל, בנציון באלאטין נאספו 8 רו"כ 32 קפ', ר' ליב שוב 80 קפ', ר' שמואל שניידמאן 42 קפ'.

מודעה.

מחיר „האח" משתי השנים הקודמות רק רו"כ אחד בעד שתיהן יחד. מלבד דמי משלח עשרים ק"כ. יתר עלידם המכורכים, עשרה ק"כ לכל שנה מחיר הכריכה, וששה ק"כ דמי משלח.

נמצאות למכירה טליתות גדולות וקטנות, כשרות מהודרות, מצמר לבן נקי, העשויות בהשגחת יר"א וח"ם ונאמן, מחירן: הגדולות מן 17 רו"כ עד 25 רו"כ, והקטנות מן 3 רו"כ עד 5 רו"כ. לפנות עפ"י האדריסה:

Х. Морозову Любавичи Мог. губ.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום. Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред. Гороховая 48. Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48.

שנה ב"ה שלישית

האח

No. 20.

יום ג', פ' כי תשא יא' אדר א' תרע"ג,
ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלה.

כי תשא.

את ראש בני ישראל...

אם בקשת לעמד על מנינם, טול ראשי אותיות של שבטים ותעמד על מנינם: ר' דראובן מאתים אלף, ש' דשמעון שלש מאות אלף, י' דיהודה, י' דיששכר, י' דיוסף שלשים אלף, נ' דנפתלי חמשים אלף, ז' דזבולון ז' אלפים, ד' דדן ארבעת אלפים. ג' דגד שלשת אלפים. ב' דבנימין אלפים, א' דאשר אלף, הרי חמש מאות שבעה ותשעים אלף. אותם שלשת אלפים שנשתיירו (מן מספר ת"ר אלף) הם הם שנהרגו על העגל... (תנחומא פרשה זו).

העגל, הה, על ידו נהרגו שלשת אלפים מישראל...

ומי עשה את העגל?

לא בני ישראל. חלילה, על לבם לא הי' עולה כדבר הזה. בני ישראל שהם מאמינים בני מאמינים ביחידו של עולם, בני ישראל שהקדימו נעשה לנשמע. בני ישראל הם מבקשים רק ללמד תורה, לשמרה ולעשותה.

ומי מבקש לעשות את העגל?

העם...

אלה הם אנשים שאינם חפצים בתורה, קשה עליהם מעשה המצות גם אחר השמיעה, את משה רבנו אינם יודעים, אינם רוצים לדעת, אינם אובים להכירו, מחפאים עליו דברים אשר לא כן, ומה הם מבקשים?...

לעשות עגל..

ואת מי הם אומרים לעשות לעגל?

הה, שמו שמים!

את התנוקות של בית רבן... את הילדים היקרים, הלומדים בחדרים, הלומדים תורת השם, תורת משה עבדו, את אותם הילדים הם רוצים להוציאם מבית רבן, להשכיחם את התורה ולעשותם לעגלים...

כי מה הוא ילד בלי תורה ובלי עול מצות? עגל מרבק ולא יותר. עגל הוא, לא אדם, אף גם שור איננו. השור מושך בעול, אך העגל איננו, כי אם אוכל, שותה, מרקד ומנגח בקרניו, ועוד... בריאה יפה... מה עושה נער כן בלי תורה? מעשה עגל, לו גם עגל מלמד; אוכל הוא, שותה, לא, יותר מדיק, זולל הוא, סובא, מפזז, מרקד על צוארו אין כל עול, לא עול נטילת ידים, לא חובת תפלה, לא מצות תפלין, אין שבת, אין מועד, ישנן רק רגלים, פרסות, כרס, וראש — בהמה; היתבונן עגל אל דרכיו? הישים אל לבו, לב הבהמה אשר בקרבו, כי סופו לשחיטה, ואחריתו לברות למלתעות אוכלי בשר? גם כל מי שפורק ממנו עול תורה איננו שם אל לבו את אחריתו ואת תעודתו בחיים. ובאים אנשים הקוראים עצמם בשמות שונים: מפיצי השכלה,

לאמיים, ועוד כאלה, ואומרים לבלע ולהשחית את נחלת השם, לגזר כליי, ח"ו, על החדרים, להשבית מהם רגל ילד עברי, לגדל שרש פרה ראש ולענה, בנים כחשים, בנים סוררים...

אהה, השם! אפוטרפסים הם לישראל...

כלום בני ישראל יתומים הם, חלילה, הלא אביהם שבשמים חי וקים, והוא פטרונם; והם בעלי טובות בעיניהם, חסד הם עושים...

אהה, חסד לאמיים חטאת הוא! חוטאים הם על נפשות הילדים הרכים, חטאת לא יוכלו כפרה.

מה השם יתברך רוצה? הירצה בעגלים? הלא רוצה הוא רק את יראיו, החביבים עליו התנוקות, חביבים מאד, אבל אימתי? בזמן שהם לומדים תורה: מקרא, משנה וגמרא.

לאמיות... אינכם יודעים, אחים ילדים, מה זו לאמיות, הלואי שלא תדעו, זו היא חרב חדה שכורתים בה מעל היהודי את ראשו, את יהדותו נוטלים בה ממנו את נשמתו, את תורתו. הה, מה נוראה היא.

מתמיה אנכי על בעלי טובות שהם אכזרים שאין כמותם, להמית את נשמת היהודי, חלילה,

שעשועים.

הזהרו בבני העניים...

בליל חרף, על פני השוק והרחוב
מטיל נער—מִשְׁפַּל המדרגה—הלך ושוב,
ממשש קיר, באישון לילה ואפלה,
עד רגל אנוש, כבר נשבתה, הדלה;
ובכל תקף שורר הכפור, והקור עוקץ
ודוקר בבשרו הערום, עד אין קץ;
והוא סובב הולך אנה ואנה,
מבקש לו מקום ללון, סתרה והגנה,
גם פת לחם להשקיט רעבונו — —
יתום נעזב הוא, נגרש ממעונו,
אף שמעולם לא גנב, לא נתפש בעונו,
בעוד אביו חי, ישב שקט ושלו במכונו,
אבל, אהה, מאביו נתיתם, וגם אמו מתה ואינה,

להרג אלפים ורבבות מישראל, להשחית נפשות ילדים נעימים, תמימים וישרים, להפריד בין השם ובין תנוקות של בית רבן חביביו ואהוביו, הה, אכזריות נוראה!

מכל סגולותינו אין בידנו כי אם התנוקות הקדושים האלה, אל נא תקרבו הלום, אל תגעו בהם!..

אל תגעו במשיחי, אלו תנוקות של בית רבן (שבת קי"ט).

התנוקות של בית רבן משיחי השם המה, והוא י"ת מזהיר עליהם שלא יגעו בהם לרעה, חלילה; התורה, המצות, היהדות והאמונה שמנים הם, שמנים טובים ומאירים, מהם האורה יוצאת לעולם, והתנוקות משוחים הם בשמנים אלה, רבותיהם היראים, מוריהם החרדים, מלמדים אותם תורה, מחנכים אותם במצות, משרישים בלבם ובמוחם יהדות ויראת אלקים, אהבה וכבוד להורים, וחלילה לנגע במשיחי השם אלה!

כלום רוצים אתם להחריב את העולם? והלא אין העולם מתקים אלא בהבל פיהם של תנוקות של בית רבן, הבל שאין בו חטא, ואת ההבל

ואחר כלות ימי ה„שבעה", הופיע אדונה
של דירתם, ויאמר אל היתום ואחותיו „הן לא נשארה
לכם מהוריכם אף אגורה;
לכן בביתי, לא יכירכם מקומכם, ובלי כל תלונה
בקשו לכם אפוטרופוסים, דירה אחרת, סכה או מלונה".
ובדברו, קפץ באף רחמיו, ויגרשם מביתו חיש
בליל חרף זה, ושביתב הוא לרא נקשן וקרין קיש קיש!
היתומות, בקשו ומצאו מקום מנוחה
נספחו אל בתים אחרים, זו לאמנת, זו לשפחה,
ורק אחיהן האמלל נשאר עזוב ברחוב הקר
אין לו, כל כסת, כל כר
גם בגד לכסות מערומיו לו אין
למרות שרוב בשרו „לא נתעלם מן העין"

. . . .

לאשרו, איקלע תמן אשר השמש, שאלהו: „אנה
פניך מועדות, בשעה מאחרת, בלתי הגונה?

הזה אומרים אתם לכלות, להעבירו ולהשחיתו,
וכי בשביל שהשם חפץ בהבל זה ואליו הוא
פונה, על כן אתם חפצים להכחידו, חלילה?
כקין אשר הרג את הבל אחיו על אשר שעה
השם אליו ואל מנחתו, וכי מרצחים אתם, שופכי
דמי אחים?

לא, זאת לא זאת, חולים אתם מחלה אנושה
כבר אינכם יודעים בין טוב לרע, נשחת חכמכם,
והנכם טועמים את המר למתוק, בולמוס הלאמיות
אחז אתכם, לאמיות ערומה בלי תורה ומצות,
בלי יהדות ואמונה, מחלתכם מסכנה ומתדבקת,
מסכנים אתם במגע, הזהרו והזהרו! אל תגעו
במשיחי! אל נא תדביקו בהם, חלילה, את
חליכם האנוש, יחיו נא הילדים, יחיו ויאריכו
ימים בעץ החיים, ויהיו יהודים כשרים ונאמנים
תמיד כל הימים. יהודים העוסקים בתורה ומצות
כימי עולם וכשנים קדמוניות.

„ובנביאי אל תרעו". אינו אומר „ולנביאי", כי
אם „ובנביאי".

כי מה אתם מלמדים את התנוקות בחסדכם
ובטוב לבבכם? גמרא, לכם לזרא, מן החמש אתם
בוררים חמש, ואינכם מלמדים כי אם נביאים,

הן מבירך אני, כי מעולם לא גנבת, לא נמצאת במחתרת
מדוע זה תשרך דרכך בלילה כגנב, וכאשה נצורת לב
וסוררת?"

„כן, אנכי לא גנבתי, לא גזלתי מעודי,
על זה יעידו כל מכרי, ובמרומים עדי,
אבל מה אעשה? נגרשתי עכשו על עניי ומרודי...
הורי ז"ל במחלתם את האגורה האחרונה הוציאו, לקחו,
ועלי, עכשו פשוט, להשתטח ולמות שם, שם על
האחו..."

דברי היתום את כליות אשר ולבו פלחו,
וברחמים גדולים אל ביתו קבצהו
ובדברי נחומים, לאמצהו לבן, הבטיחהו,
הלילה עבר עליו במנוחה, ותערב לו שנתו,
ומהיות אשר איש נאור ומצוין בתורתו,
לקחהו בקר בקר אל בית מדרשו
התחיל ללמדהו תורה שבכתב בחמשו,

ובהם אתם עושים רע, מהפכים ומסרסים, בודים
עליהם דברים מלבכם, נביא זה מוצא חן בעיניכם,
וזה לא כן, ואת דעותיכם שוא אתם מוסרים
לילדים רכים, והרי אתם עושים להם רע „בנביאים"
שאתם מלמדים אותם; חולין הם לכם הנביאים
הקדושים, כנוח עליכם גסות הרוח. הרי גם
סופרים כופרים נביאים בעיניכם. אוי לאזנים שכך
שומעות;

כי על כן קורא המקרא לאלה בעלי הטובות,
לאלה המתנשאים לעמד בראש האמה הישראלית,
לאלה הלוקחים להם קרנים לנתץ את החדרים,
לרמס את הלמודים הקדושים, חלילה וחלילה,
להחליפם בחול, בזרים, בנכרים, ובכל אשר לא
לנו, לאלה קורא המקרא באזהרה ובקול נגיד
ומצוה: אל תגעו במשיחי, ובנביאי אל תרעו!
ויש שהוא קורא: ולנביאי אל תרעו! אלו תלמידי
חכמים (שבת שם). כי באמרכם לכבש את בית
הספר, את חנוך הילדים, רעה אתם עושים
לתלמידי חכמים שדבר זה נוגע ללבם ולנפשם,
בראותם את הנולד, ואת ההוה מחנוך כזה...

ואם תמצא ידכם, חלילה, להכריח את מי
מהתלמידי חכמים לעזור לכם במעשיכם כאותם
שהכריחו את הנביא והכהן לאמר: קום עשה

והיתום לכל הגה ושיח, זקף אזניו כארנבת
בבקר השכים קום, ובערב אחר לשבת,
ור' אשר הרבה ללמדו, ספי לי' כתורא,
ובמשך חמש שנים שלמד בשקידה
ידע את התורה, ידיעה עמוקה וברורה,
ויתן לו ר' אשר לאשה, את בתו היחידה;
ואחרי הנשואין, שנות נוספות על שקידתו,
ובש"ס ופוסקים, ראשונים ואחרונים, מלא כרסו,
ויצא לו שם לגאון, לתפארת ולתהלה,
ולא עברו ימים מעטים, ונתמנה לרב באיזו קהלה
ומאז נתמלא בית אשר השמש, שמחה ואורה,
ונתקימו בהם דברי חז"ל: „הזהרו בבני עניים שמהם
תצא תורה".

טיבי' יוסף שערעשעווסקי, וואלקאוויסק.

לָנוּ... הָהּ, מַה גְּדוֹלָה אַז רָעַתְכֶם! כִּי עַל כֵּן קוֹרֵא הַמִּקְרָא וְצוֹוֵחַ מַר: וְלִנְבִיאַי, וּבִנְבִיאַי אַל תָּרֵעוּ! חִדְלוּ הָרֵעַ, לִמְדוּ הֵיטֵב...

חִידוֹת.

תּוּבַלְנָה שַׁי, לְאַחַי הַקְּטַנִּים — הַלְוַאי שֶׁיִּהְיוּ לִגְדוֹלִים בְּיִשְׂרָאֵל — הָרְחוֹקִים מִמֶּנִּי בְּחוֹמֶר וּקְרוֹבִים בְּרוּחַ, הֲלֹא הֵמָּה תַּלְמִידֵי הַתַּלְמוּד־תּוֹרָה אֲשֶׁר בְּווֹאלְקָאווִיסְק, פֶּלֶךְ גְּרָאדְנָא.

מִקְטָר מֻגָּשׁ לִשְׁמָם
בְּלֵב מָלֵא רִגְשֵׁי אַהֲבָה וִידִידוּת.
מְנָאִי *)

שמש דמתא אירקוטסק.

חידה א׳.

תֶּרֶב שִׂמְחָתִי, אִם תִּמְצְאוּ חִידָתִי,
אֲשֶׁר הַיּוֹם שָׁאַלְתִּי.
הֵן אִשָּׁה אֲנִי, וְשֵׁם אִישׁ שְׁמִי,
וּלְנַחַל נִמְשַׁלְתִּי.
אֶל יוּבַל נִדְמֵתִי, אֵצֶל אֲנָשִׁים נִמְצֵאתִי,
וּבְבֵית מֶלֶךְ גָּדַלְתִּי.
אֲחוֹתִי הַבְּכִירָה, וְאָנֹכִי הַצְּעִירָה,
וּלְמֶלֶךְ בְּחֶבֶל נָפַלְתִּי,
מֶלֶךְ יְפֵה תֹאַר, בְּלִי מַתָּן וּמוֹהַר,
אוֹמֶץ יָדוֹ שָׁאַלְתִּי.
מַן הוּא וְהַלְאָה, אַף אָבִי בוֹ עָלָה,
וַאֲנִי אֶת נַפְשׁוֹ הִצַּלְתִּי.

---

*) הערה: יתבשרו קוראינו החביבים, כי הסופר החביב הזה שב לתחי׳, יותר טוב, הוא לא מת, חלילה, ושוב ישעשע במאמריו ובהגיונותיו את הקוראים יחי׳, יאריך נא ימים ויגדל כחו לעבר בשדה הספרות החרדית שנים רבות, ויזרע ויצמיח פרי קדש הלולים על תלמי לבות הקוראים, הגדולים עם הקטנים. כחפץ וכברכת ידידו ומוקירו העורך.

חידה ב.׳

בֵּין אַבְנֵי הַשָּׂדֶה אֶבֶן הִנְנִי,
בֵּין עָרֵי כְּלִילוֹת יוֹפִי, מִי יָפֶה כָּמוֹנִי.
אִם תַּכְפִּיל אֶת הַשֵּׁנִי אָז לְאוֹיֵב תְּשִׂימֵנִי,
וְאִם תִּשְׁאַל אֶת פִּי צִפּוֹרָה אָז תֵּדָעֵנִי?

חידה ג׳.

אֵשֶׁת מֶלֶךְ אֲנִי
וּמֶלֶךְ יְהוּדָה — בְּנִי,
בְּשֵׁם... אבי... יִקְרָאוּנִי
וְשֵׁם אָבִי כְּשֵׁם הַנָּבִיא,
גַּם אֵצֶל אֲבִירָם תִּמְצָאוּנִי?

(עוד יבא בע״ה).

נדבות אחים.

פאוואלאטש: יהושע אלי׳ פיטאגארסקי, מיכל שאחנאווסקי, מאיר ריבאלסקי, משה קאזיהיעז, חיים איללינקא, כא״א 18 קפ׳, ישעי׳ קאטאקאווסקי, חיים זאב פידליסקי, מאיר אלי׳ טאלאדקין, כאו״א 10 קפ׳ מיכל שאחנאווסקי הנ״ל לבר מצוה 18 קפ׳.

קאלאגריוו: דוד עדעלמאן 25 קפ׳.

קאדאנאוו: מר אהרן מתתי׳ בה״ר אידעלציק למלאת לו י״ג שנה כ״ו כסלו העבר 18 קפ׳.

קאליסק: על סעודות מצוה של ברי״מ, בבית ר׳ גרשון קאזאלזאן 92 קפ׳, עוד 18 קפ׳, דניאל פודאוויק 45 קפ׳, מרדכי שקאלניק 56 קפ׳, אפרים שמואל סוויאטסקי 54 קפ׳, בר מצוה מר אייזיק חפץ 18 קפ׳, מר שמואל שפירא 18 קפ׳.

ליובאוויטש: שמחה בונים גאלדשלאק 18 קפ׳.

ברוכים הנדיבים במילוי כל משאלות לבם לטובה אמן סלה.

מודעה.

מחיר „האח" משתי השנים הקודמות רק רו״כ אחד בעד שתיהן יחד. מלבד דמי משלח עשרים ק״כ. יתר עליהם המבורכים, עשרה ק״כ לכל שנה מחיר הכריכה, וששה ק״כ דמי משלח.

נמצאות למכירה טליתות גדולות וקטנות, משובחות מהודרות, מצמר לבן ונקי, העשויות בהשגחת יר״א וח״ס נאמן, מחירן: הגדולות מן 17 רו״כ עד 25 רו״כ, והקטנות מן 3 רו״כ עד 5 רו״כ. לפנות עפ״י האדריסה:

Х. Морозову 'Любавичи Мог. губ.

העורך והמו״ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. **М. Розенблюмъ.**

Контора І. **Шнеерсона**, Любавичи, Мог. Губ.

Редакція Гороховая 48.

Типографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48

שנה שלישית

ב"ה

האח

№. 21.

יום ג׳ פ׳ ויקהל י״ח אדר א׳ תער״ג.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי־התמימים, וצדקה תהי׳ לו והיום הזא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק׳, בלי משלוח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלוח.

ויקהל.

סלחו נא לי, חביבי, הקוראים הילדים, על שאני מעסיק אתכם בחמש, זה שבועות אחדים. אולי כבר הנכם גדולים ואין החמש מענין אתכם. ואני, אחיכם העורך, כבר באתי בימים, את מה שלמדתי בילדותי כבר שכחתי, והרי החמש חביב עלי עד מאד, ודעו נא, אחי ורבותי הקוראים, כי הכל כתוב בחמש, מה שהי׳, מה שהוה, ומה שעתיד להיות, הכל, הכל כתוב בחמש זה ספר הספרים; הלא הוא ספר תורת אלקים, בעיני מוצא חן מאד מחבר הספר, ומה הוא בעיניכם, אחים? היש ערוך אליו? ומי עוד כמוהו יודע לערך דברים בספר? ספרים שמחבריהם אנשים, בני אדם, ישנם הרבה, אלפים ורבבות, אבל ספר שמחברו הוא השם בכבודו ובעצמו, אין לנו אלא התורה הזאת, ומה אפוא ייקר בעינינו ממנה? ומה נכבד מדברי׳ הקדושים?..

ועתה הבה נתבונן בפרשה זאת, כי ראשית הכל בטרם נגש משה רבנו עליו השלום לדבר על תרומה–למשכן, קודם כל צוה לשמר את השבת.

שבת, מתנה טובה זו שנתנה לישראל אין כמוה בכל הימים. גם ימי מנוחה ועונג לא יתנו ליהודי כשר מה שהשבת נותנת לו. יום השבת איננו מימי העולם הזה כלל, מעין עולם הבא הוא. ובו תמצא נשמת היהודי תנחומים על עמלה בששת ימי החול, ובו תנפש...

מה אמללים הם הילדים שאינם יודעים טעמה של שבת, נעימיתה ורגשי קדושתה: הילדים אשר עודם באבם כבר העמיסו עליהם את משא הילקוט עם מכשירי הכתיבה לשאת אותם אל הגמנזיום, הילדים אשר בטרם ידעו בין ימינם לשמאלם כבר מעמידים אותם על יד הטבלא השחורה לכתב עלי׳ ובמחברת ביום השבת, הילדים ההם אמללים מאד, הה, לבי לבי עליהם! הוי ילדים יקרים! איך נקטפו מכרם בית ישראל בעודם באבם! ילדים אשר לבם רך וטהור, אש קדושה עצורה בעצמותיהם העדינות, נכונים היו להתענג על השבת ועל נעם קדושתה, והנה נהפך עליהם הגלגל, והרי הם נשבים בין העמים ואינם יודעים משבת כלום, צר לי עליכם, אמללים!

ואמנם מה מאשרים הם הילדים היקרים הלומדים בחדרים, ונדלים לתורה ולמצות! שומרים את השבת ממצא חפצם ומעשות בה כל מלאכה, אינם נושאים משא, יראים גם מנגע במה שאסור, מטהרים ומתקדשים לכבודה, רוחצים פניהם, מיטיבים שער ראשם, מחליפים את בגדיהם לפי עשרם ויכלתם, באים אל בית התפלה, ונר אלקים, נר שבת דולק על ראשם ועל פניהם יגיה אורו, והם מתפללים ומכונים את לבם לאביהם שבשמים. למי שברך את יום זה

וְקִדְּשָׁהוּ, לְמִי שֶׁבָּחַר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן לָהֶם אֶת הַשַּׁבָּת, וַיִּכְרֹת בְּרִית בֵּינֵיהֶם לִהְיוֹת לַאֲחָדִים, לְגוּש אֶחָד, שַׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל, כְּלוּם אֶפְשָׁר לְהַפְרִיד בֵּינֵיהֶם? גַּם אֶת נַפְשׁוֹ יִתֵּן הַיְּהוּדִי וְאֶת שַׁבַּתּוֹ לֹא יְחַלֵּל! וְגַם הַשַּׁבָּת לֹא תִתֵּן טַעְמָהּ לְמִי שֶׁאֵינוֹ בֶּן בְּרִיתָהּ. יִשְׂרָאֵל הוּא בֶּן זוּגָהּ, וְלֹא אַחֵר.

וּבְטֶרֶם יְצַוֶּה רֹאשׁ הַנְּבִיאִים עַל מְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן, עַל הַמִּשְׁכָּן אֲשֶׁר הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ ב״ה אוֹמֵר לְשַׁכֵּן בּוֹ, עַל אֲרוֹן הָעֵדוּת אֲשֶׁר בֵּין בַּדָּיו יְצַמְצֵם—כְּבוֹדוֹ, לִפְנֵי כָּל הַדְּבָרִים הַגְּדוֹלִים הָאֵלֶּה מַזְהִיר הוּא עַל הַשַּׁבָּת: וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶ׳ לָכֶם קֹדֶשׁ, שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן...

מַאטעלע.

עתה כבר הכל מקנאים בו, עתה כבר מהללים אותו, מהללים את פעלו, אבל מה הי׳ אז? אז הלא חשבוהו למשגע.

הוא הי׳ בן להורים עשירים, אינטיליגענטים לפי המדה היותר אחרונה, מדברים רוסית גם בבית, אוכלים בגלוי ראש ובלי נטילת ידים, הכל כדבעי למהוי, להסתיר את היהדות מעין רואים, אבל ללמד את הבן עברית מפני מראית העין הלא נחוץ, הלא יצטרך באיזה זמן להגיד „קדיש״ ובכן...

ובכן כמעט בעל כרחם מסרוהו אל מורה אחד, אבל לאשרו של הבן הזמין לו הקב״ה מורה עברי אמתי, והוא למד את הילד עברית ומעט מעט גלה לפניו את חקי היהדות ותורותיו, הילד הרך ודתמים השתומם למשמע אזניו, כי על כל מהרך כף רגל ראה, כי דרכי אבותיו זרים מאד לחוקי היהדות, המורה הגיד לו כי בערב שבת חיבת כל אשה להדליק נרות, והוא רואה כי אמו אינה מדלקת את הנרות, הוא למד כי בשבת לא יעשה כל מלאכה, ואביו עושה מלאכתו ביום השבת כותב וחותם, וסוחר ומוכר, המורה הגיד לו, כי אסור לאכל בלי נטילת ידים ובראש גלוי, ובביתו הוא רואה ההיפוך, נתבלבלו עשתונותיו של הנער, אינו יודע עם מי הא.ת, ומה גם כי לפי תלמודו עליו להחליט, כי אבותיו אינם יהודים אמתים, ומה יעשה עתה? קשה לו עתה להסיר את כובעו מעל ראשו בעת אכילתו, אבל מה יעשה? הלא האב... ובכן החליט בלבו לשאל את פי דודו שמואל, הוא יודע, כי על דודו שמואל אומרים כי הוא יהודי טוב, הוא בטח יגיד לו האמת, כי קשה לו להאמין על אבותיו בהיותם יהודים ואינם מקימים את חקי היהדות, הוא האמין בלבו, כי דודו שמואל יכחיש את כל דברי מורו,

אבל מה גדלה מבוכתו בשמעו מפי דודו זה, התביב לו, כי כנים דברי מורו, וכי אמנם אבותיו סרו מדרך היהדות, פניו הלבינו ולבו הי׳ הולם פעם, אבל הסתיר מבוכתו מעיני דודו והחליט בלבו להיות יהודי נאמן לדתו ואפילו במסירות נפש.

הוריו החלו להסתכל במעשיו הזרים למו, לפני האכילה הוא מתנגב ונוטל את ידיו, אינו מסיר את כובעו, ומברך אחר אכילתו, ולא ידעו מה לעשות עמדו, כל דבריהם לא הועילו אף כמלא השערה, כל תחנותי׳ של אמו לא פעלו עליו להטותו מן הדרך.

ויהי כאשר גדל מעט וקנה ידיעה מעטה בתורה ויודע לו, כי גם בעניני כשרות האכילה אין אמו מדקדקת ויחלט בלבו לברח.

כל באי בית אביו, ידעיו ומכיריו האינטיליגענטים חשבוהו אז למשגע, ליוצא מדעתו. כלם נסו לדבר על לבו, כי עתה הזמן דורש כן מאת האדם, וכל חקי היהדות היו רק בימי קדם, והוא באחת, כי יהודי צריך להיות יהודי, כל איש צריך וחיב לקים חקי תורתו, ויהי בראותם כי כל דבריהם לריק ויחדלו ממנו.

בבקר לא עבות אחד ומאטעלע איננו...

ושם במרכבה במסה״ב הוציא הקונדוקטור נער אחד מתחת הספסל, פניו הושחרו בפיח הכבשן, וכלו רועד מפחד ובהלה, הקונדוקטור נתן עליו בקולו קול עוז, אבל הוא הראה לו כרטים הנסיעה על חמשה סטנציעס.

אם כן מדוע שכבת תחת הספסל? — שאלהו הקונדוקטור —

אנכי דמיתי כי נער כמוני גם עם כרטים הנסיעה מקומו רק תחת הספסל — ענה מאטעלע המסתתר —

המענה המבדח הזה מצא חן בעיני אחד הנוסעים אשר ישב לו באחת הפנות ויחל להסתכל בו היטב ויבן כי דבר לאט עמו ויקחהו ויושיבהו אצלו לחקר אותו ולדעת מה עמהו.

מאטעלע נזהר מאד לגלות לפני האיש את כל האמת, הוא בדא מלבו, כי יתום הוא באין אב ואם, ומפני דודו רע הלב הוא בורח, והפצו להתקבל אל אחת הישיבות.

רחמי האיש נכמרו מאד על הנער, ויקחהו אל ביתו וירחיצו פניו ויחלף שמלותיו וישלחהו עירה ט... אל הישיבה.

שמה למד כשלש שנים ויעש חיל בלמודו ויהי לשם ולתפארת, אחר כן עזב את ישיבת ט... וילך לו אל העיר ו... וילמד גם שם כארבע שנים.

ויגדל מאטעלע וילך הלך וגדול, ויעש לו שם בין הבחורים במוחו החריף ובשכלו הישר.

בתוך כך נודע הדבר גם לאבותיו, ואביו בא לבקרו ולדבר על לבו לשוב לביתו ולחשב ע״ד איזה תכלית, אבל הוא פנה לו ערף, אדרבה הוא החל להסביר לאביו עד כמה נתעה הוא בשוא, עד כמה נהבל הוא בהבל לחשב את עצמו ליהודי בעוהנו רומס את כל קדשי

הודות ברגל נאוה, אין לי חלק בכם ולא נחלה בביתכם, נדכים כאלה נפרד מעל אביו.

ימים עברו, שנים חלפו, והנה פתאם נזדמן לו עוד הפעם אותו העשיר אשר ראהו במרכבה בברחו מפני אביו, ולו בת יפה, חכמה ומלומדת, אשר אי אפשר למצא לה חתן כלבבה באמרה, כי כל הבחורים החפשים הם רק שרלטנים גדולים ועפ"י רוב גם יהועי חילי, חדלי אישים, אשר על כן הציע לפניו לבא אל ביתו בתור אורח, ובתוך כך אולי ימצא חן בעיני' וגם היא בעיניו, כי ראה האיש במאטעלע כי ברכה בו.

מאטעלע נעתר לבקשת האיש ויבא אליו על חג הסכות, הנערה ראתה את מאטעלע בראות פני מלאך אלקים, חכם ונבון וכלו אומר כבוד, היא ראתה כי אך שקר בדו אלה הסופרים על בחורי הישיבה כי „לא יצלחום" המה, היא שמעה את כל דבריו כי בהשכל ודעת המה, שופט מישרים על כל דבר, ושאר רוח לו על כל הבחורים המתמשכלים, כמו בקי הוא בכל עניני העולם, ותחלט בלבה כי אם יציעו לפני' חתן כזה, כי אז תסכים בכל לבבה.

אבי' הבין מחשבותי' ויגל את אזן מאטעלע על זה, גם מאטעלע ראה, כי הנערה הזאת לא ככל הנערות הסוררות היא, ונכונה היא להודות על האמת, אמתה של תורה, ובכן, מזל טוב, מאטעלע בא בברית האירושין עם הנערה.

והעשיר הוא בנקיר גדול בעיר ד...
עתה הכל מקנאים בו.
אבל הנסה מי לעשות כמוהו?

חיים יהושע שיפמאן שו"ב בריבינסק.

יוסף הלוי גאלדבערג.

הפגישה.

(המשך מגליון 18).

„ראוי הייתי להיות צורבא מדרבנן ואינני אלא כור מדאורייתא. כעם הארץ גמור הלכתי אחרי אשתי, והיא הנחה אותי מן המסלה. נשאתי לי „עזר כנגדי" מאיתן הבקיאות בנקודות השחורות. כשבאנו לגור בעירה קטנה, קראה באזני יום יום, עד אנה נשב בעמק הבכא? הנשמה לא תמצא לה די ספוקה, והננו יושבים בשעמום ופהוק. נצא לדור בכרך מקום שם סואן ורועש, כל איש ימצא לו מאויו, העין לא תשבע לראות ביושבי קרת" אנכי התנגדתי לדרישתה, קשה ישיבת כרכים, אפס היא נצחתני נצחון גמור, יצאנו לדור אל העיר המרובה באוכלסין ל—ז. הודות לישיבתנו בעיר מצאתי לי משרה בבית תרשת לארג, שכאז ועד הנה הנני ממלא תפקידי באמונה, במשך עמדו על משמרתי הוסיפו לי אדוני על משכורתי ביד רחבה.

אם כן תלונתך ואת למה?—הפסקתיו בתוך דבריו—

שמע נא חביב, כל אלו אינם אלא הקדמה. אדוני הפקידוני להיות סוכן־נוסע בחבל סיביר, יעניסייסק, אירקוטסק, ובתוך שאר ערי רוסיא הקדושות שהיהודי הוא שם ב„בל יראה ובל ימצא", ואלה היושבים שמה ריקים מכל דבר הנוגע ליהדות, מבני בניהם של הניסים הניקולייבים, יש אשר תוכל לשכח את סדר ימי השבוע, עד שלא תדע לשמר שבת מחללה. כן, ידידי,—הוסיף איש שיחי באנחה כשהוציא סיגרה טובה ויגיש גם לי— היו ימים ואשכח לגמרי את אשר גדלתי ודנכתי בישיבה. תקופת השנה עוברת ואני מטולטל ברשע גמור בגיהנום. מרויח אני כסף במדה מרובה והנני משגר לביתי, וה„פלני" שלי מוציאה את הכל לצרכי'. בנתים נולדו לי בנים, אוי בנים, היא עקרת הבית מגדלת אותם עפ"י הרבה היא, אנכי אמצא רק ירט ימים בביתי, לפני אידיהם אני בא לחדש ימים—והסל. יש אשר בהדך מקרה הנני משיג לי רשיון לשוב הביתה לחג הפסח.

כסבור אתה, שאחרי היותי מטלטל על אחמת נכר כל ימי השתא אמצא לי מרגע בשובי לביתי. הוי רחמאי! עיני, משוש, על שונאי ציון וירושלים. שוה בנפשך בן אדם כמוני שהנך משחר של ילדותו על ברכי התורה והיראה, בן אדם כמוני, שיראת שמים ואהבת תורה נשתרשו בלבו מימי חרפו, האיך אפשר לו להביט על הבנים היושבים סביב השלחן לאכל בגלוי ראש? חפצתי לברך במזומן עם שני בני מאלאמאן ובארים, תורמנה עיני המעות, ראשי, אוי ראשי! אין שמים עליהם, „ארבע כנפות", ותפלין שהם מניחים כלום יודעים הם מה טיבם? אשתי ההולכת אחרי הזמן ראתה אך להלבישם מחלצות הגמנזיום, לחבש כובע ישועה של נמנסיא על ראשם.

הריני יושב ומספר ביציאת מצרים, והמה כדי להפיס דעתי שמו כובעיהם על ראשיהם וקוראים בספר רוסי „агода" אימי לי, אוי, כלום תתפלא כי על שקפצה עלי זקנה בלא זמנה. אינך יודע עוד את מחץ לבבי, הנך ראה את חיצוניותי מוצק, מבנה גוי איתן, מעות גדולה מעית, לבי חלל בקרבי, לו שמעת בקר בקר את שעולי, נהלי מנגלא וליתה הגני פילט מריאתי, אלא מאי? „צריך לצבט את הלחיים בכדי שיראה הצבע", כי אי לא תימא הכי, או כבר נתנו לי גט פטורין ממשרתי, בהגרנו רבי הסוכנים הצעירים שימלאו את אותו התפקיד במחיר נמוך מאד. יש אשר אנכי חש והנה רקב אוכל את לבי, והנני מתחרט על מעשי הראשונים. אלו לא עקרתי דירתי להכרך, כי אז לא נמצאתי במצב מדכא כזה. ואם תאמר, הן יש לי הון רב, הא לך שלחפית של כרית בעד כל הוני! שוה בנפשך, כל ימות השנה אנכי נע ונד,

ראשי עלי סחרחר, אין לי מנוח ביום וגם בלילה, ומה חלקי מכל עמלי? הרשי מרוית ביד רחבה, מאתים רובלים לחדש, ראה נא, רחימאי, את המכתבים הללו וראית ונוכחת, כי כספי אני זורק למרקולים,—בדברו את הדברים האלה, הוציא מתוך כתביו מכתבים אחדים, אחד מתחיל בסגנון כזה: אבא! בבאך לתת האורחים הביתה, אל תשכח להביא לי תריסר אחדים גליונים מצויירים עלי לברך את חברי סימאן אנטאנאוויץ בברכת השנה, ועוד לחברים רבים עלי לשלח ברכה לראשית השנה, רק ראה שתקנה גליונים יפים לבל אהי' לבוז. בנך סאלאמאן". מכתב ב' מתחיל בלישנא קלילא ורחימותא כזה: אישי!„ ואנכי לא אדע מה לעשות, באריס נכשל פעמים רבות בגמנזיום, ציוניו רעים מאד, ועתיד הוא להגרש משם. אם עליך הרפתני? צריך לחפות בכסף, לתת להדירקטור לבל יחמיר בו יותר מדאי, הוא בוכה ומילל מרה. ימי הבחינות יגיעו והוא בודאי ישאר לרקב במחלקה השלישית לשנה, או ישכלה גריש יגרש, הביאה עצה! רעיתך אנא".

כסבור הנך שהבאתי את הגליונות, לא, באלף רבתי! אך להוציא את באריס מכבלי העגון בביתו, הייתי מוכרח לשלח מאות אחדות, ובכן צא ולמד היש לקנאות בהוני? מה המה חיי האדם עלי אדמות? עוד שנות מספר תעבורנה, ועלי ללכת לארחא רחיקא ואף זודא קלילא אין אתי, קבורת חמור אקבר, יקום סאלאמאן ובאריס ויירשו את רכושי, בטח אדע כי ש"ס הגמרות תהיינה לבזות לשני העכברים. אלה דפי התלמוד, ששמתי בהם כל מעיני, המה היו לי למשיב נפש בימי עניי ומרודי, המה היו סדורים במחי, עת התהפכי על ערש דוי בימים ההם, הזוכר אתה, כי בהביאך לי מרקחת לבית החולים שאלתיך סוגיא במסכת פסחים.

כן אזכר, אזכר למדי—השיבותיו באנחה—

רק אחת תשבבני, תהי זאת נחמתי, כי בכל מקום אעבר שם, אחלק צדקה ביד רחבה, ישנן ישיבות אחדות שאני משלם מס שנתי לכלכלותיהן, ובנוגע לגדולים שנדלתי,, אקוה עוד בקרב הימים להשיבם לגבולי, סוף סוף יעמדו את הגמנזיום, דלתי האוניווערסיטא בודא תסגרנה לפניהם, הלא בני אברהם יצחק ויעקב הם, אז אראה לי אמצעי לקחת אותם אל העולם הגדול ולהראותם את יחוסי האורחים אל אחינו, אולי יפקחו עיניהם לראות, כי שנת שכרון הפילה עליהם אמם הרחמני".

נפרדנו זה מזה מתוך לחיצת ידים וידידי הבטיחני לכתב לי מכל אשר אתו, בתתו לי גם את כתבתו בצרוף נדבה הגונה להת"ת אשר בעירי.

שבתי לנאות דשא, אך רוחי נעכר בי מן הפגישה הזאת, נוגה ומשמים נשארתי אחרי הפרישה, ככה יבול איש, ככה יורקן, עש יאכלהו, הכל בשביל מה? בשביל הבנים!

נדבות אחים.

ארשא: יצחק אייזיק חייקין, ברייגה קלופין, כאו"א 18 קפ'. מבני ר' מאיר טומארקין ז"ל אשר נדבו לזכר נשמת אביהם :2רו"כ 50 קפ', מ"ח, משה ווסמאן גיטזבורג 30 קפ', ישראל ראטנאוו זוסמאן קאזלאווסקע, כאו"א 10 קפ'.

בעשענקאוויצי: על ברי"מ אצל ר' זלמן יצחק האוין, נדב בעצמו א רו"כ ונאסף 80 קפ', ירוחם גורעוויין 5 קפ'.

האבראויע: לכלאת להנער מר שמואל בן יעקב י"ג שנה, ר"ח שבט העבר, נאסף ע"י ר' מאיר ליב עפילמאן: מהבר מצוה 54 קפ', רמ"ל עפילמאן, ור' מאיר סווערדלאוו כאו"א 18 קפ'. החתן מר זלמן בן משה חיים 37 קפ'. ר' יוסף ב"ר זאב, ר' ישראל בן יוסף, ר' משה חיים, ר' שלמה צבי בן יהושע, ר' בנציון בן יהודא, ר' יודא בן מנחם נחום, ר' ברוך ב"ר בנציון, ר' פייטל ליטווין, הילד משה בן ישראל, ר' צבי וואראנין, ר' יעקב ראובן ב"ר חיים נתן כאו"א 9 קפ'.

ראליעסקאיא: מהחר ר' יעקב פעלדמאן: זלמן ושמעון קלעמפערט, נפתלי הערץ האסקינד, יחזקאל שטיצאווסקע, יעקב מאנהייט, מיכל בורסוק, כאו"א 20 קפ', ישראל ליובעראוו 10 קפ'. במקום טלעגרמה, להתונת מר אהרן פראגער מגאוואבוג עב"ג מ' שרה דערענקאווסקע שהי' ביום ד' ער"ח שבט בעיר קיעוו נדבו האחים המהללים ר' דניאל ושמואל האסקינד כאו"א 54 קפ'.

ווארשא: יודל הלוי, ושפרה קאמינער, כאו"א 10 קפ'.

לעפעל: אסיא מרים 54 קפ'.

ליובאוויטש: מר ישראל חיים זהחי לבר מצוה נדב א רו"כ. אהרן שמואל ליא"צ של אביו זלמן יצחק דימנט א רו"כ.

פעטעדקאוו: מר יהושע יצחק בהרה"ג רמ"ד טעמקין, 30 קפ'.

קאפעטקעוויץ: ארי' ניסן פינכקי 18 קפ'. משה מרדכי ביתרנמאן 12 קפ', מרדכי שענדעראוויטש, אהרן זוראוועל, כאו"א 5 קפ'.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред. Гороховая 48.

Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48.

שנה ב"ה שלישית

הָאָח

№. 22.
יום ג׳ פ פקודי כ״ה אדר א׳ תער״ג.
ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמיכיים נרבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באהי-התמימים, וצדקה תהי׳ לו והיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. להצי שנה רו"כ אחר, לרבע שנה חצי רו"כ, להרש עשרים ק׳, בלי משלח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

פְּקוּדֵי.

משמעים אנחנו על השקלים!

הזדרזו נא קוראים נכבדים במשלוח מחיר „האח"! הסוכנים הנדיבים יואילו בטובם לזרז את החותמים על ידם, המורים, הילדים, כלם ישימו נא אל לבם כי עת כנוס היא; גם החותמים הנכבדים המקבלים את „האח" שלא על ידי סוכנים, מהם אשר עליהם לשלם עוד בעד השנים הקודמות, ומהם—רק בעד חצי השנה הנכחית, כאלה כן אלה ייטיבו נא לזכר את „המערכת", כי גם לה הוצאות ונושים שונים, וחוב קדוש הוא להמציא את התשלומין בימים אלה, לפחות, אל נא יהא הדבר קל בעיניהם; גם מאת אלה החותמים הנכבדים המשלמים למפרע הננו מתכבדים לבקש מהם להזדרז במשלח דמי חתימתם במוקדם ותחשב להם לצדקה.

אנא, קוראים וחותמים נכבדים! יספיקו נא הדברים האלה ולא תצריכונו לכתב מכתבים לכל אחד ואחד. אין כאן גדולות והון רב, מחיר „האח" הלא מצער הוא, ישלם נא כל אחד את המגיע ממנו, העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט, וכבר תמצא המערכת די אונים להתקים ולהחזיק מעמד, לטובת הילדים הקוראים ולתועלתם הנאמנה, ולטובת הילדים „התמימים" ההוגים בתורה ימים ולילות. שקלים! שקלים!

מנהלי המערכת.

פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן,

מִשְׁכַּן הָעֵדוּת...

מִשְׁכָּן הוּא הַחֶדֶר שֶׁאַתֶּם לוֹמְדִים בּוֹ יְלָדִים מִשְׁכַּן הָעֵדוּת, כְּשֶׁיְלָדִים לוֹמְדִים בַּחֲדָרִים, עֵדוּת הוּא לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה בָּהֶם.

וְעֵדוּת הוּא לְיִשְׂרָאֵל, עֲדִי וָנֵזֶר כְּשֶׁבְּנֵיהֶם הַיְלָדִים לוֹמְדִים תּוֹרָה בַּחֲדָרִים, בַּמָּה הָאָב וְהָאֵם מִתְבָּרְכִים? לְגַדֵּל אֶת בְּנֵיהֶם לְתוֹרָה. כְּלוּם יָפֶה הוּא הַיְּהוּדִי כְּשֶׁאֵינוֹ בֶן תּוֹרָה? כְּשֶׁפֵּאוֹתָיו קְצוּצוֹת, רֹאשׁוֹ מְגֻלֶּה וְהוּא חוֹזֵר עַל זֶמֶר יְוָנִי, הֲרֵי כְּבָר נִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ יִפְעַת הוֹד הַיַּהֲדוּת, חִלֵּל נִזְרוֹ, אֵין הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה עָלָיו, אַף אֲשֶׁר שֶׁכָּבוֹת עֵינָיו שְׁחוֹרוֹת, לְחָיָיו עֲגוּלוֹת וַאֲדוּמוֹת, חָטְמוֹ יָשָׁר, שִׂפְתוֹתָיו שָׁנִי, אַךְ חוּט חַסְדָּהּ שֶׁל הַיַּהֲדוּת אֵינוֹ מָשׁוּךְ עֲלֵיהֶם, אֵין בָּהֶם אוֹתוֹ הַחֵן, אוֹתָהּ הַקְּדוֹשָׁה הַמְּקַסֶּמֶת אֶת פְּנֵי יֶלֶד יְהוּדִי הַלּוֹמֵד תּוֹרָה...

וְיִשְׂרָאֵל מַה הוּא?

הֲיֵשׁ בְּכֹחַ עֵט סוֹפֵר לְתָאֵר וּלְבָאֵר מַה הוּא הַיְּהוּדִי? הֲלֹא הוּא אִישׁ אֲשֶׁר בְּקֶרֶב לִבּוֹ שׁוֹכֵן הָאֱלֹקִים.

שֶׁמָּא תֹאמְרוּ: מִי עֵד בַּדָּבָר?

עֵדִים אַתֶּם וַאֲבוֹתֵיכֶם וְזִקְנֵיכֶם אֲשֶׁר מָסְרוּ נַפְשָׁם עַל הַתּוֹרָה וְעַל הַיַּהֲדוּת, הוּמְתוּ, עֻנּוּ, גֹּרְשׁוּ, הֻכּוּ בְּכָל מַכָּה, וְהֵם לֹא חָדְלוּ מִהְיוֹת יְהוּדִים עַד צֵאת נַפְשָׁם, כַּאֲשֶׁר לֹא יֶחְדַּל הַחַי מִהְיוֹת חַי כָּל עוֹד נַפְשׁוֹ בּוֹ; זֶה הַרְבֵּה יוֹתֵר מִשֵּׁשֶׁת אֲלָפִים

שנים אשר היהודי מחזיק בתורתו, ומחזיק הוא לא בראשי אצבעותיו, גם לא בכפיו, כי אם קשור הוא אליו בלבו ובנפשו, היא חייו ורוח אפו ובה ישגה תמיד.

כופים אותו חלילה, לכפר בתורה, מיד הוא פושט צוארו לטבח.

ומי הוא האומר לו לתת את נפשו לממיתים?

אם יאמר לכם אדם, מפני שכך קבל מאבותיו, מלאו פניו רק, כי השמעתם מימיכם שישמע איש אל רעהו לבחר במות? ואלו יאמר אב אל בנו: לך בני קפץ המימה ומות! הישמע אליו? הלא תגידו לי הילדים, האובים אתם לשמע את כל אשר הוריכם מצוים אתכם? הלא גם בדברים קלים אין המשמעת כל כך בדיוק, ואיך יותר אדם על חייו ועל כל אשר לו רק מפני שכן הגד לו? והרי רואים אנחנו בכל זאת אלפי

שעשועים.

מפליא לעשות.

(המשך מגליון 18).

עמד צור על דעתו וישב ללמד את חירם, הסביר לו את דברי הספרים, השתדל לקחת את לב חירם, בכל אופני ההסבר, בהגיון, במתק שפתים ובטוב טעם ודעת, עד אשר השכיל גם חירם להבין באר היטב את ההלכה והאגדה, וישבע רצון מאד ויהי נכון לצאת במחול, לשרק ולתת בשיר קולו מרוב רגשותיו; ויושבים הם נכח החלון, והחלון פתוח אל עבר הרחוב, והנה עגלה עוברת רתומה לסוס אביר, ראה חירם את הסוס והעגלה וההמדה לנסע נצתה בלבו וימהר ויקפץ מבעד החלון וימשך בכחו גם את צור אחריו וישב בעגלה ואת המושכות היפות לקח בידו ויסע... ויעמד על ברכיו, בידו האחת השוט ובשנית המושכות והוא שורק, קורא ודופק את הסוס, והסוס קופץ ודוהר ורץ כצבי וכעפר האילים, ויעברו את העיר לארכה, שדות ועמקים, הרים וגבעות, העגלה כמעט אשר לא נשברה לרסיסים, עצמותיהם ושניהם כמעט שלא נפזרו, ומתחנן צור להפסיק את הסוס ממרוצתו, וחירם בתמו עודנו מוסיף לדפק בסוס, להחיש מרוצתו, לעוף כצפור, בלי מטרה, ובלי הנראה לאן ולמי, איננו חפץ כי אם לנסע, וכל שהנסיעה היא שואנת ביותר, העגלה עושה קפיצות קפיצות, עולה ויורדת לרגעים, האופנים משמיעים קול שריקה שורטת אזנים, הסוס — נחרתו אימה ונחל

רבבות יהודים, זקנים עם נערים, שמסרו נפשותיהם, ועוד גם היום רבים רבים מאחינו סובלים כל תלאה ומחסור בשביל יהדותם; אין זאת כי אם האלקים אשר בלבם איננו נותן להם להפרד מעליו. אין היהודי צריך לרב ומורה שיבאר לו את תורת הדבקות, איננו זקוק לאב וזקן שימסר לו את חקתקף היהדות, הוא מרגיש זאת בעצמו, לבו אומר לו, אין לו בזה כלל ספק ופקפוק, אחרת אי אפשר כלל, או יהדות — או מות, חלילה;

וכלום יש עדים יותר נאמנים על השם ועל תורתו מהיהודים בעצמם?..

מסירות נפשם עדות היא על השכינה השוכנת בתוך לבם פנימה, כי על כן בני ישראל משכן הם משכן העדות...

זעה שוטף ממעור בשרו, סלעי מרצפת המסלה מוציאים ניצוצות וכידודי אש מדהרות פרסות הברזל, ובמקום חול ועפר מתנשאים עמודי אבק ומכסים את פני הנוסעים, כל שהרעש והשאון יותר גדול חביבה עליו הנסיעה ביותר, ושוכח הוא אז גם על לחמו ועל מימיו, לא אוכל, לא שותה, אינו נותן תנומה לעפעפיו — מרגוע לעצמותיו המפורקות, נוסע הוא, ומה לו עוד?...

חירם, חירם! — קורא צור באזניו באיזה רגעי מנוחה — נסיעה זו מה תהא אחריתה? לא זו בלבד שאיננו לומדים זה כמה, והלא בבואנו לפני ר׳ ברוך מורנו, כלמה תכסה פנינו, ולא נמצא מקום להסתר בו לכסות חרפתנו ובשתנו, בעבר עלינו זה ימים ושנים מן היום אשר צוה עלינו להיות לבשר אחד, ללמד ולהיות יחד, ואנחנו לא נדע עוד גם דבר אחד מספרי התורה, הלא גם חיינו אינם חיים, כלום נהגים אנו? שאון והמולה, טלטלה גבר, רסוק אבריב ואבק פורח ולא יותר; עד מתי נכלה כחנו להבל, לנסע תהו לא דרך, כלום המסע הזה מטרה יש לו? לאן הוא מביא? הבה נשוב אל המקום אשר יצאנו משם, נבאה החדרה, נקבע עצמנו על הלמוד כמשפט וכמצות הרבי ר׳ ברוך, והיינו את אשר עלינו להיות..." כאלה וכאלה דבר צור על לב חירם, אך קולו הי׳ כקול קורא במדבר, חירם לא אבה ולא שמע לו, וילך לדרכו הלאה הלאה... ומה רבו ויתקצף בנפשו איזה מכשול ומנע על דרך מסעו, בהפגשו עם עוד נוסע כמוהו במסלה צרה אשר אין דרך לנטות והעגלות נאחזות ומסתבכות זו בזו,

ממות לחיים.

(מזכרונותיו של נער בעל תשובה).

מאורעות כבירים, מקרים חשובים יארעו להאדם בימי חלדו, גם מקרים של שמחה וששון, גם מקרים של צער ואסון – אפס לא כלם נקלטים ונרשמים במחו של האדם, כי רבם יורדים לתהום הנשי׳ ויאבד זכר למו; אולם המקרה אשר קרני, שתחלתו באסון איום ונורא וסופו בנס גדול ממפלאות תמים דעים, לא אשכחנו לנצח, אם כתיל ארבה ימים לא ימחה מזכרוני.

כיצד אשכחנו? הלא הוא הוציאני ממות – או יותר מדויק יהי׳ אם אומר – מחיים של מית לחיים של אהבת תורה ויראת שמים, הוא הראני עין בעין, כי יש אלקים שופטים בארץ. רואה אני בכם, חביבי, כי רוצים הנכם לדעת את המקרה שקרני, במטו אל תדחקו לי את השעה, לא בנקל יעלה לי להעלותו לפניכם, יען כי עלי לדפדף לפניכם דפים אחדים מספר תולדותי, והדפים מלאים דברי און, חטאת על חטאת, אפס מפני שנהייתי לבעל תשובה, מובטחני כי לא תזכירו לי את עונותי הראשונים.

בילדותי הייתי בן יקיר לאבי יוחנן הגגר, הוא שמח בי מאד בגלל כשרונותי המצוינים, בחזותו בי לימים יבאו

כועס הוא, בוער כאש, מקלל ומגדף, על שמעכבים אותו לשעה, כאלו עליו לבא בדיוק ברגע פלוני אל המקום אשר הוא נוסע, כאלו נוסע הוא נסיעה שיש בה ממש...

ולב צור מתפקע בקרבו על כל הפתיות והסכלות האלה, על השובבות והפחזות, ולא יכל עוד להתאפק, ויתאמץ ויקח את המושכות מידי חירם ויפן את פני הסוס והעגלה אל העבר אשר באו משם, ויחיש גם הוא את מסעו לבעבור שוב מהר לביתו, לא נח, לא שקט, עלה הרים, ירד בקעות עד שובו אל החדר.

עיף אנכי, יגע,–טוען חירם – כלום אפשר ללמד אחרי מסע עמל כזה? אבל צור לא הרפה ממנו, ולא נתן לו עוד לתור אחרי עיניו בחלון ובאשנב ויושיבהו אל הספר.

„אם אין קמח אין תורה" – מתאונן חירם – זה כמה לא בא אכל אל פי, בטני ריקה, לבי יוצא מרעב ומצמא, הבה נסעד נא לבנו, מעט אכל, מעט מים, מעט שנות ותנומות להחליף כח ואחר נלמד.

נעתר לו צור גם לדברים האלה ויליהו אל חדר האכל וייטיבו לבם ויאכלו וישתו כנפשם שבעם, ויהי בשובם ויעברו לפני אחד חדרי הבית, וירא חירם והנה ילדים וילדות מצחקים, ולפניהם בבות יפות, והם מאמצים אותן להם לבנים ולבנות, משכיבים אותן בעריסות, מזמרים ומישנים אותן, לקח הצחוק הזה את לב חירם, שכח שהוא כבר תלמידו של ר׳ ברוך, שעליו כבר ללמד גמרא, ויצמד גם הוא אל הבבות ואל הצחוק, ויקח בד, מחט וחוטים וישב לתפר להן שמלות למדתן, כובעים ומצנפות,

עתידות טובים, כי אהי׳ לגאון ולתפארת. אפס ככל שגדלה שמחתו בי, לא ידע אבא מהמום הנורא שיש במחי ובלבבי, והמום הזה עכרני ויהיתני מיום ליום. כמו הי׳ כלי קבול לרעות ולטובות, קל דעת הייתי מאין כמוני. בשבתי בבית הספר ואוזן לקחו של רבי, הי׳ כל דבר קדוש בעיני, שמחתי בספורי התורה שיש בהם נסים ונפלאות, כל הלמודים נשתרשו במחי ונקבעו בלבבי, יום יום באתי מלמודי ופי הי׳ מלא חדשות אשר ספרתים באזני אמי ואבא, הם שמחו בי בראותם את הרושם העז שפעלו עלי ספורי התורה והברכה המרובה שה„חדר" מביא לי, ובהרגישם כי מחי הוא כמעין המתגבר אשר לא יכזבו מימיו. בבית אבא הי׳ בחורים עוזרים אחדים ובתוכם הי׳ פועל אחד, ופרצקה ממזר הי׳ שמו, להתעכב עליו יותר מדאי, לצייר לפניכם אופיו, צביונו, תכונתו ומהותו – למותר, כי שמו יעיד עליו שהי׳ מופקר שבמופקרים, לא היתה מצוה אחת שיקיים ולא היתה עברה שיפסח עלי׳ מעשותה.

אנכי, כאמור, אהבתי להאזין לכל איש ובכן נפלתי ברשת שטמן לי הממזר הזה, הוא דבר על לבבי תמיד להרחיקני מאחרי האמונה והתורה, ובשעה שלא הי׳ איש מאנשי הבית במעמד שנינו הי׳ מספר לי ספורי כזבים

משש את אפן ואת חלקה פניהן, ויתענג בהן כאלו הי׳ בהן רוח חיים, ויזם גם להאכילן ולהשקותן אף כי פה להן ולא יאכלו.

ללמד – קורא לו צור – הלא כבר מלאת כרסך, אכלת לתאבונך די והותר, עתה קומה ונלכה אל בית הספר, למה ישבת פה בחדר הבבות?

ועל מי אטוש את הבנים והבנות האלה? – עונה לו חירם – האינך רואה צור כי לבבה הזאת לא עשיתי עוד שמלה, והשנית אין לה מגבעת לראשה, ורעבות הן, בוכות וצועקות, הסתכל נא, צור, בפני הבבה הזאת, האפשר להפרד מעלי׳?

נבהל צור מדברי חירם הסכל, „חרפה!"–נתן עליו בקולו – ילד שכמותך יבחר לו צחוק פעוט כזה? האמנם חיות הן הבבות שלך? במה אתה עוסק? לבך היכן הוא? צא מזה שוטה! השמעת מימיך, צחוק בחר לו, צחוק בזעטין, דעת אחת לו ולילדות בנות שלש וארבע שנים, נו, מנה יפה, חלק טוב חלק לי ר׳ ברוך רבנו, ללמד דעת פרא עויל כזה, צא עיר פרא! – הוסיף לתת עליו בקולו וימשכהו אל חדר הלמוד. ועיני חירם משוטטות הנה והנה, תמונות הבבות מרחפות לפניו, נזכר הוא בסוס ובקפיצותיו, בביתו ובאש שאחזה בו, בתוגה ובמחולות שהשתתף בהם, בעגות ובטעמן כלשד השמן. וקשה לו לרכז את מחשבותיו ולצמצם את מחו להעמיק בספר שצור מלמד אותו, ויושב הוא כגלם וכבול עץ.

(עוד יבא בע"ה).

חמשימים לאל את כל האותות והמופתים, הי׳ מקריאני בספרים של סופרים אשר שפת חלקות להם ובמחמאות שבפיהם לועגים הם לכל קדש וקדוש, וכדי להוכיח את אמתת דבריהם הכוזבים הי׳ חוטא בפועל לעיני ואומר: ראה, היושת עלי ענש? — הי׳ אוכל לכתחילה בלא ברכה ובגלוי ראש, ואומר: כלום נחנקתי בפרוסת פת זו? או מעשן לעיני סיגארא ביום השבת הקדוש ואומר: כלום נכוו אצבעותי או פי? כזאת וכזאת תעשה גם אתה ככל העולה על רוחך ושלום יהי׳ לך". ואנכי חשבתי או כי אמנם משפטי השם יתברך הם מיד ולשעה, וכשראיתיו חוטא ואינו נענש האמנתי בו וימתקו גם לחכי דברי און ופשע, ותחת אשר לפנים יראתי מגגע בשום דבר בלי נטילת ידים שחרית, לא טעמתי אף כל שהוא בלי ברכה, הנה עתה נעשה הכל חולין בעיני, גם התורה והנביאים הקדושים נעשו בעיני כספורים פשוטים, ולא הי׳ אזני נטויות לשמע את דברי ה„רבי", וכששמעתי לא שמעתי אלא על מנת לקנתר ולהלאות את ה„רבי" בשאלות וקושיות של הבל.

במה שהחזיק אבא את ה„ממזר" בביתו מצאתי און לי וסיוע להאמין בדבריו ולהחשיבו, כי אלמלא כן — הייתי חושב — לא הי׳ אבא שותק, הלא הוא אבא, הוא בודאי איש צדיק, זהיר במצוה קלה כבחמורה, איש נכבד בחברת האומנים, ומכיון השתיק לי׳ שמע מינה שכדאי הוא ויש ממש בו ובדבריו, וכה הלכתי אחריו מדחי אל דחי, עד שפעם אחת בשבת תשובה, בשעה שכל יהודי יתהיה, פשפש במעשיו, יתרפק על קונו בעשותו השבון הנפש, חשבון ארוך של כל השנה, קראני פרצ׳קה היערה, הלכתי אחריו כשה לטבח יובל, בבואנו שמה הוציא פפירוסה ויצת בה אש ויעל עשן, ולא זע ולא פחד מאימת יום הדין. בתחלה אחזתני פלצות למראה מעשה ההפקרות הזה, אך לאט לאט הסכנתי אל מעשיו, וגם במחי נצנצה מחשבה, כי אם אך בריא אולם הגגי, חי׳ אחי׳, גם אם אעשה, הלילה, לא כתורה.

עברו ימי החגים, ואני באתי ללמד בחדרו של שמעון שהוא הי׳ מהמלמדים החשובים שבעיר. הרבי הכיר בי את דעותי החפשיות, בשעה שכל הנערים התפללו, ישבתי אני ואמלל באצבעותי מתחת השלחן, גרמתי צחוק לכל חברי, הוא שמרני שמירה מעולה לבל אטעם כל מאכל או משקה בלי ברכה, מאז החלותי לשטם את רבי משטמת מות, בה במדה שחזקה שמירתו על ובה במדה שהאיץ בי לקים דברי ד׳, באותה מדה הייתי עוין אותו ובאותה מדה נעשו עלי הלמודים למשא. מענין לענין התחלתי מבקר את כל דברי המורה ואשאל שאלות מה שאין הפה רישאי לשאל. הקצפתי את רבי עד אשר סטרני על לחיי

וינרשני מהחדר. כל צרותי הבעתי לפרצ׳קה והוא יעצני לחדל משאל שאלות מרעימות את רבי ולבא אל החדר ולפיסו, כעצתו עשיתי, אפס הלמודים נהיו לי לחולין גמורים, הייתי לומד בלי כל רגש קדש, לא הייתי לומד אלא מחמת יראה מהרבי, אבל יראת ענש שלמעלה, יראת שמים, כָּהה לגמרי מלבי, סבור הייתי שאני אדון לעצמי, החיים הם ברשותי, ובידי לעשות בהם כטוב בעיני.

ביום חמשה עשר בשבט נתפשטה השמועה בין תלמידי חדרנו, כי בכפר הסמוך להעיר באו צוענים העושים נפלאות, מרקדים על חבל וקוף נפלא יש להם, הקוף כוֹמר ומרקד עד אשר לא תשבע העין לראות והאזן לשמע. מיד התחלתי משיא את חברי ללכת הכפרה שעמד מרחק חמש ורסטאות מעירנו, כל החברים שמוני ללעג ולקלס, הדא הלא ימי חרף היום תקופת טבת, נתקרר בדרך, ואידך, הלא גלוי וידוע, כי הצוענים גנבי ילדים הם ואיככה נלך אליהם?

אנכי בטלתי את טענותיהם בתנופת ידי באויר, שוטים שבעולם! כלום פעוטות הננו שגנב יגנבונו? ואי משום החף — לא אריא, כשרצים וקופצים לא ישלט הקור בגופנו, אבל דברי לא עשו פרי, כי כל חברי הלכו אט אט הביתה להגות מפירות „חמשה עשר" רק שמעריל הגבן וזרח השרוע, שני אלה, סקרנים הם מאד, נלוו לי ללכת אתי.

בחפזון באנו הביתה, אבלנו אכילה ארעית, באמרנו כי עלינו ללכת לבית אחד מחברינו לעשות פרה, שכחתי לקחת אתי גם צוארון, גם כפפים, כי הצוענים ונפלאותיהם לקחו את לבי מאד.

יצאנו את העיר ושלג קטן יורד אט אט, הקור לא עלה למדרגה רמה, ויהי האויר פושר לא חמים ולא קריר, אך כאשר הרחקנו מעט מן העיר העביר ד׳ רוח חזק מאד וישלג שלג רב, גם הקור גבר מאד. שני חברי חפצו לשוב על עקבותיהם לביתם, אך אנכי נערתי בהם בנזיפה: פתאים, הנערים כמונו יחתו? מה יעשה לנו השלג? נחיש פעמינו ועוד מעט והיינו בכפר. חברי שמעו לי וירוצו אחרי, כשהמה נושמים נשימות כבדות ומשתעלים למרקים. בקרב לבי התנגנו נהם וחרטה, אפס בשתי להביע אותם לחברי שהלכו מאחרי הלך וקלל אותי, הלך וגדף. הגענו אל העמוד הגבוה העומד לא רחוק מהיער, נשמתי מעט ברוחה, כי ידעתי שרק מרחק ורסטה אחת נשאר לנו, אך נעבר את היער ובאנו אל מחוז חפצנו. חברי חפצו להנפש מעט ואנכי לא נתתי להם מפני סכנת הצנה, יען כי נפשי הי׳ מלא זעה חמה.

(סוף יבא בע"ה).

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Редакція Гороховая 48.

Типографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 4

שנה שלישית

ב"ה

האח

No. 23.

יום ג' פ' ויקרא ב' אדר ב' תרע"ג.
ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי־התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלה.

תם וערום.

(המשך מגליון 17).

ד.

ונחשון זה בא יומו לנסע לבית אבותיו, ויפרד מאת רעיו, וכלם ברכו אותו לשוב אל שבת תחכמוני זה, להשאר נאמן למנהגיו והליכותיו עד עולם; אבל ברכתם זו לא נתקימה, גם לבם הגיד להם, כי נחשון זה אבר מדלדל הוא בישיבה של תורה ואחריתו מי ישורנה.

בתחלת בואו לביתו התפאר בתעודותיו, אשר השיג בערמה, כי ראוי הוא להורות הוראה ולהיות רב בישראל, גם בבואו בדברים עם צעירי הזמן, כמו נלחם עמהם על הדעות התורניות אשר הנחילוהו מורי הישיבה; וינס להוכיח את צדקתן, אך לא ארכו הימים והוא התודע אל צעירים אקסטרנים אשר הפיתוהו ללמד את חכמות הזמן, את למודי הגמנזיום, ולעמד אחרי כן למבחן, ולקבל תעודה אשר תכשירהו להיות רב רשמי ואז שמן יהי' חלקו בחיים ועתיד מאשר צפון לו.

הוא לא הרבה לסרב ויגש אל העבודה. בימים הראשונים לא חדל עוד מבקר את בית התפלה יום יום, גם דרש דרש באגדה בין הערבים לפני ההמון, ואבותיו שמחו בו וישבעו ענג, בהאמינם כי כן יהי' בנם לעולם, והתורה והחכמה היונית יחדו תמים ישכנו במוחו החריף, חכם יהי' וגם רב ומורה לכבודם ולתפארתם.

לא עברו ימים רבים והאם העלובה הרגישה, כי נחשון בנה איננו נוטל ידיו שחרית, יוצא הוא אל חדר האכל, שותה ואוכל לפני התפלה, גם מבלי ברך תחלה וסוף, בבוא אליו חבריו החדשים ללמדו פרק בלמודים מסיר הוא את כובעו מעל ראשו, מדבר עמהם בשפת המדינה, ולפעמים עובר גם זמן מנחה.

כשנסתה להוכיחו, השיב לה כי מפני כבוד מוריו אלה רשאי הוא לעבר על איזה דברים קלים ממנהגי בני התורה.

לו יהי כן – ענתה באנחה – אבל הזהר בני שלא תהיינה גם החמורות דומות בעיניך כקלות...

הרגעי אמא, עם מי את מדברת? אין דבר, נחשון בנך יודע להבדיל בין קל לחמור, נחשון ישאר נחשון.

הניעה האם בכתפי' ותדום.

אבל אחרי עוד איזה ימים, ונחשון כבר חדל לבקר את בית התפלה, גם בימי השבתות העביר את זמן התפלה, כי אחר לישון, בהיותו נעור כל הלילה ויעוסק בשנון או בטיול עם אחזת מרעיו עד אור היום.

באחד הימים ונחשון בא בצהרים אל ביתו, ויגש אל אמו לבקש ממנה לתת לו את הארוחה, ותשא האם עיני' אליו, והנה אהה, זקנו גלוח בתער! נבהלה האם העלובה ותסג אחור כשעיני' נעוצות בבנה זה היוצא לתרבות רעה.

אוי, מה היה לך! — קראה בקול רועד ותספק כפיה — היצאת מדעתך, נחשון? אוי, אוי, לי אם אמללה!

נחשון לא ענה דבר „יעברו ימים אחדים — חשב בלבו — ועניה זו תסכין גם אל זקן גלוח". ויסר לשעה ויכנס אל חדר משכבו.

והנה גם אבא בא, וימצא את אם נחשון והנה היא בוכה ומיללת.

מה זאת? מה זאת? — שאל האב בחרדה —

אוי לנו, אבוי, — ענתה בקול יליל — כבר אין לנו נחשון, כלה ואיננו...

איך? — שאל משמים כשעיניו תועות אל כל עבר ופנה בבית —

הוא כבר לא לנו הוא, בא נא אל חדרו, הסתכל נא בפניו המאירים, בזקנו המקשט ושבעת נחת...

כנשוך נחש מהר האב אל חדר נחשון, והוא שוכב פרקדן במטתו וספר נכרי בידיו, כדוב שכול התנפל האב על הספר ויקרעהו לגזרים, ובשבט פיו יסר קשה את בנו, ויאים עליו לגרשהו כלה מביתו.

ונחשון לא קם ולא זע, אמנם לא אכל להם ביום ההוא, כי קם שאון בבית, סרים וזעפים התהלכו האב והאם מחדר לחדר מבלי דעת מה לעשות, רגע הם מחליטים לענשו קשה, ליסרו כדי רשעתו, להוציאו מביתם ערם ויחף, ורגע הם מתנחמים וחוזרים בם...

עבר היום הקשה ההוא, סערת לב ההורים האמללים, לאט לאט קמה לדממה, נחשון התחיל שוב יוצא ונכנס, ויושב עם אביו אל השלחן מדברים על גוי ועל אדם יחד, כאנשים אשר אין בלבם זה על זה כלום, הסכין האב אל הפנטר החלק והשחור, והאם, לפרקים קרובים, נותנת לו בעצם ידיה דינר כסף לשלם להספר דמי תספרת זקנו...

ונחשון הלך מדחי אל דחי, עד אשר לא בוש גם לדבר תועה על חכמי התורה ז"ל, וילעג לאביו האדוק בחקי התורה ובכל מנהג עתיק. כהו עיני ההורים מכעס חרקו שן, במסתרים בכתה נפשם. ולבם לא נתנם לעשות רע לבנם זה ויכלכלוהו ויתנו לו את מחסוריו יום יום.

אבל הערום הזה הערים גם בלמודיו אלה, פתח בלמוד זה וסים באחר ובעמדו למבחן נכשל פעם ושתים ותעודה לא נתנה לו, והוא כבר גדול כבן עשרים ושלש שנה, מפרסם הוא כבר לפורק עול כל התורה והמצות, מבלה ימיו ושנותיו בחברת צעירים וצעירות המתמכרים לכל תועבה.

ובאחד הימים ונחשון חבש את חפציו בארגז-מסע ויצא את העיר ואיש לא ידע אנה פניו מועדות, גם אבותיו, אשר לא האמינו בו ובדבריו, נואשו ממנו, ובלב זב דם ובעינים דומעות מר לווהו עד פתח השער, וינסו להסיח דעתם ממנו, עמק היה הפצע בלבם, בן שהיה ראוי להוראה, חניך ישיבה מפארה, שקוו לנחל על ידו ובזכותו, שני עולמות, העולם הזה והעולם הבא, יצא עתה לתרבות רעה, השחיר את פניהם כשולי קדרה, התחבר לחבר בוגדים, אבד את עולמו הבא, ומי יודע אם חלק יהיה לו גם בעולם זה.

ויעקב לא חדל מהיות תם ושוקד על למודו, יום יום הוסיף חכמה ויראה גם בשובו לביתו לשמח את הוריו ולחג אתם את החג, לא התהדר לפני גדולים, לא התפאר בידיעותיו, אבל כל רואיו חזו בו איש תם וישר, איש אשר כל רוחות שבעולם לא יזיזוהו מדעתו הנאמנה, דבריו ספורים, אך כלם טובים ונכחים, אין בהם מותר ומגרעת, סברותיו בגמרא והלכה — ברזל ונחשת, ואת מנהגיו לא ימיר ולא יחליף בשום פנים, ועם זה דעת רחבה לו להבין כל דבר גם בעניני

הָעוֹלָם. עַד מְהֵרָה נִמְצָא אִישׁ נִכְבָּד מֵהָעֲשִׁירִים הַחֲרֵדִים אֲשֶׁר הֶעֱנִיק לוֹ מִטּוּבוֹ וַיִּתֶּן לוֹ הוֹן רָב, וְאֶת בִּתּוֹ נָתַן לוֹ לְאִשָּׁה וַיִּקָּחֵהוּ אֶל בֵּיתוֹ. שָׁם בַּחֲדָרִים מְרֻוָּחִים מְשׁוּחִים בַּשָּׁשַׁר וְעַל שֻׁלְחָן מָלֵא דֶשֶׁן רָחַב לִבּוֹ לְהַעֲמִיק חֵקֶר בְּיָם הַתַּלְמוּד וּבְסִתְרֵי גִנְזֵי הַתּוֹרָה וַיִּגְדַּל וַיֵּיקַר שְׁמוֹ מְאֹד. גַּם אֵלֶּה הַמִּתְחַכְּמִים, הָאוֹהֲבִים אֶת הֲדַר חַיֵּי הַזְּמַן וִיפִי הַתִּלְבֹּשֶׁת, אֲשֶׁר מֵרֹאשׁ לָעֲגוּ לְיַעֲקֹב הַתָּם, לְתֻמָּתוֹ וְלַהֲלִיכוֹתָיו, עַתָּה הוֹדוּ בְּמוֹ פִיהֶם, כִּי לוֹ נָאוָה תְהִלָּה, אֶל כָּל אֲסֵפָה נִכְבָּדָה, אֶל כָּל חֶבְרַת חֲבֵרִים קָרְאוּ לוֹ לָקַחַת חֵלֶק בַּאֲסֵפָתָם וּבְמוֹעֲצוֹתֵיהֶם, וְלִכְבוֹד הַ' לָהֶם שִׁבְתּוֹ בְתוֹכָם. הָאֱמֶת אֲשֶׁר בְּכַפָּיו וּבִלְבָבוֹ, הִיא אֲשֶׁר פִּנְּתָה לוֹ דֶרֶךְ וַתּוֹשִׁיבֵהוּ בָרֹאשׁ. כָּל יוֹדְעָיו, כָּל שׁוֹמְעֵי דְבָרָיו נִכְנְעוּ לִפְנֵי הָאֱמֶת שֶׁלּוֹ, וְכָל מוֹצָא שְׂפָתָיו קָדוֹשׁ הָיָה לָהֶם. כְּשֶׁיַּעֲקֹב אוֹמֵר דָּבָר, הֲרֵי אֵין כָּל סָפֵק שֶׁכֻּלּוֹ אֱמֶת. וְאֶת הָאֱמֶת מְכַבְּדִים וּמַעֲרִיצִים גַּם אֵלֶּה אֲשֶׁר שֶׁקֶר יֶהְגֶּה חִכָּם וּלְשׁוֹנָם מִרְמָה תְדַבֵּר, וְלִפְנֵי הַמַּחֲזִיקִים בָּהּ, בָּאֱמֶת הַטְּהוֹרָה, גַּם אֵילֵי אֶרֶץ בְּרֶךְ יִכְרָעוּ.

(עוד יבא בע"ה).

ממות לחיים.

(סוף מגליון 22).

אל תקללו, חביבי, עוד מעט קט ובאנו היערה, העצים יהי' עלינו למחסה מפני הרוח, שם נקצר צעדינו והלכנו לאט עד בואנו הכפרה.

עודני משדל אותם בדברי תנחומים כאם רחמני' המשדלת את בנה ומפיסתו והרוח נשא את כובעי ויטלטלנו טלטלה גבר רחוק מאד, הגרתי שארית כחותי לרדף אחרי הכובע וחברי לא עזבוני, גם המה רדפו אחרי מרחק רב, אבל קשה להלחם את הרוח האכזר המילל ושורק שריקות אכזריות מאד. נעלי מלאו שלג, לא אחת נפלתי בהררי השלג, השיעול תקפני וחברי נשארו עומדים מרחוק, כי כחותיהם עזבום וידכו לי עד השיגי את טבעי ושובי אליהם, נקל להגיד, עד השיגי את הכובע, אנכי רודף אחרי כובעי ויושב בשמים ישחק כאלו אומר לי, הנך

נפתה לדברי פרצ'קה, כי אין כל חשבון, הרי לך את ומופת, הלחם נא עם אחד ממשרתי עושי דברו, אם יכל תוכל לו? באותה שעה הרהרתי תשובה בלבי, לבכות לא יכלתי, כי לבי הי' לאבן מרוב צער, סוף סוף השגתי את כובעי בהסתבכו על סבך עץ ערער שעמד בשדה. הוצאתי ממנו את השלג ואתנהו בכיסי למען יתחמם קצת ועל ראשי שמתי מטפחת אף, הסבותי עיני אחורנית וארא והנה רחוק אני מחברי, והשלג יורד ביתר שאת וביתר עז. נסיתי לשוב אלידם, הרגשתי והנה רגלי עשו שביתה כאלו אומרות: „יותר לא נוכל לטלטל את גופך המלא חטאים ועונות", מאין נמצא בי כח לשוב אל חברי — לא אדע. אמנם יש אשר האדם הוא חזק מברזל וחלמיש צור. על בהונות ידי ורגלי הלכתי בשלג, אחר כך פסעתי פסיעות גסות שכל יצורי גוי נטלו חלק בהן עד בואי אל חברי. לשוב הביתה לא עצרנו כח וללכת הכפרה אבדנו את הדרך המובילה אל היער. כי המתלאה של הכובע נטלה יותר מאחד מששים ממאור עיני וגם דעתי נטרפה קצת, בנתים ירד היום והערב התחיל לבא.

„מנחה צריך להתפלל" אמרו לי חברי, אנכי לא סרבתי ונעמד להתפלל תפלה זכה, תפלה חמה, הרבה מחשבות עפו במחי, אלו ראה אותי פרצ'קה המכור בעמדי בלב נשבר ומתפלל כי אז „הי' כפרתי"...

אודה ולא אבוש, כי בתפלתי הסרתי לומר „משיב הרוח", כי יראתי פן תקובל תפלתי והרוח עוד יוסיף להרע לי. לאחר שהתפללנו הבלגנו על רפיון גוננו ונזחל אל היער. כתונו בשלג בלי ארח, בלי מסלול, כל עובר ושב לא נראה והרוח יסער בתקפו.

עתה באה עלינו דאגה חדשה. מה יהי'? — שאלנו זה את זה,—הלילה יאתה, אבדנו הדרך עלינו ללון ביער בתקופת טבת. מרה תהי' אחריתנו, נסנו לשבר זמורות ולהעלות מדורה בכדי להתחמם, אגב אורהא השבנו, אולי יעבר פה מאן-דהוא וראה תמרות עשן יסור אלינו לראות מי הוא המבעיר את הבערה ונצלנו על ידו. אולם השלג הרטיב את הזמורות עד אשר לא שלטה בהן האש, גם הרוח עזר לדותנו בכבותו את המדורות, צרות צרורות!

הלילה פרש את מוטות כנפיו על היער, שברנו ענפים אחרים ונעש לנו מצע לשכיבה על גביהם, התפתלנו והתכווצנו אחד אל אחד בהיותנו נשענים אל העץ, ובמה כלנו היתה שאלה מרה אחת: אם נשוב לראות עוד את אור הבקר עם יושבי חלד? שני חברי אמרו לי, כי רוצים הם להגיד ודוי, גם אנכי הפצתי להתודות על עוני, ועוני הוי, כל כך גדול, אחרי כן נמלכתי כי „חמשה עשר בשבט" היום ואין אומרים בו תחנון.

שני חברי התנמנו מתוך ליאות ועיפות, הבטתי על האמללים האלה המובלים בגללי רעב וקר וחרדת מות של קפאון, מה נוראה היא חרדת המות!

אנכי התחרטתי על העבר ואקבל קבלה חמורה על העתיד, ראשית דבר, להרחיק את הממזר פרצ'קה מביתנו ושנית להתרפס לפני המורה שיסלח לי על אשר שטמתיו בלבי ולשמור ולעשות ולקים את דברי תורתנו הקדושה מתוך אהבה.

בחשבי מחשבות תשובה הרגשתי, כי תרדמה עזה נופלת עלי ושמורות עיני נסגרות...

ואחד הסוחרים עבר בדרך היער בשובו אל בית מלונו, ודוקא בבואו סמוך אל המקום אשר שכבנו שם במצב של גסיסה, בשעה שמלאך המות לטש והשחיז את סכינו עלינו, נשברה מוטת העגלה והרכב ירד לחטב לו מוטת עץ אחרת, וימצאנו חבוקים תחת העץ, כפי שספר לנו אחרי כן קפץ ממקומו כנשוך ערוד וילך ויודיע להסוחר, מיד החלו להעירנו משנתנו, שני חברי הקיצו על נקלה ואותי העירו, טלטלו, דקרוני במחטים ולא הרגשתי כלום.

מיד תקן את המוטה ויביאני אל הכפר, עד אשר סוף סוף שבה רוחי אלי ועיני נפקחו, אנחנו סחנו ל„המלאך הגואל" את אשר קרנו ותכף הבהילו את הורינו אל הכפר.

מה אספר לכם? חדש ימים הייתי חבוש אלי מטה, מחלת דלקת הריאה תקפתני, לאחר שירדתי מערש דוי ואברך את ה„רופא כל בשר" סחתי לאבא מכל אשר עבר עלי בהיותי נשמע לדברי פרצ'קה, ואשאל ממנו להרחיק את זמורה הזה מביתנו, אבא מלא את שאלתי ובאותו יום שלחהו מעל פניו ואנכי התמכרתי אל למודי בכל לבבי.

את האילן הגדול אשר תחתיו שכבנו ביער קנה אבא מאת אדוניו וינסרנו לקרשים ויעש מהם ארון קדש, לתקופת השנה הביא אבא את ארון הקדש ברוב שמחה ותודה לעושה נפלאות גדולות לבדו לבית התפלה, ואנכי הכנסתי בו את ספרי התורה המוצאים מהארון הישן, אחרי כן נערך משתה ואדרש דרשה יפה שהרותה ענג את כל השומעים.

. . . .

באחד מימי השבתות בשעת קריאת התורה ראיתי והנה אנשים רבים מסתכלים בחלון ביהמ"ד. בששאלתי „מאי האי?" ענוני, כי ראו שוטרים מזוינים מובילים את אחד האסירים בין חרבות שלופות.

יצאתי לראות את האסיר ההולך מוקף אקדוחים ורוקי אש, ואכיר את „החתן דנן" פרצ'קה הממזר.

הוא הבין התנפלות על חנות יי"ש אשר לממשלה ויתפש בעונו ויושיבוהו בבית האסורים, ותחת אשר בחר בהפש ולא אבה להכנע לתורה ומצותי', הי' אסיר נרצע כל ימי חייו.

כן, חביבי, הגם שאירע לי הביא אותי לחיים של אהבת תורה ויראת שמים.

לעולם לא אשכחנו.

(האלוי פ. מינסק).

יוסף הלוי נאלדבערג.

מזל טוב ! מזל טוב !

בברכה היוצאת מקרב לבנו אנו מברכים את ידידנו הנעלה המצוין במדותיו התרומיות הרה"ח מר גרשון חן ליום חתונתו, לום שמחת לבו וליום עלותו על כסא הרבנות בעיר אלכסנדרי'. יתנהו ד' לחן ולחסד בעיני כל בני עירו ויעלה בגרם ההצלחה מעלה מעלה ותורתי תהי' אומנתו כל ימיו, ולכבודו חברנו את השירה הזאת:

גַּל עֵינָיו, חַנּוֹן בְּתוֹרָתֶךָ,
רַב בִּהְיוֹתוֹ עַל עֲדָתֶךָ,
שֶׁלֹּא יִכָּשֵׁל בִּדְבַר הֲלָכָה,
וּמִכָּל תַּקָּלָה הוֹצִיאֵהוּ לִרְוָחָה;
נַהֲלֵהוּ עַל מֵי מְנוּחוֹת,
חֵן הַאֲצֵל עָלָיו וְרֹב בְּרָכוֹת.

ולאות אהבה נדבנו במקום ט"ג הסכומים האלה: משה קמינאווסקי 35 קפ', ירוחם דווארקין 9 קפ', חיים מרדכי פארבערזאוו, שמואל פלאטקין, דוד משה איינבונד, אליעזר הארעליק, מנחם אלטשולער, מנחם וועלמאנאוו, יודא ליב קרוינין, מיכאל קאצענעלענבויגין, כ"א ח"י קפ'. ס"ה א רו"כ ושמונים ושמונה קפ'.

הנני מתנדב ח"י קפ' במקום ט"ג. מז"ט לנכד ד"ז הרב הנכבד מר גרשון חן שי', ליום חתונתו ועלותו על כסא רבנותו בעיר אלכסנדרי' וממעקי לבבי הנני מברך את הזוג שי', יהי' ביתם כבית פרץ ויעלו מעלה מעלה במתי ההצלחה לתורה ולגדולה כברכת נד"ז יהושע לייאין.

התופ"ק בעשענקאוויץ.

גם כל התמימים מברכים ובמז"ט כפול את חברם התמים הרה"ח הנעלה מו"ה גרשון חן יחי' ליום חתונתו ועלותו על כסא הרבנות ביום ו' ז' אדר א' העבר.

כן מברכים הם במז"ט את חברם התמים הרה"ח הנעלה מו"ה מרדכי פערלאוו הכהן יחי' ליום חתונתו ביום ו' י"ד אדר א' העבר. יעלה זוגם ליפה ויעלו מעלה מעלה, אמן!

וברכה מוקדת מאצילים לרמ"פ הג"ל, תלמידי השעורים אשר למדו בשקידה תחת השגחתו הנאמנה. ואתם יחד מברך הנני נ"א את שניהם בהצלחה רבה.

העורך.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Типографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48.

Ред. Гороховая 48.

שנה ב"ה שלישית

הָאָח

№. 24.

יום ג׳ פ צו ט׳ אדר ב׳ תער"ג.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי־התמימים, וצדקה תהי׳ לו והיום הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק׳, בלי משלח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

צַו

אין צו אלא לשון זרוז. ביותר צריך לזרז במקום שיש חסרון כיס.

הזדרזו נא קוראים נכבדים במשלח מחיר „האח"! עם שני הגליונות האלה תתם מחצית השנה הנכחית, ויזכרו נא הסוכנים הנדיבים והחותמים הנכבדים להמציא את התשלומין בלי התמהמה ובלי מגרעת, גם דמי „האח" דמים הם, ואין לגרע מהם, וכל המזדרז להמציאם במוקדם, מוקדם לברכה ותחשב לו לצדקה.

פּוּרִים.

בְּמִדְבַּר צִיָּ׳, בִּישִׁימוֹן דֶּרֶךְ,
רוֹקָה וּמַכָּה שׁוֹק עַל יָרֵךְ,
שִׁירָה אֻמְלָלָה לְאִטָּהּ עוֹבֶרֶת;
אַבְנֵי נֶגֶף, מִכְשׁוֹל וּפְגָעִים
עַל דַּרְכָּהּ זֶה — פּוֹגֶשֶׁת לִרְגָעִים,
וְלִנְטוֹת אִי אֶפְשַׁר, אֵין דֶּרֶךְ אַחֶרֶת.

מֵעֵבֶר מִזֶּה, הָרִים מַה רָמִים!
עַל רָאשָׁם קֶרַח שֶׁלֶג עוֹלָמִים,
וְתַחְתָּם עֲמָקִים, עַד שְׁאוֹל יַגִּיעוּ;
וּמֵעֵבֶר מִזֶּה, זְאֵבֵי עֲרָבוֹת,
שִׁנֵּיהֶם חֲנִיתוֹת, וּפִיהֶם חֲרָבוֹת.
וְלִקְרָאתָהּ יֶהֱמָיוּ, בְּזַעַם יָרִיעוּ.

יָרִיעוּ, יִתְנַפְּלוּ, בְּנָקָם, בְּחֵמָה,
וְקוֹלָם מַה נּוֹרָא, פְּנֵיהֶם, הָהּ, אֵימָה!
מִדְבָּר זֶה — הוּא רִבְצָם, מְעוֹנָם;
וַיֹּאמְרוּ, כָּל עוֹבֵר, לִגְזָרִים לִקְרֹעַ,
לְהַתּוֹ לִבְרוֹת, חַיִּים לִבְלֹעַ,
וּמַה נּוֹרָאָה חִתִּיתָם, הֲמֻיָּתָם, שְׁאוֹנָם!

בְּפַחַד, בְּיֵאוּשׁ, צוֹעֶדֶת הִיא אַט,
כָּל תִּקְוָה לַחַיִּים, אֵין לָהּ כִּמְעַט,
אֵין דֶּרֶךְ, אֵין מָנוֹס, אֵין מִפְלָט וּמוֹצָא;
מִפִּיּוֹת אֵלֶּה, לְבַלְעָהּ נְכוֹנִים,
מִשִּׁנֵּי אֲרָיוֹת — נְחָשִׁים צִפְעוֹנִים,
אֵיךְ חַיֶּיהָ תְּמַלֵּט — אָבְדָה כָּל עֵצָה...

וְהִנֵּה לִקְרָאתָהּ, זָקֵן אִישׁ שֵׂיבָה.
מִ„פָּרַס" מוֹצָאוֹ, מֵאֶרֶץ לֹא קְרוֹבָה,
בֶּן אַלְפֵי שָׁנִים — וְרַעֲנָן עוֹדֶהוּ;
וּפָנָיו מְאִירִים, שִׂמְחָה מְפִיקִים,
מְגָרְשִׁים כָּל עֶצֶב, כָּל יָגוֹן מַרְחִיקִים,
וְאֶל בְּנֵי הַשִּׁירָה, פּוֹנֶה הִנֵּהוּ:

„מַה נָּפַל לִבְּכֶם, מָה אַתֶּם נִבְעָתִים,
מֶהֱמָיַת זְאֵבִים, מִשְּׁרִיקוֹת נְחָשִׁים?
אַל יָגוֹן, אַל יֵאוּשׁ, אַל נָא תִירָאוּ!
אָנֹכִי רָאִיתִי, כָּמוֹכֶם אֲנָשִׁים,

נְתוּנִים לַהֲרֹג, מֵחַיִּים נוֹאָשִׁים,
וּפִתְאֹם מֵאֲפֵלָה לְאוֹרָה יָצָאוּ.

גַּם לְחַיָּתוֹ טֶרֶף וּנְחָשִׁים צִפְעוֹנִים.
יֵשׁ מוֹשֵׁל מְפַקֵּד, שׁוֹפְטִים, אֲדוֹנִים,
וְכָל דָּבָר לֹא יַעֲשׂוּ בְּלִי רִשְׁיוֹן וּפְקֻדָּה;
הַרְפּוּ מִדְּאָגָה, אַל נָא תֹאבַד תִּקְוַתְכֶם,
יֵבוֹשׁ כָּל טוֹרֵף וְלֹא תִשְׁבֹּת שִׂמְחַתְכֶם,
הָכִינוּ נָא מִשְׁתֶּה, הַגִּישׁוּ הַ„סְּעוּדָה"!

„מִי אַתָּה, דּוּד, מְנַחֵם בַּצָּרָה?"
– פֶּה אֶחָד שָׁאֲלוּ, כָּל בְּנֵי הַשִּׁירָה –
„הֲכֵנִים דְּבָרֶיךָ? וְאֵיךְ בָּאתָ הֲלוֹם?
„הֲיֵשׁ אָמְנָם תִּקְוָה לְהִנָּצֵל מִשַּׁחַת,
מֵחַיָּתוֹ טֶרֶף, מֵעֶבְרֵי פִּי פַחַת?
וְלַעֲשׂוֹת מִשְׁתֶּה – מַה תֹּאמַר – הַיּוֹם?"

„נָכוֹן הַיּוֹם כֵּן דִּבְרֵי נֶאֱמָנִים".
– עָנָה הַזָּקֵן בֶּן אַלְפֵי הַשָּׁנִים –
הֵן „פּוּרִים" אָנֹכִי, הֲטֶרֶם תַּכִּירוּנִי?
„מִמָּוֶת לְחַיִּים" אֻמְלָלִים יָצָאוּ,
„מִקָּלוֹן לְכָבוֹד" – עֵינַי הֵן רָאוּ,
הַגִּישׁוּ כּוֹס יַיִן, מַהֵר הַשְׁקוּנִי!

„אִמְרוּ נָא בִּי, אִתִּי נָא שְׂמָחוּ,
שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ, וְרִישְׁכֶם נָא שְׁכָחוּ,
שִׁירוּ זַמֵּרוּ, וּצְאוּ גַם בִּמְחוֹלוֹת;
קוּמוּ מִפְּנֵי, הַדְּרוּ שֵׂיבָתִי.
הַטּוּ אָזְנֵיכֶם, הַקְשִׁיבוּ שִׂיחָתִי,
וְאֶת „הָמָן" הַכּוּ, בְּרַעַשׁ וּבְקוֹלוֹת.

עד דלא ידע.

בבית רבה התכונה.

רואים הילדים והנה אמא עסוקה מאד בכל מעשה אופה, ובכל מרקחת מעשה רוקח, לשה היא עיסת סלת בלולה בבצים. מנתחת לנתחים דקים ואופה אותם במחבת בתנור, אחרי כן מרתיחה היא דבש הרבה במרחשת עמוקה וכשהדבש רותח משליכה היא אל תוכו את הנתחים הדקים אשר טעמם כטעם העגה, והם מתדבקים ונעשים לאחדים על ידי הדבש, אחרי כן מוציאה היא את כל המרקחת על הדף החלק שהיא עורכת עליו תמיד את החלות לשבת, ובידי' מרדדת היא אותה עד שהיא נעשית דקה כעובי אצבע, ונוטלת מאכלת חדה ומתחילה גוזרת את מעשה מקשה זה לנזרים ולנתחים ומכונת לתתן

שעשועים לפורים

לאחר שכלה ה„רבי" ללמד את תלמידיו את „מגלת הפורים" וכל ההלכות לפרטיהן, את המעשה אשר בימי הפורים, וכבר הי' נכונים ללכת לבתיהם לחג את החג השמח הזה, עלה בדעתו לנסותם במקצת ולהחדם בשאלות שונות, ויחל בקטן מהם העומד ופטישונו בידו הכן להכות את „המן" הרמה?

מה לך להמן? – שאל אותו – כי תאמר להכותו ולרצץ את גלגלתו, המעט ממנו כי תלו אותו ואת בניו על העץ, והוא לא עשה רעה לישראל, כי אם חשב לעשות, ומחשבתו לא נתקימה, ומה עשה לך רעה?

אָה, ימחה שמו וזכרו של אותו צורר היהודים – ענה הילד – הוא הרע לנו הילדים מאד!

במה?

כי אמר „להרג את היהודים רק ביום אחד", אלו הי' אומר „בשבעה ימים" כי עתה היו לנו שבעה ימי פורים, ועתה אין לנו בגללו אלא יום אחד, „ברוך מרדכי" אשר הוסיף, לפחות, עוד יום אחד בשושן הבירה...

טוב. – ענה הרבי – ומה בין „ארור המן" ל„ברוך מרדכי"?

ולא כלום! – ענה ילד שני –

כיצד?

שהרי מספרם שוה, חמש מאות ושנים, כזה כן זה.

לא, – ענה רעהו – יש ביניהם תשע מאות וחמשים.

כיצד? – שאלהו בתמהון –

בין ארור המן לברוך מרדכי אשר בשיר „שושנת יעקב" כתובות המלות „אשר בקש לאבדי" שמספרן עולה תשע מאות וחמשים.

טוב מאד – ענה הרבי – אבל בארו נא לי, מפני מה קוראים לפורים שבאדר הראשון פורים קטן, ולזה שבאדר השני – גדול, הי' לנו לקרא להם, פורים ראשון ושני?

הן בשנת העבור מספר החדשים שלשה עשר – ענה

באלכסון שיזהי׳ להנתחים עוקציב חדים משני עברידם, יפה היא ומענינת המלאכה הזאת, ומסתכלים הילדים בעסק זה בסקרנות יתרה, ושוב עושה אמא כן גם בזרע השומשמים שקורים „מן", גם דבה היא הרבה מדם במרטה, מערבת בדבש וממלאה בהם את העיסה ואופה חלות ממלאות בעלות שלש קצות, מיד מבינים הילדים שאיזה חג משונה מתעתד לבא, התחילו שואלים והוקרים ויודע להם, כי בעוד יומים יבא ה„פורים". הוא אמנם אינו מקרא קדש, מותר הוא במלאכה ובסחורה, בכל זאת אורח גדול הוא ומרבים לשמח בו, כלתה נפש הילדים לראות פורים זה מה טיבו. עבר יום, שני ימים, והנה אבא נוטל את הילדים והולך אתם אל בית התפלה, ושם כבר נאספו אנשים רבים זקנים עם נערים, אבות ובנים, ואחרי תפלת ערבית קורא אחד מן הקהל בקול ובנעימה ואזני כל העם נטויות להקשיב ולשמע, אינם משיחים דבר ואינם פונים לשום צד, וכשמזכיר הקורא את שם „המן" מרעישים עליו הכל כארבה, רוקעים ברגליהם, מכים בפטישונידם, תמהו הילדים למראה עיניהם ולמשמע אזנידם ויכבד הפורים על פניהם, ויהי ממחרת בבקר והנה נשנה החזיון הזה, ובבואם לביתם נערך לפניהם שלחן מלא מעדנים, חלות ממולאות שומשמים ודבש, דגים, מרק ולביבות, בשר ופרפראות, אחרי הארוחה התחילה הדלת סובבת על צירה, רבים נכנסים רבים יוצאים: עניים, אביונים, גבאי צדקות שונות, נושאי מנות, אח, משלח — המנות זהו דבר מלבב מאד! מכאים מגש גדול עטוף במפה לבנה, מסירים בנחת את המפה והנה על המגש כל דבר נחמד למראה וטוב למאכל: כל מיני דגים מלוחים טובים ושמנים, כל עצי פרי, כל מעשה אופה, כל משקה חריף

ילד אשר זה לא כבר מלאו לו שלש עשרה שנה — כי על כן הפורים הראשון אשר לא מלאו לו עוד שלשה עשר, כי בשנים העשר הוא הל „קטן" עודנו, אך השני החל בחדש השלשה עשר כבר „גדול" הנהו.

אם כן אפוא, ילדים, הבה אומר גם אני לפניכם מילתא דבדיחותא: בשלשה פרקים ב„זמן" קורא המלמד „אנכי". בתחלתו כשהוא מתחנן להורי הילדים לתת על ידו את התלמידים אומר הוא: „הבו לי בנים, ואם אין מת אנכי". באמצע הזמן כשבאים לנסות את הילדים בלמודיהם והם אינם יודעים כלום, טוען הרבי: „התחת אלקים אנכי?" ובסופו כשהוא תובע את שכרו ואינם נותנים לו מתאונן הוא: „אם כן למה זה אנכי?"

יש לנו — ענה אחד הילדים — יש לנו „אנכי" שהוא טוב מכל אלה.

ואיזו?

„אנכי ה׳ אלקיך!"

נכנס אחד האנשים אל החדר ומצא את המלמד ותלמידיו עסוקים בכאלה ובשאר דברי סופרים של

ומתוק אשר ישתה, סכריות מרקחות ועשויות תבנית כל כלי וכל חי׳ ועוף, ונוטלים את כל אלה מעל המגש, ומחליפים באחרים, גורעים ומוסיפים ומשיבים, וכן כמה פעמים ביום, מתבוננים הילדים אל כל המעשים האלה והנם שבעים רצון מאד. בנטות צללי ערב והשלחן ערוך שנית בכל פאר והדר, מפה לבנה כשלג ועליו חלות גדולות מעשה עבות, קערות, מזלגות, כפות, עוד היום גדול וכבר הוארו גם המנורות, ואבא נוטל שוב ידיו ויושב אל השלחן בדעת רחבה, והנה המון גדול מתפרצים הביתה, האח! המציגים את מחזה „אחשורוש"! מה יפה הוא החזיון הזה! רצים הם אנה ואנה על פני הבית, הסריסים והשרים, מרדכי עם זקנו הארוך ומהתלותיו החדות היורדות אל חדרי בטנו של המן, והמן מתנפל לרגליו בתרבו על מרדכי, ומדבר הוא סרה ביהודים, עד אשר לאחרונה נתלה הוא על עץ, כל אלה מגדילים חנו של הפורים בעיני הילדים.

עוברות שתים ושלש שעות, והנה האורח הנכבד, רבי פורים, כבר שכור למחצה, יוצא הוא במחול, מרקד כאיל יכעגל, עוד חצי שעה, והנה כבר אין בראשו נכונה, מגמגם הוא מפטפט הוצאי מלים, אין לשונו ממללת ברור, ומשתטח הוא על רצפת הבית, פניו למטה, נועץ בהונות ידיו בקרקע, וזוקף רגליו למעלה וראשו למטה ומתהפך לאחוריו מרקדן, בתחלה צחקו הילדים, אך שוב נפל בעיניהם כבודו של החג הזקן, כלום יפה הוא כשמשתכרים כל כך?

נגש אחד הילדים הפקחים אל הזקן וישאלהו לאמר: „פורים נכבד, היטיבה נא לבאר לנו, מה נשתנית מכל מועד וחג שהנך שותה שכור כל כך? יש לנו מועדים

עתונים ודומיהם ויען ויאמר: מה לכם עוסקים בקריאת עתונים ולהג סופרים, כלום דבר טוב יש בהם?

אין רע — ענה המלמד — העתון הזה מפי סופרים חרדים הוא יוצא, וכל כונתם אינה אלא לשם שמים.

אבל — הוסיף פלוני — מי מבקש זאת מידם לכתב ולשלח ביד הרצים? לא הם ולא כונתם הרצוי׳.

שמע נא ידידי — ענהו המלמד רכות — שני מיני סופרים הי׳ בימים ההם בזמן הזה, סופרי המן וסופרי מרדכי, אלו לא היו סופרי המן מקדימים לכתב „להשמיד להרג ולאבד" לא היו זקוקים לסופרים כלל, אבל מכיון שהקדימו סופרי המן וכתבו ושלחו ביד הרצים, הוזקק מרדכי בעל כרחו לקרא גם הוא לסופרים, לכתב ולשלח ביד הרצים רוכבי הרכש להשמיד את כל הדעות החפשיות הצרות את היהדות.

אחרי הדברים האלה יצאו התלמידים והלכו להם לבתיהם לשלום.

———000000———

השובבים, פסח, שבועות, סכות, או חגים פחותים מהם, חנוכה, ל״ג בעמר, ט״ו בשבט, כלום שותים הם לשכרה?

גם „פסח״ מצוה על היין, אבל רק ארבע כוסות ודיו „סכות״ הוא חג שמח, ומה גם ושמחת תורה, בכל זאת שמחים הם במדה ושעור, ואתה פורים מה לך כי שתיתך עוברת כל גבול, והנך סבא עד אשר לא תדע בין ימינך לשמאלך? בשים אנו בך, זקן נכבד, שנתחלף לך בין „שיבה״ ל„סבא״...

„כך גזרו עלי הכמינו זכרם לברכה – עונה הזקן – ואתם עודכם ילדים, וקשה לי לבאר לכם טעמו של דבר, יבאו נא הגדולים וישאלוני והנני לבאר להם היטב מפני מה גזרו עלי החכמים גזרה קשה זו של „שתי׳ ובכומי עד בלי דעת בין ארור המן לברוך מרדכי״.

הגדולים? – ענה הילד הפקח – הגדולים לא ישאלו דבר, ולא ישמעו גם אם תדבר באזניהם, הם „שכורים״ כל השנה.

כיצד? – שאל הזקן בתמיה –

דבנו הסבירה לנו, כי כל דבר חכמה, תורה ומצות, יראת שמים, כל אלה הם דברים עליונים, והם נקראים „מעלה״, אך כל דברי העולם הפשוטים, כמו, מאכל משתה, עשר, כבוד, בתים, בגדים, כל אלה הם דברים תחתונים ונקראים „מטה״ והרי כשאדם מחשב כל ימיו רק בעניני העולם, בעשר ונכסים, בכבוד ושאר תאות לבבו, ובעניני מוסר ותורה איננו שם לבו ומחשבתו, הרי „ראשו״ הוא מוחו שבו חושב האדם ומשכיל כל דבר, הרי ראשו זה „למטה״ ורגליו למעלה, וככה הוא מתהלך כל ימי חייו ואין איש שם על לב למלא פיו צחוק מאיש מוזר כזה.

התבוננו שאר הילדים בדברי הילד הפקח וצחוק נורא פרץ מפיהם, בשימם אל לבם מה רבו האנשים המתהלכים על פני חוצות כשראשיהם למטה ורגליהם למעלה.

מאד מאד הנני חפץ – הוסיף הזקן – לבאר לכם ענינים נעלים, רואה אני בכם, כי פקחים אתם, אבל בכל זאת רק ילדים, על כן הנני אנוס לחשך דברי לשנה הבאה, לשנה הבאה ילדים!

לשנה הבאה בירושלים! – ענו כל הילדים, והזקן המק עבר וילך לו.

משלח מנות

מאת התמימים לאחיהם

מה אהבנו אתכם, אחינו היקרים!
שהרי כמנו אתם ילדים ונערים.
לבבם חי, רענן, טהור ומה תמים.

חיו נא בטוב אמת, תמיד כל הימים.
מי כמוכם, אחים, יקרים ונחמדים!
נתאחד נא בדעת והיינו לאחדים,
ובתורה נעסק בכל חפץ לבבנו,
תורת ד׳ תמימה, תורת אלקינו;
אל נא נלך אחרי הלמודים
יונים, צרפתים, אשר לא מהיהודים,
שאחריתם כחש, בגד ומעל
למות בידי עצמו, לשתות סף רעל . . .
ראו נא, אחים, קצם מה נורא!
עשו, טוב, כמונו, ובחרו בתורה;
היא לנו מורשה, מראש נביאינו,
ובה נהגה תמיד כל ימי חיינו.
ואלה ימי הפורים, עדים הם נאמנים
מי אבי היהודים. ולמי הם קרואים בנים,
תורה כי הם עוברים, נגזר, הה, כְּלָיִ׳,
נפשם כי הם מוסרים, יוצאים, אח, לְרִנָּ׳,
ונסים להם נעשים, פלאות עד אין קץ,
תחת „מרדכי״ „המן״ נתלה היא על עץ.
לבבם נא שימו, אחינו הילדים
אל ספור המגלה, אל דברי׳ הנכבדים
בינו עד הכלית-היהודים ולבותם,
יהדותם לא עזבו גם ברגע מותם,
ולקראת מות, חלילה, היו או נכונים
נערים גם זקנים, חכמים עם נבונים,
יען כי היהודי, יהדותו–חיתו,
מצות–שעשועיו, ותורה–נשמתו.
תיקר נא בעינינו, מורשה קדושה; זאת,
מחר או היום, גם לנו יֵעָשה זאת,
יאיר יורח שמש, גם בחלון ישראל,
מעשו לא יברח, לא יחת, מישמעאל,
ישכן בטח בדד, בארצו לו נִתְּנָה
משיח צדקם יבא. ומקדש איש יִבְּנֶה . . .

הנה, משלח מנות, לכם, אחים, הבאתי
עתה את שברי, קומו נא הבו,
וכטוב לבכם ב„פורים״, זכרו נא אותי,
לעכם האח אשר בודאי תאהבו,
כי כמים הפנים . . . הם דברים נאמנים.

העורך והמו״ל משה ראזענבליום.
Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.
Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.
Ред. Гороховая 48.
Типографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48.

שנה שלישית

ב"ה

הָאָח

№. 25

יום ג׳ פ׳ שמיני טז אדר ב׳ תרע"ג.
ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על תילרים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי׳ לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק׳, בלי משלח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

ו א ד ר.

ואדר זה למה הוא בא? – שאל אחד מבני חבורת ילדים היושבים ומשוחחים בהדר לפני בוא מועד הלמודים– וכי אין די באדר אחד, שהוסיפו עלינו עוד אדר שני?

אל תקרי ואדר אלא ו׳ אדר – ענה השני – אשתקד בזמן הזה כבר היינו בני חורין, כבר הי׳ ניסן בעולם והיינו ארוגים לעצמנו, ועתה בא והבלא בחדר עוד חדש ימים..

ולמה הוא בא באמת? – הוסיף הראשון לשאל – ימנין לו להרבי שבתרף זה האדרים הם שנים?

מנין לו? – ענה שלישי בבת צחוק – הלא כן כתוב מפורש בכל הלוחות שבעולם, כי שנה זאת היא מעברת ושני אדרים לה.

והלוחות מנין להם? הלא הלוחות האלה אינם מעשה אלקים, כי אם מעשה בני אדם בשר ודם כמונו?

אי משום הא לא אירא, כלום לא ראית את חזון הרוחות אשר בשערי הלוחות שמתנבאים הם על כל תקופות השנה, על המטר ועל השלג, על הקור ועל החום, וכשראו שבחדש זה עוד יגבר הקור קבעוהו לאדר שני.

הו, פתיות, וכי מכונים הם בחזיונותיהם? יש אשר בימות הגשמים שלהם יזרח שמש בהיר, ובהתנבאם על קור גדול, מטר סוחף יתך ארצה, ואיך ישמע להם איש לקבע שני אדרים על פיהם? למי יש חפץ בחדש נוסף? הנקלה היא הוצאה יתרה לחדש ימים? וכי אינכם ידעים אשר ההוצאות בזמן הזה מרובות על ההכנסות ולהתכלכל עוד שלשים יום יתרים לא דבר קל הוא, ובאו הלוחות האלה והכבידו על כל באי עולם לפרנס את בני ביתם עוד חדש יתר על שאר השנים?

אם כן אפוא, הלא גם להרבי לא כדבש לפיו הוא האדר השני, גם עליו לעמל, לעבוד את עבודתו עוד שלשים יום, וספק הוא אם יוסיפו לו גם על שכרו, ולמה אפוא יעשה כזאת לקים את דברי משנה האדרים, האמנם רק לרעתנו?

אם כן נלך כלנו ונשאל את פי הרבי, הוא יבאר לנו את פרשת העבור.

נכנס הרבי, הסתכלו בפניו שהן אינן זועמות, עמד השואל ושאל: רבי! אדר שני זה למה?

ה בן יקיר – צחק הרבי – כבר קצת בלמודים? כבר עיפה נפשך, והחדר הוא למשא עליך?

הוריד השואל את ראשו ארצה ושתק, ואחד מעזי פנים שבתלמידים ענה תחתיו: לו יהי כן, רוצים אנחנו בהדות, כלום אין כבודו יודע, כי שואפי דרור אנחנו? אבל וכי בשביל להכעיסנו ולהעבידנו בלמודים הוסיפו חדש ימים על החרף? אם כן הי׳ להוסיף כן גם בימי הקיץ ובכל שנה ושנה?

הוסיף הרבי לצחק מטוב לבו ויען: שבו נא ילדים, הבה אבאר לכם על מה מוסיפים את החדש הזה, כי לא להכעיס, חלילה, את איש, וגם לא להקניט ילדים שובבים כמוכם, כי לבעבור הקים את דברי התורה במועדם ובזמנם:

בודאי יודעים אתם, כי תקופות השנה ארבע הן: אביב (תחלת הקיץ), קיץ, חרף (תחלת החרף) סתו. התקופות האלה שונות הן זו מזו בחם, בקר, במטר, בשלג ובשאר פרטי מזג האוירים, ובאים השנויים האלה ממהלך החמה, אשר לא הרי מהלכה בקיץ כהרי מהלכה בחרף; החריש, הזרע, בשול התבואות והקציר תלויים גם כן בתקופות המשתנות ממהלך החמה, שהוא שוה בו שלש מאות ששים וחמשה ימים ושש שעות וזוהי „שנת החמה"; שנת הלבנה אם תהי׳ משנים עשר חדשי הלבנה, אשר כל חדש, ממולד עד מולד הוא, תשעה ועשרים יום ושתים עשרה שעות, ושבע מאות ושלשה ותשעים חלקים דקים שכל חלק הוא אחד מתתר"ף חלקים בשעה, יהי׳ כלל השנה שלש מאות וארבעה וחמשים יום ושמנה שעות ושמנה מאות וששה ושבעים חלקים, שהוא פחות משנת חמה – עשרה ימים ואחת ועשרים שעות ומאתים וארבעה חלקים. נמצא אם היינו קובעים את השנים י"ב י"ב חדש, עשר שנים רצופות, הי׳ עולה סך ימות החמה העודפים – מאה ושמנה ימים, תשע עשרה שעות ותשע

מאות וששים חלקים, והרי הי' חל הפסח באמצע החרף בתחלת חדש טבת או בסוף כסלו והתורה אמרה: „שמור את חדש האביב" שהפסח יהי' דוקא בזמן „בשול התבואות", ואם הי' עוברות עשרים שנים בנות י"ב חדשים הי' חל הפסח בימי האסיף; כי על כן מעברים את השנים: כלומר עושים שנים של י"ג י"ג חדשים, שבע במשך תשע עשרה שנים הנקרא „מחזור קטן", והן: שנה שלישית, ששית, שמינית, י"א, י"ד, י"ז, י"ט".

מיד נטלו התלמידים איש איש את קולמסו וישבו לחשב את חשבון החדשים והשנים, מהם שנתקלו בכמה שגיאות ולא ירדו לעומקו של החשבון, מהם שלא הי' מוחם הולם מהו „מולד" ומהו „מחזור קטן", ומהם שעלה חשבונם יפה יפה, אך כלם הודו לדברי הרבי, כי אמנם-הקור גדול עוד, וגם בארצנו הקדושה לא הגיעו עוד ימי האביב, ובכן אפוא לא תם עוד החרף, ויקבלו עליהם דין שמים ללמד בשקידה עוד חדש ימים, ולפיס את הילדים הבטיח להם הרבי להאריך בהדש עבור זה את קביעות ימי הפורים, להתחיל את „צום-אסתר" ביום החמישי לפני השבת ולסים ב„שושן פורים" ביום השני אחר השבת.

הידד! הידד! קראו הילדים וישובו אל ספריהם ואל למודם.

שני גדיים.

„הנה ילדים אספר לכם מעשי' יפה – אמר פתאם ה„רבי" בפנותו אל התלמידים הטרודים ועסוקים בשעשועים של הבל – מעשה באחד שהי' לו שני בנים תאומים, ילדים קטנים, ולאיש ההוא עז לבנה, ויהי היום ותלד העז שני גדיים יפים, לא עבר חצי היום והגדיים כבר מלאו את כל חדרי הבית, רקדו פזזו, טפסו על הכפסלים ועל השלחנות, ויראו הילדים את הגדיים ואת מחולותיהם ותקשר נפשם בהם, ולא חדלו מצחק גם כל היום. האכילום, השקום חלב, השכיבום בעריסה, והגדיים מתנשאים פתאם וקופצים ארצה, ולא הי' קץ לשמחת הילדים. וירא אביהם, כי אוהבים הם מאד את הגדיים ויאמר להם; בני, הדלו לכם מהגדיים האלה, כי עלי למכר אותם לטבחים.

אל נא, אבא,–התחננו הילדים – ינדלו נא הגדיים בביתנו... כי נחמדים הם מאד, אל נא תמכרם".

אבל – ענה אבא – נחמדים הם כשהם רכים וקטנים אך בגדלם יהי' תישים גדולים שאין בהם כל חפץ וענין, לגדל אותם אין כל חשבון ומטרה, אך אם תאבו ושמעתם בקולי ובקול אמא, לבלתי המרות את רוחנו, הנני ואתן אותם לכם במתנה, גדי אחד לכל אחד מכם.

מפליא לעשות.

(המשך מגליון 22).

התחיל חירם טוען גלוי, אין לי חפץ בתורה זו שאתה אומר ללמדני, מה יתן לי ומה יוסיף אם אדע איזה דפים גמרא, או איזו פרשיות של תורה ונביאים? אני רוצה לרוות הפשי לנפשי, להיות איש בין אנשים, כלום מלאך אהי'? האעשה לי כנפים לעוף במרום? לא, לי לעסק בחיי בשרים, אדם אנכי, בשר ודם, עלי לאכל, לשתות, לישן, לטיל, להתעלס בחברת מרעים, לשמע קול מזמרים ומזמרות, לרקד, לצאת במחול, אבל כי תאמר אלי: „למוד תורה" אינך אלא מתמיה, תורה זו מקום כבודה בשמים, או מעבר לים, שם במקום לא דרכה רגל אנוש ולא ישזפתו עין בשר, אבל פה כשעיני רואות כל מאכל תאוה לעינים וכל חמדת בשרים, אתה, צור, אומר הנך לחסם פי ולכסות את עיני ולהעסיקני בעסק של למוד תורה? חדל לך צור, הי' נא גם אתה כמוני, כל עוד אשר תגר ואת הגך לי, הסכן נא עמדי ושלם...

אבל – דבר צור אליו רתת – ומה תאמר למצות רבי ברוך רבנו? הלבעבור כן זנת אותנו לבעבור ניטיב את לבנו בכל מאכל ומשקה? הלא אנכי, צור, אשר בין גדולים גדלתי, ובבית רוזנים ונשיאים חנכתי, וחכמה ובינה נתן לי ה', להבין ולהשכיל ולדעת את כל התורה והחכמה, והלכתי ושמעתי בקולך, המרא, אשר השה אותך אלוק חכמה, ולא תבונה ולא דעת לך! היודע אתה כי רק כארחי אתך להברה הנך נכבד על פני העם, רק בשלי מכבדים אותך גם נותני לחמך ומימיך, אך בראות רבנו, כי אינך אובה ואינך שומע לי, ולקח אותי מעליך, או הלא תהי' אתה לבוז ולדראון עולם; ואולם אם תט שכמך לסבל עול הלמודים, אחרית טובה שמורה לך, כי מלבד אשר תהי' חכם ונבון הנה באהבה אקחך אתי כבוד אל בית אבותי, שם תראה אור, שם תשבע נעימות אין קץ, השומע אתה, חירם?

ולא חדל חירם מבקש לו תואנות להשתמט מן הלמוד, ויצר לצור מאד, כי אבדה לו גם בינתו הרחבה, וכמעט אשר לא נהפך גם הוא לילד גם ונבוב...

ורבי ברוך המלמד רואה את הכל, רואה הוא כהלחם „צור" היקר והעדין עם חירם החמרא, עד אשר כחותיו עוזבים אותו, וירא, כי אם לא יעמד לימינו צפוי הוא לנפל בידי חירם הגסות והחזקות, והוא חפץ אמנם ללמד גם את חירם דעת, ונפשו אותה כי גם חירם גם השכל ישכיל להבין את התורה, ידע כי אמנם גרעין נפלא של תבונה טמון במוחו של חירם, אשר אם אך יצליח לצור להצמיח פרי ברכה מאת הגרעין ההוא, ינדל פריו וימתק להך יותר הרבה, ולא הפריד ר' ברוך בין החברים האלה, ויועץ ויעש את הדבר הזה:

(עוד יבא בע"ה).

האח, אבא!—קראו הילדים פה אחד בעליצות משונה—במתנה תתן לנו את הגדיים? הננו לנשק את כפות ידיך, את כל אשר תאמר לנו נעשה, נם מדבריך, גם מדברי אמא לא נסור ימין ושמאל.

אבל—עונה שוב אבא—הנני נותן לכם אותם על מנת שלא לגדל אותם, הרי הם שלכם לעשות בהם כרצונכם, לשחטם, למכרם, לתתם לילדים אחרים, אבל לא לגדלם בביתי.

הגידו הילדים את ראשם, קשה הי׳ להם התנאי הגורא הזה, מה בצע בגדיים אם לא להשתעשע בהם חיים, בכל זאת קבלו את הגזרה ויניעו בראשם לאות הסכמה ויאמרו ללכת ולהחזיק בנכסיהם אלה.

הנו — הוסיף אבא — הואילו נא יקירי והגידו לי מה תאמרו לעשות בהם?

„אנכי — ענה האחד — אחרי אשר להשאיר את הגדי בחיים אי אפשר, אקרא לשוחט ושחט אותו, את הבשר אצלה והאכלתי לעניי הילדים והיתה להם כרה טובה את העור אפשיט וצויתי לעשות ממנו קלף דק, והסופר יכתב עליו את ספר התורה באותיות קטנות ודקות, מן העריסה אצוה להנגר לעשות ארון קטן מעשה חרש וחשב, והכנסתי את התורה הקטנה אל הארון, וקראתי לחברי ונעשה לנו „שמחת תורה", נצא במחולות נשיב את לבבנו בבשרו הצלוי, ועלה זכרון הגדי לפנינו לטובה, האין זאת אבא?" כה דבר האחד בגדל נפש וברגש נפלא.

טוב — ענה אבא — ומה תאמר אתה לעשות עם הגדיא שלך? — פנה אל השני — אנכי, אשחט גם אני את הגדי, את בשרו הטוב אוכל לשבעה, אבקש מאמי לעשות לי מטעמים שונים, ואכלתי מהם שבוע או חדש ימים, כי לי לבדי יספיק בשר הגדי לימים רבים, מן העור אצוה לעשות לי מנעלים רכים וטובים, הלא עור הגדי רך הוא, הכן אבא? והי׳ גם הנעלים רכות, והחלב יהי׳ שמור עמדי למשוח בו תמיד את הנעלים למען היות להב ברק, ואם יספיק לי לעשות גם קלף, כדבר אחי, אז אבקש מהנערים הציירים לצייר עליו תמונות יפות, והדבקתין אל הקיר להרהיב עין ולהרנין לב, והי׳ לי הגדי לזכרון עולם ולשעשועים כל הימים.

שמעתי — ענה אבא ויעזב את הילדים לבדם.

„מפני" — ענו ילדים אחדים מן התלמידים — שוטה נבער הוא הילד האחרון הזה, מטרה נפלאה — מנעלים — תמונות — הבאלה יעשה לו ילד מהגדי החביב עליו כנפשו? המנעלים יבלו ויאבדו, התמונות אך פעם ושתים תסתכל בהן ולא תוסיף לראותן עוד, ואבדו חנן בעיניך. אך „ספר תורה" האח, מה טוב הוא! זהו הפץ אשר יצלח לעולם, „ספר תורה" לו גם קטן, גם הוא ערכו גדול, הכל מעריצים ומקדישים אותו, מחבקים ומנשקים ומכבדים בכל אופני הכבוד, היש לך גדול בעולם מספר תורה? מאד

השכיל הילד הראשון לעצה, את, לו ראינו אותו היינו קוראים לו „יישר חילך!"

צהבו פניו של רבי ויאמר: טוב מאד, ילדים חביבים, זהו מה שחציתי לשמע מכם: ועתה שמעו נא אל לבבכם, אם אין כדברים האלה גם בכם, במוחכם ובלבבכם הרך.

בכחכם, יקרים, לחרות על לבכם ובמה בינתכם את דברי התורה הקדושה, לכם היכלת ללמד ולזכר עד עולם את התורה, הנביאים, הכתובים, משנה גמרא ופוסקים וכל שאר ספרי הרבנים מפרשי התורות, ואז הרי נעשה המח שלכם „ספר תורה", עצם הגלגלת שהמוח מונח בו, הוא כעין „ארון קדש", הלב שבכם אפשר לחשב ולהרהר בו דברים טובים, איך לעשות חסד, צדקה ומשפט, לאהבה את השם יתברך, את ההורים והמורים, ואיש את אחיו; מה נאה, מה נכבד הוא האדם כשהוא יודע וזוכר את התורה ולבו טוב לשמים ולבריות! הכל מעריצים אותו, מכבדים ומשבחים אותו, וערכו גדול מאד וזכרונו לא יסוף עד דור אחרון ועד עולם, אחרי אשר לא נצח יהי׳ אדם, הרי טוב לעשות מכלי הגוף, ומה גם מהחשובים שבהם, מהמוח, מהלב, דברים הטובים, דברים נצחיים. אחרי אשר הגוף חביב עליכם כל כך, כאותו הגדי על הילדים, ולגדל אותו לעולם אי אפשר, סוף אדם למות, ובעל כרחכם באחרית ימיכם עליכם להפרד מהגוף העליז והפוחז הזה, הרי טוב לעשות ממנו מיד בעודנו רך, דברים נכבדים, לעשות מגוף של עור ובשר ודם — ספר תורה — מה נפלא ומה מרום הוא המעשה הזה!

אך מה נואלו אלה המחזיקים את בשר גויתם לעצמם להתענג ולהנות מחיי שעה, ואת כוחם הם עושים „מדרס" לדברים טמאים, להכמות חיצוניות של מרי וכחש, ולכל מחשבות מרמה, תרמית ואון ועלילות מצעדי גבר, מציירים הם במוחם תמונות יפות, אשר כל רוח חיים אין בהן, וכעושיהן כן הן תהיינה לאפס ולמפח נפש מה אתם עונים על הדברים האלה, תלמידים נבונים?

ודאי! ודאי! — קראו רבים מן התלמידים — אנחנו נשתדל לעשות כמעשה החכם שבילדים, „ספרי תורות" נכתב על מחנו ולבותינו, איש איש כערכו וכערך כשרונותיו, ילד זה יכתב במחו ספר „בראשית", השני — את כל חמשת הספרים, השלישי — גם את ספרי הנביאים והכתובים, הרביעי — גם את המשנה והגמרא, ומה ישמח לב הורינו ולבכם, רבנו הטוב, בנו, יהי׳ לכם ולנו „שמחת תורה"!

ברוכים אתם לד׳! — ענה הרבי — אמן, כן יהי׳ לבכם טוב כל הימים, למלא את דבריכם אלה, להשכיל ולהבין מה טוב לפניכם בימי הבלכם עלי אדמות, והייתם אנשים מוצאים חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם!

הרוק המופתי
או מרדכי הצדיק.

זכרונות.

א.

לפני עשרים שנה הי' הדבר, ואני הייתי אז כארבעה עשר שנים, למדתי אז בעיר סלאנימא אצל הה"מ ר' יהודא הריף בעל המחבר „בית יהודא" ו„ראש יהודא" המכילים פלפול על ש"ס; גם יש שקראוהו בשם החבה והקטנה: ר' יודעלע, לאות, בעולם התורנים מאז מעולם, לאיש מצוין ונאון בתורה – בהיותו באמת חד בדרא במקצע הפלפול, ובחריפותו החדה והעמוקה הי' עוקר הרים ממש, עד שיש, שמופלגי העיר בהתאספם יחד בראשית הזמן לשמע אתחלתא של איזו מסכת, כנהוג מקדמת-דנא, נעו ממקומם ויעמדו מרחוק מרב השתוממות והתפעלות על כשרונו הנפלא והנעלה, המרקיע שחקים בחדושיו הנשגבים והעמוקים שהי' מחדש יום יום באורייתא.

ומשום זה כבודו והעריצוהו מאד גם תלמידיו, ואיזו יראת הרוממות לנה תמיד על פניהם, וכל למודי תורתו הי' כה חשובים וחביבים בעינינו, עד שמרוב חבה יתרה לא אירע מעולם שנדלג על איזה ענין מחדושי תורתו, שהסביר לנו בהסברה נפלאה ומצוינה, שהוציא מפיו הקדוש והמפיק מרגליות, וכמובן, בחזרנו על מין שעור נעלה כזה מוכרחים היינו להיות שקועים ועסוקים בו בראשנו ורבנו במסירות נפש ובאצילות הרוח.

זמנא הוא, בתקופת טבת, בלילות הארוכים, הקור הי' שורר בתקפו, והלבנה הכספי' והיפה שלחה קוי' וצירי' מבעד החלונות הרחבים והגבוהים אל ביה"מ פנימה, כאלו מתענינת גם היא לדעת מהנעשה אצלנו לפנים מן הקלעים שבביה"מ, כשישבתי אני וחברי בצותא חדא, בתור משמר, בביה"מ בשעה מאוחרת בלילה, שקוע על אחת הסוגיות החמורות ביותר בגמרא – נגש אלי רוק זקן אחד כבן כ"ח שנה, זקנו מגודל ומקיף את פניו הענוגים והמלאים הוד עלומים, ויפן אלי בבקשה שאבאר לו איזה דבר הקשה שהוא מתלבט בו בתנ"ך.

הפנים האלה, לא היו פנים חדשות בעיני, הם היו כבר ידועים לי למדי, הם היו פני מרדכי הקאמיניצי – מעיר קאמיניץ – שהכל כנוהו בשם: הרוק המופתי או מרדכי הצדיק על עמדו בנסיון בלתי רגיל כל כך, ולאו בכל יומא מתרחש, שרוק זקן כמוהו יעזב את בית אביו העשיר להיות גולה למקום תורה, גם להיות מעונה, מדכא, ומסגף בלחם צר ומים לחץ, להתגלגל בבית המדרש,

ואת הצעד הגדול הזה עשה על דעת עצמו, לא שאל בעצת הוריו, כנהוג וכראוי להיות, אלא, אדרבה, הוא גנב את דעתם על בלי הגיד להם כי בורח הוא, ורעיון בריחתו ועזיבתו את בית הוריו התעורר בקרבו אחרי התגברו והוכחו לדעת שכקוץ מונד הנהו בעיני משפחתו וביחוד בעיני בית הוריו, שכנגע ממש נראה להם תמיד בבית.

(עוד יבא בעז"ה).

נדבות אחים לטובת „האח".

באברויסק: ר' אהרן ב"ר יהושע ווראנאוו נדב ח" זהובים בברכת מי שברך, כשבנו מר יעקב יחי', תלמידו של המורה המצוין ר' יצחק אייזיק נארפינקעל משצידרין, נעשה בר מצוה ועלה למפטיר בביהמ"ד שטראשעליער בשבת ר"ח אדר א' ודרש מענינא דיומא, יחזק לבו בתומ"צ ויחי' לרוב נחת להוריו, אמן. משה ברענמאן, נחום יוסף זעליקסאהן, יוסף פייטאהאוויץ, אלי' קאפל קאפלאן, כאו"א 20 קפ'.

לאדו: הח' הגדיב ר' בעריש טייך נדב 72 קפ' בשבת יתרו בהתחיל בנו הילד מר לוי יצחק יחי' ללמד חומש למו"ט ועשה משתה, גם הילד נדב נדבתו ההדשית 20 קפ', יצליח בלימודו אמן. מר דוד מאקאווער למלאת לו י"ד שנה בה' שבט נדב חמשים קפ'. יצליח ויגדל בתורה.

ארשא: הגדיב ר' שלמה אייזענשטאט וב"ב, לבר מצוה של בנם ואחיהם למו"ט, חמש פעמים ח"י קפ', ר' מנחם שמואל ראגאלין לרפואת בנו יוסף בער ש"ב 50 קפ'.

אסטראש, נאראדאק: בחדר ר' יואל אוסיפאוויץ נאספו נדבות מידי התלמידים אחי-התמימים: חיים באטווניק 24 קפ', יודא גורוויץ 22 קפ', מאיר וואלקאמיטש 18 קפ', אברהם כ"ץ 15 קפ', יואל בערנשטיין, משה אהרן סאגאלציק, כאו"א 20 קפ', שמואל ויחיאל אקסילראד כ"א 10 קפ', יהושע טשארני 13 קפ'.

בעשענקאוויץ: בבית ר' מענדל הלל כ"ץ על משתה ברי"מ א רו"כ 28 קפ', בעניא יודאווין 9 קפ'.

מינסק: בנו של הג' ר' יוסף כהנאוויץ 60 קפ'.

התמים מר יוסף מעלער מדיסנא א רו"כ.

בקיץ הבעל"ט, מאפס מקום לא יתקבלו תלמידים הדשים לכל המחלקות של מוסד „תומכי תמימים", מלבד מי שעל פי כשרונותיו וידיעתו בתלמוד ראוי הוא להתקבל אל האולם הגדול; אל נא יבטח שום איש במכתבי-מליצה, תעודות והפצרות ולא יפסידו הוצאותיהם.

מנהלי המוסד.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.
העורך והמו"ל משה ראזענבליום.
Контора І. Шнеерсона Любавичи, Мог. Губ.
Редакція Гороховая 48.
Типографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 4

שנה ב"ה שלישית

האח

כל ילד המקבל את „האה" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי־התמימים, וצדקה תהי' לו והיים הוא קונה לנפשו.

№. 26

יום ג' פ' תזריע כ"ג אדר ב' תרע"ג.
ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, להדש עשרים ק', בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלה.

תם וערום.

(המשך מגליון 23).

ובימים ההם ופרעות גדולות נעשו בישראל, משפחות גדולות ועשירות נהפכו בן לילה לעניות ורעבות ללחם. רבים נעו, רבים נדו לבקש להם אכל ומוצא לכלכלתם. צעירים רבים מבני ישראל, אשר נתפשו בעונם, עון מרד ופרצים, בהתערבם עם שונים מבני הנכר אשר השיאום לפרק מעליהם כל עול, ויאמינו בהם ויבטחו בזרועם ויקוו לחיות חיי דרור, התועים ההם הומתו או שלחו אל ארץ גזרה להתם פשעם, וגם הישרים האמללים לא נקו מענש. כי הי' רכושם לשלל ולמרמס בתוך רחובות, ויאנסו לעזב את ארצם ואת ערי מולדתם, לעבר את הגבול או למצא להם מחסה ומפלט בקצות הארץ.

וגם על משפחת יעקב התם עבר כוס, גם בית חותנו העשיר הי' לשמה ולבזה, ותצלח להם להמלט על נפשותם אל אחת הערים הרחוקות. חותן יעקב טרם מצא ידיו לאחז באיזה עסק, וירא יעקב ויעש לו מצב מלמדות, עד מהרה נהרו אליו תלמידים רבים מבני העשירים. בהם היו גם בעלי כשרונות נעלים אשר השביעו ענג את נפש יעקב, במצאו אזנים קשובות לפלפולו החריף ולחדושי תורתו הנפלאים, וגם די מחית ביתו ובית חותנו מצא לו ברוחה. כעבר שנה ושנתים הכירוהו אנשי העיר ויתמהו על תורתו ותמתו, ויהי למופת בהליכותיו באמת ובאמונה, וינהו רבים למנותו לרב ומורה הוראות לעדתם, ולא ארכו הימים וגם הרעיון הזה יצא לפעולות, ויעקב ישב על כסא הרבנות בעיר ההיא.

כל אנשי העיר מגדולם ועד קטנם שמחו בו ויכבדוהו באשכר ובתשורות איש כפי מסת ידו, וישימוהו לראש בכל חברה ובכל מפעל, למוצא פיו יחלו ומדבריו לא סרו ימין ושמאל.

ה.

ובעיר ההיא איש ושמו חיים, ויהי האיש ההוא אוהב צדקות מאד, בכל אשר מצא להיטיב שמח כבעל שלל רב. הוא הי' כבר בא בימים, בנים ובנות לא היו לו בביתו, אשתו היתה חנונית, וידה מצאה לנהל את חנותה גם מבלעדיו, וישלח ר' חיים את ידיו בכל דבר מצוה, כל מר נפש. כל איש מציק שפכו שיחם בחיקו, והוא לא נח ולא שקט עד אשר מצא במה לעזר להם ולהקל משא יגונם. הוא בקר בכל יום את בית החולים העברי. שם מצא לו די עבודה לידיו החרוצות ומזון מספיק לנפשו הצמאה וחפצה להיטיב. גם החולים שמחו תמיד לקראת בואו וכמלאך מושיע הופיע לעיניהם. כי תמיד הושיט להם עזרה ויעודדם בדברים טובים. דברים נחומים ומלאים תקוה טובה לחיות ולראות אור, גם אלה אשר בא יומם וקרב קצם ובעיניהם ראו, כי עליהם להפרד מן החיים, גם

הם התרפקו על ר' חיים זה, לפניו גלו סודם או התודו על עונם, או צוו אלוביתם ומשפחתם, והוא כתב בספר את כל דבריהם להקים דבר ולמלא את פקודתם.

גם אל בית האסורים הי' בא יום יום להמציא לאסירים מזון, לבל יתנאלו בפתבג הנכרים, והי' שואל ודורש על כל אחד מהם, לעיר מולדתו, מלאכתו ופשעו אשר יכפר באסוריו אלה. שר בית האסורים כבר ידע אותו לאיש נאמן ונכבד ויתן לו גם לדבר עם האסירים שעות רצופות. והוא השתמש ברשיון זה לפרקים קרובים, לבעבור יתבררו לו עניני, כל חוטא לפרטיהם ולתכליתם, והי' מדבר על לב החטאים לשוב מדרכם ומבטיחם להחיש את פדותם ממאסרם, ורבים השיב מעון בדבריו הטובים, כי

בצר-להם, בהיותם אסירי עני וברזל, רך לבם ויכנע, ודברי פי חיים מצאו בו מסלות. ואלה הנקיים אשר רק עלילות דברים שמו להם, או שהנדישו סאת ענשם על חטא-קל שחטאו או שלא חטאו. בעד אלה הקדיש הון וטרח ככל אשר יכל לפתח חרצבותם ולהוציא לאור משפטם.

ויחי חיים חיים כאלה שנים רבות, חיים אשר השביעוהו ענג ורצון, כי כבר רכש לו מעשים טובים למאות ולאלפים: בקור חולים, הצלת אנושים מרדת שחת, חסד ואמת עם יורדי קבר. פדות אסירים מבור צלמות, וטהרת לב אנשי רשע ממזמות זו חשבו, ויהי בעיניו צולח ומאשר מאין כמוהו.

(עוד יבא בע"ה).

מפליא לעשות.

(המשך מגליון 23).

הדבר אשר עשה ר' ברוך המלמד לחירם, הוא דבר פשוט מאד, כמעט שאינו נאה לספר אותו, אבל אין מדלגים במעשי', ומעשה שהי' כך הי', אשר בהיות חירם עסוק וטרוד עד מעל לראשו בשעשועי הבלו, פניו אל החוץ ואחריו אל החדר אשר רבו יושב שם, נטל רבי ברוך וירם את כנפי מעילו של חירם התחתונים ויכס בהם את ראשו, ובאותה שעה שבידו האחת האפיל עליו, בטלית זו, הלקה אותו בידו השנית, ברצועה רחבה טפח, אחת ושתים ושלש...

אוי, אוי!—התחיל חירם צועק כשהוא מרים את רגליו למעלה ואת ידיו הוא תוחב אל תחת הרצועה להגן על בשרו מעצמת הכאב—אוי ואבוי, מה גדול הכאב! מה זאת? למה? מדוע?"—וכשהרצועה מגעת על כפות ידיו, מיד היא שומטן ותוטפן ונוטל אותן לתוך פיו, כמו להקל בזה מכאב המכה, אבל אז הרי בשרו וערפו לוקה, ועיניו מעלפות ומכסות ואינן רואות גם את ידי מכהו; גם צור האמלל לא נקה בגללו מן הרצועה וגם אליו נגעה, אך הוא ראה כי יד רבי ברוך היא וישך בשרו בשניו וידם.

מה תאמר עתה?—התחיל צור מוכיח את חירם כשפסקו הצליפות—התוסיף להשתובב ולהסיר את לבך מן הלמודים? היפות הן המכות האלה?

אוי אוי!—נוהם חירם, מגרה את בשרו בראשי אצבעותיו, נוגע ואינו נוגע, מסתכל בבהרות כהות אשר נעשו בבשרו, נופח בהן ברוח פיו, כי כאש צרבת בוער בשרו במקום המכה—מה עצום הכאב!

הלא ידי רבי ברוך עשו אלה לך, על רקשותך ערפך זה ימים רבים לבלתי קרא בספר ולבלתי הטות שכמך לסבל את עול הלמוד, גם אנכי נלקיתי בגללך, שבה עתה לפחות, עמדי אל הספר, הבה נלמד...

עתה ללמד?—עוה חירם את פניו הקודרים והזועפים—עתה כשהגוף מלא בהרות כהות, שחין ובשר חי! עתה אי אפשר... חכה נא עד אשר ארפא מן המכות... ומה אתה אומר צור, כי רבי ברוך הוא הוא אשר הסב לי את כל המכאובים האלה? לא אאמין למשמע אזני. הלא זה הוא המלמד אשר במקל נעם ירדה בתלמידיו, ושמו נודע לתהלה בכל העיר, כי מאתו לא תצאנה רעות, ובשבט פיו יוכיח את תלמידיו ויביא בינה בלבם, ואיך נהפך מקלו הרך והטוב למקל חובלים?..

היש לך עוד צדקה לדבר ולהתאונן?—גער בו צור—דם, בן בליעל, הלא גם הרעה הגדולה הזאת בשלך היא, בגללך הי' אנוס רבנו הגעלה להשתמש באמצעי שפל זה, להרדותך בשבט עברתו, ולהכותך שוק על ירך, וכל אלה להיטיב לך להשיבך אל הלמודים, לעשותך לאיש מוצא חן ושכל טוב, ואתה עודך מתרפה, עודך חושב מחשבות ידי מי חלו בך... חדל לך, מת נס, מהעמיק חקר! השמעתם מזמיכב, חירם הוא המרי, הוא חמריא ההדיוט הנבוב, חירם זה הוגה דעות, חוקר ושופט ורמים ישפט? הלא טוב אשר תעשה את אשר נטל עליך, להגות בספרי התורה, ללמד לשמר ולעשות, ואז טוב לך...

עברו ימים אחדים ולב חירם ועיניו לא היו עוד אל השעשועים, ויצלח ביד צור ללמדו ספר ולהשכילו מעט בינה, ולא יכל עוד להניעו ולהעבידו הרבה, כי לא נרפא עוד מן המכות, וידבר אליו צור רכות וינחמהו, ויתהלך אתו בנחת עד שובו לאיתנו הראשון.

(סוף יבא בע"ה).

-----000000-----

הרוק המופתי

או מרדכי הצדיק

(המשך מגליון 25).

זכרונות.

משפחתי היתה מהוללה עד מאד, שלשלת של יוחסין ארוכה של רבנים וגאוני ארץ בישראל, ורק הוא מהיותו בנעוריו תלמיד עצלן, ולא הלך בדרך אבותיו התורניים השקדנים, ומעולם בתורה לא עמל, ואת ההדר של מלמדיו ומוריו לא שמר מכה, ובכן עברו עליו עתותיו הנבחרות בבטלה ובאפס עבודה ומעשה בתורה, ויהי כעגל לא למד עד שמשום זה הי' נבזה בעיני הוריו נמאס, וינדוהו וירחיקוהו בכל מיני התרחקות, ובבקר לא עבות אחד החליטו למסרו לבעל מלאכה והחלטתם זו נתגשמה עוד ביום ההוא.

עברו על מלאכתו שנים אחדות וכבר ראה ברכה בה, כי כבר בא על שכרו וישתכר עשרה רובלים ויותר מדי שבוע בשבוע; אולם בכ"ז עדין לא היתה דעת הוריו נוחה הימנו משום שלא נמצא במשפחתם אף בעל מלאכה אחד „לתפארה", לכן לא נחשב בעיניהם לכלום, למשל, בהפצי לפעמים להכנס אתם באיזו שיחה, אז מיד שקיל למפרפסי' ויקבל מהם את תשובתם התמידית והרגילית: איככה תעיז, מתחצף כולי האי, להתערב בשיחתנו? בהוסיפם: הראיתם את בעל המלאכה... הזה? הוא עומד ומדבר לפנינו הגדולים ממנו בחכמה ובמנין, באיזו קלות-ראש, בשויון נפש ובעזות פנים?

הוריו היו מגאוני היחוס ומגסי הרוח שבתקופה ההיא שהתיחסו אל בעלי המלאכה באיזו גועל נפש ואי כבוד, למרות דברי חז"ל בכמה מקומות... ומרדכי הבין ידע את אשר לפניו, לכן החליט גם הוא לברוח מהם ולהיות גולה למקום תורה, הוא העיר סלאנימא, כאמור, ויושבי העיר קבלו את האורח הזה בזרועות פתוחות ויספיקו לו כל צרכו, והוא לא בוש להכנס אז אל הת"ת אל המחלקה הנמוכה של התחלת גמרא, ושם ישב בצותא חדא עם התינוקות בני עשר שנים, כמו נטוע במסמרים, ויקשב וישמע לכל הגה שהוציא הרבי מפיו במיטב טעם ודעת ותשומת לב מיוחדה שלא זז ממקומו, בטרם השיג בבינתו הוא את הסברתו של ה„רבי". אחרי כן בא אל ביהמ"ד ללמד מכל אדם, ולא פסק פומי' מגרסא ומשנן את ה„חומש" שלמד מפי גדולים, וגם לא בוש ללמד מפי קטנים שנמצאו בביהמ"ד, ובלבד שיבארו לו הכל היטב, באופן נוח וקל המתקבל על הלב. וגם הפעם בבואו אלי לבאר לו את הדבר הקשה לו, זו היתה לא הפעם הראשונה, כי מאז נסיתי לבאר לו איזו פסוק, דבקה בי נפשו ואיזו התמכרות מיוחדה ויתרה אלי נבלטה בו. האמין, שיש בי איזה כח של כשרון ממיר ונעלם מרבים, שבו חנני ד', לבאר בתנ"ך כמה וכמה פסוקים, הקשים לכאורה להולמם ולהבינם ואני בעהי"ת שמתי את המעקשים למישור, וההדרים אך לצל של הרים.

ואחרי שבארתי לו את הפסוק שהתקשה והתלבט בו, ובהיות עליו דעתו זחה ובדיחה, ישב אצלי בהאירו אלי פניו ויאמר: דע חביבי, כי מאז הכרתיך, דבקה נפשי בך, ולכן אחרי כל חפצי הפעם לשאל בעצתך, שבה תנחני ותעהלני, גם אבטיחך שאחרי' לא אשנה, והנה אקוה שעצתך תהי עצת אוהב נאמן, כמאה"כ: כמים הפנים

וגו' ואם אנכי הנני אוהבך, אות הוא, שגם אתה תאהבני ותדמני.

ואיזו עסקים יש לך הפעם שהנך זקוק עכשו לעצות?– שאלתיו לתמי –

כדבריך כן הוא, עסקים אחרים זולת תורתנו הקדושה שכל מעיני בה אין לי, אבל הלא ידעת בודאי מהצער שעשיתי, בברחי מפני הורי שיהיו תנה ללמד תורה, ועתה הבה ואלחש לך דבר סוד, ובדברו קרב אלי ביותר וילחש באזני לאמר: היום קבלתי מכתב מהורי שיחיו, ובדברו הוציא מגלחתו את מכתבם של הוריו, שבו כתוב לאמר: בננו היקר! אף אמנם הכאבת במה שנחבאת לברוח ממנו, ולא שאלת את פינו, גם לא לקחת ממנו ברכת הפרידה כדרך בנים ישרים ומקשיבים אצל הורים הגונים – ת"ל כמונו – בכ"ז בהודע לנו עפ"י מקרה, שברחת על מנת ללמד תורה ולא יצאת, חלילה, לתרבות רעה, להכעיסנו על הדפנו אותך תמיד, ויש שהורינו בך תמיד חצי שנאתנו – המדומה – לכן אנחנו מצדנו אנו, מוחלים לך במחילה גמורה על כבודנו, יען, כי כפי ששמענו, לשמחת לבבנו, הנך שוקד על למודי תורתנו הקדושה בתשוקה עזה ובשקידה רבה, אבל אתה עתה ברוך ד' אמר נא „סלחתי", סלח נא גם לנו על התיחסותנו אי-הנעימה אליך עד עתה וזה לנו האות על סליחתך, אם תדרוש ממנו לשלוח לך כסף למחסוריך בעיר זה שאין לך בה כל גואל ומודע, הוריך המבקשים סליחתך והמברכים אותך לראות ברכה בלמודיך הקדושים, המפלאים והיקרים לנו עד מאד ואז ישמח לבנו גם אנו..."

דברי הוריו נגעו עד לבבו ומעיניו התפרץ מקור דמעה ויבך כילד קטן, כי מעולם לא זכה לשמוע מהם רכות כאלה, ועתה – שוו נא בנפשכם – מבקשים הם עוד ממנו סליחה על החטא שחטאו לפניו בשנאתם אליו, שלא פלל כזאת מעודו, וגם אני השתתפתי בדמעותיו של גיל אלה, ואבך גם אני אתו בצותא חדא, ובבכי' זו כמעט הרעשנו על הבאה, כי קול בכיתנו הגיע גם לאזני יתר הבחורים שישבו, אמנם, הרחק מאתנו וילמדו גם הם גמרא עד השעה השלישית בלילה בתור ליל מישמר. –

(עוד יבא בע"ה).

מכ בי-אחים.

לכבוד הרב הנכבד כמ"א יבא ה"ה ה„שמש דמתא אירקוטסק" נרו יאיר ויהל לכבוד בית ישראל

בריך רחמנא דיהבך לן ולא יהבך לעפרא.

תודה לד' ונברך לאלקינו היושב בשמים,
אשר העבירך לשלום את מ י כ ל המים,
חזקך מ צ ו ר וסלע וישם נפשך בחיים,
כבן א ב י ב ת ז כ ר י' מלך בירושלים;
לך בכחך זה, ישר דרך הולך בתום,
שים קשת הסופר בידך לחוק אמנת אום,
ולחם מלחמתך נגד הבוזים ליקהת אם,
אך מי יתן ונדעך בשם
במראה ולא בחידות כמנהג הוי"ב.

(ר"ת, י צ ח ק ו ו א ל ף מ י נ ק י ן).
האטימסק, פלך מאהילעוו.

מערכת נכבדה!

מאד מאד שמחנו בהתחיל עוד הפעם „שמש דמתא אירקוטסק" לכתב ספוריו ב„האח", ויהי רצון מהבורא יתברך, שיחי' ויאריך ימיו וירבה לנו את ספוריו המושכים את הלב ומרגיעים את הנפש, ואלה הם פתרוני החידות שלו: ב) צור, נ) אבי בת זכרי'.

אהרן נעלפאנד, זלמן רוזנברג, אברהם שפירא, שמעון הענכט, יצחק קנטורוביץ, משה וויטאקור.

האלוי, פ. מינסק.

למע' „האח" שלום!

קוראים אנו את „האח" ומתענגים מאד על ספוריו הנעימים הבאים בו, כמו: „תם וערום", „צדוק ורשע", „מפליא לעשות", וגם מתענגים אנו מאד על שירי מרנו הנכבד מר ט. י. שערעשעווסקי, וספורו „אל תירא יעקב" וביחוד מקבלים אנו איזו נחת רוח מיוחד' בקראנו את מאמרי העורך הנכבד בעצמו, כי כלם מלאים איזו הדרת קדש והבה לתורתנו הקדושה וקיננו הנאצליכ, גם שמחנו מאד בהודע לנו, כי עוד הסופר הנעלה המכונה, „שמש דמתא אירקוטסק" עודנו חי, והלואי עוד חי' יחי' שנים רבות לטובת שפתנו ודתנו הקדושה והאהובה לנו מאד.

בכבוד גמור: שלום, צבי, שרה, שאול מיהל.

מזל טוב!

אנחנו התלמידים הלומדים במוסד „תומכי תמימים", מפי הר"מ הרה"ג המצוין ומאד נעלה ר' שמואל ניסניעווין יחי' הננו מברכים אותו באה"ר ובגישי כבוד בברכת מז"ט, ליום כלולתו וחתונתו י"ב אדר ב'. יעלה מעלה בכל חפין לבנו וכברכת תלמידיו המתענגים על חרושי תורתו הנפלאים:

אברהם אבא בערמאן מטיראספאל, יוסף ראזנבורג מהאדיאץ, זעלינ אראנאוו מקארעגאוו, מענדל סמאראדינסקי, משה אהרן סלוצקי, ליטמאן גרייפער מיעקאטערינאסלאוו, אלחנן סגל, שמואל צירקין, שלמה קאצענעלסאהן מדאמעל, יודא ליב ביילין, ישראל חיים שמעוני מנעזיל, שמואל צבי יפה מאשווע, ליב רעווזין מבאבינוין, חיים מענדל נעלפערין מפלעשצעניין, זאב שין ממאריענאלקע, יוסף שעכטער מדריבין, מרדכי טראצקין מסמארגאן, אהרן קאמיסאר מקריוואיראג, משה ווייסער, מרדכי אשר פאליאקאוו, מענדל אזימאוו מקלימאוויטש, יודא ליב נימבורג, בצלאל אילישעוסקי תערסאהן, יהושע וואלפסאהן, שמואל ציפקין מדווינסק, יצחק איטקין מווארשא, אברהם ליפשיץ מפאצעפ, סעדי' ליבעראוו מקאליאדי, דובער שווארצמאן משצידרין, דובער האסקינד מדאלינסק, שלמה כהן, זאב יצחק פרענער, איזל פרידמאן מפולין, נחום שניאורסאן, זלמן קאמיסאר מפה, אליעזר צבי פליסקין מחאלאפעניין.

גם כל התמימים מברכים את חברב זה המצוין בהפלאת כשרונותיו בברכת מז"ט ושיעלה זווגו ליפה ולהצלחה רבה.

נ"א מברך אותו מקרב לבי שיזכה להרביץ תורה מתוך עשר והרחבה ויגדל שמו בישראל.

העורך.

ביום כ"נ אדר א' מלאו י"נ שנה להתמים אר"י סאפאזניקאוו מראהאטשעוו, מאד היטיב להריש במעלה בני ישראל עפ"י דרכי החסידות, ורבים מהתמימים ישמחו בשמחתו, יתקיימו נא בו כל ברכותיהם, אמן.

נדבות אחים לטובת „האח".

באבינאוויץ: ליום מלאת י"ג שנה להתמים מר ישראל חיים זרחי בט"ו בשבט העבר נדב דודו הנדיב מר יוסף ראובן זרחי א רו"כ, ומברך אותו ואת הוריו במז"ט ולגדלו לתורה וליר"א כל הימים.

באברויסק: הילד אברהם האין לסיום מסכת ב"מ ביום ה' ויקהל נדב המשיב ק"כ.

נאטנסק: ר' משה ראזאלסקי לבר מצוה בנו יהודא ליב בז' שבט העבר נדב שלשה רו"כ וחמשה עשר ק"כ. חיים וברכה ציבינואהן 50 קפ', יעקב יוסף ראשקין 30 קפ', חנה ראסקין 30 קפ'.

ווארשא: הילד שמואל זאלמאנאוו לסיום מסכת ב"ק בח' טבת העבר ביום מלאת לו תשע שנים 10 קפ'. יודל, הרס, יוכבד רבקה קאמינער, כאו" 10 קפ.

„ביום ה' פ' תרומה כ"ט ימים לחדש שבט כאשר מלאו אחת עשרה שנים לבני היקר כמר יעקב שיחי', עלה על זכרוני לנדב שליש פעמים ח"י קפ' עבור הילדים התמימים היושבים על התורה ועל העבודה בישיבת ליובאוויץ, יתן ד' לבנו נ"כ לב ללמד תורה, ערשון קאהן.

לוקי: בנימין ביינוש שנייחמאן 50 קפ'.

מודעה רבה ונחוצה לכל.

זה כיגה שנתפרסם מיי"נ (הנעשה אצל הרר"א שניאורסאהן שליט"א מקישינב) בהידורו וטובו, שכל הקונים שבעים רצון מאד. וכן על להבא אי"ה נגדיל עסקנו ביי"נ טוב מאד, וביותר שאת נמלא אי"ה את כל החרישות, הן בחביתין הן בבקבוקים, ובמקח השוה לכל. וכן אנו מקבלים דרייטות (בקאמיסיע) על כל הסחורות המוצאות מפה ווארשא, ונשלחם מהמקורים הראשונים. עד אשר כל מי שיפנה אלינו, למותר יהי' לו לפזר הוצאות וזמן לנסע לווארשא לקנות סחורה, כי על ידנו תמלאנה דרישתיו בטוב ובהאמנה בכל הפרטים, וכן אנו מקבלים (בקאמיסיע) למכירה כל הסחורות הנמכרות פה, ובטח ישבעו רצון כל הפונים אלינו עפ"י האדריסה:

למכתבים :

З. Шмоткинъ. М. Фридманъ, Варшава. Твердая 13.

לטלגרמות : Шмоткинъ. Твердая 13. Варшава.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Редакція Гороховая 48.

Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 4

ב"ה

שנה שלישית

האח

No. 27.

יום ג׳ פ׳ מצורע ר"ח ניסן תער"ג.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי־התמימים, וצדקה תהי׳ לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלה: לשנה שני רו"כ. להצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, להדש עשרים ק׳, בלי משלח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלה.

נִיסָן.

סוף הזמן!

שמחים אתם ילדים לקראת החדש הזה!

אמנם יש במה לשמח.

בחדש הזה יצאו ישראל ממצרים, מהארץ אשר בה היו עבדים נבזים. מהארץ אשר בה ענו אותם בכל עבודת פרך. מהארץ אשר גזרו עליהם גזרות קשות. להשליך כל בן הילד היארה, להמיתו על האבנים. לשחטם ולרחץ בדמם, לשימם בקיר ולטוח אותם בטיט, מהארץ הזאת יצאו בני ישראל ביד רמה, ויהי׳ לגוי, לעם ולממלכה.

מה גדול הוא החדש הזה, אמנם כן ראש חדשים הוא:

בו הכה השם כל בכור במצרים, בו הודו המצרים בפיהם כי השם נלחם במצרים. בו עברו בני ישראל בחרבה בים סוף, בו ראו את היד הגדולה ...

ומאז ועד היום מה רבו הגדולות אשר ראו עינינו בחדש הזה.

כי מתנקשים לנו אויבינו בנפשותינו ומעלילים עלינו עלילות ודבות קשות בכונה לכלותנו, חלילה; אך שומר ישראל לא ינום ולא יישן ומצילנו מכף כל אויב ואורב בהראותו את צדקתנו לעיני העמים.

לכו וקראו מעל ספרי דברי הימים.

הי׳ מעשה שהאויבים גנבו מבית התפלה מתוך ארון הקדש את צנצנת היין אשר הכין השמש להבדיל על הכוס במוצאי שבת, ויריקו מתוכה את היין וימלאוה דם, ואל שרי המשפט העלילו, כי בני ישראל רצחו נפש אחת מבני הנוצרים, ואת הדם הכינו לשם הפסח. אך בלילה ההוא נגלה הדבר להרב בחלום וימהר וירק את הדם מן הצנצנת וימלאנה יין טהור וטוב. וממחרת כבוא השופטים עם אנשי צבא ושוטרים מזינים ורופאים מומחים אל בית התפלה, וחרדה גדולה נפלה על כל ההמון, והנה הוצאה הצנצנת מארון הקדש ויתבוננו אל המשקה האדם אשר בו והנה הוא יין טוב. שתו ממנו גם השרים גם הרופאים ויתמהו איש אל רעהו ויחרצו משפט מות על מוציאי הדבה ויהי לנס.

שוב הי׳ מעשה שהאויבים רצחו בכונה ילד נוצרי ויטמינוהו בגבול אחד מבני היהודים, ואיש לא יכול להוכיח את מעשה הנבלה הזאת, אז בא אחד הצדיקים הגדולים ולעיני השרים ובני העמים גזר על הילד המומת] לפתח פיו ולספר את אשר נעשה לו, וישב הילד ויפתח את פיו ויספר באזני כל, איך רצחו אותו פלני ופלני אויבי היהודים ואת כל הדברים אשר דברו בשעה ההיא, וישתוממו כל העומדים ורואים במחזה הנפלא הזה, וידעו כי יש אלקים בישראל.

ומעשים כאלה נקרו בחדש הזה רבים מאד.

שמחים אתם ילדים, ובצדק, כי אמנם יש במה לשמח. כשהשם יתברך סוכך על ראשנו, עושה לנו נסים ונפלאות כשהוא לבדו עושה נפלאות גדולות למעננו, מה גדולה היא השמחה!

אבל... ראו... הנה שגיתי לגמרי, כי לא באלה אתם שמחים, הנכם רוקדים כאילים וכשעירים על צאתכם – לא ממצרים, כי אם – מן החדר... על אשר קרא לכם דרור מן הלמודים; גם אתם הנכם יוצאים בחפזון, כל אחד מכם ספריו תחת זרועו, תרמילו בידו, והנכם יוצאים ביד רמה; גם את המים, מי השלוליות, מי השלגים והגשמים אשר ברחובות, אתם עוברים, לא בחרבה, כי אם בנעליכם ובערדליכם והנכם שרים ומזמרים...

ושמחה זו אינה משמחה אותי כלל...

לשמח על בטלה, על הוללות, על עזיבת החדר, זהו מעשה ילדות.

שעשועים.

סוף הזמן

יושבים להם הילדים ומשיחים על אדות „סוף הזמן", געגועים יש להם אליו, ומה גם בזמן הזה ישנוסף בו חדש ששי, ואשר על כן חביבה להם גם השיחה על אדותיו.

אחי – הפסיקם ליבקה החוקר – עד שאתם דנים על סוף הזמן, באו ונדון על שם „זמן" עצמו, למה קוראים לחמשת ירחי הלמוד של קיץ או של חרף בשם „זמן"? אינני מבין בשום אופן מה ענין לקרותם „זמן" וכי שאר החדשים אינם זמן? והרי כל השנים, החדשים והימים, השעות והרגעים הכל הוא זמן, והזמן כולל את כלם, לא רק את חדשי הלמוד בלבדם, ולמה אפוא קוראים להם דוקא „זמן"?

אנכי איני אוהב את ליבקה זה – ענה אחד הילדים בעקימת פניו – הוא מוניע אותנו תמיד בשאלות של מה בכך, כלום אין לנו אלא דאגה זו בלבד, למה קוראים לחדשי הלמוד „זמן"? ומה איכפת לך? ומאי נפקא לך מינה?

מאי קושיא? – ענה ילד שני – מבינן שימי החפש והשחרור קרוים ס ו ף ה ז מ ן, בעל כרחך נקראים ימי הלמוד בשם ז מ ן...

ואתם הלא ילדים פקחים אתם, בודאי מבינים הנכם, כי אין השחרור ו„סוף הזמן" אלא מנוחה ומרגוע לשעה, להחליף כח לסבל עול הלמודים בימים הבאים לטובה.

התורה, הלמוד, אין טוב מהם. בהם ראוי לשמח; החדר – הוא גן חיינו, אליו ראוי לרוץ, אך לא לברח ממנו; המנוחה דרושה, אך הבריחה, והשמחה ביציאה מן החדר מגונות.

ואני אחיכם החפץ מאד לשמח בשמחתכם, רוצה אני לקות, כי על פי הדברים האלה תחדלו משמח בבטלה ובפריקת עול, ושמחתם בגואלנו ושומרנו אשר בכנפיו נחסה סלה. ובחסדו יחדש את כחנו ללמד לשמר ולעשות את התורה לטוב לנו כל הימים.

צחוק גדול פרץ מפי כל הילדים – אדרבה – קראו כלם פה אחד – נהפוך הוא, סוף הזמן נקרא על שם הזמן, ולא הזמן על שם סופו.

ואלא מאי? – שאל הילד נכלם –

הזמן הוא דבר שאין בו ממש – התחיל אחד הילדים הלומד כבר גמרא עם מפרשים – ואין לו קיום אלא על ידי הדברים שעושים בו. למשל, עבר עליך יום אתמול, איפה הוא היום? היש בידך להראות עליו באצבע לומר עליו כי זה הוא? אינו... אבל אם למדת בו דף גמרא או פרק משניות והנך יודע לומר אותם, הרי על ידם נמצא שמור בידך גם היום. כי על כן זמנם של רוב בני העולם המבלים את ימיהם בבטלה ובהבל אין זמנם זמן, אבל בחדר שלומדים בו תורה ביום ובלילה, והתלמידים שונים וחוזרים על למודיהם ויודעים אותם על בוריים, הרי זמנם חי וקים, ונקרא על כן „זמן". לאמר: ז מ ן ש י ש ל ו ק י ו ם ו מ צ י א ו ת.

ואני – ענה ילד אחד – אני סובר, פשוט, כי מפני שזמן הלמוד בחדרים אינו לא שנה ולא חצי שנה, לא חדש ולא שום זמן מסוים, על כן קוראים לו „זמן", כלומר: מ ש ך ז מ ן, יש שהוא משך חמשה חדשים, או ששה, או ארבעה – ושני שבועות.

אולי – אמר ליבקה החוקר כמסתפק ושואל – אולי קוראים לו זמן, לומר, שהוא דבר יקר, שהרי ה„רבי"

הרוק המופתי
או מרדכי הצדיק

(סוף מגליון 26)

זכרונות.

כעבר ימים אחדים, הביאתי אתו יחד מכתב תשובה להוריו, לאמר: הורים יקרים! שלומכם ישגא! דבריכם הרכים והחלקים כמחמאות באו כשמן בעצמותי היבשות ויפיחו רוח חיים בקרבי, הנני אומר יבשות, אבל במטותא מינכם, יקירי, אל תדמו, כי משום שיחסר לי פה כל בעיר זה — יבשו עצמותי, חלילה, הם מלהזכיר! אלא פשוט, מרוב עמלי בתורה, ת"ל, אבל דא ודאי לא בכיא, כי עתה כבר נוכחתי לדעת, והנני חש בכל רמ"ח איברי ושס"ה גידי, שישראל ואוריתא חד הוא, ואלמלא התורה נוח לו לאדם שלא נברא משנברא, ואדרבה בנעימות אור התורה אתי, כי מרפא בכנפי' וגם חיים היא ללומדי', והנני ת"ל בריא בבריות גופא, ואף גם זאת נוכחתי לדעת, כי אם לבה, שקר עב הבשר ועשית פימה עלי כסל, ומבשרי אחזה זאת, למרות שנעשיתי עכשו לצנום, כחוש ודל בשר, כי הנני בריא אולם בכל גופי; לכן אל תדאגו לי, פה לא יחסר לי כלום! הכל נתן לי והכל אוהבים אותי והנני מקובל ומרוצה על הבריות. — ובנוגע לבקשתכם סליחה ממני, אדרבה מלבד שאין לי כל טינא בלבי, חלילה, עליכם, הנני אסיר תודה לכם, הורי היקרים, לעולם לא אשכח את טובתכם זו, משום שבכל חצי שנאתכם שיריתם בי, בימי נעורי, אשרי הגבר שמלא את אשפתו מהם כמוני, כי הם היו אך לנגדי בעיני יצרי הרע מימי נעורי שפתטו תמיד לבלי לכת אחרי שפעת התורה והיראה... עכשו, ת"ל, לומד אני בשקידה יתרה, בלי מפריע, משום שכבר כבשתי את יצרי, וכמעט שנצחתיו, עדי שכמעט אוכל לקרא על עצמי בנוגע לחשקי ללמד תורה, כמו שקרא בעל התהלות: „לבי חלל בקרבי". ובכן מעכשו הבה אקוה, כי החצים האלה יהפכו בי לגרעינים טובים, לזרע ברך ד', והם יצמחו ויגדלו ועשו בי תוצאות פוריות של הלולים הראויב לברכה, לפי כבודי ולפי כבוד בית אבי... וכמו שאמר יוסף הצדיק אחרי התודעו אל אחיו בנחמו אותם על הרעה שחשבו לעשות לו, לאמר: „אתם חשבתם עלי רעה. וד' חשבה לטובה". היו שלום וזכרו את בנכם אסיר־התורה ושכמעט נוקד נהר, שלא יראה את פניכם, בטרם יהי', בעזהי"ת, מלא וגדוש בש"ס ובפוסקים ומוסמך למורה הוראה בישראל, בידי גאוני ישראל — וד' יהי' בעזרי, ויברכני, בנכם...

ועל חשבון נדרו והגאי מותגה מראש, כזה, ישב ולמד בלי כל הפסקה כל שהיא שש שנים רצופות, את כל התנ"ך שנן היטב, עד שהי' שגור בפיו עד מאד, ומה גם את הגמרא, עלי' ישב כמסמר נטוע יום ולילה ויהגה בה בהתעניינות יתרה, בתשומת לב מוחדה, ובמסירות נפש, ישקוע בה בראשו ורבו; כל תענוג שבעולם לא ענין אותו ולא הפריעהו מלעסק בה, הוא מצא בה תענוג רוחני ונאצל שאין למעלה הימנו בכל הללו של העולם, ויהי לו העונג הזה לתשלומים על כל התלאות, הגדופים והגופות, שסבל מהוריו בהיותו עם הארץ ובור דאורייתא. ועתה הצדיק את הדין על נפשו, כי אמנם צדקו הוריו וכל בני משפחתו יתרו, שסבה חלבינהו והלעיטוהו תמיד עתה חש ויוכח, שעם הארץ ומי שאינו יודע את התורה ואינו נשמע ללומדי', כעיר פרא הוא ולא בינת אדם לו, ובזכרו את כל אשר עבר עליו משום גבותו והדיוטותו, לא יכל בשום אופן למצא על עצמו, איזה אמתלא, טעם ונמוק לזכות את עצמו ולהצטדק על חטא שחטא בזמן עלומיו להגדתנו הקדושה, התמימה, משיבת נפש לומדי' ועוסקי' באורה הגנוז בה, בבלותו אז את מבחר ימי עלומיו בדברים של מה בכך, בשעשועי הבל של ילדים ומשחקיהם, ויעזב חיי עולם ויעסק בחיי שעה של ילדים בערים —

אולם מאי דהוה הוה, אין משיבין על העבר ואין שאיית כהותיו, אך לעמל בתורה ולהשלים גם את הימים משיבין את ה„עבר", עכשו השתדל בכל עז ויחזר את השנים שבלה בהבל ובבטלה.

מאותו יום שקבל המכתב ההוא מהוריו עברו עוד שש שנים רצופות בשקידתו בש"ס ופוסקים וסוף סוף בא אותו היום, שבו קיים את נדרו אשר נדר, ככתוב במכתבו שהשיב אז להוריו שלא יזוז מעיר ס. שלמד בה כל עוד שגאוני ארץ לא יסמכו ידיהם עליו, שראוי הוא לאותה אצטלא של הוראה ולישבת על כסא דין באיזו קהלה חשובה בישראל, כי אז רק אז, החליט בדעתו, יוכל להראות את פני הוריו, להתרפס לפניהם מתוך חבה יתרה להודות להם על הבליטם את שנאתם לו תמיד על גסותו ובערותו, שסופה היתה לטובתו, כי אלמלא זאת הי' גם עכשו בור וגם כשהי', אבל עכשו, אדרבה, תקותו תעודדהו שבו יתפארו הוריו בפרט, וכל בני משפחתו בכלל, בראותם אותו מוסמך ומוכתר בכתרי רבנות, דבר

מבינה אותנו תמיד, להוקיר את הזמן, מפני שהוא יקר מאד. את הזמן שעבר אין להשיב, והזמן שאבד וכלה בהבל אין לו תשלומים, על כן קוראים הוקא לחדשי התלמוד בחדרים בשם זמן?

והי כבר הקירה נעלית מעל שבלנו — ענו ילדים אחדים —

מה לכם להזמן? — הפסיקם אחד השובבים — לנו אין הזמן עיקר, כי אם סוף הזמן, ולא שמו, כי אם תרותו ושחרורו —

הצדק אתו! — קראו אחריו ילדים רבים — הידד! הידד! סוף הזמן!

ה„רבי" שעמד כל העת ההיא מאחרי הדלת וישמע את שיחותיהם וקריאתם פתח את הדלת ויבא החדרה ויאמר:

עליכם ילדים לשמר את הזמן גם ב„סוף הזמן", להתפלל כל תפלה בזמנה, לאכל כל סעודה בזמנה, כי יש אשר המשדקים ימשיכו אתכם עד להעביר גם את מועד הסעודה, והנכם גורמים בזה צער לאמותיכם, אחר כל סעודה ברכת המזון, קבועות עתים לחזר על הלמודים, שינה בזמנה, קימה בזמנה, והי' אם כה תעשו אז תהי' לתהלה ולתפארת גם בסוף הזמן.

שלא פללו ולא יחלו לו, ואז גם יכבדוהו ויעריצוהו כפלים, כי כן טבעם של בני האדם, אשר בבוא אליהם טובה שלא קוו לה, חשובה הוא כפלים בעיניהם ונהורנא, בהגיע תורו המקוה, לנסע לביתו מלא וגדוש בש"ס ובפוסקים ותעודת ההוראה בידו, עשה יום משתה ושמחה שבו הזמין את כל רעיו ברעה, והדריש דרשה נפלאה מענינא דיומא, יום הפרידה, שבה ברך את הגדיו שהסבו לו, בשנאתם המדומה אז, טובה גדולה, ויברך על הכוס את כל אנשי העיר ס. על תמכם והחזיקם בו להגיע אל מדרגה גבוהה כזו — ואותה הפרידה עשתה עלי רושם דמגבר כ"כ, שלא אוכל להמיש זכרונה מלבי נצח עולם ועד.

כפי ששמעתי נעשה לרב בקהלה חשובה בישראל ועל פי' הנהו מכבד ומקובל עד מאד...

טובי' יוסף שערעשעווסקי, וואלקאוויסק.

נדבות אחים לטובת „האח".

טאוראגין: בסעודת ברי"מ אצל שמעון קאראסיק יחי' בהכניסו בבריתו של אאע"ה את בנו יעקב יחי' נאספו הנדבות האלה: בעל הברית הנ"ל 36 קפ' אביו ר' אלי' (הסנדק) 20 קפ', ר' שמואל מיכל ראזענבערג (המוהל) ר' יעקב קאראסיק, ר' ליפא סייעוויטש כאו"א 18 קפ', כל המסובים 90 קפ'. למלאת י"ג שנה להילד ירמי' צבי ראבינאוויטש ביום ד' כ"ט טבת 20 קפ', להילד אליעזר אליעווסקי ביום ה' ר"ח שבט 18 קפ', להילד ישראל קאגאניסער ביום א' ד' שבט 36 קפ'.

באזלינאווא: הילד מאיר באדריאנסקי ביום ג' תצוה במלאת לו י"ג שנה שני רו"כ ושמונה עשר קפ'. ר"ח קרעמער בעד בנו א רו"כ ועשרים קפ', אגראנאוויץ, נחוב מענקין כאו"א 36 קפ', קאפאווסקי 50 קפ', אורעצקי 40 קפ', גאלדבערג 21, גרשון ברין, טייצלין, כאו"א 20 קפ', פורינסאהן, איטקין, כאו"א 18 קפ', ב"צ ליעווין 17 קפ', יודיצקי 15 קפ', משה כהן, דאווידאוויץ, זלמן בריק, וואראנעל, קארבצינסקי, ישראל ב"ר פתחי' חריבין, ליובארסקי, כאו"א 10 קפ', האסחאנו, קאפקין, סאלאדקין, ישראל הריבין, השוק, עהלין, לוטווין, גיימארק, כאו"א 5 קפ'.

פעטראקאוו: יהושע יצחק טועמקין בהדה"נ 50 קפ'.

צעצערסק: ע"י הנכבד רח"א ריבקין ביום מלאת י"ג שנה להילד דובער הייליגמאן בכ"ה שבט העבר, דבר מצוה דרש בעניין „היסח הדעת" מספר שאגת ארי', אביו ר' שניאור זלמן הייליגמאן 30 קפ', הר"ר משה יוטער 25 קפ', רח"א, ר' דוד זלמן רבקין, ר' אבא קאראבעלניק, ר' אבא הרא"ק, ר' שמעון ראטנער, כאו"א 20 קפ', ר' ברוך ווייגער 15 קפ', ר' העשל סערעברעניק 10 קפ', עוד לא על דבמ"צ. ר' אברהם מרדכי אראנאוו 15 קפ', מהילדים: זאב ריבקין, שמעון ראבינאוויץ, צבי ציערניאק בסיום פ' ההובל כאו"א 9 קפ'.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

קרעמענצוג: חיים חייקל בהדה"נ האפאלאוויטש למלאת לו י"נ שנה בח' שבט העבר 54 קפ'.

קורעניץ: ר' מרדכי הורוויץ עבור סיום הש"ס א רו"כ, על סיום מס' ניטין נאספו: ר' פנחס צעפילאוויץ ור' יצחק אלפיראוויץ כאו"א 20 קפ', ר' נחום שו"ב והתמים ר' אלטער גיטלין כ"א 15 קפ', ר' בענדט בראנשטיין, ור' חיים זלמן אלפיראוויץ כאו"א 10 קפ'.

ראגאטשעוו: הילד שאול בן אהרן שאפראן במלאת לו י"ג שנה י"ב שבט העבר 54 קפ'.

שומיליגא: לסיום פ' המניה את הכד בחדר ר' יהושע סעדרי נאגרמאן, ר' אברהם גיהאמקין, חיים גאוויק, יעקב ארליעווסקי, משה לוריא, כאו"א 10 קפ', הילד אברהם לוריא 5 קפ', הילד מעסיל דרויאן 10 קפ'.

מכתבי-אחים ונדבותיהם לטובות „האח".

באברויסק.

לאחי התמימים היושבים בישבת התמימי ועושים לילות כימים לדגות בתורתנו הקדושה, גיל וברכה, ישלים הצלחה, יחי' ברב עונג וכבוד ויעלו מעלה מעלה על כנהם בפסגת הצלחת הלמוד, ועתונם „האח" יתגדל ויודע היהדות על תלמי לבות האנשים הצעירים אשר לרתם זרה רוחם באשמת הוריהם אשר הוציאום מחדרי התורה, כי זה מאז החל להופיע בעיתנו הרע היקר הזה הגני מחכה עליו טרם בואו כעל אח נחמד, וביחוד לקח לבבי הספור „מכתב אחד הנוסעים" אשר יספר ע"ד מהות הישיבה הקדושה הזאת ומנהגם, וגם כל ספוריו הנחמדים אשר רוח אידיאלי שפוך בהם להשיב לב בנים אל תורת אבותם, ועתה ביום ה' לסדר ויקהל הי' אצלנו סיום על מס' ב"מ ויהנו אתי ברב פאר והדר הרימותי תרומה 50 קפ', לאחי התמימים, האח, מי יתנני ישבת בחברתם הנעימה והנחמדה!

אברהם יהושע העשל חאין.

חרקוב.

העתון „האח" עשה בקרב ילדי עירנו רושם גדול. הילדים קוראים אותו בשמחת נפש ובהתלהבות גדולה. כאשר הביא „המיכן הקטן" את גליוני האח בבידמ"ר המעיטצאנסקע הקיפוהו הילדים כדבורים, וברגע נמכרו כל הגליונות שנתקבלו מהמערכת. הקונים הקטנים הבטיחו כי יהיו קונים תמידים על „האח" היקר, אך האמת נתנה להאמר, כי גם הגדולים נהנו ממנו הנאה גדולה, עונג רוחני מאד.

בטוחים הננו, כי בעתיד הקרוב יתפשט „האח" בעירנו במספר היותר גדול כראוי לפי ערכו הנעלה.

יצחק בר-קני.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред. Гороховая 48.

Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48.

שנה ב"ה שלישית

האח

№. 28

יום ג׳ פ׳ אחרי ח׳ ניסן תרע"ג.

ליובאוויטש

כל ילד תמקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי׳ לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלוח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק׳, בלי משלוח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלוח.

הקריאה ש„האח" קורא זאת הפעם השלישית, אינ׳ מרב כל, או מאפס עבודה, כי אם פשוט, מחוסר אמצעים לנהל הלאה ולכלכל את צרכי המערכת הנחוצים, בה בשעה שאם הי׳ הותמינו הנכבדים יסוכנינו הנדיבים שמים אל לבם לשלם במועדו את המגיע מהם, בלי כל עוכף, הי׳ מספיק [במדה הגונה לכל הדרוש; כי על כן קוראים אנהנו, קוראים ושונים, קוראים ומשלשים לאמר: שלחו נא מיד, איש איש את אשר המערכת נושה בו, טוב מעט בזמנו מהרבה שלא בזמנו, והייתם נקיים מד׳ ומאחיכם העובדים ועמלים לטובת התורה ולימדי׳.

מנהלי המערכת.

פֶּסַח.

וּמְקַשֶּׁה הַתִּנּוֹק, קוּשְׁיוֹת אַרְבַּע...
וַאֲנִי – לָמָּה לִּי שְׁאֵלוֹת הַרְבֵּה,
שׁוֹאֵל אֲנִי שְׁאֵלָה אַחַת – אֲבָל גְּדוֹלָה:
עַד אָן יְהִי יִשְׂרָאֵל הַשֶּׂה לְעוֹלָה?!

מָה רַבּוּ הָאֱלִילִים בָּאֵלֶּה הַיָּמִים!
וְעוֹבְדֵיהֶם מָה רַבּוּ – אִם גַּם לֹא כְתָמִים –
וּמְקִימִים הֵם בָּמוֹת, מַצֵּבָה, מִזְבֵּחַ,
וּמַעֲלִים, הָה, יְהוּדִים, לְרֵיחַ נִיחֹחַ..

רוֹצֶה מִי לִמְצֹא חֲנִינָה וָחֶסֶד
בְּעֵינֵי בְנֵי אָדָם, פִּלְדָשׁ וְכֶשֶׂד,
נוֹטֵל הוּא קִפֵּיץ, סַכִּין, מַאֲכֶלֶת,
וְזוֹבֵחַ אֶת הַיְהוּדִים, בְּלַעַג, בְּקֶלֶס..

הֶפְקֵר-הַיְּהוּדִי, אֶפֶס, לֹא כְלוּם!
אֵין לוֹ כָּל עֵרֶךְ, כָּל דָּמִים יְשׁוּם!
גֵּרֵשׁ, הַכֵּה, בְּתוֹךְ קָהָל וְעֵדָה,
וִיבָרְכוּךָ רַבִּים, וְתִנְחַל עוֹד תּוֹדָה...

עַד מָתַי, הָהּ, עַמִּי, אֻמְלָל כֹּה יְהִי?
בִּמְעוֹנוֹתָיו, עַד אָן, רַק בְּכִי וָנֶהִי?
הַאֱמֶת הוּא אָמְנָם, כְּדִבְרֵי כָל צוֹרֵר,
כִּי אֵין כְּיִשְׂרָאֵל, גּוֹי נָבָל וְסוֹרֵר?...

הוֹי עַמִּי הַנִּבְחָר, בְּחִיר כָּל הַגּוֹיִם,
הֲלֹא כֻּלְּכֶם צַדִּיקִים, נְדִיבִים וְשׁוֹעִים,
נֶפֶשׁ גְּדוֹלָה לָכֶם, כְּחוֹל הַיָּם תְּבוּנָה,
תּוֹרָה וְחָכְמָה, דַּת אֵשׁ וֶאֱמוּנָה –

וּלְרַגְלֵי כָל יָחֵף, וּלְמִרְמָס, הוֹי, לָמָּה
הִנְּכֶם רַק אַתֶּם, פֹּה וְגַם שָׁמָּה;
שֶׂה נִדָּח וְאֹבֵד, הוֹי, עַמִּי הַנֵּךְ,
וְעַד אָן, עַד מָתַי, עַד מָה אַשּׁוּר תִּשָּׁבֵךְ?..

* * *

וְעַל כָּל הַשְּׁאֵלוֹת, יֵשׁ תְּשׁוּבָה נִצַּחַת,
גַּם עַל הָאַרְבַּע, גַּם עַל הָאַחַת:
עֲבָדִים הָיִינוּ, וַעֲבָדִים הִנְנוּ.
עֲבָדִים נִרְצָעִים לְיֵצֶר לִבֵּנוּ...

גוי קָדוֹשׁ הֱיוֹת, פְּקָדָנוּ, צִוָּנוּ,
כִּי „אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ" לָדַעַת הָרְאָנוּ,
לִחְיוֹת בְּאַהֲבָה, תְּאוֹמִים וְתַמִּים,
וּלְבִלְתִּי לֶכֶת בְּחֻקּוֹת הָעַמִּים...

וַנַּעֲבֹר אֶת אֵלֶּה, וַנְּמָאֵן, וַנְּסָרֵב,
וַנִּבְחַר כַּגּוֹיִם, בָּהֶם לְהִתְעָרֵב,
שִׁנִּינוּ פָּנֵינוּ, אוֹי, הִתְנַכַּרְנוּ...
כִּי נֶחֱסֶה בְּצִלָּם, בְּלִבֵּנוּ אָמַרְנוּ.

חֻלַּל כָּל קֹדֶשׁ, גַּם גָּבְרָה הַשִּׂנְאָה —
חִנָּם, אֵין דָּבָר, רְעוּת רוּחַ וְקִנְאָה;
עַל כֵּן בַּגּוֹיִם לְנִדָּה הָיִינוּ,
שָׁפַלְנוּ, נָפַלְנוּ, לָרַע נִפְלֵינוּ;

וַעֲלִילָה חֲדָשָׁה, פֶּסֶל הֵקִימוּ
לְאֻמִּיּוּת זְעוּמָה עַל נֵס שָׁם יָרִימוּ —
זְעוּמָה, עֲרוּמָה, בְּלִי יַהֲדוּת, בְּלִי תוֹרָה
וּמַתְעִים הֵם רַבִּים לָלֶכֶת לְאוֹרָהּ —

לְאוֹרָהּ? הוֹי! הֲלֹא הִיא חֹשֶׁךְ אֲפֵלָה!
עַל כַּחַשׁ וּכְפִירָה, בַּמָּה הִיא עוֹלָה?
הֲלֹא גַּם הִיא, בַּכֹּל הִיא כוֹפֶרֶת,
עַל יָמִין, עַל שְׂמֹאל, חוֹתֶכֶת, גּוֹזֶרֶת;

בְּאַחַת הֵם מוֹדִים: בְּ„שִׁנּוּי הַשֵּׁם"
עַל כֵּן קָרְאוּ לִכְפִירָה „אַהֲבַת לְאֹם"
לְהַסְתִּיר עֲנִיָּהּ לְכַסּוֹת פָּנֶיהָ
בְּשֵׁם זֶה, אוּלַי, תַּאֲרִיךְ יָמֶיהָ...

זֶה שָׁנִים עֲשָׂרוֹת, לָהּ שֵׁמוֹת יַחֲלִיפוּ,
וּבְמֵי מַבּוּל סִפְרוּתָם — עוֹלָם יָצִיפוּ:
אַךְ גַּם אִם יַרְבּוּ נִגּוּנֶיהָ, כִּכְרוּם וּכְתַחַשׁ,
הֲלֹא רַק אַחַת הִנֶּהָ: כְּפִירָה וְכַחַשׁ..

שׁוּבָה עַמִּי, בֹּא בַּחֲדָרֶיךָ
מִכַּתְּתֵי — הַסֵּפֶר, הָסֵר עֵינֶיךָ,
כִּימֵי קֶדֶם, גּוֹי קָדוֹשׁ הֱיֵה,
בְּטַח בֵּאלֹקִים וּבְצִלּוֹ חֲסֵה;

נְחֵה יְלָדֶיךָ בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה,
בַּחֶדֶר, בִּישִׁיבָה, שְׁכִינָה שָׁם שׁוֹרָה!...
יְהוּדִים נָא יִהְיוּ — לוּ גַּם עֲנִיִּים —
אַךְ לֹא נָכְרִים, גַּם לֹא לְאֻמִּיִּים...

יְהוּדִים נָא יִהְיוּ, יְהוּדִים לֹא יוֹתֵר,
וּמִדַּי לֹא יִפָּלֵא, לְהַנְחִילָם גַּם עֹשֶׁר;
וּבֶאֱמוּנָה כִּי נִרְעֶה, נַרְבִּיץ יְלָדֵינוּ
נְגַדְּלֵם לַתּוֹרָה, לְמִצְוֹת אֱלֹקֵינוּ —

אָז יְהִי ה' עִמָּנוּ, יְחִי' לָנֶצַח,
— יִתַּמּוּ אָז בֶּטַח, כָּל שֹׁד וָרֶצַח. —
גַּם יָשׁוּב לְאַרְצוֹ, לֹא בְּכֶסֶף וּמְחִיר,
וּבָאֵשׁ יִבָּנוּ, הַהֵיכָל וְהַדְּבִיר.

כִּלְיוֹת יְהוּדִי תַּעֲלֹזְנָה, תִּשְׂמַחְנָה
גַּם עֵינֵי הָעִוְרִים אָז תִּפָּקַחְנָה;

וְסָרָה כָּל קוּשְׁיָא, כָּל שְׁאֵלַת יְלָדִים,
גַּם בְּלִי תֵּרוּץ הַמַּר „הָיִינוּ עֲבָדִים".

חידות

(המשך מגליון 20).

ד

כְּשֶׁאֲנִי לְעַצְמִי אֶבֶן חֵן הִנֵּנִי,
וְאִם תַּכְפִּילֵנִי לְקוֹץ תְּשִׂימֵנִי?

ה

אֵיזֶה מֶלֶךְ הָיָה אוֹהֵב אֲדָמָה?

ו

עוֹד חִידָה אַחַת אֶשְׁאָלְכֶם וָדַי,
אִם תִּמְצָאוּהָ אָז אוֹדְכֶם עַל זֹאת.

וְגַם אִם לֹא תִמְצָאוּהָ, הִנְּכֶם יְדִידַי.
אֵיפֹה נִמְצָא בְּכָתוּב אֶחָד שֵׁשׁ פְּעָמִים „וְאֶת״?

ומפני שקשה עלי פרידתכם, לכן אבקשכם, היטיבו נא למצא בכתוב אחד שבע פעמים מלת „ואת״?

ואיידי דאתינא להכא, אחלה פניכם כי תואילו לחפש ולמצא בפסוק אחד שמנה פעמים מלת „את״?

שמש דמתא אירקוטסק

מכתבים מחברון
מערת המכפלה

מי זה מכל שלומי אמוני זרע האבות הנפוצים בגולה, נפשו לא תכלה ועורקי לבבו לא יהמו למוכרת שרידי קדשינו בארץ חמדתנו, בארץ הצבי ארץ האבות! ומה גם לעת הזאת, אשר העיר חברון עיר האבות, ביחוד נשאת על כל שפתים, לרגלי המוסד הגדול, הקדוש והמפואר, אשר כונן בה כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש, היא ישיבת „תורת אמת" המהדרה בקדש, אשר שמע תהלותי' כבר הגיע למרחוק, הלא יהמה, הלא ישתוקק כל איש, לדעת לשמוע דבר מה מתכונות המקומות האל, מסדרי השתלשלות הישוב, ממאורעות הארץ וכדומה. ע"כ התנדבתי לרוות במעט את הנפשות הצמאות ולהקדיש לקוראי „האח" פרקים מיוחדים בגליונות הבאים, אי"ה, שבם יבואר, יתואר ויספר מקור תפארת ישוב חברון עיר התמרה, תכונת מקומותי' הקדושים וספורי פלאותי', אשר גולה, בעז"ה, ממקורות נאמנים, גם אמסור לאחי הגולה תיאור נאמן מתפארת הישיבה הקדושה „תורת אמת" הנזכרה, וממצב הישוב בהוה, ואתן לראשונה את הפרק הזה, פרק „מערת המכפלה" שלגודל חביבותו ועוצם קדושתו, לו משפט הקדימה:

השדה והמערה אשר בו, אשר קנה למקנה לאברהם אבינו מאת בני חת, כמבואר בספר תורתנו הק' (בראשית כ"ג כ') עומדים בקצה העיר דרומה-מזרחה, ומסורת בידנו, כי המערה היא גדולה למאד ומשתרעת למתחת העיר כלה לארכה ולרחבה, וגם מחוצה לה סביב, וזקני הדורות ספרו, כי פעם רדפו אחרי תרנגול שברח, וראוהו נכנס בחור המערה אשר עם קבורת ישי אבי דוד (הרחוקה כפרסה מן העיר על ראש הר לפאת צפונה-מערבה) ויצא דרך החור אשר בכותל בנין מערת המכפלה. (וע"כ הי' מרגלא בפומי' דהרב הצדיק המפורסם סבא קדישא רבי שמעון מנשה זצ"ל חייקין, (רב העיר חברון שהי' מבחירי תלמידי אדמו"ר האמצעי זצוקללה"ה זי"ע, וזכה לראות גם פני איש האלקים אדמו"ר הזקן זצוקללה"ה

זי"ע ולשמע מפיו דא"ח בימי ילדותו, והי' מהעולים הראשונים לחדש ולבנות ישוב חברון במצות אדמו"ר האמצעי זי"ע) לאמר, אשר בכל המקום אשר יתפלל איש יהודי בחברון הנהו מתפלל לפני מערת המכפלה.

אין כל ספק שלמצער בימי הבית השני בנו מלכי ישראל בנין מפואר על מערת הקברים הזאת. בספרו של יוסיפון בן מתתי' מספר, כי הבנין אשר מעל קברי האבות בנוי כלו מאבני שיש יפות למאד.

במאה הששית לספירת הנוצרים, בנו הנוצרים על מקום המערה כנסי' נוצרית, אך לא ארכו ימי קיומה, כי מיד כאשר לכדו הישמעאלים בעלי דת מחמד את הארץ, הרסו את הכנסי' הזאת ויבנו במקומה בית מסגד מושלמי, ונושאי הצלב הראשונים שנו ישוב בית המסגד לכנסי' נוצרית.

הנוסע ר' בנימין מטולידא יספר: „כי בימיו היו ששה ציונים על ששת הקברים, ולפי שמועתו נמצאים הקברים בחדר השלישי של המערה, והקברים הם כתומים על כל אחד הקוק שמו, ובהמערות עומדות חביות מלאות עצמות מתים אשר הובאו שמה מאת שאריהם".

כאשר באה ארץ ישראל בידי סלח אדין מושל המהמדנים הוקם עוד הפעם בית מסגד במקום המקדש הזה, והישמעאלים הוקירוהו ויכבדוהו וידרו לשמו נדרים ונדבות רבות, עד כי חלק גדול מהכנסת הכפרים הרבים אשר סביבות העיר הזאת הוקדש להמסגד הזה, ומהכנסות ההקדשות האלו חלקו בכל יום לחם ותבשיל לכל עניי העיר, לזכר מדת הכנסת אורחים של אברהם אבינו ע"ה, ומהעת ההיא ועד עתה נשאר המקום הזה תחת ממשלת האיסלאם.

הישמעאלים מעריצים ומקדישים מאד את המקום הזה, וכמקום המקדש בירושלים נקרא גם הוא בשם „חרם" (מקודש) ועוד יתרה, שלמקום המקדש בירושלים מרשים להכנס פנימה למי שהפיץ, ופה אינם מניחים להאינם מאמינים (באמונת מחמד) לבא רק עד המעלה החמישית שבמבוא חצר הבנין בקרן מערבית-צפונית.

על המעלות האלו יעמדו אחינו לשפך שיח, ובכותל שם יש חור, אשר לדברת המסורה יורד עד עומק המערה, ובו ישליכו את הפדיונות ובקשות כתובות על ניר. (הוא החור אשר הזכרנו למעלה שדרך בו יצא התרנגול שנכנס במערת ישי אבי דוד), וקבלה בידנו, אשר תחת המדרגות הללו חצב לו קבר, רבנו משה בן נחמן ז"ל (הרמב"ן זי"ע) ושם מנוחתו כבוד.

כאמור אין הישמעאלים נותנים לאיש נכרי אשר לא מבני אמונתם לבא אל המסגד פנימה, ומספרים, כי אף כי קרה שהבאי אנשי מעלה גבוהים מחצרות המלכים אשר באירופא את מפתח המערות המופקד בידי השיך אל איסלאם היושב בעיר הבירה קאנסטאנטינאפל, יחד

עם רשיון מיוחד מכבוד להבגת, ולא עלה בב"ז הדבר בידם, כי יצאו נגדם כהני המחמדנים בקנאות בוערה, ויתגדדו ויתהללו כמשפטם, וידו בבאים אבנים ועפר עד ברחם לנפשותם.

רק בשנת תרמ"ב עלה בידי ששה נסיכים גרונים משועי אירופא לבא אל המסגד פנימה, כי הביאו אתם מאמר מלך מיוחד גמרין מהשולטן עבד-אל-חמיד, ושנים מהם הם בני הפרינץ אף ויעלס, פחת ירושלים (גענע-ראל גובערנאר) בא ימים אחדים לפניהם בלוית אנשי צבא רבים תבוגה להשקיט סערת ההמון והמקנאים, שתי פעמים בקרו הנסיכים את בית המסגד ובכל פעם התמהמהו בו כשלש שעות, עמהם נלוה גם אחינו יוסף איפטרי קרינער, מזכיר ומליץ הפחה בעת ההיא, והקאפיטאן קאנדאר.

האחרון התחקה על כל תבנית הבנין העתיק והנפלא הזה, תאיו ומבואיו, וימדדם היטב באופן אשר לא הצליח עוד בידי איש לפניו, ואת תוצאות התחקותו זאת, הנני לתת פה לפני קהל אחינו הקמהים וצמאים לדעת דבר מה ממערת קברי אבותינו ואמותינו הק' זי"ע.

(המשך יבא אי"ה). חברוני.

נדבות אחים למובת „האח".

אישאק: אשא חייענא שוועדלין בעד בר מצוה של מר יצחק יחי' שני רו"ב.

בעשענקאוויץ: ר' אברהם יעקב הובראוש למלאת לבני ברוך שלים י"ג שנה יום ה' ד' אד"ב 18 קפ', מעות פורים, אהרן צבי מייזל, שלמה זלמן מייזל, יצחק גליק-מאן, כאו"א 20 קפ', יוסף ראובן לוריא 18 קפ', מענדל וחיקל האגין, יודא זלמן בר"ב יודאוין, ליב האלבריין כאו"א 10 קפ'. נחמן חיים, מנחם מענדל, האטהילף, אהרן ליב לייאין, אורי, זלמן בנימין לאבקאווסקי, בנימין יקהאוויק, כאו"א 9 קפ'. יקותיאל האגין, דן, אהרן ישמאל, אסתר ראסי, פרומא רבקה ראייאק, ש' זלמן, שטערנא פרידא, גילמאן, יש' זלמן, אהרן, שפרה ברוינה, פרומא רבקה, רואל, כאו"א 5 קפ'.

דאבראמיסל: הובער ברי' איטינין 18 קפ', ש' זלמן שיפרין, יודא ליב לעווינטאז כאו"א 10 קפ'.

וועלז: ר"מ רימשין עבור פדיון הבן א רו"ב ושמונים קפ'.

ווילקאמיר: הנדיב ר' ישמעאל פאלל לבר מצות בני מר יעקב יחי' 90 קפ', ר"י יחזי בעד בנו הילד רפאל יחי' 50 קפ', ר' ארי' ליב ווילער בעד בנו הילד מר שמעון יחי' 30 קפ'.

כעוול: דוד ארדאוו, יצחק ליסטמאנאף, משה ליווי-ליאוו, יוסף ליעוויט, משה נאוויקאוו, פייוש סאמינסקי, זעלדה סמקין, כאו"א 10 קפ', אלטער גינזבורג, יעקב תראלאוו כאו"א 5 קפ'.

פלעשצעניץ: האחים צבי הובער ויעקב שולמאן 50 קפ', מענדל קאנטער 50 קפ', חנה ובתה אסתר שפריירעגין 30 קפ'.

באלטאוו: ... בעד רפואה 30 קפ'.

קארינקאווקע: הילדים משה יצחק וצבי דב לעוויאנט אספו ארבעה רו"ב ושמנה וחמשים קפ'.

קאלאגריוו: ה' הנד אהרן עדעלמאן א רו"כ, ר' פרין באראמילסקי יליד סוויסלאין פ' בראשית 50 קפ'.

עיר .... הילד ישאל זאב מיכאיילעוויער 10 קפ', הילד אלטר הילעווין למזל טוב פ' בראשית 18 קפ'.

תרקוב: נאסף על ידי הנער יצחק באריסקי, מר' פנחס ברי" גלעזער 30 קפ', מ. מ. ז. 29 קפ', מר' יצחק רא-ביטאוויטש אורח 11 קפ', מ. מ. מ. 15 קפ', מהבחור הנדיב פתחי' מנקין 54 קפ'.

מודעה

„מנהלי ישיבת ראמני מודיעים, כי כל נער הבא להתקבל אל הישיבה, עליו להביא מכתב מרב שבעירו שיעיד על הנהגתו וטוב דרכו. אחר ר"ח אייר לא יקובל כל תלמיד בשום אופן".

מנהלי הישיבה.

הערת המערכת. ישיבת ראמני ידועה לנו היטב בהשגחתה הטובה בכל הפרטים, מוסד תומכי תמימים משתתף בהוצאותיו, והר"מ הוא מבחורי תלמידי' היראים והשקדנים השוקד לנטע בלבות הילדים יר"א נאמנה, וידיעת הלמוד על בוריו, ועל כלם נפלאת היא השגחת הג' המפורסם בפעולותיו המצוינות ר"י גרינפריעס יחי' המסור בכל לבו לתלמידי הישיבה ואוהבם בנפשו. מי יתן בלב נדיבי עמנו התעוררות להשתתף בכלכלתה, כי אז היתה גדולה גם בכמות ובמספר תלמידי' יחי' לטובת ההורים והילדים החפצים בתורה וביר"א ואין להם אפשרות להשיג הפצם זה. ד' יהי' בעזרם.

מודעה רבה.

בקיץ הבעל"ט מאפס מקום לא יתקבלו תלמידים חדשים לכל המחלקות של מוסד „תומכי תמימים" מלבד מי שעל פי כשרונותיו וידיעתו בתלמוד ראוי הוא להתקבל אל האולם הגדול; אל נא יבטח שום איש במכתבי מליצה, תעודות והפצרות ולא יפסידו הוצאותיהם.

מנהלי המוסד.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.
Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.
Контора I. Шнеерсона. Любавичи, Мог. Губ.
Редакція Гороховая 48. Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая 48.

שנה ב"ה של־שית

הָאָח

№. 29.

יום ה׳ פ׳ קדושים כ״ד ניסן תער״ג.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי־התמימים, וצדקה תהי׳ לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלה: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, להדש עשרים ק׳, בלי משלח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלה.

קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ.

קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ...

כַּמָּה פְּעָמִים מַזְהִירָה אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה עַל הַקְּדוּשָׁה! חָפֵץ הוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁגַּם עַמּוֹ יְהִי׳ קָדוֹשׁ, נָאֶה לְמֶלֶךְ קָדוֹשׁ עַם קָדוֹשׁ..

וְיִשְׂרָאֵל הוּא בֶּאֱמֶת גּוֹי קָדוֹשׁ... קָדוֹשׁ מִבֶּטֶן, מִיּוֹם צֵאתוֹ מֵרֶחֶם...

הַיְּהוּדִי כְּהִוָּלֵד לוֹ בֵּן זָכָר – אִם גַּם בֵּן הַיָּקָר לוֹ מֵחַיָּיו, בֵּן הַנּוֹלָד לִזְקֻנָיו, וְיָמִים רַבִּים וְשָׁנִים עֲשָׂרוֹת חִכָּה וְהִתְפַּלֵּל לְהוּלָדוֹ,–מִיַּד הוּא מַקְדִּישׁוֹ לְשָׁמַיִם וּמַכְנִיסוֹ בִּבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, אֵינוֹ חָס עַל דָּמוֹ וּבְשָׂרוֹ, אֵינוֹ מִתְחַשֵּׁב עִם כָּל צַעַר וּכְאֵב, וּבִלְבַד לָתֹק אֶת אוֹת הַיַּהֲדוּת בִּבְנוֹ הַנּוֹלָד לוֹ.

אֵין הַהוֹרִים הַיְּהוּדִים שָׂמִים לִבָּם כְּלָל לְכָל הַמִּקְרִים, הַתְּלָאוֹת וְהַמִּכְשׁוֹלִים הָעֲתִידִים לָבֹא עַל בְּנָם אִישׁוֹן עֵינָם לְרַגְלֵי יַהֲדוּתוֹ זֹאת, אֵין הֵם דּוֹאֲגִים כְּלָל לַעֲתִידוֹתָיו, לְאָפְנֵי חַיָּיו, לִמְקוֹמוֹת מוֹשְׁבוֹתָיו, לִסְחַר יָדָיו. יְהִי׳ לוֹ אֵת אֲשֶׁר יְהִי׳, עָנִי, עָשִׁיר, נוֹדֵד, גּוֹלֶה, נִרְדָּף, אֲבָל יְהוּדִי יְהִי׳, זוֹ הִיא חוֹבָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה, וְזֹאת תְּעוּדָתוֹ בַּחַיִּים, יְהוּדִי, אִישׁ אֲשֶׁר אֵין הַחַיִּים, חַיֵּי בְשָׂרִים, עִקָּר בְּעֵינָיו, כִּי אִם הַיַּהֲדוּת, הַמְּסִירוּת לֵאלֹקִים חַיִּים, אֵלֶּה הֵם כָּל עִנְיָנָיו, לְתַכְלִית זוּ נוֹצַר וְנוֹלַד, וּלְזֹאת מַקְדִּישִׁים אוֹתוֹ אֲבוֹתָיו הַיְּהוּדִים הַנֶּאֱמָנִים לְדָתָם.

וְאַחֲרֵי כֵן תִּקְוַת אָבוֹת יְהוּדִים מַה הִיא? לְהַכְנִיס אֶת בְּנָם אֶל הַחֶדֶר...

מַרְגִּישׁ הוּא הַיְּהוּדִי, כִּי לִתְנָאֵי חַיָּיו הַנִּפְלָאִים, לְקִיּוּם יַהֲדוּתוֹ הָאֱלֹקִית, דָּרוּשׁ עוֹד דָּבָר. דָּבָר שֶׁהוּא גַּם כֵּן נִפְלָא וְנִשְׂגָּב, וְהוּא הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה...

הַתּוֹרָה שֶׁהִיא חָכְמַת הַשֵּׁם בְּעַצְמוֹ, רַק הִיא בְּכֹחָהּ לְלַוֹּת אֶת הַיְּהוּדִי עַל דֶּרֶךְ חַיָּיו וּלְשָׁמְרוֹ מִנְּטוֹת הַצִּדָּה. לָתֵת לוֹ עֹז וְתַעֲצוּמוֹת, מַעֲמָד וּמַהֲלָכִים בֵּין כַּלְהוֹת צַלְמָוֶת...

וְהַתּוֹרָה רֵאשִׁיתָהּ הֲלֹא הִיא בַּחֶדֶר, שָׁם בַּחֶדֶר נִזּוֹן הַיֶּלֶד מִזִּיוָהּ וּמִלְּשַׁד שַׁמְנָהּ, בַּחֶדֶר טוֹעֵם הַיֶּלֶד אֶת צוּף דִּבְשָׁהּ, אֶת מִתְקָהּ וְאֶת טוּב טַעְמָהּ; כַּמַּיִם לְנִשְׁמַת הַדָּגִים כֵּן הֵם הַחֲדָרִים לְנִשְׁמַת הַיְלָדִים הָעִבְרִים, מֵהֶם הֵם שׁוֹאֲבִים אֶת הָרוּחַ הַקְּדוֹשָׁה לְהִטַּהֵר וּלְהִתְקַדֵּשׁ מִכָּל חֶמְדַּת בְּשָׂרִים וְלִשְׁאֹף אֶל צוּר מַחְצַבְתָּם אֶל אֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם.

וּבַיָּמִים הָאֵלֶּה, בְּרֵאשִׁית יְמֵי הַקַּיִץ, הִנְּכֶם שָׁבִים, אַחַי הַיְלָדִים, לָלֶכֶת אֶל הַחֶדֶר..

מְקַנֵּא אֲנִי בָכֶם, אַחִים יְקָרִים! מִי מְאֻשָּׁר כָּמוֹכֶם! הִנְּכֶם בָּאִים יוֹם יוֹם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר מִשָּׁם תֵּצֵא תוֹרָה, מִשָּׁם יַשְׁקִיף הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ אֲלֵיכֶם בְּעֵין חֶמְלָה, בְּאַהֲבָה בְחִבָּה, שָׁם יַקְשִׁיב לְכָל הֶגֶה הַיּוֹצֵא מִפִּיכֶם, וְשָׁם יִתֵּן בְּלִבְּכֶם בִּינָה לְהָבִין אֶת

הָאֱמֶת, אֶת סוֹד הַבְּרִיאָה, אֶת תַּכְלִית הַמְּצִיאוּת,
אֶת מַטְּרַת הַחַיִּים...

שִׂימוּ נָא אֶל לִבְּכֶם, יְלָדִים חֲבִיבִים, מַה
פָּרוּם וּמַה נִשְׂגָּב עֶרֶךְ הַחֶדֶר!..

יוסף הלוי גאלדבערג, באברויסק.

יומן של נער כפרי.

א.

יום ה׳ חמ״ע בשבט תרע״ג.

היום מלאו לי שלש עשרה שנה, היום נעשיתי לבר חיוב מצוה, היום הזה הריני נכנס לתוך כלל ישראל, למזומן, למנין יצטרפוני, והנני בר גש גבר בגוברין. אבא ברכני במזל טוב, אמי שמחה מאד, גם הסבא שתמיד הוא רוטן באזני אמא דברי קצף, שפעלי לא זך בעיניו — לפי דעתו הוא, מוציא עלי אבא את כספו לריק, כועס הוא על אשר לא ספחני אבא לבית הפחמי שלו, כי אז יכלתי כבר לעשות גרזן, תרמיס, ואעזר לאבא במלאכתו — גם הוא מראה לי פנים מסבירות, הוא לטפני בלחיי וישאלני: כמה דפים גמרא סדורים במחי.

כלם שמחים בי, ולבי, הוי לבי! מרגיש אנכי כאלו אבן כבדה מונחת למעמסה עליו, תולעת יושבת ומכרסמת אותו. יש אשר אסיח את דעתי מכל הסביבה, מכתי הנוצרים מבני הערלים ומשחקיהם, אפס מחשבה מרה מתגנבת במחי ולא תתן לי מנוח.

נער כפרי מוטב לו לבל יולד. הרי אני בן שלש עשרה שנה, מי אני ומה חיי? זה שבע שנים שאני לומד, במשך ימי למודי כבר לקחתי לקחי מפי ארבעה עשר מורים שונים, כל זמן וזמן יביא לי מורה חדש והמה מתחלפים כמו שמחליפים כפתים, מובן מאליו איזו ידיעות יכלתי לרכוש לי, בשעה שכל זמן וזמן אלמד עם „פנים חדשות" שלא אדע את טבעו ומהותו, וגם המורה איננו מכיר את ערכי וכשרונותי, עד אשר נתודע זה לזה כבר יפוח היום האחרון של הזמן, ונסו צללי הערב והמורה יתפטר מאתנו ולא ישוב עוד אלינו, ובבא המורה החדש יתחיל ללמדני עפ״י שטתו הוא, כל אחד בונה במה לעצמו, כמה פעמים עברתי על תנ״ך ולא אוכל להתפאר, כי יודע אנכי ידיעה עמוקה, מרבי׳תם של המורים הי׳ בחורים נערים ממש, שלא אל הלמודים ישימו פניהם, לא יעשו מלאכת הקדש באמונה, וביאתם הנה אינה אלא לשאף רוח צח בימות החמה, ומאחרים לטיל ביער ובין שבילי השדה המעוטף בר וירקרק דשא יתרועעו אף ישירו, ולמחרת יאחרו לישן, רבות פעמים יעזבו את הלמודים ללכת העירה להביא משם ספרים חדשים למקרא.

אבא הוא יהודי פשוט מכל השנה, שיותר מד׳ אמות של פשוטו וסדרו אין הוא יודע ולא כלום. ככה עוברות השנים, חולפים ירחים, ירח על ירח, שנה על שנה, ובמחי עלו הרולים וקמשונים; הנה יום זה יום שמחה הוא לנו, אנחנו שלחנו הזמנות אל אחינו בני עמנו, אשר בכפרי הסביבה ואשר בחוות ובמושבות, שיבאו אלינו לסעודת מצוה, להתפלל במנין ולקרא אותי לתורה, ולתוגתי לא בא אף אחד, יושבי הכפרים טרודים המה, יש להם עסקים להחליף פרה בסוס, לקנות ולמכור; בכל עסקיהם המה בערים כאיש, ומתפלה בצבור וקריאת התורה לא ידעו. והנה נהפך לי לאבל, גם „רבי" זה, אשר לו הנני אסיר תודה על אשר פתח בלבי מעין נבע להבין דף גמרא, גם הוא לא קיים את דבריו, הוא הבטיחני לנסע העירה ולהביא משם את קרובי אבא ואמא, ולא רק שלא הביא אותם, אלא גם הוא לא שב אלינו עוד, שננתי דרשה להדיש בתוך הסעודה, ועתה למי אגיד? למי אדרש? גם אבא גם סבא במחילת כבודם לא ידעו ולא יבינו עד מה בדברי חז״ל, וזו שאמרתי: נער כפרי מוטב לו לבל יולד.

(עוד יבא בע״ה).

מכתבים מחברון.

מערת המכפלה

(המשך מגליון 28).

שדה מערת המכפלה מוקף חומה גדולה אשר ארכה מאה ותשעים ושבע רגל ורחבה מאה ואחת עשרה רגל, בארבעת קצות החומה עמודים אשר רחבם בכל רוח תשע רגל, מלבד ארבעת העמודים האלה נמצאים עוד לארך החומה ארבעה ועשרים חצאי־עמודים אשר גבהם חמשה ועשרים רגל, אבני החומה גדולות ומקוצעות בקצותן, (ארך הגדולה שבהן ארבע ועשרים רגל וגבהה שלש רגל) ועובי הכותל בין העמודים שמנה רגל וחצי. תבנית הבנין הזה, טעמו ותארו דומה להלק העתוק של מקום המקדש בירושלים.

חצר מקום הקדוש הזה גבוה חמשה עשר רגל מעל אדמת הרחוב, ושני שערים לו ונכחם יעלו במעלות הדרך מביא אשר בפאת מזרח לחצר ה„חרם" (במעלות אשר בשער הפונה תימנה שם יעלו ויבאו אחב״י לשפך שיח וצקון לחשם כנ״ל, אך בשער השני הנקרא בפי אחינו „שער יעקב" אשר בצפון החצר לא יתנו בני הארץ המושלמים לאנשים שלא מאמונתם להכנס אף צעד אחד, אך רבים באו שם בגנבה או במתת שוחד.

במקום הזה בעבר הרחוב השני צפונה נמצא בעומק האדמה בנין עתיק מאד בתבנית מקוה מים גדול למאד, ועמודים יפים תומכים את גג הבית בתוך, ומסורה בפי

תושבי המקום כי זה הוא מקוה שרה אמנו ע"ה, ובשם הזה הוא נקרא בפי כל, והמים אשר בתוכו תמיד זכים ויפים מאד, ורבים יקחו מהם לרפואה וסגולה.

בית המסגד עומד בדרום החצר, ובשלש רוחותיו הוא סמוך לכותלי החומה החיצונה. ארך הבית (מבפנים) שבעים רגל, ורחבו שלשים ותשע רגל, והוא נחלק לחדר ראשי ושני תאים, כפתו מכוסה עופרת ונשענת על שלשה עמודים הצבועים לבן, והכותרת אשר ממעל להם– צהוב, כותלי בית המסגד מחופים מבפנים בגובה שש רגל באבני שיש, ועליהן כתובות ערביות רבות, אשר זמן כתיבתן איננו קדום מהמאה השתים - עשרה לספיה"נ, והחלק העליון של הכותל טוח בטיט לבן ובו קבועים לוחות אשר בהם מפותחים שמות קדושי דת האיסלאם בצבע שחור, במקומות אחדים מהקירות יראו עוד שרידי מאזאייק ופטורי ציצים מאבנים וקלפת המרגליות (פערלמוטער).

בבית המסגד ישנם שלשה מבואים להמערה, האחד סתום באבנים המחוברות בברזל ומכוסה במחצלאות. ועליו כפה קטנה הנשענת על ארבעה עמודים נמוכים, והוא יורד להמערה המערבית או הפנימית אשר בה קברי האבות. המבוא השני יורד להמערה המזרחית והוא סתום באבני הרצפה ומכוסה במחצלאות. השלישי סתום באבן אשר בה חור גדול ונכחו יכולים לראות היטב (באמצעות נר דולק) את תכונת חדר המערה:

ארך כל אחת מרוחותיו שתים עשרה רגל וגבהו ט"ו רגל וקירותיו מחופים באבנים מלוטשות, ותבניתו דומה לתבנית הפתחים אשר בכל מערות הקברים העתיקות. רצפתו מכוסה כולה בפסות ניר המכלכלות תפלות ובקשות אשר ישליכו אל תוכו המושלמנים דרך החור.

בהמסגד נמצאים ששה ציונים, והישמעאלים מאמינים, כי הציונים עומדים מכוונים מעל הקברים אשר בפנים המערה, ציוני אברהם ושרה עומדים בתאים בעלי שמונה קצוות בהאולם אצל פתח המסגד, ציוני יצחק ורבקה הם בפנים המסגד, ושל יעקב ולאה בחדר מיוחד קרוב לקצה הצפוני של ה„חרם".

וזאת תכונת ציוני הקברים:

ציון אברהם אבינו ע"ה, עומד בתא בעל שמונה קצוות, קירותיו מחופים באבני שיש אשר בהם חרותים פסוקי ה„קוראן" באותיות זהב. ארך הציון שמנה רגל. והוא מכוסה ביריעות משי לבנות וירוקות אשר בהם מרוקמים פסוקי הקוראן בחוטי זהב, הציון מוקף בשבכת ברזל המצופה כסף, מעל הציון תלוי' מנורת כסף גדולה מקושטה בכנפי נוצות בנות יענה יפות, וסביבו עומדים שלחנות קטנים אשר עליהם מונחים ספרי הקוראן.

ציון שרה אמנו ע"ה, דומה בכל לציון אאע"ה, רק היריעות הפרושות עליו אדומות, וכמו כן מראה היריעות של ארבעת הציונים הנשארים.

ציוני יצחק ורבקה, וכן ציוני יעקב ולאה, עומדים בתאים קטנים אשר גבהם 12 רגל, ודרך חלונות יכולים לראות את הציונים, ומעל הפתחים והחלונות קבועים לוחות כסף אשר עליהם חרותות כתובות בשפה הערבית.

המחמדנים מקדישים ומעריצים את קברי יצחק ורבקה אשתו משאר קברי האבות, לכן לא יכנסו לעולם בהתאים הבנוים סביב ציוניהם, בהאמינם כי יקנאו לכבודם והאנשים אשר יהינו לבא אל תוכם ימותו או יוכו בעורון.

(ואמנם דבר נפלא הוא, כי על ציוני אברהם ויעקב בנוים ועומדים מגדלים הגבוהים (הנק' נא'מיעס או מאנ'עשען) כאשר יבנו הישמעאלים על כל בתי מסגדיהם שעל היציע הגבוה למעלה יעמד החזן וקורא את העם אל התפלה (חמש פעמים במעל"ע) בנעימות שיר מיוחד מספר הקוראן, ועל ציון יצחק אבינו ע"ה נסו רבות פעמים לבנות מגדל כזה ולא יתקים ומיד יפול, עד כי חדלו לבנות, והמושלמים יאמרו על כן כי יצחק אבינו „קפדן" הוא, ויכנוהו בכנוי המתאים לתאר „פחד יצחק" אצלנו ובתואר הזה ישבעו).

בקצה החצר יראו המושלמים בחדר מיוחד ציון אחד אשר לפי הנחתם קבור תחתיו במערה יוסף הצדיק (אולם מקרא מפורש בסוף ספר יהושע (כ"ד ל"ב). מכחישם, כי כן נאמר: ואת עצמות יוסף אשר העלו בני' ממצרים קברו בשכם וגו'. אחוני תושבי חברון יקראו למקום הזה: „ראשו של עשו" לאמר, כי תחתיו קבור ראש עשו, וזה הוא יותר נכון ומתאים להמסופר בספר הישר, אשר כשהובאה גוית יעקב אבינו ע"ה אל מערת המכפלה הבינה בא עשו להלחם את בני יעקב ולערער על קנין מערת המכפלה (כי שכחו את שטר המקנה במצרים) וירא חושים בן דן (אשר הי' חרש ולא הבין דבר הריב) מרחוק וירץ בחמת כחו ויך את עשו בחרב ויסר את ראשו אשר מכח המכה התגלגל אל תוך המערה פנימה ויקבר שם.

מערת המכפלה היא תחת הבנין, והיא מרוצפת באבנים גדולות ומלוטשות אשר ארכן ורחבן משש עד שבע אמות וגם הישמעאלים לא ירדו אלי' ורק דרך הארובות אשר ברצפת בית המסגד יורידו אלי' מנורות דולקות.

חברוני.

פתרון החידות בגליון עשרים.

א) מיכל בת שאול. ב) צר. ג) אבי בת זכרי'.
פתרו: מאזאריצי, נתן הלל פינסקי.
באריסאוו: פנחס בנימין ליבערמאן.
באברויסק: זלמן רובשטיין.

בעליטטש: ישראל הלל בה"ר קרומער, שרגא פייוש איטינאן, אלי' סאסנאויק.
נאמעל: אלי' ציערניאק.

האלדיגאוו: דובער יאקאבסאן, מרדכי פארבערמאן, חיים יעלפיראוויץ, יודא צמנת, צבי ראפסאן, ירחמיאל דימענשטיין, יוסף חיים ליפשיץ.

דובראוונע: יוסף ומיכאל סיליעקטער, זלמן פוזנער, נטע האפמאן, יעקב ובנימין שחור.

דאקשיצי: דוד וואחפכאן, זלמן איזאקזאהן, משה לעוויטאן.

דאבראיע: דובער יפה, מאיר ליב עפילמאן.

וואַרשא: מנחם צבי אייזענשטאדט, אריי' פרעמד.

ווינדאוא: נפתלי צבי יודא סאמונאוו.

וואלקאווישק: דוד וואצקי, שלמה מארקוס, אברהם משה באקריצקי, זיידל, נכד הראב"ד, אברהם מונאוויץ, איסר אברמיצקי, פסח שלמה ליפאוויץ, יודל קוואצוק, אברהם וויניק, שאול מאפסיק, יואל אוריטאווסקי, בצלאל בלאנק, משה מאראדעצקי, נתן זעליצקי, יעקב קאמינסקי, שמעריל מינקאוויץ, אלי' לעווין, תלמידי ה' שערעשעווסקי, צבי, שרה, שאול מייזל.

זלאבין: ישראל האבקין, משה בילקין, משה גידא-רעזאב, זלמן סארקין, שבנא דוגרעוויץ, צוריאל דארעליק, בצלאל ראביטאוויץ, ניסן דווארקין, אלי' ליעווין, זלמן טעמקין, אברהם יעקב סטאלפנער, נחום זלמן נייטאן, נח חדק, יעקב ברענין, יעקב ישראל ראביטאוויץ, זלמן ליעווין, שלום ליובין, יוסף ברעגין.

האטימסק: זלמן וויניקאוו.
האלוי: יהואל נעכט, נח גאלדשטיין.
חיסלאוויטי: שלמה טייבין.
דאריקאוו: משה דובנאוו.
טאטארסק: חיים שמרי' בלאנטער.
טאלאטשין: יוסף קארקין.
טשאדיר-לונג: שניאור זלמן איצקאוויטש.
יעקאטעריטאסלאוו: מנחם מענדל בה"ר שניאורסאהן.
יאנאוויץ: ש' זלמן אלהנן לישיץ.

יוהאוויטש: בייניש, ופרומא אסתר טרייוואש, מענדל סאדאמאווסקי, מיכאל אליעזר פאנאבטין, יחיאל שפירא, יעקב בה"ר באריענבוים, חיים גילעוויץ, נחמי' בארנבוים, משה דוד סארקין, יצחק דוב גילעוויץ, מרדכי מושקאטין, צבי זיססער, לוי יצחק גרינבלאט, אהרן שבתי מושקטין.
יערעמעיעווקע: תלמידי ר"ש רובינשטיין: שמואל קריצעווסקי, יוסף אליקים ביליאווסקי, שמואל שארינאוו, בנימין קאפילעוויטש.

ליוחינקא: תלמידי מ. מלמד, ותלמידי י. גרינפעלד, נחום ליב הענקין, תלמידי אברהם דוד בלאנטער, ישראל ליפשיץ.

לאדי: תלמידי עמנואל זילבערשטיין.
ליאדי: תלמידי ר' יוחנן פיניאק.
לוקי: ארי' ליב קאחיש, נכד הרב.

ליאזנא: יצחק גלאזאוו.
ליובעטש: חיים דוד בה"ר באקאלעיישציק.
נעוועל: גבריאל בוטמאן, דובער איטקין, יחיאל מיכל נחמנסאהן, תלמידי ר' פ"ז איטקין.

סעמיאנאווקע, פ' פאלטאווא: יחיאל בה"ר טעלע-שעווסקי, דוד יעקב חיטריק.

סעמיאנאווקע, פ' צערניג.: זלמן אהראנאווסקי.

פלעשצעניץ: נפתלי הערץ ליעווין, חיים זאב ונחום ליבערמאן.

פאנארעליץ: מרדכי עטקינד.

פאלטאווא: חיים דוד וואראטעיש.

צעצערסק: ח. א. ריבקין, יעקב ליטווין, צבי ראבינאוויץ.

קיבלייץ: יצחק בה"ר ריבקין, ליפמאן ליפשיץ, ישראל אילמער, חיים גראסביין, מרדכי אילמער.

קאכאנאוו: אהרן מתתי' בה"ר אידעלציק, אברהם יונה בליומין, יהושע ליעווין, תלמידי מוהרי"ל בליומין.

קאזעלעץ: אלי' ביעלינקי.
קרעמענצוג: אליעזר גינזבורג.

קאראפ: אלתר ובן-ציון מוראוויץ, אליעזר ליב יעווי-ליעוויץ, דוב אסתרין, דוד פיוואווארוו, הושעה האסלאוו-סקע, ישראל מלכאוו, ליב וואדאפיאנאוו, מי' קריווא-רוקאוו, שרגא זילבערמאן.

קארוקאווקע: דובער ואברהם לעוויאנט.
קריוויטש: שבתי שו"ב.

ראגאטשעוו: שלמה בעשקאוויץ, הלינע גאדארסקי, יוסף חמי' מאדארסקי, ישעי' פרידמאן, מרדכי ווערע-בעייציק, ישראל ריבקין, יעקב גרינבערג, ישראל הווארקין, אליקים חטקאווסקי, מרדכי יעקב גבק.

רזישצעוו: שמואל שמעלקא פערצינקא בהגר"מ.
באריסאוו: העניך אלי' לייקינד.

מודעה.

מחיר „האח" משתי השנים הקודמות רק רו"כ אחד בעד שתיהן יחד. מלבד דמי משלח עשרים ק"כ. יתר עלידם המבורכים, עשרה ק"כ לכל שנה מחיר הכריכה, וששה ק"כ דמי משלח.

נמצאות למכירה טליתות גדולות וקטנות, כשרות מהודרות, מצמר לבן ונקי, העשויות בהשגחת יר"א ווח"ס ונאמן, מחירן: הגדולות מן 17 רו"כ עד 25 רו"כ, והקטנות מן 3 רו"כ עד 5 רו"כ. לפנות עפ"י האדריסה:

Х. Морозову Любавичи Мог. губ.

Ред.-Изд. **М. Розенблюмъ.**

העורך והמו"ל **משה ראזענבליום.**

Контора **I. Шнеерсона**, Любавичи, Мог. Губ.

Ред., Гороховая 48.

Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48.

שנה ב"ה שלישית

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו והיום הוא קונה לנפשו.

הָאָח

№. 30

יום ג' פ' אמור כ"ט ניסן תרע"ג.
ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, להדש עשרים ק', בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלה.

אמור.

אמור ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים (פירש"י).
היו ימים שהי' ההורים מתאוננים על בניהם ועל בנותיהם שהם יוצאים לתרבות זרה שלא מדעתם. על אפם ועל חמתם של האב והאם מתחילים הבנים והבנות להתלמד למודים זרים, ללכת בחקות הגוים, להתערב עם שונים ולפרק מעליהם עול תורה ומצות.

לפני עשרות שנים היינו רגילים לשמע את האב מתמרמר על שבנו הנער קורא בספרים חיצונים עברים, גם על הטובים שבהם הי' לב האב דוי, מרגיש הי', כי הקורא בהם סופו לנפל בידי ההשכלה הכופרת והמחצפת פני' נגד כל קדש ומסורת אבות, והאב שהיתה היהדות נפשו והיו, או בדיוק יותר, יקרה מחייו, שהרי מאז ומעולם מסר היהודי את נפשו וחייו על היהדות, האב הזה נלחם בכל עוז ותעצומות נגד הזרם הבא לשטף את יהדות בניו יוצאי ירכו, וכשראה שהספרים החיצונים גם העברים, או דוקא העברים, חוטאים על נפשות קוראיהם ומחטיאים אותם בכל מיני נבלה, בכפירה ובחמדת בשרים וכדומה, נרתע ונזדעזע האב החרד לשלום בנו באמת, והפרישו מקריאה בספרים כאלה ואסר עליו גם את הנגיעה בהם. לא כן עתה שההורים עצמם מכשילים את בניהם ובנותיהם בדברים שאינם מהוגנים, ההורים עצמם מוסרים אותם בידי מחנכים זרים שנותנים להם חנוך חפשי ונוטה לכפירה ופריקות כל עול, ולא עוד אלא שגם ההורים הרוצים, כביכול, בחנוך עברי, שיהי' בניהם עברים לאומיים ואוהבים את עמם ואת נועם וצור מחצבתם, הרי הם מוסרים אותם למורים שמלמדים אותם מתוך ספרים אפיקורסיים המלאים רעל וארס, ומתוך כך נעשים הילדים הנקיים והטהורים בורים והדיוטות, אינם יודעים את התורה, אינם יודעים את קדושת חכמינו הקדמונים זכרם לברכה, גם הבקיאים בילדים שיודעים את תולדות ימי ישראל אינם יודעים כי אם שהי' איזו רבי עקיבא שאהב את בת איזו עשיר (הוי ואבוי, במה צריך לקרע על ידיעות כאלה) והחזיק אחרי כן את המורדים בימי בר כוכבא; בתמונה כזאת הם מכירים את רבי עקיבא שהי' דורש על כל קוץ וקוץ מאותיות התורה ושמסר נפשו על אמונת השי"ת באופן מבהיל וקורע כל לב יהודי, וכדומה שאר חכמי ישראל, ולא עוד אלא שגם את הנביאים הם מתארים בתור איזה מטיפים אנשי רוח בנטיות שונות, ומרשים-לעצמם לבקר אותם ואת נבואותיהם, ומחציפים פניהם לקרא גם לסופרים כופרים — נביאים ואנשי רוח, וקל להבין איזה רושם פועלים הלאומיים, שבחנוך כזה יגדלו את בניהם ליהדות, לו גם לאומית, על ידי ספרים וסופרים כאלה ייקר שם ישראל וקדמוניותיו בעיני הבן המתעתד לקנות לו חכמה ודעת בבתי ספר עממים.

נפלאת היא בעיני, פקחים שבהורים מה ראו לשטות זו, איך טחו עיניהם מראות, כי מצעידים הם את ילדיהם שאולה, אם רוצים הם בחיי שעה, אם אינם מאמינים, חלילה, בחיי עולם, הרי מוטב שלא ייגעו את הילדים במה שאין בו שום תועלת לשום דבר; יפטמו אותם במאכלים מבריאים, בתענוגים משמנים וכדומה מהדברים שבהם זוכים לחיי שעה, ולמה להם להוטות את עצמם שיש להם חלק גם ביהדות ובקדושת ישראל בלמדם את הילדים מתוך ספרי פלוני ופלוני שאין להם חלק באלקי ישראל...

על כגון זה הננו קוראים כי בימים אלה דרוש „להזהיר גדולים על הקטנים" ילדים קטנים אלה שחייהם ועתידותיהם הם בידי הגדולים מה אמללים הם כשהם נופלים בידים אכזריות!..

ורגיל אתה לשמע מפי האבות, וביותר מהאמות, שדואגים הם לתכלית בניהם שלא יגועו ברעב, חלילה, כי אין התורה בימינו מפרנסת את בעלי', „מה יהי' הבנים?" — שאלות האמות ההמוניות — מלמדים — „אוי מלמדים" מגיעות הן בראשן, „מוטב למות מאשר להיות מלמד". ואינן יודעות להבין כי רק בגללן הורע מצב המלמדות, כי אלו היו הכל מוסרים את ילדיהם למלמדים, אלו הי' הכל חפצים בתורה וביהדות, כי עתה לא הי' דורשים מהמלמדים יותר משהם נותנים לילדים, והי' נכבדים ומקבלים פרס הגון ולא הי' מצבם גרוע מאיזה מלומד צנום, ולא זו בלבד, אלא שבשביל יראת ה„רעב" הם

מפסידים את ילדיהם ומשחיתים את נפשם ונשמתם הנתונה להם מאת כבוד אלקי ישראל, כי על כן קורא הנביא בעינים מלאות המעות מרות, נשים רחמניות בשלו ילדיהן!"

הוי נשים רחמניות!..

אמנם גדולים הם לא רק ההורים בלבדם, גדולים הם, גדולי הדור שבני הדור נשמעים להם, גם אותם הגדולים מוזהרים על הקטנים, ואזהרה זו מה גדולה היא!

אותם הגדולים שדבריהם נשמעים, שיכולים להציל את הילדים הקטנים משאול מבור שחת מה רבה אחריותם!

ואותם הגדולים התנצלות אחת יש להם והיא גם כן גדולה, כי אין הדבר תלוי אלא בעשירים הגדולים, באילי הכסף, אשר בכספם הי' יכולים לקנות נפשות ממש, לבנות עולמות, לברא גוי קדוש, לחדש את היהדות; ואותם הגדולים, לצערנו הגדול, הם טועים גדולים, תועים בדרכי חייהם, ואין לבם ועיניהם רק אל בצעם והיכליהם...

עשירים, עשירים! שימו אל לבבכם, אמרו נא את הכח אשר לכם, הטרם יודעים אתם כי יד הכסף מושלת בכל? הלא רק בכספכם אתם יכולים להציל את היהדות ואתם מחשים, מסיחים הנכם את דעתכם ממה שהוא בנפש כל האומה הישראלית והנכם עוסקים בדברים של מה בכך – שמא תאמרו, כי העולם טועה בכם, שאינכם עשירים כלל, שהנכם מטעים את בני העולם להאמין באוצרות חשך הטמונים בידיכם והם אינם אלא תהו ובהו, אם ככה אתם אומרים, הרי בודאי שהחובה עליכם לעשות איזה דבר לטובת היהדות, לתקן את עולם התהו שלכם, עד מתי לא תשימו אל לבכם?

בלי ספק לא נעלם מכל אדם, כי התורה והיהדות שלנו, מצומצמת עתה רק בין כתלי הישיבות, רק בישיבות עודנו זורח אור התורה, רק בישיבות לא הועמה עוד הדת הקדושה, ורק מהן תקוה נשקפה לבנות דור צעירים מכבדי תורה ומיטיבי לכת בדרך העולה בית אל,

ומה אתם עושים בשביל לבסס את מצב הישיבות? הרי אתם באים ורואים את כותלי ביהמ"ד השחורים, את פני התלמידים התמים, את בגדיהם הבלים והקרועים, ותחת לפתח את ידיכם להלבין את השחורים, ולהאדים את הלבנים, ולהשלים את המגרעות, הנכם מעוים את פניכם וקוראים: „הוי מה רבה התלאה!"

האמנם אין מנהלי כל ישיבה וישיבה יודעים איך לבנות בתים נדולים ועליות מרוחות? האמנם אין הם יודעים לעשות סדרים יפים ומתוקנים, לערך שלחן מלא דישן לתלמידים העוסקים ימים ולילות בתורה ועבודת ד'?

אבל פתחו אתם את ידיכם, תהי נא הישיבה נכבדה בעיניכם להתנדב עלי' לא פחות מאשר על חפץ היותר מותר שאתם קונים בשביל עצמכם, כלום הנכם מוצאים לנחוץ להתחשב עם עבודת כל מנהל ישיבה גדולה או

קטנה? בכמה עמל בכמה טורח עולה לו הנהגתה, האמנם לב מנהל ישיבה אבן הוא, ואינו נמס למראה עינים דומעות, עיני בנים ואבותם, על בלתי התקבלם לישיבה? האין מנהל הישיבה בוכה במסתרים על סבל התלמידים הסובלים מחסור במזון ובכסות? האינגו חפץ גם הוא להעניקם מטוב העולם, להושיבם בחדרים מרוחים, להאכילם ולהשקותם ולהלבישם מחלצות? האמינו נא, כי הרבה יותר ממה שאתם רוצים בגאלה, רוצים הם מנהלי הישיבות אשר כבנים ממש נחשבו להם התלמידים, אבל מה יעשו ומקור הכנסתם דל ורזה?

אין לך כל מנהל ומנהל שאיננו מוקף חובות והלואות שונות שהוא לוה ומקיף לצרכי הישיבה, ואתם, אשר טוב היהדות בידכם הוא, הנכם מתעלמים, הנכם מסתפקים במתנה קלה שבקלות שאתם נותנים כלאחר יד, תשמענה נא אזניכם את קול הקריאה הגדולה הזאת, כי גדולים אתם, ויציאותיכם רבות וגדולות, ותתפס נא מקום גדול בלבכם ובחשבון הוצאותיכם הוצאת הישיבה.

כשתתנדבו בעין יפה, כשתמצא יד המנהלים לכלכל את בני הישיבה ברוחה, הלא אז יהי' גם להתלמידים בעיניכם פנים אחרים לגמרי, אז יתכבדו יותר הרבה גם עליכם, גם אתם תביטו עליהם כעל אדם המעלה, כעל אדם שהוא ראוי להגות מעושר ונכסים, כעל אדם שראוי להתחתן בו... התעשתו, התבוננו, כי בכם הדבר תלוי, ויותר ממה שכתוב כאן תשכילו ותבינו אם רק תשימו אל לבכם, ולבכם הלא רחב הוא ויכיל בקרבו תבונה ודעת בכל ענין וענין, והי' גם הענין הזה כאחד מהם להתבונן בו ולעשות לטובתו מעשים כבירים ותהיתם לזכרון עולם בישראל בהקימכם את היהדות ובהרימכם את הדת והתורה לטוב לכם, לבניכם ולכל אחיכם בני ישראל עד עולם.

מישה הסופר.

יוסף הלוי גאלדבערג. באברויסק.

יומון של נער כפרי.

ב.

(המשך מגליון 29).

יום ו' ט"ז שבט.

הריני יושב ומביט בעד חלוני אל הדרך המוליכה העירה, אולי סוף סוף יבא מאן דהוא אלינו ליום השבת, עיני מטיפות הלאה הלאה, עד היער העב, אך איש לא יראה, אי' הוא רבי? למה יאחר שם לשבת? עד אנה אשב בדאבון לבב ואמתין? הוי, כמה בטלנו בחרף הזה! שמונת ימי חנוכה לא למדתי כלום, אחרי כן נסע לכלולת בתו ויהי שמה כל שבעת ימי המשתה, עד אשר בתו שכרה לה דירה ותקן תפוסת הבית, כן הרבה אמתלאות

הבוא לי מן העיר בצרוף פרפראות ומיני מתוקה הראויים להתכבד בהם, אפס כאמתלאותיו כן פרפראותיו לא נעמו לי, פרפראות לחכמה לא נתן לי, אנכי רק אחת ידעתי, כי מיום ליום יש לי מעצורים על דרכי ולא אבא אל הדרך העולה בית־אל, לא אשיג את שאיפותי.

שאיפותי נבוהות ורמות מאד. רצוני לברך ברכה שפטרני על הכפר, לא אובה לשבת בו יותר, לא אחפוץ לשבת בין ערלי הלב וגדלי הבשר, אשתדל להשיג לי ידיעה רחבה והבנה עמוקה בים התלמוד אז...

אז מי ידמה לי!

אסע אל אחת הערים לישיבה, אתמכר לתורה ולתעודה, אז לא אבוש כי אדבר את אויבי בשער. ואויבי מה רבו! שמעריל בן השו״ב מדלהיגב קורא אותי „ענל לא לומד“, יחזקאל בן מאיר הסופר קוראני „עיר פרא, תיש כפרי“, מדי אסע העירה אשוב משם בלב נמהין, המה לועגים על משבתי, אין הם מבינים עד כמה אצטער מישיבתי בכפר והמה באים עוד לפזר מלח על פצעי ולסך ישמן על המדורה היוקדת בלבי – כן הנני שואף ללמד יחד אתב ולעלות עליהם בלמודים ועל דא קבינא. כאשר אבסל יום אחד הנני חש, שהיום רוחפני אתרגית

והוסם בעדי את הדרך לבא אל מטרתי הרצוי׳. עתה אראה אך אחת, עד ימות הפסח עלי להגר שארית כחותי, לשים לילות כימים לשנן את אשר למדתי שיהי׳ למודי שוטפים ושגורים על פי, אז אבקש את אבא שיקחני בערבי פסחים העירה, אעמדה על המבחן אתיצב לפני הרב המרא, אדברה ולא אבוש „לא הביישן למד“ אמרו חז״ל.

והי׳ כאשר יקראו לי אויבי „ענל לא לומד“, „עיר פרא“ לא אענה להם מטוב עד רע, כשם שלא עניתי עד האידנא, יבאו ימים ותפקחנה עיניהם לראות כי לא נופל אנכי מהם.

כן, יפה היא החלטתי, אלא שמסתפינא אם יאבה אבא למלא מאויי, אל אחטא בשפתי, הסבא הוא מסכל את דעתי ומקלקל מחשבתי.

ואויל למעמי׳, הוא אומר, כי בין כך ובין כך לא אהי׳ לרב בישראל, אין כדאי להוציא הוצאות עלי – הוא מגמגם ומטעים את דבריו, כי בצאתי את שערי הכפר אז אתאדה לחברה עם פועלי און, עם „מאקראמין“ ידא הלקי בעודני בבית יהי׳ למצער יהודי כשר וי״א, ושמה – לואי ותבונה מחשבותי – דו קיקברא דלא מנח תפלין; בודאי יפעלו דברי סבא על לב הורי פעולה נמרצת

שעשועים.

איש קשה, רע, אכזרי,
הו׳ העשיר בן מרדי,
צר עין מאין כמהו;
יגל עני מביתו השבית,
מרחם אביון לבנו הקשיח,
מזעקת דל אטם אזנהו.

פעם חלה מחלה ארוכה
ויחרש ברופאים להעלות ארוכה,
והם אמרו נואש לחיתו;
ויתר עתר אביונים לרחם,
לתנן דליב, לנוד, לנחם,
להקשיב לריב, לשמע צעקתי.

ויהו בחרף בחצי הליל,
והקרח הנורא עושה חיל,
יפזר כאפר שלג וכפור;
ועל הדלת מתדפק אורח,
„פתחי לי“ קורא בכח:
„יצורי נוי, נקפאו מקר“.

„הוי רחמנות רחמנות אוי“
קרא ושנה פעמים מאה
בן מרדי, בנות בשבתו;

„נחומי נכמרו לשמע תחנתו,
קרבי יהמו לקול צעקתו
בנבר הקול להכהו בשבטו“

„אם אמנם נכמרו רחמיך
פתח נא לי דלתיך“
בגרון נחר ההולך קרא:
„הקור יקוד כאש צרבת,
כפיסע ביני ובין המות,
נפשי, הה, יוצאה בקרה“...

„אתה נשבעתי לנוד הרשים,
לעולל תמחו רחמים חדשים,
ואשר טהרתי עתה אשלמך;
אולם בפתחי דלתי לפניך,
אין עוד רחמנות עליך,
ואככה אוסף איתך להתמה?“...

*

*

למה המתחדדים*) ואי הדתם –
לדת, לאמונה בקלס, בהמתם,
אך לא בכיסם – כי יפחדו,
פן אם זהב מכיסם יזילו,
את האמונה באמת יצילו,
ואז עלי׳ עוד לא יתחדו...

יצחק זאב מינקין, האטימסק.

*) המתאדים כחרדים ואינן כן באמת.

ואבא יציבני אל הפטיש, ישים עלי סנר עור ואעמד מכתר ומוקף מכל עברים אכדים בני הם.

לומר, כי סבא דורש רעתי הוא אי אפשר, שומע הוא מעשים בכל יום המספרים מבני העיר, מצעירי הצאן, פורקי עול המדברים על ד' ועל משיחיו, המהפכים את קערת היהדות על פי' והוא חושש לכל אחי' כמותם. והיא, אם שלא ימנה בין הלמדנים, ובין התורנים לא יהי' כבידו, אבל חרד הוא לדבר אלקים, וזהיר במצוה קלה כבחמורה ואיננו רוצה לראות בקלקלת נכדו.

ט בכל זאת אראה שלא יעמדו דברי סבא, אתן לו את ידי ב„הן" צדקי, כי לא אשביענו קלון ושמי לא יהי' מנואץ.

מה זאת?... עגלות נוסעות מן העיר, האמנם שמע ד' בקולי וישלח לנו אורחים. כן! האח! הרבי נוסע, דודי ראובן, הודתי ולאטא ובניהם, עוד עגלה משרכת דרכה בעצלתים, ברוך ד' גם שמעריל חברי עם אביו השו"ב נוסע, מהולל אקרא שם ד', הנני חש ומרגיש בכל חדרי לבבי אור יקרות, אעזבה עלי כתיבתי עד אחר השבת, אצא לקבל פני האורחים החביבים. סבא! התבשר נא, כי אורחים נוסעים אלינו, מהר נתפלל בצבור, אקרא לחורה, אי' אמא, להיכן הלכה? הן את הבית לא טאטאה ואין בו כל סדר. דבורה, אחותי! מהרי עשי סדר בבית, סדר ומשטר בכל, גם לאבא הגידי, כי אורחים באים אלינו, יסיר נא את בגדי מלאכתו מעליו, עלינו לברך „שהשמחה במעוננו".

(עוד יבא בע"ה).

החדר.

הקיץ בא.

התחילו הילדים ללכת אל החדר, כל אחד מהם הכין לו איזה דברים בשביל החדר, זה–ספרים ללמוד, השני–כלי כתיבה, ניר, מחברות, דיו עט"ב, השלישי – חפצים למשחק ולשעשועים; גם ליבקה התיקר קם בבקר השכם, אסף את כל ספריו וישם בילקוטו, גם את ארוחת הבקר לא אכל היום, כי לבו נתון כלו אל החדשה המקפת את כל רוחו, אל הופעת „החדר" שוב אחרי בטלה של חדש ימים.

פתאים קם באמצע הבית כשעיניו נשואות למעלה ואותות פניו יתנו עדיהם כי רעיון משמים נפל לו במוחו, שאלה הדורשת פתרון...

מה לך, ליבקה?–שאל אותו אבא – מה לך כי נרעשת פתאם?

אינני מבין – עונה הוא – שם „חדר" מה הוא? למה קוראים לבית-הספר, לבית התלמוד העברי בשם „חדר"? וכי אין בו אלא חדר אחד? והרי הוא בית ככל הבתים ובו חדרים שונים, ולא חדר אחד בלבד, ולמה

קוראים לזה „חדר"? וכשרוצים לומר על איזה ילד שהוא לומד תורה, אומרים עליו, שהוא הולך אל החדר, פליאה חעת היא בעיני...

לשעה לא מצא גם אביו פתרון לשאלה זו, ואחרי רומזת רגעים אחדים ענה לו: לעת עתה לך אל החדר, ושאלת את רבך והוא יודיעך בלי ספק.

שמע ליבקה לקול אבא וילך, אך הדרך ארכה לו בפעם ההיא כפלים, כי בהיותו שקוע במחשבותיו לא אצו רגליו ללכת, ויהי בבואו והכרת פניו ענתה בו, כי שאלה מנקרת במוחו, וישאלהו רבו גם הוא: מה לך, ליבקה?

אינני מבין – מוסיף ליבקה לענות גם לרבו – למה קוראים לבית תלמוד עברי בשם „חדר"?

„שם חדר – עונה הרבי – מורה בעברית על כניסה לפנים, על התרחקות והכתתרות מן החוץ ומן הרחוב, במרם הגיעה עונת הילד ללמד את התורה, הרי הוא חפשי לנפשו, צפור דרור, משתעשע במשחקים שונים בחצר, בחוץ וברחובות, אך כשהוא מתחיל ללמד את תורת ה', אז עליו להגזר משעשועי החוץ מעט מעט, על הילד העברי לפרש מן החוץ ולהתכנס אל החדר פנימה, כל כבוד בית ישראל–פנימה. שם בחוץ מתרוצצים ומתגוששים עשו וישמעאל, הם מתגאים כל אחד בגופו ובגויתו, בכתפיו הרחבות, באגרופיו, בחרבו ובקשתו, אך כבוד יעקב הקטן והדל איננו באלה, כבודו–הוא חכמתו, רק עם חכם ונבון הגוי הזה, חכם בחכמת התורה ונבון בסתרי הבריאה והיצירה, יעקלה מביט על העולם הזה כעל פרוזדור, גם כשהוא רואה אותו בכל יפיו והדרו אינו בעיניו כטרקלין, הטרקלין הוא העולם הבא.

גם היהודי הנאמן לתורתו רואה בקיץ את יפי התולדה, את מראה העשב הירוק המרהיב עין, את הדר האילנות המלבלבים, גם באפו עולה ריח הפרחים המשיב נפש, אך הוא אינו רואה באלה כי אם את יד הבורא המפליאה לעשות כאלה, כל דבר נפלא, כל דבר שהוא מעורר את הרגשת הלב, כל דבר שהוא מכה על מיתרי הנפש ונימי הרוח, מזכירים אותו את הכח הטמיר והנעלם כחו של הבורא והיוצר ב"ה הצפון בהם...

מי ברא אלה? יד מי עשתה כל אלה?–שואל הוא את נפשו, אך יותר נכון איננו שואל כלל, כי התשובה כבר מוכנת במוחו ובלבבו, „יד ד' עשתה כל אלה!" ומיד הוא מגעגע אל הדר כבוד השם, וממהר להרגיע את סערת לבבו בעיון התורה, בידיעת הספרים אשר רוח ד' מדבר בהם ופי קדשו הוא צוס...

כי על כן קוראים לקבלת עול הלמוד, למוד תורת השו"ת, „הלוך אל החדר" כלומר, יציאה מן החוץ, פרישות מברק העולם החיצון, ובכנסה אל החדר, אל הידיעה בפנים כל דבר, אל ההתעמקות להכיר מתוך כל מה שנראה לעינים את הסוד הגנוז בהם, את היד הגדולה המושלה בכל, את...

הפסיק הרבי באמצע שיחתו, נזכר כי מדבר הוא לילד רך, ופני ליבקה הו' פתוח עוד זמן רב אחרי השיחה הזאת, אזניו שמעו את הדברים, גם לבו הרגיש, אך ילד עודנו...

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.
Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.
Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.
Типографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая 43
Редакція Гороховая 48.

שנה ב"ה שלישית

האח

№. 31

יום ה פ' בהר ו' אייר תער"ג.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

פארערדע.

איינע פון די „מתנות", וואס דער בורא י"ת האט געשאנקען דעם מענטשען, איז דער „כח הדבור"—די קראפט אויף רעדען. א מענטש קען אלס' וואס ער דענקט, אויסרעדען און איבערגעבען דעם צווייטען, ס'איז נאר איבעריג מאריך צו זיין און ארויסגעבען די גרויסע ניצען, וואס דאס רעדען ברענגט, ווער פערשטעהט עס ניט, יעדערער קען זעהר לייכט זיך זעלבסט געבען די ערקלערונג פון דער האכשטעהענדער מתנה, וואס דער מענש איז גייטיג געוואָרען פון דעם אויבערשטען ב"ה.

דער „דבור" ווערט צוזאמענגעשטעלט פון שטימען, פון אותיות און צייכענס, וועלכע געבען די מעגליכקייט דעם צווייטען פערשטעהן וואס יענער מיינט.

אלע ווערטער צוזאמען, וועלכע געבען די מעגליכקייט אויסצורעדען אלץ, וואס מען קען נור דענקען, הייסען זיך „א שפראך".

דער ערשטער מענש, וואס איז בעשאפען געווארען מיט די הענד פון דעם בורא י"ת אליין, האט גערעדט העברעאיש (עברית, לשון קדש), און אין דער זעלבער שפראך האט השי"ת גערעדט מיט דעם ערשטען מענשען און מיט די איבעריגע צדיקים, די אבות הקדושים און זייערע קינדער און קינדס-קינדער, וועלכע ער האט זיך אבגעזונדערט פאר א הייליג פאלק, אין דער שפראך האט ער געגעבען די הייליגע תורה, אלע הייליגע נביאות און די שפראך האבען גערעדט די יודען אין זייער הייליג לאנד.

אבער אז זיי זיינען בעשטראפט געווארען מיט „גלות", און זיי האבען געמוזט פערלאזען זייער הייליג פאטערלאנד און וואלגערן זיך צווישען אנדערע פרעמדע פעלקער, דאן האבען זיי שוין געמוזט פערלאזען זייער שפראך אויך. ס'איז זעלבסטפערשטענדליך, אז דאס הערשענדע פאלק אין דער לאנד איז ניט געמוזט צו רעדען מיט דעם געדריקט-געשלאגענעם פאלק אויף זיין שפראך, און אלזא זיינען די יודען געצוואונגען געווען רעדען אין יעדער לאנד א אנדער שפראך, ביז ס'איז געקומען דערצו, אז צו זיי האט זיך איינגעווארצעלט דער „זרגון", א שפראך, וואס איז צוזאמענגעמישט פון פיעל פערשידענע שפראכען.

ווער קען דאס ניט מודה זיין, אז די שפראך, דער פינסטערער זרגון, דערמאהנט אונז דעם ביטערען „גלות", דעם גלות, וואס איז שוין אלט טויזענדער יאהר, וועלכער האט אונז געבראכט צו פערגעסען אונזער מוטערשפראך, אונזער הייליגע העברעאיש אינגאנצען. דער גלות, וואס מיר האבען אומגעוואנדערט פון איין לאנד אין דער צווייטער, זעהר געוואנדערט, וואס האט צוזאמענגעשטעלט אזא ניט שוואנקענדע שפראך.

אבער דאך רעדען די שפראך פיעל מיליאנען יודען, און גאר דורך איהר בעקומען זיי די ניצען, וואס יעדער שפראך ברענגט דעם רעדענדיגען מענשען.

און באמת איז דאך די שפראך מעהר ניט, אז א מיטעל איבערצוגעבען איינער דעם צווייטען זיינע מיינונגען, און וואס ארט מיך, אז יענער פערשטעהט מיך, וועלכער שפראך זאל ניט זיין.

ווען דער „דאקטאר" רעדט מיט דעם קראנקען און פרעגט איהם אויס זיין קרענק, און זאגט איהם מיטטיילען מיט וואס אויסצוהיילען זיך, איז דען אין אמת וויכטיג אין וועלכער שפראך ער מדבר דאס?

ווען איינער טרינקט זיך, חלילה, און מען איילט רעטען איהם, מיט העלפען, מיט שאלדען און מיט שרייען צו איהם, ער זאל אויסשטרעקען זיינע הענד, ער זאל זיך גיכער אנהאלטען אן וואס מען דערלאנגט איהם, קען מען דען דעמאלט אויסקלייבען דוקא א שעהנע שפראך, אדער א הייליגע? מען מוז רעדען צו דעם אומגליקליכען מיט דער שפראך, וואס ער פערשטעהט לייכטער; דאס גלייכען דער גלות ווערט אויך ניט ווייניגער און יעסער ווען מען רעדט די אלטע העברעאישע שפראך...

אויב אז מען זאל זיך געוועהנען פאר ניטיג רעדען דוקא העברעאיש, איז נאר אין דעם זין פון הייליגקייט, גלויבענדיג, אז די אותיות און די ווערטער פון דער שפראך זיינען הייליג, אז „אב" איז הייליגער פון דעם

וואָרט „פאַטער" קען מען רעכענען אַז עס איז גלייכער האַלטען דאָס מויל הייליג, רעדען אַ הייליגע שפּראַך.

וואָס לאָזט זיך אויס, אַז די פרומע מענשען, די מאמינים, וועלכע גלויבען באמת אין די הייליגקייט פון דער תורה מיט דער שפּראַך, אין וועלכער זי איז געשריבען געוואָרען, די מענשען, וואָס זיינען זהיר פון אויסרעדען און טראַכטען אפילו אַ הייליג וואָרט אין אַ אומריינעם אָרט, די מענשען טאָרען גאָר ניט רעדען דווקא העברעאיש, זיי רעדען נאָר דעם פּראָסטען זרגון, ווען זיי רעדען אפילו צו דעם פאָלק תורה און מוסר רעדען זיי אויך נאָר מאַמע־שפּראַך, דאָס הייסט, גלות־לשון, זרגון. און די פרייע, וועלכע קוים וואָס זיי גלויבען אין „תורה מן השמים", וועלכע שעמען זיך ניט עובר זיין אויף אַלע „גופי תורה", די דווקא שאַצען זעהר הויך דעם רעדען העברעאיש, די שפּראַך, הערען זיי ניט אויף צו שרייען, „מען מוז אונזערע קינדער לאָזען נאָר רעדען העברעאיש".

אומפערשטענדליך ווי אַזוי האָט מען זיך פערביטען די טעות?

ניט אַנדערש, אַז די אורזאַך דערפון איז, ווי דער ביישפּיעל פון צוויי מענשען, וואָס געהען פון אַ גרויסען באַרג אַראָב, איינער געהט מיט דעם וועג, און ער שרעקט זיך גאָר ניט אַראָבצוגעהן ביז טיעף אונטער'ן באַרג, און אַז ער דאַרף, געהט ער ווידער אַרויף, דער צווייטער אָבער איז קוים ווייניג אַראָב, און דער באַרג איז זעהר קריטיש, און ער האַלט ביי איינטערפאַלען און צושמעטערט ווערען אויף שטיקלעך, וואָס טהוט ער, האַלט ער זיך פאַר אַ צווייג פון די ביימער, וואָס וואַקסען אַרויס פון דעם באַרג און האַלט זיך ווי עס איז; אָבער ווי נאַריש איז דאָס, אַז דער לעצטער זאָל רעכענען, אַז ער האַלט זיך פעסטער אין דעם באַרג, און זאָל שרייען צו דעם ערשטען, וואָס געהט מיט דעם וועג, „טוה מיר נאָך!.."

די פרומע יודען, וואָס זיינען ניט אַראָב פון וועג, וואָס געהען אין דער דרך התורה, ווי יודען געהערען צו זיין, די דאַרפען זיך גאָר ניט האַלטען אין דעם איינציגען צווייג פון העברעאיש, פאַרקעהרט, זיי רעדען וואָס פאַר אַ שפּראַך ניט איז און זייער יודישקייט איז געזונד שטאַרק, ביז זיי קענען אַראָב גאָר ווייט און אויפהייבען נאָך פון אונטער דעם באַרג וואָס עס איז און ברענגען עס אויף זיין אָרט צוריק; אָבער די יודען, וואָס זיינען אַראָב פון וועג, די האַלטען זיך שוואַך אין „העברעאיש", דאָס וואַקסט דאָך אַרויס פון דעם באַרג, זיי ווילען זעהר ניט פאַלען אינגאַנצען אונטער דעם באַרג, עס ווערט דאָך מצוות פון זיי קיין זכר ניט בלייבען, האַלטען זיי זיך פאַר דעם צווייג, אָבער ווי נאַריש איז דאָס, אַז זיי פערלאַנגען, אַז די פרומע זאָלען זיי נאָכטהון, זיי זעהען נאָר ניט אַז דער צווייג ברעכט זיך אויך באַלד אָב און דערמאַלט... דעמאָלט פאַלען זיי טיעף אין דער גרוב, וואָס אונטער דעם באַרג איז...

ווי נאַריש דאָס איז, אַראָב פון דעם גלייכען וועג און בענוגענען זיך מיט דעם האַלטען זיך אָן איין איינציגען צווייג!

מיר מיינען, אַז וואָס נויטיג איז נאָר אַז מען זאָל רעדען און שרייבען וואָס ס'ברענגט נוצען און וואָס פאַר אַ שפּראַך ס'זאָל ניט זיין.

די, וואָס נעהמען זיך אַרויס פון כלל, און בייטען איבער דעם זרגון אויף אַנדערע אייראָפּעאישע שפּראַכען, אָבזונדערען זיך דערמיט פון די פּראָסטע יודישקייט, און די, וואָס קלייבען אויס העברעאיש, ווייל עס איז זיי פון די יודישקייט מעהר גאָר ניט געבליבען, די ביידע מאַכען חרוב דעם היכל פון יודישקייט — און מיר דאַרפען איהם בויען, די יודישקייט איז גענוג געפאַלען, גענוג האָט מען שוין פון איהר אָבגעריסען גלידער און שטיקער, מיר דאַרפען זי היילען, מיר דאַרפען זי שטאַרקען, מיר מוזען זעהען, אַז וואָס מעהר יודען, וואָס מעהר קינדער זאָלען געהן מיט דעם גלייכען וועג, ניט נאָר געבען זיי אין האַנד אַ צווייגעל, אַ שפּאַן ביימעלע, מיר דאַרפען איינגעוועהנען זיין יודען, וועלכע קענען געהן פון איין עק וועלט אין דעם אַנדערען, און דאָך זיין יודען, יודען מיט תורה, מיט מצות, מיט הייסע אמונה, ווי אונזערע עלטערן זיינען געווען, און אויב דער זרגון קען אונז זיין אַ מיטעל הערצו, שעמען מיר זיך ניט מיט איהם, מיר זיינען גרייט רעדען, שרייבען זרגון, איבערליידען דעם אָנפאַלען פון דעם און יענעם, אָבער השי"ת זאָל אונז העלפען ערגרייכען דעם ציעל, אַז אַלע, ווער נאָר פערשטעהט זרגון, זאָלען דערהערען דעם אמת'ן וואָרט, דעם וואָרט וואָס רופט זיי און וועקט זיי אויף, און דערמאַהנט זיי וואו זיי זיינען אין דער וועלט, און דעם וואָרט וואָלטען מיר זעהר גערען און צופרידען זיין איבערגעבען און אונזער קליין בלעטעל, וועלכער האָט ביז אַהער ב"ה פיעל געווירקט...

מ"ה.

אין וואַגאָן.

אין וואַגאָן, וואו עס פאָרען פיעל פערשיעדענע מענשען, מיט בעזונדערע מיינונגען, מיט פערשיעדענע ציעלען, מענשען וואָס זיינען ווייט איינער פון דעם צווייטען ווי מזרח פון מערב, און נור דער וועג, די רייזע האָט זיי צוזאַמענגעבראַכט אין איין וואַגאָן, דאָרטען איז לייכט צו זעהן, ווי אין אַ שפּיעגעל, דעם גרויסען טומעל פון גאַנץ דער וועלט, ווי פערטאָן יעדערער איז אין זיך אַליין אין זיין לעבען, ווי מען איז צופרידען מיט נאַר-

נישט, און הויכגלייבען פאַרקומערט. און פאַרזאָרגט פון נאַרישע קלייניגקייטען; דאָרטען און וואו איז וועהר אינטערעסאַנט צוקוקען יעהערען, אויסהערען יעדעריגנס ערצעהלונגען, אום צו אויסצושטרייכען דעם „סך הכל" פון דעם אַבשעצען לעבען, פון דער פאַנטאַזיע, פון די דמיונות שוא... דאָרטען ווערטער דעם עולם התהו, דעם כף הקלע: עס פייפט, עס קלינגט, דער אויער, דער אַראָב, ביז אויף יענער לעצטער סטאַנציאָן ווערט דער וואַגאָן גאר איבערגעליידיגט. עס בלייבט ניט קיין מענשען, קיין טשאַלדען, קיין טומעל, עס בלייבט ניט קיין זכר פון די גרויסע פעק, די קאַסטענס מיט די רייזע־זעק, פון אייבען, פון אונטער דעם באַנק, פון אומעטום ווערט אַרויסגעשלעפּט אַלין, אַלין... ביז עס ווערט נאכדעם צווייטענס אַנגעפילט... און יא ווייטער — א ווירקליכע, א ריכטיגע קאַרטינע פון דעם לעבען.

ס'איז אין רעכטען מיטען טאָג.

דער פאַיעזד שטעלט זיך אָב ביי א סטאַנציאָן.

דער לאָקאָמאָטיוו לויפט צו צו דעם וואַקזאַל אזוי האַסטיג, אזוי נאַרדיג, ווי ער שטאָלצירט מיט די ווייסענשאַפט פון די לעצטע יאהרען, אַז ער, וואס ער איז נאר האָלין און אייזען, און וועלכען עס געפינט זיך ניט איין פינק לעבעדיגקייט, לויפט ער דאך אזוי געשווינד און שלעפּט נאך זיך צעהנדליגער וואַגאָנס מיט הונדערטער מענשען.

ער שטעלט זיך, און זידט און קאָכט, רויכט און פאַרטייבט אַלעמען די אויערן, ער איז דאך א קינסטליכער מאַשין, און ווער איז איהם גלייך...

ביי דער זייט געהען און לויפען שפּאַצירער אָהן א צאָהל, פיעל פון זיי דאַרפען גאר נישט, זיי איז נאר לייב דער טומעל, זיי מאַכען טאַר איינג די רייזענדער, ס'איז שווער זיך דורכשטופּען פון וואַקזאַל און וואַגאָן, אַרער צוריק, זיי, די שפּאַצירער, אַבער איז דאס אַנגענעהם, און שפּאַצירען אַלע גלייך, נאר הייכע און נאָגען נידעריגע, נאר דיקע מיט דאַרע מאַגערע, אַלע גלייך לויפען נאָך, בעגעגענען זיך, רעדען און פּהלען זיך הונכטע צופריעדען פון דער לעבעדיגער וועלט, דאס הייסט, פון פוסטע לעבעדיגקייט.

און די רייזענדער, נעבאך, שטופּען זיך, ווער עס ניט זייטע פעק די טרעגער און ווער עס טראָגט אַליין, דאס היב ווער עס מיז, נעבאך, אַליין שלעפּען, זייען די פעק נאך גרעסער, ער ווערט ניט פאַרמאַטערט, פאַרשוויצט, קוים וואס ער וואַרפט זיך אַריין אין וואַגאָן, און אויף זיין האַרץ קוועטשען אַן נאך פיעל גרעסערע און שווערערע פעק...

דער קאָנדוקטאָר רעדעט זיך גאר ניט מיט די אָרעמע רייזענדער, ער שרייט, ער צושטופּט זיי, זיי מאַכען איינג, און דער גלאָק קלינגט שוין, עס פייפט פון אינטען און פון אויבען, יא, עס פאָהרט זיך שוין, אַלין, אַלין

בלייבט אין א זייט, דער וואַקזאַל, די שפּאַצירער, די בעגלייטער, א״א, מיט דעם פאַרטיגען געזעגענען זיך, פאַרפאַלען, דער פאַיעזד שטעלט מען ניט אָב...

(פאַרטע, קומט אי״ה).

נייעס.

אין א געוויסער צייט מיט יאהרען לאַנג צוריק, איז געבאָרען געוואָרען א קינד מיט פילען פערשטאַנד, און דעם ערשטען טאָג האט ער שוין אַלץ פערשטאַנען און האט שוין גערעדט, און געהערט נאך מעהר און בעסער פון א גרויסען. אַרויסגעקומענדיג פון זיין אייגענעם וואַלע, פון וואַגען ער איז געוועזען פאַרשטיקט און פאַרקוועטשט, פון וואַגען ער האט ניט געזעהן די שיין, די ליכטיגע וועלט, אַרויסגעהענדיג און עפענענדיג די אויגען האט ער זיך באַלד זעהר פערוואונדערט אויף דער שעהנער און ליכטיגער וועלט, ער האט זיינע אויגען ניט געקענט אַראָבנעהמען פון דער גרויסער, קיילעכדיגער זון, וועלכע שפּאַצירט איבער די בלאָע הימלען אזוי שטאָלץ און אזוי יאָרקען; ער איז געבליבען זעהר פערוואונדערט איבער דער גאַנצער וועלט, וועלכע האַלט זיך אין דער מיט צווישען פיעלע שטערן גרויסע און קליינע, מיט א אינטערעסאַנטער קראַפט, אויף וואס דער וואונדערליכער קינד האט נאר א קוק געטאָן, איז ער געבליבען פערוואונדערט, אויף דער ערד, אויף אַלץ, וואס וואַקסט פון איהר, די גרינע גראָז, די ביימער, די בלומען, אויף אַלע לעבעדיגע וואַרען. און אַלץ האט ער זיך פערוואונדערט, ווי נעהמט דאס עסען, ווי זעהט ער, ווי הערט ער, ווי לעבט ער, און נאך מעהר פון אַלעמען איז ער געבליבען פערוואונדערט אויף דעם מענשען...

אַזאַ קליין קערפּער און אַזאַ גרויסע נשמה מיט אזוי פיעל פערשטאַנד!

וואס קען זיין וואונדערליכער ווי א מענש, זיין אויסוואַקסען, זיין לעבען, זיין פערשטעהן, זיין לערנען, זיין שרייבען, אַלעס וואס מיט איהם פּאַסירט איז דאך אזוי וואונדערליך, ס'איז נאר ניט אָבצוקוקען זיך, ווי מיט די אויגען זעהט מען אַז נאר א קינסטליכער בעשעפער האט די מעגליכקייט צו בעשאַפען אַזעלכע וואונדער, אַזאַ וועלט מיט אַזעלכע ערפינדונג.

אין דעם געהט אַריין א צייטונג טרעגער.

די מענשען פון שטאָט, וועלכע זייען אַלע געוועזען פאַרטראַכט יעדערער אין זיינס, האָבען זיך אַלע א לאָז געטאָן צו דעם צייטונג טרעגער און פרעגען צו איז עפּעס דא נייעס אין די בלעטער?

יא — ענטפערט ער — ס'איז דא זעהר וויכטיגע נייעס.

מען האט אידם באלד בעצאהלט אין געשמדען זיכען די נייעס; דארטען איז אייער געפלויגען און איז אראב-געפאלען, דארטען האט א געוויסער שילער אונטערגע-לעגט דעם קאפ אונטער די וואגאנעס, וועלכע האבען אידם אבגעשניטען געשווינד, שווינדלער האבען אויס-געטראכט א גרויסע סומע געלד, און יענער לאנד הערט מען מלחמות, און אין דער-ערד-ציטערניש און ז. וו.

דער קינד זעהט ווי די לעזער זייען זעהר פאראינ-טערעסירט אין די נייעס, און זעהען זיך זעלבסט, וועגען זייער ערפינדונג, וועגען דער גאנצער בריאה, טראכטען זיי גאר ניט.

טפי — האט דער קינד א געשריי געטהאן מיט א מאדנער שטימע — איהר, נארישע מענשען, וואס זוכט איהר נייעס? וואס ווערט איהר נתפעל פון אלע קליינ-קייטען? וואס בעטראכט איהר זיך בעסער ניט אלע טאג די נייעס פון דער בריאה? די גרויסע וועלט, וואס האט זי ביי איך אזא קליינע בעדייטונג? זי זון שיינט, די לבנה לייכט, די שטערען פינקלען, די בוימער, די גראז וואקסען, עס בליהט אלץ אויף, אלע לעבעדיגע לעבען, שטרעבען, יעדעריער נאך זיין פערשטאנד, יעדעריער נאך זיין נאטור, ווי וואונדערליך איז עס אלעס! יעדע מינוט, יעדע סעקונ-דע פון לעבען איז דאך א נייע, צו די נייעס, צו די אלטע נייעס פערהארט איהר זיך שטענדיג צוהערען...

אלע אין שטוב זייען געבליבען פערוואונדערט, און דער קינד איז געבליבען שווייגען...

מען האט זיך אנגעהויבען ארומצוקוקען ווי ערגעץ ער איז, יעדעריער, איינשטעהענדיג אין פרוה-מארגען דארף אנקוקען די גאנצע וועלט ווי זי איז ערשט בעשאפען, ווי ס'איז אלץ נייעס, וואונדערליכע נייעס, און דארף זיך אינגאנצען פערטראכטען וועגען דעם קונסטליכען בעשעפער, וואס האט אין בעזאנדער אלעס שטענדיג...

תָּם וְעָרוּם.

(המשך מגליון 26).

אוּלָם לֹא בַכֹּל הִיָ' מֵאֻשָּׁר גַּם ר' חַיִּים הַנָּדִיב. בַּת הָיְתָה לוֹ, אֲשֶׁר אִם אָמְנָם לֹא בְבֵיתוֹ הָיְתָה, כִּי כְבָר הִרְחִיקָה נְדוֹד אֶל קְצוֹת הָאָרֶץ. כְּבָר גָלְוְתָה אֶל הָאֲחָיוֹת הָרַחֲמָנִיּוֹת בְּבָתֵּי הַחוֹלִים בַּמִּלְחָמָה אֲשֶׁר הָיְתָה בַּיָּמִים הָהֵם, כִּי כְּאָבִיָ' כֵּן

הִיא הָיְתָה טוֹבַת לֵב וְרוֹדֶפֶת צְדָקָה וָחֶסֶד, אַךְ אַהֲבָתָהּ לִבְנֵי עַמָּהּ הָיְתָה לֹא אַהֲבַת אַחִים, הִיא לֹא בִכְּרָה אֶת אַחָיָ' בְּנֵי עַמָּהּ עַל פְּנֵי הַצְּעִירִים מִבְּנֵי הַנֵּכָר, כָּל אֲשֶׁר נִבְרָא בְּצֶלֶם אָדָם הָיָ' חָבִיב וְנִכְבָּד עָלֶיהָ, וְלֹא הִבְדִּילָה בֵּין אִישׁ לְאִישׁ עַל פִּי אֱמוּנָתוֹ, כִּי אִם עַל פִּי הַשְׂכָּלָתוֹ וִידִיעוֹתָיו, עַל פִּי נִמּוּסוֹ וַהֲלִיכוֹתָיו, וַתִּבְחַר לִהְיוֹת מִשְׁעָן לִקְשֵׁי יוֹם, לִסְעֹד אֶת הָאֻמְלָלִים עַל עֶרֶשׂ דְּוָי, שָׁם הִתְוַדְּעָה אֶל הָרוֹפְאִים, אֶל פְּקִידֵי הַצָּבָא, אֲשֶׁר הִזְמִינוּהָ אֶל נִשְׁפֵּי שַׁעֲשׁוּעֵיהֶם וַתֶּאֱרַח לְחֶבְרָה עִם בְּנוֹת הַנֵּכָר, מִפַּתְנָ; אֲכָלָהּ, מִכּוֹסָן שָׁתָתָה, וַיִּהְיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְמוֹרַת רוּחַ וּלְדַאֲבוֹן לֵב גָּדוֹל לְר' חַיִּים וְאִשְׁתּוֹ. גַּם מֵרָחוֹק שָׁמְעוּ אֶת הֲלִיכוֹתֶיָ' וְאָרְחוֹת חַיֶּיָ' וְנַפְשָׁם בָּכְתָה בְמִסְתָּרִים. הֵם יָדְעוּ אֶת נֶפֶשׁ בִּתָּם כִּי טוֹבָה הִיא וַעֲדִינָה וְרַק בְּאַשְׁמַת רוּחַ הַזְּמַן נִשְׁחָתָה. הַזְּמַן הַבּוֹגֵד אֲשֶׁר הֵסִיר אֶת מַסְוֵה הַבּוּשָׁה מֵעַל פְּנֵי הַצְּעִירִים וְהַצְּעִירוֹת, הַזְּמַן הַכּוֹזֵב אֲשֶׁר הִתְעָה וַיּוֹלֶךְ שׁוֹלָל אֶת צְעִירֵי הַדּוֹר לְהַאֲמִין בְּמַשְׂאוֹת שָׁוְא וּמַדּוּחִים, וּלְכַפֵּר בְּכָל קֹדֶשׁ וּמָסֹרֶת אָבוֹת. הַזְּמַן הַזֶּה הָיָ' גַם בְּעוֹכְרֵי רוּחַ בִּתָּם הָעֲדִינָה, וַיִּבְכּוּ מָרָה אֶת הָאֲבֵדָה אֲשֶׁר אָבְדָה לָהֶם, וַיִּתְאַמְּצוּ לְהַטְבִּיעַ אֶת יְגוֹנָם בִּמְצוּלוֹת הַחַיִּים שְׁאוֹנָם וְדָכְיָם, הִיא בַחֲנוּתָהּ וּבְמַרְכֻּלְתָּהּ, וְהוּא בַעֲנְיָנָיו וּבַעֲסָקָיו בְּבָתֵּי חוֹלִים וּבְבֵית הָאֲסוּרִים.

וַיְהִי בַּיָּמִים הָהֵם, כְּנוֹחַ רוּחַ פְּרָצִים עַל רַבִּים מֵהַצְּעִירִים וַתָּנַח גַּם עַל בַּת ר' חַיִּים הָרוּחַ הָרָעָה הַהִיא, עַד מְהֵרָה נִמְצְאוּ לָהּ חֲבֵרִים אֲשֶׁר שָׂמוּהָ עֲלֵיהֶם לְרֹאשׁ, וְתַחַת דִּגְלָהּ וְהַשְׁפָּעַת נְאוּמֶיָ' עָשׂוּ בְּמַחְשָׁךְ מַעֲשֵׂיהֶם, עַד אֲשֶׁר בָּא יוֹמָם. וּבְחַיֵּיהֶם וְנַפְשָׁם הִרְצוּ אֶת עֲוֹנָם, וְגַם הִיא נֶאֶסְרָה בְּבוֹר הָאֲסִירִים לְשָׁלֹשׁ שָׁנִים.

(עוד יבא בע״ה)

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред., Гороховая 48.

Типографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48.

ב"ה

שנה שלישית

האח

№. 32

יום ג' פ' בחוקתי י"ג אייר תרע"ג.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נכנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלה.

בחקותי.

התוכחה...

מה! נוראה היא הפרשה הזאת – פרשת התוכחה! מה נוראות הן הקללות והאלות הבאות בה! כי על כן נוהגים בקריאתה בצבור מנהגים שונים מאשר בקריאת שאר פרשיות; קוראים אותה בלחש, אין מפסיקים בה לחלק אותה לשנים או לשלשה, אין קורים לעלות לקריאתה איש מלבד הקורא בעצמו, יראים הם את הקללות, כי אמנם רק לשמען סולד הבשר, האזנים נכות ושערת הראש תסמר...

אבל אחים אם משתממים אנחנו משמע את הקללות שבתוכחה, נטה נא אזנינו לשמע, לפחות, את שני המקראות הראשונים המספרים לנו את סבת כל הרעה הגדולה ההיא. ויהי נא מטובכם, אדוני, לעין גם בפירושו של רש"י על המקראות ההם.

האמינו נא, אחים יקרים, כי כדאי ומענין הוא מאד לשים לב לשני המקראות ההם, יותר מאשר לטובי הפילוטונים שבעתונים, (להבדיל בין קדש לטמא) ומה שמענין ביותר הוא, איך שהדברים מתאמתים ונראים גלוי באנשים מדורנו. הה, אוי לי אם אומר, אנשים המתנשאים להיות אלופים לראשינו, להורות אותנו פרק בהוראה, במנהגים, ומה שמכאיב ביותר, בחנוך הילדים בחדרים...

„ואם לא תשמעו" מתחיל המקרא הי"ד בפרשה זו והולך ומונה את העבירות שהן שבע במספר, ושרבנו שלמה ז"ל מפרש, איך שהאחת גוררת את השנית ואלו הן: לא למד, לא עשה, מואס באחרים העושים, שונא את החכמים, מונע את האחרים, כופר במצות, כופר בעקר".

כמה גדולים דברי תורה ומפרשיהם!

הלא יודו גם א"ה האומרים להחליף את כל התורה והמצות בלאמיות שדופה. ראשית הטאת היא הפרישה מלמוד התורה, כמה מהם ובהם ששנו ופרשו, וכל הפורש מן התורה כבר. הוא מתחיל לזלזל גם במעשה המצות, קלות הן נעשות בעיניו, מנחה, ערבית, ציצית, פאות, זקן, שמירת דקדוקי שבת, צניעות ועוד ועוד, ואז, הה, מואס הוא גם באחרים העושים. פוגש הוא איש לבוש ציציות ארוכות. פאות וזקן, שומר שבת וצנוע, מיד הוא נעשה מאוס עליו וקורא לו בכמה שמות של גנאי וקלון, לועג לו, פוער פיו בשחוק מכאיב לב עד שהוא בא לשנא את החכמים.

כמה שנואים הם החכמים התלמודיים בעיני אנשים ממין זה! „רבנים עליך ישראל!" קוראים הם בשאט נפש, מתנפלים בחרפות וגדופים על הרבנים היראים והחרדים. מעלילים עליהם כל עלילה, מוציאים כל דבה נמבזה. שונאים הם אותם, חנם, על לא דבר, אבל שונאים שנאה גמורה.

„ומונעים גם את אחרים“ הלא עיני הכל רואות את ספרותם, את כל דבריהם ונאומיהם הנאמרים בכונה למנע את אחרים מתורה ומצות, ואינם בושים גם „לכפר במצות“, הה, לכפר בתורה מן השמים, מחללים קדושת הנביאים מבקרים את התורה, הכתובים והנביאים, ואינם בעיניהם כי אם כספרי חול קדמונים מדור ישן נושן, עד שהם „כופרים בעקר“, פוסקים להלכה ולמעשה כי אפשר גם למאמין ומחזיק בדת הנוצרים להיות „לאמי“ וכדומה מדבריהם החצופים, אשר בשמים שתו פיהם...

ולא די להם אלא שבאו אל ארצנו הקדושה ויאחזו בה, ושם יעלו את באשם לעבר את כל שבע העבירות הנזכרות כסדרן מן הראשונה עד האחרונה...

אוי אנו שכך עלתה בימינו!

ואם התורה מעידה כי בגלל אלה תעם

שעשועים.

מפליא לעשות.

(סוף מגליון 26).

ישוב הרב לאיתנו ומכר המכות לא נמחה עוד מלבו ה נפשו בנפש צר, ויט אזנו אל דברי תוכחתו ויט שכמו לסבל עול התורה והלמודים, בלב מלא רגשות פלאות התבונן אל כל דברי הספרים, כל דבר ודבר הרבה להפליא אותו ולהגדיל תמהונו והדרתו, כמו עולם חדש נגלה לעיניו, עולם שאין בו צעצועים ושעשועי הבל, בבות ואמונות בקועים ובפוסי עין, כי אם עולם אמת, עולם שיש בו תורה וחכמה אשר בשביל להשיגן הרוש לעמל ולעבד ולהמסר בכל לב ונפש. הוא לא חפץ עוד בנבורת הסוס, במתלות המרכבה ובשאון החיים הריק והנבער, עיניו נפקחו לראות את החסד הגדול אשר עשה עמו ר' ברוך בהרכיבו את צר אלוף לראשו, וכי רק באשמת נסותו ובערותו של חירם עברו עליהם שנות מספר בהבל ובחשך, כלמה כסתה את פני חירם בזכרו את הגמול אשר גמל לרעו זה היקר והנעלה, בהעבידו אותו בעבודות נמבזות חמריות ובהמיות, וישתדל בכל כחו לכפר את פשעו בתוספת שקידה בלמודים, וכעבר ימים והרב נהפך לאיש אחר, ובכחו החזק נשא על כפים גם את צר וילך אתו אל כל מקום תורה ואל כל בית ועד לחכמים, גם על הרים וגבעות עלה, על גפי מרומי קרת

הארץ, יבטיחונו הם כי הם העוסקים בבנינה של הארץ.

אל נא, אחים, אל נא יפתה לבבכם להאמין כי יקום דבר נגד דבר השם יתברך אשר בתורה ובנביאים הקדושים. אם יראים אתם מהתוכחה עליכם לירא הרבה יותר מהעברות הסדורות בשני המקראות האלה. יראו, גורו לכם, אם רוצים אתם באמת בבנין ירושלים, פנו נא אל התורה והמצות, הרבו ישיבות של תורה, הרחיבו גבולן בתלמידים, ואז ייטב לכם תמיד כל הימים.

יוסף הלוי גאלדבערג. באברויסק.

יומון של נער כפרי.

ג.

(המשך מגליון 30).

יום א' י"ח שבט תרע"ג.

וכמה מה גדולים מעשי אלקינו! הכל עשה בתבונה ובתבונה, בדעת ובאמונה; רבות פעמים שאלתי את עצמי

אל כל מקום קדוש ונעלה, אל כל מקום אשר קוה להפיק שם רצון מורו הנעלה ר' ברוך; כל יודעי חירם לפנים המהו התפלאו על כשרונותיו הנפלאים של הרב אשר העביר בהם את צר, ואשר רק לר' ברוך נגלו ונודעו גם לפנים, אשר בשביל להוציא לאור תעלומות חסר את הקישר הנפלא את צר ואת חירם, והחוקים בתכלית נעשו קרובים ברוח ובחפץ, ושאיפה אחת ומטרה יחידה היתה להם כל ימיהם להשביע רצון את המלמד איש איש מהם בעבודתו ובמעשיו, צר בתוכחתו ובהוראתו לחירם את כל המעשה אשר יעשה, ובהשכילו אותו להבין סוד שיח כל נברא ותכלית כל יצור ותעודתו בחיים, וחירם במשמעתו הדיקנית בהבטעתו ובמסירותו ובנתינת כל כחותיו האמיצים לתורת חברו ודעותיו.

וככן צמד נעים הי' הצמד הנפלא הזה, כאיש אחד חברים הי', וילכו הלך וגדל לשם ולתהלה, ולו יפה בכל הארץ...

ל"ג בעמר.

מה נעים הוא החג הזה!

הקיץ הוא עודנו בראשיתו, באביב ימיו, כל התולדה מתחדשת, כל היקום מתעורר לתחי', האילנות מלבלבים, האדמה מוריקה פני', מתעלפת בירק דשא, והרוח משובב

כשיעבור היום או יחשך אט אט; בהדרגה יגולל אור מפני חשך, מדוע לא יעבר היום פתאם ואחריו יבא הלילה, וככה גם לעת בקר, השחר יראה, פאתי מזרח מבהירים, אט אט תחלף השכבת הלילה ואור הבקר יקח עמדתה, מדוע לא יזרח השמש לפתע פתאם, עתה ידעתי כי כל שנוי פתאמי יזיק להאדם, אור פתאמי יזיק לעינים, וככה חשך פתאמי יסמא את עין האדם, מבשרי אחזה נפלאות אלקים.

אך פתאמי ראיתי בביתי ביום ערב שבת, וראשי נעשה עלי כגלגל, בכל יצורי גוי השתי שנוי לרעה, הנשות שמחתי לא יכלתי עצור בחבי, שזו מנפשכם, כל ימי לא אראה בביתנו בלתי את האבדים הגבים והנה פתאם באו ונאספו אלינו אנשים רבים, קרובינו ונכבדי העיר, לא ידעתי ביצד להתנהג, מיד התחלתי מסדר במחי את הדרשה, גם עיינתי והורתי על פרשת השבוע לקרא בתורה, לאפוקי ממאן דאמר, כי אימת הצבור תפחידני, ואנכי הראיתי את אישיותי, ולמחרת בבקר הגרתי עוז גבורה ואעמד בקומה זקופה וקראתי בתורה באר היטב, הפטרתי בנביא ואחרי כן כתום התפלה ישבנו אל השלחן דרשתי דרשה ארכה שהתוכנה היטב מענינא דיומא, אח"כ קראתי שיר שחברתי בעזרת מורי הנכבד שזהו תוכנו:

נפש, והילד אשר זה לא כבר בא אל החדר פונש מיד מדוע ברא הקב"ה את העולם באופן כזה, יום ולילה, כזה וזה, הנ הל"ג בעמר, הנ הנותן לו הפיסה ושעשועים בבית ובישיבה, מה נחמד הוא חג כזה!

בקיץ „האח" אוהב הילדים לבא גם הוא אליהם, להתרועע אתם, לשיר באזניהם שירים יפים מענינא דיומא, לספר להם ספורים משמחים, מבדחים, לשעשע אותם ואת רוחם, והנה הוא עושה כה וכה והנה עבר הל"ג בעמר... הוא עודנו בביתו, עוד טרם כונן צעדיו לצאת והנה כבר „ל"ג בעמר" בעולם.

הנעים אהרים נעצב אוהב הילדים אל לבו, ויאמר לשיר את שיריו ולערך את ספוריו ולשימם זכרון בספר, אך שוב נמלך להחל מזה, ויודע הוא „האח" את נפש הילדים, כי בודאי לא נשבת הם, הלילה, בודאי נאספו, התחברו לחבורות השתתפו בפרוטותיהם ויעשו להם ברית ומשתאות, ואיש מהם לא זכר את „אחיהם" המסכן, והי' בבא עתה דבריו אליהם אחרי עבור החג יהי' בעיניהם כחלום חזון לילה ובערבה הבוטח; את אשר כבר נעשה אין להשיב, מוטב לדבר עתה אליהם דברים בעתם ובזמנם, בכל שבוע ושבוע מענין הפרשה, בכל מועד וחג פרשת עניניו, או אז ימצאו גם הילדים חפץ לדבר באחיהם זה ולהשתעשע בחברתו.

הורי הנחמדים,
אחזי הנכבדים,
מקרב לבי וכליותי,
לכם אביע תודתי,

על הכבוד שכבדתוני,
על ברכותיכם שברכתוני
ליום מלאת לי שלש עשרה שנה,
תודתי לכם נאמנה.

רבותי, יודע אנכי למדי
החוב הקדוש המוטל עלי,
הרגע מבין ערבו של החג —
המחייבני לקיים מצות הבי"ן

שבועתי הקדושה אקימה
שנשבעתי בהיותי במעי אמא:
„הוא צדיק ואל תהא רשע"
השביעני המלאך בהיותי הקטנה.

בעוד הייתי בתקופת חיי הראשונה
כי, „עיר פרא אדם יולד";
עתה חכמתי, אדע נכונה
מה הם חיי האדם על פני חלד.

רצוני להיות בכל חדרי התורה בקי,
להיות בר לבב ונקי כפים;
אדע „כי תפלין צריכין גוף נקי
כאלישע בעל כנפים".

ואת תקופתי תקופת הנער
אדע, ממני מה היא הדרישת,
„בר מצוה" הננו, שם טוב, שם תאר,
התקופה לי למנחה מגישה.

תפלין בראשי, תפלין בזרועי
לא אעזבם דרכי, אורחותי;
לתורה ומצות אישא רעי,
כבוד וענג אנחיל לאבותי.

הרצועות הקדושות הן עבותות אהבה
התפלין על ראשי לפאר;
הן ישמרוני מכל בעלי דבבא
הקמים עלי זהו הדר...

ככה עבר עלינו יום השבת בשמחה וחדוה וגיל, אבא הי' עליז ושמח מרוב כבוד ששבעה נפשו, סבא שמע את

מהללי מפי עזריאל השוחט ויהנה מאד, גם הברי שמערל הביט עלי במבט של השיבות וכבוד, כן אור לי וחם לי מאד. ויהי כעבר יום השבת, אך הבדל הבדילו על היין בין קדש וחול, מיד ישבו אורחינו בעגלות ויפנו איש אל דרכו ואני נשארתי בחד וגלמוד, דגל כבתחלה, דוי השך פתאמי, עד כמה הוא מזיק לבריאותי, בגבור בי תוגתי לקחתי את עטי, משאת נפשי, וארשם את מחשבותי אולי יבאו ימים ואקראם מתוך שמחת הלב וחדות הנפש, לפי שעה אשוב לגמרתי, תנו רבנן! תנו רבנן...

(המשך יבא בע"ה).

תָּם וְעָרוּם.

(המשך מגליון 31).

מִבֵּית הָאֲסוּרִים כְּבָר קִבְּלוּ הוֹרָיו מִכְתָּבִים מִמֶּנָּה. וּבַיָּמִים הָאַחֲרוֹנִים בִּשְּׂרָה לָהֶם, כִּי נְכוֹנָה הִיא בְּקָרוֹב לָבֹא אֶל בֵּיתָם, לָשֶׁבֶת אִתָּם. כְּמַיִם קָרִים עַל נֶפֶשׁ עֲיֵפָה הָיְתָה לָהֶם הַבְּשׂוֹרָה הַזֹּאת, וְלִבָּם הֶאֱמִין כִּי עַתָּה תָּשׁוּב לָהֶם בִּתָּם, עַתָּה תֵּיטִיב לָדַעַת אֶת הַחַיִּים, חַיֵּי הַיְהוּדִים וּתְעוּדָתָם. עַתָּה תִּנָּזֵר מִכֶּשֶׁת, מֵחֶבְרַת פָּרִצִים עַלִּיזִים, וְהָיְתָה אִשָּׁה כְּשֵׁרָה כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל.

ו.

בְּבֵית הָאֲסוּרִים אֲשֶׁר בִּקֵּר חַיִּים יוֹם יוֹם הִתְוַדַּע אֵלָיו צָעִיר אֶחָד אֲשֶׁר לָקַח אֶת לִבּוֹ בְּיוֹתֵר. הוּא הִכִּיר בּוֹ תַּלְמִיד יְשִׁיבָה הַיּוֹדֵעַ יְדִיעָה רַבָּה זֹאת הַתַּלְמוּד וְהַפּוֹסְקִים, וְעִם זֶה יְעִידוּן עָלָיו מַעֲשָׂיו כִּי הִרְבָּה לְהָרַע וְלִפְשֹׁעַ. אַךְ בְּצַר לוֹ נִרְאוּ עַל פָּנָיו אוֹתוֹת נֹחַם, כְּמוֹ צִלְלֵי חֲרָטָה מְעִיבִים אֶת אוֹר פָּנָיו הַמְּפִיקִים רֹךְ וַעֲלוּמִים, וּמֵאֲלֵיהֶם עוֹלִים בְּמוֹחוֹ זִכְרוֹנוֹת חַכְמֵי הַתַּלְמוּד וּמַאַמְרֵיהֶם הַמְּחֻכָּמִים, וּמִתְבַּטְּאִים הֵם מִתּוֹךְ פִּיו בְּחִבָּה וּבְרִגְשֵׁי כָבוֹד.

בְּתוֹךְ הַדְּבָרִים נוֹדַע לְר׳ חַיִּים, עִיר מוֹלֶדֶת הַצָּעִיר, וְכִי שְׁמוֹ נַחְשׁוֹן וְלָמַד לְפָנִים בִּישִׁיבָה בְּעִיר פְּלוֹנִית...

כְּשֶׁבָּא ר׳ חַיִּים בְּאַחַד הַיָּמִים אֶל בֵּית הָרַב ר׳ יַעֲקֹב וַיְסַפֵּר לוֹ עַל אֹדוֹת אֵיזֶה נַחְשׁוֹן הַמִּתְעַנֶּה בְּבֵית הָאֲסוּרִים, מִיָּד נִזְכַּר בּוֹ הָרַב וַיַּעַן: „בְּלִי סָפֵק נַחְשׁוֹן זֶה הוּא בֶּן עִירִי וַחֲבֵרִי לְפָנִים, הוּא נִלְכַּד בְּעָרְמָתוֹ וְעִם פּוֹשְׁעִים נִמְנֶה, אֲבָל עוֹד בְּרָכָה בּוֹ וְיֵשׁ תִּקְוָה לַהֲשִׁיבוֹ אֶל הַתּוֹרָה וְהָאֱמוּנָה, לֵךְ נָא בְּכֹחֲךָ — הוֹסִיף הָרַב — ר׳ חַיִּים, בִּזְ כֶּסֶף, בִּזְ עָמָל לְהָקֵל עָנְשׁוֹ וּלְהָחִישׁ פְּדוּתוֹ וְתִגְדַּל צִדְקָתְךָ מְאֹד". וַיִּלְבַּשׁ ר׳ חַיִּים עֹז וְתַעֲצוּמוֹת וַיַּחְגֹּר שְׁאֵרִית כֹּחוֹתָיו וַיָּשֶׂם כָּל מַעְיָנָיו לְשַׁחְרֵר אֶת נַחְשׁוֹן מֵאֲסוּרָיו. אַךְ בְּטֶרֶם הִצְלִיחַ לְהָפִיק אֶת זְמָמוֹ זֶה הִתְחַנֵּן אֶל שַׂר הַמִּשְׁמָר לָתֵת רִשְׁיוֹן לְהָרַב לְבַקֵּר אֶת נַחְשׁוֹן וּלְדַבֵּר אִתּוֹ דְּבָרִים אֲחָדִים, וּבִהְיוֹת שֵׁם הָרַב נוֹדַע לִתְהִלָּה גַּם לְשָׂרֵי הָעִיר, נֶעְתַּר לְבַקָּשַׁת ר׳ חַיִּים וַיִּתֵּן לוֹ אֶת הָרִשָּׁיוֹן הַדָּרוּשׁ.

(עוד יבא בע"ה).

מודעה.

מחיר „האח" משתי השנים הקודמות רק רו"כ אחד בעד שתיהן יחד. מלבד דמי משלוח עשרים ק"כ. יתר עליהם המבורכים, עשרה ק"כ לכל שנה מחיר הכריכה, וששה ק"כ דמי משלוח.

נמצאות למכירה טליתות גדולות וקטנות, כשרות מהודרות, מצמר לבן ונקי, העשויות בהשגחת יר"א וח"ס ונאמן, מחירן: הגדולות מן 17 רו"כ עד 25 רו"כ, והקטנות מן 3 רו"כ עד 5 רו"כ. לפנות עפ"י האדריסה:

Х. Морозову Любавичи Мог. губ.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. **М. Розенблюмъ.**

Контора I. **Шнеерсона,** Любавичи, Мог. Губ.

редакція Гороховая 48.

Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 45

שנה שלישית ב"ה

האח

No. 33

יום ג' פ' במדבר כ' איר תרע"ג.
ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"מ, לחדש עשרים ק', בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים סמי המשלח.

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי־התמימים, וצדקה תהי' לו והיים הוא קונה לנפשו.

במדבר.

וקוראים אתם, אחי הילדים, בפרשת במדבר ואינכם שואלים דבר.

אלו הייתי אני במקומכם הייתי שואל: מנין זה שהשם יתברך מציה למנות את בני ישראל למה?

שמא תאמרו, רבותי, שישנם טעמים נכונים שבשבילם דרוש לדעת כמספרם של בני ישראל הריני מוסיף לשאל: והלא לפניו יתברך גלוי וידוע מספרם, אם כן טורח זה למה, הי' לו לאמר למשה רבנו. מספרם של בני ישראל הוא כך וכך ודיו?

וגדולה מזו הריני עומד ומתמיה, שבמנין שבט לוי נאמר: על פי השם, ופירש"י ז"ל: שמשה הי' הולך ועומד על פתח האהל והשכינה מקדמת לפניו, ובת קול יוצאה מן האהל ואומרת כך וכך תנוקות יש באהל זה".

בודאי למדתם, אחי, גם אתם את הדברים האלה, ואינני בא לחדש לכם דבר, כי אם לספר לכם, – כמשפט אחים נאמנים – כי בעיני יקשה הדבר מאד; אם כן הלוך זה למה? וכי דבר קל הוא לפני משה רבם של כל ישראל לנוע וללכת ולחזר על כל הפתחים, הרי אפשר הי' להגיד לו בפעם אחת את מספר כל בני לוי מבן חרש ומעלה, אחרי אשר סוף סוף נזקק לבת קול?..

אנא, אחי היקרים. שימו נא לב לדברי אחיכם; יודע אני בכם, כי רק המעשיות והספורים אהובים לכם, החדשות והנפלאות חביבות עליכם כעל הוריכם, הלהוטים בודאי גם הם, אחרי חדשות שדופות רקות מכל ענין וכונה נכונה, ובעיניכם טובה שיחה אחת תפלה וספור בדים אחד מאלפי דברי תורה...

בשבתי פה על יד השלחן, ועיני לנכח הגליון יביטו, הנני רואה מרחוק את פניכם ילדים והנם זועפים, ומפיכם מלין יתמלטו לאמר:

„מה לו ל„אח" זה שהוא בא ומיגענו בתורה. האין די לנו ברבותינו ובמורינו המוגיעים אותנו יום יום בתלמודם, כי בא „אח" זה לשית עליהם נוספות? אמנם מקרא מלא הוא: „אח לצרה יולד", אבל מה לנו ולצרה הזאת"?

ככה אתם מתלוננים שם באהליכם, אחי הנרגנים, ואני באחת, כי אין טוב אלא תורה, ומתוקים הם דברי' מדבש ונפת, ונכסף אנכי לעמד עליהם ולדעת טעמיהם ועניניהם.

ובכן הקושיא במקומה עומדת, מנין זה למה?

מלבד שאינני יודע מה בצע בידיעת מספרם של בני ישראל?

בעיני מה נאמנו דברי יואב שר הצבא אשר בפקד עליו המלך דוד לפקד את העם ולדעת את מספרם, עונה הוא. ובצדק:

ויוסף השם... אל העם כהם וכהם מאה פעמים... ואדני המלך למה חפץ בדבר הזה!

והלא המספר מעמיד את העם בסכנת נגף, חלילה, וזקוקה היא התורה הקדושה להמציא את עצת מתת השקלים כפר נפשותם „ולא יהי' בהם נגף בפקד אותם", ומה לו לאוהבם של ישראל לצות על המנין והמספר, ובה בשעה שלפניו הכל גלוי וידוע?

פליאה דעת ממני...

ומה אתם, אחי, אומרים בדבר הזה?..

(סוף יבא בע"ה)

יוסף הלוי גאלדבערג, באברויסק.

יומן של נער כפרי.

ד.

(המשך מגליון 32).

יום ה' כ"ט שבט תרעג.

עצב הנני, עצבי את יאכלני, כעש יכרסמני, אינני יכל לשים את לבי אל הלמודים בעון רב כאשר נטל עלי, ימי צרה ומצוקה באו עלינו. תכף כאשר עזבו האורחים

את ביתנו, אחרי אשר שמעו הורי את מהללי ואחרי ששׂשׂו על הכתב שהנחלתים נהפך עלינו המזל אחורנית. אבי נפל לערש דוי, תחלת המחלה באה עליו מאוי והתולות, היא הצטנן בצאתו מבית המלאכה שלו, חום נורא אחזהו, חשבנו כי אך חלי הוא וישאנו, אך לתוגת נפשנו ראינו כי שלשה ימים עברו והחום מגיע לנקודה היותר גבוהה והיו עומדים לו מגור. מיד הבהלנו אליו את הרופא דמתא הסמוכה, ואחרי בקרו אותו חרץ עליו משפטו, כי מסוכן הוא, ומחלת טפוס התוה תקפה עליו. עיני נחלו מים, על משמרתי עמדתי בלילה על יד מטתו. הוא דבר נתוך חום רק אחת: „בני, תפלין, גמרא, יהודי כשר, לא תהי' כאביך, לא יהא לך עסק עם סטעפאן להחשיל את פרסות סוסיו, לא! בני יוסעלע יהי לרב וגאון ואני אסיק את התנורים בביתו, אשרתנו ואתימר בכבודו". מרא דאברהם! מאין נטלתי לי כח לשאת את צרותי, כל הבית כלו התעטף בצעיף יגון ואבל, צדקו דברי סבא „עין הרעה" אכלתנו.

ולילה ההוא לא ימוש מזכרוני, מרב חום קם ממשכבו, הקיף בשתי ידיו את צוארי וילחצני עד כדי להחנק בצוארו: „הזהר בעזבך אותי אל תהא פורק עול, אל תתחבר אל מרעים ופועלי און, בני יחידי! אם תהי' „מאקראט" אחנקך ופה תהי' קבורתך!", אחרי כן נפל

שעשועים.

לאיציק הילד קרה מקרה צילח, כי באו אלי דודים עשירים ויתנו לו לתשורה מעות כסף סך הגון, בא איציק אל החדר ומונה את מעותיו, ומוציא הוא אותן מכיסו בכל שעה ושעה ומונה אותן, חרה ל להרבי על שהוא מסיר לבו מהלמודים ויפן אלי ויאמר:

מה לך, איציק, כי הנך מונה את מעותיך בכל רגע, כלום אינך יודע כמה הן?

„מקים אני דברי רש"י שבחומש" עונה איציק

האיך? — שואל הרבי בתמהון —

הלא כן כתוב מפירש ברש"י — עונה הילד — מתוך הבתן לפניו מונה אותם כל שעה" —

צחק הרבי ויצחקו גם כל הילדים אתו.

חידות

א.

למען אחי ורעי אדבר
ודברי חידתי במלין אחבר:
אף כי אינני כי אם בן שלש,
בכל זאת לא תחשבוני לחלש,
כי כבר אב הנני
ואהי' גם אם תהפכני,
וגם אם רגלי תסיר
מהיות אב לא אסור,
גם חכם הנני
וסמוך לזוזים תמצאני
וכל תנוק יכירני..

ש. ברענער. נאוומליני.

ב.

חידת מלואים.

לקבע אות בכל מרובע ריק באופן שתהא כל מלה בת שלש אותיית ומהאותיות האמצעיות מלמעלה למטה יצא פתגם עברי ממשלי „קהלת".

הוראות המלים:

1) אחי רבקה. 2) בירה נמכר שר צבא. 3) שם מכה. 4) עוף טמא. 5) חותן נביא. 6) שם כלי. 7) תצמח מארץ. 8) מקום בו חנו בני ישראל במדבר. 9) מצבא השמים. 10) יין ישן. 11) אבן יקרה. 12) אבי נביא. 13) אחד מחמשת מלכי מדין. 14) דרך. 15) חלון או אבן טובה.

משה יעקב שימקין, חיסלאוויטש.

——000000——

על הבר וישכב אין אונים כשעיניו פקוחות בלי רוח חיים. „אבא, ד׳ עמך!״—צעקתי בזהירות לבל תיקץ אמי האמללה ומשתה שינה ארעית – מה אתה סח, בנך אנכי, אלך בדרך שסללת לי, בתורה אשים כל מעיני״.

דממת מות שררה בבית, הנבא הי׳ הנוק בחיק הבהמה, אחרי שפכו כל היום דמעות כמים בשאמר תהלות דוד בן ישי, גם אמא ודבורה אחותי התנמנמו בשכן רוות צער ושבעות צרות, רק אנכי ישבתי בפאת ממה ואביט בפני אבא המתאבק עם מחלתו. רבי נסע העירה להביא את הרפואות שרשם הד״ר, השעשית הפוצה אור פחה.

בחוץ יסוער הרוח, הוא משמיע יללה נוראה, דומה כי גם הרוח מישתתף בצערנו. יללת כלבים נשמעה שהיא הגדילה את אימתי ותשבר את לבבי לרסיסים, נזכרתי במאמר חז״ל סימן רע...

התמנא!—אמרתי בלבי—חוס נא עלינו, על מי תמשני? על מי תעזבני? בבכור בייתנו ולא ידעתי את נפשי נטלתי את הגמרא ואישב ללמד בלב נמקון, דפי הגמרא רוטבו מרב דמעות, „מי שמת והניח אחריו בנים ובנות״... הולא בשעה זו שאבא מפרפר בין החיים והמות עמדתי באותה מישנה, מחשבותי והרהורי פרנעים החב „על ערים נחרבות ועל יערים רקים״. בכיתי הרבה ואדגיש כי הוקל לי מעט. הסתכלתי בפני אבא ואראה כי אגלי זעה גדולים מאד מכסים אותו וכל גופו הוא כאלו אך יצא יצא מבית הטבילה.

קולו של סבא הגיע לאזני יכעלע, הישן אבא?

סבא, ישכב הוא בנחל זעה,

בני, תנה לי מעט מים, ארחץ בנקיון כפי ואברך את רופא כל בישר, מעתה עלינו לקוות כי אביך הי׳ יחי׳, זיעה—סימן להסרת המחלה, המשבר כבר חלף, לך בני, העיר את אמך, תראה ותודה לה׳,

לא, סבא למדתי, כי אסור להעיר הנרים משנתם.

אבא פקח את עיניו, פתח את פיו ויאמר: „איפה אני? בני חביבי,—דבר בקול דק כקברות מקוטעות—לך לך לישן, אוי לי, תני לי פירתא מהיי להרטיב את שפתותי הצחיבות, איפה היא הרבי שלך?

אמא קמה ותגש אל המטה, היא הביטה בפני אבא, כי הקב״ה רחם עלינו ותבך הרבה מאד, אולם הדמעות הללו היו דמעות של הלל ותודה להבורא על חסדו שהגדיל אתנו.

למחרת בא הד״ר ויעחדנו, כי כבר אין בו, באבא, משום סכנה, יעברו שבועות אחדים וישוב לאיתנו.

עתה הנני רושם את הדברים האלה בספר זכרונותי בלב מלא שבח ותודה, את אשר לא יכלתי למלאת בתכן למודי מפאת מחלת אבא אמלא עתה, אבא הולך וישב לאיתנו ומה לי עוד?

ה.

יום ו׳ פרשת קטן.

צחוק עשה לי היום „חברי״ או יותר מדויק אויבי ומנאצי יחזקאל בן הסופר, מכתב קבלתי ממנו היום שזהו תכנו בקצרה:

לחברי יוסף שלום וברכה!

סלח לי על אשר לא כתבתי לך עד היום הזה, טרוד הייתי מאד, כי ידעת את חיי בני העיר, בצאתי מן החדר עד בואי הביתה אתעכב בלכתי ברחובות הבאים והומים מאדם, אתיצבה להביט בחלונות הארוכים והגדולים ממסד ועד הטפחות, ועוד תראנה צעצועים שונים, מחזות מחזות שוטים ויש אשר אעמד שעה או שעותים ואביט יום יום, אח״כ בבואי הביתה עלי להבין שעורים אם לא תתלקח מריבה ביני ובין אחותי, שעל פי רוב יכריע אבא ויצדיק אותה ולא אותי, ככה עוברת העת, ועתה מצאתי לנחוץ לשלח לך את ברכתי במזל טוב ליום היותך „בר מצוה״.

שמעול הפרנו ציר לפני את פרשת החגיגה ויספר לי תכן הדרשתך, הנך ראוי באמת לשם ולתהלה, ובכן, חברי, אבקש ממך סליחה גמורה על אשר טרפתיך לא אחת, הרפתיך, קראתיך בכנויים גסים שיש בהם משום עלבון ובושת פנים, בכבור היות כי שנאתיך, הם מלהזכיר! כך הוא טבעי שלא אוכל להביט בפני הכפריים במבט הוגאי, יען כי כלם גסים הם, נבזים ושפלים בעיני, השבתיך, כשבאת אל העיר בנעליך הגבות ובאדרתך אחת עור כבשים, כי גם אתה הנך כאחד מהם, קנית את הטמך בכף ידך ולא במטפחת, את אדרתך רכסת בכפתורי עץ, האהלת על ראשך למעלה מהכובע בצאתך שהוא קטע ממטפחת אמך, אולם כל אלו ביני ובינך מה הם, אל נא תקפיד על קלות כאלה ועננו סלחתי.

עד זאת אבקשך, שלחה לי את השיר אשר קראת בתור פרפראות להדרשה שלך. ביום י״ט אדר ב׳ אהי׳ לבר מצוה, אבא רוצה הוקא כי אשנן „הדרשה״, אנכי, מצדי, לא אוכל להעמים עלי עבודה מרובה כזאת, איככה אוכל לשבת „למחון ולטחון״ „לעבר על כל הכלים״ להבין הדרשה בשעה שעלי להבין פמישונים וקשקשאות להבדי? הגד בעצמך תדיר ושאינו תדיר מאן קדים? עשיית כלי ניסך להכות את הזמן הוא עבודה תדירית בכל שנה, והדרשה לבר מצוה היא רק אחת בימי חיי, אך אבא איננו מתחשב עם כל אלה, הוא טוען, אנכי משלם במיטב כספי למלמדים, במה אעמל בישבתי נפוח ראש לכתב ספר תורה, בכדי ללמדך ולשלם עשר למוה, ובסף עליך, למצער, להגאותני להגיד הדרשה יפה, מובטחני בך שתעשות לבך לבקשתי ובשכר זה אתן לך גרגר או קשקשאה יפה לכשתבא לעירנו לשמע מקרא מגילה, ובזאת גברתה ברית שלום ואהבה.

חברך יחזקאל.

את המכתב קראתי באזני סבא, והוא חייך ואמר, ראה בני הרשתך תעשה לך שם בעיר. אנכי חשבתי האמנם ירצה הבורא את דרכי? כי החכם באדם אומר: „ברצות ד' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו".

ו.

ז' אדר ב' תרע"ג.

זה שלשה שבועות שלא פתחתי את ספר זכרונותי, מלחמה נוראה התלקחה בלבי, תוגה עזה נפלה בינו לבין סבא, וי לשוא עלצתי, לחנם שמחתי, ארגתי לי במחי מחשבות נעימות מאד, בניתי לי מגדלים פורחים באויר, כי לקיץ הבא לא אוסיף עוד שבת בכפר, אסע לישיבה, אלמד בציתא הדא את הכרי והנה פתאם באה עלי הוה לא אדע שחרה, סבא באחת, אל תסע!—והכל בשביל מה? בשביל טפשותי, או כשצריכה לבא על האדם נוהה רעה, חלילה, אין חכמה ואין עצה ואין תבונה, באתבא ממילא; כבר הסכים סבא לנסיעתי, גם אבא אחרי הקים אותו הבורא יתברך מערש דוי, אחרי שהזהירני מתוך תום בהתהפכו על משכבו, כי הי' אהי' ליהודי כשר, חרד לדבר ד', לא פסק פימי מדבר על דבר הקיץ הבא, והכל הי' שריר וקים, גם את אמי, שהתנגדה לרצוני, מפני שבן יחיד הייתי לה, גם אותה השיאו, פתוה ותפת, פתאם הקדחתי תבשילי על ידי המכתב של הצקעלע, ומה נואלתי עשות בקראי את המכתב באזני סבא, „מה תאמר ראובן — דבר אל אבא יהתת — נתן התן אותו לטבע העירה להיטב, ושמה יש לו מכבר חברים ישרים כיחזקאל שעשיית קשקשאות יפה וחביבה עליו מהבנת הרשה, הצקעלע, תכשיט יפה, בצאתי מן החדר ישוטט בחוצות להתבכל בחלונות, להביט בצעצועים המוצגים לראוה בחלונות, אמנם שבח ותהלה יאה לי להנער הזה ואתה, ראובן, שלח את יוסעלע להתם, המה, ביחד יסעו לישיבה, שוש תשיש על הגדול שתגדל". בדברים האלה דבר סבא בעברתי כי קשתה, ואבא ככל דאגו לתכלית, ככל חפצו העז לראות אותי כתור אדם המעלה, לא יסור ימין ושמאל מדברי סבא, ובכן אמלל אנכי.

בשמעי את הטענות הצודקות מחד גיסא, לא סגרתי את פי, הוכחתי ודברתי על לב הורי, כי אך פחד שוא יפחדו, אלו חפצתי להיות בין המטים עקלקלותם, יכלתי כבר גם בשבתי פה בכפר, כי הרבה הרבה אפשר ללמד מהנערים בני חם, אעפ"כ הואים הורי, כי בקהלכ לא יחד כבודי, ובכל מקום שאראה בימי הגיהם ונטסותיהם בנפיות בנופות נערים, אתרחק מהם הרחק כמטחוי קשת, למרות התקרבותם אלי ולמרות הזמנם אותי לשחק אתם בכדורים ובזריקת מטבע באויר לראות באיזה צד יפל אם ב„נשר" או ב„כבדה", אנכי מוצא לו אמתלאות שונות להתחמק ולהתפטר מהם, ומזה משמע, כי הזהר אזהר מהם ומהרכותיהם, ואם תמצא לומר, שיפה כחם של השובבים הפוחזים העברים, מכחם של בני חם, להבדיל, להטותני מדרך הישרה, אראה לך שני עדים כשרים ונאמנים, כגו פיוש ההר בשכונת הודתי ולאטא, המה יעידו על יושרת דרכי, כי בהיותי בימי חנכה בבית הודתי, באו הנערים לקראני לבית המדרש, השבתי כי חפצים המה ללמד — ואלך, אחרי כן ראיתי, כי הדליקו נר על ה„עמוד" ויוציאו קלפים חדשים ויאמרו לצחק אתי פרתי מהם בחרי אף, באמרי: אל נא אחי תרעו! לא זה המקום לצחק פה, כי זה בית אלקים וזה שער השמים, אל נא תחללוהו לעשותו למערת פריצים". אחרי דברי את הדברים הללו התמלקו הנערים ממושתקם ויאמרו: צדקת!

(המשך יבא בע"ה).

נדבות אחים לטובת „האח".

באבריסק: אברהם אלי' גוראלי, בעד פתיחתו החנות 18 קפ'.

בעשענקאוויטש: ע"י ר' זאב גילמאן על ברית מילה 82 קפ', הנ"ל 18 קפ', ר' יוסף שלמה שיינין, בעד הבר מצוה של בנו אברהם 20 קפ'.

נערמאנאוויץ: ביום א' דר"ח אדר א' ומלאו י"ג שנה להנער אלי' ב"ר קלמנאוויץ יחי', והר"ש הרו"ח יקר מעינא דיומא בטוב טעם שכל ודעת, ר' משה קלמנאוויץ 30 קפ', ר' זלמן חיים כהן 15 קפ', פסח באגק 15 קפ'. נחמן ליעווינטאהן 15 קפ', הר' אייזיק, ר' שלמה ראבינאוויץ, ר' ישראל ב"ר נחמן, ר' זלמן פרודקין, מר הלוינא מילנער, כאו"א 10 קפ', שלמה דוד בערנזאהן, שלמה יעקב בערנזאהן, ישראל יאלאזו, כאו"א 5 קפ', מר זלמן ב"ר שמואל גלאזענט, למלאת לו י"ג שנה נדב 36 קפ'.

ראקישקי: מר אלטער בליעער, למלאת לו י"ג שנה י"ג ניסן נדב 36 קפ', שמואל הוכמאן 18 קפ', גרשון הוכמאן 6 קפ', חיים יצחק קוגיל וחיים מנוס דיין כאו"א 5 קפ', יוכבד הוכמאן 9 קפ', שמאטקין ממינסק 5 קפ'. אסתר העני' 18 קפ', הודתי מרת ראדע 9 קפ'.

זלאבין: ר' מ' מענדיל יעווזערסקי, למלאת לבנו יהודא ליב יחי' י"ג שנה נדב 36 קפ', מר יהודא ליב יעווזערסקי ליום מלאת לו י"ג שנה נדב 18 קפ', הר' ר' חיים ווילדע 18 קפ', בונא יעווזערסקי 18 קפ', אסתר עווזערסקי 18 ק', ש"ז יעווזערסקי, באנא יעווזערסקי כאו"א 9 ק', יצחק זאק 18 ק', חוי' אשת ר' יצחק זאק 9 קפ', שמעון קוצינאוו, זאב שעכטמאן, ר' מכאל ראבקין, ר' שטאגר ליפשיין, כאו"א 9 קפ', יצחק רישקין, ר' חיים בריינין, ר' ליק כהן, ר' יצחק אייזיק ישערמאן, ר' הלל דארעליק כאו"א 18 קפ'.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред., Гороховая 48. Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48.

שנה שלישית
ב"ה
האח
No. 34
יום ג׳ פ׳ נשא כ"ז אייר תרע"ג.
ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי־התמימים, וצדקה תחי׳ לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, להדש עשרים ק׳, בלי משלח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

תם וערום.

(המשך מגליון 32).

פגישת יעקב הרב הנכבד עם חברו לפנים נחשון הפושע והאסיר אין לתאר באמר ודברים... גם הם בהפגשם החרישו רגעים אחדים ולא עצרו כח לדבר ולפתח פה מרב רגשות וסערת רוח.

ברגעי הפגישה האלה נוכח נחשון מה רבה הרעה אשר עולל לנפשו בסלפו דרכו ובהתהלכו בעקבה ובמרמה, כי רק את עצמו ואת נפש' רמה לחשב כי יסל לו מסלה חדשה בחיים, מסלה פרוצה אין גדר, אשר תתן לו את החפשה להנות מהחיים הנאה רחבה ומלאה. ועתה הנה נפשו ריקה אין כל. רעב הוא גם לפת נקי׳, אין זכר לו באנשים וחלק אין לו בתורה ובחכמה; ומה רב ההוד השפוך על פני גבר עמיתו יעקב התם! הוא בתמתו ובישרת הליכותיו רכש לו ידיעה רבה מאד בתורה ובתלמוד, קנה לו שם טוב, חיי שני העולמות...

נפלא היא מאד! שני חברים, שני ילדים שוים בעלי כשרונות דומים ורק בגלל סירם איש מעל אחיו בהליכותיהם, זה פנה ימינה וזה שמאלה ולאט לאט התרחקו איש מעל רעהו מרחק גדול כזה עד כי איש לו יכירם לאמר, כי יש איזה יחס ביניהם...

ויעקב הטוב והישר גם הוא עומד משמים, מתבונן אל נחשון, אל בגדי כלאו אל געל פניו, והחמלה גדולה מתעוררת בלבו על הנפש האבדת הזאת, על הכשרונות האבדים ועל הנשמה הנדחת ומשפלת עד שאול באשמת הנטי׳ מהדרך הישרה, דרך התם והצדק.

„ברוך השם אשר הנני רואה אותך בחיים"!— התחיל הרב ר׳ יעקב—„כי לחיים יש תקוה לראות חיים ואור".

„צדקת אחי הרב" — ענה נחשון אחרי התעודדו — „ברוך השם, כי אמנם כפשע הי׳ ביני ובין המות, אך מה בצע בחיים כאלה"?

אי אפשר לאמר—הוסיף הרב—כי חיים אלה טובים הם, אך בכל זאת הלא חיים הם, ובסור הדברים הממררים אותם, ובהתחדשם בשנוי לטוב הרי יהי׳ חיים טובים, חיים שיש בהם חפץ וענג, תחת אשר המות אין אחריו חיי עולם זה כלל...

אבל הרי יש אחרי׳ חיי עולם הבא? — שאל נחשון —

אמנם כן, בלי ספק—ענה הרב—אך החיים ההם למי שפשע והשחית את נפשו הם מרים הרבה הרבה יותר מחיי בית האסורים הזה, ובלי כל ספק כדאי להתענות פה לבעבור שים אל לב לשוב מדרך רעה, להיטיב עשות, ואז יש תקוה לאחרית טובה ולחיים טובים בזה ובבא. אבל למות בעוד הנפש מלאה פשעים אין כל חשבון ותכלה...

הַצֶּדֶק אִתְּךָ—עָנָה נַחְשׁוֹן—גַּם אָנֹכִי, פְּעָמִים רַבּוֹת אָמַרְתִּי לִשְׁלֹחַ יָד בְּנַפְשִׁי, כִּי קַצְתִּי מְאֹד בַּחַיִּים כְּלוּאִים, וְאָמַר אֶשְׁתַּחְרֵר נָא פַּעַם אַחַת מֵרָעוֹתַי, אַךְ שׁוּב נִחַמְתִּי בְּזָכְרִי אֶת מַאֲמַר חז"ל: „וְאַל יַבְטִיחֲךָ יִצְרְךָ שֶׁהַשְּׁאוֹל בֵּית מָנוֹס לָךְ". כִּי יוֹדֵעַ—חָשַׁבְתִּי וְנִרְתַּעְתִּי אָחוֹר—אוּלַי אֶפּוֹל בְּרָעָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה וְגַם תִּקְוָה לֹא תִהְיֶה לִי, כִּי עַל כֵּן חַי חַי הִנְנִי לְעֵינֶיךָ כַּיּוֹם הַזֶּה".

בָּרוּךְ הַשֵּׁם, קַוֵּה נָא אָחִי, כִּי אֱמוּנָתְךָ בַּשֵּׁם וּבִקְדוֹשָׁיו תַּעֲמֹד לְךָ לְהַחֲלִץ מִצָּרָתְךָ, הִנֵּה עָלַי לַעֲזֹב אוֹתְךָ, כִּי לֹא נִתַּן לִי רִשְׁיוֹן לִשְׁהוֹת פֹּה הַרְבֵּה אַךְ הִנְנִי מַבְטִיחֲךָ, כִּי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם, אֶרְאֶה לִמְצֹא לְךָ זְכוּת וּפְדוּת, גַּם זֶה הָאִישׁ חַיָּט הַבָּא אֵלֶיךָ יוֹם יוֹם לֹא יִשְׁקֹט בְּטֶרֶם תִּמְצָא יָדוֹ לְהַרְוִיחַ לָךְ. אַךְ טוֹב מִמֶּנִּי וּמִמֶּנּוּ הוּא הַבִּטָּחוֹן וְהָאֱמוּנָה בֵּאלֹקִים חַיִּים, כִּי לוֹ הַתְּשׁוּעָה, הוּא הַמּוֹצִיא אֲסִירִים, מוֹרִיד שְׁאוֹל וּמַעֲלֶה, מֵקִים מֵעָפָר וּמֵאַשְׁפּוֹת, וְהוּא יִשְׁלַח גַּם לְךָ עֶזְרָתוֹ מִקֹּדֶשׁ...

נִחַמְתַּנִי אָחִי — עָנָה נַחְשׁוֹן בְּעֵינַיִם דּוֹמְעוֹת הָה, לוּ הֶאֱמַנְתִּי עַד הַיּוֹם כָּמוֹךָ וְכַעֲצָתְךָ, כִּי אָז לֹא טָבַעְתִּי בִּמְצוּלוֹת בּוֹר שָׁאוֹן זֶה, אַךְ בָּרוּךְ הַשֵּׁם כִּי הָאֱמוּנָה עוֹד לֹא פָּנָה כָּלִיל מִלִּבִּי... צֵאתְךָ לְשָׁלוֹם...

(עוד יבא בע"ה).

פון גוטע פריינד.

"הזע"ה האט געזאגט: „ד' לי בעוזרי ואני אראה בשונאי". מיינט ער, אז אין מיינע פיינד וועל איך זעלבסט זעהן, אבער אין מיינע פריינד, וואס קענען מיר צו הילף, פון דיזע הילף מיר די רבש"ע".

פון א שונא איז גרינג צו היטען זיך, איך ווייס דאך די שלעכטס וואס ער וויל מיר טהון, אבער פון א גא־ טען פריינד איז שווער שוועהר היטען זיך, דער רבש"ע זאל אונז נאר היטען פון זיי.

עס שטעהען יעצט אן איף אונזערע קליינע קינדער, וועלכע לערנען אין די חדרים, ניט פיינד, חלילה, ניט שונאי ישראל, אנטיסעמיטען, אדער שווארצע מאות־

ניקעס, ווי מען מיינט, נייז, דוקא אונזערע גוטע פריינד, דאס הייסט, פון אונזערע אידען זעלבסט, וועלכע שרייען קולי קולות, אז זיי ווילען אין זוכען ווי אזוי מיטב זיין מיט די ארעמע אידען, טעטאך, ווי אזוי אויסבעסערען די פעהלערען, ווי אזוי איינאדרעווען א „רוח דעה", און לכן נעהמען זיי זיך פאר די חדרים.

אהר השרט, זיי האבען זיך ארויסגעשטעהען, אז דער גאנצער גרונד פון די אידישקייט זיינען די חדרים, אין די חדרים לערנט מען דאך פארט מיט דעם אינגעל תורה, מען טשוועהגט איהם איין מאכען א ברכה, גלויבען אין דעם בורא, אין די נביאים, אין די חכמי התלמוד, און אזוי וואקסט ער דאך אויס א איד מיט א ביסעל אידיש־ קייטן מיר וויסען דאך, ב"ה, מיט וויפיעל אידישקייט מען נעהט שוין היינט ארויס פון חדר, מיט וויפיעל קען מען ארויסגעהן, אז קוים דער אינגעל הייבט אן עפעס פאר־ שטעהן שטאפט מען איהם שוין מיט רוסיש, עקזאמענס לערנט איהם שוין ניט אין זינען, מען געוועהנט איהם שוין בוסלעבווייז אב פון אידישקייט, ניט קיין פאה, ניט קיין היטעל, ניט קיין ציצית, א הענדעל מיט א פא־ יאס, מאטשיקעס, קאנקעס, אלס נאר וואס מאכט דעם אינגעל נעהנטער צו די בני חם, היינט וואס קען שוין, טעטאך, דער מלמד מאכען מיט דעם אינגעל, וואס קען שוין ווערקען אויף איהם די ביסעל תורה, טאר פון רעכטסוועגען איז דאך פארט דער מלמד א איד, א איד וואס דאווענט אליין, וואס טהוט אן תפלין און היט שבת און יו"ט, גלויבט אין אלס וואס נאר הייליג איז, און בטארעט זיך מיט נאר זיין מעגליכקייט דאס זעלבע צוינפלאנצען אין דעם אינגעל.

אבער אז אונזערע ליבע גוטע פריינד ווילען זיך, חלילה, נעהמען פאר די חדרים־אינגלעך, קענט איהר זעהען פאראויס וואס פאר א חורבן עס וועט ווערען פון די אידישקייט, איהר זעהט דאך שוין ביז איצט וואס איז געווארען פון די „השכלה", די מיבות וואס מיר האבען פון דער השכלה, וואס זיי פארשפרייטען, זעהען מיר שוין גאנץ גוט, מען דארף אונז פשוט ליעב, אז דער לעבען איז ניט נחת, דערפאר וואס מיר האבען זיך שוין אזוי גוט אויסגעלערנט, אז מיר קענען שוין שבעים לשונות, מיר זיינען שוין דאקטוירים, אינזשענערען, אד־ וואקאטען, ביי פיעל פון אונז איז שוין איינגעפיהרט דורכאויס א גוי'אישער פיהרונג, מען היט שוין די פראוו־ ניקעס, דעם האושרעבטעווא פונקטליך, מיט א יאלקע, מיט מוזיק און באללען, אלס, אלס, דערפאר ניט נאר אונז די גלייכע רעכט, מיר האבען וואהרשיינט און נאגען דורכאויס, מיר מוזען פארנעהמען אלערליי שטעלעס, מיר מוזען אלס וואס איהר ווייסט זעלבסט, איז דאך שוין גאנץ גוט, איז בראו געווען וואסען די אידישקייט, וועלכע מיר האבען זיך טויזענטער יאהר אויף איהר מוסר נפש געווען, וויפיעל בלוט קאסט אונז די אידישקייט, וויפיעל

קרבנות, און וואסער און פייער זיינען מיר געשאנגען, מיר האבען געוואוסט פארוואס מיר זיינען זיך מוסר נפש, מיר האבען געהאט בירושה א זאך, וואס קיין אומה ולשון האט דאס ניט, אונזע הייליגע ירושה, מיר זיינען געווען די וועכטער פון דער אמונה פאר אלע פעלקער, איצט האבען זיי אונז פארפירט, אז מיר זאלען זיך נאכשלעפּ-פען נאך לייטען, נאכלויפען נאך די וואס שטויסען אונז אפּ פון זיך מיט די גרעסטע פיינדשאפט, מיט די גרעבסטע פעראכטונג; מיר יאגען זיך יעצט נאך, מיר שטופען זיך אין די קרייזען, וואס מען קען אונז ניט אויסטראגען, וואס מען קען איבער נאמען ניט דערמאהנען, און וואס, דאס שרעקליכסטע איז, וואס מען האט שוין די קינדער גע-בראכט צו דעם לעצטען טריט, מען האט זיי שוין אריינ-געטריבען אין „שמד“.

פיעל פון די געלערנטע שעמען זיך שוין ניט שמד'ען זיך, און זייערע עלטערען שעמען זיך ניט מיט זיי, עס איז שוין גאר געוואָרען א געוועהנליכע זאך, ווי פאר-צייטען א קורצען ראק אנטהון און ווער האט אלס גע-בראכט היינט, די „השכלה“, די לייט וואס ווילען אונז טובות טהון, איז, די בעלי-טובות, ווי האבען שוין אלע צוזאגען פון די יודישקייט אפּגעבראכען, יעצט ווילען זיי זיי נאר פון ווארצעל אויסרייסען, זיי ווילען נאך די חדרים פארמאכען און זייערע השגחה, אז מיר פערמיידען אין זינען וואס זיי פארקלערען, וואס זייערע טובות קענען ברייד-גען פאר א רעה דער יודישקייט, נעהמט אונז אן אזא מורא, עס ווייסט אונז אויס, אז אלע פרומע אידען דארפען גלאט אויפהייבען אזא געשריי, אז די בעלי-טובות זאלען ציטערען ווערען, זיי זאלען פארצווייפעלט ווערען, און זאלען שוין מעהר ניט זיין פעהיג צו טהון אזעלכע טובות.

אבער מען דארף אז דער רבש"ע זאל העלפען, וואָ-רום זיי הערען גאר קיין געשריי ניט.

איך זעה דא ביי מיין פענסטער ווי די „שקצים“ קרי-כען אויף די בוימער ארויסצונעהמען פון די נעסטער די קליינע פייגעלעך — די מוטערס, נעבאך, שרייען, קלאפּען מיט די פליגלען, עס צוגעהט די האַרץ פון רחמנות, פיעל האבען זיי, נעבאך, געדאָרעוועט ביז זיי האבען דערהאַרט צו ערציהען די קליינע פויגעלעך, פיעל צייט האבען זיי געבוירט דעם נעסט, פון אלערליי קלייניגקייטען, געקליי-בען, געבראכט, געקלויבט, קויב זיי זיינען אבגעזעסען די צייט, קוים זיי האבען דערהערט א קול, א פּיישין, עס הויבט שוין אן ווערען פעדערלאך, פליגעלאך, גיס קענען שוין שפּרינגען, א פליה טהון, מיט אמאל קומען די „שקצים“ און שלעפען עס ארויס גלייכגילטיג, עס קימערט זיי גאר ניט, וועדער האַרין ווערט גאר ניט פון די גע-שרייען, און וואס מאכען זיי הערען, ווי שפּיעלען זיך אן, צון ווארפען.

העררט עלטערען! מען וויל אונזערע קליינע קינדער ארויסשלעפען פון זייערע נעסטען, פון די חדרים, מען רייסט זיי פון אונזערע הענד — וואו זייט איהר, עלטערן? וואס שווייגט איהר? ווער פון אייך האט ניט קיין וואונדען אין הארצען פון די אפּטהוהג פון די גרויסע קינדער, וועלכע לאזען אונז אין קלייבען זיך אוים א פרייען וועג? מיר טרייסטען זיך האָטש מיט די חדרים-אינגלעך, מיר האפען, די אינגלעך, אט ווייסען זיי שוין חומש, זיי געוועהנען זיך שוין אין מצוות, זיי דאווענען, זיי שטעפּערן אמן, אפשר פאלד וון די בעלי-טובות וועלען זיי נעהמען אין זייערע הענד, איז, וואס דאמאלס וועט שוין זיין, הלואי, זאל מען הערצו ניט קומען — געלויבט איז השי"ת, דאס זיינען איינציגע לייט, וואס ניישען קוקען זיי ניט, מיר האבען די רעכט ניט אויפצוגעבען זיך צו זיי אין די הענד, מיר דארפען נאר פארשטעהן און זעהען פאראויס די „רעה“, וואס מען מיינט אונז טהון, עס איז שוין פארביי געגאנגען די יאהרען, וואס די השגחה האט זיי מיטגעהאלפען, די רשעות האט זיך שוין געזעהן צו-קורעט, אז די „השכלה“ ברענגט ניט צו אלעס גוטען, און איז שוין אויך איינגעזעהען, אז אידען זאלען זיך ווייטער לערנען, איצט קענען מיר זיך האלטען פעסט ביי די חדרים נאך דעם אלטען אידישען גאנג, מיר דאר-פען נאר אליין זיין גענוג שטארק, און דער רבש"ע זאל אונז העלפען פון דיזע „גוטע פריינד“.

מ"ה.

* * *

דער ישיבה בחור.

ר' אברהם איז א האנדעלסמאן, א איד פון דער מי-טעלער וועלט, ער וועלכט פיהרט זיך נאך אין אלס וויי זיינע עלטערין, ער היט אב דעם דאווענען דריי מאל אין טאג, וואשען זיך צום עסען, בענשען, שבת, יום-טוב, אלס וואס נאר א איד איז געוועהנט צו היטען פון זיין קינד-הייט אן.

די פרוי זיינע שרה איז אויך א אידענע, און פולען געדאנק פון דעם וואָרט. זי היט זיך נאר אפילו אין ראש חדש בענשען, זי געדענקט נאך צו זיבצעהן די טישטיכער פון מילכיגס ביז פליישיגס, און איז מיט דעם נאטור אייך א נאַיין נישט בעדאַרגלט שרייבען וועדר איידעל אין פּיין, דעם אויסמאַן זעהט זי צופרידען שטעלען פיעל ומצליח ס'איז נאר נאך איהר פערמעגען, און אליא האָבען זיי אין שטאט א שיינעם נאמען.

דער ר' אברהם האט נאך א מעלה, ער האט ליעב טהון טובות לייטען ניט נאר מיט געלט, נאר מיט זיין מהור און מרחה אייך. אידען, ברוך השם, דאַבען דאך אפט וואס צו בעטען אין פאליציי אדער אין אנדערע ערטער, דעם פארייבט מען פון דאָרף, דעם מאהנט מען 300 רובל שטראָף, דעם פּראָצעסט מען ניט די לירענע, און ער איז הוקא איין איינציגער ביי זיין מוטער, וועלכע איז א ביטערע אלמנה, דאס גלייכען נאך פיעל אזעלכע השתדלות, איז דער ר' אברהם געווען גרייט בסתר משתדל

זיין זיך פאר יעדערן. איהם האבען שוין געקענט די לייט, דורך וועלכע מען קען וואס אויספירען, און ער האט זיך ניט געלאזט בעטען, געגאנגען ביי טאג און ביי נאכט, געלאזען זייערע אייגענע געשעפטען, געגאנגען, גע־לאפען, צוזאמענגערעדט מיט א איזוואָשציק אבער געטוהן. איבער דעם איז אונז קיין נים ניט צו טרעפען שטענדיג ביי ר' אברהמ'ן אין שטוב פיעל מענשען אלערליי, יע־דען מיט באזונדערע ביטעס.

קינדער האבען זיי נאר דריי, צוויי זיהן און איין טאכטער. די זיהן זענען שוין, געוועהנליך, פון דער נייער וועלט, נאר אויך ניט גלייך איינער צו דעם צווייטען, דער עלטערער שערט די באָרד דוקא שפיציג, און גלאט קיינמאל ניט, ער וויל נאך ניט טאן און גאנצען פארקעהרט פון די עלטערען, ער טוט נאך אן די תפלין אלע טאג, דאוונט אויף עטליכע מינוטען, מנחה, מעריב מאכט שוין ניט אזוי ווי עס מאכט זיך, געלערענט האט ער זיך אין קיין שיל ניט, מיט איהם האבען נאך די עלטערען אויס־געפיהרט ער זאל לערנען אין חדר ביז אין שפעטערע יאה־רען, איצט פארנעהמט ער זיך די מעהרסטע צייט פון טאג מיט געשעפט, און די איבעריגע צייט ניצט ער אויס אויף לעזען ביכער, צייטונגען; ער ליעבט זעהר זאגען זיינע מיינונגען אין יעדער זאך, אין פילאזאפיע, אין פאליטיק, אין דיעזע טאגע פון די מלחמות, וואס פאסירט אין דער וועלט, מישט ער זיך זעהר פיעל, דאס הייסט ער זאגט פאראויס וועער עס וועט איבערזיעגען און וועער וועט פערלירען, און גראדע ניט אלע מאל טרעפט ער; די רעדעס פון די דעפוטאטען פון דומע פעראינטערעסירען איהם זעהר, ער פיהלט זיך ניט איבער דערצעהלען אלס וואס ער האט געלעזען אין די בלעטער און פאר וועמען עס איז.

דער צווייטער זוהן איז שוין א עקסטערניק, קיין באָרד איז שוין גאר ניטא, ער איז שוין צו געשעפט גאר ניט שייך, אין שטענדיג רעדט ער ווענינ, ער לויפט נאכאנאנד פון איין גאס אין דער צווייטער מיט די ביכער אין די הענד; ער האט שוין ניט אין זינען די יודישקייט גאר ניט. ס'איז שרעקליך איהם צו זעהן שבת ביי דעם טיש, און וועער רעדט, אין שיל דאווענען, אין טעאטער, סאדען געפינט ער זיך א צייט, אין באד, אין גארטען, מיט חברים נאך אזעלכע ווי ער; ער האט שוין אפילו געפרובט א פאר מאל פרעזווען זיך אויף די עקזאמענעס, נאר ער הערט ניט אויף צו האפען, אז ער וועט נאך פארט ווען עס איז קאנטען. מען דארף בייטען די גימנאזיום, אז עס וועט זיין נאר שלעכט, וועט ער פאהרען אין אויסלאנד, נאר זיין ציעל וועט ער דערגרייכען.

די טאכטער, די לערנט זיך שוין אין גימנאזיום, זי געהט שוין אין זיבעטען קלאס, ווי א חדר־אינגעל איז זי נאך פארנומען מיט איהרע אויפגאבען, מיט איהר שטודיע, זי איז גאנץ שטיל, זי רעדט ניט פיעל, מישט זיך ניט, ניט אין געשעפט, ניט אין וועלטליכע זאכען, אפילו ווען דער עלטערער ברודער דערצעהלט איהר און ניט איהר איבער זיינע מיינונגען אין פאליטיק און אנדערע זאכען, ענטפערט זי נאר מיט א שמייכעל, מיט א קליין געלעכ־טער־טעל. ס'איז לייכט צו הערקענען, אז איהר געדאנק איז נאך ניט אין אלעם, וואס פאסירט אין דער וועלט. זי איז נאך יונג, און זי מוז נאך ספאלניען איהרע אויפגא־בען אין די לערנונג. א 4, א 5 מוז מען האבען פאר יעדער פרעדמעט און ווייטער גאר ניטס! און די פרייע טעג פארברענגט זי אפילו מיט איהרע פאדרוגעס, מיט די שילערינס, וואס לערנען מיט איהר צוזאמען, אבער ווי עס ווייזט אויס, זענען די ראזגאווארען מיעלקע און איבעריגע, ס'איז ניט וועגען עטוואס אינטערעסאנטעס.

(פאָרט. קומט בע"ה).

מכתבי־אחים.

הארקוב.

בחדש העבר נפתח בעירנו חדר תחת השגחת הגאב"ד בעירנו מהרא"א מליעייקאווסקי, ואחדים מנכבדי העיר.

בהחדר ילמדו תלמוד, חומש עם רש"י, תנ"ך וקיצור שלחן ערוך. הלמוד יהיה מהשעה הרביעית אחר הצהרים עד השעה השביעית. מטרת החדר הוא כדי שיוכלו הנערים הלומדים בבתי הספר הלועזים, והעניים שאין ידם משגת לשלם דמי למוד, לבקר את החדר הזה, הנמצא בבית המדרש דמעשצאנסקע, ולהקשיב את דבר ד' ולהיות לפחות שעות אחדות ביום בסביבה יהודית, באויר קדוש וטהור.

הלמוד יהיה בחנם, והמלמד יקבל שכר טרחתו מקופת הקהל.

הבה נקוה, כי החדר הזה יביא תועלת גדולה להנערים הרחוקים ונפרדים ממנו, ויכניסם תחת כנפי השכינה.

הבה נקוה... יצחק בארינסקי.

נדבות אחים לטובת „האח".

חארקוב: שמואל מרקאווין מוויטעבסק 36 קפ', וק 24 קפ', שמואל איזמעווסקי 50 קפ', א. בעקער 18 קפ', ר' מענדיל יפה 20 קפ', ר' יוסף דוב שו"ב מיעקאטערינאסלאווסק 54 ק', נ. ל. היה, 9 קפ', אפרים שפילער 30 קפ', ר' שמרי' קאזארנאווסקי, ר' יצחק קא־זארנאווסקי, ר' שמואל איידעלשטיין ור' ישעי' שו"ב כאו"א 10 קפ', מר שמואל וואלאצק 54 קפ', ר' חיים זעליזאווסקי 18 קפ'.

יעקאטערינאסלאוו: החתן יוסף ראובן דאבקין ליום חתונתו, והכלה רבקה בת ר' בן ציון נדבו 1 רו"כ.

ליובלין: אהרן ליב קארין 25 קפ', ישראל איגנער 24 קפ', מ"מ פינקעל עבור אמו לי"א"צ 18 קפ', יחיאל מיכל פינקיל 22 קפ', ראובן רובעשטיין 17 קפ', צדוק נאזהמאן 11 קפ', יוסף פישהויט 10 קפ'. נדבות אחים: 30 קפ', ובסיום פרקי „חזקת הבתים" „המוכר את הבית" „וגט פשוט" „אלו מציאות" „והמפקיד" נדבו 43 קפ', צדוק נאזהמאן 10 קפ', יוסף פישהויט, ישראל איגנער, כאו"א 9 קפ', ראובן רובינשטיין, יצחק נעהרמאן, שמואל איגנער, כאו"א 5 קפ'.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ. העורך והמו"ל משה ראזענבליום.
Контора І. Шнеерсона. Любавичи. Мог. Губ.
Редакція Гороховая 48. Типографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48

שנה שלישית — ב"ה

האח

No. 35

יום ג׳ פ׳ בהעלותך ה׳ סיון תרע״ג.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי־התמימים, וצדקה תחי׳ לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק׳, בלי משלח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

זמן מתן תורתנו.

א"ר זעירא, מגלה זו (רות) אין בה לא טומאה ולא טהרה, לא איסור ולא היתר, ולמה נכתבה? ללמדך כמה שכר טוב לגומלי חסדים. (רות רבה פר׳ ב.).

מסורת בידינו מאבותינו לקרא מגלת רות בחג השבועות. למה קבעו את קריאתה בשבועות דוקא? כפי הנראה לא מצאו אבותינו עת אחרת יותר מוכשרת לקריאת מגלה זו מאשר בחג השבועות. הם, כפי הנראה, ירדו לתוך תוכה של היהדות, ולא לחנם קבעו את קריאתה בשבועות. ואני אשתדל להסביר את טעם הדבר באופן פשוט.

מעשה באיש אחד שגר בארץ ישראל, האיש הי׳ עשיר מאד, אך כשבא רעב לארץ, לא יכול האיש ההוא לסבל את עניי עירו הבאים אליו מדי יום לבקש לחם לאכל, רעה עינו בהם, ויקם ויצא מעירו ומארצו ויבא לגור בשדי מואב הוא ואשתו ושני בניו. סוף דבר הי׳—האיש מת בארץ מואב, שני בניו שנשאו להם נשים מאביות גם הם מתו שם, ותשאר רק האשה לבדה והאשה ההיא שמה הי׳—נעמי, אך כאשר שבה לעיר מולדתה בגפה אמרה אל מכירותי׳ אל תקראנה לי נעמי, קראן לי מרה, כי המר שדי לי מאד.

אלימלך הי׳ מגדולי המדינה ומפרנסי הדור וכשבאו שני רעבון, אמר „עכשו כל ישראל מסבבין פתחי זה בקופתו וזה בקופתו עמד וברח לו מפניהם. הה"ד וילך איש מבית לחם יהודה. (רות רבה פר׳ א.).

אלימלך גדול המדינה ופרנס הדור עושה צדקה וחסד בשעה שהשנים כתקונן, אבל כיון שבאו שני רעבון ונתרבו ההוצאות לצדקה, וירא לנפשו פן יגרע חלקו ע"י זה, עמד וברח לו מפניהם לחו"ל, למקום שעניי ישראל לא יטריחוהו, למען לא יראה בענים...

זהו תחלת הספור, וסופו—ידוע לכל.

הדבר הזה הוא לנו דבר בעתו. בחדש סיון, ימי החום ממשמשים ובאים, העשירים שבעמנו והאמידים מבקשים להם כל אחד מקום מפלט לימי הקיץ להסתר מחמתו, וכל אחד פונה לדרכו, זה לשווייצריא. וזה לאיטליא, זה לשדי מואב וזה לארץ אדום, להתענג על זיו הטבע ויפעה כבודו. עשירינו, קצינינו ורוזנינו מתכוננים לשום לדרך פעמיהם, לנאות דשא, לנאות קיץ, זה נגבה וזה תימנה „לגור בשדי מואב הוא ואשתו ובניו" כלומר, הם ובניהם ובנותיהם וכל אשר להם, כי הבנים הלא „אפרתים" המה. רכים וענוגים, לכן, לאט, לאט, מנוחה נהוצה, ואיכה זה אחרת?

אבל העניים שבעם, אלה אשר מנת חלקם כל השנה—לחם צר, אלה ה ובלים תמיד חרפת רעב ומחסור, העניים והאביונים מי שם אליהם לב, מי ידאג לגורלם לשקד על תקנתם?

והישיבות? הישיבות אשר בכל השנה הן עומדות בנס ומכ"ש לימות הקיץ. והמלמדים מה תהא עליהם מאין ימצא לחמם, מחסרון התלמידים הלא יחסר גם לחמם, והמורים, אלה המתפרנסים מהוראות שעה אשר פרנסתם תלוי׳ במספר התלמידים, ובכלל, העניים הנשארים בעריהם ועיירותיהם.

אתם הנדיבים, נדובי עם ישראל, הנכם נוסעים לארצות רחוקות, לנוח מעמל החיים, להתרחק מן השאון והרעש, אבל עניי עירך מה תהא עליהם, האם שמת לב לסדר את עניניהם כיאות, להביא משטר וסדרים במוסדות הצדקה שבעירך שלא ידעו מחסור, להבטיח את הישיבות שתתקימנה—לא בנס... להתענין במצב המלמדים הנשארים פה דווים, סחופים ומטורפים, לבצר את עמדת בני הישיבות היושבים על מקומותיהם ללמד וללמד—שלא ידעו מחסור. מובטחני בכם שתתענגו שם על רוב טובה, מטל השמים ומשמני הארץ, אבל אלה הצאן, העושים ואינם אוכלים מה תהא עליהם? הנה נוסעים אתם לארץ אחרת, לארץ שצלה מרובה מחמתה, אבל

זכרו נא, אל תשכחו את אחיכם העניים, הנתונים בצרה ומחסור, שימו לב אל הנשמה, נשמת ישראל וקיום האומה, להיטיב מצבם בחומר כדי שיוטיבו את מצבנו ברוח, כי אם אין קמח אין תורה, לכן באה המגלה הזאת ללמדנו כמה שכר טוב לגומלי חסדים, כי באמת המגלה הזאת מלאה חסד מתחלתה ועד סופה, רות עושה חסד עם נעמי, בעז עושה חסד עם רות, רות ילדה בן אשר הי' לנעמי למשיב נפש ולכלכל את שיבתה, ללמדך כמה שכר טוב לגומלי חסדים.

ובכן מי האיש הטוב ומטיב, הדואג לעניי עמו, השם כל מעינו להיטיב את מצב הישיבות, את מצב בני הישיבות, לכלכלם, לנהלם בלחם ומים, יהי ביתו כבית פרץ, כברכת בעז, הוא בעז האיש הידוע לטוב ומטיב, כסמל הצדק והיושר, ישלם ד' פעלם, ותהי משכרתם שלמה.

שמש דמתא אירקוטסק.

דומה ואינו דומה

מחזות החיים

נחמנ-קי "בר מצוה" היום. היום מלאו לו שלש עשרה שנה. בשמחת אין סוף, בכליון עינים חכה נחמנקי ליום זה, הן ביום זה הלא יעשה גדול לכל דבר, לצרפו לכל דבר שבקדושה, לתפלה בצבור, למזומן, והוא נחמנ-קי דנן, התכונן בכל ההכנות שבעולם לקראת היום הבא. לשמע את ברכת „ברוך שפטרני" יוצאת מפורש מפי אבא, תעודת גברא עומד ברשות עצמו. ואף שכבר הוחזק לבקי היטב בששים דפי גמרא. לכל הדעות, בכל זאת עבר עליהם עוד הפעם בשקידה עצומה כדי שלא יקרה ח"ו אסון בשעת סעודת הבר מצוה אולי יתהה מי על קנקנו, אך לבד זאת הכין את עצמו גם לדרוש ביום ההוא, „דרשה" זו לאו מילתא זוטרתא היא, כחמשה שבועות ישב והגה בעיון רב בה „שאגת ארי" עד אשר עלתה בידו להכין לו דרשה הגונה כיאות.

בא היום המקוה, שבת קדש פ' שלח, אביו ר' אליעזר הסופר סת"ם, אם כי בין עניים נחשב ולא יכול להרבות בהוצאות לצורך בר מצוה זה, בכל זאת השתדל בכל כחו להרבות בקרואים, כי הלא שמחת מצוה היא, ברשימת הקרואים שערך לו נחשב שם, ר' חיים השוחט, ר' ברוך המלמד, ר' יוסף הבעל קריאה, וגם מקומו של ר' שמואל השמש לא נפקד שם, אם כי ר' שמואל זה הי' מוקיר את רגליו מאד מאד מבית סעודת מרעים, ולכן כשהופיע על איזה שמחה הי' זה מעין, שלא כדרך הטבע, יוצא מן הכלל, אך פה בא ר' שמואל השמש בכבודו ובעצמו

שעשועים.

מהרהורי לבי.

כסבור הייתי שכבר עברו ובטלו מלבי רגשי הילדות, שהרי אני יותר מבן חמשים שנה, ולא כאותו זקן שהוא כבן שבעים שנה מפני שבן לילה נהפך זקנו ללבן, כי אם שבאמת עברו עלי יותר מחמשים שנה, וגם בשער זקני הלבן מרובה על השחור, גם שערות ראשי הלבינו, והרי הי' עלי להבביל את העולם וכל אשר בו, והייתי סבור שאמנם הכל הבל בעיני, ולמה לא? את הכסף והזהב שונא אני תכלית שנאה, ומפני מה? מפני שכל כסף וזהב שישנם בעולם אינם שלי, ואין לי בהם הנאה של כלום. יש לך אדם שהוא אוהב את הכסף גם למראה עיניו, ולא רק את הכסף, כי אם גם את אולי הכסף, את בעלי הרכוש וההון אוהב הוא ומשתדל להתחבב עליהם, אף שלעולם לא יקבל מהם מאומה, כי בעלי הרכוש, בימינו, טרודים הם מאד, וכל מי שנכסיו מרובים דאגותיו מרובות, ואין להם פנאי לפנות רגע מעניניהם ולשים לב לצרכי חבריהם העניים. כמעט כל העשירים, בימינו, חולים הם, הם ונשיהם ובניהם ובנותיהם, והמחלות קשות ומסאנות להרפא, ועליהם האמללים לנסע שנה שנה למרחקים ולקצות הארץ לדרש ברופאים, והמחלות רבות הן ושמות ידועים להן, אך המחלה הגדולה מכלן היא, שאין העשירים מרגישים בצרת העניים, ומבכרים הם את צרכיהם היותר מיותרים על פני צרכי חבריהם היותר מוכרחים, אבל חבל שאין הם דואגים למחלתם זו כלל ואין מנסים אף נסיון כל שהוא למצא מזור לה: ובכל זאת, מנהג הוא בעולם, הרכוש חביב ומכבד על הבריות, חביב הוא הכסף וחביבה גם התבה שבה מונח החפץ החביב הזה, ואני לא כן עמדי, אם כספך כולו שלך הוא, אם כן הרי אתה בעיני כאותו שאין לו אף מעה אחת כסף. שהרי שניכם אינכם משתתפים בצרכי, שניכם קדושים, הוא רוצה ואין לו, ואתה יש לך ואינך רוצה, ולמה ארגז לקראתך? יהי לך אשר לך, אוהב אני אותך לא פחות ולא יותר מאשר את כל בני האדם.

הנה כי כן שנאוי עלי הכסף...

ובנוגע לשאר עניני העולם, הרי כלם כמעט תלוים בכסף, וכשאין לי חלק בדבר נכבד זה הרי אין לי חלק גם בכל דבר שבעולם.

אין לך דבר, אשר לכאורה, אין לו יחס אל הכסף כה„חכמה". החכמה הלא היא קנין בנפש, וחלק יש לו להעני בה, לא פחות מאשר להעשיר, ובכל

לר׳ אליעזר ואמר לו בפרוש, כי גם הוא חפץ להמנות בין הקרואים לסעודה של מצוה זו, מפני כבוד התורה, ואמו — ממש לא האמינה לשמע אזני׳, היתכן, ר׳ שמואל יבא, לשמחתה לא הי׳ גבול, ותשתדל בכל כחה להרבות במיני מזונות לשפר וליפות את הסעודה כדי להפיק רצון מאת הקרואים גם אחיותיו של נחמנקי ואחיו הקטן גם הם עזרו על יד אמם להביא סדר בבית ולהכין הכל כראוי, ויש אשר נחמנ-קי בעצמו התפלא עליהם, איך נהי׳ לבנים מקשיבים העושים ככל אשר תצוה אותם אמם בלי שום סרבנות, והלא אין דרכם בכך.

בא היום המקוה, יום השבת, ביום זה העיר אותו אבא לקום בהשכמה, מהיום והלאה אמר לו אביו — עליך להתגבר, להזדרז, הלאה עצלות! לך בני לבית הכנסת שם תסייר עוד הפעם את ההפטרה, והוא — נחמנ-קי דנן, בלי שום סרוב התגבר כארי לעשות רצון קונו ויקם וילך לבית הכנסת, עבר על פני ההפטרה, עיין עוד הפעם בכפר שאגת ארי׳, הגיע זמן התפלה, נחמנ-קי מתפלל בכונה, מוציא מפיו כל מלה ומלה כסררן, במונה מעות, מרגיש בפירושן תפלת שמונה עשרה התפלל בעינים סגורות כדי שלא יתבלבל במלה אחת — נחמנ-קי קבל עליו מהיום והלאה להיות כגדול לכל דבר, להזהר במצוה קלה

זאת מעיד עלי החכם מכל האדם שאם הריני „מסכן" הרי גם „חכמתי בזוי", ועתה האין זה הכל?

שם עומד לו אחד ואלפי אזנים נטויות לשמע מוצא שפתיו, מהתלותיו מברחות מאד את שומעיהן, חכמותיו מפליאות, סברותיו מתקבלות, דעתו מכרעת, הדעה והדבור לו המה, ואני בעניי יש לי לאמר כאלה ויותר מאלה, הוגה אני דעות — אולי יותר נכונות — אך בלבי שם הן מוצאות להן קבר עולם, על דל שפתי אינן עוברות, כי מי ישים להן לב ולמה אואל להשמיען על פני חוץ אם שומע אין להן. והרי אני מחליט כי אמנם הכל הבל, הבל הבלים...

ובכן נואשתי מחכמה, מכסף ומכל דבר הנקנה בכסף, כלומר מכל הנאה שבעולם והייתי סבור שכבר אני מחוסר הרגש הנאה, והנה מקרה הקרה ר׳ לפני מקרה אשר הזכירני את ימי הולדות, ימי החפץ, הימים אשר בהם החיים ערבים ונעומים על האדם, הימים אשר התקוה משחקת לפניו ומבטיחה לו הררי זהב, בימים ההם נזכרתי ואשכח לשעה את שנותי ואת חי הבלי... מ״ר.

(עוד יבא בע״ה).

כבחמורה ולדקדק אף בדברים שאדם דש בעקביו. כי על כן הלא גדול הוא, ביום זה הוא יוצא מעולם הקטנים ונכנס לעולמם של הגדולים, הוא יוצא מעולם הילדים ונכנס לעולם האנשים, בא באנשים. לכן עליו להשתדל, להתאושש, להיות איש, למצא חן בעיני אלקים ואדם, שישמחו בו הוריו, שיוכל לקבל עליו את האחריות בעד עצמו כברכת אבא — ברוך שפטרני.

אחרי הקדושה ראה נחמנ-קי לתמהונו, והנה הדוקטור רייגרודסק בא עם בנו הגימנאזיסט וואלאדיא לבית הכנסת. הדבר הזה הי׳ לפלא לו ולכל הקהל, וכי מה לו לוואלאדיא זה בבית הכנסת, ומכל שכן אביו הדוקטור אשר תמיד הוא מוקיר את רגליו מבית זה, וגם ביום הכפורים אין דרכו לבקר את בית הכנסת, ורק פעם אחת ראה אותו נחמנ-קי במקום קדוש זה, בשעה שערכו פה אזכרה לנשמת הגביר ווינודסקי אז בא גם הדוקטור לחלק לו את הכבוד האחרון, לכבדו במותו... „לשמע אל הרנה" (מפני שבעצתו והשתדלותו לקח פה לדוקטור) והיום, בשבת פשוטה, הופיעו שניהם בבית הכנסת. מה המריצם לבא הנה? הלא דבר הוא. נחמנ-קי הבין כי איזה דבר לאט פה, ומה גם כי וואלאדיא זה התקשט כולו בבגדים חדשים מכף רגל ועד ראש, כובע חדש וקוקארדא מתנוצצת עלי׳, מונדירו וכפתוריו המזהירים כולם יעידון ויגידון כי חג מיוחד הוא היום הזה למשפחת רייגרודסקי ולא לחנם באו הנה האב והבן, אמנם הם עומדים על עמדם כבולי עץ ואינם מתפללים... אף הגה אחד אינם מוציאים מפיהם...

אחרי כלות חזרת הש״ץ נגש השמש אל אבי נחמנ-קי ואמר לו בחשאי דבר מה. הדבר הזה עוד הגדול את פליאתו ועורר בקרבו ביתר עז את התשוקה לדעת פשר דבר. הרגיש נחמנ-קי באביו „כי הוא חפץ לאמר לו דבר מה, אך מתאפק הנהו, אחר כך הבליג על סערת רוחו ויאמר לו „נחמנ-קי! השמש אמר כי עליך לעלות למפטיר בחדר שני, מפני שבנו של הדוקטור רייגרודסקי נעשה היום לבר מצוה והוא מאיץ בהגבאים שיכבדו אותו במפטיר, והגבאים אינם יכולים להשיב את פניו... כראות אבי נחמנ-קי שבנו נבהל לשמע שמועה פתאומית זו הוסיף ואמר: „הלא אחת היא, בני, בבית הכנסת או בחדר שני, אלקים אחד ותורה אחת אין דבר, בני! אל לנו להקפיד על קטנות כמו אלה, קשה, קשה הי׳ לו לנחמנ-קי אחרי כל ההכנות — לבא אל החדר השני ולעלות שם לתורה, אך מה לעשות, גזרה היא מלפני הגבאים ואין לו רשות לעשות אחרת...

ככלות התפלה ראה נחמנקי, והנה כל הקהל מקדם בברכה את פני הדוקטור ובנו, וכולם לוחצים את

ידיהם בחבה יתרה ומברכים אותם בברכות מאליפות שיזכה להיות לחכם ורבי, לגדול בישראל כהרמב״ם ועוד, יעוד, ורייגרודצקי הבן עומר ומנענע בראשו לאות תודה על הברכות, כי באמת לא הבין מאומה בכל מה שדברו אליו מפני ששפתנו מוזרה לו, ומיום שיצא לאויר העולם השתלם רק בידיעת שפות זרות, ושפתו הוא לא ידע ולא שמע מעולם...

נפעם ונסער הלך נחמניקי עם אביו הביתה, בלב מלא צער ויסורים, ראשית מי ישמע את דרשתו, לפני מי ידרוש, שנית איכה יוכל לראות בצערה של אמו, היא הלא הכינה בשביל אורחים, ואת פרוטותי׳ האחרונות הוציאה לצורך זה, איכה זה יראה בעצבונה, נעלב נחמנ-קי, נעלב ונרגש, אך על כלם נפשו ירעה לו על זה שהעליבו שמחתו—שמחת מצוה אמתית ובחרו לשמח בשמחה מדומה, הן נחמנ-קי הלא נעשה באמת ל„בר מצוה״, הן הוא הלא יניח תפלין מדי יום, הוא הלא יכבד את התפלין כדת... כי הוא הלא למד את הלכות תפלין על בורין, לא כן וואלאדיא זה הגימנאזיסט, הוא נעשה ל„בר מצוה״ רק מן השפה ולחוץ, באופן שמי... ולבו בל עמו...

הולך הוא נחמנ-קי וצועד אחרי אביו ולבו סוער בקרבו...

בדרכו נטפל אל הם ר׳ שמואל השמש יילך אתם הביתה, בברכה חמה ועמוקה ברך את הורי נחמנ-קי שיזכו לגדלו להורה ולחופה ולמעשים טובים. ואת נחמנ-קי ברך, כי יאריך ימים בלמוד התורה לשמה. העיקר הוא לשמה—הוסיף ר׳ שמואל השמש—והשאר הבל, כבוד מדומה, הדור חיצוני, מן השפה ולחוץ, דברים שאין בהם ממש, בנוהג שבעולם הוא כך. לעזוב את העיקר ולברך על הטפל, על ברק החיצון, אבל אנו בני אברהם יצחק ויעקב אין דרכנו בכך, עלינו לשים עין על התוך, על הגרעין ולא על הקליפה וסוף הכבוד לבא.

הדברים האלה פעלו על נחמנ-קי לשמחו ולעודדו, כמו אבן מעמסה נגולה מעל לבו; וכטוב לבו פתח את פיו וידרוש את דרשתו בהשכל ודעת לפני בני בית אביו ור׳ שמואל בראשם. ויאכלו וישתו וייטיבו את לבם עד תפלת המנחה.

שמש דמתא אירקוטסק.

יוסף הלוי גאלדבערג. באברויסק.

יומן של נער כפרי.

(המשך מגליון 32).

אמור סבא, מעתה יש לסמך עלי? האם פחדך איננו פחד שוא? בצדקתי נשבעתי כי בכל מקום שאהי׳ לא אמיט חרפה, חלילה, על הורי, ואם אינכם בטוחים, כי בעיר הזאת, תוכלו לשלח אותי לדוכתא אחריתי, שמה לא אהי׳ ביחד עם יחזקאל׳— דברי אלה הרגיעו מעט את סבא ויאמר: כל אלו אמת, אפס מסתפינא, כי חשקך העז לעזב את הכפר ולמדך לדבר בשפת חלקות וכאשר חפצך ימלא, אז השכח את דבריך ותלך בשרירות לבך״.

כן, עוד חזון למועד, נקל לסבא לבטא את הדברים האלה, אנכי מונה את הימים, השעות והרגעים, עד אשר אצלח להתקבל באחת הישיבות כבר נמאס לי לשמע את שירת הקוצרות המנסרה בחללו של הכפר, כבר הי׳ לי לגועל נפש קול שריקת עדרים—כל יושבי הכרכים עוזבים את היכליהם לנסע לכפר, לקיטנה, אני אין אני מוצא כל קורת רוח פה, הנני מרגיש את עצמי כהורג נפש בעיר מקלטו, כן, דודתי ולאטא אמרה לאמי: „מה יפה היא יוסעלע שלך! לחייו אדומות, פניו עגולים כתפוח, כל מבנה גוו איתן ומוצק בלי עין הרעה״ אני עמדתי ואראה במראה המלוטש את פני ואירק תלת זימני, מה לי גוי המפואר והנהדר, בשעה שאני מרגיש, כי כלי ריק הנני; כל עיקר למודי, כל ידיעותי שאבתי לי בשנה האחרונה, בבמה עמל עלו לי? ועד הנה ממי לקחתי לקח? — מבחורים, נערים נעורים מדעת, שלמודם חסר כל תכן, ואין יראת ד׳ נגד פניהם.

אבל מה לעשות אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים, אנכי אשתדל לרצות פעלי, לספר באזני סבא יום יום ממאמרי חז״ל, אפיק רצון ממנו, שלא יעמד לי לשטן על דרכי.

אלמלא סומא הי׳ כי אז שפט אחרת, הן הוא אך את אשרי הוא דורש.

(עוד יבא בע״ה)

Ред.-Изд. **М. Розенблюмъ.**

העורך והמו״ל משה ראזענבליום.

Контора І. **Шнеерсона,** Любавичи, Мог. Губ.

Редакція Гороховая 48.

Типографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48

שנה שלישית · ב"ה

האח

No. 36

יום ג׳ פ׳ שלח י"ב סיון תרע"ג.
ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי־התמימים, וצדקה תהי׳ לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק׳, בלי משלח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

קוראינו הנכבדים

הגדולים עם הקטנים!

מסבה בלתי תלוי׳ בנו נתאחרה הרבה הופעת הגליונות, אבל תקותנו, כי גם אם יתמהמהו בא יבאו ויחכו נא להם. כן יבאו אי"ה בדפוס כל הנדבות וכל המכתבים הראויים להדפס, אחרי אשר נשוב לעבודתנו בעזה"י.

הערך.

תם וערום.

(סוף מגליון 34).

בבית ר׳ חיים רבה התכונה. משנה ששון שמחהו השם, גם בתו באה לביתו. גם את נחשון עלתה בידו לשחרר ולהביאו לביתו, ולכבוד השמחה הכפולה הזאת הזמין ר׳ חיים קרואים נכבדים ובראשם את רבי יעקב רב העיר. הרב כבד את נחשון נגד נכבדי עירו ויספר להם כי הוא רעו ועמיתו לפנים, וכי לו כשרונות נעלים וידיעה נכונה בתלמוד, ורק באשמת חברים רעים נפל אל פחת פריקות כל עול...

ונחשון לבש צורה חדשה, גם רוח אחרת לבשה אותו. רוח דעת ויראת אלקים, וידבר באזני כל הקרואים דברים טובים, הודה ולא בש, כי נואל מאד בלכתו בעצת רשעים עד היום, וכי נכון הוא מעתה לעזב דרך רשע ולעסק בתורה לזכר נשכחות ולרכש ידיעות חדשות, ככל אשר תמצא ידו, בתלמוד ובהוראה ולהיות יהודי ישר וכשר כמשפט.

כטוב לב הנאספים ענה אחד מהם לאמר: לו בקולי שמע ר׳ חיים. כי עתה נתן את בתו לנחשון לאשה, ועוד בלילה הזה, לעינינו, יהיו הארושין".

היתכן? — ענה השני — הלא על הצעירים להתודע איש אל רעהו, אם ימצא הקשר חן בעיניהם, ואם יאמרו לדבק טוב, אז הננו נכונים לבא שנית אל הבית הברוך הזה להתעלס במשתה הארושין.

הדברים נכנסו בלב ר׳ חיים, גם נחשון שמר אותם בלבו, וישם עיניו להכיר את ארחות בת ר׳ חיים ולתכן את רוחה, אם נכונה היא לשמר את כל חקי היהדות, קלות וחמורות, ואחרי ימים לא רבים הכיר בה, כי אמנם מתנחמה גם היא על הליכותי׳ לפנים, כבר נוכחה לדעת כי כל מעשה הצעירים המתפרצים הוא עמל ורעות רוח, צעיף ההשכלה הלבוש על פניהם הוא רק מסוה שוא ואון להסתיר תחתיו כל זדון ותאות לב פריץ, ותהי נכונה גם היא לבחר בחיי יהדות פשוטה, חיי אהבת משפחה, חיי צניעות והכנעה, וירא נחשון וייטב בעיניו הדבר לארש אותה, אך תנאי התנה עמה לתת לו את הרשות לעסק בתורה שנים אחדות רצופות עד

אשר תמצא ידו להורות הוראה בישראל, ותאות גם היא לדבר, הזה, וגם ר׳ חיים הבטיח לתת להם את כל מחסוריהם בכסות ובמזון בכל שנות למודו, מלבד מהר ומתן כידו הרחבה. ובהשמע בעיר דבר הצמד הזה שמחו כל בני העיר, כי גמל השם גמול טוב לר׳ חיים ומפרי מעשיו ראה ברכה להוציא מבית האסורים איש לביתו, איש אשר יהי׳ לו ברוב הימים לכבוד ולתפארת, ונשכחו כל היגון והמכאובים אשר שבעה נפשו שנות מספר מארחות בתו המשכלת.

בכל פאר הוחג חג הארושין, קרואים רבים הוזמנו אל המשתה והרב ר׳ יעקב הרבה לספר בשבחה של התורה. כי רק זכות התורה אשר למד נחשון בימי נעוריו עמדה לו להנצל ממערת פריצים ומחברתם. ואף כי לא הי׳ לבו אז תמים, בכל זאת הגינה עליו תורתו ותלך לפניו לפלס לו דרך ונתיב להוציא את נפשו מטיט היון, מחשבת זדים ועצתם, ולשוב אלי׳, לשגות

באהבתה להיות מלומדי׳ ושוקדי דלתותי׳.

גם בזכות המצות, הצדקה והחסד, הואיל הרב לדבר הרבה, כי הן אשר הגינו על ר׳ חיים לבא עד הלום לראות את בתו המשכלת במחזה משמח ומרנין לב יהודי כשר כהיות הזה.

ר׳ חיים ונחשון נפלו חליפות על צוארי הרב ויבכו אתו מרגשות לבם החמות, ובכלות המשתה קים נחשון את נדרו אשר נדר וילמד חמש שנים רצופות בשקידה נפלאה, ויהי גם הוא לרב וגדול בישראל לשמחת לב חותנו וחברו, ויעד בעם, כל ימיו, לסור מדרך ההשכלה אשר נפת תטפנה שפתי׳ ואחריתה מרה כלענה, ובדעתו את כל הרע הצפון בה, היטיב לבאר ולגלות בקהל את רעת ההשכלה באותות ובמופתים נאמנים, וירא כל העם וישובו מעלי׳ וימסרו את בניהם ובנותיהם לתורה ולעבודת השם ברוך הוא, ותחשב לו זאת לצדקה גדולה.

שעשועים.

מה הורי לבי.

(המשך מגליון 35).

עלי הי׳ לנכע מעירי לנאות דשא...

הנני עוזב הפעם את הזקנים והגדולים העמלים לשם חיים ואין להם בהחיים הנאה של כלום, מפני שהם טרודים, בהולים ואצים ואינם שמים אל לבם, וגם אין להם פנאי לשים אל לבם למי הם עמלים, למה ולשם מה, עוזב אני אותם, והריני פונה אליכם ילדים, אתם אחי אשר עודכם רעננים ועליזים, מהכם פנוי ולבכם חלק והרי יש לכם טעם ורגש בכל דבר של הנאה, אתם אחי, הרי יודעים אתם טעמה של נסיעה בדרך... ועתה שערו נא את הרגשות אשר הרגיש לבי בהזדמן לי לנסע נסיעה של עשרים מיל (וויארסט) בעגלה מהעיר לנאות דשא.

הנסיע מענגת לעולם, גם בעתותי החרף ובימות הגשמים, כשהדרכים מלאים אגמי רפש ובצה, כשאופני העגלה שוקעים כליל בעבטיט, והסוסים טובלים בנהרי נחלי זעה מרב עמל וכובד למשך את העגלה, גם אז נעם לשבת בעגלה להתגרגר ולהתנענע הכנוק בתוך עריסתו, לשמע את קול העגלון בתאיצו בסוסיו להחיש מרוצתם, לראות בתנופת שוטו. בקפיצותיו לרגעים מתוך העגלה לתקן כל בדק, לתמך בעגלה לבל תטבע במצולות הבצות והשלוליות, הן כל אלה מענינים את הילד הנוסע יותר הרבה מכל קורות תקדמונים, חכמתם ומעשיהם הטובים המצוינים, ומכל שכן כשהנסיעה היא בימי האביב בתחלת הקיץ. האויר נעים ומשיב נפש, הארץ יבשה מתחת והשמים ממעל בהירים ונותנים מקום להשמש העגל החם והבהיר לטיל על פניהם ולהפיץ אורו וחומו, והאילנות משני עברי הדרך מלכלכים מתנענעים לאט ומוסרים שיחתם הסודיות איש באזני רעהו, ועליהם הצפרים מצפצפים ונותנים בזמירות קולם, ומתחתם הכרים מעולפים יקר דשא המרהיב עין. הסוסים קלים לרוץ, והעגלון מניף את שוטו רק משום רגילות ומצות אנשים מלומדה, תניעת העגלה קלה ונעימה, והנך שואף את האויר המתגלגל אל תוך פיך ואפך בהנאה מיוחדת ומי יוכל למסר בדיוק את הרגשות הממלאים בשעה ההיא את חללי חלב...

ועלי להודות כי גם לבי הנשבר כבר לשברי שברים, מרוב הרפתקאות רעדו עלי ועל כל ישראל:

יוסף הלוי גאלדבערג, באברו־סק,

יומון של נער כפרי.

(המשך מגליון 35).

הוא מיעצני להשיב לחברי יחזקאל מכתב מלא גדופים, על אשר התל בי במהלכי יבמלבישי—בשביל מה? כדי להפר את האחוה ביניני, ואנכי, מפני דרכי שלום אשקר לו, אגיד כי עשיתי כאשר צוני, באמת אמלא בקשתו, אשלח לו את השיר, גם דורשתי אכתב לו, אדרבה, ייטיב בזה את דרכו, אשכיעהו דברי מוסר, דברים נכוחים למבין, כי לא יפה יעשה בלכתו מן החדר, בהסתכלו שעות תמימות בחלונות בחנויות, ומכל שכן שלא טוב לחרף ולשנאות כל איש, אשר בגדיו לא זכו בעיניו, העיקר הוא מה שבבגד ולא הבגד „אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו".

ו.

י"ב אדר שני תרע"ג.

שישו בני מעי!

אבי בשרני בשורה טובה, כי נוסעים אנחנו היום אל העיר לשמע מקרא מגילה, ומכיון שפורים חל בהאי שתא, ביום א, נקדים לנסע העירה היום ושמה נשבת עד יום א' אחר המגלה. עתה אתראה את חברי, יראוני כלם, שאנכי הנני מוכתר בתפלין, פאר על ראשי, ואולי אקרא את המגלה במנין השני, אז יראו, כי אנכי הכפרי אינני מאלה הנמכרים „תריסר בפרוטה" אנכי אדבר אתם על דבר למודי, יכירו וידעו, כי למרות ישיבתי בכפר והולדי בעמק הבכה, בכל זאת אינני נופל מהם.

האח! מה יפה היום. מזג האויר נעים ומבריא ממש כבחרבוני קיץ. הוציא הקב"ה את החמה מנרתקה ליבש את האגמים והבצות, רוח חמים מנשב, הרוח לוחש לו באזני סוד נעים, כי הוא מביא בכנפיו את הצפרים שהרחיקו לעוף לארצות החמות; ברוך משנה העתים ומחליף את הזמנים. גם אנכי חפץ אחפץ להיות אורח טוב ולהגיד, „כי כל מה דטרח ארון העולם — בשבילי טרח כביכול, למען אוכל להנות מנסיעתי;

אולם מה אעשה? דבורה אחותי מתקוטטת אתי, אך שמעה את דברי אבא, אומרת היא, כי עתה עלי' לנסע, מדוע לוקח אבא תמיד רק אותי? עלי' להפר תלבשת חדשה לחג הפסח, ואמא, גם היא מהפכת בזכותה, היא לטעמה: ישאר יוסילי בכאן, קרא יקרא באזנינו את המגלה, שגם אנו חיבות לשמע, כשם שהגברים חיבים, הסבא אומר, כי

לבי המסתכל בכל מה שבעולם כמסתכל מבין שבבת הגדר בחצר מלאה כל טוב, ארמנות מגדלים וטירות, גנים וכרמים, שושנים ופרחים וביניהן נתיבות נאוות וכל נחמד למראה ואין לו רשות להכנס שם אפילו לרגעים אחדים, לבי אשר ראה רעה הרבה בסתר ובגלוי, בעולם שכולו מלא שקרים שהוא מסור בידי תקיפים ועזי פנים שברוי, במקום האמת — שקר ובמקום המשפט — רשע, והעינים כהות מראות את כל תעלולי בני הארץ התועים בדרכי חייהם, הנאחזים כצפרים בפח יצרם הרע, וכדגי הים איש את רעהו חיים לבלע יאזרו, לבי אשר פעמים רבות מואס הוא בחיים באלה, חיים שהאמת הנאמנה חבוי' ולוטה בתוך ערפלי חשך ובערות, חיים שאין האדם רואה לעינים כי אם את עצמו ואת בשרו, איננו מרגיש כי אם את צרכיו ואת מחסוריו, אינו יודע ואינו מתבונן, לפזוה שעה אחת בכל יום, מאין בא, ומה תעודה פה עלי אדמות, ולאן ילך בצעדים מהירות כל קץ, חיים שהחשך מרובה בו על האור כפלי בפלים, חיים שהשם הנכבד והנורה, רבון הנשמות בורא כל הבריאה כולה אינו נזכר אלא בפה ורחוק מלב ומכליות, והשכחה גוברת על הזכרון, והייתי חי'פים, עוברים והולכים לאבדון ולהפסד גמור, בשיחות של מה בכך, בעוברות מעציבים ומכאיבות לב, בטרדות של הבלי הבלים שאחריתן אפס גמור, וגם בהוה אינן אלא לשם מזון של פרוסת לחם וקתון מים, לבי אשר כבר בלה מזקן ומתלאות החיים, גם לבי זה למראה עצי היער הרעננים, ולמשמע זמירות הזמיר וכנף רננים, נעור גם הוא ושב לתחי' ורוח החיים אשר בו התפשט בתוך כל איברי גופי הצנום והייתי נכון לקבל את האביב בתרועת הידד ככל הנערים הילדים, והנסיעה הקיפה את כל רגשות נפשי יתשר באזני שירת ילדות נעימה, הקסימה את עיני העמוקות בחוריהן, האירה אותן ותשו לפניהן את כל הדר התולדה היופי והנועם אשר בה, המשכים אחריהם את לב הילד וצעיר הימים, ואהי בעיני כבא אל עולם אחר, כזוכר נשכחות כמעלה זכרונות משובבים נפש מתהום הנשי', כי נזכרתי בימים שהייתי ילד גם אנכי, בימים שהי' לבי הראשון להרגיש כל מורגש, ואזכר גם את חובתי, היבה אח לאחיו, למסר את רגשותי גם לאחי הילדים..

(עוד יבא בע"ה).

———000000———

נסע שנינו, ואבא לא יאבה לקחת את שנינו, לבל נהי למעמסה על דודתנו זלאטא שאיננה עשירה ביותר.

לפי שעה אשב לשנן את המגלה, ממה נפשך, אם אסע או לא אסע עלי לדעת את המגלה כי אם לא אסע העירה, עלי לקרא פה בביתני. הנני יושב וקורא משנן את תוי הנגינה כשעיני מצליפות פעם בתקון סופרים פעם בחומש, ככר עומד אנכי בפרק ח', סבא שומע את סלסול קולי העולה ויורד, על פניו הזעומים תמיד קורא אנכי הפעם רשמי ענג ורצון. שומע אנכי כלחשו על אזן אמא: „ששי ושמחי בבננו, הוא קורא את המגלה ממש כזקן, וכשהוא משתפך בקולו הנעים ב„עין יעקב" אז לולא התאפקתי לבלתי הראות לו את רגשות האהבה אליו—כי עתה נפלתי על צוארו ואשקהו מנשיקות פי. הלואי ולא יסור מדרכו זאת. מי יתן והי' לבבו זה נאמן לתורתנו כל הימים". אנכי עשיתי את עצמי כאלו אינני שומע כלום, ואתעמק ביותר שאת בתוך טורי המגלה.

האח, עתה אסע בודאי העירה, אני אסע ולא דבורה. אל ביתנו בא רוכל מוכר פרקמטוי, תבחר לה דבורה בר לשמלתה ולא תצטרך לנסע העירה, רק אחת תפחידני, שמא לא תמצא הפרקמטיא טובה ויאה לה, דבורה היא בררנית יותר מדאי, כשהיא תיפרת דבר מה, כשהיא קונה איזה חפץ אז המוכר לא ישמח והתופרת לא תשבע נחת. מה לי לכחד? אחות היא לי, ודרכי' לא ינעמו לי, יש אשר איסרנה על טבעה הרע, אבל גם היא תחדד לשונה בנגדי ופלפלים שחורים תתן לי להריח.

הפעם הצליחה לי השעה, גם פורים וזכותה של אסתר עמדו לי, היא בחרה בארג יפה, גם על המקח לא עמדה זמן רב, ובכן מאושר הנני, מעתה הנני בטוח כי נסע אסע, אדבר את יחזקאל ואוכיחנו על מכתבו הכתוב לא בדעה ולא בתבונה, ביום השבת אלך אל הרב דמתא אעמדה על המבחן, אולי אינני מוכשר עוד ללמד בישיבה, וכל שמחתי, חלילה, שמחת שוא היא.

אשבה נא לעבר מעט על למורי, בעוד שעותים עלי לעשות דרכי העירה, ובכן אלמד: תא-שמע!

ז.

יום ב' שושן פורים

שבתי הביתה. המורה עוד לא שב מעיר מגורו, ובכן יש פנאי לכתוב בספר זכרונותי הרושם שפ... עלי ישיבתי בעיר.

אפס בנגעי בקצה עטי, אינני יכל לרכז מחשבותי, כי הרבה לי לכתב ואין אני יודע ... להחל ובמה לסים, הלכך אעשה כן: אקמט את מחי ואל תיק מחשבותי אשים את מזלגי ו... מכל אשר עלה המזלג.

בדרכנו העירה השגנו בהלך אחד, שקלסתר העיד עליו כי בר אורין הוא, הוא הולך כשילקוטו על שכמו ומקלו העב בידו, חוצה ברפש בצדי הדרכים ומקפץ ברב כח ממקום למ... בקשתי את אבא, כי יקרא את ההלך לשבת א... אבא לא שמח על דרישתי זאת, כי הד... בראשית ימי האביב מלאים רפש ואגמים, והאו... מעמיקים ומטבעים במצולות יון עד השקא של ה... אך אנכי אמרתי נרדה נא מהעגלה עד אשר ... ינוח מעט בשבתו בתוכה ואח"כ נתחלף, זה ילך בצד הקרון וזה ישב בה.

ההלך מאן לקבל טובתנו ואחרי רב הפ... ישב בעגלה אחרי תתו לנו רב תודות. הנאה מ... וענג אין קץ נהניתי מהאי גברא, מגיד מישרים וכל הדרך דרש דרש מעניגא דיומא, הרבה ד... לי במגילה, גם אבא שהוא זר, לדאבוני, מן הנוגעים בדרוש, הבין דברים רבים מאד ול... שהדרך מלאה התחתים, שלוליות ואגמים לא לנו, ושלש שעות הנסיעה היו בעינינו כרגעים א... גם אנכי אמרתי לו סוגיות אחדות שלמדתי ב... מגילה בימים האחרונים, הוא הללני ויצוני לו לתורה ודעת ד.

כשבאנו העירה נשמע מעל השעון שבמגדל כי השעה הרביעית הגיעה, דודתנו זלאטא לא ביצד לקבל פני אורחים חשובים שכמונו. מיד אלי בני פ יבש, גם שמערל גם יחזקאל באו בלילה. הכרתי בפניהם כי כבד יכבדוני. כל הפציר בי כי אלך אל בית אביו, כל אחד ה... ללכת מחרת בבקר להתפלל אל בית התפלה מתפלל בו. עד השעה המאוחרת בלילה י... אכלנו זרעונים, קראתי לפניהם בתקון סופרים בחינה הורו לי במו פיהם, כי קריאתי נעמה וישתדלו כי יתנו לי לקרא במנין השני.

(המשך יבא בע"ה).

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

... Гороховая 48.

Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48.

שנה רביעית

ב"ה

האח

No. 1

יום ג' פ' נח כ"ז תשרי ר'דעת

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלה.

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על תלידים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תחי'לו וחיים הוא קונה לנפשו.

בראשית—נח.

בראשית—בית-אשר.

החדר הוא הבית אשר בו ימצא הילד העברי את האשר האמתי.

כיצד?

היו תשעה ימי שמחה, שבעה ימים ישבו בסכות ושני ימים אחרי כן שמחו בשמחת התורה, והשמחה היתה גדולה עד מאד, היא הקיפה את כל שדרות העם הישראלי, הכל שמחו: נער וזקן, ילד ושב, מתפשי התורה עד יושבי הקרנות, מחטבי העצים עד שאבי המים, מהנכבד עד הנקלה הכל שמחו שמחה בלתי רגילה, השמחה לא הצטמצמה רק בחללי הלב, או לו גם בקלסתר פנים, כי אם עברה כל גבול, היא התגלתה בכל אופני השמחה, בטפוח, ברקוד, בעריכת משתאות, ו[illegible]נון בזמרה, בסבוב, בהקפה סביב הבימה אשר בבית התפלה.

ובמה שמחו? בתורה. הוציאו את ספרי התורה מארון הקדש, ובכל אותות אהבה וכבוד הקיפו בהם את הבימה, הכל הראו את חבתם לתורה ואת שמחתם בה, כי הלא מתנת אלקים היא; חכמת השם יתברך היא התורה הקדושה, ומחכמתו זאת חלק ליראיו בני ישראל בחרין, ומי לא ישמח בה. וכעבור הימים ההם והנה התפזרו כל בני העם, פנו איש לעברו, הסוחר למרכלתו, החנוני לחנותו, האמן לפטישו והעגלון לססתו—גם הלומדים, היודעים את התורה, גם להם ענינים מענינים שונים. כמעט עבר החג ודאגת הפרנסה הקיפה את מוחם ולבבם ותטרידם ולא נתנה להם לעסק בתורה. התורה שכל כן היו שמחים בה, כמעט נעזבה ונגניה בהיכלה.

ומי פנה אל התורה? מכל ההמון השמח בתורה, מי מהם התמכר לעסק בה, ללמד אותה להגות בה יומם ולילה?

מי? – הילדים תלמידי החדרים והישיבות, הם רק הם אשר פנו אל התורה, ואל הלמוד שמו פניהם.

בכל רחוב ובכל פנה פוגשים אתם ילדים וספריהם תחת זרועותיהם, על פניהם זרוע אור שמחה ורגש, והולכים הם בחפזון ובחפץ לב אל החדרים, אל הבתים אשר מהם תצא תורה לישראל.

התורה שהכל עוסקים בה, שהכל שמחים בה, שהכל אין להם פנאי לשמח בה רק שני ימים בלבד, התורה הזאת לא תמוש מפי תלמידי החדרים והישיבות כל ימי השנה, היא הגנם, היא שיחתם, ומי עוד מאשר כמוהם? ואי זה בית אשר בו ישכן האשר כבית-התלמוד?

האח, חדר קדוש! מה מרום הנך ומה נשגבה תעודתך! הלא רק מפיך חיות הנה התורה והיהדות, ממך ישאבו ילדי היהודים רוח קדשם,

אמונתם ותנוכם הטוב, ממך תצא תורה ובה כל תשועת היהדות.

אשריכם ילדים ומה טוב חלקכם!

משל לשמחת נשואים שרבים נאספים לראות במזמוט חתן וכלה ולשמח בשמחתם, רבים עומדים מסביב לחפה, רבים צוהלים. רבים שמחים. אבל אחרי החפה בהכנס החתן והכלה אל היכל חתונתם פנימה, אז יבאו אחריהם רק אלה הקרובים להם ביותר.

גם אתם הילדים תלמידי החדרים. כשזכות הכניסה אל היכלי התורה נתנה רק לכם, כשאחרי שמחת התורה רק אתם בלבד יש לכם היכלת והחפץ לעסק בה ולבא אל חדרי, הרי אתם הקרובים לה ביותר ומה רב אשרכם!

שמחת — תורה.

כמו אתמול היה הדבר. עמוק עמוק נשאר בלבי זכרון השמחה—שמחת תורה. לעולם לא אשכח, ברי לי כי דברים כאלה אינם נשכחים עולמית. כאילו זה לא כבר היה הדבר הזה, ובאמת, כשלשים שנה עברו מן היום ההוא, אבי לקחני עמו אל בית התפלה של „פועלי צדק” להתפלל שם תפלת מעריב ולשמוח בשמחת ה „הקפות”. אם כי תמיד קבענו לנו מקום לתפלה בהקלויז. אך תפלת ערבית בליל שמחת תורה שם אבי לו להק להתפלל בבית תפלת „פועלי צדק”, סבת הדבר לא הבינותי אז, אך בעת מרגיש אנכי, כי שמחתם היתה באמת שמחה של. מצוה, נקיה מכל שמץ מהשבה זרה, שמחה זכה וטהורה. שמחה ממשית בהתפשטות הגשמיות. לא כן המתפללים בקלויז, הם היו כלם למדנים מופלגים, יודעי תורה, אך שמחתם היתה מכוסה באיזו מפוה, טמונה היתה עמוק עמוק בלבם ולא הוציאוה כלה החוצה, באית-כסיא. לא כן המתפללים בבית תפלת „פועלי-צדק”, שמחתם היתה שמחה גלויה בהתגלות לבם, שמחה פומבית, וגם ר' שמואל השמש בקלויז נלוה עמם, ויעזוב את בימתו ושטנדרו ויסר על הערב ההוא לבית תפלתם. ור' שמואל נהפך אז לאיש אחר, לא זה ר שמואל של אתמול, ממש איש אחר, הוא לבש את צילינדרו המיוחד בפירוש לשם שמחת תורה.

ואחריו להקת נערים המשתתפים עמו בשמחה אחת, וכלם כאחד עסקו בשמחה ורקוד. ויהי היום —כמדומה לי בשנת תר"מ—ואני הולך עם אבי כדרכי מדי שנה לשמות בשמחת התורה והנה, בדרכנו נפגשנו עם חברי חברר „חיי אדם” ההולכים גם הם בקול המון חוגג אל בית התפלה ונבאם בראשם. גבאי זה, אם לא יטעני זכרוני ר' לייב שמו, ור' לייב זה—אם לא אשגה—העידה עליו חילוניותו כי פשוט הנהו בתכלית, מעולם לא קרא ולא שנה, אך את לומדי תורה כבד והיה ירא ה' ואוהב מצוה, וכולם, כל החברים עטרו אותו מסביב וישירו בקול, ואני שאלתי אז את אבי בתמימותי, וכי מה ענין של ר, לייב זה לשמחת תורה? מילא אם הרב, הדין, השוחט, החזן או גם השמש שמחים בשמחת תורה, הנה יש להם לכל אחד איזו אחיזה בה, כל אחד לפי ערכו, להם ראוי לשמוח, הם התחילו והם סימו, אבל ר' לייב זה שלא קרא ולא שנה ולא גמר ולא סבר, איזו זכות יש לו לשמוח בשמחת התורה, ובכלל. כל אלה הנמנים על באי בית התפלה הזה שאין בהם לא „חברה ש"ס” לא „חברה משניות' אף לא חברת „עין יעקב” אך בקושי רב יסרו להם חברת „חיי אדם„ לשמחה מה זו עושה? השמחה הזאת אינה שלהם ולא ברשותם היא.

ויענני אבי: דע לך בני כי כל ישראל יש להם חלק בתורה, אחד המרבה ואחד הממעיט, יש לך אדם שאינו יכול לעסוק בתורה, אך לבו מלא אהבה וגעגועים לתורתנו הקדושה, והוא מצטער הרבה על שאיני יכול לעסיק בתורה, לכן הנהו משתדל להחזיק בידי לומדיה, לאיש זה מעלים כאילו הוא בעצמו עוסק בתורה, לכן, אלה האנשים שעליהם אתה דן, לכאורה, כבעל אנשים פשוטים, דע לך כי אהבתם לתורה גדולה לאין שעור, ואם היא אינה מתבטאת אצלם ע"י התעמקותם באיזו סוגיא קשה ועמוקה, אבל לעומת זאת אהבתם את התורה אין לה תכלית, וסעיף אחד שלומדים בקושי רב בחיי זאת, מעלה עליהם הכתוב בתורה שלמה, ולבד זאת, הלא הם מחזיקים בידי לומדי תורה באופן רצוי מאיד. לא תמצא פה אף איש אחד שלומד— תורה לא יסב עמו, וסעודה זו שאינה מספקת לו ולבני ביתו, נותן ממנה להלמיד וכבם בסבר פנים יפות, לכן מן הדין הוא שישמחו, והשמחה הזאת במעונם הוא. כי אם תסתכל היטב בשמחתם אז תבין ותדע כי שמחתם זאת היא שמחה אמתית, לשמה, לשם התורה, בלב שלם. לכן סדרו לנו מסדרי התפלה בצדק את הפזמון הידוע „אברהם שמח בשמחת תורה, יצחק, יעקב, משה שמח בשמחת תורה אהרן, דוד, שלמה כלם שמחו בשמחת תורה" והלא פה יש מקום לשאול, איך הוא משה

העמוד לא נמצא
בעותק שלפנינו
חבל על דאבדין

העמוד לא נמצא
בעותק שלפנינו
חבל על דאבדין

שנה רביעית

ב"ה

האח

No. 2.

יום ג' פ' לך לך ד' מרחשון רדע"ת.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי התמימים, וצדקה תהי' לו והיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עםמשלוח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, להדש עשרים ק', בלי משלוח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלוח.

לך לך.

אחים נכבדים קוראי האח!

הנכם אחים לתמימים, ומה נכבד הוא השם הזה!

אברהם אבינו, אברהם ראש האבות ואבי כל אחינו העברים גם הוא קרוא אח (מד"ר פרשה זו) ועל שום מה? על שום שאיחה כל באי עולם בזה שמאחה את הקרע.

נברא העולם על מנת שיהיו בני האדם מכירים את מי שאמר והי' העולם, שיהיו מחוברים אליו באמונה, בהכרה באחדותו, ביראה, באהבה ובעבודה בשמחה ובטוב לבב, והנה באו לעולם דורות שהיו מכעיסים ובאים, דור המבול ודור אנוש, דורות שנקרעו מעל השם יחידו של עולם, נפרדו ויעשו להם פסילים וצלמים וישתחוו להם, וישחיתו את דרכם מאד.

נפרדים, קרועים היו באי עולם מעל בוראם עושה שמים וארץ

והנה ילד ילד בעולם, הוא אברהם אבינו, אשר בעודנו בן שלש שנים הכיר את בוראו, ויתהלך בארץ ויקרא בשם השם. פרסם את אחדותו, המשיך את לבות בני האדם לאהבה אותו ולדבקה בו, חבר ואיחה רבים מבני העולם אל רבון העולמים. כי על כן קורא עליו המדרש את המקרא: „אחות לנו קטנה". אחות, שאיחה כל באי עולם, קטנה, שעד שהוא קטן הי' מסגל מצות ומעשים טובים..

גם בימינו ישנם קרעים שדרוש לאחה אותם.

קרע גדול נעשה בחנוך הילדים.

הורים רבים מחנכים את בניהם ללא תורה, מוציאים אותם מן החדרים בעודם ילדים ומלמדים אותם דברים שמביאים אותם לידי יציאה מן הדת ומן היהדות.

וקרעים נעשו גם בתורה.

תורה קדושה, תורה שלמה, באים סופרים קלים וקורעים אותה לקרעים. נוטלים מתוכה ספורים ומפרידים אותם לבדם, משנים את שמם ואת צורתם, ואינם נותנים לילדים רכים וטהורים לראות את התורה כמו שהיא, ואינם יודעים, האמללים, להבדיל בין קדש לחול, בין ספר התורה לספרי סופרים הדיוטים, האין זה קרע מכאיב לב ונפש?

ומי מאחה את הקרעים?

אותם אנשי הסגלה המשתדלים ביסוד ישיבות וחדרים לחנך את הילדים והנערים על התורה לבדה, אותם הנדיבים השרידים המתנדבים וממלאים ברוח נדיבה וביד רחבה את מחסורי התלמידים. אלה הם המאחים את הקרעים, על ידם מתאחים רבים מבני הדור אל השם ואל תורתו ועל ידם הם מסגלים מצות ומעשים טובים.

וְגַם אוֹתָם הַיְלָדִים אֲשֶׁר עוֹדָם בְּבָתֵּיהֶם, בְּעָרֵיהֶם, וּבָאִים הֵם יוֹם יוֹם אֶל הַחֲדָרִים חַדְרֵי הַתּוֹרָה, וְלִבָּם מָלֵא אַהֲבָה וְגַעְגּוּעִים אֶל אֲחֵיהֶם בְּנֵי גִילָם הַגּוֹלִים, הַבּוֹחֲרִים לַעֲזֹב אֶת אַרְצָם, מוֹלַדְתָּם וּבָתֵּי אֲבוֹתֵיהֶם, וְלָנוּד וּלְהִסְתַּפֵּחַ אֶל אַחַת הַיְשִׁיבוֹת; הַיְלָדִים הַיּוֹדְעִים לְהַעֲרִיךְ אֶת עֵרֶךְ הַיְשִׁיבָה וְתַלְמִידֶי'; הַיְלָדִים שֶׁהַתּוֹרָה וְלוֹמְדֶי' חֲבִיבִים עֲלֵיהֶם. וּכְשֶׁאֵין בְּיָדָם עוֹד לָבֹא גַּם הֵם אֶל בָּתֵּי הַמִּקְדָּשׁ הָהֵם, מִשְׁתַּתְּפִים הֵם, לְפָחוֹת, בְּמָה שֶׁבְּיָדָם, מִתְדַּמִּים לָהֶם בְּרוּחַ וּבְמַעֲשֶׂה, מְסַגְּלִים גַּם הֵם מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. הַיְלָדִים הָאֵלֶּה אַחִים הֵם קְרוּיִם, וּרְאוּיִם הֵם גַּם הֵם לִקְרֹא עֲלֵיהֶם אֶת הַמִּקְרָא „אָחוֹת לָנוּ קְטַנָּה".

וּכְאַבְרָהָם רֹאשׁ הָאַחִים כֵּן יִתְבָּרְכוּ גַּם הֵם לִהְיוֹת בְּרָכָה בָּאָרֶץ וְנִבְרְכוּ בָהֶם כָּל מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה וּשְׁמָם יִגְדַּל עַד מְאֹד.

לא עתה יבוש יעקב

עתה. כשבני יעקב לומדים בישיבות, כשהם עוזבים את בתי אבותיהם ובאים להתגורר בערים לא להם, בערים לא דרכה גם רגל אבותיהם, עתה אין להם להתביש בפני אברהם אביהם.

אחד הי' אברהם, אשר לנסיון נחשב לו, באמור לו השי"ת ללכת מארצו, ממולדתו ומבית אביו, ורבים רבים הם עתה בני יעקב העומדים בנסיון זה.

בן חמש ושבעים שנה הי' אברהם אבינו בצאתו מחרן, בלכתו מארצו ומבית אביו, ובני תשע ועשר שנים יוצאים עתה ילדים יקרים מבין זרועות אמותיהם וגולים למקום תורה, למקום שמלמדים אותם תורה ויראת שמים.

אברהם אבינו בן שלש שנים הכיר את בוראו, ולמענו בא באש וישלך את נפשו מנגד, רק הוא אחד בארץ היודע את אלקי השמים והארץ וכל האנשים העוטרים אותו מסביב עובדים את הפסילים ואת הגלולים, צלמי עץ וצלמי אבן, ככופר באלקיהם הוא בעיניהם, וכפראים חיתו שדי הם בעיניו; גם

כל בית אביו, הקרובים אליו ביותר קרבת משפחה וקרבת בשר גם הם זרים לרוחו ונפרדים מעליו בתכלית, בדעותיהם, ומנהגיהם, הם רוחם יורדת מטה מטה, משתחווים הם אל העץ ואל האבן, עושים כל תועבה וגעל נפש, והוא רוחו עולה מעלה מעלה, שואף זורח הוא אל הבורא הנעלם מכל רעיון, וכל מעשיו מכוונים אל הדעת ההיא לדבקה בד' ובדרכיו. ואיזה יחס וקרבה יש בינו וביניהם, ומה הוא הדבר אשר יכביד עליו כל כך את העזיבה והיציאה מארצו וממולדתו, ובכל זאת הוא אחד מעשרת הנסיונות אשר בהם נתנסה אברהם אבינו:

„לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך."

וכשהוא הולך אינו הולך בנפו, לוקח הוא את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו, גם רכוש ונפש אשר עשו בחרן, ובכל מקום בואו שם ביתו.

ועתה עוזב ילד את אנשי עירו, את חבריו השוים עמו בדעת ובמעשיו, את אלה אשר התרועע אתם בכל מעשה ובכל שחוק; עוזב הוא את הוריו, את אביו ואת אמו האוהבים אותו כנפשם והחפצים גם הם ביהדות ובתורה, עוזב הוא את הכל, ויוצא ללכת אל מקום תורה, והולך הוא בנפו, גלמוד, ואיש אין אתו מבית אביו, לא שרי, ולא בן אחיו, ובידו אין כל רכוש, רק נפש אחת, נפשו היחידה, וככה הוא הולך ובא אל המקום אשר אולי צפוי לו גם הנסיון הבא אחריו זה... ועתה היש לילדים כאלה במה להתביש? האינם מקדשים שם שמים במדה נפלאה? ובאמת מה נפלא הוא הדבר הזה! אין זה אם כי אם מעשי ידי השם יתברך, מעשי ידיו הוא לתת דעה בלב הילדים היקרים ללכת מארצם וממולדתם ומבית אביהם אל המקום אשר כבוד השם יראה שם.

וקורא אני בדברי הנביאים הקדושים את המקרא הזה: „לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו, כי בראותו ילדיו מעשה ידי בקרבו יקדישו שמי..."

הילדים, עתה בבואם אל בתי הישיבות מקדשים הם שם שמים, ויש לקוות, כי הם, אך הם יקדישו את שמו גם בעתיד, הם ידעו את התורה, הם יכירו לדעת את נותנה ומורידה משמים ארצה, הם ימסרו נפשם וחייהם על כל הקדוש לישראל, מסורים הם

העמוד לא נמצא
בעותק שלפנינו
חבל על דאבדין

העמוד לא נמצא
בעותק שלפנינו
חבל על דאבדין

שנה ב"ה רביעית

האח

No. 3.

יום ג׳ פ׳ וירא י"א מרחשון רדע"ת

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משלח: לשנה סני וו"כ. לחצי שנה וו"כ אתר, לרבע שנה חצי וו"כ, לחדש עשרים ק׳, בלי משלח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי־התמימים, וצדקה תהי׳ לו וחייו הוא קונה לנפשו.

וירא.

וירא אליו השם...

אליו, אל אברהם נראה השם... אברהם הי׳ רואה את השם בכל מקום, בכל מצב ובכל דבר ודבר.

כיצד רואים את השם?

מתבוננים בפעולותיו, מסתכלים בכל המציאות ומכירים ויודעים את כחו של הממציא ופועל האמת.

ויש לך אנשים שרואים את השם בארץ קדושה, בעיר קדושה ובמקום קדוש, שם הם נושאים את עיניהם אל מרום הבריאה לראות את הבורא ולהסתכל ביקרו; במקדש השם, בבית תפלה, בבית מדרש שם עיניהם נטולות מראות את הגשם והחמרים; ורואים הם את היוצר וקונה הכל, אבל במקום חול, בשוק, בתוך רחובות עיר. אין דעתם יפה לראות את השם; לא כן אברהם אבינו, אליו נראה השם גם באלני ממרא, אברהם ראה את השם גם במקום חול לגמרי; ממרא הוא איש הדיוט מבני האמורי, ובחלקו, גם באלון שלו ראה אברהם את השם כמו במקום קדוש, כי ראה אשר השם יתברך הוא בכל מקום ומקום, בחול כמו בקדש...

ויש לך אנשים שאינם רואים את השם כי אם כשהם מכונים את לבם כשהם עומדים בתפלה, ואברהם. באלני ממרא והוא יושב, לא עומד, והוא רואה את השם, והוא יושב, לא בבית המדרש, לא על יד הגמרא, כי אם פתח האהל, כחם היום, כשהיום חם מאד, יושב הוא פתח האהל במקום שהרוח נושב ומפיג מעט את החום, וגם במצב כזה רואה הוא את השם ברוך הוא.

ורואה הוא אותו בכל דבר ודבר. גם בחם היום המשונה, בצאת השמש בגבורתו וחמה מנרתקה להבעיר את העולם כאש בערה גם בפתח האהל. ברוח הקריר המנשב על פניו להקל לו מעט ולהשיב את נפשו, גם בשניהם רואה הוא את השם, כזה כן זה מלאכי השם המה עושי דברו ורצונו.

ורואה אברהם את השם הנכבד והנורא בכל מקום ובכל מצב ובכל דבר ודבר, גם באלני ממרא, גם כשהוא יושב, גם פתח האהל גם בחם היום, בכל, בכל הוא רואה את השם...

גם אנחנו בניו וצאצאיו, גם עלינו לראות את השם ברוך הוא בכל דבר ובכל ענין.

יום גדול הי׳ יום אתמול, היום העשירי בחדש השמיני הוא מרחשון, יום אשר בו הביעו השופטים גלוי לכל העמים כי אין על בני ילים אחינו חטא ומשפט ברצח הילד הנוצרי, ידיו לא שפכו את הדם ועיניו לא ראו,

כמה הרעישה הבשורה הזאת את העולם

ומלואו! הכל רועשים, הכל תמהים ומשתאים, אבל לא הכל מוציאים משפט שוה על סבת דבר זה. מהם שתולים את זה במתק שפתי הסנגורים הנפלאים, מהם — ביושר לב השופטים מבני העם אשר לבם תמים וטהור, מהם — בשאר סבות כמו/אלה.

אנחנו, בני אברהם, עלינו לראות את השם בכל אלה, יד השם עשתה זאת, הוא ולא אחר.

גם בחם היום הבוער כתנור, בחמת אויבינו הנתכת עלינו כמבול גפרית ואש, גם ברוח הקריר המנשב על פנינו להפיג את החם במקצת, גם בשניהם עלינו לראות את השם בלבד.

„מי נתן למשסה יעקב וישראל לבוזזים?".

ועונה לו הילד החכם: „הלא השם זו חטאנו לו"...

ומי נתן בלב השופטים להוציא לאור משפט ולשחרר אסיר מבור?

הלא השם הנצב בעדתם, כי בקרבם הוא, בקרב לבבם, והוא השופט.

ומה נפלא הדבר, כי גם אחרי כל השמירות המעולות ששמרו על השופטים לבל יבא אליהם איש, ולבל תחדר אליהם שום ידיעה מן החוץ, גם אחרי כל השמירה הנפלאה לא עצרו כח לסגר את הדרך, חלילה. לבל יבא השם אל תוך השופטים, וכשהדלתות סגורות על מסגר, החלונות נעולים, אין יוצא ואין בא אל חדר מועצת השופטים... והנה השם אלקי העברים נצב בתוכם, ומלפניו משפטם יוצא מפרש „כי הנדון איננו אשם ונקי הוא לביתו!".

שעשועים.

ירמי' ופשחור.

בן להורים עשירים הי' ירמי', ויגדל בבית מלא כל טוב, אמון הי' עלי תולע, חבוק בזרועות אם רחמני', אכל למעדנים, וגם בעל כשרון נפלא הי' ויעל כפורחת, ויהי לתפארת להוריו וכל יודעיו התברכו בו; אבל עד מהרה נהפך עליו הגלגל והוריו עזבו אותו גלמוד ובדד בלי משען לחם ומים, ויהי אנוס להסתפח בנחלת זרים, לצפות לשלחן אחרים ולפתיתי לחם אשר הושיטו לו אנשים לא ידעם מעודו. לאחרונה הובא אל בית תירם הנסיך, בבית ההוא מצא לו ארוחת תמיד גם מקום ללון, ויגדל עם בני בית תירם ויהי להם כבן, ויפקידו בידו כל עבודה ומלאכת מחשבת, כי הי' ירמי' נער משכיל בכל מלאכת חרש וחושב, וכל אשר הוא עושה ד' מצליח בידו.

ולתירם בן ושמו פשחור, ויקנא פשחור בירמי', כי ראה אותו עולה במעלות ומעבירהו בכל דבר, כי גם בלמודים ובכל דבר חכמה קנה לו ירמי' יד ושם, והמורים הבאים אל בית תירם ללמד את פשחור ספר ולשון, מלא פיהם תהלת ירמי', כי נבון דבר הוא עד להפליא, ולא אחת הוכיחו את פשחור על פניו על התרשלותו ושובבותו ועמידתו במדרגה שפלה בכל השתלמות, ואת ירמי' הציגו לפניו למופת, לאמר: ראה, שובב, הנה ירמי' המתגורר בבית אביך, נחלת שדה וכרמים אין לו, רב ומורה אין נתן לו, והוא בחריצותו, בכשרון ידיו, וביתרון הכשר חכמה ודעת אשר לו משתכר הוא את לחמו ושמלתו לעורו וגם בלמודים עושה חיל למעלה ראש. ככה שמע פשחור את תוכחתו וחרפתו מפי מוריו החכמים לא אחת ולא שתים ויצר לו מאד, ויועץ פשחור להגות את ירמי' מן המסלה, להצר צעדיו, להבזותו בעיני תירם אביו ולהתו לשמצה בפי כל בני הבית.

ופשחור בעודנו ילד הוציאו עליו דבה, אנשים רעים וחטאים, כי בשנתו מטיל הוא מימי רגליו על משכבו ואיננו יוצא החוצה, רבות סבל מזה פשחור בימי ילדותו, אך לאחרונה נשכח הדבר ואיש לא זכר לו את העון ההוא, ויתעשת פשחור להביא את רעת הדבה הזאת על ירמי' שנוא נפשו, ויהי באחד הלילות ובני הבית הזוים שוכבים, נמים שנתם, וגם ירמי' נרדם על משכבו ויקם פשחור ויגש אליו בלאט על בהונות רגליו וישפך לו צפיחית מים על הכר אשר הוא שוכב עלי' ויהי בבקר והנה, אהה, הקול נשמע בבית, כי את ירמי' קרה מקרה לא טהור, הוא הטיל מימי רגליו על משכבו...

שאון קם בבית. השפחות, אשר גם הן קנאו בירמי', כי התרחק תמיד מחברתן, ולא בא עמהן בשיחות תפלות החביבות עליהן, שמחו גם הן לקראת המקרה הנלעג הזה, וירחיבו כשאול פיהן, ויציגו לראוה לפני כל באי בית תירם את הכר אשר ירמי' שוכב עליו גמי העבדים התגרו בו ויאמרו, כי נכון הוא להשתלח מהבית, כי מי יחזיק בביתו נער מגעל כזה? לשוא הצטדק ירמי' וינסה הוכיח לכל שואליו, כי אין בו, חלילה,

כי השם ברוך הוא, הוא בכל מקום ובכל דבר ועניין ואין זולתו!

ומה נפלא עוד, כי באותו יום, ביום זה עצמו לפני ארבע ושבעים שנה, בעשירי במרחשון, יצאה פקודה מאת השולטן בדבר העלילה בדמשק, כי „שקר היא ואין בה ממש".

מה אות כי רק מאת השם היתה זאת, לכון את הפקודה והמשפט בעלילה זאת ביום אחד, ביום נכון ומוכן לישועה, ונפלאת היא בעינינו.

בבטחון גמור נוכל לאמר, כי גם בימינו, בענין זה, אלו הי' דבר המשפט מגיע עד הקיסר בעצמו ירום הודו, כי עתה היתה העלילה הנתעבה בטלה לגמרי כדבר השולטן אז בימים ההם. כי אם אמנם השם נצב גם בקרב השופטים

המום המכער הזה, כי רק מים הם שנשפכו על משכבו בידי איזה איש אויב לו ומבקש רעתו, לשוא הוכיח לכל כי אין כל סרחון וריח רע עולה מכר משכבו, ועבדי הבית באחת הם, כי מום בו.

מאז והלאה נזהר ירמי' ולא נם שנתו בלילות, ולא הצליח עוד לפשחור לשפך מים תחתיו, כי כהתגנב פשחור אל משכבו מיד הקיץ ירמי' ולא נתנו לבצע את זממו, אבל הרעה אשר הקים עליו פשחור גדולה היתה, את הכרים שמטו מתחתיו ולא נתנו לו לישן כי אם באחת הפנות אשר הקצו למענו, ובקומו בבקר בבואו בין בני הבית ירקו בפניו, קראו אחריו מלא, ויקראו לו בשם לוי המורה על מומו זה...

ופשחור לא שבע עוד נקם, ויאמר לכלות חצי חמתו בירמי' ולגרשו כלה מבית אביו, כי גם אוהבים רבים נמצאו לירמי' בבית תירס אשר דברו עליו טובות, ויהי הדבר הזה לעשן ולקוצים בעיני פשחור, ויועץ וימתק סוד את אחת השפחות הנבלות, ותבא ותגד לתירס אדונה לאמר: „הנה ירמי' זה אשר הבאת אל ביתך, קם ממשכבו ויבא אל המטבח ויטל מימי רגליו אל הקדרה ואל הנזיד וילך לו." לשמע הדברים האלה קם סער גדול, על ירמי' שמו משמר, והחקירה החלה: „תם אנכי ולא אדע—טען ירמי'— הלא אוכל הנני גם אנכי מהתבשיל המוגש לי ואיך אשקץ את נפשי לאכל תועבת כל נפש אדם? גם דלת המטבח סגורה תמיד על מסגר ואין הטבחים והטבחות נותנים לבא אל תוכו כי אם לפשחור

מבניצהעם. אבל בכל זאת לב בשר להם, לב הדיוט ופשוט, אך לב מלכים מה נשגב ומרום הוא! לב מלכים אין חקר ובלבם שוכן עד דין האמת ועיניהם תחזינה מישרים, מבלי השאיר לעלילת שוא כל שרש וענף כל שהוא...

הבה אחים, נשא עינינו ונראה את השם גם בחם היום, גם בפתח האהל, גם באלני ממרא, כי בכל מקום ובכל דבר וענין הוא לבדו ואין זולתו.

יומן של נער כפרי.

(המשך מגליון 2).

הוא: הידעת נסיעתי זו לכאן לשום מה? בן הרב דעירנו ספר לי, כי הוריך נמנו וגמרו לשלח אותך

ולרעיו..." ופשחור עומד, רוקע ברגליו ומרים אגרופיו על ראש יודל: „היי ארור, — קורא הוא בחרקו שן — גם את השקץ וגם את כל תועבה אתה אוכל, ושפחה זאת נאמנת עלי יותר ממאה עדים, הן עיני' ראו ולא זר, כי אתה עשית את הדבר הרע הזה ומי יאמין לדבריך ולכזביך?"

מיד קראו לקפילא ולטבחים מומחים, והם הריחו את הקדרה והתבשיל אשר בה, טעמו בקצה לשונם, מהם אשר אמרו, כי אין כל טעם לפגם בקדרה זו ולא הושם כל דבר רע בתבשיל, מהם אשר טעמו טעם מלוח, אבל בארו: שמסתבר יותר, אשר מעשי ידי השפחה הוא, אם בזדון או בשגגה, אולי בעברה על פני הקדרה ועבים של שופכין בידי' נשמט ונשפכו ממנו אל תוך הקדרה — אך פשחור והעוזרים על ידו לא חדלו מתת במרום קולם, כי ירמי' הנער איננו שוה להניחו בבית, ולא נתן לו לנגע באחד מספרי למודיו, גם ירד לחייו בכל אשר מצאה ידו, להבאיש את ריחו, ולהמעיט ארוחתו לחמו ומימיו. גם הער העיד בו, כי נכון הוא להכותו נפש.

וירמי' מחריש ודומם, נושך בשרו בשניו, יודע הוא כי אין בו כל חטא ופשע, כי רק קנאת איש מרעהו היא, ומוסיף הוא להתגורר בבית תירס, ישבע בחרפה ולמכהו יתן לחי, בוכה במסתרים ושופך נפשו לפני יוצרו, ומקוה לימים אשר איש את אחיו לא יקנא, ועל פי שכלו וחריצותו יהולל איש, כי אז יגדל ערכו שבעתים...

להישיבה, גם מכתב שלח לך הרב, מכתב המלצה למנהלי הישיבה—האמת הדבר?

אני: אמת ויציב ונכון כנכון היום, ומה הפלא? הן בהיותי בימי הפורים בעיר מושבך הודעתיך את שאיפותי.

הוא: כסביר הייתי, כי משטה היית בי או לשם יוהרא הגדת ככה, בכל אופן לא האמנתי עליך שתצעד צעד ענקי וקשה כזה.

אני: הכל הבלים, אינני מוצא כל ענקיות וכל קושי בזה, אסע לישיבה, אם רק אתקבל בודאי שאלמד.

הוא: ותעזב את בית הוריך לנוד בנכר?

אני: מסתברא, כי בהיותי שם בעיר, בלמדי בישיבה לא אהי׳ בבית הורי, ומה יש כאן לשאול?

הוא: ומרוצה הנך לעזב את שלחן הוריך המלא דשן ותלך לאכל „ימים״?

אני: שוטה שבעולם, הראית מימיך אדם אוכל „ימים״, לחם אוכלים וגם אנכי אוכל לחם ואחי׳.

הוא: חדל מדבר מהתלות, הלא ידעת כי כונתי, אם בחרת לך לאכל „לחם חסד״ ארוחות יומיות בבית זרים? הלא רוצה אדם בקב שלו מתשעה קבים של חבירו.

אני: הנך מביא לי פתגם חז״ל שלא מענינא כלל, כלום משל חברי אני אוכל? משל שמים אוכל, בטוח הנני, כי אלה אשר יספחוני אל שלחנם, יאכילוני בעין יפה, ואמצא את עצמי בבתיהם כבתוך בית הורי,

הוא:—אחרי דומי׳ קצרה— גם אני אסע אתך העירה, אולם כל מגמתי היא ללמד למודים חלוניים, שם אשיג לי מורים בלי קבלת פרס, המה יעמידוני על המבחן ויפתחו לפני דלתות הגמנזיום ואלו לעצתי הקשבת, אשריך וטוב לך, בלמדך גם אתה אתי.

הא — מי מדבר ככה? יחזקאלי המאקראם? כבבורים הנכם כי ישן אנכי? — נשמע קול סבא בדברו רתת — איזה שד משחת נשא הנה את המעול המסית הזה?

תמונת אבא הזקן התיצבה לפני והנה פניו מפיקים זעף וזעם, שפתותיו דובבות עז, חורי עיניו נפתחים ונסגרים. אנכי ההחלתי משתיק את יחזקאל באמרי, הביבי, אל נא תרע לי בדבריך ועיני נפקחו והנה הלום, שוכב אני בבית מלוני מראשותי מונח פנקס היומן שלי, ירקתי ארצה תלת זימני „טפו! לכל השנים השחורות״ למה הי׳ להרהר על דבר יחזקאל, אלמלא כן לא נראה אלי בחלומי ולא הרגיז את מנוחתי. אנכי ארשום כל אלו ביומן לראות אם יתאמת החלום הזה, האומנם יש בו קורטוב של אמת בנוגע לעתידות יחזקאל? אזכה ואחי׳ ואראה.

ז׳ איור.

אוי לי, כי לא ארע נפשי, עתה אראה, כי טעות גדולה וגסה טעיתי כל הימים, מתביש אנכי בפני עצמי, דמיתי כבר כי נבר בגוברין אנכי, בר-נש שחפץ אדיר לו העומד ברשות עצמו, עכשו באה המציאות המרה ומטפחה על פני. אתמול בבאי מהישיבה שבע ענג מלמודי ההולכים יום יום הלך ורב ומחברי הטובים והמהוללים שרכשתי לי, מצאתי מכתב מונח על השלחן, פתחתיו והנה מכתב הורי הוא. לבאורה מה יש כאן להתעצב? להיפך, המכתב הי׳ צריך להביא שמחה בלבי, כי כלם בריאים ושלמים, חיים וקימים הודות להבורא יתברך, כל בני ביתנו שופתים לי רחשי ברכה, אפס מבלי משים ראיתי והנה אך העיפותי עין בו ראיתי טפות טפות דמעות מטפטפות, דמעות כפנינים מתגלגלות על לחיו, ומשם נופלות וטובעות על האותיות הרברבות שכתבה אחותי בשם אבא. פסקתי מקרא את המכתב ואשאל את עצמי: יוסל, אמא׳ קבכית? הדואג אתה את זבתי המסכנות״ אשר בכפר? המתגעגע אתה אל „מריח האברים? או זכר הוריך הוציא דמעה מעיניך? הלא המה דורשים שלומך ומודיעים כי שלום גם להם. ובביתך אין למה? ככה בקשתי איזו סבה לדמעותי ואוכח כי „כאן אין צריך לבכות״ ובאמת רק רוח שטות נכנסה בי, או אולי, רוח היא באנוש, יש אשר נימי הלב מתפתחים, הנימים הדקים מן הרקים אשר בטח מתפזרים ובגבור באדם שרעפיו, בהתעורר בו געגועיו אז ירטבו הנימים מאליהם, ומי יוכל לעצר בעד רגשות לב האדם; אמנם לכשנדיק היטב אין לי כל סבה לבכות, כי כל מצבי הנכחי הי׳ ידוע לי למפרע, להיפך אנכי צפיתי לימים רעים מאלה, ועל כל אופן „אין לי לחטא לד״. נערים רבים כמוני שקדו על דלתות הישיבה וישובו לאשר באו, ואותי קבלו בזרועות פתוחות, גם ארוחות מזון מדי יום ביומו הכינו לי, ומה לי עוד? כל אלה על פי השכל הבריא, אולם מי יעריך לב בן יחיד בזכרו על אבותיו? האהבה איננה יודעת גבול ואיננה מתחשבת עם כל סבה, אין מי שינעץ קנה בלב האיש ויקצב קצב, עד פה תבא. עד כאן תתגעגע ולא יותר, האהבה, שהיא מביאה גענועים בין האוהב להאהוב תבא ממילא, פרי הגעגועים—הדמעות ממילא תבאנה ואי אפשר להיות שליט ברוח.

(המשך יבא בע״ה).

יוסף הלוי גאלדבערג.

העורך והמו״ל משה ראזענבליום. Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора І. Шнеерсона, Любави..., Мог. Губ.

Типографія І. Лурье и Ко, Спб., Гороховая 48, Редакція, Гороховая 48.

שנה רביעית

ב"ה

האח

No. 4.

יום נ' פ' חיישרה ח"י מרחשון רדע"ת.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו

מחיר „האח" עםמשלח: לשנה שני רו"כ. להצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה הצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

חיי שרה.

—

שני חיי שרה כלן שוות לטובה...

רוב בני אדם אין שנותיהם שוות.

יש לך אדם ששני הילדות שלו טובות, כשהוא ילד אינו חוטא, הוא שומע בקול הוריו ומוריו, משכים לקום ולבא אל החדר, עוסק בתורה בשקידה ובחפץ לב. אינו נהנה מן העולם בלא ברכה, בבית התפלה אינו משיח שיחה בטלה, עונה אמן על כל ברכה שאזניו שומעות, מכבד פני זקנים וקם מפניהם, מתפלל בנחת ובכונה, נזהר מאד בכבוד אביו ואמו, אינו מחלל את השבת בשום דבר, אינו הולך בגלוי הראש או בלא ציצית, מחבב ומכבד את התורה ושאר ספרים קדושים. נזהר בנטילת ידים שחרית ולפני אכלו פת לחם. וכדומה מהדברים שעל היהודי להזהר בהם, אך כשהוא בא בימים אין שנותיו טובות כל כך, הוא נעשה טרוד, טרוד ביצרו, חלילה, או סתם טרוד בחיי העולם, ועוזב הוא את התורה, מתפלל הוא בחפזון ובבהלה, מפסיק בשיחות שונות ואינו מספיק לענות אמן כהלכה, מיקל הוא בכבוד זקנים וגדולים ממנו בחכמה ובמעשים טובים. מהנה בלא ברכה או בברכות חטופות ומגמגמות בהבלעת כמה אותיות ובלי שום כונה, נכשל בכמה אסורים, חלילה, ובממון שאינו שלו, הרי ששנותיו אינם שוים לטובה. וטובים הם ימיו הראשונים מימיו האחרונים.

ויש לך אדם ששני הילדות שלו אינם טובים. כשהוא ילד הוא שובב, עיר פרא, מתהולל ומשתגע, קופץ כגדי וככלב ומטריד את הוריו ומוריו, מתרשל לקום בבקר, וכשהוא קם אינו מדקדק בנטילת ידים ולא בברכות השחר כי אם בתה ובקאפפע ובארוחה שאמו נותנת לו. פוסל את הכל וגורם צער ומרת רוח לאמו המטפלת ומשתדלת בו שעה גדולה עד שהיא משלחתו אל החדר וכשהוא בא אל החדר נרפה הוא בלמודו ומרפה גם את ידי אחרים, וכל מעשיו אינם טובים, אך כשהוא נעשה גדול, במלאת לו שלש עשרה שנה. אז הוא נהפך לאיש אחר, מכיר הוא ביקרת ערך התורה והמצוה, מתחיל לשקד בלמודו וכשצר לו המקום בעיר מולדתו ובבית אבותיו גולה הוא למקום תורה אל אחת הישיבות, עד שהוא נעשה גדול בתורה ובמדות טובות...

הרי שאין שנותיו שוים, אלא שימי הזקנה מכפרים על ימי ילדותו.

אבל שרה אמנו הראשונה שנותי' כלן שוים לטובה, כבת שבע, כבת עשרים ובת מאה והיא בכל זאת אותה השרה הטובה והישרה.

———000000———

שרה.

פיעל זאכען האבען מיר זיך צו לערנען פון אונזערע ערשטע מוטערס. נאר ווי נעטהיג איז אין די יעצטיגע יאהרען צו הערען זיך אין נאכטהון אונזער מוטער שרה.

שרה האט אזוי ווייט געזעהען, בעת דער עווינער האט אברהמ'ן אויך פארזאגט פאלגען אין טהון ווי זי זאגט, שרה האט געזעהען אז יצחק וועט זיך האדעווען צוזאַמען מיט הגר'ס זאהן, מיט ישמעאל'ן וועט ער זיך פון איהם אויך אפלערנען, ער וועט ניט זיין וואס ער, יצחק, דארף זיין; שרה האט געזעהען אז הגר'ס זאהן שפּיעלט אהער ער לאכט, וואס עס זאל ניט זיין, איז דאס פאר מצרים א נאגג, אבער ניט פאר שרה'ס קינדער פאר יצחק'ן, ישמעאל דער „פרא אדם" אין וואס בעדייטעט זיין שפּיעלען אהער זיין לאכען? ער שפּיעלט דען ווי א מענש? בא ישמעאל'ן איז טייטען א מענשען אויך א שפּיעל. אויך א געלעכטער. ס'איז נאר ניט אבגעטהיילט אז ער זאל יצחק'ן טייטען אין פרינו אידם. וועט ער דיר אומבעטערען, ער האט זיך געשפּיעלט, ס'איז א געלעכטער.

אין אז יצחק בלייבט שוין לעבען פון ישמעאל'ס הענד, אבער וואס לערענט ער זיך פון איהם אפּ? וועלדקייט אין רציחה אין דאס גלייבען.

ס'איז נאר ניט קיין צווייפעל אז שרה וואלט ניט האבען די מעגליכקייט ישמעאל'ן ארויסשיקען, וואלט זי מיט איהר יצחק'ן טרעפען אוועקגעהן.

אז אברהם האט געמיינט איהם צו פיהרען צו דער עקדה, האט ער שרה'ן געזאגט אז ער פיהרט איהם לערנען צו „שם ועבר", אין פון איהר זייט קיין שום מניעה ניט געוועזען, אין זי האט איהם גלייך אבגעשיקט; איהר איינציגען זאהן וועלכען זי האט דערוואַרט צו נייציג יאהר, האט זי פון זיך געלאזט. ער זאל נאר לערנען תורה, פון די גרויסע לייט פון יענער צייט.

שרה האט ווייט געזעהען.

היינט זעהען מיר ניט אפילו וואס פאר די אויגען איז... אדער מיר ווילען ניט זעהען. מיר שיקען אונזערע קינדער דווקא אין די ערטער וואס מען שלאגט זיי, מען יאגט זיי, לאבערט, שפּילענדיג יעדערט מען זיי ארויס די נשמה.

אדער וואס נאך ערגער דערפון איז.

מיר לייענען אין „המודיע" אז אין ווארשא, א אידעשער אינגעל, וועלכער לערנט זיך אין א „גן ילדים", וואס די נאסטאווניצע איז א פּוילישע, האט ער שבת ניט געוואלט עסען דעם זופּ, אין וועלכען עס איז געווען שטיק לאך מצה, אין האט געענטפערט וויינענדיג, אז ער וויל קיין ברויט ניט עסען. וואָרום מען האט איהם דארטען געלערענט, אז די אידען טהוען אריין בלוט אין די מצה.

איהר זעהט וויזוייט עס האלט, אז אונזערע קינדער, אונזערע אידעשע קינדער, זאלען גלייבען אויף אונז וואס אונזערע פיינד זעלבסט גלייבען אויך ניט באמת...

אין דאך געפינען זיך פיעל עלטערען, וואס זעהען ניט, אדער מאכען זיך ניט זעהענדיג אין פיהרען דווקא די קינדער אין דיעם וועג, וועלכער ברענגט צו אזא סוף.

אין אונזערע „בעלי טובות" פלומר'שט, די „כלל-טהוער". — ווי זיי רופען זיך זעלבסט — זיי ווילען נאר מבטל זיין די חדרים, דאס הייסט אז יצחק זאל זיין מיט ישמעאל'ן פון קינדהייט אן צוזאמען, ער זאל זיך לערנען נאר זיין וואס ישמעאל איז...

עלטערען! עפענט די אויגען, זעהט וואס טהוט זיך מיט די קינדער ביז דעם טאג אין וואס קען נאך שפּעטער זיין, איהר איהר שיקט ניט אייערע קינדער אין די בתי-מדרשים פון שם ועבר, נעהמט זיי האטש ניט ארויס פון די חדרים — פלאנצט איין די אידעשקייט אין אייערע קינדער דורך אידען, דורך מלמדים, וועלכע וועלען געוויס אייערע קינדער ניט אראבפיהרען פון דעם ריכטיגען וועג.

שרה איז דאמאלס געווען נאר איין איינציגע שרה, נאר זי אליין האט געוואוסט דעם „בורא יחיד" אין אלע פרויען פון דער גאנצער וועלט האבען נאר ניט געוואוסט פון דעם „אמת" אין פונדעסטוועגען האט זי נאר געזוכט אז איהר יצחק זאל בלייבען ביי דעם „אמת", האטש ער וועט דורך דעם זיין אבגעזונדערט פון דער גאנצער וועלט. אבער היינט איז דאך, ב"ה, פאראן גענוג אידען, וואס האלטען ביי אידישקייט אין ביי תורה, אייערע קינדער. וועלכע איהר וועט פיהרען אין דעם אידישען וועג. וועלכע איהר וועט לערנען תורה, וועלען ניט זיין גאר עלענד. מען געפינט היינט, ב"ה, אין די ישיבות פיעל תלמידים וואס לערנען פיעל יאהרען, אין וואקסען אויס יעדער פיינע מענשען, אין תורה, אין יראת שמים, אין אין דער וועלט. אין אז השי"ת וויל, ווערען זיי רייך אויך, אין פיהרען גרויסע געשעפטען. אין ס'איז נאר ניט קיין סכנה מאכען די קינדער פאר לערנער, פאר יודען...

ווענדט זיך ארום, עפענט די אויגען, היט די חדרים, די אידישע חדרים...

יומון של נער כפרי.

(המשך מגליון 3).

אני נטלתי את מכתבי ואלך לחברי שלמה בן הרב. הוא התפאר עלי לאמר: תא חזי, מה בין הוריך להורי? הורי פקדוני בשתי אגרות בשבוע דנא, והוריך יוצאים ידי חובתם ב„שתיקה יפה". בקרב לבי הרגשתי התמרמרות עזה עליהם. שנאה לא חשתי אליהם, ידעתי כי פורה שר שכחה לא שלט בהם להשכיחני מלבם. אבל התמרמרותי באה מפאת קנאה, קנאתי בשלמה שהוא נולד לאב רב, יושב על מדין, ואנכי הנני בר נפחא, שגם ברצותו לכתב שתי מלים כהוגן עליו לעשות זאת במסירת קולמס.

אולי זוהי הניתנת, כי בקראי את מכתבם הראשון, בכיתי בכי של שמחה פתאומית, כי מכתבם הגיד לי הרבה מאד. חדא, כי מיום עזבי את ביתם התחילו יושבי החוות והמושבות הסמוכות לכפרנו מביטים על אבא כמבט חשוב, כי מי ששר לביתנו, מברך הוא את אבא במזל והצלחה ליום שלחו אותי למקום תורה, ואידך, כי סבא שכל כך הי' מתנגד לנסיעתי, והוא עמל לפעל על הורי, כי אשאר בבית על יד אבא, מדאגה מדבר פן אסור מהדרך הישרה, בדיעבד ישיש ויגיל כי כך מספרת לו דבורה במכתבה, שהסבא לא יחדל מהודות לד' על חשקי העז ללמודים, והוא אומר, כי בטוח הוא בי שאעלה מעלה מעלה בדרך העולה בית-אל, וכל וכוחיו ושיחותיו הרציניות אתי לא היו מעומקא דלבא, אלא למען הראותני לדעת, עד כמה מתענין הסבא ועד כמה תשאף רוחו, אם לא לראות—כי סומא הוא— לשמע בעתיד הקרוב את מהללי מפי כל, ובכן הריני שמח מאד. משנה שמחה, אשמח בכלל על דברי בית הורי, כי בריאים המה, כי זהו העיקר „בריות גופא", ואשמח על אשר בלב סבא אין מקום לפקפוק ואין לו כל חשש בנוגע להנהגתי. עכשו אחדל לכתב לימים אחדים ואשים ללמודים פני.

יב אייר

זה ימים אחדים שסגרתי את ספר זכרוני, כי למודי התחילו מתרבים, ללמד יום יום דף חדש, לעבר על „הישן". בכלל הנני חש מהפכה גדולה בכל יצורי גוי, הנני בטל ומבוטל בפני עצמי לעומת יתר הכרי, יש אשר הייתי מחזיק טובה לעצמי בשבתי בבית הורי, דמיתי, כי באמת הנני מבין סוגיא בתלמוד והנני פורש את ידי לשחות בים הגדול הזה, עכשו אראה עד כמה הנני חסר-תבונה עמוקה, הריני לומד בפני עצמי סוגיא קשה ואין אני מוצא כה ידי

ורגלי, סתירה וננוד, תיובתא ופירכא, סברא ומחורתא כל אלו מרחפות וטסות במחי.

כאשר נשב על יד השלחן הארוך לשמע את ה„שיעור" מפי הריש רוכנא, הלה מקשה והלה מתרץ, והוא, הרבי, שם כל המעקשים למישור, עכשו אראה מהו למוד, עכשו אבין על מה אדני הגמרא הטבעו, ומכיון שאין יום בלי חדוש, ואין לי דף גמרא שלא אברך אחריו ברכת „פוקח הורים" עלכך שמתי כיג ללמודי, לבלתי העסיק את מחי בענינים צדדיים אלא אם כן נחוצים הם מאד. גם היומן שלי, שכל כך רבה אהבתי אליו, כי טוב לגבר להביא כל מעשיו בספר הזכרון, למען ישים עיניו בו בשעת הכושר, וגם ברבות הימים לא ישכח כל מאורעותיו, תיוו ומצב רוחו וכל שאיפותיו מימים עברו--גם את זאת הנני חושב לענין צדדי, שרק בשעת הפנאי, בשעה שאינה לא יום ולא לילה אתעסק בו.—אך היום מצאתי לי דבר חשוב לרשם בספר זכרוני: בשובי מבית הישיבה במצב רוח שמח ושלו על התיובתא רבה הערך ששאלתי ואחפץ לסעד סעודת הצהרים, מצאתי מכתב על שלחני, הכירותי ממנו המעטפה, שטחתיו לפני, עיני הצליפו על האותיות הרברבות הבולטות ומתנוצצות וארא והנה כתב ידו של אבי יחזקאל הוא. המכתב עורר איתי לידי צחוק, אביו שואלני על דבר הכשיטו, שאחר החג נסע לעיר זו, באמרו, כי קנא יקנא בי והוא רוצה ללמד בצותא חדא אתי בישיבה, אביו נתנהו לנסע בשמחה רבה, מני אז עברו שני שבועות וכבר הריצותי לו שתי אגרות ונכתם כל חזון ממני, אי לזאת הוא מתחנן לפני, כי אחקור ואדרוש אודותיו, אם לומד הוא בעיר הזאת ולהודיעהו, ארחו ורבעו וכל דרכיו — ישבתי, כססתי את פרוסת לחמי כסיכה מלאכותית, כי המכתב הזה הסיר ממני כוכף האכילה, ממנו למדתי תרתי: חדא, כי יחזקאלי עזב את בית הוריו, קנא קנא בי, ובכדי לקבל הסכמת הוריו לנסיעתו התלבש בהלוקא דרבנן ויאמר, כי באמת נפשו חשקה בתורה והוא ילמד ביחד אתי, ואידך, כי גנב את לב הוריו וילך לעיר אחרת, כי אלמלי הי' בכאן אין להאמין שלא הי' מתראה אתי בכל הימים האלה, בכל זאת אמתין ימים שנים אי שלשה עד אשר אחקר ואדרש בעיר אולי מצא לו ישיבה אחרת, שמא הוא רוצה להפתיעני במשך הימים כי עלה עלי בלמודי, והי' אם סוף סוף אוכח לדעת, כי איננו פה, אז אודיע להוריו.

—טפו! לעזאזל ילך יחזקאל, מי יתן ולא ידעתיו.

המכתב שקבלתי מאביו מבלבל כל כך את מחי עד אשר לא אמצא ידי ורגלי בלמודי. הנני משוה בנפשי את צערם של הוריו, שאינם יודעים איפה הוא כנם, שמא יצא לתרבות רעה, הן גם בעודנו בבית

אביו התנכר במעלליו, כי איננו מן המהוללים ביותר.

יושב אנכי כפוף ראש על הגמרא, מדפדף אנכי בדפים הגדולים, עומד אנכי על סוגיא חשובה ומורה שקשה לי להולמה, הריני הופך כאן והופך תמן, מעלעל אנכי במהרש"א ובכל מקום שאני פונה הנני רואה אותיות פורחות באויר: ר' יחזקאל הא מנא לי'? איך ערב לבי למרר ולהעציב את לב הוריו בגנבו את לבבם?

יוסילי—שמעתי קולו של המנהל—מאי הוה עלה ד„רכוב ומנהיג"? לשוני לחכי דבקה, לא ידעתי ענות נבוחה, השעון השמיע, כי השעה השלישית אחר חצות היום הגיעה, עוד מעט קט ועלי לשבת אל השיעור ועדיין לא גמרתי לעבר על „עיון הדף" הכל בשביל יחזקאל, מרא דאברהם! הצילני היום ובכל יום מחבר רע ומשכן רע!

(עוד יבא בע"ה).

יוסף הלוי גאלדבערג
מורה בי"ס „יהודי" בבאברויסק.

חידה.

אָנֹכִי בֶן שָׁלֹשׁ אֲחָיוֹת, מֵרָחֵם
וּמִשְׁכָּנִי בְּעַרְבָה, הַרְחֵק מִבֵּית־לֶחֶם...
אַל טַל וְאַל מָטָר עָלַי וּשְׂדֵי תְרוּמוֹת,
קָצִיר לֹא אֶקְצֹר. לֹא אֲאַלֵּם אֲלֻמּוֹת...
וּזְרוֹעַ כָּ—ל לִי, אֵין עוֹמֵד לְפָנַי
כָּל אֵיתָנֵי תֵבֵל יֵחַתּוּ מִפָּנַי...
אֶת רֹאשׁ הַמַּאֲמִינִים, חִנָּם הִגְלֵיתִי
וּנְרָרָה אֶת בְּנוֹ בְּחָזְקָה הֵבֵאתִי
וּפֶן אוֹרִישֶׁנּוּ בְּאֶרֶץ מוֹלֶדֶת
מַהֵר גַּם נֶכְדּוֹ מִצְרַיְמָה לָרֶדֶת..
בִּימֵי בַת אֶתְבַּעַל בְּחָזְקָה מָשַׁלְתִּי
לְאָבוֹת אֶת בְּנֵיהֶם כִּימֵי בְנָהּ הֶאֱכַלְתִּי.
לִמְצֹא מִי אֲנִי. נַסּוּ נָא בָנִים.
אַךְ יְשַׁמֶּרְכֶם ד' מֵהַכִּירֵנִי פָּנִים...

שמעון וואלקוב.

נדבות אחים לטובת האח.

זאטסק: אפרים נארעליק 1 רו"כ, ליב קראגראד 80 קפ', האחים לפידות, הלוינא ושרנא פייויש 1 רו"כ, יעקב אידעלגאנט 38 קפן, יצחק שיפרין 1 רו"כ. משה מ' מענדיל איזהעלגאנט 1 רו"כ 20 קפ', ליב מוראנא־וויטש 18 קפ', אהרן שמואל חלפין 50 קפ'. משה איזראטעל 30 קפ', אהרן געלער 25 קפ', אברהם יעקב מערעטאוויטש 20 קפ'. ליב מערעטאוויטש 18 קפ', שלמה פאטקין 14 קפ', מאיר גרשון וועק 50 קפ'. עוד נדבות 1 רו"כ 30 קפ'.

דאבראמיסלי: פישעל אפתרן, יהודא ליב שליט כא"א 10 קפ'.

הלוטאוו: אברהם מעקלער 1 רו"כ, אלי' זאוועלסקע 90 קפ', שמעון זאוועלסקי 90 קפ', שמואל זאוועלסקע 84 קפ', אשר אנשיל זאוועלסקי 79 קפ', זאב אושאנסקי 40 קפן, ליב בראהינסקע 43 קפ', נחמה מלכעוויטש 34 קפ', אהרן פינדריק 18 קפ', ליפא גינזבורג 13 קפ', מענדיל סארקין 50 קפ', פנחס ליקסטאנאוו 50 קפ', שמואל בהרב 25 קפ', שלום לוויטין 20 קפ', דוב זיטאמיר 10 קפ', הילד משה נארינסקע 30 קפ', אהרן מקוידעטאוו 52 קפ'.

ליובלין: שמואל גיוועריץ 50 קפ', צדוק נאדמאן 45 קפ', דוד גיוועריץ 36 קפ', ישראל פנחס אנקער 35 קפ', ישראל יצחק האכמאן 30 קפ', אברהם גליק־שטיין ויחיאל מיכל פינקעל כא"א 15 קפ', וממ"פ 12 קפ', נדב"ק 5 קפן.

מיסקבה: הג' הנדיב לאנאוויער יחי' למלאת לבנו מר יששכר דוב יחי' שלש עשרה שנה נדב עשרה רו"כ.

מינסק: הג' הנדיב ר' אברהם קאבאקאוו יחי' למלאות לבנו מר יוסף חיים שלש עשרה שנה בט"ב חשון תרע"ד, נדב א' רו"כ.

סמארגאן: ישראל ליובעצקי א' רו"כ 55 קפ', ברוך שמאלזאהן 60 קפ', משה גרינבערג 80 קפ', ישעי' מגידם 84 קפ', ליפמאן יעקובסאהן 50 קפ', פסח רודעסקי 60 קפ', יצחק פלעסצאנסקי 62 קפ', שמעון הורעוויץ 54 קפ', יצחק אראצקער 60 קפ'.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.
Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.
Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.
Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48
Ред.. Гороховая 48.

ב"ה
שנה רביעית

האח

No. 5.
יום ג' פ' תולדות כ"ח מרחשון רדע"ת
ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחייו הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

תולדות.

תולדות יצחק...

כמה צער ויסורים גורמים בנים רעים להוריהם!...

אלו לא הי' עשו מה שהי', אלו כשנעשה גדול, כשמלאו לו שלש עשרה שנה לא הי' פורש אל השדה, לצוד ציד וללכת בדרכי נמרוד, אלו לא היתה הבכורה בזוי' עליו ולא מילוי הכרש חביב–עד כדי למכור את הבכורה בנזיד עדשים, כי עתה לא ידעו יצחק ורבקה כל רע.

עכשו כשעשו הי' אדם גס ורעבתן, ויהי גם שנוא נפש רבקה אמו, אשר היטיבה לראות את דרכיו ולהכירו היטב, ויעקב הי' אנוס לקנות את בכורתו ולהתברך תחתיו מפי יצחק אביו, כמצות אמו אשר צותה עליו, עכשו כמה צרות ועקות מתגלגלות ובאות על בית יצחק ורבקה!

שני הצדיקים האלה אשר הרבו להפציר בשם לתת להם זרע, אשר בלי ספק כונו להנות מהם; כמה קשה הי' צער העבור לרבקה העדינה, עד אשר נחמה על אשר שאלה מאת השם הריון. ותאמר: אם כן למה זה אנכי? ואלו הי' עשו שם אל לבו את הדברים האלה הי' עליו לשמע בקולם, ללכת בדרכיהם, ללמד בבית מדרשם של שם ועבר כיעקב אחיו, והיו אז הוריו מאשרים בחייהם וגם בניהם אחריהם היו שלוים ושקטים.

אבל עשו ברעת לבו הפך ערף לתורת שם ועבר ויבחר בדרך נמרוד. ומה גרם במעשיו? ליצחק חרדה גדולה, לרבקה צער ודאגה, ליעקב גלות ועבדות, נשיו הי' לאבותיו למרת רוח. ועליהם הי' להפרד מיעקב מחמד עינם שנים רבות, עד אשר גם במות רבקה לא זכתה לראות את בנה אהובה ומשאת נפשה, כמה גדול צער זה! ומי אשם בו מי הסב אותו? עשו הרע הזה.

ומי יוכל לחשב את מספר הצרות שבאו ובאות על בית יצחק עד היום הזה, והכל בשביל שסר עשו מעל אהלי שם ועבר.

ילדים יקרים! אלו הייתם יודעים מה רבה הטובה אשר אתם מיטיבים עם הוריכם כשאתם הולכים בדרך טובה, כי עתה הייתם חוגרים מתניכם וממהרים לרוץ בדרך טובה וישרה! כי מכם, ילדים, הרוצה לגמול טוב לאביו ולאמו? ומי איננו רוצה בזה? איזה ילד לא יכסף לעשות נחת רוח להוריו המטפלים בו מיום צאתו מרחם בכל מיני טפול? וידעתם, כי אין עליכם לא כתת כסף וזהב, אין עליכם לעבר ארחות ימים להביא משם שנהבים ותכיים תשורה להוריכם. גם אין עליכם לעלות השמימה להוריד משם שפע פרנסה, הון ועשר. עליכם רק להיטיב לכת בדרך התורה, עליכם רק להיות טובים ומוצאים חן בעיני אלקים ואדם.

ולהפך, מה רבה הרעה, חלילה, שבן מביש

מֵבִיא עַל עַצְמוֹ וְעַל הוֹרָיו! אֵין לְךָ צַעַר גָּדוֹל לְהוֹרִים יוֹתֵר מִתַּרְבּוּת רָעָה בְּתוֹךְ בֵּיתָם!

בִּתְחִלָּה מִתְרַשֵּׁל הַיֶּלֶד לִלְמֹד, חוֹשֵׁב הוּא, מַה בָּזֶה? אוֹ שֶׁאֵינֶנּוּ חוֹשֵׁב מְאוּמָה,—אֵין מַחֲשָׁבָה לִילָדִים—וְעוֹבְרוֹת הֵן שָׁנָה אַחַר שָׁנָה, עֵינֵי הַהוֹרִים רוֹאוֹת וְכָלוֹת, אֲהָהּ, יֶלֶד שֶׁאִלּוּ הָיָ' לוֹמֵד הָיָ' נַעֲשֶׂה גָדוֹל בְּיִשְׂרָאֵל, מַה גָּדוֹל הַהֶפְסֵד, מַה רַב הַנֵּזֶק, וְהַיֶּלֶד אֵינוֹ מַרְגִּישׁ, בּוֹרֵחַ מֵאָהֳלֵי שֵׁם וְעֵבֶר, וּלְסוֹף הוּא נִשְׁאָר בּוּר וְרֵיקָן מִכָּל תּוֹרָה וְחָכְמָה, וְהוֹלֵךְ וְנִדְבָּק אֶל נִמְרוֹד וְעֵשָׂו, גּוֹרֵם יִסּוּרִים גְּדוֹלִים לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ וּמְקָרֵב מִיתָתָם, חָלִילָה. אַבְרָהָם אָבִינוּ מֵת לִפְנֵי זְמַנּוֹ בִּשְׁבִיל עֵשָׂו נֶכְדּוֹ, הַפְּרִי הַיָּפֶה, שֶׁמִּהֵר לָצֵאת לְתַרְבּוּת רָעָה.

הוֹי יְלָדִים, שִׂימוּ אֶל לְבַבְכֶם, זִכְרוּ נָא כִּי כָל טוּב הוֹרֵיכֶם בִּידֵיכֶם הוּא, בְּיֶדְכֶם לְהַנְעִים אֶת חַיֵּיהֶם, לְהַמְתִּיק לָהֶם כָּל מְרִירוּת. מִלְּבַד הַטּוֹב הַצָּפוּן לָכֶם לְעַצְמְכֶם בִּהְיוֹתְכֶם טוֹבִים וִישָׁרִים, וִהְיִיתֶם גַּם אַתֶּם. גַּם הוֹרֵיכֶם, בְּרוּכִים וּמְאֻשָּׁרִים.

איש תם.

תורתנו הבדילה בין יעקב לעשו בקצרה.
יעקב איש תם יושב אהלים.
עשו איש יודע ציד איש שדה.

ההבדל קטן מאד כחצוניותו, אבל בפנימיותו הוא דק ועמוק.

תעודת יעקב בחיים—התמימות. שלא לעשוק, שלא להונות ולרמות, האמת נר לרגליו, בכלל, יעקב מתמכר לאהלי תורה, אהלי שם ועבר, והתורה, הלא ידוע, היא מלמדת את האדם ארחות חיים, ארחות יושר.

עשו איש יודע ציד, איש שאין בו ריח תורה, איש שדה, נס, המיני, תעודתו בחיים לאכל, לשבע, לצאת השדה, להכין גם ליום מחר. האכילה..

אצל יעקב האכילה היא מן הדברים האחרונים ואצל עשו- הראשון לראשונים.

ישנן עתות אשר הרעב יציק ליעקב מאד מאד, אך התורה שהוא עוסק בה משבעת אותו, על ידי זה שהוא עוסק בתורה הוא שבע ואינו מרגיש שום רעב, והא ראי', משה רבנו בעת קבלת התורה הי' שרוי ארבעים יום בלי אכילה ושתי', לחם לא אכל ומים

לא שתת, אבל עשו, נסהו נא יום אחד בלי אכילה, תיכף יאחזו בולמוס, הוא נכון אז לצאת מדעתו, הוא לא ידבר אז בלשון בני אדם, בשעה שהוא רעב הוא דומה לחי', לחמור, לסוס, הלעיטני נא, המאכל מקבל אצלו תמונת בליל חמיץ הנתן לשור וחמור יעקב אוכל כדי שיהי' לו כח לעסק בתורה ומצות, ועשו אוכל, פשוט, מפני שחפץ לאכל, נהמא בנהמא. אצל יעקב האכילה היא הסבה ואצל עשו — המסובב, התכלית. מה לא יתן עשו בעד האכילה? את כל היקר והקדוש, את הבכורה, אין לו חפץ בבכורה, הוא יודע רק את הלחם אשר הוא אוכל ותו לא את בכורתו וקדושתו ימכר בעד נזיד עדשים אף יתפאר בלבו כי טוב עשה, לחלל כל קדש, אבל יעקב מבכר את הרוח על הגשם, הוא נכון לסבל חרפת רעב, נקשה ועיף, מרדף בלי חשך, אך את בכורתו לא ימכר, למה? מפני כי יעקב הוא איש תם, הולך בתמימות, בתכלית הפשיטות, אם יש לו מה לאכל יאכל. ואם לא—לא יאכל. עשו נכון לרמות את אביו, כל ציד בפיו אבל יעקב לא ירשה לו לרמות את מי שהוא, עשו מחכה בכליון עינים למיתת אביו כדי שיוכל להרג את יעקב, אבל יעקב, יעקב ותרן הוא, הוא מעביר על מדותיו, אינו חפץ לריב עם אחיו, לכן הוא בורח ממנו, הוא נכון לשבע ענוים, ממרורים ונדודים אך לא יביא את אחיו לידי שפיכת דמים.

יעקב איש תם יושב אהלים באהלי תורה של שם ועבר. תורה חסד על לשונו.

שמש דמתא אירקוטסק.

יומון של נער בפרי.

(המשך מגליון 4).

י"ט אייר

כל שבעת הימים האלו לא רשמתי ביומן שלי כלום, בכלל משתדל אנכי להסיח את דעתי מכתיבתי השוללת ממני עת רבה, יש אשר אחרי כתבי—נחמתי, יען כי על פי רוב מעסקת איתי כתיבתי דוקא בשעת למודי ואנכי מוצא לי אי-נעימות בזאת, כי גרכתי איננה שגורה בפי.

כבר עניתי לאבי יחזקאל, כי חפשתיו בגרית בכל ישיבות של תורה אשר בעיר מושבי, ולא מצאתיו באן, גם בקשתיו לבל יוסיף להטרידני בדרישות וחקירות על אודות בנו, כי למודי מרובים מאד ואין לי פנאי לטפל בעובדות באלו, אך היום נזדמן לי לראות דבר פלא, מה בנים הם הדברים, כי בשעה שאדם מחזר אחר אבדתו דוקא לא ימצאנה וסופה לבא ממילא לאחר יאוש.

הדבר הזה נתקיים האורנא בי, זה ימים שבעה

אשר לא נשאתי את שם יחזקאל על דל שפתי, פתאם, אחרי היסח הדעת גמור, נמצאה האבדה באופן יפה ומנוחך מאד.

היום בבקר בשהקיצותי משנתי ואלבש את בגדי שמעתי והנה דופקים בדלת חדרי.

מי כאן? —שאלתי— פתחה וידעת! — נשמעה תשובה.

הכרתי את קולו של ה„ברי' היפה" הזאת, פתחתי לו והלז נכנס, וטרם שבקשתיו לשבת בחדרי תפס לו מקום על יד השלחן ויחטט בניר אשר עליו, אנכי רחצתי את פני, ובכדי להעסיק אותו בדברים הישטתי לו ברמיזה מכתבו של אביו, הוא קרא אותו בצחוק, כשדמעות נראו על לחייו. ואחרי דומי' ממושכה, כשהשליך מבטו על חדרי הקטן והצר ועל הגמרא הגדולה והעבה המונחת על השלחן הקטן, העימד נשען להכותל על יד החלון הפונה הגנה, נעץ בי מבט המעורר רחמים כאלו הוא זקוק לי ולעזרתי ויאמר: הידעת, יוסילי, בשביל מה באתי הלום?

למה לי לחשב בשביל מה באת הלום— עניתיו בבת צחוק מעושה — ביאתך אלי אחשב מהדברים הרגיליים, פשוטו כמשמעו, התגעגעת עלי ותבא לבקרני, אנכי חושב אחרת, איפה היית עד כאן? איפה נכתרת ממני? באמת אגיד לך, כי כבר חקרתי ודרשתי אחריך כמצות אביך.

(המשך יבא בע"ה).

יוסף הלוי גאלדבערג.

ש ע ש ו ע י ם.

שיר בתמניא אפי.

א

אך יָצא יָצאה שמש בפעם הששית
אל הארץ להאיר לדרים עליָ;
אחריָ מקדם יָצאה רוח חרישית
אשר אך על הררי־דשא נורעו עקבותיָ;
אין אֹמר, אין הגה, דומיָ מסביב...
אף הלביאה ביער, נמה או ישנתה;
אל שושנת חן, או דמה האביב,
אשר אין מי יביט אל יפעת חמדתה...

ב

בשחקים ממעל או אשנב יפתח,
בעדו, כבוד השם, נראה לעינים.
בעדו גם חבל ירד ויפתח
בו חברו באהבה ארץ ושמים;

בעוד רגעי מספר והארץ נפקדה
בן לשמים - ילדה האדמה
בו, תכונת שניהם יחד התלכדה
בחכמה ודעת אל בן אלקים דמה...

ג

גלמו ואבריו מעפר נוצרו,
גם שם לו קרא, כשם אמו: אדמה,
גח מרחם ופני תבל נהרו
גיל וששון מלאה כל הנשמה;
גדודי מלאכי אֵל, בו הביטו ראו,
גם אלקים ממרומי הכר משכהו;
גן עדנים לשבתו, ידיו נטעו
גביר לכל יצוריו, ארון שמהו.

ד

רומם התהלך האדם, במזמותיו טובע
דאו מחשבות לבו מעל לגבול חקר אלוקה...
דבר אלקים אז לאזניו הגיע:
דם בן אדמה! מה לך כנבה?
דאית השמימה... פרצת פרץ...
דעת חכמת אל, מיצוריו נשקפה.
דיך אנוש רמה פה עלי ארץ;
דע, כי בחקר אי־רצוי כבר נפשך נגפה...

ה

הן בערן גני פה שוקט הנך
הארץ ותלאותיָ ממך נסתרו;
העל כן גאית ירם לבך
העל כן רעיוניך, חק עברו:
הנה, כי כן, לך מהרה מזה,
התהלך בארץ וראה עמל ורעה;
היָ נודד ללחם, תעה כשה,
הן כל חקרי־לב תשבח הלאה...

ו

ויצא אז האדם לעמל התבל,
ויולד בנים ובנות לאסון ופגע.
והם סרו מני דרך - שגו בהבל
ומעשות המס ושד לא הרפו אף רגע;
וישקף אלקים על פני החלד
והנם מגאלים, כי גאלום בניָ.
ויאמר: השמד, כל זקן וילד!
ובשטף מים רחץ פניה...

ז

גם הַמַּיִם חָלְפוּ וַתִּיבַשׁ הָאֲדָמָה,
יהר הָרָקִיעַ נִרְאָה שֵׁנִית בָּאָרֶץ,
וְדָם נִשְׁטְפוּ כָּלִיל, לֹא נוֹתְרָה כָּל נְשָׁמָה,
זוּלָתִי נֹחַ וּבָנָיו נִמְלְטוּ מֵחָרֶץ;
וְעִם —ל נוֹרָא — נוֹרָא כָּמֹהוּ,
—ואת אַךְ הַנְחוּמוֹתֵינוּ, כִּי הוּא עַד אַרְגִּיעָה—
וְעִם אָז בְּהֶבֶל, וַתְּהַפֵּךְ לְתֹהוּ...
וְכַר אֶת רַחֲמָיו וְשֵׁנִית הוֹשִׁיעָה...

ח

הַמִּלָּה וְרַחֲמִים אַחַר חָרוֹן כִּי תָּבֹאנָה
חַסְדֵי —ל אָז בְּאֵין מַעְצוֹר יִגָּבֵרוּ,
חֲרוֹן אֱלֹקִים גַּם אָז, כִּי נֶהְפַּךְ לַהֲנִינָה,
חָשַׁב מַחֲשָׁבוֹת גַּם לַיָּמִים יוּצָרוּ;
הֲדַרֵי־לֵב אָדָם — אָמַר — בְּעוֹד נוֹלְדוּ
חַטָּאת וָפֶשַׁע מִנְּעוּרָיו מָלֵאוּ,
חֹמֶר וְרוּחַ בּוֹ יַחַד הִתְלַכָּדוּ.
חֲזָקָה יַד הָרִאשׁוֹן, עַל כֵּן, הֵה, יֶחֶטְאוּ...

ט

טוֹב, כִּי אֶהְיֶה לוֹ אֲנִי מוֹרֶה לִצְדָקָה,
טוֹב, כִּי מִפִּי יִשְׁמַע מַה רַב אָשְׁרוֹ וּגְמוּלוֹ;
טוֹב — אַךְ נַפְשׁוֹ עוֹד לֹא זַכָּה,
טִפְּשׁ עוֹד לִבּוֹ, לֹא אַכְבִּיד עוֹד עֻלִּי:
טֶרֶם זֹאת, אֶעֱשֶׂה: מִבְּנֵי הָאָדָם אֶבְחָרָה
טְהָר לֵב וִיקַר רוּחַ לִי סְגֻלָּה,
טֶרֶם אֲמַתְּנֵהוּ עוֹד גַּם בְּכוּר צָרָה:
טַלְטֵלָה, נִסָּיוֹן, עֲבוֹדָה וּפְעֻלָּה...

יוֹם יָבֹא יִצְאָצָאַי זֶה סְגֻלָּתִי
יְרָבּוּ כְּחוֹל יַמִּים וּכְכוֹכְבֵי שָׁמַיִם:
יַעַד בְּאֵיזֶה נַפְשִׁי יִשְׁאֲפוּ אִמְרָתִי
יַעַן בְּבְרִיתִי יִזְכְּרוּ שְׁבוּעָתָם:
יִגְדַּל חֵילָם וּכְבוֹדָם עַד יִפָּקֵד עַמַּיִם.
יֵלְכוּ קֹדֶם וְנִגְלָה בַּעֲבוֹדַת־הַשְּׁפָּקָה:
יֹשֶׁר־דֶּרֶךְ אָז אֲבַשֵּׂר לְמוֹ אֹמֶר נְבִיאַי,
יַעַן קָדָם חֶפְצִי יוֹרֵם מִקְדָּשׁ"...

כ

כֹּה דִּבֶּר אֱלֹקִים, אָז בְּהַמְטִיר אָוֶן;
כְּעָבַר דוֹרוֹת רַבִּים הֵקִים מַחְשְׁבוֹתָיו,
כִּי בְהִשְׁתּוֹבֵב בְּנֵי הָאָדָם וַיִּפְרְצוּ פֶּרֶץ,
כְּיוֹנֵק כְּצִיץ אָז עָלָה אַבְרָם בְּדוֹרוֹתָיו;
כְּאוֹר שֶׁמֶשׁ בְּיוֹם סַגְרִיר עֲנָנִים יְבַקֵּעַ
כֵּן בֵּין עַרְפִלֵּי אִוֶּלֶת הֵאִירָה בִּינָתוֹ;
כַּמָּה בִּשְּׂרוּ לְ—ל, אַף הוּא לוֹ הִבִּיעַ,
כִּי הוּא זֶה הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּחַר לִסְגֻלָּתוֹ.

ל

לִתְקוּפַת שָׁנִים רַבּוֹת—אֱלֹקִים—הֲקִימוֹת
לְצֶאֱצָאֵי אָבִינוּ זֶה, אֶת בְּרִיתְךָ!
לְמַעַנָם יְלוּד אִשָּׁה, עַד שְׁחָקִים הֲרִימוֹת!
לְמַעֲנָם פָּתַחְתָּ לוֹ דַּלְתֵי שָׁמֶיךָ!
לְפָנָיו וְאַחֲרָיו אִישׁ לוֹ לֹא רָמָה,
לְנֶגְדּוֹ כָּל חַוָּה, כָּמֹהוּ, כְּאַיִן·
לֹא הִתְרוֹמֵם זוּלָתוֹ עוֹד בֶּן אֲדָמָה
לִרְאוֹת מַרְאוֹת אֱלֹקִים עַיִן בְּעַיִן...

(סוף יבא בע"ה)

ניעזין. דובער שניאורסאהן.

נדבות אחים לטובת „האח".

סמאנא: אלי' זאפין 1 רו"ב, מרדכי ליפשיץ 15 קפ', אייזיק אראנאן, הירש זלמן שיינין, שמואל בנציון אראנאן, כאו"א 10 קפ', שאול זאבינער, אברהם ברודא, שמעון ליפשיץ, זלמן אלבאץ, מרדכי שמרי' עפשטיין, ליפא הורעוויץ, מענדיל ברודא, שלמה גרין, שמחה ליב עפשטיין כאו"א 5 קפ', שלום הערמאן 4 קפ'.

פליעשצעניץ: הבה' שפריידערעין יבדה אסתר 50 קפ'. יוסף צוקערמאן 20 קפ', דובער קרעמער 15 קפ', אברהם יצחק סאנאלאווין 15 קפ'.

פעטנא: ר' יצחק שו"ב יחי' הובאו נדב א' רו"ב ביום הולדת לו בתו פעסי' תחי', ר' מענדיל מארקמאן נדב א' רו"ב ביום הולד לו בנו דובער יחי'.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום. Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред., Гороховая 48. Типографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48

שנה רביעית

ב"ה

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי־התמימים, וצדקה תהי׳ לו וחיים הוא קונה לנפשו.

הָאָח

№. 6.

יום ג׳ פ׳ ויצא ג׳ כסלו רדע״ת.

ליובאוויטש

מחיר „האח" עםמשלוח: לשנה שני רו"כ. להצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה הצי רו"כ, להדש עשרים ק׳, בלי משלוח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלוח.

וַיֵּצֵא.

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב...

מֵאַיִן יָצָא יַעֲקֹב?

מִבְּאֵר שָׁבַע. מִבֵּית אָבִיו וְאִמּוֹ. מִבֵּית הוֹרָיו שֶׁכָּל כָּךְ הֶעְתִּירוּ לַשֵּׁם לָלֶדֶת בֵּן כָּמוֹהוּ.

וְלָמָה יָצָא? לָמָה עָזַב אֶת הַבַּיִת הַנִּכְבָּד וְהַיָּקָר הַהוּא?

מִפְּנֵי עֵשָׂו אָחִיו, כִּי יָרֵא אוֹתוֹ פֶּן יַכֶּנּוּ נֶפֶשׁ, עֵשָׂו רָשָׁע הוּא וְחָשׁוּד עַל שְׁפִיכוּת דָּמִים וּשְׁאָר דְּבָרִים רָעִים, וְנֶאֱנַס יַעֲקֹב לִבְרֹחַ מִמֶּנּוּ.

אֲבָל לְאָן בָּרַח? אָנָה הָלַךְ?

וַיֵּלֶךְ חָרָנָה...

לְחָרָן, אֶל לָבָן אֲחִי אִמּוֹ.

וְכָאן הַבֵּן שׁוֹאֵל: וְכִי לָבָן צַדִּיק הוּא? וְלָבָן לֹא רָדַף אַחֲרֵי יַעֲקֹב? וַהֲרֵי מִקְרָא מָלֵא הוּא: אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי...

אֲבָל, אַחִים, עָלֵינוּ לְהַבְחִין גַּם בֵּין רָשָׁע לְרָשָׁע, גַּם הָרְשָׁעִים לֹא כֻלָּם שָׁוִים לְרָעָה, לָבָן אֲרַמִּי הוּא, צַדִּיק אֵינֶנּוּ, אַךְ בְּכָל זֹאת יַעֲקֹב נֶהֱנֶה מִמֶּנּוּ, הוּא עוֹבֵד אוֹתוֹ, אָמְנָם, עֲבוֹדָה תַמָּה בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, עֶשְׂרִים שָׁנָה רוֹעֶה הוּא אֶת צֹאנוֹ, וְלָבָן בְּעָרְמָתוֹ מַחֲלִיף אֶת מַשְׂכֻּרְתּוֹ עֲשֶׂרֶת מֹנִים; אַךְ בְּכָל זֹאת עוֹשֶׂה הוּא עֹשֶׁר בְּבֵיתוֹ, וּכְשֶׁהוּא יוֹצֵא מִמֶּנּוּ הוּא יוֹצֵא בִּנְכָסִים רַבִּים: עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת, וּמִקְנֶה וְצֹאן לָרֹב. לָבָן הוּא עָרוּם, וּבְכָל זֹאת אֶפְשָׁר לֵהָנוֹת מִמֶּנּוּ. וְכִדְאַי הוּא לַעֲבֹד אוֹתוֹ וְלִרְכֹּשׁ בְּבֵיתוֹ רְכוּשׁ וָהוֹן. כִּי עַל כֵּן גַּם כְּשֶׁהוּא רוֹדֵף אַחֲרֵי יַעֲקֹב, הָאֱלֹקִים נִרְאֶה אֵלָיו בַּחֲלוֹם וּמַזְהִירוֹ לְבִלְתִּי דַּבֵּר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד רָע.

לֹא כֵן עֵשָׂו, אֵלָיו אֵין הַשֵּׁם נִרְאֶה, גַּם לְהַזְהִירוֹ לְבַל יָרַע לְיַעֲקֹב; כְּשֶׁהוּא הוֹלֵךְ וְאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ, אֵין הָאֱלֹקִים בָּא אֵלָיו גַּם בַּחֲלוֹם, כִּי הוּא אִישׁ אֲשֶׁר אֵינוֹ כְדַאי לְדַבֵּר עִמּוֹ, וְאֵין יַעֲקֹב מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ מְאוּמָה, לְהֶפֶךְ, יַעֲקֹב שׁוֹלֵחַ לוֹ מִנְחָה וּמַפְצִיר בּוֹ וְהוּא לוֹקֵחַ. עֵשָׂו הוּא עָשִׁיר גָּדוֹל וּבְכָל זֹאת לוֹקֵחַ הוּא מִנְחָה מִיַּעֲקֹב הָרָעֵב, אֲשֶׁר בְּזֵעַת אַפּוֹ עָשָׂה לוֹ אֶת רְכוּשׁוֹ, וַאֲשֶׁר לוֹ אַרְבַּע נָשִׁים וּבָנִים וּבָנוֹת לְפַרְנֵס אוֹתָן, וְעֵשָׂו אֵינוֹ מְסָרֵב הַרְבֵּה וְנוֹטֵל מִמֶּנּוּ עִזִּים מָאתַיִם, תְּיָשִׁים עֶשְׂרִים.

הֲרוֹאִים אַתֶּם מָה הוּא עֵשָׂו?

כְּשֶׁהוּא נַעַר הוּא יוֹדֵעַ צַיִד, פּוֹרֵשׁ לַשָּׂדוֹת וְלַכְּרָמִים. מוֹאֵס בַּתּוֹרָה, וְלַהֲוֹט אַחַר גְּרוֹנוֹ, וְאַחַר כָּךְ אוֹמֵר הוּא גַּם לַהֲרֹג אֶת אָחִיו, וְגַם אִם הוּא צַדִּיק בְּעֵינָיו, חָפֵץ הוּא בִּבְרָכָה וְיַעֲקֹב מַקְדִּימוֹ, וְטוֹעֵן הוּא: וַיַּעְקְבֵנִי זֶה פַעֲמַיִם... וּלְסוֹף נוֹשֵׂא הוּא אֶת קוֹלוֹ וּבוֹכֶה... בְּכָל זֹאת „לַהֲרֹג אֶת אָחִי" מִדָּה זוֹ הִיא מִדָּתוֹ שֶׁל עֵשָׂו; לְהָמִית אִישׁ, וּבְיוֹתֵר אֶת אָחִיו אֶת יַעֲקֹב. וְכִי עֵינֵי עֵשָׂו אֵינָן רוֹאוֹת אֶת יַעֲקֹב כְּשֶׁהוּא עוֹסֵק בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת, וְאִישׁ תָּם הוּא, כְּפִיו כֵּן לִבּוֹ. יוֹשֵׁב בְּאָהֳלֵי שֵׁם וָעֵבֶר, וְאִם הוּא, יַעֲקֹב, עוֹשֶׂה כַּדָּבָר הַזֶּה

להתברך תחתיו ראשונה, בודאי לא בו האשם, או שהצדק אתו. וכדומה מהדברים שאין לו משפט מות, על כל פנים, והוא, עשו, מתנחם עליו להרגו, ושואף הוא לשפך דמי אחיו, ואומר: „יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי", וכשיעקב בורח שולח הוא את בנו לרדף אחריו, איש כזה הוא עשו...

ובורח הוא יעקב מפניו. בורח ויוצא גם מבית אבותיו, והולך גם אל לבן חרנה ובלבד להמלט מרודף זה.

ועוד דברים אחדים לנו אליכם אחים.

עלינו ללמד לדעת שאין התורה ירושה לנו.

בנו של יצחק ורבקה הצדיקים, בן בנו של אברהם ושרה ראשי האבות הקדושים. ובכל כשהוא פורש מאהלי שם ועבר, כשאינו עוסק בתורה, כשהוא בוחר בציד ובנזיד עדשים, אין מעשי אבותיו בידו כלל וכלל, ואין בו אפילו ריח תורה.

„הוי משתדל ללמד תורה ודע שאינה ירושה לך" אמרו חכמינו זכרם לברכה, ומפרשתו של עשו אנו למדים דבר זה.

ויעקב מלבד אשר הרבה ללמד בבית אביו גם כשברח מפני עשו אחיו נחבא בבתי שם ועבר ארבע עשרה שנה. וגם בלילה לא שכב שם, ותדד שנתו מעיניו, שהי' עוסק בתורה, ולא בטח בזכות אבות, גם לא בברכות שהתברך פעמים, כי אם בעמלו וביגיעתו קנה לו את התורה, ויעקב זה הוא אבינו, בדרכיו נלך. יוצאים אנחנו מבתי אבותינו, כי לא נוכל לשבת יחדו בעריהם עם אלה המואסים בתורה ובבכורה, ובוחרים בנזיד עדשים, ובמנחה של תישים, ואף כי סוף סוף עלינו לבא גם חרנה... אך עד כה וכה הננו, בבתי המדרש של גדולי דורנו. שם אנו מנדדים שנה מעינינו, ועוסקים בתורתנו, והלואי אשר גם אתם אחינו, תעשו כן בקרוב בימינו, ותהיו „תמימים" כמונו...

יומן, של נער כפרי.

(המשך מגליון 5).

אנכי מזגתי לו כוס תה מהקומקום שהגישו לי והוא נטל בעצמי פרוסת לחם ויאכל אכילה רעבתניה, כל לעיסה ולעיסה, כל נשיכה ונשיכה ספרה לי, כי לחמי זה הוא „אורח הגון" בתוך פיו של יחזקאל.

הקראת את מכתבו של אביך? — שאלתיו אחרי שכבר אזל הלחם מן הכלי והוא גמע את הטה „כן, קראתי"—ענה ברצינות—„שמע נא איזה דרך בחרת לך בחיים? האיך יעזב בן את בית הוריו ולא יכתב דבר וחצי דבר מחייו, משלומו, ממצבו ומכל אשר לו, לא האמנתי עליך שהנך מוכשר לכך. זאת ועוד אחרת: באת לבית חברך והנך נוטל פרוסת לחם ואוכל טרם הזמינו אותך לכך, אין לך מקצת דרך ארץ, אינני מדבר בנוגע להלחם, אל תחשבני לרע־עין, אנכי שואל אותך מדוע תאכל בלי נטילת ידים, בלי ברכה? ובודאי שלפני התפלה, פריצות והפקרות כזאת מנין לך?"

רשמי פניו הראו לי לדעת, כי הוא מוצא את עצמו נעלב ומבויש משאלותי אלה, כי גוני פניו נתחלפו, אזיל סומקא ואתי חורא, הוא קם וילך אחת הנה פסיעות גסות אחר כך ישב לנגדי ויחדש את שאלתו הראשונה בטון עצב „הידעת לשם מה באתי אליך?" אם תדע אז תמצא תשובה מספקת לכל שאלותיך, באתי לבקש ממך גמילות חסד, אבא שלחני על מנת ללמד בישיבה ואנכי אתודה לפניך ואגלה לך מצפוני לבבי, כי נפשי חשקה במדעים שונים, מה תתן לי הישיבה? רב אהי'? עמנו איננו מרגיש חסרון ברבנים, הלכך הוצאתי כבר את הכסף שנתן לי אבא לאכילה ושתי' ומלון. כבר מצאתי לי מורה בלי פרס, גם ארוחות ימים שלשה השגתי לי, ועתה הנני סובל חרפת רעב ואין לי כל מוצא ממצבי המר.

כל אותה השעה שישב יחזקאל וישפך לפני את מרי שיחו ישבתי לעומתו ואחשב, כיצד להפטר ממנו, כי בהביטי עליו חשתי גועל נפש ומשטמה עזה אליו, חשבתי, אולי אנכי עובר על הלאו „לא תשנא את אחיך בלבבך" ואשתדל כפי אפשרותי לסגר ולעצר בעד רגשי שנאתי אליו, אך שמעתי קול טמיר ונעלם אומר אל לבי: אל תפחד, יוסילי, בר—נש כזה מצוה לשנא אותו ולהתרחק ממנו הרחק כמטחוי קשת, כי לא אחיך הוא. אח „נפשע" הוא, בן סורר ומורה להוריו.

השעה התשיעות כבר הגיעה ועלי הי' ללכת להישיבה להתפלל וללמד, הוצאתי מכיסי חצי רובל ואומר לו, לפי שעה אוכל לתת לך הכסף הזה בשעת דחקך, להכנס אתך בדברים יותר מדי אין אני מוצא

לנחוץ, זאת אראה מדבריך, כי כבר הרחקת לכת עברת חוק, אנכי אודיע את הוריך ממציאותך כאן, המה דואגים לך, אלמלא אתה חי, חלילה, מי יתן להם כר כמותך?..

חדל, חביבי, הרף ממני, עשה אתי מה שתוכל רק אל תגלה להורי כלום. רוצה אני לשוב אליהם בתור גבר רם המעלה, מעוטר בקוקארדע, כליל תפארת על ראשי, ובבגדי שרד שכפתורים מתנוצצים בהם, אז יצביעו עלי בני עירנו ויביטו עלי במבט חשוב.

„עד כמה רעה עינך בי—אמרתי אליו בבת צחוק של ידידות,— מה איכפת לך, אם אקים מצות „השבת אבדה" על ידך, אבדה תמה, כלום לא קראת עד כמה מהזירים הוריך על האבדה..

—הצטחקות לצרדין—

„במטו, אל תפזר מלח על פצעי, הלוית לי חצי רובל, תודה רבתי. לכשארויח ואהי' דוקטר אז רפא ארפא אותך במגן ועתה הי' שלום.

נפטרתי מן „ביש גדיא" זה ואלך לבית הישיבה לספר לשלמה חברי על דבר ההזדמנות הבלתי צפוי'.

בדרכי התרוצצו מחשבות במוחי, חפצתי תכף לשגר מכתב לאביו, כי אוצרו הטוב נמצא, אך נמלכתי להמתין קצת, אשמע מה יאמר שלמה, אולי טוב טוב לנו אם נדבר על לבו, כי יסור מדרכו כבל לו וישוב ללמד תורה ואם דברינו יעשו פרי אז נודיע להוריו ונשמחם באמת.

(עוד יבא בע"ה).

יוסף הלוי גאלדבערג
מורה בי"ס „יהודי" בבאברויסק.

שעשועים.

שיר בתמניא אפי.

(סוף מגליון 5).

מ

מה נפלא זה האיש, מה נורא זכרהו!
מלאך משמים הי', מתחפש בגוי',
משה שמו נקרא, כי כן אמנם הנהו,
משה פניני־דעת מתהום התשי'
משה את נפשו מכל הבלי התבל,
משה את עמו מסבלות מצרים,
משה גם לאמים מאמונות הבל
ממקור תורתו גם חם שאבו מים...

נ

נוראות נפלאו כל רבים עמים,
נפשם לשמע אזן נבהלה, נחפזה,
נתן אלקי ישראל דרך בימים,
נגלה בקדשו—ארץ רגזה;
נתן בקולו, יחרו חרדו,
נטפו שמים, וכבבים נמסו,
נמגו הרים, גבעות רקדו.
נפשות חסידיו רק הן אז עלסו.

ס

סיני הר הקדש, בך הרים קנאו,
סמים למרפא נפש. עליך רקחו;
סבוך אלפי שנאן, שמיך מלאו
ספיר ונפך עטרו לתורה—לקחו;
ספר תורת אלקים, לקהלת יעקב מורשה
סוד אלוקה אל עבדיו, נגלה, אח, עליך,
סכת עננים על ראשך פרשה,
סאון רכב רבותים שמעו אזניך...

ע

עודך חי הר הפלאות, עודך חי גם היום!
עודך מגיד בלי אמר, אשר ראו עיניך,
עודך אומר לכל עובר: „אל תגש הלום,
על אדמת קדש אל תדרך רגלך".
עדן ונעם הוא זכרך לנפשנו—
עת תקצר מעמל, בו ננחמה,
עמו קשורים יחד כל זכרונות עלומנו,
עלימו בחרף־נפש, תמיד נלחמה..

פ

פקודיך,—אל, ישרים — יחדו צדקו,
פינו פערנו ונשאפם כרוח,
פלאות עדותיך, על לבנו הוחקו
פתאים כי יהגום גם בם חכמה תנוח;
פרח תפרח כאביב שושנה,
פנה הודה כסתו, עת כי יבשה;
פרחה תורתך זאת לפני אלפי שנה
פרחת היא גם עתה, נעורי' חדשה...

צ

צוקות מאליפות לא גברו עלי,
צרות מרבבות אור פני לא הפילו;
צדקה וסבל הם, היו חצי,
צוררי לפני עמד בל יוכלו;
צללו עמים רבים בים התהו,
צרפו דתותיהם – או כליל חלפו;
צוף דבש התורה עוד מתוק הנהו,
צפו מים על ראשה, אותה לא שטפו...

ק

קדשנוך –ל קדוש, עם תורתך יחד,
קדשנו את שמך באש ובמים:
קנאת הדת אכלתנו, שתקנו לפחד,
קראנוך מלהבה: „אחד בשמים:“
קולך אלקים אז דמינו לשמע:
קוה ישראל, יש שכר לפעולתך
קוה! כי לא לנצח תדמע דמע,
קוה, כי אמחה דמעה מעל פניך!

ר

רבבות ימי התקוה, חלפי עברו,
רבבות נקיים, לטבח הובלו,
רק, ועיר שם, זעיר שם, שמינו נטהרו,
רחמי השם כי לא תמנו, לא כלו;
רבים רחמיו, ומלכי חסד לא עוד ירדפונו,
רק רשעי עמים ראות זאת בל יוכלו,
רקים, פוחזים ובשאט ישטמונו,
רק עמל, רק און עלינו יטפלו...

ש

שור נא, אלקים, אנית תוחלתנו–
שכבר להשבר כמעט חשבה,
שלח נא ממרום רוח להושיענו,
שאהו נא מהר אל חוף ה„טובה“;
שמחנו נא, הה! כבר מועד הגיע,
שנות רעה זה כבר אלפים מנינו,
שלח לנו חוזה, נחמים יביע,
שבענו חסדיך, כמו קוה קוינו...

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

ת

תורתך – הבט – אוהבי יצערו,
תפארת ליודעי כבר עתה איננה,
תמורתה – להבדיל – כרסתמטיות חברו,
תועים, אהה, נצלו עדי ממנה,
תם וישרת לב לחרפה נחשבו,
תחתם, ערמה ופריצות מהללות בשער;
תמימים, בכל זאת, איתן, כנגד נצבו,
תקותם חזקה, – לא יזיזם כל סער...

ניעזין. **דובער שניאורסאהן.**

בשם אחד הרבנים: למה פרכס יעקב לצאת כשעברה רבקה על פתח בית המדרש? מ"לא עשו פרכס לצאת „אל בית עכו"ם מפני שבבטן אמו לא הי' עכו"ם, חלילה, אבל יעקב לא הי' לו כלל מה לפרכס, שהרי מלמדים את העובר כשהוא בבטן אמו את כל התורה כולה ונר דלוק על ראשו והוא רואה מסוף העולם ועד סופו, ומה לו לצאת ממקום תורה כזה?

תשובה: כי לשבת עם עשו יהדו צר לו ליעקב גם כשמלמדים אותו את כל התורה...

אחד המלמדים באר לתלמידו סוגיא אחת בש"ס, ויבאר לו כי לרש"י ותוספות בסוגיא זו שיטות, שונות זה סובר כך וזה—להיפוך. ויהי ממחרת, והנה התלמיד יושב לו ואינו חוזר על תלמודו. למה אתה יושב ודומם? — שאלהו הרב בנערת נזיפה — „עד אשר רש"י ותוספות לא ישלימו ביניהם אינני רוצה ללמד את הגמרא"—ענה התלמיד.

נדבות אחים לטובת „האח".

קאליסק: ע"י המאסף הגבבד ר' פייטל פיתאוויץ, ר' חיים זלמן גהמקין בעד תספרת בנו פייויש שמעריל א' רו"כ, רן הובער ליב וויעלעזניאק בעד תספרת בנו זלמן מרדכי נ"פ חיי. מהברי"מ של הובער שעפשטיין 41 קפ', אהרן יצחק ראבישאוויץ בעד יא"צ של אביו 20 קפ', מהברי"מ של ר' יצחק דיקמאן אבי הבן 50 קפ', נטע ראבישאווין 10 קפ', משה בר"ז רייכלין 20 קפ', יצחק קאטאקאיו 10 קפ', כהמסובים 53 קפ'.

Ред.-Изд. **М. Розенблюмъ.**

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Редакція, Гороховая 48. Типографія I. Лурье и Ко, Спб., Гороховая 48,

שנה רביעית

ב"ה

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

האח

No. 7.

יום ג' פ' וישלח יו"ד כסלו רדע"ת.

ליובאוויטש

מחיר „האח" עםמשלח: לשנה שני רו"כ, לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

וישלח.

יעקב שולח מלאכים אל עשו, ירא הוא ממנו. כמעט נמלט מלבן חותנו והנה עשו אחיו לקראתו וארבע מאות איש עמו. כשהוא בורח מעשו נופל הוא בידי לבן, בורח מלבן—ופוגש בעשו. נפטר מעשו בשלום והנה אין שלו משכם, יוצא הוא מתוך מהפכת שכם הוא וכל ביתו עמו ומבקש לישב בשלוה ובאה הקנאה, קנאת האחים ביוסף בן זקניו ומחמד עיניו, ונוזלת ממנו את מנוחת לבבו ומשביעתו די יגון ואבל. ובעודנו מתאבל על בנו האבד והנה רעב בארץ ומושל מצרים, איש פלא, מתנפל של בניו, אוסר את אחד מהם במשמר ודורש עוד להביא אליו את הצעיר שיעקב הזקן מתנחם בו על אחיו ועל ועל אמם אשר מתה עליו בדרך.

ולמה ומדוע באות כל התלאות האלה על יעקב?

אמנם אין בידנו לחקר בהנהגת הבורא יתברך שמו, לא בשלות הרשעים ולא ביסורי הצדיקים, ומה גם במעשי האבות הקדושים, אבות כל העם העברי, אשר בודאי כל מעשיהם סימן הם לבניהם אחריהם, כל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף, וכל מה שאירע לאבות הוה ונעשה מדר לדור ומזמן לזמן בבניהם היהודים המשונים בתולדות ימיהם מכל אמה ולשון, וכשם ששאלת האמה העברית בכללה נשגבה מבינת איש, כן בודאי אין לשאל כלל וכלל במאורעות של האבות אשר ראשם בשמים מרום מאד, ואמנם איננו באים לשאל, חלילה, אין לנו עסק בנסתרות, מתבוננים אנחנו רק במה שהורשינו לאמר:

כי בחלק איש מנות לבניו ועבדיו, אז אם מכבר הוא את בניו על פני עבדיו אין עליו בזה שום תרעומות כלל ואין עליו לפים את העבדים, או להסתיר מעיניהם את מעלת המנה שהוא מעניק לבניו, כי הלא בניו הם, וכלום יש לעבדים חלק באדונם וברכושו כמו לבנים באביהם ובמולדם? אבל כשיש לאב אחד בנים שונים והוא מכבר את האחד על פני משנהו ונותן לו מנה אחת אפים, אז שורת הדין נותנת לפים את השנוא ולהסתיר ממנו את חין ערך יקרת המנה שהוא נותן לבנו אהובו, כשכן בין הבנים נבחר למעלה רבת הערך, אז הדעת נותנת להרחיק מעליו קנאת אחים ולהסיר כל תלונה, לפים אותם בדברים נוחים להם ולהעלים כפי האפשר את המעלה הנתונה לבחיר בנים זה.

אברהם אבינו נבחר למעלה רמה ונשאה, להיות אוהבו של הקדוש ברוך הוא, לפרסם אלקותו בעולם, להכריז על אחדותו, ולשים ברית בינו ובין השם יתברך, ברית מלח עולם להיות לו לאלקים ולזרעו אחריו עד סוף כל הדורות, זו היא מעלה שאין כערכה עוד אבל אחד היה

אַבְרָהָם, וְאֶחָיו לֹא הָיָ לָהֶם חֵלֶק וְשׁוּם טַעֲנָה וּתְבִיעָה עַל מַעֲלָה זוּ שֶׁאַבְרָהָם אֲחִיהֶם מִתְיַחֵד בָּהּ. כִּי לֹא בִירֻשָּׁה בָּאָה לוֹ, לֹא מִתֶּרַח אָבִיו יָרַשׁ אֶת הַנַּחֲלָה הַזֹּאת. הוּא בְעַצְמוֹ הִכִּיר אֶת בּוֹרְאוֹ וּמָסַר לוֹ נַפְשׁוֹ. וּלְבָבוֹ נִמְצָא נֶאֱמָן לִפְנֵי קוֹנוֹ לִכְרֹת עִמּוֹ בְּרִית וּלְיַחֵד שְׁמוֹ עָלָיו.

יִצְחָק כְּשֶׁנִּבְחַר מֵאָחִיו יִשְׁמָעֵאל. אַף כִּי יִשְׁמָעֵאל אָחִיו הוּא, בְּכָל זֹאת הֲלֹא בֶּן אִשָּׁה אַחֶרֶת הוּא, בֶּן הָגָר הַמִּצְרִית, וְגַם אָמְנָם נִתְפַּיִּם בִּשְׁנֵים עָשָׂר נְשִׂיאִים. וְגַם יִצְחָק לֹא רָאָה הַרְבֵּה טוֹבָה בְּאַחֲרִית יָמָיו, נְשֵׁי עֵשָׂו בְּנוֹ הָיוּ לוֹ לְמֹרַת רוּחַ, עֵינָיו כָּהוּ מֵרְאוֹת, יַעֲקֹב יָצָא מֵאֵת פָּנָיו וְלֹא רָאָהוּ עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה...

אַךְ יַעֲקֹב בְּחִיר שֶׁבָּאָבוֹת. הוּא וְעֵשָׂו אָחִיו אַחִים בְּנֵי אָב אֶחָד, בְּנֵי אֵם אַחַת, וּתְאוֹמִים הָיוּ בְּבֶטֶן אִמָּם. וּלְסוֹף יוֹרֵשׁ יַעֲקֹב לְבַדּוֹ אֶת כָּל הַמַּעֲלָה רַבַּת הָעֵרֶךְ הַהִיא שֶׁזָּכוּ בָהּ אַבְרָהָם יִצְחָק אֲבוֹתֵיהֶם, אֶת יַעֲקֹב לוֹקֵחַ לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבֵן, מוֹסֵר לוֹ כָּל מַפְתְּחוֹת אוֹצְרֵי מְרוֹמָיו, מְגַלֶּה לוֹ כָּל רָז. שָׂמֵחַ וּמִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בּוֹ. וּמֵרֹב שִׂמְחָה וְאַהֲבָה קוֹרֵא לוֹ יִשְׂרָאֵל וִישֻׁרוּן, וְעֵשָׂו עוֹמֵד לוֹ מִן הַצַּד...

עֵשָׂו שֶׁהוּא בְּנוֹ שֶׁל יִצְחָק וְרִבְקָה, בֶּן בְּנָם שֶׁל אַבְרָהָם וְשָׂרָה, אָחִיו שֶׁל יַעֲקֹב מִלֵּדָה וּמִבֶּטֶן. עֵשָׂו זֶה אֵין לוֹ חֵלֶק בֵּאלֹקֵי יִשְׂרָאֵל...

כִּי עַל כֵּן עֵשָׂו יְקִירִי הֲרֵי שַׁלְוָה וְטוֹבָה נְתוּנוֹת לְךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּנַפְשְׁךָ שָׂבְעָהּ, אֱכֹל וּשְׁתֵה, הַרְחֵב פִּיךָ וּמַלְאֵהוּ, מְשֹׁל בָּאָרֶץ, כְּבֹשׁ אֲרָצוֹת וּמְדִינוֹת, בְּנֵה לְךָ אַרְמְנוֹת לְתַלְפִּיּוֹת, מִבְצָרִים, טִירוֹת מְלָכִים, גְּשָׁרִים, מַעְבָּרוֹת, מִגְדָּלִים הַפּוֹרְחִים בָּאֲוִיר, מְכוֹנוֹת קִיטוֹר, תֵּאַטְרוֹנִים וְקִרְקְסָאוֹת אֻרְוֹת סוּסִים אַבִּירִים, שָׂרִים וְשָׂרוֹת וְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְנָה עֵינֶיךָ וְלִבְּךָ, וּלְיַעֲקֹב, רְאֵה, כַּמָּה צָרוֹת לוֹ בָּעוֹלָם, צָרַת הַחוֹתֵן, צָרַת הָאָח, צָרַת הַבַּת, צָרַת הַבָּנִים, וּכְלוּם יֵשׁ מַה לְקַנֵּא בּוֹ?...

וּמַסְכִּים גַּם עֵשָׂו בְּלֵב שָׁלֵם עַל חֶלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב לֵאמֹר: יְהִי לוֹ אֲשֶׁר לוֹ, יִקָּרֵא עָלָיו שְׁמוֹ שֶׁל הקב"ה, יִתְבָּרֵךְ הוּא בֵּאלֹקִים וְיִתְאַמֵּר בְּאַהֲבָתוֹ, וְיִתְעַנֵּג עַל תִּקְוֹת נְעִימוֹת, אֲבָל כְּלוּם חֵלֶק יֵשׁ לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה כָּמוֹנִי? לֹא, זֹאת לֹא...

וּבְכֵן עוֹבֵר לוֹ יַעֲקֹב בְּשָׁלוֹם לְדַרְכּוֹ, הִיא הַמְּסִלָּה הָעוֹלָה אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר שָׁם יֵרָאֶה הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא...

וְלֹא רַק בְּאַחִים כְּיַעֲקֹב וְעֵשָׂו נוֹהֵג הַמִּנְהָג הַזֶּה, כִּי אִם גַּם בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַצְמָם, כְּשֶׁאֶחָד מֵהֶם נִבְחָר וְזוֹכֶה לְמַעְלָה יְתֵרָה מִשְּׁאָר אֶחָיו אָז גּוֹרְעִים מֵחֶלְקוֹ עִם אֶחָיו בִּשְׁאָר עִנְיָנִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּהֶם חֵלֶק עִמָּהֶם.

בְּהִבָּחֵר לֵוִי לְשָׁרֵת בְּחַצְרוֹת הַקֹּדֶשׁ וְלִשְׁמֹר אֶת מִשְׁמֶרֶת בֵּית הַשֵּׁם, אָז נִגְרַע חֶלְקוֹ בְּנַחֲלַת הָאָרֶץ, ד' הוּא נַחֲלָתוֹ, וְחֵלֶק אֵין לוֹ בָאָרֶץ, אֵין לוֹ שָׂדוֹת, אֵין לוֹ כְרָמִים, וְעָלָיו לַעֲמֹד בַּפֶּתַח, לַחֲזֹר עַל הַגֳּרָנוֹת...

הַדָּבָר הַזֶּה יְסוֹד הוּא לְהָבִין עַל יָדוֹ כַּמָּה וְכַמָּה מִמְּאוֹרְעוֹת הָעוֹלָם וּמִמִּקְרִים הַמִּתְמִידִים וְנוֹהֲגִים יוֹם יוֹם עַד דּוֹר אַחֲרוֹן...

(סוף יבא בע"ה).

יומון של נער כפרי.

(המשך מגליון 6).

כ"ה אייר תרע"ג.

אם אוכה מתי שהוא לקים את התורה מעושר – הרי צפון ביד העתיד, והעתיד ידוע רק לידע העתידות, אולם היום קימתי מצות „והגית בו" מעוני, ולא רק מעוני, אלא, פשוט, למדתי כל מחציתו של היום אליבא ריקנא. באתי לביתו של פ. ואמצא את הדלת סגורה, שאלתי את גרי השכונה ואמרו, כי בני הבית נסעו לדוכתא פלן – מאי הוה לי למעבד? חשבתי לבקש מאת חברי הלואה על מנת להחזיר, אולם בבואי להישיבה הכרתי בה איזה שינוי דמנכר, כל הבחורים עומדים ולומדים בהתמדה עזה. שמעולם לא ראיתי כמוה, מיד נודע לי, כי עשיר ירא שמים תורני השוב בא העירה ובדעתו לבקר את הישיבה, לתהות על קנקני בחורי־החמד. ותעבר עלי רוח הקנאה ושלהבת עזה התלקחה בלבי, עד אשר עברתי בהיסח הדעת על האצטומכא הדורשת ותובעת ממני לבל אשנה את תפקידה, ככה ישבתי על מקומי עברתי על למודי

השנים יאתכונן בהתעמקות נוראה לקראת הבחינה של העשיר לכל אחד בנופלים. ולולא ייש היפנא שנגש אלי ויאמר: יוסל׳ מדוע פניך צהובים? כלום אתה חש איזה מיחוש? — „לא״ — עניתיו — הריני בריא בכל רמ״ח אברי״ ודמעות כפנינים התיצבו בעיני, והוא לא סר מעל פני עד אשר נודע לו, כי הקיבה תובעת ממני את חובה, מיד נתן לי ככר ואנכי סעדתי את לבי בפת קיבר ויהי מלוח ויהי בפי כדבש למתוק, ולולא זאת כי עתה הייתי מעונה עד הלילה. בשעה הרביעית כשהתעודנו לישבת אל ה„שיעור״ נכנס האורח בלוית הרב והשני קרוא ויחל לשאל את התלמידים. מלחמה עזה, תשובה ונעימה, התלקחה בינו לבין התלמידים, הוא נגר על ימין ועל שמאל, מפרק ומקרין, בונה והורס, על פניו קראתי רשמי הוה בלתי מלאכותית, שמחה כזאת אפשר לחוש ולהרגיש על שלחן הקדושים בשעה שהם אומרים לפני קהל השומעים דברי תורה והם מגלים עמוקות, מחרשים חדשים כים האין מפי של תורתנו, גם אני נלחמתי וגם יכלתי, הרבה כבדות הצעתי לו, הרצתי אליבא דהגיון הבליא את כל קושיותיו, בצאתו את בית הישיבה בפנים מאירות ומזהירות ברך אותנו, כי נתאמץ עד כמה שיש בכחנו ללמד לשמור ולעשות ולקים, לאות הפקת רצון העניק לנו ביד הרבה פרס הגון מאתים רובלים על כל תלמידי הישיבה. המנהל חלק את הכסף, אנכי השבתי את הכסף ולא הוצאתי ממנו אף פרוטה אחת, רצוני כי יהי׳ לי למזכרת מהבחינה הראשונה.

אני הפצתי לשוב על מקומי ללמד, המנהל הודיע כי מפאת שנהלנו נצחון בבחינה הוא משחרר אותנו על מנת שנתפלל מנחה בצבור ואח״כ נצא לשאף רוח צח. בשמחה רבה נתקבלה הודעה הזאת, שלמה בן הרב נגש אלי ויאמר: גם זו לטובה.

— מאי גם? — שאלתיו —

„להרבות הכסף שחלק לנו״.

הכל כך הנך מתפעל מכסף? כלום לא ראית מימיך שטר בן שלשה רובלים?

ראיתי, אולם אינה דומה ראי׳ לראי׳, בכסף הזה אתפאר במכתבי לאבא, כי עשיתי חיל בלמודי, הבה יוסף נלכה נא לשוק, ושם בודאי נמצא את יחזקאל, נשמע מה בפיו, נספר לו ע״ד חדשות היום, אולי יפעלו הדברים האלה עליו להחזירו למוטב.

אל תלך, למפרע הנני יודע, כי אם תגיד לו שיש לך שלשה רובלים, מיד יבקש ממך „גמילות חסד״ ועליך לדעת, כי אם תעשה אתו חסד יהי׳ החסד „חסד של אמת״ כי לא תקוה שיחזיר לך, ולהשיב את פניו ריקם איננו רשאים, מה כוח חברנו הי׳ תמיד. „ומבשרך לא תתעלם״ כתיב, נתפלל מנחה ואני אלך למעוני, רצונך, בא נא גם אתה אלי, שנינו נערך מכתבים לביתנו.

יפה אמרת, כדבריך אעשה, אחרי התפללנו, אנכי עברתי לפני התבה, כי בכל יום ויום אנו נוהגים להתפלל ב„מנין״ משלנו, קורא בתורה משלנו, וש״ץ משלנו. אני התפללתי בתור ש״ץ בפעם הראשונה, רעדתי קצת, והגיעו להורת הש״ץ התעודדתי ואעבר על התפלה מתוך מתון.

עכשיו הגיע הילד אל מעונו, אסדר את מחשבותי, אשלח הנה ואערך מכתב להורי, כל כך התמכרתי להישיבה היום עד אשר לא השתי כל רעבון, ארשם הדברים האלה,

ברבות הימים אולי אקראם בדעה צלולה ומיושבת בשבתי על כסא רך וטוב, כששולחני יהי׳ מלא דשן „כל המקים את התורה מעוני סופו לקימה מעושר״ אמרו חכמינו גורם לברכה.

(המשך יבא בע״ה).

שעשועים.

מהרהורי לבי.

(המשך מגליון 36 שנת תער״ג)

ומהרהר אנכי בלבי, מי מבני האדם דומה להאילנות המלבלבים האלה?

„כי האדם עץ השדה״ אך איזה אדם דומה להעץ המדהיב עין הזה? ואען ואומר: הילדים, הם הדומים לכל עצי השדה האלה הרעננים והמשיבים נפש. הילדים הרכים אשר עודם באביב שנותיהם, רעננים הם גם הם, הוד חן נעים שפוך על פניהם, מצחם צח, לחייהם חלקות, שפתותיהם שני, מדברם נאוה. קולם מצלצל כקול הזמיר המטתפך בנגינותיו על העפאים האלה, ורוחם טהורה ומזוקקה כרוח אשר בשדה תרומות זה.

כשדה אשר ברכו ד׳ כן ברוכים הם הילדים היקרים; ככח הטמיר ונעלם במעבה האדמה להצמי פרי תנובה וכל מגדנים ועדנים, כן צפון כח נפלא בלב כל ילד ובמחו להשכיל ולעלות מעלות רבות בסלם החכמה ולהצמיח כל חכמה ותבונה נחמדות למראה וטובות ומועילות להם ולזולתם. כיד הילד ובכחו לפתח את כשרונותיו ולזרע בהם זרעונים ערבים ומצמיחים כל פרי נעים, לנטע בקרב לבו אמונה חזקה בד׳ ובתורתו, להשריש במחו דעות נאמנות אמתיות אשר ישאבו רוח וחיים מתהום התורה מקור המים החיים, כאשר כן ישאבו שרשי האילנות האלה רוח חיים ממעמקי האדמה ומנהלי המים המפכים סביבותיהם.

עצי פרי הם הילדים, ופרים מה נחמד וערב להך!

יהגת רעיון מעציב עולה במוחי ומעיב את אור פני, הרהורי לבי נעשים כהים ומעורפלים, מסתכל הנני והנה שם על אילנות אחרים מטפסים תולעים ועולים על גביהם...

הה, תולעים, אלה התולעים הלא עתידים הם להסית את הפרי, למוץ את לשדו, להחריב את מיצו ולעשותו כמסס נומס, התולע הזה מתגנב הוא אל תוך הפרי, מחוץ אינו נכר כלל, דומה כאלו בפרי אין כל רע, יפה הוא, אדם ונותן ריח טוב. התולע אוכל את הפרי בפעם אחת, ויי כחורר של מרט, ומחפר ויי

כלום

התולע ה.

טוזה נעיי

ומתקו עד שהוא אוכל גם את גוף הפרי עצמו ובשרו ולא יצלח עוד למאכל.

הה, הרעיון הזה מדכא אותי מאד, בהעלותי על לבי, כי גם הילדים, עצי הפרי הנחמדים, יש אשר תולעים מתגנבים אל תוכם, חמדת למודים זרים, או הנוך מורים מתעים, בתחלה אין התולע נכר, מה בכך אם ילמד הילד גם שאר למודים? כלום היום אינו מספיק? וכי אפשר לילד ללמד כל היום למודי קדש? ומקרים אותם למודים הצוניב או שפת עבר בלולה ונלושה בשמן הספרות החדשה השמה קדש לחל ומשכנת את התורה הקדושה בתוך טומאת הכופרים הכופרים, והתולע הזה משתרש בקרב לב הילד הרך ואוכל בו את האמונה, את הטהרה והקדושה, מרקיבו ומכלהו עד אשר לא יצלח להיות יהודי חלילה...

הה, בזכרי זאת, הנני מכיר עיני מהביט אל יפעת השדה והדרו, צר לי לראות בהאי שופרא דקא בלי באשמת תולעים נבזים, אשר אין כחם אלא בפיהם, להרקיב ולהפסיד ולעשות כלה, ח"ו, בגן אלקי ישראל אשר כשתילי זיתים שתולים בו ילדים רכים וטובים, ראוים לצמח ולהיות יהודים יראים ונאמנים לתורתם ולעמם...

הרהורי לבי נעשים כאבדי דרך, כתועים באישון ליל, מבלי נמצא להם כל שביב אור להגיה את החשך והעלטה השוכנים עליהם, ולהאיר להם את הדרך הישר ולהרהר מתוך פתיחת הלב..

בימים האלה, בדור האחרון הזה, בזמן שאין ההורים, האבות והאמהות מכירים כלל בהפסד שהם מפסידים לבניהם אחריהם עד סוף כל הדורות בחנוך שהם נותנים להם, בימים האלה איך אפשר להרים ראש ולשבע רצון? בראותך בחוץ או בכל בית ילדים רכים, ילדים נחמדים, האח, הלב יתחיל לדפק באהבה אליהם, מי עוד אהוב כילד? ומי נחמד למראה בנער תמים? הלא הביבים הם על כל רואיהם כבשרם וכנפשם. ילדים! קחוני נא בחברתכם!—הנני חושב ומהרהר—הבה אשחק עמכם, אהי' גם אנכי רע וחבר לכם, לכל אשר תצווני הנני, כאשר תלכו אלך, ובאשר תהוצו ארוץ, גם אנכי אבא עמכם אל החדר, אשתתף עמכם בארוחת הבקר הנאכלת בכל פה, אשמע את ספורי מוריכם הטובים הנאמנים המספרים נפלאות מתורה ד' יתברך, אקשה, אפרק, ארון בהלכה, ובערב בעקב אצא עמכם לשוב הביתה ובידי פנס של זכוכית או של ניר להאיר לי את הדרך, ...לך כהלך נתלך בכל משחקינו ועניננו, הבה ילדים,

אבל איך תסוג אחור, בראותך, כי הילדים פונים אל עבר אחר לגמרי, הם משננים זמר יוני, מעשה כסוס ובחתול, וזו היא תורת שלמה להם; איך תחשכנה עיניך בראותך, כי הגזרה רחבה, פתיגיל וקוקרדה תופסים מקום גדול בלב ילדים אחרים, והנם עוזבים את החדר והולכים להם עד בלי שוב...

מה לכם ילדים אהובי נפשי! יד מי נגעה בכם לרעה, חלילה, להתעותכם ולהגות אתכם מן המסלה העולה בית-קל? האם ההורים אשמים בכם? או אולי הרכיבו לראשיכם מורים כאלה? ואתם הלא רוחכם תמים וטהור, וכל אחד ואחד מכם חפץ באלקים ובתורתו, כל אחד ואחד מכם נכון למסר נפשו על כל מצוה ומצוה ככל הקדושים הגדולים עם הקטנים אשר הי' לפניכם בדורות ראשונים.

הנכם תפוחים ערבים, יפים ומשובבים נפש בריחכם הנעים, ואינכם יודעים את התולע האוכל בכם... הה, התולע, התולע...

נשכח ששוני, כל הרגשות אשר הרגישה נפשי במרחב שדות זה חלפו עברו כליל ומקומם ירש עצב ויגון נורא, עיני חשכו, גם אזני חדלו לשמע את צפצופי הצפרים ושריקות העורבים, השמש הבהיר לא עצר כח להאיר את האפלה הגדולה הרובצת על לבבי, הרוחות המנשבות לא עצרו כח לגול את היגון המעיק על לבבי כאבן מעמסה וכנטל החול...

והנה מחזה מרהיב עין ומשמח לב לפני... גן גדול נטוע שורות שורות אילנות ועצי פרי נחמדים למראה, עליהם כל פרי טוב למאכל, ובגן סובבים אנשים חכמים ונבונים המתבוננים אל כל אילן ואילן, אל כל יונק ונטיעה, ושומרים אותם מכל נזק והפסד, את התולעים הם מרחיקים מעליהם, ואינם נותנים להם גם לצעד על סף הגן, ונהרי נחלי מים חיים וטהורים עוברים דרך הגן אשר מהם ישקו את האילנות הרכים לבל יבלו גם עליהם, כל עץ ופריו נקיים מכל רקב ומגרעת, מראיתם יפה וגם תוכם שלם ובריא, טהור ותמים—„האח!"—הרהרתי אז בלבי—כדאי הוא כל העולם כלו להבראות בשביל גן נחמד זה, כל יפעת האביב והדרו פה הנה הנם, מה טוב הוא גם לעבר דרך פה, ומה מאושרים הם הגננים והשומרים הסובבים ומבלים כל ימיהם ושנותיהם בגן נפלא זה, אשריכם נוטעי הגן, ואשרי האילנות הנטועים בו, יפרחו וינהלו, ישגשגו ויעשו פרי כלבנון לתפארת ולשם עולם".

Ред.-Изд. М. Розенолюмъ.

...יזה ראזענבליט.

Контора I. Шнеерсона, Любав

Редакція, Гороховая 48.

Типограф'

שנה ב״ה רביעית

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים גרכות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תחי׳ לו והיא הוא קונה לנפשו.

הָאָח

№. 8.

יום ג׳ פ׳ וישב י״ז כסלו רדע״ת

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו״כ. לחצי שנה רו״כ אחד, לרבע שנה חצי רו״כ, לחדש עשרים ק׳, בלי משלח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלה.

(סוף מגליון 7)

הצדיק הקדוש בחיר תלמידי הבעש״ט נ״ע, הוא הידוע בשם המגיד ממעזריטש זי״ע, בעלות רוחו השמימה ותלמידיו הגאונים והקדושים עמודי העולם הטבילו אותו במקוה מים, הפילו גורל ביניהם מי מהם יאחז באיזה אבר מגופו הקדוש, ונפל אז הראש הקדוש בגורלו של כבוד קדושת אדמו״ר הגאון האלקי בעל התניא זצוקללה״ה הידוע בשם „הרבי הזקן" ויקנאו בו אחיו החברים לאמר: ראו, הליטאי הזה (דער ליטוואק) נטל לו את הראש...

וכן הדבר, כי ראש רבותיו נפל בחלקו ובגורלו, מאתו נוסדה מפלגת החב״ד, אשר כל ישעה וחפצה לדעת את השם ברוך הוא, ומקום נתבצר לו בראש להשכיל ולהבין גם במה שלמעלה מן השכל, שתהא האמונה הנפלאה מובנת ומושגת ומתקבלת במח ובלב...

בודאי שחלק זה עולה הרבה על מה שנטלו זולתו, כערך הראש ומעלתו על שאר האברים.

אבל בכמה עלה לו לרבנו הזקן ראש זה: כמה עמל, כמה תלאות ויסורים סבל הוא יותר מאחיו. מי נרדף? את מי רדפו עד חרמה? ואת מי אסרו בכלא? את רבנו הזקן, אותו ואת בנו הרבי האמצעי, זי״ע.

כבר ידועים ומפורסמים המעשים אשר נעשו אז בימים ההם בזמן הזה, ביו״ד ובי״ט בכסלו, כי מלשנים בסתר הלשינו את רבנו הזקן נ״ע לפני כס המלכות, ודין קשה מאד נמתח עליו, אך בחסד השי״ת יצא לאור משפטו ובי״ט בכסלו יצא מבית האסורים לשפט את עדתו ולנהלם על מבועי החכמה והתבונה, וכן נמצאו אנשים רשעים אשר קמו גם על רבנו האמצעי להכותו בלשון, וד׳ עזרו ולא נתנו בידם וביו״ד בכסלו שב בכבוד לביתו; כי על כן חוגגים אנשי החב״ד את שני הימים האלה, מודים ומהללים להשי״ת על כל הטוב אשר גמלם, אשר בחר ברבותיהם ובהם להנחילם תורת אמת, חכמה, בינה ודעת ואשר עשה להם נסים אשר זכרם לא יסוף עד עולם.

ואתם אחינו הילדים, אוהבי הספורים, קנו לכם את „האח" משתי השנים הראשונות ומצאתם בם ספורים נפלאים ונשגבים על אודות רבותינו אלה זי״ע וקראתם והתענגתם מאד, וידעתם את פרשת הימים הגדולים האלה, ככל אשר יודעים אותם אנחנו אלה פה היום

אחיכם התמימים.

יומון של נער כפרי.

(המשך מגליון 7).

כ״ח אייר.

לא אדע מה לעשות, הלא בורא יצטערו מאד על אשר עברו שבועות אחדים ולא כתבתי להם דבר וחצי

דבר מחיי, שלשום בבואי לפנות ערב מהישיבה למעוני עם שלמה בן הרב, בחפצי לערך מכתב לאהובי לבבי, להודיע למו שמחתי שהביאה לי הבחינה והברכה, מצאתי לי עכוב בלתי מצופה מלמפרע: על שלחני מצאתי שני מכתבים, שהם שני כתובים הבאים כאחד, שניהם הורשים ממני דבר אחד, לבקש ולחקר ולתת תשובה ברורה אודות יחזקאל. מכתב אחד הוא מאבין הסופר, הוא מתמרמר על בנו שעזבהו ועקבותיו לא נודעו. מתוך התמרמרותו הוא מדבר רתת גם עלי על אשר אקשיח את לבבי מהודיעם מה עושה בנו בעיר, כי כבר שמע מאנשים שונים, כי כאן ימצא בנו, הצדק אתו, מהראוי להיות עונה להורשי, אפס לא אדע מה אשיבנו? אכתב לו, כי במקום „ישיבה" יושב הוא באיזה חור באחד המרתפים, במקום למוד תורתנו הקדושה, במקום התלמוד המחדד את השכל המשיב לב ונפש הוא מגרם בחצץ של למודים חלונים את שניו, וספר לו שהוא סובל לפרקים חרפת רעב, הבזאת אשמח לב אב ההורש אשרו של בנו?

המכתב השני הוא מאת שמערל בן השו"ב, אחרי דרישת שלום והבעת ברכה לרכישת תועלת מאוימה מרצוי' הוא דורש אותי גם כן בהתענעות מרובה להשיבהו אם אתראה פנים עם יחזקאל, מה דרכו ארחו ורבעו? אם לומד הוא בישיבה אחת אתי ועוד שאלות כיוצא בהן. שלמה חברי החליט להשיב לשמערל על ראשון ועל אחרון אחרון, כלומר, שהתכשיט אמנם כאן הוא, אולם הישבן הקדוש נעשה לנו ל„אח רהוק", בגלל לכתו על דרך אחרת שדעתנו אינה נוחה הימנה. כבר נטלתי כלי כתיבתי, וקולמסי, שלוחי הנאמן, התחיל למלא שליחות, ושלמה ישב למולי לכתב מכתב לאביו הרב, מכתב שלום ברכה ואהבה, כרגיל—בינתים נפתחה הדלת ויחזקאל בא. פניו המביעים דאגה עמוקה, שענן ערפל של ספקות כסה אותם העידו עליו,, כי יש לו איזה דרישה חמורה מאתנו,, הוא הושיט לנו אצבעותיו לשלום קטיעא, הגשנו לו כסא לשבת, הוא ישב, מבטו הצליף וישוטט פעם על ספון הבית פעם על הרצפה פעם על הניר המונח לפנינו– קראתי על רשמי פניו כי הוא מכין את עצמו לדבר מה.

מה נשמע חדשות? – שאלתיו.

– כלום מודר שוקים הנני?

אעפ"כ הנך נמצא בין הבריות, הנך הולך לבית העקד, לבית מורך הרהמן, המכניס אותך תחת כנפי העולם הנאור המקולטר, בטח תדע יותר ממני הסגור כל היום בין כתלי בית המדרש.

חדשות? מה לי ולהחדשות? אנכי עיף ויגע בעבודתי עד מאד. בלילה, עבדתי בבית הדפוס וביום שקדתי על הלמודים הקשים, השד יודע עד היכן אתקשה כל כך בכללים היבשים של הגראממאטיקע.

בבית הדפוס? מה לך התם? האמנם מצאת לך משרה?

איזו משרה? אני מבקש לי פרנסה! הנני מגיש נר חלק תחת מכבש הדפוס מהך ניסא ומוציא גליונות מאידך גיסא. בעד עמלי כל הלילה ארויח כ"ה קופיקות והוו לי למחית, מאי הוה לי למעבד, האלך ואשלח את ידי בגנבה, אתפס ואשב בחלונות הגבוהים? הן גר אנכי בעיר נכרי' ואין מי שיעמד לי בשעת דחקי, כנוהג שבעולם, חברים נאמנים כמוכם מלוים מעט לחבר בשעת הדחק ואתם לא כן תתנהגו אתי.

שמע נא יחזקאל – ענהו שלמה – אל נא תאשימנו, חדא, איננו בעלי הון כאשר תחשבנו, הי' מקרה שאחד מנותני לחמו של יוסלי נסע והוא שב רעב אל הישיבה וכספי שאני מקבל מבית אבא יגדר התיל על קצה זנבו. ואידך, עליך לדעת כי אתה עובר על דברי אביך, סבות אותו בכחש ובמרמה, כסית את הדרך באמר הישיבה, ואיך נהי' מסייעים בידי עוברי עברה? האמינה לנו, כי אלו התאחדת אתנו, כי אז השתדלנו בכל האפשרות להלוות לך ולהספיק כל צרכך כאשר כן הננו נוהגים עם כל חברינו, היום אלוה לפלוני עד אשר אקבל כסף ומחר ילוה לי והוריט חלילה. אבל אתה יצאת מגדר האחוה, שפטה נא אתה, שני נערים זקוקים להלואת כסף לקמן מה אתה ויוסף – מאן קדים?

אין אני מבין למה הקצפו עלי? מדוע הוצאתם אותי מגדר אחותנו, התמכרתי ללמודים חלוניים? כשם שאי אפשר לעולם בלי רבנים יושבים על מדין, כך אי אפשר לעולם בלי דוקטורים עורכי-דין, רוקחים ועוד.

– רהוק, רהוק מאד אתה עומד, עניתיו בבת צחוק מעושה, הנך בא לדאג לקיום העולם, ידאג לקיומו, מי שיצר אותו הביטו ויעמידהו, ואנחנו מה לנו לדבר במופלא מאתנו, כשם שאנחנו איננו לומדים למדינו למודי הקדש בשביל שאיפתנו לשבת על כסא הרבנות, כי לא כל בחורי הישיבה זוכים לכך, ככה לא תוכל להשלות את נפשך בתקוות שוא להיות מתי שהוא דוקטור, אלא מאי? צריך ללמד, והמטרה אולי ממילא תבא, ובשעת למודנו אנחנו צריכים ללמד תורה ולא לבקש את המטרה, והגית בו יומם ולילה. אבל מה לי להרבות דברים על אזן בלתי קשבת, יודע העור מלהה את טיבו של האור, יודע האלם מלהה את טובן של הדברות – כך יודע אתה את טוב טעמה וגפות אמרי' של התורה, מיום דעתי אותך היית צד את הוריך במרמה, את מוריך הולכת שולל – וחסל. שור – חבר יקר – אלה הם מכתבי הוריך ושמערל חברך הם מתענינים בך, חוקרים ודורשים, בגללך קוצף אביך עלי, אב תם ומתמם! כלום אני אשם בשתיקותי? מה אודיע לו, כי אתה מנדד שנה מעיניך, ומלכלך ידיך בצבע בית הדפוס, כי אתה נצב על משמרתך בלילות לבקש פת לחם בכדי לשנן מתוך צער של כסף ומחסור איזה זמר יוני?

כנראה פעלו דברי אלה עליו רושם ומגבר, כי כל העת ישב שקוע במחשבות, עיניו הפיצו אש סלדות, אחרי

כך התראו המעות על אשמורות עיניו ואחרי דומי' קצרה הסתכל בניר ויאמר:

הרפו ממני, רב לכם להשמיעני מוסריכם, לי יש הצעה שבלי ספק תמצא חן בעיניכם, נחמתי את אשר עשיתי, ודברו נא אודותי באזני מנהל הישיבה, רק אל תגלו לפניהם את האמת, אלה הדברים אשר תדברו: אחד מחבריכם שאתם יודעים אותו לנער הגון, ישר בכל מעשיו בא זה עתה ורוצה לבא וללמד בישיבה, אם יש מקום בשבילו, והי' אם יעט בחיוב אבואה מחר להישיבה וכמוני כמוכם נלמדה בצותא חדא.

מקום? מה שייך אם יש מקום, הלא אצלנו אין התימים, ואין נוהמה קבועה, כל הרוצה ללמד יבא וילמד, בית הישיבה הוא גן פתוח לכל מי שיחפץ לבא ולאכל מפרי מגדיו ואיננו גן נעול, כסבור אתה כי בגמנסיא מיתעי קרא?

מי יודע? אולי באמצע „הזמן" איננו מתקבל כל תלמיד?

אי משום הא לא אריא, כל יומי זמני' הוא, אבל הגד לי על הברתך קדש, אם אתה מקבל עליך עול התורה באמת הכרה ברורה או מתוך אונס?

בודאי מתוך אונס, הדבר פשוט, עד אשר אני מוצא לי פת לחם כבית הדפוס, מוטב לי ללמד בישיבה ביום, אמצא לי ארוחות „יומיות" ככל בחורי הישיבה ובלילה אשקד על למודים חלוניים, אאחז את החבל בשני ראשיו.

מכוון הרבי הוא אינני חפץ למלא הרישתך, כל האוחז את החבל בשני ראשיו סוף שאפילו ראש אחד לא ישאר בידו, כי יבא מאן דהוא ויוציאהו מידו, הלא פיך ענה בך, כי רק בשביל פת־בג הישיבה תבא ללמד, וכאשר כבר יזמינו לך מזון וצדה ואכלת ושבעת וברחת, והי' לך למודיך החלוניים לעיקר והישיבה – לטפל, לא, חביבי, יאלף רבתי, ראה מכתב אביך והשיבהו דבר.

הוא העיף עיניו בו, במכתב שמעולם לא אבה אפילו גת וילך מאתנו, בינתים עברה העת ולא הספקתי להבין יותר מכתב. הכל בשביל יחזקאל...

(עוד יבא בע"ה).

יוסף הלוי גאלדבערג.

שעשועים.

בעודני ילד לומד מקרא עם פירוש רש"י, וספורי ספר בראשית חביבים הי' עלי מאד, ויהי בהגיעני לפרשת וישב, כבר ישבנו אל השלחן הכן, פתחנו את החומשים ואני מתגעגע כבר ונכסף לאמר „וישב יעקב", יודע אנכי כי בהפרשה זו יסופר ספור יפה מאד ביוסף עם אחיו ואני מתגעגע לעבר על הפרשה כולה בשעה אחת, והרבי כמו להכעיסנו מתמהמה ושוהה מלהתחיל בפרשה, והנה אומר הוא לנו לאמר:

טרם נתחיל בפרשה, הבה ילדים, אספר לכם מעשי'.

הבלגתי על תשוקתי ואתאפק, מעשי', הבה אשמע, ואט את אזני.

שני בנים – התחיל הרבי – הי' לאב אחד, האחד הי' טפש גדול, מכוער, מחוסר כשרון, וולל, הדיוט ונס, עצל ורשלן, והשני הי' חכם ונבון, חריף, יפה תאר ונחמד למראה, מוכתר משכיל, יקדן נפלא ומוצא חן מאד בעיני כל רואיו, ויהי היום והאב נקרא לנסע על משתה נשואים לאחד מבני משפחתו, ויבקש האב לקחת גם את בנו הנעלה עמדו להתפאר בו ובמעלותיו המצוינות, הוא יומר שם באזני הקרואים, יקדן, ידרש, ישא ויתן בהלכה ובכל דבר חכמה; אבל מה לעשות לבן השני כי גם בהיותו גרוע כל כך, בכל זאת ידע לקנא באחיו ולתבע עלבונו, ואי אפשר הי' בשום אופן להשתמט מתביעותיו בלי איזה פיוס; ולקחת גם אותו, הלא ישבית את כל שמחת המשתה, כי חרפה היא להראותו בקהל אנשים, ויועץ האב ויתן לו דבשן שלם וגדול, סבריות ושקדים, והוא בהיותו וולל ורעבתן גדול, שמח מאד לקראת הממתקים האלה וישב לאכל אותם בכל פה, והבן השני מתעתד אל הנסיעה, הוא רץ הנה והנה להכין את כל הדרוש לנסיעתו, בגדים שונים, תכשיטים, והנה בא גם העגלון עם מרכבתו, והדרך רחוקה, ועליהם לנסע ימים אחדים, יודע הוא הבן הנוסע, כי עליו לסבל גם קור, גם קרח, חרב ביום וקרח בלילה, גם הנסיעה במרכבה, בעגלה, איננה מנוחה שלמה, בהברח לנוד ולנוע, שלא לאכול תבשיל, ושלא לישן כל צרכו, אבל הוא מקבל עליו הכל בשמחה רבה, כי נוסע הוא על החתונה, הדבר נקל הוא? היש כח בפה לדבר מה שיהי' שם, מנגנים נפלאים בכנור ועוגב וכל כלי שיר, משוררים ומחצצרים, וקרואים רבים של צורה, חכמי לב ומשכילים בכל שכל ומדע, והוא הילד יקח גם הוא חבל בשמחה הגדולה הזאת, ומי ידמה אליו...

ואותו הבן הטפש יושב בשלוה ולועס את הדבשן, נוטל בידו האחת את הסבריות מסתכל בהן בעינו משונה, סופר ומונה אותן, מומגן לרגע באחד הכיסים ושוב נוכר בהן ומוציאן להסתכל בהן ולדעת את מספרן, וכשאיזה מבני הבית עובר על פניו, מיד הוא מתנפל בשתי ידיו עליהן ומכסה את סבריותיו, מיראה פן יגזלו ממנו אחת מהן, וכשלוגמיו מלאים הדבשן קורא הוא בקריאה אלמית ופראית שלא יעיז איש לנגע בממתקיו.

ויעבר עליו הבן הנוסע וירא את שלותו, והנה נגש גם אביו ויוסף לו עוד פרי מגדים ושקדים...

„תנה נא גם לי אבא פכת שקדים" – נמלטו הדברים מפי הנוסע.

לא בני – ענהו אביו – המעט ממך כי נוסע אתה, כי עוד תבקש לך שקדים? הן כל אלה המגדנות נתונות הן לאחיך רק לפיסו על אי־נסיעתו כמוך, והי' אם אתן גם לך מגדנות וממתקים, הלא ישוב לתבע ולדרש ממני

בחזקה לקחת גם אותו, כאמרו, הלא גם לאחי נתון כל מאכל תאוה, ובכל זאת נוסע הוא גם כן, תחת אשר עתה אין לו בלבו עלינו כלום, כי החליפין ישרים בעינו מאד, מאבלי האוה תחת נסיעה אל התתגה, כי על בן בני דרך שנוסע אתה..."

— הספור ישר בעיני, אבל לא ידעתי מה ענינו לפרשה זו שאנחנו עומדים בה, והנה התחיל הרבי מקריא אתנו את פירוש רש"י: "הצדיקים מבקשים לישב בשלוה אומר הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעוה"ב אלא שמבקשים לישב בשלוה בעוה"ז", כתנע הבריק במוחי כי כל הספור שסיפר לנו רבנו אינו אלא בשביל הבנת דברים אלו, שלא נטעה לשאל, כלום צרות עין חלילה, יש כאן? או הקצר קצרה יד השי"ת לתת לצדיקים גם שתיהן, שלוה בעוה"ז וטובה מרובה בעוה"ב? אבל עתה הדברים מבוארים...

משה הדריזן.

מכתבי אחים.

ב"ה לובלין — שלום לאחי היקרים, בני החדרים!

ביום תגתי בעה"ת בהגחת תפלין נדבתי שלשים ק"פ למענכם אחים חביבים, אנא האצילו ברכה בעדי שיחוק הי"ת את לבבי לעבדו בתמ"צ ולהצליח בלמוד תוה"ק, אחיכם המתגעגע אליכם, שמואל גוזערין.

פתרון החידה בגליון ד' „רעב".

פתרו: באברויסק: זעליק נייטאן, יוסף הערמאן, דוד עריגבורג, הערציל מרלין.

המבראווא: יעקב קאפיל רייבמאן.

וואלקאוויסק: יוסף ליעוו, זעליק וולק, אלתר ראבקאווין, שלום לאב, בנימין צמח, שמואל וועלין, אליהו צין, יודיל סגל, ראובן שציגעל, אברהם מלמד, זאב ישע באדהאווין, שמואל פינדראנסקי, יעקב באדטיאווסקי, דוד לייטצינסקי, א. ב. נארבער, א. מינקאווין, ח. חייטאוויץ, ז. פירמאן, א. גריגאס, י. פרידמאן, א. גריגאס, י. ב. באקריצקי, שמעון ריפסקי, נתן זעליצקי, טובי' קראשינסקי, יצחק פאדאראווסקי, שאול מאפסיק.

זלאבין: אליהו לעווין, נחום זלמן נייטאן, צודאל דארעליק, בצלאל ראבינאוויטש, ברוך זוארקין, שמואל יאשציק, נפתלי הערץ הירשענהארין.

דאלאפעניטש: פנחס ריבין, אלטער פריידקינד, שמעון גולמאן, זאב קאטאי, אלי' ליפשיץ, זאב אגראנין, יצחק שנוקלער, שלום מעטריק, יאיר גלעזין, יעקב פאיין,

האטומסק: חיים צבי ניימארק, נחום ציוון, הושע מאיר הינדין.

פלעשצעניץ: הנוך העניל הייפלפערין.

צעצערסק: ר' חיים אלימלך ריבקין.

קאמען: בנימין בר"מ' מענדיל האשעהאן.

קרעמענצוג: אליעזר גינזבורג.

ראדאמישעו: מאיר ראבקין, יצחק טערמאן, זעליג לייזעראוו, מנחם מענדיל גינזבורג, שניאור זלמן חדאק.

ראמאנאווקא: י. אקאליסט, ב. נערשקאוויץ, מ. איצקאוויטש, מ. שקאלער, י. בראדסקי, ו. ש. גליקמאן, מ. ליפשין, ח. מלמד, ש. ברקאוויטש, י. ראפאפארט, ש. בלעכער, ב. וויסמאן, ש. פעלדמאן, ג. באלאטאנסקי, י. ליפשין, מ. פאסקאר, א. שפיגעל, א. גאלדשמיט, י. קישינאווסקי, הרב רמ"ק כץ *).

נדבות אחים לטובת „האח".

ביעשעקאוויטש: יצחק גליקמאן 36 קפ', אהרן צבי מייזיל 30 קפ', שלמה זלמן מייזיל, מנחם מענדיל האנין כאו"א 25 קפ', אהרן ליב לייאין, חייקיל האנין, אלטער מייזיל, ליב הלבייך, נחמן חיים האטהילף, ברוך שלום זיברא וזע, יודא יודאווין, בוגיא יודאווין, כאו"א 10 ק"פ, אהר' זלמן בנימין לאבקאווסקי כאו"א 9 ק"פ, יקותיאל זאנין 5 ק"פ.

באברויסק: מעות הגבה: בן ציון זארעליק 30 ק"פ, ליפמאן שניפר 30 ק"פ, ניסן זאשינסקע 25 ק"פ, משה זויטקין 20 ק"פ, ליב בער גרייפער 25 ק"פ, נתן נטע שפירא 15 ק"פ, ברוך זויבנעם 18 ק"פ, הערציל גמילפאנד 10 ק"פ, מרים ר' שבתי בערינשטיין 37 ק"פ.

האבריאנקע: הר' ר"י 1 רו"כ 50 ק"פ, ר' חיים מ"א, נחום ליפשיץ, חנן כהנאוו מוסיא שוואריץ, כ"א 9 ק"פ, ישעי' גרשון, יואל מאיר, שמחה נחום זוסמאן וראבלענקע כאו"א 10 ק"פ, זלמן פריידין, יוזפא פריידין, אברהם אוטעווסקע, צדוק אליהו יעקב דוד, איטע זארמעל, חיי' זוסמאן כאו"א 5 ק"פ, מענדיל קאוואצקאוו, יוסף חיים, יעקב זעליק, חייענע שור, גנעסיע לייקין, מלכה שור, גיטיע שור, חנה לייקין, כאו"א 3 ק"פ, אלי' הערציקאוו, יצחק ליפקין כאו"א 4 ק"פ, יעקב ריקין 6 ק"פ, יודא משה 2 ק"פ, מאיר זלמן, יוסף זוילענקין כאו"א 5 ק"פ, ליב ליפקין 18 ק"פ, עוד מהתלמידים 21 ק"פ, ליבע רבקה לייקין 45 ק"פ, המעשים והמאספים הם: יעקב סאדקין, יואל לייקען, ליב ליפקין, יעקב שור, ליב אסתרין, מאיר זלמן הארמעל, חיים נחום זלמן ריסין, בנציון כאלאטין.

---

*) הפותרים מהאטומסק, קרעמענצוג, ראדאמישעוו, ערכו פתרונים בשיר, ומפני שאת כלם אי אפשר להדפיס, ע"כ איננו מדפיסים גם את אחד מהם.

המערכת.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред., Гороховая 48.

Тъпографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48

שנה ב"ה רביעית

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא כאחי־התמימים, וצדקה תהי' לו והיום הוא קונה לנפשו.

הָאָח

№. 9.

יום ג׳ פ׳ מקץ כ"ד כסלו רדע"ת.

ליובאוויטש

מחיר „האח" עםמשלח: לשנה שני רו"כ. להצי שנה רו"כ אחר, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק׳, בלי משלח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

מִקֵּץ.

וּפַרְעֹה חֹלֵם...

לְפָנִים גַּם הַחֲלוֹמוֹת לֹא הָיוּ דְבָרִים בְּטֵלִים...

וְלֹא חֲלוֹמוֹתָיו שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק בִּלְבָד, כִּי אִם גַּם חֲלוֹמוֹתֵיהֶם שֶׁל הֶדְיוֹטוֹת הָיוּ מִתְקַיְּמִים, שַׂר הַמַּשְׁקִים וְשַׂר הָאֹפִים חוֹלְמִים וּבַחֲלוֹמוֹתֵיהֶם יֵשׁ מַמָּשׁ, וּפַרְעֹה חֹלֵם, פָּרוֹת טוֹבוֹת וּפָרוֹת רָעוֹת, וְהֵן מוֹרוֹת עַל שָׁנִים טוֹבוֹת וְשָׁנִים רָעוֹת, וְהַשָּׁנִים בָּאוֹת, שְׁנֵי שָׂבָע, שָׂבָע גָּדוֹל, אַחֲרֵיהֶן שְׁנֵי רָעָב, רָעָב גָּדוֹל.

הַחֲלוֹם הָיָה עִנְיָן.

וְעַתָּה כָּל מַה שֶּׁרוֹאִים בְּהָקִיץ אֵינָם אֶלָּא חֲלוֹמוֹת שֶׁל דְּבָרִים בְּטֵלִים, חֲלוֹמוֹת שֶׁאֵין בָּהֶם מַמָּשׁ, חֲלוֹמוֹת שֶׁאֵינָם מִתְקַיְּמִים אֲפִילוּ מִקְצָתָם.

עַתָּה רוֹאִים בְּהָקִיץ חֲלוֹם שֶׁל שָׁנִים טוֹבוֹת וְאֵינָן אֶלָּא שֶׁבַע שִׁבֳּלִים שְׁדוּפוֹת קָדִים

הוֹרִים רַבִּים חוֹלְמִים עַל אֹדוֹת בְּנֵיהֶם, מַחֲמַדֵּי עֵינֵיהֶם, שֶׁיִּהְיוּ תּוֹרָנִיִּים וְגַם מַשְׂכִּילִים וּמְלֻמָּדִים, וּמוֹסְרִים הֵם אֶת נַפְשָׁם עֲלֵיהֶם לְלַמְּדָם תּוֹרָה עִם מַדָּעִים שׁוֹנִים, שׂוֹכְרִים לָהֶם מוֹרִים מִכָּל הַמִּינִים וּמוֹצִיאִים עֲלֵיהֶם תּוֹעֲפוֹת כֶּסֶף, וּלְסוֹף בָּאָה הַהַשְׂכָּלָה וְעוֹקֶרֶת מִלֵּב הַבֵּן לֹא רַק אֶת הַתּוֹרָה, כִּי אִם גַּם אֶת הָאֱמוּנָה, וְהַבֵּן יוֹצֵא לְתַרְבּוּת רָעָה, חָלִילָה, וּמֵקִיץ הָאָב הָאֻמְלָל וְרוֹאֶה, כִּי לְאָסוֹנוֹ חֲלוֹם נוֹרָא חָלַם בְּהָקִיץ.

וְיֵשׁ שֶׁהַבָּנִים עַצְמָם חוֹלְמִים חֲלוֹמוֹת נְעִימִים, רוֹאִים הֵם בַּחֲלוֹמָם אָבִיב נֶחְמָד, אוֹר שִׁבְעָתַיִם, חַיִּים שֶׁל פְּרִיקוּת עֹל. וּלְסוֹף, בַּעֲוֹנוֹתֵיהֶם הָרַבִּים, זוֹכִים הֵם לְפִתְרוֹן חֲלוֹמוֹ שֶׁל שַׂר הָאוֹפִים.

רוֹב הַהוֹרִים דּוֹאֲגִים לְתַכְלִית בְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם, וּלְתַכְלִית זוּ מוֹסְרִים הֵם אוֹתָם לְבָתֵּי סֵפֶר שׁוֹנִים לַעֲשׂוֹתָם לְרוֹפְאִים וְרוֹקְחִים וְכַדּוֹמֶה. וְהִנָּם מְבַלִּים כָּזֶה יָמִים רַבִּים הֵם וּבְנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם... וְהִנֵּה חֲלוֹם.

הַבָּנוֹת יוֹשְׁבוֹת עַד שֶׁרֹאשָׁן מַלְבִּין, וְהַבָּנִים יוֹצְאִים אֶת הָאָרֶץ, יוֹצְאִים מֵחוּג צִבּוּר עִבְרִי, יוֹצְאִים מֵחַיֵּי מִשְׁפָּחָה עִבְרִית, וְאֵינָם בָּאִים לְתַכְלִית זוּ שֶׁהוֹרֵיהֶם אִוּוּ וְקִוּוּ לָהֶם, וְתַחַת שָׁנִים טוֹבוֹת טוֹבוֹת רַבּוֹת אֲשֶׁר בִּלּוּ בִּמְקוֹמוֹת וּבְחוּגִים שׁוֹנִים יוֹצְאִים פָּרִים אוֹ פָּרוֹת רָעוֹת מַרְאֶה וְדַלּוֹת בָּשָׂר וְרוּחַ מְאֹד.

גַּם בְּלוֹמְדֵי תוֹרָה רָאִיתִי חוֹלְמִים בְּהָקִיץ.

מֵהֶם אֲשֶׁר מִיַּד בְּבוֹאָם בִּבְרִית הַנִּשּׂוּאִים, חוֹלְמִים הֵם עַל עֹשֶׁר וְכָבוֹד וְשֻׁלְחַן רוֹזְנִים, וְלֹא בַחֲלוֹם כִּי אִם בְּהָקִיץ עוֹזְבִים הֵם אֶת כָּל עֲמָלָם וִיגִיעָתָם אֲשֶׁר יָגְעוּ בַּתּוֹרָה מִבְחַר שְׁנוֹת עֲלוּמֵיהֶם, וְטוֹבְעִים עַד כְּמַעַל לְרֹאשָׁם בְּיָוֵן מְצוּלַת הָעֵסֶק וְהַמַּשָּׂא וּמַתָּן, אֵין מֹחַ, אֵין לֵב, אֵין יוֹם וְאֵין לַיְלָה, הַכֹּל, הַכֹּל נָתוּן לַחֲלוֹם הַחַיִּים שֶׁל בַּעֲלֵי בָתִּים חֲשׁוּבִים, וּלְסוֹף, אוֹי לִי אִם אֹמַר, וְהִנֵּה חֲלוֹם.

אוֹתָם הַשְּׁקָלִים הַדַּלִּים שֶׁשָּׁקְלוּ עַל יָדָם בְּתוֹר

נדה ומהר מתמזמזים ומתמוללים בין האצבעות, ותחת שנים טובות צומחות שבלים צנומות דקות.

החלום היותר מכאיב ומדאיב לב הוא חלומם המר של רבים מאחינו בני ישראל בחנוך בניהם וילדיהם. כאשר יבא החלום ברב ענין בסתירות ונגודים שונים אשר בהקיץ לא יסבלם השכל, כן הם מעשיהם ופעולותיהם בחנוך סותרים זה את זה ואין מרגיש ואין שם על לב.

רוצה הוא האב, שבנו יהי׳ יהודי מאמין בתורה ויודע אותה, ולא רק בתורה שבכתב כי אם גם בתורה שבעל פה משתדל הוא ללמדו לחנכו ולחכמו, ועם זה הוא מלעיטו דברים ומדעים העוקרים מלב הילד את כל נקודת היהדות, או שהוא מלמדו את התורה מתוך ספרים המחללים את קדושתה באופן גס ומעליב מאד, משל למה הדבר דומה, לעם הארץ שמאכיל את הכהן תרומה מידיו הטמאות, התרומה קדושה היא, אבל כשמאכילים אותה בידים מסואבות הרי גם האוכלה מסתאב, או מי שמאכיל את בנו הרך מאכלים דקים מתוך אבוס של שור וחמור, הלא נם המאכלים נעשים גסים ופחותים ומוסיפים גסות בנפש

הנה חג החנכה, מה מרום וקדוש הוא כשאנו קוראים את תולדותיו מתוך התלמוד הקדוש, המספר לנו, כי היונים הרשעים בקשו להשכיח את היהודים את תורתם ואמונתם הקדושה, והחשמונאים ואתם כל החיל אשר נגעה יראת ד׳ בלבם השליכו נפשם מנגד להציל את היהדות ולעמד בפרץ, וד׳ רב את ריבם ומסר ג ב ו ר י ם ביד ח ל ש י ם וטמאים ביד טהורים ויעש להם נס גם בנרות להדליק שמונה ימים מפך של שמן שלא הי׳ בו אלא להדליק יום אחד, וחזרו היהודים לקים את התורה לשמר את השבת ושאר המצות בהודאה והלל למי שעשה להם את הנסים האלה. ויוצא מספור זה, כי אין לשכח את התורה,

ועלינו למסר נפשותינו לבל תשכח, חלילה, מפינו ומפי זרענו, ולקים את המצות, ולהודות ולהלל לשמו הגדול.

אך מה אמלל הוא החג כשהוא נופל בידי הסופרים המבליטים את גבורת המכבים אשר בכחם ועצם ידם עשו את הגבורות ההן, בחרפם נפשם על ארץ מולדתם ועל חרותם ועוד ועוד. ומה יוצא מספור זה? נשפי חשק ומחולות מגונים ושאיפות בלתי רצויות כלל וכלל.

וחולמים הורים רבים, כי בחנוך כזה ישרישו בלב הילדים שרשי היהדות להיות נאמנים לעמם ולתורתם כל הימים, האין זה חלום מר מכאיב לב ורוח?

כדאי הי׳ לכם, אחינו הילדים, לבא לפה ולראות איך מקבלים פה את החג הזה, איך כל ילד וילד מדקדק בהדלקת הנרות בזמנם וכמצותם. וכל בית שהתלמידים מתאכסנים בו מלא הוא נרות על יד כל פתח ועל כל חלון, ואינם שובתים מלמודם הקדוש. וגם כשהם באים להשתעשע לפני מוריהם אינם מספרים לא מגבורת הסוס ולא משוקי רוכבו, ואין אזניהם נטויות אלא לשמע ספורים קדושים ושיחות משעשעות ומרוממות את הנפש ה י ש ר א ל י ת, וכשהם נותנים בשיר קולם, אין כאן לא תופפות ולא מחוללות, כי אם רגשי לבות טהורים, רגשי קדש, רגשי ילדים השואפים להטהר ולהתקדש ולמסר נפשם גם הם על התורה והמצוה, וכשהם מיטיבים את לבם הרי העולם כאין וכאפס בעיניהם, והנם נכונים לעזב את כל הנחמד למראה עיני בשר ולדבקה באלקים, בתורתו וביראתו.

החלומות האלה הם חלומות חיים וקימים לעד, אין כאן הפכים וסתירות, החלום הוא חלום אמת ופתרונו הוא אמונה טהורה ותמימה...

שעשועים.

התפוח

באחת הארצות הרחוקות, לפני שנים רבות מלך מלך אדיר ושמו פילון על היותו ענק, גבה קומה ובעל כתפים רחבות כפיל.

גוים רבים ועצומים ערכו אתו מלחמות ותגרות, אולם תמיד היתה ידו על העליונה, כי מלבד היותו מלך חכם וערום מאד, ומלבד גבורתו הטבעית, הי' גם בקי בתכסיסי מלחמה מנעוריו באופן מצוין, ואשר על כן הי' תמיד לאויביו לרועץ ולמוקש, וכל העמים היו לו לנושאי מס.

המלך הצולח הזה לא היו לו בנים, כי אם בת אחת ושמה „ישרנית" על שהאמת והיושר, היו תמיד לה, על כל דרכי' בחיים, לקו ולמשקלת; וישרנית זו מהיותה מצוינת במדות טובות ובכל המעלות, שאין דוגמתה בין בנות מלכים, לכן בהגיע עתה להנשא לאיש בקשו רבים מבני מלכים את ידה, ומה גם כי היא בת מלך אדיר אשר בלי ספק, כל אשר הפל לו בתו לחבל, יירש את כסא ממלכתו אחריו... אולם דא עקא, כי כל הבאים אל היכלה לדבר על לבה ולמצא הן בעיני' לא מצא מפי' מענה נכון, כי מהיותה עלמה רכת לב וטובת רוח, לא יכלה להשיב פני איש מבני המלכים ריקם, לבלתי הכלימם, גם על פי ישרת לבה לא מצאה לנכון להשיב ריקם פני איש גם היותר גרוע בכשרונותיו, באמרה אל לבה: וכי מה חטא זה שלא נחגן מאת היוצר בכשרונות נעליב, האם יענש בשביל זה כפלים לבל תהי לו גם אשה המוצאת חן בעיניו?

אכן כאשר קצרה רוח בני המלכים לחכות למוצא פי', ויחלו להאיץ בה, כמעט יום יום שתגיד להם את החלטתה, במי מהם היא בוחרת, אז נאלצה להשיב להם תשובה לאמר: „את החלטתי יקבל איש איש מכם בביתכם בקרוב, והתשובה תכתב לכל איש מכם בסגנון אחד מבלי השיב ריקם פני איש".

ואם אמנם, ומין תשובה כזאת הפליא אותם, כי איך אפשר שהכל יקבלו תשובה אחת כאי-השבת פנים, הלא אם תבחר בזה מן הנמנע שתבחר גם בשני, כי אין אשה מתקדשת לשנים, אולם לא העיזו פיהם לשאל אותה פשר דבר תשובתה זאת ובאין עצה ותבונה נפרדו ממנה בתקוה לזכות בה על פי איזו סבה, וילכו להם איש איש לארצו ולעירו.

ב.

עבר ירח ימים והיא שלחה ספרים ביד הרצים אל כל מדינות בני המלכים כתובים ונחתמים בטבעת אבי' המלך לאמר: „בת המלך האדיר „פילון" שהכל מודים במעלתה שאין דוגמתה, ראוי' לדרש מאת אלה המבקשים את ידה, אשר האיש מהם אשר יבא מין דורון, שהוא יחידי בעולם

ואין דוגמתו, הוא הזוכה גם ב„ישרנית" היחידה בעולם, ובאופן טוה תשבת ההתחרות של כל הצעירים".

ובהגיע דבר „ישרנית" לבני המלכים, לא נפל לבם ולא אמרו בכל זה נואש, כל אחד ואחד מהם קוה, כי אך בגורלו יפל למצא איזה דורון בלתי מצוי, ויצעדו איש איש אל דרכו, זה נגבה, וזה נכה, זה קדמה, זה ימה זה צפונה וזה נגבה לתור אחרי מין דורון יחודי שהגהו אחד במציאותו ואין שני לו.

עברו ימים רבים מעת צאת בני המלכים לדרכם ואין קול ואין קשב.

אבות הנודדים האלה החלו להצטער מאד על הגזרה הקשה הזאת שגזרה ישרנית, אשר בסבתה קבלו בניהם על עצמם להיות נדים ונעים במסירות נפש ולהסתכן בנפשם בעברם בדרכים מסוכנים. גם המלך פילון והמלכה כמעט החלו לדאג בעד בתם היחידה, אחרי שכבר נתבגרה ועדיין אין לה בן זוג, ויתחילו מפקפקים בדבר לאמר: אולי הכבידה בתם מאד על הגזרה שגזרה, מפני שאין הצעירים יכולים לעמד בה באמת, ומה לעשות? את הספרים אשר נכתבו ונחתמו בטבעת המלך אין להשיב, להשיאה לאיש אחר כל עוד אשר לא ישובו בני המלכים הנודדים מדרכם אי אפשר עפ"י החק, כי כן התנו אתה מראש, לבל תנשא לאיש בטרם שובם מדרכם הקשה, ובכן – הנסיון – נורא מאד, פן יתגלגל הדבר שבתנו דוקא, הנעלית כל כך, אשר נולדה על ברכי האשר והצלחה בלתי רגילה, היא דוקא, תאלץ לשבת עד שתלבין ראשה...

ג.

ויהי היום והמלך ישב עם המלכה בלוית בתם היחידה „ישרנית" בגן אשר על יד ביתם והיכלם. הדבר הי' בירח זיו, השמש פרשה אז אך זהרורים קלילים בלתי לוהטים, ותבא מרפא בכנפי' לכל היקום; הצפרים מבין העפאים נתנו בשיר קולן; פרחים נחמדים מכל מיני גונים שונים שצמחו מבינות הערוגות שנעשו שם עפ"י חקי היופי השכלול והנוי, בהן מעגלות כליל ובהן אשר רק כחצי עגול דגה, כמראה הלבנה בטרם מלאתה, ואשר ע"כ קראו לאותן הערוגות „שהרונים", בהן וביניהן נתנו הפרחים ריחם הנעים באף כל עובר ושב.

ובהתענגם כה על הדר הטבע ומחזותיו הנעימים פנה פתאם המלך אל ישרנית בתו, וישאלה לאמר: ההתבוננת, בתי, ומימיך, למראה גננו זה בימות הקיץ?

כן, אבי ואדוני המלך.

ומה הי' אז בעיניך? – הוסיף לשאל.

– כמראה שדה קטל – ענתה ישרנית – או כעיר הרוסה והחרבה, שאחרי היותה משוכללה ונהדרה כנוה אפריון, בימי שלותה, צר עלי' האויב ויחריבה וישימה לעיי מפלה, לתלי הרס וחורבן לשממון ואבדון. – ותוסף להטעים עוד – יען כי בימות החרף הכל נרדם ונכרת, הכל

נחרש ונשתתק, כאלו בא הקץ על כל התולדה... גם הצפרים העליזות, הנעלסות והשרות, המשמחות את הלב והנפש בקולן הערב ובמראן הגאוה, הנה בכלות הקיץ תעופינה ותעזבנה אותנו, אולי – הוסיפה – לבלי ראות ברעת התולדה ובנבלותה, בנצלה ממנה את עדי', בטרם בא התרף האכזר והנורא עם עושי רצונו ומלאכי ועמו, הקור והקפאון, לשלט שלטת ולעשות שמות בארץ...

כן, בתי חמדתי, – ענה המלך בעעת חן ובאהבה – אבל הידעת, איזה מוסר השכל נוכל ללמד ממנו ומכל אשר שהתגו בזה, בדבר רושם שנוי השמש בתולדה בקיץ ובחרף?

לא, אבי ואדוני המלך, לא אבין איזה מוסר נלמד משיחתנו זו, כי הלא תבין שהגיונותי עודן בסר, מפני שעל פי מספר שנותי המעטות לא נתפתחו עדיין, ומה גם כי מבנות הוה אני... ועתה אתה אבי, הלא איש אתה וכאיש חכמתך, ובודאי לבאורך אתה משפט הבכורה.

חן חן לך, חמדתי, על מהמאותיך אלה, ובכן, הבה, שמעי נא בתי בשים לב ובאזנים קשובות לשכל מלי: ההצלחה דומה להשמש, אשר כל מה שהארץ קרובה יותר אלי' ומקבלת את קרני אורה היא מוסיפה לתת כחה ולישנשג פרי', כן גם האדם יליד האדמה, כל מה שההצלחה קרובה אליו יותר ומאירה אל עבר פניו, כן הוא מוסיף לעשות חיל בכל אשר לו ורואה ברכה בכל מעשי ידיו.

וכשם שבכלות הקיץ, בהתחיל השמש לצעד אחורנית ולהתרחק הלאה מהארץ, תלך גם התולדה הלך ומתגול, הלך ומתדלדל עד אפיסת כחה, ובבא התרף הנה כבר בת תמותה, כן גם אנחנו בני האדם, – הוסיף באנחה שוברת מתנים – יש שההצלחה תפנה אלינו ערף, ולאט לאט תעזב אותנו, ואז לא נוכל להתקים, אף שעה אחת, וכל קרובינו שהתיחסו אלינו בקורבה יתרה בימי הצלחתנו ושמחת לבנו, יעזבונו לגמרי, כמו הצפרים העליזות והשרות בכלות הקיץ... ויש שנוספים עוד, אוהבינו אלה על שונאינו בנפש, וישתדלו להפילנו במהמורות ובמשואות נצח, למען התרצות אח"כ בראשינו לאויבינו משכבר הימים... התביני, חמדתי, עתה לאן ירומן דברי?

לא, אבי ועטרת ראשי, – ענתה ישרנית בענוה יתרה, בהפצה להתענג עוד על באור דברי אבי' המחוכמים, ובהוסיפה – הלא ידעת, אבי, כי אוהבת אני מאד לשמע את באורך אתה אשר יתרון לו על באורי כיתרון האור...

ולכן – הוסיף לבאר לה – דעי לך יקירתי, שלא טוב עשית, בגזרך גזרה קשה על הצעירים שאינם יכולים לעמד בה, הלא תראי – הוסיף להבינה ולהוכיחה – שכבר עברו יותר מחמש שנים, שנות גדודים לצעירים בני המלכים

המבקשים את קרבתך, ועדיין לא השינה ידם, להמציא לך דבר שמציאותו יחידה בעולם, וד' יודע, אם תמצא ידם להשיג כזאת גם אם יעברו עד אפסי ארץ, ואולי תעבורנה עליהם עוד שנים רבות מבלי בא עד המטרה, ועד אז, הנני מאמין שאפשר ואפשר, כי אני אביך הנקרא בכל הארץ: המלך האדיר והנאור פילון הגדול, אשר מפני שמי יחתו כל הגוים, וכל מלכי ארץ נושאים לי מס, אפשר שאורד מכסאי הרם והנשא אל איזה בור שבי', מפרעות אויב ומתנקם, בסוד, חלילה, צל הצלחתי הגדולה מעלי, כי ידעתי, כי לא לעולם נזר והסן לא לדורות, ואז, אוי לי עליך בתי, מי יודע אם לעת כזאת תגיעי למלכות ותצלחי למלוכה, מפני שבעת שהצלחה תבגד באיש אז יסור ממנו הכל, חינו וערכו הטוב והכל יליעיבוהו ויבזוהו, וגם אפשר עוד, שאוהביך בעצמם יהפכו לך לאויבים ויתנקשו בנפשך... ומה תעשי אז? – את הדברים האלה דבר פילון בהתרגשות הלב ובהסתערות הנפש ולא השגיח ולא התבונן ולא ישקל בדעתו בתחלה, שדבריו אלה היוצאים מן הלב ייכלו לפעל לרעה מאד על מצב ישלים ישרנית הרכה והענוגה, כי זכרה היטב שהוהרי' יעצוה בתחלה באמת שלא תטיל על המיתדכים אלי' מין מבוקש כזה, קשה ואי־שכיח, ורק היא בהשענה על חכמתה, ודעתה הרחבה עשתה את זאת על דעת עצמה, ומני אז בראותה שכבר עברו כחמש שנים מן היום אשר שטו הצעירים בכל ארבע כנפות הארץ ומהם אין קול ואין קשב, והנה רואה כי דברי אבי' אשר נבא לה מיאש הולכים ומתאמתים ועוד מעט ויקרוה דבריו, או נקושה בפני', וביחוד הצר לה, על אשר אנשים זולתה יסבלו תלאות בשלה. ואם אמנם היא לטובה נתכונה, להשבית מדנים בין אחים, בני מלכים ורוזנים, אבל עתה הלא אחרת יצאה, עתה הלא סובלים אנשים רכים ואיסטניסים, ועדינים וענוגים כבני מלכים נודדים בארצות רזות, ובמוחה התחיל מצטלם המחזה לעיני', כמו שהם מתגוללים עתה בתהו ילל ישימון, רעבים ללחם וצמאים למים והכל בשלה, בשל דרישתה התמוהה שדרשה כהם.

הדאגה הזאת אכלה כעש את לבה הרך, ותלך כצל, נוגה וסורה במר נפשה, יצורי גוה רפו, כחה עזבה, ואור פני' נפל מאד.

המלך והמלכה נוכחו אמנם בשלמה עצבונה, וינסו להשיב את דבריהם הקודמים ולדבר אלי' נחומים, אך דבריהם לא הועילו, ובתם היחידה בבת עיניהם נפלה למשכב ומחלתה היתה אנושה מאד...

(ע"ד יבא בע"ה)

ט. י. שערעשעווסקי.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Редакція, Гороховая 48.

Типографія І. Лурье и Ко, Спб., Гороховая 48,

שנה ב"ה רביעית

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על תילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תחי' לו וחייו הוא קונה לנפשו.

האח

No. 10.

יום ג' פ' ויגש ב' דר"ח טבת תרע"ד

ליובאוויטש

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלח מחיר כל גליון חמש ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

ויגש.

ויו יהי' ג' שכט = שלג גדול יהי' וקור.

(כמ"ג סוף הלכות חנוכה).

ויגש אליו יהודה...

יוסף התנכר אל אחיו, הסתיר עניניו מהם, סוד כמוס הי' בלבו אשר על פיו נהג עמהם מנהג זר למראית עין, עד אשר לסוף רק ביד יהודה עלתה להוציא את הסוד העמק מלב יוסף ויתודע אל אחיו..

גם הבריאה כלה סוד היא, ועולם הנוהג כמנהגו יש אשר זר הוא למראה עיני בני האדם, אבל סוד יש בו והסוד ההוא גלוי ללב היהודי.

היהודי בקרב לבו כמו יודע הוא נאמנה, כי לא מה שהעין רואה והלב חומד נחמד הוא באמת, לא כל הרועש והשואן דבר הוא. לא כל הנראה ליש-יש הנהו. ויש אמנם רק אחד אשר אליו תכל נפש היהודי...

ויש אשר במוחו ובינתו גם היהודי איננו יודע מזה, מצרי הוא בכל עניניו, ואין אתה יודע להבדיל בינו ובין המצרי למראה עין, אבל בלבו עמק צפון הסוד הנאמן, כי יש אחד ואין שני לו ובני ישראל עמו הם.

כי על כן גם היותר פחות שביהודים גם את נפשו יתן בעד אמונתו הקדושה, ופעמים רבות יקר מקרכם לראות, בעגלות אשר במסלת הברזל, אנשים אשר על פי מלבשיהם לשונם ומנהגיהם לא נכר בהם כי מהעברים מוצאם, אך בקום אדם אשר לא מבני ישראל לחרף איזו יהודי או להתעלל בו, אז כארי יתנשא שם מאחת האצטבאות אותו היהודי הנפלא ובכל לב וחרף נפש יתבע את עלבונם של אחיו היהודים החרדים.

בהתודע יוסף אל אחיו. בהגלות הסוד, נותן הוא את קולו בבכי גדול.

גם כל יהודי בהגיע ימי הזכרון, ימי התשובה, יום הכפורים, נותן הוא אז את קולו בבכי גדול, כי נגלה סודו, הסוד הצפון בלבו יוצא אז ממצפונו, וכמו רואה הוא, כי כלה את ימיו בהבל, העסק, המשא ומתן לשבר בר, לצבר חמרים חמרים, כל אלה לא לו הם ולא תעודתו, ובוכה הוא, ושופך את נפשו הרבה הרבה יותר מאשר הוא יודע ומכיר. כי לא הוא הבוכה, כי אם הסוד הגנוז הוא היוצא ונגלה, והוא מקור הדמעות הנוזלות כפלגי מים מעיני היהודי בימים ההם.

מה דודך מדוד? — שואלים אומות העולם את בני ישראל — שככה אתם נהרגים ומוסרים נפשותיכם עליו?

אבל מי יוכל לבאר למה ומדוע, גם אין כל באור דרוש לו ליהודי, לבו אומר לו: עשה כך, אחרת אי אפשר!

והסוד הזה שמור הוא מכל משמר בלב

הַיְּהוּדִי וְיָד לֹא תִגַּע בּוֹ וְלֹא תִקְרַב אֵלָיו לְעָקְרוֹ, חָלִילָה, אוֹ גַם לְטַמְּאוֹ.

גַּם כְּשֶׁטִּמְּאוּ הַיְוָנִים כָּל הַשְּׁמָנִים שֶׁבַּהֵיכָל, אֶת פַּךְ הַשֶּׁמֶן הֶחָתוּם לֹא מָצְאָה יָדָם לְטַמֵּא, וְהוּא סוֹד הַיַּהֲדוּת אֲשֶׁר נִגְלָה אָז בְּפִרְסוּם גָּדוֹל, כִּי אַלְפֵי יְהוּדִים מָסְרוּ אָז נַפְשׁוֹתֵיהֶם עַל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה, הוּא הַסּוֹד וְהוּא פַּךְ הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ הִדְלִיקוּ שְׁמֹנָה יָמִים וַאֲשֶׁר לְאוֹרוֹ נֵלֵךְ בַּגּוֹלָה גַּם עַתָּה.

וְאַתֶּם, אַחַי הַיְלָדִים, אִם יֵשׁ אֶת נַפְשְׁכֶם לַעֲמֹד עַל סוֹד זֶה, לִדְלוֹת מַיִם עֲמֻקִּים אֵלֶּה אֲשֶׁר בְּלֵב כָּל יְהוּדִי, עֲלֵיכֶם רַק לְהוֹדוֹת לַשֵּׁם.

בְּקוּמְכֶם בַּבֹּקֶר מִיָּד עֲלֵיכֶם לֵאמֹר: מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ.

בֵּין יוֹדֵעַ בֵּין אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֲבָל מוֹדֶה אֲנִי שֶׁאֲנִי יְהוּדִי, וְשֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת יְהוּדִי נֶאֱמָן כָּל הַיָּמִים. בְּטֶרֶם תִּגְדְּלוּ. בְּטֶרֶם תַּכִּירוּ לָדַעַת אֶת הַתּוֹרָה וְאֶת חָכְמַת הָאֱמֶת הַמְּאִירוֹת עֵינַיִם וְהַמַּחְכִּימוֹת גַּם פְּתָאִים, בְּטֶרֶם כֹּל. עֲלֵיכֶם לְהַאֲמִין וּלְהוֹדוֹת; הֵן הָאֱמֶת הִיא נֶאֱמָנָה וַחֲזָקָה גַּם אִם אֵין יוֹדְעִים אוֹתָהּ לִפְרָטֶיהָ, אֱמֶת הוּא, כִּי יְהוּדִים אֲנַחְנוּ וְאֶחָד הוּא אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. הָאֱמֶת הַזֹּאת חֲקוּקָה עַל לוּחַ לִבֵּנוּ. וְעַד אֲשֶׁר תִּגָּלֶה הָאֱמֶת הַנִּשְׂגָּבָה הַזֹּאת, עָלֵינוּ לְהוֹדוֹת עַל הָאֱמֶת. הַהוֹדָאָה, הִיא אֲשֶׁר תְּלַוֶּה אוֹתָנוּ עַל דְּרָכֵינוּ בַּחַיִּים. הִיא אֲשֶׁר תַּעֲזֹר לָנוּ לִרְאוֹת אֶת יַד הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּכָל הַמַּעֲשִׂים הַנַּעֲשִׂים תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ, וּלְהַלֵּל אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם. וְהִיא אֲשֶׁר תַּדְלֶה אֶת הַסּוֹד מִקֶּרֶב לִבֵּנוּ, אֲשֶׁר בְּהִגָּלוֹתוֹ נַכִּיר אֶת הַיְּהוּדִי אֲשֶׁר בָּנוּ וּבְתוֹכֵנוּ, אֶת הַיְּהוּדִי הַנִּלְהָב אֲשֶׁר גַּם בִּהְיוֹתוֹ לָבוּשׁ שִׂמְלַת מִצְרִי, וּמְדַבֵּר שְׂפַת מִצְרַיִם, כִּי אָנוּס הוּא, אַךְ גַּחַלְתּוֹ לֹא עָמְמָה וְזִיק אִשּׁוֹ לֹא נִכְבָּה.

גַּם חֲכָמֵינוּ זִכְרָם לִבְרָכָה בִּרְאוֹתָם, כִּי הַיְוָנִים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר קָמִים עַל הַיַּהֲדוּת, עַל הַתּוֹרָה וְעַל הַמִּצְוָה, „לְהַשְׁכִּיחָם תּוֹרָתֶךָ וּלְהַעֲבִירָם מֵחֻקֵּי

רְצוֹנֶךָ", וְשֶׁאֵין קִיּוּמָם תָּלוּי אֶלָּא בְּפַךְ הַשֶּׁמֶן הֶחָתוּם, תִּקְּנוּ „לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל", תְּחִלָּה וְרֵאשִׁית כָּל דָּבָר הוּא לְהוֹדוֹת, וְאַחַר כָּךְ לְהַלֵּל.

וּמְסַדְּרֵי הַתְּפִלָּה גַּם הֵם פָּתְחוּ בְּ„הוֹדוּ"... אח״כ בְּהִלּוּל וְתִשְׁבָּחוֹת, עַד שֶׁבָּאִים לִידֵי מְסִירוּת נֶפֶשׁ בְּאֶחָד, שֶׁהוּא הַסּוֹד הַכָּמוּס בְּלֵב הַיְּהוּדִי.

וּכְשֶׁדָּרוּשׁ הָיָה לְגַלּוֹת אֶת סוֹדוֹ שֶׁל יוֹסֵף, מִי נִגַּשׁ אֵלָיו?

וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה...

לֹא אֶחָד מִשְּׁאָר אֶחָיו כִּי אִם יְהוּדָה בִּלְבַדּוֹ. הַפַּעַם אוֹדֶה – אָמְרָה אִמּוֹ – עַל כֵּן קָרְאָה שְׁמוֹ יְהוּדָה, וְהוּא הַנִּגָּשׁ אֶל יוֹסֵף. עַד אֲשֶׁר „וַיִּתְוַדַּע יוֹסֵף"...

מכתב ל„האח".

על יום הזכרון העבר בשנה העברה שנת התרע״ג זכיתי לעלות עירה ליובאוויטש בפעם הראשונה לימי חיי, והזמן הרב הזה, יותר משנה תמימה אשר עברה עלי עם המון תלאותי ומצוקותי וכל הסבות וההפתקאות יעדו עלי מבני חיי ומזוני ויתר המקרים והפגעים אשר יפגש העני החי חיים דחוקים על כל מדרך כף רגלו – לא הספיקו למחות מקרב לבי את הרושם העז ואת הרגש הנפלא אשר הרגשתי בהיותי שם.

המחזות הנפלאים והתמונות הבהירות אשר ראו עיני שם עודם חיים וקימים לנגד עיני וכמגדלים גבוהים הם בולטים וככוכבים מאירים הם מזהירים מבין שורות ימי חיי הבלי וכל ימי צבאי עלי ארץ לא אשכחם.

והנה לא אשתרע בכאן לספר באריכות מרגשי הקדש אשר הרגשתי שם בימי הזכרון, כי הלא זה דרכם של כל בנ״י הקדושים בכל מקומות מושבותיהם יחי׳ להתרגש ולהחרד בחרדת קדש בימים הנוראים הקדושים, וביחוד במקום הנבחר ההוא בקבוץ גדולי ובחירי ישראל תחת דגל כ״ק אדמו״ר שליט״א, רק העיקר באתי לרשום מעט מזעיר את אשר ראו עיני מאחינו הקטנים התמימים, מעבודתם ותורתם אשר תהלתם מלאה הארץ.

שני ימים טובים של ר״ה עברו עלינו בבקיעה אחת כיומא חדא אריכא, כי שם מאחרים להתפלל עד שעה מאוחרת מאד, אחר התפלה סעודת הצהרים בחפזון נמרץ, מנחה ותשליך כנהוג בכל תפוצ״י. בין הערבים עם חשיכה ואנחנו אורחים כלנו יושבים באכסני׳ שלנו הקרובה לחצר

אדמו"ר ומשוחחים יחד מעניני דיומא על כוס חמין, והנה נפסקה השיחה, כי לאזנינו הגיע קול זמרה נעימה מבית האולם הגדול הוא גם בית התפלה אשר התפללנו שם בר"ה ונקם כלנו בחפזון ומהרנו ללכת לשם, ובבואנו והנה תמונה נהדרה לפנינו: בחורי הישיבה כשליש מאות או יותר, כן ירבו, וביניהם גם אנשים רבים מהאורחים ותושבים עוטרים ומקיפים מקום אחד פנוי באמצע האולם. והמקום הוא רחב ידים ובתוכו הוכן כסא למושב אדמו"ר שליט"א אשר נכון להופיע בקרוב להשמיע דא"ח, ובחורי חמד הללו מחכים על הופעת רבם ומכינים עצמם בהכנה עזה ונמרצה, כל אחד ואחד משתדל שיהי' מקום עמדתו באופן שתהיינה עיניו רואות את מורו, ושלא יתעלם ולא ישתמט ממנו אפי' דבור אחד מהדבורים הקדושים אשר ישמע מרזין דאורייתא, אשר ע"כ הדחק גדול ונלחצים הם לעמד על שלחנות וספסלים, עומדים צפופים איש על כתף רעהו בלי משא פנים, יש אשר נער לוחץ זקן ונכבד, והנכבדים לא זו שלא יקפידו ומוחלים הם על כבודם אלא אדרבה באהבה ובחבה הם מרכינים את עצמם להיות תמכין דאורייתא בגופם להרכיב על כתפיהם את עולי הימים האלו, כי רוב האורחים הם החיל אשר יראת ד' ואהבת תורתו נטועות בלבם, והפרין הנורא אשר נהי' בחומת היהדות נוגע עד לבם, והם נוסעים שמה להתבצר ולהתחמם מעט מהקרירות השוררת לרגלי רוח הזמן – כנגד אור קדושת היהדות המאירה שם בעצם תקפה, אשר ע"כ הם יודעים להוקיר את ערך הילדים ילדי קדש, שארית הפליטה – הנטעים הנעמנים הנטועים בכרם בית ישראל לפליטה גדולה, לתורה ולתעודה, ומתנחמים בהם על יתר הבנים אשר נשטפו בסערת הזמן לזבל כחמים אחרים, והם מנטליב ומנשאים ויענדו עטרות לראשם את הצעירים האלו העתידים להיות מורי הוראה בישראל להורותם דרך התורה והאמונה הטהורה, והמחזה נפלא מאד, אנשי ישראל עומדים דחוקים תכופים איש בצד רעהו כשרשי אילנות נטועים בכרם חמד וכשרפים עומדים ממעל להם שורות שורות בחורי הישיבה כענפים יפים המסתעפים מהשרשים אחוזים וסבוכים ומשולבים זה בזה כדי שלא יפלו ממקום עמדתם וכמעט כנס הם עומדים, ומשמיעים קול זמרה נעימה נגון של אהבה ודבקות המעורר את הלב ומשמח את נפש הישראלי וכל העומדים שם מתלהבים ומתלהטים, מתרוממים ומרגישים וטועמים את טעם עריבות ומתיקות חיים נצחיים חיים של תענוג נפלא הנובע ונמשך מענג העליון א"ס ב"ה, והמנגינה מלאה את כל רחבי האולם ונמשכה עד לערך חצי שעה, פתאם נפסקה השירה וההיכל כלו אומר כבוד, כי הופיע כ"ק אדמו"ר וישב על מקומו ההוכן לו ודומי' קדושה שררה בכל הבית, כלנו נשארנו עומדים על עמדנו כמסמרות נטועים בלי נטי' ובלי נוע אבר, רק באזנים קשובות להקשיב רב קשב לכל מלה מדא"ח היוצאת מפיו ממלל רברבן,

והנה לא אדבר פה לא מעצם הדרוש ולא מהדורש הנפלא, כי הדבור בזה הוא אך למותר וידוע ומפורסם הוא להדופקים בשער הזה, כי זה השער הוא לד' צדיקים יבאו בו ולהם דומי' תהלה, רק זאת ארשה לי לספר מעט את הרושם העז אשר עשה עלי המעמד הנכבד ההוא, בתחלה הכינותי את עצמי לשמע ולהבין היטב את כל המאמר מתחלה ועד סוף, וכמו רבע שעה עמדתי שקוע ומוטרד בהעמקת המוח ושמעתי אמרי קדוש והבנתי אותם היטב, אך אח"כ נאבדה ממני שלשלת ההמשך מצד כי הדברים יצאו תכופים ורצופים בשלהבת אש קדש, וגם הענין הי' בדברים העומדים ברומו של עולם עמיקן וטמירן דלאו כל מוחא סביל דא, והעיקר כי לא יכלתי לצמצם את מחשבותי המפוזרות ולכבש את רגשותי רגשי קדש אשר התרוצצו בקרבי חליפות שונות זו מזו בראותי את המראה הגדול הזה, את המעמד הנכבד בכלל, איך עם בני"י קדושים עומדים ושומעים דא"ח באימה וביראה כמו רבב כאשר לפנים זה אלפי שנים בימי התנאים והגאונים ראשי גליות הנשיאים הקדושים. רגשי שגן ועוז מתפארת קדושת ישראל מלאו את כל חדרי לבבי, ואמרתי מה נפלא היא הנוי העתיק והקדוש הזה, שבכל אורך זמן הגלות הזה, לא שלטו בו הרוחות והסערות והצרות הצרורות בכנפיהם לעקרו ממקומו ח"ו, לרפות ולנתק את הקשר האמיץ קשר של קיימא אשר ישראל מתקשראן באורייתא וקוב"ה, עם עולם, עם נצחי, מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה והדביקות בין ישראל לאביהם שבשמים, וכמו אז כן עתה עומדים הם באהבה וביראה ביראת הכבוד וביראת הרוממות לפני רבם ראש הגולה ושותים בצמא את דברי תורת אמת רזין דאורייתא אשר גם מלפנים לא נשמע כזאת, כי מלפנים רזין דאורייתא לא נמסרו רק לראשי הדורות וליחידי סגולה כאמרם ז"ל, „אין דורשין במעשה בראשית בשנים ולא במרכבה ביחיד" ובעת בעקבי דמשיחא בהשכת הגלות בחמלת ד' על עמו להחיות רוח נדכאים שלח להם עירין קדישין משמיא להאיר להם מנהורא דאורייתא סתרי תורה רזין יקירין קדישין, הן הם רבותינו הקדושים האחרונים אשר להם נתן כח ועוז להפיץ את האור בקרב כל המוני ישראל בפרסום ובקבוץ גדול, וביותר נשתוממתי על השורות העליונות הם בחורי הישיבה העומדים ברומו של אולם בפרט, נערים עומדים בכפים מכווצים, מצחיהם קמוטים לקמטים, מושקעים ומוטרדים בהעמקה נפלאה באסיפת כל הכחות הגופיים והנפשיים אל נקודה אחת היא נקודת המוח והם מתנועעים ומתנענעים זה לכאן וזה לכאן, כלם פניהם מופנים למקום אחד מול פני המרכז הוא רבם הקדוש לשבע נעימות מאור פניו ולקלט כל תנועה והגה היוצא מפיו, להכניס במוחם היטב את כל המאמר העמוק מראשו ועד סופו.

רגשותי התלקחו בקרבי ולא נתנו לכון לבי ומוחי להדברים הנאמרים, רק נשארתי עומד מרעיד ומשתומם,

וכחלם בהקיץ חזיתי דמיונות אצילות נעלים ונעימים, פעם נדמה לי כי רואה אנכי את הכרם ביבנה עם חכמי' וקדושי' הם התנאים ותלמידיהם, ובאמצע יושב התנא הקדוש ודורש במעשה מרכבה ומלאכי השרת התקבצו כבמזמוטי חתן וכלה ועומדים שורות שורות ממעל לראשינו ומתנענעים ואומרים, הן הן מעשה מרכבה, ופעם נדמה לי כי בעדן גן אלקים הנני ועצי הגן נטועים מששת ימי בראשית, לא עצים דוממים צומחים, כי אם עצים חיים מדברים משוררים אומרים שירה למלך הכבוד, וענפיהם ישאו פרי עץ חיים ציצים ופרחים, נשמות טהורות וזכות, וברוח צח המנשב בעדן מקדם ישהו האלונים עתיקי הימים, ויתלחשו הענפים ענפי הקדש ויתנענעו ויכפו את ראשיהם גביעיהם ופרחיהם לקלט לתוכן שפע טל, טלא דבדולחא, ממעין גים הנוזלים ומפכים מעץ החיים הנטוע באמצע הגן...

בעמדי כה תפוש ברגשותי נתעוררתי פתאום מהתרדמה הנעימה אשר נסך עלי רוח הדמיוני, מקול אדיר ונעים המדבר דא"ח אשר הגיע לאזני, ונקטתי מאד בפני על אשר לא שמעתי את הדרוש ואמרתי לנפשי: הלבעבור זה באת הנה לאבד את הרגעים היקרים האלו בדמיונות ורגשות – לו גם יהי' נשגבים ונעלים – האם זאת היתה מטרת נסיעתך אשר נסעת בפעם הראשונה לימי חייך, ומי יודע מתי תזכה לזה עוד, הלא עליך הי' לקלט את כל המאמר הקדוש מראשו ועד סופו ולא להגית חיי עולם ולעסק בחיי שעה, מרתי בלבי לפחות לשמע מכאן ולהבא עד כלות הדרוש, הגם כי לא שמעתי חלק גדול ממנו ונאבד ממני קישור הדברים, וממילא יהי' אצלי מחוסר טעם והבנה, עכ"ז תקעתי עצמי בחזק והעמקתי את מחשבתי לקלט לפחות דבורים קדושים בודדים, אך גם הפעם לא הצליח חפצי בידי ולא עבר עלי זמן מועט בשמיעה, עד כי לא יכלתי להתאפק ולהבליג על רגשותי העצומים והוכרחתי עוד הפעם להפסיק מעיוני ולאמר, מה נאה אילן זה ומה נאה ניר זה, מה נאה אילנא רבא ותקיפא הדין די תחות ענפוהי דורון ויטללון ציפרי שמיא, ומה נאה ניר זה הם התלמידים נערי בנ"י הדורשים את תלמי שדי התלמוד והפוסקים, המעמיקים בחכמה הפנימית בדא"ח, מה יפה ומה נעים גורלם של צאן קדשים האלו אשר מצאו להם מרעה דשן ושמן תחת צל כנפי רועה נאמן אבון פדגוג קדוש כזה. בין כה וכה והדרוש נגמר והדורש כלה את מדברותיו הנפלאים. בלי מחיאת כפים ובלי קריאת הידד – רק ברעיונות קדושים ונלהבים – עמדו כל העם ממעמדם ונפזרו לרחבי האולם איש איש למקומו להתפלל ערבית; כה עבר עלינו יום ראשון דר"ה וכמעשה יום הראשון כן הי' מעשה יום השני

בלי שינויים. ביום השלישי הוא שבת שובה אשר הי' תכוף וסמוך ונכלל בקדושת ר"ה, השכמנו בבקר וכמו לפיים את הנפש הבהמית העלובה אשר היתה מוכרחת להסתגף ולהתענות בשני ימים דר"ה תחת משא עבודת היום והתפלות הארוכות – הקדמנו להתפלל בביהמ"ד הקטן ומיד אחר התפלה סעדנו סעודת שבת ככל שבתות השנה, ואולי עוד בהשכמה יתרה, אך אחר הסעודה לא הלכנו לישן שינת הצהרים ומנענו ממנו את הענג הזה, רק הלכנו לנוע ולנוד לחצר אדמו"ר, כי כל האורחים הבאים לשם המה כתנועות חיות נעות ונדות ואינן נחות, הולכים ושואפים איזה שאיפה המה ונשגבה, הולכים וקולטים מניצוצי אור היהדות הנעימה הזורח שם בשלל צבעי' בגוונין נהירין גוונים מגוונים שונים, כי שם הוא מקום הקולטאורה האמיתית קליטת אור קדושת ישראל, ובכל פנות שאתה פונה הנך פוגש באיזה רגש טהרה וקדושה ההודר בנפש פנימה ומאיר בהארה משונה. ראית הוד פני אדמו"ר שליט"א, שמיעת תפלתו תקיעותיו, נועם נאומו בדברי דא"ח, ראיית אוכלוסי ישראל למפלגותיהם, רבנים מצוינים בתורתם ביראתם ועבודתם, עשירים מופלגים נדיבים תמימי הדרך מצטיינים בצדקת פזרונם באהבתם את התורה ולומדי', בעלי בתים נכבדים ונמוכים, גם עניים המכתתים רגליהם לעלות פעם בשנה לראות פני רבם, פועלים בעלי מלאכה, ולאחרונה הנערים בני הישיבה, הילדים הנעימים, פניהם היפים העדינים המצוינים בלבושיהם וביראת ד' שעל פניהם, לא תשבענה עיניך מראות אותם, איך הם לומדים איך הם מתפללים. באנו אל ביהמ"ד הקטן ומצאנו שם בחורים עומדים אגודות אגודות, כחמשה כשלשה באגודה, עומדים וחוזרים דא"ח אשר שמעו מפי רבם. המלאכה מרובה, כי עליהם לשנן שני מאמרים רצופים בבת אחת, ע"כ הם עומדים ומתעסקים בעסק גדול ובשקידה רבה פניהם איש אל אחיו, אחד אומר בהתלהבות עצומה וחבריו שומעים ומסייעים ולפעמים סותרים את דבריו, אין מחלוקת ביניהם על עצם גוף המאמר, ולא על הבנתו, רק דין קדימה ואיחור איכא בינייהו, לזה נדמה כי הדברים האלה הם מוקדמים, ולהשני, כי הם מאוחרים, אך עד מהרה הם נזכרים ומעמידים וא"ז על האמת, והדברים יוצאים מאירים ושמחים כנתינתם מפי רבם; הלכתי הלך ורצא ושוב בין האגודות האלה והנה לכלם שפה אחת ודברים אחדים, מיחדים יחידו של עולם ורוממות אל בגרונם.

(עוד יבא בע"ה).

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред., Гороховая 48.

Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48

שנה רביעית

ב"ה

הָאָח

No. 11.

יום ג' פ' ויחי ח' טבת רדע"ת.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו והיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עםמשלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה הצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים כדמי המשלח.

וַיְחִי.

וַיְחִי יַעֲקֹב.

„יַעֲקֹב לֹא מֵת" אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרָם לִבְרָכָה.

„כְּשֶׁהָיָה יַעֲקֹב מִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם הִרְהֵר בְּלִבּוֹ וְאָמַר, אַבְרָהָם אָבִי הוֹלִיד יִצְחָק וְיִשְׁמָעֵאל, יִצְחָק אָבִי הוֹלִיד אוֹתִי וְעֵשָׂו, שֶׁמָּא אֲנִי יֵשׁ בְּמִטָּתִי פְּסֹלֶת?

כֵּיוָן שֶׁשָּׁמְעוּ כָּךְ, אָמְרוּ כֻלָּם בְּפֶה אֶחָד: „שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, ד' אֱלֹקֵינוּ ד' אֶחָד! כְּשֵׁם שֶׁאֵין בְּלִבְּךָ אֶלָּא אֶחָד כָּךְ אֵין בְּלִבֵּנוּ אֶלָּא אֶחָד".

כְּשֶׁאֵין פְּסֹלֶת בְּבָנָיו שֶׁל הָאָב כְּבָר אֵין מִיתָתוֹ מִיתָה.

„דָּוִד שֶׁהִנִּיחַ בֵּן כְּמוֹתוֹ לֹא נֶאֱמַר בּוֹ מִיתָה".

מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה, לְאֵשׁ יוֹקֶדֶת בְּתוֹךְ הַתַּנּוּר, אֲשֶׁר גַּם בִּכְלוֹת הָאֵשׁ, וְהַשַּׁלְהֶבֶת אֵינָהּ נִרְאֵית עוֹד לָעֵינַיִם, אֲבָל בֶּאֱמֶת שְׁמוּרָה הִיא שָׁם. וְהָאוֹת כִּי בְּהַשְׁלִיכְךָ לְתוֹךְ הַתַּנּוּר בְּקַע אוֹ כָפִּים מֵעֵץ יָבֵשׁ מִיַּד תֹּאחֵז בּוֹ הָאֵשׁ, גַּם הַחוֹם בָּלוּעַ הוּא בְּתוֹךְ כָּתְלֵי הַתַּנּוּר וּפוֹעֵל פְּעֻלַּת הָאֵשׁ לְחַמֵּם אֶת כָּל הַסָּמוּךְ לוֹ וּמִתְקָרֵב לֵהָנוֹת מֵחֻמּוֹ.

הֲרֵי שֶׁלֹּא כָלְתָה הָאֵשׁ וְלֹא נִסְתַּלְּקָה. אַף שֶׁהָעַיִן כְּבָר אֵינָהּ רוֹאָה אוֹתָהּ בִּדְמוּתָהּ וּבְצוּרָתָהּ הָרִאשׁוֹנָה.

אֲבָל בְּכָל זֹאת הֶפְרֵשׁ יֵשׁ בֵּין הָאֵשׁ עַצְמָהּ וּבֵין הַחוֹם הַבָּלוּעַ בַּתַּנּוּר.

וְלֹא נַזְכִּיר אֶלָּא אֶחָד מֵהֶם.

יֵשׁ אֲשֶׁר בַּתַּנּוּר בָּלוּעַ גַּם שֶׁמֶן אוֹ שֻׁמָּן, וְהָיָה בְּהִתְחַמֵּם הַתַּנּוּר יִנָּדֵף מִמֶּנּוּ רֵיחַ קָשֶׁה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְהָמִית אֶת בְּנֵי הָאָדָם הַשּׁוֹאֲפִים אוֹתוֹ אֶל תּוֹכָם, תַּחַת אֲשֶׁר הַשֶּׁמֶן אוֹ הַשֻּׁמָּן הַהוּא אִלּוּ הָיָה נוֹפֵל אֶל הָאֵשׁ עַצְמָהּ מִיַּד הָיָה אֹבֵד וְשָׁב לְאֵפֶר אוֹ לְאֶפֶס.

מֵחַיֵּי הָאָבוֹת בְּוַדַּאי, שֶׁיֵּשׁ בְּבָנִים, שֶׁהֲרֵי מֵהֶם נוֹלְדוּ וּמֵהֶם נִלְקְחוּ, אֲבָל כְּשֶׁאַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִשְׁמָעֵאל, כְּשֶׁיִּצְחָק הוֹלִיד אֶת עֵשָׂו, הֲרֵי נִבְלְעוּ הַחַיִּים בְּדָבָר שֶׁמֵּבִיא נֶזֶק וְהֶפְסֵד בָּעוֹלָם, וְזוּ הִיא כְּבָר מִיתָה וְהֶפְסֵק לְהַחַיִּים הַטּוֹבִים וְהַקְּדוֹשִׁים הַקּוֹדְמִים. שֶׁהֲרֵי אֵינָם פּוֹעֲלִים פְּעֻלָּתָם בְּדוֹמֶה לָהֶם, כִּי אִם לְהֵפֶךְ; אֲבָל, יַעֲקֹב אָבִינוּ, אֲשֶׁר כָּל שְׁנֵים עָשָׂר בָּנָיו קוֹרְאִים: „שְׁמַע יִשְׂרָאֵל!... אֵין בְּלִבֵּנוּ אֶלָּא אֶחָד"... הֲרֵי שֶׁחַיֵּי הָאָב הַקָּדוֹשׁ לֹא פָּסְקוּ וְלֹא חָדְלוּ מִלִּפְעֹל פְּעֻלָּתָם, וְהֵם נִמְצָאִים בִּמְצִיאוּתָם אַף כִּי לֹא בְצוּרָתָם...

הוֹרִים נִכְבָּדִים, שִׂימוּ נָא לִבְּכֶם, אִם חֲפֵצֵי חַיִּים אַתֶּם, הֲרֵי חַיֵּיכֶם תְּלוּיִם בְּחִנּוּךְ בְּנֵיכֶם, כְּשֶׁאַתֶּם מְחַנְּכִים אוֹתָם לִהְיוֹת יְהוּדִים כְּמוֹכֶם, שֶׁלֹּא יְהֵא בְלִבָּם אֶלָּא אֶחָד, אוֹתוֹ הָאֶחָד שֶׁהוּא שׁוֹרֶה בְּלִבְּכֶם אַתֶּם, אָז חַיֵּיכֶם-חַיִּים, וְגַם לְעֵת קֵץ בְּבוֹא הַמּוֹעֵד (אחרי מאה ועשרים שנה) לַעֲזֹב אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה, הֲרֵי, לְפָחוֹת, אֵינְכֶם מֵתִים; כְּשֶׁבְּנֵיכֶם קוֹרְאִים יוֹם יוֹם: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל! אָז נָאֶה וְנָעִים לָכֶם לַעֲנוֹת אַחֲרֵיהֶם: בָּרוּךְ שֵׁם...

אֲבָל כְּשֶׁאַתֶּם מְחַנְּכִים, חָלִילָה, אֶת בְּנֵיכֶם לִהְיוֹת מַה שֶּׁלֹּא הֱיִיתֶם אַתֶּם וַאֲבוֹתֵיכֶם כְּשֶׁאַתֶּם מְלַמְּדִים אוֹתָם תּוֹרָה הַמְּבִיאָה לִידֵי תִּפְלוּת, מַדָּעִים הַמְּבִיאִים לִידֵי כַּחַשׁ וּכְפִירָה, חָלִילָה. כְּשֶׁעוֹדָם יְלָדִים קְטַנִּים וְרַכִּים כְּבָר הִנְּכֶם מְלַמְּדִים אוֹתָם לְדַבֵּר לֹא בִּלְשׁוֹנְכֶם, לִלְבֹּשׁ לֹא כְּמוֹכֶם, הֲרֵי אַתֶּם בִּידֵיכֶם הִנְּכֶם קוֹטְפִים אֶת פְּתִיל חַיֵּיכֶם, הִנְּכֶם מְמִיתִים אֶת עַצְמְכֶם, חָלִילָה, הִנְּכֶם מְבִיאִים אֶת עַצְמִיּוּתְכֶם לִידֵי כִלָּיוֹן וְהֶפְסֵד שֶׁהֲרֵי, בִּבְנֵיכֶם וּבִבְנֵי בְנֵיכֶם כְּבָר לֹא יְהִי' שֵׁם וָזֵכֶר לְרִגְשֵׁי לִבְּכֶם אַתֶּם, וּכְלוּם יֵשׁ אָדָם שֶׁמְּאַבֵּד אֶת עַצְמוֹ, חָלִילָה, לָדַעַת?

לְהוֹטִים אַתֶּם אַחֲרֵי הַמַּדָּעִים, אַחֲרֵי הַדַּעַת טוֹב וָרָע, אַסְתְּלָא יֵשׁ לָכֶם, אֲבָל בִּשְׁבִיל הַדַּעַת הַזֹּאת לְאַבֵּד אֶת עַצְמוֹ, זוֹ הִיא כְּבָר יְצִיאָה מִן הַדַּעַת...

רְאוּ הוֹרִים נִכְבָּדִים! ד׳ אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל נָתַן לִפְנֵיכֶם אֶת הַחַיִּים וְאֶת...

כְּשֶׁאַתֶּם מוֹסְרִים אֶת רִגְשׁוֹתֵיכֶם, אֶת אֱמוּנַתְכֶם וְתוֹרַתְכֶם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם הֲרֵי חַיִּים אַתֶּם, וַהֲרֵי אַתֶּם בְּעַצְמְכֶם הִנְּכֶם יְהוּדִים כְּשֵׁרִים, אֵינְכֶם מְחַלְּלִים אֶת הַשַּׁבָּת, חָלִילָה, אֵינְכֶם מְבַטְּלִים אֶת הַמִּצְוֹת, הִנְּכֶם נִזְהָרִים בְּמַה שֶּׁהֻזְהַרְתֶּם, וְרַק כְּהַגִּיעַ הַנִּסָּיוֹן אֶל חִנּוּךְ הַבָּנִים, כְּבָר קָשֶׁה עֲלֵיכֶם לַעֲמֹד בְּנִסָּיוֹן וַהֲרֵי אַתֶּם מְחַנְּכִים אוֹתָם בְּאֹפֶן כָּזֶה, אֲשֶׁר בָּרוּר הוּא גַּם לָכֶם, שֶׁהַחִנּוּךְ הַהוּא יוֹצִיאֵם מֵרְשׁוּתְכֶם וִיבִיאֵם לִידֵי חִלּוּל שַׁבָּתוֹת וּבִטּוּל כַּמָּה גּוּפֵי תוֹרָה...

וְאִם אָמְנָם גַּם הַבָּנִים יְקָרִים לָנוּ; הַיְלָדִים הָרַכִּים הָאֹבְדִים בְּתִגְרַת יְדֵי מְחַנְּכֵיהֶם, הַיְלָדִים הָהֵם אֻמְלָלִים הֵם, וְלִבֵּנוּ נִקְרָע לִקְרָעִים בְּזָכְרֵנוּ אוֹתָם וְאֶת גּוֹרַל יַהֲדוּתָם, אֲבָל אֵיךְ לֹא נָחוּס עַל עַצְמֵנוּ, לְפָחוֹת, עַל חַיֵּינוּ אָנוּ?

עוּרָה יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה! עַד מָתַי תִּישַׁן, עַד מָתַי יִנְעֲמוּ לְךָ הַחֲלוֹמוֹת שֶׁל הַרְרֵי זָהָב וְתוֹעֲפוֹת

כֶּסֶף, עַד אֲשֶׁר הִנְּךָ מַקְרִיב בַּעֲדָם גַּם אֶת בָּנֶיךָ גַּם אֶת חַיֶּיךָ?

עַד מָתַי?

„יַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא מֵת!"

כָּל הַגּוֹי כֻּלּוֹ יַעֲקֹב שְׁמוֹ וְיַעֲקֹב הִנֵּהוּ, גַּם אַחֲרֵי אַלְפֵי שָׁנָה מֵאָז נִפְטַר אָבִינוּ יַעֲקֹב גַּם אַחֲרֵי תְלָאוֹת וְצָרוֹת שׁוֹנוֹת, אַחֲרֵי כָּל יִסּוּרִים שֶׁבָּעוֹלָם וּמִיתוֹת מְשׁוּנוֹת, אַחֲרֵי כָּל מַה שֶּׁאֵירַע לַאֲבוֹתֵינוּ וָלָנוּ, הִנֵּנוּ בְּכָל זֹאת גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ, וְאֵין בְּלִבֵּנוּ אֶלָּא אֶחָד, אֲבָל, אַחִים, נוֹרִישׁ נָא אֶת לִבֵּנוּ זֶה גַּם לְבָנֵינוּ אַחֲרֵינוּ, וַהֲרֵי בְּוַדַּאי שֶׁיֵּשׁ גַּם לָהֶם אוֹתוֹ הַלֵּב, כִּי בָנֵינוּ הֵם, עַצְמֵנוּ וּבְשָׂרֵנוּ, אֶלָּא שֶׁאֲנַחְנוּ, בְּהַחִנּוּךְ הַנִּפְסָד, אָנוּ מְטַשְׁטְשִׁים אֶת צוּרָתוֹ, מוֹחֲקִים אֲנַחְנוּ מִתּוֹכוֹ אֶת הָאוֹתִיּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הַכְּתוּבוֹת בּוֹ בְּאֶצְבַּע אֱלֹקִים, אַל נָא! נִשְׁמֹר נָא עַל הַיַּהֲדוּת, עַל הַחַיִּים הַקְּדוֹשִׁים הַמְּסוּרִים לָנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ, נִשְׁמֹר נָא עֲלֵיהֶם, יִחְיוּ נָא גַּם בָּנֵינוּ, וּבְחַיֵּיהֶם הֲלֹא גַּם לָנוּ–חַיִּים.

וְגַם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, בָּאָרֶץ שֶׁאָנוּ חַיִּים בָּהּ חַיֵּי מָצוֹר וּמָצוֹק, בָּאָרֶץ שֶׁמָּקוֹם צַר הוּקְצָה לְפַרְנָסָתֵנוּ, גַּם בָּאָרֶץ הַזֹּאת נְחִי' נָא, וְיֵרָאֶה נָא בָנוּ: וַיְחִי יַעֲקֹב...

האמת והשקר.

צחקו הילדים, צחקו עד אשר קצה נפשם בצחוק. „הבל הבלים" – קרא אחד הנערים – „כפתורים, עטים, כדורים, אין אלו אלא שעשועי הבל, כלום יש בהם איזו חכמה או דבר מענין".

„הבה, נמציא לנו מין צחוק" – אמר השני – „אשר יהי' מלא ענין, שכל ורעיון" „הבה!" – ענו כלם פה אחד. –

התחילו מעמיקים מחשבות, מציעים הצעות, אבל גם אחד מהם לא הצליח למצוא מין צחוק אשר ימצא חן בעיני כל רעיו.

נואשו הילדים ויחפו ידיהם וישבו להם דומם.

פתאם הבריקה מחשבה במוחו של אחד מהם: „הבה" – אמר בבהלה – „הבה נקרא נא לשני נערים

„אמת ושקר", ויצחקו הנערים לפנינו, הנער אשר יִשָׂא „שקר" יקרא עליו ינהג כמנהג השקר, והנער אשר שם „אמת" יקרא עליו ינהג כמנהג האמת, והי' זה החזון נפלא".

„טוב הדבר!" ענו כלם בתרועת הידד.

התחילו בוחרים מהם נערים ראוים לצחוק זה, והנה אין גם אחד מהם רוצה שיקרא שמו של „שקר" עליו...

מה לעשות?

„גורל!" — קרא אחד מהם – „נפיל גורלות, מי אשר יקרא בשם „אמת", ומי — בשם „שקר".

גורלות, טוב מאד!

הפילו גורלות והנה נפל גורלו של שקר על נער גבה קומה, בריא אולם, בעל כרס רחבה, לשון ושפתים עבות, ובגורלו של האמת נפל נער דל הבשר רזה וצנום, בישן, ענותן וצנוע...

בתחלה העמיד הנער ה„שקר" פנים של זעם והתעוממות על אשר נפל לו לחבל להקרא בשם שקר, ויפגר מצאת אל המערכה, אך כל הילדים קראו בקול עגיד ומצוה לאמר: הי' „שקר" כדמותו ובצלמו!...

התחיל הנער מפטפט ומאריך בלשונו, ומדבר גדולות ונוזמאות, על מה שלא שמע אומר שמעתי, על מה שלא ראה — ראיתי, מחבר קצות הארץ, מזרח עם מערב, שם אור להשך והשך לאור, ובדברו ממלא הוא את כל חללו של הבית שאון ורעש, קולו כקול רעם בגלגל, ודבריו מבהלים ודחופים, וכל הילדים מסביב לו עומדים, שומעים ומשתאים...

ושב בפנה יושב לו הילד „אמת", אין אמר ואין דברים, רק דברים אחדים מתמלטים מפיו, דברים היותר נחוצים, דברים שהוא רואה בהם תועלת לאלה אשר אזניהם נטויות לשמע אמרי פיו...

והנער „שקר" מתהלך בבית בצעדי ענק לארכו ולרחבו, מניף באגרופו ואומר לכבש את הכל תחת ידו, וכשמבטי עיניו נפגשים בהילד „אמת" מסתכל הוא בו בעינים מפיצות בוז ושאט נפש...

ואמת הילד לוחש באזני המקשיבים לקולו: אל תשמעו אל שקר, ואל יפת לבכם אל דבריו המשוחים בשמן, אל תיראו ואל תחתו מפני תנופת אגרופיו, כי שקר המה, לא ירעו ולא ייטיבו.

והנה לרגעים אחדים נעלמו שני הנערים, הילדים כלם שמחים על הצחוק שהמציאו להם, ועל הנערים המצחקים הממלאים את תפקידם בדיוק, עודם מדברים והנה הנער הבריא יוצא שוב בגאון ובגדל לבב וקורא:

אנכי אמת רעכם! גשו אלי חברים מקשיבים, באו ואדברה באזניכם דברים נאמנים, קשט אמרי אמת, שמעו הקשיבו — כי אין אמת כאמת שלי...

התחילו הילדים מסתכלים זה בזה ותמהים על הנער המורץ־חק הזה, הלא יודע הוא שהם יודעים ומכירים

אותו, ועליו נפל הגורל המפורש והתנו עמו שיקרא עליו שם שקר ואיך נועז להגיד בפניהם ולהכריז על עצמו כי אמת הנהו? ולא יכלו הילדים להבליג על רגשותם ולעצר בעד חמתם מהתפרץ מלבם ויקראו כלם בקול רם:

„רם נבל! שקר קרא לך ועליך למלא את תפקידו של שקר, ואיך נועזת להגיד באזנינו כי „אמת" הנך, והלא מלבד זאת, גם אנשים זולתנו, על פי תנועותיך ומדברותיך מיד יכירו כי „שקר" הנך, ריח שקר נודף מכל דבור ודבור שלך, וגם אם את עיני האנשים הדם תנקר, למשמע אזניהם ובריח אפם יכירו אותך ואת כזביך, ואיך נואלת לחשב, כי אנחנו נכיריך ויודעיך נתעה להאמין בך, כי אמת הנך, לו גם אמת מדומה, אמת של צחוק, גם אמת כזאת אינך, ועתה חדל לך, ואל תוסף דבר אלינו כדברים האלה"

„הה־ח!" מלא הנער פיו צחוק ויאמר: „הנה עלי הוטל הגורל למלא תפקידו של שקר, וכלום יש שקר יותר גדול בעולם משקר זה, לומר על שקר שהוא אמת? ועתה שפטו גם אתם, רעי, אם לא מלאתי את תפקידי במשפט...

„נעים דבריך" — ענה ממציא הצחוק – אבל כיון שהפעם הנך אומר אמת, שוב אין שב שקר הולמך. על כן נחדל נא עתה מהצחוק הזה.

וילכו להם הילדים לבתיהם...

מר חוזאי.

יומון של נער כפרי.

(המשך מגליון 8).

יום א' ג' סיון.

בדד וגלמוד הנני, הופרה אהבתי שביני לבין בן הרב, מן היום שיחזקאל עזב את מעוני בחרי אף התחיל שלמה להתגר בי מלחמת דברים, על אשר השיבותי את פני יחזקאל ריקם, הדברים הגיעו לידי כך עד אשר קראני מתוך קצף בשם „גמת כפרי" והיא אני רואה בך. מאי איכפת לך אם יקבל יחזקאל להישיבה, אם ילמד כמונו מוטב, ואם לאו כלום הנך אפוטרופוס שמינה אותך הקב"ה? אלה הדברים השמיעני, עד אשר ירק בפני ויאמר, כי מכאן ואילך לא ידבר אתי מטוב ועד רע.

אנכי באתי אך זה מהישיבה, הנני מצטמצם ומתרכז בכל יצורי גוי לשפט נכוחה עם מי הצדק אתי או אתו? שהרי במרום כי אין בי אף פורתא שבפהרא משום יוהרא, אין בי אף שמינית שאה שמראי טעמא מנעתי להמליץ טוב על יחזקאל, איככה יוציא בן הרב משפט מעוקל כזה עלי? שומו שמים! אלמלי רצה יחזקאל באמת ללמד, אלו כתר בתלמוד נתם לבנו מתוך הכרה ברורה, כי אז הייתי משתדל עד כמה שירשו לי כל אמצעי

למשכהו אחרי, אבל פיו ענה בו, כי מתוך אונס שאכף עליו פיהו יבחר בתורה, ובאמת לא יונח את ספריו החלוניים, כאי היה לי למימר לי׳? אם פגעתי במנוול זה מה יהי׳ אם אמשכהו לביהמ״ד, מי יערב לי ערובה שלא יצלח בידו לאט לאט להוציאני מבית הישיבה, ממשאת נפשי אוצר חיי? אין אני בטוח בעצמי, אלא מאי? ישוב הוא אלי ואנכי לא אשוב אליו — כמה סרסרים, כמה שתדלנים איכא המסייעים, משיאים וממתים לסור מדרך הישרה, כמה עוזרים יש להיצר הרע השם אור לחשך וחשך לאור, אם כן כלום בי האשם שאמרתי כי אי אפשר להחזיק את החבל בשתי קצותיו? הוא, שלמה, הזכירני פתגם חז״ל, לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהי קשה כארז — עשיר הוא בפתגמים, אבל מה ענין הפתגם לזה? עלי להגן על עצמי, לבל אתן אצבע לשטן, כי מכיון שאושיט לו אצבע ימשך אחריו כל היד, מכיון שאמליץ עליו טובות בודאי יספחוהו להישיבה, יעברו ימים אחרים והתבשיט הלז לא יוכל להסתיר את מצפוני לבבו, כשישבע ולא יחסר כל אז יוקר רגליו מבית הישיבה לאט לאט, מה ינידו ומנהלי הישיבה, עלי תהי האשמה הזאת, כי ע״פי המלצתי נתקבל. לא, אין אנכי מתנחם על דברי, לרקד על שתי התגות בבת אחת אפשר לחוש כאב ברגלים, יחזקאל זנח את דרכי התורה, יהי לו אישר לו, יעשה מה שלבו חפץ. שלמה אמר לי, כי למען הקניטני ישתדל הוא להכניסהו להישיבה, אדרבא, יעשה הדבר הזה, לבי יגיד לי, כי בימים הבאים ינחם על מעשהו ויודה כמו פיו, כי חכמתי ממנו. נראה מה יהי׳ תלמותיו. לפי שעה מרגיש אני אי-נעימות, חבר אחד הי׳ לי וגם הוא התרחק ממני, אשבה נא לערך מכתב לשמערל, אחכה לתשובה, יהי׳ הוא השופט בינינו, אנכי ארציא לפניו את הענין כמו שהוא, ואולי לא יאבה שמערל להשמיעני משפטו וחות דעתו מפני ש„צד אחר״ אינו נאמן כדברי ההכם באדם „צדיק הראשון בריבו וגו׳.

רב לי לכתב יהי׳ הדברים האלה בספר זכרונותי למען אראה בימים הבאים, מי בינינו הרחיק לראות, אני או שלמה השונא אותי שנאת חנם...

(עוד יבא בע״ה).

יוסף הלוי גאלדבערג

מורה בי״ס „יהודי״ בבאברויסק.

חידות.

א.

קצוץ ראש — הנני נכה רגלים,
אך קצוץ רגל — הריני בשמים;
עד כה, אחים, בקשוני,
ומצאו חן, ותמצאוני...

יצחק קאנטורוביץ, חאלוי.

ב.

אם ישר תקראוני, בשדי מואב תמצאוני,
ואם תהפכוני, מלך הנני,
אם את עיני תסירו, הוי, תחלישוני,
ואם את רגלי — קשה ערף עודני.

שלמה פנחס ריזב״ש.

ג.

לקבע בכל מרבע מלה בת שלש אותיות ומהאותיות האמצעיות מלמעלה למטה יצא שם פ״ק אחד במסכת ב״מ.

—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—

ואלה הן המלים:

1) דירת עראי
2) חי׳ טמאה
3) „ טהורה
4) שם מסכת
5) „ תנא
6) „ בן יעקב
7) „ אשה
8) אחת האצבעות
9) שם פרשה
10) אחד ממלכי יהודה
11) שם אמורא
12) אחת האמהות
13) מלך הבשן

אליעזר בן נחמי׳ גינזבורג.

נדבות אחים לטובת „האח״.

ליובלין: בחדר הרמ״מ פינקעל נאסף ע״י ישראל יצחק דאבכאן 50 ק״פ, וע״י צדוק גאהרמאן 55 ק״פ, שמואל טוועריץ 60 ק״פ, ישראל פנחס אנקער 25 ק״פ, דוד ניווערץ 20 ק״פ, אברהם גליקשטיין 11 ק״פ, מיכל פינקעל 10 ק״פ, עוד 20 ק״פ, בעד רא׳ אסתר בת שבע ברכה נדב בנה 20 ק״פ, הרמ״מ פינקעל 12 ק״פ.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

העורך והמו״ל משה ראזענבליום.

Контора І: Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред., Гороховая 48.

Типографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48

שנה רביעית

ב"ה

האח

No. 12.

יום ג' פ' שמות ט"ו טבת רדע"ת

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלה.

שמות.

ואלה שמות בני ישראל...

שמותיהם של בני ישראל אלה הם, דוקא: ראובן, שמעון, לוי, לא כוש, מצרים, פוט וכנען.

בנוהג שבעולם, בן נולד להורים עברים, נמלכים האב והאם כיצד לקרא לו שם, השם הוא ענין לענות בו, ורוצים ההורים שעל בנם יקרא שם איזה גדול, איזה צדיק וחכם. „האיש אשר בני יחי' נקרא בשמו הי' רב פלני" מתפארה האם, וכל רגשי הכבוד ויקר לשם. בימינו, לצערנו, בבתי רבים מההורים, אינם שוהים אלא ימים אחדים, ומיד אחרי כן משנים את השם הנכבד לשמו של איזו מבני חם ..

ושואלים אנחנו בתמימות שנוי שם זה לשם מה הוא?

אם תאמר לשם אריכות ימים, והלא אין בני חם מאריכים ימיהם יותר מבני ישראל, וצא ובדק בספרי הזכרונות ומצאת ונוכחת, כי היהודים מאריכים ימים יותר מכל אמה ולשון.

שמא תאמר שעל פי השם החדש זוכה הילד בזכיות המדינה יותר מאחיו העברים? גם זאת לא, ועודנו צפוי למשפט על העיזו לקרא לעצמו שם בן אשר לא מבני שם.

ומה בצע בשנוי השם?

לצערנו, בבתים רבים הי' השם העברי כשאר כלי הקדש שטעונים גניזה ואין משתמשים בהם אלא לפרקים רחוקים: בימי מועד ויום הכפורים כשעולים לתורה, או בימי פקודת הוריהם המתים, או כשהם בעצמם, בימי זקנה ושיבה, נפטרים והולכים לעולמם...

אבל כבוד זה משביענו קלון. כשאנו מתביישים בשמותינו. חלילה; מטב יקרא בנו שם אבותינו, אברהם ויצחק תמיד כל הימים, יכיר נא אותנו כל רואנו, כי עברים אנחנו, גם על פי השם הקרוא לנו. כלום העם העברי כעור הוא, או כלום שמותיהם כעורים? ואם אויבים מתנפלים עלינו, הלא לא שמותינו שנואים עליהם, גם לא גויותינו ובשרנו, שונאים הם רק את חיינו, את היהודי החי בקרבנו, אותו הם שונאים וצוררים, ואותו היהודי, גם בכל שמות שבעולם לא תסתיר אותו מעיני הקמים עליו לכלותו, חלילה.

אל נא, אחינו היהודים, אל נא נשלה בשוא נפשותינו, אל נחלל נא את קדושת השמות הקדושים אשר בחרו בהם אבותינו זה אלפי שנים

דבר קל זה, להקרא בשם יהודי, אל נא יקל בעינינו, ימצאו נא הילדים בספרי הקדש את שמותיהם גם הם, והי' בקראם בתורה ובנביאים ובתלמוד וראו, כי שם הגדולים נקרא עליהם ונקשרה נפשם בם לעשות כמעשיהם.

ילוה נא „השם העברי" את הילד על דרכו בחיים, יגיד נא לו „שמו" מה הוא ומה תעודתו ומה החיים דורשים ממנו.

ולא לחנם מכריזים רבותינו זכרם לברכה, כי אבותינו נגאלו ממצרים „על שלא שנו את שמם".

וכי אין זו גלות מגונה, כשהיהודי בעצמו מגלה את שמו לבין שמותיהם של אמות העולם? טורח ובודק למצא שם נכרי ששמו העברי יתכנס ויצטמצם בו. האין זו שאיפה גלותית?

לא כן אבותינו הראשונים, גם בהיותם בגלות, במצרים, לא שנו את שמותיהם. ואלה שמות בני ישראל—גם—הבאים מצרימה...

מכתב ל„האח".

(המשך מגליון 10).

רגשי גאון ועוז לבשוני עוד הפעם ואמרתי בלבי יבאו נא הנה גם ההיסטוריקים הנכבדים עם כל חכמיהם הראשונים והאחרונים ויביאו נא אתם גם טובי הפילוסופים הקדמונים, תפארת חכמי האומות, אפלטון ואריסטו, אשר חשבו להשיג חקר אלק בשכל אנושי, והמציאו מלבם הגיונים והקשים, אותות בדים ומופתי כזב, כאשר כבר הכו על קדקדם גדולי ישראל, יבאו נא כולם וישמעו מה בפיהם של ילדי ישראל האלו, ואם בראה יברא ד' שיבקעו מחומותיהם ויזהרו לתוכם איזה קרני אור מהאור הגדול הזורח מהמגלאיק שפירין אשר יתרוהו נערי ישראל האלו, כי אז הי' מתבהלים ונופלים על פניהם ונותנים בעפר פיהם, והי' מורטים שער ראשם וזקנם, ומכאב לב ושבר רוח הי' צועקים בקול רם ביחד עם אביהם הגופל תלוי עינים: „מה טובו אוהליך יעקב!" כי לא נחש ועלוקות ביעקב ולא כתם בישראל, ומלאכים הרעים האלו בעל כרחם הנה עונים ואומרים: הן רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה! רק הנערים האלו בחורי ישראל הצעירים הם החוקרים האלקיים, והם הפילוסופים האמתיים הקדושים אשר מצאו חקר אלק בתורתם מורשה להם מסיני, כי רק גוחלי דת אש מסיני הם יוכלו למצא נתיבות פליאות חכמה מושפע ממרום אשר נשפע על אבותיהם נביאיהם וחכמיהם הקדושים, כי רק בני ישראל עם קדוש המה מסוגלים להשיג השגות אלקות ולהביט באספקלריא המאירה כמאמ"ם הגאון בתוה"ק, כי נשמות ישראל ואורייתא ממחצב אחד קדוש חוצבו ומצא מין את מינו ונאור באור

חיי החיים, אשר ע"כ גם קטני בנ"י משיגים השגות נפלאות ועומדים אגודות אגודות והוגים מתורה לנביאים ולכתובים ולמאמרי רז"ל, ועל כל תיבה ותיבה מהשבח של „ברוך שאמר" הם דורשים תילי תילים של הלכות הליכות עולמות ועד קל אלים ידברו נפלאות.

ברגשי קדש כאלו הלכנו מחיל אל חיל, מביהמ"ד לבית ת"ת הוא בית ההוסה ומשם להאולם הגדול. היום כבר רד, השמש נטה לערב, נכנסו להחדר הקטן הנשען להאולם, והנה תמונה בהירה חדשה נגלתה לפנינו, כחמשה כששה בחורים (אינני זוכר בדיוק כמה) עודם עומדים בתפלת שחרית ומתפללים בדבקות, בישר ובהתלהבות, כל אחד כטבעו וכדרכו בקדש, זה מתפלל בקול רם, בקול חוצב להבות אש ומתנענע ומניע את המוח והגוף בניעה רבה, וזה עומד במתינות, בישוב ובהתעמקת הדעת, וזה עומד בקרן זוית כאבן דומם בלי תנועה ומתפלל בהשאי בקול דממה דקה כנועם שיח סוד שרפי קדש. צעדתי בלאט וגגשתי אליו לשמע דבורי תפלתו, והנה אחד אשר רכותי וצמצמתי את כל כח חוש השמיעה, הגיעו לאזני נגינות מקוטעות של קול בוכים וענון נעים המהול מאהבה ושמחה ומרירות יחד, הוא מנגן מתוך הבכי' ובוכה בכי רב עד כי הדמעות מחניקות אותו ותיבות מופסקות יוצאות „אמת ממצ—רים גאל—תנו ומבית עב—דים פדי—תנו". הוא אומר איזה תיבות ומפסיק בין הפרקים ונשאר עומד דומם ומתבונן ברוממות כבוד קדושת אלקי ישראל ומתבודד ומתדבק ומנגן נגון של אהבה ודבקות, כי נפשו המרוגה מתדבקת ומשתפכת אל חיק אבי'...

הנער העברי הזה הצולח והמאושר שבבנים הוא עומד וחי חיי נשמות ומועם את נועם עריבות מתיקות חיי עולם הבא פה עלי אדמות בתבל ארצה.

נרעשתי ונפעמתי מאד ממראה עיני וממשמע אזני— שירה נפלאה וזמרת אראלי מרום תשמענה אזני, הרמוני' יהודי' קדושה ונשגבה אשר לא שמעתן אזן מעולם, עיני זלגו דמעות ומרוב תשוקה בי אמרתי: מה נורא המקום הזה! אין זה כ"א בית אלקים ופה הוא הסולם המוצב ארצה וראשו מגיע השמימה וילדי ישראל הקדושים כמלאכי אלקים עולים בו מעלה מעלה למרום פסגת ההצלחה והאושר האמתי.

(עוד יבא בע"ה).

שעשועים.

התפוח

ד

עתה נשובה נחזה מה נעשה בבני המלכים היהודים המשתדלים למצא ולמלאות אחרי גזרת „ישרנית" שנגזרה עלידם.

ימים רבים עברו עליהם מאז שמו פעמיהם לדרכם הרחוקה, כי מלבד שהדבר בעצמו דורש זמן רב לעד לבקש ולמצא מצוי יחידי במינו, הנה עוד רבים מהם טעו בחשבונם, נדמה להם, למשל, בתחלה שהדבר שהשיגו הנהו יחידי במדינות שעברו ואין שני לו, אולם, לדאבונם, נודע להם אח"כ, אחרי חקירה ודרישה רבה, שמין הדבר שהשיגו יש דוגמתו במדינות אחרות, ובכן הי' עליהם לבזבז עוד זמן רב לבקש ולמצא איזה מין אחר.

אחדים מהם בראותם, כי אבדה תקותם שבו ריקם לביתם, והנשארים לא נואשו עוד ויוסיפו לנוע ולנוד בנדרם אמר, שלא ישובו לבתיהם בטרם ימצאו מבוקשם.

שלשה מהם שהי' חכמים ביותר, מלומדים ומבינים בכל החכמות שבעולם, התרחקו ביותר במקומות שונים אשר לפי השערתם אמרו למצא שם את אשר הם מבקשים. ויהי כנודם ויתעו לאיים ומקום מדבר צי' ושממה הרחק ממושב בני אדם.

וימלך האחד בלבו להמציא מדעתו איזו מכונה חדשה אשר בודאי לא יהי' במציאות דוגמתה, אחרי אשר הוא לבדו ימציאנה ובהיותו חכם בחכמת התכונה ובמראות השמים, במהלך הכוכבים והמזלות, ויעמיק חקר משך שנה תמימה, לא נתן שנה לעיניו, עשב השדה הי' מאכלו, ומי האגמים משקהו, עד אשר עלתה לו להמציא ראי-שקוף אשר יראה בו הרואה מסוף העולם ועד סופו, מה רב הי' אשרו, ומה גדלה שמחתו בהמציאו את הראי הזה „בלי כל ספק אין בעולם דוגמתו" חשב בלבו וימהר וישם פניו אל הישוב למצא הדרך ומהלול לשוב אל „ישרנית" אשר תפל לו לחבל...

השני גם הוא התענה בצום ובקור, כי נקלה במדינות הקרות ועל הררי קרח ושלג עולמים עלה ויטפס וכמעט אשר לא נפזרו עצמותיו לפי שאול, עד אשר מצא לו איזה מישור נטוע אילנות וכל עץ פרי וישב בו לנוח ולהחליף כח, ויתעשת גם הוא להמציא מכונה חדשה, ובהיותו חכם בחכמת הכימיא והעלקטריון עלתה בידו להמציא ענלה אשר כברק תעוף מקצה הארץ ועד קצה, המצאה הזאת חדשה כהו, כי עתה הלא בודאי יהי' הוא הזוכה בבת המלך „ישרנית", ואף כי בידו הי' לבא כרגע אל מדינתה ואל בית אבי', בכל זאת התאפק ולא נמהר ללכת דרכו, כי עליו הי' עוד להבריא ולהיטיב את מראהו ותאר פניו, אשר חשכו משחור במשך ימי נדודיו ותלאותיו הרבים.

השלישי תעה אל מדבר ישימון, מקום לא דרכה רגל איש ולא שזפתו עין, והוא הי' מבני מלכי יהודה, ויהי בהיותו תועה, עיף ורעב ונקשה, ויתבונן אל לבו לאמר: את מי אנכי מבקש? אני מבקש מצוי שאין דוגמתו בעולם, הלא קרוב הוא אלי מאד, הלא בבית אבי שב בחדר משכבי הייתי מוצאו אלו הייתי שם לבי אליו, הלא

הוא אלוקי אבי בורא השמים והארץ, היש דוגמתו? הלא אין ערוך אליו ואל מי ידמה וישוה, הנה – החליט בלבו – אדרש את ד', ויתהלך כל היום וכל הלילה שקוע במחשבות נבוכות ורמות, התבונן אל הבריא ואל המציאות כולה, אל כל פליאותי' ואל יוצרה וממציאה אשר אין ערוך אליו, ויהי' בעבור עליו ירח ימים ויעזב את דבר בת-המלך, ולא חשב עוד אודותה, כי אהבת הבורא לקחת את כל לבבו, ונפשו כלתה ונכספה לחצרות ד' להדבקה בו לבדו, ויתפלל ויבך הרבה בכי, ויטהר ויתקדש עד אשר הי' כאחד הקדושים בארץ, מאכלו הי' דל והזה מאד, אך הוא לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמע את דבר ד' ולהדבק בתורתו.

ויהי היום והוא עובר ומתהלך תפוש במחשבותיו ולבו יקוד אש, בוער ועולה השמימה באהבה רבה אל קדוש ישראל, והנה ריח נעים מאד עולה באפו, ריח אשר כמוהו לא הריח גם בבית אבותיו המלכים, וגם בהיותו מדוכא ביגיעותיו מאד, בכ"ז האיר את פניו וירא, והנה גן גדול מאד ובגן כל עצי פרי נחמדים למראה, וירא וישתומם, ויאמר לבא הגנה לתור ולחקר למי הגן הזה, והנה איש זקן לקראתו, איש שיבה נהדר מאד, שער זקנו – ככסף מזוקק ופניו כפני להבים, ועל מצחו הטהור נגה כאור השמש בצהרים; למראה פני הזקן נרתע בן המלך ויסג אחור, אך הזקן עודד אותו ויאמר לו: אל תירא בני, אל הגן הזה לא תבא הפעם, עודך צעיר לימים, אבל הא לך בני תפוח – ובדברו קטף תפוח מאחד האילנות ויתן לו – התפוח הזה ירפא גם את החולה היותר אנוש, בהתך סק נחת קטן ממנו אל פי החולה מיד ישוב לאיתנו, קחהו, והי' נא שמור בידך, כי יסכן לך מאד" עוד דברי הזקן הנעימים מצלצלים באזני בן המלך, והנה המראה נז ויעלם כרגע מעיניו, ויהי בעיניו כחולם חלום, ויתבונן אל אשר בידו והנה הוא אמנם תפוח יפה מראה ומשיב נפש גם בידו בלבד, ויטמנהו בצלחתו וישא את רגליו ולא הספיק לצעד כי אם צעדים אחדים והנה עיר מושב לנגד עיניו, וירא וידע, כי אלקים עמדו, וישתחו ויודה לד' חסדו וישם פעמיו העירה.

ה

שם על יד אחד השלהבות יושבים שלשה צעירים ומיטיבים את לבם, הזות פגדם תעיד בם, כי מכירים הם איש את רעהו, ולא הפעם הראשונה היא זאת להם לראות איש את אחיו, אך הם מתנכרים ומסתירים את מצפוניהם איש מאת רעהו. פתאם קם אחד מהם ויקרא בקול מרעיד מאד: אוי ואבוי לי! אבדתי, אבדתי! ויוסף בשומו כפיו על עיניו ויתמוגג בדמעות לאמר: לשוא, כחי כליתי, ואת מבחר שנותי להבל כליתי, עשר שנים שבעתי נדודים, רעבון צמאון, קור וקפאון, ועתה כבר אבד לי הכל, ואחר המועד, הוי, אללי לי... השנים

הנותרים נבהלו גם הם, בהביטם אל אן ירומו דבריו, בכ"ז הבליגו על פחדם וישאלוהו שניהם בבת אחת לאמר: ומה הוא הדבר שמצאת לך בעת „ישרנית" שאין כיוצא בו, אשר כרגע, כפי הנראה, אבד לך?

אנכי — ענה המילל — המצאתי רא-שקוף אשר בו אראה מסוף העולם ועד סופו, ולדאבוני, ראיתי בו עתה, כי „ישרנית" מוטלת על ערש דוי, ומסביב לה, רואה אני את הרופאים היותר גדולים עומדים ומניעים בראשיהם לאות יאוש... מאחריהם עומדים המלך והמלכה מבוהלים, ראשם מורד ועיניהם זולגות דמעות, ושפתיהם נעות ולוחשות, כמו מתפללים אל אביהם שבשמים, שאך הוא יסך בעדה ויצילה ממר המות, אחרי כי הרופאים לא ימצאו ידיהם עוד להחלימה ולהחיותה.

אם כן, אחי, אל תירא, — קרא פתאם כמנצח האחד מהשנים — כי אח לצרה אהי' לך הפעם, הנה עמדי תפוח אשר באכל ממנו החולה היותר אנוש מיד ישוב לאיתנו, אבל — הוסיף בעל התפוח — דא עקא, כי איך נבא עד בית אבי', הלא המדינה ההיא רחוקה מפה מאד, ומי יודע אולי יקדמנה המות, חלילה, בטרם נבא שמה, הוי על נפש יקרה הגועת בדמי עלומי' — קרא עוד בעל התפוח — הוא אמנם כבר שכח אותה, אבל בצדקתו ובישרת לבו דאג על מות ישרת לב כמוה, והנה השלישי קפץ ממקומו ויקרא: „הן אנכי המצאתי מרכבה אשר כמעוף ברק תביא אותנו אל מחוז חפצנו..."

אם כן — ענה בעל הראי בהביטו שוב בראי להוכח אם עדיין לא עבר המועד — אם כן, לא עת לחשות הואיל הכנו אחים לדרך, בזריזות ובהריצות יתרה, אולי תצליח לנו להציל את נפש ישרנית, רואה אני שכמעט היא גוססת, ופן יאמר עלינו, חלילה: „הרינו, חלנו, כמו ילדנו רוח".

„לא עת דברים היא עתה" — ענה בעל התפוח — „אך בכל זאת לא אוכל להתאפק מהוכיח אתכם על היותכם דואגים רק לנפשכם, כל חרדתכם היא על העמל שעמלתם, על הזמן שבליתם לשוא, ואיך לא יצר לכם על אבדן הנפש היקרה ההיא, גם אם לא תפול בגורלכם, גם אם חי' תחי', ואיש אחר זולתכם יזכה בה, גם אז עליכם לדאג לחיי', ולהשתדל בכל עוז ותעצומות להצילה מרדת שחת-"

„אם צדיק אתה ממנו — ענו לו השנים הנותרים — אם כן סור לך ממנו, הדבר ושב פה, כי לא יכירך מקומך אתנו, או אולי — הוסיפו — שופט הנך כי לך המשפט לזכות בישרנית?"

„ובמה תשיבו את נפשה? — ענה בעל התפוח — אם תעזובוני פה".

כזוכרי נשכחות זכרו, כי אמנם הצדק אתו, ומבלי הוסיף דבר עוד ישבו שלשתם במרכבה וכרגע עמדו לפני שער המלך...

(עוד יבא בע"ה).

חידות ושאלות.

א.

איפה נמצא ברש"י בש"ס רמז ליא"צ?

מרדכי עטקינד, פאגארעליץ.

ב.

היכי תימצי לגרע שלשים משלשים וישארו ששים?

יוסף לוי טילמן, באריזא.

ג.

בכל דבר אינך רשאי לומר רק אמת, חוץ מאמת?

דובער יפה.

ד.

בין שקר — לאמת, הפרש קטן.

מ"ר.

נדבות אחים לטובת „האח".

לאדז: דוד מאקאווער 1 רו"כ, אלי' מאקאווער 90 ק"פ, שמעון מאקאווער 90 ק"פ, יחיאל יצחק זילבערשטיין 50 ק"פ, מר לוי יצחק טייך 1 רו"כ,

מר אלי' מאקאווער למלאת לו י"ג שנה ט"ז מנחם אב נדב 1 רו"כ, אבי' הג' ר' מענדיל מאקאווער נדב מהב"מ מבנו 1 רו"כ.

גאווה"ס: האחים אברהם אבא, ויהודא ליב הכהנים ביהאווסקי דמי חנוכה 36 ק"פ.

סמיעלא: יוסף באגסלאווסקע 18 ק"פ, מרדכי בראגשטיין 17 ק"פ, מאיר זעמלינסקע 15 ק"פ, עוד נדבות ע"י מרדכי בראגשטיין 1 רו"כ 20 ק"פ, ר' יהודא ליב ב"ר אהרן שו"ב 10 ק"פ.

צעצערסק: נחום נהמקין ביום יאצ"ט שלו 25 ק"פ, נחשון פיינין ביום היאצ"ט 10 ק"פ, ביום הבר מצוה של הילד צבי ב"ר יצחק צערנאקאוו נאסף ע"י ר' חיים אלימלך ריבקין, אבי הבן 20 ק"פ, הר' 10 ק"פ, יוסף פרידקין 10 ק"פ, אלעזר פיינין 10 ק"פ, משה רבינאוויטש 10 ק"פ, העשיל סערעברעניק, אברהם שלמה הכהן, יוסף חיים ב"ר ישראל, כאו"א 10 ק"פ, ר' יו"ח ב"ר שלמה 5 ק"פ, חיים אלימלך ריבקין 10 ק"פ.

ראדאמישעו: זלמן מאדארסקי, וליב ראזין כאו"א 15 ק"פ.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.
Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.
Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.
Редакція, Гороховая 48.
Типографія I. Лурье и Ко, Спб., Гороховая 48.

ב״ה
שנה רביעית

כל ילד המקבל את „האח״ או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי־התמימים, וצדקה תהי׳ לו והיים הוא קונה לנפשו.

הָאָח

No. 13.

יום ג׳ פ׳ וארא כ״ב טבת רדע״ת.
ליובאוויטש

מחיר „האח״ עםמשלח: לשנה שני רו״כ. לחצי שנה רו״כ אחד, לרבע שנה חצי רו״כ, לחדש עשרים ק׳, בלי משלח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

וַאֵרָא.

וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב...

מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עוֹמֵד, מֹשֶׁה רַבָּן שֶׁל כָּל הַנְּבִיאִים, אֲשֶׁר לֹא קָם נָבִיא בְּיִשְׂרָאֵל כָּמוֹהוּ, מֹשֶׁה שֶׁגְּאוּלַּת יִשְׂרָאֵל תְּלוּיָ׳ בּוֹ בִּלְבָד, והקב״ה אוֹמֵר לוֹ: אִם אֵין אַתָּה גוֹאֲלָם אֵין אַחֵר גּוֹאֲלָם. תּוֹרָה נְתוּנָה עַל יָדוֹ, אוֹתוֹת, מוֹפְתִים—עַל יָדוֹ, וְעָנָיו הוּא מְאֹד מִכָּל הָאָדָם, וּבְאָזְנֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ זֶה מִתְאוֹנֵן הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא וּמִצְטַעֵר. כביכול, עַל מוֹת הָאָבוֹת עֲלֵיהֶם הַשָּׁלוֹם.

חֲבַל עַל דְּאָבְדִין וְלָא מִשְׁתַּכְּחִין!

כִּי רַק אֶת לְבָבָם מָצָא נֶאֱמָן לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ „הֵם לֹא הִרְהֲרוּ אַחֲרֵי מִדּוֹתָיו״ הוּא מַבְטִיחָם טוֹבוֹת וּגְדוֹלוֹת, וּבָאוֹת עֲלֵיהֶם, לְסוֹף, תְּלָאוֹת וִיסוּרִים, וְהֵם אֵינָם מְהַרְהֲרִים כְּלוּם.

וּמִדָּה זוּ „שֶׁלֹּא לְהַרְהֵר אַחֲרֵי מִדּוֹתָיו שֶׁל הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא וְאַחֲרֵי הַשְׁגָּחָתוֹ וְהַנְהָגָתוֹ״ בִּירוּשָׁה הָיְתָה בִּידֵי כָּל הַיְהוּדִים בְּנֵי הַדּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים, הֵם עָסְקוּ בַּתּוֹרָה, נִזְהֲרוּ בְּמִצְוֹת, בְּכָל אוֹפֶן וּבְכָל מִדָּה.

וּמַה נַּעֲנֶה אֲנַן עַתָּה בְּדוֹרֵנוּ זֶה? הֲלֹא עָלֵינוּ בְּוַדַּאי לִצְעֹק מָרָה: חֲבַל עַל דְּאָבְדִין!...

אֲבָל אִם בָּאִים אֲנַחְנוּ לִצְעֹק „חֲבַל״ עַל כָּל אַחַת וְאַחַת מֵהָאֲבֵדוֹת שֶׁאָבְדוּ לָנוּ אֵין אֲנַחְנוּ מַסְפִּיקִים, כַּמָּה חֲכָמִים, צַדִּיקִים גְּדוֹלִים וְטוֹבִים אָבְדוּ לָנוּ, כַּמָּה גְאוֹנִים, כַּמָּה פַּרְנָסֵי דוֹרוֹת, כַּמָּה סְתָם יְהוּדִים כְּשֵׁרִים נִפְלָאִים שֶׁאֵין לָנוּ תְּמוּרָתָם בָּעוֹלָם; אַךְ זִכְרוֹנָם, לְהַזְכִּיר אוֹתָם וְאֶת צִדְקָתָם, בְּוַדַּאי שֶׁהוּא רָאוּי וְנָכוֹן. כִּי יִפְעֲלוּ זִכְרוֹנוֹתָם גַּם עָלֵינוּ לְטוֹבָה, לִלְמֹד מִמַּעֲשֵׂיהֶם וְלָלֶכֶת בְּדַרְכֵיהֶם, בְּאֵיזוֹ מִדָּה שֶׁהִיא. וְהִנְנוּ מַזְכִּירִים בָּזֶה אֶת הַגָּאוֹן הָאֲמִתִּי בַּעַל הַתַּנְיָא, רֹאשׁ מְיַסְּדֵי החב״ד. רַבֵּנוּ הַזָּקֵן׳ וְהַגָּדוֹל זצוקללה״ה, אֲשֶׁר בְּיוֹם כ״ד בְּחֹדֶשׁ טֵבֵת זֶה לִפְנֵי אַחַת וּמֵאָה שָׁנָה נִפְטַר וְנִסְתַּלֵּק לְעוֹלָמוֹ בְּגִנְזֵי מְרוֹמִים; כְּבָר נִתְחַבְּרוּ סְפָרִים שְׁלֵמִים הַמְּסַפְּרִים תּוֹלְדוֹתָיו וּמְאוֹרְעוֹתָיו, חָכְמָתוֹ וּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים וְהַגְּדוֹלִים, וְיוֹתֵר מִמַּה שֶּׁכָּתוּב בָּהֶם מְסֻפָּר עַל אוֹדוֹתָיו בְּעַל פֶּה, כִּי מִי כָמוֹהוּ גָדוֹל וּמִי כָמוֹהוּ רַב פְּעָלִים. אַךְ אֲנַחְנוּ לֹא נַעְתִּיק בָּזֶה כִּי אִם אֶת הַיָּדוּעַ בִּפְטִירָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, זְכוּתוֹ תָּגֵן עָלֵינוּ וְעַל כָּל אַחֵינוּ אָמֵן.

כ״ד טבת.

בשנת תקע״ג במוש״ק אור כ״ד טבת נתבקש בישיבה של מעלה אדוננו מורנו ורבנו הזקן המפורסם בגאונותו, קדושתו וצדקתו, נפלאותיו ופעולותיו אשר אין הפה יכול לספר ולא הקולמס לכתב, הוא הידוע בכל קצות הארץ בשם „בעל השו״ע והתניא״ זצוקללה״ה זי״ע.

בימים ההם נלחמו הצרפתים על רוסיא ויכבשו ערים ומבצרים עד בואם בשערי מאסקווא. רבנו הזקן אשר ראה ברוח קדשו כי שלטון צרפת ברוסיא יזיק מאד לאמונת ישראל ויראתם, כאשר כן כתב במכתבו הק׳ להרה״ח ר״מ מייזילס מווילנא ז״ל לאמר:

„ביום א׳ דר״ה קודם מוסף הראו לי, אם ינצח באנאפארטא ירבה העשר בישראל ויורם קרן ישראל, אבל יתפרדו ויתרחקו לבן של ישראל מאביהם שבשמים, ואם ינצח אדוננו אלכסנדר אם כי ירבה העוני בישראל גם ישפל קרן ישראל אבל יתקשרו יתחברו ויתאגדו לבן של ישראל לאביהם שבשמים, וזה לך האות שבקרב הימים יוקח מחמד עיניכם כו׳״. אשר ע״כ נתן נפשו ממש על זה, ומלבד עבודתו בפנימיות נפשו הגלוי׳ לו לבדו הנהו גם בפועל ברח מעירו ומכורתו עם כב״ב, טף ונשים, לערי רוסיא הפנימי׳, ושרי החיל הי׳ עליו לסתרה ולמגן כדעתם את מסירותו הנאמנה להקיסר יר״ה ואת חפצו האדיר בהצלחת המדינה, ואשר חפצו זה הצליח, כי נפל מלך צרפת במלחמה ההיא ויצא מארץ רוסיא בכלמה ובשת פנים נוראה, ככתוב על ספר המלחמות, אבל רבנו הזקן נ״ע בעברו בחרף הקר ההוא בדרך רחוקה וזרה, ובתתו את נפשו על הדבר הזה נפטר ורוחו הק׳ עלתה השמימה כאשר נמצא כתוב במכתבו הק׳ של בנו הק׳ האדמו״ר האמצעי זצוקללה״ה לאמר: „אך לשלום מר לי מר, כי באשר הושב רוחנו נפלה עטרת ראשנו מאתנו, כי מפני גודל המרירות העצומה בעמקות גדולה מדי שעה קלקל המרה (שנק׳ גאל) כו׳ וגם נתקרר ביותר מפני זקנותו והלישותו, ובחמשה ימים בלבד שנחלש והקיא גאל לא עמד בנפשו ונפטר בליל מוצש״ק פ׳ שמות כ״ד טבת העבר כו׳ הבל על האבדון כו׳ גלה כבוד מישראל וזכותו יעמד לנו כל הימים, כו׳״.

פטירתו הק׳ היתה בכפר פייענא בבית שהתאכסן שם, בעל המלון אף שהי׳ נכרי הבין גם הוא שהאיש האורח המתאכסן בביתו קדוש מאד ויפן לו בית לכבוד גדול עשה לו. בימים שלפני פטירתו ראו מבנו נפלאות ישמעו דברים נוראים, פעם שאל לנכדו אדמו״ר בעל הצ״צ נ״ע „הרואה אתה את הקורה?״— וישתק נכדו, ויאמר רבנו „תאמין לי שאינני רואה עתה כ״א את האי׳ האלקי המחי׳ כו׳״.

הבית שנפטר בו הי׳ כבוד ומכובד ובעל הבית לא נתן לשום איש להכנס בו מלבד לעובר אורח מאחב״י להתפלל לשעה, ומעשה בשני אנשים שנודמנו ובאו לשם והתודו על כל מעשיהם הרעים ונעשו בע״ת גמורים.

מפני שבימים שקודם פטירתו שמעוהו מדבר לעצמו ומוציא מפיו תיבת „גאדיאץ״ ע״כ הובילוהו לאחר פטירתו שמה ושם נגנז ארון הקדש כו׳ על קברו הקדוש בנו ציון מפואר ובית תפלה ובאים שמה להשתטח ולהתפלל. וזה לשונו של האדמו״ר האמצעי ז״ל במכתבו הנ״ל: „ועשינו כמת עין טוב׳ וגם בית גדול והכנו לבנות לבנין הימה כדי לבנות לבבו

וכמו על קברי אבות וגדולי הצדיקים שבאים להיות נודרים ומתפללים שם בעת צרתם, כי גדולים צדיקים במיתתם כו׳״.

בכפר ליובאוויטש על יד מוסד תומכי תמימים עוד מאשתקד תקנו לנסע על קבר רבנו הקדוש הנ״ל בכל שנה ליום כ״ד כטבת לא פחות משלשה אנשים, שנים מהם בגורל והשלישי עפ״י בחירת ראשי העוסקים בזה, כאו״א מהחברים המשתתפים בתקנה זאת נותן על הוצאות הנוסעים לא פחות מרו״כ אחד לשנה, גם בשנה זאת נסעו שמה שלשה מאנ״ש, תקובל נא תפלתם לרצון אמן.

יומון של נער כפרי.

(המשך מגליון 11).

יום ד׳ י״ג סיון, תער״ג.

הוי, לאן אנוסה? איפה אמצא מקום מקלט לי? זה שבוע שאני שרוי בצער ויגון עצור בלבי, רואה אנכי כי תפלתי יום יום בברכות השחר איננה מתקבלת, כי בלבי ובדעה צלולה ומיושבת הנני מתפלל: „שתצילני היום ובכל יום משכן רע ומפגע רע״ והנה שכנים רעים הולכים ומתקרבים אלי, מתקרבים ולא יתנו לי מנוח. באותו הבית ששכרתי בו מעון בא דיר חדש, הוא צעיר ולו שולייתהיבא, שמלבד הרעש והמהומה, קול רעדוש גלגל מכונת התפירה, הרוצעת את אזני, מלבד נקישי המגהצה ואדי־עשן הגחלים שבתוכה, מלבד קול שיחותיהן של חשוליות שלא יתנו לי לעיין בספר יואר אני עוד עין הקבורה בלילי שבתות, כי רק הוין רק של קרשים מבדיל בין חדרי לבין חדר הזוג ובהוין יש נקב מפולש בתבנית חלון, אנכי תליתי וילון על החור הזה, אבל הוילון אינו משמש כלום, כי העשן מתמר בוקע ועולה בכל מעצה הבקעה ועולה למעלה.

הוי, לאן אלך? בשבת העברה הלכתי לחברי שלמה, למרות השנאה המכוסה בלבבו עלי, בגלל יחזקאל, וישבתי אתו שעות אחדות בכדי שלא לראות בקלקלתם של החוטים, אפס הליכה זו לא השביעני עוד „ריקם הלך מבית ריק״ אמר הרב באדם, ובכלל אין דעתי נוחה מחברי שלמה, כבל הכבוד והאהבה שלבי רוחש לו בגבות אבותו, עלי להודות כי רק זכות אבותיו העמיד לי לקרבני אליו, אולם מלבד זאת, כמה שלמה אינו בטיקא, מעלות יתרות אין בו, והוא הוא בעבודה חובות ואינו זהיר בעבודת הרשות, הכל יודעים כי השנון הזה את התלמידים הישנים המה מגרים בלבי רשעות, פתגם הם אומרו „התורה — אב לתלמידים״. והוא משתדל רק לרבו ולקרוא את ה„רק״ של השיעור היומי ולעלות על דיוקי

לעסק בספרים הדורשים עיון והתמכרות רצינית לא איכפת לו כלל, בעיני לא יפיק רצון בגלל המדה הזאת, מכיון שינמר שיעורו ישב בטל, יבחר לו דבר פעוט לטפל בו כאחד התנוקות או ינהל שיחה עם חבריו במדות ואחיו – במבע. תא חזי: ישבתי בביתו שעות אחדות, במה העביר את העת? בפטפוט ובפטומי מילי בעלמא, אני בשובי מבית הישיבה למעוני, אשב על יד חלוני, אשנן פרשת השבוע, אעבר על פרקי נביאים, כי אם אין אני לי – מי לי? כמה כסף הוציא אבא על הלמודים הללו, אם אסכם, אחשב ואמצה תמציתו של החשבון עלה לו כל פרשה, כל פרק בתנ"ך בכסף רב, בכמה זעה בכמה עמל יעלה לאבא להרויח כסף, כמה הרוחו דברי חרפות וגדופים אכרי הכפר על אשר לא הכין את קרדומיהם לזמן המוגבל, אם אעזבה את למודי הישנים, אהי' בן סורר כל עמל הורי יעלה בתהו, ולולא זאת, אין אני יודע כיצד אפשר לשבת בטל, הוי, הבטלה! עד כמה היא שנואה עלי! היא מביאה לידי שעמום, מדי לילה בעלותי על ערש יצועי אנכי אתחשב, במה העברתי את שעות היום, כתם שבוע, ארשם במחי, במה העברתי את ששת ימי המעשה, מה נתן לי השבוע, דבר מה נתוסף לי במשך הימים הללו, וכאשר יארע לי לרשם במחי זמן מה של בטלה, רוצה אנכי מרב קצף להתחנק ארבעים.

מה אעשה? לעקר את דירתי? כעורה זו ששנו חכמים לעולם אל ישנה אדם מאכסניא שלו". ובאמת לולא הדיר החדש אינני חפץ בבית הזה מאומה, כי אדון הבית ונות ביתו מתיחסים אלי בהתיחסות של חבה, שומרים אותי לבל אחסר דבר, בבואי יגישו לי תה, מטתי מוצעת בזמנה, משבצת לשבת לבנים מצוחצחים נקיים ולבנים כשלג, נקרע קצת בגדי – המליאה לבל אלך קרוע, ואי משום שוליי דחייטי? – מה שלדידי הוה מימא לדידהו לא הוה מימא, אלא מאי? לשבת פה כאשר ישבתי יפריעוני מלמודי ולא אוכל לראות בשעת קלקלתם כאמור.

כן, יש לי מוצא להחלץ מן המצר, לשים מעוני בבית המדרש, אנכה נא להיות חיי עשר, לישן במטה יקרה שמחירה יעלה שלש מאות רובלים, הא כיצד? אבחרה לי בכותל המזרח „שלשה מקומות" שמחיר כל אחד מאה רובלים, הרי לי מטה יקרה מאד, אז אקיים את התורה מעשר, אנסה לבא להתכופף גם בלילה להישיבה אולי ירוח לי.

יום א' י"ז סיון.

הנני שמח. קמתי בבקר משנתי, טרם שבאו להתפלל „ותיקין", סדרתי את מרבדי, שק התבן והכר, ואניחם בחדר הקהל, הבקר בהיר מאד, על מגרש בית המדרש מתנוצצים רסיסי טל על העשבים הירוקים, על האילן הגבוה שבחצר השיני' אשר כלפי בית המדרש עומדת צפור יפה, מצפצפת הצפור, היא אומרת „שירה". מסתכל

הנני מכל עברים, אאזין לשירת צפרים, חושב אנכי, מה מאשר הנני בעזבי בית הורי, אשתקד כדאי שעתא סבלתי הרבה מלמודי, המורה שממנו לקחתי לקחי עזבני בחג השבועות ולא שב אלינו עד חדש תמוז, עניתי סבלתי במדדי את הרחובות הצרים המלאים רפש וסרחון עד כדי להחנק, ובמחו עלו קמשונים וחרולים, לא חלמתי אז, כי בתקופת השנה אזכה להפטר מכל אלו ואשב בין כתלי המד להתאבק בעפר רגלי תלמידי חכמים.

צפורי הנחמדה, צפורי היקרה, אילו היית בימים הללו בכפרנו, הגידי לי בעלת כנפים, מה עושה סבא? מה עושה אמי האהובה? אולי עברת על יד בית הפחמי? את קוצפת עלי? בטח הבעיתך אבא בהקשת הקורנס על סדנו, אבל הלא הוא נהנה מיגיע כפיו.

יוסלי! – הפסיקני מי שהי' בעל דירתי שבא להתפלל – מה מצאת בנו עול שהלכת מאתנו ולא שבת עוד? ההפגענו בכבודך? כל כך התגלגל אליך עד אשר עצבת שוררת בבית האמינה לי כי רעיתי מוכיחתך בכל יום, אומרת היא: כי מתק קולך, השתפכותך בספרים הקדושים הי' נעים עלי' עד מאד.

החבר משוררים אתה? – הלא הבחורים ישירו וירננו שירים כל כך יפים ונעימים עד אשר אינך צריך להרגיש בהרוגי?

מה לתבן את הבר? המה ישמיעו שירי עגבים שנפשי קצה בהם.

מהאי טעמא יצאתי את ביתך, כי שירתם היתה לי לגעל נפש ואין אני והם יכולים לדור בכפיפה אחת.

אי משום הא נעניתי לך, שוב תשוב אלינו, כי כבר שלח אותם לנפשם, יען כי עבודתן איננה מספקת לו ולהם.

טוב מאד, אשובה, עליך ועל ב"ב אין לי כל עלבון, חלילה.

נכנסתי שמה להישיבה ישבתי על מקומי ואתחיל ללמד. כל חברי הזוים שוכבים עוד במעונותיהם, בחדר הקהל ישנים עוד במנוחה שני בחורים שבית המדרש – דירתם התמידית, אחרי שבעל דירתי נמר תפלתו קראני ללכת אתו לשתות תה. בבואי הביתה מצאתי מכתב אבא הוא מודיעני, כי בימים האלו יבא לכאן לקנות ברזל, אף שהוא הגיל לקנות תמיד בעיר מ. ששם יש לו מכריו התמידים שיש לו אתם חשבונות ישנים, רק מפני שהוא רוצה להתראות אתי בא יבא הנה. מכתבו רענן את עצמותי ויוסף לי און ועצמה ללמד, בשתותי תה בא אל חדרי יחזקאל כששפתיו צוהליב מגיל „ראה – אמר לי – אבא שלח לי כסף, גם מכתב המלצה מאת „רבי", ביכני במז"ט, גם אנכי נתקבלתי להישיבה ע"פ ההמלצה הזאת".

האמנם? – שאלתי נבוך קצת.

מה הפלא? דומני כי ראש מתיבתא איננו מתחשב

אתך עדיין, שלמה חברנו דבר עלי טובות, גם הראיתי לו את מכתבו של „רבי", הוא בתגני קצת ויצוני לבא היום ללמד.

אל נא תעקצני, כסבור היית שלא הפצתי לראותך יושב ולומד ככל בני הישיבה? מי יקרע בלבבי חלון פתוח, אז חזית ראית את המית הרוח, עד כמה יהמו מעי עליך, על לכתך עד הנה בשרירות לבך, ועכשו כשנטלת עליך עול תורה יהי' ד' עמך, „הבא לטהר מסייעין אותו" ואברכך: יהא רעוא ויתן בלבבך אהבתו ויראתו וללמד תורה בלב שלם, הבה ונלכה להישיבה אנחנו הלכנו שמחים וטובי לב להישיבה.

עכשו אחדל לזמן מה לכתב, נצחני שלמה נצחני, לואי ויהא הנצחון לטובה, אמן.

(עוד יבא בע"ה).

יוסף הלוי גאלדבערג

מורה בי"ס „יהודי" בבאברויסק.

אל אחי התמימים!

בן שבע שנים אנכי, והנני לומד תמיד, ובע"ה בזה השבוע אני גומר את הספר הראשון, גם אני הנני קורא העתון דאה, מה יפים ונעימים ספוריו, והנני מחכה בכליון עינים לקבלו, אהובכם בדעה נפתלי טירעצקי, ראמני פ' פילטבה.

ידיעות שונות.

בעיר ראסטאוו אשר על נהר דאן, אשר החק אוסר על היהודים אשר לא מבני התושבים להתישב שם, ששמו עסקני העיר הנכבדים אל לבם, כי בעוד איזה שנים לא יהי' להם, חלילה, כל נושא משרה דתית: רבנים, שובי"ם, מלמדים, בעלי קריאה, מוהלים וכתם בעלי תורה ויראה, מהם שכבר נפטרו והלכו לעולמם, ומהם שבאו בימים והוכרחו להחליפם בצעירים מהם, ובסבת החק הנ"ל הדבר נמנע; ע"כ התעשתו וייסדו מוסד בשם „ארטאראקס" אשר מטרתו לשלח מספר ילדים מבני היהודים התושבים בכל חצי שנה לאחת הישיבות אשר בתחום המושב, להנכם ולגדלם על ברכי התורה והיראה עד אשר בגדלם יסכנו, איש איש לפי כשרונותיו, לרבנים, שובי"ם ומלמדים... ראש מיסדי המוסד העסקן החרוץ מר יצחק כהן נ"י נסע למטרה זאת לערים שונות לרגל את הישיבות אשר בהן לדעת באיזה מהן ישנו את המטרה הקדושה

והנשגבה הזאת, ויהי בבואו הנה וירא את החדרים בכל החדרים השונים, גם בחן את התבשילים בבית האכל אשר ליד הישיבה, וירא ויתבונן אל התלמידים, חנוכם והנהגתם הישרה והתמימה ויחלט לשלח את צעירי עירו הנה, ארוחה, מלמד, יתן להם הכל על חשבון קופת המוסד „ארטאראקס" הנ"ל, ובלבד שיתחנכו תחת השגחת מוסד תומכי תמימים והשפעתו, בתקוה כי בפה יקנו להם הצעירים לב נבון והכם לדעת את התורה להלכותי', ולהכיר את מי שאמר והי' העולם הכבה נמוזה, שתתן להם היכלת להשפיע מהעתם והכרתם גם על אחיהם בני עמם תושבי עירם.

כאשר החליט איש הלבב מר כהן הנ"ל כן הסכימו עמו חבריו ובקרוב אי"ה יבאו שמנה ילדים לפה לשלום, לתורה ולתעודה.

הננו מוצאים לנכון להעיר, כי באמת הי' על יושבי ערים רבות אשר מחוץ לתחום המושב לעשות כדבר הזה, לראות אחרית דבר מראשיתו ולשים לב אל הנולד, שלא תשתכחנה תורה ויהדות, ח"ו, מעריהם, יתעשתו נא גם הם, וימצאו עצה ותבונה להציל את היהדות מכליון, ח"ו, ובלי ספק בהתעורדם ימצאו בכל עיר ועיר אנשי לבב חרוצים ועסקנים אשר יוציאו את מחשבותיהם הטובות לפועל בעזרת השם יתברך שומר עמו ישראל לעד.

נדבות אחים לטובת „האח".

ווארשא: שמואל ב"ר פייויל זלמנאוו 50 ק"פ, זלמן ב"ר פייויש זלמנאוו 30 ק"פ, אברהם זלמן ב"ר ד"נ הורוויץ 50 ק"פ, שמואל ב"ר ד"נ הורוויץ 30 ק"פ, ברוך מרדכי ב"ר יחזקאל פוטליק 50 ק"פ, יעקב יהושע ב"ר יחזקאל פוטליק 50 ק"פ, זלמן דוב ב"ר י"ל ראבקין 30 ק"פ, ליבא מישא בת ריל ראיטקין 30 ק"פ, רייזיל בת ר"י פוטליק 25 ק"פ, זלמן אהרן ברי"ל פוטליק 25 ק"פ.

סענא: אלי' דאפין 1 רו"כ, אייזיק אראנין, ישראל ליפשיץ, יעקב חיים תויסטוער, מענדיל ברוידא מעות חנוכה, שמעון מאסלין, שלום הערמאן, שמואל בנציון אראנין כאו"א 10 ק"פ, אברהם ברוידא, זאב האלבאץ כאו"א 9 ק"פ, זלמן הורעוויטש, יעקב רונין, יוסף אושיצער, מענדיל רבינער, מרדכי ליעווין, פסח רבינער, שלמה עבשטיק, יהודית ליעווין, נחמה ליעווין, כאו"א 5 ק"פ, אידיל טיליעס 3 ק"פ, אייזק אראנין, בעד תגלתת 36 ק"פ.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.
Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.
Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.
Ред., Гороховая 48.
Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48

שנה ב״ה רביעית

האח

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי־התמימים, וצדקה תחי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו״כ. לחצי שנה רו״כ אחד, לרבע שנה חצי רו״כ, לחדש עשרים ק', בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

No. 14.

יום ג' פ' בא כ״ט טבת רדע״ת

ליובאוויטש

בא.

—

„איך האב שווער געמאכט זיין הארץ" — האט השי״ת געזאגט צו משה'ן.

פרעה'ן האט מען מלמעלה שווער געמאכט די הארץ, ווען ניט וואלט ער די שלעק ניט אויס געהאלטען און וואלט די אידין ארויס לאזען פיל פריהער.

פרעה'ן האט מען שווער געמאכט די הארץ, אבער וועט מאכט אונז אידין שווער די הארץ?

די יאהרען זיינען שווערע, די פרנסה קומט אן שווערער לעבען איז מיט א שווער נעמיט, שווער צו זיין א איד, די אלע שווערקייטען פאר שטעה איך, און יעדער איד פאר שטעהט, יעדער איד גלייבט או „גלות" איז מלמעלה, און וואס דער „גלות" געווערט מעהר ווערט שפעטער אלס בעסער זיין, נאך א גלות פון צוויי הונדערט יאהר איז געווען אזוי פיעל גוטס; קריעת ים סוף, מתן תורה, און ארץ ישראל, וועלכע פאלק האט נאך געזעהען אזוי פיעל וואונדער, וועלכער פאלק האט נאך געהערט פון דעם עווינען זעלבסט „אנכי ולא יהי' לך" וועלכער נאראד האט נאך געהאט אזעלכע שופטים, נביאים און מלכים, אזא בית המקדש, אזעלכע כהנים, אזעלכע פיינע יאמטעדט און פיעל איינוואהנער, גרויסע געשעפטען און א גרויסען נאמען, און דאס האבען אלס אידין געהאט נאך גלות מצרים, נאך צוויי הונדערט יאהר גלות, היינט וואס וועלען שוין אידין האבען נאך צוויי טויזענט יאהר גלות? ווער קען זיך פארשטעלען און משער זיין וואס פאר א גוטס עס שטעהט זיי פאר און דער וויל אין „גלות" מוז אלס זיין שווער, שווער צו פארדינען אויף דער הוצאה, שווער צו זיצען אויף א ארט, און שווער איבער צו געהן אויף א אנדערען... שווער צו געבען א קינד אין חדר, און שווער אבער אויך אריינברענגען אין גמגוים, שווער דערוויזען דעם אמת, און איין ווארט שווער צו לעבען!

אבער די הארץ שווער? דאס איז שוין גאר ניט פון די אויסלאזונגען פון גלות; פון וואס שווער די הארץ? פון עשר צו פון גדולה?

און השי״ת מאכט דען, חלילה, אונז שווער די הארץ? א פאטער זיינע קינדער וועט דען שווער מאכען די הערצער ווי וואלטען, חלילה, אויף איהם פארגעסען? און די הערצער זיינען, ממש, ווי שטיינער ווי בליי...

מען שלאגט, מען יאגט, פאר קעהרט מען הער באפ־ריכמט מען איז מטיב, די הארץ איז אלס איינס, מיר זעהען אויך וואונדער, אונזערע עלטערען האבען אונז פיעל דערצעהלט וואס זיי האבען מיט זייערע אויגען גע־זעהען, און מיר זעהען יעצט אויך...

וועלכעס איז שוין אין אונז ניט מקוים געווארען, פון די תוכחות וואס אין דער תורה ביז די נביאות פון די נביאים און אלעס וואס אין תלמוד ווערט פאראויס געזאגט, (אויסער וואס עס דארף נאר ערשט פארקומען לאחר ביאת המשיח בב״א) צלנס, אלעס איז שוין אין אונז מקויים געווארען, און די הארץ רירט זיך ניט פון ארט.

עס טרעפט נאר דוקא נסים אין אונזערע צייטען, וואס אלע שרייען אין איין קול: א נס מן השמים! מען זעהט מיט די אויגען, מען טאפט אן מיט די הענד, מען קען בשום אופן אנדערש ניט זאגען, סאיז נאר די ווערק פון אונזער פאטער אין הימל! נו — על כן, דארף דאך וואס זיין? דארף מען דאך נעמען זיך פאר „כבוד־אב", כבוד התורה, כבוד לומדי תורה, מען דארף זיך נעמען די קליי־נע קינדער מאכען פאר אידין, זאלען זיי אויך וויסען אז סאיז דא א פאטער אין הימל וואס היט זיינע קינדער, שיצט און שטיצט, שטראפט אין הער בארימט, זאלען זיי אויך

וויסען אז ס'איז דא א תורה מן השמים, און טאקע א גאנצע תורה, ניט שטיקלאך מעשיות אויס געקליבענע און צוזאמענגעשטעלטע מיט ווייס איך וואס... בקיצור, זאלען זיי זיין אידין, וואס לאזט זיך אויס? עס הייבט זיך גאר ניט אן!

ווייטער אין שקאלע, און ווייטער די קנעפלאך מיט דער קיקארדא, וואך און שבת; און ווייטער אין צירולניע, ווייטער געגאלט, און ווייטער וואס פאר דעם פאטער אין הימל איז נאך א קנאפער כבוד, די הארץ איז די זעלבע.

„אין בשר המת מרגיש" — האבען אונזערע חכמים ז"ל געזאגט — „טויטע פלייש איז ניט מרגיש".

צי הען איז אונזער אידישע הארץ, חלילה, שוין אב געשטארבען?

אה, ניין, ניין! אונזער הארץ לעבט, מיר ווייסען נאך גענוג לעבעדיגע אידין, געלויבט איז השי"ת, מיר קענען נאך אנצייליגן גענוג מיליאנען אידין וואס זיינען געטריי זייער תורה, זייער גלויבען, געטריי מיט דעם גאנצען לעבען, זיי ליידען פאר די אידישקייט, ליידען מיט געלט און מיט דער לעבען, ס'איז וואונדער צו זעהען פיעל אידין וואס זיינען נאר וועהניג געלערענט, ווייסען זעהר וועהניג תורה און מצות, און ליידען דאך איבער אלע שווערינקייט פון גלות נאר פאר דעם נאמען איד!

אזעלכע הערצער קען מען ניט רעכענען טויטע, חלילה, מיר ליגען, אלע אידין לעבען! א טויטען הערט מען אויף צו שמייסען, און אונז שמייסט מען נאך, די אידישע הארץ לעבט געוויס, נאר זי איז שוואך...

דער אמת'ער אמת איז אבער אז די אידישע הארץ איז נאך ניט שוואך אויך; און יעדער אידין איז דא שלעכטס און גוטס, גלייך ווי די וואלסט זאגען „אז ער האט צוויי הערצער: א גוטע א אידישע, און א שלעכטע. די שלעכטע קענסטו רופען מיט אלערליי נעמען וואס ווייזען נאר אויף דעם: יצר הרע, מלך סדום, פרעה און דאס גלייכען, די הארץ וואס געפינט זיך אין א אידין פון דעם שלעכטען זייט, די הארץ האט מען טאקע געמאכט א שווערע, און עס איז טאקע א „עבודה קשה" ווייך מאכען די הארץ, צו איהר מוז מען האבען שטארקען „דעת" וועלכען מען מיינט מיט דעם ווארט „משה" דערפאר זאגט השי"ת צו משה'ן ער זאל קומען צו פרעה'ן, ער זאל צו איהם רעדען... ס'קען זיין ברידער, אז אונזער הארץ איז נאך ניט אזוי שלעכט, נאר ניט אזוי שוואך, מען דארף נאר אביסל באקלערען זיך וואס טוט זיך מיט אונז.

מיר זייען זיך מוסר נפש אויף אידישקייט, און די אידישקייט איז ביי אונז זעלבסט אין גלות. וואו שטעהט די שאפע ספרים? וואו ליגען, נעבאך, די געלענטע תפלין? וואו וואלגערט זיך דער „ארבע כנפות"? וואס פאר א ארט פאר נעמט ביי אונז דער שבת? ווען נעמען מיר איהם אויף? ווען באטראכטען מיר זיין הייליגען געזיכט? נשקשה, ברידער, ס'מעג ביי אונז אב נעהמען א ביסל צייט, נומיר צו זעצען זיך, נומיר זעהען, מיר זיינען אידין, אונזער מסירות נפש זאגט אויף אונז עדות, וואס-זשע מאכען מיר פון אונזערע קינדער?

מיר נארען זיך זעלבסט אויס, מיר זיינען יוצא מיט א ביכל „עברי", מיט א מעטאדיש בוך אין וועלכען סע געפינט זיך עטליכע העברעיאישע ווערטער איבער זעצט אויף אנדערע שפראכען, דער מיט וועלען זיי זיין אידין?

יעדער סחורה ווערט געשאצט נאך דעם געלט וואס מען צאלט פאר איהר. וואס מען קויפט פאר א רובל איז מעהר ניט ווערט אז א רובל, פאר וואס מען צאהלט טויזענט רובל איז טויזענט מאל טייערער, וואס מען האט, דעם גאנצען אייגענס, צאהלט א מענש אב נאר פאר דעם לעבען, דער לעבען איז טייערער פאר אלע געלטען. פאר אידישקייט צאהלען מיר מיט דעם לעבען, ניט נאר מיט דעם לעבען מיט אלס וואס נאר מעגלאך איז, פאר שטעהט זיך דאך ווי האכשאצענד איז די אידישקייט ביי אונז אידין, פאר וואס-זשע זיינען מיר אזעלכע איב פריינד אונזערע קינדער און מיר גיבען זיי ניט איבער אזא סחורה וואס האט אזא גרויסען ווערטה? אדער נאך ערגער מיר ווארפען זי אויס פון זייערע יונגע גאלדענע הערצלאך צוליעב זעהר מיאוסע זאכען, צוליעב א קנעפעל, צוליעב א גלאנץ?

ניטא קיין צייט באקלערען זיך.

ניין, מען מוז זיך באקלערען, אב געבען זיך רעכעניג, און נאר מיט חנם „חשבון", מיט דעם חשבון פון מסירות נפש, נאר מיט דעם קענען מיר אראב נעמען די שווערקייט פון הארץ, דער איד וואס זיצט אין הארץ זאל ארויס שטייגען, עס זאל אנטוויקעלט ווערען אין אלעם וואס מיר טהוען נאר ריינע ערליכע אידישקייט, אין אונז אין זיך זעלבסט, אין דעם חינוך פון אונזערע קינדער, און אין דעם גאנצען גאנג פון אונזער לעבען, דאס וואלט מען געקאנט רופען ארויס פון גלות „יציאת מצרים"...

יומון של נער כפרי.

(המשך מגליון 13).

י"ז בתמוז התרע"ג.

זה חדש ימים שסגרתי את יומני, זה חדש ימים שמשמתי את קולמסי, לא מפני שלא מצאתי לי דברים חשובים במה למלאת את ספר זכרונותי, אלא מפני שלמודי רבו כל כך עד אשר לא יכלתי להאציל לי זמן מה, לא יכלתי להפסיק ממשנתי ולומר, מה נאה אילן זה מה נאה ניר זה, להביא את כל אשר ראיתי בספרי – עכשו כשאנכי חפשי קצת מלמודי מפני חולשת התענית, כי זאת לי הפעם הראשונה לצום ביומא אריכתא דא. עד השעה השתים עשרה למדתי, הבלגתי על חולשתי, אחרי כן חשתי מיחוש בגופי, ראשי התחיל סובב כגלגל, לא השגחתי בזה, לא סגרתי את ספרי, חש בראשו יעסק בתורה – הורונו חז"ל, מסתמא ידעו זאת מפי הנסיון, אך כללא דא לא הצליח לי להקל את מכאובי, לכן שבתי למעוני שכבתי על הספה כשפני מוסבים אל הקיר, המיתי כי אתנמנם, אולם מקבה ריקה גם השינה רחוקה, הלכך הוצאתי את קולמסי, שלוחי הנאמן שלפניו אפתח את סגור לבבי ואסיר ממנו את שכבת האבק נקיתיו מכל חלודה ואחדש את כתיבתי.

הלק השוב בשקידתי העזה בלמוד של החדש האחרון נטל יחזקאל. בבואו להישיבה הכרתי בו, כי למרות בהדו בדרך אחרת אי אפשר לבטלו, כשרונותיו מצוינים, עינו חדה, מחו – חרב מלוטשת והגני בעיניו כלמודים כקלפת השום. קנאתי בו קנאה עזה „קנאת סופרים תרבה חכמה", לפיכך התחלתי להשכים ולהעריב בבית הישיבה, ואני נשבעתי באפי ובקנאתי אם אבא אל מנוחתי עד אשר אלחם אתו מלחמת התורה ואוכל.

בכלל פעלה התפתחותו להישיבה עלינו, עלי ועל שלמה לטוב, אמנם שלמה הצביע לי מרחק פעמים אחדות ביום, הוא הי' מהוי לי, כלומר: שור, הביטה באיזו מסרת החושים, באיזו התמכרות הוא לומד, לחייו אדומות כדם, מעיניו שביבי אש יתמלטון, צוארון כתנתו פתוח והוא מתנענע ומסתלד בברכתו, כמה ימים שלות ממנו ענגו זה, אלו הסכמת להמליץ עליו אז לפני ריש דוכנא, כי עתה הרחיק ללכת. באותה שעה תכסה כלמה פני ואני מתנחם על מבטאי החדים שבטאתי ליחזקאל, אנחנו התהלכנו מבקרים חד את חד במעונותינו, פעם אלך אל יחזקאל, פעם יבא אלי, אביו שולח לו לעתים תכופות כסף או שוה כסף, בעיני ריש דוכנא ומנהלי הישיבה הפיק רצון על צד היותר טוב, „ימים" הכינו לו בבתי עתירי קרתא.

בינתים קרה מקרה שעשיר ידוע נסתלק מהאי עלמא,

בני ביתו קבעו להם להתפלל בצבור עד מלאת י"א חדש למיתתו, הב בקשו קורא בתורה, הראו בני הישיבה עלי, ואני לא ידעתי מה לעשות, להשיב ההצעה ריקם לא מצאתי לנכון, הדא הקציבו פרס ל„הקורא" כ"ה רובלים לשנה, אטו מלתא זוטרתא היא? הלא כ"ה רובלים מטמון הוא בעיני, ידע אבא, כי אינני מוטל עוד על שכמו למעמסה, כבר יש ל–ל ידי להרויח בעצמי, ואידך, כשאשנן עכשו את טעמי הפרשה גם כי אזקן לא אשכחם, „גירסא דינקותא" הלא את התורה בודאי לא אשכח, אם כן תהי אולת והשאת גם יחד מצדי אם אדחה את ההצעה, ולאידך גיסא אם אקבל אותה בחפץ לבב אנכי מעמיס עלי עבודה רבה, עלי לבטל מלמודי שעות אחדות על זאת, למצער מדי יום ביומו פרשה אחת לשנן עד שתהי סדורה בפי, סוף סוף – לא אוכל להת חשבון נכון לנפשי, אם מאהבתי העזה לכסף או בשביל ההשלמה להוד – נטלתי עלי את כהונת „הקורא", קניתי לי תקון סופרים, התחלתי משנן פעמים ביום חצי שעה בבקר וחצי שעה לפני עלותי על ערש יצועי, אחרי כן התקשיתי מאד במקום הנגינה, כי הקרוק לא למדתי בכפר ועלי להיות עבד נרצע לראות מצב הטעמים וגם בזאת יש אשר אשגה, כי טעמים רבים כמו זרקא סגול אינם שומרים את מקומם, מה עשיתי? קניתי לי מכלול ובשעה שאינו לא יום ולא לילה אשנן כללי „מלעיל ומלרע" הכל בשביל לדעת מקום הנגינה בדיוק, וזהו הסבה שלא המשכתי חדש ימים את „יומוני".

מה קשה לי לצום! לו הי' קשים עליהם החיים לצוררינו הכשדים והרומים, כי אז לא השאירו לנו למזכרת ימים כשבעה עשר בתמוז, רב לי לכתב, אשכבה לישן קצת, ראשי נולת עופרת!

(עוד יבא בע"ה).

יוסף הלוי נאלדבערג.

מכתבים מחברון.

מוסד תורת אמת.

הישיבה הראשית והעליונה מונה כהיום מספר תלמידי' מספר „סנהדרי קטנה" שלשה ועשרים. אלו הם הקבועים, המבוררים והמנופים בנפה אחר נפה, כולם יקרי ערך נפלאים ומצוינים, כלם אהובים, כלם נחמדים, כלם אומרים כבוד ותהלה, המה הם אנשי חיל כלבב המצביא העליון והראשי מרן כ"ק אדמו"ר שליט"א, אלה גדלו ועתקו חיל בכל ענפי למודיהם, וביחוד בלמוד החסידות ובעבודה צרופה במהה גדולה וחשובה, לאלה כבר יד רחבה בשדה החסידות להבין ולהשכיל גם במושכלות גבוהים ועמוקים, להם כבר נוגה וזיו להאיר באורם גם לזולתם, להרוב מהם עסק החסידות הוא כבר

כעסק טבעי ועצמו ומאוחדים בו כאלו אין להם בעולמם שום ענין אחר.

ממילא מובן שמרכז אור כזה מאיר גם על הסביבה, כאבן שואבת תשאב ותמשך אלי' הישיבה לשיבאו ויתחממו לאורה גם בע"ב העיר ותושבי'. מלבד האגף של אנשי ביהכנ"ס של אברהם אבינו ע"ה שהם עומדים תחת המחסה תחת הרוח, גם יתר האורחים נתקרב לבם בשמעם בכל ש"ק ומועדי ד' ובכל עת מצא דברי אלקים חיים ולמודי ד' והתועלת נכרת ב"ה בכל הפנות שפנים.

בתחלה הי' הדבר זר ורחוק גם בעיני עצמנו, והיינו מלאי שפק ופקפוק גדול אם ההתיסדות הגדולה הזאת תצליח פה אף במעט, קשה הי' להאמין באפשרות הציור של הרישה וזריעה במקום צי' בלי מים, בקרב קרקע כסוי' חולים בתוך שן סלע, במקום שכנשמע הרצון של ההתיסדות התיהא לכללות הענין בלעג...

היום, נשתנה טעמם ומשפטם, הכל עומדים משתאים ורואים, כי דבר הוי' יקום לעולם, הפנה העזובה נעבדה, נעקרו כל הקמשונים והחולים, המדבר נהפך לקרן בן שמן, לגן ד', המים החיים מסביב, וכרם ד' מוציא פרי קדש הלולים מתוק לחך ונחמד למראה, הוקם הבנין הנהדר הושתת על יסודות מוצקים ודגל הכבוד מנופף עליו בגאון.

מלבד מספר בני הישיבה הקבועים הי' בכל העת מקומות רבים מלאים בתלמידים בלתי קבועים שבאו בתור נסיון ולא נשארו, מאיזה סבה, מספר אלה המתחלפים רב הוא, ואם גם היותם היתה ארעית, בכ"ז לא הי' גם אלה לריק לגמרי, ונמשכה גם מהם תועלת נכונה כאשר אזכור להלן.

בנוגע לישוב חברון הרב והדל מובן שהושגה תועלת רבה וגדולה, בהיות שהרוב הגדול של בני הישיבה הקבועים (מלבד הארעיים) הם הרשים מבחוץ, מירושלים והסביבות, שבהם נתגדל הישוב בפועל, ומסבתם נתיישבו עוד איזה בע"ב בחברון, שסביב אלו נתוספה הפרנסה הן לאנשים מיוחדים שיש להם עבודה בתוך המוסד, והן לחנונים ובע"מ כו', באופן שהמוסד הוא למקור חיים ברו"ג, ויסוד הקיום של כללות ישוב חברון, והוא חי ומתפתח, והנהו ישוב קדוש חסידי וחרדי בעיקרו ורובו ככולו..

(עוד יבא בע"ה).

חברוני.

מכתבי אחים.

בע"ה חמ"ע בשבט, באברויסק.

מערכת נכבדה!

מברכים אנו את מורנו הנכבד הסופר מר יוסף הלוי גאלדבערג, ביום ברכנו ברכת „שהחינו וקימנו והגיענו לזמן הזה ללמד גמרא", כי ביום חמ"ע בשבט התחלנו ללמד גמרא. לאות ברכה נאמנה הרימונו נדבה לטובת האח ששים קא"פ.

בשם תלמידי בי"ס „יהודי" המאספים

זעליג ניימאן, אהרן הכהן קאפלאן, מיכאל פלוט-ציק.

נדבות אחים לטובת „האח".

באברויסק: ר' מ"מ קאפלאן 10 ק"פ, אהרן קפלן, אהרן לוין, דוד ירגבורג, דובער בערינשטיין זלמן איטקין, זעליק ניימאן, שמואל גרייזער, שמעון איטקין, יוסף הימן.

סאקאלניקי: זוסמאן ב"ר מ"מ לייבאוויטש 10 ק"פ, מרדכי ב"ר מ"מ שור 9 ק"פ, זוסמאן ב"ר שכנא לייבא-וויטש, בנימין ב"ר מ"מ זעמצאווסקי כאו"א 5 ק"פ.

ראגאטשעוו: אליעזר קריצעווסקי, יעקב שימקין, כאו"א 10 ק"פ, צבי הירש סימינאווסקע 5 ק"פ.

במקום טלגרמא נדבתי חמשה וארבעים ק"פ, והנני מברך בברכת מו"ט את הכלה מ' דבורה רחל תחי' עם ב"ג ההתן מר שמואל שטיינבוך יחי' יעלה זווגם ליפה ולברכת עולם. חיים אלימלך ריבקין, מצעצערסק.

שוועדזען: ע"י ר' ברוך גד שו"ב נאסף על הב"מ של ר' אברהם גאלדבערג מקישצעני יחי' 1 רו"כ 4 ק"פ, ר' ליב נינזבורג 50 ק"פ, ר' אייזיק רבינאוויטש 30 ק"פ, ר"י ב"ר ח"ע ליעווין 20 ק"פ, הילד אליהו שפירא 18 ק"פ.

פאלטאווא: ביום שמחת לבו של הר"מ ר' אברהם דוב גאלאד יחי' במשתה נשואי בתו וויטא בילא תחי' עם ב"ג מר נחום הלל ב"ר יוסף שלמה שיינין יחי' נאספו ע"י הנכבדים השו"ב ר' משה בצלאל יחי' ור' אייזיק ראפקין יחי' הנדבות האלו:

ר' שלמה איטקין, ר' אייזיק ראפקין, ר' חיים צער-קאווער, ור' ישראל קאפאווסקע כאו"א 50 ק"פ, הר"ר דובער גרינפרעס יחי' 72 ק"פ, שאר נדבות 3 רו"כ 33 ק"פ, ס"ה 6 רו"כ 55 ק"פ.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Редакція, Гороховая 48.

Типографія I. Лурье и Ко, Спб., Гороховая 48,

שנה רביעית

ב"ה

האח

No. 15.

יום ג' פ' בשלח ז' שבט רדע"ת.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח' או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עםמשלח: לשנה שני רו"כ. להצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

שבת שירה.

אחי הילדים.

אם אינני שוגה הנני חושב, כי כבר הנכם כעוסים עלי; בסתר לבכם, או אולי גם בפיכם, הנכם מתלוננים על אחיכם „האח", אשר זה יותר משלשה ירחים עברו עליו בשנה זאת ודבריו, אליכם ביחוד, מעטים היו; „אח" זה שלא נוצר אלא בשבילכם, לשעשע אתכם, לעסק עמכם בשיחות מענינות, בספורים יפים, בדברים לפי רוחכם הרך והצעיר. „אח" זה פונה הוא, לרוב, אל הגדולים, אל ההורים והמורים, מוכיח הוא אותם, או מוכיח להם את עותתם את שגיאותיהם בדרכי החיים, כהנוך בניהם וכדומה, והרי אתם עומדים ומשתאים, או יושבים ותמהים: „מה לו לאחינו זה שעזב אותנו וילך לנוע על הגדולים, כלום לבם רך וטוב מלבנו? כלום מקשיבות הן אזניהם יותר מאזנינו?" ואמנם הצדק אתכם, אחי הקטנים, לכם הצדקה, כי טוב טוב לדבר באזניכם ועל לבכם מאשר אל הגדולים, הם כגדלם כן גדולה טרדתם, איש איש מהם פונה לעברו ולבצעו, וגם איש איש מהם יש לו דעותיו והשקפותיו בחיי העולם ובהנהגותיו, ולא על נקלה יודה לרעהו, כי דבריו נכחים וטובים, וקרוב יותר אשר גם לא בוכוחים ובמופתים שכליים, כי אם בתנופת יד בעלמא ישים לאל את כל דברי זולתו, כאלו אינם דברים ראוים לשמעם כלל וכלל, אם שהם מופרכים מעקרם, או שלא נתחדש בהם מאומה, מלבד רבים מהם אשר חרשים מלדה הם לגבי שמיעת דברי רעיהם, גם הגדולים מהם, ומכל שכן דברי הדומים או הקטנים מהם, ואשר על כן ודאי היא שאין ל„האח" הקטן לפנות אלא אל הילדים הרכים שאינם טרודים במאומה, מחם פנוי, לבם טהור ונשמעים הם לדברי הכל, בלבם. אולי ימצאו דבריו מסלות...

ואמר בלבי: הנה פרשת בשלח לפני, שבת של שירה, גם עברים שבמעי אמם אמרו שירה על הים, אז ישיר גם „האח" הצעיר בן ארבע השנים...

והנה באה גם שבת זו...

אבל, אחים. על מה נשיר?

נעים הי' לשיר אז כשבני ישראל עברו בים בחרבה, שכינה עמהם, משה רבם לפניהם, הים רואה ונס, המצרים הרודפים באים וטובעים; אבל עתה כשבני ישראל עוברים בים-צרה, פרנסתם קשה להם כקריעת ים סוף, וכל אחד ואחד טובע ביון מצולה ואין לו מעמד, מדבר מזה, נחשים צפעונים מזה, רודפים מאחור וים של דמעות ותלאות מקדם. עכשו כלום אפשר לומר שירה?

נעים הי' לומר שירה בימי דבורה וברק.

בימי דוד ושלמה, בימי יחזקיה, כשבני ישראל עסקו בתורה בשמחה ובטוב לבב מרב כל, כשישראל שכן לבדד ונכבד היה בגוים; אבל עתה כשישראל שרוים בגולה ושונאיהם מעטים עליהם קלון. ואינם פנוים לעסק בתורה.. האיך אפשר לומר שירה?

גם השירה המעציבה שהמציאו בדור שלפנינו, בהמצא ילד נרצח ומתברר שהוא עברי חתום באות ברית קדש, גם השירה הזאת נשכחה ובטלה בימינו.

בצאת ישראל ממצרים אמרו שירה על הים אפילו עוברים שבמעי אמם; עכשו אין להם לומר שירה אלא לעוברים שבמעי אמם. נר דולק על ראשם, רואים הם מסוף העולם ועד סופו, ומלמדים אותם את כל התורה, להם נאה לומר שירה ואנחנו כעונים אחריהם נאמר: הלואי שנלמד גם אנחנו את כל התורה, הלואי שיאיר גם לנו אור הגנוז, אור של שבעת ימי בראשית שאדם רואה בו מסוף העולם ועד סופו, הלואי שתהא לנו התורה—אור והמצוה—נר, ומאפלה נצא לאור גדול ונאמר אז שירה...

יומן של נער כפרי.

(המשך מגליון 14).

כ' תמוז.

חם לי, חם מאד, רטוב וספוג זעה אנכי, קנאת התלמוד אכלתני; בלכתי מבית הישיבה ביתי למעונו של יחזקאל, ראיתיו כשהוא יושב שקוע בראשו ורובו על החומש המונח בצד תקון סופרים והוא משנן פרשת השבוע, כשראני מרחוק בפתחי את הדלת הסתיר את ספריו ויסתלק כלפי החלון, ונטל בידיו ניר, דיותה וכלי כתיבה, הבינותי כי הבחור הזה איערומי קא מערים לי הוא מחקה כקוף את מעשי, ישבתי, פשטתי מעלי את בגדי, בכלל חשתי את עצמי בבית מעונו כאלו יושב הנני במעוני, אמרתי לו: למה לך ניר? הן לא כבר הריצות מכתב להוריך?

רצוני לכתב מכתב לשמואל חברנו. — התשובה הזאת הראתני, כי למען הרחק אותי מכל ספקות הוא יפך את פעולתו בכתיבת מכתב — כמרומני שבעברי

מבחוץ על יד חלונך שמעתי נגוני תוו הנגינה „כל גרמי ואברי אשר אבכה על נפשה יקומו", האומנם נדור נדרת לכחש ולהסתיר מחבר נאמן כמוני את מעשיך? תמהני עליך?

הוט הסמקרא של בושה הקיף את לחייו ויאמר: לא להסתיר מעשי כונתי, אינני עושה כל רע, אנכי אינני רגיל לספר דבר שאנכי עושה לשם נסיון, פן לא יעלה נסיוני יפה, קניתי לי, אמנם, תקון סופרים בשבוע זה, אנסה אם אצליח לשנן על נקלה כשמחי יתפס היטב את תוי הנגינה ויחוקקו ויהדתו לעד, אמשיך עבודתי קימעא קימעא ואם לאו — אמשיך את ידי הימנה, הלא יודע אתה את טבעי, „לשבר את מתי" ליגע את כל עצבי, אינני אוהב, אלמד, מה שמוחי תופס ומכניס בו אתן לו מקום, ואם קשה לי לגולמו אגיד לו, סחור סחור, למחי לא תקרב, הלכך הסתרתי מפניך את התקון, ומכיון שמעצמך הבינות וכל ההו לא אנים לך, אבקשך, אחרי שבאת בצל קורתי, שמע נא אם ארע נבונה גרסתי, רק אל תגלה הדבר לשלמה חברנו.

פתחתי את החלון הנשקף להצר, ישבתי כשעיני בחומש ויחזקאל פתח את פיו ויקרא בתקון, לא האמנתי למשמע אזני, הוא חש במרוצת קריאתו, פיו שטף פסוקים אחרי פסוקים, מה נעים סלסול קולו, מה ישרה נגינתו, מפיו התגלגל סער, הוא קרא הפרשה הראשונה כקורא זקן ולא כנער.

מה דעתך, כל עמלי לשוא? הגידה לי בלי משוא פנים, האצלח?

מה שייך התצלח? — מי יתן ואקרא אנכי כמוך. משטה הנך בי — אמר אלי מתוך ענוה יתירה דצורבא מרבנן.

מי משטה בך? אני? המרם תדע כי בשעה שאני מדבר על דבר למוד החוק אנכי מלצנות, הגדתי לך בלי שפתי חנף, כי עילה אתה עלי קנא אקנא בך. אמור מעתה, כלום לא הטבת עשה בהביאך את צואריך תחת עול התורה? מעתה תהא לברכה, לשם ולתהלה בפי כל יודעיך, בבואך לביהכ"נ יומינך השמש לקרא מעל הבמה באזני כל קהל המתפללים. עתה אינך זקוק שוב לבקש לך פת לחם בבית ההמוס.

ססבור הנך — ענני אחרי דומי' ממושכה — שונחתי את הלמודים החולניים, לא מיני ולא מקצתי', דבר שכל כך עמלתי, כל כך נכנעתי ללכת ממורה למורה, דפקתי על בתי נדיבים, דברתי על לב בניהם, כי צמא הנני להשכלה, וכאשר מצאתי לי מורה המלמדני בלי פרס, גם ספרי למוד וכל מה שדרוש ללמודי יתן לי משלו, מה אעשה? אחדל? כלום לא אהי' שוטה גמור? איזהו שוטה? מי שמאבד מה שנותנים לו, כך אמר לי אבא תדיר — ובכן הנני יושב כישעה מאותרת ואכין שעורי, טובה תורה עם דרך ארץ.

מה אומר לך? אינני תמה עליך, על שתספיק למלאת זאת ודאי, יען כי בנוגע ללמודים חלוניים לא אתה הוא העובד ויגע, אלא יש לך מלך עוזר זקן וכסיל, הקליפה משכתך בציצת ראשך, כמו כן אין לי כל פלא, כי נפתח בלבבך מקור עמוק ללמודי תורה, אף כי בזאת לא תמצא עוזר ומסייע לך, אבל פיך ענה בך, כי לומר הגך בשביל שתמצא מזונותיך די ספוקך, כי „אם אין תורה אין קמח" ירא אנכי, פן תתן גם פטורין, חלילה, להגמרא הגדולה המונחת על שלחנך, כי אם רק תרגיש „שנכנסת והתלבשת בנוצות" אם תוכל להתפרנס מלמודך החילוני, להרויח כמה שתרויח, אז, הלואי, ולא יאמנו דברי, לא רק שלא תשנן בתקון סופרים אלא לא תזכר ולא תדע איזה פרשה קורין בכל שבוע ומה שם פרשיות התורה.

הרגע נא, לא תהא כזאת בישראל.

נו, נראה, אם פחדי לא יהא פחד שוא.

נפרדתי הימנו מתוך קנאה ואשב בפנה אשר בחצר בית מעוני לעיין בתקון סופרים בפרשת השבוע.

(עוד יבא בע"ה).

יוסף הלוי גאלדבערג
מורה בי"ס „יהודי" בבאברויסק.

שעשועים.
התפוח
ו.

ושם באחד מאולמי המלך המקושטים בכל מיני שכלול פאר והדר מרהיבי עין יושב המלך ומשוחח עם המלכה הנצבת לימינו ע"ד בתם „ישרנית" שהנה כ"כ חולה, כ"כ מסכנת ויש שהמלכה תרמז בדברי' אליו, כי הוא ולא אחר הסב בכל הרעה שמצאתם עתה ושנשקפת להם עוד בעתיד, כי בהוכיחו אותה, כאמור, בדברים כבושים על הטילה גזירה קשה על בנו המלכים, שקשה להם לעמוד בה, מזה התגעש לבה עד מאד ותלתה במחלת גרוי העצבים, והוא המלך מבין ומרגיש אל אן ירמון דברי'; אולם הוא תחת מענה, בהרגישו, שבאמת הוא האשם בסכנת ישרנית בתם, ינחם אותה בדברים נחומים ורכים, והוא מוכיח לה בראיות מוכיחות שעדיין לא אבדה, חלילה, כל תקוה, כי גם אחרי שהרופאים אומרים נואש לחיי', עוד יש לנו רופא גדול שאין למעלה הימנו, וישועתו כהרף עין, ובדברו מתוי לה כלפי שמיא, כאומר שם, שם הוא הקב"ה... אמנם, הוסיף, לנו נדמה שרחוק הוא ממנו, אבל באמת אין שייך רחוק מקום כלפי ישועת המקום ב"ה... והמלכה, כנראה, אינה מתנחמת בדבריו, היא הטתה מעט את פני' הצדה, הולכת אחת הנה ואחת הנה, וכמו מדברת על לבה, הוי מה נעשה כשתמות חלילה בתנו היחידה? הלא אז נשאר שנינו, אני והוא, ערירים כערער בערבה,

ולמי נעזב את כל חמדת אוצרותינו ואת רב גנזינו, את ממלכתנו האדירה ואת ממשלתנו העצומה? הוי, למי, למי... ואחר, פנתה אל המלך ותאמר בקול מחנק מבכי, הוי נעד מי, אישי המלך, הסתכנת פעמים רבות בנפשך, בהעריכך מלחמות רבות וכבדות עם אויביך רק למען הוסיף עוד כהנה וכהנה על ממשלתך בהרחיבך את גבולות ארצך? לטובת מי הכית באויביך, באלפיך וברבבותיך? למי ולמה שפכת דמי אדם כמים ותרבה אלמנות ויתומים כילק? ומי יודע, אם לא על אשר דם אהבת לשפך – ודם ירדפך? ומי יודע אם לא נתמלאה כבר סאת רשעתך, זדון לבך ועריצותך, אחרי אשר האלמנות והיתומים שאתה הסבות בעליהן ואבותיהם רבו כחול ימים, ודמעת העשוקים, אפחד, פן הגיעו, סוף סוף, עד כסא כבוד עליון אבי היתומים ודין האלמנות הדורש דמים... והוא יגמלך עתה כגמולך, ולישוא – הוסיפה עוד בהתרגשות עזה – היית ממשל משליב לבתנו או בגנת הביתן, בדבר התולדה מהקיץ והחרף, ותטעים לה שלא טוב עשתה בבקשותה לשאל מבני המלכים דבר שבודאי לא יוכלו לעמד בו, משום שאפשר עוד, שעד שישיבו מדרכם תסור הצלחתם ואז איש מהם לא יבחר בה, כן דברת אז קשות באזני', זאת לא זאת! במחילת כבודך, אישי המלך! אלא, אדרבה, סבורה אני, כי רק עונותיך יכלו להסב, חלילה שההצלחה תסור מעל בת ממלכתנו, והיא היא שגרמה, בסבת מחלת בתנו האנושה, כמו שאומרים: „אבות יאכלו בסר ושני בנים תקהינה"...

אודה ולא אבוש שהפצך האדיר התדירי, לבלי לאמר הון ודי להון, ולכבש ארצות רבות, תמיד הי' למורת רוחי ולמרות רצוני הטוב, ורק אתה היית שואף לתרבות ולמלחמות... ואתה – פנתה אל המלך בכלותה את שפך דברי' – בודאי לא תשא עלי חטא על הוכיחי אותך עתה על חטאתיך, כי לא מרוע לב, כי אם מדעתי ומהאמני אמונה אומן כי בעת צרה כזאת צריכים אנו לפשפש במעשינו ולהנחם על רוע מעללינו, אולי ינחם גם ד' על הרעה אשר חשב, חלילה, לעשות לבתנו היחידה היא אפנו. ובדברה התיפחה ותפרש כפי' ותתמוגג בדמעות.

כשמע המלך את דברי המלכה, אשר מעודו לא שמע כאלה מפי', וגם לא פלל לשמע כזאת, עמד על רגליו ויאמר: הוי, מה נאמנים הם דברי המלך החכם באדם: נאמנים פצעי אוהב, כי אם אמנם יש שדבריך יהיו חדרי בטני כמדקרות חרב, אבל בכ"ז, תוכחתך המעולה הנה יצאה מאהבתך המסותרת אלי, ולכן ברוכה את וברוך טעמך, והיי בטוחה מעתה שלא אשוב לכסלה עוד, והנני נשבע לך בכל קדש, בחיי ראשי ובממלכתי האדירה, שאם אך ישלח ד' ארוכתו מקדש לבתנו היחידה, כי אז איטיב את דרכי, אצניע לכת עם ד' ועם אנשים, אקרא דרור לכל האסורים מבני הגבר אשר לקחתי שבי בחרבי ובקשתי, ועוד הנחות שונות אעשה למנוצחי, וגם לעבדי ולעמי אעשה הנחות גדולות שלא יכלו לשער אותן מראש.

ז

עוד דבריו בפיו והנה אחד מסריסי המלך בא וישתחוה לרגלי המלך והמלכה, ואחר הודיע להם, אשר שלשה צעירים נשואי פנים, באו אל חצר המלך, ומבקשים רשיון לבא ולהתיצב לפני הוד רוממותו, כי דבר נחוץ להם אליו; המלך לא אחר מתת להם את הרשיון הדרוש ויבאו ויתיצבו לפניו ויאמרו: יחי אדונני המלך לעולם! ימהר נא המלך לתת לנו רשיון לבא אל חדר ישרנית בת המלך, כי יש בידנו רפאות תעלה לחליה אשר בודאי ישיב אותה לאיתנה. וימהר המלך ויצו לסריסיו להביאם אל חדרה וגם הוא והמלכה באו אחריהם.

ויהי בבואם אל חדר ישרנית ובן המלך הוציא את התפוח מכיסו וינדף ריחו באף כל העומדים שם וכמעט לא נותרה נשמה בם מנעם עריבות הריח הנפלא וגם ישרנית החולה פתחה את עיניה אשר המות טבע עליהן כבר חותם צר, ויוסף בן המלך ויקח נתח קטן מהתפוח וישם כפי החולה ותאכל מיד ונפשה שבה אליה, וכעבור יומים ישבה במטתה ותאכל ותשת, והרופאים הבטיחו, כי בעוד ימים אחדים תשוב לאיתנה הראשון.

בראות המלך והמלכה לתמהונם הרב ולאשרם הגדול מאד, כי בתם שבה לתחיה, נפלו בדמעות גיל על צוארי בני המלכים, שכמו מלאכים מושיעים ממרום ממש שולחו לבתם, להצילה מרדת שחת, ויודו להם מקרב לבבם ובכל אותות אהבה וכבוד ויוסף המלך ויאמר: אדונים צעירים, מלאכים מצילים, נקבו עלי שכרכם, הרבו עלי מתנות ואתן לכם כיד מלכותי העשירה, ושאלו שאלה גם עד חצי המלכות ותעש; אולם מה נשתוממו המלך והמלכה בשמעם את דברי המרפאים לאמר: דעו לכם אדונינו המלך והמלכה האדירים, שלא על מנת לקבל מתנות רבות מידכם מטרת ואנו הנה, אנחנו לא נבקש מכם דבר, כי לא כל תשלום לא כל גמול של כסף וזהב יוכל להניח דעתנו בעד עמלנו הרב עד שיגענו ומצאנו דבר שאין דוגמתו בעולם, אלא, הואילו נא אדונינו המלך והמלכה ותנו לנו את אשר מגיע לנו במשפט על פי התנאי שהותנה בינינו ובין ישרנית בתכם, וכבן קחו לכם את הרכוש שתאמרו להעניק לנו, ותנו לנו את הנפש, נפש בתכם השבה לאור באור החיים. אך מאשר שלשה הננו, שלשתנו השלכנו את נפשנו מנגד, שבענו נדודים, עברנו ארחות ימים, מדבר יליל ישימון, עד אשר כל אחד מאתנו מצא דבר שאין דוגמתו בעולם, ורק על ידי הזדמנות שלשתנו יחדו נרפאה ישרנית האנושה, והרי אי אפשר ששלשתנו יחד נזכה בלקוחיה, כי על כן הננו מציעים ומבקשים מכב, אדונינו, להעמידנו לפני כס משפט הכמיך השופטים, והם בהכמתם ישפטו בינינו, למי מאתנו תפל ישרנית בתכם לחבל, ומי המאשר בנו.

המלך והמלכה הסכימו להצעתם הצודקת מאד, ועוד ביום ההוא התיצבו שלשתם לפני כס המשפט.

(עוד יבא בע"ה).

ט. י. שערעשעווסקי.

מכתבי אחים.

סט' מאריגאריקע פלך מינסק.

אנחנו הנזכרים פה, כאשר עזרנו ד' וסיימנו מסכת בבא מציעא נתנו נדבת לבנו לקופת „האח" סך א' רו"כ עם חמשה עשר ק"פ, והכסף מסרנו להנכבד ר' אברהם יצחק גיסטיעוויץ הפה, ונבקש ברכה מאת אחינו כי ד' הטוב יעזרנו להתחיל מסכתות ולסיימם, ועל זה באנו בעצמנו על התתום: אברהם ב"ר הלל ש"ץ, זלמן ב"ר אברהם ליפשיץ, ישראל ב"ר ברוך מרדכי שולמאן, ישעי' ב"ר אליעזר נורעוויץ.

חידה.

לפני שנים רבות הייתי,
והרע בעיני ד' עשיתי;
משפחה — מחלצי לא יצאה
בשמי נקראה;
כי תצא למלחמה
גם אגפי שמה;
ואם ידי לא תושיעני
אז אחר' בן שתים
ובין ענפי העץ תמצאני
אף כי אין לי כנפים..

ראובן בן ציון סטאלפנער.

נדבות אחים לטובת „האח".

לובלין: בחדר הרמ"מ פינקל נאסף ע"י ישראל יצחק דאכמאן, שמואל גיווערץ וצדוק טארהמאן, וע"י בנו יהיאל מיכל פינקל בחדרו.

בקיץ תרע"ג: ישראל יצחק דאכמאן 1 רו"כ 6 ק"פ, שמואל גיווערץ 80 ק"פ, בהנחת תפלין 30 ק"פ, צדוק טארדמאן 90 ק"פ, בעד אמו שחלתה ונתרפאה 20 ק"פ, דוד גיווערץ 30 ק"פ, אברהם גליקשטיין 15 ק"פ, ישראל פנחס אנקער 37 ק"פ, מיכל פינקל 17 ק"פ, אסף בחדרו טדבק"ט 25 ק"פ, לייזאייל 8 ק"פ, משה גיווערץ 5 ק"פ, נדבק"ט 6 ק"פ, ישראל יצחק דאכמאן נעשה בר מצוה ב' ימים לחדש מנ"א, ע"ז ונדב 36 ק"פ.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред., Гороховая 48.

Типографія І. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48

ב"ה

שנה רביעית

האח

No. 16.

יום ג' פ' יתרו י"ד שבט תרע"ת

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את "האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו וחייו הוא קונה לנפשו.

מחיר "האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

אחינו!

תחת לומר שירה, עלי עתה לשאת נהי בכי ומספד כי ביום הששי העבר נלקחה מעל ראשינו עטרת תפארת נשי שלמי אמוני ישראל, הרבנית המפרסמת בדעתה בענותה בצדקתה, במעשי' הטובים וברבה הטוב והישר. הצדקנית האמתית מרת רבקה ז"ל אשת אדוננו מורנו ורבנו הצדיק והגאון המפרסם מוהר"ש זצוקללה"ה זי"ע.

רק שלשת ימים ארך חלי', וגם חלי' לא אנוש הי', וגם הרופא המומחה מוויטעבסק אשר האיצו לקרא לו ביום השלישי, גם הוא לא שער כי חלי' זה יפרידנה מעלינו וישבית את ששון לבנו, ואם אמנם ביום השלישי לחלי', הוא יום החמישי בשבוע, התפללו כל תלמידי החדרים והשעורים, גם תלמידי האולם, באמירת פסוקי תהלים ותחנונים, אך כלם האמינו, כי זכיותי' הגדולות דין להפקיע את עצמה ולהשיבה לאיתנה ולחיי' הטובים, לא עלה על לב איש כי האם היקרה הזאת, האם הרחמני' אשר ידה היתה פשוטה לכל שואל ומבקש עזרה, האם הטובה הזאת אשר לא פסקו מעל שלחנה אורחים ותלמידים אוכלים לשבע נפשם. האם הפקחית הזאת אשר בדברי' הפינה צער כל לב מר, בתנחומותי' השיבה נפש נענה. האם הזאת לא תוסיף דבר עוד אלינו את דברי' הנחמדים, מי האמין ומי יכול להעלות על דעתו כי הרבנית הזקנה לא תוסיף להיות עוד פה אתנו עלי אדמות, ולא נזכה לשמע עוד את ספורי' הקדושים והנעימים על אדות אבותי' רבותינו הקדושים זללה"ה, ולא נוסיף להתכבד בכבודה, ולהתברך מפי', מי האמין? אבל, הה, כי באה המציאות המרה וטפחה על פנינו...

וביום הששי בעוד הבקר והקול כבר נשמע כי הרבנית הזקנה גועת, הה, מי גוע? הגם במלאכי מרום ישלט המות? הגם בארזים תפל שלהבת? ובחצר וסביב החצר כבר אנשים לעשרות ולמאות, כלם סופקים כפיהם, בוכים מיללים, מתמיהים על נפשם ושואלים איש את אחיו: אוי. מה זאת, מה הי' לנו? האמנם, גועד הרבנית הזקנה? היתכן? .אוי, אוי, איך שקע השמש הבהיר שלא בעונתו? מה נורא הרעם אשר פגע בנו! הוי מה נורא!

ובעיר שאון ורעש, קול יליל וקול בכים, העניים והאביונים אשר מידה חיים ראו מתיפחים ופורשים כפיהם, ושאר אנשי העיר כמו נדהמים נפעמים, עומדים ומשתאים ואינם יודעים את נפשם...

והילדים קוראים תהלות דוד וקולם בוקע ועולה, יורד ובוקע חדרי כל לב; נכנס מי אל הבית יוצא משם כשעיניו נובעות ושוטפות נחלי דמעות, ואינך פוגש איש או אשה אשר אין עיניהם אדמות כדם מבכי ומדמעות מרוח

רוצה מי לְדַבֵּר דָּבָר וְהִנֵּה דְּבָרָיו נֶחְבָּאִים, דְּמָעוֹתָיו מַחֲנִיקוֹת אֶת גְּרוֹנוֹ, וְתַחַת דְּבָרִים מִתְפָּרֵץ מִפִּיו קוֹל בְּכִי נוֹרָא: הוי, אִמֵּנוּ, אִמֵּנוּ הַזְּקֵנָה!

וּבְנֵי הַחֶבְרָא-קַדִּישָׁא אֲשֶׁר כְּבָר הִסְכִּינוּ לִרְאוֹת בְּמוֹת אָדָם רָב, גַּם הֵם רָפוּ יְדֵיהֶם הַפַּעַם, גַּם הֵם כֹּחָם עֲזָבָם, גַּם הֵם עֵינֵיהֶם מְקוֹר מַיִם, לִבָּם דּוֹנַג נָמֵס, וְחִיל וּרְעָדָה אֲחָזָם...

אֶל בֵּית הַטְּבִילָה! אֶל בֵּית הַטְּבִילָה!—מַכְרִיז הַכָּרוֹז,—כָּל אֲשֶׁר לֹא יִטְבֹּל כָּל גּוּפוֹ בְּמַיִם לֹא יָעִיז לִנְגֹּעַ בְּמִטַּת הַנִּפְטֶרֶת. עוֹד לֹא כָלָה הַכָּרוֹז, וּכְבָר שָׁם בְּבֵית הַטְּבִילָה אֲנָשִׁים רַבִּים אָצִים נִדְחָקִים, אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ יַעֲבִירוּ לִטְבֹּל וּלְהִטַּהֵר לִזְכּוֹת בְּהִתְעַסְּקוּת קְבוּרָתָהּ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל הַצַּדֶּקֶנִית הַגּוֹוַעַת.

וְטוּבֵי הָעִיר מַקְצִים לָהּ מָקוֹם נִכְבָּד בְּבֵית הַקְּבָרוֹת לֹא רָחוֹק מֵאִישָׁהּ הַקָּדוֹשׁ זצ״ל, וְרַק הַקִּיר מַבְדִּיל בֵּינֵיהֶם, וְהִנֵּה הוּבְאָה גַּם הַמִּטָּה...

הָהּ, הַחִזָּיוֹן הַזֶּה קוֹרֵעַ אֶת הַלֵּב, וּמַזִּיל אֶת נִטְפֵי דָּמוֹ הָאַחֲרוֹנִים..

הַמִּטָּה... בִּשְׁבִיל מָה וּבִשְׁבִיל מִי הוּבְאָה הֵנָּה?

וְאֵין שָׁעָה גְּדוֹלָה עוֹבֶרֶת וְהִנֵּה הָרַבָּנִית הַזְּקֵנָה נִשֵּׂאת עַל כַּפַּיִם...

עֵינֵי כָל הֶהָמוֹן הָרַב נְטוּיוֹת אֶל הַמַּחֲזֶה הַנּוֹרָא הַזֶּה, כְּמוֹ קְבוּעִים הֵם בְּמַסְמְרִים אִישׁ לֹא יָמִישׁ מִמְּקוֹמוֹ, וְאֵימָה חֲשֵׁכָה גְדוֹלָה נוֹפֶלֶת עַל הַכֹּל, הַלֵּב נִקְפָּא וַיְהִי לְאָבֶן, כְּבָר אֵין בּוֹ כֹחַ לְהַרְגִּישׁ אֶת הַכְּאֵב הַגָּדוֹל הַבִּלְתִּי נִפְרָץ הַזֶּה.

הָרַבָּנִית הַזְּקֵנָה נִשֵּׂאת עַל כַּפַּיִם. וְהִיא עֲטוּפָה לְבָנִים. הִיא אֵינֶנָּה עוֹד בַּחַיִּים, וְהִיא נִשֵּׂאת אֶל בֵּית מוֹעֵד לְכָל חָי... הַלֵּב מִתְפַּקֵּעַ, הוּא חוֹזֵר וְנֵעוֹר, וְהַדְּמָעוֹת מִתְפָּרְצוֹת שׁוּב. וְהַיְלָדִים מַקְדִּימִים לִקְרֹא: צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ!

הָהּ, אָמְנָם כֵּן, צְדָקָה לְפָנַיִךְ יֵלֵךְ, הַכֹּל מִתְנִים בְּשִׁבְחָהּ, הַכֹּל מְסַפְּרִים צִדְקָתָהּ, גַּם הַחֲנוּיוֹת סְגוּרוֹת עַל מַסְגֵּר, גַּם בַּשּׁוּק סוֹבְבִים הַסּוֹפְדִים, גַּם בְּבָתִּים רַבִּים לֹא הוּכַן מְאוּמָה עַל יוֹם הַשַּׁבָּת, הַכֹּל טְרוּדִים בְּאֶבְלָהּ שֶׁל צַדֶּקֶנִית זֹאת אֲשֶׁר לְצִדְקָתָהּ אֵין עֲרוֹךְ, הַכֹּל רָצִים עוֹבְרִים דֶּרֶךְ בִּצּוֹת וּשְׁלוּלִיּוֹת, הַכֹּל מְלַוִּים אוֹתָהּ עַד קִבְרָהּ.

אֲבָל לִפְנֵי מִי הוֹלְכִים אֲנַחְנוּ הַמְלַוִּים? לִפְנֵי מִטָּתָהּ וּלְאַחֲרֵי מִטָּתָהּ שֶׁל הָרַבָּנִית הַזְּקֵנָה אֲשֶׁר עוֹד לִפְנֵי יוֹמַיִם לֹא פִלַּלְנוּ וְלֹא עָלְתָה עַל לִבֵּנוּ כָּזֹאת!

הָהּ, מָה אֲנַחְנוּ עוֹשִׂים? וְאֵיפֹה אֲנַחְנוּ? הִנֵּה כְבָר עוֹמְדוֹת רַגְלֵינוּ בְּבֵית הַקְּבָרוֹת. הַמִּישׁוֹר הַזֶּה הַנּוֹסֵךְ רוּחַ יָגוֹן עַל פְּנֵי הַבָּאִים בּוֹ בְּכָל הַיָּמִים נִכְפְּלָה תּוּגָתוֹ עַתָּה שִׁבְעָתַיִם, קוֹל הַקּוֹרְאִים נָדַם, הַמִּטָּה הָעֳמְדָה עַל יַד הַקֶּבֶר...

כְּבָר הַשָּׁעָה הַשְּׁלִישִׁית אַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם.

וְהִנֵּה הוֹפִיעַ הַשֶּׁמֶשׁ בַּמָּרוֹם, הַשֶּׁמֶשׁ הַבָּהִיר, הַמָּאוֹר הַגָּדוֹל בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם יָצָא גַּם הוּא לְהַבִּיט אֶל פְּנֵי הַמָּאוֹר אֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתָּחַת, כִּי אָמְנָם הֵאִירוּ פָנֶיהָ, וּכְנִמָּה שְׁנָתָהּ כֵּן שָׁכְבָה בְּמִטָּתָהּ זֹאת, בְּבִטְחָה וְשַׁלְוָה כִּי בָא תָבֹא לִשְׁבֹּת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הַבָּא בֵּין בְּנֵי מִשְׁפַּחְתָּהּ הַצַּדִּיקִים וְהַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר מְנוּחָתָם כָּבוֹד פֹּה סָבִיב לָהּ, וּלְבַל יִפֹּל לֵב מִי עָלָיו שֶׁמָּא נִתְחַלֵּל שַׁבָּת עַל יָדָהּ, חָלִילָה, יָצָא הַשֶּׁמֶשׁ גָּלוּי לְעֵינֵי כֹל בְּכָל אוֹרוֹ וְגָדְלוֹ, וַיֵּדְעוּ הַכֹּל, כִּי עוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל, וְכַאֲשֶׁר נִזְהֲרָה הַצַּדֶּקֶנִית הַזֹּאת בְּהַדְלָקַת נֵרוֹת לְשַׁבָּת בְּעוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל, כֵּן נִזְהֲרָה לָבֹא שָׁמָּה, אֶל כִּסֵּא כְבוֹדָהּ, בְּעוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל.

וְנִסְתַּם הַגּוֹלֵל, כְּבָר עוֹנִים אָמֵן אַחַר הַקַּדִּישׁ...

וְשָׁבִים הַכֹּל לְבָתֵּיהֶם, אֲבָל אֵיךְ הֵם שָׁבִים? כְּבוֹשִׁים, כְּנִכְלָמִים, כְּנוּסֵי מִלְחָמָה, עַל לֵב כָּל אֶחָד מְעִיקִים הַרְרֵי יָגוֹן, אֲבָל כָּבֵד.

אֵיךְ נָשׁוּב? הִנֵּה יוֹם הַשַּׁבָּת בָּא, עָלֵינוּ לָשִׁיר לִכְבוֹד הַשַּׁבָּת, אֲבָל אֵיךְ נָשִׁיר אֶת שִׁיר ד׳ וְהָאִשָּׁה

וְהָאִשָּׁה אֲשֶׁר בָּחַר בָּהּ ד׳ לִנְטֹעַ בְּלִבָּהּ כָּל הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר אֵין עֲרוֹךְ לָהֶן. הָאִשָּׁה אֲשֶׁר עָלֶיהָ נִשְׁעַן כְּבוֹד הַבַּיִת, כְּבוֹד כָּל הֶחָצֵר, וּכְבוֹד כָּל הָעִיר, הָאִשָּׁה אֲשֶׁר אִלּוּ הָיְתָה בִּימֵי הַשּׁוֹפְטִים הָיְתָה שׁוֹפֶטֶת אֶת יִשְׂרָאֵל, בִּימֵי הַנְּבִיאִים—הָיְתָה מִתְנַבְּאָה וּמְדַבֶּרֶת טוֹבוֹת עַל יִשְׂרָאֵל, כִּי אֲנַחְנוּ בְּנֵי הַדּוֹר הַזֶּה, וְגַם הַזְּקֵנִים שֶׁבַּדּוֹר, לֹא רָאִינוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ אִשָּׁה גְדוֹלָה וִיקָרַת עֵרֶךְ כָּמוֹהָ, צְנוּעָה וַחֲסוּדָה, נְדִיבָה וְטוֹבַת לֵב, מְכַלְכֶּלֶת דְּבָרֶיהָ בְּמִשְׁפָּט, וְגַם בְּבוֹאָהּ בַּיָּמִים וּבָעֲשִׂירִי בְּחֹדֶשׁ חֶשְׁוָן הֶעָבַר מָלְאוּ לָהּ תֵּשַׁע וְשִׁבְעִים שָׁנָה לֹא נָס לֵחָהּ וְלֹא כָהֲתָה עֵינָהּ וְלֹא כָבְדוּ אָזְנֶיהָ, וּשְׂפָתֶיהָ בָּרוּר מִלֵּלוּ. וַתְּסַפֵּר מְקוֹרוֹת יְמֵי אֲבוֹתֶיהָ רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים זלה״ה בְּסֵדֶר וּבְדִיּוּק, עַד כִּי כָּל שׁוֹמְעֵי דְבָרֶיהָ הָיוּ אָז בְּעֵינֵיהֶם כְּשׁוֹמְעֵי דִבְרֵי פֶּה קָדוֹשׁ מְדַבֵּר, וְכִמְסוֹרָה מִפִּי חֲכָמִים וּזְקֵנִים רִאשׁוֹנִים זִכְרָם לִבְרָכָה.

עוֹד בְּכ״ד בְּטֵבֵת הֶעָבַר בְּיוֹם פְּטִירָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל האדמו״ר הַזָּקֵן נ״ע סִפְּרָה בְּאָזְנֵינוּ כִּי יֵשׁ בְּיָדָהּ בִּירוּשָּׁה מֵאָבִיהָ זְקֵנָהּ האדמו״ר הָאֶמְצָעִי נ״ע הַמַּפּוֹת שֶׁנִּגְּבוּ בָהֶן אֶת בְּשָׂרוֹ הַקָּדוֹשׁ וְהַטָּהוֹר שֶׁל האדמו״ר הַזָּקֵן נ״ע בְּיוֹם פְּטִירָתוֹ וְטָהֳרָתוֹ, אֶלָּא שֶׁשָּׁנִים רַבּוֹת אָבְדוּ לָהּ וְלֹא יָדְעָה אֵיפֹה הֵן. וְזֶה עַתָּה כְּאֵיזֶה יָמִים שֶׁבְּמִקְרֶה נִמְצְאוּ לְיָדָהּ, וְעַל יְדֵי סִפּוּרָהּ זֶה זָכְתָה שֶׁנִּגְּבוּ גַּם אֶת בְּשָׂרָהּ הַטָּהוֹר בְּמַפּוֹת אֵלּוּ. הָאִשָּׁה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת אֵינֶנָּה עַתָּה פֹּה עֲלֵי אֲדָמוֹת וְאֵיךְ נָשִׁיר אֶת שִׁיר ד׳?

אֵיךְ נָשִׁיר? אֲבָל שַׁבַּת הִיא לד׳.

וְכַעֲבֹר הַשַּׁבָּת הִנְנוּ עוֹרְכִים עַתָּה אֶת דְּבָרֵינוּ אֵלֶּה בְּדַמֵּי לְבָבֵנוּ, יוֹדְעִים אֲנַחְנוּ כִּי הַבְּשׂוֹרָה הַזֹּאת תִּפָּגֵשׁ בִּמְלֹא הַתֵּבֵל בְּנַהֲרֵי נַחֲלֵי דְמָעוֹת, אֲבָל אֵין אֲנַחְנוּ רַשָּׁאִים לְהַסְתִּיר דָּבָר, וְלִכְבוֹדָהּ הַיָּקָר לָנוּ הִנְנוּ נְכוֹנִים, ב״ה, לְסַפֵּר בַּגִּלְיוֹנוֹת הַבָּאִים, אי״ה, אֶת תּוֹלְדוֹת יְמֵי חַיֶּיהָ הַנִּכְבָּדִים מְאֹד לִהְיוֹת לָנוּ לְזִכָּרוֹן עוֹלָם, כִּי בַּת גְּדוֹלֵי עוֹלָם

הָיְתָה, וּגְדוֹלָה מְאֹד בְּמַעֲשֶׂיהָ הַטּוֹבִים הָיְתָה, וּגְדוֹלִים צַדִּיקִים בְּמִיתָתָם יוֹתֵר מִבְּחַיֵּיהֶם, וְגָדוֹל יִהְיֶה כְּבוֹדָהּ הָאַחֲרוֹן. וְתִגְדַּל זְכוּתָהּ לְהָגֵן גַּם עָלֵינוּ לִזְכּוֹת לְנֶחָמָתָן שֶׁל צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם אָמֵן.

שעשועים.

התפוח.

ח.

ובבית המשפט של המלך רבה התכונה, הנה החל להתברר משפטם של שלשת בני המלכים האלה, משפט שהוא רב הענין המעניין את כל התבל כלה, כי מלבד שהוא ענין מסובך, שאי אפשר לכאורה לבררו, הנהו גם כן נוגע ללב מלכים אבות הצעירים הנודדים, והי׳ הכל משתחים, הכל מחכים לתוצאות המשפט הנעלה והנפלא הזה בכליון עינים, ובראש כל השופטים ישבה „ישרנית" ותחכה גם היא למוצא פיהם של חכמי המלך ושריו; ראשונה נתנו לטעון לבעל התפוח אשר בו ועל ידו נרפאה החולה, ויען ויאמר: אנא שופטים נעלים! לפי דעתי הנני עדיף מחברי, כי עיניכם הרואות שבתפוחי הצלתי אותה ממות, ואם אמנם שגם שני חברי השתתפו בהגשמת תרופתי אבל אותם אפשר לחשב רק בתור מסייעים בדבר ולא יותר.

אדרבה – טען בעל הראי השקוף – אנכי הנני הראשון אשר ראיתי את סכנת בת המלך, וזכיתי בה ראשונה, כי בלעדי לא היו הם, בעל התפוח ובעל הכרכרה, יודעים מאומה ומה בצע בסגולותיהם?..

לא כן – טען השלישי – בראי׳ בעלמא לא קנית מאומה, כי מה יכולת עשות, גם אתה גם בעל התפוח, אם לא למות גם אתם מרוב צרה ויגון במות לעיניכם ישרנית משאת נפשכם ואין לאל ידכם להושיע, אבל אנכי בכרכרה אשר המצאתי הצלתי גם את נפשה גם את נפשכם ממות ולי המשפט לזכות בה. ויעמד בעל התפוח ויאמר: מודה הנני בעזרת חברי, וכנים דבריהם, כי זולתם לא היתה באה רפואה לישרנית מתפוחי הנפלא, אבל בכל זאת הלא כל עין רואה את הרפואה להחולה בפועל, וחברי אינם אלא כאמצעים וטפלים לגבי העיקר, וכאלו תאמרו, שהם נבראו בשבילי ולא אני בשבילם, שהרי קשה לשפט שהתפוח נברא בשביל שבעל הכרכרה יובילנו לאתר דמתבעי. הרפואה היא העיקר, ומביאי הרפואה אינם אלא אמצעים וטפלים.

ואף כי דברי זה האחרון הי׳ נראים כצודקים, בכ״ז לא מצאו השופטים ידיהם ורגליהם להכריע למעשה למי הזכות בישרנית בת המלך, הם דנו, התוכחו, אך לא החליטו דבר.

בכל אולם המשפט שכנה הממה טגה, כל הנמצאים שם עמדו תמהים ומשתאים ואיש לא שער איך ימצאו פתרונים להשאלה הנפלאה הזאת, איך יכברו איש על פני רעהו... אך ישרגית בחכמתה הגדולה קמה ממקומה ותעמד על רגלי׳ ותאמר: אחרי אשר על פי הרפואה שהמציאו ל׳ בני המלכים, המלאכים האלה, אי אפשר להכריע ולהחליט דבר המשפט, יואילו נא הצעירים הנכבדים, ובחסדם הגדול ימיבו לספר באזני כל הקהל הזה איך המציאו, כל איש ואיש מהם, את המצאתו הנפלאה והיקרה, איך נברא לזה ראישקוף לראות בו את הנעשה מעבר לאלפי פרסאות, ואיך המציא רעהו מרכבה אשר כמעוף ברק תעבור ימים ומדברות ובן רגע תבא אל מחוז חפץ ארוגה, ולאחרונה איך מצא השלישי תפוח נפלא כזה המשיב נפש גם בריתי הגעים עד להפליא, האם בכח ידיו עשהו, או שבאיזה מקום מצא גן תפוחים כאלה, ואף כי אין לנו הצדקה לדרש מהם כזאת, אבל בוטחה הנני בהסדם ובטוב לבבם, כי לא תכבד עליהם לספר לנו את קורותיהם ואת גלגולי סבותיהם עד השינם את הדברים הנפלאים האלה.

הדברים מצאו חן רב בעיני כל העומדים והשופטים, עד אשר לא יכלו להתאפק ויקראו כלם פה אחד: כן, כן, צדקו דברי ישרגית בת המלך, ספרו נא ספרו! ויספרו הצעירים הנשפטים איש איש את אשר קרהו, את תלאותיו ואת נדודיו עד אשר נמלך בלבו למצא ולהמציא מין מכונה חדשה והצלחתם עמדה להם להשיג מאויי לבב, ולאחרונה ספר בעל התפוח איך שהוא נמלך בלבו לבקש את אלקי אבותיו, כי הוא האחד האמת אשר אין כמוהו ואין ערוך אליו, וידבק בעבודה ובמחשבות קדושות עד אשר לסוף נתנן מאת ה׳ בתפוח זה, אשר גם הוא לא ידע לאיזו מטרה נתן לו התפוח, ורק בהזדמנו עם רעיו נתברר לו בשביל מי נתנו לו תפוח זה, ואין ספק בלבו, כי אלו לא הי׳ חבריו ממציאים את המצאותיהם שסייעו לו, הי׳ המקום ברוך הוא מביאו בדרך אחרת נפלאה אל החולה לרפא אותה, כי הלא לא בחכמתו ולא בכח ידיו עשה לו את התפוח הזה, כי אם בחסד עליון רופא חולי כל בשר, ובודאי הי׳ גומר את אשר החל לעשות...

כל העומדים ושומעי דברי המספרים השתוממו על כל הקורות אותם ועל כל אשר בא עליהם, וכולם נטו אזניהם לשמע מה בפי בת המלך על אדות מעשי הצעירים האלה ואת מי מהם תבכר על פני רעיו.

אך היא בענותה פנתה אל השופטים ותאמר להם: שובו נא התבוננו שנית המתיקו סוד, הועצו, אולי תמצאו נכחה במשפט זה, — אך הם הוסיפו להחריש, כי אחרי שמעם את כל התלאות אשר מצאו את כל אחד מבני המלכים, הי׳ קשה עליהם עוד יותר לחרץ משפט לבכר

את האחד על פני חבריו ולהכחיד פעם אחת את תקותם ומשאת נפשם, ופן חלילה ישלחו יד בנפשם בהתבגר להם כי כל עמלם עלה בתהו.

ותרא ישרגית כי אין איש, ותוסף לעמד על רגלי׳ ותאמר:

(סוף יבא בע״ה).

ש. י. שערעשעווסקי.

מכתבים מחברון.

(המשך מגליון 14).

נעלה היא עד למאד מאד בערכו ובחשיבותו ובנחיצותו הסניף או הפרוזדור שפתחנו פה בחברון מראשית הזמן הזה לנערים ובחורים צעירים!

החדרון נערים ומלמדים הגונים, חנוך טוב ויפה, והדרכה נכונה לנערים טובים ובעלי כשרון, נערים מהתחלת נפ״ת ומעלה, הי׳ פה לחסרון מורגש ומעיק מאד, הרבה נתלבטנו בזה בזמנים הקודמים ולא מצאנו מנוח, החסרון הנורא הזה גרם להפסדם של כמה נערים נעלים וטובים, ועתה ב״ה נתמלא החסרון בשלמות! פה יתחנכו עתה הצעירים בהגוך נכון בטעמנו ורוחנו בידי שני אברכים מטובי בני ישיבתנו, באגף הזה נמצאים לע״ע תשעה תלמידים בשתי כתות, אך בעתיד בע״ה יתגדל ו תרחב.

צריך אני להזכיר, כי רבים רבים מהורי הנערים המבקשים לבניהם חנוך הגון פריי בדרכי התורה והחסידות בכל ערי ארצה״ק ת״ו בירושלים ויפו והסביבות שאלו זה כמה, אם יש אתנו מקום לשלח הנה את בניהם, בין אלה יש הרבה בע״ב אמידים שבחפץ לב היו משלמים גם שכר נכון, והשבנו כמובן בשלילה ונצטערו, אך בהצלחת הסניף הנ״ל יוכשר בעז״ה להיות לתל תלפיות שיפנו אליו מסביב ונוכל לקבל תלמידים הרבה ולהנכם מראשיתם על דרכי החסידות ולהכשירם שיוכלו לעלות משם אל אולמי הישיבה הגדולה.

דברתי עד כה בהפרט, באור הפנימי המצומצם, אבל הרבה יותר רם ונשגב הוא האור הכללי המקיף! פה נתדלדל מקור מלי, גם כל לשון מדברת גדולות, גם עט סופר מהיר לא יוכלו להביע, לתאר כמו את הגדולות והנצורות אשר פעלה ישיבת „תורת אמת" בעיקר, וביותר מחוץ לגבולה היא בעצמה, כ״א על הסביבה, בירושלים, בארץ ישראל בכל הישיבות, בכל פנות וזויות של תורה ועבודה בכל הוגי הארטאדאכסיא והעדות החרדיות, ואף גם מחיצה לרם!...

(המשך יבא בע״ה).

Ред.-Изд. **М. Розенблюмъ.**
העורך והמו״ל מ׳שה ראזענבליום.
Контора I. **Шнеерсона,** Любавичи, Мог. Губ.
Редакція, Гороховая 48.
Типографія I. Лурье и Ко, Спб., Гороховая 48

שנה רביעית | ב"ה

הָאָח

No. 17.

יום ג׳ פ׳ משפטים כ״א שבט רדע״ת.

ליובאוויטש

מחיר „האח" עםמשלח: לשנה שני רו״כ. לחצי שנה רו״כ אחר, לרבע שנה חצי רו״כ, לחדש עשרים ק׳, בלי משלח מחיר כל גליון שני ק׳, והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי׳ לו וחיים הוא קונה לנפשו.

מִשְׁפָּטִים -- שְׁקָלִים.

גם אנחנו, למרות אמונתנו בקוראי „האח" וביושר לבבם, כי בודאי לא יקפחו את שכרו, הננו מוכרחים בכל זאת להשמיע על השקלים. מאשר בקיץ העבר נפסקה לירחים אחדים הוצאת „האח" על כן אי אפשר הי׳ לנו לבא בחשבון עם כאו״א וישנם רבים אשר פגרו משלח גם את תשלומי השנה ההיא, ובכל זאת הננו מוסיפים לשלח להם גם בשנה הזאת, בהאמיננו כי יושר לבבם יזכירם את חובת תשלומיהם, אבל, לצערנו, במקום שיש חסרון כיס אין היושר לבדו מספיק להזכיר לאיש את חובתו, ועלינו להזכיר ולעמד בפתח השער, לקרא לכל מקבלי עתוננו להתעורר ולהזדרז במשלח תשלומיו בהקדם, בין אלה שמגיע מהם עוד בעד שנת תער״ג, ובין אלה שהתחילו לקבל אותו רק בשנה זאת, וכן הסוכנים הנכבדים בין המקבלים פרס ובין שאינם מקבלים, כולם ישימו נא אל לבם, כי ההדפסה, כן המשלח עולים לנו בכסף מלא, ואין בכחנו לחכות עד תם השנה, ודי בזה הבדלה בין חול—לקדש, במה שעל העתונים החולונים מקדימים לשלח את מחירם בראשית החתימה ועל עתון המדבר בשם התורה והיראה— באיחור זמן, אבל להסיח דעת לגמרי מחובת תשלומיו, חלילה וחלילה.

מאשר חסים אנחנו על ההוצאות, ע״כ איננו עורכים מכתבים ביחוד לכאו״א והננו בוטחים, כי הקריאה הכללית הזאת תעורר את כל אנ״ש, אוהבינו ומכבדי דברינו, ויזדרזו בקול ענות של כספים ושקלים, לתת את היכלת ל„האח" הצעיר ללכת דרכו הלאה לטובת הילדים וכל קוראיו בשום לב...

מנהלי המערכת.

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים...

אֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים הַמְמַלְּאִים אֶת חֲלָלוֹ שֶׁל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, שֶׁשּׁוֹפְטִים אֶת יִשְׂרָאֵל, אֶת תּוֹרָתוֹ וְאֶת חֻקָּיו וּמִצְוֹתָיו מֵאָז הֻגְלָה בֵּין הָעַמִּים. „אֵלֶּה" הַמִּשְׁפָּטִים בִּשְׁבִיל מָה?

בִּשְׁבִיל „אֵלֶּה" תּוֹלְדוֹת נֹחַ.

נֹחַ הוֹלִיד שְׁלֹשָׁה בָנִים: שֵׁם, חָם וָיָפֶת, וְאֵין דַּעְתָּם שֶׁל בְּנֵי חָם וָיֶפֶת נוֹחָה מִבְּנֵי שֵׁם וְהֵם מַתִּירִים לְעַצְמָם לִשְׂנֹא אוֹתָם וּלְפַרְסֵם שִׂנְאָתָם בְּקָהָל וְאֵין מוֹחֶה בְּיָדָם, וְכָל זֶה בִּשְׁבִיל מָה?

בִּשְׁבִיל „אֵלֶּה" הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים וְהַתּוֹרוֹת... שֶׁנֶּאֱמַר בְּפָרָשַׁת הַתּוֹכֵחָה.

בִּשְׁבִיל שֶׁמְּקַיְּמִים, חָלִילָה וְחָלִילָה, אֶת שִׁבְעַת הַדְּבָרִים הַמְּנוּיִם בְּפֵירַשִׁ״י כְּסִדְרָם: לֹא לָמֵד, לֹא עָשָׂה, מוֹאֵס בַּאֲחֵרִים הָעוֹשִׂים, שׂוֹנֵא אֶת הַחֲכָמִים, מוֹנֵעַ אֶת הָאֲחֵרִים, כּוֹפֵר בַּמִּצְוֹת, כּוֹפֵר בָּעִקָּר.

אַחֵינוּ! שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ, מִי בָרָא אֵלֶּה? גַּם „אֵלֶּה" הַמִּשְׁפָּטִים הֲלֹא בְרִיאָה הֵם אֲשֶׁר בָּרָא הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא, גַּם אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק, יַעֲקֹב וְעֵשָׂו הָאֲמוּרִים בְּפָרָשָׁה, וְאֶת כָּל אֵלֶּה עָשְׂתָה יַד הַשֵּׁם.

וְרַבִּים מֵ„אֵלֶּה" שֶׁאֲנַחְנוּ קוֹרְאִים עֲלֵיהֶם: עַל „אֵלֶּה" חָשְׁכוּ עֵינֵינוּ, עַל „אֵלֶּה" אֲנִי בוֹכִיָּה. אֲבָל אִם נָשׁוּב לִשְׁמֹר אֶת „אֵלֶּה" הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה, אֶת „אֵלֶּה" הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים וְהַתּוֹרוֹת, אִם נִשְׁתַּדֵּל גַּם בְּבָנֵינוּ שֶׁיִּהְיוּ מוֹדִים בָּעִקָּר

ובמצותיו. נותנים לאחרים לעסק בתורה ובמצות, אוהבים את חכמי התורה, מחבבים עושי מצוה, עושים בעצמם ולומדים תורה, תורה ממש כפי שהיא כתובה ומסורה בידנו מימות משה רבנו ע"ה. אם ב„אלה" נוסר, אז גם „אלה" תשכחנה, אלה הצרות והתלאות כליל תעברנה; אם כל אחד מאתנו יכתב ידו לד' ובשם ישראל יכנה עד אשר יאמר על כל בנינו „אלה" שמות בני ישראל, אז „אלה" כעב תעופינה וכיונים אל ארבותיהם. אז יאמרו בגוים הגדיל ד' לעשות עם „אלה", אז יראו עין בעין, כי בשביל „אלה" תולדות יעקב נבראו גם „אלה" תולדות השמים והארץ; זכר „אלה" יעקב, ושמתם את דברי „אלה" על לבבכם אז תאמר ציון: מי ילד לי את „אלה"? ו„אלה" מי גדל, „אילה" איפה הם?

אם „אלה" הדברים אשר צוה ד' לעשות תשמרו, „אלה" מועדי ד' מקרא קדש תקראו להם, ואת הטמאים והאסורים בעוף ובבהמה את „אלה" מהם תשקצו, ורק את „אלה" מהם תאכלו, את הטהורים והכשרים; „אלה" הפקודים, „אלה" פקודי המשכן אשר כבוד השם שוכן תוכם, ישמרו את „אלה" דברי הברית, ולא ילכו בחקות הגוים וכל תועבותיהם אשר את כל „אלה" עשו, כי לא כ„אלה" חלק יעקב, „אלה" יעמדו על הברכה ו„אלה" יעמדו על הקללה, ותחיינה העצמות ה„אלה" וישראל יגאל ב„אלה".

[יואילו נא הילדים, בלי עזרת רבותיהם, להגיד על כל „אלה" המובאים בזה, איפה הם נמצאים במקרא].

יומן של נער כפרי.

(המשך מגליון 15).

יום ו' כ"ז תמוז תער"ג.

כבר נסיתי ימים אחדים לקיים ביומני „שב ואל תעשה עדיף", כבר החלטתי לקרא דרור לקולמסי, כי

אין שהוא יפריעני הזומן במקצת מלמודי, אפס לא אוכל לעמד בנסיון הזה, הרגל נעשה טבע, זהו „כלל" שלא נאמר בו „חוץ". כבר נהייתי לחוט המשולש: אני, שלמה ויחזקאל, ואין לי מה להרבות דברים אודותיו, כבר כתבתי לאביו, כי הוא נהי' לבעל תשובה וקולו מתמזג ומתערב בתוך הקולות הנעימים של כל בני הישיבה והי' להרמוני' אחת נעימה מאד, יתר על כן, גם מה שלא קוה מעולם ראה בו אביו, הוא משנן את טעמי נגינות הפרשיות, האב יכתב ספר תורה והבן יקרא בהם מעל הבמה בבהמ"ד ויהוה ממנו ענג וגיל. – כך, השבתי לסגר את יומני ולבלתי שוב להדפדף בדפיו עוד. והנה ליל האתמול נתן לי חמר רב, שאין שלא אהי' שליט ברוחי מוכרח אנכי למרות רצוני למלא בו דפים אחדים למען שברבות הימים אקראם:

אמש אחרי תפלת ערבית, כשבני הישיבה התחילו מתבדרים מבית התפלה, זה לבית מלונו, וזה לטייל קצת, נכנס השמש ויאמר: חברי'!, מי חפץ להגות מסעודה יפה ולהרוות גם מעט כסף?

הא כיצד? – שאלתיו.

אל תוסיף לחקר ולהריש, שמע דברי ואמור מלה: הן או לאו.

בודאי הן, רוצים הננו! – נשמע קול גדול בחלל בית התפלה הריק מאדם, גם העני שישב בראש מורד על השלחן, ספק ישן ספק ער, הישיר את נוו ואמר: סעודה שמנה? שישו בני מעי, מה לי כסף? אם סעודה כאן – הכל כאן, לא בכדי ראיתי בחלומי את כנף אוזיו של רבה בר בר חנה. אם כן – אמר השמש – אבחרה מכם עשרה אנשים והלכנו אל בית דויד מאיזאוויטש, כי ילד יולד לו, בן נתן לו ומחר יכניסהו לבריתו של אברהם אבינו והוא מבקש להביא לו לומדים ללמד זהר, קם שאון בביהמ"ד, אני, אני, אני אלך, התחנן כל אחד. – אני התרושתי, יען כי ללכת בשביל הסעודה אינני רעבתן, ואי משום זהר, אינם נהירין לי הרכיו לפי שעה, ואירא פן לא אמצא בו ידי ורגלי ולמה לי לתפס מקום בבית ד.? גם שלמה חברי התיהס להזמנת השמש בקרירות מיוחדת, יחזקאל הי' בין הקופצים ללכת, השמש הראה את תקפו ויאמר: אל נא תכתירוני כהגבים, אבחר במי שאחפץ, יותר מעשרה לא אקח, ואני – אמר העני – אמצא את הבית מבלעדיך, מכיון שהרחתי ריח הסעודה אמלא כרסי מעדני', סוף הבחירות הי', כי בחר גם בי, גם בשלמה חברי בתוך המנין, יחזקאל נשאר חוץ למנין. – כאשר יצאנו את בית המדרש אמר יחזקאל במנון המשתמע בו תרעומות, נראה מי יקרא בתורה ביום שני וחמישי במנין הראשון, כשמע השמש את הדברים הללו נעשה רך כרנג ושעל יד האש ויאמר: משטה הייתי בך, מאן יימר, כי לא תלך, בואה גם אתה, יהי' אחד עשר איש, האדון דויד איננו מקפיד על „יתר". הלכנו. באנו הביתה, בית גדול מאד, ממש היכל מלך, אור יקרות, הכל מבריק, הכל חי,

הכל עליז ושמח, בעל הברית הסביר לנו פנים, ישבנו סביב השלחן בחדר האכל, שלחן ארוך וערוך בכל מיני יינות משובחים, שיש בהם כדי להגות הנאה מרובה, על של פירמידות גבוהות השתטחו כל מיני מאפה מתוק, ממתקים וסכריות שונות, פתחנו את ספרי הזהר, הרכיב השמש את המשקפים על חטמו בעל המנורה המשתרע כשופר ויגד ראשונה ואחריו גמרנו כלנו. אני – אודה ולא אבוש – כי עיני היו מטייפות לא בזהר, שלא הבינותי בו היטב, ולא על כל מיני מגדים שלא הרגלתי בהם, עיני היו מצליפות בכלל על בני הבית. שני ילדים לבושים בגדי שרד ונערה אחת תלמידת הגמנזיום לבושה שמלה שחורה וסינר לבן. מדברים הילדים ביניהם רק רוסית, הברות קשות מצלצלות באויר, מחדר המטות נשמע קול התנוק, האפרח הזה שבשבילו הומוטנו; חבל, כי אינני מבין את שפתו, אם יהודית ישמיע מתוך גרונו הצר או רוסית. השמש מסלסל בנגונו, קולו הצרוד מנסר ומנסר בחלל הארמון, אחריו החרה גם העני הבא להשמיענו, כי איננו יהודי פשוט, גם לו יש יד ושם במורי־זהב אף כי נקודות נכסף אין בהם. יחזקאל גם הוא מתרפה במלאכתו, עיניו מחפשות ומבקשות, משוטטות בחדר, מה יבקש יחזקאל? האם שנינו מתכונים לדבר אחד? שומע אני והנה הסבתא, היושבת שם לא רחוק מהיולדת מנהלת אתה שקלא וטרי' ע"ד השם. מה שם יקראו לו? באלאמאן – עונה היולדת – לזכר שם אחי שמת בשנה העברה בשלא נתקבל להאוניברסיטה; גרות אני שומע פה, באלאמאן הזה הקדוש, ברי לי, כי מראשיתו של התנוק הרך אין כל סמן של יהדות, אותו הגליון הלבן הרבוע ו„שיר המעלות" שמו, לא נמצא מראשותיו, ואולי על דא קא בכי, אף על גב דאיהו לא חזי מזלי' חזי, כל כך התרגל לדברי אלקים, לא כבר היו נר דולק על ראשו, תורה למד מפי מלאך, לא כבר השביעוהו „תהא צדיק ואל תהא רשע" ועכשו מחשבים ומתיעצים מה שם יקראו לו, „באלאמאן" ולא שלמה, לזכר אחי' המת... גם פה יש דברים בגו, מה ענין מיתה לאי־הכנסה לאוניברסיטה? אין זאת כי סבך בסבך מסובך, צבת בצבת עשוי', האוניברסיטה קרבה את מיתתו, רעיונות משתרגות, מסתבכות ומתפתלות במחי, עד אשר אמצא את עצמי במעגל הקסמים ולא אוכל להטות אזן ללמוד הבר"ה. כך, כך מחר בבקר יעשו בבשרו הצירימוניא „אליבא דידהו" יחתמו את בשרו בחותם ברית קדש „אליבא דידן", בודאי יקראו כנהוג כל הפסוקים „שלמה זה הקטן גדול יהי'" איזה גדול, רב גדול? צדיק גדול? – לא! באלף רבתי! אלא מאי? בלשן גדול? מלחמד גדול? גמנסי'? אוניברסיטא? רחילא בתר רחילא אזלי, הגדולים ממנו ירצדון ירקדון בכפתורי לבן מבהיקים כברק כסף, מצלצלים רק ברוסית, כלום יודעים המה לומר „מודה אני" ברכת המזון? הנהגת סדרי הבית אינה מעידה עליהם, כי בני הכי המה, וכל עיקרו של הכנסת הבן לברית מילה אינו אלא סכל

הירושה שאי אפשר להחלץ ממנו, מה יאמרו הבריות? אם כן איככה מרשים להגיד „שלמה זה הקטן גדול יהי'? אלו לדידי הוו צייתי, צריך להפך את הפסוק ולומר: שלמה זה „הגדול" שעכשו הוא גדול, דבר גדול נעשה בבשרו, דברים גבוהים ורמים, למודים קדושים ונשגבים השמיעוהו טרם צאתו לאויר עולם המזוהם הזה – קטן יהי', יהי', קטן מאד, אפילו אם יתגדל כמי שהוא, יתפלל מתוך סדור קטן יגיה, אם יניח תפלין, תפלין „קטנים" מאד, אם ילמד כמה שהוא, למודו יהי' קטן מאד, שברי פסוקים, שברי מקראות מאת אשר הותירו המקצצים בנטיעות, השועלים המחבלים את פרי הכרם הקדוש.

יצאנו את הבית בשעה השתים עשרה, יחזקאל לחש לי על אזני, חבל, כי לא שלחתי להורים אשר כאלה, מאושרים המה הילדים, המה מדברים „רוסית" כרוסים גמורים ואני אגרס את שני באותיות הרכות Ч.Ж. שלחתי אליו מבט הודה לפני ולפנים. יחזקאל, הכבר שבת לשורך? במה תקנא בטיק עין הקב? מה תתן להם ומה תוסיף להם לשון ר.? נראה כרחיק מבטו לאחרית הימים, בשעה שהנשמה הקטנה תשב למקום משם חצבה, איך יזכירו את שמו בתפלת אמ"ר, באלאמאן או שלמה? כשנבא לעלמא דאתי ידברו אתך הרוסית או רוסית? האושר והעושר מתת אלקים המה, כשעבר על אביך יש"א מפני תפלין עני, אם הי' הלילה, ממני להכעיס הי' אותו הקבצן שהוגע כעת, – היא לא עני – רשמתי את דברי בכדי לגרש ממני מחשבותי.

(עוד יבא בע"ה).

יוסף הלוי גאלדבערג

מורה בי"ס „יהודי" בבאברויסק.

שעשועים.

התפוח

ט

ראשונה עלי לבאר לכם, כי אינני באה בתור שופטת לחרץ משפט, כי אתם השופטים ולא אני, ולכם הצדקה לשפט בחכמתכם ובינתכם, ואני אינני באה רק להוכיח ולברר את אשר יורני שכלי בדבר הזה, ואם אמנם צעירה אנכי לימים ואתם ישישים, ורוב שנים הלא ידיעו חכמה, אכן מאשר קרובה אנכי לענין זה ויודעת יותר את התנאים שהתניתי עם דודשי קרבתי, על כן אקוה להוציא לאור משפטו. הנה, נחליט זה לשעה, כי ברפואתי ובהצלת חיי יד שלשתם שוה, כי הרי כל שנים מהם בלתי השלישי לא יכלו לעשות מאומה, מה בצע בראי־שקוף ובכרכרה מעופפת אם אין כם מרפא להם, ומה הי' הרואה והרופא עושים אם לא הי' לאל ידם לעבר את אלפי הפרסאות אשר הבדילו בינם וביני ברגע אחד, ומאין הי' יודעים הרופא והמעופף את סכנת חיי אב לא על ידי הראי־השקוף, אם כן בהצלת חיי אין איש מהם גדול מחברו, אשר על כן עלינו לראות מי

מהם מצא דבר יקר המציאות ביותר, כי באמת הנה תנאי שהתניתי לא הי׳ על אודות הצלת נפשי, כי אם על אודות השגת מין מצוי שאין דוגמתו בעולם, והנה השנים ממציאי המכונות הנפלאות, אמנם כן, אולי, אין עוד איש בעולם אשר ימציא מכונות כמוהן ממש, אבל הלא ישנם בעולם חכמים מחכמים שונים, אשר בחכמתם ממציאים הם גם כן מכונות נפלאות אשר כל אחת מהן יחידה היא במציאותה, לא כן מביא התפוח הוא מצא את האחד המיוחד שאין כמוהו ממש, הוא מצוי אמת ואין עוד כאמתתו, והצעיר הזה בהתבודדו ובהעמיקו מחשבות הגיע עדיו וזכה לקבל מידי את התפוח הנפלא אשר גם הוא דבר שאין יד שום אדם משגת לעשות כמוהו, כי על כן הוא האחד אשר התנאי נתקיים על ידו ולו הזכות לזכות במקחו...

„תחי ישרנית בת המלך לעולם!" — קראו כל העומדים וגם השופטים פה אחד — אין אמת גם כאמתת דברי׳ אין חכם ונבון כמוה, כדברי׳ כן יקום! מזל טוב! מזל טוב! — הצעירים בני המלכים נבהלו גם שלשתם, ובאולם גדול השאון, אך היא השתיקה את כל ההמון, ואת הסערה הקימה לדממה ותוסף עוד ותאמר: שמעו נא אתם הצעירים בני המלכים החרוצים והחכמים ממציאי המכונות הנפלאות, מי כמוכם יודע, כי מעודי לא נתתי לבי להעליב איש ולהשיב בקשתו ריקם, בכל אשר רק מצאה ידי, ואשר לזאת הצעתי לפני האומרים להתחתן בי את התנאי הקשה הזה, לא לבעבור הרע, חלילה, לאיש מהם, כי אם להסיר כל תלונה וכל פקפוק מלב אלה אשר לא יזכו בי, עתה נוכחתי, ומן השמים הראוני, כי לא הי׳ לי להבל תחבולות כאלה, וכבר אמר החכם מכל האדם: אל תתחכם הרבה; שהרי אחרי עצתי והתחכמותי עדיין לא עלתה בידי לנקות מעלי כל טינא ועלבון, ובודאי שאתם, הנכבדים, עודכם מחזיקים בדעתכם, שאין זכותו של בעל התפוח בי גדולה משלכם, אבל הודו נא, לפחות, פה בפני כל ההמון הזה, כי גם זכותכם אינה גדולה משלו, גם הוא מצא מצוי שאין דוגמתו, גם הוא יש לו חלק בהצלת חיי לא פחות מכם, הודו נא!

„כן, כן! — ענו הצעירים — מודים אנחנו לך בזה.

אם כן — הוסיפה ישרנית — אחרי אשר על פי התנאי אי אפשר לי להנשא לאחד מכם, והלא גם אתם תודו כי לא הי׳ התנאי על מנת אשר בשבילו יהי׳ עלי לישבת גלמודה כל ימי חיי, אם כן בהכרח להנשא עתה על פי בחירתי, והרי תודו שיש לי רשות עתה להנשא עפ״י בחירתי?

מודים אנחנו! — ענו בעל כרחם.

והנני מודיעה בזה באזני כל באי שער בית המשפט כי „ישרנית" בתמתה וביושרת לבבה בוחרת בבעל התפוח, מאשר גם ד׳ בחר בו, בחיר ד׳ הוא והנא גם בחירי רצתה נפשי בו!

„השם הבוחר בו ובישרנית" — קרא כל ההמון ברגש מישנה — „הוא יאמר לדבק טוב, הוא נאה לה, והוא נאה לו, כי גם שניהם לבם לשמים".

שני הצעירים הלכו להם לדרכם ולארצם, והמלך והמלכה הגנו את החתונת בתם ישרנית ברב פאר והדר כיד מלכותם הגדולה, וישמחו מאד על אשר זכו לתת את בתם לאיש ירא אלקים מאד נעלה.

מ. י. שערעשעווסקי.

מכתבי-אחים!

להעורך והמו״ל הנכבד המתמם עם תמימים הר״מ ראזענבלום.

הנני ממחברי התמימים זה שנתים והנני קורא את העתון „האח" ומוצא בו טוב טעם ודעת מתוק לחך הקורא, והעיקר שמוסיף יראת ד׳ בכל נער הקורא, ובעת שנפסק הליכו נצטערתי מאד ומה גדלה שמחתי כאשר ראיתיו עוד הפעם מודפס, עתון נחוץ ומביא תועלת לכל נערי בני ישראל לומדי תורה, ומקרב ולב עמוק הנני נותן תודה להעורך...

מחברי התמימים מוקיר חבריו בלב ונפש משה יעקב שימקין, הוסלאוויטש.

נדבות אחים לטובת „האח".

בחדש תרע״ד: ישראל יצחק האכמאן 16 ק״פ, שמואל ניווערץ 20 ק״פ, צדוק נארדמאן 22, עשה במ״צ בח׳ למרחשון 18 ק״פ, ישראל צבי זילבערטאש, ביום ה׳ כסלו נעשה במ״צ ונדב 30 ק״פ, אחיו שלום אלימלך ז״ט 20 ק״פ, דוד ניווערץ 17 ק״פ, מיכל פינקל 15, הינדא פינקל למלאת לה שש עשרה שנה 30 ק״פ, אסתר זילבערטאש 25 ק״פ, בסיום ד׳ פרקים הראשונים במס׳ גיטין נדבו: צדוק נארדמאן 10 ק״פ, ישראל יצחק האכמאן 9 ק״פ, דוד ניווערץ, שמואל ניווערץ, ואברהם גליקשטיין כאו״א 5 ק״פ, יחי׳ כל הנדיבים והמאספים.

העורך והמו״ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.

Контора I. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.

Ред., Гороховая 48.

Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48

שנה רביעית — ב"ה

האח

№. 18.
יום ג' פ' תרומה כ"ה שבט רדע"ת
ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על תלמידי התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי־התמימים, וצדקה תהי' לו וחייו הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רנ"כ אגור, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

ואלה תולדות רבקה.

הרבנית המפורסמת בצדקתה ובמעשי' הטובים מרת רבקה ז"ל אשר נפטרה ביו"ד בשבט העבר, נולדה בפה ליובאוויטש בשנת תקצ"ה ביו"ד בחשון, אבי' הרב החסיד המפורסם ר' אהרן זצ"ל הי' בנם של גדולי שקלאוו המפורסמים, אביו הוא הידוע בשם ר' משה ב"ר הירש ז"ל, אביו של ר' משה ז"ל הי' הגביר המפורסם במעשיו הטובים ובצדקת פזרונו מוה' סענדר ז"ל, ונפטר ר' סענדר הנ"ל בעודו צעיר לימים ונתגדל בנו ר' משה בבית אבי אביו ר' הירש ז"ל, ע"כ הי' נקרא בפי כל בשם ר' משה ב"ר הירש. והנה גדולתם בתורה ובחכמה מפורסמת ואנחנו נספר רק מעט מהרבה מאשר שמענו על רוחם הנדיבה, כי הר"ר סענדר הנ"ל הי' נדיב גדול ובהצנע החזיק בתי אכל להאכיל ולהשקות רעבים וצמאים עד אשר העניים לא ידעו מי מפרנסם, עכקיו הי' בחו"ל, ופעם הלשין אותו אחד משונאיו וגרם לו צער והפסד גדול מאד, ואח"כ חלה אותו המלשין וגם ירד מנכסיו וילך הר"ר סענדר ז"ל לבקרו, וינחם אותו לאמר, כי אין בלבו עליו כלום, ולא חלילה בשל קפידתו באו עליו היסורים, ויהי בצאתו וימצא החולה תחת הכר אשר מראשותיו חמש מאות רו"כ מה שהניח לו הר"ר סענדר ז"ל, ואדמו"ר בעל הצ"צ נ"ע כשספר בשבחם של ר' סענדר ואבין הר"ר הירש ז"ל באזני אדמו"ר בנו מוהר"ש נ"ע אמר לו: הנה בערך פזורו של הר"ר סענדר החזיקו את אביו ר' הירש לקמצן, והי' מעשה שהאדמו"ר הזקן נ"ע העריך את עשירי שקלאוו לתת סך גדול כמאה אלף רו"כ על איזה ענין כללי, והי' הר"ר הירש ז"ל הראשון אשר שלח מיד ששת אלפים ר"כ וכתב במכתבו, כי בכל עת שידרש ישלח עוד עד כ"ה אלף רו"כ. הנה זה הי' הקמצן ומזה תוכלו לדון על פזרנותו של בנו הרר"ס ז"ל, הוא הי' מגדולי שקלאוו, ואף כי לא הי' עוד אז מחסידי אדמו"ר הזקן נ"ע ומהנוסעים אליו, אך לא התנגד לו גם כן, ואדרבה מצאנו שאדמו"ר הזקן נ"ע כותב לו מכתב ביחוד וזה לשונו הקדוש:

„לאו"נ הרבני הנגיד המפורסם גבר הוקם על האברך מוה' אלכסנדר נ"י.

הנה אף כי לא ידעתיהו ולא אכיר מראהו אך לשמע אזן שמעתי' אשר רוח ד' נוכסה בו שלא לעמד בסוד משחקים המלעיגים בחפצים לעבד את ד' באמת עבידה שבלב זו תפלה, כי ידם רמה בתורה ובמ"ח ומי יתן זה להם באמת כל הימים אך עתה עברו הורות חלפו חוק בהוסדם יחד על לגזר גזירת שמד על התפלה, להתפלל כמותם דוקא בחפזון ובלי שום תנועה והרמת קול כמלאכי עליון בהגיעם למדרגה העליונה אשר אין למעלה הימנה כמ"ש בעמדם תרפינה כנפיהם, ואף נ"ז בכת העליונה הנקראים שרפים ולא בשאר כתות כמ"ש והאופנים וחיות הקדש ברעש גדול כו' וגם בשרפים כתי' קול המולה כו' וגם בתנועות משונות כמבואר בפיוטים ע"פ פרקי היכלות, ולכן אין ראי' מצדיקים הראשונים שהיו גדולים ממלאכי השרת, אבל אנן יתמי דיתמי העולה ברעתם להדמות להם אין זה כ"א רוע לב ושקר בימינם, וגם האומרים תפלה מדרבנן לא ראו מאורות מימיהם, כי אף שנוסח התפלה ובנינה ג"פ ביום הוא מדרבנן, עיקר ענינה ומהותה הוא יסוד כל התורה לדעת את ד' להכיר גדלו ותפארתו בדעה שלמה ומיושבת בבינת הלב שיתבונן בזה כ"כ עד שתתעורר נפש המשכלה לאהבה את שם ד' ולדבקה בו ובתורתו ולחפץ מאד במצותיו אשר כל ענין זה נעשה לנו בזמן הזה ע"י אמירת פסוד"ז וברכות ק"ש לפני' ולאחרי' בפה מלא ובקול המעורר כוונת הלב וכולי האי ואולי. משא"כ רשב"י וחבריו הי' די להם בק"ש לבד לכל ענין זה שהי' נקנה להם בהשקפה ראשונה בשפלות הלב הנאמן בבריתו אתם, אבל בזמן הזה כל הקרוב אל ד' וטעם טעם בתפלה פעם א' יבין וישכיל כי בלעדה לא ירים איש את ידו ואת רגלו לעבד ד'

באמת, כ״א מצות אנשים מלומדה, כמ״ש יען כי נגש העם בפיו כו׳ וע״כ השטן מקטרג עלינו ביותר וד״ל, וע״כ על כל דברי האגרת הזאת באתי לעורר נפש נדיבה ללבש בגדי קנאה לקנאות לד׳ ולתורתו להפר מחשבות ערומים ולא תעשינה ידיהם תושי׳ ותחשב לו לצדקה לדור ודור עד עולם כמשארז״ל אלו נאמר ארור אשר לא יעשה לא הי׳ תקומה לשונאי ישראל עכשו שנאמר ארור אשר לא יקים כל המחזיק ומקים העושים מעלה עליו הכתוב כאלו קיים כל התורה כולה וד׳ יהי׳ בעזרו ויגמר בעדו כי הבא לטהר כו׳ ומגודל בטחוני בד׳ קצרתי ואו״ש מאדה״ש בנפש או״נ״...

ונפטר הר״ר סענדר כבן שלש ושלשים שנה ואדמו״ר הזקן נ״ע נסע לשקלאוו לנחם את אביו הר״ר הירש ז״ל, ואמר לו שבנו הרר״ס ז״ל הוא בעלמא דקשוט בלבושים בהירים כו׳ והכל מכח הצדקה.

ונתגדל בנו הר״ר משה ז״ל בבית אבי אביו הר״ר הירש ז״ל ונשתדך עם הגאון ר׳ בנימין ברודא ז״ל, והי׳ לו ארבעה בנים מופלגים מצוינים אשר אחד מהם הוא הרה״ח ר׳ אהרן ז״ל אביה של הרבנית מ׳ רבקה ז״ל, כי האדמו״ר האמצעי נ״ע לקח אותו

שעשועים.

בימי האדמו״ר הזקן זצוקללה״ה הי׳ בווילנא אחד מחסידים הראשונים נודע בשם „ר׳ מאיר הפאלס״ ז״ל ולא הי׳ עוד להתהדיב מתק ומוחד ויתפלל ר׳ מאיר בביהכנ״ס של הצבור, אשר שיטת החסידים המנגנים בתפלתם, מוחאים כפים ושאר תנועות של התפעלות, היתה זרה להם, ויהי גם ר׳ מאיר בעיניהם כמתעתע כמחלל את קדושת התפלה וכמפריע את המתפללים מכונתם. ויהי בגערם בו אחת ושתים ולא שמע בקול גערתם ויאספו אספה לחשב מחשבות במה לעצר בעד הנהגתו זאת, ואמרו לענש אותו באיזה ענש חמור, ויהי בהאספם ויבא גם ר׳ מאיר בתוכם, והנאספים דברו זה את אחד שלא מענין האספה כמנהג, ויספר גם ר׳ מאיר באזני אחדים מהנאספים לאמר: לפני ימים אחדים הייתי בעיר, וישאלוני על דבר כבוד ר׳ „פלוני״ מעשירי ווילנא המפורסמים וארבה לספר בשבחו לאמר: פלוני הגביר, הלא נדיב הוא מאין כמוהו, מי יוכל לספר כל צדקותיו! ועם זה הוא ירא אלקים גם כן, ובדברו הניף ר׳ מאיר בידיו, מחוי כלפי הגביר העומד באותו מעמד, ועושה תנועות של התפעלות, ויוסף לספר: ובהיותי בעיר... שאלוני על אודות „פלמוני״, ואען ואומר: „אח! ר׳ פלמוני הגדול, היודעים אתם על מי אתם שואלים? הלא הוא גדול בתורה, בתלמוד ובפוסקים, והוגה בהם ימים ולילות! —

לחתן לו, אך כל ארבעת הבנים נפטרו בימי עלומיהם ומספרים נפלאות מדעתה של אמם בת הגאון ר״ב ברודא הנ״ל ומהנהגותי׳ בעת פטירתם שלא התאוננה כלל וקבלה את היסורים באהבה, בנה הבכור הי׳ כבן כ״ד שנה במותו והוא הי׳ מופ׳ גדול ובקי בש״ס, והיתה אמו הנ״ל מודה להשי״ת על שנתן לה בן כזה, ועל שלקח אותו, בין כך ובין כך יהי שמו מבורך, כעבר ימים מעטים מת לה בן צעיר בן י״ז שנים ומחצה והוא עבר אז על כל הש״ס בפעם השנית, והי׳ גדול מאד בהכמת התלמוד ואחרי מותו הוציאו מידיו את ה„תורה אור״ אשר נדפס בימים ההם והוא אחז בו עד צאת נפשו הק׳ ותוסף אמו לברך את השי״ת ותאמר: ברוך המקום שזכני בבנים קדושים ונשמות טהורות, וברוך הוא שזכיתי להחזירם לו בטהרה ובקדושה, והי׳ זה בליל בדיקת חמץ, ובנה הר״ר אהרן ז״ל הי׳ בליובאוויטש ואמר אחד מאוהבי הר״ר משה ז״ל לנחמו ולהסיר את עצבונו העז ויסע לליובאוויטשה להביא משם את הר״ר אהרן ז״ל אל בית אביו, ואדמו״ר בעל הצ״צ נ״ע מחה בזה, וטען: „מה לכם ולהאברך היקר הזה?״ כי הוא הי׳ ג״כ מופ׳ גדול והי׳ לומד עמו יחד, אך האיש ההוא לא שמע לו ויקחהו אתו ויביאהו אל בית

ובדברו מהא כף ויתרגש ויוסף — גדול כמוהו חזן נפרץ הוא, גם בעיר ווילנא הגדולה משתאים על חכמתו ויראתו! ואותו הגדול עומד ושומע ונהנה. ויוסף ר׳ מאיר לספר: גם על כבודו של רבי פלוני שאלוני, כי אמרו להתחתן באחד מבניו, אך לספר בשבחו של זה כבר קצר כח פי, ולא הי׳ דברים בלשוני לתאר כמו את גודל ערכו ותהלתו, — ובדברו עשה התפעלות משונה ויתר ממקומו ויספק כפיו לאמר: איש אשר כזה קדוש יאמר לו, לו דומי׳ תהלה, אחרי אשר שלם ונעלה הוא בכל המעלות מצויין בחכמתו ובתורתו, ומפורסם בצדקותיו ובמעשים הטובים, כל אנשי עיר ווילנא מזכירים את שמו בסלוהים, מי ידמה ומי ישוה לו!״ והם עומדים, שומעים בשבחים שהוא מספר עליהם ורואים בתנועותיו קפיצותיו ומחיאותיו שהוא מראה מתוך התפעלות גדולת ערכם, ואינם מוחים בו...

ויען ר׳ מאיר ויאמר: אי לכם, רבותי, האיך אינכם בושים להתאסף ולהמתיק סוד במה לענש אותי על הרימי קולי בתפלה ועל עשותי מעשים של התפעלות, ראו נא, כשעשיתי מעשים כאלה כספרו בכבודכם, בכבוד בשר ודם, לא והותם, וכשאני מספר בשבחו של ממה״מ הקב״ה כשאני קורא בפסוקי הזמרה „גדול ד׳, קדוש, וברוך, ואני מתפעל מגדולתו וקדושתו שאין ערוך להן באמת, הנכם מוחים בי, ועוד׳כם אומרים לענשני על ככה? בושו, הכלמו!״ נכלמו הנאספים מדבריו ולא יספו למחות בו עוד...

אבותיו, ובכ"ד באייר גוע לעיניהם, והיתה אמו משתדלת בהדלקת נרות הרבה, ולא הרימה קולה ולא ספקה כפי', וכשראתה את אישה הר"ר משה ז"ל בוכה הרבה בכי, נחמה אותו ותאמר לו: הנה העולם הזה דומה לשוק של מסחר בפני העוה"ב ומה איכפת לנו אם בנינו הי' אנשי חיל והכפיקו, לקנות ולאסף את כל הסחורה הדרושה במשך שנים מעטות? וכי טוב מזה הי' אם בנינו היו בני בליעל, חלילה, עד שהיו אומרים עליהם, ברוך המקום שהרגם? ותוסף ותאמר לו: הזוכר אתה את כל הכבוד אשר עשו לך ביום התונתו של בננו ר' אהרן זה, — כי בהיותו חתן האדמו"ר האמצעי נ"ע נאספו אנשים רבים מאד על חתונתו ויצאו לקראתו לבושים בגדי צבא ופקידים שונים ובנרות ואבוקות אין מספר להגדיל את הכבוד והשמחה — בצאת לקראתך כאלפים איש מתחפשים בבגדים שונים ובאלפי נרות וילוו אותך ואת בנך עד בית מחותנך, הטובים הי' בעיניך הכבוד והגדולה ההם? ולמה ל'א ייטב בעיניך גם הדבר הזה הלא יד אחת עשתה את שני הדברים האלה, ד' הוא אבינו ואדוננו וכטוב בעיניו עשה.

אחת מבנותי' היתה ארוסה וכשהגיעו ימי כלולתה בשבת שלפני חתונתה (שקורין פארשפיל) מתה פתאם, ותלך ללותה כהולכת לחפתה, הנה כי כן היו נפלאים דרכי' ודעתה, ורק במות עלי' בנה האחרון—ישמרנו ד' הטוב—אמרה: הנה עתה עלי לברך ברכה אחרונה, ותבך שעה אחת ותחדל. הנה אלה היו אבות הר"ר אהרן ז"ל ובמותו השאיר אחריו שלש בנות ובן אחד, אשתו בת האדמו"ר האמצעי נ"ע היתה עוד צעירה לימים ותשב אלמנה בבית אמה הרבנית ז"ל, אחרי שנים אחדות נשאת להר"ר אהרן ז"ל בנו של הרבנית המפורסמת מ' פריידקא ז"ל בתו של האדמו"ר הזקן נ"ע שהי' רב מפורסם בקרעמענצוג, אך לא האריכה ימים ובהיותה כבת שלש ושלשים שנה נפטרה והלכה לעולמה ותשארנה בנותי' יתומות בלי אב ואם והן עדיין צעירות מאד ותשכנה בליובאוויטש בבית דודן ואם אמן הרבנית ז"ל.

ובימים ההם אדוננו מורנו ורבנו הגאון הקדוש בעל הצ"צ זצוקללה"ה השיא כבר את כל בניו מהגדול עד הצעיר אדמו"ר מוהר"ש נבג"מ והיו כולם סמוכים על שלחנו, אמנם ישבו להם איש איש בבית בפ"ע, אך את פרנסת ביתם קבלו מאביהם נ"ע כפי אשר קצבה ידו הק' לכאו"א, אדמו"ר מוהר"ש נ"ע הי' אז חתנו של אחיו הגדול הרה"צ המפורסם מוהר"ז נ"ע אשר נהג נשיאותו אח"כ בליאדי, (מכפרים כי כמשתה הנשיאים ההם שאל הרה"צ ר"ה מפאריטש נ"ע את המחותן הרה"צ מוהר"ז הנ"ל לאמר: הנה מדרכם של מחותנים המתחתנים זע"ז לדעת ולהכיר איש את רעהו, ועתה היודע ומכיר הוא כבודו את

מחותנו, כלומר, את אביו בעל הצ"צ נ"ע? וישמעו הדברים לאזני בעל הצ"צ נ"ע, ויען אחריהם לאמר: „כי גם את החתן איננו מכיר")... אך האשה ההיא לא האריכה ימים וכשבעה הדשים אחר חתונתה נפטרה והלכה לעולמה, ויהי כעבר איזה זמן ותבא הרבנית אשת האדמו"ר האמצעי זצוקללה"ה אל חתנה בעל הצ"צ נ"ע ותאמר לו: „עד מתי ישב בנך מוהר"ש ז"ל אלמן בביתך? למה לא תקח לו אשה?" ויען לה: וכי זה מהדברים שנלקחים בחטיפה, הנה משתדלים עתה בעניני נכבדות מעיר ליעפעל — כי אחד מעיר ההיא הפיק לתת לו נדן שלשה עשר אלף רו"כ—ותוסף ותאמר: הנך מתמהמה בענין שידוכים, אולי אתה נותן עיניך בממון?

ואלא האיך?—ענה בעל הצ"צ נ"ע.

לו בקולי שמעת, היית בוחר אשה לבנך מבנותיו של התני ר' אהרן ז"ל היושבות עמדי.

האיך? — שאל בעל הצ"צ נ"ע כמתמיה — מה תאמרו לתת נדן?

נדן? — ענתה חמותו הרבנית ז"ל — את חלקי במעמד הנני נותנת לה, ואת יפוי הכח של „אשת חבר" שיש לי הנני מוסרת לה.

כשמע בעל הצ"צ נ"ע את הדברים האלה, שלח לקרא לאחדים מהאורחים אשר היו אז בליובאוויטש, ובפניהם הוסיף לשאל אותה ע"ד תנאי הנדוניא, והיא הוסיפה לאמר כי היא נותנת את חלקה במעמד ואת יפוי כחה של „אשת חבר".

לשמע דברי' האחרונים קם מכסאו ברגש קודש ויצו להאורחים לקחת את המטפחת ולעשות קנין אתה על ההתחתנות ועל תנאי הנדוני' הנ"ל ויעשו כן.

(עוד יבא בע"ה).

מכתב ל„האח".

(המשך מגליון 12).

אחי היקרים אבות ילדי ישראל, בואו נא הנה וראו מה נורא התהום רבה המבדיל בין הילדים האלה ילדי קדש זרע ברוכי ד' השתולים בחצרות בית ד' על התורה והעבודה, לבם ובשרם ירננו אל — ל חי, ובין הילדים אשר באשמת הוריהם, בחמלות אשר הם מרחמים עליהם והואיל לתכליתם נפרשו מדרכי החיים לדרכי מות לעזב מקור מים חיים התורה הקדושה לחצב להם בורות נשברים, ההשכלה הזרה, מאיגרא רמה לבירא עמיקתא, בור רק אין בו מים של חכמה ומוסר אבל נחשים ועקרבים יש בו, כחש וכפירה, תאוה ונאוה הוללות והמרת בשרים, השתובבות, התמכרות לכל רע, להתערב בגוים, לחקות מעשיהם, להקרא בשמותיהם, ללבש

מלבושיהם, מכנסים וכתנת אדומה, אבנט ומצנפת תמה, בגדי עשו החמודות הצרות והמעיקות, אשר לחמם את נפש הילד העברי אינן מספיקות, כי את נשמתו הטהורה הן מקררות ומהניקות, וכל אברי נשמתו וגופו מתפרקין ויוצאין מידי הקדשן להתלין להללם בכל מיני תועב וגיעול כמנהגי וגימוסי בני בלי שם וחם, הפה הקדוש שבכ״א לעמלא דאורייתא נעשה כשפופרת ומוצא קול חליל רק מתובל בזמר יוני, הילך ומחלל ובוזה כל קדש, מפיר דת, פורק עול, פורץ כל גדר, נבדל מקהל ישראל וממגדיהם זיגתו לבשת ולחרפה, אלה הם הגדלים שנתגדלו ונתחנכו על ברכי הורים החמנים לפי רוח הזמן הקדים לנטע מקדמוש של עולם וללבת אחרית עשר מעלות הלאה מגבול ישראל;

ובאמת הפליאה גדולה מאד על אבות ואמהות מזרע ישראל, איך שלטו בהם ההוזות הרעות להדיחם מדי׳ ומתורתו להדריך את בניהם בדרך אשר לא שערום אבותיהם, לא אתפלא על אחינו בנ״י המתפקרים הנמצאים בכל דור כי ומעטים המה, וגם לא על הנסים ההדיוטים אשר לא ידעו עד מה מקדושת ישראל, מגרתו ותעודתו אך מאלה בנ״י הכשרים משרידי הדור הישן יודעי תורה שומרי מצוה, מתפללים ג׳ תפלות ביום, מבינים היטב את קדושת הדת וקדושת ישראל מטרתו ותעודתו פה בחיים שאיפתו ותקותו לעתיד, אלה בנ״י אשר הם בעצמם שומרים ומשמרת הקדש וממלאים חובות היהודי בכל פרטי׳ ותנאי׳ כאשר קימו עליהם אבותיהם הקדושים אשר חנכום והדריכום בדרך התורה, על אלה יש להתפלא הפלא ופלא מה הגיע אליהם ומה ראו על ככה להנות מן המסלה הישרה העולה בית —ל, להוליך את בניהם ארחות עקלקלות, אורח צלמות, להצעידם בצעדי שאול מטה, הלא אתם בעצמכם הנכם מברכים בהשכמת הבקר ברכת התורה אשר בחר בנו ונתן לנו את תורתו, ואתם מוסיפים עוד תחנונים על להבא והערב נא, ונהי׳ אנחנו וצאצאינו יודעי שמך ולומדי תורתך, האיך אתם עושים מעשה לסתר למכר את צאצאיכם לבתי ספר נכרים ולהשכיחם תורה ולהעבירם מחקי הצונו יתברך, האם רק בשביל כי רחמנים אתם בני רחמנים בני א״י תפרו ברית אבות הקדושים אשר יצוו את בניהם אחריהם לשמר את התורה והמצוה, רק בשביל שרחמנים אתם ותרחמו על בניכם שיהיו׳ להם מטרה ותכלית, פרנסה טובה, בשביל רחמנות חיי הגוף תתאכזרו על הנפש לאבד את הנשמה הטהורה אשר לא אתה בראתה ולא אתה יצרתה ולא אתה מעונה בטהרה, כאשר שמרו עליך אבותיך, אלא אתה מאבדה ומכריתה ומפרידה משרשה ממקורה, לטמא אותה בהבלים המגשמים,

מטמאים ומטמטמים את הלב והמוח, הבל שיש בו חטא וחטי וכפירה, במחיר אבדן הנפש תרצה לקנות ספק חיי הגוף, ספק חיי שעה, ספק קרוב לודאי, כי גם זאת לא תכיר כי כל שערי פרנסה מרווחה וכל שערי בתי המדעים ננעלו בפני אחב״ה, ואם נשארו עוד זעיר שם איזה צנורות דקים כמלא נפי מחט סדקית, מי יודע אם גם אלה לא יסגרו, מי יודע כי לא יצא דבר חוק חדש לאסר אסר על היהודי להיות לרוכל ולעוקר שנים ולעשות אפיקטורין לחולי מעים, מה יעשו אז הילדים הנדכאים הנדחים הנשלחים משתי המחנות, ברחמי אבות נשלחו חוץ למחנה שכינה, וברחמי המחוקקים לא יאספו אל המחנה ההיא, מה יעשו אלו האמללים המגורשים בגוף ונפש מפה ומשם, קרח מכאן וקרח מכאן, מה יהא בסופם תכליתם ומטרתם?

(עוד יבא בע״ה).

לוי יצחק וויליענקין, דאבריאנקא.

פתרון החידות והשאלות

בגליון י״א: א. חנכה, ב. ערפה, ג. אהל, נמר, אקו, שבת, הלל, אשר, עדה, כהן, אמר, אחז, רבא, שרה, עוג, שם הפרק „המקבל שדה מחברו״.

בגליון י״ב: א. יבמות קכ״ב ריש ע״א, ב. לגרע את הלמד, ג. ב״מ דף כ״ג ע״ב בסופו, ד. גימטרי׳ קנ״ט.

פתרו: אריאל: אברהם שמרי׳ יערזנאנאק, י״א, ב, י״ב, ב, ה, יודא וויטקאוו, י״ב, ב.

אידומען: יצחק זאב ירושלימסקי בהרה״ג, י״א ג.

בעשעקאוויץ: אברהם שמעון, י״א, ג. שלמה זלמן מיחל, י״א, ג.

באברויסק: זעליג נייכאן, ב. ה. מארגאלין, ג. וואלפסאן, פייבש גאלאנטי, מיכאל פליציק, יוסף הרמן, אהרן לעווין, אהרן קאפלאן, משה קוגל, שמואל גריוזער, דוד יערעמבורג, י״א, א, ב.

ביעלאסטאק: חיים דיינגארטען, י״א, א, ב, ג.

גרוצא: העניך הלוי גאמונעת י״ב, א, ב, ד.

דאמבראווא: יעקב מיכל רייפמאן, י״א, ג, י״ב, ב.

היסנא: דוב קאוליגער, י״א ג, י״ב, ב, ג, ה.

דאמעל: דאהם אברהם יצחק זלמן ליבענסקי, י״א, ב, ג, י״ב, ב, ד.

ווראנאק: אייזיק קאדאן, אהרן קאדאן, יודא ליב דיסקין, חיים נתן פריכמאן, ליב בן ציון קלימאוויצקי, יודא ליב דאניעלוף י״א, א, ב, י״ב, ב.

(עוד יבא בע״ה).

Ред.-Изд. **М. Розенблюмъ.**

העורך והמו״ל **משה ראזענבליום.**

Контора I. **Шнеерсона,** Любавичи, Мог. Губ.

Редакція, Гороховая 48.

Типографія I. Лурье и Ко, Спб., Гороховая 48

שנה רביעית

ב"ה

האח

№. 19.

יום ג' פ' תצוה ה' אדר רדע"ת

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו והיא הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עם משלח: לשנה שני רו"כ. לחצי שנה רו"כ אחד, לרבע שנה חצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלח מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלח.

ואלה תולדות רבקה.

(המשך מגליון 18).

אחרי הדברים האלה בחר אדמו"ר בעל הצ"צ זצוקללה"ה ברבקה ז"ל לקחתה לאשה לבנו אדמו"ר מוהר"ש נבג"מ. ביו"ד במרחשון מלאו לה ארבע עשרה שנה וביו"ד בניסן הי' יום כלולתה והוא אז כבן חמש עשרה שנה. „זווג שני לפי מעשיו" המאמר הזה נתקיים כולו במלואו בזוג קדוש זה, כי כרוב לצדקת אדמו"ר מוהר"ש נבג"מ חכמתו וגדילתו, כן גדלה צדקתה, ענותה, נדבת רוחה ומעשי' הטובים.

היא, ז"ל, לא התערבה בכל עניני החצר, לא הותה דעה במאום, כי אם שמה עיני' לטוב על ביתה פנימה ועל שלום חותנה נבג"מ, גם היא הכיר בה אשה גדולה ויקרת ערך, ע"כ הכפיל פרנסתה, מלבד אשר לפי רוחה הנדיב הי' דרוש לה סך מסוים על מעשי צדקה, כאשר בן אמר עלי' אישה אדמו"ר מוהר"ש נבג"מ „שהיא אינה יודעת לחשב במספר קטן", כלומר שנתינותי' ונדבותי' הן תמיד במספר גדול, ואשר ע"כ קבלה לפרנסת ביתה מיד חותנה נבג"מ בכפלים, והי' מעשים אשר אחדים מבני המשפחה נקנסו ונענשו מאת בעל הצ"צ נבג"מ לבלתי תת להם את פרנסת בתיהם הקצובה, משך זמן, והיתה היא מפרנסתם מתוך ביתה בצנעא.

בימי נעורי' היתה חלושה ורפת אונים ולא עצרה כח להניק את בני' בעצמה, רק את האחד המיוחד את כ"ק אדמו"ר שליט"א הניקה בעצמה, ובהיותה בבת כ"ז שנה או יותר מעט חלתה מחלה אנושה והרופאים הגדולים אמרו נואש לחיי', ויאמר לה חותנה זצ"ל, אשר אם תבטיחהו לשמע בקולו לאכל את ארוחת הבקר לפני התפלה תמיד בכל יום, כי אז יעתיר בעדה ויאמר תהלים בשביל חיי' ואריכות ימי' ושנותי', ומאז נרפאה והוסף לחיות עד השנה הזאת, כי ע"כ אמרה לפני מותה באזני נכדה הרב החסיד ר' יוסף יצחק יחי' (יבדל לחיים טובים) „כי אריכות ימי' מתנה היא בידה, כי הרי כבר נואשו מחיי' בצודה צעירה לימים, וכל מקבל מתנה עליו להודות, לשבע רצון ולשמח במתנת חלקו, לזכר תמיד ולא לשכח כי לא שלו הוא הדבר הנתון לו, ולכה דואג תמיד על העשירים המסיחים דעתם מכלל זה, ושוכחים כי העושר מתנה הוא בידם".

היא נזהרה מאד בכבוד חותנה נבג"מ ובאחרית ימיו כשחלה ונחלש מאד, ומרוב הצומות והתעניות שהתענה במשך ימי חייו נחלשה קבתו והי' זקוק למזון קל ומבריא, והיא השבילה בתבונתה ותכלכלהו במועצות ודעת להאריך ימי חייו הקדושים.

גם בכבוד אישה אדמו"ר מוהר"ש נבג"מ נזהרה מאד, ומעידים עלי' אשר מעודה לא ישבה בפניו (מלבד בשעת סעודה) ויש בזה עוד ספורים מפליאים שאין כאן מקומם.

בשנת הרכ"ו אחרי פטירתו הק' של כ"ק אדמו"ר בעל הצ"צ זצוקללה"ה, ואחרי אשר בנו אדמו"ר מוהר"ש זצוקללה"ה ישב על כסא קדשו, היא הרבנית ז"ל לא שנתה את טעמה, את ענותה ומנהגי' עם כל יושבי העיר הבאים אל ביתה לקבלם בסבר פנים יפות ולמלא את משאלותיהם בכל אשר השיגה ידה, כי היא נהגה כבוד בכל איש ואשה, דברה אתם ארוכות וקצרות, הושיטה עזרה ותמיכה לזקוקים להן, דברה טובות על לב נשבר ונדכה ודברי' פעלו ישועות לגרש עצב ויגון ולהרנין לב כל שומעי לקחה והנהגותי'.

את ערכה הגדול נוכל ללמד גם כן מצואתו הקדושה של כ"ק אדמו"ר מוהר"ש זצוקללה"ה אשר נמצאה אחרי פטירתו הק' וכתוב בה כדברים האלה: בראש בראשון הנני מצוה את בני שיחי' ובנותי שתחי' שתהי' זהירים ביותר וביותר בכבוד אמכם זו"ג תחי'... גם כשיזכנו השי"ת שתתגדלו בשנים... מלהרהר אחרי דברי אמכם, כ"ש לשנות איזה דבר וכ"ש לעשות נגדה... תשימו על לבבכם כל זה ותזהרו בכבוד אמכם תחי' בכל היותר... ובגלל הדבר הזה יאריך השי"ת ימיכם בטוב ובנעימים כל ימי חייכם...

(עוד יבא בע"ה).

יומן של נער כפרי.

(המשך מגליון 17).

יום ב׳ ערב תשעה באב.

קשה, קשה מאד להחזיק את הקולמס בידי, אך עלי להבליג על יגוני ולמלאות את פנקסי וברגעתי בפרק זה. התהוה התהומית ראיתי ביני לבין יחזקאל למן אותו הלילה שישבנו בבית העשיר „בעל הברית", הצצתי לתוך נשמתו של יחזקאל, משששתי את גנזי לבבו והנה כל הגיגיו נתונים נתונים להבית ההוא, מקנא הוא מאד בפטפוטיהם של בני הבית, עד כמה מצלצלת ההברה הלועזית! אומר הוא, מאושרים המה הנערים, עודו מבריק נשקת להם, נכנסתי פעמים אחדות לתוך חדרו והנה אור החשך, מר ומתוק משתמשים בערבוביא אתו, תקון סופרים – וגראממאטיקע, גמרא – ואריטמעטיקה, להבדיל; הוא הוגה לפני, כי את מורו כבר עזב, אבל מושנן הוא והוזר על למודיו בשעת הפנאי לבל ישכחו ממנו. אני שאלתיו: מאי טעמא אינך עובר על כתבי הקדש בשעת הפנאי? והוא עונה מתוך הלצה: תיובתא! לאט לאט התחיל להמנות בין בחורי הישיבה המאחרים לבא וממהרים לצאת, אביו שולח לו בכף כיד התבה, למרות שתנאי היו אתם מושים לו לתמך בבעט ה„יקר" והוא מוציא ממנו להספרים ספרי קריאה בשפות לועזות, ולא עוד אלא שמשך אחריו את שלמה לדבקה בו. זה פעמים שמצאתים בשדה יושבים בכבד ראש ומגרסים בהגיון האותיות הזוכרות את שעדם. – ובכן התרחקתי קצת מהם והנני בודד במועדי, המה מקדימים לעזב את בית הישיבה, ילכו באשר ילכו, ואני אשאר, אשנן את פרקי ואוסיף להתמכר ללמודי.

היום אירע אסון בעדי שהוא הרך גם את לבבו של יחזקאל ויתן תודה לדברי. בשעה השתים עשרה עזבו כל בחורי הישיבה את בית המדרש ואנכי נשארתי בבית הריק, השמש הביא קרשים ויסדרם על גבי נגדי עין, הפך את ה„שתנדראות" ויכינם שישמשו למושב בשעת קריאת „איכה", פה ושם נראו המטות וקמשונים שנעקרו מהחדרים ומאותם הנקראים בשם „ורדים מקדימים" הביאו. הפרכת הוסרה מעל ארון הקדש, תהו ובהו שוררים בכל פנה, דממת מות רוח אינות ותוגה עמוקה שוררת בחלל הבית הקדש, ארון הספרים פתוח והספרים שבתוכו כמותמים, בעת ההיא ישב אנכי על הכסא שבין העמוד ובין הבמה וקורא במסכת גיטין דף נ"ז מאגדות החרבן, הדמעות יורדות מעיני בלי הפוגות. „תנא מעשה בד׳ מאות ילדים וילדות שנשבו לקלון וכו׳, דרש הגדול שבהן „אמר ד׳ מבשן אשיב, אשיב ממצולות ים וכו׳, כיון ששמעו הילדות כך קפצו כלן ונפלו לתוך הים וכו׳ ועליהם הכתוב אומר, כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה". אלה הדברים פלחו את לבבי, מחזה איום ונורא, ד׳ מאות ילדות וילדים מאבדים את עצמם לדעת, והמה מקפדים פתיל חייהם בעודם באבם, בשביל מה? בשביל לבא לעולם האמת נקיות וזכות ביונות, נשמות טהורות וקדושות. אמנם אך זהו כח, זהו מרץ ועזוזה, כל ביהמ"ד נהפך בעיני לים, המספים, הקרשים, השתנדראות נראו בעיני כילדים מתים שנגלו הים אבלים. עוחני אני במחי מחשבות אלו כשעיני קמות ומביטות בדמיון התמונה המעוררת יגון אין גבול, שמעתי מבחוץ קול צוחה, קמתי להסתכל בחלון, והנה הרחוב רועש הומה, אנשים אצים, רצים, נדחקים על המדרכות, מאי האי? – שאלתי את השמש – לא אדע עוני – שמא דליקה, תבערה, אך מדוע לא ישמע קול הפעמון אשר במגדל המכבים? שמא באו גייסות העירה? לא, קול תרועת מלחמה לא ישמע, סגרתי את הגמרא ואחוץ אחרי כל הרצים מבלי תת חשבון לעצמי, להיכן אני רץ, בלכתי נודע לי הצוצה זו מהי, עלמה אחת בת ט"ז שנים, הפילה את עצמה להנהר על אשר נכשלה בבחינות ולא קבלה תעודת בגרות. הוללה גדלה מאד, העלמה בת להורים מיוחסים אנשי שם, המה תלו בה תקוות טובות ועתידות נהדרות, ועתה מה? עומדת ראש על שפת הנהר, מתחננת היא, מרישת כפי׳ שישתדלו לחפש ולבדק במימי הנהר, לכבר כבכרה, ולפרש רשתות ולמצא את גויתה להביאה לקבר ישראל...

מה תחשה, יחזקאל? – פניתי אליו – הנהדה, גם העלמה הזאת מזמנת לחיי העוה"ב? העלמה הזאת שעל חשבון קלות־דעתה, על אשר לא זכתה בפסת ניר התלקה מכל חשבונות העולם, לא מצאה דבר אחד בתבל שבשבילו כדאים החיים, לא אהבת הורים, לא התענגות הסביבה, כל דבר לא משך אותה אליו. „התעודה!" היא שהורידה אותה לעברי פי פחת, אמנם, יחזקאל, הגם עליה ועל כיוצא בה אתה קורא את המקרא: אמר ד׳ מבשן אשיב ממצולות ים? לא! – נקח נא לדוגמא את אחד משלנו שקרא ושנה ושמש תלמידי חכמים, התאבק בעפר רגליהם, עמל יום ולילה על הלכות שחיטה, השחיז הסכין, הלך לבית המטבחים להתמחות בהלכות בדיקה על פי הלכה למעשה וכאשר יעמד על המבחן לפני אחד החכמים, ימצא החכם כי סכינו אינו כדבעי, או הלכות שחיטה אינן ידועות לו למדי ויכשל בבחינה, כלום יעשה את הנשמה לבדו משחק יעלי׳ ישפך כל חמתו? כלום יאבד את עצמו לדעת מי שעמד על המבחן לקבל סמיכת חכמים ולא קבלה? כזאת לא שמענו ולא ראינו, הנשמה היא מתנת אלקים, ממקום קדוש הוצבה, הוא נותן אותה והוא יקבל אותה והוא עתיד להחזירה לעתיד לבא לאותו האיש הראוי לכך, ואלו פה מה אנו רואים? בגלל פסת ניר המשמש נוק לצור על פי צלוחית ותו לא מאבדים את עצמם לדעת, ומה זותה חסרה העלמה כשהיתה משוללת תעודה, לחמה נתן, בגדי׳ שש, כסף רב ויש להוני׳ בכדי להשיאה לאיש, ומה הוסיפה לה התעודה? למשרה ממלכית? סתר סתור

„לכרמא לא תקרב", בלום זוהי כונת הפסוק, וזאת כי אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה? וגם אם היתה בת עניים ההיתה צריכה לעשות נבלה כזאת?

הלמוד תהיה לשמה, תורת אמת, ולא תורה תפלה לשם יוהרא של קבלת פרס, לא יארע לו כל תקלה, בלבו לא יתגנב אף צל של רצון לעשות בנשמת אלקים שעושה בתוך שלו, אמא לי, אזי, מאן יימר, כי גם אתה ברוב אילתך לא תשגה? לא אחפוץ לפתוח פה לשטן, תלמד מתוך יגיעה, לא כאותה העלמה שלמדה מתוך עושר והרחבת הנפש, אתה תלמד מתוך עוני, תקמץ מאכלך לחם הקב ותוציא על ספרים ושאר דברים הכרוכים אחרי למודיך, בקרב הימים תאבה להתראות לגבר נבון, הגבוה משכמו ומעלה מבחורי ה., תחפוץ לבא בקוקרדא מבריקת לסמא את עיני בני העירה שיביטו עליך מגבוה הקוראך בשם לוי של כבוד ההדר. אבל, מה יהי', יתימאו דאמלל, אם לא יתחשבו הבוחנים עם מחשבותיך, לא יתחשבו בתנאים הקשים שהגעת לכך והמה יכשילוך, ואתה תעלב בשביל „קפריז" של בוחן אחד שלא הרע בדיוק את היום שנולד בו „המלך השני" וכיוצא בשאלות הללו, ומשאלות העומדות ברומו של עולם (?) והתעודה לא תנתן לך, בגדי שרד לא תלבש, כבעך זה' כובע של נער פשוט מבני' ישעמדו אבותיו על הר סיני, מה תעשה מרב בושה מהד גיסא ומרב קצף על אי־השגך את המטרה מאידך גיסא, התשוב לבית המ"ד ללמוד?

מרובה מדת למודי התלמוד הקדוש ממדת למודיהם שאנו לא נביט על „ארבעה וחמשה" והמה מביטים על ארבעה וחמשה, ואם אין לך אלא רצון של שנים תמצא קצוץ הגלום והרוך שקוא, אמנה, למה תחשה? מה איכפת לך אם תהי' לומד רק תלמוד; רצונך לקרא ספרים, ישנים וספרים רבים, ספרי נאונים וגדולים, ספרי גאונים ושלומים, כי נרחב יש לך להספיק מאייך. — יחזקאל נאלם דם, לא הוציא מפיו אף הגה אחד, ושלמה עמד כאיש נדהם, ועיניו נמלאו דמעות.

ושכחתי לספר לך — פנה אלי — זה לא כבר קבלתי מכתב מאבא, הוא מודיעני לבל אלך לרחוץ בנהר, לבל אתלמד לשחות. כן — אמרתי לו — אתה מקים את דברי אביך? אתה ממלא אחרי בקשתו? בודאי לא! אתה מתלמד לשחות בנהר, יום יום, הנהר הוא העולם, נהר גדול ורחב ידים ששם הרמשים הולכים, חיות קטנות עם גדולות, כגון יחזקאל הבוטה, בלום אינו רמש הזוחל על נתיבה ברשות שאגה שלו? ואתה שוחה, שוחה וצף בהעזונותיך בין הרמשים האלה, אתה שוחה עם הזרם אחרי יחזקאל, ורק היושב בשמים יודע לאן אתם שוחים — מתחלה היית תלמיד ותיק, זריז ונשכר בלמודך ועכשו נעשית קימעא קימעא למתרשל, מאחר לבא וממהר לעזוב את הישיבה, הכל בשביל מה? מפני שאתה שוחה בנהר. הזהר, שלמה, לבל ישטפך הזרם, לבל תהי' למאכל לדגי הים, ובלעוך דגים שאין בהם סימן של טהרה ולא יקיאוך. יודע אתה, כי רק אחד הצליח לצאת ממעי הדג, בברחו מפני ה', יונה בן אמתי, ואנו כשנברח, חלילה, מפני ה' יבלעונו דגים שאין להם סנפיר וקשקשת ולא יפלטונו...

הנה נא מהקצתך, הפעם צדקת, אין לנו להצטער אחרי אף כל שהוא המחזה הארום הזה ויאלפנו חכמה — ענו לי שלמה ויחזקאל — ומכאן ואילך נשיבה ללכת בדרך שפלסנו מתחלה, ללמוד וללמד רק למודינו אנו.

אנחנו שבנו אל מעוט, יחזקאל קרא מן הרקון מגלת „איכה", כי הומיה אותו לקרא בנגון, שלמה יושב על ידי, מאזין ומקשיב לכלכל נגינתו המשתפכות בחלל ההדר, גם עיניו מלאות דמע, „עינים זכוכית" מי יודע איזו מחשבות מסתבכות ומתגלגלות במוחו?

הידעתם, חברי, מדוע התמהתי בעולם הדמיון? לנגד עיני התיצבה תמונה המעוררת אותי לתוגה עמוקה, לפני שלש שנים בהיותי באין ההדר של ר' קלמן, ערב תשעה באב אחרי חצות ישב וקרא לפנינו אגדות החרבן, מצחו המקומט כגויל ישן הוי' כפוג ועה, עיני הפיצו עצבות שאי אפשר להביעה באמר ודברים, הם כל בשר מפני קלמן רבי! כאב מארץ השמיע קולו, מתוך מתון רבה, כל מושב ומושב, כל חבורה וחבורה פלחה את לבנו, הושענו התערבנו עד שהיינו כלנו כמתרדמים ומתנפנים תחת השפעת דבריו, במקום שהוציא אנחה מנושכה עשה לעצמו, מי באנחה ומי בדמעות, הוי' בתוכנו נער אחד ושמו „פתם מקושן" או כמו שאנכי קראתיו בשם „פתם עקשן" שעמד ושאל: רבי! האנחות והבכיות למה? לא ראיתי ממי עגולים ובאים בימים יבנו, ילדים קטנים בוכים? — המיתי כי בלי ספק יקצף הרבי על שאלה „עם הארצית" כמוה זה, אך הוא החליף רוח ויאמר: — לא מתמנה שאלת, כל הבוכה ומתאבל על חרבנה זוכה ורואה בבנינה. כשאנו בוכים בכל שנה ושנה, זוהי אות נאמנה, כי לא שכחנו את ירושלים בשכבנו בין שפתים, עת משתכח מן הלב הזכרון עד קדשנו לא מת מתוך לבנו.

הנמה שתהה בבית והרבי הוסיף לקרא, עכשו אראה בחזון את כל אותם הדברים עם הרבי בראש, העגלה שעסקה על פי בית מלוני שאתה' עתרו אנשים רבים הפסקה שהתנו שתה ערב תשעה באב.

י"א מנחם אב.

אין אני יודע איך אשפט בגללי, עכשו לפי שכלי הדל אין לי אלא לכנות את כל אותם הצעירים והצעירות בשם „מתחזפים" ר"ל, אנא לא חלק ידענא ולא בילק ידענא, אנא שמעתתא שמענא „מאן דמאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעוה"ב" סברא היא מחובת, כי כך צריך להיות, איש שמסרו לידו פקדון עלוו לשמור אותו עד שיבא בעל הפקדון ויחזור אותו פקדונו, אם שומר חנם הוא ופשע בשמירתו חייב לשלם דמי הפקדון, שומר שכר לא כ"ש, ואם ימצא ש"ש שאחרי שפשע בשמירתו יבא

ונבקש עוד מבעל הפקדון הזה׳ שמודה הוא שוטה רשע וגם רמה.

כלפי מה מובכים הדבר? כלפי הצדוקימאי שערכו הצעירים ללוית המתה, בראשונה יצאו כלם חוצץ במלחמת הדבר כלפי „חברא קדישא" על מאנם להקציע לה אחוזת קבר במבחר הקברים. אליבא דיהודו האי׳ היא המאבדת את עצמה למצבת זהב ולהציבת מדור עולמו לפני׳ דוקא בין קדושים ומהורים, וכאשר שקלו למטרפטירל מאת ראשי העדה, יצאו בדימונסטרציא, בשעה שכל בני העיר הלכו כאבלים חלוצי נעלים לבית המדרש לקונן על החרבן, הלכו המה ומלבשים בגדים נאים, בגדים שחורים לאות אבל וזרי פרחים העטרו את הארון, ומספרים, כי שמה בחצר מות קשרו עלי׳ מספד ויאמרו: ימתקו לך, חבתה נעימה, רגבי עפרך, וספרו את שבחי׳ ומהללה, ואחרי שובם מבית הקברות חוגגו כל העדה, עלם אחד שתה כוס ועל׳, מפני מה ולמה? לא אדע, רק עזב פתקא: במותי אל תאשימו כל איש, מרים לי החיים, התבל מלאה זקנות, ריקנית איומה בלי מטרים, חיים בלי כל תכן, בלי כל שאיפה"; כל הלילה לא יכלתי תת שנה לעיני׳ התמונה ישעל שפת הנהר ונתחקקה ונתבלמה כל כך בנימי מחי, עד אשר שאלתי את עצמי: מה זאת? ומדוע לא שמעו, לא ראו ולא ידעו אבותינו ממקרים כאלו. „הם" איגב ומוצאים כל תכן בחיים, הלא הדבר ידוע, כבר אמרו חז"ל: על כרחך אתה חי, אבל, על כרחך אתה מת, ואת אני מבין, כי קשים החיים כק"ס, אבל המות קשה מחיים, מאיזו חיים שיהי׳, ואלו הפרחחים הללו מבטלים כל העולם בחדא מחתא. הם ומבקרים את התבל, הם שוקלים כאגוי שכלם ומחדים באמת הבנתם הפעוטה אם כדאי להיות או לאו. כן, על כרחך אתה חי, אבל מדוע יעמידו פנים של „תם-שוטה" ויעשו כאינם יודעים מן העל כרחך האחרון? על כרחך אתה עתיד לתת דין וחשבון לפני ממה"מ הקב"ה? ואם יכחישו בשאול לא ימצאם? האמנם יאמינו כי ע"י כרתת הכוס או ע"י טבילה בנהר המה מתלקים ומכל החשבונות? ומה שמגוחך, מעקין ומדאיב ביותר שאחרי עשותם הנבלה הזאת מלוים אותו ומבקשים לעשות אזכרה לנשמתו „בגן עדן תהא מנוחתו" המה מבקשים עוד מאת בעל הפקדון שכבר שמדה, אחרי שמעלו בפקדון ושלחו בו יד: הלא מתני׳ מפורשת היא „השולח יד בפקדון ילקה בחסר וביתר" ועד כאן לא פליגי אלא אם משעת הוצאה מן הבעלים או משעת הוצאה מן העולם.. אבל לבא ולבקש עוד „כי ימציא מנוחה נכונה, תחת צל כנפי השכינה", העבודה, כי דעתם מטורפת עליהם... יחזקאל, דוד, שלמה, למה החשה? הן חכמים אתם הביעו דעה בינה והשכל, ומה המה סהים האמללים האלה? השוממת ראולין ערטילאי, אדרבה, מאן המסבר לי הדברים המוזרים האלה מבלא כאגר׳ בתרי׳ לבי מהותא:

אל תרתח — ענני יחזקאל — עודך נער שכלך פעוט, לכשתגדל תשתנינה דעותיך.

מי? אני אשתנה, אתחלף? לא, לא אהי׳ בר חלופא, אדרבה, ארשם כל זאת בפנקסי, אקרא את הקשים בעתיד, אולי יחזר העולם למוטב ומקרים כאלה לא יקרו עוד...

(עוד יבא בע"ה).

יוסף הלוי זאלדבערג.

פתרון החידות והשאלות

(המשך מגליון 18).

וואלקאוויסק: שמואל ויהושע מארקוס, י"א, ב. ג. י"ב, ב.

ווילנא: שלמה קאהאן, דוד קאטאווין, צבי הירש מייזל, יודא הלוי טאליער, י"א, ב. ג.

זלאבין: דוב הכהן בעליעקע, י"א, א. ב. ג. צוריאל האריעליק, אברהם יעקב כמאלפנער, אלי׳ לעווין, יוסף ברוננין, נחום זלמן נימאן, שמואל יאוטצין, י"א, א. ב. ג. י"ב ב.

הוסלאוויצי: משה יעקב שימקין, י"א, ג. י"ב, ב.

האלאפאטטש: י"א, ב. י"ב ג. ה. אלי׳ ליפשיץ, פנחס הלב רובין, אלטער פריידקינד, שמעון גילמאן, זאב קאבאיי, יעקב פאיין, יצחק שמיקלער, זאב אגראנוי, מאיר גלעזין, שלום מעמדיק.

האטימסק: דוד דאברוסין, י"א, א. י"ב, ב. ד.

טאלאטשין: י"א, ג. י"ב, ב. ג. ה. יוסף קארקין.

לאדז: תלמידי ר׳ עמנואל זילבערשטיין י"א, א. ב. ג. י"ב, א. ב. ה. נדבו 54 ק"פ.

לאייעוו: חיים דוד סערעברעני, נטע דאברינסקי, י"א, א. ב. ג.

מאזיר: האחים יוסף ויהושע זאב ראפאיעוויץ, י"א, ג. י"ב, א. ב. ד.

ניעזין: צבי זאב בעחמאן, י"א ג.

סמאווסק: צבי, זלמן, ומרדכי ראבקין, שלמה נעמיק, פלוא עפשטיין, צבי קניזניקאוו, יעקב עפקין, זלמן עלקין חיים צבי גרינסמאן, י"א, א. ב. ג. י"ב, ב. ג. ה.

סערעד, בודא: בן ציון בה"ר, י"ב ב.

ליאזנא: ירוחם שמרי׳ בעזמאזין, י"א, ג. י"ב, ב. ד.

(עוד יבא בע"ה).

העורך והמו"ל משה ראזענבליום.

Ред.-Изд. **М. Розенблюмъ**.

Контора **I. Шнеерсона**, Любавичи, Мог. Губ.

Ред., Гороховая 48.

Типографія I. Лурье и Ко., Спб., Гороховая, 48

שנה רביעית

ב"ה

האח

No. 20.

יום ג פ' כי תשא י"ב אדר רדע"ת.

ליובאוויטש

כל ילד המקבל את „האח" או המתנדב על הילדים התמימים נדבות שבועיות, או לפרקים, נמנה הוא באחי-התמימים, וצדקה תהי' לו והיים הוא קונה לנפשו.

מחיר „האח" עםמשלוח: לשנה שני רו"כ. להצי שנה רו"כ אחר, לרבע שנה הצי רו"כ, לחדש עשרים ק', בלי משלה מחיר כל גליון שני ק', והמקבלים על ידי סוכנים פטורים מדמי המשלה.

פורים.

בטרם נתבסם „עד דלא ידעי", בעוד אשר בכחנו להבין דבר, רוצה הנני לשאל, למה לא נזכר בכל מגלת אסתר שמו של המקום ב"ה? מגלה זו שלא נכתבה אלא לזכרון הנס הגדול שנעשה לישראל, מגלה זו שלא באה אלא לפרסם את מעשי אלקי ישראל המפר מחשבות עריצי גיים, ולוכד אותם בערמתם ובנכליהם, השומר על עמו ישראל מכל צר ואויב, מגלה זו שעלינו לקרא אותה ברוב עם, בתוך קהל ועדה לפרסומא ניסא, מגלה זו עוברת בשתיקה לגמרי על שמו של אדון הנפלאות, ואינה מספרת כי אם ספורי דברים כמנהגם שנהגו אז בימי אחשורוש ולא יותר? הלא דבר הוא!

ואם כי באמת מעיני חכמי התורה הנאמנים לא נעלם כל רז, ורואים הם גם במגלה זו נפלאות ונשגבות כמו בתורה הקדושה, וגם אם לא נכתב על כל דבר ודבר: „ויעש ד'" או „ויאמר אלקים יהי כן" גם כשהדברים כתובים סתם בלי כל שם, מכירים הם בהם את היועץ פלא המפליא לעשות רבון כל המעשים האלו, משל למה הדבר דומה, למי שיש לו תמונות מצירות בתוך ביתו של הוריו וקרוביו, אשר למי שלא ראה את האנשים ההם פנים אל פנים זרות לו גם התמונות ובלתי ידועות, אם לא נרשם מתחתיהן דבר, אבל מי שיודע ומכיר היטב את פני האנשים ההם, כלום זקוק הוא לאיזו רשימה וקריאת שם שעל פי' יודע לו התמונות מי הן? הלא מיד בשומו עיני עליהן רואה בהן בעליל את איש פלני אביו או דודו ורעו, וגם תנוק קטן יכיר בהתמונה את האיש בעל התמונה, אם אך נודע הוא לו, וכן הדבר גם בחכמי התורה, היודעים ומכירים את המקום ברוך הוא, שהם רואים אותו גם מתוך מגלת סתר זה; מספרים על הגאון הקדוש רבנו הזקן זצוקללה"ה שהי' הוא בעצמו קורא את המגלה, ומרוב התפעלות שלהבת אש קדושה מכל תבה ותבה הרומזת לענינים נבהים נפלאים הי' המעגלים שעל רגליו נקרעות לקרעים, ובנו האדמו"ר האמצעי זצוקללה"ה שהי' שומע את המגלה מפיו הקדוש תמיד, וכשאירע פעם אחת שהי' עליו לשמע את המגלה לא מפי אביו נ"ע, אמר על עצמו, כי זאת לו הפעם הראשונה ששמע את כפור הדברים בפשוטם, ועד הפעם הזאת, בכל עת ששמע את קריאתה מפה קדוש לא שמע כי אם דברים העומדים ברומו של עולם, עתיקים וטמירים, הרי שהקדושים ההם רואים גם במגלה זאת, שלא נזכר בה שם שמים בפרוש, את כל הגדולות והנוראות שרואים בתורה קדושה; אך בכל זאת יפלא בעינינו, למה בכל זאת העלימו סופרי המגלה את שם השם ולא הזכירוהו על הנס הגדול ההוא?

אמנם זה יורה לנו על ענין נעלה מאד, לאמר: כי יש אשר המקום ברוך הוא מנהיג את עולמו באופן אשר בההנהגה אין שום אות ורושם המורה על אלקותו, כי העולם שנברא בשביל ראשית. בשביל ישראל שנקראים ראשית, מתנהג כמנהגם הם, אם בני ישראל מחזיקים בתורה ובמצות וקוראים הם בשם השם, קוראים בשמו וקוראים אליו, על פיו יצאו ועל פיו יבאו, אז כשהוא עושה להם נסים הם נראים ונגלים בפרסום גדול, הים נהפך ליבשה, עמוד אש, עמוד ענן, מים מחלמיש צור, לחם משמים. השמש יעמר בחצי השמים ואבני אלגביש יפלו משמים ארצה להפיל חללים באויב; אך כשבני ישראל עוזבים, חלילה את התורה והמצות, משתחוים לצלמו של נבוכדנצר, נהנים מסעודתו של אחשורוש, ואין שם שמים שגור בפיהם, אמנם הקשר אשר בינם לבין אבירם שבשמים לא נתק, חלילה, וכשנגזרים עליהם כליו', חס ושלום, עליהם מפני שהם יהודים, ואלו היו מסתלקים מיהדותם, ח"ו, מיד היו כל הגזרות בטלות מעליהם, מיד הי' לעם אחד עם יושבי הארץ ואיש לא הי' צורר אותם, אך הם בלי כל חשבון ובלי כל דעת והתבוננות משליכים את נפשם מנגד, עומדים בסכנת מות, הרג ואבדן, חלילה, ואינם

מעבירים מעל עצמם את שם יהדותם; אותו הפה שנהנה מסעודה שיש בה נבלה וטרפה, אותו הפה לא יפתח, חלילה, להזכיר בשם אלקי נכר, להסתר מחמת אויב וצר; כשהקשר אשר בין ישראל למקום ב"ה הוא באופן נפלא ונסתר, בלי תורה, בלי מצות, ויהודים הם בכל נפשם ומאדם, נכונים לתת נפשם לממיתים, רק בעד יהדותם הפשוטה, אז גם ההשגחה העליונה מנהיגה את כל סדרי חייהם, את הצלתם, תשועתם והרוחתם הכל באופן נפלא ונסתר מעיני בשר, דומה שעולם כמנהגו נוהג, והיהודים נצולים ונשארים חיים וקימים, והגלגל נהפך על אויביהם; כי על כן גם במגלה זאת המספרת לנו נפלאות מהנהגת המקום ב"ה והשגחתו על בניו בני ישראל, הנה היא אינה מזכירה את שמו על שום דבר, כאלו לא אירע כאן כל דבר נפלא, כל דבר יוצא מגדר הטבע, כאלו מנהגו של עולם כך הוא: מלך הורג אשה ומחליפה באחרת, מנשא אחד משריו למעלה ראש ומצוה אחרי כן לתלותו על העץ, איש מזרע עמלק שונא את היהודים בנפשם, גוזר עליהם כלי' והשמד, חלילה, דבר רגיל הוא, שנאה טבעית, שנאה גזעית, ולסוף נכשל הוא ומעלה עליו את חמת המלך, מעשים בכל יום, וכל אלה המעשים הנראים טבעיים ורגילים אינם אלא מחרוזת של עצות עמוקות מיועץ פלא להסתיר פנים, לשעה, מהיהודים הקרואים בנים למקום, ליסרם כדי רשעתם, כאב את בניו, להוכיח אחרי כן גלוי לעיני העמים, כי יהודים הם בכל זאת, הם מתים, ח"ו, על יהדותם, והוא עומד להם בעת צרתם, ולא זו בלבד שהוא מושיעם ומוציאם מן המצר, כי אם שהוא מנשאם ומרימם על נס נגדה נא כל אויביהם.

זאת תורת ההנהגה הנפלאה הזאת, אשר אם נשים אלי' עין חודרת נוכל לראותה בתקופות רבות מימי גלותנו.

וימי הפורים האלה אינם עוברים מתוך היהודים...

כמה שמדות, ר"ל, כמה גרושים, כמה עקות וגזרות, כמה סבל וסובל היהודי, והכל בשביל שהוא יהודי, הוא כבר, ב"ה, אינו יודע מתורה וממצות, עושה שבתו חול, שמח אל גיל כעמים, מדבר לא בלשון עמו, מתערב. מתבולל, אך רק עד היהדות, עד ולא עד בכלל, ח"ו, וגם ההשגחה העליונה עונה לעמתו בקול כזה, הכל, הכל, אך היהודי חי וקים ואין כל אומה ולשון שולטות בקיומו הנפלא...

כשהיהדות היא רחבה ומתפשטת בכמה ענפים של תורה ומצות, כשהיא נראית בכל אברי היהודי, בביתו בבני ביתו. בהונו וברכושו, אז גם קיומו רחב ומתפשט בכמה ענפים בכבוד בעשר, פרנסה וכלכלה; אבל כשהיהדות מתמצמצת עד כדי נקודה דקה מן הדקה, אשר כמעט שאין לה כל תפיסה ואחיזה,

ובכל זאת נאחזת היא בלב היהודי, מבלי אשר ידע גם הוא בעצמו שרש דבר נמצא בו, יהדות זו שחוסמת לפניו את כל הדרכים אל גן החיים של העולם הזה, יהדות זו שהוא סובל עלי' כל הגזרות והמועקות, יהדות זו מה היא? אינו יודע גם אינו נותן לבו להקר בזה, כי הוא אמנם דבר שהוא למעלה מהדעת...

קיומם מצומצם ובלתי נודע איך ומה, חייהם תלוים מנגד, ח"ו, רק דבור אחד, רק נתינת רשות לשעה אחת ודים... גזרות מתחדשות, שערי פרנסה ננעלים, ובכ"ז חיים הם וקימים לעד כי אין קיומם תלוי בשום סבה ידועה כי אם בסבת הסבות אשר עצתו ישלים, והוא דבר ויקימנה כי לא יטוש את עמו ונחלתו לא יעזב...

המגלה.

בחשכת הגולה, עת תועים הננו,
אבדנו כל דרך, מסלה;
תגל נפשנו וישמח לבנו,
עת נשמע מקרא מגלה.

שלום לך, אהובתי, מגלה,
בשורותיך המזהירות אקראה;
ובכל אמר, בכל הגה ומלה—
תנחומים לנפשי אמצאה.

מגלה, מגלה, את תזכירני
ספורים עתיקים, נפלאים,
על כל צרה. את תנחמני,
ודבריך בחבה נשמעים.

את לי תספרי, גדל רשעתו
של המן שר הפנים,
שגזר גזרה בשנאתו
להשמידנו, אב על בנים.

כי לבשתנו, בימים ההם,
באבותינו, נמצא אז חטא;
ובבוא השטן, ויקצף השם,
וגזרה נחרתה בעט.

ובטלה הגזרה, תוסיפי לספר
והמן נתלה על עץ;
כי רחום אבינו, ועון יכפר,
ויעש נפלאות אין קץ.

אם אך אליו נשא כפים
בתפלה זכה עמוקה;
אז יקום מכסאו שוכן שמים,
ויחלצנו מצרה וצוקה.

ואם אמנם ה„עץ" יעש פרי תנובה
ובכל שנה „המנים" יצמיח;
אך אם לשם, באמת נשובה.
על אויבינו אז יריע, יצריח.

ולנו יעשה נסים, נפלאות,
ולמשתה ושמחה יהפך כל צרה;
ובשמחה נספר אז כל התלאות
ככל האמור בך „מגלה יקרה".

יוסף הלוי גאלדבערג
מורה בי"ס „יהודי" בבאברויסק.

משלוח מנות לאחי התמימים.

פורים טוב לכם אחים יקרים, אנכי השמש המתא אירקוטסק הנני שולח לכם את ברכתי שלום לכבוד חג הפורים הבע"ל, ואתם אחים תמימים ונעימים, בבקשה מכם, קבלו נא את ברכתי בסבר פנים יפות, כי מארץ רחוקה היא מובאת לכם, רחוקה רחוקה מאד, ומארץ סיביריא, מעבר להרי אוראל — ההרים המגבילים בין אזיא ואירופא, נחגו נא בברכתי מגרג „אורח הגון" כי היא יוצאת ממעמקי לבי.

פורים טוב לכם אחים תמימים, יהי רצון שנזכה לברך חד את אחד גם לשנה הבאה, ואף שרחוק אני מכם בפועל, אבל בכח, אתכם הנני, את קולכם — קול יעקב — אני שומע פה, הנני יושב פה במרחקים והנני ומאזין ומקשיב לכל הגה היוצא מפיכם, את פניכם אני רואה כראות פני אלקים.

פורים טוב לנו ולכל ישראל אחינו נעימים.
שישו ושמחו בשמחת פורים.

ומאהבתי שאהבתי אתכם הנני לשאל מכם שאלה אחת קטנה, כן, קטנה היא השאלה כי אין בה נפקותא לדינא, אך כמו שאומרים „להחזיר"...

ואתם עשו נא אזניכם כאפרכסת: במסכת ומגלה ישנה מחלוקת אם אחשורוש הי' מלך טפש או מלך חכם, זה אומר, אחשורוש מלך טפש הי', וזה אומר, חכם הי', למה חנים רק על דבר אחשורוש ולא על דבר המן? מזה מוכח כי על דבר המן הי' כולם בדעה אחת בלי שום

מחלוקת ופקפוק כלל, כלום באו לידי השואה במה שנוגע להמן, ועתה הגידו נא אחי, מה הי' המן, לפי דעתכם, חכם או שוטה, אדרבה השמיעוני נא דעתכם.

אני, לפי קוצר שכלי ומעוט הבנתי, ברור לי שהמן הי' „שוטה גדול" בלי שום ספק ספיקא כלל. כל התנאים והאמוראים החליטו שהמן הוא שוטה גמור לכל הדעות, לכן אינו כדאי לדון עליו, הוא ראי' — וכי דבר זה צריך לראי' — שטותו של המן בולטת על כל פסיעה ופסיעה, פתי גדול כמוהו, שמעו נא בשום לב את טענותיו של המן, את תביעותיו והוכחותיו שהוא מברר למלך אחשורש למה „אין שוה להניחם", שמעו נא את נמוקו, אם לא השחוק הוא, הוא בא ונמקו עמו „ושנם עם אחד מפוזר ומפורד", וא"כ למנות מה שהוא בטל ברוב מהמספר מרכזו וסמוכים, בכל זאת הדין את משפטו „ולמלך אין שוה להניחם", אינו כדאי שיתקיימו היהודים בעולם, כה הדין המן את משפטו, יועץ למלך, אשר על פיו נתמכים כל עניני המלכות, מתנהג בשיטה פראית זאת, פוליטיקה אוילית נמהרה מרובה, אין שוה להניחם, אינו כדאי שיראו חיים, למה? האם נתן המן טעם לדבריו, לא, מילתא בלי טעמא, „אין שוה להניחם", רק שוטה גמור כהמן יכול להעלות על הדעת שטות כזאת, רק איש — הי' רעה שדרכו להזיק יכול ליעץ למלכו שמותר לאבד אומה שלמה מפני סבה זו, שאינו כדאי להניחם. מה תאמרו אחי על זה, האם מצאה השערתי חן בעיניכם, הן כל השונאים שעמדו עלינו לכלותנו הי' להם — לפי דעתם — איזה טעם ונמוק, למה ועל מה הם נלחמים בנו, איזה מוטיב הלא הי' להם שבו השתמשו לרעת היהודים, כל שונא ופוליטיקה שלו, למשל: לבן הארמי בקש לעקר את הכל, הוא בא בטענה, למה גנבת את אלקי, טענה הגונה, האין זאת, גנבו ממנו את אלקיו. עשו הרשע — „לקח את בכורתי" הוא לא ידע ולא הבין ש„מקח נשאר מקח ושוטה נשאר שוטה", הוא שכח שברצונו הטוב החליף את הבכורה בנזיד עדשים, איך שהוא הי' לו על מה להתרעם, לכל הפחות, על הבכורה, פרעה מלך מצרים, גם הוא בא בטענה „הנה עם בני' רב ועצום ממנו והי' כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שונאינו". כפי שראינו, כל פוליטיקן הרוצה דואג דאגה זאת ומטעם זה הוא תיקן חוקים מוחדים לבני הנכר „שלא יוכלו להרים ראש" מלכי בבל, רומי, יון, כולם תחמו תחומים וגבולו גבולים מיוחדים לעמים זרים... כל מגמתם היתה לחזק את ממשלתם הם, וזאת ידעו נאמנה, כי לא תתמלא צור אלא מחרבנה של ירושלים, אבל המן זה הוא בא ופוליטיקה חדשה בידו, את הצוררים הקודמים בטל כעפרא דארעא, שוטה הי' לבן... שוטה הי' עשו, ושוטה הי' פרעה... אנכי מצאתי את פתרון החידה ותכמתי עמדה לי — ככה אמר המן בלבו... — אך, המן, המן, רק אנשים שוטים שאין להם תמיכה במוחם בודים טענות כאלו, טענות שאין להן על מה לסמוך, לכן עמדו רבותינו ונמנו שהמן

הי׳ שוטה גמור לכל הדעות ולא מצאו לנחוץ להתוכח עלוו כלל.

ואם כל הימים טובים בטלים
ימי הפורים אינם נבטלים.

גם כן מטעם זה, שמותו של המן לא תשכח עולמית, ומאורע זה ישאר חרות בדברי ימינו לעולם ועד.

ועל אף המן וחמתו הוסיפו לפורים גם את „שושן פורים“ כדי להרבות בימים טובים להראות לו ולירשו שכל מזמת השערו לא הועילה לו במאומה. מה הפיץ המן? עינו היתה רעה בזה שלעו היהודים ישנם הרבה ימים טובים, והכל בוכות שושנו, צרה עינו בזה שפרעה למשל, נתן לנו שמנה ימים של פסח, בעיניו לא מצא חן הדבר, למה להם ליהודים ימים טובים הרבה לגות ולדשן עצמותיהם, והם מבלים את כל ימיהם בשה״ש פה״י, לא, לא טוב החבר בעיני המן, לכן המציא המצאה חדשה „להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד, העיקר הוא „ביום אחד“ הוא דאג מראש, שאם לא תתקים מחשבתו, והיהודים ישארו שלמים וקימים ובטוחים מכל רע, אז הלא יקבעו להם את היום הזה ליום טוב, משתה ושמחה, לכן לא חפץ לגרום להם שישמחו ימים הרבה, ומטעם זה אמר לכלות את מחשבתו „ביום אחד“, כדי שאם אח״כ יצטרכו היהודים להודות לה׳ על הגאולה ועל התמורה לא ישמחו יותר מיום אחד, שמחת המשקל, ועל אפו וחמתו הוסיפו לנו עוד את שושן פורים, כדי שנרבה לשמח ולהודות לה׳ הטוב.

ונכן שישו ושמחו בשמחת פורים,
הרבו לשמח וכל המרבה הרי זה משבח,
פורים טוב לנו ולכל ישראל.
בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה
בקש המן הרשע לקעקע את כל הבירה,
אך בזכות איש יהודי מהחסה גדולי הדור
זכינו להודות ולהלל על החמש והדרור,
ותהי חק בישראל מימים ימימה
להרבות בשמחה בשמחת לגימה.

שמשון רמתא אירקוטסק.

פתרון החדות והשאלות.

(סוף גליון 19).

מאלא־פּאַרנאַשאַפּינא: רש״י אשערוב, י״ב, א. ב. ה.

פּיראַטין: אהרן חיים אהראנאווסקי, י״א, ג.

צעצעוויסק: ה״א רבקין, י״א א. ב. ג. י״ב ב. ג. ה.

קארנוקאווקאב חיים רובינציק, י״ב, ד. האחים דוב ומ״מ לעוויאגט, י״א ג.

קאדאנאוו: אהרן מתתי׳ בהרא״ח ז״ל, י״א, ג. י״ב ב.

קרוויטש: ש. עלפערין ותלמידיו יהושע מעלצער, דובער אראנין, שלום קאצאוויק, י״א, א. ב. ג. י״ב ב. ג. ה.

קרעמענטשוג: נתום הירש גינזבורג, י״א, ב. ג. י״ב ב. ג. ה.

ראטאשעוו: מרדכי יעקב רבקין, י״א, א. ב. י״ב, ב. ג. ה. מנחם נחום עטטריק, יוסף בערזאן, שלמה ליש־קאוויק, דובער פיגין, נתן פרידלאנד, פנחס פעסין, י״ב, ב. ג. ה. בן ציון פלאטקין, י״א, ג.

ראמאנאווקא: משה קאפל כ״ץ בה״ר, י״א, א. ב. ג. י״ב, ב. שמחה בלעבער, י׳ אגאליסט, ב. גערשקאוויטש, יוסף יאראשעוויטש, י״א א. ב. י״ב ב. ה. ישראל סגיט, י״א, ב. ג. י״ב, ט.

וואלקאוויסק: י״א, ב. ג. י״ב ב. יודל סגל, האחים אליעזר ויעקב לעוו, חנן אורליאנסק, משה וואגד, מרדכי וואליצקי, שואל לעוו, מענדל הורוויץ, יצחק בעדין, יצחק הוביצקי, יוסף דאבערשטיין, אבגדור אורליאנסק, חיים באור, שמואל זאפילאנסק, שמואל מאראדעצקי, אביגדור לעוו תלמידי ט. י. שערעשעווסקי.

איזמאיל: שניאור זלמן איצקאוויטש, י״א, א. ב. ג. י״ב א. ב. ג. ה, כל החידות.

זלאבין: אלי׳ נחום שקליאווער, נחום סמיטאווסק, י״א ב. ג. יעקב ישראל ראבינאוויץ, אליקים מרדכי פינחסיק, נתנאל סימיטאווסקי, שרגא פייוויש קרן צבי, ישראל ראבקין, משה זאב ראבינאוויץ, נחום הוימעניק י״א ג.

שאמעל: אלי׳ ציעחנאק, אליעזר ווילענסקי, יוסף יואל ציערניאק, ליב גורעוויץ, אלכסנדר פאלעיי, י״א א. י״ב, ב.

וואלקאוויסק: נ. זעליצקי, ט. קראשענסקי, ז. פארי ראווסקי, ז. פרידמאהן, ד. לעוו, פ. קלייטבארד, ו. עפ־שטיין, ש. וויטקעס, ו. מ. באקוצקי, י״א, ב. ג. האחים דוב ושמעון פרעס, י״א, ג.

יעלסק: כתריאל בן אהרן, אליעזר אסטראווסקי, מרדכי ישראל בערענאווסק בה״ר, אברהם משה ביקמאהן, י״א, ג.

זאדאוו: האחים משה ומאיר דב ראבינאוויץ, י״א, ג. י״ב ב.

העורך והמו״ל משה ראזענבליום.
Ред.-Изд. М. Розенблюмъ.
Контора І. Шнеерсона, Любавичи, Мог. Губ.
Редакція, Гороховая 48.
Типографія І. Лурье и Ко, Спб., Гороховая 48

מפתחות

מפתח ערים

הסבר למפתח: א – מציין את השנה, המספר הראשון את מספר הגיליון והמספרים הבאים – מספרי עמודים. דוגמא: אריאל: א -19 7= העיר אריאל בשנת תרע"א גיליון 19 עמוד 7.

א

אודסה, אדעס (אדעססא): א 9 – 7, 15 – 7, 16 – 7, 18 – 8, 23 – 7, 26 – 7, 28 – 8, 35 – 7. **ב** 3 – 17, 17 – 136, 19 – 151, 23 – 186, 25 – 205, 46 – 567,367, 47 – 379. **ג** 6 – 56, 19 – 158

אווראוויץ: א 2 – 7, 3 – 7, 25 – 1

אוסוועט (אוסוויאט): 36 – 1. **ב** 41 – 333

אושאט (וראה בערך הבא): **א** 3 – 7, 4 – 7,

אושאץ: א 2 – 7, 6 – 7, 8 – 7, 12 – 5, 13 – 7, 20 – 8, 23 – 7, 31 – 8, 39 - 7. **ב** 3 – 24, 17 – 136. 19 – 151, 25 – 206, 45 – 359, 47 – 379. **ג** 19 – 159, 28 – 231

אזאריצי: ג 15 – 128

איהומען: ב 30 – 246. **ד** 18 - 144

איזמאיל: ד 20 – 160

איליא: א 35 – 6

איסעייעוו: ד 19 – 152

איצניא: א 16 – 7, 35 – 6. **ב** 23 - 180

אירזישצעוו: ג 3 – 32

אירקוטסק: ב 23 – 178, 31 – 253. **ג** 1 – 6, 2 – 17, 3 – 27, 4 – 39, 6 – 51, 7 – 64, 11 – 93, 12 – 104, 20 – 167, 26 – 214, 215, 28 – 229, 35 – 283, 287, **ד** 5 – 36, 20 – 159.

אלאפערעשצעפינא: א 35 – 5

אלכסנדר: ג 3 – 31

אלכסנדראוו: א 16 – 6

אלכסנדריה: א הוספה ל8 – 7. **ב** 19 – 151. **ג** 17 – 144, 19 – 159. **ג** 23 – 192

אמוריעקאט: ג 16 – 136, 17 – 144

אמשטרדם: ג 17 – 143.

אסחאבאד: ב 14 – 107

אסטראוונע: א 22 – 1

אסטראש. גאראדאק: ג 3 – 32, 25 - 208

אפאצק (אפאטשקא): א 13 – 7, 39 – 6

אפעטקעוויץ: ג 21 – 176

אצעפ: א 35 – 7

אריאל: א 19 – 7, 21 – 7, 35 – 8. **ד** 18 - 144

ארינגארקע: א 39 – 6. **ד** 15 – 120

ארשא (אראשא): א 1 – 7, 8 – 7 , 13 – 1, 13 – 7, הוספה ל15 - 7, 18 – 8, 26 – 7, 30 – 8, 35 – 6, 38 – 6. **ב** 19 – 151, 152, 23 – 180, 32 – 262, 40 – 326, 41 – 333,334, 42 – 342, 45 – 366, 47 – 379. **ג** 3 – 30, 6 – 56, 14 – 120, 19 – 158, 21 – 176, 25 - 208

אשווע (אסוועייע): א 16 – 6, 19 – 5, 21 – 7. **ג** 26 – 215

אשעייעוו: ד 19 – 152

ב

באבינאוויץ (באבינאוויטש): א 9 – 7. **ב** 3 – 24, 3 – 270, 29 – 237, 33 - 270.

ג 3 – 30, 26 – 216, 29 – 237, 33 – 270.

באביניץ (באבינוץ): א 39 – 7. **ב** 19 – 152. **ג** 26 - 215

באברוו קוט (באבראווי-קוט) (מושבה): א 29 – 1

באברויסק: א 11 – 7, 12 – 7, הוספה ל15 – 7, 16 – 128,6, 17 – 7, 21 – 8, 24 – 7, 26 – 7, 27 – 8, 29 – 7. **ב** 3 – 24, 16 – 128, 20 – 157, 23 – 186, 38 – 310, 39 – 317, 41 – 332. **ג** 3 – 30, 14 – 120, 25 – 208, 30 – 244, 32 – 260, 33 – 267, 272, 35 – 288, 36 – 293. **ד** 3 – 24, 4 – 31, 5 – 37, 6 – 45, 8 – 61, 63, 64, 11 – 87, 13 – 103, 14 – 112, 15 – 117, 17 – 134, 18 – 144, 19 – 152, 20 - 157

באלהאקאוו: א 7 – 7, 8 – 7. **ב** 3 – 24

באלטא: א 6 – 7

באקליאן: א 7 – 7, הוספה ל8 – 7, 16 – 6, 18 – 8, 19 – 7, 21 – 7,8, 25 – 206, 30 – 8, 39 – 6. ב 2 – 16, 7 – 56, 14 – 111, 17 – 135, 20 – 157, 23 – 179,186, 25 – 206, 37 – 302, 39 – 317, 45 – 365, 47 – 379.

בארזנא: ד 12 – 96

בוריסוב (באריסאוו): א 21 – 8, 29 – 8, 39 – 6. ב 14 – 111, 17 – 136, 19 – 152, 23 – 179, 180, 187, 37 – 301, 33 – 270, 25 – 206. ג 14 – 120, 29 – 240.

ביאליסטוק (ביעלאסטאק): ד 18 – 144

ביעלקין: א 21 – 8

בעליניץ (בעלינטש, בעליניטש): א 10 – 7, 23 – 7, 39 – 6. ב 14 – 111, 16 – 128, 35 – 286, 39 – 317, 41 – 332, 45 – 365, 47 – 379. 29 – 239, 30 – 246. ג 16 – 136, 29 - 239

בעלעוו: ב 30 – 246

בענדין: ב 23 – 180. ג 16 – 136

בענדערי: ב 25 – 206

בערזין (בערעזין): א 4 – 7, 5 – 7, 11 – 7, 35 – 8. ב 3 – 24, 20 – 157, 23 – 180

בערעזנגוואטא (ברעזנאגאוואטא, בערעזנאגאוואטאיע): א 11 – 7, 19 – 7, 21 – 8, 39 - 8

בערעזנע (בערעזנא): ב 18 – 144, 30 – 246, 39 - 318

בעשינקאוויץ (ביעשענקאוויצי, ביעשינקאוויץ, ביעשעקאווניטש, בעשענקאוויץ, בעשענקאוויצי, בעשענקאוויטש): א 5 – 7, 6 – 7, 7 – 7, 20 – 1, 28 – 8, 39 – 7. ב 9 – 72, 14 – 112, 19 – 152, 23 – 186,187, 28 – 231, 29 – 237, 33 – 270, 37 – 302, 47 – 379. ג 3 – 30, 14 – 119, 17 – 144, 19 – 159, 21 – 176, 23 – 187,192, 25 – 208, 28 – 231, 33 – 272,270. ד 8 – 64, 14 – 112, 18 – 144.

בראווארי: א 5 – 7. ב 2 – 16, 25 – 206

ברדיצוב (בערדיטשוב): ב 23 – 178

ברהין: א 9 – 7, 10 – 7

ברוסילאוו: ב 3 – 24

בריאנסק: ג 3 - 30

בריבינסק: ב 42 – 340, 45 – 363. ג 1 – 10, 11 – 96, 21 - 173

ג

גזאטסק: א 17 – 7,8 ב 4 – 30, 19 – 152, 20 – 157, 21 – 166, 23 – 179,187, 33 – 270, 41 – 333. ג 3 – 30, 14 – 120, 26 – 216. ד 4 - 32

גלובאקאייע (גלובקאייא): א 16 – 6, 21 – 8, 26 – 7, 32 – 8

געפראשץ: ב 25 – 206

גערמאנאוויץ: א 16 – 6, 7. ג 14 – 120, 16 – 136, 17 – 144, 33 – 272

גריצא (גרוצא): ב 45 – 365. ד 18 - 144

ד

דאבראיע: א 19 – 7, 20 – 8, 38 – 6, 39 – 7,8. ב 1 – 8, 18 – 144, 25 – 206, 47 – 379, ג 3 – 31, 17 – 144, 21 – 176, 29 – 239

דאלינסק (דאלינסקי, דאלינסקאיא): א 26 – 7, 32 – 8. ב 21 – 166, 19 – 152. ג 21 – 176, 26 – 215

דאקשיץ א 21 – 8, 17 – 135, 23 – 7, 35 – 7, 39 – 6. ב 3 – 24, 11 – 88, 15 – 120, 16 – 127, 17 – 136, 19 – 152, 20 – 157, 23 – 179,180,187, 39 – 318, 45 – 365, 47 – 380. ג 3 – 30, 17 – 144, 19 – 159, 29 – 239, 33 – 272.

דברינקא (דאבריאנקא, דאבריאנקע): ב 19 – 152, 20 – 157, 29 – 238, 45 – 365. ד 8 – 64, 18 – 144

דובראוונא (דובראוונע): א 23 – 8, 26 – 7, 29 – 7, 30 – 8, 31 – 8, 35 – 6, 38 – 8, 39 – 6 ב 14 – 111, 17 – 135, 20 – 157, 23 – 180, 30 – 246, 39 – 317, 45 – 365. ג 7 – 64, 15 – 128, 16 – 136, 29 – 239.

דוברומסיל (דאבראמיסל, דאבראמיסליא, דאבראמיסליע): א 20 – 8, 30 – 8, 35 – 8. ב 23 – 179, 33 – 270, 39 - 317. ג 3 – 31, 28 – 231. ד 4 – 32

דווינסק: א 6 – 7, 23 – 8,7. נ 2 – 14. ג 26 – 215

דוקאר: א 19 – 8, 26 – 7, 30 – 8, 35 – 7,6. ב 3 – 24, 14 – 111, 19 – 152, 20 – 157.

דוריניץ: ב 47 – 380

דיסנא: א 16 – 6, 21 – 8, 30 – 8. ב 2 – 16, 13 – 104, 17 – 135, 18 – 144, 23 – 185, ג 3 – 30, 25 – 208. ד 18 – 144.

דלהינוב (דאלהינאוו, דאלחינאוו): א 35 – 6, 39 – 6.
ב 14 – 111, 17 – 136,135, 20 – 157, 23 – 186,
37 – 302, 39 – 317, 45 – 366. ג 29 - 239

דמבראווא: ד 8 – 63, 18 – 144

דניעפראווסק: ב 17 – 136

ה

האדיק (האדיאץ): ג 26 – 215

האלאווצין (האלאווטשין): ב 41 – 332. ג 5 - 48

האמיל (האמליא, גאמעל): א 26 – 7, 30 – 8, 35 – 6.
ב 9 – 72, 11 – 88, 15 – 120, 19 – 152, 23 – 186,180,
29 – 238. ג 3 – 30, 14 – 120, 26 – 215, 29 – 239.
ד 18 – 144, 20 – 160.

האראדישץ: א 6 – 7, הוספה ל15 – 7, 35 – 8. ב 6 – 48,
13 – 104, 14 – 112, 29 – 238, 41 – 333. ג 3 – 31,30.

הלוחאוו (הולכאוו, גלוחאוו): א 12 – 5, 15 – 7, הוספה
ל15 – 7, 26 – 7. ג 3 – 30. ד 4 – 32

הלין: א 28 – 8

ו

וואלקאווויסק: ג 8 – 72, 12 – 104, 13 – 107, 15 – 128,
16 – 133, 20 – 166, 26 – 215, 27 – 223, 29 - 239.
ד 8 – 63, 9 – 72, 15 – 120, 16 – 128, 17 – 136,
19 – 152, 20 – 160

וואראנאק: א 35 – 6, 38 – 6, 39 - 6. ב 20 – 157,
23 – 180,179, 37 – 301, 39 – 317, 45 – 366,365.
ג 15 – 128, 17 – 144, 19 – 159. ד 18 - 144

ווארקאוויטץ: ב 20 – 157

ווארשא: א הוספה ל15 – 7, 20 – 8, 35 – 7. ב 15 – 120,
16 – 128, 21 – 166, 23 – 186.180, 29 – 238, 30 – 246,
34 – 278, 45 – 366. ג 3 – 31, 8 – 71, 17 – 144,
19 – 159, 21 – 176, 26 – 216. ד 13 – 104.

וויזנא: ג 16 – 136. ד 19 - 152

וויטבסק: א 21 – 8, 26 – 7, 28 – 8, 30 – 8, 35 - 6.
ב 4 – 30, 17 – 136, 18 – 144, 20 – 157, 23 – 180,
29 – 238, 39 – 317, 41 – 331, 45 – 366. ג 7 – 64,
15 – 128, 34 – 280.

ווייאזין: ב 29 – 237. ג 13 – 112.

ווילנא: א 18 – 8. ב 39 – 317

ווילעייקא: ג 13 – 112

ווילקאמיר: א 23 – 8, 35 – 7, 39 – 8,7. ב 2 – 16,
3 – 24, 45 – 366. ג 16 – 136, 28 – 231.

ווינדאווא: א 32 – 8. ב 9 – 72, 20 – 157, 23 – 179,
26 – 214, 34 – 278, 39 – 317, 42 – 341. ג 10 – 88,
15 – 128, 29 - 239

וויסונסק: ב 20 – 157

וויעטקא: א 37 – 1

ווישקוב: ב 17 – 136

וועליז: א הוספה ל15 – 7, 21 – 8, 23 – 8, 26 – 8,7,
28 – 8, 30 – 8, ג 28 – 231.

וועליקי לוקי (וויעליקיא לוקי. וראה גם לקמן בערך
לוקי): א 27 – 8, 28 – 8. ב 1 – 8, 41 – 333. ג 26 - 216

ווערחנעדנעפראווסק (ווערכ. דניעפראווסק)**:** א 16 – 6.
ב 15 – 119, 17 – 136, 18 – 144, 40 – 325, 47 - 380.
ג 3 – 32, 34 – 280, 40 – 325, 47 – 380.

ז

זאאלשע (נאות דשא)**:** ב 39 – 317

זאדאוו: ד 20 – 160

זווניגאראדאק: ב 20 – 156, 38 – 310

זוראוויץ: א 34 – 1. ב 40 – 325

זלאבין: א 26 – 7, 35 – 7. ב 14 – 111, 17 – 136,
20 – 157, 23 – 180, 29 – 237, 39 – 317. 45 – 366.
ג 5 – 48, 7 – 63, 15 – 128, 17 – 144, 29 – 239,
33 – 272. ד 8 – 63, 15 – 120, 19 – 152, 20 – 160.

זעמבין: א 15 – 7, 26 – 8, 38 – 6. ב 3 – 24, 23 – 187.
ג 28 – 232.

ח

חאדארקאוו: א 30 – 8, 32 – 8, 39 – 7. ב 2 – 16,
3 – 24, 9 – 72, 14 – 111, 17 – 136, 18 – 144.
23 – 186, 39 – 317. ג 19 – 159.

חאטימסק (חאטומסק): א הוספה ל8 – 7, 16 – 6,

26 – 8, 30 – 8, 35 – 6, 38 – 6, 39 – 6. ב 19 – 152, 20 – 157, 23 – 178, 180, 33 – 270, 37 – 301, 45 – 366. ג 8 – 72, 12 – 104, 15 – 128, 25 – 108, 29 – 239, 30 - 246. ד 8 – 64, 19 – 152.

חאטימסק: ב 19 – 152

חאלאפעניץ (חאלאפאניטש, האלאפעניטש): א 26 – 8, 30 – 8, 39 – 6. נ 14 – 111, 17 – 136, 20 – 157, 23 – 180, 37 – 301, 39 – 317, 45 – 366. ג 26 – 215. ד 8 – 63, 19 – 152.

חאלוי [ומפרידריכשטאט]: א 21 – 6, 7. ב 6 – 48, 11 – 85, 12 – 96, 20 – 156, 22 – 166, 36 – 294, 38 – 310, 44 – 358. ג 1 – 6, 2 – 23, 6 – 51, 9 – 80, 14 – 120, 15 – 125, 18 – 148, 21 – 173, 23 – 192, 26 – 215, 29 – 239. 32 – 262. ד 11 - 88

חאלמי: ב 39 – 317

חאראל: א 35 – 8, 39 – 6. ג 3 – 32

חברון: ב 26 – 207. ג 6 – 56.

חדריקאוו (חדאדארקאוו): ב 17 – 136, 18 – 144, 23 - 180

חיסלאוויץ (חאסלאוויטץ, חיסלאוויצי, חיסלאוויצקי): א 26 – 8, 32 – 8. ב 3 – 24, 20 – 157, 23 – 180, 38 – 310, 39 – 317. ג 16 – 136. 7 – 64, 15 – 128, 17 – 136, 19 – 152, 29 – 239, 33 – 268.

חרבין: ג 26 – 215

חרסון: א 23 – 8, 26 – 8, 39 – 6. ב 11 – 88, 23 – 180, 25 – 206, 35 – 286.

ג 26 - 215

חרקוב (חארקאוו, חארקוב): ג 27 – 223, 28 – 232, 29 – 239, 34 – 280.

ט

טאגאנראג: ב 23 – 185

טאדארסקי: א 26 – 8

טאטארסק: א 12 – 4, 29 – 8. ב 16 – 128. ג 17 – 144, 29 – 239

טאלקע: א הוספה ל15 – 7

טאראפיץ: א 26 – 8, 35 – 8. ב 47 – 380. ג 3 – 31

טולטשין (טאלאטשין טאלאצין): א 35 – 6. נ 20 – 157, 39 – 317. ג 16 – 136, 29 - 239

טראשקון: א 27 – 8. 30 – 8. ב 23 – 187

טשאדירלונג: ב 24 – 196. ג 17 – 144, 29 – 239.

טשאריי: ב 42 – 342

טשערקאס (טשערקאססי): ג 3 – 32

י

יאנאוויץ, (יאנאוויטש): א 35 – 7. ב 16 – 128. ג 17 – 144, 29 – 239

יאנישקי: ב 20 – 157

יאקשיץ: ב 2 – 16

יוחאוויץ (יוחאווטש, יוחאוויטע, יוחאוויטש): א 16 – 6, 30 - 8. ב 18 – 144, 25 – 206, 35 - 285. ג 3 – 31, 16 – 136, 29 – 239

ילבאווא: ג 7 – 63

יעלסק: ג 17 – 144. ד 20 – 160

יערמעיעווקא (יערעמעייעווקע, יערעמעיעווקע): ב 45 – 366. ג 16 – 136, 19 – 159, 29 - 239

יפה נהר: א 39 – 7

יקטרינוסלב (יעקאטערינאסלאוו): א 6 – 7, הוספה ל8 – 7, 9 – 7, 26 – 8, 29 – 8.

ב 12 – 96, 34 – 278. ג 26 – 215, 34 – 280.

ירושלים: ב 26 – 207

כ

כפר ליסין: א 35 – 8

כפר פריבין: א 39 – 7

ל

לאדז: ב 13 –,97, 39 – 318, ג 7 – 63, 8 – 72, 13 – 112, 15 – 128, 19 – 160, 25 – 208. ד 12 – 96, 19 – 152, 25 – 208.

לאדי: ב 15 – 119, 37 – 301, 39 – 318, ג 15 – 128, 20 – 168, 29– 239, 240. ד 20 - 160

לאייעוו: ד 19 – 152

לאפיץ: ג 16 – 136

לובלין (ליובלין): א 38 – 6. ב 13 – 104, 17 – 136, 34 – 278, 35 – 286, 42 – 341. ג 19 – 160, 34 – 280. ד 4 – 32, 8 – 63, 11 – 88, 15 - 120

לובען: א 35 – 8

לודמיר (לאדמיר): א הוספה ל8 – 7, 12 – 5, 13 – 7, הוספה ל15 – 7, 27 – 8. ב 3 – 24, 23 - 187

לוזקי: א 16 – 7, 26 – 8.

לוקי (וראה לעיל וועליקי לוקי): ב 3 – 24. ג 15 – 128, 29 – 239

ליאהויסק (לאהאייסק, ליאהוסק): א 30 – 8. ב 9 – 72, 14 – 112, 17 – 136, 23 - 187. ג 13 – 112, 19 – 160. ד 19 – 152

ליאזנא: א 21 – 8, 31 - 8. ב 13 – 104, 14 – 112, 17 – 136, 19 – 152, 20 – 157, 23 – 187, 36 – 294, 37 - 302. ג 3 – 31, 14 – 120, 15 – 128, 17 – 144, 19 – 160, 29 - 240. ד 19 - 152

ליבאווע: ב 19 – 152. ג 7 – 63, 16 - 136

ליובאוויטש: א 6 – 7, הוספה ל15 – 7, 19 – 8. ב 2 – 16, 8 – 63, 20 – 157, 23 – 188, 35 – 286, 41 - 333. ג 13 – 112, 15 – 128, 19 – 159, 21 – 176, 26 -215, 216

ליובאוויצי: ג 20 – 168.

ליובעטש: ג 29 – 240.

ליודינקא (ליודענקע): ג 7 – 63, 16 – 136, 19 – 160, 29 – 239

ליווענהאף: א 21 – 8, 29 – 7, 35 – 8,

ליפנא: ב 14 – 110

לעפל (לעפעל): ב 2 – 16, 17 – 136, 25 – 206, 40 – 325. ג 21 - 176

מ

מאזיר: ב 41 – 333. ד 19 – 152

מאליא (מאלאי) פערעשצעפינא: א הוספה ל15 – 7, 26 – 8. ב 34 – 278, 40 – 325, 47 - 380. ד 20 - 159

מאקארוב: א 14 – 7, 21 – 8, 30 – 8

מארינגארקע: ג 15 – 128, 26 - 215. ד 15 - 120

מהלין: א 35 – 6. ב 15 – 120

מוהילוב (מאהילעוו, מוהליעוו): א 26 – 8. ב 41 – 331

מוסקבה: א 6 – 7, 18 – 7. ב 6 – 48, 7 – 56. ג 6 – 56, 8 – 71. ד 4 - 32

מיאר: ב 20 – 157

מיכאיילאווקא: א 35 – 8

מינסק: א הוספה ל8 – 7, הוספה ל15 – 7, 21 – 8, 26 – 8, 35 – 8. ב 39 – 318.

ג 13 – 112, 25 – 208, 33 - 272. ד 4 – 32

נ

נאוואבאריסאוו: ב 45 – 366. ג 16 – 136, 17 – 144

נאוואבוג: ג 21 – 176

נאוואגראדסעווערסק: ב 16 – 128. ג 16 – 136. ד 12 - 96

נאוואזלאטאפאלי קרעמענצוג: ב 16 – 128

נאוואמליני: א 23 – 7, 29 – 8, 35 – 6. ב 25 – 206, 41 – 334, 42 – 342. ג 27 – 223, 33 - 270

נאוואסעלקא: ב 3 – 24

נאוואפאלטאווקע: ב 21 – 166

נאוואשווינציאן: ב 41 – 334

ניעזין: א 30 – 8, 35 – 6. ב 15 – 120. ד 5 – 40, 6 – 48, 19 – 152

ניעפאראשץ: א 39 – 7

ניקוליוב (ניקאליוב): א 2 – 7, הוספה ל15 – 7, 16 – 6, 19 – 5, 21 – 8, 23 – 7, 28 – 8, 32 – 8, 39 – 7, 8. ב 20 – 158, 23 – 178. ג 6 - 56

נעוויל (נעוול): א 23 – 7, 8, 13 – 7, 15 – 7, 16 – 6, 19 – 5, 8, 21 – 8, 26 – 7, 27 – 8, 29 – 8, 30 – 8. 35 – 6, 8, 39 - 8. ב 3 – 24, 14 – 112, 16 – 128, 19 – 152, 20 – 157, 23 – 178, 180, 185, 30 – 246, 39 – 318, 41 – 333, 47 - 380. ג 3 – 31, 7 – 64, 17 – 144, 26 – 215, 28 – 231, 29 - 240.

ס

סאסניצא: ב 2 – 16

סאקאלניק: ד 14 – 112

סוורזען: ב 20 – 158, 23 – 188. ד 14 – 112.

סוראז: א 21 – 8. ב 23 – 180

סט. מארינגארקע: ד 15 – 120

סטאראשעלע (סטאראסעליא): א 21 – 8, 26 – 8, 35 – 7, 39 – 6. ב 18 – 144

סטארדוב: ב 23 – 180, 33 – 270, 42 – 342

סיראטין (סיראטינא): א 19 – 8, 30 – 8, 35 – 6

סמאלענסק: ג 3 – 30

סמיעלא: ב 11 – 88. ד 12 – 96

סמרגון (סמארגאן): א הוספה ל8 – 7, 9 – 7, 12 – 5, 16 – 6, 19 – 5, 21 – 8. ב 20 – 157, 23 – 180. ג 26 – 215. ד 4 - 32

סמרקנד: ב 26 – 207

סנאווסק: א 21 – 8, 30 – 8. ד 19 – 152

סעמיאנאווקא (סעמיאנאווקעף): א 9 – 7, 35 – 6, 39 – 6. ב 45 – 366. ג 15 – 128, 29 – 240

סענא (סעננא): א 12 – 5, 26 – 7, 29 – 8, 30 – 8, 35 - 7. ב 6 – 48, 16 – 128, 25 – 206, 30 – 246, 38 – 310, 39 - 318. ג 17 – 144, 19 – 160. ד 5 – 40, 13 – 104

סערעדבודא: ד 19 – 152

פ

פאהאר: א 21 – 8

פאהרעליץ (פאהארעליץ): א 28 – 8, 39 - 7. ב 9 – 72, 14 – 111, 15– 120, 16 – 128, 25 – 206, 39 – 318, 41 - 334. ג 3 – 32, 7 – 64, 10 – 88, 16 – 136, 29 – 240. ד 12 - 96

פאוולאטש: ב 16 – 128, 30 - 246. ג 3 – 31, 20 – 168, 27 – 223, 30 - 246

פאנימונאק: א 28 – 1

פאצעפ: א 21 – 8, 39 - 7. נ 23 – 180. ג 26 – 215

פאריטש (פאריץ, פאריצי): א 19 – 5, 26 - 7. ב 21 – 166. ג 15 - 128

פדברנקה (פאדאבריאנק, פאדאבראנקא): ב 19 – 152, 20 – 157, 29 – 238, 33 – 270. ג 7 – 64, 17 – 144, 19 – 160

פולוצק (פאלאצק): א 9 – 4, 16 – 6, 21 – 8, 26 – 7, 28 – 8, 35 – 7, 39 - 7.

ב 14 – 112, 15 – 128, 17 – 136, 20 – 157, 23 – 180, 34 – 278, 39 – 318, 42 – 342, 45 – 366. ג 3 – 31, 7 – 64, 14 – 120, 15 – 128.

פולטבה (פאלטאווא, פאלטבה): ב 12 – 96, 21 – 166, 23 – 188, 25 – 206, 40 – 326, 45 - 366. ג 3 – 31, 32, 16 – 136, 27 – 223, 29 – 240. ד 14 – 112

פולין: ג 26 – 215

פוסט אשקע: א 21 – 8

פטרבורג: א 13 – 7, 17 – 8, 18 – 8. ב 3 – 24, 7 – 56, 23 – 178. ג 3 – 30, 32

פינסק: א הוספה ל15 – 6

פיראגאווקא: ד 20 – 159

פיראטין: א 35 – 7

פליסא: ג 14 – 120

פלעשצניץ (פליעשצעניץ, פלעשצעניצי): א 26 – 7, 35 – 7, 38 - 6. ב 16 – 128, 20 – 158, 26 – 214, 33 - 270. ג 15 – 128, 17 – 144, 19 – 160, 26 – 215, 28 – 232, 29 - 240. ד 5 – 40, 8 - 64

פעטרקאוו: ג 21 – 176, 27 - 223

פענזא: ד 5 – 40

פריבין: ג 15 – 128

פרידריכשטאט (ראה גם ערך חאלוי): ב 14 – 112, 17 – 136, 20 – 158, 23 - 180

פרילוק (פרילוקא): א 21 – 8, 26 – 7, 30 – 8, 31 – 8, 32 – 8, 35 - 7. ב 9 – 72, 20 – 158. ג 3 – 32, 13 – 112

צ

צאריצינקא: ב 2 – 16

צעצערסק: א 26 – 7, 35 – 8, 39 – 7. ב 15 – 120, 17 – 136, 18 – 144, 23 – 180, 26 – 214, 27 – 223, 30 – 246, 37 – 302, 39 – 318, 40 – 326, 41 - 332. ג 8 – 72, 15 – 128, 27 – 223, 29 - 240. ד 8 – 64, 12 – 96, 14 – 112, 20 - 159.

צערקאס (צערקאססי): ב 29 - 237

צרניגוב: א הוספה ל8 – 7

ק

קאוועל: ב 23 – 180

קאזעלעץ: ג 8 – 72, 17 – 144, 29 – 240

קאחאנאוו (קאכאנאוו, קאכאנאווע): א 21 – 7, 26 – 7, 29 – 8, 30 – 8, 35 - 7.
ב 14 – 112, 17 – 136, 20 – 157, 23 – 180, 39 – 318. ג 15 – 128, 26 – 215, 29 - 240

קאלאגריוו: ג 20 – 168, 28 – 232

קאליאדי: ג 17 – 143, 26 – 215

קאליסק: א 3 – 32, 39 – 7. ב 17 – 136, 18 – 144, 20 – 154, 21 – 166, 23 - 180. ג 3 – 32, 7 – 64, 20 - 168. ד 6 – 48

קאמאיי: א 29 – 8, 30 – 8, 39 – 7. ב 20 – 157, 158, 21 – 166. ג 3 – 32.

קאמען: ד 8 – 64

קאנאווינא: ב 36 – 294

קאנטאפ (קאנאטאפ): א 26 – 8, 28 – 8, 27 – 8, 35 – 8, 39 – 7, 8. ב 9 – 72

קאפיטקעוויץ: ב 39 – 318, 42 – 341. ג 21 - 176

קאפל: ג 6 – 56

קאראפ: ג 29 – 240

קאריוקאוועקע (קארכוקאווקאב): א 12 – 5. ב 13 – 103. ג 28 – 232, 29 – 240.
ד 20 - 160

קארמע: ב 23 – 188. ג 16 – 136.

קובליץ: ב 20 – 157, 23 – 180, 26 – 214, 39 – 318, 45 - 266. ג 3 – 32, 8 – 72, 15 – 128, 16 – 136, 29 - 240

קוברין (קאברין): א הוספה ל15 – 7, 17 – 6, 27 – 8, 28 – 8. ב 18 - 144, 20 – 158, 21 – 166, 23 - 188

קוברין: א 17 – 6, 7, 31 – 8

קויציק: ב 7 – 49

קורילאווסצינע: ב 39 – 318

קורעניץ: ב 39 – 318. ג 27 – 223

קייב (קיעוו): ג 21 – 176

קישינוב: ב 3 – 24, 6 – 48

קישצעני: ד 14 – 112

קלאדקאווקע: ב 41 - 334

קלימאוויץ: א 15 – 7, 19 – 8, 23 – 8, 26 – 8, 27 – 8, 38 - 8. ב 3 – 24, 16 – 128, 29 – 237, 47 – 380. ג 26 - 215

קלינצי: ב 37 – 302, 40 – 325

קלעטניא: ג 15 – 128

קראלעווען: א 16 – 6, 21 – 8, 35 – 7, 39 – 8. ג 3 – 32

קריוואיראג: ג 26 – 215

קריוויטש: א 23 – 8, 30 – 8, 35 – 7, 38 – 6. ב 17 – 136, 20 – 157, 45 - 366.
ג 17 – 144, 29 - 240. ד 20 - 160

קריוקאוו: א 35 – 8, 38 - 6. ב 17 - 136, 20 – 158 ג 3 – 32.

קרסנאיע (קראסנאיע): ג 3 – 30.

קרעמענצוג: א 2 – 7, 6 – 7, הוספה ל8 – 7, 19 – 8, 23 – 7, 26 – 7, 28 – 8. ב 3 – 17, 4 – 25, 5 – 40, 6 – 56, 7 – 49, 54, 9 – 72, 12 – 96, 14 – 112, 17 – 144, 20 – 157, 23 – 188, 34 – 278, 35 - 286. ג 3 – 32, 16 – 136, 17 – 144, 27 – 223, 29 – 240. ד 8 – 64, 11 – 88, 20 - 160

ר

ראגאטשאוו (ראהאטשעוו, ראהאצעוו): א 18 – 7, 21 – 8, 30 – 8, 32 – 8. ב 3 – 24, 9 – 72, 11 – 88, 15 – 120, 18 – 144, 20 – 158, 23 – 180, 188, 39 - 318. ג 7 – 64, 14 – 120, 16 – 136, 17 – 143, 26 – 216, 27 – 223, 29 - 240. ד 8 – 64, 12 – 96, 14 – 112, 20 - 160

ראגאטשעוו: ב 17 – 143, 19 – 151

ראדזימין: ג 3 – 32

ראוונאייע: א 35 – 7

ראזישצע: ב 29 – 237

ראמנאווקא (ראמאנאאקא): ד 8 – 64, 20 – 160

ראמען (ראמני): ג 16 – 136, 17 – 144, 28 – 232. ד 13 – 103

ראקשין (וראה בערך הבא): א הוספה ל8 – 7. ג 17 – 143

ראקשיק (ראקישאק, ראקישיק): א 35 – 8, ב 20 – 158, 39 – 318. ג 8 - 71

רודניא: א 15 – 7, 26 - 8. ב 3 – 24, 15 – 120, 16 – 128, 26 – 214, 34 – 278, 41 - 334. ג 3 - 32

רודענסק: ב 2 – 16, 26 - 214

רוסטוב (ראסטאוו): ד 13 – 103

רזישצעוו: ב 26 – 214. ג 29 – 240

ריגא: א 19 – 5, 8, 29 – 7. ב 20 – 158, 29 – 237, 32 – 255, 37 – 302, 39 – 318. ג 15 - 128

רעציצא: א 16 – 6, 21 – 8, 23 – 8, 30 – 8. ב 20 – 158, 24 – 196

ש

שדה-מנוחה: ב 34 – 278

שווינציאן: א 21 – 8

שווערזען: ב 20 – 158, 23 – 180. ד 14 - 112

שומילינא: ג 27 – 223

שטרעשין: ג 15 – 128

שיראקא: א 30 – 8. ג 26 – 215

שעבעז: ב 3 – 24, 23 – 188

שצעדרין (שצידרין): א 30 – 8, 39 – 7. ב 3 – 24, 17 – 136. ג 25 – 208, 26 - 215

מפתח אנשים

הסבר למפתח: א – מציין את השנה, המספר הראשון את מספר הגיליון והמספרים הבאים – מספרי עמודים.
דוגמא: אבא מבאבינאוויטש: ב 33 – 270= אבא מבאבינאוויטש בשנת תרע"ב, גיליון 33 עמוד 270.

א

אבא מבאבינאוויטש: ב 33 – 270
אבאלעץ, זלמן מאושאט: א 3 – 7
אבידן, נחמה גישא מליאזנא: ג 3 – 31
אבלסקי, ישראל מנעוול :א 16 – 6
אבן טוב, אהרן מקאנאטאפ: א 27 – 8
אבן טוב, משה אהרן מפולטבה: ב 40 – 326
אבעזהויז, ישראל זלמן מביעשענקאוויץ: א 6 – 7
אבעזהויז, ראובן מאושאט: א 4 – 7
אבעל, אברהם מגערמאנאוויטץ: ג 14 – 120, 16 – 136, 17 – 144
אבעליאוו, נתן מראהאטשעוו: ג 16 – 136, 17 – 143
אבצון, חיים מאנשי הוואגזאל – מקאנאטאפ: א 39 – 8
אבקין, יצחק מבאברויסק: א 12 – 7
אבקין, מענדל שמחה מפאלאצק: ג 14 – 120
אבראמאוו עיי"ע אברמוב
אבראמאוויץ עיי"ע אברמוביץ
אבראמזאן עיי"ע אברמסון
אבראנט, שמואל מהאמעל: ג 14 – 120
אברהם (בר"פ) מדאבראייע: ב 47 – 379
אברהם בר"י זרחי' מווילקאמיר: ב 2 – 16
אברהם חיים מבאלהאקאוו: א 8 – 7
אברהם יעקב ישכר (בהרב דוב בערש) מליפנא: ב 14 – 110
אברהם יצחק [הרב] מטאגאנראג: ב 23 – 185
אברושטענאק, אליעזר מבאקליאן: א 7 – 7, 19 – 7
אברמוב, אברהם מאווארראוויץ: א 2 – 7
אברמוב, אהרן מאווארראוויץ: א 2 – 7
אברמוב, אייזיק מאווארראוויץ: א 2 – 7
אברמוב, גרשון מדוקאר: ב 14 – 111
אברמוב, משה מאווארראוויץ: א 3 – 7
אברמוביץ, אהרן מבאברויסק: א 11 – 7
אברמיצקי, איסר מווֹאלקאוויסק: ג 8 – 72, 29 – 239
אברמסון, שלום יודא מטאראפעץ: א 35 – 8
אגאראניק עיי"ע אגרניק
אגראנאוו, משה מאיצניא: א 16 – 7
אגראנאוו, פנחס מאיצניא: א 16 – 7
אגראנאוויץ עיי"ע אגרנוביץ
אגראנאווסקי עיי"ע אגרנובסקי, אהרונובסקי
אגראנין, זאב מחאלאפאניטש: ד 8 – 63, 19 – 152
אגרנוביץ, אברהם דוד מבערעזנא: א 4 – 7
אגרנוביץ, עזריאל מפולטבה: ב 21 – 166. ג 3 – 31, 27 – 223
אגרנוביץ, שלום מהלין: א 28 – 8
אגרנובסקי, גרשון מאנשי הוואגזאל – מקאנאטאפ: א 39 – 8
אגרנובסקי, דבורה מאנשי הוואגזאל – מקאנאטאפ: א 39 – 8
אגרניק, צבי מסעננא: ג 17 – 144
אד"י מלאדז: ג 8 – 72
אהראנאווסקי, אהראנאווסקע עיי"ע אהרונובסקי, אגראנאווסקי
אדראסקין, זלמן מסטאראדוב: ב 42 – 342
אהראנין, יודא אידל מהאמעל: ב 19 – 152
אהראנין, שניאור זלמן מהאמעל: ב 19 – 152
אהראניק, צבי מסעננא: א 30 – 8
אהרונובסקי, אהרן חיים מפיראגאווקא: ד 20 – 159
אהרונובסקי, גיטל מסעמיאנאווקע: א 39 – 6
אהרונובסקי, זלמן מסעמיאנאווקע: ג 15 – 128, 29 – 240
אהרן מתתי' (בהרא"ח), מקאחאנאוו: א 21 – 7, 26 – 7, 29 – 8, 30 – 8, ב 20 – 157, מלאדי: 37 – 301, 39 – 318, ג 15 – 128, 20 – 168, 29 – 240. ד 20 - 160
אהרנסאהן, יהושע מנעוול: א 35 – 8
אודינאוו, מענדל מאמשטרדם: ג 17 – 144
אווסייאוויץ, יואל מאסטראש. גאראדאק: ג 25 – 208
אווערבוך, גדלי' מסטאראסעליע: א 26 – 8, 35 – 7, ב 18 – 144
אווערבוך, רפאל מריגא: א 29 – 7
אוושיצער, מסענא: ד 13 – 104
אוטיגין, דובער ברי' מדאבראמיסלי: ג 28 – 231
אוטעווסקע, אברהם מבאברויסק: ד 8 – 64
אוישינסקי, עזריאל מקרעמענצוג: ב 23 – 188
אולמאן, אלי' מאלכסנדרי': ג 19 – 159
אומינסקי יוסף נחמן מניקליוב: א 23 – 8
אונגער, שמואל מלובלין: ב 42 – 341
אוסווייאוצאוו, אהרן מוויטעבסק: א 35 – 6
אופן, אברהם מלאדמיר: ב 3 – 24
אורין, יוסף מבאברויסק: א 21 – 8

אורין, נחום יוסף מבאברויסק: א 17 – 7, 21 - 8
אורינאוווסקי, יואל מוואלקאוויסק: ג 8 – 72, 29 – 239
אוריסאהן, שרה דבורה מפטרבורג: ב 3 – 24, 7 - 56
אורליאנסק, אביגדור מוואלקאוויסק: ד 20 – 160
אורליאנסק, חנן מוואלקאוויסק: ד 20 – 160
אורעצקי, [האחים] מפולטבה: ב 25 – 206, ג 27 - 223
אורעצקי, נחמי' מקאפיטקעוויטש: ב 39 – 318
אורעצקי, פנחס מפולטבה: ב 21 – 166
אושאנסקי, זאב מהולכאוו: ד 4 – 32
אושיסקין, דוד מאוסוויעט: א 23 – 7.
אושיסקין, דוד מאושאט: א 3 – 7.
אושיסקין, דוד מנעוול: א 21 – 8, ב 23 – 185.
אושמאן, ישעי' מבאבינאוויץ: א 9 – 7
אזימאוו, מענדל מקלימאוויטש: א 19 – 8, ג 26 – 215
אזימאוו, פנחס מקלימאוויטש: א 15 – 7, 19 - 8
אזעוו, חיים מסטאראסעליע: א 26 – 8
אזערניקאוו, געצל מנעוויל: א 23 – 7, 26 - 7
אחראניק, צבי מסעננא: א 26 – 7
אטלס, אלי' מווארשא: א 20 – 8
איגאלניק, זלמן מבאברויסק: א 16 – 6
איגאלניק, שמעון מברהין: א 10 – 7
אידילסאהן, ברוך מבאברויסק: א 12 – 7
אידילסאהן, ירוחם משה מליאזנא: ב 23 – 187
אידילציק עיי"ע אידעלציק
אידליא, זלאטא מווילנא: א 18 – 8
אידעלציק, אהרן מדוקאר: א 19 – 8.
אידעלציק, דובער מדוקאר: א 19 – 8, 30 – 8, 35 – 6,
ב 3 – 24, 19 – 152
אידעלציק, יוחנן מארינגארקע: א 39 – 6
אידעלציק, יוסף משה מדוקאר: א 19 – 8, 30 – 8.
ב 19 – 152
אידעלציק, יעקב מרודענסק: ב 26 – 214
אידעלציק, יצחק מדוקאר: א 35 – 6
אידעלציק, ליב מדוקאר: ב 3 – 24
אידעלציק, מרדכי מדוקאר: א 35 – 6
אידעלציק, פסח מרודענסק: ב 26 – 214
איהאלניקאוו, דובער מאווראראוויץ: א 2 – 7
איהאלניקאוו, חיים יודא מאווראראוויץ: א 3 – 7
איזאיטעל, משה מגזאטסק: ב 19 – 152
איזאקזאהן, זלמן מדאקשיץ: ב 20 – 157, 23 – 187,
45 – 365. ג 17 – 144, 29 – 239.
איזמאזיק, יעקב מארשא: ג 3 - 30
איזמאזיק, תנחום מארשא: ב 19 – 151
איזראאילעוויטש עיי"ע איזראיליעוויץ
איזראיטעל, משה מגזאטסק: ד 4 – 32
איזראיליעוו, ישראל מבערעזנא: א 5 – 7
איזראיליעוויץ, בנימין מבאברויסק: ב 16 – 128
איזראיליעוויץ, שלמה מבאברויסק: א 24 – 7
איטיגון, דובער מדאבראמיסליא: ב 33 – 270
איטיגון, יוסף מדאבראמיסליא: ב 33 – 270
איטינגאן עיי"ע איטינגין
איטינגאף, שאול מפאלאצק: ג 14 – 120
איטינגין, פייוש מבעלינטש: ב 35 – 286, 39 – 317. שרגא
פייויש: ג 29 – 239
איטינגין, שמואל מדאבראמיסליע: ב 39 – 317
איטיעווסקי, שמואל מחארקוב: ג 34 – 280
איטמאן, רפאל מקובליץ: ב 26 – 214
איטע מפאהארעליץ: ב 16 – 128
איטעלסאהן, יצחק מהאראדישץ: ב 29 – 238
איטעלסאהן, ישכר דובער מהאראדישץ: ב 6 – 48
איטעלסאהן, ציפא מהאראדישץ: ב 29 – 238
איטקין, אברהם יהושע [בה"ר] מאלכסנדרי':
א הוספה ל8 – 7. ב 19 – 151. ג 17 – 144, 19 – 159
איטקין, אלימלך מבאברויסק: א 12 – 7. ב 23 – 186.
איטקין, געסי' מאלכסנדרי': ב 19 – 151
איטקין, דובער מנעוול: א 19 – 8. ב 30 – 246. ג 17 – 144,
29 – 240. מדאבראמיסל: א 20 – 8.
איטקין, זלמן מקארמא: ג 16 – 136. מבאברויסק:
ד 14 – 112
איטקין, יואל מפולטבה: ב 21 – 166, 23 – 188, 25 – 206,
ג 27 – 223. משדה-מנוחה: ב 34 – 278
איטקין, יצחק מווארשא: ג 26 – 215
איטקין, ישראל מבאבינאוויץ: א 9 – 7
איטקין, ליב מבאבינאוויץ: א 9 – 7
איטקין, מאיר מקאליסק: ב 17 – 136. מליאזנא: ב 20 – 157
איטקין, פ"ז [תלמידיו] מנעוועל: ג 29 – 240
איטקין, שלמה מבאברויסק: א 24 – 7. מפאלטאווא:
ד 14 – 112
איטקין, שמואל מדאבראמיסליע: ב 23 – 179
איטקין, שמעון מבאברויסק: ד 14 – 112
איטקינד, יוסף מווייאזין: ב 29 – 237, ג 13 – 112.
אייגער עיי"ע אייגר
אייגר, אברהם אפרים מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
אייגר, שלום מווארשא: א 20 – 8
איידילשטיין עיי"ע איידלשטיין
איידלין, דוד ממאלאפערעשצעפינא: א 26 – 8.
איידלין, זלמן מליובאוויטש: ב 41 – 333
איידלין, נ"ד ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
איידלין, שלום ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
איידלשטיין, שמואל מחארקוב: ג 34 – 280

איידעלנאנט, אהרן יודא ליב מגזאטסק: א 17 – 7. ליב: ב 19 – 152
איידעלנאנט, אלי' שמואל מגזאטסק: א 17 – 7
איידעלנאנט, אלקנה מגזאטסק: א 17 – 7
איידעלנאנט, ארי' דוב מגזאטסק: ב 21 – 166, 23 – 187.
איידעלנאנט, יעקב מגזאטסק: א 17 – 7, ב 4 – 30, 19 – 152, 21 – 166, 23 – 187. ד 4 - 32
איידעלנאנט, משה מענדל מגזאטסק: ב 41 – 333. ד 4 – 32.
איידעלנאנט, קריינא מגזאטסק: א 17 – 7
אייזינשטאט, אייזענשטאט עיי"ע אייזנשטאט
אייזיק, אהרן מווראנאק: ג 19 – 159
אייזיק, הר' מגערמאנאוויץ: ג 33 – 272
אייזנברג, יוסף מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
אייזנשטאט, יוסף בנימין מיעקאטערינאסלאוו: ב 34 – 278
אייזנשטאט, מנחם צבי מווארשא: ג 29 – 239
אייזנשטאט, שלמה מארשא: ג 25 – 208
אייזענבערג עיי"ע אייזנברג
אייטינגער, אשר מאושאט: א 3 – 7
אייטנגין, אהרן אברהם [ואביו] אמשטרדם: ג 17 – 143
אייטנגין, יודא ליב אמשטרדם: ג 17 – 144
אייטנגין, יוסף חיים אמשטרדם: ג 17 – 144
איינבונד, דוד משה: ג 17 – 143, 23 – 192
איינבינדר, ליב מבעליניץ: א 10 – 7
איינדינזאהן, מרדכי מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
אייראוו, מנחם מענדל מהאמעל: ב 23 – 180
אילגודין, חיים מגזאטסק: ב 21 – 166
איליענסקי, אברהם מברהין: א 9 – 7
איליענסקי, יוסף מברהין: א 9 – 7
אילישענסקי, בצלאל מחערסאהן: ג 26 – 215
איללינקי, חיים מפאוואלאטש: ב 16 – 128, 30 – 246. ג 3 – 31, 20 - 168
איללינקי, נפתלי מפאוואלאטש: ב 16 – 128
אילמער, ישראל מקובליץ: ב 26 – 214, 39 – 318. ג 15 – 128, 29 – 240.
אילמער, מרדכי מקובליץ: ג 29 – 240
אילמער, צבי מקובליץ: ג 8 – 72
אינגבר, אברהם מלאדמיר: א 12 – 5, 13 - 7
אינגער, ישראל מליובלין: ג 34 - 280
אינגער, שמואל מליובלין: ג 34 - 280
איסעראוו, הלל מהלוכאוו: א 15 – 7
איסעראוו, ז' מליודענקע: ג 19 – 160
איספעראוו, יוסף זלמן מאווראוויץ: א 3 – 7
איספעראוו, קלמן מאווראוויץ: א 3 – 7
איסר, אברהם מבאלהאקאוו: א 7 – 7
איצקאוויטץ, איצקאוויטש עיי"ע איצקאוויץ
איצקאוויץ, מ. מראמאנאווקא: ד 8 – 64
איצקאוויץ, מרדכי בונם: ב 24 – 196.
איצקאוויץ, שניאור זלמן מטשאדירלונג: ב 24 – 196. ג 17 – 144, 29 – 239. מאיזמאיל: ד 20 – 160
איראאילעוויטש, בנימין מבאברויסק: א 12 – 7, 26 – 7
אירעצקי, אהרן מקאפיטקעוויץ: ב 42 – 341
אירעצקי, שאול מקאפיטקעוויץ: ב 42 – 341
אכמאן, ישראל מלובלין: ב 42 – 341. ג 19 – 160
אלבאץ, זלמן מסענא: ד 5 – 40
אלבאץ, מענדל מגזאטסק: ב 21 – 166, 33 - 270
אלבערשטאט, צבי מלובלין: ב 42 – 341. ג 19 - 160
אלחאוויץ, לאה מיעקאטערינאסלאוו: א 9 – 7
אלחנן מפאהארעליץ: ב 9 – 72
אלטהויז, אלי' חיים מניקוליוב: א 23 – 7
אלטהויז, בנימין מניקליוב: א 2 – 7. ב 20 – 158. ג 6 - 56
אלטהויז, מנשה מניקליוב: א 23 – 8. ב 20 – 158, 23 – 180. ג 6 - 56
אלטהויז, פנחס טודרוס (ב"ר בנימין) מניקוליוב: א 2 – 7, 21 – 8, 23 – 7, 8.
אלטער עיי"ע אלטר
אלטר [בהר"מ] מרזישצעוו: ב 26 – 214
אלטר, אברהם יונה מטאגאנראג: ב 23 – 185
אלטרמאן, אברהם מאריאל: א 19 – 7
אלטשול, אלי' מבאברויסק: א 12 – 7
אלטשול, חיים מפאריטש: א 19 – 5
אלטשולער עיי"ע אלטשולר
אלטשולר, דובער מזוראוויטץ: ב 40 – 325
אלטשולר, זוסמאן מסיראטינא: א 19 – 8
אלטשולר, מנחם: ג 23 – 192
אלטשולר, משה מזוראוויטץ: ב 40 – 325
אלטשולר, צבי הירש מראהאטשעוו: ג 14 – 120, 16 – 136
אלטשולר, שמואל מקראיוקאווקע: א 12 – 5
אלי' בן אלישע מאדעססא: ב 47 – 379
אלי' מעהב' מפאלאצק: א 21 – 8
אליעזר, ישראל מקובליץ: ג 8 – 72
אליעזראוו עיי"ע אליעזרוב
אליעזרוב, אליעזר שמעון: ג 6 – 56
אליעזרוב, שלמה יהודא ליב מחברון: ב 26 – 207. ג 6 – 56.
אליעסאן, אברהם יעקב מליאזנא: ב 23 – 187
אליעסאן, ישראל מליאזנא: א 31 – 8
אליעשין עיי"ע אליעסאן
אלישאנסקע, אברהם מבאברויסק: א 11 – 7
אלפיראוויץ, אלפעראוויטש עיי"ע אלפרוביץ
אלפרוביץ, אברהם מהאראדישץ: ב 14 – 112
אלפרוביץ, אלי' מארשא: ב 47 – 379

אלפרוביץ, ד' מדאלהינאוו: ב 39 - 317
אלפרוביץ, זלמן מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
אלפרוביץ, חיים זלמן מקורעניץ: ג 27 – 223
אלפרוביץ, יחזקאל מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
אלפרוביץ, יצחק מאיר מביעשענקאוויץ: א 7 – 7, 28 – 8
אלפרוביץ, יצחק מקורעניץ: ג 27 – 223
אלפרוביץ, ישראל מביעשענקאוויץ: א 6 – 7.
אלפרוביץ, ישראל מדאלהינאוו: ב 14 – 111, 20 – 157, 39 - 317
אלפרוביץ, עוזר מווייאזין: ב 29 – 237. ג 13 – 112.
אלפרוביץ, קלמן מדאלהינאוו: ב 17 – 135, 20 – 157
אלפרוביץ, ראובן מקורעניץ: ב 39 – 318
אלפרוביץ, שלום ברוך מאראשא: ג 14 – 120
אלשוואנג, יהושע ליב מווינדאווא: ב 34 – 278
אמדורסקי, ישעי' נחום מהאראדישץ: ב 14 – 112, 41 – 333.
אמוסין, ישראל אבא מליאזנא: ב 36 – 294
אמפער, שמואל מלאדמיר: א 13 – 7
אנטאנאווסקע, יחיאל מיכל מניקליוב: א 23 – 8
אניגאווסקע, חיים יעקב מברהין: א 9 – 7
אניגאווסקע, חייקל מברהין: א 9 – 7
אנקער, ישראל פנחס מלובלין: ג 19 – 160. ד 4 – 32, 11 – 88, 15 – 120
אנשיל, אייזיק מקאליסק: ב 21 – 166
אנשילעוויץ, מאיר מענדל מדיסנא: א 16 – 6, 21 – 8
אנשל, אשר מגלוהאוו: ג 3 – 30
אסאווסקי, אברהם מאדעעסא: א 26 – 7
אסטראוו, אייזיק מחאטימסק א הוספה: לפ – 7, 26 – 8
אסטראווסק, ישראל מיעקאטערינאסלאוו: ב 34 – 278
אסטראווסקי, אליעזר מיעלסק: ד 20 – 160
אסטראחאן, צבי הירש מליאהויסק: ג 13 – 112, 19 – 160
אסטראנאווסקע, מרדכי מדאקשיץ: א 35 – 7
אסיא, מרים מלעפעל: ג 21 – 176
אסמאן, דובער מאושאץ: א 2 – 7
אסמאן, יעקב ליב מאושאץ: א 2 – 7
אסמאן, נחמן מאושאץ: ב 19 – 151
אסקאצקע, רפאל מבאברויסק: א 24 – 7
אסטערמאן עיי"ע אסתרמאן
אסטערקין עיי"ע אסתרקין
אסטרין עיי"ע אסתרין
אסתר בת שבע ברכה מלובלין: ד 11 – 88
אסתר העניא מדאקשיץ: ג 33 – 272
אסתרין, דוב מקאראפ: ג 29 – 240
אסתרין, דובער מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
אסתרין, יודא מקאנטאפ: ב 9 – 72
אסתרין, ליב מבאברויסק: ד 8 – 64
אסתרין, נחום מראהאטשעוו: ג 16 – 136
אסתרין, פישעל מדאבראמיסלי: ד 4 – 32
אסתרמאן, מאיר מהאראדישץ: ב 29 – 238
אסתרמאן, שמואל גרונם (המשפיע) ג 6 – 56
אסתרקין, ישראל מארשא: א 1 – 7
אסתרקין, מאיר מארשא: א 1 - 7
אסתרקין, מארשא: א 18 – 8
אסתרקין, ראובן מארשא: א 1 - 7
אפט, אליעזר מארשא: א 1 – 7, 18 – 8
אפטעקער, שמעון מקרעמענצוג: ב 20 – 158. ג 17 – 144.
אפילאנסקי, אידל מבאלהאקאוו: א 7 – 7. מיפה נהר: א 39 – 7
אפיליאנסקי עיי"ע אפילאנסקי
אפפעל, אברהם מלובלין: ב 42 – 341
אפרים צבי מטשערקאסי: ג 3 – 32
אפרת, ליב מקאליסק: ג 7 – 64
אפשטיין עיי"ע עפשטיין
אקאליסט, י. מראמאנאווקא: ד 8 – 64, 20 – 160.
אקון, אפרים מבאברויסק: א 12 – 7
אקון, מענדל מראהאטשעוו: ב 18 – 144
אקסילראד, אלטר מבאברויסק: א 12 – 7
אקסילראד, יחיאל מאסטראש. גאראדאק: ג 25 – 208
אקסילראד, מרדכי מדלהינוב: א 39 – 6
אקסילראד, שמואל מאסטראש. גאראדאק: ג 25 – 208
אקסל, זוסמאן מביעשענקאוויץ: א 6 – 7. מבאברויסק: א 12 – 7
אקסעל עיי"ע אקסל
אקרייציק, רחל מווייאזין: ג 13 – 112
אקשעלראד, חיים יעקב מביעשענקאוויץ: א 6 – 7
אר"י הלוי מפולטבה: ב 40 – 326
אראנאוו, אברהם מרדכי מצעצערסק: ג 27 – 223
אראנאוו, זעליג מקאחאנאוו: ג 26 – 215
אראנאוו, יודא מקאחאנאוו: א 29 – 8
אראנאוו, מנחם מענדל מבערעזנא: א 5 – 7. מקלאדקאווקע: ב 41 – 334
אראנאוו, רויזיל מבריאנסק: ג 3 – 30
אראנאוו, שמרי' מבעליניץ: א 10 – 7
אראנאוויטץ, זלמן מקרעמענצוג: ג 17 – 144
אראנזאהן, יעקב מווערכ. דניעפראווסק: ב 47 – 380
אראנזאהן, שלמה חיים מווערכ. דניעפראווסק: ב 47 – 380
אראנין, אייזיק מסעננא: ב 16 – 128, 25 – 206. ג 19 – 160. ד 5 – 40, 13 – 104.
אראנין, בתי' מסעננא: א 29 – 8
אראנין, דובער מקריוויטש: ד 20 – 160
אראנין, יעקב מקריוויטש: א 38 – 6

אראנין, יצחק מאראשא: ג 14 – 120
אראנין, ליב מאראשא: א 1 – 7, 13 – 7, 18 – 8.
אראנין, מ"מ מסעננא: א 30 – 8
אראנין, שמואל בן ציון מסעננא: ב 16 – 128, 25 – 206.
ג 19 – 160. ד 5 – 40, 13 – 104.
אראנסן עיי"ע אראנין
אראצקער, יצחק מסמארגאן: ב 23 – 180. ד 4 – 32.
ארגאנסקי, מרדכי יודא מחרסון: א 26 – 8
ארדאוו, דוד מנעוול: א 19 – 8, 21 – 8, 30 – 8. ב 20 – 157.
ג 17 – 144, 28 – 231.
ארדאשניקאוו, משה מאווראוויץ: א 3 – 7
ארוואן, אברהם מנעוול: ב 41 – 333
ארי' ליב (ברי"מ) מניקליוב: א 23 – 8
ארין, אברהם מברהין: א 9 – 7
אריענקאוו, מ' משווערזנע: ב 23 – 188
ארלאוו, יצחק מארשא: א 1 – 7, 8 – 7, 18 – 8
ארלייעווסקי, יעקב משומילינא: ג 27 – 223
ארעלאוויץ, הלל מראקשיק: ב 20 – 158
ארשאנסקי, זלמן מגזאטסק: ב 23 – 187
אשכנזי, אברהם מגזאטסק: א 17 – 7
אשכנזי, יעקב שלמה מהאראדישץ: ב 29 – 238
אשכנזי, שמחה מבאברויסק: א 24 – 7
אשמאן עיי"ע אסמאן
אשעראוו, אליעזר כ"ץ ממאלאיא פערעשצעפינא:
ב 47 – 380
אשעראוו, ישראל יצחק מבאקליאן: א 7 – 7, 19 – 7
אשעראוו, פסח מניעזין: א 30 – 8, 35 – 6.
אשעראוו, שלמה יצחק ממאלאיא פערעשצעפינא:
ב 47 – 380. ד 20 - 159
אשפיץ, בנימין מווערב. דניעפראווסק: ב 47 – 380
אשר שמעון מפאהארעליץ: ב 15 – 119

ב

באביצקי יודא אידל מהאמעל: א 35 – 6
באביצקי, שמשון מבאברויסק: א 24 – 7
באביצקע עיי"ע באביצקי
באבקאוו, מאיר מאנשי הוואגזאל – מקאנאטאפ: א 39 – 8
באבראוו, דובער מהאמעל: ב 23 – 186. ג 3 – 30, 14 – 120.
באבראוו, זאב וואלף מהאמעל: ב 23 – 180
באבראוו, יוסף מהאמעל: ג 14 – 120
באגדאראווסקי, שמואל מוועליז: א 26 - 8
באגאסלאווסקי, יוסף מסמיעלא: ד 12 – 96
באגאסלאווסקי, יצחק מחאראל: א 35 – 8
באגאפאלסקי, גד מאדעססא: א 9 – 7
באגדאנאוו, זאב ממינסק: א 21 – 8
באגוסלאווסקע עיי"ע באגאסלאווסקי
באגין, ישעי' מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7. מגלובאקאייע:
א 26 – 7
באגראד עיי"ע בוגרד
באגראוו, ניסן מיכל מדאבראיע: ב 25 – 206. ג 3 – 31
באהאמילסקי עיי"ע בוגמילסקי
באהאנאווסקע, שמואל מצערקאססי: ב 29 – 237
באור, חיים מוואלקאוויסק: ד 20 – 160
באחנאיי, ישראל מארשא: א 1 - 7
באטוויניק, חיים מאסטראש. גאראדאק: ג 25 – 208
באיארסק, דניאל מסטאראסעליע: א 21 – 8, 26 – 8.
באיארסקי, ישראל מוויזנא: ג 16 – 136
באייערען, יצחק מביעשענקאוויץ: א 6 – 7
באיער, שלמה פנחס מווארשא: ב 16 – 128
באלאטאנסקי, נ. מראמאנאווקא: ד 8 – 64
באלאטין, בן ציון דוד מפאדאבריאנק: א ב 19 – 152. ג 17 –
144, 19 – 160. בנציון מבאברויסק: ד 8 – 64.
באלאטין, יצחק מנאוואמליני: ב 42 – 342
באלאנטער, אברהם מקאנטאפ: ב 9 – 72
באמשטיין, דוד מבאברויסק: א 12 – 7
באנק, פסח מגערמאנאוויץ: ג 33 – 272
באס, ליב [שמש] מבאבינאוויץ: ב 29 – 237
באסין, דוד מבאברויסק: א 12 – 7
באסין, מאיר מבאברויסק: א 17 – 7
באסקין, אלי' מהאמעל: ג 14 – 120
באסקין, ממינסק: א 26 – 8
באסקיר, צבי הירש מראגאטשעוו: א 30 – 8, ג 16 - 136
באקאלעיישציק עיי"ע באקליישציק
באקליישציק, חיים דוד מדאבריאנקא: ב 45 – 365.
מליובעטש: ג 29 – 240.
באקסינבוים, שלום מלאדמיר: ב 3 – 24
באקסער, אהרן מקאוועל: ב 23 – 180
באקריצקי ו. מ. מוואלקאוויסק: ד 20 – 160. י. מ.
מוואלקאוויסק: ד 8 – 63.
באקריצקי, אברהם משה מוואלקאוויסק: ג 29 – 239
באקשט, מרדכי מיעקאטערינאסלאוו: א 26 – 8
באקשטיין, ברוך ממוסקבה: א 6 – 7
באקשטיין, חי' שרה ממוסקבה: א 6 – 7
באקשטיין, שמואל ממוסקבה: א 6 – 7
באראחאווסקי, דובער מאושאט: א 3 – 7
באראנאווסקי, זלמן מלובען: א 35 – 8
באראץ, שמחה מלאדמיר: ב 3 – 24
בארבאש, יוסף מבאברויסק: א 12 – 7
בארדיאנסקי, מאיר מפאלטאווא: ג 27 – 223
בארוחאוויץ, בארחאוויץ עיי"ע ברוכאוויץ

בארוכאוו, אנשל מבאברויסק: א 12 – 7
בארטינאווסקי, יעקב מוואלקאוויסק: ד 8 – 63
בארינבוים עיי"ע בארנבוים
בארינסקי, יצחק מחרקוב: ג 28 – 232, 34 - 280
בארינשטיין, יוסף מלובלין: ב 17 – 136, 34 – 278, 35 – 286.
בארמאשעגקא, מרדכי ארי' מזוועניגאראדאק: ב 38 – 310
בארנבוים, יעקב [בה"ר] מיוחאוויטש: ג 29 – 239
בארנבוים, מ"מ מיוחאוויטש: ב 18 – 144
בארנבוים, נחמי' מיוחאוויטש: ב 18 – 144. ג 29 – 239
בארסוק, מיכל מדאלינסקי: א 26 – 7, 32 – 8,
בארסקע, משה: ב 35 – 286
בארשאי, צבי מבאברויסק: א 17 – 7
בארשיי, קלמן מדאקשיץ: ב 17 – 136, 23 - 180
בארשין, זלמן מאושאץ: א 2 – 7
בארשצעווסקי, נטע מקאנאטאפ: א 35 – 8
באשין, שמואל מבעליניץ: א 10 – 7
באשעוויץ, געציל מנעוול: ב 41 – 333
באשעוויץ, חיים אשר מנעוול: ב 41 – 333
באשקין, יודא מריגא: א 29 – 7
באשקין, פאלע מריגא: א 29 – 7
באשקין, פיווש מאושאט: א 4 – 7
באשקין, שמואל בן ציון מאושאץ: א 2 – 7
בהרב, רחמיאל מטאגאנראג: ב 23 – 185
בהרד, שמואל מוועליז: א 26 – 7
בובינס, הענך שמואל מאושאט: א 4 – 7
בובעס, יעקב מלאדמיר: ב 3 – 24
בוגמילסקי, פרץ מקאלאגריוו [יליד סוויסלאץ]: ג 28 – 232
בוגרד, משה דוד מרודניא: ב 34 - 278
בודאוו, משה מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
בודניעוויץ, זאב מפאלאצק: ב 20 – 157
בודניצקא, שלום מפרילוקא: א 30 – 8, 31 – 8.
בודניק, יעקב שאול מהאמליא: א 30 – 8, 35 – 6. ב 9 – 72.
בוזין, ארי' ליב מניקליוב: א 23 – 8
בוזין, טויבע מניקליוב: א 23 – 8
בוזין, יצחק מניקוליוב: א 23 – 8
בוזין, ניסן מניקליוב: א 23 – 8
בוזין, נעחי מניקליוב: א 23 – 8
בוטאווסקי, אברהם מבערעזנא: א 4 – 7
בוטאווסקי, דובער מבערעזנא: א 4 – 7
בוטאווסקי, הלל מבערעזנא: א 4 – 7
בוטאווסקי, זלמן מבערעזנא: א 4 – 7
בוטאווסקי, ישראל מבערעזנא: א 5 – 7
בוטאווסקי, ליב ב"א מבערעזנא: א 5 – 7
בוטאווסקי, מיכל מבערעזנא: א 5 – 7
בוטאווסקע עיי"ע בוטאווסקי
בוטמאן, גבריאל מנעוול: א 19 – 8. ב 30 – 246. ג 17 – 144, 29 – 240.
בוכהאלטער, שמואל דוד מבאקליאן: ב 25 – 206
בוכטרעגער, אביגדור מלובלין: ב 34 – 278, 35 – 286.
בוכטרעגער, צבי מלובלין: ג 19 – 160
בוכמאן, אברהם מהאמעל: א 26 – 7
בולקין, מרדכי מזלאבין: ב 20 – 157
בולקין, משה מזלאבין: ב 39 – 317, 45 - 366
בולקין, נחמן איסר מברהין: א 10 – 7
בונימאוויץ, חי' מרודענסק: ב 26 – 214
בונין, ב"צ משווערזנע: ב 23 – 188
בונין, ש"י משווערזנע: ב 23 – 188
בוקסער, משה מלאדמיר: ב 3 – 24
בוקשטיין, יודא אהרן מאדעססא: ג 19 – 158
בוקשטיין, יצחק מאדעססא: א 15 – 7, 26 – 7, 35 – 7. ב 17 – 136. ג 19 – 158.
בוקשטיין, משה מאדעססא: א 26 – 7. ב 25 – 205
בוקשטיין, שלום מאדעססא: ג 19 – 158
בוקשטיין, שמואל מאדעססא: ג 19 – 158
בוראקאוו, שמואל מנעוול: ב 23 – 188
בורטיאנסק, אייזיק מיקאטערינאסלאוו: ב 34 – 278
בורסאק, אלי' מפאלאצק: ג 14 – 120
בורסאק, חיים בער מפאלאצק: א 35 – 8. ג 14 – 120.
בורסוק, מיכל מדאלינסק: ב 19 – 152. ג 21 - 176
בורשטיין, יהושע נתן נטע מנעוול: ג 7 – 64
בורשטיין, מנחם מענדל מנעוול: ג 7 – 64
בושייקין, יודל מבאברויסק: א 12 – 7
ביאלע, יצחק ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
ביחאוו, ירחמיאל מאסוועיע: א 21 – 7
ביחאווסקי, אברהם אבא מנאוואגראדסיעווערסק: ב 16 – 128. ג 16 – 136. ד 12 - 96
ביחאווסקי, יודא ליב הכהן מנאוואגראדסיעווערסק: ב 16 – 128. ד 12 - 96
בייזער, משה מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
ביילין, יודא ליב מנעוול: ג 26 – 215
ביילינסאהן, ליב מאיר מהאראדישץ: ב 29 – 238
ביליאווסקי, יוסף אליקים מיערעמעיעווקע: ג 19 – 159, 29 – 239
בילעוויץ, שמואל מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
בילקין, משה מזלאבין: ג 29 – 239
בימץ, יי"ש מארשא: ב 23 – 180
בין, אברהם אהרן מראקשיק: ב 20 – 158
בינדער, נחום ישראל מראהאטשעוו: ב 18 – 144
ביעלאוו, זאב וואלף מליאזנא: ב 13 – 104
ביעלאוו, ישראל בנימין מליאזנא: ב 13 – 104, 23 - 187

ביעלאוו, שרה מליאזנא: ב 13 – 104
ביעלינקא, בעלינקע עיי"ע בעלינקא
ביעלינקי, אלי' מקאזעלעץ: ג 29 – 240
ביעלינקי, שלמה צבי מלאדי: ב 37 – 301
ביעלניקי, שלמה מחאלאפאניטש: א 26 – 8, 30 – 8, 39 – 6.
ב 39 – 317.
ביעלקין, פינחס מאושאט: א 4 – 7
ביקמאהן, אברהם משה מיעלסק: ד 20 – 160
ביקשטיין, שלום מאדעססא: ב 47 – 379
ביריזניצקע, שלמה מצערקאססי: ב 29 - 237
בירמאן, יהושע מביעשענקאוויצי: ב 29 – 237, 47 – 379
בירמאן, יודא מבעשענקאוויצי: ב 29 – 237
בירמאן, ישראל מקוברין: א 17 – 6
בירמאן, קלמן מפאלאצק: ג 7 – 64
בירמאן, שלמה דוד מביעשענקאוויץ: א 7 – 7. ב 47 – 379
בירעזין, יצחק אליעזר מנעוול: ב 23 – 188
בית, יעקב דובער מוויעליקיא לוקי: ב 1 – 8
ביתרגמאן, משה מרדכי מקאפעטקעוויץ: ג 21 – 176
בלאט, יעקב מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
בלאט, משה נח מקאברין: א 28 – 8
בלאטנער, אברהם דוד [תלמידיו] מליודינקא: ג 7 – 63,
16 – 136, 29 – 239
בלאטנער, ב 14 – 112
בלאטנער, דבורה מטאטארסק: א 29 – 8
בלאטנער, חיים שמרי' מטאטארסק: ג 17 – 144, 29 – 239
בלאטנער, יצחק מטאטטרסק: ב 16 – 128
בלאך, אברהם מווערכ. דניעפראווסק: ב 47 – 380
בלאך, איטה [אראנזאהן] מווערכ. דניעפראווסק: ב 47 – 380
בלאך, חנוך העניך מניעפאראשץ: א 39 – 7
בלאך, יעקב מגעפאראשץ: ב 25 – 206
בלאך, ישראל מהאראדישץ: ב 29 – 238
בלאכמאן, זלמן מדיסנא: ב 23 – 185
בליאחמאן עיי"ע בלאכמאן
בלאכמאן, משה מקוברין: א 17 – 7
בלאכער (בליאכער), מרדכי זיסקינד מווייאזין: ג 13 – 112
בלאכער, ברוך מווייאזין: ב 29 – 237. ג 13 - 112
בלאכער, זיסל מווייאזין: ב 29 – 237
בלאכער, מ"מ מהאראדישץ: ב 41 – 333
בלאנק, בצלאל מוואלקאוויסק: ג 8 – 72, 29 – 239
בלומינב', אביגדור מלובלין: ג 19 – 160
בליומאוויץ, אלכסנדר מפאהארעליץ: א 28 – 8
בליומין, אברהם יונה מקאחאנאוו: א 26 – 7, 30 – 8,
35 – 7. ג 15 – 128, 29 - 240
בליומין, דוב בער מחרסון: ב 35 – 286
בליומין, יוסף ליב [תלמידיו] מקאכאנאוו: ב 23 – 180.
ג 29 - 240
בליומין, מאיר מבאבינאוויץ: א 9 – 7
בליומין, מרדכי מחרסון: ב 25 – 206
בליומין, נחום יהושע מחרסון: ב 25 – 206
בליומין, שמואל מאווראוויץ: א 3 – 7
בליומין, שמרי' מאווראוויץ: א 3 – 7
בליומענטאל, שמואל מזלאבין: ב 39 – 317
בליומקין, משה מטאלאצין: א 35 – 6
בלינער, אלטער מדאקשיץ: ב 39 – 318. ג 33 – 272
בלינער, אסתר העני' מדאקשיצי: ב 39 – 318
בלינער, מיכאל מליובאוויטש: ב 8 – 63
בלעכער, שמחה מראמאנאאקא: ד 8 – 64, 20 – 160
בן אהרן, כתריאל מיעלסק: ד 20 – 160
בן זאב, פרץ מפאוולאטש: ב 30 – 246
בן יהודא, בנציון מדאבראיע: ג 21 – 176
בן יעקב, שמואל מדאבראיע: ג 21 – 176
בן ציון (בה"ר) מסערעדבודא: ד 19 – 152
בן ציון מיקאטרינאסלאוו: ג 34 – 280
בנימין זלמן מבעשענקאוויצי: ב 14 – 112
בנימין, יוסף מווינדאווא: ב 9 – 72
בנציאנאוו, אלי' מבאברויסק: א 11 – 7, 16 - 128
בעגדיצקי עיי"ע בענדיצקי
בעהין, יצחק מוואלקאוויסק: ד 20 – 160
בעזמאזגין, ירוחם שמרי' מליאזנא: ב 19 – 152. ג 17 – 144,
19 – 160. ד 19 - 152
בעזמאזגין, נח מליאזנא: ב 19 – 152
בעזפאלאוו, דוב ניסן: ב 15 – 120, 35 – 286
בעזפאלאוו, זלמן: ב 15 – 120, 35 - 286
בעזפאלאוו, חנה: ב 15 – 120
בעזפאלאוו, יודא ליב: ב 15 – 120
בעייער, מבערעזין: ב 3 – 24
בעלאוו, ישראל בנימין מליאזנא: ג 14 – 120
בעלוהין, משה ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
בעלינאוו, אברהם אשר מקלימאוויצי: ב 29 – 237
בעלינקא, אלי' מקאזעלעץ: ג 8 – 72, 17 – 144
בעלינקא, גדלי' דוד מריגא: א 19 – 5, 8
בעלינקא, דוב הכהן מזלאבין: ד 19 – 152
בעלינקא, יצחק מסוראז: ב 23 – 180
בעלינקא, ישכר בער מזלאבין: ב 17 – 136
בעלינקא, ישראל מריגא: א 19 – 8
בעלינקא, רפאל צבי מבאביניץ: א 39 – 7
בעלינקא, שלמה צבי מחאלאפעניטש: ב 17 – 136, 23 – 180
בעלקין, ברוך מבאברויסק: א 12 – 7
בעלקין, מרדכי מבאברויסק: א 17 – 7
בענדיצקי, יונה מווערכ. דניעפראווסק: ב 40 – 325,
47 – 380.
בעניאמין עיי"ע בנימין

בעסקין עיי"ע בעשקין
בעקער, א. מחארקוב: ג 34 – 280
בעקער, ישראל מהאראדישץ: ב 29 – 238
בעקערמאן עיי"ע בקרמן
בקרמן, חיים מגזאטסק: א 17 – 8
בקרמן, כאייא מווערכ. דניעפראווסק: ב 47 – 380
בערגמאן עיי"ע ברגמן
בערדיצעווסקע, אלי' מטשערקאססי: ג 3 – 32
בערזאן, אברהם מווילקאמיר: א 23 – 8
בערזאן, יוסף מראגאטשעוו: ג 16 – 136. ד 20 – 160
בערזאן, שלום מדאקשיץ: א 21 – 8. ב 17 – 136, 23 - 180
בערין, לוי יצחק מצעצערסק: א 35 – 8
בערינשטיין, בערנשטיין עיי"ע ברנשטיין
בערלין, נתן ליב מפאצעפ: א 21 – 8
בערמאן, [האחים] מפולטבה: ב 25 – 206
בערמאן, אברהם אבא משיראקא: ג 26 – 215
בערמאן, בן ציון מווייאזין: ג 13 – 112
בערמאן, זלמן מרודענסק: ב 26 – 214
בערמאן, חיים מרודניא: ב 15 – 120
בערמאן, צבי זאב מניעזין: ד 19 – 152
בערנזאהן, שלמה דוד מגערמאנאוויץ: ג 33 – 272
בערנזאהן, שלמה יעקב מגערמאנאוויץ: ג 33 – 272
בערעגאווסקי, מרדכי ישראל [בה"ר] מיעלסק: ג 17 – 144.
ד 20 – 160
בערעזניצקי, אברהם יצחק מוואלקאוויסק: ג 15 – 128
בערענאווסקי עיי"ע בערעגאווסקי
בערקאן, אדל מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
בעשקאוויץ, שלמה מראגאטשעוו: ג 29 – 240
בעשקין, הינדא מבאבינאוויטש: ב 29 – 237. ג 3 – 30
בעשקין, ר"נ מבאבינאוויטש: ג 3 – 30
בצ"ר, ממהלין: א 35 – 6
בקריצקי, יעקב משה מוואלקאוויסק: ג 8 – 72
בקרמן, ברוך מווערכ. דניעפראווסק: ב 47 – 380
בר – קני, יצחק מחרקוב: ג 27 – 223
בראגזאל, יצחק מריגא א 29 – 7
בראד עיי"ע ברוד
בראדסקי, י. מראמאנאווקא: ד 8 – 64
בראדסקי, יעקב מטשערקאססי: ג 3 – 32.
בראדסקי, סלוצקער נחום ממאלאיא פערעשצעפינא:
ב 47 – 380
בראדסקין, יצחק מסעמיאנאווקא: א 35 – 6
בראדקין, ניסן מפאוולאטש: ב 30 – 246
בראהינסקי, דובער מקאנטאפ: ב 9 – 72
בראהינסקי, זוניא מקאנאטאפ: א 39 – 8
בראהינסקי, יקותיאל מחאלמי: ב 39 – 317
בראהינסקי, ליב מגלוחאוו: ג 3 – 30. ד 4 – 32
בראהינסקי, פרידא אמיתין מקאנטאפ: א 26 – 8, 28 – 8,
39 - 8
בראהינסקע עיי"ע בראהינסקי
בראיינין, משה ליב מהאמעל: ג 14 – 120
בראמבערג, זאב דוד מווארשא: ב 16 – 128
בראנדעש, ארי' מווארשא: ב 16 – 128
בראנדעש, חיים אליעזר מווארשא: א 35 – 7. ב 16 – 128
בראנזבורג, יודא ליב מגזאטסק: א 17 – 8. ב 21 – 166,
33 - 270
בראסלאוטקע, יהושע העשיל מטאגאנראג: ב 23 – 185
ברגמן, זאב מבאברויסק: א 12 – 7
ברגמן, משה מבאברויסק: ג 25 – 208
ברגר, דוד מניקליוב א 23 – 8
ברגר, נחום מנאוואמליני: ב 42 – 342
ברגר, צבי מבאלהאקאוו: א 8 – 7
ברגר, שניאור מבאלהאקאוו: א 8 – 7
ברוד, יצחק מריגא: א 29 – 7
ברודא, ברודע עיי"ע ברוידא
ברודנא, עקיבא מבאברויסק: א 17 – 7
ברודנא, צבי ברמ' מסמארגאן: א הוספה ל8 – 7, 12 – 5,
16 – 6, 19 – 8, 21 – 8.
ברודנא, צבי הירש ב"ר יהודא מסמרגון: א 9 – 7
ברודניק, אברהם מבאברויסק: א 11 – 7
ברוידא, אברהם מיאנאוויטץ: א 35 – 7. ב 16 – 128.
מסעננא: ב 39 – 318. ג 19 – 160. ד 5 – 40, 13 – 104
ברוידא, יצחק מסעננא: ב 16 – 128
ברוידא, מ"מ מסעננא: א 35 – 7. ב 16 – 128, 25 – 206,
30 – 246, 39 – 318. ד 5 – 40, 13 - 104
ברוידא, נח מסמרגון: א 21 – 8
ברוך ב"ר בנציון מדאבראיע: ג 21 – 176
ברוך, אלי' מאושאט: א 3 – 7, 23 – 7.
ברוך, דובער מאושאט: א 3 – 7. מאראשא: א 13 – 7.
מאושאץ: 23 - 7
ברוך, ישראל יצחק מבאקליאן: א 39 – 6. ב 2 – 16, 14 - 111
ברוך, מנחם מענדל מאראשא: א 13 – 7
ברוך, שלמה מבאקליאן: א 39 – 6. ב 2 - 16
ברוך, שמואל מאראשא: א 13 – 7
ברוכאוויץ, זאב שע' מוואלקאוויסק: ד 8 – 63
ברוכאוויץ, זלאטע מדאבריאנקא: ב 19 – 152
ברוכאוויץ, שניאור מדאבריאנקא: ב 19 – 152, 29 - 238
ברומשטיין, דובער מאריאל: א 19 – 7
ברוק, אליעזר מווארא‏נאק: ג 19 – 159
ברוק, יידא ליב מקלימאוויץ: ב 47 – 380
ברוק, ישראל יצחק מבאקליאן: א 7 – 7, הוספה ל8 – 7,

16 – 6, 19 – 7. ב 7 – 56, 17 – 135, 23 – 179, 25 – 206.
יצחק: א 30 – 8.
ברוק, מהר"ם: ב 23 – 186
ברוק, מענדל מווארנאק: ג 19 – 159
ברוק, משה מבאברויסק: א 17 – 7
ברוק, משה צבי מבאקליאן: א 19 – 7
ברוק, מתתי': ב 23 – 178
ברוק, שלמה ברי"ל מבאקליאן: א הוספה ל8 – 7, 19 – 7, 30 – 8. ב 23 – 179, 25 – 206, 39 – 317, 45 – 365.
ברוק, שלמה מסנאווסק: א 30 – 8
ברוק, שמואל מבאקליאן: א 7 – 7. מארשא: ב 19 – 152
ברוקארציק, ירמי' מריגא: א 29 – 7
ברוקארציק, שמואל מריגא: א 29 – 7
ברוקמאו, [האחים] מפולטבה: ב 21 – 166, 25 - 206
בריא, יודא ליב מהאראדישץ: ב 29 – 238
ברייטמאן, ישראל מסיראטינא: א 19 – 8
בריינין, אברהם מבאברויסק: א 11 – 7
בריינין, חיים מזלאבין: ג 33 – 272
ברין, גרונם מפולטבה: ב 25 – 206
ברין, גרשון מפאלטבה: ג 3 – 32, 27 – 223
ברין, זלמן מפאלטבה: ב 25 – 206. ג 3 – 31, 25, 27 – 223
ברכהן, חי' מפרידריכשטאט: ב 20 – 158
ברכהן, נחמן מהלוכאוו: א 15 – 7
ברכהן, פסח מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
ברלין, אברהם מטאגאנראג: ב 23 – 185
ברלין, אלכסנדר סענדר: ב 37 – 302
ברלין, ירוחם בער: ב 37 – 302
ברלין, שניאור זלמן מלוקי: ב 3 – 24
ברנשטיין, אביגדור מרודענסק: ב 26 – 214
ברנשטיין, אהרן מחאלוי: א 21 – 6. מבאברויסק: ב 16 – 128
ברנשטיין, בענדט מקורעניץ: ג 27 – 223
ברנשטיין, דובער מבאברויסק: ד 14 – 112
ברנשטיין, חיים מרודענסק: ב 26 – 214
ברנשטיין, יואל מאסטראש. גאראדאק: ג 25 – 208
ברנשטיין, מאיר: ב 23 – 178
ברנשטיין, מרדכי מסמיעלא: ד 12 – 96
ברנשטיין, מתתי' מבאברויסק: ג 3 – 30
ברנשטיין, שבתי מבאברויסק: ד 8 – 64
ברנשטיין, שלמה מרודענסק: ב 26 – 214
ברנשטיין, שמרי' מיקאטערינאסלאוו: ב 34 – 278
ברנשטיין, שניאור זלמן מבראווארי: א 5 – 7. מבאברויסק: א 24 – 7
ברעגין, יוסף מזלאבין: ד 19 – 152
ברעגין, יעקב מזלאבין: ב 14 – 111, 17 – 136, 39 – 317. ג 29 - 239
ברעגער עיי"ע ברגר
ברעוודע, דוד שלמה מליאהוסק: ב 23 - 187
ברעוודע, משה יצחק מלאהאייסק: א 30 – 8. ב 14 - 112
ברעך, ישראל יצחק מבאקליאן: א 21 – 7
ברענין, יוסף מזלאבין: ג 29 – 239
ברענער ש. מנאווימליני: ג 33 – 270
ברעסלאוו, גרשון מאושאט: א 3 – 7
ברעסלער, שמואל יצחק מווישקוב: ב 17 – 136
ברקאוויטש, ש. מראמאנאווקא: ד 8 – 64

ג

גאדין, ישראל מניקאליוב: א הוספה ל15 – 7, 19 – 5
גאוולין, ישראל דוד מבאברויסק: א 12 – 7
גאזיניץ, פסח מבאברויסק: א 17 – 7
גאטליב עיי"ע גוטליב
גאטסדאנקער, זלמן יוסף מווארשא: א 20 – 8. ב 23 – 180
גאן, אברהם מבאברויסק: א 11 – 7
גאלד, אברהם דוב מפאלטאווא: ד 14 – 112
גאלאנט, ארי' ליב מבאברויסק: א 11 – 7
גאלאנט, פייבש מבאברויסק: ד 18 – 144
גאלד, [שיינין] וויטא בילא מפאלטאווא: ד 14 – 112
גאלד, דוד ליב מבאברויסק: א 12 – 7, 27 – 8.
גאלדבורט, לויק מראגאטשעוו: ב 20 – 158
גאלדבערג, אברהם מקישצעני: ד 14 – 112
גאלדבערג, אלטע מחאלוי: ב 12 – 96. ג 14 – 120
גאלדבערג, יוסף הלוי מחאלוי [ומפרידריכשטאט]: א 21 – 6. ב 6 – 48, 11 – 85, 12 – 96, 20 – 156, 22 – 166, 36 – 294, 37 – 297, 44 – 358. ג 1 – 6, 2 – 23, 6 – 51, 14 – 120, 15 – 125, 18 – 148, 21 – 173, 23 – 192, 29 – 235. 32 – 262. ג 8 – 9. מבאברויסק: ג 30 – 244, 32 – 260, 33 – 267, 35 – 288, 36 – 293, ד 3 – 24, 4 – 31, 5 – 37, 6 – 45, 8 – 61, 11 – 87, 13 – 103, 14 – 110, 112, 15 – 117, 17 – 134, 19 – 152, 20 - 157
גאלדבערג, מיכל מבאברויסק: א 17 – 7
גאלדבערג, מפאלטאווא: ג 27 – 223
גאלדבערג, נחום מסעננא: ב 16 – 128
גאלדין עיי"ע גולדין
גאלדמאן עיי"ע גולדמן
גאלדערמאן עיי"ע גולדרמן
גאלדפארב עיי"ע גולדפרב
גאלדרינג עיי"ע גולדרינג
גאלדשטיין עיי"ע גולדשטיין
גאלדשלאק עיי"ע גולדשלאק
גאלדשמיט עיי"ע גולדשמיד
גאלוב, משה מבאברויסק: א 17 – 7

גאלינסקע עיי"ע גלינסקי
גאלערקין עיי"ע גלרקין
גאלפערין עיי"ע גלפרין
גאמארניק עיי"ע גמרניק
גאנדמאן עיי"ע גנדמן
האנזבורג עיי"ע גאנזבורג
גאנזבורג, מנחם מווערכ. דניעפראווסק: ב 47 – 380
גאנזבורג, אסיא: ב 15 – 120
גאנזבורג, יוסף מהאדיאץ: ג 26 – 215
גאנזבורג, נתן נטע: ב 15 – 120. נטע: ב 35 – 286
גאנזבורג, שמחה מווערכ. דניעפראווסק: ב 40 – 325, 47 – 380
גאנטמאן, מרדכי מדוקאר: א 26 – 7, 30 - 8
גאסדינער, דוד מבערעזנא: א 4 – 7
גאסדינער, משה מבערעזנא: א 5 – 7
גאפאנאוויץ, יצחק יעקב הכהן מראקשיק: ב 29 – 158, 39 – 318. ג 8 – 71
גארבאטסקי, יעקב מגראטסק: ב 41 – 333
גארבאצעווסקי, ברוך מבאברויסק: א 12 - 7
גארבאצעווסקי, מאיר מבאברויסק: א 17 – 7
גארבער, א. ב. מוואלקאווויסק: ד 8 – 63
גארבער, יקותיאל מווערכ. דניעפראווסק: ב 47 – 380
גארדאן, גארדין עיי"ע גורדון
גארינסקי, יוסף אלי' מקאנאטאפ: א 35 – 8
גארינסקי, נפתלי מקאנאטאפ: א 35 – 8
גארעליק עיי"ע גרליק
גארפינקל, גארפינקעל עיי"ע גרפינקל
גארשטין, יודא ליב מווער. דניעפראווסק: ב 40 – 325, 47 - 380
גובעלבאנק, משה מנעוול: א 21 – 8
גוגול, קאפל מגזאטסק: ב 33 – 270
גווירצמאן, טודרוס מקאברין: א 27 – 8, 28 – 8
גוטיומטוב, משה מברהין :א 10 – 7
גוטליב, עזריאל מבערזין: ב 23 – 180
גוטמאן, דובער מביעשענקאוויץ: א 5 – 7, 28 – 8. מהאראדישץ: ב 29 – 238
גוטמאן, זלמן מביעשענקאוויץ: א 28 – 8
גוטמאן, יוסף מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
גוטערמאן עיי"ע גוטרמן
גוטצייט, ברוך מבאברויסק: א 12 – 7
גוטקין, מענדל מאושאץ: ב 19 – 151
גוטקין, רפאל מנעוול: ב 14 – 112, 39 – 318.
גוטקינד, זלמן מריגא: ב 39 – 318
גוטקינד, חיים מריגא: ב 39 – 318
גוטרמן, מיכא בערוש מווארשא: ג 19 – 159
גולדין, בן ציון מראהאטשעוו: ב 18 – 144
גולדין, דרויזא: ב 35 – 286
גולדין, ה' מווער דניעפראווסק: ב 17 – 136
גולדין, הירש מראהאטשעוו: ב 23 – 188
גולדין, יוסף מדיסנא: ב 23 – 185
גולדין, יצחק מראגאטשעוו: ב 15 – 120, 23 – 188. ג 14 – 120, 16 – 136.
גולדין, צבי מיעקאטערינאסלאוו: ב 34 – 278
גולדין, רבקה חאסי' מאושאץ: ג 19 – 159
גולדין, שמואל משה מחאלאפאניטש: א 26 – 8. מחיסלאוויצקי: א 32 – 8
גולדמן, צבי הירש מבאברויסק א 12 – 7. ב 23 – 186
גולדפרב, שמואל מליאהוסק: ב 23 – 187
גולדפרב, שמעי' מליאהוסק: ב 23 – 187
גולדרינג, אהרן מוויטבסק א 28 – 8
גולדרינג, משה מלובלין: ב 13 – 104, 34 – 278, 35 - 286
גולדרמן, רבקה חאסי' מאושאץ: ב 17 – 136, 47 – 379
גולדשטיין, אברהם מבאברויסק: א 11 – 7
גולדשטיין, דוד מחאלאפאניטש: א 30 – 8, 39 – 6. ב 14 – 111, 23 – 180, 39 – 317, 45 – 366. מלאדי: ב 37 – 301
גולדשטיין, לייבוש מלובלין: ב 13 – 104
גולדשטיין, משה מלובלין: ב 13 – 104
גולדשטיין, נח מחאלוי: א 21 – 7. ג 29 – 239
גולדשטיין, רד"ב: א 21 – 6
גולדשטיין, שלום מבאברויסק: א 24 – 7
גולדשלאק, שמחה בונים מליובאוויטי: ג 20 – 168
גולדשמיד, א. מראמאנאווקא: ד 8 – 64
גולדשמיד, ישראל טובי' מווארשא: ב 16 – 128
גולמאן, שמעון מהאלאפעניטש: ד 8 – 63
גוניל, חיים מאמוריעקאט: ג 16 – 136
גונין, הירשל מבאברויסק: א 12 – 7
גוראריי, אברהם אלי' מבאברויסק: ג 33 – 272
גוראריי, אהרן מפיראטין: א 35 – 7
גוראריי, חיה מחאראל: ג 3 – 32
גוראריי, ישראל מקרעמענצוג: ב 34 – 278
גוראריי, מנחם מענדל מקרעמענצוג: א 2 – 7. ב 5 – 40, 7 – 49, 9 – 72, 34 – 278. ג 3 - 32.
גוראריי, מרדכי מקרעמענצוג: א 6 – 7. ב 12 - 96
גוראריי, משה מקרעמנצוג: א הוספה ל8 – 7, 19 – 8, 23 – 7, 26 – 7. ב 3 – 17, 4 – 25, 14 – 112, 23 – 188. 6 – 56, 17 – 144.
גוראריי, נתן מקרעמנצוג: א 2 – 7, הוספה ל8 – 7, 23 – 7, 26 – 7. ב 3 – 17, 4 – 25, 14 – 112, 23 – 188. ג 17 – 144.
גוראריי, שמואל גרשון מיעקאטערינאסלאוו: א 26 – 8

גוראַרי', שמואל מחאראל: ג 3 – 32
גוראַרי', שמרי' מקרעמנצוג: א 2 – 7, הוספה ל8 – 7.
ב 5 – 40. ג 3 – 32.
גורדון, אהרן מריגא: א 29 – 7
גורדון, איסר מברעזנגוואטא: א 19 – 7
גורדון, זאב מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
גורדון, חיים מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
גורדון, ישראל דוד ממינסק: א 35 – 8
גורדון, ליב בער גוזמאן מריגא: א 29 – 7
גורדון, מיכל מפלעשצניץ: ג 19 – 160
גורדון, משה מדאלהינאוו: ב 14 – 11, 20 – 157
גורדון, סעדי' מראקשיק: ב 20 – 158
גורדון, ראובן מסמרגון: א 21 – 8
גורדצקי, גדלי' מברהין: א 9 – 7
גורדצקי, שמחה מבאברויסק: ב 39 – 317
גוריאן, יעקב יוסף מוויאזין: ג 13 – 112
גורלניק, אליעזר מוואלקאוויסק: ג 8 – 72
גורעוויטש עיי"ע גורעוויץ וערך הורוויץ
גורעוויץ, אברהם זלמן מווארשא: א 20 – 8. ג 19 - 159
גורעוויץ, אברהם יצחק מברהין: א 9 – 7
גורעוויץ, אברהם מביעשענקאוויץ: א 5 – 7. מדוקאר:
א 19 – 8, 30 – 8, 35 – 6.
גורעוויץ, אברהם משה מנעוול: א 19 – 8
גורעוויץ, אלעזר מבאברויסק: א 12 – 7. מסט' מארינגארקע:
ד 15 – 120
גורעוויץ, זלמן מווארשא: א 20 – 8
גורעוויץ, חיים מכפר ליסין: א 35 – 8
גורעוויץ, טובי' מבאברויסק: א 12 – 7
גורעוויץ, יודא מאסטראשע. גאראדאק: ג 25 – 208
גורעוויץ, יצחק מבעליניץ: א 10 – 7. מדאבראייע: א 19 – 7
גורעוויץ, ירוחם מבעשינקאוויץ: ב 14 – 112, 23 – 186.
ג 21 - 176
גורעוויץ, ישעי' מבעליניץ: א 10 – 7.
גורעוויץ, ישראל מבאברויסק: א 12 – 7. מארשא:
ב 47 – 379
גורעוויץ, מאיר ארי' ליב: ב 15 – 120. מאיר מבאברויסק:
א 17 – 7. ליב מגאמעל: ד 20 – 160
גורעוויץ, מרדכי מארשא: א 1 - 7
גורעוויץ, שמואל מבאברויסק: א 24 – 7. מנעוול: א 26 – 8.
ב 41 – 333. מווארשא: ג 19 – 159
גורעוויץ, שמעון מסמארגאן: ב 23 – 180
גורקאוויץ, יעקב מדאקשיץ: א 35 – 7
גיווערץ, דוד מלובלין: ד 4 – 32, 11 – 88, 15 – 120
גיווערץ, משה מלובלין: ד 15 – 120
גיווערץ, שמואל מלובלין: ב 42 – 341. ד 4 – 32, 8 – 63,
11 – 88, 15 – 120

גיטין, דובער מוויטעבסק: א 35 – 6
גיטלין, אלטער מקורעניץ: ג 27 – 223
גיטלין, שמעון מדלהינוב: א 35 – 6. ב 17 - 135
גיטליץ, יוסף מדאלהינאוו: ב 20 – 157
גיטעלזאהן, בנימין מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
גיטערמאן, מיכאל בעריש מווארשא: ב 23 – 186
גיליעוויץ, גילעוויץ עיי"ע הילעוויץ
גילמאן, אהרן מבעשינקאוויץ: ב 23 – 186
גילמאן, בריינה מבעשינקאוויץ: ב 23 – 186
גילמאן, זאב מביעשענקאוויץ: ב 29 – 237, 47 – 379.
ג 33 - 272
גילמאן, זלמן מביעשענקאוויץ: ב 29 – 237, 47 – 379
גילמאן, חיים ליב מבעשענקאוויץ: ג 14 – 119
גילמאן, סטערנא פרידא מביעשענקאוויץ: א 28 – 8
גילמאן, ראייכל מבעשענקאוויץ: ג 14 – 119
גילמאן, רואל מבעשינקאוויץ: ב 23 – 186
גילמאן, ש' זלמן מביעשענקאוויץ: ב 14 – 112, 23 - 186.
ג 14 – 119, 28 - 231
גילמאן, שטערנא פריידא מבעשינקאוויץ: ב 23 – 186.
ג 14 – 119, 28 - 231
גילמאן, שמעון מחאלאפאניטש: ד 19 – 152
גילמאן, שפרה מבעשינקאוויץ: ב 23 – 186
גילמן, צבי מנעוול א 21 – 8
גילערסאהן, חיים רפאל מדאקשיץ: ב 11 – 88
גינדין, אהרן מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
גינזבורג, אהרן מנעוול: ב 19 – 152
גינזבורג, אליעזר בר"ן מקרעמענצוג: ב 20 – 157, 23 – 180.
ג 16 – 136, 17 – 144, 29 – 240. ד 8 – 64, 11 – 88.
גינזבורג, אלתר מווערכ. דניעפראווסק: ב 47 – 380
גינזבורג, בייניש מדלהינוב: א 39 - 6
גינזבורג, בנימין מארשא: א 1 - 7
גינזבורג, ברוך מאדעססא: ג 19 – 158
גינזבורג, דובער מווארנאק: ג 19 – 159
גינזבורג, דוד מאושאץ: א 3 – 7, 23 – 7.
גינזבורג, זוסמאן מארשא: א 8 – 7, 18 – 8. ב 19 – 151.
ג 21 – 176. מקראסנאיע ג 3 – 30
גינזבורג, זלמן מבאברויסק: ב 39 – 317
גינזבורג, זרח מבאברויסק: א 12 – 7, 29 – 7.
גינזבורג, יעקב מראהאטשעוו: ב 23 – 188
גינזבורג, ישראל מסעננא: ב 25 – 206
גינזבורג, ליב מסווערזען: ב 20 – 158. ד 14 – 112.
גינזבורג, ליפא מהלוכאוו: א 26 – 7. ד 4 - 32
גינזבורג, מנחם מענדל מראהאטשעוו: ד 8 – 64
גינזבורג, משה מארשא: א 8 – 7, 18 – 8. ב 19 – 151.
ג 21 – 176. מבאברויסק: א 17 – 7. מקראסנאיע: ג 3 – 30
גינזבורג, נחום דוד מקרעמענצוג: ד 20 – 160

גינזבורג, נחמה משווערזנע: ב 23 – 188
גינזבורג, נחמי' מקרעמענצוג: ב 7 – 54. ד 11 - 88
גינזבורג, שכנא מאוסוויעט: א 39 – 7
גינזבורג, שניאור זלמן מקרעמענצוג: ב 7 – 49, 23 – 180
גינצבורג עיי"ע גינזבורג
גיעוועליעאוו, משה דוד מטאדארסקי: א 26 – 8
גירשאוויץ, חיים מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
גירשענהארין, אברהם מבאברויסק: א 12 – 7
גירשקאוויץ, מגזאטסק: ג 3 – 30
גלאז, זלמן מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
גלאז, יודא ליב מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
גלאז, יעקב ליב מדאקשיץ: ב 47 – 380
גלאז, פסח מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
גלאז, שמואל יצחק מדאקשיץ: ב 17 – 136, 47 - 380
גלאזאוו, ארי' ליב מליאזנא: ב 17 – 136
גלאזאוו, זלמן מליאזנא: ב 17 – 136
גלאזאוו, יצחק שר"ב מליאזנא: א 21 – 8. ב 14 – 112.
ג 29 – 240.
גלאזאוו, נתן בר"מ מביעשענקאוויץ: א 7 – 7, 28 - 8
גלאזמאן עיי"ע גלזמן
גלאזענט, זלמן מגערמאנאוויץ: ג 33 – 272
גלאזענט, שמואל מגערמאנאוויץ: ג 33 – 272
גלאט, אברהם מקאנאטאפ: א 39 – 8
גלאט, דובער מקאנאטאפ: א 39 – 8
גלאט, מרדכי מקאנאטאפ: א 39 – 8
גלובאקין, אברהם מבאברויסק: א 11 – 7
גלוז, אברהם מרדכי מלאדמיר: א הוספה ל8 – 7
גלוחאווסקי, גלוחאווסקע עיי"ע גלוכובסקי
גלוכובסקי, יחזקאל מבאברויסק: א 12 – 7
גלוכובסקי, שכנא מברהין: א 10 – 7
גלוסקער, אלטר מחאטימסק: ב 19 – 152
גלזמן, גרשון מבראווארי: א 5 – 7
גלינסקי, יחיאל מבאברויסק א 12 – 7
גלינסקי, מרדכי מבאברויסק: א 17 – 7
גליקמאן, זלמן מביעשענקאוויץ: א 6 – 7
גליקמאן, יעקב מלאדמיר: ב 3 – 24
גליקמאן, יצחק מביעשענקאוויץ: א 7 – 7, 28 – 8. ב 14 –
112, 23 – 187. ג 14 – 119, 28 – 231. ד 8 - 64
גליקמאן, ש. מראמאנאווקא: ד 8 – 64
גליקשטיין, אברהם מלובלין: ד 4 – 32, 11 – 88, 15 – 120
גלעזין, זעליג מבאבינאוויטש: ג 3 – 30
גלעזין, יאיר מהאלאפעניטש: ד 8 – 63
גלעזין, יודא מארשא: א 1 - 7
גלעזין, מאיר מחאלאפאניטש: ד 19 – 152
גלעזין, פנחס מקאכאנאוו: ב 23 – 180
גלעזער, פנחס מחרקוב: ג 28 – 232
גלפט, יצחק יעקב מבראווארי: א 5 – 7
גלפט, משה נתן מבראווארי: א 5 – 7
גלפנד, אהרן מחאלוי: ג 14 – 120
גלפרין, הענדל מפלעשצעניץ: ג 15 – 128, 17 – 144
גלפרין, וויחנא מבאבינאוויץ: ב 29 – 237
גלפרין, מאיר מבאבינאוויץ: ב 29 – 237
גלרקין, ירמי' מוויטבסק: א 26 – 7. ב 4 – 30
גלרקין, ליפא מוויטבסק: ב 4 – 30
גמילפאנד, הערציל מבאברויסק: ד 8 – 64
גמרניק, ישעי' מאיצניא: א 16 – 7
גנדל, זלמן מבאריסאוו: ג 14 – 120
גנדמן, יהושע סעדי' משומילינא: ג 27 – 223
גנעשין, יצחק מנשה מביעשענקאוויץ: א 6 – 7
געהעליאוו, פייווש מאושאט: א 4 – 7
געכט עיי"ע העכט
געלגאד, אייזיק מסמארגאן: ב 23 – 180
געלימאן, צבי הירש מוויטעבסק: א 30 – 8. מנעוול:
ב 23 – 185
געליער, געליר, געלער, העליר עיי"ע העלער
געלירמאן, יצחק מליובלין: ג 34 - 280
געלמאן עיי"ע גילמן
געלפאנד, אהרן מבאברויסק: א 12 – 7. מחאלוי: א 21 – 6.
ב 37 – 301. ב 38 – 310. ג 15 – 128, 26 - 215
געלפאנד, בן ציון מבאברויסק: א 12 – 7
געלפאנד, יודא ליב מבאברויסק: א 12 – 7
געלפאנד, יצחק מבאברויסק: א 12 – 7
געלפאנד, מענדל ממארינגארקע: ג 15 – 128
געלפער, אברהם מזלאבין: ג 15 – 128
געלפערין עיי"ע הלפרין
גען, שמואל מסמארגאן: ב 20 – 157
גענדל עיי"ע גנדל
געסין, יוסף מרדכי מחאלאפאניטש: א 26 – 8
געסיק, ה' מלאדי: ב 37 – 301
געסיק, יוסף חיים [תלמידיו] מחאלאפעניטש: ב 23 – 180
געסיק, שלמה מחאלאפאניטש: א 30 – 8, 39 – 6.
ב 14 – 111, 17 – 136, 23 – 180, 39 – 317, 45 – 366.
מלאדי: ב 37 – 301. מסנאווסק: ד 19 – 152
געראיילסקי, יוסף ליב מפולטבה: ב 40 – 326
גערלאווין, אברהם אליעזר מהאראדישץ: ב 29 – 238
גערלאווין, הושקע מהאראדישץ: ב 14 – 112
גערלאווין, משה יוסף מהאראדישץ: א 35 – 8
גערלאווין, מתתי' מהאראדישץ: ב 14 – 112
גערלאווסקי, מאדיק מהאראדישץ: א 35 – 8
גערסקאוויץ, גערשקאוויץ עיי"ע הרשקוביץ

גערציק, אברהם מבאברויסק: א 12 – 7
גערציקאוו, יהושע מארשא: א 1 – 7, 13 – 7, 18 – 8.
גערשט, זרח יוסף מפאלאצק: ב 14 – 112, 120, 15 – 128, 20 – 157
גערשט, משה יעקב מפאלאצק: ב 14 – 112, 20 – 157. ג 14 – 120, 15 - 128
גערשענאוויץ, מרדכי דוב מברהין: א 9 – 7
געשוק, געשיק עיי"ע געסיק
גפן, שמואל מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
גראהמאן, שלמה מווארשא: ב 15 – 120, 23 – 186
גראזבין, צבי הירש מדאלחינאוו: ב 17 – 135
גראייעווסקע, יצחק מבאברויסק: א 12 – 7
גראיעוו, שמחה יוסף מדאבראיע: ב 25 – 206. ג 3 – 31
גראסביין, דובער מקובליץ: ג 15 – 128
גראסביין, חיים מקובליץ: ג 8 – 72, 15 – 128, 29 - 240
גרדין, דוד מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
גרובין, אהרן מבאברויסק: ג 3 – 30
גרובין, ר"ן מבאברויסק: ג 3 – 30
גרוסמאן, יוסף מבאלהאקאוו: א 8 – 7
גריויוו עיי"ע גראיעוו
גרייוועד, משה ממינסק: א הוספה לו15 – 7
גרייול, דוד מבאברויסק: א 12 – 7
גרייזער, שאול מבאברויסקף א 24 – 7
גרייזער, שמואל מבאברויסק: ד 14 – 112, 18 - 144
גריינאמס, בנימין מבאברויסק: א 12 – 7
גרייסמאן, חיים צבי מסנאווסק: ד 19 – 152
גרייספייגעל, צבי מניקליוב: א 23 – 8
גרייפער, דוב בער מבאברויסק: ד 8 – 64
גרייפער, ליטמאן מיעקאטערינאסלאוו: ג 26 – 215
גרין, שלמה מסענא: ד 5 – 40
גרינבלאט, לוי יצחק מיוחאוויטש: ב 25 – 206. ג 16 – 136, 29 - 239
גרינבערג, אפרים מבאברויסק: א 11 – 7
גרינבערג, גרשון מבערעזנא: א 4 – 7
גרינבערג, יעקב מראגאטשעוו: ג 29 – 240
גרינבערג, משה מסמארגאן: ד 4 – 32
גרינבערג, ראובן מאדעססא: ב 47 – 379
גרינגאס, א. מוואלקאוויסק: ד 8 – 63
גרינער, יעקב מקאנאטאפ: א 39 – 8
גרינפעלד, י. [תלמידיו] מליודינקא: ג 29 – 239
גרינפעלד, יוסף מקלעטניא: ג 15 – 128
גרינפעסט, אהרן מדוקאר: ב 19 – 152
גרינפעסט, אידל מדוקאר: ב 19 – 152
גרינפעסט, יודא יואל מרודענסק: ב 26 – 214
גרינפעסט, שמעון מדוקאר: א 19 – 8, 35 – 6. ב 3 - 24

גרינפרעס, דובער מקוברין: א 31 – 8. מפאלטאווא: ד 14 – 112
גרינפרעס, ר"י מראמני: ג 28 – 232
גרליק, אברהם אבא מהאמעל: א 26 – 7
גרליק, אהרן מבאברויסק: א 11 – 7, 12 – 7.
גרליק, אליעזר: ג 23 – 192
גרליק, אפרים מגזאטסק: ב 19 – 152. ד 4 - 32
גרליק, בן ציון מבאברויסק: א 12 – 7. ד 8 - 64
גרליק, גרשון מבאברויסק: א 12 – 7
גרליק, הלל מבאברויסק: ב 23 – 186. מזלאבין: ג 33 – 272
גרליק, חיים מבאברויסק: א 12 – 7
גרליק, חלונא מגראטסק: ב 41 – 333
גרליק, יעקב מענדל מבאברויסק: א 12 – 7
גרליק, יצחק מבאברויסק: א 12 – 7
גרליק, לוי יצחק מאווארוויץ: א 3 – 7
גרליק, מאנעס מבאברויסק: א 17 – 7
גרליק, מיכל מבאברויסק: א 17 – 7
גרליק, מרדכי מבאברויסק: א 17 – 7
גרליק, משה מבאברויסק: א 17 – 7
גרליק, משה נתן מראהאטשעוו: ב 23 – 188
גרליק, צוריאל מזלאבין: ג 15 – 128, 29 – 239. ד 8 – 63, 19 - 152
גרליק, שרגא פייווש מגראטסק: ב 41 – 333
גרפינקל, אלי': ב 23 – 178
גרפינקל, ארי' ליב מאושאט: א 3 – 7
גרפינקל, יצחק אייזיק משצידרין: ג 25 – 208
גרשאן, יוסף מבאברויסק: א 12 – 7

ד

דאבין, מ. מליודינקא: ג 7 – 63
דאבקין, יוסף ראובן מיעקאטרינאסלאוו: ג 34 – 280
דאבראמיסלין, דובער מוויטעבסק: ב 17 – 136
דאברוסין, דוד מחאטימסק: ד 19 – 152
דאברוסקין, דוברוסקין עיי"ע דברוסקין
דאברינסקי, נטע מלאייעוו: ד 19 – 152
דאבריק, משה ליב מדאקשיץ: ב 17 – 136, 23 – 180
דאדין, הלל מבאקליאן: א 7 – 7
דאווידאוו עיי"ע דוידוב
דאווידאוויטש, דאווידאוויץ, דוידוויץ עיי"ע דוידויץ
דאווידזאהן, דאווידסאהן עיי"ע דווידסאן
דאזארצאוו, מענדל מהאראדישץ: ב 29 – 238
דאחאוונע, אהרן מפאוואלאטש: ב 16 – 128. ג 3 – 31, 30 - 246
דאטליבאוו, י"ל מווערכ. דניעפראווסק: ב 47 – 380
דאינע, מאיר מבאברויסק: א 17 – 7

דאלגארט, גרשון מבעליניץ: א 23 – 7
דאלינער, אשר מלאדמיר: א הוספה לו15 – 7
דאלנין, משה גרשון מבאלהאקאוו: א 8 – 7
דאלניץ, זלמן לויק מהאראדישץ: ב 41 - 333
דאלניץ, מ"מ מהאראדישץ: ב 41 - 333
דאלניק, זאב וואלף מהאראדישץ: א הוספה לו15 – 7
דאלניק, זעליג מהאראדישץ: ב 14 – 112
דאלניק, ליב מהאראדישץ: ב 29 – 238
דאמיל, יוסף מקריוויטש: א 35 – 7
דאנדא, דובער מניקליוב: א 23 – 8
דאנחין, שלום מיכל מגלובאקאייע: א 21 – 8, 26 – 7
דאפין, אלי' מסעננא: ב 39 – 318. ג 17 – 144, 19 – 160.
ד 5 – 40, 13 - 104
דאפין, מענדל מסעננא: ב 25 – 206
דאקטעראוו, ישראל מברעזנא: א 5 – 7
דאקשיצי, אידל מדאלהינאוו: ב 45 – 366
דאקשיצי, שמואל מדאלהינאוו: ב 14 – 111, 20 – 157
דארעוווסקי, צבי מבאברויסק: א 17 – 7
דבורה רחל מראגאטשעוו: ד 14 – 112
דבעסלער, יחזקאל מבאברויסק: א 12 – 7
דברוסקין, אברהם יעקב: א 39 – 8
דברוסקין, אהרן מאדעססא: א 9 – 7
דברוסקין, אלחנן מניקליוב: א 23 – 8, 39 – 8
דברוסקין, חיים זעליג מאדעססא: א 35 – 7
דברוסקין, שמואל מווילעייקא: ג 13 – 112
דובאוו, חי' רבקה מיאקשיץ: ב 2 – 16
דובאוו, יצחק (שו"ב) מלוזקי: א 26 – 8. מיאקשיץ: ב 2 – 16.
מפענזא: ד 5 – 40
דובאוו, פעסי' רחל מפענזא ד 5 – 40
דובאוויצקי, יוסף מפרילוקא: א 35 – 7
דובאוויצקי, מפולטבה: ב 21 – 166
דובאוויצקע עיי"ע דובאוויצקי
דוביצקי, יצחק מוואלקאוויסק: ד 20 – 160
דובנאוו, משה מחארקאוו: ג 29 – 239
דובער מדאלהינאוו: ב 37 – 302
דובערזאן, ארי' ליב מדאבראייע: ב 47 – 379
דובראוו, אברהם יצחק מבעשענקאוויצי: ג 28 – 231
דובראוו, ברוך שלום מביעשענקאוויץ: א 5 – 7, 28 – 8.
ב 14 – 112, 23 – 186. ג 14 – 119, 28 – 231. ד 8 - 64
דובראוו, מנחם שמואל מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
דובראווינסקי, צבי מפרליוק: ב 20 – 158
דובראוווסקי, ליפמאן מזלאבין: ג 7 – 63
דובראווע עיי"ע דובראוו
דוד ישעי' מפלעשצעניץ – קרעמענצוג: ב 16 – 128
דודינסקע, חיים מבאלהאקאוו: א 8 – 7
דוואסקין, יעקב מברעזונאגאוואטא: א 11 – 7
דווארמאן, אהרן ישעי' מגזאטסק: ב 19 – 152
דווארקין, ברוך מזלאבין: ד 8 – 63
דווארקין, גרשון מוויטבסק: א 28 – 8
דווארקין, טאמארע מרודניא: ב 15 – 120
דווארקין, יואל דוד מאוסוויעט: א 39 – 7
דווארקין, יעקב יודא ליב מאושאט: א 4 – 7
דווארקין, ירוחם: ג 23 – 192
דווארקין, ישראל מראגאטשעוו: ג 29 – 240
דווארקין, ליב מבאברויסק: א הוספה לו15 – 7
דווארקין, מניקליוב: א 23 – 8
דווארקין, משה מזלאבין: ב 29 – 237. מחאטיאמסק:
ג 12 – 104
דווארקין, ניסן מזלאבין: ג 29 – 239
דוואשקין, יצחק ליב מבאבינאוויץ: א 9 – 7
דוואשקין, מרדכי ממינסק: א 21 – 8
דווידסאן, בנימין נחמן מפאלאצק: ב 45 – 366
דווידסאן, חיים מאושאט: א 4 – 7. מאושאץ: א 23 – 7
דוויריץ, דוד מאושאט: א 3 – 7
דוחנאווסקי, קלמן ישעי' [תלמידיו] מפאוולאטש: ב 30 – 246
דוידוב, מרדכי מבאברויסק: א 17 – 7
דוידוב, רחל מאושאץ: ב 19 – 151
דוידויץ, [האחים] מפולטבה: ב 25 – 206. ג 3 – 32, 27 – 223
דוידויץ, אברהם יוסף מקאמאיי: א 29 – 8, 39 – 7.
ב 20 – 157, 158, 21 - 166
דוידויץ, זלמן מבאברויסק: א 12 – 7. מקאמאיי: ג 3 – 32
דוידויץ, יחזקאל מגעפאראשץ: ב 25 – 206
דוידויץ, מאיר ליב מקאמאיי: א 30 – 8
דוידויץ, משה מאוואראוויץ: א 3 – 7
דוכאן, מרדכי מלעפעל: ב 17 – 136
דוכמאן, אהרן יוסף מהאמעל: ב 23 – 180
דוכמאן, איטע הארמעל מבאברויסק: ד 8 – 64
דוכמאן, אליהו צדוק מבאברויסק: ד 8 – 64
דוכמאן, חי' מבאברויסק: ד 8 – 64
דוכמאן, יואל מאיר מבאברויסק: ד 8 – 64
דוכמאן, יעקב דוד מבאברויסק: ד 8 – 64
דוכמאן, ישעי' גרשון מבאברויסק: ד 8 – 64
דוכמאן, נחום מדאבריאנקא: ב 29 – 238
דוכמאן, ראכלענקע מבאברויסק: ד 8 – 64
דוכמאן, שמחה נחום מבאברויסק: ד 8 – 64
דוליצקי, נפתלי מאדעססא: א 9 – 7, 16 – 7, 23 – 7,
28 – 8. ב 3 – 17, 19 – 151, 47 - 379
דוליצקי, פייגא רחל מאדעססא: א 16 – 7
דוליצקי, שלמה מאדעססא: א 9 – 7, 16 – 7, 23 – 7,
28 – 8. ב 3 – 17 – 19 – 151, 47 - 379

דוליצקי, שמואל אבא מאדעססא: א 18 – 8, 23 - 7.
ב 3 – 17, 19 – 151, 47 - 379
דופין, עזריאל מניעזין: א 35 – 6
דזערנאווסקי, זלמן מאושאט: א 3 – 7
דזערנאווסקי, קרעפל מאושאט: א 4 – 7
דיזענצילסיק, דוד מווארשא: א 20 – 8
דייטש, אלטע שולע מדאקשיץ: ב 19 – 152
דייטש, זלמן איסר מדאקשיץ: ב 23 – 180, 19 – 152,
39 – 318. ג 19 - 159
דייטש, חנה דבורה מדאקשיץ: ב 19 – 152
דייטש, מנוס מדאקשיץ: ג 33 – 272
דייטש, שלמה מדאקשיץ: ב 23 – 180
דינא, משה מבאברויסק: א 17 – 7
דייץ עיי"ע דייטש
דימנט, אהרן שמואל מליובאוויטש: ג 21 – 176
דימנט, זלמן יצחק מליובאוויטש: ג 21 – 176
דימענשטיין, ירחמיאל מדאלהינאוו: ב 20 – 157. ג 29 - 239
דימשיץ, אברהם: ג 6 – 56
דימשיץ, אהרן זאב מקאליסק: א 39 – 7. ב 17 - 136.
דימשיץ, אהרן מליאזנא: ב 20 – 157
דימשיץ, משה מבאבינאוויץ: א 9 – 7
דימשיץ, ר"מ מוועליז: ג 28 – 231
דינין, שמעון מברהין: א 10 – 7
דינערשטיין, יעקב מאיליא: א 35 – 6
דיסמאן, זלמן מאושאץ: א 20 – 8. ב 19 – 151. ג 19 - 159
דיסמאן, חיים אלי' מאושאץ: ב 19 – 151
דיסמאן, חיים יצחק מאושאץ: א 2 – 7, 8 – 7, 20 – 8.
דיסמאן, כתריאל מאושאץ: א 2 – 7
דיסמאן, משה אהרן מאושאץ: א 2 – 7, 20 – 8
דיסמאן, פיגא רחל מאושאץ: ג 19 – 159
דיסמאן, שלום ביניש מאושאץ: א2 – 7, 8 – 7. ג 19 – 159.
דיסמאן, שמרי' מאושאץ: א 2 – 7
דיסקין, ברוך מאנשי הוואגזאל – מקאנאטאפ: א 39 – 8
דיסקין, חיים צבי מווארנאק: א 38 – 6, 39 - 6. ב 45 - 365
דיסקין, יודא ליב מווארנאק: ב 23 – 179, 37 – 301,
39 – 317, 45 – 365. ג 15 – 128. ד 18 - 144
דיסקין, מ"מ [ותלמידיו] מליובאוויטש: ג 15 – 128
דיקמאן, יצחק מקאליסק: ד 6 – 48
דיקמאן, ישראל מסעננא: ב 16 – 128
דיקער, שלום מוויטעבסק: ב 17 – 136
דישא, באשי' מליאזנא: ג 19 – 160
דישא, נחמה מליאזנא: ג 19 – 160
דישמאן, זלמן מאושאץ: א 2 – 7
דישמאן, שלום מאושאץ: א 2 – 7
דלי, מרדכי מדובראוונא: א 35 – 6
דמסיק, אהרן מקאליסק: ג 3 – 32
דעאול, יוסף מקריוויטש: ב 20 – 157
דענקין, ז' מליודענקע ג 19 – 160
דערענקאווסקע, שרה מקיעוו: ג 21 – 176
דרא"ק, אבא מצעצערסק: ג 27 – 223
דראבקין, דוד מבאברויסק: א 12 – 7
דראבקין, זלמן מדובראוונא: א 30 – 8
דראבקין, ליב יצחק מבאברויסק: א הוספה ל15 – 7
דראבקין, מרדכי מריגא: א 29 – 7
דראבקין, נחמן מריגא: א 29 – 7
דראבקין, צבי מאנשי הוואגזאל – מקאנאטאפ: א 39 – 8
דראזדינאוו, יוסף מבאברויסק: א 12 – 7
דרויאן, מעסיל משומילינא: ג 27 – 223
דרויאן, שמואל מאושאץ: ב 19 – 151. ג 19 - 159
דרוקער, יצחק מאושאט: א 4 – 7
דריבין, [האחים] מפולטבה: ב 21 – 166
דריבין, יצחק מפולטבה: ב 21 – 166, 40 – 326.
דריבין, ישראל מפאלטאווא: ג 3 – 31, 27 – 223
דריבין, פתחי' מפולטבה: ב 40 – 326. ג 27 - 223
דריבין, צבי מפולטבה: ב 40 – 325
דריבין, קלמן מפולטבה: ב 40 – 326
דריבין, שלמה ליב מפולטבה: ב 40 – 325
דריבינסק, אברהם ברוך מיקאטערינאסלאוו: ב 34 – 278
דריזין עיי"ע דרייזין
דרייזין, זלמן מדיסנא: ב 23 – 186
דרייזין, ניסן אהרן מבאברויסק: א 17 – 7
דרייזין, שמואל מאושאט: א 4 – 7

ה

האבעליאוו, משה [ברי"ש] מבערעזנא: א 5 – 7
האבערשטיין, יוסף מוואלקאוויסק: ד 20 – 160
האדקין, נתן מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
האזענפוד, ח' משווערזנע: ב 23 – 188
האטהילף, ברוך מבעשענקאוויץ: ג 3 – 30
האטהילף, זלמן מאושאט: א 3 – 7
האטהילף, מנחם מענדל מבעשענקאוויץ: ג 28 – 231
האטהילף, נחמן חיים מביעשענקאוויץ: א 28 – 8.
ב 14 – 112, 23 – 186. ג 14 – 119, 28 – 231. ד 8 - 64
האכמאן עיי"ע הוכמאן
האלאדעץ, מרדכי מבאברויסק: א 17 – 7
האלאמשטאק, האלעמשטאק עיי"ע האלמשטאק
האלבאץ, זאב מסענא: ד 13 – 104
האלביץ, ברוך מבאברויסק: א 12 – 7
האלבערשטאט, צבי מלובלין: ב 13 – 104, 34 – 278,
35 – 286.

האלברייך ,יצחק מאיר מביעשענקאוויץ: א 6 – 7
האלברייך, דובער מביעשענקאוויץ: א 5 – 7
האלברייך, יצחק ליב מביעשענקאוויץ: א 7 – 7. יודא ליב:
ב 14 – 112, 23 – 186. ג 14 – 119, 28 – 231. ד 8 – 64.
האלברייך, מנחם מענדל הלל מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
האלברייך, שטערנא פריידא מביעשענקאוויץ: ב 14 – 112
האלברייך, שמואל מביעשענקאוויץ: א 7 – 7.
האלברייך, שמואל צבי מביעשענקאוויץ: א 7 – 7.
ב 14 – 112.
האלברייך, שמחה מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
האלוב, אלטר מבערעזנגוואטא: א 19 – 7
האלובאוו, חנן מקילמאוויץ: ב 16 – 128, 29 – 237.
האליי, דובער מבאברויסק: א 21 – 8
האליש, מרדכי מטאגאנראג: ב 23 – 185
האללאנד, חיים ניסן מנעוול: ב 23 – 188
האלמשטאק, אהרן מארשא א 18 – 8
האלמשטאק, גוטמאן מאושאץ: א 2 – 7
האלמשטאק, יחיאל מאושאץ: ב 19 – 151
האלמשטאק, שלום מאושאץ: א 2 – 7
האלפרין, העלפערין עיי"ע הלפרין
האלקין, אסתר מבאברויסק: א 11 – 7
האנדילמאן, יהושע מפאוואלאטש: ג 3 – 31
האנדמאן, אשר מאושאץ: ב 25 – 206
האנדמאן, מאיר מאושאץ: א 2 – 7
האנדעלין, גדלי' מזלאבין: ב 17 – 136
האנדעלסמאן, מאיר מסנאוווסק: א 21 – 8
האנטמאן, זוסמאן מבאברויסק: א 12 – 7
האניעלין עיי"ע האנעלין
האנעלין נ. מיעלסק: ג 17 – 144
האנעלין, אלי' מזלאבין: ג 17 – 144
האנעלין, גדלי' מזלאבין: ב 20 – 157, 39 – 317. ג 17 – 144.
האנעלין, זלמן מזלאבין: ג 17 – 144
האנעלין, יודא ליב מווארנאק: ב 45 – 365. ד 18 - 144
האנעלין, סעדי' גרשון מדאבריאנקא: ב 29 – 238
האנקין, מרדכי מבאלהאקאוו: א 8 – 7
האפמאן עיי"ע הופמן
האפען עיי"ע אופן
האפענשעפער, משה מארשא: א 1 – 7, 8 – 7, 18 - 8
הארדעצקי עיי"ע גורדצקי
הארחאוו, אנשל ממאירזישצעוו: ג 3 – 32
הארבאוויצקי, יוסף מווארנאק: ג 19 – 159
הארבאוויצקי, שמרי' מווארנאק: ג 19 – 159
הארבאצעווסקי עיי"ע גארבאצעווסקי
הארדאן עיי"ע גורדון
הארטשיקאוו, יודא ליב מסטאראדוב: ב 42 – 342
הארמעל, מאיר זלמן מבאברויסק: ד 8 – 64
הארנע, בנימין מניעזין: א 35 – 6. ב 15 – 120.
הארנע, בענע: א 30 – 8.
הארנע, מקאזעלעץ: ג 17 – 144
הארעליק עיי"ע גרליק
הארצמאן, אהרן מבאברויסק א 11 – 7
הארשמאן, יעקב מליאהוסק: ב 23 – 187
הוטמאן, דובער מביעשענקאוויץ: א 5 – 7
הוטמאן, יקותיאל מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
הוטמאן, ירוחם מביעשענקאוויץ: א 6 – 7
הוטמאן, עוזר מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
הוטמאן, צבי הירש מביעשענקאוויץ: א 7 – 7. ג 14 - 119
הוטמאן, שלום מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
הוטמאן, שניאור זלמן מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
הוטנער, אלי' מאוואראוויץ: א 2 – 7
הוטקין, אלי' מבאלהאקאוו: א 7 – 7
הוטקין, זלמן מבאלהאקאוו: א 8 – 7
הוטקין, נחום מבאלהאקאוו: א 8 – 7
הוכמאן, אברהם מרדכי מלעפעל: ב 25 – 206
הוכמאן, גרשון מדאקשיץ: ג 33 – 272
הוכמאן, יוכבד מדאקשיץ: ג 33 – 272
הוכמאן, יצחק מדאנשיץ: א 21 – 8, 23 - 7
הוכמאן, מענדל מדאקשיץ: א 21 – 8
הוכמאן, שמואל מדאקשיץ: ג 33 – 272
הוכמאן, ישראל יצחק מלובלין: ד 4 – 32, 11 – 88,
15 – 120.
הומעניק, ישראל מבערעזנא: א 5 – 7
הוסאקאוו, יצחק אייזיק מחאטיאמסק: ג 12 – 104
הוסאראווסקי, עזרא מבאקליאן: א 7 – 7
הופמן, אליעזר מבאברויסק: א 12 – 7
הופמן, דובער מפרליוק: ב 20 – 158
הופמן, נטע מדובראוונא: ב 30 – 246, 39 – 317. ג 29 – 239.
הורוויץ, אברהם הלוי מסוראז: א 21 – 8
הורוויץ, אברהם זלמן בר"מ מווארשא: ב 16 – 128.
ד 13 – 104
הורוויץ, אברהם מדוקאר: א 26 – 7
הורוויץ, אלעזר ממאלאי-פערעשצעפינא: א הוספה ל15 – 7
הורוויץ, ד"נ מווארשא: ד 13 – 104
הורוויץ, הלל ממאלאי-פערעשצעפינא: א הוספה ל15 – 7.
ב 47 - 380
הורוויץ, זלמן מסענא: ד 13 – 104
הורוויץ, זעליג מדאבריאנקא: ב 19 – 152
הורוויץ, חיים יצחק ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
הורוויץ, חיים ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
הורוויץ, יודא ליב מברהין: א 9 – 7

הורוויץ, יעקב מביעשענקאוויץ: א 6 – 7. מריגא: א 29 – 7
הורוויץ, ירוחם מביעשענקאוויץ: א 6 – 7
הורוויץ, ליפא מסעננא: ב 39 – 318. ד 5 - 40
הורוויץ, מוואלקאוויסק: ד 20 – 160
הורוויץ, מנחם נחום מברהין: א 9 – 7
הורוויץ, מענדל מאושאט: א 4 – 7
הורוויץ, מרדכי דוב [חירוזע] מגזאטסק: ב 23 – 187
הורוויץ, מרדכי מביעשענקאוויץ: א 7 – 7. מקורעניץ ג 27 – 223
הורוויץ, משה מקאמאיי: א 29 – 8
הורוויץ, צ"פ מאדעססא: ב 47 – 379
הורוויץ, צבי הירש מאדעססא: ב 47 – 379
הורוויץ, שאול מברהין: א 10 – 7
הורוויץ, שכנא מזלאבין: ג 29 – 239
הורוויץ, שלמה מסמארגאן: א 19 – 5
הורוויץ, שמואל מווארשא: ב 16 – 128. ד 13 - 104
הורוויץ, שמעון מסמארגאן: ד 4 – 32
הורוויץ, שמעון שלום מטראשקון: ב 23 – 187
הורעוויטש, הורעוויץ עיי"ע הורוויץ
הזרחי, ארי' ליב מאושאט: א 3 – 7
הזרחי, ליב מוועליז: א 26 – 7
הזרחי, שניאור זלמן מוועליז: א 26 – 8
החיידר בית תלמוד מלובלין: ב 34 – 278
הייליגמאן, דובער מצעצערסק: ג 27 – 223
הייליגמאן, שניאור זלמן מצעצערסק: ג 27 – 223
היילפערין, חיים מאדעססא: ב 47 – 379
היילפערין, חנוך הענדיל מפלעשצעניץ: ב 26 – 214. ד 8 – 64
היילפערין, מרדכי מאדעססא: א 16 – 7
היילפערין, משה צבי: א 34 – 8
היימן, צבי מווערחני-דניעפראווסק: ב 18 – 144
היישינאוויץ, אברהם מבאברויסק: א 12 – 7
הילדין, יוסף מדיסנא: ב 13 – 104
הילדין, מנחם מענדל מדיסנא: ב 13 – 104
הילמאן, אייזיק מבאלהאקאוו: א 7 – 7
הילמאן, חיים מבאלהאקאוו: א 8 – 7
הילמאן, נחום מבאלהאקאוו: א 8 – 7
הילמאן, שמעון מחאלאפעניטש: א 30 – 8. ב 17 – 136, 39 – 317, 45 – 366. מלאדי: ב 37 – 301
הילעוויץ אלטר מזעמבין: א 15 – 7, 26 – 8. ב 3 – 24, 23 – 187. ג 28 - 232
הילעוויץ, חיים מיוחאוויטש: ג 16 – 136, 29 – 239.
הילעוויץ, יצחק דוב מיוחאוויטץ: ג 16 – 136, 29 - 239
הילענסקי, ראובן מפאהארעליץ: ב 15 – 119
הילפמאן, יעקב מבאלהאקאוו: א 8 – 7
הימלשטיין, אברהם יצחק ממינסק: ב 39 – 318
הינדין, אברהם מהאראדישץ: ב 14 – 112
הינדין, הושע מאיר מחאטומסק: ג 8 – 72. ד 8 – 64
הינדין, יעקב מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
הינדין, מאיר מארשא: א 1 - 7
הינדלין, מרדכי מאושאץ: א 12 – 5, 13 – 7.
הינדענבורג, יואל מבאברויסק: א 12 – 7
הינעראוו, צ' משווערזנע: ב 23 – 188
הירשאוויץ, יצחק מליוונהאף: א 29 – 7
הירשנהארן, פייוול מבאברויסק: א 17 – 7
הירשענדארין, נפתלי הערץ מזלאבין: ד 8 – 63
הכהן, אברהם מאושאץ: ב 19 – 151
הכהן, אברהם שלמה מצעצערסק: ד 12 – 96
הכהן, דוב מאושאץ: ב 19 – 151
הכהן, הלל מווראנאק: ב 39 – 317, 45 - 366
הכהן, זאב מבערעזנאגאווטאיע: א 39 – 8
הכהן, זלמן מדאבריאנקא: ב 29 – 238
הכהן, חיים מאווראוויץ: א 3 – 7
הכהן, יואל מפאדאבריאנקא: ב 29 – 238. ג 17 – 144, 19 - 160
הכהן, ישראל יואל מבערעזנאגאווטאיע: א 39 – 8
הכהן, מענדל מאושאץ: ב 19 – 151
הכהן, שמואל דוד מווראנאק: ב 45 – 366
הכהן, שניאור זלמן מווראנאק: ב 37 – 301, 45 – 366. מפולטבה ב 23 – 188. ג 3 - 31
הלוי, בן ציון מפולטבה: ב 23 – 188
הלוי, יודל מווארשא: ג 21 – 176
הלוי, יעקב מווילקאמיר: א 39 – 8
הלוי, משה בצלאל מפולטבה: ב 23 – 188
הלוי, ניסן מסמאלענסק: ג 3 – 30
הלוי, שבתי מסמאלענסק: ג 3 – 30
הלוי, שמואל מפולטבה: ב 40 – 326
הלפרין אלי' מבאבינאוויץ: א 9 – 7
הלפרין חיים מענדל מפלעשצעניץ: ג 26 – 215
הלפרין, וויחנא מבאבינאוויץ: א 9 – 7
הלפרין, זרחי' מבאבינאוויץ: א 9 – 7
הלפרין, יחיאל מליאזנא: ג 3 – 31
הלפרין, מאיר מבאבינאוויץ: א 9 – 7. ב 3 - 24
הלפרין, שניאור זלמן מקריוויטש: א 23 – 8, 30 – 8
העביל, אלי' דוד מבאלהאקאוו: א 7 – 7
העכט, יחיאל מחאלוי: א 21 – 7. ב 37 – 295, 301. ג 14 – 120, 15 - 128
העכט, יחיאל מיכל מדוריניץ: ב 47 – 380
העכט, ישראל שמואל: ב 37 – 295
העכט, שמעון מחאלוי: א 21 – 7. ג 14 – 120, 26 - 215
העכט, שרה: ב 37 – 295

העלדערמאן, יוסף מקאליסק: ג 7 – 64
העלדערמאן, משה מקאליסק: ג 7 – 64
העלער אהרן מגזאטסק: ד 4 – 32
העלער, אבא מאווראראוויץ: א 2 – 7
העלער, אידל מיפה נהר: א 39 – 7
העלער, חיים מבאלהאקאוו: א 8 – 7
העלער, יודא מבאלהאקאוו: א 8 – 7
העלער, יחיאל מבאברויסק: א 12 – 7
העלער, משה מלאדמיר: ב 3 – 24
העלער, שפרה מגזאטסק: א 17 – 8
העלפאנד, בן ציון מבאברויסק: ב 3 – 24
העלפמאן, אברהם מליאהוסק: ב 23 – 187
העלפמאן, בן ציון מליאהוסק: ב 23 – 187
העלפמאן, ברכה מפלעשצעניצי: ב 26 – 214
העלפמאן, מיכל מפלעשצעניצי: ב 26 – 214
העלפער, אברהם מניעזין: א 35 – 6
העלשין, פנחס מקאחאנאוו: א 29 – 8
הענדילעוו, יודא ליב מקאנאטאפ: א 39 – 7
הענין, אהרן מרודניא: ב 15 – 120
הענקין, אברהם דוד מחרסון: א 23 – 8
הענקין, ישראל מחרסון: א 23 – 8
הענקין, ל. מליודינקא: ג 7 – 63
הענקין, נח: ב 15 – 120
הענקין, נחום ליב מליודינקא: ג 29 – 239
הענקין, שלמה מחערסאן: א 39 – 6
הענשפאט, זעליג מגלוחאוו: ג 3 – 30
הענשפאט, משה מגלוחאוו: ג 3 – 30
העקדישמאן, אשר מניקליוב: א 23 – 8
הערוואלסקי, שלום ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
הערמאן עיי"ע הרמן
הערציקאוו, אלי' מבאברויסק: ד 8 – 64
הערציקאוו, חיים יונה מבאברויסק: א 12 – 7, 21 – 8
הערצמאן, אהרן מבאברויסק: א 21 – 8
הערשינבוין, יוסף מבאברויסק: א 12 – 7
הערשינסקי, יוסף יודא מנאוואמליני: א 23 – 7, 29 - 8
הר – הזהב, [מורנו] מחלאוי: א 21 – 7
הרמן, יוסף מבאברויסק: ד 8 – 63, 14 – 112, 18 – 144.
הרמן, שלום מסעננא: ב 25 – 206. 5 – 40, 13 – 104.
הרשקוויץ, ב. מראמאנאווקא: ד 8 – 64, 20 - 160
הרשקוויץ, יוסף יודא מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
הרשקוויץ, קלמן ליב מבאברויסק: א 24 – 7
הרשקוויץ, שמואל נתן מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
השמש מאירקוטסק: ב 23 – 178, 31 – 253. ג 1 – 6, 2 – 17, 3 – 27, 4 – 39, 6 – 51, 7 – 64, 11 – 93, 12 – 104, 20 – 167, 26 – 214, 215, 28 – 229, 35 – 283, 287, ד 5 – 36, 20 – 159.

ו

וו. ל. חיה מחארקוב: ג 34 – 280
וואגשמאכער, זאב מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
וואדאפיאנאוו, ליב מקאראפ: ג 29 – 240
וואדינאיי, יוסף מטאגאנראג: ב 23 – 185
וואהל עיי"ע וואל
וואזלינסקי, חיים מנעוול: ב 23 – 185
וואל, אברהם מארשא: א 1 - 7
וואל, בצלאל מריגא: א 29 – 7
וואל, שאול מקאכאנאווע: ב 14 – 112
וואלאוו, צבי מבאריסאוו: ג 14 – 120
וואלאוויץ, אברהם מראמען: ג 17 – 144
וואלאוויץ, אברהם שמחה מקרעמענצוג: ב 23 – 188. ג 17 – 144
וואלאוויק, בן ציון מאנשי הוואגזאל – מקאנאטאפ: א 39 – 8
וואלאוויק, יוסף מקאנאטאפ: א 39 – 8
וואלאוויק, מאיר מאנשי הוואגזאל – מקאנאטאפ: א 39 – 8
וואלאוויק, מאסיא מאנשי הוואגזאל – מקאנאטאפ: א 39 – 8
וואלאסאוו, חיים ליב מארשא: א 1 – 7, 18 – 8. ב 42 – 342.
וואלאצק, שמואל מחארקוב: ג 34 – 280
וואלדמאן, שמשון מבאברויסק: א 24 – 7
וואליאק, קערפל מהאראדישץ: ב 14 – 112
וואלינסאן, שלום מניקליוב: א 23 - 8
וואלינסקי, חיים אהרן מבריאנסק: ג 3 – 30
וואלינסקי, שמחה מבריאנסק: ג 3 – 30
וואליפאווסק, יצחק יעקב מבאקליאן: א 7 – 7, הוספה ל8 – 7, 19 – 7, 30 – 8, 39 – 6. ב 2 – 16, 14 – 111, 17 – 135, 20 – 157, 23 – 179, 25 – 206, 47 – 379.
וואליפאווסקי, מינדלי' מבאקליאן: ב 47 – 379
וואליצקי, מרדכי מוואלקאוויסק: ד 20 – 160
וואליצשאק, מרדכי מבאברויסק: א 17 – 7
וואלף, זאב מאושאץ: א 2 – 7
וואלפאוויטש עיי"ע וואלפאוויץ
וואלפאוויץ, יצחק מקריוקאוו: א 35 – 8. ב 17 - 136.
מוערחני-דניעפראווסק: ב 18 – 144
וואלפאוויץ, שמעון מדאקשיץ: ב 23 – 180, 39 – 318
וואלפסאהן, וואלפסאן עיי"ע וולפסון
וואלפסרהן, זלמן מבעליניץ: א 10 – 7
וואלצאנאק, דן מבאבינאוויץ: ב 29 – 237
וואלק, אהרן מבעלינטש: ב 16 – 128
וואלקאמיטש, מאיר מאסטראש. גאראדאק: ג 25 – 208
וואלקוב, שמעון: ד 4 – 31
וואלקינד, יעקב מאושאץ: ב 3 – 24

וואנד, משה מוואלקאוויסק: ד 20 – 160
וואסקאבאייניק, זיסקינד מטראשקון: א 30 – 8. ב 23 – 187.
וואסקאבאייניק, נחמן מראשקין: א 27 – 8. ג 16 – 136.
וואסקאוויטש, יצחק מדוקאר: א 30 – 8, 35 - 6
וואפנע, משה מליוועהאף: א 29 – 7
וואפשין, דוב מארשא: א 1 - 7
וואצקי, דוד מוואלקאוויסק: ג 29 – 239
וואקסמאכער, חיים מאיר מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
וואקסמאכער, מנ-ארי׳ מדיסנא: ב 17 – 135
וואקסמאכער, שמואל מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
ווארביאוו, משה ליב: ג 6 – 56
ווארנאוו, אהרן מבאברויסק: ב 3 – 24. ג 25 - 208
ווארנאוו, יהושע מבאברויסק: ג 25 – 208
ווארנאוו, יעקב מבאברויסק: א 12 – 7. ג 25 - 208
ווארנאוו, קלמן ליב מחרסון: א 23 – 8
ווארנין, צבי מדאבראיע: ג 21 – 176
ווארנעל, חיים דוד מפאלטאווא: ג 16 – 136, 27 – 223, 29 - 240
ווארנצאוו, יעקב מבאברויסק: א 12 – 7
ווארהאפט, מרדכי מריגא: א 29 – 7
ווארטמאן, הלל מקאנאטאפ: א 39 – 8
ווארמאן, יחיאל מיכל מלובלין: ב 13 – 104. מיכל: ב 34 – 278, 35 – 286.
ווארמאן, ישראל יעקב מלובלין: ב 13 – 104, 17 – 136, 34 – 278, 35 - 286
ווארעניציק, גדלי׳ מבאברויסק: א 12 – 7
ווארפמאן, דוד מדאקשיץ: ב 16 – 127, 20 – 157, 23 – 179, 39 – 318, 45 – 365. ג 17 – 144, 29 – 239.
ווארפמאן, נחמן מדאקשיץ: ב 16 – 127, 39 – 318, 45 - 365
ווארקונאוו, מנחם מענדל מהאראדישץ: ב 29 – 238
ווארשאווסקי, מרדכי דוד מחאדאראקאוו: א 30 – 8, 39 – 7. ב 9 – 72, 18 – 144, 23 – 186. ג 19 - 159
וואשקאוויטש, יצחק מדוקאר: א 19 – 8. ב 14 – 111, 19 - 152
וויגאדסקי, אברהם שלמה מאיצניא: א 16 – 7, 35 - 6. ב 23 - 180
וויגאדסקי, אורי׳ מארשא: ב 45 – 366
וויגאדסקי, משה אליעזר מארשא: א 1 – 7, 13 – 7, 18 – 8, 26 – 7.
וויגאדסקי, שמחה מאראשא: א 13 – 7, 18 – 8. ב 19 – 151. ג 14 – 120.
וויגאן, בנימין: ג 6 – 56
וויגדערגאוז עיי״ע וויגדערהויז
וויגדערהויז, אלטר מפאצעפ: א 21 – 8
וויגדערהויז, יוסף מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
ווידרין, יצחק מקרעמענצוג: א הוספה ל8 – 7
ווידרעוויץ, אברהם זלמן מליאזנא: ב 13 – 104, 36 - 294
ווידרעוויץ, בצלאל מקאליסק: א 39 – 7
ווידרעוויץ, חיים דוב מליאזנא: ב 23 – 187
וויחאנסקי, יוסף שמואל מנעוול: ב 19 – 152
וויחאנסקי, יצחק מנעוול: א 39 – 8
וויחאס, דובער מבאברויסק: ג 14 – 120
וויחאס, דוד מבאברויסק: א 12 – 7
וויטכנובסקי, שאול מקראלעוועץ: א 21 – 8
וויטלין, פנחס מווערכ. דניעפראווסק: ב 47 – 380
וויטנברג, זאב מסיראטינא: א 19 – 8
וויטענזאהן, יוסף מחרסון: ב 35 – 286
וויטענזאהן, פתחי׳ מחרסון: ב 35 – 286
וויטענזאהן, שמערעל מחרסון: ב 35 – 286
וויטקין, משה מבאברויסק: ד 8 – 64
וויטקעס, שמואל מוואלקאוויסק: ג 8 – 72. ד 20 - 160
ווייכסלפיש, יוסף מלובלין: ב 42 – 341
וויילער, איסר מוויטעבסק: ג 15 – 128
וויילער, ארי׳ ליב מווילקאמיר: ג 28 – 231
וויילער, ביינש מוויטעבסק: ג 15 – 128
וויילער, שמעון מווילקאמיר: א 23 – 8. ג 28 - 231
וויינבוים, יהושע מלובלין: ב 13 – 104. ג 19 - 160
וויינברג, יהושע מלובלין: ב 13 – 104
וויינמייסטער, אברהם מאדעססא: ב 47 – 379
וויינער, ברוך מצעצערסק: ג 27 – 223
וויינער, שלום מווייאזין: ב 29 – 237
וויינקסעלבוים, נח מקאוועל: ב 23 – 180
וויינשטאק, ח׳ הלל מווייאזין: ב 29 – 237
וויינשטאק, ישראל יקותיאל מניקוליוב: א 21 – 8. ב 23 – 178. יקותיאל: א 23 – 8
וויינשטיין, הלל משה מחיסלאוויץ: ב 3 – 24
ווייס, יצחק מווארשא: ב 16 – 128
ווייס, שמעון דוד מווילקאמיר: א 35 – 7
ווייסמאן, ב. מראמאנאווקא: ד 8 – 64
ווייסמאן, לויק מבאברויסק: א הוספה ל15 – 7
ווייסמאן, נתן מבאברויסק: א 17 – 7
ווייסער, משה מקלימאוויטש: ג 26 - 215
ווייץ עיי״ע וויץ
ווייצמאן, יוסף שמואל מטאגאנראג: ב 23 – 185
ווייצקין, דוד מסטאראדוב: ב 33 – 270
וויכמאן, אלי׳ מבאברויסק: א 11 – 7
וויכמאן, יודא מבאברויסק: א 12 – 7
וויכמאן, יוסף מבאברויסק: א 12 – 7
וויכמאן, ירוחם מבאברויסק: א 12 – 7
וויכמאן, שמואל מבאברויסק: א 24 – 7

וויכנין, דוד משצעדרין: א 39 – 7
וויכנעס, ברוך מבאברויסק: ד 8 – 64
ווילאנסקע עיי"ע ווילענסקי
ווילדע, חיים מזלאבין: ג 33 – 272
ווילניצקע עיי"ע ווילנצקע
ווילניק [ווילנין], יצחק מנעוול: א 30 – 8. ב 20 – 157
ווילנצקע, זלמן מלובלין: ב 13 – 104, 34 – 278, 35 - 286
ווילנצקע, ראובן מלובלין: ב 13 – 104
ווילענסקי אליעזר מהאמעל: א 35 – 6. ד 20 – 160.
מפאצעפ: א 39 – 7
ווילענסקי, געצל מברהין: א 9 – 7
ווילענסקי, דוד מווייאזין: ב 29 – 237. ג 13 – 112
ווילענסקי, יוסף מהאמליא: א 30 – 8
ווילענסקי, ליפא מבראווארי: א 5 – 7
ווילענסקי, ש' מדאבריאנקא: ב 29 – 238
ווילענקין, יוסף מבאברויסק: ד 8 – 64
ווילענקין, יעקב מהאראדישץ: ב 29 – 238
ווילענקין, לוי יצחק מדאבריאנקא: ד 18 – 144
ווילענקין, מאיר זלמן מבאברויסק: ד 8 – 64
ווילק, זעליק מוואלקאוויסק: ד 8 – 63
ווינאקור, משה מחלאוי: א 21 – 7. ג 14 – 120, 26 - 215
ווינגרין, יעקב מראקשיק: ב 20 – 158, 39 – 318. ג 8 - 71
וויניצקי, זאב מבאלהאקאוו: א 7 – 7
וויניצקי, יעקב מבריאנסק: ג 3 - 30
וויניצקע עיי"ע ווינצקי
וויניק, אברהם מוואלקאוויסק: ג 29 – 239
וויניק, דניאל מבאלהאקאוו: א 7 – 7
וויניק, זעליג מבאלהאקאוו: א 7 – 7
וויניק, חיים מבאלהאקאוו: א 8 – 7
וויניק, ישראל מקרעמענצוג: ב 23 – 188
וויניק, מרדכי מבאלהאקאוו: א 8 – 7
וויניק, נחמן מבאלהאקאוו: א 8 – 7
וויניקאוו, זלמן מחאטימסק: ג 29 – 239
וויניקאוו, יודא מריאל: ד 18 – 144
וויניקאוו, יצחק מחאטימסק: א הוספה ל8 – 7, 30 – 8,
35 - 6. ב 37 – 301, 45 - 366
וויניקאוו, נתן נטע מחאטימסק: א 16 – 6. ב 23 – 178.
ג 12 - 104
וויניקי עיי"ע וויניק
ווינצקי, אליעזר מבריאנסק: ג 3 – 30
ווינשטאק עיי"ע וויינשטאק
וויס עיי"ע ווייס
וויסמאן, בעריל מבאברויסק: א 12 – 7
וויעניק, אברהם מוואלקאוויסק: ג 8 – 72
וויץ, אייזיק מראהאטשעוו: ב 11 – 88
וויץ, בנימין מראהאטשעוו: ב 18 – 144, 23 – 188
וויץ, רבקה מראהאטשעוו: ב 11 – 88
ווישייסקע, ראובן [שמש] מחרסון: ב 35 – 286
ווישליצקי, בונעם מלובלין: ב 13 – 104, 34 – 278, 35 - 286
ווישליצקי, מאיר מלובלין: ב 13 – 104, 34 – 278, 35 – 286,
42 – 341. ג 19 - 160
ווישניאק, שרגא מווארשא: א הוספה ל15 – 7, 20 - 8
ווישניק, חיים הלל מווייאזין: ג 13 – 112
ווישנעווסקע, טובי' מיערעמעייעווקע: ג 19 – 159
וולפסון, זלמן מבאברויסק: א 12 – 7
וולפסון, יהושע מדווינסק: ג 26 – 215
וולפסון, נ. מבאברויסק: ד 18 – 144
וולפסון, שמעון מאווראוויץ: א 3 – 7. מבאברויסק:
א 24 – 7
ווייצקין, דוד מסטאראדוב: ב 23 – 180
וועלין, שמואל מוואלקאוויסק: ד 8 – 63
וועליקאוויץ, חיים משה מוויטבסק: ב 20 – 157
וועליקסאהן, חיים מביעשענקאוויץ: א 6 – 7
וועגעראוו, איסר ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
וועקסליער, לויק מהלוכאוו: א הוספה ל15 – 7
וועקסלמאן, פישל מבענדין: ג 16 – 136
וועדעבעייציק, מרדכי מראגאטשעוו: ג 29 – 240
ויטוכנובסקי, שמואל מקראלעוועץ: א 16 – 6

ז

זאאועלסקי, שמעון מהלוכאוו: א 26 – 7
זאביעשינסקי עיי"ע זאבעזינסקי
זאבעזינסקי, אהרן מאושאץ: א 3 – 7, 23 – 7
זאבעזינסקי, חיים מאושאט: א 4 – 7, 23 – 7
זאבעזינסקי, יחזקאל מאושאט: א 4 – 7
זאגארסקי, מאיר מבאלהאקאוו: א 8 – 7
זאגארסקי, מבאלהאקאוו: א 7 – 7
זאגארסקי, מרדכי מבאלהאקאוו: א 8 – 7
זאהאט, יצחק מנאווא-זלאטאפאלי – קרעמענצוג:
ב 16 – 128
זאוועלסקי, אברהם מגלוחאוו: ג 3 – 30
זאוועלסקי, אלי' מגלוחאוו: ג 3 – 30. ד 4 - 32
זאוועלסקי, אשר אנשיל מגלוחאוו: ד 4 – 32
זאוועלסקי, זאב מגלוחאוו: ג 3 – 30
זאוועלסקי, זאביל מגלוחאוו: ג 3 – 30
זאוועלסקי, משה בער מגלוחאוו: ג 3 – 30
זאוועלסקי, שמואל מגלוחאוו: ג 3 – 30. ד 4 - 32
זאוועלסקי, שמעון מגלוחאוו: ג 3 – 30. ד 4 - 32
זאחארין, אברהם אבא מראהאטשעוו: ב 20 – 158,
23 – 180, 188.

זאחארין, יעקב מווארשא: ב 15 – 120
זאלאטיראוו, יודא מקאנאטאפ: א 39 – 7
זאלטושקין, ישעי' מבראווארי: א 5 – 7
זאליעווסקי, אליעזר מנאווי מליני: ג 27 – 223
זאליעווסקי, עקיבא מטשערקאססי: ג 3 – 32
זאלמאנאוו, זעלמאנאוו עיי"ע זלמנוב
זאלמאנזאן, זאלמענזאהן עיי"ע זלמנזון
זאלקינד, אהרן מפאלאצק: ב 42 – 342, 45 – 366. ג 3 – 31, 14 - 120
זאלקינד, זאב וואלף מפאלאצק: ב 14 – 112
זאמטפארט, זעליג מדאבראמיסל: א 20 – 8. ב 33 - 270
זאמסקי עיי"ע זמסקי
זאמצעווסקי ע"ייע זאמצעווסקי
זאסלאווסק, יצחק מיעקאטערינאסלאוו: ב 34 – 278
זאפאדינסקי, יודא ליב מאיצניא: א 16 – 7
זאפאדינסקי, יונה מפרילוק: א 21 – 8
זאפילאנסק, שמואל מוואלקאוויסק: ד 20 – 160
זאפראנסקי, אהרן מבערעזנא: א 4 – 7
זאפראנסקי, צדוק מבערעזנא: א 5 – 7
זאק, יצחק [ואשתו] מזלאבין: ג 33 – 272
זאק, משה מבאברויסק: א 17 – 7
זאקס, צבי נח מראגאטשעוו: ב 15 – 120
זארעצקא, שמעון מניעזין: א 35 – 6
זארקאווסקי, יחזקאל מפאצעפ: א 21 – 8
זבאר, איסר מקאברין: א 28 – 8
זבאר, דוד מקאברין: א 28 – 8
זובער, גרשון מבאברויסק: א 12 – 7
זובער, מנחם מענדל משצעדרין: א 30 – 8
זובער, נטע משצעדרין: ב 17 – 136
זוואהעלסקי, דוד מאווראראוויץ: א 3 – 7
זוויניאצקאווסקע, יוסף מברהין: א 9 – 7
זוטא, יוסף מארשא: א 1 – 7, 18 - 8
זוטא, שמואל יעקב מארשא: א 1 - 7
זוסמאן, אברהם מדאבראייע: ב 18 - 144
זוסמאן, אורי' מבאריסאוו: ג 14 – 120
זוסמאן, חיים מבאריסאוו: ג 14 – 120
זוסמאנאוויץ, אברהם מאסטראשצ. גאראדאק: ג 3 – 32
זופערמאן, דוד בער מליאהוסק: ב 23 – 187
זוקאווסקע, ניסן מבאברויסק: א 17 – 7
זוראוועל, אהרן מקאפעטקעוויץ: ג 21 – 176
זוראוועל, זאב וואלף מפאהארעליץ: ב 15 – 119, 25 – 206
זוראוועל, שמואל מפאהארעליץ: א 28 – 8
זורבין, איטא מפאהרעליץ: ב 25 – 206
זורבין, שבתי מפאהרעליץ: ב 25 – 206
זיבאראווסקי, חיים משווערזנע: ב 23 – 188
זיבער עיי"ע זובער
זיו, אברהם זאב מווילקאמיר: ב 45 – 366
זיו, שלמה ניסן מקאמאיי: ג 3 – 32
זיוועץ, מאיר גרשון מגזאטסק: ד 4 – 32
זיחארעוויץ, בתי' מהאראדישץ: ב 29 – 238
זיחארעוויץ, גרשון מיאנאוויטש: ב 16 – 128
זיחארעוויץ, גרשון מרודניא: ב 16 – 128
זיחארעוויץ, יהושע גרשון מהאראדישץ: א 6 – 7
זיחארעוויץ, שלום מהאראדישץ: ב 41 - 333
זיחארעוויץ, שלמה מיאנאוויטש: ב 16 – 128
זיטאמיר, דוב מהולכאוו: ד 4 – 32
זייגערמאכער, שמעון מחרסון: א 23 – 8
זיידל, [נכד הראב"ד] מוואלקאוויסק: ג 29 – 239
זיידענקנאפ, משה ישעי' מדלהינאוו: ב 23 – 180
זייפמאן, מרדכי מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
זייצאוו, חיים צבי הירש מנאוואמליני: א 29 – 8
זייצאוו, שמואל מראגאטשעוו: ב 15 – 120
זייצעוו עיי"ע זייצאוו
זילבער, מאיר ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
זילבער, מן לייבל מלובלין: ג 19 – 160. ליב: ב 42 – 341.
זילבערבערג, יעקב מרדכי מלובלין: ב 34 – 278, 35 - 286
זילבערבערג, יצחק מלובלין: ב 13 – 104. ג 19 - 160
זילבערבערג, ישעי' ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
זילבערמאן, אהרן מגזאטסק: ב 23 – 187, 41 - 333. ג 3 - 30
זילבערמאן, יוסף מגזאטסק: ב 23 – 187, 41 – 333. ג 3 - 30
זילבערמאן, נתן מילבאווא: ג 7 – 63
זילבערמאן, צבי מגזאטסק: ב 21 – 166
זילבערמאן, שרגא מקאראפ: ג 29 – 240
זילבערשער, מרדכי מלובלין: ב 42 – 341
זילברשטיין, אלי' מלאדז: ג 13 – 112
זילברשטיין, יחיאל יצחק מלאדז: ג 19 – 160. ד 12 - 96
זילברשטיין, עמנואל [תלמידיו] מלאדז: ג 15 – 128. ד 19 – 152. מליודינקא: ג 29 – 239
זילברשטיין, שמעון מלאדז: ג 13 – 112
זילינעצקי, אברהם יצחק מבאברויסק: א 12 – 7
זילינעצקי, עקיבא מבאברויסק: א 17 – 7
זיליצקי, [האחים] מפולטבה: ב 25 – 206
זיליצקי, נתן מוואלקאוויסק: ג 8 – 72, 29 – 239. ד 8 – 63, 20 – 160
זינגער, יצחק מלאדמיר: א הוספה ל8 – 7
זינגערמאן, משה מפאוואלאטש: ב 16 – 128, 30 - 246
זיסלין, זלמן אידל: ג 6 – 56
זיססער, צבי הירש מיוחאוויטש: ב 25 – 206. ג 16 – 136, 29 - 239
זיסעלסאהן, אברהם מנעוול: א 19 – 8

זיסעלסאהן, אהרן מנעוול: א 15 – 7
זיסקינד, יעקב מקאברין: א 27 – 8
זיעלעזניאק, דובער ליב מקאליסק: ד 6 – 48
זיעלעזניאק, זלמן מרדכי מקאליסק: ד 6 – 48
זלאבינסק, בנימין מיעקאטערינאסלאוו: ב 34 – 278
זלאבינסק, יוסף מברהין: א 9 – 7
זלאבינסק, ישראל מברהין: א 9 – 7
זלאבינסק, שמשון מברהין: א 10 – 7
זלאטאפאלסקי עיי"ע זלטפולסקי
זלאטין, א' מליודענקע: ג 19 – 160
זלאטניקאוו, יעקב יוסף מבערעזין: ב 20 – 157
זלאטקין, נחום זאב מקלימאוויץ: א 15 – 7, 19 - 8
זלאצין, חיים שאול מחדאדארקאוו: ב 17 – 136, 18 – 144, 23 - 180
זלוויאנקי, משה מוואלקאוויסק: ג 8 – 72
זלטפולסקי, יעקב אלטר מקרעמענצוג: ב 9 – 72
זלטפולסקי, מנחם מענדל מקרעמענצוג: ב 9 – 72
זליציונוק, יצחק מחאלוי: ג 14 – 120
זלמן בן משה חיים מדאבראיע: ג 21 – 176
זלמנוב, זלמן מווארשא: א 20 – 8. ב 16 – 128. ג 19 – 159. ד 13 – 104.
זלמנוב, לאה מווארשא: ג 19 – 159
זלמנוב, מאטליע מווארשא: ג 19 – 159
זלמנוב, פייויל מווארשא: ד 13 – 104
זלמנוב, שמואל מאדעססא: ב 25 – 205, 46 – 367. ג 19 - 158
זלמנוב, שמואל מווארשא: א 20 – 8. ב 16 – 128. ג 19 – 159, 26 – 216. ד 13 - 104
זלמנוב, שמואל: ב 23 – 186
זלמנוב, מנחם: ג 23 – 192
זלמנוב, ד' משווערזנע: ב 23 – 188
זלמנזון, יוסף מבערעזנא: א 5 – 7
זלמנזון, לוי יצחק: ג 6 – 56
זמודיקאוו, יעקב משה מצעצערסק: א 35 – 8. ב 18 - 144
זמסקי, אברהם יהושע העשיל הכהן מפרילוקא: ג 3 – 32
זמסקי, ח' הכהן מפרילוקא: ג 3 – 32
זמצווסקי שלמה אלי' מנעוול: א 26 – 8
זעזמער, זלמן: א הוספה ל8 – 3
זעזמער, יצחק מקראלעוועץ: א 16 – 6, 21 - 8
זעלדין, זלאטע יענטע מהאראדישץ: ב 29 – 238
זעליחאווסקי, חיים מחארקוב: ג 34 – 280
זעלינעצקי עיי"ע זילינעצקי
זעליצקי עיי"ע זיליצקי
זעליקסאהן עיי"ע זעליקסאן
זעליקסאן, יעקב קאפל: ג 6 – 56
זעליקסאן, נחום יוסף מבאברויסק: א 21 – 8. ג 25 - 208
זעלמאן, יוסף מרדכי מחיסלאוויץ: ב 3 – 24
זעלמאן, יעקב מחיסלאוויץ: א 26 – 8
זעלעזנער, מ. מליודינקא: ג 7 – 63, 19 - 160
זעלצבערג, שמואל מאושאץ: ב 19 – 151
זעלצער, מאיר מבאברויסק: א 17 – 7
זעלצער, משה מביעשענקאוויץ: א 7 – 7. מבאברויסק: א הוספה ל15 – 7.
זעלצערמאן, יעקב מבאברויסק: א 12 – 7
זעמילמאן, אברהם מבאלטא: א 6 – 7
זעמילמאן, מרדכי מבאלטא: א 6 – 7
זעמלינסקע, מאיר מסמיעלא: ד 12 – 96
זעמצאווסקי, מ"מ מסאקאלניק: ד 14 – 112
זק, אבא מסמרגון: א 21 – 8
זק, גדלי' מהאמעל: ב 23 – 180
זק, זלמן מאושאץ: א 3 – 7. מקאמאיי: ב 20 – 158.
זרחי, בלומא דינה מבאבינאוויטש: ב 33 – 270. ג 3 – 30
זרחי, י' מווילקאמיר: ב 2 – 16, ג 28 - 231
זרחי, יוסף ראובן מבאבינאוויץ: ב 3 – 270. ג 26 – 216. מליובאוויטש: ב 23 – 188
זרחי, ישראל חיים [ואביו] מליובאוויטש: ב 2 – 16. ג 19 – 159, 21 – 176, 26 - 216
זרחי, רפאל מווילקאמיר: ג 28 – 231
זשוק, יהושע העשל מוויזנא: ג 16 – 136
זשוק, מפאלטאווא: ג 27 – 223

ח

חאבינסקי, יצחק מווערכ. דניעפראווסק: ב 47 – 380
חאבקין, ישראל מזלאבין: ג 29 – 239
חאדאקאוו עיי"ע חדקוב
חאוויגאוו, כתריאל מבאברויסק: א 12 – 7
חאווין, אברהם מבאברויסק: ב 23 – 186
חאווין, זלמן יצחק מבעשענקאוויצי: ג 21 – 176
חאווינסאן, י. מליודינקא: ג 7 – 63
חאווינסאן, רחל ראשי מליאזנא: ב 23 – 187
חאווענסאן עיי"ע חאווענסאן
חאווקין, אברהם זלמן הכהן מריגא: ב 39 – 318
חאווקין, גרשון מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
חאווקין, דוב בער מליאזנא: ב 23 – 187
חאווקין, דוד מליאזנא: ב 13 – 104
חאווקין, חיים שמואל מוועליז: א 26 – 8
חאווקין, ירוחם דוב מליאזנא: ב 23 – 187
חאווקין, משה אהרן הכהן מריגא: ב 39 – 318
חאווקין, שלמה מוועליז: א הוספה ל15 – 7, 21 – 8, 23 – 8, 26 – 8, 28 – 8, 30 – 8.

חאונקאוויץ, פסח מברהין: א 10 – 7
חאזאנאוו עיי"ע חזנוב
חאזאנאוויטש, יהודא מקרעמענצוג: ב 35 – 286
חאזאנאוויטש, ניסן מקרעמענצוג: ב 35 – 286
חאזינסאן, עזריאל מוויטעבסק: ב 39 – 317
חאטינאק, ליב יודא מחיסלאוויץ: א 26 – 8. ליב מחיסלאוויץ: ב 3 – 24
חאטלין, אברהם מיאנאוויטש: ב 16 – 128
חאטלין, יצחק מיאנאוויטש: ב 16 – 128
חאיוטין ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
חאיט, חיט עיי"ע חייט
חאיין, חאין עיי"ע חייאין
חאינסאן, אלטער מליאזנא: ב 13 – 104
חאלאפאניטש מלאדי: ב 37 – 301
חאליעצקע, דוב מברהין: א 9 – 7
חאליפאווסק, יצחק יעקב מבאקליאן: א 21 – 8
חאלפין, ארי' ליב מליבאווא: ב 19 – 152
חאנאוויץ, בן ציון מלעפעל: ב 40 – 325
חאנאוויץ, מאיר מלעפעל: ב 40 – 325
חאנאטין עיי"ע חאנטין
חאנדראס, שלום מברוסילאוו: ב 3 – 24
חאנוטין, זלמן מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
חאנוטין, ישראל מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
חאנוקין, דוד מליאזנא: ג 15 – 128
חאנטין, אהרן מבאברויסק: א 11 – 7
חאנטין, גרשון מוויטעבסק: א 35 – 6
חאניט, נחמן מחערסאן: א 39 – 6
חאנין עיי"ע חנין
חאנענקינד, זאב וואלף מדיסנא: ב 23 – 185
חאנקין, יעקב מראהאטשעוו: ב 23 – 188
חאסידאוו, שניאור זלמן מפולטבה: ב 40 – 326. ג 27 - 223
חאסין, ברוך דוד מפאצעפ: א 21 – 8
חאסין, חיים מפולטבה: ב 21 – 166. ג 3 - 32
חאסלאווסקע, הושעה מקאראפ: ג 29 – 240
חאסקין, א' משווערזנע: ב 23 – 188
חאסקין, משה ראובן מליאזנא: ב 13 – 104, 23 - 187
חאסקינד עיי"ע חסקינד
חאצערנאוו, אלי' מנעוול: ב 23 – 187
חאצערנאוו, אלימלך מנעוול: ב 23 – 187
חאצקעוויץ, ישראל נח מפאנימונאק: א 28 – 1
חאצרעווין, מאיר מוויטעבסק: א 35 – 6
חאראן, אהרן יוסף מהאמעל: ב 23 – 180. ג 3 - 30
חאראש, אהרן מאושאץ: א 3 – 7
חאראש, מאיר מגזאטסק: א 17 – 8
חאראש, מרדכי מאושאט: א 4 – 7
חארדאס, יחיאל חיים: ב 37 – 295
חאריטאנאוו, יוסף: ב 35 – 286
חאריטאנאוו, לוי יצחק מניקליוב: א 19 – 5, 21 - 8
חאריטאנאוו, שמעון: ב 35 – 286
חאריק, שמרי' מליובאוויטש: א הוספה ל15 – 7
חב"ר אב"ג מגזאטסק: ב 23 – 179
חביב, בן ציון מנעוול: א 35 – 8
חברונין, ברוך מווערחני-דניעפראווסק: ב 18 – 144
חדק, נח מזלאבין: ג 29 – 239
חדק, שניאור זלמן מראגאטשעוו: ב 20 – 158. ג 16 – 136. ד 8 – 64
חדקוב, בער מריגא: א 29 – 7
חדקוב, ישראל ארי' מנעוול: ב 23 – 188
חדקוב, שמואל זלמן מנעוול: ב 23 – 188
חדקל, ישראל מיפה נהר: א 39 – 7
חדש, יעקב מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
חדש, נתן מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
חוזר, משה: ג 6 – 56
חויסטווער, יעקב חיים מסענא: ד 13 – 104
חורגין, העשל מבאברויסק: א 12 – 7
חורגין, יעקב מסעננא: ב 39 – 318
חורגין, משה מבאברויסק: א הוספה ל15 – 7, 21 - 8
חזן, יודא מקרעמענצוג: ג 17 – 144
חזנוב, חיים ליב מחאטימסק: א 39 – 6. גרשון ליב: ג 12 – 104
חזנוב, יוסף מבאקליאן: א 7 – 7
חזנוב, יעקב מחיסלאוויץ: א 26 – 8. ב 3 – 24, 20 – 157, 38 – 310, 39 – 317.
חזנוב, ישראל מחאטימסק: ג 15 – 128
חזנוב, מ"מ מפאהאר: א 21 – 8
חזנוב, צבי הירש מפאצעפ: א 21 – 8
חי' רישא בת רבקה מברעזנע: ב 30 – 246
חיה בת הרב מדוקאר: ב 14 – 111, 19 - 152
חיטריק, דוד יעקב מסעמיאנאוקע: ג 29 – 240
חיטריק, שמעון מליאזנא: ב 23 – 187
חייאין, אברהם יהושע העשל מבאברויסק: א 11 – 7. ג 26 – 216, 27 – 223
חייאין, אייזיק מבאברויסק: א 11 – 7
חייאין, אליקום גץ מאווראראוויץ: א 2 – 7
חייאין, יוסף מאווראראוויץ: א 3 – 7
חייט, דובער מבאברויסק: א 12 – 7, 21 – 8
חייט, משה אהרן מסמרגון: א 21 – 8. ב 20 – 157
חייט, משה שמעון מבאברויסק: א 21 – 8
חייט, קלמן מרדכי מבאברויסק: א 24 – 7
חיים זעליג מדאלהינאוו: ב 37 – 302

חיים מאיר מצערקאססי: ב 29 – 237
חיים מנעוול: ב 23 – 187
חיימאוויץ, העסל מבאברויסק: א 12 – 7
חיימאוויץ, ח. מוואלקאוויסק: ד 8 – 63
חיימענץ, נחום מזלאבין: ד 20 – 160
חיינמאן, נתן מבאברויסק: א 17 – 7
חייסטוער, מאיר מאראשא: ג 14 – 120
חייסטוער, משה יעקב מארשא: א 1- 7
חייסין, מיכל מאפאטשקא: א 13 – 7
חייסין, משה מאפאטשקא: א 13 – 7
חייקאוויץ, משה מנעוול: ב 41 – 333
חייקין, אברהם אבא מבאקליאן: א 7 – 7, הוספה ל8 – 7,
18 – 8, 21 – 7, 39 – 6, ב 2 – 16, 20 – 157, 23 – 179, 186
חייקין, ב"צ מארשא: ב 45 – 366
חייקין, ברוך מבאקליאן: א 7 – 7, 19 – 7. 25 - 206
חייקין, בתי' משווערזנע: ב 23 – 188
חייקין, הלל: ב 23 – 186
חייקין, הר"י מדאבריאנקא: ב 29 – 238
חייקין, זלמן אשר מטאטערסק: ב 16 – 128
חייקין, זלמן מליודענקע: ג 7 – 63, 19 – 160
חייקין, יהושע מארשא: א 1 - 7
חייקין, יוסף אייזיק מגזאטסק: ב 19 – 152
חייקין, יצחק אייזיק מארשא: ג 21 – 176
חייקין, ישראל מארשא: א 1 - 7
חייקין, מענדל מבאקליאן: א 7 – 7
חייקין, עזרא מבאקליאן: א 7 – 7
חייקין, שניאור זלמן מאיצניא: א 16 – 7
חיישטוער, מאיר מאראשא: א 13 – 7
חיישטוער, משה יעקב מארשא: א 18 – 8
חילקעוויץ, משה מדובראוונא: ג 7 – 64
חלאוונאוויטש, זלמן ליב מדאקשיצי: ב 39 – 318
חלוינא, מילנער מגערמאנאוויץ: ג 33 – 272
חלפן, אהרן שמואל מגזאטסק: ב 21 – 166, 33 – 270,
ג 3 – 30. ד 4 - 32
חלפן, יודא ליב מליבאווא: ג 16 – 136
חלפן, צבי יהודה מפולטבה: ב 23 – 188
חן, גרשון מאלכסנדריה: ג 23 – 192. מראגאטשעוו:
ב 17 – 143, 19 – 151
חן, יוסף יודא מנעוויל: א 23 – 8. ב 41 - 333
חן, פייוויש שרגא מנעוויל: א 23 – 7
חן, פרץ: ג 17 – 143
חנין, אהרן מביעשינקאוויץ: ב 23 – 186
חנין, אסתר מביעשינקאוויץ: ב 23 – 186
חנין, דן מביעשינקאוויץ: ב 23 – 186
חנין, זלמן יצחק מביעשענקאוויץ: ב 29 – 237
חנין, חייקל מביעשענקאוויץ: א 6 – 7, 28 – 8. ב 14 – 112,
23 – 186. ג 14 – 119, 28 – 231. ד 8 – 64,
חנין, יהושע בר"ג מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
חנין, יקותיאל מביעשינקאוויץ: ב 14 – 112, 23 – 186, 29 –
237, 33 – 270. ג 14 – 119, 28 – 231. ד 8 – 64.
חנין, ירוחם מאושאץ: א 3 – 7, 23 – 7
חנין, לוי מנעוול: ב 47 – 380
חנין, מנחם מענדל מביעשענקאוויץ: א 7 – 7, 28 - 8 .
ב 14 – 112, 23 – 187. ג 14 – 119, 28 – 231. ד 8 - 64
חנין, מרדכי מרודניא: ב 41 – 334
חנין, משה מפולטבה: ב 21 – 166, 25 - 206. ג 3 – 31
חנין, פינעס מנעוול: ב 47 – 380
חנין, פרומה רבקה מביעשינקאוויץ: ב 23 – 186
חנין, ראסיע מביעשינקאוויץ: ב 23 – 186
חנין, ש"ז מאושאץ: א 4 – 7
חנין, שמואל מביעשינקאוויץ: ב 23 – 186
חנמאן, זלמן מבאברויסק: א 12 – 7
חסקינד, דובער מדאלינסק ג 26 – 215
חסקינד, דניאל מדאלינסק: ב 21 – 166. ג 21 - 176
חסקינד, נפתלי הערץ מדאלינסקאיא: ג 21 – 176
חסקינד, שמואל מדאלינסקאיא: ג 21 – 176
חעחלין, שמואל מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
חפץ, אברהם מזעמבין: א 15 – 7
חפץ, אברהם שניאור זלמן מקאכאנאווע: ב 14 – 112
חפץ, אייזיק מבאקליאן: א 7 – 7. מקאליסק: ג 3 – 32,
20 – 168
חפץ, אלטר מבעליניץ: א 10 – 7. ב 30 - 246
חפץ, אלי' בר"ש מביעשענקאוויץ: א 5 – 7
חפץ, אשר מניעזין: א 35 – 6
חפץ, בנימין מבאבינאוויץ: א 9 – 7
חפץ, גרשון בר"מ מביעשענקאוויץ: א 5 – 7
חפץ, זאב וואלף מביעשענקאוויץ: א 6 – 7. מקוברין:
א 17 – 7
חפץ, יוסף מקאליסק: א 3 – 32, 39 – 7
חפץ, יעקב מאיר מבאריסאוו: ג 14 – 120
חפץ, ישראל משה מקובליץ: ב 20 – 157, 23 – 180,
26 – 214. ג 16 - 136
חפץ, צבי הירש מביעשענקאוויץ: א 7 – 7. מבאברויסק:
א 17 – 7
חפץ, קאפל מבאבינאוויץ: א 9 – 7. ב 3 - 24
חפץ, שמואל מארשא: א 1 – 7. מבאלהאקאוו: א 8 – 7
חראלאוו, יעקב מנעוול: ג 17 – 144, 28 - 232
חראפקאוו, יוסף מאושאט: א 3 – 7
חראפקאוו, יצחק מאושאט: א 3 – 7
חרדוס, דובער מחלאוי: א 21 – 7

ט

טאבאצניקאוו, אפרים צבי [שו"ב] מצערקאססי: ב 29 – 237
טאביש, נטע מפלעשצניץ: ג 19 – 160
טאובעל, יוסף מדאבראייע: ב 25 – 206, 47 – 379. ג 3 – 31.
טאובעל, פיגא מדאבראייע: ב 47 – 379
טאיביש, ישראל משה מווילקאמיר: ב 3 – 24
טאליער, יודא הלוי מוויזנא: ד 19 – 152
טאלקאצאוו, אייזיק מבאברויסק: א 11 – 7
טאמאשאוו, משה מבאברויסק: א הוספה ל15 – 7
טאמאשעווסקי, ישראל ליב מאלכסנדרי': ג 19 – 159
טאנפילאוו, מענדיל מקאנטאפ: ב 9 – 72
טאפול, אייזיק מאושאט: א 4 – 7
טאצילניקאוו, צבי הירש מאווראוויץ: א 3 – 7
טאצילניקאוו, שלמה מאווראוויץ: א 3 – 7
טאקסע, יוסף מחאדארקאוו: ג 19 – 159
טארנאפאלסקי, יוסף מאיצניא: א 16 – 7
טארנאפאלסקי, יחזקאל מאיצניא: א 16 – 7
טויבין, מרדכי מקורעניץ: ב 39 – 318
טולצינסקי, יעקב מאדעססא: ב 47 – 379
טומארינסאהן, יעקב מדאבראמיסליא: ב 33 – 270. ג 3 - 31
טומארקין תומארקין עיי"ע תומרקין
טומראסאן, יעקב מדאבראמיסל: א 20 – 8
טופרין, אברהם מוויטבסק: א 28 – 8
טוקאציער, אברהם מריגא: א 29 – 7. ב 29 - 237
טוקאציער, מרדכי דובער מריגא: ב 29 – 237
טורעווסקי, משה מאיצניא: א 16 – 7
טורעצקי, נפתלי מראמני: ד 13 – 103
טורקלטויב, משה מלובלין: ג 19 – 160
טיוובעל, בת שבע מדאבראייע: ב 18 – 144
טיוובעל, יוסף מדאבראייע: ב 18 – 144
טייבין, שלמה מחיסלאוויצי: ג 29 – 239
טייטילבוים, טייטעלבוים עיי"ע טייטלבוים
טייטילבוים, חיים משה מוויעליקיא לוקי: ב 1 – 8
טייטלבוים, אלטר מפלאצק: ג 14 – 120
טייטעלמאן, ישראל מחרסון: א 26 – 8
טייך, בעריש מלאדז: ג 25 – 208
טייך, לוי יצחק מלאדז: ג 19 – 160, 25 – 208. ד 12 - 96
טייץ, דוד מפלאצק: ג 14 – 120
טייץ, שלמה חיים מדאקשיץ: ב 39 – 318. ג 19 - 159
טייצלין מפאלטאווא: ג 27 – 223
טיליווצקע, אברהם מפאהארעליץ: ב 15 – 119
טיליווצקע, זלמן מפאהארעליץ: א 28 – 8
טיליווצקע, יוסף מפאהארעליץ: א 28 – 8. ב 15– 120
טיליווצקע, מ"מ מפאהארעליץ: ב 15 – 120
טיליעס, אידיל מסענא: ד 13 – 104
טילמן, יוסף לוי מבארזנא: ד 12 – 96
טיניאנאנוו, בנימין מבאברויסק: א 12 – 7
טיניאנאנוו, בעז מבאברויסק: א 12 – 7
טיעזאווקין, אפרים אידל מליאזנא: ב 23 – 187
טירזאן, משה מארשא: ב 41 – 334, 47 - 379
טלישעווסקי, יחיאל [בה"ר] מסעמיאנאווקע: ג 29 – 240
טננבוים, אלכסנדר סענדר מריגא: א 29 – 7
טעוולין, יצחק מחאלאפאניטש: א 30 – 8. ב 14 – 111, 17 – 136, 20 – 157, 23 – 180, 39 – 317, 45 – 366. מלאדי: ב 37 – 301
טעוועל, אליעזר הכהן מווערכ. דניעפראווסק: ב 47 – 380
טעליס, ברוך מיערמעיעווקא: ג 16 – 136, 19 - 159
טעליס, זאב מיערמעיעווקא: ג 19 – 159
טעלעווצקע עיי"ע טיליווצקע
טעלעשעווסקי עיי"ע טלישעווסקי
טעמקין, אברהם מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
טעמקין, זלמן מזלאבין: ב 39 – 317. ג 29 - 239
טעמקין, יהושע יצחק [בהר' רמ"ד] מפעטרקאוו: ג 21 – 176, 27 - 223
טעמקין, שמעון משה מפרליוק: ב 20 – 158
טענענבוים עיי"ע טננבוים
טערמאן, יצחק מראהאטשעוו: ד 8 – 64
טערעחאווסקע, נפתלי מאנשי הוואגזאל – מקאנאטאפ: א 39 – 8
טערקעלטויב, משה מלובלין: ב 13 – 104
טראכטענבערג, אברהם עקיבא: ב 23 – 178
טראכטענבערג, יוסף שמואל: ב 23 – 178
טראכטענבערג, משה מבערדיטשוב: ב 23 – 178
טראכטענבערג, עקיבא מפטרבורג: ב 3 – 24
טראקצין, מרדכי מסמארגאן: ג 26 – 215
טרובינקאוו, מרדכי משדה-מנוחה: ב 34 – 278
טריהובאוו, פנחס מדאבריאנקא: ב 19 – 152
טרייוואש עיי"ע טרייווש
טרייווש, אברהם יצחק מבאברויסק: א 12 – 7
טרייווש, ביינש מיוחאוויטש: א 16 – 6, 30 - 8. ב 25 – 206. ג 16 – 136, 29 - 239
טרייווש, פרומא אסתר מיוחאווטש: ב 25 – 206. ג 16 – 136, 29 – 239
טריינין, אהרן מפטרבורג: א 13 – 7, 18 – 8. ב 3 – 24, 7 – 56, 23 – 178. ג 3 - 30
טריינין, אלכסנדר מפטרבורג: א 18 – 8, 13 – 7. ב 3 – 34, 7 – 56, 23 - 178
טריינין, יוסף מפטרבורג: א 13 – 7, 18 – 8. ב 7 – 56, 23 - 178

טריינין, צבי הירש מפטרבורג: א 18 – 8. ב 23 - 178
טריינין, שלמה מפטרבורג: ב 23 – 178
טריינין, שמואל מיכל מפטרבורג: א 13 – 7. ב 23 - 178
טרישפעלד, יצחק מלובלין: ב 13 – 104, 34 – 278, 35 - 286
טשארני, יהושע מאסטראש. גאראדאק: ג 25 – 208
טשארניבראדער, דוד מלובלין: ב 42 – 341
טשודאקאוו, בער מבאקליאן: א 7 – 7
טשודאקאוו, דוד אהרן מבאקליאן: א 7 – 7
טשערנאוו, חנה שרה ממאלא- פערעשצעפינא: ב 34 – 278
טשערנאוו, ליב ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
טשערניאווסקי, זלמן מפאוואלאטש: ב 30 – 246. ג 3 - 31
טשערניאווסקי, נחום מפאוואלאטש: ב 30 – 246. ג 3 - 31

י

יאוויקאוויץ, שאול מברהין: א 10 – 7
יאזמיר, ישראל מאושאץ: ב 19 – 151
יאלאוו, ישראל מגערמאנאוויץ: ג 33 – 272
יאנאוויצקי, יחזקאל מנעוול: ב 41 – 333
יאנאווסקי עיי"ע ינובסקי
יאניקאוו, נפתלי מפאוואלאטש: ג 3 – 31
יאנישקער, בנימין מבראווארי: א 5 – 7
יאסינאוו, צבי מצעצערסק: א 35 – 8
יאסעליאוו, ליב מבאברויסק: א 12 – 7
יאקאבזאהן, יאקובסאהן, יאקובסאן עיי"ע יאקאבסאן
יאקאבסאן, ברוך מניקליוב: א 23 – 8
יאקאבסאן, דובער מדאלהינאוו ב 14 – 111, 20 – 157, 45 – 366. ג 29 - 239
יאקאבסאן, ה' מאוסוויעט: א 39 – 7
יאקאבסאן, יואל מענדל מטראשקון: א 27 – 8. ב 23 – 187
יאקאבסאן, יעקב מניעזין: א 35 – 6
יאקאבסאן, ליפמאן מסמארגאן: ב 23 – 180. ד 4 - 32
יאקאבסאן, צירליא מריגא: ב 39 – 318
יאקאבסאן, רי"צ מריגא: ב 39 – 318
יאקאבסאן, שמעון מבאברויסק: א 24 – 7
יאקובאוויץ, יעקב יוסף מפאהארעליץ: ב 15 – 119
יאקובאווסקי, גרשון היבער מאוסוויאט: ב 41 – 333
יאקובאווסקי, דאברוסי' מאוסוויאט: ב 41 – 333
יאקובאווסקי, שלמה מאושאץ: א 4 – 7
יאקערסאהן, בן ציון מביעשענקאוויץ: א 5 – 7
יאראשעוויטש, יוסף מראמאנאאקא: ד 20 – 160
יאשציק, שמואל מזלאבין: ד 8 – 63, 19 - 152
יבנה, יונה מבאברויסק: א 12 – 7
ידעלס, אברהם מבאלהאקאוו: א 7 – 7
יהושע ב"ר חיים מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
יהושע דוב מווייאזין: ב 29 – 237

יודא אלי' מרודענסק: ב 26 – 214
יודא בן מנחם נחום מדאבראיע: ג 21 – 176
יודא מרדכי מדאלהינאוו: ב 37 – 302
יודא משה מדאבריאנקע: ד 8 – 64
יודאווין, אבא מביעשענקאוויץ: א 5 – 7. ב 9 - 72
יודאווין, אהרן מביעשענקאוויץ: ג 14 – 119
יודאווין, איתמר מביעשענקאוויץ: א 5 – 7
יודאווין, אליעזר מרדכי מביעשענקאוויץ: א 5 – 7
יודאווין, בוניא מביעשענקאוויץ: א 5 – 7. ב 47 – 379. ג 14 – 119, 19 – 159, 23 – 187, 25 – 208, 28 – 231, 33 - 270. ד 8 - 64
יודאווין, בריינה מביעשענקאוויץ: ג 14 – 119
יודאווין, יודא זלמן מביעשענקאוויץ: א 6 – 7, 7 – 7, 28 – 8. ב 14 – 112, 23 – 187. ג 14 – 119, 28 – 231. ד 8 – 64
יודאווין, יודא מבעשענקאוויצי: ג 14 – 119
יודאווין, ליפמאן מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
יודאווין, נחמי' מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
יודאווין, עזריאל מביעשענקאוויץ: א 7 – 7, 28 – 8
יודאווין, פרומא רבקה מבעשענקאוויצי: ג 14 – 119
יודאווין, ר"ב מבעשענקאוויצי: ג 28 – 231
יודאווין, רואל מבעשענקאוויצי: ג 14 – 119
יודאווין, ש' זלמן מבעשענקאוויצי: ג 14 – 119
יודאווין, שמואל מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
יודאווין, שפרה מבעשענקאוויצי: ג 14 – 119
יודאוויץ, הלל מקאנאטאפ: א 39 – 7
יודאוויץ, יעקב מקאנאטאפ: א 39 – 8
יודאסקין, אשר חיים מקאכאנאווע: ב 14 – 112
יודילעווסקי, אייזיק מקאברין: ב 21 – 166, 23 - 188
יודילעווסקי, חנה מקאברין: ב 21 – 166, 23 - 188
יודילעווסקי, מענדל מקאברין: א 28 – 8. ב 18 - 144
יודין, יצחק בן ציון [בה"ר] מהאלאווטשין: ב 41 – 332. ג 5 - 48
יודיצקי, [האחים] מפולטבה: ב 25 – 206. ג 27 - 223
יודקין, יעקב אהרן מקאליסק: א 39 – 7. ב 17 – 136, 20 – 154. ג 3 - 32
יודקין, יעקב מליאזנא: ב 20 – 157
יודקעוויץ, חי' שפרה מהלוכאוו: א 15 – 7
יודקעוויץ, יוסף מהלוכאוו: א 15 – 7
יוזפרק, אהרן מראהאטשעוו: ג 16 – 136
יוחנאווסקי, יצחק מבערעזנא: א 5 – 7
יוטער, משה מצעצערסק: ג 27 – 223
יונגערמאן, משה יוסף מיעקאטערינאסלאוו: ב 34 – 278
יוסף ב"ר זאב מדאבראיע: ג 21 – 176
יוסף בר"צ מניקליוב: א 23 – 8

יוסף דוב מטשערקאסי: ג 3 – 32
יוסף חיים ב"ר ישראל מצעצערסק: ד 12 – 96
יוסף חיים ב"ר שלמה מצעצערסק: ד 12 – 96
יוסף חיים מבאברויסק: ד 8 – 64
יוסף חיים מדאלהינאוו: ב 37 – 302
יוסף צבי [האבא] מווערחעדניעפראווסק: ב 15 - 119
יוסף צבי [הבן] מווערחעדניעפראווסק: ב 15 – 119
יוסף שמחה מדאבראייע: ב 18 – 144. מבאבינאוויטש: ב 33 – 270
יוספראן, אלימלך מראגאטשעוו: ב 15 – 120
יוצעס, חיים מאירקוטסק: ג 7 – 64
יושערמאן, בנימין מקאמען: ד 8 – 64
יושערמאן, מ' מענדל מקאמען: ד 8 – 64
יחיאל מאיר מראדזימין: ג 3 – 32
יחליאלי, מנחם מענדל מליאזנא: ב 23 – 187
ייאכיל, מרדכי מבאברויסק: א 17 – 7
ייאסקאוויטש, יצחק מדוקאר: א 26 – 7
ייעסיליעוויץ, שמעון מבאברויסק: א 24 – 7
ינובסקי, אברהם דוד מקרעמענצוג: א 26 – 7. מהעסקן: א 28 – 8
ינובסקי, איסר: ג 13 – 112
ינובסקי, זלמן [מליובאוויטש]: ג 13 – 112
ינובסקי, טובי' מראוונאייע: א 35 – 7
ינובסקי, ליב מחרסון: ב 25 – 206
ינובסקי, שמואל מניקליוב: א 23 – 8
יעוזערסקי, אסתר מזלאבין: ג 33 – 272
יעוזערסקי, בוניא מזלאבין: ג 33 – 272
יעוזערסקי, יהודא ליב מזלאבין: ג 33 – 272
יעוזערסקי, מ' מענדיל מזלאבין: ג 33 – 272
יעוזערסקי, פאניא מזלאבין: ג 33 – 272
יעוזערסקי, ש"ז מזלאבין: ג 33 – 272
יעויליעוויץ, אליעזר ליב מקאראפ: ג 29 – 240
יעלין, יעקב מלאדמיר: ב 3 – 24
יעלענשאן, מענדל מריגא: ב 39 – 318
יעלענשאן, קאפל מריגא: ב 39 – 318
יעלפיראוויץ, חיים זעליג מדאלהינאוו: ב 14 – 111, 20 – 157. ב 37 – 302. ג 29 - 239
יענטין, זלמן ליב מווראנאק: ג 19 – 159
יענטין, שלמה יודא מווראנאק: א 39 – 6
יעקב זעליק מבאברויסק: ד 8 – 64
יעקב יוסף מפאהארעליץ: ב 9 – 72
יעקב מבאלהאקאוו: א 8 – 7
יעקב מדאלהינאוו: ב 37 – 302
יעקב ראובן ב"ר חיים נתן מדאבראיע: ג 21 – 176
יעקב, א' אבא מלוזקי: א 16 – 7
יעראווסק, שמואל מפולטבה: ב 21 – 166. ג 3 – 31
ירושלמסקי עיי"ע יערוסילאמסקי
יערוסילאמסקי , אפרים בן ציון מאיהומען: ב 30 – 246
יערוסילאמסקי, הרה"ג [ישראל יהונתן] מאיהומען: ב 30 – 246
יערוסילאמסקי, יצחק זאב מאיהומען: ב 30 – 246. ד 18 - 144
יערינבערג, ישראל מווארשא: ב 16 – 128
יערמאנאק, אברהם שמרי' מאריאל: א 21 – 7. ד 18 - 144
יערנבורג עיי"ע ירנבורג
יפה, [האחים] מפולטבה: ב 25 – 206
יפה, א"מ מביעשענקאוויץ: ג 3 – 30
יפה, אבא מבאברויסק: א 12 – 7
יפה, אברהם אשר מבאברויסק: א 12 – 7
יפה, אברהם מפאלטאווא: ג 3 – 31
יפה, אהרן ליב מיעקאטערינאסלאוו: א הוספה ל8 – 7
יפה, אלי' בר"ל מביעשענקאוויץ: א 5 – 7. ב 14 – 112, 19 – 152, 23 - 187
יפה, אליעזר מדיסנא: ב 23 – 185
יפה, דובער: ד 12 – 96. מביעשענקאוויץ: א 5 – 7. מהאראדישץ: ב 14 – 112. מדאבראיע: ג 29 – 239
יפה, דוד צבי מבערעזנגוואטא: א 21 – 8
יפה, הענעך מסעננא: ב 16 – 128
יפה, הערץ ב"צ מביעשענקאוויץ: א 5 – 7
יפה, הערץ מביעשענקאוויץ: א 5 – 7. ג 3 - 30
יפה, זלמן דוב מבאברויסק: א 12 – 7
יפה, חיים מביעשענקאוויץ: א 6 – 7
יפה, חייקל מיערעמעייעווקע: ג 19 – 159
יפה, יהושע מדיסנא: ב 23 – 185
יפה, יחיאל מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
יפה, יצחק מריגא: א 29 – 7
יפה, ירוחם מענדיל מיעקאטערינאסלאוו: ב 34 – 278
יפה, ירוחם סעדי' מאמוריעקאט: ג 17 – 144
יפה, ישעי' מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
יפה, ישראל יעקב מבערעזנגוואטא: א 19 – 7
יפה, ישראל מדיסנא: ב 23 – 185
יפה, מ"מ דוד מפאלאצק: ב 20 – 157
יפה, מאיר מאושאץ: ב 19 – 151
יפה, מנחם מנדל ב: 7 – 49
יפה, מענדיל מחארקוב: ג 34 – 280
יפה, מרדכי מדיסנא: א 21 – 8
יפה, נחמן מפאלאצק: ב 20 – 157
יפה, ניסן מיעקאטערינאסלאוו: א 6 – 7. מזאאלשע: ב 39 – 317
יפה, נפתלי הערץ מביעשענקאוויץ: א 7 – 7

יפה, שלום מביעשענקאוויץ: א 7 – 7. ב 14 – 112, 19 – 152, 23 - 187
יפה, שלמה ממלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
יפה, שמואל מבערעזנגוואטא: א 21 – 8. מהאראדישץ: ב 29 – 238
יפה, שמואל צבי מאשווע: ג 26 – 215
יפות, ברוך מטאגאנראג: ב 23 – 185
יפות, יעקב חיים מטאגאנראג: ב 23 – 185
יצחק בער מקאליסק: ב 21 – 166
יצחק בר' שלמה מניקליוב: א 23 – 8
יצחק יחיאל מלאדז: ג 13 – 112
ירוחאמאוו, יונה מסעננא: ג 17 – 144
ירוחם משה מבאבינאוויטש: ב 33 – 270
ירחין, מרדכי מבאבינאוויטש: ב 33 – 270
ירנבורג, דוד מבאברויסק: ד 8 – 63, 14 – 112, 18 – 144
ירנבורג, לויק מבאברויסק: א הוספה ל15 – 7
ישורון, ישראל מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
ישעי' דוד מפלעשצעניץ: ב 20 – 158
ישראל ב"ר נחמן מגערמאנאוויץ: ג 33 – 272
ישראל בן יוסף מדאבראיע: ג 21 – 176
ישראל מדאלהינאוו: ב 37 – 302
ישראל מנעוול: ב 23 – 187

כ

כ"ץ עיי"ע כץ
כהן, אברהם מאווראוויץ: א 2 – 7. מבראווארי: א 5 – 7
כהן, אייזיק מבאברויסק: א 11 – 7
כהן, אליעזר מאווראוויץ: א 2 – 7
כהן, אפרים משעבעז: ב 3 – 24
כהן, בן ציון משעבעז: ב 3 – 24
כהן, גרשון מדוקאר: א 35 – 6. ב 14 - 111
כהן, הלל מאושאץ: ג 19 – 159
כהן, הערציל משווערזנע: ב 23 – 188
כהן, זאב מבאברויסק: א 12 – 7
כהן, זלמן חיים מאושאץ: ג 19 – 159. מגערמאנאוויץ: ג 33 – 272
כהן, יצחק מראסטאוו: ד 13 – 103
כהן, ישראל מאירקוטסק: ג 7 – 64
כהן, לויק מזלאבין: ג 33 – 272
כהן, מאיר מקלימאוויץ: א 23 – 8
כהן, מוסיא משעבעז: ב 23 – 188
כהן, מענדל ליב מריגא: ב 32 – 255
כהן, מרדכי מפאריטש: ב 21 – 166
כהן, משה ליב מפאריטש: ב 21 – 166
כהן, משה מניקליוב: א 23 – 8. מאדעססא: ב 47 – 379.
מפאלטאווא: ג 27 – 223
כהן, נחמן רפאל משצעדרין: ב 17 – 136
כהן, ראשי' [בת אליעזר] מאושאץ: ג 19 – 159
כהן, רבקה מריגא: א 29 – 7
כהן, רפאל מאוסוויאט: א 36 – 1
כהן, שלמה מפולין: ג 26 – 215
כהן, שמואל מבאברויסק: א 24 – 7
כהן, שמחה מדוקאר: א 35 – 6. ב 14 – 111, 19 - 152
כהן, שניאור זאב מרודניא: ב 15 – 120
כהנא, יעקב מברוסילאוו: ב 3 – 24
כהנאוו עיי"ע כהנוב
כהנאוויץ עיי"ע כהנוביץ
כהנוב, אלי' ממוהל יעוו: א 26 – 8
כהנוב, ברוך מקאזועלעץ: ג 17 – 144
כהנוב, חנן מבאברויסק: ד 8 – 64
כהנוב, יצחק מפרילוק: א 26 – 7
כהנוביץ, יוסף מבאברויסק: א 12 – 7. ממינסק: ג 25 – 208
כהנסקע, יוסף מהאמעל: ב 23 – 186
כהנער, משה מוועליז: א 26 – 8
כורן, יוסף צבי מחאדאראקאוו: א 30 – 8, 32 – 8, 39 – 7. ב 9 72, 18 – 144, 23 - 186
כלנתריף, אליאו מסמרקנד: ב 26 – 207
כענקין, ברוך אייזיק מפאהארעליץ: א 28 – 8. ב 9 - 72
כענקין, שמעון אשר מפאהארעליץ: ב 9 – 72, 25 - 206
כץ, אברהם מאסטראש. גאראדאק: ג 25 – 208
כץ, אברהם פייבוש מסמארגאן: ב 20 – 157
כץ, דניאל מביעשענקאוויץ: א 5 – 7
כץ, זאב מפאלאצק: ג 14 – 120
כץ, זלמן מאראשא: ג 14 – 120
כץ, חלאוונע מארשא: א 1 - 7
כץ, יהושע מניעפאראשץ: א 39 – 7
כץ, יואש מגעפאראשץ: ב 25 – 206
כץ, מאיר מאושאץ: א 2 – 7, 23 - 7
כץ, מנחם מענדל מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
כץ, מענדל הלל מבעשענקאוויץ: ג 25 – 208
כץ, משה אהרן מפרידריכשטאט: ב 14 – 112, 17 – 136, 23 - 180
כץ, משה מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
כץ, משה קאפל בה"ר מראמאנאאקא: ד 8 – 64, 20 – 160
כץ, פייביש מסמרגון: א 21 – 8
כץ, שלום מאראשא: א 13 – 7, 18 - 8
כץ, שניאור זאב מרודניא: ב 34 – 278
כצנעלענסאן עיי"ע קצנלסון
כרמל, מאיר זלמן מפאדאבריאנקא: ב 19 – 152. ג 17 – 144, 19 – 160

ל

לאב, שלום מוואלקאוויסק: ד 8 – 63
לאבאק, אליקים געצל מביעשענקאוויץ: א 5 – 7
לאבאק, געצל מבעשענקאוויץ: ג 14 – 119
לאבקאווסקי עיי"ע לבקובסקי
לאגאוויער, [הגאון הנדיב] ממוסקבה: ד 4 – 32
לאגאוויער, ישכר דוב ממוסקבה: ד 4 – 32
לאווא, זלמן מארשא: א 8 – 7
לאווט, זעלדע מניקליוב: א 23 – 8
לאזאווסקי עיי"ע לזובסקי
לאזאראוו עיי"ע לזרוב
לאזינסקע, שבתי מבאברויסק: א 24 – 7
לאט, חנה מריגא: א 29 – 7
לאט, משה מריגא: א 29 – 7
לאט, צבי הירש מריגא: א 29 – 7
לאייעווסקי, יחזקאל מפרילוקא: א 35 – 7. ב 20 – 158.
לאמאנאסאוו, שמואל יוסף מהאראדישץ: ב 13 – 104
לאנג, יצחק מענדל מראקשיק: ג 8 – 71
לאנגפוס, ישראל מווארשא: ג 17 – 144
לאנדא עיי"ע לנדא
לאנדאן, מלך מאושאט: א 4 – 7
לאנדאן, סענדר מאושאט: א 4 – 7
לאנשטיין, יוסף מאריאל: א 19 – 7
לאסטיק, צבי מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
לאסקין, יעקב סגל מארשא: ב 45 – 366
לאפערט, צבי מאדעססא: ב 47 – 379
לאקשין, זלמן מאנשי הוואגזאל – מקאנאטאפ: א 39 – 8
לאקשין, חיים מאנשי הוואגזאל – מקאנאטאפ: א 39 – 8.
מסטאראדוב: ב 42 – 342
לאקשין, מיכאל מבאקליאן: א 7 – 7. ב 25 – 206, 37 – 302,
39 – 317, 45 – 365.
לאשאס, צבי הירש מריגא: ב 37 – 302
לאשיק, הלל מרודענסק: ב 26 – 214
לבן, אברהם מקלאדקאוועקע: ב 41 – 334
לבקוביץ, יוסף מבאברויסק: א 12 – 7
לבקובסקי, אורי מביעשענקאוויץ: א 5 – 7, 28 - 8.
ב 14 – 112, 23 – 186, 28 – 231, 37 – 302. ג 14 – 119.
ד 8 – 64
לבקובסקי, זלמן בנימין מביעשענקאוויץ: א 5 – 7, 28 - 8.
ב 23 – 186, 37 – 302. ג 14 – 119, 28 – 231. ד 8 – 64
לבקובסקי, זלמן ליב מרודניא: ב 34 – 278
לבקובסקי, ישראל יוסף מרודניא: ב 15 – 120, 34 - 278
לבקובסקי, מענדל מרודניא: א 15 – 7. ב 26 – 214
לבקובסקי, נחום מרודניא: ב 34 – 278
לבקובסקי, שלמה מביעשענקאוויץ: א 7 – 7. ב 37 - 302
לובינזאהן, חיים אליעזר מיאנאוויטש: ג 17 – 144
לודנער, אלחנן מבענדין: ג 16 – 136
לוואוו, זלמן מארשא: א 1 – 7, 18 - 8
לוואוויץ, צבי מבאברויסק: א 17 – 7
לוזקאוו, זאב מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
לוזקאוו, נחום יהושע מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
לוזקאוו, נחום מגלובאקייא: א 21 – 8
לוזקאוו, צבי מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
לוטווין מפולטבה: ג 27 – 223
לויטין, אייזיק מדאקשיץ ב 23 – 180, 39 – 318
לויטין, אלטר מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
לויטין, זלמן מסטאראדוב: ב 42 – 342
לויטין, יוסף חיים נח מלעפל: ב 2 – 16, 17 – 136
לויטין, יעקב דוד מאושאץ: א 2 – 7
לויטין, מרדכי מלעפעל: ב 17 – 136
לויטין, משה מדאקשיץ: ב 23 – 179, 39 – 318, 45 – 365.
ג 17 – 144, 29 - 239
לויטין, שלום דוב מהאמעל: א 35 – 6. ב 15 – 120.
ג 14 - 120
לויטין, שלום דוד מהאמעל: ב 23 – 180
לויטין, שלום מהולכאוו: ד 4 – 32
לוין, אברהם מברהין: א 9 – 7
לוין, אהרן מבאברויסק: ד 14 – 112, 18 – 144
לוין, אלי' מקויציץ: ב 7 – 49. מזלאבין: ב 45 – 366.
ג 29 – 239. ד 8 – 63, 19 – 152. מוואלקאוויסק: ג 29 – 239
לוין, אליעזר מבאקליאן: א 7 – 7. מריגא: א 29 – 7
לוין, אפרים מיעקאטערינאסלאוו: א 29 – 8
לוין, ב"צ מפאלטאווא: ג 27 – 223
לוין, ברוך שלום מליובאוויטש: ב 35 – 286
לוין, גרשון משווערזנע: ב 23 – 188. מפרילוקא: ג 3 – 32
לוין, דוב מבאברויסק: א 21 – 8
לוין, דובער מביעשענקאוויץ: א 5 – 7
לוין, זלמן מאושאץ: ב 19 – 151. מדיסנא: ב 23 – 185
לוין, זלמן מסווערזען: ב 23 – 188. מזלאבין: ב 39 – 317.
ג 29 - 239
לוין, זעליג מראהאטשעוו: א 21 – 8
לוין, ח"מ מסווערזען: ב 20 – 158, 23 - 188
לוין, חיים זאב מבאברויסק: א 12 – 7
לוין, חיים מפרילוקא: א 32 – 8
לוין, חנוך הענך מפאלאצק: א 16 – 6. ב 45 – 366.
ג 14 – 120, 15 – 128.
לוין, יהודית מסענא: ד 13 – 104
לוין, יהושע מביעשענקאוויץ: א 7 – 7. מקאחאנאוו:
א 26 – 7. ג 29 - 240

לוין, יודא זלמן מביעשענקאוויץ: א 6 – 7
לוין, יודא מקאנטאפ: ב 9 – 72
לוין, יוסף מבאברויסק: א 12 – 7. מסווערזען: ב 20 – 158, 23 - 188
לוין, יצחק מבאלהאקאוו: א 8 – 7. מברהין: א 9 – 7. מווייאזין: ג 13 – 112
לוין, יצחק מרדכי ממינסק: א 21 – 8
לוין, ירחמיאל מקראלעוועץ: א 39 – 8
לוין, ירמי' מבאברויסק: ב 38 – 310, 39 - 317
לוין, ישראל מברהין: א 9 – 7
לוין, לוי יצחק מברהין: א 9 – 7
לוין, מאיר מארשא: ב 19 – 151. מדיסנא: ב 23 – 185. משווערזנע: ב 23 – 188. מווייאזין: ב 29 – 237
לוין, מנחם מענדל מפרילוקא: ג 3 – 32
לוין, מרדכי מראהאצעוו: ב 39 – 318. מסענא: ד 13 – 104
לוין, משה ליב מדווינסק: ב 2 – 14
לוין, משה מפינסק: א הוספה ל15 – 6
לוין, משה צבי הלוי מווינדאווא: ב 34 – 278
לוין, נחמה מסענא: ד 13 – 104
לוין, נפתלי הערץ מפלעשצעניץ: ג 29 – 240
לוין, נתן מאושאץ: א 39 – 7. ב 19 - 151
לוין, פייגא מווינדאווא: ב 9 – 72
לוין, צבי מבאברויסק: א 17 – 7. מווייאזין: ג 13 – 112
לוין, ר"י ב"ר ח"ע משווערזען: ד 14 – 112
לוין, רישע מקילמאוויץ: ב 16 – 128
לוין, שלמה מבאריסאוו: ג 14 – 120
לוין, שמואל מבאקליאן: א 7 – 7
לוין, שמעון מארשא: ב 19 – 151
לוינסון, אברהם מבאברויסק: א 11 – 7
לוינסון, ארי' ליב מנעוול: א 19 – 8, 29 - 8
לוינסון, בצלאל מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
לוינסון, דוב מדוקאר: ב 14 – 111
לוינסון, דוד צבי הירש מנעוול: א 29 – 8. דוד צבי: א 19 – 8.
לוינסון, זלמן חיים מדווינסק: א 23 – 8
לוינסון, נחמן מגערמאנאוויץ: ג 33 – 272
לוינסון, צבי הירש מדווינסק: א 6 - 7
לולב, ליפמאן מדאקשיץ: ב 23 – 180
לוסקין, דובער מקאחאנאוו: א 26 – 7, 29 – 8, 30 – 8. ב 17 – 136, 39 – 318. ג 15 - 128
לופילאוו, דובער מהאראדישץ: ב 29 – 238
לוקין, נחום דובער מאווראוויץ: א 3 – 7
לוריא, אברהם יצחק מליובאוויטש: א הוספה ל15 – 7
לוריא, אברהם משומילינא: ג 27 – 223
לוריא, אליעזר מבאברויסק: א 12 – 7
לוריא, אליעזר מרדכי מפאלאצק: א 21 – 8. ג 15 – 128.
אליעזר: ב 14 – 112. ג 14 – 120.
לוריא, דוד מפאלאצק: ב 23 – 180
לוריא, יואל מבאברויסק: א 12 – 7
לוריא, יוסף ראובן מביעשענקאוויץ: ג 14 – 119, 28 - 231
לוריא, משה משומילינא: ג 27 – 223
לוריא, נחום אהרן: ג 6 – 56
לוריא, פלוא מדובראוונע: ב 30 – 246
לזובסקי, אברהם מסמארגאן: ב 23 – 180
לזורב, חיים דוד מאווראוויץ: א 3 – 7
ליאחאוויצקי, ברוך מפטרבורג: א 17 – 8
ליאחאוויצקי, מנחם מענדל מפטרבורג: א 17 – 8
ליאחאוויצקי, פעריל מפטרבורג: א 17 – 8
ליאחאוויצקי, שרה מפטרבורג: א 17 – 8
ליאקימאוויץ, הירש מבאברויסק: א 12 – 7
ליב מדאלהינאוו: ב 37 – 302
ליב, גרשון מראגאטשעוו: ב 9 – 72
ליב, יודא מראגאטשעוו: ב 9 – 72
ליבינזאהן, ליבינסאהן עיי"ע ליבענסאהן
ליבמאן, ברוך מרדכי מבאברויסק: א 12 – 7
ליבסטער, שלמה מאראשא: ב 19 – 152. ג 14 – 120
ליבענסאהן, זלמן מסוראז: ב 23 – 180
ליבענסאהן, חיים אליעזר מליובאוויטש: ב 20 – 157
ליבענסאהן, חיים שלום מהאמעל: ב 23 – 180
ליבענסאהן, יעקב מבערעזנא: א 5 – 7
ליבענסאהן, מנחם מענדל מכפר ליסין: א 35 – 8
ליבענסאהן, נח מזועמבין: ב 23 – 187
ליבענסאהן, צבי מכפר ליסין: א 35 – 8
ליבער, פנחס מצערקאססי: ב 29 – 237
ליבעראוו, ליובעראוו עיי"ע ליברוב
ליבערמאן, ליברמאן עיי"ע ליברמן
ליבקינד, דוד מקאליסק: ג 3 – 32
ליבקינד, יהושע מדאבראייע: א 19 – 7
ליבקינד, משה מדאבראייע: א 19 – 7, 39 – 8. ב 47 – 379
ליברוב, ישראל מדאלינסקאיא: ג 21 – 176
ליברוב, סעדי' מקאליאדי: ג 17 – 143, 26 – 215
ליברמן מבאריסאוו: ב 37 – 301, 33 - 270
ליברמן, אב"ג מבאריסאוו ב 23 – 179
ליברמן, ה' מפלעשצעניץ: א 38 – 6
ליברמן, זעליג מווראנאק: ג 19 – 159
ליברמן, חיים זאב מפלעשצעניץ: ג 29 – 240
ליברמן, יואל מווראנאק: ג 19 – 159
ליברמן, יוסף מהלוכאוו: א 26 – 7
ליברמן, כתריאל מנעוויל: א 23 – 7, 30 – 8. ב 41 - 333
ליברמן, מ"מ מבאריסאוו: ב 23 – 180, 25 - 206

ליברמן, מאיר מבאריסאוו: ב 25 – 206
ליברמן, מנחם נחום מפלעשצעניץ: א 26 – 7. נחום:
א 30 – 8. ב 33 – 270. ג 29 – 240.
ליברמן, מפלעשצעניץ: א 35 – 7
ליברמן, משה אהרן מווייאזין: ג 13 – 112
ליברמן, פנחס בנימין מבאריסאוו: ב 19 – 152, 25 - 206
ליברמן, ציפא מבאריסאוו: ב 25 – 206
ליברמן, רייזא מבאריסאוו: ב 25 – 206
ליברמן, שרה מרים מבאריסאוו: ב 25 – 206
לידאווסקע, שמעון מגראטסק: ב 41 – 333
ליובאווין, יהושע מגזאטסק: א 17 – 8
ליובארסקי, מפאלטאווא: ג 27 – 223
ליובין, שלום מזלאבין: ב 23 – 180. ג 17 – 144, 29 - 239
ליובינסקי, זלמן מהאמעל: ג 14 – 120. ד 18 – 144.
יהושע זלמן: ב 23 – 180
ליובנסקי, אברהם יצחק מהאמעל: ב 23 – 180. ד 18 - 144
ליובנסקי, מנחם מענדל מהאמעל: ב 23 – 180
ליובענסקי עיי"ע ליובינסקי
ליובעצקי, העשל ממינסק: א 21 – 8
ליובעצקי, ישראל מסמארגאן: ד 4 – 32
ליוואוויץ, יצחק מבאברויסק: א 12 – 7
ליוואנטין, ליעוואנטין עיי"ע ליווינטין
ליוויאנט, הלל הלוי מחאטיאמסק ג 12 – 104
ליוויאנט, משה אלי' הלוי [בעמח"ס בית הלל] מחאטיאמסק:
ב 23 – 178. ג 12 – 104
ליוויליאוו, משה מנעוול: ג 28 – 231
ליווינטין, מבאלהאקאוו: א 8 – 7
ליווינטין, קלמן מדאבראייעף א 19 – 7. ב 18 – 144,
25 – 206
ליווער, שלמה ישכר מבענדין: ג 16 – 136
ליוורגאנט, ישראל מנעוול: א 30 – 8. ב 20 – 157,
23 – 180, 185
ליוושיץ עיי"ע ליפשיץ
ליטווין, יעקב מצעצערסק: ג 29 – 240
ליטווין, פייוול מדאבראיע: ג 21 – 176
ליטווין, שמחה מבאברויסק: א 24 – 7
ליטמאנאוויטש, משה: ב 35 – 286
לייאין, אהרן ליב מביעשענקאוויץ: א 28 – 8. ב 14 – 112,
23 – 187. ג 14 – 119, 28 – 231. ד 8 – 64
לייאין, יהושע מביעשענקאוויץ: א 20 – 1. ג 23 - 192
לייאין, יהושע צבי מנעוול: ב 41 – 333
לייאין, מנחם מענדל שר"ב מוויעליקיא לוקי: ב 1 – 8,
41 - 333
לייאין, משה ליב מנעוול: א 23 – 7, 39 – 8
לייאין, ש' זלמן בצלאל מנעוול: א 19 – 8
לייאינסאהן, שמואל מוויטעבסק: ב 34 – 278
לייבאוויטש, א. מווערחעדניעפראווסק: ב 15 – 119
לייבאוויטש, זוסמאן מסאקאלניק: ד 14 – 112
לייבאוויטש, מ"מ מסאקאלניק: ד 14 – 112
לייבקינד עיי"ע ליבקינד
לייוואנט עיי"ע ליוויאנט
לייזעראוו, זעליק מראהאטשעוו: ד 8 – 64 זעליג: ג 14 – 120
לייזעראוו, מענדל מבאברויסק: א 17 – 7
לייטעס, מרדכי מגזאטסק: א 17 – 8
ליימאן, יודל מאיר מווארשא: ב 23 – 186
לייניאייל, מלובלין: ד 15 – 120
לייען עיי"ע לייאין
לייענסאן, שמואל מוויטעבסק: ב 17 – 136
לייקין, גנעסין מבאברויסק: ד 8 – 64
לייקין, חנה מבאברויסק: ד 8 – 64
לייקין, יואל הכהן מדאבריאנקא: ב 19 – 152
לייקין, ליבע רבקה מבאברויסק: ד 8 – 64
לייקין, משה מבאברויסק: א 17 – 7
לייקין, שלום שכנא מסנאווסק: א 21 – 8
לייקינד, הענאך אלי' מבאריסאוו: ג 29 – 240
לייקינד, יעקב מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
לייקען, יואל מבאברויסק: ד 8 – 64
ליכטנבכרג, פנחסיל מלאדז: ב 13 – 97
ליכטער, דובער מביעשענקאוויץ: א 5 – 7
לימשיץ, שמואל ישראל מליאזנא: ב 23 – 187
לינדין, נתן מוויטעבסק: א 35 – 6
לינייקין, זלמן מאושאץ: א 3 – 7
ליס, חיים מבאלהאקאוו: א 8 – 7
ליסטמאנגאף, בנימין דוד מנעוול: א 39 – 8
ליסטמאנגאף, יודא מנעוול: ג 7 – 64
ליסטמאנגאף, יצחק מנעוול: ג 17 – 144, 28 - 231
ליעוו, יוסף מוואלקאוויסק: ד 8 – 63
ליעוויט, יוסף מנעוול: ג 28 – 232
ליעוויט, מיכל מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
ליעווין, לעווין עיי"ע לוין
ליעווינסאהן, לעווינזאהן, לעווינסאהן עיי"ע לוינסון
ליעוועליאוו, משה מנעוול: א 19 – 8. ג 17 - 144
ליעזניקאוו, זלמן מבאברויסק: א 12 – 7
ליעזעראוו עיי"ע לייזעראוו
ליעסוק עיי"ע לעשוק
ליעפלין, יצחק מבאברויסק: א 12 – 7
ליערמאן, בונים מוויטעבסק: ג 15 – 128
ליפאוויץ, משה מטאטארסק: א 12 – 4
ליפאוויץ, פסח שלמה מוואלקאוויסק: ג 29 – 239
ליפאוויץ, שלמה מוואלקאוויסק: ג 8 – 72

ליפניק, יצחק מקלימאוויץ: א 19 – 8
ליפסאהן, יצחק מוויטעבסק: ב 34 – 278
ליפקין, יצחק מבאברויסק: ד 8 – 64
ליפקין, ליב מדאבריאנקא: ב 19 – 152. מבאברויסק: ד 8 – 64
ליפשיץ, א"א מליאזנא: ב 13 – 104, 37 - 302
ליפשיץ, אברהם מבאברויסק: א 11 – 7. מפאצעפ: ג 26 – 215. מסט' מארינגארקע: ד 15 – 120
ליפשיץ, אייזיק מבאברויסק: א 12 – 7
ליפשיץ, אלי' מדאקשיץ: א 35 – 7. מחאלאפאניטש: ד 8 – 63, 19 – 152
ליפשיץ, אפרים מסווערזען: ב 20 – 158
ליפשיץ, בנימין מסעננא: ג 19 – 160. ד 5 - 40
ליפשיץ, גדלי' מראהאטשעוו: ב 18 – 144
ליפשיץ, הושע מבאקליאן: א 7 – 7
ליפשיץ, זלמן מניקליוב: א 23 – 8. מסט' מארינגארקע: ד 15 – 120
ליפשיץ, זעלדא מליאזנא: ב 13 – 104
ליפשיץ, חוה מראהאטשעוו: ב 18 – 144
ליפשיץ, חיים דובער מסעננא: ב 39 – 318
ליפשיץ, י' משווערזנע: ב 23 – 188
ליפשיץ, יהושע מבאקליאן: א 7 – 7
ליפשיץ, יודא ליב מראהאטשעוו: ב 18 – 144
ליפשיץ, יודא מבאברויסק: א 12 – 7
ליפשיץ, יוסף חיים מדלהינוב: א 35 – 6. ג 29 - 239
ליפשיץ, יוסף מווינדאווא: ב 42 – 341
ליפשיץ, יחיאל מפלאצק: ב 20 – 157, 39 – 318, 42 – 342. ג 3 – 31, 14 – 120, 15 - 128
ליפשיץ, יעקב מביעשענקאוויץ: א 6 – 7. מבאברויסק: א 12 – 7. מפאהארעליץ: ב 15 – 119, 25 - 206
ליפשיץ, ישראל מליודינקא: ג 7 – 63, 29 – 239. מסענא: ד 13 – 104
ליפשיץ, ישראל שמעון מליאזנא: ב 23 – 187
ליפשיץ, ל. מראמאנאווקא: ד 8 – 64
ליפשיץ, ליפמאן מקובליץ: ב 26 – 214, 39 – 318. ג 8 – 72, 15 – 128, 29 - 240
ליפשיץ, מ. מראמאנאווקא: ד 8 – 64
ליפשיץ, מאיר דוב מראהאטשעוו: ב 18 – 144
ליפשיץ, מינא מווינדאווא: ב 9 – 72, 26 - 214
ליפשיץ, מרדכי מבאברויסק: א 17 – 7. מליאזנא: ב 13 – 104. מסעננא: א 35 – 8. ב 30 – 246. ג 19 – 160. ד 5 - 40
ליפשיץ, משה מפאהארעליץ: א 28 – 8
ליפשיץ, נחום ליב מארינגארקע: א 39 – 6
ליפשיץ, נחום מבאברויסק: ד 8 – 64
ליפשיץ, נחום מענדל מליאזנא: ב 23 – 187
ליפשיץ, נחום משה מיעקאטערינאסלאוו: ב 34 – 278
ליפשיץ, צבי הירש מליאזנא: ב 13 – 104. מנעוול: ב 23 – 185
ליפשיץ, ש' משווערזנע: ב 23 – 188
ליפשיץ, ש"ז מצעצערסק: ב 26 – 214, 30 - 246
ליפשיץ, שלמה מבאקליאן: א 7 – 7, 19 – 7. מראהאטשעוו: ב 18 – 144
ליפשיץ, שמעון: ג 6 – 56
ליפשיץ, שניאור מזלאבין: ג 33 – 272
ליצעווסקי, זלמן הלל מביעשענקאוויץ: א 6 – 7
ליקאמאוויץ, זימל מבאברויסק: א 12 – 7
ליקמאן, אהרן מבאברויסק: א 12 – 7
ליקסטאנאוו, פנחס מהולכאוו: ד 4 – 32
לישיץ ש' זלמן אלחנן מיאנאוויץ: ג 29 – 239
לישצינסקי, דוד מוואלקאוויסק: ד 8 – 63
לישקאוויץ, נחמן מראגאטשעוו: ב 15 – 120
לישקאוויץ, שלמה מראגאטשעוו: ד 20 – 160
לנדא, זאב מברהין: א 9 – 7
לנדא, מענדל מקאברין: א 28 – 8
לעבענטוב, אהרן מדאבראמיסליא: ב 33 – 270
לעבענטוב, דובער מוויטבסק: ב 20 – 157
לעבענטוב, דוד מדאבראמיסל: א 20 – 8. ג 3 - 31
לעבענטוב, יונה אייזיק מבאבינאוויץ: א 9 – 7
לעבענטוב, יוסף אהרן מדאבראמיסל: א 20 – 8
לעבענטוב, ליב מדאבראמיסל: א 20 – 8. יודא ליב: ב 33 – 270. ג 28 - 231
לעבענטוב, שלום: ג 6 – 56
לעוו, אביגדור מוואלקאוויסק: ד 20 – 160
לעוו, אליעזר מוואלקאוויסק: ד 20 – 160
לעוו, ד. מוואלקאוויסק: ד 20 – 160
לעוו, יעקב מוואלקאוויסק: ד 20 – 160
לעוו, שאול מוואלקאוויסק: ד 20 – 160
לעווי, יהושע בער מווערכ. דניעפראווסק: ב 47 – 380. מווארשא: ג 3 – 31
לעוויאנט, אברהם מוויטבסק: א 28 – 8. מקאריוקאווקע: ג 29 – 240
לעוויאנט, דוב מקארכוקאווקאב: ד 20 – 160
לעוויאנט, דובער מקאריוקאווקע: ג 29 – 240
לעוויאנט, הלל מקאריוקאווקא: ב 13 – 103
לעוויאנט, מנחם מענדל מקאריוקאווקא: ב 13 – 103. ד 20 - 160
לעוויאנט, משה יצחק מקארינקאווקע: ג 28 – 232
לעוויאנט, צבי דוב מקארינקאווקע: ג 28 – 232
לעוויאנט, שניאור זלמן מוויטבסק: א 28 – 8

לעוויט, אלי' מבעלעוו: ב 30 – 246
לעוויט, אליעזר מנעוול: א 19 – 8. ב 41 - 333
לעוויט, דבורה מבעלעוו: ב 30 – 246
לעוויט, זלמן מאושאט: א 4 – 7
לעוויט, יודא מליאזנא: ב 13 – 104, 36 - 294
לעוויט, ליב מדאקשיץ: ב 11 – 88
לעוויט, צבי עזריאל מבעלעוו: ב 30 – 246
לעוויט, רבקה מבעלעוו: ב 30 – 246
לעוויט, שלום מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
לעוויטאן, לעוויטין עיי"ע לויטין
לעווינטאוו, לעווענטאוו עיי"ע לעבענטוב
לעווינטאל, נפתלי מווארשא: ג 19 – 159
לעווינטאן, יודא ליב מסיראטינא: א 19 – 8
לעווינטין, אהרן זאב מאנשי הוואגזאל – מקאנאטאפ: א 39 – 8
לעווינשטיין, מרדכי מלובלין: ב 42 – 341. ג 19 - 160
לעוויצקי, אליעזר מאווראוויץ: א 2 – 7
לעווקאוויץ עיי"ע לבקוביץ
לעייטעס, ברוך מבאלהאקאוו: א 7 – 7
לעייטעס, יקותיאל מקישינוב: ב 6 – 48
לעמקע, רחל מווינדאווא: ב 42 – 341
לעסוק עיי"ע לעשוק
לערנער, צבי מיעקאטערינאסלאוו: ב 34 – 278
לעשוק, אשר ממוסקבה: א 6 – 7
לעשוק, דוואסיא גיטל ממוסקבה: א 6 – 7
לעשוק, יהושע ארי' ליב ממוסקבה: א 6 - 7
לעשוק, יוסף מסטאראסעליע: א 26 – 8
לעשוק, ליב ממוסקבה: ב 6 – 48
לעשוק, צבי מסטאראסעליע: א 26 – 8, 39 - 7
לעשון עיי"ע לעשין
לעשין, צבי מסטאראסעליא: א 39 – 6
לעשין, יוסף מסטאראסעליא: א 39 – 6
לעשין, יעקב מארשא: א 1 - 7
לפידות, [אחים] מגראטסק: ב 41 – 333
לפידות, חיים מבערעזנא: א 4 – 7
לפידות, חלוינא מגזאטסק: ד 4 – 32
לפידות, שרגא פייויש מגזאטסק: ד 4 – 32

מ

מ"א חיים מבאברויסק: ד 8 – 64
מאגאריק, שינא ממיאר: ב 20 – 157
מאגארשאק, ליב מאושאץ: ב 19 – 151
מאגדיאן, שמעון מליאזנא: ב 23 – 187
מאגיליעווסק, יעקב מפולטבה: ב 23 – 188
מאגילניצקי, דובער מוויטעבסק: א 30 – 8
מאגילסק, זלמן מבאברויסק א: 12 – 7, 21 – 8
מאגילסק, יעקב מבאברויסק: א 21 – 8
מאגילעווסקי, נחום ירמי' מאלכסנדראוו: א 16 – 6
מאגילענסקי, יהושע מבאברויסק: ג 3 – 30
מאגילענסקי, יצחק מבאברויסק: ג 3 – 30
מאדארסקי, זלמן מראהאטשעוו: ב 23 – 188. ד 12 - 96
מאדארסקי, חליינע מראגאטשעוו: ג 29 – 240
מאדארסקי, יוסף חמי' מראגאטשעוו: ג 29 – 240
מאדיל, וואלף מאושאט: א 4 – 7
מאדל, יעקב מארשא: ב 19 – 151
מאהילנער, זביל משצעדרין: ב 17 – 136
מאוושיץ, ישראל מבאקליאן: א 7 – 7
מאזילסקע, יעקב מבאברויסק: א 12 – 7
מאזין, אברהם צבי מבאברויסק: א 11 – 7
מאזין, אלי' מבאברויסק: א 11 – 7, 21 - 8
מאזין, יוסף מקריוקאוו: א 30 – 8
מאזין, ירחמיאל מבאברויסק: ב 23 – 186
מאזין, נחום מקריוקאוו: א 30 – 8
מאחלעשאן, דוד מריגא: א 29 – 7
מאטוסאווסקי, פסח מקרעמענצוג: ב 9 – 72
מאטלין, ישעי' מפיראטין: א 35 – 7
מאטלין, שמעון מסעננא: ב 16 – 128
מאטענקא, צבי מפאוולאטש: ב 30 – 246
מאטשניק, משה יעקב מחאדאראקאוו: א 30 – 8, 39 – 7. ב 14 – 111, 17 – 136, 18 – 144. ב 9 – 72, 23 – 186, 39 – 317. ג 19 - 159
מאין, זלמן מאלכסנדרי' ג: 17 – 144
מאין, יחיאל מאלכסנדרי': ג 19 – 159
מאיסעייעוו, מאשעייעוו עיי"ע מאסייעוו
מאיר אלי' מרודענסק: ב 26 – 214
מאיר ישראל מפאהארעליץ: ב 15 – 119
מאיר מאדעססא: ג 19 – 158
מאיראוויץ, נחום חיים מדאבראיע: א 38 – 6
מאיראוויץ, עזריאל מריגא: א 29 – 7
מאירסאהן, יהושע נחום מדאקשיץ: א 39 – 6
מאירסאהן, נפתלי מקלינצי: ב 40 – 325
מאכלאווסקע, ליב מפאוואלאטש: ג 3 – 31
מאכליסעל, יעקב ממינסק: א 26 – 8
מאלאחאווסקי, נחמי' מקרעמענצוג: ב 23 – 188
מאלטינסקי, אברהם מרדכי מווער דניעפראווסק: ב 17 – 136
מאליארענקא, נחום יצחק מיעקאטערינאסלאוו: ב 34 – 278
מאלינאוו, זלמן גרשון מקלאדקאווקע: ב 41 - 334
מאלינהאק, ישראל חיים מווארשא: ב 16 – 128
מאלצין, יהושע מהאראדישץ: ב 29 – 238
מאלצין, פרידמאן מהאראדישץ: ב 29 – 238

מאלציק, מאיר מסיראטינא: א 19 – 8
מאלציק, נתן נטע מסיראטין: א 30 – 8, 35 – 6
מאלקין, אלחנן מפאהארעליץ: ג 3 – 32
מאלקין, זאב וולאף מקלימאוויצי: ב 29 – 237
מאלקין, חייענא מליאזנא: ב 13 – 104. ג 14 – 120
מאלקין, יוסף מהאראדישץ: ב 13 – 104
מאלקין, יצחק מליאזנא: ב 23 – 187
מאלקין, פסח מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
מאלקין, שמשון מאיר מליאזנא: ב 36 – 294
מאנאליוקע, דוד ליב מבערעזנא: א 4 – 7
מאנאלינסקע, דובער מבערעזנא: א 4 – 7
מאנאסטירסקי, אלי' משה מווראנאק: ב 23 – 180, 37 – 301, 39 – 317, 45 - 366
מאנאשזאהן, מ': ב 23 – 178
מאנדילמאן, אברהם יצחק מיעקאטערינאסלאוו: ב 34 – 278
מאנהייט, יעקב מדאלינסקאיא: ג 21 – 176
מאניעוויץ, זוסמאן מקובליץ: ג 16 – 136
מאניעוויץ, מיכאל מפאלאצק: א 16 – 6
מאנעוויץ, יעקב מסיראטינא: א 19 – 8
מאנקיע, אלי' מבאברויסק: א 11 – 7
מאסאוויטש, אלי' מקאנטאפ: ב 9 – 72
מאסייעוו, אהרן מאושאץ: א 3 – 7. מאוסוויעט: א 23 – 7
מאסייעוו, זלמן מצאריצינקא: ב 2 – 16
מאסלאווסקי, ליב מפאוואלאטש: ב 16 – 128, 30 - 246
מאסלין, שמעון מסעננא: ד 13 – 104
מאסקאליק, בליומא מזוראוויטץ: ב 40 – 325
מאסקאליק, יעקב מזוראוויץ: א 34 – 1
מאסקאליק, מאטליע מזוראוויטץ: ב 40 – 325
מאפסיק, משה מבאברויסק: א 17 – 7. ב 23 - 186
מאפסיק, צבי מבאברויסק: א 17 – 7
מאפסיק, שאול מוואלקאוויסק: ג 8 – 72, 29 – 239. ד 8 - 63
מאצקין, גרשון מנעוול: ב 41 – 333
מאצקין, ליב מנעוול: ב 41 – 333
מאקאווער עיי"ע מקובר
מאראדעצקי, משה מוואלקאוויסק: ג 29 – 239
מאראדעצקי, שמואל מוואלקאוויסק: ד 20 – 160
מאראזאוו עיי"ע מרוזוב
מארגאלין עיי"ע מרגולין
מארגאליס עיי"ע מרגלית
מארחאסאוו, שלמה מבערעזנא: א 5 – 7
מאריאס, פנחס מבאלהאקאוו: א 8 – 7
מאריאסין עיי"ע מאריאשין
מאריאשין, נחמן: ג 6 – 56
מאריאשין, שאול מפאריצי: ג 15 – 128
מארמור, זנוול מפאלאצק: א 35 – 7
מארקאוו, גרשון שלום מנעוול: א 13 – 7
מארקאוויטש, מערקאוויץ, מרקאוויץ עיי"ע מרקוביץ
מארקוס, יהושע מוואלקאוויסק: ד 19 – 152
מארקוס, שלמה מוואלקאוויסק: ג 29 – 239
מארקוס, שמואל מוואלקאוויסק: מאיסעייעוו, מאשעייעוו: ד 19 – 152
מארקמאן, דובער מפענזא: ד 5 – 40
מארקמאן, זלמן מדאקשיץ: ב 17 – 136
מארקמאן, יוסף מדאנשיץ: א 21 – 8
מארקמאן, מענדיל מפענזא: ד 5 – 40
מארקמאן, מערים מדאקשיץ: ב 17 – 136, 23 - 180
מאשארסקע, נחמן מליאזנא: ב 23 – 180
מגיד, דוד מאושאט: א 3 – 7
מגידן, זלמן דוד מליאזנא: ב 13 – 104
מגידס, ישעי' מסמארגאן: ד 4 – 32
מהרשק, דוד מריגא: א 29 – 7
מר"ץ משה מפאוואלאטש: ג 3 – 31
מוזיקנט (מוזיקאנט), ארי' מסמארגאן: ב 23 – 180
מוטטערפערל, אהרן מדלהינוב: א 35 – 6
מויזין, דובער מסעננא: א 35 – 7
מוליאראוו, יעקב מפאלאצק: ב 17 – 136, 23 - 180
מונאוויץ, אברהם מוואלקאוויסק: ג 29 – 239
מונק, דוב מווארשא: א 20 – 8
מוסין, זונדל מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
מוסין, נתן מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7. מגלובאקייא: א 21 – 8, 26 – 7
מוסקאטין, אהרן שבתי מיוחאווטץ: ב 25 – 206. ג 16 – 136, 29 – 239
מוסקאטין, דובער מיוחאוויטש: א 16 – 6. ב 25 – 206, 35 - 285. ג 3 - 31
מוסקאטין, מרדכי מיוחאוויטש: ב 25 – 206. ג 16 – 136, 29 - 239
מוצאניק, יהושע העשל מליאזנא: ב 23 – 187
מוראוויץ, אלתר מקאראפ: ג 29 – 240
מוראוויץ, בן ציון מקאראפ: ג 29 – 240
מורינסאהן, אברהם יצחק הכהן מפולטבה: ב 23 – 188. ג 27 – 223
מורינסאהן, יצחק מבאלהאקאוו: א 8 – 7. מיפה נהר: א 39 – 7
מורמיס, חיים מרודענסק: ב 26 – 214
מורענסאהן עיי"ע מורינסאהן
מושקאטין עיי"ע מוסקאטין
מזאלאטאנאש, אברהם אלי' מקרעמענצוג: ב 20 – 158
מזרח, חיים פנחס מדווינסק: א 23 – 7
מחארפאקי, שמואל מהאראדישץ: ב 29 – 238

מיאדלער, אייזיק מסמארגאן: ב 23 – 180
מיחאליעוויץ, הענאך מבאברויסק: א 12 – 7
מיחנאווסקע, חיים מארשא: ב 32 – 262
מיחנאווסקע, חנה מארשא: ב 32 – 262
מיחנאווסקע, טויבע מארשא: ב 32 – 262
מיטברויט, משה יעקב מאדעססא: א 35 – 7
מיטברייט, חיים יוסף מאדעססא: ג 19 – 158
מיטעלצער, מ. מליודינקא: ג 7 – 63
מייזוס, אייזיק מבאברויסק: א 12 – 7
מייזוס, ישראל מבאברויסק: ב 16 – 128
מייזוק עיי"ע מייזוס
מייזיל עיי"ע מייזל
מייזל, אברהם שמעון מבעשענקאוויץ: ד 18 – 144
מייזל, אהרן צבי מבעשינקאוויץ: ב 14 – 112, 23 – 187.
ג 14 – 119, 28 – 231. ד 8 - 64
מייזל, אלטער מביעשעקאוניטש: ד 8 – 64
מייזל, דוד מוויזנא: ג 16 – 136
מייזל, מאסי' מניקאלאיוב: א 28 – 8
מייזל, צבי הירש מוויזנא: ג 16 – 136. ד 19 - 152
מייזל, צבי מוואלקאוויסק: ג 26 – 215, 29 – 239
מייזל, שאול מוואלקאוויסק: ג 26 – 215, 29 – 239
מייזל, שלום: ג 26 – 215
מייזל, שלמה זלמן מביעשענקאוויץ: א 7- 7, 28 – 8.
ב 23 – 187, 14 – 112. ג 14 – 119, 28 – 231. ד 8 – 64,
18 – 144.
מייזל, שמרי' מבעשענקאוויצי: ב 9 – 72
מייזל, שרה מוואלקאוויסק: ג 26 – 215, 29 – 239
מייזלער, מפאלטאווא: ג 3 – 31
מייסטער, יוסף מבאברויסק: א 12 – 7
מיכאיילעוור, שאול זאב: ג 28 – 232
מיכלין, גרשון מבאברויסק: א 12 – 7
מילאוו, מנחם מענדל מבערעזנא: א 5 – 7
מילווידסקי, מנחם מענדל מיאנישקי: ב 20 – 157
מיליאווסקע, חיים ברוך מברהין: א 9 – 7
מיליעייקאווסקי, מהרא"א מחארקוב: ג 34 – 280
מילנער, ליב מראקישיק: א 35 – 8
מילנער, מיכאל מוויטבסק: ב 18 – 144
מילנער, נחום יעקב מוויטבסק: א 28 – 8
מילצין, וואלף מוויטבסק: ב 20 – 157
מילק, מרדכי מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
מילשטיין, אבא מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
מילשטיין, אלחנן מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
מינינבערג, אברהם שלום מקלאדקאווקע: ב 41 – 334
מינינבערג, יצחק מקלאדקאווקע: ב 41 – 334
מינע, בנימין מממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
מינקאוו, אייזיק מריגא: א 29 – 7
מינקאוו, מענדל מדאבראייע: ב 25 – 206
מינקאוו, קלמן מדאבראייע: ב 18 – 144
מינקאוו, שמואל דוד מכפר ליסין: א 35 – 8
מינקאוויץ עיי"ע מינקוביץ
מינקוביץ, א. מוואלקאוויסק: ד 8 – 63
מינקוביץ, בנימין מקאברין: ב 21 – 166, 23 - 188
מינקוביץ, זיסמאן מבעליניץ: א 10 – 7
מינקוביץ, חיים מנעוול: א 27 – 8
מינקוביץ, יצחק: א 27 – 8
מינקוביץ, שמערל מוואלקאוויסק: ג 8 – 72, 29 – 239
מינקין, יעקב דוד מחאטימסק: א 30 – 8, 38 – 6, 39 – 6.
ב 20 – 157, 23 – 178, 180, 33 – 270, 37 – 301, 45 – 366.
ג 15 – 128. יעקב דוב: ב 33 – 270
מינקין, יצחק זאב מחאטיאמסק: ג 12 – 104, 25 – 208,
30 - 246
מינקין, צבי מאושאץ: א 2 – 7
מינשאהן, שמחה נח מאושאט: א 4 – 7
מיראוואי, מנחם דוב מליאזנא: ב 23 – 187
מיראנאוויץ, אברהם יצחק מגזאטסק: ג 3 – 30
מיראנאוויץ, דובער מגזאטסק: א 17 – 7
מיראנאוויץ, ליב מגזאטסק: ג 3 – 30. ד 4 - 32
מיראנאוויץ, משה מגזאטסק: א 17 – 7
מיראנאוויץ, שמרי' מגזאטסק: א 17 – 7
מיריינע, משה מדובראוונא: ג 15 – 128
מירמאן, דוד מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
מירמאן, ליב מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
מירמאן, ראובן מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
מירמאן, שלמה מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
מירסיס, חיים מרודיענסק: ב 2 – 16
מירקין, אברהם מגזאטסק: ב 23 – 187
מירקין, מממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
מכלין, הלל מווארשא: א 20 – 8
מלכאוו, ישראל מקאראפ: ג 29 – 240
מלכין, גרשון מגזאטסק: ב 19 – 152
מלכין, וואלף מקלימאוויץ: ב 3 – 24
מלכין, זלמן מוויטבסק: א 28 – 8
מלכין, חיים מבאברויסק: א 12 – 7
מלכין, יעקב יוסף מפאהארעליץ: א 28 – 8
מלכין, יעקב מחאטיאמסק: ג 12 – 104
מלכין, שו"ב מפאהארעליץ: ב 41 – 334. ג 7 - 64
מלכין, שמואל מנחם מפאהארעליץ: ב 15 – 119. שמואל
מנחם מן: ב 25 – 206
מלכעוויטש, נחמה מהולכאוו: ד 4 – 32
מלמד, אברהם מווילנא ב 39 – 317. מוואלקאוויסק:
ד 8 – 63

מלמד, אלי' מבאברויסק: א 11 – 7
מלמד, ח. מראמאנאווקא: ד 8 – 64
מלמד, מ. [תלמידיו] מליודינקא: ג 29 – 239
מלמד, מענדל: ג 6 – 56
מלמד, פייטל מקאליסק: ב 18 – 144
מלמד, שמעון אברהם מטאגאנראג: ב 23 – 185
מלצר (מעלצער), יהושע מקריוויטש: א 35 – 7. ב 17 – 136, 20 – 157. ד 20 - 160
מלצר, רפאל צבי מקורעניץ: ב 39 – 318
ממ"פ מליובלין: ד 4 – 32
מנדרוס, שכנא מקאנאטאפ: א 39 – 7
מנושקין, אהרן מבאברויסק: א 11 – 7
מנושקין, זלמן מאיר מבאברויסק: א 12 – 7
מנחם מענדל מקריוקאוו: ב 20 – 158
מעדאלי', משה [בן הרב] מוויטעבסק: ג 7 – 64
מעדוועדאווסקי, אברהם ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
מעהר, יהושע מלובלין: ב 13 – 104
מעטריק, שלום מהאלאפעניטש: ד 8 – 63, 19 - 152
מעטריק, שמואל מחאלאפאניטש: ב 14 – 111, 23 – 180, 39 – 317, 45 – 366. מלאדי: ב 37 – 301
מעלער, בן ציון מדיסנא: ב 23 – 186
מעלער, דובער מקאמאיי: ב 20 – 158. ג 3 – 32. מדיסנא: ב 23 – 185
מעלער, יוסף מדיסנא: ב 23 – 185. ג 25 - 208
מענדל מבאלהאקאוו: א 8 – 7
מענדלזאהן עיי"ע מענדלסון
מענדלסון, אברהם מלובלין: ב 13 – 104, 17 – 136, 34 – 278, 35 – 286, 42 – 341
מענחין, ארי' ליב מאושאט: א 3 – 7
מענחין, צבי מאושאט: א 4 – 7
מענקין, אברהם ליב מפולטבה: ב 40 – 326
מענקין, אלי' מפולטבה: ב 40 – 326
מענקין, אלכסנדר סענדר מפולטבה: ב 45 – 366. אלכסנדר: ג 3 – 31
מענקין, בן ציון מפולטבה: ב 40 – 325
מענקין, נחום מפאלטאווא: ג 3 – 31, 27 – 223
מענקין, פתחי' מחרקוב: ג 28 – 232
מעסערמאן, זלמן אברהם מבאבינאוויץ: א 9 – 7. זלמן: ב 29 – 237. ג 3 - 30
מעסערמאן, קלמן מאושאץ: א 2 – 7
מעקלער, אברהם מהלוכאוו: א 26 – 7. ג 3 – 30. ד 4 – 32.
מעקלער, יעקב מגזאטסק: א 17 – 7
מעקלער, ישראל מגזאטסק: א 17 – 7
מערענאוויץ, אברהם יעקב מגזאטסק: ב 19 – 152, 33 – 270. ד 4 - 32
מערענאוויץ, חי' שימא מגזאטסק: ג 14 – 120
מערענאוויץ, ליב מגזאטסק: ב 41 – 333. ד 4 – 32
מערענאוויץ, רחל מגזאטסק: ג 14 – 120
מקובר, אלי' מלאדז: ג 7 – 63. ד 12 - 96
מקובר, דוד מלאדז: ג 7 – 63, 13 – 112, 25 – 208. ד 12 - 96
מקובר, מענדיל מלאדז: ד 12 – 96
מקובר, שמעון מלאדז: ג 7 – 63. ד 12 - 96
מרגולין, אלי' מבאברויסק: א 12 – 7
מרגולין, הלל מבערעזנא: א 4 – 7
מרגולין, זאב מבאברויסק: א 12 – 7
מרגולין, חיים ליב מבאברויסק: א 12 – 7
מרגולין, יחיאל מלאפיץ: ג 16 – 136
מרגולין, נ. ה. מבאברויסק: ד 18 – 144
מרגלין, יצחק אלי': ב 23 – 178
מרגלית, יעקב מווארשא: ג 19 – 159
מרדכי ב"ר יעקב מניעזין: א 30 – 8
מרדצקי, משה מוואלקאוויסק: ג 8 – 72
מרוזוב, אלחנן דוב: ג 6 – 56
מרוזוב, פנחס: ג 6 – 56
מרילין, הערציל מבאברויסק: ד 8 – 63
מרמור, זאנוול מפאלאצק: ג 14 – 120, 15 – 128
מרקוביץ, ברוך אליעזר מארשא: א 1 - 7
מרקוביץ, חנוך מקוברין: א 17 – 7
מרקוביץ, שמואל מוויטעבסק: ג 34 – 280
מרקובסקי, זאב מסמרגון: א 21 – 8
משה בן ישראל מדאבראיע: ג 21 – 176
משה זאב מפאהארעליץ: ב 15 – 119
משה חיים מדאבראיע: ג 21 – 176
משה מדאלהינאוו: ב 37 – 302

נ

נאאוחאוויץ, י"מ מווארשא: ג 8 – 71
נאאוחאוויץ, י. ב.: ג 18 – 144
נאאוחאוויץ, יחיאל מאיר בריד"ל: ג 1 – 16, 6 – 55
נאאוחאוויץ, יעקב ברי"מ מקאברין: ב 20 – 158, 23 – 180
נאגינסקי, משה מדאבראייע: ב 47 – 379
נאדאוו, זלמן מארשא: א 1 - 7
נאדעל, י"י שר"ב מוועריכ. דניעפראווסק: ב 47 – 380
נאדעלמאן, צבי יצחק מאסוועייע: א 16 – 6
נאה [מינדיליאוו], אברהם חיים מירושלים: ב 26 – 207
נאוודין, זעליג מבאלהאקאוו: א 8 – 7
נאוויצקי, דובער מבערעזנא: א 4 – 7
נאוויצקי, וואלף מבערעזנא: א 4 – 7
נאוויצקי, ליב מבערעזנא: א 5 – 7

נאוויק, דובער מאושאץ: א 2 – 7, 6 – 7.
נאוויק, חיים משומילינא: ג 27 – 223
נאוויק, י' מאושאץ: ב 19 – 151
נאוויק, משה מבערעזנא: א 5 – 7
נאוויקאוו, אברהם מנעוול: ב 23 – 185
נאוויקאוו, משה מנעוול: ב 23 – 185. ג 17 – 144, 28 - 232
נאחומאוויץ, אהרן מראקשיק: ב 20 – 158
נאטאפאוו, ברוך מפאהארעליץ: ג 10 – 88
נאטאפאוו, י"ל מפאהארעליץ: א 39 – 7. ב 14 – 111
נאטעראווקאוויץ, נתן מברהין: א 10 – 7
נאטקין, יעקב מזוועניגאראדאק: ב 38 – 310
נאכמענסאהן עיי"ע נחמנסאהן
נאסאווסקי, חיים מוויטבסק: ב 20 – 157
נאראדעצקי, אשר מברהין א 9 – 7
נארדמאן, צדוק מלובלין ב 42 – 341. ג 34 – 280. ד 4 – 32,
11 – 88, 15 - 120
נארהין, פנחס מבאברויסק: א 17 – 7
נארינסקי, יואל מדאבריאנקא: ב 45 – 365
נארינסקי, מאניא מבערעזנא: א 5 – 7
נארינסקי, מיכל מאנשי הוואגזאל – מקאנאטאפ: א 39 – 8
נארינסקי, משה מהולכאוו: ד 4 – 32
נארינסקי, רחמ"א מדאבריאנקא: ב 29 – 238
נארינסקע עיי"ע נארינסקי
נארשטיין, דובער מהאראדישץ: ב 14 – 112
נארשטיין, זלמן מאושאט: א 3 – 7
נארשטיין, ליב מהאראדישץ ב 29 – 238. ג 3 - 31
נבק, מרדכי יעקב מראגאטשעוו: ג 29 – 240
נדב"ק מלובלין: ד 4 – 32
נדב, זלמן מארשא: א 8 – 7, 18 – 8
נובק, בן ציון ממאקארוב: א 21 – 8
נובק, דוד בן צבי ממאקארוב: א 30 – 8
נובק, שמואל דוב ממאקארוב: א 14 – 7, 21 – 8
נחום מפאהארעליץ: ב 15 – 119, 16 - 128
נחמנסאהן, אברהם מאושאץ: א 3 – 7
נחמנסאהן, אליעזר דובער מנעוול: ב 19 – 152
נחמנסאהן, דובער מנעוול: א 19 – 8, א 35 - 6
נחמנסאהן, יוסף מנעוול: א 19 – 8
נחמנסאהן, יחיאל מיכל מנעוול: ג 17 – 144, 29 - 240
נחמנסאהן, מיכאל מנעוול: א 19 – 8, 35 – 6. ב 30 - 246
נחמקין, אברהם משומילינא: ג 27 – 223
נחמקין, חיים זלמן מקאליסק: ד 6 – 48
נחמקין, נחום מצעצערסק: ד 12 – 96
נחמקין, פייויש שמעריל מקאליסק: ד 6 – 48
נחמקין, שלמה חיים מקאליסק: א 39 – 7
נידוריזוב, משה מזלאבין: ב 39 – 317. ג 29 - 239
ניחאמקין עיי"ע נחמקין
ניימאן, דוד מבאברויסק: א 12 – 7
ניימאן, זאב מבאברויסק: א 12 – 7
ניימאן, זעליג מבאברויסק: א 12 – 7. ד 8 – 63, 14 – 112,
18 - 144
ניימאן, ישראל מביעשענקאוויץ: א 6 – 7, 7 – 7.
ניימאן, משה מוויזנא: ג 16 – 136
ניימאן, נחום זלמן מזלאבין: ג 29 – 239. ד 8 – 63, 19 - 152
ניימאן, צבי מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
ניימארק, ה' ממיכאיילאווקא: א 35 – 8
ניימארק, זלמן מבערעזנא: א 4 – 7
ניימארק, חיים צבי מחאטומסק: ד 8 – 64
ניימארק, ליב מבערעזנא: א 5 – 7
ניימארק, מאשי' ממיכאיילאווקא: א 35 – 8
ניימארק, מפאלטאווא: ג 27 – 223
ניימארק, פנחס מצעצערסק: ב 18 – 144
ניימארק, שמעון מבאברויסק: א 24 – 7
ניישטאט, בנימין מחאלאפאניטש: ב 14 – 111, 17 – 136,
20 – 157, 23 – 180. מלאדי: ב 37 – 301
ניישטאט, שעפטל מאושאץ: א 4 – 7
נימאיטין, נעמויטין עיי"ע נימויטין
נימאנאוו עיי"ע נעמענאוו
נימבורג, יודא ליב מחערסאהן: ג 26 – 215
נימויטין, הרב מוועליז: א 28 – 8
נימויטין, ליב מאושאץ: א 31 – 8. ארי' ליב: ב 45 – 359
נימויטין, ש"נ השו"ב מאושאץ: ב 19 – 151
נימעץ, אלי' מבאברויסק: א 11 – 7
נינבורג, אלטר מנעוול: ב 23 – 185. ג 28 - 232
ניסינעוויץ, שמואל מליובאוויטש: ג 26 – 215
ניסמאן, צבי הירש מבאברויסק: א 17 – 7
ניסנבוים, הירשל מבאברויסק: א 12 – 7
ניסנבוים, חיים מבאברויסק: א 12 – 7
ניסניעוויץ, אברהם יצחק מסט' מארינגארקע: ד 15 – 120
ניעראסלאווסקע, משה מטאראפעץ: א 35 – 8
נמור, אברהם מבאברויסק: ב 20 – 157
ננס, אליעזר מחרסון: ב 25 – 206
ננס, ליב מחרסון: ב 25 – 206, 35 - 286
נעאוסיחין, בנימין מסטאראסעליע: א 26 – 8
נעכט, יחיאל מחאלוי: ג 29 – 239
נעמענאוו, משה מרודענסק: ב 26 – 214
נעמענזאהן, זלמן מבאברויסק: א 12 – 7
נעמצאוו, דובער מביעשענקאוויץ: א 5 – 7. ב 23 - 186

ס

סאגאלאוויץ, יצחק מפליעשצעניץ: ד 5 – 40
סאגאלציק, משה אהרן מאסטראש. גאראדאק: ג 25 – 208

סאדין, חי' מניקליוב: א 23 – 8
סאווטישצקי, שלום מביעלקין: א 21 – 8
סאווין, יצחק מארשא: א 1 - 7
סאחארעוועסקי, פנחס מפולטבה: ב 21 – 166
סאלאדקין, מאיר אלי' מפאוואלאטש: ג 20 - 168
סאלאדקין, משה מפאוולאטש: ב 30 – 246. ג 27 - 223
סאלאוו, שמואל מדאקשיץ: ג 19 – 159
סאלאוויאוו, יואל מבאברויסק: א 12 – 7
סאלאווייאוו, יוסף מבאברויסק: א 12 – 7
סאלאוועי, יקותיאל מביעשענקאוויץ: א 6 – 7
סאלאוועיי, שלמה מבעליניץ: א 10 – 7. ב 29 - 237
סאלאוועייציק עיי"ע סולובייציק
סאלאמאנאוו, ז' ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
סאלצאוועסקי, אברהם מבאברויסק: א 11 – 7
סאלצאוועסקי, יצחק מבאברויסק: א 12 – 7. ב 16 - 128
סאלצאוועסקי, ליפמאן מבאברויסק: א 12 – 7. ב 16 - 128
סאלצאוועסקי, שמשון מבאברויסק: ב 39 – 317
סאמאטניק, שמעון מפאהארעליץ: ב 15 – 119
סאמאראדינסקע, דובער מבאברויסק: א 12 – 7
סאמואילאוו, אברהם מליאזנא: ב 23 – 187
סאמונאוו, [האחים] מווינדאווא: ב 23 – 179. ג 10 - 88
סאמונאוו, יעקב מווינדאווא: ב 20 – 157, 39 - 317.
ג 15 - 128
סאמונאוו, נפתלי צבי יהודא מווינדאווא: ב 20 – 157,
39 - 317. ג 15 – 128, 29 - 239
סאמינסקי, דוד מנעוול: א 26 – 7
סאמינסקי, פייוויש מנעוול: ב 23 – 185. ג 28 - 232
סאנדליער, אלטר מרודניא: ב 15 – 120
סאנין, גרשון זלמן מבאקליאן: א 7 – 7
סאנין, זלמן מבאקליאן: א 7 – 7
סאסאנקין, יצחק מרודענסק: ב 26 – 214
סאסאנקין, קלמן מרודיענסק: ב 2 – 16, 26 - 214
סאסמאן, אליעזר מדאקשיץ: ב 45 – 365
סאסנאוויץ, אלי' מבעליניטש: א 39 – 6. ב 14 – 111,
39 – 317, 41 – 332, 45 – 365. ג 16 – 136, 29 - 239
סאסנאוועסקע, אברהם מברהין: א 9 – 7
סאפאזניקאוו, ארי' מראהאטשעוו: ג 26 – 216
סאפיאניק, אברהם מבאברויסקף א 12 – 7
סאפראנאוויטש, ישעי' מראגאטשעוו: ב 15 – 120
סאקאלי, דוד מבעליניץ: א 10 – 7
סאקאלין, מאיר מבאברויסק: א 17 – 7
סאקאליק, בנציון מווערכ. דניעפראווסק: ב 47 – 380.
מווארשא: ג 3 – 31
סאקסאנאוו, אבנר מווראנאק: ג 15 – 128, 19 - 159
סאקסאנאוו, אהרן מחטאימסק: ב 19 – 152

סאקסאנאוו, אייזיק מחטאימסק: ב 19 – 152
סאקסאנאוו, אליעזר מניעזין: א 35 – 6. מראגאטשעוו:
ב 15 – 120
סארין, יחיאל מיכל מוויזנא: ג 16 – 136
סארקין, אברהם מבאבינאוויץ: א 9 – 7
סארקין, אפרים מבאברויסק: א 12 – 7
סארקין, זלמן מזלאבין: ב 39 – 317. ג 29 - 239
סארקין, חיים יהושע מבאקליאן: א 7 – 7, 19 – 7.
ב 25 – 206, 39 – 317, 45 - 365
סארקין, טובי' מבאבינאוויץ: א 9 – 7
סארקין, יעקב מפאדאבריאנקא: ג 17 – 144, 19 – 160.
מבאברויסק: ד 8 – 64
סארקין, ל"י משווערזנע: ב 23 – 188
סארקין, מאיר מפולטבה: ב 23 – 188
סארקין, מאיר ניסן מבאברויסק: א 17 – 7, הוספה ל15 - 7
סארקין, מענדל מבאברויסקף א 17 – 7. מענדיל מהולכאוו:
ד 4 – 32
סארקין, משה דוד מיוחאוויטש: א 16 – 6, 30 – 8.
ג 16 – 136, 29 - 239
סארקין, משה מהלוכאוו: א 15 – 7
סארקין, נחמה מרים משווערזנע: ב 23 – 188
סארקין, ש"י מקארמע: ב 23 – 188
סג"ל עיי"ע סגל
סגל, אברהם מדאבראייע: א 19 – 7
סגל, אברהם מרדכי מפולטבה: ב 40 – 326
סגל, אלחנן מהאמעל: ג 26 - 215
סגל, יודיל מוואלקאוויסק: ד 8 – 63, 20 - 160
סגל, משה מחאדארקאוו: ב 18 – 144, 23 - 186
סודאניצקי, זלמן מקרעמענצוג: ב 20 – 158
סודאקאוו[יטץ], ארי' ליב מאושאץ: א 3 – 7. ליב: א 4 – 7.
ליב מאושאץ: א 23 – 7
סודיט, ישראל מראמאנאאקא: ד 20 – 160
סוואיטיצקי, שלום מדאקשיץ: ב 23 – 179, 45 - 365
סוויאטסקי, אפרים שמואל מקאליסק: ג 20 – 168
סווינרנאוועסקי, צבי מבאברויסק: א 24 – 7
סווירסא, ה' מאדעססא: א 16 – 7
סווירסקי, ישראל יצחק מאדעססא: ב 23 – 186, 46 – 567,
47 - 379. ג 6 – 56, 19 – 158
סווירסקי, רחל [זלמנוב] מאדעססא: ב 25 – 205, 47 - 379
סווירסקי, שמשון מאדעססא: א 9 – 7, 35 – 7. ב 25 – 205.
ג 6 - 56
סוועטלויצע, דוד מבאלהאקאוו: א 7 – 7
סוועררלאוו, ליב מזעמבין: ב 3 – 24
סוועררלאוו, מאיר מדאבראיע: ג 21 – 176
סוועררלאוו, מיכאל מפאלאצק: ב 20 – 157

סווערדלאו, שמעון מדיסנא: ב 23 – 185
סווערדלין, משה מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
סווערדלין, שלום מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
סוחאוויצקי, ארי' ליב מקאפיטקעוויטש: ב 39 – 318
סולובייציק, משה מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
סומעראוו, מענדל מהאמעל: ג 14 – 120
סומקין, זעליג מנעוול: ג 28 – 232
סוסטארעוויץ, אברהם מאושאט: א 3 – 7
סוסטין, אפרים מגזאטסק: א 17 – 8
סופין, שלמה מסטאראסעליעף א 26 – 8
סטאלאוו, אלטר מוויעליקיא לוקי: ב 1 – 8
סטאלאוו, דבורה מוויעליקיא לוקי: ב 1 – 8
סטאלאוו, מוהר"ח שרגא פייוויש מוויעליקיא לוקי: ב 1 – 8
סטאלבערג, יהושע מברהין: א 9 – 7
סטאלין, ישעי' מבאברויסק: א 12 – 7
סטאלפנער, אברהם יעקב מזלאבין: ג 29 – 239. ד 19 - 152
סטאלפנער, בן ציון מזלאבין: א 26 – 7, 35 – 7. ג 5 – 48.
ד 15 - 120
סטאראסעליע, באיארסקי: ב 24 – 196
סטאריהרדסקי, אלי' מגעפאראשץ: ב 25 – 206
סטערין, זאב יונה מפרליוק: ב 20 – 158
סטראזניק, נחמי' מחאדארקאוו: ב 9 – 72, 18 – 144,
19 – 159, 23 – 186, 39 - 317
סטרונג, יצחק דוב מירעמעייעווקע: ג 19 – 159
סטרונין, משה מנאוואבאריסאוו: ב 45 – 366
סטרופינסקי, בצלאל ממאלאפערעשצעפינא: א 26 – 8
סטרופינסקי, ל' מאלאפערעשצעפינא: א 35 – 5
סטריצלער, באבציא מחאדארקאוו: ב 23 – 186. ג 19 - 159
סטריצלער, בת מחאדארקאוו: ב 18 – 144
סטריצלער, יוטא מחאדארקאוו: ג 19 – 159
סיבישינסקי, משה [המוהל]: ב 23 – 178
סידער, שניאור ברוך מבאברויסק: א 24 – 7
סייוויטש, ליפא מנאווי מליני: ג 27 – 223
סילאוויאוו, משה מארשא: ב 19 – 152
סיליעקטער, יוסף מדובראוונע: ג 29 – 239
סיליעקטער, מיכאל מדובראוונע: ג 29 – 239
סיליעקטער, שמואל מדובראוונא: א 35 – 6
סימאנאווסקע, סימינאווסקע עיי"ע סימינאווסקי
סימינאווסקי, נתנאל מזלאבין: ב 39 – 317. ד 20 – 160
סימינאווסקי, פנחס מבאברויסק: א 17 – 7
סימינאווסקי, צבי הירש מראגאטשעוו: ד 14 – 112
סימינאווסקי, שמואל יעקב מווארשא: ב 15 – 120
סימקין, הענאך מבאלהאקאוו: א 7 – 7
סימקין, משה יעקב מחיסלאוויץ: ב 23 – 180, 39 – 317.
יעקב: ב 38 – 310
סימקין, משה מדובראוונא: ב 20 – 157. ג 15 - 128
סינדראנסקי, שמואל מוואלקאוויסק: ד 8 – 63
סיניאווסק, חיים אהרן מיעקאטערינאסלאוו: ב 34 – 278
סיניעלניקאוו, דוב מבראווארי: א 5 – 7
סיניעלניקאוו, יודא מבראווארי: א 5 – 7
סיקירין, אייזיק מצעצערסק: א 35 – 8
סיראטא, חיים מיעקאטערינאסלאוו: ב 34 – 278
סיראטא, מרדכי מיעקאטערינאסלאוו: ב 34 – 278
סירקין, בתי' מראגטשאוו: ב 23 – 188
סלאבאדקין, אלי' יצחק מאנשי הוואגזאל – מקאנאטאפ:
א 39 – 8
סלאבאדקין, חיה מלכה מאנשי הוואגזאל – מקאנאטאפ:
א 39 – 8
סלאבין עיי"ע סלאווין
סלאוואטסקע, דוד מווערחני-דניעפראווסק: ב 18 – 144
סלאוויז, יצחק מפרילוק: א 26 – 7
סלאווין, אברהם לויק מדאבראייע: ב 47 – 379
סלאווין, הענך מפולטבה: ב 21 – 166
סלאווין, ישעי' מבאברויסק: א 12 – 7
סלאווין, ר"נ מקובליץ: ג 8 – 72
סלאווין, שניאור זלמן מדאבראייע: ב 47 – 379
סלדובה, יצחק יעקב מסמרגון: א 21 – 8
סלוצקי, אברהם מנאווימליני: ב 25 – 206
סלוצקי, מרים מפרליוק: ב 20 – 158
סלוצקי, משה אהרן מיעקאטערינאסלאוו: א 26 – 8.
ג 26 - 215
סלוצקין, אלי' מבאקליאן: א 7 – 7, 18 – 8, 19 - 7
סלוצקין, יוסף מבאקליאן: א 7 – 7
סלוצקין, צבי ארי' ליב מנעוול: א 19 – 5
סלוצקער, יעקב מאיר מחאטימסק: ג 8 – 72
סליפאקאוו, ברוך מביעשענקאוויץ: א 5 – 7
סליפייאקטאוו עיי"ע סליפאקאוו
סליפאקאוו, ברוך אשר מבעשענקאוויצי: ב 19 – 152
סמאראדינסקי, ברכה מיעקאטערינאסלאוו: א 9 – 7
סמאראדינסקי, חנן מבאברויסק: א 12 – 7
סמאראדינסקי, טויבע מיעקאטערינאסלאוו: א 9 – 7
סמאראדינסקי, ישעי' מבאברויסק: א 12 – 7
סמאראדינסקי, מנחם מענדל מיעקאטערינאסלאוו: א 9 – 7.
ג 26 - 215
סמאראדינסקע עיי"ע סמאראדינסקי
סמארגאנסקי, משה יצחק: ג 6 – 56
סמושקין, זלמן מפאלאצק: א 9 – 4, 16 – 6, 21 - 8
סמילאוויצקע עיי"ע סמיליוויצקע
סמיליאנסקי, זלמן מבראווארי: ב 25 – 206
סמיליאנסקי, חיים מבראווארי: א 5 – 7
סמיליאנסקי, יודא ליב מארשא: א 13 – 1. ב 40 – 326,
41 - 333

סמיליוויצקע, אהרן מבאברויסק: א 12 – 7
סמיליוויצקע, אייזיק מבאברויסק: א 11 – 7
סמינאוווסקי, משה: ג 23 – 192
סמינאוווסקי, נחום מזלאבין: ד 20 – 160
סמינאוווסקי, נתן נטע מראגאטשעוו: א 30 – 8
סמירין, משה מאיר מדיסנא: א 21 – 8, 30 – 8.
סנדלר, אברהם מאושאט: א 3 – 7
סנדלר, זלמן מרודניא: ב 15 – 120
סנדלר, יצחק מרודניא: ב 15 – 120
סנדלר, מאיר מפאוואלאטש: ג 3 – 31
סנדלר, מיכל מאושאט: א 4 – 7
סנדלר, צבי מאושאט: א 4 – 7
סעיינערסקי, אלתר ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
סעלוצקי עיי"ע סלוצקי
סעלעקטאר, מיכאל מדובראוונא: ג 15 – 128
סענדר מבאלהאקאוו: א 8 – 7
סענעראוויטש, מרדכי מקאפיטקעוויטש: ב 39 – 318
סערדינסקי, זאב מדאבריאנקא: ב 19 – 152, 29 - 238
סערעברענא עיי"ע סערעברעני
סערעברעני, בן ציון מברהין: א 9 – 7
סערעברעני, חיים דוד מלאייעוו: ד 19 – 152
סערעברעניק, אברהם אייזיק מסעמיאנאווקע: א 39 – 6
סערעברעניק, אברהם ברוך מבאברויסק: א 11 – 7
סערעברעניק, העשל מצעצערסק: ג 27 – 223. ד 12 - 96
סערעברעניק, ישראל מבערעזנא: א 5 – 7
ספיוואק, יודא ארי' מחרסון: ב 23 – 180
ספיוואק, יצחק מבאברויסק: ב 23 – 186
ספעקטאר, יודא ליב מרודענסק: ב 26 – 214
ספעקטאר, יצחק מדלהינוב: א 35 – 6
ספעקטראוו, אלי' מבערעזנא: א 4 – 7
ספעקטראוו, שמואל מבערעזנא: א 5 – 7
ספראוו, זלמן מביעשענקאוויץ: א 6 – 7
סקאבלא, יצחק מהאראדישץ: ב 13 – 104, 29 - 238
סקיבין, נחמן מדיסנא: ב 23 – 186
סרעברעניק, יוסף מדאקשיץ: ב 23 – 180, 39 - 318
סתם, צבי מרודניא: א 15 – 7

ע

עבער, אלי': ג 6 – 56
עבער, מקרעמענצוג: א 26 – 6
עדלין, מפאלטאווא: ג 27 – 223
עדעל, ליב מבאריסאוו: ב 23 – 187, 180
עדעלמאן, דוד מקאלאגריוו: ג 20 – 168. דוד אהרן: ג 28 – 232
עהרליך, מרדכי יעקב מווערב. דניעפראווסק: ב 47 – 380
עזרדין, אבא מבאקליאן: א 7 – 7. אברהם: א הוספה ל8 – 7, 18 – 8. ב 2 - 16
עזרדין, גרשון יודא ליב מבאקליאן: א הוספה ל8 – 7, 19 – 7, 21 – 7, 39 – 6. ב 2 - 16
עזריאל זלמן מוועליז: א 27 – 8. עזריאל שניאור זלמן: א 23 – 8
עזרין, גרשון מבאקליאן: א 7 – 7
עזריקם, א"נ מאסחאבאד: ב 14 – 107
עזרעש, ניסן מקאמאיי: ב 20 – 158
עטינגער, אלחנן הלוי מפולטבה: ב 23 – 188
עטקין, יוסף מבערעזנא: א 5 – 7
עטקין, יעקב מסנאווסק: ד 19 – 152
עטקינד, אידליא מפאהארעליץ: א 28 – 8
עטקינד, זלמן מבערעזנא: א 4 – 7
עטקינד, חיים אלי' מפאהארעליץ: ב 15 – 119
עטקינד, מרדכי ב"ר חיים אלי' מסעמיאנאווקעף א 9 – 7. א 39 – 6
עטקינד, מרדכי מפאהארעליץ: ב 15 – 119, 39 – 318. ג 16 – 136, 29 – 240. ד 12 – 96. מווראנאק: ב 20 – 157
עטקינד, שטישע מפאהארעליץ: ב 9 – 72
עייכער, ברוך מחאראל: א 35 – 8
עיין, שמואל מוואלקאוויסק: ג 8 – 72
עכשטויק, שלמה מסענא: ד 13 – 104
עלינטיק, משה מבעליניץ: א 10 – 7
עלפערין, אברהם מרדכי מפאצעפ: ב 23 – 180
עלפערין, שבתי מקריוויטש: א 35 – 7, ב 17 – 136, 20 – 157. ד 20 - 160
עלקאנין ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
עלקאנין, יוסף מאנשי הוואגזאל – מקאנאטאפ: א 39 – 8
עלקאנין, שרגא מבראווארי: א 5 – 7
עלקין, זלמן מסנאווסק: ד 19 – 152
עלקין, יודא ליב מרעציצא: א 16 – 6, 30 – 8. ב 20 - 158
עלקין, יעקב מפריבין: ג 15 – 128
עלקין, ישראל יצחק מפאהארעליץ – מכפר פריבין: א 39 – 7
עלקין, שמואל מסעמיאנאווקא: א 35 – 6, 39 – 6.
מדאבריאנקא: ב 20 – 157. מפריבין: ג 15 – 128
עלקינד, אייזיק מבאקליאן: א 18 – 8
עלקינד, ארי' מנאוואשווינציאן: ב 41 – 334
עלקינד, יודא ליב מרעציצע: א 21 – 8
עלקינד, שמעון מנאוואשווניציאן: ב 41 – 334
ענגלין, לויק מארשא: א 1 – 7, 18 - 8
ענגלין, סענדר מארשא: א 1 - 7
ענטין, זאב מגראטסק: ב 41 – 333
ענקין, ישראל מאושאט: א 4 – 7
עסטולין, חיים שוב מטאראפעץ: א 35 – 8

עסטרייך, שניאור זלמן מראגאטשעוו: א 32 – 8
עסטרין, דוב מדאבריאנקא: ב 19 – 152
עסטרין, ליב מדאבריאנקא: ב 19 – 152, 29 - 238
עסטרין, מנחם נחום מראגאטשעוו: ד 20 – 160
עסטרין, משה משצעדרין: ב 17 – 136
עפיל, אברהם מלובלין: ג 19 – 160
עפילמאן, מאיר ליב מדאבראייע: ב 1 – 8. ג 17 – 144, 21 – 176, 29 – 239
עפילמאן, משה מבאברויסק: א 17 – 7. מדאבראייע: א 39 – 7. ב 47 – 379. ג 3 - 31
עפעלבויגין, אלכסנדר מחאראל: א 39 – 6
עפעלמאן עיי"ע עפילמאן
עפרן, אברהם מבאברויסק: א 12 – 7
עפשטיין, אברהם מבערעזנא: א 4 – 7. ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
עפשטיין, אברהם שמחה מוויטבסק: א 21 – 8, 30 – 8. ב 29 - 238
עפשטיין, אהרן ליב מיעקאטערינאסלאוו: ב 34 - 278
עפשטיין, אהרן מבאברויסק: א 12 – 7
עפשטיין, דובער מסעננא: א 12 – 5. ב 16 – 128, 25 – 206, 30 – 246. ג 19 - 160
עפשטיין, דוד מסעננא: ב 16 – 128, 25 – 206
עפשטיין, ו. מוואלקאוויסק: ד 20 – 160
עפשטיין, זלמן יוסף מסיראטינא: א 19 – 8
עפשטיין, יעקב מבאקליאן: א 7 – 7
עפשטיין, ירוחם מאושאץ: א 4 – 7
עפשטיין, ישראל מלובלין: ב 34 – 278, 35 - 286
עפשטיין, ליב מגזאטסק: ג 3 – 30
עפשטיין, מרדכי שמרי' מסעננא: ד 5 – 40
עפשטיין, נח מבאבינאוויטש: ב 33 – 270
עפשטיין, פלוא מסנאוווסק: ד 19 – 152
עפשטיין, פנחס מלובלין: ב 13 – 104, 17 – 136, 34 – 278, 35 – 286, 42 – 341. ג 19 - 160
עפשטיין, שלמה מסעננא: ב 16 – 128
עפשטיין, שמחה ליב מסענא: ד 5 – 40
עפשטיין, שמרי' מבאברויסק: א 24 – 7
עצין, אייזיק מאראשא: ג 14 – 120
ערמאן, שמעון ליב מריגא: א 29 – 7
ערנבורג, אלי' מריגא: ב 20 – 158

פ

פאגאסטין, מיכאל אליעזר מיוחאוויטש: ג 29 – 239
פאגארסקין, שמרי' מבאברויסק: א 24 – 7
פאגארעליץ, י"ל נאטאפאוו: א 31 – 8
פאגארעלסקי, מאיר צבי מאצעפ: א 35 – 7
פאגעלסאהן, חייקא מווארנאק: ג 19 – 159
פאגעלסאהן, לאה מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
פאגרעביסקי, חיים מיערעמעייעווקע: ג 19 – 159
פאגרעביסקי, פרץ מפאוואלאטש: ב 16 – 128
פאגרעבעצקע עיי"ע פאגרעביסקי
פאדראוווסקי עיי"ע פאדראוווסקי
פאדלינסקי, משה מוואלקאוויסק: ג 8 – 72
פאדנאס, הלל מדובראוונאף א 38 – 8. ב 23 – 180. ג 15 – 128
פאדנאס, מדובראוונא: א 39 – 6
פאדנאס, שמואל מדובראוונא: א 23 – 8, 26 – 7, 30 – 8
פאדניאנסק, יעקב מדאבראייע: א 39 - 7
פאדקין, [האחים] מפולטבה: ב 25 – 206
פאדראוווסקי, ו. מוואלקאוויסק: ד 20 – 160
פאדראוווסקי, יצחק מוואלקאוויסק: ד 8 – 63
פאווראוו, א' מליודינקא: ג 7 – 63
פאוויערענער, אהרן משה מרודניא: ב 34 – 278
פאוולאוועצקא, בן ציון מבאלהאקאוו: ב 3 – 24
פאוולאוועצקא, פסח מבאלהאקאוו: ב 3 – 24
פאזארען, דוד מענדל מביעשענקאוויץ: א 5 – 7
פאזארען, יודא ליב מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
פאזארען, שלום מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
פאזין, זעליג מארשא: ב 47 - 379
פאחאמאוווסקי, מענדל מיוחאוויטש: ג 29 – 239
פאטאסינסקי, ש. זלמן מוועליז: א 26 – 8
פאטקין, בן ציון מטאטטרסק: ב 16 – 128
פאטקין, שלמה מגזאטסק: ב 41 – 333. ד 4 – 32
פאטקין, שניאור זלמן מגזאטסק: א 17 – 7
פאיין, אריאל אל' מאושאט: א 4 – 7
פאיין, ברוך מטאגאנראג: ב 23 – 185
פאיין, חיינע מאושאט: א 4 – 7
פאיין, יעקב מהאלאפעניטש: ד 8 – 63, 19 - 152
פאיין, שמואל מאושאט: א 4 – 7
פאלאוויצקי, רחל: ב 18 – 144
פאלאוועץ, מרדכי משווערזנע: ב 23 – 188
פאלאנאוו, יצחק מיעקאטערינאסלאוו: ב 34 – 278
פאליאקאוו, אברהם ארי' ממאל. פערעשצעפינא: ב 40 – 325
פאליאקאוו, דובער מהאראדישץ: ב 14 – 112, 29 - 238
פאליאקאוו, דוד מבערעזנא: א 4 – 7
פאליאקאוו, חי' מרים מסעננא: ב 6 – 48
פאליאקאוו, חיים יעקב הלל ממאל. פערעשצעפינא: ב 40 – 325
פאליאקאוו, חיים ליב מבערעזנא: א 4 – 7
פאליאקאוו, יוסף מבערעזנא: א 5 – 7. ב 39 – 318
פאליאקאוו, ליב מבערעזנא: א 5 – 7

פאליאקאוו, מענדל מנעוול: ב 41 – 333
פאליאקאוו, מרדכי אשר מקלימאוויטש: ג 26 – 215
פאליאקאוו, משה מבערעזנא: א 5 – 7
פאליאקוו, שאול מבערעזנא: א 5 – 7
פאליי, דוב בער מבאברויסק: א 12 – 7. ב 16 – 128
פאליי, דוד מרודענסק: ב 2 – 16, 26 - 214
פאליי, יואל מרודיענסק: ב 2 – 16, 26 - 214
פאליסאוו, אליעזר מאושאט: א 3 – 7
פאליעקאוו עיי"ע פאליאקאוו
פאליק, בנימין מחאדארקאוו: א 30 – 8, 32 – 8, 39 – 7.
ב 9 – 72, 14 – 111, 18 – 144, 23 – 186, 39 - 317
פאליקאווסקי, נחום מוועליז: א 26 – 8
פאליקאווסקי, צבי מוועליז: א 26 – 8
פאליקמאהן, משה מקישנוב: ב 3 – 24
פאלל, יעקב מווילקאמיר: ג 28 – 231
פאלל, שמואל מווילקאמיר: ג 28 – 231
פאלעיי, אלכסנדר מגאמעל: ד 20 – 160
פאמין, צבי הירש מקאליסק: א 39 – 7. ב 17 – 136. צבי:
ג 3 – 32
פאמין, צבי מליאזנא: ב 20 – 157
פאנטייעלעוו, חיים מאריאל: א 19 – 7
פאניזאווסקי, אייזיק מנעוול: א 26 – 8. ב 19 - 152
פאניק, ליבער מדאבראיע: ג 3 – 31
פאניש, לוי מבענדערי: ב 25 – 206
פאסיק, שמואל מדאבראייע: א 19 – 7
פאסקאר, מ. מראמאנאווקא: ד 8 – 64
פאפיערין, שלמה זלמן מאושאט: א 4 – 7
פאפירנא, דובער מבאברויסק: א 12 – 7
פאפקין, ברוך מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
פאפקין, חיים משה גרשון מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
פאפרינא, אבא מבאברויסק: א 11 – 7
פאצינקאוו, יודא ליב מבאברויסק: א 12 – 7
פאקאסטין, מיכאל אליעזר מיוחאוויטש: ב 25 – 206
פאקריסאווסקי, צבי מברוסילאוו: ב 3 – 24
פאר, אליעזר מרדכי מביעשענקאוויץ: א 5 – 7
פאר, יצחק מקאליסק: ב 23 – 180
פארבמאן, אברהם מבאלהאקאוו: א 7 – 7
פארבמאן, פנחס מבאלהאקאוו: א 8 – 7
פארבער, בערל מבעליניץ: א 10 – 7
פארבער, יחזקאל מבאבינאוויץ: ב 3 – 24
פארבער, רפאל מרדכי מקאמאיי: ג 3 – 32
פארבעראוו, חיים מרדכי: ג 23 – 192
פארבערמאן, מרדכי מדאלהינאוו: ב 17 – 135, 20 – 157,
39 – 317. ג 29 - 239
פארטאנאוו, משה מוויטבסק: א 28 – 8
פארטאנאוו, שמואל מוויטבסק: א 28 – 8
פארטנאיי, יצחק מפאוולאטש: ב 30 – 246
פאריבסקע, מרדכי מפאוואלאטש: ג 3 – 31
פאריצקע, יצחק מיערעמעייעווקע: ג 19 – 159
פאריצקע, שלום מקאנאטאפ: א 35 – 8
פארער, אברהם מגעפאראשץ: ב 25 – 206
פארפאראוו, דובער מנעוול: ב 23 - 188
פארפאראוו, חיים מנעוויל: א 23 – 8
פודאוויק, דניאל מקאליסק: ג 20 – 168
פודאוויק, זעליג מהאראדישץ: ב 29 – 238
פודאוויק, ירחמיאל מהאראדישץ: א 35 – 8. ב 14 – 112.
ג 3 – 31. מרודניא: א 26 - 8
פודאוויק, שמואל מהאראדישץ: ב 29 – 238
פודילסקי, ישעי' מפאוולאטש: ב 30 – 246
פוזנער, אלי' מפאלאצק: א 16 – 6, 26 – 7, 28 - 8.
ב 14 – 112, 20 – 157, 23 – 180
פוזנער, ברוך מבאברויסק: א 12 – 7, 21 – 8
פוזנער, דוב מסטאראסעליא: א 39 - 6
פוזנער, זלמן מדובראוונע: א 35 – 6. ג 29 – 239
פוזנער, טייבל מפאלאצק: ג 7 – 64
פוזנער, יודא ליב מאדעססא: ב 47 – 379
פוזנער, יונה מרדכי מקאנאטאפ: א 39 – 8
פוזנער, יצחק מאיצניא: א 16 – 7
פוזנער, משה ישראל מדובראוונא: א 31 – 8
פוזנער, שניאור זלמן מאיצניא: א 16 – 7
פוטליק, ברוך מרדכי מווארשא: א 20 – 8. ב 16 – 128.
ג 19 – 159. ד 13 - 104
פוטליק, זלמן אהרן מווארשא: ג 19 – 159. 13 - 104
פוטליק, יחזקאל מווארשא: ד 13 – 104
פוטליק, יעקב יהושע מווארשא: ב 16 – 128. ג 19 – 159.
ד 13 - 104
פוטליק, רייזל מווארשא: ג 19 – 159. ד 13 - 104
פוטערמאן, זאב מאושאץ: ב 19 – 151
פוטערמאן, יחיאל מניעזין: א 35 - 6
פוטערמאן, ישראל מאושאץ: א 2 – 7
פוטערמאן, צבי מרדכי מאושאץ: ב 19 – 151
פוטערפאס, הענדל מפאלאצק: ב 20 – 157. חנוך הענדל:
ב 23 – 180
פוטערפאס, יחזקאל מפאלאצק: ב 14 – 112, 20 - 157
פוטערפאס, ירחמיאל מפאלאצק: ב 14 – 112, 20 – 157,
39 – 318, 45 - 366. ג 14 – 120, 15 - 128
פוטערפאס, קלמן יהושע מפאלאצק: ב 34 – 278, 45 – 366
פויגל, שלמה מערים מווייאזין: ב 29 – 237
פויזנער עיי"ע פוזנער
פולנער, שמואל חיים מקראלעוועץ: ג 3 – 32

פונק, מענדל מלאדמיר: ב 3 – 24
פוק, מאיר מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
פוקס, מנחם מליאזנא: ב 23 – 187
פוקסמאהן, מאיר מניעזין: א 35 – 6
פורמאן, זעליג מדאלחינאוו: ב 17 – 135
פטום, פייויש מליוועהאף: א 35 – 8
פיגא, רבקה מאושאץ: ב 19 – 151
פיגין, דובער מראהאטשעוו: ב 18 – 144
פידליסקי, חיים זאב מפאוואלאטש: ג 20 - 168
פידעלמאן, זלמן יוסף מפאהארעליץ: ב 15 – 120, 25 - 206
פידעלמאן, מאיר מפאהארעליץ: א 28 – 8
פידעלמאן, משה אברהם מפאהארעליץ: ב 15 – 120
פיוואוואראוו, אהרן מליודענקע: ג 19 – 160
פיוואוואראוו, דוד מקאראפ: ג 29 – 240
פיוואוואראוו, מענדל מבאקליאן: א 7 – 7
פיחאוויץ, פייטיל מקאליסק: ד 6 – 48
פיטאגארסקי, יהושע אלי' מפאוואלאטש: ב 16 – 128,
30 - 246, ג 3 – 31, 20 - 168
פיטאגארסקי, ישראל מפאוואלאטש: ג 3 – 31
פיטאגארסקי, צבי מפאוואלאטש: ב 16 – 128, 30 – 246
פיטקין, נח משדה מנוחה הקטנה: א 35 – 8
פיטראוויצקע, שרגא פייווש מראהאטשעוו: ג 14 – 120
פיטשערסקי, אברהם מניקליוב: א 23 - 8
פייגיל, שלמה מערים מווייאזין: ג 13 – 112
פייגילמאן, אייזיק בער מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
פייגילמאן, יוסף מבאברויסק: א 12 – 7
פייגין, איסר מוויטעבסק: א 35 – 6
פייגין, אלי' [בר"מ] מאווראראוויץ: א 2 – 7
פייגין, אלי' [בר"ש] מאווראראוויץ: א 2 – 7
פייגין, אליעזר מצעצערסק: ד 12 – 96
פייגין, דובער מראגאטשעוו: ד 20 – 160
פייגין, זלמן מבערעזנא: א 4 – 7
פייגין, יודא מקראלעוועץ: א 16 – 6, 21 - 8
פייגין, יחיאל מביעשענקאוויץ: א 6 – 7
פייגין, לויק מבערעזנא: א 5 – 7
פייגין, נחשון מצעצערסק: ד 12 – 96
פייגין, צבי מביעשענקאוויץ: א 7 – 7, 28 - 8
פייגין, שמואל מסאסניצא: ב 2 – 16
פייגלין, מרודניא: א 15 – 7
פייגעלמאן, יוסף מבאברויסק: א 21 – 8. ב 16 - 128
פייגעלסאן, אהרן וואלף מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
פייגעלסאן, יוסף יצחק מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
פייזנער, אברהם מארשא: ב 45 – 366
פייזנער, בן ציון מפאלאצק: א 28 – 8
פייזנער, יחיאל מבאברויסק: א 12 – 7
פייזנער, שאשע מבאבינאוויץ: א 9 – 7
פייטילסאן, נחום מניקליוב: א 23 – 8
פיימאן, יוסף בנימין מזעמבין: א 38 – 6
פיין שרגא מאריאל: א 35 – 8
פיין, אלי' מאריאל: א 19 – 7
פיין, חיים מקרעמענצוג: ב 20 – 158, 23 - 188
פיין, חייענא מאריאל: א 19 – 7
פיין, יעקב מחאלאפאניטש: א 30 – 8, 39 – 6. ב 14 – 111,
23 – 180, 39 – 317, 45 – 366. מלאדי ב 37 – 301
פיין, מלכה מקרעמענצוג: ב 23 – 188
פיין, ניסן מבאריסאוו: ג 14 – 120
פיין, שמואל מאריאל: א 19 – 7
פיינבורג, בן ציון מקאברין: א 28 – 8
פיינבורג, מיכאל זאב מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
פיינברג, מוליע מבאברויסק: ב 23 – 186
פיינברג, שמואל מסמרגון: א 21 – 8
פיינשטיין, אלי' מאיר מטאראפעץ: א 26 – 8. ב 47 - 380
פיינשטיין, דוד מאושאץ: א 3 – 7. מבאברויסק: א 12 – 7
פיינשטיין, מאיר מבאברויסק: א 17 – 7
פיינשטיין, מנחם מענדל מטאראפעץ: ב 47 – 380
פייסאחאוויץ, יוסף מבאברויסק: ג 25 – 208
פייסאחאוויץ, ליב מפאלאצק: ג 14 – 120
פייסין עיי"ע פיישין
פייסעחאוויץ עיי"ע פייסאחאוויץ
פייקין, ארי' ליב מנעוול: ב 23 – 185
פייקין, צבי הירש מביעשענקאוויץ: ב 47 – 379
פייקין, צבי' מביעשענקאוויץ: ב 47 – 379
פיישין, אברהם מגזאטסק: ב 41 – 333
פיישין, גרשון מגזאטסק: א 17 – 8
פיישין, יעקב מגזאטסק: א 17 – 8
פיישין, ש' זלמן מגזאטסק: א 17 – 8
פילמאן, ניסן מבאברויסק: א 17 – 7
פילניק, אליעזר מדאבראייע: ב 25 – 206
פילניק, ברכה מדאבראייע: ב 47 – 379
פילניק, דוואשע העשע מדאבראייע: ב 25 – 206
פילשטינסקי, אנשל מאלכסנדרי': ג 17 – 144
פינדריק, אהרן מהולכאוו: ד 4 – 32
פינחאסיק, אליקים מרדכי מזלאבין: ב 39 – 317. ד 20 - 160
פינחאסיק, משה מטאלקע: א הוספה ל15 – 7
פינחאסיק, שרה מגזאטסק: א 17 – 8
פינטאוו, יודא מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
פינטאוו, תנחום מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
פינטעס, דוד מבאלהאקאוו: א 7 – 7
פיניאק, יוחנן [תלמידיו] מליאדי: ב 37 – 301, 39 – 318.
ג 29 – 239

פינסאן, תנחום מבאקליאן: א 7 – 7, הוספה לפ – 7, 19 – 7, 21 – 8, 39 – 6. ב 2 - 16
פינסטעוויץ, ניסן מקאמאיי: ב 20 – 158
פינסקי, ארי' ניסן מקאפעטקעוויץ: ג 21 – 176
פינסקי, מרדכי: ג 17 – 143
פינסקי, נחום הלל מאזאריצי: ג 15 – 128
פינסקער, שמואל דוב מרודניא: ב 15 – 120
פינצוק, משה מקאברין: א 28 – 8. ב 21 – 166, 23 - 188
פינקל, יחיאל מיכל מלובלין: ג 34 – 280. ד 4 – 32, 15 – 120. מיכל מלובלין: ג 19 – 160. ד 11 – 88, 15 – 120.
מיכל מלאדמיר: א 12 – 5, 13 – 7. ב 23 - 187
פינקל, מנחם מענדל מלובלין: ב 13 – 104, 34 – 278, 35 – 286, 42 - 341. ג 19 – 160, 34 - 280. ד 11 – 88, 15 - 120
פינקעלשטיין, זלמן מרודניא: ב 15 – 120
פינקעלשטיין, יעקב מאדעססא: ב 17 – 136
פינקעלשטיין, ש' משווערזנע: ב 23 – 188
פינשקער, יהושע מאושאץ: ב 19 – 151
פיסנקער, פסח מבאברויסק: א 17 – 7
פיצערסקי, יעקב מבאלהאקאוו: א 8 – 7
פיצערסקי, שאול מבאלהאקאוו: א 8 – 7
פיצערסקין, גדלי' מבאבינאוויץ: א 9 – 7
פיק, שלמה מדובראוונא: א 29 – 7, 30 – 8, 35 – 6,
פיקארסקי, יעקב מפאוולאטש: ב 30 – 246
פיקין, נחמן מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
פיקמאן, אייזיק מבאלהאקאוו: א 7 – 7. מיפה נהר: א 39 – 7
פירסמאן, מאניא מבאבינאוויץ: א 9 – 7
פירער, ארי' מקאפיטקעוויטש: ב 39 – 318
פיש, אלי' מבאברויסק: א 11 – 7
פישביין, חנה מניקליוב: א 23 – 8
פישביין, צירל מניקליוב: א 23 – 8
פישדוט, יוסף מלובלין: ג 19 – 160, 34 - 280
פישל, אליעזר מלאדמיר: א הוספה לפ – 7. ב 3 – 24
פישל, דוד מלאדמיר: א 12 – 5, 13 - 7
פישל, מקלימאוויץ: ב 3 – 24
פישמאן, אברהם זלמן מבאברויסק: א 12 – 7
פישמאן, יעקב מבאברויסק: א 12 – 7. ב 20 - 157
פישמאן, ישראל מבאברויסק: א 12 – 7
פישעל עיי"ע פישל
פישער עיי"ע פישר
פישציץ, מאיר מבאלהאקאוו: א 8 – 7
פישקין, ליפא מבערעזנגוואטא: א 19 – 7
פישר, שמעון מקובליץ ב 20 – 157, 26 – 214, 45 – 266.
פלאטקין, אבא מבאברויסק: א 11 – 7
פלאטקין, אברהם אלי': ג 17 – 143
פלאטקין, אלטר מחרסון: ב 11 – 88
פלאטקין, אליעזר מחרסון: ב 25 – 206
פלאטקין, אפרים מנחם מענדל מחרסון: ב 11 – 88.
אפרים מענדל: ב 35 – 286
פלאטקין, ארי' ליב מבאברויסק: א 12 – 7
פלאטקין, בן ציון מראהאטשעוו: ב 18 – 144. ג 14 – 120, 16 – 136. ד 20 – 160.
פלאטקין, דובער מבאברויסק: א 12 – 7
פלאטקין, חיים מבאברויסק: א 12 – 7
פלאטקין, יעקב: ב 35 – 286
פלאטקין, מרדכי מחרסון: א 23 – 8
פלאטקין, משה מזלאבין: ב 20 – 157
פלאטקין, פסח מחרסון: ב 25 – 206, 35 - 286
פלאטקין, שמואל: ג 23 – 192
פלאקחין, יעקב יוסף מדיסנא: ב 18 – 144
פלאקחין, מענדל דוד מדיסנא: ב 17 – 135, 23 - 185
פלאקסין, מענדל מדיסנא: ג 3 – 30
פלוטעס, אברהם אליעזר מהאראדישץ: ב 29 – 238
פלוטעס, מאיר מהאראדישץ: ב 14 – 112
פלוטציק, מיכאל מבאברויסק: ד 14 – 112, 18 - 144
פליישער, זלמן מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
פליישער, צבי הירש מבאברויסק: א 17 – 7. צבי א 21 – 8
פליס, יודא מדובראוונע: ב 20 – 157
פליסקין, אלטר מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
פליסקין, אליעזר צבי מחאלאפעניץ: ג 26 – 215
פליסקין, זלמן הלל מאושאץ: ב 19 – 151
פליסקין, יצחק מאושאץ: א 2 – 7
פליסקין, משה מאושאץ: א 2 – 7
פליסקין, שמשון מדאקשיץ: ב 17 – 136, 23 – 180
פלישער עיי"ע פליישער
פלישקין עיי"ע פליסקין
פלעסצאנסקי, יצחק מסמארגאן: ד 4 – 32
פסאחאוו, הלל מביעשענקאוויץ: א 5 – 7
פסחאוויץ, העשל מבאברויסק: א 12 – 7
פעדערמאן, ברוך חיים מסיראטינא: א 19 - 8
פעווזנער, אהרן הלל מבעליניץ: א 10 – 7
פעווזנער, אלטר מבעליניץ: א 10 – 7
פעווזנער, זאב מבעליניץ: א 10 – 7
פעווזנער, זלמן מדובראוונא: ב 14 – 111, 20 – 157, 45 - 365
פעווזנער, יעקב מבעליניץ: א 10 – 7
פעווזנער, יצחק אייזיק מצעצערסק: ב 40 – 326, 41 - 332
פעווזנער, מפאלאצק: א 21 – 8
פעווזנער, ניסן מצעצערסק: ב 40 – 326, 41 - 332
פעווזנער, סענדר מדובראוונא: א 30 – 8

פעוזנער, פייוש מבעליניץ: א 10 – 7
פעוזנער, שמואל [בר"מ]: ג 17 – 143
פעוזנער, שניאור זלמן מדובראוונא: א 26 – 7
פעיפעץ, אם מגעפאראשץ: ב 25 – 206
פעלדבערג, מרדכי מיעקאטערינאסלאוו: ב 34 – 278
פעלדמאן, אליעזר מברהין: א 9 – 7
פעלדמאן, געציל מבאברויסק: א 12 – 7
פעלדמאן, זלמן מקלימאוויץ: א 19 – 8. ב 16 – 128, 29 - 237
פעלדמאן, חיים מדאקשיץ: א 23 – 7. 17 – 135, 23 - 180
פעלדמאן, יעקב מדאלינסקאיא: ג 21 – 176
פעלדמאן, מרדכי מחאדאראקאוו: א 30 – 8, 39 – 7. ב 2 – 16, 9 – 72, 18 – 144, 23 - 186
פעלדמאן, ש. מראממאנאווקא: ד 8 – 64
פענקינסקי, ליב מריגא: א 29 – 7
פעסין, יונה מארשא: א 1 – 7, 18 – 8
פעסין, יצחק מבאלהאקאוו: א 8 – 7
פעסין, מרדכי מבאלהאקאוו: א 8 – 7
פעסין, עזריאל מקלינצי: ב 37 – 302
פעסין, פנחס מראגאטשעוו: ד 20 – 160
פעסין, צבי מארשא: ב 45 – 366
פעצערסקי, משה אפרים ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
פערדמאן, זלמן מבאלהאקאוו: א 7 – 7
פערדמאן, מרדכי מבאלהאקאוו: א 8 – 7
פערטשינקא, יעקב מפאוולאטש: ב 16 – 128, 30 - 246
פערילסאהן, אהרן מאושאץ: א 2 – 7
פערילסאהן, זלמן מביעשענקאוויץ: א 6 – 7
פערילשטיין, מאיר מאושאץ: א 4 – 7, 23 - 7
פערלא, משה מווארשא: ג 19 – 159
פערלאוו, יחזקאל משדה-מנוחה: ב 34 – 278
פערלאוו, ליב משדה-מנוחה: ב 34 – 278
פערלאוו, מרדכי הכהן: ג 23 – 192
פערלאשן, חיים מאושאץ: ב 19 – 151
פערלימוטער, מרדכי מקאוועל: ב 23 – 180
פערלין, בנימין מאנשי הוואגזאל – מקאנאטאפ: א 39 – 8
פערלין, יעקב מבאברויסק: א 12 – 7
פערלין, ישעי' אבא מקורילאווסצינע: ב 39 – 318
פערלין, שלום מבאברויסק: א 24 – 7. מרזישצעוו: ב 26 – 214
פערלמאן, צבי בן ציון מאושאץ: א 2 – 7
פערלסאן, צבי מאושאץ: א 2 – 7
פערסיל, זאלקא: ב 14 – 112
פערסיל, זעליג: ב 14 – 112
פערסיץ, אהרן מבעליניץ: א 10 – 7
פערסיץ, אשר ממוסקבה: א 18 – 7
פערסיץ, זעליג ממוסקבה: א 18 – 7. ג 6 – 56, 8 - 71
פערסיץ, ישראל אשר ממוסקבה: ב 7 – 56
פערסיץ, עובדיה: ג 6 – 56, 8 - 71
פערסיץ, שלמה זילקנד ממוסקבה: ב 7 – 56. שלמה: א 18 – 7
פערסקי, מפאלטאווא: ג 3 – 31
פערעפליאטיק, ראובן א. מברהין: א 10 – 7
פערצאוו, נחום מליאזנא: ב 36 – 294
פערצינקא, שמואל שמעלקא [בהרר"מ] מרזישצעוו: ג 29 – 240
פעשין עיי"ע פעסין
פראגער, אהרן מנאוואבוג: ג 21 – 176
פראדין, אלעזר מפולטבה: ב 21 – 166. [האחים]: ב 25 – 206
פראדקין, אלי' מוויטבסק: א 28 – 8
פראדקין, זלמן מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
פראדקין, חיים מווארשא: ג 19 – 159
פראדקין, נחמי' מסווערזען: ב 20 – 158
פראדקין, פסח משווערזנע: ב 23 – 188
פראדקין, שלמה מקלימאוויץ: א 26 – 8
פראדקין, שמואל מארשא: א 1 - 7
פראדקין, שמרי' מארשא: א 1 - 7
פראדקין, שניאור זלמן מוויטבסק: א 28 – 8
פראמער, מענדל מלאדמיר: א 27 – 8
פראסקוראווסקי, אברהם ישראל מווערכ. דניעפראווסק: ב 47 – 380
פרודקין, זלמן מגערמאנאוויץ: ג 33 – 272
פרוכטקאויף, מרדכי מבראווארי: א 5 – 7
פרומין, מיכל מבעשענקאוויצי: ג 14 – 119
פרומין, פסח מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
פרומסאהן, אלי' פרידמאן מאראשא: א 13 – 7, 18 - 8
פרוסאווסקי, חיים מפאלאצק: א 21 – 8, 39 – 7. ב 14 – 112. אליעזר חיים: ב 20 – 157
פרוסאווסקי, רפאל מפאלאצק: ב 14 – 112, 20 - 157
פרוסאקאוו, אברהם מוויטעבסק: א 35 – 6
פריבארקין, באני' מבאברויסק: א 12 – 7
פריד, אהרן מרודענסק: ב 26 – 214
פריד, זלמן מבאברויסק: א 12 – 7
פריד, חיים מרודיענסק: ב 2 – 16
פריד, יוסף מרודיענסק: ב 2 – 16, 26 - 214
פריד, משה אלי' מרודענסק: ב 26 – 214
פריד, שלמה מרודענסק: ב 26 – 214
פרידבערג, אברהם מבערעזנא: א 4 – 7. ב 39 - 318
פרידלאנסקי, משה זאלי' מבאברויסק: א הוספה ל15 – 7
פרידלאד, נתן מראגאטשעוו: ד 20 – 160

פרידלאנד, יוסף מבאריסאוו: א 21 – 8, 29 – 8, 39 – 6.
ב 14 – 111, 17 – 136, 23 – 180, 187
פרידלאנד, יעקב ליב: ב 35 – 286
פרידלאנד, ליבע מרודענסק: ב 26 – 214
פרידליב, דובער מנעוול: ב 23 – 187
פרידליב, דוד מנעוול: ב 23 – 187
פרידליב, שמעון נתן מנעוול: ב 23 – 187
פרידמאן, אידל מפולין: ג 26 – 215
פרידמאן, אלי' מארשא: א 1 - 7
פרידמאן, אלתר משה יושע מדאקשיץ: ג 3 – 30
פרידמאן, ארי' ליב מחאלאפאניטש: א 26 – 8
פרידמאן, אשר מארשא: א 1 - 7
פרידמאן, בנימין מדאקשיץ: ב 45 – 365
פרידמאן, זיידול מוואלקאוויסק: ג 8 – 72. ד 8 – 63,
20 - 160
פרידמאן, זלמן מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
פרידמאן, חיים מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7. מדאקשיץ:
ב 23 – 180, 39 - 318. ג 19 - 159
פרידמאן, י. מוואלקאוויסק: ד 8 – 63
פרידמאן, יודא מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
פרידמאן, יוסף מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7. מאסטראוונע:
א 22 – 1. מדאלהינאוו: ב 20 – 157, 23 – 186. מדאקשיץ:
ב 20 – 157, 39 – 318, 45 – 365
פרידמאן, יצחק ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
פרידמאן, ישעי' מדאקשיץ: א 21 – 8. מראגאטשעוו:
ג 29 – 240
פרידמאן, ישראל מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
פרידמאן, מאיר מווארשא: ב 29 – 238, 30 - 246
פרידמאן, משה אהרן מביעשענקאוויץ: א 7 – 7. משה:
א 28 – 8. משה מדאקשיץ: ב 19 – 152
פרידמאן, שלמה מלובלין: ב 13 – 104, 34 – 278, 35 - 286
פרידמאן, שמואל מדאקשיץ: א 23 – 7. ב 19 – 152.
מקלימאוויץ: א 38 - 8
פרידקוס, יודל מווערב. דניעפראווסק: ב 47 – 380
פרידקין, יוסף מצעצערסק: ד 12 – 96
פריהאזין, צבי מקאנטאפ: ב 9 – 72
פריידין, אליעזר ב"ד מבערעזנא: א 4 – 7
פריידין, אליעזר מבערעזנא: א 4 – 7. ב 39 - 318
פריידין, זלמן מדאבריאנקא: ב 19 – 152. מבאברויסק:
ד 8 – 64
פריידין, חיים מבערעזנא: א 4 – 7
פריידין, יוזפא מבאברויסק: ד 8 – 64
פריידין, משה מבערעזנא: א 5 – 7
פריידין, פסח מבאלהאקאוו: א 8 – 7
פריידין, שמואל ב"ד מבערעזנא: א 5 – 7
פריידין, שמואל ברמ"מ מבערעזנא: א 5 – 7
פריידמאן עיי"ע פרידמאן
פריידסאן, יהושע: ב 32 – 255
פריידסאן, מרדכי מרודניא: ב 15 – 120
פריידסאן, נפתלי: ב 32 – 255
פריידסאן, שניאור זלמן דוב מרודניא: ב 15 – 120
פריידקינד, אלטער מהאלאפעניטש: ד 8 – 63, 19 - 152
פריכמאן, חיים נתן מווארנאק: ד 18 – 144
פרימאקאוו, משה מאיצניא: א 16 – 7
פרימאקאוו, נחום מסנאווסק: א 30 – 8
פריס, נתנאל ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
פריסמאן, נתן מווארנאק: ג 19 – 159
פריפשטיין, לייבל מוואלקאוויסק: ג 8 – 72
פרישער, מיכאל מפאריץ: א 26 – 7
פרסוב, נחום מראמען: ג 16 – 136, 17 - 144
פרעגער, זאב יצחק מפולין: ג 26 – 215
פרעמד, ארי' מווארשא: ג 29 – 239
פרעס, דוב מוואלקאוויסק: ד 20 – 160
פרעס, משה מוואלקאוויסק: ג 15 – 128
פרעס, שמעון מוואלקאוויסק: ג 15 – 128. ד 20 - 160
פרעסמאן, מיכל מדלהינאוו: א 35 – 6. ב 17 – 135, 23 - 180
פרעסמאן, משה יודא מווייאזין: ב 29 – 237. ג 13 - 112
פרץ, יעקב מוואלקאוויסק: ג 15 – 128

צ

צאדאס, אלטר מראקשיק: ב 20 – 158
צאווער, חיים מארשא: א 1 – 7, 13 - 7
צאוסאווסקי, יהושע מבערעזנגוואטא: א 19 – 7
צאוסאווסקי, ראובן מבערעזנגוואטא: א 19 – 7
צארני, איסר מבאברויסק: א 12 – 7
צארני, ניסן מרודיענסק: ב 2 – 16, 26 – 214
צארנע עיי"ע צארני
צבי מדאלהינאוו: ב 37 – 302
צואר, חיים מארשא: א 18 – 8. ב 19 - 151
צוויק, יוסף מקאוועל: ב 23 – 180
צוויק, קלמן מנעוול: א 21 – 8. ב 19 - 152
צוחמאן, אלטער מדאקשיץ: א 23 - 7
צוחמאן, שמואל מדאקשיץ: ג 19 – 159
צונץ, אלחנן מאווארוויץ: א 2 – 7
צונץ, זלמן מאווארוויץ: א 3 – 7
צופריק, מרדכי מאדעססא: ג 19 – 158
צוקעמראן, יוסף [בה"ר] מקרעמענצוג: ג 17 – 144
צוקערמאן, יוסף מפליעשצעניץ: ב 26 – 214. ד 5 – 40
צוקערמאן, שלום מקריוויטש: א 35 – 7
צוקערניק, ישכר בער מארשא: א 38 – 6

ציבין, אהרן דוב מחאטיאמסק: ג 12 – 104
ציבין, נחום מחאטומסק: ד 8 – 64
ציבין, נחמי' מבאברויסק: א 17 – 7
ציבינזאהן, ברכה מגזאטסק: ג 26 – 216
ציבינזאהן, חיים מגזאטסק: ג 26 – 216
ציווין עיי"ע ציבין
ציזאווסקי, אפרים אידל מליאזנא: ג 3 – 31
ציטאווסקע, יצחק מאנשי הוואגזאל – מקאנאטאפ: א 39 – 8
ציטרין, זלמן דוב מסוראז: ב 23 – 180
ציטלין, א"א משצעדרין: ב 17 – 136
צייטלין, אליעזר מברעזנאגאוואטא: א 11 - 7
צייטלין, הלל מסעננא: ג 19 – 160
צייטלין, חיים משולם מהאמעל: א 30 – 8, 35 – 6
צייטלין, יצחק מבערעזנא: א 5 – 7, 11 - 7
צייטלין, מנחם מענדל מבערעזנא: א 5 – 7
צייטלין, מרדכי בר"ה מבערעזנא: א 5 – 7
צייטלין, נחום בר"ה מבערעזנא: א 5 – 7
צייטלין, נחמי' ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
צייטלין, סעדי' פנחס מטאטערסק: ב 16 – 128
צייטלין, שמואל מבאברויסק: א 24 – 7
צייצאוו, שמואל מניעזין: א 35 – 6
צילעמטשוק, יעקב שמשון: ב 39 – 317
צימערמאן, אלכסנדר צבי מראזישצע: ב 29 – 237
צימערמאן, חיים ליב מראזישצע: ב 29 – 237
צין, אליהו מוואלקאוויסק: ד 8 – 63
צינדער, משה מדאלינסק: א 32 – 8
צינקאוו, נחום ליב מפאריצי: ג 15 – 128
ציערנאווסקי, משה מבערעזנע: ב 18 – 144
ציערניאק, אברהם יצחק מקאנאטאפ: א 35 – 8, 39 - 8
ציערניאק, אלי' מהאמעל: ב 23 – 180. ג 29 – 239. ד 20 - 160
ציערניאק, ארי' ליב מקאנאטאפ: א 39 – 8
ציערניאק, יוסף יואל מגאמעל: ד 20 – 160
ציערניאק, מנחם א. מבאברויסק: א 17 – 7
ציערניאק, מנחם ב. מבאברויסק: א 17 – 7
ציערניאק, משה מחיסלאוויצי: ב 3 – 24
ציערניאק, צבי מצעצערסק: א 35 – 8. ג 27 – 223
ציערניאקוו עיי"ע ציערניאק
ציערנין, ר"ל [תלמידיו] מנאוואבאריסאוו: ג 16 – 136
ציפין, אלי' מאווראוויץ: א 2 – 7
ציפין, דוד מאווראוויץ: א 3 – 7
ציפין, יצחק מפאהארעליץ: ב 15 – 119
ציפין, נחמי' מאווראוויץ: א 3 – 7
ציפערסאהן, אברהם מוויטבסק: ב 20 – 157
ציפערסאהן, זלמן מליאזנא: ב 23 – 187
ציפערסאהן, יוסף מליאזנא: ב 23 – 187
ציפקין, שמואל חיים מגזאטסק: א 17 – 8. ב 21 - 166
ציפקין, שמואל מדווינסק: ג 26 – 215
ציצילניצקי, מרדכי מפרילוקא: א 35 – 7. ב 9 - 72
ציראסקע, פייוול מקאנטאפ: ב 9 – 72
צירלאוו, פנחס מוועליז: א 26 – 8
צירלוש, יודא ליב מברהין: א 9 – 7
צירלין, אייזיק מגזאטסק: ב 19 – 152
צירלין, אלי' מנאוואסעלקא: ב 3 – 24
צירלין, זלמן מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
צירלין, חיים דובער מדיסנא: ב 2 – 16 עיי"ע צירקלין
צירלין, יודא ליב מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
צירקין, שמואל מהאמעל: ג 26 – 215
צירקלין, חיים מדיסנא: ב 23 – 185
צירקלין, עצע מדיסנא: ב 23 – 186
צלף, משה מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
צמח, בנימין מוואלקאוויסק: ד 8 – 63
צענטער, פנחס: ג 6 – 56
צענציפער, יצחק מאסוועייע: א 19 – 5
צעפילאוויץ, פיגא מדאקשיצי: ב 39 – 318
צעפילאוויץ, פנחס מקורעניץ: ג 27 – 223
צעפילאוויץ, צבי יונה מקורעניץ: ב 39 – 318
צעפלאוויטע, צעפעלאוויטש עיי"ע צעפילאוויץ
צערנאמארדיק, אברהם מהאראדישץ: ב 29 – 238
צערנאמארדיק, אייזיק מקאליסק: ב 23 – 180
צערנאמארדיק, סעדי' מנעוול: ב 23 - 188
צערנאקאוו, יצחק מצעצערסק: ד 12 – 96
צערנאקאוו, צבי מצעצערסק: ד 12 – 96
צערנוחין, שלום בער מדובראוונא: א 35 – 6
צערניאווסקי, אהרן מברהין: א 9 – 7
צערניאווסקי, לוי יצחק מבערעזנא: א 5 – 7
צערניאווסקי, משה ברל מבערעזנא: א 5 – 7
צערניאווסקי, משה מבערעזנא: א 5 – 7
צערניאק, אלי' מצעצערסק: א 35 – 8
צערניאק, חי' פעסי' מווערכ. דניעפראווסק: ב 47 – 380
צערניאק, חיים מחאטיאמסק: ג 12 – 104
צערניאק, יוסף משה מגלוחאוו: ג 3 – 30
צערניאק, משה אברהם מחאסלאוויטע: א 26 – 8
צערנין, אהרן מבאברויסק: א 11 – 7
צערנין, דוד מליאזנא: ב 23 – 187
צערנין, הישע זלמן מנאוואבאריסאוו: ב 45 – 366
צערנין, טובי' מדאבריאנקא: ב 19 – 152
צערנין, יצחק ליב מחאסלאוויטע: א 26 – 8
צערנין, מרדכי מוויטבסק: ב 45 – 366
צערנין, ר"ל מנאוואבאריסאוו: ג 17 – 144
צערקאווער, חיים מפאלטאווא: ד 14 – 112

צפנת, יודא מדאלהינאוו: ב 17 – 135, 20 – 157. ג 29 - 239

ק

קאבאלקין, נפתלי הערץ מנעוול: ב 16 – 128
קאבאקאוו, אברהם ממינסק: ד 4 – 32
קאבאקאוו, אליעזר ממינסק: א הוספה ל8 – 7
קאבאקאוו, ה. ממינסק: ג 13 – 112
קאבאקאוו, זעליג מדאקשיץ: א 23 – 7
קאבאקאוו, חנוך ממינסק: א הוספה ל8 – 7
קאבאקאוו, יוסף ממינסק: א הוספה ל8 – 7, 26 – 8. יוסף חיים: ד 4 – 32
קאבאקאוו, יצחק ממינסק: א הוספה ל8 – 7. מקאליסק: ד 6 – 48
קאבאקאוו, ליב ממינסק: א הוספה ל8 – 7
קאבאקאוו, מדוקאר: ב 20 – 157
קאבאקאוו, צבי ממינסק: א הוספה ל8 – 7
קאברינסקע, נח מדאבריאנקא: ב 19 – 152
קאברינעץ, משה מקוברין: א 17 – 6
קאגאן, מנחם מענדל מליאזנא: ב 23 – 187
קאגאן, משה מבאברויסק: א 17 – 7
קאדיש, ארי' ליב [נכד הרב] מלוקי: ג 29 – 239
קאדקין, יצחק מברהין: א 9 – 7
קאהאגסקי, אהרן מברהין: א 9 – 7
קאהאן עיי"ע קאהן
קאהאנאווסקי, יצחק מטשערקאססי: ג 3 – 32
קאהן, אייזיק מווראנאק: ד 18 – 144
קאהן, הלל מווראנאק: ב 23 – 180. ג 19 – 159
קאהן, זלמן מבערעזנא: א 4 – 7. מווראנאק: ג 19 – 159
קאהן, מרדכי מבאברויסק: א 17 – 7
קאהן, רחל חי' מוועד דניעפראווסק: ב 17 – 136
קאהן, שלמה מוויזנא: ד 19 – 152
קאהן, שמואל דוד מווראנאק: א 39 – 6. ב 23 - 180
קאהן, שניאור זלמן מווראנאק: א 39 – 6
קאוואלזאן, גרשון מקאליסק: ג 20 – 168
קאוואליאוו, יוסף מניעזין: א 30 – 8. ב 15 - 120
קאוואליערציק, אברהם מבאברויסק: א 11 – 7
קאוואליערציק, זיסל מבאברויסק: א 12 – 7
קאוואליערציק, יוסף משווערזנע: ב 23 – 188
קאוואליערציק, נתן מבאברויסק: א 17 – 7
קאוואלעווסקי, אברהם יצחק מוועד. דניעפראווסק: ב 47 – 380
קאוואלעווסקי, מאיר צבי מוועד. דניעפראווסק: ב 47 – 380
קאוואנאווסקי, משה מפאוואלאטש: ג 3 – 31
קאווארסקי, פסח מריגא: א 29 – 7
קאוונער, אברהם מאווראוויץ: א 2 – 7
קאווקער, משה מקרעמענצוג: ב 20 – 158
קאופמאן, משה מיכל מברהין: א 9 – 7
קאזאצקאוו, מנחם מענדל מחאטימסק: ג 8 – 72. מענדיל מבאברויסק: ד 8 – 64
קאזאקאוו, שניאור זלמן מוועליז: א 30 – 8
קאזאקעוויטש עיי"ע קאזאקעוויץ
קאזאקעוויץ, אברהם מניעזין: ב 15 – 120
קאזאקעוויץ, זלמן מוויטעבסק: א 35 – 6
קאזאקעוויץ, נחמן מווילקאמיר: א 39 – 7
קאזארנאווסקי, חיים מנעוול: א 19 – 8. ב 30 – 246. בנימין חיים: ב 18 – 144
קאזארנאווסקי, יעקב מ"מ מחאסלאוויטץ: א 26 – 8. ב 3 – 24, 20 – 157
קאזארנאווסקי, יצחק מחארקוב: ג 34 – 280
קאזארנאווסקי, שמרי' מחארקוב: ג 34 – 280
קאזדאן, אלילמך מבאברויסק: ב 23 – 186
קאזדאן, גרשון: ג 26 – 216
קאזדאן, זלמן מלאדי: ב 37 – 301. מחאלאפעניטש: ב 39 – 317
קאזדאן, יעקב: ג 26 – 216
קאזדין עיי"ע קאזדאן
קאזין, ד"א משווערזנע: ב 23 – 188
קאזיריעז, משה מפאוואלאטש: ב 16 – 128, 30 – 246. ג 3 – 31, 20 - 168
קאזלאוו, משה מחרסון: א 23 – 8
קאזלאווסקע, בנימין מארשא: ג 14 – 120
קאזלאווסקע, זוסמאן מארשא: ג 21 – 176
קאזלינער, דוב מדיסנא: א 16 – 6, 21 – 8. ד 18 - 144
קאזלינער, מוסי' מדיסנא: א 21 – 8
קאזניסקי, מרדכי מדוקאר: ב 14 – 111, 19 – 152
קאחנאוו, מליאדי: ב 37 – 301
קאטאוויץ, דוד מוויזנא: ד 19 – 152
קאטין, דוד מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
קאטליער, חיים יהושע מפאוואלאטש: ג 3 – 31
קאטלערעווסקי, יוסף מוועד. דניעפראווסק: ב 47 – 380
קאטצין, חיים מענדל מרודענסק: ב 26 – 214
קאטקין, אלכסנדר מארשא: א1- 7, 8 – 7, 18 - 8
קאיראנאווסקי, מיכאל מוועד. דניעפראווסק: ב 47 – 380
קאלאצאשניק, אשר מבאבינאוויץ: א 9 – 7
קאלאצאשניק, קאפל מבאבינאוויץ: א 9 – 7
קאלאקור, צבי מראקשיק: ב 20 – 158
קאלינסקי, משה אליעזר מחאדארקאוו: ב 9 – 72, 18 – 144, 23 - 186
קאליש, אלעזר מברעזין מבאקליאן: ב 20 – 157

קאלמאנאוויץ, אלטר בן ציון מגערמאנאוויץ: א 16 – 6, 7
קאלמאנאוויץ, יוסף מגערמאנאוויץ: א 16 – 6
קאם, גרשון מראהאטשעוו: ב 23 – 188
קאמאקאוו, אברהם ממינסק: ב 13 – 97
קאמאראוו, מרדכי משדה-מנוחה: ב 34 – 278
קאמינסקי, יעקב מוואלקאוויסק: ג 8 – 72, 29 - 239
קאמינעצקי, קאמענעצקי עיי"ע קמינצקי
קאמינער, הדס מווארשא: ג 26 – 216
קאמינער, הענך הלוי מגרוצא: ד 18 – 144
קאמינער, יודא הלוי מווארשא: ב 21 – 166. יודל: ב 23 – 186, 34 – 278. ג 26 - 216
קאמינער, יוכבד רבקה מווארשא: ג 26 – 216
קאמינער, שפרה מווארשא: ג 21 – 176
קאמינקאוויטש, זלמן מדאקשיץ: ב 23 – 179, 39 – 318, 45 – 365
קאמיסאר, אהרן מקריוואיראג: ג 26 – 215
קאמיסאר, זלמן מליובאוויטש: ג 26 – 215
קאמענעוו, דוב מקאנאטאפ: א 39 – 8
קאמענקאוויטש עיי"ע קאמינקאוויטש
קאנאל, חיים יצחק מבענדין: ב 23 – 180
קאנאנאוו, חיים דוד מליאזנא: ב 23 – 187
קאנדעל, ארי' ליב [נכד הרב] מלוקי: ג 15 – 128
קאנוויסער, יונה מקאנאטאפ: א 39 – 8
קאנוויסער, ישראל מנאווי מליני: ג 27 – 223
קאנוויצער, מנחם מענדל מארשא: א 1- 7
קאנטאר, אברהם מארשא: או – 7, הוספה לו15 - 7. ב 19 – 151. מניעזין: א 30 – 8. ב 15 – 120
קאנטאר, אלטר טובי' מקריוקאוו: ג 3 – 32. אלטר א 38 – 6
קאנטאר, ברוך דוב מקרינקאוו: ב 17 – 136
קאנטאר, בתי' מקריוקאוו: א 35 – 8
קאנטאר, דובער מקריוקאוו: ג 3 – 32
קאנטאר, מענדל מפלעשצעניץ: ג 28 – 232
קאנטאראוו, משה מפולטבה: ב 23 – 188
קאנטאראוויץ, חיים מבאברויסק: ב 16 – 128
קאנטאראוויץ, יצחק מחאלוי: ג 14 – 120. ד 11 - 88
קאנטער עיי"ע קאנטאר
קאניעווסקי (קאניעווסקא), דוב מפרילוקא: א 35 – 6. דובער: א 30 – 8, 32 – 8, 35 - 7
קאנסטאנטינאוועסקע, עלקע מצערקאססי: ב 29 – 237
קאנסטאנצינאווסקי, ישראל מווערכ. דניעפראווסק: ב 47 – 380
קאס, בן ציון מבאברויסק: א 12 – 7
קאס, חיים מבאברויסק: א 12 – 7
קאס, מענדל מבאברויסק: א 17 – 7
קאס, פסח מבאברויסק: א 17 – 7
קאסאיי, זאב [בר"מ] מחאלאפעניטש: ב 45 – 366
קאסאיי, זאב מחאלאפאניטש: ב 14 – 111, 17 – 136, 23 – 180, 39 – 317, 45 – 366. ד 8 – 63, 19 - 152
קאסאקאווסקי, ישעי' מפאוואלאטש: ג 20 - 168
קאסדאן, שלמה מבאברויסק: א 24 – 7
קאסטרינסקי, ל' ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
קאסטרעל, זלמן ממינסק: א הוספה לו15 – 7, 21 - 8
קאפאווסקי, [האחים] מפולטבה: ב 25 – 206. ג 3 – 31, 27 - 223
קאפאווסקי, י"ז מפולטבה: ב 45 – 366
קאפאווסקי, ישראל דוד מפולטבה: ב 21 – 166, 23 – 188. ישראל: ד 14 – 112
קאפאווסקע עיי"ע קאפאווסקי
קאפוסטינסקי, מרדכי מניקליוב: א 23 – 8
קאפילאוויץ, קאפעליאוויץ עיי"ע קאפילעוויטש
קאפילאווסקי, חיים מפאלאצק: ב 42 – 342. ג 3 - 31
קאפילמאן, יוסף מלובלין: ב 13 – 104
קאפילעוויטש, בנימין מיערעמעיעווקע: ג 29 – 239
קאפילעוויטש, ברוך מדאקשיץ: ב 19 – 152, 23 – 180, 39 – 318. ג 19 – 159
קאפילעוויטש, חיים מסמארגאן: ב 20 – 157
קאפילעוויטש, יעקב מווייאזין: ג 13 – 112
קאפילעוויטש, משה מרדכי מהאראדישץ: ב 14 – 112
קאפילעוויטש, פרידא חינא מהאראדישץ: ב 29 – 238
קאפילעוויטש, שמואל ליב מדאקשיץ: ב 17 – 136, 23 - 180
קאפינגוט, ישראל מבאברויסק: א 12 – 7, 21 – 8, 12 – 7
קאפיצקע, עזרא מקאברין: א הוספה לו15 – 7
קאפלאן עיי"ע קפלן
קאפלונאוו, חיים מטאראפעץ: א 35 – 8
קאפלונאווסקי, שמואל ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
קאפעלאווסק, זיסקינד מפאלאצק: ב 34 – 278
קאפעלוש, חיים מליוועןהאף: א 35 – 8
קאפענגוט עיי"ע קאפינגוט
קאפעסיצקי עיי"ע קאפעשיצקעי
קאפעשיצקעי, דוד מגזאטסק: ב 41 – 333
קאפעשיצקעי, יצחק מגזאטסק: א 17 – 8
קאפקין, אלי' מפולטבה: ב 21 – 166. [האחים] ב 25 – 206. ג 3 – 31, 27 - 223
קאץ, נח מרודיענסק: ב 2 – 16, 26 - 214
קאצאוו, ישעי' מאושאט: א 3 – 7
קאצאווין עיי"ע קאצווין
קאצאוויץ, שלום מקריוויטש: ד 20 – 160
קאצאנעלסאן, קאצענעלנסאהן, קאצענעלסאהן, קאצענעלענסאן עיי"ע קצנלסון
קאצווין, יצחק מאריאל: א 19 – 7

קאצווין, משה יצחק מאושאט: א 4 – 7
קאצמאן, עוזר מאושאט: א 4 – 7
קאצמאן, שמואל מהאראדישץ: ב 14 – 112
קאצענעלבויגין, קאצענעלעבויגין, קאצענעלענבויגין,
קאצענעלענבויגען עיי"ע קצנלבויגן
קאראבעלינק עיי"ע קאראבעלניק
קאראבעלניק, אבא מצעצערסק: ג 27 – 223
קאראבעלניק, ליב בן ציון מקלימאוויץ: א 26 - 8
קאראבצינסקי, קאראבצינסקע עיי"ע קארבצינסקי
קאראן, דוד מבאברויסק: א 12 – 7
קאראסין, יוסף הלל מליבאווא: ג 7 – 63
קאראסיק עיי"ע קרסיק
קאראקאאווסקע, ישכר דובער מחאסלאוויטץ: א 26 – 8
קארבצינסקי, אברהם מפולטבה: ב 21 – 166, 25 – 206
קארבצינסקי, אנשל מפולטובה: ב 12 – 96
קארבצינסקי, יהושע מבאלהאקאוו: א 8 – 7. מדאבראייע:
א 39 – 7
קארבצינסקי, יצחק מדאבראייע: א 39 – 7
קארבצינסקי, שמרי' מפולטבה: ב 12 – 96
קאריסטאשעווסקע, זידל מברוסילאוו: ב 3 – 24
קארלין, אברהם מאיצניא: א 16 – 7
קארלין, זלמן מברהין: א 9 – 7
קארלינסקי, חיים מיקאטערינאסלאוו: א 26 – 8
קארלינסקי, יעקב מבאברויסק: א 12 – 7
קארלינסקי, שמואל מבאברויסק: א 24 – 7
קארלינסקע עיי"ע קארלינסקי
קארמינסקע, דוב בן אהרן מבערעזנא: א 4 – 7
קארנעבאנד, נח אהרן מווארשא: ב 23 – 186. ג 19 – 159
קארף, חיים מפולטבה: ב 40 – 326
קארפ, נח מפלעשצעניץ: ג 15 – 128, 17 - 144
קארץ, אהרן ליב מליובלין: ג 34 - 280
קארץ, צדוק מלובלין: ב 13 – 104
קארקין, יוסף מטאלאטשין: ב 20 – 157, 39 – 317.
ג 16 – 136, 29 - 239
קובלאנאוו צבי הירש מנעוול: ב 30 – 246. ג 3 – 31. צבי
הירש מרדכי: ב 16 – 128
קובלאנאוו, ארי' ליב מנעוול: א 21 – 8. יודא ליב: ב 41 - 333
קובלאנאוו, חיים נח מנעוול: ב 16 – 128, 30 – 246. ג 3 - 31
קובלאנאוו, מנחם מענדל מנעוול: ב 23 – 185
קובלאנאוו, מרדכי מטאטערסק: ב 16 – 128. מנעוול:
ב 30 – 246
קובלאנאוו, שמחה מנעוול: ב 41 – 333
קוגל, חיים יצחק מיפה נהר: א 39 – 7. מדאקשיץ:
ג 19 – 159, 33 – 272
קוגל, משה מחאלוי: ג 14 – 120. מבאברויסק: ד 18 – 144
קוגל, שמואל יוסף מדאקשיץ: ב 17 – 136, 23 – 180
קוגעל עיי"ע קוגל
קוואצוק, יודל מוואלקאוויסק: ג 8 – 72, 29 – 239
קוויטני, יחיאל מיכל מקאפיטקעוויטש: ב 39 – 318
קווינט, זאב וואלף משעבעז: ב 23 – 188
קווינט, נחמה משעבעז: ב 23 – 188
קוזינעץ, משה ליב מקרעמענצוג: ב 20 – 158. ג 17 – 144
קוזניצאוו, אברהם ליב מליאזנא: ב 36 – 294
קוזנעץ עיי"ע קוזינעץ
קוטין, מרדכי מבאברויסק: א 17 – 7
קוטיקאוו, ראובן מבאברויסק: א 24 – 7
קוכהאלטער, שמואל דוד מבאקליאן: ב 23 – 179
קונובלוב, משה מקראלעוועץ: א 16 – 6, 21 - 8
קוניאווסקע, צבי מברהין: א 10 – 7
קונין, בועז מהאמעל: ב 23 – 180
קונסטנטינובסקי, מאיר מווערחניעדניעפראווסק: א 16 – 6
קופמאן, י' מליודענקע: ג 19 – 160
קופער, פסח מטאגאנראג: ב 23 – 185
קופערשטאק, יוסף מקורעניץ: ב 39 – 318
קוצאווסקי, שלמה מווערכ. דניעפראווסק: ב 47 – 380
קוצינאוו, שמעון מזלאבין: ג 33 – 272
קוצינסקע, אליעזר מראהאצעוו: ב 39 – 318
קוצינסקע, יוסף מאיר מראהאצעוו: ב 39 – 318
קוקוי, זלמן יוסף מקראלעוועץ: א 16 – 6, 21 - 8
קוקוי, סנדר פסח מקראלעוועץ: א 35 – 7
קוקוליעוו, נחמן מקאנאטאפ: א 39 – 8
קוקסין, צבי הירש מאווראוויץ: א 3 – 7
קוקרין, מיכאל מבאברויסק: א הוספה לי15 – 7
קוראטין, מזעמבין: ב 3 – 24
קוראטין, משולם: ג 6 – 56
קורזאן, אברהם מחרסון: א 26 – 8
קורעניץ, שמואל מראמען: ג 17 – 144
קושטאנאוויטש, צבי מניעזין: א 35 – 6. מראגאטשעוו:
ב 15 – 120
קיטאין, שלמה חיים [מוהל]: ג 6 – 56
קייקאוו, זוסיא משצעדרין: ב 3 – 24
קיסיליער, יעקב מבערעזנא: א 5 – 7
קיסין, דובער [שר"ב] מטאגאנראג: ב 23 – 185
קיסין, משה מקאחאנאוו: א 29 – 8
קיסין, שאול מפאלאצק: ב 23 – 180
קיסליק, אליעזר מליאזנא: ג 14 – 120
קיסליק, שרה פיגא מליאזנא: ב 23 – 187. ג 14 - 120
קיעוומאן, דוד מוויעטקא: א 37 – 1
קיקינזאן, בנימין מקאליסק: ג 3 – 32
קישטאנאוויץ עיי"ע קושטאנאוויטש
קישילעוויץ, זלמן מסאמרגאן: א 16 – 6

קישלוק, אהרן מוויטבסק: א 28 – 8
קישמיראק, יודא ליב מווארשא: ב 45 – 366
קישנאווסקי, י. מראמאנאווקא: ד 8 – 64
קלאז, צבי מוויטעבסק: ב 17 – 136
קלווגאנט, שמואל מדאבראייע: א 20 – 8, 39 – 7.
ב 25 – 206. ג 3 – 31
קלויזנער, אשר מניקליוב: א 23 – 8
קלומעל, שלמה מראקישיק: א 35 – 8
קלופט, זאב מדאקשיץ: ב 20 – 157, 23 – 179, 45 - 365
קלופין, בריינה מארשא: ג 21 – 176
קליאט, יהושע מדיסנא: ב 23 – 185
קליאט, רפאל מדיסנא: ב 23 – 185
קליאצקין, הרב אלי' מלובלין: א 38 – 6
קליבאנאוו, משה מבאברויסק: א הוספה ל15 – 7
קליווגאנט, קלעווהאנט עיי"ע קלווגאנט
קליימקען, יחיאל מחאטימסק: א 39 – 6
קליינבארד, פסח מוואלקאוויסק: ג 8 – 72. ד 20 - 160
קליינער, אברהם מרדכי מבערעזנא: א 4 – 7
קליינער, זלמן יצחק מבערעזנא: א 4 – 7
קליינער, יהושע אהרן בערעזנא: א 35 – 8
קליינער, יצחק מבערעזנא: א 4 – 7
קליינער, שלמה חיים מגזאטסק: ב 21 – 166
קלימאוויצקי, יהודא מווראנאק: ב 39 – 317. יודא ליב:
ב 23 – 179
קלימאוויצקי, ליב בן ציון מווראנאק: ב 37 – 301,
39 – 317. ג 19 – 159. ד 18 - 144
קלימאוויצקי, מנדיל יודא מווראנאק: ב 37 – 301, 45 - 366
קליפסאן, יעקב מוויטעבסק: ב 34 – 278
קלמינאוויץ, אלי' מגערמאנאוויץ: ג 33 – 272
קלמינאוויץ, משה מגערמאנאוויץ: ג 33 – 272
קלעמפערט, זלמן מדאלינסקאיא: ג 21 – 176
קלעמפערט, שמעון מדאלינסקאיא: ג 21 – 176
קמינצקי, יעקב מדלהינוב: א 35 – 6
קמינצקי, משה זלמן מטשאריי: ב 42 – 342
קנטורוביץ, יצחק מחאלוי: א 21 – 7. ג 15 – 128, 26 - 215
קניזניקאוו, צבי מסנאווסק: ד 19 – 152
קנעל, שלום מלוזקי: א 26 – 8
קסיצקי, יעקב מקראלעווע: א 16 – 6, 21 - 8
קעוולין, מפאלטאווא: ג 3 – 31
קעניגסבערג, חיים מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
קעסטינבערג, חיים דוד מבענדין: ב 23 – 180
קערזינעוויץ, זיסקינד מבאקליאן: א 7 – 7, 19 - 7
קפלן, אהרן מבאברויסק: ד 18 – 144. אהרן הכהן:
ד 14 – 112
קפלן, אלי' קאפל מבאברויסק: א 11 – 7. ב 3 – 24. ג 3 –
30, 25 – 208. מאמוריעקאט: ג 16 – 136
קפלן, אליעזר מראגאטשעוו: א 30 – 8. ב 23 - 188
קפלן, ברוך בן ציון מברהין: א 9 – 7
קפלן, דרויזע מבאברויסק: א 12 – 7
קפלן, זאב מפאלטאווא: ג 3 – 32
קפלן, זלמן מבאברויסק: א 29 – 7. מסווערזען: ב 20 – 158,
23 - 188
קפלן, חיים משה מווייאזין: ב 29 – 237. ג 13 - 112
קפלן, יואל יצחק מצרניגוב: א הוספה ל8 – 7
קפלן, יודא מאמוריעקאט: ג 17 – 144
קפלן, יוסף מהאראדישץ: ב 29 – 238
קפלן, יעקב צבי מברהין: א 9 – 7
קפלן, יצחק מבאברויסק: א 12 – 7, 21 - 8
קפלן, ישראל מברהין: א 9 – 7
קפלן, מ"מ מבאברויסק: ד 14 – 112
קפלן, מאיר מהאראדישץ: ב 29 – 238, 41 - 333
קפלן, מאריאשע משווערזנע: ב 23 – 188
קפלן, משה מוואלקאוויסק: ג 8 – 72
קפלן, ראובן מיעקאטערינאסלאוו: א 26 – 8
קפלן, ש' מסווערזען: ב 20 – 158, 23 - 188
קפלן, שמעון מברהין: א 10 – 7
קצב, ישראל מאושאץ: א 2 – 7
קצנלבויגן, אברהם מראהאטשעוו: ב 18 – 144
קצנלבויגן, דוד טעביל: ב 23 – 178
קצנלבויגן, מיכאל: ג 14 – 120, 17 – 143. ג 23 - 192
קצנלבויגן, שמואל מראהאטשעוו: ב 3 – 24. ב 18 – 144
קצנלבויגן, שמעון מגזאטסק: ג 14 – 120
קצנלבויגן, שרה מגזאטסק: ג 14 – 120
קצנלסון, אפרים מבאברויסק: א 11 – 7
קצנלסון, בן ציון מבאברויסק: ב 16 – 128
קצנלסון, זאב מבאברויסק: א 12 – 7
קצנלסון, נתן מארשא ב 45 – 366
קצנלסון, ש' משווערזנע: ב 23 – 188
קצנלסון, שלום מארשא: א 1 - 7
קצנלסון, שלמה מאווראוויץ: א 3 – 7. מהאמעל:
ג 26 – 215
קצנלסון, שמואל מבאברויסק: א 24 – 7
קראגראד, ליב מגזאטסק: ד 4 – 32
קראהל עיי"ע קראל
קראווצאוו, מאטליא גיטא מנעוול: ב 23 – 188
קראל, מאיר דוב מבאלהאקאוו: א 8 – 7
קראל, מענדל מהאמעל: ג 3 – 30
קראל, מרדכי מבעליניץ: א 10 – 7. מרדכי שמואל:
א 39 – 6, 7. ב 45 - 365
קראל, נחמי מבערעזנא: א 5 – 7

קראל, שמואל מבאברויסק: א 24 – 7
קראליק, יודא מסטאראסעליע: א 26 – 8
קראנקראד, ליב מגזאטסק: א 17 – 8. ג 14 - 120
קראסנאווסקי, בנמין מדובראוונא: ג 16 – 136
קראסניק, יואל מביעשענקאוויץ: א 6 – 7, 39 – 7.
ב 14 – 112. ג 14 - 119
קראסנער, גרשון מליאהויסק: ג 19 – 160
קראסנער, יוסף מפאוולאטש: ב 30 – 246. ג 3 - 31
קראפיוונער, ליב מהאראדישץ: ב 29 – 238
קראפיוונער, נחמן מטאגאנראג: ב 23 – 185
קראפין, ישראל מאושאט: א 3 – 7
קראציער, דוד מבאברויסק: א 12 – 7
קראציער, מרדכי מבאברויסק: א 17 – 7. ב 16 - 128
קראקאווסקי, ישכר דובער מחיסלאוויצי: ב 3 – 24
קראשילשציקאוו, יחיאל מווערחני-דניעפראווסק:
ב 18 – 144
קראשינסקי, טובי' מוואלקאוויסק: ד 8 – 63, 20 - 160
קראשנער, בן ציון מבאלהאקאוו: א 7 – 7
קרוגלאנסקע, זלמן מבעליניץ: א 10 – 7
קרוהליאנסקי, משה מבערעזנא: א 5 – 7
קרוינין, יודא ליב: ג 17 – 143, 23 - 192
קרומגאנט, זלמן מוויטעבסק: א 35 – 6
קרומער, [בה"ר] מבעליניטץ: ג 16 – 136
קרומער, יעקב יוסף מבעליניץ: א 10 – 7
קרומער, ישראל הלל מבעליניץ: א 10 – 7, 39 – 6.
ב 14 – 111, 39 – 317, 45 – 365, 47 – 379. 29 - 239
קרומער, רש"י מבעליניטש: ב 47 – 379
קרופאט, יודל מקאמאיי: א 29 – 8
קרוצעווסקי, קריזעווסקי עיי"ע קריצעווסקי
קריוואָרוקאוו, מי' מקאראפ: ג 29 – 240
קריוואשעייעוו, ברוך מאושאט: א 3 – 7
קריזשנער, משה מחרסון: א 23 – 8
קרייאוץ, פישל מיעקאטערינאסלאוו: ב 34 – 278
קריימאן, משה מריגא: א 29 – 7
קריינדיל, אברהם יוסף מניעזין: ב 15 – 120
קריינדלין, הלל מקלימאוויץ: א 23 – 8
קריינדלין, זוסמאן מקלימאוויץ: א 27 – 8
קריינהויז, יחיאל מיכל: א 35 – 8
קרייניס, חיים מפאוולאטש: ב 30 – 246
קרייציק, חיים מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
קריניצני, ניסן מבאקליאן: א 7 – 7
קריסטאלינסקי, ישראל אייזיק מבאקליאן: א 7 – 7
קריצעווסקי, אליעזר מראגאטשעוו: ד 14 – 112
קריצעווסקי, מ"ל ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
קריצעווסקי, מפאלטאווא: ג 3 – 31
קריצעווסקי, צבי מקאנאטאפ: א 39 – 7
קריצעווסקי, שלמה מאיצניא: א 16 – 7
קריצעווסקי, שמואל מיערמעיעווקע: ג 16 – 136, 19 – 159,
29 - 239
קרישנבוים, אלימלך מגריצא: ב 45 – 365
קרן, צבי שרגא פייוויש מזלאבין: ד 20 – 160
קרסיק, אלי' מנאווימליני: ג 27 – 223
קרסיק, יואל מביעשענקאוויץ: א 28 – 8. ב 23 - 186
קרסיק, יודא ליב מרודענסק: ב 26 – 214
קרסיק, יעקב ברוך: ב 35 – 286. יעקב מנאווי מליני:
ג 27 – 223
קרסיק, מרדכי מטאגאנראג: ב 23 – 185
קרסיק, שמעון מנאווי מליני: ג 27 – 223
קרעבער [עורך דין], מ.: ב 23 – 178
קרעמער, אלטער מנאוואפאלטאווקע: ב 21 – 166
קרעמער, אלי' מבאברויסק: א 12 – 7
קרעמער, דוד מקריוויטש: א 35 – 7. ב 20 - 157
קרעמער, הינדא מנאוואפאלטאווקע: ב 21 – 166
קרעמער, יוסף מפליעשצעניץ: ד 5 – 40
קרעמער, מאיר מבאברויסק: א 17 – 7
קרעמער, ר"ח מפאלטאווא: ג 27 – 223
קרעמער, שבתי מבאברויסק: א 24 – 7
קרענדיל, מאיר מקאנאטאפ: א 39 – 8
קרענדל, זוניא מניעזין: א 30 – 8, 35 – 6
קרענדלין, ניסן מקילמאוויץ: ב 47 – 380

ר

ר"י הר' מדאבריאנקע: ד 8 – 64
ר"ש בהרי"ג מפאדאבריאנקא: ג 17 – 144
רא"ד מפאלטאווא: ג 3 – 31
ראבאווסקי, יודא מברהין: א 9 – 7
ראבאווסקי, נחום מברהין: א 10 – 7
ראבאווסקי, צבי מברהין: א 10 – 7
ראבאווּשקע עיי"ע ראבאווסקי
ראבאלסקי, ליב מפאוואלאטש: ג 3 – 31
ראבינאוו, יוסף מאנשי הוואגזאל – מקאנאטאפ: א 39 – 8
ראבינאוו, נטע מבאבינאוויץ: ב 3 – 24, 29 – 237, 33 – 270.
ג 3 - 30
ראבינאוו, קיילע מבאבינאוויץ: א 9 – 7
ראבינאווי, צבי מבאקליאן: א 7 – 7
ראבינאוויטש, ראבינאוויטש, ראבינאוויץ עיי"ע רבינוביץ
ראבינזאהן, ראבינזאן עיי"ע רבינסון
ראבינסקי, אנשל מבאלהאקאוו: א 7 – 7
ראבינסקי, ברוך מליאדי: ב 15 – 119
ראבינסקי, זאלקינד מליאדי: ב 15 – 119

ראבינער עיי"ע רבינער
ראבינקאוו, חיים ליפא מבראוואר: א 5 – 7. ב 2 - 16
ראבקין, ריווקין עיי"ע ריבקין
ראגאווסקי, מרדכי מפאוולאטש: ב 30 – 246
ראגאזינסק, מנחם מענדל מווייאזין: ב 29 – 237. ג 13 - 112
ראגאלין, רגאלין עיי"ע רגלין
ראגאלסקי, אברהם מגזאטסק: א 17 - 7
ראגאלסקי, יהודא ליב משה מגזאטסק: ג 26 – 216. יודא ליב מגזאטסק: א 17 – 7
ראגאלסקי, משה מגזאטסק: א 17 – 7. ג 14 – 120, 26 – 216.
ראגאלסקי, רחל מגזאטסק: א 17 – 7
ראגאסלקי, יצחק מגזאטסק: א 17 – 8
ראדושקאוויץ, אליעזר מדלהינוב: א 39 – 6
ראדין, גרשון מראגאטשאוו: א 18 – 7
ראדין, יודא ליב מראגאטשאוו: א 18 – 7
ראדע, מדאקשיץ: ג 33 – 272
ראדקין, אפרים מהאראדישץ: א 35 – 8
ראדקין, יהושע מהאראדישץ: ב 14 – 112, 29 - 238
ראדקין, יצחק אייזיק מפולטבה: ב 23 – 188
ראדקין, נחום מהאראדישץ: ב 29 – 238
ראדשטיין, הירשל מבאברויסק: א 12 – 7
ראהאצקין, בנימין יצחק מקאליסק: א 39 - 7
ראהאצקין, יודא ליב מליאזנא: ב 20 – 157
ראהאצקין, ליב מקאליסק: ג 7 – 64
ראובן דוב מליוועןהאף: א 21 – 8
ראוויקאוויץ, משה מברהין: א 9 – 7
ראוויקאוויץ, קאפל מברהין: א 10 – 7
ראזאווסקי, בן ציון ממארינגארקע: ג 15 – 128
ראזאווסקי, חיים מברהין: א 9 – 7
ראזאווסקי, מענדל מבאברויסק: א 17 – 7
ראזאווסקי, צבי מברהין: א 10 – 7
ראזאווסקי, צבי מברהין: א 10 – 7
ראזאווסקי, שכנא מברהין: א 10 – 7
ראזין, בייניש מסטאראסעליע: א 26 – 8, 39 – 6
ראזין, העשל מקאליסק: ב 23 – 180
ראזין, זלמן מהאראדישץ: ב 29 – 238
ראזין, חיים דוב מדוקאר: א 35 – 7
ראזין, יוסף מגזאטסק: ב 23 – 187. מסטאראסעליא: א 39 – 7
ראזין, ישעי' זלמן מבערזין: ב 23 – 180
ראזין, ליב יודא מראהאטשעוו: ב 18 – 144. ליב: ד 12 – 96. יודא ליב: ג 14 – 120
ראזין, מאיר מברעזין: ב 23 – 180
ראזין, מנחם מענדל מביעלקין: א 21 – 8. מוויטעבסק: ב 17 – 136, 23 - 180
ראזין, נח מרודיענסק: ב 2 – 16, 26 - 214
ראזין, קלמן זאק מגראטסק: ב 41 – 333
ראזין, שבתי מאושאץ: א 2 – 7
ראזינבלום, ראזענבלום עיי"ע רוזנבלום
ראזינסקע, יודא ליב מאנשי הוואגזאל – מקאנאטאפ: א 39 – 8
ראזינקאוויץ, זאב וואלף מראקשיק: ג 8 – 71. זאב: ב 20 – 158
ראזינקאוויץ, ח"ו הלוי מראקישאק: ב 39 – 318
ראזינקין, מאיר ממאהילעוו: ב 41 – 331
ראזענבוים, ישראל מאושאץ: א 2 – 7
ראזענבוים, ש' זלמן: ב 1 – 8
ראזענבערג עיי"ע רוזנברג
ראזענפיק, בן ציון מווארשא: ב 16 – 128
ראזענשטיין עיי"ע רוזנשטיין
ראחלין, העשל מקרסנאיע ג 3 – 30
ראחלין, יצחק מגזאטסק: ב 33 – 270
ראחלין, משה בר"ז מקאליסק: ד 6 – 48
ראחלין, משה מגזאטסק: א 17 – 8
ראחלין, ראובן מבאברויסק: א 24 – 7
ראחלין, שמרי' מגזאטסק: א 17 – 8
ראחמיליעוויטש, ה' מהאמעל: ב 11 – 88
ראט, בער מלובלין: ג 19 – 160
ראטאווסקי, ירוחם מווארשא: ב 15 – 120
ראטגאוז, יוסף חיים מארשא: א 1 - 7
ראטגאוז, יעקב מארשא: א 35 – 6
ראטגאוז, ישראל מארשא: א 1 – 7, 8 – 7, 18 – 8. ב 32 – 262. ג 21 - 176
ראטמיסטראווסקי, יחזקאל מווערכ. דניעפראווסק: ב 47 – 380
ראטנער, זלמן מווארשא: ג 19 – 159
ראטנער, שמואל מקלאדקאווקע: ב 41 – 334
ראטנער, שמעון מצעצערסק: ג 27 – 223
ראיאק, אהרן שמואל מביעשענקאוויץ: א 5 – 7, 28 – 8. ג 14 – 119, 28 – 231
ראיאק, אסתר ראסי' מבעשענקאוויץ: ג 14 – 119, 28 - 231
ראיאק, דן מביעשענקאוויץ: א 5 – 7, 28 – 8. ב 14 - 112
ראיאק, חיים ליב מבעשינקאוויץ: ב 23 – 186
ראיאק, פרומא רבקה מבעשענקאוויץ: ג 14 – 119, 28 - 231
ראיאק, צבי מאושאץ: א 2 – 7
ראיאק, ש' זלמן מבעשינקאוויץ: ב 23 – 186
ראידוויסקע, אברהם מברהין: א 9 – 7
ראייאק עיי"ע ראיאק
ראייקין, יצחק מארשא: א 1 - 7

ראכאוויץ, משה מדאבראייע: א 20 – 8
ראכינסקי, ז' מליודענקע: ג 19 – 160
ראכלין עיי"ע ראחלין
ראמאנאווסקי, אליעזר מיעקאטערינאסלאוו: ב 34 – 278
ראמאראווסקע, דוב צבי מווייאזין: ב 29 – 237
ראמאשקין, יצחק מאושאט: א 3 – 7
ראמאשקין, משה מאושאט: א 4 – 7
ראמער, קופמאן מווייאזין: ב 29 – 237. ג 13 - 112
ראנקין, עזריאל מבאברויסק: א 17 – 7
ראסין, משה מבאברויסק: א 17 – 7
ראסין, שמואל מבאברויסק: א 24 – 7
ראסינסקי, ז. מליודינקא: ג 7 – 63
ראסלין, שמעון מברהין: א 10 – 7
ראסקין, ראשקין עיי"ע רסקין
ראפאייעוויץ, יהושע זאב ממאזיר: ב 41 – 333. מליאהויסק: ג 19 – 160. יהושע זאב: ד 19 – 152
ראפאייעוויץ, יוסף מליאהויסק: ג 19 – 160. ממאזיר: ד 19 – 152
ראפאלאוויטש עיי"ע רפלוביץ
ראפאסאן עיי"ע ראפסאהן
ראפאפארט עיי"ע רפופורט
ראפסאהן, צבי הירש מדלהינוב: א 39 – 6. צבי מדאלהינאוו: ב 14 – 111, 20 – 157. ג 29 - 239
ראפסאהן, ראובן מדאלחינאוו: ב 17 – 135
ראפסול, צבי הירש מקוברין: א 17 – 7
ראפעלסאן, פיבוש מוויטבסק: ב 45 – 366
ראפקאוויץ, אלתר מוואלקאוויסק: ד 8 – 63
ראפקין, אייזיק מפאלטאווא: ד 14 – 112
ראקשיק, משה שטערין מיעקאטערינאסלאוו: א 9 – 7
ראשגאלד, אהרן מלובלין: ב 13 – 104
ראשין, מרדכי מאווראראוויץ: א 3 – 7
ראשינסקע, ניסן מבאברויסק: ד 8 – 64
רבינוביץ, א' משווארזנע: ב 23 – 188
רבינוביץ, אהרן יצחק מקאליסק: ד 6 – 48
רבינוביץ, אייזיק מווייאזין: ב 29 – 237. משווערזען: ד 14 – 112
רבינוביץ, אליעזר ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
רבינוביץ, בצלאל מזלאבין: ג 29 – 239. ד 8 - 63
רבינוביץ, דוד מחאדארקאוו: ג 19 – 159
רבינוביץ, זלמן מרודניא: א 26 – 8
רבינוביץ, חיים מברוסילאוו: ב 3 – 24. ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
רבינוביץ, יהושע מאושאט: א 4 – 7
רבינוביץ, יוסף יוזפא זונדל מפרילוק: ג 13 – 112
רבינוביץ, יעקב ישראל מזלאבין: ב 39 – 317. ג 29 – 239. ד 20 - 160
רבינוביץ, יעקב מפרליוק: ב 20 – 158
רבינוביץ, יצחק מחרקוב: ג 28 – 232
רבינוביץ, ירמי' צבי מנאווי מליני: ג 27 – 223
רבינוביץ, ישעי' מחאדארקאוו: ג 19 – 159
רבינוביץ, מאיר דוב מזאדאוו: ד 20 – 160
רבינוביץ, מאיר דובער [ואחיו] מפאהארעליץ: ג 7 – 64
רבינוביץ, מענדל מבאקליאן: א 7 – 7
רבינוביץ, משה זאב מזלאבין: ד 20 – 160
רבינוביץ, משה מדאבראייע: א 39 – 7. מצעצערסק: ד 12 – 96. מזאדאוו: ד 20 – 160
רבינוביץ, נח מדאבריאנקא: ב 19 – 152
רבינוביץ, נטע מקאליסק: ד 6 – 48
רבינוביץ, צבי מצעצערסק: ג 29 – 240
רבינוביץ, רחל רייזל מדאקשיץ: ב 11 – 88
רבינוביץ, שלמה מגערמאנאוויץ: ג 33 – 272
רבינוביץ, שמואל זאב מדאקשיץ: ב 11 – 88
רבינוביץ, שמואל מווערחני-דניעפראווסק: ב 18 – 144
רבינוביץ, שמעון מצעצערסק: ג 27 – 223
רבינוביץ, שרגא פייויש מליאהויסק: ג 13 – 112. פייוויש: ב 14 – 112
רבינסון, אהרן מלובלין: ג 19 – 160
רבינסון, מאיר איסר מברהין: א 10 - 7
רבינער, אפרים ליב מווינדאווא: א 32 - 8
רבינער, זלמן מאדל מסעננא: ג 19 – 160
רבינער, מאדל מסעננא: ג 17 – 144. ד 5 - 40
רבינער, מענדיל מסענא: ד 13 – 104
רבינער, מרדכי מסעננא: ב 16 – 128
רבינער, פסח מסעננא: ב 16 – 128. ג 17 – 144, 19 – 160. ד 13 – 104
רבקה מיעקאטרינאסלאוו: ג 34 – 280
רבקין, אהרן מבאלהאקאוו: א 7 – 7
רבקין, אליעזר מבאברויסק: א 11 – 7
רבקין, דוד זלמן מצעצערסק: ג 27 – 223
רבקין, זלמן מסנאווסק: ד 19 – 152
רבקין, חיים אלימלך מצעצערסק: ב 40 – 326, 41 – 333. ג 8 – 72. ד 20 - 159
רבקין, יצחק מקובליץ: ג 8 – 72, 15 - 128
רבקין, ישראל מזלאבין: ב 45 – 366. ג 15 – 128. ד 20 - 160
רבקין, מאיר מראהאטשעוו: ד 8 – 64
רבקין, מיכאל מזלאבין: ג 33 – 272
רבקין, מרדכי יעקב מראגאטשעוו: א 30 – 8. ג 7 – 64, 16 – 136. ד 20 - 160
רבקין, מרדכי מבאלהאקאוו: א 8 – 7. מסנאווסק: ד 19 – 152

רבקין, משה מבאברויסק: א 17 – 7
רבקין, צבי מסנאווסק: ד 19 – 152
רגלין, העניא מארשא: א 1 – 7
רגלין, יוסף בער מארשא: ג 25 – 208
רגלין, יוסף דובער שו"ב מווערכ. דניעפראווסק: ב 40 – 325, 47 – 380
רגלין, מנחם שמואל מארשא: ב 45 – 366, 47 – 379. ג 25 - 208
רגלין, שימא מארשא: א 1 - 7
רגלין, שמרי' מווערחניעדניפראווסק: א 16 – 6. ג 3 – 32
רואל, אהרן מבעשענקאוויץ: ב 14 – 112. ג 28 - 231
רואל, אהרן שמואל מבעשענקאוויצי: ב 14 – 112
רואל, אסתר ראסי' מבעשענקאוויצי: ב 14 – 112
רואל, פרומא רבקה מבעשענקאוויצי: ב 14 – 112. ג 28 - 231
רואל, ש' זלמן מבעשענקאוויצי: ב 14 – 112. ג 28 – 231
רואל, שפרה בריינה מבעשענקאוויצי: ג 28 – 231
רובאנאווסקע, בן ציון מפרילוקא: א 21 – 8, 30 – 8, 35 - 7
רובאשקין, יחזקאל מאושאט: א 3 – 7
רובין, אברהם מדאבראייע: א 19 – 7
רובין, בעז מבאברויסק: א 12 – 7
רובין, ברוך מפאלאצק: ב 17 – 136, 23 - 180
רובין, חי' מפאלאצק: ב 23 – 180
רובין, חיים מאפאצק: א 13 – 7, 39 – 6
רובין, חיים שלום מדלהינוב: א 39 – 6
רובין, יודא ליב מדאבראייע: א 19 – 7
רובין, יצחק מדלהינאוו: א 35 – 6. ב 17 – 135, 23 – 180
רובין, ישעי' דוד מקרעמענצוג: א 28 – 8
רובין, נתן נטע מליאהוסק: ב 23 – 187
רובין, פנחס דוב מחאלאפאניטש: ב 14 – 111, 17 – 136, 23 – 180, 39 – 317, 45 – 366. ד 19 – 152. מלאדי: ב 37 – 301. פנחס: א 26 – 8, 30 – 8, 39 – 6. ד 8 - 63
רובין, ש"ץ מלאהאייסק: ב 17 – 136
רובין, שמואל ממינסק: א 21 – 8
רובינאוו עיי"ע ראבינאוו
רובינציק, חיים מקארכוקאווקאב: ד 20 – 160
רובינציק, מאיר מבאברויסק: א 17 – 7
רובינציק, צבי מבאברויסק: א 17 – 7
רובינשטיין, בצלאל מבאברויסק: ב 23 – 186
רובינשטיין, דובער מבאברויסק: א 12 – 7
רובינשטיין, ח"כ מלובלין: ג 19 – 160
רובינשטיין, חיים ראובן מלובלין: ב 42 – 341. ג 19 - 160
רובינשטיין, יוסף מיעקאטערינאסלאוו: ב 34 – 278
רובינשטיין, יעקב משה מיערעמעייעווקע: ג 19 – 159
רובינשטיין, משה מנעוול: א 13 – 7
רובינשטיין, ר"ש [תלמידיו] מיערעמעיעווקע: ב 45 – 366. ג 19 – 159, 29 – 239
רובינשטיין, ראובן מלובלין: ב 13 – 104. ג 34 - 280
רובינשטיין, שמואל דוד מבאברויסק: ב 23 – 186
רודיצקי, בארע מאושאט: א 4 – 7
רודיצקי, גבריאל מאריאל: א 35 – 8
רודיצקי, יעקב מאושאט: א 4 – 7
רודענסקי, פסח מסמארגאן: ב 23 – 180. ד 4 - 32
רודערמאן, ארי' ליב מדאבראייע: א 19 – 7. ב 18 – 144, 25 – 206. ג 3 - 31
רודערמאן, מרדכי מגלובאקאייע: א 26 – 7
רוזין, אברהם מבאברויסק: א 12 – 7, 29 – 7.
רוזין, שמואל מבאברויסק: א 24 – 7
רוזנבלום, חיים יוסף מליובאוויטש: א 6 – 7
רוזנבלום, יודא ליב מרודענסק: ב 26 – 21. ליב מרודיענסק ב 2 – 16
רוזנבלום, מענדל מרודענסק: ב 26 – 214
רוזנבלום, משה מניקליובף א 23 – 8. ג 6 - 56
רוזנבלום, שלמה מרודיענסק: ב 2 – 16, 26 – 214
רוזנברג, זאב וואלף מבערזין: ב 23 – 180
רוזנברג, זלמן בער מנאוואמליני: א 29 – 8
רוזנברג, זלמן מחאלוי: ג 14 – 120. ג 26 - 215
רוזנברג, יודא מנאוואמליני: א 29 – 8
רוזנברג, ייל מזעמבין: ב 23 – 187
רוזנברג, יצחק מחאלוי: ג 14 – 120
רוזנברג, שמואל מיכל מנאווי מליני: ג 27 – 223
רוזנשטיין, יודא מקאברין: א 17 – 6, 27 – 8
רוחמאן, אהרן מביעשענקאוויץ: א 5 – 7
רוחמאן, זלמן מביעשענקאוויץ: א 6 – 7
רוחמאן, יצחק מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
רוחמאן, שמואל מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
רוטנברג, אהרן מנעוול: ג 17 - 144
רוטנברג, חיים יצחק מנעוול: ג 7 – 64
רוטנברג, נחמן מנעוול: ב 41 – 333
רוטנברג, נטע מנעוול: ג 7 – 64
רוטענבערג עיי"ע רוטנברג
רוטקאווסקי, אליקום מראגאטשעוו: ג 29 – 240
רויטגארטען, חיים מביעלאסטאק: ד 18 – 144
רויער, יהושע ליב מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
רונין, יעקב מסעננא: ב 16 – 128. ד 13 - 104
רונין, נתום אהרן מסעננא: ג 17 – 144
רוסאקאוו, בנימין מסעמיאנאווקע: ב 45 – 366
רוסבערג, ברוך יעקב מחאסלאוויטע: א 26 – 8
רוקין, יואל מדאבריאנקא: ב 29 – 238
רח"א, מצעצערסק: ג 27 – 223
רח"ד, שו"ב [המוהל] מארשא: ג 3 – 30

רחל מפאהארעליץ: ב 16 – 128
רי"ל מפאוואלאטש: ג 3 – 31
ריבאלסקי, מאיר מפאוואלאטש: ג 3 – 31, 20 - 168
ריבאקאוו, יוסף מנעוול: א 30 – 8
ריבלין, ארי' ליב מפאלאצק: ב 20 – 157
ריבלין, מנחם מקאחאנאוו: א 29 – 8
ריבקין, זאב וואלף מצעצערסק: א 26 – 8. זאב: א 35 – 8. ב 26 – 214, 30 – 246. ג 27 – 223
ריבקין, חיים אלימלך מצעצערסק: א 26 – 7, 39 – 7. ב 15 – 120, 17 – 136, 37 – 302, 39 – 318, 27 – 223. ג 15 – 128, 27 – 223, 29 - 240. ד 12 – 96, 14 – 112. אלימלך: א 35 – 7. ב 23 – 180. ד 8 - 64
ריבקין, יצחק [בה"ר] מקובליץ: ב 26 – 214, 39 – 318. ג 3 – 32, 29 – 240
ריבקין, ישראל מראגאטשעוו: ג 29 – 240
ריבקין, שלום מאדעססא: ג 19 – 158
ריבקין, שלמה מאדעססא: ג 19 – 158
ריבקינד, חלונא מוויטעבסק: ב 17 – 136, 23 - 180
ריבקינד, שלמה מדאקשיץ: ב 3 – 24
ריווין, מ"מ מדאקשיץ: ב 19 – 152
ריוולין עיי"ע ריבלין
ריזב"ש, שלמה פנחס: ד 11 – 88
ריזיק, חיים הערץ מסעננא: ב 16 – 128
ריטאוו, נח חיים מנאוואבאריסאוו: ב 45 – 366
ריטבא, אברהם מדאבראמיסליא: א 35 – 8
ריטבא, ז' מדאבראמיסליא: א 30 – 8
ריטבא, מ"מ מדאבראמיסליא: א 35 – 8
רייז, פנחס מלאדמיר: א הוספה לפ – 7, 27 – 8. ב 3 - 24
רייטשטיין, מאיר ליב מדאלהינאוו: ב 20 – 157
רייכינסאהן, יצחק הערץ מכפר ליסין: א 35 – 8
רייכל, אלטר אהרן מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7. אלתר אהרן מגלובאקאייע: א 16 – 6. אהרן אלטר מגלובאקאיע: א 32 – 8
רייכל, אליעזר מווארנאק: ג 19 – 159
רייכל, זאב מווארנאק: ב 23 – 180. ג 17 - 144
רייכל, ישראל מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
רייכלין עיי"ע ראחלין
רייכלענקע, דוב מדאבריאנקא: ב 29 – 238
רייכמאן, יעקב קאפיל מדמבראווא: ד 8 – 63
רייגהאלט, יצחק מארשא: א 1 - 7
רייגעס, אברהם זלמן מנאוואבאריסאוו: ב 45 – 366
ריינשטיין, שניאור זלמן מיעקאטערינאסלאוו: ב 34 – 278
רייער, יעקב מווייאזין: ב 29 – 237
רייער, משה ישראל מווייאזין: ב 29 – 237. ג 13 - 112
רייער, צבי מווייאזין: ג 13 – 112
רייער, שלום מווייאזין: ב 29 – 237
רייפמאן, יעקב מיכל מדאמבראווא: ד 18 – 144
רייק, מנחם מענדל מוויטעבסק: ב 45 – 366
רייקין, זאב וואלף מוויטעבסק: א 30 – 8. ב 39 – 317. זאב: ב 41 – 331
ריל, אליעזר מדאבריאנקא: ב 19 – 152
רימשיץ, שמרי' מקאליסק: ג 7 – 64
ריס, לאה מבאבינאוויץ: א 9 – 7
ריסבערג, ברוך יעקב מחיסלאוויצי: ב 3 – 24
ריסקין, אברהם מנעוול: א 21 – 8, 30 – 8. ב 20 – 157, 23 – 180, 185. ג 17 – 144
ריסקין, יצחק מזלאבין: ג 33 – 272
ריסקין, שעפע מאושאט: א 4 – 7
ריפסקי, שמעון מוואלקאוויסק: ג 8 – 72. ד 8 - 63
ריצייסק, פסח מסמארגאן: ב 23 – 180
ריקאנט, זלמן מביעשענקאוויץ: א 6 – 7. משצעדרין: ב 17 – 136
ריקאנט, משה מנעוול: א הוספה לפ15 – 7, 16 – 6, 21 – 8
ריקאנטע, ריקנטי עיי"ע ריקאנט
ריקין, יעקב מבאברויסק: ד 8 – 64
ריקלאנסקי, חיים שלום מווילקאמיר: א 23 – 8
ריקלין, אברהם מסטאראדוב: ב 42 – 342
ריקמאן, דובער מיעקאטערינאסלאוו: א 9 – 7. ב 12 - 96
רישין, חיים נחום זלמן מבאברויסק: ד 8 – 64
רישין, מאיר מבאברויסק: א 17 – 7
רישין, מאני' מבאברויסק: א 17 – 7
רישין, נחום זלמן מדאבריאנקא: ב 19 – 152
רישין, צבי הירש מבאברויסק: א 17 – 7, 21 - 8
רישין, שלמה מאווראוויץ: א 25 – 1
רישקין עיי"ע ריסקין
רם, ג. ל. מפאלאצק: א 16 – 6
רסקין, אלי' צבי מהאראדישץ: ב 6 – 48
רסקין, זלמן דוב מווארשא: ב 16 – 128. זלמן בער: ג 19 – 159. ד 13 - 104
רסקין, חיים בן ציון מגזאטסק: ג 14 – 120
רסקין, חיים מרודניא: א 26 – 8. מהאראדישץ: א 35 – 8. ב 14 – 112, 29 – 238.
רסקין, חיים שמעון מקאנאווינא: ב 36 – 294
רסקין, חנה מגזאטסק: ג 26 – 216
רסקין, יעקב יוסף מגזאטסק: א 17 – 8. ב 19 – 152, 20 – 157, 21 – 166, 23 – 187, 41 – 333. ג 15 – 128, 26 - 216
רסקין, יצחק מגזאטסק: ג 14 – 120
רסקין, ליבא מושא מווארשא: ב 16 – 128. ג 19 – 159. ד 13 - 104

רסקין, משה מבאברויסק: א 17 – 7. מגזאטסק: ב 19 – 152
רסקין, נחום מבאברויסק: א 17 – 7. ב 23 - 186
רסקין, נחמן מאווראוויץ: א 3 – 7
רעבטשינסקי, יעקל מפאוואלאטש: ג 3 – 31
רעווזין, הלל משטרעשין: ג 15 – 128
רעווזין, ישראל מברהין: א 9 – 7
רעווזין, ליב מבאבינוץ: ג 26 – 215
רעווזין, מרדכי מסנאווסק: א 30 – 8
רעווזין, שרגא פייוש מבאביניץ: ב 19 – 152
רעזינצקי, יעקב ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
רעזניק, אלי׳ מבאברויסק: א 11 – 7
רעזניק, יודא ליב מדאבראייע: א 19 – 7
רעזניקאוו, מנחם דוד [ב״ה] מקאזעלעץ: ג 17 – 144
רעחטער, ישראל מזוועניגאראדאק: ב 20 – 156
רעחטער, מנחם נחום מזוועניגאראדאק: ב 20 – 156.
נחום: ב 38 – 310
רעמעניק, יהושע מיעקאטערינאסלאוו: ב 34 – 278
רעסין, רעשין עיי״ע רישין
רעציקער, יודא ליב מטאגאנראג: ב 23 – 185
רעצקי, מרדכי מווייאזין: ג 13 – 112
רפופורט, אלי׳ מפאצעפ: א 21 – 8
רפופורט, ארי׳ ליב מבאבינאוויץ: א 9 – 7
רפופורט, י. מראמאנאווקא: ד 8 – 64
רפופורט, יואל מבאבינאוויץ: א 9 – 7
רפופורט, יודא מטאראפעץ: ג 3 – 31
רפופורט, יצחק דוב מקאליסק: א 39 – 7. ב 17 – 136.
ג 3 - 32
רפופורט, יצחק מפאלאצק: ב 17 – 136. מליאזנא:
ב 20 – 157
רפופורט, מנחם נחום מפאהארעליץ: ב 9 – 72
רפופורט, מרדכי מביעשענקאוויץ: א 7 – 7, 28 - 8
רפלוביץ, אלכסנדר: ב 15 – 120
רפלוביץ, חיים חייקל [בה״ר] מקרעמענצוג: ג 27 – 223
רפלוביץ, יצחק יואל [הרב] מקרעמענצוג: ב 3 – 17
רפלוביץ, מאיר מקרעמנצוג: א הוספה לפ – 7. ב 3 - 17
רפלוביץ, סענדר מקרעמענצוג: ב 35 – 286
רשל, זלמן חיים מארשא: ב 45 – 366
רשל, סענדר מריגא: א 29 – 7
רשל, פריידא מאלע מארשא: ב 45 – 366

ש

שאבאשאוו, יחזקאל מארשא: א 1 - 7
שאהר, הלל מבאלהאקאוו: א 7 – 7
שאחנאווסקי, מיכל מפאוולאטש: ב 16 – 128, 30 – 246.
ג 3 – 31, 20 - 168
שאלאמאן, משה מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
שאליט, ישראל ליב מארשא: ג 6 – 56
שאליט, צבי הירש מוועליז: א 30 – 8
שאלימאוו, משה אהרן מבאברויסק: א 17 – 7
שאמאוואר, יודא ליב מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
שאנדליער, חיים מסעננא: ב 16 – 128
שאפאזניקאוו, שמעון מרודניא: ב 3 – 24
שאפיר, יוסף מסמרגון: א 21 – 8
שאפיר, ליב מסמרגון: א 21 – 8
שאפלאן, יצחק מפולטבה: ב 25 – 206
שאפער, ליב מלאדמיר: ב 3 – 24
שאפער, משה מאנשי הוואגזאל – מקאנאטאפ: א 39 – 8
שאפראן עיי״ע שפרן
שאפשע, גוטמאן מבאברויסק: א 12 – 7
שאצאוו, יעקב בער מהאמעל: ב 23 – 180. יעקב: ג 14 – 120
שאצאוו, מאיר צבי מהאמעל: ב 23 – 186
שאצאוו, פעסיא מהאמעל: ב 23 – 186
שאצמאן, שאול מאושאץ: ב 19 – 151
שארין, בנימין מריגא: א 29 – 7
שארינאוו, שמואל מיערמעיעווקא: ג 16 – 136, 19 – 159,
29 - 239
שארקין, יעקב מדאבריאנקא: ב 19 – 152
שאשין, פישע מראגאטשעוו: ב 15 – 120, 23 - 188
שאשקין, בנימין מבאברויסק: א 12 – 7
שאשקין, ליב מבאברויסק: א הוספה ל15 – 7
שד״מ מבאברויסק: ב 41 – 332
שואל ב״ר משה מקרינקאוו: ב 17 – 136
שוב ברוך שמואל מניקליוב: א 23 – 8
שוב, אברהם נח מדאבראייע: ב 1 – 8
שוב, אהרן מניקליוב: א 23 – 8. מסמיעלא: ב 11 – 88.
ד 12 – 96
שוב, אלחנן מוויסונסק: ב 20 – 157
שוב, אלי מקובליץ: ב 23 – 180. ג 16 - 136
שוב, ברוך גד משוועריזנע: ב 23 – 180. ד 14 - 112
שוב, חיים דוב [המוהל] מארשא: ב 47 – 379
שוב, חיים מבאלהאקאוו: א 8 – 7
שוב, טובי׳ מבאברויסק: א 12 – 7. מרודענסק: ב 26 – 214
שוב, יהודא ליב מסמיעלא: ד 12 – 96
שוב, יודא מליאהוסק: ב 23 – 187. מוועד. דניעפראווסק:
ב 40 – 325.
שוב, יוסף דוב מווערחנעדנעפראווסק: ג 34 – 280
שוב, יחזקאל מטשערקאססי: ג 3 – 32
שוב, יעקב מדאבריאנקא: ב 19 – 152
שוב, יצחק ארי׳ מסמיעלא: ב 11 – 88
שוב, יצחק יעקב מוועד. דניעפראווסק: ב 40 – 325
שוב, יצחק מליאזנא: ג 15 – 128

שוב, ישעי' מחארקוב: ג 34 – 280
שוב, ישראל דוב מדאבריאנקא: ב 19 – 152
שוב, ישראל יצחק מארשא: א 30 – 8
שוב, לאה מדאבראייע: ב 1 – 8
שוב, ליב מפאדאבריאנקע: ג 19 – 160
שוב, מנחם מענדל מכפר ליסין: א 35 – 8
שוב, מרדכי ליב מליאהוויסק: ג 19 – 160
שוב, מרדכי מדאבראייע: ב 1 – 8. מרדכי מראהאטשעוו: ב 23 – 188
שוב, משה בצלאל מפאלטאווא: ד 14 – 112
שוב, נחום מניקליוב: א 39 – 7. מדאבראייע: ב 1 – 8. מקורעניץ: ג 27 – 223
שוב, ניסן מבאברויסק: א 17 – 7
שוב, סענדר מלאהאייסק: א 30 – 8
שוב, קי"מ דסטאראיע סיעלא: ג 1 – 16
שוב, ר"ש מפאהארעליץ: א 39 – 7
שוב, שבתי מקריוויטש: א 38 – 6. ב 45 – 366. ג 17 – 144, 29 - 240
שוב, שמואל מבאבינאוויטש: ב 33 – 270. מוער. דניעפראווסק: ב 40 – 325
שוב, שמעון מקובליץ: ב 23 – 180. ג 16 - 136
שובאוו, יוסף מאווראוויץ: א 3 – 7
שובין, דוד מנעוול: ב 41 – 333
שובין, זלמן מפאלאצק: ג 14 – 120
שוביץ, שלמה זלמן מסנאווסק: א 30 – 8
שוביץ, שניאור יעקב מסנאווסק: א 30 – 8
שווארץ, בן ציון מיעקאטערינאסלאוו: ב 34 – 278
שווארץ, יוסף ליב [תלמידיו] מפאדאבראנקא: ב 20 – 157, 33 – 270. ג 7 - 64
שווארץ, מוסיע מדאבריאנקא: ב 19 – 152. מוסיא מבאברויסק: ד 8 – 64
שווארצבורג, ליב מכפר ליסין: א 35 – 8
שווארצמאן, דובער משצידרין: ג 26 – 215
שווארצמאן, זאב וואלף מראהאטשעוו: ב 23 – 188
שווייץ, שמעון מבאברויסק: א 24 – 7
שווינקין, מארשא: א 1 - 7
שווירסקי עיי"ע סווירסקי
שוועדיק, געצל מבאברויסק: א 12 – 7
שוועדלין, יצחק מאושאץ: א 8 – 7
שווערדאווסקי, אברהם מבאלהאקאוו: א 7 – 7
שווערדאווסקי, יוסף מבאלהאקאוו: א 8 – 7
שווערדאווסקי, ישראל מבאלהאקאוו: א 8 – 7
שווערדלאווסקי עיי"ע שווערדאווסקי
שווערדלין, אברהם מאושאץ: א 2 – 7. מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
שווערדלין, איטא חייענא מאושאץ: ג 28 – 231
שווערדלין, יצחק מאושאץ: א 2 – 7, 20 – 8. ב 17 – 136. ג 28 - 231
שווערדלין, שלום שבתי מניקליוב: א 32 – 8
שווערזינאווסקי, מאיר ממינסק: א 21 – 8
שוחט, דוב מווארקאוויטש: ב 20 – 157
שוחט, הענאך מבאלהאקאוו: א 7 – 7
שוחט, יוסף מווארקאוויטש: ב 20 – 157
שוחט, שמואל מבאלהאקאוו: א 8 – 7
שוינקער, צבי מווערכ. דניעפראווסק: ב 47 – 380
שולמאן, אברהם מבערעזנא: א 4 – 7
שולמאן, אפרים מחאלוי: ב 37 – 301. ג 15 – 128
שולמאן, ברוך מרדכי מסט' מארינגארקע: ד 15 – 120
שולמאן, דובער מפלעשצעניץ: ג 28 – 232
שולמאן, יהושע מקריוויטש: א 35 – 7. ב 17 - 136
שולמאן, יעקב מפלעשצעניץ: ג 28 – 232
שולמאן, ישראל מסט' מארינגארקע: ד 15 – 120
שולמאן, משה מאיצניא: א 16 – 7
שולמאן, נחום מסעננא: ג 17 – 144, 19 - 160
שולמאן, צבי מלאהאייסק: ב 17 – 136, 23 – 187. מפלעשצעניץ: ג 28 - 232
שולמאן, שמואל בלאהאייסק: ב 9 – 72
שולמאן, שמעון בנימין מגלובאקאייע: א 26 – 7
שולץ, חיים אליעזר מדאקשיץ: א 35 – 7
שולץ, פייוול מבאברויסק: א 17 – 7
שולקין, אהרן מריגא: א 29 – 7
שולקין, אידל מדאלהינאוו: ב 17 – 136, 37 – 302. יודא אידל: ב 20 – 157
שולקין, משה מריגא: א 29 – 7
שולקין, נח מווייאזין: ג 13 – 112
שולרופער, חיים צבי מדאלינסק: ב 21 – 166
שומאכער, נתן נטע מווייאזין: ג 13 – 112
שוסטער, אבא מבאלהאקאוו: א 7 – 7
שוסטער, ליב מבאלהאקאוו: א 8 – 7
שוסטעראוו, שמואל מווערכ. דניעפראווסק: ב 47 – 380
שופין, זלמן מארשא: א 1 - 7
שופרין, ליפמאן מרודענסק: ב 26 – 214
שור, אביגדור מאדעססא: ב 47 – 379
שור, אהרן מאדעססא: ב 47 – 379
שור, חייענע מבאברויסק: ד 8 – 64
שור, יעקב מפאדאבריאנקע: ג 19 – 160. מבאברויסק: ד 8 – 64
שור, מ"מ מסאקאלניק: ד 14 – 112
שור, מלכה מבאברויסק: ד 8 – 64
שור, מרדכי מסטאראסעליא: א 39 – 7. מסאקאלניק: ד 14 – 112
שור, נחום אהרן מאדעססא: א 35 – 7. נחום: ב 47 – 379

שור, ניסיע מבאברויסק: ד 8 – 64
שח"ל מדאקשיץ: ב 15 – 120
שחור, בנימין מדובראוונע: ג 29 – 239
שחור, יעקב מדובראוונע: ג 29 – 239
שטאראשעלסקין, הירש מבעליניץ: א 10 – 7
שטאראשעלסקי, צבי הירש מטאגאנראג: ב 23 – 185
שטאראשעלסקי, שילם מטאגאנראג: ב 23 – 185
שטוצעווסקי, ארי' מראמען: ג 16 – 136
שטיין, אברהם שמואל מווייאזין: ג 13 – 112
שטיין, אפרים בן ציון מווייאזין: ב 29 – 237
שטיין, בן ציון מווייאזין: ב 29 – 237
שטיין, יצחק אייזיק מחאטיאמסק: ג 12 – 104
שטיין, רפאל ליב מווייאזין: ג 13 – 112
שטיינבוך, שמואל מראגאטשעוו: ד 14 – 112
שטיינברג, ברוך בענדט מאדעססא: ג 19 – 158
שטיינגארט, ברוך ליב מארשא: א 7 – 7, 13 – 7, 18 – 8.
ב 19 – 151. ג 19 - 158
שטיינצוג, יצחק דובער מפאלאצק: ב 20 – 157, 42 – 342.
ג 3 - 31
שטילמאן, אייזיא מחאדארקאוו: ג 19 – 159
שטילמאן, ישראל מחאדארקאוו: א 30 – 8, 39 – 7.
ב 18 – 144, 23 – 186. ג 19 - 159
שטיצאווסקע, יחזקאל מדאלינסקאיא: ג 21 – 176
שטענין, איסר מוויטעבסק: א 35 - 6
שטערין עיי"ע שטערן
שטערן, יודל מראקשין: א הוספה ל8 – 7. ג 17 – 143
שטערן, יוסף מנעוול: ב 23 – 178
שטערן, משה מראקשיק: ב 20 – 158. משה ליב: ב 39 – 318.
ג 8 – 71
שטערנין, אברהם מקאליסק: ג 7 – 64
שטערנין, זלמן מהאראדישץ: א 35 – 8
שטערנין, זעליג מאושאט: א 3 – 7
שטערענבערג, פישל מאדעססא: ב 17 – 136
שטעשין, מנחם מענדל מבאבראווי-קוט: א 29 – 1
שטראזניק, נחמי' מחאדאראקאוו: א 30 – 8, 39 - 7
שטרייזבערג, יעקב מלובלין: ג 19 – 160
שיווישינסקי, משה אייזיק מפטרבורג: ג 3 – 32
שיווישינסקי, פרידא מפטרבורג: ג 3 – 32
שיווישינסקי, שימא מפטרבורג: ג 3 – 32
שיין, ירוחם מבאברויסק: א 12 – 7
שיינין, אברהם מבעשענקאוויטש: ג 33 – 272
שיינין, ארי' ליב משה מפוסט אשקע: א 21 – 8
שיינין, בנימין מאנשי הוואגזאל – מקאנאטאפ: א 39 – 8
שיינין, דובער מפוסט אשקע: א 21 – 8
שיינין, זלמן מבאברויסק: א 12 – 7. מסטאראדוב:
ב 42 – 342
שיינין, חיים זלמן מסעננא: ד 5 – 40
שיינין, חיים מבאברויסק: א 12 – 7
שיינין, יוסף שלמה מבעשענקאוויץ: ג 17 – 144, 33 – 272.
ד 14 - 112
שיינין, כתריאל מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
שיינין, משה בצלאל מפולטבה: ב 40 – 326
שיינין, נחום הלל מפולטבה: ב 23 – 188. ד 14 - 112
שיינין, צדוק מסעננא: ב 38 – 310
שיינין, ש"ז מפוסט אשקע: א 21 – 8
שיינמאן, זעליג מבאברויסק: א 12 – 7
שיינקין, זלמן מאנשי הוואגזאל – מקאנאטאפ: א 39 – 8
שיינקמאן, יצחק מאושאץ: ב 19 – 151
שיינקמאן, שמואל מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
שיינקער, יודא ליב מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
שיינקער, ראובן מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
שילעקטער, יצחק מהאראדישץ: ג 3 – 30
שילעקטער, ר"ז מהאראדישץ: ג 3 – 30
שימאנאוויץ, [אחיות] מפאלטאווא: ג 3 – 31
שימענאוויץ, דוד מפולטבה: ב 23 – 188
שימקין, יעקב מהאמעל: א 35 – 6. מחיסלאוויץ: ג 16 – 136.
מראגאטשעוו: ד 14 – 112. משה יעקב מחיסלאוויץ:
ג ד – 64, 15 – 128, 33 – 268. ד 17 – 136, 19 - 152
שימקין, משה מדובראוונא: א 30 – 8, 35 – 6. ב 17 – 135,
45 – 365. ג 16 - 136
שיניאקאוו, ארי' ליב מרודניא: ב 41 – 334
שיניץ, זוסמאן מדאבראייע: א 19 – 7
שינקארעווסקי, מרדכי אהרן ממאלאיא פערעשצעפינא:
ב 47 – 380
שיפמאן, חיים יהושע שו"ב מבריבינסק: ב 42 – 340,
45 – 363. ג 1 – 10, 11 – 96, 21 - 173
שיפער, ישראל יצחק מווילקאמיר: א 35 – 7
שיפערסאהן, משה מהאראדישץ: ב 29 – 238
שיפרין, אליעזר מווארנאק: ב 37 – 301, 39 - 317
שיפרין, בן ר' חיים מגזאטסק: א 17 – 7
שיפרין, זלמן מווייאזין: ג 13 – 112
שיפרין, יצחק מגזאטסק: ג 14 – 120. ד 4 - 32
שיפרין, ש' זלמן מדאבראמיסלי: ג 28 – 231
שיפרין, שלמה אהרן מסטאראדוב: ב 42 – 342
שיר, זנבל מבעליניץ: א 10 – 7
שיראטסקין, משה ליב מקאנאטאפ: א 39 – 7
שכר טוב, אברהם מאושאץ: א 8 – 7
שכר טוב, אליעזר מאושאץ: א 2 – 7
שכר טוב, זנוול מאושאץ: א 2 – 7
שלאכטער, דוב מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
שלאמאוויטש, י' מלאדז: ב 39 – 318
שלום ברוך מפליסא: ג 14 – 120

שלוץ, צבי מקאנטאפ: ב 9 – 72
שליאנסקי, אברהם: ב 42 – 341
שליאפער, בן ציון מרעציצא: ב 24 – 196
שליאפער, מרדכי חיים מרעציצא: ב 24 – 196
שליט, זלמן מארשא: ב 19 – 152
שליט, יהודא ליב מדאבראמיסלי: ד 4 – 32
שליענסקי, אברהם דוד מיקאטערינאסלאוו: א 26 – 8
שליפאקאוו, מנחם מענדל מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
שלם מדיסנא: ב 23 – 186
שלמה [בהרי"נ] מדאבריאנקא: ב 45 – 365
שלמה בן הרב מדוקאר: ב 14 – 111, 19 - 152
שלמה צבי בן יהושע מדאבראיע: ג 21 – 176
שמאטקין, אברהם מווארשא: א 20 – 8
שמאטקין, המלמד מניעזין: ב 15 – 120
שמאטקין, ממינסק: ג 33 – 272
שמאטקין, שניאור זלמן מווארשא: ב 29 – 238, 30 - 246
שמאטקין, שרה מווארשא: א 20 – 8
שמואל [בן הרב] מהולכאוו: ד 4 – 32
שמואל אייזיק בהרב מהרם מאפאצק: א 39 – 6
שמואל ב"ר יהושע מדאבראייע: ב 18 – 144
שמואלזאהן, ברוך מסמארגאן: ד 4 – 32
שמוגלין, שמחה מאווראוויץ: א 3 – 7
שמולאוויץ, בנימין מבאלהאקאוו: א 7 – 7
שמולאוויץ, שלמה מבאלהאקאוו: א 8 – 7
שמוקלער, יצחק מהאלאפעניטש: ד 8 – 63, 19 - 152
שמוקלער, משה מהאלאפאניטש: א 30 – 8, 39 – 6.
ב 14 – 111, 17 – 136, 23 – 180, 39 – 317, 45 – 366.
מלאדי: ב 37 – 301
שמיט, משה מאושאט: א 4 – 7
שמייס, משה מחאדארקאוו: א 32 – 8, 39 – 7. ב 3 – 24,
9 – 72, 14 – 111, 18 – 144, 23 – 186. ג 19 - 159
שמילג, חיים יצחק מקאמאיי: ב 20 – 15
שמירסט, משה מחאדאראקאוו: א 30 – 8
שמעוני, ישראל חיים מנעוול: ג 26 – 215
שמעלקין, אברהם ממינסק: א 21 – 8
שמערין, ירוחם מריגא: א 29 – 7
שמערלינג, יצחק מליאזנא: ב 17 – 136, 23 – 187. ג 3 - 31
שמערלינג, משה אהרן מליאזנא: ג 3 – 31
שמערלינג, משה מביעשענקאוויץ: א 7 – 7, 28 – 8.
ב 14 – 112, 23 – 187. מריגא: ג 15 – 128
שמערקאוויץ, גרונם מדאקשיץ: ב 23 – 180
שניאור זלמן מהולכאוו: א 12 – 5
שניאראוו, שלמה מהאראדישץ: ב 14 – 112
שניאורסאהן, בליומא מבענדערי: ב 25 – 206
שניאורסאהן, דובער מבענדערי: ב 25 – 206. מניעזין:
ד 5 – 40, 6 – 48.

שניאורסאהן, דובער מיקאטערינאסלאוו: א 26 – 8
שניאורסאהן, חנה מליובאוויטש: א 6 – 7, 19 - 8
שניאורסאהן, ישראל דובער: א 6 – 7. ג 6 – 56
שניאורסאהן, ישראל ליב מיקאטערינאסלאוו: א 26 – 8
שניאורסאהן, מוסיא [הרבנית] מליובאוויטש: א 6 – 7,
19 - 8
שניאורסאהן, מנחם מענדל [הרבי] מיקאטערינאסלאוו –
הרבי: א 26 – 8
שניאורסאהן, מרדכי קלמן מבענדערי: ב 25 – 206
שניאורסאהן, נחום מליובאוויטש: ג 26 – 215
שניאורסאהן, רב"ש מדאבריאנקא: ב 29 – 238
שניאורסאהן, שיינדל מליובאוויטש: א 6 – 7, 19 - 8
שניאורסאהן, שלום שלמה משיראקא: א 30 – 8
שניאורסאהן, שלמה [בה"ר] מראמען: ג 16 – 136, 17 – 144
שניאורסאהן, שניאור זלמן מבענדערי: ב 25 – 206
שניידין, יצחק מפלעשצעניץ: ב 26 – 214. ג 15 – 128,
17 – 144.
שניידמאן, אברהם מוועליקיא לוקי: ב 1 – 8
שניידמאן, שמואל מפאדאבריאנקע: ג 19 – 160
שניידער, שמואל מריגא: א 29 – 7
שניידרמאן, בנימין ביינעס מוועליקי-לוקי: א 28 – 8.
ב 1 – 8. ג 26 - 216
שניידרמאן, ברוך מנעוול: א 19 – 8
שניידרמאן, כתריאל מקוברין: א 17 – 7
שניפר, ליפמאן מבאברויסק: ד 8 – 64
שניצער, משה מבאברויסק: א הוספה לו15 – 7
שעווילענקא, משה מפאוולאטש: ב 30 – 246. ג 3 - 31
שעכטמאן, אברהם מארשא: א 1 - 7
שעכטמאן, זאב מזלאבין: ג 33 – 272
שעכטמאן, חיים מארשא: א 1 - 7
שעכטער, יוסף מחרבין: ג 26 – 215
שענדעראוויטש, מרדכי מקאפעטקעוויץ: ג 21 – 176
שעפטיל, ניישטאט מאוסוויעט: א 23 – 7
שעפטל, חיים מווארשא: ג 19 – 159
שעפשטיין, דובער מקאליסק: ד 6 – 48
שער, אלי' מבאברויסק: א 11 – 7
שער, גרשון מנעוול: א 21 – 8
שער, לייבל מלוזקי: א 26 – 8
שערזאהן, חיים מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
שערלין, מאיר מסעננא: ב 16 – 128
שערמאן עיי"ע שרמן
שערעשעווסקי עיי"ע שרשבסקי
שערשאוו, שמואל דוד מווראנאק: א 35 – 6
שערשאוו, שמואל ישראל מווראנאק: ב 23 – 180. ג 15 –
128. שמואל: ג 19 – 159
שפארבער, מרדכי מדאלחינאוו: ב 17 – 135, 20 - 157

שפיגעל, א. מראמאנאווקא: ד 8 – 64
שפיוואק, אלי' צבי מליאזנא: ב 23 – 187
שפייער, הלל מטאגאנראג: ב 23 – 185
שפייער, יצחק מטאגאנראג: ב 23 – 185
שפייער, שלמה מטאגאנראג: ב 23 – 185
שפילער, אפרים מחארקוב: ג 34 – 280
שפיר, יוסף מסמרגון א: הוספה ל8 – 6
שפירא, אברהם ישעי' מבאברויסק: א 12 – 7
שפירא, אברהם מחאלוי: ג 14 – 120, 26 - 215
שפירא, אהרן יונתן מראגאטשעוו: ב 20 – 158. משווערזנע: ב 23 – 188
שפירא, אהרן מביעשענקאוויץ: א 5 – 7
שפירא, אלי' מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
שפירא, אליהו משווערזען: ב 20 – 158. ד 14 – 112
שפירא, דוד מדאקשיץ: א 23 – 7. מפאהארעליץ: א 28 – 8
שפירא, זלמן מארשא: א 1 – 7. מבאקליאן: א 7 – 7
שפירא, חנוך הענדל מכפר ליסין: א 35 – 8
שפירא, יודא ליב מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7. מקאנטאפ: א 28 – 8
שפירא, יוסף מדאקשיץ: ב 23 – 180, 39 - 318
שפירא, יחיאל מיוחאוויטש: א 16 – 6. ג 16 – 136, 29 - 239
שפירא, יצחק ליב מדאקשיץ: ב 17 – 136, 19 – 152, 23 – 180
שפירא, יצחק מאיר מבאקליאן: א 7 – 7, הוספהל8 -7, 19 – 7, 21 – 8, 39 – 6. ב 2 – 16, 20 – 157, 23 – 179, 25 - 206
שפירא, יצחק מדווינסק: א 6 – 7. מליובאוויטש: א הוספה ל15 – 7. מווילקאמיר: ג 16 – 136
שפירא, ישעי' מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
שפירא, ישראל מחאדאראקאוו: א 30 – 8
שפירא, נתן נטע מבאברויסק: ד 8 – 64
שפירא, פייטל מנאוואבאריסאוו: ב 45 – 366
שפירא, ר"י מבאברויסק: ב 39 – 317
שפירא, שאול מחאדארקאוו: א 30 – 8, 32 – 8, 39 – 7. ב 9 – 72, 14 – 111, 18 – 144, 23 – 186,
שפירא, שלמה משווערזנע: ב 23 – 188
שפירא, שמואל מבאברויסק: א 24 – 7. מחאדארקאוו: א 39 – 7. ב 9 – 72, 14 – 111, 18 – 144, 23 – 186. ג 19 – 159. מנעוול: ב 3 – 24. מקאליסק: ג 20 – 168
שפירא, שמרי' מבאברויסק: א 24 – 7
שפירין, אהרן ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
שפעקטעראוו, זעליג מבערעזנא: א 4 – 7
שפרון, אברהם ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
שפרון, ניסן ממאלאיא פערעשצעפינא: ב 47 – 380
שפריירעגין, אסתר מפלעשצעניץ: ג 19 – 160, 28 – 232. ד 5 - 40
שפריירעגין, חנה מפלעשצעניץ: ג 19 – 160, 28 – 232. ד 5 - 40
שפריירעגין, מרדכי מדלהינוב: א 35 – 6. ב 17 - 135
שפרינצזאהן, יוסף מרודניא: ב 26 – 214. ג 3 - 32
שפרינצזאהן, צבי מרודניא: א 15 – 7
שפרינצזאהן, שמואל זאב: ב 1 – 8
שפרן, אהרן מראגאטשעוו: ג 27 – 223
שפרן, זלמן מראהאטשעוו: ב 23 – 188
שפרן, שאול מראגאטשעוו: ג 27 – 223
שפשע, שאול מבאברויסק: א 24 – 7
שץ, אברהם ממארינגארקע: ג 15 – 128. ד 15 - 120
שץ, הלל מסט' מארינגארקע: ד 15 – 120
שץ, זאב ממארינגארקע: ג 26 – 215
שצוקין, יחזקאל מבאברויסק: א 12 – 7
שציגעל, ראובן מוואלקאוויסק: ד 8 – 63
שציקין שמואל מרעציצאף א 23 – 8
שצעגלאוו, דוד מוועליקי-לוקי: א 27 – 8
שצעגלאוו, שמואל מנעוול: ב 30 – 246
שקאלניק, מרדכי מקאליסק: ג 20 – 168
שקאלניקאוו, צבי מברהין: א 10 – 7
שקאלער, מ. מראמאנאווקא: ד 8 – 64
שקונדין, נחום יעקב מחיסלאוויץ: א 32 – 8. נחום: ב 3 – 24
שקונדין, נחום שלמה מחאלאפאניטש: א 26 – 8
שקופין, שמואל יעקב מביעשענקאוויץ: א 7 – 7
שקלאווער, אלי' נחום מזלאבין: ד 20 – 160
שקלאווער, צבי מבאקליאן: א 7 – 7
שקליאווער עיי"ע שקלאווער
שקליאר, יהושע בנימין מחרסון: ב 25 – 206
שראגאוויץ עיי"ע שרגוביץ
שרגוביץ, אבא מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7. מגלובאקאייע: א 21 – 8, 26 - 7
שרגוביץ, אלטר מברעזנאגאוואטא: א 11 – 7
שרייבמאן, ארי' ליב מדלהינוב: א 39 – 6
שרייער, אבא ליב מקאמאיי: א 29 – 8. ב 20 – 158, 21 - 166
שרייער, יוסף מנאוואמליני: א 29 – 8, 35 – 6. ב 42 - 342
שרייער, ישעי' מנאוואמליני: א 29 – 8. ב 41 - 334
שרייער, מענדל מאנשי הוואגזאל – מקאנאטאפ: א 39 – 8
שרייער, קונע מקאמאיי: א 29 – 8. ב 21 - 166
שרייער, שמעון מנאווי מליני: ב 41 – 334
שרמן, אייזיק מבאברויסק: א 11 – 7
שרמן, זלמן מלעפעל: ב 17 – 136
שרמן, י' מליודענקע: ג 19 – 160
שרמן, יואל מלובלין: ב 42 – 341
שרמן, יצחק אייזיק מזלאבין: ג 33 – 272
שרקין, יעקב מדאבריאנקא: ב 29 – 238
שרקין, מ': ב 23 – 178

שרשבסקי, חיים רפאל מנעוול: ב 19 – 152
שרשבסקי, טוביה יוסף מוואלקאוויסק: ג 12 – 104, 13 – 107, 16 – 133, 20 – 166, 26 – 215, 27 – 223, 29 - 239. ד 9 – 72, 15 – 120, 16 – 128, 17 – 136,

ת

תאומים, זאב מיערעמעייעווקע: ג 19 – 159
תומרקין, אהרן מדיסנא: א 21 – 8
תומרקין, אהרן משווינציאן: א 21 – 8
תומרקין, אנשל מארשא: א 18 – 8. ב 19 – 151. ג 14 - 120
תומרקין, מ"מ מווער. דניעפראווסק: ב 40 – 325, 47 - 380
תומרקין, מאיר [בניו] מארשאף ג 21 – 176
תומרקין, משה מאראשא: ג 14 – 120
תלמידי בית תלמוד מלובלין: ב 37 – 301
תלמידי החדר בצ"ר ממהלין: ב 15 – 120

לזכות הרה"ח ר' **שמואל אהרון**

ורעייתו **איילה** ומשפחתם **לוין**

לאורך ימים ושנים טובות מתוך בריאות,

נחת והצלחה רבה בכל מעשה ידיהם

•

לעילוי נשמת זקנו הרה"ג הרה"ת

הרב **אליהו** ב"ר דוד **לוין** ע"ה

מתלמידי תומכי תמימים ליובאוויטש שבליובאוויטש

'חוזר' של כ"ק אדמו"ר הרש"ב

רב ברוסיה ורב קהילת ליובאוויטש בסמרקנד

•

בראש ביטאון 'האח' גיליון ז' כסלו תער"ב מברכים התמימים

את הרב אליהו לוין לרגל חתונתו ועלותו לכסא הרבנות

(במקום חמיו שנפטר בין השידוך לחתונה):

"יום ג' פ' ויצא ז' כסלו תער"ב. ליובאוויטש.

בברכת מז"ט כפולה מברכים אנחנו את חברנו הרה"ח והירא אלוקים מו"ה אלי' לעווין יחי' ליום חתונתו וליום עלותו על כסא הרבנות בעיר קויציץ, יעלה זווגו ליפה ויעלה מעלה מעלה בברכת חבריו. התמימים".

(תולדות חייו – בספר 'ארבעה חסידים')

ISBN 978-965-7498-18-7
9 789657 498187